NUMMER 1 DONDERDAG 3 JANUARI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Het jaar dat voorbijging.

Ned. Oost- en West-Indië in 1928.

„Het behoud onzer Koloniën is geen rècht, maar *plicht* geworden; geen lùst, maar een zware *last* door de Historie ons op de schouders gelegd.
Wij zijn de voogden dier millioenen, wier lot in ònze handen is gesteld."

Wijlen het Kamerlid
H. H. van Kol.

Wanneer wij, staande op den drempel van 1929, een min of meer bekende uitspraak tot de onze zouden mogen maken, dan is het wel deze: Het jaar 1928, zoowel voor Nederlandsch Oost-, als voor Nederlandsch West-Indië, sterft weg onder de hypnose van het Evolutie-dogma.

Want hij die geroepen wordt een Overzicht te schrijven op den Oudejaarsavond van 1928, waarin de gebeurtenissen betreffende de Nederlandsche Koloniën zullen worden gereleveerd, „leeft" nog eenigermate onder den indruk van de parlementaire debatten in de Tweede Kamer, gehoudens tijdens de behandeling der Indische begrooting. Hij kwam tot de overtuiging dat de ontwikkeling van de Nederlandsche Koloniën den één te vlug, den ander te langzaam ging.

Wanneer diezelfde „Overzichtschrijver" zijn blik laat gaan over hetgeen op maatschappelijk-economisch gebied in onze Koloniën tot stand is gekomen, dan dwarrelen vliegtochten, radiotelefoon, radiotelegraaf — plus al hetgeen verder naar vooruitgang streeft, hem voor de aandacht. En dan is voor hem, zoowel als voor zooveel anderen, de overtuiging gevestigd: Indië gáát *vooruit*... misschien óók omdat onze Koningin eenmaal het gedenkwaardige woord heeft gebruikt: „Wij moeten *vooruit!*"

In dàt teeken van vooruitgang staat, ten aanzien van onze Koloniën, het jaar 1928. Op politiek, op maatschappelijk, op economisch terrein en tenslotte óók op individualistisch gebied, zijn wij, is Nederland als Moederland zijner Koloniën, vóóruitgegaan; — zijn plicht getrouw!

Feitelijk zouden wij met het bovenstaande aan het einde van het jaar 1928 kunnen volstaan. In het kort werd samengevat hetgeen de Nederlandsche Koloniën in 1928 is wedervaren: vooruitgang, op bijna elk terrein.

Maar men zou ons, terecht, van tè groote oppervlakkigheid beschuldigen, indien wij een aantal gebeurtenissen niet afzonderlijk zouden vermelden. Omdat die feiten ons het rècht geven op den Oudejaarsavond van 1928 te spreken van evolutie; van vooruitgang.

* * *

Wanneer wij even vertoeven op het, voor ons overigens wel wat gevaarlijke terrein der Nederlandsche Koloniale politiek, dan dienen wij melding te maken van de ongetwijfeld grootere belangstelling voor onze Koloniën, waarvan het afgeloopen jaar blijken heeft gegeven. Zoowel de oud-Minister Colijn als de oud-Vice President van den Raad van Indië, Generaal Swart; zoowel het Eerste Kamerlid Jhr. Prof. De Savornin Lohman als het Tweede Kamerlid Mr. A. M. Joekes, om van anderen niet te spreken, hebben zich kunnen overtuigen van den toestand in Nederlandsch Oost-Indië, door een persoonlijk bezoek aan die Gewesten. Men heeft, misschien niet ten onrechte, aan het verblijf dier „Indische deskundigen" binnen de keerkringen, een politieke beteekenis gehecht. Vooral de reis van den heer Colijn naar Oost-Indië is op politiek terrein min of meer „uitgebuit". En zoowel het door dien oud-Minister, naar aanleiding van zijn reis geschreven boek als de door hem gehouden redevoering in Amsterdam hebben niet nagelaten het noodige, of misschien ònnoodige, stof op te jagen. Hoe het zij, ten aanzien van de belangstelling voor de Nederlandsche Koloniën is ook op het terrein van de politiek gedurende het jaar 1928 vooruitgang, evolutie, te bespeuren geweest. Van die, overigens toe te juichen, persoonlijke belangstelling, getuigde reeds hetgeen de heer Joekes tijdens de behandeling der Indische begrooting naar voren heeft gebracht en wat de heeren Colijn en De Savornin Lohman betreft, het zal zeer zeker de moeite loonen straks, wanneer in de Eerste Kamer de begrooting voor Koloniën aan de orde van behandeling komt, te luisteren naar hetgeen *zij*, op grond van hun zij het ook kort verblijf in Oost-Indië, in het belang dier Koloniën zullen te spreken hebben.

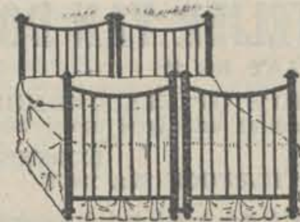
Wat verder betreft de Nederlandsche Koloniale aangelegenheden op politiek terrein, de interneering van Dr. Tjipto Mangoenkoesomo bleef gehandhaafd, niettegenstaande zijn verkiezing tot Lid van den Volksraad en niettegenstaande de actie tegen zijn interneering zoowel in Nederland als in Indië gevoerd. Min of meer in verband hiermede staat de geruchtmakende zaak der „Perhimpoenan-Indonesia"-studenten hier te lande, welke „kwestie" tal van gemoederen in beweging bracht en tenslotte is uitgeloopen... op vrijspraak. Het zou wellicht, op den Oudejaarsavond van 1928, dus staande àchter de feiten, gewenscht zijn de vraag te stellen: *wie* inzake deze aangelegenheid het grootste voordeel behaald heeft: het Nederlandsche Ministerie van Koloniën, dat de zaak aanhangig maakte; de betrokken Indologische studenten... dan wel hun verdedigers, de heeren Mobach en Duys! Gaarne laten wij de beantwoording dier vraag aan anderen over.

De gewijzigde Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië, die ten vorigen jare in beginsel haar beslag kreeg, bleek nog al te veel verkeerde denkbeelden te hebben gesticht. In het begin van dit jaar hebben ook de besturen van de Nationale Unie en van de Vereeniging „Oost en West" getracht daarin meer licht te brengen door een lezing, gehouden onder de auspiciën van beide instellingen, waarbij Jhr. M. Boreel en de professoren Gerretson en Eigeman gelegenheid hebben gehad de gewenschte duidelijkheid te verschaffen. Op 1 Juli werden, mede als gevolg dier wijziging, ingesteld de gouvernementen Midden- en Oost-Java en de beide gouvernementen van Solo en Djocja; tot opheffing van het instituut der Gezaghebbers werd in den loop van het jaar besloten; de bestuursconferenties werden, ter bespreking van den algemeenen politieken toestand en van de bestuurshervorming op Java, ook dit jaar weer gehouden. Weliswaar moest ook dit jaar weer eenige malen melding worden gemaakt van „onrust op Atjeh", doch ook thans mag nog worden herhaald hetgeen in de Troonrede van 1928 ten aanzien van de Nederlandsche Koloniën werd opgemerkt: „de politieke toestand in Nederlandsch Oost-Indië is *verbeterd*. Ook te dezen opzichte dus vooruitgang.

Vermelden wij voorts nog dat zoowel de Sultan van Koetai als de Regent van Bandoeng in het afgeloopen jaar een bezoek brachten aan ons land; dat de benoeming van Dr. A. A. L. Rutgers, Directeur van het Indische Departement van Landbouw, tot Gouverneur van Suriname allerwege voldoening wekte en dat zeer onlangs de bekende politicus J. E. Stokvis, sociaal-democratisch lid van den Volksraad, naar Nederland terugkeerde, om, zooals verluid, het Hertogspark te Weltevreden te verwisselen voor het Binnenhof in Den Haag — dan meenen wij met het bovenstaande de belangrijkste gebeurtenissen op politiek terrein te hebben „verslagen".

* * *

Wat Nederlandsch Oost-Indië verder aangaat: ook dit jaar bleef het voor groote rampen gespaard, al mogen wij niet vergeten de ramp die begin Augustus het vulkaaneiland Paloeweh heeft geteisterd, waarbij „door dien afgrond, zoo donker daaronder", naar de berichten luidden, 1200 menschen het leven lieten en een vierhonderdtal omwonenden werd gewond. De ongure, onogestadige „Krakatau" heeft in het jaar 1928 op onheilspellen-

de wijze telkenmale aan zijn bestaan herinnerd zonder gelukkig, als in 1883, tot ernstige daden te komen; de vuurwerkfabriek te Koedoes vloog in de lucht met als gevolg 25 dooden en 100 gewonden, terwijl op 2 November een dergelijke inrichting te Malang ontplofte, waarbij 10 menschen het leven verloren. De ongeregeldheden op Billiton, waarvan in September melding werd gemaakt, en welke zich culmineerden in een soort „proteststaking", waren van korten duur en de rust was spoedig hersteld. Met de interneering van voor de samenleving ongewenschte communistische elementen op Boven Digoel werd geregeld voortgang gemaakt en van de „opheffing" van dit interneeringskamp zal voorloopig wel geen sprake zijn.

De Gouverneur-Generaal Jhr. De Graeff heeft in 1928 een reis gemaakt zoowel door de Vorstenlanden als naar Bandjermasin en Bali. De Vice-President van den Raad van Indië, de heer Creutzberg, zal binnen enkele maanden repatrieeren, waarmede vrijwel den geheelen Raad, die, naar te verwachten is, in 1931 met enkele Inheemschen zal worden aangevuld, binnen afzienbaren tijd een metamorphose zal ondergaan; immers verschillende Raadslleden zullen hun mandaat neerleggen of hebben den wensch daartoe te kennen gegeven.

De thans bij de Nederlandsche Staten-Generaal aanhangige voorstellen tot bestuursherziening, welke voorstellen inmiddels door ons Lagerhuis reeds met overgroote meerderheid werden aangenomen, zullen ook den Volksraad wijzigen. Zal straks ook de Eerste Kamer in gelijken zin besluiten, wat mag worden aangenomen, dan zal de komende nieuwe Volksraad beraadslagen met een niet-Nederlandsche meerderheid wat het aantal leden betreft. Niet weinig stof heeft de behandeling dier voorstellen in de Koloniale politieke wereld opgewaaid. Aan een der verslagen van de beraadslagingen voegde de Nieuwe Rotterdamsche Crt. de opmerking toe: „De wereld zal er wel niet door vergaan." Inderdaad. En Nederlandsch-Indië, zoo voegen *wij* er hier aan toe, zal door die genomen besluiten het Moederland in niet mindere mate blijven noodig hebben, als vóór dien.

Nu wij toch in of nabij den Volksraad vertoeven moge hier worden gereleveerd de benoeming tot Commandeur in de Orde van den Nederlandschen Leeuw van den nestor Mr. H. 's Jacob, den man, die zooveel in het belang van onze Koloniën als lid van den Volksraad heeft verricht. Indien er ooit een onderscheiding van Koninklijke zijde met voldoening werd begroet, dan was het wel deze, waarbij de vele en groote verdiensten van den heer 's Jacob werden onderstreept. Aan Mr. Neytzell de Wilde, den huidigen Voorzitter van den Volksraad, wordt het voornemen toegeschreven in het begin van het volgend jaar af te treden. Ook *dit* regeeringsinstituut zal dus aan de noodige wijzigingen blootstaan.

Er is, in 1928, in Indië ook gejubileerd. In de eerste plaats denken wij aan het Jubileum van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, dat op 24 April zijn 150-jarig bestaan herdacht en aan de Javasche Bank, die op 24 Januari het eeuwfeest vierde. De Java-China-Japanlijn bestond op 14 September 25 jaar en de Ned.-Indische Kunstkring te Batavia herdacht dit feit enkele maanden vroeger; ook de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg herdacht haar 25-jarig bestaan. De opening van de Nederlandsch-Indische Veeartsenijschool vond met de noodige plichtplegingen plaats op 2 Juli, terwijl 2 dagen later de Tandartsenschool te Batavia voor de leerlingen werd opengesteld. De Billiton Maatschappij, die reeds zoovele malen van hare belangstelling voor de Indische bevolking op Billiton blijken heeft gegeven, schonk in het afgeloopen jaar wederom bedragen van *f* 500.000 en *f* 250.000 ten behoeve van het Bevolkingsfonds. De ook aan de lezers van het *Kol. Weekbl.* zoo bekende heer H. F. Tillema, de bekende pionier op het terrein van de volksgezondheid en de volkshuisvesting, maakte in dit jaar wederom een reis door Ned. Oost-Indië, meer speciaal door Borneo, waarvan de resultaten door hem ongetwijfeld zullen worden gepubliceerd na zijn terugkeer. De belangstelling voor Nederlandsch Oost-Indië werd, zij het ook in ander opzicht, gedeeld door den Voorzitter van het Bureau Internationale du Travail te Genève, den heer Albert Thomas, die voornamelijk het vraagstuk van de Poenale Sanctie in Oost-Sumatra zal bestudeeren. Zal wellicht deze bekende politicus hier een oplossing weten te brengen? Het is ni... aan te nemen.

* * *

Maar vooral doet het ons, Nederlanders, goe... dat die belangstelling voor de Nederlandsche Ko... loniën zich heeft uitgestrekt tot het Belgische Ko... ningshuis, waarvan de oudste zoon van Koning Albert met zijn gemalin Prinses Astrid thans bi... nen de grenzen van de Nederlandsche Koloniën verblijf houden. Op die hooge belangstelling k... Nederland trotsch zijn; met de keuze van onze ho... ge gasten om juist de *Nederlandsche* Koloniën ... bezoeken, is ons land en ons volk geluk te we... schen en de keuze van diezelfde hooge passagiers om de reis naar Indië te maken met een stoom... van den *Rotterdamschen* Lloyd, krijgt ongetwijfeld in onze dagen, nu Nederland en België, nu Antwer... pen en Rotterdam op politiek-staatkundig terrein zoo dikwijls een onderwerp van bespreking uitma... ken, wel een zeer bijzonder cachet. Wij vertrou... wen dat de Belgische Kroonprins en -Prinses h... veel zullen zien en zullen mogen genieten op h... tocht door onzen Archipel. De eerste berichten w... zen er reeds op, dat zoowel de bootreis als de o... vangst in Tandjong Priok voorspoedig en hartel... is geweest. Moge de goede indrukken, die zij stra... mee terug zullen brengen, daaraan evenredig zi... Het kan ons land en ons volk niet anders dan t... goede komen.

En wanneer wij tenslotte memoreeren het Eeu... feest van de Rijnsche Zending, welke op Borneo ... vooral op Sumatra en Nias zooveel ten goede he... gewrocht; wanneer wij herinneren aan het fe... dat met ingang van 1 Januari a.s. het z.g. „conc... binaat" in de kazernes van Nederlandsch Oo... Indië zal worden verboden (welk resultaat ste... voor een goed deel te danken is aan het streven v... het Instituut van Aalmoezeniers en Veldpredikers ... Indië); wanneer wij releveeren het andere feit ... belangrijk óók voor Sumatra's Oostkust — n.l. ... „opheffing" van de „hari besar", waarvoor in ... plaats komt een veertiendaagsche vrije Zondag (e... verandering, die door de *Deli Courant* zelfs een „r... volutie" werd genoemd!), en wanneer wij, tenslo... óók melding maken van de oprichting van de N... derlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij m... een aanvankelijk maatschappelijk kapitaal van ... millioen gulden, dan brengt dit feit ons op het te... rein van *Indië in Nederland*.

* * *

En dáárover mogen wij het nog even hebben ... den Oudejaarsavond van 1928. Want *dat* het: „In... dië-los-van-Holland" vooralsnog tot de *fata mor... gana* zal blijven behooren, heeft het jaar 1928 o... in overvloedige mate bewezen.

Boven het Overzicht hebben wij ditmaal een ui... spraak genomen van wijlen het socialistische Ee... ste Kamerlid Van Kol. Wij deden zulks niet zo... der opzet. Ook, omdat dergelijke uitspraken z... nu en dan eens in herinnering *moeten* worden g... bracht, inzonderheid voor hen, die in hun onku... de of oppervlakkigheid, of wellicht zelfs tegen b... ter weten in, de stelling verkondigen dat met ve... breking der eeuwenoude banden Indië's bevolking zou zijn gebaat.

De I. T. A. te Arnhem, die wij slechts *pour le b... soin de la cause* thans in herinnering roepen, heeft naast zoovele andere dingen, aangetoond, wat Ne... derland in Nederlandsch Oost-Indië tot stand heeft weten te brengen. Dat die tentoonstelling, waaraan onafscheidelijk de naam van Mr. Huges, Voorzitter der Afdeeling Arnhem van „Oost en West", ver... bonden is, verlengd moest worden wat den duur betreft, spreekt voldoende. Voorzoover de „Oost-en-West-dag", op 23 Juni in Arnhem gehouden, dit nog niet ten overvloede bewees, moge hier no... eens worden geconstateerd, dat 1928 *het* bewijs ge... leverd heeft voor de onhoudbaarheid der door com... munisten en linksche socialisten verdedigde leuze: „Indië-los-van-Holland".

* * *

Vooruitgang was er in 1928 op het terrein der radio-telegrafische en radio-telefonische verbin... ding tusschen Nederland en zijn Koloniën. Wie heeft nog maar enkele jaren geleden kunnen ver... moeden dat op den 8sten Januari van 1929 de ge... legenheid zou worden opengesteld voor telefoni... sche gesprekken van uit Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht met Nederlandsch Oost-Indië

...ie schetst de ontroering van Nederlanders in het Nederland, die in het afgeloopen jaar van mond tot mond hebben kunnen spreken met hunne familiebetrekkingen... zóó- en zóóveel duizend mijlen verder gelegen? Ten aanzien van *deze* verbinding met Indië reeds zal het jaar 1928 met gulden letters in het boek der Nederlandsche Koloniale geschiedenis kunnen worden vermeld. De, helaas, ons te vroeg ontvallen Ir. De Groot en de, gelukkig nog immer actieve oud-Indisch Ingenieur M. H. Damme hebben er het hunne in zoo groote mate toe bijgedragen. Toen op 31 Maart j.l. het eerste telefonische kruisgesprek met Indië werd gevoerd; toen de gesprekken op de Utrechtsche jaarbeurs werden voortgezet... toen wist men 't: Indië is met een nòg nauweren band aan het Moederland gekend geworden. En de Rotterdamsche Lloyd moge met de instelling van zijn „Rotterdam-Lloyd-Radio" op 21 Juni verdienstelijk werk hebben verricht; de Stoomvaart Maatschappij „Nederland" met haar spoedig gevolgde „Nederland-Rapide" Bandoeng-Amsterdam moge dit werk hebben voortgezet op even verdienstelijke wijze,... de Radiotelegraaf en de Radio-telefoon hebben in het jaar 1928 het record geslagen voor wat betreft de snelle relatie tusschen Moederland en Koloniën.

En, al ware dit nog niet genoeg, zoo bracht ons 1928 de verbinding tusschen Nederland en Indië door middel van het *vliegtuig*. In den breede is ook in het *Kol. Weekbl.* melding gemaakt van talrijke vliegtochten die in het afgeloopen jaar hebben plaats gevonden. De reis van Generaal Snijders naar Oost-Indië en de reeds gememoreerde oprichting van de Ned.-Ind. Luchtvaart Mij. hebben de evolutie van het vliegwezen zoowel in Indië zelf als wat betreft de verbinding Nederland—Indië in niet geringe mate bevorderd. Met ingang van 1 November werden in Nederlandsch-Indië de luchtlijnen Batavia—Bandoeng en Batavia—Semarang geopend... en zal 1929 ons misschien brengen een min of meer geregelden passagiersdienst of een wel Postdienst Amsterdam—Batavia?

* * *

Vooruitgang kenmerkte het jaar 1928... ook ten opzichte van onze Cultures?

Neen, het zou misschien niet goed zijn als het ons in *alles* voor den wind ging. Het dalende prijsverloop van de suiker; de halveering van den rubberprijs waren in het afgeloopen jaar factoren, die, voorzoover dit niet reeds geschiedde, hun deprimeerenden invloed op de totaal-uitkomsten straks zullen doen gelden. Wat de rubber betreft, de eenige jaren geleden van Engelsche zijde ingevoerde restrictie der rubberproductie werd in het begin van 1928 opgeheven, hetgeen een daling van den rubberprijs tengevolge had van 110 tot ongeveer 50 cents. Of die opheffing dient te worden betreurd dan wel moet worden toegejuicht, — dit laatste dan op grond van het feit dat de Rubbermarkt op een gezondere basis zal komen — willen wij hier in 't midden laten. Wij hebben slechts rekening te houden met de feiten — en die hebben uitgewezen dat de door Engeland genomen opheffings-maatregel een gevoeligen klap heeft toegebracht aan de financieele uitkomsten der Rubbercultuur in Ned.-Indië. Aan de minder gunstige resultaten van de Ned.-Indische suikercultuur hebben andere oorzaken ten grondslag gelegen. De daling van den suikerprijs wordt toegeschreven aan een blijvende en steeds grooter wordende „stock", zoomede aan een verminderd verbruik van suiker in het algemeen over de geheele wereld, in het bijzonder in de Vereenigde Staten. Wij kunnen hier slechts den wensch uitspreken, dat het jaar 1929 de thans nog geldende pessimistische beschouwingen zal logenstraffen. Geeft ten slotte ook onze oude historie niet reeds het voorbeeld van vette en magere jaren?

* * *

Met een enkel woord worde hier, zij het ook terloops, in herinnering gebracht de betreurenswaardige ziekte- en sterfgevallen, die zich in het afgeloopen jaar hebben voorgedaan aan boord van enkele onzer Nederlandsche op Indië varende stoomers. Betreurenswaardig waren die gebeurtenissen des te meer, omdat zij gevolgd werden door een onverkwikkelijken strijd tusschen de medici in Nederlandsch-Indië en de hier te lande samengestelde Commissie van Onderzoek.

Een even onverkwikkelijk, zooal niet smakeloos, debat meende enkele leden van den Amsterdamschen Gemeenteraad te moeten voeren inzake het voorstel tot plaatsing van een monument ter gedachtenis aan Generaal Van Heutsz, welk debat aan een der luisteraars de opmerking ontlokte, dat Nederlanders inderdaad „Klein in 't groote en Groot in 't kleine kunnen zijn"...

Met meer voldoening dan het bovenstaande ons biedt, maken wij melding van de in het afgeloopen jaar afgekomen benoeming van Mr. D. Fock tot Minister van Staat en van het andere feit, dat zoowel de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij als de „Nederland" en de „Lloyd" hunne vloten hebben uitgebreid en verbeterd.

Met welke voldoening gevende gebeurtenissen wij ons Overzicht ten aanzien van Nederlandsch Oost-Indië meenen te kunnen besluiten.

* * *

Maar... we bezitten óók nog zooiets als: *West-Indische koloniën*. „Deelen van ons Rijk buiten Europa", wier behoud in niet mindere mate ons een *plicht is* als ten aanzien van Nederlandsch *Oost-Indië*. Misschien is het wel gewenscht om in Overzichten als deze nog eens te wijzen op dien plicht. Te dezen aanzien mogen wij, met inachtneming van alle bescheidenheid, misschien verwijzen naar de artikelen over onze(n) „West", die in het afgeloopen jaar in het *Koloniaal Weekblad* verschenen van de heeren Menkman, Oudschans Dentz, Dr. Lens, „Commentator" e.a., en waarin op duidelijke wijze aan onze roeping ook tegenover West-Indië werd herinnerd. En wanneer een blad als „De West" in het jaar 1928 moet schrijven: „Van leede oogen bij onze (d.z. de *Nederlandsche* kapitaalkrachtigen), omdat de vreemdelingen ten aanzien bijv. van de vestiging van het bauxietbedrijf in Suriname hen voorgaan, is geen sprake", dan betreuren wij zulk een commentaar. En wanneer een blad als de *Neue Züricher Zeitung* openlijk erkent: „Ein Vorteil von Curaçao ist auch, dasz es unter geordneter Niederländische Verwaltung steht", dan betreuren wij temeer, dat deze uitspraak en die waardeering van *die* zijde moest komen. Is het dan inderdaad juist, zooals enkele maanden geleden in het *Kol. Weekblad* werd opgemerkt dat „Nederland vijf pooten aan een schaap verlangt voor en aleer het iets in Suriname gaat ondernemen?"...

Er is, laten we het thans mogen erkennen, verbetering in zicht! De West-Indische Koloniën zijn in 1928 meer dan voorheen in het middelpunt der Nederlandsche belangstelling gekomen en dat juichen wij toe.

Ook West-Indië heeft in 1928 verschillende mutaties beleefd. Als Gouverneur van Suriname trad op Dr. A. A. L. Rutgers, Directeur van het Dep. van Landbouw te Buitenzorg; de Gouverneur van Curaçao, Dr. N. J. L. Brantjes, vroeg en verkreeg met ingang van 1 September eervol ontslag en werd sedert opgevolgd door Ir. L. A. Fruitier. Op 23 April vond te Bloemendaal de huldiging van Baron Van Heemstra plaats, als afgetreden Gouverneur van Suriname, van welke huldiging wij breedvoerig hebben melding gemaakt.

Moge hier nog eens worden onderstreept het woord dat in het afgeloopen jaar de Oud-Gouverneur van Staal in een redevoering over West-Indië heeft uitgesproken: „Suriname wacht op Nederland's kapitaal, kennis en energie; het wacht op: *de nationale daad!*"

Zal, wat West-Indië betreft, 1929 die ons brengen?

* * *

Eindelijk: het min of meer traditioneele *Oratio pro domo*, want 1928 heeft ook aan onze Vereeniging „Oost en West", óók aan het *Koloniaal Weekblad* wel het een en ander te memoreeren gegeven.

Gelukkig mogen ook beiden, Vereeniging en Orgaan, spreken van evolutie, van vooruitgang.

Wat onze Vereeniging betreft, zij mocht zich in toenemenden bloei verheugen. Het ledental ging verblijdend vooruit, straks zal onze algemeene secretaris in zijn verslag er de détails van geven, maar nu reeds mogen we met voldoening van dien groei melding maken.

Het bureau van het Hoofdbestuur heeft in het afgeloopen jaar kennis gemaakt met het vóór en tegen van: verhuizen! Het min of meer primitieve verblijf in de Heulstraat werd verwisseld voor een betere accomodatie in het perceel aan het Korte Voorhout in 's-Gravenhage. Bij verschillende gelegenheden was „Oost en West" vertegenwoordigd; heeft zij eerepenningen uitgereikt aan personen, die deze verdienden en verleende, door middel van het Informatie-bureau, bemiddeling waar deze werd gevraagd.

Het *Koloniaal Weekblad*, dat sedert 1 Januari van het vorig jaar in een gewaad verscheen, waarvan gehoopt werd dat het allen lezers zou voldoen, zal, nu zulks blijkt niet het geval te zijn, met den nieuwen jaargang weder als voorheen op het blijkbaar gemakkelijker te lezen witte papier worden gedrukt.

Tot ver buiten de grenzen van het Rijk der Nederlanden wordt ons orgaan gelezen en, naar wij meenen te mogen schrijven, heeft het, ook in 1928, dank zij tal van deskundige medewerkers, het zijne er toe bijgedragen om den band tusschen lezers en vereeniging, tusschen Moederland en Koloniën, te bevestigen en te versterken. Ook hier mogen we dus evenzeer van vooruitgang spreken. Van hetgeen er plaats greep op het terrein der Vereeniging en op dat harer afdeelingen maakte ons blad geregeld melding. Vermelden wij in dit verband slechts het 25-jarig bestaan van de zoo nuttige stichting „Boeatan", waarbij de heer J. F. Snelleman gelegenheid vond de verdiensten van Mevr. Van Beresteyn-Tromp te huldigen; voorts herinneren wij aan het verslag ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de afd. 's-Gravenhage van „Oost en West" in ons nummer van 30 October en aan de in het Weekblad vermelde bijzonderheden inzake de uitreiking van den gouden eerepenning der Vereeniging aan den bekenden vliegtuigbouwer A. G. H. Fokker en aan Mr. J. Huges, den wakkeren voorzitter van onze Arnhemsche afdeeling.

* * *

Summa summarum.

Er is op den Oudejaarsavond voor ons alleszins reden om te spreken van vooruitgang, al bleven onze Koloniën, ons land en onze Vereeniging niet gespaard voor de „ups and downs", die nu eenmaal tot dit ondermaansche bestaan behooren. Onze wensch, aan het einde van dit, uit den aard der zaak niet volledig Overzicht over het jaar dat heenging, kan niet anders zijn dan deze: Moge 1929 aanleiding geven voor eenzelfde uitspraak wanneer wij aan het einde ook van dàt jaar zullen gekomen zijn. Een wensch, dien wij uiten, zoowel vòòr onze Vereeniging en hare afdeelingen, als voor *alle* lezers van het *Koloniaal Weekblad*.

Véél heil! Véél voorspoed! Voor hèn allen, èn voor allen, die ons land en ons volk en onze koloniën dienen... op welke wijze dan ook!

In Memoriam.

Der gewoonte getrouw laten wij hier volgen een — volstrekt niet op volledigheid aanspraak makende — lijst van in 1928 overleden Nederlanders, di tijdens hun leven de belangen van de Nederlandsch Koloniën hebben gediend. Zonder ook maar in één opzicht in waardeering voor het werk van anderen

BOEATAN

Daar nog altijd niet alle loten van Boeatan geplaatst zijn, is de vergunning verkregen de trekking der loterij tot eind Februari a.s. uit te stellen, met het oog op een herhaling van een Indische Uitvoering, als de zoo goed geslaagde in Seinpost, waarbij wederom een opnieuw te nemen Boeatan-lot als toegangskaart zal dienen.

ZEGT HET VOORT!

te kort te doen, mag aan het einde van 1928 afzonderlijk worden genoemd de naam van den man die zijn geheele leven — en méér dan dat — in dienst der Nederlandsche Oost-Indische koloniën gesteld heeft en die, aan het einde van dit jaar, zoo plotseling het tijdelijke met het eeuwige heeft verwisseld. Wij bedoelen den filantroop in den besten zin des woords: K. A. R. Bosscha. Aan het overlijden van dezen veelgeliefden man heeft ons blad eerder reeds eenige woorden gewijd. De tonnen gouds, die Dr. Bosscha tijdens het afgeloopen jaar heeft geschonken ten dienste van de ontwikkeling der sterrenkunde in Oost-Indië zoowel als aan de leprozerie van het Leger des Heils in Pelangtoeau en aan het Kankerinstituut te Bandoeng ... deze tonnen gouds vallen weg bij eene vergelijking met hetgeen deze even geleerde als bescheiden Indischman tijdens zijn leven in het belang der Koloniën heeft verricht. Het groote verlies, dat Ned. Oost-Indië met het verscheiden van den heer Bosscha heeft geleden, mochten wij hier afzonderlijk nog eens releveeren. Zijn nagedachtenis zal bij talloos velen hier en ginder in weemoedige doch dankbare herinnering blijven.

Van hen, die in 1928 ons door den dood ontvielen, noemen wij voorts:

F. E. Spirlet, gep. Luit.-Kol. O.-I. L., Den Haag.
Dr. J. A. Barthelds, Lid van den Raad van Justitie, Medan.
Z. G. Hoogerheide, Off. v. Gez. 1e kl., Batavia.
J. Hallerman, Oprichter van de Sumatra Post, Röhndorff.
J. de Crane, Oud-Ass.-Res. B. B., Den Haag.
Dr. G. P. Rouffaer, veelzijdig beoefenaar der Indologische wetenschap.
Dr. A. van Dorsten, Oud-Off. v. Gez., Den Haag.
R. Mac Leod, Gep. Majoor O.-I. L., Velp.
H. E. Steinmetz, Oud-Resident, Den Haag.
A. H. G. Blokzeyl, Oud-Res. van Riouw en Ond., Den Haag.
Dr. J. G. van Deventer, Oud-Dir. Gymn. Willem III, Den Haag.
H. van Giersbergen, Oudste geboren Nederlander op Curaçao, Willemstad.
J. C. Schmeil van Kraayenoord, Oud-Ass.-Res., Den Haag.
Mr. Dr. S. Nauta, Adv.-Gen. bij het Hooggerechtshof, Batavia.
J. J. Heilbron, Oud-Insp. bij het onderwijs in Suriname, Amsterdam.
Dr. A. N. Erkelens, Oud-Off. v. Gez. O.-I. L., Rijswijk.
J. J. Hubscher, Gep. Luit.-Kol. O.-I. L., Renkum.
G. L. van Tubergen, Oud-Secr. Sum. Westkust, Den Haag.
L. J. Resner, gep. Off. v. Gez. O.-I. L., Den Haag.
Prof. Dr. A. H. Lorentz, Haarlem.
F. H. K. Zaalberg, Hoofdredacteur Bat. Nieuwsblad, Batavia.
Dr. J. P. Kloos, Oud-Off. v. Gez. O.-I. L., Den Haag.
Mr. A. H. L. Utermark, Oud-Off. v. Just., Den Haag.
H. C. Buning, Oud Off. v. Gez. O.-I. L., Voorburg.
P. F. Abell, Oud-Ass.-Res. B.B., Voorburg.
J. J. Kluyskens, Oud-Kapitein O.-I. L., Den Haag.
E. Eisma, Referendaris bij de S.S., Den Haag.

P. J. A. Renaud, Gep. Hoofdingenieur bij het Mijnwezen in Indië, Den Haag.
Mevr. Creutzberg-Rijk, Batavia.
S. Louwerse, Dir. der Landsdrukkerij, Batavia.
J. van Rijn van Alkemade, Oud-Directeur Semarangsch Prauwenveer, Den Haag.
J. F. L. Schneider, Oud-Kapitein O.-I. L., Den Haag.
S. Spree, gep. Majoor O.-I. L., Magelang.
B. L. Hagedoorn, Oud-Majoor O.-I. L., Rijswijk.
Dr. H. Wallis de Vries, Oud-Directeur Moluksche Handelsvereeniging, Amsterdam.
F. B. Batten, Oud-Res. van Madoera, Den Haag.
P. J. M. Smith, Oud-Luit.-Kol. O.-I. L., Den Haag.
W. F. H. Verhoef, Oud-Kap. O.-I. L., a/b. ss. „Indrapoera".
K. E. Schütt, Oud-Luit.-Gen. O.-I. L., Den Haag.
A. P. Gadri, 1e Marconist ss. „Blommersdijk", Soerabaja.
O. A. Westra, Oud-Ass.-Res. v. Ternate, Den Haag.
J. Witteveen, Oud-Luit.-Kol. O.-I. L., Den Haag.
J. Maidman, Kap. O.-I. L., Tjimahi.
M. A. van Heekeren, Oud-Kapt. O.-I. L., Den Haag.
Th. J. de Goey, Oud-Majoor O.-I. L., Delft.
Mr. C. S. Buys Ballot, Oud-lid van het Hooggerechtshof, Batavia.
J. Willems, Gep. Majoor O.-I. L., Den Haag.
Jhr. J. D. Six, Oud-Raadsadviseur Dep. van Koloniën, Den Haag.
W. F. Waleson, Kantoorhoofd Alg. Secr., Batavia.
D. J. A. Vrijdag, Oud-Insp. Boschwezen, Bussum.
J. Th. Jarman, Ass.-Res. B.B., a/b. s.s. Huygens.
Dr. M. H. Koch Sr., Röntgenoloog, Batavia.
Jhr. J. W. E. van Riemsdijk, Luit.-Kol. O.-I. L., Den Haag.
L. E. J. van Kerckhoff, Notaris, Poerworedjo.
P. L. ten Cate, gep. Ass.-Res. B.B., Den Haag.
N. van Marion, Oud-Majoor O.-I. L., Den Haag.
F. H. Westerkamp, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag.
J. P. v. Velthuysen, Oud-Kapt. O.-I. L., Den Haag.
Mr. J. B. Visser, Oud-lid van den Raad van Justitie in Ned.-Indië, Haarlem.
F. H. Montagne, Oud-Ritm. O.-I. L., Apeldoorn.
G. L. Cochius, Dir. der Ondernemingen de „Baudlanden", Den Haag.
W. Frijling, Oud-Vice-President Raad van Indië, Den Haag.
Dr. J. van Heel, Oud-Geneesheer Burgerl. Geneesk. Dienst in N.-I., Den Haag.
R. L. E. de Bruyn, Oud-Luit. t. zee, leeraar H.B.S. Bandoeng, Den Haag.
Ir. M. G. Hoekstra, Oud-Inspecteur onderwijs in N.-I., Den Haag.
J. van Hengel, Oud-Resident, Den Haag.
J. A. Vink, gep. Kolonel O.-I. L., Den Haag.
D. C. J. Kool, Oud-Inspecteur onderwijs in N.-I., Den Haag.
J. N. C. Baron van Heerdt, gep. Generaal-Majoor O.-I. L., Den Haag.
P. A. Struyvenberg, gep. Kapitein-Intendant O.-I. L., Den Haag.
K. Bisschop Swift, Oud-Resident, Den Haag.
J. G. L. Houthuysen, Oud-Notaris in N.-I., Den Haag.
Mr. G. J. A. van Berckel, Oud-President R. v. Just., Den Haag.
J. P. J. Barth, Oud-Resident, Den Haag.
F. L. W. Libourel, gep. Kapitein Genie O.-I. L., Den Haag.
Mr. C. Samuels, Oud-O.-I. Rechter, Den Haag.
H. van Breen, Oud-Distr. Commissaris in Suriname, Den Haag.
C. P. de Haseth, Oud-Gezaghebber van Bonaire, Den Haag.
K. Wybrands, Oud-Resident, Malang.
P. Wijn, gep. Off. v. Gez. O.-I. L., Bandoeng.
A. van Wetering, Oud-Ass.-Res., Oosterbeek.
Mr. J. B. A. Vreede, Oud-Vice-Pres. R. v. Just., Soerabaja.
Mr. J. C. Veltcamp Helbach, Lid R. v. Just., overleden a/b s.s. Tambora.
W. J. Vervloet, Oud-Majoor O.-I. L., Den Haag.
Mr. J. W. Kool, Oud-Rechterl. Ambt., N.-I., Haarlem.
E. H. Vemers, Oud-Majoor O.-I. L., Nijmegen.
H. F. A. van Lingen, mede-oprichter Indo-Europ. Verbond, Batavia.
Ir. J. G. v. d. Zwart, Ing. B.O.W. Bali, Den Haag.
R. C. Draaisma, Oud-Dir. Kweekschool, Den Haag.
M. C. Roos van Raadshoven, Oud-Res., Den Haag.
Dr. H. M. D. van Riemsdijk, gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag.
H. J. A. van Geuns, Luit.-Kol. O.-I. L., Den Haag.
A. L. Th. Nepveu tot Ameijde, gep. Ass.-Res., Bilthoven.
H. G. van Diermen, Oud-Generaal-Majoor O.-
Arnhem.
Dr. J. G. Scheurer, Lid van de Tweede K
Apeldoorn.
F. W. Slangen, Resident van Buitenzorg.
F. W. Heering, Oud-Kapitein O.-I. L., Berlijn
J. P. Buys, Adj.-Insp. Arb. Insp. en Oud-Ze
cier, Palembang.

Eene eigenaardige militaire figu

(TOONTJE POLAND)

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAA

(Vervolg).

Op zekeren dag werd, na eene ontmoetin
den vijand, door de troep waarbij Toontje zi
vond, een bivak in eene benting betrokken.
vroeg had de kapitein-commandant, die zich
vermoeid gevoelde, zich in een huisje terugg
ken; hij maakte zich, wat men in Indië noem
ker" en was gaan slapen. De luitenants e
bleven nog wat bij elkaar en bespraken de
van den dag. Naar hunne meening had de ka
niet goed geageerd en ze besloten daarom hu
„een koopje" te leveren. Poland gaat naar
woning en neemt stilletjes de ladder weg, di
gang gaf tot het huisje; daarna laat hij alar
zen en gelast zijnen soldaten er zooveel mogel
los te poffen en een geweldig lawaai te m
Hierdoor met schrik wakker geworden vli
kapitein overeind en het huisje uit, maar
natuurlijk met een bons in den modder terec
hij later nog tot de ontdekking van den o
gekomen, vonden we niet vermeld.

Eenigen tijd later wordt Toontje postco
dant van Tapanoelie; de posthouder aldaar,
met het civiele gezag, blijkt eene oude ken
zijn, een zekere Bonnet.

Eens wandelde Toontje buiten zijn fort e
moette hij het hoofd van den nabijgelegen ka
Deze groet den officier, zooals deze vermeen
eerbiedig genoeg. Poland wordt boos en maak
een ongemakkelijk standje: maar nu word
kamponghoofd onbeschoft. Woedend keert T
zich om en haast zich terug naar de benti
laat een kanon met een kogel laden en beve
den kampong te vuren. Onmiddellijk stijgt d
een vervaarlijk geschreeuw op; het hoofd ren
Bonnet en beklaagt zich bij dezen over het geb
Om beide partijen te kalmeeren, gaat de po
der naar het fort en vraagt den command
spreken, maar hij wordt niet toegelaten. N
beert hij het met een brief, die echter gew
wordt. Thans wordt hij op zijne beurt woede
laat hij twee kanonnen op de benting richte
ziende springt Toontje op de borstwering e
Bonnet toe geene overijlde maatregelen te n
Maar Bonnet geeft het nog niet op: want kort
op komt een kustboot aangevaren, tot dicht
benting. „Wat kom je hier uitvoeren?" roept
tje. „Order van den posthouder, om hier te b
liggen en op 't fort te vuren wanneer je wee
op den kampong mocht gaan schieten!" luid
antwoord. „Pak je weg!" buldert Poland, „
schiet je schuit in elkaar!" Wetende dat To
niet met zich liet gekken, achtte de gezagvo
van het vaartuig het geraden heen te gaan. E
bleef de zaak voorloopig rusten en de postcom
dant meester van het terrein.

Een dag of wat later komt een sergeant
chef melden dat er een officier aan de poort
te wachten en den commandant wenscht te
ken. Toontje vermoedt dat het de luitenant
is, van wien hij pas het postcommando heeft
genomen, en wil eene grap uithalen.

„Vraag aan dien officier tot welke natie hi
hoort", draagt hij den onderofficier op. Deze
heen, komt een oogenblik later terug en ra
teert: „Hollander, luit'nt".

„Zoo", zegt Toontje met een ernstig gezicht,
binnen, maar ongewapend!" Popje komt binnen
de beide jonge officieren hebben pleizier over
„mop", maar toch vermeende de bezoeker zijn
gastheer te moeten waarschuwen niet zoo gul m
schieten te zijn. Maar dit liet Toontje ijskoud.
volgenden dag komt het kamponghoofd exc
vragen. „Du haut de sa grandeur" schenkt Pol
den man genadiglijk vergiffenis. Het prestige

...landers was gehandhaafd en daarom was het ...m alleen te doen.

Weldra deed zich hiertoe eene nieuwe gelegen... voor. Bonnet was op eene dienstreis uitgegaan ... Toontje zoude gedurende de afwezigheid van ... posthouder diens functie waarnemen.

Op zekeren dag komt een kustscheepje de baai ... Tapanoelie binnenvaren; de gezagvoerder was ... Afrikaan, die op goeden voet stond met den ...rkantigen lummel" gevuld met „volkskanker". ... het weer wegvaren verzuimt hij met opzet de ...erlandsche vlag te salueeren. Over dit gebrek ...n eerbied voor onze driekleur maakt Toontje zich ...oedend, en nu eenmaal niet van halve maatrege... houdend, liet hij een zijner kanonnen laden en ... het scheepje afvuren, eerst met los kruit, en ...en het toch doorvoer, met scherp. Toen de zwarte ...pitein begreep dat het ernst ging worden, liet hij ...n stuurman „ampoen" roepen; tevens schreeuwde ...ze Toontje toe, dat zijn baas stomdronken was. ...aar onze driftige posthouder-postcommandant ...et zich niet vermurven en stuurde een paar prau... ...n met gewapenden op het schip af; dit werd ge...nterd en de kapitein gevangen genomen. Nadat ...ze zijn roes had uitgeslapen, wordt hij voor ...oland geleid en aan een verhoor onderworpen. ...ierbij blijkt dat de man het huis van het kampong...oofd heeft leeggeroofd. Nu besluit Toontje hem ...ne flinke les te geven. Den volgenden dag belegt ...ij in optima forma een krijgsraad, met hemzelf als ...orzitter; als leden fungeeren een inlandsch ...ofd en een dito priester, een Europeesch ser...ant, twee Amboneesche fuseliers en een kanon...ier, die lezen noch schrijven kon, als secretaris, ...aar voor de deftigheid voorzien werd van een ...apel papieren en een indrukwekkend dik boek. ...e gevangene wordt binnengeleid en ondervraagd, ...aar wordt door het deftige, vreesaanjagende ge...schap zoo geïmponeerd, dat hij in alle opzichten ...huld bekent en om vergiffenis smeekt; hij belooft ...vens al het geroofde aan den eigenaar terug te ...even. Onder aanname van „verzachtende omstan...igheden" veroordeelt de krijgsraad den booswicht ... eene boete van duizend gulden en tot eene ...adeloosstelling van vijf en twintig gulden voor ...schot, dat door zijne houding was uitgelokt. ...mmerend en sidderend wordt de man naar een ...der vertrek geleid, om den krijgsraad de gelegen...eid te geven tot eene beraadslaging (n.b. nadat ... vonnis reeds was uitgesproken!) Bij die „be...adslaging" gaat het al heel gemoedelijk toe: ...ontje laat eenige bittertjes en wat sigaren aan...ken en de krijgsraad blijft een tijd lang gezellig ...aelen. Toen de president eindelijk vermeende, ...t de veroordeelde nu lang genoeg in angst had ge...en (wat het eenige doel was van de schijnver...oning) werd deze weer voor het achtbare college ...eid, en nu gaf Toontje den man eene flinke ...robbeering, die eindigde met het bevel uit te ...kken en zich in den vervolge beter te gedragen; ... bevel waaraan met de grootste bereidwilligheid ... buitengewonen spoed werd voldaan.

Na Tapanoelie krijgt Poland het bevel over den ...st te Natal. Hij was hier nog niet lang, toen er ... bericht kwam, dat het fort Amerongen door ...izenden Padri's ingesloten werd gehouden en de ...stand daar zeer critiek was geworden. Met ge...eerde marschen ijlde eene troep, waarbij ook ...ontje behoorde, naar de benarde versterking; ...nderweg groeide deze krijgsmacht aan, doordat ... zich vele bevriend gebleven inlanders bij aan...oten. Met groote moeite slaagde de troep er in, ... het insluitende cordon heen te breken en het ... binnen te komen. Hier zag het er al heel be...kelijk uit: aan de verdedigingswerken moest ...t wel worden verbeterd en versterkt en de voor...en aan vivres en munitie waren zeer ontoerei...nd, terwijl het aantal belegeraars met den dag ...n groeide. Aan een tolk gelukte het buiten de ...ng te komen en een paar, op eenigen afstand ...legen kampongs te bereiken, waarvan de inwo...oten zich niet bij de opstandelingen hadden aange...oten; gelukkig werden zij bereid bevonden levens...iddelen voor de verdedigers te leveren; ook ...ogde men er in de voorraden binnen het fort te ...ge. Gelukkig wist eene troep van 100 bajonet... onder majoor Eilers zich door de insluitende ...n heen te slaan; dat gaf aan de door voort...n vechten, herhaalde uitvallen en gebrek aan ...sel uitgeputte verdedigers een zeer welkomen ...nt.

(Wordt vervolgd).

Van Week tot Week.

Dinsdag 25 tot Maandag 31 December.

Postvlucht naar Indië. Vertrokken van Amsterdam op Dinsdag den 11en December, heeft het vliegtuig P.H.-A.E.N. (bemanning Frijns—Duimelaar—Bruynestein) Zondag 30 December de plaats zijner bestemming, Bandoeng, bereikt. Duur der reis dus 20 dagen, waarvan 14 vliegdagen. Hadden de vliegeniers aanvankelijk te kampen met slechte weersgesteldheid en drassige landingsterreinen, na het vertrek uit Karatsji op 24 Dec., is de tocht zeer voorspoedig geweest.

Postpaketten voor Ned.-Indië. Met ingang van 1 Januari a.s. wordt in het verkeer met Ned.-Indië per zeepost het maximum gewicht voor postpakketten verhoogd tot 10 K.G. Het tarief voor pakketten van 5 t/m. 10 K.G. bedraagt ƒ 3.25.

Telefoondienst Nederland—Java. Ter aanvulling van de bekend gemaakte regeling van het op 8 Januari voor het publiek opengestelde radio-telefoonverkeer met Java (zie deze rubriek in het K. W. van 27 Dec.) kan nog worden medegedeeld dat gesprekken reeds van 2 Januari af kunnen worden aangevraagd.

De proefgesprekken welke den 7en Januari te 's-Gravenhage worden gevoerd, krijgen een bijzondere beteekenis doordat H. M. de Koningin-Moeder zal spreken met de echtgenoote van den Gouverneur-Generaal, en de Ministers van Koloniën en van Waterstaat van gedachten zullen wisselen met den Gouv.-Generaal zelven.

Mr. J. C. Veltcamp Helbach †. Batavia, 27 Dec. (Aneta). [1]) Aan boord van de Tambora, op de thuisreis, is overleden Mr. J. C. Veltcamp Helbach, lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.

Kolonel Rijnders. De tot kolonel bevorderde luitenant-kolonel der Inf. van het O.-I. leger C. A. Rijnders is opgetreden als militair commandant van Atjeh en onderhoorigheden.

W. J. Vervloet †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 91 jaar, overleden de gep. majoor van het Ned.-Ind. leger W. J. Vervloet, ridder in de Militaire Willemsorde, ridder in de orde van den Ned. Leeuw, officier in de Oranje Nassau-orde, enz.

Groote brand op Haroekoe. Amboina, 24 Dec. (Aneta). Bij een brand in de negorij Oma op het eiland Haroekoe zijn 122 huizen afgebrand, waaronder de school, de kerk en de woning van den regent. Eén persoon werd zwaar gewond. Het gouvernementsvaartuig Fomalhaut is met geneesmiddelen en levensmiddelen derwaarts vertrokken.

De wijziging der Indische Staatsregeling. Verschenen is het voorloopig verslag der Eerste Kamer over het ontwerp van wet tot wijziging van eenige artikelen der Indische Staatsregeling (waarvan de wijziging in de samenstelling van den Volksraad de hoofdschotel vormt). Uit de bewoordingen van dit verslag kan met zekerheid worden voorspeld, dat de Eerste Kamer het voorbeeld van de Tweede zal volgen en het ontwerp, wanneer het in behandeling komt, zal aannemen, zij het niet met zulk een overweldigende meerderheid.

H. L. Sanders †. In den ouderdom van 63 jaar is te Wassenaar overleden de heer H. L. Sanders, oud-apotheker te Solo.

Majoor Mackenzie. De kapitein der Inf. van het O.-I. leger J. Mackenzie is bevorderd tot majoor.

Bestuurshervorming. Batavia, 27 Dec. (Aneta). Belast met 1 Jan. a.s. met de waarneming van de functie van adjunct-Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming, de heer Visman, thans assistent-resident.

Kapitein der Chineezen Ko Mot Jan †. Blijkens een Aneta-telegr. d.d. Djocjakarta 27 Dec. is de kapitein-titulair van de Chineezen te Djocja, de heer Ko Mot Jwan bij een auto-ongeluk ernstig gewond en eenige uren later overleden.

Hindoe-Javaansche kunst. Den 28en Dec. heeft Dr. F. D. K. Bosch, chef van den Oudheidkundigen Dienst, voor de Ver. van Vrienden der Aziatische Kunst te 's-Gravenhage, eene voordracht met lichtbeelden gehouden over Hindoe-Javaansche kunst, recente ontdekkingen en vondsten op Java. (Overzicht o.a. in het Vaderland van 29 Dec., Avondblad. C.).

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Mr. J. W. Kool †. Te Haarlem is, in den ouderdom van 69 jaar, overleden Mr. J. W. Kool, oud-rechterlijk ambtenaar in Ned.-Indië.

Majoor E. H. Vemers †. Te Nijmegen is overleden de gep. majoor der Inf. van het O.-L. leger, E. H. Vemers, officier in de orde van Oranje-Nassau.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië, in verband met de Volkskunst.

Welk een uitnemenden arbeid de Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië verricht, is in de laatste maanden heel duidelijk aan het licht gekomen. Dr. F. D. K. Bosch, de tegenwoordige chef daarvan, die thans met verlof te 's-Gravenhage vertoeft, doet een goed werk, met, niettegenstaande hij pas van een ernstige ziekte hersteld is, hier in verschillende kringen, door lezingen, met fraaie lantaarnplaten toegelicht, op de meest deskundige wijze van dien arbeid te getuigen, ook in het buitenland.

Het eerst hoorden wij hem dit doen op het Congres van Volkskunst, midden October j.l. te Praag gehouden, en wel, gelijk hier reeds eerder vermeld, naar aanleiding van de door bovengenoemden Dienst onworpen Monumenten-wet voor Ned.-Indië, een onderwerp, dat onlangs in een vergadering van het „Indisch Genootschap", van Galenstraat 14 te 's-Gravenhage, meer uitvoerig, artikelsgewijze, door hem behandeld werd. Daar deze lezing eerlang in brochure-vorm door het genootschap wordt uitgegeven, zullen zij, die zich interesseeren voor deze hoogstbelangrijke wet, daarvan op hun gemak kennis kunnen nemen. (De vergadering zelve was helaas zeer slecht bezocht). Trouwens ook van alle verhandelingen, op het Praagsche congres gehouden, zullen verschijnen een paar lijvige boekdeelen, waarop door de verschillende, toen aldaar vertegenwoordigde regeeringen, dus zeker ook door de Nederlandsche, voor een aantal exemplaren is ingeschreven, ten gerieve van hare afgevaardigden en voor de openbare bibliotheken.

Wij willen hier aan de hand dier Praagsche rede, welke deze maand, in het „Volkskunst-nummer" van *Oedaya*, Afl. 12, Jaarg. V, werd opgenomen, alsnog op een en ander in het bijzonder de aandacht vestigen.

Dr. Bosch begon dan met te zeggen, dat „pogingen om in een koloniale maatschappij als Nederlandsch-Indië de volkskunsten in stand te houden en op te heffen, op nog grooter moeilijkheden stuiten dan in Europa" en noemt daarna eenige oorzaken van verval ginds op, o.a.:

„de bioscoop ontsluit een nieuwe, wondere wereld; overal verrijzen bouwwerken, afwijkend in bouwtrant en materialen van de inheemsche; handelaars overstroomen de markt met hun goedkoope, geïmporteerde goederen; touristen hebben den weg naar het schilderachtige binnenland gevonden en koopen er de fraaiste voortbrengselen van kunst en kunstnijverheid op; onderwijl heeft het onderwijs kennis verspreid, welke, hoe nuttig overigens ook, de gehechtheid aan de oude tradities en aan de eerbiedwaardige uitingen daarvan in godsdienst en kunst, in feesten, ceremoniën en gebruiken, gestadig ondermijnt.

Hij doet dan de vraag:

Is het te verwonderen, dat de zooeven bedoelde bevolkingsgroepen, door zoovele gelijk gerichte, destructieve in-loeden overrompeld, bezwijken in den ongelijken strijd om hun eigen individualiteit te bewaren?"

Onder de gegeven omstandigheden is zulks zeker niet te verwonderen. Verbazingwekkend is echter wèl: dat een „beschaafde" natie als Nederland heeft kunnen gedoogen, dat dergelijke fnuikende toestanden zoolang hun vernielingswerk ginds konden blijven uitoefenen.

Over het groote onheil, door ongecontroleerde film-voorstellingen gesticht, ook buiten 't kunstgebied, zouden boekdeelen te schrijven zijn; talooze malen is en wordt nog gezondigd tegen den goeden smaak bij het bouwen door Nederlanders ginds. En zou het volksonderwijs niet zoodanig ingericht kunnen zijn, dat het kunst-opbouwend, in

stede van „ondermijnend" werkt?

Zelfs de Nederlander in Europa heeft zijn eigen volkskunst niet in het leven kunnen houden, gelijk b.v. de Skandinaviërs dat, onder nagenoeg dezelfde omstandigheden, wèl hebben verstaan. Maar gelukkig beginnen wij, in den laatsten tijd, in deze hier een kentering ten goede waar te nemen en ontwijfeld zal ook Nederl.-Indië in de voordeelen daarvan deelen, o.a. reeds door de invoering der Monumenten-wet. Wij zijn 't dan ook niet eens met Dr. Bosch, als hij zegt:

„Tegenover de oorzaken van dit betreurenswaardige verval der volkskunsten staat de Regeering vrijwel machteloos. Het spreekt vanzelf, dat zij het isolement, waarin de eilandbewoners vroeger geleefd hebben, niet kunstmatig kan herstellen; de menschen kan men niet verbieden goedkoope import-waren boven dure inheemsche maaksels te verkiezen; de touristen kunnen niet geweerd, de scholen niet gesloten worden; kortom de bevolking is nu eenmaal niet een plant, die onder een stolp in een broeikas kan worden geplaatst, opdat geen verkeerde invloeden van buiten haar zullen deren. De stroom der moderne beschaving kan niet worden afgeleid of in zijn voortgang gestremd."

Integendeel: de Regeering — en ook iedere Nederlander persoonlijk — kan zéér véél doen, zelfs nu nog — maar dan toch zoo spoedig mogelijk vóór het te laat is — om het „betreurenswaardige verval der volkskunsten" tege.. te gaan.

Natuurlijk kan „het vroegere isolement der eilandbewoners" — zijn ze wel ooit geheel geïsoleerd geweest? — „niet kunstmatig hersteld", dat behoeft ook niet, maar juist door de nauwere aanraking met Nederland zouden zij moeten winnen in kunst-smaak en -beoefening, door de gelegenheid tot wederzijdsche oprechte waardeering van elkanders uitingen op dit gebied. De „goedkoope importwaren" behoeven niet *persé* smakeloos te blijven — ook ten deze is verbetering merkbaar, mede in Nederland — en de „inheemsche maaksels" behoeven evenmin duur te zijn, als zij maar door Europeesche, in de eerste plaats door Nederlandsche afnemers naar waarde worden begeerd. Dit is immers een kwestie van vraag en aanbod, welke mede door ontwikkeling op technisch- en kunstgebied wederzijds geregeld wordt. De scholen behoeven dus geenszins „gesloten" te worden, integendeel kunnen zij *wijder geopend*, maar daarbij moet het onderwijs langs andere banen worden geleid, door o.m. niet al te veelsluitend den nadruk te leggen op het intellectueele — dus materieele — maar veel meer ook het spiritueele — waaronder de kunst — daarin te betrekken, dan zal tevens het toenemend toeristenverkeer, dat natuurlijk omgekeerd evenredig is aan den afstand tusschen Oost en West, eer een voordeel dan een nadeel zijn.

„Stolp" en „broeikast" kunnen dus gevoegelijk buiten beschouwing blijven, maar de stroom der „moderne beschaving" kan stellig in betere banen worden geleid, opdat zijn voortgang instede van een onstuimig afbrekenden en vernielenden, een gestadig vruchtbaar heilenden en opbouwenden invloed op geheel de menschheid uitoefent.

Dr. Bosch vervolgt dan ook zelf zijn rede met de woorden:

„En toch, een regeering zou wel zeer onvoldoende berekend zijn voor haar taak, indien zij niet krachtige pogingen in het werk stelde om het kostbaarst bezit van een volk, zijn eigen cultuur, zooveel als in haar vermogen lag, te beschermen. Van de verschillende middelen, die haar hiertoe ten dienste staan, wil ik op deze bijeenkomst slechts één, doch zeker niet het minst belangrijke, in het kort bespreken; ik bedoel de bescherming der kunsten door een monumenten-wetgeving.

„De Nederlandsch-Indische ordonnantie ik op het oog heb en die in een zoo verge derden staat van voorbereiding is, dat haar kondiging binnen korten tijd verwacht worden, houdt zich voornamelijk met heden bezig. Ik behoef het groote nut hier zeker niet toe te lichten. De belangrijkste numenten op Java en Sumatra behooren een tijdperk, dat afgesloten is en waarvan kunst niet meer tot de huidige bevol spreekt [1]). De aan het gebruik onttrokken heden staan, natuurlijk in veel sterker dan de nog levende architectuur, aan verw loozing, berooving en slooping bloot. Wettel voorschriften, welke aan dit euvel paal en stellen, kunnen niet langer worden gemist. dit congres, gewijd aan de nog levende k sten [2]), zal ik vanzelfsprekend niet uitwei over de bedoelde monumenten-wet voor zoo zij op oudheden betrekking heeft. Dezelfde bestrijkt echter nog een ander gebied, dat heel binen de sfeer van de hier behandelde derwerpen valt. Dit zal duidelijk worden de definitie van het begrip monument, zoo de wet die in haar eerste artikel geeft:

„Onder monumenten verstaat deze ord nantie de onroerende en roerende, door m schenhand vervaardigde, samengestelde aangelegde zaken van historisch of cultu belang, welke ouder zijn dan vijftig jaar of een minstens vijftig jaar oude stijlperiode hooren en in het Centraal Monumenten Reg ter ingeschreven zijn.

„De omschrijving „die ouder zijn dan vijftig ja of tot een minstens vijftig jaar oude stijlperio behooren" is van groot gewicht. Immers, hierdo

---

[1]) Wij kregen nog maar enkele jaren geleden ee geheel anderen indruk, zelfs van Inlandsche bedie den, die voor 't eerst den Boroboedoer zagen. Zij war zeer diep onder den indruk dier kunst en toonden o.a. door het hoogst-eerbiedig brengen van offerande *Red.*

[2]) Daarvan kwam op het eerste congres niet veel tot uiting. Veel meer werd gesproken over de „oudheden en alles wat daarmee samenhangt. Hopelijk zal d euvel op de volgende bijeenkomsten hersteld worden *Red.*

zal het mogelijk zijn alle voortbrengselen van kunst en kunstnijverheid, waarin de goede, oude tradities voortleven, ook al zijn zij zelf van recenten datum, de bescherming der wet deelachtig te laten worden. Onder de bepalingen zullen dus bijv. vallen de bouwwerken uit elk tijdperk, mits bij den bouw, de keuze der materialen en de ornamenteering een minstens vijftig jaar oude overlevering gevolgd is; ook de roerende zaken van bijzondere waarde, bijv. houtsnijwerk, weefsels, metalen voorwerpen, ceramiek, zullen kunnen worden geclasseerd, aangenomen alweer, dat bij hunne vervaardiging en bewerking een minstens vijftig jaar oude traditie aan het woord is geweest.

Art. 3 van de monumenten-wet zal luiden:

„Het is verboden, zonder toestemming van het Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst monumenten te herstellen, te vernietigen, van uiterlijk, vorm of bestemming te veranderen."

Art. 4 houdt o.m. in:

> Bij voorgenomen bezitsoverdracht van een monument zorgt de rechthebbende, dat het Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst minstens veertien dagen te voren van dit voornemen in kennis is gesteld.
>
> „Het Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst kan voor handelaren in oudheden, op nader door hem te stellen voorwaarden, hiervan vrijstelling verleenen.
>
> „Hij, die het bezit van een monument overdraagt, verliest of verkrijgt, deelt dit binnen den in lid 1 genoemden termijn, aan dit diensthoofd mede.
>
> „Het is verboden een roerend monument over te dragen aan iemand, van wien kan worden vermoed, dat hij het oogmerk heeft, dit uit Nederlandsch-Indië uit te voeren. Dit vermoeden bestaat onwederlegbaar ten aanzien van hem, die nog niet twee jaar hier te lande gevestigd is.
>
> „Het Hoofd van den Oudheidk. Dienst kan onder nader door hem te stellen voorwaarden vrijstelling verleenen van dit verbod.

„Het is duidelijk, dat ook de volkskunsten bij deze maatregelen gebaat zullen zijn. Het meest de onroerende zaken. Wanneer bijv. op Bali een tempelcomplex tot een minstens vijftig jaar oude stijlperiode tot monument verklaard zal zijn, zal het door de bezitters, zonder toestemming van den Oudheidk. Dienst, in geen enkel opzicht mogen worden veranderd. Dit beteekent niet, dat het ook onveranderd zal blijven en er dus een soort museum-object van gemaakt wordt, dat niet meer deel uitmaakt van de levende kunst van het volk. Neen, natuurlijk zullen zoo noodig herstellingen kunnen worden uitgevoerd, gedeelten vernieuwd, desnoods de bestemming worden gewijzigd. Maar daarbij zal, onder toezicht van den Oudheidk. Dienst zorg gedragen kunnen worden, dat van deugdelijke, inheemsche materialen gebruik gemaakt wordt, dat de oude motieven bij de ornamenteering worden toegepast, kortom, dat de goede tradities worden gecontinueerd.

„De inconveniënten, die hieruit voor de bezitters mochten voortvloeien, zullen worden gecompenseerd door de in de ordonnantie opgenomen bepaling, dat hun de schade, tengevolge van de inschrijving geleden, door de Regeering zal worden vergoed. In de praktijk zal dit hierop neerkomen, dat een belangrijk deel der kosten van extra-onderhoud, herstelling enz. voor rekening van de Regeering zal komen.

„In mindere mate dan de onroerende zaken zullen ook de roerende voorwerpen in de bescherming deelen. Door de verplichting van aangifte van koop en verkoop zal men de belangrijkste kunstwerken in het oog kunnen houden en vroeg of laat in de gelegenheid zijn ze voor een museum [3]) aan te koopen. Bovendien zal door het verbod om een roerend monument over te dragen aan iemand, van wien kan worden vermoed, dat hij het oogmerk heeft het uit te voeren, de drainage van deze voorwerpen door opkoopers en touristen worden tegengegaan. Hoe dikwijls komt het niet voor, dat kostbare erfstukken door de eigenaars voor 'n appel en 'n ei van de hand worden gedaan en het land verlaten! Hoe sterk is het cultuurbezit van de inheemsche bevolking in den laatsten tijd op die wijze geslonken!"

De invoering dezer Monumenten-wet ten zeerste toejuichend „als één der vele verschillende middelen" — zooals Dr. Bosch 't zelf uitdrukte — om de Indonesische kunst te beschermen, stemmen wij dan ook volkomen in met zijn slotwoorden:

> „Herhaaldelijk is het verschijnsel waargenomen, dat een half-primitief volk, nadat het in contact is gekomen met de moderne beschaving en er de uiterlijkheden van heeft overgenomen, en nadat het is bekomen van zijn roes van weelde en vermaak, van Europeesche kleeren, schitterende verlichting, snelle vervoermiddelen, bioscoop en wat dies meer zij, weer tot zich zelf komt en de waarde van zijn oud cultuurbezit beseffen gaat. Wee dan het volk, dat alles achter zich vernietigd heeft en niet meer de oude tradities en vormen bezit, welke het met nieuwen inhoud vullen kan. Ondanks zijn vooruitgang en moderniseering is het dan in werkelijkheid armer geworden: heeft het een verlies geleden, dat nimmer meer zal kunnen worden aangevuld.
>
> „Het doel van de beveiligingsmaatregelen van de volkskunsten staat ons nu klaar voor oogen. Door die maatregelen worden de vormen in het leven gehouden, welke een later geslacht bij het scheppen van nieuwe kunsten en ambachten zal kunnen benutten. Een brug wordt hierdoor dus als het ware geslagen over het heden, tusschen het verleden en de toekomst, een brug, waarover een volk, na te onstuimig te zijn vooruitgedrongen, zich zal kunnen terugtrekken, om binnen de omwalling van zijn eigen oude tradities veilig te zijn.
>
> „De Regeering, die de volkskunsten beschermt, vervult dus den rol van schatbewaarder. Niet thans reeds wellicht, doch zeker in een verre toekomst, zal haar hiervoor van de zijde der bevolking de tol der dankbaarheid worden betaald."

Wij zijn echter overtuigd, dat zeker, *nu reeds* de hoogststaanden, meest gevoeligen, onder de Indonesiërs, die meer en meer de groote waarden van hun eigen cultuur beseffen, ons ten zeerste erkentelijk zullen zijn voor alles, wat wij in het belang der Indonesische kunst van voorheen en thans doen en nog meer zullen helpen doen.

[3]) Toch zeker een museum in Indië, ten dienste der inheemsche bevolking? — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Bevordering van de goede verstandhouding.

De Loc. (21/11, blz. 55) wijdt eenige artikelen aan Japan. Niet „Japan te doen kennen", maar „Japan *beter* te doen kennen" is daarvan het doel; want gehéél kennen en begrijpen is uiteraard niet mogelijk. Er gaat daarover *een verhaal van zeven blinde mannen,* die een olifant ontmoetten. De één kwam tegen de flanken van het dier aan en zeide: „dit is een muur". De tweede kreeg de slurf te pakken en sprak: „dit dier lijkt op een slang". Een ander greep een der slagtanden vast en zeide: „dit dier gelijkt een speer". Weer een ander voelde een oor en vergeleek het beest met een groot blad. De blinde die de staart greep, dacht aan een touw, hij die een poot omvatte, aan een boom en hij die over den rug kroop vergeleek den olifant met een heuvel. Die zeven blinden hadden alzoo van één olifant volmaakt verschillende voorstellingen. Zoo gaat het den beschouwer van Japan. De voorstelling is zoozeer afhankelijk van de aspecten die men beschouwt, en die aspecten zijn zoo talrijk, dat het moeilijk is één geheel juist en volledig beeld te verkrijgen. Maar, *gaat het zoo niet met ieder land?* Zou het mogelijk zijn van *Java,* van Nederland of van Amerika één samenvattende en juiste voorstelling te geven? Zeer zeker niet — meent *De Loc.* — Het is echter wèl mogelijk te trachten omtrent die landen goede en betrouwbare en deugdelijke mededeelingen te doen. En de nuttige gevolgen daarvan zijn méér kennis en méér waardeering. De goede verhoudingen, de vriendschappelijke betrekkingen en de wederzijdsche erkenning van verdiensten worden er door bevorderd.

Artikelen over het buitenland treffen wij voorts aan in het *Bat. Nwsbl.* (24/11, 3de bl. „Russische werkelijkheid", Dr. B. Raptschinsky; 26 en 27/11, 3de bl. „De derde Internationale en Amerika", Dr. Lewin), het *Soer. Hbl.* (19, 20 en 21/11 „Graaf von Brockdorf Rantzau", Villanus; 22/11 „Econ. en sociale aangelegenheden", Smissaert; 23/11 „Uit Britsch-Indië; 23/11 „Hearst & Cie", H. Reynst), de *Deli Crt.* (27/11 „Begrootingscontrole?" H. de Jouvenel: 29/11, 2de bl. „Europa's kracht en zwakheid", prof. G. Ferrero) en *De Sum. Post* (26/11 „Jn Palestina").

Het te volgen beleid.

Dr. R. Broersma betoogt in *De Loc.* (19/11, blz. 3 „Nieuw-Guinea") dat de Regeering, die het zoo goed meent met alle onderafdeelingen van heel Ned.-Indië, met tal van *overplaatsingen* van hooge en lage ambtenaren, aan menige afdeeling een hoop kwaad doet. Nieuwe bestuurshoofden met nieuwe gedachten, beginselen, indrukken, stralen daarvan af op hun ondergeschikten, die dan maar mee moeten naar de nieuwe lijnen, waarvan zij de deugdelijkheid niet vermogen te zien. En zoo komt het, dat men bij voorbeeld tien jaar lang de uitgifte van concessies in een zeker gebied als wijs beleid ziet gehuldigd, daarna tien jaar lang ziet werken aan de intrekking, waarna opeens de concessieverleening weer wordt gevolgd. Een *wisselend Indisch beleid* is afwezigheid van beleid. De wisseling was vroeger een gevolg van Indisch inzicht in hoofdzaak, dat de instemming had van den minister. Tegenwoordig — zoo vervolgt de schrijver — is de wisseling veel erger, omdat de *politieke partijen in Nederland* aan Indië een plaats hebben gegeven op haar program en een Indische Regeering moet rekenen met de macht van deze en met de macht van gene partij. Verder is er een *Volkenbond,* van welke bemoeienis de last meer en meer wordt gevoeld. Ten aanzien van den arbeid bijvoorbeeld moet worden gerekend met het inzicht van den Volkenbond en zijn commissies. De Indische Regeering weet dat, de minister weet dat en, al zouden zij op grond van eigen weten en geweten geen verandering in de arbeidsregeling voorstaan, toch nemen zij al de richting aan naar verandering. *Heerendienst?* O, in Volkenbondscommissies schatte men, dat Ned.-Indië nogal hoog staat in de lijst van heerendienst. Nu is ten onzent nergens de heerendienst zwaar, nergens drukkend, en men vergelijke veilig de lasten en diensten, die het Ned.-Ind. Gouvernement vergt, bijv. op *Nieuw-Guinea,* met die welke het Engelsch Bestuur op *Papoea* eischt. Doet er niets toe: het woord heerendienst heeft een klank en de Volkenbond heeft zijn idealen. Een Indische Regeering heeft niet alleen haar goeden wil, doch ook haar kennis en inzichten, en dwaas zijn die natuurlijk nooit. Maar moet er richting worden gekozen, dan staan in Nederland de politieke partijen met haar macht van stemmen, dan staat in Indië een Volksraad, dan staat er buiten-af een Volkenbond, en zij wenken, zij geven teekenen, zij spreken. De oogen eener Indische Regeering moeten in verschillende richtingen kijken of het signaal wel op veilig staat.

Wij verwijzen naar de Volksraadsverslagen en overzichten, o.a. van het *Bat. Nwsbl.* (21 t.m. 27/11, *Civis*) en naar het *Soer. Hbl.* (21/11, 3de bl. „Instituut der Gezagsaanranding, Z.).

's Landsmijnen en Poenale Sanctie.

De directeur van Gouv. Bedrijven, de heer *De Jongh,* heeft in den Volksraad *o.m.* het volgende verklaard: Men had niet anders mogen verwachten dan instemming, nu het Gouvernement besloten heeft tot *geleidelijke afschaffing* van de Poenale Sanctie, en de *proeven* die daarvoor genomen moeten worden, in de eerste plaats neemt bij de eigen Landsbedrijven; daarmede neemt de Regeering dus de risico, die ongetwijfeld bij het nemen van die proeven geloopen wordt, in de eerste plaats op zich. De *bedrijfsleiders* zijn niet van meening veranderd. Indien zij alleen de belangen van hun bedrijf en alleen de oogenblikkelijke belangen daarvan in het oog hielden en niet in het oog hielden hetgeen er buiten hun bedrijf in de wereld omgaat, zouden de bedrijfsleiders de P. S. niet alleen gehandhaafd willen zien, maar zouden zij zelfs wenschen, dat zij werd uitgebreid. Want niettegenstaande de P. S. is er *nog altijd gebrek aan arbeiders* en men zou dus wenschen, dat er een goed geregelde en wel toeziende arbeidsdwang werd toegepast, een dwangarbeid dus ook voor niet-gestraften, zoodat men bovendien af was van de toevalligheden, die de een naar de Mijnen voert en den ander daar vandaan doet blijven. Deze twee beperkingen — dat alleen de oogenblikkelijke belangen van het bedrijf in het oog wordt gehouden en niet hetgeen daar buiten in de wereld voorvalt — zijn uit den aard der zaak ontoelaatbaar voor welke bedrijfsleiders ook, en zeker voor de bedrijfsleiders bij de Landsmijnen. De arbeid onder poenale sanctie is *een abnormale vorm van arbeidsvoorziening,* een vorm, die steeds minder gaat passen in de *internationale verhoudingen* en ook steeds minder gaat in het kader van *onze zich wijzigende bestuursvoering.* De Regeering heeft bepaald, dat de P. S. geleidelijk aan zal worden verminderd om zoo tot afschaffing te komen. Elke bedrijfsleider zal toch wel in de eerste plaats een steunpilaar van het Gezag zijn en zal dus zijn gedragingen inrichten naar deze eenmaal gevallen beslissing van de Regeering. Bovendien zal men als verstandig bedrijfsleider inzien dat, hoe men ook individueel over de P. S. moge denken, dit een figuur is, die niet past in de wereld, waarin wij

leven, en dat, hoe onze Regeering daarover ook zou willen denken, de P. S. een instituut is, waaromtrent het eenvoudig een kwestie van tijd is, hoe lang het zich nog zal staande houden. Onder die omstandigheden zal een verstandig bedrijfsleider tijdig de maatregelen voorbereiden en tijdig de proefnemingen doen, die ertoe zullen kunnen leiden, dat de Poenale Sanctie op den duur zal kunnen vervallen. (*Bat. Nwsbl.* 21/11).

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (26/11 „De veiligheid ter Sum. Oostkust en de P. S." en „Een laffe laster-campagne"), 28/11 „'s Landsmijnen en P. S."; 2de bl. „Aanslag op assistent Winkel op Java" en „De ongeregeldheden onder de Chineesche contractanten te Blinjoe") en de *Java-Bode* (21/11 's Landsmijnen en de P.S.").

Zuid-Sumatra.

Lahat zal nog drie à vier jaren lang groeien en bloeien. Want zóó lang duren de werkzaamheden aan den aanleg van de Zuid-Sumatra Spoorwegbaan Lahat—Tebing Tinggi—Loeboek Linggau. Dan zullen de groote aannemers van het werk met hun breeden stoet van onder-aannemers, opzichters en onder-opzichters en den tros van neringdoenden weer verdwijnen: terug naar Java òf meer Noordwaarts. Dat hangt er van af, of de lijnaanleg in de richting van Padang onmiddellijk zal worden voortgezet. De exploitatie der Z.-S.-S. alleen zal blijven, en met haar de werkplaatsen van de Staatsspoorwegen. *Deze geheele aanleg geschiedt met z.g. vrije koelies van Java,* arbeiders die wel een werkcontract aangaan, maar niet onder poenale sanctieverband. Dit moet — zegt de schrijver in het *Bat. Nwsbl.* (24/11) — uitstekend marcheeren; dit was trouwens eveneens het geval toen dezelfde oude aannemersfirma's (Sijnja en Van der Tas) destijds de groote Lamponglijn aanlegden. Met de B.P.M. samen heeft dit tijdelijk werk ongeveer een tien duizend vrije arbeiders in het gewest Palembang in dienst. Wat wellicht méér is dan alle ondernemingen tezamen aan contractarbeiders onder poenale sanctie-verband tellen.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (17, 21, 22 en 23/11) van „De Lampongs" en Palembang". In de buurt van *Gedong Tataän* zijn nu een 25.000 Javanen gevestigd. De kolonisatie is dus zeer belangrijk, maar ook zeer duur. Ontzaglijke sommen zijn en worden aan de vestiging in die streek ten koste gelegd. In *Benkoelen* is, naast een in malaise verkeerende overheidsvestiging, een kleine kolonisatie aan den gang, die niet van hooger hand geregeld en van het noodige voorzien wordt. Koelies, die op de ondernemingen of aan de wegen hebben gewerkt, blijven er hangen en leggen koffietuintjes aan. Zij trachten vrienden en betrekkingen uit Java tot zich te trekken. Slaagt kolonisatie op deze manier, dan is het beter zoo. Om in het *Palembangsche* koelies voor het onderhoud van wegen te verkrijgen, worden Javanen door het Gouvernement in bevredigende hoeveelheid in Kedoe op Java aangeworven. Zij krijgen het ter plaatse op zich zelf niet hooge loon van *f* 25 [illegible] maand met allerlei voordeelen; als het hun [illegible] bevalt mogen zij naar Java terug, zoodra zij hun voorschot hebben inverdiend. Dit stelsel werkt blijkbaar bevredigend. Velen sturen maandelijks kleine bedragen naar Java. De *Lamponger* is een landbouw-ondernemer in het klein, die zelf arbeidskrachten huurt, en wel voor zeer veel hoogeren prijs dan de Europeesche ondernemers die in den vorm van contractkoelies kunnen krijgen. De peper-cultuur trekt koelies naar Zuid-Sumatra, die er menigmaal blijven hangen. Ook de Overheid, die hoogere koelie-loonen betaalt dan de Europeesche ondernemers, is voor de Europeesche ondernemingen een concurrent.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (17 en 19/11 „Oude en nieuwe Vorstenlandsche affaires", *Z.*; 21 en 22/11 „Kedirische Landbouwvereeniging"), de *Deli Crt.* (30/11 en 1/12 „Langs de Boeroemonrivier") en *De Loc.* (23/11, blz. 19 „Een goed plan" betr. het oprichten van een Dierenpark aan de Westkust van Atjeh).

Nieuwe actie der P. N. I.

Het *Soer. Hbl.* (22/11, 3de bl. *Z.*) ontving in den laatsten tijd berichten, welke alle belangstelling verdienen. Vrij openlijk predikt *ir. Soekarno* de werkstaking, zonder welke niets is te bereiken. In verschillende streken zouden een paar wetenschappelijk gevormde Inlandsche leiders bezig zijn met het aanwerven van beambten van den Post-, Telegraaf- en Telefoon-dienst, als leden hunner zeer linksche organisaties. Ook onder het personeel van eenige landsbureaux zocht men naar leden. Slagen de leiders in hun streven en krijgen zij dus zekeren aanhang onder het P.T.T.-personeel, dan kunnen zij zich terdege op de hoogte stellen van hetgeen in het Westersch deel der samenleving omgaat. Soerabaja met zijn vele groote kantoren voor industrieele-, scheepvaart- en cultuurzaken, zou het middelpunt dezer actie zijn. De vorige maand is te Soerabaja een nieuwe vakbond voor Inlandsche postbeambten gesticht. *Z.* acht Regeeringsmaatregelen noodig voor de volstrekte betrouwbaarheid van Post- Telegraaf en Telefoon.

Ook *De Loc.* (22/11, blz. 3) constateert dat de P.N.I.-actie te Soerabaja virulenter dan ooit is. Haar leiders trachten zelfs de rustiger elementen der volksbeweging hetzij te intimideeren, hetzij tegenover hun aanhang te ridiculiseeren; en feller dan ooit ageeren zij thans ook onder de arbeiders, vakbonden oprichtend en vergaderingen beleggend en zelfs tot scherper actie aansporend. Zoo ver is deze beweging gevorderd, dat met de ernstige kans op conflicten rekening wordt gehouden. Dit was te voorzien. Dit is het gevolg van de veronachtzaming van recente lessen. Men heeft daar in Oost-Java de extremistische leiders in hun krantjes laten schrijven wat zij maar wilden; zij hebben de persvrijheid tot opruiing misbruikt. Men heeft hen zonder belemmering van politiecontrôle laten handelen; zij hebben de bewegingsvrijheid misbruikt. Men heeft de uiterst-linksche leiders vrijelijk laten spreken; zij hebben dat vrije woord tot ophitsing misbruikt. De Regeering, wier goede gezindheid jegens land en volk èn volksbeweging voor ieder vaststaat, heeft de leiders ernstig gewaarschuwd; zij hebben die waarschuwing in den wind geslagen en feller dan te voren spreiden zij wantrouwen, haat en onrust. De gemeenschap, de bevolking en het loyale deel der volksbeweging hebben er recht op, tegen de kwade actie van bepaalde leiders beschermd te worden. Ieder weet, dat het thans de Inlandsche bevolking goed gaat; zij zelf verlangt slechts in rust te leven. De hooge Landsregeering doet alles om volksbelangen te dienen en zij laat de volksbeweging de ruimste vrijheid. En *toch* ageeren deze extremisten, *toch* zetten ze hun ondermijnende actie voort, *toch* bedreigen zij rust en orde. Moge hun — zoo besluit het blad — op krachtige en overtuigende wijze, *tijdig* blijken, dat dit misbruik der vrijheid niet wordt geduld. De plicht eener versterkte gezagshandhaving rust allereerst op de Overheid in Oost-Java.

De *Java-Bode* (27/11) schrijft over „Communisten en Nationalisten".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nationalisme en socialisme.

Het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* van 31 October geeft een beschouwing naar aanleiding van het kort te voren gehouden congres van de I. S. D.

De redactie zegt, dat de belangstelling van de zijde der Indonesiërs gering was. Slechts een of tw Volksraadsleden waren aanwezig, naar gelo wordt meer uit collegialiteit jegens den heer St vis dan uit werkelijke belangstelling.

In zijn sluitingsrede op den eersten dag de heer Stokvis o.a. over samenwerking tuss de socialisten en de nationalisten. „De socialis zijn anti-kapitalisten, de nationalisten echter ni zeide de heer Stokvis. „Alleen in een periode het kapitalisme overheerschend is, worden de tionalisten ook anti-kapitalisten en daar is sam werking mogelijk. De nationalisten kunnen na nalistisch strijden naar buiten en socialisti naar binnen. Het zullen worden nationaal-socia ten, zooals wij die ook in de randstaten kenn Een nationaal-socialistische partij achten wij gee zins onwaarschijnlijk.

De *Keng Po* zegt, dat het van een andere m ning is. Wanneer socialisten en nationalisten menwerken, dan zijn de laatsten òf valsche na nalisten óf het ontbreekt hun aan inzicht. On omstandigheden kunnen die twee groepen wel d zelfden vijand hebben, maar aangezien het stre van de eene geheel verschilt van dat van de and is een vereeniging van beide groepen een onm lijkheid.

Volgens den heer Stokvis wordt in het org „Het Indische Volk" nergens gezegd dat de so listen de vrijheid van Indonesië zullen belem ren, zooals wel eens beweerd werd.

Dit is inderdaad waar, zegt de redactie. Nerg is gezegd dat de socialisten de vrijheid van In nesië in den weg staan, maar omgekeerd zeg de socialisten ook niet dat zij accoord gaan met vrijheid van Indonesië en dat zij die zullen hel tot stand brengen. Hoogstens zeggen zij: de tijd er nog niet, wacht daarop!

De I. S. D. P. is een vertakking van de S. D. A. in Nederland, de grootste vereeniging der arbeid daar te lande. Het verlies van de Indische bezitt gen beteekent voor Nederland het verlies van afzetgebied. Wanneer de industrie een dru markt verliest, dan moet de productie zoo al geheel gestopt, dan toch in elk geval beperkt w den en dan zullen de arbeiders daar, ergo de led der S. D. A. P., in moeilijkheden verkeeren.

Wij erkennen, gaat het blad voort, dat de Ned landsche socialisten verandering wenschen. Z willen zij, als zij dat kunnen, het koninkrijk ten brengen om zelven de leidsels van het bewind handen te nemen. Maar, wanneer hun dat gelu zullen deze landen (Indië) dan vrij gemaakt word Wat hebben de Fransche sociaal-democraten m de Fransche bezittingen in Syrië, Indo-China e gedaan, toen Herriot het bewind in handen had

In de geschiedenis is het nog nooit voorgekom dat een onderworpen land vrij is geworden uits tend door de hulp der sociaal-democraten.

Als er in Indië onder de inboorlingen een socia nationalist is zooals de heer Stokvis dat zich den dan is slechts één van twee dingen mogelijk: hij is een valsche nationalist, óf een vermomde cialist.

Een gelijk wantrouwen in de toenaderingspog gen tot en de sympathiebetuigingen jegens de dische nationalisten van de zijde der sociaal-dem craten blijkt uit een artikel in het Indonesisc nationalistische blad *Matahari Indonesia* te Meda onder het hoofd: S. D. A. P. „met twee aang zichten".

In een ingezonden stuk uit Amsterdam word critiek uitgeoefgend op de houding der S. D. A. en haar zustervereeniging de I. S. D. P. onder le ding van den heer Stokvis. Schrijver zegt dat de verdediging van de Ind. studenten door de mr Mobach en Duys politieke munt werd geslagen de S. D. A. P. zich proclameerde als de „redder van de Indonesische beweging, doch in Augustu j.l. nam zij te Brussel een motie aan, waaru blijkt dat de S. D. A. P. één lijn trekt met de kapi talisten om de koloniën als overheerscht gebied handhaven.

Poging tot pro-Hollandsche propaganda.

Het in de inheemsche pers zoo heftig aangeva len voornemen besprekende van het Volksraadli Alimoesa om met steun van het Suikersyndicaa een blad op te richten, waarmede men hoopt me succes pro-Hollandsche propaganda te voeren, zeg het Mal.-Chineesche blad *Sin Po,* dat men van d heeren van het Suikersyndicaat eigenlijk een prac tischer inzicht zou verwachten, maar er zijn er onder hen die zoo naief zijn om niet te begrijpen dat pogingen in die richting niets meer zijn dan een „abortive effort". Zulk een blad heeft heelemaal geen kans om tot bloei te komen, zooals men aan de te Bandoeng verschijnende „Kaoem Moeda" kan zien. Dit geestelooze blad is zoo „neutraal", dat het publiek er ook een neutrale houding tegenover aanneemt.

Nu wil de heer Alimoesa met behulp van het Suikersyndicaat een blad oprichten; deze liaison is voldoende om te maken dat zijn blad gewan-

trouwd wordt en hij zelf uitgelachen.

Het publiek hier is wel is waar nog niet erg wakker, gaat de *Sin Po* voort, maar toch genoeg om te begrijpen, dat „gramofoon-kranten" niet veel waard kunnen zijn. Dat schijnen de heeren van de Suiker ook in te zien, want zij willen den heer Alimoesa maar half helpen en hem geen vollen steun toezeggen. Voor de Hollanders bestaan er veel manieren om te trachten de sympathie en het vertrouwen te winnen, d.i. door rechtvaardig te denken en te handelen, maar niet door het woord „kamerdikaän" (vrijheid) in congressen of nieuwsbladen te verbieden.

Diversen.

In de *Fadjar Asia*, het orgaan van de P. S. I., gaat iemand heftig te keer tegen de circulaire van den Directeur van B.B. over tegemoetkoming aan aanvragers voor kleinen landbouw. Hij ziet hierin een bedreiging van het Inlandsche grondbezit, dat maar al te gemakkelijk ten offer valt aan opgewekte spilzucht door jaarmarkten, enz.

Tot besluit stelt schrijver de vraag of, alvorens men met leege maag en berooid gedwongen zal zijn het geboorteland te verlaten, de Indonesiërs niet beter doen hun tanden te laten zien en hun kracht te verzamelen om de belangen van ras en geboortegrond te verdedigen.

In de *Keng Po* zegt een inzender, dat de Regeering inderdaad niet verkeerd gedaan heeft in het kiezen van ir. Kiewiet de Jonge tot haar vertegenwoordiger in den Volksraad, want deze is als gewezen journalist flink in het inkleeden van zijn redevoeringen. Naar aanleiding van zijn opmerking over de verantwoordelijkheid der volksleiders voor de nawerking hunner redevoeringen, vraagt schrijver zich af, of de P. N. I.-leiders „gedigoeld" zullen worden indien er straks een opstand mocht uitbreken als te Tangerang. Wie zal kunnen bewijzen dat zoo'n opstand de nawerking is van de redevoeringen dier leiders?

Volgens de *Sin Po* is door de Hoakiaws (Chineezen in den vreemde) te Shanghai een vergadering gehouden om te geraken tot de oprichting van een groote Hoakiauw-vereeniging. Besloten werd om te Nanking een hoofdkantoor en overal waar Chineezen zijn, afdeelingen te openen.

De vereeniging zal tot taak hebben:

1°. Den toestand van de economie, het onderwijs, de industrie, den landbouw en handel der Hoakiauws te onderzoeken.

2°. Te onderzoeken, welke partijdige wetten door de vreemde regeeringen ten aanzien van de Chineezen zijn gemaakt.

3°. De intellectueele en rijke Hoakiauws op te wekken naar China terug te keeren om er ondernemingen te openen.

4°. Het Chineesche vereenigingsleven en de eendracht onder de Chineezen te bevorderen.

5°. Aan het publiek bekend te maken op welke wijze de Hoakiauws gesteund kunnen worden tegen de vreemde onderdrukking en bij de verbetering van hun bestaan.

6°. De Hoakiauws op de hoogte te brengen van de betrekkingen tusschen hun vaderland en vreemde landen.

7°. Geschriften te verzamelen, die betrekking hebben op de positie der Hoakiauws.

8°. Een orgaan uit te geven, speciaal aan de belangen der Hoakiauws gewijd.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Een proefvaartuig voor de zeevisscherij in Ned.-Indië.

Onlangs werd bekend dat vanwege het Ind. Departement van Landbouw een onderzoek zal worden ingesteld naar de middelen ter verbetering van de zeevisscherij in de Indische zeeën. Met de leiding is belast de heer K. de Waart, die destijds reeds voor het proefstation voor de zeevisschcerij uitkwam uit Holland. Tijdens de algemeene bezuinigingsperiode zijn de proefnemingen gestaakt, doch nu is de hr. de W. weder aan het werk getogen, blijkens de navolgende, aan het Ned. Zeewezen ontleende mededeelingen.

Met de ongunstige resultaten, welke de pogingen tot treilvisscherij van Rijkswege een 20-tal jaren geleden hebben opgeleverd, voor oogen, gaat de heer De Waart thans onderzoeken hoe de bestaande Inlandsche visscherij te verbeteren is, op een wijze, welke binnen het bereik ligt van de bevolking welke haar beoefent.

Zou men met een teiler van eenigszins behoorlijke afmetingen vrijwel geen enkele van de kleinere visscherhavens in Indië kunnen bereiken wegens te grooten diepgang, met de *majang*prauw kan dit wel. Het thans gebouwde vaartuig is geheel volgens het Inlandsche model geconstrueerd (alleen wat steviger en zeewaardiger, want er wordt een 55 P.K. Kermath-motor in geplaatst) en geschikt gemaakt voor het doel. Men heeft het dicht gebouwd met een dak vóór-in, een kleine kajuit aangebracht met één kooi voor den Europeeschen leider der onderzoekingen, terwijl midscheeps, behalve een klein proviandruim, ook een flink vischruim is gemaakt (met zinken bekleeding), waarin drie ton visch kan worden geborgen. Verder is met het oog op de langere reizen natuurlijk gezorgd voor zoetwater en voor brandstoftanks. De grootste lengte van het scheepje is 15 M. en de grootste breedte 4 M.

Over enkele weken verwacht men, dat de motor en de verdere inrichting geheel klaar zal zijn. De heer De Waart zal dan eerst in de buurt er een proeftocht mee maken, en vervolgens een grooteren proeftocht van enkele dagen in de omgeving van Madoera. Voor dit laatste wordt gedacht aan een reis naar Bawean, of rondom Madoera. Daarna volgt het scheepje via Tegal zijn bestemming te Batavia, van waaruit de onderzoekingstochten zullen beginnen. Deze betreffen het localiseeren van de beste vischgronden (gespecificeerd naar de soort visch), alsmede het vinden van een geschikt vischtuig. Er zal eerst in het westelijke deel van de Javazee worden gezocht naar goede vischgronden en vervolgens zal deze zee geleidelijk geheel worden afgezocht.

Vervolgens zal op dezen tocht een gewoon Inlandsch vischtuig volgens majang model worden gebezigd, maar het ligt in de bedoeling uit Nederland een buidelnet te doen komen, zoo spoedig als in de practijk voldoende gegevens zijn verzameld voor de afmetingen daarvan.

Volgens de heer De Waart behoeft voor de Inlandsche visscherij niet te worden gedacht aan treilen. Voor Indië acht hij het vischtuig volgens het insluitsysteem het beste. Ook de Japanners, die met zooveel succes in de Inlandsche wateren visschen, volgen dit stelsel.

Een oordeel over Ned.-Indië.

Een Reuter-telegram uit Londen meldt, dat de parlementaire oud-minister van Koloniën, de heer Ormsby Gore, een officieel rapport het licht heeft doen zien, betreffende zijn niet lang geleden aan tropische landen gebracht bezoek, welke reis eveneens Java omvatte.

Van Java spreekt de heer Ormsby ook in dit rapport in lovende bewoordingen, terwijl hij opmerkt dat het belang en de beteekenis van Java nooit voldoende werden beseft en gewaardeerd.

Hij noemt het proefstation der suikerindustrie te Pasoeroean als voorbeeld voor de toepassing van de wetenschap in een tropische industrie en karakteriseert dit instituut als het mooiste in de tropen.

De Times wijdt een hoofdartikel aan bedoeld rapport, getiteld: „Een les van Java". Het blad schrijft o.a.:

Ned.-Indië onderhoudt een bevolking van 50.000.000 zielen, terwijl Malakka en de Straits er slechts 4.000.000 hebben. De Nederlandsche autoriteiten moedigden de inlandsche rubber-industrie aan, evenals zij met bewonderenswaardige en succesvolle methoden moderne landbouwkundige kennis verbreiden door andere vormen der tropische industrie.

De Times noemt Ormby Gore's rapport een treffende les voor de Britsche ambtenaren, belast met den arbeid op industrieel gebied.

Het bovenstaande is overgenomen uit de Indische Mercuur, in welk weekbl. (Nr. van 26 Dec.) Prof. Dr. F. A. F. C. Went bij eene bespreking van het jaarverslag van het Pasoeroeansche Suikerproefstation eveneens wijst op het gunstig oordeel van den heer Ormsby Gore, nu echter niet ontleend aan meergenoemd rapport, doch aan een door hem (O. G.) gehouden speech tijdens een grooten officieelen maaltijd te Londen.

Het Communisme in Ned -Indië.

De uitgever van de *Monde Nouveau* te Parijs, die steeds zich beijvert om het buitenland naar waarheid in te lichten omtrent koloniale aangelegenheden van ons land, heeft het voornemen opgevat eene Fransche vertaling het licht te doen zien van het bekende, veelgeprezen werk van J. Th. Petrus Blumberger over het communisme in Ned.-Indië.

Deze vertaling is niet in het bijzonder voor Frankrijk bestemd, maar in 't algemeen voor het Fransch lezend publiek in het buitenland. Voor ons is hieraan het groote voordeel verbonden, dat dit zakelijke, goed gedocumenteerde werk bekend zal worden in kringen voor welke het Nederlandsch een gesloten boek is. Aan die kringen zal het werk uitstekende diensten kunnen bewijzen, ook omdat over de jongste communistische onlusten in Indië veel misverstand in het buitenland heerscht, ja zelfs de toestanden tengevolge dier woelingen zoodanig zijn voorgesteld, dat het buitenlandsch kapitaal huiverig zou zijn om geld te beleggen in Indische ondernemingen.

Het behoeft wel niet te worden gezegd dat het loffelijk streven van den uitgever van genoemd tijdschrift den steun verdient van allen hier te lande, die overtuigd zijn dat met de vertaling van Petrus Blumberger's boek een nationaal belang gediend wordt. En die steun is onontbeerlijk, wil genoemde uitgever zijn plan kunnen verwezenlijken, zooals dit uiteengezet is in een door hem verspreid prospectus, waarvan we de lezing warm aanbevelen. Een ex. van het prospectus ligt ter kennismaking op de leestafel van Oost en West, Korte Voorhout 6, Den Haag en is overigens stellig te bekomen op aanvraag aan het bureau van „Le Monde Nouveau", 42 Boulevard Raspail, Paris (7e).

Nationalisten en . . . . nationalisten.

In een lezenswaardige beschouwing, getiteld „Volk over volk", van den heer H. C. Kerkkamp (het vrijzinnig-democratische Volksraadlid), opgenomen in de Dec.-afl. van „De Opbouw", geeft de schr. o.m. het standpunt weer dat z.i. de Indische nationalisten, bij monde van één hunner, innemen ten opzichte van het Nederlandsche gezag. Wat de nationalisten vragen is een eigen regeering voor het eigen land, niet in naam doch in werkelijkheid. In die regeering dient aan Indische Nederlanders een ruime plaats gelaten, „al vreezen wij hun zelfzucht zeer". Dan eerst kan Indië, mits blijvend binnen grenzen door het rijksbelang gesteld, een eigen weg inslaan.

„Dan ook zullen wij Indiërs van harte kunnen medewerken aan den opbouw niet alleen van eigen land, maar ook van het groote Nederlandsche rijk en daarbij met dank aanvaarden de leiding van Nederland en de bekwaamsten uit het Nederlandsche volk."

Den hr. Kerkkamp schijnt dit verlangen van de Indische nationalisten allerminst onredelijk en de vervulling er van zeker niet schadelijk voor het Nederlandsche gezag in Indië.

Maar, zouden we willen vragen, denken de nationalisten er werkelijk zoo over? Een geheel ander geluid laten bijv. hooren de nationalisten die hier te lande vereenigd zijn in de „Perhimpoenan Indonesia" en die er zich op beroemen dat het door hen uitgestrooide zaad in Indië welig is opgeschoten en meer en meer vruchten draagt.

Hùn standpunt, zoo ontzaglijk afwijkend van dat den door den heer Kerkkemp bedoelde nationalisten, komt ondubbelzinnig tot uiting in iedere aflevering van het door die onverzoenlijken uitgegeven tijdschrift „Indonesia Merdeka". Uit de jongste afl. (van Nov.-Dec.) willen we een citaat geven dat aan duidelijkheid van bedoeling niets te wenschen overlaat. Om niet het verband tusschen het een en het ander te zeer uit elkaar te rukken moet het citaat eenigszins lang worden.

„Tijdens de openbare zitting van den Volksraad (lees Volksver-raad) op 31 Augustus j.l. werd door den voorzitter in zijn rede reeds gezinspeeld op strengere maatregelen tegen de Indonesische nationalisten. Na deze zinspeling stelde de overheerscher bij monde van den regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken onlangs de volksleiders verantwoordelijk, niet alleen voor den indruk van hun woorden, maar ook voor de nawerking van hun beginselen.

Denkt de overheerscher soms, dat ons volk zich door deze bedreiging laat intimideeren? Laat hij zich liever afvragen, waar hij een goed heenkomen kan vinden wanneer de storm der door hem zelf ontketende volkskrachten losbreekt!

Het volksverzet van 1926—1927 was maar een zachte bries bij den ophanden zijnden storm. Bedriegen de voorteekenen niet, dan zal spoedig de dag aanbreken, waarop het loeien van dien storm alle bedreigingen en intimidaties van volksraadvoorzitters en algemeene regeeringsgemachtigden voor eeuwig zal doen verstommen.

Moge het zoo zijn!"

Tropisch Nederland.

Inhoud van afl. 17 (14 Dec.). Karel Albert Rudolf Bosscha, door S. A. Reitsma (met portretten en illustraties). — De onrust in Indië en hare oorzaken. Java, VI, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Iets over wajang wong (slot), door S. Kalff (met afb.). — Beschrijving van in 1927 genomen proeven tot invoer van Oost-Indische ananas in Nederland (slot), door Ir. W. Spoon.

De Indische Mercuur.

No. 52 (26 Dec.). Poj-riet op Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Verslag van het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie te Pasoeroean over het jaar 1927, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Nieuwe rietsoorten. — Bijeenkomst van Indische landbouw-technici te Wageningen. — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten. — Financieele verslagen en berichten, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen, looistoffen, geneesmiddelen, specerijen, voedingsmiddelen, vruchten en groenten, enz.

Landbouw. Tijdschrift van de Vereen. van Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

Inhoud van jaarg. 4, No. 4 (Oct. '28). Over de bepaling van den zuurgraad van een aantal Indische kalkgronden; een vergelijking van verschillende methoden, door Ir. W. A. J. Oosting. — Een studieprogramma betreffende de bijzondere voorwaarden van de veeteelt in tropische en sub-tropi-

sche landen, door A. J. Koens. — Landbouwkroniek (Waardeering voor het werk der landbouwvoorlichting, enz.). — Referaten (Opkoop van bevolkingsriet, door Tergast).

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 21 (17 Nov.). Vier nieuwe waardplanten van Bacterium Solanacearum E.F.S., door Dr. S. C. J. Jochems. — Iets over tabak, door E. Knaap. — Het rubber-vraagstuk. — Klein landbouw. Economisch veefokken, door W. A. Schrauwen. — De kleine landbouw. — Koelies op ondernemingen in Malaya. — De rubberhandel in Palembang. — Nieuwe cultuurproef in Suriname (ontleend aan De West).

Oedaya.

De Dec.-afl. is een, zegt het opschrift, aan het onlangs te Praag gehouden „Congres voor Volkskunst" gewijd nummer, over welk congres in de rubriek Kunst enz. in ons blad reeds uitvoerig werd geschreven. Vermoedend dat in diezelfde rubriek dit Oedaya-Nr. besproken zal worden volstaan wij met een inhoudsopgave, n.l. Het congres voor volkskunst te Praag. Een belangrijke nota van het internationaal Arbeidsbureau te Genève, door P. A. J. Moojen. — De bescherming van de volkskunsten in Ned.-Indië door een monumenten-wetgeving, door Dr. F. D. K. Bosch. — Gezichten uit Praag, de hoofdstad van Tsjecho-Slowakije. — De stand van de volkskunsten in Ned.-Indië, door P. A. J. Moojen.

* * *

Geslachtstabellen voor Ned.-Indische boomsoorten naar vegetatieve kenmerken, met een beschouwing over de practische en systematische waarde dezer kenmerken, door F. H. Endert. (Mededeelingen Proefstation Boschwezen. No. 20).

Het klimaat van Nederlandsch-Indië, door Dr. C. Braak. Deel II, afl. 2: Java en Madoera. (Kon. Magn. en Meteorol. Observatorium te Batavia. Verhandelingen No. 8). Weltevreden, G. Kolff en Co. Met platen.

Fauna Buruana. Acari, von Dr. A. C. Oudemans. Mit Abbild. (Treubia. Vol. VII, Suppl., Livr. 2).

Jaarverslag van den Topografischen Dienst in Ned.-Indië over 1927. 23e Jaarg. Met kaarten en platen. (Weltevreden, Reproductiebedrijf Top. Dienst).

Caoutchoucbedrijf op Noesakambangan. Verslag over 1927. (Departement van Justitie in Ned.-Indië). (Pekalongan, Strafgevangenis).

Begrootingen en overzichten van de kassen der Zelfbesturende landschappen in de Buitengewesten 1927. (Mededeelingen van de Afd. Bestuurszaken der Buitengewesten. No. XXXV, 1928). Weltevreden, Landsdrukkerij.

Regenwaarnemingen in Nederlandsch-Indië. 49e jaargang 1927. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Beitrag zur Ethnologie der Sentanier. (Holländisch Neuguinea, von P. Wirz. Mit Karte und Tafeln. (Nova Guinea. Vol. XVI, Livr. 3, 1928). Leiden, E. J. Brill.

De personeels-bezetting van de Staatsspoor- en Tramwegen in de Buitengewesten, door J. F. A. M. Koning. (Spoor- en Tramwegen, 25 Dec. '28).

Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende de eerste negen maanden van 1928. (Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan. 15 Nov. '28).

De inboedel van het Oost-Indisch huis (te Amsterdam), door S. Kalff. — Belgische helden in het Indische leger 1810—1840 (vervolg), door P. J. Frederiks. (De Ind. Verlofganger. 21 Dec. '28).

Lijst van de geschriften van Dr. N. Adriani, in leven Afgevaardigde van het Nederl. Bijbelgenootschap. [Samengesteld door Mej. A. E. Adriani]. Niet in den handel. (Leiden, E. J. Brill).

Suriname.

Onder het hoofd *„Nieuw perspectief voor Suriname"*. schrijft „De Telegraaf" van 27 December, 2e avondblad, over de petroleumvondst in Suriname.

„Olie, het wonderwoord der twintigste eeuw, dat als in een moderne duizend en één dagsproke weleer woeste en onherbergzame gebieden ontsluit en tot ongekenden bloei brengt. Olie, de formule die sterker dan iets anders de verbeelding dezer nuchtere generatie prikkelt en tot daden drijft. Zoo ooit, dan is de mare dat Suriname's bodem wellicht onvermoede oliereserves in zich sluit, geschikt om de indolente houding van overheid en bedrijfsleven te veranderen in levendige belangstelling, die niet rust vooraleer de mogelijkheden nauwgezet zijn onderzocht.

Indien, ja indien hier waarlijk sprake zou zijn van een belangrijk olie-voorkomen, dat uitzicht biedt op loonende exploitatie, dan ware Suriname's toekomst verzekerd, d a n zou de veelgesmade plots in het centrum der internationale belangstelling staan! D a n zouden alle maatregelen die jaar en dag bepleit werden door hen, die vertrouwen hebben in de kansen die Suriname biedt en die in het verleden e n in het heden zoo schromelijk verwaarloosd zijn, vanzelf genomen worden omdat d a n het eigenbelang zulks gebiedt. Beschamend ware zulks voor het Moederland ongetwijfeld, maar voor Suriname dat n i e t s te wachten heeft van de huidige regeering die, onbekwaam tot leiding geven, tot dusver onmachtig bleek het bij herhaling beloofde algemeen welvaartsplan te ontwerpen, ware d e z e opleving nochtans een uitkomst. Van het Moederland, de jongste parlementaire geschiedenis toonde zulks helaas maar al te duidelijk aan, heeft Suriname voorshands niets te wachten dan enkel lapmiddelen, die deze kolonie geen stap nader brengen tot welvaart en bloei. Eerst wanneer het eigenbelang in het geding wordt gebracht zal de hand aan den ploeg worden geslagen en zal Suriname, het veelgeplaagde, wellicht de plaats kunnen innemen die het verdient."

Tot zoover „De Telegraaf".

Het is te hopen dat het onderzoek met den meesten spoed en krachtig wordt voortgezet. Suriname heeft geen tijd te verliezen.

Het zou merkwaardig zijn als de bodem, tegen de stellige verklaring in van de deskundigen, dat de formatie van het land aanwijst dat er geen petroleum kan zijn, toch petroleum bevat, en dat wel in een zoo gemakkelijk bereikbaar deel van het land. In ons nummer van 1 November namen wij uit de N. R. Ct. een ingezonden stuk van Dr. N. Wing Easton over, waarin deze een waarschuwing richt tot zijn landgenooten om geen geld te steken in eenige onderneming, die exploitatie van petroleum in Suriname ten doel heeft. Dr. Wing Easton acht de kans om aardolie te vinden in het lagere terrein benoorden de watervallen tot aan zee uiterst gering, ja voor zich zelf buiten gesloten.

Wij lieten daar de opmerking op volgen: „Maar is dat uitgestrekte land voldoende geëxploreerd om met zekerheid te kunnen zeggen dat er nergens aardolie in den bodem zit?"

* * *

„De West" schrijft:

Met een verbintenis als militair bij de troepen in Suriname zullen in dienst treden een 9-tal Indianen — althans personen van Indiaansche afkomst. Het militair verband wordt gesloten voor den tijd van 3 jaren, waaraan een proeftijd van plm. 6 maanden voorafgaat. In dezen proeftijd zal moeten blijken of de voorloopig aangenomene geschikt is voor soldaat. Blijkt dit niet het geval, dan wordt hij zonder meer van zijne verbintenis ontslagen.

De aanneming dier Indianen heeft een drieledig doel, te weten: 1e. om ook hun, die daarvoor te voren nimmer in aanmerking zijn gekomen, evenzeer een kans te geven in den militairen dienst een bestaan te vinden; 2e. om profijt te kunnen trekken van hun oriënteeringsvermogen bij het maken van militaire patrouilles dat in Suriname vaak door bosschen moet plaats hebben; 3e. de beschikking te hebben, bij militaire expeditiën over militairen, die zich kunnen aanpassen aan een zeer eenvoudige leefwijze, zooals een tijdelijk verblijf buiten het garnizoen vordert.

De proef, enkele jaren geleden door majoor-titulair Bierman genomen om voor dat doel ook Creolen aan den militairen dienst te verbinden, die met de Surinaamsche bosschen vertrouwd waren, heeft tot zeer gunstige resultaten geleid. Het ligt dan ook in de bedoeling om binnenkort weder enkele Surinamers aan den militairen dienst te verbinden, die te voren bij het boschwezen een gunstige reputatie hebben verworven.

* * *

Dr. J. W. Jenny Weyerman, lid van den centralen gezondheidsraad te Goes is aanvankelijk voor 6 maanden aangewezen om in verband met het voornemen om voor Paramaribo en omgeving een drinkwaterleiding tot stand te brengen, na gehouden plaatselijk onderzoek, den gouverneur van advies te dienen nopens de daarmede samenhangende vraagstukken, inzonderheid ten aanzien van de keuze van een watervang.

* * *

„Provinciaal Nieuws" van 21 December schrijft: 't ZANDT, 20 Dec. Als 2e spreker voor het Nutsdepartement alhier trad in het hotel „Nieboer" voor een talrijk publiek op Dr. van Cappelle van Den Haag met 't onderwerp: „Mijn tocht door Suriname, de Ned. kolonie in tropisch Zuid-Amerika". Aan de hand van een keurige collectie lantaarnplaatjes, door den spr. zelf opgenomen tijdens de 1e expeditie door de oerwouden van Suriname, waarvan de heer van Cappelle de leider was, nu ruim 20 jaren geleden, leefde het aandachtig luisterend publiek den geheelen tocht mee, en genoot van de prachtige natuuropnamen en van de vele merkwaardige bijzonderheden, waarop de spr. zijn auditorium vergastte. 't Was een mooie en nutt[ige] avond. Ds. Heeringa bracht hem na afloop woord[en] van dank voor zijn prachtige plaatjes en zijn [leer]zame causerie.

* * *

Wij lezen in de „Leidsche Courant" van 21 [De]cember, onder Oegstgeest:

De Vereeniging „Gemeentebelang" heeft de [ge]woonte des winters eenige sprekers uit te noodi[gen] om een bepaald onderwerp in te leiden. Woensd[ag]avond waren hare leden en introducées in het W[...] Huis bijeen gekomen om te luisteren wat de h[eer] Mackenzie, Majoor der Militaire Administratie, th[ans] wonende te Utrecht, over „Suriname", het land w[aar] hij een zestal jaren vertoefde, te vertellen had. [...] en ander werd nader met lichtbeelden toegelicht.

* * *

Volgens een bericht in de N. R. Ct. van 30 [De]cember, ochtendblad C, zou op verzoek van de [Re]geering, oud-minister dr. J. Th. de Visser op [...] December, 11 uur, van het gebouw van het hoo[fd]bestuur der posterijen en telegrafie uit, een rad[io]telefonischen groet van het moederland aan de [...]bieden in Oost-Indië, Suriname en Cura[çao] brengen.

Tevens zal dan een koor zangnummers uitvoe[ren] en ook zal het klokkenspel van de Groote Kerk [te] Den Haag zich doen hooren.

* * *

„De Prins" van 22 December geeft een aa[rdig] kiekje van een boschbrand in Suriname. Wij h[er]inneren ons de boschbranden, die wij op onze rei[s] naar Coronie en Nickerie, dikwijls zagen op de [...] tusschen de Suriname- en de Saramaccamond[ing]. Bij avond leverden die geweldige vuurmassa's [een] prachtig gezicht op. Die branden ontstaan ve[elal] door de onvoorzichtigheid der visschers bij het d[roo]gen (barbakotten) van visch aan het strand.

Langen tijd was „het Verbrande Bosch" [...] Braamspunt een aanwijzing voor de zeelieden [dat] zij den mond van de Suriname-rivier naderden.

*

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de [ver]schijning van den tienden jaargang van „De W[est-]Indische Kalender", op initiatief van de West-In[di]sche Kamer, uitgegeven door de Amsterdams[che] boek- en steendrukkerij vh. Ellerman, Harms & [...] De kalender geeft tal van nuttige gegevens en tw[ee] mooie kiekjes.

Curaçao.

Tweede Kamer.

In den avond van 13 December j.l. heeft [de] Tweede Kamer zich bij de begrooting van „K[olo]niën" met Curaçao bezig gehouden. Eerste spr[eker] was de heer IJzerman, die den minister even [onder] pakken nam over zijn verwijzing naar art. 61 [der] grondwet, waarnaar men zich gedragen moest, [ter]wijl de minister zelf aan de wijziging van [het] regeeringsreglement nog niet toe was. Intussc[hen] was het standpunt van den heer IJzerman dit, „[dat] hoe ongelimiteerd het recht van de Kamer m[oge] blijven om zich over Curaçaosche zaken uit te sp[re]ken, zij voortaan zich bij de uitoefening van [dat] recht een vrij sterke zelfbeperking zal moeten [op]leggen". Wat de thans bereikte autonomie betr[eft,] maakte deze spreker de o.i. juiste opmerking, d[at] wanneer onder autonomie iets anders, iets me[er] verstaan wordt, dan het recht om geregeerd [te] worden door personen, in hetzelfde gebied gev[es]tigd, maar op wier aanwijzing men niet den [ge]ringsten invloed kan hebben, ook nu van auto[no]mie in Curaçao geen sprake is. Over de bov[en]windsche eilanden heeft de heer IJzerman goe[de] dingen gezegd, en die aanbevolen aan den min[is]ter en aan den Kolonialen Raad. Dit deed ook [de] heer Van Vuuren, die overigens niets bijzond[ers] beweerde. De heer Joekes bracht de Caracasb[...] ter sprake, en vroeg o.a. den minister, hoe [het] mogelijk was, dat deze in 1928 nog niet op [de] hoogte was van den afstand aan de C. P. I. M. [in] 1925. Hetzelfde onderwerp bracht de heer Bijlev[eld] ter sprake, die wees op de nalatigheid van [den] K. R. ten aanzien van dit belang, en de vraag ste[lde] of het landsbelang in tijd van oorlog wel [vol]doende verzekerd was. Het antwoord van [den] minister was merkwaardig. De onbekendheid [van] het departement met deze zaak was het gevolg [van] een nalatigheid geweest in den „toenmalig[en] dienst"; de brief van den gouverneur, door [den heer] Bijleveld een „wonderlijken brief" genoemd, w[as] in behandeling bij den K. R., en tot zoo lang wil[de] de minister zijn oordeel opschorten.

Ook in een ander opzicht becritiseerde de hee[r] Bijleveld het beleid van den K. R. n.l. ten aanzie[n] van de wijze, waarop de brief van minister [De] Graaff in 1925 over het financieel beleid was be[...] antwoord. Den minister werd deze zaak op het har[t]

...den. Het behandelen van suppletoire begrootingen per brief werd scherp afgekeurd. En ten ...ien van de bovenwindsche eilanden stelde deze ...ker de vraag, of de minister eens wilde overwegen deze eilanden rechtstreeks onder Nederland te brengen. De heer IJzerman had reeds gewezen op de leuze „los van Curaçao”, die daar meer ingang vindt dan een „los van Holland”. De minister ...lit met den nieuwen gouverneur bespreken.

De heer Van Boetzelaer was het, die instemming betuigde met het in de gewisselde stukken geopperde plan, om de Curaçaosche begrooting in de toekomst op gelijke wijze als die van Nederlandsch-Indië te behandelen, en ook de minister ...k daarvan voorstander. Dezelfde spreker drong op betere bezoldiging van de predikanten.

De minister was maar kort aan het woord. Hij ...het bijna met alle sprekers eens en zou verder ...wegen.

...og twee merkwaardigheden leggen wij vast: Mr. Bijleveld was voor handhaving van art. 48 ook onder de nieuwe bedeeling. Lijnrecht in ...d met de commissie-Staal, naar wij meenen te herinneren.

Voor den minister was het een openbaring geweest uit een lezing van den heer Menkman te vernemen, dat het Papiementsch in grooten kring gebruikt wordt ook in beschaafde kringen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Lourens Jansz. Coster.

De hoofd-kommissie tot oprigting van een metalen standbeeld, ter eere van Lourens Janszoon Coster, heeft dezer dagen van eene kommissie te Curaçao zamengesteld, ontvangen eene som van ... zijnde, na aftrek der onkosten, welke door ...verpligtende tusschenkomst van den gouverneur slechts zeer weinige waren, het zuiver bedrag der door onderscheidene ingezetenen van Curaçao, met den gouverneur aan het hoofd, die eene aanzienlijke gift inteekende, ten behoeve het op te rigten standbeeld bijeengebragte ...n.

Amsterdamsche courant van 26 Mei 1853, Avond-editie.

Uit den Verren Vreemde.

Mussolini's zevende portefeuille.

Wanneer bij ons een minister, bij de werkzaamheden als hoofd van zijn departement, ad interim de beslommeringen aan het voeren van een tweede portefeuille verbonden aandurft, schudden eenigszins zwaartillende menschen al bedenkelijk het hoofd; waagt een regeering het twee departementen tot één te versmelten, dan wordt dit door ...n als een niet te verantwoorden miskenning der gecomprimeerde belangen veroordeeld. Wat men thans te zien krijgt, is echter nog gansch iets anders. Mussolini heeft achtereenvolgens de leiding van zeven ministeries op zich genomen, als zevende onlangs de portefeuille van koloniën. Als de ministerraad houdt, presideert hij en bezet 7 zetels, de enkele collega's, die nog met hem zitten, moeten een gevoel hebben alsof de stoel onder hen ook wankel staat. Een teleurstelling van een minister-president zonder portefeuille in andere landen.

Dat de aangelegenheden van verschillende departementen op meerdere punten samen kunnen vallen, behoeft geen argument te zijn tot vereeniging, want dan zouden alle departementen overal in één hand moeten komen. En de Italiaansche dictator schijnt voor een dergelijke consequentie ook wat te voelen.

Bij de behandeling der buitenlandsche zaken spelen de koloniale vraagstukken al een rol van beteekenis. Het aandeel van Italië in het statuut van Tanger gaat beide departementen aan. De talrijke Italiaansche emigranten zijn deels gevestigd in eigen koloniën, deels in vreemde staten. De nabuurschap der Italiaansche koloniën in Afrika met Engelsche, Fransche en Belgische overzeesche gebieden brengt sedert de actieve politiek van Rome onmiddelijk internationale vraagstukken in het geding.

Maar afgescheiden van deze bemoeienissen, waarin de buitenlandsche politiek mede aan het woord is, stelt het interne beleid den leider van het departement van koloniën toch voor genoeg moeilijke en ingewikkelde problemen om de werkzaamheid van een bekwaam chef geheel in beslag te kunnen nemen en zou een minister van koloniën alleen en zonder meer, volstrekt geen sinecuur zijn.

De uitgestrekte, maar zeer dun bevolkte Afrikaansche gebieden Tripolitanië, Cyrenaïca, Eritrea en Somaliland behooren tot de minst vruchtbare van den aardbodem. Zij brengen zoo weinig op, dat zelfs voor de schaarsche bevolking nog invoer van voedingsartikelen noodig is. Een sterke, dure militaire bezetting stelt Italië hooge financieele eischen, waartegenover maar geringe inkomsten van douane, staatsmonopolies en belastingen staan.

Die ongunstige resultaten en verhoudingen ergeren Italië te meer, omdat de omliggende landen een veel gunstiger beeld vertoonen. Tunis, Egypte, Kongo, Kenya verkeeren in menig opzicht in benijdenswaardigen welvaart. Kan Italië dat ook niet bereiken in N. Afrika? blijven critici vragen. De ondervinding antwoordt beslist: neen, maar de politiek wil maar niet tot deze conclusie komen. Een gedeelte is er, dat hier en daar goede kansen aanbiedt, namelijk in Lybië de provinciën Tripolitanië en Cyrenaika. Deze goede kansen zijn niet onbenut gebleven. Het wordt den Minister van Koloniën, Federzoni, die nu aftreedt, als een verdienste toegekend, dat hij veel heeft gedaan en bereikt voor de kolonie, in samenwerking vooral met den Gouverneur van Tripolitanië, de Bono.

De uitgestrektheid in concessie gegeven grond is zeer toegenomen. Maar hierdoor is van de oorspronkelijke bedoeling van overhevelen van de Italiaansche overbevolking naar N. Afrika tot nu toe toch weinig terecht gekomen. Immers behoort 't tot een der teleurstellingen, dat direct uit Italië aankomende arbeiders en landbouwers voor de exploitatie van het land ongeschikt blijken. Het onder Fransch protectoraat staande Tunis heeft daarentegen een welvarende Italiaansche bevolkingsgroep en nu zijn aan deze daar getrainde landgenooten verlokkelijke aanbiedingen gedaan om hun ervaring en werkkracht ten dienste van de ontginning van Tripolitanië te komen stellen. Zij kunnen dan tevens de leermeesters zijn van die Italianen, welke dan toch rechtstreeks uit het moederland zullen willen overkomen, om de woeste gronden verder in cultuur te brengen. Leest men wat de regeering zooal doet of aanbiedt, dan kan men niet anders dan bewondering hebben voor de vastberaden volharding: aanleg van wegen, waterleidingen, bosch, woningen, putten, drooglegging van moerassige streken, steun met de daad of door voorschot.

Dat in de ontheffing van Federzoni uit zijn functie niet een betuiging van ontevredenheid gezocht moet worden, spreekt uit zijn nieuwe bestemming, van voorzitter van den Senaat, alsmede uit de keuze van de Bono, die met Federzoni heeft samengewerkt, als persoon om aan het departement van koloniën Mussolini's rechterhand te worden.

De groote leider van de Italiaansche politiek is het geloof toegedaan, dat uit de noordelijke gewesten van Lybië toch nog meer te halen is, dan Federzoni heeft weten te bereiken. Zijn voornemen om meer kracht bij te zetten spreekt uit verschillende reeds getroffen maatregelen. Wij wezen reeds op de keuze van de Bono, die als Gouverneur van Tripolitanië naam heeft gemaakt. Het bestuur over de twee voormelde provinciën is in één hand gebracht om de samenwerking te bevorderen en als hun gouverneur is benoemd maarschalk Badoglio, een figuur uit den in N. Afrika gevoerden strijd.

Gouverneur van Cyrenaïca was tot nu toe Teruzzi, die benoemd is tot chef van den staf der nationale militie in Italië, daar deze militie reeds afdeelingen in Lybië te velde heeft, meent men ook in deze benoeming eenig verband te moeten zien met nieuwe plannen.

Voegt men hieraan toe dat op de begrooting voor het Dep. v. Koloniën voor 1929 107 millioen Lire *meer* is uitgetrokken dan op die voor 1928, dan moet men wel tot de overtuiging komen, dat de nieuwe minister van koloniën voor het nieuwe jaar groote plannen in het hoofd heeft, en dat zijn verwachtingen niet in de eerste plaats op besparing en bezuiniging berusten, maar hij eerder neiging voelt om de veine te forceeren.

En bij dit alles staan, men voelt 't in elk gebaar, alle departementen onder zijn leiding nauw met elkander in verband, zoo binnen-, buitenlandsche zaken, oorlog, marine, financiën en landbouw.

Britsch-Indië dominion?

Onze lezers herinneren zich, hoe het congres van vertegenwoordigers van alle inlandsche partijen te Delhi aan een commissie, onder Pandit Motilal Nehru, opdroeg om een ontwerp-constitutie te ontwerpen en hoe deze commissie in Augustus met dezen arbeid gereed kwam. Het ontwerp vroeg voor Britsch-Indië de status der dominions, het uitgewerkte plan bevatte twee Kamers, een eigen regeering van een premier en 6 ministers, algemeen kiesrecht voor mannen.

Deze voorstellen vonden instemming bij velen, onder wie de bekende leider Ghandi zich voegde. Maar de voorstanders van geheele onafhankelijkheid kwamen krachtig in verzet.

Nu is dezer dagen over het ontwerp gestemd in het Indisch Nationaal Congres te Calcutta. Vooruit had zich de overtuiging gevestigd, dat de oppositie zoo groot was, dat een middel bedacht moest worden om haar te breken, wilde men het ontwerp een kans geven.

De leiders hebben hiertoe vooraf vergadering. Met veel moeite werd den vorm gevonden voor een motie, welke aan het congres zou kunnen worden voorgelegd. Ghandi bracht hiervoor deze gedachtengang in de leidersbijeenkomst doen aanvaarden:

In beginsel is men voor onafhankelijkheid. Men wil echter genoegen nemen met Dominion Status op voorwaarde, dat deze vóór 31 Dec. 1930 wordt verleend. Wordt deze voorwaarde niet vervuld, dan zal men weer tot non-coöperatie overgaan en het land aanraden geen belasting te betalen en elke hulp aan de regeering te weigeren.”

De oppositie zag echter niet af van haar verzet op het congres.

Op den laatsten dag van 1928 nam het congres, dat 2000 gedelegeerden bijeenbracht, de motie Ghandi aan. Een amendement, dat volkomen onafhankelijkheid vroeg, behaalde nog 973 tegen 1350 stemmen van de stemgerechtigden.

Van beteekenis is echter vooral dat zelfs de meest gematigden 't er over eens bleken, dat de eisch van dominion dadelijk en op korten termijn gesteld moet worden, met uitdrukkelijke bedreiging voor geval van niet-inwilliging.

Dat is een scherpe resolutie. De commissie Simon heeft haar rondreis nog niet beëindigd, haar rapport nog niet aan de Engelsche regeering ingediend. Met de vertegenwoordigers van de Britsch-Indische vorstenstaten heeft de officieele commissie in Engeland niet tot overeenstemming weten te komen. Die vorstenstaten willen niet staan onder en ook niet medewerken met een regeering van Indiërs in Indië. Ook is een eendrachtig samenregeeren van Hindoes en Mohamedanen moeilijk denkbaar.

En bij dit alles komt het Nationaal Indisch Congres nu vragen, nu eischen: een afdoende beslissing op aangegeven, korter termijn.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Leden en begunstigers worden beleefd altent gemaakt op de gelegenheid hun contributie over 1929 te voldoen per postgiro. Het postgirono. van den penningmeester, den heer J. C. Baars is kantoor Apeldoorn no. *93058*.

Echter zal na *20 Januari* per van Dijk & Zn. over de contributie worden gedisponeerd.

Daarna zal het Bestuur de jaarvergadering uitschrijven en hoopt dan met een goed programma voor den dag te komen.

Wij hebben nog eenige Boeatan-loten à *f* 1 over. Wie helpt ons er af? Ten slotte blijft uitbreiding van het ledental een plicht van allen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Arnhem.

UITNOODIGING

tot het bijwonen van de vertooning van de Nederlandsch-Indische Regeeringsfilms in de „Irene”-bioscoop, Beekstraat No. 71, Arnhem, op *Zaterdag 5 Januari* 1929, des avonds 8 uur.

De Secretaris,
G. I. VAN DER HEIDE.

Afdeeling Rotterdam.

SECRETARIAAT.

Beleefd verzoek, naar aanleiding van het overlijden van den heer D. J. M. van Reyn Snoeck, secretaris der afdeeling Rotterdam, brieven enz. te zenden aan den voorzitter, den heer Mr. J. G. Huijser, Vredehofweg 32, die zich bereid verklaard heeft het secretariaat voorloopig waar te nemen.

FILMVERTOONINGEN.

Op *Woensdag 9 Januari* 1929, des avonds acht uur, zullen in de bovenzaal van „Tivoli" aan den Coolsingel te Rotterdam door de Hollandsche Filmuniversiteit, in samenwerking met de Vereeniging „Oost en West", afd. Rotterdam, en het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, afd. Rotterdam, vertoond worden drie films, t.w. 1. *Op den bodem der zee*; 2. *De rubbercultuur*; 3. *De oliepalmcultuur.*

De heer F. van Peski, onder-voorzitter van het Hoofdbestuur der ver. „Oost en West", zal een korte inleiding geven.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Het uiterlijk van het Kol. Weekblad.

Het is nu juist twee jaar geleden, dat het Kol. Weekblad wat het uiterlijk betreft een ingrijpende wijziging onderging. Voornamelijk om het blad meer in het oog te doen vallen op leestafels in restaurants, hotels, a. b. van mailschepen o.a. werd, in overleg met de firma Ten Hagen, het witte papier waarop het blad vóór dien tijd steeds gedrukt werd, vervangen door een lilla gekleurde papiersoort.

In de practijk heeft echter deze verandering niet aan de verwachting beantwoord in zooverre dat, niettegenstaande de voortreffelijke letter en inkt waarmede het blad gedrukt wordt, de lilla-kleur voor vele lezers een beletsel was om de kolommen rustig door te lezen, zonder de oogen, vooral bij kunstlicht, al te zeer te vermoeien.

Overwegende dat het Kol. Weekblad in de eerste plaats bestemd is voor de *leden* der vereeniging en daarna eerst voor propaganda-doeleinden behoeft te worden benut, heeft de Redactie-Commissie — weder in overleg met de firma Ten Hagen — besloten terug te keeren tot de oorspronkelijke witte kleur.

Het eenigszins glanzend uiterlijk zal echter behouden moeten blijven willen de illustraties, welke zoo nu en dan den tekst verluchten, tot haar recht komen.

De redactie hoopt door dezen maatregel aan een door velen geuite klacht tegemoet te zijn gekomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IN

P. F. H. Crijns, Onderwijzer bij het O.L.O., Bat dijk 24*f*, Helmond.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

G. F. P. Antes, Onderwijzer 1e kl. bij het O. Markt, Princenhage.
Ir. F. G. J. Rauch, Ir. 2e kl. bij de S.S. en Tr. hardstrasse 36, Graz.
P. Keuren, Hoofdagent van Politie 1e kl., H steeg 4, Roermond.
Th. B. Gregoor, Hoofdrechercheur van Politie Oude Varkenmarkt 41, Nijmegen.
F. J. Junius, Ass.-Res. bij het B.B., Singel 309, sterdam.
C. C. Berkholst, Techn. hoofdkantoorh. bij de S Tr., Prinsestraat 88*a*, 's-Gravenhage.
Mej. B. C. M. Mulder van de Graaf, Leerares H.B.S. te Soerabaya, Harstenhoekweg 117, S ningen.
J. Jordan, Hoofdpolitieopz. bij de Alg. Politie, Hoechst a/Main, Oberliederbach.
J. F. M. van der Linden, Gedipl. gezaghebber b B.B., Vlijmen (N.-Br.).
Mej. E. C. v. d. Wall, Onderwijzeres bij het O. Schoterweg 122, Haarlem.
J. G. H. Kramps, Gedipl. gezaghebber bij het B.B.,

MET PENSIOEN:

A. de Geus, Tijd. wnd. directeur der Bestuurss Wilhelminapark 15, Oegstgeest.

Leden van Oost en W

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, d „Koloniaal Weekblad" door adverteeren st Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot sing van annonces in het „K. W.". Ook daa verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

Mutatiestaat van 26 Dec. '28 tot 2 Jan. 1929.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

A. P. H. Swinkels, Depot-Chef van de Billiton Mij, Den Haag, Valkenboschlaan 25. *f* 5. .... — In het K.W. d.d. 25 October '28 is, door eene f opgave der Postadministratie, *abusievelijk* het lijden en de afschrijving van den heer Sw vermeld.

C. J. van Mansum, Eerstaanwezend Bedrijfarts der Ombilin Steenkolenmijnen te Sawah-Loento, Amsterdam, Weteringschans 100. *f* 5.
F. Besier, Utrecht, Hugo de Grootstraat 7bis. *f* 5.
Mevrouw P. F. Visser, Heemstede, p.a. familie Hoekman, Postlaan 12. *f* 5.
A. P. Romswinckel, O.-I. Ambtenaar m. v., Amsterdam, Nicolaas Witsenkade 43. *f* 5.
M. J. Zaaijer, Off. v. Gez., Amsterdam, Leidsche Kade 59. *f* 5.
J. Barrou, Dordrecht, Buitenwalevest 12. *f* 5.
M. van Welie, Burgemeester van Borculo. *f* 5.
} Eigen aanmelding.

H. Landmann, Rotterdam, Maasstraat 3. *f* 5 .... — Voorzitter Afd. Rotterdam.

Mejuffrouw G. Kuiper, Leerares H.B.S.-meisjes, Groningen, Lodewijkstraat 15b. *f* 5 .... — den heer B. A. Kwast te Groningen.

F. M. Billroth, Den Haag, Ieplaan 140 ....
Departement der Marine (Bibliotheek) te Weltevreden, Goenoeng-Sari (2 exemplaren K. W.). *f* 10 ....
} Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

C. L. Drossaers, Rotterdam, Beukelsdijk 57a.
K. Kamp, Rotterdam, Gr. Visscherspein 27B.
Dr. A. J. Jochems, Haarlem, Zijlweg 117*r*.
A. Brinkman, Leiden, Witte Rozenstraat 64.
L. Emanuel, Leiden, Zoeterwoudsche Singel 74.
Mejuffrouw Th. van Meeteren Brouwer, Nijmegen, kastraat 4.
Ir. H. J. Buijsman, Utrecht, Mauritsstraat 56.
A. Leeuwe, Soestdijk, Julianastraat 69 (afd. Utrecht

Adresveranderingen

G. F. P. Antes, Onderwijzer 1e klasse, van: Wonosobo naar Princenhage, Markt. *f* 5 (Afd. Breda).
F. J. Junius, Ass.-Resident, van: Donggala naar: Amsterdam, Singel 309. *f* 5.
J. F. Matuli, Gouv. Ind. Arts, Amsterdam, van: Amstelveensche Weg 124 naar: Baasjesweg 178.
A. Pimentel, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Malang naar: Amsterdam, Sarphatiestraat 155. *f* 5.
J. van Hasselt, oud-Kapitein N.-I. L., van: Den Haag, Laan van N. O.-Indië 138 naar: Amsterdam, Amstel 308 II. *f* 5.
Fr. van den Bosch, Amsterdam (O.), van: Middenweg 143 naar: Nieuwe Weg 12.
J. A. Liems, van: Amsterdam, Des Présstr. 4 naar: Den Haag, Hendrik van Deventerstraat 22. *f* 5.
C. Ch. Berkholst, Bouwkundige S.S., van: Bandoeng, Windoestr. 9, naar: Den Haag, Prinsestraat 88a. *f* 5.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., van: Velp, Rozendaalsche Laan 59 naar: Weltevreden, p.a. H. J. van Mook, Bandoengweg 10.
W. J. Spaan, Oud-Inspecteur Boschwezen, van: Lo naar: Den Haag, Frederik Hendriklaan 207. *f* 5.
K. K. H. Leonhard, Den Haag, van: Goudenregen 92 naar: Abeelstraat 59.
Mevrouw de weduwe J. Haak, Haarlem, van: Sch singel 1 naar: Kleverpark 41, p/a. Mej. N. v. Do
J. Th. Verstelle, 1ste Officier Gouv. Marine, van: delburg naar: Weltevreden, p/a. Hoofdka Scheepvaart, Departement der Maarine.
Mr. H. J. Boswijk, Officier van Justitie, Weltevr van: Soendaweg 13 naar: Gang Scott 2.
Ir. P. Ph. Steneker, Ingenieur 2e kl. B. O. W., gepl te Modjokerto.
C. de Vries, Administrateur „Tanah-Amboengan", Overveen, Bloemendaalsche Weg 283 naar: poera (Z.O.-Borneo).
R. W. Clarkson, van: s.f. „Barongan", Djokdja n Den Haag, Valkenboschlaan 108. *f* 5.
B. J. Holthuis, Oud-Directeur Osvia, van Bedum (naar: Den Haag, Hanenburglaan 243. *f* 5.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Contributiebetaling. — Voor de Besturen der Afdeelingen. — Een jubileerende Afdeeling. — Koning Willem III (1817—1890), door H. A. Ritter (met portret). — Arbeid zonder stoffelijk gewin, door H. G. Heijting. — Eene eigenaardige militaire figuur (Toontje Poland), door M. Ch. van Rouveroy van Nieuwaal (slot). — Van Week tot Week — Koningin Emma, 1879—1929 (portret). — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: Uit de Europeesche Pers, — Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Apeldoorn. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 2 tot 9 Januari.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Met verwijzing naar het desbetreffend bericht in het K. Weekblad van 27 December A⁰. P⁰., no. 52, wordt nogmaals beleefd doch dringend verzocht de verschuldigde contributie over te maken of af te dragen aan de Penningmeesters van de afdeelingen ter plaatse, en NIET aan het Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

VOOR DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Artikel 5 Huishoudelijk Reglement.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20en Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, alsmede een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie, en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door instellingen, door de afdeeling in het leven geroepen;

b. een geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. een opgave van onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Een jubileerende Afdeeling.

23 Januari e.k. is er feest in Amersfoort. Onze afdeeling aldaar, opgericht in 1924, herdenkt dan haar 5jarig bestaan. Voor een feestelijke herdenking bestaat alle aanleiding; immers, de jonge afdeeling, die nu haar eerste lustrum viert, zette reeds dadelijk haar werk in onder zeer gunstige vooruitzichten, daar een ongedacht groot aantal leden toetrad, dank zij een flink aanpakken van enkelen ter plaatse, o.m. de heer Roodhuijzen, de toenmalige voorzitter, die die functie ook thans nog met opgewektheid vervult.

Een actief vereenigingsleven heeft zich gedurende die vijf jaren gehandhaafd; onder de leden bestaat een hechte band, de afdeeling staat er goed voor. Moge ze zich in stijgende lijn blijven ontwikkelen.

Aan de jubileerende afdeeling onze hulde en gegroet.

Het Dagelijksch Bestuur.

Koning Willem de Derde.

(1817—1890)

DOOR

H. A. RITTER.

Hij was een rechtvaardig, welwillend en verdraagzaam Vorst voor al Zijne onderdanen zonder onderscheid.

NOTHOMB.

(In de Belgische Kamer van Afgevaardigden Nov. 1890).

I.

Zoo langzamerhand begint, in de herinnering van het Nederlandsche Volk, het beeld van *Koning Willem de Derde* te verbleeken.

Te verwonderen is dat niet. De geslachten, die hem goed gekend hebben, zijn uitgestorven. Wie bij zijn dood nog jong was, is thans van rijpen leeftijd. En de staatkundige periode Zijner Regeering is opgelost in een andere, die bijna geen trekken van het verleden meer vertoont.

Toch is er reden Zijn nagedachtenis opnieuw te eeren, nu de jonge Gemalin, die Hij in 1879 naast zich op den Throon plaatste, in Haar Geëerbiedigde Grijsheid het feit herdenkt, dat Zij vijftig jaren geleden Nederlands Koningin werd — en Nederlandsche Vrouw.

* * *

Moet — zoo vroegen wij ons af — dit gedenken van den Vorst, die Zich zoo bij uitstek *de Koning* voelde, alleen historisch zijn? Historisch ten opzichte van wat Hij was als Staatshoofd? Wij gevoelden dat dat onbillijk zou zijn. Wij kunnen den Mensch niet van den Koning scheiden. Al is het dan waar, wat door Ds. van Koetsveld bij Willems graf is gezegd: „De geschiedenis oordeelt *den Koning*, maar *den mensch* oordeelt God alleen.”

De laatste Koning van Nederland, tevens de laatste mannelijke afstammeling van een geslacht, dat onuitwischbare sporen in de *geschiedenis der wereld* heeft achtergelaten, was de eerste Vorst, die Nederland zoo lang zou regeeren in de beperktheid van het Constitutioneel Koningschap. Een Koningschap dat, naar de *strekking* van Thorbecke's Grondwet, beter door het woord: Republiek gekenschetst wordt.

Dat was gevoeld en begrepen door Koning Willem II, die Zijn zoon en opvolger tegen den eminenten Staatsman waarschuwde: „als te zijn gevaarlijk voor de Dynastie”.

Zonder twijfel is dat ook de meening geweest van Koning Willem de Derde, toen Hij onverwachts geroepen werd den Throon Zijns Vaders te bestijgen. Bovendien strookte deze onderwerping van den Koninklijken Wil aan den Wil des Volks; deze taak van niet *besturen*, maar wel *regeeren* (le Roi règne, mais ne gouverne pas) niet met de karaktereigenschappen door onzen laatsten Koning geërfd van zijne Moeder Groothertogin *Anna Pawlona van Rusland*. Dat is gevoeld door den opsteller van Zijn toespraak bij Zijn inhuldiging te Amsterdam op 12 Mei 1849, waarin voorkomt:

„Hoog is de betrekking, waarin ik geplaatst ben. „Zwaar zijn de plichten, die op mij rusten. Ook „den Koningen kleven menschelijke zwakheden aan „en daarom behoeven zij instellingen en zelfstan- „dige voorlichting, opdat de Kroon een brandpunt „blijve, dat weldadigen gloed verspreidt.”

Ondanks dien aanleg heeft Koning Willem de Derde zich tot op den laatsten dag, waarop Hij nog in staat was te regeeren, een goed en getrouw Grondwettelijk Koning betoond.

Dat er een oogenblik is geweest, waarop Hij niet schroomde te getuigen van eigen inzicht en wil — wij bedoelen zijn optreden bij de Aprilbeweging van 1853, die gericht was tegen Thorbecke's voorgenomen herstel der Bisschoppelijke Hierarchie — getuigt, naar onze meening, niet *tegen*, maar *voor* Hem.

Het bewijst dat Hij de ledepop niet wilde wezen, die een nieuw, door de ervaring van het verleden noodzakelijk geworden *politiek maxime* van den Koning meende te moeten en te kunnen maken, zonder rekening te houden met de menschelijke natuur.

De zeldzame geest, die de transformatie van het Staatshoofd van Heerscher tot Volger had voorgestaan en doorgevoerd, had te zeer gewicht gelegd op een Staatsjuridisch begrip, te weinig rekening gehouden met het *mystieke element*, dat naar de

juiste waardeschatting van Dr. Kuyper, Oranje en Nederland verbindt.

In onze dagen, nu gebleken is dat het Koningschap meer is, dan van Houten het teekende, als „ornament aan den gevel van het Staatsgebouw", als „vliegwiel", zou de impulsieve Vorst waarschijnlijk minder steenen des aanstoots op Zijn weg gevonden hebben.

* *
*

Als wij dan den mensch niet van den Koning, den Koning niet van den mensch vermogen te scheiden, dan beamen wij, wat Willems lijkredenaar ook gezegd heeft:

„Veel heeft Uw hart geleden, maar voor Nederland bleef het altijd kloppen."

Dat heeft Hij getoond bij elke gelegenheid, die zich daarvoor aanbood. Het is Hem niet gegeven geweest, de eerste te zijn in de ure des gevaars. Maar Hij is het wel geweest in de ure des Leeds Daarvan kan de ontzaglijke watersnood van 1861 getuigen. Zijn optreden toen is een getuigenis geweest van persoonlijken moed en van de goedheid van Zijn hart.

Zijn aanwezigheid op het tooneel van de ramp spoorde allen tot de uiterste krachtsinspanning aan. Persoonlijk liet hij aan *geldelijke* offers alleen al veertig duizend gulden achter tot leniging der ellende. Sedert dien vereerden zijn „onderdanen" Hem als: *Willem den Goede.*

II.

Het kan niet in de bedoeling van dit artikel liggen een uitvoerig overzicht van wat onder de Regeering van Willem III geschied is, te geven. *Het hoofddoel daarvan is* — terwijl de geheele Pers de aandacht vestigt op Zijn Weduwe — *den Koning niet in de vergetelheid te laten.*

Maar in algemeenen omtrek — wat moeilijker is, dan men denkt — zij hier toch de vooruitgang op elk gebied van het Koninkrijk der Nederlanden aangegeven.

Die vooruitgang was tweeledig: èn in geestelijk-, èn in stoffelijk opzicht. Er is een groot verschil tusschen het Nederland van 1848 en dat van 1890. Het liberalisme, dat in dien tijd bijna uitsluitend regeerde, toonde groote bekwaamheid in het bevorderen van algemeene ontwikkeling en in het totstandbrengen van de zelfregeering der gegoede burgerij. Hoewel de eenzijdigheid, die elke staatkundige partij aankleeft en aankleven moet, zijn heerschappij ten slotte heeft vernietigd. Terwijl het met grooten ijver zorgde voor het scheppen van de voorwaarden, waaronder de bronnen van het volksbestaan, handel, industrie, visscherij en scheepvaart konden bloeien — de vrijhandel was toen *het economisch maxime* — verliet het, om een uitdrukking van een toenmaligen criticus te gebruiken: de Kerk en het Volk. Het gevolg is geweest het verzet van Dr. Kuyper en de geboorte der socialistische beweging.

De scheiding tusschen Kerk en Staat was een der geliefkoosde beginselen der liberale aanvoerders, evenals de theoretische volstrekte onthouding van ingrijpen van den Staat in het maatschappelijk gebeuren. De bekende stelling in Thorbecke's Narede is daaromtrent altijd als bindend voorschrift opgevat. Deze bewering is dikwijls tegengesproken, maar die tegenspraak moet voor de sprekende *bewijzen* terug.

Op besturend gebied is de Regeering van Koning Willem de Derde evenwel een tijdperk van zeer groote beteekenis geweest. De constitutioneele Monarchie die *de facto* niet bestond, moest geheel worden opgebouwd. De natie — beperkt in deelname aan de Regeering — moest voor zelfregeering worden opgevoed en die niet geringe taak is gelukkig — door de meesterlijke wetgeving van Thorbecke — volvoerd. Er ontstonden weer staatkundige partijen. Iets, waarvoor sommigen bevreesd waren, maar die inhaerent zijn aan het Parlementaire stelsel, zooals het vooral toen uit de theorie in de praktijk werd omgezet. Het einde is geweest, wat *Kappeyne van de Coppelo* voorspelde in 1874, dat de Staat zich voortaan met de maatschappij zou gaan bemoeien, nu de Staatsinrichting was geconsolideerd. Ziedaar zeer, zeer in het kort den loop van zaken.

* *
*

In een dergelijk tijdperk de rol van Constitutioneel Vorst te vervullen, eischt veel *zelfverloochening* en *zelfbedwang*. Het kan niet ontkend worden dat — hoewel waarschijnlijk niet altijd zonder met zich zelf en zijn Ministers — *de Koning* goed heeft vervuld. Moeilijker oogenblikken doorleefd ten opzichte van de buitenlandsch litiek. Want het tijdperk Zijner Regeering men met de krachtproef van Von Bismarc het verbrokkelde Duitschland ferro et ignis

Z. M. Koning Willem III.

ijzer en bloed) tot een vast en groot geheel te smelten. De strijd tegen Frankrijk was de laatste episode. En nu kan niet ontken den dat het Nederlandsche Hof — vooral Ko Sophie — sterk voor Napoleon III was ge Dat ga aanleiding tot conflicten, die ten hiermede zijn geëindigd, dat de neutralite N derland bleef gehandhaaf Dat Willem voren, in 1867, gemeend heeft vrijelijk over L burg te mogen beschikken, heeft veel sto op ien. Maar daarmede schond o.i. de K van Nederland geen Zijner plichten, Hem d Grondwet opgelegd. Al is het — ook voor verhoudingen — zeer goed geweest dat de a van Luxemburg niet is doorgegaan. Wat w daarvan memoreeren, is natuurlijk alleen een klank van hetgeen in kleine en groote daarover is opgeteekend. *De volle waarheid werkelijke beweegredenen* zouden alleen blijken uit een onderzoek in de Archieven. dien moet men zich bij een beoordeeling de telijke gesteldheid van de toenmalige wereld den geest roepen.

* *
*

Stoffelijk is Nederland toen ontzaglijk vo gegaan. Wie zich, zooals wij, de verhalen va ouderen herinnert omtrent de economische standen in 1848 en die vergelijkt met die van kan niet anders doen dan spreken van groote vaart. Dat in de hitte van den strijd, door Do Nieuwenhuis ontketend, dat niet werd erken geen bewijs van het tegendeel. Trouwens het strijd liep meer over de verdeeling van de door de diensten van het kapitaal en van de beid was en werd verdiend.

Maar de geschiedenis van wat Vliegen heeft noemd: „de Dageraad der Volksbevrijding", be niet tot den tijd, waaraan wij hier vluchtig ze herinneren. Evenmin als het forsche verzet wat Dr. Kuyper noemde „de ontkerstening natie" door de onverschilligheid der liberalen opzichte van het godsdienstig leven en bewust des volks.

... zich van den stoffelijken vooruitgang van ...ederlandsche volk onder de Regeering van ...g Willem III een voorstelling wil vormen, ...et boekje: *Kapitaal en Arbeid in Nederland* ...enriette Roland Holst, dat, ofschoon tenden... geschreven en hier en daar zondigende tegen ...torie, toch een goed beeld geeft van hoe het ...855 in Nederland uitzag en daarna: *Een Halve* ... het *Historisch Gedenkboek* in 1898 bij de ...sbestijging van *Koningin Wilhelmina* uitge... Hoewel ook het laatste, evenals het eerste, ...ntkomt aan de verdenking dat het bewijst, ...et heeft willen bewijzen, bevat het toch *on...prekelijke bewijzen van zeer sterk vermeer... algemeene welvaart.*

* * *

...tijdperk van het Opperbestuur des Konings ...de koloniën wordt gekenmerkt vooral door ...tjeh-oorlog, die eerst na vijftig jaren (1874— ...feitelijk beëindigd is. Over de oorzaken loo... meeningen uiteen en Troelstra schrijft in ...eede deel zijner *Herinneringen: Groei* (1928) ...e oorlog is toe te schrijven aan imperialis... streven onzerzijds. Maar hij memoreert niet ... Indische Regeering en ook die in Nederland ... bevangen was door de groote vrees dat En..., de rooverijen der Atjehers tot voorwendsel ...de, vasten voet op Sumatra zoude willen ...en te verkrijgen. Waardoor ons koloniaal be... grootst denkbare gevaren zou hebben geloo-

III.

...r laat ons tot den Koning terugkeeren. Het is ... dat de Koning met milde hand Wetenschap ...nst ondersteunde en dus gestand deed Zijn ...ing bij de Throonsbestijging gedaan, dat Hij ...eschouwde als de meest waardevolle uitin... ... het leven der natie. Het is ook bekend dat ..., als Opperbevelhebber, zeer sterk met het ...bemoeide en daar geëerd werd als een ge... handhaver van de rechtvaardigheid. Wij, uit ...ficiersgeslacht afstammende, herinneren ons ...n de meest treffende verhalen.

... Zijn Huis betreft, heeft onze laatste Koning ...rdriet gehad allen om zich heen te zien ster... 1877 de *Koningin*, in 1879 *Prins Hendrik*, ... de *Prins van Oranje*, in 1881 *Prins Frede...* 1884 *Prins Alexander*. Zijn tweede huwelijk ... aan Nederland een Oranje. De laatste jaren ...levens werd de Koning door ziekte gekweld, ... slotte Hem onbekwaam voor de Regeering ... Ieder kent daarvan het verhaal. Wij zullen ...innering aan die sombere dagen, die wij be...hebben, niet ophalen.

...er besluiten wij, wat wij over Willem de ...meenden te moeten zeggen, met het oordeel ...s. van Koetsveld, die bekend stond als een ...an onkreukbare trouw en onkreukbare waar...liefde, dat tegenover de gansche toenmalige ... is uitgesproken:

"... weten wij het allen, hoe opbruisend en ...tochtelijk het karakter was van den ontsla...en hoe hij, in alles oprecht, als mensch vaak ...zelfbedwang miste, dat hem sierde als Ko... Waartoe zou ik het verzwijgen? Ik heb hem ...gevleid bij zijn leven en denk het niet te doen ...n dood. Maar wat niet allen zoo goed weten, ... innerlijke goedheid en vroomheid, die den ...en grondslag van dat bewegelijke karakter ...akten." [1])

...oor dit oordeel buige ook de strengste his...en criticus ootmoedig het hoofd.

[1]) ...Leven van Z. M. Koning Willem III, Zijne Re... en Zijn tijd. (F. de Bas), 1890.

...rbeid zonder stoffelijk gewin,

DOOR

DR. H. G. HEIJTING

...ordt in Nederlandsch-Indië door Europeanen ...gewerkt om geld te verdienen of voor een ...salaris en pensioen. Dat is de regel, ja alge... Daarnaast de *groote uitzondering* van Zen...Missie, die in hoofdzaak zich tevreden stel... ideëel gewin, want het salaris en pensioen ...delingen en geestelijken, voorzoover zij iets ...genieten, is gering althans niet even-redig aan hetgeen lichaam en geest offeren onder dikwerf ongunstige omstandigheden, in weinig toegankelijke streken, wel eens onder inboorlingen wier taal men niet kent en wier geneigdheid tot aanraking met Europeanen verre te zoeken is. Als bate erkennen zij vooral de voldoening die het humanitair werk hun schenkt, het succes van de bekeeringspogingen is niet belangrijk. En toch versaagt men niet, toch wordt alom en op velerlei wijze voortgezet wat men eenmaal aanving. Buitenstaanders, die zelfs een paar tientallen jaren in Nederlandsch-Indië verbleven, weten vermoedelijk niet hoe veelzijdig en uitgebreid de propaganda is voor het Christendom gemaakt, niet het minst door middel van medische hulp en onderwijs. Dit kan blijken uit het Nederlandsch Zendingsjaarboek voor 1928/29 [1]), waaruit wij slechts enkele grepen zullen doen, omdat het grootste deel statistieken en naamlijsten bevat, die beter door belangstellenden zelf geraadpleegd kunnen worden.

Gewag makend van de communistische onlusten op Java in 1926/27 wijst rapporteur op de omstandigheid, dat de Christenen daarbij weinig overlast hebben ondervonden. Evenmin is er voor de Zending veel te bemerken van de stroomingen die door de Mohamedaansche wereld gaan, in het bijzonder van de z.g.n. Inlandsche beweging. Naast blijdschap over 't feit dat blijkbaar 't Christendom geen aanleiding geeft om daartegen op te treden is evenwel deze verklaring daarvan gegeven dat de Zending nog te veel buiten het Mohamedaansche leven staat. Op Java, het grootste zendingsgebied, is van de inheemsche bevolking slechts één op de duizend Christen. Dr. John Mott, de voorzitter van den internationalen Zendingsraad, die in 1926 Java en Sumatra bezocht, noemde naast gunstige factoren voor het zendingswerk ook eenige zwakke punten b.v. de door hem aan de Regeering toegeschreven onjuiste neutraliteit tegenover het zendingswerk, welke vaak den indruk [2]) zou geven alsof Zij liever zag dat de bevolking Mohamedaan zou blijven. Voorts het ontzettende groote bioscoopgevaar, omdat allerlei schurkenstreken en immoraliteit uit het Westen worden vertoond. Ook nog dat het Inlandsch element in vergaderingen, als leden van besturen in Nederlandsch-Indië nog niet voldoende op den voorgrond treedt, zoodat het 30 jaren ten achter is b.v. bij Japan, China, Korea en Britsch-Indië. Ten slotte dat door Nederlandsch eigen schuld te weinig bekendheid in den vreemde wordt gegeven aan den zendingsarbeid in Nederlandsch-Indië verricht. Niettegenstaande dat alles was Dr. Mott verbaasd over het op Java bereikte resultaat, wat de zendelingen hem verklaarden door te wijzen op de weinig diepgaande Islamiseering waartegenover staat de aantrekkingskracht van het Christendom gelegen in de betooning van barmhartigheid, in de heiligheid van het huwelijk, in de orde en netheid bij de Christen gezinnen.

Aangestipt wordt voorts de stichting, 75 jaar geleden, van de bekende zendingspost *Modjowarno* op Oost-Java, in welk ressort nu 20.000 Javaansche christenen wonen, de opening in 1927 van de eerste theologische school *Baléwijata* te Malang, waar Javanen worden opgeleid tot geestelijk leider, de sluiting daarentegen in 1926 van het Seminarie te Dèpok, waar gedurende 50 jaren Inlandsche zendelingen zijn opgeleid.

Een merkwaardige opleving van en toenadering tot het Christendom is vermeld van een deel der Bataklanden, waar zonder aandrang van zendeling of pandita de Christenen kerkjes bouwen en heidenen zich laten doopen. Daarentegen stilstand zelfs achteruitgang op Nias sedert de opwekking (het groote Berouw zooals de Inlanders het noemden) in 1906 aangevangen, waardoor het getal van 15.000 Christenen aangroeide tot 75.000.

Als verschijnselen die den tijdgeest typeeren is het volgende te beschouwen. Ten eerste de oprichting van een vereeniging van Dajaksche onderwijzers te Borneo in alle stilte buiten de zendelingen om tot stand gekomen, ten doel hebbend de onderwijzersbelangen tegenover het Gouvernement en de Zending te behartigen. Na bespreking met den Zendingsconsul werd besloten een periodiek uit te geven voor de behandeling dier belangen. Ten tweede een conflict op een der Sangi en Talaud-eilanden

[1]) Uitgave van den Zendingsstudieraad te Zeist, 241 blz., ƒ 1.75.

[2]) O.i. heeft dergelijke indruk bij den Mohamedaanschen inboorling — en alleen deze behoeft in aanmerking te komen — nimmer bestaan.

ontstaan tusschen het Inlandsch zelfbestuur en eenige vooraanstaande leden eener Christengemeente, die weigerden deze deel te doen nemen aan dansen ter gelegenheid van het bezoek van een Europeesch bestuursambtenaar.

Over de Roomsch Katholieke missie zijn behalve de organisatie alleen statistieke gegevens opgenomen. Hetzelfde geldt voor navolgende drie bekende instellingen n.l. „Oranje Nassau" te Magelang van *Papa van der Steur* (inrichting voor onverzorgde en verwaarloosde Indo-Europeesche kinderen), de „Witte Kruiskolonie" te Salatiga van Mevrouw van Emmerik (werkverschaffing aan verwaarloosde Inlanders en Vreemde Oosterlingen) en het Leger des Heils.

Ten slotte eenige belangwekkende cijfers. De aarde wordt bewoond door 1822 millioen menschen, waarvan 35.7 pCt. Christenen, 31.3 pCt. Boeddhisten, Sjintoisten enz, 13.9 pCt. Brahmanen, 13.7 pCt. Mohamedanen, 4,9 pCt. Fetisjisten en Sjamanen 0.75 pCt. Israëlieten, en 0.8 pCt. personen buiten alle kerkelijk verband.

Eene eigenaardige militaire figuur,

(TOONTJE POLAND)

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

(Slot).

In de buurt van het fort bevond zich een kampong, die tot dusverre nog geen kleur bekend had en daarom niet vertrouwd werd; mocht het gelukken dien kampong naar onze zijde over te halen, dan was dat veel gewonnen.

Nu stelde Poland aan Eilers, die als hoogste in rang, bij zijne komst in het fort, het commando had overgenomen, voor, eene poging te doen om het kamponghoofd er toe te brengen zich bij ons aan te sluiten.

Geheel alleen en ongewapend gaat Toontje op weg om het zeer gewaagde karweitje op te knappen; gelukkig ongemoeid bereikt hij het open veld en wandelt bedaard naar bedoelden kampong. Dicht daarbij gekomen, snellen verscheidene inlanders, van allerlei wapenen voorzien, naar buiten en kijken den wandelaar met allesbehalve vriendelijke oogen aan, maar Toontje neemt daarvan niet de minste notitie en vraagt dood-leuk het kamponghoofd te mogen spreken. Het verzoek wordt overgebracht en kort daarop verschijnt de man; en nu begint Toontje hem ijverig te bewerken: hij houdt hem voor dat het in zijn belang is goede vrienden te zijn met de „kompenie", en dat hij, deze bijvallende, geene vrees meer behoefte te hebben voor de partij van den opstand. „Kom", sprak Poland, „ga naar het fort en zeg aan den commandant, dat gij den Hollanders genegen zijt en hen wilt helpen". Het hoofd heeft er wel ooren naar, maar stelt voorzichtigheidshalve de voorwaarde, dat Toontje zoolang als gijzelaar in den kampong zal blijven. En zoo gebeurt het; het kamponghoofd begeeft zich op weg en Toontje blijft achter, in een kring van gewapende bewakers. Om den tijd te dooden praat hij voortdurend met die menschen, hij vertelt hun van alles op zijne vroolijke manier en debiteert zóóvele grappen en nonsens, dat herhaaldelijk gelach uit het cordon opklinkt. Maar op een gegeven oogenblik zegt hij: „hoor eens, vrienden, nu moet ik toch heusch even alleen zijn". Denkende dat de gijzelaar wil vluchten, sluit de kring zich onmiddellijk dichter om hem heen. „Neen, neen", zegt Toontje, „ik denk er niet aan om weg te loopen, maar er moet iets gebeuren, dat jelui niet behoeft te zien; blijf daar staan, maar keer je met den rug naar mij toe; maak nu je sarongs los en houd die wijd uitgestrekt." Op deze wijze ontstond om den gevangene een ondoorzichtig scherm, daarbinnen hurkt Toontje neer en... Intusschen ging hij voort met zijne bewakers aan het lachen te brengen.

Toen het hoofd terugkwam, was Toontje de beste maatjes geworden met de kampongbewoners en bleek het dat zijn stap het gewenschte gevolg had gehad; het hoofd had aan Eilers de verzekering gegeven, aan de kompenie trouw te zullen blijven.

In het fort Amerongen begon het steeds hachelijker te worden; de vijand nam voortdurend in sterkte toe; de voorraden munitie en levensmiddelen slonken met den dag en het aantal gewonden was onrustbarend groot. Ook Toontje liep een schotwond aan het been op: deelnemen aan uitvallen was hem daardoor onmogelijk geworden, maar werkeloos blijven was niets voor hem, en zoo liet hij zich op de wallen dragen en deelde van daar zijne commando's uit.

Tenslotte werd de toestand onhoudbaar, zoodat het garnizoen wel moest capituleeren, op voorwaarde van vrijen aftocht en zoo werd, na een heldhaftigen strijd van 40 dagen, het fort ontruimd. Onder geleide en met steun van zijne trouwe Javaansche bijzit, zijne Phientje, werd Toontje weggedragen. Maar nauwelijks had de troep een korten afstand afgelegd, of zij werd aangevallen door een bende vijanden, die niets afwisten van de bij de overgave bedongen voorwaarde.

Poland wordt op den grond gelegd en de onverhoedsche aanval wordt door het uitgeputte troepje afgeslagen.

De tocht gaat daarop verder; hoewel in blijde verwachting verkeerende, draagt Phientje haren toewan, totdat een nieuwe aanval de troep noodzaakt halt te houden en zich te verdedigen. Ten slotte bereikt de zich met moeite voortslepende schaar Limau Manis, waar zich nog een kleine troepenmacht bevond, en men is in veiligheid.

Na een korte rustpoos neemt Phientje haren meester op sleeptouw naar Natal, maar op een gegeven oogenblik kan de gekwetste niet meer; hij wordt onder een boom gelegd om hem wat te laten bijkomen. Het was een wanhopige toestand, maar ziet! daar komt opeens een troepje Amboneesche soldaten opdagen; gelukkig blijken deze wat eetwaren bij zich te hebben; na hiervan wat gebruikt te hebben, gevoelt Toontje zich wat opgefleurd en zette hij met zijn wakkere begeleidster den tocht naar Natal voort. Toen hij daar eindelijk aankwam, was hij totaal „op".

Na twee operaties slaagde de dokter er in, den kogel die zich nog steeds in het been bevond, uit de wond te verwijderen; hierbij had de patiënt gruwelijke pijnen uit te staan. Bij het gieten van het projectiel had men n.m.l. (zooals vaak door inlandsche vijanden geschiedt) bij het lood glasscherven gevoegd. Verdoovende, pijnstillende middelen waren daarenboven in dien tijd nog zoo goed als onbekend; men kan dus begrijpen dat een patiënt als Toontje hevige folteringen te verduren kreeg.

Nu was de indringer wel uit het been verdwenen, maar het loopen bleef voor den eigenaar hiervan nog altijd zeer moeilijk, zelfs met behulp van een paar krukken.

Op zekeren dag gaat de deur van Toontje's kamer open: een paar hospitaalsoldaten komen binnen met kommen water, eenige chirurgische instrumenten en verbandmiddelen; achter hen verschijnt de dokter.

„Wel", vraagt Toontje, „wat is er aan de hand?"

„Tja", antwoordt de Aesculaap, „'t spijt me het je te moeten zeggen, maar je wond ziet er heel leelijk uit: er is koudvuur bijgekomen."

„Nu, en wat zou dat?"

„Wat dat zou? wel, dat je been er af moet, anders ga je beslist het hoekje om."

„Zoo, zoo", grijnst Toontje, „wou je me die poot afnemen? Laat ik je dan zeggen, dat je er met je messen en zagen afblijft: denk je dat ik er lust in heb om op één poot in den hemel te komen? Dank je wel!"

„Nu", zegt de dokter, schouderophalend, „je moet het zelf weten, Toontje! maar ik sta niet in voor de gevolgen."

De dokter verwijdert zich met zijne trawanten.

Toontje laat nu Phientje komen en draagt aan haar de verdere behandeling van zijn been op. Deze gaat aan den gang en gebruikt inlandsche ge[...] middelen, waarmede inboorlingen vaak verras[...] resultaten bereiken. Zoo ook in dit geval: [...] zamerhand verminderen de pijnen en de wond er veel beter uitzien.

Eenigen tijd later laat de dokter, die er zich verwondert dat Toontje nog altijd niet dood is, vragen of hij de wond eens mag zien.

„Best", zegt de gewonde, „maar je houdt je [...] den thuis, hoor!"

De dokter bekijkt de wond nauwkeurig en [...] „Maar, Toontje, het gaat prachtig, je bent hard[...] het genezen!"

Daar valt zijn oog op Toontje's sabel, die [...] zijn bereik had laten leggen.

„Wat moet die sabel daar?" vraagt hij.

„Daar zou jij mee kennis gemaakt hebben, [...] het had gewaagd de wond aan te raken!"

Kortom, Toontje behield zijn been en ko[...] zijn dood, den hemel op twee beenen binnensta[...]

Na een verblijf van 9 maanden te Natal, we[...] overgeplaatst naar Padang; daar zijn been [...] waar genezen, maar nog wat zwak was, dee[...] zijn dienst in een karretje. Drie maanden later trekt hij naar Batavia, waar hij luisterrijk on[...] gen en te logeeren gevraagd wordt door ge[...] Cochius. Dan wordt hij benoemd tot milit[...] commandant van Kedirie; zijn been is nu z[...] hersteld, dat hij, met behulp van een stok, dienst kan verrichten.

Lang zoude hij niet te Kedirie blijven; de s[...] van Madoera (wiens troepen Toontje met zo[...] succes in den Java-oorlog had aangevoerd e[...] den dapperen, vroolijken officier heel graag m[...] lijden, zoodat hij dezen als zijn zoon beschouw[...] hem als zoodanig aansprak) had aan het le[...] stuur het verzoek gedaan zijn gunsteling tot [...] dant te mogen hebben. Tot groote vreugde [...] Toontje werd dit verzoek toegestaan, en de s[...] niet minder blij, zond zijnen aanstaanden adj[...] terstond ƒ 650, als eene vergoeding voor het v[...] van diens twee paarden, die te Amerongen ge[...] geworden waren, omdat daar honger heerschte [...] die som gevoelde Toontje zich rijk en er ko[...] flinke fuif af; tien dagen lang vierde hij fees[...] dat het geld op was.

Hij gaat op reis naar zijne nieuwe bestem[...] Te Soerabaja aangekomen, geeft de resident [...] groot diner ter eere van den jongen held; de[...] genden morgen gaat hij aan boord van een [...] dat zijn aanstaande chef, de sultan van Ma[...] hem tegemoet had gezonden. 't Spreekt vanzel[...] deze zijnen zoon feestelijk ontving.

Eenigen tijd, nadat Toontje zijne nieuwe fu[...] had aanvaard, kwamen twee Solosche prinsen [...] in opdracht hadden eene dochter van Mad[...] sultan ten huwelijk te vragen voor hunnen [...] Toontje werd belast met de ontvangst van de [...] bezoekers; hij kreeg eene prachtige uitrusting [...] stafofficier, maar een daarbij behoorende rok [...] op het oogenblik niet te krijgen, doch Toontje [...] er raad op en leende zoo'n kleedingstuk van [...] kroonprins. Evenwel de jas paste Toontje [...] kwalijk, zoodat hij eene vrij potsierlijke vertoo[...] maakte, maar er was nu eenmaal niets aan [...] geval te veranderen.

De ter zijner beschikking gestelde woning [...] royaal ingericht; er was zelfs eene biljartkamer [...] een groot aantal bedienden werd hem toebed[...] waaronder zelfs een goudsmid! Ten slotte sc[...] de sultan hem een fraai rijpaard met een com[...] rijk versierd harnachement.

Hoe moet de gewezen Alkmaarsche straatb[...] zich wel in die weelde hebben gevoeld!

Bij de ontvangst der vorstelijke gasten, be[...] Toontje's rol in het, in een schitterend rijtuig [...] zeten, overbrengen van een brief van den Solo[...] potentaat en het op een gouden schaal aanbie[...] van dit document aan den sultan van Madoera [...]

Voor het meubileeren en inrichten van het lo[...] der te verwachten hooge gasten was natuurlijk [...] wat noodig; de gastheer verzocht daarom [...] Toontje alles wat er mocht ontbreken, te [...] koopen. Hierin had deze echter weinig lust; [...] verklaarde dus, om van de opdracht af te ko[...] zeer bescheiden dat hij geen koopmanstalent [...] Of hij dan de zorg voor provisiën en dranken [...] zich zou willen nemen, vroeg de sultan toen. [...] dat was wat anders! Want al was hij, wat de [...] ter wel eens beweerde, in het geheel niet wat [...] een „dronkaard" noemt, van een „vochtje" wa[...]

...behalve afkeerig. En zoo liet hij met ruime ...d, het noodige, en meer dan dat, van Soerabaja ...en. Gedurende de twee maanden die de Solo-...afgezanten als gasten op Madoera bleven ver-...en, en waarin de feestelijkheden niet van de ... waren, werd in den aangevoerden voorraad ... flinke bres geschoten.

... den terugkeer der huwelijksmakelaars naar ..., werden deze vergezeld door de bruid en haren ..., alsmede Toontje; het huwelijk zoude te Solo ...en gesloten.

...derweg verneemt Poland zijne benoeming tot ...r in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. ...was iets zeer bizonders, want vóór hem was het ... nooit gebeurd, dat deze onderscheiding aan een ...sch officier nog in den luitenantsrang werd toe-...end!

...p de terugreis ging het al even feestelijk toe ...p den tocht naar Solo en onze held maakte het ... daarbij zóó druk, dat hij door zijne wildheid ...emaal in het water terecht kwam.

...n Augustus 1835 kwam de legercommandant, ...eraal Cochius op Madoera, tot het houden van ...e inspectie over de inlandsche troepen van den ...an. Toontje, die met den generaal zeer bevriend ..., verheugde zich zeer over diens komst, maar ...er nog steeg zijne blijdschap toen Cochius hem ... tijding overbracht van zijne bevordering tot ...itein (in December 1833 had hij reeds de eerste-...enantsepauletten verworven).

„Wel, Toontje", sprak Cochius, „nu ga je zeker ...r eens *door den pagger*" (in het vocabulair van ... toegesprokene beduidde dit „de blommetjes ...en zetten").

„Zeker, generaal!" luidde het antwoord, „als u ... goed vindt, dan ga ik dadelijk door den pag-..." En alzoo geschiedde.

De sultan schonk zijnen „zoon" een paar nieuwe ...iteins-epauletten en daarenboven *f* 500 in con-...en, welke som in korten tijd aan fuiven werd ...emaakt. Maar nog meer zegen daalde op den ...wbakken hopman neder. Kort na zijne bevor-...ing krijgt hij het bericht dat hij in eene loterij ... fraai jacht en in eene andere een prijs van ...250 had getrokken. Het vaartuig bood hij zijn ...erlijken vriend ten geschenke aan; van het geld ... natuurlijk best een groot feest af. Alle solda-... werden aan het werk gezet om het fort zooveel ...elijk op te knappen en geschikt te maken voor ... onderdak brengen der talrijke gasten, die hij ... van Soerabaja uitnoodigde; hij zelf bergde er ...ien in zijn eigen woning. Het werd een geur ... belang!

Natuurlijk werd het op de feestelijke bijeenkom-...n gewoonlijk heel laat, of liever vroeg in den ...gen.

Zoo gebeurde het op een Zondagochtend, dat een ...inee, die van Java was overgekomen om eene ...ek te houden, geen enkelen toehoorder zag; al ... het reeds 9 uur, er kwam niemand opdagen, ...nt de feestelingen waren nog druk aan het uit-...en.

Toontje, die al bij de hand was en in het fort ... te wandelen, ontmoet den predikant, die hem ... bezwaren voorlegt.

„Wacht maar, domine," zegt Poland, „ik zal je ... aan toehoorders helpen."

Hij verdwijnt en kort daarop donderen alle ka-...nen van het fort. Door dit lawaai worden de ...slapers gewekt; doodelijk verschrikt vliegen ... in de onmogelijkste kleeding, naar buiten.

„Ziezoo, domine," spreekt Toontje, op de schil-...achtige groep wijzende, „dáár heb je de toe-...rders, ga nu je gang maar."

Maar de kerkstemming bleef uit; van de gods-...nstoefening kwam natuurlijk niets en men vond ... geschikter om maar weer aan het festijnen te ...n.

In 1839 kwam onze prins Hendrik naar Indië en ...cht toen ook een bezoek aan Madoera. De sul-... stelde er prijs op zijn hoogen gast zoo luister-... mogelijk te ontvangen: er worden logeerka-...s bijgebouwd, de inrichting van den kraton ...dt geheel vernieuwd, zijne officieren worden ... splinternieuwe uniformen gestoken en het ge-...e personeel krijgt nieuwe pakejan. Een Hol-...dsche prins, nog veel aanzienlijker dan hij zelf, ..., naar des sultans meening, wel niet anders ko-...n dan in eene schitterende met talrijke juweelen ...ierde kleeding, en met een groot, kostbaar uit-...scht gevolg verschijnen. Groot waren dus zijn ...azing en teleurstelling, toen hij den prins ont-...tte, die eene eenvoudige uniform droeg en ...hts door weinige personen werd gevolgd. Hij ...g zelfs wat medelijden met zijn bezoeker, om-... deze epauletten droeg die niet meer den glans ... nieuwheid vertoonden. Toen hij dan ook een ...enblik met Toontje alleen was, vroeg hij dezen ... hij er van dacht den prins een paar fonkel-...we epauletten aan te bieden. Hevig verschrikt ... dit denkbeeld, ontraadt Poland den sultan zijn ...nemen, „want," zeide hij, „de prins heeft wel ...lijk andere en heel mooie epauletten!"

„Zou je dat heusch denken?" vroeg de sultan.

„Ja, ja, ik weet het zeker!" was het antwoord en daarbij bleef het, tot Toontje's groote gerust-stelling.

In 1840 (hij was toen 4½ jaar op Madoera geweest) vond het legerbestuur het gewenscht hem weer bij het gewone leger terug te plaatsen en zoo kwam hij eerst te Semarang, kort daarna te Palembang in garnizoen. Als majoor werd hij te Batavia ingedeeld.

In 1845 kreeg hij zijne bevordering tot luitenant-kolonel; daarna werd hij nog al vaak overgeplaatst, maar bracht hij overigens een rustigen tijd door. In 1849 evenwel kwam hij door de expeditie naar Bali wederom in actie; daarbij nam hij deel aan de bestorming en vermeestering van de sterke en dapper verdedigde stelling van Djagaraga. Zoo spoedig mogelijk werd begonnen aan het slechten dezer versterkingen, maar voordat men hiermede gereed was, kreeg Toontje bevel de positie aldaar te verlaten en naar de kust af te marcheeren. Dit was voor hem een moeilijk geval; hij begreep n.l. dat, zoodra hij vertrokken zoude zijn, de Balineezen weer zouden komen opdagen en de zoo goed als weerlooze sappeurs, die nog aan het werk waren, tot den laatsten man zouden afmaken. Maar aan den anderen kant stond, dat het bevel tot den afmarsch pertinent was en dus opgevolgd moest worden. Na eenig nadenken vindt hij er iets op. Hij marcheert af, maar laat na een paar minuten halt houden. Wat hij verwachtte gebeurt: eene talrijke bende Baliërs rent op de pas verlaten stelling af. Toontje gaat hun te gemoet en vraagt allervoorkomendst: „Wel vrienden, wat komen jelui hier doen?"

„O, we komen maar eens kijken," antwoordt een der Baliërs.

„Zoo, zoo, nu, kijkt dan maar eens goed toe, maar jelui blijft dáár staan en gaat niet verder!"

Toontje wacht totdat de sappeurs met hun werk klaar zijn, neemt len in zijn troep op, na de toekijkers te hebben ontwapend, en vervolgt zijn afmarsch.

Zóó werden zoowel de kool als de geit gespaard!

In 1852 wordt hem Poerworedjo als standplaats aangewezen. Hier komt hij tot het besluit „zijn bajonet af te slaan"; hij was toen 57 jaar oud en gevoelde dat het tijd werd heen te gaan. Hij verzocht om toekenning van den titulairen rang van kolonel, en om in dien rang nog één jaar te mogen blijven dienen, ten einde het hieraan verbonden pensioen te kunnen verwerven.

Met het oog op zijn roemvollen staat van dienst en de schitterende door hem verrichte wapenfeiten had hij zeker mogen verwachten, dat aan zijne wenschen gereedelijk zoude worden voldaan. Maar „der Mohr hatte seine Schuldigkeit getan, der Mohr konnte gehen!"

Met een pensioen van *f* 1600 en eene gratificatie van *f* 3000 moest Toontje zich tevreden stellen.

In het ambteloze leven teruggekeerd en daardoor geheel vrij geworden, beloont hij de onbezweken trouw van zijne inlandsche huishoudster, zijne Phientje, door haar tot zijne wettige echtgenoote te verheffen. Behalve onvermoeide zorgen had deze brave vrouw hem 22 kinderen geschonken, waaronder éénmaal een drieling en driemaal tweelingen!

Het was voor den oud-soldaat een heele toer om in zulk een gezin alle monden open te houden. Om zijne inkomsten te vermeerderen richtte hij in de buurt van Tjilatjap een steenbakkerij op. Maar wie zijn aard uit onze levensbeschrijving hebben leeren kennen, zullen begrijpen dat de steenbakker Poland als zoodanig onmogelijk succes heeft kunnen hebben.

Een jaar vóór zijn dood begon hij zijne memoires te schrijven, een werk dat hem bij zijne geringe literaire begaafdheden wel niet gemakkelijk zal zijn gevallen; hij kwam daarmede dan ook niet verder dan het jaar 1837.

Op 19 December 1857 maakte de dood een einde aan dit zoo roemvolle en bewogen leven. Het vond de rust op de begraafplaats van Tjilatjap[1]).

De begrafenis had plaats onder militaire eerbewijzen, waaraan ook door de ter reede liggende schepen werd deelgenomen.

De arme Phientje, weduwe geworden, ontving als zoodanig geen pensioen. Het leven, zonder inkomsten en met een groot gezin, zoude er voor haar allertreurigst hebben uitgezien, wanneer niet de Indische officieren waren te hulp gekomen. Eene onder hen gehouden geldinzameling leverde een bedrag van *f* 15.000 op, voor dien tijd en voor eene inlandsche vrouw een aardig sommetje!

De persoon van Theodorus Poland heeft, zooals gewoonlijk het lot is van zulke markante naturen, aan heel wat critiek bloot gestaan. Zeker, ruw en ongelikt was hij ontegenzeggelijk, maar die ruwheid ontaardde nooit in wreedheid, zooals wel eens beweerd is geworden. Hij was zelfs zeer goedhartig en gul, daarbij een goed kameraad. Zijne vroolijkheid onder alle omstandigheden werkte onweerstaanbaar en aanstekelijke zijn voor niets terugdeinzende moed sleepte anderen mede en voerde steeds tot succes. Hij bezat veel tact in zijn omgang en maakte ieder die met hem in aanraking kwam tot vriend. Opvallend was het gemak waarmede hij zich in meerdere of mindere mate vertrouwd maakte met de talen door inlanders van verschillende nationaliteit gesproken, iets dat altijd indruk op den inboorling maakt en het prestige van den blanda verhoogt. Gezond verstand bezat hij in hooge mate; daardoor had hij dadelijk een practischen kijk op de dingen en wist in kritieke momenten tot het juiste besluit te komen en dit snel uit te voeren. Feestvieren, pret maken deed hij graag, wanneer daartoe ook maar de geringste aanleiding was. Toch, al ging hij er gemakkelijk toe over, wanneer er grond voor was „door den pagger" te gaan, dat hij een dronkaard zoude geweest zijn, zooals wel beweerd is geworden, moet onjuist geacht worden. Ongeletterd was hij zonder twijfel en hij gaf dit zelf grif toe; van alles wat zweemde naar wat hij „geleerdheid" en „a +b" noemde, hield hij zich verre.

Van zijne stylistische talenten moge hier een staaltje volgen.

Op zekeren dag komt een zijner inlandsche soldaten tot hem met het verzoek een dag vrijaf te mogen hebben. Waarom? Wel, de man wilde Christen worden en zich laten doopen. Goed, welke chef zoude een verzoek op zulke gronden kunnen weigeren; het wordt dan ook ingewilligd.

Maar ziet, 's avonds ontmoet eene patrouille den bekeerling in ferm dronken toestand en een geducht spektakel op den passar makend. De man wordt natuurlijk ingepikt en den volgenden morgen voor Toontje gebracht. Hierbij bleek dat het doopen in den steek gebleven was.

Toontje legt den booswicht een flinke straf op den laat in 's mans strafregister de strafreden als volgt omschrijven: „Ongedoopt op den passer geloopen en andere (sic) ongeregeldheden gepleegd."

Als een voorbeeld van Toontje's beweerde wreedheid werd door zijne weinige vijanden (vele kon eene gulle, joviale en goedhartige natuur als de zijne toch niet gehad hebben) het volgende beweerd. Na het dempen van een oproer zoude hij een galg hebben doen oprichten voor 6 der hoofdaanleggers. Bij onderzoek bleken maar 5 voornaamste schuldigen aan te wijzen te zijn; om de 6e pen aan de galg niet ongebruikt te laten, zoude hij een onschuldigen er maar bij hebben laten ophangen, een en ander „ondere nadere goedkeuring van de Regeering"(!?). Tot zulk eene barbaarschheid was Toontje natuurlijk niet in staat.

Maar afgezien hiervan zal iedereen, die dit ons geschrift leest, moeten gevoelen dat eene figuur als de hier behandelde in onzen tijd ten eenenmale onbestaanbaar zoude wezen, en in geen geval eene rol zoude kunnen spelen als de zijne; van carrière maken zoude voor zoo iemand geen sprake kunnen zijn, nu niet en ook in de toekomst.

De wereld evolueert; menschen, toestanden en opvattingen als in de tijden waarin Toontje Poland zijne rol speelde, zullen wel nooit terug *kunnen* keeren. Gelukkig!

[1]) Schrijver van deze zeer verkorte biografie zag het graf in 1879. Hij maakte toen kennis met iemand, die als een der kinderen van Poland werd genoemd; hij droeg evenwel diens naam niet. Misschien door iemand anders geadopteerd?

Van Week tot Week.

Dinsdag 1 tot Zondag 6 Januari.

Bijeenkomst van Ethnologen. In het Koloniaal Instituut te Amsterdam is op 5 Jan. de twaalfde jaarlijksche Ethnologendag gehouden. Met betrekking op Indië zijn de volgende onderwerpen behandeld: Een merkwaardig poesakawapen uit den Çailendra-tijd op Sumatra, door Dr. F. D. K. Bosch. — Over het doodenritueel en de doodenvereering op de Tenimbar-eilan-

ARNHEM EN OMSTREKE

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

den; en: De oorsprong van het Toempalmotief op de Javaansche batiksaroeng, door J. W. van Nouhuys. — Het insluiphuwelijk (sayobaki) in Nippon vergeleken met dat in Indonesië, door Prof. D. van Hinloopen Labberton. — Eenige interessante versieringsmotieven (gelukssymbolen?) in de Hindoe-Javaansche kunst (met lichtbeelden), door Th. van Erp. — Door wie en waar is het Indische koperwerk vervaardigd? (met lichtb.), door Mr. J. G. Huyser. — De olifantsgrot bij Bedoeli (Zuid Bali) en steenen doodkisten op Noord Bali (met lichtb.), door P. A. J. Moojen.

Directeur Dep. Binnenl. Best. Batavia, 2 Jan. (Aneta).[1]) De Directeur van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, de heer A. H. Maas Geesteranus, heeft met ingang van 4 Mei a.s. ontslag uit 's Lands dienst verzocht.

Pokkenepidemie te Baros (Westk. Sumatra). Batavia, 31 Dec. (Aneta). Uit Baros wordt gemeld, dat een pokkenepidemie aldaar is uitgebroken. Tweehonderd gevallen werden geconstateerd. Er waren tot dusver negentig dooden. Gemeld wordt, dat ter plaatse geen voldoende voorraad pokstof aanwezig is.

C. Walraven †. In den ouderdom van 75 jaar is te Nice overleden de heer C. Walraven, oud-ritmeester van het O.-I. leger.

Het vliegtuig P.H.-A.E.N. naar Nederland terug. Het postvliegtuig (bemanning Frijns-Duimelaar-Bruijnestein), dat 30 Dec. in Bandoeng arriveerde, zal, volgens eene mededeeling der Directie van de K. L. M., op Woensdag 9 Januari de terugreis naar Nederland aanvaarden.

G. W. Honigh †. Te Lawang is, op den leeftijd van 63 jaar, overleden de heer G. W. Honigh, gep. luitenant-kolonel der Inf. van het O.-I. leger.

J. Speenhoff †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 84 jaar, overleden de heer J. Speenhoff, gep. kapitein van het O.-I. leger.

Ir. F. H. de Freytag †. Soerabaja, 4 Jan. (Aneta). Hier ter stede is aan typhus overleden ir. F. H. de Freytag, die zoo juist was benoemd tot chef van de afdeeling bruggen en wegen bij den Provincialen Waterstaat en gewezen directeur van de gewestelijke werken van Soerabaja.

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Liga tegen imperialisme en koloniale overheersching. Te 's-Gravenhage is opgericht een afdeeling van de Liga tegen imperialisme en koloniale overheersching. Besloten is de actie in te zetten met een openbare vergadering, eind Januari, waarop een aantal Indonesiërs het woord zullen voeren. Secretaris is de heer A. de Krijger.

Javaansche kunst in Duitschland. Den 3en Januari is een gezelschap Javaansche dansers en gamelanspelers naar Duitschland vertrokken om in eenige steden uitvoeringen te geven. Denzelfden dag werd onder leiding van Raden Mas Noto Soeroto een gastvoorstelling gegeven te Aken.

Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo op Banda. Bandoeng, 4 Jan. (Aneta). Naar de A. I. D. de Preangerbode verneemt, is de lichamelijke en geestelijke toestand van dr. Tjipto Mangoenkoesoemo zoodanig, dat hij zijn praktijk als dokter niet kan uitoefenen.

Telefoneeren met Indië. De diensturen van de radio-telefoonverbinding Nederland—Ned.-Indië zijn voor het tijdvak 8 tot en met 19 Januari a.s. vastgesteld op 12.30—± 15.30 (Amsterdamsche tijd) en zullen voortaan wekelijks worden bekend gemaakt.

Een Ambonnees Inspecteur van het Krankzinnigenwezen. Dr. R. Tumbelaka, directeur van het krankzinnigengesticht te Magelang, is volgens de Java-Bode voorbestemd om op te treden als inspecteur van het krankzinnigenwezen in Indië. Binnen korten tijd kan zijn benoeming als zoodanig tegemoet worden gezien. Als directeur van het gesticht te Magelang zal hij worden opgevolgd door dr. J. C. van Andel, directeur van het doorgangshuis Grogol te Batavia.

Luitenant-generaal S. A. Drijber 70 jaar. Den 13en Jan. a.s. zal de luitenant-generaal-tit. S. A. Drijber, commandant van het Kon. Mil. Invalidenhuis „Bronbeek", zijn 70en geboo herdenken. Het Kol. Bijblad van de Ha Cour. van 5 dezer wijdt eene zeer wa rende beschouwing aan het leven en de taire verdiensten van „De(n) leeuw van A

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvl

Europeesche Kunstenaars opzichtens Indië

Ten Kloos

Het is een verblijdend feit, dat — in teg ling met de vroeger zoo dikwijls geuite me „de tropische atmosfeer werkt niet gunstig Westersche schilders" — thans hoe lange ook van de beste Nederlandsche, dusdanig aangetrokken door het grootsche en schoo Indië, dat zij zich gedrongen gevoelen juist te gaan werken en zoodoende de wereld hebben met de fijnste hunner scheppingen, hoewel onwillekeurig, toch stellig, langs ken weg, het onderling begrijpen en waard van Oost en West zullen helpen bevorderen.

Zoo werd reeds twe nnen korten tijd Kunstzaal Pictura te 's-Gravenhage eene uitnemende schilderijen, teekeningen en sneden van *Ten Klooster* geëxposeerd, wa een aanzienlijk aantal verkocht is.

Just Havelaar schreef onlangs daarvan de gende beoordeeling in „Het Vaderland":

„Ten Klooster is een der weinigen, die Oostersch zien. Zijn stijl, hoe ook zijn soonlijk bezit, is door Oostersche kunst invloed. Hij weet prachtig beknopt te zijn vurigheid blijft volkomen bedwongen doordringt de dingen van zijn verbe kracht. Hij beschrijft niet een stukje lijkheid, maar ziet in het aparte de alge heid. Hij doet ons de Indische sfeer Hij ziet Indië niet met toeristenoogen lééft in 't Indische landschap. Hij heeft niteiten met den geest van Indië, van de landers en van de natuur.

De zware, donkere weelde van 't moe

Koningin Emma

(1879—1929)

Foto Ziegler, Den Haag

Eerbiedige hulde aan de edele Vorstinne, die gedurende een halve eeuw lief en leed heeft gedeeld met Nederland en zijne Overzeesche Gewesten

land, waar boomen, slierende takken en wortels, varens en planten dooréén gestrengeld groeien in de dampige hitte, het geweld der rivieren, die stormachtig den oceaan tegemoet bruisen, de kracht der bergbeken, die tot stroomen kunnen aanzwellen en zich tusschen rotsen en wouden wringe, de statige gang van 'n ossenspan onder de welving van pijnboomen; al deze dingen doet Ten Klooster ons beleven. Hij houdt van het sterke, het gespierde en ruime. Hij moet een groote wereld om zich heen voelen. Maar in zijn vertolking der oerkrachten blijft hij ingetoomd, streng. Hij weet wat stijlkracht is.

„Een colorist is Ten Klooster niet. Zijn meestal in blauwe lichtheid geschilderde landschapjes boeien niet door de kleur. Hij heeft die kleur niet noodig. Ook in zijn teekeningen is weinig kleur. Toch zijn er onder deze schilderijtjes wel fijne dingen: Het woud b.v., waar de boomen zoo stil uitstaan tegen den sereenen avondhemel."

Charles Sayers.

Wellicht zullen enkele lezers zich herinneren, hoe reeds een paar jaar geleden voor het uitstalraam van „Boeatan", in de Heulstraat te 's-Gravenhage, enkele zeer decoratief gekleurde paneelen naar Balineesche motieven, van den jeugdigen kunstenaar, Charles Sayers, zijn tentoongesteld geweest. Deze toen reeds veelbelovende schilder, die juist door zijn kleur uitmunt, is thans, na een werkzaam en vruchtbaar verblijf op Java en Bali, teruggekeerd met een rijken schat van kunstarbeid, zoowel van eigen hand, als van die der inboorlingen op kunstnijverheidsgebied. Naar wij hopen, zal hij ons hier ook eerlang in de gelegenheid stellen dit alles te bewonderen.

Hij is reeds dadelijk begonnen met van de 't eerst door hem voltooide schilderijen en teekeningen, een tentoonstelling te houden in de *Galérie Bernheim-Jeune* te Parijs, waar zij zeer de aandacht hebben getrokken.

Gustave Kahn beschrijft in het „Voorwoord" van den fraai geïllustreerden catalogus o.m., hoe Sayers na zijn opleiding genoten te hebben aan de Kunst-Academie te Amsterdam, waar hij zich bizonder onderscheidde, te Parijs studeerde bij *Lucien Simon* en *Baudoin*, terwijl hij z.i. ook den invloed onderging van Toorop, „ce curieux Javanais-hollandais, si curieux en son mélange d'orientalisme natif et de mysticisme acquis." En zegt:

„Charles Sayers a le goût du soleil et de la lumière chaude et sèche. Cela l'a mené en Egypte d'où il a rapporté de savoureuses impressions. Mais il se trouve surtout entièrement personnel quand il revient en Insulinde, où il est né.

„Ce qui le séduit surtout, ce sont les fêtes si colorées de ce pays, si riches de couleurs vives, les cérémonies funéraires, les danses populaires.

„Il nous montre une cinquantaine de toiles, toutes construites dans cet étincellement. C'est dans un faire sûr, d'une éclatante vision."

Naar de foto's ter verluchting van den catalogus te oordeelen, heeft zijn werk in grootschheid van opvatting en in decoratieve uiting véél gewonnen en heeft hij daarin iets zeer aparts tot stand weten te brengen.

Verschillende Fransche bladen gaven zeer vleiende beoordeelingen van zijn werk. Zoo schreef de *Temps* o.m.:

„Sayers a entrepris à traduire l'aspect monumental, les cérémonies religieuses, les fêtes, les types, les moeurs et les larges fresques où il a retracé soit en couleurs, soit en noir, les temples et les divinités monstrueuses qu'ils recèlent, les processions et les distractions populaires, les costumes ne manquent ni d'accent ni de grandeur. C'est de la décoration, à vrai dire, plus que du tableau. Ce que l'artiste a tenu à exprimer avant tout, c'est le caractère des êtres et des choses, et il a su le marquer avec force."

Ook de kunstcriticus van de *Figaro* vindt zijn werk „d'un grand effet décoratif".

H. Paulides.

In het laatste December-nummer van „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw" roemt Mevr. *A. H. de Meester—Obreen* ten zeerste het werk van den jeugdigen, „stoeren Hollander": *H. Paulides*, van wien enkele groote composities, — teekeningen met waterverf — dadelijk door Musea werden aangekocht. Na zes maanden op Java doorgebracht te hebben, waar hij de ziel van land en volk met verwonderlijke intuïtie in zich opnam en in Nederland teruggekeerd op meesterlijke wijze weergaf, verlangt hij naar Indië terug om een overvloed van nieuwe schoonheids-emoties op te vangen. De schrijfster hoopt, dat belangstellenden hem tot het bereiken van zijn doel zullen bijstaan.

Maja Serger van Panhuys.

Een vrouwelijke Nederlandsche artiste, Mej. *Maja Serger van Panhuys*, dezelfde, die onlangs de opdracht uitvoerde het levensgroote borstbeeld van prof. mr. *M. W. F. Treub* te vervaardigen, gevoelt zich, na geruimen tijd met 't meeste succes in Zuid-Amerika te hebben gewerkt, thans gedrongen tot het ontwerpen van gebouwen voor de tropen geschikt, welke zich, evenals de oud-inheemsche bouwwerken, uiterlijk harmonisch en artistiek aanpassen bij de Indische natuur en omgeving, doch inwendig voldoen aan moderne Westersche eischen van smaak en comfort, het geheel versierd met architectonisch beeldhouwwerk.

Daar deze kunstenares reeds meerdere uitnemende proeven heeft geleverd van technisch en artistiek kunnen, zoo mogen wij ook hiervan de beste verwachtingen koesteren.

Wij hopen hierop later terug te komen. Thans is de beeldhouwster naar Parijs om de zoozeer geroemde buste van prof. Treub eigenhandig in marmer uit te voeren.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het „Fourth Pacific Science Congress".

Medio Mei 1929 zal *op Java* het groote vierde „Pan Pacific Science Congress" plaats hebben, waarbij de landen om den Stillen Oceaan vertegenwoordigd zullen zijn door velen hunner beste wetenschappelijke werkers. Is er schooner gelegenheid denkbaar voor *vruchtbare besprekingen* tusschen geleerden, die steeds door afstand en oceanen gescheiden zijn en nu in onderlinge bespreking met één slag beter geïnformeerd worden, dan maandenlange correspondentie mogelijk maakte?

De opzet van het congres is — volgens het *Soer. Hbl.* (24/11, 2de bl.) — als volgt: 16 Mei opening te Batavia. Van 18 tot 25 Mei zetelt het congres te Bandoeng, waar de afdeelings- en sectievergaderingen plaats vinden en het theoretisch-wetenschappelijk deel zal worden afgehandeld. Daarna zwermt het geheele congres uit over Java en vinden de excursies voor de verschillende groepen plaats. Van 14 tot 16 Mei worden enkele kleinere excursies, naar Krakatau, Buitenzorg en in Batavia, gehouden. In het algemeen gaat men in Oostelijke richting over Java naar: Djokja, Tengger, Tosari, Madoera enz. De *geologen* en *vulkanologen* bezichtigen kraters, heete bronnen, lahars enz.; de biologen gaan naar Tjibodas, Noesa Kembangan, Tosari, het Kamal-meer enz.; de *agrariërs* bezoeken thee- en rubber-ondernemingen, het boschbedrijf enz.

Zoo zal Java dan door de geleerden uit vele en velerlei landen bezocht worden en in de frissche Meimaand zullen de buitenlanders ongetwijfeld sterk onder de bekoring geraken van de schoon-[illegible]n het land. Maar even zeker is het — meent [illegible] — dat zij tevens in stilte *het koloniseerend [illegible] van de Hollanders* zullen bewonderen. Hetgeen wij in Indië door degelijke kennis en sterken wil tot stand brachten, zal op hen een onuitwischbaren indruk maken.

Er zullen op het congres eenige *onderwerpen van zuiver ethnologischen aard* ingeleid worden, zooals „de psychologie van het totemisme", „de verspreiding van het gebruik van circumcisie en incisie in de streken rond den Stillen Oceaan", „de reactie van inheemsche godsdiensten op vreemde godsdienstige invloeden in het Stille Oceaan-gebied." Het is bevreemdend dat in geen enkele afdeeling een ethnoloog zitting heeft en, waar de wetenschappelijke volkenkundigen op Java dun gezaaid zijn, hoopt het *S. H.* dat de *ethnologie*, wat de Hol-

landsche vertegenwoordiging betreft, geen poovere indruk zal maken.

Commissiewerk.

De besprekingen, die door de commissie voor het Holl.-Inl. Onderwijs in verschillende plaatsen ter wille van het onderzoek inzake doelmatigheid en maatschappelijk rendement van dit onderwijs worden gevoerd, geven *De Loc.* (30/11) aanleiding tot *een opmerking over commissoriaal werk in het algemeen:* Wellicht zou de arbeid van sommige der talrijke Indische commissies vruchtbaarder zijn zoo men een andere werkwijze toepaste. In Engeland is het systeem van *„public hearings"* gebruikelijk. Daar vergadert een staatscommissie soms wekenlang in het openbaar, zij doet reeksen van deskundigen en belanghebbenden voor zich verschijnen en ondervraagt hen. Die betrokkenen en deskundigen konden ook reeds nota's indienen, zij kunnen tevens vertrouwelijke mededeelingen doen, maar zij worden óók in het openbaar over hunne inzichten ondervraagd. Veelal geven zij eerst hun meening in een toespraak weer en antwoorden dan op een kruisverhoor, dat men als een der hoofdzaken van het commissiewerk beschouwt. Dat alles geschiedt openlijk en wordt dagelijks gepubliceerd. Eerst daarna gaat de commissie zelf aan het werk om haar rapport samen te stellen. Dat men *dit systeem mede voor overzeesche gewesten geschikt* acht, moge blijken uit het feit, dat zelfs een zoo belangrijke staatscommissie als die, welke onder leiding van Sir John Simon over de Britsch-Indische Staatsinrichting zal adviseeren, hare werkzaamheden met deze „public hearings" is begonnen. Deed men het in *Ned.-Indië*, zoo zoude menige commissie doelmatiger werken, en beter en vooral veelzijdiger en vollediger worden voorgelicht, dan thans veelal het geval is.

De Loc. schrijft voorts over „Het Verre Oosten" (28/11, blz. 55), het *Soer. Hbl.* over „China" (27/11), „Ras Taffari" (28/11), „De Pers en het fascisme", „Spanje in Marokko", „Britsch-Indië" (29/11) en „Portugeesch Timor" (30/11) en de *Deli Crt.* over „Het Indische onderwijs" (5/12) en „Belgisch Congo" (4/12, 2de bl.).

Voor de „onafhankelijkheid" van Indië.

Te Weltevreden werd het clubgebouw van de P.N.I.-afdeeling Jacatra met eenige feestelijkheid officieel geopend. *Ir. Soekarno*, voorzitter van het hoofdbestuur, was uit Bandoeng overgekomen. *Mr. Sartono* opende de bijeenkomst met een woord van welkom. *Ir. Soekarno* sprak er zijn voldoening over uit, dat P.N.I.-*Jacatra* eindelijk ook een eigen clubgebouw bezit, welk voorbeeld — naar spr. hoopte — door de andere afdeelingen zal worden gevolgd. De heer *Stokvis*, volksraadslid, begon met te verklaren dat, al is hij van ander ras en van andere beginselen, hij toch waardeering en sympathie gevoelt voor de Indische Nationalisten, die de onafhankelijkheid van hun land en volk nastreven. Hij zelf zeide jaren en jaren in Indië voor het volk te hebben gewerkt en gestreden. Hij nam afscheid, want over eenige dagen zal hij Indië verlaten. Hij sprak de hoop uit, dat de P.N.I. haar doel zal bereiken. *Ir. Soekarno* dankte voor de hartelijke woorden van den heer Stokvis. Persoonlijk stelde hij den arbeid van den heer Stokvis in Indië zeer op prijs. Spr. hoopte, dat de heer Stokvis ook in Holland niet stil zal zitten en zijn arbeid zal voortzetten *voor de onafhankelijkheid van Indië*. Hierna werd overgegaan tot een gezellige bijeenkomst, met „oebi goreng" en „lemper", benevens de noodige dranken, zonder alcohol. Het gebouw was voor deze gelegenheid versierd met groen en rood-wit doek. De bantengkop ontbrak niet. (*De Loc.* 29/11).

Aandacht verdienen: de *Deli Crt.* (3/12 „Het gevaar van het socialisme"; 8/12 „Hoe Nederland de leiding in Indië uit handen gaf"), *De Sum. Post* (7/12 „Geweld"), *De Loc.* (29/11, blz. 3 „Minister Koningsberger aan het woord"), de *Java-Bode* (3 en 4/12 „Prof. Snouck Hurgronje contra Colijn"; 28/11 „Belangstelling voor Indië in Duitschland") en *De Sum. Post* (4/12 „Colijn en Indië").

De kwestie-Dr. Tjipto in den Volksraad.

In den Volksraad zijn openbare debatten gevoerd over *de toelating van Dr. Tjipto als volksvertegenwoordiger* (*Bat. Nwsbl.* 20 en 24/11).

Dr. Tjipto is — volgens een toelichting van *De Loc.* (23/11, blz. 19) — na een zeer degelijk onderzoek en nadat hij de gelegenheid verkreeg zich te verdedigen, geïnterneerd te Banda, omdat zijn aanwezigheid op Java gevaarlijk was voor rust en orde, en omdat kwam vast te staan, dat hij geweten heeft van de plannen om het Leger in opstand te brengen tegen de Regeering. Door een toeval, omdat hij n.l. nog op een candidatenlijst stond en allen die boven hem stonden, bedankt hadden, moest hij naar de voorschriften verkozen worden tot Volksraadslid. De Regeering verklaarde, dat dit feit uiteraard niets veranderde aan *de noodzakelijkheid om Dr. Tjipto buiten Java geïnterneerd te houden en dat hij dus zijn lidmaatschap niet metterdaad zou kunnen uitoefenen.* Men ziet: een volkomen duidelijke en volkomen natuurlijke zaak. Dr. Tjipto is behandeld met een clementie, die wellicht nergens anders ter wereld betracht wordt tegenover een volksleider, voor wiens karakter men alle respect kan hebben, maar wiens overtuiging hem nu eenmaal leidde tot medeplichtigheid aan samenspanning tegen het Gezag, en dan nog wel door militairen. Men heeft Dr. Tjipto daarvoor slechts geïnterneerd, zelfs nog rekening gehouden met zijn belangen. Maar nochtans worden er personen gevonden, die pleiten voor ... zijn toelating tot lid van den Volksraad en zijn terugkeer naar Batavia. Dat hierover slechts de Regeering heeft te beslissen, spreekt vanzelf.

De Deli planter.

Aan een belangwekkend artikel in *De Sum. Post* (19/11) is de volgende conclusie ontleend: Wat de *rubber* betreft, waarin een groot deel der Oostkustenaars een bestaan vindt, hebben we lange jaren in een uitzonderlijken toestand geleefd. De rubbercultuur was nog jong, kende zeer zeker ups and downs, maar bood immer fantastisch wisselende aspecten. Inderdaad werd de wissel, op de toekomst getrokken, bijna steeds gehonoreerd. Maar die tijd raakt een beetje voorbij. Nog is de rubbermarkt wel niet geheel gestabiliseerd en voorbijgaande hausse's zijn zeker niet uitgesloten, maar toch begint de rubbercultuur alle allures te krijgen van een massa-product, dat in steeds wijder kring en op gemakkelijke wijze wordt voortgebracht en dat op den duur een matige winst zal laten, voldoende voor een behoorlijke rente op het kapitaal, maar meer ook niet. *Oliepalm, vezel* enz. zullen waarschijnlijk ongeveer hetzelfde beeld vertoonen. Alleen de *tabak* blijft een fancy-artikel met mogelijkheid van fancy-prijzen, terwijl van de *thee* weinig meer kan gezegd worden, dan dat slechte jaren de goede steeds plegen af te wisselen. Zal *de Oostkust als geheel genomen*, dus zeer zeker tot in lengte van jaren kunnen floreeren en zullen allen, die hier arbeiden, daarvan in zooverre profiteeren, dat ze een goed bestaan vinden, de meening begint toch post te vatten, dat het opnemen van exorbitante voordeelen in de individueele kansberekeningen — de prikkel tot de vlotte consumptie — gebaseerd is op een situatie, die meer en meer naar het verleden verschuift. Indien dit inzicht juist is — en de teekenen wijzen daarop — dan zal het grootste gedeelte van *de assistenten* op den duur een gewonen middenstand gaan vormen, die in alles, dus ook in de consumptie, het karakter van den middenstand zal dragen. Het salaris zal de basis van het normale bestaan worden en eventueele matige tantièmes zullen moeten worden benut voor bestrijding van buitengewone uitgaven of voor vorming van een reserve. Intusschen is *deze mogelijke ontwikkeling van zaken* niet alleen interessant uit een oogpunt van verbruik, maar vooral ook uit dat van sociale constellatie. Het ligt immers voor de hand, dat wanneer alles zich werkelijk zoo voltrok als boven omschreven, het vaste salaris van de assistenten over het algemeen naar boven zal moeten, gezien ook de risico van het vak en...... de noodzakelijkheid van aanvulling. Reeds thans schijnt het niet zoo gemakkelijk assistenten met een behoorlijke algemeene ontwikkeling voor een cultuur als de rubber uit te krijgen. Men zal met de zich wijzigende omstandigheden aan beide kanten rekening dienen te houden.

Wij vestigen de aandacht op: het *Soer. Hbl.* (24 t/m 30/11 „Uit Zuid-Sumatra", *Villanus*), de *Deli Crt.* (7/12 „Gedwongen arbeid" en „Bij het bezoek van A. Thomas"), het *Bat. Nwsbl.* (1/12 „Het Arbeids-contract") en *De Loc* (1/12, blz. 51 „Economisch supplement").

Batavia en Mr. Cornelis.

De Provinciale Raad heeft het voorstel van Gedeputeerden, strekkende om de Regeering te adviseeren tot *samenvoeging van Batavia en Meester Cornelis* over te gaan, aangenomen. De beweegreden tot annexatie is voor wat betreft Rotterdam in Holland bijvoorbeeld, bijna onvermengd het scheppen van de best mogelijke voorwaarden voor een goed havenbeheer. Wat betreft de samenvoeging van Batavia en Mr. Cornelis ligt de zaak ge heel anders: hier is de samenvoeging territoriaal, economisch, geestelijk, reeds een voldongen feit .... en alleen wettelijk niet erkend. Het *Bat. Nwsbl.* (30/11) beschouwt de fusie als een zaak van algemeen belang, die deswege zou moeten worden doorgezet...... al vereenigden zich velen tégen de samenvoeging!

Deli's afhankelijkheid van buitenlandsche rijst.

De afhankelijkheid van Deli van buitenlandsche rijst accentueert zich meer en meer. Dit gaat samen met de uitbreiding der Europeesche cultures, de stijging van het aantal arbeiders daarin werkzaam en de uitbreiding van de Inlandsche aanplanten, die daarvoor maar al te vaak den rijstbouw verwaarloozen. Het is uit den aard jammer, dat de vele millioenen guldens — voor 192. bijna *f* 25 millioen — naar het buitenland afvloeien en ten goede komen aan Burma, Siam en Indo-China, terwijl dit geld beter in Indië zou kunnen blijven. Maar nog ernstiger is, dat het buitenland op elk moment den invoer van rijst naar Ned.-Indië zou kunnen afsnijden. Op Java volgt men de *intensieve sawahmethode*; in de drie genoemde groote productielanden wordt de *extensieve sawahmethode* gevolgd, waarbij de opbrengst per eenheid wel kleiner is, doch het overschot per landbouwend gezin toch grooter wordt, door de grootere oppervlakte, die het gezin op die wijze weet te beplanten en te oogsten. De *Deli Crt.* (4/1.) is van oordeel dat *in de Buitengewesten van Ned.-Indië de extensieve methode mogelijk* moet zijn. Langs de groote rivieren van Sumatra en Borneo liggen nog tienduizenden hectaren grond, geschikt voor rijstbouw, waarop een groot overschot van rijst verkregen kan worden. Men heeft het inderdaad tijd geprobeerd met een mechanische rijsthoeve in *Palembang*; vast staat dat ondanks alle tegenslagen en mislukkingen, aangetoond is dat rijst mechanisch verbouwd kan worden. Trouwens in de vlakten van *Californië* doet men niet anders en die methoden moeten pasklaar te maken zijn voor onze Indische laaglanden langs de rivieren. Voor het Nederlandsche bewind in Indië is het nog altijd de grootste hulde en het beste bewijs van zijn efficiency, dat de meer dan 35 millioen bewoners van Java zichzelf kunnen voeden en dat hongersnooden van eenigen omvang, zoo dikwijls voorkomend in andere Oostersche landen, in Indië niet of vrijwel niet voorkomen. Wanneer hier of daar door oogstmislukking dreigen te komen, worden zij direct bestreden. Men mag echter bij dien gunstigen toestand niet blijven stilstaan. Het komt de *Deli Crt.* dan ook voor, dat de Regeering en de planters in de Buitengewesten de voorziening in de rijstbehoefte niet uit het oog mogen verliezen. Een vaste verdienste en overvloed van een langzaam in prijs stijgend voedingsmiddel als rijst, is nog zoo kwaad niet. In de stijgende behoefte moet voorzien worden.

De *Deli Crt.* van 5 en 6 Dec. bespreekt de „Kolonisatie van het Leger des Heils" bij Paloe. „Kolonisatie in de Buitengewesten", *De Loc.* (1/1., blz. 32) geeft de huidige bevolkingscijfers van Indië aan.

Nieuw-Guinea.

Dr. R. Broersma bepleit in *De Loc.* (26/11) meer contact van het Nederlandsche Gezag op Nieuw-Guinea met de stammen in het binnenland. De allereerste eisch voor Nieuw-Guinea is, dat het Nederlandsche Gezag overal gelde tot handhaving van orde en veiligheid onder alle stammen. Men moest eens weten, hoe dankbaar de Papoea's zijn voor die veiligheid, hoe zij er zich spoedig naar gedragen en den „verkeerden" zwerflust loslaten. *De taak der ambtenaren op N.-Guinea is het binnenwaarts uitbreiden van het Nederlandsche Gezag.* Men wane niet dat er in het binnenland van Papoea slechts wilden wonen. Dat valt wel mee, al zijn er stammen, die maar al te spoedig den boog spannen op het zien van onze wapenen. Het moet hun worden afgeleerd, die schuwheid voor onze wapenen, maar dat leert men hun niet met de wapenen als eerste middel af. Veelvuldig bezoek in het binnenland is in de Molukken overal noodig. Men moet de menschen niet een jaar lang over laten aan zichzelf en aan een bestuursassistent of districtshoofd. *Het geheim van de gehechtheid aan het Nederlandsche Gezag is de populariteit van den Westerschen ambtenaar.* Een ambtenaar, die niet vaak uittrekt en niet de zaken in de kampongs zelf behandelt, blijft beneden zijn taak. Op Nieuw-Guinea moeten de bestuursposten binnenwaarts worden verspreid, langzaam aan, en de posten moeten herhaaldelijk door den Westerschen gezaghebber worden bezocht.

Wij verwijzen naar *De Loc* (30/11, blz. 19 „De Suikerriet-expeditie in Britsch-Nieuw-Guinea"; blz. 30 „Rijnsche Zending"; 26/11, blz. 3, 6, 28 en 35 „K. A. R. Bosscha").

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Indologische leergang van het Koloniaal Instituut.

Door de Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut” is, overeenkomstig het in zijne statuten omschreven deel, een Indologische leergang ingericht ten dienste van hen, die kennis wenschen op te doen omtrent Ned.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Ned.-Indië betrekking hebben.

De 23ste leergang wordt geopend op 18 Maart a.s. en duurt tot 15 Juni.

Men kan zich voor den leergang mondeling of schriftelijk opgeven ten kantore van de Afdeeling Volkenkunde van de Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut” te Amsterdam, tot uiterlijk 16 Maart 1929, tegen storting van *f* 50.—. Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt *f* 10.— per leervak gestort (Postgiro No. 57474).

Weekrooster van den Indologischen leergang aanvangende 18 Maart 1929.

Maandag 10—11. Volkenkunde (J. C. Lamster), 11—12 Maleisch (Raden S. Nimpoeno).

Dinsdag 10—11. Aardrijkskunde (C. Lekkerkerker), 11—12. Aardrijkskunde (Lekkerkerker).

Woensdag. 10—11. Staatsinstellingen (Mr. J. Slingenberg en Mr. H. J. Bool), 11—12. Staatsinstellingen (Slingenberg en Bool), 2 uur. Bezoek Handelsmuseum.

Donderdag 10¼—12¼. Tropische gezondheidsleer (Prof. Dr. J. J. van Loghem).

Vrijdag. 10—11. (Volkenkunde (B. M. Goslings), 11—12. Maleisch (Nimpoeno), 3—4½. Volkenkunde (Prof. G. Gonggrijp).

Zaterdag. 10—11. Economische verhoudingen (Gongrijp), 11—12. Economische verhoudingen (Gonggrijp), 2 uur. Bezoek Volkenkundig Museum.

Nadere bijzonderheden zijn opgenomen in een speciaal voor den leergang uitgegeven boekje, hetwelk op aanvraag aan bovengenoemd adres gratis is te bekomen.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 18, No. 1 (Jan. '29). In memoriam W. Frijling, door J. Breukink. — Het regeeren overzee en zijn indeeling, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Het rassenvraagstuk (slot), door Prof. Dr. E. Moresco. — Uit het dagelijksch leven van den bestuursambtenaar op Java voor honderd jaar, door R. A. Kern. — Liem Kok Sing, door G. L. Gonggrijp Sr. (herinneringen uit de ambtelijke loopbaan van den schrijver). — Momentopnamen van Semarangsch adatrecht, door J. W. de Stoppelaar. — De reorganisatie der Volkskredietbanken, door Prof. G. Gonggrijp. — Ten slotte de rubriek „Kroniek”, waarin o.m. met grooten ernst gewezen wordt op het gevaar van de felle politieke actie van de P. K. I. en in het bijzonder van Ir. Soekarno, die overal op Java „zijn opwindende en ophitsende redevoeringen” houdt.

Jubileum Handelsvereeniging „Amsterdam”.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan der H. V. A., (aan welk jubileum de dagbladpers in ruime mate aandacht heeft geschonken) heeft de Directie den Aandeelhouders een fraai geïllustreerd gedenkschrift aangeboden, waarin een beknopt historisch overzicht wordt gegeven van deze machtige maatschappij.

Vraagt men wat het resultaat is van de 50-jarige werkzaamheid der H. V. R., dan valt te vermelden dat zij op *Java* bezit: 15 suikerondernemingen (waarbij de bekende „Djatiroto”), 4 tapioca-ondernemingen en 2 rubberondernemingen; en op *Sumatra:* 5 thee-ondernemingen, 4 vezel-ondernemingen, 4 rubber- en 2 oliepalmondernemingen. Te zamen 36 ondernemingen.

Op de gezamenlijke ondern. en in de zich daarop bevindende fabrieken zijn werkzaam ± 1050 man Europeesch personeel en meer dan 150.000 niet-Europeesche werkkrachten.

Op sociaal gebied het navolgende: Ten behoeve van den geneeskundigen dienst zijn op Java ingericht twee centrale ziekenhuizen en 22 poliklinieken. Deze inrichtingen openen de gelegenheid tot kostelooze klinische behandeling, niet alleen van het personeel der ondernemingen, doch ook van de overige bevolking uit het areaal der ondernemingen. Op Sumatra beschikt de maatschappij over drie eigen ziekenhuizen. Voor het onderwijs van kinderen van Europ. geëmployeerden wordt goede zorg gedragen; op Sumatra zijn op verschillende ondernemingen Maleische scholen opgericht, terwijl op een enkele onderneming een proef genomen met een Javaansche school.

Na kennismaking met het gedenkschrift kan men zonder overdrijving zeggen dat de H. V. A. een der Europ. grootbedrijven is, welke een belangrijke factor vormen voor het economisch welzijn van Ned.-Indië.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Januari-afl.: Preliminary report of an ethnological expedition to Suriname, 1928 by Dr. M. J. Herskovits. — Afrikaansche resten in de creolentaal van Suriname, door L. Lichtveld. — West-Indische predikanten, door S. Kalff (eerste gedeelte eener historische beschouwing).

Boekbesprekingen: Aan de Marowijne. Zeven fraters met vacantie, door J. F. Snelleman. — Zeemansgids voor Ned. West-Indië, door C. F. Hooykaas. — Met Hr. Ms. K XIII naar Nederlandsch-Indië, door C. H. de Goeje. — Bibliographie.

De Indische Mercuur.

No. 1 (2 Jan.). De handelsvereeniging „Amsterdam” (herdenking 50-jarig bestaan), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (met platen). — De drinkwatervoorziening in Nederlandsch-Indië, door Dr. J. Smit. — De theehandel van China. — De economische toestand van Curaçao (ontleend aan het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft ditmaal recente literatuur over economische zaken, arbeidsvraagstukken, nijverheid en brandstoffen, delfstoffen en geologie, diversen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 22 (24 Nov. '28). De conclusies van de Commissie van Advies voor afschrijvingen bij rubberondernemingen, door S. J. Schoorl. — Uit den Volksraad. — Klein landbouw. Korte handleiding voor het kweeken van orchideeën, door P. M. W. Dakkus. — Het gebruik van geregenereerde rubber. — Positie van den tabaksassistent. Ongewenschte verhoudingen. — Synthetische rubber.

De Indische Cultures.

Uit den inhoud van No. 23 (1 Dec. '28). De dahlia als moderne tuinbloem, door J. G. Ballego (met ill.) — Iets over vanille, door S. Kalff. — De rijst op Madagascar, door J. H. Leroy. — Aftreksel van tabak in water; oplossing voor het besproeien van planten, door A. Skibbe. — De rubbercultuur van Firestone in Liberia. — De administratie der rubber- en koffieondernening, door D. Groeneveld Jr. (bespreking van dit werk).

De Periskoop Alg. Weekblad voor Suriname.

We ontvingen van dit weekbl. weder eenige Nos. en brengen daaruit het volgende onder de aandacht. No. 212 (17 Nov. '28). De Surinaamsche familie De Friderici, door S. H. A. (eene bij artt. van Fred. Oudschans Dentz en S. Kalff in andere periodieke gepubliceerde aansluitende beschouwing).

No. 213 (24 Nov.). Het petroleum vraagstuk in Nederlandsch-Guyana, door X.

No. 214 (1 Dec.). Petroleum in Suriname (met vervolg in No. 215). — De Caraïbische taal, door A. P. Penard (vervolg).

De Hollandsche Revue. Java-Nummer.

De laatste afl. van de De Hollandsche Revue (geredigeerd door den hr. J. Koning) is geheel aan Java gewijd. Het is een boekwerk van 160 blz., rijk geïllustreerd en brengt een keur van bijdragen van tal van koloniale autoriteiten, met een voorwoord en inleiding van H.H. Excellenties den Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Jan. afl. opent met een fraai portret van wijlen K. A. R. Bosscha, met een kort bijschrift van Johan Koning. — Mas Prijohoetomo houdt eene beschouwing over de beteekenis van Demak voor den Islam. — Mr. J. G. Huyser publiceert het slot zijner studie over Indonesische muziek-instrumenten. — De hr. J. H. B. Jaspers besluit zijn artikelenreeks over het fort „Nieuw Victoria” te Amboina. — Al deze artt. zijn belangwekkend geïllustreerd.

Jubileum 50 jarig bestaan Ind. Gids.

Het reeds eerder in deze rubriek aangekondigde Jubileum-nummer van De Indische Gids is precies op tijd verschenen. Uitgedijd tot een boekwerk van 328 blz. en verlucht met de portretten van den oprichter, den heer J. H. de Bussy, en van hen die het tijdschrift redigeerden (nl. de h.h. G. E. van Kesteren, R. A. van Sandick, Ir. J. E. de Meyier, E. A. A. van Heekeren en G. Nypels), is dit herdenkings-Nr. eene uitgave geworden, waarop de firma de Bussy te Amsterdam en de hoofdredacteur Nypels met voldoening mogen neerzien. Want niet minder dan 55 autoriteiten en deskundigen op verschillend gebied met betrekking op de Indiën hebben eene bijdrage geleverd, waardoor wel ondubbelzinnig de sympathie met den jubilaris tot uiting komt.

We zullen geen poging doen een overzicht te geven van den rijken en veelzijdigen inhoud van dit prachtig geslaagd jubileum-nr. dat als het ware de ontwikkeling onzer kennis van Indië gedurende 't laatst verloopen 50-jarig tijdperk in beeld brengt. Zelfs zoude een eenvoudig opsomming van alle schrijvers en de door hen behandelde onderwerpen een omvang krijgen welke onze plaatsruimte verre zou overschrijden.

We meenen dus te mogen volstaan met een warme aanbeveling om met het gedenkschrift zelve kennis te maken, onder het uitspreken van den wensch dat de Indische Gids, het maandschrift hetwelk zulk een voorname plaats inneemt onder de toonaangevende Indische periodieken, een nieuw tijdperk van bloei moge tegemoet gaan.

Zendings-periodieken.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap. Deel 72, 4e stuk. Geschiedenis der Zending op het eiland Halmahera (Utr. Zend. Vereeniging), door A. Hueting (vervolg). — Godsdienstige opvoeding (Rapport op de Conferentie te Jeruzalem). — De doop aan volwassenen (in den Ind. Archipel), door D. Louwerier. — Jacob Woensdregt. 31 Dec. 1889—15 Juni 1928, door Dr. A. C. Kruyt. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

Zendingstijdschrift De Opwekker. Nov. '28. Het Christelijk onderwijs (Zendingsonderwijs) in Ned.-Indië, door C. L. van Doorn. — De Conferentie te Jeruzalem, door O. Chase Quick. — Het Zendingswerk der Indische Kerk, door S. H. van Andel. — Europeanisme of Katholicisme, door N. A. C. Slotemaker de Bruine.

* * *

De djaticultuur op Java. Een vergelijkend onderzoek naar de uitkomsten van verschillende verjongingsmethoden van den djati op Java. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de landbouwkunde aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen, door J. H. Bekking. Met kaarten. (Wageningen, H. Veenman en Zonen).

Hygiënische wenken voor het leven in Nederlandsch-Indië, door Dr. A. A. Nijland, (in leven) Oud-Directeur van het Instituut Pasteur te Weltevreden, enz. 2e druk. Uitgegeven door de Vereeniging Instituut voor Tropische Geneeskunde Leiden—Rotterdam. (Leiden, S. C. van Doesburgh).

Naar het Diëngplateau (met afbeeldingen), door Mr. M. Zeldenrust. (De Aarde en haar Volken. Dec. '28).

Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Nederlandsch-Indië (41e jaargang). Amsterdam, J. H. de Bussy.

Belgische helden in het Indische leger, 1810—1840, door P. J. Frederiks (slot). (De Ind. Verlofganger, 28 Dec. '28). — De stichter van 's Lands Plantentuin (C. G. C. Reinwardt), door S. Kalff. (Id. 4 Jan. '29).

Twee achterlijke arbeidssystemen voor inboorlingen in Nederlandsch Oost-Indië (Heerendienst en Poenale Sanctie), door W. Middendorp, Assistent-Resident en lid van den Volksraad. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon).

De Hollandsche tafel in Indië, door N. van Berkum. 5e vermeerderde druk. Met afb. (Gorinchem, J. Noorduijn en Zoon).

Het Maleisch in den dagelijkschen omgang, door M. C. van Rouveroy van Nieuwaal. Een korte handleiding bevattende taalregels, eigenaardige zinswendingen en uitdrukkingen, woordenlijst en twee aanhangsels. Bewerkt naar den 2en druk van het Maleisch in de kazerne. 2e verbeterde en vermeerderde druk. (Zutphen, W. J. Thieme en Cie.).

BOEKAANKONDIGING.

Bij de Uitgeversfirma Wed. P. van Waesberge & Zn. te Rotterdam is verschenen: Voor het Voetlicht, tooneelspel, voordragen, grimeeren, regie, door den bekenden acteur-auteur Johan Schmidt. In dit ruim 200 bladzijden tellend boekwerk, verlucht met een tiental sprekende illustraties van den schrijver zelven, wordt in 15 hoofdstukken, elk hoofdstuk onderverdeeld, het geheele gebied der tooneelkunst en wat daartoe behoort behandeld op zoodanige wijze dat zoowel belanghebbenden als belangstellenden, wier aantal immer stijgt, hierin een vademecum vinden van groote waarde. Deze, voor de hierbedoelden onmisbare gids is typografisch uitmuntend verzorgd.

Pauwen en andere verhalen van Java, door Vennette Herron, naar het Engelsch door Faja is de titel van een bij de N.V. Boekhandel v/h. W. P. van Stockum en Zn., Den Haag, verkrijgbare uitgave. De inhoud bestaat uit een zestal verhalen: Pauwen, Het Chineesche bed, Leven, De Witte kat, De Gamelan en Toen het kleine godje lachte. Deze zeer belangwekkende fijne verhalen, naar het leven in Indië getrouw genomen, zijn uitnemend vertaald en gedrukt in fraai lettertype. Ze zijn een aanwinst voor de Indische belletrie.

Suriname.

„De Telegraaf" van 31 December, tweede avondblad, vertelt van een onderhoud met den uit Suriname teruggekeerden heer Koker, die het uitsluitend recht van onderzoek naar aardolie in Suriname heeft verkregen en directeur is van de „Surinam Oil Company".

Voor onze lezers bevat het onderhoud niet veel nieuws. De heer Koker is voornemens over een maand naar Suriname terug te keeren, doch vóór dien vertrouwt hij hier voldoende belangstelling gewekt te hebben om zoo gauw mogelijk met de proefdiepboringen te kunnen beginnen. Daarmede zal wel eenig geld gemoeid zijn, maar de heer Koker heeft de vaste overtuiging dat hij aardolie in loonende hoeveelheid en van goede kwaliteit zal vinden.

Of er olie in loonende hoeveelheid zal worden gevonden zal de diepboring moeten leeren, maar het schijnt, na het onderzoek van de ingenieurs De Munnick en Van Dijck, wel vast te staan, dat de in den Corantijnpolder genomen monsters wel degelijk aardolie van goede kwaliteit zijn en geen moerasgas.

Hoe diep in het onderzochte terrein de aardlagen zijn die op het oorspronkelijk gesteente liggen is niet bekend. Wel weet men dat in het oostelijk deel van Suriname het gesteente veel noordelijker voorkomt dan in het westelijk deel.

Het is te hopen dat de heer Koker de financieele wereld hier bereid zal vinden het betrekkelijk geringe bedrag, dat voor het onderzoek noodig zal zijn, te verstrekken. Het zou beschamend zijn als dit onderzoek aan de Amerikanen moest worden overgelaten. Aan onzen naam als koloniseerende mogendheid zou dit geen goed doen. Kan de Regeering hier geen stootje geven?

* *
*

In ons nummer van 27 December maakten wij melding van een artikel waarin „De West" van 20 November naar aanleiding van een beschouwing in „De Periskoop" een krachtig pleidooi levert voor de oprichting van een mijnbouwkundigen dienst in Suriname. Van bevriende zijde wordt ons nu ter lezing toegezonden het nummer van 4 December van „The Daily Chronicle", een te Georgetown verschijnend blad. Daarin staat de aanvaardingsrede van den nieuwen Gouverneur van Britsch-Guiana, Sir Gordon Guggisberg, in de eerste vergadering van de „British Guiana Legislative Council", het nieuwe instituut, dat in de plaats is gekomen van „the Court of Policy" en „The Combined Court". Sir Gordon las een „message" van Mr. Amery „Secretary of State for the Dominions and Colonies" voor, waaraan wij het volgende ontleenen:

„The establishment, also, of a permanent and well-equipped geological department is necessary to the development of a country of proved but largely latent mineral resources. The experience of other colonies has so conclusively demonstrated the practical value of such a department that it is a source of great satisfaction to me to be able to inform you that the Colonial Research Committee have offered to strengthen the existing geological survey by a highly qualified geologist, whose salary they will pay for a period of three years, on the understanding that the Colony will undertake to provide him with two assistants and in the hope that at the end of that time the financial situation will permit of the establishment of the servey on a permanent basis."

Wanneer zendt Dr. Koningsberger zulk een boodschap naar Suriname?

Uit de rede van Sir Gordon knippen wij nog het volgende behartigingswaardige woord:

„It would also be possible to balance the Budget by cutting down expenditure so ruthlessly that certain necessary public services would practically stop altogether in 1929. That would be a penny wise and pound foolish policy which Government does not mean to adopt."

* *
*

Wij kwamen in het bezit van een geschrift van het „Comité voor Indische lezingen en leergangen". Negende Koloniale Vacantiecursus voor Geografen, gehouden te Amsterdam 27—29 December 1928. Daarin een lezing van den oud-Gouverneur Staal: *„Een blik op Suriname"*, een voortreffelijk overzicht, zooals wij van den oud-Gouverneur gewoon zijn. Zooals wij vernamen heeft de heer Staal bovendien aan de hand van de mooie kaart van den ingenieur IJzerman in de Surinaamsche afdeeling van het Koloniaal Instituut meer in het bijzonder een geografische demonstratie gegeven, waarbij ook op de beteekenis van de grenskwesties is gewezen.

De heer Staal zet zijne pogingen, om kennis omtrent Suriname te verspreiden en belangstelling voor de kolonie te wekken, onverdroten voort. Op 13 December heeft hij te Duisburg en op 14 December te Aken voordrachten over Suriname gehouden. De Duitschers hebben steeds veel belang gesteld in Suriname. De meest bekende boeken over Suriname zijn ook in het Duitsch vertaald.

* *
*

Ons is toegezonden de „Nieuwe Brielsche Courant" van 28 December, waarin het verslag van een interessante lezing over Suriname, door den heer Da Silva, burgemeester van Zwartewaal, te Nieuwersluis gehouden.

De voorzitter van het comité, dat den avond georganiseerd had, bedankte den heer Da Silva en zeide o.m.: „Moge deze avond ook weer iets hebben bijgedragen tot de kennis van een ander stuk Nederland (grooter dan het onze zelf) dat Nederlandsch wil zijn en blijven. Maar moge het ook in Nederland begrepen worden dat ook zij heeft te geven wat zij geven kan: „Wederliefde aan deze kolonie in elken vorm".

* *
*

„Neerlandia" van deze maand vermeldt onder „Mededeelingen", dat de heer J. S. C. Kastelijn, die voor een zakenreis in Amerika vertoeft, een lezing zal houden voor de groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond. Het blad hoopt in het volgend nummer daarvan een verslag te kunnen opnemen.

* *
*

In de memorie van antwoord op het voorloopig verslag aangaande wijziging van de wet van 2 Juli 1928 tot nadere wijziging en aanvulling van het reglement op het beleid der regeering in de kolonie Suriname, van de Surinaamsche Bankwet 1928 en van de wet van 2 Juli tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank zegt de minister van Koloniën, dat hij zich niet kan vereenigen met de opvatting, dat de voorgestelde wijziging overbodig zou zijn. De circulatiebankwetgeving is ten gevolge van een samenloop van omstandigheden (en niet van een fout, zooals in het Voorloopig Verslag ten onrechte wordt gezegd) veel later dan in de bedoeling lag afgekondigd, waardoor gemis van overeenstemming is ontstaan tusschen de data van hare afkondiging. Deze overeenstemming alsnog tot stand te brengen, acht de minister formeel beslist noodig.

In een tegelijk ingediende nota van wijziging wordt bepaald, dat de wet wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van 1 Juli 1928.

* *
*

Ter voldoening aan zijn op de in 1927 plaats gehad hebbende beweging onder de Britsch-Indiërs in Suriname, tegen de R. K. scholen voor bijzonder onderwijs betrekking hebbende toezegging, gedaan bij memorie van antwoord aangaande de Surinaamsche begrooting voor 1929, heeft de minister van Koloniën aan de Tweede Kamer doen toekomen:

a. twee rapporten van den inspecteur voor het onderwijs aan den gouverneur, van 7 Sept. en 6 Oct. 1927;

b. een nader rapport van dien inspecteur aan den gouverneur van 26 Sept. 1928.

Deze bescheiden zijn ter griffie neergelegd.

* *
*

Ingediend is een wetsontwerp tot vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over 1925. De uitgaven hebben in dat jaar de ontvangsten overtroffen met *f* 2.834.483.30½.

Curaçao.

Woningvraagstuk.

De *Amigoe* schrijft na een korte samenvatting van hetgeen van 1924 af op dit gebied is gedaan:

„Naar wij uit goede bron weten, is de wnd. Gouverneur er wel ter dege van overtuigd, dat er een woning-vraagstuk en woningnood bestaat. Zoodat wij nu ten minste de gegronde hoop mogen koesteren dat er eindelijk eens iets in die richting gedaan zal worden.

Het is algemeen bekend, dat kort geleden een paar experts op 't gebied van woningbouw hier vertoefden, die namens een bekende aannemersfirma in Nederland, besprekingen hebben gehouden, en onderhandelingen aangeknoopt met de C. P. I. M. maar ook met het Bestuur alhier.

Bij de besprekingen die de vertegenwoordigers van genoemde firma met den Gouverneur en Directeur van O. W. omtrent de wenschelijkheid van woningbouw hielden, was men eenparig ervan overtuigd. Er moet gebouwd worden, en wel zoo spoedig mogelijk en op zoo groot mogelijke schaal, om aan den bestaanden wantoestand een einde ten minste een begin van een einde te maken. Naar wij vernomen hebben, was men van meening dat er gerust kon begonnen worden met den bouw van een honderdtal woningen van verschillend type, — zoowel voor de z.g. kleine luyden als meer gegoede burgers. De financiering dezer onderneming zou dan geschieden voor een gedeelte door een hier gevestigde bankinstelling en voor een gedeelte, bij wijze van tweede hypotheek, door het gouvernement.

De wnd. Gouverneur stond zeer sympathiek tegenover dit plan, en deed de heeren vertegenwoordigers die kort daarna naar Nederland terugkeerden om de zaak verder met den Minister en waarschijnlijk ook wel met den nieuw benoemden Gouverneur te bespreken, de belofte hunne plannen met alle macht te steunen en bij den Minister ten sterkste te recommandeeren.

Als dit plan zooals het daar ligt of in gewijzigden vorm er door komt, en er dus een begin gemaakt zal worden om het woningvraagstuk op te lossen, dan dringt zich vanzelf het tweede vraagstuk, n.l. van een geregelde goede verbinding tusschen de stad en de buitenwijken, op den voorgrond.

Want bij dit gebrek aan goed bouwterrein in de stad zal men zijn toevlucht moeten nemen tot de buitenwijken, Mundo-Nobo, Charo, Wishi, e.a. Maar dan ook zal er, om den afstand van de stad, een goede geregelde busverbinding met de stad noodzakelijk zijn. Dit is een tweede vraagstuk dat om zijn groot algemeen belang, het Bestuur onder de oogen zal hebben te zien . . .

Curaçao staat nu eenmaal in het teeken van vooruitgang; met den dag komen meer vreemdelingen en meer menschen uit de buitendistricten zich vestigen in de stad of in de nabijheid ervan. De stad met haar machtig olie- en havenbedrijf is nu eenmaal de spil, waarom het economisch leven van ons volk zich voor het grootste deel beweegt. Maar dan heeft het Gouvernement ook te zorgen dat de twee factoren van het economisch leven, n.l. woning- en verkeersvraagstuk, aan de moderne redelijkerwijs te stellen eischen voldoen.

Dit is een eisch van vooruitziende politiek, die maar al te lang tot nadeel van het algemeen verwaarloosd is" . . .

Vooruit!

In een Oudejaarsoverzicht schrijft het *Algemeen Handelsblad* van 31 Dec. 1928 Av.:

„Wat wij in de eerste plaats dienen te wenschen is: dat in 1929 en volgende jaren Curaçao zal worden een krachtig bestuurde, echt Nederlandsche kolonie, geleid door een onafhankelijk man met een wil en een ruggegraat.

Wie heden schrijft over Curaçao denkt niet aan 1928, maar houdt slechts op 1929 het oog gevestigd."

Jan Paul.

De schrijver der „Curaçaosche Ditjes en Datjes" in de *Amigoe di Curaçao* heeft na 25 dienstjaren afscheid genomen van zijn lezers. Ook wij zullen zijn pittige, critische stukjes missen, en wij sluiten ons gaarne aan bij de waardeerende woorden, die de *Amigoe* hem wijdt, al waren wij het meermalen niet met hem eens, en achtten wij ons ook wel eens geroepen tegen hem te schrijven. gelijk het omgekeerde evenmin uitgebleven is. Eén ding kunnen wij hem maar moeilijk vergeven: dat hij zooveel vreemde woorden gebruikte. En dat een oud-hoofdbestuurder van het A. N. V.!

Regen.

Wij zitten volop in den regentijd. Bijna geen dag gaat er voorbij of wij krijgen een bui. Ook Bonaire en Aruba hebben flinke regens gehad. 13 November viel er op de Playa 125 m.M. en op de Noord 107 m.M. 15 November viel er weer een goede regen, zoodat er gedurende de eerste helft van November ruim 200 m.M. gevallen is.

Op S. Willibrordo is er gedurende de eerste helft van deze maand 175 m.M. gevallen.

(A. d. C.)

Prof.

„'s Lands wijs 's lands eer" — wij beamen het ten volle, maar dit eischt niet, dat een Nederlandsch blad in een Nederlandsch gebiedsdeel een uitheemsche titulatuur gebruikt. Als de *Amigoe* van den gewaardeerden Curaçaoschen musicus Palm schrijft als „Prof. J. Palm", dan kan dat eenerzijds verwarring stichten anderzijds bespotting uitlokken, waarmee de heer Palm allerminst is gebaat. Eenvoud is het kenmerk van het ware.

Auto-signalen.

In het stadsdistrict van Curaçao gaat men voor auto's den eentonigen balhoorn voorschrijven, voor rijwielen de bel. Aan de M. v. T. der voorgestelde wijziging van de Politiekeur ontleenen wij:

„Aan het oorverdoovende lawaai dat bestuurders verwekken met allerlei instrumenten, behoort zoo spoedig mogelijk een einde te komen. Verkeersopvoeding van alle weggebruikers is daartoe het eenige afdoende middel, doch het zal jaren duren voordat chauffeurs en voetgangers elkander zoo

volledig verstaan en elkanders rechten op den weg zoodanig eerbiedigen dat geleidsignalen slechts in uitzonderings-gevallen zullen behoeven te worden gegeven.

De verscheidenheid van geluidsignalen sticht thans verwarring, waarom het gewenscht is een eenheidssignaal voor te schrijven, dat niet al te hinderlijk is."

Geschiedkundige sprokkelingen.

St. Eustatius 1781.

„Den 14den Augustus 1781 kwamen 2 oorlogschepen en eenige koopvaardijschepen (te Amsterdam) aan met 33 Hollanders aan boord, door den Engelschen admiraal Rodney, bij het op de Nederlanders veroveren van het eiland St. Eustasius krijgsgevangenen gemaakt en naar St. Kitts (St. Christopher. een eiland in Britsch West-Indië) vervoerd. Na daar veel ellende te hebben doorgestaan waren zij met een parlementair schip naar Holland terugggebracht om tegen eenige Engelsche krijgsgevangenen te worden uitgewisseld. Deze personen werden in het *Pesthuis* gebracht, alwaar de z.g. *Pronkzaal* voor hen geapproprieerd werd, waartoe, om allen daar te kunnen plaatsen en hen van de gewone zieken gescheiden te kunnen houden, op den middenvloer verscheiden kribben geplaatst en de verdere noodige schikkingen gemaakt werden.

Wijl de ziekten en ongemakken, waaraan deze mannen leden, uitsluitend het gevolg waren van de doorstane ontberingen, herstelden allen *(sic)* vrij spoedig, mede door de goede verzorging en uitstekende voeding.

Van de 33 personen stierven 7; de duur van hun verpleging wisselde van 3 tot 47, die van de 26 ontslagenen van 5 tot 165 dagen. Den 25sten Januari kon de laatste verpleegde, Dirk Reenhorst, vertrekken. Daar op de Rekening en Verantwoording betreffende de verpleging dezer gerepatrieerden geen post voor begrafeniskosten staat geboekt, is het wel zeker, dat den overledenen het voorrecht van in een zwarte kist op het St. Anthoniszkerkhof te worden begraven, is ontgaan."

Uit: *Opneming van gewonden in de Amsterdamsche gasthuizen tijdens den slag bij Doggersbank 5 Augustus 1781* in De Amsterdamsche Gids Nov. 1928.

Uit den Verren Vreemde.

Nieuw China.

Nieuw China meldt zich bij de gemeenschap der staten aan om ten volle als gelijke daarin opgenomen te worden. Uit de berichten van den laatsten tijd kan men hebben opgemaakt, dat de mogendheden aan dit verzoek een gewillig oor leenen. Maar men onderscheide toch goed waar 't in deze om gaat. De regeering, die ten gevolge van de overwinning der Zuidelijken, te Nanking gevestigd is, is door alle mogendheden erkend als de regeering van de Chineesche republiek. De vertegenwoordigers der vreemde staten zijn nog te Peking gebleven, maar dat is niet meer dan een bijkomstige omstandigheid. De Ver. Staten van N.-Amerka zijn voorgegaan, door 25 Juli 1928, het recht van China te erkennen, om zelf zijn douanetarieven vast te stellen en om daarover met Amerika in overleg te treden op voet van gelijkheid. Alle andere landen, ook Nederland dus, hebben dit voorbeeld gevolgd, Japan 't laatst.

Dat is een succes van niet te miskennen beteekenis voor de regeering van Tsjiang Kai-sjek, die alle mededingers heeft weten op zijde te zetten of te bedwingen, maar men leze er niet uit, dat de gelijkstelling nu zou bereikt zijn over de geheele linie. 't Tegendeel is waar, deze kwestie toch is door Washington niet blauw-blauw gelaten, maar uitdrukkelijk is verklaard dat Amerika vooralsnog niet verder wenscht te gaan. De toestanden in China zelf zijn nog geenszins van dien aard, dat China in eigen gebied gelijkheid kan aanbieden van de toestanden en verhoudingen, waaronder Chineezen in andere landen rustig kunnen toeven en leven.

Willekeur van ambtenaren, van generaals, brutaliteit van bendenhoofden en roovers, onzekerheid hierdoor voor den vreemdeling van recht, van goed en persoon, zal geheel moeten veranderen. Maar daar die toestanden een gevolg zijn eensdeels van ingekankerde opvattingen, anderdeels van de verwildering, ontstaan door de langdurige binnenlandsche oorlogen, terwijl de honderdduizendtallen van ontslagen strijders nog 't hunne bijdragen om die verwildering een blijvend karakter te geven, stelt de hervorming van die misstanden de regeering voor een uiterst moeilijk probleem. En dat is dan nog maar een onderdeel, een factor in de groote hervormings- en regelingstaak, die in nieuw China binnenslands op politiek en economisch gebied te volvoeren is. Datgeen, wat die binnenlandsche bemoeienissen zullen weten te bereiken, zal ook in menig opzicht maatgevend worden voor hetgeen bij de buitenlandsche politiek nagestreefd zal kunnen worden.

Intusschen behoeft niet bij alles gewacht te worden op het verloop der dingen, die in het binnenland op leiding en verbetering wachten. De regeering te Nanking doet dit dan ook volstrekt niet. Zij heeft b.v. tegenover Moskou zeer beslist stelling genomen. In geheel China is de bewondering groot voor Dr. Soen Yat Sen, die de voornaamste leider is geweest van de nationalistische beweging. Hij heeft de overwinning van de door hem bezielde revolutionnairen niet meer mogen beleven; maar zijn nagedachtenis wordt vereerd als die van Lenin in Rusland. Soen Yat Sen heeft sterk bolsjewikische sympathieën gehad; Moskou heeft aan de Zuidelijken, met raad en daad steun verleend. Het zou daarom te verklaren zijn geweest als Nanking ook verder op Moskou georiënteerd ware gebleven. Maar de loop van zaken is in andere richting gegaan. De Sowjet heeft hier dezelfde ondervinding opgedaan als elders (Turkije, Egypte). Wanneer Moskou met zijn internationaal communisme ter hulp snelt van een nationale beweging, in de hoop in troebel water te kunnen visschen, loopt die troebele speculatie vaak op een misrekening uit. Bereikt de nationale beweging haar doel, dan brengt zij wel van de bolsjewistische en communistische begrippen en beginselen wat in praktijk, maar zij beduidt dan tevens aan Moskou, dat zij van het Russische internationalisme (in zich zelf eigenlijk al een tegenspraak) niet gediend is. En daar Moskou, uit den aard van het Sowjet-regime, dan niet genegen is zich gemakkelijk de deur te laten wijzen, moet de jonge, nieuwe regeering tot duidelijk sprekende daden overgaan, wil zij niet bukken voor den dreigenden knoet.

De nieuwe Chineesche regeering heeft door vele maatregelen doen uitkomen, dat zij zelfstandig wil zijn, en dat zij met de andere vreemde mogendheden niet op kwaden voet wil leven, Rusland ten pleziere. In Mandsjoerije, de provincie waar Rusland eens veel invloed en macht had, was de vorige heerscher Tsang Tso Lin, die het gezag in Peking voerde, voordat de Zuidelijken hun overwinnenden opmarsch volbrachten, reeds ertoe overgegaan den Russischen invloed te fnuiken. De nieuwe regeering heeft geen verandering in deze politiek gebracht. Zij heeft den zoon van Tsang Tso Lin tot gouverneur van Mandsjoerije benoemd. Rusland heeft zich daar den vroegeren invloed op spoorweg-, scheeps- en telefoonverkeer geheel zien ontnemen, en het voelt zich niet bij machte hiertegen anders op te treden dan door een diplomatiek protest.

In datzelfde Mandsjoerije deed nog een derde zijn stem gelden, Japan. Japan heeft, na eenig aarzelen, de overeenkomst tusschen Nanking en Moekden, waardoor, met de zooeven bedoelde benoeming van den zoon van Tsang Tso Lin, de twist over Mandsjoerije beëindigd is, erkend. Daar staat tegenover, dat China de oude schulden erkend heeft en met de positie van Japan in Noord-Mandsjoerije, alsmede met de militaire bezetting van Sjantoeng genoegen neemt. 't Is onder deze omstandigheden, dat Japan zich ook heeft laten vinden om, evenals de andere staten, over de douanetarieven met China op voet van gelijkheid, te onderhandelen. Men hoopt ook de opgezweepte animositeit tusschen Japanners en Chineezen te kunnen doen verdwijnen.

Zoo is er perspectief en vordering in de buitenlandsche Chineesche politiek.

In het algemeen genomen teekent zich een gang van zaken, overeenkomstig het program van Dr. Soen Yat Sen, volgens hetwelk na een militaire periode, een opvoedende zou volgen, die China voor de constitutioneele rijp zou maken. De eerste is dan nu achter den rug. De tweede wordt ingezet. Zij wil door volksopvoeding China intellectueel, economisch en politiek tot een staat en natie maken, die de tegenstrijdige opvattingen van oud en nieuw verzoent.

Welken weg de buitenlandsche politiek dan zal uitwijzen, hierin verdiept de nieuwe regeering zich nog niet; vooralsnog is deze gericht op dat eerst noodige: afschaffing van de ongelijke verdragen. Zoo bestaan ook nog de exterritoriale rechten. die alleen door Denemarken en Portugal (met ingang van 1 Januari 1930) zijn prijs gegeven.

Bedriegen de teekenen niet, dan verstaat Jong China de kunst om den cirkelgang te vermijden, waardoor zoo menige revolutionnaire regeering, eenmaal aan het bewind gekomen, elders tot dezelfde practijken kwam, die zij in de verdreven bestuurders veroordeeld had, en waarom zij die bestuurders had verdreven.

Wil de nieuwe regeering zelfstandig zijn in haar besluiten, dat wil niet zeggen dat zij hulp van buiten versmaadt. Het volgende bericht wijst er op, dat zij de vriendenhand echter niet uitstrekt tot de mogendheden, die reeds al te opdringende belangstelling hebben aan den dag gelegd, doch juist tot die, welke zich zoo noodig tegen deze zal durven kanten.

Volgens berichten uit Nanking zal daar op 10 Jan. de Amerikaansche financieele adviseur prof. Kamerer aankomen. Kamerer zal tot plaatsvervangend voorzitter van de Chineesche Staatsbank worden benoemd. Hij wordt vergezeld door 42 Amerikaansche financieele deskundigen, die de economische en financieele verhoudingen in de Chineesche republiek zullen ordenen. Kamerer is voornemens drie jaar in China te blijven. Verder wordt een Amerikaansche marine-commissie verwacht ter bestudeering van de toestanden op de Chineesche vloot.

De minister van Buitenlandsche zaken Wang verklaarde ook nog, dat de onderteekening van een Chineesch-Amerikaansch arbitrageverdrag tegen het einde van deze maand te Washington zal plaats hebben.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Leden en begunstigers worden beleefd attent gemaakt op de gelegenheid hun contributie over 1929 te voldoen per postgiro. Het postgirono. van den penningmeester, den heer J. C. Baars is kantoor Apeldoorn no. *93038*.

Echter zal na *20 Januari* per van Dijk & Zn. over de contributie worden gedisponeerd.

Daarna zal het Bestuur de jaarvergadering uitschrijven en hoopt dan met een goed programma voor den dag te komen.

Wij hebben nog eenige Boeatan-loten à *f* 1 over. Wie helpt ons er af? Ten slotte blijft uitbreiding van het ledental een plicht van allen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de localen der Vereeniging had Zaterdag 5 dezer een bijeenkomst plaats van den benoemden Gouverneur van Curaçao, Z.Exc. Ir. L. A. Fruytier met het Dagel. Bestuur uit het Hoofdbestuur en de aan de Vereeniging verbonden West-Ind. Commissie.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

A. Stegehuis, Onderwijzer bij het O.L.O., Brantsenstraat 6, Arnhem.
J. W. Burger, Adm. ambtenaar bij het B.B., Oegstgeesterlaan 23, Leiden.
C. V. Posthumus, 3e Officier bij de Gouv. Marine, Groote Breedeplaats 4, Harlingen.
L. M. Cohen, Hoefkade 807, 's-Gravenhage;
S. van Poelgeest, Azaleastraat 48, Amsterdam (N.);
C. Reitsma, Driebergenstraat 84, Deventer;
J. Verkruissen, Schuitenweg 66, Scheveningen;
G. J. van Dijk, Beeklaan 66, 's-Gravenhage.
Allen tijdelijk burgerl. techn. ambt. b. d. P.T.T.-dienst.
J. Hofstee Kzn., Ambtenaar bij de binnenvisscherij, Middenstraat 17, Assen.
N. S. van Beers, Tijd. burgl. ambt. (techn. ambt.) P.T.T., Nijhoffstraat 175, Arnhem.
Mej. S. J. Engels, Gouv.-arts bij den D. V. G., Heerengracht 60, Leiden.
Mej. M. C. Ketner, Verpleegster 1e kl. bij den D. V. G. (Röntgenzuster), Pasteurstraat 2bis, Utrecht.
C. van der Meulen, Onderwijzer bij het O.L.O., Zuiderhaven 45a, Harlingen.
C. J. van Oosten, Burgerl. ambt. (techn. ambt.) bij de P.T.T., Amstelkade 80(III), Amsterdam (Z.).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO:

Mej. S. M. H. Ferguson, Hoofd der school voor Voorbereidend L. O. te Willemstad (Curaçao), Segbroeklaan 10, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. H. J. Cambier van Nooten, Ass.-Res. van Soemba, St. Annastraat 111, Nijmegen.
J. F. Ph. L. Baron, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Chemin de Pessicart 24, Nice.
W. G. van Oijen, Vliegtuigmaker 1e kl. bij de Luchtvaartafd., Reitzstraat 91, 's-Gravenhage.
B. ter Braake, Ambt. 4e kl. (gr. II) bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Langeweg 4, Apeldoorn.
A. E. Reineck, Opzichter bij den dienst van den Mijnbouw, Rosterstrasse 10, Siegen i/Westfalen.
Mej. N. Bieger, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Bertelmanstraat 8 III, Amsterdam.
Ir. J. Ch. de Willigen, Ir. 2e kl. bij den dienst der Volksgezondh., Haterscheweg 19, Nijmegen.
Dr. W. Huender, Controleur 1e kl. bij het B.B., Prinsengracht 822. Ams erdam.
Jhr. B. Ch. C. M. M. van Suchtelen, Ass.-Res. van Bandiermasin, Reinkenstraat 47, 's-Gravenhage.
C. M. Wigman. Ass.-Pes. ter beschikking van den resident van Djambi, Hotel „De Hollandsche Tuin", Zutphen.
Mr. P. H. C. Jongmans, Substituut-officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Semarang, Anna Vondelstraat 3, Amsterdam.

A. J. Wenting, Ongedipl. gezaghebber 1e kl. bij het B.B., Eikenlaan 12, Halfweg (N.-H.).
E. W. F. J. Waitz, Gedipl. gezaghebber bij het B.B., Archimedesstraat 60, 's-Gravenhage.
A. M. van der Ploeg, Gedipl. gezaghebber bij het B.B., Oranjestraat 26, Groningen.
E. Gobée, Wd. adviseur voor Inlandsche zaken, Stevinstraat 181, Scheveningen.
J. A. F. Wieringa, Teekenaar bij de S.S. en Tr., v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Mej. L. D. Chevalier, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O., v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Th. C. van Wijngaarden, Hoofd der Oembilinmijnen, Valkenboschlaan 189, 's-Gravenhage.
H. C. Stennekes, Kapitein der Infanterie, Copernicusstraat 254, 's-Gravenhage.
J. Boot, Kapitein der Artillerie, Groenhovenstraat 28, 's-Gravenhage.
L. Dubbeldam, Olt. Magazijnmeester der Intendance, Wildernislaan 24, Apeldoorn.
H. Joop, Onderlt. der Infanterie, Daguerrestraat 35, 's-Gravenhage.
F. Mollinger, 1e Luitenant der Infanterie, Van Beuningenstraat 90, 's-Gravenhage.
P. J. W. de Vos, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Van Brakelstraat 103, Den Haag.
H. Oosthout, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Bezuidenhout 78a, 's-Gravenhage.
H. A. van Loghem, Ass.-resident bij het B.B., Jagersweg 32, Laren (N.-H.).
V. Gouyn Stook, Bouwk. opz. bij den dienst van de Mijnbouw, Obrechtstraat 497, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Mej. P. L. Sieburgh, Directrice der Normaalschool v. Inl. hulponderw. te Blitar, Bernbrug a/d. Saale, Wserstrasse 24.
B. Wieringa, wnd. Administrateur bij het Dept. Gouv. Bedr., p/a. Ned. Handel-Mij., Agentschap 's-Gravenhage.
P. A. den Dekker, Kantoorhoofd op het res. kant. Jogjakarta, Eschdoornstraat 100, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 2 tot 9 Jan. 1929.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Dr. J. F. W. la Fontaine, Oud Rechterlijk Ambtenaar in N.-I., Den Haag, Orchideestraat 38. *f* 5	Mevrouw M. Naessens-Wardenaar te Amsterdam.
J. W. Verberne, Oud-Ass. Resident, „Castel Breton" Route de St. Antoine, Nice. *f* 6	Eigen aanmelding.
A. M. de Vries, Paramaribo, Watermolenstraat 39. *f* 5	den heer H. R. Nije te Paramaribo.
J. M. W. Morroy, Districts-Ambtenaar, Paramaribo, Heerenstraat 53. *f* 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
P. Satiman, Tolk in de Javaansche taal, Paramaribo, Watermolenstraat 18 boven. *f* 5.	″
Ming Doelman, Tolk in de Javaansche taal, Paramaribo, 1e B. W. *f* 5.	″
Mejuffrouw N. Leckie, Onderwijzeres b. h. Openbaar Onderwijs, Paramaribo, Keizerstraat. *f* 5.	″
Mejuffrouw A. Behr, idem, Paramaribo, Kerkplein. *f* 5.	″
Mejuffrouw B. Ezechiels, idem, Paramaribo, Waterkant 19 boven *f* 5.	″
Mejuffrouw F. Heymans, idem, Paramaribo, Verl. Weidestraat 43. *f* 5.	″
G. E. Essed, Hoofdonderwijzer, Paramaribo, Meerzorg *f* 5.	″
H. J. Marman, Onderwijzer b. h. Openbaar Onderwijs, Paramaribo, Molenpad 23. *f* 5.	″
L. A. Simons, idem, Paramaribo, Laarwijk. *f* 5.	″
J. Rietwijk, idem, idem, Leiding XI. *f* 5.	″
Abdul Gaffour, idem, idem, Meerzorg 122. *f* 5.	″
H. A. Codrington, idem, idem, Meerzorg. *f* 5.	″
A. Braam, idem, idem, R. A. Tammengaschool, Uitvlugt 21 B. *f* 5.	″
H. Maasdamme, idem, Kwatta, Zwartenhovenbrugstraat 132. *f* 5.	″
E. Halfheide, idem, Paramaribo, Groote Dwarsstr. 51. *f* 5.	″
Franz F. Woiski, idem, Lelydorp. *f* 5.	″
F. H. van Trikt, idem, Paramaribo, Gr. Waterstraat 19. *f* 5.	″
J. B. van der Geld, Onderwijzer b. h. Bijzonder Onderwijs, Paramaribo, Gravenstraat 79. *f* 5.	″
P. L. Driessen, Amsterdam (C.), Keizersgracht 160. *f* 5	Eigen aanmelding.
P. Enuma, Oud-Directeur der Hendrikschool te Paramaribo, Groningen, Nassaulaan 29a. *f* 5	Voorzitter Afd. Groningen.
Th. Tiktak, Groningen, Preadiniussingel 52. *f* 5	Eigen aanmelding.
J. A. Engelties, Majoor der Infanterie, Amersfoort, Huygenslaan 3. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Afd. Amersfoort.
E. E. van Rhijn, Directeur van de Gemeente Bedrijven, Amersfoort, Gaslaan 5. *f* 5.	″
Ir. W. F. Baron van Asbeck, Ingenieur v. h. Adviesbureau voor Waterbouwkundige Werken en Wegen van Ir. G. P. Nijhoff, Den Haag, Javastraat 140. *f* 5	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

E. Kuiper, Enschedé, Kalanderstraat 30.
F. J. de Vries, Rotterdam, Claes de Vrieselaan 142b.
F. K. Schmidt, Amsterdam, Spaardammerdijk 163 I.
H. L. de Zwaan, Amsterdam, Linnaeusparkweg 19.

Adresveranderingen

J. J. van Leeuwen, van: Utrrecht, Buys Ballotstraat 19 naar: Oosterbeek, Julianaweg 11a. *f* 2.50 (Afd. Arnhem).
Mevrouw P. F. Visser, van: Heemstede, Postlaan 12 naar: Den Haag, Statenlaan 2. *f* 5.
J. W. van den Heuvel, Inspecteur Inl. Onderwijs, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 103 naar: Hilversum, Sophialaan 23.
Dr. J. C. Witjens, Militair Paardenarts 1e kl., van: Utrecht, van Speykstraat 16 naar: Bandoeng p. a. Dep. v. Oorlog.
D. P. F. Mars, Kapitein Inf., van: Tjimahi naar: het Subsistenkader te Bandoeng.
A. E. Bombeke, Onder-directeur Centrale Kas Volkskredietwezen, van: Den Haag, Barentzstraat 21 naar: Weltevreden p. a. Centrale Kas.
H. A. van Loghem, Ass.-Resident m. v. van: Kediri naar Laren, Jagersweg 32. *f* 5.
A. J. Wenting, Gezaghebberr B. B. van: Manoekwari naar: Halfweg (N.-H.), Eikenlaan 12. *f* 5.
H. Heins, Onderwijzer 1ste kl., van: Rotterdam, Noordsingel 210a naar: Weltevreden p. a. Dep. v. Onderwijs.
H. G. Louisse, Den Haag, Laan van Meerdervoort, van 282 naar: 296.
H. Fasting, van: Rotterdam, 's-Gravendijkwal 66 naar: Den Haag, Violenweg 2. *f* 5.
Mr. J. Visser, Directeur Osvia, van: Probolinggo naar: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 223. *f* 5.
A. C. van der Velden, Ass.-Resident, van: Sambas naar: de residentie Palembang.
J. J. van Kempe Valk, Controleur 1e kl. B. B. geplaatst in het Gouv. Sumatra's Oostkust.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

AFDEELING 's-GRAVENHAGE

CONTRIBUTIE-BETALING.

Met Februari a.s. zal over de contributie 1929 per postkwitantie worden beschikt, verhoogd met 15 cent incasso-kosten.

Gedurende deze maand bestaat alsnog gelegenheid de contributie per giro onder No. 135120 over te maken aan den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging Oost en West, afdeeling 's-Gravenhage.

VOOR DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Artikel 5 Huishoudelijk Reglement.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20en Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie, en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen, door de afdeeling in het leven geroepen;

b. een geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. een opgave van onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

In Memoriam F. E. LUITJES,

Oud-Indisch Ambtenaar.

Op den 8sten Januari verloor onze Afdeeling, door plotseling overlijden, een harer oudste leden, den heer *F. E. Luitjes.*

De overledene was een der oprichters dezer afdeeling en ook jaren lang haar voorzitter, welke functie hij met opgewektheid vervulde. Ook heeft hij zitting gehad in het Hoofdbestuur der Vereeniging, waar hij onze afdeeling vertegenwoordigde.

Bij het klimmen der jaren, hij was toen 75 jaar oud, begreep de heer Luitjes dat het, mede in verband met zijn gestel, beter was het beheer van zaken aan jongere krachten over te geven en legde hij zijn bestuursfunctie neer, zoowel die van de afdeeling als van het Hoofdbestuur.

Doch ondanks zijn hoogen leeftijd bleef hij een trouw bezoeker van onze bijeenkomsten en toonde hij altijd zijn groote vreugde bij het toenemen van het aantal leden, waardoor hij het mocht beleven dat het door hem aangevangen werk steeds meer in kracht toenam.

Nu Luitjes van ons is weggerukt laat hij een ledige plaats achter. Op een helderen kouden winterdag werd zijn stoffelijk overschot ter aarde besteld; de voorzitter de heer G. J. Burger, bracht hem namens de Vereeniging, een laatsten groet, waarbij woorden van dank voor alles wat de overledene voor Oost en West geweest was, gesproken werden.

Moge de weduwe uit de sympathieke belangstelling die haar gewerd, troost putten in haar verlies, wij die achterblijven zullen hem steeds gedenken als een ijverig, trouw, belangstellend lid.

Het Bestuur der Afdeeling Nijmegen.

Waar en door wie het Indische koperwerk is vervaardigd,

DOOR

MR. J. G. HUIJSER.

Dat Oud-Delftsch door Hollanders is gemaakt, oud-Chineesch porcelein door Chineezen, wie zal dit betwijfelen. En dat Javaansche batiks op Java, en de Soemba-doeken op Soemba zijn vervaardigd, is ook niet voor betwisting vatbaar. Maar, als men eens de vraag stelt, door wie en waar de messing of wel bronzen voorwerpen vervaardigd zijn, welke uit Indië tot ons zijn gekomen en thans in de ethnografische musea of particuliere ccollecties zijn ondergebracht, dan blijkt onze kennis in vele gevallen te kort te schieten om die vragen te beantwoorden. Ja, het koperwerk uit de Bataklanden, uit de Padangsche Bovenlanden, uit Bali, uit Centraal-Celebes enz. is zóó karakteristiek, dat er meestentijds geen reden voor twijfel is. Maar er is veel messingwerk resp. bronswerk, dat niet zoo gemakkelijk onder een bepaalde groep is onder te brengen. Verondersteld mag worden, dat het Javaansche koperwerk algemeen bekend is. Ik bedoel de eenigszins bedenkelijke producten der nog bestaande messinggietkunst, gelijk die nog wordt uitgeoefend o.a. in Soerabaja (vazen, rookstandaard, wandborden, aschbakjes enz.), maar ook van brons. Men neme bijv. zoo'n Javaansch sirihstel, len, schalen en dergelijke, gemaakt in den loop der vorige eeuw, meest van messing, doch somtijds ook van brons. Men neme bijv. zoo'n Javaansch siristel, vaasvormig, hetzij rond, hetzij acht- of zeshoekig, met de vijf à zes potjes en vaasjes voor de ingredienten van de sirihpruim, de *pakinangan* met zijn *tjêpoek's* en *tjontong.* Niemand minder dan de heer J. E. Jasper, schrijver van de vier bekende standaardwerken over Indonesische kunstnijverheid, verzekert ons, dat een goed deel der sirihstellen in Java komt uit Negara in Z.O.-Borneo; 's Rijks Ethnografisch Museum bezit een messing potje of bakje (Mal. *moekoen),* hoog 13 c.M., met deksel, waarop een vogelvormigen knop, versierd met bloemornament, ruiten en het swastikamotief, beschreven en afgebeeld in den Catalogus Deel I, Borneo. Het voorwerp vertoont groote overeenkomst met soortgelijke geciseleerde („ge*oekir*de") koperen voorwerpen uit Java, maar het is vervaardigd door koperslagers in Negara. In deze plaats, volgens Rouffaer een Javaansche kolonie uit de 15e eeuw, volgens Grabowsky uitsluitend door Maleiers bewoond, wordt, althans werd de geelgieterij beoefend door Maleiers, gelijk Grabowsky ons mededeelt. In genoemden Catalogus worden nog eenige andere messing voorwerpen beschreven, met vermelding: werk van Maleische koperslagers te Negara. De verwantschap tusschen het Negareesche en het Javaansche koperwerk, de overeenkomst van het ornament, is daarmede nog niet verklaard. Men is geneigd aan te nemen, dat in Negara werk uit Java tot voorbeeld heeft gestrekt. Men heeft er trouwens ook werk voortgebracht met een eigen cachet, doch beïnvloed door de Mal.-Chineesche en Mal.-Islamitische kunst.

Ook in Broenei, aan de N.W.-Kust van Borneo, is allerlei brons- en messingwerk gemaakt, zooals prachtige, met draken versierde gong's, sirihbakken (*lenggoeai*), groteske theeketels, versierd met draken, krokodillen, kikvorschen, krabben, leeuwtjes, vogels, schildpadden enz., potten met deksels, doosjes in vruchtvorm enz. enz. Broenei, volgens Dr. Juynboll gesticht door kolonisten uit Djohor, was in de 14e eeuw onderworpen aan het gezag van Modjopahit. Reeds in de 7e eeuw bestonden er betrekkingen tusschen Broenei en China, en de invloed der Chineesche kunst zou dan ook niet uitblijven. Reeds vroeg behoorden tot de bewoners van Broenei Pegoeanen, Chineezen en Javanen.

Messing rijstschuurtje (rangkiang) uit de Padangsche Bovenlanden.

waarschijnlijk ook Boegineezen, Klingaleezen en ten slotte vond men er de aborigines zelf, Moeroets, Bisaya's en Kadajan's. Hoogstwaarschijnlijk zijn de z.g.n. Broenei-bronzen werken van Broenei-Maleiers, geïnspireerd door de Chineesche kunst, blijkende uit de veelstralige sterren, de draken, de kikvorschen en leeuwtjes, welke de verschillende voorwerpen sieren. Ook het gieten van kanonnen moet in Broenei een bedrijf van gewicht zijn geweest. Het bronsgieten was volgens den heer J. P. Koster, die in het Broeneische en Serawaksche is geweest, het bedrijf der *anak radja*, d.i. adellijken, hetgeen vreemd klinkt, doch niet onjuist schijnt te zijn. Hugh Low schrijft, dat brass, now only worked, to a very small extent, by a few artisans from Java", terwijl groote hoeveelheden uit Java worden ingevoerd. Als vaststaande kunnen wij aannemen, dat in Broenei oudtijds het brons- en geelgietersbedrijf uitgeoefend werd door Broenei-Maleiers, en dat in later tijden koperwerk, zooals schalen en kookpotten, door Javanen werd vervaardigd, maar, of dit laatste nu juist geelgieterswerk is, mag worden betwijfeld. De oudste bronzen dateeren uit de 12e eeuw en volgens Richard Schlösser (schrijver van „Ueber Brunei-Bronzen", Orient. Archiv 1912/1923) zou de Sultan van Broenei nog heden ten dage drakengong's naar de oude modellen laten gieten. Behalve Broenei en Negara is er op Borneo nog een centrum van nijverheid, t.w. Serawak (Koetjing), waar o.m. *tjanang's* en *kromong's* (bronzen muziekinstrumenten) worden vervaardigd door Maleiers. De wijze waarop dit geschiedt, kan men lezen in den Illustrated Catalogue of the Ethnographical Collection of the Sarawak Museum.

Over Noord-Sumatra zijn de berichten tamelijk vaag. Reeds in het begin der 17e eeuw werd in Atjeh geschut gemaa[kt]. Augustin de Beaulieu, die daar omstreeks 1620 ve[r]toefde, deelt mede, dat men er vond „geschutgiete[rs] die ook verscheide stukken van 't huisgewaat v[an] koper gieten, als kandelaars, lampen, bekkens. „De draaikunst werd bij hen ook gebruikt", schrij[ft] hij, „zo in koper als in hout".

Ook in de Historische Beschrijving der Reize[n] (1747) lezen wij, dat er kanongieters waren, anderhalve eeuw geleden moet op Atjeh nog g[e]schut gegoten zijn. Soeltan Ala'ad-din Moeham[mad] Sjah (1781-1795) zou na een bedevaart naar Me[k]ka, op Mauritius, waar hij gedwongen was eenig[en] tijd te verblijven, zich op de hoogte hebben gest[eld] van de vervaardiging van geschut, en later ook Atjeh geschut hebben laten gieten. Marsden (181[1]) deelt mede, dat „a rich mine of copper is work[ed] at Mukki near Labuan- haji by the Achine[se]" (Moekhi, Laboean-Hadji, Westkust). Niet onmog[e]lijk is, dat voornamelijk dit koper werd gebru[ikt] voor de vervaardiging van Atjehsch koperwerk.

J. A. Kruyt vermeldt, dat in Pedir koperen „hu[is]sieraden" (huisraad?) worden vervaardigd, n[aar] hem meermalen is verzekerd, en Van Lang[en] spreekt van vijf koperpletters (bedoelt hij kop[er]gieters?) en kopersmeden, die hij aantrof in Me[u]laboh aan de Westkust. In den Catalogus van L[ei]den, Atjeh, Gajo- en Alaslanden, wordt de gampo[ng] Merbouw in Meulaboh als plaats genoemd, wa[ar] ettelijke messing voorwerpen, in Leiden's muse[um] aanwezig, vervaardigd zijn, hetzij door Atjehe[rs], hetzij door Maleiers (zooals in Meulaboh, dat v[ol]gens de Historie een Maleische volkplanting [uit] Minangkabau zou zijn). Tal van stukken kom[en] van elders, zooals Penang, Singapore, China, daar zijn lampen (staande: *panjòt dòng*, hange[nde]: *panjòt gantoeng*), presenteerbladen (*dalon*), gong's, kalkdoosjes (*krandam*), gelijk blijkt uit a[an]teekeningen bij dergelijke voorwerpen, beschre[ven] in genoemden catalogus. Invloed is ook uitgega[an] van Midden-Sumatra, te oordeelen naar het or[na]ment van ettelijke stukken, in het bijzonder de m[es]sing en bronzen schilden en de lampen. Men m[ag] de vraag stellen, of deze voorwerpen wellicht Soengei Poear zijn gemaakt. In de Mededeeling[en] van het Encyclop. Bureau, Atjeh en Onderhoo[rig]heden (1916)) lezen wij, dat in Meulaboh nog v[ele] sporen der vroegere Maleische overheersching z[ijn] terug te vinden en de immigranten uit de Mina[ng]kabausche landen daar de oude Minangkabausc[he] adat hebben gehandhaafd, zij het sterk gewijzig[d]. Voorts lezen wij, dat het kopergieten, hetwelk e[rt]tijds fraaie stukken voortbracht, o.a. de beken[de] Atjehsche tempellampen(?) reeds geheel is uit[ge]storven. Het kopergiet- en drijfwerk vormde v[roe]ger een voornaam handelsartikel, vooral naar [Pi]nang. Tegenwoordig wordt juist koperwerk ing[e]voerd en wel uit Voor-Indië, Grissee en Band[jer]massin, vanwaar het via Singapore hier wordt [in]gevoerd. Onnoodig dus te zeggen, dat een ma[ss]a koperwerk, afkomstig of in gebruik in Atjeh, g[een] inheemsch werk is. De bewerker van den Gids [van] het Volkenkundig Museum van het Koloniaal

Bronzen sirihpak (lenggoeal) uit Broenei.

...ut III, Sumatra, merkt bij de beschrijving van Atjeh-koperwerk op, dat twijfelachtig is, of al ...e voorwerpen wel in Atjeh zijn gemaakt, en hij ...t er aan toe, dat de geelgieterij tegenwoordig Atjeh bijna niet meer bestaat.

Wat het Gajoland betreft, wordt medegedeeld door Prof. Volz, dat „der Gelbguss ein dem Ga... geläufiges Kunsthandwerk ist" en Dr. Hazeu ...elt in zijn Gajosch-Nederlandsch Woordenboek (1907) bij het woord *tembögö*, geel koper, dat daar... armbanden en kettingen worden gemaakt. *Tembögö betoeng*, fraai geel koper, bijna niet van ...d te onderscheiden, zou komen uit Bentong bij Meulaboh. Bij *tjèrèk*, geelkoperen watervat, of ke... wordt vermeld: ingevoerd uit Poeloe Pinang. Voorts vinden wij in dit Woordenboek genoemd ko...ren schuifringen (*tjeroek*) voor den sirihdoek; *...pa's*, kleine doosjes met deksel, voor tabak, gambir, enz., ingevoerd uit Atjeh of Poeloe Pinang; *...poe's*, ronde koperen doosjes, met deksel voor tabak; een *kröndöm*'s, kalkpotjes met deksel, uit Atjeh ingevoerd of in Gajoland vervaardigd.

Ook genoemde catalogus vermeldt messing voor...werpen als *kröndöm*'s; potjes (*keutoemboe*), lam...pen enz., ingevoerd o.a. van Poeloe Pinang of Singapore, waaruit volgt, dat ook in de Gajolanden ...t alle koperwerk inheemsch werk is.

Voor de Padangsche Bovenlanden is Soengei ...ar, bepaaldelijk de negorijen Kapala Kotta en ...gah Kotta, het centrum van kopergietkunst en ... bekend mogen worden verondersteld de fraaie ...els op voet (*tjèrèq*); sirihschalen (*tjarano*); doosjes voor tabak en sirihingrediënten (*salapah*), ...iken (*kendi*) enz. Volgens Resident Bolle kan ...n daar evenwel koperen presenteerbladen en *...lang's* van eenigen omvang niet vervaardigen. In vroeger tijden moet dit anders geweest zijn.

Ook in Priaman is koperwerk vervaardigd, ter... nog als centrum van kopergieters moet wor... genoemd de laras Loeboeg der onderafdeeling ...kotta's, waar o.m. sirihschalen, bellen (*gonto*), ... zijn vervaardigd. De wnd. Controleur Ockerse ...lde in 1894 mede, dat in Priaman slechts één kopergieter was, die als spijs in den regel gebruik... een mengsel van koper en tin (derhalve brons; messing is een legeering van rood koper en zink).

Ook in Zuid-Sumatra is fraai koperwerk gemaakt, in het bijzonder in Palembang, waar o.a., als in Semarang en Pasoeroean, wel z.g.n. *tem...poetih*, wit koper, is gebruikt, een op tin ge...end mengsel van rood koper en nikkel, met wat ...er bij. Volgens Leyden (1814) werd in Palem... ...g vroeger ook bronsgeschut gegoten, hetgeen in ... nog het geval was, althans volgens Storm van 's Gravezande, die er aan toevoegt, dat er ook zeer ...d kopergietwerk werd gemaakt. Het getal ko...smeden en -gieters bedroeg in gemeld jaar nog ... Soortgelijke berichten bij Van Rijn van Alkemade (1883), die mededeelt, dat sommige Palem...ngers zeer vaardig zijn in het draaien van hout ...koper. In den laatsten tijd worden er naar het ...ijnt uitsluitend nog maar sirihstellen *(tepah)* vervaardigd, met de bijbehoorende potjes.

In het Museum te Rotterdam is messing-gietwerk uit Z. Sumatra, als inheemsch maaksel vermeld in Lahat en Pagau alam, waaruit evenwel ... niet mag worden besloten, dat het daar ook ...erdaad vervaardigd is. Deels vertoonen deze ...kken overeenkomst met geelgieterswerk uit ...rdelijker Sumatra, deels met werk uit Kasjmir. Zeer merkwaardig messingwerk is vervaardigd ... Toba-Bataks, terwijl vreemd genoeg, de geelgieterij niet voorkomt bij de Karo-Bataks, althans ...ens Prof. Volz. In Tapanoeli daarentegen is ...el messingwerk gemaakt.

Midden-Celebes zijn messing voorwerpen tot ...gekomen, meest klein van stuk, maar van een zeer bijzonder karakter. Bij Grubauer vindt men er wel afbeeldingen van. De Sarasin's hebben, evenals Grubauer, een bloeiende metaalindustrie aangetroffen bij het Matana-Meer. De Toradja's aldaar, zeggen de Sarasin's, sind sehr gewandt im Giessen von Finger-, Arm- und Beinringen und kleine Glocken aus Messing", vervaardigd volgens de à-cire-perdue-methode. Volgens Grubauer giet men daar „durch Formenschönheit ausgezeichnete Schmuckobjekte, wie Arm- und Fingerringe, Brustgehänge, Kinderschamdeckel u.s.w." Albert C. Kruyt deelt mede, dat over geheel Midden-Celebes de To Mori bekend staan als kopergieters. In de literatuur worden nog de volgende plaatsen genoemd, waar messing voorwerpen vervaardigd worden: Sigi, Seko, Woeasa. Walter Kaudern vermeldt, dat de To Tole bekend staan als knappe kopergieters en dat ze zelfs in andere plaatsen, zooals Koelawi, gaan gieten. In Koelawi werd, toen hij daar was, de kopergietkunst niet meer beoefend. In het Museum te Rotterdam en het Museum für Völkerkunde te Frankfort treft men een vrij groot aantal messing voorwerpen aan, welke in Midden-Celebes zijn vervaardigd. Ik moge verder verwijzen naar de schrijvers Kruyt, Adriani, Grubauer, de Sarasin's, Kaudern, Goedhart.

Uit de Minahassa zijn bekend merkwaardige bronzen bovenstukken van priesterstaven (*sineka'dan*), voorstellende het beeld der Minahassische godin Lumimu'ut, met één, twee of drie hoofden, vermoedelijk inheemsch werk uit lang vervlogen dagen. De kopergietkunst schijnt daar evenwel niet veel te beteekenen te hebben gehad.

In den Atlas der Makassaren en Boegineezen van Matthes zijn verschillende voorwerpen afgebeeld, thans in Leiden te zien, welke stukken veel verwantschap vertoonen met koperwerk uit Karama (aan de Westkust van Celebes) en Boeton. Op grond van meerdere aanwijzingen kan men aannemen, dat in Zuid-Celebes messingwerk is vervaardigd, maar de literatuur geeft er niet veel licht over. Valentijn deelt mede, dat de Makassaren zeer vernuftig zijn en bijna alles, „'t zij van snaphanen en allerlei geweer, 't zij van geschut ongemeen fraai en cierlyk gieten." De Koning van Tsjinrana, bij het Meer van Tempe, onderhield zelfs allerlei ambachtslieden, waaronder „roermaakers en geschutgieters". Hij zegt met zooveel woorden, dat ze „kopere huisraad" maken.

Veel koperwerk in Leiden en Batavia is afkomstig uit het reeds genoemde Karama. Of dat daar vervaardigd is, staat niet vast. Het Boetonsche messingwerk, waarvan ettelijke stukken zijn te vinden in het Museum te Rotterdam en dat te Frankfort, is vrij grof, doch er zijn ook zeer fraaie stukken bij. Dr. Elbert en zijn echtgenoote verzamelden daar veel en vermelden als centrum van kopergieters Lamanga, waar schier huis aan huis de messinggieterij werd beoefend. De wijze van vervaardiging wordt door Dr. Elbert beschreven in zijn „Die Sunda-Expedition" (1921), in welk werk men ook allerlei bijzonderheden over het ornament kan vinden.

Over geheel Celebes wordt messingwerk gebruikt, hetzij daar vervaardigd, hetzij van elders, speciaal Boeton en Java, ingevoerd.

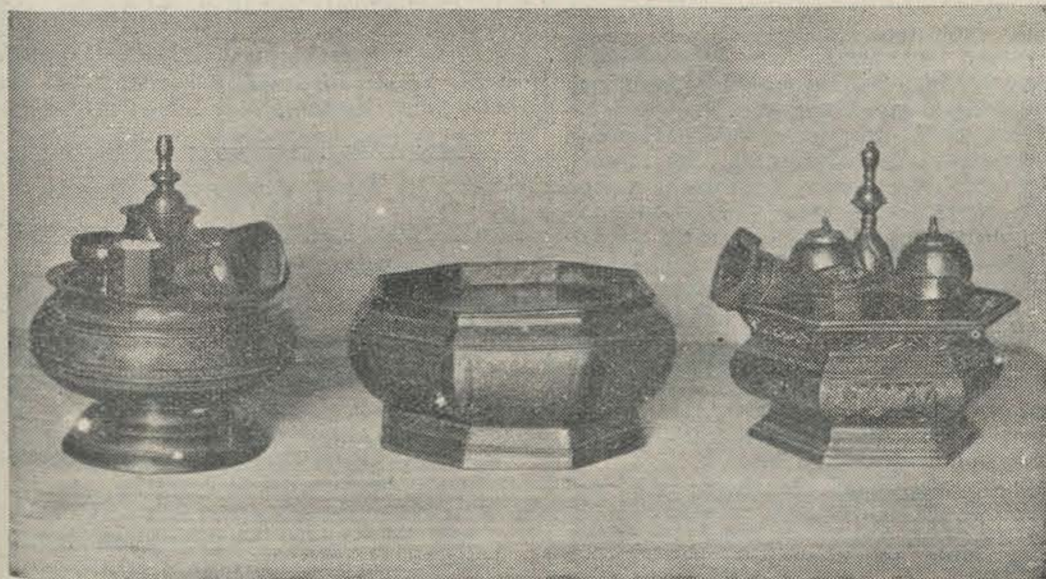
Thans Bali.

Volgens De Kat Angelino is er op Bali slechts één centrum van koperwerkers (*pandé singén*) aan te wijzen, t.w. de Bandjar Boedaga in Zuid-Bali, waar een veertig gezinnen de kunst der koperbewerking beoefenen, zoowel de kopersmederij, als de kopergieterij. Bekend zijn de z.g.n. pedanda-stellen, koperen attributen van Balische priesters, zooals schellen (*genta*); wierookvaten (*pasepan*); lampen (*pedamaran*); driepooten (*tripada*) enz. en verder dierbellen en schellen; sirihstampers; *selepa*'s (doosjes voor gambir, enz.). Nieuwenkamp trof in gemelde plaats een twintigtal kopergieters aan, die o.a. de ronde koperen doosjes voor sirihkalk maakten. Drie hunner slechts konden pedanda-stellen vervaardigen.

Centra op Java zijn of zijn geweest in de eerste plaats Gresik, reeds genoemd door Raffles in zijn History of Java, die spreekt van een „very extensive fondery". Voorts Soerabaja, Semarang, Solo, Djokdja, Pekalongan, Bandjarnegara; de kampong Kemelajan (Solo) en de kampong Gendingan (Semarang) zijn speciaal bekend door de gongfabrikatie. Ik merk nog op, dat in Java behalve messinggietwerk ook bronsgietwerk is gemaakt, d.w.z. niet alleen in den Hindoetijd, doch ook daarna. Ettelijke stukken van brons zijn zóó dun, dat men het ciseleerwerk aan de andere zijde kan zien. Van Pekalongan wordt vermeld, dat de samenstelling van het daar gebruikte materiaal is rood koper en tin, in een verhouding van 2 op 1. Van dit brons vervaardigde men o.a. deurknoppen, sirihdoozen, kanonnetjes, strijkijzers, presenteerbladen, ringen en *bokor*'s. Aan te nemen is, dat men ook op andere plaatsen brons gebruikt heeft. Zoo vertelt Dr. Kohlbrugge (Intern. Archiv für Ethnographie, 1902), dat in Grissee als materiaal werd gebruikt 4 deelen oud „Kupfer" van machinedeelen, schepen enz. met 1 deel *tima* (tin). Als het inderdaad „Kupfer" is, is het mengsel dus niet messing, maar brons, terwijl, als het oud messing was, het mengsel dus bestaat uit een mixtum compositum van rood koper, zink en tin. Door hem wordt ook medegedeeld, dat bijna al het messingwerk, dat in Grissee wordt vervaardigd — een industrie van enorme beteekenis — door Makassaren en Boegineezen wordt opgekocht en uitgevoerd naar Timor, Alor, Solor enz., terwijl zij oud koper naar Grissee brengen. Sommige Grisseesche stukken gaan naar Soerabaja om daar geciseleerd te worden. Grissee is ten slotte nog bekend door de tot het begin dezer eeuw aldaar vervaardigde namaak-mokko's, di merkwaardige zandloopervormige messing pauken, welke in Alor — waar de echte mokko's zijn vervaardigd — in zoo'n hoog aanzien staan. Jasper noemt het Grisseewerk inferieur van bewerking en materiaal.

Messing sirihschaal (tjarano) uit Midden-Sumatra.

1 en 3 messing sirihstel (pakinangan) uit Java, 2 messing sirihbak (lenggoeai) uit Midden-Sumatra.

De Javaansche gong's trokken reeds drie eeuwen geleden de aandacht. In de Historische Beschrijving der reizen worden allerlei bijzonderheden medegedeeld over de lijfwacht van den Koning van Bantam (1602): „Hunne Trommen", lezen wij, „zijn hooge Pannen [of Ketels] van een Metaal, genaamd Tombaga, 't geen meestendeels een Hels-geluid maakt", en iets verder: „Dit Musiek bestond in tien- of twaalf Tombaga Pannen, gedraagen op eenen Handboom, tusschen twé Menssen. Elke was eene Noote hooger, dan de andere gesteld, en twé Persoonen hielden slag, daarop met stokken slaande." Gong's van tombaga dus, mogelijk is hiermede messing bedoeld, ofschoon het waarschijnlijker voorkomt, dat ze van brons waren.

Het hierbij gegeven overzicht heeft niet de pretentie van volledig te willen zijn. De voornaamste centra werden slechts genoemd. Geen melding werd gemaakt van allerlei klein messinggoed en bronswerk, zooals ringen, armbanden, halsversieringen enz., tot ons gekomen uit Midden-Borneo, Nias, Tenimber, enz. Aannemelijk is, dat ook dit alles inheemsch werk is. Tot slot de vermelding, dat op Nieuw-Guinea geen messingwerk voorkomt. Waar de Hindoe-cultuur heeft gebloeid, bloeide later ook de messinggietkunst, en daarnaast, met een geheel eigen karakter, de kunst der Toba-Bataks en Toradja's en de geheel op zich zelf staande kunst van Broenei. Allerwege, met uitzondering van Bali, verval dezer eens zoo hoog staande volkskunst, op ettelijke plaatsen zelfs reeds geheel verdwenen.

Tatouage als Ridderorde,

door

H. F. TILLEMA.

Draagt de geciviliseerde Europeaan een ridderorde als onderscheidingsteeken, de Batang Loepar (een Dajakstam, die ten Noorden der schitterend mooie meren van Smitau woont) tooit zich met zeer mooie tatoeëeringen op hals, borst, lendenen, handen, armen, beenen. De ter zake deskundige ziet er dadelijk aan met welken man of welke vrouw hij te maken heeft. Is de Batang Loepar voorzien van het *„telingai poentoel"* teeken, dan weet de Batang Loepar vrouw dat hij een penisstift draagt. Het woord *„telingai"* beteekent duizendpoot (Maleisch galah); *„poentoel"* wordt vertaald door stomp.

De figuur stelt dus voor een duizendpoot zonder de pooten.

Over penisstiften zal ik elders wat meer vertellen: het Kol. Weekbl. is er niet de plaats voor.

Is een man op hand en vingers voorzien van tatouage, dan is dit een bewijs dat hij „gesneld" heeft. Draagt hij het teeken op de *linker*hand, dan heeft hij één kop bemachtigd, indien het op de *rechter*hand is aangebracht, heeft hij twee of meer menschen het hoofd afgehouwen.

Indien het op *beide* handen voorkomt, is dit een bewijs, dat de eigenaar ervan een groot man is: hij heeft zeven of meer koppen gesneld! *Deze* vorm van tatouage is volgens mijn zegsman oorspronkelijk, niet van andere stammen overgenomen. Heeft men niet gesneld, maar zich toch laten voorzien van het teeken, dan blijven ongeluk en verdriet niet uit.

Heeft men verre reizen gedaan, dan draagt men hiervan het teeken op de dijbeenen en wel aan den buitenkant. Wie heel veel uithoudingsvermogen bezit — de bewerking is uiterst pijnlijk — draagt er twee op elk dijbeen. 't Is een zeer fraai patroon.

De *„boenga-terong"* (een klein rond teeken veel gelijkend op 'n „diagram" van een bloem, velen der lezers nog wel bekend uit hun H.B.S.-tijd) wordt aangebracht op den voorkant van het schoudergewricht en beteekent ook, dat men veel heeft gereisd. Er zijn nog meer teekens, sommige aangebracht èn bij mannen èn bij vrouwen, maar ik zal ze hier niet vermelden: een dorre opsomming zou te saai worden. Zoo beteekent één der teekens, dat de vrouw goed de kunst van weven verstaat, een ander, dat de man helper is geweest bij een sneltocht. In 't geheel kent Batang Loepar 13 verschillende figuren. Een volledig getatoueerd vertegenwoordiger van dien bekenden (eertijds beruchten) stam, gekleed met mooie tiawat, voorzien van lans en zwaard vertoont een geheel, dat men z'n leven niet vergeet, zoo fraai is het beeld. De tatouage verdwijnt met de binnendringende beschaving: de katoentjes. Ik prijs me gelukkig, dat ik door de hulp van den Demang van Selimbau, den heer Abang Abdoel Gani, in het bezit gekomen ben èn van de zeer mooie volledige teekeningen èn van de verklaringen en toelichtingen. Den heer Werkman, ambtenaar B.B. te Smitau, mijn welgemeenden dank voor de onmisbare hulp daarbij verleend.

Naschrift.

Voor fotografeerende lezers merk ik nog op, dat de gewone film de blauw-zwarte figuren òf niet òf heel slecht opneemt. Voor juiste wedergave *moet* men gebruiken pan- of orthochromatische platen met de daarbij passende filters. Misschien kan het ook met film (rol- of pack film) met een filter, dat 10 à 15 keer verhoogt. Waar tal van gebruiken, gewoonten en zeden door de met snelle vaart naderende en overal binnendringende „cultuur" verdwijnen, zou het zoo goed zijn, dat allen, die er mee in contact komen, ik denk aan militairen, bestuursambtenaren, zendelingen, missionarissen, deelnemers aan wetenschappel[..] expedities enz. met hun diverse kiektoestellen meebrachten: notie van fotografeeren. Dit om het verdwijnende, vaak uit ethnografisch oogpunt zoo belangrijke goed vast te leggen.

Sanggau (West-Borneo), 3 Dec. 1928.

De Midden- en Oost-Javaansche stijlen.

„Wendingen. Dit is nummer 5 van de 9de serie (1928) en gewijd aan Hindoe-Javaansche beeldhouwkunst. Met behoud van de [..]ande typografie naar ontwerp van [..] Th. Wijdeveld is dit nummer samengesteld door H. C. Verkruysen. De inleiding is geschreven door T. B. Roorda. Het omslag is gemaakt naar een teekening van J. ten Klooster."

Naar dit Hollandsch beoordeele men de aflevering niet. Het opstel „Hindoe-Javaansche beeldhouwkunst" van Roorda blijkt, wanneer men de redeneering waarop 't aankomt, rustig overleest, een goed geschreven en gemakkelijk te begrijpen stuk. Hoe is 't indertijd gegaan met de kolonisatie der Hindoe's? De gang van zaken, zoo lezen we, is vermoedelijk deze geweest, dat de koloniseerende Hindoes zich wel is waar door huwelijken met de inheemsche bevolking min of meer hebben vermengd, dat echter het daaruit voortgekomen ras zich van de groote menigte der inheemsche bevolking heeft afzijdig gehouden, en, sterk zijn Hindoeverwantschap accentueerend, een eigen cultureele groep heeft gevormd en gehandhaafd, waaraan wij dan de prachtige Midden-Javaansche steensculptuur hebben te danken. Naast deze eenigszins aristocratische, van Hindoegeest doortrokken Hindoe-Javaansche cultuur, waarin de kunstenaar zich begenadigd gevoelde door den God, leefde de Indonesische massa, voor wier animistische overtuigingen „de geheel zintuigelijk waarneembare wereld uiteenviel in een conglomeraat van voorwerpen," bezield door geesten die of moesten worden afgewend of gelokt, verzoend. Voor het magische ritueel, waarmede de geesten werden bezworen, waren geen grandioze tempels noodig; de eeredienst geschiedde op geheiligde plaatsen met houten gebouwen, voorzien van in wajangstijl uitgevoerd snijwerk tegen de magische invloeden. Toen de uiterlijke verschijningsvormen van den Hindoeïstischen eeredienst door de overige bevolking werden overgenomen, nam men de groote gestalten der Indische heldendichten, vervormd tot machtige geesten, op in het schim-achtig snijwerk. De diepere wijsgeerige zin van den vreemden eeredienst ging aan den Indonesischen geest voorbij.

Reeds ten tijde van de Midden-Javaansche periode (ongeveer 700 tot 919) zullen er dus zijn geweest twee in innerlijk wezen elkander tegenover staande stijlen, en van het bouwwerk der zuivere Indonesiërs is ten gevolge van de vergankelijkheid der materialen niets gebleven. Na den ondergang der Midden-Javaansche vorstenhuizen ontstaan in Oost-Java dynastieën welker vorsten reeds va[n] zuiver Indonesischen oorsprong zijn en deze hand[haven] aanvankelijk het overgeleverd Hindoe-Ja[vaansch] ceremonieel en ritueel en blijven bij de rondplastiek. Met Ken Arok, den stichter der Singasari-dynastie, verandert het; bij officieele op[drachten] wordt de in de houtsnijkunst ontwik[kelde] stijl allengs meer toegepast in het steenen materiaal der gebouwen. Ook in de rondplastiek begint deze stijl dan door te dringen. Een streven naar naturalistische wedergave valt af en toe op te merken. De ontwikkeling van de Hindoe-Javaansche beeldhouwkunst — aldus besluit de heer Roorda — die aanvankelijk, van psychologisch standpunt be[schouwd], min of meer onverklaarbaar leek, blij[kt] met dezelfde wetmatigheid te hebben plaats gevonden, die wij ook elders reeds zoo vaak kon[den] waarnemen.

Aldus verklaart de schrijver het raadselachti[ge] feit, dat, na een periode van bijna modern-rationalistische natuurbeschouwing, waarin een, n[iet] slechts het materiaal, maar ook den geest der steen[plastiek] volkomen beheerschende sculptuur w[erd] ontplooid, deze wordt afgelost door een primitie[ve,] natuur-nabootsing slechts zeer weinig nastreven[de] en het karakter van het steenmateriaal nauwelijks aanvoelende beeldhouwkunst. Het axioma van e[en] geleidelijk doorloopende ontwikkelingslijn m[oet] men daarbij laten vallen.

De afbeeldingen, die als bewijs-materiaal d[ie]nen zijn prachtig; zij behooren bij den tekst, m[aar] ook zonder dezen spreken zij duidelijk wat de h[eer] Roorda wil zeggen. Met Tjandi Kidal begint [de] reeks; voortgezet door de ingangspoorten van [Tj.] Djago en van Tj. Kidal, een kop van Tj. Bima, [een] relief van het Diëng-plateau, de Awalokitesw[ara] van den Mendoet, een Wisjnoe van Tj. Banon, [een] kop van den Baraboedoer en een van Soekoeh. V[olgt] derop een serie reliefs aan balustraden, paneel[s,] pilasters, alles met jaartallen, en toonend het v[er]schil tusschen de Midden- en de Oost-Javaansche stijlen. Roorda wijst ons daarbij op de een wei[nig] starre en gebonden doch tevens voldragen ku[nst] van den Diëng, op het losser worden dezer geb[on]denheid aan den Baraboedoer, op de bijna in [ge]bandigheid en verbrokkeling der compositione[ele] gebondenheid overslaande vrijheid van een Pra[m]banan-relief; op het merkwaardige, dat in de O[ost-]Javaansche periode, aanvangend omstreeks 1029, [de] reliefkunst op eenmaal een gansch ander, primi[tie]ver karakter toont, een decoratief zuivere, vlak [ge]houden reliefkunst, die niet de voorloopster [is] der Midden-Javaansche, maar op deze volgde een[ige] eeuwen later.

Matinée—Roeters.

De heer R. Roeters, conferencier en cabaretti[er], voormalig medewerker aan het gezelschap Pisuisse, heeft het voornemen om, in den loop van dit ja[ar] een tournée door Indië te maken en heeft nu [het] Hoofdbestuur dezer Vereeniging verzocht, w[aar] zoover dit op den weg der Vereeniging ligt, h[em] zijn tocht door Indië eenigszins te vergemakke[lij]ken. Dien steun is den heer Roeters, voorwaardel[ijk] toegezegd geworden, naar aanleiding waarvan [ge]noemde heer zich bereid verklaard heeft om, v[oor] de leden der Vereeniging, een gratis-uitvoering [te] geven op *24 dezer, des namidd. van 2—4 uur* in [het] gebouw Excelsior, Zeestraat, Den Haag.

Bijaldien de zaal in dit gebouw 400 zitplaats[en] bevat, kunnen toegangsbewijzen (plaatsbillet[ten]) verkrijgbaar aan het bureau van Excelsior — slec[hts] tot deze beperkte hoeveelheid worden verstr[ekt,] weshalve diegenen onzer leden die deze proeve [van] z.g. „Kleinkunst" willen bijwonen, aanbevo[len] wordt tijdig plaats te bespreken aan het bur[eau] van genoemd gebouw, waartoe gelegenheid best[aat] op 21, 22 en 23 dezer, des voorm. en nam. te[gen] *f* 0.25 p. p. (toegang voor lid en introducée).

Van Week tot Week.

Maandag 7 tot Maandag 14 Januari.

Gouverneur Fruytier naar Curaçao. Den 11en Ja[n.] is de nieuw benoemde Gouverneur van Cu[ra]çao, Ir. L. A. Fruytier, met de „Venezue[la"] van den Kon. West-Ind. Maildienst naar zijn bestemming vertrokken.

Het jubileum der Minahassa op 10 Jan. Blijk[ens] verschillende Aneta-telegrammen is te M[a]nado, Batavia, Soerabaja en elders door [de] Menadoneezen het feit dat de Minahassa th[ans] 250 jaar onder Nederlandsch gezag staat [op] verschillende wijzen met spontanen geestdr[ift] herdacht. Feestelijkheden, redevoeringen [enz.] legden ondubbelzinnig getuigenis af dat de[ze] Indonesiërs niets liever verlangen dan tot [in]

lengte van dagen met Nederland vereenigd te blijven.

H. P. Mirandolle †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 80 jaar, overleden de heer W. H. P. Mirandolle, gep. kapitein der Inf. van het O.-I. leger.

Zendingswerk in Indië. Na zijn terugkeer uit Ned.-Indië, waarheen hij een studiereis had gemaakt, heeft Dr. K. J. Brouwer, zendingsdirecteur te Oegstgeest, te Doetinchem de eerste van een serie lezingen gehouden, die hij over het zendingswerk in Indië hier te lande hoopt te geven. — De N. Rott. Ct. van 10 Jan., Avondbl. B, bevat van die eerste voordracht een beknopt overzicht.

Directeur van Justitie. Bandoeng, 12 Jan. (Aneta).[1] Volgens de Preangerbode heeft Mr. J. J. Schrieke den post van Directeur van Justitie aangenomen.

Voorbereiding volkstelling 1930. Met ingang van 1 Jan. is ingesteld een tijdelijk kantoor voor de volkstelling in 1930; met de leiding is belast het hoofd van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, Prof. J. van Gelderen, en met het secretariaat de controleur B. B. Dr. W. Brokx. (Aneta).

Medisch onderwijs in Ned.-Indië. In een op 18 Januari te houden vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage zal Prof. J. Boeke eene voordracht houden over „Medisch onderwijs in Ned.-Indië". Artsen, Indischartsen en hulpkrachten. Verband der verschillende hoogescholen.

Generaals-benoemingen. Bij Kon. Besluit zijn benoemd bij het leger in Ned.-Indië met ingang van 2 Febr. a.s. tot generaal-majoor: bij het wapen der infanterie de kolonel A. van de Water; bij het wapen der artillerie de kolonel G. C. J. Bodde.

Inspecteur Artillerie O. I. leger. De generaal-majoor inspecteur van het wapen der art. bij het O. I. leger zal binnenkort den dienst met pensioen verlaten. De vorengenoemde generaal Bodde wordt zijn opvolger.

H. Adam † Te 's-Gravenhage is op 55-jarigen leeftijd overleden de heer H. Adam, oud-administrateur der thee-onderneming Pasir Nangka.

Met pensioen. De majoor der Inf. van het O. I. leger N. E. C. I. D. Buno Heslinga heeft, met ingang van 2 Jan. den dienst met pensioen verlaten.

Onderscheiding. Bij Kon. Besluit is benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau, Ir. A. J. H. van Leeuwen, hoofd van de afd. Radiotechniek van het bedrijf der Post-, Telegr.- en Telef.-dienst in Ned.-Indië.

De radio-telefonische verbinding met Indië. De draadlooze telefoonverbinding van Nederland en Indië is den 8en Jan. officieel geopend, in Nederland door de Ministers van Waterstaat en Koloniën, in Indië door den Gouverneur-Generaal, in tegenwoordigheid o.a. van de leden van den Raad van Indië en de Departementshoofden.

Pokken te Siboga. Seinde Aneta d.d. 31 Dec. dat in Baros een hevige pokkenepidemie was uitgebroken (200 gevallen waarvan 90 doodelijk), datzelfde persbureau meldde eenige dagen dat de ziekte ook te Siboga (eveneens op de Westkust van Sumatra) is geconstateerd (24 gevallen, waarvan 2 doodelijk).

Postvlucht Java-Nederland. Den 9en Jan. heeft het postvliegtuig P.H.-A.E.N. (bemanning Duimelaar, Frijns en Bruynestein) de terugtocht naar Nederland aanvaard. Tot heden (Wo. 16 Jan.) was de reis zeer voorspoedig. Indien het verdere verloop van den tocht even gunstig blijft, wordt het vliegtuig reeds a.s. Zat. 19 dezer op Schiphol verwacht.

Indien bij aankomst te Konstantinopel uit de weerberichten mocht blijken, dat door slecht weer vertraging op de verdere Europeesche route te verwachten is, zal men de post per trein naar Amsterdam zenden, om de verkregen belangrijke tijdwinst van de reis niet ongedaan te maken.

Schip vergaan. Batavia, 10 Jan. (Aneta). De Soenagei Gerong, toebehoorende aan de firma Volker te Blinjoe, is ten zuiden van Patjitan vergaan. De opvarenden zijn gered.

W. J. Hooyberg. Te Amsterdam is op 37-jarigen leeftijd overleden de heer S. N. J. Hooyberg, gezagvoerder bij de Kon. Paketvaart Mij.

Noodweer en storm. Makassar, 11 Jan. (Aneta). De spoorbaan tusschen Makassar en Soengoe Minasé is door een bandjir over $1\frac{1}{2}$ kilometer weggeslagen. Zware regens en stormen veroorzaakten mede ongelukken. Een vrouw werd gedood.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de N. Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Parlementaire Belangstelling voor Ind. Kunst.

Tijdens de behandeling der Begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1929 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is door mevrouw Mr. B. Bakker-Nort in de middagvergadering van 20 December j.l. o.m. het volgende gesproken:

„Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik ten slotte op dit late uur aan het woord kom, dan wensch ik te spreken over een punt, dat nog niet behandeld is. Door verschillende sprekers is er op gewezen, dat wij eerbied behooren te toonen voor de oude inheemsche cultuur en religie in Indië, vooral ook bij het onderwijs aan de Indische jeugd.

„Een der sprekers heeft er zich over beklaagd, dat de Nederlandsche beschaving zoo weinig haar stempel heeft gedrukt op de inheemsche samenleving. Veel minder bijv. dan de Hindoesche cultuur, waarvan schitterende bouwwerken op Java getuigenis afleggen. Misschien moeten wij ons daarover niet beklagen wat betreft de inheemsche volkskunst. Was deze onder Westerschen invloed gekomen, dan zou deze misschien, evenals de Europeesche volkskunst, door de industrie overmeesterd en dus als artistieke productie vermoord zijn. Of wellicht hadden wij gekregen een Indische massa-productie voor de Europeesche markt, zooals bijv. de Japansche export-artikelen, die met kunst niets meer uit te staan hebben.

„Hebben wij dus de verdienste, dat wij niet den slechten smaak hebben gehad den aangeboren kunstzin der Indonesiërs door Westersche imitatie en techniek te vervalschen, in een ander opzicht zijn wij niet vrij te pleiten van schuld.

„In zoover, dat onze onthouding van inmenging met de Indische kunstnijverheid meer voortspruit uit gebrek aan waardeering, dan uit eerbied voor de Oostersche schoonheid, die o.a. ook in plastiek, muziek en zang tot uiting komt.

„Het heeft wel lang geduurd, eer wij in Nederland oog kregen voor de volkskunst der Inlanders. En als wij niet oppassen, loopt deze gevaar uit te sterven.

„Met waardeering wil ik de aandacht er op vestigen, dat het de heer F. W. van Eeden is geweest, de toenmalige directeur van de Maatschappij van Nijverheid, die al in 1883 op dit gevaar gewezen heeft en die toen al vroeg, een enquête in te stellen in Indië naar de voortbrengselen van de volkskunst. Het heeft lang geduurd voor dit onderzoek plaats vond. En het was merkwaardig, dat toen van de meeste bestuursambtenaren het antwoord kwam, dat er geen volkskunst bestond in hun districten.

„Eerst later, toen wij in 1898 de tentoonstelling van vrouwenarbeid in Den Haag kregen, heeft de Indische volkskunst-inzending groote aandacht getrokken. Mede naar aanleiding daarvan werd op initiatief van kolonel Van Zuylen opgericht de vereeniging „Oost en West", en later de dochtervereeniging „Boeatan", welke reeds 25 jaar lang in het gansche land tentoonstellingen en lezingen houdt over Indische kunstnijverheid. Overal wordt belangstelling en bewondering gewekt voor de prachtige Indische handwerkproducten. Talrijk zijn dan ook de Hollandsche milieus, waar fraai vlechtwerk, het zacht als goud glanzende koper of de warm-getinte Indische weefsels vormen „a thing of beauty, a joy for ever".

„Wat doet de Regeering nu om die interessante Indische volkskunst te behouden? Eigenlijk bitter weinig. Er is in Indië thans één ambtenaar voor handarbeid. Verder zijn er een weef- en een gamelan-dansschool opgericht in de Vorstenlanden, omdat ook in Javaansche kringen door het opbloeiend nationaliteitsgevoel meer en meer liefde komt voor de eigen kunst en het sierhandwerk.

„In de Memorie van Antwoord heeft de Minister geschreven, dat wordt overwogen de stichting van een centraal instituut voor de kunstnijverheid.[1]) Ik waardeer dat zeer, maar hoop, dat daarmee wat haast zal worden gemaakt. Er is hier *periculum in mora.* Het gevaar dreigt, dat als de Regeering niet spoedig ingrijpt, heel veel van de mooiste en meest poëtische uitingen van het Indische volksleven in de toekomst zullen uitsterven en verloren zal gaan.

„De tegenwoordige Landvoogd blijkt volgens zijn veelbesproken rede op Bali, groote waardeering te bezitten voor de Inheemsche cultuur. Daarom zou van dezen bewindsman het initiatief kunnen uitgaan tot bevordering van de Indische kunstnijverheid.

„Misschien zou een van de eerstvolgende conferenties van den Gouverneur-Generaal met de residenten gebruikt kunnen worden om daarop eens te wijzen.[2]) Er zouden b.v. in de centra van de verschillende takken van volkskunst tentoonstellingen en cursussen kunnen worden gehouden, waardoor de belangstelling van het volk in de eigen kunstnijverheid wordt opgewekt. Ook van de zijde van de bestuursambtenaren zou wat meer belangstelling kunnen worden betoond. Dat zijn allemaal middelen, die weinig of geen geld[3]) behoeven te kosten. Nog eens, Mijnheer de Voorzitter, er is haast bij deze zaak. Er zal in 1931 in Parijs een groote internationale koloniale tentoonstelling worden gehouden, ook van Aziatische kunst. Daarop behoort Indië met zijn prachtige weefsels, zijn religieuze muziek en zang, zijn koper- en houtsnijwerk, waardig vertegenwoordigd te zijn. Laten deskundige mannen en vrouwen in Indië een selectie houden van hetgeen op dit gebied behouden en ontwikkeld behoort te worden. Ik hoop, dat de Minister het belang daarvan zal inzien en in deze richting werkzaam zal zijn."

Mogen deze behartigenswaardige woorden niet zonder uitwerking blijven, vooral in Indië!

In de hoogste kringen hier vinden zij stellig weerklank. Uitte niet onlangs nog H. M. de Koningin-Moeder in het persgesprek ter gelegenheid van Haar Jubileum tegen mevr. Itali—van Embden Hare groote verwondering over de zeer weinige belangstelling door Nederlanders voor Indië aan den dag gelegd, besluitend met de hoopvolle vraag: „Maar het wordt al beter, vindt u ook niet?"

Als sprekend bewijs dezer beterschap mogen zeker ook wel gelden:

De Indische Jubileum-Gesehenken.

Want behalve de som van *f* 110.000, welke uit Indië aan H. M. ter beschikking werd gesteld voor philantropische doeleinden en een zeer oude Chineesche vaas, aangetroffen diep in de binnenlanden van Borneo, bestonden die geschenken uit fraaie voorwerpen van Indonesische volkskunst: een groot kamerschut, waarvan echter nog maar alleen de teekening kon worden gezonden, daar het niet gereed is kunnen komen, hoewel een 18-tal bekwame houtwerkers er al gedurende vele maanden aan werken. Het is bestemd voor de Witte Zaal van het Paleis te Soestdijk.

Voorts een antieke kist met fraai koperbeslag, een groot zilveren blad (Palembangsch) op voetstuk, een zilveren „gendi" (waterkan) op zilveren blad en afgedekt door een kleiner zilveren blad, dat een zilveren kom draagt. Ook dit geheel is zuiver inheemsch drijfwerk en hetzelfde kan gezegd worden van een ovale zilveren bonbondoos (Atjehsch).

Van de afzonderlijke geschenken, welke aan die, door het Indische hoofdcomité aangeboden, zijn toegevoegd, verdient in de eerste plaats vermelding een door Z. H. den Sultan van Djokjakarta geschonken zware bronzen gong, opgehangen aan een in de ateliers van den Djokiaschen kraton vervaardigden, kunstzinnig bewerkten, djatihouten standaard, zoomede een beeldje, *Dewa Ngoerah Agoeng,* geschenk van den regent van Gianjar (Bali), een door Raden Ajoe Soedirowinoto aangeboden gebatikte zijden doek, vervaardigd in de werkplaats van de firma S. E. Gobée en Co. te Djokjakarta, en een tweetal geweven doeken *(ragi-idoep)* aangeboden door het gemengd koor van Pearadja in de afdeeling Bataklanden der residentie Tapanoeli,

[1]) De bedoeling is zeker, dat de werkzaamheid van dit Centraal-Instituut zich uit zal strekken over de verschillende centra van Indonesische volkskunst? — Red.

[2]) Bedoelde Conferentie moet onlangs hebben plaats gehad. Is dit onderwerp toen ter sprake gebracht? — Red.

[3]) Al zou er, om het goed aan te pakken, betrekkelijk veel geld mee gemoeid zijn, dit zou zeker niet beter besteed kunnen worden. Zonderen thans niet enkele cultuurondernemingen een deel van hun winst af om ten bate der inheemsche bevolking te worden benut? Met bevordering der kunstnijverheid zou zij stellig gebaat. — Red.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA

alsmede een geschenk aangeboden door „Boeatan", bestaande uit een zilveren kom, fijn Javaansch drijfwerk, vervaardigd in de „Kaboepatèn (woning) van den Regent van Tegal, R. A. Reksonegoro, onder leiding van diens kunstzinnige echtgenoote, een zuster van wijlen R. A. Kartini.

Javaansche Kunstavond

op *Zondag 20 Januari a.s.* in de groote zaal van „Pulchri Studio", Den Haag, van 8—10.30 u., door „Ardjoena". (Javaansch gezelschap: voordracht, tooneel, zang en dans).

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Genève.

Ook Dr. M. van Blankenstein (*Villanus*) is van oordeel dat te *Genève* vroeg of laat beslist zal worden over allerlei dingen, die voor ons koloniaal rijk van het grootste *economische* en *politieke* belang zijn (*Bat. Nwsbl.* 7/12). Als Genève in zake heerendienst en poenale sanctie besluiten neemt, zouden wij *z.i.* ons daaraan niet kunnen onttrekken, onverschillig hoe groote schade daaruit voor Ned.-Indië zou voortvloeien. Want veel noodlottiger dan deze schade zou het zijn, als wij, als koloniale natie, dien roep kregen achterlijke toestanden, die door de wereld veroordeeld zijn, te handhaven. De openbare meening in de wereld is bemoeizuchtig geworden. Wij zijn het ook, wanneer het anderen betreft. Zelfs groote mogendheden houden daar rekening mede; *voor kleine staten*, die een zwaren last van verantwoordelijkheid te dragen hebben, en tevens een last die hen door vele grooten wordt benijd, *is het heelemaal niet meer mogelijk, de opinie der wereld te verwaarloozen*. Het is niet gunstig voor onze reputatie, als de anderen een uitspraak zouden doen, die een veroordeeling bevatte van eenige, in onze koloniën bestaande instelling. De andere koloniale mogendheden hebben dat minder dan wij te vreezen. Niet omdat de toestand bij ons slechter is; integendeel. Wij moeten niet zoo onbescheiden zijn te denken, dat bij ons alles beter en vriendelijker is dan in andere koloniën. Sommige Nederlanders hebben daartoe een zekere neiging. Maar tegenover goede dingen in de best beheerde vreemde koloniën, staan weer andere goede dingen bij ons. Wij worden in de buitenwereld niet zoo vaak over ons koloniaal beheer geprezen als velen onzer denken. Wij worden zelfs heel vaak scherp gecritiseerd, verdiend soms, maar veel meer onverdiend. Zij, die prijzen, zijn heel dikwijls de kundigsten in deze dingen. Een zich tegen ons richtende openbare meening is dus niet onvoorwaardelijk te beschouwen als gerechtvaardigd of zelfs maar als verklaarbaar. Maar als zij er is dan is zij een realiteit, waarmede wij geducht rekening moeten houden. Dan is een der grootste gevaren ontstaan, die onze positie als koloniale mogendheid kunnen bedreigen. Daarom is in ons verdedig... stelsel der koloniën goede voorlichting te Ge... het voorkomen van verkeerde beoordeelingen... der belangrijkste maatregelen. Verwaarloozing... het terrein te Genève zou een der bedenkelij... vormen van plichtsverzaking kunnen blijken... wij in de bewaking van onze koloniale bela... zouden kunnen begaan.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nw...* (6/12 „Genève"; „De stemming te Moskou"; ... na en Japan"), de *Java-Bode* (6/12 „Nederland... China", W. J. Oudendijk; 7/12 „Engelsch oo... over Ned.-Indië"), het *Soer. Hbl.* (3 en 7/12 ... Britsch-Indië"), *De Loc.* (5/12, blz. 55 „Het ... Oosten"; 8/12, blz. 53 „Scheepvaart en dui... belasting"), de *Deli Crt.* (14/12 „Het Belg... kroonprinselijk paar bezoekt Ned.-Indië") en *Sum. Post.* (13/12 „Mesopotamië en de Hedzja...

De Minahassa.

Den 10en Januari 1929 was het 250 jaar gel... sinds de dorpshoofden van Menado het verma... contract sloten met de „Nederlandsche g'octroy... de Oost-Indische Compie", waarbij zij zich pl... ten onder het gezag der Compagnie. *Z.* verl... het *Soer. Hbl.* (1, 4 en 7/12, 3de bl.) e.e.a. uit ... *„Twee en een halve eeuw onder Holland's v...* Alles bijeen, kan er bij de herdenking van deze ... beurtenis voor beide partijen aanleiding zijn ... erkentelijkheid. Voor Nederland: omdat dit ... gebied won met eene bevolking die, zeker niet ... minst door hare soldateske eigenschappen, ... zeer belangrijk aandeel heeft gehad in de vestig...

en handhaving van ons Gezag in den ganschen Archipel. Maar ook op het gebied van den vreedzamen arbeid leverde de Minahassa veelal bijzonder gewaardeerde krachten, die overal in Indië werkzaam zijn. Inderdaad, de aanduiding der Minahassa als *Holland's twaalfde provincie* is er eene, welke kenmerkend is voor den geest van saamhoorigheid met Holland, welke onder dat volk heerscht. Er mag den laatsten tijd een wolkje zijn opgekomen aan den anders zoo klaren hemel, men mag hopen dat ook dit één der dingen zal zijn, welke voorbij gaan. Men moet met groote belangstelling kennis nemen van de geweldige veranderingen, welke zich in niet langer dan eene eeuw voltrokken. *Aan gene zijde:* eene bevolking, die slaven slachtte en een speciaal verbod tegen het eten van menschenvleesch noodig maakte... thans een volk, dat tot het meest ontwikkelde van dezen Archipel behoort en wiens zonen in menig opzicht ook op het gebied der wetenschap een goed figuur maken. *Aan deze zijde:* de „Edele" Compagnie, die eigenlijk met het rapier in de vuist de volken dwong tot afgifte hunner producten tegen geringen prijs... thans eene Regeering, welke een beleid voert dat aan zeer hooge eischen van rechtvaardigheid, humaniteit en geschiktheid beantwoordt. Zeker, er zijn ook later nog vele fouten gemaakt, doch hij die heenziet over de details, heeft te constateeren, dat beide partijen reden hebben tot groote voldoening.

De *Java-Bode* schrijft over „Snouck Hurgronje contra Colijn" (5/12) en „Vrijzinnig Qoran-commentaar" (11/12), het *Soer. Hbl.* over „De agrarische wetgeving in de Vorstenlanden" (4/12) en „De Kol. Bank in de Djampangs" (5 en 6/12).

De nieuwbenoemde Gouverneur van Curaçao, Ir. L. A. FRUYTIER, heeft vóór zijn vertrek een bijeenkomst gehad en besprekingen gevoerd met 't Dagelijksch Bestuur en eenige Leden van de West-Indische Commissie onzer Vereeniging

(Op de foto, waarvan het cliché welwillend werd afgestaan door de Nwe Rott. Crt., ziet men: *zittend*, van links naar rechts, de H.H. Dr. H. D. Benjamins, F. van Peski, Gouverneur Fruytier, R. Zuyderhoff (Alg. Voorzitter van O. en W.) en F. H. A. van der Brugh. *Staand:* de H.H. Fred. Oudschans Dentz, F. H. W. J. R. Logeman, Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg en Prof. J. A. Grutterink).

De spelling in Indië.

Het „Alg. Ind. Dgbl." (*Bat. Nwsbl.* 5/12) hoopt, dat het Dep. van Onderwijs en Eeredienst te Batavia eens ernst zal maken met *de spelling in Indië*. Er heerscht hier *anarchie op dat gebied*. Leeraren in het Nederlandsch hebben er geen bezwaar tegen om allerlei ongeregeldheid te permitteeren op het stuk van de hanteering der Nederlandsche taal. Maar al te velen zijn er onder hen, die meenen dat hun ambt hun de vrijheid laat de jeugd der middelbare scholen op te voeden in ongebondenheid inzake de spelling, alsof het eenig doel van het middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs ware, aanstaande studenten op te leiden voor de colleges van hen, die vurige propagandisten zijn van een vereenvoudigde spelling. Het is bij het Dep. v. Ond. bekend, dat men in Nederland klaagt over de slordigheid van vele leerlingen, afkomstig van de Indische middelbare scholen. Die slordigheid heeft men natuurlijk ook geconstateerd in de wijze, waarop deze jongelieden de Nederlandsche taal in geschrifte hanteeren. Waarschijnlijk weet men in Nederland niet, dat op dit stuk *de slordigheid in Indië geleerd* wordt. Door alle leeraren — zou het blad niet graag willen beweren. Doch eerbied voor dit deel van het onderwijs is er maar al te weinig. Oók bij de leeraren in andere vakken, onder wie er zijn, die op mishandeling der taal in opstellen of uitwerking van vraagstukken niet letten, „omdat Nederlandsch hun vak niet is." Een vrijmoedigheid in het omspringen met onze taal is in Indië, waar zoo ontzaglijk veel moeite gedaan wordt om haar goed te leeren aan duizenden jongens en meisjes, zeker nog minder oirbaar dan in Nederland-zelf.

Belawan en Medan.

Na zijn bezoek aan Sumatra's Oostkust schrijft de heer *Wybrands* in het „N. v. d. D." (*Deli Crt.* 12/12) over Belawan en Medan. In bijna twaalf jaren was de schrijver niet te *Belawan* geweest en hij stond verbaasd over den vooruitgang der plaats! Geen kleine loodsjes meer op wankele steigers; breede kaden zag hij, met ruime hangars met de nieuwste hulpmiddelen. De groote mailbooten (de „P.C. Hooft" van 14.000 ton) behoeven niet meer buiten te wachten bij het lichtschip, tot de „Janssen" passagiers en post van boord haalt, maar stoomen, zij het ook langzaam, naar binnen en meeren aan de kade. Dat dit eene ontzaglijke verbetering is, dat het *eene omkeering* beteekent voor Noord- en Oost-Sumatra, ja, *voor geheel Sumatra*, het begin eener nieuwe periode van ontwikkeling en welvaart, behoeft wel geen betoog. Als kolen- en olie-station heeft *Sabang*, ook wegens de geringe kosten voor aanloopende schepen, tot nog toe reden van bestaan. Maar indien *Belawan* voortschrijdt op den weg van ontwikkeling als tot nu; indien ook daar stook-olie verkrijgbaar wordt gesteld, de kosten van het aandoen worden verminderd, dan zal deze haven met haar reusachtig achterland Sabang weldra naar de kroon steken en overbodig hebben gemaakt.

Medan is eveneens zeer veranderd: vooruitgegaan in vele opzichten, terwijl het in andere opzichten wat van zijne originaliteit, van zijne Urwüchtigkeit heeft ingeboet. Het is eene ordentelijk levendige, quasi Europeesche, welvarende Provinciestad geworden. In stede van stoere tabakkers, met de toetoep-jas open, den blooten nek gebronsd door de zon, de broek in de sokken, met een eeuwigdurenden dorst en een niet minder sempiternen pret-in-hun-leven, zooals die voor 35 jaren op *Hari Besar* de straten en de hotels vulden, ziet men thans in deftig-onberispelijke dancings gebrilde jonge mannen met jonge dames charlestonnen. Het Medan van heden is „netter". Maar de heer *Wybrands*, verstokt conservatief en reactionnair, prefereert het oude, dat ruwer was, maar oprechter; minder „beschaafd", maar eerlijker, waar even hard gewerkt en zeker niet minder van harte gefuifd werd.

Het Insulinde-rapport [1]).

De ziekte aan boord van de „Insulinde", die een aantal slachtoffers maakte en geruimen tijd in het centrum van veler belangstelling stond, zal nog eenigen tijd de publieke aandacht vragen. Thans maakt *De Loc.* (7/12, blz. 19) melding van de beschouwingen, die in het „Geneesk. Tijdschr. voor Ned.-Indië" aan deze zaak worden gewijd: het *„Indische contra-rapport"* van vijf Bataviasche geneesheeren. De conclusie der Java-medici blijft dat de ziekte geen roodvonk is geweest, doch een ernstige septische angina, zooals die de laatste tijden herhaaldelijk op tal van schepen is geconstateerd.

Het moet den hoofdredacteur van de *Deli Crt.* (15/12) als toeschouwer en lid van het groote reizend publiek tusschen Indië en Nederland uit de pen, dat de afdoening der Java-medici van een ernstig advies der hoogleeraren Flu, Kan en Koolemans Beynen, inzake een zoo belangrijk onderdeel als *de hygiënische en medische verzorging aan boord van onze steeds groeiende mailschepen*, hem ernstig teleurstelt. Het is ook de indruk van het Indische publiek, hoe dankbaar het verscheidene scheepsartsen ook is voor ondervonden hulp en levensredding, dat er op dit gebied nog iets verbeterd kan en moet worden. Ernstige bestudeering van het vraagstuk dient aanbevolen te worden. De hoogleeraren-commissie heeft een schema gegeven; in de practijk zal dit niet gemakkelijk te volgen zijn. Reeds thans zijn *scheepsartsen* zeer moeilijk te krijgen; gelet op het ambt is dat begrijpelijk. Maar dat neemt niet weg, dat er middelen moeten bestaan om dat grondig te veranderen. De reederijen, die er niet tegen opzien om tonnen gouds ten koste te leggen aan de verfraaiing van hun schepen en aan de moderne verzorging en huisvesting van hun passagiers, zullen ook de middelen weten te vinden om dit moeilijke vraagstuk op te lossen. Het is de groote verdienste van het hoogleeraren-rapport dat dit vraagstuk met klem naar den voorgrond is geschoven. Het antwoord der vijf Batavia-medici mag er niet toe leiden, dat het nu weer naar den achtergrond verdwijnt. Daarvoor is het *een bij uitstek vitaal belang voor onze reizende bevolking.*

Het *Soer. Hbl.* (5/12, 4de bl.) schrijft over „De Overheidszorg voor Volksgezondheid", *De Loc.* over „Kanker" (3/12, prof. dr. J. J. van Loghem), „De lepra te Amboina" (7/12), „Moderne toovenaars" (blz. 20) en „Ziekten en sterfte in Indië" (blz. 31).

Kabeltransport in Indië.

Een ernstige studie is gemaakt van de mogelijkheid om den *suikerafscheep via Parangtritis* aan het Djokjasche Zuiderstrand te verwezenlijken. De beide Duitsche firma's Bleichert en Pölig, experts op het gebied van *kabeltransport*, garandeerden ten slotte de mogelijkheid van afscheep aldaar. Achter de zware branding, die daar staat, zal een vast punt in zee aangebracht moeten worden (b.v. door middel van pontons, die tot zinken worden gebracht), groot genoeg om aan meerdere schepen tegelijk gelegenheid tot meren te bieden. Vanaf het strand zal dan per kabelbaan het te verschepen product over de branding heen kunnen worden gevoerd. Speciaal voor *de suikercultuur in het gewest Djokjakarta* is dit — mede in verband met de huidige marktprijzen — van een zeer groot belang. In het gouvernement Djokjakarta wordt jaarlijks f 1 millioen betaald aan het suikertransport naar Semarang. De bouw van een afscheepgelegenheid te Parangtritis komt op datzelfde bedrag te staan. De

[1]) Zie ook de rubriek O. en W. Ind. Litt. overzicht in dit Nr. van het K. W.

LEIDEN

plannen naderen hun voltooiing. *(Bat. Nwsbl.* 5/12).

De geëlectrificeerde kabelbaan van de onderneming Balekembang (Soekaboemi) naar de zusteronderneming Sindangsari, aangesloten op het Gebeo, is den 1sten Dec. officieel geopend *(Soer. Hbl.* 3/12). De lengte van de baan is 4.221 K.M. De oude baan was van het monokabeltype, een draagtrekkabel, welke reeds bestond in 1914, met een stijging van het laagste punt op 2000 voet tot 3800 voet als hoogste punt. De baan is thans geheel electrisch aangesloten en wordt gebruikt voor het transport (in 40 min.) van het natte theeblad van Balekembang naar Sindangsari, waar het gedroogd wordt.

Nieuw-Guinea. De Sangir-eilanden.

Een „Gesting-kolonist" geeft in *De Loc.* (6/12) „Waarschuwingen en Wenken" betreffende de *Nieuw-Guinea-kolonisatieplannen.* Voor de eerste tien of twaalf gezinnen, die een kern moeten vormen, is het zeer aan te bevelen, dat zij aan de vijf volgende *strenge eischen* voldoen: 1. Langjarige cultuurpraktijk. 2. Sterk gestel; keuring door een geneesheer. 3. Doorzettingsvermogen en karaktereigenschappen. 4. Een kapitaal van *f* 12.000. 5. Leeftijd tusschen 25 en 45 jaar met liefst een groot gezin.

Dat tot het slagen van blanke volksplantingen in tropisch en sub-tropisch klimaat veel wordt bijgedragen door groote gezinnen, is bewezen in Z.-Afrika, Kenya, Brazilië enz. Veel arbeidsloon wordt daardoor uitgespaard.

Het *Bat. Nwsbl.* (24/11 en 8/12 „Br. uit de Groote Oost") geeft een verhaal over *de Sangir-eilanden* (boven Menado). Het eilandenrijk is, uit *toeristen-oogpunt,* vermaard om zijn natuurschoon, zijn vuurspuwenden berg Awoe en zijn orchideeën. De Sangireesche schoonen dansen met de meeste gratie de moderne dansen. De Sangireezen zijn een apart volkje op zich zelf en een kennismaking is meer dan de moeite waard, waartoe de Kon. Paketv. Mij. enkele malen per maand een schoone gelegenheid biedt. De trip duurt zes dagen en is vol afwisseling. En als men te Taroena, Tamako, Oeloe, Petta, Tagoelandang aan wal stapt in de vriendelijke negorijen, temidden van een vriendelijk volkje, dat nieuwsgierig met belangstellend oog de reizigers uit de verre streken beschouwt, vergete men vooral niet een bezoek af te leggen bij de zelfbestuurders en hunne beminnelijke, voor het meerendeel te Batavia Europeesch opgevoede echtgenooten (Bokki's), want men kan er zeker van zijn met groote hartelijkheid in hun gastvrije comfortabele woningen te worden ontvangen.

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „Het Diëng-plateau" (24/11 en 1/12) en „Korintji" (6 en 7/12, Villanus), *De Sum. Post* wijst op „De tegenstellingen in de zending" (13/12, 2de bl.).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Overheidsbemoeienis met den Chineeschen handel.

In de Chineesche perswereld in Indië zijn de gemoederen danig in beroering gebracht doordat het tot de P.E.B.-groep behoorende Chineesche lid van den Volksraad Yo Heng Kam in dat college de wenschelijkheid te kennen heeft gegeven om het kantoor voor Chineesche zaken zich te laten bemoeien met de handelsaangelegenheden der Chineezen in Indië. Een ander Chineesch lid heeft zich daartegen verklaard en de meeste bladen zijn het met deze laatste eens over deze zaak.

De *Han Po* vindt het denkbeeld van Yo Heng Kam eigenaardig en zegt dat het getuigt dat hij, ofschoon een Chinees zijnde, de gevoelens en de gewoonten der Chineesche handelaren niet kent en niet heeft kunnen vermoeden dat zijn denkbeeld door hen fel bestreden zou worden.

Dat de Chineesche handelaren niet met het voorstel zouden instemmen, was gemakkelijk te voorzien, want eenige jaren geleden hebben zij groote bezwaren geopperd, toen bekend werd dat de Regeering voornemens was de boekhouding der Chineesche handelaren te doen reorganiseeren. Zij wenschen niet dat er toezicht wordt uitgeoefend in hun handelsaangelegenheden, waarin zij zich volkomen vrij wenschen te gevoelen.

Panorama is het insgelijks niet eens met den heer Yo Heng Kam en zegt dat hij het denkbeeld geopperd heeft omdat hij den Chineeschen handel van zekere zijde bedreigd acht. Iedereen weet — gaat het blad voort — dat hiermede bedoeld wordt een buurstaat van China, waarmede de handelsrelaties verbroken zijn. (Dit is Japan — Red.) De Chineezen verbraken die betrekkingen in het volle besef van de risico die er aan verbonden is. Ook weten zij dat de Hollandsche Regeering niet sympathiek staat tegenover die daad en dat zij zelfs journalisten, die er propaganda voor maakten, verbande. Men zou dus dwaas doen door bij de Regeering bescherming te gaan vragen tegen een vijand, dien men zich zelf gekozen heeft.

De heer Yo Heng Kam — zoo luidt het verder — zoekt bescherming voor een dreigend gevaar. Hij gedraagt zich als een hond die wegkruipt uit vrees voor slaag. Zulk een houding kunnen de Chineezen niet goedkeuren. Zij wenschen geen bescherming van de Regeering tegen „een zekere zijde". Men denkt een protestvergadering te beleggen tegen dat denkbeeld, opdat de Chineezen niet door de Europeanen worden uitgelachen en niet beschouwd zullen worden als laffe kleine kinderen.

De *Perniagaän* zegt dat wat door genoemd Volksraadslid van de Regeering gewenscht wordt, eigenlijk behoort tot het werk van de Chineesche handelsvereenigingen. De Europeesche handelsvereenigingen wachten ook niet op officieele mededeelingen, doch trachten te voren te weten te komen, welke plannen het Gouvernement heeft om geen nadeel te ondervinden van Gouvernementsbepalingen.

Om de zoete suiker.

De redactie van de *Bintang Timoer* bestrijdt een artikel van het „Nieuws van den Dag", getiteld „Een waarschuwend woord uit de desa", waarin de schrijver zegt, dat de rijstproductie der Javanen alleen aanmerkelijk is op te voeren als men een afdoend middel kan aanwijzen om den aard en de arbeidsliefde van Kromo-tani in een goede richting te leiden. De redactie haalt eenige voorbeelden aan, welke aantoonen dat Kromo wel hard werkt en in den landbouwvoorlichtingsdienst een goede leiding heeft en dat toch zijn padi-opbrengst met den dag minder wordt. Zij concludeert dan dat, waar geen „suiker" is, de padi-opbrengst groot is en omgekeerd.

De poenale sanctie.

Een zekere „Mr. dr. S." heeft in de *Soeloeh Rajat Indonesia,* het orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja een reeks artikelen over de poenale sanctie gegeven, die hij besluit o.a. met te wijzen op de groote moeilijkheden die de contractanten ondervinden als ze zich bij de inspecteerende ambtenaren willen gaan beklagen en op de explosies van opgekropt leed en wrok. Dan is de rechtspleging ook niet ten gunste van de koelies en hieruit blijkt welke enorme macht het kapitaal heeft. Aangezien Regeering, Volksraad e.a niet bij machte schijnen dezen slechten toestand te verbeteren, is het de taak der nationale leiders hun arme, elken dag met straf bedreigde rasgenooten uit de ellende te trekken. Zij moeten niet terugdeinzen voor den heftigen tegenstand van het kapitaal, willen zij niet als „onrijp" worden gekwalificeerd.

Elders in hetzelfde blad wordt gezegd dat door de ondernemingsdoktoren ter Oostkust van Sumatra wordt beweerd dat de poenale sanctie niet kan worden afgeschaft, omdat zij een waarborg is voor de goede en degelijke geneeskundige verzorging der koelies. Hiertegen verklaart het blad, dat die verzorging alleen in zooverre goed is dat de koelies geschikt blijven voor hun arbeid. Gewezen wordt op de slechte behuizing en in het algemeen gebrekkige zorg voor de sociale aangelegenheden (? — Red.).

Diversen.

Matahari Indonesia te Medam maakt er attent op dat de „geldmenschen" in de Noordkust van Atjeh „hun vleugels beginnen uit te slaan". Na de Oostkust van Sumatra zal Atjeh het moeten verduren. Niemand heeft er de schuld aan — zegt het blad wijsgeerig — het is de wil van de natuur. Den zelfbestuurders wordt verzocht gronden in de nabijheid van de kampongs te reserveeren voor den landbouw van de bevolking en haar nakomelingen.

Een ander artikel in dat blad geeft een staal van wat het noemt „verdeel- en heerschpolitiek". Naar aanleiding van een bericht in de *Deli Courant,* dat in de toekomst de voertaal op de scholen voor kinderen van contraktkoelies in plaats van Maleisch, zooals tot dusverre het geval was, het Javaansch zal zijn, verklaart het blad dat dit niet anders beoogt dan dat de Javaansche kinderen zich op een afstand zullen houden van de Maleische kinderen en daardoor ver worden gehouden van het eenheidsgevoel.

De *Pewarta Deli* te Medan heeft het over het door het Volkraadslid Soangkoepon gedaan verzoek tot instelling eener commissie tot onderzoek naar de bevolkingsrechten in verband met uitgegeven erfpachtsgronden ter Oostkust van Sumatra. De Regeering zou hierop geantwoord hebben dat zij een dergelijke commissie overbodig acht, doch de redactie verklaart er van overtuigd te zijn dat bedoelde commissie inderdaad noodig is. In verschillende latere nummers wordt hetzelfde onderwerp verder besproken, terwijl een open brief „aan het volk" is opgenomen, waarbij de betrokken bevolking verzocht wordt haar stem te doen hooren. Opgewekt wordt tot het verzamelen van adressen en ze op een lijst aan de redactie aan te bieden.

In een ander artikel zegt hetzelfde blad dat het accoord gaat met de mededeeling van de Regeering in den Volkraad, dat de volksleiders verantwoordelijk zijn voor hun woorden en voor de werking daarvan. Het wordt echter voor de Regeering gewenscht geacht om, ten einde niet eenzijdig te zijn, te onderzoeken waarom het volk luistert naar (misleid wordt door) de volksleiders. Er moeten zeker redenen voor bestaan.

De *Bintang Timoer* releveert een uitspraak van „de Courant", waarin gezegd werd dat de populariteit der non-coöperatieve vereeniging P. N. I. (Partij Nationalist Indonesia) grooter wordt door toedoen van bestuur en politie, waardoor de P. N. I. zelfs in de verste desa's besproken wordt. Ir. Soekarno, een der voormannen, moet aan een medewerker van het blad verteld hebben dat, zoolang de Regeering geen officiceel verbod t.a. van de P. N. I. heeft uitgevaardigd, zij haar actie zal blijven voortzetten alsof er niets gebeurd is (d.i. ondanks alle ondervonden tegenwerking van de zijde der autoriteiten).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht

Bevolkingscijfers van Ned.-Indië.

Een onmisbaar werk is het Statistisch Jaaroverzicht geworden, waarvan thans al de vijfde uitgave is verschenen. Een boek van bijkans vijfhonderd pagina's cijfers, met zorg verzameld, ontleed, geordend, gecombineerd, gerubriceerd. Een boek, dat een geweldige hoeveelheid arbeid vertegenwoordigt, waarvan het nut, ook blijkens de noodzakelijk gebleken vergrooting van de oplaag, gelukkig niet meer te betwijfelen valt. Heele reeksen nieuwe tabellen zijn er alweer bijgekomen; we noemen er enkele: aantal schoolgaande Inlandsche kinderen, N.-I. bedevaart in verhouding tot de algemeene bedevaart, verbruik per hoofd der bevolking van de voornaamste voedingsmiddelen op Java en Madoera, uitvoer van landbouwproducten, indexcijfers van effectenkoersen, uitbetaalde bedragen aan salarissen en toelagen, opbrengst der landrente, hoofdgeld, inkomstenbelasting, heerendiensten enz. enz. Aan verschillende onderwerpen, zooals levenverzekering, spoor- en tramwegen, auto's in voorraad, hebben nu ook particulieren meegeholpen, terwijl ambtelijke sectoren, welker medewerking tevoren te wenschen liet, deze nu ruimschoots gaven. Voor Indië geldt nu: la statisque est en marche — et rien ne l'arrêtera!

De Locomotief heeft reeds eenige kolommen wetenswaardigheden alleen over de *bevolkingscijfers* uit het dikke boek voor den dag weten te brengen en wij veroorloven ons, aan de hand van de „N. Rott. Ct.", daar enkele grepen uit te doen.

De *bevolking* bedraagt dan nu bijna 52 millioen in totaal. Op 7 procent van Indië's bodem wonen niet minder dan 37.384.343 menschen tegen 14.980.219 op de overige 93 procent, waaruit blijkt, dat de bevolking op Java 33 maal dichter is dan op de buitengewesten of, wil men een ander cijfer, dat er op de buitengewesten nog plaats is voor 467 millioen menschen vóór deze gebieden even bevolkt of overbevolkt zullen zijn als Java thans is. Bij een gelijke verdeeling van heel de bevolking van Indië over den Archipel zouden er op Java ruim 3½ millioen menschen moeten wonen en ruim 47 millioen op de buitengewesten.

De getallen hiervoor genoemd zijn die van de administratieve tellingen aan het einde van 1927 (voor Java) en van 1926 (voor de buitengewesten). Voor de volkomen juistheid kan natuurlijk niet worden ingestaan, daar zij voor een belangrijk deel zijn gebaseerd op ramingen. Ter vergelijking er naast

...en we hier noemen de cijfers van de volkstelling in 1920 gehouden. Toen woonden er op Java 34.984.171 menschen en op de buitengewesten 14.366.663. Het totaal voor heel Indië was toen dus 49.350.834. In den loop van 7 jaren valt dus eene vermeerdering te constateeren van 2.400.172 voor Java en in 6 jaren tijds eene van 613.556 voor de buitengewesten. De vermeerdering van Java's bevolking beliep dus in zeven jaren tijds 6,5 procent, die van de bevolking der buitengewesten in 6 jaar ongeveer 4,4 procent. *De toeneming der bevolking van Java geschiedt dus met een tempo, dat bijna 30 procent hooger is dan dat waarmee de bevolking der buitengewesten toeneemt.*

Het aantal Europeanen op Java beliep aan het einde van 1927 174.036 tegen 135.288 bij de volkstelling van 1920, een toeneming dus van 21½ procent in zeven jaren tijds. De Europeesche bevolking van de buitengewesten steeg van 34.420 in 1920 tot 35.303 aan het einde van 1926, een vermeerdering dus van niet meer dan 783 of ruim 2,2 procent in zes jaren tijds. Ook hier dus een veel snellere toeneming op Java dan op de buitengewesten.

Het totaal aantal Europeanen in Nederlandsch-Indië beliep ultimo 1926 204.404 of ongeveer 0,4 procent van de totale bevolking, hetgeen dus zeggen wil, *dat er op iedere 250 inheemschen 1 Europeaan in Indië woont*. Op Java is dit percentage 0.49, in de buitengewesten 0,5.

De Chineezen, wier aantal op Java steeg van 385.407 in 1920 tot 504.634 in 1927 zien hun aantal daar jaarlijks toenemen met 2,82 procent. Het aantal Vreemde Oosterlingen in de buitengewesten steeg van 461.099 in 1920 tot 404.426 aan het einde van 1926, een toeneming dus met 1,17 procent per jaaf.

Merkwaardige cijfers geeft nog tabel 13, waaruit blijkt, dat het aantal vrouwen per honderd mannen bij de Europeanen op Java in 1926 beliep 88, bij de Inlanders 104 en bij de vreemde Oosterlingen 83.

In de buitengewesten is voor alle drie de categorieën een vrouwentekort. Het grootst is dit voor de vreemde Oosterlingen (43 vrouwen op 100 mannen).

Tabel 19 geeft een indeeling van verschillende bevolkingsgroepen naar den ouderdom. Hieruit blijkt, welke statistiek is van 1920, dat het aantal Europeesche kinderen beneden 15 jaar ruim 54.000 bedroeg, t. w. 27.651 jongens en 26.531 meisjes. Het aantal jongens beneden 15 jaar vormde 29 procent der mannelijke bevolking, het aantal meisjes 36 procent der vrouwelijke. De percentages van de jongelui en jongedames tusschen 15 en 20 jaar beliepen resp. 8 en 10 procent der mannelijke en vrouwelijke groepen. Oudgasten vormen slechts een klein groepje van de Europeesche samenleving in Indië. Het aantal dergenen, die ouder waren dan 65 jaar beliep slechts 3181 of ... procent der totale Europeesche bevolkingsgroep. Bij de Inlanders waren 41 procent der mannelijke bevolking jonger dan 15 en 37 procent der vrouwelijke. Een verdere differentiatie wordt niet gegeven. Dit houdt natuurlijk verband met de moeilijkheid om de leeftijden vast te stellen. Het percentage der bevolkingsgroepen uitgemaakt door kinderen beneden 15 jaar bedraagt voor de Europeesche groep op Java 36, in de buitengewesten 37,2, voor de Inlanders resp. 44 en 43,7, voor de vreemde Oosterlingen 42,2 en 35,3.

De epidemie aan boord s.s. Insulinde [1]).

Gedurende de thuisreis van het s.s. Insulinde van den Rott. Lloyd (20 Juni 1928 van Tandjong Priok) kwamen, zooals men zich ongetwijfeld herinnert, ernstige gevallen eener besmettelijke keelziekte voor, waaraan vier passagiers overleden. De reeders verzochten aan de hoogleeraren Flu, Kan en Koolemans Beynen bij aankomst van het schip in Marseille een onderzoek in te stellen. Deze commissie diende aan haren opdrachtgever een rapport in, waarvan uittreksels door Aneta wereldkundig werden gemaakt. Daarop is een stroom van telegrammen en opmerkingen ontstaan, in de dagbladen van Nederland en Indië opgenomen.

Toen tenslotte het volledig rapport Flu-Kan-Koolemans Beynen Indië bereikte, stelde een vijftal Bataviasche geneeskundigen (Burg, Elshout, De Langen, Olivier, Van Loakhuyzen) zich in commissie tot het maken van een tweede rapport, ter beantwoording van, en waar noodig uitoefening van kritiek, op het eerste.

De redactie van het Gneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië achtte het ten zeerste gewenscht, beide rapporten in het tijdschrift op te nemen, vergezeld van een historisch overzicht van het gebeurde.

Met deze bescheiden is afl. 6 van deel 68 van genoemd tijdschrift geheel gevuld, waarmede tevens deze onverkwikkelijke bladzij der Indische geneeskundige geschiedenis voor het nageslacht is vastgelegd.

Een citaat, hetwelk te denken geeft.

In de toelichting op het programma van den 23sten Indologischen leergang, welke van wege het Koloniaal Instituut van 18 Maart—15 Juni a.s. zal worden gehouden, leest men o.m.:

„Het is dan ook een verblijdend verschijnsel, dat de instelling van den leergang groote instemming heeft gevonden bij vele besturen der voornaamste handels- en cultuurondernemingen, die van de gezindheid hebben doen blijken om, om voor een werkkring in Indië bestemde, jongelieden den Indologischen leergang te doen volgen....

Zij beseffen verder, dat de Indische bestuursambtenaren, wier medewerking met de Europeesche ondernemers zoo nuttig is voor de ontwikkeling van Indië's hulpbronnen, terecht kunnen verwachten, dat die ondernemers alleen zullen laten uitkomen behoorlijk voorbereide jongelieden, zoodat misverstanden en botsingen met hun vaak treurige gevolgen zooveel mogelijk worden voorkomen."

Naar aanleiding van deze woorden laten we thans volgen een daarmede verband houdend citaat uit een artikel in de Planter, het orgaan der vakvereeniging voor Assistenten in Deli, getiteld: „De onveiligheid in de cultures".

„Er wordt thans bij het engageeren van krachten in Europa door de directies meer gelet op diploma's dan op het uiterlijk van den sollicitant. Dat was in vroeger jaren anders. Andere planters zullen zich wel de gevieugelde geworden woorden herinneren, waarmede een H. A. (hoofdadministrateur) uit dien tijd een zich voor een betrekking als assistent aanmeldend schraal sollicitantje afscheepte: „Neen meneer, ik kan u niet gebruiken, ik zoek menschen met schouders!"

Zooals gezegd, wordt daar thans niet meer op gelet. Diploma's, school- en vakopleiding hebben de voorkeur. Maar is dat.... wel verstandig? Dacht men soms dat physieke eigenschappen, wanneer ze bovendien nog gepaard gaan met geestelijke flinkheid, geen gewicht meer in de schaal leggen?

Nu, dan kan ik, uit eigen ervaring, wel de verzekering geven van het tegendeel. En daarom is het van de directies onverantwoordelijk en bijna misdadig te achten, wanneer ze onder de huidige omstandigheden geleerde, met uilenbrillen en diploma's gewapende jochies uitzenden die par manière de dire kans zien een dubbele salto mortale te maken in een lampeglas, zonder dit te beschadigen. Specimen van dat soort zijn thans, tenzij ze, ondanks hun poovere physiek, iets respect-afdwingends in hun oogen en wijze van optreden hebben — dat kan voorkomen — als je reinste slachtvee te beschouwen."

Luchtvaart in Ned.-Indië.

We vestigen de aandacht op het Dec. Nr. van het nieuwe, te Weltevreden verschijnend maandschrift „Luchtvaart", het officieel orgaan de N. I. vereeniging voor Luchtvaart, waarin vele bijzonderheden (in woord en beeld) zijn vastgelegd over de opening van de eerste burgerlijke luchtlijnen op Java. Ook is er in opgenomen een uitvoerig overzicht van de voordracht welke generaal Snijders den 24en Oct. j.l. te Weltevreden heeft gehouden over het luchtverkeer in het algemeen en dat in Ned.-Indië in het bijzonder.

In aansluiting daarbij zij nog gewezen op eene nieuwe verhandeling van generaal Snijders op dit gebied, waarvan het eerste gedeelte is verschenen in Handelsberichten [niet-ambtelijke gedeelte. De Nederlandsche Mercuur] van 10 Januari. De titel luidt: Toestanden en vooruitzichten op luchtvaartgebied in Nederlandsch-Indië.

De Indische Mercuur.

No. 2 (9 Jan.) P. O. J. 2878 niet op de Philippijnen en in Queensland, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Jubileum van de Handelsvereeniging „Amsterdam" (met afb.). — De Australische suikerindustrie. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over algemeene landbouw-economie en over de zgn. groote cultures, met uitzondering van rubber.

Boschbouwkundig Tijdschr. Tectona.

De Dec.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De reorganisatie van het Boschwezen, door W. Becking. — Het toepassen van wetenschappelijke bedrijfsleiding op organen van Openbaren Dienst, door H. Oosterling. — Het verslag van het Boschwezen in het Jaarboek van het Departement over 1927 en particuliere exploitatie in houtvesterijen, door A. C. Noltee. — Doelbewuste kunstmatige menging van djati met wildhout, door A. C. Noltee.

Algemeen Landbouwweekbl voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 23 (1 Dec. '28). K. A. R. Bosscha † (met portret). — Over plantenvoedsel en den bodem, door W. A. Schrauwen. — Extract uit dagboeken der landbouwconsulenten van den landbouwvoorlichtingsdienst in de Provincie West-Java. — De heer E. Miller over de rubbersituatie.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

Met betrekking op de Indiën bevat de Jan.-afl. de volgende bijdragen. Onbewoond Noord-West Bali, door Th. van der Paardt (geïllustreerde, door eene kaart verduidelijkte aardrijkskundige beschrijving van een gedeelte der afd. Boelèlèng). — De nieuwste bestuursindeeling van Java en Madoera, door C. Lekkerkerker (met kaart). — De vermeende daling van de kustlijn van Djapara, door J. van Roon. — De rubriek Literatuur bevat menige bespreking van geschriften over Indië en verder bevat deze afl. het geregelde bibliografisch overzicht van W. C. M.

Orgaan van de Ned.-Ind. Off. Vereeniging.

Uit den inhoud van jaarg. 1928, No. 11. De symbolieke beteekenis van het militaire vaandel. — Mijne oorlogsindrukken, door kolonel Lebaud (vervolg). — De Academiefeesten te Malang. — De viering van het eeuwfeest der Kon. Mil. Academie te Magelang. — Id. te Bandoeng, te Weltevreden en Meester-Cornelis. — Non-Coöperatie-onthoudingspolitiek, door Van Renesse.

Tropisch Nederland

Inhoud van No. 18 (28 Dec. '28). De Tjoeroeg Halimoen en omgeving (Tjoekang Rahoeng en Sanghiang Tikoro) (Bandoengsche hoogvlakte), door S. A. Reitsma (met afb.). — Bijgeloof en toovenaars (in de Padangsche bovenlanden), door Fr. van Bokhoven (met afb., betrekking hebbend op plechtigheden bij Chineesche begrafenissen).

* *
*

Biologisch en landbouwkundig werk in Ned.-Indië, door H. C. Delsman, VI. Het laboratorium voor het onderzoek der zee te Batavia. (Vakblad voor Biologen, 10, No. 3, bl. 41).

Wat de Java-suikerindustrie deed en nog moet doen ter verbetering van de kwaliteit der witsuiker, door H. F. K. Douglas. (Riet en Biet, 3, No. 9, bl. 235).

Statistisch jaaroverzicht van Nederlandsch-Indië (Vervolg van: Jaarcijfers van het Koninkrijk der Nederlanden, Koloniën), jaargang 1927. Uitgave van het Centraal Kantoor voor de Statistiek in Nederl.-Indië. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Tien begrootingen met den Volksraad. Samengesteld bij den Generalen Thesaurie van het Departement van Financiën in Ned.-Indië ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van den Volksraad 1919—1928. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Onderwijs-statistiek 1927. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, No. 59). Met kaarten. [Weltevreden, Landsdrukkerij].

Verslag van den Dienst der Zoutregie over het jaar 1927. (Departement van Gouv.-bedrijven in Ned.-Indië). (Weltevreden, Landdrukkerij).

Geschiedkundige atlas van Nederland. De Koloniën. De Archipel en het Maleisch Schiereiland in 1619. — Idem in 1650. — De Compagnie buiten den Archipel in 1650. Door Dr. F. W. Stapel. Met kaarten. ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff).

Belgische helden in het Indische leger, 1810—1840, door P. J. Frederiks (slot). — Vondel's koloniale gedichten, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 11 Jan. 1929).

De verhouding tusschen Nederland en Indië. De Ministerraad, door N. — De Handelsvereeniging „Amsterdam". Vijftig jaar cultuur-belangen (met ill.), door N. (Eigen Haard, 1 Jan. '29).

Kon. Bataviaansch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. 1778—24 April— 1928. Verslag der viering van den 150sten gedenkdag. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Een kind van Java, door D. C. Visschers. Geïllustreerd door Rob. Graafland. 3e druk. ('s-Hertogenbosch, L. C. G. Malmberg).

De gouden kris, door Marie van Zeggelen. Met platen. 3e druk. (Amsterdam, Scheltema en Holkema's Boekhandel).

Selamat djalan. Populaire handleiding voor de Maleische taal in de praktijk, door H. J. Vermeer. Herzien en aangevuld door M. J. van Lakerveld. Met voorwoord van Baginda Dahlan Abdoellah. 4e druk. ('s-Gravenhage, Zuid-Holl. Boek- en Handelsdrukkerij).

Mineragrafisch onderzoek van goudertsen van Lebong Bahroe en Tandaiberg (Mijnbouw Mij. Simau, Sumatra), door C. Schouten. Met platen. (Verhandelingen Geol. Mijnb. Genootschap. Mijnb. Serie Dl. II, 4e stuk).

Een onfortuinlijke retourvloot (met afb.), door L. C. V. (Het Nederl. Zeewezen. 28 Dec. '28).

Archaeological research in Java during 1927, by Dr. W. F. Stutterheim. With 17 plates. (Indian Art and Letters. New Series, Vol. II, No. 2.).

Overkapping of cement? door Dr. I. A. Nederburgh. (Eene beschouwing naar aanleiding van Colijn's boek). (Vragen des Tijds. Jan. '29).

---

[1]) Zie ook de rubriek Uit de Europeesche pers in dit nummer van het K. W.

Suriname.

„De Surinamer” van 13 December geeft een verslag van den groepsavond van het Algemeen Nederlandsch Verbond te Paramaribo, waarop de heer Kasteleyn de groep heeft toegesproken.

„De heer Kasteleyn bleek een gezellig en geestig spreker — noemen we dat buiten het Verbond in zuiver Nederlandsch niet „causeur”? — die veel liefde heeft voor Suriname, dat hij 12 jaar geleden begon te bestudeeren en daarna hoe langer hoe meer van zijn genegenheid ging schenken. Dit laatste met volle medewerking van mevrouw Kasteleyn, die zich wel wat alleen-zijn wil getroosten, als de heer des huizes zijn tijd noodig heeft voor Suriname.

Wat het Verbond en het lidmaatschap daarvan betreft, zeide de heer Kastelyn eenige dingen, die werkelijk bekendheid verdienen en veel wanbegrip kunnen wegnemen.

Men vraagt n.l. wel eens: Wat heb ik aan het lidmaatschap van het Algemeen Nederlandsch Verbond? De vraag is dan eigenlijk bij voorbaat beantwoord met: Niets!

Deze vraag is echter glad fout, zegt de heer Kasteleyn. Men moet haar heelemaal niet stellen. Men moet slechts vragen: Waartoe werk ik mee door het lidmaatschap? En dan is het antwoord: Aan de aankweeking, instandhouding, ontwikkeling van het nationaliteitsgevoel.

Omtrent dit laatste sprak hij wat uitvoeriger uit eigen ervaringen, dagteekenend uit een tijd, dat hij jong naar Indië ging en een woord als nationaliteitsgevoel hem ongeveer niets zei. Hij voelde toen, naar hij meende, internationaal. En dat meenen nu ook velen.

Na 8 Indische jaren ging hij echter voor 3 maanden verlof naar Nederland. In de landen, waar hij door moest, merkte hij niets buitengewoons aan zich zelf. Doch nauwelijks was hij de eigen grenzen overgetrokken en zag hij een Hollandsche boerderij liggen, of hij kreeg iets, dat hij niet verwacht had. Het was zijn nationaliteitsgevoel dat sprak.”

Het was verder een zeer geslaagde avond. Na de toespraak van den heer Kasteleyn muziek en een tooneelstukje. Een bijzonder nummer was de vertooning van een 25-tal plaatjes der I.T.A., waarop tal van bekende gezichten werden teruggezien, ook die der beide vlechtsters, die waren uitgezonden door de Vlechtschool van het Maria-patronaat.

* * *

De Amerikanen beperken hun belangstelling voor Suriname niet tot bauxiet, katoen en hout. Zij bezoeken Suriname ook met wetenschappelijke doeleinden. Vooral ethnologische studiën trekken hen aan. Niet lang geleden bezochten de heer en mevrouw Vandercook de kolonie met het doel de zeden en gewoonten der Boschnegers te bestudeeren. Behalve tijdschriftartikelen verscheen van de hand van den heer John W. Vandercook, bij Harper & Brothers een mooi geïllustreerd boek met den eigenaardigen titel *„Tom-tom”*.

In het vorige jaar heeft Suriname weer bezoek gehad van Amerikaansche geleerden, Dr. Melville J. Herskovits, assistant professor of Anthropology aan de Northwestern University College of Liberal Arts, Evanston, Illinois, mevrouw Herskovits en Dr. Morton C. Kahn, vertegenwoordigende de American Museum of Natural History, New York en Cornell University Medical college. Het doel van hun onderzoek vormen weer de Boschnegers, die in de Surinaamsche wouden een klein Afrika hebben gesticht. Nergens in Amerika — misschien zelfs niet in Haïti — treft men bij de negers zooveel „Afrikaansche resten” aan als bij de Boschnegers in Suriname. Vandaar de belangstelling in hun cultuur.

In *„De West-Indische Gids”* van deze maand geeft Dr. Herskovits voorloopige aanteekeningen omtrent hun expeditie, die zeer veel belangrijks bevatten. Het is te hopen dat ook verdere mededeelingen in dit tijdschrift zullen gedaan worden, daar de Amerikaansche tijdschriften hier niet algemeen verspreid zijn.

Van de hand van Dr. Kahn troffen wij in *„The Literary Digest”* van 29 Oct. 1927 een artikel aan over de Boschnegers, waarop ik reeds vroeger in dit weekblad de aandacht heb gevestigd. De titel is: „Where black men lood down on civilized whites”.

* * *

In *„De West-Indische Gids”* van deze maand een artikel van den heer Lou Lichtveld: „Afrikaansche resten in de creoletaal van Suriname”. Dit nummer brengt de inleiding. Het is de eerste maal dat er een wetenschappelijke studie van het „Neger-engelsch” verschijnt. Het artikel is een resumé van een hoofdstuk uit een werk dat in het Engelsch zal verschijnen onder den titel „The Creole-languages of Surinam”.

* * *

De Indische medewerker van „De Maasbode” geeft in de nummers van 5 en 6 Januari een uitvoerige en interessante bespreking van het artikel van den heer Tj. Pyttersen in *„De West-Indische Gids”* van December: *„Kunnen wij dat zelf niet?”* Nu het artikel te laat kwam voor de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1929 in de Tweede Kamer, is het te hopen, dat de Eerste Kamer daaraan aandacht zal wijden en den Minister vragen wat hij over het artikel denkt. Het behoeft in Suriname toch niet altijd suiker, koffie of cacao te zijn.

* * *

De *„N. R. Ct.”* van 12 Januari, Av.bl. D. schrijft:

„De leider van het radio-laboratorium van het Rijk, dr. Koomans, heeft uit Paramaribo het volgende telegram ontvangen: „Uitzending Groote Kerk 's-Gravenhage dato 10 Januari door de P.C.L. (Kootwijk) op 38 meter van begin af goed kunnen volgen op luidspreker. Er was weinig fading. De gouverneur en genoodigden waren zeer tevreden.”

Ook in de Oost heeft men de uitvoering van het begin af meegemaakt, alleen was de tijd daar ongunstiger, 's morgens 5 uur, zoodat het aantal luisteraars vermoedelijk wel niet groot geweest zal zijn. Aan de groote uitzending waren twee kleine uitzendingen voorafgegaan; ook deze zijn zoowel in de Oost als in de West prachtig gehoord.”

Die wil weten hoe het radiostation te Paramaribo er uitziet vindt daarvan een foto in den *„West-Indische Kalender 1929”*.

* * *

Bij Kon. Besluit is met ingang van 29 December benoemd:

a. tot ondervoorzitter van den Raad van Bestuur van Suriname, mr. dr. F. L. J. van Haaren, thans lid van dien raad;

b. tot lid de heer L. C. Preij, Administrateur van Financiën in Suriname.

Curaçao.

Gouverneur Fruytier—Mr. Van Dijk!

Elf Januari is de nieuwe gouverneur naar Curaçao vertrokken. Een deskundige voor de havenwerken zou hem volgens berichten in *La Union* en in *De Residentiebode* vergezellen. Wij wenschen Z.Exc. een goede reis en behouden aankomst aan gene zijde, waar men hem met spanning wacht. Overigens houden wij ons aan wat wij bij zijn benoeming opmerkten.

Het is thans de gelegenheid, om Mr. Van Dijk te huldigen voor zijn tusschenbestuur. Een aangename taak kan het niet genoemd worden voor korten tijd met de hoogste waardigheid zich bekleed te zien, in het vooruitzicht aanstonds weer te moeten terugtreden tot lager plan. Een en ander maal hebben wij mogen wijzen op de werkzaamheid, door den waarnemenden gouverneur aan den dag gelegd, en, voor zooveer wij op een afstand oordeelen kunnen, valt niet anders te zeggen, dan dat hij op voortreffelijke wijze zich van zijn taak gekweten heeft, en het zijne gedaan heeft om den Nederlandschen naam in West-Indië hoog te houden. Op erkenning dezer verdiensten heeft hij aanspraak, en zeker zal zij niet uitblijven.

Bovenwindsche eilanden.

Voor de orkaanramp op de venwindsche eilanden, waarheen de waarnemende gouverneur met de *Kortenaer* een reis gedaan heeft, is op Curaçao *f* 15.000.— bijeen gebracht, waarvan *f* 5000.— van de C. P. I. M. en *f* 1500.— van het Steunfonds der Nederlandsche Antillen. Op Aruba is *f* 5000.— ingezameld, in Nederland *f* 3000.—. De schade wordt op ruim *f* 50.000.— geschat. Aldus lezen wij in *La Union*.

Het doel en de middelen!

Men herinnert zich ongetwijfeld de inbraak in de Hollandsche bank voor West-Indië, verleden jaar Juni gepleegd. Een groot deel van het geld werd aanstonds opgespoord, maar nog een 5, 6 duizend gulden bleven ontbreken. Drie personen werden deswege veroordeeld, maar hangende het hooger beroep vroeg een der verdachten wat het waard was, wanneer hij de plaats aanwees, waar het overschot van het gestolen geld verborgen was. De directeur der bank bood 10 %. Vergezeld van twee politieagenten is de man er toen op uit gegaan en heeft aan den voet van den Schaarlooberge de plaats aangewezen, waar het geld begraven was. Men vond *f* 2800.—. *La Union*, waaraan dit bericht ontleend is, meldt niet, of misschien ook nog 10 % afslag van de straf bedongen is!

's Lands wijs . . . !

Volgens *La Union* zijn weer twee gevangenen ontsnapt. Een, die dit reeds eerder deed, uit de gevangenis, terwijl de ander, die aan openbare werken te werk gesteld was, de waakzaamheid van zijn bewakers heeft weten te verschalken.

Geldmiddelen.

De Curaçaosche Courant met het derde kwartaaloverzicht ontvingen wij nog niet. In *La Union* lezen wij echter, dat ook het derde kwartaal een belangrijke stijging vertoont, vergeleken bij 1927. De belastingen brachten *f* 825.369.— op tegen *f* 647.792.— in het overeenkomstige tijdvak van het voorafgaande jaar en tegen *f* 578.075.— als een vierde der raming voor 1928. De inkomsten van onderscheiden aard brachten op *f* 455.787.— tegen *f* 350.298.— in het derde kwartaal 1927 en tegen *f* 271.325.— als ¾ der raming. De radiodienst en de loodsgelden brachten achtereenvolgens *f* 30.000 en *f* 70.000 meer op dan in 1927.

De inkomsten der Curaçaosche bank waren *f* 23.000.— minder.

Van Jan. tot Sept. 1927 waren de inkomsten *f* 763.061.— boven het overeenkomstige tijdvak van 1927 en *f* 909.951.— boven het ¾ der raming van 1928.

E. S. Lansberg.

De voorzitter van den Kolonialen Raad, die wegens ziekte in zijn gezin weder geruimen tijd in het buitenland moest vertoeven, is nog in December op Curaçao teruggekeerd. In zijn afwezigheid heeft Mr. De la Try Ellis op de hem eigen loffelijke wijze de raadsvergaderingen geleid. De heer Lansberg komt terug op een mooi tijdstip. Een nieuwe orde van zaken is met de bestuurswisseling en de sluitende begrooting aangebroken. Straks komt de herziening der bestuursinrichting, die waarschijnlijk meer dan één lid uit den raad zal doen verdwijnen. Intusschen wacht, vóór het zoo ver is, de Raad nog een moeilijke taak, n.l. om zich zijn plaats in den nieuwen toestand waardig te toonen. Meer willen wij er niet van zeggen. Liever verwijzen wij naar Mr. Bijlevelds rede in de Tweede Kamer bij de behandeling der laatste begrooting van „Koloniën”, waarin kostelijke dingen gezegd zijn.

Aneta-berichten.

Suriname is ons al weer voor. Terwijl wij hier nog steeds zitten met de kabelberichten, die juist niet altijd overvloeien van belangrijkheid, heeft Suriname reeds zijn Aneta-berichten, die dagelijks worden opgegeven en aan de pers verstrekt. Vooral met het oog op het Nederlandsch Nieuws zijn deze van belang. Want het is maar al te bekend dat de kabel zoo goed als nooit een Nederlandsch nieuwtje overbrengt.

Herhaaldelijk is erover geklaagd.

Het Alg. Ned. Verbond heeft er zich voor ingespannen.

Pater Euwens bracht de klacht nog eens naar voren, bij gelegenheid van de lezing van den heer Bruna, enkele maanden geleden, waarbij deze op de weinige belangstelling voor Nederlandsch Nieuws alhier betreurde.

Waarop P. Euwens antwoordde: „Wel, verschaf ons Nederlandsch Nieuws, voor de distributie van dit nieuws zullen wij wel zorgen.”

De heer Bruna is heengegaan, en wij vleiden ons reeds met de stille hoop dat 't nu beter zou worden. De hoofdredacteur van zoo'n invloedrijk groot blad als 't „Alg. Handelsblad” zou er zich voor spannen en zijn invloed aanwenden. En dan zouden wij elken dag de nieuwste snufjes van uit Nederland mogen ontvangen. Curaçao en Nederland zouden weer één worden.

Leve de rijksgedachte!

Helaas, ook deze hoop is wederom ijdel gebleken. Niets is er gedaan om ons van het meest belangrijke Nederlandsch Nieuws op de hoogte te houden. Waarom zou hier niet kunnen wat te Suriname wel kan?

Wellicht kan de actieve Directeur van 's Lands radio ons daar wel een antwoord op geven.

(*A. d. C.*)

Tante Pos!

Een abonné van de *Amigoe* klaagt over zijn ervaringen. Ongeveer 25 minuten heeft hij moeten

chten voor het eenige postzegelloket. Dat is een varing, die we in Holland ook wel hebben, vooral de administratie zoo snugger is de meest voorende zaken met de langstdurende aan denzelfambtenaar op te dragen. Erger is, dat een brief de stad wel 4 tot 5 dagen onderweg zou blijven postpakketten 5 dagen na aankomst van de boot niet bezorgd zouden zijn.

Scheepvaart.

In Nov. '28 kwamen binnen 404 stoomscheepen, houdende netto 2.091.450 M³. en 130 zeilschepen 26.536 M³. Van Januari tot November kwamen 768 stoom- en 1411 zilschepen, metende achtervolgens 21.950.679 en 250.873 M³.

Bevolkingsregister.

Naar wij vernemen, zal de heer Henriquez, die dertijd reeds werd uitgezonden om het bevolingsregister in orde te maken, maar onverrichterke moest terugkeeren, opnieuw voor dit doel naar Curaçao gaan.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Terechtstelling van dieren.

Aan een der bijlagen van het Algemeen Verslag, t de Commissaris-generaal Van den Bosch in 1829 er de Nederlandsche West-Indische bezittingen bracht, ontleenen wij het volgende:

„Wanneer volgens de Vriend des Vaderlands 27 no. 5 bladz. 378 in de veertiende eeuw te Middelburg, hoofdstad van Zeeland, een stier, die een vrouw had doodgestoken, bij regterlijk vonnis verdeeld werd, om mede gedood te worden, kan het meer zoo vreemd schijnen, dat in de Notulken van het eiland St. Martin gevonden wordt: Op heden den 17 Mei 1755, commandeur en raden, extra-ordinair vergaderd zijnde, en mede aanhoord de klagte van den weledelgestrengen heer am van den commandeur en fiskaal) tegen zere koei, toebehoorende aan Engil James, hebben len hierop rijpelijk gedelibereerd en geordonerd, dat de koei, dewelke Mrs. (mejufffrouw) Alt gestoten heeft, waarbij naar alle blijken zij ar leven heeft verkort: dat de voorz. koei zal gegt worden in de savaan (weideland) waar zij neentelijk weidt, en aldaar gedood, en daarna assche verbrand te worden."

Uit den Verren Vreemde.

Aman Oellah.

Wanneer wij ons de illustraties herinneren, waarkoning Aman Oellah en zijn mooie echtgenoote, ar de laatste Londensche en Parijsche mode ged, werden weergegeven tijdens hun reis, ten igen jare, door gansch Europa, en wij zien dan prentje, dat Afghanistan's vorst thans in diede illustraties vertoont, in de kleurrijke dracht zijn land, met hoofddoek en sandalen, dan ligt die tegenstelling tevens de illustratie van het elige en bloedige gebeuren, zooals dit zich in Afnistan afspeelt.

Heeft het verwondering gebaard, dat Moestapha mal Pacha in Turkije de dictatorale macht zoo kon doorvoeren, dat hij alles van hoog tot laag, buiten en van binnen durfde verwesteren, de ote man van Angora heeft daarvoor toch nog tien en gebruikt, en 't blijft de vraag of het verzet en deze omzetting van een volk en een land, die tersch zijn, naar geïmporteerde Westersche opingen, nog niet eens krachtig tot uiting zal kon, tijdens, of spoedig na Kemal Pacha's bewind. kbaar hebben de durf en het slagen van den kschen dictator koning Aman Oellah op de gelte gebracht dit voorbeeld te volgen. Maar hij nde, dat in zijn rijk een overgangsperiode van jaren niet noodig zou wezen, hij zou 't in sneltempo kunnen bewerkstelligen. Een reis naar door Europa zou hem nader de gegevens veraffen voor die doorvoering van de groote hervorg van zijn achterlijk Oostersch land naar mon Westersch voorbeeld.

ij die reis deed hij van den aanvang af uitkon, wat de bedoeling was. Toen het hooge gezelp in Britsch-Indië, eerste land van oponthoud den vreemde, aankwam, constateerde de toegeonde menigte verrast, dat koningin Soereia en dames van haar gevolg de nationale dracht, met sluier, hadden afgelegd en als Europeesche de-types aan wal stapten. Men zal zich herinnehoe de hooge hoed, de witte hooge hoed van n Oellah bij zijn verblijf in Egypte aanleiding gegeven tot uitvoerig commentaar, al hield de ook het hoofd gedekt, zooals de mohamedaan fez of hoofddoek doet, en al ging hij dus niet er dat hij op z'n westersch bij ceremonieel het d ontblootte.

ijdens de reis kwamen al protesten uit Afghanis- die de verloochening van gebruiken en voorriften afkeurden en die verzet tegen de voorgen omwenteling deden verwachten. Aman h had dit voorzien, het was onvermijdelijk, maar hij keerde naar Kaboel terug met het vaste besluit, Afghanistan de zegeningen van de westersche beschaving deelachtig te doen worden. Goedschiks of kwaadschiks.

Iedereen ziet dadelijk in, dat hij zich hiermede een even gewaagde als moeilijke taak te vervullen gaf. Men denke zich eens in in het geval dat een vorst een beschaving ergens in den vreemde mooier en meer passend voor ons volk vond dan wat wij naar onze begrippen en opvattingen mooi, goed en passend vinden, en dat die vorst aan ons volk kwam gebieden en verbieden wat hij noodig vond om ons van vandaag op morgen naar zijn wil om te zetten!

Het stoute stuk van Aman Oellah was nog te meer gewaagd, doordien zijn gezag in Afghanistan volstrekt niet op hechten grondslag stond. Hij is, als usurpator aan het bewind gekomen. Hij heeft van de verspreide, vrij los van elkander levende stammen, een staat gemaakt, met een Parlement. Dit voelde zich in zijn nieuwheid nog zoo onbeholpen, dat het slechts een schijninvloed had, de koning hield de leiding.

Na den terugkeer van het koninklijke paar, voerde de vorst b.v. voor het Parlement de Europeesche kleedendracht in, ten voorbeelde van den lande, jacquet en hooge hoed.

Snel als alles gaan moest, volgden de reorganisatie-, de hervormings-, de omwentelingsmaatregelen elkander in rusteloos tempo op, zij grepen letterlijk in alles in. Verplichte militaire dienst voor 3 jaar. Het breed opgezette leger, naar moderne inzichten, kreeg Turksche en Russische instructeurs. Belastingen, heffing en contrôle daarop, in een land waar alles nog in primitieve toestanden verkeerde. Scholen in 't geheele land. Gymnasia in de voornaamste steden. Coëducatie, verplicht onderwijs ook voor meisjes. Polygamie en kinderhuwelijken afgeschaft. De vrouwen moesten den sluier afleggen. Gelijkstelling van mannen en vrouwen voor de wet. Enz. enz.

Begrippen, naar westersche opvatting redelijk. maar Afghanistan was en is nu eenmaal geen westersch land, en het beschouwt die nieuwigheden als evenzoovele inbreuken op wat het volk met zijn oostersche begrippen als redelijk heeft leeren opvatten.

Verplichte krijgsdienst, waardoor de jongelingschap voor 3 jaren uit gezin en omgeving weggehaald wordt. Belastingheffing, met den aankleve van dien. Dit zijn nieuwigheden, die allen treffen, en zoo bronnen vormen van algemeene ontevredenheid. Verandering in gebruiken zijn niet mode-voorschriften slechts; zij grijpen in godsd. gebruiken, zoodat zij den alom machtigen priester-invloed tot verzet opriepen. Nu was de positie der priesters reeds aangetast door de eenheid, die Aman Oellah in het staatsbestuur had gebracht. Door die eenheid hadden ook de voorheen meer zelfstandige stamhoofden aan beteekenis en vrijheid van handelen veel verloren. Noode hadden de priesters en de machthebbenden in den verdeelden staat zich naar de oppermacht van Aman Oellah gevoegd, nu zijn hervormingen ook de ontevredenheid van het volk opwekten, werd de geest van verzet algemeen. Hiermede zijn nog niet alle factoren van onrust aangewezen. Zooals wij in herinnering brachten, was koning Aman Oellah tien jaar geleden als usurpator op den troon gekomen. Hij was de derde zoon van den overleden vorst. De eigenlijke kroonprins Inajet Oellah werd in een gevangenis gezet, waar hij nog opgesloten was. Men heeft dezer dagen kunnen lezen van een anderen prins, Oeman Khan, 's konings oom, die, naar Br.-Indië gevlucht, daar mocht verblijven op eerewoord, doch die nu, in verband met de gebeurtenis in zijn land, naar Afghanistan ontkomen was. Aman Oellah meende zijn zetel in de tien jaren van zijn bestuur voldoende hecht gesteld te hebben, om de medepretendenten te doen vergeten. Nu hebben hunne aanhangers zich gevoegd bij zijn belagers.

Bij den aanvang van zijn jongste hervormingen vond de koning al krachtige opposanten tegenover zich. Prinsen en hoogepriesters. Zij moesten dit stoute bestaan met de vrijheid of het leven bekoopen. Ook dit wreekt zich nu.

Zooals bekend zijn opstanden uitgebroken in het Oosten, het Noorden en het Zuiden. Leek 't eerst of de koning bij machte zou zijn den toestand te beheerschen, kwamen daarna berichten welke dit in twijfel stelden, thans staat vast dat hij het onderspit gedolven heeft. Hij is tot verstrekkende concessies moeten overgaan, om zoo te trachten den troon te behouden. Vrijwel alle ingevoerde nieuwigheden heeft hij moeten herroepen. De hooge hoed is weer geruild voor den tulband.

't Is niet gelukt hierdoor de overwinnende oppositie te bevredigen. Meer werd van hem geëischt. Hij gaf nog toe. Zoo werd een toezegging gedaan voor een voldoende vertegenwoordiging van de stamleiders en de militaire gouverneurs in een nieuw te stichten wetgevende vergadering. Een raad van 50 notabelen zou worden gevormd, bestaande uit edelen, geestelijken en ambtenaren om de wet te wijzigen en te zuiveren. Maar al verder strekten de eischen! Aman Oellah zag zich ten slotte komen te staan voor eischen, die hij niet meer bereid was in te willigen, als zoodanig wordt gemeld verbanning van zijn vrouw, die hem tot zijn hervormingen heet te hebben aangezet. Kans op herwinnen van macht en invloed heeft hij blijkbaar niet meer gezien. In den wanhopigen strijd heeft hij zich overwonnen erkend. Hij heeft afstand gedaan van den troon. Hij heeft zijn land verlaten. Naar verluidt, zal hij met zijn gemalin naar Europa gaan, waar hij nu geheel anders terug keert, dan bij het bezoek in 1928.

Inajet Oellah, de opgesloten andere broeder, zal de hem onthouden koningskroon over Afghanistan gaan dragen. Alles doet verwachten, dat hij het voetspoor van Aman Oellah *niet* zal volgen. De revolutie heeft intusschen nieuwe figuren tot grootheid gebracht, die de moeilijkheden zullen vermeerderen welke in Afghanistan traditioneel zijn.

Ingezonden.

Salarisregeling van de Predikanten op Curaçao.

Geachte Redactie,

Mag de kerkeraad der Vereenigde Protestantsche Gemeente van Curaçao nogmaals eenige plaatsruimte in uw blad? In de salarisregeling van 1928 voor de ambtenaren van Curaçao is het traktement van de predikanten gebracht op *f* 7800 en dat van den R.K. Bisschop op *f* 9000. We hebben hiertegen indertijd openlijk geprotesteerd en gerequestreerd op de volgende gronden:

1. de predikanten werden bij die regeling verhoogd met nog geen 42 %, terwijl de Bisschop verhoogd werd met 50 %;
2. de Bisschop is krachtens zijn ambt ongehuwd, de predikanten hebben een gezin te onderhouden.
3. Te Suriname, waar de Roomschen in aantal ver onder de Protestanten blijven, verdienen de Bisschop, de Vorsteher der Moravische broedergemeente en de predikanten evenveel, n.l. *f* 9000.
4. De Bisschop heeft een staf van helpers, terwijl de beide predikanten alles alleen moeten doen, hoewel door de enorme uitbreiding der Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij het aantal Protestantsche blanken en Surinamers zeer is gestegen.

Ons request aan den Minister van Koloniën is van de hand gewezen. Wij ontvingen van de Commissie tot de zaken der Protestantsche Kerken in Oost- en West-Indië bericht, dat als grond voor deze weigering met name werd genoemd, dat de R.K. Bisschop representatieplichten heeft.

Wij kunnen niet nalaten hierover onze verwondering uit te spreken. Worden dan in Nederland de representatieplichten van een geestelijk verzorger bij de R.K. Missie van meer gewicht geacht dan de representatieplichten en het onderhoud van een gezin van een geestelijk verzorger van de Protestantsche Gemeente?

Hebben de predikanten hier in Curaçao geen representatieplichten of komen die er minder op aan? Maar waarom laat men dan bijv. bij de officieele gouvernementsreceptie ter eere van den verjaardag van H. M. de Koningin de predikanten in rangorde vóór den R.K. Bisschop gaan?

Een predikant-ambtenaar (leger, vloot of Oost-Indisch predikant) heeft de rang van „Majoor". Is het nu zoo onredelijk te verzoeken dat de predikant-ambtenaar op Curaçao naar gelijken stand worde beoordeeld?

Bestaat de Protestantsche bevolking van Curaçao in vergelijking met de Roomsche bevolking dan uit zooveel minderwaardiger personen, dat de predikanten tegenover hen geen representatieplichten hebben en geen stand beboeven op te houden?

Waarom moeten de predikanten, die toch ook een akademische opleiding genoten hebben, openlijk achtergesteld worden bij bijv. de leden van het Hof en anderen met een akademische opleiding?

Geachte redactie, we kunnen voorloopig nog niet aannemen, dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën de Vereenigde Protestantsche Gemeente van Curaçao minderwaardiger zou achten dan de R.K. Missie en hopen daarom dat Z. E. op zijne beslissing zal willen terugkomen. Dit is mogelijk, daar de salarisregeling 1928 van den afgetreden Gouverneur zoo onevenwichtig wordt geacht, dat door het Gouvernement een nieuwe commissie voor de salarisregeling is benoemd.

U, redactie, beleefd dankend voor de plaatsruimte.

Hoogachtend,
Namens den Kerkeraad der V. P. Gemeente,
H. W. ELDERMANS,
Voorzitter.
Ds. J. VAN DE POL,
Scriba.

Curaçao, 12 Dec. '28.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Leden en begunstigers worden beleefd attent gemaakt op de gelegenheid hun contributie over 1929 te voldoen per postgiro. Het postgirono. van den penningmeester, den heer J. C. Baars is kantoor Apeldoorn no. *93038*.

Echter zal na *20 Januari* per van Dijk & Zn. over de contributie worden gedisponeerd.

Daarna zal het Bestuur de jaarvergadering uitschrijven en hoopt dan met een goed programma voor den dag te komen.

Wij hebben nog eenige Boeatan-loten à *f* 1 over. Wie helpt ons er af? Ten slotte blijft uitbreiding van het ledental een plicht van allen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

ALGEMEENE VERGADERING

van leden op *Vrijdag 25 Januari*, des n.m. 4 uur, in de Harmonie te Groningen. Agenda: Notulen; Jaarverslag over 1928; Financieel verslag idem; Wat verder ter tafel komt.

Leden en begunstigers worden beleefd uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen.

Namens het Bestuur,
J. FRANKE, *Secretaris.*

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

WIJZE VAN CONTRIBUTIE-BETALING.

Met verwijzing naar het desbetreffend bericht in het Kol. Weekblad van 27 December A⁰. P⁰., no. 52, wordt andermaal beleefd doch dringend verzocht de verschuldigde contributie over te maken of af te dragen aan de Penningmeesters van de afdeeling ter plaatse, en dus n i e t aan het Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

OP PEIL BRENGEN DER CONTRIBUTIE.

Den Penningmeesters der afdeelingen wordt beleefd verzocht pogingen in het werk te stellen om de leden hunner afdeeling die niet de volle contributie betalen, aan te sporen deze alsnog op het geringe, normale (minimum) peil van *f* 5.— te brengen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

G. Groters, Burgerl. (techn.) ambt. bij den P.T.T.-dienst, Laan van Chartreuse 5bis, Utrecht.
H. J. Brouwer, Idem als voren, Laurierstraat 49, 's-Gravenhage.
Th. H. de Roos, Idem als voren, Halleystraat 20, 's-Gravenhage.
H. J. Stelma, Adm. ambt. bij het B. B., Ned. Herv. [...]torie, Tzum (Fr.).
Dr. P. Esenwein, Petrograaf bij den dienst van Mijnbouw, Lettenholzstrasse 19, Zurich 18.
H. Moes, Burgl. (techn.) ambt. bij den P.T.T.-dienst, Huurneweg 19, Oldenzaal.
D. van Eck, Idem als voren, Loosduinsche Kade [...], 's-Gravenhage.
J. C. Notebaart, Onderwijzer bij het O.E.L.O., 1e [...] Cie. Regt. Jagers, Waalsdorp.
H. B. Borgers, Onderwijzer bij het O.L.O., Van Dul[...]straat 39, Nijmegen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. H. de Groot, Burgemeester van Makasser, Rhijn[...]terstraatweg 1, Oegstgeest.
F. L. van Hall, Hoofdkantoorchef v. d. P.T.T., F[...]riklaan 45, Rijswijk (Z.-H.).
A. Dekker, Pol.opz. bij de Alg. Politie, Pr. Hen[...]kade, Broek op Langendijk.
Ch. A. M. A. Becker, Administrateur bij het Caoutchouc[...]bedrijf, Diergaardelaan 48a, Rotterdam.
J. C. A. F. M. den Daas, Onderwijzer der 1e kl. b[...] O.E.L.O., 2e Sweelinckstraat 109, 's-Gravenhage.
Mej. Ch. Peter, Commies op het kantoor van den [...] bij het Boschwezen, Valeriusstraat 99a, 's-Gravenhage.
Ir. F. A. W. Meijneken, Ir. 2e kl. bij de W. en 's L[...] B.O.W., Diergaardesingel 87B, Rotterdam.
Mej. M. G. Wagenaar, Verpleegster 1e kl. bij den [...]pitaaldienst, 2e Willemstraat 8a, Groningen.
W. Wijnaendts van Resandt, Referendaris 1e kl. [...] S.S. en Tr., Ned.-Ind. Handelsbank. 's-Gravenhage.
Baron H. Th. Taets van Amerongen, Hoofdpol.opz. [...] de Alg. Politie, Lawick Allée 17, Wageningen.
M. Laban, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, [...]stede (Z.).
J. van Keulen, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, [...]penlaan 110, 's-Gravenhage.
A. Mol, 1e Luitenant der Infanterie, Rijksstraatweg [...] Nieuw Helvoet.
A. S. Webb, 1e Luitenant der Genie, L. v. Meerdervoort 374, 's-Gravenhage.
J. Biegel, Kapitein der Infanterie, Hitzlisbergstr[...] Lüzern.
K. A. Koning, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, B[...]gerbeetsstraat 91, Amsterdam.
C. M. Schuurmans, Hoofdpol.opz. bij de Alg. P[...] Abrikoosstraat 31, Utrecht.
Ir. J. F. van Weelderen, Hoofd van den P.T.T.-[...] Rijnsburgerweg 140, Leiden.
Mr. W. M. Snellen, Adj.-inspecteur van Financiën, [...] Alphenstraat 22bis, Utrecht.

MET PENSIOEN:

G. A. Goedegebuure, Mijnbouwk. opz. 1e kl. dienst [...]bouw, Wierden (O.).
Mej. S. de Nijs, Onderwijzeres 3e kl. bij het O.[...] 2e Sweelinckstraat 109, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 9 tot 16 Jan. 1929.

Nieuwe Leden

	Geïntroduceerd door:
Mevrouw J. Stokvis-Pinkhoff, Arnhem, Velperweg 31. *f* 5.	Secretariaat Afd. Arnhem.
Ir. C. M. L. Vogelezang, Apeldoorn, Marialaan 1. *f* 5.	den heer A. H. Schoonhoven te Apeldoorn.
K. Matthes te Breukelen *f* 5.	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
K. Th. Beets, Gewestelijk Secretaris m. v., Den Haag, Nieuwe Parklaan 63. *f* 5.	Dr. J. F. W. la Fontaine te Den Haag.
J. H. van Wely, Oud Bestuursambtenaar op Java, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 61. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Rusthuis Gezusters Bon, Den Haag, Anthonie Duijckstraat 97. *f* 5.	Eigen aanmelding.
H. E. van Romondt, Indologisch student, Den Haag, Reinkenstraat 82. *f* 5.	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

Ir. F. H. de Freijtag, Soerabaja, (overleden).
G. W. R. Rutten, Kapitein Triangulatie Brigade, Tjiandjoer (overleden).
Mevrouw E. Nijland-Gijsberts, Rotterdam, Be[...]dijk 158.

Adresveranderingen

Prof. Dr. C. C. Berg, van: Soerakarta naar: Leiden p.a. Universiteit. *f* 5.
H. J. Stelma, Adm. Ambt. B.B., van: Leiden, Mariënpoelstr. 27 naar: Tzum (Fr.). *f* 5.
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident, van: Wassenaar, Backershagenlaan 60 naar: Den Haag, Danckertsstraat 23.
J. C. Borgen, 1ste Luitenant N.-I. L. van: Wassenaar, Backershagenlaan 60 naar: Den Haag, Danckertsstraat 23.
J. H. Siegers, Den Haag, van: Nieuwe Parklaan 185 naar: Frederik Hendriklaan 123.
Mejuffrouw M. J. G. Carrière, Den Haag, van: Valkenboschkade 32 naar: Zuiderparklaan 117.
F. G. Uhl, Inspecteur Boschwezen, Den Haag, van: Balistraat 88 naar: Obrechtstraat 13.
G. Ch. Rapp, Controleur B.B., van: Rijswijk, Molenstraat 6 naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
Mejuffrouw J. E. de Hondt, Onderwijzeres 2de kl. [...] Den Haag, van Beverningkstr. 164 naar: [...] Palace-Hotel.
L. B. H. de Vogel, Stationscommies 1e kl., thans te [...]doeng, Katja-Katja Wetan 129. pav.
H. van der Mooren, Kapitein N.-I. L. van: Den Haag, Frederik Hendriklaan 140 naar: Utrecht, Station[...] 14 bis, p.a. Dr. J. J. Zoon. *f* 5.
E. L. K. Schmülling, oud-Ass.-Resident, van: Pen[...] Alpenrose te Semmering naar: Hotel Odak te Ra[...] Dalmatië (Jugo Slavië).
W. F. J. Kroon, oud-Resident, van: Den Haag, Gr[...] Hertoginnelaan 5 naar: Brussel, Rue d'Edimbourg 19—23, Pension Victoria.
P. de Jongh, van: Amsterdam, 2de Jan v. d. Heijdenstraat 8 naar: Pangkalan Brandan c/o. Bataafsche Petroleum Mij. *f* 10.

NUMMER 4 DONDERDAG 24 JANUARI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Contributiebetaling. — Voor de Besturen der Afdeelingen. — Jubileum der Afdeeling Amersfoort. Rede van den Voorzitter. — Het adatrecht van Nederlandsch-Indië, door Mr. Drs. P. A. F Blom. — De film voor den Inlander in onze Oost en West. — Boemi-Poetra, de Bank der Nationalisten. — Boeatan's Loterij. — Tatouage als Riaderorde, door G. F. M. Liebert, O. A. R. — Waar en door wie het Indisch koperwerk is vervaardigd. Verbetering. — Week tot Week — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inh.- en Mal.-Chin. Pers. - Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. - Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Groningen en Ommelanden, II. Utrecht en Omstreken. — Mededeelingen: Van de Redactie. — Mutatiestaat van 16 tot 23 Januari.

AFDEELING 's-GRAVENHAGE

CONTRIBUTIE-BETALING.

Met Februari a.s. zal over de contributie 1929 per postkwitantie worden beschikt, verhoogd met 15 cent incasso-kosten.

Gedurende deze maand bestaat alsnog gelegenheid de contributie per giro onder No. 135120 over te maken aan den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging Oost en West, afdeeling 's-Gravenhage.

VOOR DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Artikel 5 Huishoudelijk Reglement.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20en Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie, en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen, door de afdeeling in het leven geroepen;

b. een geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. een opgave van onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Jubileum der Afdeeling Amersfoort.

Rede van den Voorzitter.

In het Kol. Weekbl. van 10 Januari bracht het Dagel. Bestuur reeds een woord van hulde aan bestuur en leden der afdeeling Amersfoort, die op den 23en d.a.v. haar 5-jarig bestaan feestelijk zou herdenken. Bij de verschijning van *dit* Nr. van het K. W. is die datum juist één dag verstreken en konden we dus nog geen melding maken van de wijze waarop het eerste lustrum is gevierd, maar het zal — gezien den voortreffelijken geest en het opgewekte vereenigingsleven, welke in Amersfoort heerschen — ongetwijfeld uitstekend zijn geslaagd.

Intusschen mochten we kennisnemen van de door den wakkeren voorzitter, den heer E. Roodhuizen, bij de samenkomst op 23 Januari uitgesproken rede en brengen zijn hartelijke woorden, zoo sprekend getuigend van sympathie voor en medeleven met „Oost en West", volgaarne thans reeds onder de algemeene aandacht.

Geachte Dames en Heeren,
Leden van Oost en West!

Men heeft mij wel eens gezegd, dat ik in mijn openingsspeechen niet *deftig* genoeg ben; welnu, ik zal trachten die fout te herstellen en beproeven hedenavond een *deftige* speech te houden.

Intusschen moet ik U mededeelen, dat een dichter, die wij *ouderen* vereeren, gezegd heeft:

Verlos ons van den *preektoon* Heer,
Geef ons *natuur* en *waarheid* weer.

Bij dienzelfden dichter vond ik een *juweeltje*, dat ik U even wil voordragen:

„Poëzie schuilt *overal*,
Overal m'n vrienden!
't Is de vraag maar, wie haar *al*,
Wie ze *niet* kan vinden.
Menig schilder heeft geen oog
Voor een *binnen*huisje,
'k Weet poëten *duf* en *droog*
In hun smaakloos kluisje.
Menig boezem blaakt alleen
Voor het *hoog* verheven!
Mij trekt alles, groot en kleen,
In dit lieve leven!"

Dit is een fragment U allen bekend uit: „Jong Hollandsch Binnenhuisje".

Wij waren hedenochtend door toevallige omstandigheden in een echt Hollandsche omgeving. Wij zagen daar een moeder met een kindje van 14 dagen aan de borst. Het was een *wonder* van de natuur. Aan dit kindje zat nu letterlijk alles aan. Nageltjens aan haar handjes en voetjes, knuistjens met kuiltjes en als *climax* schitterende oogen, die naar de moeder keken, als wilde het zeggen: „van *haar* moet ik het hebben."

Over het algemeen zijn wij *mannen*, niet sentimenteel. *Wij* vinden kinderen van 14 dagen niet zoo bewonderenswaardig, wij houden meer van kinderen van b.v. vijf jaar, die ook zoo bizonder aanvallig zijn.

* * *

Wij: Oost en West afd. Amersfoort zijn heden vijf jaar oud. Wel zijn wij niet in *smarte* geboren, maar zeker toch met veel „soesah".

Toch herinneren wij ons bij de oprichting *veel* gelukkige momenten.

Helaas, eenige oprichters zijn overleden, maar het is hier het moment en de plaats niet, om hen te gedenken. Laat ons bij de in leven geblevenen blijven!

Toen ik bij mevr. T. v. d. Post-Liefrink kwam, om te vragen of H.Ed. lid wilde worden, antwoordde deze geachte dame:

„Had U nu *één* oogenblik gedacht, dat *ik* geen lid van Oost en West wilde worden?"

Toen ik kwam bij Prof. Nolst Trenité, onze geachte plaatsvervangende voorzitter (wiens doorwrochte adviezen zoo door het Bestuur gewaardeerd worden en die nu, jammer genoeg, afwezig is) antwoordde deze joviale Professor: „Jonkman, ik was al jaren lid van Oost en West, ik geloof zelfs voordat U er aan dacht een afd. te stichten."

Mr. Bergsma, onze ijverige en talentvolle secretaris, wiens styllistische verslagen in het Koloniaal Weekblad af en toe als *hoofdartikelen* een plaats krijgen, gaf mij een dergelijk antwoord.

Mevr. Ter Cock, ons jongste Bestuurslid en accurate en overleggende penningmeesteresse, was, niettegenstaande hare drukke beslommeringen, direct bereid een bestuursfunctie te vervullen toen er een vacature kwam.

Ons Hoofdbestuur, dat ons van den beginne af moreel en krachtig financieel gesteund heeft, had in het begin een bezadigd inzicht in het stichten van een afd. te Amersfoort. Het sprak bescheiden van een opening met b.v. ± 20 leden. Wij openden met 75 leden en na een jaar hadden wij er *honderd!* Het honderdste lid, wij verklappen den naam niet, kreeg van onze afd. een bloemenhulde. „Kleine attenties onderhouden de vriendschap!"

Wij hopen, dat er eens een tijd komt, dat wij wederom onzen bloemist kunnen bevoordeelen en voor het *tweehonderdste* lid een bouquet of krans kunnen bestellen.

Dat wij altijd zooveel voorspoed gehad hebben, heb ik voornamelijk te danken aan mijn *mede*bestuursleden en aan het *Hoofdbestuur*.

Wij zouden te lang worden om allen bij name te noemen die ons steunden.

Mannen, aan wie velen in deze eenvoudige veste verplichting hebben traden toe, o.a. de Directeur van de Rijks H.B.S. 5-jarigen cursus en de Rector

van het stedelijk Gymnasium. (Ik noem hen hier in volgorde van toetreding).

* * *

Deze avond leent zich niet voor propaganda, daarom lees ik alleen maar voor wat „Annelèn" in het Handelsblad van 3 Nov. j.l. schreef:

„Laat men toch in elken vorm belangstelling wekken voor onze Koloniën. Door schoolplaten en „films vooral. Wij moeten er toch eigenlijk van „*leven*, van onze groote en kleine Soenda-eilanden. „Niet de *hoogere* standen alleen dienen te worden „ingelicht, *iedere* stand moet op de hoogte worden „gebracht. *Gesteld* dat wij Indië niet meer hadden, „dan zou onze handel kwijnen, ja *sterven*.

„Daarom *nog* eens:

„Voor onze flinke jongens is daarginds zooveel te „doen, zooveel te bereiken. Er zijn nog enorm groote „werken in voorbereiding, er is op technisch en „administratief gebied veel te arbeiden. *En* als bij „de *energie* een beetje *geluk* komt (want dat hoort „er nu eenmaal bij), dan is de toekomst gemaakt."

En luistert nu nog eens even wat wijlen het Kamerlid v. Kol (een vooraanstaand socialist) eenmaal gezegd heeft:

„Het behoud onzer Koloniën is geen *rècht*, maar „*plicht* geworden, geen *lust*, maar een *zware last* „door de Historie ons op de schouders gelegd. *Wij* „zijn de voogden dier millioenen, wier lot in *onze* „handen is gesteld."

Ja, *wij* zijn de voogden. Wij, bestuursleden van Oost en West afd. Amersfoort zijn *ook* voogden. Wij werken in het *klein*, omdat wij maar doodgewone menschen zijn. Wij zijn voogden van het kind van vijf jaar, dat aan ons is toevertrouwd, de afd. Amersfoort van Oost en West.

Wij moeten dat kind een opvoeding geven, dat het op eigen beenen onafhankelijk van *ons* komt te staan en *daarvoor* roepen wij U aller medewerking in.

U *weet* dat ik nooit over propaganda spreek, maar *dit* moet ik toch als slot vertellen, dat ik in onze vorige comparitie vergeten heb te zeggen, dat ik iederen 16en van de maand uit mijn zaken vrij neem, om den geheelen dag thuis te blijven om nieuwe leden van Oost en West in te boeken.

Ik wijd dezen dronk aan het welzijn van de Vereeniging Oost en West en de Afdeeling Amersfoort in het bizonder.

„Lang zal zij Leven!!"

Ik heb gezegd.

Het adatrecht van Nederl.-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Beschouwingen over christelijk recht.

Zagen wij onlangs [1]), dat er van de godsdienstige bestanddeelen van het adat[illegible] naast het heidensche (dat oorspronkelijk zoo verknocht aan het volksrecht was, dat het zelfs, als andere wereldgodsdiensten daaroverheen gestreken waren, bleef doorwerken) allereerst de Islam genoemd worden moest, de aandacht, die missie en zending aan onze Oost zijn gaan besteden, heeft vanzelf een nieuw inzetsel naar voren geschoven: het Christelijk recht.

Al kan het natuurlijk niet in de bedoeling liggen om hi[illegible] aan te doen voorafgaan een geschiedenis van missie en zending, is een kort overzicht wel op zijn plaats. Aangezien de missie het eerst binnendrong, is haar den voorrang gegeven.

Het optreden van de missie.

In de geschriften van pater Visser M.S.C. [2]) en pater Wessels S.J. [3]) vinden wij opgeteekend, dat in de 16e eeuw de missie begon met de prediking van het Evangelie. Drie orden hebben tijdens de aanraking der Portugeezen met den Indischen Archipel (1511—1605) op verschillende punten hun missie-arbeid gedreven. De Franciscanen begonnen op Ternate en de omliggende eilanden, daarna op Ambon. Toen kwam St. Franciscus Xaverius S.J. in 1546, deze werkte op Ternate, Halmaheira en kwamen toen vanzelf de Jezuieten in de groo[te] Oost aan den slag; in 1557 volgde kerstening o[p] Batjan, in de zestiger jaren op Zuid-Celebes, terw[ijl] op het eiland Sioe en de Sangi-eilanden de predi[king] evenzoo door die orde ondernomen werd.

Opmerking verdient, dat de Franciscanen ee[n] korten tijd zich ook op Panaroekan (O.-Java) ge[]vestigd hebben.

Op de kleine Soenda-eilanden hebben de Domini[]canen in 1559 tot 1598 gewerkt, eerst op Solo[r] daarna op Adonare, later volgden Flores, Ende[], Soembawa, Soemba en Savoe.

Toen de Portugeezen verdrongen waren in he[t] begin van de 17e eeuw, was meteen de arbeid va[n] de missie afgeloopen en volgde de arbeid van Pr[o]testantsche zijde. Het heeft heel lang geduurd, voo[r]dat zij weer terugkwam; wel werd de orde d[er] Jezuieten in den loop der 19e eeuw naar Nede[r]landsch-Indië gezonden, maar deze kon het gehee[le] eilandenrijk niet omspannen; men kan dan oo[k] zeggen, dat eerst in het begin der 20e eeuw inte[n]sief begonnen is door verschillende orden en co[n]gregaties met missie-arbeid.

Het territoir der Jezuieten werd ingekrompen t[ot] Zuid-Midden-Java en West-Java met uitzonderin[g] van de Preanger, waar de orde der Kruisheer[en] werkt, die voorts ook hun arbeidsveld in Cheribo[n] en Krawang vinden; in de residenties Pekalonga[n], Banjoemas en Kedoe bevinden zich de Paters va[n] het H. Hart; Malang met Madoera is toevertrouw[d] aan de Carmelieten, terwijl Soerabaja ressortee[rt] onder de Lazaristen. Op de kleine Soenda-eilande[n] Flores, Adonare, Solor, Lomblen, Maoemere, End[e] en Timor werken de Paters van het Goddelij[k] Woord; naast dit bloeiende vicariaat ligt dat va[n] Nederlandsch-Nieuw-Guinea van de Paters va[n] Tilburg, omvattende de Kei-eilanden, Tenimb[er] en Zuid-Nieuw-Guinea, alsmede Vordate; dezelfd[e] paters hebben nog een prefectuur in Celebes (Mi[na]hassa). Op Borneo's Oostkust werken de Paters va[n] de H. Familie, terwijl de Capucijnen op de We[st]kust een vicariaat hebben; deze orde heeft op S[u]matra een prefectuur, omvattende Atjeh, Sumatra['s] Oostkust en de Westkust, alsmede Tapanoeli. [De] residenties Benkoelen, Palembang en Lampon[gs] worden bediend door de Paters van het H. Ha[rt]. De Paters van de H.H. Harten zijn gestationnee[rd] op Banka, Billiton en Riouw. In totaal is Nede[r]landsch-Indië verdeeld in vier vicariaten en vi[er] prefecturen.

Het optreden van de zending.

Na den aftocht der Portugeezen brachten de N[e]derlanders den Gereformeerden godsdienst mee na[ar] Indië. Bij Coolsma [4]) en bij Mooy [5]) kunnen wij l[e]zen, dat de overgang van Inlanders naar het Chri[s]tendom door de Regeering zeer op prijs geste[ld] werd, kenbaar aan het stelsel van een premie, ee[n] maatregel, die men in het licht van den tijd mo[et] beschouwen. Inlanders-Christenen van elders en d[e] Portugeesche taal sprekende, vereenigden zich spoedig tot een Portugeesche gemeente te Batavi[a] die in het begin der 19e eeuw met de Maleisch[e] samensmolt. Aan eigenlijk zendingswerk onder Ja[]vanen, Soendaneezen en Chineezen is nooit begon[]nen; de bekende Inlandsche gemeente te Depo[k] ontstond doordat de Edelheer Chastelein zijn la[n]den onder zijn Christen-slaven en lijfeigenen, i[n] vrijheid gesteld, vermaakte (1714). De Evangelisat[ie] verbonden met landontginning ontstond in 175[] doch verliep al spoedig.

Ambon werd in 1605 na het vertrek der Port[u]geezen en de Roomsche missionarissen geprote[s]tantiseerd, zoodat daar, evenals op de Oeliasse[rs] de kerstening, zij het dan in andere handen, wer[d] voortgezet. Op Ternate, Tidore, Batjan en Mor[o] werd ook begonnen, doch het succes was poover. Toen de Oost-Ind. Comp. in de Minahassa kwam, trof zij daar talrijke Katholieke Inlanders aan, di[e] langzamerhand in Protestantsche gemeenten wer[]den vereenigd, eveneens op de Sangi- en Talaud-groep. Men beproefde ook zijn krachten op de Zuid-Ooster- en Zuid-Wester-eilanden, doch daar even min als elders op de Kleine Soenda-eilanden gin[g] het bijster goed, of verliepen de resultaten. Toen de O. I. C. afgestorven was op het eind der 18e eeuw, schatte men over geheel de Oost het totaal Inlandsche Christenen op 70.000, hetgeen, gelet op de aanrakingen van bijkans drie eeuwen, niet groot mag genoemd worden.

---

1) Koloniaal Weekblad van 4 en 18 Augustus 1928.
2) Onder Portugeesch-Spaansche vlag. Amst. 1926.
3) De geschiedenis der R. K. Missie in Amboina, enz. Nijmegen—Utrecht 1926.

4) De Zendingseeuw voor N. O. Indië, Utrecht 1901.
5) De geschiedenis der Protestantsche Kerk in N.-I. I, Weltevreden 1923.

Een opmerkelijke trek van de kerstening onder de teugels van de Compagnie was de poging om te komen tot Inlanders, die als Europeanen beschouwd dienden te worden. Wie bekend is met de practiek van de O. I. C. zal verwachten, dat ze zich weinig gelegen liet aan de volken van den Archipel, nog minder aan hunne religieuze inzichten, vanwaar dat het bovengenoemde minieme getal Inlandsche Christenen ook te verklaren is [6]; de ware belangstelling voor wat leefde in de harten en hoofden der volkeren van den Indischen Archipel tracht eerst het Engelsche tusschenbestuur.

Na de teruggave der Koloniën kwam de zending zeer spoedig hare intrede doen; in 1814 waren al leden van het in 1797 opgerichte Nederlandsche Zendelinggenootschap gekomen, die te Batavia en Semarang hun arbeid aanvingen; in 1815 werd hun arbeidsveld uitgebreid tot Ambon en de omliggende eilanden. In 1819 kwam Timor aan de beurt, daarna de Minahassa, vervolgens Bolaäng Mongondou. In 1825 volgde de vestiging van een zendingspost te Depok, toen op de Zuid-Westereilanden, op Rotti, in 1848 in Oost-Java, in 1872 te Saroe, in 1893 in Deli, in 1896 te Gorontalo, evenzoo op de Sangi- en Talaud-groep, daarna ontstond de vestiging te Posso onder de Bare' Toradja's; in 1901 kwam de Gereformeerde Zendingsbond onder de Mandang Toradja's werken. Zuid-Oost-Celebes is het terrein van de Nederlandsche Zendingsvereeniging, die in 1865 op Oost-Java ook begon te werken. De Utrechtsche Zendingvereeniging begon in 1862 met den groote Oost te bewerken, namelijk Boeroe, Halmaheira en Noord-Nieuw-Guinea. Dan dient nog vermeld te worden, dat de zending der Gereformeerde Kerken op Soemba aan den arbeid getogen is.

Tijdens het Engelsche tusschenbestuur begonnen de Engelschen op Sumatra, de Baptisten kwamen in 1824 te Benkoelen, Padang en Sibolga; deze vestigingen bleven evenmin overeind als het eerste pogen van de zending om de Bataklanden binnen te dringen, daar de aanwezige zendelingen eenvoudig door de bevolking werden opgegeten (1834). In 1856 werd nogmaals begonnen, doch definitief in 1861, toen de Rijnsche zending optrad, die spoedig een groote uitbreiding aan haar arbeid kon geven, die ook het eiland Nias, alsmede de Mentawei-eilanden en Enggano bezette. Daarnaast arbeidt de Luthersche zending op de Batoe-eilanden; in Angkola werkt het Java-Comité, terwijl te Pakantan de Doopsgezinde Zendingsvereeniging haar taak vervult. Op Borneo begon de reeds genoemde Rijnsche zending in 1834; in 1859 werd vermeend, dat het einde daar was, doch de inzinking kwam men in 1866 te boven en een uitbreiding tot stand; daarna trok de Rijnsche zich in 1925 terug om haar terrein over te geven aan de Basler Mission; de werkzaamheden strekken zich uit over het stroomgebied van de Baritoe, Kapoeas, Kahajan, Katingan en Mentaja.

Op Java werd ook van alle kanten, wat men begonnen was, verstevigd en aangevat op andere punten, zoo behalve op West-Java, waar gelijk gezegd de Nederlandsche Zendingsvereeniging aan het werk ging, zag zij naast zich in Noord-Midden-Java de Salatiga-zending en de Doopsgezinde zustervereeniging, alsmede in Zuid-Midden-Java de Gereformeerde kerken opduiken.

Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat de Methodisten behalve op Java, Sumatra (Deli), Palembang en Singkawang, de Seventh day adventist church op Batavia, Padang en Benkoelen zendingswerk verrichten.

Met deze opsomming eindigen wij onze rondreis door missie- en zendingsgebied. Als we vermeenen, dat binnen niet te langen tijd het totaal der Christen Inlanders op rond een millioen mag geschat worden, dan doen we aan de waarheid niet veel te kort.

Belemmering van den arbeid van missie en zending.

Het Regeeringsreglement van 1854 herbergde een artikel 123 — onveranderd gehandhaafd als artikel 177 Ind. Staatsregeling — dat thans door weinigen, en dan nog op zeer eigenaardige gronden, in bescherming wordt genomen. Berustende op wantrouwen tegen zending en missie, beoogt het artikel niet alleen beide te kunnen weren uit bepaalde gebiedsdeelen, doch daarenboven te kunnen voorkomen, dat beide op eenzelfde territoor werkzaam zijn; hierop berust de verdeeling van Nieuw-Guinea b.v. Als men ziet, hoe de Islam overal op eenvoudige wijze vasten voet kan krijgen en ook daadwerkelijk doet, terwijl missie en zending heel wat moeite hebben, maar ook voorbereiding noodig hebben om het gestelde doel te bereiken, dan vraagt men zich werkelijk af, welke mentaliteit en inzicht de opstellers en handhavers van dit artikel gehad en thans nog hebben; men ga dan eens te Angora in de leer.

Hoe ver men de zaak wel drijft op grond van artikel 177 I. S., blijkt wel uit de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën op de begrooting 1929, waar de toelating van de vestiging van een Roomsch Katholiek geestelijke te Sibolga „overwogen" zal worden. Ook het sluiten van het eiland Bali voor de kerstening moet velen niet aanstaan, want als er ergens een origineele cultuur is, dan moet men die gaan zoeken in Voor-Indië, waar de Engelschen zonder eenigen aanstoot te geven heel anders over deze aangelegenheid denken en vast te stellen is, dat binnendringend Christendom de Hindu-cultuur allerminst geschaad heeft.

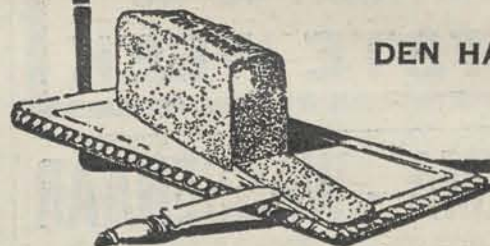
Miskenning van het adatrecht door missie en zending.

Kennis van en belangstelling voor het adatrecht bestond bij de zending aanvankelijk niet; de missie had, gelijk ik elders uiteenzette [7]), gezien de geringe missionaire middelen, niet de kracht om aandacht te schenken aan het volksrecht, voor de 19e eeuw hare intree gedaan had. Wat de zending zag van het adatrecht, liet haar deels onberoerd, werd voorbijgegaan met opmerkingen als bijgeloof, wekte soms heftigen tegenstand. De oorzaak was niet ver te zoeken, men nam geen moeite kennis te nemen van de omstandigheden, waaronder bepaalde feiten zich voordeden; men begreep het volk niet, waaronder men arbeidde, men stelde zich op het standpunt, dat alles van één kant moest komen; dat was het tijdvak, waarvan Van Vollenhoven aangeeft [8]), dat men Europeesche voornamen gaf aan de gekerstenden; niet alleen zonderling aandoende, maar ook vaak aanstoot gevende aan anderen, men waande zich op sommige plaatsen in de Bataklanden in een Duitsche kolonie, waar in alle huizen bonte beelden van vreemde vorsten aan den wand hingen. Dat was de tijd, waarin desnoods met geweld de voor de zending vreemde verschijnselen moesten verbannen worden. Die tijden zijn gelukkig voorbij. Toch duurde het nog lang, voordat er werkelijk positieve arbeid met betrekking tot het volksrecht zou verricht worden. Een groote geleerde als Dr. Matthes, die zich zoo verdienstelijk gemaakt heeft door zijne taalstudies in Zuid-Celebes, wist de volkspsyche niet te grijpen, zooals Snouck Hurgronje gedaan heeft. Ook bekende zendelingen als van Eck en Poensen hebben rechtstreeks weinig gedaan voor de kennis van het adatrecht, dat lag meer, zegt Van Vollenhoven [9]), aan den tijd dan aan de zending en hare dienaren. Na 1900 wist de zending den waren toon aan te slaan, niet het minst door de onderzoekingen van zendelingen als Dr. Adriani, wiens taak Dr. Esser te zamen met zijne weduwe voortzet, en Dr. Kruyt, om van anderen niet te spreken. Nu werd het volksrecht levend en al werd nog gedwaald op sommige punten; een man als Dr. Kruyt erkende dadelijk openlijk, dat hij thans beter ingelicht, verschillende verschijnselen, die hem onzinnig, op bijgeloof gegrond hadden geleken, nader te verklaren wist [10]). Voor hem werd wakker het verhelderende besef, dat er nog heel wat is, dat onbegrepen neerhing, hij de schrijver van een werk over het animisme, komt daar coram populo verklaren, dat onvolledig was en zijn bijdragen over den magischen gedachtengang der Bare'e Toradja's, gedragen door den gloed der overtuiging, zijn er des te belangrijker door geworden.

Niet langer is adat en adatrecht uit den booze, men wil den Inlander laten in zijn eigen milieu, zijn eigen gedachtengang, mits natuurlijk niet het Christendom in de klem komt, zonder dat men den Inlander omhangt met 't Christenkleed, waar doorheen de primitieve gedachtegang, in nauwen samenhang met zijn oorspronkelijken godsdienst, door alle mogelijke gaten naar buiten treedt. Toen de missie eindelijk gelegenheid kreeg om zich te gaan

6) Zie van der Chijs' Ned.-Ind. plakaatboek, deel IV, p. 77 en de Haan's Priangan, dl. IV, § 2523.

7) Studiën, deel CX, blz. 439.
8) Het adatrecht, deel II, blz. 209, jo. 212.
9) De ontdekking van het adatrecht, blz. 98.
10) Measa, Bijdragen Kon. Instituut voor T. en L. en V. v. N.-I., 1918—1920.

Van onze Adverteerders

Een nieuwe Sportschool.

Den Haag is voor een moderne, groote stad weinig sportscholen van beteekenis rijk. Er zijn hier maar een paar scholen, die zich behalve met het opleiden van boksers en het leeren van schermen, wezenlijk met de z.g. „physical culture", het verzorgen van het lichaam, bezig houden. En juist deze tak van sportbeoefening is een noodzakelijk iets in onzen tijd van weinig lichaams- maar veel geestes-„beweging".

Een modelinrichting — maar nog klein — is er thans aan den Schenkweg, vlak bij het Staatsspoorstation, verschenen. De heer Scheers heeft er, naar het voorbeeld van de bekende Sportschule in de Potsdammerstrasse te Berlijn, een inrichting geopend, die wat opzet betreft stellig met de beste in het buitenland kan wedijveren.

De inrichting staat onder toezicht van een arts. Men kan er zijn spieren komen loswerken aan de modernste turn- en bokstoestellen enz. Ook zijn er speciale toestellen ter ontvetting. Er zijn een badkamer, massagekamer, inrichting voor warmwaterbehandeling, kleedkamers met ruststoelen, er is gelegenheid om lichaamsoefeningen te maken, onder kalmeerend licht (voor nerveuzen). De heer Scheers, die te Berlijn aan de Hohenschule für Leibesübungen cursussen heeft gevolgd, heeft wel het allernieuwste op het gebied van lichaamsoefening in zijn inrichting.

De heer Scheers is sinds zijn terugkomst uit Amerika, waar hij in de bokswereld geen onbekende was, bijna twee jaar geleden reeds op de Mauritskade werkzaam geweest, heel in 't klein nog. Langzamerhand breidde zich zijn leerlingental zoo uit, dat hij tot de oprichting van dit model-instituut kon overgaan.

Eenige assistenten en een masseur zijn aan het instituut verbonden.

roeren, bleek alras, dat verschillende harer leden, ook oog bleken te hebben voor het volksrecht, ik noem maar eens de paters M. S. C. Vertenten, Drabbe en Geurtjens, die in hunne bijdragen zoo goed getoond hebben, de primitieven, waaronder zij werkten, uitstekend te begrijpen.

Botsing van christelijk recht en adatrecht.

Missie en zending brengen met zich de komst van Christelijk recht, dat op geheel andere grondslagen berustende, op sommige punten dan ook regelingen in zich bevat, die tegen het adatrecht indruischen. Aanvankelijk werd dan niet met tact opgetreden, men begreep niet, dat het maar niet aanging, een, twee, drie, het adatrecht maar uit te bannen en voor de primitieven gloednieuwe en onbegrepen dingen neer te zetten, men voelde niet, dat al zou in schijn toegegeven worden, in werkelijkheid alles bij het oude zou blijven. Vooral op het terrein van het huwelijksrecht waren er vele met Christelijk recht zich niet verdragende volksrechtelijke instellingen; zoo het proefhuwelijk, meervrouwendom, huwelijksdwang, willekeurige verstooting van de vrouw, maar ook elders klemde het.

Dat dergelijke tegenstrijdigheden tot moeilijkheden moesten aanleiding geven, is begrijpelijk; een gelukkig verschijnsel mag het heeten, dat men naar een oplossing zoekt zonder de zaak kortweg af te snijden; zoo ondervond men in het vicariaat van de Kei-eil. een bezwaar bij 't sluiten van adathuwelijken, waar als sluitstuk vereischt wordt de toestemming van de wederzijdsche ndoewe's, zijnde een soort van voogden, die een positie innemen als de mama' bij de Minangkabauers, welke bloedverwant van moederszijde over de kinderen, die adatrechtelijk met hun vader geen enkele betrekking onderhouden, voogd is. Waar naar kerkelijk recht een dergelijk instituut niet bestaanbaar is, bracht men deze zaak voor bij den H. Stoel [11]). Dat een huwelijk naar kerkelijk recht gesloten, terwijl daarop na scheiding langs burgerlijken weg een tweede huwelijk wordt gesloten, bigamie is, is ook een bekende moeilijkheid.

We zullen nog meer reden hebben om over deze botsingen te spreken.

11) Zie Adatrecht II, blz. 209.

(Slot volgt).

De film voor den Inlander in onze Oost en West.

Aanleiding om voor onze lezers deze stof, zij het dan ook zeer beknopt, te behandelen, vonden wij in het onderhoud, wat ons voltallig Dagel. Bestuur een dezer dagen mocht hebben met den heer G. E. A. Krugers, directeur der Java Film Company te Bandoeng, thans in ons land in verband met de aanschaffing van de meest moderne installaties op het gebied der filmindustrie, waardoor het mogelijk zal zijn in Indië zelf in de meest ver afgelegen streken datgene te kunnen filmen, wat voor den Inlander zelf als voor het Moederland tot dusver nog onbekend was, waardoor de cultuurhistorie van onze overzeesche gewesten zeer gediend kan zijn.

Wat de heer Krugers reeds produceerde met de zeer beperkte middelen die hem tot op heden ten dienste stonden is verbluffend. De Mekka-Bedevaartfilm in Arabië opgenomen, de speelfilm getiteld „De Schoone van Java" en Loetoeng Kasaroeng, geheel in elkander gezet met uitsluitend Inlandsche krachten, De Krokodillenjacht, zijn wel zoovele bewijzen, dat de Java Film Company met de meest moderne installatie voor opnamen als voor de verdere afwerking der film voor geen enkele Moederlandsche of buitenlandsche filmindustrie zal behoeven onder te doen.

Met deze speciaal voor Indië te vervaardigen installaties zal het ook mogelijk zijn in alle streken te filmen en de films ook daar te vertoonen.

Het wil ons dan ook voorkomen, dat deze industrie in Indië, behalve dat ze aan vele Inlanders werk en een bestaan kan verschaffen, er veel toe zal kunnen bijdragen en wellicht verhinderen, door langs geleidelijken weg de bioscoopwereld in Indië te beheerschen, dat geïmporteerde films vertoond worden, waarvan de tendenz, hoewel niet schadelijk, dan toch niet opvoedend is voor den Inlandschen toeschouwer.

De inzet der Indische filmindustrie moet zijn eene aanvulling op opvoedkundig gebied, daar waar de pers door analphabetisme en de schoolopvoeding door plaatselijke omstandigheden hun weldadigen invloed nog niet konden doen gelden.

Voorlichting op het gebied voor volksonderwijs, volksgezondheid en landbouwvoorlichtingsdienst zal eene groote plaats innemen, terwijl de legendarische speelfilms met een moreele tendenz, waarop de Inlander verzot is, niet vergeten worden.

Het verleenen van steun aan de grootsch opgezette onderneming, die zeker de volle sympathie zal hebben van hen, die weten wat Indië voor ons beteekent, achten wij alleszins aanbevelenswaard.

De Bank der Nationalisten.

Waar reeds zoo vele min of meer vage berichten verschenen over het plan van een aantal Inlandsche nationalistische vereenigingen om een eigen bankinstelling op te richten, schijnt het van belang om het prospectus dezer „N.V. Bank National Indonesia" ter kennis onzer lezers te brengen. Het luidt, volgens de Locomotief, als volgt:

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt *f* 500.000, uit te geven in aandeelen van *f* 1000.—, *f* 500.—, *f* 250.— en *f* 100.—. Van het kapitaal is reeds *f* 100.000 geplaatst.

De acte van oprichting werd onlangs geteekend ten overstaan van notaris Berg van het notariskantoor Townsend te Soerabaja.

Voor de eerste maal is tot directeur benoemd de heer Soejano en tot plv. idem de heer Gondokoesoemo.

Commissarissen zijn de heer dr. Soetomo, mr. Soebroto, dr. Soewarno, hadji Djakaria bin Barmawi en Soeroeso.

Het prospectus zegt verder:

Onze Indonesische maatschappij doet een beroep op uwe welwillendheid, uwe moreele en financieele kracht en nationaal gevoel.

Uw land Indonesia bezit een onuitputtelijk vruchtbaren bodem, en is prachtig gelegen voor den internationalen handel, terwijl onze economische toestand in ongunstige omstandigheden verkeert, ziet daar die omstandigheden, waarom wij een beroep doen op u allen, om de handen uit de mouw te steken.

Laat het voor u een nationale roeping zijn om u te vereenigen, teneinde den economischen toestand van ons volk te helpen verbeteren en dien op te bouwen.

Het is bekend dat wij arbeidskrachten en gronden in overvloed bezitten, doch dat het ons aan middelen ontbreekt om het land tot volle productie te brengen.

Steunt derhalve ons nationaal streven in uw eigen nationaal belang.

De door ons opgerichte Bank Boemi-Poetra, gevestigd te Soerabaja, is reeds anderhalf jaar werkzaam met de bedoeling om zooveel mogelijk de woeker te bestrijden, en werkkapitaal te verscha fen om de kleine en de tusschenhandelaren steunen. Binnen anderhalf jaar tijd hebben 169 aanvragen om leeningen te sluiten ontvange welke beloopen *f* 152.000.

De door de bank uitgegeven leeningen zijn nu toe bijna geheel teruggestort, zoodat geen ve lies is geleden. Bovendien heeft de bank gelege heid gegeven deposito te openen tegen een ren van 5 pCt. per jaar. Van deze gelegenheid wor veel gebruik gemaakt, waardoor de bank de deposito's kan omzetten. De waarborgen van uitgegeven leeningen heeft de bank nauwkeur geregeld, zoodat risico voor de bank zoo goed uitgesloten is.

Van het eerste afgeloopen jaar, na het sluit van de boeken, kon de bank 10 pCt. van de hee winst reserveeren voor het bestrijden van eve tueel verlies, terwijl aan de aandeelhouders pCt. dividend werd uitgekeerd.

Bij den aanvang van het tweede jaar wijst balans er op, dat de boekwaarde van het gehee bedrijf gestegen is, zoodat wanneer het kapita uitgedrukt wordt in aandeelen à pari, of 100 p dit na een jaar een waarde heeft verkregen v 125 pCt.

Op grond van bovenstaande feiten, en rekeni houdende met de maatschappelijke behoeften v ons volk, hebben ondergeteekenden, na deskundig geraadpleegd te hebben, besloten deze bestaan bank uit te breiden en in een Naamlooze Vennoo schap om te zetten, waarbij verdubbeling van h kapitaal noodig wordt geacht.

Deze uitbreiding beoogt zooals in hare statut vermeld staat:

Het in leen verstrekken van gelden en het v leenen van credieten; het in giro of deposito of andere wijze in bewaring nemen van gelden waarden; het verstrekken van werkkapitaal aa ondernemingen van landbouw, nijverheid of ha del; het koopen en verkoopen van onroerende go deren, het administreeren van onroerende goed ren, gelden of andere fondsen en het verrichte van al zoodanige bankzaken, als in den meest ui gebreiden zin geacht kunnen worden tot het ba kiersbedrijf te behooren.

Voor deze Naamlooze Vennootschap is in statuten bepaald dat van de winst in de eers plaats 10 pCt. zal worden aangewend voor he vormen van een reservefonds.

Tatouage als Ridderorde.

Naar aanleiding van het Naschrift op het belang rijk artikel van den heer H. F. Tillema over bove genoemd onderwerp in No. 3 van ons weekblad, pag 28, 1ste kol., wil ik even het volgende releveere ten nutte der fotografeerende lezers.

In 1903 had ik te Sintang, W.-Afd. v. Borneo, we de beschikking over een paar mooi getatoueerd Dajaks, doch niet over kleurgevoelige platen en daarbij hoorende filters.

Op mijne eerste o[illegible]e was er van de tatouag dan ook bijster weinig [illegible] zien, doch behielp ik mij door oprichting van een Dajaksch Schoonheids Instituut op coöperatieven grondslag. Ik stelde toch wat ijzerlak en eenige fijne penseelen mijnen beiden vrienden ten gebruike en verzocht hun daarme elkaars tatouage eens mooi bij te schilderen. Met het bekende gevoel der Dajaks voor lijnversiering werd hun tatouage nauwkeurig overgeschilderd en was de daarna gedane opname een waar succes.

Omstreeks 1912 is van deze opname, gecombi neerd met die eener door mij gekiekte Dajaksche kampong, eene zeer duidelijke gekleurde school plaat, uitgave Joh. Ykema, Den Haag verschenen.

De beide Dajaksche heeren vonden het resultaat van hun coöperatie zoo mooi, dat het mij moeite kostte hen te overreden om na de fotografische séance, ter wille van hun huid, die overschildering weder met petroleum af te wasschen, zij vonden dat ijzerlak toch zoo diep zwart en schitterend!

Lochem, 21 Januari 1929.

G. F. M. LIEBERT O. A. R.

Boeatan's Loterij.

Daar op de feest-uitvoering van „Boeatan", onlangs in Seinpost gegeven, aangekondigd was, dat de trekking der loterij vóór 1 Januari 1929 zou plaats hebben, wordt thans, van verschillende zijden, door houders van loten gevraagd naar den uitslag daarvan. Daarom willen wij hier bekend maken, dat deze nog niet heeft plaats gehad.

Omdat nog altijd niet alle loten geplaatst zijn, is nogmaals — nu stellig voor de laatste maal — een verlenging aangevraagd en toegestaan tot einde Februari a.s.

Op Maandag 25 Februari a.s. zal in „Het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen" te 's-Gravenhage tot besluit nog een, naar gehoopt wordt nog beter dan in Seinpost geslaagd, Indisch feest, gegeven worden, waartoe weer de zeer gewaardeerde medewerking van verschillende Indische Vereenigingen en van eerste krachten is toegezegd.

Een opnieuw aan te schaffen, thans *groen*-afgestempeld Boeatan-lot à *f* 1 zal als toegangskaart geldig zijn.

Zij, die den vorigen keer zoo ongelukkig waren in Seinpost geen plaats meer te vinden, kunnen hunne *zwart*-gemerkte loten, nu in Heulstraat 19, groen laten stempelen, maar zij moeten er gauw bij zijn, want hoe ruim de zaal van het Gebouw ook is, wij twijfelen niet, of deze zal, zoodra, over enkele dagen het program van den avond bekend wordt, tjokvol loopen.

Wie zou dan ook niet een steentje willen bijdragen voor de bevordering der Indonesische Kunstnijverheid. door Boeatan voorgestaan en tegelijk van een Indischen feest-avond mee genieten. Zegt het voort!

Waar en door wie het Indische koperwerk is vervaardigd.

Verbetering.

Tot ons leedwezen zijn bij het afdrukken van het, onder dezen titel in het vorig Nr. opgenomen, artikel van Mr. J. G. Huyser eenige fouten ingeslopen, welke rectificatie vereischen; op de eerste bladzijde is n.l. één regel tweemaal afgedrukt, terwijl daardoor eenige woorden zijn uitgevallen.

Op den zin: „Verondersteld mag worden, dat het Javaansche koperwerk algemeen bekend is", moest ten rechte volgen: „Ik bedoel *niet* de eenigszins bedenkelijke producten der nog bestaande messinggietkunst, gelijk die nog wordt uitgeoefend o.a. in Soerabaja (vazen, rookstandaards, wandborden, aschbakjes, enz.), doch de sirihstellen, schalen, en dergelijke, gemaakt in den loop der vorige eeuw, meest van messing, doch somtijds ook van brons," enz.

Van Week tot Week.

Dinsdag 15 tot Maandag 21 Januari.

Werking van den Krakatau. Aneta seinde den 14en Januari en volgende dagen dat de vulkaan Krakatau weder sterk verhoogde werking vertoont; het aantal zichtbare erupties neemt geregeld toe. De laatste berichten zijn zelfs verontrustend; men heeft de bevolking gewaarschuwd en maatregelen zijn getroffen, opdat in geval van nood alles is voorbereid.

Werkstaking bij de N.-I. Steenkolen Handel Mij. Batavia, 17 Jan. (Aneta)[1]). Een vertegelijk Prauwvoerders der Ned.-Indische Steenkolen Handel Mij. hebben gistermiddag het werk neergelegd. Zij hadden een loonsverhooging gevraagd. Heden is de staking uitgebreid over vrijwel het geheele werkpersoneel, zoodat zij thans ongeveer honderdvijftig personen omvat. Nader seinde Aneta (dd. 21 Jan.), dat de staking is opgeheven.

Resident van Ambon. Batavia, 17 Jan. (Aneta). Benoemd is tot resident van Ambon de heer C. C. Ouwerling, thans assistent-resident in de afd. Zuid-Bali.

Directeur van Binnenl. Best. Batavia, 16 Januari. Aan den directeur van binnenlandsch bestuur, den heer A. H. Maas Geesteranus, is thans officieel, op verzoek, eervol ontslag verleend, ingaande 4 Mei 1929, onder betuiging van dank voor de langdurige trouwe diensten den lande bewezen.

Benoeming Assistent-Resident. Batavia, 19 Jan. (Aneta). Tot assistent-resident bij den algemeenen bestuursdienst is benoemd de heer P. J. Kuik.

Aanvulling van het Ind. leger met Inlanders. Bandoeng, 18 Jan. (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat dit jaar 60 Batakkers voor het leger zijn aangeworven, voorts 120 Timoreezen, 180 Menadoneezen en 180 Ambonneezen.

Het Belgische Kroonprinselijk echtpaar. Graaf en Gravin de Rethy van België hebben, volgens Aneta, den 18en Jan. in een marine-vliegboot een tocht boven Soerabaja en Straat Madoera gemaakt.

De burgemeester van Amsterdam te Batavia. Batavia, 18 Jan. (Aneta). Alhier is aangekomen de heer De Vlugt, burgemeester van Amsterdam. Ter begroeting was o.a. aanwezig mr. Meyroos, burgemeester van Batavia. De heer De Vlugt zal eerstdaags een draadloos-telefonisch gesprek voeren met Amsterdam.

P. Drayer †. Buitenzorg, 21 Jan. (Aneta). Alhier is overleden de hoofdingenieur P. Drayer, chef van het eerste telegraaf- en telefoondistrict te Weltevreden.

Onderzoek arbeidstoestanden. Batavia, 18 Jan. (Aneta). Mr. L. Einthoven zal naar Genève gaan tot September a.s., om daarna als adjunct-inspecteur van den arbeid gedurende zes maanden geplaatst te worden om de praktijd van de poenale sanctie te bestudeeren. Mr. Einthoven wordt daarna definitief bij het arbeidsbureau van den Volkenbond geplaatst.

Medan, 16 Jan. (Aneta). Prof. Grimshaw, die alhier vertoeft in verband met zijn onderzoek naar de arbeidstoestanden, heeft in een persgesprek verklaard, dat zijn indruk van *arbeidstoestanden onder poenale sanctie nergens gunstiger is geweest dan hier.* Hij is voornemens, te Semarang de werving te bestudeeren en vervolgens met een koelieboot naar Deli te varen, waar hij drie weken zal verblijven ter bestudeering van oud en nieuw cultuurgebied.

Batavia, 19 Jan. (Aneta). Per Gouv. stoomer Wega arriveerde alhier de heer Albert Thomas, in gezelschap van Prov. Grimshaw en Mr. Einthoven. Voorts bevonden zich in het gezelschap de Fransche Consul-Generaal en de Chef der Arbeidsinspectie.

Univers. examens. Leiden. Candidaatsex. Indisch recht Mej. T. Roos. — Taalkundig candidaatsex. Indologie de h.h. J. M. Harst en W. R. Pieters.

Kolonel P. H. Hoeksema. De luitenant-kolonel van den generalen staf bij het O.-I. leger P. H. Hoeksema de Groot is overgeplaatst bij het wapen der inf. onder gelijktijdige bevordering tot kolonel-regiments-commandant.

Medisch onderwijs in Ned.-Indië. In een op 18 Jan. door het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage gehouden vergadering heeft Prof. Dr. J. Boeke ingeleid het onderwerp: Medisch onderwijs in Ned.-Indië; artsen; Indisch-artsen en hulpkrachten; verband der verschillende Hoogescholen. (Uitvoerig overzicht in het Vaderland van 19 Jan., Avondbl. B.).

De postvlucht Java—Nederland. Het postvliegtuig P.H.-A.E.N., vertrokken van Batavia den 9en Jan., is op Dinsdag 22 Jan. te Amsterdam gearriveerd. Door een gedwongen oponthoud te Konstantinopel gevolgd door, hevige koude veroorzaakte, motorpech leeft de terugreis eenige dagen langer geduurd dan verwacht was.

Deze overigens prachtig geslaagde vlucht is voorloopig de laatste, nu aan de Kon. Luchtvaart Mij. het gebruik maken van enkele Britsche militaire vliegvelden niet verder is toegestaan. In April hoopt de K.L.M. echter de vluchten te hervatten.

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de Nwe Rott. Crt.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

„Het Verloren Land".

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij eenige maanden geleden hier de aandacht vestigden op een door de „Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur" te Amsterdam uitgeschreven prijsvraag. De roman van *Johan Koning* met bovenstaanden titel maakt deel uit van een twaalftal, dat door de redactie van genoemd uitgeverslichaam kon worden bekroond. Vermoedelijk zal onder dat dozijn dit boek wel het eenige zijn, dat onder „Koloniale literatuur" kan worden gerangschikt, want, zooals *Henri Borel* in het Zondagsblad van „Het Vaderland" onlangs schreef:

„Wij hebben, hoe lang al niet, in Indië geregeerd en grof geld verdiend te midden van een prachtige, oude cultuur, waarvan de statige monumenten tot de schoonste wonderen der wereld behooren, maar in onze literatuur is er pas in de laatste jaren iets van te vinden, en wij hebben even lang te midden van Javanen en Maleiers en andere Indonesiërs geleefd, zonder dat er iets van hun psyche in onze letterkunde van belang is geworden."

Het ligt in den tijdgeest, dat niet alleen de beeldende, maar ook de letterkundige, Europeesche kunstenaars meer en meer worden aangetrokken en geïnspireerd door de Oostersche sfeer, ook die, welke door de thans bij honderdtallen hier studeerende Indonesiërs naar Europa wordt overgebracht, te meer misschien juist nu, na de geruchtmakende, tijdelijke gevangenhouding der van communistische opruiing beschuldigde studenten.

De heer Borel heeft wel gelijk met zijn opmerking:

„Slechts zelden vraagt men zich af: hoe zouden die zonen van Indië zich toch wel gevoelen in die voor hun toch zoo vreemde omgeving, en wat zou er toch in hun binnenste omgaan, nu ze uit hun Oostersche sfeer in de Westersche zijn overgebracht? Zouden ze zich hier ooit senèng ('t woord is onvertaalbaar, maar komt 't dichtst bij: op hun gemak, en gelukkig, en in hun sas) voelen: hebben ze geen heimwee naar hun land, hoe werkt de Westersche omgeving op hen in, hoe reageeren zij daar op? Deze en tientallen andere vragen liggen voor de hand en worden toch zoo weinig gesteld. Waarschijnlijk komt dit doordat de Javanen en andere Indonesiërs hier de Europeesche kleeding dragen. Let maar eens op, hoe geheel anders ze direct zijn, als ze, b.v. op een „Indischen avond" met feestelijkheden van dans en gamelan, in hun Oostersche dracht als gemetamorfoseerd zijn. Hun houding, hun gezichten, hun gebaren, hun sfeer zijn dan opeens geheel anders, zij toonen dan hun eigen wezen."

Dit doet ons denken aan hetgeen een Europeesch schilders overkwam, die, juist op zoo'n „Indischen avond", buitengewoon geïnspireerd door een der

Javaansche dansers, in den zevenden hemel was, toen zij diens toezegging kreeg den volgenden dag voor haar te willen poseeren, maar een ontzettend teleurstellende ontgoocheling kreeg, toen zich een Europeesch gekleed oosterling daarvoor aanmeldde, wiens bruine gelaatskleur zoo onaesthetisch tegen het witte boord afstak, dat zij hem nauwelijks herkende. Deze glimlachte echter, zeggend: „laat u mij maar even binnen, in een afzonderlijke kamer, dan zult u aanstonds wel tevreden zijn". Na een oogenblik kwam hij uit die afzondering te voorschijn met ontbloote voeten en bovenlijf, in dans-stemming en -uitdrukking, en werd triomphantelijk naar het atelier geleid.

Wij zijn 't met den heer *Borel* eens, dat de groote waarde van dit boek ligt in het feit, dat *Johan Koning* het heeft aangedurfd, het psychische proces analyseerend te beschrijven, dat in de ziel van den Javaan plaats heeft als hij, in zijn jeugd aan een Nederlandsche universiteit studeerend, in dagelijksche aanraking komt met wat men de Westersche beschaving noemt, maar moeten 't evenzeer met een anderen criticus, *Mr. H. G. Koster*, in „De Groene Amsterdammer" betreuren, dat de schrijver verzuimd heeft den invloed van de juridische studie op den geest van dezen oosterling te behandelen:

„De auteur wilde ons de Europeesche *Lehr- und Wanderjahre* van den Javaan Sosro geven: hij had ons dan ook moeten toonen hoe dit oostersch gemoed reageerde op de studie van het westersche recht met zijn abstracte dogmatiek, op het dialectisch gekrakeel der hooggeleerden, den wirwar der jurisprudentie, den Maha-bharata van meeningen, stelsels en problemen. Van de verwarring, die reeds daarvan alleen op een stil-vroom, mystiek gemoed uitgaat, heeft de auteur geen besef gehad."

Misschien zal later een Indonesiër dit zelf wel eens in roman-vorm beschrijven.

Eigenaardig is ook het feit, dat hier in Europa betrekkelijk nog wat meer van harte belang gesteld wordt in de psyche der Indonesiërs, dan over het algemeen door Europeanen in Indië, die er toch midden-in wonen. Een voorbeeld daarvan trof ons dezer dagen weer, toen een pas gerepatrieerd Deliaan, die zich nu eens bij uitzondering wèl belangeloos voor het wel en wee der inheemsche bevolking van den Archipel interesseerde, naar aanleiding van het onlangs verschenen werk over de „Indische Beweging" van den heer *J. Petrus Blumberger*, de opmerking maakte: „Wat is 't toch vreemd, dat ik daarvan in Indië zoo goed als niets kon te weten komen (de couranten en tijdschriften schenen er stelselmatig over te zwijgen), terwijl ik van hier alles haarfijn in een vrij lijvig boek beschreven vind!"

Terwijl Mr. Koster zijn critiek besluit met de woorden:

„*Het Verloren Land* is werkelijk een boek van iemand, die wat te zeggen hééft en het goed wéét te zeggen, zonder litteraire mooidoenerij, zonder pretensie, een boek met ouderwetsch-degelijke eigenschappen en toch in de hoogste mate . . . een boek van dezen tijd"

zijn wij het meer met den heer Borel eens dat niet alleen Sosro en diens allerliefste zusje, maar ook de Europeanen in dit boek soms in veel te gewild mooie taal spreken, dus eigenlijk alleen verkondigend, ook beamen wij niet volmondig de opmerking van den criticus van de „Groene Amsterdammer": „Dit boek is geschreven met ongewone kennis van Indische en Indisch-Europeesche milieux en toestanden", want om maar enkele kleinigheden te noemen: op blz. 96, in de beschrijving van een Indische kamer bij een Indisch-Europeesche dame, lezen wij: „over den breeden divan lag een prachtig kleed van Soembawa", terwijl de altijd smalle, dunne weefsels, van dat eiland afkomstig, daaraan toch geenszins beantwoorden; waarschijnlijk meent hij de van stevig katoen geïkatte slimoets van het eiland Soemba.

Ook hoorden wij een Javaansch hooggeplaatst ambtenaar de opmerking maken: „ik heb niet verder gelezen dan de eerste bladzijde, want toen ik den naam „Serima" las voor de dochter van een Javaanschen Regent, dacht ik dadelijk: de schrijver is iemand, die niet goed op de hoogte is van Indonesische toestanden." *What is there in a name!*

De Europeesche echtgenoote van een Westersch-ontwikkelden Javaan, eene, die 't dus bij ondervinding weten kan, zeide beslist niet te kunnen begrijpen, dat een Indonesiër, na een universitaire studie genoten, en zich een Nederlandsche doctoresse als echtgenoote te hebben gekozen, zoo weinig verstandelijk zou denken en handelen, dat hij spijt zou gevoelen in Europa exacte kennis te hebben opgedaan en ten slotte zijn heil zou zoeken bij een *doekoen* (wonderdokter-toovenaar), waarvan Mr. Koster schrijft:

„En als het tweetal in Indië is, wordt de uiterlijk vereuropeeschte Sosro toch weer de echte Javaan. Hij voelt „geheime krachten" naderen; om zich daarvan te bevrijden haalt hij een „doekoen" die met magische kunsten niet alleen hem, maar ook (ironie van het lot!) het doctoresje onder zijn tooverbehandeling neemt. Hier eindigt het boek! Heel jammer. Want de schrijver lost het probleem, dat hij gesteld heeft, niet op. Steeds weer had hij ons getoond hoe liefde en wederzijdsch begrijpen, hoe ópgaan in elkanders persoonlijkheid en ware deemoed twee geheel verschillende rassen tot elkaar kunnen brengen: *there is neither East nor West, Border nor Breed nor Birth!* En nu op het eind slaat de auteur òm en laat dien ellendigen doekoen aanrukken, die een griezeligen cirkel om het Hollandsche doctoresje beschrijft en op spookachtige manier naar blanke voetjes staart.

„Mogelijk heeft de auteur met dit slot doeld: ook ik kan u de oplossing van het bleem-oost—west niet geven, maar ik schafte u vele gegevens; vindt zelf de sing, die voor u de beste is!"

Omtrent het slot van het boek schrijft de Borel:

„Zóó eindigt het in „Het Verloren Land" stelde probleem van „Hoe zal een Javaan innerlijk fijn beschaafde jonge man reag op hem inwerkende Westersche omgev met een nieuw, dat mij nog veel moeilijk ingewikkelder lijkt: „Hoe zal het huwelijk en zal het op den duur bestaanbaar bl tusschen een Javaan en een Nederlands

Ons wil het voorkomen, dat het antwoor deze laatste vraag zou moeten luiden: een hu van een Javaan en een Nederlandsche, of keerd van een Nederlander met een Javaan zal niet zooveel anders zijn, dan een van gem ras in het Westen. Het wederzijdsch hangt, als overal en altijd, grootendeels af va persoonlijkheden. Als bijkomstigheden kunnen ook de voor één van beiden vreemde toestande gebruiken meespreken, maar op den duur deze, juist door de thans meer en meer voorko de kruisingen, vervagen en ineenvloeien.

Wij kennen evengoed zeer gelukkige als mi goed gelukte gezinnen, waarvan de vader Ooste en de moeder Westersch is of omgekeerd.

Er behoeft dan ook geen land verloren te g integendeel door belangstellende, en daarom pere, kennismaking kan veel waardevols gewo worden uit het nieuwe voor het oude land.

Telkens is in deze roman ook het algemeen kende terugverlangen naar Indië beschreven, Europeanen, die er lang gewoond hebben, dik al heel spoedig hier in Nederland bekruipt. Javanen vernamen wij, dat het omgekeerde hun landgenooten overkomt: dikwijls verlangen hier gestudeerd hebbende Indonesische studen naar Europa terug. Voor ons is dit alleen een wijs, dat juist het goede van beide landstreken lukkig bij de meeste menschen het langst in de innering blijft.

Dit alles neemt echter niet weg, dat „Het Verloren Land" een mooi en nuttig boek is, dat met den heer Borel gaarne ter lezing en nabetrachting aanbevelen aan „een ieder, wien Indië en Indonesiërs ter harte gaan en zelfs van een ieder voor wien Indië en de Indonesiërs enkel maar materieel belang zijn."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De aanleiding tot het bezoek aan Indië van het Belgisch Kroonprinselijk Paar.

Tijdens het bezoek, dat Kroonprins Leopold van België indertijd aan Belgisch Congo heeft gebracht, is hem, evenals naderhand zijn vader, gebleken dat er toestanden in de kolonie bestaan, welke dringend verbetering behoeven. De Prins, die zich zeer voor koloniale vraagstukken interesseert, heeft gevoeld, dat meerdere en persoonlijke kennis van de wijze, waarop soortgelijke moeilijkheden in andere koloniale gebieden een oplossing hebben gevonden, noodig is om de ongewenschte toestanden in Belgisch Congo uit den weg te ruimen. Prof. van Oyen heeft den Prins gewezen op *de beteekenis der kolonisatie van de Nederlanders in Ned.-Indië.* Hieraan wordt het toegeschreven, dat Prins Leopold voor zijn doel Ned.-Indië heeft gekozen. Als de voornaamste problemen van *Belgisch Congo* noemt de *Java-Bode* (15 en 17/12) de ontvolking van het toch reeds zoo schraal bewoonde gebied naast het vraagstuk der arbeidskrachten, twee factoren, welke bij voortduring de economische ontwikkeling van Belgisch Congo in den weg staan. Van *Ned.-Indië* getuigde prof. van Oyen in een lezing te Brugge gehouden, dat het als voorbeeld mag dienen van een goed georganiseerde kolonie; het meest treft bij een eersten rondblik, dat de Nederlanders, naast de zorg voor de veiligheid, bestuur en ontwikkeling der Inlandsche bevolking, twee punten als belangrijk op den voorgrond stellen, n.l.: 1. De gezondheid van de blanke en Inheemsche bevolking te verzekeren. 2. De opbrengst van het land zooveel mogelijk te vergrooten.

De Kroonprins is voornemens zooveel mogelijk te zien, vooral ook op wetenschappelijk gebied, zooals de proefstations en de cultures. Verder wenscht hij Borneo en Celebes te bezoeken, en een reis naar de Molukken te maken.

De Loc. (12/12, blz. 55) schrijft over „De Congokolonie" en „Afrika".

Genève.

Het *Soer. Hbl.* (8/12, 2de bl.) bespreekt het bezoek van *Albert Thomas* aan Ned.-Indië en vestigt de aandacht op „Le monde Nouveau", waarin de heer *Paul Bourdarie* scherp de aanmatigende manier hekelt, waarop *de Volkenbond* meent zich met overzeesche gebieden van koloniale Mogendheden te moeten bemoeien. „Wanneer men den Volkenbond beschouwt als een Raad van Verzoening, dan moet men erkennen, dat hij van heel veel nut kan zijn", zegt *P. B.*, „maar wanneer men hem opvat als opperste organisatie tot het regelen van allerlei bijzondere vraagstukken, dan kan men er slechts een gevaar in zien. En dit vooral in twee Volkenbondsinstituten: het B.I.T. (Bureau International du Travail) en de Mandaten-commissie. Uit koloniaal oogpunt beschouwd, is er bij het oprichten van den Volkenbond deze essentieele fout gemaakt, dat men controleerende bevoegdheid heeft gegeven aan volken (in de Mandaten-commissie) of aan *personen in het* B.I.T., *zonder koloniale kennis of ervaring.* Of meent men werkelijk dat Genève uit een berg van statistieken, boeken en tijdschriften, die kennis en die ervaring zou kunnen krijgen, welke Koloniale Mogendheden zooals *Engeland, Frankrijk* en *Nederland* slechts in eeuwen hebben kunnen verwerven ten koste van ontzaglijke inspanning en offers?"

Het internationaal Arbeidsbureau te Genève is — volgens het oordeel van het *Soer. Hbl.* — nu eenmaal een organisatie, waaraan de regeeringen van alle landen, welke haar in stand houden, groot gezag toekennen. Men kan betoogen, dat dit gezag aan die instelling niet toekomt, omdat zij niet onbevangen en onpartijdig wordt geleid, maar deze waardeering doet niet het feit te niet, dat dit bureau als een officieel orakel over alles-en-nog-wat zijn stem doet hooren en dat naar die stem wordt geluisterd. Dit feit heeft men te aanvaarden. Ook het tweede feit: dat de leider van dit bureau *(Albert Thomas)* officieel en in zeer krasse termen den staf gebroken heeft over de Poenale Sanctie. Nu deze man in de buurt van Ned.-Indië komt, is het goed dat hem door de Regeering gevraagd is eens te komen zien wat hij reeds, ongezien, veroordeeld heeft. Een beoordeeling ter plaatse kan invloed oefenen op de zonder kennis van feiten gevelde veroordeeling.

De *Deli Crt.* (18/12) meent te moeten wijzen op het groote gevaar van een Nederlandsche *angstpolitiek te Genève.* Toch deelt het blad de conclusie van Dr. Van Blankenstein over Genève dat *ons verdedigingsstelsel is goede voorlichting te Genève en het voorkomen van verkeerde beoordeelingen.* Daarom: onze deuren open voor alle bezoekers en behoorlijke voorlichting door geschrift, woord en film van ons geheele koloniale systeem. Een paar ton per jaar aan dit doel besteed, zal blijken haar rente op te brengen en andere grootere uitgaven te voorkomen. Maar de *D. C.* gaat niet zoo ver, dat zij daarom te Genève een politiek zoude willen zien voeren om die critiek maar in 's hemels naam te vriend te houden. En om uit angst of een geloof in eigen minderwaardigheid — een modern psychisch verschijnsel — maar allerlei dingen af te schaffen, die nuttig en noodig zijn. Dit is z.i. een verderfelijke politiek, die hoe langer hoe meer aanhang vindt en die hoogst gevaarlijk is. Wij moeten Indië besturen op de wijze die naar onze overtuiging de rechtvaardigste en de beste is. Niet omdat de critici van Genève het aldus willen. Wij moeten de teugels zelf in handen houden en niet wijken voor onverantwoordelijke lieden te Genève. Wij moeten de critiek niet verwaarloozen en stellig ook ten volle rekening houden met nieuwe denkbeelden, maar ze eerst toepassen als zij na zorgvuldige bestudeering juist blijken. En niet omdat wij anders gecritiseerd worden. Indien wij zelf toegeven, tegen beter weten in, dan leiden wij er toe, dat anderen over ons heen loopen. Ook al zijn wij een kleine natie, die met allerlei omstandigheden heeft rekening te houden, dan moet dat toch nog niet leiden tot het volgen van een politiek, die slechts door angst wordt ingegeven.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (10/12 „De grieven der Br.-Indische prinsen", R. v. S.), het *Bat. Nwsbl.* (13/12, 3de bl. „China"), *De Loc.* (13/12, blz. 11 „De relletjes op Biliton"; blz. 19 „Indië en China"), de *Deli Crt.* (22/12 „Een oorlogsgevaar in Oost-Azië", Graaf Sforza) en *De Sum. Post* (17/12 „De proef"; 19/12 „Syrië).

J. E. Stokvis.

De heer J. E. Stokvis, lid van den Volksraad en leider van de Indische Sociaal-Democratische Partij, vertrok den 12den Dec. naar Nederland. Hoogstwaarschijnlijk zal dit een afscheid-voor-goed zijn. *De Loc.* (12/12) en het *Soer. Hbl.* (13/12) wijden woorden van waardeering aan den politieken tegenstander. Zijn persoonlijkheid dwingt respect af, den eerbied aan de bekwaamheid en de oprechtheid van den tegenstander verschuldigd.

Het afscheid van Indië is geen afscheid van het openbare leven; en de al dan niet parlementaire werkzaamheid van den heer Stokvis in Nederland zal, voorziet *De Loc.*, de vlotte vragers om behoud en zelfs verlegging van beslissende bevoegdheden over „imperiale aangelegenheden" naar Nederland nog wel eens tot nadenken stemmen. Zoo zal men zich thans moeten onthouden van een poging om de lijn aan te geven, die begon bij figuren als Van Hogendorp, zich voortzet van Van Deventer tot Van Kol en van Stokvis tot... Mohamad Hatta; van koloniale ethiek tot koloniale sociaal-democratie en van een westersch radicalisme tot een eigen inlandsch nationalisme. Het is zeker merkwaardig dat binnen hetzelfde tijdperk, waarin figuren als de heer Stokvis van de leer der liberaal-welwillende ethiek evolueerden tot de bij het socialisme passende versnelling der ontwikkeling tot autonomie binnen rijksverband, dit streven alweder achterhaald is door den weliswaar door weinigen, maar niettemin nadrukkelijk gestelden eisch, die veel verder gaat, namelijk tot onmiddellijke en volledige onafhankelijkheid, waarvan de inwilliging mede door de sociaal-democraten wordt afgewezen. Een krasse bevestiging hiervan brengt de Hatta-polemiek in een der laatste „Indonesia-Moeda"-nummers; en zoo opmerkelijk treedt deze evolutie aan den dag, dat de heer Stokvis, die kwam als een middenfiguur van het ethisch-vertakte liberalisme, thans heengaat als verkondiger van het koloniale socialisme — en nochtans wederom als een middenfiguur. Zoozeer hebben de uitersten zich verlegd.

Het *Bat. Nwsbl.* (10/12) komt in het artikel „Imponderabilia" (de waardeering van sentimentsoverwegingen) nog eens terug op prof. Snouck Hurgronje's bestrijding van Colijn.

De verbinding met Ned.-Indië.

Een medewerker van het „*Soer. Hbl.*" had een onderhoud met den heer *M. C. Koning,* directeur van de Stoomvaart Mij. „Nederland" *(Soer. Hbl.* 13/12, 2de bl.). De Mij. „Nederland", verklaarde de heer *K.*, is door en door gezond. Acht mailschepen zijn noodig voor het passagiersverkeer, veertig vrachtbooten voor het in gang houden van het „lijnbedrijfwerk". De *motorschepen* varen het zuinigst. De *olie*rekening van de „P. C. Hooft" (16.000 ton) is gelijk aan die van de kolen van de „Grotius" (6000 ton). De vrachtboot „Borneo" is omgebouwd tot *een schip met hoogendrukstoom,* waarin een stoommachine is geplaatst, economisch gelijkwaardig aan een motor. Over enkele jaren zullen nieuwe schepen met dit soort machines worden uitgerust. Het op tijd varen van de vrachtbooten geeft veel „*wanruimte*". Bij het personenvervoer levert de seizoenvaart veel ruimte, die niet in gebruik is; gedurende vier maanden van het jaar náár Indië, en vier maanden van Indië naar Nederland, zijn er bijna géén passagiers. In den winter komen de Indische families niet naar Holland. Thans maakt de Mij. „Nederland" met een mooi uitgevoerd boekje, reclame voor de *wintersport in Europa.* De groote booten zijn bij het reizend publiek zeer in trek; de *buitenlanders* geven in grooten getale aan onze booten de voorkeur. Van Southampton naar *Algiers* en *Genua* vormen zij in den regel 80 % van de passagiers; op dat traject hebben wij de Engelschen overvleugeld. Te *Colombo, Singapore* en tusschenliggende havens wordt eveneens door vele reizigers uit den vreemde van onze booten gebruik gemaakt. Die van de Round-the-World-trips ontbreken zelden en vormen aan boord in den regel een aardig gezelschap. Wij *varen op tijd,* op datum en uur. De dienstregeling is gebaseerd op 14 mijl, de booten kunnen er gemakkelijk 16 loopen. De „P. en O." heeft wel booten, die 18 mijl kunnen loopen, wanneer er alles op wordt gezet en ze als hulpkruisers in oorlogstijd dienst doen, maar de gezagvoerders weten dat *iedere mijl snellere vaart* de onderneming duizenden kost, en vlugger dan onze booten varen ze in het gunstigste geval niet. Met Ned.-Indië wordt de vlugste verbinding per boot door de beide Nederlandsche scheepvaart-ondernemingen onderhouden. De autoriteiten te Colombo hebben ons gevraagd hunne mail naar Ned.-Indië te vervoeren. Het gebeurde op de „*Insulinde*" viel zoo op, wijl het een uitzonderingsgeval was. Over het algemeen zijn de *hygiënische toestanden* op de „Lloyd"- en „Nederland"-booten uitstekend. De tijd is lang voorbij, dat artsen op de groote mailschepen als geneesheeren minderwaardig konden beschouwd worden bij hunne collega's aan den wal. En steeds zijn wij er op uit de hygiënische voorzorgen te verbeteren. De twee nieuwe mailschepen, de „Johan van Oldenbarneveldt" en de „Marnix van St. Aldegonde", zullen in het hospitaal een of twee *hutten* krijgen *waarin lucht* kan worden toegevoerd *van een bepaalde lage temperatuur* en *van een noodzakelijk vochtigheidsgehalte.* Patiënten met hartziekten zal daardoor in het warme seizoen de reis door de Roode Zee mogelijk worden gemaakt. Men kan niemand aan boord isoleeren vóór hij verdacht is *bacillendrager* te zijn. Is echter de haard ontdekt, dan wordt, dit is regel, het kwaad onmiddellijk bestreden. De Mij. „Nederland" en de Rott. Lloyd maken deel uit van de *Kon. Luchtvaart Mij.* en bevorderen daardoor mede de verbinding met Indië door de lucht. Het groote voordeel van dit nieuwe contact is: uitbreiding der verbindingen, waarvan de scheepvaart-mijen voordeel zullen incasseeren. Het *mail-subsidie* is vervallen; het Rijk betaalt slechts iets meer dan de ruimte kost om de mail te bergen; vervoeren de schepen de post niet meer, dan zal de vrijkomende tonnage door andere lading worden ingenomen. Voorloopig lijkt het dat de pakkettenpost en het „zwaar gewicht" op bootvervoer blijven aangewezen. Voor concurrentie door de luchtverbinding wordt niet gevreesd. *De geregelde luchtverbinding met Ned.-Indië* zal ruimer bekendheid geven aan de „onbegrensde mogelijkheden", door tropisch Nederland geboden. Zij zal in breeden kring de onbekendheid wegnemen, die Indië bij een groot deel van het publiek in Nederland niet bepaald onbemind maakt, doch dit in zijn onverschilligheid met betrekking tot dat heerlijke land doet volharden.

De zon-eclips van 1929.

De zon-eclips van Mei 1929 zal — meldt de *Deli Crt.* (17/12) — vooral in Noord-Sumatra goed waarneembaar zijn, zoodat verschillende expedities in *Atjeh* hun tenten zullen opslaan. *Idi* is voorloopig als punt van waarneming vastgesteld, eventueel *Takengon.* Als de waarnemers, die 15 Febr. per „Kon. der Nederlanden" van Genua vertrekken, in Atjeh komen, zijn de peilers voor het opstellen der instrumenten gemetseld en de noodige gebouwen, donkere kamer enz., gereed. De expeditie zal in Indië nog worden aangevuld met daar aanwezige krachten; zij gaat uit van de Kon. Academie van Wetenschappen te Amsterdam. Engeland en Amerika zenden hunne waarnemers naar *Malakka,*

Duitschland naar *Takengon*. Het doel der Nederlandsche expeditie is: *het fotografeeren van het flits-spectrum*, d.i. het sikkeltje, dat zichtbaar zal zijn, als de maan de zon bijna geheel bedekt; verder *fotografeeren van de corona*, d.i. de kring om de zon, alleen zichtbaar als deze geheel verduisterd is. Door middel van de foto's hoopt men meer te weten te komen van de zon, de temperatuur en de spectraallijnen in het spectrum van den zonnerand. Gebruik wordt gemaakt van een *spectraal-apparaat*, een zgn. rooster, een holle metalen plaat, waarop onderling evenwijdige lijnen zijn gegraveerd. Het rooster, dat 6 c.M. hoog en 13 c.M. lang is, ontleedt het licht.

Nieuw-Guinea.

Dr. R. Broersma betoogt in *De Loc.* (10/12, blz. 1 en 19 en 13/12) o.m. dat men blijde mag zijn, dat de Nederlandsche krachten aan verstand en geld zich nog niet naar N.-Guinea hebben gehaast en dat zij steeds geduld oefenen tot het groote land in staat is gebracht ernstige ondernemingen te ontvangen. Men moet niet meenen, dat er nooit iets is beproefd op het gebied van handel. Een halve eeuw geleden opende een Nederlander een handel op Noord-Nieuw-Guinea; de onderneming werd een N. V., de Nieuw-Guinea Handel Mij.; een toko werd opgericht te Manokwari en eenmaal in de twee maanden kwam er de *Camphuys* van de K. P. M. (± 1899). Maar op dien stoomer voeren agenten mee van de Chineesche handelaren te Makasser. Tegen hun vlotte en goedkoope manier kon de N.-G. Handel Mij. niet op en zij ging ter ziele. Er kwamen op de kustplaatsen Chineesche toko's, die hun bemiddeling verleenden voor den in- en uitvoer. De bloei hing af van de vogeljacht en de invoer was alleen voor de kuststrook; een achterland was niet aanwezig. De vogeljacht heeft thans hare beteekenis verloren en het achterland met eenige koopkracht is er nog niet. De Chineesche toko's hebben hun zaken ingekrompen. Na den oorlog kwamen Duitschers hun geluk beproeven. De handelsvennootschap „Phoenix" had een hoofdkantoortje te Ambon en kantoortjes met winkels te Manokwari en andere plaatsen op de Noordkust van N.-Guinea (1923). De „Phoenix" heeft het op N.-Guinea zeer moeilijk. *Er is geen afzetgebied van beteekenis.* De Chineezen kunnen de zaken, die daar met invoer zijn te doen, ruimschoots af. *N.-Guinea heeft niet veel voortbrengselen tot uitvoer voor de groote markt.* Die matigheid vindt haar oorzaak in de onverschilligheid van den Papoe voor de voordeelen, die hij in geld en goederen zou trekken uit méér oplevering. De neigingen van den Papoe gaan naar vroolijker dingen dan samenwerking met vertegenwoordigers van het groot-kapitaal. Gedurende 25 jaar zal ernstig bestuurswerk noodig zijn om de bevolking tot ordelijke vestiging in kamponggemeenschappen te brengen. Men kan nog niet zoo zeker zijn van rijkdom in de bosschen en vruchtbaarheid in den bodem; er zijn nagenoeg geen verkeersmiddelen leidend naar de kust en in het binnenland zijn zij zelfs onbestaanbaar.

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „de Minangkabau'sche wereld" (10 t/m. 14/12, 3de bl. Villanus) en van „2½ Eeuw onder Holland's vlag" (11 en 14/12, 3de bl. *Z.*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het Oost- en West-probleem.

In de *Soeloeh Indonesia Moeda*, het orgaan van de Indonesische Studieclub te Soerabaja en de Algemeene Studieclub te Bandoeng, vinden wij over bovenstaand onderwerp de volgende verhandeling:

De vraag van de verhouding tusschen Oost en West zal bij iederen Oosterling die zich bewust is van de plaats, die hij in het politiek cultureel bestel dezer wereld heeft in te nemen, zich wel opdringen ter ernstige overdenking. Het vraagstuk is echter niet gemakkelijk op te lossen, omdat het vele kanten heeft die op hun beurt weer probleemstellingen mogelijk maken. De aanraking van Oost en West — waartoe wij ook Amerika rekenen — is immers van verscheiden aard. Vragen de politieke verhoudingen dringend om een oplossing, niet minder belangrijk zijn de cultureele wisselwerkingen, ofschoon deze vraagstukken tot op den huidigen dag op den achtergrond zijn geraakt door de politieke problemen.

Ook vele Europeanen hebben beproefd een antwoord te geven op de vraag naar de beste oplossing der Oost-West-verhouding, doch o.i. is er geen een geweest die een algemeen geldige oplossing heeft gevonden. De fout schuilt steeds in de eenzijdigheid; als Westerling beschouwt men het van den West-kant en als Oosterling beziet men het vraagstuk van den Oost-kant. De botsing blijft dan steeds niet uit.

Ook voor ons Indonesiërs zijn deze vraagstukken van het allergrootste gewicht. Een poging zal hier daarom ondernomen worden om voor de lezers van de S.I.M. een lijn uit te stippelen, waarlangs men het probleem tot een oplossing zou kunnen brengen, d.w.z. wij willen trachten de punten te vinden die bij dit vraagstuk in overweging moeten worden genomen, om dan te komen tot een standpunt dat naar onze gevoelens het eenige juiste moet zijn voor een vruchtbare nationale actie.

De grootste moeilijkheid in een vraagstuk is de probleemstelling. Is men geslaagd in het vinden van een duidelijke en juiste vraagstelling, dan kost het minder moeite de oplossing daarvoor te vinden. T.a.v. de verhouding tusschen het Oosten en het Westen doen zich o.i. twee vraagstukken voor, die wel is waar nauw aan elkaar verbonden zijn, maar toch ieder apart moeten beschouwd worden. Hier schuilt juist het gevaar voor de oplossers van dit probleem. Het een wordt òf met het andere verward òf men legt tusschen de twee een geheel los verband.

Het mag als bekend worden verondersteld, welk standpunt de Indonesische nationalisten in deze huldigen; althans in politiek opzicht, welk standpunt van scherpe scheiding tusschen sini- en sanapartij o.i. het eenige effectieve kan zijn voor een bloeiend politiek leven. Men heeft dikwijls getracht dit standpunt alle bestaansrecht te ontzeggen, doch tot nu toe zijn de tegenstanders van deze zienswijze te kort geschoten in het geven van degelijke logische argumenten. Steeds hooren wij in hun redeneeringen als een „Leitmotiv" terugkeeren: het onbewezen axioma van „zoo'n sini- en sanategenstelling is slecht, omdat zij voor Indië zoowel als voor Nederland ontzettende rampen meebrengt en misschien voor Indië wel het meest." Men voelt al dadelijk het onvruchtbare in een willen ontzenuwen van dergelijke beweringen, omdat het inderdaad ondoenlijk is om tegen een vooropgestelde meening zooals dit axioma is, te vechten.

Anderen hebben beproefd om langs cultureelen weg de sini- en sanategenstelling te ontkennen. Deze argumentatie verdient onze ernstige aandacht.

Meestal beginnen deze tegenstanders met de klassiek geworden woorden van Kipling: „East is East and West is West and never the twain shall meet", te loochenen. Hun redeneering is aldus:

„Kipling heeft ongelijk, want het Oosten en het Westen zullen elkaar wèl ontmoeten. Er zijn wèl aanrakingspunten tusschen Oost en West. Immers het Westen bezit nog iets anders dan machines en geweren. Het heeft immers zijn Beethoven, zijn Rembrandt, zijn Grotius en zijn vele wijsgeeren: Kant, Spinoza, Schopenhauer enz. En al deze groote geesten staan immers veel en veel hooger dan jullie nationale cultuureigenschappen. Wat blijven jullie toch dom hangen aan jullie wajang of dans. Bedenk toch dat er nog universeeler geestelijke schatten zijn. Speel toch Beethoven, vertaal en lees Shakespeare of Ibsen, dat is immers veel beter dan eeuwig afwijzend te staan tegenover de Westersche cultuur. Want nog eens: wij Westerlingen zijn gekomen niet enkel en alleen om goud te vergaren. Wij komen ook om de achterlijke volken onze hoogstaande geestelijke eigenschappen te brengen. Dus laat jullie sini- en sanategenstelling toch maar varen, want dat is dom en onverstandig."

Hier wordt ons dus voorgehouden het geestelijk bezit van het Westen. Al dadelijk doet dit bij ons twee vragen rijzen:

1e. Hebben de Westerlingen deze cultuureigenschappen ons werkelijk gebracht?

2e. Indien zij het ons gebracht hebben, welke waarde kan het voor ons dan hebben?

Bij de beantwoording van de eerste vraag moet dadelijk opgemerkt worden dat de komst van 't Westen naar 't Oosten niet gekenmerkt wordt door een cultureele boodschap. Ondanks de belijdenis van het „mission sacrée" is de aanraking tusschen Oost en West in hoofdzaak steeds van zuiver economisch-politieken aard. Nooit is de drijfveer kolonisatie — want zoo kunnen wij toch de O[illegible] West-verhouding noemen! — cultureel ge[illegible] Steeds ligt hieraan de expansiezucht van het [illegible]ten ten grondslag. Is het dan te verwonderen, [illegible]neer deze karaktertrekken van de Oost-W[illegible] verhouding op den voorgrond treden en al[illegible]dere eigenschappen overschaduwen? Daarme[illegible] de gekoloniseerde Oosterling dan ook steeds re[illegible]ning te houden. Wanneer hij dan naar de oorza[illegible] van de onderworpenheid van zijn volk zoekt, [illegible] hij steeds tot de conclusie komen, dat slechts m[illegible] de grondoorzaak kan zijn en daarbij denkt hij [illegible] aan Beethoven of Rembrandt, maar aan wa[illegible] dagelijks om zich heen ziet, aan machines e[illegible]weren. Van zelf is hij dan geneigd tot het to[illegible]nen aan het Westen van een *materialistische* [illegible]schap die vreemd is aan het Oosten.

Slechts indirect kan de Oosterling dus in [illegible]raking komen met het cultureel bezit van het [illegible]ten, omdat het hem niet direct, d.w.z. als een [illegible]maire eigenschap van het Westen wordt [illegible]diend. Zoo komen wij tot de tweede vraag: [illegible] waarde heeft nu dat cultureel bezit voor ons[illegible] maar een concreet voorbeeld te noemen: Ka[illegible] Beethoven in overeenstemming worden ge[illegible] met onze gamelan? Men zou kunnen tegenw[illegible] dat deze vraag geen zin heeft, omdat men w[illegible] grijpt dat Beethoven niet op de gamelan ka[illegible] speeld worden. Door deze opmerking zou [illegible] een duidelijke demonstratie worden gegeven [illegible] het conflict dat reeds ontstaat bij bovenst[illegible] simpele vraag. Beethoven zal alleen genoten [illegible]nen worden, wanneer hij op Westersche m[illegible] instrumenten gespeeld wordt, m.a.w. Bee[illegible] zal immer *Beethoven van het Westen* blijv[illegible] hoort men hem ook nog van Tokio tot Cairo[illegible]

Het is bekend dat de komedie Stamboel ook [illegible]ken van Shakespeare ten tooneele voert, en w[illegible] wel eens meegemaakt heeft, zal wel moeten [illegible]geven dat het een allerongelukkigsten indru[illegible]wekt. Men zou kunnen zeggen: ja, maar die [illegible]boel is heelemaal niet competent om der[illegible]stukken op te voeren! Maar, vragen we d[illegible] onze beurt: Waarom kunnen de verhalen [illegible] „duizend en één nacht" dan wèl met een be[illegible]gend resultaat ten tooneele worden gebracht[illegible]

Ziedaar nu een paar moeilijkheden, die [illegible] den tast hebben gegrepen uit het practische [illegible]

De vraag waar het juist op aan komt is de[illegible] een cultureel bezit uit den vreemde in overeen[illegible]ming kan worden gebracht met *wat wij reeds* [illegible]*ben*. Want zoo alleen moet o.i. de oplossing [illegible] van het Oost-West probleem. T.a.v. cultu[illegible]waarden moeten wij dus steeds voor oogen h[illegible] dat klakkeloos overnemen een ramp kan be[illegible]nen voor ons zelf. Onze houding kan dus ni[illegible] een exclusieve, d.w.z. een houding die afw[illegible] staat tegenover alle invloeden van buiten, do[illegible] moeten *steeds van het eigene* uitgaan. Dat [illegible] leiders dit begrepen hebben, bewijst het P.P.[illegible] congres te Soerabaja, waar twee van de vit[illegible] belangen voor een volksbestaan werden bespr[illegible] t.w. het onderwijs en de economie. Hierbij d[illegible] wij dan aan de praeadviezen van Ki Adjar De[illegible]toro en van Dr. Samsi of Mr. Singgih, die alle[illegible] onze nationale gesteldheid uitgaande, tot de [illegible]clusie van moderniseering daarvan, ook m[illegible] Westersche hulpmiddelen kwamen.

Men moet deze houding echter niet verw[illegible] met de politieke sini- en sana-tegenstelling. [illegible] is geenszins een inconsequentie van het bove[illegible] eengezette standpunt, doch juist een bevest[illegible] daarvan. De sini-sana-tegenstelling is immer[illegible]baseerd op de politieke omstandigheden waar[illegible] Indonesische volk leeft. En het is niet overd[illegible] wanneer we beweren dat deze tegenstelling oo[illegible]derdaad leeft in het bewustzijn zoowel van [illegible] Indonesische volk als in dat van de Hollan[illegible] Ware dat niet het geval, de associatiegedachte [illegible] hier niet zoo'n fiasco hebben geloopen. Zoolang [illegible] ander standpunt dus niet geharmonieerd [illegible] worden met de *bestaande politieke situatie*, zo[illegible] zal de sini-sana-tegenstelling tot richtsnoer [illegible]ten worden gehandhaafd.

We hebben bij de beantwoording van de tw[illegible] bovengestelde vraag gezien dat de geestelijke [illegible]deren van het Westen voor het Oosten slechts [illegible] betrekkelijke waarde hebben. Nu resten hierbij [illegible] verschillende vragen te formuleeren, die vanz[illegible] den Oosterling opkomen, indien hij met belang[illegible]ling het verloop van de Westersche beschaving [illegible] gevolgd.

Hoe komt het dan dat ondanks de bewe[illegible] hoogte der West-Europeesche cultuur een zoo [illegible] schuwelijke oorlog als de wereldkrijg van 1914 [illegible] de landen van die cultuur nog mogelijk is? Wa[illegible]om hebben de philosofieën van een Kant, Spino[illegible] Bergson of Schopenhauer dat dan niet kunnen [illegible]letten? Waarom is het thans mogelijk dat het c[illegible]tureele Europa bevangen wordt door „dolle c[illegible]leston" en de „hysterie van den saxophoon", [illegible] als de bekende Sinoloog Duyvendak in zijn „Chi[illegible] tegen de Westerkim" het heeft uitgedrukt? Wa[illegible]

laat Beethoven of Mozart zich dan in een hoek …en? Hoe is het dan mogelijk dat Rembrandt Michel Angelo zich laat overschreeuwen door Picasso of een Van Dongen, door Dadaïsme, …risme of Kubisme?

Ziedaar allemaal vragen die een sceptische houding t.a.v. de zoo hoog opgegeven waarde der Westersche geestelijke goederen rechtvaardigen.

Mettertijd zouden ook wij wel in staat zijn Ibsen, Carlyle of Shakespeare te vertalen. Ook Mozart of Rubens zouden wij kunnen leeren genieten, maar rijst nog altijd de twijfel-vraag: Wat zouden aan al die geestelijke goederen hebben, indien ze ons toch zullen leiden tot bloedigen krijg cultureele verwording?

Met het bovenstaande meenen wij aan ons doel, wij ons reeds hebben gesteld, te hebben beantwoord. De lijn, het zij dan in ruwe trekken, meenen hiermee te hebben uitgestippeld. Wij vleien onsniet met het waandenkbeeld geen hiaten te hebben opengelaten, maar wel mogen we hopen de lezers van S. I. M. deze vraagstukken niet zullen laten liggen, doch opnemen ter verdere en rijpere overdenking.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Dagh-Register Casteel Batavia.

Als uitgave van het Kon. Bat. Gen. v. K. en W. te Weltevreden is verschenen het eerste gedeelte van het „Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India. Anno 1682", eene voor de geschiedenis van Indië en de andere gebieden waarover de Oost-Indische Compagnie in die dagen haar vleugels uitstrekte, hoogst belangrijke publicatie. Sedert de verschijning van het dagregister over 1681, uitgegeven door den toenmaligen landsarchivaris Dr. F. de Haan, zijn 9 jaren verloopen, maar verschillende omstandigheden, bezuiniging a.a., hebben medegewerkt tot deze vertraagde verschijning, zegt het Voorwoord.

Het thans uitgekomen deel (loopende tot ult. Juni 1682) is zeer belangrijk van inhoud. Het begin van den Bantamschen oorlog wordt er uitvoerig in behandeld; de gebeurtenissen, welke zich in de voorgaande jaren op Ternate en omliggende eilanden hebben afgespeeld, worden in brieven van Ternataansche en andere bannelingen aan de Hooge Regeering omstandig gememoreerd en op conferenties met den op Batavia vertoevenden Sultan Amsterdam uitvoerig behandeld. Over Timor en omgeving spreken verscheidene brieven van de Hooge Regeering aan de vorsten aldaar. Herhaaldelijk komt ook Voor-Indië ter sprake. Een voortreffelijk bewerkt register van plaats- en personennamen komt den naar een bepaald onderwerp zoekende uitnemend te stade. Ook eene achter in het boek voorkomende verklaring van een aantal vreemde woorden, waarvan men in den tegenwoordigen tijd de beteekenis niet meer kent, bewijst goede diensten aan den handpleger.

Het is te hopen, dat deze interessante uitgave, wier voorliggend deel is uitgegeven onder toezicht van de op historisch gebied zoo bekende Mevr. …in—Mees, in den vervolge weder regelmatig zal verschijnen. Benevens, zoo mogelijk, in eenigszins vlugger tempo dan tot heden het geval is geweest. Want sedert in 1887 het eerste Dagregister (1640—1641 omvattend) door Mr. J. A. van der Chijs werd gepubliceerd, zijn ruim 40 jaar verloopen, in welke periode in het geheel 25 Registers (20 deelen vormend) het licht hebben gezien. Als nu op dezelfde wijze wordt voortgewerkt — de Registers zijn te Batavia bijgehouden tot 1807 — dan is over ongeveer 120 jaren de druk eerst beëindigd!!

Inlander — Indonesiër — Inheemsche.

Meermalen konden wij er op wijzen, schrijft het Indische Christel. Weekbl. „de Banier" (Nr. van … Dec. j.l.), dat in de verhouding van verschillende rassen gevoeligheden een groote rol spelen. Zoo ook de kwestie der aanduiding van de in Indië wonende bevolking.

Spraken onze voorvaderen nog van inboorlingen, Christenen, Mooren e.d., in de nieuwere tijden kwam hierin veel verbetering; de aanduiding Oostersche vreemdeling, door sommigen bepleit, heeft weliswaar nog geen erkenning gevonden, maar het woord „inboorling" is sinds lang vervangen door „Inlander", sedert met een hoofdletter geschreven. Dat deze naam toch nog steeds groote bezwaren heeft, schijnt ons moeilijk te loochenen; nationaliteit noch zelfs herkomst blijken er uit, eerste vereischte voor een aanduiding van een bevolkingsgroep. Natuurlijk bestaan tal van aanduidingen, Javaan, Soendanees etc., doch bij onzekerheid dienaangaande of indien dit onverschillig is in het verband, pleegt men weer terug te vallen op den term „Inlander". Die ook voor niet-Inlandsche ooren onaangenaam klinkt.

Van Inlandsch-nationale zijde wordt de aanduiding „Indonesier" gepousseerd en tot een soort Shibollet verheven. Sommige partijen gebruiken deze aanduiding gaarne in haar program, ter wille van haar Inlandsche leden. Op het voor en tegen dezer aanduiding komen wij nog wel eens terug. Hier volstaan wij met de opmerking, dat de kwestie door velen minder juist gesteld wordt en als een staatsrechtelijke wordt beschouwd: door van „Indonesiër" te spreken, zouden wij wegdoezelen de *Nederlandsche* leiding. We zouden echter de vraag willen stellen, of deze bij elke gelegenheid er met de haren bij gesleept *moet* worden? Wanneer een aantal Inlanders (met opzet gebruiken wij niet het o.i. betere woord) een vereeniging willen oprichten, en ze vinden de aanduiding „Inlandsch" laten we zeggen wat vaag, waarom mogen ze dan niet van Indonesisch spreken, zonder hun loyaliteit aan ons gezag in gevaar te brengen?

Heeft men echter tegen den term „Indonesisch" bezwaar of is hij om staatsrechtelijke redenen in het zinsverband onbruikbaar, waarom dan niet het woord „*Inheemsch*" gebruikt? Dit woord is evenmin ideaal, doch o.i. aanmerkelijk beter dan het woord „Inlandsch".

Jaarboek Munt- en Penningkunde.

In den 15en jaarg. (1928) van het Jaarboek v. h. Kon. Nederl. Genootschap voor Munt- en Penningkunde treft men een korte bijdrage aan van J. Hulshoff Pol over de Mas Boelan van Loeang (Timor), geen eigenlijke munt, maar een vlakke dunne gouden plaat met dicht bij den rand een klein gat, waaromheen drie ineengeslagen concentrische cirkels. Dit stuk doet dienst als ruilmiddel en behoort nog thans tot de voorwerpen, waarmede de man op Loeang zich een vrouw koopt.

Gunstig oordeel over het Ned. bestuur op Java.

Bij E. Arnold and Co. te Londen is, van de hand van Sir H. Bell, oud-gouverneur van Uganda etc., een werk verschenen, getiteld Foreign Colonial administration in the Far East. Het is de vrucht van een studiereis, door schr. in 1926 naar Indo China en Java gemaakt. Zijn oordeel over ons bestuur op Java is bijzonder gunstig. Van al de gebieden in het Oosten, door een volk van vreemd ras bestuurd is er, zegt schr., geen zoo welvarend en rustig en heeft geen zich zoo gezond ontwikkeld als Java.

„Welke hun fouten in het verleden mogen zijn geweest, in de laatste vijftig jaren hebben de Nederlanders hun Indië in elk geval bestuurd met rechtvaardigheid en kracht en in een vriendelijken geest. Zij hebben als trouwe voogden van de bevolking gehandeld, beseffende, dat hoe luidruchtig en lastig een kleine minderheid van agiatoren moge zijn, het werkelijk onderwerp van hun voogdij werd gevormd door de groote meerderheid van eenvoudige, onbedorven landbouwers, die meer dan negen tienden van de bevolking uitmaken". (We ontleenden dit citaat aan een uitvoerige bespreking, welke onlangs het „Vaderland" wijdde aan genoemd boek).

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenk. v. Ned.-Indië.

Afl. 4 van dl. 84 opent met eene bijdrage van den hr. H. T. Damsté, getiteld „Hikajat Prang Sabi", zijnde de Atjehsche tekst van een geschrift over de wijze waarop de heilige oorlog moet worden gevoerd tegen de kafirs (de ongeloovigen) met eene Hollandsche vertaling. Welke invloed van dergelijke geschriften is uitgegaan tijdens den langdurigen strijd der Atjehers tegen het Nederlandsch gezag, komt op elke bladzijde van deze door den hr. Damsté uitgegeven hikajat tot uiting. Geen wonder dat op die tot verzet en haat opwekkende geschriften steeds jacht is gemaakt gedurende den krijg; waar men ze aantrof werden ze geconfisqueerd en ten vure gedoemd.

Dr. H. H. Juynboll geeft weder eene Hollandsche vertaling van een gedeelte van het oud-Javaansche Ramajana (nl. Sarga XVII). — De hr. A. Ph. Penard levert een belangrijk artikel over het pujai-geheim der Surinaamsche Caraïben. (De pujai is de priester en dokter der Indianen, tevens opperhoofd en raadsman in duistere zaken, dus een persoon van zeer veel gezag). — Verder brengt deze afl. nog de afbeelding (met kort bijschrift) van een aan de O.-I. C. herinnerend uithangbordje van een winkel te Leiden, zoomede een aanvulling der in een vorige afl. verschenen opgave der geschriften van Dr. G. P. Rouffaer. — Ten slotte Notulen van door het Kon. Instituut gehouden vergaderingen en, als losse bijlage, No. 4 eener literatuuropgave over adatrecht (aansluitend bij de in 1927 gepubliceerde Literatuurlijst).

Maandblad voor berechting enz.

Het Januari-Nr. bevat o.m. eene geïllustreerde bijdrage van Mr. Hijmans, hoofd van het gevangeniswezen in Ned.-Indië, getiteld: Handenarbeid in de Jeugdgevangenissen te Tanak Tinggi.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 24 (16 Dec. '28). Over den aar-klapperboom, door Dr. W. T. Hunger (met afb.), (ontleend aan Ned.-Indië Oud en Nieuw). — Enkele problemen voor een proefstation voor thee, door T. Petch. — De kabelbaan op de moderne onderneming. — Moderne inzichten aangaande de rubber-cultuur, door Ch. H. Wright (vervolg).

De Indische Mercuur.

No. 3 (16 Jan.). Berichten van de afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 41. Onderzoekingen over bamba-olie (verkregen van een boom in Suriname, door de Aukaners Bamba genoemd) en kajoepoetih-olie, door Dr. D. B. Spoelstra. — Van Heekeren en Co.'s gedenkboek, besproken door F. W. Craandijk. — Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam (mededeelingen ontleend aan een rede van den voorzitter E. Heldring). — De handelsbeweging tusschen Britsch Noord-Borneo en het buitenland in 1927. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De wekelijksche literatuur-opgave van het Kol. Inst. heeft in dit Nr. betrekking op rubbercultuur en -industrie.

Algemeen Landbouwweekbl voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 24 (8 Dec. '28). Welke meststoffen moeten wij op een zuren bodem gebruiken? door J. H. Bloemink. — Proefsnitten en analysen van verschillende groene bemesters. — Le palmier à huile, door F. C. van Heurn. — Klein landbouw. Wat moet de Indische boer fokken? door W. A. Schrauwen. — „Moderne" toestanden op de Amsterdamsche tabaksmarkt, door E. Hugues.

Indisch Militair Tijdschrift

De Dec.-afl. bevat o.a.: In memoriam T. J. J. Vriezenga, 1e luitenant der inf. 1899—1928, door H. — Beperking van en het brengen van meer methode in de mutaties bij het leger, in het bijzonder bij het wapen der infanterie. Bijdrage van het Departement van Oorlog. — De taak der luchtmacht, door R. Roos. — De taak van onze cavalerie in verband met haar organisatie en bewapening, door P. C. Colthoff. — Mededeeling betreffende huldeblijk Kon. Mil. Akademie (met plaat). — Advies der Commissie inzake defensie-aangelegenheden, ingesteld door den P. E. B.

De Tropische Natuur.

Inhoud van jaarg. '28, No. 12. De Javaansche brilslang: Naja tripudians sputatrix, door Dr. F. Kopstein (met afb.). — Floristische indrukken van Tjibodas, door Dr. C. G. G. J. van Steenis (met afb.). — Korte mededeelingen: De zeeslang op weg naar Ned.-Indië? Enz. — Boekaankondiging: C. A. Backer, Handboek voor de flora van Java. Afl. 2.

De Mijningenieur.

De Dec.-afl. brengt eene belangwekkende geïllustreerde verhandeling van Dr. H. M. E. Schürmann over Kjökkenmöddinger (schelpenheuvels) en paleolithicum in Noord-Sumatra. — Dr. J. K. van Gelder schrijft over de organisatie van den dienst van den Mijnbouw. — Verder bevat deze afl. overzichten van besprekingen in den Volksraad met betrekking op mijnbouwaangelegenheden.

Een publicatie van Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo.

Blijkens een ontvangen prospectus is eene publicatie te verwachten (wellicht is ze reeds verschenen) van den op Banda geïnterneerden Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo, getiteld: „De beweging in Indië". Dit geschrift is door Dr. Tjipto vóór zijn internering samengesteld. Ir. Soekarno, leider van de Partij Nasional Indonesia, heeft het van een voorwoord voorzien.

Missie en Zending.

De Katholieke Missiën. Jan. '29. Gods zegen in de Flores-Missie. Jaarverslag 1927—28, door A. Verstraelen (met ill.). — Het St. Melania-werk op Java, door R. A. Soegeng Winatasastra.
Nederlandsch Zendingsblad. Jan.

'29. De Christelijk Holl.-Chin. school te Malang (met ill.), door K. F. Kok Bzn. — Zuid Oost-Celebes, door K. J. Brouwer (met ill.). — Hoeta Hephata (De blinden-inrichting in de Bataklanden), door R. Rittich (met ill.).

De Macedoniër. Zendingstijdschrift. Dec. '28. De conferentie van den Ned.-Ind. Zendingsbond, door F. L. Bakker. — Een bijzondere werkkring op het Zendingsveld [de taak van Dr. H. Kraemer, afgevaardigde van het Ned. Bijbelgenootschap], door D. K. Wielinga (slot). — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

St. Claverbond. Jan. '29. Een nieuw monument van Christelijke naastenliefde op Java [nieuw ziekenhuis te Djocjakarta]. Met afb. — Een Katholiek kerkgebouw in Javaanschen stijl? door H. Caminada S.J. (vervolg). Met afb.

Wolanda Hindia. Zendingstijdschr. Jan. '29. Javaansche jongenskampen, door Dr. G. Royer. — Zwerftochten door Indië, door Orang Mongombara (met ill.). — De Niasser in leven en sterven (met ill.). — Waar eens het oerwoud was, door L. Bodaan (met een merkwaardig portret van den pionier van Deli: Jan Nienhuys).

De Zendingsbode. Dec. '28. De Babbereilanden (slot), door N. E. Breeman. — Aanteekeningen bij vorengenoemd artikel, door J. Hersing.

* * *

De Batoer op Bali en zijn eruptie in 1926, door Dr. Ch. E. Stehn. Met kaarten en platen. (Dienst van den Mijnbouw in N.-I. Vulkanologische en Seismologische Mededeelingen. No. 9).

Petroleum in Suriname (vervolg en slot), door Insider. (De Periskoop. Alg. Weekblad voor Suriname. 15 en 22 Dec. '28).

Kantoor voor de Volkslectuur. Eenige resultaten van den arbeid in het jaar 1927. Met portretten en platen. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Veertig jaren ervaring in de Deli-cultures, door J. H. Marinus, oprichter en directeur van het Ned.-Ind. Landsyndicaat en J. J. van der Laan, hoofdredacteur van de Deli-Courant. [Met Voorbericht van den oud-gouverneur-generaal Mr. D. Fock]. Amsterdam, J. H. de Bussy.

Uitbreiding van de spoorwegen in en om Batavia en Tandjong Priok, door wijlen Ir. F. O. Wegener Sleeswijk. (De Ingenieur. 12 Jan. '29).

De belastingdruk in Nederlandsch-Indië, door J. L. Vleming. Met naschrift door H. J. van Brink. (Economisch-Statistische Berichten. 16 Jan. '29).

Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Nederlandsch-Indië in 1927, door Dr. P. van der Goot. (Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten. No. 74).

Eerste rapport over de topsterfte van de koffie in de residenties Benkoelen en Palembang, door Dr. W. Bally. (Mededeelingen van het Proefstation Malang. No. 66).

De Rijstcommissie van Mr. S. C. Nederburgh (in 1798), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 18 Jan. '29).

Toestanden en vooruitzichten op luchtvaartgebied in Nederlandsch-Indië (slot), door C. J. Snijders, Generaal b. d. (Handelsberichten. 17 Jan. '29).

Suriname.

Kort vóór zijn vertrek van Paramaribo naar New-York heeft de heer Kasteleijn aan de pers een onderhoud toegestaan, waarin hij mededeelingen heeft gedaan over zijn plannen met de cassavecultuur.

Zijn onderhandelingen met de Commercial Solvents Corporation, welke groote fabrieken heeft in Terre Haute (Indiana) en Proria (Illinois) waren niet bemoedigend, omdat de gedroogde cassave zou moeten concurreeren met minderwaardige afgekeurde maïs, waaruit de fabrieken dezelfde producten kunnen verwerken, die uit de cassave te halen zijn. Zelfs kan men uit koren enkele producten (olie, lijnkoeken, enz.) verkrijgen, die cassave niet oplevert, zoodat voor de cassave nog minder zou worden betaald dan voor afgekeurde maïs.

De onderhandelingen werden dus afgebroken.

Kort voordat de heer Kasteleijn de terugreis naar Europa zou aanvaarden, kwam hij op het landbouwdepartement te Washington in aanraking met iemand die de rentabiliteit bestudeerde van de cassave-cultuur op Java. De heer Kasteleijn wees hem er op, dat hij niet zoover behoefde te gaan en vertelde hem dat hij juist voor deze aangelegenheid op weg was naar Suriname. Het gevolg was, dat de heer Kasteleijn in verbinding trad met het lichaam dat achter zijn nieuwen kennis stond, een groot concern dat fabrieken heeft in tal van plaatsen in Europa en aan de Oostkust van Amerika. Dit laatste was een factor van belang, want de cassave zou nu geen extra spoorreis in de Vereenigde Staten hebben te maken. Een tweede gunstige factor was, dat bedoeld concern van de cassave zoogenaamde halfproducten maakt, voor wederuitvoer, in welk geval de Vereenigde Staten het betaald invoerrecht weder uitkeeren.

Ook het invoerrechtenbezwaar verviel dus en de heer K. putte daaruit moed om verder in de zaak te treden. Het eind van de onderhandelingen was, dat de Amerikaansche onderneming zich bereid verklaarde, om gedroogde cassave in Suriname op te koopen, mits die te Paramaribo kon worden geleverd voor 18 dollar per ton. Dit komt overeen met een prijs van 4½ cent per kilogram gedroogde cassave of nog geen 2 cent per kilogram versche cassave. Indien deze prijs wordt aanvaard, is de onderneming bereid in Suriname zaken te doen en zou zij zelfs de oprichting van een fabriek in Suriname in overweging willen nemen, mits die fabriek op voldoende oeconomische grootte zou kunnen worden ingericht. Met die grootte wordt bedoeld een fabriek die jaarlijks 100.000 ton gedroogde cassave (gaplek) aflevert. Voor die fabriek zou dus jaarlijks meer dan 2000 millioen kilogram cassave moeten worden bebouwd. Om een dergelijke hoeveelheid product te leveren, moet òf een zeer groot bedrijf worden ingericht, òf de productie per akker aanzienlijk worden opgevoerd.

Hoe dit zij, met de voorhanden gegevens achtte de heer K. het de moeite waard om verder te gaan. Hij reisde dus door naar Suriname, om te onderzoeken of daar gronden van voldoende oppervlakte, geschikt voor de cultuur, te vinden waren. De cassave eischt lossen, zandigen grond. De zware klei aan de kust is voor deze cultuur in het groot uitgesloten. De heer K. heeft daarom de hoogere gronden verkend. Dit was voor hem een welkome gelegenheid om zijn kennis van den grond in Suriname uit te breiden. Ditmaal heeft hij de hoogere gronden, iets meer binnenwaarts gelegen, verkend.

Het resultaat was niet onverdeeld gunstig. De heer K. heeft veel mooi bosch gezien, maar de humusrijkdom viel over het algemeen tegen. Verschillende grondmonsters worden naar Nederland gezonden, voor nader deskundig onderzoek. Hier en daar werden complexen goede grond aangetroffen, maar nergens een aaneengesloten complex van voldoende oppervlakte voor een grootbedrijf als noodig zou zijn om 100.000 ton gaplek per jaar te kunnen leveren.

Alles te zamen genomen, is de heer K. van oordeel, dat deze zaak slechts levensvatbaarheid heeft als volkscultuur. Als de landbouwende bevolking bereid is aan de cultuur deel te nemen en de cassave voor den opgegeven prijs te Paramaribo te leveren, dan zou daardoor tevens voor den kleinen landbouw een goed uitvoerproduct gevonden zijn, waarnaar zoo verlangend wordt uitgezien.

Maar dan is het zaak om alleen cassave te verbouwen van uitstekende hoedanigheid met een zoo hoog mogelijke opbrengst per akker. De heer K. vernam, dat men op Java thans een variëteit heeft, welke de kolossale opbrengst geeft van 13.000 kilogram per akker. Hij heeft de bemiddeling ingeroepen van het Koloniaal Instituut, om stekken van deze superieure cassave te bekomen voor Suriname. Inmiddels kan voor het doel gebruik worden gemaakt van de zoogenaamde Boeroetiki en Alonso cassave, welke als de best rendeerende bekend staan.

Om betrouwbare cijfers te verkrijgen wilde de heer K. een proefaanplant ondernemen van 50 akkers bij Zanderij I. Later kwam het hem beter voor om te beginnen met 20 akkers en hij verkeerde in de meening, dat het daarvoor noodige plantmateriaal in Suriname te bekomen zou zijn. Daarin is hij teleurgesteld. Men zal moeten beginnen met stekken te kweeken, wat ongeveer een jaar zal duren, en daarna den proefaanplant kunnen ter hand nemen.

Inmiddels zou de heer K. de volgende week per s.s. Cottica weer naar de Vereenigde Staten reizen, om met de betrokken firma nadere onderhandelingen te voeren betreffende den opkoopprijs in Suriname, die spreker gaarne wat hooger zou willen zien. Hij vreest dat de aanvankelijk bepaalde prijs een bezwaar zal zijn voor het tot stand komen der zaak. Ook het oprichten van een fabriek in Suriname brengt heel wat bezwaren mee, waarvan wel de voornaamste is de kwestie van te kunnen beschikken over voldoend zoet water.

Dit onverdroten, belangeloos streven van den heer Kasteleijn om iets te doen in het belang van Suriname verdient allen lof. Sedert zijn reis naar de kolonie als leider van het Suriname Studie Syndicaat heeft hij de kolonie niet uit het oog verloren.

Gelukt het hem met de cassavecultuur een loonende volkscultuur in het leven te roepen dan zal daarmede een flinke stap gedaan zijn in de richting van de herleving van Suriname.

Mocht hij naar Suriname terugkeeren dan zou hij wellicht ook aandacht kunnen wijden aan de beschouwingen van den heer Pyttersen in de „West-Indische Gids" van December 1928 over maiscultuur in het groot.

* * *

„De West" van 11 Dec. schrijft:

„De heer J. E. Lemmers, vroeger landbouwambtenaar in Suriname vertrok ongeveer 3½ jaar geleden naar Brazilië om zijn fortuin te zoeken. Het ging hem in den eersten tijd niet voor den wind, maar thans is hij verbonden aan een groot exporthuis aldaar en bekleedt een goede positie in het land van onze zuidelijke buren.

Genoemd huis heeft haar hoofdkantoor in Rio de Janeiro en legt zich speciaal toe op den uitvoer van vellen van kruipend gedierte en dierenhuiden. Op welk een schaal dit geschiedt blijkt uit de mededeeling, dat de maatschappij meer dan tien duizend jagers in haar dienst heeft om in de bosschen die vellen in te zamelen. De heer Lemmers is op het denkbeeld gekomen om te trachten voor zijn firma handelsbetrekkingen aan te knoopen in Suriname. Hij is de vorige week hier aangekomen voor een verblijf van ongeveer drie maanden. In dien tijd zal hij trachten verschillende vellen op te koopen van sapakara's, boa's (hegron aboma), vossen (kibóedagoe), watradagoe, tijgerkatten, enz. Aan sapakaravellen kunnen dadelijk een vijftigduizend stuks worden geplaatst. Of er blijvend zaken zullen worden gedaan, is afhankelijk van het aanbod dat plaats vindt. Is dit bevredigend, dan zal overwogen worden om ook in Suriname met eigen jagers te werken."

* * *

Onder het hoofd: „Nieuwe Bauxietonderneming. Een goede kans voor onzen spoorweg", schrijft „De West" van 14 December:

„Naar wij uit goede bron vernemen is de oprichting van een derde bauxietonderneming in de kolonie vrijwel verzekerd. Een krachtig Amerikaansch consortium heeft een rijk bauxiethoudend terrein overgenomen, gelegen aan de spoorbaan, bij K.M. 121 in de uitloopers van het Browngebergte.

Verheugt ons de tot stand koming van elke nieuwe onderneming, hier is te meer reden tot voldoening omdat dit het eerste grootbedrijf zal zijn gevestigd aan onzen spoorweg naar het Hinterland. Dit bedrijf zal ongetwijfeld belangrijke baten aan vracht en passagiersvervoer opleveren. Met het gouvernement zijn reeds onderhandelingen gevoerd over de voor het bauxietvervoer te betalen vracht."

* * *

„De West" van 18 December wijdt een hoofdartikel aan de verbinding van Paramaribo met het Saramaccadistrict. Het blad acht de beste verbinding die over het „Garnizoenspad" en schrijft:

„Het oudste plan voor de verbinding is over het garnizoenspad, dat zijn naam ontleent aan de activiteit der soldaten, die het tracé voor een weg openkapten, welken daarna door den Gouverneur Van Asbeck werd bewandeld. Het pad liep vrijwel geheel over ritsen, met enkele doorbraken, welke alleen in den drogen tijd te beloopen zijn."

Bedriegen wij ons niet, dan is dat „garnizoenspad" hetzelfde als het pad door wijlen den heer Loth in 1884 gekapt in verband met een concessieaanvraag voor den aanleg van een spoorverbinding door hem en mr. Henri Benjamins gedaan. Men zie hierover de *„Encyclopedie v. Nederl. West-Indië"* bez. 620, waar nog andere plannen gememoreerd zijn. De kaart van den heer Loth zal wel in de archieven te vinden zijn.

* * *

„De West" van 21 Dec. schrijft:

„Een der groote bezwaren van den kleinen landbouw was tot dusverre, dat de producenten steeds in handen vielen van tusschenpersonen, die met de grootste winst gingen strijken. De arme landbouwer, die in het zweet zijns aanschijns de gewassen verbouwde, ontving gewoonlijk een allerkarigste vergoeding voor zijn moeite, zoodat zijn bestaan uiterst moeilijk was. Door samenwerking zou natuurlijk iets te bereiken zijn, maar die samenwerking liet tot dusverre veel te wenschen.

Daarom doet het ons zooveel genoegen, dat de Vereeniging van Surinaamsche Boeren „Ons Belang" besloten heeft om een eigen verkooplokaal te stichten, waar men landbouwproducten zal kunnen koopen, zoowel in het klein als in het groot.

Slaagt deze poging, dan worden de tusschenpersonen uitgesloten en ontvangt de landbouwer de winst die hem toekomt."

* * *

De gouverneur heeft op een rekest uit Nickerie, om vrij onderzoek naar delfstoffen toe te staan, geantwoord, dat hij in beginsel daarin medegaat en de noodige voorbereidingen ter zake worden getroffen.

* * *

De Koloniale Staten hebben een ontwerp verordening tot het strafbaar stellen van de valsche erkenning van kinderen met algemeene stemmen verworpen.

* * *

Aan J. J. F. Freese en mr. F. W. D. C. A. van Hattum, beiden wonende te Amsterdam, is, naar

West meldt, met uitsluiting van anderen, ge-d van 1 December 1928, voor één jaar kosteloos ning verleend om op domeinland onderzoek en naar de aanwezigheid van matakki-hout.

* * *

ingang van 1 Januari zou te Paramaribo ver-en De Nieuwe Stem, redacteur de heer M. H. n, uit te geven door de boek- en handels-erij van den heer De Vries.

* * *

f. Stahel is in December naar Trinidad ver-en, uitgenoodigd door het Gouvernement al-om advies uit te brengen omtrent de krulloten-, welke thans op het eiland haar intrede heeft n.

moedelijk zal de heer Stahel midden Januari uriname terug zijn.

* * *

N. R. Crt. van 19 Januari, Av. bl. A, schrijft: rabaja, 18 Januari. Het Soer. Handelsblad weet elden, dat de heer J. H. Heslinga, leeraar in chtswetenschap aan de opleidingsschool te Ma-, benoemd is tot gouvernementssecretaris van name en over enkele weken derwaarts zal ver-ken.

Curaçao.

Wetgeving per brief.

de *Amigoe di Curaçao* van 22 Dec. 1928 lezen n het verslag der raadszitting van den 18den maand:

ngekomen is o.m. het volgend schrijven van n. Gouverneur:

Hierbij heb ik de eer Uwen Raad te berichten, ik mij voorstel voorbereidingen te treffen tot feestelijke herdenking op 10 Januari a.s. van omst vijftig jaren geleden van H. M. Koningin a in Nederland. Waar op de begrooting voor aanstaande jaar geen krediet voorkomt voor bekostigen der uitgaven verbonden aan boven-elde feestelijkheden, verzoek ik Uwen Raad mij te willen mededeelen of er bij U bezwaar be-tegen deze bijzondere uitgaaf welke geschat op 1.600 gulden. De boeking zal kunnen ge-en ten laste van den post Onvoorziene Uit-n."

et algemeene stemmen wordt het verzoek toe-aan."

Dertiende maand.

gouverneur heeft 's raads gevoelen gevraagd een verzoek van eenige ambtenaren om een de maand loonbijslag. *f* 87.000.— is er mee eid. De raad heeft de zaak naar de afdeelingen nden.

mpmiddelen!

Oeververbinding.

de bovenvermelde raadsvergadering heeft de J. C. Henriquez het vraagstuk der oeververbin-ter sprake gebracht in verband met het af-en der concessie in Mei 1930. Hij verweet het uur, dat dit niets gedaan had, met het gevolg, het nu misschien reeds te laat zou zijn, de zaak te vatten. Vooral voor de belangen der voet-gers kwam de heer Henriquez op. Hij wilde ten igste opzending van de gegevens aan den Mi-r van Koloniën, die dan door deskundigen zou en laten uitmaken, wat moet worden gedaan.

Aangekomen

de heeren Ir. E. F. Suringar voor de electrici-voorziening en Gaauw, zeeofficier, voor den ndienst.

De Handelskade.

andelijk, eindelijk komt er een beetje schot in erstelling, of liever vernieuwing van de Han-skade. Langen tijd is er zoo goed als niets aan an. Waarom niet? dat is 't geheim der goden, 't den oningewijde niet vergund is te mogen endringen. De laatste week wordt er weer vol-gewerkt. Men is druk bezig met opvullen; het oir is zoo goed als klaar, den rijweg is men aan 't maken. Als eind Januari de nieuwe erneur hier voet aan wal zal zetten, zal, ho-wij, de Handelskade ten minste toonbaar en bruikbaar zijn. (*A. d. C.*)

Kamer van Koophandel.

heer Mr. Eskes is tot lid van de Kamer van phandel gekozen.

Errata!

Paul Morand is een wereldreiziger uit roeping en st hij het niet laten kan. Hij kan evenmin laten makelijke verhalen over te schrijven. De laat-aanden voerden hem naar stukken tropisch land. In het weekblad *Gringoire* vertelt hij er-in het laatste nummer over een vluchtig be-an Curaçao. Hij kreeg er van een zakenvriend grappige inlichtingen over, bijvoorbeeld dat nie-mand er Hollandsch kent, de heele Nederlandsche kolonie er joodsch is en alle joden er onderling fa-milie zijn en dat het onnoodig is, er in het eenige bruikbare hotel naar een badkamer te vragen. Wa-ter is er niet. Men laat het uit Zuid-Amerika ko-men.

Morand heeft er huizen in den trant van de Leid-sche of Amsterdamsche gezien. Men spreekt er alle talen, neemt het geld van alle landen aan en ont-moet er alle avonturiers. Het is een voorafschadu-wing van het toekomstige menschdom, waarin men niet meer geel, blank of zwart zal zijn, maar ge-kruist en doende met elkander dingen te verkoo-pen. In de café's zitten nog al wat Franschen, die uit Guyana ontkwamen. Een wandeling in Curaçao is erg kostbaar vanwege de bruggen, waarvoor de toegang in guldenswaarde betaald wordt. En als de bruggen open zijn om schepen door te laten moet men een veerboot nemen, wat nog duurder is.

Te Curaçao nam hij een vaartuig naar Haïti, een oude vrachtboot, maar proper en wit als een jacht. Officieren en bemanning gedragen zich netjes. Die Hollanders zijn correct als Engelschen en werk-zaam als Duitschers. Alles wat men aan boord eet komt uit Nederland en onderweg wordt niets inge-slagen. Men voelt zich alleen geheel in orde op schepen van de landen met een maritieme traditie: Denen, Engelschen, Nederlanders...

Aldus Paul Morand. (*N. R. Ct.*)

Geschiedkundige sprokkelingen.

Nuboer-Van Eps.

Op 23 Jan. e.k. zal van Harderwijk per scheeps-gelegenheid naar het Nieuwe Diep vertrekken: een detachement suppletietroepen, sterk 500 onderoffi-cieren en manschappen, onder kommando van den 1sten luit. der inf. J. Bonn, en de 2de luits. C. M. Nuboer en J. C. S. van Eps, als medegeleiders, alle van het Westindische leger, ten einde den 25sten daaraanvolgende over te gaan aan boord van het schip Ystroom, ten einde naar Curaçao te worden overgevoerd."

Algemeen Handelsblad
13 Januari 1853.

Uit den Verren Vreemde.

Het Kellogg pact.

Een der bladen noemde 1928, in zijn beschouwing bij het jaar-einde, het jaar van het Kellogg-verdrag. De aftredende President van de Ver. St. Coolidge zeide bij het aannemen van dit pact, de vorige week, door den Senaat, dit als het belangrijkste feit zijner regeeringperiode te beschouwen.

Van andere zijde is en wordt er op gewezen, dat de blijde boodschap wel vernomen wordt, maar dat de feiten er in zóó volslagen en tergende tegen-spraak mede zijn en blijven, dat het treurige geloof zich niet bij die blijde boodschap kan aanpassen.

Was de zaak aanvankelijk door Frankrijk aan-hangig gemaakt als een permanente vredesverzeke-ring tusschen dit land en de Ver. Staten, toen Kellogg aan Briand voorstelde om de overeenkomst tot uitbanning van den oorlog meer algemeen te maken, bleek dit niet met Frankrijks bedoelingen overeen te komen. De onderhandelingen vlotten hierdoor aanvankelijk in 't geheel niet. Briand gaf ten slotte toe, maar maakte allerlei voorbehoud voor oorlogsmogelijkheden en voor verplichtingen, die voortsproten uit het lidmaatschap van den Vol-kenbond. Kellogg had zijnerzijds ook voorbehoud moeten maken, aan de opvatting van de Monroeleer mocht niet getornd worden, en volgens de Ameri-kaansche grondwet blijft de beslissing over oorlog of vrede ten slotte aan den Senaat, aan dit recht zou door een scheidsrechterlijke uitspraak nooit afbreuk gedaan kunnen worden. Er was dus, dit kon al vastgesteld worden, geen kwestie meer van „het uitbannen van den oorlog". Integendeel werd voorop gesteld, dat de staatkunde aan den oorlog nog vast zat.

Den kring uitbreidende, was Engeland 't eerst in het overleg gemoeid. Alweer nieuw voorbehoud. Chamberlain wees er op dat Londen tot eenige lan-den in een verhouding staat, waarvoor het zich daar een recht tot handelen moest verzekeren, dat in het Kellogg-pact niet duidelijk was aangegeven.

Bij de onderhandelingen volgde Kellogg dit stel-sel: aan den door hem opgestelden tekst niets ver-anderen, maar datgene waaraan een mogendheid als bedenking of als voorbehoud bleef vasthouden als commentaar in een afzonderlijke verklaring op-nemen.

Dat is een verstandige daad geweest. Het zoo veel hoofden, zoo veel zinnen leidde op deze wijze niet tot amendeering, her-amendeering en weder-amen-deering van het stuk zelf, doch tot het zoo veel hoofden zoo veel zelfstandige nota's.

Een andere maatregel, die tot de mogelijkheid van het welslagen heeft medegewerkt, al lokte hij van vele zijden ook protest uit, was de beperking van den kring der staten, die uitgenoodigd werden om vertegenwoordigers naar Parijs te zenden ter onderteekening van het verdrag. Hiervoor werden alleen uitverkoren de mogendheden, die mede stem hebben gehad in de Locarno-bijeenkomst. Maar daarbij werd voorop gesteld, dat, na aanneming aan alle andere regeeringen mededeeling van den in-houd van het pact zou worden gedaan, met een uit-noodiging om ook toe te treden. Deze wijze van doen is in deze doeltreffend geweest, doordien het eener-zijds een beginsel geldt, dat zich in de algemeene sympathie verheugt, terwijl anderzijds de uitge-drukte verbintenis voor de practische toepassing in vage bewoordingen omschreven is; maar of de methode in de toekomst ook voor andere interna-tionale kwesties de moeilijkheid zou weten te om-zeilen, die zoo storend werkt in het vaarwater van den Volkenbond, namelijk de veelhoofdigheid der aangesloten en mede-delibereerende naties, dat is hiermede volstrekt niet uitgemaakt.

Zooals bekend, heeft het verdrag van Parijs, of van Kellogg, toch nog een zeer lastige bevalling gehad. En 't lijkt of het noodlot van deze overeen-komst moet zijn, overal te stuiten op het: „wie den vrede wil bereide zich ten oorlog", formule, die zij juist uit de wereld wil bannen.

Bij de samenkomst te Parijs was Kellogg zoo ont-stemd door 't gekrakeel over het Britsch-Fransche vlootverdrag, dat hij bij de plechtigheid geen woord van vreugde uitte, terwijl hij dadelijk daarna een bezoek aan Ierland bracht, hetgeen als een onvrien-delijkheid aan 't adres van Engeland moest gelden. Italië teekende mee, maar sprak terzelfder tijd uit, dat 't zich ter zee en te land even sterk wilde ma-ken als elke andere Middellandsche-zee-mogend-heid.

De Volkenbond zag alle pogingen om iets te be-reiken in de richting van internationale ontwape-ning stuiten op gebrek aan goeden wil en onder-ling vertrouwen; ook dat was een treurig ver-schijnsel.

Op de onderteekening te Parijs moest de offi-cieele instemming of ratificatie volgen van de re-geeringen. Die van de Sowjet-unie was de eerste die binnen kwam, terwijl Moskou ook een poging deed om den Volkenbond daadwerkelijk den weg naar internationale ontwapening op te sturen. Een en ander werd bejegend met ongeloof en wantrou-wen, men zag er een politieke manoeuvre in om alle landen te verzwakken, waardoor het streven van Rusland betere kansen zou krijgen.

In de Vereenigde Staten deden zich stemmen hoo-ren tegen ratificatie van het pact, dat naar hun eigen minister van buitenlandsche zaken genoemd is. In die oppositie kwam ook de leuze: „wie den vrede wil, bereidde zich ten oorlog" een woord meespre-ken. En dit heeft zich zoo krachtig doen gelden, vond zoo luiden weerklank in den lande en in den Senaat, dat de vrees werkelijk heeft bestaan, dat de Senaat het pact niet zou aannemen, zooals 't in Pa-rijs aanvaard was, en dat dus te Washington toch nog de amendeering zou komen, waarvoor Kellogg zijn pact te Parijs had weten te behoeden. Deze tegenwerking is alleen te ondervangen geweest, door den Senaat gelegenheid te geven (gelegenheid die hij dan ook benut heeft) om vóór de stemming over het pact zijn goedkeuring te schenken aan een wetsvoor-stel, waarbij 2 millioen 150 duizend dollar werden toegestaan voor de moderniseering van 3 slagsche-pen en 2 duikbooten; de begrooting van het minis-terie van Oorlog, die, met 145 millioen d., de hoogste militaire begrooting was, die de Ver. St. ooit in vredestijd gekend hebben, was ook eerst goedge-keurd. Daarna mocht Kellog genade vinden voor zijn pact.

Na al het geharrewar mag nu nog wel eens in herinnering worden gebracht, wat het verdrag zelf inhoudt. Het bestaat uit twee artikelen. In het eer-ste verklaart de mogendheid, die het ratificeert, dat zij het oorlogsmiddel als beslechting van nationale geschillen veroordeelt en den oorlog als middel van nationale politiek niet meer zal aanwenden. In het andere verklaren de onderteekenaars dat zij alle ge-schillen zonder uitzondering door vreedzame mid-delen zullen beslechten.

In den bijkomenden tekst is bovendien uitge-drukt, dat een staat die in strijd met het verdrag handelt en tot oorlog zijn toevlucht neemt,... (hier verwacht men een maatregel van straf of dwang, men leest:) de voordeelen van het tractaat verliest. En dit staat nog maar in de préambule, die niet bindend is voor de onderteekenaars.

Zooals boven reeds vermeld, is aan de ondertee-kenaars toegestaan uitzondering en voorbehoud in bijgevoegde nota's op te nemen, en is hiervan niet alleen gebruik gemaakt, maar hebben de betrok-kenen daarbij verklaard het verdrag alleen onder het in die nota's uitgedrukte beding te aanvaarden.

In hoever is 't bij dit alles nu gerechtvaardigd aan het Kellogg-pact groote beteekenis te geven en er verstrekkende verwachtingen op te bouwen?

Het is volstrekt niet als een daad van onbehol-pen politiek te beschouwen, wanneer een beginsel, dat men voor de toekomst wenscht te doen erken-nen, reeds in een overeenkomst wordt vastgelegd,

al weet men dat ons heden nog onder andere omstandigheden voortleeft, en wanneer men dan aan hen, die zich door dergelijke omstandigheden gebonden achten, gelegenheid schenkt hiervan blijk te geven in eenzijdig opgemaakte bepalingen van voorbehoud. Door zoo te handelen, wordt aan het beginsel blijvende kracht toegezegd, gelegenheid tot groei gegeven, terwijl men de uitzonderingen wil laten verschrompelen, wil laten afsterven. Nieuwe, andere omstandigheden mogen zich niet aanmelden. De uitzonderingen gelden alleen voor wie ze uitdrukkelijk bedongen heeft. Wie aan het heden vastzit, kan er bij blijven, maar elke evolutie moet groei worden van het beginsel zooals dit bij verdrag aangenomen en onder contrôle gesteld is.

Dat zal wel de beteekenis zijn, die Kellogg in zijn pact heeft willen leggen, en dat zal wel de reden zijn dat hij stijfkoppig aan den tekst is blijven hechten, terwijl hij overigens gul was in 't aanvaarden van voorbehoud. Die beteekenis zal Coolidge er ook wel in zien. En zij kan, naar 't ons voorkomt, dan ook van groote waarde worden voor *de toekomst*. Momenteel wordt daaraan nog afbreuk gedaan door de uitzonderingen, juist omdat deze er door en om het heden noodig bij zijn geweest. Zoo zijn ook de schijnbaar tegenstrijdige uitspraken van den Amerikaanschen Senaat te rijmen: voor onze kleinkinderen geven wij nu al aan de wereld de ernstig gemeende opdracht: „uitbanning van den oorlog", opdat de wereld van nu af er naar streve zich los te maken van alles waaruit, in duizend vormen, nog oorlogskansen spreken, maar tevens zorgen wij ervoor, voor onzen tijd en voor dien van onze kinderen, erop berekend te zijn ons land veilig te stellen tegenover alle oorlogskansen zoolang als deze er zijn.

Dat is, dunkt ons, de les, die Kellogg, Parijs en Washington ons voorhouden: een blijde boodschap, maar tevens een wijze waarschuwing.

In beginsel is besloten den alles vernielenden stroom af te voeren, maar in afwachting houde men de dijken in orde en de dijkwacht in eere.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

ALGEM. VERGADERING EN VOORDRACHTEN.

Wij herinneren onze leden aan de *Algemeene Vergadering* op *Vrijdag 25 dezer* in de Harmonie des n.m. 4 uur en verder aan de lezing van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap op *Vrijdag 25 dezer*, des avonds te 8 uur in de Commissiezaal de... monie, onderwerp: „Die Römischen Ausgr... in Trier" (met lichtbeelden), spreker Dr. L... te Trier, entrée voor leden en begunstig... „Oost en West" vrij.

Verder zal op *Dinsdag 29 Januari a.s.* vo... afdeeling optreden in de Harmonie des avon... uur: *Dr. F. D. K. Bosch*, hoofd van den oudh... digen dienst in Indië, met als onderwerp: „... *doetempels van Java*" (met lichtbeelden)... vrij entrée met één huisgenoot, begunstig... soonlijk.

Wij wekken onze leden op naar deze lezi... gaan en hunne belangstelling voor deze... werpen te toonen.

J. FRANK...
Secr...

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Vertooning der Celebes-Toradja-film, to... door Prof. L. van Vuuren, alhier, op M... *28 Januari 1929* des avonds 8 uur in het B... Laboratorium aan de Lange Nieuwstraat 106.

Vrije toegang voor leden en begunstig... hunne huisgenooten.

Het Bestuur der Afdeeling Utre...
„Oost en West".
Het Nederlandsch-Indonesisch V...

Van de Redactie.

Wegens plaatsgebrek konden in dit Nr. binnengekomen berichten niet worden opge... als: het verslag der door de afd. Nijmegen... Januari gehouden alg. jaarlijksche verga... een mededeeling over de viering, op 20 de... het 10-jarig bestaan der vereeniging „Surina... Amsterdam; eene opgave van het Commis... voor Indische Zaken over vacante betrekkin... Enz.

Mutatiestaat van 16 tot 23 Jan. 1929.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
The Dutch Gramaphone & Radio Works (P. Meijer), Amsterdam, Vondelstraat 112. ƒ 5	Administrateur „Oost en West".
P. Th. van Munnikrede, Assuradeur, Haarlem, Nieuwe Gracht 37. ƒ 5	Eigen aanmelding.
W. J. H. Maschhoupt, Haarlem, Westerhoutstr. 42. ƒ 5	Secretaris Afd. Haarlem.
S. Geertsema, Leeraar a. d. Hendrikschool te Paramaribo, te Uithuizen. ƒ 5. Afd. Nederland van het Ned.-Ind. Onderwijzers-Genootschap, Secretaris A. Bloemsma, Larixlaan 49, Den Haag. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
A. Th. van Es, Afdeelingshoofd S.S. N.-I., Den Haag, IJsvogelplein 2. ƒ 5	den heer Mr. P. A. F. Blom te Angerlo.
M. J. E. Bos, Oud Kolonel N.-I. L., Den Haag, 2de Sweelinckstraat 124. ƒ 5	Secretaris Afd. Den Haag.
H. A. Buisman, Notaris, Groningen, Hooge den A. m. 7. ƒ 5. J. K. Siemens, Directeur Julius Oppenheims Bank, Groningen, Verlengde Heereweg 112. ƒ 5.	Voorzitter Afd. Groningen.
R. Ennema, Wassenaar, v. Bommellaan 10. ƒ 5. Mejuffrouw A. C. E. van Oosterom, Den Haag, Ten Hovestraat 35. ƒ 5.	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

F. E. Luitjes, Oud Directeur kweekschool Inlandsch onderwijs, Nijmegen, Evertsenstraat 48 (overleden).

Adresveranderingen

Mr. C. van Gorkum, Griffier Kantongerecht te Eindhoven, van: St. Anthoniusstr. 18, naar: Fazantlaan 6.
J. C. Broekhuysen, van: Den Haag, Mesdagstr. 98, naar: Wassenaar, Wittenbergerweg 100.
W. F. J. Kroon, Brussel, van: Rue d'Edimbourg 19, naar: Rue Franz Merjau 68.
A. Mol, 1ste Luitenant N.-I. L., van: Willem I, naar: Nieuw-Helvoet, Rijksstraatweg 285.
N. van Veen, Radiotechnisch Ambtenaar P.T.T., van: Radiostation Sitoebondo, naar: Radiostation Sabang.
H. A. A. Sangster, Kantoorhoofd P. T. T., van: Bandoeng, naar: Den Haag, 2de Schuytstr. 107, naar: Hoofdkantoor P.T.T.
A. A. Aalders, Controleur B.B., van: Djatirogo, naar: Residentie Djambi.
Mr. F. C. L. Meijer, thans geplaatst te Menado als tengewoon voorzitter Landraad.
J. R. D. Moojen, Ambtenaar t. b. Directeur O. van: Pontresina, naar: Weltevreden, Laan chert 21.

NUMMER 5 DONDERDAG 31 JANUARI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

AFDEELING 's-GRAVENHAGE

CONTRIBUTIE-BETALING.

Met Februari a.s. zal over de contributie 1929 per postkwitantie worden beschikt, verhoogd met 15 cent incasso-kosten.

Gedurende deze maand bestaat alsnog gelegenheid de contributie per giro onder No. 135120 over te maken aan den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging Oost en West, afdeeling 's-Gravenhage.

VOOR DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Artikel 5 Huishoudelijk Reglement.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20en Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie, en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen, door de afdeeling in het leven geroepen;

b. een geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. een opgave van onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Het adatrecht van Nederl.-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Beschouwingen over christelijk recht.

(Slot).

Invloed van het christelijk recht op het adatrecht.

Vooraf ga de opmerking, dat waar het Christelijk recht slechts een beperkt deel der menschelijke gedragingen met juridische bepalingen bestrijkt, een geheel andere toestand ontstaat dan wanneer het Hindu-recht en het Moslimsch recht ingewerkt heeft.

Missie en zending brengen mee, behalve erkende geloofswaarheden, die ik bekend mag heeten: de missie het canoniek recht, tot 1917 belichaamd in het corpus juris canonici, doch de codex juris canonici van dat jaar verving op Pinksterzondag 1918 het oude wetboek [12]). Protestanten zullen aan hun kerkrecht naar de gezindte, waartoe ze behooren, een anderen basis geven: de Calvinisten naar de opvattingen van Calvijn en Beza, voor de rechtzinnigen van niet-Calvinistischen stempel weer een anderen; een kerkelijke overlevering wordt niet aanvaard; de H. Schrift is voor hen geen wetboek, maar een richtsnoer en leidraad, een boek van wijsheid, dat niet den weg afsnijdt voor meerdere uitleggingen en toepassingen, terwijl de daarin vervatte stellige rechtsvoorschriften meestal gebonden zijn aan bepaalde historische toestanden en omgevingen en het nu levend geslacht niet meer rechtstreeks aangaan [13]). Daartegenover de beteekenis van de Schrift voor den Katholiek (die de overlevering wel erkent), haar als een wetboek aanvaardt, waarvoor de Kerk een onfeilbaar uitlegger en toepasser is.

Naast den inhoud van den codex staan de te boek gestelde rechtsovertuigingen van een Thomas van Aquino [14]), een Suarez [15]), om van anderen niet te gewagen. Het is niet de bedoeling om in te gaan op het natuurrecht, dat bij R. C. juristen zoo'n groote rol speelt, de lex naturalis in 's menschenharten gegrift, communi opinione van Kerkvaders en schriftuitleggers; wie de verhouding tusschen de leer der openbaring, de Kerk en het natuurrecht wil kennen, sla Cathrein na [16]).

Overgang naar het christendom.

Wanneer wordt een Inlander Christen?

Naar canoniek recht, als hij door een bevoegd persoon Katholiek gedoopt is of die bekeerd is; bij een lateren afval blijft toch het Katholiek stempel op hem rusten. Men wordt Protestant naar de omstandigheden zonder dat de belanghebbenden verder bindende regels ter zake willen hebben voor Inlanders-Christenen.

In den codex staat als handhaver van het canoniek huwelijksrecht de priester op den voorgrond, de leek op den achtergrond, doch erkend wordt het aangaan van een burgerlijk huwelijk (naast het kerkelijk) in zijn louter burgerrechtelijke gevolgen. Naast den Europeaan-priester kent men thans ook den Javaanschen, terwijl noviciaat en seminarie te Djogja voor meerdere priesters uit het land zelf zorgdragen. De codex laat toe, dat aan het bezwaar van Europeesche namen, te geven aan catechumenen, te gemoet gekomen wordt.

Missionaire predikanten van gereformeerde kerken, zendeling-leeraren, bedienaren des woords van gereformeerde kerken, hulp-predikers van kerkgemeenten, voorgangers (als pandita djawa) zijn de handhavers van Protestantsch recht.

Rechtsgemeenschappen.

Het canoniek recht brengt in het adatrecht de Roomsche Kerk als geheel; betwist is of het diocees (hier vicariaat) en de kerkgemeente als rechtsgemeenschap moeten worden aangemerkt; de z.g.n. statie is een ambtskring. Daarnaast staan de vereenigingen van personen, steunende op den codex zelf of op in overeenstemming met den codex gegeven overheidstoestemming, die een godsdienstig of naastenlievend doel willen hebben, namelijk de geestelijke orde, de congregatie. Ambtsdragers zijn alleen mannen, kloosterlingen zoowel mannen als vrouwen.

Als uitvloeisel van Protestantsch Christelijk recht zijn de Gereformeerde Kerken als berustende op de kerkordening van 1619 te beschouwen.

Naast de tegenstelling geestelijke contra leek, wat alleen het canoniek recht kent, staat de erkenning van verschillen in rechtskundigen zin tusschen stand en stand, of kaste en kaste, met als gevolg verschil in rechten en voorrechten en plichten. Het canoniek recht erkent geen ongelijkheid van individuen bij den eeredienst, kant zich er zelfs tegen. Opmerkelijk is het, dat het knippen van het hoofdhaar van den man bij den overgang naar het Christendom, een Indonesische gedachtengang is als zijnde een uiterlijk teeken, die echter met Christelijk recht geen verband houdt.

Tegenover de wereldlijke fundaties: het voor het onderhoud van een bepaald kerkgebouw en het voor den eeredienst daarin afgezonderd vermogen, staat de (alleen naar canoniek recht gekende) geestelijke stichting, bijv. het klooster met kloostergrond. Dicht bij het Indonesisch volksrecht staat het spraakgebruik der Katholieke Kerk om te spreken van kerkelijk of geestelijk goed, toebe-

[12]) Een zeer handig boek daarover is het werk van Dr. Anton Peratoner: Das kirchliche Gesetzbuch, waarvan de vierde druk onlangs verscheen; over huwelijksrecht schreef Prof. Dr. Schaepman een boekje: codex en huwelijksrecht (Utrecht, 1918).

[13]) Adatrecht, deel II, blz. 205.

[14]) Zie zijn Summa Theol. 1, 2. 9. 95, 98.

[15]) Vgl. de Staatsidee volgens Suarez, door Dr. Mr. Triebels in Studiën, deel CIX, blz. 95 e.v.

[16]) Recht, Naturrecht und positives Recht, blz. 180 e.v.

hoorende aan een altaar, een heilige of de armen e. d.

Van zeer veel belang is het, dat het Christelijk recht eischt, de onderwerping aan de gestelde overheden en brengt vanzelf de adathoofden, waar ze zijn, in het geding; hier wordt dus het adatrecht gesteund.

Het eedsvraagstuk.

Naar canoniek recht eenvoudig: naast de gerechtelijke eeden kent men den ambtseed, is er verscheidenheid van opvatting bij de Protestanten. Rechtzinnigen leggen den nadruk op het Christelijk karakter van den eed. Doopsgezinden daartegen zijn gekomen tot eedsverbod; volgens andere gezindten is er zelfs eedsdwang: de overheid moet den eed opleggen, zeggen weer anderen niet tegen den eed, maar tegen eedsdwang. Het opleggen van adat-eeden zal wel geen bezwaren ontmoeten, mits er geen voor de Christelijke moraal stuitende dingen in voorkomen.

Rechtsspraak kent alleen het canoniek recht over geestelijken en geestelijk goed, evenzoo in huwelijkszaken. De beslissing door den godsdienstigen rechter in huwelijkszaken uitgesproken vormt ingevolge artikel 134 I.S. in den sfeer van de Gouvernementsrechtsspraak in zoover een beletsel, dat de Gouvernementsrechter zich daaraan niet mag storen; iets anders is het, als we te doen hebben met een volk, dat in het genot zijner eigen rechtspleging is gelaten, dan zal moeten nagegaan worden of de Katholieke rechtsspraak bij het adatrecht op het betrokken punt geheel ingelijfd is. In huwelijkszaken geldt jure canonico voor alle gedoopten, enkele uitzonderingen daargelaten, het wetgevend gezag der Kerk. De unificatie-gedachte, uitvloeisel van de associatie van Oost en West, die een tijdlang gezaghebbende gemoederen ernstig bezighield in den Oost en tot rechtsunificatie ten deele reeds geleid heeft, werd plechtig en officieel door den Directeur van Justitie in zijn rede van Maart 1928 ter installatie van de commissie ter herziening van het strafprocesrecht uitgebannen, toch werd deze rechtsunificatie door sommige Calvinisten geëischt, door anderen weersproken en het opdringen van Westersche wetboeken aan Oosterlingen onjuist en zelfs verboden geacht.

Verwantschapsrecht.

Nergens is uit den codex te lezen, dat men van Katholieke zijde tegen het ouderrecht zou staan, dat o.m. aangetroffen wordt in Atjèh, op Sumatra's Oostkust, in den Riouw-archipel, op Bangka, Biliton, de Toedjoehgroep, Zuid-Sumatra, Java en Madoera, Borneo, Celebes, Ternate-Archipel en de Tenimber-groep.

Daarentegen vermeenen Calvinisten en andere Orthodoxen met een beroep op den Bijbel, dat er moet zijn een getemperd vaderrecht, zoodat de man niet alleen het hoofd des gezins, maar ook hoofd der vrouw moet zijn, al wordt dit in de practijk niet volgehouden. Adoptie wordt naar canoniek recht erkend, als het privaatrecht van het land deze als bron van verwantschap kent en waar dit brok adatrecht o.m. bij de Chineezen in Nederlandsch-Indië krachtens S. 1924 No. 557 is overeind gebleven, is dit van belang voor den Katholieken Chinees.

Huwelijksrecht.

Voor alle Christelijke gezindten geldt, dat geen proef- of voorloopig huwelijk naar Christelijke beginselen erkend kan worden. Bij geschrifte daarnaast aangegane verloving wordt naar canoniek recht geoorloofd geacht; de actie tot vergoeding van schade wordt bij verbreking gegeven; kinderverloving, naar Oostersche inzichten gesloten, schijnt niet strijdig te zijn.

Daar het meervrouwendom door den codex niet aanvaard wordt, is te verwachten, al wordt voor bekeerlingen, die bij hun overgang meer dan één vrouw hebben, opgedragen om de eerstgehuwde te behouden; daarentegen als zij niet meer weten, wie de eerste was (sic) dan een harer naar keuze, doch steeds gaat de vrouw voor, die met den man overgaat naar de Kerk [17]). Noch de Chineesche bijvrouw, noch de Javaansche selir kan, uit den aard der zaak, genade in het canoniek recht vinden; dat zulks bij de Protestantsche geloofsopvattingen evenmin aarden kan, evenals de polygamie, is begrijpelijk.

[17]) Zie de documenta achter den codex opgenomen, blz. 712, uitgave Herder en Pustet.

Rekening dient er mee gehouden te worden, dat het canoniek recht een andere telling van graden van verwantschap kent [18]) als wij; dit komt o.m. uit bij het verbod van huwelijk wegens maagschap; zoo is verboden een huwelijk tusschen wettige en natuurlijke ad- en descendenten, tusschen andere verwanten tot aan den derden graad en tusschen aanverwanten in bepaalde graden. Er is echter een pauselijke constitutie van 1537, die daarvan afwijkt voor tropische bekeerlingen, zoodat ook binnen den derden graad van verwantschap een huwelijk mogelijk is. In dit verband zij herinnerd, dat i.c. voor adoptie het ter zake geldend adatrecht wordt gevolgd. Dat het canoniek recht trouw-verbod kent voor geestelijken, voor hen, die de belofte van zuiverheid hebben afgelegd, voor Katholieken met niet-Katholieken sinds het vervallen in 1908 der declaratio Benedictina, voor vrouwen beneden 14, mannen beneden 17 jaar, waardoor meteen kinderhuwelijken afgesneden zijn, wordt volledigheidshalve vermeld.

Naar Protestantsche opvattingen is het huwen van ad- met descendenten en behuwd-descendenten, voor broers met zusters verboden, doch overigens zijn geen vaste richtlijnen te onderkennen.

De geldigheid van het huwelijk, dat naar canoniek recht een sacrament is, eischt de vrije toestemming van partijen, bij alle gezindten, doch hier is botsing in tal van streken met het adatrecht; men zal hier aanvankelijk een oogje dicht moeten doen, wil men niet bespeuren, dat de Christen-Inlander toch zijn adatrechtelijke inzichten volgt; met veel tact zal men dergelijke kwesties moeten behandelen en op den duur uit den weg ruimen. Kent de landswet een burgerlijk huwelijk, dan zijn zijn privaatrechtelijke gevolgen erkend; waar zulks niet het geval is, geldt alleen het kerkelijk huwelijk voor Christen-Inlanders [19]). Het decretum Tametsi van 1653 liet practisch toe, dat het canoniek huwelijksrecht slechts daar, waar het afgekondigd was, binnen een parochie voor de aldaar wonenden gold, zoodat het huwelijksrecht voor Katholieke Indonesiërs buiten toepassing gehouden kon worden, na het decretum „ne temere" (1808) [20]) en de voorschriften in den huidigen codex vervat, kan zulks niet meer. De sluiting geschiedt in de kerk in bijzijn van den pastoor der plaats en in missiegebied zooals onze Oost, van den ter plaatse aanwezig zijnden vertegenwoordiger der missionaire orden en congregaties.

In dit verband moet afgevraagd worden: Hoe is de houding van zending (en missie) ten opzichte van adatsinstituten als bruidsschat e.d.? Aanvankelijk toen alles nog een gesloten boek was en men de verhoudingen nog niet begreep, stond men er afwijzend tegenover: de Rijnsche zending ging tegen den Indischen bruidsschat in vaderrechtelijke (soms in het ouderrechtelijke) streken [21]) als de Bataklanden geweldig te keer, ook al doet Halmaheira zien, dat men daar verstandiger is geworden. Daarentegen was daar minder oordeelkundig het felle optreden tegen het tegengeschenk voor den bruidsschat, al weer een bewijs temeer, dat men niet begreep, dat juist daardoor de strenge gevolgen van het afkoop- of koophuwelijk werden getemperd.

Huwelijksontbinding kent het canoniek recht onder de levenden niet, practisch komt men er aan tegemoet door de scheiding van tafel en bed toe te laten.

Voor tropische volken laat de door den codex gehandhaafde constitutie van Gregorius XIII van 1585 nog de uitzondering toe, dat als een Oosterling naar elders gevoerd werd door den vijand en niet meer weet of zijn vrouw nog in leven is, hij na bekeering tot het huwelijk met een Katholieke vrouw kan worden toegelaten zonder dat de geldigheid van dit huwelijk ooit opgeheven kan worden [22]).

Voor het adatrecht is van belang de rechtsregel, dat bij overgang van een der partijen tot het Katholicisme een huwelijk tusschen ongedoopten verbroken kan worden (casus apostoli), waartegenover staat, dat bij afval de tusschen partijen gelegde huwelijksband onverbreekbaar blijft. Naar Protestantsch recht staat dit niet vast, daar wordt toch huw lijksontbinding onder de levenden naar versch lende inzichten mogelijk en oirbaar geacht. Z werd zelfs verstooting door den man bij scheidbr door sommige zendingsinstellingen, alsmede con nuatie van inheemsch recht inzake huwelijksont binding toelaatbaar geacht. Van andere zijde werd het wegzenden van de vrouw als ongeoorloofd aangemerkt.

[18]) Vgl. de Blécourt, kort begrip van het oud-vaderlandsch burgerlijk recht, blz. 177.
[19]) Zie Mr. C. van Vollenhoven: Verordeningen Inlandsch privaatrecht.
[20]) Tractatus de matrimonis door Van der Burgt-Schaepman, blz. 255.
[21]) Zie mijn proefschrift: Kentrekken van het verwantschaps-, familie- en erfrecht, blz. 41.
[22]) Zie Prof. Dr. Schaepman, blz. 83.

Erfrecht.

Hierover kunnen we kort zijn; in den codex nauw lijks aangeroerd, wordt het erfrecht van Prote tantsche zijde geheel buiten Christelijke beginsel of regels gehouden.

Grondenrecht; schuldenrecht.

De opvattingen ten aanzien van het grondenrecht kan men het beste leeren kennen, als men Kath lieke schrijvers raadpleegt; de meening als zoud de Kerkvaders een primitief communisme hebb aangeprezen, gelijk bijv. Skelton [23]) beweert, ber op een verkeerd uit elkaar nemen van hunne toogen; dat zij vlammende aanklachten uitsprak tegen de wanverhoudingen van hunnen tijd, gel Mr. Dr. Nolens in zijne oratie terecht opmerkte mag daarom nog niet beteekenen, dat wat ideaal, voor enkele plaatsen geldende [25]), werd a gemerkt, daarom gegeneraliseerd kan worden. V Vollenhoven concludeert al zeer voorzichtig [26]), Christelijke beginselen, schoon den privaten eig dom gedoogende, een commune besteding daar ten bate van nooddruftigen beter gezind zijn een private en van ophooping van eigendomm afkeerig zijn. Ik ga voorbij de plaats, waar canoniek recht over begraafplaatsen spreekt.

Al handhaaft de codex het Christelijk rentev bod, dit wordt geheel opgeheven door de bewo dingen van het slot van den desbetreffenden can Het vorderen van interest krachtens een overe komst van verbruikleening, is dan alleen verbod als dit uitsluitend geschiedt vanwege het uitleene maar nu, gezien de gewijzigde economische omsta digheden zulks niet meer het geval is, kan m dan ook practisch zeggen, dat het verbod niet m bestaat. Het kan echter voor het adatrecht van b lang zijn in streken, waar rente onbekend is. D woeker steeds in strijd is met Christelijke rechtsb ginselen, mag bekend verondersteld worden.

De veel omschreven kwestie van Zondagsheil ging, die in het Westen allerlei vormen heeft aa genomen, kan voor onze Oost slechts nieuwe ve warring brengen.

Ten slotte nog iets over:

Delictenrecht.

Met het noemen van de doodstraf vallen meteen in een brandend vraagstuk. In het canoni recht zal men tevergeefs een oplossing vinden, geeft b.v. Cathrein [27]) toe, dat de instelling do den wetgever en de uitspraak door den recht alleen dan te verdedigen is, als de behoeften een gegeven maatschappelijke samenleving dat moc eischen. De Protestanten zijn op dat punt verdee

Een andere kwestie, die de gemoederen een tijd lang reeds bezig gehouden heeft, is de lijkverbra ding, zooals bijv. op Bali, waar een groot deel d bevolking de Hindu-cultuur behouden heeft. Na canoniek recht verboden, acht men het in strij met het Christendom en vermoedelijk zelfs stra baar. Over koppensnellen en andere (in on oogen) delicten, berustende op primitief religieu overwegingen, sprak ik reeds elders [28]).

Hiermede zijn de beschouwingen over de gods dienstige bestanddeelen van het adatrecht in groote trekken behandeld.

[23]) Socialisme, blz. 6.
[24]) Beteekenis en omvang van de arbeidswetgeving, blz. 39.
[25]) De economisch-ethische theorieën der Kerk vaders, blz. 94. Zie ook Cathrein, Das Privateigentum und seine Gegner, blz. 140 e.v.
[26]) II, blz. 224.
[27]) Die Grundbegriffe des Strafrechts.
[28]) Studiën CX, blz. 434 e.v.

oestanden en vooruitzichten op uchtvaartgebied in Ned.-Indië [1],

door

C. J. SNIJDERS,

Generaal b. d.

Wie de eenvoudige, doch indrukwekkende plech-
eid heeft bijgewoond, waarmede op 1 November
28 op het vliegveld Tjililitan bij Meester Cornelis
openbare luchtverkeersdiensten op Java werden
pend zal overtuigd zijn geworden van de, voor
nieuwe verkeersmiddel in Nederlandsch-Indië
staande belangstelling en groote sympathie, welke
ar zoo treffend in 't licht traden. Niet alleen werd
openingsplechtigheid vereerd met de tegenwoor-
heid van talrijke hoogere en hoogste autoriteiten
Europeesche als inlandsche — in land, gewest
gemeente, en met die van de keur der ingezete-
en van Batavia en wijde omgeving, maar ook uit
gehouden redevoeringen, o.a. die van den Gou-
rneur-Generaal, den Directeur van het Departe-
ent der Gouvernementsbedrijven, en den voorzit-
r der Nederlandsch-Indische Vereeniging voor
uchtvaart, bleek wel zeer duidelijk, welke hooge
teekenis de sprekers eenstemmig aan deze ope-
ng toekenden, en welke hoopvolle verwachtingen
or de toekomstige economische ontwikkeling van
d.-Indië zij daaraan vastknoopten. „De Regee-
ng", aldus sprak o.a. de heer Ir. de Jongh, Direc-
ur van het Departement van Gouvernementsbe-
ijven, „zou zich niet verantwoord geacht hebben
m de belangrijke geldelijke offers te vragen en te
engen, die de luchtvaart aanvankelijk eischt, had
ij niet de overtuiging, dat voor de luchtvaart een
oote toekomst is weggelegd, waaraan Neder-
ndsch-Indië heeft mede te werken."

Deze veelbelovende stemming vond al dadelijk
evestiging in uitingen van het publiek en van de
ers, welke algemeen getuigden van groote ingeno-
enheid met het feit, dat thans ook Ned.-Indië van
et nieuwste verkeersmiddel ging partij trekken. Dit
n ook geen verwondering wekken. De Europee-
che maatschappij in Ned.-Indië is het tegendeel
an bevangen in vooroordeel tegen moderne vor-
eringen en verbeteringen. Al gispte de Gouverneur-
eneraal in zijn hiervoren vermelde openingsrede
e lauwheid van hen, die in de voorafgaande ja-
en de groote toekomstige beteekenis van het lucht-
erkeer nog niet hadden ingezien en de totstandko-
ing hiervan in Ned.-Indië hadden vertraagd, in het
gemeen moet worden erkend, dat de Europeesch-
ndische maatschappij vooruitziend en vooruitstre-
end is. Zoo was het dan ook ondenkbaar, dat zij
wijzend tegenover dit modernste van alle snel-
erkeersmiddelen zou staan, nu dit eenmaal, na
ipe overweging en grondige voorbereiding, zijn
ntrede in het Nederlandsch-Indische verkeerswezen
ad gedaan. Ook het ontwikkelde deel der inland-
che en chineesche bevolkingen van Ned.-Indië be-
onde zich er nimmer afkeerig van, partij te trek-
en van de voordeelen en gemakken, welke de voor-
itgang van wetenschap en techniek aan het maat-
appelijk leven en bedrijf bieden.

Indirect bleek de gunstige verwachtig, welke men
an het luchtverkeer in Ned.-Indië koesterde, uit
e groote teleurstelling, welke zich bij de inge-
etenen, den handel en de pers van Soerabaja open-
aarden, toen het bekend werd, dat deze plaats,
engevolge van de afkeuring van het Marine-vlieg-
eld Morokrembangan aldaar voor het gebruik van
zware verkeersvliegtuigen, voorloopig van het
uchtverkeer uitgesloten zou blijven. Dit feit, dat
ijdig had behooren te zijn voorzien en ondervan-
en, was inderdaad een eerste en ernstige tegenslag,
elke de jonge onderneming der Koninklijke Ne-
erlandsch-Indische Luchtvaart-Maatschappij (K. N.
I. L. M.) buiten haar schuld trof.

De aanvankelijke verkeersuitkomsten op de ge-
pende lijn Bandoeng—Batavia, éénmaal daags
een en terug, beantwoordden aan de gunstige ver-
achtingen. Het aantal vervoerde passagiers was
l dadelijk zeer bevredigend; meermalen overtrof de
anvraag de beschikbare plaatsruimte en herhaal-
elijk moesten extra-vliegtuigen worden ingelegd.
Deze uitkomst moge wellicht ten deele zijn toe te
chrijven aan de nieuwsgierigheid van het publiek
n zijn wensch om de nieuwe wijze van reizen te
eeren kennen en hare voor- en nadeelen te onder-
oeken, ook dit is ten slotte niet anders dan een
orm van belangstelling, welke in ieder geval van
ertrouwen getuigt. Het lijdt dan ook — gegeven
de drukke relatiën, welke tusschen Batavia en Ban-
doeng bestaan — geen twijfel, dat de verdubbeling
an den dienst op deze luchtlijn niet lang zal kun-
en uitbijven; daardoor zal tevens een gunstiger
egeling van de tijdstippen van aankomst en ver-

trek op beide plaatsen mogelijk zijn, welke regeling thans voor het zakenleven niet gunstig kan worden genoemd.

Het passagiersvervoer op de luchtlijn Batavia—Semarang v.v. bleek aanvankelijk slechts matig te zijn. Dit vindt zijn gereede verklaring in de betrekkelijk beperkte relatiën tusschen beide plaatsen. Men vergete niet, dat de luchtlijn langs Java's noordkust zijn reden van bestaan hoofdzakelijk, ja bijna uitsluitend vindt in de behoefte aan snelverkeer tuschen de beide groote centra van bevolking, handel, industrie en scheepvaart: Batavia en Soerabaja. Het is daarom duidelijk, dat het verkeer op deze lijn, hoe welkom en waardevol de bijdrage daarin van Semarang ook zijn moge, onmogelijk tot zijn recht kan komen, zoolang Soerabaja uitgesloten blijft.

Het vervoer van goederen en post op beide trajecten is voorloopig nog zeer gering. Ook dit feit behoeft geenszins als ontmoedigend te worden beschouwd. Dit vervoer moet zich geleidelijk ontwikkelen; het moet groeien, doordat het publiek gaandeweg de voordeelen en gemakken eener snellere postverbinding gaat gevoelen, en doordat de zakenwereld gaat begrijpen, welke artikelen voor verzending per vliegtuig in aanmerking komen en hoezeer de afzet daarvan door snelvervoer kan worden bevorderd en uitgebreid. Zeer leerzaam is in dit opzicht de geschiedenis van het goederenvervoer op de luchtlijnen der K. L. M. in West-Europa. Ook hier was de aangeboden lading in den beginne zeer klein; langzamerhand — en in de laatste jaren steeds sneller — is het ladingaanbod toegenomen. De ladingzoekers der K. L. M. en de geheele handelsorganisatie, ook de Kamers van Koophandel en Fabrieken, hebben krachtig meegewerkt om het goederenvervoer door de lucht te ontwikkelen. Telkens worden nieuwe artikelen ten vervoer aangeboden, eerst bij wijze van proef, maar al spoedig als vaste en geregelde lading: bloemen, vruchten, primeurs, mode- en toiletartikelen, auto- en motoronderdeelen, radio-artikelen, couranten en vele andere lichte en niet-massale goederen. In het internationale goudvervoer is de luchtvaart een steeds belangrijker rol gaan spelen. De Nederlandsche handelswereld en de exporteurs zijn meer en meer gaan inzien, dat het vliegtuig niet alleen snellere uitvoering van ontvangen orders mogelijk maakt, maar dat het tevens een practisch middel blijkt te zijn, om bestaande afzetgebieden uit te breiden en nieuwe te scheppen.

Verwacht mag worden, dat het in Ned.-Indië evenzoo zal gaan, temeer, omdat hier wegens de groote te bestrijken afstanden tusschen de verschillende centra het snelvervoer een hoogere economische waarde vertegenwoordigt en veel ruimere mogelijkheden opent dan zulks bij de K. L. M. het geval was. Een kleine tegenslag werd ondervonden, doordat het couranten-vervoer van Batavia naar Bandoeng, hetwelk terstond na de opening dezer luchtlijn was begonnen, voorloopig moest worden stopgezet, tengevolge van een vervroeging van het uur van vertrek van het vliegtuig uit Batavia. Deze vervroeging was tijdelijk — n.l. tijdens den Westmoesson — noodig gebleken, wegens de weerstoestanden in het gebergte, dat de Bandoengsche hoogvlakte omgeeft, waarbij ten gevolge van zware bewolking in de latere middaguren, de toegang tot de bergpasen voor het vliegtuig werd bemoeilijkt. Deze moeilijkheid van geheel plaatselijken aard doet zich slechts gedurende een beperkt deel des jaars voor. Zoo zijn er ook in Europa luchtlijnen, waarop des winters de dienst moet worden stopgezet of beperkt. Naarmate de ervaring op 't punt van navigatie toeneemt en de hulpmiddelen daarvoor — met name de radio-plaatsbepaling — meer algemeene toepassing zullen vinden, mag worden aangenomen, dat plaatselijke storingen als de vorenbedoelde zich weinig meer zullen voordoen.

De toestand van het luchtverkeer in Ned.-Indië, de toeneming van het vervoer van passagiers, goederen en post, de verwezenlijking van het voorgespiegelde algemeene nut en het bereiken van rentabiliteit in het bedrijf, hangen alle zeer nauw samen met de te verwachten uitbreiding van het luchtlijnennet. Vermits de practische, economische en maatschappelijke voordeelen van snelvervoer van personen, post en handelswaren eerst bij verkeer over grooten afstand — en in hoogere mate, naargelang de afstand toeneemt — werkelijk tot hun recht komen, is het duidelijk, dat een luchtverkeer op enkele korte en geïsoleerde lijnen geen beeld kan geven van hetgeen verwacht kan worden voor de verkeers- en bedrijfsuitkomsten op een uitgebreid en stelselmatig georganiseerd luchtnet van onderling aansluitende verkeersdiensten. Hierbij toch worden niet alleen grootere totaal-afstanden bestreken, maar tevens draagt de onderlinge voeding van het verkeer op de verschillende lijnen bij tot opvoering van de verkeersdichtheid op elke lijn op zichzelf. Slechts door zulk een luchtlijnennet kan ieder, die „air-minded" is in het gansche uitgebreide gebied, zich doen gelden tot steun en opbouw van het nieuwe verkeersstelsel, en kan alles, wat tot snelvervoer zich eigent en bereid toont, ook inderdaad gelegenheid vinden daarvan partij te trekken en tot de ontwikkeling ervan mede te werken.

Mogen wij uit vorenomschreven oogpunt dus hopen op een snelle en belangrijke uitbreiding van het luchtlijnennet over onzen Oostindischen Archipel en op deszelfs spoedige aansluiting aan de internationale lijnen van het wereldluchtverkeer, aan den anderen kant zal hierbij toch groote behoedzaamheid niet uit het oog verloren mogen worden. Het in 't leven roepen en exploiteeren van luchtverkeersdiensten vordert groote uitgaven, zoowel aan grondorganisatie en aanschaffing van materieel, als aan bedrijfskosten. En in evenredigheid van die uitgaven brengt het groote finantieele risico mee, te meer omdat in 't algemeen — en meer in 't bijzonder in Ned.-Indië niet bij voorbaat mag worden gerekend op een van den aanvang af zich dekken van de ontvangsten en uitgaven, zoodat voorloopig en voor niet te bepalen duur de Staat geldelijk steunend zal moeten meewerken en zelfs dan nog verliezen niet uitgesloten zijn.

Het schijnt mij daarom zeer juist gezien, dat in de overeenkomst tusschen de Ned.-Indische Regeering en de K. N. I. L. M. voor den tijd van vijf jaren slechts voor het in bedrijf brengen van drie luchtlijnen bindende bepalingen zijn getroffen, te weten:

Batavia—Bandoeng;
Batavia—Semarang—Soerabaja; en
Batavia—Singapore—Belawan;

alle heen en terug. Wel is waar laat de overeenkomst het binnen den contractsduur uitbreiden dezer lijnen of het openen van nieuwe lijnen voorwaardelijk toe, doch ten deze zijn geen bindende bepalingen opgenomen. Men heeft zich kennelijk — en terecht — willen beperken tot het door de lucht in gemeenschap brengen van de grootste centra en het in exploitatie nemen van die verbindingen, waarop met redelijke kans — gegrond op de ervaring met andere verkeersmiddelen — een eenigszins bevredigende verkeersdichtheid verwacht mag worden.

Het doortrekken van de lijn Batavia—Semarang tot Soerabaja is een eerste en dringende eisch. De vervulling hiervan hangt uitsluitend af van het door het Gouvernement beschikbaar stellen van een bruikbaar en veilig vliegveld nabij laatstgenoemde plaats. Men mag aannemen, dat het Gouvernement zijn ten deze in gebreke zijn niet minder betreurt, dan zulks door het publiek en de K. N. I. L. M. geschiedt, en dat niets zal worden verzuimd om tot een spoedige en deugdelijke oplossing te komen. Reeds werd het vraagstuk door een op 15 September j.l. ingestelde Gouvernementscommissie in studie genomen; deze Commissie heeft op 30 November j.l. haar eindrapport uitgebracht. Blijkens dagbladberichten zal een nadere keuze moeten geschieden tusschen:

a. het afdoend verbeteren van het Marine-vliegveld Morokrembangan; of

b. het inrichten van een nieuw vliegveld voor verkeersdoeleinden (wellicht tevens voor militair gebruik) op een daartoe geschikt geacht en gunstig gelegen terrein in de onmiddellijke nabijheid en ten zuidoosten van Soerabaja. Met de verwezenlijking van elke dezer oplossingen zal vermoedelijk veel geld en ook veel tijd gemoeid zijn. Ten einde Soerabaja niet voor zoo langen duur van het luchtverkeer uitgesloten te doen blijven, wordt — in afwachting van de verwezenlijking van een dezer plannen — een tijdelijke oplossing overwogen, bestaande in het inrichten van een hulpvliegveld bij Kamal op Madoera (tegenover Soerabaja), wat met betrekkelijk geringe kosten en in korten tijd mogelijk zou zijn.

[1]) Deze belangwekkende beschouwingen zijn, met
stemming van de Redactie, ontleend aan het 10- en
Jan.-Nr. van „De Nederlandsche Mercuur" (het niet-
htelijk gedeelte van het weekblad „Handelsberich-

Het is te hopen, dat een der definitieve plannen met den meesten spoed en op geheel afdoende wijze tot uitvoering moge komen en het daarbij niet moge ontbreken aan doelbewuste en vlotte samenwerking der verschillende bestuursorganen, waarvan het tekortschieten tot dezen teleurstellenden toestand heeft geleid. Het zal tevens volstrekt vast dienen te staan, dat het inrichten en gebruiken van een landingsterrein op Madoera eenig en alleen als tijdelijke oplossing zal mogen worden aanvaard. Voor een definitieve oplossing zou deze verbinding onaannemelijk zijn; de gemeenschap tusschen het Kamal-terrein en Soerabaja zal niet alleen tamelijk tijdroovend blijken te zijn, maar kan bij slecht weer en hooge zee in Straat Madoera voor de passagiers ook hoogst onaangenaam worden. Dit zou er zeker niet toe kunnen leiden het luchtverkeer populair te maken en het is te voorzien, dat de gemeente Soerabaja, de handel en het publiek hiertegenover een afwijzende houding zouden aannemen.

De toekomstige luchtverbinding Batavia—Singapore—Deli lijkt mij van zeer groote beteekenis. Reeds thans is het verkeer over zee tusschen de Straits Settlements en Java vrij levendig. Een luchtverbinding zal ongetwijfeld een deel daarvan tot zich trekken, tevens tot toeneming daarvan leiden en nieuwe mogelijkheden openen, bijv. t. o. v. het vervoer van versche groenten en bloemen van Java, waarnaar te Singapore vraag bestaat.

(Slot volgt.)

Een Doof-Stommen-Instituut voor Indië noodig.

Naar wij vernemen is op 30 Juli j.l. door de „Vereeniging tot Oprichting en Instandhouding van Christelijke Scholen en Internaten", te Soerakarta gevestigd, een verzoekschrift gericht tot Z.Ex. den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië om steun uit 's Lands Kas te mogen ontvangen voor de oprichting en instandhouding van een doof-stommen-instituut in bovengenoemd gewest.

Aanleiding hiertoe was, dat *Dr. H. A. van Andel*, voorzitter dier vereeniging, dezen zomer met verlof in Nederland zijnde, van belangstellende zijde opmerkzaam werd gemaakt op het feit, dat bij 't verleden jaar van gouvernementswege gehouden onderzoek naar het aantal blinden, zwakzinnigen, lichamelijk gebrekkigen en hardhoorenden, de doofstommen niet zijn vermeld, terwijl toch juist deze buitengemeen behoefte hebben aan onderwijs en opleiding om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien.

Dadelijk na terugkomst in Indië verkreeg Dr. van Andel van den Resident van Soerakarta de toezegging, dat er een onderzoek zou worden ingesteld naar het aantal, den leeftijd en den landaard der in die residentie voorkomende doofstommen en hoewel, bij het indienen van het rekest, dat onderzoek nog niet geheel was beëindigd, kon toch, volgens de op 7 November j.l. daaraan gevoegde Toelichting vermeld worden:

„dat er 1.115 doofstommen zijn, onder wie 453 in de leerjaren (5 tot 15 jaar). Voor héél het Gouvernement Soerakarta ware dus het aantal doofstomme kinderen in de leerjaren te schatten op 500 à 600 en het volstrekt aantal doofstommen op 13 à 15 honderd. De omvang is nog grooter dan deze statistiek aanwijst, daar slechts 37 kinderen beneden vijf jaar zijn opgegeven, waaruit blijkt, dat de ouders in den regel eerst op vier- of vijfjarigen leeftijd de volkomen doofheid hunner kinderen vaststellen. Hiermede rekenend, ware het vermoedelijk aantal doofstommen in het Gouvernement Soerakarta te stellen op ongeveer 2.000."

Bij een particulier onderzoek op kleiner terrein is gebleken, dat in de s d Sragen niet minder dan acht doofstomme kinderen zijn, hetgeen wil zeggen één op de duizend inwoners.

Zijn dit niet ontstellend hooge cijfers? En is 't dan niet als een groot geluk te beschouwen, dat er menschlievende personen zijn, die zich het lot dier arme, misdeelde menschen aantrekken! Onzes inziens ligt 't zekerlijk op den weg der Regeering het loffelijk initiatief, dat uit het rekest spreekt, zooveel mogelijk, zoowel moreel als financieel, te steunen, te meer daar er bij vermeld wordt, dat waar reeds een bedrag van tienduizend gulden voor de stichting van een dergelijk instituut werd ontvangen, zekerlijk nog meerdere giften zullen volgen. Bovendien heeft Z. H. Prins Mangkoe Nagoro VII reeds toegezegd een geschikt terrein in de stad Soerakarta er voor af te willen staan.

Het ligt in de bedoeling de te stichten inrichting open te stellen voor doofstomme kinderen van alle landaarden en gezindten, hen zoowel huisvesting als opleiding te geven om hen te maken tot menschen, die in staat zijn zelf in hun levensonderhoud te voorzien, als werkzame leden van de maatschappij.

Er zal een speciaal-geschoolde leerkracht uit Nederland moeten worden betrokken, die Inlandsche en Chineesche gediplomeerden voor het Holl.-Inlandsch en het Holl.-Chineesche onderwijs kan opleiden tot geschikte leerkrachten voor het speciale onderwijs aan doofstommen, opdat de exploitatie der inrichting niet te kostbaar worde.

Er zal slechts met één klasse of hoogstens met twee parallelklassen begonnen kunnen worden. Indien jaarlijks dertig leerlingen tot de inrichting zouden worden toegelaten, zou het nog bijna twintig jaar duren, voordat in de behoefte aan onderwijs van het aantal doofstomme kinderen, als in het gouvernement Soerakarta gevonden wordt, kan worden voorzien.

Die langzame, geleidelijke groei maakt het des te dringender zoo spoedig mogelijk te beginnen.

Verwacht mag worden, dat slechts voor een deel der doofstomme kinderen deze hulp gezocht zal worden en dat vooral in de eerste jaren de aanmelding gering zal zijn. Deze op zichzelf droevige verwachting heeft de lichtzijde, dat het daardoor mogelijk zal zijn aan aanvragen uit andere deelen van Nederlandsch-Indië te voldoen.

De toelichting tot het ingediende rekest eindigt met de woorden:

„Daar het verzoekschrift slechts bedoelt, dat Z.Exc. de Gouverneur-Generaal de behoefte aan een zoodanige inrichting zal erkennen en ook overigens hare oprichting zal goedkeuren, zullen de aanbieders van het verzoekschrift er mede rekenen, dat heel de uitvoering zal behooren te worden behandeld met de Afdeeling Tucht- en Opvoedingswezen en door de Regeering vooraf zal moeten zijn goedgekeurd om voor Regeeringssteun in aanmerking te komen."

Juist lezen wij gelukkig onder de Zendingberichten in het „Vaderland" van 29 dezer, dat de Regeering de gevraagde steun heeft toegezegd.

Iemand, die 't weten kan, zeide onlangs terecht: Het is meer dan tijd, dat eindelijk iets gedaan wordt om deze misdeelden eenigszins uit hun geestelijk isolement op te heffen. Doofstom en dan van alle geestelijk onderwijs verstoken, te midden van de dessa-bewoners, dat wil zeggen: weerloos ten prooi aan uitbuiting, wat hun werkkracht betreft, en ten doelwit aan wreede plagerijen der meedoogenlooze jeugd.

Wie deze ongelukkigen op doeltreffende wijze wil helpen, zende zijn (haar) gift zoo spoedig mogelijk aan bovengenoemde vereeniging te Soerakarta, waarvan Dr. van Andel voorzitter en de heer P. de Koomen secretaris zijn.

Aan andere bladen het vriendelijk verzoek dit bericht over te willen nemen.

Het Kolffonds te Leiden.

Het Bestuur van de „Vereeniging tot instandhouding van het Kolffonds" te Leiden verzoekt ons door middel van ons orgaan de aandacht te vestigen op deze sedert jaren bestaande, koninklijk goedgekeurde stichting.

Sedert geruimen tijd zijn, volgens het Bestuur, weinig of geen aanvragen tot geldleening ingekomen van personen, die daartoe volgens de statuten in aanmerking komen, terwijl het fonds een vrij belangrijk bedrag tot dat doel beschikbaar heeft. (De rente van de uitgeleende gelden bedraagt als regel 3 %).

Ten einde een denkbeeld te geven van hetgeen het fonds beoogt, laten we hier volgen een uittreksel uit art. 3 en 4 en 12 der statuten.

De vereeniging heeft ten doel Indische families die hulp of steun behoeven, met raad en daad bij te staan, voor de opvoeding en het onderwijs der kinderen van afwezige ouders zorg te dragen en voor de laatsten zoo noodig geldelijk beheer te voeren en weduwen en weezen, waar mogelijk hulp te verschaffen.

Zij tracht dit doel te bereiken door weduwen en weezen, waar mogelijk hulp en steun te verleenen, voor de opvoeding en het onderwijs der kinderen van afwezige ouders zorg te dragen, voor de laatsten zoo noodig, geldelijk beheer te voeren: financieel te steunen door gelden in leen te verstrekken tegen matige rente en onder voldoende persoonlijke borgstelling dan wel door giften en door wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Bij ontbinding van de vereeniging worden de bezittingen gesteld ter beschikking van het bestuur der Loge „La Vertu" te Leiden, om als afzonderlijk fonds te worden beheerd, terwijl de renten daarvan gekweekt, zullen strekken tot ondersteuning of aanmoediging in hunne studie van jongelingen, wier ouders in Nederlandsch-Indië verblijven en die aan de Rijks-Universiteit in Leiden, hetzij voor de rechterlijke macht, hetzij voor eenige andere landsbetrekking in Nederlandsch-Indië opleiding ontvangen, voorzooverre zij daarvoor naar het oordeel van dit bestuur in aanmerking komen, een en ander behoudens de inachtneming van de voorschriften van art. 1702 Burgerlijk Wetboek.

We meenen goed te doen aldus aan het bestaan en de werking van het Kolffonds meer bekendheid te geven en deelen nog mede dat de secretaris-penningmeester, de heer A. J. Ensink, de Laat de Kanterstraat 11 te Leiden, gaarne bereid is nadere inlichtingen te verstrekken.

Ananascultuur en -conservenindustrie in Suriname

Reeds eenige maanden geleden werd in enkele bladen melding gemaakt van eenige, betrekkelijk groote proefzendingen ananassen uit Suriname, welke op initiatief van den heer W. C. Clasener te Amsterdam, gewezen ambtenaar in Suriname en Ned.-Indië, alhier waren aangevoerd. Hoofddoel van deze proefzendingen was om belangstellenden met de Surinaamsche ananassen kennis te doen maken, maar voornamelijk om ook te doen uitmaken of de Surinaamsche ananassen voor conserveerdoeleinden geschikt zouden zijn. Te dien einde werd een deel der zendingen in de jamsfabrieken van de firma *Jan van Woerkom* te Altena bij Nijmegen geconserveerd en in bussen gedaan.

Al deze proefnemingen nu, kunnen als geslaagd worden beschouwd en het resultaat hiervan is thans, dat — mede gelet op de vele en gunstige factoren, welke in Suriname voor de ananascultuur c.a. aanwezig zijn, niet alleen om een dergelijke cultuur met succes aan te vangen, maar ook om op de wereldmarkt met andere gelijknamige producten te kunnen concurreeren — op 16 Januari l.l. ten kantore van Notaris C. F. J. Brands te Amsterdam, besloten werd tot oprichting van de *N. V. Vruchtencultuur en -industrie onderneming ... me"* waarvoor inmiddels de Koninklijke bewilliging op de Statuten is aangevraagd. Het doel van deze Vennootschap is op de eerste plaats de ananascultuur en het verwerken van het verkregen product in Suriname. Als Commissarissen werden toen benoemd de heeren C. F. J. Brands, Notaris te Amsterdam, Th. C. J. J. van Woerkom, Jamsfabrikant te Altena bij Nijmegen en A. Th. De Miranda, Notaris in de Kolonie Suriname; laatstgenoemde als gedelegeerd-Commissaris in Suriname. De Directie is opgedragen aan den heer W. C. Clasener, die de volledige plannen c.a. voor deze onderneming heeft uitgewerkt.

Het ligt in de bedoeling, bij spoedige plaatsing van het resteerende benoodigde werkkapitaal, reeds in Mei of Juni a.s. de werkzaamheden in Suriname aan te vangen, waarvoor reeds intusschen de voorbereidende maatregelen worden getroffen.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U"

Van Week tot Week.

Dinsdag 22 tot Maandag 28 Januari.

Emmastad. De waarnemend Gouverneur van Curaçao heeft, na verkregen toestemming van de Koningin-Moeder, bij proclamatie van 10 Januari 1929 bepaald, dat met ingang van dien dag het gedeelte van het tweede district op Curaçao waarop gelegen zijn de terreinen van de Curaçaosche Petroleum-Industrie-Maatschappij, thans bekend onder de namen Negropont, Asiento en Valentijn den naam zal dragen van Emmastad, en zulks ter herdenking van het feit dat het op dien dag 50 jaren geleden was dat Hare Majesteit den Nederlandschen bodem betrad.

Prof. Dr. Sleeswijk naar West-Indië. Aan prof. dr. J. G. Sleeswijk, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, is ingaande 1 Februari a.s. een buitenlandsch verlof verleend van 5 maanden voor het houden van een studiereis naar West-Indië.

J. R. C. Gonggrijp †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 71 jaar, overleden de heer J. R. C. Gonggrijp, oud-planter en oud-lid der Koloniale Staten. (Zie over hem de rubriek Suriname in dit Nr.).

Sarekat Islam-onthoudingspolitiek. Aneta [1]) meldt d.d. Batavia 21 Jan.:

Een besloten congres van de Sarekat Islam heeft besloten, dat de partij de politiek van „zelforganisatie" van het Islamietische Indonesische volk van alle gebieden, die niet noodzakelijkerwijs tot de bemoeienis van de overheid behooren, zal voortzetten, waardoor de partij zich blijft onthouden van het deelnemen in bestuurscolleges.

Ir. J. André de la Porte †. In den ouderdom van 66 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer Ir. J. André de la Porte, te voren o.a. hoofdingenieur bij de Vereenigde Ind. Stoomtram-Mijen, daarna commissaris dier Mijen. De overledene was officier in de orde van Oranje-Nassau.

De Studie-Commissie onzer vereeniging verliest in den heer André de la Porte een zeer gewaardeerd medelid.

Leden van den Raad van Indië met pensioen. Batavia, 24 Jan. (Aneta). Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, heeft het lid van den Raad van Ned.-Indië, de heer J. van der Marel, ontslag als zoodanig aangevraagd. — Hetzelfde persbureau meldt d.d. 25 Jan. Het lid van den Raad van Ned.-Indië, de heer A. M. Hens, heeft met ingang van 2 Juni eervol ontslag gevraagd.

Doodelijk auto-ongeluk. Medan, 24 Jan, (Aneta). De administrateur Weyne, van de Pireh Estate, is nabij Bireuën bij een auto-ongeluk omgekomen.

Studiereis van Prof. Went naar Java. Prof. dr. F. A. F. C. Went, te Utrecht, zal begin Februari naar Indië vertrekken voor een studiereis. Hij zal eerst op Ceylon, later op Java onderzoekingen doen over de familie der Podostemonaceen, als voortzetting van de studie over deze plantenfamilie, reeds sedert vele jaren gedaan, o.a. in West-Indië. Tevens zal prof. Went op Java deelnemen aan het in Juni te houden Pan Pacific Science Congress, als vertegenwoordiger der Nederlandsche regeering. Hij hoopt tegen eind Augustus in Nederland terug te zijn.

Resident van Buitenzorg. Batavia, 25 Jan. (Aneta). Benoemd tot resident van Buitenzorg de heer H. J. Kuneman, ass.-resident in de provincie West-Java.

Ingenieur H. E. Donkel †. Semarang, 25 Jan. (Aneta). Alhier is overleden de ingenieur van de Burgerl. Openb. Werken de heer H. E. Donkel.

Residenten-Conferentie. Batavia, 25 Jan. (Aneta). De conferentie van de residenten van Java is door den Gouverneur-Generaal geopend. De politieke toestand werd besproken en een afwachtende houding ten aanzien van de ontwikkelingen van verschillende bewegingen blijft ook in de toekomst aangenomen.

De werking van den Krakatau. Nog steeds maakt Aneta telegrafisch melding van verhoogde werking van den vulkaan Krakatau; de berichten zijn echter niet zoo verontrustend als ze in de vorige v. W. t. W., aan de hand van genoemd persbureau, luidden.

Burgemeester Ir. G. J. Dijkerman †. Blijkens een Aneta-telegram is den 28en Jan. de heer Ir. G. J. Dijkerman, sedert Oct. 1920 Burgemeester van Soerabaja, op 44-jarigen leeftijd onverwacht, tengevolge eener operatie, overleden.

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Indië leeft mede met de ramp van de „Prins der Nederlanden". Aneta meldde dezer dagen dat de deelneming met de nagelaten betrekkingen van de omgekomen bemanning der reddingboot „Prins der Nederlanden" algemeen is en inschrijvingen te hunnen behoeve zijn geopend.

Reeds kon Aneta d.d. 25 Jan. seinen dat het Soer. Handelsblad voor genoemd doel *f* 10.000 heeft geremitteerd aan den Commissaris in Zuid-Holland.

Dr. Ch. Bernard. Batavia, 25 Jan. In verband met zijn naturalisatie tot Nederlander is Dr Ch. Bernard [Zwitscher van geboorte] thans definitief benoemd tot Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Dr. Ir. C. Lely. Te 's-Gravenhage is in den ouderdom van 74 jaar, onverwacht overleden de heer Dr. Ir. C. Lely, oud-Minister van Waterstaat, oud-lid van de beide Kamers der Staten-Generaal en oud-Gouverneur van Suriname. (De red. der rubriek Suriname wijdt in dit Nr. enkele woorden aan den overledene in verband met zijn gouverneurschap, terwijl in het jongste Nr. van „De Ingenieur" zijn groote maatschappelijke verdiensten naar voren worden gebracht).

Dr. F. D. K. Bosch over de Ned.-Indische oudheden. Voor het Holland-Instituut te Frankfort a. d. M. heeft Dr. F. D. K. Bosch den 22en dezer een rede gehouden over: Doel en ontwikkeling van het onderzoek van de Ned.-Indische oudheden. Er was een talrijk publiek en de spreker oogstte dankbaren bijval.

Eene Indische tentoonstelling. Van 5—7 Maart a.s. wordt te 's-Gravenhage (in Maison Brammer, Prinsegracht) een Zendingsbazar gehouden, waaraan een Indische tentoonstelling verbonden wordt en een afdeeling, waar uitsluitend Indische voorwerpen zullen worden verkocht.

Voordracht Mr. Joekes. Den 29en Januari zal Mr. Dr. A. M. Joekes voor de Handelshoogeschool te Rotterdam eene voordracht houden over: Westersch streven in de Oostersche maatschappij in Indië.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Jubileum Emiel Hullebroeck.

De ook in Nederland zeer beminde zanger en componist — in den laatsten tijd ook van operetten, die reuze-opgang maken — viert 5 Febr. in het „Gebouw Diligentia" te 's-Gravenhage zijn 25-jarig jubileum. Hij is de eerste musicus geweest, die op zijn reis door Nederl.-Indië de volksliederen der inheemschen heeft beluisterd, deze niet alleen op muziek heeft gezet, maar ze ook, op zijn éénig-opgewekte wijze zichzelf op het klavier begeleidend, voordroeg, zóó dat zijn geheele gehoor er van in verrukking komt.

Wij wenschen hem a.s. Dinsdag een welverdienden, glansrijken avond!

Ook in Naaldwijk groote Belangstelling voor Indië en de Indische Kunst.

De heer *Lameijn*, oud-directeur van de Opleidings- en Kweekscholen te Bandoeng, daarna directeur van de Jan Pieterszoon Coen-stichting te Batavia en thans o.a. ook leeraar in 't Maleisch en de Land- en Volkenkunde van N.-I. aan de „Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen" te 's-Gravenhage, hield te Naaldwijk in het begin van dezen winter, tusschen de maanden October en Januari j.l., uitgaande van de „Vereeniging tot het houden van Indische lezingen", een tiental voordrachten over Nederlandsch-Indië.

En het bleek, dat de Westlanders er buitengemeen veel belang in stelden: hoe langer hoe meer vulde zich de zaal, hetgeen zeker mede een bewijs was, dat de kundige spreker den rechten toon wist aan te slaan om zijn gehoor te blijven boeien van het begin tot het eind. Hij behandelde achtereenvolgens land en volk van Sumatra en Java in hun onderscheiden geaardheid, vooral ook met levendigheid den nadruk leggend op het zieleleven der inboorlingen, toegelicht met de noodige lantaarnplaatjes. Na een der voordrachten, o.a. op muziek en zang betrekking hebbend, gaven enkele jongelui uit Den Haag, leden van „Eurasia", krontjong-liedjes ten beste, die natuurlijk geweldig insloegen.

En tot besluit van den cursus werd op Vrijdag 25 dezer in de groote zaal der Roomsch-Katholieken Volksbond aldaar een Indische Gala-avond ten beste gegeven met medewerking van „Eurasia" en „Boeatan", waarvan de lof in het Westland nog niet uitgezongen is.

De heer *P. C. Smallegange*, onderwijzer te Honselersdijk, behoorend tot de gemeente Naaldwijk, die, ofschoon geen voorzitter, toch ook bij de lezingen de leiding had en alles regelde, hetgeen den heer Lameijn aanleiding gaf hem bij Adriaanszoon de Ruijter te vergelijken, die ook op zijn schip van alles tegelijk: kapitein, stuurman, machinist, matroos enz., was — had als „arrangeur", zooals hij zichzelf noemde, alles keurig in orde weten te brengen, niettegenstaande hij van verschillende kanten — zooals 't wel meer ten platten lande gaat — tegenwerking had ondervonden. De zaal, die er den vorigen dag zoo akelig kaal en koud uitzag, kreeg met de prachtige doeken van Boeatan behangen, een warm Oostersch aanzien; alles werd als in een zee van stralend licht en schitterende kleuren gehuld, terwijl de toonen van Eurasia's gamelan dadelijk de gewenschte sfeer brachten.

De Westlandsche editie der Haagsche Courant vermeldt dan ook o.m.:

> „Het bespelen van de gamelan vormde den hoofdschotel en werd afgewisseld door dans- en krontjongmuziek, terwijl wat al te onbekend was, door een verklaring van den heer Lameijn werd ingeleid. Dit spel van de gamelan maakte op de talrijke aanwezigen een treffenden indruk, waarbij men het eenigszins eentonige karakter dezer muziek vergat door de bekoring der diepe klanken. Met groote belangstelling werd ook de kunst van een Indische danseres en een danser gevolgd, terwijl de krontjongmuziek ook zeer in den smaak viel.
>
> „De zaal was door het Huis Boeatan uit Den Haag in Oosterschen geest getooid, terwijl ook Indische consumptie werd verstrekt. De avond is uitstekend geslaagd, dank zij ook de krachtige medewerking van de vereeniging „Eurasia" uit Den Haag. De arrangeur, de heer *P. C. Smallegange* alhier, die ook bij de lezingen de leiding had, heeft eer van zijn werk."

De heer Lameijn wist de onvermijdelijke tijdruimten tusschen de nummers van het program voorbeeldig te vullen met allerlei humoristische opmerkingen en verhaaltjes, zoodat het publiek zich geen oogenblik verveelde.

En in de groote pauze was 't aardig om te zien met hoeveel smaak de Indische dranken en gerechten er bij deze buitenlieden in gingen. Er kon niet genoeg worden aangedragen door de Indische meisjes! Zelfs Juliana, de Surinaamsche Cottamissie, die in haar kleurige dracht rondging met de echte West-Indische bruid-taart, had er schik in, zoo spoedig als zij uitverkocht raakte. De produkten van Indische kunstnijverheid vonden natuurlijk, als geheel vreemde kunstuitingen, niet dadelijk aftrek, daar moet men gevoel voor leeren krijgen. Wel gingen enkele kleinigheden van de hand, maar 't liefst kocht men toch de pakjes Java-thee, dezelfde waarvan dien avond en ook altijd in „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, geschonken wordt.

Iets wat, naar 't scheen, nimmer te voren in Naaldwijk en omstreken voorgekomen is: in de zaal zaten personen van alle gezindten, die eenparig gretig riepen om een herhaling van het gebodene.

Als er meerdere van dergelijke cursussen in Land- en Volkenkunde over ons geheele land zouden kunnen worden gegeven, dan zou stellig binnen korten tijd de belangstelling en liefde voor Indië bij alle Nederlanders van harte worden gewekt.

Javaansche hulde aan Prinses Juliana.

Onder dit hoofd vermeldden de Haagsche bladen, dat „H. K. H. Prinses Juliana ten Koninklijke Paleize Noordeinde onlangs in audiëntie ontvangen heeft twee dochters van den regent van Mr. Cornelis, de jongedames Soepraptini en Soegiarti. Zij werden daarbij vergezeld door haar moeder.

De regentsdochters boden de Prinses een door den regent uit Nederlandsch-Indië medegebracht geschenk aan, bestaande uit een schilderij van den

Javaanschen schilder *Mas Pirngadi*, dat een Indisch landschap voorstelt.

De Prinses aanvaardde het geschenk met een woord van hartelijken dank en onderhield zich eenigen tijd met de dames."

Als deze regentsdochters, die spoedig met haar ouders de terugreis aanvaarden, weer in Indië zullen zijn aangekomen, zal er zeker veel over dit bezoek worden gesproken.

Wij kennen dit schilderij van Mas Pirngadi niet, doch hopen, dat het bij de Prinses de lust moge opwekken persoonlijk met Indië kennis te maken. Te oordeelen naar een collectie zijner etsen, welke in Boeatan zijn tentoongesteld geweest van dezen talentvollen Javaanschen teekenaar, die vooral in het minutieuse uitmunt, zooals ook zijne verluchtingen bij de werken over Indische kunstnijverheid van den heer *J. E. Jasper*, speet 't ons te zien dat er zoo weinig oorspronkelijks in zijn werk tot uiting komt en dat een eigen Javaansch karakter er aan ontbreekt. Vandaar dat zijn arbeid, meest landschapweergaven, toen niet als iets bijzonders tot den Nederlander sprak.

Borstbeeld K. R. A. Sosrodiningrat IV.

Uit de Indische bladen lazen wij dezer dagen, dat in het museum *Radiopoestoko* te Solo de onthulling heeft plaats gehad van het borstbeeld van den stichter van dit museum, K. R. A. Sosrodiningrat IV. De gouverneur hield een rede, waarin hij Sosrodiningrat als een man met buitengewone gaven afschilderde, en als bijzonderheid vermeldde, dat dit de eerste keer was, dat er een borstbeeld van een Javaan werd onthuld.

Wie de maker van dit borstbeeld is, stond er niet bij vermeld. Daaruit zou men welhaast moeten opmaken, dat het een Javaan moet zijn, want een Europeesch beeldhouwer zou zeker niet onvermeld zijn gebleven!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een goede beurt voor onzen radiodienst.

De Engelsche minister Ormsby Gore had een loffelijk oordeel over verschillende toestanden in Ned.-Indië, het oordeel van onze vorstelijke Belgische bezoekers zal ook niet twijfelachtig zijn. Gingen die reeds met hooge verwachtingen naar deze Gewesten, de gelegenheid, vrijwel eenig op de wereld, om uit de Tropen met hun ouders in Zweden en in België radio-telefonisch contact te hebben, zal — meent de *Deli Crt.* (29/12) — ongetwijfeld een diepen indruk op hen gemaakt hebben. Het vliegveld Andir, de aankomst van de geregelde maandelijksche Hollandsche vliegmachine, de kininefabriek te Bandoeng en zooveel andere inrichtingen en instellingen zullen dat gunstige beeld aanvullen en voltooien. *Ned.-Indië heeft zich hier van zijn beste zijde laten zien.* Dank zij den radiodienst van Hollandsche mannen der wetenschap. Een nieuw bewijs hoeveel er aan gelegen is om op deze gebieden vooraan te marcheeren. De *D. C.* weet wel, dat hiermede de scherpe *critieken van het Buitenland* niet ongedaan worden gemaakt, maar deze, ongerijmd als ze veelal of voor een groot gedeelte zijn, vinden er dan toch *een goed tegengif* in. De buitenwereld kan er uit leeren, hoe het Nederlandsche bewind hier op technisch en maatschappelijk gebied met zijn taak meegaat, hetgeen al heel wat van den uitgestrooiden laster over dat bewind, minder waarschijnlijk en minder aannemelijk maakt. Gewenscht ware een officieel *Regeeringsbureau voor toerisme;* dat geld zou zijn rente ruimschoots opbrengen.

De handel op Ned.-Indië.

In Nederland is men thans tot het inzicht gekomen, dat de Nederlandsche nijverheid terdege acht zal moeten slaan op haar zaak, opdat zij de Indische markten niet verder worde verdrongen dan thans het geval is. Een commissie bestudeert het vraagstuk (*De Sum. Post*, 11/12, 3de bl. „De handel op Indië").

De Loc. (18/12, blz. 19) wijst er op dat de „handel" thans minder een zaak van beginsel, een van beleid is geworden. *Nederland's be*... als allereerst handeldrijvende en zeevarende ... gendheid *lag immer aan de zijde van den vrijhandel.* Het zou zeer wenschelijk zijn, indien het Nederlandsche aandeel in den Indischen import ... groot werd. „Vrijdom van invoerrecht in Indië" komt niet voor ernstige beschouwing in aanmerking. Zoo eene door Indië betaalde premie voor den bloei der Nederlandsche industrie ... nimmer worden aangenomen. Als in Nederland zelf die premie werd betaald in den vorm van „uitvoertoeslag", is dat een zuiver Nederlandsche zaak. In *Indo-China* zijn heffingen van 50 en ... procent, als invoerrechten van niet-Fransche ... deren, heel gewoon. In de *Britsche* koloniën en dominions vigeert het stelsel der „rijksprefere...", dat eveneens neerkomt op overmatige belasting van den niet-Britschen import. In de *Filippijnen* is men even mateloos protectionistisch als in Amerika zelf en in den *Congo* vormen invoerrechten van niet-Belgische goederen een der voornaamste landsmiddelen. Zoo is *Ned.-Indië* waarlijk het eenige groote overzeesche gewest van beteekenis, dat tot ontwikkeling kwam zonder protectie, zonder preferentie en zonder voorkeurrechten, ... feit van groote beteekenis, en *een voorbeeldig koloniaal beleid.* Het belang van Ned.-Indië als uitvoerland gedoogt geen protectie; en dat belang is voorloopig primair, waarbij dan aanstonds het belang der bewoners bij matig gehouden invoerrechten, kan worden gevoegd. Het streven om den teruggang der Nederlandsche importen te beslissen, moet van den aanvang af binnen practische banen gehouden worden. *De onlossing* ligt dan ... eer in een zorgvuldige studie van de Indische markt op ieder gebied, van aanpassing aan de behoeften van die markt, van contact met de Indische

...nemers, en daarnaast van het verleenen van voorrang bij aankoopen door de locale of landelijke overheid. Op dit gebied is nog zóó veel te doen, dat men met het oproepen van de controversen wekkende protectieleuze maar beter kon wachten tot dat al die andere middelen zijn beproefd.

Bij Lala Lajpat Rai's overlijden.

De *Loc.* (19/12, blz. 55) verwacht dat het Inlandsche en Chineesche dagbladwezen in *Ned.-Indië* zich innerlijk en technisch zal ontwikkelen. Ieder jaar vermeerdert het aantal Inlanders, dat lezen kan, hetzij Hollandsch of Maleisch, met eenige tienduizenden. De berichtgeving der Inl. en Chin.-Mal. bladen, de zuiver zakelijke informatie, de vermelding van gebeurtenissen in Indië en elders, behoeft sterke verbetering; en met die verbetering gaat immer een zekere *winst aan objectiviteit* gepaard. Het voorbeeld der Europeesche bladen heeft in deze niet immer aangemoedigd en zeer zeker kan de wetenschap om ten deze een voorbeeld te moeten zijn, het besef der verantwoordelijkheid der Eur. bladen slechts doen toenemen. De *redelijkheid*, die een grondtrek is van het volkskarakter in de meeste Oostersche landen, en ook in Ned.-Indië, zal daarbij een kracht ten goede vormen. Het is soms zoo heel moeilijk aan redelijkheid en verdraagzaamheid te gelooven, temidden van de scherpe tegenstellingen van het Oosten. De redelijkheid groeit als de eerste felheid der overtuigingen is getemperd; zij laat die beginselen en inzichten onverept, doch zij vindt ten slotte de ontmoetingspunten, die de samenwerking mogelijk maken en tusschen de gevaren der uitersten den rechten weg doen vinden. *Lala Lajpat Raj*, kortgeleden in Britsch-Indië overleden, was een merkwaardige vereeniging van den fellen agitator en den ernstigen denker; hij bevrijdde zich bij het klimmen der jaren van vooroordeelen. Zelf extremistisch nationalist in zijn vollen wasdom, noemde hij den eisch van directe onafhankelijkheid een „scandalous farce", zeggend dat Britsch-Indië al alle krachten zou noodig hebben om zich als dominion te besturen, maar dat verbreking van de banden met Groot-Brittannië thans zeker ondenkbaar en ongewenscht zou zijn.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (20/12, blz. 5 „Hervormingen in Br.-Indië"), de *Deli Crt.* (29/12 „De politieke strijd in België"), het *Soer. Hbl.* (20/12, 2de bl. „Br. uit Br.-Indië"; 3de bl. „Nieuwste snufjes", *Z.*: 21/12, 3de bl. „Sympathieke actie", *Z.*), *De Sum. Post* (24/12 „De Mandaten-commissie"; 28/12 „Egypte") en het *Bat. Nwsbl.* (20/12 „China en Mandsjoerije").

Het Officierskorps De Europeesche soldaat.

Het *Bat. Nwsbl.* (20 en 21/12) weerlegt enkele voorstellingen van het „N. v. d. D." omtrent formatie- en promotie-toestanden in het officierskorps. Als de Regeering een ambtenarenkorps wenscht van een bepaald peil van beschaving, ontwikkeling en wetenschappelijke vorming, is het een eerste eisch, dat bezoldiging, positie en vooruitzichten met dat peil in harmonie zijn. Anders is een behoorlijke aanvulling niet verzekerd en zullen snel de beste elementen wegvloeien. Blijkens de B. B. L. 1925 en de M. B. R. 1925 is het door de Regeering gewenschte peil éven beneden dat van de Ambtenaren van het B.B., doch overigens het dichtst daarbij. De bestuursambtenaren zijn na 16 à 17 dienstjaren reeds hoofdambtenaar, terwijl de Infanterie-officieren dit na 22 dienstjaren nog niet geworden zijn, ware het Legerbestuur niet gemachtigd om bij de Infanterie ten hoogste 25 majoors boven de promotie aan te stellen. Einde 1927 waren er 116 hoofdofficieren, waarvan 9 met verlof, 5 pro memorie en 6 gedetacheerd in 't buitenland, en 1 hoofdoff.-tit. als Dir. der Strafgevangenis. Rest dus 95 hoofdofficieren. Trekt men van dit aantal 25 majoors boven de formatie af, dan blijven over 70 hoofdofficieren. Tegen Mei 1929 zullen er geene majoors meer zijn boven de formatie. De instelling van deze 25 majoors boven de formatie heeft tot zonderlinge verhoudingen geleid. Zij vervullen kapiteinsbetrekkingen, en voor het aantal kapiteinsplaatsen, dat door hen ingenomen wordt, zijn een gelijk aantal kapiteins minder aangesteld. Het aantal luitenants vertoont momenteel een tekort van ± 50 %. De legeruitbreiding van 1927 en het tekort aan officieren in het algemeen waren oorzaak van de versnelde kapiteinspromotie (van 14 tot 11 j.). De Regeering heeft afwijzend beschikt op een verzoek van de N.-I. Off. Ver. om in plaats van de 25 majoors boven de formatie, de kapiteins met meer dan 18 j. dienst over te brengen naar een andere bezoldigingsschaal. Het wil het *B. N.* voorkomen, dat de in dit verzoek voorgestelde maatregel niet anders zou beteekenen, dan de opheffing van een voor de betrokken officieren zeer nadeelige ...illijkheid.

Waar de Regeering heeft aangenomen, dat de op Java gelegerde troepen zullen worden geoefend en georganiseerd met het oog op een eventueel optreden tegen een B. V. („vreemd geweld"), is het logisch, dat het Divisieverband, dat in alle Europeesche legers wordt noodig geacht, ook in Indië wordt ingevoerd, en dat de commandovoering daaraan wordt aangepast. Een Divisie-Commandant is nu eenmaal overal een generaal; in Frankrijk heeft men zelfs over lagere commando's een generaal. De toestanden in Holland zijn geheel afwijkend van die in Indië; in Indië zijn de organieke eenheden zoo goed als volledig.

Het *Soer. Hbl.* (15/12, 3de bl. *Z.*) protesteert tegen de in 1927 in den Volksraad besproken wenschelijkheid van gelijke bezoldiging voor militairen van alle landaarden. Volgens art. 40 der Ind. Stsreg. heeft de Volksraad geen bemoeienis met, of zeggenschap over de bezoldigingen van het Leger. Dit is eene zaak des Konings, of van den Gouverneur-Generaal. Gelijke bezoldiging is slechts mogelijk bij gelijke militaire waarde en gelijke opleiding. De „Indonesiër" van thans zou niet graag toegeven dat de Europeesche soldaat in militair opzicht volstrekt meerwaardig is. En dus bleef dan alleen nog over de gelijkheid in opleiding. Zoo kregen wij de z.g. *Opleidingscommissie*, die zou rapporteeren over het vraagstuk der militaire opleiding. *De conclusie* van het rapport dezer commissie, thans den Volksraad toegezonden, *is beslist voor eene gelijkstelling, op uitgebreide schaal, van opleiding en bezoldiging.* En hiermee is dan de eerste aanslag der „Indonesiërs" op ons Indisch Leger gedaan. Deze eisch naar gelijkheid in bezoldiging, óók al was gelijke opleiding mogelijk, is niet zonder groote zelfoverschatting. Want er is nog iets anders dan het school-examen: *de militaire waarde.* Men vindt er de resultaten van op ieder eiland van dezen Archipel. Dit Leger kan, wat *zijn* waarde betreft, wijzen op een zeer langen staat van dienst. In dat leger met zijn talrijke uitmuntende aanvoerders, gevormd in de school van den oorlog zelf, hebben Amboneezen, Menadoneezen, Javanen, Timoreezen enz. prachtig werk verricht. Niemand zal hun den lof onthouden waarop zij recht hebben. Maar „Jan", de Europeesche soldaat, is de backbone van het Leger, en hij steekt in militaire waarde belangrijk uit boven de beste „fighting races" van dezen Archipel. En begrijpt men wel goed wat de Europeesche onderofficier voor belangrijke taak vervult, niet te vervangen door collega's van anderen landaard? Zeker is nòch van deze, nòch van eenige andere Nederlandsche Regeering in Indië te wachten, dat zij zou medewerken aan een maatregel, welke in de hoogste mate gevaarlijk zou zijn voor de handhaving van het Centraal Gezag.

In *De Sum. Post* (28/12) schrijft *Max Blokzijl* uit Berlijn (metgezel van Pisuisse) zijn „Herinneringen aan Sumatra". Hij ontving kortgeleden het eereteeken voor Belangrijke Krijgsbedrijven met de gesp „Atjeh 1906—1910".

Sabang's krankzinnigengesticht.

In het krankzinnigengesticht te Sabang, een gesticht voor bijna geheel Sumatra, is men bezig de laatste paviljoens, het hoofdgebouw en een warmwater-badgebouw te voltooien. Men werkt echter uitsluitend met een rustige behandeling, bezig houden en den invloed van de patiënten op elkaar. *Dr. Latumeten* wordt bijgestaan door een Europeesch geneesheer, een Inheemsch arts, een hoofdverpleegster met 7 Eur. verpleegsters, 25 mantri's in opleiding en 60 oppassers(-essen). De schrijver in de *Deli Crt.* (29/12) heeft verschillende *Atjehsche* verpleegden ontmoet, die in hun omgeving buitengewoon gevaarlijk geweest zijn en die heel wat onheil aangericht hebben, alver ze geïsoleerd werden, terwijl zij nu hier als rustige patiënten volmaakt vrij rondliepen. Ook al hadden ze in een aanval van waarzin heel wat slachtoffers gemaakt. Lastige patiënten krijgen, sedert men ingezien heeft, dat de geprikkeldheid voortspruit uit hun lichamelijken en geestelijken toestand, eenvoudig bedrust op hun eigen zaal. De cellen voor afzondering hebben in een modern gesticht als dat te Sabang, afgedaan. Zelfs de meest gevaarlijke krankzinnigen, die b.v. door de politie met man en macht overmand werden en zwaar geboeid, soms krom gesloten, aangebracht worden, zien zich in het genot gesteld van een vrijwel onbeperkte vrijheid. Het toezicht, dat toch op hen wordt uitgeoefend, wordt zoo onzichtbaar en weinig opvallend mogelijk verricht, dat hun positie practisch op vrijheid neerkomt. *Dr. Latumeten* is een leerling van prof. Winkler, den bekwamen Utrechtschen hoogleeraar, die de groote vertegenwoordiger van de oude school in Holland was, tegenover prof. Jelgersma, een vertegenwoordiger van de nieuwe richting. Te Sabang kan men 10 % der patiënten als hersteld aan de samenleving teruggeven. De gestichtsverpleging schijnt daarop op zich zelf al van grooten invloed te zijn, in tegenstelling met het dagelijksche leven in den kampong met al zijn prikkelingen, voortspruitende uit gemis aan inzicht in het wezen der ziekte. Door *het ontbreken van een Burgerlijken Stand* en door de geringe aandacht door de bevolking zelve daaraan besteed, weet men zeer weinig af van de *voorgeschiedenis* der gevallen, hun *ontstaan* en hun *erfelijkheid*. *Bali* vormt hierop een uitzondering door de familiegegevens, die op lontarbladen te boek zijn gesteld. De Sumatraansche samenleving biedt dit echter niet.

Het *Bat. Nwsbl.* (20/12) geeft een beschrijving van „De nieuwe Centrale Gevangenis te Bandoeng". Deze inrichting wordt bestemd als centrale gevangenis voor Europeanen en voor Inheemsche intellectueelen. Als directeur zal de heer H. Overduin optreden.

Nieuw-Guinea (vervolg).

De „Phoenix" heeft op *N.-Guinea* erfpachten gevraagd voor teelt van *cocos*palmen; zij heeft concessies voor *damar*winning. De cocospalm is hier evenals elders in de Molukken, nog de voordeeligste boom voor de exploitatie. Hij groeit aan de kust, terwijl de damarboomen verspreid voorkomen in bosch op 300 à 400 M. hoogte. De *mijnbouw*kundige opsporing in het Cycloopgebergte werd ook door de „Phoenix" begonnen, maar de deskundige overleed en had geen verslag van bevindingen. Zijn twee helpers zetten het werk voort, maar hebben niets van beteekenis gevonden. Duitsche avonturiers loopen op N.-Guinea rond om *goud* te zoeken. De Ned.-Ind. mijnbouw-opsporingsdienst heeft jaren geleden onderzoekingen gedaan en zal nu voor zich genoeg weten. Bij de *copra-winning* zou voor de „Phoenix" alle moeilijkheid zijn opgelost, zoo men de middelen vindt om geschikte contractanten voor N.-Guinea te vinden. Nieuw-Guinea en de Papoe zijn nog lang niet geschikt voor contractarbeid. De Papoe is een groote jongen, een goede lummel: hij begrijpt niets van wat men hem voorhoudt. Uit zijn vrijheid gehaald, hoezeer dan met vrijen wil en als „vrije arbeider", is hij zeer spoedig ongelukkig, ja rampzalig. Die grove kerels zijn kinderen, meerendeels aardige kinderen, maar de plicht om te werken naar onze inzettingen, mag hun niet worden opgelegd, tenzij als een straf. En dan niet zoo lang! Als een ambtenaar een Papoe veroordeelt tot 12 jaren, kan hij evengoed zijn doodvonnis teekenen. (*De Loc.* 17/12, Dr. Broersma).

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „De Minangkabausche wereld" (15, 17 en 19/12, Villanus), „Het Batakland" (20 en 21/12, Villanus), „2½ Eeuw onder Holland's vlag" (21/12, 3de bl. *Z.*), „Het Diëngplateau V" (15/12, 5de bl.) en „De gezondmaking van Loemadjang" (18/12, 2de bl.), de *Java-Bode* van „Het Minahassa-jubileum" (19/12) en *De Loc.* van „Landbouwkundige voorlichting in de Molukken" (17/12, blz. 3).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De behartiging der belangen van Ned.-Indië op Volkenbondsconferenties

Jhr. B. de Jong van Beek en Donk schrijft over dit onderwerp het navolgende in „De Volkenbond".

Bij de toenemende behandeling te Genève van quaesties, die voor Ned.-Indië van direct belang zijn, wordt de benoeming van een uitnemenden kenner der toestanden in onzen Oost tot observateur der Nederlandsche en tevens de Ned.-Indische Regeering in de Volkenbondsstad van toenemend belang. Want het is duidelijk, dat de Nederlandsche gezant te Bern, die de permanente vertegenwoordiger van Nederland bij den Volkenbond is en van wien tot dusverre feitelijk niet veel meer verlangd wordt, dan dat hij zoo nu en dan eens een conventie namens de Nederlandsche Regeering ratificeert of aan den Volkenbond een antwoord van onze regeering op een haar gestelde vraag doet toekomen, niet in staat is, om dezen waarnemingspost in het belang van Ned.-Indië naar behooren te vervullen. Een speciale observateur te Genève ten dienste van de Ned.-Indische belangen zal er veel toe kunnen bijdragen, dat reeds in het eerste stadium ter voorbereiding de conventies en andere bemoeiingen van den Volkenbond ook met de Ned.-Indische belangen wordt rekening gehouden. Want het is gelukkig de gewoonte hier, dat observateuren niet slechts mogen waarnemen en toekijken, doch ook met belangstelling worden aangehoord!

Onze Regeering heeft van haar wensch, dat Ned.-Indische belangen op Volkenbondsconferenties niet veronachtzaamd worden, op verblijdende wijze in de laatste jaren blijk gegeven, door herhaaldelijk in de Nederlandsche delegatie personen op te nemen, die de bijzondere opdracht hadden voor de Ned.-Indische belangen te waken. Meestal hebben de Nederlandsche gedelegeerden, die bijzondere deskundigheid inzake Ned.-Indië bezaten, bij die gelegenheden zelf het woord gevoerd naast de andere Nederlandsche gedelegeerden, zoodra het noodig was Indische belangen toe te lichten en te verdedigen. Het spreekt vanzelf, dat alleen bij een dergelijk recht, om zèlf te spreken, de Ned.-Indische deskundige volledig tot zijn recht kan komen. Daarom was het te betreuren, dat op de belastingconferentie overeengekomen was, dat alléén de eerste gedelegeerde van ieder land, voor Nederland mr. Sinninghe Damsté, het woord zou voeren. Toevallig kwam dit voor ons nogal goed uit. Want onze Nederlandsche en de Ned.-Indische Regeering waren het onder elkander niet eens met betrekking tot de belastingplichtigheid van scheepvaartmaatschappijen. Onder deze omstandigheden was het misschien wel het verkieslijkst, dat mr. Damsté de eenige Nederlander was, die sprak, vooral omdat hij op zeer loyale wijze naast het Nederlandsche ook het Ned.-Indische standpunt uiteenzette. Aan den anderen kant was het een begrijpelijkerwijze minder plezierig gevoel voor den Ned.-Indischen deskundige in onze delegatie, dat hij voortdurend maar vertrouwen moest op de loyaliteit van zijn tegenstander, of deze met voldoende warmte en deskundigheid het Indische standpunt zou bepleiten. In het algemeen zal onze Regeering toch er naar moeten streven, dat op Volkenbondsconferenties de Ned.-Indische deskundige het recht bezitten zal zelf te spreken, waarbij dan op den eersten Nederlandschen gedelegeerde de verantwoordelijkheid zal moeten blijven berusten, dat het optreden van de Indische specialiteit niet de algemeene belangen van den Nederlandschen Staat (Rijk in Europa en koloniën te zamen) schaden zal. Dat dit in den boezem der Nederlandsche delegatie wel eens tot moeilijkheden zal kunnen aanleiding geven, is bezwaarlijk te betwijfelen. Als algemeene regel zal echter moeten worden vastgehouden aan het beginsel, dat degene, die in het bijzonder voor de belangen van Ned.-Indië te waken heeft, dit ook door eigen redevoeringen zal hebben te doen.

Aldus lezen we in het *Vaderland*.

De Indische Post.

Onder het opschrift „Een onverdachte criticus" wijdt de Indische Post van 29 Dec. j.l. een hoofdartikel aan de voordracht: „Het eerstnoodige bij den staatsrechtelijken opbouw van Nederlandsch-Indië", welke Mr. J. J. Schrieke, onlangs heeft gehouden in eene vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage.

Het blad verheugt zich er over dat Mr. Schrieke, de gewezen Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken het niet heeft geschroomd critiek uit te oefenen op het tegenwoordige koloniale bestuursbeleid met zijn talrijke, elkander snel opvolgende en diepingrijpende hervormingen, waarin, om zoo te zeggen, de vaste lijn ontbreekt. De uiteenzettingen van Mr. Schr., goeddeels passend in het kader der door de Ind. Post voorgestane richting, ontlokken het blad dan ook de opmerking „Men zal in zijn critiek „his masters voice" niet meer kunnen hooren"....

De schrijver van het artikel in de Ind. Post eindigt: „Maar men heeft op deze bijeenkomst niet willen hooren. Want daar trad dadelijk in het debat een phalanx van ethici.

De Leidsche hoogleeraar Carpentier Alting[1]), die betoogde, dat de ethische politiek niet de factor is geweest, welke de extra-bemoeienis van het gouvernement met de bevolking heeft gebracht....

De assistent-resident Middendorp, die beweerde, dat wat de heer Schrieke op rekening geschoven had van de ethische politiek, juist te wijten is aan gebrek aan ethische politiek.

Mr. van Wijngaarden, de Indische specialiteit van *Het Vaderland*, die verklaarde, dat de ethische politiek niet aansprakelijk is voor de onrust in Indië.

Mr. Dr. Joekes, het Kamerlid, die er aan herinnerde, dat ook voorstanders van ethische politiek, bijv. professor Snouck Hurgronje, critiek hadden laten hooren op den min gunstigen toestand.

Het moet voor den heer Schrieke even verbijsterend geweest zijn. En daarom zei hij stellig ten overvloede in zijn repliek, dat hij volstrekt niet was opgetreden als tegenstander van de ethische politiek. Dat hij integendeel daarin veel goeds zag, maar de bij-effecten niet wilde verwaarloozen. De ethische politiek heeft ook slechte gevolgen gehad. Dat durfde hij in dit milieu nog volhouden.

En dat was dapper. Want hij merkte natuurlijk wel dat hij zich dien avond bevond in het hol van den ethischen leeuw."

De politieke toestand in Ned.-Indië

In het tweemaandelijksch Bulletin Périodique der Société Belge d'Etudes et d'Expansion, waarin door vooraanstaande figuren op koloniaal en oeconomisch gebied de pen wordt gevoerd, heeft oud-gouverneur-generaal mr. D. Fock een uitvoerig artikel over den politieken toestand in Ned.-Indië geschreven. Hij stelt het toenemend nut voorop van internationale samenwerking, welke, wil ze mogelijk zijn, berusten moet op kennis van elkanders gebied en van de daar heerschende toestanden en welke door internationale gedachtenwisseling ten aanzien van het meegedeelde kan worden ingeleid. In dien gedachtengang heeft mr. Fock voor het Bulletin een overzicht saamgesteld van de veranderingen, welke zich in hoofdzaak gedurende de laatste kwarteeuw voltrokken hebben op het gebied van de politiek en van het bestuur over en in Ned.-Indië, met inbegrip van de jongste wijziging in de Indische staatsregeling en de uitvoering van de bestuurshervorming op Java. Schrijver toont aan dat Nederland een modern koloniaal beleid in Indië heeft aanvaard met behoud van een krachtigen band met het moederland. Terloops maakt mr. Fock ook melding van de communistische actie, welke geen succes zal kunnen hebben indien de regeering op haar hoede blijft. Schrijver maakt gewag van de ontwaking van een publiek en politiek leven in Indië door de instelling van den centralen Volksraad en van de verschillende plaatselijke raden. Zijn eindoordeel is dat de hervormingen in algemeenen zin geslaagd zijn en dat de onvermijdelijke moeilijkheden overwonnen zijn of overwonnen zullen worden, indien de regeering slechts bereid blijft om haar medewerking te verleenen tot de wijzigingen, welke de praktijk raadzaam zal blijken te maken.

Tropisch Nederland.

Afl. 19 (van 11 Jan.) brengt het eerste gedeelte eener breed opgezette beschouwing van den heer G. J. Staal, oud-gouverneur, getiteld: „Suriname en wij"; buitengewoon interessante illustraties verluchten den tekst. — De hr. H. F. Wagenaa[r] ... siger schrijft over het vijftigjarig jubileum [der] Handelsvereeniging „Amsterdam" (eveneens [met] illustraties voorzien). — Verder bevat de[ze afl.] weder een vervolg van Prof. Dr. A. W. Nie[uwen]huis' artikelenreeks over de onrust in Indië e[n hare] oorzaken.

Onze Aarde.

De Jan.-afl. van dit maandschrift bevat e[en] langwekkende bijdrage (vooral wat illustr[aties] betreft) van Mr. Dr. S. Boomgaard, getiteld [„Een] adathuis in Minangkabau". — Verder schr[ijft] hr. J. C. Lamster nog over het „Negermeisj[e in] Suriname" (met afdeeling in natuurlijke kle[uren]). Dezelfde auteur bespreekt ook het onlangs ve[rschenen] nen boek van den Deen Nielsen over Bali e[n den] jongsten druk van Van Gelder en Lekkerke[r's] Schoolatlas van Ned.-Indië.

De Indische Mercuur.

No. 4 (23 Jan.). De voorziening in de be[hoefte] aan suiker in de Vereenigde Staten en het in[voer]recht, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Pr[oeven] over den invloed van de temperatuur op d[e] rijping van mangga gedong uit Java (voorlo[opige] mededeeling), door L. J. M. Oelmeyer en [A.] Sprenger. — Kamer van Koophandel en Fabr[ieken] voor Amsterdam (mededeelingen over hand[els]trekkingen enz. met Ned.-Indië. — Kultuurb[erich]ten. — Kleine mededeelingen. — Financieel[e be]richten en verslagen, zoomede de overige [gere]gelde rubrieken. — De literatuur-opgave va[n het] Kol. Instituut (afd. Handelsmuseum) in di[t no.] heeft betrekking op vezelstoffen — plantenzi[ekten] en -plagen — bodemvraagstukken.

Algemeen Landbouwweekbl voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 25 (15 Dec.): Moeheid van den grond, door J. de Bruijn. — [De] productie van thee, door H. J. Bunting. — [...] landbouw. Enting tegen pokken en diptheri[e bij] het pluimvee, door Dr. W. K. Picard. — Park[...] — Japan, het land der chrysanten. — Sum[atra] tabak in de Ver. Staten. — Banjoewangi [...] en Rubber Cultuur Mij. (Vooruitzichten voor [...] niet bemoedigend). — De 7e „Kali-dag" te Be[...] door H. Lindeman.

Inter Ocean

Met betrekking op Ned.-Indië bevat de jo[ngste] afl. (Aug. 1928) van Inter-Ocean de volgend[e bij]dragen: Bagan Si Api Api (de groote viss[cherij]plaats aan de Rokan-rivier, Sum. Oostkust) [door] M. Oostwoud Wydenes. — The Salak moun[tain], by R. P. Anderson. — A trip tot the Idjen [high]lands, by S. A. Reitsma. — Woman and snak[e]. De artt. zijn alle voorzien van fraaie illustre[n]. — Het supplement brengt eene Javaansche le[gende] over den oorsprong van de rijst, als onderschri[ft bij] eenige foto's van sawah's.

* * *

Tropisch Nederland. Aardrijkskunde van [onze] overzeesche gewesten, door J. H. Pik en K. [...]man. Met foto's en kaarten. 3e Druk. (Amster[dam,] Versluys' Uitg. Mij. 1929).

Brullende en zingende apen in het oerwoud [van] Oost- en West-Indië, door H. v. C. Met afb. (Bu[...] 1928, bl. 561—564 enz.).* [1])

Het onderzoek der binnen-zeeën van den O[ost-] Ind. Archipel, door P. M. van Riel. (De Gr[oene] Amsterdammer. 17 Nov. '28).*

De Bromo, door J. H. Met afb. (Opgang [...] jaarg. bl. 731—734).*

Raden Mas Noto Soeroto, door B. van Ey[...]steyn. Met afb. (Op de Hoogte. 1928, bl. 266—2[..]).

Report by the Right Honourable W. G. Ormsby Gore, M. P. on his visit to Malaya, Ce[ylon] and Java during the year 1928. With maps. (L[on]don, His Majesty's Stationery Office).

A commercial handbook of the Netherlands E[ast] Indies 1928, by Ph. C. Coote. With a Forewor[d by] M. W. F. Treub. Third edition, revised and brou[ght] up-to-date. With map. (London, S. Low, Mar[ston] & Co. Ltd.).

Spoorweg pionierwerk in [Britsch] Borneo. [De] Noord-Borneo Spoorweg, door Mr. W. J. Wo[...] Met afb. en kaartje. (Spoor- en Tramwegen. [...] Jan. '29).

Der Bataksche Zauberstab. Ethnographis[che] Studie aus Sumatra, von Dr. P. Wirz. Mit Ab[bil]dungen. (Atlantis. Jan. '29, bl. 20—24).

Het koloniale vraagstuk van dezen tijd, do[or] Prof. Mr. J. C. Kielstra, uitvoerig besproken do[or] Mr. J. Gerritzen. (De Economist. Jan. '29).

Een Commissaris-Generaal in 1816 (nl. Mr. [C.] T. Elout), door S. Kalff. (De Ind. Verlofgang[er] 25 Jan. '29).

---

[1]) Is het niet mogelijk dat de schr. zich hier vergist en voor Prof. (Mr. J. H.) Carpentier Alting, die bovendien geen hoogleeraar te Leiden is, gelezen moet worden diens broeder, de heer H. Carpentier Alting?

[1]) De met * gemerkte, in deze rubriek nog niet ver[...]melde titels, zijn ontleend aan „Nijhoff's Index".

BOEKAANKONDIGING.

The importance of Java

bekende Uitgeversfirma G. Kolff & Co. te ia zond ons toe: „The importance of Java, from the air", bestemd voor de leestafel. Het werk, gewijd aan de belangen van Java, is ngesteld door den heer H. M. de Vries, journa- en de Engelsche tekst — vanwege de buiten- che bestemming van een deel der oplaag — n den heer H. J. Bridge.

ijk geïllustreerd in verschillende keuren, bevat belangrijke werk 330 bladzijden en 150 lucht- s; het is ingeleid door den heer Creutzberg, president v. d. Raad v. N.-I. Op een groote, e afbeelding van H. M. de Koningin en van Jhr. de Graeff, Gouv.-Gener. van N.-I., volgen 10-tal andere van voorname Ind. personen uit erings- en handelskringen, de meeste voorzien een bijschrift. Inhoud en uitvoering stempelen belangrijke boekwerk tot een der beste in dit t, welke in den laatsten tijd in Indië versche- zijn.

Suriname.

ak na elkander twee dooden aan wier nage- lenis ook in dit weekblad een woord gewijd t worden: Dr. C. Lely en Just Gonggrijp. Bei- hebben een deel van hun werkzaam leven in name doorgebracht, Dr. Lely slechts 3 jaar ctober 1902—12 September 1905), Just Gong- het grootste deel van zijn leven.

nder Lely's bestuur werd de aanleg van den rweg naar het binnenland aangevangen. Dat bedrijf tot dusver geen succes is geweest is aan chillende oorzaken toe te schrijven, waarover hier niet kunnen schrijven. Het is tragisch dat is heengegaan juist nu het vooruitzicht is ge- d dat de spoorweg een winstgevend bedrijf zal den door de vestiging van een groot bauxiet- rijf, dat voor den afvoer van het product den rweg zal noodig hebben. (Zie ons vorig num-).

e invoering van de bacovencultuur was een ale gedachte van Gouverneur Lely. Ware de zoo tterend begonnen cultuur niet verwoest door anamaziekte, dan zou Suriname aan deze cul- r zijn opkomst hebben te danken gehad. Het is de plaats niet om op deze lijdensgeschiedenis g te komen. Wie deze wil kennen leze de voor- elijk gedocumenteerde brochure van wijlen den -Gouverneur Mr. H. J. Smidt *„Suriname en Ne- and naar aanleiding van de bacovenzaak.* arlem 1913).

oals wij reeds zeiden, heeft Just Gonggrijp het otste deel van zijn leven in Suriname doorge- ht, een leven van rusteloozen arbeid. De land- w heeft zijn voorliefde gehad. Daarin heeft hij ups and downs medegemaakt zonder ooit den ed te verliezen. Hij was van een onverwoest- r optimisme en altijd vol groote plannen. Wij ben hem gekend als steenbakker en toen de rweg, onder leiding van Jhr. C. J. van Reigers- g Versluys werd aangelegd, nam Gonggrijp daar deel. Kenmerkend voor hem was, dat hij in zijn p in het oerwoud zijn...... piano had meege- men.

Hij is ook vele jaren lid geweest van de Koloniale aten, later ondervoorzitter. Vol groote plannen hij naar Suriname zijn teruggekeerd, toen de d hem verrastte. Voor Suriname is zijn heen- n een groot verlies.

Nooit hebben wij bij een begrafenis zooveel Su- amers en Surinaamsche oud-ambtenaren bij aar gezien. Van heinde en ver waren zij geko- n om den vriend de laatste eer te bewijzen. Bij graf hebben de heeren A. ter Laag, oud-notaris uriname en Mr. Dr. C. F. Schoch, hoofddirec- r van de Surinaamsche Bank te Amsterdam, het ord gevoerd. Wat zijn gezin aan hem verliest len wij hier niet beschrijven.

onggrijp was Ridder in de Orde van Oranje- sau.

an een anderen doode moeten wij hier gewag ken. De blinde pianist Everhard Beverwijk is engegaan. In Suriname, waar hij vele jaren ge- n met groot succes concerten gaf, zal men dit t leedwezen vernemen. Na zijn terugkomst uit riname hadden wij het genoegen hem en zijn uw bij ons te zien.

* * *

De gouverneur heeft eenige ontwerpen bij de Ko- iale Staten ingediend, betreffende onderwijs, rin wordt een eind gemaakt aan de vrijheid bijzondere schoolbesturen, om naar hartelust de algemeene kas te putten, schrijft „De West". mals bij de oprichting van openbare scholen ning wordt gehouden met de beschikbare mid- n, zal voortaan ook de ondersteuning van bij- dere scholen op de begrooting worden gebracht veel de middelen gedoogen."

Ook wordt de gelegenheid geopend om in den loop van een jaar de ondersteuning te doen ophouden voor scholen, die niet meer voldoen aan de eischen wat betreft het aantal leerlingen, enz. Tot dusverre had men maar te zorgen om op een gegeven oogenblik een zeker aantal leerlingen te hebben, om automatisch van de uitkeering gedurende een vol jaar verzekerd te zijn. De knoeierijen die aangewend werden om kunstmatig op bedoeld oogenblik een zoo groot mogelijk aantal leerlingen te hebben, zijn bekend. Het bedrog dat in die richting plaats vond, zal getemperd worden, nu het niet meer voldoende zal zijn om op een *bepaald oogenblik* het aantal leerlingen te hebben, doch rekening gehouden zal worden met het *gemiddeld schoolbezoek* over de twee voorafgaande maanden.

Van belang is verder, dat het begrip „Boschlandscholen" vervalt en de gelegenheid zal bestaan om ook elders in de districten scholen te stichten voor „beperkt" lager onderwijs, op welke scholen tot zekere hoogte de vroeger voor „boschlandscholen" geldende bepalingen toepasselijk zullen zijn. Men wil aldus een proef nemen om tegemoet te komen aan den van vele zijden geuiten wensch, dat voor de landbouwende bevolking een onderwijs wordt gegeven, dat zich meer practisch aansluit aan het tegenwoordig en toekomstig milieu van het kind.

Vrij ingrijpend is ten slotte het voorstel om aan vierderangers de bevoegdheid te geven als schoolhoofden te fungeeren in de districten en aan derderangers om die functie waar te nemen in de stad, zonder dat daarvoor speciale dispensatie van den gouverneur noodig is.

De gouverneur zag gaarne de verordeningen reeds met Januari in werking treden.

Wij komen op deze verordeningen terug.

* * *

Nog een oude grenskwestie beëindigd. De *N. R. Ct.* van 22 Januari, Av.bl. D, schrijft:

„Reuter meldt uit San Domingo, dat er een verdrag is tot stand gekomen tusschen San Domingo en Haiti, waarbij de gemeenschappelijke grens wordt afgebakend. Een quaestie, die meer dan een halve eeuw hangende was geweest is nu uit de wereld."

Wanneer komt de grenskwestie Suriname-Britsch Guiana aan de beurt?

* * *

Onze lezers herinneren zich misschien het artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz in de *N. R. Ct.* eenige weken geleden over het weggespoelde stadje Nickerie.

Wij vinden nu het artikel vertaald door Dr. W. E. Roth in het te Georgetown (Britsch Guiana) verschijnende blad *„The Daily Chronicle"* van 25 December.

* * *

In *„Morks Magazijn"* van Januari een aardige schets van den heer C. K. Kesler *„Bakra no Sabi"* (blanken weten het niet) met twee geslaagde teekeningen van J. G. Kesler.

* * *

In *„Tropisch Nederland"* van 11 Januari een artikel van den oud-Gouverneur Staal *„Suriname en wij"*, met mooie groote foto's. Het artikel, dat zeer interessant is, wordt vervolgd.

* * *

In *„Onze Aarde"* van Januari een artikeltje *„Negermeisje van Suriname"*, door J. C. Lamster, met gekleurde afbeelding.

* * *

In deel 84, vierde aflevering van de *„Bijdragen tot de Taal- Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië"* van de hand van den heer A. Ph. Penard, een uitvoerig artikel *„Het Pujai-geheim der Surinaamsche Caraïben."*

* * *

De Tijd van 18 Jan. schrijft:

Mr. Fr. Schlüter, te Roosendaal, leeraar Staatsinrichting, Staathuishoudkunde en Handelsrecht, aan het St. Norbertus-lyceum, voorzitter van Geloof en Wetenschap, vice-voorzitter van de R. K. Openbare Leeszaal en Bibliotheek, enz., zal binnenkort naar Paramaribo in Suriname vertrekken tot aanvaarding van een nieuwen werkkring aldaar.

* * *

De N. R. Ct. van 18 Januari schrijft:

Men bericht ons, dat de Surinaamsche plantage Belwaarde, die vele jaren het eigendom was der firma Thom and Cameron te Glasgow, In Nederlandsche handen is overgegaan. Kooper is de Landbouwonderneming Voorburg te Nijmegen, welke enkele maanden geleden de eveneens aan haar bezittingen grenzende plantage Susanna'sdaal heeft verworven.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Uit den Verren Vreemde.

L'Economie Internationale.

Naast den Volkenbond hebben zich sedert den grooten oorlog andere internationale organisaties gegrondvest, die zich tot middenpunt willen maken voor de algemeene behandeling van vraagstukken op 't een of ander afgebakend gebied. Zoo een Internationale Kamer van Koophandel, Chambre de Commerce Internationale, die de vertegenwoordiging wil zijn van alle economische milieux. Haar secretariaat is gevestigd te Parijs (38 Cours Albert I). Deze organisatie heeft reeds lang de behoefte gevoeld om zich door publicaties naar binnen en naar buiten te uiten. O.m. gaf zij driemaandelijksche bulletins uit. Deze zijn nu vervangen door- en uitgebreid tot een driemaandelijksche revue, L'Economie Internationale, die in 't Fransch, Engelsch en Duitsch zal verschijnen. Het eerste nummer, dat voor ons ligt, is een werk van bijna 200 pagina's, de prijs is 6 frs. Begrijpen wij de bedoeling goed, dan ligt 't in 't voornemen ook volgende aflevering ongeveer van dien omvang en tegen dien prijs uit te geven.

Een ruime plaats is toegedacht aan persoonlijk onderteekende artikelen, van erkend bekwame mannen. Geregeld verschijnende overzichten zullen weergeven wat verricht is door de groepen der Kamer, voor financiën, nijverheid, handel, transport, rechtskwesties. De tekst van internationale overeenkomsten, de economie betreffende, zal in bijvoegsels opgenomen worden.

De redactie wil geen partij kiezen ten opzichte van opgeworpen kwesties, doch neutraal en vrijzinnig gastvrijheid verleenen aan uiteenloopende opvattingen, hetgeen insluit dat de verantwoordelijkheid voor een stuk bij den schrijver blijft.

In dit eerste nummer behandelt Paul Elbel: La Clause de la Nation la plus favorisée. Schr. is Directeur des accords commerciaux et de l'information économique au Ministère du Commerce te Parijs. Dan is W. W. Paine aan het woord over Connaissements Nets, deze Engelsche schr. is Directeur Général adjoint à la Lloyds Bank Limited te Londen. Les Statistiques Industrielles Internationales zijn besproken door den Italiaan Gino Olivetti, Secrétaire Général de la Confédération Générale Fasciste de l'Ind. Ital. Dan de Duitscher H. Flach, Directeur au Ministère allemand de l'Economie du Reich, over Nomenclature de Tarifs Uniformes. Met J. Lacour-Gayet, die o.m. is Secrétaire Général de l'Association des Grands Magasins, Paris, komt Frankrijk weer aan 't woord over: Nomenclature douanière et ferroviaire. Guy Locock spreekt over de resultaten van: La Conférence Diplomatique de Paris sur les Expositions Internationales, hij is Directeur adjoint de la Fédération des Industries britanniques. R. Julliard, Président du Conseil d'Administration du Comptoir d'Escompte de Genève brengt met Double Imposition de Zwitsersche stem in het koor.

Na deze artikelen volgen mededeelingen over internationale organisaties, zooals de Fédér. Int. voor de zijde, die voor de katoen, de int. wol-conferentie van Parijs, het Econ. comité van den Volkenbond, den Int. bond v. spoorwegen en transportmiddelen.

Mocht de Nederlandsche lezer al wat ongeduldig uitzien of aan ons land geen beurt en plaats in deze publicatie is toegedacht, dan komt nu de bevrediging.

In Amsterdam zal, van 8—13 Juli van dit jaar, het congres van de Kamer gehouden worden. Het 5de der om de 2 jaren gehouden congressen. In 1920 had te Parijs het stichtingscongres plaats, daarop volgden Londen 1921, Rome 1923, Brussel 1925, Stockholm 1927, en nu Amsterdam.

Hebben wij deze publicatie van voldoende belang geacht om er hier aandacht op te vestigen, door het terrein van haar werkzaamheid en de persoonlijkheid van haar medewerkers te doen kennen, deze aflevering vraagt ook onze belangstelling juist door hetgeen zij reeds over het a.s. Amsterdamsche congres mededeelt.

Daar zullen algemeene vraagstukken, benevens technische en bijzondere problemen aan de orde komen.

Bij de eerste zullen vergelijkende uitkomsten, verkregen met openbare ondernemingen en met particuliere ondernemingen in de voornaamste landen, van een economisch standpunt besproken worden.

Dan zullen de handelspolitiek en de moeilijkheden den internationalen ruil in den weg gelegd, in beraadslaging komen, alsook de internationale kapitaal-beweging.

Van de z.g.n. meer technische kwesties worden voor elk der vier groepen, waarin de Kamer voor hare werkzaamheden verdeeld is, enkele genoemd.

Voor de groep nijverheid en handel, b.v. de industrieele statistieken; de internationale jaarmarkten en tentoonstellingen.

Voor financiën: double imposition; des règlements pour les crédits documentaires, en matière de falsification de lettres de crédit, et pour l'authentification des ordres de paiement.

De juridische groep: cour d'arbitrage, propriété industrielle.

Betreffende transporten en gemeenschapsmiddelen: titres négociables de transport; lettres de garantie; questions fiscales et douanières en matière de navigation fluviale; collaboration entre les chemins de fer et les transports automobiles; poste aérienne; droit international aérien; prohibitions en matière de postes int.; télégraphie et téléphonie int.

Aan deze korte opsomming van te behandelen punten, voegen wij nog de herinnering toe, dat te Stockholm 787 gedelegeerden samenkwamen, om den lezer zoo ook een denkbeeld te geven van de beteekenis in getal van zoo'n congres van de Kamer.

Daar het aantal aangesloten organisaties, die zich in de Intern. Kamer vereenigd hebben, nog toegenomen is, daar de Kamer op menig goed gevolg van hare bemoeienissen kan bogen, daar de reeks van belangwekkende internationale economische vraagstukken steeds uitgebreider wordt, daar de Economische commissie van den Volkenbond de belangstelling voor de internationale tarievenkwestie in bijzondere mate heeft verlevendigd, is voor het Amsterdamsche congres zeker niet op een geringer toeloop te rekenen, dan het Stockholmsche heeft gehad.

En nu een periodiek als L'Economie Internationale, dat ook nog de bekoring van het nieuwe heeft, zijn steun kan verleenen om het oog en het verlangen op Amsterdam te richten, verdient dit tijdschrift, dat om meer redenen aanspraak mag maken op de belangstelling van Nederland en van Indië, hierom nog te meer onze bijzondere en oplettende aandacht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

VIERING VAN HET EERSTE LUSTRUM DER AFDEELING.

Optreden van den illusionist en caricaturist Rodi Roeters.

Werd in de voorafgaande jaren het jaarfeest onzer Afdeeling gevierd door eene excursie naar een kersenboomgaard in de omgeving van Zeist, een zomerfeest zoowel voor de grooten als de kleinen, dit jaar besloot het Afdeelingsbestuur het zooveel belangrijker feit van het vijfjarig bestaan te vieren door het organiseeren van een vroolijken avond. De reeks lezingen, causerieën en films moesten nu eens afgewisseld worden door iets wat den geest ontspande en eenigszins kon worden aangewend als middel van propaganda voor onze afdeeling, te maken in de gemeente Amersfoort en in de omgeving daarvan liggende gemeenten.

Het Bestuur nu had voor een soirée op Woensdag 23 Januari j.l. geëngageerd den heer Rodi Roeters en dat zijne keuze goed was, bleek wel hieruit, dat deze artist in staat was het in grooten getale opgekomen publiek van leden, huisgenooten en kinderen, en bovendien van belangstellenden, hetwelk de geheele schouwburgzaal van „Amicitia" vulde, den ganschen avond op de meest gezellige wijze bezig te houden en te amuseeren. Het bioscooporkest zorgde voor de muzikale begeleiding en verhoogde hiermede uitermate de feeststemming.

De experimenten van genoemden heer in zijn goochel- en tooverkunst waren zeer verrassend en interessant. Zijn gedachten-lezen zeer succesvol, terwijl zijn snel- en caricaturistisch teekenen hem een herhaald applaus bracht. Trad de heer Roeters in het eerste gedeelte als Indisch goochelaar op in het costuum van een Perzisch Magiër, die zwijgzaam en slechts gebarend verbluffende toeren verrichtte, in de daaropvolgende gedeelten was hij de gezellige causeur, de geestige conferencier, die rad van tong en rap van hand met zijn teekenstift allen tot het laatste oogenblik boeide.

Wij vernamen, dat genoemde heer voornemens is een tournée door Ned.-Indië te maken. Na het bovenstaande zullen onze Indische vrienden zeker niet aarzelen om hem voor een Societeits-avond te engageeren. Een avond vol afwisseling en genoeglijk samenzijn is hun dan verzekerd.

Onze voorzitter, de heer E. Roodhuyzen, opende onzen avond met eene korte redevoering, reeds in het vorig nummer van het Koloniaal Weekblad opgenomen, welke rede hij vooraf deed gaan door de voorlezing van een van het hoofdbestuur der vereeniging ontvangen gelukstelegram, luidende alsvolgt:

„Geboren in zonnegloren
Groeit de spruit voorbeeldig op.
Moge niets dien groei verstoren,
Sterk de stam, zij hoog de top."

Onze afdeeling genoot bovendien de eer, dat het hoofdbestuur zijnen voorzitter, den heer R. Zuyderhoff, had afgevaardigd om dezen feestavond bij te wonen. Het behoeft ternauwernood vermelding, dat deze beide teekenen van belangstelling in het bestaan, den groei en bloei van onze afdeeling ten zeerste door het bestuur en de leden werd geapprecieerd, waarom ook de door den algemeenen voorzitter vd. gesproken woorden van gelukwensch en van aanmoediging om op den ingeslagen weg op dezelfde wijze voort te gaan, hartelijk werden toegejuicht.

Mr. E. H. BERGSMA.

Afdeeling Apeldoorn.

De contributies worden nu verder per v. Dijk & Zn. geïnd; de algemeene vergadering volgt omstreeks half Februari, waarop allerlei mededeelingen gedaan zullen worden. Verzuim deze niet en breng zooveel mogelijk anderen mede!

Gaarne vestigen wij de aandacht op de lezing met lichbteelden van *Ds. Engelberts* over *„De reis van H.M. Sumatra via het Panamakanaal naar Indië"* op 11 *Februari*, 's avonds 8 uur in de zaal van de Societeit a. h. Oranjepark.

Deze gaat uit van „Onze Vloot". Ook niet-leden van die vereeniging hebben gratis toegang, indien men zich tijdig voorziet van een kaart, die te verkrijgen is bij den kastelein van de Sociëteit.

Voor het Bestuur,
De Secr.-Penningmeester,
J. C. BAARS.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op Dinsdag 12 Februari a.s. ten 20 uur zal *Prof. Dr. E. C. Jul. Mohr* in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een voordracht met lichtbeelden houden over: „Het verband tusschen de Indische Cultures en de plaats waar ze in Indië worden gedreven". Uitnoodigingskaarten worden den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

ALGEMEENE JAARLIJKSCHE VERGADERING

op Zaterdag 19 Januari 1929. Aanwezig het afdeelingsbestuur: de heeren Burger, Röpcke, Majoor Barendsen, Dr. Bantjes, Kapitein b. d. Ver… Mejan, Mevrouw Hogerland-Maarschalk en M… Bleckmann-Hoogenstraaten.

Opening. De Voorzitter opent de vergadering met den wensch, dat het ingetreden jaar veel moge… dragen tot den bloei en den groei der Vereeniging. Daarna werd gememoreerd het afsterven van… oud-bestuurslid, den heer Luitjes, die de oprichter was van de Afdeeling en vele jaren het lief en leed der afdeeling had medegevoeld en haar… langrijke diensten had bewezen. Hij was steeds… trouwe kameraad, een goed vriend en een st… werker. Ook na zijn aftreden bleef hij steeds… de meeste belangstelling den gang der zaken… Oost en West alhier volgen.

De Notulen der Algemeene Vergadering… werden nu voorgelezen en goedgekeurd. Het J… verslag der secretaresse volgde hierop.

Het Jaarverslag van den Penningmeester kw… nu aan de beurt. Aan de Secretaresse en den P… ningmeester werd dank gebracht voor het bij… den der notulen en het beheer der financiën. V… beide zie de jaarverslagen in het K.W.

Kiezing der Bestuursleden. De aftredende… stuursleden Mevrouw M. Hogerland-Maarschalk… heeren L. Röpcke worden beiden herkozen. Het… F. Gescher, niet herkiesbaar, wordt vervangen d… het reserve-bestuurslid Kapitein b. d. Ver… Mejan.

Voor Reserve Bestuursleden worden gekozen: De heer W. E. Noordman, leeraar M.O., Mevr… A. Mennega-Hulst en de heer C. Hazenberg, L… Adj. K. R. De Commissie van Verificatie w… daarna gekozen en benoemd worden Mevr… Hogerland-Maarschalk en de heeren C. Barto… Rijnders, J. J. M. H. Nijst, accountant.

Beslissing aantal afgevaardigden naar de… Vergadering. Er wordt besloten naar de Algem… Vergadering, behalve het Hoofdbestuurslid, één afgevaardigde te zenden.

Rondvraag. Hierbij komt weer ter sprake… voorstel om wederom de societeitsmiddagen in… voeren en in de volgende Bestuursvergadering te behandelen.

Daarna kwam de lezing van den heer J.… Bendegom over het onderwerp: Gedurende 6 j… met Karo Bataks, waarvan een verslag in het… gend Nr. van het K. W. zal volgen.

M. R. S. BLECKMANN HOOGENSTRAATEN
Secretaresse Afd. Nijmegen.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

VERTOONING VAN DE CELEBES-TORADJA-FILM.

Maandag 28 Januari 1929 had de vertooning v… de Celebes-Toradja-film plaats, toegelicht d… Prof. L. van Vuuren. Prof. van Vuuren toonde… na een korte inleiding, verschillende lantaarn… plaatjes, die met geestdriftige uitlegging daarbij… geven, ons voorbereidde op de prachtige film. D… het vooraf toelichten van verschillende details… het geheel zeer aan duidelijkheid.

Na het groote werk „het doodenfeest der… radja's", volgde als toegift een korte film over… bamboe-industrie.

De zeer groote belangstelling van onze le… bleek ten volle gewettigd en uitte zich aan het… in hartelijk applaus.

Prof. van Vuuren werd ingeleid door de pr… dente, mevrouw Rutten—Pekelharing, die ook… bijeenkomst sloot met een woord van grooten d… voor den zeer belangwekkenden avond.

De Secretaresse van de afd. Utrecht… Omstreken v. d. Vereen. „Oost en We…
L. T. VAN DER WIJK—VAN DE HA…

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er… maals beleefdelijk aan herinnerd… dat in de verschillende rubrieken van het K.W. ste… namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging… worden aangezocht.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

MATINÉE ROETERS.

Donderdagmiddag 24 dezer had de in het vorig van het K. W. aangekondigde matinée plaats het gebouw Excelsior, Zeestraat, Den Haag.

De heer Rodi Roeters heeft den aanwezigen leden genoodigden, onder wie vele schoolkinderen, hoogst aangenamen middag bereid. Aan een schaafd optreden paart hij een uitnemende voorlicht; dit bleek reeds dadelijk bij den aanvang de heer R. een paar liedjes, Fransche, Engelsche en Hollandsche, ten beste gaf. Met z'n moderne toeven op het gebied van goochel- en tooverkunst, z'n gedachtenlezen en snelteekenen heeft hij en jong ten zeerste vermaakt.

De heer R., conférencier van distinctie, bezit als danig de hoedanigheden, welke hem een onderbroken, prettig contact met z'n gehoor verzekeren. De Algem. Secretaris der Vereeniging, die heer R. inleidde, bracht hem ten slotte, onder den bijval, den dank der aanwezigen over.

INDISCHE AVOND.

Ons lid, de heer Willem Niestadt, voordrachtkunstenaar te 's-Gravenhage, die onlangs in de aula van het gymnasium optrad voor een uitverkochte zaal, is door de Volksuniversiteit uitgenoodigd den 2en Maart a.s. een Indischen avond van kunst en jolijt te geven in Excelsior, Zeestraat te 's-Gravenhage.

VIOOL-RECITAL.

De Indische violist Frits Hinze zal, met medewerking van Theo van der Pas, op Vrijdag 8 Februari, des avonds 8 uur, in de Concertzaal Excelsior, Zeestraat Den Haag, een viool-recital geven. Leden van „Oost en West" hebben op vertoon van hun lidmaatschapskaart recht van toegang tegen den prijs van ƒ 0.75, rechten inbegrepen.

DE VEREENIGING „SURINAME" TE AMSTERDAM.

Deze bloeiende vereeniging hield Zondagavond dezer een feestavond in Gebouw „Odeon", ter herdenking van haar 10-jarig bestaan, welke avond in elk opzicht schitterend geslaagd mag heeten.

Nadat door de aanwezigen staande het fiere Surinaamsche Volkslied was gezongen, deelde de heer J. Gemmel, Voorzitter der jubileerende vereeniging mede, dat tot zijn leedwezen de spreker van den avond, de heer A. J. Chateau, leeraar aan de Hendrikschool te Paramaribo, dezelfde, die ook bij de oprichting in 1919 in „Odeon" een lezing hield, door plotselinge ongesteldheid verhinderd was en zou thans de heer Gemmel zelf het geschreven voorlezen.

Nadat in het kort het ontstaan der Vereeniging was verklaard, gaf. Mej. N. van Eybergen, geaccompagneerd door Mej. T. Schulze, eenige aardige zangnummers ten beste, die zeer veel bijval oogstten, waarop de lezing van den heer Chateau ons wees op den precairen toestand van tegenwoordig Suriname. „Nederlandsch kapitaal is meer noodig met interesse, die niet alleen voortkomt uit een relatie met een familielid in deze kolonie dat men toevallig een leuken jongen vindt." Voor volksontwikkeling is veel gedaan, doch Nederland zelf moet intellectueelen zenden. In dit land, waar Indianen, Negers, Chineezen, Indiërs, Javanen en Europeanen tezamen leven, zijn groote offers gebracht, o.a. door de Herrnhutters en de R. K. Missie. De hoop is thans gevestigd op den gouverneur Rutgers, die licht zal brengen in de duisternis. Veel is er reeds gesproken over Suriname, thans de daad van het Nederlandsche kapitaal! Zoo zal Suriname niet alleen de 12e provincie, doch tevens weer de Parel aan den kroon der Nederlanden zijn.

Na een warm applaus werd besloten een huldetelegram aan den helaas afwezigen heer A. J. Chateau te zenden.

Tot slot werden nog eenige humoristische voordrachten en liederen ten beste gegeven door de heeren Schroot en Vertrekt en zong men gezamenlijk het melodieuse Gouddelverslied, waarop de avond werd besloten met een Bal.

Een collecte voor de lepra-stichtingen werd gehouden en de aanwezigen opgewekt om thans daden te verrichten voor dat mooie land van Suriname, dat in haar wapen voert: „Justitia - Pietas - Fides", Recht op belangstelling — Vroomheid in levenswandel — doch bovenal: Geloof in de toekomst!

Het Agentschap der Stoomvaart Maatschappij Nederland, Crans & Co., deelt mede, dat de boottrein van het s.s. J. P. Coen dd. 1 Februari te Genua, 5 Februari des morgens circa 9.45 te Den Haag zal arriveeren (station Staatspoor).

Van het Dagelijksch Bestuur.

WIJZE VAN CONTRIBUTIE-BETALING.

Met verwijzing naar het desbetreffend bericht in het Kol. Weekblad van 27 December A°. P°., no. 52, wordt andermaal beleefd doch dringend verzocht de verschuldigde contributie over te maken of af te dragen aan de Penningmeesters van de afdeeling ter plaatse, en dus niet aan het Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VOOR 'S LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 4 hoofdonderwijzers;
b. 2 geneesheeren voor den openbaren gezondheidsdienst.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Voor het openbaar middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een classicus, bestemd om voorloopig tijdelijk te worden belast met het rectoraat van de algemeene middelbare school te Bandoeng. Bij gebleken geschiktheid volgt na een jaar vaste benoeming.

Salaris ƒ 1000—ƒ 1300 's maands.

Nederlandsche onderwijspractijk telt gedeeltelijk mede voor de berekening der aanvangsbezoldiging. Voor Nederlandschen doctorstitel wordt daarenboven een Indisch dienstjaar vergolden.

Tegemoetkoming voor uitrusting ƒ 1200 voor ongehuwden, ƒ 1800 voor gehuwden.

Overtocht met wettig gezin naar de geldende bepalingen (thans in de 1ste klasse).

Aankomst in Indië uiterlijk Juni, doch niet eerder dan Mei 1929.

Sollicitaties (ongezegeld) vóór 1 Februari a.s. in te zenden bij de afeedling B, eerste bureau, van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van diploma.

Bij den dienst van den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië kunnen worden geplaatst:

5 civiel-ingenieurs, en
1 bouwkundig ingenieur.

De bezoldiging der ingenieurs bij genoemden dienst is geregeld als volgt:

ingenieur 3de klasse: ƒ 400 tot ƒ 775 's maands (eene 1-jaarlijksche en twee 2-jaarlijksche verhoogingen van ƒ 50, eene 2-jaarlijksche en twee 3-jaarlijksche van ƒ 75);

ingenieur 2de klasse: ƒ 625 tot 925 (eene 2-jaarlijksche en drie 3-jaarlijksche verhoogingen van ƒ 75);

ingenieur 1ste klasse: ƒ 800 tot ƒ 1100 (vier 3-jaarlijksche verhoogingen van ƒ 75).

De bevordering tot ingenieur 2de klasse geschiedt voorshands, onafhankelijk van vacature, bij gebleken geschiktheid, doch niet vóór het tijdstip, waarop in den rang van ingenieur 3de klasse het salaris van ƒ 550 bereikt wordt.

Aan de uitzending zijn verbonden:

a. vrije overtocht, ook voor het wettig gezin, in de 1ste klasse;

b. een tegemoetkoming in de uitrustingskosten, ten bedrage van ƒ 1200, voor gehuwden verhoogd met 50 pCt., indien zij zich door hunne echtgenoote doen vergezellen op de reis naar de tropen, dan wel zich binnen een jaar door haar doen volgen;

c. een voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inscheping hier te lande en voortdurende tot den dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, ten bedrage van ƒ 250 's maands (deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald);

d. voor gehuwden een maand bezoldiging, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië verschuldigde huwelijkscontributie, welk bedrag in de kas van het fonds wordt gestort.

De bezoldiging, welke in Indië ingaat met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard, is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pCt. voor de gewone ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zijn voldaan ter zake van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten, enz., terug te betalen, indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaren na hunne aankomst aldaar worden ontslagen.

Aan de uitzending gaat een onderzoek vanwege het Departement van Koloniën naar de lichamelijke geschiktheid vooraf.

Zij, die voor uitzending op den bovengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Februari a.s. bij ongezegeld schrijven te wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de afdeeling B, eerste bureau), onder overlegging van:

a. het ingenieursdiploma (in afschrift);

b. eene uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met een taalakte en één der akten teekenen, handelskennis, landbouwkunde of tuinbouwkunde l.o.);

c. leeraar bij het middelbaar onderwijs:
1. klassieke talen;
2. Nederlandsche taal;
3. Duitsche taal (akte B);
4. plant- en dierkunde;
5. wiskunde (doctoren of doctorandi genieten de voorkeur);
6. gymnastiek;

d. leeraar bij het technisch onderwijs:
1. teekenen, in het bezit van de akte *Mg:*
2. werktuigkundig ingenieur;

e. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder 2 psychiaters en 2 bacteriologisch onderlegde artsen (dienstverband 3 of 5 jaren);

f. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

g. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

h. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen;

i. predikant bij de Protestantsche kerken;

j. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

k. civiel-ingenieur bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken;

l. bouwkundig ingenieur bij den Dienst der Burgerlijke Openbare Werken;

m. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

n. accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

o. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

p. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten en tijdelijken dienst);

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *n*), en tot afdeeling C (voor de betrekkingen onder *o* en *p*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. J. N. Metz, Ambt. ter beschikking bij den Belastingdienst, Oostsingel 13, Venlo.

J. R. Ebbinkhoff, Adm. ambt. bij het B. B., Galileïstraat 119, 's Gravenhage.

A. H. Tigelaar, Landbouwconsulent bij den Landb. voorl.dienst, Frieschestraat, Coevorden.

Folke Malmros, Ambtenaar ter besch. bij de Bankatinwinning, Jordholmen Skauc (Zweden).

M. van den Brink, Adm. ambtenaar bij het B. B., Rozengracht 249, Amsterdam (C).

A. H. Tigelaar te Coevorden is niet bestemd voor de betrekking van landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst in N.-I., doch voor die van *veearts bij den Burgerlijken Veeartsenijkundigen dienst daar te lande.* (Zie lijst dd. 22 Januari 1929).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. B. Meijer, Tijd. wnd. hoofdcommies bij de S.S. en Tr., p/a. Ned. Handel-Mij , 's-Gravenhage.

J. H. P. Germing, Wd. onderw. 1e kl. bij het Westersch L.O., Sophiakade 69*b*, Rotterdam.

J. Karcjer, Hoofdpol.opz. bij de Veldpolitie te Soebang, Birkingen (Duitschland), post Dogeru.

J. K. Klerks, Gedipl. gezaghebber bij het B. B., Van Lumeijstraat 69, 's-Gravenhage.

Mevr. A. W. C. Ermeling, geb. Maier, Onderw. 2e kl. bij het O.E.L.O., p/a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.

A. Th. van Dapperen, Tijd. wd. chef van de 2e afd. b. d. Exploitatiekring Westerlijnen, S.S. en Tr. op Java, Bothalaan 67, Zeist.

Mej. E. S. Tellings, 1e klerke bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 284, 's-Gravenhage.

K. A. P. Forger, Hoofdpol opz. in de res. Tapanoeli, Amst. Straatweg 340bis, Utrecht.

H. J. van Ingen. Pol.opz. in de res. Soerabaya, Schrasseltstraat 1, Arnhem.

E. L. van Son, Gedipl. gezaghebber bij het B.B., Prinsevinkenpark 7, 's-Gravenhage.

G. H. Negrijn, Opperhoutvester dienst van het Boschwezen, p/a. Ned. Handel-Mij., Amsterdam.

Mr. B. L. Kroon, Voorzitter van den Landraad te ...dramajoe, Loolaan 3, Rijzenburg.

G. F. van Dissel, Ir. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, ...hulststraat 33, 's-Gravenhage.

J. Hage, Houtrustweg 422, Scheveningen;
N. Bakker, Egmond a/d Hoek;
H. van Amerongen, Mercuriusstraat 3, Utrecht;
J. Meijer, Beverstraat 120*e*, Rotterdam;
W. P. Giliam, Trekweg 66, 's-Gravenhage;
Allen politie-opziener bij de Algemeene Politie.

H. F. A. Hagen, Ietseburg (Hannover), Duitschland;
C. P. Robberecht, Ruwaardstraat 11*b*, Rotterdam;
Beiden hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie.

W. Hoogstraten, Nauwe Geldeloozepad 11, Haarlem;
A. Slierendrecht, Kempstraat 96, 's-Gravenhage;
Beiden politie-opziener bij de Algemeene Politie.

W. B. W. Koenders, Ondercommissaris van Politie de Res. Soerabaja, Gerardnootstraat 41, Nijmegen.

S. J. Boonstra, Bedrijfsleider bij de Jeugdgevangenis te Tanah-Tinggi; Minnemastraat 13, Leeuwarden.

M. J. Pieters, Landmeter der 2e kl. bij het Kadaster, Almeloschestraat 29, Borne.

P. J. S. Ablij, Controleur 1e kl. bij het B.B., Jo... Breukstraat 31, Haarlem.

E. P. C. Scheffer, Hoofd van beweging en Han...zaken bij de S.S. en Tr.; Goudenregenplein 60, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 23 tot 30 Jan. 1929.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Hut, Chef Nautische Dienst K. P. M., Amsterdam, Scheepvaarthuis, Prins Hendrikkade. f 10	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-...
Mr. J. C. Graaf van Randwyck, Burgemeester Amersfoort, P. C. Hooftlaan 2. f 5.	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
Mr. P. G. Bydendyk, Voorzitter v. d. Landraad te Medan, Amersfoort, Thorbeckeplein 2. f 5.	
L. H. Badings, Oud-Kapitein N.-I. L., Amersfoort, Jacob Catslaan 32. f 5.	
Dr. J. Breedveld, Amersfoort, Koningin Wilhelminastraat 5. f 5.	
W. van der Hout, Kapitein der Genie, Utrecht, Wilhelminapark 45. f 5.	den heer J. J. Mac-Kenzie te Utrecht.
A. van der Lip, 1ste Luitenant Mil. Administratie, Utrecht, Schoolstraat 34. f 5.	
F. L. E. Maurenbrecher, Kapitein Plaatselijk Adjudant, Utrecht, Laan van Minsweerd 11bis. f 5.	
E. W. G. van Olden, Kapitein Artillerie, Utrecht, Justus van Effenstraat. f 5.	
G. W. Schouten, Kapitein Infanterie, Utrecht, S. Bachstraat 63. f 5.	
J. A. van der Spronsen, 1ste Luitenant Mil. Administratie, Utrecht, Justus van Effenstraat 46. f 5.	
P. J. Stuitje, Majoor der Genie, Utrecht, Alex. Numanskade 11. f 5.	
W. Weisfelt, Kapitein Mil. Adm. Administrateur v. h. Militair Hospitaal te Utrecht. f 5.	
H. Tromp van Holst, Utrecht, Buys Ballotstr. 27. f 5.	
J. In 't Hout, Apeldoorn, Deventerweg 29. f 5	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
Jhr. W. Engelen van Pijlsweert, Den Haag, Nassau Dillenburgstraat 26. f 5	Hoofdbestuur „Oost en West".
N. B. P. Graafland, p.a. Ned. Handel Maatschappij te Djeddah (Arabië). f 6	den heer W. Brouwer te Amsterdam.
J. J. Staargaard, Agent Ned. Handel Mij. te Semarang. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-I...
P. R. Zeeman, Agent Ned. Handel Mij. te Soerabaja. f 6.	
A. Latuconsina, Regent van Paloe (Saparoea), Ambon. f 6.	
Semproel, p.a. Legender Pasar-Poeri te Pati (Java). f 12.	
J. D. Brix, Administrateur van „Maswati", Halte Maswati (West-Java). f 10.	
P. Bosch, Administrateur der N.V. Tichelwerken „Palembang" te Palembang. f 10.	
J. J. Blankert, Gezagvoerder Java-China-Japanlijn te Tandjong Priok. f 6.	
Prof. Dr. W. Boomstra, Hoogleeraar Technische Hoogeschool, Bandoeng, IJzermanpark 6. f 10.	

Nieuwe Begunstigers

Mevrouw S. H. van Overstraten-Kempers, Nijmegen, Coehoornstraat 28	Mevrouw B. Holwerda te Nijmegen.
Monsieur F. le Corner, Utrecht, Willem Barentzstraat 65	Secretaresse Afd. Utrecht.

Afschrijvingen

Dr. C. Lely, Den Haag, Neuhuyskade 10 (overleden).

Ir. J. André de la Porte, Den Haag, ten Hovestraat ... (overleden).

Adresveranderingen

M. C. van der Brink, Adm. Ambtenaar B.B., van: Leiden naar: Amsterdam, Rozengracht 249. f 5.

K. van Geijn, Architecten-Bureau Ed. Cuijpers, Amsterdam, van: Jan Luykenstraat 2 naar: Beethovenstr. 59.

Mej. K. Swerms, Onderwijzeres, van: Amsterdam, Frans van Mierisstraat 110 naar: Tjitjalengka.

M. J. A. van Gigch, oud-Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, van: Statenlaan 55 naar: Suezkade 146.

C. A. H. Taminiau, Hoofd v. d. Schakelschool, Bandoeng, van: Goentoerlaan 16 naar: Windoestraat 11.

Mevrouw de Weduwe A. E. Piera-Diemont, van: Den Haag, van Beverningkstraat 256 naar: Huize „Dorrepaal", Westvlietweg 47, Voorburg.

J. H. I. le Cocq d'Armandville, Generaal-Majoor ..., van: Maastricht naar: Boulevard du Jubilé 158, ...lenbeek St. Juan, Bruxelles.

J. A. H. S. Hanozet Gordon, oud-Ass.-Resident, van ... Nice naar: Hotel des Princes, Rue Gambetta, Biarritz (Basses-Pyrenées).

C. C. Ouwerling, thans: Resident van Ambon.

J. G. Tjassens Keiser, Administrateur s.f. „Remboen" ... van: Keboemen naar: Amsterdam, p.a. Ned.-Ind. Landbouwmaatschappij, Singel 250. f 12.

W. J. J. Veltman, oud-Ass.-Resident, Den Haag, van ... Adelheidstraat 154 naar: Noordeinde 141.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Toestanden en vooruitzichten op Luchtvaartgebied in Ned.-Indië,

door

C. J. SNIJDERS,
Generaal b. d.

(Slot).

Het verkeer tusschen Deli en Java is tot heden minder levendig, wat voornamelijk aan de tamelijk tijdroovende en weinig frequente gemeenschap over zee is toe te schrijven. Het is merkwaardig, hoevele personen men in Deli aantreft, die daar jaren — sommigen tientallen van jaren — hebben vertoefd en nimmer een voet op Java hebben gezet. Men gevoelt zulks daar stellig als een leemte en ik schrijf het vooral hieraan toe, dat in Deli een zoo levendige belangstelling voor de luchtverbinding met Java bestaat en dat bijv. de Deli-Maatschappij, die reeds zooveel nuttigs en moois in Deli en in 't bijzonder Medan heeft tot stand gebracht of gesteund, met groote voortvarendheid en vrijgevigheid heeft meegewerkt om Medan van een goed en goedgelegen vliegterrein te voorzien.

Het moet daarom van groot belang worden geacht, dat de vorenbedoelde luchtverbinding in 1929 tot stand kome. De vooruitzichten daarop zijn niet ongunstig; zoowel de Ned.-Indische Regeering als de K. N. I. L. M. hebben de bedoeling het daarheen te leiden. Men had aanvankelijk gemeend, voor deze verbinding zeevliegtuigen of vliegbooten te moeten gebruiken, omdat de route, althans de kortste, over vrij belangrijke uitgestrektheden zee leidt. Het gebruik van vliegtuigen, die in geval van motorstoring of ander incident op het watervlak kunnen neerstrijken en drijvende blijven, zich zelfs nog kunnen voort...egen, indien voldoend motorvermogen intact is gebleven, bevat zeker een element van grootere veiligheid, in vergelijking tot het gebruik van landvliegtuigen op een dergelijke route. Dit element moge van beperkte reëele waarde zijn, in elk geval kan het reizend publiek daarvan een zekere mate van moreele geruststelling ontleenen. Maar bij den huidigen stand der techniek bestaat tegen het gebruik van zeevliegtuigen voor verkeersdoeleinden gewichtig bezwaar. Vooropgesteld zij, dat de vermeerdering van veiligheid, welke zij zouden bieden, feitelijk niet zeer hoog mag worden aangeslagen en meer van moreele, dan van practische beteekenis is. Reeds bij matigen zeegang is de zeewaardigheid van zeevliegtuigen of vliegtuigen minstens genomen twijfelachtig.

Daarbij komt, dat zij bij zoodanigen zeegang moeilijk of niet kunnen starten en dat zij in 't algemeen op het water weinig handelbaar zijn. De behandeling in de vlieghavens, het laden en ontladen van passagiers en goederen, de voorziening met bedrijfsstoffen, het is alles, vooral bij slecht weer, veel lastiger en tijdroovender, doch ook voor het publiek onaangenamer dan bij landvliegtuigen. Nu zou men geneigd kunnen zijn om al deze ongemakken ter wille van eenige grootere veiligheid op den koop te nemen, ware eene economische exploitatie van watervliegtuigen in het burgerlijk luchtvaartbedrijf bereikbaar. Dit is niet het geval. Terwijl de aanschaffing dezer vliegtuigen buitengewoon kostbaar is, zijn zij bovendien hoogst onvoordeelig in gebruik en onderhoud. Hun specifiek rendement aan mee te voeren nuttigen last en aan snelheid staat verre achter bij dat van landvliegtuigen van ongeveer dezelfde capaciteit. Tevens zijn hunne onderhoudskosten aanmerkelijk hooger dan die van laatstbedoelde vliegtuigen, dit te meer omdat bij ervaring is gebleken, dat het zeewater in de tropen zeer ongunstig inwerkt op de duraluminium-wanden der vliegbootrompen en drijflichamen, waartegen veelvuldige en kostbare voorzieningen noodig zijn, zonder dat deze verborgen en ontoegankelijke plekken dier wanden afdoend tegen invreten kunnen beschermen.

Men kan er dan ook zeker van zijn, dat een burgerlijk luchtvaartbedrijf met zeevliegtuigen of vliegbooten, zelfs bij genot van een subsidie als voor de K. N. I. L. M. is in uitzicht gesteld, een zeer aanzienlijk deficit zou opleveren. Als tegenwicht wordt somtijds aangevoerd, dat een belangrijke geldbesparing wordt verkregen, doordat voor watervliegtuigen geen vliegterreinen noodig zijn. Maar men dwaalt, wanneer men zich verbeeldt, dat voor een bedrijf met watervliegtuigen eenvoudig met een zeker wateroppervlak kan worden volstaan. Ook de zeevliegtuighavens moeten van hangars tot opberging van de buiten gebruik zijnde vliegtuigen zijn voorzien. Daar zijn voorts noodig: hellingen tot het optrekken van de vliegtuigen uit- en het weder aflaten in het water; kranen, meerpalen, steigers, ducdalven, motorbooten en installatie voor snelvoorziening van benzine. Niet zelden zal het wateroppervlak door den aanleg van havendammen moeten worden beschut ter verzekering van veilige ligging en onbelemmerd laden en lossen, terwijl alles, wat op vasten bodem moet komen te staan, aan bodemvoorziening en fundeering zeer kostbaar wordt, wanneer het — gelijk bijv. te Belawan het geval moet zijn — in een moeras moet worden opgetrokken.

Voor eene jonge onderneming als de K.N. I.L. M., welker verkeer zich nog moet vormen en ontwikkelen, zoodat het voorshands slechts onzekere uitkomsten biedt, zou het bij het tegenwoordig standpunt van den watervliegtuigbouw in hooge mate onraadzaam zijn, het bedrijf te beginnen met een verkeersmiddel, welks economische exploitatie uitgesloten is. Dit zoowel den Lande als de maatschappij op groote verliezen kunnen komen te staan. Het is daarom meer dan waarschijnlijk, dat de bediening der luchtlijn Batavia—Singapore—Deli zal geschieden met drie-motorige landvliegtuigen. Deze vliegtuigen — ofschoon duurder in aankoop, gebruik en onderhoud dan de één-motorige — ontleenen juist hun reden van bestaan aan het streven om de vluchten onafhankelijk te maken van den aard en de landingsmogelijkheden van land- of zeeoppervlak, waar overheen gevlogen wordt. Zij kunnen, ingeval een der motoren buiten werking mocht geraken, volbelast op twee motoren blijven vliegen. De kans op gelijktijdige storing van twee motoren kan, op grond van ervaring en berekening, zoo gering worden geacht, dat zij practisch buiten beschouwing kan blijven. En ofschoon ook nog wel andere oorzaken, welke tot een noodlanding kunnen noodzaken, niet volstrekt uitgesloten zijn, zoo kan toch het gevaar hiervoor door zorgvuldig onderhoud, scherpe contrôle en doelmatige veiligheidsmaatregelen dermate worden beperkt, dat geen grooter risico dan bij andere moderne verkeersmiddelen overblijft.

In verband met dit laatste blijft het dan evenwel noodzakelijk de lengte der eens te overvliegen zeetrajecten te beperken. De luchtroute Batavia—Singapore zal daarom waarschijnlijk loopen als volgt: van Batavia naar Palembang (waar reeds een goed vliegveld aanwezig is); van hier over Bangka (vliegveld bij Muntok), over de eilanden van den Lingga- en den Rouw-Archipel. Evenzoo zal voor de route Singapore—Medan de veiligste richting worden gezocht.

Te Singapore bestaat een militair vliegveld, waarvan — naar met grond wordt gehoopt — het gebruik aan de K. N. I. L. M. zal worden toegestaan.

Hiervoren wees ik reeds op het belang, dat voor de toekomstige ontwikkeling van het Nederlandsch-Indische luchtverkeer zal zijn gelegen in de aansluiting van het luchtnet aan de internationale lijnen van het wereldluchtverkeer.

Uit den aard der zaak gaan hierbij onze gedachten allereerst naar de luchtverbinding Nederland—Ned.-Indië, heen en terug. Voor de totstandkoming dezer overbrugging tusschen de Nederlandsche Rijksgebieden in Oost en West was de vestiging

van soliede pijlers in beide, de eerste voorwaarde. Nu deze voorwaarde in vervulling is gekomen, door de K. L. M. eenerzijds, door de K. N. I. L. M. anderzijds, mocht de spoedige verwezenlijking der reeds sedert lang gekoesterde gedachte worden tegemoet gezien. Immers, de vliegtechnische middelen zijn beschikbaar; door de de talrijke, meerendeels met groot succes bekroonde Holland—Indië-vluchten werd een schat van routinekennis en ervaring opgedaan. De voortvarende leiding der K. L. M. beraamde een reeks van over een geheel jaar verdeelde, maandelijksche „proefvluchten" heen en terug, welk plan door de Nederlandsche Regeering en den Directeur-Generaal der Posterijen en Telegraphie krachtig werd gesteund en financieel uitvoerbaar gemaakt. Optimisten meenden in dit alles de inleiding te zien tot een in 1930 te openen, geregelden veertiendaagschen, wellicht zelfs wekelijkschen dienst. Het is waar, dat enkele der in October 1928 uitgevoerde z.g.n. „postvluchten" hadden aangetoond, dat er onder de vliegvelden der route eenige zijn, welke nog niet aan redelijke eischen van bruikbaarheid voldoen en dat aan de grondorganisatie in 't algemeen nog heel wat ontbreekt. Toch mocht deze omstandigheid er niet toe leiden, dat van de voorgenomen proefvluchten zou worden afgezien; vooreerst, omdat de geconstateerde gebreken der vliegvelden niet zoo ernstig konden worden geacht, dat zij het gebruik dier velden bepaaldelijk zouden uitsluiten; ten tweede, omdat door verschillende te treffen voorzorgen en veiligheidsmaatregelen aan die gebreken aanmerkelijk kon worden tegemoet gekomen. En eindelijk ten derde, omdat men overtuigd kan zijn, dat verbetering der vliegvelden in verschillende te overvliegen landen niet door praten of schrijven zal worden verkregen, doch uitsluitend bereikbaar zal zijn, wanneer door practisch gebruik telkens weer die gebreken onder de aandacht der betrokken autoriteiten, bezitters en beheerders der vliegterreinen worden gebracht. Slechts dan mag men verwachten, dat bij feitelijke uitoefening van het wereldpostverkeer door de lucht de regeeringen en autoriteiten zullen gaan begrijpen, welke waarde de aansluiting aan dat verkeer voor hunne eigen landen en volken beteekent; slechts dan is er hoop, dat zij in hun eigen belang tot steun van dit verkeer door beteren opbouw der grondorganisatie op hun gebied zullen overgaan.

De aldus hoog opgevoerde verwachtingen zijn dezer dagen plotseling afgekoeld door een ijskoud bad, in den vorm van het bericht, dat Engeland het gebruik zijner militaire vliegvelden in Irak aan de vliegtuigen onzer burgerluchtvaart verbiedt. Dit bericht trof zeer pijnlijk, wegens de in deze beslissing gelegen onsportieve en bekrompen opvatting, welke men allerminst van eene vooruitstrevende en cosmopolitisch geschoolde wereldnatie als Groot-Brittannië zou hebben verwacht. De aan het bericht vastgeknoopte verklaring van het noodlottig besluit maakt de zaak niet sympathieker. Volgens de dagbladen heet het, dat de toeneming der incidenteele vluchten over genoemd gebied er toe heeft geleid, dat het gebruik van sommige der militaire luchtvaartterreinen in Irak door burgervliegtuigen te bezwaarlijk is geworden.

Het spreekt vanzelf, dat wij geen r e c h t hebben de militaire vliegvelden eener andere natie voor ons gebruik op te eischen. Het blijft een g u n s t, als wij ze mogen gebruiken. Het is ook juist, dat de terreinen der militaire luchtvaart in geen enkel land algemeen en vanzelfsprekend voor het burgerlijk luchtverkeer zijn opengesteld. Formeel en rechtens is er tegen de beslissing der Britsche Regeering n i e t s in te brengen. Maar het klinkt een weinig onwaarschijnlijk, ja, ongeloofelijk, dat het aantal der zich opvolgende civiele wereldvluchten dermate zou zijn toegenomen, dat het aandoen der militaire vliegvelden in Irak door onze vliegers, eens per maand heen en terug, tot ernstige belemmering van den Britschen militairen vliegdienst zou kunnen leiden. Zoo is dan ook een deel onzer pers er toe gekomen, zich de jaloesie te herinneren, welke in Britsche bladen tot uiting kwam, toen de plannen onzer postvluchten naar Ned.-Indië en terug bekend werden; zoo bracht men zich weer te binnen de verontwaardiging, welke in enkele Engelsche bladen werd gelucht over het feit, dat — zoo meende men ten onrechte — Groot-Brittannië bij het totstandbrengen van een geregelden luchtpostdienst naar Indië zich door Nederland den voorrang had laten afwinnen. En men zou er zich kunnen indenken, dat toen den Britschen luchtvaartautoriteiten en der Britsche Regeering — steeds zeer gevoelig voor druk der openbare meening — de schrik om het hart was geslagen en zij gemeend hadden hun traagheid in de totstandbrenging van hun eigen aandeel in de wereldluchtpostverkeer niet beter te kunnen bemantelen dan door het kloeke Nederlandsche initiatief te kortwieken.

Mocht dit het geval zijn, het ware niet fraai, noch waardig. Het zou „klein" wezen.

De dagbladen melden, dat het Engelsche verbod zou duren tot April a.s. Ik help het wenschen, al ben ik allerminst gerust. Zoo het inderdaad juist mocht blijken, dan ware de ons berokkende belemmering en vertraging niet onoverkomelijk. Ik heb gelezen, dat de luchtverkeersdienst der Imperial Airways, welke zich tot heden uitstrekt over de lijn Caïro—Bagdad—Basra, in het voorjaar van 1929 zal worden uitgebreid over de lijn Londen—Karachi, in Britsch-Indië. Wanneer dit op 1 April a.s. zal zijn geschied, zal Engeland zijn voorsprong in de verwezenlijking der luchtpostverbinding tusschen West-Europa en Indië verzekerd hebben. Dan zal de eer van Groot-Albion weer veilig zijn en kan aan het kleine Nederland weer worden toegestaan, zijn eervolle en grootsche wereldtaak te hervatten en te voltooien.

Het Britsche Rijk met gelijke munt te betalen, wanneer het straks zijn luchtverbinding tusschen de Straits en Australië over ons Ned.-Indisch gebied zal willen leiden, zou geheel buiten onze opvattingen en bedoelingen omtrent de verhoudingen tusschen de volken vallen. Wij laten een bekrompen verkeerspolitiek, welke zee- en luchthavens voor het vrije wereldverkeer afsluit, gaarne aan half-beschaafde en achterlijke volken over. Daarom te meer treft het ons met pijnlijke teleurstelling, in dit gezelschap — zij het tijdelijk — de verlichte en breed denkende Britsche Natie aan te treffen.

De Britsche vliegers, die van Europa over Ned.-Indië naar Australië of omgekeerd zijn gevlogen, Ross Smith, Cobham, Hinkler en vele anderen, nog onlangs weder een aantal Britsche zeevliegtuigen, hebben wij steeds gaarne in onze vlieghavens te land of te water ontvangen; wij hebben hun alle mogelijke hulp, medewerking en gastvrijheid verleend. Voor Ross Smith deed in 1919 de Ned.-Indische Regeering zelfs extra-vliegvelden aanleggen. Wij zullen in dien zin voortgaan. En ongetwijfeld zal te zijner tijd de Ned.-Indische Regeering gaarne medewerken om een luchtverbinding Singapore—Australië over Ned.-Indisch gebied in 't leven te roepen. Moge de overtuiging, dat het vrije onderlinge verkeer slechts aan de welvaart en verbroedering der volken kan ten goede komen, ook ten opzichte van het luchtverkeer algemeen doordringen.

Met de luchtverbinding Straits—Australië zal dan een tweede aansluiting van het Ned.-Indische luchtvaartbedrijf aan het wereldluchtnet verkregen zijn. Ik acht het evenwel geenszins uitgesloten, dat reeds eerder door samenwerking tusschen het Australische civiele vliegwezen en de K. N. I. L. M. een luchtverbinding Soerabaja—Koepang—Port Darwin tot stand zal komen.

In een verdere toekomst zal wellicht te Singapore aansluiting worden verkregen aan een luchtlijn Straits—Siam of Anam—China—Japan. Maar inmiddels mag verwacht worden, dat ook het luchtnet binnen onzen Archipel zich zal hebben uitgebreid, waartoe de verbinding Soerabaja—Ma sar—Balikpapan vermoedelijk het eerst in merking zal komen.

Zoo openen zich in een ver verschiet onmete perspectieven. Nederland en Nederlandsch-I hebben zich in staat en waardig getoond in ontwikkeling een leidende rol te vervullen. ons zorgen de veroverde eervolle plaats te be den, door met energie en verstandig beleid voo werken op den ingeslagen weg, met de uiterste spanning en desvereischt met groote opoffering maar dan ook met het zekere vooruitzicht op s terende uitkomsten voor den bloei, de welvaart de grootheid van het Nederlandsche Rijk.

Missie en Zending in Ned.-In

DOOR

J. F. C. NIENHUIS.

Wordt de arbeid van missie en zending in derlandsch-Indië belemmerd? Indien men zou gen afgaan op hetgeen hierover door Mr. P. A Blom in het Koloniaal Weekblad van 24 Jan j.l. wordt beweerd, dan zou die vraag bevestig beantwoord moeten worden. In zijn artikel Adatrecht van Nederlandsch-Indië", wordt in gedeelte, dat tot opschrift draagt: „Belemme van den arbeid van missie en zending", het vol de gezegd:

„Het Regeeringsreglement van 1854 herbe „een artikel 123 — onveranderd gehandhaafd „art. 177 Ind. Staatsregeling — dat thans door „nigen, en dan nog op zeer eigenaardige gron „in bescherming wordt genomen. Berustend „wantrouwen tegen zending en missie, beoogt „artikel niet alleen beide te kunnen weren ui „paalde gebiedsdeelen, doch daarenboven te „nen voorkomen, dat beide op eenzelfde terr „werkzaam zijn; hierop berust de verdeeling „Nieuw-Guinea b.v."

Tot zoover Mr. Blom. Ter wille van een begrip van de zaak waar het om gaat, is een stukje geschiedenis hier onmisbaar.

Het bewuste artikel 123 van het regeeringsre ment, thans art. 177 van de Indische Staatsr ling, zegt, dat Christen-leeraars, -priesters en delingen voorzien moeten zijn van een door o mens den Gouverneur-Generaal te verleenen zondere toelating om hun dienstwerk in eenig paald gedeelte van Nederlandsch-Indië te m verrichten. Inderdaad wordt door velen, voor verbreiding van het evangelie een Goddelijk g en verkondiging van de Christelijke leer een he plicht is, dit voorschrift als een ongeoorloofde lemmering van den zendingsarbeid gevoeld.

Voor deze menschen is de in handen van Gouverneur Generaal gelegde bevoegdheid om, neer die toelating schadelijk wordt bevonde de voorwaarden daarvan niet worden nageleefd toelating in te trekken, een voortdurende erge Dat „zwaard van Damocles" boven de hoofden de priesters en zendelingen moet verdwijnen trekking van het gewraakte artikel 177 van de dische Staatsregeling is hun leus. Zij zijn doof de stemmen, die er op wijzen, dat in onze over sche gewesten 7/8 deel van de bevolking den Mo medaanschen godsdienst belijdt en hoezeer de Ch telijke zending, overal waar zij maatschapp werk verricht, van Regeeringswege steun verd de verzekering van orde en rust, het nemen voorzorgsmaatregelen tot een gebiedende noodz lijkheid kan maken.

Bij de behandeling van de Indische begroo voor het jaar 1898 was het niemand minder Dr. Kuyper, die in de Tweede Kamer op intrek van het toenmalige art. 123 van het regeeringsre ment aandrong. Doch terecht vroeg bij die gele heid de oud-minister van koloniën, Fransen de Putte, de kenner van Indië bij uitnemend „Kan men in de laatste 40 jaren, na het tot st komen van het regeeringsreglement, voorbee noemen, waarbij toelating geweigerd is zonder doende reden in het belang van de handhaving orde en rust?"

Uit het verdere gedeelte van zijne rede, w verdient in herinnering te worden gebracht, nog volgende aanhaling:

„Ik wensch den minister te adviseeren aan

drang niet toe te geven. Laat ons zeggen waar op staat."

„Priesters, geestelijken en zendelingen zijn ook menschen en dikwijls ijveraars, die alleen denken aan hetgeen zij voor hebben, minder aan het algemeen landsbelang."

„Geestelijke priesters, die in de politiek doen, wij kennen 't allen, zijn tuk en prat op wereldlijk gezag."

„Men zij voorzichtig."

„Wees breed, wees vrijgevig, bewandel den koninklijken weg bij de toelating der zendelingen, maar geef den sleutel van uw huis niet uit handen, ook niet voor een deel."

Eenige jaren later, bij de behandeling van de Indische begrooting voor het jaar 1904, toen opnieuw andermaal intrekking van art. 123 werd bepleit, werd door minister Idenburg, die in 1901 als Kamerlid in geharnaste taal tegen dat artikel was te velde getrokken, wijziging in uitzicht gesteld. Aan een ontwerp tot wijziging wordt gewerkt, zoo verklaarde de minister, en ondertusschen zou natuurlijk het bestaande artikel gehandhaafd blijven.

Het heeft ruim 20 jaar geduurd, alvorens het in 1903 aangevangen werk zoover gevorderd was, dat het als wetsontwerp in behandeling kon worden genomen. Dat intusschen, ook zonder dat artikel 123 was ingetrokken, de zending zich vrijelijk heeft kunnen ontplooien en ontwikkelen, is van algemeene bekendheid. Tijdens het bewind van den Gouverneur-Generaal Van Heutsz, toen ons daadwerkelijk gezag ook werd gevestigd in streken, waar onze bestuursinvloed nog niet was doorgedrongen, werd het arbeidsveld van de zending verruimd. De heidensche bevolking in de verafgelegen streken en de diepe binnenlanden, die zich voortaan hadden te schikken en te voegen naar de maatregelen en voorschriften van het bestuur en daarnaast tevens veel van hun heidensche gebruiken en animistisch bijgeloof moesten afleggen, was rijp voor het aannemen van een anderen godsdienst. De velden waren wit om te oogsten!

Er is door zendelingen en missionarissen in die jaren — en ook daarna — prachtig werk verricht. Jammer alleen, dat niet ieder op eigen terrein is gebleven. Protestantisme en Roomsch-Katholicisme, op één zendingsterrein toegelaten, geeft geharrewar. Zij werken niet samen, integendeel zitten elkaar dwars, met het gevolg, dat niet alleen de Christelijke godsdienst in discrediet wordt gebracht, doch ook aan het Europeesch gezag afbreuk wordt gedaan. Dit kwaad kan worden gebrouwen zonder dat de openbare orde gevaar loopt verstoord te worden.

De ervaring in de Minahassa en op de Kei-eilanden opgedaan, is van dien aard, dat de verdeeling van Nieuw Guinea, in dier voege dat aan missie en zending ieder een bepaald gedeelte van het eiland als terrein van werkzaamheid wordt aangewezen, een daad van wijs beleid kan worden genoemd.

Het zou dan ook, zooal niet om andere redenen, dan al om de onmogelijkheid om voortaan de z.g. „dubbele zending" te kunnen keeren, ten zeerste te betreuren zijn geweest indien de in 1924 aanhangig gemaakte wijziging van het toenmalig art. 123 van het regeeringsreglement, haar beslag had gekregen. Want, waar kwam toen de voorgestelde wijziging op neer? In het kort saamgevat op het volgende.

Het einddoel was: intrekking van art. 123, zooals door minister Idenburg, 20 jaar te voren, in uitzicht was gesteld. Doch die intrekking zou plaats hebben langs den geleidelijken weg. Volgens de bepalingen van het voorgestelde artikel, zou slechts voor gewesten of gedeelten van gewesten, waar de verzekering van de openbare orde dit vereischte, bij ordonnantie (welke telkens voor ten hoogste 5 jaar zou worden vastgesteld) kunnen worden bepaald, dat de Christen-godsdienstleeraars, priesters en -zendelingen voor de uitoefening van hun werkzaamheden als zoodanig voorzien moesten zijn van een door of namens den Gouverneur-Generaal te verleenen bijzondere toelating, welke voor intrekking vatbaar was.

Er werd dus bij de voorgestelde wijziging uitgegaan van de gedachte, dat onbelemmerde toelating regel moest zijn en alleen indien de verzekering van de openbare orde dit eischte, tijdelijk hiervan zou mogen worden afgeweken. De tijdelijkheid van die afwijking werd vastgelegd door de bepaling, dat de ordonnantie telkens voor ten hoogste 5 jaar zou worden vastgesteld. De al of niet bestendiging van een afwijking moest dus telkens om de 5 jaren in overweging worden genomen. De bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal, die bij de toepassing van artikel 123 van het regeeringsreglement en zooals het thans nog volgens artikel 177 van de Indische Staatsregeling luidt, naar gelang van de omstandigheden en lettende op het algemeen landsbelang kan handelen en de bijzondere toelating kan intrekken, indien ze schadelijk wordt bevonden, zou aan banden worden gelegd. Immers werd in het gewijzigde voorschrift bepaald, dat de bijzondere toelating alleen noodig zou zijn voor die streken, waar de verzekering van de openbare orde dit eischte. Alleen „de openbare orde"

zou in overweging genomen mogen worden volgens het gewijzigde artikel.

Bij den Volksraad, die in December '24 over de voorgestelde wijziging van het toenmalige artikel 123 van het regeeringsreglement advies heeft uitgebracht, vond het ontwerp een slecht onthaal. Bijna alle leden hadden bezwaar, de eenige voorstander van de wijziging verklaarde dit te zijn, omdat het toelaten van een nieuwen godsdienst overal en altijd opleving van het godsdienstig gevoel onder de Mohammedanen veroorzaakt, wat hij een voordeel vond!

Den leden, die geacht kunnen worden te zijn opgetreden als woordvoerders van de missie en de zending, ging het ontwerp niet ver genoeg. Zij verkozen algeheele intrekking en, zoo hiertoe niet kon worden besloten, liever handhaving dan wijziging van het bestaande artikel 123.

Verschillende andere leden meenden deze wijziging, welke zich in de richting van algeheele vrijlating bewoog, op practische gronden te moeten ontraden, daar zij zou leiden tot opleving van het antagonisme tusschen de verschillende godsdiensten. Het gevaar voor „dubbele zending", die bron van onaangenaamheden, zou grooter worden overal waar tot vrije toelating zou worden overgegaan.

Volgens sommige leden had tot nog toe gevolgde politiek aan de zendingscorporaties geen reden tot klagen gegeven, aan de wenschen der zendingcorporaties was doorloopend op redelijke wijze tegemoet gekomen. Bij de mondelinge behandeling in den Volksraad werden de in het Afdeelingsverslag geuite bezwaren uitvoeriger behandeld en scherper geformuleerd, terwijl ook nog andere ernstige bedenkingen te berde werden gebracht. Het zou te ver voeren hierop dieper in te gaan. Duidelijk is zeker wel gebleken, dat het aan de Indische Regeering niet is gelukt de tegenstanders in den Volksraad tot voorstanders te bekeeren. Er was niemand, die het bij het mondeling debat voor het ontwerp opnam. Integendeel, alle sprekers, niet alleen de Inlandsche, doch ook de Europeesche leden, waren van meening, dat wijziging van art. 123 achterwege behoorde te blijven.

Van die wijziging is dan ook gelukkig niets gekomen.

Wij leven snel, doch een tijdsbestek van vier jaren is toch al te kort om, met dit stukje geschiedenis voor oogen, op gezag van Mr. Blom te kunnen aannemen, dat art. 177 der Staatsregeling thans nog slechts door weinigen in bescherming zal worden genomen. Dat zij, die namens de missie of de zending spreken, handhaving van het bestaande voorschrift als een belemmering beschouwen is verklaarbaar, doch tegenover die weinigen staan zeer velen, die het algemeen landsbelang hooger stellen en om die reden intrekking ernstig meenen te moeten ontraden.

Indische Leergang te Naaldwijk.

Verbetering.

In het verslag van den Indischen Leergang te Naaldwijk, op blz. 53 van het „Koloniaal Weekblad" van 31 Januari j.l., is een onjuistheid geslopen. Er staat n.l. vermeld, dat deze leergang uitging van eene „Vereeniging tot het houden van Indische Lezingen".

Bedoeld is hier: het „Comité voor Indische Lezingen en Leergangen", dat tot stand is gekomen op initiatief van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Bij dit Comité, waarin een vertegenwoordiger van den Minister van Koloniën zitting heeft, zijn voorts aangesloten: de Vereeniging „Oost en West", het Algemeen Nederlandsch Verbond, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Vereeniging van Oost- en West-Indische Katholieken in Nederland, Volksonderwijs, het Nederlandsch Onderwijzers Genootschap, de Vereen. van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche Bezittingen, de Commissie van Advies in zake het Zendingsconsulaat, de Indische Missie-vereeniging, het Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer en de Vrijwillige Burgerwacht te Amsterdam.

Vanwege dit Comité zijn reeds op vele plaatsen hier te lande leergangen over Nederlandsch Oost- en West-Indië gehouden. Het Comité is steeds bereid, inlichtingen te verschaffen betreffende het verspreiden van kennis van onze Overzeesche gewesten door voordrachten of leergangen. Men wende zich daartoe tot den secretaris, Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1, te Deventer.

Geschiedkundige Atlas van Nederland.

De Koloniën.

De Archipel en het Maleisch Schiereiland in 1619. Idem in 1650. De Compagnie buiten den Archipel in 1650. Door Dr. F. W. Stapel.

Toen de Kaapsche sterrekundige Gill zijn fotografischen kijker had opgesteld en zich voorbereidde op het stelselmatig afbeelden van het hemelgewelf, koos hij eenige vakken die hem in 't bijzonder aantrokken en legde de ontwikkelde platen aan persmannen voor, opdat zij zich m chten overtuigen van hetgeen met de beschikbare hulpmiddelen was te bereiken. Gill had bij de keuze der vakken allerminst acht gegeven op het „Aantal" sterren dat hij op de proefplaten zou krijgen, want overwegingen van wetenschappelijken aard had hij zwaarder doen wegen dan die der populariseerende astronomie, maar hij kreeg nu ook de harde opmerking te verduwen, *dat er op zijn platen zoo bitter weinig te zien was!* Wie zoo spraken, beseften zeker niet, dat onze Kapteyn die platen van Gill nog eens zou uitmeten en bewerken, om langs den proefondervindelijken weg te geraken tot die fijne theorie omtrent de structuur van ons zichtbaar Heelal, hetwelk men, ter eere van den even geduldigen als vernuftigen onderzoeker, thans gewoon is het „Heelal van Kapteyn" (Kapteyn-Universe) te noemen!

Wie de drie door Dr. Stapel geleverde en door Dr. A. A. Beekman geteekende historische kaarten beschouwt, zegt allicht met de ondeskundige beschouwers van Gill's proefplaten: *wat staat er weinig op!* Hij maakt zich dan aan gelijke onrechtvaardigheid schuldig, want evenmin als Gill aansprakelijk was voor het aantal sterren dat zijne platen verrieden, is Dr. Stapel aansprakelijk voor hetgeen hij op zijn historische kaarten had te plaatsen. Die kaarten namelijk, geven nog pas het vroege begin van de Nederlandsche vestiging in den Archipel en op het Maleische Schiereiland. Voor oogen te zien hoe schijnbaar onbeteekenend het begin is geweest, moge ons tot bescheidenheid manen; daarbij te bedenken hoe door gestadige uitzetting het Nederlandsch gezag zich over den ganschen Archipel heeft uitgebreid, stemme tot gerechtvaardigden trots.

Archipel „en" Maleisch Schiereiland, dus staat er te lezen in de titels van twee der kaarten en aldus staat er terecht. Wie niet bedenkt, dat het Schiereiland immer tot den Archipel heeft behoord en er eerst sedert een eeuw staatkundig van is gescheiden, verstaat de geschiedenis die deze kaarten in beeld moeten brengen, niet. Nu het Schiereiland in den titel der uitgaven is opgenomen, is het mij alsof ik onzen G. P. Rouffaer goedkeurend zie knikken, want zoo en niet anders verstond hij de zaak. Niet alleen de titels der kaarten, ook de jaren waartoe zij zijn herleid komen oordeelkundig gekozen voor: 1619, het jaar van Batavia's stichting, als „het begin" en 1650 een afgerond jaartal na den val van Malakka, die als „einde van het begin" kan worden aangemerkt. Een derde kaart, die de uitbreiding der O. I. C. voorstelt, is mede op het jaar 1650 gebaseerd. Zeker, zoo komt de aanvang van de belangrijke vestiging in Ceylon er al op, terwijl die te Formosa nog niet is uitgewischt. Toch heb ik wel eenige bedenking tegen die groote bloedvlek op een der kaarten (de derde) welke Formosa voorstelt. Ware in plaats daarvan niet ietwat meer werk van Ceylon of van de Portugeesche vestigingen in Voor-Indië te maken geweest?

Maar indachtig aan de waarheid, dat de beste zalven plegen te worden bewaard in de kleinste zalfpotjes, vestig ik mijn blik op die haast vergeten Compagnie's vestigingen in Voor-Indië en Perzië, die den heer Stapel ongetwijfeld heel wat studie en hoofdbreken hebben gekost. Voor het hier geleverd werk moeten wij hem recht dankbaar zijn en bovendien hem standvastigheid bij het onderzoek der volgende decenniën toewenschen, want hier wordt eigenlijk een bijna onbekend, of althans onvoldoende bekend en moeilijk te ontwarren onderwerp aangesneden.

Op één enkel punt kunnen de kaarten wellicht tot verkeerde appreciatie aanleiding geven. Zij doen het zoo'n beetje voorkomen alsof de expansie van

de Compagnie in de natuur der dingen heeft gelegen, alsof alles vanzelf is gegaan, alsof zij slechts witte plekken tegenover zich heeft gevonden. Wie den bijbehoorenden tekst raadpleegt, merkt gauw dat Dr. Stapel allerminst bedoeld heeft dien indruk te vestigen, maar wanneer de kaarten eens in een bijzondere kleur de nederzettingen van Portugeezen en Spanjaarden (in 1619 en in 1650) hadden aangewezen ware beter recht geschied, niet alleen aan die beide volken die ons voorgingen, maar ook aan de Nederlanders zelven die hen uit het bezit hadden te verdringen. Velen onder degenen voor wie de kaarten bestemd zijn, denken te zeer, dat alles als vanzelf is gegaan, als ware de victorie ons goed recht, als ware er nauwelijks strijd met andere Europeesche mogendheden geweest. Buiten ons land wordt de waarheid misschien beter ingezien en zeker vierkanter uitgesproken dan ten onzent. Zelden vond ik haar zoo juist geformuleerd als onlangs geschiedde door een nog jongen Engelschen auteur, die hier te lande wel gauw bekendheid zal krijgen, omdat hij zich even goed thuis voelt op ons Rijks Archief als in den Torre do Tombo te Lissabon, Lieutenant Boxer. Onvoorwaardelijk zou ik mij willen aansluiten bij diens uitspraak: „It is a common fallacy to suppose that „the war of the Dutch against the Portuguese was „a very one-sided affair and largely a case of the „Dutch „hunting down" the Portuguese. This was „very far from being the case, and in nearly every „attack on a Portugese fortress or settlement, the „Dutch were worsted at the first attempt, and their „eventual success was really due to the admirable „perseverance with which they returned to the „charge after every initial repulse" [1]). Zoo is het in werkelijkheid gegaan, maar op de kaart komt er niets van uit. De gelijktijdige Portugeesche vestigingen (om van Inlandsche Rijken niet te spreken) staan niet met een bijzondere kleur aangeduid; zelfs ontbreekt een zoo belangrijke naam als „Macao" geheel en al.

Al moge ik dan voor mij dan van gevoelen zijn, dat de kaarten (die ons een grafisch beeld moeten geven, niet alleen van elke positie maar ook van de daarop gevolgde expansie), ons eene ietwat volkomener voorstelling hadden kunnen leveren van den ondervonden weerstand, zoo komt het toch niet bij mij op, mijn standpunt voor het eenig ware te houden, of niet te erkennen, dat Dr. Stapel zijn redenen kan hebben gehad om gegevens weg te laten welke ik overigens op prijs zou hebben gesteld. Men kan van gevoelen zijn, dat de kaarten slechts de eigen staatkundige gesteldheid van oogenblik tot oogenblik hebben uit te drukken, dat de ondervonden weerstanden voldoende blijken uit den bijbehoorenden toelichtenden tekst en tegen dien tekst zou ik geen bedenkingen durven te opperen. Hij is wat men noemt „gedegen" en voorzien van alle wenschelijke verwijzingen naar de standaardwerken. Uit den tekst blijkt ook nog duidelijker met welk doel de kaarten werden ontworpen: het weergeven van de gebieden waar de Compagnie souvereine, semi-souvereine macht uitoefende, dan wel commercieele vestigingen (factorijen) bezat. Staatkundige kaarten dus, geen kaarten die bepaalde ondernemingen of bedrijven toelichten! Wie naar kaarten van die soort verlangt, neme den Atlas behoorende bij N. Mac Leod „De O. I. C. als Zeemogendheid in Azië". Natuurlijk zal Dr. Stapel meerdere kaarten laten volgen. Daarmede wenschen wij hem „geluk en behouden reis".

Maar ook verdere toelichtende teksten zullen noodig blijken en zij zullen ongetwijfeld even gedegen zijn als de ons reeds aangebodene, maar zullen wij nu ook een beknopt overzicht van de heele staatkundige geschiedenis krijgen? Ik bedoel: zal de Commissie voor den Geschiedkundigen Atlas ons ten slotte verheugen met een jaartallenboekje voor den Indischen Archipel? Als slot van de uitgave, als klap op den vuurpijl, zou dat zeer wel kunnen geschieden en groot is, geloof ik, de behoefte daaraan. In vroeger jaren gaf de Regeerings-Almanak jaarlijks een „Korte Kroniek der voornaamste gebeurtenissen in Indië sedert de vestiging van ons bestuur aldaar." Die Kroniek werd jaarlijks bijgewerkt, soms wel wat al te breedvoerig, maar sedert jaren is zij vervallen. Helaas, want wat hebben wij er veel aan gehad en wat heb ik nog veel aan een uitsnijdsel dat tot 1894 gaat! Gezuiverd van onnutte breedvoerigheden, als een bezoek aan Indië van den Russischen Troonopvolger (1891), herleid tot het zakelijke en bijgewerkt tot heden, zou zulk eene uitgave (mijns inziens) den tekst van den Atlas waardig afsluiten en zeker gereeden aftrek vinden.

S. P. L'HONORÉ NABER.

[1]) C. R. Boxer, European Rivalry in the Indian Seas, 1600—1700. Repr. from „The Mariner's Mirror, XIV, 1, 1928.

Van Week tot Week.

Dinsdag 29 Januari tot Maandag 4 Februari.

Bedevaartgangers. Volgens Aneta hebben voor het ingaande seizoen van de Mekkavaart tot dusverre 85.000 bedevaartgangers passage geboekt. Het grootste deel van deze Mekkagangers is reeds vertrokken. [1])

Voor de volksbeweging. De Preangerbode meldt, dat de heer Soebroto, wethouder van de gemeente Soerabaja, en de fiscaal-griffier te Djocjakarta, de heer Sam, het voornemen hebben opgevat, hunne functies neer te leggen om zich uitsluitend te wijden aan den arbeid der volksbeweging. (Aneta).

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de Oranje Nassau-orde L. F. Verdooren, administrateur van de Banjoemasche Volksbank.

Voordrachten over koloniale staathuishoudkunde. Prof. dr. Z. W. Sneller, hoogleeraar in de economische geschiedenis aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam, zal in het klein auditorium der Leidsche universiteit lezingen houden over koloniale staathuishoudkunde op 18 en 25 Februari en 4, 11 en 18 Maart.

Deze lezingen worden gegeven op uitnoodiging van het Leidsche universiteitsfonds.

Univers. examen. Wageningen. (Landbouwhoogeschool). Candidaats-examen koloniale landbouw, de heeren H. Adams, M. J. van den Brand, W. Dhont, Th. D. Hahn, H. J. van Houten, L. J. N. Jongmans, S. H. Justesen, F. G. J. van Leent, A. A. G. P. Makaliwy, P. Schoorl, W. R. Sturms. — Cand.-examen koloniale boschbouw de heeren J. W. Hootsen en A. Offerman.

Leiden. Taalkundig cand. ex. Indologie de heer R. Venema.

Weltevreden. (Rechthoogeschool). Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid de heer Mr. B. Damen.

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is (verkort) ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Prof. Treub verweert zich. Batavia, 31 (Aneta). Prof. Treub heeft in een lezi arbeidsregeling behandeld. Hij betoogde men zijn brochure [2]) willens en wetens verdraaid, omdat hij de vertegenwoordig de ondernemers is en het de bedoeling zijn critici was om den goedwillenden der voor te houden: het Westersche ka is tegen u, dus moet gij het bestrijden. nu noemde spr. in goed Hollandsch ge (Applaus). Prof. Treub zal binnen 14 naar Europa vertrekken.

Het Indisch onderwijs en zijn problemen. Ov onderwerp heeft de heer Z. Stokvis, inspecteur van het M.O. in Ned.-Indië, d Febr. voor de Vereeniging Moderne Ta 's-Gravenhage, eene voordracht geh (Overzicht in het *Vaderland* van Zo. 3 F

Visscherijbedrijf in Ned.-Indië. De heer Joh. man, reeder te Maassluis, heeft door deling van het departement van koloniën missariaat voor Indische zaken, van d dische regeering opdracht gekregen to maken van een studiereis naar Nederla Indië, ten einde de mogelijkheid te ond ken van de vestiging van een modern g leerd visscherijbedrijf aldaar. Deze op meldt de „Nwe Rott. Ct.", is een uit van de eenigen tijd geleden door de heere Poortman en Joost Pot Fzn. aan de In regeering ter zake gedane voorstellen.

De heer Poortman is voornemens, Maart de reis naar de Tropen te aanva

Adviseurs Arbeidsconferentie. Batavia, 2 (Aneta). Als adviseurs v. d. gedelegeer arbeidsconferentie te Genève worden steld Mr. J. J. Schrieke en Djajadiningra Regent van Batavia.

Aardschok te Menado. Aneta seinde d.d. 3 uit Menado dat aldaar een zware aar werd gevoeld, die bijna een minuut duu de richting Oost-West. Ongelukken k niet voor.

De a.s. diepzee-expeditie. De Nederlandsche o grafische expeditie in de zeeën van Ned waarvoor het nieuwe voor den dienst in bestemde opnemingsvaartuig „Willebror lius" is ingericht, zal begin Maart naar vertrekken. (De Nwe Rott. Ct. van 1 Avondbl., wijdt een beschouwing aan samenstelling enz. der expeditie).

De Krakatau blijft werkzaam. Aneta-telegr. Jan. en 1 Febr. maken weder melding v hoogde werkzaamheid van den vulkaan katau. De kraterrand is thans vijf me ven den zeespiegel over een lengte va meter en vormt een nieuw eiland m kegelvormige gedaante, dat steeds aan

Hoogleeraar in de Javaansche taal te Leid C. C. Berg, benoemd hoogleeraar in de J sche taal en letterkunde aan de Leidsch versiteit, zal zijn inaugureele rede houd Woensdag 20 dezer, des namiddags te tw in het groot-auditorium der Universiteit.

Mutatie B.B. Aneta meldt, dat de controleur bij het Binnenl. Best. I. A. J. Metz beno tot assistent-resident.

De Gouverneur van Curaçao. De Minister van niën maakt bekend, dat blijkens een b Departement ontvangen telegram de nie noemde Gouverneur van Curaçao, de h L. A. Fruytier, op 30 Januari jl. het b over dat gewest heeft aanvaard.

Malaria-epidemie. Tegal, 1 Febr. (Aneta). desa Sawodjadjar in Brebes heerscht malaria-epidemie. In Dec. kwamen rui sterfgevallen voor; de jongste drie weke

Volksraadsleden naar Nederland. Batavia, 1 (Aneta). Het lid van den Volksraad de Aay gaat 5 April naar Nederland. Het heer Kiës zal in Maart naar Nederland trekken.

†

Jhr. A. H. de Stuers. In den ouderdom van 64 is te 's-Gravenhage overleden Jhr. A. H. Stuers, oud-administrateur eener suikerfa

[2]) „Het gist in Indië".

Franssen Herderschee. In den ouderdom van 61 jaar is te Nice overleden de heer B. H. Franssen Herderschee, gep. Majoor van het O.-I. leger.

van der Voort. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 54 jaar, overleden de heer G. van der Voort, oud-gezagvoerder der Kon. Paketvaart-Maatschappij.

Monod de Froideville. Te Malang is overleden de oud-resident van Palembang, de heer H. J. Monod de Froideville (Aneta).

Uhlenbeck. Te 's-Gravenhage is, op 64-jarigen leeftijd, overleden de heer K. O. Uhlenbeck, oud-assistent-hoofdadministrateur van de Billiton-Maatschappij.

Uhlenbeck. Te 's-Gravenhage is overleden de heer O. A. Uhlenbeck, oud-lid van de Algemeene Rekenkamer in Ned.-Indië.

de Jager. Te Hilversum is in den ouderdom van 60 jaar overleden de heer P. A. de Jager, gep. majoor-intendant van het O.-I. leger.

Hofland. Te Haarlem is in den ouderdom van 79 jaar overleden Ir. M. Hofland, gep. hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Emiel Hullebroeck en de Boeatan-Feestavond.

Emiel Hullebroeck, die, zooals „Het Vaderland" schreef, j.l. ..sdag „zijn zilveren zang-bruiloft in Den Haag kwam vieren" en dan ook in de „Lindszaal" (Diligentia) zeer velen te zamen zag, gekomen waren om dezen begaafden „bruidegom" te hooren, is door de geestdriftige menigte toegejuicht en met bloemen gehuldigd.

De presidente van Boeatan, die den dichter-zanger een welverdienden lauwerkrans overhandigde, mocht uit zijn mond vernemen, dat hij van harte bereid is, om op 25 dezer op het Boeatanfeest in het Gebouw v. K. en W., een aantal zijner Indische liederen te zingen, d.w.z. op zijn onnavolgbaar frisch-frissche wijze het gezang weer te geven, dat hij zelf in Indië uit den mond der inboorlingen opving en toonzette. Hij doet dit geheel ten bate van den Indischen kunstarbeid, welke hij ten zeerste waardeert en mee wil helpen bevorderen, zooals hij reeds meermalen in woord en geschrift betuigde. Stellig zullen ook de lezers van „Het Koloniaal Weekblad" deze liefdedaad evenzeer waardeeren als Boeatan, die het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen er voor huurde, overtuigd, dat de groote zaal tot den nok toe gevuld zal worden op den 25sten dezer.

Terecht schreef „Het Vaderland" o.m.:

„Want ieder weet het, dat deze gebenedijde zanger ook altijd te vinden was, om zijn kunst voor liefdadig Nederlandsch doel te geven en dat hij voor onze soldaten in den mobilisatietijd een zeer welkome gast is geweest.

„Door zijn vroolijk lied heeft Hullebroeck de zoo wijd verspreide deelen van den Nederlandschen Stam verbonden en wij kunnen hem daar moeilijk dankbaar genoeg voor zijn. Liggen er niet een 2.000.000 exemplaren van zijn liederbundels in de Dietsche gezinnen over alle deelen van de wereld? Als zij worden opengeslagen, weerklinkt de Dietsche taal in Oost en West, Noord en Zuid, en dan weten we ook dat het goed is met de broeders en zusters in den vreemde, want zure menschen zingen niet.

„Oók om die reden moeten we Dinsdag allemaal naar den Groot-Nederlandschen zanger."

Toen de heer Hullebroeck van het Gebouw, die „reuzezaal", hoorende de opmerking maakte: „Ik zal daar toch niet alléén behoeven op te treden een geheelen avond? Dat houdt een zanger niet uit!", kon Boeatan hem gerustsstellen met de verzekering, dat er niet te veel van hem gevergd zou worden, want dat die avond het karakter zal dragen van een „Indisch Feest", met een afwisselend programma van zang, voordracht en dans onder begeleiding van gamelan- en krontjong-muziek, met de zeer gewaardeerde medewerking van de Vereeniging „Eurasia" en het Nederlandsch-Indonesisch Verbond. *Mej. Micky de Meijier* heeft een harer mooie Indische dansen toegezegd en ook *Mr. A. W. Kamp* zal Indische voordrachten houden, terwijl er waarschijnlijk nog een West-Indisch nummer op het programma zal staan.

De heer *K. de Boer,* die vroeger ook Dr. Royaards bij de regie geholpen heeft, wil de regeling op zich nemen, zoodat alles vlot van stapel zal loopen.

Buitendien heeft notaris Van Lier 't plan om de trekking der Boeatan-loterij op dienzelfden avond, in de groote Foyer van het Gebouw te doen plaats hebben, waar dan ook de prijzen ten toon gesteld zullen zijn. Vóór dien zijn deze te zien voor het uitstalraam en in de toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, waar ook, evenals bij de leden van het Propaganda-Comité, de toegangskaarten te krijgen zijn, bestaande uit een groen-afgestempeld lot à *f* 1.— + *f* 0.10 verplichte vestairekosten.

Verschillende Indisch vereenigingen zullen tot het welslagen van den avond hare medewerking verleenen en reeds hebben zich bereid verklaard zitting te nemen in het Eere-Comité: Zijne Exc. de Minister van Koloniën en mevrouw Koningsberger-Lang; de Burgemeester van 's-Gravenhage en mevrouw Patijn-de Brauw; Gravin van Lynden van Sandenburg-van Nagell, Grootmeesteres van H. M. de Koningin; de Commissaris der Koningin in Zuid-Holland en mevrouw Jhr. Mr. Dr. van Karnebeek-van Wassenaar van Rosande; Mr. Dr. W. F. van Leeuwen en mevr. van Leeuwen-Waller; Oud-Gouv.-Gen. van N.-I. Mr. D. Fock en mevrouw Fock-Diemont; Oud-Gouv. van Curaçao Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk en mevrouw de Jong v. Beek en Donk-Stern.

Het Regelings-Comité, waarvan mevrouw B. Koningsberger-Lang het Eere-presidium heeft aanvaard, bestaat uit: mevrouw S. A. van Lier-Enthoven, presidente; mevrouw C. van Assen-Sol, vice-presidente; mevrouw A. B. van Loon-Tellegen, 1e secretaresse; den heer J. W. Teillers, 2e secretaris; den heer A. J. Vincent, 1e penningmeester; mevr. J. van der Zwet-Dil, 2e penningmeesteresse.

Op Vrijdag 8 dezer te 3 uur n.m. houdt dit Comité in de groote zaal van „Huize Voorhout", L. Voorhout 17, daartoe welwillend afgestaan door den heer Roozen, directeur van Hôtel De Witte Brug, een bijeenkomst ter installatie van het Propaganda-Comité, waarbij alle bijzonderheden der uitvoering zullen worden besproken. Iedere belangstellende, die tot het welslagen van den avond mee wil werken, zal er hartelijk welkom zijn.

Naar wij vernemen, ligt het in de bedoeling dit feest aan te bieden aan de presidente van Boeatan, mevrouw G. van Beresteyn-Tromp, uit waardeering voor hetgeen zij gedurende 25 jaren voor den Indischen kunstarbeid heeft gedaan.

Voor zoover wij de presidente van Boeatan kennen, meenen wij, dat zij dit hoezeer ook gewaardeerde huldebetoon, alleen zal aanvaarden ter wille van Boeatan's streven in het belang van de Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt en in het blijde vooruitzicht, dat dan eindelijk de trekking der Boeatan-loterij zal kunnen plaats vinden, want er zijn nog ruim tweeduizend loten van het oorspronkelijk aantal van 6000 over, dus zoodra vóór 25 Februari a.s. alle plaatsen in het Gebouw van K. en W. genomen worden, zijn ook alle loten geplaatst. Dat zal een heugelijk feit zijn, een feestviering waard!

Tentoonstelling in de Ateliers voor Binnenhuiskunst te Amsterdam.

Daar 't ter juiste waardeering van het Indisch handwerk, dat veelal ook de kwalificatie van „binnenhuiskunst" verdient, zeker goed is 't te kunnen vergelijken met hetgeen op dit gebied in Europa gemaakt wordt, vestigen wij gaarne de aandacht van belangstellenden op een tentoonstelling van kunstweefwerk, goud- en zilversmeedwerk, beeldhouwkunst, schilderijen en teekeningen, welke Zaterdag j.l. geopend is in de zalen van de Ateliers voor Binnenhuiskunst aan het Westeinde te Amsterdam.

„Het Vaderland" vermeldt, dat in het bijzonder het weefwerk van Hildegard Michaelis uit Godesberg het vermelden waard is. Door een gecompliceerde techniek zijn hierbij in het weven van costuum-garneeringen, boek-omslagen, schrijfmappen, kussens en galons fijne nuances verkregen.

Het zilver- en goudsmeedwerk van Cornelia Vos uit Utrecht is van meer bekendheid, evenals de teekeningen van D. A. Bueno de Mesquita en het beeldhouwwerk van Barend Jordens. Van deze laatste zijn er de uit hout gesneden figuren, die zich voor interieur-decoratie bijzonder leenen.

In dit verband wijzen wij b.v. op het bijzonder fraaie Koedoesche en Japarasche houtsnijwerk, gedeelten van Indische huisversieringen, welke ook in Europa als zoodanig prachtig toe te passen zijn. De paneelen, welke, in Boeatan's Toonkamers opgehangen, zoo decoratief doen, kunnen ook bij betimmeringen van kamers aangebracht worden of tot samenstelling van meubelstukken.

Verder lezen wij in „Het Vaderland":

„Met een korte rede over het kaartweven heeft Jan Lauweriks van het Centraal Museum te Utrecht deze expositie geopend."

Ook het kaartweven wordt immers tot het vervaardigen van banden op Celebes en de Kleine Soenda-eilanden met succes beoefend. Prof. J. A. Loebèr Jr. heeft dit werk in 1903 uitvoerig en duidelijk beschreven in het Bulletin No. 29 van wijlen het „Koloniaal Museum" te Haarlem.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Bij de Jaarwisseling.

Het *Bat. Nwsbl.* (31/12) constateert dat de economische toestand in Indië in 1928 zorgen gaf en dat de verwachting dat hij in 1929 zorgelijk zal blijven, helaas niet zonder grond is. De uitkomsten der groote bedrijven, gouvernements- en particuliere ondernemingen, hebben in deze maatschappij een onmiddellijk effect ten aanzien van het regeeringsbeleid; *het Indisch budget is in zóó hooge mate afhandelijk van de resultaten der groote landbouwnijverheid,* dat zelfs de meest verstokte tegenstander van het Koloniale Kapitaal zich op dit somber vooruitzicht niet van harte zal kunnen verheugen. De beteekenis van de organisatie van *postvluchten* en *radio-telefoon* en van de vestiging van een Indischen civielen luchtvaartdienst valt niet te bepalen. Een verkeersomwenteling, als reeds de *autobus* bracht, is in haar gevolgen oneindig verder strekkend dan in concreto valt aan te geven; de versnelling der verbindingen met het buitenland zal ertoe leiden, dat Ned.-Indië als factor in het wereldbestel steeds krachtiger zich zal doen gelden.... en omgekeerd invloeden van buiten in steeds sterker mate ondergaat. Wat dit, uiteindelijk, voor Indië zal beteekenen, valt niet te overzien; wel mag men gelooven dat gewijzigde omstandigheden eenerzijds zullen leiden tot versterking van Nederland's directen invloed op de Indische zaken en anderzijds een indirecten steun zullen bieden aan de Nationalistische gedachte, die immers juist aan de aanraking met buitenlandsche stroomingen in de eerste plaats voedsel vindt. Dit alles zal ertoe leiden, dat in de toekomst steeds zwaarder eischen worden gesteld aan *het Indische regeerbeleid.* Nochtans behoeft dit geen reden te zijn tot somberе verwachtingen. Het jaar 1928 toonde een opleving der *extreem*-nationalistische organisaties, welke een werkwijze toepassen, die bedenkelijk-duidelijk herinnert aan die der Communistische actie, — in wezen trouwens loten van denzelfden stam. Maar deze beweging vond in het afgeloopen jaar een krachtiger hand tegenover zich dan tevoren mocht worden gehoopt. Als zij haar

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U"

grenzen niet kent, zullen die haar worden duidelijk gemaakt.

De *Deli Crt.* (31/12) ziet in de wijziging der *Staatsregeling* in een door de overgroote meerderheid der z.g.n. koloniale Nederlanders niet gewenschte richting, niet het eenige punt dat bezorgdheid oplevert. De wijze, waarop in 1928 (men denke slechts aan art. 24a der Koelie-ordonnantie) de actie tegen de *Poenale Sanctie* gevoerd is, doet vermoeden dat men alle krachten zal inspannen om dit instituut, dat nu eenmaal de haat van zekere groepen bezit, zooveel mogelijk afbreuk te doen. Gelukkig bestaat de hoop, dat in het Nederlandsche Parlement, dat de zaak als imperiale aangelegenheid te behandelen zal krijgen, het verstand toch wel in die mate de overhand zal houden, dat geen wijzigingen zullen worden aangebracht, welke een ramp, niet alleen voor Sumatra's Oostkust, maar ook voor Ned.-Indië zullen beteekenen. Intusschen, de zaak komt pas in 1930 in een accuut stadium, wat niet wegneemt dat in 1929 een intensieve bestrijding van destructieve propaganda zal zijn te voeren.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (31/12 „Albert Thomas"), *De Loc.* (24/12, blz. 35 „Economisch Supplement"; 28/12 „Arbeid en Sanctie") en het *Soer. Hbl.* (22/12, 2e bl., „De Japansche katoen-industrie I"; 28/12, 4e bl. „Werving en Poenale Sanctie").

China—Ned.-Indië.

China zal er alles op zetten om zijn *nieuwe wetboeken,* die niet meer principieel zullen afwijken van die in andere landen, omstreeks het begin van 1930 gereed te hebben. Deze gebeurtenis zal — naar het inzicht van het *Bat. Nwsbl.* (27/12, 3e bl.) — ook voor *Ned.-Indië* gevolgen hebben. Immers *de gelijkstelling* van Chineezen in Indië is in de Wet op de Ind. Stsr. afhankelijk gesteld van het gehalte der wetten in hun moederland. Stemmen deze in hoofdzaak overeen met die van Nederland, dan zijn de Chineezen automatisch gelijkgesteld met Europeanen. In de practijk zijn de meeste verschillen wel reeds opgeheven, maar *de rechtsbedeeling* is er toch nog. De Chineezen staan nu nog steeds voor de Landraden terecht; dat verandert dan, zij komen voortaan voor de Raden van Justitie. En nu is het de vraag, of deze in staat zullen zijn zulk een belangrijke uitbreiding van hun werkzaamheden te verdragen, zonder dat daarvoor speciale maatregelen genomen moeten worden. Het is te hopen, dat de Regeering zich van deze logische consequentie van onze eigen wetten voldoende rekenschap geeft en tijdig maatregelen treft om in de nieuwe behoeften te voorzien. Het zou verkeerd zijn, om den ouden toestand te doen voortbestaan. Dit zou in deze tijden van internationaal leven en van becritiseeren van wat er bij den buurman geschiedt, aan de reputatie van Ned.-Indië geen goed doen.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (5/1 „China en Nederland").

Over het Onderwijs in Indië.

Over het Onderwijs heeft ieder een meening. Men hoort telkens opnieuw de snelle uitbreiding van het Indische onderwijs in de laatste kwart-eeuw roemen als schitterend blijk van den ijver, waarmede het Nederlandsch Bewind aan de ontwikkeling van Indië werkt; men hoort met evenveel stelligheid aanvoeren, dat het Gouvernement nog lang niet genoeg voor het onderwijs doet; en daartegenover zijn vele anderen er even hartelijk van overtuigd, dat het onderwijs de oorzaak is van alle kwaad en dat, gaat men op den ingeslagen weg voort, daarvan de ergste gevaren te duchten zijn. Op één punt stemmen allen overeen: dat het noodzakelijk is over juiste en onaantastbare gegevens te beschikken. *De Loc.* (24/12, blz. 3) gelooft dat er op dit oogenblik in Indië weinig commissoriaal werk van zoo vitaal belang wordt verricht, voor heden en de toekomst, als door de voor bovengenoemd doel opgerichte *„Hollandsch-Inlandsch-Onderwijs-Commissie".* De commissie stelt vast hoe vele Nederlandsch-sprekende leerlingen er ieder jaar van de scholen komen: van de Holl.-Inl., de Holl.-Chin., de Eur. scholen, van Mulo, H.B.S., A.M.S. en Hoogescholen. Vlak daarop volgt de vraag, hoe vele Nederlandsch-sprekende jonge lieden van elken landaard de Indische samenleving ieder jaar kan opnemen. De groote beteekenis van het werk der Commissie is, dat zij het onderwijsbeleid onttrekt aan invloeden van sentiment en politiek, dat zij de factoren van het toeval, van persoonlijke meeningen en groepsbelangen reduceert, en dat zij eerlang, in den loop van 1929, daarvoor in de plaats zal stellen: de feiten. De feiten zullen beslissend zijn, omdat hun gezag niet is aan te tasten en door geen vooropgezette wenschen en overtuigingen kan worden verstoord.

De Loc. geeft verslagen van „Het N.I.O.G.-con... (28/12, blz. 22 en 35), „De jaarvergadering ... O. V." (blz. 36) en „De K. O. B." (blz. 37). De ...sitieverbetering der schoolhoofden en de verg... voor internaatsbemoeiing, twee verbeteringen ... de onderwijzers verzocht, zijn nog niet door de Regeering op de Begrooting gebracht.

De verantwoordelijke volksleiders.

Bij het overwegen van de vraag of volksl... in aanmerking zullen komen voor bepaalde ... regelen ter beveiliging van de openbare rust, ... blijkens mededeeling der Regeering in den V... raad, niet alleen gelet worden op het al of ... strafbare van de middelen, die zij toepassen ... propaganda, maar zal ook in rekening wo... gebracht de indruk, welke hun propaganda ... de onmondige bevolking heeft gemaakt. De ... *Bode* (28/12) vraagt thans of die ongun... gevolgen onmiddellijk waarneembaar moeten ... of dat deze gedragslijn ook geldt, zoo het ... is geweest een volksovertuiging te vestigen, ... geleidelijk gevoed, tot een ontwikkeling kan k... welke voor de naaste toekomst gevaren met ... kan brengen. De P.P.P.K.I. behandelde den ... Dec. in een vergadering te Bandoeng, het uit... van gronden in kleinen landbouw. Het doel ... stemming maken middels het onderwerp. De ... wone orang tani heeft een te beperkt gezicht ... om over de kwestie te kunnen oordeelen; de ... wezige belanghebbenden pasten het gehoorde ... eigen toestand toe en moesten wel den indruk ... gen dat zij, evenals hun gelijken elders, ges... offerd worden door de Regeering. De *J. B.* acht ... daarom wenschelijk *een brochure* samen te st... waarin de voornaamste agrarische bepalingen ... opgenomen en die middels de Inlandsche sch... te verspreiden; het kan geen kwaad, wanneer ... dels eenvoudig opgestelde vlugschriften de bevolking ... op haar rechten en op de haar beschermende ... palingen opmerkzaam wordt gemaakt. Het kan ... mag niet toegestaan worden, dat de volksgeest ... giftigd wordt; kan er niet direct tegen worden ... getreden dan indirect middels vlugschriften, wa... de zaken recht gezet worden.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over het „Congres Jong Islamieten Bond" (27 en 28/12) en „Syrië" (28/12, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over „Historie van Gezag" (24/12, 3de bl.) en „Bijkomstigheden" (28/12, 3e bl.), De *Sum. Post* over „Congres en incident" (3/1, 2de bl.), „Ceylon" (4/1) en „De Dominion-beweging" (5/1), de *Java-Bode* over „Engeland en de Dominions" (28/12, 2de bl.).

Onze Marine-politiek.

Zoowel in de Volksvertegenwoordiging als in den Volksraad werd de noodzakelijkheid betoogd om over te gaan tot den bouw van *nieuwe kruisers.* Toen de *Java* en *Sumatra* werden ontworpen en in dienst kwamen, telden de andere Marines nog geen schepen van deze klasse, die als belangrijk superieure tegenstanders zouden kunnen worden gewaarmerkt; ze vormen thans nog een waardevol bezit voor onze Marine. Sedert heeft de z.g. *Washington-kruiser* zijn intrede in de buitenlandsche Marines gedaan. Deze kruisers — zegt G. in het *Soer. Hbl.* (27/12) — zijn verre superieur aan onze „Java" en „Sumatra". Zij zijn 10.000 ton groot; de „Java" ruim 7.000. Hun hoofdbewapening bestaat uit 8 tot 12 kanonnen van 20 c.M.; de „Java" heeft 10 kanonnen van 15 c.M. Hun snelheid bedraagt 33 mijl (enkele zelfs 36 mijl); de maximum vaart van de „Java" is ruim 31 mijl. Dit type kruiser is het sterkste in zijn soort en het zal dit blijven, daar het in grootte en gevechtskracht de grenzen bereikt heeft, welke door de Washingtonsche conferentie zijn gesteld. De internationale Marine-politiek heeft zich, mede als gevolg van die conferentie, in hoofdzaak bewogen in de ontwikkeling van den kruiser. De kruiseraanbouw heeft bij alle Marines van eenige beteekenis, een geweldigen omvang aangenomen en overal deed de Washington-kruiser zijn intrede. *In een maritiem conflict zal de kruiseroorlog een hoofdrol spelen.* Wij behoeven er niet meer op te rekenen, dat *Ned.-Indië* in zoo'n conflict vrij zal blijven van acties van deze kruisers en, worden wij in het conflict betrokken en blijven wij onze kracht zoeken in kruisers type-*Java*, dan zal onze tegenstander zeer waarschijnlijk zijn 10.000 tons kruisers hier tegenover stellen. Onze onderzeebooten hebben tegen deze kruisers even weinig kans als tegenover andere kruisers en jagers en het eenige wat wij kunnen doen is, deze kruisers met gelijkwaardige schepen tegemoet te treden. Zij zijn duur deze schepen; zij kosten ongeveer 20 à 25 millioen, tegenover de ongeveer 15 millioen van kruisers type-*Java*, doch wij zullen niet kunnen ontkomen aan de noodzakelijkheid deze schepen aan te bouwen, willen wij vasthouden aan het eenmaal ingenomen, eenige juiste standpunt, dat, wàt wij bouwen, aan de hoogste eischen van gevechtswaarde voldoet.

De verdeeling der bevoegdheden.

Prof. Treub heeft in een tafelspeech ter gelegenheid van het 50-j. jubileum der Handelsvereeniging „Amsterdam" te Medan, een brandende kwestie aangeroerd. Het is het vraagstuk van *de bevoegdheidsverdeeling tusschen Nederland en Indië*, zoowel in *politiek opzicht* wat de Regeering betreft, als in *economisch opzicht* in de leiding der bedrijven (*Deli Crt.* 2 en 4/1). In politiek opzicht is het vraagstuk o.a. zeer sprekend naar voren gekomen bij de indiening van de wijziging der Indische Staatsregeling en in den strijd over de z.g. Imperiale Zaken. In het particulier bedrijf is de kwestie meermalen in de Landbouwvergaderingen behandeld en in de dagbladen. Wat de politieke zijde van het vraagstuk betreft, gaf prof. Treub als oplossing een streven naar Zelfbestuur met verlegging van het zwaartepunt, zoodra Indië geleerd heeft zich zelf te regeeren. Slechts in bittere ervaring van vele eeuwen is dit door het Westen geleerd. Wat de particuliere bedrijven betreft wees de spreker op de noodzakelijkheid van samenwerking en de goede resultaten daarvan bij de *H.V.A.*, die als voorbeeld voor anderen kan strekken. Hij wees op de nuttige werking van revisie der voorstellen in Holland, waar men rustiger dan te midden der uitvoerende werkzaamheden, de zaak in haar geheel en in haar economische en financieele consequenties kan overzien. Hij pleitte voor een practisch compromis in dit vraagstuk.

De *Deli Crt.* (4/1) onderschrijft deze zienswijze volkomen. We hebben hier niet met theorie te doen, maar met *een resultaat van de H.V.A., dat practisch bereikbaar is.* Er bestaat innig contact tusschen de Directie der *H.V.A.* in Holland en het terrein der werkzaamheden in Indië. Vrijwel voortdurend is een der Directieleden onderweg of in Indië aanwezig om door eigen aanschouwing op de hoogte te blijven van de steeds sneller wisselende eischen van het bedrijf. In Indië wijzigen zich de toestanden zoo snel, dat ieder die een paar jaren niet hier ter plaatse was, het contact dreigt te verliezen. Aan den anderen kant wijst de *D. C.* er met nadruk op tot welke schromelijke gevolgen de machtsverdeeling tusschen Nederland en Indië kan leiden, indien aan de genoemde hooge eischen niet ten volle de hand gehouden wordt. In Indië is elken dag in de felle practijk des zakenlevens te zien hoe bedrijven en zaken verstarren onder de al te forsche greep van Holland, indien dit niet beheerscht wordt door verschillende factoren. Juist de groote versnelling van 't verkeer, de radio-telefoon, de luchtpost en wat op dit gebied verder staat bereikt te worden, maakt het streven naar een practisch compromis gemakkelijk. Voor de toekomst van Nederland en van Ned.-Indië is het van het grootste belang dat aan beide zijden van de Oceanen met de beste bedoelingen bezield naar een oplossing gestreefd wordt, die het theoretisch ideaal zoo veel mogelijk nabij komt.

Aandacht verdienen: de *Deli Crt.* (5/1 „De reis van prof. Treub" en „De goederengeldheffing onwettig"), het *Soer. Hbl.* (27 en 28/12, 3de bl. „Na een halve eeuw"; 21, 22 en 24/12 „Het Buitenlandsch verlof van Eur. geëmployeerden") en de *Java-Bode* (14 en 24/12 „Het adm. Staatsmechanisme"; 28/12 „Efficiente Gouv. administratie).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Tegenwerking en verkeerde beoordeeling.

Een zekere Mr. Dr. S. wijst in de *Soeloeh Rajat Indonesia*, het orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, op de groote moeilijkheden die het Indonesische streven om heer en meester in eigen huis te zijn, van de conservatieve Nederlanders ondervindt en illustreert hoe deze conservatieve groep de Inlandsche regenten en hoofden tot haar werktuigen weet te maken.

Verder haalt schrijver in dit verband het boek aan dat door Ir. W. F. Staargaard is gepubliceerd, omdat daarin nieuwe factoren worden naar voren gebracht die het vasthouden van Indonesië moeten rechtvaardigen. Schrijver weerlegt de bewering van den heer Staargaard, dat de Inlander geestelijk en physiek voor den Westerling onderdoet, met verwijzing naar de goede resultaten van het onderwijs aan de Inlandsche bevolking. De vrees van de Indo's en de Europeanen voor verdringing door de Indonesiërs op de arbeidsmarkt is eveneens een teeken dat er geen inferioriteit van Inlanders bestaat. Schrijver komt voorts op tegen de wijze waarop de auteur de Inlandsche hoofden aanvalt. Geheel onjuist is de meening — zegt hij — dat deze Inlandsche hoofden de bevolking hebben uitgezogen; het waren de Nederlanders die de uitpersing en uitzuiging hebben toegepast, terwijl de hoofden meer als werktuig hebben gefungeerd. Schrijver verklaart dat het boek doorloopend getuigt tegen het gezonde verstand en de onpartijdigheid van den auteur.

Afscheid van den heer Stokvis.

Met het opschrift „Goede reis!" richt de redactie van de *Soeloeh Rajat Indonesia* als vriend een woord van afscheid tot den heer J. E. Stokvis, waarbij in het kort gememoreerd wordt dat hij is geweest voor de Indonesische zaak. Zijn vertrek beteekent een groot verlies voor de Indonesiërs; gehoopt wordt dat hier vele Stokvis-Indonesiërs zullen groeien. Verder spreekt de redactie den wensch uit dat de heer Stokvis, eenmaal in Nederland terug, zijn onbaatzuchtigen arbeid ten behoeve van het Indonesische volk zal hervatten.

Verder neemt o.m. de *Sedijo Tomo* (Jav. nationalistisch) te Jogja notitie van het vertrek van den heer Stokvis. Aan een korte mededeeling aangaande den ter eere van den vertrekkende door de Studieclub gegeven feestavond, knoopt de redactie de opmerking vast, dat zij volkomen den geest daarvan deelt. Daardoor wordt aangetoond dat de Indonesiër ruim van opvatting is, door zonder aanzien van ras, iedereen erkentelijk te zijn die zich zijn lot aantrekt en dezen te eeren.

Van een „radicale" tot een nationalistische concentratie.

In het tijdschrift *Indonesia Merdeka* van October 1928, het orgaan der Indonesiërs-vereeniging Perhimpoenan Indonesia in Nederland, vinden wij onder bovenstaand hoofd een opstel dat wij, met eenige verkorting, hieronder weergeven.

De ontwikkeling der nationale beweging in Indonesië gaat van een naar buiten hulpzoekende actie in de richting van „selfhelp" en zelfvertrouwen. Meer en meer dringt tot de Indonesische nationalistische partijen het bewustzijn door, dat men als bewoner van een eilandenwereld te midden van het wereldverkeer en omringd door imperialistische wereldmachten, voor de verkrijging van zijn vrijheid voornamelijk moet rekenen op eigen kracht en kunnen. Niet aldus was de meening een tiental jaren terug, toen men nog vol vertrouwen was in de goede bedoeling van den overheerscher. Ook in het politiek voeren stapte men eenvoudig over de raciale grenzen heen en staarde zich blind op de scheiding tusschen wat men noemt de „linkschen" en de „rechtschen". Men vergat dat men in een kolonie, waar de rassentegenstelling heerscht, een andere groepeering noodig heeft. *De eenige juiste groepeering moet steunen op het beginsel der nationale onafhankelijkheid; het Indonesisch-nationalistisch ideaal moet de spil daarvan zijn!*

Deze vereischte was niet vervuld toen op 16 November 1918 de eerste blokvorming in Indonesië tot stand kwam, die zich aandiende als de *Radicale Concentratie.* Zij is opgericht op initiatief van het sociaal-democratische Volksraadslid Ir. Cramer en is samengesteld uit de Sarikat Islam, Boedi Oetomo, Nationaal Indische partij en de Indische Sociaal-democratische partij. De heer Cramer zelf werd haar eerste voorzitter. Deze samenwerking motiveerde hij in zijn rede in den Volksraad aldus:

„De huidige tijdsomstandigheden maken een concentratie van de uitgesproken democratische Inlandsche en Europeesche elementen in deze landen noodzakelijk. De grondslag van deze concentratie zal zijn een urgentieplan van hervormingen, die geboden zijn door de plaats gehad hebbende gebeurtenissen in Europa."

Als product van de bewogen November-dagen van 1918 is haar bestaan nauw verbonden aan de befaamde November-belofte. Haar actie was voornamelijk gericht op de stipte vervulling dezer belofte door den overheerscher. Op 25 November 1918 werd door haar leiders in den Volksraad een motie ingediend, waarin te kennen werd gegeven dat „ten spoedigste moet worden overgegaan tot de vorming van een uit en door het volk gekozen parlement met volledige wetgevende bevoegdheid en de instelling van een aan dat parlement verantwoordelijke regeering."

De politiek van de Radicale Concentratie was voornamelijk het stellen van eischen en haar actie bijna uitsluitend parlementair. Waar de Volksraad geen parlement is, moest haar z.g. parlementaire actie noodzakelijk op niets uitloopen. Haar eisch voor een volledig zelfbestuur voor Indonesië kon allerminst door den overheerscher ingewilligd worden. Om dit af te dwingen had de Radicale Concentratie geen macht. Buiten den Volksraad heeft zij slechts één protest-meeting gehouden, op 20 Juli 1919 te Weltevreden, naar aanleiding van de bekende Garoet-affaire. Verder heeft zij niets meer van zich doen hooren.

De heterogeniteit der Radicale Concentratie is een groote belemmering geweest voor een gezonde en systematische actie. De band die de aangesloten partijen zou bijeen houden ontbrak ten eenenmale. De Indonesische eenheidsgedachte speelde toen nog geen rol. Vandaar het kalme en ongemerkt verscheiden dezer eerste Radicale Concentratie!

Toen mèt de komst van den Gouverneur-Generaal Fock de reactie weer den kop opstak, dacht men weer aan een gezamenlijk verweer. In 1922 werd voor de tweede maal een Radicale Concentratie gevormd op breeden grondslag. Zij zou heel het volk en de vakbeweging omvatten. Zij is dan ook samengesteld uit de politieke partijen Boedi Oetomo, N. I. P., S. I., P. K. I., Sarikat Ambon, Sarikat Minahassa, Pasoendan, I. S. D. P. en uit de vakcentrale „Persatoean Vakbonden Hindia", vertegenwoordigend plus minus elf vakbonden. Het gezamenlijk verweer tegen de reactie was de politieke troef. Maar dit Indonesisch nationalistisch-Indonesisch communistisch-Hollandsch socialistisch bloc kon geen lang leven zijn beschoren. En het op haar door de regeering toegepaste spionnagestelsel verhaastte slechts haar einde. Nauwelijks een half jaar na haar wedergeboorte moest deze tweede Radicale Concentratie even ongemerkt als haar voorgangster verscheiden.

Nu hebben wij sedert 20 December 1927 een nieuwe concentratie in Indonesië, de *Permoefakatan Perhimpoenan Politiek Kebangsaän Indonesia* (P. P. P. K. I.). Zal zij ook hetzelfde lot ondergaan als de vorige concentraties? Want ook in de P. P. P. K. I. is evenmin een politieke homogeniteit aanwezig. Daar zijn immers in federatie vereenigd partijen als de P. N. I., P. S. I. en de Soerabajasche Studieclub, die zich op het standpunt stellen van de non-coöperatie-politiek en organisaties als de Boedi Oetomo, Pasoendan, Sarikat Soematera en de Kaoem Betawi, die samenwerking met den overheerscher bepleiten. Bij haar geboorte was dra in

de witte pers gealarmeerd dat der P. P. P. K. I. geen lang leven zou zijn beschoren. Maar diezelfde pers schreeuwt nu moord en brand over de activiteit dezer Indonesisch-nationalistische federatie. Zij is meteen de troef geworden voor de vorming van het blanke eenheidsfront, dat door Zentgraaff met alle macht wordt bepleit. Het schijnt dat de sana-partijen toch wel den indruk hebben gekregen dat deze federatie op een hecht fundament berust.

Om een juist oordeel te kunnen vellen over de toekomst van die P. P. P. K. I. diene men zich allereerst rekenschap te geven van de synthese welke geleid heeft tot haar oprichting. Van groot belang is het feit dat zij onder een andere politieke atmosfeer is geboren dan de twee vorige concentraties. Terwijl deze laatste tot stand waren gekomen in een periode waarin de politieke partijen in Indonesië een fellen beginselstrijd voerden, waarin het nationalistisch-internationalistisch antagonisme onverzoenlijk scheen te zijn, had de geboorte van de P. P. P. K. I. plaats in een tijdgeest, die bezield wordt door de Indonesische eenheidsgedachte. Het ideaal van de Indonesische eenheid heeft bezielend gewerkt op jong en oud; het werkt versterkend naar binnen en afstootend naar buiten.

Waar deze nationalistische concentratie tot stand kwam door een overeenkomst tusschen de twee grootste *volks*-organisaties in Indonesië, de P. N. I. en de P. S. I., is het fundament gelegd voor den verderen opbouw. Als gedragslijn wordt aangenomen dat de P. P. P. K. I. niet zal treden in bespreking van principieele politieke beginselen. Haar constructieve arbeid wordt geleid door het beginsel van „selfhelp". Zij zal tevens een actie voeren tot de verkrijging van het onbeperkt recht van vereeniging en vergadering, tot de afschaffing van de exorbitante rechten van den Gouverneur-Generaal en alle andere administratieve en wettelijke bepalingen, welke remmend zijn voor de gezonde ontplooiing der nationale beweging en voor de economische en sociale opheffing van het Indonesische volk.

In tegenstelling met de overige Radicale Concentraties berust de P. P. P. K. I. op een zuiver nationalistischen grondslag. Alleen *Indonesische* nationalistische partijen worden tot deze federatie toegelaten, terwijl niet-Indonesische elementen en gemengde corporaties zorgvuldig worden geweerd. Door ervaring is men tot deze gedragslijn gekomen! Samenwerking in één federatie met de I. S. D. P., gelijk in de perioden der Radicale Concentraties wordt niet meer gewenscht. Niet alleen omdat deze *Nederlandsche* partij in „internationale kleedij" met een paar honderd leden niet veel gewicht in de schaal kan leggen, maar vooral ook omdat zij slechts verwarring sticht in de Indonesische nationale gelederen. Het is sedert jaren gebleken dat zij als Hollandsche partij op koloniaen bodem niet vrij is van superioriteits- en rassenwaan. Haar minachtende bestrijding van den *Indonesischen* eisch: „Indonesië los van Holland" moet stuitend zijn voor ieder rechtgeaard Indonesisch nationalist. Zoo heeft de P. P. P. K. I. alle elementen in zich vereenigd, welke schoone beloften inhoudt vòor de bereiking van *„Indonesia Merdeka"* (Indonesië vrij —Red.).

Als een Nationalistische Concentratie staat zij stevig en op deugdelijke grondslagen! Als een Indonesisch nationalistisch bolwerk tegen de blanke reactie is zij eenvoudig onaantastbaar! Vandaar het groote kabaal in het sana-kamp. Ook de regeering heeft het niet nagelaten de gematigde Indonesische elementen te waarschuwen zich niet in te laten met de P. P. P. K. I. Maar zij heeft het tegendeel geoogst. De Nationalistische Concentratie is daar om niet meer te verdwijnen. En daarmee zijn de grondslagen vastgelegd voor een één en ondeelbaar Indonesië. Geen Colijn's verdeel- en heersch-politiek, geen macht ter wereld vermag nu de Indonesische natie te scheiden. Men mag nu zooveel eilandengouvernementen scheppen als men wil, om dezen gang des tijds te stoppen: de Groot-Indonesische gedachte groeit en zal volgroeien buiten die eilanden-raden.

Wie had een vijftal jaren geleden daaraan kunnen denken, behalve de Perhimpoenan Indonesia? Inderdaad, onhoorbaar groeit de padi! Kan men nog twijfelen aan de komst van *Indonesia Merdeka*?

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Oedaya.

De Januari-afl. van R. M. Noto Soeroto's geïllustreerd maandschrift Oedaya is voornamelijk gewijd aan de danskunst in Oost en West. — In het vermoeden dat de Red. der rubriek Kunst, Kunstnijverheid, enz. deze afl. wel zal bespreken, wordt dezerzijds volstaan met eene opgave van den inhoud: De Javaansche danskunst, een element van schoonheid en opvoeding, door Noto Soeroto. — Over de moderne danskunst in Europa, door B. van Eysselsteyn. Titelplaat: Djaran képang „paardjesdans", een Javaansch volksspel van hoogen ouderdom. — Boekaankondigingen. — Maleisch gedeelte: Koepasan dari encyklopaedie Melajoe, oleh Adi Negoro (samboengan).

Tropisch Nederland.

Afl. 20 (van 25 Jan.) brengt een vervolg der „Suriname en wij" getitelde beschouwingen van den heer G. J. Staal, oud-gouverneur van Suriname. Evenals bij het eerste, in de vorige afl. gepubliceerde gedeelte, zijn aan den tekst weder interessante afbeeldingen toegevoegd. — De verdere inhoud bestaat uit een bijdrage van den hr. S. A. Reitsma, getiteld: Een vacantiereis naar het Diëng-plateau, eveneens heel mooi geïllustreerd, o.a. met foto's van de vele op het terrein aanwezige tempelruïnes uit den Hindoetijd.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Febr.-afl. opent met de afbeelding van een prachtigen Bodhi-Sattwa-kop, met bijschrift van Anna Hallema. — De hr. W. O. J. Nieuwenkamp publiceert een reeks belangwekkende foto's van de heilige stad Benares, aan den Ganges, voorzien van korte toelichtende beschrijving. — De hr. P. O. J. Moojen heeft tijdens den op 5 Jan. j.l. te Amsterdam gehouden 12en Ethnologendag interessante mededeelingen gedaan over op Bali aangetroffen steenen doodkisten, welke uit ethnographisch oogpunt van zeer groot belang zijn; de tekst is nu, verduidelijkt door eenige afbeeldingen, opgenomen in genoemde afl. — Ten slotte eenige foto's, genomen tijdens de jongste Raoeng-eruptie, toegelicht door den hr. J. J. Richard.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van dl. 68, afl. 7 (1928). Aanteekeningen over muskieten (vervolg), door S. L. Brug. — Sterfte en geboorte bij Europeanen in Nederl.-Indië, door Dr. Ch. W. F. Winckel. — De cholera te Batavia (vervolg, door Dr. P. Peverelli). — De behandeling van Malaria met Plasmochine en Chinine, door A. A. Hulshoff. — Over het gebruik van Plasmochinum bij Malaria, door Dr. A. Lichtenstein. — Opmerking over de gifwerking van de Javaansche „Groene slang", Lachesis gramineus, door Dr. F. Kopstein. — Rapport betreffende het onderzoek naar het voorkomen van trachoom bij schoolkinderen te Serang, door C. Bakker. — Rassenpsychologische onderzoekingen, door Dr. F. H. G. van Loon.

De Indische Mercuur.

No. 5 (30 Jan.). Een nieuwe werkwijze voor het winnen van palmolie, door Dr. E. Fickendey. — Positie van de Javasuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Citronella-olie, door Dr. Ir. H. W. Hofstede, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — De suikerindustrie in Amerika. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Landbouw. Tijdschr. Ver. Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

Uit den inhoud van jaarg. 4, No. 5 (Nov. '28). Over het verkrijgen van betere variëteiten en de verbreiding daarvan, door L. Koch (met afb.). — Eenige gegevens omtrent den siwalan (lontarpalm) op Madoera, door Ir. L. Gebius en Abdul Kadir. — Apis indica (bijen), door J. J. Ochse (met afb.). — De wetenschappelijke samenkomsten van Indische landbouwtechnici te Wageningen, door Ir. A. Wulff. — Boekbesprekingen.

De Indische Culturen.

No. 1 van den 14en jaarg. ('29) bevat o.m. De beoefening van de insectenkunde in de Vereenigde Staten van Amerika, door Prof. Dr. J. C. Th. Uphof (met afb.). — Nieuwe dahlia's, door H. Carlée (met afb.). — De psychologische rol van de koffie in het moderne Fransche leven, door J. E. Delbrel. — Koffieplanters en hun problemen in Sao Paulo door F. O. Goode (met afb.). — Een Hollandsche factorij in Japan, door S. Kalff (met kaart van Decima). — Wetenschappelijke dieren- en plantennamen.

Algemeen Landbouwweekbl voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 26 (22 Dec. '28). De rubber-situatie, door Mej. W. V. Rhemrev. — Coffeïne en koffie. — Bemesting van thee. — Kleinlandbouw. Waarschuwingen en wenken (ten behoeve van kolonisten). — Een theosofisch koloniaal programma.

Jaarverslag van den Topografischen Dienst in N.-I.

Ter drukkerij van den Topogr. Dienst te Weltevreden is verschenen het jaarverslag over 1927. Behalve een algemeen overzicht bevat het verslag gedetailleerde overzichten van de in het verslagjaar verrichte terreinwerkzaamheden (met vele kaarten); verder mededeelingen over reproductie- en andere werkzaamheden en daarna, als gewoonlijk, een aantal „Bijdragen van gemengden aard", welke zijn getiteld: De werkzaamheden te Lembang in verband met de internationale lengtebepaling gedurende de maanden October en November 1926, door P. H. Poldervaart. — Eenige aanteekeningen bij de nieuw vervaardigde kaart van den top van den G. Welirang. — De lucht-fotogrammetrische kaartteering van een vischvijvercomplex ten noorden van Batavia, door R. C. Gaade. — Watergetijden en bepaling van den gemiddelden waterstand, door J. H. Goossens. — Het meer op den G. Toedjoeh, door J. V. D. Werbata.

Missie- en Zendingsperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. (Jan. '29). Een trits Indische pastoors, door S. Kalff. — Beelden uit het verleden, door Ir. E. A. van Arcken. — De eerste zusters bij de Kaja Kaja's (Nieuw-Guinea), door Pr. N. Verhoeven. — Bij het Zilveren Priesterfeest van Mgr. Brans. Overzicht van de Prefectuur Padang.

Annalen Missiehuis Tilburg. Febr. '29. Godsdienst, eeredienst en bijgeloovigheid bij de heidensche Keieezen, door Pr. J. van den Bergh. — De eerste zusters bij de Kaja-Kaja's, door Pr. N. Verhoeven (met afb.). — Door de dorpen van Tanimbar, door Br. L. Janson ((met afb.).

Zendingstijdschrift De Opwekker. Dec. '28. Conferentie van den Ned.-Ind. Zendingsbond te Bandoeng 18—21 Sept. 1928. (Het rassenvraagstuk, door Dr. H. A. van Andel. — Zending en industrie, door S. G. Moelia. — Godsdienstige opvoeding in huis, school en kerk, door Ds. B. M. Schuurman. — Enz.).

St. Claverbond. Febr. '29. Naar de Java-Missie, door Fr. Dirks S. J. (slot). — De Zusters Ursulinen op Java, door J. Schots S. J. — Onze doden in 1928, door J. Awick S. J. (Korte levensbijzonderheden van wijlen Pr. H. Bijsterveld, W. van den Heuvel, H. Leemker, H. Looijmans en Fr. Voogel, die allen in Indië werkzaam zijn geweest).

Een vermakelijke vergissing.

Men schrijft aan „De Planter", het orgaan der Vakvereeniging voor Assistenten in Deli, als recent-historisch.

Op een theekebon in 't Siantarsche was een, nog rozen op de wangen vertoonend, singkeh geplaatst. Hij zou te werk gesteld worden in de fabriek, en met het oog daarop had een dag te voren een oudere collega hem ingelicht, dat, wijl de arbeid voortdurend toezicht vereischte, er van een half uurtje thuis ontbijten niets kon inkomen; 't was de gewoonte om die versterking van den innerlijken mensch in de fabriek te doen plaats vinden.

Singkeh, wiens huishouden en bediendenpersoneel nog op erg elementaire leest waren gesnoeid, meende de hem gedane mededeeling zóó te moeten begrijpen, dat de onderneming voor het ontbijt zorgde en dit dus ergens klaar liet zetten in de fabriek. In Holland kregen de arbeiders op het land immers óók ter verorbering tijdens de werkuren een gratis broodje met koffie toegestuurd door den boer.

Toen dan ook zijn maag tegen ongeveer acht uur op den morgen van zijn debuut begon te jeuken en te rammelen, keek hij om zich heen, in de verwachting dat hier of daar iets te bikken voor hem zou zijn opgediend.

Aangezien zijn oog echter niets van dien aard bespeurde, besteeg hij de eene verdieping na de andere, tot hij, op de derde aangeland, daar een sober gedekt tafeltje aantrof, waarop zich, tot zijne verbazing, wel een bord, toegedekt met een ander, bevond, maar een mes en een vork door volslagen afwezigheid schitterden. Dat was vreemd, het ging in dat zoo opgehemelde goudland toch al bijzonder primitief toe.

Zijn verbazing steeg echter ten top en maakte zelfs plaats voor verontwaardiging, toen hij, het als deksel gebezigde bord opgelicht hebbende, tot de ontdekking kwam dat de onderneming hem geen fatsoenlijk gesmeerde boterham, doch niets meer dan een simpele portie droge rijst ter nuttiging waardig keurde. Dat was nu toch letterlijk bij de beesten af! Als z'n ouwelui dat geweten hadden, zouden ze hem nooit toegestaan hebben zich met lijf en ziel aan zoo'n theemaatschappij te verkoopen. 's Lands wijs, 's lands eer, was in dit geval wel een schrale troost.

Enfin, zijn eetlust kreeg ten slotte de bovenhand en hij zette zich derhalve, in de hoop dat zijn honger de beste saus zou blijken, tot de taak: de droge rijst naar binnen te werken, met behulp van zijn vingers, wijl, gelijk gezegd, mes, lepel en vork ontbraken.

Edoch, toen hij zich zoowat half door den miniatuur-voedselberg had heengegeten, zag hij plotseling met groote stappen den Inlandschen assistent op zich toeloopen, terwijl de man bij 't naderen uitriep: „Maar 'neer wat is dat, u mijn rijst opeten...!"

De rest kan men zich wel voorstellen!

* *
*

Evolutie, evolutionisme, intellectualisme en ethnologie, door Prof. Dr. K. L. Bellon. (Geschreven naar aanleiding van Prof. C. Spat: „De evolutieleer in de volkenkunde", in het Koloniaal Tijdschrift). (Studia Catholica Jan. '29).

Lely als Gouverneur van Suriname. Ter nagedachtenis, door Fred. Oudschans Dentz. (Neerlandia, Febr. '29).

Javasche tempelplastiek (met ill.), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 1 Febr. '29).

Jaarverslag van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst over 1927. (Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel). Weltevreden, Landsdrukkerij.

BOEKAANKONDIGING.

Bij den Uitgever F. A. Mees te Sandpoort is thans verschenen het 4e en laatste deel van de vroeger hier reeds aangekondigde Perzische Verhalen. De duizend en een dag (Hezarjek Roez), naar de eerste uitgave van Pétis de la Croix, vertaald door C. F. van der Horst.

Ook dit deel is met een 5-tal platen verlucht. Aan de inhoudsopgave — 6 hoofdstukken — is een register toegevoegd. Met dit slotnummer eindigt deze serie van fijne en diepzinnige Oostersche verhalen.

Suriname.

Zooals wij in ons vorig nummer zeiden, zouden wij terugkomen op de ontwerpen door den Gouverneur bij de Koloniale Staten ingediend betreffende het onderwijs. Niet om uitvoerige beschouwingen ten beste te geven, doch om enkele bescheiden opmerkingen te maken.

Volgens het ontwerp zal het begrip „boschlandscholen" vervallen en de gelegenheid bestaan om ook elders in de districten scholen te stichten voor „beperkt" lager onderwijs, op welke scholen tot zekere hoogte de vroeger voor „boschlandscholen" geldende bepalingen toepasselijk zullen zijn. Aan het hoofd van deze scholen met „beperkt" onderwijs zullen onderwijzers van den 4en rang moeten staan, terwijl tot dusver daarvoor ten minste het bezit van den 3en rang werd vereischt. Met dat beperkte onderwijs beoogt men een proef te nemen om tegemoet te komen aan den van vele zijden geuiten wensch dat voor de landbouwende bevolking een onderwijs zal worden gegeven dat zich meer praktisch aansluit aan het tegenwoordig en toekomstig milieu van het kind.

Op de meeste districtsscholen brengen de kinderen het niet verder dan tot een sober beetje lezen, schrijven en rekenen. Meer mag men ook niet verwachten, waar op die scholen kinderen van verschillenden landaard zitten, die thuis verschillende talen spreken. Er valt hier weinig te versoberen. Hoe het onderwijs er in het vervolg zal uitzien is niet duidelijk. De „vele zijden" hebben tot dusver nagelaten uiteen te zetten hoe zij zich dat „beperkte" onderwijs voorstellen, „dat zich meer praktisch aansluit aan het tegenwoordig en toekomstig milieu van het kind."

Landbouwonderwijs? Hoe moet dat er uitzien voor kinderen van 7—12 jaar? Door wie te geven? Een schooltuin? Is men zoo naief te gelooven, dat men daardoor de kinderen na hun schooltijd tot den landbouw zal krijgen als hun ouders daarin geen behoorlijk bestaan vinden?

Of bedoelen die „vele zijden" eenvoudig kinderen van 7—12 jaar aan het wieden of koffieplukken te zetten?

Ook daarmee zullen zij hun doel niet bereiken.

Trots het „beperkte" onderwijs zullen de kinderen zich van den landbouw afwenden zoo daarin geen behoorlijk bestaan is te vinden.

Wordt er van den anderen kant een uitvoerproduct gevonden waarvan de verbouwing een goed bestaan oplevert, dan zullen de kinderen met hun ouders landbouwers blijven, al hebben zij een beetje lezen, schrijven en rekenen geleerd.

Wij wachten nu verder af dat die „vele zijden" met hun leerplan voor den dag komen.

Dat ook aan het onderwijs in de hoofdstad getornd wordt, achten wij te betreuren.

Wat beoogt men daarmede?

Wij komen misschien hierop terug wanneer wij de Memorie van Toelichting hebben gelezen. Tot dusver kennen wij die alleen uit het overzicht in *„De West"* van 21 Dec.

* *
*

Van de „N. V. West-Indische Vruchtenproducten en Vruchtenconservenhandel „Suriname" ontvingen wij een brochure: „Een en ander over een Vruchten-cultuur in Suriname, naar aanleiding van een artikel van den heer J. Sibinga Mulder in „De Indische Mercuur" van 3 Oct. 1928."

De schrijver, de heer C. I. Tomson, Leeuwendaallaan 68, Rijswijk (Z.-H.), toont daarin de onjuistheid aan van des heeren Sibinga Mulder's bewering, dat de sinaasappelcultuur in Suriname geen aanbeveling verdient. Verder zet hij zijn plannen tot oprichting van een fabriek voor conserven, enz. te Paramaribo uiteen.

Wij zijn van meening, dat de heer Tomson de zaak beter inziet dan de heer Sibinga Mulder.

Aan de onderneming onze beste wenschen.

* *
*

„De Telegraaf" van 30 Januari, tweede avondblad, schrijft:

Het comité, dat zich ten doel stelt luitenant Van Onlangs een vliegtocht naar West-Indië te doen ondernemen, kwam, naar wij vernemen, gisteren in vergadering bijeen. Het was eenigszins teleurstellend te moeten constateeren, dat het beschikbare fonds in de laatste maanden niet was toegenomen. Aan het geraamde bedrag van *f* 60.000 ontbreekt nog ongeveer een derde. Toch werd besloten den tocht in elk geval te doen doorgaan. De geringe middelen, waarover het comité zal hebben te beschikken, brengen moeilijkheden mee bij den aankoop van het toestel. Dit belangrijke punt is nog geenszins tot een oplossing gebracht. Besloten werd, dat ieder lid van het comité in eigen kring zal onderzoeken op welke wijze de te overwinnen moeilijkheden uit den weg kunnen worden geruimd.

Ook ten aanzien van de verzekering van het toestel verkeeren de onderhandelingen nog slechts in een zeer voorloopig stadium. In verband met een en ander is er geen sprake van, dat de tocht, zooals de bedoeling was, deze maand of in Maart plaats vindt. Naar alle waarschijnlijkheid zal het zeker Mei worden, alvorens de vlucht kan worden ondernomen.

* *
*

„De Telegraaf" van 1 Februari, tweede avondblad, zet uiteen wat het doel is van Prof. Sleeswijk's reis naar Suriname, Curaçao en Trinidad, ondernomen op instigatie van den oud-Gouverneur Baron van Heemstra. Prof. Sleeswijk, die, een paar dagen vóór zijn vertrek, een langdurig onderhoud met ons had, zal zes weken in Suriname blijven. Hij zal in de eerste plaats hygiënische vraagstukken bestudeeren, o.a. ook het vraagstuk van de kolonisatie van Hollandsche boerengezinnen. Zijn reisbrieven zullen verschijnen in *„De Telegraaf"*, die hem in de gelegenheid heeft gesteld deze studiereis te ondernemen.

In *„De Telegraaf"* van 2 Febr., tweede avondblad, een onderhoud met Baron van Heemstra, die aan boord van de „Oranje Nassau" afscheid nam van Prof. Sleeswijk. Wij moeten voor dit zeer belangrijke gesprek naar het blad zelf verwijzen, en ons hier bepalen tot het slot:

„Suriname komt in alles te kort, en daarom moeten de allerbeste menschen worden uitgezocht om daar te arbeiden. Hetgeen meer aan salarissen wordt uitgegeven, zal rijkelijk worden gecompenseerd door de resultaten."

* *
*

Prof. dr. P. C. Flu te Leiden zal met ir. R. A. Gorter te Amsterdam de colleges waarnemen van prof. dr. J. G. van Sleeswijk te Delft.

* *
*

In de *„Alkmaarsche Courant"* van 30 Januari het verslag van een interessante lezing, aldaar gehouden door den heer L. Schütz, oud-inspecteur van de Herrnhutterscholen in Suriname, waarbij de Suriname-film is vertoond.

* *
*

De *N. R. Ct.* van 2 Febr. Av.blad D, schrijft:

Van Barbados wordt gemeld, dat de eerste Britsch-West-Indische conferentie daar gisteren gesloten is.

Zij heeft moties aangenomen nopens aanstelling van handelscommissarissen met vaste bureaux te Londen en in Canada, een interkoloniaal tarief van invoerrechten, de regeling van de telegraafdiensten, een West-Indisch ruilmiddel en voorkeurrechten op suiker.

* *
*

Hr. Ms. torpedobootjager „Kortenaer" zal 6 of 7 Februari van Paramaribo de terugreis uit West-Indië naar Nederland aanvaarden.

* *
*

In *„De Prins"* van 12 Januari een mooie foto van de watervallen van de Kabalebo, een zijrivier van de Corantijn.

Curaçao.

Regeering en bestuur.

Prof. Van Vollenhoven zet in het *Koloniaal Tijdschrift* zijn zeer belangwekkende artikelenreeks waarin reeds verschenen waren *De centrale rechtsgemeenschappen overzee, De lagere rechtsgemeenschappen overzee, Het grondgebied der rechtsgemeenschappen overzee, Verscheidenheid van land en volk in het overzeesche staatsrecht* voort. Thans is verschenen *Het regeeren overzee en zijn indeeling.* Het zijn knappe artikelen, die ook voor Curaçao heel wat wetenswaards bevatten. In het laatstgenoemde opstel vindt men een aardige geschiedkundige verklaring van het ontstaan der benamingen „regeering" voor de machthebbers in Den Haag en „bestuur" voor het plaatselijk koloniaal bestuur in onze W.-I. koloniën.

Prof. Van Vollenhoven schrijft daarover:

„Dat daareven genoemde Westindisch spraakgebruik heeft zijn eigen geschiedenis. De wetsontwerpen van minister Fransen van de Putte van 1864 waren er van uitgegaan, dat het in koning en landvoogd belichaamd overheidsgezag met den ruimsten term, dus als „regeering", moest worden aangeduid, de landvoogd aanvaardt en voert „de regeering", iets geschiedt „gedurende zijne regeering". Daartegen opponeert in de Tweede Kamer op 12 Mei 1865 mr. Schimmelpenninck, die zelf het overheidsgezag telkens bijeenvat onder het juiste synoniem „bewind"; de redetwist loopt niet over den omvang van den term, maar enkel over zijn graad van voegzaamheid, n.l. of men dien term „regeeren" naar Nederlandsch taalbesef wel mag toepassen op iemand anders dan den koning. Hadde Schimmelpenninck voorgesteld het regeeren van den landvoogd zijn „bewind" te noemen, er ware niets verbeurd geweest. Maar tijdens het debat — waarbij zoowel de grondwetsterm „beleid der regering" als artikel 1 Oostindisch regeeringsreglement vruchteloos werd herinnerd — komt de oud-minister en oud-landvoogd Rochussen op het onzalig argument: de grondwet spreekt van opperbestuur — een uitdrukking, welker engere (bestuur alleen) of ruimere beteekenis (alle regeering, dus ook wetgeving) juist volslagen onzeker was —, laat ons dus hier van „bestuur" gaan spreken. Vergeefs wierp men tegen, dat „bestuur" enger dan „regeering" is, had men mogen zeggen part van „regeering" — het denkbeeld, omgezet in een amendement-Schimmelpenninck, ging er met één stem meerderheid door. Sedert dien spreekt de practijk in Curaçao en Suriname van „bestuur" als men den gouverneur met zijn raadgevers, van „regeering" als men de gezagdragers in Den Haag bedoelt."

De dertiende maand.

De K. R. heeft op den vraag van den gouverneur, wat hij denkt over de toekenning van één maand extra-salaris aan de ambtenaren, geantwoord, dat hij „boven het toekennen van extra-belooningen, in den vorm b.v. van een 13de maand, de voorkeur zou geven aan het toepassen van een deugdelijke algemeene tractementsregeling. Zoo ver is dit gebiedsdeel echter nog niet. Met de thans geldende, kortgeleden ingevoerde, salarisregeling is de Raad het hoofdzakelijk daarom niet eens, omdat naar zijn oordeel over het algemeen de salaris-normen der lagere ambtenaren niet op peil gebracht zijn. Het toekennen van een 13de maand, beoordeeld van dit standpunt, dat algemeen werd ingenomen, werd onder deze omstandigheden beschouwd als een goede gelegenheid om deze functionarissen tegemoet te komen, waaruit ook moge volgen, dat de Raad niet gaarne zou zien dat inwilliging van het verzoek ditmaal een precedent zou vormen, dat in volgende jaren navolging zou vinden. Integendeel wil de Raad aandringen op een spoedige totstandkoming van een tractementsregeling, die dergelijke verzoeken onnoodig maakt.

Vond het voorstel, dus ten opzichte der lagere ambtenaren, bij den Raad tijdens het onderzoek in de afdeelingen geen bedenking, ten opzichte der hoogere functionarissen, wier salarisnormen, ook in aanmerking genomen hun hoogere posities, door verschillende vrijwel in verhouding met den lev .sstandaard geacht werden te staan, stuitte het verzoek bij menigeen wel op het bezwaar, dat het niet gemotiveerd geacht werd.

In de afdeelingen was er dan ook een sterke strooming om een grens te stellen.

Rezen daarbij ook practische bezwaren, de overweging echter dat zij, die buiten de grens zouden vallen, daaruit wellicht, ofschoon geheel ten onrechte, een gebrek aan appreciatie zouden kunnen destilleeren, deed tenslotte besluiten ook ten aanzien van deze categorie geen bezwaren te maken, onder uitdrukkelijke vooropstelling echter, dat hierin niet eenige uiting van een gevoelen ten aanzien der salarisnormen van de hoogere ambtenaren zou moeten worden gelezen. Tegen de gedachte uitkeering aan de gepensionneerden bestaat er bij den Raad geen bezwaar."

Belastingen.

De wijziging der grond- en gebruiksbelastingverordeningen, der rechtspleging op de invordering en de nieuwe belasting op motorrijtuigen, rijwielen en motorbooten zijn door den K. R. aangenomen. Laatstgenoemde belasting bedraagt voor een motorrijtuig op meer dan drie wielen *f* 80.— op Curaçao en Aruba, *f* 50.— op Bonaire, voor een motorrijtuig op 2 of 3 wielen *f* 20.—, voor een rijwiel *f* 5.—, voor een motorboot *f* 15.—.

De Bullenbaai.

De *N. R. Ct.* van 26 Jan. ll. Av. bevat een artikel over een voorgenomen afstand van domein aan de Bullenbaai op Curaçao — in huur of erfpacht — aan de C. P. I. M. De schrijver deelt mee, dat de vorige gouverneur aan de „Petroleum" daaromtrent een toezegging zou hebben gedaan. Het verschil tusschen deze baai en de Caracasbaai miskent hij niet, maar meent, dat men hier te doen heeft met een schakel in de keten, die de C. P. I. M. bezig is te smeden, om geleidelijk alle bruikbare landingsplaatsen op Curaçao onder haar heerschappij te brengen.

Wij lazen nog niet, dat de Koloniale Raad, welks leden toch ook wel van deze zaak zullen gehoord hebben, zich harer heeft aangetrokken. Waarschijnlijk wacht hij op de behandeling der Caracasbaai-kwestie, die nog steeds bij den Raad in studie schijnt te zijn.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde kerk op Curaçao.
1789.

„Den 4 Decembre ondertrouwt ten huyse van de Eerw. heer R. Wildrik, predikant alhier
de Ed. heer Lettert Telem Hayunga ordinaris Raad deeses Eilants Jonkm. geb. te Opgans in Oost Friesland en Mej. Aleida Gysberta Wildrik J. D. geb. op Curaçao.
Getuijgen van zijde des Bruydegoms
De h. Wigboldus Reinink en
Mej. Anna Sibilla Sophia Reinink geb. Lupke
van Bruyds zyde
R. Wildrik
Mej. Elizabet van der Meulen geb. van Taerling, boven benoemde zijn na 3 agtervolgende publicatien van de W.Eerw. h. Wildrik in praesentie van den ouderling Cancrijn en Diaken Martyn in den houwelijken Staat ingezeegend d. 20 Decembre.

infidem I. C. A. Quast Pastor."

Uit den Verren Vreemde.

China van vreemde smetten vrij?

Wij hebben t.d.p. al gewag gemaakt van de verdragen in den laatsten tijd door China verkregen, waardoor de buitenlandsche mogendheden aan de regeering van Nanking het recht hebben toegekend, met ingang van 1 Februari 1929, de douanetarieven zelf vast te stellen. Dit lijkt een heel gewone zaak, daar elke andere mogendheid dit recht al lang en onbetwist bezit. Maar voor China beteekent het 't begin van zelf baas te worden in eigen huis, waarin het zich in tal van opzichten nog te voegen heeft naar aan vreemden toegekende rechten en waarin het die vreemdelingen nog als heer en meester over bepaalde gebieden moet erkennen. Het pleit voor de nieuwe regeering, dat zij, die haar strijd om de macht toch door geweldmiddelen gewonnen heeft, de vrijmaking van China ten opzichte van den vreemdeling door overleg wenscht te bereiken.

President Tsjiang Kai Sjek ondervindt echter al dadelijk, dat de doorvoering van de wijziging der verhouding tot de vreemden in de allereerste plaats een wijziging vergt in de verhouding van het centrale gezag tot de Chineesche provinciën zelf, die zich in menig opzicht als zelfstandige regeerinkjes beschouwen. De nieuwe, op 1 Febr. ingegane invoertarieven, gelden voor vrachten van buitenlandsche schepen en voor Chineesche jonken. De goederen voor transitoverkeer zullen ook voortaan nog van een vergunning voorzien moeten zijn, waarop rechten worden geheven; deze zullen een vervanging moeten zijn van de likinrechten, welke de provinciën tot nu toe hieven. Dit geschiedde op willekeurige, zeer ongelijke wijze; voortaan moet 't, volgens de regeling van de Nankingregeering, kies en kuisch gebeuren. Vóór den 1en Februari waren er echter reeds aanwijzingen, dat dit niet vlot zou gaan. Met de oude instelling zijn de financieele belangen van zóó velen samengeweven, de wijze van innen is bij alle betrokken ambtenaren en handlangers zóó vast ingeburgerd, dat met de doorvoering van de nieuwe regeling nog wel heel wat moeite en heel wat tijd gemoeid zullen gaan. Tot zekere hoogte, is dit nieuwe als een proef te beschouwen in hoever Nanking zijn wil kan doen gelden in de provinciën. En daar die proef betrekking heeft op den geldbuidel, die ook voor den Chinees een zeer gevoelige plek vormt, volgen binnen- en buitenland met spanning het verloop der niet te vermijden verwikkelingen. Blijkt de macht der gouverneurs het te winnen van die van de centrale regeering, dan zal van een verdere vreedzame opheffing van de buitenlandsche voogdij of overheersching wel niet veel komen. Slaagt Nanking er daarentegen in aan het buitenland geloof en vertrouwen te schenken in zijn wil, kracht en vermogen, dan zullen zeker verdere stappen volgen.

Reeds heeft Engeland het bestuur over de nederzettingen in Hankau en Chinkiang in Chineesche handen overgegeven, terwijl het de teruggave van het vlootstation Wei ha wei in 't vooruitzicht heeft gesteld. Frankrijk en Japan hebben zooiets evenzoo als een mogelijkheid laten doorschemeren vóór door hen in China bezette strategische punten. De zaak, die China 't allerliefst dadelijk veranderd zou zien, is de bijzondere rechtspraak voor buitenlanders; maar juist dit recht zullen de vreemde mogendheden niet willen prijsgeven, zoolang de Chineesche rechtspraak geen waarborgen biedt van geheel vrij te zijn van de in de provinciën nog heerschende echt-Chineesche opvattingen van recht en rechtspraak en afdoening van rechtskwestiën. Een en ander heeft te meer beteekenis omdat de scheepvaart ter zee en op de groote rivieren door buitenlanders, vooral Engelschen en Japanners, beheerscht wordt. Ook vormen de pachtgebieden nog vreemde enclaves in het Chineesche rijk.

Er blijft dus heel veel te veranderen en te bereiken, voordat China zich „van vreemde smetten" vrij kan verklaren.

Is de naijver der mogendheden China vroeger ten nadeele gekomen, doordien ieder vroeg of nam wat ook aan een ander was afgestaan, voor de toekomst kan die naijver het ten goede komen. Nanking ziet dit in. Het heeft zich los gemaakt van de inmenging van Moskou, die het tegenover ge- heel de overige wereld geplaatst zou hebben; het zoekt daarentegen toenadering tot en steun bij Amerika, den sterken staat van de naaste toekomst, die er op uit is zich in den Stillen Oceaan tot den grooten heerscher en den grooten beschermer te maken. Met de Vereenigde Staten als gangmaker verkreeg het nu zijn autonomie op douane-gebied; het hoopt op dezelfde wijze tot verwezenlijking van andere desiderata te kunnen komen.

Slaken van vreemde banden. Maar is een keten van dollar-zilver het ideaal waarom de revolutionnaire regeering van Nanking haar strijd met zooveel geestkracht gevoerd heeft?

't Wetsontwerp tot uitzetting van ongewenschte vreemdelingen, in Br.-Indië verworpen.

De Regeering van Britsch-Indië heeft haar poging, om door een wetsontwerp tot uitzetting van ongewenschte vreemdelingen een middel in handen te krijgen om de bemoeienis van de Communistische Internationale te kunnen breidelen, niet verwezenlijkt gezien. Het wetsontwerp is op een kantje af afgestemd.

De bedoeling van het ontwerp was niet in het duister gelaten. In de toelichting was gewag gemaakt van het openlijk streven van de communistische drijvers om tot de dictatuur van het proletariaat te komen en om hiertoe onrust en verzet tegen de bestaande orde onder het volk aan te wakkeren. De drijvers zijn voor een groot aantal vreemdelingen. Zij organiseeren de propaganda tegen het wettig gezag en tegen de grondslagen der maatschappelijke orde, en veelal nemen zij persoonlijk deel aan de opruiing van het volk. Het wetsontwerp wilde de gelegenheid scheppen om die vreemdelingen op grond van zoodanig dr- ven uit Indië te verwijderen.

De Onderkoning zou, als Gouverneur-generaal in Rade, bevoegdheid hebben uit te maken of iemand onder de in de wet vastgelegde omschrijving viel en hem alsdan kunnen bevelen Britsch-Indië binnen bepaalden tijd te verlaten. Terugkeer zou zonder speciale vergunning niet geoorloofd zijn. Maatregelen waren voorzien om hem in afwachting van zijn heengaan onschadelijk te maken.

Zullen deze voorstellen ons, Nederlanders, niet als iets buitensporigs treffen, in Britsch-Indië werden zij, door een oppositie van verschillende schakeering, wel tot een opwindende strijdvraag gemaakt.

De Regeering had, handelend onder den drang der verschijnselen van den dag, het ontwerp aanhangig gemaakt zonder vooraf met de leiders der oppositie-groepen in het Select committee van de Assembly te beraadslagen. De leiders der Swarajisten legden er nu in, dat de Regeering wenschte tegen te gaan, dat vreemdelingen, welke sympathiek staan ten opzichte van Swaraj, hun steun aan deze partij ten goede kunnen doen komen. Ook de Nationalisten zagen er een middel in om hen in hun contact met het buitenland te belemmeren.

Bij de mondelinge behandeling in de Assembly deed de Regeering nog eens duidelijk uitkomen door welke feiten en verhoudingen de noodzakelijkheid tot bescherming van orde en rust zich heeft doen voelen; zij deed een dringend beroep op de oppositie om zich niet door kunstmatig erbij gehaalde motieven op verkeerd spoor te laten leiden; zij deed de concessie de wet niet van toepassing te maken voor vreemdelingen, die reeds vijf jaren in Indië verblijf hielden.

Bij de stemming staakten voor en tegen, met 61 ter weerszijden. De voorzitter, de heer Patel, had de beslissende stem uit te brengen. Hij verklaarde niet in een zoo belangrijke kwestie den doorslag te willen geven om in den bestaanden toestand wijziging te brengen tegen den wensch van zeer velen in. Met zijn stem viel het ontwerp.

Der Regeering is eenmaal te meer voorgehouden: te groote spoed is zelden goed.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

I. ALGEMEENE LEDENVERGADERING

Dinsdagavond, *26* Februari a.s., *7.30 uur*, in de groote zaal van *„La Bordelaise"* (entrée zijgang).

Agenda:

a. Opening, notulen, jaarverslagen, aanvulling bestuur (voorgesteld worden de H.H. J. Mooy en W. v. Toledo), mededeelingen, rondvraag.

b. *Causerie* met origineele lichtbeelden door den heer *L. D. Petit*, secr. van de afd. Amsterdam, over zijn reis door Ned. Oost-Indië.

Vrije toegang voor leden met één huisgenoot en voor de begunstigers persoonlijk; voor alle andere belangstellenden *f* 0.25 per persoon.

II. Het afdeelingsbestuur vestigt de aandacht op het verzoek van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging in het „Kol. Weekblad" van 17 Jan. j.l., No. 3, betreffende het op peil brengen der contributie tot het tegenwoordige minimum van *f* 5.—.

III. Nog steeds zijn we niet alle loten voor „Boeatan" (à *f* 1.—) kwijt. Wie zorgt er voor, dat we aan het eind van deze maand geen enkel lot behoeven terug te zenden!?

IV. Wie kan ons opgeven titels van boeken of artikelen, geschikt voor jongelui van 17—18 jaar, over het leven in Indië; de Indische natuur, zeden en gewoonten, enz., enz.? Vooral prettige, sappige lectuur — vooral geen leerboeken.

V. Ten slotte: zooveel mogelijk nieuwe leden introduceeren en meewerken, dat Dinsdagavond 26 Februari een goede avond wordt.

Het Bestuur.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op Dinsdag 12 Februari a.s. ten 20 uur zal Prof. *Dr. E. C. Jul. Mohr* in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een voordracht met lichtbeelden houden over: „Het verband tusschen de Indische Cultures en de plaats wáár zij in Indië worden gedreven". Uitnoodigingskaarten worden den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 16 Februari 1929, des namiddags 2 uur, in het Gebouw Korte Voorhout 6, Den Haag.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de jaarlijksche alg. vergadering op 25 Februari 1928.
3. Rekening en verantwoording over 1928 van den penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Verificatie.
5. Begrooting voor 1929.
6. Jaarverslag 1928 van den secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie voor het jaar 1929.
8. Periodieke verkiezing bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn de heeren L. A. Bakhuis, F. van Peski en mevrouw E. van Assen—Sol, die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigde en plaatsvervangende voor de aanstaande jaarlijksche alg. vergadering der Vereeniging.
10. Rondvraag en sluiting.

Leden en begunstigers worden beleefd uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

EURASIA-AVOND.

Den 26en Januari j.l. te 8 uur heeft onze Vereeniging een zeer goed geslaagden Eurasia avond georganiseerd, die een goed verzorgd programma had. Het gezelschap van Mevrouw Roelofsen en Mevrouw Mia Aarwen heeft twee Indische tooneelstukken opgevoerd: de Gandasoeli-legende en de Tjangs, die beide in hun soort uitstekend werden weergegeven. Het mystieke Indische sprookje bracht ons geheel in de sfeer van de geheimzinnige Indisch-omgeving en de fantastisch mooie tropische nachten. Het komische blijspel de Tjangs, zoo buitengewoon goed gespeeld door Mevrouw Mia Aarwen, als de echt Indische vrouw met haar nerveuze *lata-eigenschappen* als pendant der echt Amsterdamsche *bèsan* Mevrouw Roelofsen waren beide absoluut eenig in hun genre.

Algemeen was dan ook de bijval, die haar ten deel viel. Ook de overige rollen waren in goede handen. De muziek bracht de noodige stemming, die tot laat in den nacht de leden gezellig bij elkaar hield.

Beide stukken zijn uit de serie „Herinneringen uit het Verre Oosten", die Mevrouw Mia Aarwen zelf geschreven heeft.

Wij hopen later ook nog met deze pennevruchten kennis te maken.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN,
Secretaresse Afd. Nijmegen.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Van onzen Hoofdvertegenwoordiger in Oost-Indië, den heer Mr. K. Fauser, werd den 4den dezer de telegrafische mededeeling ontvangen, dat hij overgeplaatst is van zijn standplaats Koedoes naar *Soerabaja.*

Van het Dagelijksch Bestuur.

STEUN VOOR DE STICHTING „VERBLIJF VOOR DEN OUD-IND. MILITAIR" TE NIJMEGEN.

Den 22sten Februari zal het gebouw van bovengenoemde Stichting op de Varkensmarkt te Nijmegen 10 jaar in exploitatie zijn.

Nu wilde het dagel. bestuur der Stichting gaarne op dien dag de gelden voor een nieuw gebouw alsmede de exploitatiekosten ter beschikking hebben, maar, er ontbreekt nog veel, zeer veel aan de geldmiddelen. Om die reden wordt geldelijke steun gevraagd.

Voor onze leden en lezers, die allen den oud-Ind. militair kennen en waardeeren. is het welhaast overbodig de nooden der stichting voor leniging aan te bevelen. Men drage dus zijn penningske bij en gireere het aan den penningmeester der Stichting, Verblijf v. oud-Ind. Militairen te Nijmegen op No. 71975.

Van de Redactie.

INDISCHE AVOND.

Ons lid, de heer Willem Niestadt, voordrachtkunstenaar te 's-Gravenhage, die onlangs in de Aula van het gymnasium optrad voor een uitverkochte zaal, is door de Volksuniversiteit uitgenoodigd den 2en Maart a.s. een Indischen avond van ernst en jolijt te geven in Excelsior, Zeestraat te 's-Gravenhage.

VIOOL-RECITAL.

De Indische violist Frits Hinze zal, met medewerking van Theo van der Pas, op Vrijdag 8 Februari, des avonds 8 uur, in de Concertzaal Excelsior, Zeestraat Den Haag, een viool-recital geven. Leden van „Oost en West" hebben op vertoon van hun lidmaatschapskaart recht van toegang tegen den prijs van *f* 0.75, rechten inbegrepen.

HALLO BANDOENG. HIER DEN HAAG.

De Persdienst van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie zond ons tot dit belangwekkende en aardige boekje, ter herinnering aan de eerste radiotelefoongesprekken tusschen Nederland en Nederl.-Indië, met verzoek, bij eventueele aankondiging, te vermelden dat het boekje ad *f* 1.50 door tusschenkomst van den boekhandel of van de postkantoren verkrijgbaar is.

Onder dankbetuiging voor de toezending voldoen wij hiermede gaarne aan het tot ons gerichte verzoek.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË:

J. A. H. Cuijpers, Schinnen (L.), Puth 128;
J. L. H. de Jong, Oranjeboomstraat 100*b*, Rotterdam;
H. Vos, Klaverstraat 54*c*, Rotterdam;
Allen onderwijzer bij het O.L.O.
A. F. R. de Jong, Tijd. onderw. bij het O.L.O., Kruislaan 222*h*, Amsterdam.
J. F. Klören, Burger.l (techn.) ambt. bij den P.T.T.-dienst; 1e Daalschedijk 102bis, Utrecht.
W. F. E. W. Schuchardt, Assistent (instrumentmaker) bij het Marine Etablissement te Soerabaya, Venlo.
Mej. A. J. Kramer, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen, Denneweg 116*a*, 's-Gravenhage.
R. de Boer, Ambtenaar bij de Binnenvisscherij, Hardegarijp.
Dr. Ir. Tan Sin Hok, Palaeontoloog bij den dienst van den Mijnbouw, Papaverhof 32, 's-Gravenhage.
Ir. J. den Boesterd, Ingenieur 3e kl. b. d. dienst voor Waterkracht en Electriciteit, Sonoystraat 43, 's-Gravenhage.
Ir. D. Pronk, Idem als voren, Anemoonstraat 138, 's-Gravenhage.
A. Larsen, Leeraar-apotheker aan de apothekers-ass.-school te Weltevreden, Amicisweg 23, Kopenhagen.
Mej. G. Bokslag, Gouv.-arts bij den D.V.G., Kindersanatorium, Hoog Blaricum, Laren.
P. M. L. Schleurholtz-Boerma, Idem als voren, Spieghelgracht 21b, Amsterdam (C.)
C. van Wijnen, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Timorstr 30 Zw., Dordrecht.
G. H. Veeninga, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen; Ramaerkliniek, Loosduinen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. H. Sanders, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Neerlandstuinstraat 84, Arnhem.
Mevr. Mr. A. Ch. Loman, geb. Meijer, wnd. 1e Substituut-griffier van het Hooggerechtshof, Jachtlaan 204, Apeldoorn.
J. P. Keuskamp, Booropzichter 1e kl. bij den dienst van den Mijnbouw, Hondiusstraat 56, 's-Gravenhage.
Mej. W. A. J. Beretty, Archivaris-expeditrice b. d. Inspectie van Financiën te Soerabaja, p. a. P. Reijnders, Reinkenstraat 1 f, 's-Gravenhage.
Mej. J. M. Berger, Commies b. h. Proefstation voor het Boschwezen in Ned.-Indië, Dorpsstraat 188, Hees bij Nijmegen.
Mr. A. J. C. M. Nelissen, Raadsheer i. h. Hooggerechtshof van N.-I., p. a. Ch. Nelissen, Notaris, Terheyden bij Breda.
Mevr. de Wed. G. E. de Kruijf, geb. Pauwels, Hoofdtelefoniste b. d. P.T.T.-dienst, Soerenscheweg 51, Apeldoorn.
F. H. A. Dietz, Adj.-hoofdcommissaris van Politie, L. van Meerdervoort 383, Den Haag.
H. J. Coops, Afd.hoofd bij het bedr. v. d. P.T.T.-dienst, Poste-restante, 's-Gravenhage.
E. M. Schultz, Comm. bij de afd. Comp. van het Gewestelijk kantoor te Padang, Balistraat 70, 's-Gravenhage.
C. Eijkelboom, Hoofdcommies bij het Dep. van Oorlog, Mijnbouwplein 10, Delft.
I. Ardon, Mijnbouwk. opziener bij den dienst Mijnbouw, Allerd Piersonstraat 35*c*, Rotterdam.
E. Rademaker, Ingenieur 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W., Carpentierstr. 157, 's-Gravenhage.
Ir. L. V. Schalkwijk, Bedrijfsir. bij het Mar. Etabl. te Soerabaya, p.a. Ver. van Ind. Verlofgangers, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
J. Snoeij, Onderw. der 2e kl. bij het O E.L.O., Kroostweg 106, Zeist.
Mej. H. J. van Zijll de Jong, 1e Commies bij het Hoofdbestuur v. d. P.T.T.-dienst; p.a. Ver. v. Ind. Verlofgangers, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
M. F. Tydeman, Ass.-Resident bij den Alg. Bestuursdienst in het Gouvernement Oost-Java, Westeinde 132, Voorburg.
K. Gesellpointner, Burgerl. ambt., belast met een off.-betr. bij de Topogr. Inrichting, Steyer, Oostenrijk, Michaelerplatz 13.
Ir. P. L. E. Happé, Ir. der 1e kl. bij den dienst der zoutregie, Pieter Bothstraat 49, 's-Gravenhage.
H. Gelderman, Gedipl. gezaghebber bij het B. B., Julianastraat, Dedemsvaart.
A. Th. van Hoof, R. K. Geestelijke van den 2en rang, met den titel van Pastoor van Semarang, p.a. St. Bonifaciusstichting, Da Costastraat 44, 's-Gravenhage.
Ir. F. G. Massink, Ingenieur der 1e kl. bij den Ind. Centr. Aanschaffingsdienst, Bosboom Toussaintstraat 22, Dordrecht.
G. Pastor, Inspecteur bij het Kantoor van den Arbeid te Weltevreden, Karel du Jardinstraat 14(I), Amsterdam.
H. Steensma, Commissaris van Politie 1e kl., techn. leider der Veldpolitie in de res. Pekalongan, Galvanistraat 81, 's-Gravenhage.
A. W. Friedrich, Hoofdpol.opz. bij de Veldpolitie in de res. Kediri, p/a. E. Wacker, Langenburg (Duitschl.).
Ir. J. Kierzek, Ir. 1e kl. bij den Waterstaat en B.O.W., Ketteler Heim Bad Manheim (Duitschl.).
A. F. D. Meijers, Commissaris van Politie der 1e kl., p.a. J. Meijers, Fabrikant, Leeuwarden.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht

HAARLEM

LEIDEN

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.

Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.

Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.

W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.

L. Ch. A. FONTEIJN, gep. ass.-res., Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.

J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en. voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.

H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.

HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.

J. J. M. H. NIJST, Lid Nederl. Inst. v. Acc., Sloetstraat 3, Nijmegen; Parkstraat 105, Den Haag. — Privaatles Accountancy.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch: vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.

Dra. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O., Hondecoeterstraat 24, Amsterdam Z. — Privaatles Engelsch Taal en Letterkunde. — Handelscorrespondentie. — Grammatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 5.., Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch — Maleisch. — Madoereesch.

Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gediplom. Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs. ...

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Irisplein 5.., Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.

PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St Annastraat 85, Nijmegen.

JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen. Oldenbarneveltstraat 34.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Mutatiestaat van 30 Jan. tot 6 Februari.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
M. J. Pieters, O.-I. Ambtenaar m. v., Borne (O.), Almelosche straat 29. *f* 5 (rekent tot Afd. Twente).	Eigen aanmelding.
H. L. Bierman, Majoor t. t. b. d. Doorn, de Geer van Jutfaaslaan 33. *f* 5. (rekent tot Afd. Utrecht).	Eigen aanmelding.
J. G. Meurs, Oud Dirigeerend Off. v. Gez. 1e kl. t.t., Amsterdam, Koninginneweg 129huis. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Mevrouw van Genderen, Apeldoorn, Genistalaan 5. *f* 5.	Mevrouw ter Kuile te Apeldoorn.
C. Eijkelenboom, O.-I. Ambtenaar m. v., Delft, Mijnbouwplein 10. *f* 6.	Eigen aanmelding.
J. Plazier, Dordrecht, Vriesestraat 16. *f* 5.	Eigen aanmelding.
A. Pottinga, Deventer, Pothoofd 31. *f* 5.	Eigen aanmelding.
C. S. Adama v. Scheltema, Den Haag, Ieplaan 127. *f* 5.	den heer A. Ruysch van Dugteren te Den Haag.

Rectificatie: The Dutch Gramaphone & Radio Works (P. Meijer), Amsterdam, Vondelstraat 7. *f* 5.—.

Afschrijvingen

G. J. Dijkerman, Burgemeester van Soerabaja (overl.)

R. thoe Schwartzenberg, Velp, Beukenweg 10 (overl.)

Adresveranderingen

Mr. K. Fauser, Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West", van: Koedoes, naar: Soerabaja.

Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, Oud Gouverneur van Suriname, van: Hotel Duin en Dal te Bloemendaal, naar: Hotel „de Bilderberg" te Oosterbeek. *f* 5. (rekent tot afd. Arnhem).

Jacob J. Vis, Amsterdam, van: Keizersgracht 667, naar Plantage-Middenlaan 11.

J. Passchier, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Amsterdam, van Eeghenstr. 24B, naar: Nieuwerbrug a. Rijn, p. a. J. G. Krieger.

H. Kerremans, Oud Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Breda, van: Groote Markt 7, naar: Seeligsingel 14.

Mevr. de Wed. Mr. C. Th. van Deventer, geb. Maas, Den Haag, van: Surinamestraat 20, naar: Nassaulaan 11.

D. van Elsas, Scheveningen, Cornelis Jolstraat, van: 35 naar: 37.

D. Rottier, Oud Directeur Osvia, Den Haag, van: Azaleastr. 68, naar: Perziklaan 13.

W. H. Sonius, Kapitein N.-I. L., Den Haag, van: Nicolaïstr. 14, naar: 2de v. Blankenburgstraat 122.

Mevrouw J. J. d'Arnaud Gerkens-Bakhuizen van den Brink, van: Weltevreden, Laan de Bruin Kops 1.., naar: Den Haag, Azaleastraat 36. *f* 5.

Mevrouw A. Voorthuis-Bollee, van: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 1, naar: Weltevreden, p. a. Kon. Paketvaart Mij.

P. Cool, Dirigeerend Officier v. Gezondheid 1ste kl., thans te Malang.

Mevrouw J. P. van der Maesen-Nikkel, van: Mampawa, naar: Pontianak.

J. M. G. de Vrijer, Werktuigkundig Hoofdopzichter 's Lands Mijnbouwdienst, thans te Tandjong-Enim (Palembang).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Oud-Makassar,

door

V. I. VAN DE WALL.

Wij vangen dit kort overzicht van het ontstaan en de wording van de stad Makassar, die de oude Hollanders reeds eeuwen geleden „Den Sleutel van het Oosten" noemden, aan met het jaar 1669, d s twee jaren na de sluiting van het Bongaaisch Tractaat, als het fort Oedjoeng Pandan met de nabuurige negorijen daadwerkelijk in handen van Speelman gekomen zijn.

Speelman, een oprecht vaderlander in hart en nieren, ving terstond aan het fort, dat in vroeger dagen door de Portugeezen voor de Makassaarsche vorsten van Goa en Tello was ontworpen en ten slotte tijdens de langdurige regeering van sultan Allah-Oeddin werd voltooid, te herdoopen in Rotterdam, de stad zijner geboorte. De negorijen, die in de onmiddellijke nabijheid lagen, gaf hij (om geheel in stijl te blijven van het oude land) den naam van Vlaardingen. Het was niet de eerste keer, dat de veldheeren der Compagnie Indische steden naar hun vaderstad doopten; niemand minder dan Jan Pietersz. Coen had b.v. op de puinhoopen van Jacatra de stad Nieuw-Hoorn willen stichten, als herinnering aan de thans doode stad aan de Zuiderzee, waar hij het levenslicht aanschouwde. De Heeren Bewindhebbers keurden echter deze benaming af en doopten haar Batavia. Speelman was echter gelukkiger, de naam Vlaardingen vond genade in hun oogen en daarbij is het sedert gebleven.

De Portugeezen, de Engelschen en de Denen, die zich in den aanvang der zeventiende eeuw hier hadden gevestigd en voor wien het binnenland een volslagen duister begrip vormde, vereenzelvigden de strandnegorijen met land en volk en spraken reeds van „de stad Makassar". De inheemsche volkeren echter, die de negorijen hadden genoemd naar het fort, noemden haar Djoempandang, de Hollanders zooals gezegd: Vlaardingen. De stadsnaam Djoempandang verdween als zoodanig bij ons het eerst, doch leeft thans nog voort onder de bevolking van het binnenland evenals de namen van andere geduchte inheemsche vestingen z.a. Tallo, Samboppo, Panakoekang, Sarombe e.a. Tot ver in de negentiende eeuw heette deze stad echter in officieele bescheiden Vlaardingen, maar in den volksmond Makassar, de naam die de eerste handeldrijvende natiën haar dus geschonken hadden. In den loop der tijden is veel over deze benaming geschreven en getwist, zelfs het Arabische „Mahsar", dat legerkamp beteekent, moest het ontgelden als vermeende verbastering van Makassar, een weinig steekhoudende bewering, daar de stadsnaam afgeleid van de landstreek met bewoners en niet omgekeerd. De oude zeevaarders, die Inlandsche namen zoo heerlijk konden verhaspelen, vonden het een zeer gemakkelijke zaak: waarom zouden dorpen aan het strand der Makassaren niet te zamen Makassar heeten? Immers, eenvoudiger kon het al niet.

Ik wil trachten U de negorijen, die tezamen Vlaardingen vormden, te schetsen op het tijdstip dat de Nederlanders haar in bezit namen. Aan het zeestrand een verzameling van armoedige hutten op palen, verlaten visschersdorpen, geteisterd door de slagen van een langdurigen krijg, waarvan de bewoners reeds geruimen tijd gevlucht waren en slechts ouden van dagen hadden achtergelaten.

Niet ver af verhief zich het veroverde fort, geheel ontredderd, ten deele zelfs verwoest, zonder woningen binnen zijn muren.

Daar buiten een kleine vlakte omzoomd door moerassen en lagunen. Overal sporen van den krijg, verwoeste huizen, verbrande dorpen.

Doch hoog boven deze troostelooze woestenij woei frank en fier in breede banen de vaderlandsche driekleur, het oranje-blanje-bleu, voor het eerst van het fort Rotterdam, als symbool van den durf der vaderen.

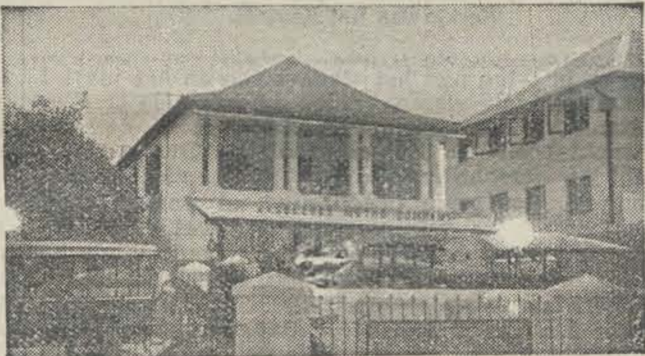
Verlaten dorpen, een vernield fort, ziedaar de oorsprong van deze stad! Het getuigde van veel zelfvertrouwen in de toekomst aan deze-stad-in-allereerste wording een wapen te schenken!

Het was Speelman, die Vlaardingen den kokospalm met een zwaard doorstoken als wapen schonk, als herinnering aan de gekastijde Bonieren en Gowareezen, van welke schenking echter geen enkele resolutie der Hooge Regeering te Batavia getuigt, zooals met Batavia's stadswapen wel het geval is.

De Compagnies dienaren onder Makassars eersten bestuurder Jan van Oppynen sloegen de handen aan het werk en binnen eenige jaren verrezen de eerste stevige echt-Hollandsche gebouwen achter de Portugeesche wallen, die nu nog de bewondering der nazaten opwekken.

Een tweede versterking werd noodig geacht en aan den weg naar Tallo verrees een blokhuis, dat midden in een moerassige vlakte stond. Een verhoogd pad verbond de beide forten, een smal weggetje, dat later om zijn ligging „het hooge Pad" genoemd zou worden. Dit fort werd in 1703 na een belangrijke restauratie Vredenburg genoemd.

In het Kasteel Rotterdam woonden de Compagniesdienaren van hoog tot laag, de gouverneur, de opperkoopman, de kooplieden, de onderkooplieden, de assistenten, de boekhouders met al den

Het Kasteel Rotterdam.

ommeslag die verband hield met bedrijf en bestuur der Compagnie.

Met Vlaardingen vlotte het in den beginne niet bijster, hoewel het Compagnies bestuur zich veel moeite getroostte om de dorpen weer te bevolken. Langzaam aan ging het echter beter; de vroegere bewoners werden met zoete beloftes teruggeleid; aan z.g. vrijburgers (Hollanders, dan wel hun afstammelingen), mestiezen en mardijkers, die niet in Compagnies dienst stonden, wij zouden tegenwoordig spreken van particulieren, werden veel voorrechten verleend.

Vooral de Chineezen mogen in dit verband niet vergeten worden. Deze werden door de Compagnie zeer gewaardeerd als nijvere handwerkslieden, gehoorzame onderdanen, die allerwege verkeer en vertier brachten. Zij vormden de kern van de negorij Vlaardingen, het centrum van den kleinhandel en behoorden tot de oudste bewoners van de veste. In een aparte wijk mochten zij zich vestigen, gevormd door hun winkeltjes die prijkten met een keur van kostbare porseleinen, zijden stoffen, glanzende lakwerken. Deze wijk heette de Chineesche straat, later de Tempelstraat en is de oude straat van Makassar geworden.

Aan het strand verrees de passar tusschen het Kasteel en Vlaardingen, waar uitsluitend vrouwen kwamen en gingen; mannen vertoonden zich niet, want zij zouden uitgelachen worden! Af en toe ontstond er natuurlijk heftig verschil van meening en kwam de Fiscaal met zijn oppassers er aan te pas, de eenigste man die toegang had en in den aanvang ook de eenigste Compagnies dienaar, die buiten het Kasteel mocht wonen. De marktijden waren 's morgens vóór zonsopgang en 's middags een uur vóór zonsondergang; later, toen er meer markten kwamen, verschilden deze uren nog wel eens.

Vlaardingen nam betrekkelijk spoedig in bloei toe, houten en steenen huizen verrezen, boomen wer-

den langs de straten geplant in het plaatsje, dat volgens een roosterplan werd aangelegd. Achtereenvolgens kwamen tot stand het Weeshuis, de Hollandsche en Chineesche Burgerwachten, alle steenen gebouwen, die te midden der vroolijk geschilderde houten woningen der inheemsche bewoners een aangenamen aanblik opleverden.

Toch was de stad nog niet ommuurd.

Valentyn schreef immers: „De Stadt is maar een open vlek, dat ook anders wel de Negorij Vlaardingen genaamt is en waarin men maar één groote ongeplaveide straat (zoo meine de Chineesche) en dan nog 2 of 3 kleine straaten heeft . . ."

In het begin der achttiende eeuw kwam de ommuring tot stand, vermoedelijk zeer ten gerieve van de bewoners, die nu tegen mogelijke invallen van buiten beter beschermd waren. De muren waren niet erg dik en drie à vier meters hoog; zij moeten in elk geval niet den indruk gemaakt hebben van vestingwallen. Verscheiden poorten gaven toe-

Kerkje van het Kasteel.

gang en prijkten met het stadswapen en het jaartal 1708. Inmiddels waren verder de volgende straten ontstaan: de Passarstraat, de Middenstraat, de Burgerwachtstraat, de Kasteelstraat, de Buitenmuurstraat en verschillende dwarsstraten, niet te vergeten de Gedempte Gracht, ook al was er geen gracht en viel er weinig anders dan wat moeras te dempen. Louter een naam die aan vaderlandsche stadjes met bruggen en grachten, singels en torentjes herinnerde.

Daar zich in het Kasteel Rotterdam de kerk, stadhuis met gevangenissen, de galg en de wip en bezijden zijn muren het kerkhof bevonden en in Vlaardingen het Weeshuis en de Burgerwachten, zoo was dus in het oude Makassar, der traditie getrouw, alles aanwezig wat een flinke stad in de Nederlanden uit de achttiende eeuw aan openbare instellingen behoorde te bezitten. Eigenaardig genoeg wordt nergens van scholen gerept, die er toch ook reeds geweest zullen zijn. Daar Vlaardingen in tegenstelling met de meeste andere Compagnies vestigingen niet nabij een rivier lag, werd bezijden het Kasteel een gracht gegraven, een afwatering van de moerassen achter Vredenburg, die de grachten van beide versterkingen van water voorzag. Deze gracht, die in de wandeling de Waterleiding heette, wordt thans beurtelings met den weidschen naam van Rivier van Makassar en den onfrisschen naam van Stinksloot betiteld.

Alles bij elkander genomen moet het in Vlaardingen niet zeer aangenaam wonen zijn geweest. De nauwe, ongeplaveide straatjes, de verdiepingshuizen, die vlak tegenover elkander stonden, de liefelijke geuren die opstegen uit Chineesche en Inlandsche keukens, de muren die aan een gevangenis deden denken, dat alles droeg niet veel bij tot een gezellige behuizing. In den Oostmoesson gaven de jonge boomen nog maar weinig schaduw, in den Westmoesson vormden de straten een modderpoel.

In de tweede helft der achttiende eeuw begonnen de bewoners van Vlaardingen het in hun ommuurde stad toch wel wat te benauwd te vinden. Nu het onder de schaduwen van het Kasteel Rotterdam veilig wonen bleek, verhuisden zij hoe langer hoe meer landwaarts. Hetzelfde verschijnsel deed zich toen voor als te Batavia, de Koningin van het Oosten, toen de Compagniesdienaren de oude stad begonnen te verlaten om te Weltevreden hun z.g. „thuynen" te bouwen.

Het spreekt wel vanzelf dat te Makassar deze verhuizing op bescheidener schaal plaats vond. Buiten den ringmuur aan het Hooge Pad verrezen de nieuwe gouvernementswoning en enkele andere steenen woningen; het officieel domicile der landvoogden bleef echter het Kasteel. Onder de hooge tamarindeboomen van het Hooge Pad, om het Kerkplein was het aangenaam wonen en spoedig brak de tijd aan, dat buitenplaatsen werden aangelegd en landgoederen aangekocht, naar vaderlandschen trant door grachten met hooge bruggen omringd. Het Compagnies bestuur schonk te dien einde stukken grond in den omtrek der hoofdplaats weg of verkocht deze tegen matigen prijs. Zoo ontstonden landgoederen als Het Nieuwe Loo of het Ronde Bosje (tegenwoordig: Losarie), waar Cornelia van Sypestein meermalen met tact en gratie haar moeilijke rol van gastvrouw vervulde; Bontoala (het Hooge Woud), de residentie van den vermaarden Aroe Palakka, waar diens schoone en beminnelijke gemalin Daeng Talelle der scepter zwaaide; Lariangbangi met het befaamd kanon, op de plek waar Aroe Palakka in den nacht voor de Gowareezen heette te zijn gevlucht; Maurisso, dat geruimen tijd Compagnie's tuin was en daarna bezit van den Kapitein der Burgerij De Grave; Sambong Djawa dat de Compagnie aan Almançoer, vorst van Goa, geschonken had en Arendsburg, tegenwoordig het Klooster van het Heilige Hart. Weliswaar konden deze buitenplaatsen niet wedijveren met de buitenplaatsen der Republiek langs de Vecht, Maas en Waal en de niet minder beroemde landhuizen aan den Jacatraschen weg en de Tijgersgracht te Batavia, maar zij mochten er toch ook wezen.

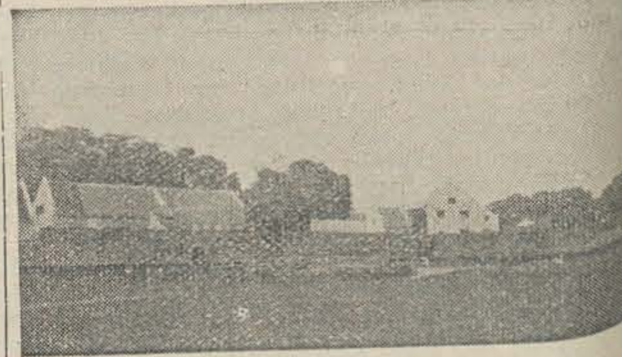
Uitstapjes naar deze buitenplaatsen behoorden tot de weinige genoegens, die de dienaren der Compagnie zich te Makassar konden veroorloven.

Op een mooien morgen, als de zon stralend aan den hemel stond, dan ging de gouverneur met al wat groot en voornaam was in de kleine Makassaarsche samenleving naar Losari of „het Ronde Bosje". De vergulde karos met vier stevige Makassaarsche paardjes, waarin het landvoogdelijk echtpaar gezeten was, werd gereden door koetsiers en palfreniers in fraaie gegallonneerde livreien, omringd door soldaten en officieren der lijfwacht in kleurige uniformen, oppassers en lijfschutten. Dit rijtuig werd gevolgd door verscheidene andere chaisen, palankijns en draagstoelen, waarin dames gezeten waren, gevolgd door de heeren, bijna allen te paard, slaven en slavinnen, beladen met sirihdoozen, kwispedoors, kipersollen met faiha'a's en wat dies meer zij. Dat alles ging in plechtigen optocht de Waterpoort van het Kasteel door en den stoffigen ongeplaveiden weg naar Losari op, waar de dag in scherts en jolijt werd doorgebracht.

De heeren gingen op jacht of trachtten een looi vischje in de grachten te verschalken; de dames gingen spelevaren of een spelletje kaarten, bespraken de chronique scandaleuse, terwijl zij door alle bedrijven heen naar hartelust sirih kauwden en onophoudelijk heur slavinnen riepen. De kinderen waschten en plasten aan het strand; een enkele eenzame tuurde naar den gezichtseinder of er geen zeil van een Oostinjevaarder te ontdekken viel.

Een maaltijd, waarbij veel gegeten en nog veel meer gedronken werd, vereenigde allen tenslotte in het ruime landhuis, waaruit tegen den avond moeizaam de terugtocht aanvaard werd.

Aroe Palakka, dan wel een der andere vorsten, met zijn begaafde koningin, noodigde de Compagnies dienaren uit in zijn residentie Bontoala, waar vorst en vorstin en gouverneur en zijn stoet met elkander wedijverden in Oostersche pracht en

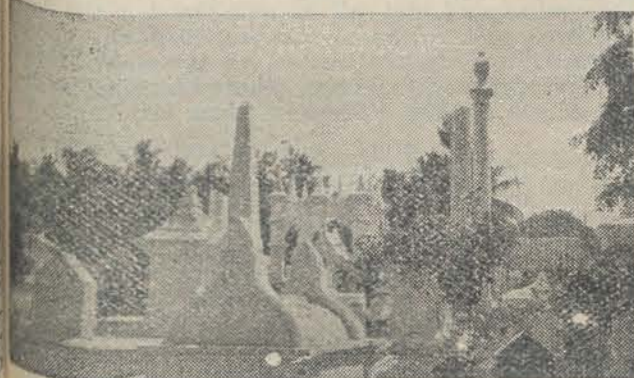
Woonhuis begin 19e eeuw.

praal. Dan prijkte de lieftallige vrouw in haar schoonste gewaden met rijke juweelenschat, grootendeels geschonken door de Edele Compagnie aan hare stille bondgenoote. Er placht een stevig wijntje gedronken te worden, waardoor dikwijls zóó'n

verbroedering ontstond dat meermalen gouverneur en vorst veel meer zeiden dan zij wel verantwoorden konden, hetgeen tenslotte de Hooge Regeering te Batavia aanleiding gaf lergelijke vroolijke bijeenkomsten met inheemsche vorsten te verbieden!

Een ander belangrijk feit in de samenleving was de kerkgang. Des Zondags togen de dienaren der Compagnie uit de Kasteelswoningen, uit Vlaardingen, van het Hooge Pad, van Kampong Baroe onder het luiden der klokken naar de Kasteelskerk, die een luisterrijken aanblik bood.

Daar was een geruisch van zijde en satijn, een geschitter van juweel en diamant, want een iegelijk had zich beijverd om op den dag des Heeren in pronkgewaad te verschijnen. De gepruikte Compagnies heeren in fluweelen rok met kamisool en kanten lubben, de dames in wijde hoepelrokken met paniers, gepoederd en gehandschoend; minder bevoorrechten in kabaja en saja (een geplooid katoenen rokje dat later door de gebatikte sarong is vervangen), geurende naar melatti en akarwangi.

Kerkhof.

Natuurlijk alle vrouwen, hoog- of laag geplaatst, onafscheidelijk van heur slavinnen met kipersol en kwispedoor! In vrome aandacht verzonken luisterde dan deze ijdele schare naar den Bedienaar des Goddelijken Woords, die zeker, zooals overal elders in Indië, vergeefs zijn stem zal verheven hebben tegen de toenemende pronkzucht en het weeldebederf.

Na deze kleine uitweiding over de geneugten van de bewoners der goede stad Makassar in lang vervlogen tijd, keeren wij weder tot hare uitbreiding terug.

Kampong Boegis en kampong Melajoe waren inmiddels buiten de muren van Vlaardingen verrezen; ten Zuiden bestond reeds kampong Baroe, waar zich ook Hollanders gevestigd hadden. Deze laatste kampong was de oudste van de drie; reeds in 1678 hadden enkele Goasche prinsen verlof bekomen om zich ten Zuiden van het Kasteel te mogen vestigen, hetgeen de oorsprong van deze kampong is geweest. Hier werd de Hollandsche traditie eveneens voortgezet; daar had men en heeft men nog de Heerenstraat, de Prinsenstraat, de Stalstraat, die aan de Compagnies stallen herinnert en het Kerkhofpad, genoemd naar het eerste, oudste kerkhof dat bezijden het Kasteel lag.

In het begin van de vorige ceuw werd Vlaardingen reeds „De Oude Stad" genoemd in tegenstelling met de Nieuwe stad, d.w.z. alles wat buiten hare muren lag.

De naam Vlaardingen duidde nu nog slechts een stadskwartier aan, een gedeelte van de nieuwe stad Makassar, waaronder begrepen werden het Kasteel, de redoute Vredenburg, het Kerkplein, de kampong Baroe, het Kwartier Vlaardingen met de kampongs Boegis en Melajoe.

De Engelschen zetten de traditie der Hollanders voort en woonden in de Nieuwe Stad; het thans bebouwde Engelsche Plein herinnert nog aan den tijd dat de Britsche soldaten hier exerceerden. Versterkingen waren in dien tijd ook nog de Farestone batterij, genoemd naar een verdienstelijk Britsch officier, die haar aanlegde, de Amelungbatterij, naar kolonel Amelung, een redoute in Losari en enkele andere batterijen van minder belang.

Ver in de tweede helft der negentiende eeuw werden eindelijk de poorten afgebroken, daarop volgden de muren bij gedeelten, die een sta-in-den-weg vormden en loste zich tenslotte het stadje Vlaardingen, de stichting van Speelman, in het tegenwoordige Makassar geheel op en zelfs zoodanig, dat haar oorspronkelijke naam in het vergeetboek begint te raken.

Het Grijze Huis.

Bij allen, wien het lot van den oud-Ind. militair ter harte gaat, is het grijze Huis te Putten op de Veluwe bekend. Voor hen, die deze nuttige instelling onverhoopt niet mochten kennen, diene dat daar een aantal oud-militairen, die in Oost of West gediend hebbende, met een klein — soms te klein — pensioen in het vaderland teruggekeerd, door gebreken of leeftijd niet meer in staat zijn tot het verrichten van arbeid van eenige beteekenis of die om andere redenen van den ondergang gered moeten worden, een onderdak vinden. Die „andere redenen" gaan we nu maar stilzwijgend voorbij. Ze zijn licht te gissen wanneer men weet dat in 1914 door het heilzaam initiatief van den Volksbond tegen drankmisbruik, de grondslag voor deze stichting gelegd werd. Een permanent Comité uit den bond heeft thans nog de hoofdleiding voor de aangelegenheden van het Huis, dat, na vele wisselvalligheden, in zijn tegenwoordige gedaante een 5-tal jaren bestaat, gedurende welken tijd — en ook reeds lang te voren — wijlen de bekende predikant S. Lulofs en de thans nog in functie zijnde Directeur, de heer G. de Wal met zijn echtgenoote, hunne beste krachten er aan gegeven hebben. Maar, voor behoorlijke huisvesting en verpleging van een 56 oud-gedienden is veel noodig; verbetering en uitbreiding zeer wenschelijk, o.a. de bouw van een ziekenzaal. Om nu voor een en ander de fondsen te verkrijgen — nog slechts een goede f 5000 — heeft het Bestuur van de Haagsche Afdeeling van den Volksbond het voornemen op 23 Februari e.k. een uitvoering te geven in Seinpost te Scheveningen, waarvan de opbrengst voor dat doel zal worden besteed. Op den weldadigheidsavond zal door de Haarlemsche Tooneelclub opgevoerd worden: „Beverley", spel in 4 bedrijven door George Berr en Louis Verneuil. Spelleider is de heer Kommer Kleijn. De prijzen bedragen: Loge f 5, Zaal f 4 en Balcon f 3 p. p.

Er heeft zich een Eere-Comité gevormd, met, aan het hoofd, Z. E. den Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, voorts een Regelings-Commissie, waarin o.a. de Algemeene Voorzitter der Vereeniging „Oost en West", de heer R. Zuyderhoff, zitting heeft (2e Secretaresse is Mevr. A. B. van Loon-Tellegen, telef. no. 34928) en voorts een uitgebreid Propaganda-Comité, waarvan mevr. E. Patijn-De Brauw Eere-Presidente is.

Weldadigheidszin is altijd een deugd geweest van het Nederl. volk. Ook dit keer zal het bewijs daarvan geleverd worden nu het geldt hen te helpen, die, voor enkele schamele geldstukken daags, jaren lang op de bres gestaan hebben om met den inzet van hun leven onze nationale belangen te beschermen.

Van Week tot Week.

Dinsdag 5 tot Maandag 11 Februari.

Nationalisme en communisme in Ned.-Indië. Den 8en Febr. heeft de kapitein-luitenant ter zee J. Th. Fürstner, in het Koloniaal Instituut te Amsterdam, voor de Nationale Unie eene voordracht gehouden over Nationalisme en Communisme in Ned.-Indië. De voordracht hield een ernstige waarschuwing in voor onderschatting van de Indië-los-van-Nederland-beweging. (Een uitvoerig overzicht bevat o.a. het „Vaderland" van 9 Febr., Ochtendbl.).

Brand te Bandjermasin. Aneta[1]) seinde d.d. Bandjermasin 5 Febr.: Een brand heeft vannacht een groot gedeelte verwoest van de landzijde van pasar Barabai. De totale schade bedraagt 225.000 gulden, namelijk 150.000 gulden voor roerend en 75.000 gulden voor onroerend goed. Slechts een derde was verzekerd.

Liga tegen Imperialisme en Perhimpoenan Indonesia. Ter gelegenheid van het 2-jarig bestaan der Internationale Liga tegen Imperialisme en voor nationale onafhankelijkheid, zal door de Haagsche afdeeling van de Liga en door de Perhimpoenan Indonesia een openbare herdenkingsvergadering worden gehouden op 13 Februari, waar het woord gevoerd zal worden

[1]) De Aneta-berichten zijn ontleend aan de N. R. Ct.

door de heeren Abdulmadjid Djojo Adiningrat (een der indertijd gearresteerde Indonesische studenten), G. J. van Munster (secr. H. B. der Liga), Darsono (uit Indonesië verbannen lid der Komm. Partij Ind.), Albert de Jong (secr. Int. Anti Milit. Bureau), terwijl de voorzitter van de Liga, de heer Gé Nabrink, den avond zal openen met een historisch overzicht.

Monument voor Burgemeester Dijkerman †. Soerabaja, 6 Febr. (Aneta). Onder presidium van Gouverneur Hardeman is een comité opgericht voor een monument van wijlen burgemeester Dijkerman.

Kolonel Pitlo. De luitenant-kolonel der Artillerie van het O.-I. leger G. J. Pitlo is bevorderd tot kolonel-regimentscommandant.

Assaineering van Semarang. Naar de Locomotief verneemt, zal bij de behandeling van de begrooting in den Volksraad worden voorgesteld de definitieve assaineering van de terreinen noordelijk van Semarang, waar thans veel malaria voorkomt. De kosten worden op *f* 300.000 geraamd. (Aneta).

Technische Hoogeschool te Bandoeng. Batavia, 4 Febr. (Aneta). Benoemd is tot president-curator van de Technische Hoogeschool te Bandoeng, de directeur van gouvernementsbedrijven, ir. D. de Iongh, thans lid van het college van curatoren.

Brandstichting te Soekaboemi? Uit Soekaboemi seinde Aneta d.d. 4 Febr.: Vannacht is hier brand uitgebroken, voor de zevende maal in een tijdperk van anderhalve maand. Thans is een groot complex woningen aan den Grooten Postweg volkomen in de asch gelegd. De totale schade bedraagt ongeveer 55.000 gulden. Persoonlijke ongelukken kwamen er niet bij voor. De oorzaak is vermoedelijk kwaadwilligheid.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig candidaatsex. Indologie de heer T. Nieuwenhuyzen.

Jaarbeurs te Utrecht. Van 19 tot 28 Februari wordt de 20e Jaarbeurs te Utrecht gehouden. Thans kan reeds worden geconstateerd, dat het aantal deelnemers bijzonder groot zal zijn. De afdeeling Koloniën zal ditmaal meer de theecultuur naar voren brengen.

Voordracht Indië-vlucht. Op Vrijdag 15 Febr. zal de heer I. A. Aller voor verschillende vereenigingen te Rotterdam (waaronder de afd. Rotterdam van Oost en West) eene lezing met lichtbeelden houden over de heen- en weervlucht naar Indië, waarbij hij een der bestuurders is geweest.

De Krakatau. Verschillende Aneta-telgrammen blijven melding maken van voortdurende werkzaamheid van den Krakatau-vulkaan. Het aantal erupties neemt eerder toe dan af; het nieuw gevormde eiland heeft thans een hoogte van 27 Meter bereikt.

De Voorzitter van den Volksraad. Batavia, 9 Febr. (Aneta). De Voorzitter van den Volksraad, Mr. Neytzell de Wilde, heeft op 26 Jan. het verzoek bij de Regeering ingediend om eervol ontslag met ingang van 3 Mei a.s.

†

J. F. E. Waller. Een Aneta-telegram d.d. Medan 5 Febr. maakt melding van het vermoorden van den waarnemenden administrateur van de rubberonderneming Damar Sinoet (Atjeh en Onderh.) den heer J. F. E. Waller. Daders Javaansche koelies op genoemde onderneming.

J. M. H. van Dorssen. Te Bandoeng overleed op 74-jarigen leeftijd de heer J. M. H. van Dorssen, gepens. dirig. officier van gezondheid 1e klasse, ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw. (Aneta).

Mr. T. H. A. Versteeg. Te Jogjakarta is, op 29-jarigen leeftijd, tijdens een operatie, overleden Mr. T. H. A. F. Versteeg. (Aneta).

A. Boers. Te Weltevreden is op 3 Febr. overleden de heer A. Boers, gepens. Inspecteur van Financiën te Batavia.

J. A. van Hasselt. In den ouderdom van 63 jaar is te De Steeg overleden de heer J. A. van Hasselt, arts, oud-officier van gezondheid van het O.-I. leger.

C. J. Bollee. Te Batavia overleed de heer C. J. Bollee, hoofdvertegenwoordiger van de firma Blom en Van der Aa (Aneta).

H. de Chauvigny de Blot. Te Utrecht is, in den ouderdom van 75 jaar, overleden de heer H. de Chauvigny de Blot, oud-Resident van Madoera.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Installatie van het Propaganda Comité voor den Indischen Boeatan-Feestavond.

J.l. Zaterdagmiddag had in „Huize Voorhout" te 's-Gravenhage de beraamde samenkomst plaats tot bespreking der bijzonderheden voor den Indischen Feestavond.

Mevrouw van Lier, de presidente der regelingscommissie, kon tevreden zijn over de groote opkomst en de opgewekte beloften tot medewerking van alle aanwezigen, in de eerste plaats tot het maken van propaganda allerwegen, opdat na den 25sten dezer géén belangstellende met spijt zal kunnen zeggen: had ik 't maar geweten, dan zou ik ook gekomen zijn!

Het feest met zijn aantrekkelijk, afwisselend program van Indische film, zang, voordracht en dans, onder begeleiding van gamelan- en krontjongmuziek, belooft bijzonder geanimeerd te worden. Neme toch vooral ieder oud-Indiër minstens één *totok-vriend* of -familielid mee er heen, om deze in kennis te brengen met zooveel moois van Indië!

Toegangskaart: een groen-afgestempeld Boeatanlot à *f* 1.—, te verkrijgen Heulstraat 19, Den Haag.

„Dolle Hans", onder regie van J. Fabricius door „Eurasia" opgevoerd

„Het Vaderland" schreef in zijn jongste Zondagsblad:

„Men zou zich kunnen indenken, dat Jan Fabricius zijn welbekende stuk louter en alleen voor de Vereeniging Eurasia zou hebben geschreven, of omgekeerd: dat de Vereeniging Eurasia zou zijn opgericht, om Dolle Hans te vertolken, zoozeer komen deze beide bij elkander, zoozeer is het stuk een pleidooi voor datgene, wat ook Eurasia telkens weer betoogen wil: recht en een basis voor den Eurasiaan.

„Gisteravond werd het stuk in De Seinpost opgevoerd. En hier deed zich het eigenaardige geval voor, dat de vertolker van de titelrol zulk een forsch en eminent spel leverde, dat hij eenvoudig al zijn mede-optredenden tegen de vlakte speelde. Wat de heer D. Boerrigter gisteravond zoo met hart en ziel geacteerd — neen doorleefd — heeft, zóó, dat een geboren tooneelspeler er ten eenen male bij achterstond, dat maakt het voor de overige optredenden eenvoudig niet doenlijk er een goed figuur bij te leveren.

„Maar dat is niet erg. Het stuk èn zijn uitnemende hoofdvertolker zijn samen rijkelijk bij machte, de gepropageerde idee in klemmend betoog te uiten en dat is — hier — genoeg!"

Jammer, dat in dit koude seizoen, terwijl de gevreesde griep al meer om zich heengrijpt, velen opzagen tegen den langen tocht naar het Theater Seinpost. Anders zouden zeker heel wat meer belangstellenden hebben kunnen genieten van dezen Dollen Hans en tegelijk hun liefdegaven geofferd hebben voor het goede doel van „Eurasia".

Maar stellig zal de uitvoering herhaald worden.

* *

Ook het jaarlijksch Winterfeest van *Het Nederlandsch-Indonesisch Verbond,* j.l. Zaterdag in „De Twee Steden" gehouden, heeft onder minder gunstigen weers- en gezondheidstoestand geleden; het was niet zoo overdruk bezocht als andere jaren. Prins Hendrik, vergezeld van zijn adjudant, Lt. t. z. Termijtelen, heeft een gedeelte van den avond bijgewoond en in de pauze alle leden van het hoofdbestuur, alsook den danser Mas Soebanto aan zich laten voorstellen.

De avond is met een bal besloten.

De Poolsche Tentoonstelling in Pulchri Studio en Voordracht van Prof R V. Roland Holst in verband met het Indisch Kunstambacht.

In de zalen van het schilderkundig genootschap Pulchri Studio te 's-Gravenhage is thans een pracht-tentoonstelling van Poolsche Kunst. Het is verheugend, dat wij in den laatsten tijd hier kens ook collecties van kunstwerken uit onderscheidene andere landen te bewonderen krijgen. Terecht merkte de heer Knuttel bij zijne bespreking er van in „Het Vaderland" o.m. op:

„Deze groot Poolsche tentoonstelling brengt ons in kennis met een kunst, die wel zeer duidelijk de kenmerken van een van ons verschillend ras vertoont. Dit is van groote beteekenis: de nivelleering, tot in hooge mate van de nationale verschillen in de kunst der gen der West-Europeesche landen, de uitstraling van de Parijsche kunst, maken tot een hooge uitzondering, werk te ontmoeten dat afwijkt van elken vorm, dien wij bij kunstenaars vinden, werk, dat principieel op ander artistiek inzicht berust. De Oostenrijksche tentoonstelling heeft — vooral door Kokoschka — zulk een bevrijdende, verruimende werking kunnen uitoefenen. Ook de Poolsche kan dat."

Dit verruimde kunstinzicht bij het Nederlandsche publiek zal, meenen wij, op den duur ook onze opvattingen, zelfs betreffende de Indonesische kunst, ten goede moeten komen. Door gestadige vergelijking der kenmerkende eigenschappen in de kunstarbeid van zeer verschillende rassen, leeren wij de waarde van ieder in 't bijzonder op prijs stellen.

Zoo noemde bovengenoemde criticus als algemeene kenmerken van de Poolsche kunst o.a.:

„Een sterk uitgesproken neiging naar overzichtelijke vormgeving, en een trek naar het decoratieve. De frissche, ongebroken kleur heeft hier de overhand boven tonalisme. Het stilleven is weinig vertegenwoordigd: de sentimentele waarneming, die liefdevolle uitbeelding van den dooden schijn trekt den Poolschen kunstenaar niet aan; het bespiegelende zit hem dieper in een vorm, een verschijning, zijn niet in zijn aard te liggen — maar de mensch en zijn doen en laten, en de natuur, in landschap, als vertolking van een groote ordenende rhythme: de vooral levendige, vaak felle kleur en een schalksche, grillige muzikale bewegelijkheid van lijn, dat zijn de motieven, de middelen, die den echten Pool ten eigen schijnen te staan."

Als men zóó vergelijkend dergelijke tentoonstellingen van vreemde kunst leert zien en waardeeren, kan 't wel niet anders of men zal hetzelfde standpunt opzichtens de van onze opvattingen dikwijls zoo afwijkende, Indonesische kunst-uitingen.

Wij raden den belangstellenden lezers dan ook aan, na een morgenbezoek van Pulchri, tegen een uur rustig in Heulstraat 19 „à deux pas" van daar, in Boeatan's Toonkamers, te midden van de Indischen kunstarbeid een goed verzorgde rijsttafel in den namiddag een heerlijk geurig kopje koffie te gaan gebruiken, en niet alleen hun maag, maar ook hun oogen flink den kost te geven. Zoo menig zich een mooi stuk Ind. kunstarbeid aan te schaffen om hiervan thuis, in eigen omgeving toegang dagelijks meer en meer te genieten.

Er is in Pulchri ook Poolsche kleinkunst tentoongesteld, waarmee men goed doet een en ander te vergelijken.

Aan het eind van den in het Fransch gestelden Catalogus lezen wij, dat in 1926 te Warschau

Coöperatieve Vereeniging is opgericht door leeraren en leerlingen der Kunstacademie aldaar onder den naam „Lad", hetgeen in het Poolsch wil zeggen: schoone uitvoering. Dit is, zou men kunnen zeggen, een der gelukkige gevolgen geweest van Polen's deelname aan de Parijsche Internationale Tentoonstelling van Sierkunsten in 1925, als resultaat zoowel van het behaalde succes, als van de daar opgedane lessen. ¹) De vereeniging stelt zich ten doel modellen te ontwerpen op elk gebied van toegepaste kunst en die te doen uitvoeren. Zij bezit reeds eigen ateliers zoowel voor het weven, als voor de keramiek en is bezig nog andere op te richten. Daar haar leuze luidt: volmaaktheid van vorm, van grondstof en van uitvoering", zal zij vaak een algeheelen ommekeer in de tegenwoordige werkwijzen moeten teweegbrengen. Daarom wordt „Lad" terecht als een voorpost beschouwd van de Poolsche beweging ten gunste der versierende kunsten. Dezelfde kunstzinnige personen staan aan het hoofd er van, die vroeger de „Vereeniging voor Toegepaste Kunst" te Krakau stichtten en daarna den stoot gaven tot deelname aan de Fransche wereldtentoonstelling.

Zooals men ter tentoonstelling kan zien, worden er thans, behalve houtsnijwerk, voornamelijk twee soorten van weefsels voor huiselijk gebruik gepropageerd: wollen „kilims" en linnen doeken. Naar men beweert, behoeven eerstgenoemden niet onder te doen voor het beste van dien aard uit andere streken. De wol daarvoor wordt gewonnen van Poolsche schapen en is met de hand gesponnen, hetgeen een groote bekoring aan het weefsel geeft, temeer daar ook de inheemsche plantaardige verfstoffen er zeer fraaie kleurschakeeringen aan verleenen. Zulk een „kilim" is het individueele werk van den artistieken ontwerper tevens wever, die zelf zijn kleuren kiest. De linnen doeken daarentegen zijn wel door kunstenaars ontworpen, maar worden meer machinaal geweven, zoodat ze dan ook veel minder in prijs zijn. ²)

In verband met dit naar ontwerpen laten werken, kunnen wij niet nalaten hier de aandacht te vestigen op een onlangs door prof. *R. N. Roland Holst*, hoogleeraar-directeur aan de Amsterdamsche Rijksacademie van Beeldende Kunsten, te Leiden gehouden voordracht, die uitgesproken werd op uitnoodiging van de litteraire faculteit van studenten aldaar, over: *de geestelijke waarde van het ambacht*, hetgeen, zooals wel vanzelf spreekt, ook geheel toepasselijk is op het Indonesische handwerk en ten zeerste de overdenking waard.

Wij lazen er een verslag van in „Het Vaderland". Prof. Roland Holst noemde de volgende grondbeginselen, waarop het ambacht moet steunen, wil het geestelijke waarde bezitten:

„1°. de volledige kennis van aard, mogelijkheden en beperkingen van het materiaal, met daarnaast den wil van den ambachtsman, het materiaal tot zijn recht te doen komen en het geen geweld aan te doen;

2°. volledige kennis van het doel, waartoe datgene, wat vervaardigd wordt, moet dienen; daarnaast den wil, dit doel tot volle uitdrukking te brengen."

De eerste eisch bepaalt de moreele houding tot den geest.

Slaagt de ambachtsman er in, deze twee eischen te verwezenlijken, dan krijgt, dank zij het werk van zijn handen, de stof deel aan den geest, en de geest krijgt in het tot stand komen tastbare werkelijkheid.

De erkenning van stof en doel vormen de sterke basis van ieder ambacht.

Dit lijkt, zoo vervolgde hij, aldus geformuleerd, van zelf te spreken. De geschiedenis der laatste eeuwen toont echter aan, dat het verval der ambachten samen gaat met het wegvallen van dit beginsel, waardoor ook het ambacht zijn geestelijke beteekenis volkomen verloor.

Terecht merkte spreker op:

„De hand, die vormt en de geest, die denkt, moeten in het ambacht één zijn. Wanneer zij niet vereenigd zijn — de geschiedenis bewijst dit — wordt de geest hoogmoedig en dwaalt van de werkelijkheid weg, en de hand verliest haar bezieling en gaat onder in beuzelarijen.

„In de 19e eeuw vooral wordt de ontwerper de tusschenpersoon tusschen doel en stof. Tot hun groote schade en schande. Wat gebouwd, gesmeed, getimmerd, geweven, gedreven, gebeiteld of gesneden moet worden, wordt nu ontworpen, dat wil zeggen: geteekend.

„De ambachten zijn aan al dit geteeken ten gronde gegaan.

„De ontwerper stelde zich wel den strijd tusschen geest en stof voor, maar hij strijdt den strijd zelf niet. Al teekenend verloor hij het werkelijk begrip van het doel en van de materie. In plaats daarvan ontstond bij hem de zucht naar schoonheid, die, beleden als een op zich zelf staand begrip, het ambacht rechtstreeks naar de karakterloosheid voerde.

„Schoonheid moge vaak het gevolg zijn van het juist verwerken van de eischen, door doel en stof gesteld, zij verliest haar inhoud en wordt leeg, zoodra zij het verband met de werkelijkheid verliest."

Van elk der vele prachtige ambachten zou dit proces van verwording door treffende voorbeelden te bewijzen zijn, aldus spr., maar hij wilde zich dezen avond bepalen, dit proces aan te toonen, zooals het zich in de glasschilderkunst voltrok.

Ten slotte heeft hij gememoreerd, hoeveel inspanning het kost, de ware opvattingen weer in alle ambachten door te voeren. „Want al verandert de tijd aan de methoden van toepassing, het grondbeginsel blijft toch onaangetast...

Ware voor Indië, voor het op te richten *Kunstambacht-instituut*, door Minister Koningsberger in uitzicht gesteld, maar een deskundig leider te vinden als deze Professor, een die niet alleen theoretisch, maar vooral ook praktisch-paedagogisch is, en bovendien als mensch en kunstenaar zoo hoog staat!

¹) Hoe jammer toch, dat Boeatan toen niet in de gelegenheid is gesteld aan die belangrijke wereldtentoonstelling, juist op dit speciaal gebied, deel te nemen. Red.

²) Maar toch zullen zij den naam van „kunstarbeid" eerder verdienen, dan het weven van Europeesche baddoeken en dergelijken, als door het gouvernements-weeflaboratorium te Bandoeng wordt gepropageerd onder de inheemschen, zonder de toepassing van plantaardige verfstoffen, die toch ook in Indië zoo voordeelig kunnen zijn. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Bij de Jaarwisseling.

De Loc. (2/1) is van oordeel, dat Ned.-Indië het *Nieuwe Jaar* met rustig vertrouwen tegemoet kan gaan. De suikerindustrie stond en staat voor groote problemen, doch zij handhaaft zich stevig en met goeden moed. De andere groote cultures maken deels zeer goede, deels nog juist winstgevende prijzen; zelfs de rubbercultuur kan bij het lagere prijsniveau loonend produceeren. De uitvoerhandel gaat goed, de importen zijn gestegen, de scheepvaart is tevreden, de spoorwegen hebben stijgende vervoercijfers; de openlegging der Buitengewesten schrijdt voort, kortom: *de economische toestand van Ned.-Indië* is gunstig. Doch niet alleen binnen, doch ook buiten de landsgrenzen liggen obstakels, welke het streven naar de verdere economische ontwikkeling van Ned.-Indië heeft te overwinnen. De welvaartstoestand van de Inlandsche bevolking blijkt over het algemeen in 1928 verder verbeterd te zijn; de Inlandsche samenleving heeft van den goeden toestand der cultures, van hare eigen ruime oogsten en hare meerdere aandacht voor handelsgewassen de gunstige gevolgen ondervonden.

Het boek van oud-minister Colijn heeft niet de velen tot inkeer gebracht, die daardoor een beter besef van de Indische werkelijkheid hadden kunnen verkrijgen. Weinigen zijn tot een gezette overweging zijner denkbeelden gekomen. *De Loc.* betreurt dit. Men behoeft het in lang niet ieder opzicht met den heer Colijn eens te zijn, maar de hoofdzaak is, dat hier een poging werd gedaan om een doelbewuster nationale Indische politiek te doen voeren, om het Nederlandsche volk tot erkenning van de beteekenis daarvan wakker te roepen en om deze taak met een juister inzicht en met vollediger aanwending van alle nationale krachten te doen verrichten.

Het beleid der Regeering heeft in 1928 aan stevigheid gewonnen. Hier viel zeer veel in te halen; er *is* veel ingehaald. Een krachtiger optreden ware gewenscht tegenover een zeer klein aantal virulente extremisten, die onder het mom der eenheidsleuze trachten de Inlandsche beweging in andere dan toelaatbare banen te voeren. *De Loc.* meent dat men daartoe zeer spoedig zal moeten overgaan. Men mag dit kwaad niet verder laten voortwoekeren, indien men niet het gevaar wil loopen dat de Inlandsche beweging, die een constructieve kracht kan zijn, ontspoort. Zij telt zoo vele goede elementen, dat het mogelijk moet zijn dit door tijdig optreden tegen enkele kwade geesten te voorkomen.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (31/12, 2de bl. „Het Oosten in 1928" en 3de bl. „Terugblik", Z.; 2/1, 3de bl. „Vaderlandlooze gezellen"; 3/1 „Algemeen commercieel overzicht", *X*), *De Loc.* (31/12, blz. 3 „Oud en Nieuw") en het *Bat. Nwsbl.* (4/1 „Tien begrootingen").

De sterke ontwikkeling van den houthandel in Indië.

De Loc. (2/1, blz. 31 t/m 46) geeft in een „Nieuwjaarsnummer" het oordeel weer van deskundigen op economisch en staatkundig gebied. Over den *houthandel* heeft *Jhr. ir. F. E. C. Everts*, de vertegenwoordiger van de Ver. Javasche Houthandel-Maatschappijen, mededeelingen gedaan (blz. 39). Vijf jaren geleden zag men de positie van den houthandel uitermate donker in. Thans is de houtproductie van Ned.-Indië grooter dan ooit; in de behoefte kan men nauwelijks voorzien en de prijzen hebben zich volkomen hersteld. De omzet in *exploitatie-djatihout* bedroeg in 1923, 86.962 M³., in 1927, 255.209 M³., in 1928 ruim 285.000 M³. De prijs blijft bij deze geweldige productie zeer stabiel. De groote toename heeft zich geregeld voortgezet, ondanks de concurrentie van het ijzer. Zoo worden ook in Indië thans voor dak-constructies van grootere gebouwen vrijwel overal ijzeren constructies toegepast, terwijl ook de aanwending van stalen ramen enz. toenam. De verklaring van den grooten bloei moet wel geheel gevonden worden in het herstel van het economische leven in Indië zelf. De vraag naar het z.g. *dunningshout* (het goedkoopere djati, verkregen bij het uitdunnen) is eveneens sterk toegenomen. In 1925 werd 47.676 M³. daarvan gekapt, in 1928 over de 100.000 M³. Dit hout verdringt bij de Inlandsche bevolking ten deele het bamboe en wordt benut voor tabaksloodsen in de Vorstenlanden. Het *brandhout* vertoont mede een belangrijke productietoename. Het *rasamala-hout* wordt in West-Java in zeer groote hoeveelheden gebruikt; bij het bouwen te Batavia, Bandoeng enz. wordt deze wildhoutsoort graag toegepast. De bekende *fancy-houtsoorten* hebben op den houthandel in zijn geheel weinig invloed. De groote concessie voor een uitgestrekt gebied in Zuid-Borneo, die indertijd verleend werd en waarover in den Volksraad zooveel werd gesproken, is sindsdien vervallen. Zij werd voor drie jaar verleend, de termijn verstreek in 1928 en vernieuwing werd niet verzocht. Wel wordt in die streek nog gekapt, maar alleen door de bevolking. De *reorganisatie van het Boschwezen* zou 1 Jan. 1929 van kracht worden. Zij heeft, behalve interne wijzigingen, voornamelijk tot strekking de gouvernements-djatibosschen meer als afzonderlijk commercieel bedrijf te exploiteeren. De productie kan niet onbeperkt opgevoerd worden, doordat er niet meer gekapt wordt dan in hetzelfde jaar aangeplant kan worden. Het verbruik zal wel toenemen: het houtverbruik per hoofd der bevolking is in Indië, vergeleken met andere landen, nog laag. Op goede gronden kan een gunstige verwachting voor de toekomst uitgesproken worden.

De H. V. A De baten der bevolking.

Den 2en Jan. herdacht de „Handelsvereeniging Amsterdam" haar 50-jarig bestaan. Het *Bat. Nwsbl.* (2/1) acht de werkzaamheid der H.V.A. van uitnemend belang voor geheel Ned.-Indië. Zij is van de bevruchtende aanwezigheid van het Westersch Kapitaal in dubbelen zin een schitterend voorbeeld. De H.V.A. immers verhoogt door haar arbeid niet slechts het algemeen welvaartspeil, doch haar winsten zijn in den loop der jaren immer voor het overgroote deel in Indië gebleven, tot uitbreiding van het bedrijf. Het voor de economische ontplooiing van den Archipel beschikbare kapitaal is jaarlijks door de H.V.A. met millioenen vermeerderd. Deze standvastigheid in haar bedrijfspolitiek leidde er toe, dat de H.V.A. meer dan eenig ander cultuurlichaam nieuwe banen en maagdelijk terrein zocht; dat zij uiterst kostbare onderzoekingen in vrijwel alle deelen van Indië, op Sumatra, op Celebes deed plaats hebben, en dat zij op Java de onbewoonbare rawah herschiep in de grootste suikeronderneming (Djatiroto). Ziedaar *de symbiose van West en Oost* in haar ruimsten en aantrekkelijksten vorm. En ziedaar, waarom heel Indië op 2 Januari de werkzaamheid der H.V.A. dankbaar kon herdenken.

Het *Bat. Nwsbl.* (2 en 3/1) en *De Loc.* (2/1) vermelden *de baten der bevolking bij den arbeid der Suikerindustrie.* Het totaal aan loonen aan de Inlandsche bevolking in 1927 uitbetaald, beliep *f* 98.494.000, aan leveringen *f* 4.852.000 en aan grondhuur *f* 21.834.000. In 1917 betaalde men per H.A. gemiddeld aan grondhuur *f* 59.51, in 1922 *f* 104.36, in 1927 *f* 119.86. De invloed van de aanwezigheid der industrie op het landsbudget wordt eveneens telken jare becijferd; *f* 24.632.000 vloeiden aan belastingen en rechten uit hoofde van de werkzaamheid der industrie in 1926, in 's Lands kas. Rekent men daarbij nog de som, die uit hoofde van inkomstenbelasting van employé's en werklieden en zegelbelasting wordt betaald, dan wordt dit cijfer *f* 27.268.000.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (3/1, blz. 3 en 24 „H.V.A."; blz. 4 „Internationale suikerconventies") en het *Soer. Hbl.* (2/1, 3de bl. „Het jubileum der H.V.A.").

De les van Afghanistan.

Het feit dat de voortvarende Koning van Afghanistan in een proclamatie vrijwel al zijn hervormingen moest intrekken, spreekt voor de *Deli Crt.* (12/1) boekdeelen. Er ligt een leerzame les in opgesloten ten aanzien van *de invoering van Westersche hervormingen in een Oostersch land.* Het gebeurde in Afghanistan kan voor vele buitenstanders eenig licht werpen op de geestesgesteldheid van achterlijke Oostersche stammen en op de mogelijkheid om met de best bedoelde maatregelen ernstig verzet op leven en dood uit te lokken. Om van minder goed begrepen belasting-maatregelen en eischen van reinheid en hygiëne, die volmaakt onbegrepen blijven, maar te zwijgen. Datzelfde geldt voor verschillende andere volksstammen in *Ned.-Indië*, die ons gezag aannemen, zoolang wij ons weinig met hen bemoeien. De Dajak en de Papoea moeten ook van onze Westersche maatregelen maar bitter weinig hebben, en het ware zeer gemakkelijk om met verschillende, overigens zeer wenschelijke en nuttige eischen, een ernstig verzet uit te lokken. In mindere mate geldt dit voor den Javaan of Maleier, maar toch werkt ook daar dezelfde mentaliteit ten aanzien van Westersche maatregelen. Ook daar kan men licht te ver gaan, vooral wanneer opruiers werkzaam zijn om de goed-bedoelde en nuttige maatregelen bij de bevolking in discrediet te brengen. Wanneer men ziet hoe in Afghanistan de hervormingen uit de hand van den eigen Vorst werden beantwoord, dan kan men zich tevens voorstellen hoe deze „zegeningen" uit handen van een vreemden overheerscher worden beoordeeld. Bij *de invoering van noodzakelijke wijzigingen in Ned.-Indië* moeten wij ten volle rekening houden met de inzichten der bevolking dienaangaande. Groote voorzichtigheid is daarbij vereischt en de maatregelen moeten vóór de invoering door het volk begrepen worden. Nadat de Inheemsche bevolking van Ned.-Indië begrepen had, dat de pokkenvaccinatie haar beschermt tegen den geesel, die in Indië voorheen inheemsch was en haar om de zeven jaren teisterde, heeft men geen bezwaar meer met de doorvoering gehad. Alleen buiten, in de meer geïsoleerde streken, heeft men nog voorzichtig moeten zijn. Het succes van de salversan-injecties tegen framboesia is een machtige sleutel geweest om de oogen te openen voor de Westersche geneeskunde. Zoo moet stap voor stap elke maatregel overwogen en voorbereid worden. Wie onvoorbereid zuiver Westersche maatregelen op administratief gebied overplant omdat enkele in of door het Westen opgeleide intellectueelen dit wenschen, begaat jegens de eenvoudige, zuiver Oostersch denkende bevolking een grove fout. Ook al komt het in normale tijden natuurlijk niet tot verzet of opstand. Maar de geestelijke harmonie gaat er door verloren.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (2/1, blz. 47), het *Bat. Nwsbl.* over „Br.-Indië en het communisme" (2/1, 2de bl.), „De opstand der Mohammedanen in Kansu" (3/1, 3de bl.), „Een nieuwe wending in den Islam" (8/1) en „Java en Cochin-China" (7/1), de *Java-Bode* over „Gouverneur en Provincie" (5/1), het *Soer. Hbl.* over „De groote Japansche vlootrevue" (29/12. 2de bl.), „Britsch-Indië en de Vorstenlanden" (31/12, 2de bl. R. v. S.), „De Native States" (4/1, 2de bl.) en „Br.-Indië" (4/1, 4de bl.).

De Javaan en het Javaansch in de cultures.

Kortgeleden is dit onderwerp op pakkende wijze in de „Planter" te berde gebracht. Wat de kwestie van het eventueel dwingend voorschrijven van het kennen en spreken van de Javaansche taal betreft, geeft *De Sum. Post* (10/1) nog een resumé van de moeilijkheden en bezwaren, zooals zij die vernam uit den mond van ervaren Deli-planters. Onder bepaalde omstandigheden kan het gewenscht zijn eenig begrip te hebben van de Javaansche taal, doch er zijn bezwaren. Een planter op een onderneming op Java heeft te maken met de taal, die speciaal in de kampong, van waar het volk betrokken wordt, gebruikelijk is. Voor hem is er dus één soort Javaansch en het ligt voor de hand, dat hij zich dat dialect eigen maakt. Voor een Deli-planter is het Javaansch echter een puzzle. Meent hij, dat hij „het" Javaansch geheel onder de knie heeft, dan is het waarschijnlijk, dat hij, een ploeg nieuwe Javanen ontvangende, met geen enkel een woord kan wisselen in diens moedertaal. Er is niet één Javaansche taal, maar er zijn meerdere hoofdtalen, welke weer verschillende dialecten hebben, met uiteenloopende klankvorming. Leeren van „het" Javaansch beteekent dus in de praktijk, dat men tegenover een

...oeg, samengesteld uit Bantammers, Soerabajanen, ...ndaneezen, Madoereezen enz., wat de taal be...eft, nog geheel geïsoleerd blijft staan. Het meer...re contact, dat met de kennis van Javaansch zou ...rden bereikt, blijft in verreweg de meeste geval...n een fictie. De koelies kunnen dikwijls elkaar ...et verstaan en spreken derhalve Maleisch, ge...ngd met over geheel Java gebruikelijke Javaan...he uitdrukkingen en woorden. Daarbij komt de ...eilijkheid van het Hoog- en het Laag-Javaansch. ...ifs bij grondige studie zal men er niet spoedig in ...gen alle fijne nuances te leeren; de planter, die ... opmerking van een koelie in het Laag-...vaansch moet laten passeeren, omdat hij die niet ...onhebbelijk onderkent, verliest meer aan pres...e en aan persoonlijk contact, dan wanneer hij ...leisch zou hebben gesproken. Voorts zijn daar de ...lijke kleine verschillen in tijdsvorm, in impera...f enz., die bij het geven van opdrachten tot aller...opzettelijke misverstanden aanleiding kunnen ...even, terwijl vooral niet zal moeten worden ver...len, dat het elken assistent meermalen in een jaar ...rkomt, dat hij op het psychologisch moment een ...machtige toespraak zal moeten houden. Doet hij ...t in zijn kebon-Maleisch, waarin hij precies zoo...el of weinig thuis is als de Javaan, dan zal het erin ...n. Doet hij dat in het Javaansch, waarvan een ...el der koelies alle nuances precies zal kunnen ...oordeelen, dan zal er in stilte waarschijnlijk ge...uifd worden en de uitwerking is weg. De bezwa...n lijken *De Sum. Post* plausibel. Het hoofdbe...aar is de mogelijkheid, dat de kans op conflicten ...groot zou worden, hetgeen niet zou opwegen ...en de voordeelen, die ongetwijfeld ook wel zijn ...te voeren. In ieder geval is het wel duidelijk, ...een vergelijking van Deli met Java in dit spe...le opzicht tot foutieve conclusies moet voeren.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Indonesische jeugd en de politiek.

Waarom de Indonesische jeugd aan politiek ...t, wordt uiteengezet in een artikel onder bo...staand hoofd, dat wij overnemen uit de *Soeloeh ...donesia Moeda*, het orgaan van de Indonesische ...dieclub te Soerabaja en de Algemeene Studie...b te Bandoeng en dat luidt als volgt:

Op 't jongste jeugdcongres te Jacatra deden zich ...aaldelijk botsingen voor tusschen congres...ng en politie, die de jongelui verbood over ...olitiek" te spreken. Kon dit „over politiek spre... worden vermeden? Neen.

Hoe komt dat? Om dit goed in te zien, moge men ...nken, dat de jeugd zich zelve niet opvoedt, ...ar dat zij *opgevoed wordt* onder die omstandig...en waarin zij is opgegroeid en in die maat...appij waarin zij is geplaatst. In een koloniale ...atschappij leert de jeugd al heel spoedig de ...de werkelijkheid kennen; zij aanschouwt met ...n oogen den nood en de ellende van de massa, ...deze aanvankelijk berustte in haar lot en tien...en jaren lang lijdelijk verdroeg de kwellingen ...n een ten doode opgeschreven stelsel. Zij voelt ...begrijpt de smart en de ellende van haar volk. ...daar dat op het program van nagenoeg alle ...gd-organisaties in Indonesië als doel te lezen ...t: *sociale opheffing van het volk*. Het is de ...gd in al haar oprechtheid, die volkomen bewust ...van het lot van haar volk; op haar rust het ...arst de diepe vernedering van onvrij te zijn. ...wel de organen van de publieke opinie van het ...oniale stelsel als hun kras optreden tegenover ...gekoloniseerden doen haar er voortdurend aan ...ken. Daarom houdt zich een zoon van een onvrij ...volk van zijn prille jaren bezig met gedachten, ...r een vrij Westerling op gelijken leeftijd niet ...zou denken. Mocht de Hollandsche, de Fran..., de Engelsche student zich in volle zorgeloos...overgeven aan dwaas-zoete genietingen der ...gd, de Indonesische jongelingschap heeft zich ...prepareeren voor een taak, welke andere eischen .... Zij zal niet vinden een weg, voor haar reeds ...eceerd, zij heeft niet in te vallen in een reeds ...den gang zijnden arbeid, maar zij zal van den ...af moeten opbouwen in moeilijke omstan...heden, te midden van strijd en gewoel, van bit...en haat. De zware onafhankelijkheidsstrijd, ...zij in de toekomst ziet, stemt haar ernstig en ...haar misschien oud voor haar leeftijd.

Maar er is nog een factor welke er de oorzaak ...is, waarom de Indonesische jeugd zoo vroeg ...politiek optreedt! Hier te lande roept men ...wijls met verbazing uit: waarom maken de in...eteele Indonesische jongelieden zich zelf het ...moeilijk door hun hoofd te breken met al... koloniaal-politieke vraagstukken, in plaats ...te genieten van de schoonheid hunner jeugd... Waarom zijn zij toch ontevreden? Zij zijn ...in het algemeen voortgekomen uit de hoogere ...naarskringen of uit de gegoede klasse van ...heemsche samenleving?

...et antwoord daarop ligt, dunkt mij, in de vraag zelf opgesloten! Want juist in de hoogere ambtenaarskringen der koloniale maatschappij valt zoo dikwijls te constateeren, dat oprechtheid onaangename gevolgen kan hebben. De aard van het koloniale ambtenarenstelsel dwingt de Indonesische functionnarissen òf te zwijgen òf verbloemd te spreken over koloniaal-politieke vraagstukken. Zij worden er voortdurend aan herinnerd dat het hun niet te pas komt eenige critiek uit te oefenen op de koloniale administratie, waarvan zij zelf deel uitmaken. Aan de zoons rest dan de keuze òf door de vaders na te bootsen in hun doffe sleur, van het kweeken van elk ideaal af te zien en slechts te denken aan carrière en middelen om hun neigingen te bevredigen, òf — indien de behoefte aan oprechtheid te groot is en de „verderfelijke invloeden" der vrijheidsgedachte krachtig genoeg zijn — zich het lot der massa aan te trekken en zich voor te bereiden voor een uiterste consequentie, om eventueel familiebanden te verscheuren. En het is juist de ironie van het noodlot dat de stand van zaken in de koloniale samenleving het felst wordt veroordeeld door hen die zelf uit de ambtenaarskringen voortkomen. Gebrek aan piëteit of ondankbaarheid? Geen sprake van! Het nationale geweten spreekt luider dan de stem des bloeds. En het is te vreezen, dat in het komende tijdsgewricht onder invloed van vaderlandsliefde dierbare banden zullen worden verbroken, familierelaties verscheurd en persoonlijke vriendschapsbetrekkingen doorgeknipt. Voor het nationale ideaal wijken nu eenmaal alle zelfzuchtige motieven en persoonlijke overwegingen.

In vrije landen bestaat een zoodanig dilemma niet; daar maakt het openlijk uitgesproken verschil van meeningen het mogelijk altijd oprecht te zijn. Doch het voorname punt is, dat de jeugd daar weet dat haar tijd om handelend optreden zal aankomen en dat, wat haar streven ook moge zijn, zij, eenmaal den mannelijken leeftijd bereikt hebbende, daarvoor kan strijden zonder daarom de intieme banden te verscheuren.

Het aan politiek doen der Indonesische jeugd heeft ook nog een specifiek karakter. Haar Hollandsche raadgevers raden haar af zich in de politiek te begeven. Zeker hebben zij gelijk, wanneer het betreft een jeugd van een vrij volk. In een vrijen staat beteekent politiek zich uitspreken over regeeringshandelingen, critiek op regeeringsarbeid, om eventueel zelf het heft in handen te nemen, wat zeker niet het werk der jeugd is. In overheerschte landen heeft politiek een anderen, verder reikenden zin; zij heeft daar meer de beteekenis van propaganda van de vrijheidsidee, de menschen doen doordringen van de beteekenis der vrijheid. Onthouden van de politiek aan de jeugd van een onvrij volk wil zeggen, onthouden aan die jeugd van de vrijheidsidealen. En dat is de grootste misdaad jegens ons land en volk.

Er is nog een derde factor, die de opkomst der idealen bij de Indonesische jeugd verhaast. Het is dit, dat zij van kindsaf een bittere ervaring ondervindt van nationale en raciale achterstelling. Reeds van de lagere school af voelt zij de striemende slagen van de koloniale antithese en de rassentegenstelling. Zij bestudeert deze niet uit geleerde boeken, maar op de eigen huid. Zij ondervindt aan den lijve de scherpe tegenstelling tusschen *blank* en *bruin*, tusschen *overheerscher* en *overheerschte*. Men laat geen gelegenheid voorbijgaan om haar te doen beseffen, dat zij maar behoort tot de groote groep der „vuile inlanders". Ach, tot walgens toe moeten wij allerlei kwalificaties van ons volk hooren en lezen, geuit en geschreven door zoogenaamde „beschaafde" lieden, die zich in ons land meesters wanen. Men spaart ons niet de beleediging door ons in het gezicht te zeggen dat „de inlander lui, vuil, onbetrouwbaar, oneerlijk, ondankbaar, zorgeloos, behoefteloos is" en dat hem mangelt aan energie, spaarzin, economisch besef en wat dies meer zij. Dag aan dag worden wij op dergelijke manier er speciaal aan herinnerd, dat wij behooren tot een onvrij en daarom minderwaardig volk, tegenover hetwelk men zich in de kolonie alles mag veroorloven. Maar dan begrijpt men, dat dergelijke hoon en al de kleinere en grootere ons telkens in het dagelijksche leven aangedane vernederingen slechts dienstig kunnen zijn aan de vorming van een vijandige gezindheid jegens den overheerscher.

Maar er is meer! Men aarzelt geen oogenblik om de Indonesische jeugd te leeren de geschiedenis van den heldhaftigen strijd van Nederland om zich vrij te maken van de Spaansche overheersching. Men doet haar beseffen, dat geen recht heiliger en meer onvervreemdbaar is dan het recht van elk volk om zich zelf te regeeren, zich zelf dien regeeringsvorm te geven welke het best past bij zijn temperament en zijn aspiraties. Reeds op de Europeesche lagere scholen wordt de geest van de Indonesische jeugd ontvankelijk gemaakt voor Europeesche vrijheidshelden als Wilhelm Tell, Mazzini, Garibaldi, Willem van Oranje en nog vele anderen. Maar aan den anderen kant wordt haar de geschiedenis van haar eigen vaderland voorgesteld als de geschiedenis van *Nederlandsch-Indië*, die begint met de komst van een zekeren meneer Houtman aan de reede van Bantam. Het glorieus verleden van Indonesië wordt haar natuurlijk niet voorgehouden. Men pleegt kond te doen dat Indonesië geen geschiedenis heeft en dat alleen bestaat een Nederlandsche geschiedenis in Indonesië, dat officieel Ned.-Indië heet. En men pleegt de Indonesische jeugd voor te stellen dat de zoogenaamde „Indische geschiedenis" is een geschiedenis van Nederlandsche heldenfeiten, welke slechts de glorie van den Nederlandschen stam vergroot en waaraan het overheerschte Indonesische volk zijn eeuwige aanhankelijkheid moet toonen. De bevordering van dit laatste wordt haar tot plicht aangerekend. Immers heet het, dat Indonesië „de kurk is, waarop Neerlands welvaren drijft". En het heet de taak van de Indonesische jeugd om mede te arbeiden aan de totstandkoming van Groot Nederland. Dat is de kern der zoogenaamde Indische geschiedenis. Maar aan den anderen kant wordt iedere tegenstand van de Indonesische vorsten en hoofden gebrandmerkt als rebellie en oproer. Zoo ook moet de Indonesische jeugd haar meesters napraten om eigen helden als Dipo Negoro, Toeankoe Imam, Teungkoe Oemar en vele anderen te noemen rebellen, oproerlingen, schurken en wat dies meer zij. En toch waren zij even goed nationale helden als Willem van Oranje, Wilhelm Tell, Mazzini, Garibaldi e.a., voor wie wij eerbied verschuldigd zijn.

Inderdaad, voortreffelijker kan een middel niet zijn om den opstandigen geest bij de Indonesische jeugd aan te kweeken. Dank zij het Hollandsche onderwijs rijzen de nationale helden en martelaars voor haar oogen. Die mannen, die martelaar zijn geworden voor de zaak der vrijheid, hebben een eereplaats verworven in haar hart. Haar jonge hart gaat open voor het lijden dezer martelaren, die hun laatste levensdagen moeten slijten op een ... eiland, in het Oosten van den Archipel, ... slechts het golfgeklots van de Molueksche zee hun herinnerde aan den oceaan die hun geboortegrond omspoelde. Baart het nu verwondering als het ideaal naar een vrij vaderland reeds rijpt in het brein der Indonesische jongelingschap, die pas op de middelbare scholen zit? Als dat zoo is, is het dan vreemd als de Indonesische academische jeugd actief aan politiek doet?

In deze koloniale maatschappij nu, een maatschappij van scherpe rassentegenstelling, van rassenhaat en minachting, is de Indonesische jeugd opgegroeid. Van haar prille jaren af reeds neemt zij een stuk „koloniale ervaring" mee op het levenspad. Alleen dat deel van haar, dat slechts denkt aan eigen toekomst en eigen geluk en *afziet van elk ideaal* en zich daardoor gewillig voedt met slavenmoraal, stapt er lustig over heen.

Diversen.

De liberale *Bintang Timoer* van 3 December heeft het over het niet toelaten van intellectueele Minahassers in de Europeesche societeit „Minahassa" te Menado en zegt dat het streven naar „Een Groot Koninkrijk der Nederlanden" niet verwezenlijkt zal kunnen worden omdat de Nederlanders dit zelf moeilijkheden in den weg leggen. Het is beg ijpelijk dat hoe langer hoe meer Indonesiërs zich bij de ultra-linkschen of bij de non-coöperatiebeweging aansluiten. En het blad vraagt dan: aan wie de schuld?

In het Jav.-nationalistische blad *Sedijo Tomo* van 20 December komt een artikel voor over „Het

vorstendom en vrij Indonesië, waarin de schrijver zijn denkbeelden weergeeft aangaande het bestuur van een vrij Indonesië. Hij trekt o.a. de conclusie dat de vereering van de vorsten door het Indonesische volk, vergeleken bij die der Japanners tegenover hun Mikado's, niet bepaald groot te noemen is. Gewenscht wordt geacht de Vorsten maar af te zetten, indien zij alleen aan hun eigen belangen denken en den vooruitgang van de nationaliteit in den weg staan. Gehoopt wordt dat de verwanten van de Vorsten zelf zullen gaan inzien, het volk te waardeeren en zijn belangen te behartigen, willen zij ook de waardeering en de liefde van het volk winnen. Het bestaan van den kraton hangt derhalve af van zijn optreden.

In zijn verder betoog stelt schrijver zich voor een president voor Indonesië aan te stellen. Dan is de Unie wel de beste regeeringsvorm. Men mag er n.l. niet blind voor zijn dat er ook nationalisten in engeren zin bestaan. De verschillende bevolkingsgroepen toch hebben hun eigen gewoonten en nooden en zullen dus het best bestuurd worden door menschen uit hun eigen groep. Maar voor het groote geheel moet er één zijn, die aan het hoofd staat.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Dagverhaal van A. J. Bik in 1824

Dagverhaal eener reis, gedaan in het jaar 1824, tot nadere verkenning der eilanden Kefing, Goram, Groot- en Klein Kei en de Aroe-eilanden, door A. J. Bik. Uitgegeven door Mr. A. J. E. A. Bik. (Leiden, A. W. Sijthoff's Uitg. Mij. Prijs f 5.— geb.).

Nadat dit dagboek eener commissiereis van den heer A. J. Bik door de in bovenstaanden titel genoemde eilandgroepen ruim een eeuw in de Indische archieven heeft gesluimerd, is het thans door Mr. A. J. E. A. Bik, uit piëteit aan de nagedachtenis zijns grootvaders in de eerste plaats, door den druk openbaar gemaakt.

Om de aantrekkelijkheid van het journaal voor den lezer te verhoogen, verrijkte Mr. Bik — van wiens hand ook een inleidend woord vooraf gaat — den tekst met een aantal door zijn grootvader vervaardigde zeer fraaie Ind. teekeningen, schetsen en aquarellen, welke een idee geven van diens groote talenten.[1]) Verder is er aan toegevoegd het levensbericht van den schrijver van het dagboek en van diens even kunstzinnigen broeder J. Th. Bik, samengesteld door wijlen Dr. G. P. Rouffaer voor den Encyclopaedie van Ned.-Indië. Voorts zijn de vele, voor het tegenwoordig geslacht onduidelijke aardrijkskundige namen in het journaal, door den heer C. Craandijk in eenige blz. „Aanteekeningen" verklaard en heeft hij een kaart vervaardigd van de reisroute van den heer Bik. Ten slotte is het journaal vermeerderd met de als Bijlagen opgenomen rapporten van de commandanten der schoeners Pollux en Dafné, aan boord waarvan de hr. Bik zijn rondreizen heeft volbracht.

Wat de kern van het aldus ontstane boek: het journaal-zelf betreft, gaarne verklaren we met klimmende belangstelling van den inhoud te hebben genoten. De heer Bik heeft niet alleen gevoel voor natuurschoon, maar tevens is hij een scherpzinnig opmerker met betrekking op de zeden en gewoonten van de bewoners der eilanden, welke hij bezocht ter voorbereiding van de a.s. komst van Gouverneur-Generaal Van der Capellen. Overal waar hij voet aan wal zet, weet de hr. Bik het vertrouwen der bevolking te winnen en met groote tact en bezadigdheid langdurige onderlinge veeten en geschillen tot aller genoegen bij te leggen en op te lossen. In dit opzicht vooral is het journaal een merkwaardig document van historische beteekenis.

Weliswaar is de stijl niet steeds even goed verzorgd, maar de uitgever, Mr. Bik, heeft o.i. zeer terecht gemeend daaraan niets te mogen veranderen en den oorspronkelijken tekst letterlijk te moeten volgen.

Of met de openbaarmaking van het journaal der wetenschap alsnog een dienst wordt bewezen, is een vraag welke volmondig bevestigend beantwoord moet worden, nu een hoogstaand lichaam als het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië de uitgaaf ervan heeft aanbevolen.

We mogen — tenslotte — Mr. Bik een woord van lof niet onthouden, dat hij door deze innerlijk kostelijke en uiterlijk kostbare publicatie den man heeft willen eeren, die met betrekking tot Indië in meer dan één opzicht een belangrijke plaats heeft ingenomen.

Aan de firma Sijthoff te Leiden hulde voor de keurige typographische uitvoering van het boek!

[1]) In het artikel van Dr. H. F. C. ten Kate: Schilder-teekenaars in Nederl. Oost- en West-Indië en hun beteekenis voor de land- en volkenkunde, verschenen in de Bijdr. Kon. Inst. v. Taal-, Land- en Volkenkunde v. N.-I., deel 67. 1913. bl. 441 v.g.g., wordt ook voor den heer Bik aandacht gevraagd.

Aanslagen op Assistenten in 1928.

De sinds 1912 gevolgde gewoonte getrouw geeft het eerste Nr. van jaarg. 1929 van „De Planter", orgaan der vakvereeniging voor assistenten in Deli, eene beredeneerde opsomming van de in het voorafgaande jaar bekend geworden aanslagen op assistenten.

We ontleenen daaraan dat in 1928 44 aanslagen zijn geregistreerd, waaronder 2 met doodelijken afloop. Voor rekening van Chineesche koelies komen slechts 2 aanslagen. De rest der excessen is gepleegd door Javaansche contractanten, met uitzondering echter van één geval, waarbij een Batakker als partij ter gewelddadige zijde optrad.

Voor zoover kon worden nagegaan is in slechts zes gevallen de „klap" als onmiddellijke aanleiding te beschouwen, hetgeen dus, zegt het blad, de meermalen geuite opinie bevestigt, dat er met betrekking tot de geïncrimineerde onveiligheid in de cultures thans grootendeels àndere factoren in 't spel zijn gekomen.

Ter vergelijking met de betreffende statistiek van vorigejaren geeft „De Planter" een overzicht van 1912 af: n.l. 1912 . 40 aanslagen (één moord), 1913 : 41 (1 m.), 1914 : 32 (2 m.), 1915 : 26 (2 m.), 1916 : 34 (3 m.), 1917 : 32 (1 m.), 1918 : 25 (2 m.), 1919 : 13 (2 m.), 1920 : 26, 1921 : 19, 1922 : 26 (1 m.), 1923 : 31 (2 m.), 1924 : 19 (1 m.), 1925 : 28 (3 m.), 1926 : 27, 1927 : 17 (1 m.), 1928 : 44 (2 m.).

De West-Indische Gids.

In de Febr.-afl. schrijft de hr. J. van Ettinger over het munt- en bankwezen in Curaçao van 1880—1905, zulks in aansluiting bij een artikel over hetzelfde onderwerp in een vroegere afl., waarin de schr. de periode 1830—1880 behandelde. — De hr. S. Kalff geeft het slot zijner historische beschouwingen over West-Indische predikanten. — De rubriek Boekbespreking bevat eene aankondiging door A. E. Winkel van: Praktische handleiding der Papiamentsche spraakkunst, samengesteld door A. van de Veen Zeppenfeldt. Ten slotte eene opgave van recente publicaties met betrekking op de West-Indiën.

De Indische Mercuur.

No. 6 (6 Febr.). Biologische bestrijding van insectenplagen, en hare toepassing in Ned. Oost-Indië. Voordracht, gehouden 7 Dec. '28 in het Koloniaal Instituut, door Dr. S. Leefmans. — De suikercultuur op Réunion. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën — boschwezen — geneesmiddelen — specerijen — voedingsmiddelen — vruchten en groenten, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 27 (29 Dec. '28). De invloed van grondbedekking op de koffie, door D. J. Dibbetz. — De tweede internationale stikstofconferentie, door Dr. J. J. L. van Rijn. — Klein landbouw: Pluimvee. — De tjaplak of teek. — Bekerplanten, grafkuil en broedplaats tegelijk. — Gutta-Percha Mij. Sombere vooruitzichten.

Westersche invloeden op Inlandsche beschaving.

Onder leiding van Prof. B. Schrieke wordt momenteel een zeer belangrijke publicatie voorbereid, die in de Engelsche taal, tijdens het Pan Pacific Science Congress in Mei a.s. te Batavia en Bandoeng, zal verschijnen. Het werk zal getiteld zijn: „The effect of Western influence on native civilisations. Volgens het Alg. Ind. Dagbl. zullen de navolgende bijdragen er in worden opgenomen.

Prof. Nieuwenhuis schrijft over het vraagstuk uit een hygiënisch standpunt bezien en daarbij speciaal uitgaande van de Dajaks. Dr. A. C. Kruyt zal vertellen van zijn 40-jarige ervaring onder de Toradja's. De heer Meyer Ranneft bespreekt de economische zijde dezer kwestie. Prof. van Gelderen is aangezocht en leverde reeds een bijdrage voor de demografische bijzonderheden die hierbij te belichten zijn. De heer Middendorp, het bekende lid van den Volksraad, bespreekt de aanraking van het Bestuur met de meer primitieve gemeenschappen. Prof. Ter Haar behandelt de adatrechtelijke en Prof. Kollewijn de intergentieele kwesties. Voorts bespreekt Dr. Kraemer het algemeen zendingsstandpunt, Dr. Haga den invloed van het Westen uit Bestuursoogpunt, Dr. van der Kolff de landbouwkundige zijde van het vraagstuk en Prof. Hoesein Djajadiningrat de taalkundige problemen. Een inleiding van Prof. Schrieke gaat vooraf.

Zendingstijdschrift De Macedoniër.

Uit den inhoud van het Januari-Nr. Van twee Zendingsboeken, door D. K. Wielenga. (Uitvoerige critische bespreking van A. A. van Dalen: „Van strijd en overwinning op Alor", en „Uit de duisternis tot het licht" (eveneens op Alor betrekking hebbend). — Het Christelijk onderwijs in Ned.-Indië (Zendings-onderwijs), door C. L. van Doorn. — Voor studie en ontspanning, door D. Pol. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

Nederlandsch Zendingsblad

De Febr.-afl. bevat o.m. De Minahassa 1679—1929. — De heilige boom [de „witte waringin" in de desa Kedoengbanteng, Malang], door A. P. Ketel (met afb.). — Chineesch kloosterleven te Batavia (met afb.), door A. J. Bliek. — Poom [zendingspost op Jappen, Nieuw-Guinea], door F. J F. van Hasselt (met afb.).

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 12, No. 6 (Dec. '28). Het vraagstuk der Reclasseering in Nederlandsch-Indië, door Mr. F. H. Poser. — Overzicht van de Indische rechts- en staatkundige geschiedenis, 1600—1854, door Mr. H. A. Idema. — Grondbezit in de Minahasa, door Mr. C. T. Bertling. — Gegevens over bestuur en beschikkingsrechten van de kampongs langs de Geelvinksbaai, door Dr. E. J. Burger. — Voorloopige aanhouding en preventieve hechtenis, door D. H. Meyer. — Het pandcrediet op Java, door Mr. J. Keers. — De staatkundige zijde van het Pepadonwezen, door Dr. W. van Royen. — Een en ander naar aanleiding van „Tien begrootingen met den Volksraad", door Ir. E. P. Wellenstein. — Economische kroniek (Het object der theoretische staathuishoudkunde, door J. van Gelderen. — Werkplan van de Afd. Landbouw-economie van het Departement van Landbouw). — Boekbesprekingen.

Een Vliegnummer van Tourisme.

Het orgaan van het Officieel Bureau voor Vreemdelingenverkeer te Weltevreden, dat wij herhaaldelijk reeds hebben genoemd, is er nu ook weer als de kippen bij en het heeft een speciaal vliegnummer uitgegeven. Het is weer even verzorgd en pakkend als altijd.

Keurige plaatjes laten zien, wat men op een vliegtocht te bewonderen krijgt: de Kawah Poetih, Goenoeng Tjiborai, den krater van Papandajan, enz.

De K.N.I.L.M. heeft reeds geregelde diensten ingesteld: Batavia-Bandoeng (in een uur), Batavia-Semarang in een kleine 3 uur, Batavia-Soerabaja (in elf uur vliegtuig en spoor), want per vliegtuig kan Soerabaja nog niet bereikt worden, zoolang het vliegveld te Soerabaja nog niet gereed is. De maatschappij organiseert vliegtochtjes voor hoogstens 8 personen voor f 250 per uur, in welken tijd men ongeveer 100 mijlen aflegt. Welk ander transportmiddel kan u — vraagt het prospectus — tusschen ontbijt en lunch uit Bandoeng brengen bij de groote vulcanen van Java, de beroemde hindoeruïnes op het Diëng-plateau, de vorstendommen van Centraal Java, de Prambanan- en Mendoet-tempels en den Boroboedoer?

In verband met den dienst der K.N.I.L.M. is te Singapore een vliegclub opgericht met aanvankelijk 150 leden. De club heeft reeds 2 watervliegtuigen gekocht. Men hoopt, dat het voorbeeld navolging in Nederlandsch-Indië zal vinden.

Het lezenswaardige nummer bevat verder de beschrijving van een luchtreis Bandoeng—Batavia en en de schrijver verklaart zich eenvoudig machteloos, om den geweldigen indruk van het Bandoeng-plateau weer te geven De eenige uitkomst is, zelf in een vliegtuig te stappen.

Men krijgt uit dit nummer wel sterk den indruk, schrijft het Vaderland, waaraan het vorenstaande is ontleend, dat het heel gauw met de vliegerij in Indië een groote vlucht zal nemen.

* * *

El Papiamento, la lengua criolla de Curazao. La grámatica mas sencilla por el Dr. Rodolfo Lenz, pro-

fesor jubilado de la Universidad de Chile. (Santiago de Chile, Establecimientos Gráficos „Balsells & Co." 1928).

Zuid-Sumatra. Overzicht van de literatuur der gewesten Benkoelen, Djambi, de Lampongsche districten en Palembang. Deel II, loopende van 1916 tot en met 1925, door J. W. J. Wellan. (Uitgave van het Zuid-Sumatra-Instituut). 's-Gravenhage, Boek- en Steendrukkerij v/h H. L. Smits.

Voorloopig bepalen we ons tot de vermelding van den titel, doch hopen binnenkort aan deze zeer nuttige uitgaaf eene welverdiende bespreking te wijden, aansluitend bij de aankondiging van het eerste deel, in het Kol. Weekblad van 7 Febr. 1924, bl. 10—11.

Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der buitengewesten over het 1e halfjaar 1928. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 64).)Weltevreden, Landsdrukkerij).

Monumenten-wetgeving in Nederlandsch-Indië. Voordracht door Dr. F. D. K. Bosch (met gedachtenwisseling). Indisch Genootschap. Vergadering van 21 December 1928.

Een kampioen van Indië (nl. W. R. baron van Hoëvell), door S. Kalff (De Ind. Verlofganger. 8 Febr. '29).

Naar de parels van het Oosten: Java en Sumatra, door J. K. Budde, oud-hortulanus der Rijks-Universiteit te Utrecht. Met een Inleiding van Prof. W. C. de Graaf. Met platen en tekstillustraties. (Utrecht, Kemink en Zoon).

Die alten Lagerhäuser Amsterdams. Eine kunstgeschichliche Studie, v. Dr. Magda Révész-Alexander (Den Haag, Martinus Nyhoff).

We vestigen op dit rijk geïllustreerde boek de aandacht, omdat er vele afbeeldingen in voorkomen die betrekking hebben op gebouwen a.a., welke de herinnering aan de Oost-Indische Compagnie verlevendigen, niet alleen in Amsterdam, doch ook in Hoorn, Enkhuizen en Middelburg. In sommige opzichten vult dit werk de evenens kort geleden verschenen publicatie aan, getiteld: De gebouwen van de Oost- en West-Ind. Compagnieën in Nederland, uitgegeven onder redactie van Mr. Dr. J. C. Overvoorde en P. de Roo de la Faille. (Overdruk uit 't Oudheidkundig Jaarboek, Utrecht, A. Oosthoek).

Suriname.

Wij hebben wederom een doode te betreuren: volgens een Aneta-bericht in „De Telegraaf" van 6 Februari hebben Javaansche koelies met bijlen en parangs (kapmessen) den waarnemend administrateur J. F. E. Waller van de rubberonderneming Damar Sipoet, (gelegen in het Langsasche, Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden) vermoord. De hem vergezellende assistenten C. Ligthart en Tekelenburg traden de moordenaars ongewapend tegemoet en trachtten hen tegen te houden. De heer Waller vluchtte in een pondok (koelie-logies), waar hij werd afgemaakt. De oorzaak ligt vermoedelijk in het feit, dat de heer Waller meer werkprestaties van de zijde der koelies verlangde. De onderneming behoort aan de Ver. Ind. Cultuurondernemingen.

Tot zoover het Aneta-bericht. De heer Waller, een zeer bekwaam rubberplanter, was Surinamer van geboorte. Een paar jaar geleden schreven wij in dit weekblad over hem, toen hij op een verlofreis van Indië naar zijn geboorteland en ook op zijn terugreis ons een bezoek bracht.

* *
*

Wij ontvingen „Het Onderwijs, orgaan van het Surinaamsch Onderwijzers-Genootschap" van 3 Januari, een zeer belangrijk nummer, gewijd aan de bespreking van de door den Gouverneur ingediende wijzigingen en aanvullingen van het K.B. van 4 December 1925 No. 23 (G. B. 93) en van de verordening van 8 December 1876 (G. B. 1906 No. 1). De wijzigingen en aanvullingen worden hierin door ter zake kundigen van alle kanten bekeken. Het is in het belang van het onderwijs te hopen dat de Koloniale Staten ter dege kennis zullen nemen van deze beschouwingen en zich niet laten leiden door theoretische beschouwingen. Zij hebben tot plicht er voor te waken dat het onderwijs niet wordt afgebroken.

In dit verband verdient ook de aandacht het artikel „Opbouw", door Severinus in „De West" van 28 December.

* *
*

Wij ontvingen de beide proefnummers en de eerste zes nummers van „De Nieuwe Stem", onder redactie van den heer M. H. Stephan. Bij het nieuwe blad zal, bij voldoende inteekening, worden gevoegd een tweewekelijksch blaadje: „De stem voor de jeugd".

Te oordeelen naar de ontvangen nummers is de redactie in zeer goede handen. Aan het hoofd van het blad staan 2 motto's: *„Hij werkt te vergeefs, die allen wil behagen"*, en *„Wat eerlijck, redelijck, ende rechtvaerdigh is, zal ick betrachten, onbeschroomt en ongeroemt gesprooken"*. Dit laatste uit een brief van Van Aerssen van Sommelsdijck.

Wij wenschen het nieuwe blad veel succes toe. Het zal tweemaal in de week verschijnen.

Naar aanleiding van het artikel van den heer Tj. Pyttersen in „De West-Indische Gids" van December 1928 *„Kunnen wij dat zelf niet?"*, waarin gesproken wordt over de maïs-cultuur, willen wij reeds dadelijk een aanhaling doen uit „De Nieuwe Stem" van 3 Januari, en wel uit een artikel van den landbouwkundigen medewerker, getiteld: *„Afzetgebied"*. De schrijver deelt mede dat eenige jaren geleden uit Suriname een hoeveelheid maïs van ruim 17.000 K.G. naar Nederland werd gezonden, ten best mogelijken verkoop. Deze maïs bracht een prijs op, die *f* 5.— hooger was dan de prijs die toen gold voor goed La Plata maïs, n.l. *f* 250.— per last. De maïs werd uitstekend bevonden. Kan de landbouwkundige medewerker mededeelen waarom toen de cultuur niet is uitgebreid?

* *
*

In het nummer van 17 Januari een artikel onder het hoofd *„Onze stad electrisch verlicht"*. Als alles meeloopt zal de electrische centrale in 1931 in werking worden gebracht. Eindelijk!

* *
*

„De West" van 4 Januari bericht dat op 3 Januari het eerste nummer is verschenen van „De Sport", een tweewekelijksch blaadje, gewijd aan de belangen van de sport in Suriname, onder redactie van de heeren Jean Heilbron, M. T. Hijlaard en Joh. Wijngaarden.

* *
*

In hetzelfde nummer van „De West" de mededeeling, dat de van Heemstra-stichting een prijsvraag heeft uitgeschreven voor de samenstelling van een leesleerboekje voor de scholen, handelende over de voornaamste besmettelijke volksziekten in de kolonie. Wij hopen dat de bekroonde prijsvraag ook een hoofdstuk zal bevatten over het verderfelijke volksgeloof dat men alleen lepra krijgt door overtreding van zijn „treef", o.i. de voornaamste oorzaak van de groote verspreiding dezer ziekte.

* *
*

Naar „De West" van 11 Januari meedeelt, is in Suriname aangekomen de heer H. J. Knottenbelt Azn. van Rotterdam, mede-eigenaar van plantage Mon Trésor, de Nieuwe Grond en Heerendijk. Hij denkt daar ongeveer zes weken te vertoeven en zal in het bijzonder de vraag onder de oogen zien of uitbreiding der koffie-aanplant op de ondernemingen waarin hij geïnteresseerd is, wenschelijk is. De heer K. acht het niet zoozeer van belang om den kostprijs van het product met eenige centen naar beneden te brengen als wel om het afzetgebied te vergrooten. In dit verband acht hij de proeven van Dr. Fernandes van groot belang. Deze hebben ten doel den zuren bijsmaak van de koffie te bestrijden en de kleur te verbeteren. In den laatsten tijd zijn eenige kleine partijen Surinaamsche Liberia naar Italië verkocht. Er schijnt daar belangstelling voor deze koffie te bestaan.

* *
*

„De West" van 15 Januari plaatst een particulieren brief van den heer Wing Easton, waarin deze pessimist blijft in zake het voorkomen van petroleum in Suriname.

In het nummer van 18 Januari wordt de meening van den heer Wing-Easton blijkbaar van zeer deskundige zijde uitvoerig bestreden. Wij meenen dat nu een diepboring de beslissing moet brengen en dat die niet aan de Amerikanen zal worden overgelaten.

* *
*

In „De Maasbode" van 6 en 7 Februari een zeer belangrijk artikel van den Indischen medewerker onder 't hoofd *„Surinama's economische opbouw"*. Wij hopen daarop in ons volgend nummer terug te komen.

* *
*

In een artikel in de „N. R. Crt." van 6 Februari, Ochtendblad C, over vervalschingen in den postzegelhandel lezen wij dat er ook vervalsching heeft plaats gehad met de hulpportzegels van 1911 voor Suriname opdrukken 10 ct. op 30 ct. en 10 ct. op 50 ct. van welke zegels er een heele serie in den handel is. In deze serie, die over het geheel zeer kostbaar is, komen bijzondere ongebruikte variaties voor, welke een handelswaarde hebben van *f* 800. Zijn er in Suriname geen gelukkige bezitters van deze zegels?

* *
*

Tot eind November 1928 werd op de Koloniale Spaarbank ingelegd ongeveer 590 duizend gulden en gelicht 406 duizend. In '27 was tot eind November de inleg ongeveer 426 duizend en de lichting 406 duizend gulden.

* *
*

In „Opgang" van 26 Januari een geïllustreerd artikeltje *„Kijkjes in het binnenland van Suriname"*, door H. T.

* *
*

In „De Spiegel" van 9 Febr. een geïllustreerd artikeltje: *Koninginnedag in Paramaribo* door Joh. Broekhuysen.

* *
*

In „Neerlandia" van deze maand wijdt de heer Fred Oudschans Dentz een in memoriam aan *„Lely als Gouverneur van Suriname"*.

* *
*

De N. R. Ct. van 10 Februari Ochtendblad D, geeft een kiek van het bezoek van het groot-opperhoofd der Saramaccaner boschnegers Jan Koeso, met eenige zijner kapiteins ten Gouvernementshuize te Paramaribo.

Heel voordeelig komen deze heeren in hun gala-uniform niet uit.

* *
*

Uit een particulieren brief uit Paramaribo van 15 Januari:

......„wij hebben het van morgen koud gehad, 18 gr. C. Zou er een ijstijd op komst zijn?"

Er zijn wel lagere temperaturen geconstateerd, zelfs 16.6 gr.

* *
*

Verbetering.

De in het vorig Nr. (bl. 69, middelste kolom) genoemde N.V. West-Ind. Vruchtenproducten en Vruchtenconservenhandel is geheeten „Surinam" en niet „Suriname", gelijk werd afgedrukt.

Curaçao.

Koningin Emmafeest.

Blijkens een verslag in de *Amigoe* van 12 Januari l.l. is het feest van de Koningin-Moeder op Curaçao op aardige wijze gevierd en schitterend geslaagd. Reveille en muzikale rondgang, schiet- en roeiwedstrijden, een voetbalmatch, verlichting, concert en fakkeloptocht waren de feestelijkheden voor het publiek.

De wnd. gouverneur Mr. van Dijk hield audiëntie. Aan zijn toespraak ontleenen wij, dat de gedachte om aan Negropont Assiento en Valentijn den naam Emmastad te geven afkomstig is van den heer Lagaay, den commandant van de *Kortenaer*.

Het radioconcert van de Groote Kerk in Den Haag te kwart voor vieren 's middags werd slechts voor kleinen kring ten gehoore gebracht. Het geluid kwam, „gezien de ongunstige factoren, nog duidelijk, al was 't dan zwak" ...er.

Achterstand.

De Koloniale ontvanger geeft in de *Amigoe* een staaltje van onbetaalde belastingaanslagen, dat haast ongelooflijk is.

Van de 3343 aanslagen in de gebruiksbelasting 1927, die 31 Dec. 1927 betaald hadden moeten zijn, waren 31 Dec. 1928 2598 niet voldaan.

Van de 4845 aanslagen in de inkomstenbelasting 1927/1928, die 30 April 1928 betaald hadden moeten zijn, waren 31 Dec. 1928 3688 niet betaald.

Werklieden.

De *Mayflower* kwam 2den Kerstdag van de Bovenwindsche eilanden met een aantal werklieden aan boord.

Het s.s. *Breda* bracht 29 Dec. l.l. 48 Hollandsche en 54 Duitsche werklieden voor de C. P. I. M. Aldus deelt de *Amigoe* mee.

Verlofsregeling.

De *Amigoe* schrijft naar aanleiding van de mededeeling in de M. v. A. Surinaamsche begrooting voor 1929, dat een regeling in overleg is, waarbij uit Nederland uitgezonden landsdienaren na zes jaren dienst in Suriname en Curaçao aanspraak op buitenlandsch verlof met vrije overtocht zullen hebben.

„Het West-Indisch verlofbesluit 1924, vastgesteld bij Koninklijk besluit en opgenomen in P. B. 1925 No. 3, maakt een onderscheid tusschen uitgezonden en niet uitgezonden ambtenaren en voert voor eerstgenoemde groep gunstiger bepalingen in. Deze regeling was en is nog niet alleen in kringen van ambtenaren en in den Kolonialen Raad, maar ook daarbuiten een onderwerp van besprekingen en oorzaak van veel ontevredenheid. De samenkoppeling aan Suriname werd afgekeurd, waar de twee

gebiedsdeelen ieder een eigen bestaan en leven leiden en men in het eene al heel weinig van het andere afweet. Bovendien is Curaçao nu de periode van sluitende begrootingen ingetreden, zoodat dit gebied op meerdere autonomie aanspraak meent te mogen maken en zeker wat de Curaçaosche ambtenaren betreft. Nog in het V. V. van den Kol. Raad op de „Verlofverordening Bijzonder Onderwijs 1929", gedagteekend 28 Juni 1928, kan men lezen:

„De bespreking der artikelen en beginselen uit dat Koninklijk besluit overgenomen gaf aanleiding tot veel critiek en tot een releveering van den indruk welken de betrekkelijke bepalingen van het West-Indisch Verlofbesluit 1924 indertijd bij velen, niet alleen in ambtenaarskringen gemaakt hebben en welke gevoelens zich nu wederom van de meeste leden, die aan de behandeling van dit ontwerp in de afdeelingen deel namen, meester maakten." Wederom schijnt de Minister van Koloniën den wetgever in Curaçao uit te willen schakelen en zelf een regeling te willen maken, welke aan Hare Majesteit ter onderteekening zal worden aangeboden. Het is duidelijk dat de Minister, door in de aangegeven richting door te gaan en de verschilpunten te verscherpen, bepalingen in het leven zal roepen, die een bron van ongenoegen zullen blijken te zijn."

Nieuwe scheepvaartlijnen.

La Union berichtte, dat de Leylandlijn een nieuwen, 14-daagschen, dienst zou openen van Hâvre en Liverpool naar Curaçao, te beginnen met 31 Januari a.s. Ook zouden de New Zealand Shipping Co. en de Federal Steam Navigation, die vroeger haar schepen Curaçao lieten aandoen, dit weer laten doen in de vaart Londen—Panama en terug. Deze schepen ankeren in de Caracasbaai; zij onderhouden den snelsten dienst met Europa, ook voor brieven, die in 12 dagen van Curaçao in Southampton kunnen komen.

Bevolkingscijfers.

La Union ontleent aan het „Koloniaal Verslag" van 1927 de bevolkingscijfers van 1 Januari 1927, t.w.: Curaçao 38.781, Aruba 9.206, Bonaire 5.216, St. Martin 2.312, St. Eustatius 1.048, Saba 1.599, d.i. 769 minder dan op 1 Jan. 1926. Het is haast niet te gelooven, zegt het blad, als men de voortdurende aanwas der bevolking op Curaçao ziet.

Willemstad had 1 Jan. 1927 17.889 inwoners.

Op de Isla werken 6.800 personen, van welke 1.840 Curaçaoenaars.

1 October 1928 waren er op de Isla 358 petroleumtanks en aan de Caracasbaai 20.

De grootste tank op de Isla is 16 M. hoog, heeft 33 M. middellijn en een capaciteit van 13.688.480 Liter.

Er zijn 16.000 vreemdelingen op Curaçao.

Tot zoover de cijfers van *La Union*. Van Curaçao wordt ons nog als bijzonderheid meegedeeld, dat Negropont, waar voornamelijk het technisch personeel van de C. P. I. M. woont, het dichtstbevolkte eiland der wereld is. Het is ruim 8, maar minder dan 9 H A. groot, en had een jaar geleden al ruim 600 inwoners. Eigenlijk is het tegenwoordig geen eiland meer, omdat het met twee dammen met Asiento verbonden is. Met dit laatste zal het spoedig één geheel uitmaken, daar het in de bedoeling moet liggen, het water tusschen beide dammen te dempen, om nog meer plaats voor huizenbouw te krijgen.

Errata

Het zelfbeschikkingsrecht der kleine koloniën!

De zitting, die door den gezant te Curaçao, den heer W. G. E. d'Artillact Brill, op 5 Febr. a.s. zou gehouden worden, is vervallen.

Het Vaderland 1 Febr. 1929.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Luthersche en Roomsche doopelingen van Gereformeerden huize.

De laatste doopakte van ds. De La Houssaye is van 4 Sept. 1796. Daarna volgen eenige doopaanteekeningen door ds. P. J. van Esch van kinderen, „welke bij gebrek aan Gereformeerde Predikanten in de hervormde gemeente door den Lutherschen predikant Jacobus Muller Antoniszn. gedoopt zijn geworden", overgeboekt uit het Luthersche doopboek, loopende van 22 Jan. 1798 tot 9 Febr. 1800. En dan komen, overgenomen uit 't Roomsche doopregister, de namen der kinderen, „die, bij gebrek van Gereformeerde Predikanten, in deze gemeente, gedoopt zijn geworden door de Roomsche Priesters te Curaçao".

Uit den Verren Vreemde.

Trotski.

Toen de voorzitter van den Rijksdag, Loebe, zich Woensdag 6 Februari slagvaardig te weer stelde tegen interrupties van communistische afgevaardigden en daarbij de opmerking te pas bracht „dat alleen de echte democratie ervoor gezorgd heeft dat zoowel uiterst links als uiterst rechts niet in hun rechten beknot worden", liet hij daarbij aansluiten: „en daardoor zal het b.v. mogelijk zijn, dat wij een man als Trotski in ons democratisch Duitschland eerlang een vrij asylrecht zullen aanbieden."

In die mededeeling is de bevestiging te zien van het gerucht, volgens hetwelk de sowjet-regeering besloten zou hebben Trotski uit zijn verbanningsoord te bevrijden en als banneling naar het buitenland te laten gaan.

Dit bericht is als een verrassing gekomen.

Trotski was in hoog aanzien gebleven zoolang Lenin de leidende figuur was in de Russische politiek. Hij maakte vooral naam als organisator van het roode leger. Na den grooten oorlog spanden alle mogendheden, die tot de overwinnende partij behoord hadden, samen om tegen de Bolsjewikische republiek op te trekken. Het roode leger weerstond de aanvallen met succes. Geleidelijk dropen alle tegen Rusland te velde gebrachte krijgsmachten af en de z.g.n. witte Russische strijdmachten te land en ter zee vielen uit elkander. Daarna beproefde Trotski ook kracht te gaan bijzetten aan de propaganda, die door Bolsjewikische agenten in het buitenland gemaakt werd voor de wereldrevolutie. Hierin heeft hij gefaald. Aanvankelijk kon de roode vloed een heel eind naar Polen indringen en Midden-Europa bedreigen, doch hij werd daar tot staan gebracht, zonder eenig vooruitzicht op nieuwe kansen. De operaties in de richting van China kregen een zelfde verloop. Naar buiten bleef van de macht en beteekenis van het groote Russische leger niet meer over dan het gebruik, of misbruik, dat de communistische opruiers er overal van maakten, om tegen beter weten in, de hulp van de roode heirscharen toch in 't vooruitzicht te stellen, overal waar zij de grootheid van Moskou predikten en aan hulp van de Sowjet wilden doen gelooven. De beteekenis van Trotski verminderde hierdoor wel, maar het leger bleef in Rusland toch nog een zoo belangrijke plaats innemen, dat de commissaris voor de krijgsmacht een persoonlijkheid van belang bleef. Binnenslands was er werk genoeg, in de republieken, die samen de Sowjet-unie vormen, was herhaaldelijk krachtsuiting noodig, naar buiten moest de overtuiging levendig gehouden worden dat Rusland sterk was.

Na het overlijden van Lenin, en nadat Stalin aan het hoofd van het Russische bewind gekomen was, ontstond een verwijdering van de machthebbenden tot een groep, van welke Trotski als de hoofdpersoon te beschouwen is. Het eigenaardige in de verhouding is, dat deze groep zich niet revolutionnair toont in den zin van een verwijt aan Stalin en de zijnen dat zij te ver gaan, maar juist in dien anderen zin, zij verwijten aan het heerschende regime dat het de ware, onvervalschte communistische beginselen niet trouw en flink genoeg durft doorvoeren. Dat maakt de verhouding voor Stalin moeilijker.

De tegenstelling is in de practijk vooral duidelijk uitgekomen in de ten opzichte van den Russischen boer gevolgde politiek. De boer heeft gaarne meegewerkt om het land te ontrukken aan de groote heeren, waaronder het verdeeld was. Maar hij voelt niets voor een ontginnen van den gemeenschappelijken grond voor de gemeenschap! Hij heeft medegewerkt om een nieuwe verdeeling te krijgen, die nu veel meer eigenaars kent dan voorheen, en in zoover een verandering gebracht heeft, maar elk van die vele eigenaars wenscht weer een heereboer te zijn, die over de opbrengst van zijn land beschikt, al wil hij wel aan de gemeenschap een billijke belasting opbrengen.

Men voelt, dat dit volstrekt niet strookt met de communistische opvattingen. Achtereenvolgens heeft de regeering verschillende methoden en middelen bedacht om hierin verandering te brengen, maar zoodra zij van den heereboer wat te veel eischte bepaalde deze zich tot een oogst, die genoeg opbracht voor eigen onderhoud, zonder mee[r].
Waarom zou hij zich meer inspannen, als 't mee[r]dere hem zelf niet ten goede kwam? Maar da[n] kwam van den oogst ook niets ten goede aan de ge[-]meenschap. Gebrek stond voor de deur. Geen ui[t]voer van graan kon den handel gaande houden, de spoorwegen hadden geen transporten, enz. e[n]. Maatregelen van den meest uiteenloopenden aa[rd] zijn ten opzichte van de boeren toegepast; nie[ts] mocht de gewilde oplossing brengen. Zoo is Stali[n] er toe gebracht de wijste partij te kiezen, de[n] heereboer meester over land en oogst te laten, zo[o]dat de landbouw, die de rijkdom van Rusland is, bloeien kan, en de boer nog helpt de schatki[st] vullen, door zijn belastingbijdragen.

Trotski en zijn groep willen de wijsheid van d[e]hierin opgesloten en van de zoo opgedrongen pra[c]tijk niet inzien. Zij blijven zich wijs maken, da[t] de boer zich naar de communistische leer te vo[e]gen heeft.

En nu is 't verklaarbaar, dat velen in Ruslan[d] tot de aanhangers van die groep blijven behoore[n]. De arbeiders in de nijverheid merken van de zeg[e]ningen van den communistischen heilstaat niet. Zij vernemen dat 't den boer op 't platteland ni[et] zoo slecht gaat als hun in de stad, dat wekt ijverzucht. Vernemen zij in tijden van gebrek, d[at] dit de schuld is van den boer, die niet meer ve[r]bouwen wil dan hij zelf noodig heeft, dan wor[dt] die ijverzucht tot woede en haat. Niet kunnen[de] begrijpen, dat dit gedrag van den boer juist e[en] gevolg is van te krasse regeeringsmaatregele[n], roept hij nog om krasser maatregelen, terwijl [de] regeering juist uitkomst zoekt door meer te[ge]schietelijk te zijn.

Onder die omstandigheden klom de bewond[e]ring en vereering van de arbeidende klasse vo[or] Trotski en zijn medestanders, die den landbou[w] communistisch willen exploiteeren, en nam teve[ns] de spanning toe tusschen die groep en de rege[e]ring, die in haar hart ook wel met de opposi[tie] van Troski meevoelt, doch die zich door de o[n]dervinding verplicht ziet anders te handelen.

Hier komt bij, dat op het platteland natuurl[ijk] niet allen grondeigenaar zijn geworden. Wie d[e] arbeider gebleven is vindt den toestand ook n[iet] veel verbeterd. Hierdoor kan men ook onder [de] arbeiders te velde op aanhangers van Trots[ki] rekenen, al is 't dezen niet te doen om het g[e]meenschappelijk maken van den grond, doch o[m] ook een kans te hebben van heereboer te worde[n].

Dit alles, gevoegd bij de populariteit bij [het] leger, maakte van de Trotski-groep een macht [in] den staat, die door de regeering te Moskou g[e]ducht werd.

Terwijl men in Rusland anders wel weg w[eet] met ongewenschte elementen, durfden de mac[ht]hebbenden den zoo populairen man niet kracht[ig] aan te pakken, maar ook wilde zij hem toch n[iet] vrij zijn gang laten gaan.

Hij is als commissaris voor de legeraangeleg[en]heden vervangen. Er is sprake geweest van [een] verlof om gezondheidsredenen naar Zuid-Rusla[nd]. Maar voor deze en dergelijke vermaningen zwic[ht]te hij niet. Eindelijk is de regeering ertoe over[ge]gaan hem en de zijnen als gevaarlijk voor den st[aat] te signaleeren en over hen een verbanningsbes[luit] uit te spreken. Eenige zijner aanhangers heb[ben] toen het hoofd gebogen; zij gaven het verzet op [en] werden weer in genade aangenomen. Zoo echt[er] niet allen, zoo ook niet Trotski.

In November heeft Stalin hem nog eens uit zij[n] ballingsoord naar Moskou laten overkomen, ve[r]moedelijk in de hoop dat Trotski nu wel wat to[e]schietelijker zou zijn geworden. Wat zich tussche[n] hen beiden afgespeeld heeft is nooit precies b[e]kend geworden, maar Trotski is weer als ballin[g] heengegaan.

Nadien heeft men telkens gehoord over zijn z[ee]r slechten gezondheidstoestand. 't Russische gewe[ten] is niet zoo teergevoelig, dat 't zich om de gezon[d]heid van den balling veel zorgen zou hebben g[e]maakt. Indien hij een der velen werd, die in [de] verre afzondering hun graf hebben gevonden, z[ou] dit de eenvoudige oplossing zijner zaak hebbe[n] kunnen zijn. 't Is daarom opvallend, dat Mosk[ou] in dit geval er anders over schijnt te denken. I[n]stede van aan de ziekte haar verloop te laten, wer[d], zoo las men, er werk van gemaakt hem gelege[n]heid te geven naar het buitenland te gaan. Dit g[e]rucht, dat door de verklaring van Loebe in d[en] Rijksdag vaster vorm gekregen had, is nu gevolg[d] door het bericht, dat Trotski te Moskou is aangek[o]men, op doorreis naar Duitschland.

Wij hebben hier 't verloop van de door Trots[ki] doorleefde gebeurtenissen kort in herinnering ge[-]bracht, maar zij geven toch de afdoende ophelde[-]ring niet van hetgeen Moskou voor heeft.

't Ligt voor de hand, dat men hierin een uiting [...] ziet voor de vrees, dat de aanhangers van d[e] Trotski-ideeën de regeering ervan zouden ver[-] denken en beschuldigen den dood van Trotski op haar geweten te hebben. Maar kan een dergelijk[e] mogelijkheid zwaarder wegen dan de kans om iemand als dezen leider vrij in het buitenland te

len toeven, werken en ijveren? Of, als hij spoedig mocht te overlijden, zal de beschuldiging dan toch niet komen? Men heeft ook de meening uitgesproken, dat hij als uitgewekene aan beteekenis en invloed zou inboeten. Hij zal echter geen „vluchtelingen" zijn van den Russischen grond, maar een uitgezette, die in die verdrijving een motief zal kunnen leggen om als martelaar verheerlijkt te worden. Het is waarschijnlijk, dat nader nog wel iets zal bekend worden over de ware redenen, waarom Stalin dezen tegenstander zoo behandelt. Misschien ligt er iets aan ten grondslag van de erkenning, dat Stalin en de zijnen voor de theorieën van Trotski innerlijk zelf ook zijn blijven voelen, en dat zij zich als gedwongen regenaten beschouwen van de eischen der practijk.

Naar verluidt, zal hij zich in de nabijheid van Berlijn mogen vestigen en heeft hij de toezegging gedaan zich van communistische propaganda in Duitschland te onthouden.

De hoop mag worden uitgesproken, dat Duitschland hem zal weten te dwingen binnen de grenzen der gastvrijheidsplichten te blijven, een hoop die, gezien de wijze van optreden der communisten indachtig, weinig kans heeft verijdeld te worden.

Geen erger doove, dan wie niet hooren wil.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

I. ALGEMEENE LEDENVERGADERING

op Dinsdagavond, *26 Februari* a.s., *7.30 uur*, in de groote zaal van „*La Bordelaise*" (entrée zijgang).

Agenda:

a. Opening, notulen, jaarverslagen, aanvulling bestuur (voorgesteld worden de H.H. J. Mooy en W. v. Toledo), mededeelingen, rondvraag.

b. *Causerie* met origineele lichtbeelden door den heer *L. D. Petit*, secr. van de afd. Amsterdam, over een reis door Ned. Oost-Indië.

Vrije toegang voor leden met één huisgenoot en voor de begunstigers persoonlijk; voor alle andere belangstellenden *f* 0.25 per persoon.

II. Het afdeelingsbestuur vestigt de aandacht op het verzoek van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging in het „Kol. Weekblad" van 17 Jan. j.l. No. 3, betreffende het op peil brengen der contributie tot het tegenwoordige minimum van *f* 5.—.

III. Nog steeds zijn we niet alle loten voor „Oceaan" (à *f* 1.—) kwijt. Wie zorgt er voor, dat wij aan het eind van deze maand geen enkel lot behoeven terug te zenden!?

IV. Wie kan ons opgeven titels van boeken of artikelen, geschikt voor jongelui van 17—18 jaar, over het leven in Indië; de indische natuur, zeden en gewoonten, enz., enz.? Vooral prettige, sappige lectuur — vooral geen leerboeken.

V. Ten slotte: zooveel mogelijk nieuwe leden introduceeren en meewerken, dat Dinsdagavond 26 Februari een goede avond wordt.

Het Bestuur.

Afdeeling 's-Gravenhage.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 16 Februari 1929, des namiddags 3 uur, in het Gebouw Korte Voorhout 6, Den Haag.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de jaarlijksche alg. vergadering op 25 Februari 1928.
3. Rekening en verantwoording over 1928 van den penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Verificatie.
5. Begrooting voor 1929.
6. Jaarverslag 1928 van den secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie voor het jaar 1929.
8. Periodieke verkiezing bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn de heeren L. A. Bakhuis, F. van Peski en mevrouw E. van Assen—Sol, die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigde en plaatsvervangende voor de aanstaande jaarlijksche alg. vergadering der Vereeniging.
10. Rondvraag en sluiting.

Leden en begunstigers worden beleefd uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op *Donderdag 28 Februari a.s.*, des avonds 8 uur, zal de heer J. F. E. Einaar een *voordracht* houden over: Suriname, Land en Volk met lichtbeelden. Deze voordracht zal plaats hebben in de Harmonie. Wij kunnen onze leden bijzonder aanbevelen, dezen spreker te gaan hooren. De heer Einaar is een boschneger van geboorte en belicht zijn onderwerp hier en daar met zoo grooten humor, dat zijn auditorium zich kostelijk amuseert. Wij wekken onze leden op dezen avond voor ons disponibel te houden.

J. FRANKE,
Secretaris.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Zaterdag, 22 Februari a.s. 's avonds om 8 uur in den grooten foyer van den Stadsschouwburg: *Voordracht met lichtbeelden* te houden door den heer Th. van Erp.

Onderwerp: *De Boroboedoer.*

Leden hebben recht van introductie.

HET BESTUUR.

LEZING VAN DEN HEER J. VAN BENDEGOM OVER DE KARO BATAKS.

De Heer van Bendegom is een der pioniers geweest, die aan de vreedzame werken heeft gearbeid, die in de landstreken door ons militair gezag tot orde en discipline gebracht, steeds moeten volgen, om het beschavingswerk te voltooien. Hij memoreerde de nagedachtenis van den oprichter van het Bataksch Instituut, Dr. C. W. Jansen, aan wien de Bataks zooveel te danken hadden.

Een meegebrachte schets van het gedeelte van Sumatra, waar de Bataklanden gelegen zijn, diende ter oriënteering.

Deze landen beslaan ongeveer 1/9 van het eiland Sumatra. Zij worden in 6 deelen verdeeld, waarvan voornamelijk dien avond de landstreek der Karo-Bataks behandeld werd. De Karo-Bataks wonen ten Noorden van het Toba-meer. Het Karo-Batakland is ongeveer 1½ maal zoo groot als de provincie Friesland en het wordt door een breede keten van het Boekit-Barisangebergte in tweeën verdeeld. Op de hoogvlakte woont een heidensche bevolking van ongeveer 70.000 zielen, die nu allengs door de Zending gekerstend wordt.

De Karo-Bataks zijn een zeer kunstzinnig volk, op de I.T.A. hebben wij nog een type van hun zeer practischen en kunstzinnigen woningbouw kunnen opmerken. Zij zijn goed verstandelijk aangelegd en zijn tamelijk beschaafd in manieren en spreken. Hunne kleederdracht is donker van tint, meest in donkerblauw en bruine kleuren; voornamelijk opvallend zijn de hoofddoeken, de vrouwen dragen daarbij kenmerkende sieraden, liervormige zware zilveren oorhangers, die tegen den hoofddoek steunen. Deze hangers worden zwaarder gemaakt in evenredigheid met den welstand der draagster.. Het hoofdvoedsel der bevolking is rijst en daarbij sajoerans van bladeren en groenten met toevoeging van tjabeh. Veel vleesch wordt niet gebruikt, doch zij eten van alles: honden, kikkers, larven van wespen, mieren, zelfs ook bedorven vleesch en visch. Genotmiddelen zijn palmwijn en tabak. Evenwel gaat een Karo-Batak zich nooit te buiten aan palmwijn of andere bedwelmende dranken, zelfs opium wordt niet gebruikt. De *Toba*-Batak daarentegen is op dat gebied en roué.

Muziekinstrumenten zijn de trommel, de gong, een soort klarinet en de Bataksche tweesnarige viool. De Karonees is zeer muzikaal en eenige malen was spreker in de gelegenheid eene improvisatie te hooren van een werkelijken kunstenaar, die hem bijzonder ontroerd heeft.

De voorwerpen voor godsdienstig gebruik zijn wichelroeden, tooverstaven, potjes met tooverbrei en beelden. De vereering van goede en booze geesten speelt een gewichtigen rol in hun godsdienstig leven.

De bevolking leeft in groote of kleine dorpen, en de huizen zijn zoodanig gebouwd, dat zij zooveel mogelijk geïsoleerd zijn van den grond, ter vermijding van overvallen van wilde dieren of vijanden, daar dit volk bijna voortdurend in oorlogen gewikkeld was, soms zelf van huis tegen huis in hetzelfde dorp. Het waren dus vestingwoningen, die gebouwd werden met zwaren massieven onderbouw.

Na de geheele onderwerping in 1904 der eertijds onafhankelijke bataklanden en den aanleg van wegen en het toerisme, is dit gebied plotseling open gekomen. De zending bracht er eerst het onderwijs en de zielenzorg, het Binnenlandsch Bestuur eene staatkundige reorganisatie en ten laatste het Bataksche Instituut de landbouwvoorlichting en het Ambachtsonderwijs.

Aan de hand van zeer mooie lantaarnplaatjes werden nu de resultaten van de ontwikkeling der Karoneesche jeugd getoond.

Wij zagen achtereenvolgens de werkplaatsen en het Internaat waardoor de jongens eene regelmatige dagverdeeling leerden, behoorlijke lichaamsverzorging, reinheid en ordelijkheid op kleeding en huis.

Het leven daarin was geheel op militaire leest geschoeid. Het resultaat van het werken van spr. en zijne vrouw ter ontwikkeling en beschaving van deze jongens, waarmede zij 6 jaren hebben geleefd, is verrassend geweest, al ontbrak het aanvankelijk niet aan teleurstellingen.

Wij kregen den hoofdmandoer te zien, den bewonderenswaardigen Patiram, die door het Koloniaal Instituut met de gouden medaille begiftigd werd.

Hij is van groot belang geweest in de opvoeding van de leerlingen en de groote steun voor den spr. niet alleen in het Internaat, maar ook later in de werkplaats.

Spr. eindigde zijne voordracht met een paar photo's, die Patiram hem toezond, waaruit bleek, dat hij niet stilgezeten had en thans in zijn land met zijne eigen landgenooten een belangrijke plaats als aannemer inneemt.

De voorzitter bracht den heer van Bendegom den welverdienden dank van het auditorium over voor de zeer interessante causerie, waarmede hij dezen avond had opgeluisterd. Opnieuw vestigde de voorzitter de aandacht op de noodzakelijkheid van saamhoorigheid van moederland en koloniën en het bewijs hoe Nederland op alle manieren het volk tracht te beschaven en te ontwikkelen en dat dus de los-van-Nederland-idee zoo zeer misplaatst is.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN,
Secretaresse Afd. Nijmegen.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Van onzen Hoofdvertegenwoordiger in Oost-Indië, den heer Mr. K. Fauser, werd den 4den dezer de telegrafische mededeeling ontvangen, dat hij overgeplaatst is van zijn standplaats Koedoes naar *Soerabaja.*

Van het Dagelijksch Bestuur.

STEUN VOOR DE STICHTING „VERBLIJF VOOR DEN OUD-IND. MILITAIR" TE NIJMEGEN.

Den 22sten Februari zal het gebouw van bovengenoemde Stichting op de Varkensmarkt te Nijmegen 10 jaar in exploitatie zijn.

Nu wilde het dagel. bestuur der Stichting gaarne op dien dag de gelden voor een nieuw gebouw alsmede de exploitatiekosten ter beschikking hebben, maar, er ontbreekt nog veel, zeer veel aan de geldmiddelen. Om die reden wordt geldelijke steun gevraagd.

Voor onze leden en lezers, die allen den oud-Ind. militair kennen en waardeeren, is het welhaast overbodig de nooden der stichting voor leniging aan te bevelen. Men drage dus zijn penningske bij en gireere het aan den penningmeester der Stichting, Verblijf v. oud-Ind. Militairen te Nijmegen op No. 71975.

Van de Redactie.

INDISCHE AVOND.

Het Indisch programma, waarmede ons lid de heer Willem Niestadt, op 2 Maart a.s. in Excelsior te 's-Gravenhage zal optreden, bevat o.m. de „Saidjah-geschiedenis" uit de Max Havelaar van Multatuli.

Kaarten zijn — ook voor niet-leden — à 50 cts. verkrijgbaar bij de Volks-Universiteit, Laan van Meerdervoort 49 en op den avond der voordracht (voor zoover dan nog plaats) in Excelsior, waar dagelijks gelegenheid tot plaatsbespreken is.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., te 's-Gravenhage, meldt ons, dat de boottrein van het s.s. „Prins der Nederlanden", hetwelk 15 Februari 1929 te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 16 Februari a.s. om 9.45 uur v.m. aan het station Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mej. G. W. Bouman, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen Gem. Ziekenhuis, Tapijtweg, 's-Gravenhage.
D. J. Zaal, Onderwijzer bij het O.L.O., Otterstraat 29bis, Utrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Th. K. Scholten, Boscharchitect 1e kl. bij den dienst van het Boschwezen in Ned.-Indië, Clematislaan 26, Aerdenhout.
Mej. C. Leggies, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O., Hotel „De Zalm", Molenstraat, 's-Gravenhage.
E. Zur Kleinsmiede, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Waalhoflaan 15, Voorburg.
H. Th. Geurisen, Onderwijzer voor het practisch onderwijs bij de Pr. Julianaschool te Djokjakarta, Bellevoysstraat 40a, Rotterdam.
G. Veldmeijer, Onderluitenant der Infanterie, Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
S. W. Reeman, Kapitein der Infanterie, 2e Ant. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
P. H. Berkelaar, Onderluitenant der Infanterie, Zwijndrecht.
E. Vos, Onderluitenant der Mil. Adm., Lingenskampweg 8, Laren (N.-H.).
G. Mulder, Officier van Gez. 1e kl., Bronckhorststraat 42huis, Amsterdam.
J. R. Hardebol, 1e Luitenant der Mil. Adm., Berkenlaan 1, Zeist.
G. A. van Nimwegen, 1e Luitenant der Inf., Oudestraat 180, Kampen.
Mevr. H. H. Lankhorst, geb. Numeijer, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Herderinnestraat 5a, 's-Gravenhage.
R. G. Ch. Bookelman, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr., Obrechtstraat 435, 's-Gravenhage.
C. Kloeth, Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 436, 's-Gravenhage.
E. K. van Melle, 2e Officier bij de Gouv. Marine, Columbusstraat 14, 's-Gravenhage.
W. H. Bruin, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Parkstraat 32, Utrecht.
W. C. Frankevoort, Hoofdpol.opziener bij de Veldpolitie, Van Breestraat 73, Amsterdam.
C. L. Busscher, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Obrechtstraat 435, 's-Gravenhage.
J. Steendam, wnd. Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Voltastraat 46, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

J. G. Meurs, Dir. Officier van Gezondh. 1e kl. tit., Koninginneweg 129huis, Amsterdam.
E. A. v. d. Bossche, Luitenant-Kolonel der Infanterie, Av. Milcamps 59, Brussel.
P. Schaafsma, Kolonel der Infanterie, Ruyckroklaan 26, 's-Gravenhage.
W. L. G. Jas, Luitenant-kolonel der Infanterie, Obrechtlaan 52, Bilthoven.
V. Roselje, Opperhoutvester, p/a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
C. J. van Vleuten, Controleur bij het B. B., p.a. Mr. J. M. van Stipriaan Luiscius, Hoogewal 7, 's-Gravenhage.
Mej. A. E. Ch. den Berger, Onderwijzeres aan de Normaalschool voor Inl. hulponderw. te Fort de Kock, Dorpstraat 188, Hees bij Nijmegen.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Mutatiestaat van 6 tot 13 Februari

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
P. Siebelhoff, Oud Majoor N.-I. L., Amsterdam (N.), Sperwerlaan 19. f 5	den heer L. J. Saren te Amsterdam.
Prof. E. P. Snijders, Amsterdam, Mauritskade 57. f 5	Dr. A. van der Zijl te Den Haag.
J. C. Jurrjens, oud-Agent Ned. Handel Mij., Amsterdam, Valeriusstraat 107. f 5	den heer G. T. H. van Klaveren te Amsterdam.
Zuster Pilon, Gemeente-ziekenhuis, Eusebius Binnensingel 16, Arnhem. f 5	Voorzitter Afd. Arnhem.
P. Louis, Haarlem, Sumatrastraat 12. f 5	Secretaris Afd. Haarlem.
Mevrouw J. Reerink, Haarlem, Nieuwe Gracht 100. f 5	Penningmeester Afd. Haarlem.
H. W. van Oyen, 1ste Luitenant N.I. L., Nijmegen, Mesdagstraat 56. f 5	den heer C. F. Hazenberg te Nijmegen.
M. F. S. Lieveld, Onderwijzer te Domburg, Paramaribo. f 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Mej. E. J. C. Telting, Onderwijzeres te Leiding VIII a, Paramaribo. f 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Mejuffrouw L. Nahar, Onderwijzeres, Paramaribo, Steenbakkerijstraat 45. f 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Mejuffrouw M. Bouw, Onderwijzeres, Paramaribo, Wagenwegstraat 32. f 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Tj. Wieberdink, Chirurg-Medisch Leeraar N. I. A. S., Hotel de Paris, Villard de Lans près de Grenoble. f 10.—	Eigen aanmelding.
Ir. C. M. Bolle, Administrateur s.f. „Soekodono", Loemadjang. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
F. Brandenburg van Oltsende, Directeur Cultuur Mij. „Pasir Nangka", Weltevreden. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
G. P. A. Bischoff, Oud Ass.-Resident, Weltevreden, Engelsche Kerkweg 4. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
F. M. Dekker, Oud Ass.-Resident, Semarang, Karang Tengah 3. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
F. C. W. van Bunge, Administrateur c.o. „Kandangan", Madioen. f 10.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
Dr. W. Docters van Leeuwen, Directeur van 's Lands Plantentuin, Buitenzorg. f 10.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
W. H. Hoogland, Directeur Denis Hypotheekbank te Bandoeng. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.

Afschrijvingen

J. A. van Hasselt, Oud Officier van Gezondheid N.-I. L., De Steeg, Rozenbosch 1, overleden (behoorende tot de Afd. Arnhem).
F. C. Vorstman, Ginneken, Wilhelminastraat 35.
W. F. van Lier, Paramaribo, Prinsestraat.

Adresveranderingen

A. H. F. W. Ockerse, Inspecteur Gevangeniswezen, van: Weltevreden naar: Haarlem, Wouwermanstr. 100. f 5.
G. Mulder, Officier van Gezondheid N.-I. L., van: Ambon, naar: Amsterdam, Bronckhorststr. 42huis. f 5.
M. Visbeen, Ondercommissaris van Politie, van: Weltevreden, Krekot 14a, naar: Rotterdam, Snellinckstraat 20. f 5.
A. F. D. Meijers, Commissaris van Politie 1ste klasse, van: Cheribon, naar: Leeuwarden, Dokkumertrekweg 146. f 5.
Ir. J. van Tubergen, van: Medan, naar: Den Haag, Statenlaan 30. f 5.
Ir. A. H. Wijmans, van: Tandjoeng-Pandan (Billiton), naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 13. f 5.
C. C. van Valkenburg, Administrateur onderneming „Goenoeng Goemitir", Halte Mrawan (Besoeki), naar: Den Haag, van Hoogwerflaan 7c (Marlot). f 5.
Ir. J. Wouters, van: Amersfoort, Jacob Catslaan 32, naar: Den Haag, Louise de Colignyplein 17. f 5.
E. A. Zeilinga, Referendaris ter Algemeene Secretarie, Den Haag, van: Hooistraat 9 naar: Bazarstraat 50.
C. J. van Kempen, Oud Gouverneur S.O.K., Den Haag, van: Hotel de Twee Steden, naar: Prins Mauritslaan 88.
D. H. Ooms, Hengelo, van: Wilbertstr. 13, naar: Grenweg 2. I—38 I.
Prof. Dr. H. F. M. Huijbers, Nijmegen, van: Groesbeeksche Weg 10, naar: St. Annastraat 79.
S. J. Veen, Beemster, van: Purmerenderweg 18, naar: Volgerweg 46.
H. Ahrens, van: Plantage „Mon Trésor", Beneden-Commewijne, naar: Plantage „Waterland", Paramaribo.
E. A. van den Bossche, Oud Luitenant-Kolonel N.-I. L., van: Bandoeng, naar: Brussel, Avenue Milcamps 59. f 5.
J. Paschier, Onderwijzer 1e klasse, van: Nieuwerbrug a. Rijn, naar: Noordwijk-Binnen, Zeestraat 5.
W. F. J. Kroon, Oud Resident, van: Brussel terug naar: Den Haag, Statenlaan 100. f 5.
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger, van: Den Haag, van: Obrechtstraat 481 naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Financiën.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

De Minahassa,

DOOR

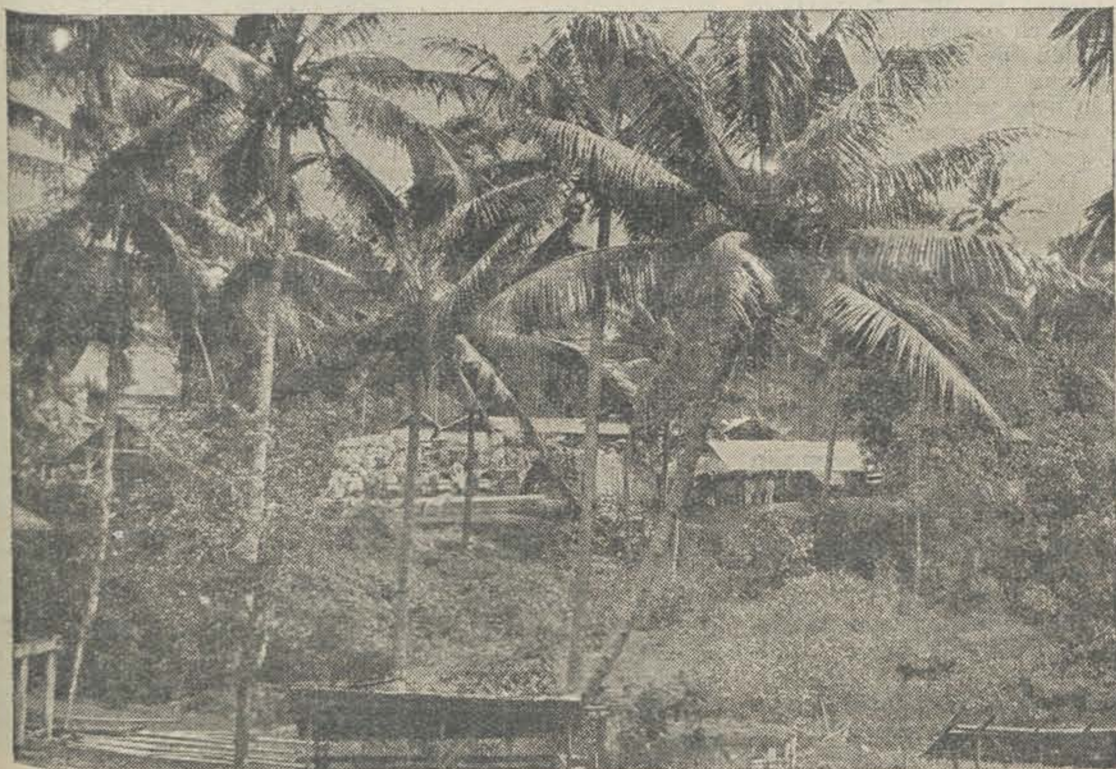
V. I. VAN DE WALL.

Nu het Minahassische volk onder de grootste belangstelling den 10en Januari j.l. zijn feest van vriendschap en trouw jegens het Gouvernement zoo luisterrijk heeft gevierd, lijkt het ons niet onaardig toe de indrukken van land en volk mede te deelen gedurende een reis door de veel geprezen Minahassa, het in velerlei opzichten meest belangwekkende deel van de residentie Menado.

Het land van deze oprechte aanhangers van Vaderland en Vorstenhuis behoort tot het meest bevolkte gebied der assistent-residentie Menado, waarvan het een voornaam gedeelte uitmaakt. Fraaie lommerrijke wegen, zeer goed voor auto's te berijden, verbinden bijkans alle voorname plaatsen en het is daardoor zelfs mogelijk in twee dagen vanuit Menado de Minahassa te doorkruisen en indrukken op te nemen, zij het dan ook van vluchtigen aard. Het gebied is karakteristiek door een uitgebreid net van rechte wegen, verbonden door dwarspaden welke aan het geheele landschap een Hollandsch karakter geven, niet het minste door de lange rijen huizen, die meest in lommerrijke, goed onderhouden tuinen schuil gaan.

Een tocht van Menado uit naar Tondano, het parelje van de Minahassa, via Ajermadidi is een verrukking voor het oog, vooral in den vroegen morgen als de zon zich wazig schemert door de morgennevels en slechts even de kruinen der boomen van de eerbiedwaardige allee's beroert. Links en rechts van den weg liggen de nette huizen van hout of steen, dikwijls vroolijk beschilderd, geschraagd door palen, oprijzende te midden van schilderachtige tuinen, die prijken in een ongekende bloemenweelde. De schitterende pracht van rozen, anjelieren en dahlia's, die in veelkleurige tinten prijken, allerwege waar het oog zich wendt en de lucht met zoete geuren vervullen, wedijvert met den rijken bladertooi van heesters en struiken. De Minahassa is vooral het land der bloemen, die met zorg door de bewoners gekweekt worden; geen huis of het heeft zijn bloementuin. Het zijn vooral rozen die met groote voorliefde worden gekweekt, zoodat de koningin der bloemen hier dan ook waarlijk hoogtij viert. Rozen slingeren zich langs de heggen en de rustieke bruggetjes, rozen klimmen langs de muren der propere huisjes, rozen versieren de slanke torentjes der nederige dorpskerkjes in verscheidenheid van kleuren. Ja, kerken en scholen zijn er ook nog, waaraan de rechtgeaarde bewoner der Minahassa zijn hart verpand heeft. Kerken en scholen zijn het die verder aan het landschap een ongemeene bekoring schenken en er een onverbrekelijk geheel mede vormen.

Des Zondags kleppen de klokken der bedehuisjes, van het kleinste gehucht niet uitgezonderd, en gaan allen in kraakzindelijke kleedij ter kerke met het gebedenboek in de hand, in deftigen optocht. Het is hier, dat men eerst goed beseft wat eigenlijk Zondagsrust beteekent en wat het is voor de menschelijke gemoedsrust in deze jachtige tijden. Als het vroom gezang ten hemel opstijgt, ondersteund door de zuivere glasheldere koraalmuziek der fluitorkesten, dan worden er maar weinigen gevonden die niet onder den indruk geraken van deze plechtige oogenblikken. De grootste kerk van de Minahassa treft men aan te Tondano, de fraai gelegen districtshoofdplaats in het ontvoogd gebied der onderafdeeling Menado, aan het schoone meer van dien naam, welke zelfs twee kerkgebouwen bezit. Aardige dorpskerkjes met oud-Hollandsche kronen en muurkandelabres, die een typisch vaderlandsch cachet geven aan de sobere gewijde interieurs, vindt men meest te Tomohon, Rembokan, Koja, Sonder, Kakas, alle gelegen in de nabijheid van het Meer en verbonden door een goeden autoweg langs zijn schilderachtige oevers. Wat de scholen betreft, deze geven in aantal de kerken niet toe. 'n Alleraardigst gezicht levert zoo'n schoolinterieur op als de spes patria van de Minahassa, een troep vroolijke kleuters met levendige gitzwarte kijkers, bezig is zich aan de bron der wijsheid te laven, vooral als een koortje van goed geschoolde stemmen vaderlandsche liederen aanheft. Te Amoerang, een havenplaats van de Minahassa, leverde het schoollokaal een extra vroolijke aanblik op door tal van kleine bontgekleurde plumeau's, die de leerlingen overeind op hun lessenaars hadden geplaatst op bevel van den meester, die echt-Hollandsche begrippen van reinheid en netheid koesterde. Als dan het kommando tot schoonmaken der lessenaars gegeven werd vlogen de plumeautjes uit hun bewaarplaats en werd met ijverig beweeg hebben

Marktdag in de Minahassa.

Dorpsstraat in de Minahassa.

en houden afgestoft, zoodat het den toeschouwers vanwege de kleurenwemeling in letterlijken zin groen en geel voor de oogen werd.

Behalve Amoerang, dat veel coprah, dammar, koffie, cacao, notemuskaat, rotan en foelie uitvoert, zijn andere uitvoerplaatsen hoewel van gering belang: Likoepang, Kema, Belang en Totok, waar coprah, ebbenhout en goud worden verscheept. Alle zijn echter min of meer berucht door de slechte ankerplaatsen en onveilige reeden, hetgeen vooral in den westmoesson voor de scheepvaart veel ongemak oplevert. De hoofdplaats Menado staat in dat opzicht aan de spits; het kan daar in dezen tijd geweldig spoken. Het gebeurt dan meermalen dat de schepen het Noordelijk gedeelte omvaren en te Kema trachten te ankeren, dat, zooals gezegd, met Menado middels een autoweg is verbonden.

Overal verspreid, langs de wegen, in het bosch, het meest in de nabijheid der dorpen liggen de kerkhoven in kwistigen tooi van bizarre, dikwijls vreemdsoortige grafmonumenten. Te Sawangan in het district Tonsea ligt een kerkhof van oude Alfoersche graven, de z.g. waroega's, zijnde een soort van steenen grafpotten, welke door vaardige hand rijk zijn gebeeldhouwd en dikwerf versierd met oud-Chineesch porselein. De oude Alfoeren hadden de gewoonte om de lijken van hunne verwanten in zittende houding in deze urnen te persen zoo lang tot er niemand meer bij kon, in welk geval een tweede grafpot werd vervaardigd. De tegenwoordige bevolking voelt weinig meer voor deze herinneringen uit lang vervlogen tijd, zoodat een bestuursambtenaar hier op een stil romantisch plekje al de waroega's uit den omtrek heeft doen overbrengen en verzamelen, om ze voor verval te behoeden. Er liggen toch nog een massa overal verspreid, maar de fraaiste vindt men ongetwijfeld te Sawangan Tonsea. Oude families zijn nog in het bezit van grafkelders, welke in vroeger dagen zijn uitgegraven in den voet der heuvels en gesloten werden met groote steenen. Dergelijke grafkelders, die echter uit den aard der zaak hoe langer hoe zeldzamer beginnen te worden, treft men nog gaaf en ongeschonden aan te Kema, een vervallen plaatsje aan de Zuidkust.

Dit dorpje Kema is vermaard om zijn grillig gevormde rotsen, waarmede de kust als bezaaid is, waarop de Engelschen in vroeger tijd versterkingen plachten op te richten. Een van deze rotsen is door de natuur eigenaardig gevormd en vertoont eenigszins gelijkenis met een menschelijk aangezicht, dat uit zee oprijst en van verre reeds te zien is.

Een andere bezienswaardigheid is de vermaarde waterval van Tondano, die de oorsprong is van de gelijknamige rivier en 65 voet hoog is. Het niet minder bekende meer, dat 2000 à 4000 voet boven het oppervlak der zee ligt, heeft een diepte van wel 100 voet, een breedte van een uur gaans en een lengte N.Z. van drie uren gaans. De talrijke eilandjes werden in tijden van strijd gebruikt om zich te verschansen en den vijand te bestoken. Een van de schilderachtigste plaatsen aan het meer is wel Kakas, aan het zuidelijk uiteinde. Hier dichtbij ligt de negorij Passo, waar ongeveer in 1780 de eerste koffieboom geplant werd. Langowan is mede een bekoorlijk plaatsje, dat vermelding verdient, evenals het fraaie vlechtwerk van matten doosjes, korfjes en het weven van kleedjes, welke producten van huisvlijt uit deze streken veel aftrek vinden. Remboken maakt een buitengemeen vriend-

Rots bij Kema.

lijken indruk, hoewel de bodem rotsachtig en met groote steenen als bezaaid is. Volgens de overlevering zouden bij een uitbarsting van den geweldigen vulkaan Sapoetan deze bodemformatie zijn ontstaan. Dit gebergte is van alle Menadoneesche bergen het meest afschrikwekkend, hetgeen men niet uit zijn naam zou afleiden (Sapoetan = Berg der Vrouwen). Meest in dichte nevelen omhuld, zendt hij af en toe waarschuwende rookpluimen omhoog; de laatste uitbarsting is, naar ik meen, uit 1845. Bij deze ramp werden vele steenen huizen en alle fortjes en redouten in de Minahassa verwoest. Amoerang behoort tot het ontvoogd gebied van de residentie, een Hoekoem Besar heeft de teugels van het bewind in handen.

De Minahassa is rijk aan velerlei opzichten: prachtige natuurtafereelen, een interessante bevolking, goede wegen, fraaie dorpen met kerken en scholen, meergebieden, warme bronnen, frissche badplaatsen en vele herinneringen aan de eerste Alfoeren en de eerste Hollanders.

Er is reeds veel over de bewoners van de Minahassa geschreven. Wij willen dus niet in herhaling treden, maar alleen aanstippen, dat een reis door het rijke land hunner geboorte nogmaals bevestigt dat het hartelijke, eenvoudige menschen zijn, altijd tot helpen bereid, die zich naar Westersche opvattingen en naar Westersche levenswijze hebben geschikt als geen ander volk in dezen Archipel. Zij zijn door de natuur in de eerste plaats eenigszins verwend, door de levensomstandigheden, door de levensvoorwaarden, maar dat alles is begrijpelijk, want zij waren op menig gebied baanbrekers en als goede staatsburgers trouwe steunpilaren der Indische maatschappij. Daarenboven vurige aanhangers van het Koningshuis, getuige de talrijke portretten van H. M. de Koningin en de Koninklijke Familie, die allerwege in de voorgalerijtjes hunner woningen de eereplaats aan den wand bekleeden, hetgeen elken oprechten vaderlander in deze tijden weldadig aandoet. Even weldadig en sympathiek als de uit het hart gegrepen viering van het 250-jarig bestaan van het verbond met Nederland door het volk van de Minahassa.

De Bedevaart naar Mekka,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

In het jaar 1880 verbaasde een jong doctor in de Semietische Letteren door zijn proefschrift: „het Mekkaansche feest" de weinige Islam-kenners in Europa en eenige jaren later was het wederom Dr. Snouck Hurgronje, die door zijn verblijf als volkomen deskundige in de heilige oorden, gevolgd door zijn werk in twee deelen: „Mekka", die de geleerde wereld in spanning bracht.

Waarlijk, het was niet te verwonderen, dat de schrijver met zijne werken doel trof; immers de bedevaart naar Mekka, de hadj is niet voor niets gekenmerkt als een der vijf zuilen van den Islam, opgenomen in den plichtenleer of fiqh.

Van alle kanten der aarde trekken in het „seizoen" pelgrims ter bedevaart naar Arabië om ten minste eenmaal het land van den Profeet te aanschouwen, daarmee derhalve een plicht vervullend. Dat onze Archipel jaarlijks een contingent levert, is te verwachten, waar de Mohammedaansche godsdienst een der hoofdgodsdiensten van Indië is en het „naik hadji" vindt men in de hikajats vaak terug. De verhouding van Indië tot deze plicht van den Mohammedaan is het onderwerp geworden van een academisch proefschrift, in December j.l. aan de Leidsche Universiteit verdedigd door den heer J. Eisenberger. Naar aanleiding van dit geschrift enige mededeelingen te doen, is het doel van dit opstel.

De Oost-Indische Compagnie was al zeer afkeerig van het trekken van menschen uit de Oost naar het verre Arabië. Wie in Van der Chijs' Plakaatboek of De Haan's Priangan bladert, zal dien vijandigen geest, gedreven door kerkeraad van Batavia en openbare meening in de Nederlanden, daar aantreffen. Verwonderen doet het niet, immers was de Christelijk Gereformeerde godsdienst de Staatsgodsdienst en moesten zijne aanhangers, als zij ten minste hunne plicht deden, als zoodanig ijveren voor de Kerstening van Indië. Tegen de bedevaart naar Mekka diende dan ook geageerd te worden; dat was theorie voor de Compagnie, maar in de

practijk maakte zij zich niet zoo druk over deze kwestie. Wat kon de Compagnie, gelet op hare macht en hare tactiek, anders doen? De Buitenbezittingen, enkele deelen in de groote Oost daargelaten, kunnen wij gevoegelijk uitschakelen, bleef over Java, waarvan in alle gevallen de meeste candidaat-hadji's kwamen. Die enkele punten van de kr[illegible] door haar bezet, maakten de zaak niet ge[illegible]jker; in werkelijkheid kwam er dan ook niet veel van terecht.

Toen de Oost-Indische Compagnie afgedaan had, kwamen andere tijden, ten minste officieel — in werkelijkheid bleef de toestand zooals hij was — de vrijheid van godsdienst werd erkend, doch de bedevaarten werden nog steeds als onwelgevallig beschouwd. Men ging van het denkbeeld uit, dat hadji's als onruststokers, woekeraars en uitzuigers der bevolking gesignaleerd stonden; hoe minder er van dat artikel waren, hoe beter het voor de rust en orde der bevolking was.

Toen in het begin der 19e eeuw (1825) ongeveer tweehonderd Javanen zich aan het residentiekantoor te Batavia voor een paspoort naar het heilige land meldden, was dit voor den resident aanleiding om de Regeering op dezen toeloop te wijzen en voor te stellen om maatregelen te nemen, hetgeen dan ook in dezen vorm geschiedde, dat, volgens een resolutie, voortaan *f* 110 per pas zou betaald moeten worden; zoo hoopte men dan de adspiranten af te schrikken. Men begrijpt, dat ontduiking in het leven geroepen werd; men vroeg geen pas meer voor Arabië, maar voor de Straits, waar maar al te grage Arabieren gereed stonden om liefhebbers te brengen naar de Roode Zee, doch het maar al te dikwijls niet ver brachten, door het materiaal dat voor dergelijke groote volle-zeetochten niet berekend was of wel, de passagiers werden op een onherbergzame kust afgezet, na van alles beroofd te zijn.

Het merkwaardige van bovengenoemden maatregel was, dat hij nooit in het Staatsblad verscheen; de gevolgen bleven niet uit, want toen iemand, uit Arabië teruggekeerd, veroordeeld diende te worden op grond, dat hij geen pas-geld betaald had, daar hij zonder pas naar Arabië was gegaan, moest de rechter in 1852 de onverbandbaarheid van de resolutie der Regeering constateeren. Toen koos het Gouvernement eieren voor zijn geld; men schreef dengenen, dien het aanging, dat alles ingetrokken was; dat deze resolutie niet het Staatsblad bereikte, was logisch. De intrekking werd gemaskeerd doordat de Regeering betoogde, dat de moeilijkheden, aan de heffing van die honderd en tien gulden verbonden en de menigvuldige ontduikingen, de handhaving der onderwerpelijke wetgevende bepalingen practisch ondoenlijk maakten.

Vermoedelijk door betere organisatie en meerdere propaganda voor den hadj steeg in de vijftiger jaren, in de oogen der Regeering althans, het getal pelgrims onrustbarend, zoodat in 1859 verschillende maatregelen getroffen werden, waaronder het z.g.n. hadji-examen wel de meest eigenaardige was; in 1880 schreef Snouck Hurgronje, naar aanleiding van deze wetgevende bepalingen, als stelling XXIII achter zijn reeds aangehaald proefschrift neer: waar in Nederlands O.-Indische bezittingen de hadji's een nadeeligen invloed uitoefenen op de bevolking, daar behoort men zoo streng mogelijk de bepalingen, opgenomen in Staatsblad 1859 No. 42, toe te passen, ook met het doel het aantal Mekka-gangers te doen verminderen. Aan het uitvaardigen dezer bepalingen, die later door prof. Snouck Hurgronje stellig gewraakt zijn, waren niet vreemd de geruchten, die er liepen, dat tal van zoogenaamde Mekka-gangers nooit verder dan de Straits kwamen om na den gebruikelijken tijd terug te keeren in hun geboorteplaats als hadji; het ingestelde examen, dat intusschen niet verplichtend was gesteld, moest dan dienen om eventueele pseudo-hadji's te ontmaskeren. Wie zich dus niet onderwierp aan het onderzoek, mocht dus ongestraft de hadji-kleeding dragen, wat ook al niet bijdroeg om het gelukkige van de bepalingen te versterken. Bovendien, de bevolking weet gauw genoeg of ze met een hadji te doen heeft of niet, aan haar is het dus best toevertrouwd eventueele bedriegers aan de kaak te stellen. Een goede schrede vooruit vormde de vestiging van het Nederlandsch consulaat te Djeddah, de toegangsplaats voor alle pelgrims; voor het viseeren van den pas werd een rijksdaalder gevraagd, tenzij men onvermogend was. Wie in dezen toestand in den Hedjaz werd aange-

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

troffen, werd door de Turken in 1880 aangezegd te verdwijnen; daarnaast was een andere maatregel van Turksche zijde, dat zij, die na 1 April 1881 zonder pas aldaar werden gevonden of zonder voldoende middelen voor de terugreis, niet toegelaten werden. Zooals wel meer in het oude Turksche rijk, waren deze bepalingen er om ze maar zoo gauw mogelijk weer te vergeten, zoodat de Indische Regeering, die al reeds maatregelen dacht te treffen om aan het billijke verlangen van de Turken te voldoen, daarvan afzag. Het gevolg was intusschen, dat er onder de pelgrims veel ellende ontstond, daar zij, die hun geld voor de terugreis opgemaakt hadden, in de roofzieke handen der sjechs vielen, voor koelie moesten gaan spelen in hun dienst, met het vooruitzicht om van deze dienstbaarheid nooit af te komen.

Intusschen wijzigden zich verschillende dingen, die voor de pelgrims verbeteringen bleken te zijn; bijv. het vervoer veranderde van aspect; waren het vroeger in de allereerste plaats trampsschepen, die van uit de Straits de markt beheerschten, welker nachoda's geen been er in zagen om allerlei trucs op de opvarenden toe te passen ten einde hen uit te zuigen, langzamerhand begonnen de Nederland en Rotterdamsche Lloyd, in vereeniging met de Maatschappij de Oceaan de vaart op Djeddah in handen te nemen middels speciale schepen, daarbij zich op het standpunt stellende, dat de pelgrims veilig, gezond en snel overgevoerd dienden te worden. Daar was de passage-regeling, die herzien werd; het gedwongen retour-biljet werd ingevoerd om de menschen tegen zich zelf te beschermen, waardoor ze van de terugreis verzekerd waren en al wilde men langer of voor goed blijven, een billijke restitutie op 't betaalde vond plaats. Ook het passensysteem onderging een verbetering, men stelde als eisch, dat de door het Binnenlandsch Bestuur afgegeven pas, geviseerd door den havenmeester van den haven van vertrek, te Djeddah door den consul in ontvangst voor afscheuring van een contrôlestrook, bij terugkeer opnieuw daar werd geviseerd [1]). Bij terugkeer in de Oost wordt de pas afgegeven aan den loerah of aan den wijkmeester, zoodat middels de straks te noemen registers de Regeering op den terugkeer contrôle had. Het zal den lezer weinig deren, als ik — hoe belangwekkend op zich zelf ook — allerlei bijzonderheden weglaat; alleen heeft de Regeering in een recent Bijblad nogmaals aangedrongen op contrôle op de terugkeerende hadji's, ten einde revolutionnaire elementen onder hen te onderkennen.

Dat alleen dan behoorlijk nagegaan kan worden, wie er vertrekt en terugkeert middels registers, aan te houden door de betrokken gezaghebbenden, is te verwachten. Van elk bedevaart-jaar wordt een register aangelegd, bevattende doorloopende nummering, nummer van den pas, naam, geboorteplaats en laatste woonplaats van dengene, ten wiens name de pas staat, het tijdstip van terugkeer en melding elders en waar dit plaats had, voorts of de hadji al vroeger naar Mekka is geweest, ten slotte een kolom voor het aanbrengen van op- en aanmerkingen.

Diende vroeger, gelijk terloops is opgemerkt, de instelling van den pas, om den hadj te belemmeren, thans alleen om den pelgrim, buiten elken godsdienstigen factor om, bescherming van bezit, gezondheid en vrijheid te verzekeren. Het is van belang, dat vooral in dit verband gereleveerd wordt de aanwezigheid van een Nederlandsch consul te Djeddah; hij is de man, die in het verre land den Mekkaganger uit onze Oost beschermt tegen de grijpgrage handen, die van alle kanten naar hem uitgestoken worden, voor wie de plicht van den Mohammedaan om naar den Hidjaz te komen, middel is om hem op alle mogelijke wijzen af te zetten. Voorts verleent de consul zijn bijstand doordat de goederen van den pelgrim, op diens pas vermeld, bij eventueel overlijden door dezen gezaghebbende worden ontvangen en den op den pas vermelden personen worden toegezonden; ook wat den bedevaartgangers na- of toegezonden wordt van elders, doet de consul bezorgen.

Intusschen moet erkend worden, dat sinds er geen groot-sjerief met zijne satellieten in Mekka meer is en vooral sinds Ibn Saoed den scepter zwaait in het heilige land, op drastische wijze aan allerlei ongerechtigheden een eind is gemaakt. W... ren het vroeger Bedoeinen-stammen, die zich st... door Turksch geld lieten afkoopen om af te ... van tolheffing voor vrijen doortocht door de ... hen bewoonde streken, deze zijn thans op ge... lige wijze aan het verstand gebracht, dat daa... voor goed een einde moest komen. Al heeft ... Saoed de eenzijdig door Turkije in 1914 afgesc... te capitulaties evenmin erkend, hij spreekt all... behoorlijk recht, daarbij zooveel mogelijk de ... volgende.

Het ligt niet in de bedoeling om de bevo... heid van den consul om regelen van wetgeving ... te vaardigen, na te gaan; alleen zij nog vermeld, ... den consul een Javaansch vice-consul ter ... staat, wiens particuliere woning in Mekka ... zoodat deze van het doen en laten der Ind... pelgrims en de stroomingen onder hen op de h... te kan blijven.

Eindelijk dien ik nog te vermelden de maat... len getroffen om de gezondheid van de pelgri... bevorderen; daartoe zijn tal van regelingen ... hygiënisch gebied genomen; denk maar aan d... vereeniging met de Engelschen) quarantaine-m... regelen, aan de goede zorgen door de betro... stoomvaartmaatschappijen aan boord in acht ... nomen. Ook de meer genoemde heerscher van ... Hidjaz heeft getoond, dat hij met zijn tijd weet ... te gaan, daarbij oog hebbende voor de bela... van de pelgrims en al zijn de door hem getr... sanitaire maatregelen nog niet voldoende, met r... mag verwacht worden, dat hij niet, als de Turk... vertegenwoordigers in den Hidjaz weleer, zal ... gen: „Wa Allah alam bissawab". [2])

[1]) Gewoonlijk moet men in persoon bij den consul verschijnen, buitengewone gevallen daargelaten.

[2]) (Laat alles maar op zijn beloop. God weet best de juistheid ervan).

Het verband tusschen de Indisch... cultures en de plaats, waar zij in Indië worden gedreven.

Voor de Afdeeling 's-Gravenhage van de V... niging „Oost en West" trad Dinsdagavond ... Februari, *Prof. Dr. E. C. Jul. Mohr* als spreker ... met een voordracht getiteld: „Het verband ... schen de Indische Cultures en de plaats, wa... in Indië worden gedreven". De Siberische k... de griep waren ongetwijfeld de oorzaak, dat de ... van „De Twee Steden" slechts matig bezet wa... spreker moet het den leden, die anders steeds ... grooten getale opkomen om de door de Afde... georganiseerde avonden bij te wonen, niet kw... nemen, dat zij ditmaal liever bij de warme k... thuis gebleven waren.

De voorzitter, de heer F. van Peski, leidde ... in. Hij zei, dat hij het genoegen had den Prof... reeds sedert langen tijd te kennen, en dat het ... hem daarom geen twijfel leed of de leden zou... ditmaal ook van zijn voordracht genieten.

In zijn inleiding begon spreker erop te wij... dat het in deze voordracht zou gaan om de ... de cultuurplanten geldende uitwendige omsta... heden, uitwendige groei-, maar ook cultuurf... ren, die spreker wilde samenvatten in de volg... vier groepen:

a. Klimaat;
b. Bodem;
c. Verzorging — Werkkrachten;
d. Afzet — Plaatselijke- en Wereldmarkt.

Die volgorde is niet willekeurig gekozen; v... tot *d* komt steeds meer de mensch op den ... grond en wijkt de natuur achteruit.

Ad *a* kan men zeggen, dat de mensch daar n... aan kan doen; hij kan hoogstens het gegeven ... maat op de verschillende plaatsen van Indië na... keurig bestudeeren, en in verband met de uitk... sten dier studie zijn keuze van cultuurgewa... bepalen.

Ad *b* kan men echter wèl ingrijpen en door al... lei maatregelen de bodem-voorwaarden vera... ren. Maar toch niet zóó, dat men op ieder punt d... bodem, zooals die daar is, geschikt kan mak... voor elke cultuur.

Ad *c* worde opgemerkt, dat cultures, die ... zorg, veel handenarbeid in het veld vereischen ...

streken, arm aan goedkoope werkkrachten, slechts kan gedreven kunnen worden, wanneer die cultures een hoogwaardig product leveren.

Ad *d* kan volstaan worden met de voor practische menschen vanzelfsprekende opmerking, dat wanneer de kostprijs van het product ter plaatse op eenig punt van den Archipel hooger is dan de hoogste prijs, waarvoor men dat product ergens in de wereld kan afzetten, verminderd met de kosten om het daarheen te transporteeren, de cultuur onmogelijk is.

Van elk dier gevallen noemde spreker enkele voorbeelden, die echter verderop in de voordracht nog beter zouden uitkomen.

Alsnu liet spreker uitkomen, dat ten aanzien van het klimaat verschillende factoren een belangrijke rol spelen: 1e de temperatuur; 2e de regenval; 3e de vochtigheid der lucht; 4e de zonneschijn; 5e de wind. Hierbij werd aan voorbeelden toegelicht: de algemeene wet, dat voor iedere plant, en iedere cultuur, elke groeifactor een minimum, een optimum en een maximum heeft. Maar nu speelt daar doorheen de moeilijkheid, dat het optimum voor de plant, physiologisch of biologisch bezien, lang niet altijd samenvalt met het optimum voor de cultuur, bezien uit een oogpunt van de eischen aan het product te stellen en aan de eischen van den kostprijs!

Ziedaar, zei spreker, in één zinnetje samengevat: de moeilijkheden, maar ook de bekoring van de samenwerking tusschen de wetenschappelijke onderzoekers der proefstations en de practische planters! De cultuur verlangt niet alleen de grootste kwantiteit bij de hoogste kwaliteit, maar tevens den zoo laag mogelijken kostprijs.

Ten aanzien van den bodem wijst spreker dan op de groote beteekenis niet alleen van de totale-, maar van de juiste voorziening der planten van water, van lucht in den grond, van voedingsstoffen in den juisten vorm. Sommige planten zijn zeer gemakkelijk en inschikkelijk bij haar eischen, andere zeer moeilijk. Gevolg daarvan is, dat in gunstige omstandigheden haast alle planten zich kunnen schikken; de natuurlijke vegetatie op rijken grond is dan ook zeer rijk aan soorten en de cultures op rijken goeden grond zijn ook veelsoortig, met een overwegen van hoogwaardige cultures. Op slechten armen grond is uiteraard de flora armer, en de cultures zijn er maar weinige.

Wanneer nu, in groote lijn gesproken, hieraan toegevoegd wordt, dat om de vulkanen heen de beste bodemcondities worden gevonden, dan worden daarmede meteen in groote trekken de hoogwaardige cultures al min of meer gelocaliseerd. Java is vol van vulkanen; Sumatra heeft er vele, maar toch relatief minder, en veel meer terrein in welks nabijheid geen vulkaan is te vinden; en Borneo heeft maar een enkelen vulkaan in het Noorden. En zie, de cultures, vooral de hoogwaardige, loopen daarmede merkwaardig parallel.

Overgaande tot de vertooning van een serie lichtbeelden, toont spreker eerst eenige algemeene, natuurlijke vegetatie-vormen in verband met klimaat en bodem, om daarna over te gaan tot meer bijzondere beschouwing van alle groote- en enkele kleinere cultures van Indië.

Uiteraard moest die beschouwing eenigszins in telegramstijl verloopen, want anders ware het onderwerp niet in één avond af te handelen geweest. De indruk werd echter wel gevestigd, dat de plaats waar in Indië bepaalde cultures worden gedreven, allesbehalve willekeurig is, maar aangewezen door de door spreker aangewezen groepen van groei- en cultuurfactoren.

Tenslotte deed spreker evenwel toch ook opmerken, dat in deze het laatste woord nog lang niet is gesproken; d.w.z. dat in de toekomst voor de bestaande cultures nog tal van plekjes te vinden zijn, waar zij nog kunnen worden begonnen en tot ontwikkeling komen. Daar wordt in Indië niet stilgezeten!

Maar overal, waar gewerkt wordt, worden ook fouten gemaakt; fouten door de wetenschappelijke voorlichting door te snelle of gewaagde conclusies; fouten door de practische planters door miskenning en voorbijgaan van wetenschappelijke voorlichting. De laatste zijn — de duurste; maar men hoort er minder van. Die fouten worden echter steeds zeldzamer, omdat nergens in de wereld de samenwerking van cultuurmannen en wetenschapsmannen zoo goed is als in Ned.-Indië!

Na afloop bracht de voorzitter den heer Prof. Dr. E. C. Jul. Mohr den welverdienden dank voor zijn interessante causerie.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" is eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Gebruikte Indische kleeding voor de Oud-Strijders in Indisch Bronbeek.

(Ingezonden).

Dat door veel oud-strijders in Indië op hun ouden dag bittere armoede wordt geleden, is de laatste jaren wel bekend geworden. T. H. M., oud-redacteur van de Bandoengsche Crt., schreef hierover:

„. . . . ; In Radjamendala op jacht zijnde, kwamen wij diep in de rimboeh aan een klein huisje. Ik zeg huisje, maar krot zou veel beter uitgedrukt zijn. In dit krot woonde een oud-strijder van het Indische Leger, de heer Touche, van origine een Elzasser. Toen wij binnentraden kwam een totaal vermagerde, bijna naakte persoon ons tegemoet, groette beleefd en noodigde ons uit plaats te nemen op een paar oude kisten welke daar stonden.

Op onze vraag, waarom hij zoo diep in de rimboeh ging wonen, antwoordde hij, dat het hem onmogelijk was in de bewoonde buurt van Radjamendala te gaan wonen, aangezien hij niet in staat was van zijn klein pensioen de hoogst noodige kleeding aan te schaffen; dat zijn pensioen nauwelijks voldoende was om de hoogst noodige voedingsmiddelen te koopen. De kleeding, die deze oud-strijder droeg, bestond uit een stuk oude kain en een reeds versleten Atjeh-jas, waarop drie of vier eereteekenen prijkten.

Toen wij weggingen boden wij den armen oudstrijder eenig geld aan, *helgeen hij echter weigerde aan te nemen.*"

Tot zoover de lijdensgeschiedenis; het relaas van zijn overlijden zal ik u besparen, en volstaan met de mededeeling dat hij, in wat pisangbladeren gewikkeld, door de zorgen van den loerah onder de klapperboomen is gestopt.

Deze toestanden gaven het publiek in Indië aanleiding om de handen in elkaar te slaan, en te trachten zoo veel mogelijk hulp te verleenen. Er werd flink geofferd. „Indisch Bronbeek" ontstond. Deze vereeniging liet op verschillende plaatsen eenvoudige huisjes bouwen, zooveel als de financiën toelieten, waar dergelijke stumperds met hun gezin hun ouden dag konden halen.

Men besefte zeer terecht, dat het onwaardig was deze ouden van dagen, die onder de beroerdste omstandigheden hun plicht hadden gedaan, en aan de welvarende gemeenschap alles gegeven hebben, wat zij te geven hadden, aan hun lot over te laten nu zij niet meer tot werken in staat waren en ik vlei mij, dat wij z.g. oud-Indischgasten hieraan zullen meewerken.

Het is niét veel wat ik vraag, geen geld, bedelen durf ik niet. T. weigerde in al zijn armoede immers geld aan te nemen. Maar . . .

Mevrouw van der Weijden schreef direct na haar terugkeer te Bandoeng dat er groot gebrek was aan kleeding, de menschen kunnen zich niet buiten vertoonen, de promotor van Indisch Bronbeek, de heer Karel Wybrands, schreef: „de Europeanen wonen er, zij leven er niet. (natuurlijk, als je geen kleeding hebt. Hv.). Hier begint *onze* plicht.

Misschien herinnert gij U, dat gij eenige jaren geleden mij in de gelegenheid hebt gesteld, ruim 600 pakeans naar Indië te zenden, plus schoenen, ondergoed, enz. enz.

Welnu er zijn nog een massa Indischgasten in Holland, die gebruikte Indische kleeding in hun bezit hebben, die ze menschelijkerwijze gesproken nooit meer zullen gebruiken. Verkoopen, dat bezorgt U maar ergernis, want een opkooper geeft er maar een krats voor, en Uw zoon draagt liever nieuw als het zoover is. Nog langer bewaren? Het is een hopeloos werk. Stuurt ze liever aan mij en ik zal zorgen dat ze zonder onkosten en zonder dat er tusschen kade en schip iets verloren gaat, in Indië komen. De menschen die mij vroeger zoo spontaan geholpen hebben, willen den kring hunner kennissen nog wel eens nagaan.

Als U No. 16684 wilt opbellen, dat is de dienstverrichting „Voorwaarts", Cantaloupenburg No. 26A, of U zendt mij een briefkaartje, dan komt alles vlug in orde. Van buiten de stad ontvang ik het gaarne ongefrankeerd en in de omgeving zal ik het komen afhalen.

Maar laten wij met ons allen zorgen dat de menschen voor Paschen een behoorlijk pakean aan hebben en . . . vooral niet uitstellen, en brengt het eens ter sprake onder Uw sobats.

Bij voorbaat mijn hartelijken dank.

E. M. HARSVELDT,
Gep. Adj. Onderoff. O.-I. L.

Den Haag, Orchideestraat 28

Van Week tot Week.

Dinsdag 12 tot Maandag 18 Februari.

Terugkeer H. F. Tillema. Uit de beste bron vernemen we, dat de heer H. F. Tillema na zijne omzwervingen in de binnenlanden van Borneo, de terugreis naar Nederland heeft aanvaard met de vrachtboot Tapanoeli van de Rott. Lloyd, welke boot hij in Djeddah verliet om daar eenige dagen te verblijven voor filmopnamen. Vervolgens heeft de onvermoeide onderzoeker de reis vervolgd met de Kambangan van de Mij. Nederland, welk schip omstreeks 23 Februari te Amsterdam zal arriveeren.

Versieringsmotieven in de Hindoe-Javaansche kunst. De heer Th. van Erp heeft voor het Instituut Kern te Leiden den 13en dezer een voordracht gehouden over „Eenige versieringsmotieven in de Hindoe-Javaansche kunst. (Overzicht in het *Vaderland* van 13 Febr., Avondbl.).

Een hevige bandjir. Cheribon, 11 Febr. (Aneta).[1] Hedennacht heeft de Tjilosari gebandjird. Bij de desa Tjimiroe zijn 87 huizen weggespoeld, waarbij 18 Inlanders verdronken.

Generaal Bodde. Aneta seint d.d. Batavia 12 Febr. dat Generaal G. C. J. Bodde van zijn paard is gevallen en nog al ernstig werd gekwetst; de generaal wordt in het militair hospitaal verpleegd.

Gedelegeerden Pacific Congress. Bij Kon. Besluit zijn alsnog benoemd tot gedelegeerden van de Nederl. Regeering bij het vierde Pacific Science Congress, dat in Mei a.s. te Batavia wordt gehouden, de navolgende geleerden: Dr. L. F. de Beaufort, Prof. Dr. H. A. Brouwer, Prof. J. C. van Eerde, Prof. Dr. B. J. Escher, Prof. Dr. E. van Everdingen, Prof. Dr. J. A. Honing, Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, Prof. Dr. W. K. J. Roepke, Prof. Dr. P. van Romburgh, Prof. Dr. J. E. van der Stok en Prof. Dr. F. A. Vening Meinesz.

Ernstig ongeluk door een omgewaaiden boom. Bandoeng, 12 Febr. (Aneta). Op de onderneming Dewata is een boom omgewaaid en op een huis gestort; 7 personen zijn gedood en 7 gewond.

Kolonisatie Nieuw-Guinea. Ambon, 11 Febr. (Aneta). De gouverneur van de Molukken heeft een telegrafische waarschuwing voor het hoofdbestuur van de Vereeniging voor kolonisatie van Nieuw-Guinea gezonden, in verband met het voorgenomen vertrek van dertig gezinnen naar Nieuw-Guinea met het doel, zich daar als kolonisten te vestigen. Hij adviseert, in geval te wachten tot de in uitzicht gestelde Guinea-expeditie, die in April onderneemt, is afgeloopen.

Het hoofdbestuur antwoordde den gouverneur, dat de vereeniging geen bemoeienis heeft met bedoelde huisgezinnen, die geheel op eigen risico en initiatief naar Nieuw-Guinea gaan, maar niettemin zal het de waarschuwing aan de gezinnen doorgeven.

De Krakatau. Nog steeds maken Aneta-berichten melding van voortdurende werkzaamheid van den Krakatau-vulkaan. Het door de uitbarstingen geschapen nieuwe eiland steekt reeds 31 meter boven het oppervlak der zee uit.

Indisch Genootschap. In een den 22en dezer door het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage te houden bijeenkomst zal Mr. F. D. Holleman spreken over het onderwerp: De verhouding der gemeenschappen (familie, dorp en district) in de Minahasa.

Voordracht over de heen- en weervlucht naar Indië. Te Rotterdam heeft de heer I. A. Aler voor verschillende vereenigingen eene voordracht met lichtbeelden gehouden over de retourvlucht Nederland-Indië, welke hij als mede-bestuurder heeft volbracht. (Een verslag is opgenomen in de Nwe Rott. Ct. van 16 dezer, Ochtendbl. B.).

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de *Nwe Rott. Ct.*

Univers. examens. Leiden. Candidaats-ex. Indisch recht de heer Dardo. — Taalk. cand. ex. Indologie de heer A. P. H. Berghuysen.

Utrecht. Doctoraal-ex. Indisch recht Mr. L. E. Hovig.

H. Meijer. Op den leeftijd van 47 jaar is te Zeist overleden de heer H. Meijer, oud-vertegenwoorger in Ned.-Indië, tevens hoofdadministrateur der gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

A. P. van de Siepkamp. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 70 jaar, overleden de heer A. P. van de Siepkamp, gepens. Luitenant-Kolonel van het O.-I. leger, ridder van de Militaire Willemsorde en van de orde van Oranje Nassau, met de zwaarden.

Mr. C. H. Nieuwenhuys. In den ouderdom van 77 jaar overleed te 's-Gravenhage het oud-lid van den Raad van Indië Mr. Chr. H. Nieuwenhuys. De overledene was Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau en ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.

J. E. Vincent. Te Wassenaar overleed op den leeftijd van 53 jaar de heer J. E. Vincent, oud-agent der Moluksche Handelsvennootschap te Ternate.

W. van Gelder. In den ouderdom van 82 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer W. van Gelder, oud-inspecteur bij het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië, Officier in de orde van Oranje-Nassau.

Dr. P. F. Hubrecht. Op den leeftijd van 48 jaar is te 's-Gravenhage overleden Dr. P. F. Hubrecht, geoloog, directeur der cultuurondernemingen Kremboong, Toelangan en Sindangwangi. De overledene was Officier in de orde van Oranje-Nassau.

F. A. Leclerq de Courcelles. Aneta seint d.d. Bandoeng 19 Febr. het overlijden, in den ouderdom van 72 jaar, van den heer F. A. Leclerq de Courcelles, oud-lid van de Rekenkamer.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Boeatan-Feestavond op 25 Februari a.s.

Het Indische feest, dat a.s. Maandag-avond in het „Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen" te 's-Gravenhage zal worden gevierd, belooft zeer geanimeerd te worden.

Tot het Eere-comité zijn alsnog toegetreden:

Mevr. *A. Ebbinge Wubben—v. Mansvelt,* als vertegenwoordigster van den Nederlandschen Kinderbond;

de heeren: *C. J. Feith,* Voorzitter der Ver. van Ambtenaren B.B.;

F. A. Janssen van Raay, Pres. der Ver. van Ind. Verlofgangers;

P. J. de Kanter, Voorzitter v. h. Alg. Ned. Verbond en van de Ver. Nederland in den Vreemde;

Th. B. van Lelyveld, Secr. der Ver. Vrienden van de Aziatische Kunst;

Mr. Dr. R. Tj. Mees, Voorzitter van „Eurasia";

Mevrouw *W. Ros—Vrijman,* Voorzitster van het Bestuur der Koloniale School voor Vrouwen en Meisjes en van de Ver. Schoonheid in Opvoeding en Onderwijs;

en de heeren: *Willy Sluyter,* Voorzitter van „Pulchri Studio";

Mr. Raden Mas Soeripto, Voorzitter van het Nederl.-Indonesisch Verbond;

Ir. H. J. W. Teunissen, Secr. Afd. Den Haag van het Alg. Ned. Verbond;

Albert Vogel, Voorzitter van den Haagschen Kunstkring;

R. Zuyderhoff, Voorzitter van de Ver. „Oost en West".

Waar zoovele vereenigingen op Indisch en kunstlievend gebied met een uitgebreid Propaganda-Comité, uit sympathie, samenwerken voor dit feest, behoeft aan het welslagen niet getwijfeld te worden.

De smaak van het publiek voor Indische muziek, zang en dans neemt met den dag toe, gelukkig niet alleen in het buitenland, maar ook binnen de grenzen van Nederland, tot zelfs in het Westland, getuige de zoo goed geslaagde „gala soirée" door Eurasia te Naaldwijk gegeven, welke eerstdaags te 's-Graveland zal worden herhaald. Hoeveel te meer liefhebberij zal er dan in Den Haag voor zijn, waar talrijke oud-Indiërs aan hunne *totok*-bloedverwanten en vrienden met zóóveel opgewektheid vertellen kunnen van al het moois en aardigs ginds genoten, dat deze er hier zeker ook wel eens wat van willen hooren en zien, nu zich daarvoor zulk een schoone en goedkoope (immers tegen den toegangsprijs van een Boeatan-lot à *f* 1) gelegenheid voordoet. Zij zullen den 25sten 's avonds om 8 uur bij het binnenkomen in de zaal van „Het Gebouw" dadelijk begroet worden met het welkomstlied, *Kebo Giro,* op de *gamelan,* door leden van het „Nederlandsch-Indonesisch Verbond" bespeeld.

Ook de eerste opvoering hier te lande van de pracht-film *„Mooi Bandoeng",* door den heer Willy Mullens vervaardigd, in opdracht van de Vereeniging „Bandoeng Vooruit", en welwillend aan Boeatan voor dezen Feestavond in bruikleen afgestaan door den heer Poldervaert, zal door *gamelan-* en de typisch Preangersche *ankloeng-muziek* worden begeleid. Daarna zal de hier zoo goed befaamde declamator, *Mr. A. W. Kamp,* de door hemzelf vertaalde „Indische Ballade" van *Rudyard Kippling* en prozagedichten van *Noto Soeroto* voordragen. Dit ernstige deel van het program zal gevolgd worden door een West-Indisch nummer, een vroolijk dansje van Surinaamsche meisjes in landelijk costuum, onder het zingen van daar inheemsche liedjes.

Daarna treedt *Emiel Hullebroeck* op met zijn Indische liederen, die hijzelf in de Oost van de inboorlingen beluisterde en hier op zijn eenig, eigen wijze weergeeft. Wie het vroeger eenmaal hoorde, zal het nu niet willen missen en stellig anderen de kennismaking er mee warm aanbevelen.

Tot afwisseling geeft mej. *Micky de Meyier* denzelfden *Béla*-dans (Balineesche offerdans) waarmede zij bij de uitvoering in Seinpost zoovelen, vooral kunstkenners, niet alleen boeide, maar ook diep ontroerde.

Als toelichting zij hier vermeld, dat bij bepaalde priesterkasten op Bali de vrouw van den overleden priester voor de keuze werd gesteld tusschen een zeer strenge ascese of den dood door eigen hand. Meestal kiest zij het laatste. De *Béla*-dans is op dit motief geïnspireerd. Hij toont de Çiwa-ceremonie, den drievoudigen groet — het bewierooken, het afleggen en offeren der sierlijke kleeding en tooisels, den opwindenden krissendans, de overgave van het stoffelijk wezen en ten slotte het krissen zelf, waarbij de eerste bloeddruppels worden opgevangen in een aan Çiwa gewijde schaal.

Surinaamsche Cotta-Missie.

De danseres weet met de sierlijk-rhythmische bewegingen van haar prachtig slank lichaam de toeschouwers in onafgebroken spanning te houden, zóó dat men pas heradernt, als het gordijn zakt.

Dan valt ook de rusttijd in, die besteed kan worden met het versterken van den inwendigen lichamelijken mensch aan de talrijke buffetten, rijkelijk voorzien van zoowel Hollandsche als Indische lafenissen en lekkernijen, aangeboden door jonge dames in echt West- en Oost-Indische, of smaakvolle Haagsche toiletjes getooid.

Na de pauze wordt weer begonnen met een Indische film. Wat die zal weergeven, moet nog een verrassing blijven. Zij wordt gevolgd door een bevallige *Serimpie*-dans van de bekende *Sekar Kedaton* van „Eurasia", met gamelan-begeleiding en afgewisseld met eenige krontjongnummers. Vervolgens zal door *Raden Mas Soebanto,* een bizonder goed geschoold en elegant Javaansch danser uit het Mangkoenegarasche Vorstenhuis, een fraaien makerdans worden uitgevoerd, den historischen vorst *Menak Djingo* voorstellend.

En tot besluit zal Hullebroeck alle aanwezigen aan het zingen brengen, zoodat zij met een vroolijke herinnering aan het opgewekte Boeatan-feest huiswaarts keeren, wat zooals „Het Vaderland" eens langs terecht schreef:

„De getrouwen hebben weer zoo echt genoten en de jolige Vlaamsche zanger kon ze weer krijgen, waar hij ze hebben wilde . . . even op goed in een achterhoek van Indië, als op den heuvel van Scherpenzeel, of achter op een boerekar in het blonde Vlaanderenland. Ze volgden hem en niet, als wijlen de getrouwen van Napoleon morrend, maar met een lach, een stemming en een pret, welke den kwaadaardigsten griepaanval neerslaat."

Hieraan zullen zeker ook alle lezers van „Het Koloniaal Weekblad", die er toe in staat zijn, mee willen doen!

Raden Mas Soebanto als Boegineesch krijger in historischen strijddans.

„Oedaya"

Krido Bekso Wiromo [2)]

Hoe de Javaansche cultuur ook Hollandsche kunstenaars (en nog wel een viertal tegelijk!) kan inspireeren, blijkt uit ondervolgend bericht, dat wij ontleenen aan „Het Vaderland" van j.l. Zaterdag:

„Een nieuw werk van onzen landgenoot *Frans Wiemans* zal in Maart a.s. te Utrecht door *Evert Cornelis* met zijn orkest worden uitgevoerd: *„Krido Bekso Wiromo"*, melo-drama voor orkest met declamatie, op tekst van onzen landgenoot *Hein von Essen*.

„Overeenkomstig het tekstmotief, dat de beschrijving en de diepere beteekenis van den Javaanschen dans aan de vorstelijke dansschool te Djokjakarta geeft, zijn de harmonieseering en orkestratie sterk Oostersch. Als eigenaardigheid zij vermeld, dat Wiemans twee Oostersche instrumenten aan het gebruikelijke Westersche ensemble toevoegde. Declamator zal zijn de heer *Johan de Meester Jr.*"

Later zal dit interessante werk zeker ook wel in andere steden worden opgevoerd.

2) Naam van het Vorstenlandsche Muziek- en Dans-Instituut te Djocdja, onder leiding van den bekenden Pangeran Ario Soerjodiningrat, die een paar jaar geleden hier vertoefde. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een Chineesche zegswijze.

Prof. J. W. Gregory herhaalt in de inleiding van zijn „Menace of colour" het vele eeuwen oude Chineesche spreekwoord: *„Wij menschen leven geen honderd jaar, maar ons hart bewaart de grieven van tien eeuwen"*. Daaruit verklaart de schrijver de schier onoverkomelijke tegenstellingen, die zich niet alleen in koloniale samenlevingen voordoen, maar overal waar lieden van verschillend ras, zij het in de volste vrijheid, samenleven. *De Loc.* (12/1, blz. 51) noemt dat *een harde waarheid*. Wie zich de wereld niet voorstelt als het door kinderen en droomers bewoonde sprookjespaleis, dat sommigen er van willen maken, wier denkbeelden voor verwezenlijking vatbaar zouden zijn, indien alle menschen engelen waren, die zal haar aanvaarden. Het heeft geen zin de waarheid uit den weg te treden, noch haar te verbloemen. Er *zijn* nu eenmaal grieven, diepgewortelde, eeuwenoude, soms nauwelijks bewuste grieven. Dat zij bij de volken van Azië en Afrika soms zoo heftig naar buiten breken, komt omdat niet de sterke jegens den zwakke, maar de zwakste tegen den sterkste grieven koestert. Dat kan dan in wilde streken van Tibet en Mongolië zich uiten als een barbaarsche vreemdelingenhaat, of het kan in het andere uiterste van de gemoedelijker landen aan den Stillen Oceaan zich voordoen in de glimlachende reserve van den Polynesiër — maar men meene niet dat men in de ons gegeven korte spanne tijds kloven kan overbruggen, die zich eeuw na eeuw verdiepten. *De Loc.* gelooft niet aan de „Menace" van Gregory en niet aan de „Rising Tide" van Lothrop Stoddard; die „bedreiging" en dat „wassende getij" zullen niet tot calamiteiten leiden, althans niet in het gezichtsveld dat thans levende geslachten kunnen overzien. De verhoudingen van macht en kracht sluiten dit uit. Als er inderdaad eens, waar dan ook, een conflict zou komen van verdere strekking, dan die waarbij het om wat meer of wat mindere bestuursbevoegdheden of vreemden invloed gaat, dan is de krachtsverhouding nog van dien aard, dat van een „bedreigd Westen" zelfs geen sprake is. De erkenning van dat oude, nuchtere Chineesche spreekwoord leidt tot *een beschouwing van Oostersche en koloniale zaken*, die uitgaat van de realiteit en, al is een Oostersche werkelijkheid zeer zeker anders dan die, welke men aan gene zijde van de wereld kent, op één punt bestaan geen verschillen: de verhoudingen tusschen landen en volken worden niet bepaald door idealen en gevoelens, maar *door belang en macht*. Zoo is het in Europa en Amerika, zoo is het in Azië.

Het *Bat. Nwsbl.* bevat artikelen over „China" (9/1, 3de bl.), „Ceylon" (10/1, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over de „Native States" (7, 8 en 10/1) en „Britsch-Indië" (11/1, 2e bl.), *De Sum. Post* over „Modern Turkije" (18 en 19/1).

Internationale bemoeienis.

Het *Soer. Hbl.* (7 en 8/1, 3de bl. Z.) betoogt, dat men goed zal doen niet al te veel te rekenen op de overtuigende kracht van feiten en cijfers, wanneer het te *Genève* gaat om beoordeeling der *arbeidstoestanden in het Oosten*. Zoowel bij het Internationaal Arbeidsbureau als bij de gedelegeerden der conferenties zit veel sentiment, strakke levensbeschouwing en niet-overzichtelijk belang. Ook indien aangetoond wordt, dat de koelie in *Ned.-Indië* onder poenale sanctie er physiek gunstiger aan toe is dan zijn geheel vrije landgenoot, dat hij minder aan ziekten onderhevig is, dat hij beter gekleed is en gevoed wordt — al die dingen, welke men in Deli nog altijd beschouwt als afdoende bewijzen voor de wenschelijkheid der handhaving van de poenale sanctie — dan wil dit allerminst zeggen, dat de conferenties zich niet duidelijk tegen „forced labour" zouden uitgespreken. De heer Albert Thomas ging in het Oosten de exacte gegevens voorbij. Zijne uitlatingen in China raken ook de Ned.-Indische arbeidsverhoudingen. Het is vrijwel uitgesloten te achten, dat de vele duizenden Chineesche arbeiders in *Deli* en op *Banka*, door hunne organisaties of propagandisten op de hoogte gebracht van den goeden wind, welke uit het Westen waait, die gelegenheid niet zouden benutten om betere arbeidsvoorwaarden te bedingen.

Niet van scherpzinnigheid ontbloot noemt het *Soer. Hbl.* de opmerking van de conservatief-nationalistische „Yamato" in Japan, dat de bedoeling der actie van het Intern. Arbeidsbureau, met het verbeteren der positie van Oostersche arbeiders, geene andere is dan het Oosten een handicap te geven in de concurrentie op de wereldmarkt. De opvoering van den prijs van tal van Japansche artikelen zou tengevolge hebben, dat zij van verschillende markten werden verdreven. De Ned.-Indische *suikerindustrie* dankt voor een belangrijk deel hare gunstige positie aan de lage loonen op *Java*. Wanneer die loonen belangrijk worden verhoogd, niet volgens de gewone wetten, welke die rijzing beheerschen, doch door internationaal gevoerde actie, zou in tijden van lage suikerprijzen ons product op de wereldmarkt weinig of geen winst meer kunnen maken; de arbeider zou de gelegenheid tot werken verliezen. De verschillende andere industrieën in Ned.-Indië kunnen eveneens geene beduidende verhooging van loonen verdragen en hare verdwijning treft zeker den ondernemer, maar ook duizenden werklieden.

Het *Soer. Hbl.* is van oordeel, dat de geest van het Intern. Arbeidsbureau op den duur ongetwijfeld niet afwijzend zal kunnen staan tegenover *Oostersche realiteit*. Oplevend nationalisme zal daarenboven in vele landen zich te weer stellen tegen het internationalisme van den heer Thomas. In Frankrijk bleef de arbeidsduur 54 uur; in Zwitserland, waar men zich hield aan den wettelijken werkdag van 8 uur, klaagt men over „Auswanderung der Industrie." Het is uitgesloten dat bijv. Japan een deel zijner industrie zal laten vernietigen door een decreet van Genève. Hetgeen onze positie in Ned.-Indië zeker niet aangenamer maakt. Ondanks alle Volkenbonden blijft *Macht de domineerende factor*.

Met de *afschaffing der poenale sanctie* in Indië zal in 1930, zeer geleidelijk en zonder de bestaande industrieën te schaden, inderdaad een begin worden gemaakt; de Regeering was hiertoe reeds lang besloten vóór ook maar aan Genève kon worden gedacht. Er bestaan internationale meeningen, welke niet kunnen worden genegeerd.

De *Deli Crt.* corrigeert het „Indische Volk" (18/1 „Verkeerd lezen"), het *Bat. Nwsbl.* ((15/1, 3de bl. „Voor de verkiezingen") wijst o.m. op het groote nadeel, dat ook voor de arbeiders in Nederland moet voortvloeien uit een verlies van de overzeesche gebieden.

Het onderwijs aan de H.B S.

Prof. dr. J. Clay sprak te Bandoeng voor de Leeraarsvereeniging over *de aansluiting van het middelbaar en hooger onderwijs* (*De Loc.* 7/1, blz. 6). Spr. beperkte zijn onderwerp tot de aansluiting van de H.B.S. met het onderwijs in de medicijnen, de natuurwetenschappen en de techniek. Die aansluiting is niet meer zoo goed als ze was. Het peil van de leerlingen is gedaald. Het aantal uren wiskunde is in 1920 van 36 op 31 teruggebracht en de leerstof is ingekrompen. Een hervorming kwam er feitelijk niet. Wat voor de wiskunde geldt, slaat ook op de natuurkunde. Dat vak gaat zeer snel vooruit. Groote onderwerpen, b.v. radio, zijn een belangrijk onderdeel van de physica geworden. Het onderwijs in de mechanica is in 1920 veel slechter geworden. Het succes van de eerste-jaars-studenten aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng is langzaam maar zeker gedaald. Spr. gaf staaltjes van studenten, die goede eindcijfers hadden voor de H.B.S. en die sterk terugliepen voor wiskunde en natuurkunde aan de T. H. De degelijkheid van de kennis is voortdurend afgenomen. Dezelfde klacht wordt ook in Delft, ja algemeen in Holland vernomen. De wiskundige eischen, die het leven stelt, zijn sterk toegenomen, speciaal voor medici en biologen. Uit dien hoofde voldoet het wiskunde-onderwijs aan de H.B.S. niet meer. Bij het Gymnasium is het program voor de natuurwetenschappen herzien; thans is de gymnasiale opleiding beter dan de H.B.S. Hoe kan men nu tot verbetering komen voor de H.B.S.? Spr. adviseerde: laat de H.B.S. met 5-j. cursus bestaan voor hen, die eindonderwijs vragen, maar laat in een zesde klas voortzetting geven aan degenen, die naar het hooger onderwijs gaan. Het verder gaand wiskundig onderwijs kan veel beter ontvangen worden in H.B.S.-klassen van 20 leerlingen, dan in collegezalen op de hoogeschool, waar 100—200 studenten samen zijn. Ook practische oefeningen in scheikunde, natuurkunde en biologie zouden in zoo'n zesde klasse beter tot hun recht komen. Voerde men dit in, dan kon men aan de Universiteiten de propaedeuse afschaffen, nu dit voor de alumni van de Gymnasia feitelijk ook niet meer noodig is. De eindwensch van spr. was: *de oplossing van alle middelbare scholen in algemeene lycea*, met een zesde klasse voor de *exacte vakken*.

Dr. A. Schillings sprak over „Kennis en wijsheid", *Dr. Ph. G. Gunning*, rector van het Bataviaasch Lyceum, over „De klassieke opleiding".

Het *Soer. Hbl.* (5/1, 3de bl.) ziet „Een groote leemte op onderwijsgebied" aan de Kon. Mil. Ac. te Breda: De *talenkennis* van de meeste onzer officieren laat te wenschen over. De voorbereiding is onvoldoende door gemis aan onderwijs in de talen, gedurende de jaren, die zij aan de K.M.A. doorbrengen. Bekend is hoe het eindexamen H.B.S. 5-j. c. geen voldoenden waarborg biedt voor het voldoen aan de practische eischen, die den officier mogen worden gesteld. De K.M.A. drijft thans nagenoeg geheel op het Min. van Koloniën; van de 166 cadetten zijn er 138 bestemd voor den dienst in Ned.-Indië. Onverzwakt mogen onze Koloniën handhaven het recht op een degelijke opleiding van het leger, geëncadreerd door goed onderlegde beroepsofficieren.

De *Java-Bode* (9/1 „Reorganisatie Technisch onderwijs") bespreekt het plan der Regeering om een Middelbaar Technische School in Indië op te richten.

Uit de Molukken.

Dr. R. Broersma vervolgt in *De Loc.* (3 en 10/1) zijn brieven „Uit de Molukken". De „Ver. Kolonisatie Nieuw-Guinea" zal niet tot eenige keuze van terreinen kunnen komen zonder voorlichting van overheidswege en daarop volgend eigen deskundig onderzoek. In de „Vereeniging Nieuw-Guinea" weet men van Nieuw-Guinea niets en men denkt

dat men daar wel zéér groote stukken land kan bekomen. Dr. Broersma vindt het terrein te ver gezocht; hij raadt aan na te gaan of er wellicht op Ceram, Boeroe, Halmaheira met kleine complexen iets te bereiken is voor goede kolonisten. Het streven naar vestiging van goede kolonisten in klein landbouwbedrijf is goed en er is z.i. gelegenheid tot zulke vestiging in de Molukken. Kleine ondernemers zullen hun eerste inlichtingen moeten hebben van het Bestuur, al zou het alleen maar zijn om dat rechten van inheemsche bevolking zijn te ontzien.

Het *Bat. Nwsbl.* (9, 11 en 12/1) schrijft over „De Minahassa", de *Deli Crt.* (14/1), over „De nooden der Buitengewesten", *De Loc.* (5 en 8/1, blz. 38 en 23) over „De Soenansfeesten" op den 64sten verjaardag van Z. H. den Soesoehoenan.

De pioniers van Zuid-Banjoewangi.

Het *Soer. Hbl.* (22 en 29/12, en 3/1, 3de bl. *Z.*) vertelt van de oudste generatie planters, die de landen in *Zuid-Banjoewangi* in het begin der opening van die streek in ontginning bracht. *De toestanden zijn thans door den auto geheel veranderd.* Als bijv. in den ouden tijd de administrateur met zijn gezin eens naar Soerabaja wilde, reden allen 'snachts om 3 uur te paard van huis, de kinderen in een tandoe. Dat was een heele cavalcade, verlicht door fakkels. Men was dan om 6 u. 's morgens bij den haltechef van Temoegoeroeh, waar allen zich konden verkleeden. Daar pakte men den trein, tot Kalisat een boemel, stapte daar over in den personentrein en 's avonds was men te Soerabaja. Nu met den auto, rijdt men bijv. om 3 uur 's nachts weg en zit kwart vóór 8 in het hotel te Soerabaja te ontbijten. Ook de psyche der menschen is door het nieuwe verkeersmiddel bijna geheel veranderd. Niet ieder gaat er in de eenzaamheid, op vooruit. Het eene karakter wordt er door veredeld, het andere gaat onder. De eenzaamheid werkt scherp selecteerend. De eenzaamheid gaf den meesten dat aparte cachet van geslotenheid, van zwijgzaamheid. Wat kon daarvan overblijven nu de auto daar altijd gereed staat: het zichtbare bewijs van het contact met de buitenwereld en die, ook niet gebruikt, de illusie van dat contact gaande houdt. En als regel heeft de goede planter aan die illusie bijna genoeg. Het is niet alles winst wat de auto bracht. In de meeste streken is de tijd van den gezelligen onderlingen omgang voorbij; men passeert nu het huis van den buurman en rijdt naar de stad. Dit verschijnsel is vrijwel overal in de cultures waarneembaar. Hier en daar doet men z'n best de menschen nog wat bijeen te houden; in dit opzicht zijn de z.g. „vriendschappelijke bijeenkomsten" der Zuid-Banjoewangi-planters zeer nuttig. Waar de ééne onderneming zoo volkomen lijkt op de andere, moet echter allicht het algemeene attractiepunt van hen, die „op stap" gaan, buiten het land der cultures liggen. Men zal deze dingen hebben te aanvaarden; zij vormen een onderdeel van het algemeene proces van afslijping, dat de verschillende vertegenwoordigers van het menschdom omvormt tot een algemeen gemiddelde. Er komt tusschen de massa der ouderen, een ander geslacht op. Gij ziet daarvan aanvankelijk een enkel exemplaar, en dat tracht zich, in bescheidenheid, te oriënteeren op de ouderen. Maar gestaag neemt hun aantal toe, en hun invloed op den algemeenen geest groeit, tot ook zij op een gegeven moment een periode typeeren. Bij het ouder worden wijzigt de geest zich met den tijd, en de gelukkigen die zich kunnen aanpassen, blijven jong en frisch in hun werk. De overgang voltrekt zich zóó geleidelijk, dat hij nauwelijks wordt opgemerkt. De nieuwe tijd brengt veel dat het leven mooier maakt, en de verstandige planter benut deze gelegenheid. Bij den ingang der nieuwe periode in Zuid-Banjoewangi, nu het ruwe pionierswerk bijna geheel achter den rug ligt, gaat de gedachte terug naar *de mannen die hier den primitieven tijd doormaakten,* gekarakteriseerd als de periode der „tjèlèngs van de Zuid", *en die de wildernis hebben omgezet in bebouwbaren grond.*

In dit verband leze men het *Soer. Hbl.* (4/1, 3de bl. „Jongste actie", *Z.*).

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Perhimpoenan Indonesia.

De vereeniging van Indische studenten in Europa, de „Perhimpoenan Indonesia" heeft op 22 December 1928 haar 20-jarig bestaan gevierd en voor die gelegenheid in haar tijdschrift *Indonesia Merdeka* (Nov.-Dec.) een artikel gepubliceerd, dat getuigt van een niet gering gevoel van eigenwaarde en van groote tevredenheid over het door de vereeniging verrichte werk.

Wij nemen van dit stuk, dat geplaatst is onder het motto „Une volonté ferme fait la destinée, et, quand on a su souffrir, on sait vouloir" (Victor Hugo), de eerste twee gedeelten over, die luiden als volgt:

Op 22 December a.s. zal onze vereeniging haar twintigjarig bestaan vieren. Een periode van vijf jaren intensieven arbeid is daarmee afgesloten. Weer een mijlpaal bereikt in onzen strijd voor de nationale vrijheid! Met vol recht kunnen wij tot ons zelf zeggen: wij hebben in de afgeloopen periode niet tevergeefs gearbeid. Niemand kan ontkennen dat onze vereeniging in dit korte tijdsbestek haar activiteit dermate heeft ontwikkeld, dat zij haar eigen stempel drukt op de Indonesische vrijheidsbeweging. Onze beginselen zijn nu door de Vaderlandsche volksorganisaties tot de hare gemaakt. De macht van ons beginsel berust op het feit, dat doel stellen heet gelooven. „Eerst het geloof schept overtuiging en haar volgt willoos het gebeuren," zegt een filosoof van naam.

Van een studenten-organisatie heeft de Perhimpoenan Indonesia zich opgewerkt tot een politieken machtsfactor, waarmede de overheerscher terdege rekening moet houden. Niet ongestraft kan men haar meer negeeren. Zoowel naar binnen als naar buiten heeft zij haar actie met de grootst mogelijke intensiteit ingezet. Naar binnen . . . door het propageeren van nationalistische beginselen en door het analyseeren der koloniale machtsverhoudingen, welke stimuleerend werken op de verbreiding der Indonesische eenheids- en vrijheidsgedachte.

Elke maatregel van de Nederlandsche en Indische overheid tegen de Perhimpoenan Indonesia is gebleken erger te zijn dan de kwaal. Elke aanranding van haar bevordert de doorwerking van haar beginselen op den nationalen bodem. De inval van de Nederlandsche justitie in onze kringen op 10 Juni 1927 heeft de oprichting van de Partei Nasional Indonesia verhaast, die sedert de propaganda voor de nationale eenheid en vrijheid van ons overneemt en ze met meerdere intensiteit uitvoert. De onwettige arrestatie en opsluiting van vier onzer leiders door den overheerscher heeft in heel Indonesië verontwaardiging veroorzaakt. Dit feit heeft belangrijk bijgedragen tot de spoedige totstandkoming van de Nationale Concentratie, belichaamd in de P.P.P.K.I.

Zoo kan het huidige bestuur van onze vereeniging in zijn manifest aan het Indonesische volk, eerst gepubliceerd in de „Persatoean Indonesia" No. 5, later overgenomen in enkele andere kranten in Indonesië, verklaren dat de propaganda voor de Indonesische eenheid en vrijheid thans niet meer de taak is van de Perhimpoenan Indonesia, maar van de aldaar gevestigde organisaties. In de propaganda naar binnen, tot het Indonesische hart, heeft onze vereeniging bevruchtend gearbeid. Zij heeft de kiemen geplant van de Indonesische Natie in wording!

Ook naar buiten, tot het forum der wereld-publieke opinie, heeft de Perhimpoenan Indonesia een niet onverstaanbaar geluid doen hooren. Tot groote ongerustheid van den overheerscher, die tot voor kort het Indonesische probleem in den doofpot wist te stoppen. Onze buitenlandsche propaganda wordt steeds met de grootste zorg gevoerd, ondanks de beperktheid onzer middelen. Ook op verschillende internationale congressen hoort men reeds onze stem, vertolkend het verlangen en den wensch van ons arm en geknecht volk.

Van een studenten-organisatie heeft de Perhimpoenan Indonesia zich ook waardig opgewerkt tot een mandatair voor de verdediging van het nationale supreme recht en voor den eisch voor de nationale vrijheid. Dank zij de verkregen volmachten uit Indonesië, vervult zij in het Westen een officieel-representatieve rol, die zelden aan een jeugdorganisatie toekomt. Met haar collectieve aansluiting bij de Liga tegen Imperialisme, tegen Koloniale onderdrukking en voor Nationale onafhankelijkheid betreedt de Perhimpoenan Indonesia het terrein der practische politiek.

Het werk dat wij thans op het terrein der buitenlandsche propaganda verrichten, is feitelijk geen werk van een studentenorganisatie. Niettemin mogen wij er ons op beroemen, dat onze voormannen, hoewel zij zelf nog studenten — niet in den beperkten zin van het woord — of pas afgestudeerden zijn, volkomen opgewassen zijn voor de zware taak die op hen rust, een taak, die in normale omstandigheden behoort te worden uitgevoerd door vergrijsde politici, of beproefde leiders der vakbewegingen. Ons volk heeft over hun optreden op verschillende internationale congressen en meetings niets te klagen.

Met opgewekt hart kunnen onze leden straks op 22 December tijgen naar de plaats waar ons lustrum zal gehouden worden. En met volle bewustheid en gevoel van zelfrespect kunnen zij tegen iederen uitgenoodigde van verschillende bevriende organisaties zeggen: zie, daar is onze vereeniging, die zich steeds waardig gedraagt als vertegenwoordigster van onze nationale vrijheidsbeweging hier in het Westen. Op ons kan men geheel de woorden van Victor Hugo van toepassing brengen: „on respecte celui qui se respecte."

Ons lustrum zal laten zien, welke plaats de Perhimpoenan Indonesia, als een vooruitgeschoven post der nationale beweging in het Westen, inneemt en welke relaties zij in de wereld heeft.

Op onze leden wordt ernstig gerekend, dat zij met vereende krachten zullen bijdragen tot het welslagen van ons twintigjarig lustrum. „Ist diese Zeit schwer," zegt Walther Rathenau, „so ist es unsre schwerere Pflicht, sie zu lieben, die mit unsrer Liebe zu durchbohren, bis die schweren Gebirge der Materie weichen und das jenseitige Licht erscheint."

Het onderdaanschap der Indische Chineezen.

De *Keng Po* van 27 December 1928 geeft over dit onderwerp een artikel waarvan de inhoud luidt als volgt:

De Chineesche Regeering heeft haar consulaat-generaal te Batavia telegrafisch verzocht haar den tekst van de Nederlandsche onderdaanschapswet te zenden en gevraagd, welk nut die wet heeft voor de Chineezen.

Dit staat in verband met de aanstaande besprekingen over de verdragsherziening tusschen China en Nederland, waarbij, naar het schijnt, de Nederlandsche onderdaanschapskwestie weer naar voren zal worden gebracht.

Zooals men weet, berust het Nederlandsche onderdaanschap op het just soli en de onderdaanschapswet van 10 Februari 1910 geldt niet alleen voor de Chineezen, maar ook voor ieder, die in Nederlandsch-Indië geboren wordt, onverschillig of hij een Chinees, Engelschman of Japanner is en onverschillig of hij dat Nederlandsch onderdaanschap al dan niet wil aannemen, want die betrokken wet laat hier niet toe dat iemand dat onderdaanschap op grond van zijn geboorte weigert, zooals wel gebeurt in Amerika of Engeland, waar de vreemdelingen die daar geboren worden, wanneer zij meerderjarig zijn, mogen kiezen welk onderdaanschap zij willen hebben.

Een souvereine staat mag inderdaad zijn onderdaanschapswet vaststellen zooals hij dat zelf goedvindt en van dat recht heeft Nederland gebruik gemaakt. Maar of dat onderdaanschap door de verschillende bevolkingsgroepen uiterlijk en innerlijk aanvaard wordt, is iets dat niet vastgesteld kan worden.

En nu het voordeel van dat Nederlandsch onderdaanschap, waarover de Chineesche Regeering haar consulaat-generaal om inlichtingen heeft gevraagd.

Nederland verlangt en bepaalt, dat de peranakan Chineezen Nederlandsche onderdanen zijn en volgens de gewoonte, ook in andere landen, moeten de eigen onderdanen meer voordeelen en een behoorlijke of op zijn minst een gelijke behandeling hebben als de meest bevoordeelde vreemdelingen.

Dit is echter niet zoo. Wij gelooven niet dat het noodig is op het verschil te wijzen tusschen b.v. de behandeling van een Chineesch Ned. onderdaan en die van een Japanner in strafzaken.

Reeds 1001 maal hebben de Chineezen de Regeering van Indonesië verzocht om gelijkstelling, maar steeds was het antwoord echter „straks".

Het meest onbegrijpelijk is wel het antwoord van den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken in den Volksraad, den heer Kiewiet de Jonge, die zei dat met die gelijkstelling gewacht zal worden tot in China het burgerlijk recht geregeld is als in de Westersche landen.

Dus ten aanzien van haar eigen onderdanen wil de Regeering van Indonesië eerst wachten op gebeurtenissen in andere landen. Wat beteekent dan dat Nederlandsch onderdaanschap?

Voordat de Regeering dat verzoek der Chineezen hier heeft ingewilligd, heeft de Chineesche Regeering zich in de kwestie gemengd. Welke stappen

door de Nationalistische Regeering genomen zullen worden, weet men nu nog niet, maar ze zal zeker zorgen dat de Chineezen op zijn minst die positie zullen krijgen, welke door ons ras, zoowel den totok, Chineesch onderdaan, als den peranakan, Nederlandsch onderdaan, verlangd wordt.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids.

De Febr.-afl. opent met het portret van Koningin Emma, genomen toen H.M. den 7en Januari jl. voor de microfoon in gesprek was met de echtgenoote van den Gouverneur-Generaal.

Het eerste artikel, van Prof. L. van Vuuren, handelt over den aanzienlijken vooruitgang onzer kennis van het eiland Celebes gedurende de laatste 50 jaren en de pogingen welke in dat tijdsverloop zijn aangewend om het eiland economisch tot grooter ontwikkeling te brengen, in welk opzicht de verwachtingen helaas niet in vervulling zijn gegaan. Tot eene exploitatie van de in groote hoeveelheden aanwezige chroom- en nikkelertsen — waarvoor Ir. Abendanon zoo zeer heeft geijverd — is het niet gekomen; ook is gebleken dat Celebes voor den grooten landbouw (uitgezonderd klappercultuur) weinig kansen biedt, terwijl de verwachtingen van den boschrijkdom evenmin zijn verwezenlijkt. Het is dan ook Prof. van Vuuren's overtuiging dat het eiland zal blijven aangewezen op verdere ontwikkeling en uitbouw van den inheemschen landbouw, met als hoofdproducten de voedingsgewassen rijst en maïs en als handelsproducten voor de wereldmarkt klappers en koffie.

Dr. H. G. Heyting zet zijne in de Januari-afl. aangevangen beschouwingen voort over de „Autocratie voor den Oost-Indischen Archipel". Schr. gaat daarbij uit van het standpunt eener toekomstige onafhankelijkheid, het stichten van een nieuwen Staat, geregeerd door een Archipel-vorstenraad te Batavia, waardoor o.m. de functies van Gouverneur-Generaal, Gouverneur en Nederlandsch ambtenaar zouden komen te vervallen.

De hr. A. Hoorweg levert een in dit Nr. niet beëindigde bijdrage, getiteld: „Politie, leger en veiligheid in Ned.-Indië". Schr. wijst op het verband tusschen beide gezagsmiddelen, op de belangrijke taak van de gewapende politie bij de handhaving van orde en rust en betreurt de maatregelen welke er toe leiden dat dit Instituut aan afbraak blootstaat, tot schade van het landsbelang.

De hr. G. L. Uljée behandelt nog eens de economische ontwikkeling van Borneo, in het bijzonder van het westelijk gedeelte, naar aanleiding van een weinig optimistisch gestemde beschouwing van den hr. H. Zondervan over hetzelfde onderwerp in een vorige afl. De hr. Uljée, van de plaatselijke toestanden zeer goed op de hoogte — hij schreef bijv. in 1925, als assistent-resident van Pontianak, een „Handboek voor de Res. Westerafd. van Borneo" — weerlegt de door den hr. Z. aangevoerde argumenten, waarop deze in een Naschrift weer van repliek dient.

In zijn rubriek „Indië en de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging" wijdt Mr. J. J. van Bolhuis eene bespreking aan de parlementaire debatten over de Indische Begrooting. — Overigens bevat deze afl. de gewone rubrieken Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap, kunst en industrie.

Tropisch Nederland.

Afl. 21 (van 8 Febr.) opent met hetzelfde portret van Koningin Emma als bovengenoemd Ind. Gids-Nr. — De hr. C. K. Kesler schrijft over de nieuw op Curaçao gestichte Emmastad (terreinen van de Curaçaosche Petroleum Industrie Mij.), verduidelijkt door kaartje en afb. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis geeft weder een vervolg zijner artikelenreeks over de onrust op Java en hare oorzaken. — De oud-Gouverneur van Suriname G. J. Staal besluit zijne over dat gebiedsdeel handelende beschouwingen. — Ten slotte een artikel van Dr. Z. Kamerling over de oorsprong der koffiekultuur (evenals de vorige van mooie ill. voorzien).

Inter-Ocean.

Met betrekking op Oost-Indië bevat de afl. van Sept. '28 de volgende fraai geïll. bijdragen. The girls of Bali, by Dan Davies-Moore. — Lali Djiwo, by M. Oostwoud Wydenes. — The story of Damar-Woelan, told by Mrs. Ch. de Cock-Wheatley. — Java's fish ponds, with photographs by A. J. Lansdorp.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van jaarg. 13, No. 28 (5 Jan. '29). De economische en financieele wereldsituatie in 1928, door Observer. — Klein-landbouw. — Over melkvee-rassen, door W. A. Schrauwen. — De vitaminen of edelstoffen. — De Directeur van Landbouw aan het woord.

No. 29 (12 Jan.). Zwavelzure ammoniak of Chili-salpeter op een zuren ijzerhoudenden bodem? door J. H. Bloemink. — De bevolkingstheecultuur in de residentie West-Priangan, door Dr. L. J. Vroon. — Kunstkatoen, door P. van Besouw. — Klein landbouw. De pisanghandel met West-Australië in gevaar, door W. A. Schrauwen. — Het vijftigjarig bestaan van de H.V.A.

De Indische Mercuur.

No. 7 (13 Febr.). Dr. Ch. J. Bernard [Directeur van het Departement van Landbouw enz.] (met portret). — De Liberia-koffie in Suriname, door Dr. C. J. J. van Hall. — Biologische bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Ned. Oost-Indië, door S. Leefmans (slot). — De ontwikkeling van de synthetische rubber. — De olie-situatie. — Kultuurberichten (De suikercultuur en -industrie in 1928, enz.). — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid, enz. — delfstoffen en metalen — natuurwetenschappen.

Mededeelingen Dienst Volksgezondheid.

Afl. 4 van jaarg. '28 bevat o.m.: De malaria te Banjoewangi en de uitzichten op een doeltreffende species-assaineering, door W. F. R. Essed (met kaart en afb.). — Opmerkingen over de giftwerking van de Javaansche „groene slang", door Dr. F. Kopstein. — Tuberculose in de Karolanden, door Dr. O. Paneth (met kaart en platen). — Over de werking van kaliumpermanganaat bij de ontijzering van drinkwater, door Dr. Ir. C. P. Mom en Ir. O. H. van der Hout. — De cholera te Batavia. Enkele aanteekeningen betreffende verloop en epidemiologie, door Dr. P. Peverelli (met kaart). — Het roodvonkprobleem en de acute exanthemen in Ned.-Indië, door C. D. de Langen en P. H. Olivier.

De Tropische Natuur.

Inhoud van de Januari-afl. Een Indisch behangers bijtje, door J. C. van der Meer Mohr (met afb.). — Naar het goud van Bantam [verslag eener excursie], door L. van der Pijl en F. Oppenoorth Jr. (met afb.). — Korte mededeelingen: Pelikanen in de Baai van Batavia, door H. C. D. — Kalongs in gevangenschap, door Sody. — Naar de Sangkiang Tikoro.

De Mijningenieur.

De Jan.-afl. bevat de volgende bijdragen: Mijnbrand in de Ombilinmijnen. — De uitgifte van Ned.-Indische petroleumterreinen, door M. C. Plagge. — Reorganisatie bij den dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië, door Prof. Ir. M. H. Caron (ontleend aan De Ingenieur). — Varia: Gasoline en stookolie verkregen uit asfaltgesteente.

Ons Suriname.

Beginnende met de Jan.-afl. is de titel der „Berichten uit de Heidenwereld" gewijzigd in „Ons Suriname. Zendingsblad uit de Evangel. Broedergemeente". De tekst van genoemde afl. is interessant en zeer geschikt om ook buiten zendingskringen met belangstelling te worden gelezen. Hier volgt de inhoud: Javaansch Suriname, door Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm (met afb.). — Het begin van den arbeid onder de Javanen in Suriname, door H. Bielke. — Lelydorp, een Javaansche kolonie in Suriname, door A. Peucker (met afb.).

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. 1929, afl. 1. In memoriam C. Versluis 1880—1928 (met portret). — De scheidsrechterlijke dienst, door H. — De taak van onze Cavalerie in verband met haar organisatie en bewapening, door F. C. Thomson c.s. — De oorlogshonden in het Zwitsersche leger, door W. E. A. B. — Een en ander over oefeningen in de Buitengewesten, door P. van Beveren. — Het gebruik van rook en nevel in het algemeen en in Indië, door L. J. M. Koremans en J. F. van Kervel.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. '28, No. 12. Populair-wetenschappelijke beschouwingen over de eischen, die de practische moderne voedingsleer aan een goede voeding stelt: ontwikkeling van normen voor de voeding van de Europeesche militairen in Ned.-Indië en aan de hand daarvan hun garnizoensvoeding beoordeeld, door F. W. J. van Swieten, hoven. — Een Indische bivakworing op het terrein der Kon. Militaire Academie (met schetsen), door J. B. A. Bruning. — De botsing tusschen Oost en West, door T. v. P. met Naschrift door Van Renesse. — De ontwikkeling der chemische oorlogsindustrie tijdens den wereldoorlog, door Koremans. — Met de Artillerie naar Babakan (Uit de oude doos), door H. L. Roelfsema.

Marineblad

In de eerste afl. van jaarg. '29 eene beschouwing van den kapitein ter zee H. J. Hartkamp, getiteld: Behoort het zwaartepunt van de artilleristische vorming van het personeel der Kon. Marine in Nederland of in Oost-Indië te liggen? — De luit. ter zee 2e kl. J. A. de Gelder schrijft over het Inlandervraagstuk op onze vloot. Schr. acht het een gewrongen toestand dat Inlanders op de vloot in rang boven de Europeesche schepelingen kunnen zijn gesteld. „Het gaat hier niet om individueele kwesties, maar om het feit, dat men zonen uit een thans nog in doorsnede ver beneden de Hollanders staand ras, gezagsfuncties opdraagt over die Hollanders. De Europeesche mindere voelt zich dus als mensch staan boven zijn Inlandsche meerdere, waardoor het gezag van dezen laatste over den eerste alleen komt te rusten op den rang."

Het Proefstation voor de Suikerindustrie.

In het Vakblad voor Biologen verschijnt eene reeks artikelen over „Biologisch en landbouwkundig werk in Ned.-Indië". In het jongste Nr. is nu Dr. V. J. Koningsberger aan het woord over het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie. Ruim veertig jaar geleden werden de proefstatioins opgericht ter bestrijding van de sereh-ziekte, waarvan de oorzaak nog niet gevonden is, hoewel de onderzoekingen in veel opzichten belangrijke resultaten hadden. Het proefstations-gebouw beslaat thans 4 H.A., waarnaast 34 woningen voor het personeel. Er zijn drie afdeelingen: de chemische, de technische en de cultuurafdeeling, waarvan de laatste de grootste is. Het werk daaraan geschiedt in twee richtingen: de buitendienst en de onderzoeksafdeeling. De algemeene leiding berust bij den directeur en den onderdirecteur; de buitendienst staat onder toezicht van twee inspecteurs, gekozen uit de 15 groepsadviseurs, voor welke laatste betrekking zoowel landbouwkundigen als biologen in aanmerking komen. Waar de concerns vaak hun particuliere advieurs uit dit corps betrekken, vindt men hier helaas een groote mutatie.

De adviseurs houden het proefstation op de hoogte van alles, wat op het gebied der rietcultuur voorvalt, en inspecteeren de proefvelden.

Het belangrijkste werk der onderzoeksafdeeling is de rietveredeling, die tot doel heeft door kruising het riet te verbeteren, wat opbrengst en weerstand tegen sereh betreft. Jaarlijks worden 60 à 80.000 nieuwe zaailingen onderzocht. Daarnaast is het grondonderzoek van veel beteekenis geworden, terwijl het entomologisch onderzoek in opkomst is.

Nadat nog een en ander is medegedeeld omtrent salarissen en pensioenregeling, eindigt het artikel met een aansporing tot de Nederlandsche biologen, een deel van de grootsche taak op zich te nemen, die in Indië voor de vaderlandsche wetenschap is weggelegd.

* *
*

Jaarverslag van den Dienst der landelijke inkomsten in Nederlandsch-Indië over 1925, '26 en '27. Weltevreden, Emmink, 1928.

Verslag omtrent het beheer en den toestand van de Landsopvoedingsgestichten te Semarang, Malang, Ngawi en Tangerang gedurende de dienstjaren 1926 en 1927. Samengesteld bij de Afd. Tucht-, Opvoedings- en Armwezen (Departement van Justitie). Met platen. (Pekalongan, Strafgevangenis, 1928).

De eigenschappen van de suikerrietgronden op Java, door C. H. van Harreveld-Lako. (Groningen, P. Noordhoff. 1929).

Het „Pan Pacific Science Congress" te Batavia. Met portretten. (De Hollandsche Revue. 15 Jan. 1929).

De erupties van den Krakatau (met afb.), door M. W. O. — Rechtzitting in de tropen. (Eigen Haard. 9 Febr. '29).

Statistisch overzicht der behandelde zieken van de koloniale troepen (Oost- en West-Indië en Koloniale Reserve) over het jaar 1927. (Weltevreden, Reproductiebedrijf Topogr. Dienst. 1928).

De Compagnieskamer te Batavia (met ill.), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 15 Febr. '29).

Naar de afschaffing der poenale sanctie, door L. J. M. Feber (Handelsberichten. 14 Febr. '29).

Medisch onderwijs in onze Oost, artsen, Indisch artsen en hulpkrachten. Verband der verschillende Hoogescholen. Voordracht (met gedachtenwisseling), door Prof. Dr. J. Boeke. (Indisch Genootschap. Verg. van 18 Jan. '29).

Suriname.

Wij zeiden in ons vorig nummer te zullen terugkomen op de belangrijke artikelen *„Suriname's economische opbouw"*, van den Indischen medewerker van *„De Maasbode"* in de nummers van 6 en 7 Februari.

Aanleiding tot zijne beschouwingen vond de schrijver in eenige vervolgartikelen in *„De Surinamer"* van 9, 12, 16 en 19 Juni 1927, waarin de oplossing van het Suriname-probleem werd gezocht in een Surinaamsch staatslandbouwbedrijf, geschoeid op de leest van het staatsmijnbedrijf.

„De Surinamer" schreef:

....„Nemen wij nu het subsidiecijfer, dat jaarlijks op onze begrooting prijkt. Stellen wij dit op *f* 1.500.000 en vragen wij ons ernstig af, welk nut het tot dusver afwierp. De eenige verdienste, die het had, was, dat het een vacuum hielp vullen, maar verder reikte zijn nut ook niet.

Wat zou er nochtans niet met hetzelfde bedrag tot stand gebracht kunnen worden als het werd gebezigd als rente voor leeningsgelden, die werden opgenomen ten behoeve van een staatsbedrijf in den aangegeven vorm."

De schrijver in *„De Maasbode"* acht voor deze redeneering alles te zeggen, *indien* het gedachte Staatslandbouwbedrijf inderdaad mogelijk is en indien het inderdaad rendeert. En dit zou vooraf moeten vaststaan of althans zeer waarschijnlijk moeten zijn.

„Zien wij goed — aldus de schrijver — dan is *de* groote moeilijkheid voor de Surinaamsche landbouwbedrijven tot nog toe gelegen in het werkvolkvraagstuk. Wijzigingen in de fiscale regelingen hebben daarin verbetering gebracht, maar geen afdoende oplossing"...

„Wanneer men zich dus ooit mocht zetten aan de bestudeering van de mogelijkheid van een Staatslandbouwbedrijf, dan zal in de eerste plaats het werkvolkprobleem aan de orde moeten worden gesteld."

Hier sluit de schrijver aan op de beschouwingen van den heer Pyttersen in *„De West-Indische Gids"* en elders, waarin deze ter zake kundige oudplanter betoogt, dat het vraagstuk der voorziening in arbeidskrachten is op te lossen door het... uit te schakelen. En wel door het grootlandbouwbedrijf te mechaniseeren. Dit denkbeeld zal in de eerste plaats nader behooren te worden onderzocht. Met de uitvoerbaarheid daarvan staat of valt de mogelijkheid van een groot-landbouwbedrijf, in welken vorm ook, door wie ook gedreven. Het eerst noodzakelijk is dus dat de mechanisatie van overheidswege in studie wordt genomen. Nu de Regeering zelf is uitgepraat, nu zij geen oplossing en geen constructieplan aan de hand weet te doen, zou zij in haar taak te kort schieten, wanneer zij dit project, dat niet buitenissig is en verdedigd wordt met een beroep op concrete ervaringen, niet terdege op deszelfs levensvatbaarheid liet onderzoeken.

De schrijver eindigt zijne beschouwingen met deze woorden:

„In December van dit jaar zal de Surinaamsche begrooting andermaal in de Staten-Generaal aan de orde komen. Er zal dan gevraagd worden, wat de Regeering denkt van de mogelijkheid eener mechanisatie van den Surinaamschen landbouw, van de waarde der denkbeelden, die in het bijzonder door den heer Pyttersen zijn ontwikkeld. De Regeering zou alsdan een minder sterk figuur maken, indien zij moest erkennen, er op dit punt geen meening op na te houden, geen aanleiding te hebben gevonden tot een onderzoek — om zich daarna te begeven in een ontboezeming over de vereischte kloekheid en voorzichtige voortvarendheid."

In het tweede artikel onderzockt de schrijver nader het denkbeeld van *„De Surinamer"* omtrent een Staatslandbouwbedrijf en wijst op de bezwaren daartegen. Maar dan rijst de vraag of niet de overheid als voortrekker en gangmaker zou kunnen optreden, de vraag dus naar de mogelijkheid van een staatsbedrijf van voldoenden omvang, om de levensvatbaarheid van een groot landbouwbedrijf in Suriname in algemeenen zin te bewijzen.

* * *

De heer Kasteleyn is van zijn reis naar de Vereenigde Staten en naar Suriname teruggekeerd en heeft zich door de N. R. Ct. laten interviewen. (Zie Avondbl. A van 16 Februari). Over het algemeen zijn de beschouwingen weinig bemoedigend. De heer Kasteleyn is van meening dat Suriname sedert zijn vorig bezoek, tien jaar geleden, is achteruit gegaan. De cacaocultuur op de lage landen is ten doode opgeschreven. De koffiecultuur is de zwakke kurk waarop de kolonie drijft. De vooruitzichten der wereldsuikermarkt gedoogen geen uitbreiding van het suiker-areaal. De heer K. meent dat getracht moet worden de cacao-cultuur weder op te vatten, maar dan op de hoogere gronden en hij is voornemens te pogen belangstelling hiervoor te wekken, in de hoop dat door het openen van een cacao-onderneming op hooger grond een voorbeeld kan worden gegeven.

De heer K. meent voorts dat de productiviteit der bevolking moet worden opgevoerd door de mogelijkheid te scheppen om haar uitvoerproducten te doen telen, koffiesoorten met een wereldmarkt (Robusta en andere soorten), vruchten en rijst. Om de bevolking tot deze cultures te brengen zal men te werk moeten gaan op de manier waarop dit in Indië met de bevolkingscultures is geschied, door aanmoediging van overheidswege waaromtrent de heer K. zich voorbehoudt zijn meening nader uiteen te zetten.

Zou men de lage gronden, waarvan de bouwkruin thans betrekkelijk dun blijft doordat men ze niet diep genoeg kan draineeren, voor een grooter aantal cultures geschikt willen maken, dan zal men ze op een andere wijze moeten inpolderen, n.l. door middel van stoomgemalen, waardoor groote complexen tegelijk kunnen worden drooggemaakt, mechanische grondbewerking mogelijk wordt en men voor de afwatering onafhankelijk zou worden van de eb.

* * *

De N. R. Ct. van 12 Februari Av.blad A. bespreekt een boek van Sir Hesketh Bell *„Foreign Colonial Administration in the Far East"*. De schrijver heeft in 1926 in Nederlandsch-Indië vertoefd en is met ontzag vervuld voor het Nederlandsch koloniaal beleid. Het vraagstuk van Java's overbevolking en van de Javanen-emigratie brengt hem op 't denkbeeld om Britsch-Guiana, Demerara, van deze arbeidskrachten te doen profiteeren, wat voor de naburige Surinaamsche planters, die van Javaansche arbeiders gebruik maken, tegelijk voordeelig zou kunnen zijn, doordat zij veelvuldiger en goedkooper kleine groepen Javaansche arbeiders zouden kunnen verkrijgen.

* * *

De heer Koker, directeur van de „Surinam Oil Company", is weder naar Suriname vertrokken. Den 21en zal de geoloog Vingerhoets hem volgen. In Mei hoopt men met de definitieve proefboringen te kunnen beginnen.

* * *

„Suriname" van 11 Januari schrijft:

„Gisteren vertrokken met het s.s. „Commewijne" naar Curaçao op zoek naar brood, 34 Surinamers, t.w. 29 mannen, 2 vrouwen en 3 kinderen."

* * *

Het orgaan van het Zendingsgenootschap der Evangelische Broedergemeente te Zeist, vroeger genaamd „Berichten uit de Heidenwereld" is nu in een nieuw gewaad en onder den nieuwen titel „Ons Suriname" een nieuwen jaargang begonnen. Het dus gemetamorphoseerde orgaan zal onder een nieuwe redactiecommissie trachten wat meer leven in te blazen aan de belangstelling voor de Herrnhutter-Zending in Suriname.

* * *

J. Azijnman te Paramaribo is benoemd tot gewoon lid van het Historisch Genootschap.

Curaçao.

„Blijvende" geldelijke onafhankelijkheid.

Naar aanleiding van gemaakte opmerkingen alsof van zelfbestuur eerst sprake zou mogen zijn bij gebleken in staat zijn om de uitgaven blijvend uit eigen middelen te bestrijden, bespreekt de particuliere briefschrijver van de *N. R. Ct.* als middel om daartoe — dat „blijvend" in gezonden zin opgevat — te geraken: een blijvende ontlasting van de Curaçaosche begrooting tegenover het geuite verlangen om die te bezwaren met nieuwe uitgaven als de jaarwedde van den gouverneur.

Wij lezen daar:

„Een dergelijke opvatting (om ook laatstgenoemde uitgaven ten laste der kolonie te brengen) nu, die, gelukkig, niet de meest gangbare is, lijkt ons in hooge mate onredelijk en onbillijk tegenover Curaçao. Onredelijk, omdat van een onderhoorig gebied toch nimmer mag worden verlangd, dat het de kosten vergoedt, welke het heerschend land zich voor de uitoefening en handhaving van zijn gezag heeft te getroosten. En onbillijk, omdat zij zou neerkomen op de immer stuitende verhouding, dat de sterkste partij zich de lusten voorbehoudt, terwijl de zwakkere de lasten te dragen krijgt.

Wat die lusten betreft kan niet worden ontkend, dat Nederland uit het bezit van Curaçao zeer aanzienlijke voordeelen geniet, materieele zoowel als ideëele. Voor zooveel die van eerstbedoelden aard aangaat, heeft men maar navraag te doen in handels- en scheepvaartkringen hier te lande om de ondubbelzinnige bevestiging van onze bewering te krijgen. En ten aanzien van de ideëele voordeelen kan men gerust zeggen, dat het aanzien en het prestige van Nederland als koloniale en zeevarende mogendheid, rondom de Caraibische zee en wellicht in veel wijder kring nog, staat of valt met het behoud of het verlies van Curaçao.

Het is dan ook weinig minder dan een eisch der billijkheid en der staatkunde, dat Nederland tegenover de voordeelen, die voor het rijk uit het bezit van Curaçao voortvloeien, een redelijk deel der daaraan verbonden lasten rechtstreeks voor zijn rekening neemt, en zulks geheel onafhankelijk van de vraag of het gebiedsdeel al dan niet in staat is zelf het geheel der lasten te dragen.

Tot de lasten of uitgaven die wij, als niet uitsluitend het Curaçaosch belang betreffende, in de eerste plaats voor rekening van het rijk zouden wenschen gebracht te zien, behooren b.v. de jaarwedde en verdere uitgaven van den gouverneur, de kosten der militaire bezetting, de intercommunale verbinding tusschen de door Nederland tot één kolonie samengevoegde eilanden, enz. enz. enz.

Tegenover de hiervoren aangehaalde, o.a. in de Eerste Kamer tot uiting gekomen strooming, om het gebiedsdeel, nu het financieel eenigszins op zijn verhaal begint te komen, ook te belasten met de uitgaven voor de uitoefening en handhaving van het Nederlandsch gezag over het gewest, staan er echter ook andere opvattingen van de taak en de verplichtingen van het Rijk, die beter in overeenstemming zijn met het billijkheidsbeginsel.

Het zou ons te ver voeren alle bekende meeningen hier te vermelden. Wij mogen volstaan met een bescheiden greep uit den bundel.

Zoo is het b.v. bekend, dat Gouverneur Helfrich van oordeel was, dat bij een eventueele regeling der geldelijke betrekkingen tusschen Rijk en Gebiedsdeel, het Rijk niet alleen de jaarwedde van den Gouverneur en de kosten van de militaire bezetting geheel zou moeten dragen, doch ook voor zijn rekening zou moeten nemen enkele andere uitgaven van meer huishoudelijken aard, als b.v. een deel der kosten van het onderwijs.

Dan kunnen wij verwijzen naar de beschouwingen van „X" over de West-Indische begrootingen in no. 4 van den 10en jaargang van het Koloniaal Tijdschrift, waarin de schrijver, blijkbaar van oordeel, dat de inrichting van sommige takken van dienst naar Nederlandschen maatstaf de financieele draagkracht bovenmate aanspreekt of zou kunnen aanspreken, het denkbeeld van een splitsing der uitgaven aan de hand doet, waarbij het Rijk een deel der kosten van sommige der bedoelde takken van dienst ten zijnen laste zou nemen.

En eindelijk mogen wij ook gewag maken van de studie van den heer A. B. J. Prakken, oud-administrateur van financiën van Curaçao, opgenomen in den 5en jaargang van de „West-Indische Gids" (1923/24), waarin een systeem van lastenverdeeling tusschen het Rijk en het gebiedsdeel wordt verdedigd, hierop neerkomende, dat het Rijk, aan Curaçao volledige zeggenschap over zijn financiën toekennende, een deel der totale uitgaven naar een vastgestelde verhouding voor zijn rekening neemt.

Na hetgeen wij hierboven schreven zal het wel duidelijk zijn, dat wij veel meer gevoelen voor even vermelde systemen van lasten-verdeeling dan voor de eerder bedoelde theorie van afwenteling van alle uitgaven op het gebiedsdeel; welke theorie wij immers onredelijk en onbillijk achten en bovendien nog in de praktijk onhoudbaar."

Politie-uitbreiding.

Ingediend is een ontwerp tot verhooging van de Curaçaosche begrooting met *f* 209.250.—; *f* 155.700.— zijn noodig voor uitbreiding van de ploitie, *f* 55.000.— hiervan zal worden terugbetaald door de C. P. I. M.

Het garnizoen op de vastgestelde sterkte zou 4 brigades van 30 man voor den politiedienst kunnen leveren. Men had dit voldoende gerekend, omdat de directeur der C. P. I. M. had verklaard, dat de uitbreiding van de onderneming weldra zou zijn beëindigd, en dan tot sterke inkrimping van personeel zou worden overgegaan. Het is anders geloopen. Het bedrijf der C. P. I. M. gaat naar verdubbeling. Op Aruba zijn groote bedrijven in wording; aan de Bullenbaai worden inrichtingen gebouwd. Nu wordt voorgesteld de vastgestelde organisatie van het garnizoen uit te breiden met 2 brigades, t.w. 1 luitenant, 2 sergeant-majoors, 8 sergeants, 30 brigadiers en 10 fuseliers. Hiervan zullen 16 man politiediensten op de terreinen der C. P. I. M. vervullen.

Principieel achten wij dit laatste niet zonder bedenking. De C. P. I. M. heeft natuurlijk op haar terrein zelf voor de bewaking te zorgen. Nu bedoeld zij dit uit aan het gouvernement. Wie zal er de baas zijn op die terreinen en zullen de politiemannen daar zich onafhankelijk genoeg gevoelen, wat toch een eerste vereischte is voor een dienaar der politie? Wij weten wel, dat het elders ook wel eens zoo gebeurt, maar toch ...!

Errata!

Het beleid in Suriname!

Wij onthouden ons zorgvuldig van al wat kan geacht worden te behooren tot de rubriek Suriname, maar omdat het Curaçao juist zoo kan bekomen, mogen wij hier wel even signaleeren, dat de Kamerverslaggever van het *Algemeen Handelsblad* het bovenstaande kopje geeft aan de behandeling van een wetsontwerp tot wijziging van het reglement op het beleid der regeering in Suriname in verband met een wijzing van de Surinaamsche bankwet.

Geschiedkundige sprokkelingen.

In het jaar 1851 zijn te Curaçao aangekomen 668 schepen, metende 42.273 tonnen, waaronder uit Europeeesche havens 11 schepen, uit Noord-Amerikaansche 42, uit havens der Zuid-Amerikaansche kusten 323, en uit West-Indische koloniale havens 292. In 1850 waren binnengekomen 540 schepen, metende 30.900 tonnen. Onder deze getalen zijn geene oorlogsvaartuigen begrepen, noch vaartuigen onder dek.

De Nederlander 15 April 1852.

Uit den Verren Vreemde.

Trotski.

De reis is toch in andere richting gegaan dan verwacht werd. Daar Trotski om gezondheidsredenen uit Rusland verwezen werd, is 't zeker te verklaren dat hij, bij nader overwegen, niet naar Siberië is gegaan, waar thans een Siberische koude heerscht en dat hij, in plaats daarvan, terecht gekomen is in een der weinige streken van Europa, die buiten de sneeuw- en ijssfeer gebleven is, in Konstantinopel.

Voor zoover eenig peil te trekken is op diplomatieke, Sowjet-, communistische- en Turksche waarschijnlijkheden lijkt ons deze loop van zaken voor den invloed, welke van deze Russische revolutieleer nog naar buiten zou kunnen uitgaan, niet te betreuren. De krachtige Dictator Moestapha Pacha is den Bolsjewiek wel stipt en duidelijk doen voorschrijven wat hij doen en laten moet en hij zal zich niet de wet laten lezen door aanhangers of bewonderaars van de Trotski-denkbeelden. De wijze, waarop de banneling, volgens de couranten-berichten, in Konstantinopel is ontvangen en naar de tegenwoordige hoofdstad van Turkije, Angora, is overgebracht, schijnen al dadelijk in die richting te wijzen.

Als Trotski zijn gezondheid mag herwinnen, als hij zich dan wenscht te begeven naar Duitschland, waar hij meer vrijheid van beweging kan krijgen, als hem dit dan veroorloofd wordt, als .... dan zal het tijd zijn om weer eens nader over zijn positie te rekenen; voor de naaste toekomst lijkt de oplossing zooals zij zich nu gesteld heeft, nog de beste, als wanneer men denkt aan den invloed, die van anders zou kunnen uitgaan op de agitatie in Mohammedaansche landen.

Het koeliecontract in buitenlandsche koloniën.

In de Ec. Stat. Berichten van 13 dezer is het eerste deel van een opstel van mr. H. Cohen de Boer over het koeliecontract in buitenlandsche koloniën verschenen, waarin schr. er naar streeft het misverstand weg te nemen alsof in Ned.-Indië in de penale sanctie op werkovereenkomsten een systeem wordt gehuldigd, dat volstrekt uit den tijd is en dan ook overal elders ter wereld reeds lang is afgedaan. Schr. wil aantoonen, dat alle koloniale mogendheden thans nog onverminderd de strafrechtelijke sancties als een onmisbaar middel beschouwen om hare schaarsch bevolkte overzeesche bezitten behoorlijk tot ontwikkeling te brengen. Hij begint met het Britsche imperium. In verreweg de meeste Britsche koloniën worden tegenwoordig de p. s.-bepalingen aangetroffen; uiteraard vooral daar, waar de arbeidskrachten schaarsch zijn, hetzij dat de inheemsche bevolking zelve dan wel de arbeidswilligen onder haar zoo dun gezaaid zijn. Slechts in enkele dichtbevolkte streken is men tot afschaffing der p.s. overgegaan. In de Straits Settlements en de Federated Malay States op Malakka, waar voor de Tamils uit Br.-Indië de p.s. is afgeschaft, bestaat ze nog voor de Javaansche koelies krachtens de Neth. Ind. Labourers Protection Ord.

Emigratie naar Canada.

De Bisschop van Londen, in Canada, heeft, naar de „Centr." meldt, een zijner priesters, Father Dignan, naar Nederland gezonden voor een tweevoudig doel: het uiteenzetten van de vooruitzichten voor Katholieke Nederlanders, die emigreeren naar dat deel van Canada, en tevens om twee priesters te zoeken, die de zorg op zich willen nemen voor de geestelijke welvaart der Nederlandsche Katholieken, die zich reeds gevestigd hebben in dat district.

Father Dignan houdt verblijf in het Capucijner klooster te IJmuiden-Oost.

Albert Thomas over Java.

Havas meldt uit Parijs:

Albert Thomas, de directeur van het Internationale Arbeidsbureau, heeft, terugkeerend van zijn reis door het verre Oosten, bij aankomst te Marseille aan een vertegenwoordiger van Havas gezegd, dat hij ook Nederlandsch-Indië had bezocht. Hij had er slechts enkele dagen doorgebracht, die hem echter een denkbeeld van het groote kolonisatiewerk hadden gegeven. Het is, zeide hij, een prachtig schouwspel te zien hoe op een eiland als Java de geest en de hand van den mensch de geweldige krachten van de tropische natuur leiden en beheerschen. Thomas sprak met nadruk van de door Nederland op Java tot stand gebrachte politieke en administratieve organisatie. Zelden wordt er zooveel nagedacht als in Nederland over de vertegenwoordiging van den inlander en de koloniale politiek. Natuurlijk bestaan er ook moeilijke vraagstukken. Mijn reis is aanleiding geweest, zeide Thomas, tot nieuwe polemieken over de strafbepalingen, die er nog in de koeliecontracten zijn opgenomen, maar misschien is dit vraagstuk rijper dan men denkt en zullen wij binnenkort van een werkelijken stap vooruit getuige zijn.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

I. ALGEMEENE LEDENVERGADERING

op *Dinsdagavond 26 Februari, half acht*, in de Groote Zaal van *„La Bordelaise"* (entrée zijgang).

A. Huishoudelijke Vergadering.

B. *Causerie* met origineele lichtbeelden door den WelEd.G. Heer *L. D. Petit*, Secr. afd. Amsterdam, over zijn *reis door N. O.-I. in 1928*.

Vrije toegang voor leden met één huisgenoot en voor begunstigers persoonlijk; alle andere belangstellenden *f* 0.25.

Trouwe opkomst dringend gewenscht.

II. Het afdeelingsbestuur vestigt de aandacht op het verzoek van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging in het „Kol. Weekblad" van 17 Jan. j.l., No. 3, betreffende het op peil brengen der contributie tot het tegenwoordige minimum van *f* 5.—.

III. Nog niet betaalde contributie kan op de algemeene vergadering voldaan worden.

IV. Wie kan ons opgeven titels van boeken of artikelen, geschikt voor jongelui van 17—18 jaar, over het leven in Indië; de Indische natuur, zeden en gewoonten, enz., enz.? Vooral prettige, sappige lectuur — vooral geen leerboeken.

V. Ten slotte: zooveel mogelijk nieuwe leden introduceeren en meewerken, dat Dinsdagavond 26 Februari een goede avond wordt.

Het Bestuur.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op *Donderdag 28 Februari a.s.*, des avonds 8 uur, zal de heer J. F. E. Einaar een *voordracht* houden over: Suriname, Land en Volk met lichtbeelden. Deze voordracht zal plaats hebben in de Harmonie. Wij kunnen onze leden bijzonder aanbevelen, dezen spreker te gaan hooren. De heer Einaar is een Surinamer van geboorte en belicht zijn onderwerp hier en daar met zoo grooten humor, dat zijn auditorium zich kostelijk amuseert. Wij wekken onze leden op dezen avond voor ons disponibel te houden.

J. FRANKE,
Secretaris.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Vrijdag, 22 Februari a.s. 's avonds om 8 uur in den grooten foyer van den Stadsschouwburg:

Voordracht met lichtbeelden te houden door den heer Th. van Erp.

Onderwerp: *De Boroboedoer.*

Leden hebben recht van introductie.

HET BESTUUR.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

LEZING MET LICHTBEELDEN

van *Prof. Dr. J. Boeke* alhier, op *Vrijdag 22 Febr.* 1929 des avonds 8 uur in het *Botanisch Laboratorium* aan de Lange Nieuwstraat 106, alhier. Onderwerp: „Hooger Onderwijs aan de Inlandsche bevolking in onzen Oost".

Vrije toegang, op vertoon der uitnoodigingskaart, voor leden, begunstigers en genoodigden met hunne huisgenooten.

Het Bestuur der Afdeeling Utrecht van „Oost en West".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

STEUN VOOR DE STICHTING „VERBLIJF VOOR DEN OUD-IND. MILITAIR" TE NIJMEGEN.

Den 22sten Februari zal het gebouw van bovengenoemde Stichting op de Varkensmarkt te Nijmegen 10 jaar in exploitatie zijn.

Nu wilde het dagel. bestuur der Stichting gaarne op dien dag de gelden voor een nieuw gebouw alsmede de exploitatiekosten ter beschikking hebben, maar er ontbreekt nog veel, zeer veel aan de geldmiddelen. Om die reden wordt geldelijke steun gevraagd.

Voor onze leden en lezers, die allen den oud-Ind. militair kennen en waardeeren, is het welhaast overbodig de nooden der stichting voor leniging aan te bevelen. Men drage dus zijn penningske bij en gireere het aan den penningmeester der Stichting, Verblijf v. oud-Ind. Militairen te Nijmegen op No. 71975.

Van de Redactie.

OUD-MAKASSAR.

Verbetering.

Tot onze groote verbazing en spijt is ons, na de verschijning van het vorig Nr. van het Kol. Weekbl. gebleken, dat de drukker op het laatste moment de *onderschriften* van de bij het art. Oud-Makassar behoorende afbeeldingen „Kasteel Rotterdam" en „Woonhuis begin 19e eeuw" heeft *omgewisseld.*

DIENSTVERRICHTING „VOORWAARTS".
Gevestigd: Cantaloupenburg 26a, Den Haag. Telef. 16684.

De in hoofde dezer genoemde Dienstverrichting werd in Mei 1923 door een Commissie van oud gegageerde en gepens. Militairen van de Legers in Oost- en West-Indië, opgericht, met medewerking van het Departement van Koloniën, geldelijken steun der Koninklijke Familie, enkele Ind. Cultuur-Maatschappijen en oud-Ind. Civiele en Militaire Autoriteiten.

Het doel en streven is, om den oud-Ind. Militair door werkschaffing bij deze dienstverrichting, het maatschappelijke leven eenigszins dragelijk te maken, daar hun gagement (pensioen) niet toereikend is, om in het allernoodzakelijkst levensonderhoud van hen en hunne gezinnen te kunnen voorzien.

Aangezien het tegenwoordig in gebruik zijnde materiaal dringend behoefte heeft aan vernieuwing, door slijtage enz. en de Dienstverrichting tot heden geen voldoende winsten heeft opgeleverd om alle daaraan verbonden kosten te kunnen bestrijden, roept het Bestuur Uwe welwillende en zeer gewaardeerde hulp en medewerking in om, door eene geldelijke bijdrage, het in staat te stellen de noodige vernieuwing en aanvulling van dit materiaal (handwagens, bakfietsen, enz.) mogelijk te maken.

Desgewenscht kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Dep. van Koloniën, 8ste Afd. steunverleening.

Het adres van den Penningmeester is M. W. Elandergroen, Laan van Eik en Duinen 137, Giro No. 99208.

Van het Informatie-Bureau.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. Reijnders, Controleur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Oranjelaan 32, Breda.
W. Burgemeestre, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Laan van Meerdervoort 12, 's-Gravenhage.
J. F. Bernard, 1e Commies bij den Kantoordienst van het B.B., Laan van Meerdervoort 12, 's-Gravenhage.
Ir. W. H. Brandenburg, Ir. 1e kl. bij de W. en 's Lands B.O.W., Gr. Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
A. F. J. Metselaar, Dir. Holl. Inl. Kweekschool te Amboina, p.a. J. v. d. Vleuten, Etten (N.-Br.).
J. G. A. de Jong, Hoofdpol.opz. bij de Veldpolitie, Sweelinckstraat 195, 's-Gravenhage.
D. M. den Exter, Ondercommissaris van Politie bij de Alg. Politie, Obrechtstraat 524, 's-Gravenhage.
J. H. Boeke, Adviseur van het Volkscredietwezen en Coöp., Belgische Plein 17, Scheveningen.
K. E. van Hout, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Acaciastraat 91, 's-Gravenhage.

H. G. Nieuwenhuis, Praktijk-ingenieur bij de W. en B. O. W., Hugo de Grootstraat 10, 's-Gravenhage.
J. Ph. Voorbrood, Hoofdpol.opz. bij de Veldpolitie, Piet Heinstraat 16, Noordwijk aan Zee.
L. Chr. van Oijen, Politieopz. bij de Alg. Politie, Baronielaan 198, Breda.
J. H. Mommer, Techn. ambtenaar 1e kl. bij de P.T.T., 2e Helmersstraat 89, Amsterdam.
B. Steven, wnd. Adj.-inspecteur van de Agrarische Zaken bij het Dep. van B.B., Groot Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
J. P. Molanus, Opziener-Machinesteller bij het Marine-Etablissement te Soerabaya, Sarastraat 10, Veendam.
J. Erkelens, 1e Luitenant der Cavalerie, Gentschestraat 86, 's-Gravenhage.
V. Stzig Heine, Majoor der Infanterie, Frankenslag 104, 's-Gravenhage.
Dr. T. J. de Vrieze, Dir. Off. van Gezondheid 1e kl., Grand Hotel Savoia, Rapallo.
E. de Groot, Majoor der Artillerie, Clarens du Montreaux, Hotel Liliana.

MET PENSIOEN:

A. Pimentel, Luitenant-kolonel der Infanterie, Valeriusstraat 133, Amsterdam.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
Dr. J. F. W. LA FONTAINE, oud-Ind. recht. ambt., Orchideestraat 38, 's-Gravenhage. — Ned. Staats- en Strafrecht en Ned.-Ind. publiek- en privaatrecht.
L. Ch. A. FONTEIJN, gep. ass.-res., Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.
J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en. voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft ook voor lessen in Fransch. Ned. taal en letterkunde. Geschiedenis. Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.
J. J. M. H. NIJST, Lid Nederl. Inst. v. Acc., Sloetstraat 3, Nijmegen; Parkstraat 105, Den Haag. — Privaatles Accountancy.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.
J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch: vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.
A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.
M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.
Dra. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O., Hondecoeterstraat 24, Amsterdam Z. — Privaatles Engelsche Taal en Letterkunde. — Handelscorrespondentie. — Grammatica en Conversatieles.
Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch — Maleisch. — Madoereesch.
W. RIJKEE, oud-hoofdonderwijzer in Ned.-Indië, Thomsonlaan 25, Den Haag. — Korte cursus Maleisch naar „Sobat-Melajoe".
J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Irisplein 53, Den Haag. — Maleisch taal en letterkunde.
A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.
H. J. SLEGTENHORST, schriftkundige en karakterkundige, Koninginnelaan 18, Rijswijk (Z.-H.). — Mondelinge en schriftelijke lessen in schriftkunde en karakterkunde. Psychologisch schriftonderzoek, graphologische adviezen, karakter-analyses.
JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen. Oldenbarneveltstraat 34.
P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.
A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mutatiestaat van 13 tot 20 Februari.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. M. Tinga, Officier van Administratie 1e klasse der Kon. Marine, Den Haag, Paulinastraat 41. f 5	den heer J. H. Siegers te Den Haag.
A. H. Garrer, Oogarts, Kolonel tit. Mil. Geneesk. Dienst N.-I. L., Haarlem, Wilhelminastraat 32. f 5	Eigen aanmelding.
R. J. van Ruyven, Amersfoort, Langestraat 41. f 5	Afdeelingsbestuur te Amersfoort.
Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik", Rotterdam, Willemskade. f 5	Eigen aanmelding.
S. N. Ecury te Aruba (West-Indië). f 5	den heer B. Hoekstra te Den Haag.
M. A. Poll Jr., Employé Theeonderneming „Selawangi" Halte Lawahang S.S./W.L., West-Java. f 5	den heer J. C. Baars te Apeldoorn.

Afschrijvingen

Utrechtsche Vr. St. Vereeniging-Bibliotheek, Utrecht, Achter St. Pieter 11.
G. J. Hanegraaff, Breda, Molengracht 42.

Adresveranderingen

J. Hut, Chef Nautische Dienst K. P. M., van: Amsterdam, Prins Hendrikkade, naar: Den Haag, Van Hogenhoucklaan 61. f 5.
Ir. H. Popping, Oud Hoofdingenieur S.S., van: Voorburg, Laan van Oostenburg 6, naar: Utrecht, Choorstraat 10. f 5.
Dr. J. H. Boeke, Adviseur Volkscredietwezen, van: Apeldoorn, Dennenlaan 6, naar: Den Haag, Belgische plein 17. f 5.
Mevr. Bierens de Haan-Temminck, van: Haarlem, Paviljoenslaan 3, naar: Bloemendaal, Bloemendaalsche Weg 94 (tijdelijk).
G. Sieburgh, Oud-Res., Den Haag, van: 2de Schuytstraat 159, naar: Snelliusstraat 21.
A. P. H. Swinkels, Depot-Chef te Lihat-Pandjang, van: Den Haag, Valkenboschlaan 25 terug naar: Manggar (Billiton).
J. G. van der Sterren, Kapitein Inf., thans te Lahat (Palembang).
V. I. van de Wall bij Landsarchief, thans te Weltevreden, Museumlaan 5.
Dr. Ch. J. Bernard, thans: Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg.
J. H. van Keeken, Gedipl. Gezaghebber B.B., thans te Goenoeng-Sitoly (Nias).
J. J. Stienstra, Adm. Ambt. B.B., van: Leeuwarden, naar: de residentie Bali en Lombok.
H. W. Stehouwer, Inspecteur v. d. Arbeid, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Justitie (voorloopig adres).

NUMMER 9 DONDERDAG 28 FEBRUARI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

De Mataram-film.

Door de Kon. Vereeniging Koloniaal Instituut te Amsterdam, zal op Donderdag 7 Maart e.k., des avonds te 8 uur, in het Gebouw voor K. en W. te 's-Gravenhage, van de Mataram-film een vertooning gegeven worden voor leden en genoodigden.

Door welwillende beschikking dier Vereeniging zijn een aantal plaatsen ter beschikking gesteld van leden van „Oost en West" met hunne dames. Als toegangsbewijs zal kunnen gelden het bewijs van lidmaatschap, terwijl een lid niet meer dan 2 dames zal mogen meebrengen.

Behalve van genoemd toegangsbewijs zal iedere bezoeker(ster) ook van een plaatsbewijs voorzien moeten zijn, welk plaatsbewijs men kan ontvangen, indien men plaats bespreekt, op 6 Maart e.k. van 9.30—4 uur en op 7 Maart van 9.30—4 uur, tegen het daarvoor door de Directie van het Geb. voor K. en W. vastgesteld bespreekgeld.

Aan hen die geen plaatsbespreking wenschen, kan op vertoon van het meergenoemd toegangsbewijs, kosteloos, een plaatsbewijs uitgereikt worden aan de plaatsbureaux van het Gebouw op den dag der uitvoering van 7.30 uur nam. af, en wel, op elk toegangsbewijs — voor zooveer plaatsen beschikbaar — aan ten hoogste 2 personen.

HET HOOFDBESTUUR.

Maakt onze Oost bekend in Amerika,

door

Prof. A. J. BARNOUW. [1])

Een jaar of zes geleden ontving ik van een New Yorksche dame het volgende curieuze briefje:

Dear Sir: Would appreciate the following information on two paintings as to years served and where the placce is located:

Mr. Dirck van Cloon, Gouvr. General, Van India

Christoffel, Gouvr. General, Van Lndia.

In other words, I would like to know in what years these men served as Gouvr. General and where the place is located:

Mijn correspondente gaf in haar onwetendheid den treffenden naam aan onze Oost: Van India! Nomen sit omen. Het is Nederlands eerzucht dat deze Indische Archipel „Shall lead the van of eastern colonies" en er wordt door Nederlanders in de Vereenigde Staten naar gestreefd om in dit land de overtuiging te verbreiden dat Nederland inderdaad eer inlegt met zijn bestuur over dat groote Insulindenrijk. Dat is geen gemakkelijke taak, want het aantal werkers is klein en dat der onwetenden die zij bereiken willen loopt in de millioenen. Amerikanen zijn gelukkig gewillige luisteraars. In de laatste jaren is door middel van geïllustreerde lezingen veel kennis over Nederlandsch-Indië verspreid. Dr. Neil van Aken, de Secretaris van de *Netherland Chamber of Commerce in New York*, heeft in menige stad voor *Rotary Clubs* en *Chambers of Commerce* over onze Oost als reis- en handelsgebied gesproken; de heer Tassilo Adam heeft met zijn eigen films van de hoven in Solo en Djocja interessante indrukken verbreid van het leven op Java en het verhaal van zijn ervaringen onder de Bataks met mooie lantarenplaatjes verlucht; Miss Lola Kreutzberg, die voor de UFA op Bali gewerkt heeft, heeft van dat eiland hier allerlei moois verteld; de rolprenten van de Amerikaansche expeditie naar Komodo, die de vangst der reuzenhagedissen vertoonden, hebben hier zeer de aandacht getrokken; en niet minder de prachtig geïllustreerde lezing van Professor Stirling over den tocht naar den dwergstam in Nieuw Guinea. Ik zelf heb in allerlei plaatsen over Sumatra, Java en Bali gesproken: in Englewood, Hoboken, Montclair en Arlington N. J., in *Mount Holyoke College*, South Hadley, Mass., voor het *Philadelphia Forum* en twee keer in het Museum van de *University of Pennsylvania*, in Grand Rapids, Mich., in het *Field Museum* te Chicago, in Oak Park, Ill., in het *Institute of Arts and Sciences* en de *Social Club of Columbia University*, voor de *League of Political Education* en voor de *Town Hall Club* in New York, in een bijeenkomst van *Heads of Departments of Newark, N. J., High Schools*, enz. Dikwijls worden na afloop van zoo'n lezing aan den spreker vragen gesteld, en het is mij vaak gebeurd dat de vragen om inlichting kwamen van menschen die zelf in Nederlandsch-Indië hadden gereisd.

Ik ben juist dezer dagen in onderhandeling met den *manager* van een *Lecture Bureau*, die zich in het bijzonder toelegt op al wat in verband staat met het marionettenspel. Hij is de *booking agent*, zooals dat hier heet, voor Tony Sarg, den besten ontwerper en vertooner van poppenspelen in Amerika, en hij zoekt *lecturers* die over het poppenspel in al zijn vormen onderhoudende voordrachten kunnen geven. Hij heeft mij gevraagd over den Javaanschen Wajang zulk een lezing in elkaar te zetten, maar zijn voorwaarde is dat deze geïllustreerd worde met een goede film, die heel even maar een denkbeeld geeft van zoo'n vertooning, en verder met een kleine collectie poppen, waarmee, hoe primitief ook, gedemonstreerd kan worden hoe de dalang zijn figuren beweegt. *Oost en West* kan zich hier verdienstelijk maken met mij zoo'n film te verschaffen, indien er een bestaat, en tevens een kleine keurcollectie van wajangpoppen. Als de lezing succes heeft garandeert hij me spreekbeurten voor het heele winterseizoen, maar dan moet het photografisch materiaal beantwoorden aan de hooge eischen die hier aan zulk een werk worden gesteld. Het is altijd beter aan de *managers* datgene te verschaffen, waarom ze vragen, dan hun aan te bieden wat ze moeilijk kunnen plaatsen. Zij kennen hun publiek, en de *lecturer* kan niet beter doen dan zich te schikken naar hun raad. Naar de lezingen waarmee ik in de hierboven genoemde plaatsen ben opgetreden, is zoo goed als geen vraag meer. Hier is echter een gelegenheid om met iets nieuws en ongewoons nieuwe belangstelling voor Java te wekken. Kan *Oost en West* mij daarbij helpen?

Het allernieuwste toch vindt hier alleen aftrek. Het aantal *lecturers* is legio, en alleen zij hebben blijvend succes, die van *lecturing* een beroep hebben gemaakt. Die trekken om het andere jaar naar een of ander exotisch land, natuurlijk uitgerust met een *motion camera*, en geven, terug uit verre streken, onderhoudende causerieën, die met voortreffelijk illustratiemateriaal verlucht worden. Dan zijn er de *lecturers*, die deel hebben uitgemaakt van een museum-expeditie. Met dezen is het bijna onmogelijk te concurreeren. De films waarover ik beschik kunnen de vergelijking niet doorstaan met de technisch voortreffelijk uitgevoerde rolprenten die deze beroepslezers kunnen vertoonen. Daar komt bij dat men niet jaar in jaar uit met hetzelfde onderwerp kan optreden. De circulaires die de *manager* uitzendt — want zonder *manager* krijgt geen *lecturer* hier spreekbeurten — worden in grooten getale verspreid, en een spreker verliest prestige, ook daar waar men hem nog niet gehoord heeft, wanneer men hem ieder jaar hetzelfde programma ziet aanbieden. Hij moet ge-

[1]) Naar aanleiding van een briefwisseling van den Onder-Voorzitter onzer Vereeniging met den heer G. H. Ravelli, vertegenwoordiger der Nederl. Spoorwegen in de V. S. van Noord-Amerika, is laatstgenoemde heer er in geslaagd onderstaand artikel van de hand van den heer Prof. Barnouw, hoogleeraar in de Germaansche talen aan de Columbia Univ. te New York, voor ons orgaan te verkrijgen.

Gaarne vestigen wij, ten behoeve van belanghebbenden, de aandacht op dit artikel.

regeld iets nieuws brengen, wil hij „er in" blijven. Dit is de groote moeilijkheid waarmee wij hier te worstelen hebben. Nieuwe indrukken, persoonlijk opgedaan, en nieuw illustratiemateriaal moeten de vraag naar lezingen over Nederlandsch-Indië er in houden. Maar dat kost geld, dat men niet zoo licht geneigd is te wagen. Ik heb mij indertijd veel moeite gegeven om financieelen steun uit Indië te krijgen voor filmopnamen in Java en Bali, door Robert Flaherty te maken. Flaherty is de man die *Nanook of the North* en *Moana of the South Seas* heeft opgenomen, prachtige films, die in iedere stad der Unie en ook in Europa met groot succes vertoond zijn. Hij is een kunstenaar, en niet maar een doorsnee filmfabrikant. Een Bali-picture, door hem ontworpen zou de aandacht trekken van millioenen bioscoopbezoekers. Maar mijn pogingen om zijn reis mogelijk te maken vonden in Indië geen weerklank.

Het is natuurlijk niet uitsluitend aan lezingen over Indië te danken dat er in de laatste tien jaren meer belangstelling voor onze Oost is ontstaan. De *World Cruises* door de Holland-Amerika lijn en de Cunard georganiseerd, hebben velen een, weliswaar oppervlakkige kennis over Java bijgebracht, gebaseerd op een driedaagsch oponthoud in Batavia; die weten nu tenminste waar Java te vinden is op de kaart, terwijl het vroeger niet meer dan een naam voor ze was, zoo ze er nog ooit van gehoord hadden. Ook de zoogenaamde *Floating University*, het schip met College-studenten, dat een tocht van acht maanden om de wereld heeft gemaakt, mag in dit verband genoemd worden. Toen ik voor het eerst hoorde van de plannen voor die reis, bleek me dat Java niet op het programma stond. Tot mijn voldoening heb ik den organisator kunnen overreden Batavia in het reisplan op te nemen, en dank zij de voorkomendheid waarmede de autoriteiten op Java onmiddellijk alles in het werk hebben gesteld om dit bezoek mogelijk te maken, niet alleen, maar ook leerzaam voor de gasten, heeft geen hunner zich den omweg beklaagd. Maar ook reizen op eigen hand komen meer en meer in de mode, hetzij voor genoegen, hetzij voor wetenschappelijke of artistieke doeleinden.

Drie van mijn collega's aan Columbia zijn in de laatste twee jaren op Java en Bali geweest, een vrouwelijke professor in de sterrenkunde aan Vassar College is naar Java gereisd om in het observatorium te Lembang waarnemingen te doen, een astronomische expeditie van Swarthmore College is 18 Januari vertrokken naar Belawan om in de buurt van Takengon, naar ik meen, een zonneclips te observeeren, Professor —. Cooper Cole van de Universiteit van Chicago heeft in 1922 en 1923 anthropologische onderzoekingen ingesteld in Sumatra, Java en Borneo, de componist Godowsky heeft een tournée door Java gemaakt en vandaar zijn Java Suite teruggebracht, geïnspireerd door de muziek van den gamelan. Maurice Stern, een bekend New Yorksch schilder, en de beeldhouwster Malvina Hoffman hebben op Java en Bali motieven voor hun kunst gevonden. Hoezeer de trek van reizigers naar ons Indië toeneemt kan het beste blijken uit de gestadig groeiende werkzaamheden van het kantoor der K.P.M. in New York, waarvan de heer Richard W. Kaak de leiding heeft. Op een Reis- en Verkeerstentoonstelling, die in November j.l. te Chicago is gehouden, had hij een Indische kamer ingericht, die zeer de aandacht der bezoekers trok.

Ook de pers in New York neemt nu en dan notitie van Nederlandsch-Indië. De heer Nicholas Roosevelt, de schrijver van een veelgeprezen boek over de Philippijnen, heeft na zijn bezoek aan die eilanden ook een, wel wat vluchtige, reis door onzen Archipel gemaakt, en is sedert in al wat daar voorvalt ten zeerste geïnteresseerd. Hij houdt zich goed op de hoogte van hetgeen er in Engeland over Nederlandsch-Indië wordt geschreven, en nu en dan bevat de *New York Times*, aan wier Redactie hij verbonden is, een hoofdartikel over gebeurtenissen en toestanden in het Verre Oosten, waarbij de positie der Nederlandsche gebieden niet uit het oog wordt verloren. De *Carnegie Endowment for International Peace* organiseert de laatste jaren bezoeken van dagbladredacteuren aan vreemde landen, in groepen van hoogstens twintig man. Kortgeleden heeft men een aantal Engelsche journalisten door de Vereenigde Staten rondgevoerd. Geen beter middel tot bestrijding van vooroordeelen en tot verbreiding van grondiger kennis van het eene onder het andere volk. Is er in Nederland geen organisatie die een tiental redacteuren van gezaghebbende bladen in Amerika tot zoo'n studiereis in den Maleischen Archipel zou willen uitnoodigen? Als er in New York, Boston, Philadelphia, Washington, Chicago, Detroit en San Francisco minstens één bekwaam redacteur zat die ons Indië uit eigen aanschouwing kende, zou Nederland als koloniale mogendheid in de schatting van Amerika aan beteekenis winnen.

Balische Herinneringen,

DOOR

L. D. PETIT.

Met aandacht stond ik te kijken naar Niti (het Javaansche factotum), die gehurkt op den grond voor zijn kamertje in de bijgebouwen zijne vogeltjes, zijne perkoetoets, een bad gaf.

Naast hem een bakje water waarin rozenblaadjes ronddreven, en een schoteltje vol met die mooie kleine roode lomboks. Heel voorzichtig had Niti zijn linkerhand tot een vuist gebald en daartusschen, tusschen zijn fijnen smallen duim en wijsvinger, kwam parmantig een vogelkopje kijken.

Dan bracht hij die linkerhand naar de kom, schepte met de rechterhand wat water met een paar rozenblaadjes en goot dit over het teere vogellijfje met zijn prachtig fijne gestreepte robe. Na dit een paar maal herhaald te hebben drukte onze Niti zachtjes het bekje open en stopte daar zeer resoluut een lombok in. Of het vogeltje het verwerken kon kwam er minder op aan; hiermede was het Vrijdagsche bad afgeloopen en werd het teere vogeltje weer in zijn kooitje gedaan en tot aan den top van den hoogen bamboe opgeheschen.

Niti had blijkbaar mijn verwonderden blik gezien bij het instoppen van de lombok, want wijzende op zijn eigen keel zei hij „baik boeat koekeroe, koekeroe". Zóó was mijne conversatie op dat door de Goden gezegende eiland Bali met Niti, den Javaanschen bediende onzer gastvrouw.

„Er is iemand voor je," werd mij toegeroepen en in de serre komend (een modern Indisch huis heeft jammer genoeg geen voorgalerij meer, maar een serre net als een huis in Bussum of Hilversum) staat mijn Balische vriend voor mij, keurig gekleed, jas toetoep, sarong en de hoofddoek met zwierige punt.

„Zoo, wat is er, wat heeft mijn Balische vriend op zijn hart?" vraag ik mijn vriendelijken gids die Hollandsch spreekt en op een der Volksbanken werkt.

Sierlijk nijgt hij het bovenlijf en met de handen gestrekt voor het onderlijf, drukt hij zijn leedwezen uit dat het groote feest, waarvoor hij ons uitgenoodigd had, niet door zal gaan.

„Toch geen ernstige dingen gebeurd, toch niemand dood?"

„Veel erger," antwoordde hij ernstig, „de heele kampong is besmet, een van de vrouwen heeft een tweeling gekregen, nu mag het feest niet doorgaan en moet eerst de kampong ontsmet worden en door de priesters weer gezuiverd.

Ik betuigde hem mijn leedwezen, en om het gesprek eene andere wending te geven vroeg ik hem of hij kans zag voor mij eene wajang-voorstelling te organiseeren, maar ik wilde wel graag vooraf de kosten weten.

„Zal voor U informeeren," en sierlijk buigend vertrok hij.

Dienzelfden avond, toen de duisternis over het sprookjes-eiland was neergedaald en wij nu buiten het huis zaten te kijken naar den met sterren bezaaiden tropenhemel en hier en daar heel in de verte de verlichte figuren van Baliërs, die met een brandend stuk hout of een fakkel van hooi in de hand, voorzichtig loopend op de smalle dijkjes der sawahs den weg naar hun kampongs zochten, brengt een Balisch jongetje, bovenlijf ontbloot, bloem tusschen zijn hoofddoek, mij een brief. In een onwezenlijk Oostersch schilderijtje, half verlicht door de lampen in de serre, zit het ventje gehurkt in afwachting van mijn antwoord.

Het briefje, keurig geschreven, was van den volgenden inhoud:

Singaradja, den 8sten Juli 1928.

Geachte Mijnheer!

Hiermede deel ik U beleefd mede, dat voor het houden van een wajangvertooning de kosten zijn als volgt:

I.	De onkosten voor den dalang zelf	f 10
II.	De offerandingskosten	f 5
III.	Voor het koopen van 9 flesschen klapperolie en nog balineesch touw voor het verlichten van de wajangvertooning (wajangspeler)	f 4
IV.	Voor het overbrengen van een wajangkist en de daarbij behoorende gamelan	f 1
V.	Voor het onthalen van den dalang en zijne bedienden (ten minste)	f 4
	Totaal	f 25

Verzoeke beleefd na ontvangst dezes mij te willen berichten, of ik de vertooning kan laten plaats hebben.

Met vriendelijke groeten,

(w. g.) I. B. MOEDERA.

Den volgenden morgen ben ik naar mijn Balischen vriend toegestapt en vertelde hem dat ik op zijn opgave accoord ging, mits hij al zijn vrienden en kampongbewoners uitnoodigde; ik van mijn kant zou voor Europeesche belangstelling zorgen.

En zoo brak de avond aan. Nauwelijks was de duisternis ingetreden of de tonen van de gamelan klonken, eerst in kalm rhytme, dan incens overgaand in een razend tempo, opwindend, opzwepend — om plotseling op te houden!

Met veel moeite vonden wij den weg naar de kampong; eerst moesten wij over een soort brug gevormd door twee dikke boomstammen, die van den hoofdweg over een greppel naar het pad voerde, waar tusschen hooge boomen de kampong verscholen lag.

Eenmaal op het pad, wezen een paar fakkels in den grond gestoken, ons de plek waar de ingang van de kampong zich bevond. Aan de poort stonden twee Baliërs, ieder in hun hand een groote zaklantaarn, of liever gezegd geen zaklantaarn, daar de dingen wel een halve meter lang waren, het waren de Ever Ready's, een electrische lantaarn van Amerikaansch maaksel, welke men nu geheel het Oosten in de meest afgelegen kampongs in het bezit der Inlanders ziet.

Hoffelijk wezen de beide jongelingen ons op de plank, die tusschen de poort was geplaatst om te voorkomen dat de varkens uit de kampong zouden gaan wandelen, en daarover heengestapt bevonden wij ons op een groot voorplein waar een wajangscherm was opgesteld en een groote hoeveelheid Baliërs, vrouwen en kinderen zich reeds hadden neergezet in afwachting van de dingen die komen zouden; honden blaften ons tegemoet, de gamelanspelers versnelden hun tempo als welkomstgroet.

Voor ons Europeanen waren tafeltjes neergezet

met stoelen; prachtige zilveren schalen met heerlijke djeroeks en pisangs radja stonden op die tafels en er werd ons verzocht te doen of die vruchten van ons waren.

De blentjong werd aangestoken, een groote flikkerende vlam verlichtte het scherm en wierp geheimzinnige lichtvlekken op de toeschouwers. Het was een schouwspel van nooit te vergeten mystieke kleurenweelde.

Van achter het scherm, van af de plek waar de dalang zat, liep een gespleten bamboe hellend naar den kant van het belangstellende publiek.

Die bamboe trok onze aandacht, waar of deze toch voor dienen moest — was de algemeene vraag. Tot eindelijk, onder groote hilariteit van het zoo goedlachsche Balische publiek, de oplossing kwam en wel in den vorm van pruimensap, dat tergend langzaam naar beneden gleed.

En telkens onder de meest ernstige scènes, zelfs als ik mij goed herinner op het moment dat Ardjoena verleid werd door de zoo beroemde hemelnimfen, ging er een gebrul op toen de dalang weer zijn overtollig speeksel in het gootje deponeerde.

Onder ons Europeanen zullen er niet veel geweest zijn die verstaan hebben wat de dalang vertelde; het daverend gelach van de Balische toeschouwers en de blikken die ons dan werden toegeworpen deden echter wel vermoeden dat wij zoo nu en dan het onderwerp vormden van de gesprekken die de dalang het beroemde trio: Petro, Semar en Gareng liet houden.

Maar al begrepen wij er ook niets van, ons genieten van de humor en van het lijnenspel is er niet minder door geweest, vooral daar de drie clowns, in tegenstelling met die op Java (wij hebben het tenminste daar niet aangetroffen) losse onderkaken bezat, zoodat de dalang elke uitdrukking, elk gesprek op de meest frappante wijze door het openen en sluiten van den mond kon accentueeren.

(Wordt vervolgd)

De Boeatan-feestavond.

In de Dinsdagochtend-editie der meeste dagbladen stond omtrent bovengenoemd Indisch feest o.m. te lezen:

Zooals „Boeatan" gisteravond naar buiten opgetreden is, zoo mag het niet alleen een schitterend pleidooi voor „Oost en West", maar ook een eclatant succes heeten.

Het programma was wel gevarieerd! Het cinematografisch gedeelte bestond uit fragmenten van de mooie filmwerken „Mooi Bandoeng" en „De Ontwakende Sfinx". Het muzikale gedeelte werd verzorgd door de steeds zoo welkome krontjongmuziek, de gamelan en Lidadihé, waarvoor waarlijk niets dan hulde. West-Indië werd vertegenwoordigd door den uitgelaten dans van drie Joséfine Bakertjes en een Indianendans.

En Marietje, het tienjarig dochtertje van den heer *A. S. J. Fernandes,* zeide allerliefst de volgende:

ODE AAN SURINAME.

De liefde tot zijn land
Is ieder aangeboren.
Vondel.

Het land waar ik ben geboren,
Daar is het nimmer koud,
Geen bloemen op de ruiten,
Geen rijp ooit op het hout.

Een eeuwigdurende zomer,
Afwisselend nat en droog,
Met heerlijke koele nachten,
Al regen van omhoog.

Een land bedekt met wouden,
Veel jaartellingen oud,
Vol waardevol geboomte
En in den bodem *goud.*

Rivieren rijk aan visschen,
Terreinen voor de jacht,
Een bodem onuitputtelijk,
Die op ontginners wacht.

Een land, zeer schraal bevolkt nog,
Met rassen allerlei,
Wat daaruit ooit zal groeien,
Daar kan geen mensch nog bij.

Mijn Heimat heeft ook „tegens",
Welk land bezit die niet?
Er heerscht, om wat te noemen,
De lastige muskiet.

Ook de mier en andere insecten,
Die vinden er hun woon,
Maar aan dat gure goedje
Raakt men alras gewoon.

Kwikwi en swiet patatten,
Tonton en sidderaal!
Wij Surinamers noemen dat:
Een overheerlijk maal.

Het land, waar eens mijn wiegje stond,
Noem ik een paradijs.
En die het niet gelooven wil,
Die maakt erheen een reis.

Mijn liedje moog' gebrekkig zijn,
Mijn dichtmaat niet gezond,
Maar 't blijft een *hulde,* oprecht gemeend,
Aan mijn geboortegrond!

Mr. A. W. Kamp droeg gedichten voor van Noto Soeroto en The Ballad of East and West, terwijl Emiel Hullebroeck op zijn onnavolgbaar fijne wijze Maleische liedjes zong.

Zéér mooi was de Serimpi-dans van een bevallige schoone, die schuil gaat onder den naam van *Sekar Kedaton* (bloem van het hof), en niet minder de Balineesche offerdans van Micky de Meyier. Voor alle executanten waren er mooie bloemen.

Even vóór de pauze, toen zoowaar een berg van lekkernijen — óók van „Oost en West" — over de bezoekers van het propvolle Gebouw werd uitgestort, rondgediend door ontelbare bereidwillige handen, werd mevr. v. Beresteyn nog eens speciaal gehuldigd. *)

Mevrouw *Koningsberger,* echtgenoote van Z.Ex. Dr. Koningsberger, Minister van Koloniën, overhandigde haar een groote door Begeer geslagen eeremedaille en hield daarbij de volgende rede:

„Hooggeachte Mevrouw van Beresteyn,

Wanneer, op dezen feestavond, mij het voorrecht ten deel valt het woord tot U te richten, dan mag ik wel beginnen met bij U de herinnering levendig te maken aan lang vervlogen dagen.

Het was op 3 Mei 1899, dus bijna dertig jaar geleden, dat de Vereeniging „Oost en West" werd opgericht. Een belangrijke stoot tot die oprichting werd door U gegeven.

En toen, bij de voorbereiding van het werkplan, verschillende Afdeelingen en Commissies in het leven werden geroepen, waart Gij het wederom, die met kracht hebt gepleit voor de tot-stand-koming van een Commissie tot Bevordering van de Nederlandsch-Indische Kunstnijverheid.

Dank zij Uw streven, is die Commissie inderdaad in het leven geroepen, en tot heden toe hebt gij U, met al de kracht Uwer energieke persoonlijkheid, aan de bevordering en bekendmaking van die kunst gewijd.

Het zou mij te ver voeren, en het zou ook niet strooken met Uw wensch, wanneer ik hier in bijzonderheden het vele trachtte te schetsen, dat in al die jaren door U op dit gebied werd verricht. Teekenend voor den omvang van Uw werk was het, dat de ingestelde Commissie na enkele jaren moest worden omgezet in een Naamlooze Vennootschap onder Uw praesidium, een praesidium, dat Gij ook thans nog bekleedt en dat, naar wij allen hopen, nog tal van jaren door U moge worden waargenomen.

Maar ik mag niet nalaten te memoreeren, hoe Gij, naast Uw veelvuldige werkzaamheden, nog steeds den tijd vond voor het orga-

*) Daar deze verrassing velen, die reeds de zaal verlaten hadden, tot hun groote spijt, ontgaan is, geven wij de toespraken hier in extenso weer. — *Red.*

niseeren van tentoonstellingen, zoowel hier in Den Haag als elders, en voor het houden van belangwekkende voordrachten over de Indische kunst, waaraan Uw hart zoozeer is verpand.

En wanneer wij nu, Gij met ons allen, die hier bijeen zijn, dit Uw levenswerk overzien, dan mogen wij dat met groote voldoening doen. Gij evenzeer als wij.

Gij hebt, trots de vele teleurstellingen, die ook U niet bespaard bleven, iets, neen, véél, bereikt, namelijk dit: dat die Indische kunst, tevoren hier te lande vrijwel onbekend, nader is gebracht tot het Nederlandsche volk.

Daardoor heeft het Nederlandsche volk die kunst leeren kennen en waardeeren, en het staat thans niet meer vreemd tegenover die talrijke, sierlijke en nuttige voortbrengselen van Oostersche afkomst.

En wij, die van Uw heilzaam en moeilijk streven getuige waren, wij zijn U erkentelijk voor hetgeen Gij deedt en waardeeren het in hooge mate.

Wij hebben gemeend, U die erkentelijkheid te moeten toonen door U bloemen aan te bieden, maar daaraan tevens iets van meer blijvenden aard te mogen verbinden.

De Regelings-Commissie van dit avondfeest heeft voor U een herinnerings-medaille aan dezen 25-jarigen gedenkdag laten vervaardigen, die ik U hierbij moge aanbieden.

Wij hopen, dat Gij dit kleinood zult willen aanvaarden, en dat de beschouwing ervan steeds tot U zal spreken van die gevoelens van hoogachting en waardeering, aan welke wij hebben gemeend, in dezen bescheiden vorm, uiting te mogen geven."

Daarna sprak *Raden Mas Soeripto* de volgende woorden, welke Mevrouw van Beresteyn zichtbaar ontroerden:

„Hooggeachte Jubilaresse,

Deze avond moet voor U wel een avond van groote voldoening zijn, dat men uw arbeid van alle kanten erkent. Een arbeid van een kwart eeuw, dat is inderdaad eerbied- en bewonderenswaardig. Toch geloof ik, dat uwe vreugde over deze huldiging niet volkomen zou zijn, indien op dezen avond de stem van Indonesië niet werd vernomen. Want dat moet voor U de grootste voldoening zijn, dat iemand uit het volk, aan hetwelk gij U ook in den bloede verwant gevoelt en voor de bekendmaking van welks cultuur en kunst gij U in die 25 jaren beijverd hebt, ook komt getuigen. Welnu, ik spreek als voorzitter namens het „Ned. Indon. Verbond", en in het bijzonder namens de Indonesiërs in dat Verbond vereenigd, om wederom getuigenis af te leggen van onze beginselen van wederzijdsche erkenning en waardeering. Mevrouw van Beresteyn, ik wensch U namens ons allen geluk met dit jubileum en zeg U onzen oprechten dank voor wat gij in het belang der Indonesische kunstnijverheid hebt gedaan, terwijl wij de hoop uitspreken, dat het U nog vele, vele jaren gegeven moge zijn om verder te arbeiden tot heil van den kunstarbeid in Indonesië."

Mevrouw van Berensteyn dankte allen van ganscher harte, daarbij de hoop uitsprekend, dat zooveler hartelijke belangstelling den Indonesischen Kunstarbeid ten goede moge komen, dat *Boeatan* daarvan getuige moge zijn.

Het glanspunt van den avond was de *Wireng* (rijddans) der beide Javaansche edellieden: *Raden Mas Soekanto* en *Raden Soekamto*, een stukje Vorstenlandsche schoonheid, zooals men slechts zelden hier in Europa te bewonderen krijgt.

En Emiel Hullebroek besloot het feest met allen zingend naar huis te doen gaan. Het gezamenlijk aangeheven Oud Wilhelmus-lied was een waardig slot van den avond, welke bij menigeen, en zeker bij Mevrouw van Berensteyn, in blijde herinnering zal blijven.

Eene Boedhistische Legende op Billiton.

Het ontstaan der riviereilandjes in de Tjiroetjoek te Tandjong Pandan.

In lang vervlogen tijden woonde op eene kleine *ladang* een arm gezin, bestaande uit man, vrouw en zoon. Het ongeluk wilde, dat de man vroegtijdig kwam te overlijden, zoodat de vrouw met haar toen nog heel klein kind in behoeftige omstandigheden achterbleef. Nadat de liefdevolle moeder met veel zorgen en moeite haar zoon had groot gebracht, ontvluchtte deze de armoedige ouderlijke hut, en, droomende van avontuur, rijkdom en grootheid, verhuurde hij zich als matroos op een ter reede liggend zeilschip.

Terwijl de jonge man verschillende landen bezocht, was zijne oude moeder verplicht hare *ladang* prijs te geven en bij de buren te gaan werken, omdat zij te zwak was om alleen haar eigen land behoorlijk te bebouwen. Hare liefde voor haar kind leefde echter onverzwakt in haar voort; vergeten kon zij hem dag noch nacht; en angstig bleef zij steeds denken aan de vele onbekende gevaren, waaraan haar zoon mogelijk in die verre streken blootgesteld kon zijn; te meer, omdat zij sedert zijn vertrek nog geen enkel bericht van hem had ontvangen, en zij dus niet wist of haar kind nog leefde, of reeds in den vreemde was gestorven.

Ondertusschen was onze ondernemende Billitonees tot macht en aanzien opgeklommen en had vele rijkdommen vergaard. Zelf eigenaar en commandant van een zeilschip geworden, trouwde hij met eene bekoorlijke jonge rijke prinses, en met zijne lieve vrouw aan boord, doorkruiste hij nu op eigen bodem met groot geldelijk gewin de zeeën en bezocht verschillende landen.

Zoo kwam hij ook op zekeren dag voor de monding van de Tjiroetjoek, voer met zijn schip de rivier op, en liet een flink eind landinwaarts het anker vallen. De inheemsche bevolking, ongewoon aan het schouwspel van een zeeschip, liep te hoop en weldra ging het nieuws van mond tot mond: de rijke eigenaar en commandant van dit trotsche vaartuig, is de zoon van arme ladangmenschen; hij is vroeger weggeloopen van land en familie en heeft sedert dien nooit eenig teeken van leven meer gegeven.

Dit bericht bereikte ook de arme moeder, en opgetogen, ontroerd tot in de ziel, snelde zij naar den rivieroever om het wonderschip te zien en haar zoon in de armen te drukken; als verrassing had de eenvoudige vrouw een stuk geroosterd varkensvleesch meegebracht. *)

Aan de ankerplaats gekomen, maakte zij zich bekend en wilde tot het schip van haren zoon toegelaten worden.

De commandant echter, zijne moeder als een oud verschrompeld vrouwtje aan den oever ziende staan, met witte haren, tandeloozen mond, en slechts gekleed in eene verschoten en gescheurde sarong, begon op haar te razen en te schelden; hij was verlegen die vrouw als zijne moeder herkend te zien niet alleen door zijne schoone, jonge echtgenoote, maar ook door de heele bemanning van zijn schip en de nieuwsgierigen aan den wal. Om zijn figuur te redden tegenover al die menschen, die naar hem opzagen als een hooger wezen, verklaarde hij de oude vrouw krankzinnig, ontkende met klem haar zoon te zijn, en liet haar als een hond wegjagen.

Dit was de arme, eenvoudige vrouw te veel. Met bittere woorden herinnerde zij haar kind de groote opofferingen, die zij zich had moeten getroosten om hem groot en sterk te doen worden; en nu hij tot welstand en aanzien was gekomen, nu verloochende hij zijne eigen moeder; hij, die uit hààr het leven had gekregen; hij die aan hare borst de moedermelk had gezogen; hij die door zijn moeder ten koste van honger en armoede tot een sterken man was opgegroeid; hij, die dus alles en alles, ook zijne tegenworodige positie, uitsluitend aan zijne moeder had te danken. Schreiende viel zij aan den oever der rivier neer, en terwijl de tranen overvloedig over hare wangen rolden, vervloekte zij haar kind en bad den grooten Toehan Allah Taäla hare verwensching onmiddellijk op den commandant neer te doen komen. Op hetzelfde oogenblik begon het schip te zinken en verdween in de diepte, al wat er op leefde en alles wat er in zat in het meesleepende: den commandant, zijne mooie prinses, de bemanning en de lading. Tevergeefs sme te de rijk geworden avonturier om genade; van den mast van zijn zinkend vaartuig werden zijn smeekbeden nog gehoord, tot het water zich boven zijn hoofd had gesloten. Hiermede was de straf niet ten einde. De ziel namelijk van den ondankbaren zoon veranderde in een roofvogel, die bij dag slaapt, bij nacht onrustig rondvliegt, en die telkens gedwongen wordt naar de plaats van het vonnis terug te keeren, daarbij angstig roepende „Iboe, Iboe" (Moeder, Moeder).

Als eeuwigdurende herinnering aan deze st doken op de plaats, waar het schip was gezonken vijf eilandjes, achter elkaar gelegen in de Tjiroetjoek, uit het water op, tot heden genaamd: Poelau Kapal, Poelau Dapoer, Poelau Keran, Poelau roengan ajam, en Poelau Kemberaän.

Deze legende leeft nog heden ten dage bij de bevolking voort; de eenvoudige *orang-darat* bew zoo nu en dan nog de huisdieren van het vervl te schip op bedoelde eilandjes te zien ronddo katten, honden en hoenders!!!

En als moraal bindt hij er de les aan vast:
Eer je vader en je moeder, wil je gelukkig l en gezegend sterven.

J. F. FLEURE

*) Deze bijzonderheid wijst op een vóór-mohammedaansch tijdperk. J. F. F.

Van Week tot Week.

Dinsdag 19 tot Maandag 25 Februari.

De Krakatau. Prof. Dr. B. G. Escher zal Vrijd Maart om 9 uur 's avonds voor de A.V.R.O. Hilversum een radio-lezing houden over onderwerp: Wat hebben wij te verwachten de uitbarsting van den Krakatau. Een inhoud van die lezing is opgenomen in Radio Bode van 22 Febr.

Het Volksraadslid Aay met verlof. Aneta meldt Batavia 20 Febr. Aan het lid van den Vo raad den heer Aay, ambtenaar ter besc king van het hoofd van het kantoor voor wezen, is een jaar buitenlandsch verlof leend. Hij vertrekt op 5 April met de „T nan". [1])

Inlandsche bevolking en Westersche geneeskunde. Voor leerlingen en genoodigden der Kolon School voor Meisjes en Vrouwen te 's-Gra hage zal op Vrijdag 1 Maart, 's middags o uur, Mevr. Dr. N. Stokvis-Cohen Stuart s ken over: De Inlandsche bevolking en de W tersche geneeskunde.

Kankerbestrijding. Te Malang is opgericht de eeniging tot bestrijding van kanker. Vol Aneta is kolonel Winter voorzitter, dr. onder-voorzitter, dr. Lichtenstein secret de heer Koritski penningmeester.

Brand te Batavia. Batavia, 20 Febr. (Aneta). felle brand heeft van een groot kampong plex aan Gang Tjemara in de benedenstad huizen vernield, w.o. 15 van steen, 300 p nen zijn dakloos.

Brand te Loeboek Pakam. Medan, 23 Febr. (A ta). Een brand heeft te Loeboek Pakam n groote kedeh's verwoest. De schade bedr ongeveer 80.000 gld.; vermoedelijke oorza kwaadwilligheid.

Benoemingen B. B. Batavia. Benoemd tot assist resident bij den algemeenen bestuursdienst Java en Madoera, de heeren M. J. J. Treur P. L. Hoelscher.

Benoemd tot onderdirecteur van het dep tement van binnenlandsch bestuur de heer K. Helder.

Assistent-resident Samson (Aneta). Op zijn zoek is eervol ontslag verleend aan den as stent-resident van Flores, den heer A. L. S son, met ingang van 3 Mei.

Atjeher voor studie naar Nederland. Aan den delijk ambtenaar ter beschikking van den G verneur van Atjeh, den heer Toeangkoe M moed, is opgedragen zich voor acht maand naar Nederland te begeven, ten einde kennis nemen van de maatschappelijke en econo sche toestanden op het gebied van landbou veeteelt, visscherij, coöperatie, enz. (Aneta).

Indische Staatsregeling. Batavia, 21 Febr. (Ane Bij gouvernementsbesluit is ingesteld een co missie tot het voorbereiden van een ontw van een algemeene verordening tot uitvoering van art. 33 van de Indische Staatsregeling

[1]) De Aneta-mededeelingen zijn ontleend aan de N Rott. Ct.

[2]) Waarvan de tekst luidt: Ter handhaving van uitwendige veiligheid kan door of vanwege den G verneur-Generaal elk gedeelte van Ned.-Indië in s van oorlog of in staat van beleg worden verklaard.

Alsmede om van advies te dienen over de daarmede verband houdende maatregelen, welke eventueel zouden worden vereischt in tijden van gevaar, oorlog of opstand. Tot lid en voorzitter is benoemd mr. dr. M. A. G. Harthoorn, lid van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië.

Officiers-mutaties. Luitenant-Kolonel der infanterie van het O.-I. leger, L. Maurenbrecher, zal 3 Maart den dienst met pensioen verlaten. — Benoemd tot hoofd van den generalen staf de kolonel J. C. Koster; tot kolonel de luit.-kol. L. R. Snell, tot luit.-kol. majoor G. Bongers.

Gemeenschappen in de Minahassa. In een den 22en dezer gehouden bijeenkomst van het Indisch Genootschap heeft mr. F. D. Holleman een lezing gehouden over het onderwerp: De verhouding der gemeenschappen (familie, dorp en district) in de Minahassa. Spr. gaf een uitvoerig overzicht van de historische ontwikkeling dezer gemeenschappen, om daarna het een en ander mede te deelen over den invloed van het Nederlandsch bestuur daarop.

Prof. Dr. C. C. Berg. Den 20en Febr. heeft Dr. C. C. Berg, te voren leeraar te Soerakarta, het ambt van hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidsche Universiteit aanvaard, met het uitspreken van een rede, getiteld: Hoofdlijnen der Javaansche litteratuurgeschiedenis (Overzicht in de rubriek Kunst, enz. in dit Nr.).

Directeur gemeentewerken Palembang. Aneta bericht dd. Palembang 23 Febr. Tot directeur van Gemeentewerken is benoemd de heer P. A. de Hartog.

Geen kolonisatie naar Nieuw-Guinea? Soerabaja, 21 Febr. (Aneta). Een aantal liefhebbers voor de kolonisatie van Nieuw-Guinea zijn bij den Gouverneur ontboden, die hun een dergelijk plan zal afraden.

---

†

M. Stok. Te Malang is op den leeftijd van 62 jaar overleden de heer M. Stok, vroeger technisch adviseur van de firma Anemaet.

L. F. Hartog. In den ouderdom van 77 jaar is te Voorburg overleden de heer L. F. Hartog, oud-perkenier op Banda.

B. ter Kuile. Te 's-Gravenhage is op den leeftijd van 63 jaar overleden de heer B. ter Kuile, vroeger notaris te Soerabaja.

Groeneboom. Aneta seint dd. Bandjoewangi 23 Febr.: De heer Groeneboom, employé bij de onderneming Goenoeng Raoen (Banjoewangi) is door twee koelies wegens een arbeidskwestie vermoord. De overledene was slechts 24 jaar oud.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Trekking der Boeatan-loterij.

De Raad van Beheer van Boeatan deelde in de dagbladen mede dat:

„De trekking der Boeatan-loterij plaats had op Donderdag 28 dezer te 4 uur n.m. in de Toonkamers van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid, Heulstraat 19, te 's-Gravenhage, ten overstaan van notaris Mr. S. K. D. M. van Lier en dat de prijzen en trekkingslijsten na dien terzelfder plaatse verkrijgbaar zijn."

Ook hier zal de volgende week die trekkingslijst worden afgedrukt.

Onthulling monument-Sosrodiningrat.

Ten vervolge op ons bericht van vóór verleden week omtrent de onthulling van het eerste Javaansche borstbeeld in het Stadstuin-Museum te Solo, geven wij ondervolgende interessante mededeeling van Javaansche zijde: [1])

„Om 9 uur 's morgens opende Prins Hadiwidjojo, de voorzitter van het museum *Radijo Poestoko,* de bijeenkomst met een woord van dank aan de aanwezigen.

Hierna memoreerde hij in het kort het leven van R. A. Sosronegoro, den oprichter van het museum, voor wiens herdenking de bijeenkomst werd gehouden.

Wijlen R. A. Sosronegoro was de zoon van den rijksbestuurder Sosronagara (1867—1887) en stond nog in den 4den graad tot den Soesoehoenan. Hij werd den 10den Juni 1847 of 7 Radjab 1775 geboren en kreeg den naam van R. M. Soeleman genaamd R. M. Djombo.

Als jongen van 2 jaar werd R. M. Djombo als kind aangenomen door K. R. Kentjono, de gemalin van den Soesoehoenan VII. Na den dood van K. R. Kentjono werd hij als zoon aangenomen door prins Soemodilogo, een letterkundige en philosoof, die bekend was als een uitstekende kenner van het Javaansch, den Javaanschen dans en muziek. Hij heeft een boek geschreven „Sastromiroedo", waarin het wajangspel meesterlijk wordt behandeld.

Bij zijn dood liet hij een bibliotheek achter, welke van zeer groote waarde is voor de ontwikkeling van het wajangspel, en de letterkundige vereeniging „Radijo Poestoko". R. M. Djombo, de aangenomen zoon van den prins, toonde evenals zijn pleegvader grooten aanleg voor alles wat behoorde tot de Javaansche cultuur. Aan deze goede eigenschap paarde hij bovendien een groote mate van scherpzinnigheid en intelligentie.

Meerderjarig geworden kwam R. M. Djombo in dienst bij den Soesoehoenan. Hij maakte snel promotie, totdat hij op 25 Augustus 1890 verheven werd tot de hooge waardigheid van rijksbestuurder. Later werd hij tot schoonzoon van den Soesoehoenan de IXe aangenomen.

Als rijksbestuurder vond hij gelegenheid om zich beter toe te leggen op de beoefening van de Javaansche taal, muziek en dans. Hij liet oude boekwerken verzamelen, verschillende geheime wetenschappen, die bijna verloren gingen, liet hij weer herleven. In het kort, hij besteedde veel tijd en geld voor de herleving van de Javaansche cultuur, zoodat den 7den Juli 1899 één van zijn kantoorlokalen werd ingericht als bewaarplaats van oude boeken en andere oudheden, genaamd „Radijo Poestoko". Er werden ter bevordering van de Javaansche taal twee tijdschriften uitgegeven met name *Sasa dara* en *Tjandra Kanta.*

[1]) Aan „De Locomotief" ontleend. — Red.

* * *

In verband ook met het bovenstaande willen wij hier de aandacht vestigen op de Intree-rede van Prof. Dr. *C. C. Berg,* benoemd tot hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidsche Universiteit, als opvolger van Prof. Dr. *G. A. J. Hazeu,* over:

Hoofdlijnen der Javaansche Litteratuur-Geschiedenis.

Aan het verslag daarover in „Het Vaderland" ontleenen wij het volgende:

„Het geeft ons geen reden tot nationalen trots te constateeren, aldus ving spreker aan, dat, na ongeveer 325 jaar van contact der Nederlanders met Java, thans nog eigenlijk nauwelijks een begin gemaakt is met de wetenschappelijke studie van Javaansche taal- en letterkunde: een bevredigende beschrijving van de Javaansche taal is nog niet geleverd, een volledig Javaansch woordenboek behoort nog steeds tot de vrome wenschen, terwijl voor het vervaardigen van een Javaansche litteratuurgeschiedenis, door het ontbreken van voldoende voorstudiën, de tijd eigenlijk nog niet rijp is.

„Aan studie-materiaal ontbreekt het den wetenschappelijken werker echter sinds lang niet meer.

„Van de belangrijke collecties is tot heden nog slechts die van de Leidsche Universiteitsbibliotheek gecatalogiseerd en daarmee opengelegd voor wetenschappelijk onderzoek: soortgelijk werk wordt thans ook voor de Bataviaansche collectie gedaan. Met het catalogiseeringswerk komt dan echter nog maar het eerste deel van het voorbereidende werk gereed; het tweede deel: het critisch uitgeven in druk der daarvoor in aanmerking komende teksten, waaraan tot nog toe slechts incidenteel en telkens met vrij groote tusschenpoozen gewerkt is, zal, naar verwacht kan worden, dit jaar meer systematisch ter hand genomen worden door het Bataviaansch Genootschap. Eerst dan zal men zich onbelemmerd kunnen wijden aan de beoefening van de Javaansche litteratuur zelve."

Na er op gewezen te hebben, hoe evenals bij de bestudeering van de bouwkunst, ook bij de beoefening van de litteratuur, de onderzoekers allereerst de groote overeenkomst trof van het op Java gevondene, met wat men reeds eerder uit Voor-Indië kende, vermeldde spreker, dat toch al spoedig duidelijk is geworden, dat er ondanks die overeenkomst, toch ook zeer belangrijke verschillen bestaan tusschen de producten der Voor-Indische litteratuur en hunne parallellen op Java en dat 't vooral *Dr. Rassers* is geweest, die niet alleen het groote belang van werken van het soort der Pandjiverhalen als zuiver Javaansche litteratuur-producten in een helder daglicht heeft gesteld, maar tevens belangrijke argumenten heeft aangevoerd ter verdediging van zijn stelling, dat ook de voor episch gehouden quasi-Hindoesche stof, vaak op Java vervormd is geworden naar eenzelfde primitieve schema als ons bekend is uit de Pandji-verhalen. Sindsdien hebben ook anderen zich met de kwestie: „geïmporteerd of autochtoon" bezig gehouden; de strijd hierover is nog niet beslecht, al mag geconstateerd worden, dat thans de hoofdzaken van Rasser's opvattingen algemeen gehuldigd worden.

Spreker meent, dat der kern der Pandji-verhalen oeroud is, maar dat de detaills stammen uit den tijd, waarin zij ongeveer in den huidigen vorm te boek zijn gesteld (tusschen ongeveer 1100 en ongeveer 1500); hij uitte de veronderstelling, dat inderdaad ook Hindu's een aandeel gehad hebben in het ontstaan der latere Javaansche dynastieën, hetzij door usurpatie van de macht, hetzij langs vreedzamen weg.

We zouden dan de tegenstellingen tusschen de kraton en de rest van het volk, tusschen nagara en resa, kunnen zien als een tegenstelling tusschen Hindu-Javanen en volbloed Javanen; de Hindu-Javanen zouden dan een eigen maatschappij hebben kunnen vormen in de grootere maatschappij, die zij overheerschten; hun cultuur zou het dan zijn, die wij waarnemen in allerlei uitingen, in politiek, in bouwkunst en litteratuur.

Na uitvoeriger over een en ander te hebben uitgewijd, komt spreker tot het besluit, dat het verschil tusschen de Oud- en Nieuw-Javaansche litteratuur in wezen terug te voeren is op een verschil in sterkte van het Hindu-Javaansche element in de Javaansche maatschappij, hetgeen spreker nader aantoonde.

Kenmerkend voor de oude litteratuur van Oost-Java is de groote aanpassing naar den vorm aan Voor-Indische modellen, die in de eerste eeuwen onzer jaartelling daar gangbaar waren.

Spreker vervolgde:

„De Nieuw-Javaansche litteratuur is dus de traditie van een stervend geslacht, dat teerde op oude glorie. Een ver doorgevoerd conservatisme was hier noodzaak, eenige bestaansmogelijkheid. Dat wil echter nog geenszins zeggen, dat de Nieuw-Javaansche kraton-letterkunde decadent was. Spreker toonde het tegendeel aan. Maar wel sloot dit stelsel het gevaar in zich, dat eenmaal de kloof tusschen het verleden en het heden zoo groot, de kennis der oude traditie zoo gering is, en het aantal kenners ervan zoo klein zou worden, dat handhaving ervan onmogelijk zou blijken.

„Dit tijdstip is nu aangebroken. De 20ste eeuw heeft Java een nieuw geslacht gebracht van volgens Westersche methoden gevormde intellectueelen, die door hun Europeesche opvoeding ver staan van de cultureele en litteraire tradities van den kratonkring, ja, voor een niet onbelangrijk gedeelte zelfs in het geheel niet tot den kratonkring behooren. Javaansche educatie en beschaving bevredigt het jonge geslacht niet meer, want het meent er geen krachten meer uit te kunnen putten bij zijn streven naar de verwezenlijking van de idealen, die de moderne tijd gebracht

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging

heeft [2]). De verandering, die zich in de Javaansche maatschappij voltrekt, beteekent ook een keerpunt in de Javaansche litteratuurgeschiedenis. De laatste dragers van de oude litteraire traditie gaan verdwijnen, omdat hun seclusivisme voor democratischer Europeesche opvattingen moet wijken. Zal het jonge geslacht cultureel krachtig genoeg zijn om een nieuwe, eigen letterkunde te kunnen scheppen?

„De nieuwere letterkunde zal Hollandsch-Javaansch moeten zijn, in zooverre, dat de diepgaande invloed op de jonge Javaansche intellectueelen van het Hollandsch onderwijs en van de cultureele oriëntatie naar Holland er zijn stempel op zal drukken, maar tevens voor het eerst in de geschiedenis ook werkelijk Javaansch, omdat de gewijzigde omstandigheden met zich meebrengen, dat voortaan het beste deel van het geheele volk aan de ontwikkeling ervan zal kunnen meewerken."

* * *

Merkwaardig, in dit verband, en ook voor Holland's vermaardheid op Indisch litterair gebied is het volgende bericht, dat wij onlangs in de dagbladen lazen, omtrent:

Een Hindoe-geleerde te Utrecht.

Sedert eenigen tijd vertoeft te Utrecht een jeugdig Hindoe-geleerde: *Raghuvira, M. A.*, van de Punjab University te Lahore. Aanvankelijk was 't plan, dat de heer Raghuvira te Utrecht, onder leiding van *prof. Caland*, zou promoveeren, doch later werd het verkieselijker gevonden, dat hij den doctoralen graad aan een Engelsche universiteit zou verwerven, doch daar de voornaamste studie van den heer Raghuvira op een terrein ligt, waarop hij noch in Indië, noch in Engeland hulp kon vinden, kwam hij naar Utrecht. Hij stelt n.l. vooral belang in een zeker onderdeel der oud-Indische letterkunde: de *Vedas*, en juist op dit gebied ligt de hoofdstudie van prof. Caland. De heer Raghuvira is een uitnemend geschoold Oosterling, die, behalve zijn moedertaal, 4 Indische moderne talen vlot spreekt, en zich in het sanscrit met evenveel gemak als in zijn moedertaal uitdrukt.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een onderhoud met prof. Treub.

Naar het oordeel van *prof. M. W. F. Treub*, die Aneta (o.a. *De Loc.* 14/1) een onderhoud toestond, is *het communisme* niet rechtstreeks een voor *Ned.-Indië* onmiddellijk dreigend g vaar, omdat *Rusland* de leiding der communistische beweging zoogenaamd overlaat aan de *Nationalisten*. Maar als stookelement in de Nationalistische beweging is Rusland werkzamer dan het ooit geweest is. Daarom is het communisme voor Ned.-Indië nog steeds een dreigend gevaar, ondanks het feit, dat de Regeering thans beter op de hoogte is van de geheime oogmerken dan in 1926 en veel waakzamer is dan toen. Men vleit zich te veel met berichten, dat het communisme in Rusland kwijnend is, ja zelfs dood zou zijn. In economische beteekenis heeft het communisme in Rusland gefaald, maar wat betreft zijn buitenlandsche politiek, zijn onrust zaaiende politiek, is Rusland niet minder werkzaam dan ooit te voren. En de Sovjet-politiek orienteert zich hoe langer hoe meer naar het Oosten. *De communistische beweging groeit thans onder een anderen naam nog veel sterker dan eenige jaren geleden.* Niemand, die er zich voor interesseert en gelegenheid heeft er meer studie van te maken, denkt er anders over; ook in Europa! Op het oogenblik gaat zoowel de financieele, als de moreele en politieke hulp voor driekwart over *Berlijn*, en wat men daar organiseert is, wat de methode betreft, bijna volmaakt! Daarom kan men niet voorzichtig genoeg zijn ten opzichte van de ontwikkeling van de situatie! De groote meerderheid van *de Ned. en de Ned.-Indische ondernemers* ziet het communistisch gevaar niet zoo in. Niet alleen in Ned.-Indië, maar ook in Holland zal men zeer spoedig tot andere inzichten moeten komen, daar men anders met schade en schande wijs zal worden. In *Nederland* begint men meer aan den lijve te ondervinden, dat de communisten den klassenstrijd voeren zonder pardon. En dit stemt tot nadenken. In *Engeland* behoeft de toestand geen zorg te baren. In *Duitschland* vindt het communisme geen tegenwicht. Maar *Frankrijk* is de toestand zeer weinig gunstig.

[2]) Zou 't niet mogelijk zijn, dat Jong-Javanen juist uit hun oude nationale beschaving en tradities de kracht leeren putten voor hun moderne idealen? Wij denken o.a. aan de *Taman Siswo*-scholen. — *Red.*

Rusland gaat voort. Zijn geheele actie is gebaseerd op een nieuwen oorlog, welke dan heet ontketend te zijn om vrede te brengen aan de geheele wereld, doch het stuurt aan op dien oorlog tegen West-Europa. Voorshands moeten deze mogelijkheden worden gekwalificeerd als communistisch idealisme.

De *Java-Bode* schrijft over „De verhouding Nederland—Indië" (17/1, prof. Treub), *De Loc.* over „Het verre Oosten" (16/1, blz. 51), het *Bat. Nwsbl.* over „Rusland" (16 en 22/1, 3de bl.) en „China" (17/1, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over „Ceylon" (14/1) en „Br.-Indië" (15/1), *De Sum. Post* over „Ghandi" (25/1), de *Deli Crt.* over „Economie en politiek" (25/1).

Onderwijs in Indië.

In een pergesprek, dat de *Java-Bode* (19/1) had met den heer Hardeman, directeur van Onderwijs, betoogde de heer *Hardeman* dat krachtige *uitbreiding van het onderwijs noodig* blijft, wil men bereiken dat het onderwijs tot in de diepste lagen doordringt en dat ook de eenvoudige landbouwer kan lezen, schrijven en rekenen, zoodat hij bijv. de uitgaven van den Landbouw-voorlichtingsdienst zelf kan lezen. Hierin ligt de practische waarde van dit onderwijs. Na de Holl.-Indische school te hebben doorloopen, keert het kind weer in zijn milieu terug; natuurlijk. Maar dat onderwijs is daardoor toch niet verloren. Het is duur, dat valt niet te ontkennen; maar dat kan moeilijk anders in een koloniaal gebied, waar men voor het onderwijs over importkrachten moet beschikken. De *personeelsvoorziening uit Holland* is zeer bevredigend. In 1928 kwamen 120 onderwijzers uit. Zeer te betwijfelen valt of die gunstige toestand zich eenige jaren zal bestendigen. De jaarlijksche aanwas van het aantal onderwijzers is niet voldoende om in de behoefte te voorzien. Intusschen is er nu nog een overcompleet. Op dien gang van zaken moet Indië zich terdege voorbereiden. De gereorganiseerde kweekscholen in Indië zullen gedeeltelijk in 1930 en voor een ander deel in 1933, geregeld onderwijskrachten gaan afleveren. Bijzondere onderwijs-krachten blijven noodig. Als men weet dat in Nederland reeds meer dan de helft der onderwijzers tot het bijzondere onderwijs behoort, zal men begrijpen dat het openbaar onderwijs in Holland niet in de behoefte der Gouvernementsscholen in Indië aan onderwijskrachten kan voorzien. Voor *de opleiding voor de hulpakte in Indië* kreeg men reeds de nieuwe kweekscholen, een voor het Europeesch en een voor het Inlandsch onderwijs (H.I.S. en H.C.S.). Voorgesteld is *een gecombineerde hoofdakte-cursus*, met een algemeene hoofdakte, welke op zich zelf nog geen bevoegdheid geeft voor de Europeesche school. Die bevoegdheid wordt verkregen door een aanvullend examen, speciaal in het Nederlandsch, waarvoor een „aanteekening" op het hoofdakte-diploma wordt gesteld.

Het *Soer. Hbl.* (12/1, 3de bl. „De failure", *Z*) constateert dat men na met alle kracht vele jaren te hebben geofferd aan een onderwijswaan, thans voor *de resultaten van zijn werk* staat ... in vrij sombere stemming. Jaarlijks worden 4500 Inlandsche jongelui Westersch gevormd, terwijl het Gouvernement er nog geen 1500 kan plaatsen. De Westersche bedrijven? Men scheppe zich daarover geen illusies. Het gaat hierbij alleen om de lagere betrekkingen, die vroeger vooral werden benut door de jongens van het z.g. klein-ambtenaars-examen. Voor die jongens kan bij de Europ. bedrijven niet worden gerekend op een afzetgebied, groot genoeg om zelfs maar een flink deel van het jaarlijksche surplus op te nemen. Er is géen keuze; zij die er reeds zijn, zullen voor het allergrootste deel door de Inlandsche maatschappij moeten worden geabsorbeerd, waarbij dan zal blijken dat zij niets, of bijna niets, zullen hebben aan het onderwijs, dat jaren in beslag nam en zeer dikwijls van de financieele draagkracht hunner ouders het alleruiterste vergde. Maar reeds heeft de Inlander dit zelf begrepen. Men vindt te Soerabaja katjongs, als loopjongen bij groote kantoren werkzaam, die de Holl.-Inl. school met vrucht doorliepen. In Zuid-Kedoe meldden zij zich in flinken getale bij de legerwerving aan. Zij gaan als koelies naar Deli. Nergens, buiten de landskantoren, bestaat aan hunne kennis speciale behoefte. Zij zijn veel minder nuttig en noodig, in hun eigen omgeving, dan hun kameraden, die een goed ambacht leerden. Een maatschappij als de Inlandsche op Java, van 35 millioen zielen, moet een bijna nog onbeperkt aantal jongemannen, die een vak kunnen uitoefenen, kunnen opnemen. En hierin, in de richting van *het eenvoudige vak- en ambachtsonderwijs*, moet men een débouché zoeken voor vele Inlandsche jongens.

De *Java-Bode* plaatste een artikel over „Taal en onderwijs" (16/1), het *Soer. Hbl.* schetst den geest van het N.I.O.G. (17/1, 3de bl. *Z.*).

Aanbevolen militairen. De Giesting.

In het leger zijn voor de aanbevolen militairen nog zeer goede betrekkingen weggelegd. Als de jonge Indo-Europeaan iemand is van een flink karakter, van goeden wil, dan maakt hij — het *Bat. Nwsbl.* (18/1) is er van overtuigd — zeker carrière. Hiervoor zijn de vele goede en ferme Indo-Europeesche onderofficieren het sprekende bewijs. Wat men de *aanbevolen militairen, in Indië aangenomen*, als groote fout aanrekent, is hun *timiditeit* en *gebrek aan zelfvertrouwen* tegenover Europeesche militairen. Van huis uit geeft men hem geen goede geestelijke uitrusting mede; een ondeugd of gebrek wordt omgezet in een deugd. Opvallend is, dat zulke jonge kerels in het geheel niet verlegen zijn tegenover elkaar en tegenover de Inheemsche bevolking. Vele aanbevolen militairen dienen dan ook beter bij Inlandsche compagnieën dan bij Europeesche. Dat vindt zijn oorzaak in onbekendheid. Immers, de Indo-Europeanen, die als fuselier in het Indische leger kwamen en dan bij de Europeesche compagnieën ingedeeld werden, vinden daar wel andere landgenooten, maar goeddeels totoks, en de ervaring leert, dat het dagelijksch contact met de uit Holland gezonden Europeesche militairen wederzijdsche waardeering bracht. Het is opvallend, hoe goed de beide groepen van Europ. militairen zich hier onderling verstaan. De Indo-Europeaan, die *uit de compagnie naar de kaderschool* gaat, heeft dan ook *qua overwicht* veel voor op een aanbevolen militair. Hij voelt zich de gelijke van den Europeaan, heeft ervaring opgedaan in den omgang met den Totok en weet, dat hij niets te vreezen heeft, als hij zijn plicht doet. Aanbevolen militairen, die wegens ongeschiktheid zijn teruggesteld. kunnen na een jaar verblijf als soldaat in de compagnie, als regel weer in aanmerking worden gebracht voor de kaderschool. Deze weg was het dan ook, dien de tegenwoordige Indo-Europeesche onderofficieren vroeger moesten volgen.

De *Java-Bode* (16/1) acht het voor een landbouwkolonie als *„De Giesting"*, zeer gewenscht dat de boeren een gansche reeks van gewassen kunnen teelen, welke zij voor hun huishouden of voor hun vee en pluimvee noodig hebben, benevens meerdere marktgewassen, opdat zij niet alles op één kaart zullen behoeven te zetten. Reeds is te zien, dat zij die beschikken over *ervaring in de bergcultuur*, het best opschieten.

Het *Bat. Nwsbl.* (22/1) las uit het „A.I.D." en de „Java-Bode", dat er onder een deel der kolonisten eenige ongerustheid bestond omtrent de uiteindelijke toekenning van een *rechtstitel op hun grond.* Na de jongste audientie van het Hoofdbestuur bij den Landvoogd bestaat alle reden om te hopen, dat de regeling spoedig haar beslag zal krijgen. Het Hoofdbestuur heeft er het grootste belang bij, dat de kolonie „De Giesting" in allen deele slaagt; het zal zijn krachten blijven inspannen om het gestelde tweeledige doel (n.l. den kolonisten een behoorlijk bestaan te verschaffen en tevens het bewijs te leveren, dat de Indo-Europeaan voor den kleinen landbouw alleszins geschikt is) te bereiken. Vooral waar het zelf aan de kolonie reeds zooveel moeite, zorg en ook geld (van het geheele Verbond) besteed heeft.

Albert Thomas.

De heer *Albert Thomas* sprak te Weltevreden op een pers-conferentie over zijn reisdoel en doel van zijn komst in Indië *(Java-Bode* en *Bat. Nwsbl.*, 21/1). Spr. wees er even op dat hij te Shanghai geen rede tegen *het Westersch kapitalisme* had gehouden. Integendeel, hij had tegen de Nankingsche regeering duidelijk gezegd, dat hij voor de ontwikkeling van China, het Westersch kapitaal zeer noodig had. Spr. merkte o.m. op, dat het niet op den weg van den Volkenbond kan liggen aan te dringen op afschaffing der *Poenale Sanctie* op zoodanige wijze, dat daardoor het bedrijfsleven wordt ontwricht. Met de belangen van de ondernemers moet ter dege rekening gehouden worden. In het oog moet dus worden gehouden, dat de Volkenbond uit zich zelf voor eenig land nooit de afschaffing van de *P. S.* zou bevelen. De Staten zelf zullen de beslissing daarover hebben. Alleen, als eenmaal tot de afschaffing door de Staten besloten is, zal de Volkenbond er op aandringen, dat al die Staten de overeenkomst ook ratificeeren en vervolgens het Besluit ten uitvoer leggen. Spr. was van inzicht dat *de arbeidsregelingen* van den Volkenbond, welke natuurlijk een Westersch karakter dragen, stellig ook in het Oosten kunnen worden toegepast, omdat zij zich bepalen tot het eischen van eenige minima, aan welke ook het Oosten kan voldoen. Bij de invoering van die regelingen zal men echter langzaam, geleidelijk en voorzichtig te werk moeten gaan.

Het *Bat. Nwsbl.* geeft een overzicht van de „Emigratie" (19/1), de *Deli Crt.* bepleit „Kolonisatie" in de benedenstreken langs de rivieren in Langkat, Deli, Serdang en Asahan (23/1) en critiseert „Ass.-res. Middendorp" (26/1), het *Soer. Hbl.* (14/1), 3de bl. „Zuivering", *Z.*) bespreekt de *B.-B.*-vertegenwoordiging in den Volksraad.

Aanslagen.

Sinds 1912 geeft „De Planter" een statistiek van *aanslagen op assistenten;* zoo ook dit jaar (*De Loc.* 16/1, blz. 35).

De Loc. (17/1, blz. 3) concludeert hieruit, dat de „klap" in werkelijkheid maar een zeer ondergeschikte factor (6 van de 44) vormt. Een voorname factor is deze: *dat onder het werkvolk gestookt wordt.* Dat jonge contractanten met Mulo- en *H.I.S.*-diploma naar Sumatra's Oostkust gaan is eer een sociaal dan een politiek verschijnsel gebleken. Er wordt wel gepoogd juist onder hen verzet te wekken, maar dat zij daar op Java eigenlijk al voor zouden zijn uitgezocht, is niet gebleken. Dat er echter op Sumatra zich zeer in het geheim werkende *communistische propagandisten* bevinden, die trachten het werkvolk op te ruien, staat vast. Hierover bestaan ook officieele gegevens en bovendien neemt men aan dat dit geschiedt „ingevolge bekomen opdracht". Evenals bij het jongste relletje in de tinmijnen het geval was. De erkenning van dit feit verjaagt ook een andere gangbare meening naar het rijk der sprookjes, en wel het „onomstootelijk verband", dat zou bestaan tusschen aanslagen en *poenale sanctie.* Dat verband is in het geheel niet „onomstootelijk", en als men zorgt dat de *arbeidsregeling* zooals thans het geval is, meer en meer aan hooge eischen gaat voldoen, bestaat het zelfs in het geheel niet. Vergelijkt men het cijfer 44 der aanslagen in 1928 met dat van 1912, dan ziet men dat het vrijwel constant bleef. niettegenstaande het feit, dat het aantal contractanten en ondernemingen sterk is toegenomen. Percentsgewijze is er dan nog een beduidende vermindering waar te nemen. Vergelijkt men het ontginningswerk van Sumatra met de openlegging van *het Verre Westen van Amerika*, waar men niet met poenale sanctie en niet in koloniaal verband werkte, dan blijkt dat daar onder de Zweedsche, de Italiaansche, de Portugeesche, de Hongaarsche en de Amerikaansche arbeiders, die aan spoorwegen, mijnen en ontginning werkten, aanslagen voorkwamen met een in Ned.-Indië ongekende frequentie, en toestanden heerschten van een hier ongekende verschrikking. Als men in aanmerking neemt de ontzaglijke oppervlakte van 't ontginningsgebied op Sumatra, en daarbij de samenstelling van het werkvolk, ziet men dat het aantal aanslagen van 44, waaronder één met doodelijken afloop, in een geheel jaar onbeteekenend is, vergeleken met wat zich elders bij openlegging en ontginning voordeed. Dan blijkt voorts, dat op dit oogenblik in talrijke niet koloniale landen, in Europa, Amerika en Azië, in afgelegen streken, in industrieele centra en zelfs in de grootste steden aanslagen gepleegd worden met een frequentie, waarbij Sumatra een vredig paradijs is. Het verschijnsel der aanslagen in de cultures verdient aandacht; ook zijn op bepaalde ondernemingen nog verbeteringen mogelijk. Maar de vergelijking is noodig omdat zij een tegenwicht kan vormen tegen kortzichtige en soms moedwillige overdrijving.

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „Het Batakland" (12 t/m 17/1, 3de bl. Villanus) en „Celebes-zaken" (15 en 16/1, 3de bl. *Z.*), *De Loc.* van „De Minahassa" (14/1, blz. 3), de *Deli Crt.* van „De wegenaanleg in Atjeh" (24/1, Gouv. Goedhart) en „Het Javaansch op de ondernemingen" (26/1), *De Sum. Post* van „Twintig jaar Ver. v. Ass. in Deli" (22/1).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

„Waar onschuldigen zouden zijn geïnterneerd ..."

Onder dit hoofd komt in de *Soeloeh Indonesia Moeda,* van Sept.-Oct. 1928, het orgaan der Ind. Studieclub te Soerabaja en der Algemeene Studieclub te Bandoeng het volgende artikel voor:

We kwamen het volgende entrefilet tegen in het A. I. D.

„Hedenmorgen had het openbaar gehoor plaats bij den Gouverneur-Generaal, waarop o.a. 'n lange redevoering hield mevr. Siti Oemoerawati, directrice van het persbureau „P.A.I.T." Daarin bracht zij verschillende klachten naar voren, o.m. ten aanzien van Boven-Digoel, waar onschuldigen zouden zijn geïnterneerd".

Voor de zooveelste maal wordt dus den volke duidelijk verkondigd, dat men zich niet langer neer zal blijven leggen bij de volkomen onwettige

verbanning der z.g. Communisten naar Boven-Digoel.

Volkomen onwettig, zooals Hollandsche professoren van naam hebben aangetoond. En onwettig in den vorm waarin de verbanning wordt uitgevoerd. Bijv. het geboeid overvoeren, om van erger niet te spreken, van menschen die immers niet gestraft zijn (anders waren zij niet aan den Boven-Digoel), doch wien voor de „orde en rust" een bepaalde verblijfplaats in den Archipel is aangewezen.

Door de bannelingen van Nieuw-Guinea is geen enkel strafbaar feit gepleegd, niettemin zijn zij aanvankelijk als misdadigers behandeld en worden dat gedeeltelijk nog.

De brieven van Dr. van Blankenstein hebben dat wel duidelijk aangetoond, voor wie tusschen de regels door kan lezen.

Er is in bovenstaand bericht een typische zinsnede, n.l. deze: „o.m. ten opzichte van Boven-Digoel, waar onschuldigen zouden zijn geïnterneerd". De redactie komende van een Europeesch journalist verwondert ons geenszins; van die zijde kan men dat verwachten.

Vanaf het begin der deportatie wist een ieder dat de procedure voorafgaande aan de verbanning, de deur wijd open zette voor de grofste willekeur, dat absoluut onvoldoende waarborgen geboden werden om die willekeur te voorkomen.

Zélfs Europeesche journalisten, als zij zich niet beluisterd wisten door onbescheiden ooren, verkondigden dit. Toch is zelfs nu nog, waar de gemoederen eenigszins gekalmeerd zijn, menig Europeesch dagblad te laf om ronduit te schrijven: *„waar onschuldigen verbannen zijn"*.

Hollanders plegen altijd zoo op te geven over hun vrijheidszin en rechtvaardigheid. Maar die beide houden dan toch zeker op wanneer het andere volken dan het eigene betreft. Tenminste hier in Indonesië merken we er bitter weinig van. Ware het anders, dan zou er toch allicht een enkel Europeesch dagblad h.t.l. hebben moeten zijn, dat den moed had gehad zich te verzetten tegen het onrecht, dat in het volle daglicht werd gepleegd. Maar men heeft gezwegen, zelfs thans zwijgt men nog, zit eigenlijk leelijk in zijn maag met de artikelen van Dr. van Blankenstein. Die dan toch nog voorzichtig genoeg gesteld zijn.

Zooals men in zijn maag zit met het geheele Boven-Digoel avontuur. Omdat...... ja, om talrijke redenen.

De gezondheidstoestand in Boven-Digoel is ellendig, ondanks alle beweringen van het tegendeel en hoewel den meesten Europeanen het weinig kan schelen of daar een goede duizend menschen ten gronde gaan, begrijpt de kaoem sana (d.i. „de Nederlanders" — Red.) langzamerhand dat een dergelijk verloop van zaken allesbehalve prettig zal zijn voor Nederland's, dus haar reputatie in den vreemde.

Dat daar menschen zitten die in geen geval ooit voor deportatie in aanmerking hadden mogen komen, is niet meer stil te houden. Ook dat waait naar den vreemde over, met eenzelfde negatieve resultaat voor Nederland's naam.

Men had misschien gedacht dat Indonesië de verbannenen zou vergeten. Niets is minder waar. Indien de kaoem sana zich de weelde wenscht te veroorloven duizend en meer menschen ongelukkig te maken, dan zal zij er de consequentie van moeten dragen dat Indonesië hen als martelaren beschouwt. Zooals eenmaal de slachtoffers van de inquisitie tot martelaren voor de vrijheid van het geloof werden aangemerkt.

Men had misschien ook gedacht met die draconische maatregelen het communisme in Indonesië voor goed te doen verdwijnen. Een verwachting die al evenzeer onbeantwoord zal blijven. Als over 25 jaar of zoo, mannen als Jhr. de Graeff en Minister Koningsberger vergeten zijn, zal Lenin nog onder de grooten der aarde genoemd worden. En evenzeer over 100 of 500 jaar.

Men had misschien ook al gedacht inderdaad het avontuur te kunnen bekostigen met een ellendige drie ton per jaar, maar Dr. van Blankenstein gaf reeds te kennen dat men minstens op een millioen moet rekenen en we kunnen op goeden grond zeggen dat 't twee millioen wordt. Misschien nog wel meer. In dit verband zouden we willen vragen hoe men die kosten feitelijk berekent. Of men al de extra kosten die het leger en de marine hebben gehad, ook al in die drie ton heeft begrepen. We laten het aan de Rekenkamer en aan 2de Kamerleden over die financieele bezonderheden eens na te gaan.

En nu ten slotte nog dit. De kaoem sana beweert dat die menschen daar aan den Boven-Digoel communisten zijn, gevaarlijk voor de orde en rust. Behandelt hen op zoodanige wijze dat geen denkend mensch verwachten kan, dat die slachtoffers ooit vriendschappelijk zullen staan tegenover het Nederlandsche bewind en den Nederlander in het algemeen. Die menschen hebben hun kinderen bij zich, er zouden in Boven-Digoel ook kinderen geboren moeten worden indien de waanzinnige verwachting dat hier een levensvatbare landbouwkolonie zich kon ontwikkelen, ooit beantwoord werd.

Die kinderen hadden en hebben met de heele geschiedenis niets te maken. Kunnen zeer zeker niet gedwongen worden aan den Boven-Digoel te *blijven*. Waarvoor? Wat hebben ze gedaan? Ze zijn dus vrij „naar huis te gaan".

En kan men van die kinderen, die daar in de ellende van de moerassen van Nieuw-Guinea opgroeien, verwachten dat zij iets anders dan afkeer zullen voelen voor de macht die verantwoordelijk is voor de ellende van hun familie en henzelven? Zij zullen terugkeeren naar hun oorspronkelijke negeri's als ze zestien, zeventien jaren oud zijn. Als zoovele elementen den Nederlander ongezind.

Wanneer de kaoem sana wil blijven volhouden dat die duizend en meer menschen daar aan den Boven-Digoel gevaarlijk voor de orde en rust zijn, (háár orde en háár rust misschien), dan kweekt ze zelve een nieuwe generatie, die zulks ook moet zijn en die toch geen wet of besluit buiten Java's of Sumatra's grenzen kan houden.

Daarom, de kaoem sana is in een impasse. Maar voor den Indonesiër wordt het al lichtender en lichtender en niet meer veraf is het tijdstip gelegen, waarop de Indonesische haan victorie kraait bij het opgaan der Vrijheids-Zon.

Diversen.

In de *Soeloeh Rajat Indonesia*, het orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja, van 28 November 1928 wordt gewezen op het verschijnsel dat het volk aan de Indonesische intellectueelen meer en meer zijn belangen gaat toevertrouwen, hetgeen wel niet te verwonderen is, niet omdat zij het aanzien der Regenten e.a. neerhalen, maar omdat ze alles voor het volk over hebben. De massa stelt geen vertrouwen in de Hoofden wegens hun positie, hetgeen door Prof. dr. Schrieke in zijn inaugureele rede zoo duidelijk werd geschetst. Verder wordt hier de wensch voor betere opleiding van de candidaathoofden herhaald.

In een der nummers van de liberale *Bintang Timoer* van December 1928 wordt door een inzender over dit onderwerp o.a. gezegd dat de Volksleiders het vertrouwen van het volk genieten omdat zij zich onbelemmerd aan de zijde van het volk kunnen scharen. Het inlandsche B.B. daarentegen, verkeert in een moeilijke positie: schaart het zich aan de zijde van het volk, dan verliest het zijn brood, maar sluit het zich bij de Regeering aan, dan wordt het door het volk „verrader" genoemd.

Een inzender van de *Pemberita Makassar* van 1 December '28, een stuk uit de „Locomotief" citeerend, vindt dat de onafhankelijkheid het best bereikt wordt door de volksbewegingen op Westersche wijze te organiseeren. Schrijver pleit voor Westersche cultuur en Westersche opvoeding. Hij stelt Japan en Turkije ten voorbeeld, waar de Westersche invloeden de ontwikkeling van land en volk zeer bevorderden. Het streven van Gandhi, daarentegen, om alles zuiver Oostersch te maken met terzijdestelling van het Westersche element, heeft geen noemenswaardig resultaat gehad. Het historisch gewordene in Britsch Indië kan niet meer ongedaan worden gemaakt.

Door de liberale *Pertja Selatan* van 22 Dec. '28 te Palembang wordt van de meening van den heer Colijn over het Inlandsch onderwijs gezegd, dat dit het vertrouwen in gevaar kan brengen van de landskinderen en de vrijheid van Indonesië. Want de heer Colijn beschouwt de landskinderen als schaakstukken, die hier en daar verzet kunnen worden, naar den wil van den speler. Hij wenscht met zijn onderwijspolitiek de landskinderen te zien in den toestand van de 19de eeuw, toen men onderwijs kreeg om als knecht te kunnen optreden dan wel als werktuig der vreemdelingen, zooals trouwens in de bedoeling gelegen heeft van het onderwijsstelsel tijdens de Oost-Indische Compagnie.

In een tweetal artikelen worden in het vrijzinnig democratische blad *Fikiran* te Menado besproken de ontdekte fraudes in de Minahassa. Het blad zegt er herhaaldelijk op gewezen te hebben, doch dat eerst nu, onder den Assistent-Resident Hamerster, er met een „stalen borstel" — en zeer terecht — schoonmaak wordt gehouden, hetgeen het vertrouwen van de bevolking zal doen terugkeeren. Opgemerkt wordt dat de Minahassa nog niet heelemaal kan worden ontvoogd. De contrôle van Europ. B. B. ambtenaren is nog noodig.

In de *Bintang Timoer* van 31 December '28 wordt melding gemaakt van de fusie, tot stand gekomen tusschen alle jeugdvereenigingen, Jong Java, Jong Sumatra, Jong Batak, Jong Celebes enz., onder den naam „Indonesia Raja". Dit wordt door jong en oud, die naar één groot volk streeft, toegejuicht en dient in de annalen der geschiedenis van Indonesië vermeld te worden. Men moet het besluit niet onderschatten, omdat de jeugd „de hoop der natie" is. Gewezen wordt op mannen als dr. Soetomo en dr. Soekiman, die in hun jeugd lid waren van Jong Java. Opgewekt wordt voorts tot het verlaten van het „provincialisme", opdat in 1929 begonnen kan worden met het „woordenboek Indonesia Raja".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Javaansche danskunst en . . . . imitatie.

Het Febr.-Nr. van „St. Melania-werk" ontleent aan eene beschouwing van Raden Mas Ario Soebanto in 't Alg. Hbl. N.-I. het navolgende:

Het dansen bij Javanen is het uitvoeren van gestyleerde bewegingen. Alvorens deze dansen te kunnen beoefenen, moet men eerst de eerste beginselen grondig leeren van deze bewegingen. Dit is een soort rythmische gymnastiek maar veel ingewikkelder. Het *„djenkeng"*, zitten op den hiel van den rechtervoet, terwijl het linkerbeen een schuinschen hoek van 90 graden met den grond vormt, vereischt een geweldige inspanning en lenigheid van teenen. Het is geen oefening van een enkele week, maar van jaren. Het dansen is bij den adel een vereischte, want voor een jaar of tien terug werd bij elk feest gedanst (*tajoeban*).

Hier danst één dame met één heer, terwijl bij de Javanen één danseres (*ledegk*) eerst met drie heeren, daarna nog met meer, soms wel tien danst. Bij een feest — als hierboven genoemd — komt de danseres met een blad, waarop een zijden sjaal, uit naar één van de heeren toe. De voornaamste uit het gezelschap komt het eerst in aanmerking, hem biedt de danseres de slendang (sjaal) aan. Hij gooit een geldstuk op het blad, neemt de slendang en begint te dansen. Dit paar danst niet naast elkaar, doch op eenigen afstand van elkander. Vervolgens staan er nog een tweetal heeren uit het gezelschap op, de een met een leeg wijnglas, en de andere met een met wijn gevulde karaf in de hard. Bij het vertoonen van deze dansen mag de danseur zelf een lied uitkiezen, dat hij gaarne hoort. Soms worden er instede van één ook wel eens meerdere danseressen voor de uitvoering van den hierboven omschreven dans uitgekozen.

Naast deze soort van dansen zijn er nog de *„wireng"*- en de *„wajang*-dansen". Deze zijn evenwel weer geheel anders en tevens veel ingewikkelder. Elke beweging, welke men maakt, heeft hier beteekenis. Deze dansen zijn afgeleid van de mythen en legenden der *„Mahabarata"*. De wireng-dansen zijn symbolieke dansen, terwijl de wajang-dans meer een verhaal vormt.

De wirengdansen worden alleen aan de hoven uitgevoerd, alsmede bij de edellieden, de wajangdansen daarentegen zelfs wel eens op de Bühne vertoond. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de *„gamelan"*. Deze bestaat uit een aantal slag-instrumenten, waaronder de *„kendang"* de maataangever is. De dansen zijn op deze instrumenten gebaseerd, zooals de *ketoek"*, de *„kempoel"*, de *„kenong"* en de *„gong"*. Alle dansen worden beheerscht door dit viertal instrumenten.

Bij het dansen wordt er meer gelet op de gelaatsexpressie. Wij willen hiermede niet zeggen, dat alle geuitingen van hartstocht daarin moeten worden gelezen, juist het tegendeel. Het gezicht moet strak als een masker zijn. Bij den *„ksatrya"*-dans of de *„aloesan"*, welke laatste een verfijnde mannendans is, is de gelaatsexpressie anders dan bij de *„agalan"*, die een krachtigen mannendans uitbeeldt en nog weer anders is gelaatsuitdruking in de *„boeta"* een ruwen dans. In dezen dans wordt de gelaatsexpresie vermeerderd door een masker of groot mondstuk. Ook de oogen moeten hier medewerken.

De Javaansche dans is *specifiek Javaansch* en

kan slechts goed gedemonstreerd worden door den Javaan. De Westerling is voor dezen dans niet geschikt wegens gebrek aan maatgevoel der Jav. muziek, aan fantasie ten aanzien van den dans en verder wegens zijn groote figuur, waardoor hij lenigheid mist.

Ondanks al 't gemis van deze elementen, wordt de Javaansche dans meer en meer beoefend door vreemdelingen d.w.z. door anderen, die geen Javaan of Oosterling zijn. Vooral onder de z.g. Indische menschen wordt tegenwoordig meer aan Jav. dansen gedaan. Nooit zal echter een man optreden, doch altijd een vrouw, om zoowel de mannelijke als de vrouwelijke dansen uit te voeren. Waarom in dit geval steeds een vrouw optreedt, vindt zijn oorzaak hierin, dat de vrouw fijner van bouw is en daardoor den Javaan beter kan imiteeren.

In Holland weet de doorsneemensch niet wat eigenlijk Javaan en Indo is. En daarom wordt alles voor lief aangenomen, wanneer een Indomeisje in mannelijk of vrouwelijk danscostuum de Javaansche dansen demonstreert. Door haar eveneens bruine huidskleur is ze haast niet te onderscheiden van den Javaan.

Voor den Westerling is deze imitatie niet direct te ontdekken, doch de Javaan zal zulks dadelijk gewaarworden. De juistheid en fijnheid mist men geheel. Accoord gaan van danseres en begeleiding bestaat absoluut niet. De dans is dan nihil, doch het publiek wordt slechts geïmponeerd door pracht en praal van toilet.

Zoo ten aanzien van den Javaanschen dans is het ook met de gamelan. De gamelan is eveneens den Javaan eigen. Voor het bespelen is noodig gevoel voor de Jav. muziek. Dit gevoel ontbreekt bij Westerling en Indo en aldus blijft het goed bespelen van de gamelan voor hen uitgesloten.

De gamelan is niet te bespelen door middel van noten, maar slechts door gevoel. De Javaansche muziek heeft geen notenschrift, zoodat alleen het gevoel de overhand vormt.

Dr. Tjipto op het Tooneel.

Onder dit opschrift schrijft het Christelijk weekblad voor N.-I. de Banier, van 10 Jan. j.l.:

De dag, waarop Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo een jaar geleden geïnterneerd werd, is in Inlandsch-nationalistische kringen uiteraard vrij algemeen gevierd. Men moge zijn daad in hooge mate betreuren en den maatregel als zoodanig onverdeeld toejuichen, het blijft — ook voor de Regeering! — jammer, dat een ongetwijfeld bekwaam volksleider en politicus aan het publieke leven moest worden onttrokken.

De wijze, waarop men den dag herdacht verschilde: hier was het een redevoering die aan den dokter werd gewijd, elders werd... *gezwegen* gedurende 2 minuten; dat natuurlijk in navolging van wat in Europa al weer „mode" begint te worden.

Over de „grappige" commentaar, waartoe dit stilzwijgen in laat ons hopen slechts één Europeesch blad aanleiding heeft gegeven, willen we nu maar zwijgen. Ernstiger vinden wij de reactie op deze viering... in den Bataviasche *schouwburg!* Niet op een meeting, doch... in den Nieuwjaarswensch van Kloris en Roosje. De „dichter" daarvan — op de kwaliteit van zijn gerijmel zullen wij hier niet verder ingaan — heeft het noodig gevonden Dr. Tjipto, gekleed op de bekende wijze van den Inlandschen intellectueel, ten tooneele te voeren en hem een aanvankelijk in gebroken-, doch daarop in „poëtisch" Nederlandsch uitgesproken redevoering te doen houden.

Tegen dit misbruik maken van een gelegenheid, waarin alle aanwezigen elkaar moeten kunnen vinden, meenen wij ten sterkste te moeten protesteeren. Dat dan eens iemand over de hekel wordt gehaald is goed gebruik, doch men vermijde daarbij alle gevoeligheden en zeker die van de Inheemschen, zoowel die in als buiten de zaal!

Nieuwe uitgaven van het Koloniaal Instituut.

Gids in het Volkenkundig Museum VI. Praehistorie en anthropologie, door Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. Met afb. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Bijdrage tot de kennis van den anatomischen bouw van de belangrijkste in Ned. Oost-Indië voorkomende vergiftige Apocynaceae, benevens een overzicht van de daarin aanwezige plantendeelen, door J. F. A. Pool. Met ill. (Overgedrukt uit het „Pharmaceutisch Weekblad", 1928).

Overzicht van proeven, in Ned. Oost-Indië genomen met de cultuur van den Japanschen kamferboom, door Ir. W. Spoon. Met afb. (Mededeeling No. XXV. Afd. Handelsmuseum No. 7). (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Onderzoek van gom van Acacia decurrens uit Ned.-Indië, door M. J. van Roven. Met afb. (Overgedrukt uit „De Indische Mercuur" van 5 Dec. 1928, No. 49).

De Indische Mercuur.

No. 8 (20 Febr.). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut. No. 42. Eerste beoordeelingen van sucade-vruchten uit Suriname, door Ir. W. Spoon (met afb.). — De rietsuikerindustrie op Formosa, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Positie van de Javasuiker, door Dr. H. C. Pr. Geerligs. — De markt voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De literatuur-opgave van het Kol. Inst. heeft betrekking op landbouw, cacao, kina, koffie, suiker, tabak, thee.

Oedaya

Inhoud van de Febr.-afl.: Titelplaat: Dr. Rabindranath Tagore en wijlen Mangkoe Nagoro VI. — Pangeran Adipati Ario Mangkoe Nagoro VI, een Javaansche vorst als econoom en hervormer, door Rn. Ms. Mr. Soeripto (met afb.). — De nieuwe anthropologie en de toekomst der beschaving, door H. M. Bernelot Moens. — De eerste meestersbul aan de Bataviasche Rechtshoogeschool, door R. Ahmad Wongsosèwojo. — Maleisch gedeelte. Memperingati: Ferdinand Loedin Tompoebolon † — Koepasan dari encyklopaedie Melajoe, oleh Adi Negoro (samboengan). — Millioner² di Amerika, oleh M Abdulkader. — *Bijlage*: Portret van een voornamen jongen Javaan, door Viktor Stretti.

Zending- en Missieperiodieken.

Wolanda-Hindia. Febr. '29. Van waar geen leerplicht is, door Mej. C. H. C. Gunning (met afb.). — De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met afb. — Gewapend bezoek, door L. Bodaan.

De Zendingsbode. Jan. '29. Tweede verslag omtrent de verrichtingen van Het Centraal Comité voor de Zending der Indische Kerk (vervolg). — De Babar-eilanden (vervolg), door N. E. Breeman.

Het Missiewerk. Febr. '29. Mgr. Clemens van der Pas, eerste Apostolisch Prefect van Malang (met portret), door P. Titus Brandsma. — Indië en de Indische Missies. Het onderwijs op Flores, door N. van der Windt.

St. Melanie-werk. Febr. '29. Iets over de vrouwenbeweging en het onderwijs voor het Inlandsche meisje, door S. Marjam. — Javaansche danskunst en... imitatie (met afb.). (Ontleend aan een art. van R. M. A. Soebanto in het Alg. Hbl. v. N. I.).

De Missie Post. Febr. '29. Onze reis door de Prefectuur van Benkoelen (met afb.), door Zr. Theresia.

De Vriend der H.H. Harten van Jezus en Maria. Febr. '29. Eene Boeddhistische legende op Billiton. Het ontstaan der riviereilandjes in de Tjiroetjoek te Tandjong-Pandan, door J. F. Fleuren. (In extenso hiervóór opgenomen).

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 2 (16 Jan. '29). Enkele opmerkingen in zake het Volkshuisvestingsvraagstuk in Nederl.-Indië, door Ir. G. J. Dijkerman. — Provincie West-Java. Begrootingsvergadering 1929, door Mr. Idema. — Doelmatige overheidsbemoeiing, door v. K.

In deze afl. wordt bekend gemaakt dat het 19e Decentralisatie-Congres zal gehouden worden te Semarang op 10 en 11 Mei a.s. Op den eersten dag wordt behandeld de vraag: Hoe dient de toekomstige gemeentelijke organisatie te worden na de eventueele opheffing van het desa-verband binnen de gemeentegrens? Inleiders: H. J. Bussemaker en R. Slamet. Op den tweeden dag wordt aan de orde gesteld het onderwerp: Rooilijn-politiek van de locale resorten. Inleider Ir. Th. Karsten.

Het koeliecontract in de buitenlandsche koloniën.

Mr. H. Cohen de Boer besluit in het 20 Febr. Nr. van Econ. Statistische Berichten zijn beschouwingen over bovengenoemd onderwerp. Schr. toont er in aan, hoe men in de Fransche koloniën, zoowel in Azië als in Afrika, aan een overweging van de afschaffing van de poenale sanctie zelfs nog niet toe is en hoe in de Belgische koloniale arbeidswetgeving almee allerlei sancties voorkomen.

Hij vestigt er ten slotte de aandacht op, dat, afgescheiden nog van allerlei vormen van verplichten arbeid, in buitenlandsche koloniën, waar de poenale sanctie is afgeschaft, deze door verschillende middelen ter beperking van de bewegingsvrijheid van den koelie vervangen kan worden. Zijn conclusies luiden:

a. Wel verre van op het gebied der arbeidswetgeving in het algemeen en van dat der koelieregelingen in het bijzonder bij andere koloniale mogendheden achter te staan, gaat Nederland in de anciënniteit der genomen maatregelen en in den inhoud der gegeven voorschriften in menig opzicht aan de spits.

b. De „Wet van den Arbeid" omvat zoowel het recht als den plicht om te arbeiden;

de inlander, nog voor het overgroote meerendeel, kent dezen plicht niet:

het is een van de belangrijkste onderdeelen van den Westerschen beschavingsarbeid, hem die kennis bij te brengen;

de strafrechtelijke sanctie op het willekeurig verbreken van een vrijwillig aangegaan arbeidscontract, wordt daarbij vooralsnog algemeen als een onmisbaar element beschouwd.

c. Bij een beoordeeling dezer materie dient te worden in het oog gehouden, dat de vrijheid van den arbeider buiten Ned.-Indië nog op verschillende andere wijzen in veel sterkere mate wordt beperkt dan door de poenale sanctie het geval is, zoo dat een internationale behandeling van dit vraagstuk, waarbij slechts aan dezen eenen kant ervan aandacht zou worden geschonken, aan het euvel van eenzijdigheid zou lijden.

* * *

Hoofdlijnen der Javaansche litteratuur-geschiedenis. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Rijks-Universiteit te Leiden op 20 Febr. 1929, door C. C. Berg. (Groningen, J. B. Wolters).

Indisch hervormingsbeleid van dit oogenblik, door P. de Roo de la Faille. (Overdruk uit de Nieuwe Rotterdamsche Courant, Januari 1929).

Het koeliecontract in buitenlandsche koloniën, door Mr. H. Cohen de Boer. (Overdruk uit Econ. Stat. Berichten van 13 en 20 Febr. '29).

Jaarverslag van den dienst van het veiligheidstoezicht in Nederl.-Indië over het jaar 1927. (Weltevreden, Landsdrukkerij 1928).

Verslag omtrent het pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in Nederl.-Indië over het jaar 1927. ('s-Gravenhage, Alg. Landsdrukkerij 1928).

Overzicht van den in- en uitvoer van Nederl.-Indië gedurende het jaar 1927. Deel II (Buitengewesten). (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 63). Weltevreden, G. Kolff en Co. 1928.

Centraal Nieuw-Guinea, door J. C. Lamster. Met kaart en illustraties, waarbij een gekleurde plaat (naar een schilderij in het Kol. Instituut): Pesechem bij mannenhuis, op den achtergrond de Wilhelmina-top. (Onze Aarde, Febr. '29).

Monument ter herdenking van wijlen Ir. W. B. van Goor (overleden te Soerabaja, den 18en Jan. 1926). [Met afbeelding van het monument]. (De Ingenieur. 16 Febr. '29).

Adatrechtbundels, bezorgd door de Commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië. XXXI: Selebes. ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff).

Vader Teysmann (met portret), door S. Kalff. (Levensbijzonderheden van J. E. Teysmann, als tuinman naar Indië getogen in dienst van gouverneur-generaal J. van den Bosch, en opgeklommen tot directeur van 's Lands Plantentuin). (De Ind. Verlofganger. 22 Febr. '29).

Bijdragen tot de geschiedenis der Zeeverzekering. I. De zeeverzekering der Vereenigde Oost-Indische Compagnie, door Dr. Fr. W. Stapel en Mr. E. L. G. den Dooren de Jong. (Overdruk uit Het Verzekerings-Archief IX). 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff. [Aan de beschrijving is toegevoegd de reproductie van een, op het Alg. Rijksarchief berustende in 1613 door de Bewindhebbers der V.O.C. afgesloten verzekeringspolis, tot het aanzienlijk bedrag van ƒ 3.200.000. Een ongetwijfeld hoogstmerkwaardig document].

Suriname.

„De Surinamer” van 17 Januari neemt uit het *„Katholiek Schoolblad”* van 29 Nov. 1928 een interessant artikel *„Het platteland in gedrang”* over en laat daarop een beschouwing volgen over de districtsscholen in Suriname, die nog heel wat erger in gedrang zijn.

.......„In Holland toch verstaan de kinderen ten minste den onderwijzer, als zij op school komen. Hier verstaan (de kleine scholen zijn op ver van de stad verwijderde plaatsen) minstens 90 % der kinderen den onderwijzer niet, als zij voor 't eerst op school komen. Ze spreken òf Neger-Engelsch òf Hindustansch òf Maleisch. Kan de onderwijzer met de eersten nog al spoedig contact krijgen, met de twee volgende groepen (Britsch-Indiërs en Javanen) gaat dat zeer moeilijk, zoodat hij de eerste maanden na de vacantie eigenlijk geheel aan de nieuwelingen moet besteden. Hoe kan hij dan echter onderwijs geven aan de andere afdeelingen? Daarbij komt nog, dat èn om wille van het verschillend taaleigen, èn om wille van de verschillende ontwikkeling èn om wille van het gebrekkig schoolbezoek wegens weer en wegen het onderwijs op zulke scholen meer *hoofdelijk* dan *klassikaal* genoemd moet worden.

En de opvolgende Inspecteurs voor het Onderwijs èn de Commissie van Onderwijs èn alle onderwijzers zijn het dan ook roerend eens, dat het getal 60 voor *één* onderwijzer veel te hoog is en dat reeds bij 40 leerlingen een tweede leerkracht moet worden toegestaan.

Dit klemt echter nog veel meer voor de nieuwe soort scholen met beperkt lager onderwijs. Is het voor een gegradueerd onderwijzer, die *alleen* staat voor 40—60 kinderen, niet mogelijk goed onderwijs te geven, dan kan er van het onderwijs heelemaal niets terecht komen, wanneer dat onderwijs wordt gegeven door een niet gegradueerd onderwijzer, door iemand dus zonder behoorlijke opleiding, zonder praktijk. Zou men dan maar liever geen scholen oprichten?”

Tot zoover *„De Surinamer”*.

Is het niet potsierlijk te beweren dat districtsscholen, zooals hierboven beschreven, van de kinderen „halve geleerden” maken. Zien de onderwijzers daartoe kans, dan zou men zich moeten haasten hen naar hier over te brengen en hen aan ho[illegible] inrichtingen hun licht te laten schijnen.

[illegible] van Britsch-Indische zijde worden gegronde bezwaren tegen de voorgestelde verslechtering van het districtsonderwijs geopperd.

In *„De West”* van 22 Januari een artikel van de Britsch-Indische Vereeniging „Bharat Oeday” in aansluiting aan 't bezwaarschrift door de Vereeniging toegezonden aan de Koloniale Staten. In dat artikel wordt aangetoond dat men door de wijziging van de onderwijsverordening het doel — de menschen in het district te houden — niet zal bereiken.

„Het is een wonderlijke gedachte dat, door de positie van de menschen te verslechteren hun gehechtheid aan het platteland zal toenemen”......

.......„Meent men heusch, dat de districtskinderen door het bestaande onderwijs zoo „geleerd” worden, dat zij zich afkeeren van den landbouw? Wie heeft toch dit verzinsel uitgedacht? Zeker niet iemand, die werkelijk op de hoogte is van het gehalte van het onderwijs en de mate van kennis die wordt bijgebracht.”

Wij zouden den Gouverneur ernstig in overweging willen geven de verordening terug te nemen en zoo Zijne Excellentie dat niet doet, aan de Koloniale Staten om niet mede te doen aan de afbraak van het onderwijs.

* * *

Verschenen is het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer nopens de Surinaamsche begrooting voor 1929.

Vele leden hadden met leedwezen kennis genomen van de mededeeling van den Minister aan de Tweede Kamer dat de hoopgevende plannen omtrent verbetering van den toestand in Suriname, waartoe de Ondernemersraad den eersten stoot zou geven, onuitvoerbaar zijn gebleken.

Dezelfde leden betreurden het dat er evenmin iets gekomen is van overlegging van een „welomlijnd en nauwkeurig gedetailleerd plan.”

Zij vroegen voorts 's Ministers aandacht voor een hoogst belangrijk artikel van den heer Tj. Pyttersen in de *West-Indische Gids* van December 1928, getiteld „Kunnen wij dat zelf niet?”, waarin de schrijver gedachten ontwikkelt, die huns inziens alleszins het overwegen waard zijn.

Eenige leden drongen wederom aan op spoedige totstandkoming van de Regeeringsreglementsherziening.

Sommige leden achtten het wenschelijk krachtige maatregelen te nemen tegen het pauperisme.

Eenige leden achtten het wenschelijk, dat ook in Suriname militaire politie wordt aangesteld.

Eenige leden zouden gaarne ingelicht worden omtrent de plannen in zake hervorming van het onderwijs in de districten. Beoogt deze hervorming het onderwijs meer aan te passen aan de toekomst der kinderen en zal er dus kans bestaan op een practische opleiding tot den landbouw?

* * *

Het *„Handelsblad”* van 19 Febr. bespreekt het onderhoud van den heer Kasteleyn o.a. met de N. R. Ct. en eindigt het artikel aldus:

„Als de heer Kasteleyn dus meent achteruitgang te moeten constateeren sedert zijn vorig bezoek voor 10 jaren, dan zullen wij ons eens moeten afvragen, in hoever naast marktomstandigheden, die wij niet in de hand hebben, eigen fouten van bestuursbeleid daartoe hebben bijgedragen.

Landbouwvoorlichting is overal ter wereld nog voorwaarde geweest voor het welslagen van cultures in dezen tijd van scherpe wereldconcurrentie. Meer nog dan ruim aanbod van arbeidskracht. Meer nog ook dan goedkoop landbouwcrediet, hoewel ook op dat terrein in Suriname nog wat te doen valt.

En de waarschuwing van den heer K. is ook om den man, die haar laat hooren, wel zoo ernstig, dat daaraan nu eindelijk eens werkelijk aandacht moet worden gewijd.”

* * *

„De West” van 25 Januari schrijft:

Dank zij de behandeling met Antileprol zijn dezer dagen niet minder dan vier patiënten tegelijk van de Gouvernementsinrichting Groot Chatillon als hersteld ontslagen. Ook op Bethesda kon een zesjarige knaap als hersteld ontslagen worden. De vreugde van het kind, toen hem werd meegedeeld dat hij kon terugkeeren in de maatschappij, moet aandoenlijk geweest zijn. Verschillende zieken hebben zich weder aangegeven voor behandeling. De als hersteld ontslagen lepralijders blijven in den eersten tijd nog onder medische contrôle.

* * *

„De Nieuwe Stem” meldt:

Na een kort onderzoek op de terreinen nabij K. M. 121 van de spoorbaan, waar de mogelijkheid bestaat tot vestiging van een nieuwe bauxite-exploitatie, zijn de heeren A. B. Savage, Ashbury en ir. Dietz, die speciaal voor dit doel naar Suriname waren gekomen, naar de Vereenigde Staten teruggekeerd.

In het huidige stadium van de zaak konden ons, zegt het blad, geen volledige informaties worden verstrekt omtrent de bevinding dezer heeren, nòch of door het ingestelde onderzoek een gerekend worden dat het onomstootelijk vast staat dat de exploitatie eerstdaags zal worden ter hand genomen, doch de mededeeling werd gedaan, dat de heeren naar huis terugkeerden, juist om de eindbesprekingen omtrent deze aangelegenheid te voeren.

Er schijnen nog verschillende bezwaren in deze te bestaan, die eerst zullen moeten worden uit den weg geruimd, alvorens definitief tot de exploitatie zal kunnen worden besloten.

* * *

In Zuid-Amerika is weer eens een grensregeling tot stand gekomen. Het conflict tusschen Peru en Chili over het gebied Tacna en Arica is n.l. eindelijk opgelost. De getroffen overeenkomst is een gevolg van het vier maanden geleden door Chili aan Peru gedane voorstel om directe onderhandelingen te voeren nu de Tacna-Arica commissie haar werk had geschorst omdat zij niet tot overeenstemming had kunnen komen.

Wanneer is nu de grensregeling Suriname-Britsch-Guiana aan de beurt?

* * *

De N. R. Ct. van 20 Februari schrijft:

„De Surinaamsche neger Joe Ralph, te Antwerpen, heeft gisteravond te Londen in de 5de ronde den Engelschman Johnny Morgan k.o. geslagen.”

De naam klinkt niet erg Surinaamsch.

Curaçao.

Aankomst Gouverneur Fruytier.

Daar wij nog geen Curaçaosche bladen van na de aankomst van den Gouverneur ontvangen hebben, ontleenen wij het volgende aan het *Algemeen Handelsblad*:

„Woensdagmorgen 30 Jan., kwam de gepavoiseerde „Venezuela” met den nieuwen gouverneur van Curaçao aan boord, onder de gebruikelijke saluutschoten en het spelen van het Wilhelmus onze haven binnen, meldt de correspondent der „Residentiebode”. Van alle gouvernementsgebouwen en schepen en ook van de huizen van vele particulieren, wapperde de driekleur. Zoo spoedig de boot te betreden was, kwam de adjudant aan boord ter verwelkoming en om te informeeren, op welk uur Z.Exc. wenschte aan wal te stappen. Om [illegible] uur begaf zich aan boord een commissie, bestaande uit den vice-pres. van den Raad van Bestuur, den president van den Kolonialen Raad, den pres. van het Hof van Justitie en de commandant der troepen, om den gouverneur te begeleiden naar zijn paleis. Voor het paleis stond een eeregarde opgesteld en onderwijl klonken 15 saluutschoten. Op het paleis werd Z.Ex. door den waarnemend gouverneur M. van Dijk begroet.

Om kwart voor 10 had de plechtige audiëntie plaats, waar alle wereldlijke en geestelijke autoriteiten aanwezig waren.

Hierna kwamen drie leden van den Kol. Raad om Z.Exc. te begeleiden naar de plechtige zitting van den Raad. In open auto's werd daarheen gereden. De voorzitter van den Raad, de heer Lansberg, verwelkomde den gouverneur in een rede waarin hij ook wees op het vele, dat hier nog te doen was; Curaçao sloot ieder jaar met een ruim batig saldo, maar op de Bovenwinden is heusch nog armoede, doch namens den Raad beloofde de heer Lansberg de medewerking, om den gouverneur te helpen in zijn werken voor dit gebiedsdeel van Nederland.

In zijn rede bracht de gouverneur allereerst de groeten over van de Koningin en vervolgens de rede van den voorzitter beantwoordend, sprak de gouverneur zijn beste bedoelingen uit, om in de jaren, die hem gegeven waren als gouverneur van Curaçao, zijn beste krachten te geven aan den bloei van deze kolonie. Mevrouw en twee kinderen woonden deze plechtigheid bij. Hierna werd weer teruggereden naar het gouvernementshuis, waarna de plechtigheid was beëindigd.”

Th. J. C. Buys †.

Aan het overlijdensbericht van den gepensioneerden militairen apotheker Buys, ontleend aan ons blad van 6 Dec. 1928, voegt de *Amigoe* toe:

„Dit bericht heeft velen hier op Curaçao smartelijk getroffen. Want gedurende zijn ongeveer 2[illegible]-jarig verblijf alhier als militair apotheker heeft de heer Buys zich vele vrienden gemaakt, door den adel van zijn karakter, maar vooral ook zich zeer verdienstelijk gemaakt door de opleiding van apothekers.

Om slechts te noemen de heeren R. S. de Lanoy, R. Th. Dania, O. Chapman, D. D. Salas, G. M. Daal, H. v. d. Belt, H. M. Chumaceiro, J. de Jong, M. de Veer Daal en de Eerw. Zuster Dymphna, 1ste apothekeres van het St. Elisabeths-gasthuis, terwijl er verschillende van zijn leerlingen nog in de omliggende republieken werkzaam zijn.

De heer Buys is onbetwist de beste militair apotheker geweest die Curaçao ooit gehad heeft en de beste leermeester, die altijd bij zijn leerlingen in hooge vereering is gebleven. Dat Curaçao thans zulke goed wetenschappelijk onderlegde apothekers heeft, is aan den heer Buys te danken.

In Juni 1911 vertrok de heer Buys.”

Hollandsche Bank voor West-Indië.

Wij vernemen, dat in de op 22 November j.l. te Amsterdam plaats gehad hebbende Algemeene Vergadering van Aandeelhouders dezer instelling de balans en winst- en verliesrekening over het boekjaar 1927/1928 werden goedgekeurd. Van de behaalde winst werd, na de noodig geoordeelde voorzieningen en afschrijvingen, ƒ 25.000 aan de statutaire reserve en ƒ 25.000 aan de buitengewone reserve toegevoegd, waardoor deze reserves zijn gestegen tot respectievelijk ƒ 75.000 en ƒ 175.000, totaal ƒ 250.000, terwijl het dividend werd bepaald op 6 % (evenals vorig jaar).

De balans, waarvan wij een exemplaar ontvingen, wijst o.a. de navolgende posten aan: gelden van derden ƒ 6.576.751 (vorig jaar ƒ 5.366.582); kas en kassiers ƒ 1.418.753 (vorig jaar ƒ 1.045.423); te goed bij correspondenten ƒ 2.307.034 (vorig jaar ƒ 1.088.771); verleende credieten ƒ 3.531.054 (vorig jaar ƒ 3.331.058), terwijl het balanstotaal een bedrag bereikte van ƒ 8.075.136 (vorig jaar ƒ 7.013.782).

Een en ander wijst op een gestadigen bloei en vooruitgang, waarmede wij de hoofddirectie en

den heer Küp, directeur der Holl. Bank van West-Indië alhier, van harte gelukwenschen, terwijl wij onze beste wenschen voor de toekomst eraan toevoegen.

De inrichting van het kantoor op Curaçao werd geheel verbeterd en gemoderniseerd, terwijl het hoofdkantoor te Amsterdam overging tot den aankoop van het pand Keizersgracht 255 te Amsterdam, waarin het inmiddels, na verbouwing en inrichting naar de moderne eischen, zijne kantoren heeft overgebracht. *(Amigoe).*

Nieuwe dokter.

Tot tijdelijk gouvernements-geneeskundige te Curaçao is benoemd de heer Dr. Belá von Szent-Ivany.

Rector C. J. Zwijsen.

In de *Amigoe* lezen wij, dat 19 Dec. 1928 de heer C. J. Zwijsen, rector van „Coudewater" bij Den Bosch zijn 70sten verjaardag vierde. Van 1894—1909 was hij rector van het St. Thomas-College te Willemstad. Hij was oprichter en eerste redacteur van *La Cruz* en is na zijn terugkomst in Nederland redacteur geworden van *Onze Missiën in Oost en West.*

Pater Zwijsen schreef ook den eersten druk van „Curaçao" in *Onze West*, de bekende uitgave onzer Vereeniging.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Sedert eenige maanden schrijft W. M. Hoyer *Algun pagina tuma fo'i historia di Curaçao* in *La Union.* Wij kregen bij het doorlezen den indruk, dat wel in hoofdzaak Brusse is nagevolgd, maar toch ook wel hier en daar met andere gegevens is rekening gehouden. Zeer trof het ons, dat Brusse maar klakkeloos werd nageschreven ten aanzien van het bewind van Kikkert en de verwijten aan Cantz'laar. Als Brusse zegt, dat onder Kikkerts bestuur „weinig merkwaardigs" voorviel, maakt Hoyer ervan „nada particular", terwijl Kikkert de gouverneur was, die de heele administratie opnieuw inrichtte.

Wij meenden, dat op Cantz'laars moeilijkheden met den handelsstand, op de bloedige gebeurtenis van 1 Juni 1824, en op het gebeuren bij de oprichting der schutterij in 1821, eenige jaren geleden in *De West-Indische Gids* een geheel nieuw licht was geworpen, maar Hoyer heeft zich wederom blijkbaar niet van de wijs laten brengen, en schrijft trouw de onjuistheden van Brusse na.

Uit den Verren Vreemde.

De relletjes in Bombay.

Van medio Januari tot medio Februari is Bombay het tooneel geweest van bloedige relletjes tusschen Hindoes en Mohammedanen. Hun ontstaan heeft ditmaal een bijzondere aanleiding gehad.

Voor zoover uit de vaak uiteenloopende berichten een verhaal is op te maken, is de gang van zaken geweest, zooals wij dezen hier weergeven.

Bij een staking onder het personeel van een etablissement van een petroleum-maatschappij „the Burma Shell" te Bombay, nam de directie uit dit etablissement Pathans in dienst. De stakende werkleden waren Hindoe's. Door Pathans worden aangeduid de leden van een Mohammedaanschen stam in Noord-Indië, die als zeer werkzaam bekend is. Pathans trekken tot ver van huis; in vele plaatsen wonen zij als blijvend gevestigden of als gelegenheidsarbeiders. Zooals 't overal gaat waar bevolkingsgroepen wonen, die zeden, gewoonten of gebruiken hebben, die wat afwijken van de ter plaatse gangbare, vormden zich ook om en over de Pathans min of meer geheimzinnige verhalen; zoo wordt hun b.v. aangewreven dat zij nog zouden doen aan kinder-offeren, en daartoe kinderen zouden stelen. Wij halen dit hier aan, omdat men 't in de gebeurtenissen te Bombay een rol heeft laten spelen.

Zoodra bekend was, dat Pathans zich hadden laten aanwerven om in de petroleumzaak te werken, werd van de zijde der stakers een actie tegen hen ingesteld, waarin dadelijk de bekende tegenstelling tusschen Hindoe en Mohammedaan te pas werd gebracht. Dit had weer tot gevolg, dat de in Bombay wonende Islamieten zich de zaak der Pathans, waarmede zij overigens niets te maken zouden hebben gehad, gingen aantrekken, zoodat in eenige stadswijken twee vijandige partijen fel tegenover elkander kwamen te staan. Het behoeft wel niet gezegd, dat dadelijk twee soorten raddraaiers bij de hand zijn geweest om den toestand te vertroebelen, communistische predikers van de wereldrevolutie, en het grauw dat op plunderen en stelen uit is. Deze elementen stookten onder de partijen, hitsten de ontvankelijke gemoederen op, en van hen zijn vermoedelijk ook de verhalen uitgegaan van kinderroof en menschenoffers, die bij al te gemakkelijk geloof vonden, verspreid werden en de fanatieke elementen tot vervoering en wanhoop opzweepten.

Zooals gezegd, bleef 't niet bij agitatie tegen de Pathans. Reeds bij de eerste berichten over optreden van de stakers tegenover Pathans was sprake van het tevens aanvallen en mishandelen van Mohammedaansche arbeiders, die niets met de zaak te maken hadden. De politie bemoeide zich met de onlusten, doch kwam tusschen de strijders in, daar zij te zwak was om zich flink te doen gelden. Tot de eerste gewonden behoorden dan ook al politiemannen.

Het eerste ernstig treffen had 16 Januari plaats, toen een 150-tal Pathans van de Burma Shell van het werk kwamen en per trein huiswaarts zouden keeren. Bij het station ging een 300-tal stakers tot een aanval over, dit groeide tot een sterke massa aan. De politie slaagde er ten slotte toch in het met werp-steenen gevoerde gevecht te doen eindigen. Maar zij beheerschte in de daarop volgende dagen den toestand zoo weinig in de wijk Sewree, waar de petroleum-mij. haar etablissement heeft, dat daar volslagen wetteloosheid heerschte. Diefstal, roof, intimidatie, moord bleven ongestraft. Het zakenleven lag er geheel stil.

Hoe ver 't liep met de ophitsende praatjes kan o.a. blijken uit het feit, dat de regeering het noodig achtte in een, in groot aantal verspreid, communiqué een besliste tegenspraak te geven, van de geruchten, volgens welke te Baroda kinderen zouden zijn ontvoerd om te worden geofferd.

In de eerste dagen van Februari kwamen nog ernstige berichten uit Bombay. Een woedende menigte trok door de straten, de warenhuizen en zelfs de tempels binnen.

Toen eindelijk afdeelingen van 't leger optraden, dacht men eerst nog, dat deze de menigte konden uiteendrijven zonder van de vuurwapenen gebruik te maken.

Den 7en Februari seinde Reuter echter:

De schermutselingen tusschen Hindoes en Mohammedanen werden hedenmorgen bij de dokken en in het Noorden der stad voortgezet. De algemeene indruk is, dat de gevechten thans heviger zijn dan gisteren. Vier Hindoes werden gedood. De militaire troepen werden versterkt. Heden waren de troepen tweemaal genoodzaakt op de menigte te schieten, doch er zijn nog geen bijzonderheden omtrent 't aantal slachtoffers.

Den 8en was een Vrijdag: dit deed van de Mohammedanen bijzondere activiteit vreezen. Niet ten onrechte.

Het vechten is dien dag vooral ernstig geweest in de Lyall-road, waar zich verschillende moskeeën en hindoesche tempels, sommige vlak naast elkaar, bevinden. De Hindoes, die 's morgens verslagen waren, keerden zich daarna met alle macht tegen de Mohammedanen en trachtten de moskeeën binnen te dringen, zoodat de politie eerst die gebouwen moest beschermen en mannen te kort kwam om op straat de orde te herstellen. Dit is ten slotte door de militairen zonder schieten gedaan, maar voor het zoover kwam, waren 16 lieden gedood en moesten 118 naar de ziekenhuizen gebracht worden. Aangezien het de mohammedaansche Zondag was, zijn sterke cordons van troepen en politie om de moskeeën getrokken.

De staking had zich uitgebreid over de spoorwegwerkplaats en vele katoenspinnerijen.

De burgeroorlog bleef ook niet meer tot een of twee wijken beperkt; overal was er deining en bedreiging.

Op de burgerij drukte de zorg, die de in de laatste weken gestadig toegenomen onrust in de gemoederen gaande gemaakt had, loodzwaar, en er heerschte ten gevolge van de plunderingen en vechtpartijen een atmosfeer van argwaan.

Nu werden verordeningen uitgevaardigd, waarbij samenscholingen van meer dan 5 personen verboden werden; het was eveneens verboden op straat te slenteren tusschen 7 uur 's avonds en 6 uur 's morgens.

's Avonds slaagde de politie erin aan deze verordening de hand te houden, en hiermede was al wel iets gewonnen; maar over dag leek 't er niet naar. Men oordeele, bij het lezen van het volgend communiqué van Maandag den 11en.

Telegrammen van gisteren uit Bombay verzekeren, dat het daar rustiger was geworden, maar tegelijk werd toch melding gemaakt van nieuwe ernstige botsingen. Militaire patrouilles trokken reeds vroeg door de stad om de menigte tot doorloopen te dwingen, maar het vertrouwen bleek nog niet hersteld. De ernstigste botsing viel gisterochtend voor bij een aanval van Hindoes op de begrafenis van een Muzelman en de aanranding van 6 Hindoesche reizigers in een tramrijtuig.

Tusschen Zaterdagmiddag en Zondagmiddag werden weer 28 menschen gedood en 92 gewond. Onder de dooden waren 15 lieden, die in de ziekenhuizen aan hun kwetsuren bezweken waren.

Gisterenavond was naar de meening van de leiders en van de autoriteiten de spanning nog geenszins verminderd. In alle onrustige wijken duurden de aanrandingen voort. Daar de autoriteiten moeite hadden met de handhaving van de orde waarbij samenscholingen van meer dan vijf menschen verboden zijn, werden uit het district Bombay hulptroepen ontboden om den soldaten bijstand te verleenen. Er werd met kracht de hand gehouden aan het bevel dat niemand zich 's avonds op straat mocht vertoonen, en daarop werd het stil.

In Javeri was echter nog een bazaar geplunderd.

In den loop van den dag fouilleerde de politie honderden voetgangers en vond een groote hoeveelheid bij de plunderingen gestolen voorwerpen bij hen. Er werden 150 lieden van minder allooi in hechtenis genomen.

Te middernacht was het eindelijk rustig en waren alle straten verlaten.

Twee dagen later zeide een korter bericht:

Onder degenen, die tijdens de jongste onlusten zijn gedood, behooren volgens officieele opgave 7 Europeanen. Het totaal aantal dooden bedraagt thans 138 en 703 gewonden zijn naar de ziekenhuizen gebracht, velen verkeerden nog in levensgevaar.

In de stad zelf was het heden rustig, ook in de spoorwegwerkplaatsen en in 70 katoenspinnerijen werd het werk hervat.

Dit luidde het einde in; den 13en immers werd geseind:

De toestand te Bombay is veel verbeterd. Dit is in belangrijke mate een gevolg van het feit, dat de politie 700 bekende volksopruiers en misdadigers in voorloopige hechtenis heeft genomen. Hier en daar kwamen nog eenige relletjes voor, maar de militairen konden de menigte met den wapenstok terugdrijven en er zijn geen schoten gevallen. Van de 700 gearresteerden zijn er 493 in hechtenis gehouden; de anderen zijn op de belofte zich rustig te zullen houden, vrij gelaten. Gistermiddag was de rust weergekeerd en begonnen enkele winkels en bazaars hun deuren weer te openen. Men verwacht, dat vandaag met het aanbreken der Mohammedaansche vasten de onlusten een eind zullen nemen; de Mohammedanen hebben vrijstelling van 't verbod van samenscholing verkregen, op voorwaarde dat zij ongewapend naar hun moskeeën zullen gaan, wat ze aangenomen hebben. Politie en soldaten blijven de moskeeën voorloopig nog bewaken.

Nadien worden weer relletjes uit andere plaatsen gemeld. De raddraaiers hebben zich verplaatst, maar de overheid is nu blijkbaar waakzaam.

De Engelsche regeering heeft in het Lagerhuis een streng onderzoek naar de verantwoordelijkheden toegezegd.

De regeering van Britsch-Indië heeft in het aandeel, dat opruiende buitenlanders in de relletjes hebben gehad, aanleiding gevonden om het wetsontwerp, dat haar bevoegdheid moet geven om die ongewenschte vreemdelingen buiten Britsch-Indië te bannen, wetsontwerp dat onlangs, bij staking van stemmen, door de Assembly verworpen is (zooals wij in een vorige aflevering hebben medegedeeld), weer opnieuw in te dienen. Met een kleine wijziging slechts om aan de parlementaire vormen te voldoen, die willen dat een pas verworpen wetsontwerp niet ongewijzigd dadelijk weer aanhangig wordt gemaakt.

Die zeer ernstige ordeverstoringen, die vele offers gevergd hebben, in een vér land, houden aan iedereen in elk land een veelvoudige 'eering voor.

Het gevaar voor ordeverstoring dreigt uit onbekende hoeken en hoekjes. Revolutionnair-gezinden en gure elementen zijn overal bij de hand om dit gevaar uit te buiten. Is de politie aanvankelijk te zwak om dadelijk flink en doortastend op te treden, dan geeft zij het kwaad gelegenheid om zich uit te breiden, en dan wordt van de daarna ingrijpende gewapende macht meer inspanning gevergd dan bij haar dadelijk optreden het geval zou zijn geweest. Door uitstel van dit ingrijpen van den inderdaad sterken arm, kunnen de relletjes ook *meer slachtoffers* maken, dan wanneer zeer spoedig een naar aantal en geest krachtige politiereserve de overheid in staat stelt orde en veiligheid te verzekeren.

Wie zich aan anderen spiegelt, spiegelt zich zacht.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetreden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U"

Mededeelingen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MAATSCHAPPIJ NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., alhier, meldt, dat de boottrein van 't s.s. „Christiaan Huygens", hetwelk 27 Februari a.s. te Genua verwacht wordt, Donderdag 28 Februari om 9.45 uur des voormiddags aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:
H. C. Hoekstra, Deventerweg 130, Apeldoorn;
W. G. P. Hortsing, Noorderhagen 1, Enschedé;
A. Michielsen, Prins Hendrikstraat 42, 's-Gravenhage;
R. Roelofs, Dorpstraat 208, Oosthuizen;
Allen landmeter 3e klasse bij het Kadaster.

F. J. Gorter, Leeraar bij het O. M. O., Zwolscheweg 9, Apeldoorn.
H. W. N. Ter Braak, Idem als voren, Leeraar aan het Gymnasium, Hengelo (O.).
Mej. M. J. Francken, Leerares bij het M. O., Rozenhoflaan 4, Zutphen.
Ir. G. Th. Heitink, Leeraar bij het O. M. O., Julianastraat 7, Sneek.
Ir. H. Th. Hirsch, Landbouwconsulent bij den Landb. voorl.dienst, Heerenstraat 14, Wageningen.
Dr. L. J. Brugmans, ter plaatsing bij het Dept. van Onderwijs en Eeredienst te Weltevreden, Fr. van Mierisstraat 134, Amsterdam (Z.).
Dr. D. P. R. Keizer, Gouv.-arts bij den D. V. G., Mauritsstraat 10, Amsterdam (O.).
Mej. S. Wetterauw, Verpleegster 1e kl. bij den D. V. G., Weissenbruchstraat 7, 's-Gravenhage.
H. de Heer, tijd. Scheepsteekenaar bij het Marine-Etabl., Nieuwendam 96, Amsterdam (N.).
P. Korthuijs, tijd. Stenograaf 2e kl. bij den Volksraad, Agniesestraat 97, Rotterdam.
A. A. Leemkoel, Idem als voren, Geldropscheweg 39, Eindhoven.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:
R. K. A. Bertach, Ass.-resident bij het B.B., Villa Chenevière, Vervey (Suisse).
J. Kooyman, 2e Officier bij de Gouv. Marine, Molenstraat, Terschelling.
A. M. van der Nat, Hoofdmachinist bij 's Lands baggerbedrijven, Eikenstraat 72, Haarlem.
G. D. Rijnenberg, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Rijksstraatweg 266, Wassenaar.
Mevr. C. A. Kockx, geb. Buning, Controleur 1e cat. bij den P.T.T.-dienst, Gerard Reijnststraat 38, 's-Gravenhage.
Mevr. J. J. Bourgeois geb. Rieuwers, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O. E. L. O., Chaussée de Louvain 507, Schaerbeek bij Brussel.
J. F. van Duuren, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst, Begastraat 19, Haarlem.
P. J. J. A. H. Kneepkens, Onderwijzer 1e kl. bij het O. E. L. O., Huize „Ryterveld", Swalmen (L.).

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.
Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met taalakte en één der akten teekenen, handelsken[nis], landbouwkunde of tuinbouwkunde l.o.);
c. leeraar bij het middelbaar onderwijs;
1. klassieke talen;
2. Nederlandsche taal;
3. Duitsche taal (akte B);
4. plant- en dierkunde;
5. wiskunde (doctoren of doctorandi genieten voorkeur);
d. leeraar bij het technisch onderwijs;
1. teekenen, in het bezit van de akte M*g*;
2. werktuigkundig ingenieur;
e. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volks[ge]zondheid, waaronder 2 psychiaters en 2 bacterio[lo]gisch onderlegde artsen (dienstverband 3 of 5 jaren);
f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorli[ch]tingsdienst;
g. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen;
h. predikant bij de Protestantsche kerken;
i. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi [in] het Nederl.-Indisch recht komen in aanmerking);
j. mijningenieur en geoloog bij den Dienst van [den] Mijnbouw;
k. civiel-ingenieur bij den Waterstaat en 's La[nds] Burgerlijke Openbare Werken;
l. bouwkundig ingenieur bij den Dienst der Bur[ger]lijke Openbare Werken;
m. gegradueerd adjunct-accountant bij den Be[las]ting-accountantsdienst (diploma rekeningwetensch[appen] vereischt);
n. accountant bij den Gouv.-accountantsdienst;
o. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en ti[jde]lijken dienst);
p. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenol[oog] (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkin[gen] in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich [voor] het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het C[om]missariaat voor Indische Zaken bij het Departe[ment] van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de [be]trekkingen, genoemd onder *a* t/m *n*), en tot de af[dee]ling C (voor de betrekkingen onder *o* en *p*).

Mutatiestaat van 20 tot 27 Februari

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
G. H. Vrijdag, Oud Kapitein Art. N.-I. L., Hilversum, Simon Stevynweg 69. *f* 5. (wenscht te behooren tot de Afdeeling Amsterdam.	Eigen aanmelding.
F. A. Erkelens Azn., Apeldoorn, Soerensche weg No. 35. *f* 5	Afdeelingsbestuur Apeldoorn.
W. Houwing, Oud Burgemeester van Den Helder, Den Haag, Copernicusplein 15. *f* 5	den heer P. Groen te Den Haag.
M. F. Tydeman, Ass.-Resident, Voorburg, Westeinde 132. *f* 5	Secretaris Afd. Den Haag.
Bataafsche Petroleum Maatschappij, Weltevreden, Tanah-Abang. *f* 6.	
Ir. B. Elenbaas, Civiel Ingenieur-Aannemer, Weltevreden, Soekaboemiweg 19. *f* 12.	
Dr. P. A. A. F. Eyken, Oud Dirigeerend Mil. Apotheker, Malang. *f* 6.	
B. Benning, Medan, Serdangweg 68. *f* 6.	
H. J. Druyff te Kota-Radja (Atjeh). *f* 6.	
H. C. S. E. von Brucken Fock, Hoofdadministrateur Cultuur Mij. „Medini", Bodja. *f* 10	Hoofdvertegenw. van „Oost en West" in Oost-Indië
J. J. M. van Dijk, Baboerapark 4. Medan. *f* 6.	
Dr. Johannes Gandrup, Directeur v. h. Besoekische Proefstation te Djember. *f* 6.	
Ir. Em. Fels, Hoofdingenieur B.O.W., Soerabaja, Koepang Boulevard 11. *f* 10.	
A. van Dijck, Inspecteur van het Inlandsch onderwijs te Salatiga. *f* 6.	

Afschrijvingen

W. van Gelder, Oud Inspecteur Inl. Onderwijs, Den Haag, De Perponcherstraat 127 (overleden).
Dr. P. Hubrecht, Geoloog, Den Haag, Heerengrac[ht] 19A (overleden).

Adresveranderingen

J. Lauweriks, van: Amsterdam, Ceintuurbaan 183, naar: Utrecht, Nieuwe Gracht 8. *f* 5.
J. van Hasselt, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam, van: Amstel 308 II, naar: Vondelstraat 180.
A. Pimentel, Oud Luit.-Kol. N.-I. L., Amsterdam, Serphatiestr. 155, naar: Valeriusstraat 133.
M. J. Zaaijer, Officier v. Gez. N.-I. L., van: Amsterdam, Leidsche kade 59, naar: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 111. *f* 5.
L. J. Rens, Arts, van: Amsterdam, Valeriusstr. 222huis, naar: Paramaribo, Gravenstraat. *f* 5.
C. W. M. Reteig, van: Amsterdam, Jacob Obrechtstr. 24, naar: Plantage „Wederzorg", Beneden Commewijne, Paramaribo. *f* 5.
Mevrouw A. P. M. Hupkes-van Hasselt, van: Velp, Oranjestraat 25, naar: De Steeg, Rozenbosch 1 (blijft tot Afd. Arnhem behooren).
Mevrouw P. F. Visser, van: Den Haag, Statenlaan 2, naar: Arnhem, Burgemeester Weertstraat 15. *f* 5.
N. M. de Ligt, Administrateur ond. „Malangsarie", van: Nijmegen, Slichtenhorststr. 110, naar: Kalibaroe bij Banjoewangi.
H. F. Tillema, van: Poste restante, Weltevreden, ter[...], naar: Bloemendaal, Villa „Semarang", Parkweg [...]
B. Evers, Administrateur van „Moesi", van: Apeldoorn, Badhuisweg 58, naar: Palembang.
O. W. Veldhuyzen, Majoor-Intendant, van: Oisterwijk, Villa „Adjomare", naar: Bandoeng, p. a. D. v. O., VIIe Afd. B.
J. C. Borgen, 1ste Luitenant Inf., van: Den Haag, Dan[...]kertsstr. 23, naar: Bandoeng, p. a. D. v. O., IIe Afd.
N. Rosbeek, van: Pemalang, naar: Den Haag, Postb[...] 226. *f* 5.
F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 8[...], naar: Laan van Meerdervoort 662.
C. Ch. Berkholt, Den Haag, van: Prinsestr. 88A, naar: Anton de Haanstraat 25.
H. Koolmeijer, Den Haag, van: Thomsonplein 8, naar: Regentesselaan 91.
E. J. van Lier, Oud O.-I. Hoofdambtenaar, van: Ixelles, Rue du Prévôt 107, naar: Brussel, Avenue Michel Ange 60

UMMER 10 DONDERDAG 7 MAART 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

T LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het oniaal Weekblad.

nieuwe kernspreuk der Vereeniging „Oost en West".

oor het Hoofdbestuur is uitvoering gegeven het meermalen gerezen denkbeeld, om de oude nspreuk: „Het Koloniaal belang is een algeen Nederlandsch belang", door een meer pasd geacht devies te vervangen.

n individueel overleg met de leden van het ofdbestuur is thans besloten dat de Vereeniging, vervanging van de oude, voortaan de volgende euk zal voeren:

OOST EN WEST EN NEDERLAND
KRACHTIG DOOR HET RIJKSVERBAND.

HET HOOFDBESTUUR.

Boeton (Baoe-Baoe),

door

V. I. VAN DE WALL.

Dit eiland, waarover in den laatsten tijd veel sproken wordt in verband met asphalt-ontinningen, welke aldaar sedert eenigen tijd plaats iden, vormt met de eilanden Moena, Kabaëna, kang Besie en andere een afdeeling van het uvernement Celebes en Onderhoorigheden. Ook rdt de hoofdplaats van deze eilandengroep, alleen de zetel van den Assistent-Resident ar ook van het Zelfbestuur, in de wandeling eton genoemd, ofschoon zij officieel bekend at als Baoe-Baoe, dat een verbastering is van oe-baroe en een nieuwe nederzetting aanduidt. Het is dit plaatsje, waaraan wij een korte beeking willen wijden, omdat het door zijn betrekke afzondering nog maar veel te weinig bekend en in breeden kring belangstelling verdient. alleen door zijn schitterende ligging aan de ijknamige baai, maar ook door zijn aardigen nleg en zijn interessante bevolking.

Wanneer men de baai binnenstoomt en met volle gen geniet van het heerlijk natuurschoon dat als een panorama aan de oogen ontrolt, wordt aandacht getrokken door de schilderachtige ging van Baoe-Baoe, temidden van hoog opgaand omte en goed onderhouden gazons. Op een deze heuvels, die de baai begrenzen, staat in ote witte letters te lezen: „Boeton" als een welaan de reizigers, reeds van verre zichtbaar. t men naderbij, dan ontwaart men ook een n gedenksteen en schijnt een en ander beeld te zijn als een herinnering aan den aanleg een weg aan den voet van den heuvel. Des iddags als de zon ondergaat is deze plek, waar de wandelaars tot rusten nooden, de verelplaats van de Europeesche bevolking, die hier dag van het fraaie uitzicht komt genieten. is een altijd nieuw en verbazingwekkend uwspel, zelfs voor menschen die hier al jaren wonen en in den regel hunkerend hun overtsing afwachten.

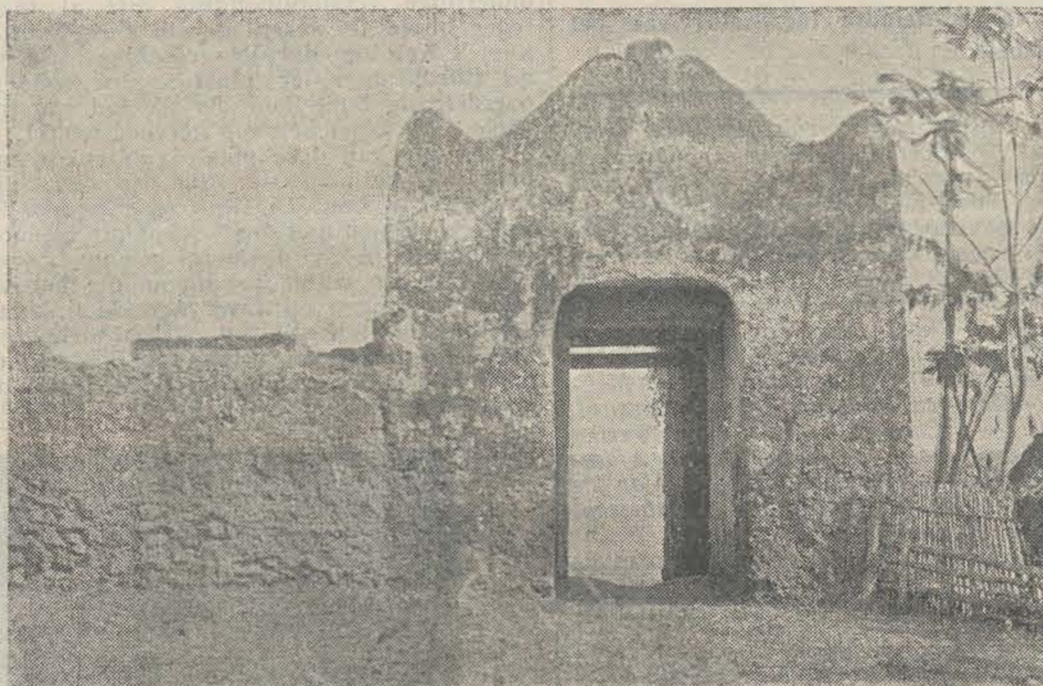
wonen een vrij groot aantal Europeanen met wen en kinderen, w.o. drie civiele bestuursenaren, officieren en een militair dokter, ingenieurs der Boetonmaatschappij, onderwijzers met hunne gezinnen enz., maar toch schijnt de onderlinge verstandhouding niet al te best en ieder blijde te wezen als hij Baoe-Baoe verlaten kan. 't Kan zijn dat de vreeselijke hitte, waardoor de Europeanen ter plaatse niet zonder eenige overdrijving Baoe-Baoe als „de hel van Indië" betitelen, de menschen zoo nerveus maakt.

Niet ver van deze plaats van ontspanning verheft zich de moderne villa van den Sultan van Boeton, van hout en steen opgetrokken temidden van een ruimen met dicht geboomte beplanten tuin. Het huis is in den Java-stijl gebouwd, d.w.z. voorzien van een ruime pendoppo, die herinnert aan regentswoningen op Java. Aan de linkerzijde van den tuin bevindt zich het zelfbestuurkantoor, waar men gewoonlijk den Sultan van Boeton met een of meer zijner rijksgenooten vinden kan. Laodé Hamidi, Sultan van Boeton is een beminnelijk eenvoudig man, goedlachs en een vlot spreker in den omgang. Hij is sedert kort ten troon verheven, al heeft hij reeds geruimen tijd het sultanaat waargenomen zonder nochtans definitief te zijn aangesteld. In Augustus van het afgeloopen jaar hebben met veel praal en luister de verheffingsfeesten plaats gevonden, onder groote belangstelling van de zijde der bevolking en ver daar buiten. De oude adatgebruiken werden ter gelegenheid van dit groote feest weder opgerakeld; de oude volksdrachten opgediept uit hoeken en gaten en hersteld naar oude modellen; volkszangen en dansen ingestudeerd. De plechtigheden moeten dan ook een interessante vertooning zijn geweest van oud-Boetonsche kostumen, die van kleurige Oostersche pracht getuigden en menigeen raakte onder de bekoring van dit schouwspel uit lang vervlogen tijden. Tot het plechtige gewaad van den Sultan behoort ook een lange donkerblonde pruik, die slechts bij zeer groote staatsie wordt opgezet en waaraan een eigenaardig verhaal verbonden is. Deze pruik zou namelijk eeuwen geleden door de eerste Hollanders ten geschenke zijn gegeven aan de voorvaderen van den Sultan als bewijs van vriendschap en herkenningsteeken tegenover andere zeevarende natiën, z. a. Spanjaarden en Portugeezen, die in tegenstelling met de blonde Hollanders in den regel zwart haar hadden en donker van uiterlijk waren. Als dezen laatsten dus de pruik getoond werd, wisten zij al bij voorbaat dat de Hollanders op hun tochten Boeton reeds voor hen hadden aangedaan. De traditie wil nu, dat de Sultan deze pruik opzet bij gala, o.a. tijdens het bezoek van Z. E. den Gouverneur-Generaal aan Makassar. Naar verluidt moet de Sultan, die het onder zijn pruik, waarboven nog een muts prijkte, geweldig warm had, zoozeer de aandacht van den landvoogd hebben getrokken, dat hij het eerst werd aangesproken, ofschoon hij niet de hoogste in rang was. Het komische van de zaak is verder nog, dat de pruik het natuurlijk in den loop der eeuwen moest afleggen, zoodat zij telkenmale als bleek dat vernieuwing noodig was, werd aangevuld met haardossen van albinos, die hier in vrij groo-

Laodé Hamidi, Sultan van Boeton.

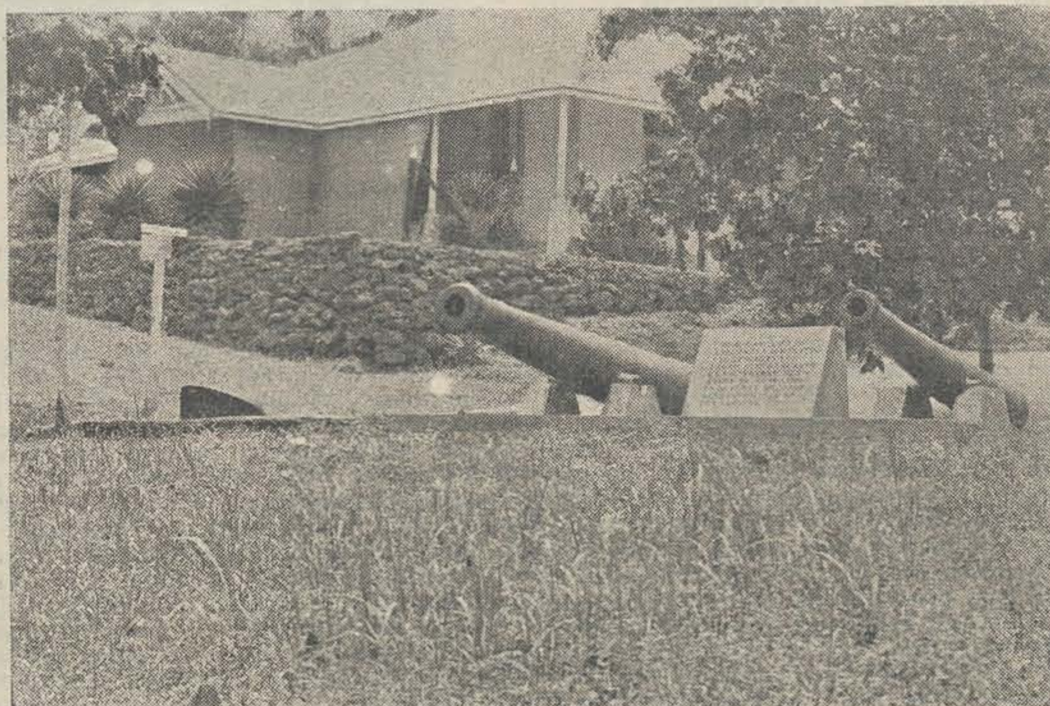
Kratonpoort te Baoe-Baoe.

ten getale worden aangetroffen.

Tot de rijkssieraden behooren verder nog oude akten of althans afschriften van deze, oude geweren, kettingen met gouden penningen, wandelstokken met gouden en zilveren knoppen, kopieën van oude vaandels en vlaggen, waarop het monogram der O.I.C. prijkt en een fraai versierde helm met kraag.

omringende eilanden. Men kan langs de wallen urenlange wandelingen maken, vooral in den vroegen morgen als de zon nog niet hoog aan den hemel staat, en telkens voor de meest verrassende hoekjes komen te staan.

Er bevindt zich een rijkdom aan dikwijls fraai bewerkte kanonnen in dezen kraton, die waarlijk kunststukjes van smeed- en gietkunst zijn, ben-

Gedenkteeken scheepsramp Sangori-rif, Baoe-Baoe.

Het merkwaardigste van de plaats is echter de voormalige kraton des Sultans, die zich hoog op de bergen achter Baoe-Baoe bevindt en den naam van Balyo draagt. De Sultan zelf houdt sinds vijf jaren daarin niet meer verblijf; er bevinden zich daar nu nog slechts de kampongs der sultansafstammelingen. Dit reusachtige bouwwerk, dat ongeveer een kilometer lang en breed is, telt ongeveer elf groote en kleine poorten en een twintigtal bastions en wekt nu nog de verbazing der nazaten door de massieve muren en de afmetingen zijner bastions. Men bereikt het geweldige bouwwerk, dat het geheele landschap domineert en ± in het jaar 1600 onder Compagnies leiding werd gebouwd, langs een zeer goeden autoweg, die zigzag naar boven slingert en tenslotte uitkomt op het plein voor de missigit, ook een eerbiedwaardig gebouw, waar men een zeer schoon uitzicht heeft op de baai. Trouwens van alle kanteelen en bastions van deze vesting heeft men schitterende vergezichten op het plaatsje zelf, op de zee en de

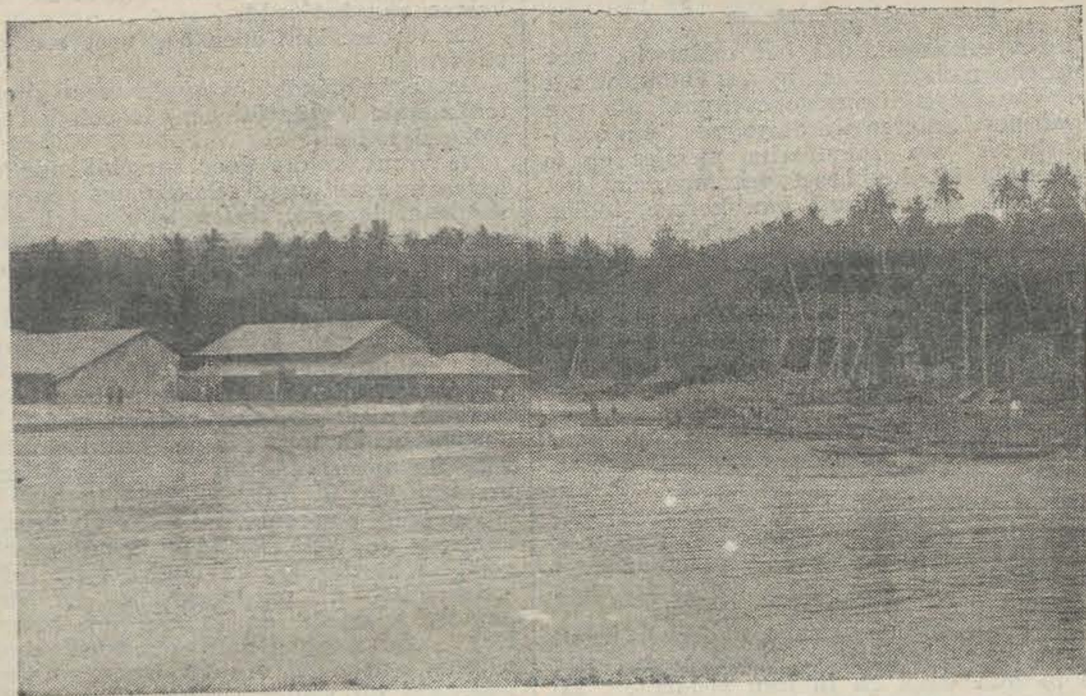
vens een Compagnie's scheepsanker van reusachtige afmetingen, dat afkomstig moet zijn geweest van een der vergane Compagnie's schepen: „De Tijger", „Bergen op Zoom", „Aagtekerke", „De Luipaard" en „De Juffer", die bij het rif Sangori in 1650 zijn gezonken. Een gedenksteen aan het strand, geflankeerd door 'n paar kanonnen en een paar scheepsankers welke van genoemde schepen afkomstig heeten te zijn, herinnert aan deze scheepsramp. Aan de overzijde van de rivier van Baoe-Baoe, die in een breed diep dal tusschen het gebergte naar zee stroomt, bevindt zich een tweede kleinere kraton in denzelfden stijl gebouwd, welke Sarabolyo wordt genoemd en achter den kraton Bolyo op een heuvel landwaarts een derde kraton, Baädia genaamd. Boeton was dus in vroeger dagen door de bewoners zwaar versterkt en er zijn schrijvers geweest, die deze versterkingen aangezien hebben voor roofsloten, zooals de vermaarde burchten aan den Rijn. Niets is echter minder waar, want deze versterkingen werden

...ist opgericht tegen zeeroovers en niet door zeeroovers, want als zoodanig stonden de Boetoneezen niet te boek. Bezijden de rivier aan het strand zijn nog de summiere overblijfselen van enkele compagnies posten.

Verder staat Baoe-Baoe nog bekend om zijn fraaie eigen geweven kains; zijn buitengemeen artistieke rieten matten die veel gelijken op mozaïkwerk, waarlijk zeer fraaie producten van inheemsche huisvlijt; zijn parels in velerlei soort en nuances en zijn kleine koperen speelgoed kanonnen, die een imitatie zijn van oude en vermoedelijk vervaardigd worden door groote kanonnen te dien einde te smelten.

Zooals men weet wordt veel van de toekomst van Boeton verwacht en zal het minstens een tweede Banka of Billiton worden. Het is niet te ontkennen, dat de Boetonmaatschappij en de gouv. ondernemingen veel vertier en verkeer op het

auto's bereiken kan. De groote passar aan de riviervierzijde biedt op marktdag een kleurenwemeling aan zooals maar zelden gezien wordt vanwege de zonen en dochteren des lands, die gekleed in de kleurige-vlammende Boetonsche sarongs een vroolijk bont tafereel opleveren. Hier dichtbij bevindt zich een winkeltje, waar mooi oud porselein te koop wordt aangeboden, dat meestal opgegra-

Pasar te Baoe-Baoe.

eiland teweegbrengen. Te Lawelè ligt het grootste asphaltterrein van de Boetonmaatschappij, daarop volgen de terreinen te Wariti, te Kaboengka en te Waisioe; van Kaboengka naar Banaboengi, een strandkampong, wordt zelfs een kabelbaan aangelegd en in verband daarmede zullen in de laatstgenoemde kampong wel loodsen en een aanlegsteiger worden gebouwd. De gouv.-terreinen liggen te Wakokili, Wasasa en te Wasoegi. De koelieloodsen en al wat daaraan annex is moeten er keurig uitzien en voldoen aan de meest hygiënische eischen. Nog niet in orde zijn echter de wegen die naar de diverse terreinen leiden, doch dat zal letterlijk wel komen, nu ook het autoverkeer gestadig toeneemt. Het is verwonderlijk hoe betrekkelijk veel auto's hier rondrijden, terwijl ook autobussen geen zeldzaamheid zijn en dat terwijl men nog maar betrekkelijk weinig plaatsen met

ven is in deze streken. De Boetonneezen hadden namelijk in oude tijden de gewoonte om hun kostbare have en goed, zooals goud, zilver, porselein, uit angst voor de zeeroovers diep in den grond te begraven en zelfs zoo goed, dat hun nakomelingen dikwijls niet eens meer weten waar de familieschatten alzoo begraven liggen. Daardoor komt het dat zoo nu en dan bij het leggen van fundamenten als anderszins, waar graven bij te pas komt, heel mooi oud porselein en andere zaken te voorschijn komen, die een kapitaaltje vormen voor den vinder of den eigenaar van den grond.

Boeton is waarlijk een in alle opzichten interessant land en de reiziger, die voet aan wal zet te Baoe-Baoe, zal goed doen zijn belangstelling te wijden aan land en volk, want beide verdienen het ten volle.

Het eerste is alleszins juist, de overgroote meerderheid der bevolking is moslimsch en daarvan woont weer de allergrootste helft op Java. Nu zagen wij onlangs, dat nergens intensiever missie- en zendingsarbeid op dit oogenblik verricht wordt dan juist op dit eiland; niet alleen, dat de zending overal bezig is, maar de missie heeft in Midden-Java een kolossalen arbeid ondernomen, die niet zonder succes is. Nu de Buitengewesten, met uitzondering van een groot deel der Bataklanden, enkele stammen hier en daar in Midden-Sumatra, kan men zeggen, dat op dit eiland de bevolking den Islam belijdt, maar ook hier hebben zending en missie overal hunne stations en staties. Het eiland Borneo heeft behoudens de met den misleidenden naam van Maleiers getooide bevolking voor het overgroote deel een niet-moslimsche bevolking, ditzelfde geldt voor Celebes en de groote Oost.

Is nu ergens verstoring van rust en orde te vreezen dan moet dit op Java zijn; wie dit eiland kent zal moeten toegeven, dat zelfs in Djogjakarta de pogingen der missie zeer op prijs gesteld worden van niet-Europeesche zijde; ik kan niet zeggen of het juist is, dat van een andere zijde men die sympathie niet deelt.

Mag men voor het behoud van het artikel 177 I. S. zich te veel op de sub a geuite beduchtheid beroepen?

Ik laat het antwoord aan den belangstellenden lezer over.

Nu de zoogenaamde dubbele zending.

Geen missie en zending in eenzelfde gebied, zegt men met het oog op dingen, die in het verleden gebeurd zijn, op de Kei en in de Minahassa. De tijden zijn veranderd, missie en zending hebben een heel anderen kijk op de dingen dan vroeger, het adatrecht der bevolking wordt bestudeerd, onderkend en gerespecteerd; dat de zending die dingen trachtte op zij te dringen, als bijgeloof bestempelde, is waar. Van Vollenhoven [6]) zegt dan ook: jarenlang heeft men den indruk ontvangen, dat de zending op inheemsche inzettingen neerzag; er alleen „den nacht des heidendoms" en „de duisternis des islams" in speurde; er stof in vond om naaikransjes te laten lachen en verderop: „bij zendeling-leeraren of hulppredikers van het hier beschreven tijdperk [7]) is vrijmoedig en voorbarig oordeel over deugdelijkheid van adatrecht, gepaard aan overmoedig voorstellen tot forsch ingrijpen, geen uitzondering. Doch het is eerder een fout van het tijdvak dan bijzonderlijk van de zending en haar dienaren."

Maar men kan gerust zeggen, dat ligt al ver achter ons, wederzijdsche erkenning van de verdienstelijkheid van den arbeid in de Minahassa, als ten minste het door partijen meegedeelde ter zake juist is, waaraan ik geen reden heb om te twijfelen, doet een anderen kijk op de zaak krijgen.

Met het vorenstaande voor oogen acht ik de uitspraak van prof. Westra, dat het artikel verouderd is, alleszins gerechtvaardigd. Daaraan doet niets ter zake, dat de Volksraad geen aanleiding heeft kunnen vinden om het artikel uit de Staatsregeling te verwijderen; immers de stemming was geheel vertroebeld, wat ook het geval zou zijn als een beslissing in het Nederlandsche Parlement aan de orde zou komen. Hierop nader in te gaan, lijkt mij voorshands niet op zijn plaats. Hoofdzaak is dat door de realiteit onder de oogen te zien, men de beoordeeling of een artikel der Indische Staatsregeling als het onderwerpelijke nog langer moet gehandhaafd worden, van alle zijden goed belicht.

6) De ontdekking van het adatrecht, blz. 97.
7) 1865—1900, blz. 98.

Artikel 177 der Indische Staatsregeling,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

De heer Nienhuis deed mij de eer aan in het Koloniaal Weekblad van 7 Februari j.l. om een onderdeel van mijne beschouwingen over Christelijk recht in verband met adatrecht [1]) aan een nader onderzoek te onderwerpen (gaande over de bemoeiering, die missie en zending van artikel 177 I.S. ondervinden).

Deze welkome gelegenheid om eens over deze aangelegenheid nader uit de wijden, vermeende ik niet te moeten laten voorbijgaan.

Toen artikel 123 in het Regeeringsreglement van 1854 verscheen, was dat alleen gericht tegen de zending; gelijk ik elders weergaf, is de missie eerst in 1900 in staat geweest mee te helpen aan de verbreiding van het Evangelie in onze Oost. [2]) De aanleiding van de instelling kan men niet beter geschilderd vinden, eerstelijk bij prof. Mr. Dr. Westra, [3]) die betoogt, dat het voorschrift (van speciale toelating) gemaakt is in den tijd, toen er wantrouwen bestond tegen de zending, doch

door de veranderde opvattingen verouderd mag heeten. Voorts vinden wij bij Prof. Mr. Kleintjes [4]) het navolgende: „de regeering werd bij het voorstellen van dit artikel (123) geleid door de overweging, dat uit een vrije evangelieprediking zonder preventief toezicht, te midden eener overwegend mohammedaansche bevolking, ongelegenheden en ernstige gevaren kunnen voortspruiten". De zendingsarbeid werd, gelijk deze uitnemende deskundige aangeeft, de eerste jaren na de inwerkingtreding van het regeeringsreglement door de Regeering met wantrouwende blikken gadegeslagen, in later jaren is die arbeid door haar gesteund(toen het Gouvernement in de zending een middel ging zien om tot verspreiding van beschaving, bevordering van welvaart en vestiging van rust en orde. [5])

Edoch zou men meenen, dat artikel 123 R. R. (thans 177 I. S.) verder geen reden van bestaan had, de zoogenaamde dubbele zending is aangegrepen als middel om te behouden wat ter dier zake bestond. De heer Nienhuis heeft uitvoerig over deze kwestie geschreven.

Wij kunnen nu resumeeren, dat er twee hoofdgrieven bestaan (of bestonden) tegen het onderwerpelijke artikel:

a. het feit, dat het overgroote deel van onze Oost een moslimsche bevolking in zich herbergt;
b. de gevolgen van de dubbele zending.

1) Kol. Weekbl. van 24 en 31 Januari 1929.
2) Studiën, November en December 1928, blz. 363.
3) De Nederlandsch-Indische Staatsregeling (1927), blz. 133.

4) Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, deel II, blz. 359 (vierde uitgave, 1924; van de 5e uitgave bestaat nog alleen het eerste deel). *)
5) II, blz. 360.

*) Het 2e deel is juist verschenen [Aanteekening Red. Kol. Weekbl.]

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Iets over de Vrouwenbeweging en het onderwijs voor het Inlandsche meisje.

door

S. MARJAM. [1])

Ieder moet erkennen, dat het onderwijs voor het Inlandsche meisje krachtig ter hand wordt genomen. Van Regeeringswege evengoed als van de zijde van particulieren wordt geijverd, om scholen ten behoeve van Inlandsche meisjes op te richten. Men is tot het besef gekomen, dat het Inlandsche volk niet vooruit kan komen, indien de vrouw in ontwikkeling achter blijft bij den man. In de laatste vijf en twintig jaren zijn dan ook tal van scholen opgericht.

We willen eens in het kort nagaan, wat voor gevolgen dit meebrengt. Een meisje, dat op school is geweest, heeft geleerd, dat zij wat doen kan; heeft dus zelfstandig leeren werken. Was vroeger het Inlandsche meisje afhankelijk van ouders of familieleden en in haar later leven van haar man, nu is het besef in haar ontwaakt, dat ze, wanneer het moet, wel zelf haar brood kan verdienen. Dit heeft ten gevolge, dat ze meer gewaardeerd wordt door de andere menschen, terwijl ze vroeger dikwijls genegeerd werd. Men beschouwde vroeger het meisje als een wezen, dat niets, maar dan ook totaal niets te zeggen had.

Een vrouw, die in haar jeugd onderwijs heeft genoten, zal haar kinderen en haar man beter begrijpen in hun werk en in hun gedachten. Zij stelt belang in het werk van haar kinderen. Wat deze op school geleerd hebben, kunnen ze aan de moeder mededeelen, zonder dat ze bang behoeven te zijn, onverschillig aangehoord te worden. Wat is het voor een kind prettig om te kunnen denken: Ik zal straks aan Moeder vertellen, dat de juffrouw ons een nieuw versje heeft geleerd, en dat zij zoo mooi kan zingen. En wat een pleizier heeft het kind, als het tot de ontdekking komt, dat Moeder dat versje óók kent. Niet alleen het kind vindt het prettig als Moeder belangstelling toont in zijn dagelijksch doen, maar het zal haar echtgenoot ook pleizierig stemmen, indien hij zeker kan zijn van haar belangstelling in zijn werk. Wederzijdsche belangstelling verhoogt de sympathie en wekt vertrouwen; zij geeft kracht in tijden van ontmoediging, zij schenkt troost in oogenblikken van teleurstelling en zij wekt op, spoort aan, in momenten van succes.

Nog andere resultaten heeft het onderwijs voor de Inlandsche vrouw. Het prikkelt haar om méér te kennen, om méér te willen leeren, ondanks de omstandigheid, dat ze gebonden is aan haar huishouding en de zorg voor man en kinderen.

Is het bloeiende meisjes- en vrouwenvereenigingsleven niet het gevolg van het onderwijs? Is het niet het gevolg van den drang van de vrouw, om te leeren, wat zij nog niet weet of nog niet kan?

En het gevolg van dit vereenigingsleven is, dat zooveel kwaad uit de vrouwenwereld wordt verbannen. Er is nu geen tijd meer voor dobbelspel; dit was vroeger de kanker der vrouwenwereld. Een vrouw, die onderwijs heeft genoten, leest liever een of ander nutig boek dan de speelkaarten op te nemen.

Het onderwijs bevordert bovendien de lees- en leerzucht. Hiervan getuigen de tijdschriften, die door en voor de Inl. vrouwen uitgegeven worden, hetzij in het Hollandsch, hetzij in een Inheemsche taal.

Nauw in verband met het Vereenigingsleven staat ook de zin voor socialen arbeid. Een vrouw die door onderwijs ontwikkeling heeft verkregen, heeft een open oog voor socialen nood. Vereenigd met andere vrouwen probeert zij dien algemeenen nood te helpen lenigen.

Resumeerende, kunnen we dus zeggen, dat het onderwijs aan de Inl. vrouw geschonken heeft:

een min of meer zelfstandig karakter;

een betere waardeering van andere mensch...

mogelijkheid om tegemoet te komen in de ge... telijke behoeften van het gezin.

verhooging van het zedelijk peil van het ge...

verhooging van welvaart van het gezin, d... betere hygiënische kennis en door het kunnen heeren van het geld.

En verder: Een open oog voor sociaal leven streven.

Het ontwakende vrouwenvereenigingsleven ten zeerste toe te juichen, is ook het gevolg het onderwijs.

De vrouwen die door verschillende omstan... heden in haar jeugd genoodzaakt zijn, van ver... studie af te zien, voelen toch wel het gemis kennis in haar later leven. Zij trachten dat ge... aan te vullen, vereenigd met andere vrouwen, ... nis op te doen.

Voor bezigheden als koken, vr. handwerk... batikken, weven, komen op het werkprogram... Meer en meer echter voelen de vrouwen, dat aan huishoudelijke kennis niet genoeg heb... Meer en meer zien de vrouwen in, dat haar ... dagogische en hygiënische kennis onmisbaar voor de opvoeding van de kinderen en voor besturen van de huishouding.

Vandaar dan ook, dat men op vrouwenbij... komsten dikwijls lezingen houdt over of les geeft in paedagogie en hygiëne. De behoefte huishoudelijke, paedagogische en hygiënis... kennis, zoomede de kennis van babyverzor... biedt aan verschillende personen, zooals on... wijzers, artsen en vroedvrouwen ruimschoots legenheid tot samenwerking. Gezamenlijk kun... die menschen veel bijdragen tot den vooruitg... van ons volk in het algemeen, van de Inl. vr... in het bijzonder.

De samenwerking van verschillende perso... kan niet zoo goed gebeuren, wanneer men ... van jongsaf daarmede begint.

Naast het streven naar aanvulling van pra... sche kennis komt ook meer en meer op den vo... grond het streven naar gelijkkundige rechten de man. Dit is niet te verwonderen. De zelfst... dige vrouw acht zich verongelijkt en ten ach... gesteld bij den man wanneer zij niet deze... staatkundige rechten heeft als hij. Vandaar bestaan van de Vereeniging van Vrouwenk... recht.

Het gros van de Inlandsche vrouwen ec... voelt die behoefte aan gelijke staatkundige re... ten als de man nog niet zoo sterk, omdat haar dachten nog te veel door andere dringender hoeften in beslag worden genomen. Slechts kleine groep van vrouwen, die boven het gr... aantal vrouwen uitsteekt, begrijpt ten volle doel en streven van de Ver. v. Vrouwenkiesre... Daarom valt op dit gebied nog niet veel beweg... te bespeuren van de zijde van de Inlandsche vro... wen.

Er is nog een ander arbeidsterrein, dat nog ni... ten volle de aandacht trekt van onze vrouwen dat is: sociale arbeid of arbeid ten nutte van gemeenschap.

Ik heb hier op het oog de instellingen van lie... dadigheid en het particulier onderwijs ten behoe... van het Inl. meisje, die alle ten zeerste de aa... dacht verdienen van de vrouwen. Gezamelijk ku... nen de vrouwen veel doen voor liefdadigheidsi... stellingen ten behoeve van Inlanders, door bij... bijdragen te schenken in den vorm van kleedin... stukken of geld of wat anders.

En dan kunnen de vrouwen ook veel doen vo... het onderwijs van meisjes. We kunnen gemak... lijk praten over opheffing van de Inl. vrouw ... dergelijke dingen meer, maar laten we eens ni... alleen praten, maar ook wat doen voor dat ... roemde werk: opheffing van de Inl. vrouw. ... eerste werk daartoe is onderwijs. „Geef de vro... wen in alle lagen van de Inlandsche maatschap... onderwijs. Geef ons flinke, verstandige moede... en de opheffing en beschaving van een volk ... maar kwestie van tijd", zei wijlen R. A. Kartin... „De vrouw heeft bij de zedelijke vorming de maatschappij een groote taak te vervullen".

Zij, juist zij, is er de aangewezen persoon voor zij kan veel, zoo niet het meest, bijdragen tot het verhoogen van het zedelijk peil der maatschappij de Inlandsche maatschappij heeft dezen zedelij... ken grond zoozeer noodig. De natuur heeft de vrouw

[1]) We ontleenen dit artikel aan het Febr.-Nr. van het maandschrift „St. Melania-Werk." De niet-Katholieke Javaansche schrijfster Siti Marjam is het hoofd der in Mei 1927 te Weltevreden geopende Melania-school (de eerste Inlandsche meisjesschool van de R. K. Missie in Java's Westhoek). Red. K. W.

gewezen voor het verhoogen van het zedelijk l. Als moeder is zij de eerste opvoedster van 't schdom, aan haar school leert het kind het eerst voelen, denken, spreken; en in de meeste allen is deze allervroegste opvoeding niet zonder beteekenis voor 't geheele leven. Het is de moederhand, die in het menschenhart het allereerst kiemen legt van deugden en ondeugden, welke mensch niet zelden het geheele leven door bijen. Niet zonder grond spreekt men van deugden en ondeugden met de moedermelk ingezogen. hoe kunnen nu de Javaansche moeders haar deren opvoeden als zij zelf niet zijn opgevoed? it zal de beschaving en ontwikkeling van het aansche volk krachtig kunnen voortschrijden, en de vrouw daarbij ten achter blijft, en geen k te vervullen heeft. Ontwikkel de Javaansche uw naar hart en verstand, en men zal flinke dearbeidsters hebben gevonden voor 't schoone zewerk: de beschaving van een volk van millioenen.

Aldus de wensch van R. A. Kartini. Zie, de anren zijn ons reeds voor met het oprichten van holen ten behoeve van het Inl. meisje. Laten we gaan wie in het bestuur van Kartini-, de v. Deventer-, de Melania- en andere schoolvereenigingen ing hebben. Grootendeels zijn het Europeanen, zich de moeite getroosten, om scholen voor het andsche meisje op te richten. Is het nu voor ns, Inlandsche vrouwen, geen tijd dat voorbeeld volgen? Moeten we nu ook niet beginnen aan dat schavingswerk? Al kunnen we nu niet direct ginnen aan de oprichting van een school, die gek staat met de Kartini- of de v. Deventer-school, n kunnen we toch alvast onze krachten beproeen aan de eenvoudige Inlandsche meisjesscholen. zijn genoeg Inl. vrouwen, die de beteekenis bepen van het onderwijs voor meisjes, al zouden ze slechts uit de volksklasse komen. Laten die ouwen, die er beter aan toe zijn, hun minder deelde sexegenooten direct of indirect helpen r de verstrekking van onderwijs.

Wat voor onderwijs gegeven wordt, kunnen wij makkelijk nagaan als we het werkprogramma n de verschilende vrouwenvereenigingen nagaan. Naast schoolkennis heeft de vrouw beslist nookennis van huishoudelijke vakken en die van dagogie, hygiëne en babyverzorging. Bovenn kan het onderwijs zeer geschikt zijn voor het nkweeken en versterken van het nationaal geel; door b.v. op de scholen meer den nadruk te ggen op de nationale belangen dan nu het ge is.

Veel arbeid moeten we nog doen in de vrouwenreld, we zijn nog niet waar we wezen moeten. st bevordering van het meisjesonderwijs heb we nog veel punten op ons werkprogramma, . bestrijding van het onzedelijk leven van Inl. uwen, bestrijding van kinderhuwelijken, medeking aan de vereeniging van woekerbestrijg en andere takken van socialen arbeid.

Vooral de woekerbestrijding verdient onze meerking. Hoe dikwijls wordt het ons niet ged, dat ons volk nog echt een kind is, dat meestiet van sparen weet, als dit sparen niet voor maken dient. Het volk leeft van de hand in tand en denkt meestal niet aan den dag van gen. Geen wonder dat zoo dikwijls de arme nder een prooi wordt van Arabier of Chinees, Inlandsche volk moet door onderwijs nog leeweerstand te kunnen bieden aan de verleidee aanbiedingen van den woekeraar.

Vrouwen en meisjes, slaat de handen aan het rk, ge ziet nu toch hoe veelomvattend uw taak en hoe de tijd dringt.

De Boroboedoer.

Op Vrijdag 22 Februari j.l. werd voor leden en oducée's van de Afd. Nijmegen, in den foyer n den schouwburg, door den heer Th. van Erp lezing gehouden (toegelicht met lichtbeelden) r den Boroboedoer.

De heer van Erp die als Genieofficier belast is weest met de restauratie van den bekenden Hintempel en dus wel geacht mag worden de door n te behandelen stof geheel te beheerschen, vert zijn talrijk opgekomen auditorium zich voor paar uur los te maken van de Westersche r en in gedachten mede te gaan naar Java en naar het Java uit den tijd van zijn hoogsten i, toen het Mahayana zijn zegetocht hield en apotheose vond in den bouw van deze impoe Geloofsburcht, dezen tempel der Vroomheid staat als eene in steen gekristalliseerde belijis.

De Boroboedoer is een stoepa-gewijd bouwwerk uitnemendheid — van waaruit, naar het geva van den Boeddhist, kracht en licht uitgaat centrum van de hoogste vroomheid. Onder de stoepa's, die men vindt vooral in Voor- en ter-Indië, zijn vooral die van Midden Java en van Sarmat in het Gangesbekken het meest bed. De Boroboedoer als graf van den Boeddha en die van Sarmat als geboorteplaats van den heilige; de overige stoepa's zijn alle gewijd aan gestorven Heiligen.

De juiste tijd van den bouw van den Boroboedoer is niet bekend, doch uit de inscripties die gevonden werden op de muren aan den voet van het monument — ofschoon die geen data bevatten en ook geen namen van regeerende vorsten uit dien tijd — is toch wel uit den lettervorm op te maken dat men mag rekenen dat deze plaats had in de tweede helft der 8ste eeuw.

De onderbouw van den tempel is een vierkant — het processiepad — het overige zijn in een cirkel gecomponeerde stoepaterrassen, waarbij dan nog naar voren werd gebracht dat men er 504 vrij zittende, meer dan levensgroote, Boeddhabeelden aantreft.

Had de bouw dus in de 8ste eeuw plaats, vrij zeker mag men aannemen dat het kunstwerk reeds in de eerste helft van de 10 eeuw aan zijn lot werd overgelaten; wat dit zeggen wil in een land als Indië waar de vegetatie zoo weelderig is, is te begrijpen en het gevolg daarvan was dan ook dat binnen niet al te langen tijd de tempel bedolven was onder het zand waarop zich boom en gewas welig voortplantten.

Het was Raffles die tijdens het Engelsch bewind in 1814 order gaf het kunstwerk onder handen te nemen en werd op zijn instigatie de stoepa voor een gedeelte ontbloot. Van dien tijd af is dan ook de geschiedenis van den bouwval te volgen.

De bekende ingenieur IJzerman was de eerste die bij het zoeken van een tracée voor den aanleg van de Preangerlijn, ontdekte dat de voet van den tempel ommuurd was, hetgeen er op wees dat men bevreesd geweest is voor verzakking of ineenstorting.

Eerst in 1907 achtte de Indische Regeering den tijd gekomen om de restauratie van den tempel krachtig terhand te nemen; de heer van Erp gaf een uitgebreid overzicht van de vele werkzaamheden en groote moeilijkheden aan zoo'n werk verbonden, terwijl het aantal door spreker genomen foto's van de diverse onderdeelen op 2000 mogen worden geschat. Deze foto's waren noodig om een zuiver beeld te krijgen van de verschillende reliefs enz.

Daarna werd middels lichtbeelden het gesprokene toegelicht, spreker moest zich in verband met het reeds gevorderde uur bepalen tot enkele jataka's — vertellingen uit excistenties van den Boeddha — en 'n kort overzicht van de Boeddhalegende, om te besluiten met een toelichting van de rol, die de Boeddha beeltenis speelt in deze in steen gestolde glorificatie van het Mahayana.

De heer van Erp mocht een dankbaar applaus oogsten waarna de wd. voorzitter spreker hartelijk dank zeide voor de interessante en leerrijke voordracht, daarbij de wensch uitsprekende dat de afdeeling nog meerdere keeren het voorrecht zou mogen hebben den heer Van Erp in haar midden te zien.

L. RöPCKE.

Gebruikte Indische kleeding voor Oud-Strijders in Ind. Bronbeek.

(Ingezonden).

De inzameling beloofd bijzonder te zullen slagen. Had ik aanvankelijk mijn verwachting niet hooger gesteld dan ongeveer 100 pakken, nu heb ik er reeds 250 en aangezien ik nog toezeggingen heb uit Vriezeveen, Twello en Ameland, waar men wacht tot de communicatie weer normaal is, meen ik op 400 pakken wel te mogen rekenen, vooral daar ik uit Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Nijmegen nog niets ontvangen heb. Ik ben hier zeer dankbaar voor, en als de dames nu de garderobe nog eens willen nazien en het goede doel bij hunne kennissen willen aanbevelen, zal ik dit dubbel waardeeren. Wilt U dan No. 16684 opbellen dat is de besteldienst „Voorwaarts", Cantaloupenburg No. 26A, of schrijft U mij een briefkaartje, dan komt alles vlug in orde. Van buiten de stad ontvang ik het gaarne ongefrankeerd. Maar stelt U het a.u.b. niet uit, want morgen is U wellicht mijn adres vergeten en ik zou gaarne in den loop dezer maand het goed wegzenden.

Met hartelijken dank,

E. M. HARSVELDT.

Den Haag, Orchideestraat 28.

Van Week tot Week.

Dinsdag 26 Februari tot Maandag 4 Maart.

Een oordeel over de kolonisatie in Ned.-Indië. De directeur van het Internationale Arbeidsbureau, de heer Albert Thomas, teruggekeerd van zijn reis naar het Verre Oosten, heeft voor het Comité National d'Etudes te Parijs zijn indrukken weergegeven. De hr. Th. merkte op dat de kolonisatie in Ned.-Indië een *voorbeeld was van technische volmaaktheid* en onvergelijke methodische organisatie van den arbeid. De ervaring in Ned.-Indië opgedaan, verdient op het oogenblik de aandacht van alle koloniseerende landen.

Arbeidsconferentie te Genève. Aneta meldt dat Dr. B. J. Haga, assistent-resident van Makassar, wordt toegevoegd aan den gedelegeerde bij de Arbeidsinspectie te Genève. [1])

Resident H. J. Schmidt. Volgens een Aneta-bericht zal de heer H. J. Schmidt, resident van Menado, in Juni a.s. repatrieeren.

Technische Hoogeschool. Bandoeng, 27 Febr. (Aneta). Aan den buitengewoon hoogleeraar in de werktuigkunde aan de Techn. Hoogesch. te Bandoeng, Prof. H. G. M. Vierling, is per 30 Juni a.s. op verzoek eervol ontslag verleend.

Mishandeling met doodelijken afloop. Aneta maakt melding van een gruwelijk geval van mishandeling met doodelijk gevolg. De 1e luitenant v. d. B. te Tarakan (Oost-Borneo) heeft, op patrouille zijnde, een dwangarbeider, voor een betrekkelijk geringe overtreding, met een touw aan de voeten door militairen door het bosch laten sleepen en zoolang de patrouille duurde, iederen middag aan zijn teenen doen ophangen tot de man overleden was. Het legerbestuur te Bandoeng ontving bevestiging van het onmenschelijke bedrijf.

Inlandsche bevolking en Westersche geneeskunde. Over dit onderwerp heeft Mevr. Dr. N. Stokvis-Cohen Stuart in de Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen te 's-Gravenhage een voordracht gehouden. Het *Vaderland* van Za. 2 Maart bevatte een overzicht.

Raad van Indië. Bij Kon. besluit is op zijn verzoek met 15 Mei eervol ontslagen met dank voor zijn langdurige en trouwe diensten de heer J. van der Marel, als lid van den Raad van Ned.-Indië.

Hooggerechtshof van Ned.-Indië. Bij Kon. besluit is benoemd tot President van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië mr. J. Th. Goossens, Ned.-Indisch hoofdambtenaar met verlof, laatstelijk raadsheer in genoemd college.

Burgemeester van Soerabaja. Aneta bericht, dat tot burgemeester van Soerabaja benoemd is de heer H. I. Bussemaker, thans burgemeester van Malang. (In Soerabaja was het burgemeestersambt vacant sedert het overlijden, in Jan. j.l. van den functionnaris Ir. G. J. Dijkerman).

Kolonisten naar Nieuw-Guinea. Soerabaja, 26 Febr. (Aneta). Een aantal zoogenaamde „wilde" kolonisten, die op eigen verantwoordelijkheid en ondanks de waarschuwingen van den resident en den gouverneur der Molukken toch hun plan doorzetten om naar Nieuw-Guinea te vertrekken, zijn te Makassar aangekomen. Daar werd hun een afscheidsavond aangeboden. De toeloop van belangstellenden was groot. Door een plaatselijk comité werden gelden ingezameld tot een bedrag van zevenhonderd gulden, benevens levensmiddelen, gereedschappen en andere goederen voor een waarde van duizend gulden en voldoende voor ruim zes maanden onderhoud van de kolonisten.

Assistent-resident van Painan. Batavia, 25 Febr. (Aneta). Benoemd tot assistent-resident van Painan, de heer J. Bouwes Bavinck, thans ass.-res. ter beschikking van den resident van Sumatra's Westkust.

Internationale koloniale tentoonstelling te Parijs in 1931. Ten behoeve van de deelneming van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao aan de

[1]) De mededeelingen van Aneta zijn ontleend aan de *Nwe Rott Ct.*

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

in 1931 te Parijs te houden internationale koloniale tentoonstelling is bij Kon. besluit ingesteld een eere-comité, een algemeene commissie en een uitvoerend comité. Tot voorzitter van het eere-comité is benoemd Zijne Kon. Hoogheid de Prins der Nederlanden, tot voorzitter der algemeene commissie oud-gouverneur-generaal mr. D. Fock, die als zoodanig voor het uitvoerend comité optreedt.

Gevecht in een kolenmijn. Aneta seint dd. Bandoeng 26 Febr. De correspondent van De Koerier seint uit Samarinda, dat in de kolenmijn Loaboea van de Oost-Borneo-Maatschappij een gevecht heeft plaats gehad tuschen Chineezen en contractarbeiders, waarbij een persoon gedood werd en dertien zwaar zijn gewond; bovendien werd een groot aantal personen licht gewond. De oorzaak van de ordeverstoring schijnt te liggen in rassenhaat.

De Nederl. Oceanografische expeditie. Den 9en Maart vertrekt uit Den Helder Hr. Ms. Opnemingsvaartuig Willebrord Snellius naar Indië, ten einde een Oceanografische expeditie te ondernemen in het oostelijk gedeelte van den O.-I. Archipel, onder leiding van den heer Riel. Het schip wordt 17 Mei te Tandjong Priok verwacht.

M. E. Curiel. Te 's-Gravenhage overleed in den ouderdom van 65 jaar de heer Morris E. Curiel, lid van den Raad van Bestuur van Curaçao, directeur van de Curaçaosche Bank, enz.

Ir. H. van Duyvenboode Varkevisser. Te 's-Gravenhage is op den leeftijd van 53 jaar overleden Ir. H. van Duyvenboode Varkevisser, oud-hoofdingenieur bij de Burgerl. Openb. Werken in Ned.-Indië.

Ph. von Mauritz. In den ouderdom van 59 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer Ph. von Mauritz, gepens. luitenant-kolonel tit. van het O.-I. leger. De overledene was gerechtigd tot het dragen van onderscheidingsteekenen voor belangrijke krijgsverrichtingen in Atjeh.

Mellink. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 74 jaar, overleden de heer A. Mellink, scheikundig ingenieur en oud-assistent-resident.

Brocx. Te 's-Gravenhage overleed de heer L. Brocx, oud Oost-Indisch ambtenaar.

L. de Vos. Te Samaden (Zwitserland) is overleden Mr. L. de Vos, lid van den Raad van Justitie te Makassar (Aneta).

H. Arbman Bergh. Aneta seint d.d. Medan, 5 Maart. Een Javaansche koelie vermoordde met parang-houwen den assistent H. Arbman Bergh van de onderneming „Soekaranda" in Langkat.

Pangeran Ario Poerbadiningrat. Solo, 2 Maart (Aneta). Overleden is Pangeran Ario Poerbadiningrat, de oudste broeder van den Soesoehoenan.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Nabetrachting over het Indische Feest van 25 Februari j.l.

Het kan niet ondienstig zijn hier een kleine nabetrachting te houden over het Indische Feest door Boeatan op 25 Februari j.l. te 's-Gravenhage gehouden. Behalve hetgeen de dagbladpers er over mededeelde, hebben sedert ook verschillende weekbladen en organen van vereenigingen er het hunne van gezegd.

De redactie van het maandblad der „Nederlandsche Vereeniging van Huisvrouwen" schreef in het jongste nummer:

„Den 25en Februari is in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen een feestavond gehouden ten bate van den Oost- en West-Indischen Kunstarbeid en aangeboden aan de presidente van Boeatan, mevr. G. van Beresteyn-Tromp, uit waardeering voor hetgeen zij gedurende 25 jaren voor dien kunstarbeid heeft gedaan. Mevr. Van Beresteyn, die ook bestuurslid is van de „Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen" [1]), is bij al haar werk steeds geleid geweest door haar liefde voor de inlandsche bevolking ginds en den eerbied voor een be-schaving, die zich uitte in haar kunst. Door die kunst aan te moedigen en te beproeven deze in ons land te doen begrijpen en waar-deeren, heeft zij, ondanks zware moeilijkheden veel gedaan voor de versterking van de ban-den, die Nederland en Indië verbinden, en die van beteekenis zijn voor alle huisvrouwen wier zonen of dochteren misschien morgen naar Indië gaan en daar hebben samen te werken met de inlandsche bevolking. Vandaar dat we ook hier een woord van dank willen brengen aan de vrouw, die 25 jaar met taaie volharding heeft volgehouden."

En zal blijven volhouden... had de schrijfster er gerust aan toe kunnen voegen, want als een ernstig mensch aan een grootsche taak werkt, wijdt hij of zij er zich geheel aan, te meer als nog maar weini-gen zich bewust zijn van de zedelijke noodzakelijk-heid van dat werk.

In „De Haagsche Vrouwenkroniek" van 2 dezer schreef de hoofdredactrice, Jkvr. Jacqueline Re-neke van Stuwe, o.m.:

„Het Haagsche publiek heeft door een ruime opkomst — de groote zaal van het Gebouw was geheel gevuld — getoond de waarde van dezen veelomvattenden arbeid te begrijpen." Zij voegt daaraan toe: „'t Is nu maar te hopen, dat men ook in (en voor) de toekomst het streven van Boeatan zal steunen."

Hoewel het „feestvarken te zijn" zooals de volks-mond 't noemt, ook zijn minder prettige zijde heeft, zullen dergelijke hartelijk waardeerende woorden de presidente van Boeatan toch zeker wel sterken en aanmoedigen bij het volbrengen van haar lang niet gemakkelijke taak. Zooals zij zoo terecht in haar kort dankwoord dien avond te kennen gaf:

„Boeatan heeft tot volvoering van haar edel streven veel hulp en steun noodig van belang-stellende medewerkers in Oost en West, *vooral ook die der Nederlandsche Regeering!*"

* * *

„De Indische Verlofganger" van 1 dezer schreef:

„Door ziekte zijn wij helaas verhinderd geweest het Indische feest, ter eere van mevrouw Van Beresteyn-Tromp, Maandag j.l. in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage gegeven, bij te wonen.

„Het spijt ons des te meer, daar wij gedurende vele jaren het werk der wakkere presidente van Boeatan hebben kunnen volgen en haar gaarne mede gehuldigd hadden.

„De invloed van haar streven voor de meerdere kennis in Nederland van de Indische Kunstnijverheid is inderdaad zeer groot geweest. Men zou zelfs kunnen zeggen, dat zij er den eersten stoot aan gegeven heeft."

[1]) Bij iederen cursus dezer zoo nuttige school worden de leerlingen eens rondgeleid in de Toonzalen van Boeatan en haar op het hart gedrukt, ook gedurende haar verblijf in den Archipel, daadwerkelijk belang en waardeering te koesteren voor den fraaien kunstarbeid der inboorlingen, waarmede zij in aanraking zullen komen. — *Red.*

Daarna vermeldt het blad het verslag van het Correspondentiebureau, dat verleden week reeds hier werd weergegeven, en eindigt met de woorden:

„Kortom, het was een prachtige avond, die eere bracht, wie eere verdient en die een uitmuntende propaganda is geworden voor den arbeid van Boeatan!"

Naar wij uit goede bron weten, is juist die propaganda voor den arbeid van „Boeatan" de reden geweest waarom de presidente, die wars is van iedere persoonlijke huldiging, dezen feestavond heeft aanvaard, te meer, omdat daarmede ook de gelegenheid werd geopend tot laatste deelname aan de Boeatan-loterij, waarvan de trekking vóór 1 Maart moest plaats hebben. Hoewel helaas nog niet alle loten waren geplaatst (Boeatan hield er nog enige honderdtallen over) is die trekking op 28 Febr. j.l. geschied om 4 uur des namiddags in Heulstraat 19, onder een grooten toeloop van belangstellenden, in Boeatan's gezellige theesalon, te midden der Indische Kunstnijverheid.

Volgens belofte geven wij hier de

TREKKINGSLIJST

van de Verloting

gehouden door BOEATAN te 's-Gravenhage, op 28 Februari 1929, ten overstaan van den Notaris Mr. S. K. D. M. van Lier te 's-Gravenhage.

Lot	Prijs	Lot	Prijs	Lot	Prijs	Lot	Prijs	Lot	Prijs
44	5	981	61	1964	29	3340	82	5221	45
96	38	1079	34	2039	79	3372	14	5288	44
108	68	1277	94	2086	97	3406	83	5351	17
166	93	1281	49	2113	13	3410	36	5412	40
169	95	1282	10	2151	58	3532	84	5418	55
258	11	1301	33	2168	15	3990	12	5434	54
292	67	1320	32	2176	77	4037	72	5464	57
294	69	1354	1	2181	52	4076	31	5492	8
355	18	1364	26	2285	76	4324	62	5527	80
387	35	1380	24	2288	59	4424	88	5575	20
444	78	1381	25	2330	73	4640	96	5584	98
480	27	1497	22	2337	66	4695	42	5657	63
504	92	1553	87	2350	47	4724	64	5679	37
572	50	1582	51	2525	86	4845	46	5685	9
631	65	1589	71	2577	60	4922	75	5784	16
698	89	1655	43	2678	81	5032	48	5818	28
747	91	1685	100	2859	7	5038	74	5824	39
757	23	1875	90	3181	53	5091	4	5839	85
767	30	1948	41	3254	19	5098	3	5938	21
863	56	1957	70	3305	2	5212	99	5949	6

De prijzen zijn in Boeatan's achter-toonkamer uitgestald en kunnen door de winners, op vertoon van hun loten, dadelijk worden meegenomen. Deze loterij zal het hare er toe bijdragen om het fraaie Indische handwerk meer algemeen bekend en bemind te maken.

Gelukkig wordt ook in Indië zelf meer en meer in diezelfde richting gewerkt. Zoo lazen wij in de jongste Java-bladen over een

Tentoonstelling van handenarbeid op de Passar-Malem te Solo:

„Voor de door het *Comité pasar-malem* georganiseerde tentoonstelling van handenarbeid van scholen bestaat groot animo. De ruimte, 6 vakken ieder 4 M. in het vierkant, blijkt onvoldoende te zijn. Er zijn ook inzendingen van vereenigingen, zooals de vrouwenvereenigingen *Wanito Sedjati* van Bandoeng en *Wanito Oetomo* van Jogjakarta [2]).

Voor den arbeid van de zendingsscholen is een aparte plaats op verzoek van *dr. Van Andel* gereserveerd.

„Nader vernemen we, dat het sub-comité voor den handenarbeid op verzoek van het Verbondsbestuur P.G.H.B. van plan is om de tentoongestelde artikelen aan te houden voor het Onderwijzerscongres, waarop een lezing zal worden gehouden over het onderwijs in handenarbeid."

Onder Midden-Java-Nieuws lezen wij iets later, wat de verschillende Departementen op die *Pasar-Malem* te Solo hebben ingezonden, o.a.:

„*Onderwijs* exposeert teekeningen van de Japansche en Indische scholen, zoowel versieringsteekeningen als natuurteekeningen, waarbij onmiddellijk opvalt, dat op de Japansche scholen de spontaniteit hooger staat dan de afwerking, in tegenstelling met de teekeningen van de Indische scholen, waar afwerking op de eerste plaats komt."

„Bij den „stand" van het *gevangeniswezen* vinden wij leerwerk van Solo, sierkarpetten in maten en prijzen van Pekalongan. Batikwerk alle maten en prijzen van Pekalongan. Batikwerk van de vrouwengevangenis te Semarang." [3])

„De *opvoedingsgestichten* van Tangeran, Malang, Semarang en Ngawi exposeeren daarnaast. Dat hier heel wat bereikt is, en dat men ernstige pogingen in het werk stelt om de afgedwaalde en verwaarloosde jeugd tot bruikbare mannen te vormen, blijkt duidelijk uit de inzendingen op het gebied van houtwerk, schilderwerk en ijzerbewerking. Vooral een stel zelfgemaakte gereedschappen moet ieders bewondering afdwingen."

Hoewel veel van bovengenoemd handwerk meer onder „ambachtskunst" te rangschikken is, zal juist als de nadruk bij de leiding tevens valt op hetgeen besloten ligt in de laatste lettergreep van dit woord, kan ook daarin Boeatan's streven tot uitdrukking komen.

Naar wij hopen, zal ook Boeatan eerlang in de gelegenheid gesteld worden, zij 't een kleine tentoonstelling van een en ander in haar Toonkamers te houden, want het is immers goed, dat er voeling blijft tusschen de Oostersche en Westersche kunstopvattingen en smaken, ook op handwerkgebied.

[2]) Beide Inlandsche vereenigingen op weefgebied. *Red.*

[3]) Zooals de trouwe lezers van dit weekblad zich uit vroegere, vóór-oorlogsjaren zullen herinneren, is op verzoek van wijlen den heer Gébel, toen chef van het gevangeniswezen, door Boeatan de heer Ducro, oud-leerling van den batikkunstenaar *Chris Lebeau*, aangewezen om in die vrouwengevangenis gedurende eenigen tijd leiding te geven, hetgeen, naar gebleken is, vooral ook financieel, een succes is geworden. Vroeger was ook batikwerk van daar bij Boeatan te koop; thans wordt alles in Indië door de toeristen opgekocht. Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Genève.

Albert Thomas is — naar het inzicht van *De Loc.* (24/1, blz. 6, 17 en 31) — een merkwaardige en boeiende figuur en hij heeft zeker vele harten gewonnen. Dit neemt niet weg, dat de heer Thomas zijn *bezoek-van-drie dagen aan Ned.-Indië* besloot met een redevoering, waarin o.m. het volgende te verstaan werd gegeven: „De *poenale sanctie* behoort in de 20ste eeuw niet thuis en zal afgeschaft moeten worden; de *heerendiensten* behooren ook in deze eeuw niet thuis en moeten ook afgeschaft worden; er behooren *Inlanders naar Genève* te worden afgevaardigd; het *Kantoor van Arbeid* is nuttig, maar werkt met te weinig personeel." De heer Thomas weet van al deze dingen in Ned.-Indië niets, maar zijn uitspraken waren er niet minder stellig om. Dit alles kan in de Inlandsche samenleving weer misverstanden wekken en dit leent zich mede voor velerlei politiek misbruik. Maar overigens blijft het geval op zichzelf van ondergeschikte beteekenis; aan de reeksen lichtvaardige oordeelvellingen over Indische zaken zijn er weer eenige toegevoegd. Erger zou het zijn, indien naar aanleiding van dit bezoek verkeerde begrippen zouden postvatten over de beteekenis van het *Internationaal Arbeidsbureau* te *Genève*. Zelfs in Europa ziet men de werkzaamheden van dit Bureau niet zonder ernstige bedenkingen. Juist omdat het geenerlei beslissende bevoegdheid heeft en juist omdat zijne practische resultaten zoo uitermate gering zijn, richt dit steeds uitgroeiend orgaan zich telkens tot nieuwe onderwerpen. Daartoe behooren nu de „*Sociale verhoudingen in het Oosten.*" Dit Bureau, een der vele organen van den Volkenbond, kan niets doen dan gegevens verzamelen en daar statistieken van maken; zijn werkzaamheden zijn zuiver van informatorischen aard. Aan de ontwikkeling van den *Volkenbond* behoort een ieder mede te werken. Te Genève, als ontmoetingspunt van internationale belangen, behooren Nederland en Indië waardig vertegenwoordigd te zijn. Aan pogingen tot vruchtbare internationale samenwerking behoort steun te worden verleend. Maar met alle kracht behoort er tegen te worden gewaakt, dat organen van den Volkenbond zich ten aanzien van de overzeesche deelen des Rijks bevoegdheden, of zelfs maar den schijn van bevoegdheden zouden aanmatigen, die niet bestaan. Met alle klem moet er ook tegen worden gewaarschuwd, dat in de Nederlandsche of in de Indische politiek bepaalde groepen een soort van „beroep op Genève" willen suggereeren, dat niet bestaat.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (23/1 „Thomas" en „Albert Thomas' afscheid"), de *Java-Bode* (24/1 „Vlotte documentatie" en „Prof. Grimshaw's enquête"), de *Deli Crt.* (28/1 „Twintig-jarig bestaan der Vakver. voor Ass."). *De Loc.* (23/1, blz. 32 „Een verlofsquaestie"), *De Sum. Post* (29/1 „A. Thomas en de P. S."; 31/1 „De heerendiensten") en het *Soer. Hbl.* (23 en 24/1, 2e bl. „Lugano", B.).

Teekenen.

Het *Bat. Nwsbl.* (24/1) constateert *communistische actie* in de Afghaansche rebellie, in Britsch-Indië, in Indo-China en in China, en geeft een antwoord op de vraag: „Zou dan in het Oosten alleen *Ned.-Indië* thans, in gelukkige isolatie, van de communistische actie niet meer te vreezen hebben?" Prof. Treub heeft het tegendeel met grooten nadruk verkondigd, maar — zoo voeren sommigen tegen — van communistische agitatie valt thans niets te bespeuren. Wie dit feit tot uitgangspunt neemt, krijgt gelijk op de manier van den struisvogel, die met den kop in 't zand van geen gevaar weet! Die miskent ook *Moskou's veelzijdigheid in methode.* Officieel zijn de relaties tusschen de „*Perhimpoenan Indonesia*" en Moskou via de Liga verbroken; wie echter de verslagen leest van het op 22 Dec. gevierde herdenkingsfeest, bemerkt dat men de communisten kan loslaten zonder door hen te worden losgelaten. In die openbare bijeenkomst waren Lou de Visser, Wijnkoop, dr. Koch en het bestuur der Liga (Lefebvre, Schmidt, Fimmen) aanwezig ter viering van het feit, dat de P. I. van „studenten-organisatie tot politieken machtsfactor" is uitgegroeid, zooals Moh. Hatta het uitdrukte. Het *B. N.* is dan ook van meening, dat thans *vanuit Nederland grooter gevaar* dreigt dan Inlandsche propagandisten, rechtstreeks uit Moskou geïnterneerd, in de jaren 1920 tot '26 uitrichtten. Want indirect wordt thans, soms met bewuste medewerking van de studeerende jongelui, soms wellicht ook zonder, een corps propagandisten gekweekt, dat de „nationalistische" agitatie in Indië versterkt, maar in wezen communistische belangen dient. Helaas mag men het risico niet loopen, dat te goeder trouw meeloopende nationalisten te laat tot de erkenning der feiten komen. *Scherpe contrôle en krachtige maatregelen*, zoo noodig, *zijn*, voor wie de teekenen verstaat, *onvermijdelijk.* Het nationalisme als schild voor extremistisch drijven, is gevaarlijker dan het communisme, open en bloot gepropageerd.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „De Chineesche communistische partij" (23 en 24/1) en „Het communisme" (24/1), *De Loc.* over „De Perhimpoenan Indonesia" (23/1, blz. 32), „het Verre Oosten" (26/1, blz. 51) en „Nederlandsche Politiek" (24/1, blz. 3, *E.)*, het *Soer. Hbl.* over „Mandsjoerije" (19 en 25/1, 2de bl.), „Zuid-Afrika" (19/1, 5de bl. *Ir.)* en „Br.-Indië" (25/1, 3de bl.), *De Sum. Post* over „De Chineesche grondwet" (30/1, Dr. J. Lewin), de *Java-Bode* over „Partijformatie en Volksraad" (25/1).

Indrukken van het P. S. I.-congres.

Een volle week hebben de zittingen van het 15de P. S. I.-congres te Weltevreden geduurd. Meer dan 30 afdeelingen, uit alle deelen van den Archipel, hadden hun afgevaardigden gestuurd. Tezamen met de afgevaardigden van de Madjelis Oelama en de S. I. A. P. waren er op de strikt besloten vergaderingen steeds een kleine honderd personen bijeen. De *Java-Bode* (25/1) qualificeert de stemming en de besprekingen als onloochenbaar *nationalistisch* en *anti-Westersch*, dus volkomen in de lijn van de politiek der huidige Inlandsche beweging in Ned.-Indië. Van de padvinders-liederen en de Qoranlezingen af tot de eindbesprekingen toe was dit congres doordrenkt van het agressief „Indonesisch" Nationalisme, één doel beoogend: „*gelijkheid en onafhankelijkheid*". „Wat wil men?" — aldus een Kiaji bij den uitleg van een Qoran-vers — „Onafhankelijkheid? Die is in Gods hand. Van hem alleen kunnen wij die verwachten en ook verkrijgen. In den dienst van en in vol vertrouwen op Allah, zal die onafhankelijkheid ons geworden. Het volgen van de voorschriften in den Qoran en Hadis is het voeren van de politiek van den Islam, zoowel nationalistisch als internationalistisch. De Islam kent geen stand- en klassen-verschil, geen adel en geen proletariër, geen overheerscher en overheerschten. En van dit standpunt uit richt zich de actie van de „*Partij Sarekat Islam Indonesia*" tegen de bestaande ongelijkheid en ongelijkwaardigheid en knechtschap, een actie, welke in de besprekingen sterk tot uiting kwam. Versterking van het nationaal besef wordt nagestreefd door de op-

richting van de *departementen* van Nationaal Onderwijs en Nationale Volksopvoeding, door het doen herleven van *Vak- en Bedrijfsvereenigingen* van de arbeiders en landbouwers. De Islamietische grondslag van deze actie moet worden versterkt door de oprichting van de Madjelis Oelama en de stichting van een „Instituut Islam Indonesia". Ondanks den wil tot samenwerking ontstaat aldus toch een kloof tusschen de P. S. I. I. en de andere in de P.P.P.K.I. vereenigde Nationalistische vereenigingen en partijen. Niet alleen werd door de P. S. I. I. nogmaals *samenwerking in het bestuur van Indië* afgewezen en de overtuiging van de nutteloosheid daarvan in verscheidene toonaarden weer gesterkt, doch ook werd *regeeringsbemoeienis in godsdienstzaken* ontoelaatbaar geacht, ofschoon voor enkele gevallen beslissingen de sanctie van de Regeering wordt geëischt. Bevolkingsbezwaren, algemeene zoowel als plaatselijke, zullen door het partijbestuur t.z.t. bij de Regeering worden voorgebracht. Verscheidene hieronder dateeren reeds van vroeger en worden nu weer als nieuwe kost opgediend. Ten congresse werden eenige beslissingen genomen van ver-strekkend belang voor de Islamieten in Indië: betreffende het *huwelijk* en de *scheiding* en *herroeping* van de scheiding. De werkelijke *positie der vrouw in den Islam* werd verduidelijkt. Dit moet in de vereeniging worden geprezen, aangezien de algemeene meening, in en buiten den Islam, omtrent de minderwaardigheid der vrouw dient te worden bestreden.

De *Deli Crt.* (29/1) geeft haar oordeel over „Redelijke bevrediging van staatkundige aspiraties".

Ambachtsscholen in het Batakland.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (19 en 21/1, 3de bl. „In het Batakland") o.m. van de neiging van den Batak voor het technische. De *ambachtsschool te Sibolga* was nog kort geleden, door slecht beheer, een kwijnende instelling. Tijdens V.'s bezoek waren er 105 leerlingen aan het werk, allen aanstaande metaalbewerkers en chauffeurs, die werkten met een ontropisch tempo. Het was een lust te zien, met wat een ijver de jongens bezig waren, en hoe keurig zelfs de beginners hun werkstukken afleverden. Het is een cursus van drie jaren. De oudste leerlingen repareerden al een oude motorbrandspuit van de gemeente, een in elkaar gereden motorfiets van de veldpolitie, en dergelijke karweitjes. Zij waren dus reeds bruikbare monteurs. De belangstelling voor de school was zeer groot; de leerlingen betalen *f* 0.75 schoolgeld per maand. Elders in de Buitengewesten hoort men van kwijnende of opgeheven ambachtsscholen, uit gebrek aan belangstelling voor handenarbeid. Was het misschien de kans om chauffeur van hoogere orde te worden, die hier te Sibolga de aantrekkingskracht vormde? Maar ook de zending heeft bij *Balige* veel plezier van een ambachtsschool, waar houtbewerking hoofdzaak is.

De Loc. bespreekt „De Subsidie-ordonnanties voor het Bijz. Westersch Lager Onderwijs en Mulo" (17, 21, 24 en 28/1).

Geschenk voor de Minahassa.

Bij de herdenking van het 250-jarig bestaan van het contract der Minahassa is ook gerept van het plan om *een speciale inrichting voor tuberculoselijders* in dat land te bouwen. Z. toont in het *Soer. Hbl.* (25/1, 3de bl.) aan hoe noodzakelijk het is dat de bestrijding der tuberculose daar met kracht wordt aangepakt. *Prof. Weck*, thans met verlof in Europa, heeft over het heerschen der tuberculose in de Minahassa een uiterst belangwekkend rapport ingediend; er waren cijfers, welke den toestand als schrikwekkend demonstreerden. „Sakit tereng" is zoo oud als de geschiedenis der Minahassa. Niettemin deed de bevolking er niets tegen en verzuimt zij zelfs de allereenvoudigste voorzorgsmaatregelen. Het mag verbazing wekken dat de leiders van dit volk zich wel met alle macht roeren op het gebied der politiek, doch de noodzaak der gezondmaking van hun volk negeeren.

Voorts betoogt Z. dat er onder het volk in de Minahassa ook krachtig propaganda dient te worden gemaakt tegen het ernstig misbruik dat van allerlei soorten *sterken drank* wordt gemaakt. Dit is een nòg grooter kwaad, omdat velen allerlei inferieure en schadelijke vloeistoffen innemen. In 1927 werden ingevoerd: bier, cognac, jenever, whiskey en wijn. De populaire inheemsche drank is *sagoeweer*. De daling van den invoer van arak in 1926 en 1927 is toe te schrijven aan den invoer van groote hoeveelheden *brandspiritus*, waarvan door toevoeging van water, een drank (tadoe) wordt gemaakt, welke vrij snel dronkenschap tengevolge heeft. Het drankmisbruik krijgt, direct of indirect, nog grooter beteekenis voor het physiek in een land waar tuberculose zoo angstwekkend dikwijls voorkomt. Ook mag niet worden gezwegen over de groote sommen aan *luxe-voorwerpen* betaald, terwijl velen voor goede voeding geen geld over hebben.

Ontvoogding in de Buitengewesten.

Z klaagt in het *Soer. Hbl.* (24/1, 3de bl. „Naar Oosterschen vorm") zijn leed over de misère, die tot nu toe *de ontvoogding in de Buitengewesten* te zien gaf. Hij geeft een staat van Inlandsche hoofden en ambtenaren, voornamelijk op Celebes en in de ontvoogde Minahassa, waarbij ernstige staaltjes van verwaarloozing of gezagsmisbruik aan het licht kwamen. Overal waar de ontvoogding voortschreed met vermindering van de Europeesche contrôle, kwamen dergelijke gevallen aan het licht tot een omvang, die men bijna niet mogelijk zou achten. Vervalsching van officieele stukken tot het bedekken van misdrijven of fraudes waren schering en inslag. *Z.* concludeert, dat de ontvoogding in de Minahassa een failure is. Bovendien waren er tal van tekortkomingen op financieel-administratief gebied. Van de 7 controleurs B. B. in de afd. Menado zijn er officieel nog 3, in werkelijkheid nog 1 over, belast met het toezicht op het ontvoogde bestuur. Dat toezicht wordt natuurlijk in de praktijk illusoir, blijkens het aan het licht getreden kwaad, dat uiteraard nog maar een deel is van hetgeen er geschiedt. Er is, in strijd met de opmerkingen van theoretici, eerder reden om aan te nemen dat, naarmate de toestand der ontvoogding langer bestaat, de terugval in typisch Oostersche verhoudingen zich sterker zal accentueeren.

De *Deli Crt.* (30/1) deelt de meening van *Z.*, doch trekt tevens een vergelijking tusschen West-Europeesche landen en Zuid-Amerikaansche republieken. Deze republieken staan in hun bestuursstelsel, hun administratie, hun rechtspraak en hun geheele Staatkundige levenshouding, vrij ver van het ideaal, dat wij ons daarvan in West-Europa nu eenmaal voorstellen. Wie in die landen zaken drijft of er zelfs maar alleen als toerist heentijgt, heeft van tevoren nu eenmaal met alle daarmee gepaard gaande risico's rekening te houden. Europeesche zaken in Rusland van voor den oorlog hielden op hun begrooting nu eenmaal rekening met de groote sommen, die zij aan allerlei ambtenaren en instellingen hadden te betalen. Wie zich daaraan wenscht te onttrekken, kon beter direct zijn zaak sluiten en liquideeren. Wil men hier in Ned.-Indië ontvoogding en zelfstandigheid, dan heeft men casu quo al deze factoren vooraf te overwegen en te verdisconteeren.

De Sum. Post plaatste artikelen over „Bolivia en Paraguay" (26/1) en „Bukowina en Bessarabië" (31/1, *Ch. Boon*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Hieronder volgen eenige grepen uit de rubriek „Vaderlandsche Kroniek" van het tijdschrift *Indonesia Merdeka*, orgaan van de Indische-studentenvereeniging „Perhimpoenan Indonesia" in Nederland, van November—December 1928.

Wij kunnen niet nalaten in deze kroniek melding te maken van het jongste erfpachtschandaal in Ranau (in het gewest Palembang-Red.), waar gronden (36.000 hectaren) toebehoorende aan de bevolking, ondanks hevig verzet der rechtmatige bezitters, door het bestuur in erfpacht worden gegeven aan een Hollandschen ondernemer, waardoor 6400 *Indonesiërs van hun bezittingen werden weggejaagd!*

Als hierop volgde eerst een groote Indonesische protestmeeting, daarna een motie dienaangaande in den volksraad, antwoordde de regeering op deze uitingen van protest slechts, dat zij overleg met het opperbestuur over de erfpachtsaangelegenheden pleegt, aangezien deze erfpachtsaangelegenheden in zooverre een imperiaal belang zijn, dat de regeering de aangelegenheid van zoodanig gewicht acht, dat zij zonder overleg met het opperbestuur op dit gebied geen ingrijpende maatregelen zal nemen, wat niet wegneemt, dat de eigenlijke beschouwing van dit onderwerp in de eerste plaats hier te lande (Indonesia) zal moeten geschieden.

Wij weten bij voorbaat waartoe dat verschuiven op de lange baan leiden zal. Als het betreft onderwerpen waarmee voordeelen voor de blanke kapitalisten gemoeid zijn, worden die onderwerpen dadelijk gerekend te behooren tot „imperiale belangen", wat dus eigenlijk hierop neerkomt dat Westersche kapitalisten-belangen imperialistische belangen zijn. Men vraagt zich niet af of die onderwerpen ten nauwste samenhangen met de belangen der Indonesische bevolking, of die aangelegenheden ten nauwste raken de sociale en economische toestanden van het overheerschte volk. Een spoedige en rationeele afdoening van zaken wordt in dit geval niet noodzakelijk geacht.

Zoo is het nu met de erfpachtinstelling, zoo is het ook steeds gegaan met de beruchte *poenale sanctie*. In 1918 reeds, onder den druk der woelige Novemberdagen, toen alom in de wereld de atmosfeer zwanger was van revolutionnaire stroomingen, was één van de eerste dingen die de blanke kapitalisten en imperialisten voor Indonesia voorschreven, „afschaffing der poenale sanctie". In de „Volksraads"-zitting van 18 Juni 1918 verklaarde de overheerscher bij monde van den directeur van justitie dat „door de regeering in beginsel (is) beslist en aan belanghebbenden medegedeeld, dat *binnen weinige jaren de poenale sanctie afgeschaft moet zijn*".

In 1921 sprak de regeering reeds anders. De vrees voor een eventueele revolutie bestond toen niet meer en de directeur van justitie, onder den druk der zich weer machtig voelende blanke kapitalisten, verklaarde dan ook in dien raad, dat „gebleken is dat thans met geen mogelijkheid een termijn kan worden bepaald, binnen welken de poenale sanctie afgeschaft zal zijn".

En *thans*, ruim 10 jaren dus na de eerste regeeringsverklaring, wordt verkondigd, dat er *een zeer geleidelijk begin van afschaffing van het koeliecontract* zal worden gemaakt. Een commissie onder den heer Vreede is ingesteld, die eveneens voor geleidelijke afschaffing is. Het rapport van deze commissie vond reeds bij voorbaat heftige bestrijding van de zijde der ondernemers. Een gewezen regeeringsambtenaar, de oud-gouveneur van Sumatra's Oostkust, verklaarde zich zelfs zeer pertinent tegen de afschaffing dezer verkapte slavernij, welke hij een „nuttige" en „grootendeels onmisbaar instituut" noemde. Bedenkelijk is ook de uitlating van den voorzitter der Rubberplantersvereeniging ter Sum. Oostkust, Mr. Buffart, in diens rede op de jaarvergadering dezer organisatie, dat de aanslagen op het personeel van den werkgever geen oorzaak, doch slechts een communistischen ondergrond hebben.

Niet het gezegde van dezen kapitalist op zich zelf is bedenkelijk, maar de gevolgen daarvan, n.l. dat men in dien „communistischen ondergrond" een welkom voorwendsel zal zoeken om de poenale sanctie te handhaven, omdat deze niet de oorzaak zou zijn van de vele en steeds toenemende aanslagen.

Zoo worden er steeds weer nieuwe motieven „ontdekt" en allerhande middelen bedacht om dit soort van slavenarbeid te bestendigen. Hiertoe kunnen wij zeker ook rekenen het streven der blanda-regeering naar zeer geleidelijk begin van afschaffing. Als uitvloeisel van dit streven is dan o.a. aan te merken het voorstel van den overheerscher om in de staatsmijnen hen, die na 3 jaren contrakt nog willen blijven en dus betrouwbaar zijn, verder als vrije arbeiders te laten doorwerken. Verder *overweegt* de regeering wijziging van den arbeidsduur der contractarbeiders, n.l. van 10 tot 9 uur te stellen. Als men in aanmerking neemt dat *de contractarbeiders slechts tweemaal per maand één vrijen dag* hebben, dan springt de verregaande achterlijkheid van de arbeidswetgeving in Indonesia duidelijk in het oog!

Toch schreeuwen de blanda-kapitalisten reeds moord en brand en achten zij een 10-urigen, liefst meer-urigen arbeidsdag noodzakelijk.

Tot zoover hebben wij nog niet gesproken over de houding van den overheerscher jegens de nationale beweging. In onze vorige kronieken hebben wij reeds melding gemaakt van de misleidingspolitiek van den overheerscher inzake den volksraad, n.l. het zgn. Inlandsche meerderheidsvoorstel der regeering. Na een driedaagsch debat heeft de Tweede Kamer in Holland met overgroote meerderheid het wetsontwerp tot wijziging van eenige artikelen van de Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië aangenomen, waardoor het aantal Indonesiërs in den raad van 25 op 30 wordt gebracht.

Hoewel dit wetsontwerp slechts een bloot volksbedrog is, heeft het de gemoederen der Sana-groe-

den in opstand gejaagd. De actie van Trip c.s., daarna van Colijn c.s. in zijn veel besproken brochure, haast terzelfder tijd de actie van de Nationale Unie in Holland, die, na een protestvergadering te Amsterdam, een memorandum stuurde naar de Vertegenwoordigende lichamen.

In één woord, de Blanda's hebben zooveel opschudding en lawaai gemaakt over dit wetsontwerp, alsof het hart hun uit het lichaam wordt gesneden. Hoe zal het dan zijn als Indonesia het Blanda-juk voorgoed van zich afwerpt?

Naast deze politiek van misleiding gaat de overheerscher zich steeds meer en meer versterken. „De aanbevolen middelen tot bezuining op den gewonen dienst zijn alle ongewenscht, onder meer de beperking van de uitgaven voor leger, vloot en politie", heeft de overheerscher in den volksraad verklaard.

De werving voor het leger in Indonesië, waarvan de Indonesische elementen niet ongevoelig bleken te zijn voor de nationalistische ideeën, geschiedt thans volgens „gezonde" wervingsbeginselen. Een strenge selectie wordt ingevoerd, de werving heeft nu plaats dessa-gewijs, waarbij niemand in aanmerking komt die niet in de desa geboren en getogen is.

Verder worden *bij voorkeur onontwikkelde lieden gerecruteerd*, omdat eenige ontwikkeling „de luidjes allerlei aspiraties doet toekomen". De bedoeling van dit gezonde wervingsbeginsel zal wel zijn critieklooze, willooze, echter levende moordwerktuigen te scheppen.

Betreft dit alles interne versterking, ook naar buiten zoekt de overheerscher zich krachtig te maken, door zich steeds te beijveren om den steun der groote mogendheden te erlangen. Zijn propaganda in het buitenland uitte zich onlangs in boekvorm. De „Illustration économique et financière" heeft n.l. samengesteld een speciaal nummer gewijd aan Nederland en Indonesia. In dit geschrift wekken de Nederlandsche ministers van Buitenlandsche Zaken en Koloniën en ook de Nederlandsche gezant te Parijs de Franschen tot inniger samenwerking en verhooging van de gemeenschappelijke belangen op, welke de beide landen in Europa en in hun Koloniën verbinden. In zulk een propaganda-geschrift mag de naam van Treub natuurlijk niet ontbreken. Met het wijzen op de open-deur politiek, welke de overheerscher in Indonesia toepast, lokt deze bezoldigde voorzitter van den Ondernemersraad de Franschen om hun gelden in ondernemingen in Indonesia te beleggen.

En in „La Dépêche Coloniale" wordt in een artikel getiteld: „L'activité communiste aux Indes Néerlandaises", gepleit voor samenwerking tusschen de verschillende Europeesche Gouverneurs-generaal in het Verre Oosten. „Gemeenschappelijke inlichtingen-diensten en een gemeenschappelijke actie moeten worden overwogen in verband met de aan te wenden pogingen om de communistische propaganda te onderdrukken in die gebieden, welke zoo nauw verbonden zijn aan het economische leven van Europa".

Tijdens de openbare zitting van den Volksraad (lees Volksverraad) op 31 Augustus j.l. werd door den voorzitter in zijn rede reeds gezinspeeld op strengere maatregelen tegen de Indonesische nationalisten. Na deze zinspeling stelde de overheerscher bij monde van den regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken onlangs de volksleiders verantwoordelijk, niet alleen voor den indruk van hun woorden, maar ook voor de nawerking van hun beginselen.

Denkt de overheerscher soms dat ons volk zich door deze bedreiging laat intimideeren? Laat hij zich liever afvragen waar hij een goed heenkomen kan vinden wanneer de storm der door hem zelf ontketende volkskrachten losbreekt!

Het volksverzet van 1926—1927 was maar een zachte bries bij den ophanden zijnden storm. Bedriegen de voorteekenen niet, dan zal spoedig de dag aanbreken waarop het loeien van dien storm alle bedreigingen en intimidaties van volksraadvoorzitters en algemeene regeeringsgemachtigden voor eeuwig zal doen verstommen.

Moge het zoo zijn!

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Opbouw.

Het Febr.-Nr. van „Opbouw, democratisch tijdschrift voor Nederland en Indië", bevat een beschouwing van Mr. Dr. A. M. Joekes, getiteld: Nederland en Indië. Schr. herinnert aan de bekende zeer donkere bladzijden uit het boek onzer koloniale geschiedenis. „Indien de eerste drie eeuwen historie van het Nederlandsche bewind over Indië iets aantoonen, dan is het, hoe het bestuur over andere volken *niet* mag worden gevoerd. Zij zijn allerminst geschikt het Nederlandsche koloniale bestuur te rechtvaardigen." Daarna wijst Mr. J. op hen die den stoot hebben gegeven om te trachten het gepleegde onrecht goed te maken, om vervolgens stil te staan bij de huidige toestanden en verhoudingen zooals deze zich, sedert het begin dezer eeuw ongeveer, ontwikkeld hebben. De schr. overziet een en ander met critischen blik en laat verschillende dingen de revue passeeren, die z.i. heden ten dage er toe bijdragen dat o.m. het vóór alles zoo zeer noodige vertrouwen der bevolking veel te wenschen overlaat. Zoo veroordeelt hij den toon van de gansche Europeesche dagbladpers in Indië, meent dat de maatregelen van sommige bestuursorganen niet oordeelkundig zijn, laakt de houding der Europeesche koloniale maatschappij, enz., enz.

De Poenale Sanctie.

Het jongste Nr. van Econ.-Statistische Berichten (27 Febr.) bevat wederom poenale sanctie-literatuur. De heer G. P. J. Caspersz schrijft over „De beperking van de poenale sanctie bij de landsmijnen in Indië." — Mr. H. Cohen de Boer geeft eene aanvulling zijner in twee vorige Nrs. opgenomen beschouwing: „Het koeliecontract in buitenlandsche koloniën". — Prof. Dr. E. Moresco ten slotte, bespreekt de brochure van den heer W. Middendorp: Twee achterlijke arbeidssystemen voor inboorlingen in Ned. Oost-Indië.

Tropisch Nederland.

Inhoud van de fraai geïllustreerde afl. 22 (22 Febr.). Nederl.-Indië en het visscherijbedrijf (Een interview), door Joh. Langhout. [Bijzonderheden omtrent de plannen van den heer Joh. Poortman, reeder te Maassluis, tot het vestigen van een visscherijbedrijf in Oost-Indië op Westerschen grondslag]. — De onrust in Indië en hare oorzaken, Java IX, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Reisindrukken uit Makassar, door J. Servaas. — Veertig jaren ervaring in de Deli-cultures, door J. H. Marinus en J. J. van der Laan; besproken door A. W. N.

Onze Aarde.

Dit door tekst en illustratie belangwekkende jonge maandschrift blijft aan onze Indiën volle aandacht schenken; ook de Febr.-afl. legt daarvan een sprekend getuigenis af. Zoo schrijft de heer J. C. Lamster over de dwergstammen in Centraal Nieuw-Guinea (in het vorig Nr. van het K. W. werd deze bijdrage reeds genoemd). — De hr. T. Adam publiceert het tweede gedeelte zijner beschouwingen over de wajang wong der Vorstenlandsche Javanen. — Verder bevat de afl. een reeks interessante afbeeldingen, met toelichtenden tekst, in aansluiting bij een in een vorig Nr. geplaatste bijdrage over de Nederlandsche Antillen.

Locale Belangen.

De 1 Febr. opent met een gevoelvol woord, gewijd aan de nagedachtenis van den burgemeester van Soerabaja, Ir. G. J. Dijkerman, die zoo plotseling uit het volle leven werd weggerukt, gevolgd door nog twee bijdragen van de hand des overledene, n.l.: Waarnemend of loco-burgemeester; en: De Java Provincie-Kiesordonnantie. — Van den overigen inhoud worde nog genoemd: Goedkeuring begrootingen en Autonomie, door X. — Enkele opmerkingen inzake het Volkshuisvestingsvraagstuk in Ned.-Indië, door J. J. G. E. Rückert.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 30 (19 Jan.). H. Adam [oud-administrateur van Pasir Nangka] † (met portret). — Citronella-olie, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — De bevolkingstheecultuur in de residentie West-Priangan, door Dr. Ir. L. J. Vroon (vervolg). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus. — De voedering van onze hoenders, door G. Glaser. — Uittreksel uit de dagboeken der landbouwconsulenten van den landbouwvoorlichtingsdienst in de prov. West-Java over de maand October 1928.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 2 (16 Jan.). Oliepalmcultuur in de Maleische staten, door R. J. H. Sidmey (met afb.). — Onderzoekingen over de bloeiuitingen bij de advocaat, door A. B. Stout (met afb.). — Een nieuwe cultuurindustrie: de Hevea-Olie-Maatschappij, door M. A. J. Kelling. — Iets over kapok, door S. Kalff. — Het enten van hevea op castilloa. — Moderne inzichten aangaande de rubbercultuur, door Ch. H. Wright (vervolg). — Wat is humus?

De Indische Mercuur.

No. 9. Over de rietveredeling en het entomologisch onderzoek aan het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie. Uittreksel uit eene voordracht van Dr. V. J. Koningsberger. — Ontdekking van de kiembaarheid van suikerrietzaad op Barbados, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De verkoopprijs van de Java-suiker uit den oogst 1928, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De suikerenquête in den Volkenbond. — Toenadering tusschen moederland en koloniën. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente rubber-literatuur.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Jan.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen: Massaal afsterven van walikoekoenboomen door den zigzagboorder, door L. G. E. Kalshoven. — De vorming en voorbereiding van den dienst der wildhoutbosschen op Java en Madoera, door Ch. S. Lugt. — Doelbewuste kunstmatige menging van djati met wildhout, door J. van Roosendael.

Suriname.

De „Telegraaf" van 23 Febr. schrijft over het vertrek naar Suriname van den heer Koker, directeur van de Surinam Oil Cy., die tot 24 Maart voorkeur heeft op concessie voor het onderzoek naar petroleum.

„Met den heer Koker maakt de Belgische geoloog, de heer Vingerhoets, de reis mede, die thans het definitieve vooronderzoek zal verrichten, waarbij zal moeten blijken of er inderdaad petroleum in exploitabele hoeveelheid en kwaliteit aanwezig is."...

„Het is onbegrijpelijk, zei de heer Vingerhoets, dat de Ingenieur van de Koninklijke, die indertijd in Suriname geweest is, zoo positief gerapporteerd heeft, dat er geen petroleum was, op grond van de omstandigheid dat er toen niets gevonden is."...

„De bekende Amerikaansche geoloog David White heeft jaren geleden al voorspeld, dat er waarschijnlijk in Suriname rijke olievelden gevonden zouden worden:

„One may conclude, that oil and somewhat porous sandy rock containing hydrocarbons are present in Dutch Guyana. It seems very probably that one or more Tertiary Petrol Basins of considerable extend are present in the Northern Dutch Guyana and that oil shales capable of yielding a considerable amount of petrol by destillation occurs in that country."

Het geschrift van David White, waaruit deze aanhaling is gedaan, is ons onbekend. Het zou ons zeer aangenaam zijn daaromtrent eenige nadere aanwijzing te verkrijgen. Misschien is de heer Vingerhoets zoo goed die te verstrekken.

* *
*

Wij ontvingen van het Landbouwproefstation in Suriname, Mededeeling no. 4 van December 1928: *„Nadere gegevens over de nieuwe bereidingswijze van onze Liberiakoffie"*, door Dr. D. S. Fernandes. Daarin wordt een uitvoerig overzicht gegeven van de beoordeeling door de makelaars van de hun toegezonden koffiemonsters, naar de nieuwe methode bereid.

Dat die beoordeelingen niet alle overeenstemmen spreekt van zelf, waar het een kwestie van smaak geldt. Onze eigen ervaring met den smaak der makelaars wijst er op dat men er niet steeds op vertrouwen kan. Er is geen sprake van dat zij steeds de soorten, wanneer die goed gebrand en getrokken zijn, uit elkaar kunnen houden. Over het algemeen waren de beoordeelingen van de uit Suriname gezonden monsters bemoedigend.

Tot dusver wordt de Surinaamsche Liberiakoffie hoofdzakelijk in de Scandinavische landen gebruikt. Het afzetgebied is dus klein. Neemt de productie in Suriname toe dan zal er spoedig een onverkoopbaar overschot overblijven. De methode-Fernandes heeft nu ten doel den smaak, en zoo noodig de kleur, zoodanig te wijzigen dat de koffie een grooter afzetgebied vindt. Dat de onderzoekingen van Dr. Fernandes van het grootste belang zijn voor de koffiecultuur in Suriname behoeft geen betoog. De planters zullen goed doen niet bij hunne oude bereidingswijze te volharden en op die wijze meer te produceeren dan de Scandinavische landen kunnen opnemen.

* *
*

„De West" van 1 Februari schrijft over de reis van Prof. Stahel naar Trinidad, waar hij op verzoek van het bestuur van het eiland, een onderzoek heeft ingesteld naar de krullotenziekte in de cacao. Het blad geeft een overzicht van de lezing door Prof. Stahel gehouden voor de Agricultural Society aldaar en van een onderhoud met den Professor over diens indrukken van Trinidad. Onze ruimte laat niet toe deze hier mede te deelen. Den lezer, die er belang in stelt, verwijzen wij naar de „N. R. Ct." van 2 Maart, Av.bl. B.

* *
*

Op nog twee andere nummers van de „N. R. Ct." moeten wij de aandacht onzer lezers vestigen: op

het nummer van 27 Februari, Av.bl. A, waarin een artikel van den heer C. K. Kesler over *„Britsche activiteit in de West"* en op het nummer van 1 Maart, bijblad van het Avondblad, waarin dezelfde schrijver het heeft over *„Suriname vóór vijftig jaar"*, naar aanleiding van een artikel van Dr. Berg in *„De Nieuwe Gids"* van September en November 1928 over de brieven van Charlotte Busken Huet, die, met haar broeder Charles, een zevental jaren in Suriname heeft gewoond.

De heer Kesler wijst er op hoe weinig er in de laatste eeuw in de zeden en gewoonten veranderd is in Suriname.

* * *

In het „Polytechnisch Weekblad" van 21 Februari een zeer belangwekkend, geillustreerd artikel van Dr. Ir. J. Ph. Pfeiffer over *„de voor Europa van belang zijnde Surinaamsche Houtsoorten."*

Daar het gebruik van tropisch hardhout in Europa voor bouw- en constructie-doeleinden gestadig toeneemt, komt het artikel juist van pas.

* * *

In de „Haagsche Courant" van 1 Maart vonden wij een kiek van de aankomst van H. M.'s torpedojager „Kortenaer" voor de reede van Paramaribo en in „de Telegraaf" van 3 Maart een kiek van den wedstrijd van Boschnegers in hunne korjalen, voor de Bauxietonderneming Moengo aan de Cottica-rivier. Wie zulke korjalen in natura wil zien, brenge een bezoek aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam, dat 'n paar mooie exemplaren rijk is.

* * *

De heer J. F. E. Einaar heeft te Groningen voor de vereeniging „Oost en West" op 28 Februari een lezing met lichtbeelden gehouden over *„Suriname, Land en Volk."*

* * *

„De Telegraaf" van 26 Febr. schrijft:

De vorige week gaf Lily Green in de Bachzaal te Berlijn een dansavond. Zij danste op muziek van Scarlatti, Paradisi, Schubert, Händel, Debussy e.a. Het beste was zij met haar jongensachtig lichaam in nummers, die zich in het „mannelijke" begaven, zooals in de Harmonions Blacksmith en de Orientale. Bij den Spaanschen dans had men gaarne castagnetten gezien; de waaier alleen deed het niet. Ook de Dood en het Meisje van Schubert kon niet zoo goed bevallen. Groot succes oogstte de muziek met pianosoli van Max Nahrath en vioolsoli van Gräfe Eweler, twee opkomende Berlijnsche talenten.

* * *

Op 22 Febr. j.l. is op het Dep. van Buitenlandsche Zaken een consulair verdrag met Uruguay, betreffende Ned.-Indië, Suriname en Curaçao onderteekend.

Curaçao.

St. Eustatius.

Bij den Kolonialen Raad is, naar wij in de *Amigoe* lezen, een verzoekschrift ingekomen van twee Statianen, die zich eerst tot den gouverneur gewend hadden met kritiek op de houding van den waarnemenden gezaghebber na den stormramp van 12 op 13 September l.l., en van den gouverneur bericht ontvangen hadden, dat volgens den gezaghebber diens waarnemer op St. Eustatius niet te kort geschoten was. In dit schrijven wordt opgemerkt, dat sinds er één gezaghebber is voor de drie eilanden, de toestand in elk opzicht met rasse schreden is achteruit gegaan, wat geen wonder is, daar de gezaghebber te St. Martin zetelt, slechts zelden — soms in maanden niet — St. Eustatius bezoekt, en dan zoo kort dat het onmogelijk is om zich van den bestaanden toestand voldoende op de hoogte te stellen.

Het bestaande bestuursstelsel is geheel onvoldoende, vooral voor St. Eustatius. Daarom verzoeken onderteekenaars den K. R. zijn medewerking te willen verleenen dat men weer terugkeere tot het bestuursstelsel van vroeger.

Beide stukken werden door den Raad in handen van de Commissie voor de verzoekschriften gesteld.

Deze kwestie heeft Prof. Knappert aanleiding gegeven tot een ingezonden stuk in de *N. R. Crt.*, dat aldus besluit:

„Dit is inderdaad verbijsterend. Een derde klasonderwijzer waarnemend gezaghebber en officier van het Openbaar Ministerie voor de drie eilanden — wonend op St. Maarten — soms in lange maanden St. Eustatius niet bezoekend — en dan nog nauwelijks aan wal of al weer aan boord — waarlijk het is geen wonder, dat deze verwaarloosde stiefkinderen van het moederland met rassche schreden achteruit gaan en dat onze goede naam bij onze naburen daarginds hopeloos schade lijdt. De klaagschriften van de heeren Van Putten en Lespier (oude naam op St. Eustatius) zijn commissoriaal gemaakt. Ja, dat zal wel. Doch is er niemand onder onze Kamerleden, die den Minister de vraag wil stellen, of hij maatregelen wil nemen, om aan deze wantoestanden een einde te maken, waaraan onze eilanden ten ondergaan en die eene aanfluiting zijn voor onze vlag, die toch op St. Eustatius, St. Maarten en Saba evenzeer behoort hoog gehouden te worden als op Java of Texel of Curaçao?"

Wij meenen, dat de heer Knappert zich vergist. De gewraakte persoon is niet wn. gezaghebber der drie eilanden maar de vervanger op St. Eustatius van den op St. Maarten gevestigden gezaghebber van St. Eustatius, Saba en St. Martin.

Curaçaosche Handel Mij.

Naar wij vernemen, zal op de a.s. buitengewone vergadering een voorstel tot statutenwijziging aan de orde komen in verband met de plannen van de naamlooze vennootschappen. Voorgesteld zal worden het maatschappelijk kapitaal te verhoogen van *f* 5 tot *f* 10 millioen. Het ligt niet in de bedoeling voorloopig tot uitgifte over te gaan.

(Alg. Handelsblad).

Koloniale Raad.

In de vacature Beaujon zijn candidaat gesteld de heeren J. M. J. van der Linde Schotborgh en dr. W. P. Maal.

De heeren Mr. G. H. Eskes en R. S. de Lannoy zijn, periodiek aftredend, opnieuw voorgedragen als eerste candidaten.

Beëediging in de instructie.

Zonder gedachtenwisseling of hoofdelijke stemming is de onlangs door ons aangekondigde wijziging van het Wetboek van Strafvordering, dat de mogelijkheid van beëediging van getuigen door den rechter-commissaris schept, aangenomen door den Kolonialen Raad.

Scheepvaart.

Vergissen wij ons niet, dan raakt Curaçao met zijn statistieken achterop. In de *Amigoe* van 26 Jan. 1929 vinden wij eerst den staat van in Nov. 1928 ingeklaarde schepen, t.w. 142 zeil- en 407 stoomschepen, metende achtereenvolgens 29.145 en 2.218.885 M3. netto.

Voor Jan.—Nov. zijn deze cijfers 1541, 4172, 250.873 en 21.950.679.

Aruba.

Aan een bericht in de *Amigoe* over de eerste vergadering van den Raad van politie onder den nieuwen gezaghebber Wagemaker ontleenen wij het volgende:

Bij de opening zette de gezaghebber zijn program uiteen, en vroeg voor de uitvoering daarvan de medewerking van het publiek. Hij uitte zijn verlangen om Aruba in velerlei opzicht vooruit te brengen, terwijl hij zeide steeds klaren wijn te zullen schenken. En zoo hij bij vergissing of om een of andere reden aan zijn plicht zou te kort schieten of het volk zou grieven, verzocht hij hem dit mede te deelen, omdat hij, zoover in zijn vermogen is, zijn dwaling kunne herstellen. Ten slotte smeekte hij God's zegen af over zijn bestuur, tot heil en welvaart van Aruba.

De heer Eman beantwoordde deze rede, waarbij hij zeide, dat hij geloofde zich niet te vergissen, wanneer hij den nieuwen gezaghebber de verzekering gaf van de medewerking van het volk.

Aan de orde was de begrooting voor 1930.

O.a. stelde de gezaghebber voor een som van *f* 200.000 voor het maken van straten en wegen. Want op Aruba is er geen sprake van wegen en straten onderhouden, omdat deze niet bestaan, maar van wegen maken.

In de vergadering van den Kolonialen Raad van 27 Dec. 1928 is na inlichtingen in besloten zitti van den bestuursgemachtigde toegestaan *f* 200.0 als eersten termijn voor een nieuwe pier.

Nog lezen wij in de *Amigoe:*

„Een zaak van dringende noodzakelijkhe vooral bij het steeds grooter wordend aantal vre delingen, is de straatverlichting en de politie. eerste is volstrekt onvoldoende. Geheele stads deelten verkeeren in volslagen duisternis.

En wat de politie betreft, ofschoon er eenige ve betering is gekomen, is deze toch nog absolu onvoldoende om de publieke veiligheid te wa borgen en de publieke orde te handhaven. He haaldelijk kwamen er in den laatsten tijd diefsta len voor, terwijl het de politie nog niet is mog gelukken den dief of de dieven te pakken en e einde te maken aan dezen toestand van onveili heid".

St. Kruisbaai.

De K. R. heeft met 7 tegen 3 stemmen verworp op de wenschelijkheidsbegrooting voor 1928 een p van *f* 30.000 voor twee meerboeien in de St. Kru baai, aangevraagd in verband met de bestemmi van deze baai als losplaats voor explosieve stoffe Een van de bezwaren van den Raad hiertegen w de ligging van die baai aan particulieren gro waardoor het bereiken daarvan wellicht met mo lijkheden zou gepaard gaan. Blijkbaar is de Ra door het gebeuren met de Caracasbaai, waaro hij zich nog steeds moet uitspreken, geleerd.

Wonderlijke gedachten over staatsrecht!

De bestuursgemachtigde zei in de raadverga ring van 27 Dec. l.l.:

„Het indienen van een ontwerp-verordening den Kolonialen Raad tot verklaring van de w schelijkheid van de Curaçaosche begrooting, reeds bij de Wet definitief was vastgesteld, te v hoogen, heeft reeds vroeger plaats gehad, o.a. 1920 en in 1921. Deze zoogenaamde wenscheli heids-begrootingen worden niet door den Stat Generaal in Nederland behandeld, doch die enkel en alleen om de goedkeuring van den grootingswetgever in Curaçao te bekomen v verschillende intusschen urgent gebleken werk die niet op de begrooting voorkomen."

Geen der raadsleden heeft dat tegengesproken.

Errata.

In het Februari-nummer van *Neptunus,* gaan van de Vereeniging van Nederlandsche zagvoerders en Stuurlieden ter Koopvaardij, men in een redactioneel artikeltje over de sche vaartwet te Curaçao lezen, dat aldaar een co missie is benoemd ter voorbereiding van zooda wetgeving, van welke commissie secretaris zijn: „Mr. Ellis, landsadvocaat".

Geschiedkundige sprokkelingen.

Aruba in 1851.

„Men verwacht dat Aruba eerlang, in het kl de vertooning van Teneriffe zal opleveren, w nu het wantrouwen in de nopal-cultuur onder ingezetenen is overwonnen, legt een ieder zich d op de verbouwing er van toe en het eiland is uitmuntend voor geschikt."

De Nederlander 29 Maart 1851, ontleend aan *N. R. Ct.*

Uit den Verren Vreemde.

Afghanistan.

I.

De gezanten der vreemde mogendheden hebbe in de laatste dagen van Februari besloten Kabo te verlaten. De aldaar ingetreden toestand maak officieele behandeling van zaken ondoenlijk, hoewel geen direct gevaar aanwezig werd geac voor aanranding van de buitenlandsche poste moest de kans hierop toch niet als uitgesloten wo den beschouwd, hetgeen dan tot ernstige conflicte zou kunnen leiden.

Waar de verwarring zoodanig is, dat de in K boel geaccrediteerden er geen weg meer in wet te vinden, kan men niet verwachten dat wij ee goed overzichtelijke uiteenzetting zullen wete samen te stellen, uit hetgeen de dagbladen ter alg meene kennis hebben gebracht, en dat nog me verward is dan de werkelijkheid, aangezien de be richten, geenszins door onpartijdigen afgezonde herhaaldelijk tegen elkander ingaan, maar wij wil len onze krachten toch beproeven aan het eenigszin begrijpelijk maken van hetgeen daar in Afghanis tan dooreen woelt.

Twee hoofdfiguren moeten dan dadelijk als zoo danig aangewezen worden

Aman Oellah, de vorst, die zich tien jaren ge leden, bij 't — onder verdachte omstandigheden — overlijden van zijn vader, op den troon bracht, ter wijl hij zijn broeder Inajat, die de aangewezen op volger was, liet opsluiten. Aman Oellah heeft Afghanistan willen moderniseeren, naar Westersch

model. Hij heeft dit vooral met grooten spoed willen volbrengen, nadat hij, ten vorigen jare, met zijn gemalin een reis door Europa gemaakt had. Hij ondervond bij dat streven tegenkanting van de priesters, die zich als de bewakers beschouwen van de hun heilige Mohammedaansche gebruiken, van de conservatieven onder de hovelingen èn van verschillende der stammen, waaruit de Afghaansche bevolking is samengesteld, en die van het nieuwe niet gediend waren, terwijl zij door belastingen en door dienstplicht gevoelig ervoor moesten offeren.

Was Aman Oellah er aanvankelijk in geslaagd zijn gezag over het geheele land te doen gelden, tijdens zijn Europeesche reis vernam men al dat velen in Afghanistan zich in scherp afkeurenden zin uitlieten over de wijze, waarop het vorstenpaar zich los maakte van de Oostersche gebruiken, en toen de koning en de koningin na hun terugkeer in Kaboel volhardden in hun pogingen om niet alleen regeering, levenswijze in kleeding, enz. in de hoofdstad naar Europeesch model door te voeren, maar ook het Afghaansche volk in korten termijn tot andere opvattingen en gebruiken te brengen, toen onttrokken zich verschillende stammen aan zijn gezag. Er vormde zich een oorlogspartij, vooral onder de bergbewoners.

Aman Oellah trok tegen de verzetslieden op. Na gevechten met afwisselend verloop, bleef hij in 't nadeel. En nu komt de tweede hoofdfiguur ten tooneele. Onder de leiders van het verzet, had Batsja Saquao, een waterdrager, bendehoofd, kolonneleider, de aandacht op zich weten te vestigen, door een reeks van successen. Zijn aanhang groeide daarbij en daardoor. Hij rukte tegen Kaboel op. De daar, ook van andere zijden, samengestroomde krijgers, lieten zich zijn leiding welgevallen.

Aman Oellah werd zoo in het nauw gebracht, dat hij geen kans zag zich te handhaven. Om den troon nog voor zijn Huis te redden, deed hij 14 Januari afstand ten behoeve van den ouderen, in afzondering gehouden broeder, Inajat Oellah; zelf verliet hij, met zijn gemalin, Kaboel.

Inajat Oellah liet zich kronen.

Maar nu Batsja Saquao de grootheid van roem en eer voelde, kon hij geen weerstand bieden aan de verleiding om zich ook tot Emir te laten uitroepen. Was een der nieuwigheden geweest van Aman Oellah den emir-titel (1925) voor de koningskroon te verwisselen. De gewezen waterdrager herstelde den ouden titel, en, zich bewust, dat het volk ook aan traditioneele namen hecht, noemde hij zich Habib Oellah, dat is de naam waaronder de vader van Inajat Oellah en Aman Oellah geregeerd heeft.

Had Aman Oellah, toen zijn positie in Kaboel onzeker werd, reeds het meerendeel zijner ingrijpende hervormingen herroepen en was Inajat Oellah hierin nog verder gegaan, de loop der overwinnende verzetspartij was niet meer te stuiten. Inajat zag zich, na een koningschap van drie dagen, verplicht de kroon weer af te zetten. Hem werd vergund, met zijn gezin, per vliegtuig Kaboel te verlaten. Dit bracht hem naar Pesjawar, in Britsch-Indië.

Zoo leek het verloop der zaken tot een eenvoudige oplossing te komen. Allen weken immers voor den man, die de macht in handen had gekregen. Maar weldra zou 't anders worden, geheel anders. Aman Oellah zou weer ten tooneele verschijnen.

Zijn er twee hoofdpersonen, er zijn ook twee plaatsen te beschouwen als middelpunten, waaromheen de gebeurtenissen zich in haar grillige afwisseling groepeeren.

Kaboel, in binnen- en buitenland, als de hoofdstad erkend, centrum van alle regeeringsorganen, en waar die vreemde mogendheden, welke in Afghanistan een vertegenwoordiger hebben, een gezantschapsgebouw hebben. Kandahar, waar Aman Oellah een nieuwe regeering tracht te vestigen. Kaboel ligt niet heel ver van de Britsch-Indische grens. De uit de hoofdstad gevluchten, en de, per vliegtuig, met toestemming van den overwinnaar, bevrijden zijn meerendeels naar Pesjawar in Britsch-Indië gegaan. Aanvankelijk gaf de Britsch-Indische autoriteit allen groote vrijheid van beweging. Velen hebben hiervan gebruik gemaakt om zich te begeven naar Kandahar. Deze plaats ligt in dat gedeelte van Zuid-Afghanistan, waaruit Aman Oellah afkomstig is; daarom heeft hij zich daarheen begeven. Toen, zooals wij straks zullen vermelden, de gebeurtenissen hem ertoe brachten zijn troonsafstand te herroepen, voegden zich de uit Kaboel gevluchten of gebannenen in grooten getale weer bij hem en zoo is Kandahar de hofstad van Aman Oellah geworden.

Met deze aanduiding van hoofdfiguren en centrale punten zijn wij al op de gebeurtenissen vooruit geloopen, immers waren wij niet verder gekomen dan het succes dat Batsja Saquao tot heerscher gemaakt had, met een titel van Emir Habib Oellah.

Habib Oellah vond zich dadelijk voor velerlei moeilijkheden gesteld. Tijdens den opmarsch naar Kaboel en het verblijf der eerste dagen in de stad hadden zijn strijders zich gevoed met wat zij ter plaatse vonden, zij hadden zich ook op andere wijze vergoeding weten te verschaffen voor hun krijgsmansprestaties. Maar toen zij in en bij Kaboel zelf de orde- en rustbewaarders en de beschermers van de bevolking moesten worden, bleek de organisatie van de troepen hierop niet berekend. Wie moest voor alles zorgen, maar moest 't vandaan komen, wiens taak was 't dit alles te regelen? Bovendien bleek maar al te spoedig, dat de krijgsmacht een grooten nasleep van medeprofiteerenden in de stad had gebracht, die nog lastiger te overzien en te beheerschen was dan de troep. De Emir gaf een bevel uit, waarbij deze nuttelooze monden naar hun oerland teruggewezen werden. Maar de uitvoering van dit bevel wierp duizend bezwaren op, die zich omzetten in verwijten aan het adres van Habib Oellah.

(Wordt vervolgd)

Ingezonden.

28 Februari 1929.

Aan de Redactie van het „Koloniaal Weekblad", 's-Gravenhage.

Geachte Redactie,

In mijn voordracht voor de Afd. Den Haag van „Oost en West" heb ik door onachtzaamheid een fout gemaakt, die in 't verslag dier voordracht in Uw blad No. 8 van 21 Febr. j.l. is overgegaan; die fout zult U mij — hoop ik zeer — wel toestaan even te redresseeren.

Ik noemde Borneo niet-vulkanisch, behalve, dat 't een vulkaan in 't Noorden had, den Kinibaloe. Die groote berg is evenwel géén vulkaan, zoodat Borneo inderdaad op dit oogenblik geheel zonder vulkanen is. In 't verleden, in den tertiairen tijd, is op Borneo echter wèl vulkanische werkzaamheid geweest; men vindt dan ook oudere vulkanische gesteenten en -tuffen op verscheidene plaatsen, o.a. N. en Z. van Darvelbay, waar thans de eenige tabakscultuur op Borneo onder Europeesche leiding wordt gedreven. Die tabaksondernemingen liggen op rivieralluvium, vermoedelijk door de groote Sigamarivier daar aangevoerd. Of bij de producten, welke de Sigama uit het, althans wat den bovenloop betreft, nog vrijwel onbekende binnenland afvoerde, ook zulke van vulkanischen oorsprong zijn, is onzeker; niet-vulkanische zijn er zonder twijfel ook bij. Zoolang die Borneo-tabaksgronden nog niet zijn onderzocht, blijft onzeker, of wij hier al dan niet met een hoogwaardige tabaksstreek te doen hebben, die haar waarde nu eens niet aan nabije vulkanische gesteenten ontleent. Blijft dus onzeker, of wij hier een uitzondering hebben op den overigens goed opgaanden regel voor tabakscultuur in Ned.-Indië: „geen mooie tabak, dan op grond van vulkanische gesteenten afgeleid."

Onder dankzegging voor de plaatsing van bovenstaande correctie, die uitvloeisel is van een wenk van een welwillenden en volkomen deskundigen collega,

Hoogachtend,
E. C. JUL. MOHR.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

JAARVERGADERING.

Ondanks koude en vele zieken waren er een 50-tal personen in de gezellige nieuwe zaal van „La Bordelaise" aanwezig. De opening werd gedaan door een „His Master Voice" instrument van den Heer v. Unen, dat gamelanmuziek liet hooren.

Daarna volgde voorlezing van notulen, jaarverslag en financieel verslag, waarbij de secretaris-penningmeester hier en daar een toelichting gaf. Een en ander gaf geen aanleiding tot verdere discussie.

Aan de beurt was nu de verkiezing van twee bestuursleden, die tot resultaat had, dat met algemeene stemmen gekozen werden de H.H. J. Mooy en E. W. v. Toledo.

Nu deed de Secr. eenige mededeelingen omtrent de plannen voor 1929, waarbij hij er echter sterk den nadruk op legde, dat veel zal afhangen van het aantal nieuwe leden, aangezien de financieele toestand zeer zwak is.

Na al deze huishoudelijke zaken kreeg met een hartelijk welkomstwoord de heer L. D. Petit het woord tot het houden van zijn voordracht over zijn reis door Indië. Zijn levendige verteltrant, de lange reeks schitterende plaatjes, de toepasselijke gramophoonnummers, maakten, dat het auditorium van begin tot eind geboeid bleef, ondanks het feit, dat de temperatuur steeds daalde.

Aan het slot bracht de heer Baars met enkele hartelijke woorden den dank van de vergadering over en herinnerde nog eens aan ieders plicht: *„leden werven."*

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

VACANTIEKAARTEN NAAR SURINAME.

De directie van de Kon. Nederl. Stoomboot-Maatschappij (West-Indische en Pacific Diensten) te Amsterdam, verzoekt ons plaatsing van het navolgende:

Wij deelen U hierdoor mede, dat wij evenals verleden jaar besloten hebben tot het invoeren van vacantiekaarten op onze Suriname-lijn voor het zomerseizoen 1929.

Deze vacantiekaarten zullen gelden op de volgende booten:

Uitreis: ss. „Cottica", van Amsterdam 28 Juni, te Paramaribo 15 Juli; ss. „Commewijne", van Amsterdam 19 Juli, te Paramaribo 5 Augustus; ss. „Prins Frederik Hendrik", van Amsterdam 9 Augustus, te Paramaribo 26 Augustus.

Thuisreis: ss. „Oranje Nassau", van Paramaribo 27 Juli, te Amsterdam 15 Augustus; ss. „Nickerie", van Paramaribo 17 Augustus, te Amsterdam 5 September; ss. „Cottica", van Paramaribo 7 September, te Amsterdam 26 September.

De prijzen der vacantiekaarten zullen bedragen: Eerste klasse *f* 800, tweede klasse *f* 500, voor heen- en terugreis.

VOORDRACHT VAN DEN HEER W. NIESTADT.

In het gebouw Excelsior te 's-Gravenhage trad j.l. Zaterdagavond voor de leden der Volksuniversiteit op de heer Willem Niestadt, voordrachtskunstenaar te dier stede. 't Programma, dat een bijzonder karakter droeg als zijnde geheel gewijd aan Indië, viel blijkbaar in den smaak van het vrij talrijk opgekomen publiek, dat met groote aandacht en belangstelling de voordracht volgde en aan 't slot van ieder nummer door luid applaus zijn ingenomenheid betuigde.

Waar de heer Niestadt door jarenlang verblijf Indië kent en zich in de toestanden daar heeft ingeleefd, kon het wel niet anders of het weergeven van het bekende verhaal van Saïdjah en Adinda van Multatuli moest inslaan bij allen en in 't bijzonder bij dat deel van het publiek, dat als hij de tropen kent.

Het eerste nummer, Mijn Moederland, van Noto Soeroto, in costuum voorgedragen, had door de keurige en juiste wijze van zeggen reeds dadelijk succes en bij het Sembah van Henri Borel moest men als oud-Indischgast wel de sfeer aanvoelen, die er, bij een plechtigheid als deze, hing in de Regentswoning.

Het succes, dat de kunstenaar had met de Waschbaas van Creusesol en Het Geheim van K. Wybrands, twee nummers meer naar den humoristischen kant, was niet minder verdiend dan dat, hetwelk met het meer ernstige deel van het programma werd ingeoogst.

We meenen te mogen constateeren, dat het aanwezige publiek van de voordracht heeft genoten en den heer Niestadt dankbaar zal zijn voor wat geboden kon worden als de vrucht van blijkbaar ernstig gemaakte studie in declamatiekunst.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Tj. de Jonge, Leeraar M. O., Prins Albertlaan 11, Voorburg.
A. P. Lindeijer, Idem als voren, Thomsonlaan 221, 's-Gravenhage.
Mr. L. E. Movig, Rechterlijk ambtenaar, Wester Amstel bij Ouderkerk a. d. Amstel.
A. W. Vonk, Onderwijzer bij het O.L.O., Kapelstraat G 145, Beek bij Breda.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

I. van Prooije, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Maystraat 139, 's-Gravenhage.
B. J. F. L. Morren, Commies bij de Bebakening en Kustverlichting, Pretorialaan 68*b*, Rotterdam.
P. C. Topsvoort, Adj.-hoofdcommissaris van Politie, Franklinstraat 139, 's-Gravenhage.
J. G. A. Nanning, Gedipl. gezaghebber 1e kl. bij het B.B., Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
J. Spangenberg, wnd. Hoofdcommies bij het Dept. van B.B., Adriaan Pauwstraat 9, 's-Gravenhage.
Mej. C. C. Keyser Wilkens, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O., Van Hoornbeekstraat 60, 's-Gravenhage.
Mej. R. d'Abo, Verpleegster 1e kl. bij het Krankz.wezen, Gr. Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
W. E. C. Veen, Ass.-resident bij het B.B., 3e v. d. Boschstraat 17, 's-Gravenhage.
G. J. Evers, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Riouwstraat 97, 's-Gravenhage.
B. Vleeschdrager, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Spoorbaanstraat 5, Amsterdam.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Geologen en mijningenieurs.

Voor den Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië kunnen worden uitgezonden in tijdelijken dienst voor 5 jaar eenige mijningenieurs en geologen, ten einde te worden werkzaam gesteld als ingenieur 3de klasse of geoloog 3de klasse bij dien dienst.

Bezoldigingsregeling:

ingenieur 3de klasse en geoloog 3de klasse: *f* 400 tot *f* 775 's maands (eene 1-jaarlijksche en twee 2-jaarlijksche verhoogingen van *f* 50, eene 2-jaarlijksche en twee 3-jaarlijksche van *f* 75);

ingenieur 2de klasse en geoloog 2de klasse: *f* 625 tot *f* 925 (eene 2-jaarlijksche en drie 3-jaarlijksche verhoogingen van *f* 75);

ingenieur 1ste klasse en geoloog 1ste klasse: *f* 800 tot *f* 1100 (vier 3-jaarlijksche verhoogingen van *f*75);

De bevordering tot ingenieur, resp. geoloog 2de kl., geschiedt voorshands onafhankelijk van vacature, bij gebleken geschiktheid, doch niet vóór het tijdstip, waarop in den rang van ingenieur of geoloog 3de het salaris van *f* 550 bereikt wordt.

Aan de uitzending zijn verbonden:

a. vrije overtocht, ook voor het wettig gezin, in 1ste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten, bedrage van *f* 1200, voor gehuwden verhoogd met pct., indien zij zich door hunne echtgenoote doen gezellen op de reis naar de tropen, dan wel zich nen een jaar door haar doen volgen;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande op den van inscheping hier te lande en voortdurende tot dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, bedrage van *f* 250 's maands (deze voorloopige be diging wordt in Indië uitbetaald).

De bezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn vaard.

Zij, die ter beschikking van den Gouv.-Generaal den gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustings ten, enz., terug te betalen, indien zij niet binnen hun aangewezen tijd naar Ned.-Indië vertrekken, reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere denen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebrek buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij den uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen jaren na hunne aankomst aldaar worden ontslagen

Aan de uitzending gaat een onderzoek vanwege Commissariaat voor Indische Zaken naar de lichamelijke geschiktheid vooraf.

Zij, die voor uitzending op den bovengenoemde voet in aanmerking wenschen te komen, behoo zich vóór 15 Maart a.s. bij ongezegeld schrijven wenden tot het Commissariaat voor Indische Zak bij het Departement van Koloniën (te adresseeren de afdeeling B, eerste bureau), onder overlegging

a. het ingenieursdiploma (in afschrift);

b. eene uitvoerige beschrijving van opleiding en vensloop.

Mutatiestaat van 27 Febr tot 6 Maart

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Mevrouw Bantjes, Nijmegen, Staringstraat 11. *f* 5.......	Dr. J. G. Bantjes te Nijmegen.
Mejuffrouw C. J. Bakker, Verpleegster, Apeldoorn, 2de Beukenlaan 2. *f* 5	Eigen aanmelding.
Mej. H. G. E. Canneel, Den Haag, Jacob Hopstr. 29. *f* 5	Mevrouw B. de Groot te Den Haag.
Mej. M. G. Kramers, Apeldoorn,. Arn Weg 59. *f* 5........	Secretaris Afd. Apeldoorn.
A. J. Gooszen, Amersfoort, St. Anfridusstr. 2. *f* 5........	Afdeelingsbestuur Amersfoort.
Mevr. E. E. Evenwel, Den Haag, van Aersenstr. 29B. *f* 5	den heer E. van Thiel.

Nieuwe Begunstigers

L. W. Smit, Apeldoorn, Marialaan 34 .... } Eigen aanmelding.
Mejuffrouw Smits, Apeldoorn, Regentesselaan 20 ².... } Eigen aanmelding.

Contributieverhooging

Dr. J. D. Bierens de Haan, Aerdenhout, Slingerweg 2, van *f* 2 op *f* 5.

Afschrijvingen

J. R. C. Gonggrijp, Oud Directeur Plantage „Clevia" in Suriname (overleden).
Dr. H. Braat, Arnhem, Cordesstraat 6 (overleden).
L. J. K. Jeekel, Oud Kapitein ter Zee, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 50 (overleden).

Adresveranderingen

A. Reijnders, Controleur 2e kl. P.T.T., van: Semarang naar: Breda, Oranjelaan 24. *f* 5.
A. C. Overgaauw, Amsterdam, van: 1ste Const. Huygensstr. 37, naar: 1ste Helmersstr. 71huis.
Prof. Dr. D. C. Hesseling, van: Leiden, Zoeterwoudsche Singel 41, naar: Wassenaar, Koninginneweg 10. *f* 5.—.
L. van Eykelenburg, Eindhoven, van: Kettingstraat 1, naar: Kleine Berg 24.
W. J. Cohen Stuart, van: Nice, naar: Den Haag, Stephensonstraat 79 (tijdelijk).
P. E. van der Kam, Den Haag, van: Boksdoornstr. 97, naar: H.T.O., Rijswijksche Weg.
Prof. Ir. M. H. Caron, Hoogleeraar T. H. Delft, Den Haag, van: Thomsonlaan 22, naar: Sportlaan 103.
C. F. A. Jonkers, Wassenaar, van: Schouwweg 34, naar Meiboomlaan 1, „Rijksdorp".
Mevr. de Wed. A. W. F. Nieman-Pino, Den Haag, van „Villa Frisia", van Stolkweg 13, naar: Frankenslag 347.
E. F. Jahn, Adj. Accountant 1e kl. b. d. Belastingen, van: Scheveningen, Gevers Deynootweg 73, naar Weltevreden, p. a. Dep. v. Financiën.
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën, van: Apeldoorn, Burglaan 37, naar: Weltevreden, p. a. Hoofdkantoor van den Dienst der Belastingen.
H. J. Bussemaker, thans: Burgemeester van Soerabaja.
J. J. C. van Dijk, thans: Secretaris der Lampongsche Districten te Telok-Betong.
J. C. Koster, thans: Kolonel, Chef der Generale Staf te Bandoeng.
M. A. Los, Controleur B.B., van: Madjene, naar: Ma ros (Celebes).
E. R. O. Steller, Indoloog, van: Katwijk a. Zee, naar Oegstgeest, Dentzstraat 7. *f* 5.

NUMMER 11 DONDERDAG 14 MAART 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Mysterie-wijsheid bij de Karaïben

(naar aanleiding van A. Ph. Penard's belangrijk opstel: „Het pujai-geheim der Surinaamsche Caraïben". Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, deel 84, 's-Gravenhage 1928)

door

C. H. DE GOEJE.

Kan de mensch wetende worden in die diepten der wereld, waar de oorzaken liggen van de natuur en van al wat er in zijn eigen lichaam en ziel omgaat?

Daarover zijn in onzen tijd de meeningen wel zeer verdeeld. Sommigen ontkennen die mogelijkheid; anderen geven haar toe, doch alleen voor die

Huis van A. Ph. PENARD, buiten Paramaribo.

enkele heiligen of godsmenschen, die eene bijzondere openbaring ontvingen; nog weer anderen is het eene zekerheid dat dit, zooal niet voor iedereen, dan toch voor velen bereikbaar is.

Deze laatste opvatting was bij de volken der oudheid, en is nog thans bij natuurvolken vrijwel algemeen.

Bij die volken was er gelegenheid om tot dit weten te worden ingewijd, en de handelingen en onderwijzingen welke tot die inwijding voerden, worden veelal aangeduid met den naam die ze in het oude Griekenland droegen: mysteriën.

Dit woord is voor ons gevoel verbonden met het begrip van het geheime of geheimzinnige. Daardoor kan het den indruk wekken of daar een groep personen is, die uit eigenbelang het weten voor zich houdt en de menigte dom wil laten, of dat er slechts gewichtigdoenerij is, of zelfs dat dingen geschieden die het daglicht niet kunnen velen. Zulks moge hier en daar al zijn voorgekomen: het waren dan echter verschijnselen van verval; het strenge gebod van geheimhouding had waarschijnlijk ten doel om degenen die niet voorbereid waren, te behoeden voor een kennis die hen in verwarring zou brengen, en om henzelve en de wereld te vrijwaren voor het onheil dat kon voortkomen uit het hanteeren van die kennis door onbekwame, of hun eigenbelang zoekende, lieden.

Hooren wij wat Dr. K. H. E. de Jong over de mysteriën zegt in zijn werk: „Das Antike Mysterienwesen in religionsgeschichtlicher, ethnologischer und psychologischer Beleuchtung" (Leiden, 1909):

„Want deze mysteriën, welker oorsprong reikt tot in den grauwen voortijd, waren geenszins, gelijk nog onlangs werd beweerd, een ijdele vertooning, maar inderdaad een hoofdfaktor van het geestelijk leven der oude wereld. In den loop der eeuwen zijn zij meer en meer toevluchtsoorden geworden van zielen die behoefte aan verlossing voelden, en ze zijn dat gebleven tot zij verdwenen, kort voor het begin der middeleeuwen. Mogen al enkele ceremoniën ons aanstoot geven, en het doen en laten van verscheidene gezelschappen onzen tegenzin opwekken, zoo hebben toch over het algemeen die geheime eerediensten de hoogste zedelijke en religieuze behoeften der ouden weten te vervullen. In de mysteriën zag men een bolwerk tegen misdrijven, een waarborg voor betere zedelijkheid. Van de mysteriën hoopte de ingewijde bescherming tegen vijanden en gevaren, genezing van ziekten en gebreken, welvaart in het aardsche leven en zaligheid in het hiernamaals."

Al even waardeerend wordt in het hierboven genoemd opstel van Penard gesproken over den ingewijde der Karaïbische mysteriën:

„De *pujai* is de priester en dokter der Surinaamsche Karaïben. De Indianen beschouwen hem als de ondervinding in persoon. Hij voert den strijd tegen den dood en het verderf; hij is ook de grootste tegenstander der moderne beschaving, achter welker masker hij het spottend gelaat van het materialisme ziet. Hij is een tweede *tamusi* (heer of grootvader) voor zijn dorpsgenooten, die hem derhalve zoo noemen. De *pujai* moet de lijdende leider zijn, een voorbeeld van moed en opoffering."

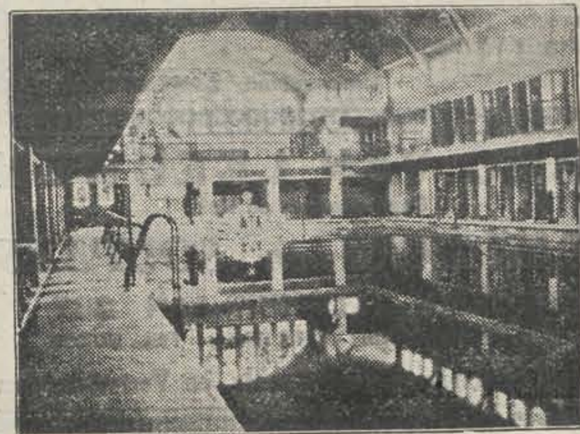
En met hoe grooten eerbied en liefde vertelde mij onlangs een Arawak over de wijze medicijnmannen van zijn stam, waarvan hij er nog een gekend had!

De mysteriën waren niet overal hetzelfde. Bij de Karaïben bijvoorbeeld is er drieëerlei inwijding, elke waarvan voert tot aanraking mét andere bovenzinnelijke wezens of machten. Dit verklaart wellicht dat de godenwereld van het eene volk er zoo geheel anders uit kan zien dan die van een ander volk. Er is echter nog een oorzaak voor zulke verschillen: dat wat de ingewijde bovenzinnelijke beleeft, bestaat niet in de wereld der zinnen; men kan het alleen mededeelen door zich te bedienen van de namen van dingen of gebeurtenissen van l.g. wereld, die dan als symbolen moeten worden opgevat. Zoo stelden de oude Grieken hun goden voor als menschen: de oude Egyptenaren beeldden verscheidene goden af met dierenkoppen; de Karaïben vertellen van goden met het karakter van dieren. Bij alle verschil zijn er ook opvallende overeenkomsten; men vergelijke bijv. Amana, de ongeboren Maagd der Karaïben, met de Groote Moeder der Goden, met Kybele, of met Isis der oudheid, en de mededeelingen der Karaïbische ingewijden over de geestelijke oerwezens met Plato's ideeënleer.

De bijbelvaste lezer kent natuurlijk het woord van den apostel Paulus, dat zoo sterk medewerkte tot de bekeering van Augustinus: „en verzorgt het vleesch niet in begeerlijkheden" (Rom. XIII, 14). Dat het opvolgen van dezen raad tot gevolg heeft dat de ziel, minder gekluisterd aan het lichaam, ontvankelijker wordt voor het geestelijke, weten velen onzer uit eigen ervaring. Ook de Karaïb moet dit tijdens de inwijding, en gedeeltelijk daarna nog, streng in acht nemen.

De extase, het losworden der ziel, wordt verder bevorderd door dansen onder het zingen van bepaalde liederen, en het innemen van tabakswater, tabakspoeder, of bij de andere inwijdingen, van *takini-sap* of pap van Spaansche peper. Vooral het sap van den *takini*-boom heeft een sterke werking; de leerlingen krijgen daardoor een „*takini*-koorts", en in dien toestand verschijnen de geestelijke wezens zeer spoedig.

Nog andere dingen geschieden; onder andere dit: aan het einde van den leergang worden den leer-

Karaïben-familie.

lingen gordels omgedaan die bezet zijn met levende bijt-mieren, en springen zij in een vuur. Door het bijten der mieren ontstaat de kracht om zieken op te wekken; in het vuur verlossen de leerlingen zich van de booze geesten of hartstochten, waarover zij voortaan heerschen zullen, en tevens verbreken zij de banden der ontzegging.

Met onze opvattingen zouden wij hierin zien: eene oefening in zelfbeheersching en moed, of een symbool dat aanspoort om het eigen karakter te sterken en te louteren. Naar de Indiaansche opvattingen echter, vloeit hier als het ware, het verlangde geestelijk leven in den leerling.

In de West-Indische afdeeling van het Koloniaal Instituut kan men borden van vlechtwerk zien, die op voorstellingen van dieren gelijken, en vermoedelijk bepaalde geesten weergeven; in het midden daarvan zijn tusschen de mazen wespen vastgeklemd. Deze borden zijn medegebracht van de Ojana's in Zuid-Suriname; de Apalai's in Brazilië gebruiken ze ook. Ze deden dienst bij een groote plechtigheid, waarvan eenige jongelieden de hoofdpersonen waren. Nadat deze een geheelen nacht in prachtigen vedertooi gedanst en fluitgespeeld hadden, werden hun deze borden herhaaldelijk op het lichaam gedrukt, waarbij de (toen springlev..de) wespen gevoelig staken. Vermoedelijk had dit ten doel, de door de borden voorgestelde geesten met de wespenkracht in de jongelingen te brengen.

Ik herinner mij ook nog, hoe een Indiaan mij verzocht, hem met een rietje op de kuit te willen slaan, en hoe hij het binnentreden in een dorp van Trio's die nog nimmer een blanke hadden gezien, de palm van mijn hand met de knol van een plant werd ingewreven. Vermoedelijk werd van het eerste verwacht, dat de geestelijke krachten van den Europeaan over zouden gaan op den gegeeselden, en was de knol een z.g. vredes-bekoring, een middel om op magische wijze vriendschappelijke gezindheid bij te brengen.

Het zooeven vermelde drinken van tabakswater en eten van tabakspoeder, heeft stellig niet, of niet alleen, ten doel om het lichaam ontvankelijker te maken voor bovenzinnelijke waarneming: wij mogen ook hierin een magische handeling zien. Want men doet dit bij de inwijding tof tabaks-meester, d.w.z. tot meester die de beschikking zal hebben over de groep geesten die tezamen de tabaks-plantziel vormen. De tabak is een oorspronkelijk Amerikaansche plant; de Karaïbische *pujai* rookt (een soort sigaretten) om zijn geestelijke vermogens zuiver te houden, en beblazen met tabaksrook, welke rook de booze geesten verzwakt en de goede geesten versterkt, is een veel voorkomende magische daad.

Zulke magische handelingen zijn half-physisch, en vergelijkbaar met bijv. het innemen van vitaminen; half zijn zij geestelijk, want de goede geesten waarmede de *pujai* verbonden is, maken hem ziek zoodra hij slechte dingen doet. Wij kunnen het ook nog anders uitdrukken: voor deze Indianen is er niet een zoo diepe kloof tusschen geest en stof, als er in ónze voorstelling bestaat.

De magie kan daar waar ze niet meer begrepen wordt, ontaarden in bijgeloof; ze kan ook, naar men vooral in vroeger tijden aannam, misbruikt worden en tooveren zijn in den ongunstigsten zin. Van oorsprong uit is ze echter vermoedelijk niet anders dan een practische toepassing van de geestelijke wetenschap (of geheime wetenschap) die men in de mysteriën vernam. Die wetenschap was „de" wetenschap, en tegelijk was ze het weten van de verhouding van mensch en schepping tot de geestelijke wezens of goden, en bevredigde dus de behoefte aan godsdienst, aan religie. Hierbij mag nu wel worden aangeteekend dat aan het voorbeeld der Karaïben duidelijk is te zien, dat er niet eene tegenstelling behoeft te zijn tusschen het veelgodendom en het belijden van den éénen God, want zij zeggen dat elk ding op aarde zijn individueelen geest (of groep geesten) heeft, die er het wezen van is. De geesten van verwante dingen vinden hun grond in een machtiger geest, en deze groepsgewijs in nog hooger wezens, die op hun beurt weder hun oergrond hebben in God. (Voor den samenhang van mysteriën en magie, zie men voorts het reeds aangehaalde werk van Dr. K. H. E. de Jong, en diens „De Magie bij de Grieken en Romeinen; Haarlem 1921).

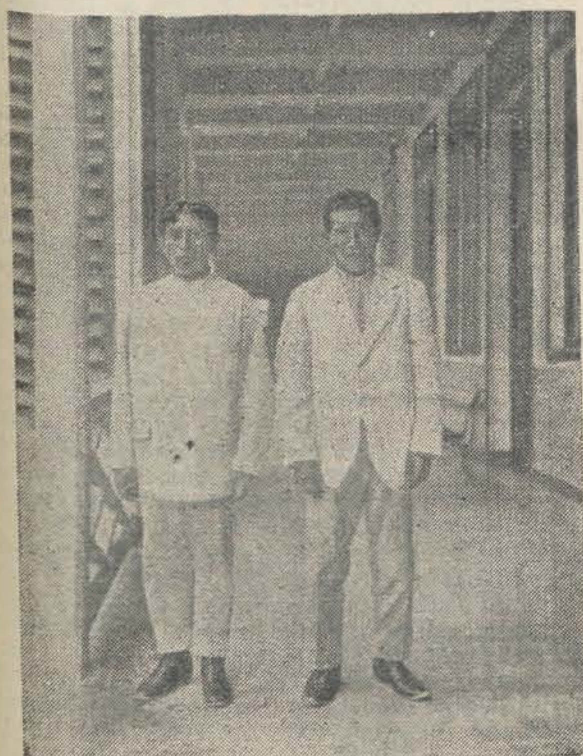
Het **is**, na de mededeelingen van Penard, niet moeilijk om te begrijpen hoe de Karaïben komen tot deze opvattingen: als de leerling een tijd lang heeft gevast en tabakswater heeft gedronken, en de *pujai*-liederen al dansende heeft gezongen, dan valt zijn lichaam in zwijm, en zijn ziel ontwaakt in het geestelijk licht en aanschouwt de geestelijke wezens in hunne werkzaamheid.

De volleerde *pujai* kan steeds weer die geestelijke wezens of goden waarmede hij bijzonder verbonden is, oproepen om hun raad te vragen of hun hulp voor het opsporen en verdrijven van den geest die in een zieke werkt. Men noemt l. g. geesten wel „booze geesten", maar is toch van meening dat zij over het algemeen slechts de uitvoerders zijn van de goddelijke rechtvaardigheid.

Karaibische vrouwen en kind.

Met de geestelijke wezens moet ook in het dagelijksch bestaan rekening worden gehouden, zij het ook al niet in die mate, dat het onbevangen leven onmogelijk zoude worden. Bijv. zal de Indiaan in een boot er zich voor hoeden om bepaalde woorden uit te spreken, omdat dit den toorn der watergeesten zou opwekken en deze een bui zouden veroorzaken waardoor de boot zou omslaan. De oorsprong van dit geloof laat zich gemakkelijk gissen, want „de verboden woorden zijn namen van waterdieren, van sterke dieren, wapens, enz.; het uitspreken" of den naam zouden de betrokken „kracht-wezens"

Arawaksche mannen.

„Water-wezens" bemerken, en daarop reageeren door een krachtdaad of waterdaad.

(Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het reeds meer genoemde opstel van Penard, en naar mijne toelichtingen: „A. Ph. Penard over inwijding en wereldbeschouwing der Karaïben", die in den West-Indischen Gids zullen verschijnen, en waarin nog meer werken zijn vermeld.)

De mysteriën-wetenschap, die bij de Karaïben en vele andere natuurvolken nog een beheerschende faktor van het leven is , is bij de cultuurvolken van onzen tijd vrijwel verdwenen. **Zóó anders is onze geheele instelling** in de wereld geworden, dat wij zelfs geneigd zijn te ontkennen dat er ooit veel werkelijkheid in die wetenschap heeft gezeten, of haar geheel en al voor onzin: fantasie, bijgeloof en bedrog houden.

Een dergelijk oordeel is wel gerechtvaardigd voor de uitwassen, welke vermoedelijk welig konden gaan tieren toen het vermogen tot bovenzinnelijk waarnemen aan het verzwakken was. De kern van de zaak is echter volstrekt niet dwaas, en van verschillende zijden wordt tegenwoordig niet meer ontkend dat de oude volken en natuurvolken helderziende vermogens zouden kunnen bezitten.

Zeer ver gaan in het erkennen van bovenzinnelijke vermogens de moderne theosophie en anthroposophie. Volgens den in 1925 overleden leeraar en stichter van l.g. beweging, Dr. R. Steiner, had in den ouden tijd de mensch in 'n instinctmatig, droomachtig helderzien de rechtstreeksche gewaarwording van zijn verbonden-zijn met het wereldorganisme. Toen dit als natuurlijk vermogen verdween, bleef er nog 'n tijdlang de mogelijkheid om in de mysteriën tot dit beleven te komen. Bij de tegenwoordige cultuurvolken is dat gevoel van verbonden te zijn met de wereld, uitgedoofd; de mensch voelt zich eenzaam in zijn „ik". In die eenzaamheid worden de krachten der ziel gestaald, en kan ze in staat worden zich zoo in zichzelve te verdiepen, dat ze, in haar ondergronden staand, tegelijk in het dieper werkelijke der wereld staat. Dit nieuwe bovenzinnelijk bewustzijn komt tot stand door verhooging (Steigerung) van het gewone zieleleven, in tegenstelling met het bovenzinnelijk bewustzijn in de oude mysteriën, dat tot stand kwam door demping van het gewone zieleleven.

De droom, welks beelden thans geen betrekking meer hebben op de buitenwereld, is een overblijfsel van het oude bovenzinnelijk beleven; andere decadente resten treden soms op als visioenen, voorgevoelens of tweede gezicht.

Mededeelingen als deze, gaan er niet op vooruit wanneer ze zoo uitermate verkort, en door een onbevoegde, worden weergegeven. Ze zijn nochtans hier vermeld, omdat ze licht werpen op het vraagstuk hoe het met elkaar te rijmen is, dat een uiterst waardevol vermogen uitdooft, terwijl toch de menschheid zich voortgaand ontwikkelt.

Doordien de natuurvolken eenigszins achtergebleven zijn in de ontwikkeling, is op aarde het oude, zij het al reeds eenigszins in verval, naast dat wat eigen is aan een volgenden ontwikkelingstrap, aanwezig; en ziehier hoe een Franschman, De la Borde, zich in de 17e eeuw daarover uitliet, met betrekking tot de Karaïben der Antillen: „Zij nemen er aanstoot aan, als men hen wilden noemt, en zegt dat zij geen geest hebben en dat ze als dieren leven. Zij antwoorden dat naar hunne meening dat bij ons nog in sterkere mate het geval is, omdat wij niet op hunne wijze leven: dat zij hun wetenschap hebben en wij de onze, a l s o f e r t w e e m a n i e r e n z o u d e n z i j n o m d e d i n g e n i n h u n w a a r h e i d t e w e t e n."

Op de Suriname-rivier.

Onderzoek naar de Nederlandsche oudheden op Celebes.

Als uitvloeisel van eene reis, welke de heer V. I. van de Wall, ambtenaar bij den Indischen Oudheidkundigen Dienst te Weltevreden, onlangs heeft gemaakt ter bestudeering van de Nederlandsche Oudheden op Celebes, verscheen van zijne hand in ons blad een reeks artikelen [1]), waaraan, naar we vertrouwen, met belangstelling is kennis genomen. In aansluiting daarbij geven we thans een korte algemeene samenvatting van hetgeen de heer v. d. Wal gedurende zijn rondreizen heeft opgemerkt met betrekking op de aanwezigheid en den toestand der aan den Compagniestijd herinnerende overblijfselen op genoemd eiland.

Uit den aard der zaak konden de op Celebes aangetroffen Nederlandsche oudheden niet de vergelijking doorstaan met de monumenten in de Molukken, waar het Nederlandsche gezag het eerst werd gegrondvest en gezeteld was, uitgezonderd dan het fort Rotterdam te Makassar, waarvan het overgebleven gebouwen-complex op het Slotplein eenig in zijn soort is, en nergens geëvenaard wordt. Bij de inventarisatie is gebleken, dat zoowel de residentie Menado als het gouvernement Celebes bijzonder rijk zijn aan roerende goederen van oudheidkundige waarde, z.a. zilveren schenkbladen, gouden eerepenningen, zwaarden, sabels, bronzen sierkanonnen, klokken e.d., welke door de Com-

[1]) Nl.: *Oud-Makassar* (Kol. Weekbl. 14 Febr. j.l., No. 7); *De Minahassa* (K. W. 21 Febr., No. 8); *Boeton* (K. W. 7 Maart. No. 10).

pagnie indertijd als geschenken aan de talrijke vorsten in deze gewesten zijn vereerd geworden. Bijzonder in het oog vallen de vele fraai gegoten kanonnen voorzien van monogram, inscripties en jaartallen, dikwijls afkomstig van de eerste kanonnengieters der Republiek die uitmunten door sierlijke lijnen en decoratie.

Oorspronkelijk was eigenlijk het doel der reis het fort Nieuw-Amsterdam te Menado, dat tot afbraak zou bestemd worden indien de Dienst daartegen geen bezwaren had. Gebleken is dat het fort noch oudheidkundige noch kunst-historische waarde bezit, zoodat het nu zal afgebroken worden en binnen afzienbaren tijd plaats maken voor een villapark. Achtereenvolgens werd bezocht de Noordkust van Menado, o.a. met de ruine van de redoute Leyden en van de Kota Mas, vermoedelijk een portugeesche gouddelversstad, te Kwandang. Daarop volgde de Golf van Tomini met de oudste Compagnie's nederzettingen te Parigi en Tomini en de forten van het indertijd zwaar versterkte Gorontalo; de oudheden der kerken in de Minahassa, de waroega's of grafurnen der Alfoeren, gebeeldhouwd onder Compagnies invloed; de kerkelijke en de bestuursarchieven ter hoofdplaats Menado, de kerkelijke oudheden aldaar, de kerkhoven; de Sangir-eilanden met de redouten Doornburg en Taboekan, de merkpilaar V.O.C. te Taroena en beschreven steen aldaar, de rijkssieraden van de Zelfbestuurders van Taboekan, Siau, Kandahar, Tagoelandang enz. de Talaud-eilanden met o.a. de oudste predikantsgraven in deze streken. Wat Zuid-Celebes betreft, boden de stad Makassar en omstreken met tal van historische herinneringen een ruim arbeidsveld. Behalve het fort Rotterdam en de redoute Vredenburg, het zeer fraaie kerkhof met talrijke oude praalgraven, de monumenten van Alexander de Siso en Cornelia van Sypestein, de landgoederen Het Nieuwe Loo, Maurisso, Bontoalo enz. bevinden zich in die omstreken het mausoleum van Aroe Palakka, den vriend der Compagnie, de vorstenresidentie Goa, de koningsgraven, Bongaja, waar het vermaarde tractaat is gesloten in 1667, de ruïnes van de kasteelen Samboppo, Panakoekang, Sarombe Tallo enz. Te Tanette was belangrijk de kroonschat van de overleden leenvorstin w.o. gouden Compagnies penningen en te Maros de rotsvesting Boeloe Sepong en het fortje Valkenburg. Na tal van plaatsen in Midden Celebes te hebben bezocht o.a. Watampone met herinneringen aan de Boni-expedities aan de Tjenrana rivier, werd koers gezet naar de Saleyer-eilanden en het eiland Boeton. Dit laatste was bijzonder merkwaardig door de kraton des sultans van Portugeeschen oorsprong, een kolossaal bolwerk van niet minder dan elf poorten en twintig bastions, reusachtige ankers van gestrande en vergane Compagnies schepen, bronzen en koperen vuurmonden, ruïnes van blokhuizen aan de rivier, archiefstukken en kroonsieraden van den sultan enz. enz.

Na afloop van het onderzoek maakte de heer Van de Wall van zijn aanwezigheid te Makassar gebruik om een excursie uit te schrijven naar het veel te weinig bekende en gewaardeerde fort Rotterdam, waartoe de militaire overheid alle autoriteiten met hunne dames had uitgenoodigd, waarvan ruim gebruik is gemaakt. Daartoe uitgenoodigd door het Makassaarsche Genootschap van Kunsten en Wetenschappen werd alsnog onder zeer groote belangstelling een causerie gehouden over oud-Makassar, verduidelijkt door fraaie lichtbeelden, waarbij voor het eerst de reconstructie van het oude Vlaardingen, de stichting van Speelman, werd vertoond. Naar aanleiding van deze voordracht ontving de heer Van de Wall de uitnoodiging de geschiedenis der stad te boek te stellen.

Over het algemeen genomen bevonden zich de meeste oudheden in zeer verwaarloosden toestand, uitgenomen die in particulier bezit, vooral de kerkhoven die bezocht werden (mede ter aanvulling van den genealogischen arbeid van Mr. Bloys v. Treslong Prins) zagen er treurig uit.

Uit den aard der zaak zullen de resultaten van deze inventarisatie, waarbij een schat van historische gegevens en studiemateriaal werd verzameld, t.z.t. in de Verslagen van den Oudheidkundigen Dienst worden gepubliceerd.

Tenslotte roemt de heer Van de Wall de ondervonden medewerking en steun van de civiele, militaire en gemeentelijke autoriteiten, de kerkelijke overheden, tal van particulieren en de Gezagvoerders der K. P. M. schepen, waarmede de reis gemaakt werd, zonder welke dit eerste oudheidkundig onderzoek op Celebes zeker niet zoo vlot zou zijn verloopen.

Het Kanaal van Nicaragua.
(Oude plannen hervat).

Een telegram van Washington d.d. 25 Februari j.l. (Reuter), opgenomen o.a. in het Vaderland, meldde, dat de Senaat eene resolutie heeft aangenomen om een onderzoek te doen instellen naar de practische uitvoerbaarheid van het graven van een kanaal door Nicaragua. De Senaat stemde in een crediet van 150.000 dollars toe voor de kosten van het onderzoek, dat door de ingenieurs van het leger zal worden verricht.

Dat naast het Panamakanaal ook aan deze doorgraving wederom wordt gedacht, wijst blijkbaar op eene gevoelde noodzakelijkheid, waarover wij uit gebrek aan juiste kennis van zaken niet in beschouwingen kunnen treden.

Met deze inleiding is het ons echter om iets anders te doen en wel het in herinnering brengen van eene poging, die nu zoowat *honderd* jaren geleden **van Nederlandsche zijde is aangewend, tot bevordering van de doorgraving van Nicaragua.** Omtrent dit kanaal, dat de beide Oceanen zou verbinden, koesterde Koning Willem I in 't belang van den Nederlandschen handel en van Oost- en West-Indië **groote verwachtingen. De verdere handelingen ter zake van dit kanaal van Nederlandsche zijde schijnen te zijn gestuit door de gebeurtenissen van 1830.**

Aan generaal-majoor J. Verveer was toenmaals de Koninklijke opdracht gedaan van eene zending naar Centraal-Amerika. Kon. Besluiten (14 Febr. 1826 en 8 Mei 1828 en 20 Febr. 1831 geheim).

In de Nieuwe Rott. Courant van 17 en 18 December 1912 gaf Mr. Th. Heyligers destijds eene interessante bijdrage onder het hoofd „Oude Nederlandsche kanaalplannen door Midden-Amerika” en mogen wij belangstellende lezers naar die studie verwijzen.

Zie: „N.Rott. Crt.” 17 en 18 December 1912 te raadplegen aan de Kon. Bibliotheek alhier;

Jan Verveer, Nieuw Ned.- Biogr. Woordenboek, Deel V., door Koolemans Beynen;

Redevoeringen in de Tweede Kamer der Staten Generaal door Mr. W. Wintgens (1883—1884), blz. 221/226.

W.

Van Week tot Week.

Dinsdag 5 tot Maandag 11 Maart.

Houding en taak der Zending. In eene vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage op Vrijdag 15 dezer, zal de heer D. Crommelin inleiden het onderwerp: Houding en taak der Zending te midden van de geestesbeschouwingen in Nederl.-Indië.

De Internat. Koloniale Tentoonstelling te Parijs. Zijne Exc. de Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, heeft den 6en dezer de Algemeene Commissie ten behoeve van de deelneming van Ned.-Indië, Suriname en Curaçao aan de in 1931 te houden Intern. Koloniale Tentoonstelling geïnstalleerd. De Minister en de Voorzitter van genoemde commissie Zijne Exc. Mr. D. Fock hielden redevoeringen, welke zijn opgenomen o.a. in het Vaderland van 6 Maart, Avondbl. A.

Raad van Indië. Bij Kon. besluit is op zijn verzoek eervol ontslagen met ingang van 2 Juni 1929, met dank voor langdurige en trouwe diensten, de heer A. M. Lens als lid van den Raad van Nederlandsch-Indië.

De Voorzitter van den Volksraad. Bij Kon. besluit is op zijn verzoek eervol ontslagen uit 's lands dienst met 3 Mei e.k. en met dank voor langdurige en trouwe diensten mr. A. Neytzell de Wilde als voorzitter van den Volksraad van Nederl.-Indië.

[Mr. Neytzell de Wilde was de derde Voorzitter van den op 21 Mei 1918 geopenden Volksraad; hij trad als zoodanig op den 17en Jan. 1925, ter vervanging van Mr. Dr. W. M. G. Schumann, die den 3en September 1919 den eersten Volksraadvoorzitter, Dr. J. C. Koningsberger (thans Minister van Koloniën), verving].

De contractkoelies. Aneta seint dd. Medan 7 Maart: Professor Grimshaw heeft in een persgesprek gezegd, dat in geen land, waar met contractkoelies gewerkt werd, de toestanden zoo gunstig waren als op Sumatra's Oostkust.

Noodlottige bandjir. Aneta meldde dd. Pasoeroean 8 Maart, dat hevige regens in Loembang een bandjir veroorzaakten, die groote verwoestingen aanrichtte. Helaas werden daarbij ook niet minder dan 17 personen gedood en zijn er eenige vermist.

Universiteits-examens. Leiden. Taalkundig candidaats-ex. Indologie de heer A. F. Th. de Raat. *Utrecht.* Candidaats-ex. Ned.-Indisch recht de heer J. D. Koster.

Verzoek om gratie afgewezen. Batavia, 7 Maart (Aneta). De Gouverneur-Generaal heeft het verzoek om gratie van hadji Doelhadie, die door den Landvoogd van Pandeglang ter dood veroordeeld is, afgewezen.

De Mataram-film. De Kon. Ver. het Koloniaal Instituut te Amsterdam heeft den 7en dezer in het Gebouw voor K. en W. te 's-Gravenhage eene vertooning vertoond van het prachtige filmwerk „Mataram”, voorafgegaan door eene inleiding van Prof. J. C. van Eerde over de Javaansche Vorstenlanden. (Zie de rubriek Kunst, enz. in dit Nr. van het K. W.).

De radio-telefoondienst met Ned.-Indië. De gelegenheid om met Nederlandsch-Indië langs radiotelefonischen weg gesprekken te voeren (voorloopig alleen uit de studio's te Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam en Utrecht), bestaat thans twee maanden. Immers op 8 Januari werd deze dienst, na den **vorigen** dag officieel **te zijn** ingewijd, voor **het eerst** voor het publiek opengesteld.

In de eerste maand (tot en met 31 Januari) werden 216 gesprekken met Indië gevoerd; van 1 tot en met 28 Februari waren het er 2..., zoodat, in aanmerking **genomen**, dat de dienst alleen op werkdagen is opengesteld, kan worden geconcludeerd, dat er tot heden een constant gemiddelde is van 10 gesprekken per dag.

Burgemeester van Amboina. Aneta meldt dd. Batavia, 8 Maart. Benoemd tot burgemeester van Amboina de heer J. A. F. Schut, thans waarnemend.

De Krakatau geeft het nog niet op. Na een rustperiode van ongeveer twee weken, meldt Aneta wederom nieuwe erupties van den Krakatau.

Kapitein E. A. J. Nobele. Aneta seint uit Makassar dd. 6 Maart het overlijden, in den ouderdom van 55 jaar, van den heer E. A. J. Nobele, oud-kapitein van het O.-I. leger, ridder van de Mil. Willemsorde en de Oranje Nassau-orde.

J. C. Houwing. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 63 jaar, overleden de heer J. C. Houwing, directeur eener thee- en rubbermaatschappij.

J. Pelzer. Aneta seint dd. Malang 5 Maart. De electrotechnische ingenieur J. Pelzer van de suikerfabriek Semboro van de H.V.A. is in Tangoel bij een val doodgebleven.

Dr. L. T. A. Peters. Te 's-Gravenhage is overleden Dr. L. T. A. Peters, oud-geneesheer van de Bataafsche Petroleum Maatschappij te Samarinda. De overledene was ridder in de orde van Oranje Nassau.

I. P. I. C. Stortenbeker. In den ouderdom van 6.. jaar is te Rijswijk overleden de heer J. P. I. C. Stortenbeker, oud-administrateur van de cultuur-maatschappij Soewarna.

Mevr. E. Reitsma—Brutel de la Rivière. Te Utrecht is, op 48-jarigen leeftijd, overleden Mevr. E. Reitsma—Brutel de la Rivière, echtgenoote van den in Indische kringen zoo bekenden heer S. A. Reitsma. Mevr. Reitsma vestigde de aandacht op zich, vooral als schrijfster over Indische onderwerpen in tal van tijdschriften.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Filmkunst.

Dat de filmkunst een belangrijke rol kan vervullen, zoowel hier te lande als in Insulinde, om goede verhoudingen tusschen het Westen en het Oosten te bevorderen, zal wel niemand ontkennen. En juist daarom zal 't zeker door menig belangstellende ten zeerste worden betreurd, dat er niet van den beginne af, bij den invoer van Europeesche films in Nederlandsch-Indië, een grondig deskundige keuring heeft plaats gehad; maar evenzeer, dat werkelijk mooie Indische films hier in Nederland zóó weinig bezoekers trekken, dat de bioscopen de vertooning ervan niet loonend genoeg vinden.

Is 't niet teekenend, dat, naar wij vernamen, Willy Mullens de door hem particulier in Indië opgenomen films aan een buitenlandsch consortium heeft verkocht?

Intusschen moet 't ons verheugen, dat thans, naast het regeeringsstreven ten deze met betrekking tot de schooljeugd en de propaganda van industrie- en cultuurondernemingen, ook verschillende vereenigingen trachten door het geven van goede Indische film-vertooningen den smaak daarvoor bij het Hollandsche publiek te ontwikkelen. Zou b.v. het zien van een klein deel der prachtfilm „Mooi Bandoeng", op den Indischen Feestavond van 25 Februari j.l. niet uitlokken tot het bezoeken van de vertooning der volledige rolprent? En doet het zoo deskundig rustig afdraaien van het kunstzinnige Mataram-trilbeeld, als op 7 dezer, hen, die het zagen niet verlangen naar meer dergelijke uitnoodigingen van het „Koloniaal Instituut"? Lang niet genoeg leden van „Oost en West" hebben er gebruik van gemaakt, om ook hun vrienden op iets moois te trakteeren. De hoogere rangen waren slecht bezet.

Gaarne geven wij hier de enthousiaste beschrijving weer van een der aanwezigen:

De Mataram-film van het Koloniaal Instituut, opgenomen door Tasilo Adam.

Het is een zeer bijzondere avond geweest, welke j.l. Donderdag in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage door de Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut" aan zijn leden en genoodigden is aangeboden.

Het auditorium, een geboeid en belangstellend publiek: ministers en autoriteiten naast bekende en invloedrijke personen op het gebied van handel en industrie; personen, die een groot deel van hun leven in Indië doorbrachten, naast Nederlanders, die nooit de koloniën door eigen aanschouwing werden kennen. Maar allen, menschen, die belang stellen in dat andere, tropische gedeelte van Nederland, waarvan dien avond een der meest interessante deelen op het witte scherm zou verschijnen.

Op het podium de heer *Westerveld*, de algemeene secretaris van het Koloniaal Instituut, die met enige sympathieke woorden de Mataram-film bij de genoodigden introduceerde; en vervolgens *Prof. Van Eerde*, de directeur der afdeeling Volkenkunde, die in een korte voorrede de beteekenis uiteenzette van het midden-Javaansche milieu, dat door deze film in beeld wordt gebracht.

In het kort memoreerde de spreker de komst der Hindoes met hun voor dien tijd zoo ver gevorderde cultuur, het Çailendra-tijdperk van tempels en tempelsteden in midden-Java van ongeveer de achtste tot de tiende eeuw. Dan na 915 het abrupte einde van de nieuwe cultuur in midden-Java, de verplaatsing van het centrum der Hindoe-Javaansche beschaving naar Oost-Java, het ontstaan der Oost-Javaansche rijkjes en rijken, Kadiri, Singasari, Madjapahit. Eindelijk de geleidelijke penetratie van den Islam, het wegsterven van de Hindoe-Javaansche macht in den loop van de 15de eeuw, verdrongen door het Mohammedanisme. En tenslotte het herwinnen van de suprematie door midden-Java, de stichting van het Mohammedaansche rijk Mataram door telgen van het oude vorstengeslacht, die de nieuwe leer hadden omhelsd.

Prof. Van Eerde wees er op, dat daar in midden-Java tal van merkwaardige overblijfselen bewaard zijn gebleven uit een tijdperk, dat tot een van de meest gewichtige van de Javaansche geschiedenis moet worden gerekend.

De beroemde tempelruïnes van Boroboedoer, Prambanan, Tjandi Sewoe, de vele merkwaardige gebruiken en gewoonten, die in den loop der eeuwen binnen de kratonmuren der vorstenlandsche hoven, als geheiligde tradities, ongeschonden worden bewaard; de hooge trap van ontwikkeling, die de Indoneesche kunst aan deze hoven bereikte, zoodat een fijne tooneel-, muziek- en danskunst daar gestegen zijn, tot een graad van volmaaktheid, als bijna nergens anders in het verre oosten.

En toen vervolgens de artistieke beelden van deze met veel smaak opgenomen film op het scherm verschenen, bewees de geboeide aandacht van een tot het laatste oogenblik vol spanning toeschouwend publiek, dat de spreker niet te veel over deze oude kunst en deze cultuur had gezegd. Het eerste gedeelte van de film gaf kunstzinnig in beeld gebrachte tafereelen uit het volksleven, enkele landschappen, de bewerking der rijstvelden, het ploegen met buffels, waaronder juweeltjes van smaakvolle natuuropnamen, pasarleven, volkskunst, enz.

Hoewel de film zeker niet tot de korte trilbeelden gerekend mag worden, en de vertooning er van volle twee uur in beslag nam, is er geen enkel oogenblik geweest, dat de belangstelling bij het talrijke publiek verflauwde. Het hoogtepunt werd bereikt toen onder accompagnement van de met groote zorg samengestelde muzikale begeleiding, de gratievolle dansen van bedojo's en serimpi's ten tooneele werden gevoerd. Welk een subtiele danskunst, en hoe bekoorlijk waren die jeugdige danseresjes, die met zacht deinende, onmerkbaar in elhaar vloeiende bewegingkjes hun fijne, exotische kunst deden worden tot een schijnbaar natuurlijke bevalligheid van onovertroffen eenvoud en schoonheid. En welk een onvergetelijke tooneeltjes van hooge danskunst gaf de liefdesdans van Sjiwa te zien, gedurende de opvoering van enkele fragmenten uit een wajangwongvertooning aan het Jogjasche hof.

Alles werkte dezen avond samen om de toeschouwers in een zeer bijzondere sfeer te brengen. De vele artistiek en smaakvol opgenomen gedeelten van de film zelf, de wijze waarop het auditorium door den inleider au-fait was gebracht van het ontwerp van de film, de interessante en ook de vele kunstzinnige onderwerpen van het trilbeeld, en de groote zorg waarmede de begeleidende muziek was samengesteld.

Jammer dat het „al" uit is, hoorden wij om 11 uur een paar toeschouwers tot elkaar zeggen. Kan men zich, na twee uur geboeid toezien, grooter lof denken?

* * *

Juist in verband met deze filmvertooning trof ons in de Indische couranten de beschrijving van het jongste

Soenansfeest.

Wij lezen o.m.:

21 Retjeb Alip 1859 of volgens onze tijdrekening 3 Januari 1929 was voor Solo en zijn inwoners een bizondere dag. Z. H. Soesoehoenan Pakoe Boewono X, de zelfbestuurder van Soerakarta, vierde zijn 64sten verjaardag, of volgens de Javaansche tijdrekening den 2en Toemboek. De Javanen kennen verschillende tijdrekeningen.

Den dag, dat men geboren wordt, heeft men dus verschillende data van de verschillende tijdrekeningen. Vallen nu al die verschillende data weer samen, dan spreekt men van den eersten Toemboek, dat is na 32 jaar. Zoodoende valt de 2e Toemboek na 64 jaar. Bij alle Javanen wordt dezen dag bizonder gevierd, en de Soenan deed 't op waarlijk Vorstelijke wijze. Een uitgelezen gezelschap van autoriteiten van heinde en verre gekomen, onder wie ook de Belgische Kroonprins en gemalin, ging in galarijtuigen met gouverneur Van der Jagt, op naar den kraton om den eersten zelfbestuurder van Java geluk te wenschen.

Er was voor den optocht van de zijde der Solosche bevolking, Europeesche zoowel als Inlandsche, een buitengewoon groote belangstelling. Rijen-dik stonden de toeschouwers langs heel den weg van het gouverneurshuis tot vlak voor den kraton.

Een eere-compagnie met vaandel had zich voor den ingang van den kraton opgesteld, die bij het naderen van de galarijtuigen de geweren presenteerden. Nadat op de gewone wijze was gewacht, tot alle gasten zich hadden aangesloten, ging de stoet naar het officieele gedeelte van den kraton, waar de Soenan aan den ingang zijn gasten verwelkomde en den gouverneur, den graaf en de gravin De Réthy begeleidde naar de voor hen bestemde zetels onder den troonhemel. Links van den Soenan was gouverneur Van der Jagt gezeten, rechts graaf De Réthy. Links van den gouverneur zat de Ratoe Hemas, die op hare beurt gravin De Réthy aan hare linkerzijde had.

De ruime pendopo met het groote plein bood, zooals altijd bij feestelijke gelegenheden, weer een grootschen aanblik.

Na de receptie met het uitbrengen der verschillende officieele toespraken, was aan de orde de uitreiking van de gouden en met briljanten afgezette herinneringsmedailles — juweeltjes van Inlandsche goudsmeedkunst — die de Soenan heeft bestemd voor H. M. de Koningin, H. K. H. Prinses Juliana, Z. K. H. Prins Hendrik, Z. Exc. den Gouverneur-Generaal den Graaf en de Gravin de Réthy, den Gouverneur van Solo en de Ratoe Hemas.

De Soenan spelde persoonlijk den gouverneur de prachtige medaille op de borst, terwijl de Ratoe Alit zich van deze taak kweet voor H. K. H. de kroonprinses van België.

Des avonds tijdens het galabal in den kraton werd den Soenan door den gouverneur het huldeblijk van landbouwonderneming en Europeanen aangeboden: een bedrag van ƒ28.000 voor den bouw eener poort [*]), de B.B.-ambtenaren boden een mooien stoel aan, de heer Duitgenius, van „Wonosarie" een huldeblijk namens de Koloniale Bank.

Vervolgens werden bedojo- dansen uitgevoerd, waaraan werd deelgenomen door de Raden Ajoe Sekar Kedaton. Hierop werd een algemeene polonaise gedanst.

Na die sereene, Javaansche dansen, van oudreligieus karakter, doet het mondaine Europeesche getrippel of gehuppel altijd erg vreemd aan.

Maandagavond daarop organiseerde het bestuur van de Javaansche sociëteit *Habiprojo* een feest ter eere van den jubileerenden Soenan. De aanwezigen moesten in zwart nationaal costuum met kris verschijnen. Onder de feestvierenden waren: de Rijksbestuurder Raden Adi Pati Djojonagoro, de pangerans Koesoemojoedo, Hadiwidjojo, Koesoemobroto, Soerjomidjojo, de kolonel van de Soenanstroepen pangeran Poebonagoro en tal van boepati's en majoors van het Zelfbestuur.

Op de toespraken volgden bommen en vuurwerk waarna een *topèng*-uitvoering werd gegeven, voorstellende een der verhalen uit den *pandji*-cyclus. Alle spelers waren gemaskerd. Het is een oud spel, dat helaas begint te verdwijnen. Toen echter de Soenan zijn dansers deze mooie oude kunst weer had laten beoefenen, trok die uitvoering vele Soloneezen tot zich.

Gelukkig, dat bij de Inlandsche grooten weer smaak en liefde voor hun prachtige, oude cultuur begint te herleven!

*) Hopelijk zal deze poort in Javaanschen stijl worden gebouwd. — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en de buitenwereld.

Dr. M. van Blankenstein hield te Semarang voor de leden van den Kunstkring een lezing over „Ned.-Indië en de buitenwereld" (*De Loc.* 1/2, blz. 19). Ned.-Indië en Nederland hebben — volgens spr. — *de veiligheid van binnen* in eigen handen; het is merkwaardig hoeveel fouten een staatsmachine kan dragen. Die fouten zijn op den duur herstelbaar, fouten begaan in *de buitenlandsche politiek* wreken zich echter bijna steeds geducht. Door in

ternationale verwikkelingen buiten ons om ontstaan verder dikwijls voorvallen, waaraan geen wijs beleid iets kan doen. *De vrede* is in de eerste plaats van belang voor de kleine naties; op de voordeelen van den vrede komt het aan; dit wordt niet in het minst duidelijk beseft door alle destructieve elementen. Vele extreme nationalisten in Ned.-Indië zijn niet zoo dwaas te meenen dat zij ons door eigen kracht zouden kunnen verdrijven; zij stellen hun hoop op een *Pacific-conflict*. Spr. gaf van den toestand een optimistische beschouwing, hoewel hij er op wees dat blijft bestaan de doos van Pandora met vele kwade mogelijkheden; hij geloofde niet aan den „Untergang des Abendlandes". De diplomatie is van karakter veranderd, en spr. kwam zoo op den *Volkenbond*. Een situatie als in 1914 ontstaat zoo gauw niet meer. De staatslieden hebben nu geregeld contact, men begrijpt elkaar beter, en steeds is ongezochte gedachtenwisseling mogelijk. De *Russen* zijn voor het Westen geen gevaar, hetgeen komt door de sociale stabilisatie, welke heeft plaats gevonden; de maatschappij is gezonder geworden. Ook in het *Oosten* hebben groote veranderingen plaats gehad. Het nationalistische leger heeft nu geheel *China* veroverd; dat lijkt wel solide, maar aan de toestanden heeft het weinig veranderd. Bij de leiders van Kanton hebben zich nu de andere generaals aangesloten en elk oogenblik kan er weer een generaal den strijd beginnen. Er is echter in China een nationaal bewustzijn ontwaakt en dit is géén gevaar. Militair behoeft geen enkel land China te vreezen, de boycot is een veel gevreesder wapen en dit leidt er toe dat de strijd vermeden wordt, welke vroeger werd gezocht door andere mogendheden. De *Washington-conferentie* veranderde in 1927 de vrij gespannen positie tusschen *Japan* en de *Ver. Staten*. De wegneming van *Guam* waar Amerika een geduchte vlootbasis kon hebben, had de zee te breed gemaakt voor een wederzijdsche bedreiging. Vóór de beperking der slagvloten kon *Engeland* geen gedeelte zijner vloot zoo noodig naar Azië zenden, omdat het resteerende gedeelte te zwak zou zijn voor de overige Europeesche vlootmogendheden. Engeland sloot daarom het bondgenootschap met Japan, en de Japanners verrichtten toen in den Pacific politie-diensten voor Engeland. Maar Engeland zou Engeland niet zijn, indien het de hegemonie niet zou hernemen. Door de maxima der slagvloottonnen kan Engeland, indien dit noodig zou zijn, een vloot naar Azië zenden en voldoende overhouden om geen bedreiging in Europa te duchten. Voor een eventueel naar Azië te zenden vloot wordt dan *Singapore het steunpunt*, het vooruitgeschoven politiebureau van het Westen in het Oosten, en wij behoeven zeker geen reden te hebben om ons daarover te beklagen. Er bestaat thans in de wereld een zeer wenschelijk evenwicht. De technische mogelijkheden voor een Pacific-oorlog noemde spr. uiterst gering.

Het *Soer. Hbl.* bespreekt „De nieuwe defensiegrondslagen in Ned.-Indië" (26/1, 2de bl.) en schrijft over „Mesopotamië en Perzië" (5de bl.), Abessinië en Afghanistan (4de bl.) en „Britsch-Indië" (1/2, 3de bl.), *De Loc.* over „Het verre Oosten" (2/2, blz. 51), *De Sum. Post* over „Aleppo—Baalbek—Damascus" (8 en 9/2).

Arbeidsregeling.

Prof. Mr. M. W. F. Treub hield te Batavia een voordracht over arbeidsregeling (*Java-Bode*, 31/1). Wat spr. geschreven heeft over het communisme, het nationalisme en de economische achterlijkheid is — zei spr. o.m. — gebaseerd op de werkelijkheid. Nog kortgeleden hebben de ondernemers verzucht: „waren er maar Inlandsche ondernemers, want dan zou de positie van de buitenlandsche ondernemers heel wat beter zijn, omdat zij veel beter zouden begrepen worden..." Maar er is nog geen Inlandsche ondernemersstand. De Inlander is of een kleine boer, of een werkman. Dat is de realiteit, die men steeds voor oogen dient te houden. En wie een politiek voert, die niet op de realiteit gebaseerd is, zal bedrogen uitkomen. Indië kent gelukkig nog *gezond nationalisme*. Zonder medewerking der goed-gezonde Inlandsche bestuursambtenaren wordt het *communisme* het nationalisme ongetwijfeld de baas; maar met die medewerking behoeft nog niet gewanhoopt te worden.

In de „Code Pénal" is tot 1872 de bepaling van kracht gebleven, dat de arbeiders zich niet mochten vereenigen. De physiocraten en Adam Smith hebben aangetoond, dat een volk niet welvarend kan zijn als de groote meerderheid in armoede leeft; toen men hiervan overtuigd geraakte heeft men *de vakbeweging* niet langer belemmeringen in den weg gelegd. Uit welbegrepen eigenbelang verstaat de ondernemer zich thans met de vakvereeniging. De vakbeweging in Europa is bezig te verworden. Het economische doel, dat vroeger voorstond, wordt meer en meer verdrongen door de politiek en dit is dan altijd de revolutionnaire politiek. Hierbij komt den laatsten tijd het communisme, hetgeen de situatie veel leelijker maakt. Zoowel in als buiten de vakbeweging werkt het communisme sterk, in Ned.-Indië evengoed als in Europa. In *Ned.-Indië* beoogt de vakbeweging niet verbetering van de economische arbeidsvoorwaarden, maar zij begint hier met de politiek en veelal met de communistische politiek. *De Inlandsche vakbeweging* is dan ook niet een economisch maar een politiek verschijnsel, dat men niet met vertrouwen tegemoet kan gaan.

Prof. Grimshaw sprak te Batavia in den Kunstkring over „Work and Methods of the International Labour Organisation" (*Bat. Nwsbl.* 2/1 en *Deli Crt.* 6/1). Spreker's reis naar Indië houdt ten nauwste verband met de taak van het Internationaal Arbeidsbureau te Genève om gegevens en in... lichtingen te verzamelen en te verwerken, het... ten dienste van de Arbeidsconferenties direct, h... zij op last van de een of andere commissie, die e... bepaald onderwerp behandeld heeft. Spr. gaf o... een beschouwing over „*native labour*" (ond... scheiden in „forced labour" en „long term contr... labour"). Hij deelde mede, hoe het Vredesverdr... ook voorzien heeft in bepalingen ten aanzien v... de arbeidstoestanden in landen waar nog geen i... dustrie, op Europeesche leest geschoeid, besta... Spr. deelde mede, hoe in theorie de toestanden ... het gebied van gedwongen arbeid b.v. zeer v... bloemd voorgesteld worden en hoe het er in ... practijk mee staat. Hij vertelde hoe ontstellend ... sterftecijfers waren, die men in zekere kolonie ... verband hiermede geconstateerd had. Volgens sp... is het B. I. T. te Genève geen politieke instellin... het is „de ergste vijand" van het bolsjewisme.

Het *Bat. Nwsbl.* (5/1) ziet in de brochure: „Tw... achterlijke arbeidssystemen in Ned.-Indië" van d... heer *W. Middendorp*, het verlangen afgeteek... internationale invloeden te bewegen om te do... wat Nederland verzuimt, namelijk: het „onkruid... der *poenale sanctie* en van de *heerendiensten* „ui... te roeien". Het getuigt van eenige naïviteit te mee... nen, dat die internationale invloeden in beweging... zouden worden gebracht door zoo verheven oog... merken als den schrijver inspireeren; voor zoover... zij zich helaas meer en meer doen gelden, zijn de... beweegredenen — vreest het *B.N.* — van zeer... concreten en zeer weinig idealistischen aard.

De Loc. (29/1, blz. 19) vestigt de aandacht er... op, dat de auteur zich rechtstreeks wendt tot „in... ternationale hulp", tot het Arbeidsbureau, tot den... Volkenbond. Ziedaar al aanstonds het misbruik... van „Genève" als politiek dreigement.

De *Deli Crt.* (4/2) geeft een oordeel over „Indië... en Genève", het *Soer. Hbl.* over „Alb. Thomas en... nog iets" (26/1, 3de bl.); *De Sum. Post* (6/2) be... pleit wettelijke regeling van uitbetaling in geld, bij... ontslag van Europeesche werknemers, van een deel... van het verlof naar Europa, in evenredigheid van... het aantal dienstjaren; *De Loc.* (29/1, blz. 19)... plaatste „Het verslag van mr. Ormsby Gore over... Java."

Economie en Politiek.

De kwestie der (procentsgewijze) vermindering... van *Holland's aandeel in den Ned.-Indischen im... port* heeft niet nagelaten zekere onrust te wekken... in Hollandsche kringen. Men zocht sterk naar... fouten en schuldigen. Het *Soer. Hbl.* (31/1, 3de bl. ... Z.) betoogt dat men die symptomen van achteruit... gang niet àl te ernstig behoeft op te vatten. In de... oude statistieken zat zeer veel dat het Hollandsche... aandeel in den Indischen import beduidend grooter... deed schijnen dan het inderdaad was. Vele buiten-

Indische goederen gingen via den Hollandschen handel naar Indië, en paraisseerden in onze cijfers. Natuurlijk domineerde dit onze Hollandsche cijfers niet. Steeds meer voltrekt zich de economische uitgroei der koloniën, en in gelijke mate wijzigen zich de handelsverhoudingen. Dit geldt niet alleen voor Holland en zijn koloniën, maar ook voor Britsch-Indië, Ceylon, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. Hij, die in Ned.-Indië aandacht schenkt aan de ontwikkeling der gebeurtenissen, zal moeten erkennen dat, mèt het Hollandsche handelsmonopolie, ook een groeiend deel onzer politieke macht verdwijnt. Zelfs al zou men hiertusschen geen causaal verband willen leggen, men heeft de coïncidentie dezer feiten toe te geven. Z. ziet in ontstaan en groei van het kolonisatie-verschijnsel meer dan eene toevalligheid, namelijk een onderdeel van het wereldgebeuren, dat slechts in volstrekte harmonie met andere uitingen van dit gebeuren kan geschieden. Hij constateert voor Ned.-Indië: achteruitgang van het specifiek Hollandsch economisch belang en eene internationalisatie van den handel. Steeds duidelijker vermindering van Holland's politiek overwicht in deze kolonie; steeds sterker neiging tot afscheiding. Het zijn z.i. *de symptomen van het proces van het uit elkaar gaan.* Dit proces voltrekt zich over eeuwen en schrijdt steeds voort. Soms schijnt het tientallen jaren stil te staan, dan weer loopt het krachtig op onder den impuls van wereldgebeurtenissen, die het stimuleeren. Maar het is onvermijdelijk. De kunst is: *in dit proces te onderkennen wat natuurlijk, dus redelijk is, en wat kunstmatig.* Tegen dit laatste ageere men. En al moge Holland's aandeel in den handel op deze gewesten verminderen, men zal goed doen er rekening mee te houden dat het algemeen Westersch aandeel daarin niet is afgenomen. Zoo zijn de gewijzigde cijfers der handelsbeweging wellicht minder aangenaam voor Holland-als-oud-monopolist, hij die breeder ziet, constateert dat eene internationaliseering van den handel voor onze politieke macht nog zeer geruimen tijd een àl te vlugge voortschrijding van het proces der scheiding kan tegengaan. Het zou voor de Westersche suprematie van veel grooter beteekenis zijn, indien de Inlander eene meer belangrijke rol ging spelen in de handelsbeweging.

Medisch Hooger Onderwijs in de Tropen.

Prof. dr. C. D. de Langen, voorzitter der Medische Faculteit, stond de *Java-Bode* (2/2) een onderhoud toe. Directe aanleiding was het Internationaal Congres te *Caïro* voor tropische geneeskunde en hygiëne, waar prof. De L. als officieel afgevaardigde van Ned.-Indië onlangs van terugkeerde. Voor Ned.-Indië was op het Congres van veel belang het vraagstuk, betreffende *het verband tusschen mijnwormziekte en voeding.* In *Noord-Argentinië* vond men zeer sterke infectie; in tegenstelling met hetgeen men in *Ned.-Indië* waarneemt, was de haemoglobinevermindering, zelfs bij kinderen, over het algemeen opvallend gering; ook lichaamsgrootte en gewicht der kinderen hadden niet geleden en waren gemiddeld dezelfde als in mijnwormvrije landen. Dit wordt toegeschreven aan de bloedsmenging van dit volk; de uitstekende voeding (veel vleesch) wordt van goeden invloed geacht. Er zijn in Ned.-Indië verschillende aanwijzingen, dat de voorkomende anaemie ongunstig wordt beïnvloed door arme en vooral ook eenzijdige voeding. Indië biedt in dit opzicht een groot studieveld. Aan de bespreking van *het spruwvraagstuk* namen ook *prof. Van der Scheer* en prof. De Langen deel. Over het algemeen werd het Nederlandsche standpunt wel als het juiste geaccepteerd, terwijl men ook bij enkele détailbeschouwingen, vooral wat de clinische verschijnselen betreft, aan het oordeel der Hollanders veel waarde hechtte. Intusschen is het, alles goed beschouwd, toch nog slechts weinig wat men eigenlijk met eenige zekerheid van het spruwvraagstuk weet; verder dan tot mogelijkheden komt men niet.

De *Insulinde-ziekte-kwestie* is tot een drietal punten teruggebracht: de bejegening der Indische artsen, de vraag of zij te kort zijn geschoten en of men nu met roodvonk te doen heeft gehad. Van Holland uit is men inderdaad te vlug geweest in zijn oordeel over de Indische artsen en zij zijn in hun optreden niet te kort geschoten. Het derde punt blijft op wetenschappelijk terrein. Toegegeven moet worden dat men niet zonder meer kan zeggen, dat het roodvonk geweest is. De Indische doktoren wenschen op de z.g. Insulinde-ziekte geen etiquetje te drukken. Indien het roodvonk geweest is, dan was het beeld toch wel heel anders dan gewoonlijk. In Holland zijn deze ziektegevallen niet in die mate dubieus als in Indië, omdat men daar niet met de verschillende exzemen te maken heeft als in Indië, de Van der Scheersche koorts e.d. De huid is in Indië veel gevoeliger.

De *medische Hoogeschool* te Batavia kan de vergelijking doorstaan met wat andere Oostersche landen bieden. Een academische sfeer zal er eerst na verloop van langen tijd komen: men lette op het onderwijs en op het product. Het product van de *Stovia* voldeed wel, behalve wat de zelfstandigheid der abituriënten betreft. Alle Oostersche landen hebben, wat het medisch onderwijs aangaat, een grooten run genomen. Evenals op ander gebied valt er op medisch terrein een groeiende belangstelling te constateeren. De „schools" werden omgezet in „colleges", en naar die terminologie de *Stovia* beoordeelend, meende men in andere Oostersche landen (Br.-Indië en de Philippijnen), dat het medisch onderwijs in Ned.-Indië niet op zulk een hoog standpunt stond. Volkomen ten onrechte, want de Stovia was veel beter dan menig „College" uit het Verre Oosten. Japan, dat ook zijn „schools" omzette in „colleges", begreep niet, dat Ned.-Indië geen „colleges" had. Ook de League of Nations maakte dat onderscheid. Zoo werd het voor het aanzien van ons medisch onderwijs en in het algemeen van onze medische bemoeiingen, gewenscht dat ook Ned.-Indië zijn hoogeschool kreeg. Daar waren natuurlijk nog andere redenen voor. Aan het bestaansrecht valt niet te twijfelen. Er is, men weet het, veel vraag naar artsen, ook van den kant van de bevolking. En er zijn nog lang niet genoeg gouvernementsartsen. Holland kan niet voldoende in de behoefte voorzien. De salarissen, welke thans door cultuurondernemingen betaald worden aan jonge uitkomende artsen, bewijzen dat er niet voldoende artsen overeenkomstig de vraag zijn. En pas wanneer aan de vraag van particuliere zijde voldaan zal zijn, komt de Dienst van Volksgezondheid aan de beurt, gebonden als die is aan de standaard-salarissen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Indonesia en Associatie.

Een medewerker van het tijdschrift *Soeloeh Indonesia Moeda* over Nov.-Dec. 1928 schrijft onder bovenstaanden titel daarin het volgende:

De idee van associatie-politiek is ons zeer vijandig! We hopen dat vele anderen het met ons eens zijn.

„L'ennemi, c'est l'Association", zeggen wij met een kleine variant op Gambetta's bekend woord.

Mijn overtuiging als Indonesiër is dezelfde. Waarom? Het volgende zal 't U duidelijk maken.

Die idee en vooral de poging naar realisatie dier idee heeft het nationaal heroïsme voor een deel vernietigd en hiermee den verderen toevoer van versche essence afgesloten, die een levensvoorwaarde is voor cultuurvernieuwing. Ik weet niet of er misschien ooit een Aziatische cultuur bestaan heeft. Zoo niet, dan zeker ook geen Indonesische. Zoo ja, dan heeft zij toch afgedaan en stapt Europa nu over haar ruïnen en bouwvallen. Misschien zijn wij voorbeschikt om in de machtige kolk der Europeesche cultuur te worden opgenomen. Velen gelooven hieraan. Wetenschappelijke argumenten staven dit. Maar als mèt de Aziatische cultuur het Indonesianisme samenhangt, dan is onze toekomst geteekend.

Koloniale ethiek, ethische koloniale politiek en al die phrasen meer, altemaal bedrog en camouflage voor duistere practijken. Oorspronkelijk *konden* ze mooi zijn, maar dan later gemutileerd tot een zinloos dogma in den boezem van den al te graag geloovenden Oosterling en een scherm en een schild, waarachter onze usurpator zich pleegt te verbergen. Een lief woord in den mond, maar een geflikker van een dolk in de verborgen vuist. Een koloniale Cyrano de Bergerac, maar dan in zijn slechtste gedaante. Ziedaar de toestand!

En intusschen dringt het nieuwe levenselement, het modernisme tot ons door. Is dit een gunstig voorteeken? Een opklaren, waardoor de blik zich verruimen zal tot oneindige verten? Een boodschap tot nieuw leven?

De heerlijke schepping van Europa's genie is ons welkom! Maar de afschuwelijke mutilatie daarvan, daar walgen wij van. Geen associatie-tendenzen, die hier voor een spotprijs aangeboden worden. Geen appreciatie dier Europeesch-Nederlandsche cultuur à la Oedaya!

Aziatisch Japan en voor kort China, onttrok zich nog tijdig aan den volksvernietigenden invloed. Toen in 1867 de Mikado Mutsuhito den troon besteeg en onder leiding van Markies Hera Boemi Ito in 1889 het Rijk een grondwet kreeg, was de zaak van het modernisme gewonnen. Beslist en voor immer! Het gevolg was de ongehoord snelle vlucht van Japan's economie en techniek en wetenschap en politiek. Voorvechters van Old-Japan waren er genoeg, maar hun hardnekkigheid baatte niets, iets dat wij Japan èn benijden èn geluk wenschen. Ito bevestigde het fundament van den modernen staat, zonder evenwel de heldentradities van het klassiek shintoïsme in ongereede te brengen. De associatie-gedachte heeft hij met beslistheid teruggewezen. Hem dankte het land van de Rijzende Zon dat geen pestilentie van buiten de ongerepte blankheid van den heiligen Fujyama verontreinigt.

Andere Aziatische volken ontworstelden zich echter niet, (of te laat) aan den benauwenden greep van het associatisch dogm: tisme. Z" boetten hun geestelijke kracht en politieke vrijheid in. Zij maakten, geheel het vaste land en de Indonesische Archipel, innerlijke cultuurvernietiging door met als gevolg politiek onvermogen. Cultureel en politiek onvermogen en karakterdegeneratie, door de ethische politiek en de associatie-theorie!

Dat is de oogst dien wij binnenhalen. Voos en vooral *verwijfd.* De invloed dier ideeën was en is enorm en de activiteit harer satellieten — al die droomers met goddelijke-wereldbroederschap-aspiraties — draagt er toe bij 't proces van verwijving nijpender te doen zijn.

Arm Indonesia! Een kleine groep slechts zag tot voor kort in de associatie-idee een vijand. Doch ook gelukkig Indonesia! Die kleine groep *groeit* en is nu reeds geworden de groote groep die domineert. En de associatie-groep slinkt en heeft haar eigen vonnis reeds geteekend. Want vele associeerende en „evolueerende" landgenooten hebben slechts oog voor den strijd om terugwinning van persoonlijk materieel bezit, neen erger, zij maken die ideeën dienstbaar aan de stof, welke toch, hoewel niet weg te doezelen, van undair belang is. En wanneer alle levenskrachten hierop worden geaccentueerd, dan zijn kuiperij en intrigue schering en inslag.

Industrie en handel in de grage handen van vreemdelingen, die er belang bij hebben — de goeden niet te nagesproken — bij een grootsch opgezette komedie.

Een zekere mijnheer Tideman, als ik 't wel heb theosoof en agent van 't kapitaal, noemde zich naar zijn astrale overtuiging een broeder des Volks, om na zijn ontmaskering door de Indonesische Studieclub van Soerabaja zich tot een erbarmelijk kale intrigant te ontpoppen. Het domineerende moment! En dan de associeerende Ali Moesa, die ons verrast heeft, met zijn dubbel gezicht van Indonesiër-gedelegeerde en suikerslaaf.

Hoe het ook zij, hoe laag-immoreel veler mentaliteit ook is, anders worde onze houding thans. Tegenover de associatie worde het accent gelegd op het politieke aanzicht der *conflicten,* ofschoon ideëele motieven niet weg te doezelen zijn. En zoo men van dien kant agressief optreedt, men betale 't met gelijke munt. Machtswellust bestuurt de weerspannigheid; hoe grooter kracht en geweld men van dien kant spandeert, hoe hardnekkiger zal men van dezen kant er tegen moet verzetten. Het worde dan een titanen-worsteling tegen satanische machten voor het Indonesische idealisme.

Intuïtief ervaart 't Indonesische gemoed nu, — eindelijk —, dat 't Vaderland òm zijn nationaal bestaan wordt gestuurd door een druk en opdringerigheid van buiten. Het groote gevaar, de cultuurvernietiging, de duisterheid der werking dier vijandelijke macht, dat proletarium van ideeën en opvattingen, staan nu scherp afgeteekend en belicht voor ons. Wij kunnen niet meer verraden worden en wij *laten* ons niet meer verraden. Noto Soeroto en zijn condottieri mogen er voor oppassen.

Een nieuwe, een moderne, doch indonesische beschaving willen wij scheppen. Het modernisme lonkt ons. Wij vergelijken en kiezen en tegelijkertijd verdedigen wij ons, of gorden wij ons aan tot den strijd. Slechts in self-help en in het terugwijzen van alle associatie zien wij heil, redding voor ons nationaal bestaan, want dit is het ontwaakte ras-instinct dat toch ook meebrengt dat wij ons moeten eigen maken de techniek van het moderne Westen. Hierdoor alleen ontkomt men aan de politieke débâcle als gevolg van nationaliteits-vervaging.

Associatie-politiek is onze grootste vijand. Indonesia's idealisme, dat ons de renaissance belooft, is er tegen in opstand. Eindelijk, de slaaf, de slaaf van vroeger dagen, kijkt haar dreigend aan en trekt de kris uit de scheede.

De strijd moet bitter zijn, gelijk elke strijd voor een heilige zaak bitter is. Die trage massa, analphabeet voor 't grootste deel, de inspiratie der Vrijheid inblazen? Zal dat mogelijk zijn?

Men vraagt zich dat niet meer af, de tijd dringt, men doet 't, voilà!

Want hoe is de vijand? Zal hij dralen, aarzelen en wijken?

Dat zou onlogisch zijn en onlogisch is de demon nooit geweest in het doorvoeren van de consequenties. Hierin zit juist zijn demonische kracht.

Zijn grondmotief is heerschen om te leven en met de dringende macht eener ijzeren logiek wordt dit verder uitgewerkt en daarop voortgebouwd en verdedigd. Dit is de bron zijner macht. En deze macht

blijkt stevig en haast onwankelbaar. De tegenstander is dus geducht.

Daarom worde naarstig naar elk middel gezocht ter bescherming der natie. Dit middel, dat ons het meest dienstig schijnt, is 't vertrouwen op eigen kracht en kunnen en dat is: self-help en terugwijzing van alle associatie.

Diversen.

Een hoofdartikel in het nr. van 27 December j.l. van de *Bintang Timoer* wordt gewijd aan het emigratie-vraagstuk naar Zuid-Sumatra. Met instemming wordt overgenomen een bericht uit het „A. I. D." over het vertrek van vele emigranten naar Palembang, speciaal voor den aanleg van wegen.

De hoofdredacteur zegt, door zijn laatste reizen in het Palembangsche, te weten dat een koelie, aldaar *f* 30.— 's maands krijgt, benevens vrije woning en een stuk tuingrond. Hij is van oordeel dat het voor de koelies op Java duizendmaal beter is, als vrije arbeiders naar Zuid-Sumatra, dan als contractanten naar Deli of Suriname te gaan. Hij beveelt een en ander aan in de aandacht van het a.s. congres van den Regentenbond.

„Laster en beleediging" noemt een schrijver in het Mal.-Chineesche blad „Keng Po" van 2 Januari het „oud-en-nieuw" artikel van het Nieuws v. d. Dag van N.-I. Eerstens wordt daarin aan de Regeering slapheid en machteloosheid verweten; tweedens wordt de beweging der nationalisten aangeduid als een verkapte communistische beweging, terwijl reeds begin 1927 groote schoonmaak onder de communisten is gehouden; derdens worden de Inheemschen beleedigd, die volgens het artikel zoo happig zouden zijn op voorschot, m.a.w. zich door Moskou laten betalen.

Bovendien vestigt schrijver de aandacht van politie en justitie op de uitlating van vorenbedoeld blad ten opzichte van het landvoogdelijk bestuur („Indië heeft een stuurman noodig!" enz.), welke geen Oostersch journalist zich ongestraft zou hebben kunnen veroorloven en hij constateert dat er voor de sanamenschen geen dag des vredes bestaat, dat die lieden elk tijdstip te baat nemen om de zonen van deze kolonie te beleedigen en te vernederen.

Als samenwerking niet verkregen kan worden, als de haat tusschen de partijen steeds toeneemt, als de anti-overheerschings-actie steeds krachtiger wordt, is het niet enkel het werk der Indonesische leiders.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Neerlands Indië.

Bij de Uitg. Mij. „Elsevier" te Amsterdam is verschenen de eerste aflevering van een nieuwe en geheel om- en bijgewerkte uitgave van het in 1911, onder leiding van H. Colijn, uitgekomen standaardwerk: Neerlands Indië: land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving.

Sedert vele jaren was de eerste uitgave, gevolgd door een onveranderden herdruk, uitverkocht en achtte de uitgever thans den tijd gekomen voor een nieuwe bewerking. Den heer Colijn ontbrak echter de gelegenheid om ook hiervan de leiding op zich te nemen, welke nu in de handen berust van Prof. D. G. Stibbe, oud-Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in Ned.-Indië, die in dezelfde omstandigheden verkeert als waarin de heer Colijn zich in 1910 bevond, n.l. pas uit Indië teruggekeerd met een schat van versche indrukken en gegevens.

Hoewel er sedert het verschijnen van de eerste uitgave ontzaglijk veel in Indië is gewijzigd op nagenoeg elk gebied, zal de oorspronkelijke opzet van dit uit verschillende, door bij uitstek bevoegde deskundigen geschreven, monografiën bestaand werk, zooveel mogelijk behouden blijven. „Maar in één opzicht", aldus de heer Colijn in het Voorwoord, „zal er misschien eenig verschil met de eerste uitgave vallen op te merken. In 1911 bleef het subjectieve inzicht des schrijvers zoo goed als geheel buiten geding. Thans moet ook geschreven over onderwerpen, waarbij dat subjectieve inzicht niet geheel kan worden uitgeschakeld, omdat een waardeeringsoordeel van gebeurtenissen en toestanden moet worden gegeven, waaromtrent geen gelijk inzicht aanwezig is."

In den nieuwen druk zullen achtereenvolgens in behandeling komen: Aardrijkskundig overzicht door Prof. J. F. Niermeyer †, herzien en aangevuld door Dr. W. van Bemmelen (deze bijdrage vult afl. 1 geheel en wordt nog in een volgende voortgezet). — Volken en volksinstellingen door Prof. T. J. Bezemer. — Talen in den Archipel door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel. — De Chineezen in Ned.-Indië door J. A. M. Bruineman. — De bestaansmiddelen der bevolking door J. E. Jasper. — Het Heidendom door Prof. C. Spat. — Het Hindoeïsme door Prof. Dr. N. J. Krom. — Het Mohammdanisme door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — Inlandsche kunst door Th. van Erp en P. A. J. Moojen. — De nationale beweging door L. Noë. — Oude geschiedenis van Ned.-Indië door Prof. Mr. J. E. Heeres. — Nieuwe geschiedenis van Ned.-Indië door Prof. Dr. N. J. Krom. — De staatkunde der buitenbezittingen door Ch. Staargaard. — Ons koloniaal beheer door C. J. Hasselman. — Het bestuur van Ned.-Indië door Prof. D. G. Stribbe. — De rechtspraak in Ned.-Indië door Mr. H. J. Scheuer. — De bevloeiing door Ir. J. Blackstone. — De groote cultures door G. J. W. Putman Cramer. — De mijnbouw door Ir. P. Hövig. — Muntwezen, handel en bankwezen, het onderwijs in Ned.-Indië door Mr. K. F. Creutzberg. — De Protestantsche kerk door D. Crommelin. — De Roomsch-Katholieke kerk door Jos. v. d. Kolk. — Het verkeer te water door J. H. Hummel. — Het verkeer te l[illegible] door Prof. Ir. H. van Breen. — Het verkeer do[illegible] lucht, door A. Plesman. — Het arbeidsvraagstuk, door Prof. Dr. I. A. Nederburgh.

Het geheele werk, dat compleet zal zijn in twee deelen, elk bevattend 320 blz., met tezamen ongeveer 550 groote en kleinere illustraties en een kaart van Ned.-Indië, zal verschijnen in 16 afleveringen van 40—48 pagina's.

We veroorlooven ons deze aankondiging te besluiten met de woorden waarmede wijlen Generaal van Heutsz zijn Voorwoord bij de uitgave van 1911 eindigde: Moge dit boek de kennis van en daardoor de belangstelling in onze door de natuur zoo rijk gezegende koloniën in den Indischen Archipel — ons Tropisch Nederland — in nieuwen kring verbreiden, het Nederlandsche volk diep er van doordringen, dat de beteekenis van Nederland ten nauwste samenhangt met het bezit dier koloniën, en dat voor Nederlanders in dat „Grooter Nederland" nog veel grootsch werk te verrichten valt.

De West. Indische Gids.

Inhoud der Maart-afl. Ter nagedachtenis van den heer Justus Rinia Cornelis Gongrijp, door Mr. A. J. A. baron van Heemstra (met portret). — In Suriname vóór honderd jaar, door Mr. B. de Gaay Fortman. — De Surinaamsche begrooting voor 1929 in de Tweede Kamer, door M. Welle. — Afrikaansche resten in de Creolentaal in Suriname, door L. Lichtveld. II. De West-Soedaneesche grondslagen. — Tobago. Een vergeten Nederlandsche kolonië, door C. K. Kesler. — Boekbespreking. — Bibliographie.

Koloniaal Tijdschrift.

Jaarg. 18, No. 2 (Maart '29) bevat: In memoriam F. W. Slangen (resident van Buitenzorg), door A. Muhlenfeld. — Deconcentratie van het regeeren overzee, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Moderne Maleische literatuur, door Prof. C. Spat. — Sa-Yoij-Bahi. het Japansche insluiphuwelijk vergeleken met de Indonesische verwanten, door Prof. D. van Hinloopen Labberton. — Gandhi tusschen Hindoeïsme en Westersche kultuur, door G. Gongrijp. — Beperking van vervreemding van inheemsche grondrechten door Inlanders aan niet-Inlanders, door Dr. J. W. de Stoppelaar. — Kroniek, door G. — Vreemde Koloniën, door E. M. — Literatuur.

Tijdschrift Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap.

Met betrekking op Ned.-Indië bevat No. 2 van dl. 46 (Maart '29) de volgende bijdragen: De Djambajan-rivier (Borneo), door H. Witkamp (met kaart en ill.). — Bezit- en erfpacht bij de Marindineezen, door H. Geurtjens. — Aardrijkskundige namen in het Oosten van den Indischen Archipel, door H. Geurtjens. — Verder bevatten de rubrieken Literatuur en Overzicht van geologische publicaties menige bespreking van geschriften over de indieën.

De Indische Mercuur.

No. 10 (6 Maart). Les plantes à parfums des colonies françaises. Rapport de M. E. Maunier, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Koloniale Afdeeling der XXe Nederlandsche Jaarbeurs 19—28 Febr. 1929, door Ir. W. L. Utermark (met afb.). — Jubileum-uitgave van „De Indische Gids", besproken door A. W. Naudin ten Cate. — Het „Fourth Pacific Science Congress" (te openen te Batavia op 16 Mei a.s.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft in dit Nr. litteratuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Inhoud der Maart-afl. De grot bij Bedahoeloe in Zuid-Bali, door P. A. J. Moojen (met afb.). — Totemisme op Flores en Timor, door P. F. J. J. Cornelissen (met afb.). — Nog eens een merkwaardig siermotief (messing schaal met wajang figuren), door H. — Oude korwars (zielen- of voorvaderbeeldjes), door Joh. F. Snelleman (met afb.). — Boekbespreking.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 31 (26 Jan. '29). Citronella-olie, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — De bevolkingstheecultuur in de Residentie West-Preangan, door Dr. Ir. L. J. Vroon (vervolg). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Veeteelt. Import van Stamboek-vee, door G. Glaser. — De Volkenbond en het rubbervraagstuk. — Olie uit Hevea-zaden.

Zendings- en Missieperiodieken.

D e M a c e d o n i ë r. Febr. '29. Iets over zending, onderwijs en nationalisme, door F. L. Bakker. — Gereformeerd kerkelijke leven in Ned.-Indië, door A. Merkelijn. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

Z e n d i n g s t ij d s c h r i f t D e O p w e k k i n g. Jan. '29. De Conferentie op den Olijfberg, door A. van Andel. — De Conferentie van Jeruzalem. Een persoonlijke indruk van B. M. Schuurman. — Een persoonlijke indruk van de Jeruzalem-Conferentie, door S. G. Moelia.

A n n a l e n M i s s i e h u i s T i l b u r g. Maart '29. Op zwerftocht in Zuid-Nieuw-Guinea, door Pr. A. Drager (met kaartje). — Toerisme op Nieuw-Guinea, door Pr. H. Geurtjens. — Godsdienst, eeredienst, toovenarij en bijgeloovigheid bij de heidensche Keieezen (vervolg), door Pr. J. van den Berg (met afb.).

D e B a n i e r. 31 Jan. '29. Het opiumvraagstuk (vervolg). — Albert Thomas' komst en vertrek.

S t. C l a v e r b l a d. Maart-April '29. De drie eerste vrouwelijke leeken-missionarissen voor Java, door Prof. Dr. Jac. van Ginneken (met portretten). — Van uit Amberawa's kerktoren, door L. van Rijckevorsel (met afb.) — Kijkjes in de polikliniek van Moentilan's ziekenhuis, door Moeder Aufrida (met ill.). — De gamelan, door J. Awick (met afb. van instrumenten).

* * *

Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, door Mr. Ph. Kleintjes, Hoogleeraar aan de Universiteit te Amsterdam. Vijfde herziene en bijgewerkte uitgave. Tweede deel. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

In Java and the neighboring islands of the Dutch East Indies, by John C. van Dyke. With plates. (New York—London, Ch. Scribner's Sons).

Nadere gegevens over de nieuwe bereidingswijze van onze Liberiakoffie, door Dr. D. S. Fernandes. (Landbouwproefstation Suriname. Mededeeling No. 4. Dec. '28).

Nederlands aandeel in den handel van Indië (eerste gedeelte), door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart. (De Economist. Febr. '29).

Koloniale vraagstukken van heden en morgen, door H. Colijn. 4e onveranderde druk. (Amsterdam, Dagbl. en Drukkerij De Standaard).

Albrecht's Klapper op het Staatsblad van Ned.-Indië en op het Bijblad op dat Staatsblad. Jaarverslag over den Stsbl.-jaargang 1927 en het Bijbl. deel LXV. Bewerkt door G. A. N. Scheltema de Heere. (Leiden, A. W. Sijthoff's Uitgevers Mij.).

Naam- en ranglijst der officieren van het Nederlandsche leger en van dat in Nederlandsch-Indië en 1929, 98e jaargang. (Gorinchem, J. Noordwijn en Zoon).

Beknopte aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao, in 't bijzonder voor candidaat-hoofdonderwijzers, door J. B. Rodenburg. Met 23 illustraties. 9e druk. (Hilversum, J. Schaalstal).

De tinertsafzettingen van het eiland Singkep en de genese der alluviale afzettingen, door Ch. H. J. Wilhelm. [Proefschrift Technische Hoogeschool]. (Delft, J. Waltman Jr.).

Het huis in Nederl.-Indië. Met afb. (Het Ned. en Ned.-Ind. Huis Oud en Nieuw. XVII, No. 6, bl. 184).

Volk over volk (Nederland en Nederlandsch-Indië), door H. C. Kerkkamp. (Opbouw XI, bl. 476).

Van kampong en batik, door Jan Poortenaar. Met afb. (Buiten 1928, bl. 580).

De eerste missionarissen van Borneo, door S. Stokman. (Historisch Tijdschrift VII, bl. 347).

Leven en werken op den Pangerango, door H. P. Berlage Jr. Met afb. (Leven en Werken 1928, bl. 816).

De rubber in Nederlandsch-Indië, door A. G. N. Swart. Uit het Engelsch. (Wetenschappelijke Bladen 1928, IV, bl. 330).

Casper Wiltens (predikant) in de Molukken (1611—1619). door Dr. L. Knappert. (Haagsch Maandblad, Febr. '29).

Verslag van de bijeenkomst van 14 Dec. 1928, te Bandoeng, gehouden ter bespreking van het vraagstuk der vaststelling van standplaatsverschillen. (Dep. van Landb., Nijverh. en Handel. Centraal Kantoor voor de Statistiek). Weltevreden, Landsdrukkerij.

Oud Batavia. Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het driehonderdjarig bestaan der stad in 1919. *Alfabetisch register*. Uitgegeven door het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. — (Batavia, G. Kolff en Co.).

Het taboeschap bij bevallingen op Zuid-Nieuw-Guinea, door H. Geurtjens. (Mensch en Maatschappij. Febr. '29).

Naar den Raoeng, de reuzensmidse (3322 M.), door H. R. van Heekeren. — Sao Sioe (met afb.). (Eigen Haard. 2 Maart '29).

Ter herdenking † Ir. J. Dijkerman (met portret), door Ir. R. A. van Sandick. (De Ingenieur. 2 Maart '29).

The agricultural zoology of the Malay Archipelago. The animals injurious and beneficial to agriculture, horticulture and forestry in the Malay Peninsula. the Dutch East Indies and the Philippines, by K. W. Dammerman. With map, portraits, plates and illustrations. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Suriname.

In een slotartikel over *„De Spectatoren als Volksopvoeders"* schrijft Prof. Dr. L. Knappert in de „N. R. Ct." van 24 Februari, Ocht.bl. B:

. . . „Toen, zeg 1775, hield de meerderheid der natie zich met Indië maar zeer weinig bezig, het was het land, waarvan de rijkdommen ons toestroomden en waarheen nog vaak alleen zij gingen, die hier waren mislukt. Wanneer nu onze Spectatoren over den handel spreken, spreken zij ook als 't pas geeft over Indië; natuurlijk kunnen ook opzettelijk betoogen mij zijn ontsnapt; een Spectator in Oost-Indië ken ik niet, maar hij zal er wel geweest zijn; in Paramaribo vind ik in 1787 den Surinaamschen Spectator, waarover werd geklaagd, omdat hij personen van rang „denoteerde" en uitdrukkingen bezigde, die strijdig waren met de aangenomen principes van den geopenbaarden godsdienst.

Met ingenomenheid mag ik gewagen van twee vertoogen in den „Denker" van 23 en 30 Juli 1764, waarin hij tegen de slavernij front maakt, 99 jaar derhalve vóór hare afschaffing in Suriname. In een verbeelden brief van een vrijgelaten negerslaaf schildert hij, levendig en verontwaardigd, de ellende der slavernij in onze West en laat den neger zeggen: „Wanneer ik hen hoorde spreken, zouden zij mij bijna hebben overgehaald om hun godsdienst te omhelzen, maar wanneer ik hun daden beschouwde, begreep ik dat zij zelf niet gelooven wat zij leeren." Deze critiek op een geloof zonder de werken (tamelijk genoeg nog voor het overige!) verhindert onzen zelfden Spectator niet zijn warme sympathie te betuigen met de in 1773 uitgeschreven prijsvraag naar „de beste middelen om de waare en zuivere leer van het Evangelie onder de inwooners der coloniën van den Staat meer te bevestigen." Hij zou dus een vriend der latere zending geweest zijn. Doch wanneer hij, in algemeen gangbare termen spreekt van „die ongelukkige volken, in afgoderij verzonken" dan verdenk ik hem van maar zeer vage begrippen van landen en natiën daarginds. Onze kennis is grooter geworden. Ook onze liefde? Wij hebben in 's-Gravenhage een Thomsongedenkteeken, -plein en -laan. Hoe groot is het getal van gelijksoortige eerbewijzen, door de natie geschonken aan de ambtenaren, officieren, doktoren, zendelingen, reizigers die tot in de verste uithoeken van den Archipel hunne edele toewijding met den dood hebben bezegeld?"

* * *

„Het Algemeen Handelsblad" van 5 Maart schrijft over verkenning uit de lucht, in verband met de binnenlanden van Suriname.

„Exploitatie op de gebruikelijke wijze kost jaren en jaren, is ontzettend kostbaar bovendien.

Als men nu leest in de telegrammen van Russell Owen hoe men in het Zuidpoolgebied, waar de omstandigheden (men denke aan de vele en plotseling opkomende nevels) zooveel ongunstiger zijn, het terrein in kaart brengt, dan moet toch de vraag rijzen of men in Suriname niet op dezelfde wijze te werk kan gaan . . ."

. . . „In elk geval versterkt de ervaring van de Byrd-expeditie ons in de opvatting dat, als de regeering waarlijk wilde, de witte vlekken op de kaart van Suriname zeer spoedig zouden zijn verdwenen. Zonder al te groote kosten. En met kans op winst."

Mogen wij in dit verband de redactie van het *„Handelsblad"* er op wijzen dat Ir. E. C. Abendanon in den eersten jaargang van *„De West-Indische Gids"* (Juli 1919, blz. 165 vlg.) een zeer belangrijk artikel schreef: *„Economische waardebepaling van Suriname"*.

Dit artikel handelt juist over het onderzoek van Suriname's binnenland door middel van vliegtuigen.

Voorts vindt men in den tweeden jaargang van dit tijdschrift (November 1920, blz. 321 vlg.) een artikel van Jhr. L. C. van Panhuys: *„Luchtvaart in Guyana"*. En niet lang geleden verscheen ook in de „N. R. Ct." een artikel over dit onderwerp, dat evenwel — als wij het ons goed herinneren — geen betrekking had op de inkaartbrenging van Suriname door middel van vliegtuigen.

* * *

„De Surinamer" van 3 en 7 Februari schrijft over *„honing in Suriname"*:

„Ofschoon heel wat minder dan in de omliggende landen, wordt er in Suriname den laatsten tijd aardig wat gedaan aan de bijenteelt. Veelal bepaalde zij zich echter tot liefhebberij. De afzet is n.l. tot dusverre beperkt gebleven tot de plaatselijke markt, zoodat er spoedig gevaar voor overproductie — met de gevolgen daarvan — is.

Pogingen van verschillende zijden ingesteld om buiten Suriname een markt te vinden voor deze honing, leverden geen bevredigend resultaat op.

Thans vernemen wij echter, dat de heer A. F. Lissone, handelsvertegenwoordiger alhier, er in geslaagd is in Europa een afzetgebied te vinden, waar onze honing tegen bevredigende prijzen wordt afgenomen."

In Suriname kan men tweemaal 's jaars „oogsten", terwijl men in Europa en Noord Amerika slechts één oogst per jaar heeft.

„Volgens bericht der frima, aan welke de honing wordt geleverd, wordt de Surinaamsche honing gewaardeerd als van superieure kwaliteit. De prijs die wordt betaald is dan ook die, welke Europeesche honing eerste kwaliteit bedingt."

Het is te prijzen dat zulke nieuwe industrieën worden ter hand genomen. Zoo lazen wij geruimen tijd geleden in een der Surinaamsche bladen dat de cultuur van de castorolieplant ondernomen zou worden. Sedert vernamen wij daar niets meer van. De plant groeit in Suriname in het wild.

* * *

In *„La Quinzaine Coloniale"* van 10 Februari troffen wij de volgende mededeeling aan, die wij in de Nederlandsche pers over het hoofd moeten hebben gezien:

„La Haute Ecole Technique de Bandoung met au concours la solution de la question suivante: de quelle manière peut-on diminuer les inconvénients de hautes températures et de grande humidité dans les pays tropicaux, pour les habitations et les ateliers? Le mémoire primé recevra mille florins ou une médaille d'or. Le concours est ouvert pour toutes personnes jusqu'au 1er janvier 1931. Pour renseignements détaillés s'adresser à: „de Technische Hoogeschool te Bandoeng, Java."

* * *

In hetzelfde nummer van *„La Quinzaine Coloniale"* de volgende mededeeling: „Contre l'inexécution des contrats agricoles au Maroc:

„Suivant un dahir du 15 janvier paru au *Bulletin officiel* du Maroc du 22: „quiconque ayant reçu des avances en deniers ou en nature, à valoir sur les travaux agricoles, se refusera sans motifs légitimes et sans justifier du remboursement des avances reçus ou de leur équivalent en espèces, a exécuter ces travaux; quiconque dans les mêmes conditions, abandonnera des travaux en cours d'exécution, sera puni d'un emprisonnement de quinze jours à six mois et d'une amende qui ne saurait être inférieure au montant des avances reçues, ni supérieure à mille francs."

Poenale sanctie dus!

Curaçao.

Het dreigend conflict!

In de raadsvergadering van 27 December 1928 bij de behandeling van het ontwerp-verordening tot opdracht van politiedienst aan de troepen heeft de heer Winkel gesproken van de vele klachten die de raadsleden over de militaire politie bereikten, bijv.: dat de agent de taal niet verstaat, dikwijls ten onrechte optreedt, „en ook den burger ten onrechte handelt, omdat hij den agent niet verstaat," of dat de burger een agent niet kan aanklagen, omdat hij dien niet kent en deze geen kenteeken heeft. Hij verzocht den commandant der politietroepen maatregelen te willen treffen, opdat die klachten voorkomen zouden worden, en voegde daaraan toe: „De vrees van den burger om tegen de militairen zijne klachten in te dienen, moeten wij verklaren ongegrond te zijn, daar de Commandant zeker ten alle(n?) tijde bereid is het publiek aan te hooren en de burger het recht heeft zijne klachten in te dienen, zoowel bij den Commandant als bij den Procureur-generaal."

Het conflict gekomen

De notulen van den raad van 29 Januari 1929 bevatten eenige ingekomen adressen met bijlagen betreffende een bejegening, den heer L. d. W. aangedaan door een politieagent. Volgens des klagers eigen mededeeling komen de feiten hierop neer.

21 Jan. 1929 trof de heer D. W., gewaarschuwd dat een agent zich op zijn werf bevond, dezen daar aan, die hem, desgevraagd, meedeelde, dat hij een, door hem aangewezen, haan moest hebben. D. W. antwoordde, dat die haan zijn eigendom was en zich op zijn erf bevond, en weigerde den politieagent zijn naam op te geven. Deze laatste weigerde daarop eerst zich te verwijderen en was onhebbelijk tegen den heer D. W., die toen een klacht tegen hem indiende bij den luitenant. Uit diens kantoor gekomen, ontmoette de heer D. W. den agent weer op de brug, die hem beval onmiddellijk mee naar de politiewacht te gaan. Toen D. W. vroeg naar de reden, gaf de agent hem een stoot op de borst, greep hem bij de schouders, en bracht hem met een anderen agent naar de wacht. Daarop heeft de heer D. W. bij den procureur-generaal een klacht wegens vrijheidsberooving ingediend.

24 Kooplieden hebben zich bij den K. R. tot tolk van de verontwaardiging der Curaçaosche bevolking gemaakt, en den Raad verzocht, bij de bevoegde macht die stappen te willen nemen, die hij noodig of richtig acht, om aan de Curaçaosche burgerij te verzekeren die persoonlijke vrijheid, die haar door de wet is toegekend.

De Raad heeft deze stukken in handen van de commissie voor de verzoekschriften gesteld.

De beëdiging van den Gouverneur.

Aan de rede, waarmee de voorzitter, de heer Lansberg, den nieuwen gouverneur welkom heette ontleenen wij het volgende:

„Is iedere bestuurswisseling een feit van beteekenis, dat de aandacht trekt, ditmaal is zulks op een geheel bijzondere wijze het geval en is wegens het gewichtige dezer aangelegenheid een buitengewone belangstelling gewekt, zoo hier als in Nederland, in en buiten het Parlement.

Grootbedrijven, die zich snel ontwikkelen en een beduidenden omvang vertoonen, een zich steeds uitbreidende havenbeweging, een druk vreemdelingenverkeer, een toenemend aantal vervoermiddelen te land, de vraag naar arbeidskrachten, dat alles in eene korte periode, tot zulke afmetingen en op een vrijwel onvoorbereid terrein, heeft tal van belangrijke en ernstige vraagstukken in het leven geroepen, waarvan de meeste nog op afdoening en oplossing wachten; vraagstukken, die op zich zelf reeds moeilijk en ingewikkeld, wegens gemis aan achterland meer uitkomen en zich meer doen gevoelen dan op het continent of op een groot eiland.

Gansch andere toestanden zijn ontstaan, verschillende verhoudingen hebben zich gewijzigd, nieuwe behoeften zijn er geschapen.

Uwe kundigheden en Uwe ervaring zullen Curaçao in deze uitnemende diensten kunnen bewijzen.

De eilanden Curaçao en Aruba vertoonen een voortschrijdende economische welvaart, maar indien men het oog naar de Bovenwindsche eilanden wendt, ziet het oog daar een gansch ander schouwspel, dat een schrille tegenstelling oplevert met den toestand aan deze zijde. Hier welvaart en vooruitgang, ginds ontvolking en verval.

Het feit, dat dit gebiedsdeel zonder steun of subsidie van het Moederland in staat is zijn eigen huishouding te bekostigen, heeft de autonomie, waarnaar reeds een machtige drang bestond, nog meer naar voren gebracht en den reeds lang gekoesterden wensch verlevendigd en versterkt om zelf de inwendige aangelegenheden te regelen op de wijze door de wet te bepalen.

Wanneer het meer dan zestigjarige Regeeringsreglement voor de door de Grondwet voorgeschreven Staatsinrichting zal plaats maken en wanneer de Koloniale Raad in zijn tegenwoordigen vorm en gedaante door het nieuw gedachte lichaam zal worden vervangen is niet bekend, doch het is de oprechte wensch van dit College, zoolang het gehandhaafd blijft, in eensgezindheid en eendrachtige samenwerking met Uwe Excellentie den wetgevenden arbeid te verrichten en het algemeen belang te behartigen.

Het is mij dan ook een waar genoegen van af deze plaats hulde te brengen en des Raads dank te betuigen aan den Heer Mr. M. van Dijk voor de goede verstandhouding en aangename samenwerking, die tusschen den Raad en hem geheerscht heeft gedurende zijn interimair Bestuur.

Moge de opbloei, die in bepaalde gedeelten van dit gebied valt waar te nemen, onder het energiek en voortvarend Bestuur van Uwe Excellentie aanhouden en zich bestendigen en zich uitstrekken tot de andere eilanden, die een dergelijke opleving nog niet hebben mogen aanschouwen."

…vaartwetgeving.

Neptunus heeft een artikel over „Scheepvaartwetgeving te Curaçao". De samenstelling der gouvernementeele commissie van voorbereiding, waarin alle leden ambtenaren zijn, wordt meegedeeld, het ontbreken van scheepvaartwetten herinnerd, en de hoop uitgesproken, dat de commissie met bekwamen spoed zal werken.

Verder wordt gezegd:

„Wij vernemen ook reeds, dat er op de vloot der Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij tegen deze plannen stemming wordt gemaakt, door de verspreiding van het gerucht, dat genoemde reederij hare schepen onder Engelsche vlag zou brengen, indien deze plannen doorgaan. Onwaarschijnlijk lijkt ons dit gerucht niet, waar wij dit dreigement ook vroeger reeds uit den mond van een der directeuren dezer reederij hebben gehoord, terwijl wij ook wel hebben vernomen, dat in Ned.-Indië met dergelijke dreigementen wordt gewerkt, en dit ook in Engeland geschiedt, waar dan het dreigement luidt, dat de schepen onder Nederlandsche vlag worden gebracht, als de Regeering een of anderen niet gewenschten maatregel doorvoert. Dit dreigen schijnt dus een hobby te zijn der dochtermaatschappijen der Koninklijke Olie of Royal Shell, waarvan, naar wij meenen te mogen aannemen, de opperste leiding van dit groote concern ook niets moet hebben. Immers een dergelijk revolutionnair gedoe klopt zeer slecht op het praedicaat „Koninklijke of Royal".

Wij hopen dan ook, dat noch de Commissie, noch het Gouvernement van Curaçao voor dergelijke geruchten uit den weg zal gaan. Scheepvaartwetten, zooals wij die hier kennen — en de Curaçaosche worden zeker niet straffer — hebben nimmer de ontwikkeling en bloei der scheepvaart belet. Wel hebben zij geleid tot het kweeken van een uitstekend corps scheepsofficieren, dat de vergelijking met andere landen zeer wel kan doorstaan, en tot het vestigen van eene goede reputatie der Nederlandsche vloot, met betrekking tot het veilig varen.

Voor Curaçao is zeker een en ander niet van minder belang, en het deed ons genoegen in een onderhoud, dat wij met den nieuwen Gouverneur vóór zijn vertrek mochten hebben, te hebben kunnen opmerken, dat deze bewindsman ook zeer wel inziet, dat deze zaken breed moeten worden bezien, en dat ook in dit opzicht een goede naam voor de kolonie van groote beteekenis kan zijn.

Wij hebben dan ook goede hoop, dat onder leiding van den nieuwen Gouverneur de invoering eener scheepvaartwetgeving goeden voortgang zal hebben, tot welzijn der zich op Curaçao zoo snel ontwikkelende scheepvaart; tot handhaving der goede reputatie van Neerlands vlag, en tot bevestiging en beveiliging van de positie der vele gezagvoerders en scheepsofficieren, die aldaar emplooy hebben gevonden."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit *De Nederlander* van 23 Nov. 1852:

„Volgens een bij het departement van koloniën uit Curaçao ontvangen berigt van den 7 September j.l., waren in den laatsten tijd aldaar schepen aangekomen, welke lijders aan kinderpokken en typhus aan boord hadden.

Door den gouverneur dier kolonie, I. J. Rammelman Elsevier, zijn onmiddellijk de noodige maatregelen genomen om de ziekte, zoo mogelijk, in haren loop te stuiten of derzelver verspreiding te beperken.

Aan die maatregelen, waarbij op eene menschlievende wijze de belangen der lijders zijn in het oog gehouden, is het naar alle waarschijnlijkheid te danken, dat deze ziekten, welke slechts weinig menschenlevens gekost hebben, met goed gevolg bestreden en overwonnen zijn geworden.

De gouverneur is in zijne, met zulk eene gunstige uitkomst aangewende pogingen met belangloozen ijver door de ingezetenen van Curaçao, en verdere aldaar aanwezige officieren en ambtenaren bijgestaan, en heeft daaronder speciaal vermeld den heer med. doctor N. Rojer, den chef bij de militaire geneeskundige dienst H. M. van Rhijn, en den officier van gezondheid 3e kl. S. de Leon; de kapiteins-luit. ter zee T. Jassens en G. van Vos, komman(dan?)ten van Zr. Ms. oorlogsschepen Koerier en Pijl, den majoor van Coehoorn van Houwerda, garnizoens-kommandant op Curaçao, den 2 luit. F. Boer, belast met het genie-departement, alsmede den kolonialen secretaris Mr. Schotborgh Hz.

Het heeft den Koning behaagd, zoowel genoemden landvoogd, als bovenvermelde heeren Hoogstdeszelfs tevredenheid te doen betuigen voor het door hen gehouden lofwaardig gedrag.

(St.Ct.)

Uit den Verren Vreemde.

Afghanistan.

II.

Tot degenen, die zich door Aman Oellah's hervormingen het meest in aanzien, macht en invloed getroffen hadden gevoeld, behoorden de aanzienlijke Mohammedaansche priesters; zij schaarden zich dus gaarne aan de zijde van den nieuwen Emir, maar waren er tevens op bedacht dan ook alle oude rechten weer terug te krijgen. De gewezen waterdrager begreep wel, dat hij aan den priestersteun zelf macht kon ontleenen, maar hij was als heerschende persoonlijkheid niet sterk genoeg om aan dien invloed leiding te geven. Hij liet zich van die zijde eischen stellen, waardoor hij veel aan vrijheid van denken en doen inboette.

Daar hij 't raadzaam achtte de familieleden en invloedrijke aanhangers der twee vertrokken koningen tot ver buiten Kaboel te verwijderen, bevorderde hij hun vertrek naar Pesjawan. Maar hij wist niet in hoever hij die waardigheidsbekleeders, ambtenaren, volgelingen, welke onder het vorige régime een taak of werkkring te vervullen hadden gehad en die nog te Kaboel gebleven waren, kon en mocht handhaven.

In Kaboel woonden vele vreemdelingen, door Aman Oellah daarheen geroepen, of, door voorspiegeling van gunstig vooruitzichten, daarheen gelokt. Zij pasten niet meer in de reactionnaire hervormingen van den nieuwen Emir, maar deze wist met al die vreemdelingen toch geen raad.

Het nieuwbakken staatshoofd kwam dus wel voor vele lastige kwesties te staan. 't Strekt hem tot eere, dat hij ze, aanvankelijk althans, niet trachtte op te lossen, door, naar Oosterschen trant, zonder vorm van proces, strop, zwaard en kogel een groote rol te laten spelen. Dat hij zich wist te beheerschen, is stellig voor een groot deel te danken geweest, aan de tegenwoordigheid van de bu… tenlandsche vertegenwoordigers, die zoo invloe… ten goede hebben uitgeoefend. Maar de taak v… Habib Oellah werd er niet gemakkelijker door ge… maakt.

Een andere moeilijkheid ligt opgesloten in de samenstelling van de Afghaansche bevolking. Wan… neer een vreemdeling over een bewoner van Afgha… nistan spreekt, komt hem één type voor den geest, maar in 't land zelf onderscheidt men kenmerke… lijk verschillende stammen. Die stammen zijn do… een weinig klemmenden band tot een landseenhe… vereenigd. Er zijn bergbewoners, die liefst zoo w… nig mogelijk van elkander en van anderen merk… en die dus ook moeilijk in beweging te breng… zijn voor een leuze of voor een zaak. Andere loop… gauw warm voor een gevoels- of belangenkwes… en zijn hierdoor gemakkelijk in beweging te zett… Bij een binnenlandschen strijd hangen de kans… van een leider voor een groot gedeelte hiervan … of hij een of meer der machtige stammen aan … zijde heeft weten te krijgen. De drukkende las… van Aman Oellah's hervormingen hadden de G… sai's, Kugiani's, Mohmand's, Sjinwari's, e.a. … hem vervreemd, en zij hadden zich onder de vo… lingen van Habib Oellah geschaard. Maar … vergiste zich toch toen hij hieruit afleidde, dat d… stammen hem ook als Emir wenschten te erk… nen. Vele stamhoofden wendden zich fier af … den man van geringe afkomst. Zij zouden met … koningschap van Inajat eerder vrede hebben … had. Na diens abdicatie heeft hun afkeer … wel van Habib als van Aman vermoedelijk … bijgedragen tot het succes van een ande… troonpretendent, van wiens verschijnen en … dwijnen wij hier nu nog melding meenen te m… ten maken, alvorens Aman weer in zijn hoof… te laten optreden. In dat verhaal zal men ook … delijk de bevestiging vinden van de mate van … hankelijkheid van degenen, die de leiders hee… van de medewerking of de tegenwerking dier st… men.

Groot is 't aantal van degenen, die meenden … kans te kunnen wagen om den Afghaanschen tr… te bestijgen. Het aantal pretendenten was op … oogenblik vijf. De fortuin heeft een dezer, Ali A… med Khan, een zwager van Aman Oellah, ee… weken op zoodanige wijze toegelachen, dat … meende een herhaling te krijgen, van het: als t… vechten om een been, loopt de derde er mee h…

In 't voorafgaande is nog niet vermeld, dat s… 23 Januari een burgeroorlog het land teist… waarbij verschillende partijen tegen elkander … trekken. In dien strijd kwam Ali Achmed zeer … 't voordeel; hij bedreigde Kaboel op zoo erns… wijze, dat voorbarige geruchten meenden Ha… Oellah al te moeten laten vluchten. Tegen m… Februari keerde het lot echter plotseling. St… men, die aan zijn zijde gestreden hadden, keer… zich (om niet opgehelderde reden) tegen hem. … had zijn hoofdkwartier gehad in Jalalabad, tussch… Kaboel en de Britsch-Indische grens. In deze pl… drongen plunderende stammen door. Een kr… huis vloog in de lucht. Terwijl zijn residentie … door tot een bouwval werd gemaakt, werd zijn tr… penmacht tevens uiteengedreven.

Het overgaan van een stam, hoofd of zelfs … een groep strijders, het verschijnsel dat in … Afghaanschen burgeroorlog een zoo groote … speelt, moet niet naar den maatstaf gemeten … den, dien men in een oorlog van twee natiën … elkander ten opzichte van verraders-overloop… toepast. De leidende personen in Afghanistan … doorloopend bezig door bieden en loven te tracht… stammen, hoofden, bevelvoerders tot overgang … doen besluiten. Zij oogsten wat zij zaaien, ook … 't te hunnen ongunste uitloopt. En voor de… nen, die partij kiezen gaat 't om de in het voor… zicht gestelde voordeelen, of om een reden … momenteele sympathie; zóó is de mentaliteit … Afghanistan.

Ali Achmed verdween van het tooneel.

Wij vragen nu weer aandacht voor Aman Oellah.

Toen zijn broeder Inajat na drie dagen weer af… stand had gedaan van den troon, was Aman, d… zich in veiligheid bevond, op zijn besluit terug… komen. Hij heesch te Kandahar weer den konin… lijken standaard en maakte zijn besluit bekend o… tegen Habib Oellah op te rukken. Zijn moeder, d… haar zoon nooit had gesteund, omdat zij hem, n… men beweerde, verdacht van niet geheel vreemd … zijn aan den dood van haar man, koos nu weer z… zijde en zij stelde haar, onmetelijk genoemd, fortuin … te zijner beschikking. Inajat was (21 Januari) o… te Kandahar aangekomen, waar hij zich met z… volgelingen ter beschikking van Aman had gesteld. De koninklijke familie was zoo tot eenheid geko… men, afgezien van het optreden van verwijderde … leden, die nog eigen pretenties meenden te kunnen … laten gelden, maar wier namen wij onvermeld mee… nen te mogen laten.

Er is niet alleen een strijd met de wapens ge… voerd, uit hetgeen wij over de mentaliteit der Af… ghanen zeiden volgt vanzelf, dat door ieder, die …

bloed wenscht te behouden of te krijgen, ijverig gestreefd moet worden naar het winnen van aanhang. De voor en bij dit alles ten beste gegeven vermocht aan niemand de overhand te bezorgen vóórdat de winter intrad, die voor krijgsverrichtingen op groote schaal niet geschikt is. Bovendien viel de vastenmaand, de Ramadan in. Met het eindigen van deze, medio Maart, is een hervatten der bedrijvigheid te verwachten.

Aman Oellah heeft dien tijd besteed om zijn krijgsmacht te moderniseeren, door bestellingen in Europa. Vele Europeesche leiders zijn uit Kaboel naar Kandahar gekomen. Afghaansche officieren, die de militaire academie te Konstantinopel doorloopen hebben, zijn ook teruggekeerd. Naar 't zich laat aanzien, zal geheel Afghanistan binnen kort terrein van een heftigen burgeroorlog worden.

Zooals wij in dit overzicht vooropzetten, meenden wij in het vertrek van de vertegenwoordigers der vreemde mogendheden uit Kaboel (einde Februari) aanleiding te moeten vinden, om een poging te doen om een denkbeeld te geven van den toestand van het oogenblik. Met de gegeven uiteenzetting zal 't nu niet moeilijk zijn de beweegredenen te begrijpen, die de gezanten tot dit heengaan hebben doen besluiten.

Habib Oellah en Aman Oellah gedragen zich beiden als regeerend vorst. Zij stellen beiden ministeries in. Bracht de opvatting van Habib hem eerst tot het opheffen van het ministerie van Buitenlandsche zaken, terwijl in plaats daarvan een commissie werd aangewezen om met de te Kaboel aanwezige vertegenwoordigers van vreemde mogendheden, voor zoover onvermijdelijk, zaken af te doen, toen bekend werd dat Aman te Kandahar wel een minister van buitenlandsche zaken had benoemd, stelde Habib (25 Januari) toch ook weer een zoodanig departement in.

Van dien tijd af was er al sprake van dat de Europeesche gezantschappen Kaboel zouden verlaten.

In die stad woonden, behalve de ambtenaren der legaties, echter nog vele Europeanen. Van Britsche zijde is, met acht vliegtuigen, een geregelde dienst ingesteld om deze allen naar Pesjawar over te brengen, voordat dit volbracht was wilden de gezanten zelf niet heengaan.

Aman had den 26en Januari tot de buitenlandsche vertegenwoordigers een mededeeling gericht, waarin alle met Habib gesloten of te sluiten overeenkomsten bij voorbaat niet erkend werden.

(Slot volgt).

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Amsterdam.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

Dinsdag 10 Januari openden wij, in samenwerking met het Nederlandsch-Nationaal Bureau voor Anthropologie, het Vereenigingsjaar 1928 met de op het gebied van land en volkenkunde zoo belangrijke film „Heidensch Leven" opgenomen door Willy Rach onder leiding van de Paters uit Steijl en.

Pater Buis lichtte deze film toe, wees op de interessante animistische gebruiken bij de lijkverbranding op Bali en bij de inzegening van de prauwen op het eiland Flores. Hierbij werden ons gebruiken vertoond, welke nog nooit door de lens waren vastgelegd, zoodat onze leden een buitengewoon interessanten avond mochten hebben.

Maandag 30 Januari waren onze leden, dank zij de zoo aangename samenwerking met de Kon. Ver. Koloniaal Instituut in de gelegenheid een lezing met lichtbeelden bij te wonen welke gehouden werd door Prof. Rodenwaldt over het onderwerp: „De Mestiezen van Kisar", eene studie van erfelijkheid en rassenvermenging. Talrijke leden maakten van de uitnoodiging gebruik.

Zondag 12 Februari werden onze leden in de gelegenheid gesteld door de Directie van de Stoomvaart Maatschappij Nederland het nieuwe dubbelschroef-motorschip „Christiaan Huygens" te bezichtigen.

Woensdag 28 Maart waren wij wederom de gast van de Kon. Vereeniging „Koloniaal Instituut" en konden wij een lezing meemaken gehouden door den heer V. I. van de Wall over „De Nederlandsche Oudheden in de Molukken".

Dinsdag 3 April combineerden wij ons met de Vereeniging „Hou en Trouw" en met de afdeeling Amsterdam van het Algemeen Nederlandsch Verbond, zoodat voor een geheel gevulde zaal, de aula van het Koloniaal Instituut, de Billitonfilm gedemonstreerd werd, toegelicht door den heer J. C. Mollema, oud hoofdadministrateur der Billiton-Mij.

Dinsdag 10 April vertelde Mejuffrouw Dr. M. Cornelius Van Goor, privaat docent aan de Rijksuniversiteit te Leiden van de Ruines Angkor Thom en Angkor Wat. Haar boeiende voordracht werd toegelicht door een prachtige serie lichtbeelden en films.

Woensdag 18 April konden wij, dank zij weer de gastvrijheid van de Kon. Ver. Koloniaal Instituut de voordracht bijwonen van Prof. Dr. C. Schröter uit Zurich over zijn „Reisindrukken van Java" in het bijzonder over de plantenwereld.

Dinsdag 1 Mei sprak de heer H. Massis, redacteur van de „Revue Universelle" over het zoo actueele onderwerp „La défence de l'Occident".

Na geruimen tijd van voorbereiding organiseerde de Afdeeling Amsterdam van het Algemeen Nederlandsch-Verbond een serie lezingen voor den winter 1928/1929, welke een overzicht geeft van de belangrijkheid der Gouden Eeuw in menigerlei opzicht.

Ook onze medewerking werd daarvoor ingeroepen welke gaarne door ons werd toegezegd, zoodat de leden in de gelegenheid waren gesteld reeds de volgende zeer belangrijke voordrachten bij te wonen:

13 November: Nederlandsche Volkskracht in het 17e eeuwsche Amsterdam, door prof. Dr. A. A. Van Schelven.

27 November: Amsterdam als zeehaven in de 17e eeuw, door W. Voorbeytel Cannenburg.

11 December: De beteekenis van Nederland's vestiging in Oost en West door Prof. Mr. J. C. Kielstra.

Woensdag 28 November vertelde de heer J. C. Van Kempen, oud-Gouverneur van Sumatra's Oostkust aan de hand van talrijke lichtbeelden ons van het leven in dit zoo interessante gedeelte van Sumatra. Deze lezing ging uit van den Raad van Beheer der Kon. Ver. Koloniaal Instituut, evenals die op Vrijdag 7 December waarop Dr. S. Leefmans het onderwerp „De biologische bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Nederlandsch Oost-Indië behandelde.

Tot besluit van het jaar 1928 hield ondergeteekende naar aanleiding van zijn verblijf in Siam, op Donderdag 20 December, in de groote aula van het Koloniaal Instituut, in samenwerking met de Vereeniging „Hou en Trouw" een lezing met lichtbeelden en films over dat zoo interessante Koninkrijk.

Met voldoening meent het Bestuur dezer Afdeeling dan ook naar aanleiding van gemelde voordrachten op het werkprogramma 1928 terug te mogen zien. Zij betreurt echter dat het leden-aantal voor een stad als Amsterdam zoo gering blijft.

Het jaar 1928 begon met 210, het eindigde met 271 leden. Er is dus eenige vooruitgang te bespeuren. Het Bestuur maakt zich echter sterk dat, indien ieder lid, uit waardeering voor het hem gebodene, in eigen omgeving propaganda maakt voor de Vereeniging en er op wijst hoeveel interessants er in één jaar gegeven wordt voor een zoo luttel bedrag van ƒ 5.—, in korten tijd het ledenaantal aanzienlijk vergroot zou kunnen zijn.

Het spreekuur van den Secretaris, 's Maandags tusschen 11 en half 1 (in het gebouw van de Amsterdamsche Burgerwacht) blijkt hoe langer hoe meer in een behoefte te voorzien. Inlichtingen van den meest uiteenloopen aard werden ingewonnen en zooveel mogelijk verstrekt.

Half April vertrok steller dezes naar Indië, waar hij zich aan de hand van de op zijn spreekuur opgedane ervaringen, zooveel mogelijk orienteerde, zoodat hij hoopt dat zijn reis ook voor de Ver. Oost en West goede vruchten mag afwerpen.

Het Bestuur bestond in 1928 uit de volgende heeren: G. C. van den Wall Bake, Voorzitter; W. C. Bonebakker, Onder-Voorzitter; M. Garschagen, Penningmeester; W. Rehbock; Dr. F. W. T. Hunger; Mr. Dr. W. Dijckmeester,

L. D. PETIT, *Secretaris.*

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

Op de Algemeene Vergadering, gehouden Donderdag 7 Maart j.l., is het nieuwe Huishoudelijk Reglement, waarvan aan de Leden een exemplaar is toegezonden, aangenomen.

De leden gelieven er rekening mede te willen houden, dat aan de artikelen 5 en 11 duidelijkheidshalve eene alinea is toegevoegd. Zij kunnen deze aanvulling nu zelve in hun exemplaar bijschrijven. Die aanvullingen luiden als volgt:

Aanvulling art. 5:

Het vereenigingsjaar der afdeeling loopt van 1 Januari tot 31 December.

Aanvulling art. 11:

De Voorzitter wordt op de Algemeene Vergadering bedoeld bij art. 20 benoemd.

De Secretaris,
E. H. BERGSMA.

Afdeeling Amsterdam.

INDISCHE TOONEEL- EN MUZIEKAVOND

op *Woensdag 27 Maart* a.s., des avonds 8.15 uur (precies) in het gebouw van de Maatschappij voor den Werkenden Stand, Kloveniersburgwal 87—89.

Waar deze avond in samenwerking met de Indische Club gehouden wordt en deze na afloop der tooneelvoorstelling bal geeft, kunnen onze leden en hunne introducées dit bal meemaken. Avondtoilet gewenscht.

Kaarten worden verkrijgbaar gesteld in het Gebouw van de Maatschappij voor den Werkenden Stand op Zaterdag 23, Maandag 25 en Dinsdag 26 Maart a.s. van 10—4 uur.

De Secretaris,
L. D. PETIT.

Afdeeling Nijmegen.

CAUSERIE MET LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 22 Maart e.k.*, 's avonds 8 uur, zal door den heer *C. K. Kesler*, Secretaris van de West-Indische Kamer van het Koloniaal Instituut, in den grooten foyer van den Schouwburg, eene causerie (met lichtbeelden) worden gehouden over: *Onze West-Indische gebiedsdeelen.*

Leden hebben recht van introductie.

N.B. Het Bestuur deelt mede, dat de bibliotheek der Afdeeling (Militair Tehuis, Sumatraplein 16) voor leden en begunstigers geopend is elken Woensdag van 11—12 uur v.m.

E. VERWEY MEJAN,
Secretaris.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

KOLONIALE SCHOOL VOOR MEISJES EN VROUWEN.

Gaarne vestigen we van deze plaats nog eens de aandacht op de zooveel nut stichtende *Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen*, Westeinde 46, 's-Gravenhage, welke zich ten doel stelt, meisjes en vrouwen, die zich in Ned. Oost- en West-Indië metterwoon gaan vestigen, te bekwamen voor de taak, die haar aldaar wacht, hetzij als zelfstandige, ongehuwde vrouw, hetzij als gehuwde vrouw en moeder.

Spreekuur van de Directrice, Woensdagmiddag van 2—4 uur. Tel. 30695.

BOOTTREIN STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND".

Het Agentschap van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., te 's-Gravenhage, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Johan de Wit", hetwelk 15 Maart a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdag 16 Maart 1929 te 9.45 uur aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN SURINAME EN CURACAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
- *a.* 1 hoofdonderwijzer;
- *b.* 1 hoofdverpleegster.

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
- *a.* 4 hoofdonderwijzers;
- *b.* 1 geneesheer voor den openbaren gezondheidsdienst;
- *c.* 1 tijdelijk civiel-ingenieur; 2 tijdelijke technische ambtenaren, voor den dienst der Openbare Werken.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 1de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat

voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met een taalakte en één der akten teekenen, handelskennis, landbouwkunde of tuinbouwkunde l.o.):

c. vakonderwijzeres bij het openbaar huishoudonderwijs (vereischte bevoegdheden nijverheidsakte NXVII of nijverheidsakte Na, benevens akte handwerken of nijverheidsakte NVII);

d. leeraar bij het middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (akte B);
3. leeraar teekenen bij het technisch onderwijs (in het bezit der akte Mg);

e. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder 2 psychiaters en 2 bacteriologisch onderlegde artsen (dienstverband 3 of 5 jaren);

f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

g. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen;

h. predikant bij de Protestantsche kerken;

i. dierkundige (entomoloog) bij het zoölogisch museum en het laboratorium te Buitenzorg;

j. ambtenaar voor de textielnijverheid;

k. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

l. mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;

m. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belastingaccountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

n. accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

o. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten dienst).

Zij, die voor uitzending voor een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen genoemd onder a t/m n), en tot afdeeling C (voor de betrekking onder o.).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

G. Koot, Tijd. gedipl. hoofdopz. bij de periscoopwerkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaya, Spoorstraat 95, Den Helder.
F. W. Jeelof, Onderwijzer bij het O.L.O., Spanjaardslaan 101, Leeuwarden.
H. Schouten, Burgerl. (techn.) ambt. bij den P.T.T.-dienst, Burmanstraat 21h., Amsterdam (O.).
Ir. J. D. Carrière, Tijd. Ingenieur der 3e kl. b.d. dienst voor Waterstaat en Electriciteit, Zijpendaalscheweg 49, Arnhem.
J. H. Dobbinga, Leeraar M.O., Lomanstraat 11b, Amsterdam (2.).
Mej. G. Haveman, Leerares O.M.O., Ruysdaelstraat 9 (III) Amsterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

L. W. H. van Oosten, Hoofdradiocommies bij den P.T.T.-dienst, Daguerrestraat 86, 's-Gravenhage.
Mevrouw J. E. Nieraeth, Commies bij het Kadaster, Ligusterstraat 21, 's-Gravenhage.
E. Th. Bloch, Inspecteur bij den Pandhuisdienst, Larixlaan 19, 's-Gravenhage.
F. W. G. Hofman, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Kostverlorenstraat 110, Zandvoort.
T. D. Pik, Onderopz.-machinist bij de S.S. en T
W. Beukelsz.straat 28, Scheveningen.
Mevr. N. Janssen, geb. Teensma, Controleur 1e kl. den P.T.T.-dienst, Van Ittersumstraat 148, Zwolle.
G. W. Jansen, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dien Van Ittersumstraat 148, Zwolle.
J. ten Bosch, Wd. pakhuismeester 2e kl. Zoutre Geraniumstraat 45, 's-Gravenhage.
Mej. M. Gol, Onderwijzeres der 1e kl. bij het O.E.L.O. Van Hagenhoucksiaan 61, 's-Gravenhage.
A. M. Lindeboom, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Van Speijkstraat 171, 's-Gravenhage.
W. G. Noordhoorn, Commissaris van Politie der 1e kl. Copernicusstraat 30, 's-Gravenhage.
J. Lieverts, Werktuigkundige bij de S.S. en Tr., p R. Ph. Veenhoven, Hoogenzand (Gr.).
Mr. W. H. van Helsdingen, Secretaris van den Vol raad, Ieplaan 29, "s-Gravenhage.
G. A. Kommer, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L. Van Speijkstraat 36, 's'-Gravenhage.
L. Leger, Hoofdingenieur bij de Bankatinwinning, denweg 2, Hilversum.
E. Spangenberg, Adj.-referendaris. bij het Dep. Financiën, Columbusstraat 86, 's-Gravenhage.
A. F. H. Rosenow, Loods 1e kl. bij den loodsdiens Belawin-Deli, Mahsnerstrasse 14, Swinnmünde
I. Gottlieb, Hoofdcomm. van Politie te Semarang, P Jean Jacobs 1, Brussel.
Mevr. H. L. P. Zwitsers, geb. Waller, Onderwijz der 3e kl. bij het O.E.L.O., Sloterdijk B 30, Ams dam.
J. Zwitsers, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L Sloterdijk B 30, Amsterdam.
P. E. van der Meer Mohr, Controleur 1e kl. bij het Van Boetzelaerlaan 29, 'sGravenhage.
J. B. C. van den Dorpel, Onderwijzer der 1e kl. bij O.E.L.O., Steenweg 48, Helmond.
J. H. Breukers, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. Tr., 's-Gravenhage, Reinkenstraat 70.
Ir. J. P. Tours, Ir. 2e kl. bij de W. en 's Lands B.O. p.a. Dr. Tours, Bilthoven.
A. M. van der Mat, Hoofd machinist bij 's Lands gerbedr., Eikenstraat 72, Haarlem.
H. Mulder, Hoofdradiocommies b.d. P.T.T. die Schernerweg 116, Maastricht.
M. Th. Slagter, 1e luitenant der Inf., Archime straat 125, 's-Gravenhage.
H. J. v.d. Tuin, Onderluitenant der Inf., Station 10, Oosterbeek (Gld.)
H. Agerbeek, Kapitein der Infantrie, Halleystraat 's-Gravenhage.
W. J. Kalderbach, 2e luitenant der Artillerie, B straat 127, 's-Gravenhage.
J. P. E. v. Ameijde, luitenant-kolonel der Infant Piet Heinplein 1, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

J. C. Bal, Hoofdcontroleur P.T.T.-dienst, Postst Zierikzee.
J. F. Haver Droeze, Majoor der Infantrie, Rein straat 34, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 6 tot 13 Maart.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
G. Krugers, Directeur Java Film Compie, Amsterdam, Binnenkant 1. *f* 5	Eigen aanmelding.
Mevrouw de Kruyff, Amsterdam, Warmondstr. 199. *f* 5	Secretaris Afd. Amsterdam.
H. J. Nauta, Oegstgeest, Julianapark. *f* 5 (rekent tot Afd. Leiden)	Eigen aanmelding.
J. A. Arends, Den Haag, Bentinckstraat 5. *f* 5	den heer H. K. Manupasa te Den Haag.
J. E. P. Brodhaag, Den Haag, Bentinckstraat 16. *f* 5	den heer H. K. Manupasa te Den Haag.
Th. Hondius van Herwerden, Den Haag, Frankenslag 317. *f* 5	Mevrouw F. Wolff-Roodschild te Den Haag.
Dr. B. J. Esser te Poerbolinggo (Banjoemas) *f* 6	Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië
G. Haar, onderneming Took Bandoeng te Temanggoeng (Kedoe) *f* 6	Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië
H. D. Cappel, Bloemendaal, Iepenlaan 3. *f* 5	Penningmeester afd. Haarlem.

Afschrijvingen

Secretariaat van de Vereeniging „Suriname", Amsterdam, Keizersgracht 232.

Adresveranderingen

A. P. Romswinckel, Gezaghebber B.B. van: Amsterdam, Nicolaas Witsenkade 43, naar: Weltevreden p.a. Dep. v. B.B.
P. C. Smit, Indol. Student, van: Leiden, Witte Singel 7, naar: Hilversum, Javalaan 3.
L. R. Wentholt, Burgemeester van Gorssel, van: Hotel de Roskam, naar: Spoorlaan G. 306e.
J. B. C. van Dorpel, onderwijzer 1e klasse, van: Bojolali, naar: Helmond, Steenweg 48.
A. R. Boele, Ass.-Resident, van: Painan, naar: Rijswijk (Z.H.), Regentesselaan 4. *f* 5.
Prof. J. A. Loebèr, van: Elberfeld, Jägerhofstrasse 48, naar: Den Haag, Larixlaan 27. *f* 5.
Mejuffrouw J. A. van Emden, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 164, naar: Boomkruiperslaan 7.
Ir. H. M. J. Hart, Opperhoutvester, van: Den Haag, Wattstraat 14, naar: Buitenzorg, p.a. Dep. van Landbouw.
Instituut „de Wayer", Den Haag, van: Prinsestraat naar: Denneweg 59.
R. M. Noto Soeroto, Den Haag, van: Thomsonlaan naar: Fahrenheitstraat 514.
Jhr. Mr. J. W. L. C. von Weiler, Den Haag, van: Koninginnegracht 101, naar: Johan van Oldenbarneveltl.
H. H. Geul, Opperhoutvester, van: Den Haag, Frederik Hendrikplein 32, naar: Bandoeng, Papandajanlaan
P. Rikkers, Kolonel M.G.D. van: Magelang, naar: Weltevreden, Parapattan 10.
A. E. L. van Win, Ritmeester Cavalerie, thans te Weltevreden, Mampangweg 30.
F. Ruinen, Kapitein-Adjudant van Bronbeek, Arnhem, van: Bronbeeklaan 127 naar: Beetsstraat 1.
Dr. W. L. Beekman, Directeur R.H.B.S., van: Groningen naar: Tiel *f* 5 (rekent tot Afd. Arnhem).
H. G. Levert, Den Haag, van: Paramaribostraat 3, naar: Prinse Vinkenpark 4

NUMMER 12 DONDERDAG 21 MAART 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Suriname.

Enkele opmerkingen,

door

C. K. KESLER.

Een vergelijking, waartoe men vanzelf komt, wanneer men door de West-Indiën op reis is, tusschen Britsche koloniën en de onze in die streken, valt, jammer genoeg, vaak niet in ons voordeel uit. Van het alles behalve welvarende voorkomen, dat b.v. in Paramaribo den bezoeker onmiddellijk treft — en tot voor enkele jaren was dat ook met Curaçao het geval — is in de meeste Britsche koloniën niet veel te bemerken. Wie, na door de hoofdplaats van Suriname gewandeld te hebben, den volgenden dag te Georgetown, de hoofdplaats van Britsch Guyana, aan wal stapt, ziet dadelijk een groot onderscheid. En nog meer valt hem dat op, als hij kort daarna op Trinidad komt. De hoofdplaats daar, Port of Spain, met zijn flinke winkelstraten, zijn geasfalteerde verkeerswegen, zijn reeds jaren bestaande electrische trams, met zijn moderne hotels en prachtige Savannah, maakt inderdaad een geheel anderen indruk dan Paramaribo, geenszins in het voordeel van de laatste stad.

En, als men dat met een beetje nationale ergernis waargenomen heeft, dan doet het aan den anderen kant toch weer goed, als men bemerkt, dat de Engelschen, als zij meenen daarmede hun voordeel te kunnen doen, in de West gaarne een beroep doen op Hollandsche kennis en ervaring. De Seawall in Georgetown, waarop de stad niet zonder reden trotsch is, is onder leiding van een Hollandschen ingenieur aangelegd en, toen er voor de cacao-cultuur op Trinidad door het voorkomen der beruchte krulloten gevaar dreigde, wendde men zich ook daar wederom tot de Hollandsche zusterkolonie om raad en voorlichting.

Port of Spain, Trinidad. - Queen's Park Hotel

Trinidad is, wat Suriname tot voor enkele jaren ook was, een cacao-produceerend gebied. En was dat reeds, vóór men in Suriname aan cacao dacht. Zijn, thans vrijwel tot het verleden behoorende, cacao-cultuur heeft Suriname aan Trinidad te danken, waar zij nu nog een belangrijke bron van inkomsten is. Uit een brief van 11 Juni 1688 van den toenmaligen Gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, die, zooals bekend is, voor 1/3 eigenaar der door hem bestuurde kolonie was, blijkt, dat zijn zoon François twee jaar tevoren vier cacaoboompjes uit Trinidad wist te verkrijgen, die, in Suriname geplant, het aanzijn aan de zich daar weldra ontwikkelende cacao-cultuur gaven. Thans is die daar vrijwel verdwenen. Allerlei oorzaken hebben dat teweeg gebracht, in de eerste plaats bovenvermelde krulloten-ziekte, die in 1895 het eerst in het Saramacca-district werd opgemerkt en die zich vandaar over de meeste plantages verbreidde. In de jaren 1904/'5 begon het duidelijk te worden, dat weldra de cacao-cultuur behooren zou tot de vele dingen, die in Suriname reeds werden opgegeven. De vrijwel finale opruiming bracht de abnormale droogte in 1925 en '26. En thans speelt cacao geen rol meer, als uitvoerproduct.

Hoogst eigenaardig, vooral als men gaat bedenken, dat in de dertig jaren, die er verliepen, sedert de ziekte voor het eerst verontrustend werd, de wetenschap toch belangrijk is vooruitgegaan. Zoozeer, dat men thans weet, dat de versteening der vruchten veroorzaakt wordt door een schimmel, dat zij bestreden en vrijwel onderdrukt kan worden door juiste behandeling der boomen, zoolang zij nog gezond zijn; dat men ook weet, hoe aangetaste boomen te genezen zijn. Voor het laatste bestaan zelfs twee, beide doeltreffende, methoden. Toepassing daarvan intusschen eischt zorgvuldigheid, kennis en volharding en brengt natuurlijk kosten mede. En zoo toont zich een opmerkelijk verschil in de Britsche en onze kolonie. Daar denkt men er niet aan, een jaren lang gedreven cultuur op te geven, als er zich tegenslagen voordoen, integendeel, men ziet uit naar een deskundige, die de noodige aanwijzingen kan geven, om een débacle te voorkomen. En dien vindt men in Suriname, waar, helaas juist met die krulloten zulke treurige ervaringen opgedaan waren.

Tot ongeveer 1907 was het voorkomen van krulloten vrijwel beperkt tot de Guyana's; vermoedelijk kwamen zij ook wel in Brazilië voor, doch dit is niet met zekerheid bekend. Het schijnt vrijwel vast te staan, dat van de in het wild groeiende cacao, die in het binnenland voorkomt, de schimmels zich over de plantage-aanplant in den benedenloop der rivieren verbreid hebben. Snel is dat niet gegaan. De in dit opzicht uiterst deskundige Directeur van het Landbouw-Proefstation in Suriname, Prof. Dr. G. Stahel, is van meening, dat het ongeveer 180 jaar geduurd heeft, vóór de infectie de circa 100 mijlen, die het achterland van het cultuurgebied scheiden, overschreden had. Eenigen tijd geleden merkte men dezelfde verschijnselen, die tot het débacle in Suriname geleid hebben — afsterving van takken en versteening der vruchten — ook op Trinidad op. Prof. Stahel werd daarom door het Britsche Gouvernement uitgenoodigd, daarheen te komen, ten einde den stand van zaken op te nemen en de planters voor te lichten

omtrent de te nemen maatregelen.

Van die reis is hij de vorige maand teruggekeerd en deelde in een interview met een der Surinaamsche bladen een en ander mede omtrent hetgene hij in de Britsche kolonie had opgemerkt. Op grond zijner kennis en van de ervaring, die hij in Suriname had opgedaan, kon hij de planters gerust stellen door de verzekering, dat de ziekte wel niet geheel uitgeroeid, maar toch afdoende bestreden zou kunnen worden. Wat vooral mogelijk is, in verband met de grootere zorg, die daar aan de aanplantingen besteed wordt. Dat die zorg inderdaad niet overbodig is, bleek op Trinidad zelf door vergelijking van twee naast elkaar liggende plantages. De eene was Engelsch verzorgd, de tweede had een eenigszins verwaarloosd voorkomen. Het verschil in opbrengst was opmerkelijk. De eerste leverde gemiddeld per akker (bijna 43 A.) 4 balen à 80 kilo, de laatste niet meer dan 1 baal. Dus een verhouding als 4:1. In verband hiermede verdient het opmerking dat, als een normale opbrengst in Suriname beschouwd werd 2 balen van 100 kilo, dus 2½ baal à 80 kilo per akker. Verschillen in den bodem zullen hierbij wel een rol gespeeld hebben, maar het was duidelijk, dat goed onderhoud van grooten invloed was.

Er wordt in Suriname veel gepraat en gejammerd over afzijdigheid van het Hollandsche kapitaal, men maakt er de Hollandsche geld- en zakenmenschen bittere verwijten over, dat zij maar niet telkens klaar staan, om allerlei gaten te stoppen. Maar, als er niet overeenkomstig de adviezen van den Ondernemersraad, in Suriname van den grond af wordt opgebouwd, waartoe veel eerst zal moeten worden afgebroken, dan zal dat kapitaal zich toch nog wel eenigen tijd voorzichtigheidshalve afzijdig moeten houden. Al is dat ten zeerste te betreuren.

Gepraat wordt er in de Engelsche koloniën wellicht ook meer dan beslist noodig is, maar ondertusschen wordt er tevens heel wat gedaan. In Demerara is men bezig met het opruimen van hinderpalen tegen de niet snel genoeg gaande ontwikkeling. Op Trinidad roept men de wetenschap te hulp, als een calamiteit voor het plantagebedrijf dreigt. En in Suriname? Zou het nu inderdaad waar zijn, dat alles, wat daar beproefd wordt, voorbestemd is, om na eenige jaren te mislukken? Het is toch niet aan te nemen, dat, wat in Britsche koloniën in de nabijheid, wat in de Oost onder Nederlandsche leiding en door Nederlandsche ondernemingsgeest wel gelukt, in Suriname niet zou kunnen.

Tot het Moederland wordt nogal eens het verwijt gericht, dat het de West-Indische koloniën verwaarloost. Doet het dat inderdaad? Of is het wellicht een te zachtzinnige moeder, die schroomt, krachtig in te grijpen, als dat eigenlijk noodig is? Zouden voor Suriname een belangrijk gewijzigde bestuursregeling naar het voorbeeld van Demerara, een goed geoutilleerde, wetenschappelijke voorlichtingsdienst voor den landbouw, gepaard met een belangrijke versterking van het Hollandsche element niet veel ten goede kunnen keeren?

Het zijn maar vragen, die echter vanzelf bij den belangstellenden aanschouwer oprijzen, als hij tot vergelijking van Trinidad en Demerara met Suriname komt.

Nog iets over Boeton.

Het eiland Boeton, van welks tegenwoordigen toestand de heer V. I. van de Wall het een en ander verhaalt in het Koloniaal Weekblad van 7 Maart j.l., neemt in de geschiedenis van onzen Oost-Indischen Archipel eene bijzondere plaats in. Het maakte een klein deel uit van het groote Rijk van Ternate, welks sultan zich het gezag toekende over eene uitgestrektheid van ongeveer 18 lengte- en 10 breedte-graden, en Boeton bevond zich in den Zuid-Westelijken hoek van dit gebied.

In de 16e eeuw onzer jaartelling kwamen koninklijke Portugeesche vloten dóór den Atlantischen- en den Indischen Oceaan en langs de zuidkust van Azië in den Indischen Archipel. Waar zij konden dreven zij handel, sloten contracten met de vorsten en veroverden stukken land, waar zij, om deze te kunnen behouden, versterkingen bouwden. Nadat in het jaar 1581 het Portugeesche Rijk Spaansch geworden was, werd het genoemde werk met eenige wijziging, voortgezet onder de regeering van den koning van Spanje. De Hollanders begonnen toen ook als kooplieden op Oost-Indië te varen onder leiding en toezicht van hunne regeering; hunne verschillende maatschappijen werden in 1602 te zamen gevoegd tot de Vereenigde Oost-Indische Compagnie, die weldra den geheelen archipel bevoer en in de plaats trad van Portugeezen en Spanjaarden. In het Rijk van Ternate bezaten de Spanjaarden goede versterkingen; zij waren onafhankelijk van den sultan en zelfs tegen hem vijandig. In 1606 werd hij door hen gevangen genomen en naar Manila vervoerd, waarna de Ternataansche regeering de hulp van de vloot der Oost-Indische Compagnie tegen de Spanjaarden inriep. De admiraal Matelief, die, met bestemming naar China met eenige schepen te Ambon kwam, vond daar de Ternataansche gezanten en ging met hen naar Ternate, waar hij het vervallen fort bij de hoofdplaats Malajoe in bezit nam, liet in orde brengen en bezetten; vervolgens sloot hij met de Ternataansche regeering een verdrag, waardoor deze onder de suprematie van de O.-I. Compagnie kwam te staan, wat dus ook het geval was met den vasalstaat Boeton.

In 1612 was de gouverneur-generaal Pieter Both op het eiland Batjan bezig met het fort Barneveld te bouwen; hij ontving daar van den radja van Boeton het voorstel om met hem gezamenlijk het Portugeesche fort op Solor te veroveren en daarvoor een schip met soldaten te zenden. Tengevolge van dit voorstel zond Both een kleine expeditie onder den kapitein Apollonius Scotte, die 4 jaren lang bij Ternate forten gebouwd en daar het bevel gevoerd had, met last om met den radja van Boeton een verbond te maken en dan naar Solor en Timor te gaan om de Portugeezen te verdrijven. Het fort op Solor werd genomen en met inlandsche hoofden op Timor werd vriendschap gemaakt. Op Boeton plaatste Scotte een opperkoopman met 10 soldaten en op verzoek van den radja liet hij er iemand om een paar kleine versterkingen te bouwen van steenen en balken. [1])

In 1613 bezocht de gouverneur-generaal Both zelf Boeton. De radja ontving hem, met veel praal en gewapend volk, op een verheven plankier, in het portugeesch baileo genoemd. [2]) Het door Scotte gesloten verbond werd bevestigd en er werd een kantoor van de Compagnie opgericht. De radja kende den gouverneur-generaal zooveel gezag toe, dat deze een zoon van den radja tot diens opvolger benoemde. (Dit is nu 316 jaren geleden; als het een ronder getal was, zou men volgens de thans heerschende jubileum-manie er een feest voor kunnen maken).

De vriendschap met den radja werd 23 jaren later verstoord. Er was een Compagnie's schip, de fluit Velsen, verongelukt, en van dit vaartuig geraakte volk en geschut in handen van de Boetonners, die het niet aan de Compagnie wilden overleveren. De hierdoor ontstane vijandige toestand duurde van 1636 tot 1646. In laatstgenoemd jaar overleed de radja. Zijn zoon Ali werd, met toestemming van den gouverneur der Molukken Wouter Seroye, door den sultan van Ternate tot radja van Boeton benoemd.

Noemt de heer Van de Wall Boeton een interessant land, men kan daar bijvoegen dat het merkwaardig is als het eerste staatje, waarvan de vorst uit eigen beweging zich stelde onder de bemoeiing van de Oost-Indische Compagnie.

N. M. L.

---

1) De heer Van de Wall zegt, dat nu nog op Boeton een vorstelijke woning is, van hout en steen gebouwd.
2) De heer v. d. W. geeft den naam Bolyo aan verschillende gebouwen; hier zal wel steeds aan baileo moeten gedacht worden.

De Roos van Binamoe.

(Een ware geschiedenis uit Zuid-Celebes).

door

A. BOUMAN—HOUTMAN.

De avondzon, nog lichtend aan den verren, wijden hemel, wierp brandend goud over de dorre, verlaten velden.

In warm-rooden schijn gloeiden de toppen en hellingen van den Lompo Batang, die in het Oosten den horizont afsloot.

Fel lichtten óp de lansen en sieraden van het troepje ruiters, dat de kampong naderde, terwijl in fluweelen tinten de glanzen zich vleiden tusschen de plooien en vouwen van de rood-en-paarse kains en hoofddoeken.

Aan het hoofd van den troep reed de jonge, blonde controleur, vreemd verdwaald in dit land van fel licht en bonte kleuren.

In zijn eenvoudig, grijs-bruin, ietwat verschoten rimboepak, de krullende haren fladderend in den joligen wind, galloppeerde hij op zijn fraaien Makassaar vooruit.

Bij het op hooge palen gebouwde huis van den Karaëng [1]) van Binamoe gekomen, hield hij zijn paard in, en wierp de teugels toe aan een der haastig toeschietende dienaren van den vorst, terwijl deze zelf in de deuropening verscheen, en de trap begon af te dalen om zijn gast welkom te heeten.

Even gleden diens streelende handen over den zich krommenden nek van zijn edel rijdier, en dan keerde hij zich, met een vroolijken lach op het gezicht, naar zijn gastheer, die hem meevoerde in zijn woning.

Terwijl eenige dienstzaken werden behandeld, vulde het ruime vertrek, dat tegelijk ontvang-, woon- en eetkamer was, zich met volgelingen en dienaren, die zich hurkend neerzetten in wijden kring om den Karaëng en zijn gast.

Toen het donker begon te worden, kwamen zachtkens voortschuifelend, een paar oude vrouwtjes de petroleumlamp en eenige pelita's [2]) aansteken, om zich dan weer in een duisteren hoek terug te trekken.

Eindelijk zei de controleur:

„Ziezoo, habis perkara"! [3]) en keek toen vroolijk om zich heen.

Dit bracht een eind aan de gespannen stilte, die onder de eerbiedig zwijgende, hurkende menigte had geheerscht.

De houding der aanwezigen werd losser, en hier en daar werd reeds een woord gefluisterd.

Intusschen raakte de groote, ronde tafel vol met thee-gerei en gebak, die gedienstige geesten, onhoorbaar uit het duister tredend, er geruischloos op neerzetten.

[1]) Karaëng = vorst.
[2]) Pelita = olielamp, tuitvormig, oud model.
[3]) „Habis perkara" = de zaak is afgeloopen.

Terwijl de controleur zich bediende van de lekkernijen, sprak hij nu en dan een woordje tegen de omstanders, die aarzelend naderbij waren geschoven.

Opeens echter kwam er wat meer beweging in de hurkende groep: eenige oudjes, die aan den ingang van de afgesloten slaapruimte der jonge meisjes hadden gezeten, wenkten, dat men plaats moest maken, en toen er een open ruimte ontstaan was, kwamen vier jonge danseresjes in het vertrek.

De hel-roode, gele en groene baadjes waren doorzichtig, en golfden om de tengere, soepele leden, terwijl de donker-getinte kains in plooien op den grond neervielen.

Op rythmische ganrang [4])-muziek bewogen zij de slanke lichamen, de oogen neergeslagen, de zware glanzende wimpers afstekend tegen haar matgeel teint.

De controleur zag haar graag zoo dansen. Het verveelde hem nimmer, en urenlang kon hij er naar kijken, terwijl zijn gedachten vrij ronddwaalden . . .

Hij was nu al twee jaar in Djeneponto en hoewel hij eerst op het schrale, armoedige ressort had gescholden, en geen sympathie had gevoeld voor de lichtgeraakte, driftige Toerateiërs, was hij zich toch langzamerhand gaan hechten aan dit misdeelde landje, en had hij met vele der Karaëngs bijna vriendschap gesloten.

Eerlijk, dapper en eenvoudig als hij was, had hij ze allen voor zich ingenomen.

Daarom ook werd hij hartelijk verwelkomd, als hij bij hen kwam, en zijn komst werd dan ook altijd feestelijk gevierd.

Hoewel de meisjes in deze streken in den regel niet te voorschijn mochten k[illegible] als een vreemd man op bezoek kwam, war[illegible] der Karaëngs hiervan afgeweken, en gaven [illegible]eestal een danspartij of springfeest bij zijn komst, waarop dan de mooiste meisjes werden genoodigd.

Zoo was het ook nu. Hij herkende de danseresjes en ook vele der andere zachtjes binnengeslopen meisjes, en knikte vriendelijk in haar richting. Hij

[4]) Ganrang = trom, die ligt en waarop met beide handen geslagen wordt.

genoot van die warme kleuren, die knappe, jonge figuurtjes, die donker-glanzende haren, waarin bloedroode flamboyanten staken...

Opeens keerde hij zich tot den ouden Karaëng, en vroeg glimlachend: „Waar is nu die mooie nicht van jou, die men de Roos van Binamoe noemt?"

„Ginds toean", was het antwoord hetgeen vergezeld ging van een wijzend gebaar.

De controleur keek om de houten stijl heen, die hem het gezicht op eenige der meisjes had benomen, en riep toen verrast uit:

„Er is niet te veel van gezegd! Ze is het mooiste meisje, dat ik ooit gezien heb"!

Vol bewondering rustte zijn blik op haar, toen hij wat luider dan wel goed was, deze woorden sprak.

Het meisje, dat Maleisch verstond, hoorde ze, en een diepe blos verspreidde zich over haar gezichtje, terwijl een ondeelbaar oogenblik de oogleden werden opgeslagen, en twee nachtzwarte fel schitterende oogen in de zijne blikten....

Snel keerde hij zijn gelaat weer af, en begon, om zich een houding te geven, een gesprek met een der oude vrouwtjes, die in zijn buurt zaten.

Wel keek hij dien avond nu en dan naar het mooie kind, en bewonderde hij haar regelmatig gevormde trekken, haar blank teint, haar fraaie wenkbrauwen en mooi figuur, maar toen hij dien nacht op zijn veldbed neerlag, sliep hij er niet minder rustig om!

Bij het krieken van den morgen trok hij verder, uitgeleide gedaan door de dienaren van den Karaëng.

In het midden van een dorren tuin stond leeg en verlaten het controleurshuis van Djeneponto.

De felle, droge wind zwiepten de bladerlooze boomen, en joeg wolken stof over het troostelooze erf in de lange, smalle voorgalerij.

De vier stoelen van het eenvoudige rottan-zitje leunden er voorover met den rug op de tafel steunend als een teeken, dat de bewoner niet thuis was.

De drie groote deuren, die op de voorgalerij uitkwamen, waren ongastvrij gesloten: eenzaam en stil stond daar het groote huis...

Plots kwam een achttal jonge meisjes het erf op. De wind blies in haar roode baadjes en veelkleurige kains, en deed deze opfladderen, zoodat hier en daar een slank, zachtgetint been zichtbaar werd, zeer tot ongemak van de meisjes, die de handen vol met boengkoesans [5]) en wat keukengerei, zich in bochten moesten wringen om de luchtige kleedingstukken weer beneden de knieën te krijgen...

Vooraan schreed, gesluierd, de Roos van Binamoe......

Als een vurige wolk woei echter telkens het tulle omhoog, en hoewel ze steeds probeerde haar gelaat weer te bedekken, kwam dit toch weer zichtbaar, wanneer haar handjes ook de andere opfladderende kleedingstukken wilden neer-trekken...

De klerk en de schrijvers, die in het onderafdeelingskantoortje dat tegenover het controleurhuis lag, zaten te werken, keken verbaasd op, toen zij het troepje meisjes het erf op zagen gaan. Te verrast om wat te zeggen, rekten zij hun halzen om toch maar goed te kunnen zien, wat er gaande was.

Wat ging er nu gebeuren?! De Roos van Binamoe kwam bij den controleur in huis.... en haar meisjes droegen allerlei huisgerei?

Plotseling ging den klerk, een Makassaarsche jongeman, die de adat [6]) in deze landen reeds door en door kende, een licht op en hij stotterde:

„Kanroepi.... erang kali!" [7])

Ja, dat was het, ieder begreep het opeens: Kanroepi kwam zichzelf brengen......

Vlug sprong hij op en riep:

„Zeg, dat gaat niet! De controleur wil zulke dingen niet!

Ajo, kom, laten we 't haar beletten!"

Hij rende het kantoor uit, gevolgd door zijn schrijvers.

Intusschen waren de meisjes, sneller voortstappend, rechts afgeslagen naar den kant van de bijgebouwen, ze bereikten de achtergalerij, en zoo door de openstaande deur drongen zij de slaapkamer van den controleur binnen, waar zij zich onmiddellijk gingen installeeren

De klerk trof haar daar aan, zittend op de haastig uitgespreide matten, terwijl zij kalm de boengkoeans uitpakten.

Hij probeerde eerst met zachte woorden, toen met bedreigingen, haar weg te krijgen, maar op al zijn praten kreeg hij geen antwoord.

Als een beeld zat de Roos van Binamoe daar, het hoofd in den purperen sluier, de beenen gekruisd, de beringde vingers uitgespreid op de beide knieën......

Het kamponghoofd, dat intusschen ook was komen aanloopen, wist iets meer te bereiken. Eén der meisjes, een familielid van hem, verwaardigde zich hem een uitleg van de zaak te geven, toen hij haar ondervroeg: Kanroepi was door den controleur maloe [8]) gemaakt...... en zooals hij zèlf ook wist, moest de toean nu met haar trouwen......

Meer zei ze niet. Op al zijn verder vragen, raadgevingen en berispingen, gaven de meisjes door taal noch teeken antwoord, en als beelden zaten ze alle op de mat, tot de mannen den moed opgaven.

Men oordeelde het geval voor den toean hopeloos, en schoorvoetend verwijderden zich de raadgevers.

Inderdaad viel in het geval niets te raden. De adat in die streken zegt, dat de man, die een meisje maloe heeft gemaakt, haar moet trouwen.

't Ergste was, dat zij een nicht was van den grootsten Karaëng van den streek, en dat van dien oom heel wat te duchten viel. Ook hij zou zich maloe gemaakt voelen, als hij vernam, dat zijn nicht uit zijn huis was gevlucht, om naar een man te loopen!

Of een huwelijk òf bloed zou deze schande slechts kunnen uitwisschen.

De klerk wist er niets anders op, dan met een renbode den controleur te waarschuwen.

Twee dagen later kwam deze het erf opstuiven...... Doch ook hij wist niet wat te doen.

Uit Kanroepi noch uit de meisjes kon hij een woord krijgen, doch wèl kwam een dreigende boodschap van den oom, die verklaring èn voldoening eischte.

Er werd beraadslaagd; met goede woorden, noch door het aanbieden van een groote som gelds, kon de zaak gesust worden. Aan de adat moest worden gehoorzaamd, dit eischten nu ook alle vorsten, die bijeen waren geroepen.

Noch de Assistent-Resident, noch de Gouverneur te Makassar konden een andere oplossing vinden......

Jaren zijn er heen gegaan.

Kanroepi is met haar heer en gemaal overal heen getrokken, waar zijn ambt hem zond.

Ze is moeder geworden van flinke, gezonde kinderen, die ze goed heeft grootgebracht.

Later echter, toen haar echtgenoot naar zijn eigen vèr Vaderland wilde teruggaan, keerde zij weer naar haar geboortegrond terug, waar ze nu nog leeft als rustig oud vrouwtje in een nette, ruime woning, omringd van bedienden.

Hier verdroomt ze de lange dagen, de herinneringen nogeens ophalend van weleer, toen ze de overal geroemde Roos van Binamoe was......

[5]) Boengkoesans = in een doek geknoopte pakjes kleeren, enz.

[6]) Adat = traditie = volkswet.
[7]) Erang kali = brengt zichzelf.
[8]) Maloe = verlegen.

Gebruikte Indische kleeding voor Oud-Strijders in Ind.-Bronbeek

(Ingezonden).

De inzameling is een groot succes geword... Inplaats van 250 ontving ik tot op heden r... ruim 500 pakeans, uit het geheele land, van A... land tot Brussel, en waar ik nog dagelijks ver... wordt met briefkaarten en zendingen, wordt ... stellig 700, plus een massa ondergoed, schoe... enz. Van den heer P, te Heemstede ontving ... ongevraagd ƒ 60, de Erven de Wed. J. van Nell... Rotterdam stelde een flinke partij van haar geu... shagtabak ter beschikking, terwijl de Rotterd... sche Lloyd wederom voor gratis vervoer zor... Alle reden dus om zeer dankbaar te zijn en m... dan voldaan. De eerste zending gaat nu weg ... de „Tjerimai", terwijl ik met de rest zal wach... tot na den schoonmaaktijd, want ik voorzie da... dan nog een massa tevoorschijn komt.

Den Haag, Orchideestraat 28.

E. M. HARSVELDT

Ananas-cultuur in Suriname

door

PH. A. FELTZER.

Naar aanleiding van mijn artikeltje, opgeno... in nummer 52 van 28 December 1928, mocht ik ... uitvoerig schrijven ontvangen, meer in het bijzo... gegevens bevattende omtrent in Suriname reeds ... gedane ervaringen met de ananas-cultuur. Ofsch... voor mij persoonlijk, als belangstellende, beste... kan ik niet nalaten aan de hand van die gege... hier nog een en ander aan te stippen.

Een voordeel is dat de cultuur geschikt is ... alle grondsoorten, zij het dan liefst op goeden za... grond (mits goed gedraineerd). In mijn artik... merkte ik reeds op dat de ananas-cultuur zich ... leent voor de kleine landbouwers en dat dezen ... er reeds op toelegden. Maar.... (en ook hier ... het telkens terugkeerend bezwaar): „menschen ... vroeger geplant hadden, hebben het opgegeven d... dat er geen afzetgebied was". Hoe jammer d... moge blijken uit enkele resultaten, welke verkr... werden met wat de „plaatselijke markt" kon o... men. Een partij waarvan de onderhoudskosten ... middeld 12 cent per stuk waren geweest, br... gemiddeld 24 cent per stuk op; een ander jaar w... — van een grootere partij — die cijfers ondersc... denlijk 9.6 cent en 20 cent. Men kan zelfs tot 1... planten op één akker hebben; dit hangt echter ... de plant-methode af.

In Suriname komt een — vroeger ingevo... maar sedert inheemsch geworden — variëteit ... voor, welke in „ananas-landen" goed bekend is; ... is een vrij groote, spitsvormige vrucht, welke in ... pen staat langer houdt dan andere. Deze zou ... geschikt zijn voor uitvoer in verschen staat. D... tot een dergelijken, geregelden uitvoer zou het, ... in hoofdzaak, vooralsnog — zooals reeds werd op... merkt — niet kunnen komen, daar hiertoe een w... lijksche vaart, met voldoende koelruimte aan b... van de schepen, noodig zou zijn.

Inmiddels werd opgericht de N. V. Vruchtencu... tuur en -industrie onderneming „Suriname", w... ook in de eerste plaats beoogt het verwerken van ... verkregen product in Suriname (K.W. 31 Jan. 19...). Het benoodigde werkkapitaal schijnt echter nog ... geheel geplaatst te zijn. Indien nu eens aange... tenen bij den „Ondernemersraad" daadwerkelij... belangstelling toonden in wat Suriname kan voo... brengen, door zoo spoedig mogelijk het ontbreken... kapitaal aan te vullen! Beter nog: het mog... maakten deze aangelegenheid — laat ik zeggen (... nu eens niet Amerika tot voorbeeld te nemen): ... z'n Indisch" aan te pakken. Want hoe breeder ... opzet, hoe eer op belangrijke resultaten gewezen ... kunnen worden en hoe eer er een flinke basis ... zijn om met de Stoomvaart-Maatschappij te pra... over het verkrijgen van de best mogelijke versch... pingsgelegenheid.

Het is mij niet bekend met welk kapitaal g... noemde onderneming zal beginnen en evenmin w... daaraan nog ontbreekt. Mocht dit laatste echter n... spoedig genoeg van andere zijden komen, dan ... het n.m.b.m. toch op den weg van de Regeerin... liggen, zelf het ontbrekende kapitaal te verschaffen... hetzij in den vorm van een „voorschot", hetzij e... voudig door het nemen van de aandeelen, om ... voorkomen dat de zooveelste poging om Surinam... uit het moeras te helpen, al dadelijk tot mislukken ... gedoemd zal zijn. Wat het nemen van aandeelen be... treft: het behoeft niet de bedoeling te zijn dat h... Gouvernement steeds „deelgerechtigde" blijft; d... onderneming kan, zoodra ze daartoe in staat zal zijn... die aandeelen inkoopen.

Ook nog in anderen vorm zal van Gouvernements...

...ge het werken van de onderneming, indirect, ge...und kunnen worden. Hoe meer de kleine land...uw aan de cultuur zal deelnemen hoe beter, het...en aangemoedigd kan worden door het verstrekken ...n „landbouwvoorschotten" uit den daarvoor op ...Surin. begrooting voorkomenden post, voor zoover ...thans niet de bestaande Landbouwleenbanken ...verlangde voorschotten zouden kunnen verleenen. ...m de terugbetaling daarvan te vergemakkelijken ... te bespoedigen zou dan wellicht met de onderneming een regeling kunnen worden getroffen, dat deze het verschuldigde bij de afrekening van de ingeleverde vruchten inhoudt. Aldus zou door samenwerking iets goeds tot stand kunnen komen.

Voor de a.s. Indische deelnemers in de cultuur, die nog mochten twijfelen of ananas werkelijk wel groeit in Suriname, hierbij ter overtuiging een kiekje van een proefveld.

Amsterdam, Maart 1929.

Van Week tot Week.

Dinsdag 12 tot Maandag 18 Maart.

...et Volksraadslid Suermondt en de Ver. van Ambt. B.B. Soerabaja, 11 Maart (Aneta) [1]). Het Soer. Handelsblad deelt mee, dat in verband met het optreden van het lid van den Volksraad den assistent-resident Suermondt tegen de suikerindustrie *) en in verband met het optreden van dit Volksraadslid in de kwestie van het verzoek van dr. Tjipto om opheffing van zijn interneering om de zittingen van het college te kunnen bijwonen, de vertegenwoordiging van de Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur een langdurige correspondentie heeft gevoerd, en dat de vereeniging voorts ook na raadpleging van eenige residenten in de buitengewesten aan den heer Suermondt heeft medegedeeld: „dat hij als vertegenwoordiger van de ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in den Volksraad het vertrouwen van die ambtenaren verloren heeft".

Verder heeft men den heer Suermondt geschreven, dat hij in verband met de door hem aan den dag gelegde mentaliteit wordt uitgenoodigd, zijn mandaat als lid van den Volksraad neer te leggen.

Van deze correspondentie is mededeeling gedaan aan de Regeering.

*) [de beminnelijke kwalificatie „Roofridders" is van hem en niet van den heer Middendorp, zooals sommige persorganen wel schreven].

Kolonisten in Nieuw-Guinea. Malang, 12 Maart (Aneta). Een tweede groep liefhebbers (Indo-Europeanen) voor de kolonisatie in Nieuw-Guinea maakt zich gereed om binnenkort te vertrekken. Men is niet van plan de resultaten af te wachten van het onderzoek naar de geschiktheid van Nieuw-Guinea als kolonisatieland, van de eerste groep die op eigen verantwoordelijkheid derwaarts is vertrokken. Ook te Makassar heeft zich een groep gegadigden gevormd.

Mutaties B.B. De heer A. L. Samson, ass.-res. op Flores, is ter beschikking gesteld van den res. van Timor en Onderh. — Voorts is ter beschikking gesteld van den gouv. van Sumatra's Oostkust teneinde belast te worden met werkzaamheden verband houdende met kolonisatie en arbeidsaangelegenheden dr. W. J. Beck. — Tot ass.-res. van Soemba is benoemd de heer A. Young, eerlang met verlof terugverwacht. — Benoemd tot ass.-res. van Zuid-Bali Dr. V. E. Korn, thans ass.-res. te Samarinda, tot ass.-res. te Samarinda de heer J. L. M. Swaab, thans ter beschikking; tot ass.-res. op Flores de heer G. A. Bosselaar, thans ass.-res. op Soemba. (Aneta).

Weder een aanslag op een Assistent. Padang, 12 Maart (Aneta). De Sumatrabode meldt, dat onlangs op een onderneming van H.V.A. in Korintji een aanslag is gepleegd op den assistent De Bruyn Kops. Hij werd aangevallen door een contract-arbeider, die hem een kniebschijf heeft stukgeslagen.

Hoogere examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht Mr. L. Wildervanck de Blécourt.

Regenten naar Nederland. Batavia, 15 Mrt. (Aneta). De Regenten van Koeningan en Serang zullen zich binnenkort, in verband met een door hen ontvangen studie-opdracht, naar Nederland begeven.

Hadji Agoes Salim naar Genève? Woensdag 13 Maart heeft, zoo meldt Het Volk, een draadloos-telefonische conferentie plaats gehad tusschen den voorzitter van het N.V.V. E. Kupers, J. E. Stokvis en Hadji Agoes Salim, ondervoorzitter van de Sarekat Islam, woonachtig te Weltevreden.

Kupers heeft Agoes Salim gevraagd of hij bereid was een benoeming tot technisch adviseur voor de a.s. Arbeidsconferentie te Genève, welke technische adviseur ditmaal door het N.V.V. kan worden aangewezen, te aanvaarden. Hadji Agoes Salim heeft zich daartoe in beginsel bereid verklaard.

Een Aneta-telegram dd. Batavia, 15 Maart bevestigt deze mededeelingen van Het Volk en voegt er aan toe dat Hadji Salim het voornemen heeft de volgende maand naar Genève te vertrekken en van plan is daarna een verblijf van 3 maanden in Nederland te houden.

Militairen gedeserteerd. Semarang, 15 Maart (Aneta). De Locomotief deelt mede, dat in het garnizoen te Poerworedjo 43 militairen zijn gedeserteerd, waaronder twee sergeants en een sergeant-majoor. Al deze minderen en onderofficieren behooren tot dezelfde compagnie.

Dyphtherie aan boord s.s. P. C. Hooft. Soerabaja, 15 Maart (Aneta). Heden is aan boord van de P.C. Hooft van de Kon. Stoomv. Mij. Nederland een geval van dyphtherie geconstateerd. De geheele bemanning van het schip is medisch onderzocht. Zeer uitgebreide maatregelen werden getroffen. Het vertrek van de mailboot is tot een nader te bepalen tijdstip uitgesteld.

Een nader Aneta-telegram, van 18 Maart, zegt dat de P. C. Hooft op dien datum van Soerabaja naar Tandjong Priok is vertrokken en het schip waarschijnlijk 20 Maart de reis naar Europa op tijd zal kunnen aanvaarden.

Zending en geestesstroomingen in Indië. Den 15en dezer heeft de hr. D. Crommelin in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage een voordracht gehouden over „Houding en taak der Zending te midden van de geestesstroomingen in Ned.-Indië". (Van de voordracht en de daarop gevolgde gedachtenwisseling gaf het „Vaderland" van 16 Maart, Avondbl., een overzicht).

Prof. Dr. E. Moresco als „koloniaal waarnemer" naar Genève. Prof. Dr. E. Moresco, oud-president van den Raad van Ned.-Indië, hoogleeraar aan de Handelshoogeschool te Rotterdam zal eerlang worden benoemd tot koloniaal vertegenwoordiger der Nederlandsche Regeering te Genève. Wat deze functie beoogt wordt, onder andere bijzonderheden, uiteengezet in de „Nwe Rott. Ct." van 16 Maart (Avondbl. A.).

Immigratie naar Suriname. Do. 14 Maart heeft Dr. Th. Lens voor de groep West-Indië van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over „Immigratie naar Suriname", waarvan een kort overzicht verscheen in de Nwe Rott. Ct. van 15 Maart, Avondbl. A.

A. A. Veenhuyzen. In den ouderdom van 76 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer A. A. Veenhuyzen, gep. luitenant-kolonel van het O.-I. leger.

W. C. Plet. Te Amsterdam is, op den leeftijd van 56 jaar, overleden de heer W. C. Plet, oud-officier van het O.-I. leger.

Dokter Ismaïl. De Ind. Courant deelt mede dat de heer Ismaïl, Inlandsch geneeskundige van het Zendingsziekenhuis te Modjowarno, in den ouderdom van 61 jaar is overleden. De overledene had 38 dienstjaren, waarvan 30 jaar bij de Zending.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Eurythmie en Wajangwong.

Na op 25 Februari j.l. in het „Gebouw voor K. en W." te 's-Gravenhage de uitvoering der Indonesische dansen bewonderd te hebben, welke de herinnering wakker riepen aan de zoo hoogstaande kunstopvatting ten deze in de Vorstenlanden van Java, woonden wij met groote belangstelling j.l. Zaterdag-middag in het gebouw „Diligentia", ter zelfder stede, de Eurythmie-voorstelling der Anthroposofische Vereeniging bij. Van beide hebben wij intens genoten, — hoewel ook de Eurythmie-uitvoeringen in het Goetheanum te Dornaeh een heel wat grootscheren indruk maken —, en wij kwamen tot de slotsom, dat deze twee bewegingskunst-vormen in wezen niet zooveel van elkander verschillen, als men, oppervlakkig gezien, allicht zou meenen.

Dit was ook het oordeel van een intellectueel en artistiek ontwikkelden Javaan, die, hoewel op het eerste gezicht wat vreemd tegenover de Eurythmie staand — om een kunstuiting ten volle te kunnen begrijpen, moet men haar eigenlijk zelf beoefenen — toch al spoedig de overeenkomst daarvan aanvoelde met zijn eigen kunstuiting op dit gebied, welke eveneens, hetzij op orkest-muziek (gamelan), op gesproken gedichten wordt vertolkt. Noch de een, noch de ander heeft iets gemeen met de westersche opvatting van den dans, als vertolking van bepaalde gevoelens of stemmingen, dan wel als rythmische ontspanning, daar immers zoowel wayang als Eurythmie, door wetmatig uitgevoerde lichaamsbewegingen, den dieperen zin willen openbaren, die in muzikale tonen en spraakklanken ligt opgesloten. Gelijk *Dr. Zeylemans van Emmichoven*, de algemeene secretaris voor Nederland der Anthroposofische vereeniging, het dien middag in zijn inleiding, speciaal met betrekking tot de Eurythmie, uitlegde:

„De bewegingstendenzen, die bij het spreken van een schoon-klinkend gedicht in gang zijn of die aan de tonen der muziek ten grondslag liggen, tracht men in Eurythmie naar buiten te zetten in een bewegen van het geheele lichaam.

„Onder de kunsten heeft de Eurythmie een taak voor de toekomst. Omdat n.l. die krachten in het lichaam wakker worden, die over 't algemeen slapen. Men gebruikt gewoonlijk

[1]) De tekst der Aneta-berichten is ontleend aan de Nwe Rott. Ct.

BRIEVEN en stukken, de afdeeling Advertenties betreffende, uitsluitend te adresseeren Administratie Koloniaal Weekblad, Nobelstraat 20, Den Haag. Dus NIET enkel Drukkerij Ten Hagen.

het spreken uitsluitend om zich duidelijk te maken aan een ander; het is eigenlijk niet de mensch zelf, die spreekt. Men zou ook kunnen zeggen: het is niet de mensch zelf, die loopt. Ook het loopen is meest slechts een mechanisch zich-bewegen. Bij het doen van Eurythmie wordt op onbewust-slapende krachten in den mensch een beroep gedaan. Reden, waarom ook in de paedagogie, evenals in de geneeskunde, van de Eurythmie een vruchtbaar gebruik wordt gemaakt."

In het verslag over dien Eurythmie-middag, in het Zondagsblad van *Het Vaderland*, lezen wij o.m.:

„De Eurythmie op muziek (toon-Eurythmie) leek het graagst te worden opgenomen. Of lag dit aan het wegvallen daarbij van de gescheidenheid der talen? Want er viel veel Duitsche dichtkunst te hooren en — er waren ook vele schoolkinderen in de zaal. Dewelken kunst dikwijls niet zwijgend ondergaan willen, maar weten willen: wat beteekent dat? Maar ook die kregen dikwijls hun zin, want behalve de reciteerende Duitscher van het Goetheanum [1]), verscheen er nu en dan een Hollandsche jonge dame, die aan het Goetheanum de school voor „Sprachgestaltung" te Dornach (bij Bazel) bezoekt, om onze Hollandsche dichters te laten klinken. Met recht „laten klinken", want, zooals de inleider reeds had gezegd, met een onbewust spreken, kan men bij de Eurythmie niets aanvangen, men geeft het gedicht niet als intellectueelen inhoud, men beeldt en vormt het; elke klank komt tot zijn recht. En die ten-voeten-uit gezette klank komt door de eurythmiste als beweging op het tooneel.

„Hoe schoon klonk, op *deze* wijze gereciteerd, Vondels „Narcis"! Dan wéét men, dat het waar is, dat de wereld, waarin het gedicht geboren wordt, zich in Vondel bewoog! En hem tot een nieuw en nooit meer geëvenaard verklanken bracht. Ook Verwey's „Aan Rembrandt" was schoon van klank en schoon van uitbeelding. Het middelnederlandsche „Van twee Conincskinderen", met muziek van Jan Stuten, vond algemeen weerklank. Het vol orkest, dat in Dornach bij voor- en na-spel inzet, miste men, met wijze berusting, maar — noode. De muziek is hier n.l. een intiem-romantisch deel van het geheel.

„Alle nummers te vermelden is niet mogelijk. Laten we nog slechts vertellen, dat de beide eurythmisten, die als vlindertjes zoo licht en beweeglijk Mozarts Allegretto dansten, onbedaarlijk toegejuicht werden."

Al weder een punt van overeenkomst:

Ook de meisjes in de lieflijke Balineesche Lègong-dansen kunnen immers terecht bij vlindertjes worden vergeleken.

[1]) De heer Wiemer, die ook in Den Haag en Amsterdam cursussen in uitspraakleer geeft. — *Red.*

En wat betreft de uitvoering der „Humoresken" van Christian Morgenstern, waarover bovengenoemd verslag niet rept, deze vielen, om het oer-grappige, zeker niet minder in den algemeenen smaak; ook de Javanen hebben evenveel zin voor humor en hebben bij hun *wajang* dan ook, ter vertolking van het komische, immer een stel groteske grappenmakers, die onverbeterlijk op den lachlust der toeschouwers weten te werken!

Een groot verschil tusschen de Dornachsche en de Vorstenlandsche bewegingskunst, dat dadelijk opvalt aan een ieder die beide kent, is: dat de Javaansche veel rustiger en soberder aandoet, meer van bezonkenheid en ingehouden temperament getuigt, wat maakt, dat de gewone Westerling deze kunst-uiting veelal te eentonig en daardoor vervelend vindt. Dit laatste oordeel wordt trouwens ook wel door leeken over de Eurythmie geveld. Ingewijden zullen echter beide onverdeeld genieten kunnen.

Naar onze meening, zal op den duur, wellicht ook door onderlinge kennismaking en waardeering — zooals het meer gaat bij uitwisseling van aanvankelijk uiteenloopende kunst-invloeden — de Javaansche opvoering minder lang en langzaam uitgevoerd (reeds aan Jodjana's dansen merkbaar), de Anthroposofische rustiger en kalmer worden, als zij, elkander begrijpend, naar elkaar toegroeien.

In een onlangs door *Raden Mas Noto Soeroto* gehouden voordracht over de „Javaansche Danskunst" zeide hij o.m.:

„Er is geen volk, waar de bewegingskunst een zóó integreerend deel uitmaakt van de *opvoeding*, als juist het Javaansche, en er is geen volk, waar deze tot zulk een cultureele, religieuse en artistieke hoogte, tot zulk een zuivere *schoonheid* gegroeid is, als bij mijn volk. De beschavingen van het Oosten en van het Westen zijn eeuwen lang vreemd aan elkaar gebleven. Eeuwen lang heeft het Westen van het Oosten nagenoeg niets begrepen en omgekeerd en zoo komt het, dat pas in de laatste tientallen jaren de belangstelling gewekt is voor de Oostersche kunst."

Evenals de Anthroposofen te Dornach, hebben immers de Javanen hun „Dansschool": *Kridó-Beksó-Wirómó*, te Djocdjakarta, welke onder leiding staat van den broeder des Sultans, den bekenden Prins *Soerjadiningrat*. De bewegingen worden voor het nageslacht vastgelegd, de beteekenissen der *moedra's* (handhoudingen) en gebaren nagespeurd en nieuwe uitvoeringen op zuiver Javaanschen grondslag en in Javaanschen stijl gecreëerd. Reeds in hun prille jeugd leeren de aristocratische jongeren op Java deze kunst, die een groote en voorname rol in hun opvoeding speelt, zóó, dat daar een groot deel van hun gebaren, hun gang, hun gaan en staan op den duur den invloed van ondervindt, waaraan dus hun geheele wezen niet ontkomt. De zelfbeheersching o.a. en het verbergen van de zee van wildbewogen emoties van het menschelijk hart achter het stille en voorname masker van het Oostersche gelaat, wordt door die beoefening nog eens uitdrukkelijk versterkt, terwijl de sierlijke gebaren en standen in den leerling ook een gevoel voor expressie en schoonheid wakker roepen, die hem zijn leven lang bijblijven, enz.

R. M. Noto Soeroto zeide, als ingewijde, ten slotte:

„Schoon zijn onze zeden en gewoonten, dat alles kan beschouwd worden als voor een groot deel een gevolg van de opvoedende kracht der Javaansche eurythmie.

„Deze Javaansche bewegingskunst is vóór alles schoonheid in opvoeding. Op het gemoed is zij nauw verwant aan religie, literatuur en tooneel en werkt zij stimuleerend op de ridderlijke en nobele gevoelens, die in elk volk van oude beschaving sluimeren; zij werkt onderwijzend.

„De grondregels waarop deze kunst gebaseerd is, vormen een traditie van eeuwen. De stelling behoeft geen wetenschappelijke bewijzen, want ieder kunstgevoelig en rhythmisch aangelegd mensch zal bij aanschouwing van de Javaansche dansen overtuigd raken, dat een gemeenschapskunst, welke zulk een hoogte van stijlvolkomenheid bereikt heeft, een ontwikkeling van eeuwen achter den rug moét hebben.

„Het is geen nationale pralerij, maar een dankbare erkenning, gepaard zelfs met een zeker angstgevoel voor de toekómst, als ik zeg, dat het Javaansche leven was en nu nog is een opgaan in schoonheid, denkend aan de wayang, aan de Javaansche muziek, aan de Javaansche literatuur."

Moge voor dat „zeker angstgevoel voor de toekomst" geen reden meer zijn, nu ook bij den Westerling een dergelijke bewegingskunst ernstige erkenning en ingang begint te vinden.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Volkenbond en Ned.-Indië.

„De Loc."-correspondent te Genève, jhr. mr. H. de Jong van Beek en Donk, vestigt in *De Loc.* (4/2) de aandacht er op, dat opvallend veel Indische kwesties te Genève aan de orde zijn: *de statistiek, de dubbele belasting en de suikerkwestie.* Schr.

...nt te *Genève een Indische deskundige noodig.* Hij ...ent, dat onze Regeering van haar wensch, dat ...d.-Indische belangen op Volkenbondsconferen... niet veronachtzaamd worden, op verblijdende ...ze in de laatste jaren blijk gegeven heeft, maar ... betreurt het daarom dat op de belasting-confe...lie alléén de eerste gedelegeerde van ieder land, ...r Nederland mr. Sinninghe Damsté, het woord ... voeren. Toevallig kwam dit voor ons nogal ...d uit. Want onze Nederlandsche en de Ned.-...dische Regeering waren het onder elkander niet ...s met betrekking tot de belastingplichtigheid ... scheepvaartmaatschappijen. Onder deze om...ndigheden was het misschien wel het verkies...st, dat mr. Damsté de eenige Nederlander was, ... sprak, vooral omdat hij op zeer loyale wijze ...st het Nederlandsche, ook het Ned.-Indische ...ndpunt uiteenzette. Aan den anderen kant was ...t een begrijpelijkerwijze minder pleizierig gevoel ...or den Ned.-Indischen deskundige in onze dele...tie, dat hij voortdurend maar vertrouwen moest ...de loyaliteit van zijn tegenstander, of deze met ...loende warmte en deskundigheid het Ned.-...disch standpunt zou bepleiten. Zooals gezegd, ...t ging ditmaal goed. Doch in het algemeen zal ...ze Regeering toch ernaar moeten streven, dat op ...olkenbonds-conferenties de Ned.-Indische des...ndige het recht bezitten zal zelf te spreken, waar...ij dan op den eersten Nederlandschen gedelegeer...e de verantwoordelijkheid zal moeten blijven be...sten, dat het optreden van de Indische specialiteit ...et de algemeene belangen van den Nederland...chen Staat (Rijk in Europa en Koloniën tezamen) ...aden zal. Dat dit in den boezem der Nederland...he delegatie wel eens tot moeilijkheden zal kun...n aanleiding geven, is bezwaarlijk te betwijfelen. ... algemeene regel zal echter moeten worden ...gehouden aan het beginsel, dat degene, die in ... bizonder voor de belangen van Ned.-Indië te ...aken heeft, dit ook, door eigen redevoeringen zal ...bben te doen.

...e *Deli Crt.* geeft een artikel over „De leiding in ...-Indië" (11/2), het *Soer. Hbl.* over „De kwestie ... het oogenblik in Europa" (5, 6 en 7/2, 3de bl. ...llanus) en over de wereld-suikerproductie („Te...eblik en toekomst", 6/2, 3de bl.), *De Loc.* over ...e Volkenbondsraad te Lugano" (4/2, blz. 7).

Albert Thomas in Ned.-Indië.

...r. *Van Blankenstein* verklaart in het *Soer. Hbl.* .../2, 3de bl.) niet te gelooven, dat de heer Thomas ...ldoende vermeden heeft aan zijn zeer kort bezoek ... Ned.-Indië ook maar den schijn te geven van ... enquête. Schr. wil niet beweren, dat de heer ...omas als criticus is opgetreden, maar dan toch ...ker als docent. Hij heeft gezegd, hoe hij dacht ...er poenale sanctie en heerendienst. Dit was op ... minst *een fout tegen diplomatieken tact.* Zeer ...er, hij kon denken, dat hij ermede sprak in den ...est van de Regeering, die op de al dan niet ge...delijke afschaffing dezer instellingen aanstreeft. ...ar niemand wenschte van hem deze ondersteu...ng. Hij had moeten begrijpen, dat het tegendeel ...eer het geval was. Onze Regeering is mans ge...g voor zichzelf te spreken; een man met poli...e ervaring moet weten, dat een inmenging van ...itenaf bijna altijd het tegendeel bereikt van het...n er mede beoogd wordt. Thomas had, hoe men ... zaak ook beziet, beter gezwegen. Dat poenale ...ctie en heerendienst geen instellingen voor de ...wigheid zijn, weet ieder verstandig mensch in ...d.-Indië. Waarvan men den heer Thomas een ...ruk wilde geven was dit: Wat wij doen, om deze ...ar veler meening nog onmisbare instellingen zoo ...gelijk mogelijk te maken, en hoe het met die ...misbaarheid staat. Inplaats daarvan gaat de heer ...mas theorieën verkondigen over de dingen, die ... zou bekijken. Hij spreekt over het arbeidsstelsel ...een Fransche kolonie en constateert, dat dit het ...erlandsche stelsel is, nog verbeterd en ontdaan ... zekere fouten. Dat zegt hij, zonder dit Neder...ndsche stelsel hier in bijzonderheden te hebben ...ezocht. Dergelijke vergissingen van menschen ... positie van den heer Thomas, zijn vrij zeld...en brengen voor ons ternauwernood conse...enties mee. Maar Genève weet nu, wat het ris...t, als de heer Thomas op een officieele reis ... Want duidelijke instructies blijken noodig. ... twijfelt niet, of de heer Grimshaw zal de ...rend van zijn chef weten te vermijden, en voort...and beseffen, dat hij studies maakt en geen ...ete houdt.

...et *Bat. Nwsbl.* vertelt „Van heerendienst en ...oop" (8 en 11/2), de *Deli Crt.* van „Vrije Arbeid ...de Straits" (14/2).

Ondernemersconcentratie.

...Tot dusver werd ingevolge Regeeringsaanschrij...g door de Hoofden der Departementen en de ...ofden van Gewestelijk Bestuur over voorstellen ...effende maatregelen, verband houdende met ...ikerindustrie, het advies ingewonnen van het ...elijksch Bestuur van het Algemeen Suikersyn...t, terwijl nopens voorstellen aangaande an...*andbouwnijverheid* op Java, advies werd ...aagd aan het Bestuur van het Algemeen

Landbouwsyndicaat. De Regeering heeft thans — volgens het *Soer. Hbl.* (2/2, 3de bl. „Demasqué", *Z.*) — aan die hoofdambtenaren verzocht om in het vervolg bij het doen van voorstellen betreffende belangrijke, met de landbouwnijverheid op Java verband houdende maatregelen, voor zoover die van *algemeene strekking* zijn, zich te doen voorlichten door den *Ondernemersbond*, waarvan beide syndicaten lid zijn. De raadpleging dezer syndicaten zal dus beperkt blijven tot aangelegenheden onderscheidenlijk de suikerindustrie en de bergcultures betreffende." *Z.* ziet beide syndicaten op deze wijze geheel ondergeschikt gemaakt aan de centrale leiding van den Ondernemersbond, en feitelijk nog meer van den Ondernemersraad, in welken Raad de heer *Treub* (in Holland) aan de touwtjes trekt. *Z.* knoopt daaraan nog eenige voorloopige conclusies vast en verklaart, dat dit de groote verrassing is, die door het bezoek van prof. Treub aan Indië bereid werd. De suikerindustrie zou over dezen gang van zaken ernstig gegriefd zijn en overigens zou dit optreden van prof. Treub de nieuwste uiting zijn van het streven, om de ondernemersdiscipline door te voeren.

De Sum. Post (11/2) vindt dezen gang van zaken niet in het minst verrassend. Het is een volkomen logisch uitvloeisel van de oprichting van den Ondernemersraad en Ondernemersbond. De ondernemers voelden zich niet wat hun speciale, maar wat hun algemeene belangen betreft, langzamerhand bedreigd door den tijdgeest. De tot stand gekomen aaneensluiting draagt niet in de eerste plaats een *technisch*, maar een *politiek karakter.* Nu die eenheid is tot stand gekomen, is het logisch dat de Regeering voor adviezen van algemeene strekking, zich richt tot *de centrale organisatie*, die voor allen één antwoord geeft. Deze centrale heeft een groot deel van het Indische budget in handen. Een groot gevaar aan deze concentratie verbonden is het bijna niet te ontloopen gevaar van diepgaand verschil van inzicht in *de te volgen lijn*, in *de aan te nemen houding*. Sommigen zullen heil zien in een zeer soepele houding jegens de nieuwere politieke tendenzen; zij zullen nut en voordeel zien in een goede verstandhouding en zullen daarbij zelfs het initiatief aan zich willen houden. Anderen zullen het standpunt innemen, dat alles, wat men uit handen geeft, te veel is; men moet niet de minste toenadering toonen en geen vinger uitsteken, omdat anders de geheele hand wordt genomen; men zal zich dus alles moeten laten afdwingen en overigens kan men onverschillig blijven ten aanzien van de „verhouding", aangezien die toch niets uitwerkt. *Concentratie* brengt bovendien bijna altijd *een bepaalde persoon* op den voorgrond. Het zal afhangen van wat voor soort persoonlijkheid deze persoon zal blijken te zijn in deze bepaalde functie, of hij bij de verschillende groepen, die hij vertegenwoordigt, over het algemeen aanhang zal weten te verwerven. Men moet nog ervaring opdoen en zien hoe de praktijk op den duur werkt. Blijkt het dat men niet duurzaam tot hechte overeenstemming komt, dan zal decentralisatie geen al te groote organisatorische moeilijkheden opleveren, omdat de afzonderlijke Bonden en Vereenigingen in vollen omvang blijven voortbestaan. Hoogstens zal men moeite hebben met het vinden van eminente leiders.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (4/2, blz. 3 „De brochure-Staal"), het *Bat. Nwsbl.* (7/2 „Treub") en de *Java-Bode* (8/2 „Rondom Treub").

De vrijgestelde tantièmes.

In zijn zitting van 31 Jan. j.l. heeft het College van Gedelegeerden van den Volksraad behandeld het voorstel der Regeering tot wijziging en aanvulling van *de Ordonnantie op de Vennootschapsbelasting-1925*, in dien zin dat zoowel de tantièmes welke werden berekend over de bruto- als die over de nettowinst, zouden worden afgetrokken van de door de Ordonnantie-1925 belastbare winst. Billijkheidshalve stelde de Regeering voor aan den maatregel *terugwerkende kracht te verleenen.* Zooals de Regeeringsgemachtigde duidelijk uiteenzette, is door den Vennootschappen door het langzame draaien der Gouvernementsmachine een bedrag van *f* 5 millioen aan belasting meer betaald, dan oorspronkelijk in de bedoeling heeft gelegen. Vele Inlandsche leden brachten naar voren, dat de schatkist die *f* 5 millioen niet kan missen; over de billijkheid werd met geen woord gerept. De Regeering wilde, blijkens haar voorstel, de billijkheid betrachten, goedmaken jegens de belastingbetalenden lichamen, wat haar tekort gedaan was. Toen het op stemmen aankwam, **stemden alle 7 Inland**sche gedelegeerden tégen en de 7 Europeesche leden stemden vóór de door de Regeering als billijk aanbevolen terugwerkende kracht. De voorzitter van het College stemde met de Inlandsche leden tegen. De meeste Java-bladen hebben aan dit feit een zeer bittere beschouwing gewijd, waarbij — naar het oordeel van de *Deli Crt.* (12/2) — terecht gewezen wordt op wat de toekomst aan het Westersch bedrijf in deze landen zal brengen.

In dit verband leze men: *De Loc.* (31/1, blz. 1 „Belasting en tantième"; 2/2, blz. 31 „Leerzaam contrast"), het *Soer Hbl.* (4/2, 3de bl. „De komende dingen", *Z.*), de *Java-Bode* (30/1 „Tantièmes en Vennootschappen"; 6/2 „De vrijgestelde tantièmes") en de *Deli Crt.* (16/2, 2de bl. „Regeling van conflicten").

De Vakman in Indië.

Terwijl Indië *juristen* ad *f* 350 en *doctoren* ad *f* 400 per maand laat uitzenden, schrijft een drukker in het „Grafisch Tijdschrift": dat hij het overeenkomstige salaris gaarne zou betalen aan zijn *fotografen, etsers, copieïsten en lithografen,* wier schoolsche ontwikkeling in het algemeen niet behoeft uit te gaan boven hetgeen de Lagere School biedt! Ook *machinezetters, drukkers* met degelijke machinekennis en *binders* met smaak voor mooie boekbanden e.d. zijn zeer moeilijk te bekomen. Schr. zou al dadelijk een tiental jongelui kunnen plaatsen. Het *Bat. Nwsbl.* (6/2 „De Vakman") plaatste de aankondiging van den heer *Terwey* (van Kolff & Co.) gaarne in zijne redactioneele kolommen. De omstandigheden gaan dien vakman in Indië kansen bieden, waarvan menig jong academicus jaloersch mag zijn!

Het *Soer. Hbl.* (4/2, 2de bl.) publiceert bijzonderheden over het „I. E. V."-Studiefonds.

N. I. O. G.

In „De School" komt *B.* terug op artikelen in het „Soer. Hbl." (17/1, 3de bl. *Z.*) geschreven over *den geest in het N.-I. Onderwijzers Genootschap. Z.* zegt nu in het *Soer Hbl.* (6/2, 3de bl. „Wederwoord") dat hij slechts er tegen ageert dat enkele door hem met name genoemde communisten en anti-gezagsmenschen in het N.I.O.G. (met ruim 1600 leden) en zijn orgaan eene vrije tribune met hulp en steun vinden voor de verspreiding hunner ideeën, en dat zij in hun actie de schoolkinderen willen betrekken. Van eenige onderwijzers kreeg *Z.* bewijzen van instemming met zijn artikel.

De Loc. (6/2, blz. [illegible]) vermeldt de „Inzichten over Holl.-Inl. Onderwijs" van den heer Soetedjo, het *Soer. Hbl.* schrijft over „Het geschiedenisonderwijs" en „De sectie Holland van de Liga" (5/2, 2de bl.).

Het 18de Congres van Moehammadijah.

Te Solo had in de societeit Habiprojo de opening plaats van het 18de congres van Moehammadijah, onder leiding van den voorzitter H. Ibrahim (*De Loc.* 4/2, blz. 4). De heer *J. Anies*, een vlotte spreker, nam de Mohammedaansche landen in beschouwing. Hij wees op den beteren toestand in *het heilige land*, waardoor de bedevaartgangers zich veiliger voelen om aan hun plicht te voldoen en de oprichting van Madjelis Soera Indonesia in Mekka onder bedevaartgangers. In *Turkije* worden hervormingen ingevoerd, die in strijd zijn met de beginselen van den Islam. In *Afghanistan* heerschen beroeringen, welke niet bevorderlijk zijn voor den vooruitgang van den Islam. In *Jeruzalem* worden Mohammedanen verdrongen door de Joden, als gevolg van het pan-Israëlisme. Ook *Ned.-Indië* geeft ons een beeld van tegenstellingen. De bevordering van *'t onderwijs op Mohammedaanschen grondslag* blijft steeds een der voornaamste werkzaamheden vormen van de Vereeniging, terwijl ten opzichte van *het brandende Bankprobleem* Moehammadijah nog geen bepaald standpunt heeft ingenomen. Op tal van plaatsen in Ned.-Indië werden in 1928 afdeelingen opgericht. Spr. opperde ernstige bezwaren tegen *de goeroe-ordonnantie.* De reeds gewijzigde ordonnantie komt *z.i.* aan de bezwaren niet tegemoet. Was vroeger vergunning vereischt voor het geven van godsdienstonderwijs, thans wordt slechts mededeeling gedaan aan de bevoegde autoriteit, doch de mededeeling moet vergezeld gaan van de foto van den aanvrager, hetgeen een lastige eisch is voor het binnenland, waar het onderwijs wordt gegeven. En bovendien heeft de mededeeling een karakter van een verzoek, daar men in de practijk moet wachten op de mededeeling van de bevoegde autoriteit, of men al dan **niet** les mag geven. On verschillende plaatsen, op **Java** zoowel als in de

Buitengewesten, heeft de vereeniging lastige formaliteiten van politiezijde moeten ondervinden.

De *Java-Bode* (12/2) constateert dreigende verschillen in „de Inlandsche beweging", *De Sum. Post* (15/2) wijst op „Dwaze tegenstellingen", die zich voordoen als gevolg van de geringe overeenstemming inzake het optreden van de Ned.-Indische en de Nederlandsche Regeering jegens de vertegenwoordigers der ultra-roode beweging, het *Bat. Nwsbl.* (1 en 2/2) geeft een verklaring van de „Atjeh-aanslagen".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nogmaals Digoel.

Aan het tijdschrift *Indonesia Merdeka,* het orgaan van de Perhimpoenan Indonesia, over November-December a.p. ontleenen wij het volgende:

Wanneer we hierbij de lectuur over bovengenoemd verbanningsoord met één artikel komen vermeerderen, dan lijkt het geraden te beginnen met te wijzen op de plaats die deze laatste mooie uiting van koloniale terreur inneemt in de schakel van tragediën die de driehonderdjarige Hollandsche overheersching Indonesië heeft geschonken. Het wordt ons immer als demagogie aangewreven, als we het licht laten schijnen op één van de vele tragische episodes die ons Vaderland, dank zij den Nederlanders, heeft doorleefd. Het zou dan alleen de bedoeling zijn om die voorbij zijnde zaken, waarop het stof der eeuwen beschermend gespreid ligt, op te rakelen. De Hollanders plegen dan op den tijd te duiden, waarin de gebeurtenissen zich afspeelden, om daardoor te trachten de misdaden hunner voorzaten te vergoelijken.

Verraderlijke practijken, hongitochten, landelijkeen cultuurstelsel, dingen die dadelijk schuldig zijn aan de tegenwoordige economische onmacht der Indonesiërs, worden in de Hollandsche historische werken zeer vaak als bloote feiten vermeld, soms zelfs geheel verbloemd. (Men zoeke b.v. in Colenbranders' Koloniale Geschiedenis, wat er verteld(?) wordt van de „overgave" van Diponegoro).

Steeds staan Hollandsche politici klaar met het „schitterend" resultaat dat hun koloniaal beheer heeft „gewrocht" met Indonesië's bevolkingstoename, met de zegeningen der suiker.... Het Goddelijk recht der belichting door historische waarheid is echter niet het monopolie van onafhankelijke naties.

Het zou ons daarom ten zeerste verbazen, wanneer de Nederlandsche historicus der toekomst, het compte rendu over de oorzaken van den verhaasten val van Holland's koloniale dominatie daarstellende, het onderwerp van dit artikel zou durven verbloemen, laat staan overslaan. Integendeel, hém zal het niet meer mogelijk zijn deze tragicomedie laconisch aan te duiden als een „betreurenswaardige bladzijde" in zijn koloniale historie. Daar verre vandaan! Bedriegen de teekenen niet, dan zal die geschiedschrijver mogelijk hebben te bekennen dat verkrachting van zelf gestelde regelen ook hier beteekend zal hebben de aanvang van het einde. Wat toch maakt het bizondere uit van deze (voorshands?) laatste gruweldaad in de parade van soortgelijke in den loop der eeuwen. Waarom zal het waarschijnlijk leiden tot iets anders, iets ingrijpenders dan haar voorgangsters, eveneens consequenties van het tragische experiment dat met Hollandsch koloniaal beheer betiteld wordt?

Ziehier een tweetal vragen, welker beantwoording we hier zullen pogen te ontvouwen.

Verbanning en interneering zijn geen nova in de Hollandsch-koloniale geschiedenis. Van de eerste decenniën van hun penetratie (als gevolg van hun jacht naar bezit) in het Indonesische land, dagteekenen beide maatregelen als wapens in de rusting der koloniale regeering (voorheen Edele Compagnie geheeten). Oorzaak en object waren vroeger weliswaar van een ander soort. In de twee eerste eeuwen ging het om onruststokers, ook wel rebellen genoemd, samengesteld uit monopoliebrekers en tot opstandigheid tegen eigen vorstengezag gedreven rechthebbenden op den troon van diverse vorstendommen. Ook toentertijd reeds verdedigd als „maatregel van orde", hoewel geen op schrift gestelde „grondrechten" er tegen zou pleiten. Zuiver de macht van den sterkste met zijn eigenbelang als richtlijn (met sterken inslag van slimme diplomatie) kon tegenover den bruine gelden als rechtsgrond der maatregelen. Desniettegenstaande werd een „verzoek" van een vorst hem te helpen ontslaan van kwade elementen graag aangenomen als verontschuldigende dekking voor eigen initiatief. Ceylon en Zuid-Afrika hebben door des Blanda's doen hun tweede kennismaking gehad met Indonesiërs. Geslachten van Javaansche Pangerans, Boegineesche Aroengs, Makassaarsche Karaèngs zijn op de heuvelen van het oude Langka in ballingschap opgegroeid, ver van den geboortegrond hunner voorzaten, zonder kans of hoop, dien eens in hun leven weder te mogen betreden. Het belang van den Hollandschen dominator die bewust aanstuurde op de totale „elimineering van rebellische elementen", bracht het mee......

De derde eeuw van kolonisatie werd niet anders begonnen. Het schaakspel der koloniale regeering, tot zege leidend in den Java-oorlog, werd besloten door een reeks van „verwijderingen" der lastige personen, alles maatregel van orde.... Gedurende den loop van de derde eeuw toonden de overheerschers geen verandering in mentaliteit. Op zelfs door eigen ambtenaren zeer betwiste gronden, werden malcontenten weggevoerd, daar waar dreigde te worden gestoord de door de Hollandsche Godheid ingestelde orde.

Ook de vierde eeuw begon niet anders, ook thans nog bleek noodig de veiligheid der koersen te beschermen door bedoelde maatregelen van orde, 1927 eindelijk is het jaar van de massale interneering, de interneering van duizenden, het jaar waarin een onherbergzame plek, gelegen in de Roode Aarden op het Papua-eiland tot schouwtooneel is aangewezen voor de Digoel-tragedie.

De opvoering van het wreede spel komt den overheerscher noodzakelijk voor in het belang van rust en orde.

Waren de hoofdpersonen in vorige treurspelen edelen, troonpretendenten, enkelingen en in later tijd religieus-malcontenten, 1927 kent geen hoofdpersonen als zoodanig, kent geen enkelingen en toont zich ook anders in de geuite motieven. Hierbij niet in het spel aanspraak op een vorstentroon, noch godsdienstige doeleinden, beide met als diepere ondergrond de eeuwig brandende haat tegen de vreemde dominatie, doch een rechtstreeks gerichte, wel- en doelbewuste uiting ter breking van de tegen hun wil aan de Indonesiërs opgelegde (eeuwigdurende!) „voogdij," door een gigantische groep uit het volk. In het geëtaleerde verschillencomplex is feitelijk de beantwoording van onze tweede vraag reeds besloten.

De eeuwen van onrecht en leed hebben het besef doen ontstaan, dat den voorheen zoo fieren Indonesiër het werk der knieën niet meer past. Dat besef, vroeger slechts tot uiting komend in daden van adellijken, doordringt op duidelijke wijze thans ook andere groepen der bevolking. De bewuste drang naar vrijheid is aan den anderen kant geen monopolie der Mannen van Digoel, vrijwel aan het heele Indonesische volk is hij gemeengoed. Duimkruid noch diplomatie zal dit sinds eeuwen gevoelde, eindelijk tot vollen wasdom gekomen volksbegeeren vermogen dood te drukken. De tijd zal uitwijzen of Digoel slechts beteekenen zal een schakel in de keten der Hollandsche „maatregelen van orde", of dat ze mede een periode inluidt, waar de tegenwoordige wereld, bezwangerd van het gesnoef over voogdij noodzakelijk voor een nog onafzienbaren tijd, zich nauwelijks de juiste voorstelling van kan maken.

Hierop volgt een beschouwing over het juridisch al dan niet wettige van de Digoel-interneering, waarna de schrijver zijn stuk aldus besluit:

Doch, hoe dan ook, behoorlijk of onbehoorlijk, wetmatig of niet, onze overtuiging zegt dat alleen een gevoel van zwakte of brooddronkenheid, een regeerende macht naar middelen kan doen drijven, erger dan het Tsaristisch Rusland in zijn Siberische ijswoestijnen heeft gekend. Alleen daardoor kan een regeering, die zich een Christelijke noemt, in haar handelingen vergeten dat er nog een andere Rechter is, die elders haar kan toeroepen:

„Gij hebt lekkerlijk geleefd op de aarde en wellusten gevolgd; gij hebt uwe harten gevoed als in eenen dag der slachting. Gij hebt veroordeeld, gij hebt gedood den rechtvaardige......"

Treub en de opvoeding van Indonesië.

Het Mal.-Chineesche blad *Perniagaän* van 8 Januari bespreekt de uitlatingen van den heer Treub over de politieke en economische vraagstukken in Indië en zegt o.a.: Onder meer zeide de heer Treub in een interview te Medan, dat de ondernemers er volkomen van overtuigd zijn, dat Indië naar zelfbestuur moet worden geleid, maar de leiding dient niet losgelaten te worden, zoolang Indië niet in staat is zich zelf te besturen.

Deze verklaring heeft evenveel waarde als de „onafzienbare toekomst" van de Regeering. Een waarde, die men kan omzetten in de woorden: blijft onveranderd.

Het is waar, dat volgens de Indische staatsregeling van 1922, zooals die verder werd gewijzigd in 1928, de Indonesische onderdanen in theorie, in alle lagen meer medezeggingschap hebben in zake het landsbestuur. Wij zeggen in theorie, want in de practijk bemerkt de bevolking niets van dat recht.

Voor het verwerven van de kennis om zelfbestuur te kunnen voeren, hetgeen voor Prof. Treub en consorten een conditio sine qua non is, is allereerst noodig, dat het onderwijs aan de bevolking gelijk staat met dat aan de Europeesche kinderen. Maar wat zien wij thans?

Naar aanleiding van het geklaag der ondernemers en hun vertegenwoordigers, die slechts voor twee of drie maanden Indonesië bezocht hebben, heeft de Regeering een onderwijscommissie ingesteld voor het nagaan van de resultaten van het H.B.S.-onderwijs en van de rentabiliteit van het bevolkingsonderwijs en is het volgens de bevindingen van die commissie noodig, dat het onderwijs...... vermeerderd wordt? Neen, verminderd, het peil moet verlaagd worden, zoowel voor de Chineezen als voor de bevolking......

Evenmin als de Bolshevisten aan de intellectueelen voedsel willen geven, evenmin willen de ondernemers voedsel geven aan de Indonesische intellectueelen. En in zulk een toestand zal de bevolking in al haar lagen, zelfbestuur moeten kunnen voeren?

Prof. Mr. Treub is niet alleen een bekwaam leider voor de kapitalisten, doch ook een knap diplomaat, die welluidende woorden weet te uiten, welke later de ergernis opwekken van het betrokken volk. Het zoet gefluit van den vogelaar!

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 8 Januari spreekt over dit interview ongeveer in denzelfden geest en zegt o.m.:

Nu heeft Prof. Treub gezegd: „Als alle volken in Indonesië, (d.w.z. alle volksstammen in Indonesië, van Javanen tot Papoea's) reeds in staat zijn om zich zelf te regeeren. Dat is de voorwaarde waaraan nooit voldaan zal worden, indien de opvoeding niet met stelligheid en oprechtheid gegeven wordt. De opleiding tot zelfbestuur schijnt wel te worden gegeven door de invoering van de bestuurshervorming en ontvoogding, maar in de practijk beteekent dat alles niets. Door vermindering van administratieve werkzaamheden hebben de Europeesche bestuursambtenaren nog meer gelegenheid om rond te reizen en zich met de bestuurszaken der Inlandsche ambtenaren te bemoeien. En als b.v. de Javanen, Sumatranen, enz. moeten wachten totdat ook de Papoea's rijp zijn geworden voor zelfbestuur, dan kan het nog wel 100 jaar duren eer zij zich zelf zullen regeeren. Vooral als de nog wilde Papoea's als „natuurmonument" aan hun lot worden overgelaten en niet meer onderwijs ontvangen dan geloof aan God en trouw aan de Compagnie.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids.

De Maart-afl. opent met eene deskundige beschouwing van den hr. M. A. J. Kelling over het hypotheekwezen in Ned.-Indië, een bedrijf waarvan de beteekenis moeilijk kan worden overschat als men weet dat in begin 1928, volgens een door schr. opgemaakte specifieke raming, reeds ruim 120 millioen gulden in Indië in hypotheken is belegd. — De hr. A. Hoorweg beëindigt in deze afl. zijn artikel over de politie en het leger in verband met de veiligheid in Ned.-Indië. Gaf schr. in het voorafgaande deel van zijn opstel een schets van de opkomst en de ontwikkeling van het politiewezen op Java en Madoera en in de Buitegenwesten, om te eindigen met een uiteenzetting van de oorzaken van den ondergang van het korps gewapende politie, thans geeft hij aan, hoe hij zich den uitbouw van de politie-organisatie op J. en M. en de herrijzenis van het politiewezen in de Buitengewesten in de naaste toekomst denkt. De hr. H., die door zijn Ind. loopbaan, eerst bij het leger, daarna bij de gewapende en nog later bij de algemeene politie, het door hem behandelde onderwerp volkomen beheerscht, zegt dat de huidige omstandigheden meer dan ooit eischen dat Regeering en Volksbond aandacht er aan schenken. — Prof. L. van Vuuren geeft een korte aanvulling van zijn in de vorige afl. verschenen bijdrage: Celebes in vijftig jaren. — Verder bevat deze afl. behalve de parlementaire In-

ische kroniek van Mr. J. J. van Bolhuis, de altijd interessante rubrieken: Varia — Revue van brochures enz. — Buitenland — Koloniale literatuur — Wetenschap, kunst en industrie.

Oedaya.

De Maart-afl. brengt een kort waardeerend artikel over Raden Dewi Sartika, de Soendaneesche R. Adjeng Kartini, die onlangs haar 25-jarig jubileum als leerares en opvoedster van het Soendaneesche meisje vierde. — De hr. S. Kalff schetst den tragischen levensloop van Willem Iskander (1839—1875) een Christen-Batak, die in Nederland zijne opvoeding genoot, welke hem evenwel noodlottig is geworden. — Dr. Th. Metz, die aan het Holland-Instituut te Frankfort a. M. verbonden is, schrijft een opstel over de economische verhoudingen tusschen Duitschland en Ned.-Indië. — M. Mangoenhardja schrijft over „Betere melkvoorziening in Indonesië, het vraagstuk van den dag" en wijst daarbij op de model boerderij „Generaal de Wet" te Tjisaroea. — Verder bevat deze afl. nog verschillende korte stukjes en een aantal boeiende illustraties.

Tropisch Nederland.

De hr. C. K. Kesler opent de afl. van 8 Maart met een artikel over Curaçao (en meer speciaal de voortbrengselen van het eiland); aan deze bijdrage (ze wordt in een volgende afl. nog voortgezet) zijn belangwekkende afbeeldingen toegevoegd. — Dr. Z. Kamerling schrijft onder den verzameltitel: „Van natuur tot kultuur" over het begin van den Nederlandschen koffiehandel en van de Javakoffie-kultuur". — De hr. J. Servaas geeft het slot zijner geïllustreerde reisindrukken van Makassar. — Ten slotte een stukje van J. L., getiteld: Ned.-Indië op de 20e Utrechtsche Jaarbeurs.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van jaarg. 14, No. 3 (1 Febr. '29). Eenige fraaie Australische aard-orchideeën, door D. Thomson (met afb.). — Moderne inzichten aangaande de rubber-cultuur, door Ch. H. Wrigth (met afb.). — De tweede Internationale Stikstof-Conferentie, door Dr. J. J. L. van Rijn. — Hoe koffie bereid en bewerkt wordt, door A. Betim Paes Reme. — De thee-statistieken van den „Board of Trade", door Mr. F. W. A. de Kock van Leeuwen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 32 (2 Febr. '29). Over het optreden van Mycorrhiza bij kina op Java, door Dr. A. Steinmann (met afb.). — Houtaankoop op landbouw-concessies ter Sumatra's Oostkust, door Mr. R. Fruin. — Roofbouw, door A. F. Velders. — De toekomst van de rubber. Ormsby Gore over de restrictie. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — De bemesting met kalizouten en de bodemreactie, door A. Mayer.

De Indische Mercuur.

No. 11 (13 Maart). Invoer van Ned.-Indische thee in Zwitserland, door W. E. Asbeek Brusse. — De tabakscultuur en de poenale sanctie. — Internationale koloniale tentoonstelling te Parijs in 1931. — Kultuursberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Orgaan der Ned. Ind. Officiers-Vereeniging.

De Jan.-afl. bevat o.a.: Het Verre Oosten in 1928, door W. J. Lucardie. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud (vervolg). — Nog eens: De botsing tusschen Oost en West, door T. v. P., met Naschrift door Van Renesse. — Een Atjeh-generaal [n.l. H. Demmeni], door S. Kalff. — Auto-activiteit [van de Ind. bevolking uitgaande drang naar economische ontwikkeling].

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud der Febr.-afl.: De taak van „onze" cavalerie in verband met haar organisatie en bewapening, door C. D. Lagerwerff. — De taak van „onze" cavalerie, door C. — De Duitsche en de Duitsche en de Fransche infanterie en hunne moreele ontwikkelingsgang, door C. G. van Mourik. — De taak van de verplegingsofficieren, hunne verhouding tot de tusschencommandanten en tot de intendance, hunne indeeling en opleiding bij manoeuvres, door A. J. B. — Het bruik van rook en nevel in het algemeen en in Indië, door L. J. M. Koremans en J. F. van Kervel (vervolg).

Landbouw. Tijdschr. Ver. Landbouwconsul. in N.-I.

In de Jan.-afl. treft men o.m. de volgende bijdragen aan: De uitvoer van Indische vruchten naar Europa, door W. H. de Jong (met afb.). — Bodem- en rasverbetering in het bijzonder in verband met rijst, door Ir. J. G. J. van der Meulen. — De invloed van de bereidingswijze van Djambirubber op de kwaliteit van het product, door J. Groenewege en A. Luytjes.

De Dec.-afl. bevat o.a.: De cultuur van den Jaffa-sinaasappel in Palestina, door J. D. Oppenheim

(uitvoerige studie met vele afbeeldingen). — De invloed van de bereidingswijze van Djambi-rubber op de kwaliteit van het product, door J. Groenewege en A. Luytjes (met platen). — Proeven met overjarige gewassen, door J. J. Ochse.

De Tropische Natuur.

De Febr.-afl. bevat een uitvoerige, door tal van illustraties verluchte, beschouwing van den hr. S. C. J. Jochems over de kalksinterterrassen bij den Tinggi Radja op de Oostkust van Sumatra. — Verder eene bijdrage van D. van Mullem: De rupsen van Cyana puella en hun mooi werk. — Ten slotte mededeelingen van de N.-I. Natuur-hist. Vereeniging.

De Mijningenieur.

Uit den inhoud van jaarg. 10, No. 2 (Febr. '29). Het stoken van Nederlandsch Indische steenkool, door Ir. D. J. L. Coninck Westenberg. — De algemeene methode voor chemische verwerking van kolen, door Ir. F. P. C. S. van der Ploeg. — De uitgifte van Ned.-Indische petroleumterreinen, door M. C. Plagge (vervolg). — Opmerkingen naar aanleiding dezer beschouwingen, door Mr. Th. A. Fruin, met Naschrift van M. C. Plagge.

Missie- en Zendingsperiodieken.

De Katholieke Missiën, Maart '29. Het Internaat van Ndona (Flores), door Br. Canisius. Met afb. — Lela, een der belangrijkste centrums der Flores-missie, in beeld.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Febr. '29. De Sibolgakwestie. — Hoe een bezadigd Protestant de Sibolga-kwestie beziet. — Artikel 177. Het katholieke standpunt. — Het einde van het Concubinaat in de kazerne. — Missiekaart van Nederl. Oost- en West-Indië in 1927 (met kaart). — Overzicht van de Prefectuur Padang (vervolg). — Een trits Indische pastoors, [Verbaak, Voogel en Jonckbloet], door S. Kalff (slot). — De nieuwe Gouverneur van Curaçao. Bij zijn vertrek.

Nederlandsch Zendingsblad. Maart '29. Hoeta Salem [Leprozen-kolonie in de Bataklanden], door R. Rittich (met afb.). — Het ziekenhuis te Sonder (Minahassa), door G. H. Jansen Klomp (met afb.). — Nederlandsche Zendingsschool te Oegstgeest.

Wolanda-Hindia. Maart '29 Medische Zending, door H. Duyker. — De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met afb. — Iets over Timor en zijn bewoners, door H. Kraayer van Aalst (met afb.).

* * *

Verdeeling der suikerondernemingen over de residenties volgens de bestuursindeeling van 1 Juli 1928, door G. Booberg (Archief Suikerindustrie in Ned.-Indië, jaarg. 29, afl. 1).

Rede bij de overdracht van de contrôle op coöperatieve banken aan de Indonesische Studieclub te Soerabaja. Gehouden op 9 Dec. 1928, door J. H. van Dranen, Inspecteur der Centrale Kas. (Blaadje voor het Volkscredietwezen. Jan. '29).

De nieuwe Ned.-Indische Veeartsenschool te Buitenzorg, door H. J. Smit, directeur dier school. Met platen. (Veeartsenijkundige Mededeelingen, No. 69).

Regeerings-Almanak voor Ned.-Indië. 1929. Eerste gedeelte: Grondgebied en bevolking, inrichting van het Bestuur van Ned.-Indië en bijlagen. Tweede gedeelte: Kalender en personalia. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Biografische en genealogische gegevens betreffende apothekers in Ned.-Indië tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia, door P. C. Bloys van Treslong Prins (eerste gedeelte). (Pharmaceutisch Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië. Jan. '29).

Het strafrecht in Nederlandsch-Indië zooals dat hier te lande geldt sedert de invoering van het nieuwe strafwetboek op 1 Januari 1918. Handleiding ten dienste van het onderwijs en de praktijk, door Mr. Is. Cassutto. De algemeene leerstukken. II. De speciale delicten. 4e Druk. (Semarang, G. C. T. van Dorp en Co.).

Indisch Genootschap. Vergadering van 22 Febr. 1929. De verhouding der gemeenschappen (familie, dorp en district) in de Minahasa. Voordracht (met gedachtenwisseling), door Mr. F. D. Holleman.

Waarheen? Arbeidsbeurzen in Ned.-Indië. Welk beeld zij van de Europeesche arbeidsmarkt te zien geven, door M. R. Bartelds, ex. gegr. ambtenaar. (Solo, Drukkerij „De Bliksem". 1929).

Een gedenksteen voor Multatuli (met portret), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 15 Maart '29).

Merapi-Kawah Idjen, door H. R. van Heekeren. Met afb. (Eigen Haard. 9 Maart '29).

Embassy of Mr. Johan Josua Ketelaar, Ambassador of the Dutch East India Company to the Great Mogols Shah Alam Bahadur Shah and Johander Shah. Translated from the Dutch, by Mrs D. Kuenen-Wicksteed and annotated by J. Ph. Vogel, Ph. D. (Journal of the Panjab Historical Society. Vol. X, part 1, 1929).

Kon. Akademie van Wetenschappen, Amsterdam („I. C. O." — Committee). Science in the Netherlands East Indies, by L. F. de Beaufort, L. de Blieck, C. Braak, H. A. Brouwer, N. Wing Easton, J. C. van Eerde, E. van Everdingen, P. C. Flu, C. J. J. van Hall, J. P. Kleiweg de Zwaan, N. J. Krom, H. J. Lam, J. Luymes, A. Pannekoek, A. A. Pulle, P. van Romburgh, Ph. S. van Ronkel, J. J. G. Schepers, F. A. Vening Meinesz, C. van Vollenhoven, L. van Vuuren and F. A. F. C. Went. Edited, by L. M. R. Rutten. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Aldus de titel van een rijk geïllustreerd boekwerk, welks inhoud bestaat uit bijdragen van bovengenoemde geleerden en hooggeleerden; het is samengesteld ten behoeve van de bezoekers van het vierde „Pacific Science Congress", hetwelk in Mei a.s. te Batavia en te Bandoeng wordt gehouden.

Suriname.

Verschenen is de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over de Surinaamsche begrooting voor 1929.

De Minister merkt op dat hij in de Tweede Kamer niet heeft willen te kennen geven dat „de hoopgevende plannen omtrent de verbetering van den toestand in Suriname, waartoe de Ondernemersraad den eersten stoot zou geven, onuitvoerbaar zijn gebleken". Bij die gelegenheid heeft hij wel is waar zijn leedwezen er over uitgesproken, dat het nog niet gelukt was om bij het nationale kapitaal grootere belangstelling voor Suriname te wekken; hij heeft echter niet nagelaten er tevens op te wijzen, dat hier voor ontmoediging geen plaats is, en hij houdt zich overtuigd dat de inmiddels aan den grootlandbouw verzekerde fiscale facilieteiten op den duur hun doel niet zullen missen.

De Minister heeft met belangstelling kennis genomen van het artikel van den heer Pyttersen in „*De West-Indische Gids*" van December 1928, getiteld „Kunnen wij dat zelf niet?", handelende over maiscultuur in het groot in Suriname. Hij houdt zich er van overtuigd dat ook de Gouverneur daaraan zijn tijd heeft gegeven en niet in gebreke zal blijven om, in geval de in de onderhavige studie geopende perspectieven hem gerechtvaardigd schijnen, krachtigen steun te verleenen aan pogingen om in de door den heer Pyttersen aangegeven richting werkzaam te zijn. Hij kan echter geen vrijheid vinden om, zonder voorafgaande gedachtewisseling met den Landvoogd, gevolg te geven aan het gedaan verzoek van sommige leden zich bereid te verklaren om te bevorderen, dat van overheidswege cultuurproeven met mais van bijzonderen aard zullen worden ter hand genomen.

De Minister waardeert het, dat de mogelijkheid om de cultuur voor export van cassave ter hand te nemen, de aandacht heeft van het Suriname-Studie Syndicaat.

Wat betreft de rijstcultuur, nu de voortbrenging van ongeveer tweeduizend ton in 1910 geleidelijk is gestegen tot ongeveer 15.000 ton in 1927, wordt de binnenlandsche behoefte gedekt. Dientengevolge is de cultuur niet voor belangrijke uitbreiding vatbaar, tenzij een exportartikel wordt verbouwd, waarvan de afzet verzekerd is. Aan de oplossing der desbetreffende vraagstukken wijdt het bestuur zijn aandacht.

De Minister zet uiteen waarom de creolen zich niet bij voorkeur aan den klein-landbouw wijden, waaruit niet volgt dat zij niet werken. De Minister wijst dan aan in welke bedrijven zij werkzaam zijn.

Mocht een voor verbouw door den kleinen man geschikt uitvoerproduct gevonden worden, dan zal de trek naar de hoofdplaats ophouden.

Het denkbeeld, ook in Suriname over te gaan tot aanstelling van militaire politie, heeft de vorige gouverneur, baron Van Heemstra, bestudeerd; hij kwam tot de slotsom dat die maatregel voor Suriname geen aanbeveling verdient.

Ten aanzien van wat in het Voorl. Verslag is opgemerkt over mechanisatie van den landbouw en immigratie van Nederlanders, is van den Minister geen steun te verwachten voor het denkbeeld van overheidswege de aandacht van Europeesche kolonisten te vestigen op ondersteld mogelijkheden van Suriname.

Wat de Minister in de Vde afdeeling van de Memorie zegt, willen wij hier in zijn geheel ter kennis onzer lezers brengen:

„Sedert de slavernij in Suriname tot het verleden is gaan behooren, wordt in dat gewest, evenals in alle andere gebieden van het werelddeel, waarvan Suriname deel uitmaakt, ook in die met eene bevolking van verschillend ras, het beginsel van unificatie van het recht gehuldigd. Dit beginsel is, naar algemeen erkend wordt, een machtige factor ten goede geweest in het wordings- en groeiproces van de bij de afschaffing der slavernij in Suriname op nieuwe leest geschoeide en onder Nederlandsche leiding op de Europeesche cultuur georiënteerde samenleving. Nog thans wordt door de toepassing van dat beginsel in de hand gewerkt, dat nieuwe vreemde elementen ongemerkt opgaan in de Surinaamsche gemeenschap, zonder afbreuk te doen aan het onmiskenbaar Nederlandsch karakter, dat die gemeenschap inmiddels heeft aangenomen. Afwijkingen van dat beginsel ten behoeve van de een of andere volksgroep, de strekking hebbende om bij die groep het volkseigen, ook bij het nageslacht, in stand te doen blijven, behooren principieel te worden verworpen. Het reeds bestaande vooruitzicht, dat de Surinaamsche bevolking in haar geheel en blijvend bij het cultuurgebied van den Nederlandschen stam zal worden ingelijfd, zou daardoor in ongunstigen zin worden beïnvloed. Iets anders is het in het leven roepen van voorschriften van den aard van die, waarvan in de, in het Verslag aangehaalde, vergadering van de Eerste Kamer van 21 April 1921 de rede was, door welke het assimilatie-proces eer wordt bevorderd dan geschaad".

Wij willen hierbij opmerken, dat de assimilatie door middel van de scholen geen bezwaar oplevert omdat het aantal kinderen, door elk immigrantenschip aangevoerd, betrekkelijk klein is.

* * *

Donderdagavond, 14 Maart, heeft Dr. Th. Lens voor het Indisch Genootschap, groep-West-Indië, een voordracht gehouden over „Immigratie naar Suriname".

De vergadering werd geleid door Mr. B. de Gaay Fortman. Onze lezers kennen uit artikelen van Dr. Lens in dit blad, zijne inzichten betrekkelijk immigratie van Nederlandsche landbouwers in Suriname. Het standpunt van Dr. Lens werd bestreden door Mr. Dr. van Gijbland Oosterhoff.

* * *

In het vorig nummer van dit weekblad een artikel „Het Kanaal van Nicaragua. (Oude plannen hervat)".

Mogen wij den schrijver wijzen op een uitvoerig artikel over dit onderwerp in *„De West-Indische Gids"* van Juli 1926 (8ste jg. blz. 125): „De interoceanische verbinding vóór 100 jaar", door C. K. Kesler.

* * *

Volgens *„De West"* willen de geruchten dat er goed drinkwater zou zijn aangeboord in de Savana aan de Coropina nabij Republiek. Indien de kwaliteit van het water blijkt te voldoen zal nader onderzoek van de ondergrondsche waterraden voor eventueele voorziening van Paramaribo volgen.

„De Nieuwe Stem" van 18 Februari deelt mede, dat Dr. Jenny Weijerman, de pers heeft uitgenoodigd tot een bezoek aan Republiek, waar naar drinkwater wordt geboord.

* * *

Mexicaansche vliegeniers zijn voornemens naar Suriname te vliegen. In verband daarmede schrijft *„De Nieuwe Stem"* van 18 Februari:

„Van bevoegde zijde vernamen wij, dat als antwoord op de ter zake door den Minister gedane vraag, dezer dagen geseind is, dat het vliegterrein in zoodanigen staat verkeert, dat er geen bezwaar bestaat tegen eventueele landing van den Mexicaanschen vlieger Pacheco.

* * *

„De Nieuwe Stem" van 14 Februari schrijft over den eersten uitvoer van watermeloenen. Verleden jaar zijn er 2394 dier vruchten ter waarde van ƒ 635.— uitgevoerd, zoo goed als uitsluitend naar Britsch Guiana.

* * *

De Surinaamsche bladen publiceeren het rapport van den Directeur van de Surinaamsche Bauxiet Mij. over den gezondheidstoestand op Moengo over Januari. Wij lezen daarin o.m. dat, om de woningen van muskieten te zuiveren, besloten werd die woningen 2 maal daags te „flitten", welk werk geregeld gedaan wordt door een brigade van 6 man, een kostbaar werk, waarbij groote hoeveelheden flit gebruikt worden.

Heeft men electrische waaiers geprobeerd?

* * *

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp ingediend tot nadere verlenging van den termijn ter opschorting van de betaling van rente en aflossing terzake van de Surinaamsche spoorwegleening. Aangezien de geldelijke omstandigheden van Suriname nog steeds van dien aard zijn, dat voor een sluitende begrooting een aanzienlijke rijksbijdrage noodig is, wordt opnieuw een verlenging van vijf jaren, dus tot 31 December 1934, voorgesteld.

Curaçao.

M. C. Slothouwer.

Nog geen jaar geleden, bij gelegenheid van de haar ten deel gevallen koninklijke onderscheiding, wezen wij op de verdiensten van Mej.. Slothouwer, het hoofd der openbare school op St. Martin. Nu lezen wij in *de Curaçaosche Courant*, dat haar op haar verzoek eervol ontslag is verleend. Wij zouden in herhalingen vervallen, wanneer wij andermaal haar verdiensten schetsten; hiervoor verwijzen wij naar hetgeen wij schreven. Het heengaan van Mej. Slothouwer is een verlies voor Curaçao, voor St. Martin in het bijzonder. Zij is daar zoo geliefd en heeft zich zoo één getoond met de bevolking, dat men verleden jaar algemeen haar benoeming tot ridder in de Oranje Nassau-orde beschouwde als een onderscheiding van het eiland. Reeds is Mej. S. in Nederland aangekomen. Wij wenschen haar een welverdiende rust. Curaçao zal zij niet vergeten.

Morris E. Curiel.

Elders in dit blad is reeds mededeeling gedaan van het overlijden in Den Haag van den heer M. E. Curiel, lid van den Raad van bestuur. Wij willen hier een enkel woord aan zijn nagedachtenis wijden. Het geslacht der Curiels is wellicht in het begin der 18de eeuw op Curaçao gekomen. Men treft den naam niet aan onder degenen, die in 1713 aan De Cassards brandschatting moesten bijdragen. Jacob Curiel is vermeld op de lijst van familie- en zwarte hoofdgelden uit 1736, door Hamelberg meegedeeld. Later komen ook Roomsche Curiels voor, als George Curiel, die in het begin der 19de eeuw eigenaar van Santa Barbara was.

De heer Morris M. Curiel heeft jarenlang een bekende winkel, een klein warenhuis zou men kunnen zeggen, in Poenda gehad. Jaren geleden is die zaak omgezet in een bank, die al spoedig van beteekenis werd. De heer Curiel genoot de algemeene achting, en diende de gemeenschap o.a. als plaatsvervangend lid van het hof van justitie, zijn land en vorstin als lid van den Raad van bestuur.

Woningen en straten in Punda.

De *Amigoe* schrijft:

„Het is bekend dat reeds bij Gouverneur Helfrich het plan bestond om door het neerhalen van een zeker aantal perceelen in het Punda-complex, de ruimte te krijgen voor den aanleg van mooie, breede, ruime straten; — iets waaraan aldaar maar al te zeer behoefte bestaat. Want behalve van nog wat anders, dat nu juist niet Willemstad tot eere strekt, is het Punda-complex tevens een centrum van handel. De voornaamste winkelhuizen, agentschappen van stoomvaartmaatschappijen, consulaten etc. zijn er gevestigd. Reeds bestond er een plan, hoe dat complex er na moderniseering uit zou zien; flinke straten waren reeds geprojecteerd. Het zou een prachtverbetering geweest zijn, mo... een opruiming, en ons stadsschoon zou er aanmerkelijk door verhoogd zijn.

Doch helaas, het is met dit plan gegaan, zooals het feitelijk met al de mooie plannen van Gouverneur Helfrich, met z'n vèrzienden blik, gegaan is — ze zijn in den doofpot gestopt en nu eerst na een tusschentijd van bijna acht jaar, worden al die plannen een voor een weer opgerakeld, begint men er een begin van uitvoering aan te geven — natuurlijk zeer ten nadeele van de koloniale kas, daar de onkosten nu ontzaglijk veel hooger zijn dan toen, en in casu, zeer ten ongerieve van de bewoners, omdat ondanks dat er voortdurend bij gebouwd wordt, de woningnood zich nog steeds nijpend gevoelen doet. Edoch, hoezeer men het plan van een flink ruim stratennet in Punda op zich zelf moge toejuichen, de wijze waarop in deze met de rechten der bewoners wordt omgesprongen, lijkt ons niet boven alle critiek verheven."

Hierna volgt een uiteenzetting van een kwestie door den heer Henriquez in den Kolonialen Raad ter sprake gebracht omtrent de wijze, waarop het gouvernement zich het eigendomsrecht tracht te verwerven op huizen, die voor slooping bestemd zijn. Men zou verschillende eigenaren hebben aangezegd, dat hun panden wegens bouwvalligheid moesten worden uiteengehaald, en daarna die huizen voor door die mededeeling gedrukte prijzen hebben gekocht. De K. R. heeft zich ter zake tot den gouverneur gewend.

Dr. De Vissers Oudejaarsgroet.

Onze lezers herinneren zich de schoone rede, die de oud-minister De Visser op 31 Dec. l.l. op verzoek der regeering naar Oost en West deed uitzenden. De *Amigoe* van 2 Febr. l.l. schrijft ervan:

„Tot op heden hebben wij niets omtrent het ontvangen van dien Nieuw(?)jaarsgroet vernomen."

Havenbeweging.

Gedurende de maand December vorig jaar kwamen onze haven binnen:

407 stoomschepen 2.218.885 M³., 142 zeilschepen 29.145 M³.

Gedurende het geheele jaar 1928 deden onze haven aan:

4.579 stoomschepen 24.169.564 M³., 1.682 zeilschepen 280.018 M³.

Totaal 6.262 schepen 24.449.582 M³.

Vergeleken met het jaar 1927, geeft dit een vermeerdering van 851 stoomschepen met een netto-inhoud van 5.236.187 M³. en een vermindering van een netto-inhoud van 99.405 M³.

Volgens de rede van den heer E. Heldring, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, kwamen in het jaar 1928 de haven van Amsterdam binnen 3.870 zeeschepen met 26 millioen M³. inhoud, zoodat wat het aantal zeeschepen betreft onze haven die van Amsterdam verre overtreft. *(A. d. C.)*

Geschiedkundige sprokkelingen.

Mellink en Wagner.

Ongeveer 4 jaar geleden namen wij een geschiedkundige sprokkeling op, waarin voorkwam een sergeant-geweermaker I. Wagner. Wij deden dit ook, omdat wij vermoedden, dat deze Wagner misschien de vader van den gelijknamigen gouverneur was. Intusschen blijkt dit niet juist.

Herman François Gerardus Wagner (1822-1904) werd in 1822 te Maastricht geboren. Op 15-jarigen leeftijd nam hij dienst bij de infanterie, waar hij werd toegelaten als vrijwilliger, dingende naar den rang van officier. Intusschen werd hij in 1843 naar West-Indië gezonden, om in het belang der nieuwe door Van Raders ingevoerde cultures gebruikt te worden. Als gezaghebber van St. Martin werd hij in 1871 tot gouverneur benoemd, wat hij tot 1877 bleef.

Willem Barend Mellink, geboren 1823 te Den Helder, was in Holland en op Curaçao zijn krijgsmakker. Te zamen kwamen zij voor hetzelfde doel op Curaçao. Mellink bracht het tot gouvernements-secretaris.

Uit den Verren Vreemde.

Afghanistan.

III.

De nieuwe Emir van Afghanistan kwam meer en meer in de verhouding van het staatshoofd dat niemand vertrouwt en toch vertrouwde raadgevers noodig heeft

Hij droeg aan alle militaire instructeurs op in n dienst over te gaan; niet één die hieraan geg gaf. De Afghaansche legaties in het buitend weigerden hem te erkennen. Zij brachten ter nnis van de regeeringen, bij welke zij geaccrediterd waren, dat Aman Oellah op verzoek van een oot deel der bevolking de teugels van het bewind er in handen had genomen. De regeering van ndahar bestemde het gezantschap in Turkije als rbindingsschakel met het buitenland.

Habib kwam er nu toe aan de vertegenwoordirs van vreemde mogendheden te Kaboel te vran alle betrekkingen met de Afghaansche legaties te breken.

Werd 't op die manier al moeilijk om diplomak overleg te plegen, de toestand in Kaboel vernderde ook in andere opzichten nog ten ongunste. oor het gewekte wantrouwen kwam Habib er toe n broeder van Aman, Kebir Khan, die gevangen nomen was, ter dood te doen veroordeelen. Gezen ministers van Aman werden opgevat, om als gijzelaars te kunnen dienen. Door gebrek aan eld om de soldijen uit te betalen, door gebrek aan vensmiddelen, gevolg van de alom heerschende nveiligheid en van den slechten toestand der wegen in den winter, kwamen gevallen van plundeing aan de orde van den dag. 't Hiertegen in wering gestelde standrecht kon de oorzaken niet wegnemen en werd tot een verwijt tegen de regeering emaakt. Verbanning van inheemschen en buitenanders. De handel stond vrijwel stil.

Als men berichten las als dit: „de buitenlandsche gezanten te Kaboel verkeeren voorloopig niet n gevaar, ondanks de gruweldaden, die de laatste agen in de straten plaats vinden", dan beseft men et weinig geruststellende van een dergelijke geruststelling.

De Britsche gezant, Sir Francis Humphys, had reeds duidelijk uitgesproken, dat hij er verder geen nut in zag te Kaboel te blijven en dat hij aan een voortgezet verblijf tal van mogelijke gevaren verbonden achtte. Den 1en Februari sprak de Fransche gezant zich in denzelfden geest uit. De Italiaansche gezant sloot zich hierbij aan. Vóórdat de Duitsche gezant dit voornemen uitsprak, kwam de Duitsche consul-generaal uit Calcutta (Brisch-Indië), baron Von Plessen, om als zaakgelastigde te Kaboel te blijven, waar eenige zaken, Duitschers betreffende, uit te zoeken waren.

't Spreekt wel van zelf, dat tusschen de betrokken regeeringen een gedachtenwisseling was voorafgegaan en daarbij was men tot overeenstemming gekomen. Afghanistan heeft geen erkende regeering, de mogendheden, die wenschen te volharden in haar politiek van non-interventie, willen zich niet door de eene of andere gebeurtenis in een avontuur meegesleept zien.

De Turksche-, de Perzische legatie en waarschijnlijk ook die van de Sowjet-Unie, zijn te Kaboel gebleven. Ook dit heeft het vertrek der andere nog vertraagd, zoodat eerst den 24en en 25en Februari de evacuatie werd volvoerd. Een eskader vliegtuigen bracht het personeel naar Pesjawar over.

Men denke niet gering over de prestatie van het Britsch-Indische vliegwezen in Afghanistan volbracht.

Burggraaf Winterton deed 26 Februari een mededeeling in het Lagerhuis te Londen, waarin hij sprak over de redding van 586 personen. Zonder het vliegtuig zou hieraan niet te denken zijn geweest, en met het vliegtuig is het een onderneming geworden, die recht op groote bewondering heeft.

„Behalve reeds bekende bijzonderheden zeide hij nog, dat de machines in het onherbergzaam land op gemiddeld 3000 meter hoogte hadden moeten vliegen en bovendien in mist en sneeuw, wat de prestatie der bestuurders nog bewonderenswaardiger maakte. De noodlanding van het vliegtuig van Chapman en Davis was te wijten geweest aan het bevriezen van den motor, maar alle andere bestuurders hadden ook die moeilijkheden het hoofd weten te bieden. Op verschillende tochten waren de machines beschoten, wat de bestuurders, die zelf ongewapend waren en bleven, niet belet heeft den volgenden dag weer te Pesjawar op te stijgen om de nog overgeblevenen te redden. De eene machine, die geraakt is, heeft door het beleid van den bestuurder nog een noodlanding in glijvlucht kunnen doen, waardoor geen menschenlevens te betreuren geweest zijn.

Alle acht vliegtuigen, die aan de ontruiming deel hebben genomen, zijn den 28en Februari te Nieuw Delhi door den Onderkoning lord Irwin en generaal Birdwood, den chef van het vliegwezen, geïnspecteerd en de bestuurders zullen in het openbaar gehuldigd worden."

Het is hier de plaats, om aan te stippen, dat in Britsch-Indië de sympathie algemeen veel meer aan de zijde van Aman dan van Habib is; het is hier en daar zelfs tot demonstraties in dien geest gekomen. De regeering heeft zich echter onthouden van elk teeken van voorkeur.

Aman Oellah heeft den Afghaanschen gezant uit Londen naar Kandahar ontboden, om rapport uit te brengen over de betrekkingen van Engeland tot Afghanistan. De gezant heeft gevolg gegeven aan dezen oproep. Dit heeft zeer de aandacht getrokken.

Intusschen zijn reeds berichten ingekomen van een inzet van de lente-campagne. Aman Oellah is, volgens deze in opmarsch naar Kaboel.

Indien men door de aldus samengevatte berichten van den laatsten tijd tot de meening mocht komen, dat momenteel de kansen zich tegen Habib Oellah schijnen te keeren, dan werd in de laatste dagen van Februari toch ook een besluit bekend, waarin duidelijk wordt uitgesproken dat de priesterpartij beslist tegen Aman Oellah gekant blijft, en dat zij ook genegen blijft Habib te steunen, mits hij zich naar haar wenschen weet te voegen.

De Mohammedaansche priesters hebben te Kada een congres gehouden, waarin een motie is aangenomen, die de volgende eischen stelt:

1. Aman Oellah en zijn aanhangers moeten onmiddellijk uit Afghanistan worden uitgewezen.
2. Alle Europeesche hervormingen, die door Aman Oellah zijn ingevoerd, moeten onmiddellijk worden afgeschaft.
3. Het congres van priesters te Kada erkent koning Habib Oellah en zal zijn strijd tegen Aman Oellah steunen.
4. Alle Europeesche instructeurs, die in Afghanistan wonen, moeten onmiddellijk het land verlaten.
5. Het geheele onderwijs voor de Mohammedaansche bevolking komt weer in handen van de priesters.

Voorts hebben de priesters koning Habib Oellah verzocht nieuwe troepen te verzamelen voor den strijd tegen Aman Oellah.

De priester-invloed werkt door op de behoudendgezinde stammen; de stamhoofden willen zich echter niet schikken onder het gezag van den Emir-oud-waterdrager.

Niemand kan uit de verwarring een horoscoop trekken. Voorspellen of kansen stellen is ook geenszins het doel van dit overzicht geweest. Het wil alleen dien lezer, welke eenigen kijk wil hebben op de komende gebeurtenissen in het Oostersche land, zooals die zich met gruwelijke teekenen aanmelden, in staat stellen dit met eenige kennis van zaken te doen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

INDISCHE TOONEEL- EN MUZIEKAVOND

op *Woensdag 27 Maart* a.s., des avonds 8.15 uur (precies) in het gebouw van de Maatschappij voor den Werkenden Stand, Kloveniersburgwal 87—89.

Waar deze avond in samenwerking met de Indische Club gehouden wordt en deze na afloop der tooneelvoorstelling bal geeft, kunnen onze leden en hunne introducées dit bal meemaken. Avondtoilet gewenscht.

Kaarten worden verkrijgbaar gesteld in het Gebouw van de Maatschappij voor den Werkenden Stand op Zaterdag 23, Maandag 25 en Dinsdag 26 Maart a.s. van 10—4 uur.

De Secretaris,
L. D. PETIT.

Afdeeling Apeldoorn.

LEZING MET LICHTBEELDEN

op *Dinsdagavond 26 Maart*, 8 uur, in de groote zaal van „La Bordelaise", door *Rn. Ms. Noto Soeroto*, van 's-Gravenhage, over: *„Het Javaansche volk en het rassenvraagstuk in Indonesië."*

Leden vrijen toegang met recht van één introductie à *f* 0.25; begunstigers *f*0.25; andere belangstellenden, voor zoover de ruimte toelaat, *f* 0.75 entrée.

N.B. Verwacht ongeveer half April de Regeeringsfilms.

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT HINDOE-JAVAANSCHE KUNST.

Op *Dinsdag 26 Maart a.s.*, ten 20 uur, zal *Dr. F. D. K. Bosch*, Chef v. d. Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een *voordracht met lichtbeelden* houden over: *„Hindoe-Javaansche Kunst"*. Recente vondsten en ontdekkingen op Java.

Uitnoodigingskaarten zijn den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

LEZING OVER BALI.

Op *Woensdag 27 Maart*, des avonds 8 uur, zal *Dr. Gregor Krause*, in den Schouwburg aan den Jansweg, eene voordracht (met lichtbeelden) houden over: *Natuur, menschen en kunst op Bali.*

Plaatsbespreking op Di. 26 en Wo. 27 Maart aan den Schouwburg van 10—4 uur. Zonder plaatsbespr. kan geen plaats worden gegarandeerd.

Meerdere kaarten *f* 0.75 per persoon aan den Schouwburg. Collectieve kaarten 10 stuks à *f* 5.—, uitsluitend bij den Penningmeester, Westerhoutstraat 4.

Namens het Bestuur:
A. G. BOES, *Voorzitter.*
H. P. DEINUM, *Secretaris.*

Afdeeling Nijmegen.

CAUSERIE OVER WEST-INDIË.

Op *Vrijdag 22 Maart e.k.*, 's avonds 8 uur, zal door den heer *C. K. Kesler*, Secretaris van de West-Indische Kamer van het Koloniaal Instituut, in den grooten foyer van den Schouwburg, eene causerie (met lichtbeelden) worden gehouden over: *Onze West-Indische gebiedsdeelen.*

Leden hebben recht van introductie.

N.B. Het Bestuur deelt mede, dat de bibliotheek der Afdeeling (Militair Tehuis, Sumatraplein 16) voor leden en begunstigers geopend is elken Woensdag van 11—12 uur v.m.

E. VERWEY MEJAN,
Secretaris.

Afdeeling Twente.

De heer G. W. Stroink heeft een nieuw arbeidsveld gevonden, waardoor hij naar Nijverdal gaat verhuizen.

In verband hiermede heeft hij bedankt als secretaris der afdeeling en zal de heer *J. P. Warnaars*, adres *Lasondersingel* 29, voorloopig het Secretariaat waarnemen.

De Afdeeling ziet haar „Urheber" met groot leedwezen vertrekken. Hij toch was de man, die steeds veel tijd en veel moeite voor de afdeeling over had en aan wiens onverpoosde bemoeiingen de Afdeeling dan ook haar tegenwoordigen omvang te danken heeft.

De Afdeeling wenscht den heer Stroink in zijn nieuwen werkkring alles goeds toe en hoopt, dat hij haar in aangename gedachten zal houden.

Daar genoemde werkkring den heer Stroink verplichten zal om veel te reizen, moge hier de hoop worden uitgesproken, dat h[illegible]t met den heer Stroink niet verloren zal gaan en dat zij nog menige opgave van nieuwe leden van hem zal mogen blijven ontvangen.

J. D. RUYS, *Voorzitter.*

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Met ingenomenheid maken we er melding van dat het Bestuur van de *afd. Haarlem en Omstr.* het voornemen heeft opgevat om na afloop van haar alg. jaarl. vergadering, welke — bij genoegzame deelname — gehouden wordt in de 2e helft van April, *een gemeenschappelijke rijsttafel* te houden, waarbij *Boeatan* haar welwillende hulp heeft toegezegd.

De prijs voor de deelname is vastgesteld op *f* 3.— p. p. Zij die er aan wenschen deel te nemen [d.w.z. leden en zij die zich alsnog als zoodanig aanmelden] worden uitgenoodigd dit zoo spoedig mogelijk op te geven aan den penningmeester, den heer O. Michielsen, Westerhoutstraat 4, want na 5 April wordt de inteekening onherroepelijk gesloten.

Het is eigenlijk overbodig op te merken dat een dergelijke bijeenkomst voor het doel onzer vereeniging een uitnemend propaganda-middel inhoudt; we hopen dat het actieve Bestuur van Haarlem er in zal slagen het plan ten uitvoer te brengen, met als resultaat o.a. de toetreding van een flink aantal nieuwe leden.

Van de Redactie.

HANDELSMUSEUM KOLONIAAL INSTITUUT.
VOORBEZOEK OPENING GALERIJ

Daartoe uitgenoodigd door de H.H. Directeuren der afdeelingen Handelsmuseum en Tropische Hygiëne, bracht de Algem. Secretaris der Vereeniging op 18 dezer, een voorbezoek aan de tweede galerij welke op 19 Maart voor het publiek zou worden opengesteld.

Bizonderheden over dit bezoek zullen in het volgend No. worden opgenomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË:

Ir. B. L. Dessauvagie, Ir. 3e kl. dienst der S.S. en Tr. Weimarstraat 44, 's-Gravenhage.

Ir. F. Bleichrodt, Ir. 3e kl. bij de D. V. G., Oranjelaan 70, Rijswijk (Z.-H.).

Ir. A. P. G. van Beek, Leeraar M. O., Thomsonlaan 31, 's-Gravenhage.
Dr. A. J. Leckie, Idem als voren, Madoerastraat 18, 's-Gravenhage.
D. Scheffener, Onderwijzer bij het M. U. L. O., Hartstraat 82(III), Amsterdam.
J. C. van Erp, Onderwijzer bij het O.L.O., Adr. van Ostadelaan 41bis, Utrecht.
Ir. Th. Ruijs, Leeraar M.O., Tongerscheweg 94, Maastricht.
A. J. J. M. Bijvoet, Idem als voren; Rulducerweg 28, Kerkrade.
Dr. J. Jansen, ten einde te worden belast met het rectoraat van de A.M.S. te Bandoeng, Hoofdweg 60, Amsterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

M. Visbeen, Ondercommissaris van Politie, Snellinckstraat 20*a*, Rotterdam.
Ir. W. H. Steenaart, Ir. 2e kl. bij de W. en 's Lands B. O. W., Langeweg 8, Apeldoorn.
W. Smit, Gedipl. gezaghebber bij het B.B., Javalaan 3, Hilversum.
H. C. Wolf, Topograaf-burgl. ambt. bij den Top. dienst, Obrechtstraat 70, 's-Gravenhage.
J. V. Eckhardt, Techn. ambt. 2e kl. bij de P.T.T., Cromvlietplein 44, 's-Gravenhage.
E. Mangindaan, Magazijnmeester 2e kl. werkz. bij de Boekit Asam Steenkolenmijnen, Van Speijkstraat 173, 's-Gravenhage.
Mej. A. S. van Deventer, Adj.-klerk bij de P.T.T., Ieplaan 28, 's-Gravenhage.
F. H. Hermans, Inspect. der Gen. Thesaurie Dept. v. Fin., c/o J. Eaton, „Dezucleugh" Cults, Aberdeen.
J. A. Taat, Loods 1e kl. Loodsdienst Soerabaja, Driftje 10, Soest.
J. J. W. Winkler, 2e off. bij de Gouv. Marine, Jacob Catsstraat 15bis, Utrecht.
H. Frees, Hoofdagent 1e kl. bij de Alg. Politie, Laan van Meerdervoort 12, 's-Gravenhage.
W. Zuydland, Machinist 1e kl. bij 's Lands baggerbedr., Parkhotel, Parklaan, Haarlem.
P. van Zoomeren, Hoofd der Stereotypie-afd. Landsdrukkerij, Van Heemskerkstraat 25, Nijmegen.
A. D. Lemaire, Hoofdverificateur dienst In-, Uitv. en Acc., Noorderbeekdwarsstraat 204, 's-Gravenhage.
A. Bruijns, Techn. ambt. 2e kl. bij de P.T.T., Roepelstraat 52, Bergen op Zoom.
H. Boelman, Gouv.-arts bij de Gouv. Centr. Burgerl. ziekeninrichting, Oranjeboomstraat 28, Rotterdam.
A. Risakahu, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Pahudstraat 93, 's-Gravenhage.
P. H. W. de Leeuw, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Burg. Weertsstraat 140, Arnhem.
M. J. E. Smeets, Werkmeester bij de S.S. en Tr., Deurloostraat 72huis, Amsterdam.
Ir. J. F. Graadt van Roggen, Ir. 2e kl. bij de Waterst. en B.O.W., 2e Adelheidstraat 240, 's-Gravenhage.
J. V. R. Thomson, Douanecommies 2e kl., Copernicusstraat 154, 's-Gravenhage.
Mej. R. Monasch, Verpl. 1e kl. bij den dienst Volksgezondheid, Voorstraat 115, Dordrecht.
A. J. van Delft, Bedrijfsleider bij de Strafgevangenis te Jogjakarta, p/a. Lederfabriek De Hindi, Tilburg.
P. Kersten, Ondercommissaris van Politie, Laarstraat 59, Zutphen.

J. Z. van der Hoeven, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Dordtsche straatweg 765, Rotterdam.
Mr. J. A. van der Neer, Tijd. bg. voorz. Landraad te Soerabaja, Wilgstraat 51, 's-Gravenhage.
R. Montigel, Burg. ambt. belast met ee off. betrekking bij den Topografischen dienst, Ludwigstr. 47, Cannstatt/Stuttgart.
Mej. A. P. Russon, Onderwijzeres 3e kl. bij het O.E.L.O., Buren (Gld.).
J. Gouwentak, Dir. Openb. Mulo-afd. A.M.S. te Bandoeng, Hotel Pomona, Molenstraat, 's-Gravenhage.
J. Duran, Wd. steendrukker bij den Topogr. dienst, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
A. H. van Dijk, Luit.-kolonel der Genie, 2e Sweelinckstraat 84, 's-Gravenhage.
L. Deibel, Majoor der Infanterie, Kiplaan 24, 's-Gravenhage.
Th. Möller, Mil. apotheker 1e kl., Hotel Coeumel, Sorrento (Italië).
J. M. Bogears, Onderluitenant der Inf., Jac. Gillesstraat 28, 's-Gravenhage.
G. J. C. L. van Luik, 1e Luitenant der Artillerie, Columbusstraat 133, 's-Gravenhage.
A. G. de Vrij, Onderluitenant der Mil. adm., Columbusstraat 42, 's-Gravenhage.
J. F. K. Geis, Onderluitenant der Infanterie, Laarderweg 77, Bussum.
R. D. de Jager, Onderluitenant der Infanterie, J. Evertsenstraat 55(II), Amsterdam.

MET PENSIOEN:

K. F. A. Zeiler, Luitenant-kolonel der Infanterie, p/a Nederl. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
H. Gramberg, Gen.-majoor der Infanterie, Van Slingelandstraat 18, 's-Gravenhage.
B. Reijns, Onder-luitenant der Infanterie, Veenhuizerweg 1, Apeldoorn.
H. B. Homberg, Onderluitenant Mag. mr. der Inf., Jacob van Lennepstraat 330, Amsterdam.
C. H. Douwes Dekker, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst in het gouv. Midden-Java, Berkstraat 1, 's-Gravenhage.
J. H. Edelman, Inspecteur van het Westersch L. O. alg. dienst, Gr. Hertoginnelaan 147, 's-Gravenhage.

Den Leden **wordt beleefd doch dringend verzocht bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.**

Mutatiestaat van 13 tot 20 Maart.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

E. G. de Haas, Amsterdam, Harmoniehof 13. *f* 5......... den heer H. M. Brouwer te Amsterdam.
Hilda Petzoldt, Amsterdam, Tilanusstraat 67. *f* 5........ Eigen aanmelding.
K. W. Eschauzier, Hilversum, Hooge Naarderweg 49. *f* 5. (rekent tot de Afd. Amsterdam). .... Mevrouw M. Naessens te Amsterdam.
J. Oudsburg, Kolonel tit. b. d. N.-I. L., Den Haag, Hotel de Zalm. *f* 5 .... den heer J. C. Smits te Den Haag.
J. Nijhof, Arts te Stedum (Gr.) *f* 5.
D. v. Aste v. Zijl, Stationsweg 620, Bedum (Gr.) *f* 5.
N.V. Tabaksfabriek J. Gruno, Groningen. *f* 5.
} Eigen aanmelding.

Adresveranderingen

H. D. Cappel, van: Bloemendaal, Iepenlaan 3, tijdelijk naar: Haarlem, Duvenvoordestraat 36.
Dr. H. Kraemer, van: Amsterdam, Vondelstr. 172, naar: Kurhaus Zürcher Berg, Fluntern, Zürich.
C. Wiersma, 1ste Luitenant Infanterie, van: Utrecht, Kromme Nieuwe Gracht 32, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O.
J. H. Edelman, Gep. Inspecteur van Onderwijs, van: Weltevreden, Tandjoenglaan 46, naar: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 147 *f* 5.
Mej. L. Slothouwer, Hoofdonderwijzeres, van: St. Martin, naar: Den Haag, Antonie Duyckstr. 122. *f* 5.
Prof. J. Haringhuizen, van: Delft, naar: Scheveningen, Stevinstr. 83. *f* 5.
R. Bussink, van: Zutphen, naar: Den Haag, Copernicusstraat 201. *f* 5.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-Resident, Den Haag, van: p.a. Ned. Handel-Mij. naar: Statenlaan 110.
J. W. Teillers, Den Haag, van: Frankenslag 88 naar: van Aerssenstraat 58,

K. F. A. Zeiler, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Bandoeng, naar: Den Haag, p.a. Nederlandsche Handelmaatschappij. *f* 5.
G. L. Gonggrijp, Den Haag, van: Bleiswijkstr. 143, naar Palmboomstraat 32.
Mevr. de Wed. A. E. Piera-Diemont, van: Voorburg, Huize Dorrepaal, terug naar: Den Haag, van Beverningkstraat 250.
W. F. J. Kroon, Den Haag, van: Statenlaan 100, naar: Dunklerstraat 20.
Mr. J. Visser, Directeur Osvia, van: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 223, naar: Magelang.
H. J. Stelma, Adm. Ambt. B.B., van: Tzum (Fr.) naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
R. G. Nieuwenhuys, Nijmegen, van: p.a. Nationale Bankvereeniging naar: Oude Varkensmarkt 36.
K. W. Rauh, Oud Majoor Cav. N.-I. L., van: Semarang naar: Nice, Hotel Beaulieu-Hollande.
A. A. Crince Le Roy, Landbouwconsulent, van Châlet Le Torrent, Rossinières, naar: Renkum, Nieuweweg 5. *f* 5.— (rekent tot Afd. Arnhem).

NUMMER 13 — DONDERDAG 28 MAART 1929 — 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Hollandsche kolonisatie in Suriname,

door

Dr. TH. LENS.

In een lezing den 14en Maart l.l. voor de W.-Indische Afdeeling van het Indisch Genootschap gehouden, heb ik opnieuw de redenen uiteengezet, waarom Suriname zulk een mooi kolonisatiegebied is voor onze landbouwers.

Uit de gedachtenwisseling die na de lezing volgde, heb ik opgemaakt, dat de bezwaren die men hier te lande steeds tegen den veldarbeid van blanken in de tropen opwierp, geen gewicht meer in de schaal der tegenstanders van Hollandsche immigratie in Suriname leggen, doch dat men in intellectueele kringen ook hier te lande begint in te zien dat Suriname met zijn gematigd klimaat voor veldarbeid van blanken een geschikt terrein is.

Om in Suriname immigratie van vreemde rassen van lage ontwikkeling en beschaving te doen slagen, is het noodig door te gaan met assaineeren, waarmee men naar aanwijzing van prof. Flu en onder leiding van Dr. Lampe reeds begonnen is.

Hollandsche immigranten behoeven echter niet te wachten op die assaineering, daar zij, bij gemakkelijk vol te houden isolatie op hun nederzettingen, zelf maatregelen nemen kunnen die hen tegen tropenziekten beschermen.

De reden van het verval der kolonie is te zoeken in het gebrek aan arbeidskrachten om het land te exploiteeren. Deze arbeidskrachten werden na den slaventijd te duur, door het hooge ziekte- en sterftecijfer.

De maatregelen, door beide genoemde medici ingesteld, zullen zonder groote kosten tot succes leiden, mits de regeering met gestrengheid op het handhaven dier maatregelen toeziet. Het succes der Amerikanen bij het assaineeren van den Ithmus dankten zij niet alleen aan de kostbare technische maatregelen die zij konden nemen, doch mede aan de gestrengheid waarmee ze toezicht hielden op de uitvoering hunner draconisch opgestelde sanitaire voorschriften. Steeds was er in Suriname een te slap bestuur.

De bevolking van Suriname, boschnegers en Indianen niet meegerekend, bestaat uit 55.000 Aziaten en 65.000 creolen, waarbij de weinige Europeanen meegeteld zijn.

Den census als maatstaf voor welvaart, ontwikkeling en werkkracht der bevolking raadplegend, blijkt dat er in Suriname slechts 8 % van de geheele bevolking in staat is den laagsten aanslag in de belasting van een inkomen van *f* 500 's jaars, te betalen. Van die 8 % hebben slechts 6 % een inkomen van *f* 1000 of meer.

Voor die weinige menschen die aan de productiviteit van het land door eenig initiatief of werkkracht bijdragen, men bedenke daarbij nog dat de talrijke ambtenaren in de belastingsklasse van *f* 1000 vallen, getroost zich de Staat de uitgaaf der millioenensubsidies.

Een vraag, die zich bij het zien dezer cijfers aan ieder opdringt, is deze: Te wiens behoeve verloofft de staat zich zulke subsidies en te wiens behoeve wil men Suriname vooruithelpen? Is dit ten behoeve der schaarsche bevolking? Is het ten behoeve van het Nederlandsche volk? Of is het ten behoeve van ons volk en de kolonie samen?

Het is mijn overtuiging en die van velen met mij, dat door immigratie van Javanen nòch de kolonie, nòch ons volk gebaat is, *misschien* een kleine groep van kapitalisten.

De weinige ondernemingen die met Javanen werken, moeten in de gelegenheid gesteld worden hun bedrijf staande te houden. Moeten daarvoor echter weer Javanen onder poenale sanctie worden aangevoerd en kunnen deze ondernemingen hun werkkrachten niet uit de reeds aanwezige Aziatische bevolking requireeren, dan bewijst dit dat de Javaansche immigratie nooit aan het doel, dat de Ondernemersraad zich voorstelde, beantwoorden zal. De Ondernemersraad meende met de Javanen een landbouwende bevolking te importeeren, waaruit de vrije arbeiders voor het plantagebedrijf zouden voortkomen. Het blijkt helaas meer en meer dat de Javaansche koelies een slordig levende bevolking van luie kleine landbouwers helpen vermeerderen, armoede in de hand werken en ziekte- en sterftecijfer verhoogen. Waar de poenale sanctie niet ten eeuwige dage gehandhaafd blijven kan, houdt zich het Indische kapitaal, m.i. zeer terecht, afzijdig van Suriname.

Reeds eenige malen heb ik betoogd, met cijfers die ik na rijp beraad met landbouwkundigen en planters uit Suriname opstellen kon, dat in Suriname een welvarend bestaan voor den Hollandschen landbouwer klaar ligt.

Door de voorstanders van exploitatie van Suriname door het groot-kapitaal met behulp van Javaansche werkkrachten, worden mij de hooge vrachten voor het verschepen van kleine hoeveelheden der landbouwproducten, stereotyp voor oogen gehouden.

Het is waar, de vrachten zijn te hoog. Door den geringen uitvoer uit Suriname gedurende de laatste halve eeuw, heeft zich geen vrachtvaart ontwikkeld. Weinig lijnen loopen het gewest aan en deze hebben het monopolie der vracht.

Een plantage-eigenaar vertelde mij: „Zend ik mijn Sinaasappelen per gewone scheepsgelegenheid naar Europa, dan heb ik 60 % verlies door bederf. Zend ik de vruchten per S.S. „Commewijne", dat koelruimten heeft, dan komen de vruchten goed aan, doch heb ik geen winst door te hooge vracht".

Ook voor rijst, maïs of malachra in kleine quantiteiten verscheept, wordt te hooge vracht berekend.

Daarom moet men zich, vóór tot het vestigen eener kleine kolonisatie over te gaan, verzekeren van de medewerking van scheepvaartmaatschappijen, van handelaren of van fabrikanten. Niet uit philanthropie of vaderlandsliefde behoeven deze mannen hun steun te verleenen. Ook hun eigenbelang is daarmee gediend. Slaagt de kolonisatie, dan zullen binnen afzienbaren tijd de producten in groote hoeveelheden ter verscheping worden aangeboden tegen normale vrachten, daar veel Hollandsche landbouwers het gegeven voorbeeld zullen volgen.

Een der voornaamste redenen tot drooglegging der Zuiderzee was de landhonger der boeren in onze overbevolkte provincies. Dezen landhonger realiseert de stedeling zich weinig, doch is bekend aan hem die ten platte lande verblijf hield en gezien heeft hoe de boerderijen door vererving verkaveld, geen bestaan meer opleveren voor de boeren.

Onze landbouwconsulenten weten te vertellen van den trek naar de steden of naar het buitenland, van het opdrijven der pachten, van het inwonen van getrouwde kinderen.

Voor het droogleggen der Zuiderzee was het de politieke, niet de economische drijfveer, die den doorslag gaf.

Den veel te hoogen prijs per H.A. land, moet de belastingbetaler opbrengen om aan ons overbevolkte platteland werk te verschaffen. Hoe anders is dit voor Suriname! Honderdduizenden hectaren vruchtbaar land zijn daar voor niets te krijgen, wachten op ontginning en beloven bij deskundig en ijverig werken een rijk bestaan aan onze landbouwers..

En welk een werken! Een gezond en koesterend klimaat, gemakkelijker en aangenamer dan het onze met zijn vochtige en barre seizoenen!

Door planters van naam, ik noem hier namen als Pyttersen, Liems, Drost en Tomson zijn plannen en becijferingen gemaakt, die goede winsten op een Hollandsch bedrijf van maïs, rijst, malachra en vruchten doen verwachten.

De heer Pyttersen beschreef in de W.-I. Gids van December 1928 een grootsch plan voor maïsbouw

met behulp van mechanischen arbeid, met het doel om ons tekort aan maïs, dat jaarlijks 17 millioen gulden bedraagt, uit Suriname te betrekken.

Waar zulk een opzet veel voorbereiding en kapitaal vraagt, zou middelerwijl een proefkolonisatie kunnen aantoonen, hoe het maïsbedrijf op kleine schaal reeds loonend is.

Een opzet voor een gecombineerd klein-bedrijf van maïs, rijst en vruchten is door den heer Liems bedacht en zal in een volgend nummer van dit blad verschijnen.

Immigratie van Nederlanders naar Suriname,

door

C. L. TOMSON.

Naar aanleiding van de voordracht van Dr. Th. Lens betreffende de immigratie van Nederlanders naar Suriname, gehouden voor de West-Ind. afd. van het Indisch Genootschap, zij het mij vergund het volgende op te merken.

Over het algemeen hoort, leest en praat men heel veel over Suriname; hetgeen wat men in den regel *hoort*, is niet veel goeds en moois, terwijl hetgeen men over het algemeen *leest*, meest lectuur van en over vèr vervlogen, historische daden of jaren is; om te zien wat er zooal gebeurd is, is gemakkelijk en meestal niets dan copieeren van reeds geschreven geschriften of boeken, datgeen wat er *gesproken* wordt, is ook verbazend veel, en dikwijls ook zeer juist en goed, doch ziet wat of er van geschiedt.

Hetgeen hier Dr. Th. Lens wederom naar voren heeft gebracht, is, meent steller, wel de moeite waard, om daaraan flink alle aandacht te wijden. Immers wat is het geval? In Nederland zijn zeer vele niet onbemiddelde flinke, actieve jongelui, ook vele landbouwerszonen, zelfs gezinnen waarvoor in Nederland geen arbeid en ontplooiing te vinden is; hoevelen van deze lieden trekken nu niet naar Frankrijk, Canada en Amerika, terwijl men in het dun bevolkte Suriname, met een ongeorganiseerd, hulp en voorlichting behoevend landbouwbedrijf, maar immer voortsukkelt naar het onbekende.

Hier kan een daad gedaan worden, niet met woorden, beloften, of in vooruitzichtstellende schitterende mogelijkheden, maar daadzakelijken arbeid. V.m.m. kan Nederland Suriname geen grooter dienst momenteel bewijzen en den landbouw aldaar dienen dan door eenige, later meerdere en meerdere flinke, actieve, eenigszins onderlegde landbouwers en vakmenschen naar Suriname uit te zenden.

Nederland en Suriname, Suriname en Nederland, niet samen pratende, twistende en overleggende, maar gezamenlijk, niet tegenover elkaar, maar naast elkander met daad en arbeid dit gewest door en voor beider belang tot bloei en welvaart te brengen. Zulks is geen illusie, maar kan werkelijkheid zijn en worden, indien slechts niet getreuzeld en gekibbeld, doch doorgezet en aangepakt wordt.

Velen zeggen, werken in de tropen voor blanken is niet te doen, doch dat is niet waar; bij een goede dagverdeeling en hygiënische voorzorgsmaatregelen kan een blanke of westerling, vooral met behulp van de tegenwoordige mechanica, niet alleen goed, doch zeer loonend in de tropen arbeiden en leven, en vooral in Suriname, waar het klimaat werkelijk niet zoo afmattend is.

Immigratie van Nederlandsche landarbeiders zal, meent steller, echter niet eerder plaats kunnen hebben, althans geen succes hebben, indien vóór dien tijd, hun weg en arbeid niet is voorbereid door den handel, d.w.z. dat zij niet alléén hun grond plantklaar en huis gereed moeten vinden, doch bovenal moeten weten wat of zij gaan aanplanten en verzekerd zijn, dat hun landbouwproducten worden afgenomen, dat zij deze onmiddellijk na oogsten kwijt kunnen, tegen een voor hen redelijk loonenden prijs.

De heer Lens noemde voor te verbouwen producten malachra en vruchten. Het één kan met het ander gecombineerd worden, vooral de vruchtenteelt is, meent steller, een bijzonder goed loonende cultuur voor de immigranten.

De vruchtencultuur eischt zeer bijzondere zorgen en behandeling en nu is het juist, meent steller, de Westerling, gewoon aan ordelijk systematischen arbeid, wien deze cultuur het best is toevertrouwd en deze tot grooten bloei en welslagen zal weten te brengen. Een Nederlandsche landbouwer begrijpt en verstaat hetgeen de wetenschap hem betreffende aanplant, verzorging, veredeling en verdere behandeling mededeelt, kan ook diverse geschriften en boeken raadplegen, en tracht zelfs wegen ter verbetering op te zoeken; dergelijke onmisbare eigenschappen treft men nu eenmaal niet, althans zeer minimaal bij Aziaten aan.

Het is, en moet echter de handel zijn, die een en ander regelt, lijn en richting aan moet geven. De handelsman ziet in de wereld rond, welke producten te plaatsen zijn, Hij zegt den verbouwer wat of hij en hoeveel hij moet aanplanten, terwijl de wetenschap zegt hoe of de verbouwer dit moet doen.

Het is dus de handel, die van begin af aan er bij betrokken behoort te zijn; geschiedt zulks niet, dan vermoedt steller, dat alle activiteit den landbouwer niets baten zal, omdat zijn producten onverhandelbaar zijn.

Men ziet slechts, wat of er van alle moeite en kosten geworden is, welke de landbouwers en Gouvernement zich in 1922 hebben gegeven. De Surinaamsche vruchten, welke in Sept. 1922 ter jaarbeurs gezonden waren, hadden een zeer groot succes en leidden tot veel na- en aanvraag.

Na dit bekomen succes, hebben en landbouwers èn landbouwproefstations alle activiteit en energie toegepast, om een vruchtencultuur op groote schaal in te richten en op te bouwen; duizenden en duizenden geoculeerde en veredelde vruchtboomen zijn gekweekt en afgeleverd, doch wat men vergeten heeft dat is en was, dat de handel van meet af aan er bij betrokken werd. Die had er voor kunnen zorgen, dat er systeem en organisatie in werd gebracht, en dat de vruchten onmiddellijk van de verbouwers werden opgekocht. Indien dit ware geschied had er reeds nu een belangrijke export, en binnen enkele jaren reeds een zeer groote export kunnen zijn.

In Demerara en Trinidad bestaan reeds enkele jaren Gouvernements fruit-depôts, die alle verhandelbare producten van de landbouwers opkoopen. Een landbouwer geeft zijn producten aan rivierboot of spoor af, en krijgt iets later zijn opbrengsten toegezonden. Demerara kan al zijn producten op de locale markt kwijt, heeft zelfs ook verkoopshallen, terwijl Trinidad dito arbeid, plus vele vruchten naar Engeland verscheept.

Resultaten:

In Trinidad heeft men een zeer groot en machtige Fruit Growers Association opgericht, terwijl men nu momenteel in Demerara doende is een vruchtenindustrie op te bouwen met 'n kapitaal van 2½ mill. dollar, welk kapitaal reeds moet toegezegd zijn. Zulke en dergelijke resultaten bezorgt de handel, die in Suriname op zoo'n onbegrijpelijke en onverklaarbare wijze wordt genegeerd en .aplaats van er in- en bijgehaald, wordt uit- en afgestooten. Wanneer zal men eens tot inzicht komen en niet alles alleen door den landbouwbril bezien? Handel en landbouw plus wetenschap moeten gezamenlijk te rade gaan, doch de handel voorop, niet om den man te zijn, doch alleen omdat het niet anders mogelijk is.

Resumeerende aldus:

Immigratie van Nederlandsche landbouwers en of kweekers, is voor den opbouw en de welvaart van en voor Suriname en Nederland van zeer groot belang, doch vóór alles moet de weg gebaand zijn en worden door den handel, eerst dan is volkomen succes te verwachten.

Rijswijk (Z.-H.), 16 Maart 1929.

De Verzamelingen van het Koloniaal Instituut.

Een nieuwe galerij geopend.

Zooals in het vorig No. van ons blad vermeld werd, behoorde de Algem. Secretaris der Vereeniging tot de genoodigden voor een vóór-bezoek aan de tweede galerij, afdeeling Handelsmuseum en Tropische hygiëne van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, welke den 19en dezer voor het publiek werd opengesteld.

Onder de deskundige en aangename leiding en voorlichting van de beide directeuren, de H.H. Prof. Dr. L. Ph. le Cosquino de Bussy en Dr. W. A. P. Schüffner en van den heer Ir. W. L. Utermark, voor

wat de statistische gegevens betreft, werd de tweede omgang, welke eenigszins afwijkt van den eersten, in oogenschouw genomen. Afwijkt, ook omdat thans de nieuwste inzichten op het gebied van museum-inrichting toegepast zijn, zeer ten gerieve van studeerenden en belangstellenden. Het komt ons niet ondienstig voor, ook ter aanbeveling van een bezoek, de in keurig-systematische orde bijeengebrachte belangrijke verzameling hieronder, in haar geheel te laten volgen:

AFDEELING HANDELSMUSEUM EN TROPISCHE HYGIENE.

Opstelling der vitrines afwijkend van die op den 1sten omgang. Lange galerij de volgende groepen, tegenover het boveneinde van de trap:

Economische Zoölogie. Voortbrengselen der zee van de lage diersoorten, sponzen, koralen, tripang, kreeften, schelpen, paarloesters af tot producten van haaien en potvisschen toe; voorts zoetwater-vischteelt, zeevisscherij, vischdrogerij enz.

Insecten: honingbij, zijderups, vechtkrekel, enz.

Voortbrengselen afkomstig van schildpadden, slangen, krokodillen, leguanen.

Vogels: paradijsvogels, zwaluwen (eetbare vogelnestjes), eenden, kippen, fazant, alsmede van

Zoogdieren: buffels en runderen (huiden, hoorn en lederwerk); ivoor, civet en bontvelletjes.

Een groep giftslangen.

Diersoorten, met welke men in het dagelijksch leven in N.-I. in aanraking komt, zooals slangen, wild zwijn, loewak, aap, klapperrat, tòkò, tjitjak, diverse vogels enz.

Vruchten en groenten. Indische warong of toko, waar van alles en nog wat te koop is.

Warong obat of Inlandsche apotheek.

Draagbaar stalletje van een ijsverkooper.

Specerijen: peper, nootmuskaat, foelie, kaneel, kruidnagelen, vanille, curcuma, gemberwortel enz.

Aetherische oliën uit specerijen, grassen (sereh, citronella, enz.), wortels (vetiver), hout (sandel), blad (kajoepoetih; een inlandsche distilleerderij en patchouli), bloesems (tjempaka, cananga) enz.

Gommen en harsen: copal, damar, benzoë, terpentijn van den Pinus merkusii (Sumatraansche den). Groote dennestammen met 1, 2 en 3 tapsneden.

Looi- en kleurstoffen. Basten, afkomstig van soorten uit de vloedbosschen. Nabootsing van een stuk vloedbosch met ademhalingswortels, gekiemde vruchten, heuvel, opgeworpen door de kreeft Thalassina.

Diapositieven in de ruiten. Stereoscoopapparaten met bij de vitrines behoorende beelden.

Kamer, gewijd aan statistiek en verkeer en voorts aan eenige onderwerpen, welke niet speciaal tot de stoffelijke productie van Ned.-Indië behooren, zooals: luchtlijnen etc.

Archipelkaart, schaal 1 : 1.000.000, waarop een paar dozijn onderwerpen met behulp van een 1000-tal electrische lampjes gedemonstreerd worden, zooals bijv. kustverlichting, radiostations, werkende vulkanen, cultuur van rubber, koffie, thee enz., productie van petroleum, tin, steenkool enz., uitvoer van copra, huiden, schelpen enz., Europeesche bestuursindeeling enz.

Mechanische statistiek van de 20 voornaamste producten van uitvoer van Ned.-Indië: a. naar de waarde, b. naar de hoeveelheid; a en b. in onderling verband aangeduid.

De handelsbalans van Ned.-Indië; goudvoorraad van de Javasche Bank.

Wat men in den groothandel voor een dubbeltje koopen kan.

De bevolkingsdichtheid van verschillende deelen van Ned.-Indië, vergeleken met die van Nederland.

De economische Gouvernementsbedrijven als bijv. Landsdrukkerij, Marine-etablissement, Caoutchoucbedrijf, Bankatinwinning, Zoutregie enz.

De import van Ned.-Indië en het aandeel, dat verschillende landen in vergelijking met Nederland daarin hebben.

Postwagen der S.S. op Java.

25 draaistoelen ter vergemakkelijking van het geven eener beknopte toelichting, tevens als „rustpunt" in het museum.

Kamer, geheel gewijd aan Curaçao met belangrijke inzendingen van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij, de N.V. Wijnand Fockink en de Mijnmaatschappij Curaçao. Is reeds eenigen tijd voor het publiek geopend, doch de uitstalling zeer kort geleden eerst geheel gereed gekomen.

Plantage-hygiëne. Sterfte-tabellen, foto's bijzondere maatregelen, ziekenhuizen, geneeskundig onderzoek, woning, drinkwater, etc.

Foto's en modellen van Ziekenhuizen. (Gouvernements-, particuliere vereen.-, zending en ondernemingen). Opleiding van artsen Weltevreden (Stovia) en Soerabaya (Nias). Krankzinnigenverpleging.

Darmziekten. Foto's verschillende darmziekten, medicijnen ter bestrijding, etc.

Opleiding verplegend personeel en vroedvrouwen te Semarang.

Beri-Beri. Tabellen verloop Beri-Beri in verschillende dwanggemeenschappen, foto's, rijstsoorten, verschillende manieren van rijst ontbolsteren, machinaal en niet machinaal.

Pokken. Lijst aantal verzonden doses entstof van de Indische koepokinrichting (Inst. Pasteur, vroeger Weltevreden, sinds 1922 Bandoeng). Pokstof voor 30.000 entingen, foto's, verloop pokken bij het N.-I. leger.

Lepra. Foto's patiënten voor en na de behandeling met antileprol, lepralijdersdorpen, het uit het oleum gynocardii gepraepareerde antileprol, wasmodellen.

Filariasis. Manier van overbrenging van deze ziekte, foto's patiënt.

Pest. Voorstelling van de overbrenging van de pest, rattensoorten, foto's, pestbestrijding.

Framboesia Tropica. Wasmodellen, propagandaplaten, het geneesmiddel „salvarsaan", patiënten voor en na de behandeling met salvarsaan.

Malaria. Voorstelling overbrenging malaria, foto's malariabestrijding, modellen goed en verkeerd aangebrachte klamboe's, kininesoorten etc.

Kleeding. Van de Firma Savelkoul een collectie kleeren zooals die heden in Indië gebruikt worden.

Watervoorziening. Voorbeelden goede drinkwaterputten etc. Biologische reiniging en afvoer van faecaliën.

Modellen van latrinea etc.

Modellen van rioleeringssysteem.

Maquettes van huizen met berekende bouwsommen zooals die o.a. bij de Deli Spoor in gebruik zijn.

Modellen van ziekenzalen, keukens, vuilverbrandingsovens etc.

In de ramen transparant-foto's betreffende: vaccinatie en revaccinatie, geneeskundig onderzoek in de kampong, watervoorziening N.-I., malariabestrijding, ziekenhuizen, woningen, etc. etc.

De opkomst onzer West-Ind.gebiedsdeelen, in het bijzonder van Curaçao.

In den grooten foyer van den schouwburg hield de heer C. K. Kesler, Secretaris van de W.-Ind. Kamer van het Kol. Instituut, na door den Voorzitter, den heer G. J. Burger, te zijn ingeleid, op Vrijdagavond 22 Maart j.l. voor de afd. Nijmegen eene causerie met lichtbeelden over zijne rondzwervingen door W.-Indië.

Spr. begon zijne causerie met de geschiedenis van het hoofdeiland Curaçao en de opkomst van dit eiland als gevolg van de petroleum-industrie.

Het eiland Curaçao werd in het jaar 1634 in bezit genomen voor de zoutwinning, doch dit bedrijf was weinig loonend. Landbouw was op het eiland vrijwel onmogelijk door het regenarme klimaat. Het hoofdproduct was maïs, dat in hoofdzaak als volksvoedsel gebruikt werd. De veestapel bestaat slechts uit enkele koeien, die uit gebrek aan voedsel dikwijls verhongeren en verder geiten, die aan

de harde cactusbladeren blijkbaar nog een voldoende voeding kunnen vinden.

Het eenige bedrijf van eenig belang was de handel, die echter als gevolg van de maatregelen, door Venuzuela genomen, met allerlei moeilijkheden te kampen had, zoo decreteerde de president Guzman Blanco in 1882 30 pCt. invoerrecht op alle van de Antillen afkomstige goederen. De hoeden-nijverheid is thans ook vrijwel van belang ontbloot. Het stroo moest uit Venezuela worden aangevoerd, en het vlechten leverde slechts geringe verdienste op; werden in 1924 nog 80.000 dozijn hoeden uitgevoerd voor een waarde van 350.000 gulden, iin 1927 bedroeg deze nog slechts 41.000 dozijn, waarde 223.000 gulden.

Een uitkomst voor Curaçao was dat in 1874 op Santa-Barbara toevallig phosphaat ontdekt werd. Voor de exploitatie sloot het Gouvernement in 1875 een overeenkomst af met den Engelschman John Godden. Deze overeenkomst leverde echter vele moeilijkheden op, zoodat in 1895 de exploitatie geheel werd gestaakt. In 1912 kwam echter een schikking tot stand en werd de Mijnbouw-Mij. Curaçao opgericht. Sedert is geregeld aan de ontginning gewerkt en bedroeg in 1927 de uitvoer 108.881 ton voor een waarde van ƒ 2.201.625.

Het allervoornaamste bedrijf is tegenwoordig echter de petroleum. Op Curaçao zelf komt geen petroleum voor, wellicht wel in Suriname (Houdelet).

In 1914 werden in Venuzuela olievelden ontdekt, doch de onzekere toestanden in dit land maakten het niet raadzaam, dat daar de noodige inrichtingen voor verwerking van de olie werden opgericht. In 1915 werd de Curaçaosche Petroleum Mij. opgericht en in Juli 1917 de Cur. Scheepvaart Mij. voor exploitatie van de vloot.

Sedert dien breidde de petroleum-industrie zich steeds uit. In 1927 werd de installatie aan de Caracas-baai in gebruik genomen, terwijl het transport van de stookolie per pijplijn van de raffinaarderij naar de installatie plaats heeft.

Aan loonen en salarissen werd in dit jaar ƒ 11.387.200 uitbetaald.

Het is bijna ongelooflijk welke invloed de ontwikkeling van de petroleum-industrie op den geheelen toestand van Curaçao heeft gehad. De scheepvaart nam gestadig toe. In 1928 werd Willemstad bezocht door 6282 schepen met een tonneninhoud van 24.000.000 M3., terwijl in dat jaar Amsterdam bezocht werd door 3870 schepen met 26.600.000 M3. inhoud.

Willemstad overtreft dus Amsterdam in aantal schepen, doch de kub. inhoud is iets minder. In de havenbeweging nemen schepen deel van verschillende Mijen., die geregeld Curaçao aandoen, en verder de schepen van de Cur. Petr. en Ind. Mij. in 1927 nog 2708 schepen.

Willemstad heeft zich natuurlijk geweldig uitgebreid, terwijl in het N. van het Schottegat een nieuwe stad is verrezen, die men den naam van Emmastad heeft gegeven.

Spr. deelde hierop het een en ander mede over de Bovenwindsche eilanden, waar als gevolg van een ander klimaat, landbouw mogelijk is. Deze eilanden worden van uit Curaçao bestuurd en hebben de laatste jaren slechts één gezaghebber. Op St. Martin doet zich nog een grens-geschil voor tusschen het Fransche en Nederlandsche gebied.

Hierop werden eenige lantaarnplaatjes vertoond van Curaçao en de overige eilanden, waarna gepauzeerd werd.

Na de pauze voerde Spr. ons naar Suriname, en wel in de eerste plaats naar Moengo.

Moengo is gelegen aan de Cottica, een zijrivier van de Commewijne op 104 K.M. afstand van Paramaribo. De Cottica is smal maar diep, gemiddeld 25 à 30 voet, zoodat zeeschepen Moengo kunnen bereiken.

Moengo is het centrum van de Surinaamsche Bauxiet Mij., een onderdeel van de Aluminium Co. of America. Het stadje is verdeeld in een Amerikaansch, Surinaamsch en Javaansch kwartier. De straten zijn 15 M. breed en rechthoeking op elkaar en op de rivier.

Bij den bouw hebben de Amerikanen in de eerste plaats rekening gehouden met de hygiëne, doch dit neemt niet weg, dat er tegenwoordig een malaria-epidemie heerscht. Het plaatsje heeft waterleiding, rioleering en de huizen zijn muskietenvrij. De Mij. heeft verder eigen bakkerij, centrale winkel en groententuin. In den groententuin zijn ontvluchte Fransche déporté's te werk gesteld. Het hout, benoodigd voor den bouw van de verschillende gebouwen is door boschnegers uit het bosch aangevoerd. De Mij. betaalde aan de hoofden (kapiteins) van de boschnegers premie's voor geregelden arbeid, daar de boschnegers hier niet van houden, waarschijnlijk als gevolg van hun afkeer voor de vroegere slavernij. Moengo is verder draadloos verbonden. De oprichting van deze Mij. is natuurlijk eene groote verbetering voor de geheele kolonie. Zij verschaft werk aan de inboorlingen, en levert belangrijke inkomsten aan de Kol. kas, die nog subsidie noodig heeft.

Het is gelukkig, dat de bauxiet-ontginning gekomen is in plaats van het goud, waarvan de opbrengst steeds verminderde en in 1927 nog slechts 240 K.G. bedroeg.

Na nog eenige lantaarnplaatjes vertoond te hebben van Paramaribo, Moengo en van de boschnegers was de heer Kesler wegens het vergevorderde uur genoodzaakt zijn causerie af te breken. Hij besloot zijn rede met de hoop er op gewezen te hebben, dat er ook in de West wel degelijk iets grootsch kan verricht worden.

De Voorzitter bedankte den heer Kesler namens de talrijke aanwezigen voor zijn belangrijke en dikwijls amusante lezing en sprak de hoop uit den heer Kesler weer spoedig terug te mogen zien.

De Secretaris,
S. VERWEIJ MEJAN.

Onvergefelijke nonchalance.

De heer Tillema en de wetenschap gedupeerd.

Aan het postkantoor te Rotterdam heeft een douane-ambtenaar een onvergefelijke, en helaas ook onherstelbare, fout begaan, welke aan de openbaarheid dient te worden prijs gegeven, als ernstige waarschuwing tegen de noodlottige gevolgen van nonchalante plichtsvervulling.

De bedoelde ambtenaar heeft zich n.l. de vrijheid veroorloofd een postpakket, dat *belichte film* inhield (hetgeen duidelijk op de douane-verklaringen was aangegeven), *in het daglicht te openen.*

De door deze handelwijze totaal vernietigde film bevatte:

1⁰. Unieke opnamen van de dansfeesten der Kajan-Dajaks, waarbij ze hoogst eigenaardige maskers dragen en gekleed zijn in „mantels" van pisangbladeren; en:

2⁰. Opnamen van de Missie-statie Bika, eveneens diep in de binnenlanden van Borneo.

Die opnamen, niet alleen van groot belang voor de Missie, maar ook voor allen die belang stellen in land en volk, zijn onherroepelijk verloren.

Door deze als 't ware aan vandalisme grenzende achteloosheid van een verantwoordelijk persoon, is dus het resultaat van dit, met ontzettende inspanning en groote kosten, uit liefde voor de wetenschap verrichte werk, met één slag vernietigd!

De aan de lezers van het K. W. welbekende, onlangs van zijn reizen door Borneo teruggekeerde heer H. F. Tillema, wien deze zware slag heeft getroffen, kan zich verzekerd houden dat velen met hem het noodlottig voorval ten zeerste betreuren.

Een redres.

In het vorig nummer van dit Weekblad werd ons in de rubriek Suriname gewezen op een uitvoerig artikel over „De interoceanische verbinding vóór 100 jaar" door C. K. Kesler in de West-Indische Gids, Juli 1926 (8e jaargang, blz. 125) en zulks naar aanleiding van ons artikeltje „Het kanaal van Nicaragua (oude plannen hervat)" in het nummer van 14 Maart 1929.

Wij zijn den inzender dankbaar voor zijne mededeeling en behoeven zeker niet te verzekeren, dat, indien het bestaan van dat artikel ons tevoren bekend was geweest, ons artikeltje naar die studie zou hebben verwezen, ja waarschijnlijk in de pen zou zijn gebleven. W.

Van Week tot Week.

Dinsdag 19 tot Maandag 25 Maart.

De vliegbooten naar Indië. De drie voor Indië bouwde vliegbooten vertrekken waarschijn den 3en April 's morgens 5 uur van Den der. Ze ondernemen den tocht gezamenlijk algemeene leiding berust bij den luitenant-zee 1e klasse W. H. Tetenburg; bestuurd zijn de officieren-vliegers 2e kl. P. S. Everts M. Vethake en de luitenant-ter-zee 2e kl. J. Houtman. Verwacht wordt dat circa 3 Batavia zal worden bereikt, waaruit blijkt in matig tempo wordt gevlogen. De tocht via Bordeaux, Marseille, Napels, Ath Alexandrette; over het Arabisch hoogland Bagdad, Bender-Abbas, Karachi, Bom Cochin, Trinkomali, Sabang, Tandjong-Pen Batavia.

De reis van het Belgische kroonprinselijke echtp door Indië. Het bericht van sommige gische bladen dat — naar aanleiding der kende publicatie — de reis van den kroonp en de kroonprinses van België zou worden gebroken wordt weerlegd door Aneta [1], persbureau uit Soerabaja seint, dat die *niet* wordt beëindigd, integendeel met weken is verlengd.

De pensioenen der Indische oud-strijders. Den Maart zijn de heeren H. A. R. Swart en Mr H. van Hasselt door H. M. de Koningin ont gen als vertegenwoordigers van de in Indië in Nederland gevestigde comité's van tot gelijkstelling van de pensioenen der strijders.

De rekesten, aan de Koningin aangebod bevatten het verzoek, het daarheen te lei dat de pensioenen en gagementen der mili ren, die voor 1 Januari 1920 het Nederlands Indische leger verlieten, zoo spoedig moge een zoodanige verandering ondergaan, dat in werkelijkheid gelijk worden aan de milit pensioenen, welke sedert genoemden dat worden verleend.

Het Indische rekest is voorzien van 30. en het Nederlandsche van bijna 10.000 ha teekeningen.

Het Volksraadlid Suermondt. Aneta seinde d.d Maart van den heer Suermondt (assist resident, lid van den Volksraad) vernomen hebben dat publicatie van de tusschen de tegenwoordiging in Indië van de Vereenig van Ambtenaren bij het B. B. en hem gevoe briefwisseling, aanleiding geeft mede te len dat hij geen gevolg zal geven aan de noodiging om voor het lidmaatschap van Volksraad te bedanken. (Zie vorig Nr. K bl. 137).

Resident Meister. Batavia, 20 Maart (Aneta). tavia. De oud-resident van Pekalongan, de Th. A. Meister, is ernstig ongesteld. Hij he longontsteking en lijdt aan zenuwoversp ning.

Surinaamsche vraagstukken. Den 19en dezer he Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm voor de terdamsche afdeeling van het Kon. Ned. Aar Genootschap eene voordracht gehouden Surinaamsche vraagstukken. Zie de rubr „Suriname" in dit Nr.

Congres Oostersch Genootschap in Nederland. gens de Nwe Rott. Ct. van 22 Maart (O tendbl.) wordt van 3—5 April a.s. te Leid het 6e congres van het Oostersch Genootsch in Nederland gehouden. Genoemde coura geeft een overzicht van het programma en de te houden voordrachten, waarvan er scheidene betrekking op Indië hebben.

Communistische propaganda gestuit. Batavia. de Menadoneezen Wawoeroentoe en Clem Wenroek is Moeting in de Molukken als blijfplaats aangewezen. De overwegingen toe waren onder meer, dat beiden, na afm stering in Rotterdam als schepelingen in door tusschenkomst van Semaoen naar kou zijn gegaan, waar zij onder de schuil men „Minahassa" en „Passie" gedurende jaar de Eastern University hebben bezocht. 1927 zijn zij, voorzien van instructies van maoen, naar Indië gegaan om het communism in te voeren. (Aneta).

Hoogere examens. Leiden. Economisch doctoraal ex. Indologie de hh. L. Pronk, G. van Gelder en K. P. Rijpstra. — Taalkundig candidaats ex. Indologie de hh. A. Visser, J. Renes, F. K. Tex tor en H. J. van Schravendijk.

Wageningen. Ingenieursexamen Koloniale boschbouw de hr. D. A. Boon.

[1] De Aneta-berichten zijn ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Amsterdam. Bevorderd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op proefschrift: De Oost-Indische Compagnie en Quinam, de hr. W. J. M. Buch.

Directeur van Justitie. Aneta meldt dat Mr. H. J. Spit benoemd is tot Directeur van Justitie, thans waarnemend.

Instituut van Wageningsche landbouwingenieurs. Buitenzorg, 22 Maart (Aneta). Een groot aantal afgestudeerden van de Wageningsche Landbouw-Hoogeschool zullen een Instituut van Wageningsche landbouwingenieurs oprichten. Voorzitter werd de heer Van Beusichem, vice-voorzitter dr. H. Wind.

Bestuur Perhimpoenan Indonesia. Het Maart-Nr. van „Indonesia Merdeka", het orgaan van de Perhimpoenan Indonesia, deelt mede, dat het oude Bestuur dier vereeniging den 3en Febr. j.l. onder dankbetuiging is afgetreden en het nieuwe zich als volgt heeft samengesteld: Abdoellah Soekoer, voorzitter (diens voorganger was de welbekende heer Mohammad Hatta), Roesbandi, secretaris, Achmad Moestafa, penningmeester, Oesman Sastroamidjojo en Roestam Effendi, commissarissen.

J. S. Bowles. Te Brussel is overleden de heer J. S. Bowles, oud-hoofdadministrateur van de Pamanoekan- en Tjiassemlanden op Java. De overledene was ridder in de orde van Oranje-Nassau.

W. F. Amiabel. Te 's-Gravenhage is overleden de heer W. F. Amiabel, agent van de Moluksche Handelsvennootschap, oud-lid van den gemeenteraad van Palembang en voorzitter van de Handelsvereeniging aldaar.

G. J. van Dam. Te Breda is overleden de heer G. J. van Dam, gep. kapelmeester van de stafmuziek te Batavia, officier in de orde van den Witten Olifant van Siam.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een kleine Bali-Tentoonstelling te Haarlem.

Bij gelegenheid van Dr. Gregor Krause's lezing over „Natuur, Menschen en Kunst op Bali", op Woensdag 27 dezer in den Schouwburg aan den Jansweg te Haarlem, uitgaande van de Afd. Haarlem der Vereen. „Oost en West", hield Boeatan op verzoek, in den foyer van denzelfden schouwburg aldaar, een kleine tentoonstelling van Balineeschen kunstarbeid, welke reeds den vorigen dag, Dinsdag 26 Maart, 's middags om 2 uur was geopend. De toegang daartoe was vrij, in de hoop, dat velen deze bizondere klein-kunst zouden komen bewonderen en er wat van koopen, want in verhouding tot den arbeid en de kunstwaarde er van was alles zeer goedkoop.

Kunstnijverheid-maniakken?

In het *Soerabajaasch Handelsblad* van 30 Januari j.l. schrijft Z.(entgraaff) een uitvoerig artikel onder bovenstaanden titel, echter zonder het vraagteeken, dat wij er aan toevoegden, omdat wij 't met vele zijner opvattingen en uitlatingen niet geheel eens zijn. Aanleiding tot zijn schrijven of misschien de druppel, die de emmer zijner verontwaardiging deed overloopen, schijnt geweest te zijn: een artikel van den heer *P. A. J. Moojen* in *Oedaja*. Deze zal den schrijver t.z.t. wel afdoende van antwoord dienen, maar op gevaar af van door *Z.* en diens geestverwanten ook tot de „kunstnijverheid-maniakken" gerekend te worden, vestigen wij thans de aandacht op bovengenoemd stuk in het *Soerabajaasch Handelsblad*, uit de misschien hier wel wat al te optimistische meening: dat uit wrijving van gedachten de vonk van het waarheidslicht ontvlammen kan. Een goed bedoelde poging daartoe zal echter nimmer kunnen schaden.

Z. begint met aanstoot te nemen aan twee illustreerende foto's van den heer Moojen, waarvan de een fraaie Bataksche huizen te zien geeft, zooals er nog maar enkele te vinden zijn, daar ze helaas meer en meer verdwijnen; terwijl de andere de nieuwerwetsche planken huisjes toont, met gegolfd plaatijzer gedekt, waarbij de heer Moojen opmerkte:

> „Voorbeelden(!) tot verbetering(!) van de oude adathuizen, opgericht door het Europeesch initiatief. Bederf van de volkskunst."

Z. meent, dat de schuld van het niet meer bouwen dier typisch-Bataksche huizen niet ligt aan het Westen, doch bij de inboorlingen zelve, die zooveel bosschen hebben uitgeroeid, dat de lange en zware balken, welke zij er voor noodig hebben, niet meer te vinden zijn.

Wij zouden hiertegenover de vraag willen stellen: Of die schrikbarende „ontbossching ter wille der ontginning" ook niet mede aan de Europeesche cultures te wijten is? En of 't thans niet op den weg zou liggen van het Nederlandsche Gouvernement, dat „het bosch nu voortdurend bewaakt", om, desnoods van elders aangevoerd, der bevolking het benoodigde hout voor hun adathuizen ter beschikking te stellen?

Toen wij enkele jaren geleden in de Vorstenlanden van Java bij het met leedwezen aanschouwen van den schandelijk verwaarloosden toestand, waarin fraaie inheemsche gebouwen zich bevonden, de opmerking maakten, dat die toch in stijl hersteld moesten worden, kregen wij tot onze groote verwondering daarop ten antwoord: Wij kunnen er geen hout voor krijgen!

Ook hiervoor geldt onze bovengestelde vraag.

Tegenover een opmerking, welke ons, betreffende diezelfde Bataksche huizen van andere zijde ter oore kwam, als zouden de z.g. „leelijke", moderne huizen, dan toch in hygiënisch opzicht ver te verkiezen zijn boven de mooie adatwoningen, moeten wij, beamende, dat den Batakkers op hygiënisch gebied nog veel bij te brengen is, toch opmerken, dat de schoonheid van huizenbouw aan gezondheid en zindelijkheid, ook dààr, zeker niet in den weg behoeft te staan. Men kan immers het een doen, zonder het ander te laten, als men volkskunst en volksgezondheid als evenwaardig beschouwt. Maar...... zij, die dit laatste niet inzien, noemen hen, die daarvan wel overtuigd zijn en er voor pleiten: „maniakken."

Z. schrijft zelf iets verder:

> „De dienst der pestbestrijding heeft vele jaren geleden geweldig huisgehouden onder de typisch Javaansche huizen, o.a. in het Malangsche. Voor de eischen der hygiëne, vooral: van het rattenvrij maken der huizen, moest alles wijken, en wij kregen, in het oog van den Javaan, vreeselijke wanproducten van huizen.
>
> „Er zijn nu vele jaren voorbijgegaan, en thans is het verblijdend verschijnsel waar te nemen, dat de bevolking, met behoud onzer eischen voor de hygiëne, een nieuw volkskarakter aan de huizen begint te geven. Vele der op last van de pestbestrijding ingevoerde veranderingen in dien bouw zijn „gejavaniseerd."

Had men bij die pestbestrijding niet dadelijk den goeden Javaanschen bouwstijl kunnen betrachten?

En zou dit verblijdend resultaat nu, na vele jaren — helaas echter nog lang niet overal waar te nemen! — niet mede te danken zijn aan het onophoudelijk drijven in die richting der z.g. „volkskunst-maniakken"?

Natuurlijk zijn wij het met *Z.* roerend eens, dat iedere kunstarbeid, dus ook die in Nederlandsch-Indië, een zekeren economischen ondergrond behoeft, maar juist omdat de Inlandsche kunstnijveren vroeger door hun vorsten, ook in geldelijk opzicht, beschermd werden, zouden thans zeker regeeringshulp en voorlichting op haar plaats zijn. En dat de afzet van den eigen kunstarbeid onder de inheemschen afhankelijk is van den economischen toestand dier bevolking, spreekt wel van zelf. Waar nu echter de Regeering er daar immers ernstig naar streeft de algemeene welvaart te bevorderen, zal het euvel van gebrek aan koopkracht op den duur overwonnen moeten worden en kan het intusschen geen kwaad, dat „de meer welgestelden — Europeanen b.v." — goed geld besteden aan Indonesische kunst, welke zij hebben leeren waardeeren, al „gebruiken zij die, als luxe-voorwerpen, voor andere doeleinden, dan waartoe zij gemaakt werden."

Wat de „verrassende gelijkenis van in Europa nagemaakt Indisch werk" betreft, kunnen wij *Z.'s* opvatting niet deelen en niet anders doen dan het antwoord herhalen, dat wij aan iemand gaven, die ons vroeg: Wat is eigenlijk het verschil tusschen een Twentsche fabrieks-sarong en een echte Javaansche, met de hand gebatikte? Hetzelfde verschli als b.v. tusschen een waardevol schilderij en een oleografie daarvan. Een Hollandsche boer, zonder eenig kunstgevoel, vindt laatstgenoemde mooier.

Iedere Javaan voelt, ziet en ruikt ook dadelijk het onderscheid, zelfs tusschen een fijne handbatik en een *tjap* (met de hand gestempelde Javaansche batik) en draagt, als hij of zij het maar eenigszins betalen kan, bij feestelijke en ceremoniëele gelegenheden altijd *echte* batik.

Wij zijn 't dan ook met *Z.* volkomen eens, waar hij schrijft:

> „Het typisch-Javaansche kunstgevoel komt, ondanks den tijdelijken, zeer zwaren druk uit *de huidige periode van verwording* *) weer naar boven.

Waar wij, „maniakken", voor willen waarschuwen is: dien „tijdelijken, zeer zwaren druk" en deze „periode van verwording" niet zóó langen tijd te laten duren, dat de „gezonde levenskracht" der Indonesische volkskunst er door gefnuikt wordt.

Laat ons het goede voorbeeld der Hindoe's, door *Z.* aangehaald, volgen en trachten de Indonesische kunst „te bevruchten, weer tot beter leven te brengen", o.a. door met waardeering, gelijk *Z.* ook aanbeveelt: „van de oude Javaansche traditie zooveel in stand te houden, dat men daarin aanknoopingspunten blijft vinden voor nieuwe kunstvormen."

De beste Westersche kunstnijveren koesteren oprechte bewondering voor de Indonesische volkskunst en getuigen onomwonden, dat, juist op dit gebied, Oost en West véél van elkander ten goede kunnen leeren.

Er is dan ook „geen reden tot wanhoop", mits wij maar met wederzijdsche waardeering elkander zooveel mogelijk helpen in deze.

Van verschillende kanten ontvingen wij dezer dagen uit Indië bericht, op welke wijze die hulp te verleenen zou zijn. Hierop komen wij de volgende week terug.

*) De cursiveering is van ons. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Inlandsche arbeid.

Van vele zijden is bereids gewezen op de gevaren, die van *Genève* dreigen voor den industrieelen arbeid in de koloniën van alle landen: de gebrekkige koloniale deskundigheid en de Marxistische oriënteering. Thans wijst *De Loc.* (7/2) op een ander gevaar: *het gevaar voor de Inlandsche arbeidskracht zelf*. De Inlander werkt op extensieve wijze; hij verricht zijn levenstaak in *assidu-arbeid*. In het Westersch bedrijf wordt van hem soms ook intensieve arbeid geëischt; aan zich zelf overgelaten werkt hij ijverig, gestadig en langdurig, doch nimmer met dat esprit du feu en die intensiviteit van krachtsontplooiing, die het Westen zoozeer te stade gekomen zijn bij zijn ontwikkeling. De assiduïteit van den arbeid der Inlanders is ten nauwste samengeweven met hun karakter en het gansche bestaan als volk; daarin zal niet eer verandering komen, vóórdat een algeheele, diepgaande verandering in dat volkskarakter komt. In werkelijkheid is de assidu-arbeid van den Inlander voor hem de meest geschikte. Economisch bezien past de arbeid van den Inlander zich niet aan aan de behoeften, die de wereld geschapen heeft; in datzelfde wereldbestel is hij daarom veroordeeld. Deze arbeid is ontoereikend om een volk een erkende hoogere economische positie te geven in de rij der naties. Van uit Genève zal te eeniger tijd een stelsel van

regelingen over dit volk worden uitgestort, die nooit in de eerste plaats bedoeld zijn geweest voor dit speciale volk. Het resultaat van dit ingrijpen zou zijn dat den Inlander zijn vertrouwde vorm van gestadigen, weinig inspannenden arbeid ontnomen zou worden, terwijl hem daarvoor niets in de plaats gegeven zou worden. Al spelend leert de Inlander arbeiden. Men ziet op de sawah den kleinen dreumes den patjol hanteeren om zijn vader te helpen bij de aarden walletjes, die het water op het veld houden, enz. Allerlei bepalingen van Genève zouden, voor zoover ze betrekking hebben op *kinderarbeid*, ook direct ingrijpen in dit natuurlijke opleidingsproces. Maar door Genève zou niet uiteengezet worden hoe nu in den vervolge de leerschool van den tani zou zijn in te richten. De wijzigingen, die door de Geneefsche regelen gebracht zouden worden in de verhouding tusschen den Europeeschen werkgever en den Inlandschen werknemer, zouden in wezen gering zijn, vergeleken met den algeheelen en geforceerden ommekeer, die er door gebracht zou worden in de inheemsche maatschappij.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (19/2 „Het arbeidsvraagstuk en de vrije emigratie"; 22/2 „Albert Thomas weer over de P.S."), *De Sum. Post* (20/2 „De socialisten en Indië") en *De Loc.* (12/2 „Westersche Maximen", Dr. R. Broersma).

Nationalisme.

Dr. H. A. van Andel bespreekt in De Loc. (9/2, blz. 34) „Egypte's Verleden, Heden en Toekomst". Het nadruk leggen op economische weerbaarheid, op maatschappelijke welvaart, schijnt schrijver een gezonde en sympathieke trek in het Egyptische nationalisme. Indien *het nationalisme* zich voornamelijk richt op het prikkelen van nationale gevoeligheden, op het verwekken van politiek nationaal gevoel, op het aanblazen van de vlam der eigenwaarde, op verhooging van het volksbesef zonder verhooging van de volkskracht, kan het wel veel verwarring doch weinig nut stichten. Vooral in onzen tijd, veel meer dan vroeger, is een volk op de politieke markt waard, wat het oeconomisch waard is. De politieke zelfstandigheid van een overheerscht volk moet „van den grond af" worden opgebouwd. *Een gezond nationalisme streeft allereerst naar verheffing van de maatschappelijke welvaart.* De boom van maatschappelijk welvaren levert op zijn tijd ook de politieke rechten en vrijheden. Maar: zonder boom geen vrucht! De oude Christelijke Kerk van Egypte, de Koptische, die een millioen leden telt, vertoont teekenen van geestelijke ontwaking. In den regel gaat de maatschappelijke en staatkundige vooruitgang van een volk gepaard met het aannemen van den Christelijken godsdienst. Van Egypte is in dit opzicht nog weinig te zeggen.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (9 en 16/2, blz. 55), de *Java-Bode* over „Het nieuwe Ned.-Chineesche verdrag" (13/2) en „Imperiale en Koloniale belangen" (15/2), het *Soer. Hbl.* over „Trotski" (12/2, 3de bl. Villanus), „Donau, Karpaten" (4, 7, 14 en 15/2, Ch. Boon) en „Britsch-Indië" (14/2, 3de bl.), *De Sum. Post* over „Tropisch Australië" (21/2).

Moehammadijah.

Op het te Solo gehouden 18de Congres der Ver. „Moehammadijah" sprak de Inheemsche vrouw *Siti Hatminah* voor een publiek van ruim 4000 personen, over de Mohammedaansche vrouw. De vrouwen vereenigen zich in een organisatie: *Aisijah*, welke zich ten doel stelt om de voorschriften van den Islam te realiseeren tot het welzijn der vrouwen. De generale secretaris, de heer *J. Anies*, heeft op Sumatra een tournee gemaakt; gedurende vijf maanden maakte hij aldaar propaganda en gaf hij leiding en voorlichting. Volgens dezen spreker heeft de Vereeniging thans het beheer over 205 scholen met 603 onderwijzers en 16.000 leerlingen, verdeeld over H.I.S.-en, schakelscholen, volksscholen, middag- en avondcursussen. De bibliotheek beschikt over 9897 boeken. De spreker *H. Moechtar*, hoofdbestuurslid, somt de grondslagen van den Islam op: De Islam geeft aan de menschen de overtuiging om de wereld te hervormen; de Islam gelooft aan één God, het bijgeloof wordt hierdoor bestreden en vereering van andere godheden wordt onvoorwaardelijk verworpen; de Islam schrijft het gebruik van rede en dus het plegen van overleg voor om tot de waarheid te komen; de Islam inspireert tot werken voor het welzijn van de wereld. De Islam houdt niet vast aan de traditie, zeden en gewoonten, en er bestaat dus mogelijkheid tot verjonging. Immers schrijft de Koran voor het luisteren naar den goeden raad, van welke zijde die ook komt. De Moslims moeten zich dus steeds openstellen voor het goede van andere zijde en te allen tijde bereid zijn tot overleg om tot het goede te komen. Het is de plicht van den Moslim om den Islam te verbreiden, omdat hij alleen den mensch geluk en zaligheid kan brengen. *H. Moekti* behandelde het onderwerp: „Leven volgens de Islamleer". Men moet alleen den Koran gebruiken als leidraad voor zijn godsdienstig leven, en zich niet door personen of boeken laten leiden. De bestudeering van den Islam moet zoodanig zijn, dat men telkens bij herlezing daarvan nieuwe schoonheid en leering vindt, zoodat de Koran een ware bron is geworden van alle kennis en inspiratie. *Kijaji Mansoer* hoopte dat men alle bijgeloovigheden overboord zou gooien en dat men met meer ernst de godsdienstige plichten zou vervullen. De heer *A. Mansoer* kwam in een beschouwing over „De positie van de Mohammedaansche vrouw" tot de conclusie, dat de vrouw door alle tijden heen geminacht en vernederd werd. Toen kwam de Islam, die de verhouding van man en vrouw tot in de kleinste bijzonderheden regelde. Man en vrouw hebben eigen plichten; de man is de kostwinner en bestuurder, de vrouw onderhoudster en opvoedster. De welvaart van het land en dus ook van de wereld is afhankelijk van het gezinsleven. Thans is overal het streven waar te nemen om de meisjes de noodige kennis en ontwikkeling te verschaffen. Spr. spoorde de aanwezigen aan om de vrouwen en meisjes de noodige opvoeding te geven ten bate van het land. *H. Azis* schetste den wanordelijken toestand in Arabië vóór de geboorte van den Islam, en de rust en orde, die door den invloed van den godsdienst, hierna heerschte. De menschen zijn aangewezen op elkaars samenwerking. Zoolang de wereld bestaat, is er geen hechter bindmiddel voor de éénheid der menschen, dan de Koran. Alleen de Islam brengt éénheid onder het Boeddhisme, het Brahmanisme, het Christendom en andere godsdiensten. De tijd is reeds gekomen, althans de teekenen zijn reeds waar te nemen, dat de éénheid zal komen. (*De Loc.* 7/2, blz. 3 en 18).

Het *Bat. Nwsbl.* (13/2 „Uit de Inlandsche wereld") vermeldt de discussie over: de coëducatie ter jaarvergadering van de Ver. „Pasoendan" te Bandoeng, de *Java-Bode* (15/2) waarschuwt voor verschillende typeerende verschijnselen, die wijzen op een duurzame „Inlandsche actie en beweging", het *Soer. Hbl.* (14 en 15/2, 3de bl. Villanus) vertelt van „Atjeh".

Levensverzekering en levensduur.

De Sum. Post (18/2) constateert, dat de groote in Indië werkende levensverzekeringmaatschappijen zeer vooruitstrevend blijken te zijn. Blijkens een circulaire worden verzekerden, die met ziekteverlof naar Holland gaan, gedurende zekeren tijd en tot zeker maximum bedrag vrijgesteld van premiebetaling; tevens is in bewerking een regeling voor *periodieke medische voorlichting*. Het ligt in de bedoeling personen, die reeds een zeker aantal jaren verzekerd zijn, in de gelegenheid te stellen zich gratis door een nader aan te wijzen geneesheer te laten onderzoeken. Mochten er dan kwalen of ziekten aanwezig blijken te zijn, waarvan de verzekerde zich niet bewust was, dan zal de geneesheer hem ter zake aanwijzingen geven en van voorlichting dienen. Het resultaat van dat onderzoek zal niet ter kennisse van de maatschappij gebracht worden. Deze maatregel, door het eigenbelang ingegeven, kan een zeer groot algemeen belang dienen. Vooral in Indië waar het leven altijd nog iets zwaarder is dan in Holland, kan dit periodieke onderzoek een heilzame uitwerking hebben. Het is toch een bekend feit, dat tal van personen in de kracht van hun jaren, onverschillig zijn ten aanzien van schijnbaar onbeteekenende verschijnselen en zich althans niet bewust zijn van de beteekenis, die een vroegtijdig ingrijpen kan hebben. Eenvoudige aanwijzingen ten aanzien van dieet, levenswijze enz. kunnen van het grootste belang zijn, wanneer zij nog tijdig worden gegeven.

Het *Soer. Hbl.* (9 en 12/2, 3de bl. „Overpeinzingen") plaatste een protest van mevr. Kist-van Rhijn te Garoet, tegen de propaganda, welke in verschillende bladen wordt gevoerd voor de z.g. „verjongings"-methode van dr. Voronoff; de *Deli Crt.* (18/2) weerlegt de generaliseerende waarschuwing van den Kerkeraad der Geref. Gem. te Medan „Tegen het ongehuwd uitkomen"; *De Loc.* (12/2, blz. 4, prof. dr. J. J. van Loghem) bepleit „Een goede opleiding voor het Inlandsch verplegend personeel"; *De Sum. Post* (20/2) geeft de voordracht weer van prof. dr. P. M. van Wulftten Palthe te Weltevreden over „Zenuw- en Zielsziekten".

Transport en Verkeer.

Het *Soer. Hbl.* (8 en 13/2, 3de bl. *Z.*) kan zich niet vereenigen met de inzichten van den heer Gerlings, voorzitter van de Ver. van N.-I. Spoor- en Tramwegmaatschappijen, over het autoverkeer op Java. Volgens *Z.* is *het huidig antoverkeer goedkoop en onregelmatig*, juist wat de Inlandsche bevolking noodig heeft. Die lacht om Westersche regelmaat en punctualiteit, en gedijt gunstig in hetgeen in onze oogen schrikkelijke onregelmatigheid is. De heer Gerlings bepleitte veranderingen en verbeteringen, welke slechts het gevolg zouden

zien, dat het autobusverkeer zóó mooi en regelmatig en zoo schitterend uit „verkeers-economisch" oogpunt gemaakt werd, dat de Inlander het niet meer betalen *kan* of *wil*. Men kent uit de historie van het Inlandsche leven der laatste decennia de geweldige mislukking van tal van Westersche maatregelen, welke den Inlander allerlei goede dingen zouden brengen. Men vond in de stedenkampongs rooilijnen uit, en bouw-verordeningen, paggers enz., alles voor hygiëne en regelmaat; men heeft alles gemaszregelt en het is over de heele linie éene mislukking geworden, welke veel schuld heeft aan de ontevredenheid der bevolking, hier en daar uitgelaaid tot verzet. En nu de Inlander een vervoermiddel heeft, dat zeer populair is, nu zal men hem dat òf ongenietbaar maken, òf te kostbaar door dingen, welke den Oosterling tot ergernis zijn. Wij moeten niets hebben — zoo concludeert het — dan een allerscherpst toezicht op het rijden der bussen, op de veiligheid, welke zij bieden. Dit is dringend noodig.

De Bestuurshervorming.

De *Java-Bode* (16/2) had een persgesprek met den heer *C. F. Staargaard*, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming. Ten aanzien van dit onderwerp staat men nog voor zoovele problemen. De provincie *Oost-Java* is nu in verderen uitbouw, Midden-Java is in opbouw; de instelling volgt Januari 1930. Midden- en Oost-Java zullen als provinciën in groei en ontwikkeling niet behoeven achter te blijven bij *West-Java*. Inmiddels gaat daar de overdracht van bevoegdheden verder. Onderwijs komt daarvoor in aanmerking en de Geneeskundige Dienst, waaromtrent echter personeelsbezwaren gerezen zijn. Thans gaat nog veel naar de Provincie, wat later bij de Regentschapsraden moet terecht komen. Voor Java zijn *de Regentschapsraden het groote experiment.* De werking van het kiesstelsel zal men nu eerst hebben na te gaan, ervaring hebben op te doen. En dan blijft er nog altijd *het moeilijke desa-vraagstuk,* dat van den onderbouw voor de Regentschapsraden. Hiermede raakt men de bevolkingsmentaliteit, welke nog zoo vreemd staat tegenover de bestuurshervorming, en het karakter van de desa. Hoe dit alles zal evolueeren hangt van verschillende omstandigheden af. Openlegging doordat het verkeer naar of door de desa geleid wordt, is van veel invloed. Verder hangt veel af van het uiteraard langzame proces der volksontwikkeling, waarbij de school een belangrijke factor is. Maar zeker moet men niet naar het voorbeeld eener Westersche constructie kijken. Veeleer rekening houden met wat hier uit en in aansluiting met den eigen volksaard gegroeid is, en dat zooveel mogelijk aanwenden binnen het nieuw te scheppen verband. Voor *de Bestuurshervorming van de Buitengewesten* is men thans aan een werkplan bezig, waarvoor men reeds over veel gegevens beschikt, van het Inlandsche Gemeentewezen en het Zelfbestuur en van het Departement B. B. Voor *Bali* is tot locale raden besloten. Voor *Celebes* zal men aan een ontwerp voor den onderbouw beginnen. Maar in het algemeen kon de heer Staargaard op verschillende punten niet verder gaan dan tot probleemstelling. Het is de bedoeling in de a.s. voorjaarszitting van den Volksraad een werkplan ter sprake te brengen. De opvatting van den heer Staargaard is, dat men moet uitgaan van het bestaande, zooveel als dat kan natuurlijk; niets kapot maken wat bruikbaar is. En, andere hoofdregel, leering trekken uit wat de praktijk geleerd heeft.

De *Deli Crt.* veroordeelt de h.i. niet juiste verhouding tusschen het Gouvernement en de Landschappen in „De afd. Benkalis" (26/1 en 18/2), het *Soer. Hbl.* acht „Natuurbescherming" (2 en 9/2, 2e bl.) van het hoogste gewicht.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Onderwijs en gemeenschap.

Het zal in de historie der menschheid nog wel niet eerder zijn voorgekomen, — aldus een medewerker van het blad *Timboel,* algemeen periodiek voor Indonesië te Solo van 1 Februari — dat men in eenig beschaafd deel der wereld een algemeene overproductie van geletterde, van geschoolde menschen meende te moeten constateeren.

Deze vondst scheen voorbehouden aan de koloniale gebieden. En men vraagt zich af, of aan deze ontdekking de moederlandsche bezorgdheid voor den export van intellectueele werkkrachten geheel vreemd zou zijn.

Welk vrij volk in een land van zekere beschaving en cultuur is op de gedachte gekomen om de verbreiding van het onderwijs tegen te gaan, de onderwijsgelegenheid in te perken, hetzij deze den vorm had van pagoerons, pasantrens of anderszins?

In elk land van beschaving en cultuur dient elk individu de volle vrijheid te vinden zich vrij te ontwikkelen, gelegenheid te vinden tot persoonlijkheidsverwerkelijking.

Het z.g. Westersch onderwijsstelsel, dat in de vorige eeuw in ons land is ingevoerd, doelde niet op zulke ideëele doeleinden. Het was eenvoudig bedoeld om geschoolde werkkrachten te kweeken, geschikt als mandoers en schrijvers op bureau's en ondernemingen.

Geenszins zat de gedachte voor om een beschavingsarbeid door het Westen in het Oosten te beginnen.

Dit onderwijsstelsel, aldus geboren uit economische en niet uit cultureele overwegingen, moest van zelf de economische deiningen volgen van de koloniale maatschappij en zal steeds geneigd blijken zich in te stellen naar de behoeften en belangen der Westersche corporaties en ondernemingen in deze koloniën.

Vinden deze een onvoldoend aantal geschoolde inheemsche krachten op de arbeidsmarkt, dan kan het niet missen of eerlang komt een politiek van scholen bouwen, om zoodoende de arbeidsmarkt „op peil" te brengen, naar den voorgrond.

In het tegengestelde geval, bij een groot aanbod van inheemsche krachten dat geschikt schijnt om den export van moederlandsche werkkrachten te belemmeren, wordt er alras uitgeroepen dat er te veel intellectueele *Inheemsche* werkkrachten dreigen te komen; dan ontdekt men plotseling dat iedere dessajongen het ambt van djoeroetoelis aan een bureau ambieert en den patjol in den steek laat.

Deze misères, deze „ups and downs" in het Westersch-koloniale onderwijssysteem kennen we nu zoo langzamerhand wel. We weten best dat het de economie is, die aan de touwtjes van den Westerschen onderwijsharlekijn trekt.

Maar geen wonder. In een kolonie trekt de economie nu eenmaal aan alle touwtjes, beheerschen de z.g. economische belangen nu eenmaal alles. Dreigt er overproductie van rubber, dan hoort men aldra overwegen of de staatsmacht niet gebruikt zou kunnn worden om de productie in te perken. (O zeker, men zal daarbij eventueel netter te werk gaan dan in den ouden tijd, toen het kruidnagelmonopolie van de Compagnie bedreigd werd en er dus óók „overproductie" heette te zijn. (Zie geschiedenis der Banda-eilanden, hongitochten enz.)

Om de politiek van dezen tijd inzake onderwijsinkrimping en -verlaging goed te begrijpen, vergete men nooit het karakteristieke standpunt van den Westerling, die alles en óók het intellectualisme, in de eerste plaats beschouwt uit het oogpunt van economische belangen.

Deze beschouwing en houding werkt verwarrend op ons in, omdat onze wereldbeschouwing het onderricht (pagoeron) hoofdzakelijk in *geestelijken zin* verstaat.

Het officieele onderwijs in de vrije landen, waar geen strijd bestaat tusschen nationale idealen en de overheerschende economische belangen, kan tevens dienen tot vorming van persoonlijkheden en geestelijke waarden.

Het onderwijs in koloniale landen moet zich daarentegen beperken tot de economische noodzakelijkheden, omdat het de geestelijke aspiraties van het volk nimmer bevredigen kan.

De Westersche onderwijspolitiek in een kolonie is evenmin in staat de vorming van het Inheemsche intellect te leiden en te waardeeren als b.v. de overheid hier te lande er in geslaagd is den heemschen kapas-verbouw tot bloei te brengen.

Spijtig! Erg spijtig! Maar intusschen liet die mislukking de plaats vrij voor de uitheemsche suikerindustrie alhier, en voorkwam zij tevens de concurrentie tegen de textielindustrie in Twente, in Holland!

En zoo heeft de onmacht van de Westersche onderwijspolitiek om het intellectueele peil van het Inheemsche volk werkelijk en algemeen omhoog te brengen, tevens het gevolg dat de ontplooiing en verspreiding van het Hollandsche intellect niet wordt belemmerd!

Maar we willen dat vreemde intellect *alle* kansen laten, het *niet* navolgende in zijn meening dat economische motieven dienen vóór te gaan, doch vasthoudende aan onze overtuiging dat het menschdom tot heden den grootsten en hechtsten steun heeft gevonden in het geloof aan eeuwigdurende meerderheid van het geestelijke boven het stoffelijke.

Maar door den vreemdeling die van onze eigen wereld zoo weinig of niets wil aanvaarden, willen we ons niet langer laten begiftigen, in hem willen we geen weldoener meer zien.

Als hij zoo weinig begrip toont voor onze verlangens op het gebied van onderwijs, dan ligt het aan ons om zelf aan te pakken. Het verwijt van het nageslacht zal *ons* en niet den vreemdeling treffen, als wij te lam zijn om den eigen opbouw ter hand te nemen.

En zulk een verwijt van het nageslacht ware zwaarder dan als dwazen nagewezen te worden door den vreemdeling die ons huis voorbij loopt.

De redactie van *Timboel* teekent hierbij het volgende aan:

In een opmerkelijk artikel over de Hollandsch—Indische onderwijscommissie merkt een medewerker van de Soeloeh Rajat Indonesia o.m. op: „Onze landgenooten behoeven zich niet te verwonderen dat de Regeering het euvel der overproductie alleen zoekt bij de Holl.-Inl. scholen. Wij zijn er wel aan gewend. Die overproductie aan Westersche geschoolde krachten is in wezen een som van alle afleveringen van alle scholen met Westersch lager onderwijs. Wil men de overproductie op de manier van de overheid regelen.... best, maar dan over de heele linie en dan naar verhouding van het aantal belastingbetalers. Dit is toch billijk, nietwaar, en logisch. De Regeering zegt bij monde van den Directeur van Onderwijs: er is overproductie van werkkrachten die Westersch lager onderwijs hebben gehad. Westersch lager onderwijs wordt gegeven op de Eur. Lagere school, de Holl-Chin. school en de Holl.-Inl. school. Waarom wil de Regeering met de besnoeiing zich alleen beperken tot de H. I. S.?"

Tot zoover de S. R. I. Men ziet, de concurrentiezorgen betreffen niet alléén het in het moederland gevormde Hollandsche „intellect".

De gelijkstelling der Chineezen.

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 16 Januari zegt dat reeds sedert een kwart eeuw de Chineezen aan de Regeering om gelijkstelling met Europeanen vragen. Eerst nam de Regeering er geen notitie van, omdat zij de tijd nog niet gekomen achtte; later toen het verzoek dringender werd, beloofde de Regeering er over te zullen nadenken, vervolgens antwoordde zij de zaak te zullen onderzoeken en nu luidt haar antwoord ten slotte: Zoodra in China alles modern is ingericht en de Chineezen toonen naast Europeanen te kunnen staan, zullen zij hier gelijke rechten als Europeanen krijgen. M. a. w. wordt met de toekenning van gelijke rechten aan de Chineezen gewacht tot China sterk en vereenigd is. Maar als de Chineezen hebben te wachten tot China sterk is om gelijke rechten te krijgen, zullen dan ook de Indo-Chineezen zich los kunnen maken van den band, die hun onderdaanschap vormt? Dat is nog de vraag. De Indische Regeering heeft een wet gemaakt, waarbij de Chineezen in twee groepen gesplitst zijn, de totoks en de Indo's. Een totok die ongewenscht is, wordt eenvoudig het land uitgezet, maar een Indo die de wet overtreedt, kan naar Digoel worden verbannen, omdat hij Nederlandsch onderdaan is. De Indo-Chineezen moeten zelf trachten om verandering te brengen in hun positie, ze worden erkend als werkelijke inwoners van dit land of als vreemdelingen met gelijke rechten als Europeanen. Een van de twee. Om te blijven zwijgen en te wachten tot China sterk is, is verkeerd.

Bizondere gasten, ongewenschte dwarskijkers.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 17 Januari, zegt: Mr. Albert Thomas zal hier met een Gouvernementsboot komen, op Gouvts. kosten in het Hotel des Indes logeeren, een Gouvernementsambtenaar tot gids krijgen en als officieel persoon beschouwd en door officieele personen ontvangen worden. Kortom, hij zal hier door al wat „officieel" is omringd worden. In die drie dagen tijd zal hij niet erg veel te weten kunnen komen omtrent de arbeidstoestanden in Indonesië en wat hij over de Poenale Sanctie naar Genève brengen zal, zal slechts datgene zijn wat hij uit officieele kringen en van de ondernemers zelf te hooren krijgt. Maar desalniettemin behoeven wij Oosterlingen, die groot belang hebben bij de komst van dezen voorzitter van het Internationaal Arbeidsbureau te Genève, de hoop niet op te geven en te denken dat Mr. Thomas door de officieele wereld en het kapitaal zal kunnen worden beïnvloed, al mist hij de gelegenheid om zelf met de inheemsche arbeiders te spreken en hun toestanden te zien. Hij is schrander genoeg om een eigen inzicht te hebben en zich geen zand in de oogen te laten strooien omtrent de welvaart van het volk onder vreemde overheersching en van inheemsche arbeiders in dienst bij het vreemde kapitaal.

Uit het bericht dat de P. P. P. K. I. Mr. Thomas door tusschenkomst van den heer Thamrin een memorie over arbeidsvraagstukken in dit land zal aanbieden, blijkt dat de nationalisten vertrouwen in hem stellen, al komt hij hier slechts als gast der Regeering, en hij moreel verplicht is, om later niets leelijks van de gastvrouw te zeggen.

Onze hoop kunnen wij vestigen op Prof. Grimshaw, secretaris van het Internationaal Arbeidsbureau, die hier ook komt en eveneens gast der Regeering zal zijn. Natuurlijk zal men hem hier alleen laten zien wat goed is, maar hij is geen klein kind, dat op beschouwingen van anderen afgaat.

Zijn gezegde in een interview te Medan, dat de Poenale Sanctie hier milder en beter is dan in andere landen, is een diplomatisch antwoord, dat geen lof voor de Hollanders in Indonesië inhoudt.

Over de vraag of de Poenale Sanctie noodig is of niet, heeft hij zich niet uitgelaten. Velen denken dat

Prof. Grimshaw, die door officieele personen ontvangen en omringd wordt, zich aan de zijde der Regeering en ondernemers scharen zal. Wij denken er anders over. Als de Regeering werkelijk voornemens is om de vertegenwoordigers van het Int. Arbeidsbureau te beïnvloeden, dan treft zij het ongelukkig, dat zij nu voor zich heeft twee mannen wier standpunt in arbeids- en diplomatieke zaken wereld-bekend is. Al zien zij hier alleen mooie gebouwen en administrateurswoningen, toch zullen zij hun beschouwing niet alleen op het geziene baseeren.

Het is nu tijd van het wereldgerecht. Voor dit wereldgerecht, dat te Genève zetelt, moet nu elke regeering of partij rekenschap geven voor haar daden. Al wordt daar niet gestraft, de publieke opinie van de heele wereld is voldoende straf, om tot voorzichtigheid te manen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Iets over Krontjong.

Bij een foto van het voor de microfoon spelend Krontjong-muziekgezelschap der ongetwijfeld aan vele onzer lezers bekende vereenigingen „Eurasia" en „Indische club", teekent de redactie van „Oedaya" (Nr. van Maart, bl. 46) het volgende aan:

„Met het klankschilderend woord „krontjong" werden oorspronkelijk aangeduid holle ringen, gevuld met steentjes, waaraan vaak kleine belletjes bevestigd waren, en die vooral door kinderen om de enkels werden gedragen. „Krontjong" is dus het rinkelend geluid van kleine voorwerpen. Wanneer in een mooien maannacht jongelieden de bekende en smachtende liedjes zingen, begeleiden zij zich daarbij op de mandoline of guitaar. Ook deze instrumenten met hunne metalen snaren, maken een „kronjong"-geluid.

Langzamerhand is „krontjong" de naam geworden van het geheele repertoire van die eigenaardige Maleische liederen met sterk-Europeeschen inslag, welke zoo hevig op de herinnering van Indië-kenners inwerken. „Krontjong", dat is de geheele romantiek van den Indischen tropennacht; silhouetten van cocospalmen, een bootje wiegelend op het water, een open rijtuig in een sukkeldrafje minnende paren rondvoerend: dit alles in „rozengeur en maneschijn" en daarbij het Krontjong-lied in de nachtelijke stilte . . ."

De redactie besluit: Zij [nl. de „krontjongers" van Eurasia en de Indische Club] zullen ongetwijfeld, in Holland althans, den dank oogsten van velen, die thans in de intimiteit van de huiskamer zich kunnen laten gaan in de herinnering aan hun Indische jaren."

Ten behoeve van hen, die iets meer willen weten van de liefelijk klinkende krontjong-muziek en de liedjes welke er bij worden gezongen; muziek die in Holland, ook bij het niet-Indische publiek, zoo zeer in den smaak valt (vooral sedert ze op grammofoon-platen werd vastgelegd [1]) waardoor verschillende radio-omroepvereenigingen (A.V.R.O., K.R.O. en V.A.R.A. bijv.) haar talrijke luisteraars er van laten genieten), vestigen we de aandacht op de, naar het schijnt weinig bekende studie:

Krontjong als muziekinstrument, als melodie en als gezang, door A. Th. Manusama (Batavia, G. Kolff en Co., 1919).

Het is een interessant, van afbeeldingen en notenschrift voorzien boekje, dat aandacht verdient wijl de literatuur over de krontjong zeer schaarsch is. De schrijver toont aan, evenals Dr. F. de Haan in zijn onvolprezen standaardwerk: Oud Batavia, dat de muziek te danken is aan de Portugeezen, die haar, vóór de komst der Hollanders, op Java invoerden, waarna ze door Mardijkers [2]) en Inlandsche Christenen in de omgeving van Batavia werd overgenomen, om vervolgens vasten voet te verkrijgen en tot heden te houden in de Indo-Europeesche samenleving op Java.

[1]) Een 15-tal dubbel bespeelbare platen is in den handel gebracht door „The Dutch Gramophone and Radio works", P. Meijer te Amsterdam. (Zie de advertentie op bl. 4 van dit K. W.).

[2]) Een zeer duidelijke en afdoende verklaring der beteekenis van „Mardijker" geeft Dr. de Haan in zijn Oud-Batavia, welk kostelijk werk eerst zeer kort geleden van een uitmuntend, afzonderlijk verschenen, Register werd voorzien.

Catalogus Bibliotheek Dep. van Koloniën.

Ter Algemeene Landsdrukkerij te 's-Gravenhage is verschenen het 7e Vervolg van den „Catalogus van de Boekerij van het Departement van Koloniën", bewerkt door den Bibliothecaris, den heer M. C. Mallée.

De hr. M. heeft zich wat de indeeling betreft gehouden aan het beproefde systeem van zijn voorgangers, de h.h. Hartmann en Schalker, die de vorige uitgaven bezorgden. Deze indeeling is uitermate practisch, in sommige opzichten practischer, naar het ons wil voorkomen, dan de inrichting van den Catalogus der bekende Koloniale bibliotheek van het Kon. Instituut en het Indisch Genootschap, eveneens te 's-Gravenhage.

Dit zevende vervolg bevat eene opsomming van de aanwinsten aan boeken *en kaarten* [maar dit laatste wordt op den titel niet uitgedrukt, hetgeen bij vorige edities o.i. zeer terecht wel is geschied] van de rijke verzamelingen van het Dep. van Koloniën gedurende het tijdvak Juli 1923—December 1927. De omvangrijkheid legt getuigenis af dat „Koloniën" er naar blijft streven zijn Bibliotheek geregeld uit te breiden en up to date te houden, in de eerste plaats met uitgaven welke op onze koloniën betrekking hebben en daarnaast met die van andere koloniseerende mogendheden. Op het bezit van boeken welke in Inlandsche talen gedrukt zijn, schijnt het Departement evenwel geen prijs te stellen. Noch in de vorige uitgaven, noch in het nu verschenen Vervolg op den Catalogus vindt men ook maar één dergelijk geschrift vermeld. In dat opzicht steekt de bovengenoemde Koloniale Bibliotheek wel zeer gunstig af bij die van het Departement van Koloniën.

We mogen den samensteller gelukwenschen met de voltooiing van dezen nuttigen arbeid; er zit meer aan vast dan oningewijden beseffen, vooral ook wat betreft de samenstelling van een Register, dat belangrijke hulpmiddel om in een catalogus spoedig den weg te vinden. Dat de heer Mallée gebroken heeft met het oude systeem van *twee* Registers is een goede verbetering te achten.

Ons Zeewezen.

De Maart-afl. brengt het vervolg van het geïllustreerde artikel van L. C. Vrijman: Uit de geschiedenis van den West-Afrikaanschen slavenhandel. Schr. wijdt thans zijn aandacht aan hen die aan dat bedrijf deelnamen, o.a. de West-Indische Compagnie. — Verder schrijft R. V. over het olie- en quarantaine eiland Poelau-Samboe, gelegen aan de noordkust van de res. Riouw en Onderh., vlak tegenover Singapore.

Onze Aarde.

Het Maart-Nr. bevat eene beschouwing, met mooie illustraties en, ter oriënteering een kaartje, van Dr. Alb. C. Kruyt over het priesterschap bij de heidensche Toradja's van Midden-Celebes. Het is een merkwaardig verschijnsel dat bij de Oost-Toradja's de functie uitsluitend door vrouwen wordt vervuld, terwijl bij de West-Toradja's zoowel mannen als vrouwen als priester optreden. — Verder nog een korte bijdrage van J. L. L[amster], naar aanleiding van onlangs opgegraven voorwerpen uit den Hindoe-tijd op Java, nl. een bronzen klok en dito bel, waarvan afbeeldingen de beschrijving verduidelijken.

Nederland's Indië.

Met verwijzing naar de bespreking in Kol. Weekbl. van 7 dezer van afl. 1 van het standaardwerk „Neerlands Indië, land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving" dat onder leiding van Prof. D. G. Stibbe bij de Uitg. Mij. „Elsevier" te Amsterdam verschijnt, zij medegedeeld, dat thans reeds de 2e afl. het licht zag. Prof. W. van Bemmelen beëindigt het Aardrijkskundig overzicht, terwijl daarna een aanvang wordt gemaakt met de bijdrage van Prof. T. J. Bezemer: Volken en volksinstellingen. Ook deze afl. is rijk voorzien van belangwekkende afbeeldingen.

De Indische Mercuur.

No. 12 (20 Maart). Dr. H. W. A. Deterding, door Prof. Dr. L. Rutten. — Dr. Ir. C. F. Stork, door Jhr. Mr. H. Smissaert (met portret). — Eerepromotie Ir. C. F. Stork en H. W. A. Deterding. — Taxaties van den wereldoogst van suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Over de arbeidstoestanden in en de werving van arbeidskrachten voor de Straits Settlements, de Fed. Malay States and Ceylon, door Mr. Cecile Rothe. — De rechten op grond en water op Java en Madoera verklaard door Mr. J. H. Hesselinga, besproken door Prof. Mr. Ph. Kleintjes. — De Landsbedrijven van Ned.-Indië in 1928. — De Bestuursoverdracht van Curaçao. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën — boschwezen — gommen enz. — looistoffen — geneesmiddelen enz. — specerijen — voedingsmiddelen — vruchten en groenten.

Over papaïne.

In bovengenoemde literatuur-opgave wordt de aandacht gevestigd op een tweetal publicaties over papaïne, beide geschreven door H. W. Hofstede; nl. een zeer uitvoerige studie over cultuur, winning en verwerking van het melksap, eigenschappen van de papaïne en statistische gegevens (verschenen als Meded. No. 5 der Afd. Nijverheid van het Depart. van Landb., Nijverh. en Handel te Buitenzorg); en een uitvoerig artikel over samenstelling, eigenschappen en toepassingen van papaïne (in Pharmaceutisch Tijdschr. v. N.I. 1929, No. 1).

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 33 (9 Febr.). Bij het doorlezen van de brochure Middendorp, door Deliaan. — Werkwijze voor het conserveeren van latex. — Prof. Treub spreekt over Arbeidsregeling. — Vrije arbeid in de Straits. — Overzicht van den handel in specerijen in 1928, door W. H. Westermann. — De bemesting met kalizouten en de bodemreactie; door A. Mayer (vervolg). — De rubberpositie.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 4 (16 Febr.). Modern archiefbeheer, door W. — De organisatie der Naamlooze Vennootschappen voor de Volkshuisvesting, door v. K. — Artikel 515 van het Wetboek van Strafrecht en gemeentelijke regeling der bevolkingsregistratie, door G. — De plaats van de belastingen van onroerende goederen in de gemeentelijke belastingstelsels, door Mr. M. de Jong. — Voorts is in de rubriek „Decentraliana" o.m. afgedrukt de openingsrede, uitgesproken door den Gouverneur van de Provincie Oost-Java, den heer Hardeman, op de eerste vergadering van den Provincialen Raad.

De Periscoop. Alg. Weekblad voor Suriname.

In No. 224 (van 9 Febr.) voortzetting der beschouwingen: Historie van de petroleum in Suriname; schr. behandelt nu „Olie in het Marowijne district". — Ook het volgend Nr. (van 16 Febr.) bevat een vervolg: Het Coppenamedal, en: Geologische beschouwing betreffende olie in Suriname. — In het Nr. van 23 Febr. wijdt de redacteur, de heer S. H. Azijnman, waardeerende woorden aan de nagedachtnis van Dr. Ir. C. Lely, oud-gouverneur van Suriname, overleden te 's-Gravenhage den 22en Jan. j.l.

Inter-Ocean.

In de hier te lande eerst nu aangekomen October afl. van dit te Weltevreden in de Engelsche taal verschijnend maandschrift, vraagt Mevr. M. V. Moens-Zorab aandacht voor een der meest interessante figuren uit de wajang-literatuur, nl. Salya; mooie illustraties vergezellen den tekst (wat trouwens het geval is met alle andere bijdragen in deze afl.). — De hr. S. Kalff schrijft over Javaansche emigratie in Suriname. — De hr. A. Zimmerman geeft een kort artikel over luchtverbinding tusschen Nederland en Indië en over de opening van de burgerlijken luchtvaartdienst op Java. — Verder nog een kort stukje: De legende van Tjioeng Wanara. — Het gebruikelijke Supplement bevat een reeks schitterende foto's met betrekking op het Inlandsch visscherijbedrijf aan Bantam's kust.

* * *

E. Mjöberg. Durch die Insel der Kopfjäger. Abenteuer im Innern von Borneo. Mit 100 Abbildungen und einer Karte. (Leipzig, F. A. Brockhaus).

Geschiedenis van de Minahassa tot 1829, door Dr. E. C. Godée Molsbergen, Landsarchivaris. Met plaat en kaart. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Fourth Pacific Science Congress, to be held at Batavia-Bandoeng from Thursday, May 16th to Saturday, May 25th 1929. Second announcement (issued February 1929). With map showing the routes of excursions. (Buitenzorg, Archipel Drukkerij).

Een beklimming van den G. Lamongan, door H. R. van Heekeren. Met afb. (Eigen Haard. 16 Maart '29).

Microscopical, physical and chemical studies of limestones and limestone-soils from the East Indian Archipelago, by Prof. J. van Baren. With map and plates. (Mededeelingen van de Landbouwhoogeschool te Wageningen, deel 32, verhandeling 7).

Mr. J. W. van Lansberge [Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van 1875—1881, overleden te Mentone 17 Dec. 1905], door S. Kalff. Met portret. (De Ind. Verlofganger, 22 Maart).

De Kokespalme, von Dr. F. W. T. Hunger. Mit 30 Abbildungen. [Bangerts Ausland-Bücherei No. 29]. Hamburg und Leipzig, Deutscher Auslandverlag).

Het Notarisabt en de notarieele akte. Studie van de Ned.-Indische wetgeving op het notarisambt. Het reglement op het notarisambt in Ned.-Indië, vergelijken met de Nederlandsche wetgeving, enz. Toegelicht door H. W. Roeby. Eerste deel. (Weltevreden, N.V. Boekh. en Drukkerij Visser en Co.).

De toonkunst bij de Madoereezen, door J. S. en A. Brandts Buys-van Zijp. Met platen en illustraties. (Djawa. Tijdschrift van het Java-Instituut, Jaarg. 1928, afl. 3—6. [Deze studie over de Madoereesche muziek en muziekinstrumenten is uitgedijd tot een monografie van bijna 300 blz. druks.]

BOEKAANKONDIGING.

De Oost-Indische Compagnie en Quinam.

De betrekkingen der Nederlanders met Annam in de XVIIe eeuw.

Dezer dagen (19 Maart 1929) werd tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte op proefschrift met den hierboven genoemden titel aan de Universiteit van Amsterdam bevorderd de heer W. J. M. Buch. Daar deze studie niet slechts eene *belangrijke aanwinst* beteekent voor de geschiedenis der Oost-Indische Compagnie, maar ook voor die van Annam, komt het ons gewenscht voor, hierop met enkele woorden de aandacht te vestigen.

Het ondervolgende uit het voorwoord van den schrijver getrokken zal de beteekenis van zijn werk (verschenen bij H. J. Paris, Amsterdam) duidelijk maken.

„Dr. H. P. N. Muller vestigde indertijd de aandacht van het gouvernement van Fransch Indo-China op de vele belangrijke documenten betreffende dit gebied, aanwezig in het archief der Nederlandsche O.-I. Compagnie, berustend op het Algemeen Rijksarchief te 's Gravenhage. Nadat aldus de belangstelling gewekt was, liet dit gouvernement afschriften maken van de zich op het Alg. Rijksarchief bevindende stukken, betrekking hebbende op Annam en Tonkin. Het bijeenzoeken dezer documenten vond plaats onder leiding van den archivaris Mr. R. Bijlsma. Het afschrijven geschiedde met de bedoeling, de copieën eerlang te deponeeren te Hanoi, de hoofdstad van Fransch Indo-China. Omstreeks denzelfden tijd verscheen het werk van Maybon, getiteld „Histoire moderne du pays d'Annam", handelend over de geschiedenis van Annam en Tonkin. Van de stukken, aanwezig op het Alg. Rijksarchief te 's Gravenhage, heeft hij voor zijn rijk gedocumenteerd werk geen gebruik gemaakt.

De studie, welke hierbij wordt aangeboden, beoogt deze leemte aan te vullen. Zij handelt over de betrekkingen der O.-I. Compagnie met Quinam (het tegenwoordige Annam) in de 17e eeuw enz."

De inhoud is verdeeld in 6 hoofdstukken, t.w. I. Inleiding; II. Pogingen tot het aanknoopen van relaties; III. De handelsbetrekkingen van 1633 tot 1635; IV. De idem van 1636 tot 1638; V. De voorbereiding tot en het verloop van den oorlog 1639—1644; VI. Onderhandelingen, vredestractaat en de daarop volgende gebeurtenissen tot 1652; verder treft men aan Bibliographie en Bijlage. Een kaart uit den catalogus Leupe verduidelijkt de gebezigde geographische bijzonderheden.

W.

Suriname.

„De West" van 8 Februari schrijft:

„De heer H. J. Knottenbelt Azn., eigenaar van plantages in Suriname, is heden weder vertrokken naar Nederland. Zijn bezoek aan Suriname had ten doel om na te gaan of uitbreiding der koffiecultuur wenschelijk was. Deze vraag wordt door hem bevestigend beantwoord. Hij deelde ons heden mede, dat de onderneming de Nieuwe Grond met een honderd akkers zal worden uitgebreid (op het aangrenzend terrein genaamd Beninenburg) een uitbreiding die geleidelijk zal worden opgevoerd tot vijfhonderd akkers.

De heer Knottenbelt acht de kansen op vergrooting van het afzetgebied voor de Liberia-koffie niet ongunstig, al is ten aanzien van de verbeterde bereidingswijze volgens de methode dr. Fernandes ook z.i. nog het laatste woord niet gesproken. Dat hij aan diens proeven waarde hecht, blijkt uit het feit, dat de koffiefabriek op de pl. Mon Tresor zal worden gemoderniseerd en ingericht volgens de methode Fernandes, zoodat aldaar zeer afdoende proeven zullen kunnen worden genomen.

In het algemeen is de heer Knottenbelt van oordeel, dat uitbreiding van de Surinaamsche ondernemingen noodzakelijk is om te komen tot een vermindering van de algemeene kosten."

* * *

In hetzelfde blad lezen wij dat aan de N.V. Handel en industrie Syndicaat, gevestigd te Batavia, met uitsluiting van anderen, voor een jaar kosteloos vergunning is verleend tot het instellen op domeingrond van een onderzoek naar het voorkomen van moko-moko (Montrichardia aculeuta). Herinneren wij ons goed, dan zijn vele jaren geleden in Britsch-Guyana proeven genomen om uit deze plant papier te vervaardigen.

* * *

„De West" van 12 Febr. schrijft:

„Het afgeloopen jaar is een hoeveelheid van 714 ton rijst uitgevoerd, ter waarde van ongeveer een ton gouds. Groot is die uitvoerwaarde zeker nog niet, maar het is in ieder geval een voldoening, dat de laatste jaren de uitgevoerde hoeveelheid geleidelijk stijgende is.

Het vraagstuk van den rijstuitvoer is ingewikkeld en de meeste deskundigen zijn weinig optimist over onze kansen in die richting. Daarom te meer is het verheugend dat, om zoo te zeggen, de uitvoer groeit tegen den druk in.

Het voorbeeld van Britsch Guyana is wel in staat om ons te prikkelen tot volhouden. Onze Engelsche buren voerden het afgeloopen jaar 18.390 ton rijst uit, ter waarde van ongeveer 2¾ millioen gulden."

* * *

Hetzelfde blad schrijft dat de waarde van den uitvoer in het afgeloopen jaar 11.6 millioen gulden bedroeg, tegen 11.8 millioen in het jaar te voren.

Aan cacao werden ruim 2500 balen uitgevoerd, ongeveer 500 balen meer dan het jaar te voren. De uitvoer van koffie bedroeg ruim 34.000 balen, of ongeveer 11.000 balen meer dan in 1927. De uitvoer van maïs bedroeg slechts 67 ton, ruim de helft van het jaar te voren.

De rijstuitvoer ging vooruit. De suikeruitvoer bedroeg 15.6 millioen K.G., tegen 14.3 millioen. Er werden 374.000 sinaasappelen uitgevoerd, nog niet de helft van het jaar te voren. De balata-uitvoer bedroeg 519 ton, tegen 766 ton. Aan bauxiet werd 207.000 ton uitgevoerd, tegen 176.000 ton. De waarde van den houtuitvoer was *f* 318.000, of *f* 135.000 meer dan het jaar te voren.

Slechts 390 Panamahoeden werden uitgevoerd, of ongeveer een derde van het jaar te voren.

Dat het totaal van den uitvoerstaat niet ongunstig is, is in hoofdzaak te danken aan den grooteren koffieuitvoer.

* * *

Verder lezen wij nog in „De West" van 12 Februari:

„Het vorig jaar had de kolonie bezoek van de heeren S. A. Savitsky, een Russisch ingenieur en Jacques Thoreau, hoogleeraar aan de Belgische Universiteit te Leuven. Zij interesseerden zich voor goud en brachten een bezoek aan eenige placers in ons binnenland.

Het onderzoek schijnt hun belangstelling gaande te hebben gemaakt, want onlangs zijn beide heeren teruggekeerd, ieder ditmaal op eigen gelegenheid.

De heer Savitsky is de afgeloopen week naar Albina vertrokken, om, zooals hij ons mededeelde, een exploratie naar het voorkomen van goud in te stellen in het gebied der Grankreek, aan de Marowijne. De heer Thoreau is voor het onderzoek van een placer in het Mindrinetiegebied.

Eerstgenoemde is vergezeld van een ingenieur, de heer J. Parudant en een secretaresse."

Gezien de uiterst primitieve reisgelegenheid zal die „secretaresse" zich zeer moeten behelpen.

* * *

Op 14 Februari is de nieuwe lepraverordening door de Koloniale Staten met algemeene stemmen op één na aangenomen. Het debat was zeer interessant. Volgens het verslag in „De West" van 15 Februari had het lid Putscher het over de „treef", in verband met lepra, van welk verband de heer P. overtuigd is. Hij kende „een geval van een Hollandsch ambtenaar, die een hardnekkigen uitslag kreeg aan de hand. De officieren van gezondheid stonden er machteloos tegenover. Toen heeft een eenvoudig man, maar een man van ervaring, hem gezegd om geen schildpad meer te gebruiken, want dat dit de oorzaak was van zijn uitslag en bij voortgezet gebruik, de oorzaak zou worden dat hij melaatsch werd. Hevig ontsteld, heeft bedoelde ambtenaar dien raad opgevolgd, met het resultaat dat de uitslag van zelf genas".

Zou die „eenvoudige man van ervaring" niet weten dat men hier te doen had met een geval van idiosyncrasie? Maar hoe wist die eenvoudige man van ervaring dat schildpad de oorzaak was? Ook in Suriname is schildpad geen dagelijksche kost. Wij zouden den heer Putcher willen verzoeken het artikel „treef" in de *„Encyclopaedie van Nederl. West.-Indië"* te lezen, zoo hij dit nog niet heeft gedaan.

* * *

Suriname krijgt nu en dan bezoek van toeristen. Nu is daar de heer van Dapperen aangekomen. Hij heeft de laatste jaren in Oost-Indië vertoefd en wil nu kennis maken met de West. Hij blijft slechts drie weken in Suriname.

* * *

In het afgeloopen jaar zijn van Suriname naar Curaçao vertrokken: 343 mannen, 58 vrouwen en 28 kinderen, in totaal 429 personen.

In 1927 bedroeg het aantal jongelieden dat naar Curaçao trok 325, in 1926 was het aantal 184 en in 1925 trokken naar Curaçao 154 jongelieden.

* * *

Naar „De West" verneemt zal de heer Koker weldra terugkeeren in Suriname en is het hem gelukt kapitaal te vinden tot voortzetting van de boringen naar petroleum in Nickerie.

* * *

Mr. Dr. P. H. W. C. van den Helm, oud-Gouvernements-secretaris in Suriname, heeft op 19 Maart in een bijeenkomst van het Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap een lezing met lichtbeelden gehouden over *„Surinaamsche vraagstukken"*. Van de interessante voordracht vindt men o.m. een verslag in de „N. R. Ct." van 20 Maart, Ochtendblad B.

De lezing is ook gehouden in de Concertzaal „Figi" te Zeist voor het Nutsdepartement Zeist.

Naar aanleiding dezer lezing schrijft v. R. aan de „N. R. Ct." van 24 Maart, ochtendbl. A:

„In het ochtendblad van de „N. R. Ct." van l.l. Woensdag komt voor het verslag van eene causerie, door mr. Van den Helm, oud-Surinaamsch hoofdambtenaar, gehouden in eene bijeenkomst te Rotterdam van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. Blijkens dat verslag zou de spreker toen de conclusie hebben ontwikkeld, „dat de dikwijls gegeven voorstelling onjuist is, als zou Suriname nu in verval zijn na een tijdperk van grooten bloei in vroeger eeuwen".

Ik acht het niet van belang ontbloot hiertegenover de uitspraak te stellen van minister Fransen van de Putte, die, toen bij de behandeling in de Tweede Kamer, op 10 Mei 1865, van het ontwerp van het vigeerende regeerings-reglement voor Suriname, een analoog geluid werd gehoord, daarop als volgt heeft gereageerd:

„. . . . . Maar van meer belang is de opmerking, of liever de tegenspraak door het geachte lid uit Hoorn, dat Suriname eigenlijk nooit bloei gekend heeft . . . Ik spreek pertinent tegen dat in de laatste helft van de vorige eeuw Suriname geen bloei gekend heeft; onder de gelukkige koffie-productie van Suriname in het laatst der vorige eeuw, heeft die kolonie bijzonder gebloeid. Wanneer ik opgeef dat tusschen 1750 en 1790, met klimmende productie, Suriname het zoo ver gebracht heeft, dat het jaren heeft beleefd, waarin vijftien millioen pond koffie werd opgebracht, . . . dan verzeker ik, dat dit een productie was, die voor Suriname groot mag genoemd worden. Wanneer ik daarbij voeg, dat de prijzen der koffie in het laatst der vorige eeuw eenigen tijd geweest zijn een gulden vijftig cents het pond, dan is het daaruit duidelijk, waarom iedereen in dien tijd aandeel in Surinaamsche koffieplantages . . . wilde hebben. Wanneer wij die tijden nog mochten beleven dat de prijs der koffie *f* 1.50 per pond was, dan kon een minister van koloniën in deze Kamer komen met een extra-batig slot van ongeveer zeventig millioen op een jaar. Ik zou alleen vreezen, dat het met Nederland als met Suriname zou gaan, dat het spreekwoord bewaarheid zoude worden, dat het wel sterke beenen moeten zijn, die deze weelde dragen. Maar zeker is het dat de geachte spreker zich vergist heeft,

wanneer hij beweert dat Suriname onder het octrooi geen bloei heeft gekend..." (Zie Bordewijk, Handelingen over de Reglementen op het beleid der Regeering in de koloniën Suriname en Curaçao", 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1914, blz. 262).

* * *

Op de onlangs te Paramaribo gehouden kerkconferentie der Evang. Broedergemeente in Suriname waren naast 16 Europeesche zendelingen, 29 gekozen inlandsche afgevaardigden aanwezig. Ter vergadering werd als lid van het kerkbestuur, voor de eerste maal sedert de Broederschap in Suriname arbeidt, ook een Creool, de inlandsche geestelijke F. Sprang, gekozen.

* * *

In de l.l. gehouden vergadering van den raad van bijstand van het Zendingsgenootschap der Evangel. Broedergem. te Zeist werd met algemeene stemmen het voorstel van het zendingsbestuur ondersteund, den secretaris van het genootschap, den heer H. Bielke, voor een reis van omstreeks zes maanden naar West-Indië af te vaardigen. Het is de bedoeling, dat de heer Bielke niet alleen Suriname, maar ook Curaçao bezoeken zal. Het vertrek is bepaald op 17 Mei.

* * *

Bij het vertrek van de *„Kortenaer"* uit Suriname op 2 Februari werd van den Commandant het volgende telegram ontvangen:

„Namens alle opvarenden van Hr. Ms. Kortenaer zend ik U, dus geheel Suriname hartelijk dank voor de genoten gastvrijheid, de Marine gevoelt zich geheel bij U thuis".

* * *

In „De Telegraaf" van 24 Maart de eerste brief uit Suriname van Prof. Sleeswijk.

Curaçao.

Curaçaosche R.K. Volksbond.

11 Febr. l.l. vierde de „Volksbond" zijn achtste jaarvergadering. Blijkens het jaarverslag telde de bond op 31 Dec. 1928: 899 mannelijke en 1552 vrouwelijke leden, in het geheel 2451.

Mr. B. J. H. M. Ruland.

Mr. Ruland, oud-lid van het hof van Justitie, laatstelijk griffier bij het Kantongerecht in Den Bosch, is bij Kon. besluit benoemd tot lid van de rechtbank in Maastricht.

Het conflict gekomen.

Op voorstel van de commissie voor de verzoekschriften heeft de K. R. besloten, zich met niet minder dan tien vragen tot den gouverneur te wenden ter oorzake van het geval-D. W. Waar toch ook juristen in den Raad zitten, treft ons daarbij deze wel zeer ondeskundige vraag:

„Zou het Bestuur den Raad kunnen mededeelen de opvatting van de politie omtrent het al dan niet bestaan van een verplichting van den burger om desgevraagd aan een politieagent zijn naam op te geven? En als de politie zich op het standpunt plaatst, dat die verplichting wel bestaat, waarop die meening berust en aan welke straf of maatregelen die burger zich blootstelt bij niet antwoorden?

Bovenwindsche eilanden.

Naar aanleiding van de klachten uit St. Eustatius heeft de K. R. den Gouverneur verzocht om inlichtingen omtrent het adres en den toestand van het bestuur van de Bovenwindsche Eilanden, in het bijzonder van St. Eustatius, en zoo mogelijk afschrift van de verklaring van de getuigen, genoemd in het adres.

Algemeen Nederlandsch Verbond.

Voor de groep Antillen hield de heer Ir. Suringar drie lezingen: een over Oost-Indië, de tweede over het koninkrijk der Nederlanden, de derde over de zuiderzeewerken.

Uitvoerstatistiek.

Eerst 22 Febr. 1929 gaf *de Cur. Crt.* den staat van uitvoer over het 3de kwartaal. Wij geven enkele cijfers der waarden van de uitgevoerde goederen: alpargatas (Aruba en Bonaire) *f* 44.697.—; strooheden *f* 54.543.—; olie (diesel), Curaçao *f* 715.660.—; gasolie *f* 4.787.757.—; gasoline *f* 15.940.677.—; petroleum *f* 301.346.—; residu *f* 21.788.034.—; ruwe olie *f* 20.926.995.—; smeerolie *f* 3.509.646.—; phosphorzure kalk 1ste kl. *f* 612.196.—; steenkolen *f* 180.997.—; zout (Bonaire en St. Martin) *f* 9.810.—.

Van Curaçao kwam L. 270.544.270 gasoline, van Aruba *f* 8.100.000.—; voor ruwe olie waren deze cijfers L. 88.056 en *f*. 1.071.102, voor residu L. 1.082.340 en L. 201.440.

Sterftecijfer.

La Cruz deelt mee, dat in December in Willemstad werden geboren 68 inwoners, terwijl er 79 stierven; 11 werden aangegeven als levenloos geboren.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de ondertrouw- en trouwboeken der Gereformeerde kerk op Curaçao:

Ondertrouw 7 Dec., trouw 23 Dec. 1787:
Lodewijk van Schagen en Anna Borchet, wede. Daniel Welshuisen, beiden geboren op Curaçao.

Ondertrouw 4 Jan., trouw 20 Jan. 1788:
Peter William Marriner, geboren in New York, en Agnes Theodora van Theijlingen Jones, geboren op Curaçao.

Na een akte van 13 Juny 1788:
„in het jaar 1788 zijn te Aruba door den Pastoor J. Schinck getrouwd Petrus Croes en Anna Maria Mulder. En bij besluit van den E. Kerkeraad van den 7 Juny 1820 in ons Trouwboek geplaats.

Q. T.
G. B. Bosch v.d.m."

Uit den Verren Vreemde.

Vereeniging van Kenya, Oeganda en Tanganyika.

Wanneer men een gekleurde kaart van Afrika voor zich neemt, kan men de Britsche tint volgen over een strook, die in haar geheel zoowat de oppervlakte van Europa, zonder Rusland, heeft, en die van de Middellandsche Zee, over Egypte, Soedan, Oeganda, Kenya, Tanganyika, Zanzibar, Nyassaland, Rhodesia en de Zuid-Afrikaansche Unie, doorloopt tot aan Kaap de Goede Hoop. Wij verliezen bij deze vermelding natuurlijk niet uit het oog, dat Egypte een onafhankelijk koninkrijk heet, en dat Soedan niet onvoorwaardelijk Britsch is, en evenmin dat de Z. A. Unie een groote mate van zelfstandigheid en een eigen vlag heeft, maar ook deze landen vervullen nog een rol in de Britsche politieke en economische combinatie-politiek, waarvan hetgeen wij hier verder vermelden een onderdeel is. Die groote strook zou Oost-Afrika geheel innemen, indien Abessinië er niet als geheel onafhankelijk rijk nog een eigen kleur had en de Italiaansche koloniën Eritrea en Somaliland, benevens Portugeesch Oost-Afrika daar niet anders gekleurde brokken innamen (Somaliland is ook nog voor een deel Britsch). Maar al deze brokken liggen aan de oostzijde *naast* de strook, die òf onder Britsche vlag, òf onder Britschen invloed staat, en die zich zoo onafgebroken uitstrekt van de noordkust tot de uiterste zuidkust van Afrika.

Vóór den grooten oorlog lag het gebied van Duitsch Oost-Afrika tusschen de noordelijke en de zuidelijke invloedssferen in. De voormalige Duitsche koloniën zijn als mandaatgebieden van den Volkenbond aan overwinnende staten toegewezen, Engeland heeft gezorgd het mandaat over het grootste deel van het voormalige Duitsch O.-A., namelijk Tanganyika, te krijgen. Sedert dien is de doorloopende strook verkregen. De Britsche politici waren daarbij al bedacht op de mogelijkheid van een nauwere vereeniging en samenwerking der daar binnen liggende bestuurscomplexen. Zooals men weet, is een Volkenbondsmandaat volstrekt niet hetzelfde als een kolonie of een protectoraat. De mandataris moet zich beschouwen als een voogd, wiens illusie het behoort te zijn, het mandaatgebied zoo op te voeden en te ontwikkelen dat het te eeniger tijd op eigen beenen kan staan. Die landen, welke beschouwd worden binnen betrekkelijk korten tijd rijp te kunnen zijn voor zoodanige zelfstandigheid en onafhankelijkheid, worden A-gebieden genoemd, die waarvoor dit in verder verschiet ligt worden onder B gerangschikt; tot deze is Tanganyika gerekend. Maar in beginsel moet het bestemd blijven eens los van den voogd te kunnen staan, en moet de voogd zich zelfs beijveren om dit zoodra mogelijk te kunnen bereiken. Het is meermalen noodig geweest mandatarissen hieraan te herinneren, en het zal, als 't eenmaal zoover gekomen zal zijn, niet gemakkelijk vallen een mandataris, die, met veel inspanning en offers een land en een volk tot ontwikkeling gebracht heeft, te doen besluiten heen te gaan, tenzij de mandataris zich zelf gelukkig prijst van de opdracht ontheven te worden.

Dat de Britsche politici in 1918 reeds bedacht zijn geweest op nauwere vereeniging van de gebieden die in Oost-Midden-Afrika bijeen liggen, is op te maken uit het feit, dat zij bij het opmaken van de mandaatsbepalingen voor Tanganyika lieten vastleggen (art. 10) de bevoegdheid om een „fédération douanière et administrative" tot stand te doen komen met de aangrenzende gebieden onder Britsche souvereiniteit. Nadien heeft het Departement van Koloniën voor deze aangelegenheid aandacht blijven vragen. Een groot plan voor openbare werken gaat uit van de eenheid der drie gebieden: Kenya, Oeganda, Tanganyika.

Een commissie, onder voorzitterschap van het parlementslid Sir Hilton Young, kreeg opdracht om het vraagstuk der nauwere vereeniging ter plaatse te bestudeeren. Het uitgebrachte rapport gaf een aanbeveling in dien geest. De drie gouverneurs der gebieden werden naar Londen opgeroepen tot bespreking van het plan. Het Britsche kabinet heeft er zich nu ook mee vereenigd. De zaak wordt in Engeland als beslist en uitgemaakt beschouwd. De drie-eenheid zal onder één bestuur komen. Hare oppervlakte bedraagt ongeveer zeven maal die van het moederland, het aantal inboorlingen wordt op 10 millioen geschat. Kenya heeft een vrij talrijke Britsch-Indische Hindoe immigratie. Het totaal der Europeanen wordt als 18.000 opgegeven.

Toch is, in weerwil van het vermelde voorbehoud, twijfel uitgesproken, of Engeland het recht heeft Tanganyika zoo geheel te vereenzelvigen met zijn koloniën, twijfel of er hier niet verder wordt gegaan dan met het mandaatbegrip is overeen te brengen. Van Duitsche zijde is hiertegen bedenking geopperd. De mandaat-commissie van den Volkenbond zal deze vraag onder oogen hebben te nemen. Maar daar de kwestie door Engeland sedert 1918 eigenlijk reeds aan de orde gesteld is, zou die mandaat-commissie eerder iets hebben kunnen doen om een dergelijke beslissing te voorkomen, indien zij zich hiertoe geroepen en bevoegd had gevoeld.

Intusschen komt, naar 't ons voorkomt, de mandaatbedoeling hier toch op een wijze in het gedrang, waardoor haar afbreuk wordt gedaan. De nieuwe tegenstelling tusschen de begrippen: kolonie en maatdaatgebied, wordt weggedoezeld.

De door ons aangewezen doorloopende strook ter lengte van een geheel — en ter breedte van een half werelddeel, indachtig, is het te verklaren, dat de nu gedane stap beschouwd wordt als een voorlooper van een nog verder uitgestrekte vereeniging van bestuursdeelen. Hiervoor zou dan aan een samenvoeging van de nu vereenigde drie gouvernementen met die van Zanzibar, Nyassaland en Rhodesia gedacht worden.

Een aldus gevormd groot Britsch Midden-Afrikaansch gebied zou dan ten noorden aansluiten aan de invloedssfeer Soedan, Egypte, en ten zuiden aan het dominion der Z.-Afrikaansche Unie, die beide wel neiging toonen om den band met Londen losser te maken, maar die, juist door die nabuurschap, in die neiging beteugeld zullen kunnen worden.

Britsche protectie-reclame.

In 1926 werd in Engeland gesticht de *Empire Marketing Board*. Het doel is de economische onafhankelijkheid van het Britsche wereldrijk te organiseeren, door eenerzijds de afneemgelegenheid van de producten uit het moederland in de overzeesche gebieden onder Britsche vlag uit te breiden, en door, anderzijds, mede te werken om aan de producten uit de verscheidene deelen van het Rijk de eerste plaats te doen toekennen op de Engelsche markten, voor zoover een en ander te bereiken is door opvoeding in die richting van de verbruikers en door stelselmatige organisatie van productie en ruil.

Het terrein van de bemoeienis van deze Board strekt zich uit over onderzoek en studie, practisch en wetenschappelijk, voorlichting en inlichting. De regeering steunt financieel, het eerste jaar kreeg de instelling reeds een subsidie van 500.000 P.St., het volgend jaar was dit op een millioen gebracht.

De heer Gabriel Fabre heeft de werkzaamheden van deze instelling ter plaatse bestudeerd, en heeft voor Frankrijk, speciaal over de methode van de koloniale propaganda in Engeland, een verslag uitgebracht, dat in „Bulletin de l'Agence générale des colonies" is opgenomen.

In de commissie, aan welke in Engeland de publiciteit is opgedragen, hebben niet zoozeer kolonialen de meerderheid, dan wel groote zakenmannen en bekende specialisten. De genoemde namen

...vermelde hoedanigheden, geven inderdaad den ...k dat vooraanstaande figuren uit de zaken- ...andelswereld zich voor een benoeming in die ...missie hebben laten vinden.

... publiciteitsmiddelen zijn die, welke vele ...me-makende zaken toepassen, maar de uit- ...g geschiedt op ruime en groote schaal.

... den verbruiker te bereiken wordt b.v. ge- ... gemaakt van groote, kleurrijke, goed getee- ..., sprekende aanplak-affiches. *John Bull, sons ...daughters* is 't opschrift van een groote muur- ... waarop tal van voortbrengselen uit het Rijk ...uitgestald, terwijl een menigte van koopers er ...om verdringt. Dan is er een, die den pluk van de ...n in Soedan, van het vlas in Oeganda illus- ...t, met de vermelding dat men voor die artike- ...niet elders behoeft te zoeken. Een omlijsting ...vakken draagt tot algemeen hoofd: *Burmah ...nd of rich resources.* Tusschen de vakken met ...kende voorstellingen van rijstoogst, olifanten- ...sport en havenvertier in, wordt dan nader o.m. ...meld: *Burmah is the rice granary of the world, ...k Burmah the home of teak and other hard ...ds.*

...halve deze, de algemeene aandacht vragende, ...atreclames, van groote afmetingen, zijn klei- ... propaganda-platen met bijschriften verspreid, ...o.a. ook in de scholen, zoowel in de steden als ... platte lande, tot onderwerp van bespreking ...den gemaakt.

...Deze Britsche leer van bevoorrechting van de ...n productie met uitsluiting van den vreemde, ... in Britsch-Indië een nog verder gaande toe- ...ing gevonden, welke aan de voormannen van ...Empire Marketing Board* zeker niet welgevallig ...zijn. Maar de protectionisten zijn te zeer ver- ... in hun zelfgenoegzame leer, om uit het ...sch-Indische geval eenige nuttige leering te ...ken.

...e regeering van Br.-Indië heeft het ontwerp be- ... gemaakt voor de nieuwe regeling der be- ...rsaankoopen. Zij wacht met de definitieve ...stelling op mogelijke beschouwingen t.z., die ... het ontwerp ten beste kunnen worden gegeven. ...et uitzondering van een gedeelte van het mate- ... voor het leger, de marine en den vliegdienst, ...mede enkele bepaald aan te wijzen artikelen ... bijzonderen aard, zullen alle benoodigdheden ... de openbare diensten gekocht moeten worden ...Britsch-Indië, en daarbij zal nog de voorwaarde ... te stellen, dat de levering moet geschieden in ...ië en tegen betaling in Indië in roepijen.

...Wordt dit ontwerp zoo vastgesteld, dan zullen ...staan zoowel de Engelsche fabrikanten als de ...mde, die in aanmerking wenschen te komen ... bestellingen van het Br.-Indische gouverne- ..., of die deel willen nemen aan openbare aan- ...dingen, er voor moeten zorgen een verkoop- ...oor in Indië zelf te hebben. In dit verband is ...meening reedss uitgesproken, dat menige groote ...lsche fabrikant en menig handelshuis er toe ...overgaan in Indië een naamlooze vennootschap ... richten, die haar zetel in Indië heeft met een ... kapitaal in roepijen, waarbij het overweging ...verdienen Hindoes in den Raad van adminis- ...e op te nemen.

... dit alles ligt, naar het ons voorkomt, geen aan- ...ng om met protectie in dezen vorm te gaan ...pen.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling 's-Gravenhage.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

...Bestuur.

...oor het jaar 1928 waren aan de beurt van af- ...en Dr. H. D. Benjamins, Jhr. Mr. J. M. M. van ...h van Wijck en J. C. Baudoin; de laatste als ...retaris-penningmeester. Allen werden met alge- ...ene stemmen in de Jaarlijksche Algemeene Ver- ...ering van 25 Febr. 1928 herkozen. In het be- ...r kwam dus geen verandering en is thans sa- ...ngesteld uit:

... van Peski, Voorzitter.
... A. Bakhuis, Onder-Voorzitter.
... C. Baudoin, Secretaris-Penningmeester.
...Dr. H. D. Benjamins,
... de Bordes,
...Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck,
...Mevrouw G. T. J. van Aalst-Koopman,
...Mevrouw E. van Assen-Sol.

...Leden.

... 31 December 1927 bedroeg het ledental		953
... 1928 zijn afgevallen aan leden:		
wegens bedanken	49	
„ overlijden	16	
„ vertrek naar elders	54	
		119
...dat het ledental op 1 Jan. 1928 bedroeg		834

In 1928 zijn bijgekomen:		
Aan nieuwe leden	402	
Aan leden van elders overgek.	62	
		464
Dus bedraagt het ledental op 31 Dec. 1928		1289

zijnde een vermeerdering van 345 leden.

Statuten.

Deze ondergingen geen verandering.

Buitengewone Alg. Vergaderingen hadden niet plaats.

Bureau Secretaris.

Bleef gevestigd Jacob Hopstraat 12.

Verificatie-Commissie.

De heeren K. Peereboom en G. W. Erfmann bleven zitting nemen als Commissieleden voor de financieele controle, terwijl de Heer J. E. Bylo bereid bevonden werd de plaats van het aftredende lid, den Heer G. Nijpels, in te nemen. Laatsgenoemde achtte het wenschelijk, waar hij reeds drie jaar achtereen die functie met genoegen had bekleed, een ander ook de gelegenheid te geven van den financieelen toestand der Afdeeling en werkwijze van den penningmeester, een overzicht te krijgen.

Jaarlijksche Alg. Vergadering van de Vereeniging.

Als Afgevaardigde voor de jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging op 23 Juni, gehouden te Arnhem, werd aangewezen Jhr. J. M. M. van Asch van Wijck en Mevrouw C. van Assen-Sol als plaatsvervangende.

Lezingen.

In het afgeloopen winterseizoen organiseerde de Afdeeling voor hare leden met introducées wederom verschillende bijeenkomsten.

Uit de volle zalen mogen wij de conclusie trekken, dat ze door onze leden gewaardeerd werden.

Op 20 Januari had in „De Twee Steden" een lezing plaats door den Heer Johan Koning over: „Precieuze en Curieuze Vertellingen uit het Zedeleven der Inheemsche Rassen". Het gesprokene werd door een fraaie collectie 'antaarnplaatjes toegelicht, waarbij spreker veel interessante bizonderheden vertelde.

Woensdag, 1 Februari, werd de première van het Indische tooneelstuk „Randa Bagoes" (De mooie Weduwe) door het Trianon-Theater, onder auspiciën van de Afd. 's-Gravenhage der Ver. „Oost en West" opgevoerd. De voorstelling, welke o.m. werd bijgewoond door Minister Koningsberger en Mevr. Koningsberger, Oud. Gouverneur-Generaal Fock en Mevr. Fock, Generaal Snijders en vele andere hooggeplaatste personen, liep zeer vlot van stapel en had een uitbundig succes.

Op 9 Maart hield Ir. E. F. Suringar voor een volle zaal van „De Twee Steden" een voordracht over zijne indrukken van Curaçao. Deze interessante lezing werd door vele lichtbeelden verduidelijkt.

Professor Dr. C. Schröter uit Zürich hield op 7 April in de groote zaal van „De Twee Steden" eene causerie over zijne indrukken van Java, in 1927 opgedaan. Hoewel reeds meermalen lezingen door Nederlanders over Java gehouden zijn, was het toch interessant te vernemen, hoe een buitenlander over ons Indië denkt. Getuige het enthousiasme, waarmede hij zijn voordracht hield en de prachtig geslaagde gekleurde lichtbeelden, welke werden vertoond, waren zijne indrukken ongetwijfeld zeer gunstig en behaalde hij dan ook met zijn boeiende redevoering groot succes.

Op 24 April werd in het Theater „De Seinpost" voor leden en genoodigden een Soirée Variée gegeven; het zeer gevarieerde programma vermeldde o.a. Hawaiian-muziek, Javaansche dansen met gamelan-begeleiding, voordrachten, krontjong- en andere liedjes en tot slot het Indische tooneelspel „Kroonprins", met medewerking van de Ver. „Eurasia". Deze avond mag in alle opzichten geslaagd worden genoemd.

Ter viering van het 25-jarig bestaan van de Haagsche Afdeeling werd op 30 October in het Gebouw voor K. en W. een gala-avond georganiseerd, welke door een groot aantal genoodigden, o.w. Minister Koningsberger, Oud-Gouv.-Generaal Fock, Burgemeester Patijn, Oud-Gouverneur Swart met hunne dames en vele andere vooraanstaande personen bezocht was. Een goed verzorgd programma met zang, declamatie en dans, werd afgewerkt, terwijl een orkest-ensemble bij den aanvang met het Wilhelmus inzette en ook den verderen avond met muziek opvroolijkte. In de pauze maakten velen van de gelegenheid gebruik om het Bestuur te complimenteeren; talrijke bloemstukken werden daarbij aangedragen. Het was in één woord een mooie avond. Tevens dient vermeld te worden, dat bij de woorden van waardeering, door den algemeenen Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff, bij die gelegenheid uitgesproken, door hem aan den Voorzitter der Afdeeling Den Haag als herinnering een met zilver beslagen voorzittershamer met toepasselijke inscriptie werd overhandigd, hetwelk dezerzijds ten zeerste op prijs werd gesteld.

Op 7 December had zoowel des middags als des avonds in het Trianon-theater eene vertooning plaats van de Tabaksfilm, welwillend afgestaan door het Tabaksbureau te Amsterdam en vervaardigd door den heer Willy Mullens. Deze film geeft een alleszins geslaagd beeld van het bedrijf en vormt een kostbaar document voor de geschiedenis der cultures. Uit de groote opkomst bleek dan ook duidelijk de belangstelling voor Indië.

Behalve het hiergenoemde werd tijdens de Indische Tentoonstelling, welke in den zomer van 1928 te Arnhem werd gehouden, door de Afdeeling voor hare leden enkele goedkoope ééndaagsche reisjes daarheen georganiseerd, waarvan een vrij druk gebruik gemaakt werd. Als blijk van waardeering voor het initiatief en doorzettingsvermogen van den heer Mr. Huges, den Voorzitter der Afd. Arnhem, door wiens bemiddeling de Indische Tentoonstelling tot stand gekomen is, werd hem bij de sluiting der I.T.A. door den Voorzitter der Afdeeling Den Haag als een vriendschappelijk aandenken van de leden onzer Vereeniging in Nederland, de I.T.A.-medaille in goud overhandigd.

Uit het bovenstaande valt te constateeren, dat de Afdeeling in het afgeloopen jaar van opgewekt leven blijk gaf. Niettegenstaande met verblijding valt op te merken, dat het ledental sterk is toegenomen, blijft uitbreiding gewenscht, vooral voor een stad als Den Haag met zoovele Oud-Indisch-gasten, die feitelijk allen lid behooren te zijn, daar de Vereeniging toch ten doel heeft de banden tusschen Oost en West te behouden en te versterken en buiten politieke of godsdienstige aangelegenheden staat. Alleen dàn zal onze Vereeniging, gedragen door den steun van velen, zich de plaats in onze stad veroveren, die met haar doel en werken in overeenstemming is. Wij wenschen hierop onze leden nog eens speciaal opmerkzaam te maken voor het werven van leden in hun vriendenkring.

Dank wordt gebracht aan allen, die in het afgeloopen jaar, een ieder naar vermogen, hebben bijgedragen tot het welslagen van alles, wat tot stand gekomen is. Ook dank aan de vele leden, die hun contributie verhoogden en daarmede op peil brachten. Wij hopen, dat geleidelijk meerderen, die nog van de oprichting af bij ons als lid op lage contributie staan ingeschreven, zoo mogelijk, dit goede voorbeeld zullen volgen.

Dat de Afdeeling Den Haag van de schoone Vereeniging „Oost en West" steeds in bloei moge toenemen!

's-Gravenhage, 1 Januari 1929.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE BUREAUX VAN DE VEREENIGING ZIJN VAN :— 29 MAART TOT 2 APRIL GESLOTEN —:

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.
2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. J. H. Allan, Adm. ambt. bij den dienst van den Mijnbouw, p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
W. Boissevain, Controleur bij den Pandhuisdienst, Godiwil, boven Thun (Zw.), Pension „Blümlisalp".
F. C. van Lier, Insp. Gen. Thes. bij het Dept. van Fin., Okeghemstraat 5, Amsterdam.
W. Gijzen, Wd. gewestelijk secretaris, Koninginnelaan 61, Voorburg.
J. Versluis, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Nieuwstraat, Bodegraven.

Mej. J. C. L. Bruning, Verpl. 1e kl. bij de Volksgezondheid, Tidemanstraat 44, Rotterdam.
W. van Hoboken, Gezaghebber bij de Gouv. Marine, Budapest III, Timár-utca, 15, III, 1.
Ph. H. te Winkel, Ir. 2e kl. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Gr. Hertoginnelaan 107, 's-Gravenhage.
A. J. J. Bloem, Ambt. ter besch. v. d. dir. van Justitie, De Vliegerstraat 57a, Rotterdam.
W. Chr. Henkes, Baas-ernstvuurwerker bij het Mar.-Etablissement, Vermeerlaan 58, Hilversum.
Mevr. M. Hameleers, geb. Jansen, Hoofdverpl. bij den dienst der Volksgezondheid, Prinsesseweg 38a, Groningen.
L. de Graaf, Ondercommissaris van Politie, Statenbolwerk 34, Haarlem.
F. Chr. Lutter, Ondercommissaris van Politie, Holl.-Ind. Restaurant, Balistraat, Den Haag.
A. R. G. E. Verstift, 1e commies-agent der Weeskamer Batavia, Holl-Ind. Restaurant, Balistraat, Den Haag.
P. A. H. Janssen, Contr. v. d. Belastingen te Makassar, p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
H. van Scheijen, wd. Gezaghebber bij de Gouv.-Marine, Sarphatipark 98 hs., Amsterdam.
P. J. Kramer, wd. 1e officier bij de Gouv.-Marine, 2e Sweelinckstraat 206, 's-Gravenhage.
W. Beverwijk, Hoofdrechercheur 1e kl. bij de Alg. Politie, Kerklaan 94, Groningen.

MET PENSIOEN:

F. H. Hornung, Onderopzichter 1e kl. bij de S.S. op Java, Ieplaan 126, 's-Gravenhage.

DIENSTVERRICHTING „VOORWAARTS".

Gevestigd: Cantaloupenburg 26a, Den Haag. Telef. 16684.

De in hoofde dezer genoemde Dienstverrichting werd in Mei 1923 door een Commissie van oud gegageerde en gepens. Militairen van de Legers in Oost- en West-Indië, opgericht, met medewerking van het Departement van Koloniën, geldelijken steun der Koninklijke Familie, enkele Ind. Cultuur-Maatschappijen en oud-Ind. Civiele en Militai[re] Autoriteiten.

Het doel en streven is, om den oud-Ind. Milit[air] door werkschaffing bij deze dienstverrichting, [het] maatschappelijke leven eenigszins dragelijk te m[a-] ken, daar hun gagement (pensioen) niet toereike[nd] is, om in het allernoodzakelijkst levensonderhoud van hen en hunne gezinnen te kunnen voorzien.

Aangezien het tegenwoordig in gebruik zijnde materiaal dringend behoefte heeft aan vernieu-wing, door slijtage enz. en de Dienstverrichting to[t] heden geen voldoende winsten heeft opgeleverd o[m] alle daaraan verbonden kosten te kunnen bestr[ij-] den, roept het Bestuur Uwe welwillende en zeer [ge-] waardeerde hulp en medewerking in om, door e[en] geldelijke bijdrage, het in staat te stellen de n[oo-] dige vernieuwing en aanvulling van dit materi[aal] (handwagens, bakfietsen, enz.) mogelijk te mak[en].

Desgewenscht kunnen inlichtingen worden in[ge-] wonnen bij het Dep. van Koloniën, 8ste Afd. ste[un-] verleening.

Het adres van den Penningmeester is M. W. [...] dergroen, Laan van Eik en Duinen 107, Giro 99208.

Mutatiestaat van 20 tot 27 Maart.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Edmund Wittner, Haarlem, Kleverparkweg 135. *f* 5. Mevr. N. Levenkamp-Planten, Aerdenhout, Mr. Enschedeweg 12. *f* 5. Mevr. C. M. Botje-Swart, Haarlem, Heerenweg 199. *f* 5. Mevr. J. J. Snouck Hurgronje, Haarlem, Princessekade 39. *f* 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
J. Jongkind, Dierenarts, Haarlem, Schotersingel No. 117. *f* 5. A. J. Timmer, Haarlem, Wouwermanstr. 104. *f* 5.	Penningmeester Afd. Haarlem.
J. P. E. van Ameijde, Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Bazarstraat 36. *f* 5	Eigen aanmelding.
Mevr. E. L. Boissevain-Court, Den Haag, Statenlaan 97. *f* 5	Mejuffrouw H. W. Pilger te Den Haag.
R. van Leent, Den Haag, Riouwstraat 31. *f* 5	Secretaris Afd. Den Haag.
Sewpersad, Tolk in de Hindostansche taal, Paramaribo, p. a. Immigratie Departement. *f* 5. Tje Mail, Hoofdtolk in de Javaansche en Maleische talen, Paramaribo, p. a. Immigratie Departement. *f* 5. G. E. Pinas, Hoofdonderwijzer, Paramaribo. Princessegracht 37. *f* 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
E. G. Döbken, Kap. Inf., Medan, Demmeniweg 9. *f* 6...	Vertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-Indië.
E. Douwes Dekker, Apeldoorn, van Hasseltlaan 14. *f* 5	den heer F. A. Erkelens te Apeldoorn.
De la Fuente, Med. Stud., Leiden, Witte Rozenstraat 44. *f* 2.50	Secretaris Afd. Leiden.

Rectificatie: Mejuffrouw H. G. C. Canneel, Den Haag, Jacob Hopstraat 29.

Nieuwe Begunstigers

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
Mej. J. T. Jelgersma, Apeldoorn, van Hasseltlaan. A. R. Dikkers, Apeldoorn, Prins Hendrikplein.	Afdeelingsbestuur van Apeldoorn.

Afschrijvingen

Ir. C. W. J. Hoyer, Nijmegen, Graafsche weg 232 (overleden).
Prof. Dr. H. F. M. Huybers, Nijmegen, St. Annastraat 79 (overleden).
P. Vonk, Utrecht, Voorstraat 53.
H. F. Kolff, Employé Hollandsche Bank voor We[st-] Indië, Curaçao.

Adresveranderingen

B. Hulshoff, van: Den Haag, 't Hoenstraat 17, naar: Amsterdam, Vossiusstraat 15. *f* 6. (Contributie '29 reeds voldaan).
H. L. Bierman, Oud Majoor tit., Doorn, van: de Geer van Jutfaaslaan 33, naar: Nassaulaan 5.
F. L. E. Maurenbrecher, Kapt.-Plaatselijk Adjudant, Utrecht, van: Laan van Minsweerd 11bis, naar: Fr. Halsstraat 2bis.
F. H Ramondt, van: Clarens „Villa l'Oasis", naar: Territet „Villa des Alpes".
W. J. Cohen Stuart, van: Den Haag, Stephensonstr. 79, terug naar: Nice, Rue Maccarani 12.
E. L. K. Schmülling, Oud Ass.-Resident, van: Hotel Odak, Ragusa, naar: p.a. W. Niestadt, Cornelis Jolstraat 56, Scheveningen (tijdelijk).
J. J. Ebens, Oud Controleur 1ste kl. b. d. Opiumregie, Wassenaar, van: Narcislaan 28, naar: Tulpweg 12, Deyleroord.
W. J. W. Schellekens, Rijswijk (Z.-H.), van: Frederiklaan 23, naar: Haagweg 194.
J. Lotsy, Den Haag, van: Van Slingelandtstr. 22b, naar: Kwartellaan 42.
H. E. van Romondt, Indol. Student, Den Haag, van: Reinkenstraat 82, naar: Spreeuwenlaan 13.
J. M. Tinga, Den Haag, van: Paulinastr. 41, naar: de Carpentierstraat 37.
Mejuffrouw C. C. de Monchy, van: Arnhem, van Pallandtstraat 50 naar: Rotterdam, Westzeedijk 92. *f* 5.
H. Paulides, Amsterdam, van: 1ste Helmersstraat 229 naar: Korte Marnixkade I.
Ir. A. H. Wijmans, Den Haag, van: Van Boetzelaerlaan 13, naar: Palmboomstraat 5.
W. G. van de Laar, Onderluitenant N.-I. L., van: Dja[...] naar: Den Haag, Ampèrestraat 47. *f* 5.
I. Wagemaker, Gedipl. Gezaghebber 1ste klasse B[...] van: Rijswijk, Prins Hendrikplein 15, naar: Welte-vreden, p.a. Dep. B.B.
Dr. J. H. N. van der Burg, Leeraar M.O., thans te Wel-tevreden, Alataslaan 36.
L. E. van Hecking Colenbrander, thans Assistent-Resi-dent, Weltevreden, Soerabajaweg 18.
W. M. Guldenaar, Insp. P.T.T., van: Makassar, naar: Semarang.
J. C. Borgen, 1ste Luitenant Inf., geplaatst bij het 2[...] Depot-Bataljon te Gombong.
H. Timmer, Administrateur onderng. „Soeka-Radj[a]" van: Haarlem, Wouwermanstraat 104, naar: Ta[n-] jong-Balei (S.O.K.)
W. E. Hompe, Adj. Referendaris b. d. Arbeidsinspec-tie, van: Den Haag, Elsstraat 35, naar: Weltevreden, Soendaweg 5.
Jhr. E. B. J. Elias, van: Hoek van Holland, naar: De[n] Haag, van Merlenstraat 87. *f* 5.
F. Briel, Den Haag, van: Anth. Duyckstr. 1, naar: [...] Lumeystraat 70.
Mevr. F. W. L. Neeb-Bakhuizen v. d. Brink, Den Haag, van: Danckertsstraat 23 naar: Lubeckstraat 4.
A. J. Blanckenhagen, Den Haag, van: Laan van Meer-dervoort 20 naar: Buitenrustweg 2 (Park Zorgvliet).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Douair. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS.

De tijding van het overlijden, den 27en Maart j.l., op bijna 72-jarigen leeftijd, van Mevr. de Douair. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, heeft het Hoofdbestuur met groot leedwezen vervuld.

Een lange reeks dezer levensjaren heeft zij aan de Vereeniging gegeven, hare toewijding, hare belangstelling en meer nog; de ingewijden onder onze leden in Breda zullen die getuigenis in vollen omvang verstaan.

Als lid van het Hoofdbestuur was de overledene steeds aanwezig op de vergaderingen van dat College, in hetwelk zij door hare innemende persoonlijke eigenschappen, maar niet minder wegens haar oprecht medeleven met doel en streven en wedervaren der Vereeniging, een zeer geziene en gewaardeerde figuur was.

Verleden jaar, ofschoon reeds lijdende en sedert kort, schoon noode, uit het vereenigingsleven getreden, omdat hare gezondheidstoestand haar daartoe gedwongen had, bezocht zij toch nog de algemeene vergadering op de I.T.A. te Arnhem. Haar laatsten gang...

Wat de ontslapene als Presidente van de afdeeling Breda geweest is, het is ter plaatse van algemeene bekendheid en bleek, naar buiten, wel hieruit, dat het Afdeelingsbestuur haar, bij het neerleggen harer functie, het Eere-Voorzitsterschap aanbood. Helaas, zij heeft dezen zoo verdienden eeretitel niet lang mogen voeren.

Voor dezen tot het laatst toe werkzamen geest — de zaken van „Oost en West" en inzonderheid die harer geliefde afdeeling Breda bleef zij nauwgezet volgen en nog op andere wijze heeft zij, zoo lang zij kon, aan de publieke zaak in de stad harer inwoning deelgenomen — is thans de eeuwige rust gekomen na een welbesteed leven.

In de Vereeniging „Oost en West" blijft zij voortleven, al is zij nu gestorven.

Suriname: een waardevol bezit,

door

Tj. PYTERSEN.

Het lijkt bittere ironie Suriname een waardevol bezit te noemen. Toch is het logisch. Immers wij vinden daar behoorlijke uitgestrektheden vruchtbaar land, een aangenaam tropisch klimaat met een voor het algemeen voor cultures gunstigen regenval, in het kustgebied goed bevaarbare waterwegen, terwijl een groot nog weinig bekend achterland dat grootendeels met zware bosschen is bedekt. Wij bezitten in onzen tijd over middelen deze natuurwaarden te verhogen, de nadeelen van het klimaat te beperken. Het voortschrijden der wetenschap, de toenemende vraag op de wereldmarkt naar producten, waardoor de behoefte aan goed cultuurland zal stijgen, zullen beide de waarde van dit bezit doen vermeerderen.

Suriname is te dun bevolkt.

Suriname is practisch gesproken onbevolkt. Dit kan als een voordeel worden beschouwd, daar wij hierdoor de volle beschikking over den grond hebben.

De groote vraag is nu maar: waar vinden we de kracht noodig om de terreinen met voordeel te exploiteeren.

De oude weg.

Onze voorvaderen stonden in het eind van de 17de eeuw voor dezelfde vraag toen was gebleken, dat uit de inheemsche bevolking, de Indianen, geen werkkrachten konden worden gerecruteerd. Zij grepen het toen eenig beschikbare middel aan, n.l. den aanvoer van negerslaven. Naarmate die aanvoer steeg, breidde het plantagebedrijf zich uit, dat geleidelijk van zeer groote beteekenis werd. Omstreeks het begin van de vorige eeuw werd de aanvoer van slaven verboden, evenals kort daarop de slavenhandel. In 1863 werd de afschaffing der slavernij een feit; Suriname beteekende weinig meer als producent.

Ongeveer tien jaren na de emancipatie werd het middel, dat reeds jaren te voren door de planters in Britsch Guyana, om de plantages van werkvolk te voorzien, was aangegrepen, door ons aangevat. Britsch-Indische contractarbeiders vervingen de negerslaven. Een twintigtal jaren daarna werd deze aanvoer versterkt met contractarbeiders van Java.

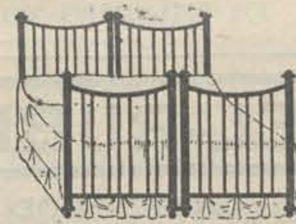
1918 werd een mijlpaal in de geschiedenis der West-Indische cultuurbedrijven. In dat jaar toch verbood het Britsch-Indische Gouvernement haar onderdanen het immigreeren, om elders contractarbeid te verrichten.

Voor Suriname was die maatregel niet van overwegende beteekenis, daar men hier op een aanvoer van voldoende arbeidskracht van Java kon rekenen. Voor de overige landen, waar de bedrijven van die contractanten afhankelijk waren, was het besluit der Br.-Indische regeering van zeer nadeeligen invloed.

Ten opzichte van de oplossing van het werkvolkvraagstuk in Suriname is het oude ondernemersstandpunt aldus: „Voer zooveel Javaansche contractarbeiders naar Suriname dat de arbeidsmarkt ten slotte wordt overvoerd, waarna de menschen, wier contract is beëindigd, wel moeten werken tegen een loon als door ondernemers bepaald wordt." Een dergelijk loon zou door Java-oogen bekeken hoog kunnen worden genoemd. Surinamers en in Suriname geboren Aziaten, menschen met hoogere levenseischen, zouden het onvoldoende vinden. We zien in Britsch-Guyana het volgende. Hier toch hebben de Engelschen gedurende lange jaren zeer veel Aziaten ingevoerd, waardoor de Britsch-Indiërs thans een belangrijke bevolkingsgroep vormen. Sedert geen Britsch-Indische contractanten worden aangevoerd is een groot tekort aan plantage-arbeiders aldaar ontstaan, hetwelk mede oorzaak is van het noodlijdend worden der voornaamste landbouwindustrie. En hoewel met medewerking der Engelsche regeering getracht is geworden dien aanvoer, zij het dan op voor de arbeiders voordeeliger voorwaarden, te doen herleven, heeft de Britsch-Indische regeering, de voorwaarden onvoldoende achtend, geen toestemming tot immigratie willen geven. De vrije Britsch-Indiërs in Britsch-Guyana stellen zich in onvoldoende mate als plantagearbeiders beschikbaar en dit nog wel in een land waar het Bestuur de bevolking bij lange na niet in die mate, als in Suriname het geval is, tegemoet treedt. De bestaansstrijd in deze Engelsche kolonie is veel minder gemakkelijk dan in Suriname. Het voorkomen van een beteekenend aantal in Suriname geboren Javanen zal de planters nimmer bedrijfszekerheid geven, temeer niet indien de loonen op het tegenwoordig peil blijven, dat naar mijn meening voldoende is, maar door Surinamers niet voldoende wordt geacht. Onze zwakke bestuurspolitiek, waarop de in de kolonie heerschende zendingsstrijd een nadeeligen invloed uitoefent, is in deze tevens een factor waarmede ernstig rekening dient te worden gehouden.

De vele besprekingen, welke ik met verschillende op den voorgrond tredende Oost-Indische ondernemers heb gehad, hebben mij de overtuiging gegeven, dat van die zijde geen daadwerkelijke belangstelling van eenige beteekenis is te verwachten.

De oude weg heeft geleid en zal verder leiden tot het vormen van een aanzienlijk contingent maatschappelijk minderwaardigen, in deze Boschnegers en Aziatische paupers: maatschappelijk drab.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

De nieuwe weg.

Wanneer wij in Oost-Indië geen vasten voet hadden en wij ons geheel moesten wijden aan het vraagstuk om Suriname tot welvaart te brengen, zouden wij naar mijn meening de oplossing reeds lang hebben gevonden.

Er zijn verschillende streken in de wereld aan te wijzen, waar energieke blanken voor dezelfde moeilijkheden zijn komen te staan, waar datzelfde vraagstuk met succes werd opgelost.

Plaatsruimte gebiedt mij kort te zijn en zal ik daarom slechts één voorbeeld geven, n.l. de maiscultuur.

De Ver. Staten beplanten jaarlijks een oppervlak van 40 millioen H.A. met mais. Ware men voor die cultuur van handenarbeid afhankelijk, dan zoude in de eerste plaats geen duizendste van dat oppervlak beplant zijn, in de tweede plaats zoude de cultuur niet loonen om reden de dagloonen in die streken ong. *f* 10 bedragen. Een industrie voor het vervaardigen van landbouwwerktuigen voor alle onderdeelen van het werk is geleidelijk aldaar ontstaan en werden de landbouwers daardoor in staat gesteld de maiscultuur met een minimum aantal arbeiders te drijven. Als trekkracht werd aanvankelijk van paarden gebruik gemaakt, thans zien we deze meer en meer door machines vervangen. De Zuid-Afrikaansche mais-expert Burtt-Davy schreef in zijn bekend standaardwerk over mais in 1914, dat het na 50 jaren zoeken was gelukt een vrij goed werkende maisoogstmachine te construeeren. Deze machine is thans ten zeerste verbeterd en wordt in de practijk met succes gebruikt, waardoor een van a—z mechanisch maisbedrijf werkelijkheid is geworden.

In Argentinië, waar jaarlijks rond 3.5 millioen H.A. met dit gewas worden beplant, zien we het aantal arbeiders, die daar een dagloon maken van ongeveer *f* 7, eveneens verminderen. De producties per H.A. in die landen zijn gemiddeld minder dan in Suriname, waar tot heden geen, althans weinig beteekenende pogingen, werden gedaan de cultuur te verbeteren. In Suriname zijn in tegenstelling met de groote productiegebieden, jaarlijks twee oogsten mogelijk, volgens sommige schrijvers, w.o. de vroegere Gouverneur van Suriname, R. F. Baron van Raders (in een werkje over mais, Paramaribo, 1849), zelfs drie oogsten. Mais is een tropisch gewas, dat ook in gematigde luchtstreken met eenige zeer warme zomermaanden, veel zon en goeden regenval, uitstekend gedijt. De mooiste producties worden verkregen op alluviale slibafzettingen, waaraan ook Suriname rijk is. Deze alluviale kleivlakten liggen hier ruim een meter te laag en kunnen zij slechts na inpoldering voor cultures worden benut, hetgeen gebleken is geen bezwaar te zijn. Wil met succes van mechanische middelen worden gebruik gemaakt, dan dient een andere wijze van draineeren dan door onze voorvaderen ingevoerd, te worden toegepast, een punt, waarop ik elders reeds meerdere malen de aandacht heb gevestigd. Een ander drainagesysteem is mogelijk. Eenvoudige proeven moeten echter worden ingezet die hieromtrent zekerheid kunnen geven.

Wij voeren jaarlijks voor meer dan *f* 100 millioen aan mais in, in het afgeloopen jaar zelfs voor *f* 120 millioen. [1])

Naar aanleiding hiervan schreef ik in „De W. I. Gids" van December '28 een artikel: „Kunnen wij dat zelf niet?"

De voornaamste leverancier is Argentinië, een land, als ik boven reeds zeide, met weinig en dure werkkrachten, terwijl droogte en sprinkhanenplagen de oogsten herhaaldelijk ongunstig beïnvloeden. De Regeering heeft hier een taak te vervullen.

Kolonisatie van Nederlandsche landbouwers.

Dr. Th. Lens heeft het vraagstuk eener kolonisatie van Ned. landbouwers naar Suriname den laatsten tijd wederom ter sprake gebracht. Ik zelf heb daar zeer sceptisch tegenover gestaan. Een meer uitgebreide studie over dit onderwerp heeft mij voorwaardelijk een voorstander dier kolonisatie gemaakt. In de eerste plaats dient m.i. vast te staan, dat enkele mechanische cultuurbedrijven daar op een loonende basis mogelijk zijn, in de tweede plaats acht ik het noodig dat slechts jonge menschen, die zich gemakkelijk aanpassen, nisten worden.

In „Handelsberichten" van 21 October komt een mededeeling van onzen Rijkslandb consulent te Parijs over Marokko voor. Wij daarin o.m.: „De Marokkaansche landbouw behoefte aan uitbreiding van technische hulp delen. Is daarin voorzien, hetgeen uit den aar zaak slechts langzamerhand zal kunnen gebe dan zal de suikerbietenteelt de haar toekom plaats op de Mar. landbouwbedrijven even kunnen gaan innemen."

Het is mij bekend, dat het Fransch Bestu Marokko een grootsche ontwikkeling van den bouw aldaar grootendeels afhankelijk stelt va beschikking over bruikbare mechanische midd Ik kan hieraan toevoegen, dat op het oogenbl Marokko onder leiding van een Ned. ingenieu Engelsch-Duitsche machines proeven voor ee zondere bodembewerking (er zijn daar vrij gronden) worden genomen. Slaagt men in die ting, dan wordt verwacht, dat een kolonisatie vorderingen zal kunnen maken en direct o hooger peil zal kunnen worden geplaatst.

In Britsch-Guyana trachten de planters mechanische cultuurmethode te vinden, welke aanpast aan het bestaande drainagesysteem komt mij onwaarschijnlijk voc- dat langs dien een afdoende oplossing te vinden is.

Suriname is een waardevol bezit. De ontw ling van de waarden moet het werk zijn van jonge menschen, de oudere hangen te veel aa goedkoopen koelie.

Den Haag, Maart 1929.

[1]) In het artikel van Dr. Th. Lens: „Hollandsche kolonisatie in Suriname" in het vorig Nr. van het K. W. (28 Maart) is een zeer hinderlijke drukfout blijven staan, welke hier wordt verbeterd. Men leze nl. op bl. 146 (eerste kolom, regel 2 van boven) in plaats van 17 millioen, 117 millioen). *Red. K. W.*

Kolonisatie van Hollandsche bo naar Suriname,

door

J. A. LIEMS.

Oud-hoofd van den Landbouw Voorlichtings in Suriname.

Of kolonisatie van Noord-Europeanen in de pen in het algemeen en in het bijzonder in name mogelijk is, is in de laatste tijden een werp van veel gedachtenwisseling. Over de schelijkheid bestaat er geen verschil van me wel over de uitvoerbaarheid.

Aangezocht over dit onderwerp mijne me te zeggen, bespreek ik hier alleen de econom zijde; de hygiënische aan de deskundigen gebied overlatende.

Toch meen ik mij hieromtrent een opmerk mogen veroorloven.

Wanneer er van een, zooals de heer Tj. P sen het noemt, a—z mechanisch bedrijf van jarige gewassen sprake is, dan zullen de bedrijf betrokkenen niet veel zwaarderen arb verrichten hebben dan administrateurs en ass ten op de Europeesche bedrijven in dit land. de hygiënisten zich niet verzetten tegen ves van Europeanen in de tropen als leiders van tuurondernemingen, kan hunnerzijds geen be bestaan tegen vestiging in boerenbedrijven niet meer van hun physiek eischen dan gen beroep.

De uitvoerbaarheid uit een economisch oo beschouwt, hangt geheel af van de mogelij van het aanwenden van handenarbeid besp werktuigen.

Dat de pogingen in deze richting tot nu he gefaald, moet hoofdzakelijk worden toegesch aan de omstandigheid dat de oude gron waarop tot nu in Suriname de landbouw ge wordt, niet deugt; deze is gebaseerd op goedk slavenarbeid. Voor mechanische bedrijven een nieuw systeem worden opgebouwd, de cu methode geheel gewijzigd worden.

In de W.-I. Gids van 1925 blz. 371 e.v. is mij aangegeven hoe een bedrijf met aanwe van dierlijke trekkracht ingericht zou moeten den met een daarbij te volgen systeem van bouw. De heer Pyttersen, die een diepgaande van deze zaak heeft gemaakt, heeft, in samen king met het Ingenieursbureau Van Dijk schema van inrichting ontworpen van een mechanisch bedrijf, dat voor alle cultures korten groeitijd geschikt is en waarmede geheel kan vereenigen.

heer P. meent, en naar mijne meening zeer echt, dat bij een dergelijke inrichting de bodembeiding op goedkoopere en zekere wijze mechah kan worden verricht.

k de volgende opmerking van den heer Pytn in de W.-I. Gids van Dec. 1928 is zeer juist. Surinaamsche bedrijven wier levensvatbaar grootendeels van den goedkoopen koelie afkelijk zijn, zullen naar mijne meening nimmer beteekenende, daadwerkelijke belangstelling onze kapitaalkrachtige ernstige ondernemers ekken."

ngeveer twintig jaren geleden, vertoefde voor bijzondere omstandigheid, in Suriname, een ant van een der groote en invloedrijke maatppijen in Nederland. Deze Mij. had zeer groote ngen in Ned. Oost-Indië en men liet in Surie niets onbeproefd om hem voor cultuurondernigen te interesseeren. Ook hij achtte het toen ongezond beginsel om met uit Java aangede werkkrachten cultures te drijven, welke op en de Buitenbezittingen even goed mogelijk en.

hans nu de Poenale Sanctie heftig aangevallen dt en in gevaar verkeert, is de kans voor geldging in Surinaamsche cultuurondernemingen ker niet grooter op geworden.

ij kunnen de oogen sluiten voor deze feiten, r maken ze daardoor niet weg.

aarom is het onbegrijpelijk dat de officieele ers alle heil voor Suriname *alleen* van den en landbouw, in zijn *tegenwoordigen* vorm, achten.

en jaren geleden schreef de heer W. R. Menk[1]): „Waren in de dagen toen Suriname nog n bloeiende kolonie" kon heeten, de Surinaame belangen in hoofdzaak plantagebelangen, na zijn in Suriname gaandeweg volksbelangen r voren getreden, welke geenszins met planbelangen mogen worden verward, van hoe ot gewicht het dan ook moet worden geacht de groote landbouw door gunstige arbeidsstanden en crediet-voorwaarden gelegenheid bbe zich staande te houden en verder te ontkelen. De groote meerderheid der Surinaame inboorlingen heeft bij de plantages rechteeks kapitaals- noch arbeidsbelangen en voor *niet meer onder werkcontract verbonden Aziache immigranten geldt hetzelfde; van deze tste blijft slechts de minderheid plantage-arbeid richten ....*" [2])

.... „En waar nu in een land als Suriname de dbouw als de hoofdbron van bestaan moet rden beschouwd voor de groote massa des ks, treedt vanzelf op den voorgrond het belang den kleinen-landbouw en middenstandsdbouw."

zijn slechts weinigen die den toestand zoo ter onder de oogen zien en ook langs andere n naar de oplossing streven. Een dier wegen p coöperatieven grondslag gedreven boerdevan Hollandsche kolonisten, die zich toeleggen en teelt van *die* gewassen, welke, zooals de Pyttersen dat noemt, zich voor een a—z hanisch bedrijf leenen.

zijn artikel „Kunnen wij dat zelf niet?" (W.-I. van Dec. 1928), zegt de heer P. dat zijn derde luidende: „kunnen zij (de kolonisten) diverse ucten cultiveeren, welke met behoorlijk voorop markten buiten Suriname afgezet worden, door een alleszins goed bestaan voor hen verrd is", niet afdoende beantwoord kan worden ens de resultaten van uitgebreide proefneminbekend zijn.

heel eens ben ik het met den heer P., dat n proefnemingen die vraag afdoend kunnen twoorden, maar wie moet die proefnemingen isch uitvoeren? In Suriname beschikt men over personeel, dat met het gebruik van mone werktuigen voldoende vertrouwd is, aan wie de uitvoering zou kunnen opdragen. Dat die gerechtvaardigd is, bewijzen onderstaande ers.

an de producten welke verbouwd zouden kunworden, wijst de heer P. op maïs en rijst. In reeds genoemd artikel, in de W.-I. Gids van wijs ik dezelfde producten aan.

an deze beide producten zijn de productiebekend, deze zijn in vergelijking met andere en zelfs zeer gunstig, omdat bodem en klimaat nder hiervoor geëigend zijn. Ook de marktzen zijn bekend. De heer P. noemt voor de *f* 250.— per 2000 Kg. Surinaamsche rijst van e kwaliteit werd in 1927 door bekende makete Amsterdam getaxeerd op *f* 20.— tot *f* 24.— 100 Kg.

ij de tegenwoordige opbrengsten en bij bovennde prijzen staat vast dat de cultures van producten zeer loonend zijn indien de bedrijmechanisch gedreven *kunnen* worden.

wezen moet nog slechts worden of de mechanische bodembewerking in Suriname inderdaad mogelijk is.

De heer P. noemt *f* 250.— per H.A. voor het omzetten van een stuk vruchtbaren grond in cultuurland, wat zeker niet laag is. Met nog *f* 150.— voor de verdere inrichting voor het speciale doel zijn de gezamenlijke kosten ruim berekend.

Gezien de reeds bekende gegevens, zie ik de zaak thans zoo: Er wordt een stuk vruchtbaar land, dat vrij is van boomen en boomwortels, waar met eenvoudige werken een permanente bevloeiïng mogelijk is, uitgezocht en ingericht op *die* wijze, welke het meest economisch gebruik van de aan te wenden machines mogelijk maakt. Dergelijke terreinen zijn er en zijn, als ik reeds t.a.p. heb aangegeven, met weinig kosten te maken.

De proefneming moet worden uitgevoerd door flinke boerenzoons, die volkomen bekend zijn met bodembewerking en hanteeren van moderne landbouwwerktuigen. Zij worden bijgestaan door iemand die bekend is met de cultuur van de te telen gewassen.

Een polder van 300 H.A. zal aan 10 gezinnen werk kunnen verschaffen.

Aanleg van den polder komt op 300 × 400 = ... *f* 120.000.—
Woning, stal en andere bijgebouwen à *f* 8000.— = ... „ 80.000.—

Een fonds van ongeveer *f* 250.000.— zal dan wel noodig zijn om verder de noodige werktuigen aan te schaffen en in het onderhoud der gezinnen gedurende een jaar te voorzien. De kosten van *f* 25.000.— per boerderij van 30 H.A. is zeker niet hoog.

De bruto opbrengst zal kunnen bedragen per H.A.:
1500 Kg. Export-rijst à *f* 16.— per 100 Kg. = *f* 240.— en 3000 Kg. maïs à *f* 8.— per 100 Kg. = *f* 240.—.
Benevens afval voor beestenvoer.

In de laatste jaren kwamen herhaaldelijk bij het Bestuur in Suriname brieven uit Nederland van personen, die den wensch te kennen gaven, zich als landbouwers, in dit gewest te vestigen. Ook uit de Vereenigde Staten van N.-Amerika, Canada en Brazilië vroegen met hetzelfde doel jonge Nederlanders om inlichtingen. Uit deze aanvragen blijkt dat onder een groep van Nederlanders de neiging bestaat om zich in dit gebiedsdeel van Nederland te willen vestigen.

De adviezen op deze aanvragen luidden nooit aanmoedigend, omdat onder de bestaande omstandigheden het voor een Europeaan onmogelijk is in den landbouw, door eigen arbeid, een behoorlijk bestaan te vinden.

Geheel anders wordt de toestand bij welslagen van de hier voorstelde proefneming. De omstandigheden worden voor den kolonist zelfs gunstiger dan voor den landbouwer in de gematigde luchtstreken, waar slechts een gedeelte van het jaar werkzaamheden op het land mogelijk zijn en slechts één oogst verkregen wordt, terwijl in de bedrijven als hier gedacht, een rijst-oogst en een mais-oogst worden binnen gehaald en er dan nog eenigen tijd overblijft om op een deel van het land een oogst van boonen mogelijk te maken.

Wat betreft de opbrengst der productie kan hier nog worden aangeteekend, dat de rijenteelt, welke in deze bedrijven toegepast zal moeten worden, reeds tot iets hoogere productie moet leiden, dan bij de tot nu gevolgde, vrij wanordelijke, plantwijze. De proefneming met rijst in 1926 door den heer G. Brandon op de plantage Guadeloupe genomen, heeft in dit opzicht interessante resultaten gegeven.

Op gebied van selectie moet nog alles gedaan worden.

Proeven zullen genomen kunnen worden met andere cultures, welke in Suriname goed gedijen, maar waarvan de concurrentie op de buitenlandsche markten uitgesloten is, zoolang alle bewerking uitsluitend op handenarbeid berust.

Dan mag nog worden gewezen op de vruchtencultuur, waarvan door de onontwikkelde kleinlandbouwers in Suriname nog zoo goed als niets is terecht gebracht. Bij de teelt van mais en rijst als hier gedacht, blijft er nog veel tijd over om bij de woning een flinke boomgaard te onderhouden.

Ook sommige groenten zullen op een boerderij een bron van kleine bijverdiensten kunnen geven. Ik denk b.v. aan okrum, welke in Amerika evenals andere groenten, in blik geconserveerd wordt. Uit

[1]) Nederland en West-Indië één, door W. R. Menk- Amsterdam.
[2]) De cursiveering is van mij. — L.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

eigen ervaring weet ik dat deze soepgroente in gedroogden toestand uitstekend voldoet.

Deze in Suriname snel groeiende en goed produceerende plant kan gemakkelijk als tusschengewas in jonge boomgaarden geteeld worden

Uit het antwoord van den Minister van Koloniën in de vergadering van de Eerste Kamer op 9 Mei 1928 — vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor het dienstjaar 1928 — ten aanzien van de door den heer Arntz aanbevolen emigratie van Nederlandsche kolonisten, blijkt dat van Regeeringswege geen directe steun te verwachten is voor een proef als deze. Particulier initiatief is hier dus noodig en om verschillende reden beter, omdat ambtelijke omslag en bureaucratische sleur vermeden wordt, wat de kans van slagen aanzienlijk verhoogt.

Volgens het verslag van de „N. R. Ct." (Ochtendblad B, van 27 Maart j.l.) heeft in een den vorigen avond van wege de Nederlandsche vereeniging voor economische geographie met afdeelingen Den Haag van de Nederl. Heidemaatschappij, de Holl. Mij van Landbouw en de Nederl. Mij. van Nijverheid en Handel gehouden vergadering, Prof. Dr. H. Blink o.m. gezegd: „Wij hebben in Nederland met de „intensiteit der cultuur wel bijna een maximum „bereikt. Daarom moeten wij trachten het cultuur„land uit te breiden. Vooral thans, nu de landver„huizing stopgezet of veel beperkt is in Amerika „en in andere landen. In Nederland zijn de boeren„plaatsen meestal klein en die kunnen niet meer „worden versnipperd ... Er is vraag naar meer cul„tuurland. Dat kan alleen worden verkregen door „uitbreiding en deze geschiedt door *ontginning* en „door *droogmaking*."

„..... Belangrijk voor de ontginning waren:

„1e de oprichting der Nederlandsche Heidemaat„schappij in 1887, die vooral onder directie van den „heer Lovink tot grootere activiteit kwam en voort„gezet wordt onder den heer Lonkhuizen. Zij is geen „philantropische vereeniging, maar vestigde de „ontginning op wetenschappelijken grondslag en „voerde vele ontginnnigs- en grondverbeterings„werken uit. Haar beteekenis blijkt als wij weten, „dat zij in 1928 uitbetaalde aan loonen 3.6 millioen „gulden."

Zouden de Holl. Mij. van Landbouw en de Ned. Mij. van Nijverheid en Handel er geen belang bij hebben de hier aanbevolen proefneming financieel te steunen en de uitvoering, althans de leiding, aan de Ned. Heide Mij. toevertrouwen? Ook in Suriname behoeft de ontginning geen philantropisch werk te zijn. Goed uitgevoerd, zullen de aanlegkosten per H.A. belangrijk minder bedragen dan de ontginning van heide en het land een aanzienlijk grooter waarde blijken te hebben dan de daaraan bestede som.

Het geld hier een nationale daad in het belang van Suriname, maar nog meer van Nederland.

Vereeniging „Oost en West".

Jaarverslag over 1928.

Algemeene toestand.

Het overzicht van den Secretaris der Redactie van het Koloniaal Weekblad, in het eerste No. van den jaargang 1929, heeft, als naar gewoonte, den belangstellenden lezer voorbereid — zij het in breede omtrekken — op hetgeen hij, onder dit hoofd, in het jaarverslag van den Algemeenen Secretaris der Vereeniging, opgeteekend zal vinden.

En zoo heeft dan de lezer, dank zij de juiste aanduiding van dien toestand, bereids kunnen vernemen dat de Vereeniging er goed voor staat of, om een gebruikelijke uitdrukking te bezigen, dat de algemeene toestand gunstig is.

Nader uitgewerkt moge het volgende dienen:

Het jaar 1928 was voor de Vereeniging „Oost en West" van buitengewone beteekenis. Met het noemen van de Arnhemsche tentoonstelling kan elke toelichting op dien volzin achterwege blijven, mede rekening gehouden met al hetgeen over deze belangrijke gebeurtenis in woord en schrift behandeld geworden is. Wat voor 't overige den algemeenen toestand beïnvloed heeft, blijft onder dit hoogtepunt in dien zin dat, sedert de oprichting der Vereeniging, nu welhaast 30 jaar geleden, niets zoozeer bijgedragen heeft tot hare bekendmaking in, maar ook buiten de grenspalen van ons land, al heeft de gebeurtenis zelve en hare gevolgen niet kunnen leiden tot eene daarmede in verhoudi staande belangrijke toename van het ledental. W misschien, ook iets te hoog gemikt ware.

Was niettemin die uitbreiding in 't algemeen inzonderheid die der Arnhemsche afdeeling bevredigend, aan den totalen groei van het led tal — de allesbeheerschende factor in het licht aspect dat de Vereeniging biedt — is in hooge bevorderlijk geweest een actie, van welke al in vorig verslag gewag gemaakt werd en die, onder, nog nader ter sprake zal komen.

Dit jaarverslag, het laatste van de reeks het 30-jarig bestaan der Vereeniging — 3 Mei — afsluit, schenkt een gelegenheid, welke niet benut mag worden gelaten, om het gunstig deel, dat in de laatste jaren over den algemee toestand, en met recht uitgesproken kon word wat nader in beschouwing te nemen. Het ber feitelijk en uitsluitend — er werd hierboven op gezinspeeld — op den stand van het ledental dat der begunstigers, waarbij immers de finan zoo nauw betrokken zijn. Vond een zoodanig deel, uiteraard, zijn begrenzing door het gebied de Vereeniging zelve bestrijkt, waarbij derhalve in aanmerking komt hoe zij, als maatschappel instelling, zich verhoudt tot andere vereenigin met haar op een lijn te stellen en tot de bui wereld in het algemeen, men denke ditmaal grenzen even weg om een blik te werpen in de ruimte, rondom. En wanneer men, dit doende tot vergelijking genoopt, de plaats bepaalt, onze Vereeniging te midden harer zusterinstel gen in den lande inneemt, dan, voorzeker, vall vergelijking niet in haar nadeel uit. Bezigt evenwel een andere, ruimere, maatstaf, die het ledental in verhouding tot hen die nog bu de Vereeniging staan, maar er binnen behoo dan komt men tot een gansch andere gevolgt king, dan maakt de Vereeniging een minder figuur. Maar ... buiten haar schuld. Want, al het alleen uit hoofde van het van gezonden naliteitszin getuigend beginsel dat men tracht ontwikkelen: het onderhouden en versterken den band tusschen de Europeesche en Overzees deelen van het Rijk der Nederlanden, de ha having dus van het Rijksverband, zoo zouden die velen, hier bedoeld, tot aansluiting zich ge pen moeten voelen. Dat nu is, helaas, het geval terwijl het er niet naar uitziet, getuige eene 30-ja ervaring, dat deze toch geenszins onredelijke wachting in vervulling zal gaan. Een phalanx Staatsburgers, met wier openbare overtuiging aanzien van de koloniale richting rekening moeten worden gehouden, vormt onze Vereen nog niet.

Deze nevenbeschouwing doet intusschen nie aan de bevinding van den huidigen stand van ken der Vereeniging; ze is, bij uitzondering, jaarverslag op hare plaats, bijaldien zij herin aan wat men veelal voorbij pleegt te zien, aan eenzijdigheid en dientengevolge betrekkelijkhe van elk oordeel, ook van dit hetwelk niettemin, inachtneming van het voorgaande, in zijn waard ring, onverkort gehandhaafd blijven kan.

Leden en begunstigers.

Dit jaar nam het ledental weer belangrijk toe bereikte op ult. December 1928 het cijfer van 39 tegen 3428 eind 1927, alzoo een vermeerdering 516 leden. Ze is, grootendeels, een uitvloeisel de hiervoren aangeduide en in het vorig jaarv slag aangekondigde actie, welke, na overleg den Algemeenen Secretaris der Vereeniging, steld en uitgevoerd geworden is door den Secreta ris van de Redactie van het Koloniaal Weekblad Ze is voor dat deel rechtstreeks het gevolg van met zorg opgesteld rondschrijven, toegezonden ieder ambtenaar, officier en particulier, die er in aanmerking kwam, zoo hier als in de Overzee sche gewesten. De actie wordt voortgezet en is bewijs hoe een ernstige, goeddoordachte poging leden te winnen, ook langs dezen weg, met slagen kan worden bekroond. Een woord van hul en erkentelijkheid jegens den uitvoerder mag hie niet ontbreken en wordt dan ook gaarne gebracht

Wat de begunstigers betreft, hun aantal bl stationnair.

De onontbeerlijke geldelijke steun van voorna maatschappijen en instellingen, welke de Veree ging wederom mocht ondervinden, wordt door haar in hooge mate gewaardeerd. De besturen die lichamen gelieven, bij vernieuwing, den dank der Vereeniging te aanvaarden.

Ten besluite een wenk aan de Penningmeesters en Administrateurs der Vereeniging om, waar mo

...lijk, te willen blijven werken aan het op peil brengen der contributie van diegenen onder de leden, die naar een lang verouderde regeling hun lidmaatschap nog maar altijd met *f* 2.50, *f* 2.— of zelfs minder voldeden, waardoor de kosten voor de verzending van het Orgaan nauwelijks worden verdiend.

Hoofdbestuur.

De samenstellig van het H.B. onderging eenige wijziging. In de Jaarl. Algem. Vergadering van 23 Juni op de I. T. A. te Arnhem werden de zetels van de HH. G. C. van den Wall Bake en Z. G. Ph. Marcella, die onderscheidenlijk voor Amsterdam en Rotterdam zitting hadden, ingenomen door de HH. L. Garschagen en Mr. J. G. Huijser, terwijl de Hr. J. F. Wagenaar Reisiger (Haarlem) te voren bedankt had. Diens zetel werd, tijdelijk, ingenomen door den Secretaris dier afdeeling, den heer H. P. Heimum. De heer W. F. J. Kroon, Voorzitter der afdeeling Breda, legde zijn functie neer wegens verandering van woonplaats; hij trad tegelijkertijd uit het Hoofdbestuur. In zijn vervanging is nog niet definitief voorzien. Het lid de heer F. van Peski, die, reglementair, aan de beurt van aftreden was, werd herkozen. De gewone bijeenkomsten van het H.B. in April en October hadden ook dit jaar plaats in het gebouw der Vereeniging.

Afdeelingen.

Hun aantal bleef hetzelfde. De jaarverslagen zullen eerlang in het Orgaan der Vereeniging worden opgenomen. De tusschentijds ingezonden verslagen, zoomede de min of meer belangrijke mededeelingen met betrekking tot de aangelegenheden der afdeelingen, vonden geregeld in het blad vermelding.

Een poging om in Eindhoven een afdeeling op te richten, mocht het gevolg niet hebben dat men zich voorgesteld had.

De afdeeling Den Haag vierde op 30 October haar 25-jarig bestaan op luisterrijke wijze door een voorstelling met gemengd programma in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, bij welke gelegenheid de Algemeene Voorzitter, namens de Vereeniging, een fraaie hamer met inscriptie ten geschenke aanbood.

Een andere regeling voor de geldelijke afdracht der afdeelingen aan het H.B. werd ingevoerd. Deze berust op progressieven grondslag en is alzoo ontworpen dat, behalve de beide grootere afdeelingen Den Haag en Arnhem, alle andere er mede gebaat zijn.

De besturen der afdeelingen Amersfoort en Nijmegen blijven zich aanbevolen houden voor boeken, tijdschriften enz. voor hunne bibliotheken.

Vertegenwoordiging in Oost- en West-Indië en elders.

In Oost-Indië bleef de heer Mr. K. Fauser zijne functie als Hoofdvertegenwoordiger vervullen. Het aantal leden aldaar nam eenigszins af, doch er bestaat gegronde hoop dat de dezerzijds ingestelde actie, welke zich tot de Overzeesche Gewesten uitstrekt, ook daar te lande doorwerken zal.

De Vereeniging bleef in Suriname vertegenwoordigd door den heer H. P. Nye, lid der firma Kersten & Co. te Paramaribo, terwijl zulks in Curaçao geschiedde door den heer Dr. H. Polvliet, lid van het Hof van Justitie te Willemstad, die na het vertrek van den heer X. Krugers naar Saba, welwillend bereid bevonden werd onze belangen te behartigen.

Aan bovengenoemde heeren worde hier een woord van welgemeenden dank gebracht.

De heer J. Thierry Kempf te Parijs, rue Haret 6, neemt onze belangen aldaar voor Frankrijk waar.

Koloniaal Weekblad.

De belangstelling voor het Orgaan neemt steeds toe, zoowel in als buiten de Vereeniging; bewijzen daarvoor te over. De voornaamste reden hiervoor ligt in de zeer verdienstelijke bewerking der rubrieken door redacteur en vaste medewerkers en in de goede keuze van eerstgenoemde uit de krachten, welke hij voor het overige redactioneele gedeelte van het blad weet te verbinden, een keuze, welke, gelet op het standpunt dat de Vereeniging inneemt, de noodige bedachtzaamheid eischt.

Aan de hier genoemden een woord van lof voor het werk dat zij, ook wederom dit jaar, leverden.

Op 1 Januari van het verslagjaar kwam, om financieele redenen, de omslag te vervallen; bij den aanvang van den nieuwen jaargang wordt de paarse kleur vervangen door de meer algemeene witte kleur, waardoor aan klachten tegemoet gekomen is. Een andere verbetering, nog niet volledig doorgevoerd, was de rangschikking der advertenties.

De verzorgde typografische uitvoering door de firma Ten Hagen viel ook dit jaar te loven.

Informatiebureau.

Deze instelling bewees wederom hare goede diensten, wat blijken zal uit het eerlang te verschijnen verslag van den Leider van dit bureau, die op gezette tijden voeling hield met het Dagel. Bestuur. Het aantal informaties bedroeg in 1928 591 schriftelijke en 696 mondelinge, tegen 687 en 605 in 1927. Een nieuw werkje „Onze West" werd uitgegeven, bewerkt door de heeren Oudschans Dentz en Menkman, onderscheidenlijk voor Suriname en Curaçao.

Leeszaal.

Een druk bezoek, terecht verwacht, nu dit lokaal in het nieuwe gebouw zoodanig voor zijn doel ingericht is dat het aan hooge eischen voldoet, bleef uit. Niet slechts de nieuwe inrichting, als zoodanig, welke ook gelegenheid biedt tot het maken van aanteekeningen, maar evenzeer de steeds aangroeiende voorraad lectuur, in groote verscheidenheid, deed de hoop koesteren dat de leden hun leeszaal, voor de aankleeding waarvan kosten noch moeten gespaard zijn, veelvuldig zouden bezoeken. In die hoop is het Bestuur teleurgesteld geworden; steeds is het een vaste, kleine kern van belangstellenden die men ziet verschijnen. Het eenige, wat men hier ervan kan zeggen, al valt er over dit verschijnsel zelf veel te zeggen, is dit, dat deze inrichting het lot deelt van vele andere van dien aard.

Stichtingen, Commissiën, Fondsen.

Hieronder vallen weinig bijzonderheden te vermelden. Sedert het in gebruik nemen der nieuwe lokalen houdt de Studie-Commissie, die voorheen altijd aan het Departement van Koloniën bijeenkwam, hare periodieke vergaderingen hier. Een nieuw Reglement dier Commissie werd door het H.B. bekrachtigd. De West-Ind. Commissie hield twee malen een gecombineerde vergadering met het Dagel. Bestuur, beide ten doel hebbende een conferentie met- tevens afscheidsgroet aan de nieuwbenoemde Gouverneurs van Suriname en van Curaçao, vóór hun vertrek naar de Gewesten.

In den loop van het jaar vormde zich een Commissie, onder praesidium van den Onder-Voorzitter der Vereeniging, de heer F. van Peski, ter voorbereiding van een te dezer stede in 1929 te houden tentoonstelling van „het Indische Boek".

Andere werkzaamheden en verrichtingen.

Ofschoon maar een maatregel van huishoudelijken aard, zoo dient hier toch melding gemaakt te worden van de nieuwe huisvesting van den zetel der Vereeniging in het gebouw Korte Voorhout 6 (boven Menno's Bank), welke plaats greep op 1 Mei. Den daarop volgenden dag reeds, den 2en Mei, vergaderde er voor het eerst het Dag. Bestuur. Om verschillende redenen, onder welke de voornaamste was de beknoptheid van huisvesting, was die verplaatsing reeds lang te voren noodzakelijk gebleken. Een van zijn gevolgen was deze, dat aan de huisbewaarster van de Heulstraat, wier werkkring overbodig geworden was, wegens 24-jarigen dienst een pensioen werd toegekend.

Bij het in gereedheid brengen van de nieuwe vertrekken werd van verschillende zijden steun ondervonden in den vorm van geschenke of in bruikleen afgestane voorwerpen, ook wel van giften. Nogmaals een woord van dank aan die allen, die daardoor zooveel bijdrogen tot het uiterlijk aanzien van het complex, in 't bijzonder ook voor de hulp door Boeatan bewezen. Het grootste lokaal werd niet in gebruik genomen, maar bestemd voor het houden van kleine tentoonstellingen, zooals er dan ook bereids een gehouden geworden is (tabak). Aan de pers, ook de buitenlandsche, is de gelegenheid geboden geworden — waarvan ruim gebruik gemaakt is — de nieuwe woninginrichting te bezichtigen.

Op den 18en Januari en daarna op den 11en Juni had de uitreiking plaats van de gouden eeremedaille der Vereeniging aan de heeren Fokker en Mr. Huges, aan den eerste wegens zijn bijzondere verdiensten ten opzichte van het luchtverkeer met Indië, aan den laatste (met oorkonde) ter gelegenheid van de opening der I. T. A.

Verschillende malen werden lezingen over de

KRONTJONG.

Welwillend afgestaan door „Oedaya"

Op het gebied van Gramophoneplaten kunnen wij u een belangrijke noviteit der Edison Bell Fabrieken melden. Genoemde firma heeft haar repertoire uitgebreid met het opnemen van een vijftiental platen met Krontjong-muziek (30 nummers). De muziek welke bij onze lezers wel bekend is uit hun Indische jaren. Ook bij vele Hollanders zal deze muziek niet onbekend zijn en zal menigeen verlangen door deze platen in nauwer contact te komen met het leven in onze koloniën.

Het orkest, dat voor deze opnamen gespeeld heeft, is het ons allen bekende Krontjong Orchest „Eurasia" uit Den Haag, waarvan wij hierboven een foto afdrukken, spelende in de studio der Edison Bell Fabriek te Londen.

Bij het hooren dezer platen zullen velen zich weer terugdenken op de verleden jaar te Arnhem gehouden Indische Tentoonstelling, waar Eurasia ook geregeld haar half sentimenteele, half pittoreske muziek van serenaden van liefdeverlangen in de tropische maannachten heeft doen hooren.

Wat het repertoire betreft, dat op deze platen is opgenomen, kunnen wij van een zeer gelukkige keuze spreken en oemen wij hiervan o.a. de zeer karakteristieke nummers Krontjong Betawie met aan den anderen kant Krontjong Soerabaia (E.B. Radio Rec. F 105) en Krontjong Kemajoran (E.B. Radio Rec. F 106).

Een zeer geliefd nummer is ook Ajoen, Ajoen, (E.B. Radio Rec. F 110), met het welbekende refrein:

Ajoen, Ajoen, Ajoen in dien hoogen klapperboom
Ajoen, Ajoen mea mira djangan maen gila,

hetwelk ook door het orkest wordt meegezongen; de andere zijde dezer plaat laat ons hooren: Boeroeng Kaka, met de woorden:

Boeroeng Kaka Toea
Mentjlok di tjandela
Nenah Soedah toea
Giginja tinggal doea.

Verder noemen wij nog het veelal bij de afvaarten der booten gezongen wordende liedje: Rasa, Sajang Keneh Ombak Poetih, Poetih, (E.B. R.R. F 118).

Het in zeer snel tempo gespeelde Patjar Keling (F 112) en Hela Rotan (F 115) toonen ons de goede qualiteiten van Eurasia, zoomede het avondlied aan den Maneschijn: „Terang Boelan" (F 111), hetwelk onzen Holl. zanger J. H. Speenhoff heeft geïnspireerd tot een zijner aandoenlijke liedjes.

Als technische noviteit dezer platen kunnen wij nog melden, dat Edison Bell, waarvan de vertegenwoordiger voor Holland en koloniën is: The Dutch Gramophone & Radio Works, P. Meyer, Amsterdam, deze nummers heeft vastgelegd op een plaat van 20 c.M. middellijn (2 zijden bespeelbaar), welke door toepassing van de nieuwste vindingen op dit gebied echter een kwaliteit en speelduur hebben gelijk aan de platen van 25 c.M. middellijn, waardoor bovendien een belangrijke besparing is verkregen, zoodat de prijs dezer platen slechts *f* 1.25 bedraagt.

Resumeerende een zeer geslaagde serie opnamen, die elke gramophonebezitter gaarne aan zijn collectie platen zal toevoegen.

Overzeesche Gewesten, of hunne belangen rakende, georganiseerd door het H.B. zelf of te zamen met andere lichamen en vereenigingen. Zoo, op 27 Januari, met de Nationale Unie — lezing Professoren Gerritson en Eigenman; met het Genootschap Nederland-Engeland — lezing Sir Whyte; met den Ondernemersraad voor Ned.-Indië — lezing Prof. Schröter, enz.

In samenwerking met het Comité Vliegtocht Nederland—Indië heeft het Hoofdbestuur getracht de tocht van Onlangs naar de West tot verwezenlijking te brengen en hebben te dien einde verscheidene keeren besprekingen, o.m. met den Generaal Snijders, plaats gehad.

Aan de huldiging van den afgetreden Gouverneur baron v. Heemstra bij zijn terugkeer uit Suriname werd deelgenomen, doordat de Alg. Voorzitter en de Alg. Secretaris bij die plechtigheid, te Bloemendaal, aanwezig waren en eerstgenoemde met een toespraak dezen dignitaris een stoffelijk bewijs van waardeering overhandigde.

Voorts was de vereeniging door zijn Bestuur steeds vertegenwoordigd daar, waar zulks noodig of wenschelijk was. Die vertegenwoordiging had dan plaats òf door den Algem. Voorzitter en den Algem. Secretaris dan wel door het Dagel. Bestuur in zijn geheel of door een of meer zijner leden.

Ten slotte zij aangeteekend dat dadelijk na de verhuizing een begin is gemaakt met het ordenen van het Archief wat thans zijn beslag gekregen heeft.

Hiermede zijn slechts enkele vermeldenswaardigheden opgesomd; het spreekt vanzelf dat een verslag aan een zeker bestek gebonden is en dat herhaling van bekende zaken, bereids gepubliceerd, behoort te worden vermeden.

Financieele toestand.

Was het jaar 1928 zooals het in den aanhef heette, van buitengewone beteekenis, juist op den grond daarvoor aangegeven èn tengevolge der verhuizing, het was ook een buitengewoon duur jaar. Wat de verhuizing betreft, zoo moest een deel van het oude meubilair worden opgeruimd en vervangen, terwijl een aanzienlijke aanvulling met nieuwe goederen en voorwerpen noodzakelijk bleek te zijn. Een en ander bleef niet zonder uitwerking op het kapitaal. Men zou dan ook een tegenstelling kunnen zien tusschen den fina. cieelen en den algemeenen toestand, ware het niet dat de op sommige punten hooge posten op de Exploitatie-rekening uitsluitend voor dit jaar g lden. Daardoor behoeven de financiën bij een eenigszins voorzichtig beheer geen zorg te baren, ook hierom niet, wijl het zich niet laat aanzien dat het ledental achteruit zal loopen en bovendien andere lichtpunten te onderkennen zijn.

Aangeteekend zij nog dat de vereeniging in dit jaar zich in het bezit gesteld zag van een legaat onder vruchtgebruik.

Behalve hetgeen de Commissie van verificatie der jaarrekening te dien opzichte verrichtte, geschiedde op gezette tijden opname van de kas en de verdere bezittingen der vereeniging door een gecommitteerde uit het Dagel. Bestuur.

Besluit.

In het vorig jaarverslag, in een der slotalinea's leest men het volgende dat hier overgenomen wordt:

„Alles beweegt en in de goede richting en het is een veelbelovend tijdsteeken dat, tegen de destructieve stroomingen in, „Oost en West" een tijdperk van voorspoed doormaakt".

Indien, vooreerst, uit dien voorspoed nog niet de kracht kan worden c eend om die stroomingen in het zand te doen verloopen, zoo is de vereeniging niettemin, krachtens haar beginsel, gehouden te trachten dien voorspoed te bestendigen en, kan het zijn, te doen toenemen. Een middel daartoe is het zooveel mogelijk opvoeren van het ledental, opdat aldus over de noodige middelen beschikt zal kunnen worden, om de wieken breeder uit te slaan.

Dit moet niet het werk zijn van enkelen, maar van allen, allereerst van hen, die in eenige functie aan de vereeniging verbonden zijn, maar ook van ieder gewoon lid afzonderlijk. Dan eerst zal de vereeniging tot macht geraken en tot kracht.

Aan hen, die in het afgeloopen jaar in die richting werkzaam geweest zijn, aan hen, in 't algemeen, die de vereeniging, in welk opzicht ook, gesteund hebben, een woord van welgemeende dank.

Exploitatie- en Begrootingsrekening 1928.

Benaming der Hoofden.	Raming 1928 Ontvangsten 1	Raming 1928 Uitgaven 2	Werkelijke Ontvangsten 3	Werkelijke Uitgaven 4	Verschillen Meer 5	Verschillen Minder 6
Ontvangsten.						
Regeeringssubsidie (Tehuis v. N.-I. bedienden) ...	f 8200.—	—	f 8200.—	—	—	—
Als voren (Gedeleg. Studie-Comm.)	„ 4500.—	—	„ 4500.—	—	—	—
Als voren (Ver. „Oost en West")	„ 3000.—	—	„ 2999.90	—	—	f 0.10
Bijdr. v. leden en begunstigers	„ 14250.—	—	„ 14791.80	—	f 541.80	—
Inlichtingendienst (Verk. boekwerken)	„ 70.—	—	—	—	—	—
Interest	„ 1180.—	—	„ 1000.96	—	—	„ 179.04
Uitgaven.						
Propaganda	—	f 4100.—	—	f 4434.33	„ 334.33	—
Meubilair	—	„ 300.—	—	„ 375.96	„ 75.96	—
Onkosten.						
Salarissen, enz.	—	„ 3700.—	—	„ 4070.50	„ 370.50	—
Huishuur	—	„ 1200.—	—	„ 1766.31	„ 566.31	—
Kantoorbenoodigdheden	—	„ 150.—	—	„ 115.44	—	„ 34.56
Schrijfloon	—	„ 15.—	—	„ 5.75	—	„ 9.25
Porti en telegrammen	—	„ 325.—	—	„ 248.22	—	„ 76.78
Reiskosten	—	„ 325.—	—	„ 284.70	—	„ 40.30
Receptiekosten	—	„ 175.—	—	„ 222.09	„ 47.09	—
Gas, waterleiding en electr. ...	—	„ 200.—	—	„ 87.92	—	„ 112.08
Telefoon	—	„ 225.—	—	„ 286.50	„ 61.50	—
Brandstoffen	—	„ 125.—	—	„ 93.75	—	„ 31.25
Onderhoud en aanschaffing ...	—	„ 40.—	—	„ 399.07½	„ 359.07½	—
Diversen	—	„ 20.—	—	„ 305.10½	„ 285.10½	—
Hoofdvertegenwoordiger O.-I.						
Salaris	—	„ 1200.—	—	„ 1200.—	—	—
Porti en schrijfloonen	—	„ 350.—	—	„ 350.—	—	—
Propaganda	—	„ 350.—	—	„ 350.—	—	—
Diversen	—	„ 100.—	—	„ 100.—	—	—
Koloniaal Weekblad.						
Honoraria Secretaris Redactie en vaste medewerkers	—	„ 3150.—	—		—	—
Honoraria losse medewerkers	—	„ 550.—	—	„ 3873.13	—	„ 126.87
Diversen (Uitgever, enz.)	—	„ 300.—	—		—	—
Leeszaal	—	„ 500.—	—	„ 571.55	„ 71.55	—
Lidmaatschappen	—	„ 125.—	—	„ 153.35	„ 28.35	—
Inlichtingendienst	—	„ 975.—	—	„ 1574.05	„ 599.05	—
Studie-Commissie	—	— —	—	„ 12.40	„ 12.40	—
Diversen	—	— —	—	„ 116.25	—	
Regeeringssubsidie (Tehuis N.-I. bedienden)	—	„ 8200.—	—	„ 8200.—	—	—
Idem (Gedeleg. Studie-Comm.)	—	„ 4500.—	—	„ 4500.—	—	
Nadeelig saldo			„ 2203.72			
Totalen	f 31200.—	f 31200.—	f 33696.38	f 33696.38		

Den Haag, 23 Maart 1929.

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West".

De ondergeteekenden, in commissie vereenigd r verificatie der Jaarrekening 1928 van de Vereeniging „Oost en West", leggen hierbij gaarne de rklaring af, dat zij alles in de beste orde aangetroffen hebben en dat de verschillende registers verdere bescheiden behoorlijk en netjes bijgehouden zijn geworden.

Van de door ons geverifieerde posten van ontvangst en uitgaaf waren de bewijzen tot staving aanwezig, en de uitkomsten der hoofden van rekening in de boeken stemden overeen met de cijfers r overgelegde exploitatie-rekening en balans.

Wij brengen dan ook gaarne hulde voor de wijze waarop de administratie gevoerd geworden is en stelen derhalve aan de balans per ult. December 1928 goed te keuren en het Hoofdbestuur voor het gehouden beheer te dechargeeren.

De Commissie voornoemd,
(w.g.) J. VAN HAAFTEN
„ G. W. ERFMANN.
„ M. J. LUSINK.

HOOFDBESTUUR EINDE 1928.

NAMEN	FUNCTIËN	WOONPLAATS	Jaar van aftreden	AANTEEKENINGEN
R. Zuyderhoff	Alg. Voorzitter	's-Gravenhage	1929	Dagelijksch Bestuur
F. van Peski	Onder-Voorzitter	„	1931	
F. H. W. J. R. Logeman	Lid	„	1929	
F. H. A. van der Brugh	Alg. Secr.-Penn.	„	1929	
Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg	Lid	„	1930	
M. Garschagen	„	Amsterdam	1931	
E. Roodhuyzen	„	Amersfoort	1930	
J. C. Baars	„	Apeldoorn	1930	
Mr. J. Huges	„	Arnhem	1929	
. . . . .	„	Breda	. . . .	zal worden aangewezen.
Dr. H. H. Zeylstra Fzn.	„	Deventer	1930	
Ir. J. D. Ruijs	„	Enschedé	1930	
J. Franke	„	Groningen	1929	
H. P. Deinum	„	Haarlem	1930	
J. A. van Hamel	„	Leiden	1929	
L. Röpcke	„	Nijmegen	1931	
Mr. J. G. Huijser	„	Rotterdam	1931	
H. Somermeijer	„	Utrecht	1930	

Begrooting 1929.

geeringssubs. (Tehuis N.-I. bedienden)		*f* 8200.—
m (Gedeleg. Studie Comm.)		„ 8650.—
m (Vereeniging Oost en West)		„ 3000.—
dragen van leden en begunstigers		„ 15500.—
ichtingendienst, verk. boekwerken		„ 125.—
erest		„ 900 —
		f 36375.—
paganda		*f* 1400.—
ubilair		„ 75.—
Onkosten.		
arissen, enz.	*f* 3850.—	
ishuur	„ 2000.—	
ntoorbehoeften	„ 115.—	
ijfloon	„ 10.—	
rti en telegrammen	„ 225.—	
iskosten	„ 175.—	
ceptiekosten	„ 175.—	
ectriciteit	„ 75.—	
efoon	„ 225.—	
ndstoffen	„ 100.—	
derhoud en aanschaffing	„ 50.—	
versen	„ 50.—	
		„ 7050.—
Hoofdvertegenwoordiger Oost-Indië.		
laris	*f* 1200.—	
rti en schrijfloon	„ 350.—	
paganda	„ 350.—	
versen	„ 100.—	
		„ 2000.—
Koloniaal Weekblad.		
norarium Secr. der Redactie en vaste medewerkers	*f* 3150.—	
voren losse medewerkers	„ 550.—	
versen (Uitgever, enz.)	„ 300.—	
dr. Ver. in hoogere verzendingskosten	„ 500.—	
		„ 4500.—

Leeszaal	„ 350.—
Lidmaatschappen	„ 150.—
Inlichtingendienst	„ 1000.—
Regeeringssubsidie (Tehuis N.-I. bedienden)	„ 8200.—
idem (Gedeleg. Studie-Commissie)	„ 8650.—
idem (Vereeniging Oost en West)	„ 3000.—
	f 36375.—

De Alg. Secretaris-Penningmeester,
VAN DER BRUGH.

Hindoe-Javaansche Kunst.

Recente vondsten en ontdekkingen op Java.

Voor de leden van de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" hield Dr. F. D. K. Bosch, Chef van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, op 26 Maart j.l. een voordracht over Hindoe-Javaansche kunst en recente vondsten en ontdekkingen op Java.

De heer F. van Peski, voorzitter der afdeeling, heette alle aanwezigen, die de groote zaal van „De Twee Steden" geheel vulden, hartelijk welkom. Daarna leidde hij den spreker met eenige korte woorden in, er op wijzende, dat het hem bizonder veel genoegen deed, dat Dr. Bosch er voor te vinden was deze lezing voor de afdeeling te willen houden, niettegenstaande hij nog kort geleden aan een griepaanval leed en ook in verband met zijn spoedig vertrek naar Indië. Hierna gaf de voorzitter het woord aan Dr. Bosch.

Spreker begint met de opmerking, dat de taak van den Oudheidkundigen Dienst, voor zoover zij beoogt de Hindoe-Javaansche beschaving te bestudeeren en te verklaren, niet scherp te omlijnen is. Tot in den tegenwoordigen tijd werken de Hindoe-invloeden na en men zou met eenig recht nog de tegenwoordige Javaansche maatschappij Hindoe-Javaansch kunnen noemen. Ook in den grijzen voortijd is het onmogelijk een punt aan te wijzen, waar het onderzoek een aanvang neemt. Kennis zoowel van de Indische als van de Javaansche factoren, welker samensmelting de Hindoe-Javaansche cultuur voortbracht, is noodzakelijk en dit leidt eenerzijds tot een bestudeering van de Indische maatschappelijke en geestelijke stroomingen, anderzijds tot een vergelijking met de Indonesische volken, die niet of in geringe mate den Hindoe-invloed hebben ondergaan. Evenmin als de tijd is ook de plaats, waarbinnen het oudheidkundig onderzoek zich beweegt, nauwkeurig te omlijnen, immers, men zal hebben rekening te houden met het feit, dat niet alleen de Indiërs hun beschaving naar Java gebracht hebben, maar de Javanen ook die beschaving van Indië hebben gehaald. Dr. Bosch komt dan te spreken over het oudheidkundig werk te velde op Java. Evenals ieder land zijn eigen flora en fauna bezit, zoo kan ieder land ook wijzen op zijn eigen oudheidkundig onderzoek, waarvan het karakter in eerste instantie bepaald wordt door het klimaat en de gesteldheid van den bodem. In dit opzicht is Java niet bevoorrecht, hetgeen spreker door een vergelijking met landen met een woestijnklimaat aantoont. Op Java zijn alle stoffen van organischen oorsprong in den bodem verteerd, zoodat de vondsten zich bepalen tot voorwerpen van steen, aardewerk en metaal. Het oudheidkundig onderzoek is dus voorbestemd een eenzijdig licht op den vroegeren beschavingstoestand van het eiland te werpen. Spr. gaat dan na welke historische bronnen bij de opsporing van oudheden dienst doen. Men verkeert op Java niet in zulke gelukkige omstandigheden als bijv. in Voor-Indië, waar de nauwkeurige aanwijzingen van den Chineeschen pelgrim Huien Tsiang den archaeologen den weg wijzen, zoodat zij niet alleen vaak van te voren weten wat zij gaan zoeken, maar ook waar zij het zullen doen. De Chineesche berichten over Java zijn in oudheidkundig opzicht vrij onbeduidend; belangrijker zijn de inscripties, terwijl voor de Oost-Javaansche archaeologie van groote waarde is het lofdicht op den koning van Modjapahit van 1365. Eenigszins uitvoerig beschrijft dan Dr. Bosch hoe de ontgraving van een tempelterrein in zijn werk gaat en welke vondsten daarbij plegen te worden gedaan. Verder gaat hij na hoe dikwijls het toeval waardevolle gegevens aan het licht heeft gebracht.

Een reeks lichtbeelden van de voornaamste vondsten en ontdekkingen uit de laatste jaren, besluit het eerste gedeelte van de voordracht. Na de pauze geeft spreker een overzicht van de overige werkzaamheden van den Oudheidkundigen Dienst, waarvan de voornaamste zijn het onderhoud, de herstelling en de reconstructie van monumenten.

Aan de hand van een serie voortreffelijke lichtbeelden van de onlangs, resp. door de heeren Perquin en de Haan ontgraven en wederopgebouwde Tjandi Ngawen bij Moentilan en Tjandi Badoet bij Malang, demonstreert spreker, hoe de reconstructie van een Hindoe-Javaansch bouwwerk in zijn werk gaat. Ten slotte verschijnt op het doek het onlangs gereconstrueerde bijtempeltje van Tjandi Sewoe, een voortreffelijk geslaagd voorbeeld van dit soort werk, waarvoor aan den architect van den Oudheidkundigen Dienst, den heer B. de Haan, alle lof toekomt.

Dr. Bosch verwierf met zijn boeiende rede, welke met een warm applaus werd ontvangen, grooten bijval.

Daarna dankte de voorzitter spreker voor zijn interessante voordracht en wenschte hem, alsmede zijne echtgenoote, eveneens in de zaal aanwezig, een goede reis toe, tevens de hoop uitsprekende, dat Dr. Bosch in Indië veel succes met het ontdekken van nieuwe vondsten zal mogen hebben.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Van Week tot Week.

Dinsdag 25 Maart tot Maandag 1 April.

Luitenant-Generaal Swart over Indië. De Haagsche Courant van 27 en 29 Maart bevat een reeks zeer belangrijke artikelen van den luitenant-generaal b.d., oud-gouverneur van Atjeh en oud-vice-president van den Raad van Ned.-Indië, H. N. A. Swart, waarin men ook indrukken van zijn jongste reis naar Indië verwerkt vindt.

De Gouverneur-Generaal naar Oost-Java. Van 22 Mei tot 1 Juni zal de Gouverneur-Generaal een rondreis door Oost-Java maken.

De koning van Siam bezoekt Java. Aneta meldt d.d. Djokjakarta 26 Maart [1]). Het bezoek van den koning van Siam is thans officieel vastgesteld in Juli. In Augustus komt de koning in de Vorstenlanden.

Uitbreiding dienst Java-China-Japanlijn. Batavia, 26 Maart (Aneta) De Java-China-Japanlijn opent met 1 April een nieuwen dienst tusschen Japan en Oost-Borneo. Voorloopig wordt de dienst met drie gecharterde schepen onderhouden.

Onteigening van een particulier land. Batavia, 27 Maart. Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië meldt, dat het zeer groote particuliere land Tjampea nog dit jaar zal worden overgedragen aan het gouvernement. De taxatiecommissie bepaalde de waarde van het land op 8 millioen gulden.

Het aantal opgezetenen bedraagt 113.000 en de oppervlakte is 51.000 bouws groot. Het grootste gedeelte is beplant met rijst. Het ligt in de bedoeling het overige gedeelte, waar verschillende cultures worden gedreven, na onteigening aan de momenteele bezitters in erfpacht te geven.

De gouverneur-generaal van Formosa bezoekt Java. Batavia, 27 Maart (Aneta). De gouverneur-generaal van Formosa heeft het voornemen in Juni of Juli een bezoek te brengen aan Java.

De Legercommandant treedt af. Batavia, 28 Maart (Aneta). De Legercommandant luitenant-generaal H. L. la Lau heeft pensioen aangevraagd, ingaande met een nader te bepalen tijdstip en dit in verband met de regeling van de opvolging.

Een amokmaker. Soerabaja, 25 Maart (Aneta). Een amokmaker aan boord van het stoomschip „De Klerk", te Laboean Hadji, heeft den gezagvoerder Ch. J. van der Meyden in den rug gestoken en den tweeden stuurman W. J. Butteling een ernstige verwonding toegebracht. De amokmaker werd neergeslagen.

1) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

Raad van Justitie. Batavia, 26 Maart (Aneta). Benoemd tot tijdelijk buitengewoon lid van den Raad van Justitie te Batavia Mr. J. J. Raaff.

Geen hervatting der werken in de Solo-vallei. Batavia, 28 Maart (Aneta). De Gouverneur-Generaal heeft beslist definitief af te zien van de uitvoering van werken in de Solo-vallei, en wel op grond van landbouw-economische overwegingen. Alleen daar waar zulks zal blijken noodig te zijn, zullen plaatselijke verbeteringen worden uitgevoerd.

Commissie onderzoek Inlandsche middenstand. Buitenzorg, 28 Maart (Aneta). Een commissie is ingesteld, tot onderzoek naar de toestanden in den Inlandschen middenstand. Tot voorzitter dier commissie is benoemd de heer Djajadiningrat, lid van den Volksraad.

De reis van het Belgische koningspaar. Ambon, 30 Maart (Aneta). Graaf en Gravin de Rethy zijn gisteren alhier teruggekeerd na verschillende tochten op Nieuw-Guinea te hebben gemaakt, waarbij o.a. de paarlvisscherij te Dobo op de Aroe-eilanden werd bezocht. Het gezelschap zal vermoedelijk 6 April a.s. per Gouvernementsstoomer Sirius naar Weltevreden terugkeeren, waarna de reis naar de Westkust van Sumatra zal aanvangen.

De suikerindustrie, rietbranden en werkstakingen. Een gunstig beeld. Soerabaja, 28 Maart (Aneta). Het Soer. Handelsblad constateert, dat de suikerindustrie steeds meer vordert op den weg naar bedrijfsvrede. Het aantal rietbranden is sinds 1904 sterk gedaald. Voor de laatste jaren zijn de aantallen rietbranden als volgt: in 1926 651, in 1927 359, in 1928 391. Ook de statistiek der werkstakingen levert een zeer gunstig beeld op. De cijfers toonen aan, dat in 1920 72 werkstakingen hebben plaats gehad, in 1921 slechts 17, in 1922 7. In de jaren 1927 en 1928 hebben zich in het geheel geen werkstakingen voorgedaan.

Directeur Binnenlandsch Bestuur. Buitenzorg, 2 April (Aneta). Benoemd is tot Directeur van het Binnenlandsch Bestuur de heer A. Mühlenfeld, resident ter beschikking van den Gouverneur van West-Java.

Generaal W. Boetje. Den 2en April herdenkt Luitenant-Generaal W. Boetje, oud-legercommandant in Ned.-Indië, zijn 80en geboortedag. Het „Vaderland" van 30 Maart (Avondbl. D.) wijdt eene beschouwing aan den levensloop van den generaal.

Douair. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs. Te Breda overleed, in den ouderdom van 72 jaar, Mevr. de Douair. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, oud-voorzitster en eere-voorzitster der afd. Breda van „Oost en West". Bij de teraardebestelling heeft de Alg. Secretaris, namens het Hoofdbestuur der vereeniging, een treffend afscheidswoord gesproken, waarin de groote verdiensten van Mevr. Clifford naar voren werden gebracht.

Dr. H. Rath. Batavia, 30 Maart (Aneta). Na een operatie is alhier overleden Dr. H. Rath, medicus van de ondernemingen Sindang-Tjoeroep.

Ds. J. J. van Alphen. Op 83-jarigen leeftijd is te Ravensteyn overleden Ds. J. J. van Alphen, em. hulpprediker der Indische Kerk.

W. F. C. Margadant. Te 's-Gravenhage is op 62-jarigen leeftijd overleden de heer W. F. C. Margadant, laatstelijk notaris te Palembang.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Natuur, Menschen en Kunst op Bali.

Aldus luidde de titel van de voordracht, welke *Dr. Gregor Krause* op Woensdag-avond, 27 Maart j.l. te Haarlem hield voor de leden van de Afdeeling der Vereeniging „Oost en West" aldaar.

Aan de verslagen daarvan in de Haarlemsche bladen ontleenen wij:

De voorzitter van de afdeeling, de heer *A. G. Boes*, heette de talrijke aanwezigen hartelijk welkom en stelde dr. Krause voor, die lang op Bali is geweest en daar uitmuntende kennis van het land en de bevolking heeft vergaard.

Spreker begon allereerst mede te deelen, dat hij meer vertoonen dan vertellen zou, Bali is een zeer bijzonder land.

Van 1912 tot 1914 was hij als militair arts in Bangli werkzaam en heeft in dien tijd duizenden foto's gemaakt, waarvan er vele zeer mooie in het bekende werk van Dr. *Karl With* „Insel Bali" zijn opgenomen.

Dr. Krause werkte daarna op Borneo, en ging in 't voorjaar van 1928 ten tweeden male naar het mooie eiland, thans echter voor een bezoek van slechts vier weken, teneinde Bali verder te leeren kennen en vooral om een dieper inzicht te krijgen in het wezen der Balineesche kunst.

Op Bali is veel bijzonders te zien en veel moois en Dr. Krause zeide dan ook, dat hij voornamelijk zou laten *zien* wat op Bali karakteristiek en mooi is, waartoe hij vele schitterende lichtbeelden liet vertoonen.

Bali is volgens den spreker een modeartikel geworden, ieder jaar verschijnt er een boek over Bali en telkens gooit een schip honderden toeristen over het eiland, die het in korten tijd „doen".

De Balineezen zijn in naam Hindoes, Shiwaïsten, kennen een kasten-stelsel, maar zijn feitelijk wat sommigen noemen: „heidenen". Achter ieder huis vindt men er een tempelhof met godenhuisjes en ieder heeft zijn eigen goden.

De landbouw is uitstekend georganiseerd; door de moeilijkheden, die de cultures in dit land in den weg staan, kan één persoon niet afzonderlijk werken, maar moet hij met zijn dorpsgenooten gezamenlijk de bevloeiing enz. regelen.

Het eiland is fraai beboscht, waarvan ongeveer 10 pct. nog oerbosch is. Noord- en Zuid-Bali verschillen veel met elkaar, hetgeen spr. ook duidelijk aantoonde.

De lichtbeelden-serie, die tegelijkertijd vertoond werd, begon met een aantal schitterende natuurlandschappen, prachtige bosschen, berggezichten, etc. De hooge statige palmboomen, waarvan fraaie opnamen vertoond werden, ziet men, volgens spr., nergens zoo mooi.

Op de beelden van dorpen, huizen en erven, door lage kleimuurtjes omgeven, kon men zien hoe de heilige waringin-boomen in het landschap overheerschen, zag men de overeenstemming tusschen natuur en mensch. Deze harmonie leidt tot de schitterende architectuur, maakt, dat bijna iedere Balinees een kunstenaar is, getuige zijn edelsmeedwerk, zijn sculptures, zijn ikatdoeken. Hij leeft voor en door de kunst.

Het zijn mooie menschen, die Balineezen, hun gezicht is expressief, het lichaam vol gratie. Spreker wilde toonen hoeveel schoonheid er is in hun bewegingen; het gaat er slechts om *hoe* iets gebeurt, *wat* er gebeurt is secundair.

Er heerscht een hecht, goed familieleven op Bali, het klimaat is gezond, chronische tropische ziekten, als malaria en dysenterie, komen er vrijwel niet voor.

Er is geen rijkdom en geen armoede; de vrouwen zijn onafhankelijk en zelfbewust, regelen hun eigen financiën, gaan ter markt, terwijl de mannen het zware werk, ook op het rijstveld verrichten.

Interessante bijzonderheden deelde de spreker mede over het huwelijksleven der Balineezen. Een meisje moet 's nachts door haar „aanstaande" geschaakt worden, vroeger te paard, thans met een Ford. En daarna moet de jongeling nog een flink bedrag betalen. Meer dan één vrouw heeft de Balinees doorgaans niet, het zou te duur zijn.

Fraaie staaltjes van architectuur kregen wij te zien in de beelden van de heilige badplaatsen, van de tempels en poorten, van de gewone huizen zelfs. En spreker vertelde over feesten en lijkverbrandingen, over hanengevechten enz.

Meermalen wees hij er op, hoe alles staat in verband met religie, alles is naar hooger leven gericht en door het aanvoelen van de natuur door den mensch is alles in harmonie met elkaar, waardoor op Bali alles zoo mooi is.

De vele lantaarnplaatjes waren prachtig, scherp en knap genomen.

Een spreker die wat te zeggen had, was dr. Krause en „Oost en West" mag gelukkig geprezen worden met deze keuze. Dat zij gewaardeerd werd, bewees de goed gevulde zaal.

Rijsttafelplannen.

Het is hier de plaats om ook nog eens te wijzen op de plannen der zeer actieve afdeeling van „Oost en West" te Haarlem, om op Zaterdag 30 dezer een gezamenlijke rijsttafel te organiseeren voor leden en geïntroduceerden, welke onder de goede zorgen van Boeatan zal worden klaargemaakt, ten koste van *f* 3.— per persoon.

Er moeten echter minstens een zeventigtal deelnemers zijn, wil 't der moeite loonen en tot heden heeft zich nog maar de helft van dit aantal daarvoor aangemeld. Wij twijfelen echter niet of dit zal zich weldra meer dan verdubbelen, als zij, die zich reeds rijsttafellustigen betoonden, zich nog de kleine moeite willen getroosten er bij hunne kennissen eens propaganda voor te maken, want wat kan er genoeglijker zijn en geschikter om Indische vriendschapsbanden aan te knoopen of nauwer aan te halen, dan een genoeglijk samen aanzitten aan den smakelijken Indischen disch. Ook reeds menig verstokte *totok* werd op die wijze voor Indië gewonnen. Probeert U 't maar!

Wij wenschen U het beste succes!

Wie daaraan deel willen nemen, moeten zich vóór Maandag 8 dezer opgeven aan den heer *M. R. A. Michelsen*, penningmeester der Afdeeling, Westerhoutstraat 4, Haarlem.

De Balische Tentoonstelling te Haarlem.

Zooals reeds in het vorige weekblad gemeld is, werd, bij gelegenheid van de voordracht van Dr. Krause te Haarlem, in den foyer van denzelfden Schouwburg, waar hij gesproken heeft, door Boeatan een tweedaagsche tentoonstelling van Balineesche Kleinkunst gehouden.

Het avondblad van de „Oprechte Haarlemsche Courant" schrijft o.m.:

„Zij is bescheiden, deze fijnzinnige expositie, maar in haar bescheidenheid kenmerkt zich een drang naar verfijning en groote selectie.

„Dat de Balier levendig van geest is — we werden er aan herinnerd door de kleurige weefsels, rijkelijk van fantasie doordrenkt, die men op het Westelijkste der Kleine Soenda-eilanden heeft weten te vervaardigen. Fleurig zijn de Balineesche weefsels, die als zij met bladgoud versierd zijn, een intense, warmkoesterende kleurenweelde vormen. Vroolijk-bont en kleurig zijn ook de katoenen doeken die zij met lijmverf beschilderd hebben, terwijl het vlechtwerk van bamboe denzelfden geest ademt.

„Op deze expositie heeft men een buitengewoon intensief en sierlijk bewerkt beeld van den god Vishnoe, rijdende op de Garoeda, aan de onderzijde vastgehouden door een slang, die de aarde omsluit [1]). Het beeld is volkomen uit één stuk hout gesneden met onbetwistbaar rijke en seignurale fantasie. En wanneer ...

Balineesch Houtsnijwerk — Vishnoe op de Garoeda.

uit hout, koper of zilver te vervaardigen, begint hij zonder eenig voorbeeld.

„Onder de bevolking op Bali komen tal van bekwame goud-, zilver- en ijzersmeden voor. Bezie eens aandachtig de keur van kopergietkunstvoorwerpen in hun sierlijke afwerking en edele vormen, beschouw nauwkeurig de sirihdoozen, offerschalen, waterbakjes, krissen, die hier bijeengebracht zijn, altoos zult ge getroffen worden door een teer-poëtische fantasie, die bewust of onbewust aan de uitingen van de cultuur der Balineezen ten grondslag ligt.

„Het kunstig gedreven zilverwerk van den Balier

[1]) Eigendom van den heer Michelsen te Haarlem.

wordt meestal uit rijksdaalders vervaardigd, die hij gaarne voor dit doel in ontvangst neemt van den Europeaan. Dan de wajangpoppen uit Bali — in de eerste plaats treft een rijke visie, een meer verlevendigde uitdrukking, in tegenstelling met de Javaansche wajangpoppen, die een geheel ander karakter dragen. Dat de Baliër hier zijn fantasie heeft kunnen uitleven, ligt voor de hand. Maar de fantasie van deze zonen van een oud cultuurvolk is weloverwogen, harmonieerend, rustig en teeder. Zij mist ieder symptoom van een druk chaotisch levensgewoel.

En men voelt bij het verzonken-zijn voor deze Balineesche kunst-voortbrengselen, de afschaduwing van een schoon, welgevormd ras, dat ook krachtig en beheerscht in zijn cultuur kon zijn.

„Wat deze gedistingeerde collectie inhoudt, geeft in een uiteraard verklein formaat een illustratief beeld van den zin voor het schoone, die Bali kenmerkt.... dat Bali, waar de menschheid haar schenende hand nog niet naar uitgestoken heeft.

„En wie überhaupt belang stelt in Indische kunst mag zich een bezoek aan deze keurige tentoonstelling niet ontzeggen."

Met ingenomenheid kan worden vermeld, dat het bezoek aan deze tentoonstelling aanmerkelijk meer is geweest dan aan de batiktentoonstelling ter zelfder plaatse, een paar maanden geleden. De aanhouder wint.

Er is dan ook meer verkocht. De rest der collectie is nu weer naar Den Haag terug, waar zij in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, tusschen zooveel anderen fraaien kunstarbeid uit alle deelen van den Archipel (de ruimte is helaas véél te klein!) voor belangstellenden te bewonderen en te koop is.

De beloofde berichten uit Indië, omtrent de zoo noodige bevordering van den inheemschen kunstarbeid, moeten wij, bij gebrek aan plaatsruimte, tot een volgenden keer bewaren.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Informatie-bronnen.

In den laatsten tijd bleek aan *De Loc.* (23/2, blz. 55 „Het verre Oosten") weer eens op overtuigende wijze hoe moeilijk het soms is betrouwbare gegevens te verkrijgen omtrent *gebeurtenissen, die voor het geheele Oosten belangrijk zijn.* Onze Indische Regeering krijgt sinds jaren consulaire en zelfs diplomatieke berichten van Nederland's vertegenwoordigers in het Oosten rechtstreeks toegezonden. Toch vraagt *De Loc.* zich wel eens af — waar deze landen rondom Ned.-Indië voor Ned.-Indië zoo buitengewoon veel belangrijker zijn dan voor Nederland alleen — of het niet van nadeeligen invloed is op *de informatie van Indië omtrent Oostersche landen*, dat het zwaartepunt van Nederland's buitenlandsche vertegenwoordiging in de groote Europeesche landen ligt. Omtrent de laatste groote gebeurtenissen in *Mantsjoerije* is de waarheid eerst zeer langzaam gemeengoed geworden. Reuter's diensten zijn nog steeds de voornaamste bron; en die bron is sinds de Engelsche politiek jegens *China* zoo ingrijpend gewijzigd werd, zelfs nog zeer verdacht. Alleen is Reuter nog aanzienlijk meer gereserveerd geworden. De Amerikaansche persagentschappen kan men goeddeels uitschakelen; en dan blijven als *informatie-bronnen* dus over de Chineesche, met name het groote Kuo Min persagentschap, en de Japansche, waarvan thans vooral de Toho-berichten de aandacht trekken. Beide zijn in hun propagandistisch karakter te cru; men moet daar de techniek er van nog leeren. Verder zijn er de bladen. De Chineesche staan onder strenge censuur; wie niet schrijft, wat de machthebbers willen, wordt veelal verwijderd, zoo niet erger. In *Japan* is de censuur eveneens zeer machtig. Persvrijheid is in die niet-koloniale landen onbekend. De daar verschijnende Engelsche bladen zijn veel minder aan censuur gebonden, maar geven natuurlijk de Engelsche zienswijze; onder de correspondenten van buitenlandsche bladen zijn echter eenige zeer bekwame en ook wel objectieve figuren. *De Loc.* acht een betrouwbare en onpartijdige voorlichting omtrent het Oosten en den Pacific voor Ned.-Indië een zaak, die men op den duur *met eigen krachten* zal moeten behartigen.

Het *Soer. Hbl.* (22/2, 3de bl. Villanus) belicht „De nieuwste episode in het Britsch-Russische spel" in Afghanistan.

De studiereis van prof. Grimshaw.

De *Deli Crt.* (28/2) had een onderhoud met *prof. Grimshaw*, na beëindiging van zijn studiereis, over de *arbeidstoestanden ter Sumatra's Oostkust*. Prof. G. wist niet met welk doel de Ned.-Indische Regeering de uitnoodiging tot zijne studiereis heeft gedaan, maar zoozals hij het begreep en opvatte, was het om hem die aan het hoofd staat van *de afdeeling inboorlingen-arbeid* van het B. I. T. te Genève, ten minste iets te laten zien van de actueele Ned.-Indische vraagstukken op de plaats zelve en in de practijk. Men moet — zeide prof. G. o.m. — zijn invloed en die van het B. I. T. niet overschatten; de beslissingen liggen ten slotte in de handen van de leden van de arbeidsorganisatie, n.l. van dezelfde 56 Landen, die ook lid zijn van den Volkenbond. Wij verzamelen voornamelijk de gegevens daarvoor en doen daarvoor steeds een beroep op de beste deskundigen, die te vinden zijn. Prof. G. kon zijn eersten indruk thans bevestigen, dat in geen enkel ander land, waar contractarbeid bestaat, de toestanden zoo gunstig zijn als in Ned.-Indië. Hij had den indruk, dat de koelies op de ondernemingen het in Deli beter hebben dan in het algemeen op Java, wat betreft hun economische omstandigheden. Hij was vol bewondering voor de snelle en grootsche ontwikkeling, die Sum.'s Oostkust doorgemaakt heeft en hij twijfelde er niet aan of de Regeering en de particulieren zullen de oplossing weten te vinden van de hangende vraagstukken. Prof. G. trof de eenzijdige economische structuur van Sum.'s Oostkust, gebaseerd als zij bijna uitsluitend is op de ondernemingsindustrie. Hij zou het als een buitengewoon groot voordeel beschouwen, indien daarnaast een belangrijke gezeten bevolking gevestigd was, die in tijden van crises voor onze cultuurproducten, mede dien schok kon helpen opvangen. Indien een paar van onze cultuurproducten een lagen marktprijs doormaken, moet dit onmiddellijk op het economische leven van Sum.'s Oostkust terugslaan. De *Poenale Sanctie* zal te Genève waarschijnlijk het eerst aan de orde komen, na de *heerendiensten*, die als eerste punt op het program staan. Daarbij sluiten zich dan op het gebied der koloniale arbeidskwesties aan: *het loonvraagstuk, werkeloosheid, vrouwen- en kinderarbeid, ongevallen-* en *werkeloozenverzekering*, enz., alle punten, die in Europa reeds vele jaren de aandacht hebben. In het algemeen bestaat er een strekking tot het verkrijgen van meer licht en voorlichting over koloniale kwesties. *Genève* is eigenlijk te beschouwen als een soort clearinghouse op het gebied van koloniale ervaring; deze wordt dus daar uitgewisseld en vereffend en het was ook prof. G.'s bedoeling om zijn afdeeling tot een dergelijk clearing-house te maken.

Het *Bat. Nwsbl.* (22/2 „Het communisme") weerlegt de meening van „Albert Thomas over de Poenale Sanctie".

„Moderne" politiek.

Het *Bat. Nwsbl.* (23/2) plaatste een ingezonden beschouwing over *„Moderne" politiek.* Indien in Nederland een dusdanige richting de overhand behoudt, dat men er in meerderheid afkeerig komt te staan tegenover de machtspositie, die de eenheid des Rijks binnen en buiten Europa nu eenmaal meebrengt, dan beteekent dit — zoo waarschuwt de schrijver — dat Nederland's rol als koloniale mogendheid zal zijn uitgespeeld. Niet meer en niet minder. Maar men moet zich dan in Nederland niet verbeelden, dat men hiermede als het ware een noodzakelijke evolutie heeft gevolgd. Deze misvatting zal spoedig genoeg blijken, wanneer anderen de rol overnemen, die Nederland zoo versmaden.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (20/2 „Indië in Holland"; 21/2 „De Spiegel") en de *Java-Bode* (20/2 „R.K. organisatie in Indië").

Celebes-problemen.

Het *Soer. Hbl.* (18, 19, 20 en 22/2, 3de bl. *Z.*) publiceert uitvoerige bijzonderheden over *toestanden in Zuid-Celebes.* Het terugtrekken van de Westersche bemoeienis en het naar voren brengen van de zelfwerkzaamheid van het adatbestuur leidde — volgens Z. — tot een kwaad, dat in alle sectoren van dit belangrijke gebied in de laatste jaren gestaag is gegroeid. Met toestemming der Regeering zijn in dit gebied sinds eenige jaren belangrijke experimenten genomen: steeds grooter verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid der adathoofden, waarmee uiteraard moest gepaard gaan eene terugname, in gelijke mate, van de directe bemoeienissen onzer ambtenaren, Europeesche als Inlandsche. Het werd een experiment van veel beteekenis. Onze bestuursvoering richt zich vrijwel overal in Indië op een voorzichtig terugtreden van Westersche bemoeienissen als principe van beleid. Het zijn alleen omvang en tempo, welke in dat algemeene beginsel de verschillende, soms scherpe, schakeeringen kunnen aanbrengen, welke ons doen spreken van bepaalde stelsels, als bijv. van het systeem-Swart op Atjeh, zoo verstandig door den heer Goedhart overgenomen. Het werden experimenten, die door hun omvang en tempo de beteekenis erlangen van een apart systeem. En *Z.* toont nu aan, dat in het systeem van Zuid-Celebes op verschillende plaatsen een terreur mogelijk werd. Onnoodig te zeggen, dat men dit nooit gewild heeft met het goedbedoeld systeem, maar deze resultaten waren er dan toch min of meer het gevolg van. En hoe meer men die richting voor de toekomst uit wil, hoe meer van die gevolgen we zullen zien ontstaan — voorspelt *Z.* — Het een is nu eenmaal niet van het ander te scheiden.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* van „Atjeh" (18, 20 en 21/2, 3de bl.) en *Z.* bespreekt het artikel van dr. Mansvelt: „Onderwijs en Communisme" in „Kol. Studiën" (16/2, 3de bl. „Heden en toekomst"); *De Loc.* beziet een der vele kanten, die het vraagstuk der „Zelfbestuurshervormingen" (18/2, blz. 3) voor de Vorstenlanden heeft.

Kolonisatie in N.-Guinea.

In sommige bladen wordt gewezen op het „dwaze, onverantwoordelijke, onnadenkende, tot mislukking gedoemde" plan van een aantal personen uit Malang, die naar Nieuw-Guinea willen emigreeren. Ook het Binnenlandsch Bestuur maakt zich daar zeer druk over. De Ver. „Kol. N.-Guinea" heeft eveneens haar goedkeuring niet gehecht aan het *onvoorbereid* plan van deze emigranten. Intusschen hebben deze emigranten alleen het voornemen zich naar Manokwari te begeven, vanwaar zij willen omzien naar een terrein geschikt om zich te vestigen.

De *Java-Bode* (21/2 „Een dwaas misbaar" en 26/2, „Die Voortrekkers") bekend met de geschiedenis van de historische volksplantingen, verbaast zich over het misbaar, dat de publicatie van het voornemen dezer emigranten in Indië heeft veroorzaakt. *Zonder voorbereiding* gingen ook de vaderlandsche emigranten naar Michigan en vertrokken Duitsche paupers naar het tropische Espirito Santo. Zonder voorbereiding vertrokken eenige jaren geleden eenige Duitschers naar Nederlandsch Noord-Nieuw-Guinea. De Indische pers heeft er nooit eenige aandacht aan gewijd; het B.B. ook niet. En al zijn die Duitschers geen rijkaards geworden, zij zijn niet armlastig, zij bedruipen zich zelf.

Men leze in dit verband de *Java-Bode* (22/2 „Blanke nederzettingen in N.-Guinea") en *De Sum. Post* (2/2 „Vestiging in Australië", ass. res. t. b. P. Scheffer).

Prof. Duisberg over Ned.-Indië.

Aneta (*De Loc.* 23/2, blz. 33) had gelegenheid *prof. Duisberg* te interviewen. Na een verblijf van vier weken op *Java* en Bali, vertrok „Geheimrat" Duisberg vol bewondering, omdat zijn zoo hoog gespannen verwachtingen verre overtroffen zijn. Prof. D. kent een groot deel der wereld, maar geen enkel land, Ceylon inbegrepen, dat rijker aan vegetatie is en grootere bevloeiingsmogelijkheden biedt dan Java. Op zijne lange autotochten door Java langs de in uitstekenden staat verkeerende wegen, zoowel als gedurende de reis per trein van Bandoeng naar Jogja, heeft hij niet alleen de weelde van den plantengroei, maar vooral ook het enorme landbouwgebruik van alle irrigeerbare vlakten door de vlijtige bevolking, zoomede de talrijke reusachtige aanplantingen bewonderd. Het bewonderenswaardig doordachte systeem van bevloeiing der rijstvelden, met de op vele plaatsen werkelijk bijna te kunstig aangelegde terrassen, staat verre boven dat van Br.-Indië, China, Japan of Korea. Grooten lof verdient, volgens prof. D., ook de Ned.-Indische Regeering, die dit alles mogelijk maakt en boven alles zorgt voor rust, orde en tevredenheid van de bevolking. Zonder te overdrijven zou hij de Regeering van Ned.-Indië onder de koloniale besturen van alle volkeren, de eerste plaats willen geven. Ook de Inlandsche bevolking is in het geheel genomen, in tegenstelling met die van vele groote Oost-Aziatische landen, ordelijk en vlijtig, en zij maakt een tevreden en vroolijken indruk. Vervolgens sprak prof. D. over *de betrekkingen tot Duitschland.* De gezamenlijke *handelsomzet* bedroeg in 1928 2.4 milliard Reichsmark. De Duitsche aankoop in Ned.-Indië is jaarlijks ½ milliard R.M. hooger dan de invoer van Duitschland in Ned.-Indië. Van Hollandsche zijde is in Indië Duitschland als veilige schuilplaats en *Berlijn* als hoofdzetel van het *bolsjevisme* buiten Rusland aangezien. Dat is onjuist. Integendeel: Duitschland is op het oogenblik het hoofdbolwerk tegen het ver-

der doordringen van het, alle kapitalistische economie bedreigende Russische bolsjevisme. Wij weren ons tegen dezen vijand, niettegenstaande den moeilijken economischen toestand, waarin wij ons bevinden, zoo goed als wij kunnen; ook, niettegenstaande de groote Duitsche communistische partij, die van Russisch geld leeft. Wij hebben echter bij dezen strijd den steun noodig van alle volken, die in het kapitalisme den momenteel eenigen mogelijken en besten vorm der economie zien. Samenwerking in deze richting zou beter zijn dan ongegrond beschuldigingen uiten, die slechts nieuwe moeilijkheden zullen kunnen scheppen.

Het *Soer. Hbl.* bestrijdt de onjuiste denkbeelden omtrent „De Japansche concurrentie" (16/2, 2de bl.) en beschrijft „De Japansche katoenindustrie" (22 en 29/12, 2de bl., 1 en 4/2, 4de bl.); het *Bat. Nwsbl.* publiceert een onderhoud met den heer „A. W. E. Weyerman" (26/2); de *Deli Crt.* vermeldt „Wegenaanleg in de Buitengewesten" (25/2) en de resultaten der „S. S.-verkenningen in Midden-Sumatra" (2/3, E. Franssen Herderschée); *De Loc.* geeft een „Economisch Supplement" (23/2, blz. 51).

Suriname.

De Surinaamsche bladen, per laatstaangekomen mail hier ontvangen, brengen uitvoerige, hooggestemde artikelen over de aanstaande waterleiding voor Paramaribo. Dr. Koningsberger heeft de gelukkige gedachte gehad Dr. Jenny Weyerman — die meer dan één artikel over een waterleiding voor Paramaribo in „De West-Indische Gids" had gepubliceerd — naar Suriname te zenden om de zaak te onderzoeken. Dr. Weyerman heeft een knappen boormeester medegenomen en is dadelijk aan het boren gegaan langs den spoorweg en daarna op post Republiek aan de Corowpinakreek, een zijtak van de Pararivier.

Van de resultaten geeft de Pers, die tot een bezoek aan de boringen was uitgenoodigd, verslag.

„De Surinamer" van 24 Februari vangt het verslag aldus aan:

„Het pleit kan volgens Dr. Weyerman, als beslecht worden beschouwd: Paramaribo krijgt een waterleiding. Ziedaar het hoogst belangrijke bericht dat wij onzen lezers brengen kunnen."

Bij Zanderij I, een halve K.M. verder de spoorbaan op dan Republiek, beginnen uitgestrekte zandsavannes.

De groote hoeveelheid regen, die op dat gebied valt, verdampt voor een deel, maar een grooter deel dringt in den uit grof zand bestaanden, gemakkelijk water opnemenden bodem. Het van een diepte van 10 tot 22 M. opgepompte water bij Republiek was uitstekend, kristalhelder en voortreffelijk van samenstelling. Zonder eenige zuivering kon het ongekookt worden gedronken. Alleen werd het door een bak met fijn gestampte schelpen geleid om het koolzuur er uit te verwijderen, niet omdat dit voor mensch of dier schadelijk is, maar omdat het hoogst schadelijk is voor de buizen.

Het geheele jaar door zal deze prise d'eau water in overvloed leveren, dus ook in den grooten drogen tijd. Gerekend wordt dat 5000 kubieke Meter per dag noodig zal zijn. Hoe het water naar Paramaribo wordt geleid en gedistribueerd zullen wij hier niet beschrijven. Uit de buizen die naar Paramaribo leiden zal langs den weg water kunnen worden afgegeven.

De geheele aanleg wordt gerekend ongeveer anderhalf millioen gulden te zullen kosten.

Kapitaalkrachtige lichamen in Nederland hebben, daartoe bewogen door Dr. Weyerman, zich bereid verklaard, dit bedrag voor het mooie doel beschikbaar te stellen. Groote offers van Gouvernementswege zullen niet noodig zijn.

De prijs van het water zal niet zoo hoog zijn dat iemand daardoor zal worden weerhouden als hij eens het genot van een goede watervoorziening heeft leeren kennen. De mindere man zal het water aan tapkranen kunnen koopen tegen één cent per petroleumblik van ongeveer 15 Liter.

Het te Paramaribo aangevoerde water wordt in een toren opgestuwd en van daar door eigen druk in de stad verspreid door buisleidingen. In het stratennet worden 500 brandkranen ingebouwd, waarmede het water over de hoogste buizen heen kan worden gespoten. De bestaande brandleiding kan vervallen.

Aan het slot van zijn verslag brengt „De Surinamer" een woord van welverdienden dank en lof aan Dr. Weyerman en zijn kundigen boormeester, den heer Blokland.

Wij mogen niet nalaten hier te herinneren aan het artikel van den heer D. G. J. Bolten (oud-militair apotheker in Suriname) in „De West-Indische Gids" van Juli 1926 (8e jg.) blz. 119: „*Eene waterleiding voor Paramaribo*", waarin de heer B. voorstelde water te verkrijgen uit de schelpritsen in de nabijheid der stad.

* * *

„De Nieuwe Stem" van 28 Februari verneemt van officieele zijde, dat binnen afzienbaren tijd de uitzending van een houtvester kan worden tegemoet gezien.

Op het oogenblik is het oog nog niet gevestigd op een bepaalden persoon. Men maakt zich evenwel sterk, dat voor deze betrekking reeds spoedig de hand zal kunnen worden gelegd op een alleszins geschikt te achten Nederlandsche of Oost-Indische kracht.

Suriname is bijna geheel met bosch bedekt. Een houtvester is er dus broodnoodig. Wij juichen den maatregel zeer toe.

Hetzelfde kunnen wij niet zeggen van een anderen maatregel, in hetzelfde blad medegedeeld, n.l. de uitzending naar Suriname van een Indische onderwijsspecialiteit, om het onderwijs in de districten te regelen. Zoo'n specialiteit is in Suriname totaal overbodig. De uitzending is eenvoudig *geld verknoeien*. De regeling kan gerust aan den inspecteur van het onderwijs worden overgelaten.

* * *

„De West" van 26 Februari schrijft:

„Donderdag worden hier van Curaçao verwacht drie ingenieurs, de heeren Suringar, Goslings en Steirmeyer. Eerstgenoemde is adviseur van regeeringswege. De tweede is vice-president van de Ned. Ind. Gas-Mij. en de heer Steirmeyer is in dienst dier maatschappij belast met den bouw der electrische centrale op Curaçao. Het bezoek dezer heeren houdt verband met het voornemen om ook in Suriname een electrische centrale te bouwen."

* * *

Men schrijft uit het binnenland aan „De West":

„Reeds sedert weken heerscht hier een scherpe droogte, die onder de Boschnegers vrees wekt voor komenden hongersnood. Zoowel de kleine rijstaanplant als de aanplantingen van cassave dreigen te mislukken als het niet spoedig regent en dan komt het gebruikelijk voedseltekort, dat bijna periodiek onder de Boschnegers voorkomt.

Een eigenaardig verschijnsel is ook, dat wij hier de laatste weken veel muskieten hebben, een plaag die wij gewoonlijk aan het kustgebied overlaten. Het zijn echter zoogenaamde watermuskieten (die, vreemd genoeg, juist de droogte uitkiezen voor hun verschijning) en niet de gevreesde anopheles.

* * *

Wij ontleenen het volgende aan de „N.R.Crt." van 21 Maart, Ochtendblad A:

„In de zitting van het Hof van 1 Maart, de laatste die door hem werd gepresideerd, is mr. S. D. de Vries, die na 23 jaren werkzaamheid bij de rechterlijke macht in Suriname repatrieert, hartelijk toegesproken door het oudste lid, door den ambtenaar van het Openbaar ministerie en vanwege de Balie.

In zijn antwoord verklaarde mr. De Vries diep getroffen te zijn door de tot hem gesproken woorden. Komende van mannen van ernst en gezeg, wil spreker die woorden aanvaarden. Zij zullen hem een voldoening zijn bij zijn vertrek, na 23 jaren gearbeid te hebben in Suriname. Toen spreker als jong jurist in Suriname aankwam, bestonden er nog goede, oude tradities. Zoo was het de gewoonte, dat de installatie van een praktizijn met zekere plechtigheid gepaard ging, zoodat deze dag hem later tot een herinneringsdag wordt. Spreker herinnert zich nog de woorden door den toenmaligen procureur-generaal (mr. J. W. van Oosterzee) tot hem gesproken: con cuivis contingit adire Corinthum. Welnu, spreker heeft het groote voorrecht mogen smaken Corinthe te bereiken. En nu hij op het punt staat den door hem ingenomen zetel als president van dit Hof te verlaten, zal men begrijpen, dat hij bezield is met gevoelens die moeilijk onder woorden te brengen zijn. Met leedwezen neemt spreker afscheid van zijn medeleden. De heer Van Erpecum wees reeds op de goede samenwerking. Deze is uit den aard wenschelijk bij de collegiale rechtspraktijk, een woord dat reeds het begrip collegiaal insluit. Den grooten lof dien de heer v. Erpecum spreker heeft toegezwaaid wil spreker omkeeren, en zijn bijzondere erkentelijkheid uitspreken voor de bij voortduring goede samenwerking, ook met de plaatsvervangende leden. In Nederland teruggekeerd, zal die samenwerking een zijner aangenaamste herinneringen zijn."

* * *

Uit de „N.R.Crt." van 27 Maart, Ochtendbl. A knippen wij het volgende:

„De gisteren gehouden algemeene vergadering der Cultuur-Maatschappij de Nieuwe Grond te Rotterdam, heeft de balans en de winst- en verliesrekening over 1926 goedgekeurd en het dividend vastgesteld op 10 pCt.

In verband met het rapport uitgebracht door den heer H. J. Knottenbelt Azn. na zijn reis naar Suriname werden de voorstellen tot uitbreiding van de Liberia-koffiecultuur op de ondernemingen der maatschappij goedgekeurd en tot uitgifte van de in portefeuille zijnde aandeelen en uitbreiding van het maatschappelijk kapitaal principieel besloten. De directie zal daaromtrent in een volgende vergadering van aandeelhouders definitieve voorstellen doen, in afwachting van de veranderingen die van gouvernementswege in Suriname in het arbeidscontract zullen worden voorgesteld."

* * *

De „Nieuwe Winterswijksche Courant" van 2. Maart schijft:

„Aan de leerlingen der hoogste klassen van school C, vertelde Woensdagmorgen de heer Rijssenburg, een kleurling uit Suriname, het een en ander over zijn geboorteland, aan de hand van een serie prachtige lantaarnplaatsjes.

Met groote aandacht hoorden de kinderen den heer Rijssenburg aan, die op smakelijke wijze vertelde van de zeden en gewoonten van zijn landgenooten. Bovendien vielen de lichtbeelden zeer in den smaak.

Aan het eind dankte de heer R. het Hoofd der School, den heer Jansma, ervoor, dat deze hem in de gelegenheid had gesteld, het een en ander van Suriname, (dat zooals men weet, een Nederlandsche kolonie is) te kunnen mededeelen.

Voordat de meisjes en jongens het gymnastieklokaal verlieten, zongen allen uit volle borst het „Wilhelmus".

Vermelden wij nog, dat de heer Rijssenburg 7 jaar als onderwijzer in Suriname is werkzaam geweest. Hij verblijft thans te Amsterdam om zijn studiën in de Rechten te voltooien."

Curaçao.

Aruba.

In een overzicht, dat de *N. R. Ct.* van de Amerikaansche petroleummaatschappijen geeft, lezen wij:

„De Pan-American nu heeft haar raffinaderij op Aruba geopend, waar 40.000 vaten ruwe olie uit Venezuela per dag worden verwerkt. Verwacht wordt, dat binnenkort meer bedrijven in werking zullen worden gesteld, waardoor de capaciteit tot 85.000 à 90.000 vaten per dag stijgt. Het crackingbedrijf zal ongeveer eind Juni ter hand genomen kunnen worden.

De installaties op Aruba hebben ongeveer $ 11 millioen gekost, waarvan de raffinaderij $ 7.4 millioen. De gasoline-productie der maatschappij zal daarmede enorm vooruit gaan. Tot dit jaar had de Pan-American hoofdzakelijk stookolie gemaakt, welk product ongeveer 80 pCt. van het geheele raffineerproces in beslag nam. De verkoopen bedroegen 15 à 20 milioen vaten per jaar, terwijl ongeveer 200 millioen gallons benzine verkocht werden.

De Lago Oil and Transport Co., van welker aandeelen de Pan-American er 98½ pct. bezit, produceert op het oogenblik ongeveer 100.000 vaten ruwe olie per dag, tegen een dagelijksch gemiddelde van 90.000 vaten in 1928. Men verwacht, dat dit voldoende zal zijn voor de raffinaderij op Aruba. Het ligt echter in de bedoeling om de totale raffineercapaciteit van Aruba op te voeren tot 270.000 vaten per dag. De raffinaderij der Mij. te Destrahan, bij New Orleans, heeft een capaciteit van 35.000 vaten per dag, terwijl de Tampico-raffinaderij 125.000 vaten kan verwerken. Geen van deze bedrijven werkt echter op volle capaciteit.

Wanneer het bedrijf op Aruba ongeveer 90.000 vaten per dag verwerkt, en het cracking-procédé wordt toegepast, waarmede ongeveer 30 pct. gasoline wordt verkregen, zou de gasoline-productie op Aruba op ongeveer 10 millioen vaten per jaar mogen worden aangenomen. Het is te verwachten, dat de Mij. voor Aruba uitsluitend ruwe olie van Venezuela zal betrekken, daar deze olie zich beter leent voor de gasoline-productie dan die van Mexico en West-Texas."

Scheepvaartwetgeving.

I.

De heer Menkman, voorwaar geen ondeskundige, schrijft in *Neptunus* een zeer lezenswaardig artikel

over dit onderwerp. Wij willen daaraan een en ander ontleenen.

„De meest precaire kwestie," aldus de heer Menkman, „lijkt wel die der bevelvoering. Zou Curaçao een schippers-verordening krijgen, naar het model der Nederlandsche Schipperswet, dan zou dit natuurlijk beteekenen, dat zekere Europeesche ondernemingen, die op Curaçao scheepvaartbedrijven hebben opgericht, mede in verband met de aldaar bestaande vrijheid ten aanzien van die bevelvoering gebonden zouden worden aan gezagvoerders, stuurlieden en machinisten met in Nederland verkregen bewijzen van bevoegdheid. Het beroep van koopvaardij-officier op Curaçaosche schepen zou slechts mogen worden uitgeoefend door in Nederland gediplomeerden, een doorvoering der Rijksgedachte, welke niet alleen met betrekking tot de overige Nederlandsche overzeesche gebiedsdeelen nog niet is aanvaard, maar welke evenmin aansluit bij de bestaande reglementeering van andere beroepen in Curaçao. Principieele overwegingen als deze zullen m.i. tenminste evenveel gewicht in de schaal behooren te leggen als de meer practische, dat de betrokken reederijen hare schepen ook wel onder vreemde vlag zouden kunnen brengen en dat er een afstand van 4000 mijl zou liggen tusschen het land waar de bewijzen van bekwaamheid en lichamelijke geschiktheid worden uitgereikt en dat waar van de bevoegdheid zal worden gebruik gemaakt.

En dan de zeilschepen; van de hooger genoemde vloot van 90 vaartuigen meet het grootste netto 1590 M³., maar er waren er ook bij van 4, 5 en 6 M³. netto inhoud en tusschen die beide uitersten in lag een meerderheid van kleingoed, dat echter toch de zee bevaart. Men behoeft de commissie niet te benijden, die zou moeten trachten wettelijke waarborgen te bedenken, dat ook die zeilvaartuigen door bekwame en geschikte personen zullen worden bestuurd.

Waarmede natuurlijk geenszins gezegd is, dat de Overheid niet over de macht dient te beschikken — welke zij thans niet heeft — om bij gebleken misstanden in te grijpen, of beter nog, en meer in den Hollandschen geest, door wettelijke maatregelen misstanden zouden moeten worden voorkomen, wanneer dit laatste practisch maar uitvoerbaar is."

Wat de eigenlijke Schepenwet-materie betreft, wijst de schrijver er op, dat de Curaçaosche verordening van 1920 ter vaststelling van maatregelen van voorzorg in het belang der gezondheid en veiligheid van personen, die niet als kajuitpassagiers vervoerd worden, maatregelen voorschrijft, die alleen bij het *vertrek* uit Curaçaosche havens in acht genomen moet worden. Zal de commissie deze regeling wel ten doode opschrijven, de vraag is, wat moet er voor in de plaats komen.

„De vraag dringt zich op of een practische middenweg niet gevonden zou kunnen worden — hoe onhollandsch de gedachte misschien moge schijnen — door aan de Overheid de bevoegdheid te geven tot autocratisch ingrijpen wanneer in bepaalde gevallen misstanden mochten blijken of vermoed worden. Zooals de toestand nu is bestaat de verplichting tot het gebruik maken van de diensten van Gouvernementsloodsen, ook bij het verlaten der haven, maar de havendienst zou niet aan eenige bestaande bepaling de bevoegdheid kunnen ontleenen om het vertrek te beletten van een schip, waarvan b.v. de bemanning in kennelijken staat van dronkenschap zou verkeeren."

(*Wordt vervolgd.*)

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de ondertrouw- en trouwboeken der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

Ondertrouw 23 Maart, trouw 8 April 1787.

Anthonie Beaujon, J. M., geboren in de Hollandsche kolonie St. Martin, oud circa 24 jaar, van de gereform. religie, zijnde klerk ter secretarije, en

Johanna Catharina Weber, J. D., oud 19 jaar, alhier geboren en mede behoorende tot de Hervormde kerke.

Dit is de laatste akte van Ds. Sporen.

Ondertrouw 10, trouw 26 Aug. 1787:

Johannis David Stövesant, j. m., geb. in Neulande, en Maria Gales, wede. Jacob Semerel, geb. op Curaçao.

Ondertrouw 7, trouw 23 Sept. 1787:

Jan Schotborg Claasz., lieut. ter zee voor het collegie der admiraliteit Amsterdam, en

Mejuffrouw Jannetje De Mey, j. d., beide geb. op Curaçao.

Uit den Verren Vreemde.

Mangaan-exploitatie in Zuid-Afrika.

De aanwezigheid van mangaan in Z.-Afrika was reeds lang bekend, maar nu eerst schijnen plannen gevormd te zijn tot exploitatie op groote schaal.

Werd dit mineraal op enkele plaatsen reeds in kleine hoeveelheden gewonnen, in 1925 werd een belangrijke formatie ontdekt nabij Postmaburg, 125 mijlen ten O. van Kimberley, de uitgestrektheid wordt opgegeven als 40 mijlen lang, met een bedding van 5 tot 20 voet dik (*N.R.Crt.* 26 Mrt.). Tot nu toe werd de exploitatie niet krachtig aangevat, maar dit zal voortaan anders worden. Een nieuwe, groote nijverheid zal in de Unie van Z.-A. ontstaan.

In Londen is een maatschappij opgericht met een kapitaal van 1 millioen P. St., the British Swiss International Corporation. De bedoeling is te Colenso in Natal electrische smelterijen op te richten.

De regeering van de Unie is voornemens deze nijverheid te steunen. Een spoorlijn Koopmansfontein—Postmaburg wordt aangelegd.

Er wordt een opbrengst gegarandeerd van 300.000 ton per jaar, doch de deskundigen van de maatschappij schatten haar op 500.000 ton.

De Vereenigde Staten en het Internationaal Gerechtshof.

Terwijl de Vereenigde Staten van N.-Amerika zich beslist weigerend blijven stellen tegenover elke gedachte van toetreden tot den Volkenbond, toonen zij zich wel genegen om hun deel te geven en te nemen voor de werkzaamheid van het Internationaal Gerechtshof te 's-Gravenhage. Dit kan hun niet meeslepen in dergelijke internationale verplichtingen en bemoeienissen als de Volkenbond zou kunnen doen. Maar toch hebben zij voor hun deelnemen aan het Haagsche Hof nog zoodanige voorwaarden gesteld, dat de kwestie onopgelost is gebleven. In 1926 had Washington die voorwaarden zoo geformuleerd, dat zij ongeveer aldus kunnen worden weergegeven: Wanneer de Ver. Staten er belang bij hebben en hun belang verzekerd weten, willen zij wel van het Hof gebruik maken, maar anders niet. De Volkenbond, die over toetreden tot het Internationaal Gerechtshof te beslissen heeft, kon op zoodanig voorbehoud niet ingaan.

Toch betreurt Genève het afzijdig blijven van Washington zóó, dat het naar de mogelijkheid blijft zoeken, hetgeen het tot eere strekt. Maar terwijl de Ver. St. geen blijk geven van iets te willen toegeven, begint de Volkenbond, naar 't lijkt, over te hellen tot het dan maar inwilligen van de Washingtonsche voorwaarde van 1926. Wat bekend is van het ontwerp door de Jur. Comm. van den Volkenbond opgemaakt, om in September aan de algemeene vergadering, de Assemblée ter goedkeuring te worden voorgelegd, geeft althans den indruk dat de Ver. St. in 'n positie zullen komen te staan, die aan geen anderen staat gegund zou worden, ja die, door een ander aangevraagd, zeker als aanmatigend zou worden afgewezen. Zou de aanwinst zoo niet te duur gekocht worden?

Wij lezen, dat de Raad van den Volkenbond aan het Haagsche Hof alleen dan een advies mag vragen over een kwestie, die Amerika van nabij of van verre betreft, wanneer hij hiertoe toestemming van de Ver. St. zal hebben gekregen. Alvorens een advies te laten uitgaan, zal het Hof er zich van moeten verzekeren dat dit niet op het veto der Ver. St. zal stuiten. Meent het Hof hiermede geen rekening te moeten houden, dan zullen de Ver. St. zich van het Hof kunnen losmaken, zonder dat zulks als een onvriendelijke handeling zal mogen worden beschouwd. (*La Dép. Col.*, 20 Mrt.).

Zou dit, als wij het zoo goed begrijpen, de hoogheid, het gezag en het begrip van onvoorwaardelijke onpartijdigheid, die zoowel de Volkenbond als het Hof zelf ongerept moeten houden, niet te na komen?

Unificatie van het Britsche bestuur in O.-Afrika.

In aansluiting bij hetgeen wij de vorige week mededeelden over de Britsche plannen in Oost-Afrika maken wij melding van de volgende verklaring van den Staatssecretaris voor de Koloniën, Amery, in het Lagerhuis.

Het voornemen bestaat, den permanenten onderstaatssecretaris voor de Koloniën, Sir Samuel Wilson, spoedig naar Oost-Afrika te zenden. Hij zal in Kenya, Tanganyika en Oeganda de plannen tot nauwere aansluiting en samenwerking bespreken, en nagaan in hoever de plannen, die hiervoor zijn opgemaakt door de commissie, waarover wij ten vorigen keere spraken, voor dadelijke uitvoering vatbaar zijn, dan wel wijziging vergen, om zoodoende zooveel mogelijk tot algemeene overeenstemming te komen. Ook moet hierbij worden uitgemaakt, hoe het plan op bestuursgebied en in andere opzichten gemakkelijk practisch is te verwezenlijken. Hij zal over het resultaat van zijn beraadslagingen verslag uitbrengen. Hij mag de regeering niet vastleggen door eenige toezegging. De bedoeling is dat te nemen maatregelen vooraf aan het Parlement zullen worden voorgelegd.

Communistisch aandeel in de onregelmatigheden in Br.-Indië.

Reeds meer dan eens was gezegd en gebleken, dat communisten de hand hadden in de relletjes in Britsch-Indië. Waar de animositeit tusschen Hindoes en Mohammedanen een gespannen toestand onderhield, achtten de communisten het terrein geschikt voor hun revolutionnair drijven. Deze bemoeienis en haar gevolgen hebben eindelijk de politie tot doortastend optreden genoopt. In vele steden, zoo in Calcutta, Bombay, Poona, Lucknow e.a., zijn aanhoudingen en huiszoekingen op groote schaal uitgevoerd, bewijzen van een uitvoerige revolutionnaire correspondentie en propaganda zijn in groot aantal gevonden.

Om tegenmaatregelen te voorkomen werden fabrieken en werkplaatsen door de politie beveiligd en was de politie versterkt door legerafdeelingen.

De in beslag genomen papieren wezen op het bestaan van een complot „tegen den koning". De vorm is bijzaak; hoofdzaak is, de onverpoosde buitenlandsche Sovjetactie.

Behalve vele arrestaties, van welke nog uitgemaakt moest worden, in hoever zij tot gerechtelijke vervolgingen zullen leiden, werden ook drukkerijen gesloten en werd het verschijnen van eenige bladen tijdelijk verboden.

De vliegdienst Engeland—Britsch-Indië geopend.

30 Maart is 't eerste postvliegtuig van de Imperial Airways uit Croydon naar Britsch-Indië vertrokken. Het neemt de route over Bazel en daarmede is de nieuwe vliegdienst naar Indië geopend.

De geheele afstand bedraagt 8000 K.M. De dienst is zoowel voor het vervoer van passagiers als van de post bestemd. Van Londen naar Bazel worden de post en de passagiers met het vliegtuig, dat drie motoren heeft, overgebracht. De nachttrein uit Bazel brengt ze naar Genua. De reis wordt dan per vliegboot naar Alexandrië voortgezet. Daar stappen de passagiers weer in een ander vliegtuig over, dat over Basra en de Perzische Golf naar Karatsji gaat.

De passage-prijs van Londen naar Egypte bedraagt £ 58, naar Bagdad £ 90 en naar Karatsji £ 130, maaltijden en ontbijt in hotels inbegrepen.

Ingezonden.

Rijswijk, 29 Maart 1929.

Zeer geachte Redactie.

In het Koloniaal Weekblad van 28 Maart, N.B., lees ik dat in het werk van Maybon „Histoire moderne du pays d'Annam", *geen* gebruik is gemaakt van stukken uit het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage (Archief Oost-Indisch: Compagnie). Misschien kan het de moeite loonen het werk van Maybon te vergelijken met hetgeen door mij in „De O.-I. C. als zeemogendheid in Azië" over Kinam, Tongking en Annam in de jaren 1633 tot 1650 vermeld is, omdat dit *wel* uit de archieven der O.-I. C. geput is (ik bedoel mijn IIe deel, bl. 43, bl. 317 e.v. en bl. 414 e.v.).

Hoogachtend,

Udw

N. MAC LEOD.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

„HET JAVAANSCHE VOLK EN HET RASSENVRAAGSTUK IN INDONESIE".

Dinsdagavond 26 Maart hield de heer Rn. Ms. Noto Soeroto de hierboven genoemde voordracht. De groote zaal van „La Bordelaise" was geheel gevuld met een aandachtig publiek.

In zijn inleiding betoogde de eminente spreker eerst, dat het Koloniale vraagstuk een rassenvraagstuk was, waarbij gezocht moest worden naar een oplossing op vreedzame wijze, zoodat groote conflicten vermeden worden. Hij wees er op, dat het Javaansche volk daarin een gewichtige rol zou spelen.

Daarna ging spreker in een mooie breede schets de historische ontwikkeling na der Javaansche cultuur en toonde daarin aan hoe in de cultuur verschillende beschavingen convergeerden. Tevens stond spreker af en toe even langer stil om enkele typeerende dingen uit de Javaansch cultuur nauwkeuriger te teekenen, vooral sprekend uit de kunst (batikken, krisvorm, bouwstijl; muziek, wajang en dans).

Daarna ging spreker over tot het schetsen van den invloed der Europeesche cultuur, waarbij aangetoond werd, dat eerst nu een assimileeren daarvan op Java merkbaar begon te worden.

Ten slotte kwam hij tot zijn conclusie, die hierop neerkomt: De volken moeten van elkaar leeren, de besten onder hen moeten komen tot uitwisseling van gedachten en gevoelens, vertrouwend op de eerlijkheid van weerskanten.

Het tweede en het slotgedeelte was zeker wel het meest treffende uit de volkomen logische, in mooi Nederlandsch opgezette voordracht. Zeker heeft Rn. Ms. Noto Soeroto door zijn fijngevoelde rede, vol warme liefde voor eigen volk, getemperd door algemeene menschenliefde, het doel van onze vereeniging ten zeerste gediend. Van meer dan een hoorder uit de talrijke aanwezigen mochten wij vernemen, dat het hun werkelijk een genot geweest was.

Na de pauze volgde nog een serie zeer mooie lichtbeelden, waarbij alweer sober maar pakkend juist het karakteristieke der Javaansche ziel werd aangegeven. De Nieuwe Apeldoornsche Courant be-

vatte reeds den anderen dag een zeer goed verslag van vier kolom, waarboven ze met vette letters zette: ....*„maar liever dan tekortkomingen tegen elkander af te wegen, zoeke men de positieve hoedanigheden der volken en rassen"*.

Leden van Oost en West... voelt gij u met mij niet achterstaan bij dezen Javaan? Zijt gij een even goed lid van onze vereeniging, met zooveel geloof en vertrouwen in onze taak, in onzen plicht: elkaar te leeren kennen?

Het was een mooie avond, die zeker goede vruchten zal afwerpen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Arnhem.

LEZING OVER DE TECHNIEK VAN DE IND. WEEFSELS.

Voor de leden, hunne dames en introducée's zal Mevrouw E. Geertsema Beckeringh eene *lezing over de Techniek van Indische weefsels* houden, op *Woensdag 10 April a.s.*, des namiddags 3 uur, in het logegebouw, Rijnstraat No. 42 te Arnhem.

Verschillende mooie doeken zullen daarbij vertoond worden.

Waar onze leden op de I. T. A. zooveel bijzondere doeken hebben kunnen bewonderen, zal het hen wel interesseeren eens te kunnen vernemen, op welke wijze zulke kains vervaardigd worden.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Ten einde het jaarverslag over 1928 van den Alg. Secretaris in zijn geheel te kunnen plaatsen in dit nummer, is de copie van de samenstellers der rubrieken „Uit de Inheemsche pers" en „Oost- en West-Ind. Literatuur-overzicht" achtergehouden.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Dr. W. Bax, Gouv.-arts bij den dienst der Volksgezondheid, Hubertuslaan 23, Maastricht.
M. van Overeem Jr., Boekhoudk. ambt. bij den Gouv. Acc.dienst, Van Hogendorpstraat 5, Utrecht.

Van het Informatie-Bureau.

R. P. A. Ch. van Joost, Gouv.-arts bij den D. V. G., Lomanstraat 72 (II), Amsterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. F. Meurs, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr., Koninginneweg 129huis, Amsterdam.
H. Strik, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitv. en Acc., Va Merlenstraat 62, 's-Gravenhage.
Mej. H. F. van Gompel, Commies bij de S.S. en Tr. p.a. H. Lemmers van Lieshout bij 't Station Valkenswaard (N.-Br.).
J. G. Keller, Opperhoutvester bij het Boschwezen in N.-I., Leidschevaartweg 145, Haarlem.
L. Vriesman, Kapitein der Infanterie, Rue Gérard 85 Brussel.
G. Muller, Kapitein der Infanterie, Bilderdijkstraat 9 Enschedé.
D. Dral, Onderlt.-hoofdopziener der Art., B. 241, Oostzaan.
A. J. Brummer, 1e Luitenant der Infanterie, Irisplein 56, 's-Gravenhage.
J. H. van Gorkum, Kapitein der Militaire Administratie p.a. Notaris van Gorkum, Doetinchem.
A. de Haas, Ambtenaar ter beschikking van het Hoofd van den P.T.T.-dienst, Koopmansgracht, Sneek.
W. J. J. Karstel, Hoofdopziener bij het Boschwezen Oranjesingel 15, Breda.

MET PENSIOEN:

K. F. A. Zeiler, Luitenant-kolonel der Infanterie, Ned. Handel-Mij., Den Haag.
M. P. Augustijn, Dir. mil. apotheker 2e kl., Beeklaan 450, 's-Gravenhage.
W. C. Ch. Steenaart, Leeraar bij de H.B.S. te Semarang, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 27 Maart tot 3 April.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. van Suchtelen, Ginneken, Pr. Julianastr. 57. f 5......	Secretaris Afd. Breda.
Mejuffrouw J. A. Heuvelink, Apeldoorn, Kerkl. 6. f 5	Secretaris Afd. Apeldoorn.
Mr. H. T. T. Walter, Notaris, Apeldoorn, Hoofdstraat 175. f 5.	Eigen aanmelding.
G. de Zeeuw, Directeur van Gemeentewerken, Apeldoorn, K. Nieuwstraat 8. f 5.	Eigen aanmelding.
H. Agerbeek, Kap. N.-I. L., Den Haag, Halleystr. 5a. f 5	Eigen aanmelding.
E. van Ameijden van Duijn, Declamator, Den Haag, Riouwstraat 143. f 5.	Eigen aanmelding.
Joh. G. Heil, Den Haag, Burnierstraat 33. f 5.	
Mevr. A. F. A. Hoog-van der Hout, Den Haag, Acaciastraat 160. f 5	Mevr. E. Th. Nijenhuis te Den Haag.
A. Hamer, Amsterdam, Bronckhorststraat 20 f 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mevr. M. van Zwicht van Batenburg, Amsterdam, Lomanstraat 28. f 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mevr. H. Dingemans-Numans, Haarlem, Jordensstraat 30. f 5	Penningmeester Afd. Haarlem.
Ir. F. A. Meyneken, R'dam, Diergaardesingel 87b, f 5	den heer F. A. Vervloet te Rotterdam.
L. J. Baerends, Majoor der Infanterie, Nijmegen, Bijleveldsingel 14. f 5	Dr. J. G. Bantjes te Nijmegen.
H. van Enck, Redacteur Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant, Nijmegen, Johannes Vijghstraat 38. f 5.	Mevr. J. H. Kuiper-van Harpen-Doeters van Leeuwen

Afschrijvingen

Mevr. C. A. Gobius, geb. J. A. H. Kläring, Den Haag, Koninginnegracht 52 (overleden).
A. Havelaar, Den Haag, 2de Emmastraat 168 (overl.)

Adresveranderingen

C. K. Kesler, van: Nieuwer-Amstel, Amstelveenscheweg 395, naar: Amsterdam (W.), Jakob Marisstr. 96
A. Pimentel, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Amsterdam (O.), van: Valeriusstr. 133, naar: Middenweg 221.
G. Krugers, Directeur Java-Film Compie, van: Amsterdam, Binnenkant, naar: Bandoeng, Lembangweg 10.
Mr. J. Th. Goossens, President van het Hooggerechtshof, van: Den Haag, naar: Weltevreden.
Mr. J. H. Heslinga, Gouvernements-Secretaris van Suriname, van: Madioen, naar: Paramaribo. f 5.
J. Heppener, van: Den Haag, Paulus Buysstraat 2, naar: Gouda, Crabethstraat 37.
J. W. Jalink, Ambtenaar Gouv. Zoutverpakking, van: Den Haag, Boetzelaerlaan 89, naar: Kalianget-Madoera
Cultuurmaatschappij „Djelboek", Den Haag, van: Bentinckstraat 11, naar: Javastraat 82.
Prof. Dr. C. C. Berg, Hoogleeraar, thans te Leiden, Hooge Rijndijk 152.
Th. de Bie, 1ste Luitenant N.-I. L., van: Den Haag, Heerengracht 52, naar: Scheveningen, Gentschestraat 3.
Dr. F. D. K. Bosch, Chef v. d. Oudheidkundigen Dienst in N.-I. m. v., Den Haag, van: Joh. v. Oldenbarneveltlaan 76, naar: Frederik Hendriklaan 13.
Mevr. B. Hoek-Soesman, Den Haag, van: Sweelinckplein 33, naar: Stadhouderslaan 98, p. a. Mevrouw Zuur.
B. G. J. Wijnberg, Den Haag, van: Sweelinckplein 33, naar: „Frisia", van Stolkweg 13.

NUMMER 15 | DONDERDAG 11 APRIL 1929 | 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Meer Leden!

Meer leden. Dit is een levensvoorwaarde voor elke vereeniging. Gaat zij in ledental achteruit of blijft zij stilstaan en houdt dit aan, dan is zulk eene vereeniging onherroepelijk ten doode opgeschreven. Dus, meer leden. Oost en West nu gaat in ledental steeds vooruit, breidt zich uit. En de werkzaamheden nemen toe, gelijk zulks in de laatste jaarverslagen en ook wederom in het laatste verslag te lezen staat. Ook een goed teeken. Elke aanleiding trouwens die zich voordoet om het doel der vereeniging naderbij te komen moet worden aangegrepen of gezocht — hetgeen geschiedt — omdat wanneer het werk zich zou gaan kenmerken door een voldoen aan voorschrift of en volgen van gewoonte, het verschijnsel met zijn verlammende uitwerking, dat sleur heet, spoedig intreedt, een uitwerking van overeenkomstigen aard ten slotte als achteruitgang of stilstand van het ledental. Daartegen is het bestuur altijd op zijn hoede. Het spreekt evenwel vanzelf dat juist omdat de verrichtingen der vereeniging een grooteren omvang nemen, de geldelijke middelen ook meer moeten toevloeien. Beide moeten gelijken tred houden, de noodzakelijke wisselwerking mag niet verstoord worden. Onze inkomsten bestaan uit het subdidie der Regeering, de bijdragen der begunstigers, dat zijn zij die door een jaarlijksche schenking der vereeniging een gunst bewijzen, en voorts uit de contributiën der gewone leden. Die inkomsten eischen versterking, zal men op den duur aan de stijgende onkosten als gevolg van het streven naar hooger op te voeren propaganda, het hoofd kunnen bieden zonder toevlucht te moeten nemen tot het aanspreken van het kapitaaltje.

Wij komen nu ditmaal geen gunst vragen, maar wenschen een beroep te doen op allen die dit zullen lezen, om mede te werken aan de uitbreiding van het aantal leden. Met temeer vrijmoedigheid doen wij dit beroep omdat tegen het offer der gewone contributie van *f* 5.— 's jaars, minimum, wel opweegt hetgeen de vereeniging daarvoor aanbiedt, ware het alleen maar de gratis-toezending van het orgaan, het steeds meer gelezen en gewaardeerd wordende Koloniaal Weekblad.

Men melde zich aan, mondeling of schriftelijk, bij het Algemeen Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, of bij de secretariaten der afdeelingen gevestigd te Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Enschedé, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht.

In Oost-Indië bij den heer Mr. K. Fauser, hoofdvertegenwoordiger te Soerabaia.

In West-Indië (Suriname) bij den heer H. P. Nije te Paramaribo, en (Curaçao) bij den heer Dr. H. Holvliet te Willemstad, vertegenwoordigers.

HET HOOFDBESTUUR.

In Java's binnenland

(Een halve eeuw geleden),

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

Gaat een gerepatrieerd Indischgast weer eens naar ons tropisch gebied, dan zal hij daar de menschen en toestanden onherkenbaar veranderd vinden; zelfs na een afwezigheid van, laat ons zeggen, een tiental jaren, zal hij meer moeite hebben om zich aan al het voor hem nieuwe, aan te passen, dan de echte „totok" die Indië voor het eerst betreedt. En dat is niet meer dan natuurlijk: immers de oud-gast komt terug vol oude herinneringen, die geleidelijk moeten worden losgelaten voordat hij zich in de nieuwe toestanden thuis zal kunnen gevoelen, en zooals steeds het geval is bij het weerzien, na wat langen tijd, van vroeger goed bekende plaatsen, gevoelt men iets als teleurstelling. 't Stemt wat weemoedig.

Ja, Indië is wel zeer veranderd! Het Indië, zooals ouderen onder ons dat gekend hebben, bestaat niet meer. Het karakteristieke, dat het vroeger vertoonde, doordat het zoo geheel verschilde van Europa, en dat juist daardoor eene eigenaardige bekoring had, het heeft plaats moeten maken voor meer Westersche toestanden en opvattingen.

Doordat het aantal Europeanen vroeger maar heel gering was, leefde er onder hen een veel sterker gevoel van saamhoorigheid tegenover de reusachtige meerderheid van de inlandsche bevolking. Er werd eene bijna onbegrensde gastvrijheid, zelfs tegenover wild-vreemden uitgeoefend; aan deftigheid deed men niet; de onderlinge omgang was veel vrijer, zonder veel formaliteiten. Men kleedde zich veel eenvoudiger, zoodat, *als* men zich eens eene enkele keer, bij zeldzame, plechtige gelegenheden in groot costuum *moest* steken, die toiletten er nog al eens komisch uitzagen; doordat ze maar zelden behoefden te worden te voorschijn gehaald, duurden ze lang en waren ze ettelijke modes ten achter.

Maar, aan den anderen kant zoude het onredelijk wezen te negeeren al het vele goede dat de nieuwe tijden aan Indië hebben gebracht. Vooral zij, die door hun werkkring genoodzaakt zijn in het binnenland te leven, hebben tal van redenen zich over de zoo sterk gewijzigde toestanden te verheugen. Wat was dat vroeger een zich behelpen op allerlei gebied; daarbij die eenzaamheid, die door bijna geheele afwezigheid van verkeer met rasgenooten, maar hoogst zelden werd onderbroken; dan de ontstentenis van geneeskundige hulp bij ziekte, ongevallen en zwangerschap. Wat was het niet moeilijk zich ook maar het geringste comfort te verschaffen. Dat alles moest wel een neerdrukkenden invloed uitoefenen.

Hoevele verbeteringen heeft de nieuwe tijd niet aan die eenzamen gebracht! Het steeds zich uitbreidende net van spoor- en tramwegen heeft al heel wat uithoeken uit hunne verlatenheid getrokken en waar die vervoermiddelen nog ontbreken, brengt de auto uitkomst. Dan is er nog de telefoon, die de menschen tot elkaar brengt, en ten slotte de radio en weldra het vliegtuig!

Ook op het gebied van de gewone wegen is de verbetering groot; zoo herinner ik mij, toen ik eene dienstreis maakte in de Padangsche bovenlanden, dat de z.g. „groote postweg" toen weinig meer was dan een voetpad, op sommige plekken zóó oneffen, dat een ruiter maar liever van zijn paard afstapte, om niet tegelijk met zijn rijdier eene buiteling te maken. Een voertuig, hoe eenvoudig ook, zou op zoo'n weg niet kunnen worden gebruikt; natuurlijk waren voertuigen daar dan ook onbekend; een primitieve kruiwagen zelfs zoude in die streek en in dien tijd eene sensatie veroorzaakt hebben! Dat was in 1883; nu zijn die paden omgetooverd in flinke wegen, waarover auto-bussen, volgepakt met inlanders, heensuizen!

Maar om tot den ouden tijd terug te keeren, wil ik hieronder eens vertellen over mijne eerste kennismaking met Java's binnenland, nu bijna eene halve eeuw geleden.

Ik lag in die dagen als jeugdig genieofficier in garnizoen in het oude fort Willem I, bij Ambarawa. Een oude schoolmakker bevond zich toen op eene groote rijstonderneming eenige palen buiten de hoofdplaats Soerakarta. We hadden elkaar in vele jaren niet gezien en toen hij me uitnoodigde hem in zijne eenzaamheid te komen bezoeken, nam ik zijn voorstel gaarne aan. Als tijdstip voor mijn bezoek koos ik den dag na 's Konings verjaardag;

den dag er vóór reisde ik naar Solo, logeerde daar bij een anderen oud-schoolvriend en woonde den avond van den verjaardag van onzen Koning de bij deze gelegenheid gebruikelijke groote receptie bij in de woning van den resident. Voor iemand die nog pas drie maanden in Indië was, viel er heel wat interessants te zien: de Javaansche vorst met een stoet van volgelingen, allen in een schilderachtige hofkleedij, de sierlijke danseresjes, het groote aantal Europeesche bezoekers, vormden eene bonte menigte die zich in eene zee van licht en onder de heldere toonen der gamelan-muziek bewoog. Op mij, als „baar" maakte de avond een nog niet vergeten indruk.

Den morgen na het feest, al heel vroeg, stapte ik in mijn reiswagen, een vehikel, waarvan de soort nu wel bijna uitgestorven zal zijn als overwonneling van de auto. Het was een vrij groote tentwagen, bespannen met vier paarden. Zoo „met de vier rijden" klinkt heel deftig; in de werkelijkheid echter zag zoo'n stel er vrij poover uit. Het voertuig had gewoonlijk de beste jaren achter den rug; de soliditeit leek nogal „fraglich"; ook het tuig der paardjes had meestal een langen staat van dienst. Onderweg brak er niet zelden een of ander onderdeel; maar geen nood, daarop was gerekend door het meevoeren van stukjes rottan en tali-doeg; ontstond er een defect, dan kwam het reparatiemateriaal op de proppen en werd de kwaal wel niet bepaald sierlijk, maar ontegenzeggelijk handig uit de wereld geholpen.

De bemanning bestond uit den koetsier (die op de voorste bank zat en eene lange zweep hanteerde, die hij gaarne en heel vaak gebruikte) en een „looper", die op een plankje, achter aan het voertuig bevestigd, zat, en eveneens met een zweep bewapend was. Stonden de bruintjes om de eene of andere, maar voor menschen ondoorgrondelijke reden stil, dan sprong de looper van zijn plankje op den weg, rende naar het voorste span; met beide zweepen werden kwistig aanmoedigingen uitgedeeld. Koetsier en looper gilden en schreeuwden om het hardst, terwijl aan het voorste span vlijtig gerukt en getrokken werd. Door al die manipulaties kwamen de dieren weer in beweging; soms gebeurde dit zóó plotseling en zóó snel, dat de looper haast geen tijd had om weer op zijn zitplaats te komen.

Na eenige palen in mijn statiekaros te hebben afgelegd, kwamen we aan eene snelstroomende rivier, met drabbig, geelachtig water. Hier eindigde mijne reis op wielen; mijn aanstaande gastheer had mij namelijk geschreven, dat hij aan de overzijde van de rivier zijnen bediende met zijn rijpaard zoude stationneeren. Na op een vlot van bamboe, op twee inlandsche prauwen bevestigd, te zijn overgestoken, werd ik dan ook door „man en paard" opgewacht. De man groette mij beleefd en sprak mij aan, natuurlijk in het Javaansch, waarvan ik geen woord begreep. Pas drie maanden in Indië en op Java zijnde, sprak dit vanzelf en 't Javaansch is nu eenmaal niet zoo gemakkelijk en vlug aan te leeren.

Ik steeg op mijn rossinant en 't beestje was zoo welwillend op stap te gaan; al heel spoedig bemerkte ik, dat het een eigen willetje had en niets begreep van de „hulpen" met beenen en teugels, die de Europeesche rijkunst kent. Mijne rijlessen van de Militaire Academie waren bij de eigenzinnigheid van mijn drager van niet het geringste nut. Ik koos dus de verstandigste partij en liet het dier loopen zooals het verkoos; ik reed dus niet, maar *werd* gereden.

Na een rit van een paar palen, op deze indrukwekkende manier, zag ik op den eenzamen weg een menschelijke gedaante opdoemen, die er vrij fantastisch uitzag; de kleeding bestond uit eene wit katoenen z.g. „badjoe tjina" (vóór de invoering van de pyama, de gewone wijde kiel, waarin men zich te slapen legde, tevens als „negligé" gedragen), verder in een wijde broek van gestreept katoen, (eveneens onderdeel van het slaaptoilet) en een licht katoenen petje; de broekspijpen, zoo hoog mogelijk opgestroopt. De gedaante was blootsvoets, had een vervaarlijken knuppel in de hand en was vergezeld van drie of vier kamponghonden, z.g. „gladakkers", met kort haar en groote steile ooren, die luid blaffend en met elkaar stoeiend om den baas heensprongen. Het duurde niet lang of ik herkende het vroolijk lachende gezicht van mijn vriend. Bij hem gekomen, steeg ik verheugd van mijn „biekje" af; de begroeting was, zooals men zich kan voorstellen wanneer goede vrienden elkaar na eene jarenlange scheiding weer ontmoeten; aan vragen over en weer natuurlijk geen gebrek.

Te zamen opwandelende, bereikten we de woning van mijn gastheer, op geringen afstand van den weg.

Op iemand, die, zooals ik, Holland nog maar zoo kort geleden had verlaten, maakte het gebouwtje een vrij pooveren, ja zelfs armoedigen indruk. Het bestond geheel uit bamboe en was met „atap" (gedroogde palmbladeren) gedekt; de vloeren waren van aangestampte aarde, waarop een stevig vlechtwerk van bamboe was gelegd.

Wij gingen zitten in het voorgalerijtje, waarin weinig meer dan een ronde tafel en een paar wipstoelen (een soort, die bezig is uit te sterven) stonden. Met een glas in water afgekoeld bier (van ijs was daar toen nog geen sprake) werd de ontmoeting beklonken. En zoo, genoeglijk wippende, zaten we allergezelligst te praten, totdat er op eens iets om mijn hoofd fladderde, wat mij verrast deed opkijken.

„O", zei mijn vriend lachende, „dat is mijn *keli-lang"* (een vogeltje, zoo groot als een lijster ongeveer, dat heel spoedig tam wordt en dan vrij overal door het huis vliegt).

Kort daarop hoorde ik vlak achter mij een geluid alsof er op hout geknabbeld werd; achterom kijkende zag ik een kakatoe op de leuning van mijn stoel zitten. Het beestje beet met ijver met zijn krachtigen snavel in het hout..

„Dat is z'n vaste en geliefkoosde plaats", verduidelijkte mijn gastheer; ik kon dit best gelooven, want er waren al flinke happen uit het hout geknabbeld.

In den loop van den dag zou ik nog meer exemplaren van de menagerie van den heer des huizes leeren kennen; hij was trouwens altijd een groot dierenvriend geweest. Toen het uur voor de rijsttafel (vroeger verreweg de voornaamste en meest uitgebreide maaltijd, maar tegenwoordig meer naar den achtergrond gedrongen, dank zij de meer en meer veldwinnende Europeesche opvattingen), be gaven we ons naar de eenige, maar dan ook ruime kamer van de woning, een vertrek, dat tegelijk diende als eet- en slaapkamer en kantoor. Gewone ramen waren er niet, wel een groote klep, natuurlijk van bamboe, die door een bamboestut werd opengehouden. Erg licht was het er dan ook niet.

Nauwelijks waren we aan ons maal begonnen of we kregen bezoek: een kip sprong op den onderrand van het lichtgat, keek even rond met den verwaanden blik, aan deze vogelsoort eigen, sprong op den grond en stapte „op hoop van zegen" naar de etenstafel. Een oogenblik later kwam een tweede exemplaar op dezelfde vrijmoedige wijze naar binnen, weldra gevolgd door nog eenige, zoodat wij op een gegeven oogenblik door een troepje van ongeveer een dozijn ajams waren omgeven. Het was allergezoo moedelijkst, maar voor mij wel wat ongewoon, dat ik telkens nu eens naar die lieve beestjes, dan weer naar mijn gastheer keek. Deze had mijn bevreemding al opgemerkt en had er veel pleizier over. „Dat zijn ze zoo gewoon", sprak hij, „maar we zullen ze nu toch maar eens wegjagen". Ieder met een servet gewapend, trachtten we de indringers naar het lichtgat te drijven; gemakkelijk ging dat niet, want, zooals kippen gewoon zijn, rennen ze in zoo'n geval tallooze keeren langs een uitgang, alvorens ze tot het besef komen, dat ze er *doorheen* moeten. Toen de laatste door het gat verdwenen was, werd het luik gesloten en de maaltijd voortgezet. Maar de uitgestootenen lieten zich niet ontmoedigen, want een paar minuten later kwamen ze opnieuw binnen, maar nu door de deur! Toen berustten we maar in het geval.

Na de rijststafel maakte ik kennis met den overigen veestapel van mijn gastheer. Op het erf achter de woning scharrelden een vijftigtal kippen, eene bende eenden en eenige ganzen; op het zien van hun heer en meester kwam de heele troep, onder luid keelgekakel en gesnater, waarboven de klokkende geluiden van laatstgenoemde diersoort domineerden, op ons af. Die ganzen vervulden hier eene dubbele functie, vooreerst die van bewakers (in deze eenzaamheid niet overbodig) en daarbij die van slangenverdelgers. In rijstvelden komen deze ongure dieren veelvuldig voor; weliswaar zijn de meesten niet gevaarlijk, maar niemand heeft ze graag op zijn erf of in zijn huis. Houdt men er ganzen op na, dan houden deze vogels de glibberige, onwelkome bezoekers uit de buurt, ze maken er jacht op, dooden hen met forsche snavelpikken en peuzelen hen op.

Ik meende nu de geheele levende have van mijn vriend te hebben gezien, maar, zooals mij later zou blijken, was dit eene vergissing.

In den vooravond stelde mijn gastheer mij voor een kijkje te gaan nemen naar eene voorstelling van de „wajang koelit" (Jav. schimmenspel) in een

..a, op een klein uurtje van onze woning gelegen. ..nam dit voorstel gaarne aan; ik had zoo'n verlangen nog nooit gezien en vond het dus wel aardig ..ethnografisch gebied wat te leeren.

Het was zóó stikdonker op den eenzamen weg, ..het alleen in de tropen kan zijn; we lieten ons ..rom begeleiden door een bediende, gewapend met ..brandende „obor" (fakkel van gedroogde klapbladeren) en een paar als reserve.

Zoo'n wajang-vertooning is al zóó vaak beschreven, dat ik dit hier niet nog eens behoef te doen, ..wil ik dit zeggen, dat ik er, bij mijne toen..ige onbekendheid met het Javaansch, geen sik..ltje begreep van hetgeen de „dalang" verhaalde. ..a vriend, die door zijn omgang met Javaansch ..rkvolk, dat geene andere dan zijn moedertaal ..rak, deze laatste goed machtig was, bracht mij ..agszins op de hoogte.

..huis gekomen, gebruikten wij den avondmaal.., die bij gebrek aan Europeesche eetwaar, bijna ..lijk was aan de middagtafel en bleven we onder ..glas wijn en eene Manilla (Hollandsche sigaren ..amen eerst later in de mode, en brandy- en ..isky-soda waren toen nog maar weinig bekende ..rissching en) nog een uurtje gezellig napraten. ..tuurlijk was het voor mijn gastheer den volgen.. morgen weer vroeg dag, zoodat we besloten te ..slapen. Maar hoe? Die vraag had ik bij mij.. al gesteld; er stond maar één bed in de kamer, ..één persoon. Dit, vermoedde ik, was voor mijn ..theer bestemd, maar deze had anders beschikt.

„Kruip jij nu maar in het bed", zeide hij.

„En waarop moet jij dan liggen?" vroeg ik.

„O, maak je daarover maar niet ongerust", was ..lachende antwoord, „help me maar eens".

En nu werd de schrijftafel opgeruimd, de eettafel ..artegenaan geschoven; uit een kast kwamen een ..dekens en een kussen te voorschijn en zoo ..erd er een slaapgelegenheid geïmproviseerd. Of ik ..protesteerde, 't hielp niets; had mijn vriend logé's, ..werd steeds dezelfde installatie opgetuigd, en ..aarop strekte de gastheer zich uit; maar daar hij ..al lang was, lag hij met het hoofd in het grootmiddelste loket van de schrijftafel!

Och, men moet zich weten te behelpen, en is men ..jong, dan gaat dit ook best.

..lag nog niet lang achter de klamboe, toen ik ..het voorgalerijtje op gedempten toon hoorde ..eken, mooie, sonore diepe stemmen, zooals men ..onder Javanen vindt, maar die ik op dat ..enblik absoluut niet kon apprecieeren, daar ze ..verhinderden in slaap te vallen; ik bromde zacht ..me heen over deze stoornis. Van de schrijftafel ..een gesmoord gegiechel, gevolgd door de ..:

„Wat heb je toch? Kun je niet slapen?"

„Neen, natuurlijk niet, door dat gemompel van ..kerels."

„Nu, zeg hun dan dat ze zwijgen moeten!"

„Hoe kan ik dat nu, ik ken geen woord Javaansch!"

..paar woorden in die taal van mijn vriend ..akten een einde aan het gebrom. 't Waren „kemit" (wakers) die elken nacht de wacht in het ..galerijtje betrokken; in deze eenzaamheid zeker ..overbodig.

Maar ongestoorde rust zoude ik nog niet hebben, ..een oogenblik later voelde ik dat er onder ..mijne matras werd gestooten.

„Wat is dat nu weer!" bromde ik.

..antwoord, alleen een onderdrukt gegrinnik ..mijn gastheer.

„Zeg eens, Frans, wat is dat voor een gestoot?"

„Ik, kijk maar eens onder je bed!" was het antwoord, vergezeld van een proestend lachen.

..charrelde uit mijn bed, nam het oliepitje, dat ..tafel stond, en keek onder het bed. En wat zag ik? ..geit! 't Beest keek me aan, alsof het wilde ..zeggen: „Mensch, laat me toch met rust!" Het bleek ..de ruimte onder het bed het prettigste ..vond om er zijne nachtrust te genieten. ..vond ik het niet, en vermoedelijk had het ..last van jeuk; bij het krabben stiet hij dan ..tegen de matras. Met een zoet lijntje werd ..viervoetige slaapkameraad uit zijne schuilplaats gehaald en naar buiten gebracht. De nacht ..verder zonder stoornis.

..ziet, er waren vroeger vreemde toestanden. ..zal men wellicht zeggen: zóó was het, toen ..niet overal in het binnenland; tot zekere ..moet ik dit beamen, maar toegegeven moet ..worden, dat toestanden als de hier beschreven tegenwoordig, zelfs als uitzondering, niet ..zullen zijn.

Enkele aanteekeningen

betreffende de vlucht van Holland naar Ned.-Indië met een groep van drie Dornier-Wal vliegbooten [1]).

Doel van de vlucht. Overvliegen in groepsverband van de D. 21, 22 en 23, bestemd voor den dienst in Ned.-Indië. — Vlagvertoon. — Vergrooting van de ervaring het materieel betreffende. — Oefening van het personeel.

Materieel. De vliegtuigen zijn Dornier-Wal vliegbooten van het militaire type, in licens gebouwd door de vliegtuigenfabriek Aviolanda te Papendrecht. Zij zijn uitgerust met 2 Lorraine-Dietrich motoren van 450 P.K. elk.

Het leeggewicht bedraagt circa 4000 K.G., het max. vlieggewicht circa 7000 K.G., zoodat dus ongeveer 3000 K.G. beschikbaar is voor bemanning, benzine, smeerolie, enz. Alleen het groepsvliegtuig is uitgerust met een Dr. Tel-station, de beide andere vliegtuigen namen reservedeelen en reparatiemateriaal mede. Daaronder is ook begrepen een opvouwbare 4-persoons gummi reddingsboot, die in opgevouwen toestand van uit een vliegtuig in het water kan worden geworpen en daarna opgeblazen. De maximale snelheid bedraagt ruim 205 K.M. per uur, de kruissnelheid 155—160 K.M. per uur.

Het benzineverbruik bij kruissnelheid bedraagt circa 220 liter per uur, het olieverbruik ongeveer $4\frac{1}{2}$ liter per uur.

Route.

Den Helder—Hourtin (nabij Bordeaux)	1445 K.M.
Hourtin—Berre (nabij Marseille)	595 „
Berre—Napels	890 „
Napels—Athene	1260 „
Athene—Alexandrette	1205 „
Alexandrette—Bagdad	945 „
Bagdad—Henjam (bij Bender Abbas)	1490 „
Henjam—Karachi	1235 „
Karachi—Bombay	925 „
Bombay—Cochin	1075 „
Cochin—Trincomali	800 „
Trincomali—Sabang	1620 „
Sabang—Tandjoeng Pinang	1235 „
Tandjoeng Pinang—Batavia	890 „
Totaal	15610 K.M.

De route is zooveel mogelijk over water (zee en groote rivieren) uitgezet. Om verschillende redenen verdiende het geen aanbeveling de geheele gewone scheepvaartroute te volgen; zoo wordt bijv. niet langs de kusten van Spanje gevlogen, maar het traject Hourtin—Berre (Zuid-Frankrijk) over land afgelegd en wordt de Roode Zee gemeden om den veel korteren landweg door Mesopotamië te nemen (Alexandrette tot aan de Euphraat).

Navigatie. De navigatie zal, daar de route grootendeels langs de kust loopt, waarschijnlijk geen moeilijkheden opleveren. Alleen tusschen Trincomali en Sabang (een afstand van 1620 K.M. over open zee) is een zuivere navigatie natuurlijk van groot belang. Met het oog daarop zijn dan ook in het groepsvliegtuig verschillende instrumenten als sextant en tijdmeter medegenomen.

Reisplan. Bij het opmaken van het reisplan is uitgegaan van het idee: één dag vliegen, één dag stilliggen. Daar het uur van aankomst op een halteplaats steeds in den namiddag valt, is het niet mogelijk op dienzelfden dag benzine en olie te laden, motoren enz. na te zien van alle drie de vliegtuigen. Bovendien is de tocht geenszins als een snel-vlucht bedoeld, maar het in goeden staat overvliegen van de toestellen naar Indië hoofdzaak. Voor Trincomali is zelfs een verblijf van twee dagen uitgetrokken, teneinde de motoren nog eens extra te kunnen nazien voor de vlucht over open zee naar Sabang.

Depôts en reservedeelen. In verschillende halteplaatsen is als voorzorgsmaatregel een voorraad reservedeelen en reparatiemateriaal gedeponeerd, dat bestemd is voor Indië, maar eerst wordt doorgezonden nadat de vliegtuigen gepasseerd zijn.

Verblijf in buitenlandsche havens. Waar het hier militaire vliegtuigen betreft is van te voren vergunning gevraagd aan en overleg gepleegd met de regeeringen door of langs wier gebied de te vliegen route loopt. Evenzoo is reeds van te voren gevraagd

[1]) Ontleend aan meer uitvoerige, met een kaartje van de te volgen route verduidelijkte, gegevens in het orgaan der Marine-Vereeniging. (Marineblad, jaarg. 1929, afl. 2).

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

om een rustige ligplaats, assistentie van een motorboot e.d. in de verschillende halteplaatsen.

Bemanning. D. 21: Luit. t. z. 1e kl. Tetenburg, vlieger-groepscommandant; off.-vlieger 2e kl. Vethake, 2e vlieger-waarnemer-telegrafist; serg.-vliegtuigmaker Theewis, mecanicien. — D. 22: off.-vlieger 2e kl. Everts, vlieger-reserve groepscommandant; serg.-vliegtuigmaker Langeraar, 2e vlieger-chef-mecanicien; korp.-vliegtuigmaker Symons, mecanicien-res. vlieger. — D. 23: off. M. S. D. 2e kl. Holterman, belast met onderhoud vliegtuigen en motoren; korp.-vliegtuigmaker Würtz, vlieger-reserve-mecanicien; korp.-vliegtuigmaker Van Tol, 2e vlieger-mecanicien.

In de rubriek van Week tot Week wordt melding gemaakt van de vorderingen der reis, sedert het vertrek der vliegtuigen op Woensdag 3 April.

Ode aan de Koloniale School.

Zooals de trouwe lezers van *Het Koloniaal Weekblad* weten, wordt in „De Koloniale School", Westeinde 46 te 's-Gravenhage, driemaal per jaar, een driemaandelijksche cursus gegeven aan vrouwen en meisjes, die, vóór zij naar Indië vertrekken, nog een goede dosis speciale kennis en goeden raad willen opdoen over en voor hetgeen haar daar in de tropen te wachten staat, wat zoowel voor haar zelve, als voor haar gezin en omgeving, bijzonder dienstig kan zijn.

Iedere cursus wordt besloten met een genoeglijke samenkomst van bestuur en leerkrachten met de leerlingen. Ditmaal had die plaats op Woensdag 27 Maart j.l. aan een keurig verzorgde, door laatstgenoemden zelve klaargemaakte rijsttafel, waarbij de presidente, Mevrouw *W. Ros-Vrijman*, als altijd, met haar welsprekend woord, den vertrekkenden op het hart drukte: ginds in hare nieuwe, zonnige woonstee, door haar handel en wandel te toonen, dat zij de aan de K(oloniale) S(chool) genoten lessen weten om te zetten in geluk en levensvreugde voor allen, met wie zij daar in aanraking komen.

Wat er alzoo geleerd wordt en welk een prettig gemoedelijke geest er op die school heerscht, blijkt wel duidelijk uit de volgende reeks versjes, door een der laatste dertig leerlingen bij diezelfde gelegenheid ten beste gegeven, onder den wijdschen titel van:

ODE AAN DE KOLONIALE SCHOOL.

Alweer een week om, de tijd gaat te vlug,
Het nadert, 't vertrek naar 't land van kakkerlak en mug,
Van ongedierte en slang, krokodil en tijger,
Het land van *„tida maoe"* oftewel: „ik weiger".

Of 't ons afschrikt? Wel neen, integendeel,
We zijn voorbereid. We weten nu zooveel!
We gingen toch, met ons 30en in getal,
Niet elken dag naar 't Westeinde voor niemandal?!

De een na de ander belt aan en komt binnen,
„Wie is daar?" roept een stem, en, om te beginnen
Moet ieder zich heel netjes rapporteeren;
Spijbelen, neen hoor, dat behoef je niet te probeeren.

's Maandags wordt er begonnen met kookles,
Maken we spijzen: zuur, zoet en *pedis* [1]), al naar de
[bevelen van de leerares;
Heerlijk, die *lombok* [2]), klapperolie- en *bawang-*
[*poetih* [3]) lucht,
Maar Juffrouw, met *trassi* [4]) jaagt U ons op de vlucht.

Dinsdag Maleisch, o taal der talen!
Daar gaan we allemaal middelbaar in halen!
Je moet het wel leeren voor je fatsoen,
Maar als je er lang op uurt, wordt je beslist *bingoen* [5]).

Plant- en dierverzorging: als je vrind de *kebon* [6])
Heel kalm zegt: *„tabé"*, ik kom niet weerom?
Ha, ha, maar wie 't laatst lacht, lacht 't best,
We gaan zelf planten, *tjongkokken* [7]) en de rest.

[1]) Sterk gekruid.
[2]) Spaansche peper.
[3]) Knoflook.
[4]) Sterkriekende gekruide visch.
[5]) Duizelig.
[6]) Tuinman.
[7]) Afleggers maken.

Ja, in de geheimen der Indische samenleving zijn
[ook ingew
We nemen een *djongos* [8]), *sepèn* [9]), wasch- en keu
[mei

Sepèn zorgt voor koffie, thee, bier en kwast,
Terwijl *kokki* kookt en *baboe* strijkt en wascht.

Van hygiëne hebben ze geen idee in de tropen,
Kinderen, bedekt met framboesia, zie je loopen.
Maar één injectie met salvarsan, en ze zijn gene
Hè, zoo'n middel tegen de muskieten, dàt zou
[weze

Woensdag leeren we met baby's om te gaan,
Ja, dat lijkt zoo eenvoudig, maar je moet er maar
[voor sta
Op tijd in zijn badje, z'n hoofdje niet onder water
En precies op tijd z'n fleschje, niet nu vroeger, dan

Verbanden aanleggen, daar zijn we ook in bedreve
Korenaar, renversé, stijgend- of dalend schouder
[band, 't is ons om 't ev
De inlanders vallen nu voor pleizier uit de kla
[boom
Alleen om voor een verband in aanmerking te ko

Donderdags hebben we een heel mooi vak: zie
[verpleg
Niet zoo één, twee, drie, — heel voorzichtig, ze ku
[nergens te
Soms eens verbedden, temperatuur opnemen van
[patië
Ja, stelt U voor, dat U dat niet eens kent.

Vrijdags worden we bedreven in de edele naaik
Patronen teekenen en knippen, het lijkt zoo lastig,
[gun
We hebben nu heusch geen *djahits* [10]) meer noodi
Peignoirs, *klamboe* [11]), baby-uitzet, daar zorgen we
[zelf voo

Drie maanden hebben we al die wijsheid in dic
[opgeschreve
't Is absoluut een steun voor ons heele leven!
We hopen, dat de Koloniale School nog heel veel me
[voor haar taak mag voorbereide
Dat het U allen, Bestuur en Leerkrachten heel goe
[gaan, dat mogen we allen lijden!

Maandag 15 dezer is weer een nieuwe cursus gonnen, waarvoor weer evenveel leerlingen zijn geschreven, want deze nuttige school voldoet s meer aan een sedert lang gevoelde behoefte.

Van oud-leerlingen krijgen Directrice en Bes telkens de prettigste brieven, vol herinneringen de school en betuigingen van dankbaarheid v de genoten lessen, die haar in het nieuwe land goed te pas komen en die nog wel eens aan and worden doorgegeven.

De meeste der K. S.-jes voelen zich in haar n we omgeving gezond en gelukkig, omdat zij *weten aan te passen* en nuttig te maken.

[8]) Mannelijke huisbediende.
[9]) Bottelier.
[10]) Naaisters.
[11]) Gordijnen.

Bananenstengels als een geneesmid voor huidziekten.

De „Canada-West-India Magazine" maakt ding van een verrassende ontdekking. De Crowther, een Engelsch wetenschappelijk apo ker, heeft gevonden, dat bananenstengels een geneesmiddel kunnen zijn voor verschillende h ziekten. Hij heeft proeven gedaan op lijders, genezen zijn en hij heeft voor toepassing klaar maakte stengels naar de voornaamste Londens ziekenhuizen gezonden.

Voordat de bananenstengels voor het gebruik reed zijn, moeten zij worden onderworpen aan sterke belichting van ultra-violette stralen, we dan de vitaminen terugbrengen, welke zij gedur de het bewaren hebben verloren.

De heer Crowther heeft aan een vertegenwoo diger van de „Daily Express" verteld, hoe hij ontdekking deed en terwijl hij daarmede bezig w bleken de stengels onder den invloed van kracht

pen van donker bruin, weer hun fraaie brons-
den kleur te herwinnen.
De heer Crowther was nl. bezig zekere mengsels
r een uitvinding te bereiden, toen hij plotseling
cht aan bananenschillen, waarvan hij zich her-
erde dat jonge officieren deze gedurende den
log gebruikten om hun schoenen en gordels
e gewoonlijk bruin waren) schoon te maken.
bananenstengels waren op een groote hoop op
erf neergelegd. Eenige dagen later draaide de
, die voor hem werkte de hoop om. Gedurende
3 dagen aaneen werkte deze man en kwam
rna naar den heer Crowther toesnellen met
ote verbazing. De eczeem aan een zijner handen
volkomen verdwenen en zijn handen waren
t bevlekt met bruine vlekken. De lucht had aan
bananen de kleurstof ontnomen, die men kan
bruiken om b.v. linnengoed te merken en die
nmer meer kan worden uitgewasschen. Niet
ordat die kleurstof verdwenen was kon de
nanenstengel gebruikt worden, want degene die
gebruiken, zouden anders bruin zijn gekleurd.
De bananenstengels worden als pleisters op de
tient gelegd en eenigen tijd op de zieke plaats
laten. Wanneer het verband wordt afgenomen
lift er niet anders over van den stengel dan wat
ge poeder en de patient is volkomen genezen.
Wanneer het onderzoek in Europa zal uitwijzen
t de proef afdoende is, dan kan over een onuit-
telijke voorraad stengels worden beschikt, die
waardeloos wordt weggeworpen.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Van Week tot Week.

Dinsdag 2 tot Maandag 8 April.

tocht der vliegbooten naar Indië. Woensdag den 3en April, des morgens om 6 uur, aanvaardden de 3 Dornier-Wal-vliegbooten (D 21, 22 en 23) van den Marine Luchtvaartdienst vanuit Den Helder de reis naar Nederlandsch-Indië. Na een voorspoedige vlucht is de groep dienzelfden dag, om 2.30 op het watervliegkamp Hourtin bij Bordeaux neergestreken (eerste étappe). Aan het voornemen om na een dag stilliggen den tocht den 5en (Vrijdag) te vervolgen, kon door een defect aan een der motoren van de D 23 geen uitvoering worden gegeven. Het oponthoud heeft geduurd tot Zo. 7 April, op welken dag de reis werd voortgezet om 11 uur v.m., waarna tegen 4 uur Berre bij Marseille werd bereikt (tweede étappe). Bij aankomst bleek de voormotor van de D 23 nog niet geheel in orde te zijn en zal deze vermoedelijk vernieuwd moeten worden, hetgeen weder eenige dagen oponthoud tengevolge heeft. Door dezen tegenslag zijn, een week na het vertrek der vliegtuigen uit Den Helder, nog slechts twee étappes van de 14 afgelegd.

tochten naar Indië van de K.L.M. uitgesteld tot het najaar. Naar het „Vaderl." verneemt heeft de K.L.M. thans toestemming gekregen tot gebruik der Engelsche vliegvelden op den weg naar Ned.-Indië. In April kan de K.L.M. nu echter geen postvlucht meer in elkaar zetten; daarvoor is het te laat geworden. In de maanden Mei tot Augustus zal de toestand der vliegvelden niet van dien aard zijn, dat zij gebruikt kunnen worden. Het wordt dus wel September, voor de vluchten naar Indië hervat kunnen worden. In overleg met de Posterijen is daartoe ook besloten. Men zal dan een veertiendaagschen postdienst op Ned.-Indië instellen.

neming aan de Parijsche koloniale tentoonstelling. Batavia (Aneta). De Indische Regeering vraagt een crediet van een half millioen aan, om deel te kunnen nemen aan de koloniale tentoonstelling te Parijs in 1931.

raadleden. Batavia, 5 April (Aneta). Tot lid van den Volksraad in de vacature-Aay [vertegenwoordiger van den Ned.-Ind. Vrijzinnigen Bond] is benoemd luitenant-kolonel der infanterie Dr. P. van Hulstijn. — De Ondernemersbond heeft aanbevolen in de vacature-Ligthart het lid van den gemeenteraad van Batavia, den heer J. C. van Aalderen, directeur van de Vereenigde Prauwenver.

van Justitie te Padang. Batavia, 4 April (Aneta). Benoemd tot lid van den Raad van Justitie te Padang Mr. J. van Schuylenberg en tot tijdelijk buitengewoon lid van dien Raad Mr. L. M. Cahen.

nkl. onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau de heer J. Tijssen, directeur-geneesheer van het Centraal Planters Hospitaal te Langsa (Gouv. Atjeh en Onderh.).

dracht over de Midden-Oost-Borneo-expeditie. In de jaarlijksche alg. verg. van het Kon. Nederl. Aardrijksk. genootschap te Amsterdam, te houden op Zaterdag 13 April, houdt de majoor der Infanterie B. W. Buys, ex-leider der Midden-Oost-Borneo-expeditie, een causerie met lichtbeelden over deze expeditie.

Geen desertie te Poerworedjo. Bandoeng, 5 April (Aneta). Het Legerbestuur deelt mede, dat het bericht van het garnizoen te Poerworedjo 43 militairen gedeserteerd zouden zijn, waaronder 2 sergeants en een sergeant-majoor, geheel uit de lucht is gegrepen. Slechts 2 onderofficieren zijn gedrost en wel om particuliere redenen. Zij zijn reeds in hun garnizoen teruggekeerd.

[Aneta had onlangs het bericht over de desertie naar Nederland geseind].

President A.V.R.O.S. Medan, 5 April (Aneta). Mr. H. Kolkman, advocaat te Medan is benoemd tot president van de Alg. Ver. van Rubberplanters ter Oostkust van Sumatra.

De Aneta-telegr. zijn ontleend aan de *Nwe Rott. Ct.*

J. de Jongh. Te Nijmegen is, in den ouderdom van 74 jaar, overleden de heer J. de Jongh, oud-militair paardenarts 1e kl. O.-I. leger.

Jhr. O. van der Wijck. Op den leeftijd van 41 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer Jhr. O. van der Wijck, kapitein der Inf. O.-I. leger.

C. L. van der Plas. Padang, 8 April (Aneta). Alhier is tengevolge van buikvliesontsteking overleden de heer L. L. van der Plas, sedert 10 Augustus assistent-resident der afd. L. Kota (Pajakoemboh). De overledene was ridder in de Oranje Nassau-orde.

H. W. G. van Bleyswijk Ris. Te Voorschoten is, op den leeftijd van 65 jaar, overleden de gepens. vice-admiraal H. W. G. van Bleyswijk Ris, geb. te Soerabaja den 19en November 1865. De overledene was ridder in de orde van den Ned. Leeuw en van de Oranje Nassau-orde; tevens was hij gerechtigd tot het dragen van het eereteeken krijgsverrichtingen Kl. Soenda-eilanden 1905—1909 en van het Lombokkruis (1894).

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Hoognoodige Opbeuring der Volkskunst.

Meermalen reeds hebben wij er hier met nadruk op gewezen, hoe hoog noodig het is, dat de thans toch wel duidelijk genoeg bewezen kunstvaardigheid der inheemsche bevolking van den Archipel door waardeerende hulp onzerzijds aangemoedigd

Twee Timoreesche vrouwen bezig met ikatten der weefgarens.

en opgebeurd dient te worden, wil zij niet meer en meer ontaarden en te niet gaan.

Welk een dankbare taak op dit gebied zou weggelegd zijn voor daartoe aangewezen, belangstellende ambtenaren van Binnenlandsch Bestuur, bleek ons onlangs weer uit het enthousiaste schrijven van een kunstzinnig aangelegde controleursvrouw, die de toestanden op Timor goed kent:

„Wij hebben weefsels uit Amanoeban gezien, die alle andere doeken in stijl en kleur slaan. Dit moet het brandpunt worden van ikatkunst, want hier is aansluiting met andere Timoreesche kunstenaressen.

„Op verzoek ikatten zij naar opgegeven grootte. De afschuwelijk gekleurde randen van tokogarens laten zij desgewenscht weg en componeeren ware kunststukken.

„Ik heb haar prachtslimoets zien weven met gestyleerde reigers, krokodillen en vischjes, als in een symphonie van blauwe en goudgele tinten opgelost.

„Er moet echter iets gedaan worden, om haar vooruit te helpen, om het toenemend gebruik van slechte, geïmporteerde garens en aniline-kleuren tegen te gaan en dit kan zoo gemakkelijk, daar door het laboratorium te Bandoeng mooie, kleurvaste verfstoffen en goede garens beschikbaar kunnen worden gesteld, maar zij moeten die leeren gebruiken.

„Zoolang er de katoenteelt nog niet is aangepakt en de spinnerijen er nog niet zijn, kan toch met bovengenoemde materialen worden gewerkt? Als de goedwillende bevolking er maar op gewezen wordt!

„Als een handelsreizigster ben ik op mijn terugreis van Java met garens en kleuren bij de verschillende controleurs en gezaghebbers geweest, op sommige plaatsen heb ik monsters en spinraadjes achtergelaten; ik stelde hun voor om de *Radja's* en *Capitan's* met deze zaken en de prijzen er van in kennis te stellen en er op aan te dringen depôts op te zetten, om de bevolking van goede grondstoffen te voorzien, doch van geen dier heeren heb ik ook maar eenig bericht meer gehad, niets hoegenaamd vernomen.

„O! die samenwerking, o, die belangstelling in Inlandsche kunst!"

Op de Afdeeling Nijverheid van het departement van H., L. en N. te Buitenzorg vernam zij, dat eerst in 1930 iets aan Timor zou kunnen worden gedaan, wegens gebrek aan technisch personeel, maar terecht merkt zij daarbij op:

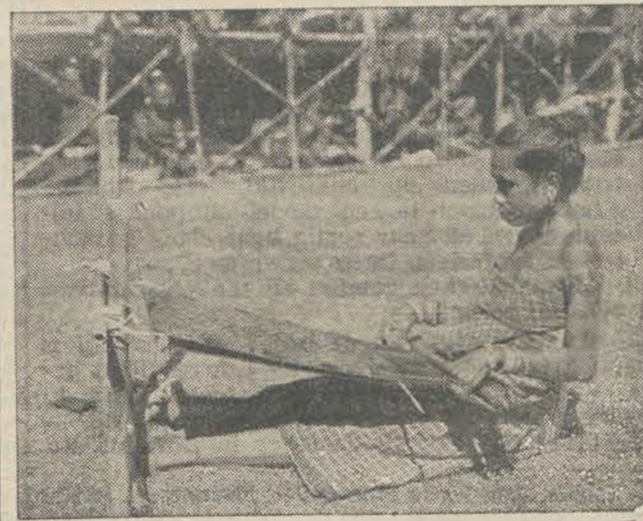
„M.i. zou het beter zijn, geen zuiver technicus daarheen te zenden, zoo een, die dweept met badhanddoeken en landgoed-ruitjes. Timor en omliggende eilanden moesten daarvoor gespaard blijven! In *ikatten* munten zij uit en dit moet in de eerste plaats op hoog pijl gehouden worden; zij 't dan ook, dat de weefsters, door wat sneller te leeren spinnen, kleuren en weven geholpen worden bij hun zoo hoogstaande volkskunst. Een Hollandsche technicus voelt dit niet zoo aan, voor hem is de weeftechniek hoofdzaak."

Onlangs lazen wij in de dagbladen de volgende oproeping:

Textielambtenaren voor Ned.-Indië.

Op kort verband van drie jaar kunnen naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden twee textielambtenaren, in het bezit van het diploma der Hoogere Textielschool te Enschede.

Bijzonderheden bevat de Staatscourant van 25 Febr. jl. no. 39.

Een Timoreesche in het getouw van een ikatweefsel.

En dadelijk kwam de gedachte bij ons op: al weder zuiver technici? Waarom ook niet een kunstenaar op textielgebied, iemand die de reeds zoo hoogstaande Indonesische weefkunst kan waardeeren en aanmoedigen?

Terecht merkte ook de heer J. A. Loebèr Jr. verleden week in een artikel over „Indisch weven" in „Het Vaderland" op:

> „En nu is het eigenaardig, dat op de Europeesche machines, meesterwerken van menschelijken geest en vernuft, zelden kunst ontstaat, daarentegen op de armoedige weeftoestellen, o.a. dier Indische Ikatweefsters, veelal kunst van hoogen rang."

Een fijnzinnige, talentvolle controleurs-vrouw, als boven aangehaalde briefschrijfster, en haar man, die er evenveel voor voelt, zouden juist de aangewezen personen zijn om daar in den Timor-archipel de ikatweefsters vooruit te helpen. Maar... op hun verzoek om voor enkele jaren op Midden-Timor geplaatst te worden, voor dat doel, werd helaas door de autoriteiten afwijzend beschikt.

Jammer genoeg, want Timor is een dor en droog land, gedurende zeven maanden van het jaar. De bevolking zit er dan met de handen in den schoot en is zich op ikatten en weven toe gaan leggen. Nooit zal Timor een landbouwland worden; wel is er mooie kans voor de veeteelt, maar de vrouwen vallen hierbuiten en blijven aangewezen op huisvlijt, die er tot groote ontwikkeling zou te brengen zijn. De kunstnijvere handen vragen om werk. Proeven met goede katoensoorten zijn hier geslaagd. Wat een pracht arbeidsveld voor een gezonde, loonende volkskunst!

De schrijfster vervolgt:

> „Hadden wij een klein kapitaaltje, wij zouden er zelve mee beginnen: eenige meisjes uit Amoenoeban naar Bandoeng brengen, met haar samen leeren meer-voudig ikatten, degelijk en mooi kleuren en snel weven. En dan een centrum vormen op Niki-Niki, vele knappe *Atonie*-vrouwen in een model-kamponkje bijeenbrengen en haar rustig haar eigen gedachten en fantasieën laten verweven...
>
> „Kunststukken zouden zij maken, daarvan zijn wij zeker! —

En als zij eindigt met de bede: „Toe, schrijf u er toch over, opdat men hier tot een resultaat gerake. Voor het kantklossen op Sumatra zond de Regeering indertijd een bevoegde leerares [1]) uit — ik herinner mij, dat zij daarover in Boeatan een voordracht heeft gehouden — *waarom doet het gouvernement voor de ikatkunst niets?"*

Wij kunnen daar niet op antwoorden. Reeds 25 jaren lang wijzen wij met nadruk, in woord en geschrift, door tentoonstellingen in binnen- en buitenland, op de noodzakelijkheid er van en zullen niet ophouden met dit te doen, in de vaste hoop, toch eindelijk het beoogde doel te mogen bereiken.

[1]) Zooals onze lezers zich zullen herinneren, is die leerares toen uitgezonden met de opdracht: te trachten de klos-kantkunst in de Padangsche Bovenlanden te industrialiseeren, hetgeen haar niet gelukt is, o.i. gelukkig. Kunst laat zich immers niet industrialiseeren. Had zij die knappe kantklosters maar geleerd kunstpatronen te *ontwerpen*, in eigen Menangkabauschen stijl! — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Fransch bezoek.

Onlangs heeft in de Pers het bericht gecirculeerd, dat de heer *Pasquier*, Gouverneur van *Indo-China*, een bezoek aan Java zou brengen. Als uiting van het streven, om geleidelijk een einde te maken aan het àl te geïsoleerd staatkundig leven van Holland in Azië, en aldus te bewerken, dat wij wat meer in internationaal verband worden opgenomen, is indertijd reeds aan den voorganger van den heer Pasquier de uitnoodiging gedaan tot *een bezoek aan Ned.-Indië*, dat dan zou worden gevolgd door *een contra-bezoek* van onzen Landvoogd aan Indo-China. Door het plotselinge vertrek van den heer Varenne kwam dat plan niet tot uitvoering. Wat thans, nu de heer Pasquier is opgetreden, geschiedt, is dus eene logische ontwikkeling van het oude denkbeeld: *het aanleggen van meer staatkundig contact met de naburige representanten van andere mogendheden in Oost-Azië.* Het *Soer. Hbl.* (23/2, 3de bl. *Z.)* juicht het toe, dat men thans een einde maakt aan onze ietwat zelfgenoegzame isoleering. Het laatste officieele bezoek van een Gouverneur der *Straits* aan Java dateert reeds van 1896. Nadien hebben wij nog gehad het bezoek van G.-G. Wood van de *Philippijnen*, indertijd, nà de onaangename opmerkingen over Amerika's verlangens ten aanzien onzer olievelden, getypeerd als: het uitsteken van eene hand over den Oceaan, en het contrabezoek van G.-G. Mr. Fock aan de Philippijnen (1924). Ook zou vermoedelijk reeds eene uitwisseling van bezoeken hebben plaats gehad met den Gouverneur der *Straits*, indien de plotselinge ziekte van Sir Hugh Clifford en diens verlof naar Europa niet tusschenbeide waren gekomen. In dit licht heeft men de aanstaande komst van den heer Pasquier te zien. Met plannen tot bespreking van het Communisme, of gezamenlijke bestrijding daarvan, houdt dit alles in het geheel geen verband.

Het *Soer. Hbl.* schrijft voorts over „De koloniale politiek van Italië" (23/2, 5de bl. *Ir.*), „Britsch-Indië" (26/2, 3de bl.), „Donau, Karpathen" (20 en 28/2, 4de bl. *Ch. Boon*) en „Hindoe-Javaansche kunst" (27 en 28/2, 4de bl. *J. Scholte*), *De Su... Post* over „De spanning in Egypte" (4/3), *De L...* over „Het Verre Oosten" (2/3, blz. 55).

Het verkeersvraagstuk voor Midden-Sumatra.

In 1927 is een uitgebreide verkenning verricht ten behoeve van de Staatsspoor- en Tramwegen in Midden-Sumatra. Het rapport van den leider, den heer *E. Franssen Herderschee*, referendaris ... klas bij den Dienst der Opname te Bandoeng, bestaat uit twee gedeelten: 1e het verkeersvraagstuk van Midden-Sumatra en de financieele resultaten van een Midden-Sumatra-spoorlijn, 2e een economische en geografische beschrijving van een ... van Midden-Sumatra (*De Loc.* 25/2, blz. 3 en ...). Aan de eindconclusie van het eerste gedeelte ontleenen wij, dat voor Midden-Sumatra een longitudinaal net ontworpen is, waarbij *Pranap* en ... ook *Taloek* als eindpunten van bevaarbaarheid der Indragiri-rivier zullen worden verbonden ... *Moearo Boengo*, het eindpunt van bevaarbaarheid der Batang-Hari, terwijl een zijlijn van *Rantau* ... het vruchtbare *Moeara Laboe* en *Korintji* dient ... te sluiten. Als aansluitingshaven in Indragiri is ... kiezen *Koeala Tjenako, Pengalian* of de oceaan-haven *Tembilahan*. Naar het Noorden zal de longitudinale lijn in latere instantie Taloek, Bankinang en Pasirpengarajan ook met een haven *Pak... Baroe* aan de Siakrivier moeten verbinden. Voor een behoorlijke ontwikkeling van Midden-Sumatra is het noodig de meest vruchtbare, doch tevens de meest geïsoleerde streken van Ma. Boengo, Batanghari-districten, Ma. Laboe en Korintji uit hun isolement te verlossen, door hen door middel van een spoorwegaanleg in verbinding te brengen met een haven aan de Oostkust, langs het technisch kortste en meest economische tracé. Als havens komen daarvoor in eerste instantie in aanmerking de rivierhavens Koeala Tjenako of Pengalian, aan de Indragiri-rivier, welke te allen tijde bereikbaar zijn voor kuststoomers, en Tembilahan aan de monding der Indragiri-rivier, met de bedoeling Tembilahan zoo spoedig als noodig blijkt als oceaanhaven te benutten. *Rengat* is als geregelde afscheepplaats ongeschikt wegens het niet te allen tijde bereikbaar zijn voor kuststoomers van 5 à 600 ton. De volledige inrichting van *Tembilahan* tot oceaanhaven zal economisch niet te verdedigen zijn, zoo... lang de schitterende cultuurgebieden van Midden-

Sumatra, Moeara Laboe en Korintji, hunne producten langs een spoorlijn daarlangs nog niet kunnen afvoeren. Als oceaanhaven ongeveer op de helft tusschen Palembang-Belawan en tegenover Singapore gelegen, ligt Tembilahan economisch en uit een nationaal oogpunt voor de scheepvaart bijzonder gunstig. *Tembilahan zal als zeehaven* ongetwijfeld de concentratie van de geheele handelsbeweging van heel Indragiri en het achterland mogelijk maken. De totale handelsomzet van Tembilahan kan geraamd worden op 300.000 ton, inclusief Korintji, doch zonder de toekomstmogelijkheden van de te doorsnijden gebieden en zonder *kolenafvoer*. En deze toekomstverwachtingen zullen zeer groot zijn als men slechts denkt aan de 360.000 bouws aangevaagde terreinen in Beneden-Indragiri door de H.V.A., de 26.000 bouws in Talao en 100.000 bouws in Korintji, alsmede de 50.000 bouws van den heer K. Schadt in de Batanghari, nog niet eens gesproken van de overige pracht cultuurgronden van Midden-Sumatra en de petroleumterreinen van Boven-Indragiri en de Kwantan-districten, die op ontginning wachten.

Vlugge berechting. Klachten.

De moord in het begin van Februari gepleegd op den wd.-administrateur van Aloer Gading (S.O.K.), den heer *Waller*, is thans wederom gevolgd door een *moord op den heer H. Arbmann Bergh*, assistent op de Ondern. Soekaranda der Deli Mij. Waar moet dat heen? — vraagt de *Deli Crt.* (4/3). — Bij herhaling is betoogd, dat onze Westersche wetgeving in gebreke blijft om de middelen tot afschrik aan te geven en te hanteeren. Daar moet een einde aan komen, er moeten maatregelen genomen worden om *de voortwoekerende moordlust* te beteugelen en het risico van het plantersbedrijf te verminderen. En die maatregelen kunnen belichaamd worden in de woorden: *streng en snel recht*. Stellig weet de *Deli Crt.* te spreken namens de geheele planterswereld als zij met klem eischt, dat er eindelijk eens afdoende zal worden opgetreden tegen moorden als er thans weer een is gepleegd.

Bij de begrafenis van den heer Bergh (*De Sum. Post*, 5/3, 3de bl.) herdacht de Gouverneur van Sumatra's Oostkust, de heer *Van Sandick*, met weemoed hoe wreedaardig het jonge leven is afgesneden, hoe diep in rouw het nagelaten gezin is gedompeld. *Snel recht* is *z.i.* wenschelijk, is noodig en in dit geval ook mogelijk.

Een lezer bepleit in de *Deli Crt.* (9/3): *„Vlugge berechting"*, niet alleen ter bevrediging van rechtsgevoel, doch ook als preventief; het zal een heilzame uitwerking hebben op de over het algemeen moorddadige mentaliteit van den Oosterling. In 1913 maakte de schrijver in Br.-Noord-Borneo mede, dat op een rubberonderneming tijdens een *row van Chineesche koelies*, de administrateur en twee assistenten werden vermoord. Reeds den volgenden dag werd de zaak voor de Court in Beaufort onderzocht, behandeld en berecht, waarbij het vonnis luidde dat 6 man van de raddraaiers ter dood werden veroordeeld. De executie, die op den derden dag na uitspraak van het vonnis, werd vastgesteld, zou plaats vinden op de onderneming en op de plaats, waar de drievoudige **moord was gepleegd.** Op den dag der executie moesten **drie der lastigste** en brutaalste koelies van elk der omliggende ondernemingen bij deze terechtstelling tegenwoordig zijn. Op de onderneming, waar de misdaad had plaats gehad, moest de geheele koeliebevolking tegenwoordig zijn. Volgens den schrijver heeft deze snelle en krachtige berechting een zeldzaam heilzamen invloed gehad en werkt zij preventief nog steeds na in het westelijk gedeelte van het cultuurgebied van Br.-N.-Borneo. Deze snelle en krachtige berechting is wel een schrille tegenstelling met de uitvoering van de berechting van *mandoer Wir*, een der moordenaars van den heer *Van Vessem*.

Naar aanleiding van den in Oost-Java gepleegden moord op den assistent *Groeneboom*, betoogt het „A.I.D." (*De Sum. Post*, 6/3 *„Het arbeidsstelsel op Java"*) dat met bestraffing alleen de zaak niet uit is. Op dergelijke gevaarlijke posten behoort een employé geplaatst te worden, die rijker is aan *ervaring in den omgang* met het ruwste en meest ongebonden deel van het Madoereesche werkvolk in Banjoewangi. 'n Andere fout is de aanvaarding van een *betalingssysteem*, dat er op neerkomt, dat wie geen werk aflevert, dat voldoende verzorgd is, niet althans een deel ontvangt van hetgeen hij aan loon krijgen zou, indien het werk naar den eisch voltooid zou zijn, *maar in het geheel niets*. De schr. heeft door bestuursambtenaren en dan ook door administrateurs, dit betalingssysteem hooren veroordeelen. Ten slotte wijst schr. op het nijpend tekort *aan politiepersoneel* in Banjoewangi, waardoor de toestanden en verhoudingen in dat gewest een bron van ernstige gevaren vormen.

De Sum. Post beschrijft den mislukten „Massa-aanval" (6/3, 3de bl.) op den assistent *Höfelt* op de Ondern. Tandjong Morawa Kiri en geeft enkele practische adviezen (9/3 „Tweeërlei mentaliteit"); de *Java-Bode* (1/3, 1ste bl. A) bevat een uitvoerig schrijven over den moord op den planter F. W. J. Groeneboom en bespreekt „Het recht van gratie" (5/3); de *Deli Crt.* (7 en 8/3) geeft een beschouwing over „De bescherming van den arbeid in Malakka."

Blanke nederzettingen in Nieuw-Guinea.

De *Java-Bode* (27/2 en 5/3) komt nogmaals terug op „Het kolonisatiestreven". De blanke volksplanting in *Espirito Santo* (Brazilië) is de eenige onder de door onbemiddelde Westerlingen zonder koeliehulp *in het tropische oerwoud gestichte nederzettingen*, welke van het begin af tot in den hedendaagschen tijd, wetenschappelijk in sociaal economisch, hygiënisch, landbouwkundig, commercieel, ethnografisch en bevolkings-statistisch opzicht beschreven is. Uit het gedegen werk: „Die deutschen Kolonisten im brasilianischen Staate Espirito Santo" blijkt o.m., dat pauper-Duitschers (benevens eenige Nederlanders) naar Espirito Santo zijn getrokken naar te voren niet verkende en hun onbekende terreinen; dat er geen inheemsche arbeiders waren; dat de nederzettingen gemiddeld 600 M. hoog gelegen zijn en een gemiddelde jaartemperatuur hebben van 20° C.; dat de kolonisten het oerwoud zelf moesten rooien; dat de kolonisten, die zelf hun huizen bouwden en den veldarbeid deden, tot aan den eersten koffieoogst zich in het leven wisten te houden met allerhande snelgroeiende gewassen; dat de gezondheid der kolonisten, na een overgangstijd, steeds beter werd; dat reeds 12 jaren na de stichting (1847) de oudere kolonisten het tot een redelijken welstand hadden gebracht; dat er van eenige verslappende werking van het tropenklimaat op mannen, vrouwen en kinderen niets te merken is; dat echter het nieuwe kolonisten-geslacht zich in de vlakte neerzet en ook daar zich weet te handhaven, al is daar het sterftecijfer 11 tot 14 per 1000; malaria, dysentrie en typhus zijn hier de voornaamste doodsoorzaken. Gezien het Espirito Santo-voorbeeld der arme Duitschers, meent de *Java-Bode*, dat *de kans van Nederlandsche klein-landbouwers om in Nieuw-Guinea zonder koeliehulp te slagen, bestaat* en des te eerder zal worden verwezenlijkt als aan de volksplantingsvoorwaarden van Espirito Santo wordt voldaan. Er zal in Nieuw-Guinea dus moeten zijn: een vruchtbaar hoogland, sociale leiding, een bindmiddel door het geloof of door een gemeenschappelijk ideaal, uitsluiting van het Aziatische element, opoffering van de gemakken der moderne beschaving, uithoudingsvermogen en vastberadenheid om door het eerste begin heen te komen, benevens samenwerking. Veldwerk in de tropen lijkt den Westerlingen zwaarder dan het is. Wie zich er aan wijdt, zal merken, hoe de arbeid hem steeds lichter valt en dat zijn gezondheidstoestand verbetert, hoe hij een gevoel van behaaglijk welzijn krijgt, dat den kolonialen stadsbewoner vrijwel onbekend is.

De *Java-Bode* vertelt van het „Bezoek van *Prof. Godée* aan Ceylon" (2/3) en van den „Boven-Digoel" (27/2, 1 A, *Monsjou*), het *Soer. Hbl.* geeft een vervolg van de artikels over „Celebes-problemen" (25, 27 en 28/2, 3e bl. *Zentgraaff*) en over „Atjeh" (23/2, 3de bl. *Villanus*), *De Sum. Post* bespreekt „Vestiging in Australië, II" (7/2, *P. Scheffer*).

Luchtphotogrammetrie.

De Loc. (18/2, blz. 11) vernam enkele bijzonderheden over deze kaarteeringsmethode. Voor de opname van het terrein tusschen Tangerang en Pesing (12.000 H.A.) waren 400 luchtfoto's noodig, die veel beter geslaagd zijn dan de vroeger gemaakte opnamen van een terreinstrookvan 700 H.A. bij Bandoeng. De foto's werden genomen vanaf een hoogte van 2000 M., waardoor men een schaal kreeg van 1 : 10.000. Achtereenvolgens kunnen 60 opnamen gedaan worden op *glas-platen*, terwijl een proef is genomen met *films*. Voor carteeringsdoeleinden is het noodig, dat de opname genormaliseerd wordt. Dit geschiedt door een kostbaar toestel van bijzondere constructie. Het is absoluut ondoenlijk om vanuit het zich voortbewegende vliegtoestel, het beeld zuiver verticaal op te nemen. De minste afwijking van dezen stand veroorzaakt een onzuivere projectie, terwijl zelfs bij loodrechte opname, op dezelfde foto verschil in schaal bestaat tusschen den rand en het midden van het beeld. Het is voor den vliegenier vrijwel ondoenlijk om volkomen zuiver horizontaal door te blijven vliegen tot de geheele strook is opgenomen. Het gevolg hiervan is, dat de foto's van dezelfde serie onderling in schaal verschillen. Al deze fouten worden door het normaliseerings-toestel geëlimineerd, een bewerking, die de grootste zorg vereischt. In Europa is men begonnen terreinopnamen te verrichten met dubbele toestellen, die met elkaar onder zulk een hoek genomen zijn, dat de beelden precies aansluiten. Ondanks het feit, dat bij deze methode normaliseering van het beeld nog meer noodzakelijk is, omdat er geen sprake kan zijn van een loodrechte opname, schijnt het voordeel toch zoo groot, dat dit overwegend wordt geacht. De luchtphotogrammetrie is in den laatsten tijd een belangrijke schrede vooruitgegaan. Toch verkeert zij nog in een proefstadium, niet enkel in Indië, doch ook in Europa en Amerika.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Een wordend imperialistisch eenheidsfront.

De *Indonesia Merdeka*, het orgaan der vereeniging Perhimpoenan Indonesia, geeft in het nummer van Maart onder bovenstaand hoofd de navolgende beschouwingen en critiek over de houding der koloniseerende mogendheden tegenover de overal in de koloniën oplevende vrijheidsbeweging en wat daartegen gedaan moet en zal worden door de „onderdrukte" volkeren:

De wereldoorlog van 1914—1918 heeft in West-Europa revolutionnaire arbeidersbewegingen doen ontstaan, ten gevolge waarvan eenige keizerskronen ter aarde werden geworpen, zooals die van den Tsaar van Rusland, van den Keizer van Duitschland en die van den Keizer van Oostenrijk-Hongarije.

De verdere uitwerking van den wereldoorlog is echter niet alleen tot West-Europa beperkt gebleven, maar zij strekt zich ook verder tot de koloniale landen uit. Revolutionnaire bewegingen zijn er ontstaan. De koloniale volken laten zich niet meer onbetuigd. Zoo hebben we den oorlog van de Rifkabylen tegen het Spaansche en Fransche imperialisme, den strijd van Syrië tegen Frankrijk gehad. In China gaat de vrijheidsstrijd, ondanks de nederlagen, nog in voorwaartsche richting. In Nicaragua heeft het niet meer zoo korten tijd den strijd tegen het Amerikaansche imperialisme opgenomen. Indië is nog in een toestand van revolutionnaire gisting tegen het Britsche imperialisme. Ook ons Indonesië heeft zijn aandeel gehad in de algemeene revolutionnaire beweging, die zich over de geheele wereld uitstrekt. Verder mag Egypte in deze schakel niet vergeten worden.

Heeft men sinds lang in Genève een Comité tegen de Communistische Internationale, die de revolutionnaire arbeidsbeweging aanvoert, nu schijnen de heeren imperialisten ook een bond te willen stichten tegen de koloniale volken, die zich van het vreemde juk willen bevrijden. Zoo lezen we in het „Alg. Handelsblad" van 22 Februari j.l. het onderstaand bericht:

„La Depêche Coloniale" meldt dat de leden der koloniale commissie van de Latijnsche Pers besloten om hun actie uit te breiden door het samenstellen van een internationaal Perscomité op koloniaal gebied, bestaande uit journalisten en publicisten uit alle koloniale mogendheden.

Bedoeld Comité stelt zich voor om leiding te geven aan het streven der pers die ten doel heeft:
1°. het oplossen van de voornoemde vraagstukken en het uit den weg ruimen van geschillen die kunnen ontstaan tusschen de koloniale mogendheden;
2°. het bevorderen van de samenwerking op economisch en technisch gebied, ten einde te komen tot een sneller in exploitatie brengen van respectieve koloniale gebieden;
3°. het organiseeren van Gemeenschappelijke belangen, in het bizonder waar het internationale problemen betreft;
4°. het bevorderen van de materieele en moreele evolutie der inlandsche bevolkingen.
(Volgt vermelding der comitéleden enz.).
De punten 1 en 3 staan nauw met elkaar in verband. Tot nu toe intrigeeren de koloniale mogendheden in de koloniën tegen elkaar, alle internationale afspraken ten spijt. Zoo doen zij ook nog in China om daar invloedssferen te kunnen krijgen. Maar al deze intriges scheppen woelingen, die ten slotte noodzakelijkerwijze revolutionnaire bewegingen onder de massa te voorschijn roepen. Punt 1 heeft de bedoeling de intriges van de internationale imperialisten onderling zooveel mogelijk uit den weg te ruimen, om te voorkomen dus, dat de koloniale landen verder gerevolutionneerd worden. Ontwikkelen deze zich echter verder in revolutionnaire richting, dan hebben de imperialisten aller nationaliteiten zich tegen die koloniën in een front te vereenigen, om gemeenschappelijk deze revolutionnaire bewegingen bloedig of zonder bloedvergieten, al naar gelang het imperialisme zich van kanonnen dan wel van giftige gasbommen bedient, te onderdrukken.

Om den schijn te wekken alsof het bewuste comité niet een schepping is van een of andere groote koloniale mogendheid, wordt tot zijn voorziter een Portugees gekozen, dus een vertegenwoordiger van een land, dat op zich zelf niet zooveel te beteekenen heeft en dat ook geen beduidende koloniën bezit.
Als antwoord op het bovengenoemde streven van de imperialisten, hebben de revolutionnaire nationalisten uit alle gekoloniseerde landen, ons Vaderland inbegrepen, hun internationale organisatie, de Internationale Liga tegen Imperialisme en voor Nationale Onafhankelijkheid, te versterken. De eisch van practische politiek gebiedt dat de Indonesische nationale beweging alles doen moet om verbindingen te zoeken met de vrijheidsbewegingen van andere gekoloniseerde landen, met de revolutionnaire deelen van het blanke proletariaat, die nu ook consequent den strijd voeren tegen hun kapitalistische onderdrukkers. De onderdrukte volkeren en het proletariaat hebben op dit oogenblik een gemeenschappelijken vijand te bevechten. Het kapitalistische monster, waartegen de blanke arbeiders in industrieele landen strijden, vormt de ruggegraat van het koloniale imperialisme.
Oorlogsgevaren dreigen nu uit alle hoeken van de aarde. Zoo pas werd het bestaan van een militair verdrag tusschen België en Frankrijk onthuld. Waren de koloniale volken in den vorigen oorlog passief gebleven en lieten zij zich zelfs als werktuigen voor hun eigen onderdrukking gebruiken, in den aanstaanden oorlog moet alles gedaan worden opdat de koloniën *actief* in de wereldconflicten kunnen ingrijpen.
De koloniale landen hebben in den aanstaanden oorlog de moeilijkheden van de imperialistische staten te benutten om zich vrij te maken.
Wat Indonesië betreft, indien Nederland in een oorlog mocht zijn betrokken, dan behoeft het niet meer te rekenen op de loyaliteit en hulp van de Indonesiërs. De historische les der November-belofte van 1918 is te diep gegrift in het hart van het Indonesische Volk, dan dat het zich voor de tweede maal zou laten bedriegen.

De Hollandsche voogdij.

Het Mal.-Chineesche blad *Perniagaän* van 2 Februari geeft het volgende als zijne meening te kennen:

Van Hollandsche zijde wordt steeds gezegd, dat de Indonesiërs geen reden hebben om zich van Nederland vrij te maken. Zij ondervinden zoo veel zorg en belangstelling van de zijde der Hollandsche regeering.
Voor ons is die z.g. teedere vaderlijke Regeeringszorg juist een der oorzaken van de non-coöperatieve geestesstrooming.
De Regeering beschouwt de Indonesiërs als kinderen en alle verzorging geschiedt zonder dat er eerst rekening wordt gehouden met de meening van de Indonesiërs, een gevolg van de koloniale verhoudingen. Alle hooge betrekkingen worden bekleed door Hollanders; omdat de Indonesiërs nog niet rijp zijn, moeten zij leiding hebben. Aan het hoofd der scholen staan Hollanders, dit of dat kantoor wordt geopend met een Hollander als chef; als een commissie wordt gevormd, is de voorzitter een Hollander enz. Alle betrekkingen waarbij initiatief te pas komt, worden bekleed door Hollanders. De Indonesiërs worden niet in de gelegenheid gesteld hun bekwaamheid en hun initiatief te toonen. Een grappig en eigenaardig voorbeeld is dit: Een Regent of Sultan of Soenan wordt de jongere broeder van den Resident genoemd en moet dus de bevelen volgen van den toean Kandjeng.
Dit systeem van „alles moet van Hollandsch initiatief komen", heeft de geest van Indonesië bedorven en verzwakt. De Indonesiërs hebben het vertrouwen in eigen initiatief verloren en bij elke aangelegenheid kunnen zij alleen nog zeggen: De Regeering zal het doen.
Door de Indonesische intellectueelen wordt die verdringing op het gebied van cultuur en ontwikkeling reeds gevoeld. Daarom zullen zij, ofschoon zij geen wrok koesteren tegen de Regeering, die meermalen inderdaad den toestand wil verbeteren, toch zeggen: Indonesië zal alleen onder Indonesische leiding de eigen geest en cultuur kunnen vooruitbrengen. Een overheersching, hoe goed ook, zal het niet kunnen.
Dit is de oorzaak van de non-coöperatieve strooming. Al is er een Volksraad, deze zal toch steeds onder vreemde leiding staan en niet de noodige gelegenheid bieden voor Indonesisch initiatief. Daarom heeft men een soort volksparlement, een school onder eigen leiding en met eigen leerplan in het leven geroepen.
De Hollanders zeggen ook dat de Indonesiërs geen reden hebben tot ontevredenheid over hun welvaart, veiligheid, onderwijs e.a. Maar dit maakt slechts dat zij hun afhankelijkheid des te sterker gevoelen. In alle verhalen over vrijheidsstrijd lezen wij dat het vuur begin te ontstaan in de streek welke bekend staat als welvarend. Deze betrekkelijke welvaart is een factor voor de geestesstrooming die er naar streeft om de vrijheid te herkrijgen. Ook in Indonesië wordt die geestesstrooming aangehangen door de hoogere standen.

Diversen.

Het hoofdbestuur der Vereeniging Moehammadijah publiceert naar aanleiding van alle insinuaties die voortdurend over haar doel en werkkring, van de meest verschillende zijden geuit worden, in haar orgaan *Soeara Moehammadijah* de verklaring dat, wat de belijding van den Islam betreft, de vereeniging vasthoudt aan den Koran en de Hadis en wat de politieke richting betreft, zij neutraal staat, hetgeen moet uitgelegd worden in dien zin dat Moehammadijah aan geen enkele Indonesische politieke partij de voorkeur schenkt, elke partij de eer bewijst die zij verdient en als haar deel slechts neemt den socialen arbeid voor het heil van dit Oost-Indië.

Een schrijver in het blad *Oetoesan Sumatra* te Medan pleit voor het gebruik van het woord „toean" tegen de Indonesiërs en om ze ook als zoodanig te beschouwen. De „sana"-groep wordt herinnerd aan de uitdrukking: „met den hoed in de hand komt men door het gansche land".

De *Bintang Timoer* van 1 Februari juicht de verklaring van Prof. mr. Treub in zijn lezing voor de studenten van de Rechtshoogeschool toe, dat ook hij middelen zoekt om de arbeiders onder poenale sanctie geleidelijk te vervangen. Ze is een gevolg van den invloed van het Internationale Arbeidsbureau te Genève en de komst van de heeren Albert Thomas en Prof. Grimshaw. De vooruitstrevende en vooruitziende Regeering en Volksraad worden met het tot dusverre bereikte resultaat gelukgewenscht.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Spoor- en Tramwegen.

No. 7 (van 2 April) bevat het eerste gedeelte eener historische beschouwing van den heer S. A. Reitsma over de Solo-Djokja-verbinding der Staatsspoorwegen (ter verduidelijking een kaartje en voorts een aantal portretten). — Verder een geïllustreerd artikel (dat eveneens in een volgende afl. wordt voortgezet) over het Magazijn der Staatsspoor- en Tramwegen in Ned.-Indië te Tjikoedapateuh (Bandoeng), geschreven door den hr. W. K. Bornhaupt.

Oedaya.

April-afl. Titelplaat: Gezicht op Fak Fak, West Nieuw-Guinea. — De Javanen in Suriname, door C. R. Biswamitre (met portret van den schrijver). — Mevrouw de Douairière G. A. van Beresteyn-Tromp (met portret), door Emmy J. Belinfante [Herinnering aan de verdiensten van Mevr. v. B. t.o.z. van de bevordering der Indische kunstnijverheid, in verband met het 25-jarig bestaan van Boeatan]. — De Minahassa en Nederland twee en een halve eeuw samengegaan (met afbeeldingen van de geplaatste gedenknaald). — Van kunst en kunstenaars: Just Havelaar, door Hugo Vogel. — Portretten van „Indonesische figuren uit den Volksraad". Enz.

De West-Indische Gids.

Inhoud der April-afl.: Het Surinaamsche treefgeloof. Een volksgeloof betreffende het ontstaan van de melaatschheid, door Dr. P. H. J. Lampe. — Munt- en geldmoeilijkheden op Curaçao vóór honderd jaar (slot), door Mr. B. de Gaay Fortman. — De Corantijn [grens-] kwestie bij Buitenlandsche Zaken, door Dr. H. D. Benjamins.

Nederl.-Indië Oud en Nieuw.

De April-afl. is zoo goed als geheel gevuld met een door fraaie illustreering uitblinkende bijdrage van den heer L. D. Petit over het aan de Ned. Koloniale Petroleum Maatschappij toebehoorend bedrijf te Soengai Gerong, aan de Moesi-rivier, 10 K.M. benedenstroom Palembang. — Voor het overige een korte bijdrage van Anne Hallema, die in verrukking is over een 5-tal Dhyani-Boeddha's, welke zijn geplaatst in den tuin van 's Rijks Ethnogr. Museum te Leiden. Een inderdaad schitterende foto beeldt deze Boeddhabeelden af, te midden van talloos bloeiende Magnoliabloemen.

Tropisch Nederland.

No. 24 (van 22 Maart) opent met een belangwekkend, geïllustreerd artikel: „Tillema over zijn laatste reis (Een interview)", door J. Langhout. Een interessante inleiding als 't ware op hetgeen van den heer H. F. Tillema te verwachten is als resultaat van zijn verblijf in de binnenlanden van Borneo.[1]) — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis geeft weder een vervolg zijner beschouwingen over de onrust in Indië en hare oorzaken. — In de artikelen-reeks van Dr. Z. Kamerling: Van natuur tot kultuur, behandelt schr. thans de koffiekultuur in Oost- en West-Indië gedurende de achttiende eeuw.

Eigen Haard en Aarde en haar Volken.

Het Nr. van 23 Maart van Eigen Haard brengt een mooie afb. van een gezicht op Banda Neira uit zee, met kort bijschrift. — De Maart-afl. van Aarde en haar Volken (achterin genoemd Nr. van E. H.) bevat een geïllustreerd artikel van C. H. over het Banka, meer speciaal over het tinbedrijf op dat eiland.

Het djatiboschbedrijf op Java.

Onder dezen titel is een rijk geïllustreerd boekwerk verschenen als jubileum-uitgave der Ver. v. hoogere ambt. b. h. Boschwezen in Indië. In een aantal bijdragen, alle geschreven door ambtenaren van het Boschwezen, wordt een volledig beeld gegeven van de verschillende groepen van werkzaamheden, waarin het djatiboschbedrijf gesplitst kan worden. Het boek is gedrukt bij de Archipel Drukkerij te Buitenzorg.

Nederl. Vereeniging voor Tropische Geneesk.

In een op 4 Nov. 1928 door deze vereeniging gehouden vergadering heeft Dr. J. F. N. de Graaf een voordracht gehouden over: Hygiënische en geneeskundige verhoudingen bij de suikerindustrie in Ned.-Oost-Indië; en Prof. P. C. Flu over hygiënische verhoudingen op Surinaamsche landbouwondernemingen.
Van beide voordrachten (inzonderheid Prof. Flu heeft het onderwerp zeer uitvoerig behandeld) is de tekst verschenen in het Nr. van 9 Maart j.l. van het Nederlandsch Tijdschr. voor Geneeskunde.

Marineblad.

Afl. 2 van jaarg. '29 (29 Maart) bevat o.m.: Behoort het zwaartepunt van de artilleristische vorming van het personeel der Kon. Marine in Nederland of in Oost-Indië te liggen? door den kapt.-luit. t. zee M. H. van Dulm, met Naschrift van H. J. Hartkamp. — De aaneensluiting der hydrograpische opnemingen in de Molukken, door J. Luymes (met kaart). — Enkele aanteekeningen betreffende de voorbereiding van de vlucht van Holland naar Ned.-Indië met een groep van drie Dornier-Walvliegbooten (met kaart). — Het Inlandersvraagstuk op onze vloot.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de gebruikelijke rubriek Jurisprudentie bevat afl. 6 van dl. 128 eene verhandeling: Kan een pandhouder van een stuk grond zich verzetten tegen

[1]) Tot onze groote voldoening kunnen we mededeelen dat de heer Tillema beloofd heeft, wanneer hij tot publicatie van zijn bevindingen overgaat, het Kol. Weekbl. niet te zullen vergeten.

een daarop gelegd beslag? door Wirjono Prodjodikoro. — Verder het antwoord van B. t. H. en J. H. A. L. [Mr. B. ter Haar en Mr. J. H. A. Logemann] aan Mr. G. J. Nolst Trenité op zijn repliek in een vorige afl. over het door hen behandelde onderwerp: Het beschikkingsrecht der Indonesische rechtsgemeenschappen.

Zelfonderricht Maleische taal.

Te Bandoeng (Boekenverzendhuis L. A. Lezer) is verschenen een leesboek voor zelfonderricht in de omgangstaal tusschen Europeanen en Inlanders en tusschen de Oostersche rassen in den Oost-Indischen Archipel. Het is samengesteld door den hr. L. A. Lezer, als vrucht van een meer dan 12 jaar lange ondervinding en een gemakkelijke en bruikbare handleiding tot het aanleeren van het gewone Maleisch, met vermijding van boekentaal.

De Indische Mercuur.

No. 13 (27 Maart). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 43. Enkele waarnemingen over het conserveeren van versche Indische vruchten met latex, door Ir. W. Spoon. (Het resultaat schijnt niet zeer bemoedigend, aangezien de schr. aanteekent dat de proeven zijn stopgezet). — De gouvernements kina-onderneming in 1927, door Dr. A. Groothoff. — De productie van rietsuiker in Britsch-Indië gedurende 1927-28. — De olie-situatie. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De literatuur-rubriek van het Kol. Instituut heeft ditmaal betrekking op economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid enz. — delfstoffen en geologie — natuurwetenschappen.

No. 14 (3 April). Onderzoek naar de gezinsuitgaven in Nederl.-Indië, door E. W. van Dam van Isselt. — The geology van petroleum and natural gas, besproken door Prof. Dr. L. Rutten. — Aftreksel van tabak in water, voor het besproeien van planten. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1928. — Verder bevat dit Nr., behalve de geregelde rubrieken, een literatuur-opgave van de afd. Handelsmuseum Kol. Instituut over tabak, koffie, suiker, thee, landbouw-techniek.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 34 (16 Febr.). Bemesting op zuren bodem, door Ir. A. Kortleve. — Tappen, door D. J. Dibbetz. — Het Fourth Pacific Science Congress. — De Amsterdamsche rubbermarkt 1928. — Beschrijving van orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden (vervolg, zie ook No. 35), door P. M. W. Dakkus. — Voor- en tegenstanders van de poenale sanctie. — Hoe in het buitenland over ons gedacht wordt.

No. 35 (23 Febr.). De invloed van de bereidingswijze van Djambi-rubber op de kwaliteit van het product door J. Groenewege en A. Luytjes (met afb). — Bepalingen betreffende deelname aan het Fourth Pacific Science Congress. — Preanger Pluimvee Vereeniging. Lezing, door W. D. Gerhard. — De leiding der cultures in Ned.-Indië.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 4 (16 Febr.). Het heiligdom der natuur te Singapore, door R. E. Holttum (geïllustreerde beschrijving van den in 1859 gestichten plantentuin aldaar). — Welke waarde moet worden toegekend aan den eersten spruit bij aardappelen? door Dr. J. C. Dorst. — Rubber in Noord-Borneo, door E. Bateson. — Eenige opmerkingen over het verbruik en de vorming van den kleinhandelsprijs van thee in Nederland (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten). — Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Ned.-Indië (overzicht eener publicatie van Dr. P. van der Goot).

Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Inhoud van dl. 88, afl. 3. Dauwmetingen te Batavia, door Dr. S. W. Visser. — Fragmenta Papuana V (De Noord-helling van het Centrale gebergte) door Dr. H. J. Lam (met platen). — Over Callosciurus notatus, Bodd (eekhoorn) met beschrijving van twee nieuwe subspecies, door H. J. V. Sody. — Halo's in 1927 in Nederlandsch-Indië waargenomen, door Dr. S. W. Visser. — Uitkomsten van aardmagnetische waarnemingen te Batavia en te Buitenzorg verricht gedurende de jaren 1924—1927. — Vulkanische verschijnselen en aardbevingen in den Oost-Indischen Archipel, waargenomen gedurende het jaar 1927, door Dr. S. W. Visser.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 5 (1 Maart '29). Contact gemeentebestuur en Inheemsche bevolking, door R. Slamet. — Hoe staat de Regeering tegenover de doorgevoerde Bestuurshervorming? door J. J. G. E. Rückert. — Overname van den Gezondheidsdienst [door den gemeenteraad van Semarang] geweigerd, door G. de Raad. — Uit den Volksraad: Teruggang der kadastrale inkomsten. — Decentraliana: Decentralisatie der onderwijsvoorziening. — Geen wethouders voor Palembang. Enz.

Zendings- en Missieperiodieken.

De Banier. 13 Febr. '29. Zondagsrust in de Cultures (ontleend aan eene beschouwing van Ds. Blanson Henkemans in de Nederlander). — Id. 21 Febr. Om de poenale sanctie, I.

St. Melania-werk. Maart '29. Pantheïsme in de wajang. Een passage uit de wajang poerwa, door A. Spèkle S.J. — Utrechtsche Melania-school Weltevreden I. door Sawah Tinggi. — Hoe in het „Melania-huis" te Djocja het kerstfeest gevierd werd, door M. Herbermann.

Zendingstijdschrift De Opwekker. Febr. '29. De Christianiseering van het Niassche begrip „heilig", door W. L. Steinhart Jr. — Iets uit den Zendingsarbeid op het eiland Jappen (Noord-Nieuw-Guinea), door D. C. A. Bout.

Ons Suriname. Zendingsblad. Maart '29. De Herrnhutter Mulo School te Paramaribo, door W. Uytenhoudt. — De nieuwe kerk te Alkmaar in Suriname (Br.-Indische Zending), door P. M. Legène. — Opening van de Evangelistenschool te Paramaribo, door J. Clausen. — De veestapel van Saron, door S. Schmidt.

Tijdschr. voor Zendingswetenschap. Deel 73 (1929). 1e Stuk. Geschiedenis der Zending op het eiland Halmahera (Utrechtsche Zendings-Vereeniging), door A. Hueting (vervolg). — Hedendaagsche vragen in de wereld van den Islam, door Dr. H. G. van Beusekom (vervolg). — Bonèt [rijdansen en gezangen op Timor], door P. Middelkoop. — Overzicht van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië (Oct. 1927-28), door Joh. Rauws). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

Annalen Missiehuis Tilburg. April '29. Op zwerftocht [in Zuid-Nieuw-Guinea], door A. Drager (slot). Met afb. — Olympiade bij de Kaja-Kaja's, door A. Drager.

Onze Missiën in O.- en W.-Indië. Maart '29. De Apostolische Prefectuur van Bangka en Billiton, door Pr. Marcus Erwich. — Het eiland Timor. — Overzicht van de Prefectuur Padang (vervolg). — Dr. J. G. S. Vriens (voorzitter van de Indische Missie-Vereeniging), door P. G. Groenen. — Vrouwen van Nazareth (bij haar vertrek naar Java), door P. G.

Geïllustreerd Zendingsblad. April '29. Van den arbeid op Oost-Java en Kangean. (Vervolg jaarverslag 1927-28). — De Bataksche Kerk.

* * *

De cultures in Suriname in 1928 (ontleend aan een mededeeling van het Landbouwproefstation in Paramaribo). (In- en Uitvoer. 25 Maart '29).

De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland, door J. S. C. Kasteleijn. (Economisch-Statistische Berichten. 27 Maart en 3 April '29).

Eene bijdrage tot de verklaring van de namen Suriname en Paramaribo (slot), door Fred. Oudschans Dentz. (Eigen Volk. Alg. Tijdschr. voor Volkenkunde, enz. Maart '29).

Levensbericht van Johannes Franciskus de Corte (met twee portretten), door P. Hövig. (Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië 1927, Algemeen gedeelte, verschenen in dit jaar ter Landsdrukkerij te Weltevreden). [De hr. de Corte, overleden te Meester-Cornelis in Nov. 1927, behoort tot hen die de grondslagen hebben gelegd voor onze tegenwoordige kennis van de geologie van den Ind. Archipel; jaren lang was hij de uitverkoren metgezel en vertrouwde medewerker te velde van wijlen Dr. R. D. M. Verbeek.]

Eugenetische problemen in Nederlandsch-Indië, door Prof. Dr. Ernst Rodenwaldt. Rede gehouden op het 5e Natuurwetenschappelijk Congres te Soerabaja. (Ons Nageslacht. Orgaan v. d. Eugenetische Ver. in N.-I. Febr. '29).

Het Landsarchief te Batavia, door P. C. Bloys van Treslong Prins, I. (Navorscher. 1928, bl. 275).

Indië in mijn tijd (1890—1916), door M. C. van Zeggelen. Met afb. (Buiten. 1929, bl. 4).

Kijkjes in het binnenland van Suriname, door H. T. Met afb. (Opgang. IX, bl. 58).

Zeemansgids voor Nederlandsch Oost-Indië. Deel I. bevattende het westelijk gedeelte van den Oost-Indischen Archipel. Uitgegeven door het Ministerie van Defensie, afd. Hydrographie. (Zesde druk). Met kaarten. 's-Gravenhage, Alg. Landsdrukkerij.

Curaçao: een modern sprookje, door Mr. Dr. W. M. Westerman [het bedrijf van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij, de jonge schepping der „Bataafsche]. Met kaartje en plaat. (Haagsch Maandblad. April '29).

Mr. Willem van Outhoorn [gouverneur-generaal tusschen de jaren 1691 en 1704], door S. Kalff (met portret). — Reisindrukken van een „verlofganger", uit Nederland (vervolg). — „Kiekjes" van een reis naar de Kaap en het verblijf aldaar in 1792—93. Schets van A. Weruméus Buning. (De Ind. Verlofganger, 5 April '29).

Suriname.

De begrooting voor 1930 is bij de Koloniale Staten ingediend. Terecht zegt „De West" van 8 Maart dat het geen opwekkend beeld is dat deze begrooting te zien geeft.

„De crisis in de balata, de lage suikerprijzen, de verdere inzinking der goudindustrie, zij nopen tot groote voorzichtigheid in de ramingen. Deze moesten dientengevolge lager worden gesteld. En waar de inkomsten over het geheel weinig stijging vertoonen, terwijl de regeering bezwaar heeft tegen opvoering van het subsidiecijfer, was de eenige uitweg: bezuiniging.

Na heel wat meten en passen heeft men bereikt, dat het subsidie voor 1930 geraamd kon worden op ongeveer het bedrag van het loopend jaar, ruim 2.8 millioen guldens."

Niettemin zoekt „De West" lichtpunten:

„Tegenover de slechte vooruitzichten staan natuurlijk ook enkele goede kansen, die echter moeilijk vooruit in de begrooting zijn te verdisconteeren. Ons voornaamste landbouwproduct, de koffie, brengt nog steeds loonende prijzen op, de houtaankap neemt toe en het bauxietbedrijf staat er goed voor, met kansen op spoedige uitbreiding in den vorm van een of meer nieuwe ondernemingen. Als het eenigszins meeloopt, kan het eindresultaat van het dienstjaar heel wat gunstiger worden dan in de begrooting wordt aangenomen."

„Dat bij de thans ingediende begrooting de grootste soberheid is betracht, zal zeker ieder moeten billijken. Op bijna elk onderdeel is beknibbeld. Alleen de uitgaven voor de economische ontwikkeling en voor de hygiënische verzorging heeft de Gouverneur zooveel mogelijk onaangetast gelaten."

Verblijdend is ook de memoriepost voor eventueele nieuwe samenwerking met de Rockefeller Foundation. Het voorstel van den Gouverneur om het gedeelte van den spoorweg van Kabelstation tot Dam af te breken achten wij *onverantwoordelijk*. Leert de geschiedenis niets? Eenige jaren geleden wenschte de regeering zoo goed als den geheelen spoorweg op te breken. Gelukkig heeft men van dat onzinnige plan afgezien. In het binnenland zal nu naar alle waarschijnlijkheid een groot bauxietbedrijf gevestigd worden, dat voor afvoer van het product den spoorweg noodig zal hebben. Had men den spoorweg opgebroken, dan zou de vestiging van zulk een bedrijf onmogelijk zijn geweest.

Van wat de bodem boven Kabelstation bevat, weet men zeer weinig. Zoolang niet vaststaat dat daar geen bedrijven zich kunnen ontwikkelen, mag de spoorweg in dat gebied niet worden afgebroken. Voor het bodemonderzoek is de oprichting van een goed toegerusten mijnbouwkundigen dienst onontbeerlijk. Dat behoeft verder geen betoog. De Minister, die niets voelt voor een vast omlijnd plan van reconstructie, maar doen wil wat zijn hand te doen vindt, zou een verdienstelijk werk doen als hij op de begrooting voor 1930 alsnog gelden uittrok voor een mijnbouwkundigen dienst. Zijn er geen kamerleden die den Minister daartoe willen aansporen?

* * *

Wij laten hieronder volgen eenige cijfers over het bauxietbedrijf op Moengo over 1928:

Aantal metr. tonnen gemijnd		202.666.—
„ „ „ verscheept ...		192.843.—
„ schepen		73
Bauxiet-belasting betaald	f	91.649.15
Andere belastingen betaald	„	3.777.—
Riviervracht aan het Gouvernement betaald	„	11.822.37
Invoerrechten betaald	„	49.579.77
Inkomsten belast. (Moengo Empl.)	„	21.000.—
Totaal bedrag aan het Gouvernement betaald	„	177.828.29
Totaal bedrag aan loonen en salarissen	„	1.006.393.94
Brandhout gekocht van omwonenden	„	1.692.—
Voor timmerhout betaald aan Boschnegers	„	19.105.19
Waarde van in Holland gekochte goederen	„	64.683.69
Waarde van in Suriname gekochte goederen	„	81.184.89

* *
*

„De West” van 1 Maart deelt mede, dat de heer J. C. Mollema uit Nederland wordt verwacht. Deze heer, die vroeger hoofdadministrateur van de Billiton Maatschappij is geweest, is thans een van de mededirecteuren der N.V. Ingenieursbureau v.h. J. M. C. van Borselen & Co. te 's-Gravenhage, welke firma sedert een drietal jaren de Surinaamsche Bauxiet Mij. in Nederland vertegenwoordigt.

Ofschoon de heer Mollema door zijn vroegeren werkkring zeer veel ervaring heeft opgedaan in een soortgelijk mijnbedrijf, achtte de heer De Munnick (de directeur van Moengo) het toch van belang dat hij zich ook op de hoogste stelde van de bijzonderheden welke speciaal voorkomen bij het mijnen van bauxiet en om hem ook een indruk te geven van den algemeenen gang van zaken. Door dit bezoek wordt n.l. gehoopt dat nog inniger met de firma van Borselen zal kunnen worden samengewerkt en daardoor ook orders voor machinerieën welke tot nu toe meestal uit de Vereenigde Staten worden betrokken, in Holland zullen kunnen worden geplaatst.

* *
*

Nog van een ander bezoek maakt „De West” van 5 Maart melding, n.l. van den bekenden wiskundige P. Wydenes, oud-leeraar aan de eerste H.B.S. te Amsterdam, redacteur van het Nieuw Tijdschrift der Wiskunde. Eenige zijner schoolboekjes zijn ook in Suriname in gebruik.

* *
*

De heer ir. Owen M. de Munnick schrijft aan „De West” d.d. 4 Maart:

„U zult zich herinneren dat de heeren Brons, De Niet en Van Dijk uit den Corantijn Polder nog eenige stukken z.g. asphalt hebben genomen. Eén van die stukken werd mij ter hand gesteld voor nader onderzoek, welk stuk ik door het Moengo-laboratorium heb laten analyseeren. Het blijkt thans dat het geen asphalt is, althans het zeer harde stuk dat mij werd gegeven, maar steenkool, waarvan de samenstelling is als volgt:

Vocht	7.65 pCt.
Vluchtige bestanddeelen	31.50 „
Gebonden koolstof	51.50 „
Asch	9.35 „
Totaal	100.00 pCt.

De calorische energie bedraagt 14.422 B. T. U. (British Thermal Unit), welk cijfer niet zoo kwaad is, aangezien de steenkool welke wij in Moengo gebruiken en uit de States wordt ontvangen, een calorische energie heeft van 12 tot 13.000 B. T. U. Zooals u weet, komt het meer voor, dat waar olie wordt gevonden, ook steenkool aanwezig is en omgekeerd. De laatste boringen in België hebben dit weer bewezen. Zou de Corantijn Polder werkelijk ook steenkool bevatten? De zaak wordt zeker heel interessant. Natuurlijk is het niet na te gaan of dit stukje steenkool niet door een of ander naar den Corantijn Polder is gebracht. Een nader onderzoek zou dit moeten uitwijzen. In elk geval is deze vondst zeer eigenaardig.”

* *
*

Wij ontleenen het volgende aan de „N.R.Ct.” van 5 April, Ocht.bl. B.:

In het jaarverslag van The Surin Oil Company te Paramaribo wordt o.a. medegedeeld:

Tot aan het begin van deze verslagperiode heeft de maatschappij voornamelijk gewerkt in het Saramacca-district, waar op verschillende plaatsen olieverschijnselen werden geconstateerd. De periode van dit jaarverslag, hetwelk loopt van 1 April 1927 tot en met 31 December 1928, heeft zich gekenmerkt door het feit, dat de onderzoekingen zich gespecialiseerd hebben op een geheel ander gedeelte van Suriname, en wel op het Noord-Westelijk gedeelte (District Nickerie).

Ir. Houdelet, iemand met veel ondervinding op het gebied van petroleum in Zuid-Amerika, is de man geweest, welke bij boringen in den Corantijnpolder, petroleum vond en daardoor onomstootelijk het bewijs leverde (zonder secundaire aanwijzingen) dat de bodem van dat gedeelte van Suriname oliehoudend is.

Het voornaamste doel van het werkprogram voor 1929 is, behoudens reeds getroffen voorzieningen, ook nog eenige diepere boringen in Suriname aan te zetten. De directie twijfelt niet, dat de vooruitzichten voor de maatschappij een bijzonder groote kans geven om dit jaar nog tot groote resultaten te geraken.

Een der grootste bezwaren, welke de maatschappij te overwinnen had, was het feit, dat de reeds in 1925 beloofde nadere verordeningen betreffende de petroleumwinning (royalty, retributie en concessie) nog niet door het gouvernement werden afgekondigd. De directie verwacht echter, dat de belangrijkheid, welke de toekomst van de maatschappij voor Suriname heeft, gevoegd bij het feit, dat op grond van de monopolie-vergunningsrechten in September van dit jaar aan de maatschappij concessie moet worden verleend, voor de betrokken instantiën aanleiding zal zijn, om ten spoedigste de onderhavige verordeningen af te kondigen.

In de Londensche vergadering in 1927 was besloten om het kapitaal der maatschappij te verhoogen. Daar deze statutenwijziging nog niet door het gouvernement is goedgekeurd, heeft het bestuur besloten een converteerbare winstdeelende obligatieleening uit te geven, teneinde hiermede haar werkprogram voor 1929 te kunnen uitvoeren.

De balans per 1 Januari 1929 vermeldt in het debet: monopolie-vergunningsrechten f 130.000, machines en gereedschappen f 3.874 en exploratiekosten f 59.390, waar tegenover staan: kapitaal f 100.000 en crediteuren f 93.265.

* *
*

Op een schrijven van den heer J. J. B. L. Jérôme Bouvy te Wassenaar aan den Gouverneur van Suriname, ontving hij het volgende bescheid:

„Naar aanleiding van Uw schrijven van 15 Jan. 1929 heb ik de eer U, namens den Gouverneur, mede te deelen dat inderdaad in het district Nickerie de aanwezigheid van petroleum is geconstateerd.

Het is echter nog niet bekend of dit product ter plaatse in exploitabele hoeveelheid voorkomt. Slechts een nader onderzoek door deskundigen zal dit kunnen uitwijzen.”

Curaçao.

Scheepvaartwetgeving.

II.

In zijn aangehaald artikel wijst de heer Menkman verder op de moeilijkheid om het Curaçaosche Wetboek van koophandel naar den eisch van het Regeeringsreglement zooveel mogelijk in overeenstemming met het Nederlandsche te brengen, in het bijzonder wat de arbeidsovereenkomst betreft.

De heer Menkman vervolgt:

„Op het gebied van huishouding en tucht heeft Curaçao een blanco verleden. Bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen heeft de Curaçaosche schipper niet en de misdragingen waaraan hij zichzelf in functie mocht schuldig maken kunnen niet krachtens eenige speciale tucht-wet worden berecht. Men zou dit niet vermoeden wanneer men de stukken leest der Curaçaosche Begrooting voor 1929, waarin op een bepaalde plaats het voornemen van het Gouvernement is vastgelegd om aan den Havenmeester o.a. op te dragen het afteekenen van strafregisters; waarschijnlijk heeft het Bestuur voor oogen gehad de mogelijkheid dat in een min of meer verwijderde toekomst het tuchtrecht aan boord van Curaçaosche schepen zal worden geregeld.

Aan op Nederlandsche schepen opgeleide gezagvoerders heeft de ongelijkheid op dit punt nogal eens parten gespeeld; ook na het verkrijgen van een Curaçaoschen Zeebrief ging men voort met het opleggen en inschrijven van straffen, zoolang er in het in Nederland geparafeerde strafregister nog ruimte aanwezig was en ook de inlandsche schepelingen waren zich van het onwettige der straffen niet bewust. Gaat men deze materie ook voor Curaçao regelen, dan zal men moeten overwegen of en in hoeverre de thans in Nederland gehuldigde opvattingen kunnen worden gevolgd, rekening houdende met afwijkende toestanden daarginds, o.a. het eigenaardige gehalte van het gezaghebbende personeel op de kleinere inlandsche vaartuigen. Curacaosche schepen welke langere reizen maken (tot New-York) verkeeren met betrekking tot de behoefte aan disciplinair gezag echter niet in andere conditie dan Nederlandsche.

De aanmonstering eindelijk zal eveneens opnieuw moeten worden onder de loupe genomen. Na langen strijd is in 1923 een voorziening verkregen in de behoefte, dat voor in Nederland thuisbehoorende schepen op Nederlandsche voorwaarden, dat wil dus zeggen krachtens het Nederlandsche W. v. K., in Curaçao kan worden gemonsterd, zooals dat behoort en ook in den vreemde ten overstaan van een Nederlandsch consulair ambtenaar geschiedt. Het Gouvernement was er echter niet toe te bewegen nu ook meteen maatregelen te nemen om deze wijze van aanmonstering ook mogelijk te maken buiten de gewone diensturen, ten behoeve van Nederlandsche schepen welke maar zeer kort op Curaçao vertoeven, b.v. alleen om te bunkeren en de equipage aan te vullen. Deze schepen bleven dus achtergesteld bij Curaçaosche, waarvoor krachtens de Curaçaosche wet wordt gemonsterd, desgewenscht en tegen extra betaling ook buiten de diensturen of aan boord.

Voor Curaçaosche schepen heeft men verzuimd te bepalen ten overstaan van wie in den vreemde moet worden gemonsterd, toch een gewoon geval of in Nederland, waarheen Curaçaosche schepen eerder verwacht kunnen worden zich wel eens te zullen begeven dan welke andere dan ook die de Nederlandsche vlag voeren, maar in een overzeesch gebiedsdeel thuis behooren; het laat zich zelfs denken dat een Curaçaosch schip een haven in Nederlandsch Oost-Indië of Suriname zou aandoen.

Een merkwaardig beleid ten aanzien van de monstering op Curaçao kwam aan den dag bij de behandeling aldaar der Begrooting voor 1929; er bleek n.l. dat voor een der plaatselijke reederijen gemonsterd werd ten overstaan van een eigen beambte dier reederij, die tot dat doel een officieele aanstelling had bekomen. Uit den Kolonialen Raad ging maar een zwak protestje op tegen deze eigenaardige regeling. Het geval stelt scherp in het licht hoe gebrekkig het Gouvernement is ingericht zelfs op de tegenwoordig nog zeer bescheiden bemoeienissen met scheepvaart-aangelegenheden.”

Aldus eindigt de schrijver:

„De Curaçaosche wetgever zal zich zeer bepaald te wachten hebben voor alles wat den Curaçaoschen reederijen het leven te moeilijk zou maken. Die welke eigenlijk dochter-ondernemingen zijn van Europeesche bedrijven zouden niet eens haar toevlucht behoeven te nemen tot een vreemde vlag, als wanneer zij zich zouden willen onttrekken aan al te hinderlijk gevoelde Curaçaosche bepalingen. Ook een Surineemsche Zeebrief geeft het recht tot het voeren van de Nederlandsche vlag, tezamen met de vrijwel absolute zekerheid van door geen scheepvaartwetgeving achterhaald te zullen worden. De bepalingen op het verleenen van zoodanige zeebrieven, gelijkluidend met de Curaçaosche regeling, zouden er haast toe uitnoodigen.”

Uitvoer.

De *Amigoe* groepeert de verleden week gegeven uitvoercijfers over het 3de kwartaal 1928 aldus:

De totaaluitvoer gedurende het 3de kwartaal van 1928 bedroeg f 69.000.010.

Natuurlijk komt het leeuwenaandeel hiervan toe aan de olieproducten, waarvan zijn uitgevoerd voor:

	Curaçao	*Aruba*
Olie (Diesel)	f 715.660	
„ (Gas)	„ 4.787.757	
„ (Gasoline) ...	„ 15.333.177	f 607.500
„ (Petroleum) ...	„ 301.346	
„ (Residu)	„ 18.363.554	„ 3.424.480
„ (Ruwe)	„ 2.182.710	„ 18.744.285
„ (Smeer)	„ 3.509.646	
Totaal	f 45.193.850	f 22.776.265

Van de andere producten komen in aanmerking:

Aloë	voor *f*	44.697
Dividivi	„ „	21.059
Hoeden	„ „	54.543
Oranjeschillen	„ „	7.111
Oudmetaal	„ „	18.750
Phosphaat	„ „	612.196
Steenkolen	„ „	180.997
Zout	„ „	9.810

St. Eustatius.

De *Amigoe* ontleent aan de *St. Paul Pioneer Press* van 12 Februari 1929, dat het Amerikaansche Roode Kruis $ 10.000.— heeft gezonden naar het door de orkaan geteisterde St. Eustatius. Het Amerikaansche blad haalt daarbij op, dat het Nederlandsche eiland de Amerikanen in den vrijheidsoorlog hielp met goederen en munitie. Echter keert het den gang der geschiedkundige gebeurtenissen om, wanneer het schrijft: „In 1782 Admiral Rodney swooped down on the island with a British fleet and captured 200 small vessels, twelve warships and many stores. Therefore, when news of Yorktown came the sturdy Dutch inhabitants of the island showed their joy by a formal salute of the flag of the new nation."

„Republikeinen zijn niet altijd ondankbaar", aldus het slot. „Het Nederlandsche eiland, dat de kolonisten heeft geholpen om hun onafhankelijkheid van Engeland te verkrijgen, heeft aanspraak op de dankbaarheid van het land, dat het geholpen heeft."

De begrooting voor 1930.

Ingediend is de begrooting voor 1930. De uitgaven zijn geraamd op *f* 7.354.853.—, de inkomsten op *f* 5.980.325.—; uit leening wil men verkrijgen *f* 2.000.000.—, t.w. *f* 1.100.000.— voor straten en wegen op Curaçao en Aruba, *f* 650.000.— voor havenverbetering en *f* 250.000.— voor een pier in de Paardenbaai van Aruba.

Stand van landskassen.

(In afgeronde getallen).

C. Curaçao.

Vorderingen:	28 Mrt. 1929	28 Febr. 1929
Saldo bij 's Rijks schatk. ...	*f* —.—	*f* 18.000
Betaalmiddelen in de Landskas aanwezig	„ 911.000	—.—
Verplichtingen:		
Voorsch. v. d. Cur. Bank	„ 214.000	„ 87.000
Voorsch. uit 's Rijks kas ...	„ 76.000	—.—

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de gereformeerde ondertrouw- en trouwboeken:

Ondertrouw 25 Febr., trouw 1 Maart 1785: Willem van Uytrecht en Catharina Striddels.

Uit den Verren Vreemde.

I'm alone.

De *I'm alone* was ver van huis. De Canadeesche schoener werd in de Golf van Mexiko aangeroepen door een der Amerikaansche schepen, die jacht maken op dranksmokkelaars. De commandant van de *I'm alone* wenschte aan het bevel geen gehoor te geven, hij liet snelle vaart zetten naar volle zee. Het politieschip ging tot schieten over en slaagde er ten slotte in, het Canadeesche schip tot zinken te brengen. De politie was echter aan boord gekomen vóórdat de *I'm alone* in de golven verdween; zij had de bemanning meegenomen. Deze werd aan den wal eerst achter slot gezet, daarna vrij gelaten.

De commandant had dadelijk geprotesteerd tegen het optreden van de Amerikaansche zeepolitie, die zijn schip had achtervolgd en in den grond geboord, terwijl het 200 zeemijlen van de kust en dus vèr buiten de grens was waarbinnen die politie bevoegdheid tot optreden heeft.

Aanvankelijk heeft de Britsche gezant te Washington zich om inlichtingen tot de Amerikaansche regeering gewend. Zooals bekend, heeft Canada een eigen vertegenwoordiger in Washington, en wenscht het daar zijn eigen zaken te behartigen. Zoo heeft de regeering te Ottowa zich dan ook zelf tot die te Washington gewend met het verzoek om onderzoek, mededeeling van den uitslag, en c.q. schadevergoeding.

Deze zaak heeft de aandacht van velen. De verwachting wordt uitgesproken dat zij aan arbitrage onderworpen zal worden. 't Wil ons voorkomen, dat de Amerikaansche regeering zich hiervoor niet zal willen vinden.

Het politieschip heeft de grens waarbinnen Amerika territoriaal gezag mag uitoefenen zóó vèr overschreden, dat er geen scheidsgerecht noodig is om over niet bestaanden twijfel te beslissen. Mocht de politie-autoriteit in deze gedekt zijn door bevoegdheden, van hooger hand verleend, dan zal de Amerikaansche regeering deze niet ter beoordeeling aan vreemden willen stellen. Heeft het politieschip — zooals aan te nemen is — met veronachtzaming van zijn bevoegdheden gehandeld, dan zal Uncle Sam dit liefst zelf uitmaken. Meent men, dat er kans bestaat, dat Washington zich zal beroepen op het vervolgingsrecht, dan zal het een dergelijke opvatting toch wel niet voor een arbiter willen verdedigen.

Wel is er onvastheid gekomen in de begrenzing van de zône waarbinnen een staat, langs zijn kust, zijn souvereiniteit kan laten gelden en de noodige maatregelen kan nemen om orde en veiligheid te verzekeren, maar hoe ruim de grens hiervoor ook wordt gedacht, met 200 zeemijlen is zij in elk geval heel ver overschreden. Ditzelfde geldt voor het recht van vervolging van een overtreder van wet of gebod, die buiten deze grens tracht te ontkomen.

Toen onze landgenoot Hugo Grotius in zijn vermaard geworden boek de vrijheid van de zee bepleitte, beperkte hij de souvereiniteit over de territoriale zee tot de lijn van het bereik der wapenen van de kust. Met de uitbreiding van het ballistisch vermogen der kanonnen, gaf men aan deze formule ook deze verduidelijking: tot de verste dracht van kustgeschut. Bedenkt men welke afstanden in den laatsten oorlog met het vuur der batterijen bereikt zijn, dan voelt men dat deze veel verder reiken dan de bedoeling, om langs elke kust een zekere zône aan te geven binnen welke de betrokken staat plichten en rechten heeft, terwijl de groote zee vrij en internationaal is.

Reeds vóórdat de moderne uitvindingen de dracht van het kanon over honderden kilometers deed strekken, was de noodzakelijkheid ingezien om voor de begrenzing van Grotius een anderen maatstaf aan te nemen. In overeenkomsten en wetten is hiervoor veelal 3 zeemijlen, 5556 M. gekozen. Maar ook het dubbele is wel genomen, zoo b.v. reeds in het besluit der te Parijs gehouden zitting van het Institut van Internationaal Recht van 1894.

Er is ook wel naar een anderen maatstaf gezocht, zoo in verband met de teekenen van eb en vloed. Ook is, zooals gezegd, een verruiming van die grens aangenomen om de achtervolging van overtreders wat verder te kunnen uitstrekken. Maar waar de *I'm alone* vervolgd en in den grond geboord werd, was de schoener ten volle in de vrije zee, die het gebied van niemand, de weg voor alles is.

In hoever het schip inderdaad een lading had, die in Amerika als smokkelwaar zou gelden, is voor dit optreden niet meer maatgevend. Een schip mag die waren overal vrij vervoeren, behalve binnen de Amerikaansche wateren. Indien Washington het waagde een inbreuk op deze internationale wet te verdedigen, zou daarmee anarchie voor den oceaan worden bepleit.

Het wil ons daarom voorkomen, dat Amerika eerder bereid gevonden zal worden de zaak met Canada in onderling overleg af te doen. Het zal daarbij dan ook nog het neven-genoegen hebben Engeland weer eens lekker uit te schakelen; dat zal een pleister op de wond zijn.

Het recht op de Zuidpoolstreken.

De regeering der Ver. Staten heeft een aan Engeland gerichte diplomatieke nota opgesteld, waarbij het recht van souvereiniteit wordt betwist over eenige van de Zuidpoolstreken, waar zich thans bijna alle walvisschen bevinden, die nog op de wereld zijn. Deze nota is een antwoord op de Britsche nota, welke gezonden werd, nadat Byrd, de Amerikaansche ontdekkingsreiziger, dit Zuidpoolgebied voor Amerika had opgeëischt.

Bij die nota maakte Engeland aanspraak op de souvereiniteit van vrijwel al de 5 millioen vierkante mijlen van het poolgebied. De Ver. Staten protesteeren hiertegen, daar een groot deel van dit gebied vroeger reeds door de Amerikaansche onderdanen was ontdekt en Byrd heeft op zijn vliegtochten een enorm gebied, dat geheel onbekend was, ontdekt, het z.g. Mary Byrd-land, genoemd naar zijn vrouw.

Wanneer het ontdekken of het eerst betreden recht geeft op de souvereiniteit over een gebied, zullen de aanspraken van Noorwegen hier toch ook mogen meegelden. Amundsen is immers de eerste geweest, die de Zuidpool heeft bereikt.

Een bomaanslag ter verwelkoming en tot afscheid.

Bij de aankomst van de commissie Simon in Britsch-Indië werd een aanslag beraamd in den spoorweg, aanslag die het leven kostte aan hen, die de bommen in den trein vervoerden.

Nu de commissie gereed is met dat gedeelte van haar taak waarvoor zij in Indië moest verblijven, zijn door Hindoe-socialisten bommen geworpen in de bijeenkomst van de Wetgevende vergadering te Delhi, die ook werd bijgewoond door Sir John Simon. Tevens werden pamfletten in de zaal gevonden, die, in den vorm van een manifest, de beweegredenen tot die daad uiteenzetten. Hoewel de uitwerking van dezen aanslag minder groot is geweest dan de eerste berichten deden vermoeden, zijn er toch slachtoffers ernstig gewond.

De volgende week komen wij uitvoerig op dit gebeuren en zijn beteekenis terug.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

FILMVOORSTELLING i/h MINERVA-THEATER op *Woensdagavond 17 April* 8 uur, met toelichting van den W.E.G. Heer H. H. Creveld, oud-insp. bij het Hollandsch-Inlandsch Onderwijs.

Vertoond zullen worden de *Ned.-Ind. Regeeringsfilms*: *a.* Djokjokarta; *b.* Boroboedoer en Bromo; *c.* Sumatra; *d.* Minangkabausch huwelijk.

Toegangsprijs voor leden, met recht op 2 introducee's, *f* 0.25 p. persoon.

Voor begunstigers (persoonlijk) *f* 0.25.

Voor alle verdere belangstellenden: *f* 0.75 p. p. (in alle prijzen is de pl. bel. inbegrepen).

Plaatsbespreken door leden en begunstigers Dinsdag 16 April tot 2 uur; daarna door iedereen.

Er zijn 573 plaatsen en die moeten bezet worden, waarbij wij rekenen op de krachtige medewerking van alle leden en begunstigers.

Er zijn ook enkele schoolvoorstellingen georganiseerd, waarvoor zich tot heden ± 850 leerlingen hebben opgegeven.

N.B. Vergeet bij bespreken en kaartnemen uw contributiekaart niet!

HET BESTUUR.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

DE GEMEENSCHAPPELIJKE RIJSTTAFEL.

De beloofde Rijsttafel zal gehouden worden op *Dinsdag 30 dezer* en zal, juist op Prinsesseverjaardag, een waar feestmaal worden.

Deelnemers kunnen voor nadere inlichtingen zich wenden tot den penningmeester, den heer *O. R. A. Michselsen, Westerhoutstraat 4,* Haarlem.

Afdeeling Nijmegen.

FILMVERTOONING.

Zaterdag, 20 April a.s. des namiddags om half drie uur, vertooning van: *de Ned.-Indische Regeeringsfilms* en de *Van Heutsz-film* in het Olympiatheater, Lange Burchtstraat te Nijmegen.

Leden kunnen aan het theater over twee toegangskaarten beschikken. Begunstigers kunnen één toegangsbewijs bekomen. Meerdere toegangsbewijzen verkrijgbaar tegen gewone matinée-prijzen.

De Secretaris,
E. VERWEIJ MEJAN.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING

op Zaterdag 27 April e.k. des nam. te 2 uur in het gebouw der Vereeniging, Korte Voorthout 6, Den Haag.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 15 Nov. '28, No. 46).
3. Jaarverslag, Rek. en Verantw. '28 met rapport der Verificatie-Comm. Begrooting 1929 (zie K. W. 4 April '29, No. 14).
4. Voorziening vacatures H.B., door periodiek aftreden.
5. Algemeene besprekingen.
6. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaats vervanging verzocht.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het m.s. „Pieter Corneliszoon Hooft", hetwelk 12 dezer te Genua verwacht wordt, Zaterdag 13 April a.s. om 9.45 uur aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. Biere, Leeraar i. d. gymnastiek b. h. O.L.O., Hoofdgracht 29a, Den Helder.
W. H. M. Liesker, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Laan van N. O. I. 152, 's-Gravenhage.
A. Doff, Tijd. opz. werkplaats dienst S.S. en Tr., Bart. Diazstraat 40 (III), Amsterdam (W.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. E. Hodenpijl, Hoofdcommies Dept. der B. O. W., Sneeuwbalstraat 102, Den Haag.
H. A. J. Laret, Gouv.-arts dienst Volksgezondheid, v. Baerlestraat 16 (I), Amsterdam.
A. Wunnink, Hoofdpol.opz. Alg. Politie, Barlheze 42, Zutphen.
J. Hueting, Controleur 1e kl. bij het B.B., Lage Boshofstraat 10, Enschedé.
Th. H. Versteege, Hoofdopz. (Burg. ambt.) der Genie, Overtoom 21 (III), Amsterdam.
F. J. A. Cousin, Hoofdconstructeur S.S. en Tr., Jos. Israëlsstraat 48, Nijmegen.
Mr. C. H. van Traa, Voorz. Landraden Soekaboemi c.a., Nieuwe Uitleg 19, Den Haag.
A. J. Kooij, Inspecteur bij de P.T.T., Valkenboschkade 64, Den Haag.
Mej. M. H. B. Reich, Verpl. 1e kl. Krankzinnigenwezen, Leidesdorfgasse 1/8, Weenen XIX.
Ir. S. Noyon, Ir. 2e kl. bij de S.S. en Tr., Marialaan 11, Apeldoorn.
C. W. Heidemann, Hoofdboekhouder 1e kl. S.S. en Tr., Grand Hotel Clarens, Montreux.
H. de Ruiter, Pol.opz. bij de Veldpolitie, Gravenstraat 114, 's-Gravenzande.
A. E. van Berkum, wd. 1e Officier bij de Gouv. Marine, Thomsonlaan 78, 's-Gravenhage.
Mej. A. J. L. Hooghwinkel, Administratief ambtenaar met den titel van adj.-referendaris bij het Dep. van O. E., Hotel Pomona, 's-Gravenhage.
J. Terkuhle, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Leidschestraat 33, Amsterdam.
A. H. de la Combé, Adj.-controleur van de Belastingen te Singaradja, Goudenregenstraat 55, 's-Gravenhage.
S. D. Teng, Ambtenaar 4e kl. bij den dienst der In- en Uitv. en Acc., Thomsonlaan 78, 's-Gravenhage.
W. F. Breijer, Predikant bij de Evangelische Gemeente te Batavia, Laan van Nieuw O.-I. 4, 's-Gravenhage.
W. M. Westerduin, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O., Roemer Visscherstraat 18, Alkmaar.
F. X. Högl, Hoofdagent van Politie der 1e kl., p/a. J. Högl, Bergman te Peissenberg, Oberbeiren.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

G. J. J. Mulder, Hoofdpolitieopziener b. d. Alg. Pol., Hoyledestraat 13b, Rotterdam.
L. F. Brekelman, Hoofdagent van Politie b. d. Alg. Pol., St. Michielsgestel.
Mr. G. J. H. Gunning, Inspecteur van Financiën, p. a. Eigeman, Julianalaan, Oegstgeest,
C. A. Clement, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Plantsoen 21, Delft.
J. Jongejans, Ass.-resident b. h. B.B., Ant. Duyckstraat, 's-Gravenhage.
G. Richel, Landmeter 2e kl. b. h. Kadaster, Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
F. C. E. Peterman, Hoofdcommies b. d. S.S. en Tr., wegen, van Brakelstraat 103, 's-Gravenhage.
Ir. L. A. M. Riemens, Ingenieur 1e kl. b. d. S.S. en Tr., wegen, Wilhelminalaan 32, Rijswijk (Z.-H.).
Ir. H. G. C. Cohen Stuart, Ingenieur 2e kl. bij den W. staat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, H. straat 6, Maastricht.
K. A. Scheffer, Hoofdcommies b. d. S.S. en Tr., Columbusstraat 155, 's-Gravenhage.
M. L. F. Preller, Ingenieur 1e kl. b. d. W. en 's L. B.O.W., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
L. J. Weijgers, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Helden doorn (O.).
Mej. H. Th. Scholl, Hoofdtelefoniste 1e kl. b. d. P.T.T. dienst, Laan van N. O. I. 14, 's-Gravenhage.
Mevr. J. H. de Jonker geb. Scholl, Hoofdtelefoniste P.T.T.-dienst, Laan van N. O. I. 14, 's-Gravenhage.
J. H. G. de Jonker, Hoofdcommies b. d. Generale Thesaurie v. h. Departement van Financiën, Laan van N. O. I. 14, 's-Gravenhage.
Ir. L. J. F. Issels, Ingenieur 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Rotterdamscheweg 9, Delft.

MET PENSIOEN:

F. A. van Ginkel, Ambt. 3e kl. I. U. en Accijnzen, Fahrenheitstraat 737, Den Haag.
A. F. A. van Zijll de Jong, Ass.-resident van Bengkalis, Koninginneweg 18, Haarlem.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er maals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. st namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging worden aangezocht.

Mutatiestaat van 3 tot 10 April.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

Mr. M. van Dijk, Procureur-Generaal, Willemstad, Curaçao	Eigen aanmelding.
A. J. Barnouw, Columbia University, New-York, N.Y. ƒ 10.—	den heer F. van Peski te Den Haag.
Raden S. Nimpoeno, Amsterdam, Jekerstraat 55. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mevr. M. Dunlop-Ellis, Amsterdam, Emmastraat 32. ƒ 10.—	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mevr. de Wed. C. A. Ris, Abcoude, Stationsstraat 15. ƒ 5 (behoort tot Afd. Amsterdam))	Mevr. M. Naessens te Amsterdam.
W. H. A. G. Baron van Ittersum, Apeldoorn, Brinkl. 81.	Afdeelingsbestuur van Apeldoorn.
J. Versluis, Onderwijzer 1ste klasse m. v., Bodegraven, Nieuwstraat. ƒ 5	Eigen aanmelding.

Rectificatie: Mevrouw A. F. A. Hoog-van der Hout, Den Haag, Acaciastraat 100.

Nieuwe Begunstigers

B. Vermaes, Apeldoorn, Kastanjelaan 1.	Secretaris Afd. Apeldoorn.

Afschrijvingen

J. J. van Alphen, Ravenstein, Maaspoortstraat 41. Afd. Nijmegen (overleden).	Mevr. de Wed. van Helten-Fischer, Rotterdam, Heraadsingel 118.

Adresveranderingen

H. J. Lindgreen, Kapitein N.-I. L., van: Utrecht, W. Barentszstr. 52 naar: Den Haag, Obrechtstraat 435. ƒ 5.—.
Mr. D. J. W. J. Kluiver, van: De Bilt, Hessenweg 24, naar: Weltevreden, Kramat 21.
Mevr. M. R. S. Bleckmann-Hoogenstraaten, van: Nijmegen, Berg en Dalscheweg 134, naar: Weltevreden, Rijswijk 20.
Mevr. C. M. Derksen de Vries, Nijmegen, van: Groenewoudsche Weg 250, naar: Straalmanstraat 4.
Mevr. C. J. Heemskerck-Hintzen, Hilversum, van: Vaartweg 66, naar: Ministerpark 8.
K. W. Rauh, Oud Majoor Cav. N.-I. L., van: Nice, naar: Lugano, Villa Moritz, Castagnola.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident, van: Davos-Platz naar: Den Haag, Regentesselaan 72. ƒ 5 (tijd.)
Prof. J. Haringhuizen, van: Delft, naar: Den Haag, Stephensonstraat 24. ƒ 5.
A. Ruysch van Dugteren, Den Haag, van: Sweelinckstraat 29, naar: Groot-Hertoginnelaan 164.
F. H. Vornholt, Rijswijk (Z.-H.), van: Geestbrugweg 18, naar: Prinsesselaan 3.
L. Th. J. Wolterbeek Muller, Oud O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag, van: Sweelinckstraat 123, naar: Stantenlaan 118.
W. G. van Laar, Den Haag, van: Ampèrestr. 47 naar: Copernicusstraat 126.
W. van den Bos, 1e Luit. Mil. Adm., van Sigli naar: Haag, van Weede van Dijckveldstaat 37. ƒ 5.—.
Ir. J. R. van Alphen, van: Weltevreden, Laan de mer 3, naar: Den Haag, Snelliusstraat 53. ƒ 5.
J. J. Braat, Directeur Machinefabriek „Braat", Den Haag, Carolina van Nassaustraat 37, naar: rabaja, Scheepmakerspark 19.
F. H. D. Kop, van: Scheveningen, Leuvensche 80, naar: Batavia, p. a. Nederlandsche Rubber-
W. Ruinen, Gep. Majoor tit., van: Den Haag, Heinsiusstraat 63, naar: Ambon.
A. B. A. Soleman, Hoofdopzichter B.O.W., van: Haag, Hendrik van Deventerstraat 91, naar: vreden, p. a. Dep. van B.O.W.
J. J. Fanoij, Controleur 1ste klasse B.B., van: jau naar: Solok (S.W.K.)
H. A. A. Sangster, Hoofdcontroleur P.T.T., van: Weltevreden, p.a. P. en T. kantoor.
C. Wiersma, 1ste Luit. Inf., geplaatst bij de macht in Sumatra's Westkust en Tapanoeli.
C. H. M. van Wieringen, 1e Luit. Inf., van: Batoe naar: Z.-O. afdeeling van Borneo.

NUMMER 16 DONDERDAG 18 APRIL 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

Douair. W. C. Clifford Kocq v. Breugel-Roelofs †
Eerelid der Vereeniging „Oost en West”.

In het Nr. van 4 April wijdde het Hoofdbestuur een woord van eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van Mevr. de Douair. Clifford, door wier verscheiden de vereeniging een trouwe medewerkster heeft verloren, die jaren en jaren lang de belangen van „Oost en West” met onvolprezen ijver heeft gediend.

We zijn thans in de gelegenheid het portret van de betreurde overledene alsnog onzen lezers aan te bieden.

Aanslagen op Assistenten in de cultures

door

Dr. H. G. HEYTING

In den laatsten tijd leest men telkenmale dat Inlandsche arbeiders op de landbouwondernemingen in de buitengewesten van Nederlandsch-Indië een aanslag gepleegd hebben op het leven der Europeesche assistenten, omdat deze op de eene of andere wijze blijk gaven van hun misnoegen over het werk der koelies.

Het is begrijpelijk dat de algemeene z.g.n. ontwaking van het Oosten, in Nederlandsch-Indië, in meer beperkten zin genomen, de bewustwording van den Inlander in eenige bevolkingslagen van het verlangen naar meerdere vrijheid in doen en laten, de afneming van hun onderdanigheid en volgzaamheid, hun toegankelijkheid voor kwade invloeden van buitenstaanders die in troebel water wenschen te visschen, dat alle die verschijnselen met elkander verband houden. Het is o.i. dan ook volstrekt niet onwaarschijnlijk dat de verhouding tusschen koelie en assistent langzamerhand onaangenamer zal worden, dan zij vroeger pleegde te zijn, tenzij tijdig doeltreffende maatregelen worden genomen om de bestaande moeilijkheden z.v.m. te ondervangen.

Welke maatregelen?

Het spreekt van zelf, dat wanneer de koelie door een contract gebonden, redenen tot ontevredenheid meent te hebben — ten rechte of ten onrechte — hij het niet in zijn macht heeft om, als de vrije arbeider, de onderneming te verlaten en elders werk te zoeken. Voor den contract-koelie kan derhalve eerder aanleiding bestaan om aan zijn ontstemming op misdadige wijze toe te geven.

Het is bekend dat op Malakka sedert de afschaffing van den contract-arbeid (langer dan 1 maand) wel het ambulantisme der werklieden toenam, doch hun stemming tegenover het toezichthoudende Europeesch personeel verbeterd is.

Intusschen in Nederlandsch-Indië kunnen nog contracten worden gesloten, men zou dus slechts moeten trachten ze zoo mild mogelijk toe te passen.

Verder komt — zooals wij vroeger reeds gelegenheid hadden aan te toonen — op den voorgrond de noodzakelijkheid om de assistenten de Javaansche taal te doen aanleeren, daarnaast de wenschelijkheid om één of meerdere daartoe geschikte Javaansche intellectueelen, b.v. juridisch onderlegde ambtenaren op te leiden of te benoemen tot arbeidsinspecteur, ook nog het nut te verwachten van de aanstelling van b.v. een Javaansch assistent op iedere onderneming. Een en ander om te bevorderen dat de koelie *door den Europeeschen assistent beter begrepen wordt in zijn uitingen*, dat hij — zoo noodig — minder schroom behoeft te overwinnen om zijn bezwaar kenbaar te maken, zoodra het mogelijk wordt zulks te doen aan zijn landgenoot-arbeidsinspecteur of assistent; dat de koelie anderzijds c.q. alsdan dadelijk en duidelijk overtuigd kan worden van zijn ongelijk door zijn eigen landgenoot, in zijn eigen taal.

En dan zouden wij nu bovendien in overweging willen geven om als regel te doen aannemen, dat een Europeesch assistent nimmer zich persoonlijk direct tot den koelie wendt *wanneer het noodig is een aanmerking te maken op zijn werk*, doch dit steeds te doen door tusschenkomst van een mandoer (Inlandsch opzichter), ook al zou de assistent het Javaansch vloeiend kunnen spreken.

De kennis dezer taal benutte hij om te kunnen verstaan wat de koelies opmerken, en om den verzamelden koelies in hun taal maatregelen te kunnen uitleggen en motiveeren, *doch nooit om den koelie te berispen.*

Als jong controleur bij het binnenlandsch bestuur op Java vernamen wij eens van een bekwaam regent dat „al is een *Kebajan* (een der desabe„stuursleden) zoo leelijk als een varken, een In„lander een bevel van hem dadelijk zal uitvoeren, „terwijl dat afkomstig van den knapst uitziendem „mantrie (ambtenaar van lagen rang) eerst opge„volgd zal worden als de Kebajan hem heeft aange„spoord dat te doen.”

Wij hebben daarna te over de gelegenheid gehad de juistheid van die opmerking waar te nemen bij ons veelvuldig toezicht op de werkzaamheden der dienstplichtigen voor de Gouvernements-koffiecultuur, voor den aanleg en het onderhoud van wegen, bruggen en waterleidingen. Toen wij belast waren met de leiding van het begin der Javanenkolonisatie in de Lampongs (Gêdang-tatakan), waar dadelijk na aankomst den zwaren en moeilijken ontginningsarbeid moest worden aangevat, dus met bekwamen spoed en doeltreffend behoorde gewerkt te worden, bestond er voor ons uiteraard dagelijks aanleiding om bij het constateeren van onvoldoenden ijver of verkeerde arbeidsmethode ons geduld te verliezen. Maar het ter harte nemen van bovenbedoelde opmerking van den regent heeft ons behoed voor de fout om overijld persoonlijk recht te zetten wat krom bleek. Iedere noodzakelijke aanmerking of berisping werd toegediend (na tusschenkomst van den assistent-wedana of mantrie) door het aanwezige lid van het desabestuur. En het resultaat was dat gedurende de twee eerste zeker moeilijkste jaren van den kolonisatie-arbeid, geen der kolonisten wegens ontevredenheid over het onvermijdelijk strenge toezicht, de kolonie verliet, hoewel zij daartoe de vrijheid hadden.

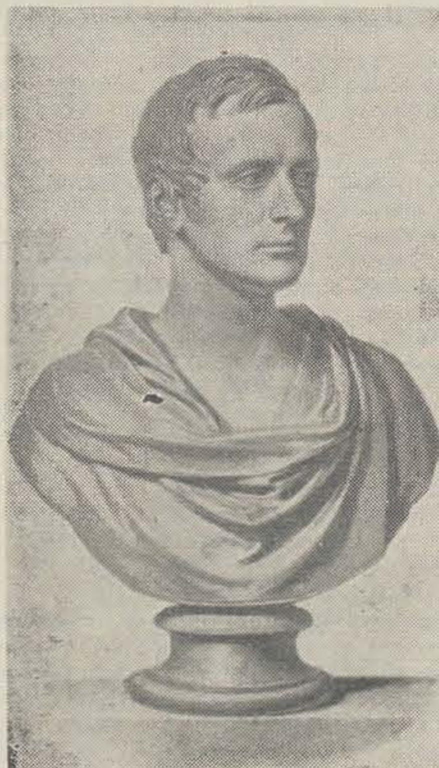
Wij herhalen, ook de Europeesche assistent op de landbouw-ondernemingen zal zich volstrekt moeten onthouden van ieder direct contact met den koelie, als deze een terechtwijzing verdient.

Ten slotte zou het toepassen van z.v.m. snel recht aanbeveling verdienen, en wanneer de bestaande gang van zaken daarbij te langzaam is, zou overwogen moeten worden daarin verbetering te brengen, wellicht door vermeerdering van het aantal rechtbanken, of door op andere wijze den rechter dichter bij de onderneming te brengen.

Die geeft wat hij heeft......

Borstbeeld van Th. S. Raffles te Batavia

Bij het Britsche Consulaat-Generaal te Batavia is bericht ontvangen, dat de Algemeene Jaarvergadering van de Malayan Branch of the Royal Asiatic Society in Singapore besloten heeft om aan het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten

en Wetenschappen ter gelegenheid van zijn 150-jarig jubileum (24 April 1928) een buste van Sir Thomas Stamford Raffles (tijdens het Engelsch tusschenbestuur Luitenant Gouverneur van Java en Onderhoorigheden), ten geschenke te geven.

Aan deze bijzondere attentie is een typische voorgeschiedenis verbonden. Toen Raffles, die in 1813 als voorzitter van het Genootschap was opgetreden en het weder tot nieuwen bloei had gebracht, op 16 Maart 1816 het praesidium had neergelegd, werd de wensch geuit, dat zijn borstbeeld „als een duurzaam gedenkteeken" van zijn groote verdiensten jegens het Genootschap zoude mogen worden geplaatst in de nis, die oorspronkelijk voor zijn beschermheer, Lord Minto, bestemd was geweest.[1] „I fear my Bust will be but a poor substitute for that which was once intended to adorn your hall" — antwoordde Sir Stamford bij die gelegenheid — „but however reluctant I feel to acknowledge myself worthy of this further mark of your flattering attention, I owe you too much respect to deny your request".

Wel werd de buste van Raffles in Londen aangemaakt, doch deze bereikte nooit Batavia.

De animositeit tusschen Hollanders en Britten in den tijd na het Britsche tusschenbestuur, tijdens het verblijf van Raffles te Benkoelen en de stichting van Singapore was te heftig, dan dat aan het aanbieden of aanvaarden van een borstbeeld van Raffles kon worden gedacht. De voor Batavia bestemde buste vond dus een plaats in de Zoological Society in Londen, waarvan Raffles de stichter was.

Dat thans na zooveel jaren het als inlossing van die oude belofte door het Britsche Wetenschappelijke Genootschap te Singapore aan haar oudere zuster te Batavia aangeboden borstbeeld van Raffles met groote erkentelijkheid aanvaard wordt, is een bewijs van de goede verstandhouding, die tusschen de beide volken bestaat en de veeten van weleer in de vergetelheid heeft doen verzinken. De buste van Raffles te Batavia zal daarvan het symbool zijn.

Bovenstaande afbeelding is eene reproductie van Raffles' door F. Chantrey vervaardigd borstbeeld, zooals dit voorkomt in het door R.'s weduwe in 1830 uitgegeven werk. Ongetwijfeld is *dit* de buste welke geplaatst is in de „Zoological Gardens" te Londen; een duplicaat bevindt zich in het „Raffles Institution" te Singapore (zie D. Ch. Boulger, The life of Sir Stamford Raffles. London, 1897).

[1]) Nadere bijzonderheden zijn te vinden in het Voorbericht van deel VIII (1816) der Verhandelingen van het Bat. Gen. v. K. en W.

Hoe in de nabijheid van Padalara een meer wordt afgevischt.

In het Nr. van 8 Febr. j.l. van „De Indis Boerderij", een tijdschrift waarvan het bestaan niet velen hier te lande bekend zal zijn, wordt e beschrijving gegeven van een eigenaardige vis partij, welke we merkwaardig genoeg achten onze lezers er mede in kennis te stellen.

Het meer Tjibeureuj, ter groote van een kl 30 bouw, is bestemd voor irrigatiedoeleinden. V de vischvangst is het verhuurd aan den heer G neveld, wiens woning „Lake View" vlak tegen het meer is gelegen. De huurder zorgt voor „poten" van de noodige kweekvisch; geen klei heid; er wordt gerekend met honderdduizenden eenheid. Deze kweekvisch wordt van heinde ver opgekocht. Verder zorgt hij voor de meest wenschte bodembegroeiing in het meer, voor voedering der visschen met cassave-ampas, hetg gebleken is een bijzonderen invloed te hebben den groei van de visschen, voor bewaking, op de visch niet ontijdig worde weggehaald enz. verdeelt nu het meer in drie gedeelten, voldoe geïsoleerd, die na elkaar — met tusschenpo van een of twee weken — voor afvisscherij in a merking komen. De tijd, noodig voor het tot hoorlijke ontwikkeling komen der vischsoort wordt gesteld op ongeveer een jaar. Dan wo bekend gemaakt dat de gelegenheid tot visschen een bepaalden dag, van zes uur des morgens tot uur 's avonds, voor gegadigden wordt opengest Dezen hebben daarvoor een licentie te vragen den huurder, die eenige honderdtallen bamboev ten onderhoudt, op elk waarvan drie visschers plaats kunnen vinden. Elk van deze visschers taalt een retributie van f 3.—. Verder worden nog grootere installaties ingericht, bestaande een soort loopbrug, waarop bevestigd een hefbo met behulp waarvan een kruisnet kan worden hanteerd. Deze netten zijn van een omvang zo men die in Europa niet kent. Zoo op het oog zij een meter of acht in het vierkant. Voor het bruik van deze installaties wordt uit den aard zaak meer betaald. Verder wordt nog vergunn verleend om van den oever af te visschen; de hi voor gevraagde retributie is zeer gering.

Uit den aard der zaak maakt de inlander deze gelegenheid een feest.

Van zeer grooten afstand komen er nontonne natuurlijk veel uit Bandoeng, maar ook niet w nigen uit Buitenzorg en verscheidenen uit Bata

Het aantal toeschouwers is te stellen op een tien duizend personen; het aantal visschers draagt zeker niet minder dan duizend. Vanzelf er talrijke eetgelegenheden om het meer heen tal van vermakelijkheden.

De vangsten zijn zoodanig, dat de vergunni houders in den regel eenige honderden procen winst maken, voor zoover zij niet uit liefhebb meedoen.

Om het meer heen ontstaat natuurlijkerwijze e uitgebreide vischhandel. Men slaat de handen elkaar, als men ziet tot welke afmetingen bij door den heer Gr. toegepaste methode de vissch zich ontwikkelen. Goudvisschen om bang van worden, tamboekan, nilem, tawes in allerlei afm tingen. Bij vergissing is er ook nog wat ikan overgebleven; deze bereiken de lengte van een De hoeveelheid visch, die opgehaald wordt, is enor

Wanneer men in den namiddag uit de richtin Bandoeng komt en men passeert de rijen Inla ders, ieder met een flinke portie visch, dan begrij men niet waar deze allemaal vandaan komt.

Er is hier een mooi werk tot stand gebracht tot voorbeeld en leering van velen, en geheel ve diend ook ten voordeele van den exploitant.

Een andere bron vermeldt nog dat van „vischwedstrijd" in het geheel geen sprake is. visscher, die een consent neemt, doet dat èn vo zijn genoegen èn tevens om er mee te verdienen in beide richtingen heeft hij als regel een volled succes. Menschen die op zoo'n visscherij een bedra van f 10.— „schoon" verdienen zijn geen zeldzaam heden.

Dat het bedrijf zich mag verheugen in de be langstelling, inzonderheid van het Landbou Departement, moge daaruit blijken, dat de jongst vischpartijen o.m. werden bijgewoond door den heer J. G. Hoekman, toen nog onder-directeur van dat departement, en door de heeren E. J. Reijntj en G. W. Aragon, adv. voor de binnenvisscherij.

Van Week tot Week.

Dinsdag 9 tot Dinsdag 16 April.

erland en de Minahasa. Bij Kon. besluit is ingesteld een eerecomité en een hoofdcomité ten behoeve van de voorbereiding van de stichting in de Minahasa van een uit particuliere bijdragen van het Nederl. volk te bekostigen blijvend aandenken [sanatorium en centrale ziekeninrichting] ter herinnering aan den dag, waarop vóór 250 jaar de eerste staatkundige band tusschen Nederland en de Minahasa werd gelegd. In het hoofdcomité zijn o.a. benoemd de h.h. R. Zuyderhoff, Alg. Voorzitter en F. H. W. J. R. Logeman, lid van het hoofdbestuur en Ver. „Oost en West".

ocht der vliegbooten naar Indië. De op Woensdag 3 April aangevangen reis der drie voor den dienst in Indië bestemde Marine-vliegbooten verloopt helaas, door voortdurende motorpech, niet zoo voorspoedig als gehoopt en verwacht werd. Zooals men weet zal de tocht worden afgelegd in veertien étappes (men vindt ze hieronder nogmaals aangegeven); voor elke étappe was 2 dagen uitgetrokken, n.l. één dag vliegen en één dag stilliggen, zoodat de aankomst te Batavia zou plaats hebben ongeveer op 1 Mei a.s. Hetgeen, zooals de zaken thans staan, natuurlijk tot de onmogelijkheden behoort.

te. 1. Den Helder—Hourtin. *Wo. 3 April.*
2. Hourtin—Berre. *Zo. 7 April.*
3. Berre—Napels. *Do. 11 April.*
4. Napels—Athene.
5. Athene—Alexandrette.
6. Alexandrette—Bagdad.
7. Bagdad—Henjam.
8. Henjam—Karachi.
9. Karachi—Bombay.
10. Bombay—Cochin.
11. Cochin—Trincomali.
12. Trincomali—Sabang.
13. Sabang—Tandjoeng Pinang.
14. Tandjoeng Pinang—Batavia.

Regent van Serang naar Nederland. Batavia, 10 April (Aneta).[1]) Vanmorgen is van hier vertrokken per Insulinde van den Rotterdamschen Lloyd, de regent van Serang, Raden Toemenggoeng Ario Prawirakoesoema, die door de regeering belast is met een studieopdracht in Nederland.

banning van de Radja's van Siaoe en Taroena (Talaud-eil.). Menado, 10 April (Aneta). De adatrechtbanken te Siaoeoeloe en Taroena veroordeelden Kansil en Pontoh, gewezen radja's van Siaoe en Taroena wegens verduistering resp. tot twee en drie jaar verbanning uit hun rijk.

pensioen. Kolonel J. J. Dorrenboom, inspecteur der militaire administratie bij het O.-I. leger en met verlof hier te lande, is met ingang van 1 April op pensioen gesteld. — De luitenant-kolonel L. P. L. Bouwman van denzelfden dienst gaat 2 Aug. a.s. met pensioen.

gemeester van Salatiga. Batavia, 11 April (Aneta). Benoemd is tot burgemeester van Salatiga Dr. A. L. A. van Drunen, thans belast met de waarneming van dit burgemeesterschap.

gemeester van Malang. Buitenzorg (Aneta). Benoemd is tot burgemeester van Malang Ir. E. R. Voorneman, thans burgemeester van Magelang.

slagen bij de cultures op Sumatra. De vele aanslagen welke, al dan niet met doodelijken afloop, in den laatsten tijd door Javaansche koelies op Europeesch personeel van verschillende cultuurondernemingen zijn gepleegd, hebben in Indië een diepen indruk gemaakt. Volgens een Aneta-telegr. zijn, in verband met die aanslagen, de arbeidsinspecteurs te Medan en te Palembang naar Batavia opgeroepen voor een conferentie met het hoofd van het Kantoor van Arbeid Mr. Vreede en den Chef der Arbeidsinspectie.

Voorzitterschap van den Volksraad. De Ind. Ct. verklaart uit goede bron te vernemen, dat ir.

[1]) De Aneta-telegr. zijn ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

E. P. Wellenstein, thans voorzitter van de zoogenaamde kleine welvaartscommissie, door de regeering is aangezocht geworden om het voorzitterschap van den Volksraad te aanvaarden. Hoewel de heer Wellenstein niet op de aanbeveling van den Volksraad voorkomt, is volgens het blad zeer waarschijnlijk binnenkort zijn benoeming te verwachten.

Lid van den Raad van Indië. Bij Kon. besluit is met ingang van 15 Mei benoemd tot lid van den Raad van Ned.-Indië de heer W. P. Hillen, gouverneur van West-Java.

Oud-Resident Maier. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 63 jaar, overleden de heer E. G. Th. Maier, sedert 4 Sept. 1918 gepens. Resident van Timor en onderhoorigheden. De overledene was officier in de orde van Oranje-Nassau.

Na zijne pensionneering heeft de heer Maier zich nog verdienstelijk gemaakt als secretaris van „Boeatan", doch na ongeveer een jaar die functie vervuld te hebben, legde hij haar neer, óók omdat de uit Indië verwachte medewerking ter bevordering van het streven van Boeatan hem teleur stelde.

Ds. Westhoff. Op den leeftijd van 79 jaar is te 's-Gravenhage overleden de emeritus-predikant Ds. A. J. Westhoff, die gedurende het tijdvak 1891—1902 het predikambt in Oost-Indië vervulde, achtereenvolgens te Probolinggo, Soemenep en Pontianak.

Dr. Sarasin. Uit Bazel werd gemeld dat Dr. Paul B. Sarasin den 7en April aldaar is overleden. Indertijd deed Dr. P. Sarasin, vergezeld van zijn neef Fritz Sarasin, een ontdekkingsreis op Celebes, waarvan de resultaten, vastgelegd in het groote werk: Materialien zur Naturgeschichte der Insel Celebes zeer veel hebben bijgedragen tot vermeerdering der kennis van land en volk van genoemd eiland.

C. L. Vogelesang. Op den leeftijd van 46 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer C. L. Vogelesang, sedert 1922 gep. luitenant-kolonel der genie van het O.-I. leger. De overledene droeg het onderscheidingsteeken wegens langdurigen dienst als officier en was eervol vermeld als hebbende zich onderscheiden bij de krijgsverrichtingen in Celebes in 1905 en 1906.

B. Wieringa. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 50 jaar, overleden de heer B. Wieringa, laatstelijk referendaris 1e kl., met den titel van administrateur, bij het Dep. van Gouvernementsbedrijven. De hr. W. was eerst het vorig jaar gepensionneerd.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Dajaksche Volkskunst.

Zooals reeds door de dagbladpers vermeld werd, is op Vrijdagmiddag 12 dezer in de Toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, eene kleine tentoonstelling geopend van Dajaksche volkskunst, grootendeels door den heer *H. F. Tillema*, onlangs van zijn reis door Borneo meegebracht. Zoo lezen we o.m. in het ochtendblad van „Het Vaderland" van Zaterdag 13 dezer:

„Einde Februari is de heer Tillema in het vaderland teruggekeerd na een omzwerving van bijna een jaar o.m. op Borneo. Het doel van de reis was in hoofdzaak om na te gaan, door welke oorzaken dit deel der buitengewesten zoo schaars bevolkt is.

„Maar al reizende, heeft de heer Tillema volop van de gelegenheid geprofiteerd om kennis te maken met de Dajaksche volkskunst. Hij heeft voornamelijk weef- en vlechtwerk verzameld en dat is nu tentoongesteld voor het uitstalraam en in de benedenzaal van „Boeatan". Daar staan nu prachtige korfjes, die de vrouwen gebruiken bij het uitplanten van de rijst. Zeer fijn is het vlechtwerk, fraai de versiering. Daar staan grootere korven bij, die gebruikt worden om boschproducten in te dragen, wat grover uit den aard, maar met evenveel kunstzin versierd. Merkwaardig zijn de kleine bamboe bekertjes, waarin den be-

zoekers van het dorp een soort palmwijn wordt aangeboden. Deze bekertjes worden even van te voren gesneden, de Dajakkers kunnen niet nalaten ze te versieren, zij het dan heel eenvoudig, maar toch bijzonder smaakvol.

„Ook prachtdoeken behooren tot deze fraaie collectie.

„Wie oog heeft voor Indische kunstnijverheid, loope een dezer dagen even bij Boeatan aan. Het loont de moeite om van deze Dajaksche volkskunst kennis te nemen."

Wij zouden hier willen bijvoegen: en wie er nog

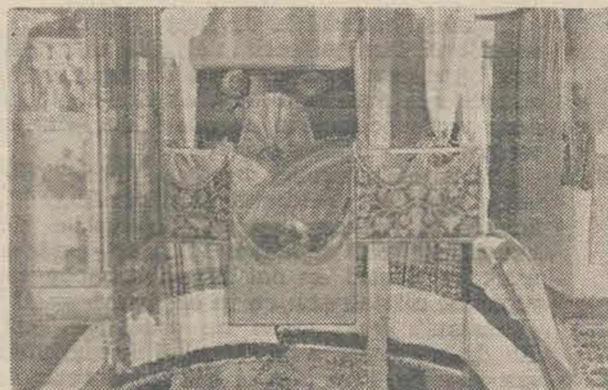
Passang-grahan (Logement).

geen oog voor heeft, kan het daar leeren waardeeren door er zich belangstellend voor open te stellen.

De heer Tillema, die Vrijdagmiddag zelf in Boeatan aanwezig was, om alle gewenschte inlichtingen te verschaffen, wist zoowel de heeren en dames van de pers, als de belangstellende bezoekers te vergasten op zijne interessante reisverhalen. Want hij heeft ginds in de rimboe heel wat beleefd en weet daar gezellig over te vertellen. Hij is er over uit zoo vriendelijk als hij overal ontvangen en voortgeholpen is, zoowel door de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, in de eerste plaats den Assistent-Resident, den heer *J. P. Verheul* te Sintang, de heeren *Kelly* te Poetoes Sibau en *Werkman* te Semitau met den Demang van Selimbau, als de heeren *De Jong* en *Van IJsselstein* te Sanggau met den Boepatti en den Inlandschen Ambt. B.B. van de Sekajam, den heer *De Bos* te Tandjong Redeb en de beide Sultans van Goenoeng Taboer en Sambalioeng. Maar niet minder door de zending te Bandjermassin en de Roomsch-Katholieke Missie, met den Pastoor van Sanggau aan het hoofd. Allen hebben hun best gedaan om den menschlievenden reiziger, die er hun heel dankbaar voor was, zooveel mogelijk behulpzaam te zijn bij zijne onderzoekingen en nasporingen. De resultaten daarvan zal hij t.z.t. ook in wetenschappelijke bladen publiceeren.

Wij willen hier voornamelijk met groote erkentelijkheid er den nadruk op leggen, dat hij ook de inheemsche volkskunst daarbij niet vergeten heeft, met hoeveel moeilijkheden hij ook te kampen had dikwijls. Om daarvan een klein denkbeeld te doen krijgen, geven wij hierboven een der beste logementen weer, waar hij onderdak vond.

Al spoedig nadat de heer Tillema te Bandjermassin aangekomen was, is hij een bezoek gaan

Bruidsbed in Oost-Borneo.

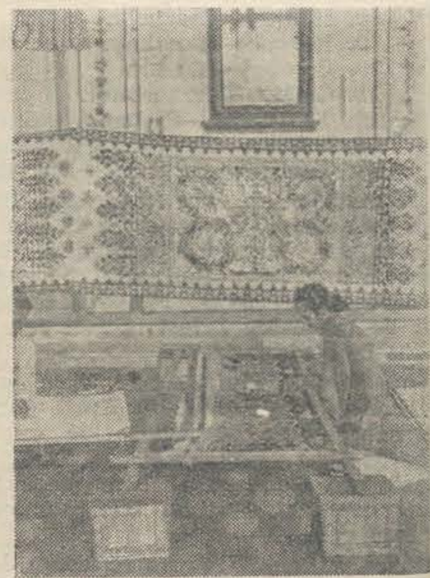
brengen aan de „Oeloe Soengai", om daar rond te kijken naar uitingen van volkskunst. De eenige plaats, die er voor in aanmerking scheen men, was Negara, maar terecht merkte hij het daar vervaardigde, bekende koperw *kassar* (grof van bewerking) is. Maar de zijn er handig genoeg, zoodat zij zeker, m moedigende hulp, tot beteren, meer ar arbeid teruggevoerd kunnen worden. Er z wel enkele oude *toekangs* (handwerklied mooi werk leveren, in den vorm van geld- doozen met graveersel versierd, kommen, en presenteerbladen met uitgeslagen rand

Ook zag de heer Tillema in die buurt e dig versierde bruidsbedden, waarvan hij staande foto nam.

Deze doen o.i. denken aan de statiebedd *boggan)*, welke men bij de welgestelde Ja de Vorstenlanden vindt. De heer Tillema dat deze fleurig versierd zijn met *kaïn k kembang* (bloemdoeken), vervaardigd van ongebleekt katoen ter lengte van een paa waarop rijkelijk de felst gekleurde, in ci ster-figuren uitgeknipte stukjes katoen e (*lakkèn*), bij wijze van bloemen, worden zooals men hieronder ziet.

Het geheel maakt een zeer bont effect, den donkeren achtergrond van een duis landsch binnenhuis niet misplaatst is schien ook in een Europeesche serre of g aardig zou staan. Wij vreezen echter, d in onze omgeving, velen ze te schel en opd zullen vinden. Doch wellicht zouden ook werk, vóor den verkoop naar buiten, onder wijzigingen te brengen zijn, zonder aan het aardig karakter ervan schade te doen.

De heer Tillema deelde ons mede, dat *Schüler*, Controleur B.B. te Kendangan, voor interesseerde. Maar helaas is deze

Vrouwtje bezig met applicatiewerk (Kembang-K op het gespannen doek te stikken.

verlof gegaan en zal hij wel overgeplaatst

Ook wordt er in die streken bijzonder vlechtwerk van rottan — het allermooi sterkste materiaal, dat daar in menigte g gemaakt in den vorm van matten, manden schen, met de prachtigste ingevlochten p versierd. En hiervoor schijnt de Zending stelling aan den dag te leggen, in het bel inheemsche bevolking, die 't armoedig hee

Op aanraden van den heer Tillema sch zendeling-leeraar *Chr. Schreiber* daarover a Raad v. Beheer van „Boeatan" o.a. dat hij zo ne verscheidene arme vrouwen, handige, ku nige vlechtsters, zou willen helpen aan een bijverdienste door het verkoopen van haar vlechtwerk. Z.i. is een groote belemmering d dat het rottansplijten, op de primitieve manie als zij 't doen, door de reepen tusschen twee s mesjes heen te trekken, zulk een tijdroovend zwaar werk is en hij vraagt: of daarvoor in pa geen eenvoudige, practische werktuigen staan? De presidente van Boeatan heeft deze overgebracht aan den heer Adolf, ambtenaar den handenarbeid in Nederl.-Indië, die hem op een katalogus van dergelijke instru ten toezond. Daar hij thans met verlof naar Eu

...erweg is, mogen wij de hoop koesteren, dat hij ...ier werk van zal maken om tot een goed resul... te komen.

...ijna overal op Borneo maken de inboorlingen ...r zichzelf de prachtigste draagkorven, hetzij in ...uurtint, kleur op kleur, als damast aandoend, of ...ingevlochten, fijn gestyleerde mensch-, dier- ...plantmotieven, in zuiver zwart of warm rood ...drakenbloed) gekleurd.

...ie met welk een vroolijken trots onderstaanden

...ajak met gevlochten rugkorf vol boschproducten.

...ak z... vrachtje in den zelfgevlochten mand op ...rug draagt.

Al even kunstzinnig als het vlechtwerk is het ...ven der Dajaksche vrouwen. Zie b.v. de grijs- ...in getinte selimoet (deken) van Batangloepar, ...het prachtig gestyleerde hagedis-motief, welke ...ns in het midden hangt, voor het uitstal... ...m van Boeatan. Dat is voor den heer Tillema ...liefste en kostbaarste souvenir aan zijn Borneo-...

Wij willen hier eindigen met het slot aan te ...en van een artikel: „Dajaksche Volkskunst bij ...atan" uit het laatste Zondagochtendblad van ...N. R. Crt.":

„De korte rokjes, door de vrouwen gedragen als ze zich „kleeden", b.v. om naar de sawah te gaan, rokjes, waarmee ze nu werkelijk verder in de consequentie der mode zijn, dan de meest wufte Parijsche asfaltbloem, vormen kostelijk geweven lappen, die in een artistiek modern Westersch interieur een plaats kunnen vinden. [1])

„Jammer dat deze verzameling niet uitgebreider kon zijn en dat er zeker heel wat tijd gemoeid zal wezen met eventueele nabestelling, want voor de markt werken de Dajaks nog niet. [2]) Ze maken de dingen voor hun eigen gebruik en ze maken ze als dingen van schoonheid zonder het te weten."

Deze laatste opvatting: dat zij „dingen van schoonheid zouden maken zonder het te weten", ...nen wij niet deelen. Integendeel, wij zijn over...d, dat zij wel degelijk de schoonheid er van ...len, ze juist daarom gemaakt hebben. Zoo zagen ...ook een bijzonder stuk vlechtwerk, dat een der ...ntroleurs B.B., van een Dajaksche vlechtster ten ...chenke had gekregen, waarbij zij zelve gezegd ...t hebben: „Nu heb ik iets heel moois voor u ...aakt".

...uist, dat besef van het schoone in hun onbedor... ...n eigen werk, moeten zij behouden, wil de volks...nst levend blijven en hiertoe kunnen wij Wester...gen door onze waardeering er van bijdragen.

[1]) Bij Boeatan zagen wij ze tot mooie kussens ver...kt. — Red.

[2]) Boeatan staat in geregelde verbinding met ver...illende der hier genoemde personen, die van tijd tot ...wel het een en ander van deze kunstnijveren koopen ...opzenden. Het „voor de markt" werken zou uit artis...k oogpunt zeker niet te wenschen zijn. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Ahmadijah beweging.

Nu kort geleden te Poerwokerto *de Ahmadijah-Beweging-Indonesia* (A.B.I.) is opgericht, waarbij zich vele intellectueelen hebben aangesloten, gaat het *Soer. Hbl.* (5 en 6/3, 3de bl. *C. A. v. Romondt*) na, welke beteekenis deze met grooten geloofsijver van uit Voor-Indië in vele landen der aarde gepropageerde leer voor *Ned.-Indië* kan hebben. Wij hebben hier te maken met een strooming in den Islam (en dit geldt zoowel voor de Kadian- als de Lahore-richting), die hoewel in beginsel zeer conservatief zijnde door hare prediking: „terug naar Mohammed", in hare practische beoefening zich zeer goed blijkt te kunnen aanpassen aan moderne ideeën op het gebied van wetenschap, maatschappij- en zedeleer. Zij kan dit doen als uitvloeisel van haar opvatting betreffende den Koran als een onuitputtelijke bron van wijsheid en kennis, waarin aanwezig zijn leeringen voor alle tijden, hetzij openbaar, dan wel verborgen. Aan dit feit doet niet af, dat die aanpassing slechts geschieden kan door veelal gewrongen redeneeringen, waarbij het z.g. „hineininterpretieren" een belangrijke rol speelt. Verder heeft zij tot dusver (ook ter Sumatra's Westkust) bewezen niet met politiek te maken te willen hebben, terwijl zij het betoonen van loyaliteit tegenover het gevestigde gezag, waardoor rust en orde gewaarborgd zijn, als een noodzakelijke voorwaarde aanmerkt voor den geestelijken en sociaal-economischen vooruitgang der bevolking. Bekeering tot de door haar voor het ware geloof aangeziene leer, is tot heden dan ook haar eenigste doel geweest. Ten slotte biedt haar Djihad-leer, althans theoretisch, geen aangrijpingspunt voor gewelddadigheden tegenover de belijders van andere godsdiensten, al moet worden toegegeven, dat speciaal de Kadian-richting over het algemeen met groot fanatisme en onverdraagzaamheid wordt gepredikt. Het opnemen van het in de laatste jaren zoo vaak misbruikte woord „Indonesia" in den naam van den Bond, behoeft er niet op te wijzen, dat deze met den nationalistisch-extremistischen geest is doordrenkt. De bedoeling was om zich bij voorbaat te beschermen tegen mogelijke beschuldigingen van de zijde der „intellectueelen" (die men gaarne voor den Bond wil winnen), dat de Ahmadijah-leer reactionnair zou zijn. De Vereeniging *Mohammadijah* zoekt hare aanhangers in dezelfde kringen, waarvan Ahmadijah het ook moet hebben. Op Mohammadijah heeft zij echter voor, dat hare leeringen op dikwerf voortreffelijke wijze systematisch en samenhangend zijn uiteengezet; de betoogtrant is helder en vaak logisch. Daar bovendien esoteriek en allegorie hierbij een belangrijke plaats innemen, zullen de verkondigde denkbeelden vooral de intellectueele naturen vermogen te bevredigen, die niet afwijzend staan tegenover theosofie of mystiek. Het zal echter de Ahmadijah-beweging uiterst moeilijk vallen tot bloei te geraken, gezien het feit, dat de orthodoxe Islam als reactie op de moderne stroomingen, in dezen godsdienst in de laatste jaren in Ned.-Indië weer sterk opleeft (b.v. in de „Nahtadoel oelama"), gevoegd bij de omstandigheid, dat de uitstekend georganiseerde Ver. Mohammadijah, zoowel om principieele redenen als uit lijfsbehoud, krachtig stelling neemt tegen de Ahmadijah-beweging.

De *Deli Crt.* schrijft over „Het congres van Riaad" (12/3, *Prof. dr. C. Snouck Hurgronje*), *De Loc.* over „Het verre Oosten en Vreemde Koloniën" (6 en 9/3, blz. 36 en 55), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (6/3, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over „De Belgisch-Nederlandsche aangelegenheid" (2/3, 2de bl. *Villanus* en 5/3, 3de bl. *Z.*).

Conflicten-regeling.

Het heeft op Java eenige sensatie gewekt, dat voor het eerst de z.g. „*conflictenregeling*" is toegepast. De Regeering — zoo lezen wij in *De Sum. Post* (11/3) — had een voorstel ingediend bij den Volksraad om *de vennootschapsbelasting-ordonnantie* te wijzigen op het punt van *aftrek van personeelstantièmes*. Dit ontwerp werd door het College van Gedelegeerden aanvaard, doch *de terugwerkende kracht* werd verworpen. De Regeering heeft thans aan den Volksraad medegedeeld, dat de Gouv.-Generaal bezwaar heeft om de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting met betrekking tot den aftrek van personeelstantièmes en de verjaring vast te stellen. Voorts werd den Volksraad medegedeeld, dat de G.-G. „ook bij nadere overweging, zich niet kan vereenigen met de wijziging, welke in de vergadering van het College van Gedelegeerden van 31 Jan. l.l. door aanneming van een amendement van het lid, den heer *Dwidjosewojo,* is gebracht in de aan den Volksraad ter overweging aangeboden ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 met betr. tot den aftrek van personeelstantièmes en de verjaring. De G.-G. acht het daarom *gewenscht, dat de Volksraad zich over deze aangelegenheid nader beraadt.* In verband hiermede noodigt de G.-G. *ing. art. 89 van de Ind. Stsreg.* den Volksraad uit, bovenbedoeld ontwerp-ordonnantie *opnieuw in behandeling* te nemen." Dit artikel 89 voorziet in het geval, dat tusschen G.-G. en Volksraad geen overeenstemming kan worden verkregen. Wordt ook de tweede maal geen overeenstemming verkregen, dan kan de regeling geschieden *bij algemeenen maatregel van bestuur.* Het gaat om teruggave van *f* 5 millioen aan de Vennootschappen. Deze laatste verkeerden in de verwachting, dat de Regeering het te veel betaalde zou restitueeren en de Regeering had haar in die verwachting gesterkt. Nu heeft de Volksraad door de bekende stemming een streep door de rekening gehaald en de Regeering schijnt dit geval zoo ernstig te vinden, dat zij de *conflicten-regeling* te baat heeft genomen. De vennootschappen zullen dus haar *f* 5 millioen zeer waarschijnlijk terug hebben.

De Loc. (7 en 8/3, blz. 3 en 19) betoogt de formeele en staatsrechtelijke juistheid van de toepassing van de z.g. „conflictenregeling", vervat in art. 89 I. S., en wijdt een beschouwing aan *de politieke zijde.* Thans reeds leidde een incidenteele „Inlandsche meerderheid" tot een besluit, dat de Regeering niet aanvaarden kan. Thans reeds moet de Minister van Koloniën ingrijpen. Thans reeds moet de G.-G. een beslissing terugwijzen. *De Loc.* noemt het wel zeer gelukkig, dat zich dit heeft voorgedaan, nog vóór *de herziening der Ind. Staatsregeling* onherroepelijk geworden is. Want thans kan men zich in Indië en in Nederland, waar de definitieve beslissing nog genomen moet worden, nog rekenschap van de werkelijkheid geven. De waarschuwing is er, en *De Loc.* is dankbaar dat deze zoo tijdig is gekomen.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (11 en 12/3 „Conflicten rond de Conflictenregeling") en het *Soer. Hbl.* (7/3, 3de bl. „Eerste conflict", *Z.*).

Celebesproblemen (vervolg).

Zijn artikelenreeks in het *Soer. Hbl.* (2 en 4/3, 3de bl.) eindigend, concludeert de heer *Zentgraaff* tot het volgende, na korte behandeling van enkele feiten uit het bestuursbeleid. De gouverneur, de heer *Couvreur*, wees ons — zegt *Z.* o.m. — op hoogst waardeerbare resultaten van zijn systeem: *het leggen der verantwoordelijkheid op de hoofden*, dus op de menschen, die haar kunnen dragen. Toen in 1926 en 1927 het communisme werkte, werd het Europeesch bestuur dag aan dag door de hoofden op de hoogte gehouden. Toen oproerige elementen

Van onze Adverteerders

O. Trautwein, Noordeinde 128 a, Den Haag.

Zeer gaarne ruimen wij een plaatsje in voor onderstaand artikeltje; immers, het komt niet iederen dag voor, dat men tafelzilver aanschaft. Het is dan ook van belang, dat men terdege onderzoekt of men prima kwaliteit bekomt; daar dit voor den leek uiterst moeilijk is, bevelen wij onzen lezers gaarne het Hansa-Tafelzilver aan, daar zoowel de naam als de langdurige garantie voor kwaliteit borg staan. Voor de rest laten wij den fabrikant aan het woord:

De uren van het dagelijksche leven glijden meestal weg zonder eenig spoor achter te laten. Echter aan de zonnehoogten van ons leven denken wij met een vroolijken of weemoedigen glimlach terug.

Dan stellen wij de oude vraag: „Weet je nog toen . .?" Het doopfeest van onzen jongen! Verloving, bruiloft! En wij streelen met liefdevolle blikken de stille vrienden, die aan deze feestelijke uren den echten glans gaven: ons tafelzilver! Hoe sierde dit niet altijd onze feesttafels en wat voor kostbaar en degelijk familiebezit is dit eigenlijk!

Zulk tafelzilver, meesterwerken van de Duitsche zilversmeedkunst, is het *Hansa-Tafelzilver.*

Maakt Uw keuze onder de vele modellen en soorten naar Uw persoonlijken smaak en laat de edele glans van het zilver een weinig feestvreugde in Uw huis brengen

Alpacca verzilverd garandeeren wij bij normaal huisgebruik 25 jaar.

Massief zilver duurt natuurlijk veel langer. Dit is dan ook werkelijk een kostbaar familiestuk, dat van geslacht op geslacht gaat.

Bestaat er een mooier cadeau dan *Hansa-Tafelzilver?*

het plan hadden gemaakt den controleur van Gowa te vermoorden en in Makasser branden te stichten, hebben de hoofden tijdig gewaarschuwd. De volstrekte loyaliteit der hoofden is de directe vrucht van het bestuurssysteem; zij zijn het aan wie te danken is, dat het communisme zich hier niet kon vastzuigen. De hoofden van Bone betuigden hun erkentelijkheid aan den heer *Staargaard,* toen deze dat landschap bezocht. Zij zeiden: *vroeger* waren wij koelies, *nu* zijn wij zelfbestuurders. En ook de heer *Joekes* was enthousiast toen hij dit bestuurssysteem leerde kennen. Wel, dit is zeer begrijpelijk, maar het gaat langs ons betoog heen. Want wij zijn het er volkomen mee eens, dat het bestuur moet worden een *adatbestuur, onder de eigen hoofden, en met zoo groot mogelijke zelfstandigheid en verantwoordelijkheid voor die hoofden.* Dit is *de uitstekende onderbouw* van het z.g. stelsel-Couvreur, welke lof verdient. Maar de fout zit in de aansluiting van die overkapping op den onderbouw, welke niet goed is. *De fout* is, dat het z.g. stelsel-Couvreur den Europeeschen ambtenaar alleen mogelijkheid tot contrôle biedt *door de hoofden,* die — zooals bij pogingen tot import van communisme — loyaal waarschuwden, doch zwijgen wanneer dit meer in hun kraam te pas komt. Aldus wordt dit z.g. stelsel-Couvreur er een van zuivere hazardpolitiek, en alles wordt gezet op éene kaart: de hoofden, terwijl het bestuur minder gelegenheid heeft tot contrôle dan op *Java,* waar de hoofden deels ook ambtenaar zijn, en in allen gevalle getraind zijn op het werken in den geest van het Westersch bestuur. Men heeft ditzelfde, zelfs nog meer willen uitvoeren in Celebes, met in bestuursaffaires nog zeer primitief denkende hoofden, onder wie er zijn, die nog een goed stuk van den ouden roofridder in zich hebben, met opvattingen uit den feudalen tijd; terwijl velen zelfs nog analphabeet zijn. Die hoofden hebben goede contrôle noodig, doch daarop is het z.g. stelsel-Couvreur niet ingesteld. En zoo hebben die hoofden — zie Maros en Pankadjene, en Bonthain — als een muur gestaan tusschen het Europeesch bestuur en het volk; tusschen gerechtigheid en willekeur.

De heer E. A. Zeilinga over Indië.

De *Java-Bode* (6/3, 1A) had een onderhoud met den heer *E. A. Zeilinga,* oud-President van de Javasche Bank, die tijdelijk in Indië vertoefde. De heer *Z.* vond *Indië na een vijfjarige afwezigheid, hard vooruitgegaan* in alle opzichten. Hij had een reis door geheel Java achter den rug, meerendeels per auto gemaakt. De wegen kunnen in Indië *z.i.* den toets der vergelijking met de meeste Europeesche landen glansrijk doorstaan. Thans ziet men in het binnenland veel meer huizen met tuinen omgeven, die aan Inlanders toebehooren. De menschen zien er gezond en welgemoed uit. Men bemerkt niets van een gedrukte stemming, zooals vroeger wel eens het geval was; de mindere welvaart en misstanden zijn langzamerhand weggewerkt.

De heer *Z.* acht den toestand in het Oosten dusdanig, dat het voor hem vaststaat, dat we in Ned.-Indië mettertijd een krachtige *Chineesche Bank* zullen krijgen. De Chineezen zijn nu eenmaal geboren bankiers. Dit blijkt reeds uit de geschiedenis van Oud-China. Toen reeds stond het bankiersvak in de Chineesche wereld in hoog aanzien. Hunne principes waren bovenal *eerlijkheid.* En dat is in den huidigen tijd nog zoo. De nu nog bestaande „Kay Hak", de rondreizende Chinees, int in alle buiten China gelegen plaatsen gelden voor in China levende familieleden. Het kwam nog nooit voor, dat zoo'n Kay Hak er met het geld, dat hij ontvangen had, vandoor ging. Er zit in de Chineezen dus wel degelijk een goede ondergrond, die hen geschikt maakt om tot een goed bankier te worden. Maar daarvoor moeten zij, althans gedurende de eerste jaren, Europeesche leiding hebben. Nadien zullen zij het zelf wel kunnen doen op een even solide basis als de beste Europeesche Banken. In verband met den huidigen toestand in *China,* valt echter niet te zeggen, hoelang het nog duren zal voor een dergelijk concern kan worden gegrondvest. Maar komen zal het er. Evengoed als *Japan,* zal ook China zich ontwikkelen, hetgeen van groote beteekenis is voor *Ned.-Indië.* Want daarmede zal de *export,* vooral van *suiker,* toenemen. Java's ligging ten opzichte van China, is zeer gunstig; de Java-China-Japan-Lijn gaat een goede toekomst te gemoet.

De heer *Zeilinga* ziet *de toekomst van Indië* heelemaal niet donker in. *Men moet den Inlander leeren begrijpen.* En dat doet vooral *de Europeaan* van tegenwoordig heelemaal niet. De jongelui van dezen tijd getroosten zich die moeite niet. Hun eenig idee is, wanneer kan ik met verlof en welke pleiziertjes vind ik in Indië. Dansen is wel een der voornaamste dingen, die men gaarne doet. Men danst hier eenvoudig het leven door, zonder zich om andere dingen te bekommeren. De heer *Z.* kan *de huidige politiek van de Regeering* niet afkeuren. Men moet den Inlander weten te leiden in de goede richting en paraat zijn, waar dat noodig is. Daarvoor zorgt de Regeering heusch wel. Spr. kan in het huidige beleid van den Landvoogd niets verkeerds zien. Hij kent Indië, is een man van karakter en weet wat hij wil, ondanks alle critiek, die op hem wordt uitgeoefend. Voor *kapitaalbelegging in Indië* is spr. heelemaal niet bevreesd, integendeel, hij heeft er alle vertrouwen in.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (6/3, blz. 44 „De kern van het koloniale vraagstuk", *Engelenberg*), de *Deli Crt.* (12/3 „De aanslagen op assistenten"; 15/3 „De econ. toestand in 1928", *P. F. v. d. Berg*; 15/3, 2de bl. „Een interview met Zeilinga", *N. v. d. D.*) en het *Soer. Hbl.* (8/3, 3de bl. „Volksraad-presidium" en „Gevaarlijke nabuurschap", *Z.*; 5/3, 3de bl. „De Suikerindustrie in Britsch-Indië", *Ir.*).

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Het *Soer. Hbl.* (8/3, 3de bl.) had te Soerabaja een persgesprek met den heer *J. de Haan,* Resident der Z.- en O.-afd. van Borneo. De algemeene *politieke toestand* in het Gewest laat zich — volgens den heer De Haan — momenteel qualificeeren als „uitstekend". Vereenigingen als de S. I. vinden er geen werkingssfeer; Mohammedijah houdt zich rustig en wat de Chineezen betreft, die zich georganiseerd hadden in de Kuo Min Tang, ook dezen houden zich rustig na de les van Sanga Sanga. De jonge Sultan van *Boelongan* zal omstreeks Juli geïnstalleerd worden. Hij is gehuwd met eene zuster van den huidigen Sultan van Langkat. De vorige sultan ontving 50 procent der gelden van den oliecijns van Tarakan, allicht een paar ton 's jaars. De andere 50 procent waren voor de Landschapskas, doch niet voldoende om in dit gebied alles te doen, wat voor de ontwikkeling van land en volk noodig was. Het contract met den nieuwen sultan bepaalt, dat deze — evenals alle andere zelfbestuurders in soortgelijke gevallen — 5 procent der royalty ontvangt, terwijl de overige 95 procent naar de Landschapskas gaan. Daartegenover is het salaris van den Sultan, dat te voren geen noemenswaardig bedrag vormde, opgevoerd tot *f* 4000 's maands. Voorts zal de nieuwe Sultan een persoonlijke toelage genieten van nogmaals *f* 4000 's m., zoodat zijne inkomsten geschat kunnen worden op *f* 126.000 's j. De vroegere *welvaartsperiode,* tengevolge van de Inlandsche *rubbercultuur,* heeft blijvend voordeel voor de bevolking in Z.- en O.-Borneo afgeworpen. Zoo is b.v. de volkshuisvesting bijzonder verbeterd. Voorts is ook de bedevaart in zeer hooge mate toegenomen. Door de practijk is aan de bevolking duidelijk geworden, dat zij niet meer kan volstaan met rijstbouw alléén en zij niet kàn buiten *overjarige cultures.* Zij begrijpt thans dat men bij de overjarige cultures niet alles op één kaart moet zetten, doch beter doet het risico te verdeelen. *Het verkeer* heeft groote uitbreiding ondergaan; er zijn 3300 auto's. Naast *hevea* is de uitvoer van *coprah* sterk toegenomen. Het Gouvernement koopt in Tanah Boemboe (de overwal van Poeloe Laoet) jaarlijks 60.000 à 100.000 *ijzerhouten dwarsliggers* op voor de S.S. De winning van *getah pertja* beteekent niets meer, doch wel die van *kankang, djeloetoeng* en *katiau,* onmisbare ingrediënten voor *de kauwgombereiding in de Ver. Staten,* en — met uitzondering van een klein kwantum uit Serawak — uitsluitend uit Z.-O.-Borneo te betrekken. Met *rottan* en *damar* vormen zij de voornaamste boschproducten. Economisch gaat het gewest vooruit; de cultures bevinden zich op loonend niveau.

Het *Soer. Hbl.* vertelt voorts van „Atjeh, V" (7/3, 3de bl. *Villanus*), *De Loc.* van Nieuw-Guinea (4, 7 en 9/3, blz. 1, 1 en 36) en „De Rokanstreken" (7/3, blz. 3), de *Java-Bode* van Nieuw-Guinea (9 en 11/3, 1 A), het *Bat. Nwsbl.* van „De lagunestad Palembang" (8/3), *De Sum. Post* van „Australië, III" (16/3, *P. Scheffer*) en de *Deli Crt.* van „De zoneclips-expedities" (14 en 15/3).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Een troef van de Britsche politiek.

Onder bovenstaand hoofd geeft een medewerker van het tijdschrift *Indonesia Merdeka* (orgaan der Ind. Studentenvereeniging Perhimpoenan Indonesia) over Maart, zijn meening te kennen over de tegenwoordige Britsche politiek in Britsch-Indië en speciaal over de middelen daarbij aangewend om de orde en het Engelsché Gezag aldaar te handhaven. En zooals gewoonlijk, bevat ook dit artikel een les voor het volk in Ned.-Indië en een waarschuwing aan het adres van het „imperialistische" Holland.

Het artikel luidt als volgt:

„Leg Uw wil op langs den weg van onderhandeling en zoo het niet gaat, toon dan middels geweld, achterbaksch gewroet en last not least door geweld aan, dat Uw plannen tot heil en zegen strekken van het gansche land", aldus de heilige missie van het trotsche Albion in Indië, geheel in den geest van elken overheerscher in zijn koloniën. Zoo ging het door alle tijden heen en zoo zal het ook nog immer gaan. De psychologie van elken overheerscher ontziet nu eenmaal niets, wat een gewoon mensch kind gemeen en laaghartig toeschijnt. De tragiek van de koloniale geschiedenis is daar om dit te bewijzen.

Elk protest van den kant der overheerschten werd in bloed gesmoord of minstens „wettelijk" verhinderd en dit kaartspel van de Engelsche politiek is nog lang niet geëindigd.

Zich bedreigd voelend door het wassende getij van de nationale opleving in Indië, zette de Engelsche regeering in allerijl de wettenfabriek in werking. De bijeenroeping van het All-India National Congress hing haar als een zwaard van Damocles boven het hoofd. Arrestaties hebben plaats gehad, reacties tegen demonstraties n.a.v. de Simon-commissie, zich uitende o.a. in de verwonding van Jawahar Lal Nehru zijn enkel casueele pogingen der Britsche imperialisten, meenende daardoor het Indische volk af te schrikken. De heilige alliantie, de z.g. „Asian Circle", waarbij bovendien het kleine Holland deelnemer was, werd het vorig jaar gesloten, z.g. tegen het communistische gevaar.

Echter, de verwoestendé Hand gunt zich niet alleen halve maatregelen, ze veroorlooft zich bovendien de weelde van een wettenfabriek, die voor het Indische Volk sinds jaar en dag als een schijnparade heeft gefungeerd.

Een wet werd in het pseudo-parlement ingeleid als een anti-communistenwet. Wat wordt tegenwoordig al niet als communistisch aangemerkt! De gedachten richten zich als van zelf naar de vernieiging van het geconsolideerde gekleurde Front. Ziehier in het kort de oorzaak die aanleiding heeft gegeven tot de onrust in Bombay, in de meeste Europeesche kranten ten onrechte onthuld als een *godsdienststrijd.*

De Pathans zijn nakomelingen van Afghaansche grensstammen, die van woeker leven. Ze leenen geld uit tegen 100 tot 200 procent en vóór alles zijn hun de fabrieksarbeiders de beste klanten. Bij het innen van hun uitgeleend geld nemen ze den armen arbeiders al hun have en goed weg om op die manier de inschuld te compenseeren. Daar ze nu deze wijze van innen begonnen, heeft deze gebeurtenis een groote verbittering in de arbeiderskringen te voorschijn geroepen. Des te beter kan men dezen toestand begrijpen wanneer men in aanmerking neemt dat vooral in den laatsten tijd de loonen van de fabrieksarbeiders te Bombay aanmerkelijk zijn gedaald en dat de werknemers voortdurend hun eenig wapen, de staking, moesten aanwenden, meestal echter zonder succes. Men richtte een oproep tot de Internationale Arbeiders Hulp der wereld om ook de arbeidersactie in Indië te steunen, welke oproep de groote sympathie van de werknemers heeft weten te verwerven.

Welnu, de Pathan-woekeraars zijn Mohammedanen, ze kunnen echter even goed Hindoes zijn. Om te zeggen dat het hier gaat om een godsdienstoorlog, is onzin. Dat er gedurende het vijandige samentreffen wel degelijk godsdienstige elementen bij gemengd werden, valt niet te betwijfelen. Maar de werkelijke oorzaken zijn gansch andere.

We hebben gezien dat de „Public-Safety Bill" werd ingeleid als een anti-communistisch wetsontwerp.

Dit ontwerp, dat in den grond der zaak ook gericht is tegen de nationale beweging en dat de verbanning van buitenlandsche agitatoren en het verbod van buitenlandschen financieelen steun aan Indië voor de ondermijning van het Britsche imperium mogelijk maakt, werd door 26 stemmen tegen, 26 stemmen vóór en door de eindbeslissing van den voorzitter verworpen.

Na lang gewroet is het echter der Engelsche regeering gelukt een groot deel der Mohammedanen voor die wet te winnen, terwijl ze hun belooft hen te beschermen tegen de Hindoes. Deze „Bill" kan echter door den onderkoning van Indië, tegen den wil van het parlement in, in werking gesteld worden, maar uit politieke overwegingen wilde de regeering ze door de z.g. Volksvertegenwoordiging laten aannemen.

Bij de tweede indiening van het ongewijzigd ontwerp in het schijnparlement (ten deele bestaande uit benoemde, ten deele uit gekozen leden, die echter door een kleine minderheid van circa 10 millioen Indiërs gekozen zijn) stemden de Hindoes tegen en de Mohammedanen vóór.

Bij het wederom indienen van de Public-Safety Bill moest de regeering ook een deel van de Indische bourgeoisie voor die wet trachten te winnen. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft daarom een beroep gedaan op Pandit Malaviya, den leider der liberale partij, d.i. de rechtervleugel van de Indische nationale beweging en leider van de „Hindu Mahasabha", met de karakteristieke woorden dat deze het ontwerp steunen moest, daar de grondslagen der „openbare rust en orde" anders verstoord zouden worden.

De onlusten te Bombay, door den overheerscher begunstigd, zijn hem derhalve zeer welkom om daarmede de Indische bourgeoisie voor de wet gunstig te stemmen.

Naar aanleiding hiervan schrijft de Times-correspondent dat de arbeidersbeweging den machtigen steun vormt van den nationalen vrijheidsstrijd. Haar van den uitheemschen invloed isoleeren (verbanning van buitenlandsche agitatoren en verbod van financieelen toevoer naar Indië), verhinderen, dat haar de internationale solidariteit te hulp komt en dat organisatoren naar Indië gezonden worden om haar te helpen organiseeren, — ziedaar dus de taktiek die aangewend zou moeten worden.

Het is intusschen voor het Indische volk gelukkig ook dat er nog imperialisten genoeg zijn die zonder masker hun ware gedaante willen toonen, ontdaan van alle huichelarij en goedmeenende illusies, die toch nooit beantwoorden aan de mentaliteit van den materialistischen Westerling.

Niet de gebeurtenis in Bombay's straten op zichzelf is belangrijk, maar het karakter van het procedeeren dezer onlusten is typeerend voor den overheerscher, die, trouw aan de koloniale missie aller indringers, het oude systeem van regeeren in „moderne kleedij" nog voor onafzienbaren tijd geen vaarwel wil zeggen. Ze voor te stellen als een godsdienststrijd, getuigt van een absoluut gemis aan inzicht in de koloniale verhouding. Ze te „leiden" tot een godsdienststrijd beteekent een kroon op de uitbuitings- en verdeel- en heersch-politiek van den overheerscher.

Het resultaat van de tragedie hangt nog grootendeels af van de Hindoesche bourgeoisie zelve, die in het welbegrepen eigenbelang de wijze zal moeten kunnen bepalen hoe te reageeren op de Britsche Judaskus. Het Indische Volk zal weten hoe dien maatregel te beantwoorden.

Wij Indonesiërs zijn er vast van overtuigd dat zoodra de poging van de Hollandsche regeering mocht slagen om een krachtige Indonesische bourgeoisie in het leven te roepen, ook onze verdrukkers deze zelfde grap „in wezen" zullen uithalen om een wig te drijven in de gelederen van onzen onafhankelijkheidsstrijd; maar dan zullen wij weten aan welk eind wij moeten trekken; dan zal de vrucht van den Bombayschen „godsdienststrijd" ons ook praktisch nut moeten opleveren. Wij stellen vertrouwen in de gezonde zinnen en politieke intuïtie van ons Volk. Dat men wete!

Mocht de Public-Safety Bill later toch een wet worden, — en dat is beslist — zoo hopen wij dat de Indische arbeidersbeweging, verstoken van de internationale hulp, zich toch verder ontwikkele binnen de eigen landsgrenzen en dat ze op die wijze den machtigen steun blijve vormen van den nationalen vrijheidsstrijd, immers de eerste noodzakelijke stap voor de verbetering van hun lot.

Met dit al, zijn wij er toch stellig van overtuigd dat geen macht ter wereld in staat is de Indische Nationale beweging, waar de Indische arbeidersbeweging deel van is, geestelijk te isoleeren van den gemeenschappelijken strijd der onderdrukte volken.

De plaats der Peranakan-Chineezen in de toekomstige Indische maatschappij

Naar aanleiding van het bericht dat de Chineesche regeering voornemens is op 1 Januari 1930 een op Westersche principes gebaseerd Burgerlijk Wetboek in China in te voeren, houden eenige Mal.-Chineesche bladen in Indië zich bezig met beschouwingen over de gevolgen welke deze maatregel zal hebben met betrekking tot de positie der Chineezen in Indië.

Volgens al. 3 van art. 163 der Indische Staatsregeling toch zijn aan de bepalingen voor Europeanen onderworpen o.a. alle van elders afkomstige personen die in hun land onderworpen zouden zijn aan een familierecht, in hoofdzaak berustende op dezelfde beginselen als het Nederlandsche.

Naar de opvatting dier Chineesche bladen zouden de Chineezen in Indië op grond van genoemd art. 163 automatisch met Europeanen gelijk gesteld worden, zoodra de invoering van bedoeld Burgerlijk Wetboek in China een feit zal zijn geworden, zoowel de totok-Chineezen (in China geboren) als de peranakan-Chineezen (in Indië geboren).

Het blad *Swara Publiek*, zich verheugende over die aanstaande gelijkstelling, zegt dat dit niet het einddoel van het streven der peranakan-Chineezen moet zijn, maar dat zij verder moeten zien en denken aan de positie die zij in de toekomst in een zelfstandig Indonesië zullen innemen.

In het nummer van 14 Februari zegt het blad dat het streven en het einddoel van de peranakan-Chineezen moet zijn: Een staat Indonesië, die zich zelf regeert met een Indonesisch volk en Indonesische beschaving, waarin de peranakan-Hollanders (Indo's) en Chineezen integreerende deelen zijn. Een land Indonesië, waarin niet meer gesproken wordt van Javanen, Soendaneezen, Maleiers, peranakan-Hollanders, peranakan-Chineezen etc. Een land Indonesië, waar men slechts één volk, Indonesiërs, heeft. Een land Indonesië, waar niet meer gesproken wordt van de Javaansche cultuur, Balineesche of Chineesche culturen, maar waar men slechts één Indonesische cultuur heeft. Een Indonesië, waar niet meer gesproken wordt van verschil in oorsprong, verschil van beschaving en verschil van taal. Een Indonesië, waar de Javanen, Ambonneezen, Maleiers, peranakan-Hollanders en -Chineezen etc. zij aan zij werken voor de macht en welvaart van dat gemeenschappelijk vaderland dat Indonesië heet en om de gemeenschappelijke cultuur, de Indonesische cultuur, op haar hoogste punt te brengen, waarin de Javanen, Balineezen, Maleiers, Hollanders, Chineezen enz. ieder een weinigje meehelpen met hun geestelijk en cultureel bezit. Zoo'n Indonesië met een Indonesisch volk en beschaving *moet* geboren worden. Daarop vertrouwen wij.

De vooruitgang van dit land in die richting is een proces dat niemand kan tegenhouden. Men kan het tempo van dat proces wel langzamer maken, maar het doen stilstaan is onmogelijk, het is een deel van de wereldevolutie. Daarom behoeft men niet wanhopig en woedend te zijn omdat de meeste Hollanders nu niets willen weten van vooruitgang van Indonesië in die richting. Onder invloed van dat evolutieproces, dat zich over de heele wereld voltrekt, zullen de gedachten van die Hollanders veranderen. Zij zullen dan het goed recht van Indonesië, zich in die richting te ontwikkelen, begrijpen en erkennen als een deel van de wereldevolutie en tenslotte zullen zij dan vergeefschen tegenstand opgeven.

Zij die niet van meening veranderen, zullen door den tijd weggejaagd worden. Een nieuw geslacht vol van idealen, welke ontstaan door die wereldevolutie, zal dan de plaats van die ouderen innemen.

Misschien zullen die idealen later bereikt worden dan wij hopen en denken, maar dat Indonesië met zijn Indonesiërs en zijn Indonesische cultuur *moet* komen, is zeker.

Men zegt dat de Hollanders, zoo ook de Indonesiërs, ons niet willen aannemen. Als dat zoo is, dan moeten wij strijden binnen de perken der wet en zorgen dat wij aangenomen worden. Het is ons goed recht als een onafscheidelijk deel van het toekomstige Indonesische volk, om een plaats in dat toekomstige Indonesië te veroveren, die past bij ons werk en onze bekwaamheid. Daarom is ons doel niet alleen te trachten de gelijkstelling te krijgen, welke niets beteekent, maar te trachten dien toestand te scheppen, waarin alle bevolkingsgroepen van dit land gelijke rechten en plichten bezitten als voorbereiding voor de toekomst van dat Indonesië.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Jaarverslag Oostersch Instituut en aangesloten stichtingen.

Bij E. J. Brill te Leiden is verschenen het eerste jaarverslag (1927—28) van het Oostersch Instituut te Leiden, welke stichting door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje als herinnering aan zijn 70en verjaardag in het leven werd geroepen en waarvoor hij *f* 25.000.— als grondkapitaal afzonderde. Het doel is: bevorderen van de studie van het Oosten, met name van den Islam, het Semitische en het Indonesische Oosten, zoomede het bevorderen van samenwerking tusschen instellingen op het gebied dier studie werkzaam. Deze samenwerking is sedert verkregen met de Stichting-De Goeje, de Adatrechtstichting, het Oostersch Genootschap in Nederland en het Instituut-Kern, van welke, eveneens te Leiden gezetelde instellingen, de jongste jaarverslagen tevens in het verslag zijn opgenomen.

Tegenover het titelblad is geplaatst het portret van den eersten Nederlandschen Arabist Erpenius (1584—1624) en als bijlagen zijn aan het verslag toegevoegd, behalve de volledige statuten van het Oostersch Instituut, een overzicht van de wordingsgeschiedenis van de in het Fransch, Engelsch en Duitsch verschijnende Encyclopaedie van den Islam en een mededeeling van de firma E. J. Brill te Leiden over haar beteekenis als uitgeefster van in Oostersche talen gedrukte boeken.

Djawa. Tijdschrift van het (Indische) Java-Instituut.

In de Januari-afl. wordt, bij een portret van den Soesoehoenan van Soerakarta een uiteenzetting gegeven van de beteekenis van zijn onlangs met luister gevierde feest Toemboek Dalem. — Over de wajang-wong twee artikelen, een van prof. dr. B. Schrieke en een van dr. Th. Pigeaud, die het niet eens blijken over de tijdsbepaling van den oorsprong van dezen vorm van Javaansch tooneel. Volgens laatstgenoemde heeft de wajang wong zich in het midden der achttiende eeuw ontwikkeld waarschijnlijk uit bestanddeelen van verschillende Javaansche tooneelgenres; volgens eerstgenoemde was de wajang wong reeds in de 17e eeuw aan het Mataramsche hof bekend, bestond er in elk geval toen al een ongemaskerd dansspel, waarvan het repertoire ontleend was aan de wajang poerwa en de wajang gedog, terwijl het door ongemaskerde menschen onder begeleiding van gamelan-muziek dansend vertoonen van wajangverhalen vermoedelijk reeds veel ouder is. — Dr. W. F. Stutterheim schrijft over een merkwaardigen bronzen schedelnap uit de collectie van den heer S. C. Th. van der Paardt te Weltevreden. Schr. betreurt, dat nog zoo weinig bezitters van groote zoowel als van kleine verzamelingen oudheden doordrongen zijn van de beteekenis, die bekendmaking van hun bezittingen voor het oudheidkundig onderzoek kan hebben. Ware dit zoo, men zou met dit onderzoek heel wat verder zijn. Menige moeilijkheid zou uit den weg zijn geruimd en menig probleem zijn opgelost, indien het nu in onbekende collecties verstoken onbereikbaar materiaal door goede foto's ter kennis ware gebracht van hen, die het op de juiste waarde weten te schatten. — R. Mened Sastrahadiprawira schrijft over de waardeering der Soendaneesche litteratuur. Hij spreekt er zijn teleurstelling en bevreemding over uit dat de Encyclopaedie van N.-I., door ten aanzien van dit onderwerp uit een verouderde bron te blijven putten, ook in den tweeden druk, er toe bijdraagt dat de Soendaneesche literatuur, welke juist de laatste jaren aanmerkelijk is gegroeid, getuige o.a. het door Volkslectuur gepubliceerde, zoowel in haar uitgebreidheid als in haar beteekenis onderschat wordt. — Dr. G. W. J. Drewes geeft in een oud verhaalmotief: Verboden Rijkdom, een bijdrage tot de kennis van het volksgeloof op Java en Madoera. — Voorts in deze afl. een uitvoerige rubriek boekbespreking.

Neerlands Indië.

Van het onder dezen titel bij Elsevier's Uitg. Mij. te Amsterdam onder leiding van Prof. Stibbe verschijnend standaardwerk (nieuwe uitgave van Colijn) is wederom een aflevering (de derde) verschenen. Het artikel van Prof. T. J. Bezemer wordt er in ten einde gebracht. Het hoofdstuk: Talen in den Archipel wordt behandeld door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel (de taalgroepen door een kaart verduidelijkt en voorbeelden van verschillende soorten letterschrift in den tekst). — Een in de eerste uitgave niet voorkomend hoofdstuk volgt dan, n.l. over de Chineezen in Ned.-Indië, geschreven door J. A. M. Bruineman. — Ten slotte wordt een aanvang gemaakt met hoofdstuk IV: De bestaansmiddelen der Inlandsche bevolking, waarvan schrijver is de heer J. E. Jasper (gouverneur van Djokjakarta). — Ook deze afl. is overvloedig geïllustreerd.

De Indische Gids.

De April-afl. opent met eene bijdrage van den hr. C. Lekkerkerker, archivaris van het Nederl. Java-Instituut, getiteld „Verbetering en vermeerdering van cultuurgrond op Java". Schr. geeft hierin een duidelijk beeld van de zegenrijke gevolgen van het door het Nederlandsche bestuur ontworpen en doorgevoerde irrigatie-systeem, een der factoren welke er toe bijdroegen dat in 40 jaren de landbouwende bevolking van Java is verdubbeld en het levenspeil dier bevolking, als geheel genomen, aanzienlijk is verhoogd. — Dr. H. G. Heyting vermeldt bijzonderheden over de arbeidswetgeving in de zgn. mandaatslanden, waar — met uitzondering van het mandaatgebied Samoa — overal, evenals in Ned.-Indië, de poenale sanctie bestaat. — Zeer interessant is het opstel van Mr. B. de Gaay Fortman over de oorsprong van de werving van negers voor het Indische leger, waarmede ongeveer een eeuw geleden eene proef is genomen, welke eenigen tijd daarna is voortgezet, doch nimmer aan de verwachtingen heeft beantwoord. — Onder het opschrift „Een eigenaardig heerschap op den landvoogdszetel", doet de heer G. B. J. van Heuven een boekje open over de gedragingen van Mr. Diederik Durven, die door de Bewindhebbers in 1732 uit zijn ambt als Gouv.-Generaal werd ontzet. — Overigens bevat deze afl. de geregelde rubrieken: Revue van brochures, enz. — Buitenland — Koloniale literatuur — Wetenschap, kunst en industrie.

Tropisch Nederland.

Afl. 25 (5 April). Onder het opschrift „Eene belangrijke plechtigheid" vraagt Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis aandacht voor de eerepromoties van Sir H. Deterding en Ir. C. F. Stork (wier portretten zijn toegevoegd). — De hr. M. Ch. Rouveroy van Nieuwaal publiceert een oude herinnering aan zijn loopbaan als Ind. genie-officier: „Voor het opnemen eener nieuwe militaire vestiging in de Padangsche Bovenlanden". — Prof. Nieuwenhuis geeft dan weder een vervolg zijner beschouwingen over de onrust op Java en hare oorzaken, en ten slotte een gevoelig verhaal van wijlen Mevr. M. E. Reitsma—Brutel de la Rivière, getiteld: De zwarte panter. — De fraaie illustreering dezer afl. heeft betrekking op de Padangsche Bovenlanden.

De Indische Mercuur.

No. 15 (10 April). Rondom de koelieordonnantie, door Mr. J. Kalma; besproken door Mr. H. J. Bool. — Der kapok in der Weltwirtschaft, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Veertig jaren ervaring in de Deli-cultures, door J. H. Marinus en J. J. van der Laan; besproken door A. W. Naudin ten Cate. — De suikerenquête in den Volkenbond. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van Ned.-Indië (vervolg). — Koffie-statistiek voor Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente rubber-literatuur.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 5 (1 Maart). Kampongbouw op ondernemingen, door E. de Boer (slot). Met afb. — Hollandsche en Indische aspergecultuur, door S. Kalff. — Een nieuwe cultuur-industrie: de Hevea-olie-maatschappij, door M. A. J. Kelling (slot). — De bemesting met kalizouten en de bodemreactie, door Prof. A. Mayer en Prof. Dr. Kappen. — De bevolkingstheecultuur in de res. West-Priangan, door Dr. Ir. L. J. Vroon. — Guayule-rubber: een Amerikaansch inheemsch product, door V. Sauchelli. — Suiker in het jaar 1928. — De Australische suikerindustrie.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijk inhoud van No. 36 (2 Maart). Geschiedenis van de papaja en van de melksapwinning, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — Een nieuwe werkwijze voor het winnen van palmolie, door Dr. E. Fickendey. — Uit oude aanteekeningen over de koffiecultuur, door H. Veen Sr. — De Nederlandsche theemarkt in 1928. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Ontdekking van de rubber en nog wat.

De Tropische Natuur.

Inhoud der Maart-afl. van het orgaan der Ned.-Ind. Natuur-Hist. Vereeniging: Kiara-gasten, door M. Bartels Jr. (Bijzonderheden over vogels en zoogdieren die door genoemde boomsoort worden aangelokt). — Rafflesia Rochusenii T. en B., bloeiend in 's Lands Plantentuin, door D. v. L. (met ill.). — De „gesluierde dame", Dictyophora phalloidea (een der merkwaardigste paddenstoelen-soorten in den Ind. Archipel), door F. W. Went (met ill.). — Iets over de gevleugelde vrienden van onze karbouwen, door A. W. Spennemann.

Orgaan van de Ned. Ind Officiers-Vereeniging.

Uit den inhoud van de Febr.-afl. Het Verre Oosten in 1928, door W. J. Lucardie (vervolg). — Het wespennest in Nicaragua, door P. v. M. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud (vervolg). — Kleeding en uitrusting van den Europeeschen soldaat in Indië voor honderd jaren, door Dr. W. F. Bax. — Anti-militaire propaganda, door V. A. — Met de Artillerie naar Babakan (slot), door H. L. Roelfsema. — Het algemeene verdrag tot uitbanning van den oorlog, door Avanoo. — Kameraadschap in het Indische leger, door v. A., met Naschrift van A. A. Gelpke. — De gelijkstelling met evenwaardige civiele ambtenaren, door Z.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Maart-afl. bevat o.m.: Abd el Krim, door Camurs. — De taak van onze Cavalerie, door F. Kroon, met Naschrift door C. D. Lagerwerff. — De taak van luchtstrijdkrachten in Ned.-Indië, door C. Giebel. — Ons oefenstelsel, door F. Kroon. — Bescherming van legerpaarden tegen de nadeelige gevolgen van chemische strijdmiddelen, door Dr. L. J. H. Stadhouder. — Petroleumvindplaatsen in onzen Archipel, door P. A. Cox (met kaartje van Samarinda en omgeving).

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 12 April geeft S. Kalff een bijdrage: Batavia op het tooneel. — P. B. vervolgt zijne „Reisindrukken van een Verlofganger uit Nederland naar Indië" (schr. wijdt thans beschouwingen aan de Inl. kunstnijverheid in West-Java). — Mevr. C. Vis-Janssen van Raay vraagt aandacht voor „Oude menschen in oude dagen" in Indië. — Ten slotte een artikel van Fred. Oudschans Dentz: „Von Siebold, een Duitsch pionier in Japan".

De Mijningenieur.

Uit den inhoud van de Maart-afl.: De noordelijke doorbraak in den Papandajan kraterwand, door Dr. M. Neumann van Padang. Met afb. en kaart. — De uitgifte der Ned.-Indische petroleumterreinen, door M. C. Plagge (vervolg). — De Mangani-breccie, door Ir. W. de Haan. — Het Fourth Pacific Science Congress.

Leidsche Geologische Mededeelingen.

Afl. 3 van deel III brengt eene door talrijke kaartjes en eenige platen verduidelijkte verhandeling van Dr. J. H. F. Umbgrove over het ontstaan van het Diëng-plateau op Java.

Jaarboek van het Mijnwezen in N.-I.

Ter Alg. Landsdrukkerij te 's-Gravenhage is verschenen het tweede gedeelte der Verhandelingen van den 56e jaarg. (1927) van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië. Het bevat het 6e vervolg der in het jaarboek gepubliceerde, door Prof. Dr. H. A. Brouwer uitgegeven resultaten van de 2e Nederlandsche geologische Timor-Expeditie (1916) onder leiding van Prof. Dr. H. G. Jonker.

Inhoud: Permische Brachiopoden, Lamellibranchiaten und Gastropoden von Timor, von B. Hamlet; en: Nachtrag zur mittel- und obertriadischen Fauna der Ammonea Trachyostraca C. Dieners aus Timor (mit Einleitung von G. von Arthaber), von C. Pakuckas.

* *
*

Internationale sociaal-democratische koloniale politiek. Lezingen van het congres van de S.A.I. en van de conferentie van de Int. Soc. Studenten Federatie, gehouden Aug. 1928 te Brussel en Resoluties bijeengebracht door den Bond van Soc.-Dem. Studentenclubs in Nederland. (Zwolle, Vogt en Breunis).

[In deze publicatie is o.a. opgenomen eene van socialistisch standpunt beschouwde geschiedkundige inleiding over Ned.-Indië (Indonesië) van den hr. J. L. Vleming en de rede van denzelfden, getiteld: „Onze koloniale politiek en onze taak in Indonesië".]

Onzekerheid en kentering in Nederland's koloniale staatkunde, door S. Ritsema van Eck. (Vragen des Tijds. April).

Naar aanleiding van den strijd over de poenale sanctie, door Dr. H. D. Tjeenk Willink. (Vragen van den Dag. April).

Indisch woonhuis [afbeelding eener moderne villa te Medan]. — Naar het Yang-Plateau, door H. R. van Heekeren. Met afb. (Eigen Haard. 6 April).

De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland (III), door J. S. C. Kasteleijn. (Econ.-Statistische Berichten. 10 April).

The Pagans of North Borneo, by Owen Rutter. With an Intoduction by C. G. Seligman. With plates and maps. London, Hutchinson and Co.

The education system in the Dutch East Indies, by J. F. W. van der Meulen, late Director of the Department of Education in the D. E. I. (The Asiatic Review. April '29).

De museum-galerijen van het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam. De opening van de tweede galerij van het Handelsmuseum en van de afd. Tropische Hygiëne. Met afb. (De Hollandsche Revue. 1 April).

Spoorwegen en spoorwegplannen in Nederlandsch-Indië, door Ir. W. C. D. Haarman. (De Ingenieur. 13 April).

Suriname.

In ons vorig nummer gaven wij eenige cijfers over het Bauxietbedrijf op Moengo over 1928.

In „De West" van 22 Maart vinden wij nu een uitvoerig ingezonden stuk *„Cijfers en feiten"*, — vermoedelijk van den directeur van Moengo zelf — waarin wordt aangetoond welke directe en indirecte voordeelen de kolonie geniet van het bauxietbedrijf.

De cijfers zijn welsprekend.

„De 10-jarige periode waarover de cijfers loopen is te verdeelen in een tijdperk van constructie dat tot ongeveer 1924 duurde, waarna het tijdperk der exploitatie volgt. Dit laatste tijdperk is voor ons doel natuurlijk het meest belangrijke.

Doch alvorens dit tijdperk nader te bekijken, zullen wij enkele interessante cijfers toonen, welke de geheele 10-jarige periode omvatten.

In die 10 jaren dan werd aan loonen en salarissen uitbetaald *f* 6.300.000.—, aan concessie-retributie-invoerrechten en enkele andere kleine belastingen in totaal betaald *f* 766.000.—, terwijl een bedrag van *f* 2.100.000.— besteed werd aan inkoop van goederen in Suriname."

.....„Bezien wij nu de exploitatieperiode, dus de cijfers over de jaren 1924 tot en met 1928, daarbij in het oog houdend dat de exploitatie in de jaren 1924 en 1925 nog op bescheiden schaal geschiedde. Wij zullen daarvan eenige cijfers noemen en die in verband brengen met de bevolkingsgroep die daarvan profiteert. Vooreerst dan de Koloniale kas, vertegenwoordigende de gemeenschap. Aan bauxietrechten werd in totaal betaald *f* 297.500.—, aan invoerrechten *f* 218.500.—, aan houtconcessierechten *f* 13.400.—, totaal vloeide dus in 5 jaren tijds rechtstreeks in de Koloniale kas *f* 529.000.—.

Aan loonen en salarissen werd betaald 4.500.000 gulden, welk bedrag voor verreweg het grootste gedeelte in Suriname werd besteed en waarvan dus een moeilijk te schatten doch zeker aanzienlijk deel in den vorm van invoerrechten wegens voor deze loonen gekochte goederen en levensbenoodigdheden, inkomstenbelasting, huurwaardebelasting enz. langs indirecten weg eveneens in 's Lands kas is terecht gekomen."

...„De handel van Suriname profiteerde doordat de maatschappij voor *f* 985.000.— aan goederen en benoodigdheden hier te lande kocht.

Het scheepvaartbedrijf profiteerde van de werkzaamheid der maatschappij, doordat zij in die 5 jaren *f* 162.561.75 aan vrachten en passages betaalde aan andere dan haar eigen scheepvaartlijnen.

Het bankwezen profiteerde van haar, aangezien zij voor een bedrag van $ 1.920.000 aan wissels op Amerika in omloop bracht.

Het houtbedrijf profiteerde van houtaankoopen van de Boschnegers en van anderen tot een bedrag van ruim *f* 100.000.—.

De landsradiodienst profiteerde van haar als verreweg de grootste verzender van heel Suriname, zijnde een totaal bedrag van ongeveer *f* 29.000.— sedert de inauguratie van dezen dienst in Maart 1925. Zelfs de praktizijns hadden voordeel van haar en ontvingen *f* 5300.— voor hunne adviezen en voorlichting."

De volgende interessante beschouwing in het artikel brengen wij ook ter kennis onzer lezers:

„Suriname heeft reeds veel tegenspoed te verduren gehad, doch tot nu toe was er een lichtpunt en dat is, dat, als het een te niet ging, er weer iets anders was om het te niet gaande te vervangen. Toen de cacaocultuur te gronde ging, was de koffiecultuur zoover, dat zij de plaats van de cacaocultuur volledig kon innemen. Toen de goud- en balatabedrijven als bronnen van inkomsten begonnen op te drogen, stond de bauxietindustrie ge-

reed om de openvallende plaats in te nemen en zij is hard op weg de openkomende plaats geheel in te nemen. En wellicht zal de houtindustrie, die meer en meer begint op te leven, spoedig de plaats innemen, die thans nog door het restant der gouden balata-industrie wordt ingenomen. Doch zoo zal het niet altijd blijven gaan. Niet altijd zal er een nieuw bedrijf klaar staan om een wegvallend te vervangen. En daarom moeten wij wel oppassen om onze nog gebleven bronnen van inkomsten niet te forceeren. Zeker, wij zullen met dwang nog wel wat meer uit het bauxietbedrijf kunnen persen dan thans daaruit verkregen wordt. Maar dan spelen wij met vuur!"

* * *

In hetzelfde nummer deelt „De West" mede, dat het vliegterrein van Paramaribo gereed is.

* * *

Nog een ander ingezonden stuk in „De West" — van 15 Maart — trok onze aandacht: de heer S. H. Gonggrijp schrijft n.l. over de uitkomsten op de plantage Clevia van het systeem-Fernandes voor koffiebereiding.

„De vroegere koffie van Clevia stond bekend om den onaangenamen reuk en slechten smaak. Door het toepassen van de nieuwe methode zijn deze gebreken verdwenen, hetgeen ook door deskundigen in Europa geconstateerd werd. Na veel moeilijkheden en tegenvallers is het toepassen van het systeem-Dr. Fernandes op de plantage Clevia tenslotte toch een succes geworden.

Een woord van dank aan Dr. Fernandes voor het belangrijke werk door hem gedaan inzake onze koffiebereiding is hier zeker op zijn plaats."

In den kleinhandel is de Surinaamsche Liberia-koffie in Nederland niet te verkrijgen. De kruideniers kennen die niet. Wij zouden alle Surinamers in Nederland — en hun getal is zeer groot — willen opwekken om met kracht bij hunne kruideniers er op aan te dringen dat zij deze koffie — die, goed gebrand en goed getrokken zeer goed is — in voorraad te hebben.

* * *

In „De West" van 19 Maart een ingezonden stuk *„Het Openbaar Onderwijs zonder Inspecteur"*. Wij willen hier over het behandelde onderwerp niet uitweiden. Slechts op één punt vestigen wij de aandacht.

De schrijver zegt:

„Het is zelfs voorgekomen, dat de Commissie voor het Onderwijs (waarin ook de Inspecteurs van het bijzonder onderwijs zitting hebben) te oordeelen had over de benoeming van een hoofd van een Openbare school."

De Inspecteur is de hoogste autoriteit en de verantwoordelijke adviseur van den Gouverneur in onderwijszaken; de voordrachten voor benoemingen gaan van hem uit en het is een averechtsche gang van zaken de Commissie van Onderwijs, wier competentie zich niet verder dan tot Paramaribo uitstrekt, over onderwijzersbenoemingen te laten meespreken.

* * *

In den laatsten tijd doen geruchten de ronde, aldus „De West", dat de suikerplantages Waterloo en Hazard in Nickerie, zoomede de Compagnie des mines d'or de la Guiane hollandaise zouden worden stop gezet.

Wat genoemd goud placer betreft, schijnt het een feit, dat de werkzaamheden worden gestaakt, maar men verzekert, dat dit tijdelijk is in verband met voorgenomen reorganisatie.

Omtrent de suikerplantages in Nickerie, die inderdaad een moeilijken tijd doormaken, is nog geen beslising genomen. Men staat voor een mogelijke inkrimping, maar daarnaast is het evenmin uitgesloten, dat de onderneming gemoderniseerd wordt. De directeur moet een plan voor irrigatie hebben opgemaakt, waardoor, in verband met het wisselvallig seizoen, grooter bedrijfszekerheid zou worden verkregen.

* * *

In het tweede blad van „De Telegraaf" van 14 April een prent van Louis Raemaekers: *„Ons „beleid" in Suriname"*, met als onderschrift: „Nederlandsche Regeering: Nou doen we zoo ons best, en toch gaat hij met het jaar verder achteruit".

De uitgeteerde, op den grond liggenden patiënt ziet er diep beklagenswaardig uit en de dokter, die gehurkt hem de pols voelt, schijnt au bout de son Latin te zijn.

Curaçao.

St. Eustatius.

De berichten, die van de bovenwindsche eilanden komen, zijn meer dan droevig. De ontvolking bedreigt St. Martin met den ondergang. Wij hoorden, dat een schip, dat daar zout was komen halen, 14 dagen had moeten blijven liggen, omdat er handen te kort kwamen om te laden. Er is te weinig belangstelling voor deze eilanden. Daarom ook geven wij plaatsing aan het volgende ingezonden stuk, door „Een Statiaan", onder het opschrift „De Redder van Sint Eustatius" in de *Amigoe* geplaatst.

„De Statianen zijn landbouwers in merg en been. Dat kunnen we in deze maanden weer eens zien. Ze werken en zwoegen van den morgen tot den avond op hun stukje land. De eerste oogst van de sweet-potato's valt nog al mee; jammer alleen maar dat er in Curaçao nu potato's van Barbados worden ingevoerd; dat is een strop voor de Statiaansche, die nu niet zoo gauw en gemakkelijk aan den man kunnen gebracht worden. De voorlaatste „Three Sisters" bracht meer dan 300 balen naar Curaçao, de laatste bracht ruim 500 balen, terwijl er meer dan 2000 balen nog niet gerooid zijn. De vrachtgelden waren zóó miniem dat de Statianen er wèl bij varen en zeer tevreden zijn over den kapitein van deze nieuwe mailschoener. Terwijl vroeger de groote verdiensten kwamen in handen van anderen, is dit nu heel anders. De menschen betalen niet meer dan *f* 1.— vracht per baal, terwijl degenen die 100 balen verschepen, vrije overtocht krijgen om zelf hun potato's te Curaçao aan den man te brengen. Wat dit voor een voordeel is, begrijpt een ieder. Als nu de concurrentie van de potato's van Barbados met die van Statius zooveel mogelijk bemoeilijkt werd, dan waren we een heel eind verder.

Wat zou Statius een mooie groententuin kunnen zijn voor Curaçao, als hier een expert-landbouwkundige woonde, die de boeren kon voorlichten, kon helpen met raad en daad. Zoo iemand zou een landbouwkundige moeten zijn in merg en been. Iemand met hart voor de zaak. 't Zou zijn ideaal moeten zijn, de Statianen nu eens te hervormen van kleine tot groote boeren. Hij zou de Redder van Statius genoemd worden. Zoo iemand zou dan ook kunnen voorkómen, dat er door „den hoogsten man in gezag" daden werden gesteld, die, allerzachtst uitgedrukt, je tranen doet lachen. Zoo iemand kan en moet ook geen tuinman spelen. Zoo werden er namelijk onlangs 200 kokosnoten gekocht en in den Statiaanschen grond gestopt; ongeveer een 150 zijn aan 't groeien. En heusch — 't zijn de woorden van den tuinman(!) zelf — dit was alles, wat hij voor Statius, waar al zijn gedachten heengingen, wist te doen. Deze boomen zouden Statius van den hongerdood kunnen redden, als 't ooit zoo ver kwam! — Och, arme Statianen!

Maar enkele jaren geleden zijn er al landbouwkundigen op Statius geweest en 't haalde niets uit.

Dat is zeer begrijpelijk. 't Waren de „ware Pieten" niet! Ze probeerden iets en kwamen er moeilijkheden of lukte 't niet dadelijk, dan gingen ze bij de pakken neerzitten of kregen een ander baantje of verdwenen met de Noorder-zon. Een enkel feit slechts noem ik: 't onverantwoordelijke vernietigen van de katoen-industrie, die in 1920 voor *f* 200.000 katoen op de markt bracht. Er kwam ongedierte in de planten en op bevel van den gezaghebber moesten alle planten verbrand worden.

Deze kwaal werd op St. Kitts op een wijzere manier bestreden en met succes. Nu bloeit daar de katoen-industrie nog. Hier werden de velden eenvoudig kaal gebrand.

Ja, maar de Statianen zijn lui en vadsig.

Volmondig ja, als ze goten moeten schoon krabben; ja, als ze vuurovens moeten aanhouden; maar neen, neen, in hun eigen vak, in den landbouw.

Komt maar eens kijken, hoe ze ploeteren in hun grond. Jongens van dertien jaar gaan met spade en houweel om als groote mannen, vrouwen en meisjes weerstaan de brandende zonnestralen, zelfs afgeleefde grijsaards planten en poten, zoodat hun kromme vingers bloeden.

Een enkel staaltje: vandaag werden de aardappelen gerooid en den volgenden dag werden er nieuwe geplant! Is dat geen voorbeeldige ijver?

Gebrek aan mannen, die den grond zouden kunnen bewerken? Iedereen, die de Statianen van nabij kent en niet bevooroordeeld is, weet en is er van overtuigd, dat er heel wat mannen van Curaçao zouden terugkomen naar hun home. Alleen de armoede en ellende hebben ze van hier verjaagd, ze blijven echter gehecht aan hun eiland en voor fabrieksarbeiders voelen ze zich onbekwaam.

Met verlangen zien de Statianen uit naar hun Redder, die hen kan helpen om vooruit te komen in den landbouw, die hen kan leeren en voordoen hoe ze grond moeten ontginnen en bewerken. De Statianen wachten nu op daden, alle twisterijen wie nu feitelijk de schuldigen zijn van deze hopelooze ellende, zijn nutteloos en dienen enkel om elkaars gemoederen te verbitteren. De Redder van Statius moet nu komen, hij kan roem verwerven, als hij met ijver en doorzicht en menschenkennis bezield is. Zijn standbeeld — forscher als dat van Brion — zal uitgehouwen worden in de vruchtenvoortbrengende landerijen van St. Eustatius."

Zondagsrust.

Steeds meer komt de Zondagsrust in het gedrang. Niet alleen de groote maatschappijen laten 's Zondags een groot aantal hunner arbeiders werken, hetzij dan gedwongen of niet, ook verschillende particulieren zien er niets meer in om den Zondag te ontheiligen door publiek te werken of voor zich werk te laten verrichten.

Zoo verdwijnt zachtjes aan geheel en al het christelijk karakter onzer maatschappij. Dat deze ten slotte de nadeelige gevolgen ervan zal moeten ondervinden, lijdt geen twijfel. Want op zulk een arbeid kan nu eenmaal onmogelijk de zegen Gods rusten.

Doch nu het gouvernement zelf ook al mee gaat doen, wordt 't toch wel wat al te bar. Dat er bij een groote maatschappij werkzaamheden zijn, die Zondags moeten doorgaan, is te begrijpen. Doch bij het gouvernement is dit toch geenszins het geval. Waarom dan verleden week Zondag verschillende trucks van O. W. volop gewerkt hebben is niet duidelijk. Passend en overeenkomstig de christelijke beginselen van Zondagsviering is het zeker niet. Wij hopen daarom dat er spoedig van hoogerhand een stokje gestoken worde voor zulk een niet goed te praten misbruik.

Het gouvernement heeft den plicht te waken voor Zondagsrust en Zondagsviering: en iedereen mag van het gouvernement verwachten dat het daarin een voorbeeld geeft. *(A. d. C.)*

Alweer!

De *Amigoe* deelt mee, dat weer twee gevangenen ontsnapt zijn.

„Daar beide gevangenen berucht waren als in- en uitbrekers — het is van Kellerman reeds de derde maal — werden zij elk kwartier gecontroleerd. Door echter van hunne gevangeniskleeren met behulp van lappen en couranten, kunstig gevormde poppen te maken en deze in hun plaats op de slaapplaatsen te deponeeren, slaagden zij er in hunne bewakers om den tuin te leiden. Na toen enkele sloten uitgebroken en geopend te hebben, ijzeren en houten stangen te hebben doorgezaagd en over den gevangenismuur geklommen te zijn, hetgeen natuurlijk maar kinderspel is, smaakten zij he genot wederom in vrijheid over den Pietermaaiweg te kunnen wandelen."

Een hunner is na twee dagen gepakt, terwijl hij bezig was met graven, waarschijnlijk naar het vermiste geld van de Holl. Bank voor West-Indië, voor welke diefstal beiden hun straf ondergingen.

Het blad verneemt nog, dat men eindelijk de ruimte achter de gevangenis heeft afgesloten, zoodat de verbinding van de buitenwereld met de gevangenis is verbroken.

Kon. Nederl. Stoomboot-Mij.

Uit het verslag over 1928:

...De uitkomsten op de Pacific lijn en in de West-Indië-vaart en die van het passagebedrijf waren beter dan in het vorige jaar. Evenwel blijft de positie van salpeter, het voornaamste te vervoeren product van de Chileensche havens, onzeker. De uitbreiding der olie-ontginning in Venezuela heeft de economische beteekenis van dit land zeer doen toenemen, evenals de beteekenis van Curaçao als overladingshaven en vestigingsplaats van raffinaderijen, waarvan er ook enkele op Aruba opgericht zijn. De moderniseering van onze laad- en losinrichting op Curaçao nadert haar voltooiing en vergemakkelijkt ons bedrijf aldaar zeer. Wij openden een kustlijn met het s.s. „Baralt" tusschen Cristobal (Panamakanaal) en de havens van Ecuador en de Westkust van Columbië...

De liquidatie van den Koninklijken West-Indischen Maildienst werd voltooid. Een slotuitkeering van *f* 1.681.979.—, overeenkomende met 48½ pCt. der nominale waarde van ons aandeelenbezit, vond plaats. Wij besteedden dit agio door aan de Reserve voor Diverse belangen een bedrag van *f* 7[illegible].000.— en aan de Reserve voor Assurantie eigen risico een bedrag van *f* 920.000.— toe te voegen. Eerstgenoemde reserve wordt voorts nog gedoteerd met een bedrag van *f* 360.000.—, waardoor zij per ultimo December 1928 op *f* 9.500.000.— komt te staan...

Wij bestelden een passagiers- en vrachtschip voor de West-Indische kustvaart, de „El Libertador" bij de International Shipbuilding and Engineering Company te Danzig, hetwelk ons, naar wij hopen, in Juni zal opgeleverd worden. Het is ons voornemen, eerlang tot bestelling van een nieuw mailschip voor onze Colón-lijn over te gaan. De uitnoodigingen tot inschrijving verzonden wij daartoe onlangs aan verscheidene binnen- en buitenlandsche werven. Voorts staat de vervanging van enkele der kleine, oude vrachtschepen door nieuwe, snellere vaartuigen op het program."

Het dividend is berekend op 5 pCt.

Archivalia der bovenwindsche eilanden.

De vóór twee jaren ongeveer door Mr. Bijlsma samengestelde inventaris der oude archieven van Sint Eustatius, Sint Martin en Saba toont aan hoe veel verloren is gegaan en hoe onvolledig daardoor de geschiedbeschrijving dezer eilanden moet worden. Alles wat nog gevonden mocht worden, moet dan ook winst geacht worden.

Wij schrijven dit, omdat ons ter oore gekomen is, dat eenige maanden geleden bij een verbouwing aan de Court te Philipsburg (St. Martin N.G.) oude

papieren voor den dag zouden gekomen zijn. Wie kan ons hieromtrent inlichten?? Zijn het stukken van vóór 1828, dan behooren zij op het rijksarchief in Den Haag. Met het oog op de juist ter hand genomen geschiedbeschrijving dezer eilanden kan deze vondst van belang zijn.

Errata!

Het *Algemeen Handelsblad* van 16 Maart bevatte het volgende:

Curaçaosch stroo.

....Het andere voorbeeld van onbekendheid met onze West is te vinden in een prijscourant van een groot magazijn, waarin aangeboden worden dames- en meisjeshoeden van Curaçaosch stroo. De afbeeldingen van de hoedjes zijn heel aardig en ze zullen ook wel van stroo gemaakt zijn, maar Curaçaosch stroo is een materiaal, dat niet bestaat.

Dat, waarvan men vroeger in groote hoeveelheden, thans minder, op Curaçao de z.g. Panamahoeden vlocht (Panama is eigenlijk ook al een misleidende aanduiding) is eigenlijk geen stroo. Het vlechtmateriaal wordt verkregen door droging van, in lintvormige strooken gesneden, onontplooide bladeren van verschillende palmsoorten, o.a. van een met den cocospalm nauw verwant gewas, de Carludovica palmata. Deze groeit niet op Curaçao, wel in Suriname en andere kuststreken van Zuid-Amerika. Het z.g. stroo wordt, hoofdzakelijk uit Venezuela, op Curaçao ingevoerd en daar verwerkt tot de bovenvermelde Panamahoeden. Ook in Suriname houdt men zich met die huisnijverheid bezig.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

Ondertrouw 24 Oct., trouw 9 Nov. 1788:
Simon Prince en Anna Jacoba Hoevertze, beiden geb. op Curaçao.

Ondertrouw 15, trouw 30 Mei 1789:
Matthias Schotborgh en Petronella Govertsze Smith, beiden geboren op Curaçao.

Uit den Verren Vreemde.

De bomaanslag te Delhi.

Kort eenige punten in herinnering brengen.

Volgens vele Britsch-Indiërs is Engeland achterlijk in het verleenen aan Indië van de mate van zelfstandigheid, waarvoor het rijp is. Volgens anderen, en volgens het meerendeel der Engelschen is men eigenlijk al te ver gegaan in het toedienen van zelfbestuur, en wordt Indië dus niet rijp geacht om in die richting verder te gaan. In Indië is onderscheid te maken tusschen dat gebied dat onder rechtstreeksch Britsch bestuur staat en de vorstenlanden, die alle onder den Britschen onderkoning als landvoogd staan, maar die, los van den Engelschen band, geen samenhoorigheid kennen. Onder de voorvechters voor een vrij Indië zijn er die dit tot zijn uiterste consequentie van een onafhankelijk rijk willen doorvoeren, anderen vragen den status van dominion. Door al deze verschillen, met hun nevenschakeeringen heen, speelt dan bovendien nog de scherpe, hatelijke, onverzoenlijke tegenstelling Hindoe—Mahomedaan.

Om zich te laten voorlichten na onpartijdig onderzoek besloot de Engelsche regeering een commissie naar Br.-I. te zenden, samengesteld uit Parlementsleden. Zij zou staan onder Sir John Simon; zij zou geen bevoegdheid hebben tot het invoeren van eenige verandering, zij kreeg ruime volmacht tot het instellen van een onderzoek, zij zou verslag uitbrengen en een advies geven.

Dadelijk nadat het voornemen bekend was om deze commissie te zenden, brak in Br.-I. een storm van verontwaardiging los, de voornaamste grief was dat er geen Indiërs, zelfs geen vertegenwoordigers van Indië in benoemd waren.

De commissie Simon ging in het voorjaar 1928 naar Indië. Zij werd er op hoogst onaangename wijze ontvangen. Demonstraties in elken omvang en van elke soort werden gehouden om haar te toonen hoe onwelkom zij was en om haar te beduiden dat zij liefst maar dadelijk moest teruggaan.

Zij zette haar arbeid zoo goed als nog doenlijk was toch door. Niet allen weigerden medewerking. Vooral onder de Mohamedanen waren er, die de gelegenheid niet wenschten voorbij te laten gaan om verlangens en grieven ter kennis van de onderzoekers te brengen.

Na eenige maanden keerde de commissie naar Engeland terug, om de reeds verkregen indrukken en gegevens daar te verwerken, en met de regeering te bespreken. Zij had haar terugkomst in Indië in 't najaar aangekondigd.

Van dien tijd werd ook gebruik gemaakt om het voort te zetten onderzoek in Indië te organiseeren.

De commissie kwam terug. Zij kon nu wel beter opschieten, omdat de tegenstand in aantal en afmeting verminderd was. Zelfs waren van de zijde der oppositie ontwerpen gemaakt voor een Indische constitutie, hetgeen feitelijk een daad van medewerken was. Maar de moeilijkheden, de onhartelijkheden, de kwellingen door de commissie ondervonden, maken het door haar volbrachte toch tot een daad van bijzonderen moed. En zij heeft een bewonderenswaardige mate van beleid betoond, bij het geregeld, volgens een vast plan doorwerken, alle verzetmiddelen ten spijt.

Zij zou tegen medio April uit Br.-I. vertrekken, dit is ook geschied, maar vóórdien speelde zich het bommentooneel te Delhi af.

Alvorens hierover te spreken, moeten wij nog een andere aangelegenheid memoreeren, waarvoor wij hier eerder ook al aandacht hebben gevraagd. In Augustus 1928 publiceerde de Br.-I. regeering den tekst van een wetsontwerp, dat de mogelijkheid wilde scheppen vreemde communistische agitators uit Indië te zetten. In de Assembly werd dit ontwerp, begin Februari '29, verworpen, echter slechts met één stem meerderheid, de voorzitter, de heer Patel, gaf als laatste den doorslag. Het aandeel dat buitenlandsche opruiers hebben gehad in kort daarna weer uitgebroken, zeer ernstige wanordelijkheden, gaf de Br.-I. regeering aanleiding het wetsontwerp weer ter behandeling bij de Assembly in te dienen. Zooals van zelf spreekt, was hierover veel te doen geweest in alle kringen, zoowel waar deze handelwijze der regeering instemming vindt, als daar waar zij veroordeeld en scherp gekritiseerd is.

In de Wetgevende Vergadering van 8 April zou de voorzitter, dit is nog de heer Patel, mededeelen of het debat over dit ontwerp van wet op de openbare veiligheid nog eenigen tijd zou worden uitgesteld, danwel dat er spoedig mee zou worden begonnen.

't Was vooral de spanning over deze vraag, die vele belangstellenden de publieke tribunes van de Assembly deed vullen.

Als voorafgaand punt stond op de agenda, de eindstemming over de Wet op de arbeidsgeschillen, die ook valt in het kader der wetten, welke de algemeene belangstelling hebben, maar voor haar alleen zou de toeloop toch zoo groot niet zijn geweest. Zij werd aangenomen met 56 tegen 38 stemmen, een regeeringsoverwinning dus.

Tot de bezoekers behoorde ook Sir Simon, die in de loge van den voorzitter zat.

De roerige elementen hadden hier dus een gunstige gelegenheid om zich roerig te doen gelden, een agenda-punt waarbij de zaak der communisten ten nauwste betrokken was, en daar in de gereserveerde tribune de voorzitter der beruchte commissie. Een relletje was dan ook niet voor onwaarschijnlijk gehouden, om 't, althans binnen, te voorkomen, waren kaarten op naam uitgegeven, zonder welke de toegang tot de publieke tribune verboden was.

Heel streng is 't toezicht hierop blijkbaar echter niet geweest. Toch hadden de venijnige strijders al wel getoond hoe ver zij durfden gaan om de agitatie tegen de Simon-commissie levendig te houden. Bij haar aankomst te Bombay toch was al een bom ontijdig ontploft in een der spoorwegen, die personen naar de aanlegplaats vervoerden; bom, wier bestemming nooit geheel opgehelderd is geworden. Heeft de politie gedacht, dat de lust tot dergelijke ondernemingen wel verdwenen zou zijn, nu Sir Simon en de zijnen, na volbrachte taak, op 't punt waren Br.-I. te verlaten? Of hebben de kwaadwilligen alle contrôle weten te verschalken? Hoe 't zij, eenige communisten hadden plaats weten te krijgen op verschillende punten der tribune.

Op het oogenblik, dat voorzitter Patel het woord zou nemen voor zijn bovenbedoelde mededeeling, stond op de tribune iemand op, die, uitroepende: *„Heil Moeder"* (Indië), een bom slingerde naar de regeeringsbanken. Een tweede bom volgde dadelijk.

In de Assembly ontstond door de ontploffing dadelijk groote beroering. Niemand had besef van hetgeen precies gebeurd was. Er waren gewonden, onder welke de minister van Financiën Sir George Schuster, Sir Bomanji Dalal en andere leden.

Tegelijk met de bommen waren vliegende blaadjes in de zaal geworpen. Met bewonderenswaardige vlugheid kon de pers h.t.l. den inhoud van de vrij lange verklaring den 9en April reeds in zijn geheel geven. Deze komt hierop neer: Je moet hard schreeuwen, als je een doove wilt laten hooren. Het z.g.n. Indisch Parlement stort sedert 10 jaar beleedigingen over het hoofd der Indische natie. De regeering dringt nieuwe onderdrukkende maatregelen op, zooals de wet op de openbare veiligheid en die i.z. de arbeidsgeschillen, terwijl de commissie-Simon zich met hervormingskruimeltjes bezig houdt. In deze in hooge mate uitdagende omstandigheden heeft de socialistische republikeinsche bond van Hindoestan aan zijn leger opdracht gegeven tot deze daad, om aan deze vernederende klucht een einde te maken. Laten de volksvertegenwoordigers naar hun districten terugkeeren en de massa voorbereiden op de komende revolutie.

De aanstichters verklaarden verder het te betreuren dat zij gedwongen zijn menschenbloed te vergieten, maar het is onvermijdelijk dat er op het altaar der revolutie menschen geofferd worden.

De bommenwerpers werden gearresteerd. 't Zijn Butuke Swara en Bhagat Singh, beiden Indiërs. Zij waren nog in het bezit van twee bommen, zij legden verklaringen af in den geest van de verspreide strooibiljetten en voegden er aan toe, dat de reservebommen zouden zijn geworpen als de andere niet ontploft waren.

Bij die verklaring zijn zij gebleven; ook andere in verband met dezen aanslag gearresteerden leggen slechts verklaringen in denzelfden trant af.

De uitwerking van de ontplofte bommen, die van primitieve samenstelling bleken te zijn, is niet zoo groot geweest als 't zich aanvankelijk liet aanzien. Toch is de verwonding van Bomanji Dalal heel ernstig. De anderen zijn er met onbeduidende kwetsuren afgekomen.

Gebleken is dat voorzitter Patel voornemens was de behandeling der wet op de openbare veiligheid aan te houden. In de eerste zitting na den bommenaanslag deelde hij zijn beslissing mede om het wetsontwerp niet in behandeling te laten komen.

De onderkoning van Br.-I., Lord Irwin, heeft nu tot maatregelen besloten, om tegen dit besluit van den voorzitter in te gaan. Hij kwam den 12en April in de Wetgevende Vergadering om daar persoonlijk zijn opvatting uiteen te zetten. In zijn rede zeide hij o.m., dat de regeering zich niet door ijdele en zinnelooze gewelddaden van de vervulling van haar plicht tot bescherming der burgers zou laten afschrikken. De bedrijvers van den aanslag waren de grootste vijanden van den vooruitgang van Indië. De beslissing van den voorzitter van de Wetgevende Vergadering om het wetsontwerp op de openbare veiligheid van de agenda af te voeren, was een averechtsche uitlegging van de parlementaire regelen. Zijn besluit had in de praktijk tengevolge dat de regeering belet werd aan den wetgever te vragen haar de buitengewone bevoegdheden te verleenen, die zij noodig heeft. Het reglement voor de Wetgevende Vergadering moet gewijzigd worden om een herhaling van zulk een beslissing door den voorzitter te verhoeden.

Middelerwijl had de onderkoning besloten, zoo verklaarde hij, een verordening uit te vaardigen, welke aan de regeering de bij het wetsontwerp gevraagde macht verleent. Door die macht zal niemand getroffen worden, die er genoegen mee neemt zijn vrijheid voor wettige doeleinden en door wettige middelen te gebruiken.

Den 13en April is de wet op de openbare veiligheid, over het hoofd van het Parlement heen, afgekondigd, krachtens bijzonder volmacht van den onderkoning.

Volgens een bericht zou l.l. Zaterdag een mislukte poging gedaan zijn om den trein te laten verongelukken, waarin Lord Irwin en zijne echtgenoote van Delhi terugkeerden. (Als dit stuk verschijnt zal bekend zijn in hoever dit verzinsel of waarheid is).

Er gebeuren daar wel zeer bijzondere dingen.

Sir John Simon heeft zoo bij het scheiden van de markt nog een voorraad indrukken te verwerken meegekregen. Tijdens het verblijf der commissie in Indië hebben de daar tegen elkander ingaande denkbeelden, opvattingen van godsdienstigen, politieken, historischen of maatschappelijken aard hun onwil tot samengaan en hun onbekwaamheid tot onafhankelijk zelfbestuur op de ruwste wijze gedemonstreerd. Mocht de commissie met dit al toch geneigd zijn geweest tot aanbeveling van een verderen stap in de richting van een verantwoordelijke centrale regeering, dan zullen de bommen en de houding van den voorzitter van het z.g.n. Indische Parlement haar zeker tot nadere overweging brengen van deze haar voorloopige conclusie.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Amersfoort.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

Dames en Heeren.

Het Bestuur der Afdeeling bestond na de Algemeene Jaarvergadering op 6 Februari 1928 uit de heeren E. Roodhuyzen, Voorzitter; Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité; Mr. E. H. Bergsma, Secretaris en uit de Dames F. van der Post-Liefrink en W. ter Cock-Heukers, Penningmeesteresse.

Mutaties in het Bestuur deden zich in den loop van dit vereenigingsjaar niet voor.

Het aantal leden bedroeg op 31 December 1928 106. In den loop van het jaar traden als leden toe 16 personen, terwijl 10 leden voor het lidmaatschap bedankten, 3 leden werden naar Nederlandsch-Indië overgeschreven, één lid werd van elders naar onze afdeeling overgeschreven, terwijl de dood een onzer leden wegnam.

Het bestuur vergaderde geregeld éénmaal 's maands ten huize van een der bestuursleden ter bespreking van de werkzaamheden in de afdeeling en van de belangen onzer Vereeniging.

De werkzaamheden in de afdeeling vertoonden

Ook dit jaar een programma vol afwisseling, waarvan het ondergeteekende veroorloofd is hieronder een korte schets te geven.

Op 28 Januari hield Mevr. van Beresteyyn-Tromp eene interessante causerie met eene fraaie collectie demonstratie-materiaal over „Indische Kunst en Kunstnijverheid”.

Op 25 Februari verrijkte de Heer D. G. J. Bolten onze kennis door over „Onze West” een lezing te houden, welke lezing werd toegelicht door eene rijke expositie van kaarten, boekwerken, ethnografica, foto's, enz. over Suriname.

Op 30 Maart d.a.v. mochten wij het genoegen smaken, door welwillende medewerking van het Hoofdbestuur, Prof. Dr. C. Schröter, oud-hoogleeraar in de Botanie aan de Hoogeschool te Zürich, in ons midden te zien, die op zeer boeiende wijze zijne „Reise-Eindrucke aus Java” wedergaf, aan de hand van prachtige lichtbeelden.

In Mei werd eene excursie naar Rotterdam ontworpen ter bezichtiging van den nieuwen mailstoomer der Stoomvaart-Mij. Rotterdamsche Lloyd en van de haven aldaar. Toen echter alles in bijzonderheden was geregeld, moesten wij van onze plannen afzien door bijzondere omstandigheden. Intusschen zijn wij dankbaar gestemd jegens het Gemeentebestuur van Rotterdam en den Chef-Ingenieur van de Havenwerken voor de door hen toegezegde medewerking.

De Indische Tentoonstelling te Arnhem vroeg daarop onze belangstelling, waarheen op 23 Juni door een groot aantal leden een excursie werd gemaakt. Wij zijn er van overtuigd, dat deze excursie buitengewoon aangename herinneringen bij de leden zal opgewekt hebben.

Het bestuur organiseerde op 17 Juli d.a.v. nogmaals eene excursie naar Arnhem voor de leden en hunne kinderen, die de eerste excursie niet hadden kunnen meemaken, omdat deze midden in den schooltijd viel. Het bleek echter, dat de belangstellenden reeds op eigen gelegenheid naar de tentoonstelling waren gegaan, zoodat deze plannen wegens onvoldoende deelname niet konden worden verwezenlijkt.

Op 25 October d.a.v. hield de Heer Johan Koning eene causerie over: Precieuse en curieuze vertellingen uit het leven van inheemsche rassen. Een reeks van lichtbeelden werd bij deze interessante causerie vertoond.

Op 24 November d.a.v. hadden wij het voorrecht voor ons te zien optreden den Heer H. Gorter uit 's-Graveland met eene causerie over „De Tabakscultuur in Deli”. Met mooie lichtbeelden, deels uit eene particuliere verzameling, deels afkomstig van het Koloniaal Instituut, werd deze causerie op even onderhoudende als geestige wijze toegelicht.

Het glanspunt van ons seizoen was — na het bezoek aan de Arnhemsche Tentoonstelling — zeer wel de vertooning van de Billiton-Film in de groote zaal van Amicitia, in samenwerking met het Departement Amersfoort van de Nederlandsche Maatschappij voor Handel en Nijverheid. Door tusschenkomst van ons lid den Heer Ir. A. Groothoff werd ons de film bereidwillig door de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton afgestaan, terwijl eene groote aantrekkelijkheid van deze vertooning was, dat de film door den oud-hoofdadministrateur van de Billiton Maatschappij, den heer J. C. Mollema te 's-Gravenhage, werd toegelicht en verduidelijkt.

Een woord van bijzonderen dank aan beide heeren voor hunne bemoeiingen en moeiten om ons zoo'n mooien avond te brengen is in dit verslag hier zeker op zijn plaats.

Vermelding verdient nog, dat het Bestuur de jeugd van Amersfoort, t.w. de leerlingen van het Voorbereidend Hooger Onderwijs en van het Middelbaar Onderwijs, in de gelegenheid had gesteld deze film te gaan zien.

Onze dankbaarheid jegens de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton voor het verstrekken van deze buitengewoon interessante film is onbegrensd.

Financieele zorgen zijn van onze afdeeling afgewenteld door het besluit van het Hoofdbestuur der Vereeniging om de verplichte bijdrage aan de kas van de Vereeniging tot 30 % over de eerste honderd leden te verminderen, zoodat wij ietwat ruimer bij kas zullen zijn dan te voren. Het behoeft echter geen betoog, dat zuinigheid in onze Afdeeling het wachtwoord moet blijven en daarnaast werving van nieuwe leden, opdat onze afdeeling zal kunnen blijven bloeien en het Bestuur in de gelegenheid zal mogen zijn veel voor de leden te doen.

Eene ietwat warmere belangstelling voor onze bibliotheek moet bij onze leden worden opgewekt. Dit jaar werd onze bibliotheek met menige gift verrijkt en bovendien werden op bescheiden wijze enige boeken aangekocht.

Een woord van dank namens het bestuur aan onzen steeds zoo welwillenden bibliothecaris, den Heer A. F. W. Weyers, voor zijne goede zorgen mag in dit verslag niet ontbreken. Ten slotte meenen wij goed te doen onze leden er aan te herinneren, dat het adres van den heer Weyers nog steeds is Huygenslaan 35, waar hij zich gaarne bereid verklaard heeft den leden den weg te wijzen in de litteratuur over Indië en hun het beste aan te raden wat wij in onze boekerij in voorraad hebben.

Wij besluiten dit verslag door onze leden belangstelling in onze afdeeling aan te bevelen, welke niet beter tot uiting kan komen dan door trouw bezoek aan onze samenkomsten en lezingen en door het aanbrengen van nieuwe leden.

Amersfoort, 1 Maart 1929.

De Secretaris,
Mr. E. H. BERGSMA.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort

PRAMBANAN-HINDOETEMPELS OP JAVA.

Donderdag 11 April j.l. hield de heer *T. van Erp*, oud-hoofdofficier van de Genie bij het Ned.-Ind. Leger, voor onze afdeeling eene lezing over de Prambanan Hindoe-tempels op Java.

Onze Voorzitter Prof. G. J. Nolst Trenité heette den spreker en de niet zeer talrijk opgekomen leden welkom en maakte van zijn inleidend woord gebruik om een woord van dank uit te spreken voor al hetgeen de afgetreden Voorzitter, de heer E. Roodhuyzen voor de afdeeling had gedaan van af de oprichting, die hij met zulk eene groote energie had weten te bewerkstelligen, zoomede voor zijne gewaardeerde leiding gedurende de vijf jaren van het bestaan der afdeeling. Het applaus, dat op deze woorden volgde, bewees wel hoe de enthousiaste arbeid van den heer Roodhuyzen is gewaardeerd.

De heer van Erp het woord erlangend, wees de aanwezigen er op hoe het Prambanan-complex door den bouwmeester is bedoeld als eene grootsche apotheose van den Hindoe-godsdienst, als eene verheerlijking van de krachten in de Natuur.

In tegenstelling met den Boroboedoer, die uit een bouwkundig oogpunt een Eenheid is, zonder een sanctuarium, is dit complex een Veelheid met centra voor de aanbidding van de Trimoerti, de Drievuldigheid, Brahma, de Schepper, Vishnoe, de Instandhouder en Çiwa, de Vernietiger, tevens de Drager van de kiem voor het nieuwe leven.

De bouwtrant van de Boedhistische en Çiwaistische tempels geeft in wezen geen verscheidenheid, integendeel eene aantrekkelijke eenheid, eene uiting van tolerantie, zelfs van eenig ineenvloeien, hetgeen moge blijken uit het feit, dat een beeld geweest is, dat aangeroepen werd met Çiwa-Boedha, als een personificeering van de Almacht. Het Boedhisme en Çiwaïsme stonden dan ook onderling verdraagzaam tot elkaar en beide gezindten wedijverden slechts met elkaar in de oprichting van meesterlijke tempelgebouwen.

Spreker stond eenige oogenblikken stil bij de bouw-techniek en wees er op hoe de bouwmeesters waren gekomen tot de stapel-bouwkunst, genoodzaakt als zij daartoe waren door het beschikbare bouwmateriaal, dat gevonden werd in riviersteenen van beperkte afmetingen, waardoor betrekkelijk kleine tempelruimten ontstonden.

Hiervan was weder het gevolg, dat de eeredienst werd verricht door een beperkte schare van ingewijde priesters, terwijl de geloovigen zich schaarden op het buiten het allerheiligste gelegen terras, versierd met bas-reliefs.

Deze bas-reliefs zijn ontleend aan verschillende legenden, die van het Çiwa-sanctuarium aan de Ramajana en die van den Vishnoe-tempel aan de Krishna-legende.

Na deze inleiding ving de spreker aan met het projecteeren van overschoone landtaarnplaatjes, welke door hem op zeer onderhoudende en geestige wijze werden toegelicht, waarbij hij zijne toehoorders opmerkzaam maakte op het vele schoone en harmonische in deze kunst.

Ook na de pauze werden een aantal lantaarnplaatjes vertoond, zoodat de aanwezigen konden genieten van de zeer geschakeerde staaltjes van prachtig beeldhouwwerk. De afwezigen hadden wederom ongelijk door zich deze keurige toelichting over magistrale bouw- en beeldhouwkunst te laten ontgaan.

Een warm applaus beloonde den spreker, terwijl bovendien de Voorzitter zich tot tolk van de aanwezigen maakte, door hem te danken voor zijne in alle opzichten interessante en leerzame voordracht.

De Secretaris,
Mr. E. H. BERGSMA.

191

Afdeeling Amsterdam.

JUBILEUM EMILE HULLEBROECK.

Het Bestuur wekt de leden gaarne op tot bijwoning van het *jubileum-concert*, dat, onder auspiciën van de afd. Amsterdam van het Alg. Nederlandsch Verbond den *24en April* in het *Concertgebouw* zal worden gegeven. Het betreft nl. eene huldiging van den alom bekenden en gevierden Vlaamschen zanger-toondichter Emiel Hullebroeck, die zijn 25-jarig jubileum herdenkt.

In Den Haag en elders is Hullebroeck's „zilveren zaugbruiloft” reeds gevierd en heeft men daarna ook van zijne kunst kunnen genieten ter gelegenheid van Boeatan's feestavond op 25 Febr. j.l. [1])

Thans is de gelegenheid geopend voor de leden onzer afd. om mede hulde te brengen aan den begaafden „bruidegom”.

De toegangsprijs tot de „bruidszaal” (genoemd Concertgebouw) is vastgesteld op *f* 1.50 plus rechten. Kaartverkoop en plaatsbespreking bij de firma Alsbach en Doyer, Kalverstraat 176.

Afdeeling 's-Gravenhage.

CAUSERIE MET LICHTBEELDEN.

Op Vrijdag 26 *April a.s.*, des avonds 8.15 uur, zal *Generaal C. J. Snijders* in de groote zaal van „De Twee Steden”, Buitenhof alhier, een causerie met lichtbeelden houden over zijn *Reisindrukken uit Ned.-Indië.*

Uitnoodigingskaarten worden den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDUIN.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

DE GEMEENSCHAPPELIJKE RIJSTTAFEL.

De beloofde Rijsttafel zal gehouden worden op *Dinsdag 30 dezer* en zal, juist op Prinsesseverjaardag, een waar feestmaal worden.

Deelnemers kunnen voor nadere inlichtingen zich wenden tot den penningmeester, den heer *O. R. A. Michselsen, Westerhoutstraat 4,* Haarlem.

Afdeeling Nijmegen.

FILMVERTOONING.

Zaterdag, 20 April a.s. des namiddags om half drie uur, vertooning van: *de Ned.-Indische Regeeringsfilms* en de *Van Heutsz-film* in het Olympiatheater, Lange Burchtstraat te Nijmegen.

Leden kunnen aan het theater over twee toegangskaarten beschikken. Begunstigers kunnen één toegangsbewijs bekomen. Meerdere toegangsbewijzen verkrijgbaar tegen gewone matinée-prijzen.

De Secretaris,
E. VERWEIJ MEJAN.

[1]) Zie de mededeelingen in het Kol. Weekblad van 7 Febr., met het portret van den jubilaris.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING

op Zaterdag 27 April e.k. des nam. te 2 uur in het gebouw der Vereeniging, Korte Voorthout 6, Den Haag.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 15 Nov. '28, No. 46).
3. Jaarverslag, Rek. en Verantw. '28 met rapport der Verificatie-Comm. Begrooting 1929 (zie K. W. 4 April '29, No. 14).
4. Voorziening vacatures H.B., door periodiek aftreden.
5. Algemeene besprekingen.
6. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaatsvervanging verzocht.

Van het Informatie-Bureau.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met een taalakte en één der akten teekenen, handelskennis, landbouwkunde of tuinbouwkunde l.o.);

c. vakonderwijzeres bij het openbaar huishoudonderwijs (vereischte bevoegdheden nijverheidsakte XVII of nijverheidsakte N*a*, benevens akte fraaie handwerken of nijverheidsakte N VII);

d. leeraar bij het middelbaar onderwijs:

1. Nederlandsche taal;

2. Duitsche taal (akte B);
3. leeraar teekenen bij het technisch onderwijs in het bezit der akte Mg);
e. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder 2 psychiaters en 2 bacteriologisch onderlegde artsen (dienstverband 3 of 5 jaren);
f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;
g. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen;
h. predikant bij de Protestantsche kerken;
i. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend dostorandi in het Ned.-Indisch recht komen in aanmerking);
j. mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;
k. accountant bij den Gouv.accountantsdienst;
l. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending voor een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen genoemd onder *a* t/m *k*), en tot afdeeling C (voor de betrekking onder *l*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Ir. I. Wiechers, Ingenieur 3e kl. bij den dienst van den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Rembrandtstraat 88, Nijmegen.
Ir. D. H. Arends, Idem als voren, Adr. Pauwstraat 51, 's-Gravenhage.
W. L. A. Jautze, Boekhoudk. ambt. b. d. G. A. D., Noordeinde 198, 's-Gravenhage.
P. J. Maureau, Gouv.-arts bij den D.V.G., Rijnsburgerweg 185, Leiden.
P. Nederlof, Tijd. molenbaas bij de Bankatinwinning, Wijk A 999, Sliedrecht.
A. G. van Attekum, Tijd. burg. (techn.) ambt. b. d. P.T.T.-dienst, Jac. Ruijsdaelstraat 33, Utrecht.
J. J. Palar, Onderwijzer bij het O.L.O., Van Hoekplein 14, Helmond.
Hidajat Abdoelmoeni, Gegradueerd ambt. bij de afd. Handel bij het Dept. van Landb., H. en N. te Buitenzorg, Nieuwe Binnenweg 181, Rotterdam.
P. Runia, Werktuigk. bij den dienst Scheepvaart, Celebeslaan 10, Hilversum.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. F. Groeneveld, Ambt. 2e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Copernicusplein 13, 's-Gravenhage.
P. J. van der Jagt, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, p.a. Mej. T. Rooker te Well (Ammerzoden).
P. H. Olivier, Medisch leeraar bij de School tot Opl. van Ind. artsen, Joh. v. Oldenbarneveldlaan 76, Den Haag.
J. Valk, Ir. 2e kl. dienst Waterkr. en Electr., v. Weede v. Dijkveldstraat 41, Den Haag.
J. J. Antonietti, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Buitenrustlaan 32, Haarlem.
J. W. Gonggrijp, Tijd. wnd. insp. bij het Boschwezen, v. Bleiswijkstraat 143, 's-Gravenhage.
R. H. Regensburg, Wd. alg. ontvanger 3e kl. 's Lands Kas, Rue St. Lazare 65, Brussel.
A. C. Ham, Wd. gezaghebber bij de Gouv. Marine, Copernicusplein 4, 's-Gravenhage.
W. P. A. Dirksen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Venray (L.).
T. Bijl, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., p.a. Mevr. Visser-Jorritsma, Beverwijk.
Mevr. P. A. Haarms, geb. Taal, Commies bij de S.S. en Tr., Prinsenstraat 23, Amsterdam.
J. H. A. van Heel, Politie-opziener bij de Alg. Politie, p.a. P. de Jong, Visscherdijk, Enkhuizen.
A. Jellema, Onderdir. v. h. Dept. v. Gouv. bedrijven, Stadhouderplein 30, 's-Gravenhage.
Mej. J. G. E. Nieuwenhuys, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.E.L.O., Noordersingel 45, Assen.
W. G. F. Teunissen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Parkstraat 68, Arnhem.
J. Nooij, Predikant Evang. Gem. te Batavia, Emmalaan 17, Apeldoorn.
U. Bootsma, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.F.L.O., Poste-restante, Haarlem.
Mr. J. G. Geerlings, Lid van den Raad van Justitie te Soerabaja, Stationsstraat 3, Velp.

MET PENSIOEN:

Mej. P. J. Eikema, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.E.L.O., p.a. W. C. C. Sierig, Kon. Emmakade 186, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 10 tot 17 April.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

W. Beverwijk, Hoofd Recht. Alg. Politie, Groningen, Kerklaan 94. ƒ 5 — Eigen aanmelding.
H. Klaassen, Zeist, Boulevard 6. ƒ 5 (Afd. Utrecht) — den heer K. Th. Beets te Den Haag.
H. van Scheijen, Gezaghebber Gouv. Marine, Amsterdam, Sarphatipark 98huis. ƒ 5 — Eigen aanmelding.
J. Dudok van Heel, Amsterdam, Koninginneweg 32. ƒ5. — Secretaris Afd. Den Haag.
H. H. Hagedoorn, Aerdenhout, Clematislaan 20. ƒ 5 }
Mevr. J. Hoofd, Haarlem, Beelslaan 22. ƒ 5. } Penningmeester Afd. Haarlem.
L. Kuiper, Haarlem, Zomerlustsrtaat 22. ƒ 5. }
C. Onvlee, Luit.-Kolonel N.I. L., Bloemendaal, Pension Iepenhove. ƒ 5 — den heer L. A. C. Onvlee te Amsterdam.
L. de Graaf, Ondercommissaris van Politie, Haarlem, Statenbolwerk 34. ƒ 5 — Eigen aanmelding.
Mr. W. F. C. C. Pijnacker Hordijk, Haarlem, Kleine Houtweg 20. ƒ 5 — Secretaris Afd. Haarlem.
M. de Jong, Apeldoorn, Regentesselaan 7. ƒ 5 — Secretaris Afd. Apeldoorn.
W. van Rossem, Wassenaar, Persijnlaan 2. ƒ 5 — Hoofdbestuur „Oost en West".
F. H. Hornung, Gep. Onderopzichter S.S., Den Haag, Ieplaan 126. ƒ 5 — Eigen aanmelding.
C. N. van der Schot, Hilversum, Beethovenlaan 30. ƒ5. — den heer A. Hoogesteger te Hilversum.
H. Dutier, Paramaribo, Kleine Combé. ƒ 5 — den heer J. E. de Montel te Paramaribo.
J. Sterling, Paramaribo, Keizerstraat 92. ƒ 5 — den heer A. N. van Amson te Paramaribo.

Afschrijvingen

M. C. van der Brink, Indoloog, Amsterdam, Rozengracht 249.

Adresveranderingen

W. G. H. Teunissen, Hoofdonderwijzer, van: Weltevreden, Struiswijkstraat 54, naar: Arnhem, Parkstraat 68, p.a. van Dongen. ƒ 5.
F. H. Doorschodt, Hoofd Bijzondere School, van: Zeist, Utrechtsche Weg 99, naar: Weltevreden, Salembaplein 17.
B. J. Lambers, 1ste Luitenant Cav., van: Assen, naar Bandoeng, D. v. O. VIIIe Afd.
Ir. M. C. Hoenkamp, Hoofdingenieur G.E.B., Rotterdam, van: Burg. Meineszplein 1a, naar: 's-Gravendijkwal 91.
Ir. R. P. van Alphen, Den Haag, van: Gevers Denootweg 142, naar: Nieuwe Parklaan 84.
J. Th. Petrus Blumberger, Oud Ass.-Resident, van: Delft, Lipkensstraat 1, terug naar: Den Haag, Bentinckstraat 121. ƒ 5.
J. Ph. Kruseman, Den Haag, van: Bentinckstr. 33, naar Oude Scheveningscheweg 126.
J. A. Liems, Den Haag, van: H. v. Deventerstraat 22, naar: Daguerrestraat 171.
Mevr. J. Ramaer, Den Haag, van: Acaciastraat 29, naar: Juliana van Stolberglaan 324.
A. W. Vermeer, Den Haag, van: Frankenslag 350, naar: Johan van Oldenbarneveltlaan 7.
C. Verboom, Den Haag, van: Lumeystraat 63, naar: van Nijenrodestraat 62.
Mevr. M. S. Moerbeek-Demmeni, van: Bandoeng, Merlabarpark 9, naar: Soeban Boeroeng, B. P. M. Pladjoe, res. Palembang.
W. Huson, Controleur B.B., van: Haarlem, Zijlstraat 61, naar: Voorburg, Oostenburgerdwarslaan 27. ƒ 5.
J. W. Gonggrijp, wd. Inspecteur Boschwezen, van Medan, naar: Den Haag, van Bleiswijkstr. 143. ƒ 5.
A. C. Huygens, Kapitein Veldart. b. d. van: Den Haag, Dunckertsstraat 85, terug naar: Velp, de Ruyterlaan 13. 5.

MMER 17 DONDERDAG 25 APRIL 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

T LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het oniaal Weekblad.

HOUD : Mr. Drs. P. A. F. Blom, Burgemeester van ergen op Zoom (met foto). — Batavia's Landhuizen. — Indisch Societeitsleven, door S. Kalff. — Het ranje-Nassau Museum. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen : I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-Overz. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Jaarverslagen der Afd. : Groningen. — Berichten der Afdeelingen : I. Arnhem, II. Apeldoorn, III. Breda en Omstreken, IV. 's-Gravenhage, V. Haarlem en Omstreken. — Mededeelingen : I. Van het Hoofdbestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 17 tot 24 April

Mr. Drs. P. A. F. Blom,
benoemd Burgemeester van Bergen op Zoom.

ezer dagen bevatte de bladen het bericht dat Drs. P. A. F. Blom, thans burgemeester van erlo, benoemd is tot burgemeester der gente Bergen op Zoom.

e heer Blom kan op een zeer eervolle loopbaan gzien. Als kapitein der Inf. van het O.-I. leger verlof hier te lande vertoevend, studeerde hij de Universiteit te Leiden en promoveerde alr den 2en December 1914 — in den tijd dat hij ens de algemeene mobilisatie bij het Nederl. er was ingedeeld — op een proefschrift, geld: Kentrekken van het verwantschaps-, familieerfrecht bij de volken van Indonesië.

n 1916 ging Mr. Blom naar Indië terug, om er bij rechterlijke macht over te gaan. In 1924 bevond zich, als sub. officier van justitie met verlof, ieuw in Nederland. Het volgend jaar, Aug. 25, werd Mr. Blom benoemd tot burgemeester Angerlo, waarna hij ontslag nam uit den Indien dienst. Daarna wijdde Mr. Bl. zich vooral de bestudeering der economische wetenschap legde hij in Febr. 1928, wederom aan de Leide Universiteit, het doctoraal examen af.

ehalve de eereteekenen, welke Mr. Blom tijdens militaire loopbaan verwierf, is hij ook onderiden door de Fransche regeering, die hem ongs de Cambodja-orde toekende.

et is ons bijzonder aangenaam het portret van Blom, de trouwe en zeer gewaardeerde medeker van het Kol. Weekblad, onzen lezers te nen aanbieden.

Batavia's Landhuizen.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat de Oudheidkundige Dienst, na jaren van stilzwijgen op het gebied van opname en onderzoek van Nederlandsche oudheden in den Archipel, thans meer dan vroeger daadwerkelijk zijn aandacht aan deze onder zijn zorgen gestelde oudheden wijdt, zoowel in als buiten Java. Het onderzoek naar de aanwezigheid van de Compagnies oudheden in Celebes in het afgeloopen jaar, waarvan wij de voorloopige resultaten in het *K. W.* van 14 Maart j.l. mededeelden, heeft weer eens bewezen hoe noodzakelijk in afwachting der Monumenten-ordonnantie de opname en de zorg van overheidswege voor deze vergeten monumenten, waarvan velen nauwelijks het bestaan vermoeden, wel is. Wij kunnen dan ook niet anders dan toejuichen, dat thans, z.a. wij vernamen, de opname van de landhuizen uit den Compagniestijd de z.g. „thuynen" in en om Batavia in voorbereiding is.

Het is immers grootendeels door deze fraaie landhuizen, dikwijls ware paleizen, omgeven door weelderig aangelegde parken, dat Batavia door schrijvers en dichters beschreven en bezongen werd als de Koningin van het Oosten, de schoonste Europeesche stad in Indië. De herinnering aan tal van Landgoederen leeft immers nu nog voort in de benaming van Bataviasche stadswijken en instellingen z.a. Weltevreden (eens o.a. het bezit van den G.-G. P. A. van der Parra); Tanah Abang (van den G.-G. A. van Riebeeck); Matraman (ten rechte Materman, van den Opperkoopman S. Poelman); Struyswijck (van den Opperkoopman H. I. Guittard); Laanhof (van den Raad van Justitie J. H. Wiegerman); Grogol (van den G.-G. R. de Klerk); Menteng (van den Opperkoopman P. J. van Vienne); Kampong Malajoe (van den G.-G. Mr. W. A. Alting); Pedjonkoran (van R. ter Schegget); Tanah Tinggih of Amstelveen (van J. Dat); Pesing (van J. Coninck); Kebon Djeroek of Vredelust (van G. E. Tezzevie), om maar bij enkele algemeen bekende te blijven en niet eens te spreken van Kemandoran, Klender, Pondok Gedeh, Pondok Petoeng, Bangleu, Assam, Pengoemben, Tjipinang, Kliphof, Kadoeang (Leenhof's Weergade), Japan, Simplicitas, enz. enz., waarvan de eigenaars meest voortdurend wisselden, doch de steenen landhuizen bleven, die Batavia's grootste bekoring uitmaakten.

Het wordt waarlijk tijd, dat toch eindelijk eens onderzocht wordt wat er nu van deze spacieuse woningen en van tientallen andere, overgebleven is, waaraan onze voorvaderen in Indië kapitalen ten koste hebben gelegd, voordat hetgeen overgebleven is, verbouwd of gesloopt wordt. De kunsthistorische waarde van dit genre huizen, die een aparten bouwstijl in de tropen vertegenwoordigen, behoeft niet nader omschreven te worden, oude prenten van Rach b.v. maken het ons duidelijk genoeg.

Het is een van de grootste verdiensten van den vorigen Landsarchivaris Dr. F. de Haan geweest, dat hij in zijn „Oud-Batavia" niet alleen in woord, maar ook in beeld de aandacht vestigde op deze Compagniesgebouwen en velen nader bracht tot dit type van Compagnies-buitenwoning dat aan het verdwijnen is, terwijl aan den gepens. kolonel v. h. O.-I. leger H. D. H. Bosboom de eer toekomt 't type van Comp.-stadswoning 't eerst voor het nageslacht beschreven en afgeteekend te hebben. Beschrijvingen van beide typen zijn sedert niet overtroffen.

Degenen, die o.a. de statige pracht van het gebouw van 's Lands Archief (voormalige woning van den G.-G. de Klerk) bij eigen aanschouwing kennen, het zelfbewust karakter van het landhuis Tjenkarang, de landelijke eenvoud van het landhuis Rustenburg, de imposante gebouwenreeks van Tjililitan, de vriendelijke sfeer van den Chineeschen tempel bij Sentiong (voormalig landhuis van F. J. Coyett), de deftige façade van Tandjong Oost, zullen zich niet anders dan met ons verheugen dat nu alles wat de overgebleven landhuizen en dat zijn er nog heel wat, aan pronkstukken van architectuur, beeld- en houtsnijwerk, oude meubels etc. bevatten en in de eerste plaats de landhuizen zelf, opgenomen, afgebeeld en beschreven worden.

Aldus zal voor altijd worden vastgelegd hetgeen eens tot de voornaamste paarlen van Batavia's stedekroon behoorde, terwijl ook deze opname tevens tot bewijs moge strekken, dat de Oudheidkundige Dienst ook historischen oudheden van eigen Nederlandschen stam een warm hart toedraagt en waarlijk thans niet alleen zijn aandacht bepaalt tot de meesterlijke schepping van Hindoe-Javaansche kunst, zooals tot dusver wel vaak het geval was.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Indisch Societeitsleven,

door

S. KALFF.

Voor de Europeesche samenleving in Indië was de societeit of club reeds vroeg eene noodzakelijkheid, ja eene onmisbaarheid.

Het woord club was er weinig gebruikelijk, hoewel het somtijds voorkwam, zooals b.v. in 't geval van de Simpangsche Club te Soerabaja. Trouwens, dit had de kolonie gemeen met het moederland, waar de uitdrukking ook niet zoo vaak voorkwam als societeit . Oorspronkelijk dagteekende het Engelsche woord club uit den tijd van Karel I, toen zich onder het landvolk eene partij vormde gewapend met clubs of knuppels, welke zich Clubmen noemde naar hun strijdmiddel. In Indië vond men een overeenkomstig verschijnsel in den z.g. „Penang-lawyer", een wandelstok van een harde houtsoort, waarmee volgens een oude overlevering de geschillen in die kolonie beslecht werden. Cromwell maakte een eind aan de partij der Clubmen; de clubs echter bleven, en vermeerderden. In de Hollandsche taal stond Bilderdijk de meening voor, dat club voor knods of klopper (voorzittershamer) wellicht verwant was aan het oudhollandsche klobben, voor kloppen. Een andere taalgeleerde oordeelde club oorspronkelijk Duitsch, en verwant aan kluft, kleven en klieven.

In Indië was men echter niet gewoon zich om zulke etymologische vraagstukken te bekommeren. Men sprak er zelden van club, meer van societeit, en meest van soos, terwijl men in de benamingen de vaderlandsche terminologie volgde van Harmonie, Concordia, Amicitia, enz.

De noodwendigheid der instelling werd door B. Veth, in zijn bekend boek *Het leven in Ned. Indië* in het licht gesteld met de regels:

„Voor de meeste menschen in Indië is de soos onontbeerlijk, omdat ze anders niet zouden weten wat ze met hun tijd moeten doen. Er is overdag zoo niets, zoo heelemaal niets in Indië, als men klaar is met het sleurwerk van zijn baantje. Aan een wandeling valt dan niet te denken.Elke weg is als een oven, door zonnehitte. Andere afleiding wordt vruchteloos gezocht, zoo lang de zon schijnt. Musea zijn er niet, enkel Batavia maakt een uitzondering. Een straat met winkels is een desideratum. Pleinen, avenuen zijn er, maar wie denkt er aan daar overdag te gaan promeneeren. Iemand kan even goed een kuier maken in een reusachtige braadpan. Maar er is één recreatie: de soos. Daarheen sukkelen dan ook allen, die zichzelf niet kunnen bezig houden, of in hun thuis geen bevrediging vinden. Voor een ongelooflijk aantal personen in Indië vormt het soos-leven een integreerend deel van hun leven. Enz."

Een hedendaagsch schrijver beschouwde het echter als eene tekortkoming van Indische societeiten, dat de weidsche gebouwen op de hoofdplaatsen de inrichting misten voor voeding en nachtverblijf, waardoor de instellingen in de Engelsche en Amerikaansche koloniën zooveel gerief opleverden voor leden en geïntroduceerden. En ook dat ze, in tegenstelling met alle Angelsaksische clubs, geen gelegenheid boden voor lichaamsoefeningen. In 1912 legde deze de verklaring af: „In de latere jaren beperkt de sport zich niet langer geheel tot de wedrennen, en wordt aan lichaamsbeweging grooter aandacht geschonken. Echter nog in zeer bescheiden mate".[1])

De behoefte aan een middelpunt voor het gezellig verkeer, waar nu eens een voordracht, dan weer een concert of tooneelspel leven in de brouwerij bracht, waar met St. Nicolaas de tombola werd gehouden en iedere danspartij voorbereid werd, was in Indië zoo algemeen, dat alleen plaatsjes zonder beteekenis, koloniale *villes mortes*, eene societeit misten. Men zou van het Indische platteland (dat in werkelijkheid zeer bergachtig was) haast hetzelfde kunnen zeggen als van het Duitsche:

Und wo is denn ein Dörfchen klein,
Das könnte ohn' Vereine sein!

Die societeiten in het binnenland openden zich telkens voor het geheele gezin; ze vormden het punt van samenkomst voor alle blanke notabelen. En ook de bruine notabelen werden er gezien; inlandsche grooten, vooral zij die Europeesche scholen bezocht hadden, behoorden veelal tot de leden. De regent van de afdeeling kwam in de eerste plaats in aanmerking, en ten overstaan van dezen steun-pilaar kwam dan allicht de kwestie ter sprake welke andere inlandsche hoofden tot het lidmaatschap zouden worden toegelaten. De jongere ambtenaren van Binnenlandsch Bestuur vonden zoo'n gekleurd instrooisel vaak maar half aardig; doch de regent had het beslissende woord. Men zou inlandsche ambtenaren kunnen toelaten tot den rang van assistent-wedono — als de regent het goed vond. En de regent — zoo schreef Eckart in zijn *Brieven* — „heeft gedurende zijn veeljarig bestuur minstens van een dozijn *Harmonieën* de oprichting beleefd en ze ook allen zien opdoeken, na een kort maar stormachtig bestaan en met achterlating van een deficit, en geeft, na een goedkeurend knikje van zijn „ouderen broeder" opgevangen te hebben, onmiddellijk last dat al zijne ambtenaren, niet beneden den rang van assistent-wedono, lid zullen worden".

Inlandsche vorsten konden eerelid worden. Soerakarta leefde nog de herinnering aan een soesoehoenan die, van zijn hoog standpunt in de inlandsche hierarchie afdalende, zich soms verwaardigde om aan een speeltafeltje in de Europeesche societeit plaats te nemen en daar, met een uitverkoren stel notabelen, een kaartje te leggen. Doch het stilzwijgend consigne was dan, dat Zijne Hoogheid steeds winnen moest — of de bot was vergald.

Die societeiten in 't binnenland hadden op de inrichtingen in de steden vaak het voordeel, dat ze omringd waren door een ruim en bloeiend erf, plaatsen waar men niet op 'n honderd vierkante meter terrein behoefde te zien. Dit was b.v. het geval met de societeit te Djokdjakarta, gelegen aan een spacieus plein en waar men het uitzicht had op een van die forsche, omvangrijke en eeuwenoude waringinboomen, die terecht tot de koningen der Indische plantenwereld gerekend worden en tot de staatsie van eene inlandsche hofplaats behooren. Daarentegen waren die kleine societeiten ook vaak het tooneel van krakeelen en naijver, waarbij gewoonlijk de vrouw in 't spel was. Eckart noemde de oprichting van een nieuwe societeit dan ook eene nieuwe gelegenheid om standjes te krijgen. B.v. door de conflicten tusschen het militaire en civiele element, welke in Indië zoo vaak een acuut karakter aannamen. Van zoo'n societeitsruzie tusschen den resident en den militairen kommandant verhaalt in zijn boek *Baren en oudgasten* de later (sedert overleden) resident G. Valette. Tijdens deze nog als secretaris van Pasoeroean fungeerde, was hij een gewaardeerd medewerker van het *Soerabajasch Handelsblad* en verklapte, gedekt door zijn pseudoniem Ferragus, wel eens pikante tooneeltjes uit de societeit van Pasoeroean. Zijne figuren van den resident Koker en den koffieplanter Daalderman behoorden waarschijnlijk tot zijne persoonlijke heugenissen, en waren naar het leven geconterfeit.

In dien geest verhaalt ook B. Veth van eene societeit op een buitenpost, waar in het reglement bepaald was, dat het lidmaatschap steeds aan een nieuw bestuurshoofd zou worden „aangeboden". Een gewestelijke gouverneur of een resident behoefde niet als 'n gewone kandidaat er om te „vragen". Maar bij de behandeling van dat punt vonden een paar officieren, die in 't bestuur zaten, daarin aanleiding om de vraag te stellen: Moet het lidmaatschap dan ook niet onzen kolonel worden „aangeboden"? Ja, want een kolonel was in rang geassimileerd met een resident, en voor zulke geestelijke monniken pasten gelijke kappen. Op de eerstvolgende bestuursvergadering zou die kwestie ter tafel komen; maar nu zaten er ook leden van de rechterlijke macht in het bestuur, en deze dienden het voorstel in dat die aanbiedings-clausule in het reglement ook van toepassing zou zijn op den president van den Raad van Justitie. Men kon vanwege de consequentie nog verder gaan — „on ne s'arrête pas en de si beau chemin". Er waren nog een president van de Kamer van Koophandel, en een hoofd van de politie, en chefs van handelshuizen; waarom zouden ook deze niet . . .

De stemming moest over die eerste netelige kwestie beslissen. Doch vóór het zoo ver kwam, vertrek verlieten de rechterlijke ambtenaren het vertrek, dewijl *das Militär* eene overwegende meerderheid bezat en dewijl er gestemd zou worden, niet met gesloten briefjes, maar door opstaan of zitten blijven. Men kon dus precies nagaan wie voor of tegen

1) Ned.-Indië. II, bl. 383.

...erbewijs aan den kolonel zou wezen. 't Gevolg ... dat deze laatste als huldigingswaardig in 't ...ement kwam, de president van den Raad van ...titie niet.

...an zulke futiliteiten hangt de conversatie in ...e", schreef Veth.

...p de kleine plaatsen in 't binnenland van Java, ...p de buitenposten, was het kostuum der socie...bezoekers wel eens weinig gesoigneerd, of...oon er altijd een grens was. De meest gejavani...de oudgast zou niet in de soos willen verschij... in sarong of slaapbroek, en daarboven de oud...dische Javaansche kabaja, welke zich van de ...one Chineesche onderscheidde doordien ze niet ... knoopjes en lusjes dicht werd gemaakt, doch ...rbij de beide voorpanden los over elkaar werden ...gen, en vastgehouden door een katoenen band ...op den rug aangehecht was. De dames echter ...chenen bij iedere pret wèl in hun geliefkoosd ...igé. Die hadden het voorrecht der sexe, en den ... in hun voordeel. Eilieve, een schoone, geste... hagelwitte kabaja met kanten ruche en entre..., gesloten met een juweelen borstspeld, daar...den vaak kostbare Solosche sarong, fijne ... kousen en met vergulde loovertjes bestikte ...eesche muiltjes — wie zou er iets tegen dur...zeggen? Ook op de hoofdplaatsen van Java ...t dit kostuum langen tijd *reçu*, en dat op plaat...en bij gelegenheden, waar men er thans niet ...denken zou. Het verzet kwam eerst van den ...t der Engelschen, gedurende het Britsche tus...enbewind van 1811 tot 1816, toen de vrouw van ... Engelschen luitenant-gouverneur, lady Stam... Raffles, in de Bataviasche vrouwenwereld den ...aangaf. Die vormelijke Britten veroordeelden, ...monde van de ladies, die feitelijke inlandsche ...acht van sarong en kabaja als „quite unbeco...g" of „quite indecent". Ze vermaakten zich ook ...over sommige gewoonten van de *Mynheers*, en ...nden b.v. een bantal goeling of rolkussen, 'n ...isbaar stuk in het Indische ledikant, 't welk ... zoo bekwamelijk tusschen de knieën kon ...en, schertsenderwijs *a Dutch wife*. Daarentegen ...den ze 't vreemd, en niet zonder reden, dat de ...landers in hunne societeiten en hunne huizen ... eens het gebruik van de *punkah* kenden. En ... die ongegêneerde dameskleedij, te pas of te ...as gedragen, gaven ze wel eens in het Engelsche ...blad, dat toen te Batavia verscheen, een ironisch ...je ten beste. Zoo wijdde een Engelsche poeet, ...zijn vertrek van Java, aan de jonge dames der ...dplaats het versje:

...can I e'er forget, till memory fail,
... nymph-like forms in simple guise array'd;
... white Cabayas floating to the gale,
Which with varying lights the moonbeams play'd!

...ained by you the various arts of dress!
... pomp of ornament, the female boast!
English damsels must with tears confess:
...hen unadorned, beauty's adorned the most."

...egenover die kwestie van de kleeding stelde de ...erpartij intusschen de kwestie van het dieet, ...welk bij de Engelschen vaak berispelijk mocht ...rden genoemd, en ongeschikt voor een heet kli...t. Evenals de Brit, de mannelijke zoowel als ...vrouwelijke, zich hield aan de vormelijke, maar ... Indië onpraktische *dress for dinner* en bij ...ere formeele visite aan de *evening-dress*, zoo ...de hij ook in spijs en drank een leefregel, ter ...der ure uit Old England overgenomen. In ...ne societeiten, en aan den disch in hunne hui...zag men hen vleeschporties verorberen en alco...sche dranken gebruiken, die in Indië nog zoo... schadelijker waren dan in Engeland. Zeker ...eene inzendster, die zich Njonja Toewa noemde, ...ritsche veroveraars van Java wel eens zien pim...en in hun club, toen zij hun dit snuifje aanbood:

Tra taoe minoem sari hari
Port, Madera, Brandy, Beer,
Tra taoe makan Beef en Carry,
Makanan boesoek, English Heer!

Zij ondervond in haar protest steun van een ...erling, die blijkens zijn naam Michael Ferdinan...à Lopes waarschijnlijk tot de te Batavia tal...ke klasse der Portugeesche „afzetsels" behoorde, ...die zijn strafdicht aan het adres van dien Engel...n poeet besloot met de regels:

...van een Indiaan dees korte les onthouwen:
...mp nimmer zonder reên op mannen of op vrouwen,
...u bij roastbeef, bij madera, porter, bier,
...t dat is welbeschouwd uw grootst, uw waar pleizier

Zulke sarkastische verzen waren ook niet zelden te vinden in de societeiten van het binnenland, in het Klachtenboek, in de wandeling het Boekoe Mopper genoemd. Want mopperen was eene levensuiting, die in de Indische atmosfeer hing en menige reiziger verdreef zich de verveling in het binnenland door zijn vernuft of zijn ergernis bot te vieren in het Klachtenboek. Soms waren 't ook geen klachten, maar ontboezemingen over de omgeving, door den genius der plaats ingegeven. Ook waren er wel anecdoten in omloop, die met het bewuste boek verband hielden; b.v. van den bezoeker, die na zijn diner daarin geboekstaafd had: „De erwtensoep in deze societeit lijkt wel snert". Van een andere, dien een spiegelei was opgediend, dat hem voorkwam naar eigen lof te rieken, waarop hij zijn klacht daarover inboekte, het spiegelei als stuk van overtuiging tusschen de bladen deponeerde, het boek met een klap dichtsloeg en daarna den mandoor gelastte om het in dien toestand naar het bestuur te brengen.

Doch zulke verhalen konden eerder betrekking hebben op een pasangrahan dan op een societeit, omdat men in deze laatste wel whisky-soda, maar geen erwtensoep en spiegeleieren placht op te dienen.

In de societeiten der hoofdplaatsen kwamen zulke koddigheden niet, of zelden voor. Daar was afleiding genoeg en men kon er in de leeszalen het woord van den wijsgeer gedenken, dat men z'n ledigen tijd altijd beter kan aanvullen met iets goeds te lezen dan iets slechts of middelmatigs te schrijven. Te Batavia waren de leestafels ruim voorzien in zulke fraaie gebouwen als de Harmonie en Concordia; men vond daar altijd leege kerken en volle societeiten. Vooral in vroeger tijd, wanneer de wedrennen, die op het Koningsplein voor het Museum gehouden werden, gedurende drie dagen het zakenleven der hoofdstad als 't ware tot stilstand brachten; wanneer de leden van de Race-club in hunne roode rokken met vergulde knoopen hier kwamen paradeeren, en ook de leden van de z.g. Pierewiet-club. Deze laatsten waren 'n soort van Bataviasche *incroyables*, jongelui meest uit den handel, die zich onderscheidden door een surplus aan vrijmoedigheid en doordien in hunne gesteven pantalons de vouw niet van voren zat, maar aan weerszijden van de pijpen, zoodat die pantalons dwars over het been opbolden, en daar ze tevens zeer wijd waren, het effect maakten van *pattes d'éléphant*. De naam Pierewieten hield waarschijnlijk verband met pierewaaien. Multatuli kende het woord ook, maar gebruikte het toch in een anderen zin wanneer hij aan zijn vrouw schreef (over zijne beide kinderen): „Kus de pierewieten!"

Concordia had niet zulk eene centrale ligging als de Harmonie, doch bezat een grooteren tuin en minstens even spacieuse balzaal, terwijl het als militaire societeit in nauwer verband stond met de Stafmuziek, die hier wekelijksche uitvoeringen gaf. De tegenwoordige Nederlandsche gezant te Praag, dr. Hendrik P. N. Muller, schreef dat dit muziekkorps z'n wedergade niet had in geheel Zuid- en Oost-Azië, waarvoor hij zich beriep op de getuigenis van een vreemdeling, Colquhoun in *The Mastery of the Pacific*. „En die muziek", ging hij voort, „maakt door haar vuur zelfs den pas uit Europa aangekomene naijverig". Dr. v. Rijckevorsel echter schreef in zijne *Brieven uit Insulinde*, dat het hem voorkwam, dat de Stafmuziek wel eens valsch speelde; al was 't ook een van de eerste geloofsartikelen van den Bataviaan, dat dit korps minstens even goed speelde als de kapel van Dunkler in Den Haag. Doch beide societeiten bezaten aanzienlijke voordeelen; ze verdienden de waardeering, die hun door ingezetene en vreemdeling werd toegedragen. Een zoo gestrenge censor als B. Veth, die op de stoffeering en vooral op het publiek van Indische societeiten heel wat te zeggen had, erkende dat deze twee in bijna elk opzicht de vergelijking met de beste Engelsche clubs in Voor-Indië, Singapore, China en Australië konden volhouden. Hij getuigde:

„De Concordia is een vorstelijk gebouw, en de Harmonie heeft een deftig, bijna aristokratisch interieur. Ik weet, gelukkig misschien, niets af van het bestuur, maar er wordt voorbeeldig gezorgd voor het bien-être van leden en introducés. Ik mag niet anders zeggen dan dit, die societeiten zijn prettige pleisterplaatsen. De leestafels zijn buitengewoon rijk voorzien van lectuur. Het is een genot — een genot te grooter wanneer men let op de in-

dische misère — als men in de leeszaal van de Harmonie in een gemakkelijken fauteuil gezeten is en de lectuur van een boek of tijdschrift entameert ... En dan zijn er weer zooveel rare menschen, pêle-mêle, zoo van die indisch-menschen, met zweeterige overhemden bij de biljarten."

Aan andere bezoekers viel het op dat in die Bataviasche societeiten, in eene samenleving, doortrokken van ambtenarij en bureaukratie, zulk een andere toon, zulk een zwaarder atmosfeer heerschte dan b.v. in de Soerabajasche, waar de geest zooveel ongedwongener en jovialer was. „Wat een deftigheid, wat een stijfheid, daar in dien Concordiatuin!" riep een hunner uit. „Het is of die menschen bang zijn iets van hun ambtenaarlijke of militaire prestige te verliezen als zij eens vroolijk lachten of levendige gebaren maakten. De „chefs" mochten het bovendien eens zien, de „superieuren". Dat zou een catastrophe kunnen worden voor de promotie." [2])

Zulk een geest, zulk eene beklemming was ten eenenmale afwezig in eene planters-societeit gelijk die te Medan, aan welke Justus van Mauirk zulke goede herinneringen had. Aan de Bataviasche clubs ook, maar in dat Sumatraansche *dorado* had de Witte Societeit een eigen en een voordeelig cachet. „Daar", schreef hij, „ontplooien zich de strakste gezichten en praat men niet eens over tabak — ten minste niet wanneer de dames er bij zijn. Wat er uit Singapore of elders vermakelijks te krijgen is, wordt zoo spoedig mogelijk naar Medan in de Soos gehaald om de avonduren van de leden op te vroolijken. Ik woonde o.a. een paar voorstellingen bij van den Willard-troep, een Engelsch operettengezelschap, dat op kosten der societeit eenige uitvoeringen gaf, die zeer *welwillend* genoten en beter betaald werden dan ze verdienden, maar 't komt in Medan gelukkig niet op een paar dollars meer of minder aan, en de artistien, die het geluk hebben daar te worden ontvangen, keeren steeds tevreden en met een goed gevulden buidel terug, eenstemmig verklarend: „Medan people are the nicest people of the world". Er wordt in die Societeit van alles gedaan, gespeeld, gebiljart, muziek gemaakt, gedanst, zelfs komedie gespeeld. Enz."

Welnu, dit was van bijna iedere Indische societeit van eenige beteekenis te zeggen. En de muziek was daarbij niet de minst aangeschrevene onder de vermaken. Majoor Perelaer prees zich gelukkig dat hij juist op een Zaterdagavond te Samarang aankwam, omdat alsdan de muziek van de schutterij alle notabelen naar de societeit Amicitia lokte en daar als 't waren een kermis der ijdelheid vertoond werd. Oud en jong, in de rijtuigen, in den tuin of onder de veranda, kwam luisteren naar de muziek, dien avond o.a. de wals uit *Il Trovatore* of, gelijk een snedig jongmensch zei, de *traperdoeli* wals. Van zoo'n opera, wanneer die op de planken kwam, begreep men vaak noch de handeling, noch de woorden, maar de populaire muziek maakte alles goed. „Die Musik ist die wahre allgemeine Sprache, die man überall versteht".

Somtijds vonden die Indische societeiten 'n soort van voortzetting of herleving in 't vaderland. In zulke steden als Amsterdam, 's-Gravenhage, Arnhem, waren allicht gerepatrieerde indischgasten te vinden, die zich niet wenschten te verliezen in het gros der vaderlandsche societeitbezoekers, die „onder ons" wilden blijven en in hun club slechts personen wenschten aan te treffen, met wie ze hun Indische heugenissen konden opdiepen, Indische belangen bespreken, en bij wie ze zeker waren weerklank te zullen vinden zoodra de Oost ter sprake kwam. In het Haagsche *Pensionopolis* werd zulk eene omgeving reeds aangetroffen, zij 't ook als een deel van 't geheel. B. Veth legde daarover de verklaring af:

„Voor een ongelooflijk aantal personen in Indië vormt het soos-leven een integreerend deel van hun leven en „de Witte" in Den Haag levert het bewijs, dat de sleur van het soos-leven door de indischmenschen niet meer kan worden afgelegd, ook als ze in Holland zijn. Die „Witte" zit opgepropt met bewerende indische kletstafel-lui". [3])

Op andere verzamelplaatsen van Indischgasten moesten zij zelve zoo'n club oprichten, zooals te Amsterdam. Maar societeiten van zulk een exclusief karakter bestonden veelal niet lang. De oprichters verdwenen van het tooneel en hunne plaatsen werden niet, of niet voldoende aangevuld, en de instelling bezweek aan verval van krachten. Ten jare 1865 bestond zulk een societeit te Amsterdam; Potgieter schreef daarover aan zijn vriend Busken Huet:

„Van middag de Indische Club langs gaande, was het er leeg, wanhopig leeg."

Blijkbaar was dit dezelfde club waarvan Multatuli in zijn brief aan v. d. Bosch gewag maakte, want die brief was van hetzelfde jaar, en eveneens uit Amsterdam. Hij schreef toen over de mislukte speculatie om een bron van inkomsten te vinden in den verkoop van zijne portretten:

„Er bestaat hier in Amsterdam een soort Societeit „Indische Club". (Ik ben er nooit geweest, om dat ik ... nu ja, om veel redenen). Geheel onver wachts, en zonder de minste aanleiding van mij kant, ontvang ik vóór twee maanden een brief van die club, houdende berigt dat ik met algemeene stemmen tot eerelid was benoemd. Ik keek gek op en bedankte beleefd. Nu moest ik toch denken dat er in die societeit geestverwanten van mij waren. Zij hebben 't niet getoond, want niemand hunner heeft bijgedragen tot het doel dat ik mij voorstelde met de portretten." (Hij ging destijds om met plannen om een dagblad op te richten). [4])

Er bestaat nòg een Indische Club, de Perhimpoenan Indonesia, doch niet met het karakter van eene societeit. 't Is eene vereeniging van Indische studenten, of, gelijk het omzichtig wordt uitgedrukt, „van mannelijke studeerenden in Nederland die in Ned. Oostindië verblijf hebben gehouden". Doch naar hunne revolutionaire begrippen te oordeelen zou men haast willen gelooven: „die in Moskou verblijf hebben gehouden".

[2]) H. Borel in „Van Indische Landen en Steden."
[3]) Het Leven in Ned.-Indië, bl. 204.
[4]) Brieven, VII, bl. 27.

Het Oranje-Nassau Museum.

Van de hier ter stede gevestigde vereeniging „Oranje-Nassau Museum" mochten wij vroeger reeds meermalen in de kolommen van dit weekblad melding maken. Mag dan verwacht worden dat de Vereeniging ook hierdoor genoegzame bekendheid verkregen heeft, speciaal wenschen wij ditmaal de aandacht onzer Indische lezers op het Museum te vestigen. Immers, zij die eerlang weer naar 't Nederland terugkeeren, hebben er belang bij te weten dat, sedert hunne afwezigheid, de Residentie een instelling rijker geworden is welke er behoord had te zijn, maar die er nu voorgoed gevestigd is. Zij vestigen er hunne aandacht op aan de hand van het juist verschenen jaarverslag 1928, met een bijdrage van Johanna W. A. Naber over: De beteekenis der Vorstinnen van het huis van Oranje-Nassau, een voordracht door haar op 29 December 1928 gehouden voor de leden van genoemde Vereeniging.

Dit jaarverslag, met schoone reproducties verlucht, vangt aan met het heugelijk bericht: „Het achter ons liggende vereenigingsjaar 1928 bracht onze jonge vereeniging veel goeds". Zulks blijkt uit het geen verder volgt, o.m. uit een wel langzaam maar toch gestadig vooruitgaan in stichters, begunstigers en leden en in het vooruitzicht op uitbreiding. Maar het spreekt vanzelf dat, als alle andere vereenigingen, ook deze streeft naar een vermeerdering van leden in versneld tempo, ware het slechts ter bestrijding der toenemende onkosten, verbonden aan een waardige huisvesting van datgene wat op een waardig milieu aanspraak heeft. Moge de belangstelling voor het Oranje-huis, welke elk Nederlander koestert, zich daadwerkelijk openbaren ten aanzien eener nationale instelling door welke de banden tusschen vorst en volk hechter aaneen gesmeed worden.

Van Week tot Week.

Dinsdag 16 tot Maandag 22 April.

De marinevliegtuigen op weg naar Indië. Over de waarschijnlijke oorzaak van het langdurig onthoud der drie vliegbooten in Napels, gebrek aan een der motoren van de „D 2", bevat de „Nw. Rott. Crt." van 18 April (Ochtendbl.) een uitvoerige correspondentie uit genoemde plaats. Met verwijzing naar die mededeelingen, volstaan we ditmaal met nogmaals hieronder af te drukken de door de vliegtuigen in 14 étappes af te leggen route:

1. Den Helder—Hourtin. *Afgelegd Wo. 3 April.*
2. Hourtin—Berre. *Afgelegd Zo. 7 April.*
3. Berre—Napels. *Afgelegd Do. 11 April.*
4. Napels—Athene.
5. Athene—Alexandrette.
6. Alexandrette—Bagdad.
7. Bagdad—Henjam.
8. Henjam—Karachie.
9. Karachi—Bombay.
10. Bombay—Cochin.
11. Cochin—Trincomali.
12. Trincomali—Sabang.
13. Sabang—Tandjoeng Pinang.
14. Tandjoeng Pinang—Batavia.

De wijziging der Indische Staatsinrichting. De Eerste Kamer heeft den 19en April het ontwerp van wet tot wijziging van de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië (waarvan de verandering in de samenstelling van den Volksraad de kern vormt) met 29 tegen 15 stemmen aangenomen. Tegen waren alle Anti-Revolutionnairen, de Christelijk Historischen en één Roomsch-Katholiek (de heer Blomjous).

Sedert seinde Aneta commentaren van verschillende Europeesche dagbladen in Indië, welke met de totstandkoming der wet weinig zijn ingenomen.

etaris-Generaal Departement van Koloniën. Bij Kon. Besluit is aan Mr. Dr. M. S. Koster, secretaris-generaal bij het Dep. van Koloniën op zijn verzoek met ingang van 1 Mei a.s. eervol ontslag verleend onder dankbetuiging en is Mr. Koster benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. — Bij Kon. Besluit is benoemd tot secretaris-generaal van genoemd departement Jhr. Mr. O. E. W. Six, thans administrateur.

e verhouding tot Indië. Prof. Ir. C. L. v. d. Bilt heeft den 15en dezer voor den Bond van Jonge Liberalen te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over „Onze verhouding tot Indië". (Kort verslag in het Vaderl. van Di. 16 April, Avondbl. A.).

Heer Djajadiningrat naar Europa. Buitenzorg, 17 April (Aneta).[1] Aan den heer Djajadiningrat (Vrijzinnig Democr. lid van den Volksraad) is opgedragen om zich gedurende twee maanden in Nederland, Duitschland en Oostenrijk op de hoogte te stellen van de organisatie van den middenstand, van de middenstandsvraagstukken en van de maatregelen, welke in het belang van den middenstand getroffen zijn.

van den Volksraad. Batavia, 16 April (Aneta). Tot lid van den Volksraad in de vacature-Ligthart is benoemd de heer J. C. van Aalderen, directeur van de Vereenigde Prauwenveeren.

erbanning van een radja. Menado, 16 April (Aneta). De oud-radja van Taboekan, Sarapil is [wegens verduistering van landschapsgelden] veroordeeld tot een verbanning van 2 jaar uit zijn rijk. [Voor een dergelijk vonnis met betrekking op de gewezen radja's van Siaoe en Taroena zie het vorig K. W.]

nivers. examens. Leiden. Taalkundig candidaatsexamen Indologie de heer L. E. Goedhart. — Economisch doctoraal ex. Indologie de heeren W. C. Schoevers en A. te Velde.

ezuinigingscommissie. Buitenzorg, 16 April. (Aneta). Ingesteld is de commissie, die tot taak heeft een onderzoek in te stellen naar de doeltreffendheid van de werkwijzen, die gevolgd worden aan de departementen van algemeen bestuur en bij de gouvernementsdiensten, alsmede naar de doelmatigheid van de personeelsformaties (organisatiecommissie). Benoemd tot lid en voorzitter is de heer Bodenhausen, tot lid-secretaris de heer Crince le Roy. Voorts zijn benoemd tot leden de heeren Allard, Beets, De Hoog, Mesdag, Michielsen, Soejono en Steinmetz.

et nut van de radiografische verbinding met Indië. Ds. D. K. Wielenga, Geref. predikant te Voorschoten heeft alvorens een beroep naar Bandoeng aan te nemen, eerst een radiografisch gesprek gevoerd met den praeses en den scriba van den kerkeraad der Geref. kerk aldaar. Daarbij had men gelegenheid enkele kleine zaken over en weer te regelen, waarop het beroep met algemeene stemmen op hem werd uitgebracht.

nderzoek op Sumatra's Oostkust. De inspecteur voor agrarische zaken, de heer G. J. du Marchie Sarvaas heeft een bezoek gebracht aan de Oostkust van Sumatra om een onderzoek in te stellen naar aanleiding van in den Volksraad gerezen klachten over grondkwesties tusschen de bevolking en de ondernemingen en tevens ter bespreking van het vraagstuk van de omzetting van landbouw-concessies in erfpachtsrecht. Daartoe zullen besprekingen met den gouverneur van Sumatra's Oostkust, de leiders van de Deli-Planters-Vereeniging en de A.V.R.O.S. worden gevoerd. (Aneta, 20 April).

†

irecteur Muloschool Mulder. Soekaboemi, 16 April (Aneta). De directeur van de Christelijke Muloschool, de heer Mulder, is plotseling overleden.

Ng. Tjokroamidjojo. Het Alg. Ind. Dagbl. meldt dat de heer R. Ng. Tjokroamidjojo, oud-patih van Toeloengagoeng, ridder in de Oranje-Nassau-orde, die met ingang van 5 Februari j.l. was gepensioneerd, is overleden.

J. A. Quentin van Motman Holle. Te 's-Gravenhage is overleden de heer L. J. A. Quentin van Motman Holle, oud-kapitein der infanterie van het O.-I. leger.

J. Maas. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 71 jaar, overleden de heer R. J. Maas, sedert 1911 gepens. assistent-resident van Ponorogo.

G. K. W. F. de Vaynes van Brakell Buys. In den ouderdom van 52 jaar is te Batavia overleden de heer G. K. W. F. de Vaynes van Brakel Buys, directeur van de Ned.-Ind. Handelsbank. De overledene, oud-officier van het O.-I. leger, was ridder van de Militaire Willemsorde.

[1] De Aneta-berichten zijn ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Wajang-Koelit Voorstelling.

Zooals de Haagsche dagbladen destijds vermeldden, werd op 13 Maart j.l. in het Indische Pensionrestaurant, *Senang-ati*, Balistraat 70, het Javaansche Nieuwjaar (*Lebaran*) plechtig gevierd door een groote schare Indonesische mannen en vrouwen, waarbij ook eenige Europeanen, o.a. de pers, genoodigd waren. Ditmaal werd de gebruikelijke, met gebed gewijde feestmaaltijd gevolgd door een *wajang-koelit* voorstelling, waarbij de Mangkoenegaransche edelman, Raden S. Hardjodiringgo, zoo meesterlijk als *dalang* (sprekend vertooner) optrad der als schaduwbeelden op een wit doek geprojecteerde, zeer fijn uit karbouw-leder gesneden figuren, dat zelfs degenen, voor wie veel verloren ging, doordat zij geen woord Javaansch verstonden, hem vroegen zulk een vertooning spoedig in een ruimere gelegenheid te willen herhalen.

Dit is j.l. Dinsdagavond 23 dezer geschied in de groote zaal der „Theosofische Vereeniging", de Ruyterstraat 67 te 's-Gravenhage. Ook wij ontvingen de vriendelijke uitnoodiging tot bijwoning van dien „Besloten Kunstavond", te geven door den leider van het Javaansche gezelschap „*Ardjoeno*" en hebben ten zeerste genoten van de stijlvolle *wajang-koelit* vertooning der *lakon*, „*Mintaraga*" (de zucht naar volmaking), met de daarbij behoorende *gamelan*-begeleiding.[1])

De heer Hardjodiringgo wist de talrijke aanwezigen op talentvolle wijze te boeien, niettegenstaande hij den tekst geheel in het Javaansch voordroeg.

Tevoren had hij echter in vloeiend, duidelijk Hollandsch een toelichting van een en ander gegeven, terwijl den bezoekers ook een programma met de volledige vertaling was aangeboden, welke het volgen vergemakkelijkte.

Reeds den eersten keer merkte de verslaggever van de „Haagsche Courant" op:

„Hoe prachtig zijn de fantastische, fraai gestyleerde en zeer expressieve wajangfiguren gesneden, elk sterk in het eigen karakter gehouden: godheden, nimfen, demonen, krijgshaftige en zeer komische figuren,[2]) in rijke afwisseling. Een wonder is het, hoe Raden S. Hardjodiringgo deze figuren laat leven, als schimmen op het witte doek, onder de begeleidende muziek van de *gamelan*, die dikwijls aanzwelt tot oorverdoovend krijgsgedruisch. Alle bewegingen zijn bestudeerd en voortreffelijk in overeenstemming gehouden met den aard van de voorgestelde figuur en met de handeling: verheven, onderdanig, heldhaftig of oerkomisch. Menigmaal schieten de figuren bliksemsnel, volkomen de actie weergevend, sterk expressionistisch voorbij.

„Ook de wijze, waarop de vertooner het spel doet vergezeld gaan van zijn voordracht is knap: de verschillende stemmen bij de onderscheidene figuren; de wijze van zeggen, genuanceerd naar karakter en handeling. En die handeling is zeer rijk; urenlang voltrekt zij zich, zonder rustpoos en men moet respect hebben voor de onvermoeibaarheid van den dalang, die tot het laatst een levendig tempo in het spel hield."

Zij die op Java, en speciaal in de Vorstenlanden wel eens *wajang*-uitvoeringen hebben bijgewoond, weten hoe deze gemeenlijk eenige nachten achtereen, van zonsondergang tot zonsopgang duren en hoe de inboorlingen al dien tijd in gespannen aandacht dezen symbolisch voorgestelden wereldstrijd tusschen het goede en het kwade, waarbij 't eerste ten slotte het tweede overwint, volgen; hoe zij door het meeslepend rhythme van muziek en voordracht vaak in een droomtoestand, tusschen waken en slapen geraken, welke wij, nuchtere, over-intellectueel ontwikkelde Westerlingen maar al te zelden benaderen.

Wetend, hoe weinig het meerendeel van het Haagsche publiek deze hoogstaande kunst te genieten verstaat, hoe moeilijk 't dit rhythme aan kan voelen en er zich voor open stelt om de verheven schoonheid er van te kunnen ondergaan, had de verstandige *dalang* den takt ditmaal de voorstelling niet langer dan een paar uurtjes te doen duren. Daardoor zal dan ook wellicht bij sommige gevoeligen den smaak er voor en het verlangen naar meer opgewekt zijn. Want gelijk de verslaggever van „Het Vaderland" schreef:

„Men kent de fijngesneden *wajang*-poppen,[3]) maar hier zag men ze in beweging, en ook deze bewegingen waren van een rhythme, een leven, een stijl om niet te vergeten! Hoe plechtig van verheven rust was *Ardjoeno* b.v., hoe geestig de drie dienaren: *Semar, Nologareng* en *Petrook*."

Want de Javaan is niet alleen mystiek, maar ook humoristisch aangelegd.

Mocht, naar wij van harte hopen, de heer Hardjodiringgo, aangemoedigd door het groote succes, dat hij nu had, deze voorstellingen weer geven, zoo kunnen wij hier niet beter doen dan den raad herhalen, aan het slot van bovengenoemd verslag geuit: *Men verzuime vooral niet er heen te gaan!*

Het belangstellend zich openstellen voor dergelijke volkskunst zal Oost en West nader en beter tot elkander kunnen brengen dan de knapste politieke redevoering.

Mooie toepassing der Batiktechniek.

Er op attent gemaakt door het volgend artikel van den kunstcriticus, *Just. Havelaar* in „Het Vaderland", zijn wij dezer dagen een bezoek gaan brengen aan het clubgebouw der vrouwelijke studenten te Leiden, Rapenburg 65, hetgeen wij ook den lezers van het „Koloniaal Weekblad" ten zeerste kunnen aanbevelen.

„Toen de Leidsche meisjes-studenten zich in een der deftigste patriciërshuizen op het Rapenburg vestigden, boden haar afgestudeerde academiezusters haar, ter opluistering van de ruime hal, een zeer grooten gebatikten doek aan, vervaardigd door Bertha Bake.

Waar zulke groote opdrachten in de batikkunst nog niet vaak voorkomen, is het volkomen gewettigd aan deze gebeurtenis eenige aandacht te schenken. Vele tentoonstellingen van schilderijen zijn zoo belangrijk niet voor het aesthetisch leven van onzen tijd!

De Leidsche meisjes-studenten munten uit in

1) De mooie instrumenten waren door „Boeatan" in bruikleen afgestaan. — Red.

2) Dergelijke wajang-koelitfiguren zijn ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, te 's-Gravenhage te koop.

Terecht heeft Prof. J. A. Loebèr geschreven, dat deze schaduwbeelden de mooiste zwart en wit-kunst vertegenwoordigen, die men zich denken kan. Zij staan ook prachtig tegen een glasruit. — Red.

3) „Poppen" in den waren zin van het woord zijn deze platte lederen figuren eigenlijk niet. De wajang vertooning met uit hout gesneden en aangekleede poppen, vooral in West-Java inheemsch, heet wajang-golek. — Red.

welgemanierdheid: ongetwijfeld zullen zij belangstellenden gaarne in haar gewijde hal toelaten en hun in staat stellen het werk van mej. Bake te aanschouwen.

Tusschen twee zware, eiken deuren in hangt, tegen den room-gelen muur, het enorme doek van zwaar linnen. Een lage bank is er vóór geplaatst, een bank die eveneens met een door mej. Bake gebatikten lap bedekt is en die dus met de wandbekleeding één geheel vormt.

Het verrassende is, dat dit strenge ornamentale doek de imposante ruimte niet alleen volkomen beheerscht, maar ook ten leven wekt. Geen Perzisch tapijt, hoe edel ook, zou deze functie kunnen vervullen. Wat is daarvan de reden? Deze waarschijnlijk: dat de gebatikte lap meer het karakter heeft van een zelfstandige, ornamentale schepping, dat hij boven het louter-decoratieve uitkomt, dat hij meer beeldend werkt.

In groote vlakken is de conceptie opgebouwd. Uit een stuk gespannen fundament stijgen de vormen opwaarts, binnen hun rijke, zwarte omraming, wisselend van kleur (een diep oker-geel, een deftig grijs en vele schakeeringen van zwart), tot zij zich oplossen in drie machtige spitsen, die de gansche conceptie een zekere verheffing geven.

Het is verwonderlijk, hoe zuiver geometrische vormen zoo enorm suggestief kunnen zijn.

Het karakter van het ornament is zeer grootsch, zeer streng gehouden, niettegenstaande de verbazende fijnheid der détails. Geen plekje is doode kleur gebleven.

Ik voel voor zulk werk een groote bewondering. Het is niet grillig, niet mooi-gemaakt, niet modieus of effectmatig. Het heeft voornaamheid en stijl.

Zulk werk toont aan, wat in de moderne batikkunst te bereiken valt. Want er wordt in deze techniek hopeloos geliefhebberd door artistieke dames en damesachtige artiesten. Een aardig effect is dra bereikt ....

Hier echter is, door iemand die met haar arbeid meegroeide, een streng, levend en verbeeldingsrijk werk ontstaan, dat een sfeer suggereert en een architectonische ruimte beheerscht.

Wanneer men den geest van dit werk in zich opgenomen heeft, begrijpt men eerst hoe mooi 't huis zelf is. Men zou heel dit interieur op het batikwerk willen afstemmen ....

Een dergelijk vereenigingshuis legt verplichtingen op. *Noblesse oblige*: weinig wijsheid uit vroeger eeuwen heeft ons geslacht zoo dringend van noode! In alles."

Het behoeft wel geen betoog, dat wij 't met deze opvatting volkomen eens zijn.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De herstelde tegenstelling.

De Loc. (15/3, blz. 19) wijdt een hoofdartikel aan de crisis in Bombay, die, na een week van verschrikking, geëindigd is. De koloniale verhouding *is* in Bombay natuurlijk geworden. Het rechtstreeksch bestuur over stad en provincie is voor een goed deel in Inlandsche handen gelegd; en de Engelsche opperleiding daarvan weet men niet te kunnen ontberen. Het gevolg is, dat *de groepsvorming in de Inlandsche maatschappij* geheel hersteld is en niet langer beïnvloed wordt door het tijdelijk contrast tusschen inheemsch en uitheemsch. Die groepen zijn in Britsch-Indië zeer scherp gescheiden. En *die groepen* kwamen in botsing. Er zijn Mohammedanen. Hindoes en Parsis, ambtenaren en particulieren, bestuurders en bestuurden, kapitalisten en arbeiders. Er zijn de eigenaars van de groote fabrieken, en er is de massa, die er in werkt; er zijn de bewoners van groote en prachtige paleizen, en de bewoners van de achterbuurten. *En het zijn allen ... Inheemschen.* Zij vormen tezamen de Inlandsche maatschappij; en *in die samenleving zijn de tegenstellingen tusschen al die groepen volledig hersteld.* Zoo werd er gestaakt in de textielfabrieken; de stakers waren Indiërs en de werkgevers eveneens. Er werd gestaakt in de geweldige fabrieken van Tata: de 30.000 stakers waren Indiërs, de Tata's zijn het ook. Er werden op groote schaal relletjes op touw gezet...... in de Inlandsche wijken. Weliswaar kwamen er botsingen ook met het Engelsche deel van het Bestuur, maar de orde werd daardoor hersteld met behulp van een burgerwacht, die uit Indiërs bestond. Juist het *Engelsche* element in het Bestuur kon, precies zooals bij de botsingen tusschen Hindoes en Mohammedanen, rust en orde herstellen, en ten slotte waren alle partijen daar blij om. Het komt *De Loc*, voor, dat men aan dit Bombay'sche geval veel aandacht moet besteden. Want het geeft een perspectief aan koloniale vraagstukken, dat door pessimisten ook in *Ned.-Indië* te zeer miskend wordt.

De Loc. schrijft voorts over „De Soefi-beweging" (11/3, blz. 2, H. van Tuyll van Serooskerken) en „De Malaria-plaag" (16/3, blz. 31, Sir Ronald Ross), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (14/3, 3de bl.), „Indo-China" (15/3) en een „Legende" (19/3), het *Soer. Hbl.* over „Britsch-Indië" (15/3, 2de bl. Mr. H. D. van Werkum, en 4de bl.), „Espagnola" (12 en 14/3, 2de bl. *B.*) en „Een wrange geschiedenis" (9/3, 2de bl. Villanus), en *De Sum. Post* over „Rusland en het Oosten" (21/3, Dr. J. Lewin).

De Spiegel.

Z. constateert in het *Soer. Hbl.* (9/3, 3de bl.), dat men in de Straits niet bijster gesticht is over den grooten lof, onzen *kolonialen arbeid* toegezwaaid door mr. Ormsby Gore. In „The Straits Echo" hield onlangs een op *Java* wonend Engelschman op zijn beurt ons den spiegel voor en *Z.* moet erkennen, dat de correspondent verschillende zeer juiste opmerkingen schreef. *Onze fiscale neigingen zijn te scherp; wij belemmeren den Inlander in tal van uitingen van zijn leven; wij regelen en administreren te veel. Wij hebben een leger van ambtenaren* en er is nog wel meer reden tot critiek. Dit zij gaarne erkend. Wanneer het Hollandsche Volk zijn kolonisatiewerk tot zoo hoog mogelijk niveau tracht op te voeren, doet het dit niet met hetzelfde gevoel dat de roeiers van verschillende ploegen aanzet om elkaar de loef af te steken. Koloniale arbeid is geen jacht naar record, naar het „slaan" van anderen, naar het winnen eener race. Wat wij in Indië deden, wat wij in Indië hebben gewrocht, ging niet uit van 't doel, Engeland in dit opzicht te slaan; Nederland wil in Indië slechts een beleid voeren, dat de juiste uitbeelding is van zijn kolonisatie-ideaal. Wij zouden willen werken in een groote Westersche competitie. En wanneer nu anderen — niet alleen mr. Ormsby Gore, doch ook Franschen en Duitschers — zeggen, dat Holland in Azië zulk voortreffelijk werk verricht, dan is dit zeker vleiend voor ons, en *misschien* minder aangenaam voor anderen, maar het behoeft toch geen aanleiding te zijn om te trachten, *Holland* als Land en *ons* als Volk, wat naar beneden te duwen. Wat nut heeft het, van ons te schrijven, dat „eigenbelang het meest op den voorgrond tredende kenmerk van het Nederlandsche karakter is"? Dat „buitensporige liefde voor het geld" bij ons overheerscht en elk ander gevoel daaraan ondergeschikt maakt? En al die smaad voor ons...... omdat mr. Onsby Gore ons prees, en vooral...... omdat wij in de rubberkwestie een eigen standpunt innemen? Waar moet het heen als wij allen gaan zoeken naar hetgeen ons fouten schijnen in andere volken? — vraagt *Z.* ten slotte. — Gelet op den echt Britschen geest, is van den Brit dergelijk inferieur werk niet te verwachten. En men is nog niet de goede Brit als men Engelsch schrijft en spreekt.

Noord-Sumatra een economisch geheel.

Met het oog op de voor *Noord-Sumatra* geldende actueele vraagstukken als: de Europeesche landbouw, de daarmee samenhangende Poenale Sanctie, het rijstvraagstuk van de Oostkust, de kolonisatie en dergelijke, geeft de *Deli Crt.* (18, 19, 20, 22 en 23/3) een beschouwing over *Atjeh*, S.O.K., *Tapanoeli* en S.W.K., als een economische eenheid, wier belangen voor de toekomst ten nauwste verbonden zijn. De wijzigingen, die de voortsnellende tijd heeft gebracht, het ontstaan van groote bevolkingscultures en de enorme veranderingen, die de auto en autobus in het verkeersvraagstuk hebben gebracht, hebben een geheel nieuwen toestand geschapen, waarmee men ten volle rekening moet houden. In Atjeh en Tapanoeli liggen nog tienduizenden hectaren grond braak, die uitstekend geschikt zijn voor kolonisatie van Inlanders; op de Oostkust zijn daartoe nog gronden beschikbaar in de kuststrook en in het heuvelgebied, zoomede in Zuid-Asahan. Door *een uitgebreid wegennet*, dat de vier Gewesten van Noord-Sumatra hecht aaneenklinkt, behoort het aan ondernemingen en ondernemingsproducten rijke Gewest der Oostkust verbonden te zijn met de drie andere *rijst* en *vee* leverende Gewesten. Het is van 't grootste belang, dat de tegenwoordige *rijstbouw* zorgvuldig wordt behouden, zoo mogelijk uitgebreid, en dat deze cultuur niet verminderd onder de bestaande stemming tot uitbreiding der bevolkingscultures voor de Europeesche markt. Voor

Noord-Sumatra is in den loop der volgende jaren, en hoe eer hoe beter, nog zeker minstens *f* 30 à *f* 40 millioen dringend noodig voor wegenaanleg. Een geweldig kapitaal, dat onmiddellijk hooge rente zal afwerpen, niet in den vorm van direct dividend of opbrengst van tollen, die uit den tijd zijn, maar in den vorm van toenemende welvaart, landsontwikkeling en stijgende belastingen voor de schatkist. Het beste ware het kapitaal uit leeningen te vinden, al naar gelang van de behoefte, en deze leeningen af te lossen over de periode van den levensduur dezer wegen.

De *D.C.* acht den aanleg van *wegen* nog veel dringender noodig dan die van *spoorwegen*. Het moet ten slotte de spoorweg zijn, die de groote massa der producten moet afvoeren en in de toekomst is een spoorwegverbinding van het Oostkustnet met dat der Westkust, benevens een zijlijn naar Pakan Baroe (c.q. Tambilahan) onvoorwaardelijk noodig. Ondanks de buitengewone toeneming van het autoverkeer en de daarmede gepaard gaande daling van het reizigersvervoer op de spoorwegen, nemen de totale ontvangsten van alle lijnen op Sumatra belangrijk toe. Dat is te danken aan het toenemend *vrachtverkeer over groote afstanden*, dat tot nu toe niet alleen nog niet door de auto's is overgenomen, maar dat integendeel *door het toegenomen secundair autoverkeer, sterk is bevorderd.*

Vooral in *Tapanoeli* is heel wat verzet geweest tegen de *heerendiensten*, waaraan men voor een goed deel het oorspronkelijke wegennet dankt. Het heette destijds, dat de wegen er kwamen voor de Europeanen en de ondernemingen, en *dat de Inlander er niets aan had*. Eenigen tijd geleden nu bood de bevolking van een kampong in Mandailing geheel uit eigen beweging aan om *f* 6.000 te storten voor een verbindingsweg van hun kampong met den grooten weg, een afstand van enkele kilometers. En toen dit later door de inmiddels ingetreden prijsdaling in de rubber wat moeilijk viel, boden de kamponglieden aan om dien weg in vrijwilligen arbeid aan te leggen, terwijl ze daarmee maar vast begonnen. Zóózeer waren zij overtuigd van het groote voordeel, dat de aansluiting van hun kampong aan den grooten weg zou opleveren, zoodat de autobussen in de kampong konden komen. En op een stukje weg van Sibolga in de richting van Sorkam, dat later moet uitgroeien tot den grooten weg Sibolga-Baros, een stukje weg van een 10-tal K.M., worden nu dagelijks een 60- tot 70-tal auto's geteld, terwijl de weg ternauwernood klaar is.

De kolonisatie op de ondernemingen ter S.O.K. is een groote wensch der Regeering. Verschillende maatschappijen hebben op dit gebied al heel wat bereikt. Van de Senembah Mpij. is het in het bizonder bekend, maar ook de Deli Mpij. — en andere — heeft op tal van ondernemingen al evenveel gedaan en 10 tot 15 % der Javaansche arbeiders in kolonies met een flinken lap gronds gehuisvest. Verder is kolonisatie buiten de ondernemingen ontstaan door de vestiging van contractanten en hun nakomelingen. Die *spontane kolonisatie* zal door wegen en door verkeer belangrijk bevorderd worden. Op die wijze zal men in Noord Sumatra een bevolkingsoverschot bereiken, dat in bepaalde tijden van het jaar op de ondernemingen zal werken.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (12/3, 3de bl. „Van eenzame streken", *Z.*; 15/3, 3de bl. „B.O.W. en aannemer", *Z.*) en de *Deli Crt.* (21 en 22/3 „Een onderhoud met mr. Fruin").

Stroovuur.

Sprekend over *de Inlandsche beweging* en over de beschouwingen, welke het „Soer. Hbl." (8/3, 3de bl. *Z.*) vastknoopte aan het z.g. „Semarangsche geval", maakt *De Loc.* (12/3, blz. 19) de volgende opmerkingen, met welke het „Soer. Hbl." (14/3, 3de bl.) het geheel eens is: Het is merkwaardig, dat zich sindsdien een geval heeft aangekondigd, waarbij het trekken van nauwkeurige grenzen wel zéér noodig zal zijn. Wij bedoelen het bericht dat de *Perhimpoenan Indonesia* voornemens is den zetel naar Indië te verplaatsen. Is dit toelaatbaar? Deze P.I. is de studentenvereeniging, waarvan de relaties met Moskou aanleiding waren tot het bekende proces. Kort daarna heeft zij, nadat de S.D.A.P. was voorgegaan, de actieve deelneming aan de communistische „Liga tegen Imperialisme" gestaakt; en dit zou als bewijs van goed gedrag kunnen gelden, indien niet juist de laatste mail een bewijs naar Indië had gebracht, dat aantoont welk bedenkelijk karakter deze P.I. nog steeds heeft. Er is namelijk een *manifest* verspreid, waarin wordt medegedeeld, dat de P. I. voortaan weer deel uitmaakt van de Liga. Het spreekt van: „de toenemende reactionnaire maatregelen van de koloniale Regeering"; „de huidige onderdrukkingspolitiek"; „de toenemende machtsvorming van het nationale eenheidsfront heeft geleid tot een verscherpte koloniale terreur"; het „agressieve koloniale imperialisme" enz. Ten slotte roept het bestuur der P.I. alle kameraden op om den strijd tegen „de verdrukking van alle onderdrukte rassen, volkeren en klassen" te voeren door mede te werken aan de „Liga tegen Imperialisme en voor nationale onafhankelijkheid". Welnu — wij zijn van harte ingenomen met een liberale en tegemoetkomende politiek van de Regeering jegens *nationalistische Inlandsche vereenigingen*. Een rustige aanvaarding van die beweging en een weloverwogen politiek, welke meer en meer Inlandsche groepen betrekt in de bestuurstaak, getuigt van zelfvertrouwen. Maar zoodra het gaat om een vereeniging als deze „*Perhimpoenan Indonesia*", die reeds lang den kwaden geest der Inlandsche beweging vormt, en die nog steeds en zelfs openlijk relaties onderhoudt met communistische organen, dan zeggen wij: *hier ligt de grens*. Als wij andere verschijnselen niet al te tragisch nemen, en van oordeel zijn, dat velen gevaren zien, die niet bestaan, dan is dat omdat men zoo menige politieke actie schromelijk overschat. Maar zoodra beproefd wordt in Indië weer vasten voet te krijgen door een groep verdwaasde lieden die, zooals de ervaring geleerd heeft, in hun verblinding bereid zouden zijn nieuwe onheilen over hun volk te brengen, *dan* is het tijd de grens te trekken. *Dan* moet men bedenken, *dat ook een stroovuur brand kan stichten*. Het is de taak van de Regeering, daar tegen te waken door tijdig en krachtig in te grijpen en de bevolking te behoeden tegen deze misleiders — en hun handlangers, *die wellicht reeds in Indië werkzaam zijn*.

De Loc. (15/3, blz. 25) vermeldt de redenen, waarom Joh. Wawoeroentoe en Clemens Wentoek, van de res. Menado, die gedurende 2½ jaar te Moskou opgeleid werden tot propagandisten van het communisme voor het Oosten, door de Indische Regeering de plaats Moeting (Gouv. Molukken) tot verblijf is aangewezen. Het *Soer. Hbl.* (14/3, 3de bl. „Naar de verkiezingen" in Holland, *Z.*) wijst op de twee mogelijkheden, die voor den nuchteren Inlander bestaan. De eerste is: Het communisme; dit is realiteit, maar eene die dood en vernietiging brengt. De tweede mogelijkheid is: Eerlijke samenwerking met ons op den langen weg, welke naar economische vrijmaking voert.

Van feesten en vasten.

De Loc. (11/3, blz. 1) bevat een interessant artikel van mevr. *Ch. de Cock—Wheatly* uit *Klaten* over feesten en vasten bij de Javanen. Wij citeeren een gedeelte. De Javanen gelooven, dat uur en datum van geboorte van grooten invloed zijn op iemands karakter en op het lot zijner ouders. Offeranden van rijst en groenten worden gebracht op den vijfden en den vijf en dertigsten dag na de geboorte. Het feest echter, dat van het grootste gewicht is, is dat, hetwelk gevierd wordt in de zevende maand, wanneer het kind voor het eerst met de voeten den grond mag beroeren. Kleurrijke zoetigheden en koekjes, alsmede een substantieele maaltijd worden bereid voor de talrijke gasten en wanneer de familie het zich financieel maar eenigszins kan veroorlooven, dan wordt de avond opgevrooljikt door een wajangvoorstelling, den onvermijdelijken gamelan en dansmeiden. Het kind wordt gedurende een korten tijd geplaatst onder een „koeroengan", een kippenmand, en wordt vervolgens door den vader geplaatst op de sporten van een korte ladder, gemaakt van suikerriet, welke ladder hij op moet klimmen. In deze primitieve ceremonie ligt een diepe beteekenis opgesloten: de kippenmand welke beschut tegen de gevaren der wereld en de ladder gemaakt van sappig suikerriet, die de sociale ladder voorstelt, die leidt tot roem en succes. Deze dag is de dag der dagen in de familie-annalen en zelfs de dorpspriester draagt tot verhooging van het feestvertoon bij, door in officieel gewaad op het feest te verschijnen. Een ander offerfeest wordt gehouden op den eersten geboortedag van het kind en ook in de daaropvolgende jaren worden te zijner eere verschillende feesten gegeven, totdat hij den leeftijd tusschen twaalf en vijftien bereikt, wanneer de kroon der mannelijkheid wordt bereikt en het feest der besnijdenis plaats heeft. Op zijn schoonst uitgedost en getooid met kembang tandjong (mimusops elenge), zijn gezicht bedekt met geel poeder, bevindt de jongeling zich in het centrum van zijn kring en wordt hij door iedereen gelukgewenscht met het bereiken van den leeftijd van bezonnenheid (die echter veelal onbezonnen is). Bij zoo'n belangrijke gelegenheid wordt een karbouw of een geit geslacht en alle offers zijn navenant. Aan het brengen van offers komt geen eind en het leven van den Javaan van de wieg tot aan het graf wordt uitgestippeld door een lijn van slamatans, die alle door de verschillende doeleinden van elkaar afwijken.

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „Atjeh" (11, 12 en 14/3, 3de bl. *Villanus*), *De Loc.* van „Hadji Fachrodin" (11/3, blz. 2), „De Visscherij" en „De Sekadjang-Dajaks uit de Boven-Sekajam" (14/3), de *Java-Bode* van „Het nieuwe Tehuis" voor Chin. meisjes op Tanah Abang (19/3) en van „Nieuw-Guinea (19/3, 1A), *De Sum. Post* van „Australië, IV" (23/3, *P. Scheffer*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Gekeerd beleid.

Ondervolgend artikel (een weinig verkort) vonden wij in het tijdschrift *Timboel*, algemeen periodiek voor Indonesië te Solo, van 15 Maart. Schrijver plaatste als motto boven zijn stuk een aanhaling uit een schrijven van Mr. A. Joekes in „De Vrijz. Democraat":

„Zelfs onder de hoogste bestuursambtenaren zijn er, die meer den indruk maken van jacht te houden op voormannen van de nationalistische beweging, dan van het voeren van een sterk maar welwillend gezag".

Wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem der geschiedenis van de sociale beweging, weet dat sterke reactie tot revolutionnaire tegenactie leidt. De felle behoudzucht in achterlijke landen als Rusland, waar een kleine en benepen klasse hare voorrechten wilde handhaven en elken vooruitgang der analfabetenbevolking met dwang en geweld tegen trachtte te houden, leidde in de 19e eeuw met maatschappelijke noodwendigheid tot een tegenactie, die bekend staat als nihilisme en anarchisme.

Was dit het geval in Europeesche landen die althans niet onder vreemde overheersching stonden, evenzeer gaat deze stelregel op voor Oostersche landen, waar overmatige druk de lijdzaamheid plotseling in grootere en kleinere explosies kan doen omslaan. Japan, om de sociale beweging in een „vrij" Oostersch land als voorbeeld te nemen, kent de sociale abnormaliteiten, de anarchistische stroomingen evengoed als de Westersche landen. Hoeveel te meer zullen dergelijke sociale verschijnselen bij een door een vreemd ras overheerscht volk dreigen.

Immers, hier geven ook de goed bedoelde maar niet in overeenstemming met het volkskarakter genomen staatkundige maatregelen tot misvatting aanleiding. Vooral wanneer een vreemde en behoudzuchtige pers dag in dag uit, dikwerf uit onwetendheid, maar vaak ook met opzet, tot verbittering aanleiding geeft. Voegt daarbij nu het ongeluk dat ook de overheid als zoodanig, dan wel een of meerdere harer organen de ontstemming gaande maken, hoezeer zal dan het gevaar voor ongewenschte tegenacties toenemen.

Wie dit alles overweegt, ziet niet zonder vrees Indonesië's toekomst tegemoet. Wij publiceeren hieronder een zakelijk relaas, betreffende een voorval, één symptoom uit de vele, die thans bijna geheel midden-Java teisteren en die de teekens zijn van een geest, waartegen niet genoeg gewaarschuwd kan worden.

Het schijnt het noodlot van den huidigen liberalen Landvoogd te zijn dat zijn, ongetwijfeld zuiver bedoeld, beleid door de organen die het moeten in practijk brengen, in het tegendeel worden omgezet. Dat in bestuursconferenties vrijelijk meeningen tegenover het algemeen beleid worden naar voren gebracht door de betrokken ambtenaren is hun recht, mits zij in de practijk niet opzettelijk tegen het centrale beleid ingaan. Een krachtig bewindsman zou tegen dit laatste b.v. maatregelen kunnen treffen door in het openbaar zulke afwijkingen te disqualificeeren. Waar zoo dikwijls in de Volksraadzaal vermaningen en preventieve raadgevingen tot de eene partij, tot de volksbeweging gericht worden, waarom laat men zulks na als het de andere partij, politie en bestuur, betreft?

We kunnen ons denken, dat in bizondere gevallen van verkeerd beleid, zooals zich b.v. onlangs te Semarang voordeden, een duidelijk, in het publiek gesproken woord een zeer nuttig effect zou hebben, herhalingen en mogelijke ernstige nawerkingen zou kunnen voorkomen.

Durft men dit middel niet aan, dan heeft de Landvoogd in benoeming en ontslag een wapen in de hand dat, omzichtig gehanteerd, een discreet karakter draagt, waarvan dus niemand kan beweren dat het „gezagsfnuikend" werkt en dat toch zijn nuttige uitwerking niet mist. Het decorum van het gezag kan onaangetast blijven en het effect vermeden worden van een gezag dat „zichzelf" dementeert. Laat men beide middelen, het openlijke en het discrete, ongebruikt, — geven de benoemingen integendeel dikwerf blijk dat de hoogste in den lande de bedenkelijke situatie onvoldoende overziet, dan heeft het hooge gezag het ook aan zich zelf te wijten wanneer lagere, onverantwoordelijke gezagsorganen het wagen stelling te nemen, een eigen politiek te voeren die ingaat tegen den duidelijken wil van den hoogsten bewindvoerder; dan draagt de Landvoogd niet slechts de staatsrechtelijke, maar ook de *volle moreele verantwoordelijkheid* voor de onverstandige daden van dit gekeerde, verkeerde gezag; dan ook zullen de mogelijke ongewenschte gevolgen en uitvloeisels, die zich laten voorzien, door den toekomstigen beoordeelaar terecht op *zijn* debet geplaatst worden.

De verhouding tusschen Centraal en lager gezag in Indonesië is thans zóó, dat de lagere bestuursorganen, onvoldoende gecontroleerd, herhaaldelijk in strijd met het openlijk beleden Regeeringsbeleid optreden. Deze disharmonie is een der grootste euvelen van de huidige bestuursvoering.

Een bestuursvoering, die naar haar woord en in haar bedoeling vrijzinnig is, maar naar daden en

verwezenlijking daarmede lijnrecht in strijd komt, wordt op den duur onhoudbaar. De toestand onder dit dubbel régime is in Midden-Java inderdaad reeds tot een ondragelijken last geworden. Wie overziet *nauwkeurig* de mogelijke, maar betreurenswaardige gevolgen en uitvloeisels? Hier valt slechts te vermoeden, *niet te bewijzen*. Maar het bepaalde geval van verkeerd beleid, dat wij thans publiceeren, bewijst ook voor degenen die om bewijzen vragen (omdat zij het vermogen missen met de volkspsyche mee te voelen) iets. Het bewijst met stelligheid hoe moeilijk, zoo niet hoe onmogelijk, het hier in deze landen den ambtenaar gemaakt wordt om een goed vaderlander te zijn. Het bijwonen eener vergadering ter eere van een nationale figuur als Tjiptomangoenkoesoemo (zelfs door tegenstanders in de sana-pers en zelfs door het Volksraadslid P. Koesoemojoedo geëerd), is hier thans een zoo groot vergrijp, dat bedreiging met ontslag er op volgt. Maar al te duidelijk blijkt uit dit voorval hoe uiterst beperkt de persoonlijke en publieke vrijheid hier is. Ook al sympathiseert een ambtenaar volstrekt niet met *elke* daad door de nationale figuur in kwestie verricht, die ambtenaar wordt niettemin voor een handeling, waaruit men sympathie met de genoemde figuur wil afleiden, gemaszregelt. Zelfs deze vrijheid gunt men hem niet, een hoe gematigd nationalist hij ook moge wezen. Zoo worden de gematigden, wien men geen spoor van bewegingsvrijheid laat, automatisch naar uiterst links gedreven. Zoo verlamt de overheid zelve de politieke actie der gematigden, ontneemt zich zelve den steun tegenover het extremisme, die in een gematigde politieke actie gelegen is.

Wanneer de jongere generatie zich afkeerig mocht gaan toonen, niet slechts van den dienst in het Inlandsch B. B., doch van *elk* staatsambt, dan gaat men het zoeken in betere *materieele* vooruitzichten en smaalt intusschen op de niet-samenwerkingsgezinden, doch vergeet dat een régime van enge bekrompenheid, dat zelfs *geen matige vrijheid van meeningsuiting* waarborgt, ja een eigen *inquisitie* voert over de gewetens, de werkelijke schuld draagt. In plaats van in te grijpen nu de tijd noopt, zal er te eeniger tijd moord en brand geschreeuwd worden, als het . . . te laat is.

Wij laten nu den bedoelden brief (vertaald) volgen, waarin het door ons bovenbedoelde geval beschreven wordt, teekenen hier alleen nog aan dat de schrijver ervan, de heer Soenjata, onderwijzer te Pekalongan is en dat de er in vermelde vergadering van de P. N. I. ter plaatse, gehouden ter gelegenheid van den dag dat het een jaar geleden was dat Dr. Tjipto te Banda werd geïnterneerd, géén propagandistisch karakter droeg. Mogen de nationalistische volksraadsleden des schrijvers zaak tot de hunne maken!

„Op Zondag 30 December 1928 ontving ik een uitnoodigingsschrijven van de P. N. I., afd. Pekalongan, om bij te wonen de herdenking van de lotgevallen van dokter Tjiptomangoenkoesoemo.

Om 8 uur, n.m. het vastgestelde uur, kwam ik op de bijeenkomst om te luisteren naar de lotgevallen van voornoemden dokter.

Dinsdag 1 Januari 1929 ontving ik een oproeping van den Regent om mij te zijnent aan den kaboepaten te vervoegen.

Nadat ik daar verschenen was, ontspon zich een gesprek tusschen ons, hetwelk hieronder volgt:

Regent: U is toch lid van Boedi Oetomo?

Soenjata: Ja, Regent.

R.: U is toch ook lid van de P. N. I.?

S.: Neen Regent, B.O. heeft eigen partijdiscipline.

R.: Maar U is toch gegaan naar de herdenkingsbijeenkomst van Tjipto?

S.: Ja, Regent.

R.: Waarom ging U?

S.: Omdat ik een uitnoodiging gekregen had, Regent (welke uitnoodiging ik toen overhandigde).

R.: Waarom is U gegaan, U weet toch dat Tjipto communist is en U bent toch landsdienaar?

S.: Omdat ik uitgenoodigd was, Regent; iemand, die een uitnoodiging afwijst, is naar mijn opvatting niet beleefd en de P. N. I. is ook niet als rood gebrandmerkt door de Regeering, terwijl Dr. Tjipto ook iemand van groote verdiensten is.

R.: Hoe kunt U zeggen dat Dr. Tjipto iemand van groote verdiensten is?

S.: Toen in het Magelangsche de pest woedde, was het toch dezelfde Tjipto die de pest hielp bestrijden, zoodat vele menschenlevens zijn gered, terwijl andere dokters, Europeesche zoowel als Javaansche, zich niet beschikbaar stelden voor die pestbestrijding en Dr. Tjipto heeft daarbij geenszins financieel voordeel gezocht.

R.: Al is dat zoo, Tjipto blijft toch een communist, iemand die door de Regeering is gehaat.

S.: Mijnheer de Regent, als op dien avond Napoleon, Prins Willem van Oranje, Sun Yat Sen, Washington, Abd el Krim of iemand anders was herdacht en ik was uitgenoodigd, dan zou ik óók gegaan zijn.

R.: Weet U niet, dat Tjipto tweemalen is geïnterneerd, n.l. van Solo naar Bandoeng en van Bandoeng naar Banda?

S.: Als ik dien avond uitgenoodigd was op een herdenkingsbijeenkomst voor Abd el Krim, die ook geïnterneerd is, dan zou ik ook gegaan zijn.

R.: U moet toch begrijpen dat wij onder de Hollandsche overheersching staan, niet onder de Engelsche. Tjipto heeft een poging gedaan om het Hollandsche gezag te ondermijnen . . . Ja, mijnheer S., wij hebben U al lang in de gaten gehouden.

S.: Mijnheer de Regent, t.a.v. het luisteren naar iemands lotgevallen maak ik, zooals ik al heb gezegd, geen onderscheid tusschen nationaliteiten.

R.: Als er b.v. een herdenkingsdag van de Novemberonlusten der communisten werd gehouden, dan zult U die zeker ook steunen?

S.: Van het begin dat ik in de beweging kwam, ben ik het nimmer eens geweest met de actie der communisten omdat zij slechts in den Russen gehoorzamen.

R.: Gelooft U dat Indië vrij zal worden?

S.: Van klein af, Regent. Toen ik in de 5e klasse der H.I.S. zat, zeide op een dag het hoofd der school, een Hollander, tot ons: Denken jullie dat wij, Hollanders, altijd in Indië zullen blijven?! Neen, jongens, over honderd jaren zullen wij Indië moeten verlaten.

R.: Misschien was hij wel communist!

S.: Dat weet ik niet, Regent; maar ligt het niet in den geest van de Grondwet opgesloten dat de Hollanders de Inlanders willen vooruitbrengen, opdat deze zelf het bestuur over deze landen kunnen voeren? En zijn de scholen die hier zijn opgericht, geen bewijs daarvoor? Heeft bovendien de G.-G. in zijn rede niet gezegd, dat de openbare ambten ook openstaan voor de Inlanders?

R.: Ja, maar dat beduidt slechts zelfbestuur, geen nationale regeering.

S.: Maar mijnheer de Regent, als bijvoorbeeld niet alleen de departementshoofden, maar ook de G.-G. hier een Inlander wordt, is dat dan geen nationale regeering? Als in een huis twee broers wonen en op een dag een van hen verhuist, terwijl het, vroeger gemeenschappelijke, huis aan den ander wordt overgelaten, zal deze dan niet het huis inrichten volgens zijn eigen wil?

R.: Wanneer denkt U dat Indië vrij zal worden en langs welken weg?

S.: Dat hangt af van de omstandigheden; dat kan ik niet bepalen. De mogelijkheden zijn tweeërlei, de een gewelddadig, de andere met zachtheid, zooals ik al heb aangeduid.

R.: Hoe stelt U zich de inrichting van zoo'n nationale regeering voor?

S.: Dat laat ik aan die regeering over.

R.: Als de nationale regeering er is, wat zult U met de Hollanders, die hier belangen hebben, doen?

S.: Er zijn twee groepen . . . (ik wilde zeggen: regeeringsmenschen en particulieren) . . .

R.: Neen, neen, alle Hollanders die belangen hebben hier.

S.: Onze houding tegenover de Hollanders zal niet verschillen van die tegenover de Japanners, Chineezen of Arabieren die hier belangen hebben. Als wij den Japanners enz. mochten verzoeken om naar hun land te gaan, dan zouden we het den Hollanders ook doen. Want wat zouden de andere mogendheden van ons denken als wij niet rechtvaardig waren?

R.: B. O. is toch aangesloten bij de P.P.P.K.I.?

S.: Ja, Regent.

R.: Zult gij aan al de besluiten van de P.P.P.K.I. gehoorzamen?

S.: Ja, Regent.

R.: Maar als de P.P.P.K.I. besloot dat hare leden geen lid mogen zijn van den gemeenteraad of dergelijke lichamen, zult gij dan gehoorzamen?

S.: Ja, Regent, want B. O. is aangesloten bij de P.P.P.K.I.

R.: Erkent U het tegenwoordige gezag?

S.: Mijnheer de Regent, ik ben onderwijzer, landsdienaar, ik geef gehoor aan alle bevelen, ik ben geen non-coöperator. 't Is toch zeker duidelijk dat ik het tegenwoordige gezag erken.

R.: Maar in uw hart, erkent U daarin het gezag?

S.: Mijnheer de Regent, *omtrent mijn hart kan ik geen uitsluitsel geven.*

Terwijl wij dit gesprek voerden, maakte de Regent er aanteekeningen van. Na afloop las de Regent het verslag in het kort voor en ik erkende de juistheid er van. Toen zeide de Regent: Omtrent deze zaak moet ik den Resident een rapport uitbrengen.

Ik antwoordde: „Dat is uw plicht Regent; doe wat U goeddunkt."

De brief behelst verder dat schrijver eenige dagen later door verschillende autoriteiten nogmaals aan een verhoor werd onderworpen en dat hij ten slotte van een hunner de waarschuwing ontving om zich voortaan te onthouden van handelingen als die hij nu had gedaan, op straffe van ontslag uit den dienst; voorts werd hem gezegd, dat hij gedurende een tijd door de politie in het oog zou worden gehouden.

De schrijver van het artikel in *Timboel* eindigt dan:

Wij willen ten slotte nog herinneren aan een uitlating van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken in den Volksraad op 8 Nov. 1928:

„Een politieke en nationalistische vereeniging, die als zoodanig zulk een waakzaamheid (tegen excessen) naar het oordeel der Regeering wel betracht en dan ook door haar tegen bizondere inmenging of contrôle van wege de politie wordt gevrijwaard, is Boedi Oetomo."

Maar wat baat dat, als ze niettemin aan haar leden een behoorlijk minimum van politieke bewegingsvrijheid *niet* waarborgen kan?

In een lid als de heer Soenjata voelt ze zich ongetwijfeld zelf getroffen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Perhimpoenan Indonesia.

In de Indische pers circuleerde een bericht, dat men aldaar heeft vernomen dat er sprake zou zijn van de overbrenging van den zetel der Perhimpoenan Indonesia (Indonesische Vereeniging) naar Indië. Dit bericht doet thans, met en zonder commentaar, de ronde in de Nederlandsche dagbladen.[1] Hetgeen voor ons aanleiding is de aandacht te vestigen op de hiermede verband houdende mededeelingen in het *hier te lande* verschijnend orgaan van de P. I., de „Indonesia Merdeka" (Nr. van Nov.-Dec. 1928), waaruit blijkt dat hetgeen thans als een nieuwtje uit Indië wordt medegedeeld, reeds maanden tevoren in ons land algemeen bekend had kunnen zijn.

In een redactioneel artikel „Ons aanstaande lustrum", geschreven naar aanleiding van de voorgenomen herdenking van het 20-jarig bestaan van de Perhimpoenan Indonesia op 22 Dec. 1928, merkt de schrijver in genoemd Nr. van Indonesia Merdeka o.m. op:

Dit aanstaande lustrum is niet alleen een monument van terugblik op volbrachten arbeid, maar een van vooruitzien. Door velen onzer wordt reeds betwijfeld, of de Perhimpoenan Indonesia haar 25-jarig bestaan nog zal beleven, althans op dezen vreemden bodem. Redenen?

Allereerst heeft onze vereeniging haar voornaamste rol als propagandiste voor de nationale

[1]) Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" in dit Nr. van het Kol. Weekbl. (onder „Stroovuur").

eenheid en vrijheid gespeeld. Met de oprichting van de P.N.I. en de P.P.PK.I. heeft zij feitelijk haar doel bereikt! Inzonderheid door de opkomst van de eerste, de massa-partij in wording. Hoe bevruchtend onze propaganda van dit verre Westen ook moge zijn geweest, effectiever wordt deze uitgevoerd door een in Indonesië zelf bestaande partij. Het is de taak der P.N.I. om de door ons theoretisch geformuleerde beginselen verder in daden om te zetten. Op dit gebied der nationale propaganda is ons werk volgens velen onzer af.

Tweedens wordt door velen onzer betwijfeld, of over vijf jaren het aantal der in Europa studeerende Indonesiërs wel het getal tien zal overtreffen. Door de oprichting der hoogescholen in Indonesië is de toevoer van nieuwe studenten naar Europa sterk afgenomen en zelfs bijna tot stilstand gekomen. Daarentegen gaan ieder jaar zooveel terug. Met zoo'n minimaal aantal Indonesiërs is geen levenskrachtige vereeniging mogelijk.

Daar komt nog bij, dat tegen dien tijd onze Vaderlandsche organisaties reeds een eigen Centraal Bureau voor propaganda in het buitenland zullen hebben. Dàn is ook op het terrein der buitenlandsche propaganda de taak der P. I. als geëindigd te beschouwen.

Zou er nog reden zijn om haar verder te handhaven, wanneer er zoo weinig Indonesiërs in Europa verblijven, en dan nog wel zonder bepaalde politieke werkzaamheid? — Zoo wordt geopperd. Dan wordt gevraagd, of het niet raadzaam zou zijn, dat de P. I. zich eenvoudig oplost in de voornaamste jeugdorganisatie in Indonesië, die toch van dezelfde politieke tendenz is als zij. Dat zij dus haar Europeesche afdeeling worde, met dit voordeel, dat daarmee één jeugdorganisatie minder wordt en dat ook hier meerdere concentratie van krachten komt. De kwestie van ancienniteit speelt bij ons, die slechts het hoogste belang van het volk op het oog hebben, geen rol.

Het is duidelijk, dat hier een eventueele opheffing der P. I. wordt in overweging gegeven, in verband met de perspectieven en in het belang van samensmelting van krachten. Hoe het ook zij, in de eerstvolgende drie of vier jaren althans bestaat geen gevaar voor onze vereeniging. „Wait and See" is ons wachtwoord op dit oogenblik....

....Mocht de toekomst werkelijk uitwijzen dat de Perhimpoenan als een zelfstandige Indonesische jeugdorganisatie in Europa moet verdwijnen, dan zal niemand onzer het betreuren. Want haar beginselen hebben zich genesteld in hoofd en hart der volksgenooten, in het verre Vaderland. Een tweede P. I., een machtiger onzichtbare Stille Kracht, is reeds daar, onsterfelijk en levend in het volksbewustzijn.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 13, No. 1 (Febr. '29). Conférence de M. Albert Thomas, Directeur du Bureau International du Travail au Kunstkring, à Batavia, le 21 janvier 1929. — Opkoop van bevolkingsriet in de afdeeling Malang, door G. A. Th. Weyer. — Overzicht van de Indische rechts- en staatkundige geschiedenis 1600—1854, door Mr. H. A. Idema (slot). — De organisatie van het Bestuursapparaat op Java en Madoera, door Dr. J. W. de Stoppelaar. — Animisme in de Javaansche dievenwereld, door W. G. Vergouw. — „Sanierung" bij de Gouvernements-kolenmijnen, door A. Pakvis. — Verslag van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten in N.-I. (bespreking). — Jaarverslag van den Dienst der landelijke inkomsten (bespreking). — Leeningspolitiek der Indische gemeenten, door Rückert. — Prof. Mr. J. A. Eigeman: Indië en het Koninkrijk, critisch besproken door Prof. Dr. Logemann.

Als Bijlage is aan deze afl. toegevoegd een Rapport over de desa Pekalongan in 1868 en 1929, door D. H. Burger (Economische beschrijvingen No. 1).

De S. D. A. P. en Indonesië.

Bij „Ontwikkeling" te Amsterdam is een boekwerk verschenen, getiteld: De S.D.A.P. en Indonesië, door Daan van der Zee.

De schrijver wil aantoonen „dat de Nederlandsche sociaal-democratie in parlementairen zin haar plicht heeft verstaan en weten te volbrengen tegenover de millioenen, die in het verre Azië onder Nederlandsche overheersching werden gebracht". Daartoe geeft hij eerst een algemeen overzicht van het tijdperk (1897—heden), waarin de S.-D. Kamerfractie gelegenheid had, ten aanhoore van de „vertegenwoordigers der Nederl. bourgeoisie", haar stem te verheffen tegen de „Nederlandsche uitbuitingspolitiek". Vervolgens zet hij op overzichtelijke wijze uiteen welk aandeel die fractie had in de besprekingen over de volgende onderwerpen van den dag: Doodstraf — Eereschuld — Enquête-recht — Exhorbitante rechten — Haatzaai-artikelen — Poenale sanctie — Staatsexploitatie.

Motorvoertuigen in Ned.-Indië.

Aan het jongste jaarverslag van de Java Motor Club ontleenen we de volgende cijfers betreffende het aantal geldige vergunningen voor het houden van motorvoertuigen in Indië. Genoemd verslag geeft een gedetailleerd overzicht.

	Personenauto's	Vrachtauto's	Motorrijwielen	Autobussen
Java	40.257	3.756	10.683	2.338
Bali en Lombok	897	181	43	161
Borneo	3.591	222	733	17
Celebes	1.276	443	180	407
Sumatra	12.141	4.599	1.311	2.255
Overige Buitengewesten	1.894	1.548	470	22
Totaal	60.056	10.749	5.200	89.425

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 37 (9 Maart). Toepassingen van Papaïne, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — Biologisch bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Nederlandsch Oost-Indië, door Dr. S. Leefmans (ontleend aan de Ind. Mercuur). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. W. M. Dakkus (vervolg). — Landbouwonderwijs (in de provincie West-Java).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 6 (16 Maart). Pronkerwten (Lathyrus) als sierplant voor Indische tuinen, door A. J. van Laren (met afb.). — Theecultuur in Russisch Trans-Kaukasië. — Eenige opmerkingen over het verbruik en de vorming van den kleinhandelsprijs van thee in Nederland (slot). Wordt de suiker inderdaad duurder voor den consument? door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De suikerconsumptie in het jaar 1928.

De Indische Mercuur.

No. 16 (17 April). De rietcultuur op de Philippijnen en de Sandwich-eilanden. Voordracht gehouden door Dr. V. J. Koningsberger. — Koloniale vraagstukken van heden en morgen, door H. Colijn; besproken door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. — De aardolie-situatie. — De Suikerenquête en de Volkenbond. — Nederlandsch-Indië en Duitschland (ontleend aan een art. van Dr. F. von Kessler). — De Nederlandsche handel op Ned. Oost-Indië. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgaaf van literatuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

Locale Belangen.

Afl. 6 (van 16 Maart) bevat o.a.: Tentoonstelling „Local Self-Government Institute" te Bombay. — De geschiedenis van een Ambachtsschool, door J. Z. van Dijck. — De plaats van de belastingen van onroerende goederen in de gemeentelijke belastingstelsels, door Mr. M. D. de Jong. — Het nieuwe kantoorgebouw voor de gemeentelijke diensten van Bandoeng. — Kampongverbetering.

Vakblad voor Biologen.

In afl. 8 schrijft Dr. A. Reyne een artikel dat handelt over een hevige schildluisplaag in de cocospalmen op het eiland Groot-Sangir (Res. Menado). De oorzaak van deze plaag is Aspidiotus destructor, een schildluis, die op Java, Celebes en in de Molukken overal in de cocospalmen te vinden is, maar nergens groote schade aanricht. Onverklaarbaar is daarom, hoe in het najaar van 1925 de plaag ontstond, in Sept. 1926 reeds ± 30.000 boomen aangetast waren en in 1927 ongeveer 350.000; bijna een tiende gedeelte van alle cocosboomen op dit eiland. Door het invoeren en kweeken van sluipwespen en lieveheersbeestjes, die in andere streken veel Aspidiotus vernietigen, tracht men het einde van de plaag te bespoedigen.

Missie- en Zendingsperiodieken.

W o l a n d a - H i n d i a. April '29. Medische zending (vervolg). Met afb. — De [Timoreesche] legende van de maan en Bi Eli, door H. Kraayer van Aalst. Met afb. — De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met plaat: dessa op Nias.

D e V o l k s m i s s i o n a r i s. 15 April '29. Uit Suriname. Mijn eerste Hindoestaansche preek, door Pater H. Helmer.

D e M a c e d o n i ë r. Maart-April '29. De Conferentie op den Olijfberg, door H. A. van Andel. — Crisis der Protestantsche Wereldzending? door D. Pol. — Suriname als Zendingsveld, door J. H. Hemmers. — Stille werkers. [Indrukken van een bezoek aan Laoe Si momo, melaatschen-kolonie op de Karo Hoogvlakte], door J. H. Hemmers. — Het bijzonder onderwijs in Indië in gevaar. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

D e K a t h o l i e k e M i s s i ë n. Ngada. Een praatje over de Ngada's [Flores] en hun heidensche godsdienst, door P. J. Bouma. Met ill.

M e d i s c h M i s s i e M a a n d b l a d. April '29. Het perivraagstuk in Ned. Oost- en West-Indië. (I. Oost-Indië), door Dr. E. H. H. — Iets over de wording der Medische Missie in Nederland, door Fr. v. d. Spaandonk. — Inlandsche vergiften in Ned.-Indië, door Dr. D. H. Arends. — Orang-pendek, door Pr. Mekkelholt.

N e d e r l a n d s c h Z e n d i n g s b l a d. April '29. Utrechtsche Zendings-Vereeniging 1859 — 13 April — 1929. (Bijdragen van J. L. van Hasselt, J. A. van Balen, M. J. van Baarda, J. L. D. van der Roest, J. Metz, G. Maan en J. Fortgens).

O n z e Z i e k e n h u i s b o d e. Nr. 2. In laatstgenoemd tijdschr. wordt de aandacht gevestigd op de verschijning van Nr. 2 van Onze Ziekenhuisbode, een in Indië verschijnend orgaan ter verspreiding van kennis omtrent de Medische Zending. Het is een statig boekdeel van 124 blz. met vele foto's op glanzend papier, dat zoolang de voorraad strekt gratis ter beschikking van belangstellenden wordt gesteld. Dr. O. Deggeler schrijft een waardeerend voorwoord; verder bevat het Nr. artikelen van Dr. A. P. Ketel over de taak der M. Z. en over malariabestrijding, van Dr. A. de Mol van Otterloo over de behandeling van opiumpatiënten. Een belangrijke verhandeling van Dr. A. J. Duymaer van Twist over het steenlijden onder de Javanen werd herdrukt en daardoor onder veler aandacht gebracht. De heer H. F. Tillema, die zooveel gedaan heeft voor verbetering van woningtoestanden in Indië, schrijft over „Statistiek, het fundament der hygiëne en Zending".

D e Z e n d i n g s b o d e. Maart '29. De Babareilanden (slot), door N. E. Breeman.

* *

Houding en taak der Zending te midden van de geestesstroomingen in Indië. Voordracht door D. Crommelin met gedachtenwisseling. (Indisch Genootschap. Vergadering van 15 Maart 1929).

De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland (IV), door J. S. C. Casteleijn. — Dr. I. Volker: Van Oerbosch tot cultuurgebied, besproken door Mr. H. J. Bool (Econom.-Statistische Berichten. 17 April).

Uit de geschiedenis van den West-Afrikaanschen slavenhandel, door L. C. Vrijman. III. De aankoop en het vervoer. Met afb. (Ons Zeewezen. 15 April).

Historie van de petroleum in Suriname (vervolg). (De Periskoop. Alg. Weekblad voor Suriname. 2, 9 en 16 Maart).

Warme bronnen op Java, door S. Kalff. — Kaapstad en Kaapkolonie in het laatst van de 18e eeuw. Schets van A. Weruméus Buning. (De Ind. Verlofganger. 19 April).

Nederlands aandeel in den handel van Indië (vervolg), door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart. (De Economist. April).

BOEKAANKONDIGING.

Van de uitgevers Wed. P. van Waesbergen en Zoon, Banierstraat 1, Rotterdam, ontvingen wij: In het land der Boschnegers en Magiërs, door Tala di Vista, geen vertaling, geen pseudoniem. Met foto's en teekeningen van de schrijfster.

Zij is Portugeesche van afkomst en heeft in dit boek op zeer onderhoudende wijze **haar wedervaren** te boek gesteld over een reis in den Congo, waar haar vader bezittingen had en waarheen hij een inspecteireis maakte op welke hij zijn dochter meenam. Ooggetuige van alles wat zij over de zwarte bevolking van Afrika mededeelt, over het leven, de zeden en gewoonten der negers, is haar onopgesmukt reisverhaal in hooge mate belangwekkend en heeft zij menige bizonderheid opgeteekend, welke niet van algemeene bekendheid is... Trouwens donker Afrika is in vele opzichten onbekend. Ook de fauna en flora krijgen hun aandeel in haar boek en vooral hetgeen zij over de reptielen, gifslangen en gifplanten schrijft is merkwaardig.

Dit pretige, leerzame boek wordt gaarne aanbevolen.

Curaçao.

De middelen.

De Cur. Crt. brengt den staat van de opbrengst der middelen in het 4de kwartaal van het afgeloopen jaar.

De belastingen brachten bijna *f* 100.000.— en de inkomsten van onderscheiden aard ruim dat be

drag meer op dan in het 4de kwartaal van 1927, te zamen *f* 666.526.— meer dan het ¼ der raming.

Vergeleken met het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar brachten *meer* op: accijns op gedistilleerd *f* 25.000.—, overdrachtsbelasting *f* 12.000, invoerrecht *f* 144.000, huur van opslagplaatsen *f* 10.000.—, uitvoerrecht *f* 6.000.—, landsradiostations *f* 29.000.—, loodsgelden *f* 72.000.—, watervoorzieningsdienst *f* 15.000.—; daarentegen *minder:* inkomstenbelasting *f* 68.000.— (*f* 22.000.— beneden het ¼ der raming), successiebelasting *f* 33.000.—, posterijen *f* 14.000.—, alle andere ontvangsten *f* 24.000.—.

De *Amigoe* schrijft over de inkomstenbelasting:

„Deze vermindering is vreemd en moeilijk anders te verklaren dan uit het vigeerend belastingstelsel en de wijze van inning dezer belasting. Want het is toch boven allen twijfel verheven, dat door de stijgende economische welvaart de belastbare vermogens zoowel wat aantal als wat grootte betreft, zijn toegenomen."

En over de opbrengst der radiostations:

„Vooral de opbrengst der Landsradioposten, zoowel op Curaçao als Aruba, is aanmerkelijk toegenomen, n.l. voor Curaçao *f* 55.820.— tegen *f* 13.448.—, voor Aruba *f* 22.630.— tegen *f* 13.388.—, terwijl voor St. Martin een aanmerkelijke vermindering valt te constateeren, n.l. *f* 9.420.— tegen *f* 31.974.—; zoodat we een totaal vermeerdering krijgen van *f* 29.506.—. Deze vermindering is ingetreden sinds men rechtstreeks van Curaçao uit met Europa en Amerika verbinding heeft per kortegolf, zoodat St. Martin als tusschenstation niet meer noodig is. Dit is ook reden waarom men te St. Martin alleen een klein station zal handhaven, voor de verbinding met Curaçao."

Over 1928 in zijn geheel deelt het blad mee:

„De totaal-inkomsten over het jaar 1928 waren dus:

Belastingen	*f* 3.349.919.—
Inkomsten van ondersch. aard ...	„ 1.774.170.—
Totaal	*f* 5.124.089.—

Over het jaar 1927 was de totaal-opbrengst:

Belastingen	*f* 2.766.904.—
Inkomsten van ondersch. aard ...	„ 1.391.447.—
Totaal	*f* 4.158.351.—

Blijkbaar is in den staat, door de Administratie van financiën gepubliceerd in de Cur. Crt. van 8 Maart, een vergissing ingeslopen. Daar staat n.l. voor de opbrengst der belastingen, gedurende 1927, *f* 1.766.904.—, hetgeen volgens den verleden jaar gepubliceerden staat *f* 2.766.904.— moet zijn, zoodat ook het totaal-cijfer niet *3*, maar *f* 4.158.351.— moet zijn.

Wij krijgen dus voor het jaar 1928 een totaal vermeerdering van inkomsten van *f* 965.738.—, terwijl de raming die, *f* 200.000.— uit leening te verkrijgen gelden ingesloten, *f* 3.597.600.— bedroeg, overtroffen werd met ruim anderhalf millioen, n.l. *f* 1.526.489.—."

Optimistisch heet het:

„Zoo zachtjes aan bestaat er toch wel voldoende reden, om de vrees, enkele jaren geleden geuit, dat de financieele toestand onzer kolonie nog niet voldoende gestabiliseerd was, opzij te zetten. Onze financiën zijn nog steeds vooruitgaande, en gevaar dat er in de nabije toekomst een inzinking zal komen, is er al heel weinig — eer het tegendeel."

Havenverkeer.

In de vergadering der Kamer van Koophandel, waarin over de oeververbinding gesproken werd, deelde Mr. Eskes, werkzaam bij de C.P.I.M., op een vraag van den voorzitter volgens de *Amigoe* mee, dat hij niet verwachtte, dat door de ingebruikstelling van de Bullenbaai de drukte in de haven wat minder zal worden. Door de ingebruikstelling van de Caracasbaai is verkregen, dat de toename der drukte in de haven niet al te groot zou worden in te korten tijd en door de ingebruikstelling van de Bullenbaai zal ook in de toekomst de toename van de drukte gematigd worden, maar hij verwachtte toch vermeerdering van verkeer in de haven.

Hulde!

De *Amigoe* deelt mee, dat het 14 Mrt. l.l. 40 jaar geleden was, dat pater Van de Pavert en de fraters Candidus en Priscus op Curaçao voet aan wal zetten.

Het brugvraagstuk.

Over het oevervéerbindingsvraagstuk heeft de Kamer van Koophandel overleg gepleegd met het hoofd van den havendienst. Aan diens mededeeling ontleenen wij, dat het de bedoeling is een brug van moderne constructie, die naar buiten open gaat, te plaatsen, met het eene einde op den hoek Handelskade-De Ruyterplein, met het andere einde rustende op een aan te leggen straat, loopende van af het Brionplein, vóór langs de erven aan den Waterkant tot de Red D. werf en wel op het einde van dien weg. Daarbij zal op de tijden, dat de brug open is, in het verkeer worden voorzien met veerponten, aan de Punda-zijde afvarende aan den buitenkant van den voet van de brug en aan de Otrabanda-zijde van het Brionplein.

Als bijzonderheid moet worden vermeld, dat, volgens de *Amigoe*, een lid der Kamer meedeelde, dat de tegenwoordige brug als zoodanig hem niet zoo slecht voorkwam.

Nederlands aandeel in den invoer.

De heer Ir. Suringar, die zich ook buiten zijn eigenlijke opdracht wel buitengewoon verdienstelijk maakt, heeft een samenspreking gehad met de Kamer van koophandel en nijverheid over bovengenoemd onderwerp. Hoewel de voorzitter vond, dat het moederland nog zoo'n slecht figuur niet maakte, meende de heer S., dat in verschillende goederen, als gemaakte kleeren en schoenen de invoer uit Nederland niet zoo achter behoefde te staan bij die uit andere landen.

Bij de gedachtenwisseling kwamen de volgende punten naar voren, die als wenschelijk om verbetering in den invoer van uit Nederland te brengen, werden aangegeven.

1. gemakkelijker credietvoorwaarden, waartegen geen overwegende bezwaren bestaan wegens den geringen omvang der samenleving, waarin haast een ieder elkaar kent.
2. bevordering van uitzending van handelsreizigers van Nederland uit, niet alleen naar Curaçao, maar ook naar de naburige republieken, om daar de menschen meer kennis te laten maken met het Nederlandsche fabrikaat, ook in verband met punten 4, 5 en 6.
3. meer adverteeren, in het algemeen meer reclame maken en ten deze meer vrijheid verleenen aan de vertegenwoordigers.
4. uitzending van vakmenschen om de markt te bestudeeren. Men moet n.l. niet vergeten, dat een groot deel van den afzet van Curaçao niet zoozeer aan de inwoners plaats heeft, als wel aan doortrekkende passagiers.
5. men moet dus met den smaak en de wenschen rekening houden.
6. vormen van afzetgebieden in de naburige republieken.

Als omstandigheden, die de Nederlandsche concurrentie bemoeilijken, werden in de eerste plaats genoemd de hooge kosten, hoofdzakelijk in verband met de vrachten en in de tweede plaats den verren afstand in vergelijking met andere plaatsen, van waar ingevoerd wordt. Ten aanzien van andere verduurzaamde levensmiddelen dan groenten, de veelal hoogere prijzen in vergelijking met die van andere oorden.

Ook voor Curaçao?

Wij ontvingen een prospectus van een nieuw periodiek, *Politiek economisch weekblad*, dat met 1 Oct. a.s. moet verschijnen. De redactie bestaat uit 3 leden, terwijl 38 vaste medewerkers aan het blad verbonden zijn. Goed geteld troffen wij daarbij 1, zegge één, Curaçao-deskundige aan. Wij moeten derhalve afwachten, wat het voor Curaçao brengen zal.

Een Koloniale Raad.

Het vóór eenigen tijd door den hoefijzer-redacteur in het *Alg. Hand.* aanbevolen denkbeeld, om een Kolonialen Raad in Nederland in het leven te roepen, zooals in België, Frankrijk, Engeland, Italië en Portugal bestaan, is naar het genoemde blad van 11 April l.l. A. meedeelt, ook in de Indische pers besproken en aanbevolen door het orgaan van den N.-I. Politiek Economischen Bond.

Men veroorlooft ons de herinnering, dat reeds 9 jaren geleden de heer Van Kol bij de behandeling der Surinaamsche begrooting in de 1e Kamer hetzelfde bepleitte voor West-Indië, n.l. een Kolonialen Raad in Nederland van personen, „die op de hoogte zijn van de algemeene politieke toestanden in Suriname en Curaçao, die trouw de pers volgen, die de vroegere literatuur kennen en die een uitvoerige studie van die koloniën hebben gemaakt".

Rechterlijke macht.

Tot plaatsvervangend lid van het Hof van Justitie is benoemd de heer H. J. Cohen Henriquez, die om redenen van gezondheid ontslag genomen heeft als voorzitter van de Spaar- en Beleenbank.

Asfalt te Bonaire.

Enkele maanden geleden hebben wij gepubliceerd, dat er op de plantage Washikema op Bonaire, bij het graven van een put, asfalt gevonden was. Later heeft men hierover niet veel meer gehoord.

Deze week echter publiceerde onze collega „La Cruz", dat hij van Bonaire bericht had ontvangen, dat twee weken geleden een paar personen van Emmastad het terrein onderzocht hadden, terwijl er ook namens het Gouvernement gegraven was. Volgens een laatste bericht, zou de gevonden asfalt zelfs van beter kwaliteit dan die van Trinidad zijn. De zaak is nu maar, of er in voldoende hoeveelheid gevonden wordt.

(A. d. C.).

Errata!

Burgers van Curaçao en Hollanders!

Over de eerste ontvangst ten gouvernementshuize van den nieuwen gouverneur, schrijft de *Amigoe* van 16 Mrt. l.l.:

„Deze eerste receptie was buitengewoon druk bezocht, zoowel door burgers van Curaçao als Hollanders. Er heerschte een zeer opgewekte stemming."

Uit den Verren Vreemde.

Propaganda voor een Kanaal door Nicaragua.

De New York Trust Cy. publiceert de volgende beschouwingen over het plan voor een kanaal door Nicaragua.

„De verdubbeling van het verkeer door het Panama-Kanaal in de afgeloopen zes jaar en de onzekerheid of in de toekomst het Panama-Kanaal nog wel in staat zal zijn aan de eischen van het verkeer te voldoen, hebben nieuwe belangrijkheid gegeven aan het reeds een kwarteeuw oude plan om een kanaal aan te leggen door Nicaragua.

Bij tractaat, geratificeerd in Februari 1916, werd aan de Ver. Staten het recht toegestaan voor een termijn van 99 jaar, om een kanaal door Nicaragua aan te leggen van kust naar kust, en tevens het recht om vlootbases te vestigen in de Golf van Fonseca aan den Stillen Oceaan en op Corn-eiland in de Caraïbische Zee. Voor deze rechten zouden de Ver. Staten $ 3.000.000 betalen. De route van dat kanaal zou een verbinding geven van het Nicaragua-meer met de San Juan-rivier, twee waterwegen, die al in geregeld gebruik zijn. De afstand van kust tot kust 134 Eng. mijl langer zijn dan het Panama-Kanaal en de kosten zouden naar raming $ 189.364.000 bedragen, vergeleken bij de $ 144.233.358, die voor den bouw van het Panama-Kanaal betaald zijn.

Voorstanders van den bouw 't nieuwe kanaal wijzen op het feit, dat de normale toeneming van het vervoer door het Panama-Kanaal, dit vervoer spoedig zal hebben gebracht op 50.000.000 ton per jaar, hetgeen de maximum-capaciteit van het Panama-Kanaal is. Het kanaal door Nicaragua zal den duur der reis van New York naar San Francisco met een dag verkorten, en den duur van New Orleans naar San Francisco met twee dagen. Ja, het Nicaragua-Kanaal zou voor 30 pCt. van de schepen, die thans het Panama-Kanaal bevaren, de route verkorten.

Niettegenstaande de ontzaglijke kosten van het aanleggen van het Panama-Kanaal, levert de exploitatie daarvan reeds winst op. Van 1915, toen het Kanaal werd geopend, tot 30 Juni 1927 hebben de kosten van onderhoud en bedrijf zoowat $ 228 millioen beloopen. De totale inkomsten gedurende dien tijd, uit rechten, belastingen en handelsoperaties, beliepen $ 318.000.000, dus een overschot van $ 30.000.000, of gemiddeld $ 6.000.000 per jaar. Hierin zijn de kosten voor de militaire verdediging niet begrepen, die de netto opbrengst voor 1927 ongeveer voor de helft opslokten, en die in andere jaren in een zelfde verhouding het overschot hadden verminderd."

Internationale spoorweg- en wegen tentoonstelling te Santiago.

In December 1929 zal te Santiago, de hoofdstad van de Republiek Chili, een internationale tentoonstelling op het gebied van spoorwegen en wegen worden gehouden, waaraan alle landen van Noord- en Zuid-Amerika en verscheiden Europeesche landen zullen deelnemen. De voornaamste afdeelingen zijn: spoorwegen, wegen, toerisme en automobielen.

Industrieelen en belanghebbenden in Nederland, die van deze gelegenheid gebruik willen maken,

om hun artikelen ten toon te stellen, kunnen zich voor inlichtingen wenden tot de Legatie van Chili, Koninginnegracht 45, 's-Gravenhage en de Chileensche consulaten in Nederland of wel rechtstreeks tot het secretariaat der tentoonstelling te Santiago, San Martin 352.

De landbouw in Amerika op pariteit gebracht!

Reuter seint uit Washington het volgende:

Het wetsontwerp tot instelling van een „federal farm board", met het doel om den landbouw op een basis van oeconomische pariteit met de industrie te brengen, is vandaag door het landbouwcomité uit het huis van afgevaardigden aangenomen. Naar beweerd wordt heeft Hoover reeds te kennen gegeven zijn goedkeuring aan het ontwerp te zullen hechten.

Tot zoover het Reuter-telegram, de *N. R. Crt.* van 16 April voegt hieraan dan 't volgende toe:

We weten nu, welken kant het opgaat in Amerika! Hoogstwaarschijnlijk althans. Den landbouwstand wordt een riem onder 't hart gestoken. Alles voor de industrie en niets voor den boerenstand, dat gaat niet. Zoo heeft men dus nu uitgevonden den landbouw te verrassen met de wet der pariteit. Alle voordeelen, die de nijverheid krijgt, vallen ook den landbouw toe.

Was dat maar waar!

De Amerikaansche landbouwstand blijft het gelag betalen van het protectionisme in Amerika, al maakt men nog zooveel pariteitwetten. Wat heeft de landbouw bijv. aan een invoerrecht op tarwe? Men maakt de boeren blij met een doode musch, om des te rustiger op ander terrein z'n gang te kunnen gaan!

Tot schade van de boeren.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

Vergaderingen.

Het Bestuur vergaderde in den loop van dit verslagjaar 5 keer, in welke vergaderingen de voorbereiding voor de te houden winteravonden werden getroffen. De jaarlijksche algemeene vergadering van leden had plaats op Zaterdag 17 November in de Harmonie.

Propaganda.

De propaganda werd voor een groot deel gevoerd in den vorm van filmvertooningen en lezingen met lichtbeelden. Op 9 Januari trad onze vroegere stadgenoot, de heer J. Kunst, voor onze afdeeling op met een voordracht over de beteekenis der muziek in Indië, terwijl op 25 Februari de Rubberfilm voor een belangstellend publiek werd afgedraaid. Den 19en Maart hield de heer R. M. Noto Soeroto in een der zalen van de Harmonie een lezing over de wisselwerking tusschen Moederland en Indië. Tot besluit van het jaar 1928 liet onze afdeeling op 12 December j.l. de Tabaksfilm afdraaien, welke film door den heer Dr. W. L. Beekman welwillend en op zeer onderhoudende wijze werd toegelicht. Tevens werd onzen leden 2 maal gelegenheid gegeven een lezing van het Kon. Aardrijksk. Genootschap bij te wonen.

De toestand der afdeeling.

Met zeer groote voldoening kunnen wij er melding van maken, dat in het afgeloopen jaar een opgewekt leven in onze afdeeling heerschte. De belangstelling voor ons werk en in onze vereeniging begint zich langzamerhand te openbaren, zoodat wij met trots terugblikken op het jaar dat achter ons ligt. De afdeeling nam zeer in bloei en ledental toe en alhoewel, vooral in een stad als Groningen, het ledental nog veel te klein is, mogen wij toch een grooten vooruitgang constateeren. Het ledental verminderde door verhuizen en bedanken met 3 leden, doch vermeerderde door nieuwe toetredingen met 35 leden. Voor een zeer groot deel hebben wij die vermeerdering te danken aan onzen voortvarenden voorzitter, wien wij dan ook voor zijn krachtig werk hier gaarne hulde brengen.

In het algemeen kunnen wij dus wel zeggen dat de toestand in onze afdeeling gezond is. Daar er verder niets bijzonders te vermelden valt, besluiten wij dit jaarverslag met een woord van dank aan het actieve bestuur, dat zich geen moeite te groot acht, wanneer de belangen der Vereeniging daarbij gemoeid zijn.

De Secretaris,
J. FRANKE.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Arnhem.

OPVOERING „DOLLE HANS".

Eindelijk kunnen wij dan voldoen aan onze belofte om voor onze leden een Eurasia-avond te geven. Was ons eerste plan krontjong- en hawaianmuziek ten gehoore te brengen, we kunnen thans met iets belangwekkenders komen.

Op Vrijdag 26 April, des avonds 8 uur wordt het bekende tooneelstuk „Dolle Hans" voor de leden van onze afdeeling, met één introducée, in de stadsschouwburg opgevoerd.

Wij zijn overtuigd, dat de leden, die dezen avond beschikbaar hebben, ook zullen komen.

Door een groot aantal leden zijn we slechts in staat iets bijzonders te geven en hopen dat de leden ons ook het volgende jaar trouw zullen blijven.

Moedig ieder belangstellende aan als lid toe te treden; het moet ook niet voorkomen, dat een oud Indischgast geen lid van „Oost en West" is.

De Secretaris,
G. J. v. d. HEIDE.

Afdeeling Apeldoorn.

„REGEERINGSFILMS".

Voor deze voorstellingen hadden we 28 scholen aangeschreven. Daarvan zonden 8 geen antwoord. Van 11 andere zouden leerlingen komen, plm. 850. Echter, in de andere bioscoop kwam „Simba"...... Gevolg dat er nog plm. 140 leerlingen minder kwamen.

De avondvoorstelling was maar zeer matig bezocht, 218 betalenden, zoodat we er ongeveer 80 gulden op toe leggen! We zijn daarmede vrijwel aan 't eind van ons kunnen voor dit jaar.

Er was reeds op gewezen, dat we in de a.s. Zomervacantie een excursie naar het Koloniaal Instituut hopen te kunnen ondernemen. Wie van plan is mee te gaan, gelieve alvast zijn (haar) sympathie te laten blijken.

De films waren mooi, die kunnen we allen zusterafdeelingen aanbevelen.

De heer Crevels, oud-Inspecteur, deed zijn best voor en onder het afrollen toelichtingen te geven of bizonderheden te vertellen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Breda en Omstreken.

HINDOE-JAVAANSCHE KUNST.

Maandagavond 8 April hield in het gebouw Concordia de heer T. van Erp, gep. Luit. Kol. Genie O.-I. L., een voordracht over Hindoe-Javaansche kunst voor de afd. Breda v. d. Vereen. O. en W.

De Voorzitter, de heer L. W. van Stenis, opende de bijeenkomst met een hartelijk woord van welkom, wees er op, dat de welvaart van het Nederlandsche volk gedragen wordt door Ned.-Indië. Er mag dus eene algemeene belangstelling voor Indië verwacht worden. De feiten toonen echter het tegendeel. Daarom wekte hij allen, speciaal de oud-Indischgasten, op, lid te worden van de Vereeniging O. en W., daar die Vereeniging sinds jaren ijvert voor meerdere belangstelling; ze doet dit door bemiddelend optreden in alle persoonlijke en zakelijke vraagstukken op Oost- en West-Indië betrekking hebbende, door geregeld propaganda te voeren in het „Koloniaal Weekblad."

De voorzitter gaf enkele middelen aan de hand om het aantal leden te Breda te doen toenemen. Zoo zullen er lijsten aan de leden worden toegezonden met verzoek adressen op te geven van naar hunne meening belangstellenden in de Vereeniging „O. en W."

Hierna verkreeg de heer T. van Erp het woord tot het houden zijner voordracht. De spreker beheerschte de stof volkomen, dank zij de ernstige studie daarvan gemaakt, gepaard met zijne verworven ervaring als leider der restauratie van enkele der voornaamste Hindoewerken. Mooie, scherpe lichtbeelden illustreerden de voordracht. Aandachtig en in alle stilte volgde het publiek deze lezing en gaf van zijn ingenomenheid blijk door langdurig applaus.

Andermaal nam nu de voorzitter, de heer van Stenis, het woord, om met eenige gevoelvolle woorden hulde te brengen aan de nagedachtenis van Douairière Clifford, die de Vereeniging steeds met raad en daad bijstond. Den heer Van Erp bracht hij hartelijk dank voor zijn boeiende, leerzame rede en hoopte hem, als spreker, spoedig weer in ons midden terug te zien.

Afdeeling 's-Gravenhage.

CAUSERIE MET LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 26 April a.s.*, des avonds 8.15 uur, zal *Generaal C. J. Snijders* in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een causerie met lichtbeelden houden over zijn *Reisindrukken uit Ned.-Indië.*

Uitnoodigingskaarten zijn den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

DE GEMEENSCHAPPELIJKE RIJSTTAFEL.

De beloofde Rijsttafel zal gehouden worden op *Dinsdag 30 dezer* en zal, juist op Prinsesseverjaardag, een waar feestmaal worden.

Deelnemers kunnen voor nadere inlichtingen zich wenden tot den penningmeester, den heer *O. R. A. Michselsen, Westerhoutstraat 4,* Haarlem.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING

op Zaterdag 27 April e.k. des nam. te 2 uur in het gebouw der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 15 Nov. '28, No. 46).
3. Jaarverslag, Rek. en Verantw. '28 met rapport der Verificatie-Comm. Begrooting 1929 (zie K. W. 4 April '29, No. 14).
4. Voorziening vacatures H.B., door periodiek aftreden.
5. Algemeene besprekingen.
6. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaatsvervanging verzocht.

Van de Redactie.

N.V. DE KON. NED. IND. LUCHTVAART MIJ.

Wij ontvingen een suggestief exemplaar van een nieuw reclame-affiche der Maatschappij waarmede zoowel de vervaardiger als de maatschappij zelve, eer zal inleggen.

NAAR DE BOLLENVELDEN.

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de gelegenheid, welke Amova, Korte Voorhout 25, Den Haag, biedt, om per nieuwste touring-cars de bollenvelden te bezichtigen.

BOOTTREIN STOOMVAART MAATSCHAPPIJ NEDERLAND.

Het Agentschap der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt dat de boottrein van het ss. „Koningin der Nederlanden", hetwelk 26 April te Genua verwacht wordt, Zaterdag 27 April a.s. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor in den Haag zal aankomen.

SURINAME.

Tengevolge afwezigheid van den bewerker verschijnt in dit Nr. geen rubriek „Suriname".

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mr. L. Wildervanck de Blécourt, Rechterlijk ambtenaar, Villapark A. 117a, Warnsveld.
Ir. D. G. Romijn, Ingenieur 3e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B. O. W., Sijsenlaan 41, 's Gravenhage.
G. van Gelder, Adm. ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Utrechtschestraat 107b, Amsterdam (C.).
K. P. Rijpstra, idem als voren, Tjalleberd (Fr.).
Ir. Th. Kok, Bouwk.ingenieur 3e kl. b. d. dienst der B.O.W., Voorschoterlaan 3a, Rotterdam.
Ir. A. G. Beckeringh van Loenen, Ir. 3e kl. bij den dienst Waterstaat en B. O. W., Koningsweg 15, 's-Hertogenbosch.
Mej. Dr. L. C. P. Kerling, Leerares plant- en dierkunde bij het O. M. O., Nudestraat 5, Wageningen.
Ir. G. J. A. Terra, Landbouwcons. bij den Landb.voorl.-dienst, Anthoniuslaan 4, Blerick.
S. J. P. Donkersloot, Tuinb.kund. ambt. Landbouwvoorl.dienst, Burglaan 7, Apeldoorn.
A. J. de Bruin, Tijd. opz. werkpl. dienst der S.S. en Tr., J. v. d. Doesstraat 26, Utrecht.
Ir. D. A. Boon, Houtvester dienst van het Boschwezen, Noorderparklaan 4, Beverwijk.
W. J. A. Arratoon, Gouv.arts bij den D. V. G., J. v. d. Doemstraat 13bis, Utrecht.
D. Lenderink, Onderwijzer bij het M. U. L. O., Veerstraat 10, Amsterdam.
L. Pronk, Adm. ambtenaar bij het B. B., Fahrenheitstraat 322, 's-Gravenhage.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

G. de Bruijn, Hoofdagent van Politie 2e kl., De Dreef 122, Rotterdam.
L. G. Emmels, Commies b. d. kantoordienst v. h. B. B., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
E. Th. de Vries, Machinist 1e kl. b. d. S. S. en Tr., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
J. Th. W. Bond, Tijd. wd. opzichter 1e kl. b. d. S. S. en Tr., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
G. Kepper, Inspecteur v. d. arbeid v. d. Buitengewesten, Duinweg 22, 's Gravenhage.
Th. Hüber, Mijnbouwk. opz. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Sweelinckstraat 107, 's Gravenhage.
L. L. Priester, commies b. h. hoofdkantoor van Scheepvaart, Hugo de Grootstraat 67, 's Gravenhage.
M. F. F. Beltgens, adj.-inspecteur der alg. politie, Deurne (N.-Br.).
P. Stein, Boscharchitect der 1e kl., Plompetorengracht 14, Utrecht.
F. Bonte, Archivaris b. h. Dept. van Financiën, Merelstraat 34, Oegstgeest.
W. F. Hardi, Opzichter b. d. S. S. en Tramwegen, Voltastraat 58, 's Gravenhage.
R. W. March, Opz. 1e kl. Waterkr. en Electriciteit, Schuijtstraat 117, 's Gravenhage.
W. R. van Nauta Lemke, Tijd wnd. inspecteur b. d. P. T. T. dienst, Celebesstraat 96, 's Gravenhage.
Mej. A. M. Kandou, Commissies b. d. S. S. en Tr., Gr. Hertoginnelaan 214, 's Gravenhage.
H. H. Ph. Kramer, Onderwijzer 3e kl. b. h. O. E. L. O., Heusden (N.-Br.).
Dr. F. Kopstein, Gouv. arts b. d. dienst Volksgezondheid, Weenen, XIII, Hietzinger Haupstr. 38 c.
Mej. C. E. Weijchardt, 1e commies b. h. Hoofdbest. der P. T. T., Gr. Hertoginnelaan 215, 's Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Jahn, Hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie, Sternberg (Mâhren), Checho-Slovakije.
E. Küpker, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Nesse Kreis Norden, Oostfriesland.
Mevr. S. C. Ch. van Wingerden geb. Verburgh, wd. Commies bij 's Landskas te Batavia, Sarphatipark 12, Amsterdam.
J. E. de Grave, Boekhouder 1e kl. bij het Havenbedr., p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
K. F. Balzar, Commies-red. bij het Hoofdbest. der P.T.T., Balistraat 32, 's-Gravenhage.
L. Duinker, Hoofdpolitie-opz. bij de Alg. Politie, Stationsweg 4a, Maassluis.
P. H. Ritter Kalbacher von Türkenburg, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Kinkstraat 16, Klagenfurt (O.).
W. Ch. Diderik, Politie-opziener bij de Alg. Politie; Weurtscheweg 211, Nijmegen.
A. M. Jullens, Alg. ontvanger 4e kl. bij 's Lands kas, Geestbrugweg 80, Rijswijk (Z.-H.).
W. Scheepmaker, Booropzichter bij den dienst van den Mijnbouw, Patrijslaan 18, 's-Gravenhage.
Mej. M. Weijermans, Verpleegster 1e kl. Hospitaaldienst, Anna v. Buerenstraat 11, 's-Gravenhage.
H. Quest, Hoofdpolitie-opz. bij de Alg. Politie, Brugstraat 626, Gorinchem.
J. Hafkamp, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Zuidereinde 288, 's-Graveland.
W. Stemmerink, Controleur v. d. Agrarische Zaken, p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
A. G. Blaauw, Adj.-inspecteur bij den dienst Zoutregie, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
W. L. M. van Dijk, Leeraar bij de Alg. Middelb. School Jogjakarta, Leuvenschestraat 34, Scheveningen.
Ch. Calf, Onderluitenant der Infanterie, Ged. Voldersgracht 45, Haarlem.
W. van den Bos, 1e Luitenant der Militaire Administr., Valeriusstraat 19, 's-Gravenhage.
A. J. C. Weber, 1e Luit. der Inf., Dunckierstraat 43, 's-Gravenhage.
T. Waarts, Onderlu[illegible] hoofdm. der L. V. afd., Jonathanstraat 65, Den Haag.
J. H. v. Beek, Off. v. Gez. 2e kl., Wilhelminalaan 31, Lochem.
A. A. Bontekoe, 1e Luit. der Inf., Newtonstraat 315, Den Haag.
Ch. E. Schmid, Kap. Inf., Blauwe Kamer, Laan 1, Den Haag.
Dr. J. W. Bijleveld, Off. v. Gez. 1e kl., Elsstraat 82, Den Haag.
J. Ch. A. Gabriëlse, 1e Luit. Inf., Boulevard Evertsen 42, Vlissingen.
H. L. Eijgenstein, 1e Luit. Inf., Acaciastraat 24, Leiden.
H. Ph. von Franquemont, Teekenaar b. d. Haven van Soerabaya, Lubeckstraat 77, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

P. J. Leedekerken, Onderluit. der Inf., Dr. Nahuijslaan 19, Zeist.
H. C. Nauta, Gen.-Maj. Gen. Dienst, Groenhovenstr. 1, Den Haag.

Mutatiestaat van 17 tot 23 April.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Middelman, Baarn, Sumatrastraat 22. f 5.— (rekent tot Afd. Utrecht)	Eigen aanmelding.
A. van Galen, Soesterberg, Amersfoortsche Straatweg 94. f 5.— (rekent tot Afd. Amersfoort)	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
W. F. Pieters, Amsterdam, 3e Helmersstraat 56 huis. f 5.—	Secretaris Afd. Amsterdam.
Ir. H. J. J. M. Klijn, Apeldoorn, Badhuisweg 9b. f 5.—	Ir. C. M. L. Vogelzang te Apeldoorn.
J. Postema, Apeldoorn, 't Loo, Koningsstraat 5. f 5.—	Secretaris Afd. Apeldoorn.
W. A. Spreeuw, Adj. Onderofficier Instructeur der K. R., Nijmegen, Heydenrykstraat 91. f 5.—	Majoor J. J. Barendsen te Nijmegen.
J. L. Stoltenhoff, Nijmegen, Pontanusstr. 8. f 5.—	Mevrouw J. M. S. Hogerland—Maarschalk te Nijmegen.
E. Klaassen Dzn., oud-Predikant N.-I., te Veghel (N.-Br.) f 5.— (rekent voortaan tot de Afdeeling Nijmegen)	Eigen aanmelding.
C. D. de Haes, Schout-bij-Nacht, Inspecteur-Generaal v. h. Loodswezen, Den Haag, Wassenaarscheweg 92. f 5.—	den heer P. Groen te Den Haag.
J. A. E. Schenck de Jong, Schout-bij-Nacht b.d., Den Haag, Roodborstlaan 20. f 5.—	Mejuffrouw E. L. F. J. Schenck te Den Haag.
L. F. van Ravenswaay, Hoofdingenieur tit. Waterstaat, Balistraat 88. f 5.—	Hoofdbestuur „Oost en West".
Ch. M. van Leeuwen, p.a. onderneming „Tandjong-Kemala", Tandjong-Karang (Lampongs). f 5.—	den heer B. Hoekstra te Den Haag.
M. A. Teune, Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie, Arnhem, van Limburg Stirumlaan 16. f 5.—	Voorzitter Afdeeling Arnhem.
F. Aronstein, Oud-Kolonel der Artillerie, Den Haag, Johan van Oldenbarneveltlaan 19. f 5.—	den heer C. Aronstein te Den Haag.
Nieuwe Begunstigers	
A. Massier, Apeldoorn, Valkenberglaan 21	den heer J. van Regteren te Apeldoorn.

Afschrijvingen

E. G. Th. Maier, oud-Resident, Den Haag, Frederik Hendrikplein 4 (overleden).

Adresveranderingen

B. Hulshoff, van: Amsterdam, Vossiusstraat 15, terug naar: Den Haag, Postbus 178. f 6.—.
J. G. Meurs, oud-Dirig. Off. v. Gez. 1ste kl. tit. Amsterdam (Z.), van: Koninginneweg 29 huis naar: Stadhouderskade 38.
A. Winkel, Amsterdam, van: 1ste van Swindenstr. 3 naar: Linnaeusparkweg 120 huis.
Zuster W. M. Beukema van Meerten, Nijmegen, van: Kelfkensbosch 13 naar: Levensavond Kwakkenberg.
J. D. W. de Haan, Controleur B.B., van: Nijmegen, Groenestraat 141 naar: Den Haag, Geraniumstraat 233. f 5.-.
Mevrouw de Weduwe Mr. J. W. Barkey—Nuhout v. d. Veen, Voorburg, van: Heerenstraat 94 naar: Dr. Blookerstraat 32.
W. van den Bos, 1ste Luitenant Mil. Adm., Den Haag, van: Weede v. Dijkveldstr. 37 naar: Valeriusstraat 19.
D. K. Boele, van: Padang naar: Rijswijk (Z.-H.), Regentesselaan 4, p.a. den heer R. Boele. f 5.—.
W. R. van Nauta Lemke, Inspecteur P.T.T., van: Padang naar: Den Haag, Celebesstraat 96. f 5.—.
H. C. Nauta, oud-Generaal-Majoor Mil. Geneesk. dienst, van: Bandoeng naar: Den Haag, Groenhovenstr. 1. f 5.-
C. A. W. van Maanen, Algemeen Ontvanger, van: Den Haag, Halleystraat 7 naar: Weltevreden, Gang Kepoe 25.
J. A. Monod de Froideville, Leeraar M.O., van: Den Haag, Carpentierstraat 153 naar: Weltevreden, p.a. Departement van Onderwijs.
J. Heppener, Inspecteur S.S., van: Gouda naar: Bandoeng, p.a. Centraal-Kantoor S.S.
J. Passchier, Onderwijzer 1ste klasse, van: Noordwijk Binnen, Zeestraat 5 naar: Weltevreden, p.a. Departement van Onderwijs.
J. G. A. Goedeljée, Referendaris Hoofdbestuur P.T.T., van: Breda, Baronielaan 208 naar: Bandoeng, p.a. Hoofdbestuur P.T.T.
G. P. A. Bischoff, oud-Ass.-Resident, Weltevreden, van: Engelsche Kerkweg 4 naar: Parapattan 52.
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger, thans te Djombang, K. J. Wijngaarden, Ambt. Alg. Bestuursdienst, van: Soemenep naar: Sidoardjo.

NUMMER 18 DONDERDAG 2 MEI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Reisindrukken uit Nederl.-Indië.

Overzicht eener voordracht van Generaal C. J. Snijders [1]).

„Aan de uitnoodiging van het bestuur der afd. 's-Gravenhage tot bijwoning der voordracht van den Luitenant-Generaal b. d. C. J. Snijders, op Vrijdag 26 April, hebben de leden in grooten getale gevolg gegeven: in de groote zaal van de Twee Steden was letterlijk geen plaatsje onbezet. Onder de aanwezigen bevonden zich o.a. de oud-Gouverneur-Generaal Mr. D. Fock en zijn gemalin, de heer A. Plesman, Directeur der K. L. M., de heer R. Zuyderhoff, alg. Voorzitter van „Oost en West" en andere hoofdbestuursleden. De voorzitter der afdeeling, de heer F. van Peski, zeide in zijn openings- en welkomstwoord het op zeer hoogen prijs te stellen dat Gen. Snijders aan het verzoek om een spreekbeurt te vervullen, gevolg heeft willen geven, welke woorden een warm applaus uitlokten.

Bij den aanvang zijner rede stelde de spreker voorop, dat het allerminst in zijn bedoeling lag, zich op te werpen als Indische specialiteit en zich de bevoegdheid aan te matigen een gevestigd oordeel uit te spreken over Indische toestanden of een oplossing aan de hand te doen van de zoo vele en zoo moeilijke Indische politieke en economische vraagstukken. Spr. wilde slechts beschouwd worden als eenvoudig toerist, die op uitnoodiging van het bestuur van „Oost en West" in een gezellig praatje zijn reisindrukken ten beste geeft. Niet zonder schroom doet hij zulks tegenover de zoovelen onder zijn gehoor, die een groot deel van hun leven in Ned.-Indië hebben doorgebracht en zoodoende die gewesten veel beter kennen dan hij. Maar in een enkel opzicht heeft spr. wellicht iets op hen voor, n.l. dat hij Ned.-Indië heeft bezocht in drie, zeer ver uiteenloopende tijdperken.

De eerste keer verliest zich a.h.w. in de grijze oudheid: 1873—1875, toen spr., naar aanleiding van den Atjeh-oorlog, met 40 officieren van het Nederlandsche leger, als luitenant der genie bij het Oost-Indisch leger werd gedetacheerd. Dat was het echte oud-Indië, waar nog zeer eenvoudige, ten deele zelfs primitieve toestanden heerschten. Spr. schetste het destijds nog zeer gebrekkige verkeerswezen, de slechte hygiënische toestanden, de geheel ondergeschikte en invloedlooze positie van de inheemsche bevolking, aan welker intellectueele ontwikkeling of politieke ontvoogding niemand dacht, de materialistische levensopvatting en de emotielooze levenswijze der Europeesche bevolking, welker gehalte voor een deel te wenschen overliet en die geheel opging in haar eenig doel: hard werken en zoo snel mogelijk geld of een hoog pensioen verdienen en dan naar Holland terug!

Spr.'s tweede bezoek had plaats in 1920, toen hij namens de Nederlandsche Vereeniging Ons Leger een opdracht te vervullen had bij de Vereeniging Indië Weerbaar, terwijl bij bovendien op verzoek van de Kon. Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën (K.L.M.) namens haar een onderzoek zou instellen naar — en zoo mogelijk onderhandelingen met de Ned.-Indische Regeering zou aanknoopen over de instelling van luchtverkeersdiensten in deze gewesten.

Na een afwezigheid van 45 jaar kon spr. vaststellen, dat een volkomen omwenteling, voornamelijk op Java en Sumatra, maar toch ook in menig opzicht in andere gewesten had plaats gegrepen: het verkeerswezen reusachtig ontwikkeld door een uitgebreid spoorwegnet op Java en verschillende spoorwegen in Noord-Sumatra, maar vooral ook door de auto was een totale ommekeer in de verkeerstoestanden ontstaan, welke door den aanleg van vele uitmuntende wegen was bevorderd. Bovendien had ook het rijwiel zijn plaats in Ned.-Indië veroverd, terwijl de telefoon een belangrijke rol in het zaken- en dienstverkeer vervulde; het interinsulaire verkeer, op uitnemende wijze verzorgd door de Kon. Paketvaart Maatschappij, welke met een vloot van meer dan 100, meerendeels moderne passagiersschepen, een groot aantal stoomvaartlijnen in den Archipel bediende; aanleg van belangrijke zeehavens: Tandjong Priok bij Batavia, Tandjong Perak bij Soerabaja, Sabang, Makassar en vele andere, waar voorheen het laden en lossen van passagiers en goederen in bootjes en prauwen op de, dikwijls onstuimige, reeden moest geschieden; handel en nijverheid aanzienlijk uitgebreid en verbeterd, o.a. door den ontzaglijken vooruitgang van de Europeesche cultures, met behulp van moderne technische hulpmiddelen en methoden en met steun en voorlichting van wetenschappelijke proefstations; krachtige ontwikkeling van den inlandschen landbouw, door groote uitbreiding en verbetering der irrigatiën, alsmede door middel van landbouwonderwijs en landbouwvoorlichtingsdienst; de groote steden aanzienlijk uitgebreid met verbetering der hygiënische toestanden en voorziening in alle behoeften en hulpmiddelen eener moderne samenleving. Groote bedrijvigheid, opgewekt mondain leven, niet meer uitsluitend op het materieele gericht, doch ook gewijd aan de cultureele en ethische belangen, kunst, wetenschap en sport. Ontzaglijke vooruitgang van het onderwijs, ook het middelbare, en stichting van de eerste hoogeschool voor vorming van ingenieurs. Maar het meest kenmerkende van dezen nieuweren tijd was wel de geheel gewijzigde positie van de inlandsche bevolking, erkend als een gelijkgerechtigd element in het maatschappelijk systeem, groote ontwikkeling van het inlandsch onderwijs, inleiding tot de politieke ontvoogding der inheemsche bevolking en tot deelneming der intellectueelen onder haar in het landsbestuur.

In het najaar van 1928 bracht spr. zijn derde bezoek aan Ned.-Indië, ten einde op uitnoodiging van de Ned.-Indische Vereeniging voor Luchtvaart de opening van het luchtverkeersbedrijf op Java bij te wonen. Ditmaal kon spr. gedurende zijn verblijf van twee maanden in Ned.-Indië vaststellen, dat de door hem bij zijn vorig bezoek waargenomen schitterende vooruitgang zich had bevestigd en voortgezet. Dit bleek ten duidelijkste uit de volgende feiten en verschijnselen: nog grooter bedrijvigheid en drukker verkeer, o.a. ook tengevolge van de invoering in de groote steden van plaatselijke autotaxidiensten en van autobusdiensten voor de verbinding der steden onderling. Merkwaardig was ook de ingrijpende verbetering der verkeerswegen, o.m. door asfalteering van het wegennet van verschillende groote steden en van belangrijke wegen daarbuiten, o.a. van den geheelen Grooten Postweg op Java. Ook op Bali en in Deli trof hij een uitmuntend wegennet aan. Voorts vermeldde hij den spoorwegbouw in Zuid-Sumatra, nauw verband houdende met — en ten goede komende aan — een groot aantal nieuwe cultuurondernemingen in bedoeld gebied; de opening van de nieuwe oceaanhaven te Belawan-Deli en de stichting van talrijke monumentale gebouwen in de groote steden: Batavia-Weltevreden, Bandoeng, Semarang, Soerabaja en Medan, zoowel ten behoeve van diverse landsdiensten als ten dienste van groote particuliere ondernemingen. Opnieuw mocht spr. den indruk verkrijgen van een groote welvaart en een opgewekt leven, ook in cultureel opzicht, o.a. blijkende uit de belangrijke uitbreiding van de gelegenheid tot het volgen van hooger onderwijs.

Spr. deelde vervolgens eenige ervaringen en indrukken mede, welke hij had opgedaan bij zijn bezoeken aan de voornaamste plaatsen op Java; hij beschreef de opening van het luchtverkeer op 1 November 1928 op het vliegveld Tjililitan bij Meester Cornelis en weidde uit over de bekoring van het

[1]) Aan het voornemen om den tekst dezer voordracht in extenso in het Kol. Weekblad te publiceeren, konden we, gedupeerd door plichtsverzuim van een stenograaf, tot ons leedwezen geen gevolg geven. Voor het *Overzicht* werd een dankbaar gebruik gemaakt van een verslag in de Nwe Rott. Ct. — *Red. K. W.*

luchtreizen in de tropen en over de vooruitzichten van het bedrijf der Kon. Ned. Indische Luchtvaart-Maatschappij. Daarna beschreef hij zijn bezoek aan Bali en wees hij op de schoone natuur en de groote vruchtbaarheid van dit eiland, alsook op zijne merkwaardige bevolking, merkwaardig zoowel door haren aard, zeden, gebruiken en godsdienst, als door haar kunst, tempels, beeldwerken en andere kunstwerken, alsmede door haar dansen, feesten en godsdienstige plechtigheden. Ten slotte besprak spr. zijn bezoek aan Deli, Medan en het prachtige Tobameer.

In een prachtige reeks lichtbeelden werd van alles getoond van Java: Tandjong Priok, Batavia, Bandoeng, Soerabaja's haven, de Bosscha Sterrenwacht en Bosscha's Malabar, cultuurondernemingen, de Boroboedoer, natuurschoon e.d. Ook Bali werd vertoond met zijn tempels en zijn dansen, benevens Noord-Sumatra.

Gen. Snijders vatte zijne indrukken over Ned.-Indië in de volgende slotbeschouwing samen:

Het overheerschend gevoel, dat mij bij mijn laatste bezoeken vervulde, was dat van bewondering voor het grootsche werk, dat hier door Nederlanders is tot stand gebracht: de geordende rechtstoestanden, in de plaats getreden van vroegere dwingelandij en slavernij; de welverzekerde orde, rust en veiligheid, met uiterst geringe machtsmiddelen gehandhaafd onder een talrijke en grootendeels nog weinig ontwikkelde bevolking; de imposante werken op 't gebied van den ingenieur; de bloeiende culturen, de levendige handel en scheepvaart, de veelbelovende mijnindustrie, een machtig ontwikkeld verkeersstelsel te land, te water en in de lucht; de ernstige arbeid reeds verricht en de nog veel meer omvattende plannen in voorbereiding tot bevordering van de geestelijke, economische en politieke ontwikkeling der bevolking.

Sedert eeuwen was Indië de bron van Holland's grootheid en welvaart. Denk Indië weg uit ons verleden of ons heden... en Nederland zinkt terug in staatkundige en economische onbeduidendheid. Nu moge een al te critische geest een deel onzer landgenooten ertoe leiden smalend te oordeelen over ons koloniaal beheer en te vergeten, dat de politieke en sociale denkbeelden van heden niet als maatstaf mogen worden aangelegd bij de beoordeeling van vroeger beleid,...... ik beken gaarne, zeide spr., dat ik met trots vervuld ben geweest bij het aanschouwen van hetgeen daarginds door Nederlandschen arbeid met Nederlandsch doorzicht en Nederlandsche volharding is gewrocht geworden.

Maar gevoel van trots wekt tevens een besef van plicht en van recht.

Ned.-Indië biedt nog onafzienbare vooruitzichten voor verderen vruchtbaren arbeid. Het bevat nog onmetelijke onontgonnen gebieden en tallooze bronnen van welvaart en van voort te zetten economischen vooruitgang. De inheemsche bevolking roept om verderen steun en medewerking ten bate harer geestelijke en materieele ontwikkeling. Daar ligt een onafgewerkte taak, nog niet ten halve volbracht. De cultureele ontwikkeling en materieele ontginning van ons Oost-Aziatisch en Australisch Rijksgebied is een wereldtaak van hooge internationaal-politieke en -economische beteekenis, een taak zoo grootsch, zoo verheffend voor het zelfbewustzijn en het aanzien van het Nederlandsche volk, dat het een onovertreffen voorrecht moet heeten, tot de vervulling van zulk een taak geroepen te zijn.

Wij moeten die taak volbrengen tot het einde toe! Dat is het recht, hetwelk Nederland zich verwierf door zijn schitterend werk in het verleden, een recht, betaald met het bloed en het leven van duizenden onzer landgenooten, die daar ginds te midden van hun nuttigen arbeid zijn gevallen. Dat is van Nederland tevens een rechtmatige eisch van zelfbehoud en een voorwaarde tot zijn toekomstig economisch en politiek bestaan. Maar het is bovendien Nederland's plicht tegenover de bevolking van Ned.-Indië, die in geen enkel opzicht geschikt en bevoegd is tot het voeren en leiden van een zelfstandig staatkundig en economisch leven en van welke nog moet worden bewezen of zij ooit daartoe geschikt en bevoegd zal worden. Wij mogen haar niet hulpeloos aan zichzelve overlaten, noch haar in andere begeeringe handen laten vallen, die ons zeker het werk niet zouden verbeteren. Daarom mag in onze geesten geen plaats hoegenaamd worden ingeruimd aan de gedachte, dat het staatsverband tusschen Ned.-Indië en Nederland ooit zou mogen worden verbroken. Dat verband moge eenmaal, wellicht eerst in een verwijderde toekomst, wijziging naar den vorm ondergaan, naarmate de Indische volken hiertoe de geestelijke rijpheid en het onmisbare verantwoordelijkheidsbesef zullen hebben gewonnen: vast blijve staan, dat het Nederlandsche Rijk in zijn hoofddeelen een en ondeelbaar blijve en dat de centrale Rijksregeering ook voor Ned.-Indië altijd zal zijn het beslissend staatsgezag, de hoogste arbiter in alle vraagstukken van imperiaal belang, het verantwoordelijk orgaan voor het staatkundig en economisch bestuursbeleid.

Het hangt slechts van onszelf af, of wij dit alles blijvend zullen en kunnen bereiken. De tegenwoordige communistische en nationalistische stroomingen vereischen ongetwijfeld ernstige aandacht en groote waakzaamheid, maar bij inachtneming hiervan zijn zij tot dusver weinig gevaarlijk. Zij blijven beperkt tot een betrekkelijk kleine groep en gaan buiten de groote volksmassa om. De toerist bespeurt er letterlijk niets van; eerst bij nauwer contact met leidende inlandsche intellectueelen of bij kennismaking van de producten der Maleische pers, kan men ze leeren kennen. Als men bedenkt, dat de bevolking van Java voor 95 pCt. uit analfabeten bestaat, dan begrijpt men dat dezen voor het overgroote deel buiten het geding staat. Komt men in de binnenlanden van Java, dan vindt men daar de bevolking nog steeds als weleer: bescheiden, beleefd, behulpzaam, eigenschappen, die ontspruiten aan haar aangeboren innerlijke beschaving. Van haat en afkeer van de Nederlanders is geen spoor te vinden. Veel minder nog van bemoeielijking of beleediging. Men is rustig en leeft kennelijk tevreden onder de bestaande orde.

Maar deze eenvoudige zielen zijn kinderlijk van geest en naief in hun geloof. Zij laten zich als kinderen meesleepen door handige propagandisten en veelbelovende opruiers. Daarom moet de revolutionnaire propaganda in toom gehouden en elk exces in woord en geschrift met kracht beteugeld worden.

Wij behooren voort te gaan door een verlicht, rechtvaardig en vooruitstrevend bewind de Ned.-Indische volken te leiden op den weg van regelmatige en gestadige ontwikkeling in geestelijken, economischen, socialen en politieken zin. Mits met inachtneming van de volgende beginselen:

a. dat die ontwikkeling gericht zij op de behoeften en eischen der inheemsche samenleving en niet geschoeid worde op den grondslag van Westersche idealen;

b. dat de geleidelijke deelneming aan het landsbestuur slechts geschiede en voortschrijde naar gelang de bereikte graad van ontwikkeling der inheemsche bevolking waarborge dat voor die deelneming de daartoe geschikte krachten bedeeld met het vereischte verantwoordelijkheidsbesef jegens het Rijk en zijn Regeering beschikbaar zijn; en

c. dat elke neiging tot verbreking der stelselmatige evolutie met vaste hand en onverzettelijken wil worde bestreden en onverbiddelijk elke poging worde onderdrukt om door ondermijning van het wettig gezag en verstoring der maatschappelijke orde onbereikbare hersenschimmen te verwezenlijken.

Langs dien weg mogen wij hopen en vertrouwen dat aan Nederland en Ned.-Indië tot in lengte van dagen een schitterende toekomst verzekerd kan zijn.

Na de beëindiging zijner, meermalen door langdurig applaus onderbroken, voordracht werd Gen. Snijders luide toegejuicht; de heer Van Peski dankte hem hartelijk voor zijn interessante, met jeugdig vuur en enthousiasme uitgesproken rede, welke een waardig slot vormt van de in het seizoen 1928-29 door de afd. 's-Gravenhage gehouden bijeenkomsten.

Kolonisatie Nieuw-Guinea.

Vooruit, mannen!

Er is een tijd geweest, dat men Indische jongens allerminst als energiek beschouwde.

Men generaliseerde, ten deele omdat sommigen evenals vele in Europa geborenen, gemakzuchtig zijn; voor een ander deel omdat men zelf te gemakzuchtig was om den Indischen jongen steunend vooruit te helpen.

De meesten spraken anderen eenvoudig na.

Er waren vele factoren, die indolent maakten, zooals: het goedkoope levensonderhoud, dat niet tot

sten arbeid prikkelde, daarnaast het openhou-n van betere betrekkingen voor den in Europa ge-rene, die meestal beter onderlegd was, verder de erdreven beteekenis, die men aan het zoogenaam-e kleinambtenaarsexamen hechtte en de vele lagere etrekkingen, die vooral bij het Gouvernement voor en Indo-Europeaan openstonden, echter weinig ans op promotie gaven, maar aan het einde van en geestdoodenden loopbaan, recht gevend op een oor niet veeleischenden, genoegzaam pensioen......

Zoo was het gedurende vele jaren, doch intus-chen zijn de tijden veranderd!

Er werd meer voor het onderwijs gedaan, ook, k zou bijna zeggen: vooral voor den Inlander en die as zoo verstandig daarvan te profiteeren.

Men kan daarvoor slechts respect hebben en het preekt vanzelf, dat hij, na scholen doorloopen en ezelfde kennis vergaard te hebben als de in Indië eboren Europeaan, naar betrekkingen ging sollici-eeren, die hij thans ook vervullen kon, gerugsteund oor het Gouvernement, dat evolutie in zijn vaan-el geschreven had en den particulieren werkgever, ie een goedkooper werkkracht verkrijgen kon met ezelfde capaciteiten.

Dat die werkkracht zich goedkooper aanbieden on, lag daaraan dat de Inlander voor noodzakelijk evensonderhoud nog minder noodig had dan de ndo-Europeaan, die zijn stand wilde ophouden, erwijl de Inlander voor een groot gedeelte nog inder eischen aan promotie stelde.

De gevolgen bleven op den duur niet uit, de Indo-Europeaan zag zich meer en meer verdrongen en aar hij vroeger misschien nooit aan gedacht had, et spook van werkloosheid en honger begon zich an hem te vertoonen.

Nu zou men kunnen zien of men den Indischen ongen goed getaxeerd had en of hij in den ongelij-en strijd om het bestaan zou tenonder gaan......

En ziet, wij mogen ons gelukkig prijzen, dat ge-hiedt *niet!*

Hij toont, dat hij karaktereigenschappen geërfd eeft, van zijn vader *moed* om zich er door te slaan, ilskracht om een nieuw leven te beginnen; van ine moeder *taai geduld* en *zachtheid*, om op den ur een nieuw bestaan te veroveren.

Daardoor rijst de vraag:

Moeten wij hem aan zichzelf overlaten om te zien hij slaagt of tenonder gaat?

Daarop is slechts *een* antwoord mogelijk, een uit t hart opgeweld *neen!*

Wij moeten hem afhouden van niet geheel over-chte plannen, maar wij moeten hem helpen, nneer er kans op uitvoerbaarheid bestaat.

Waarom ons blind te staren op eventueele mis-kkingen bij kolonisatie? Staat hij er minder voor-elig voor dan Europeanen, die door de noodza-elijkheid gedreven, andere landstreken zochten, n na vele ontberingen of oorlogen tegen Indianen Zoeloekaffers, eindelijk voor zich en hunne kin-eren goede gronden en betere levensvoorwaarden vinden?

Immers *neen* en daarom moeten wij hem *zijn* ns geven.

Daarom weg met alle zwartgalligheid, voor een oot deel ingegeven daardoor dat degenen, die nne adviezen uitbrengen, den leeftijd overschre-n hebben, waarop zij zelf in staat zouden zijn van ensrichting te veranderen.

Hij *moet*, zoekt dus de lichtpunten en heft be-aren op!

Vooruit Indische jongens, gij, die er trotsch op it, evenals wij Hollanders te zijn, steekt de hoof-en bij elkaar, gebruikt uw verstand, zoekt voorlich-ng bij bevoegden en toont wat gij kunt, werkt om n goed bestaan voor u, uwe vrouwen en kinderen vinden!

Ontgint een op u wachtend onbewoond gedeelte n ons mooie Indië met een klimaat waaraan gij wend zijt, maakt daarvan een welvarend stuk opisch Nederland, waar trouwe harten kloppen or ons Vaderland, ons eenig en ondeelbaar Neder-ndsch wereldrijk!

F. VAN PESKI.

H. Secretarissen der afdeelingen worden er nog-maals beleefdelijk aan herinnerd, t in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds men voorkomen van personen, die in aanmerking men om voor het lidmaatschap der Vereeniging te den aangezocht.

Jong-Java en de Javaansche litteratuur [1].

Van een modern-Javaansche litteratuur is, zooals de zaken op dit oogenblik staan, nog geen sprake en het vrijwel algemeene gebrek aan belangstelling voor deze kwestie aan de zijde van de intellectueele Jong-Javanen rechtvaardigt het vermoeden, dat in de naaste toekomst daarvan ook nog geen sprake zal zijn. De oorzaak van deze armoede aan eigen geestelijk, speciaal letterkundig, leven is te zoeken in de eerste plaats in de overgroote gehechtheid van de Javanen der laatste eeuwen aan de oude Hindoe-Javaansche traditie, een gehechtheid, die geleid heeft tot een verstarring in het Middeleeuwsche, welke voor het modern-ontwikkelde geslacht onaanvaardbaar is; in de tweede plaats bij de Europeesche school, die niet voortgebouwd heeft op aanwezige cultuurwaarden, maar deze integendeel genegeerd en onmogelijk gemaakt heeft; ze echter — dat zij tot haar verontschuldiging gezegd — wel moest negeeren, omdat haar onderwijzers niet op de taak Javaanschen leerlingen Javaansch-georiënteerd onderwijs te geven berekend waren, en initiatief om dat euvel te verhelpen den Javanen ontbroken heeft.

Niettemin blijft een reveille gewenscht. In de Javaansche letterkunde, hoezeer ook verouderd, schuilen waarden ter vorming van hart en geest, waaraan bij een volk als het Javaansche minstens even groote behoefte bestaat als aan de ontwikkeling van het intellect; die waarden verloren te laten gaan blijft uit cultuur-economisch oogpunt bezien verwerpelijk. Het gouvernement heeft een goeden stap gedaan door de oprichting van de Oostersch-letterkundige afdeeling der A. M. S., die een vormschool kan worden van modern-Javaansche letterkundigen; het kan nog meer doen door deze school nog meer uitsluitend te maken tot een *Javaansche* litteraire school en al het niet volstrekt noodige van het leerplan te schrappen; verder door het Javaansche onderwijs van de 2de-klas-school verder uit te bouwen, met name het taalonderwijs beter te fundeeren, en door er *Javaansch* middelbaar onderwijs bij te laten aansluiten in de toekomst; ten slotte door de leerkrachten, die het onderwijs in het vak Javaansch moeten geven, en die uit de inheemsche bevolking zelf genomen dienen te worden, een grondiger scholing te geven en betrouwbare leerboeken te hunner beschikking te stellen. Maar terwijl het gouvernement helpen kan en bevorderen, moet het eigenlijke werk door de Javanen zelf gedaan worden. Zij moeten tot eenstemmigheid trachten te komen bij het formuleeren van hun wenschen, zelf concrete voorstellen doen in plaats van altijd naar Weltevreden te kijken, en niet hun belangstelling verknoeien aan futiliteiten als spellingkwesties. Wij zagen, dat in het nationalistische kamp teekenen van nieuw leven zich voordoen, en dat beter dan wie ook de Javaansche studenten in Holland, die aan geen tradities gebonden zijn, het modernisme in de Javaansche letteren zouden kunnen inluiden.

Hoe één man den stoot kan geven tot een nieuwe taalbeweging leert Rizal's voorbeeld in de Philippijnen. Daar had zich, als voortzetting van een oudere, wellicht Hindoe-Philippijnsche traditie, gedurende de Spaansche periode een letterkunde ontwikkeld, als de Javaansche geheel in versmaat, als de Javaansche Middeleeuwsch, maar hier onder Spaansch-katholieken invloed. Door verschillende omstandigheden waren de Filipino's eerder dan de Javanen in nauwer contact gekomen met de buitenwereld. Toch heeft het geduurd tot aan den vooravond van den opstand tegen Spanje, tot het omhoogkomen van de onafhankelijkheidsbeweging, voor het streven aan den dag kwam zich meer van eigen taal te gaan bedienen, ook voor litteraire doeleinden.

Eén van de voorloopers en wegwijzers is Dr. José Rizal geweest, een medicus, die na beëindiging van zijn medische studie in Manila naar Spanje en andere landen van Europa ging. Daar zijn, in het Spaansch, zijn beide groote romans „Noli me tangere” en „El Filibusterismo” verschenen. In Duitschland leerde hij Schiller's „Wilhelm Tell” kennen, en besloot deze verheerlijking van de vrij-

[1] Samenvatting eener lezing van *Prof. Dr. C. C. Berg*, gehouden te Rotterdam op 25 April j.l. voor de afd. Rotterdam van Oost en West, het Alg. Ned. Verbond en het Ned. Indonesisch Verbond.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

heid van een klein volk in zijn moedertaal, het Tagalog, te vertalen. Teruggekeerd in de Philippijnen is hij in kleinere werkjes doorgegaan met dit streven tot aan zijn terechtstelling, als geestelijke vader van de revolutie.

Kort na zijn dood kwam de Amerikaansche bezetting. Een ware Rizal-cultus is toen ontstaan, die ten gevolge had, dat niet alleen zijn Spaansche werken in het Tagalog, later ook in andere Philippijnsche talen vertaald wérden, maar ook dat zijn voorbeeld om Tagalog voor moderne letterkunde te gebruiken door een grooten kring van bewonderaars gevolgd is. Thans, 30 jaar na zijn dood, heeft men ginds voor zoo'n klein gebied niet onbelangrijke litteratuur, die deels nog onder Spaanschen invloed staat, deels — vooral in de moderne Tagalogpers — Amerikaansch georiënteerd is.

Net zoo goed als het Tagalog, dat weliswaar minder ingrijpende veranderingen behoefde te ondergaan, maar dan ook een veel minder rijk verleden had, is het Javaansch in zijn modernere vorm tot litteratuurtaal te maken, wanneer zij, die daartoe geroepen zijn, de gelegenheid niet voorbij laten gaan. Het zou beschamend zijn voor Javanen en Hollanders, wanneer wèl de Javanen van weleer Hindoe- en Islam-cultuur met hun eigen beschaving hebben weten te versmelten tot een nieuw, harmonisch geheel, doch de huidige Jong-Javanen niet in staat zouden zijn de combinatie van hun Javaansche afkomst en hun Hollandsche opleiding tot litteraire vruchtbaarheid te brengen.

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 tot Maandag 29 April.

De marinevliegtuigen op weg naar Indië. Na een oponthoud van 16 dagen te Napels, zijn de drie vliegbooten op Zaterdag 27 April gezamenlijk van daar vertrokken tot het vervolgen van den tocht naar Indië.

De vorderingen der reis blijken uit onderstaande opgave der af te leggen étappes.

1. Den Helder—Hourtin. *Afgelegd Wo. 3 Apr.*
2. Hourtin—Berre. *Zo. 7 April.*
3. Berre—Napels. *Do. 11 April.*
4. Napels—Athene. *Za. 27 April.*
5. Athene—Alexandrette. *Ma. 29 April.*
6. Alexandrette—Bagdad. *Di. 30 April.*
7. Bagdad—Henjam.
8. Henjam—Karachi.
9. Karachi—Bombay.
10. Bombay—Cochin.
11. Cochin—Trincomali.
12. Trincomali—Sabang.
13. Sabang—Tandjoeng Pinang.
14. Tandjoeng Pinang—Batavia.

Vaderlandsche club. Te Soerabaja is onlangs een Vaderlandsche club opgericht, een vereeniging van Nederlanders wier politiek programma gebaseerd is op den onverbreekbaren band van Nederland en Ned.-Indië in het groote rijksverband. (Zie nader Kol. Bijbl. van de „Haagsche Courant" van 27 April).

Inlandsche vennootschappen. Batavia. Het „Bataviaasch Nieuwsblad" bericht, dat een commissie zal worden ingesteld, onder voorzitterschap van prof. Zeylemaker, die tot taak zal hebben het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid van een wettelijke constructie voor de Inlandsche vennootschappen. (Aneta) [1])

Een zeer vleiend oordeel. Het volgende is een citaat uit een persgesprek van den Gouv.-Gen. van Indo-China met de „Locomotief": Wat ik in Ned.-Indië gezien heb, de scholen, de hospitalen, de ondernemingen, de moderne steden, de uitnemende wegen, de wetenschappelijk geleide cultures en de zorg voor de bevolking heeft in de hoogste mate mijn bewondering gewekt. Voor den bezoeker uit Indo-China bevat alles wat er hier op die gebieden te zien is, even zooveel lessen.

Administrateur gewond, dader gedood. Palembang. De administrateur van Goenoeng Dempo en Pagar Alam in het Palembangsche, Coulin, is bij een poging om een amokmaker te arresteeren zeer ernstig in de borst gewond. De dader werd neergelegd. (Aneta, 22 April).

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

De Gouv.-Generaal naar Billiton. Het „Bat. Nieuwsblad" meldt dat de Landvoogd einde Juni een bezoek denkt te brengen aan Billiton. (Aneta, 24 April).

De toestand op Sumatra's Westkust. Batavia. De waarnemend adviseur voor Inlandsche Zaken, Van der Plas, rapporteert, na een onderzoek op Sumatra's Westkust, dat daar de atmosfeer volkomen rustig is. Het bestuur blijkt thans geheel op de hoogte van wat op politiek gebied voorvalt. (Aneta, 24 April).

Voorzitter Volksraad. Bij kon. besluit is benoemd tot lid, tevens voorzitter van den Volksraad, de heer J. W. Meyer Ranneft, resident ter beschikking van den gouverneur van Midden-Java.

Bezoek van den Koning van Siam. Batavia, 25 April (Aneta). De koning van Siam wordt einde Juni op Java verwacht en zal met koninklijke honneurs worden ontvangen.

Lezing over St. Eustatius. In eene op 3 Mei door de Maatschappij der Nederl. Letterkunde te Leiden te houden bijeenkomst zal Prof. Dr. Knappert een lezing houden over: „St. Eustatius toen en nu".

Oostkust van Sumatra-Instituut. In een den 24 April te Amsterdam gehouden vergadering van het Oostkust van Sumatra-Instituut heeft B. H. A. van Kreel gesproken over de spoorwegen op Sumatra en de hr. C. J. van Kempen over de Zelfbesturen op de Oostkust. (Kort verslag in N.R.Ct. 25 April, Ochtendblad).

Hoogere examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht Mr. C. W. M. Baard. — Econ.-doctoraal ex. Indologie de hr. E. Luuring. — Taalkundig candid. ex. Indologie de hr. J. F. A. van der Schoor.

Rotterdam. Bevorderd tot doctor in de handelswetenschap de hr. Jang Tong Joe, op proefschrift: Het internationale opiumprobleem en stellingen.

Dr. Moresco naar Genève. Bij Kon. besluit is aan den gep. O.-I. Hoofdambtenaar Dr. E. Moresco, laatstelijk Vice-President van den Raad van Ned.-Indië, thans buitengewoon hoogleeraar aan de Ned. Handels-Hoogeschool te Rotterdam opgedragen zich in Augustus 1929 voorloopig voor den tijd van twee jaar naar Genève te begeven, ter bestudeering van in Volkenbondskringen heerschende stroomingen op koloniaal gebied.

Mr. Dr. H. Zaalberg. Bij Kon. besluit is op verzoek eervol ontslagen Mr. Dr. H. Zaalberg als directeur van de Pensioenfondsen voor de Koloniale Landsdienaren en Locale ambtenaren, met dank voor de langdurige en trouwe diensten in die betrekking aan den Lande bewezen en is hij benoemd tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

---

†

Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 65 jaar, den 25en April overleden Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, oud-hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, oud-president van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, oud-lid in den Raad van Ned.-Indië enz. Prof. C. A. was officier in de orde van Oranje Nassau en ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.

F. Bouman. In den ouderdom van 70 jaar overleed te 's-Gravenhage de heer F. Bouman, gep. opzichter 1e kl. bij de S.S. op Sumatra. Gedurende de laatste 20 jaren was de overledene gemachtigde aan de Petr. Mij. Moeara Enim.

F. Venema. Te Tjibadak is op 30-jarigen leeftijd overleden de heer F. Venema, agent van het Javaveem, het Indische veem en een aantal ondernemingen. (Aneta, 25 April).

C. H. W. Linck. Te Katwijk a. d. Rijn is, in den ouderdom van 75 jaar, overleden de heer C. H. W. Linck, oud-hoofdingenieur in Ned.-Indië, Officier in de orde van Oranje-Nassau.

Mr. J. C. Mulock Houwer. Bandoeng, 29 April (Aneta). Alhier is [in den ouderdom van 84 jaar] overleden Mr. J. C. Mulock Houwer, oud-lid van den Raad van Ned.-Indië [ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.]

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een belangrijke Enquète.

Met groote ingenomenheid maken wij hier melding van een, begin Maart j.l., door het „Java-Instituut" in Indië ondernomen enquête, betreffende de Inlandsche nijverheid, waaronder ook de kunstnijverheid en huisvlijt begrepen zijn.

De ondervolgende brief werd aan alle Regenten op Java toegezonden:

„HoogEd. Gestr. Heer.

Het Bestuur van het Java-Instituut, gevestigd te Soerakarta, heeft het initiatief genomen tot het instellen van een onderzoek naar den bestaanden toestand van de Inlandsche nijverheid, kunstnijverheid, het Inlandsch ambacht en kunstambacht en naar de middelen tot verbetering daarvan. Voor het houden van dit onderzoek heeft het een studie-commissie samengesteld, waarvan de heer J. E. Jasper, Gouverneur van Jogjakarta, het voorzitterschap op zich heeft genomen en waarin de Hoofden van de Departementen van Landbouw, Nijverheid en Handel en van Onderwijs en Eeredienst alsook het Hoofd van het Gevangeniswezen vertegenwoordigers hebben aangewezen.

Het doel dezer studie-commissie is in de eerste plaats: zooveel mogelijk betrouwbare gegevens te verzamelen aangaande den tegenwoordigen toestand van de Inlandsche nijverheid enz. Om dit doel te bereiken is er, naar hare meening, geen betere weg dan het inroepen van de hulp der Inlandsche Bestuursambtenaren voor de invulling van door haar opgestelde vragenlijsten. Daarom neemt het Bestuur van het Java-Instituut de vrijheid hierbij beleefd uwe zeer gewaardeerde hulp en medewerking te verzoeken voor den arbeid van genoemde studie-commissie. Het belang van het voor een groot deel van de medewerking van het Inlandsch Bestuur afhankelijke welslagen van dien arbeid behoeft hier wel niet nader uiteengezet te worden.

Hoogachtend,
Het Hoofdbestuur v. h. Java-Instituut,
Prof. HOESEIN DJAJADININGRAT,
Voorzitter.
S. KOPERBERG, Secretaris."

Dit schrijven was vergezeld van het volgende verder bijgevoegden staat en vragenlijst, waarvan we hier alleen die punten weergeven, welke met de kunstnijverheid in verband staan; en dat zijn verreweg de meeste, daar, zooals bekend, de inboorlingen van oudsher gewoon waren hunne gebruiksvoorwerpen zoo fraai te vervaardigen, dat zij onder kunst te rekenen zijn.

„HoogEd. Gestr. Heer.

De studie-commissie voor het onderzoek naar de Inlandsche nijverheid heeft de eer uw medewerking te verzoeken voor een onderzoek naar den bestaanden toestand van de Inlandsche nijverheid en naar de middelen tot verbetering daarvan.

Hierbij doet de Commissie u ter kennisneming de vragenlijst A toekomen. Van deze vragenlijst bestaat ook een Javaansche, Soendaneesche en Maleische tekst. De Commissie zou het zeer op prijs stellen, indien u zoo goed zoudt willen zijn uwe hulp en medewerking te verleenen, opdat de daarin voorkomende vragen zoo volledig mogelijk beantwoord worden. Daarbij verdient het aanbeveling de lijst op ruime schaal te verspreiden onder de Inlandsche Ambtenaren in uw Regentschap. Zoudt u daartoe op bijgaande briefkaart willen opgeven, hoeveel exemplaren in het Javaansch, Soendaneesch, Maleisch en Nederlandsch u ter verspreiding in uw Regentschap noodig denkt te hebben?

Mag de Commissie tevens uw hulp inroepen om de ingevulde lijsten aan het adres van het Secretariaat van het Java-Instituut te Soerakarta te doen terugzenden?

Uw antwoord gaarne spoedig tegemoet ziend,

Met de meeste hoogachting,
Namens de Commissie vd.,
J. E. JASPER, [1]) Voorzitter.
S. KOPERBERG, Secretaris."

1. Welke van de hieronder genoemde bedrijven van nijverheid of kunstnijverheid, ambacht of kunstambacht, die in werkplaatsen of in huisvlijt door Inlanders worden uitgeoefend, zijn in Uw ambtsgebied belangrijk? (Deze vraag te beantwoorden door hieronder de namen van de in Uw ambtsgebied voorkomende belangrijke bedrijven slechts met rood potlood te onderstrepen).

STAAT A.

I. *a.* Het vlechten van hoeden, manden doozen, kokers, zakken, korven, hangers, vliegendeksels, speelgoed, visch- en vangwerktuigen van verschillende materialen: bamboe, rotan, pandanblad, lontarblad, gebangblad, lidi kelapa, lidi arèn, soorten biezen als mèndong, welingi enz., remboeloeng- of kiraibast, idjoek, enz.
b. het vlechten van vloer- en andere matten.

II. *a.* Het maken van gewone katoenweefsels (*loerik, polèng,* enz.).
b. Het maken van zijden weefsels met of zonder goud- of zilverdraad (*songkèt* of *polos*).
c. Het maken van katoenen ikatweefsels (*kain kasang, kain goebah*).
d. het maken van zijden ikatweefsels (*tjindé* of *tjindèn*).
e. Het maken van agal-weefsels (*bagor*).
f. Het maken van bandenweefsels (*stagèn*).
g. Het maken van weefsels van andere materialen (*widoeri, oerat pisang,* enz.).
h. Het maken van kantwerk (*rènda*) van katoenen of zijden garens of van gouden zilverdraad.
i. Het borduren (*njoelam*) met katoenen en zijden garens, goud- of zilverdraad, loovertjes, enz. op mutsen, sloffen, buikbanden (*saboek*), sandalen (*troempahs*), enz.
j. Het maken van passementwerk.
k. Het kralenrijgen tot versiering van sloffen, banden, beurzen, enz.

III. *a.* Het batikken en stempelen op katoen.
b. Het batikken en stempelen op zijden (*looktjans*).
c. Het batikken en stempelen met gebruikmaking van goudblad (*pradan*).
d. Het verven van batiks (blauwverven, sogaverven, enz.).
e. Het maken van *tritiks, djoempoettans* en *kains kembangan.*
f. Het maken van *plangis.*

IV. Het goud- en zilversmeden (smeden, drijven, ciseleeren, graveeren, incrusteeren, etsen, versiering met filigraan, bolletjes, email, zwart niello, vergulden, verzilveren, vernikkelen, beitsen, edelsteenzetting, gebruik van soeasa, Berlijnsch zilver, nikkel, enz.).

V. Het gieten van geelkoperen voorwerpen met of zonder toepassing van versieringswijzen (ciseluur, gebruik van zwart email, à-jour-gieten, relief-versiering, enz.), het maken van geelkoperen muziekinstrumenten.

VI. Het maken van rood koperen voorwerpen.

VII. *a.* Het smeden van krissen, lansen en andere staatsiewapens (met of zonder *pamor*).

VIII. Het blikslaan.
a. Het maken van huishoudelijke artikelen van blik.
b. Het maken en uitslaan van blikken nokversieringen.

IX. *a.* Het maken van houten meubels (versierd of onversierd).
b. Het maken van houten rij- en voertuigen en het maken van wielen voor rij- en voertuigen.
c. Het maken van houten onderdeelen van woningen (versierde stijlen, deuren, wanden, gebjoks, enz.).
d. Het maken van huishoudelijke artikelen van hout (klompen, rijstscheppers, enz.).
e. Het maken van versierd klein houtsnijwerk (doozen, gongstandaards, enz.).
f. Het maken van houtdraaiwerk, zaagwerk en -inlegwerk.
g. Het maken van houten wajangfiguren (*wajang golèk* en *wajang kroetjil*).
h. Het maken van houten maskers (*topèng*).
i. Het maken van houten krisscheeden en krisgevesten.
j. Het maken van houten en bamboe muziekinstrumenten (*rebabs, angkloengs,* enz.), en houten standaards voor muziekinstrumenten.

X. Het maken van voorwerpen van klapperdop.

XI. *a.* Het maken van bamboe meubels.
b. Het maken van bamboe-wanden voor woningen.
c. Het maken van *pajoengs.*
d. Het maken van huishoudelijke bamboe voorwerpen (vogelkooien, spaarkokers, enz.).
e. Het maken van voorwerpen van bamboe-brandwerk.

XII. *a.* Het maken van lederen zadels, lederen paardentuig, lederen banden en riemen, lederen schoenen, sloffen en troempahs.
b. Het uitslaan van leder voor wajangfiguren (*wajang koelit* of *wajang poerwo,* hoofddeksels en vleugelversieringen v. wajang orang, waaiers, leesteekens, enz.)
c. Het maken van voorwerpen van geprepareerde huiden (van slangen, leguanen, enz.)

XIII. Het maken van voorwerpen van hoorn, been, schildpad, schelp, ivoor, paarlemoer, akar bahar, enz.

XIV. De steenbewerking.
a. Het maken van vloertegels, neuten, fundeeringssteenen en andere deelen voor bouwwerken.
b. Het maken van vijzels, wrijfsteenen, potten en andere huishoudelijke artikelen.
c. Het maken van grafpalen, beelden, e.d.

XV. De pottenbakkerij (het maken van versierd en onversierd aardewerk, het smoren of berooken van aardewerk, het maken van verglaasd aardewerk).

2. Welke andere *belangrijke* bedrijven van nijverheid of kunstnijverheid, ambacht of kunstambacht worden in werkplaatsen of in huisvlijt door Inlanders in Uw ambtsgebied uitgeoefend? (slechts in het kort te vermelden).

3. Hoeveel arbeiders (*toekangs* en koelies, afzonderlijk op te geven) zijn naar schatting in elk der door U aangegeven *belangrijke* bedrijven werkzaam? Welke zijn hun loonen of verdiensten? (gemiddelden te schatten).

4. Kunt U eenige belangwekkende gegevens of bijzonderheden mededeelen omtrent productie en afzet?

5. Welke maatregelen acht U noodig of wenschelijk tot wegneming of ter verbetering van de plaatselijke toestanden en omstandigheden, die belemmerend werken voor de ontwikkeling of uitbreiding van het bedrijf, voor de verschaffing over materialen en werktuigen, de verhandeling van de producten?

6. Welke maatregelen worden reeds in Uw ambtsgebied genomen en welke middelen worden er toegepast tot bevordering of aanmoediging van bedrijf of bedrijven en met welke resultaten?

Hoe wordt dit werk door de bedrijfsleiders en *toekangs* op prijs gesteld? Welk resultaat heeft het gehad?

Het is te hopen en zeker ook wel te verwachten, dat op deze vragen, tot de Inlandsche Bestuursambtenaren gericht, vollediger en bevredigender antwoorden zullen inkomen, dan op dergelijke inlichtingen in 1884, welke, uitgaande van de „Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Nijver-

[1]) Gouverneur Jasper, die nog evenveel voelt voor de Indische volkskunst, als toen hij, nog Controleur zijnde, van Regeeringswege het thans in vier lijvige boekdeelen neergelegde onderzoek instelde naar de Indische kunstnijverheid, zal wel even verlangend naar de resultaten dezer enquête uitzien, als wij.

Mogen zijne destijds gedane voorstellen nu eindelijk tot uitvoering komen! — Red.

heid" te Haarlem, gevraagd zijn aan de Europeesche Hoofden van Gewestelijk Bestuur in Nederl.-Indië, waarvan de — op enkele gunstige uitzonderingen na — van gebrek aan belangstelling getuigende resultaten in 1889, te Batavia door den heer *P. H. van der Kemp*, tot diens bekende „Résumé van Gewestelijke rapporten over de kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië", samengesteld, in brochurevorm zijn uitgegeven.

Reeds toen wees de heer v. d. Kemp op het voorbeeld van Britsch-Indië in deze, waar sedert heel wat, en met succes, gedaan is in het belang der inheemsche kunstnijverheid, zoowel op het gebied van kunst, onderwijs en musea, studiebeurzen als anderszins.

Reeds toen werd echter ook door Britsch-Indische bladen de opmerking gemaakt:

„Geen technisch onderwijs aan Inlanders, geen onderricht in het teekenen, in de pottenbakkers- en weefkunst kan de ten ondergang neigende inlandsche kunst ten goede komen, wanneer dit onderwijs uitgaat van Europeanen.

„De wederopwekking en de verbetering van Indië's kwijnende kunstbedrijven en de volle ontwikkeling van zijne rijke kunstbronnen worden vurig gewenscht door ieder vaderlandslievend inboorling van Indië. Als een middel tot dit zoo zeer gewenschte doel is het van het meeste belang den smaak voor kunst-technische opvoeding te ontwikkelen."

Verder schrijft diezelfde deskundige:

„We have, I think, enough of mere clerks and accountants" (sic!).

En vervolgens, ook *tout comme chez nous:* „Uit ervaring kan ik zeggen, dat de minste vacature bij 's lands dienst een groot aantal aspiranten doet opkomen, maar . . . wanneer men een uitmuntend handwerksman of technicus op het gebied van kunstnijverheid noodig hebt, dan kan men geruimen tijd wachten, alvorens men iemand vindt, over wien men ten volle tevreden kan zijn.

„Terwijl men nu de meest mogelijke aanmoediging voor het lager onderwijs over heeft, merkt men hier een leemte, die ook moet aangevuld worden door scholen voor kunstnijverheid en volkskunst in verschillende deelen des lands, om jonge lieden van aanleg in staat te stellen zich in de verschillende kleinkunsttakken te bekwamen."

Maar is het volgende bij ons ook het geval?

„Deze aangelegenheid is zóó innig verbonden met de herleving van Indië, dat zij reeds ten zeerste de aandacht heeft bezig gehouden van het beschaafd-denkend gedeelte onder het Indisch publiek en de verlichte Britsche staatslieden van den tegenwoordigen tijd" (zulks in 1884).

Reeds in 1887 schreef onze deskundige *Dr. Serrurier* te Leiden:

„Het ware te wenschen, dat een commissie van deskundigen, met smaak en kunstgevoel, van de Tentoonstelling te Londen gebruik maakte om aldaar studiën te maken van de Indische kunsten en eenmaal op de hoogte, zocht te bewerken, dat *schools of arts* in verschillende gewesten van Nederl.-Indië werden gesticht, die even zoo vele brandpunten voor de wederom oplevende kunstnijverheid zouden zijn."

Nederland heeft toen verzuimd dezen goeden raad op te volgen.

Nu doet zich wederom een dergelijke prachtgelegenheid voor bij de Internationale Tentoonstelling te Parijs in 1931.

Zijn wij wijzer geworden?

Dan moet er nu reeds door de Regeering, in samenwerking met belangstellende, deskundige Inlanders en Europeanen, het noodige daartoe gedaan worden!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en Afrika.

In de Eur. Pers wordt *geleidelijk meer ruimte aan brieven en bijdragen over Afrika* afgestaan. *De Loc.* (18 en 23/3, blz. 51) heeft hiervoor bepaalde redenen. Wat *Zuid-Afrika* betreft is dit al heel natuurlijk. De Britsche Rijkspolitiek stelt daar telkens problemen, scherper en duidelijker dan in Australië, waarvan de verhouding tot het Moederland vrijwel onveranderd blijft. Die van Zuid-Afrika in het Rijk ondergaat nog wijzigingen; daarbij worden dan telkens definities gegeven en formuleeringen gevonden, die voor *Ned.-Indië*, omdat de dominion-staatsvorm mede in Nederlandsche en Ned.-Indische toekomst-concepties voorkomt, uitermate belangrijk zijn. De ontwikkeling nu van het Britsche Rijk tot een „Gemeenebest van naties"; de banden, die dan de autonome gebiedsdeelen verbinden; de vormen waaronder ĳn rijkskern vat gezag behouden blijft; kortom, de wijze waarop langzamerhand het dominionstelsel leidt tot een „bond van staten", die toch één staat vormen, kan men het best waarnemen door de gebeurtenissen in Zuid-Afrika te volgen. Het is goed kennis te nemen van de *Congo*-ontwikkeling in *Midden-Afrika*. In zonderheid bij de bespreken van de tegenwoordige bestuursproblemen — waar men naast de associatie gedachte, die daar zelfs soms op assimilitatie gaan lijken, een moderne hoofdenpolitiek verdedigt en ten deele al volgt — wordt aangetoond dat niet alleen de bestuurders van den Congo met vrucht het koloniaal werk van Nederland zullen volgen, maar dat wij in den Congo telkens politieke en economische verschijnselen waarnemen, die onze overdenking waard zijn. Dit geldt voor *Midden-* en *Oost-Afrika* (Kenya, Oeganda en Tanganyika, het voormalig Duitsch Oost-Afrika) in nog sterker mate. In dit voor een deel „nieuw land", is een tijdperk van zeer snelle ontginning en economische expansie ingetreden. *Centraal-* en *Oost-Afrika* hebben tegelijk geweldige uitgestrektheden onontgonnen gebied en onaangebroken bodemschatten, en een inheemsche bevolking, die nog zeer ver van de Europeesche ontwikkeling afstaat. Daarbij is die bevolking niet zoo overmatig talrijk. De belangstelling van Westersche landen nu voor dit gebied, dat letterlijk op den werker wacht, wordt grooter naar mate men zich rekenschap geeft van het feit, dat de omstandigheden in *andere koloniale landen* soms moeilijker worden.

De Loc. schrijft over „De geboorte van den Volkenbond in 1919" (22/3, blz. 20, W. Churchill), het *Soer. Hbl.* over „Hoofdaspecten van de Br.-Ind. constitutie, II" (16/3, Mr. H. D. van Werkum), „Dar Ul-Aman" (19/2, *B.*) en Indo-China (22/3, 2de bl. „Uit de Pers"), de *Deli Crt.* over „Amerikaansch Individualisme" (28/3, Herbert Hoover) en *De Sum. Post* over „De toestand in Br.-Indië" (27/3) en „Het boerenvraagstuk" (30/3).

Normalisatie in Indië.

Sedert eenigen tijd heeft *de Raad voor de Normalisatie in Ned.-Indië* een eigen bureau in het gebouw Arnhem op Noordwijk, waar de heer *H. Bock* als *secretaris* de administratie heeft (*Java-Bode*, 26/3). Het doel van „Normalisatie" is de verscheidenheid in vorm en afmeting van verschillende artikelen tegen te gaan en te komen tot de vaststelling van een dus beperkt aantal standaardmodellen. Bezoekers van de Jaarbeurs te Utrecht hebben er zich nader op de hoogte kunnen stellen van de Normalisatie; ook op de Bandoengsche Jaarbeurs is een dergelijke stand geweest. Niet alleen particulieren hebben belang bij de normalisatie, ook de overheid, gouvernement, provincie en gemeenten. Tot de leden van den Raad behooren dan ook verschillende overheidsvertegenwoordigers en men hoopt, dat niet

alleen particulieren, maar ook overheidsorganen tot den Normalisatieraad zullen toetreden, als lid, donateur of begunstiger. Verwacht mag worden, dat op de a.s. begrooting voor Indië een voorstel tot het verleenen van 'n gouvernementssubsidie zal voorkomen. *Indië* vindt via *Nederland* zijn contact met de algemeene normalisatie in *Amerika* en *Europa*. In Indië is op normalisatiegebied reeds e.e.a. verricht (wat *smalspoor* betreft) door het Suikersyndicaat, en aanhangig is de aanvaarding van *papiernormen*, waarvoor met belanghebbenden in bespreking is het in Nederland geldende Papierbesluit-1927, vastgesteld ing. de Warenwet. De papiernormen betreffen zoowel de samenstelling en qualiteit van het papier als de afmetingen (standaardformaten). De grondgedachte bij de standaardformaten in toepassing gebracht, is, dat elk formaat door halveering uit het voorgaande wordt afgeleid en dat de formaten onderling gelijkvormig zijn, waarbij als grondformaat een rechthoek is gekozen met zijden van 841 bij 1189 m.M., gevend een oppervlak van 1 vierk. M. Men heeft dus een zuiver wetenschappelijk beredeneerd stelsel, bedoeld om *internationaal* in toepassing te worden gebracht. Ook voor overheidsdiensten kan dit worden aanvaard. Bij aanvaarding van de papier-normen, gelijk in Nederland is geschied, komt het folio-formaat te vervallen en verkrijgt men rationeele, uniforme maten, wat ten goede komt aan de *efficiency in archieven* en overheidsbureau's.

De Loc. (18/3, blz. 7) geeft een verslag van een persgesprek met den heer Bodenhausen.

Luchtvaart. Rubber en latex.

De *Deli Crt.* (25/3) had te Medan aan boord van de „P. C. Hooft" een onderhoud met *Sir Eric Geddes*, na den oorlog bezuinigingsdictator in Engeland. Als aanstaand president van de *Imperial Airways* diende de reis van Sir Eric vooral ter bespreking van de uitbreiding der luchtroute van Londen naar Caïro en Karachi tot Rangoon en verder naar Singapore, terwijl hij met de Australische Regeering de luchtroute *Australië-Singapore* besprak en het burger luchtverkeer in het algemeen. Op *Java* is hij niet geweest en van overleg tusschen beide landen schijnt dus geen sprake te zijn. Ook als leider der *Dunlop Rubber Company* bezocht hij Australië en Malakka. Sir Eric verwacht lagere prijzen voor *rubber*. Voor de nieuwe geselecteerde en geoculeerde aanplanten zal een belangrijk lagere prijs ruim rendabel zijn. De Dunlop rekent er op eerlang haar eigen rubber voor 4 d. of 4½ d. per lb. f.o.b. Singapore te leveren. Zij zal hoogstens 10 % van haar eigen behoefte aan rubber kunnen dekken; de rest koopt zij in op de open markt. En dit, niettegenstaande de vraag naar rubber nog belangrijk zal moeten toenemen. Sir Eric verwacht dat de *rubber binnen 10 jaar vrijwel uitsluitend als latex verscheept* zal worden. Onze moderne scheepvaart beschikt over middelen om de latex, zooals ze is, te vervoeren zonder groote kosten van verpakking, in bulk. De latex kan men thans — dank zij een patent — in een 50 % oplossing verzenden, wat een veel beter uitgangspunt geeft voor de fabricage. Men kan er feitelijk van maken wat men wil en de rubber komt er in voor in zijn besten, zijn oorspronkelijken vorm. Uit de oplossing zijn alle rubbervoorwerpen electrolitisch neer te slaan op metalen vormen, van een doktershandschoen tot een zware rubberslang. Het opent de gelegenheid om de latex te mengen met andere stoffen, waardoor men geheel nieuwe producten kan krijgen, ook in de bandenindustrie. De desbetreffende proeven kunnen van groote beteekenis zijn voor de cellulose-industrie (o.a. kunstzijde). Daarvan is meer te verwachten voor de rubberindustrie dan b.v. van rubberbestrating. Men kan nu al zeer goed *synthetische rubber* uit olie maken tegen een prijs van 1 sh. 6 d., maar bij den lagen te verwachten productieprijs is dit geen gevaar meer voor de rubbercultuur.

De *Deli Crt.* (25/3) vermeldt voorts dat de H. A. P. M. bezig is te Belawan twee groote permanente tanks te bouwen voor de „*Verscheping van latex*". Tot nu toe wisselt de H. A. P. M. voortdurend sterk af in de wijze, waarop zij haar rubber verscheept (latex, sprayed rubber en crepe), al heeft zij te Port Swettenham een groote installatie voor den afscheep van latex. Ondertusschen weet de *Deli Crt.* dat in breede kringen ernstig getwijfeld wordt aan de onderstelling van Sir Eric Geddes, betreffende de *verscheping van latex*. Dit zou voor de zelf rubber produceerende fabrikanten, als Dunlop, U. S. Rubber, Goodyear enz. geen bezwaar zijn, maar voor de anderen is bij verscheping van latex een onafhankelijke handel in het ruwe product vrijwel uitgesloten. Met alle gevolgen daarvan. Vermoedelijk zullen de andere cultuurmaatschappijen dan ook ernstig bezwaar maken tegen een wijze van verscheping, die hen voor hun product afhankelijk doet zijn van enkele fabrikanten, die zeer gemakkelijk de handen kunnen ineenslaan.

Het *Soer. Hbl.* geeft een overzicht van den stand en den vooruitgang van „De rubbercultuur in Zuid-Oost-Borneo" (20 en 21/3), *De Loc.* geeft een schets van „Deli in 1928" (22/3, blz. 17, P. F. v. d. Berg).

Recht op verweer.

Naar aanleiding van de assistentenaanslagen, één op Java en twee op Deli, betoogt o.a. *De Loc.* (23/3, blz. 31) dat de employé's reeds thans beschermd moeten worden. *Door zich-zelf*, doordat zij gewapend moeten zijn; *door de overheid*, die met kracht en doortastend moet optreden, en *door het recht* — want *goed* recht kan in dit verband alleen *snel* recht en *streng* recht zijn. Om te doen zien, hoe volkomen eenparig *de openbare meening* ter zake is, citeert *De Loc.* wat „De Sum. Post" en het „*Soer. Hbl.*" (18/3, 3de bl. „Het eerste recht", *Z.*) schreven: De afslachting van Europeanen wordt in de oogen der koelies een experiment met gering risico, terwijl een later op te leggen vonnis weinig indruk maakt. Nu is het niet gemakkelijk ten deze een bepaalde gedragslijn aan te bevelen. De aanslagen zijn zeker niet zoo frequent dat men mag verwachten dat ieder assistent voortdurend op zijn hoede zal zijn. Zeker zal het wel nooit zóó erg worden, dat men iederen employé een paar „Dardanellen" moet meegeven, en naar wij hopen zal het nooit zóó worden, dat de ondernemingen een bewakingsdienst moeten instellen, welke althans eenig toezicht houdt tijdens den arbeid. Maar tusschen dit uiterste en dat van den assistent, die op de traditioneele wijze als een lam, zonder gevaar voor de daders, kan worden geslacht, bestaan allerlei nuances. En het allerminste waarmee men kan beginnen is dit: *ieder assistent te wapenen, en te zorgen, dat hij van dit wapen een goed gebruik kan maken.* Ook „De Sum. Post" dringt aan op meer bescherming van den assistent. Het blad zegt: „Het is dit gebrek aan bescherming van de assistenten, waarmede de autoriteiten rekening zullen hebben te houden. Het is billijk en zelfs noodig gebleken, dat de koelie wordt beschermd, maar het is onbillijk, wanneer de assistent minder of geen bescherming geniet, temeer, omdat hij daarvan op zoo verschrikkelijke wijze de dupe kan worden." Deze opmerking — zoo vervolgt *Z.* — van het Delische blad is geheel juist. Wij hebben de stellige overtuiging dat het geboefte wat minder vlug tot individueele of massale aanvallen zal overgaan, wanneer het leert ervaren dat dit voor den aanvaller minstens even groot risico meebrengt.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (25/3 „S[illegible] recht en goed recht"; 22 en 23/3 „De positie van den assistent"; 25 en 26/3 „De methode der Arbeidsinspectie"; 27, 28 en 30/3 „De moord op Arbman Bergh" behandeld door den Landraad) en het *Bat. Nwsbl.* (21/3 „De kwade kansen").

Het presidium van den Volksraad

De vraag: wie tot voorzitter van den Volksraad zal worden benoemd, blijft de aandacht houden. Deze benoeming gaat in belangrijkheid verre uit boven andere te verwachten benoemingen. Genoemd worden de heeren *J. W. Meyer Ranneft* en *ir. De Jongh*. Thans vestigen het *Soer. Hbl.* (21/3, 3de bl. *Z.*) en *De Loc.* (18/3, blz. 3) de aandacht op het feit, dat het presidium van den Volksraad niet alleen eischen van tact en bekwaamheid, maar ook van *juridische kennis* stelt. Is deze factor op de keuze van invloed, dan krijgt de mogelijkheid eener benoeming van *mr. K. J. Bijl* meer relief. Het „Bat. Nwsbl." (14 en 15/3) formuleerde dit aldus: „De *staatsrechtelijke kennis* is, nu de Volksraad medewetgever is geworden, volstrekt onontbeerlijk en hoe moeilijk het moge vallen dit te erkennen, de Kroon heeft — de zeldzame uitzondering niet te na gesproken — buiten den kring der juristen geen keus. De wetgevende arbeid stuit thans reeds herhaaldelijk op juridisch onvoldoende voorbereiding en ongetwijfeld zal feitelijke stagnatie bij herhaling optreden, wanneer een niet-jurist als voorzitter optreedt. Zoolang de Volksraad een adviseerend college was, konden staatsrechtelijke eischen op het tweede plan blijven; thans is voor elken candidaat staatsrechtelijke vorming practisch een onafwijsbare eisch." De keuze is voor de Regeering zóó beperkt dat geene benoeming mogelijk schijnt zonder een compromis tusschen verschillende eischen. Ook een B. B.-ambtenaar heeft eenig begrip van Staatsrecht en beschikt bovendien over zijn secretariaat voor meerdere voorlichting. De toestanden en verhoudingen zijn in de laatste jaren belangrijk veranderd; de ambtenaren, die in de hoogere rangen dienen, zijn uiteraard afkomstig uit een geheel andere periode van regeeringsbeleid.

De *Deli Crt.* wijst op „Het Bankroet van het parlementaire stelsel" (27/3).

Het Kawi.

Dr. Th. Pigeaud vertelt in *De Loc.* (18 en 21/3, blz. 1) van de studie van *het Kawi*. *Sir. S. Raffles* is de baanbreker geweest voor de wetenschappelijke beoefening van het Javaansch. Na hem begint het aantal wetenschappelijke beoefenaars onder de bestuursambtenaren en de zendelingen toe te nemen (o.a. *prof. T. Roorda*). Bij het lezen van Javaansche geschriften stootte men telkens op woorden, die niet meer gebruikt werden in de dagelijksche spreektaal. Het waren *Kawi-woorden;* er bleken geschriften te bestaan, die geheel in Kawi geschreven waren. Tot het goed begrip van Kawi-geschriften is men eerst gekomen door den arbeid van *prof. H. Kern*. Door zijn groote kennis van het *Sanskriet*, de oude, aan het Perzisch, Grieksch, Latijn en de andere West-Europeesche talen verwante taal van Voor-Indië herkende hij in het Kawi terstond de talrijke Sanskriet-woorden, die er in voorkomen. De spraakkunst van het Kawi kon hij voor een gedeelte spoedig begrijpen door vergelijking met verwante talen, zooals het Maleisch en de talen van de Filippijnen. Zoo is het hem gelukt in de jaren na 1870 een steeds beter inzicht te krijgen in den bouw van het Kawi. Daar hij spoedig inzag dat Kawi niet iets afzonderlijks is, buiten het gewone Javaansch, en ook op andere gronden, noemde hij het taaleigen van wat men tot toen toe Kawi-geschriften genoemd had: *oud-Javaansch*. Het aantal geschriften, waaruit men dat Kawi of oud-Javaansch kon leeren kennen, vermeerderde intusschen snel door den arbeid van *dr. H. N. van der Tuuk* op *Bali*. Men wist reeds geruimen tijd, maar toen dr. Van der Tuuk zich daar gevestigd had bleek het eerst duidelijk, dat op Bali veel meer van de oude Kawi-geschriften bewaard waren gebleven dan op Java, hoewel ze ook door de Balineezen lang niet alle meer geheel worden begrepen. Door het bekend raken van de handschriften, door dr. Van der Tuuk op Bali verzameld en thans in de Universiteits-bibliotheek in Leiden bewaard, is het pas mogelijk geworden ons langzamerhand een eenigszins helder beeld te vormen van de ontwikkeling van de Javaansche taal en letterkunde in het oudere tijdperk, vóór den Islam. Thans heeft *prof. dr. C. C. Berg* een kort overzicht gegeven van de Javaansche letterkundige geschie[illegible] in zijn „[illegible] tot de studie van het Oud-Ja[illegible]

Ten slotte verdienen aandacht: he[illegible] 20 en 23/3, 3de bl. „Atjeh", *Villanus*), *De Loc.* (23/3, blz. 32 „Celebes", *Horsting*), het *Bat. Nwsbl* (20/3 „Batavia's landhuizen"; 22/3 „Van de Pasemah-hoogvlakte", *C. F. B.*), de *Java-Bode* (20 en 22/3 „De Giesting"; 23/3 „N.-Guinea") en de *Deli Crt.* (26/3 „Tapanoeli").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Naar beneden.

Het Mal.-Chineesche blad *Swara Publiek* van 1[illegible] Februari vervolgt zijne beschouwingen in vorige nummers over de — volgens de redactie — aanstaande gelijkstelling der Chineezen met Europeanen als noodwendig uitvloeisel van de invoering van een op Europeesche principes gebaseerd Burgerlijk Wetboek in China op 1 Januari 1930.

Het blad zet zijn artikelen voort aldus:

Een ander gevolg (van de gelijkstelling der Chineezen in Indië) is, dat binnenkort ook Indonesiërs gelijkgesteld moeten worden. Wanneer alleen de Chineezen gelijkgesteld worden, dan zullen de Indonesiërs natuurlijk ontevreden worden.

Dat gevoel is te begrijpen en moet gebillijkt worden door alle Chineezen die misnoegd zijn omdat de vreemdelingen in China een bevoorrechte positie innemen.

De gelijkstelling der Chineezen zal der Regeering veel werk geven om te zorgen dat er genoeg rechtbanken zijn die hun zaken moeten behandelen en onderzoeken. Wanneer de gelijkstelling der Chineezen een feit zal zijn geworden en dan nog die der Indonesiërs gevolgd zal zijn, wat kort na elkaar zal moeten geschieden, dan zullen zeker de bepalingen op de rechtbanken en gevangenissen gewijzigd moeten worden. Niet echter naar boven, zoodat alle Landraden vervangen moeten worden door Raden van Justitie en alle gestraften een behandeling krijgen als de Europeanen en alle huis-

zoekingen gedaan worden zooals in de huizen der Europeanen, maar naar beneden en wel zoo, dat de Raden van Justitie worden afgeschaft en de Landraden in plaats daarvan komen. De behandeling van Europeesche gestraften zal dan minder mooi geschieden dan nu het geval is en misschien zal er een behandeling komen naar klasse en prestige en niet meer naar nationaliteit, zooals nu.

Zij, die zich nu al blij maken, moeten zich voorbereiden op een ontnuchtering, wanneer zij niet begrijpen dat die gelijkstelling niet beteekent gelijkstelling naar boven voor ons, maar een gelijkstelling naar beneden voor de Europeanen. Men zal misschien zeggen dat de Europeanen niet zullen goedvinden dat men hen van hun positie naar beneden haalt. Iemand die dat zegt, toont al te groote waarde te hechten aan de gelijkstelling.

Een volmaakte gelijkstelling kan in de wet, op papier bestaan, maar toch kan er groot onderscheid gemaakt worden in de practijk.

De wet zeg b.v. dat alle personen die aan wal stappen en die wantrouwen opwekken, gevisiteerd moeten worden door de ambtenaren of douanebeambten. Let goed op: alle personen, zonder uitzondering. Hier heeft men een volmaakte gelijkstelling. Maar wat wil men zeggen wanneer die ambtenaren de Europeanen vertrouwen en dus hun goederen niet onderzoeken, terwijl de Chineezen het wantrouwen opwekken en hun goederen daarom onderzocht worden?

Veronderstel dat de bepalingen op de huiszoekingen bij Europeanen gelijk gemaakt worden aan die voor Indonesiërs en Chineezen. Wat wil men zeggen als de politie het noodig acht de huizen der Chineezen te onderzoeken maar geen reden vindt om dat bij de Europeanen te doen?

De wet veroordeelt zonder uitzondering ieder die een politie-oppasser slaat, tot een geldboete van één tot honderd gulden of tot gevangenisstraf van een dag tot drie maanden. Maar wat wil men zeggen wanneer een Europeaan die een oppasser slaat, beboet wordt met tien gulden en een Chinees of Indonesiër daarvoor door dienzelfden rechter veroordeeld wordt tot gevangenisstraf van een halve maand? Die rechter overtreedt de wet toch niet?

Het is daarom beter zich over die gelijkstelling niet al te veel illusies te maken, wil men later niet ontnuchterd worden zooals iemand die heerlijk ligt te droomen en plotseling ijswater over zijn lichaam krijgt.

De wet kan men vergelijken met een cirkel, waarin degenen die haar moeten uitvoeren, kunnen rondspringen zooals zij maar willen, zoolang zij maar niet buiten dien cirkel gaan.

Maar hoewel die gelijkstelling beteekent gelijkstelling naar beneden voor de Europeanen en niet naar boven voor ons, zal of *moet* ze, wanneer ze geldt voor alle bevolkingsgroepen, ons de voldoening geven dat, al is het slechts in de verbeelding, alle menschen gelijk zijn gemaakt. Niemand is hooger en niemand is lager dan de andere.

Wanneer de Hollanders hun superioriteit willen blijven handhaven, dan moeten zij dat niet trachten te doen met allerlei kunstmatige middelen, allerlei wetten die onderscheid maken tusschen de rassen, maar door hun *moreele kracht*. Wanneer straks blijkt dat die moreele kracht groot genoeg is dat zij, hoewel reeds van hun verhooging afgehaald, toch nog grooter zijn dan de anderen, dan zullen de andere volken zeker gewillig die superioriteit willen erkennen. En voor de Hollanders zelf zal deze gewillige erkenning, die afgedwongen wordt door de moreele superioriteit, veel mooier zijn dan die, welke door de wet wordt geëischt. Zoodoende bestaat er, door die gelijkstelling naar beneden, kans dat er natuurlijker en betere verhoudingen ontstaan onder de verschillende bevolkingsgroepen. En wanneer uit die natuurlijker en betere verhoudingen ten slotte samenwerking komt tusschen die verschillende bevolkingsgroepen voor den vooruitgang van dit land en zijn bewoners, dan zullen de Hollanders zien dat het afdalen van hun verhooging voor hen geen na- doch voordeel zal beteekenen.

Veel hangt van de Hollanders af. Maar naar beneden moeten zij zeker!

Wij zijn niet ver meer af van het oogenblik waarop alle bevolkingsgroepen samen op den grond zullen staan en waarop de verhooging (het bankje) van drie honderd jaar oud zorgvuldig in een historisch museum bewaard ligt. De Hollandsche Regeering doet verstandig wanneer ze spoedig de Hollanders van hun bankje naar beneden haalt.

Diversen.

Een schrijver in het blad *Djanget* te Jogja verklaart dat het voor de karaktervorming van den Indonesiër slechts is den Hollander, den soldaat of den politieagent als boeman te gebruiken en ook om de jeugd steeds het prijajischap en het dienen bij 't Gouvernement in het algemeen als iets wenschelijks voor te houden. Daardoor wordt het begrip „Regeering" en „Gouvernement" voorgesteld als iets zeer verhevens en iets waarvoor men vreezen moet. De ouders toch, die zich hieraan schuldig maken, vergeten dat de Indonesiërs door een ander ras worden geregeerd en dat zich „van het Westen gekomen bloedzuigers" aan Indonesië hebben vastgeklampt, die voedingsstoffen naar het Westen doen afvloeien. Schrijver dringt er op aan om alle krachten in te spannen ten einde die bloedzuigers van zich af te schudden.

Tegen de meening dat Indonesië er niet zoo zou uitzien als 't nu was, indien het niet door Nederland was overheerscht, wordt door een medewerker van *Darmo Kondo* te Solo opgekomen. Zulk een opvatting — zegt hij — is vijandig aan het eigen ras. Schrijver wijst op den bloei van Indonesië vóór de komst van de vreemdelingen en op het koloniale systeem, het in slaap sussen der bevolking. Werden de deuren tot de scholen in het begin wijd geopend, later werden zij gesloten, toen de Indonesiërs knapper werden en de vreemdelingen dreigden te verdringen. De vrijheid wordt niet door de overheerschers geschonken, doch door de overheerschten veroverd.

In *Soeloeh Rajat Indonesia*, het orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, vervolgt R. M. Soedarto zijn bevindingen omtrent de groote macht die de zending in de Buitengewesten bezit en wijst bijvoorbeeld op het gemis aan samenwerking tusschen de Inlandsche en Europeesche B.B.-ambtenaren, — de laatste meestal jong en dus onervaren — en op gevallen waarin bij de conflicten de zending het beslissend woord heeft. Verder laat hij nog meer licht vallen op de ongewenschte toestanden door eenige staaltjes te noemen van gevallen in de Z.- en O.-afdeeling van Borneo in schoolkwesties.

In hetzelfde blad spreekt iemand van de vaak gehoorde grootsprekerij der Hollanders wat betreft hun groote bekwaamheid in het koloniseeren, zooals Indonesië dan moet hebben getoond en vraagt waarom diezelfde Hollanders van Suriname dan geen tweede Deli hebben kunnen maken. Volgens schrijver mag een voorname factor, de Javaansche arbeidskracht, niet worden over het hoofd gezien. Bovendien vergete men ook niet, welken bloei, zegt hij, deze eilanden al kenden voordat de Hollanders kwamen.

Naar aanleiding van een te Batavia gehouden cursusvergadering der Ind. Soc. Dem. Partij, schrijft H. A. Salim in een beschouwing over de vredesbeweging in de *Fadjar Asia*, orgaan van de P. S. I., dat ook hij en zijn partijgenooten voor den vrede zijn en zonder disconto zelfs. Want vrede is een voorwaarde voor veiligheid en veiligheid voor vooruitgang. Dat pro-vrede zijn sluit echter niet antioorlog zijn in. Er zijn oorlogen die Allah welgevallig zijn en niet slechts volgens de Islamieten; de volgens de Koranleer heilige oorlog is o.m. die der verdrukten en mishandelden en wegens hun overtuiging uit huis en hof verdrevenen.

Schrijver wijst er op hoe verschillend van gevoelen de sociaal-democraten in Nederland zijn geweest in 1914, toen zij aan de mobilisatiebegrooting hun stem gaven en in 1920, toen zij zich aansloten bij de ontwapeningsactie.

Hij eindigt met een beroep op de sociaal-democraten in Nederland om geen tijd te verknoeien met die nuttelooze ontwapeningsactie, doch te beginnen met hun stem te doen hooren tegen het gebruiken van Indonesiërs als betaalde soldaten in een leger dienende om hun eigen broeders te bestrijden, in gevallen waarbij die oorlogvoering niet een voor hen reine strekking heeft. Zoolang zulke dingen niet gedaan worden is het geroep om wereldvrede der sociaal-democraten niet anders dan reclame. Valsche humaniteit!

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Aanslagen door koelies.

Het Indische weekblad „De Banier" (Nr. van 21 Maart) schrijft:

In een zeer korten tijd hebben een aantal betreurenswaardige aanslagen plaats gevonden op Europeesche geëmployeerden in de cultures. Wij kunnen thans niet beoordeelen of de frequentie der aanslagen thans grooter is dan vroeger, immers ook 't aantal ondernemingskoelies is belangrijk toegenomen.

Zeer dikwijls is het vraagstuk der aanslagen uiterst simplistisch gesteld. 't Is nog niet lang geleden, dat Stokvis in den Volksraad de oorzaak ervan vrijwel geheel zocht in het werken onder contract met poenale sanctie. En meermalen is beweerd, dat een goede kennis der taal den assistent practisch vrijwaren zou.

Men heeft gemeend, dat aanslagen 't meest plaats vonden op jonge assistenten, door koelies, die pas korten tijd op ondernemingen werkzaam zijn.

De treurige gebeurtenissen echter, die thans hebben plaats gevonden, dwingen ons, niet bij deze eenvoudige verklaringen te blijven staan. Immers twee gruwelijke aanslagen vonden plaats in Oost-Java, waar geen contractarbeid voorkomt; aanslagen werden gepleegd op oudere assistenten, terdege bekend met de taal; door koelies, die niet sedert kort werkzaam waren in de cultures, maar verscheidene jaren en die reden tot tevredenheid hadden gegeven; ze werden gepleegd zonder dat provocatie had plaats gevonden door klap of ruwe bejegening.

We willen hiermee niet zeggen, dat de bovengenoemde „populaire" oorzaken geen gevolgen zouden kunnen hebben. Maar 't vraagstuk is daarmee niet opgelost. Een dieper gaand onderzoek, we zouden haast zeggen een meer wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken van het kwaad is urgent, in 't belang van assistent en koelies beide.

Algemeen wordt er over geklaagd, dat de mentaliteit der koelies een andere is dan vroeger; dat de uiterst langzame berechting een nadeeligen invloed uitoefent op die mentaliteit; dat ook de wijze waarop de arbeidsinspectie te werk gaat, er niet toe meewerkt die mentaliteit te verbeteren; in 't kort, dat de gezagshandhaving met te slappe hand geschiedt.

We twijfelen er niet aan, dat ook in die richting gezocht moet worden, maar zouden er toch op willen wijzen, dat een zoeken alléén in die richting gevaar voor eenzijdigheid in zich sluit. Er is ook een andere zijde waarop vroeger in dit blad reeds gewezen is.

Het streven naar efficiency bij de bedrijfsvoering op de ondernemingen is sterk toegenomen, de drang daartoe uitgaande van vele directies is drukkend voor assistent en arbeiders beide. De Inlandsche arbeider begrijpt niets van en gevoelt niets voor een arbeidsmethode, die zoo efficient mogelijk is, geboren uit ons Westersch industrieel systeem. En we vragen ons af, of wellicht ook te star de toepassing van dit systeem in dit land wordt doorgevoerd. Men bedenke, dat men niet ongestraft psychologische fouten begaan kan bij den omgang met zijn werkvolk, vooral waar dit anders is aangelegd dan het Europeesche.

En daarom betwijfelen we, of een onderzoek op de gewone wijze door Arbeids-inspectie, rechterlijke macht en binnenlandsch bestuur wel tot een oplossing voeren kan.

Politiek Economisch Weekblad.

Een van D. A. Daamen's Uitg. Mij. te 's-Gravenhage uitgaand prospectus kondigt de verschijning aan (tegen October a.s.) van een nieuw periodiek: Politiek Economisch Weekblad, orgaan ter versterking van de rijkseenheid: Nederland-Indië, onder redactie van Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, Prof. Mr. F. J. H. Cowan en Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. Verder wordt een uitgebreide staf van deskundige medewerkers opgesomd, waaronder tal van hoogleeraren aan de Universiteit te Utrecht.

Het doel van het weekblad zal zijn: Saambinden tegenover de beweging „Los van Nederland"; de Rijkseenheid bevorderen tusschen Nederland en Indië in Oost en in West. Het blad wil *politiek* zijn om stuur te geven aan de richting, die naar de opvatting van hen, die de leiding ervan hebben, voert tot het genoemde doel. En *economisch*, omdat de economische vraagstukken voor de materieele welvaart, beide voor Indië en Nederland, van het hoogste gewicht zijn. Het is een *weekblad*, uitsluitend gewijd aan de koloniale belangen, omdat dit noodig is om de gewekte belangstelling in Indische zaken levendig te houden en om het Nederlandsche volk, in al zijn geledingen, de roeping te doen verstaan, die het heeft te vervullen tegenover het groote Wereldrijk: Nederland en Indië.

Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het prospectus zelf, dat — naar we vermoeden —

genoemde uitgever gaarne zal toezenden als men er hem om vraagt.

De Indische zending in nood.

Onder bovenstaanden titel hebben Mr. W. C. Beucker Andreae te 's-Gravenhage, Mr. W. J. H. Dons te Amsterdam, Mr. A. M. Joekes en Mr. C. Th. Krabbe te 's-Gravenhage, Prof. Dr. J. Lindeboom te Groningen, Mr. R. Mees te Rotterdam, Mr. A. S. Rueb te 's-Gravenhage en Prof. Mr. C. van Vollenhoven te Leiden aan verschillende personen een omzendbrief gezonden, waarin zij aandringen op krachtigen steun van den arbeid der Samenwerkende Zendingscorporaties. Zij wijzen er op, dat deze corporaties ziekenhuizen, ambachts- en andere scholen onderhouden, en dat vooral voor een nieuw ziekenhuis te Malang veel geld noodig is. Zij vragen daarom krachtigen steun „ook van hen, wier standpunt in geloofszaken niet geheel met dat der corporaties overeenstemt", ten bate van het ziekenhuis te Malang en anderen maatschappelijken arbeid, voor de jaren 1929, 1930 en 1931.

Neerlands Indië.

Van het onder leiding van Prof. D. G. Stibbe bij de Uitg. Mij. Elsevier te Amsterdam verschijnend, door verschillende deskundigen geschreven standaardwerk: „Neerlands Indië, land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving", is dezer dagen de vierde afl. uitgekomen. Ze bevat het slot van het hoofdstuk over de bestaansmiddelen der Inlandsche bevolking, door J. E. Jasper. Daarna wordt een aanvang gemaakt met Hoofdstuk VI: De godsdienst, waarvan het gedeelte het heidendom betreffend, door Prof. C. Spat is beschreven en vervolgens Prof. Dr. N. J. Krom aan het woord komt met eene beschouwing over het Hindoeïsme, welke in deze afl. nog niet ten einde is. Ook afl. 4 is rijk geïllustreerd.

Tropisch Nederland.

In afl. 26 (van 19 April) besluit Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis zijne artikelenreeks over de onrust in Indië en hare oorzaken. — De hr. M. Ch. van Rouveroy van Nieuwaal geeft het slot van: Voor het opnemen eener nieuwe militaire vestiging in de Padangsche Bovenlanden (Een oude herinnering). — De afbeeldingen in deze afl. zijn als steeds, zeer mooi.

Flores.

Het Jan.-Febr. Nr. van Tourism, het orgaan van het Official Tourist Bureau te Weltevreden, is nagenoeg geheel aan Flores gewijd, dat, naar men hoopt, in het toeristenverkeer zal worden opgenomen, nu er door het geheele eiland een schitterende autoweg is aangelegd. Deze weg, een wonder van ingenieurskunst, is zeer afwisselend; hij gaat hoog over de bergen en hij daalt tot onder het niveau van de zee; hij loopt door valleien even vruchtbaar als de Zwitsersche, maar nadert ook, zoo dicht het maar kan, nog werkende vulkanen. Bij zeer mooie afbeeldingen wordt een en ander van de bewolking, de flora en de fauna van Flores medegedeeld, terwijl bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de drie vulkaan-meren.

De Indische Mercuur.

No. 17 (24 April). Het 50-jarig bestaan der Deli Planters Vereeniging, door Mr. H. J. Bool (met afbeeldingen, o.a. van het standbeeld van J. T. Cremer voor het gebouw der Vereeniging). — De rietcultuur op de Philippijnen en de Sandwich-eilanden. Voordracht, gehouden door Dr. V. J. Koningsberger. — Resultaten van de conferentie met deskundigen van de suikerindustrie te Genève. — De Chineesche handel en industrie in Ned.-Indië. — Sinaasappelcultuur in Suriname (pessimistische mededeelingen van Prof. Dr. G. Stahel, directeur van het Landbouwproefstation). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Uit den inhoud van No. 38 (16 Maart). Biologische bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Ned. Oost-Indië, door Dr. S. Leefmans (vervolg). — Rubberprijzen. — Ned.-Indië en de visscherij (aan de N.R.Ct. ontleende mededeelingen van den hr. Poortman over de vestiging van een modern visscherijbedrijf in de Indische zeeën).

Locale Belangen.

In afl. 7 (van 1 April) geeft J. Z. van Dijck het vervolg van: De geschiedenis van een Ambachtsschool. — G. de Raad schrijft over de centralisatie en decentralisatie. — Verder een artikel van X. over Burgemeestersbenoemingen in Indië.

Mededeeling No. 72 (Bijlage van genoemde afl.) bevat een prae-advies van den hr. H. J. Bussemaker over: Hoe dient de toekomstige gemeentelijke organisatie te worden na de eventueele opheffing van het desa-verband binnen de gemeentegrens? Dit prae-advies is uitgebracht voor het 19e Decentralisatie-Congres te Semarang op 10 en 11 Mei a.s.

* * *

Leerboek der tropische geneeskunde, door Dr. C. D. de Langen en Dr. A. Lichtenstein. Tweede druk. Met afb. (Weltevreden—Leiden, G. Kolff en Co.).

De Chineezen in Nederl.-Indië. Rede uitgesproken op 15 Oct. 1928 bij den aanvang van den cursus betreffende de Chineesche politieke en sociale stroomingen in Ned.-Indië . . . aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, door J. Th. Moll. (China. Een driemaandelijksch Tijdschrift. April '29).

Biografische en genealogische gegevens betreffende apothekers in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia, door P. C. Bloys van Treslong Prins (vervolg). (Pharmaceutisch Tijdschrift v. Ned.-Indië, Febr. '29).

De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland (slot), door J. S. C. Kasteleijn. (Econ.-Statistische Berichten. 24 April).

Naar Java's hoogsten top. De Smeroe (3675 M.), door H. R. van Heekeren. Met afb. (Eigen Haard. 20 April).

Kern Institute-Leyden. Annual bibliography of Indian archaeology for the year 1927. Published with the aid of the Government of Netherl. India. [With Foreword by Prof. Dr. J. Ph. Vogel]. With plates. (Leyden, E. J. Brill Ltd.).

Suriname.

„De West" van 12 Maart heeft een onderhoud gehad met den Belgischen deskundige voor geo-physisch onderzoek, den heer K. L. Vingerhoets, die met den heer Koker naar Suriname is vertrokken om een onderzoek in te stellen naar het voorkomen van petroleum in Nickerie. Het onderzoek zou geschieden volgens de methode in 1920 ontdekt door een broeder van den deskundige, en die in hoofdzaak berust op de kennis van de radio-activiteit van verschillende mineralen. Wij gaan hier niet verder in op de beschrijving der methode, die volgens den heer Vingerhoets geen theorie is, maar die met succes is toegepast in de praktijk, waarvan eenige voorbeelden worden medegedeeld.

„De West" van 19 Maart ontving uit Nickerie het volgend telegram: *Onderzoek Paradise petroleum zeer gunstig afgeloopen.* „De West" leidt hieruit af, dat volgens de aanwijzingen van het apparaat, waarmede de heer Vingerhoets het geo-physisch onderzoek zou verrichten, de bodem van Nickerie aardolie in groot volume moet bevatten.

In het nummer van 26 Maart vinden wij nog de volgende mededeeling:

„De heer Koker, Zaterdag hier teruggekeerd van Nickerie, bevestigde ons, dat het onderzoek volgens de radiummethode ingesteld door den heer Vingerhoets zou wijzen op de aanwezigheid van groote voorraden petroleum in den bodem. De heer Vingerhoets heeft ook met zijn toestel Combé bezocht (buitenwijk van Paramaribo) waar tot een paar honderd voet diepte naar water is geboord en waar hij eveneens meent de aanwezigheid van petroleum te kunnen vaststellen.

Donderdag vertrekt de heer Koker weder naar Nickerie, om over eenige weken samen met den heer Vingerhoets naar Europa te vertrekken.

Eveneens vertrekt naar Nickerie de ingenieur S. M. Filipovitch, vertegenwoordiger van de Maxwell Stevenson Co. te New York. Deze ingenieur wenscht zich niet uit te laten over het doel van zijn komst."

* * *

„De West" van 2 April schrijft: „In Nickerie heerscht uitbundige vreugde. Uit de boorpijp van Paradise borrelt de laatste dagen onafgebroken een mengsel van petroleum en water, met een sterke ontwikkeling van den reuk van naphta. Welke hoeveelheid olie tot dusverre is opgeborreld, kon men niet opgeven, omdat het een gemengde vloeistof is welke naar boven komt. Maar de berichten luiden dat — na een boring tot slechts 45 meter diepte — de bron „rijkelijk" vloeit."

* * *

„De West" van 26 Maart deelt mede, dat de motorschoener Eurasia an de Saramacca en de Coppename een lading paalhout zal innemen van den West-Indischen Houthandel, bestemd voor de Zuiderzeewerken.

* * *

Van de hand van den heer J. S. C. Kasteleyn — den voorzitter van het Suriname-Studie-Syndicaat — die onlangs van zijn reis naar Suriname is teruggekeerd, verscheen in de „*Economisch-Statistische Berichten*" een serie zeer belangrijke artikelen onder het hoofd „*De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland.*"

Aan het slot van het vijfde artikel, in het nummer van 24 April, vat de heer Kastelijn zijne conclusies samen. Hij is van oordeel:

„dat de opvatting, dat Suriname een land van groote vruchtbaarheid is, voorzien van prachtige waterwegen, slechts voor een klein gedeelte en wel alleen voor de alluviale kleigronden, opgaat;

dat, willen deze gronden voor meerdere cultures geschikt gemaakt worden dan zij tot nu toe zijn, men op een andere wijze zal moeten inpolderen, n.l. met behulp van stoomgemalen (Haarlemmermeer), waardoor groote aaneengesloten complexen drooggemaakt en mechanisch bewerkt zouden kunnen worden;

dat de aanleg van een proefpolder aanbeveling verdient;

dat de kolonie in hoofdzaak op één kurk en dan nog wel een vrij zwakke, n.l. de Liberiakoffie-cultuur drijft;

dat de naaste toekomst der koffieplantages afhankelijk is van de uitbreiding van het afzetgebied der Liberiakoffie;

dat die uitbreiding ten nauwste samenhangt met het succes, dat de thans aangewende pogingen om den zuren smaak van de koffie af te krijgen, zullen hebben;

dat het derhalve absoluut noodzakelijk is, deze pogingen tot het uiterste voort te zetten en daartoe de noodige middelen te verschaffen;

dat de productiviteit der bevolking moet worden opgevoerd;

dat dit alleen kan door de mogelijkheid te scheppen haar uitvoerproducten te doen telen;

dat koffiesoorten met een wereldmarkt (dus geen Liberia), vruchten en rijst, reeds thans daarvoor in aanmerking komen;

dat ter bevordering van de vruchtencultuur gedurende een zeker aantal jaren voor een goedkoope scheepsgelegenheid gezorgd moet worden;

dat, waar mogelijk, irrigatiewerken moeten worden aangelegd;

dat de bevolking geanimeerd moet worden op de cassavevelden tevens koffie te planten;

dat de hooge gronden, d.w.z. dezulke, die niet behoeven te worden ingepolderd, niettegenstaande hun boschrijkdom, in doorsnede humus- en waterarm zijn;

dat niettemin getracht moet worden de cacaocultuur op de daarvoor geschikte hooge gronden te doen herleven.

De uitvoering dezer plannen, zal aan een afzonderlijk lichaam moeten worden toevertrouwd, dat in nauw contact met het Proefstation zal dienen te staan.

De financiering ervan moet buiten de jaarlijksche koloniale begrooting om geschieden, uit een fonds dat Nederland voor den economischen opbouw van Suriname besteden wil, evenals 25 jaar geleden voor Ned.-Indië werd voorgesteld.

Hieruit moeten bestreden kunnen worden de uitgaven voor:

de proeven van Dr. Fernandes;

de speciale organisatie, belast met het in het leven roepen van volkscultures van uitvoerproducten;

den proefpolder met stoomgemalen;

de subsidies, noodig voor de verzekering van een goedkoop vruchtentransport gedurende een zeker aantal jaren;

een proefonderneming voor cacao op de hoogere gronden, al of niet in samenwerking met particulieren;

den aanleg van plaatselijke irrigatiewerken.

Zonder nieuw geld in Suriname te steken komt men er niet. Het wachten op een adviseur, die het middel zal weten aan te geven Suriname zonder oogenblikkelijke offers van Nederland weder tot bloei te brengen, is vergeefsch, dat hebben wij 10 jaar geleden reeds gezegd. Blijft men hierin volharden, dan zal men, zooals reeds zoo vaak gezegd is door moeten gaan met subsidieeren zonder de kolonie een stap vooruit te brengen.

Sedert mijn vorig bezoek aan Suriname is er weer plm. 30 millioen aan subsidie ingegaan en 8 millioen aan de kolonie geleend. Wil men weten wat bereikt is, dan raadplege men slechts de ingediende begrooting voor 1930, bij welker opstelling men alle krachten heeft moeten inspannen om niet boven de subsidie der laatste jaren te gaan.

Ik eindig met nogmaals aan te halen, hetgeen mr. D. Fock in 1912 in een rede over Suriname gezegd heeft:

„Ik ben het met de Surinamecommissie eens, dat men met een blik op de toekomst moest durven ingrijpen om door verbetering van den economischen toestand te komen tot verbetering van den financieelen toestand, maar dan moet men ook de logische consequentie daarvan aanvaarden en bereid zijn tot uitgaven, die daardoor noodzakelijk worden."

Hoe lang zal men daar nog tegenop blijven zien?"

* * *

In het „Utrechtsch Dagblad" van 25 April heeft verslag van een lezing, door den oud-gouverneur Baron van Heemstra over Suriname gehouden voor de Vereeniging tot instandhouding van het oudstudentenfonds, in de senaatszaal van het Universiteitsgebouw.

Wij citeeren uit het verslag het volgende:

„De Noord-, Oost- en Zuidgrenzen van dit 160.000 K.M.² groote gebied met zijn slechts 140.000 bewoners, zijn afgebakend; in het Westen echter is de

scheiding met Britsch Guyana niet zeker. In 1814 werd de Corantijne als Westgrens aangenomen, maar daar de bovenloop dezer rivier nog steeds niet vast staat, is de toestand daar onzeker. Het is mij een raadsel, aldus spr., dat de regeering dit gedoogt. Niet dat wij dat gebied behoeven uit landhonger, maar het is op zichzelf zeer eigenaardig, dat de vreemdelingen vrijen toegang hebben tot onze domeinen."

* * *

In de vergadering van 19 April heeft de Eerste Kamer de begrooting van Suriname voor 1929 zonder beraadslaging en zonder hoofdlijke stemming aangenomen.

Naar aanleiding hiervan schrijft „Het Algemeen Handelsblad" van 20 April:

„Wij vreezen, dat een dergelijke wijze van behandeling der Surinaamsche aangelegenheden daar ginds in het gewest, dat men zoo gaarne aanduidt als Nederland's twaalfde provincie, een groote teleurstelling zal wekken.

Natuurlijk, voor onze welvaart heeft Suriname vooralsnog geen beteekenis, die zich ook maar laat vergelijken met die van Oost-Indië. Onze zedelijke taak in de Oost is ook veel belangrijker en vele malen zwaarder dan die ten aanzien van Nederlandsch Guyana, maar recht op belangstelling van beide takken der Staten-Generaal heeft dit Nederlandsch gewest in Zuid-Amerika toch ook.

In de Tweede Kamer heeft men in een verloren nachtelijk uurtje aan de begrooting nog eenige aandacht gewijd, de Eerste vindt dat onnoodig.

Voor de Nederlanders, bestuursambtenaren, leden van de vertegenwoordigende colleges, ondernemers, voor de Surinamers die van een soms ietwat beschamende loyauteit zijn, voor de vreemdelingen, die daar een mijnbouwnijverheid in het leven hebben geroepen, is dat ongetwijfeld een ontmoedigend geval.

En evenzeer voor menschen, die, zooals de oudgouverneurs Van Heemstra en Staal, pogen de belangstelling van het Nederlandsche volk en de Nederlandsche autoriteiten te wekken en te onderhouden.

Voor de politieke partijen is Suriname zonder eenig belang; ergo praat men er niet over en laat liever van jaar tot jaar groote sommen als rijksbijdragen vloeien in den schijnbaar bodemloozen put der Surinaamsche rekening, dan na te gaan, of er dan geen middel is te vinden, dat Suriname op eigen voeten plaatst.

De gewijzigde grondwet van 1922 eischt een herziening van het regeeringsreglement, evengoed als voor Oost-Indië. De regeering stuurt degenen die in de schriftelijke stukken vroegen naar die herziening met een kluitje in het riet en de Eerste Kamer neemt daarmede eenvoudig genoegen.

Suriname blijft het stiefkind. Men laat de menschen verder ploeteren in armoede met volstrekt onvoldoende, verouderde en daardoor kostbare outillage, laat het worstelen met volksziekten en andere bezwaren en moeilijkheden.

Geen Surinamer kan de regeering interpelleeren, geen partij wint of verliest een kiezer door volstrekte verwaarloozing van dit land.

Waarom zou men zich dan daarover bekommeren?"

* * *

De termijn van verkrijgbaarstelling der Surinaamsche weldadigheidszetels ten bate van de Gouverneur van Heemstrastichting is verlengd tot ultimo Juni a.s.

Curaçao.

De „bovenwinden".

Zoo, of liever „mijn bovenwinden", noemde mej. Slothouwer in haar met veel hartelijkheid voorgedragen lezing in de groep West-Indië van het Indisch Genootschap l.l. Zaterdag St. Martin, St. Eustatius en Saba. Een niet groot maar veelzins uitgelezen publiek woonde deze eerste vergadering onder leiding van den nieuwen voorzitter, den oud-gouverneur van Suriname, Mr. Van Heemstra, bij. Wij zagen den heer Van Romondt, referendaris bij „Koloniën", die den minister vertegenwoordigde, den oud-gouverneur Helfrich, den heer Van Grol, oud-gezaghebber van St. Eustatius, prof. Van Vollenhoven, voorzitter van het I.G., prof. De Josselin de Jong, prof. Knappert, prof. Moresco. Wij misten alle Curaçaoenaars-leden en tijdelijk hier verblijvende Curaçaoenaars, die gemakkelijk toegang hadden kunnen krijgen, en zoo allen een treffende bevestiging leverden van de stelling van mej. Slothouwer, dat er geen gemeenschap is tusschen bovenwinders en Curaçaoenaars, zoodat de eersten het dan ook niet van Curaçao maar van Nederland verwachten.

De schets van land en volk, van bestuur en zeden, hier en daar verduidelijkt door lichtbeelden, was boeiend en werd met groote aandacht gevolgd. Treffend was wat wij te hooren kregen over den tegenwoordigen toestand, gevolg mede van de van hoogerhand aangemoedigde landverhuizing; over het geestelijk abandonnement ook, dat toelaat, dat een Engelsche synode zeggenschap heeft over de behartiging der godsdienstige belangen van het protestantsche deel der bevolking. In uiterst sobere bewoordingen voorgedragen, beluisterden wij een scherpe klacht tegen de wijze, waarop de Nederlandsche bovenwindsche eilanden door Nederland behandeld worden; een noodkreet om uitredding, die gehoor moge vinden bij hen, die de macht hebben om de reddende hand uit te steken.

Een aardig oogenblik was het, toen na de pauze mej. Slothouwer, die een pleidooi gehouden had voor het Sabaansche fraaie handwerk, het opgevangen verwijt, dat de Chineesche kloosters hetzelfde goedkooper leverden, onder hartelijke instemming der vergadering afdoende neutraliseerde met de opmerking, dat Chineezen Chineezen zijn en Sabanen...... Nederlanders.

Mr. Ellis benoemd.

De vorm, waarin het bericht der benoeming van Mr. Ch. de la Try Ellis tot voorzitter van het Hof van justitie het groote publiek bereikt — een K. B. tot wijziging van een ander, voorzoover de datum van ingang der benoeming betreft — is wel eigenaardig. Met 1 Mei is deze benoeming nu ingegaan.

Een woord van hartelijken gelukwensch is hier op zijn plaats. Een gelukwensch voor Mr. Ellis, wien door deze benoeming recht gedaan wordt. Een gelukwensch voor Curaçao, dat aan het hoofd zijner rechtsbedeeling een magistraat ziet geplaatst van buitengewone bekwaamheden, voortreffelijk jurist, scherpzinnig geleerde, man van onbesproken handel en wandel, vol liefde voor zijn ambt, onafhankelijk, onkreukbaar, trouw aan de Koningin.

De toestand der financiën van Curaçao

De desbetreffende nota bij de stukken der begrooting voor 1930 overgelegd, geeft wel eenige belangrijke cijfers. O.a. blijkt, dat — de uitleening te verkrijgen gelden buiten beschouwing gelaten — de ontvangsten van ƒ 2.150.906 in 1923 gestegen zijn tot ƒ 5.130.704 in 1928, terwijl voor 1929 geraamd is ƒ 4.294.500 en voor 1930 ƒ 5.980.325, terwijl de uitgaven voor die jaren berekend zijn op ƒ 2.459.701, ƒ 5.392.775, ƒ 5.363.689 en ƒ 7.354.853.

Over 1923 is er een nadeelig verschil tusschen ontvangsten en uitgaven geweest van ƒ 308.795, over 1924 en 1925 een overschot van ƒ 3.919 en ƒ 72.938, over 1926 weer een tekort van ƒ 311.738, over 1927 'n overschot van ƒ 211.482, terwijl de voorloopige cijfers over 1928 een verlies van ƒ 262.071 geven. Oorspronkelijk was er op gerekend, dat voor havenverbetering en watervoorziening geleend zou worden; de voorloopig becijferde uitgaven voor deze diensten ad ƒ 262.071 zijn echter gekweten uit de overschotten van vorige jaren. Voor de watervoorziening komen echter nog in Nederland gedane uitgaven in aanmerking.

Het zou wel gewenscht zijn, dat de Raad eens vroeg, hoe dat met die overschotten eigenlijk zit. Van 1923 tot 1927 is meer ontvangen dan uitgegeven (1924, 25, 27) ƒ 288.339 en meer uitgegeven dan ontvangen (1923, 1926) ƒ 620.533. Het schijnt dus zoo te gaan, dat tekorten voor het Rijk en overschotten voor de kolonie zijn.

Voorts lezen wij, dat voor 1929 een suppletoire begrooting zal worden ingediend, waardoor de uit leening te verkrijgen gelden — dus de uitgaven — maar even met ƒ 2.520.000 worden verhoogd.

Ten slotte deze orakeltaal:

„Waar, door de zich steeds wijzigende omstandigheden, het zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk is, een zuivere raming te maken, spreekt het van zelf, dat slechts dan tot leening overgegaan zal worden, wanneer blijkt, dat de financieering uit voorschotten niet langer mogelijk is.

Tengevolge van de sterke toename der werkzaamheden op alle kantoren op de eilanden Curaçao en Aruba in verband met den steeds toenemenden opbloei dier eilanden, moeten de uitgaven van zelf sprekend gelijken tred daarmede houden.

Teneinde de begrooting sluitend te houden, zal tot het sluiten van leeningen moeten worden overgegaan ter bekostiging van de z.g. „kapitaalsuitgaven."

Wanneer echter al deze kapitaalsuitgaven gedaan zullen zijn en op de begrooting slechts posten voor gewoon onderhoud zullen voorkomen, zullen de gesloten leeningen zeer gemakkelijk, zonder verhooging van belastingen, kunnen worden afgelost."

Straten in „Villa La Fama".

De heer L. Camarena, eigenaar van „Villa La Fama", omvattende de terreinen van Rusthof, Vianenweg, Chèr Asile, Payen, Stuyvesant en Saartje, waarop een zeer groot aantal families hun woningen hebben, heeft een schrijven gericht tot het Departement van O. W., met het verzoek de huizen te doen nummeren.

Daar bovendien de straten van 10 meter breedte, die hij voor eigen rekening liet aanleggen, thans in slechten staat verkeeren, verzoekt hij O. W. daaraan zijn aandacht te schenken.

In genoemd schrijven stelt de heer Camarena voor een nieuwen verbindingsweg te maken van Vianen in rechte lijn naar 't Oosten, door 't gedeelte, genaamd „San Hose". Met 't oog op het steeds toenemend verkeer van auto's zou dit een prachtige oplossing zijn. Om dezen weg tot stand te brengen is de heer Camarena bereid 5 à 6 M. van zijn terrein af te staan. Door een gelijke breedte er aan toe te voegen, zou O. W. daar een weg kunnen maken van 10 à 12 M. breed, hetgeen het verkeer zou vergemakkelijken. De heer Camarena onderwerpt dit plan met nog een ander wegenproject aan het oordeel van O. W. en hoopt dat zijn voorstel een gunstig onthaal moge hebben bij O. W. Wij hopen het met hem! Monteberde, en 't publiek in het algemeen zal er mee gediend zijn. (*A. d. C.*)

Curaçaosche Handelsmaatschappij.

Het *Algemeen Handelsblad* deelt mee, dat de ƒ 1.000.000.— aandeelen der nieuwe uitgifte bijna geheel door de oude aandeelhouders genomen zijn.

Begrooting van Koloniën.

Jaarwedde van den Gouverneur. Politie.

Ingediend is een wetsontwerp tot wijziging van het XIde Hoofdstuk der Rijksbegrooting voor 1929.

Daarbij wordt voorgesteld, de ambtelijke inkomsten van den Gouverneur van Curaçao (thans ƒ 32.000) gelijk te maken met die van den Gouverneur van Suriname en beiden dus toe te kennen een jaarwedde en een toelage wegens representatiekosten van ƒ 28.000 en ƒ 12.000.

De toeneming van de bevolking met personen van allerlei gehalte en verschillende nationaliteit maakt het noodzakelijk, het politietoezicht uit te breiden. In verband hiermede zal de troepenformatie moeten worden uitgebreid met één luitenant en twee brigades, elk ter sterkte van één sergeant-majoor-instructeur, vier sergeanten en 25 brigadiers, infanteristen eerste klasse of fuseliers. Deze formatie-uitbreiding zal leiden tot een verhooging van de militaire uitgaven met ƒ 131.400 per jaar, van welk bedrag thans de helft is uitgetrokken. Van deze verhooging zal echter de helft door Curaçao worden teruggestort.

Daarenboven zal op verzoek en voor haar rekening, ter bescherming van de terreinen der Curaçaosche petroleumindustrie Mij. nog een halve brigade worden bestemd.

Personalia.

Bestemd voor uitzending naar Curaçao: A. L. A. A. van Uwen, loods in Curaçao, Vlissingen; J. Tinge, loods in Curaçao, Farmsum.

Het brugvraagstuk.

Verleden week deelden wij als bijzonderheid mee, dat volgens de *Amigoe* een lid der Kamer van Koophandel had meegedeeld, dat de tegenwoordige brug als noodbrug hem niet zoo slecht voorkwam.

In een openbare vergadering, aan hetzelfde onderwerp gewijd, heeft het bedoelde Kamerlid op dit *Amigoe*-verslag (door de Kamer zelf verstrekt, naar de redactie meedeelt) aanmerking gemaakt. Hij zou slechts hebben willen wijzen op de vele goede diensten, die de brug bewezen had en nog bewijst. Alleen blijft ze soms te lang open.

Errata!

Twee stijlbloempjes uit de Memorie van Toelichting bij de begrooting voor 1930:

„Het zou voor ondergeteekende een voorrecht zijn......... als ook in de toekomst de inkomsten steeds een dermate bedrag opbrachten, dat het Gewest Curaçao in staat zal zijn, zijn eigen huishouding te blijven bekostigen".

en

„Bij Memorie van Antwoord...... is...... medegedeeld, dat........., wat ten rechte had moeten zijn........."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Vóór in het doopboek der Geref. Kerk van Curaçao, beginnende 1785, staat na het in ons blad van 13 Sept. 1928 overgenomene:

Ao. 1786. Den 13n October is Ds. Hermannus Arnoldus Idema, eertijds Predt. te Maasniel in Gelderland, alhier aangekomen en bevestigd den 5r (?) November uit 1 Thessalonic. 5 vs. 12 en 13; De intree Predicatie is den 19 do. uit Psalm 5 vs. 14b en 15 door zijn eerw. gedaan. Den Maart 1787 overleed zijn Eerw. tot groote droefheid zijns ambtsgenoots en gemeente. De rouwpredicatie is door mij gedaan, den........... uit...........

Uit den Verren Vreemde.

I'm alone.

't Is met de I'm alone-kwestie wel wat anders geloopen dan wij verwacht hadden. Amerika en Canada zijn tot het besluit gekomen de vraag over het recht van handelen aan arbitrage te onderwerpen. Elke regeering zal een arbiter aanwijzen, deze twee zullen samen een derde kiezen. Dit scheidsgerecht zal zich niet bemoeien met de vraag der eventueele schadeloosstelling.

De I'm alone, een Canadeesch schip, werd, van dranksmokkel verdacht, aangeroepen door een Amerikaanschen smokkeljager. De I'm alone stopte niet. Integendeel, de kapitein Randall deed volle vaart zetten. Tijdens de vervolging kwam een tweede smokkeljager ten tooneele. Dit schip loste de schoten, welke de I'm alone tot zinken brachten, haar bemanning werd tijdig door een der smokkeljagers opgenomen.

Is het eerste aanroepen geschied in de strook waar binnen de Amerikaansche zeepolitie recht van handelen had? Zoo ja al, is de vervolging gebleven binnen de grens, welke hiervoor aangenomen of vastgesteld is? En mocht ook dit al bevestigend beantwoord worden, dan rest de vraag, mocht een politieschip, dat die vervolging niet mede was begonnen binnen de politiegrens, deelnemen aan die verre vervolging en daarbij handelen, zooals in deze is geschied.

Canada behoudt zich het recht voor om van de schadevergoedingsvraag een afzonderlijk geding te maken, maar de kans van hierbij op eenig succes te kunnen rekenen is voor een zeer groot gedeelte afhankelijk van de uitspraak, waartoe het scheidsgerecht zal komen. De eigenaars van het schip eischen een vergoeding van 250.000 dollars.

Daar gebeurtenissen, welke met dit geval min of meer overeenstemming hebben, reeds meermalen zijn voorgekomen, maar dan door den Amerikaanschen rechter konden worden afgedaan zonder internationaal conflict, kan men verwachten dat zij in de toekomst ook wel niet zullen uitblijven, doch dat eventueel daarbij betrokken buitenlandsche schepen dan rekening zullen houden met de uitspraak van het nu in te stellen scheidsgerecht. Daarom zal de I'm alonezaak een beteekenis van verdere strekking krijgen.

Indochina.

Het bezoek van Z. Exc. de Gouverneur-generaal van Indochina, Pierre Pasquier, aan onze Oost geeft ons aanleiding eenige sprokkelingen bijeen te brengen over modern Indochina.

De kust van Indochina heeft wel vele inhammen, maar zij zou voor de groote scheepvaart geen veilige aanlegplaatsen bieden als deze niet kunstmatig waren verkregen. Als zoodanig bestaan nu de havens van Saigon en Haiphong aan rivieren gelegen, die van Hongay en Bangoi in diepwater, die van Tourane in de rivier met een voorhaven in diepwater. Daar komen een 8-tal kleinere havens bij van secundair belang.

Wij laten hier over de twee, die voor het verkeer met het buitenland beteekenis hebben, eenige gegevens volgen.

De voornaamste Saigon ligt aan de rivier van dien naam, op 80 K.M. van de kust. De verbinding van de haven met de zee is verzekerd door een kanalisatie van 250 à 300 M. breedte en 10 M. diepte. De groote schepen van de Messageries Maritimes, die tot 20.000 ton meten, varen er veilig heen. Toch is de handel van Saigon niet voldaan, er wordt gewerkt aan een uitbaggeren van het vaarwater om de toekomstschepen met den grootsten diepgang een veilige vaart te verzekeren.

Saigon heeft een rivier- en een zeehaven. Zij staan te zamen onder een raad van administratie, met vèrstrekkende bevoegdheden. Behalve deze twee handelshavens, is er nog een oorlogshaven, een drijvend dok van 350 t. en constructie-werkplaatsen.

Volgens het werk van den heer Pouyanne over de zeevaart op Indochina, biedt de handelszeehaven 180 H.A. wateroppervlak aan de schepen, 6 K.M. aanleggelegenheid, terwijl de rivier daar tusschen 300 M. breedte laat. Een gemetselde kade van 1000 M., waarover een spoorweg loopt, is langs diepwater gebouwd, terwijl nog 2500 M. kade muur zich langs geringe diepte uitstrekken. 45 groote schepen kunnen er tegelijk liggen, lossen, laden.

Aan *La Dépêche Coloniale* van 12 April onleenen wij deze cijfers, om een denkbeeld te geven van den groei van Saigon. In 1885 kwamen er 473 zeevaarders binnen. Dit aantal is successievelijk geworden: [illegible] in 1895; 560 in 1905; 683 in 1915; 769 in 1920; 830 in 1924. Van 1885 tot 1924 nam de tonnenmaat van ingaande en uitgaande zeeschepen toe van 1.177.400 tot 3.352.678.

Hieronder zijn niet begrepen de schepen van velerlei soort en grootte, die zich op de rivier bewegen, noch de talrijke kustvaartuigen.

Andere cijfers, ter vergelijking aangeboden, vermeldden den uitvoer van rijst: in 1860 was deze slechts 58.000 t.; 294.000 in 1880; 730.000 in 1900; 1.020.000 in 1920; ruim 1.400.000 in 1925.

De tweede haven, waarvan wij 't een en ander wenschen te zeggen, is Haiphong.

Op 25 K.M. van de monding van de Cua-câm werd in 1880 een basis gevestigd ter voorziening van de in Tonkin opereerende troepen. Hier trok zich een levendig verkeer samen, dat zich nadien bevestigde en uitbreidde. Daar het vaarwater nog al wat bezwaren opleverde, werd naar een ander punt gezocht, dat aan gunstiger voorwaarden zou voldoen. Maar terwijl er plannen gemaakt en besproken werden, groeide Haiphong tot een verkeerscentrum van beteekenis, zoo te land als te water. Men heeft toen de wijze partij gekozen. De rivier wordt uitgebaggerd, en heeft zoo een verzekerd vaarwater van 7 M. diepte gekregen. De haven van Haiphong is goed ingericht en wordt voortdurend meer gemoderniseerd. De booten van de Messageries Maritimes varen er ook bij laag water heen en terug.

Met dit alles is Haiphong een mooie haven geworden. In 1914 was 't aantal in- en uitvarende groote zeeschepen 400, in 1920 788, in 1924 825. Om een denkbeeld te geven van 't overige verkeer, vermelden wij dat in 1924 dit aantal voor schepen van *alle* soorten te zamen 16447 bedroeg, met een tonnen totaal van ruim 3.500.000.

Het beheer en de exploitatie zijn hier niet in handen van een raad met groote financieele en administratieve vrijheid, zooals in Saigon; dit vertraagt de ontwikkeling.

In April kwamen de vliegeniers Bailly, Reginensi en Marsot, na een vlucht van 10 dagen, van Bourget naar Saigon, daar aan. Zij hervatten, na een week in Indochina verbleven te zijn, de terugreis, die in 9 dagen werd volbracht. De afgelegde afstand van 22.000 K.M. in dien tijdduur vormt geen record, maar het volbrachte wijst er op dat Frankrijk en zijn verre kolonie in O.-Azië plaats willen houden in de ontwikkeling van het verkeerswezen door de lucht.

Voor een geregelde verbinding zijn de plannen reeds ver doorgevoerd. Een groote luchtlijn gaat over drie gedeelten. Voor het eerste tot het nabije-Oosten, tot Bagdad zijn, o.a. met Italië, de noodige overeenkomsten geteekend. Voor het tweede van Bagdad tot Rangoon wordt overleg met Engeland gepleegd voor samenwerking. Het derde van Rangoon tot Kanton en Shangai, met zijtakken Vinh-Saigon en Vinh-Hanoi, vergde samenwerking met Siam.

Volgens *La Dépêche Coloniale* van 22 April is de overeenkomst tusschen de vertegenwoordigers geteekend, die nu alleen nog de goedkeuring der beide regeeringen behoeft.

Frankrijk en Indochina zijn in gemeenschap door middel van twee radio-telegrafische verbindingen. In Indochina zijn stations te Saigon en te Hanoi. Parijs Saigon is in functie van 7—10 uur, van 12—14 uur, van 17,30—1 uur. Parijs—Hanoi van 17—22 uur. De berichten uit Indochina worden in Frankrijk ontvangen van af 8 u. 's morgens.

De commissie Simon in Engeland terug.

Met het verlaten van Britsch-Indië zijn Sir John Simon en de medeleden van zijn commissie de rust niet deelachtig geworden, die zij toch waarlijk wel verdiend hadden na hun zoo emotievol verblijf van zeven maanden in Indië.

Den 26en April zetten zij voet aan wal te Folkestone, vanwaar zij onmiddellijk doorreisden naar Londen. In Victoria-station was hun een betooging toegedacht, een voortzetting van de vele, die hun Indisch tijdperk hebben gekenmerkt. Wij lezen hierover:

„Een groote groep Britsch-Indische betoogers marcheerde om drie uur uit Hyde Park, waar zij eerst door het Indische Lagerhuislid Saklatvala waren toegesproken, naar Victoria-station. De politie wilde den opmarsch niet toelaten en brak de processie verscheiden malen af, waarna de betoogers zich bij tweeën en drieën, maar toch met een aantal vlaggen, waaronder de Indische nationale driekleur, naar Victoria-station begaven. Er waren ook zwarte vlaggen. Zij droegen voorts een aantal opschriften, waaronder een: Wie heeft Lajpat Rai gedood?

Een sterke politie macht bewaakte het perron en niemand werd in de nabijheid van het afgezette gedeelte toegelaten. Een groep Indiërs was in het station, toen de trein binnenkwam en ook buiten het station waar eveneens een sterke politiemacht te voet en te paard patrouilleerde. Eén der betoogers schijnt te hebben geroepen: „Naar de hel met de commissie van Simon", waarop de politie onmiddellijk op den Indischen student toeschoot en hem ondanks heftig verzet arresteerde.

In den strijd werden verscheidene Indiërs gekwetst. Twee andere Indiërs, een professor en een dokter, en een Engelschman werden eveneens gearresteerd, doch allen werden later vrijgelaten."

De commissie Simon is zelf geenszins onvoldaan over hetgeen zij in haar rapport meent te kunnen voorstellen voor de ontwikkeling der betrekkingen tusschen Engeland en Indië. Maar de heethoofden veroordeelen bij voorbaat alles wat van deze zijde kan komen. En Indische heethoofden kunnen veel kwaad doen, en veel bederven voor Indië.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Rotterdam.

In plaats van wijlen den heer Van Reyn Snoeck is tot Secretaris der afdeeling benoemd de heer *F. A. Vervloet.*

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging zal ditmaal gehouden worden te Breda op 8 Juni e.k.

Van de Redactie.

EXTRA MAIL UIT INDIE.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Per s.s. Tabanan van de Rotterdamsche Lloyd is uit Indië een extra mail (zoowel zeepost als landmail) verzonden.

De Tabanan wordt omstreeks 7 Mei a.s. te Rotterdam verwacht.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

M. J. Knippels, Onderwijzer bij het L.O., Creutzbergstraat 19, Arnhem.
H. A. J. NEUIJEN, Adj.-accountant 1e kl. b. d. Belasting-accountantsdienst, Rozengracht 19, A'dam (C.)
Ir. N. W. van Diemen de Jel, Ingenieur 3e kl. bij den dienst van den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Lekstraat 231, 's-Gravenhage.
A. L. A. van Uwen, Loods in Curaçao, Badhuisstraat 19, Vlissingen.
J. Tinge, idem als voren, Farsum bij Delfzijl.
Maämoer 'I Rasjid, Gouv.-arts bij den D. V. G., Van Speijkstraat 126(I), Amsterdam (W.).
A. te Braak, Burgerl. (techn.) ambt. bij den P.T.T.-dienst, Lindestraat 68, Zwolle.

OOST-IND. AMBTENAREN MET VERLOF:

H. Hardonk, Administrateur v. Financiën 2e kl., Van Bleiswijkstraat 2a, 's-Gravenhage.
W. Wilmink, Inspecteur v. h. Inl. onderwijs, p.a. A. J. Lammers, graanhandelaar, Deventer.
H. H. A. Dörrie, Hoofdpol.opz. b. d. Veldpolitie, Banteln a. d. Leine (Duitschland).
G. Kerkhoff, Techn. ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Pieter Bothstraat 16, 's-Gravenhage.
A. Kees, Tijd. wd. beheerder 1e kl. Landspandh.dienst, Timorstraat 116, Haarlem.
D. Lamers, Leeraar b. d. Kon. Willem III-school te Weltevreden, Snelliusstraat 48, 's-Gravenhage.
D. A. Teerlink, Pol.opz. i. d. res. Malang, 2e Helmersstraat 25, Amsterdam (W.)
A. J. Tomei, 1e Officier b. d. Gouv. Marine, Maastricht, Fr. Romanusweg 25.
Mej. A. W. F. Roessel, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Valkenboschlaan 4, 's-Gravenhage.
G. R. Seydel, Afd. Secr. kantoorh. o.h. res. kt. te Grisee, Valkenboschkade 570, 's-Gravenhage.
M. D. Braspot, Dir. v. h. Huis v. Bewaring te Mr. Cornelis, Verhulststraat 67, 's-Gravenhage.
H. A. W. Nijsen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Villa „Ushonk", Bakkum (N.-H.)
T. C. Vuurman, Commies-kashouder b. d. Marine-Etab., Marcusstraat 9huis, Amsterdam.
A. J. L. de Groot, Kapitein der Inf., Beeklaan 450, 's-Gravenhage.
E. K. Poels, 1e Luit. der Cavalerie, Langendijk 157, Gorinchem.
H. W. Thenu, 1e Luit. der Infanterie, Klimopstraat 180, 's-Gravenhage.
J. E. Poirrié, Onder-Luit. der Infanterie, Archimedesstraat 37, 's-Gravenhage.
S. Cavalli, Onder-Luit. Topografischen dienst, Beeklaan 378, 's-Gravenhage.
L. Polk, Off. van Gez. 2e kl., Berkenlaan 47, Antwerpen (België).
B. W. A. Richter, Onder-Luit. der Infanterie, Beeklaan 346, 's-Gravenhage.
R Roos, 1e Luit. der Infanterie, Klein Engendaalweg 86, Soest.
G. J. Bouhuijs, Onder-Luit. der Artillerie. Hooidrift 40, Rotterdam.
Mej. A. J. G. Speet, Commies bij het Centr. Kant. v. d. Statistiek, v. Weede v. Dijkveldstr. 37, Den Haag.
Ph. A. Kuuhl, Boekhouder 1e kl. S.S. en Tr., Marconistraat 80, 's-Gravenhage.
F. Augenstein, Opz. 1e kl. b. d. W. en 's Lands B.O.W., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
M. J. A. Kardinaal, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., p.a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
Mej. H. C. J. v. d. Schraaf, Onderwijzeres der 1e kl. b. h O.E.L.O., p a. Zuster A. Born, Lunteren.
A. van Dorp, Opz. 1e kl. b. d. W. en 's Lands B.O.W., Klimopstraat 238, 's-Gravenhage.
C. Posthumus. Onderw. der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Sofiakade 54a, Rotterdam.
Mej. E. van Dorp, Commies b. d. S.S. en Tr., Klimopstraat 238, 's-Gravenhage.
Mr. G. J. Blanke, Adj.-inspect. b. d. dienst Gevangeniswezen, Kr. Nieuwe Gracht 17, Utrecht.
H. J. H. Cleber, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Oststrasse 145 (II), Dusseldorf.

A. van Dooren, wd. Inspecteur 1e kl. P.T.T.-dienst, Bentinckstraat 10, 's-Gravenhage.
H. M. Reijneke, Commies voor de belastingen, Wagenstraat 118, 's-Gravenhage.
L. A. F. Bimmerman, Ondercommissaris van Politie, Regentesselaan 155, 's-Gravenhage.
R. M. Celosse, 2e Werktuigkundige Gouv. Marine, Wouwermanstraat 68, 's-Gravenhage.
P. J. M. Schell, Hoofdrechercheur 1e kl. Alg. Politie, Matterborn bij Cleef, Saalweg 100.
A. P. van der Neut, 1e Commies bij het Binnenl. Bestuur, Beetslaan 3, Bilthoven.
A. Th. Brouwer, 1e Commies b. d. Alg. Rekenkamer, Franklinstraat 179, 's-Gravenhage.
O. Veer, Hoofdcommies b. h. Bezoldigingskantoor, Balistraat 28, 's-Gravenhage.
E. Stravers, Opz.-machinist b. d. S.S. en Tramwegen, Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
Mej. E. L. Heim, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Beeklaan 346, 's-Gravenhage.
G. Topzand, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst, Hendrik de Keyserstraat 48, Utrecht.
F. Jünge, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Balditz b/Dürrenberg, Saksen (Duitschl.).
Mr. A. W. ten Bosch, Tijd. buitengew. lid Raad van Justitie te Batavia, p/a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
L. J. Riedé, Architect bij de Wat. en 's Lands B.O.W. Obrechtstraat 499, 's-Gravenhage.
R. W. Kofman, Controleur 1e kl. bij het B.B., Snelliusstraat 37, 's-Gravenhage.
C. W. Bagchus, Assistent bij het Centr. Kant. van de Statistiek, Oranjeweg 11, Oosterbeek.

Mutatiestaat van 24 April tot 1 Mei.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
S. W. Hoekstra, Amsterdam, Heerengracht 278. ƒ 10...	Eigen aanmelding.
D. H. P. Mackay, Consul van Siam, Amsterdam, Frederiksplein 46. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Firma B. J. Rubens & Co., Amsterdam, Raadhuisstraat 20. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
J. Limburg, Bloemendaal, Rijperweg 5. ƒ 5	Eigen aanmelding.
J. Riche, Heemstede, Laan van Bloemenhove. ƒ 5.......	Secretaris Afd. Haarlem.
W. M. van Doesburg, Gorinchem, Pompstraat 138. ƒ 5	Eigen aanmelding.
C. W. A. M. Groskamp, Oud President v. d. Factorij der N.H.M., Den Haag, Hotel „Vieux Doelen". ƒ 5.........	Mr. Caesar Voûte te Den Haag.
A. Plesman, Directeur K.L.M., Den Haag, Balistraat 27. ƒ 5	den heer F. van Peski te Den Haag.
P. J. Stok, Directeur Cultuur Mij. „Bandoeroto", Den Haag, Stadhouderslaan 3. ƒ 5	den heer H. G. Levert te Den Haag.
Jhr. H. A. Just de la Paisières, Notaris, Den Haag, Nassauplein 40. ƒ 5	Secretaris Afd. Den Haag.
Mevrouw E. Holtmark van Dijkerhof, Den Haag, Thomsonplein 2. ƒ 5	Mevrouw J. Oostwald-Stada te Apeldoorn.
Th. A. L. Heyting, Den Haag, Frankenslag 106. ƒ 5......	Eigen aanmelding.
S. L. Oostmeijer, Adj. Inspecteur van Politie, Den Haag, Laan van Meerdervoort 271. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
A. R. Sloos, Administrateur onderng. „Tjiboengoer", Halte Tjibadak. ƒ 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
D. Hermans, Tuinopzichter s.f. Kalimati te Batang. ƒ6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
G. P. L. Hilhorst, Leeraar Prinses Julianaschool te Djokja, Winongoweg 7. ƒ 7.50.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
Chr. Ponto, Radja van Kandhar-Taroena te Taroena (Sangir-eil.) ƒ 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
Mejuffrouw P. Kansil, Onderwijzeres te Taroena (Sangir-eil.) ƒ 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.

Afschrijvingen

Mevr. de Wed. W. P. de Vries-van Baak, Den Haag, Statenlaan 76 (overleden).

Adresveranderingen

C. J. Mansum, E. A. Bedrijfsarts Ombilin Steenkolenmijnen, van: Amsterdam, Weteringschans 100, naar: Heemstede, Clivialaan 8. ƒ 5.
Dr. S. E. Boorsma, Amsterdam, van: Amstel 165, naar: Haringvlietstraat 63.
G. W. Stroink, Oud Kapitein N.-I. L., van: Enschedé, naar: Nijverdal (O.)
H. Bergema, miss. pred. Leiden, van: Nieuwe Rijn 22, naar: Lijsterstraat 7.
J. F. T. van Erpers Roijaards, van: Haarlem, Zijlweg 53, naar: Heemstede, Ruijsdaellaan 17.
J. A. Nillesen, Arnhem, van: Apeldoornscheweg 22, naar: van Pallandtstr. 57.
H. W. Kleyn, Oosterbeek, van: Van Eeghenweg 6, naar: Beukenlaan 33a.
Mevr. E. A. E. van Tiedemann, van: Nijmegen, Heijdenrijkstraat 2, naar: Utrecht, Jan van Scorelstraat 33. ƒ 5.
M. Visbeen, Ondercommissaris van Politie, van: Rotterdam, Snellinckstr. 20, naar: Den Haag, Zonnebloemstraat 19. ƒ 5.
D. Burger, Oud Ass.-Resident, Den Haag, van: Sweelinckstr. 41, naar: Laan van Poot 152.
Dr. J. F. W. la Fontaine, Oud Rechterlijk Ambt. O.-I. Den Haag, van: Orchideestr. 38, naar: Heulstraat 9.
G. C. W. F. Fikenscher, Den Haag, van: Regentesselaan 72, naar: Groot Hertoginnelaan 202.
G. W. F. de Vos, Gep. Generaal-Majoor tit. der Genie, Den Haag, van: Sweelinckplein 30, naar: Beekl. 421.
Mevr. A. Wegerif-Hoogbwinkel, van: Den Haag, Statenlaan 83, naar: Scheveningen, Zeekant 46.
W. J. Cohen Stuart, Oud Minister van Marine, van: Nice, naar: Den Haag, van Beuningenstraat 66. ƒ 5.
J. Swartjes, Oud Luit.-Kolonel ±.-I. L., van: Den Haag, van Bleiswijkstr. 2a, naar: Brussel, Place du Comité National 7.
A. A. Ch. Morren, van: Arnhem, Parkstraat 116, naar: 's-Hertogenbosch, van Diepenbeeckstraat 11.
Jhr. H. G. A. Quarles van Ufford, van: San Francisco, naar: Den Haag, Burnierstraat 27. ƒ 5.
A. van Dooren, Inspecteur P.T.T., van: Bandoeng, naar Den Haag, Bentinckstraat 10. ƒ 5.
D. Lamers, Leeraar K. W. III S., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Archimedesstraat 21. ƒ 5.
E. S. C. de Veer Abrahamsz, Oud Adv.-Gen., van: Den Haag, de Perponcherstr. 136, naar: Curaçao. ƒ 5.
S. Geertsema, Leeraar Hendrikschool, van: Uithuizen, naar: Paramaribo. ƒ 5.
Mr. J. Klomp, Voorzitter Landraad, van: Woerden, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Justitie.
H. C. M. Dorren, Adj. Hoofdcommissaris van Politie, terug naar: Indië, p.a. Regent van Karanganjar.
C. Eijkelenboom, Hoofdcommies D. v. O., van: Delft, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O.
Dr. B. J. Haga, Hoofdambtenaar Dep. B.B., van: Weltevreden, naar: Zeist, Aristoteleslaan 5 (tijdelijk).
P. J. Heesterman, Contr. B.B., thans te Kendangan.
D. J. Hoogkamer, Adsp. Contr. B.B., thans te Tarakan.
P. A. Lanting, Ambtenaar B.B., Buitenzorg, van: Handelstr. 7 pav., naar: Schenck de Jongstraat 32.
D. P. F. Mars, Kapitein Inf., van: Bandoeng, naar de 4e Mitrailleurcompagnie te Magelang.
H. Heins, thans Hoofd H.I.S. te Bangil.
L. H. C. Horsting, Adj. Hoofd der Triangulatie, Weltevreden, van: Soekaboemiweg 9, naar: Van Heutszboulevard 38. pav.
P. Reinking, Contr. B.B., thans te Lho'-Soekoen.
Y. P. Visser, Controleur B.B., thans te Maros.
W. F. Dracht, Algemeen Ontvanger, van: Ambon naar Kediri.
C. A. W. van Maanen, Algemeen Ontvanger, thans geplaatst te Ambon.
J. G. Meurs, Amsterdam, van: Stadhouderskade 38 naar: Pieter Lastmankade 3huis.
Mevrouw J. Ch. de Rochemont-De Graaf, Amsterdam, van: Amstellaan 37 naar: Overtoom 22, p.a. Mevrouw Klein.

NUMMER 19 WOENSDAG 8 MEI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Een en ander uit de loopbaan van een dapper Indisch officier (Kolonel F. Baudoin),

DOOR

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

Er zijn zeker niet vele legers, waarvan men zeggen kan, dat ze bijna voortdurend op voet van oorlog zijn. Het Indische leger verkeert in dit geval. Hoe vaak moet een grooter of kleiner deel hiervan het rustige garnizoen verlaten en zich op het oorlogspad begeven, om door kracht van wapenen rust te brengen, waar deze verstoord wordt of om ons bedreigd gezag te handhaven. De rest van het leger is daarbij als het ware de reserve, waaruit de verliezen, door de ageerende troepen door ziekte, vermoeienissen en de wapenen van den vijand geleden, moeten worden aangevuld. Zoo ondergaat het geheele leger dus den invloed van de acties op het gevechtsveld.

Zoo was de toestand vroeger en heel lang.

In de laatste jaren echter brengt het Indische leger eene kalmere periode door, rustende op een dik bed van lauweren dat het zich verworven heeft. Die rust heeft het te danken aan de krachtige soldatenvuist en het wijze staatsmanbeleid van onzen grooten Van Heutsz, die onze oorlogsmachine zoo meesterlijk wist te hanteeren, dat thans overal in Indië orde en kalmte heerschen, die een zeer merkbaar resultaat hebben opgeleverd in den vorm van vermeerderde welvaart en verbeteringen op allerlei gebied in den geheelen archipel.

Toch rest ons daar nog een vijand, waartegen het leger waakzaamheid moet betrachten: een vijand die in het donker wroet om ons gezag te ondermijnen en het welbegrepen belang van de bevolking te bedreigen: een tegenstander die beoogt Indië te voeren in de armen van Moskou en het de zegeningen van het bolsjewisme te laten genieten, met name wanorde, corruptie, hongersnood, wodka, cocaine en zedenbederf, niet alleen onder volwassenen, maar zelfs onder tienduizenden verwaarloosde kinderen. Maar gelukkig is de Regeering door de jongste onbekookte relletjes van communisten gewaarschuwd en op hare hoede. Wij mogen dus vertrouwen dat zij tegen revolutiemakers onverwijld en krachtig zal optreden. De kans dat dit noodig zal blijken is niet denkbeeldig, want revolutiespelen heeft wel eens aangename gevolgen voor de leiders, wanneer zij er maar voor zorgen de eersten te zijn, natuurlijk niet in een gewapenden strijd, maar bij het naar zich toe grissen van dat verfoeielijke „kapitaal" (van anderen!). Hier opent zich dus een nieuw arbeidsveld voor het Indische leger.

Op het oude, eigenlijke terrein heeft het intusschen reeds heel wat gepraesteerd. We behoeven hier niet te herinneren aan den Atjehoorlog, die tientallen jaren de hoogste eischen aan de energie en de gevechtskracht van onze weermacht stelde en ons nog zoo versch in het geheugen ligt. Maar vooral in de eerste drie vierden van de vorige eeuw werd het leger vele malen genoodzaakt in actie te komen. Daar zijn de Java- en de Padri-oorlogen, de tochten in de Pasoemah-streek, de expedities tegen Boni en Bali, om maar de voornaamste te noemen. In al die affaires zijn mannen op den voorgrond getreden, die door hunne schitterende militaire daden menige schoone bladzijde in de annalen van het Indische leger hebben geschreven. Wie kent ze niet, de namen van Toontje Poland, Michiels, Vermeulen Krieger, Verspijck, Elout, Eilers en anderen. Maar daarnaast staan figuren, minder algemeen bekend en toch waard met eere genoemd te worden. Wij hebben hier o.a. het oog op den als luitenant-kolonel gepensionneerden Baudoin, een man, die het woord vrees niet kende, die een zeer werkzaam aandeel had in den zoo bezwaarlijken Padri-oorlog en zich daarbij zeer onderscheidde. In het Indisch Militair Tijdschrift van 1886 werd een uitgebreid artikel aan hem gewijd. Van zijn zoon, den gepensionneerden kapitein van het Indische leger J. C. Baudoin, secretaris der afdeeling 's-Gravenhage van de vereeniging „Oost en West", ontving ik in bruikleen een afschrift van bedoeld artikel, met welwillende vergunning daaruit een en ander onder de oogen van de lezers van het Koloniaal Weekblad te brengen.

Van deze vergunning ga ik hieronder gebruik maken. Niet alleen omdat het mij een genoegen is het volle licht te laten schijnen op een man, waarop het Indische leger trotsch kan zijn, maar ook omdat men daarbij kennis kan nemen van soms curieuse opvattingen en toestanden in de dagen waarin de levensgeschiedenis van den hier besproken persoon zich afspeelt.

Franciscus Baudoin dan werd in 1814 te Soerabaja geboren. Reeds op 16-jarigen leeftijd nam hij dienst als „cadet-flankeur" bij eene afdeeling z.g. „nationale infanterie". Twee jaren daarna werd hij bevorderd tot korporaal. In het daarop volgende jaar vertrok hij, onder majoor Eilers, naar Padang om deel te nemen aan den oorlog tegen de Padries, in de Padangsche Bovenlanden. Weldra kreeg hij de gelegenheid „de déchirer sa première cartouche". In den nacht van 8 op 9 Juni rukte eene colonne bij maanlicht op naar eene vijandelijke stelling in het district Kamang. Zij werd echter zóó warm ontvangen, dat zij terugtrekken moest. Eene compagnie, waarvan Baudoin deel uitmaakte, marcheerde ter versterking van de aanvalstroepen op, maar het vuur van den verdediger was zóó hevig, dat de geheele beschikbare macht, behalve de reserve, in de vuurlinie moest worden geworpen. Maar ook nu vermochten de onzen niet de vijandelijke stelling te doorbreken. De aanval werd daarom gestaakt en de troepen trokken zich tot op een kwartier afstands van de versterkingen der tegenpartij terug, in afwachting van een gids die een zwak punt in de stelling zoude aanwijzen. Was het dus voor onze troepen een ongeluksdag, zoo was die dag voor Baudoin een succes: hij werd n.l. wegens zijn dappere houding op het gevechtsveld tot onderofficier bevorderd. Een tweede aanval, op den 9en Juli, mislukte evenzeer en bezorgde ons zware verliezen; eerst bij een derde poging, den volgenden dag, gelukte het onzen troepen, na een zeer afmattenden marsch door woest terrein, de vijandelijke positie te omtrekken en haar, in den rug aanvallende, te nemen.

Van 28 Sept. tot 2 Oct. 1833 nam Baudoin deel aan operaties tegen een streek, waarvan het later

zoo berucht geworden Bondjol ongeveer het middelpunt uitmaakt. In den beginne hadden de onzen daarbij geen succes. Een aanval op Matoewa mislukte; ook een tweede, den volgenden dag ondernomen, slaagde niet. De stelling van den vijand bleek daarbij zóó sterk te wezen, dat het raadzaam geacht werd terug te trekken. In den nacht van 1 op 2 Oct. werd de terugmarsch ondernomen, maar nauwelijks hadden de Padries dit gemerkt, of zij wierpen zich in dichte drommen en onder een vervaarlijk geschreeuw op de achterhoede van onze troepen. Zij drongen zóó dicht op, dat het telkens tot een hevig handgemeen kwam. Op een gegeven oogenblik echter hielden onze troepen stand en weerden zich zoo krachtig met geweervuur en de bajonet, dat de achtervolgers zware verliezen leden en de vervolging moesten opgeven.

In April 1834 werd Baudoin bevorderd tot sergeant-majoor; hij was toen dus pas 20 jaren oud, een leeftijd waarop die graad zeker niet dikwijls wordt toegekend.

In datzelfde jaar bepaalde het Militair Departement, dat alle cadetten de lessen op de artillerieschool te Weltevreden moesten bijwonen. Baudoin, die, zooals we reeds schreven, als cadet-flankeur in dienst was getreden, viel natuurlijk onder deze bepaling. Hij bleef zijn graad en de daaraan verbonden distinctieven behouden, maar genoot slechts soldij als sergeant.

Na vier maanden het onderwijs aan genoemde school te hebben gevolgd, werd hij, in April 1835, aangesteld tot tweeden luitenant der infanterie en ingedeeld bij het garnizoen van Kedong-Kebo, maar reeds tien maanden later werd hij geplaatst bij een bataillon, dat naar Sumatra's Westkust gedirigeerd werd om een nieuwe actie tegen het beruchte Bondjol te ondernemen. Op het oorlogsterrein aangekomen kreeg de compagnie, waarbij Baudoin behoorde, de opdracht eene versterking te vermeesteren, die de Padries hadden opgeworpen op een heuvel, om van daaruit onze konvooien onder vuur te nemen. Na een dag rust werd tot den aanval overgegaan; in een scherp gevecht onderscheidde onze jeugdige luitenant zich door zijn onstuimig en dapper optreden. Ongelukkigerwijze werden de soldaten door den onverwacht hevigen tegenstand zóó geschokt, dat zij ontmoedigd geraakten. De aanval werd dus niet doorgezet; intusschen had Baudoin twee verwondingen door randjoes opgeloopen. Kort daarop gelukte het aan eene andere afdeeling de sterkte te nemen.

Nu werd besloten tegen Bondjol te opereeren; men slaagde er in eene bres in de vijandelijke stelling te maken, die bij eene daarop volgende verkenning bleek groot genoeg te zijn om een binnendringen mogelijk te maken. Maar nauwelijks was de bestorming ingezet, waaraan 23 officieren, waaronder Baudoin en bijna 600 man deelnamen, of de verdediger opende zulk een hevig vuur, dat de onzen in verwarring terug moesten. Een tweede aanval mislukte eveneens; toen werd de geheele ter plaatse beschikbare macht in het vuur gebracht, doch ook deze derde poging had niet het gewenschte gevolg. Baudoin intusschen had tot het laatste oogenblik bij de bres stand gehouden; toen alles terugtrok, dekte hij met zijn sterk gedund troepje den aftocht.

Op dezen ongeluksdag verloren onze troepen 28 man aan gesneuvelden en 5 officieren en 100 man aan gewonden. Het was dus raak geweest! Er werd dan ook besloten voorloopig van verdere ondernemingen tegen Bondjol af te zien.

Kort na de komst van den legercommandant, generaal Cochius in April 1837, werd de actie tegen de stellingen aldaar weder hervat. In Juni onderscheidde Baudoin zich zeer bij het stormenderhand nemen van een paar bij Bondjol opgeworpen vijandelijke versterkingen. Drie dagen later behoorde Baudoin bij een der twee colonnes, die zich meester maakten van de kampongs Padang-boeloe en Tandjongboenga, de laatste de geboorteplaats van het hoofd van Bondjol.

Het door Baudoin tot nog toe gepresteerde bezorgde hem in het volgende jaar eene *eervolle vermelding* bij Koninklijk Besluit.

Intusschen was luitenant-kolonel Michiels den 3en Augustus 1837 als commandant der troepen ter Sumatra's Westkust opgetreden. Tien dagen later werden opnieuw operaties tegen Bondjol begonnen. Aan Baudoin gelukte het met een peloton Amboneezen en eene afdeeling hulptroepen uit Batipo, een zeer belangrijk punt in den rug van de hoofdversterking te vermeesteren; drie dagen later nam hij deel aan eene bestorming, die eindelijk den val van Bondjol ten gevolge had.

Voor den *tweeden keer* verwierf Baudoin zich door zijn flink gedrag bij de genoemde gelegenheden eene *eervolle vermelding*.

Kort na de vermeestering van de stelling, die ons zulke zware verliezen en hevigen srijd had gekost, werd Baudoin tot nieuwe werkzaamheid geroepen.

In October 1837 trok hij, met eene afdeeling onder der kapitein Lincklaan Westenberg in Noordelijke richting, om het landschap Tamboesei te veroveren en de kampong Daloe-daloe te tuchtigen; de marsch ging via Rau naar Mandaheling, waar een tijd lang gerust werd en vervolgens naar het buitenverblijf van den radja Gaga-tengahari van L... mau-manies in de Bataklanden. Dit hoofd, dat met de Kompenie bevriend was, ontving onze troepen vriendelijk en gastvrij en bood den officieren zelf een maaltijd aan; een aantal vrouwen kwam te voorschijn en bestrooide de genoodigden met gele rijst, naar een oud gebruik, waarmede onzen troepen succes op hunne verdere tochten werd voorspeld en verzekerd. Men zette zich aan de tafel, die rijkelijk van allerlei smakelijk uitziende spijzen voorzien was. Nauwelijks had Baudoin iets van de opgediende lekkernijen in den mond genomen, of hij liet de rest op zijn bord liggen; hij proefde aan het eten een eigenaardigen, zoetachtigen smaak die hem zeer tegenstond. De kapitein drong er fluisterend bij hem op aan toch van het eten te gebruiken en wees hem er op, dat in de inlandsche keuken in sommige deelen van den archipel suiker gebruikt wordt in spijzen, waarin naar den Westerschen smaak, die stof niet thuis behoort; daarenboven zoude het voor den gastheer een beleediging wezen, wanneer een gast zich van het voorgezette afkeerig betoont. Baudoin kon zijn tegenzin echter niet overwinnen en at verder niet mede. De andere officieren lieten het zich echter best smaken en deden de tafel alle eer aan.

Na afloop van den maaltijd vervoegde de assistent-resident Bonnet, die de hulptroepen commandeerde, zich bij de officieren en vroeg hoe het eten den heeren gesmaakt had. Verwonderd over de vraag antwoordden zij: „O, heel goed!" „Zoo," hernam Bonnet, „weet U wel *wat* U gegeten hebt? Menschenvleesch!"

Algemeene ontsteltenis onder de smullers, natuurlijk, maar toen Bonnet hen op het achtererf van den radja bracht, moesten zij hem wel gelooven; als bewijzen van de waarheid zijner bewering wees hij hen op onderdeelen van menschelijke geraamten: aan enkele stukken bevond zich nog wat vleesch!

Het heeft lang geduurd voordat de kannibalen tegen wil en dank van hunne walging en hun a... grijzen bekomen waren!

Na afloop van dit gedenkwaardig feestmaal werd de marsch vervolgd tot kampong Pertibi, die genomen werd; bij deze gelegenheid zwom Baudoin onder het vijandelijk vuur over een kali en drong hij aan die zijde den kampong binnen. Vervolgens trok hij met eene compagnie van het 6e bataillon onder bevel van kapitein Lincklaan Westenberg uit op eene verkenning, waarbij vier kampongs hunne onderwerping aanboden.

Een detachement werd als bezetting te Pertibi achtergelaten; de rest van de troepen trok terug en vereenigde zich met de 6e compagnie van het 6e bataillon: Het bevel over het geheel kwam aan Lincklaan Westenberg, die intusschen tot majoor was bevorderd. De troep verschanste zich in een stelling te Kotaradja-moendang, waarvóór, als veiligheidsmaatregel, eene vooruitgeschoven post werd ingericht.

Op een stikdonkeren nacht, terwijl de regen bij stroomen nederviel, werd deze voorpost overrompeld; onmiddellijk werd Baudoin er op afgezonden en het gelukte hem de indringers weer naar buiten te werpen.

Ongeveer twee maanden later, in April 1838, rukte majoor Lincklaan Westenberg, na een kleine bezetting te Kotaradja-moendang te hebben achtergelaten, met de rest van zijne macht vooruit; hij stak de Batang Sossak over en nam stelling te Bontjo-alabi. Een dag of veertien later trok Baudoin uit op eene verkenning: het doel hiervan was eene doorwaadbare plaats in genoemd riviertje te vinden, waardoor de troep, zonder door den vijand gezien te worden, naar den vorigen oever zoude kunnen oversteken. Hij ontdekte twee van dergelijke punten, maar ook eene vijandelijke benting op eenigen afstand van kampong Loeboe-antei...

Met een gedeelte van zijne macht ondernam Lincklaan Westenberg den aanval op bedoelde versterking. Na een scherp gevecht nam Baudoin, die de voorhoede commandeerde, het werk en vervolgde de vluchtende bezetting in de richting van zooeven genoemden kampong, met het doel ook dezen te vermeesteren. De majoor, dit ziende, snelde hem te hulp, maar vlak vóór den kampong gekomen werden de aanvallers door zulk een overstelpend vuur ontvangen, dat zij terug moesten. Ongelukkigerwijze werd Lincklaan Westenberg bij deze affaire door een schotwond buiten gevecht gesteld. Dientengevolge werd zijn commando overgenomen door den kapitein Schoch. Met het oog op den pas ondervonden hevigen tegenstand achtte deze het raadzaam op Bontjo-alabi te retireeren. Baudoin kreeg bevel de pas door hem genomen benting te bezetten met 40 bajonetten en 100 man hulptroepen. Eigenaardig genoeg bleek het den volgenden morgen, dat de vijand, die zich den dag te voren nog zoo krachtig weerde, den kampong Loeboe anteh had ontruimd, na alles in brand te hebben gestoken; het punt werd daarop terstond door de onzen bezet; de den vorigen dag door Baudoin genomen versterking werd geslecht.

Den 22en Mei ondernam Schoch eene actie in den rug van de vijandelijke stelling bij Bontjo-alabi. Bevreesd voor zijn terugtochtslijn deed de vijand een tegenaanval, maar zonder gevolg. Daarop werden acht van zijn bentings door de onzen genomen, waaraan Baudoin een zeer werkzaam aandeel nam. Onze troepen betrokken daarna een bivak te Padang-benoengang; hier bleven zij twee maanden lang werkeloos. Daarop kregen zij weder de gelegenheid tot activiteit. Eene beweging tegen vijandelijke versterkingen bij Goenoeng-intan werd met succes bekroond. Schoch gaf zijn commando over aan zijn ranggenoot Van der Riet en marcheerde met Baudoin en 25 bajonetten naar Padang-benoengang terug.

Den 26en Juli werd Baudoin met 50 infanteristen en 100 man hulptroepen uitgezonden op een verkenning naar Parpantangan. Onopgemerkt wist hij eene der daar opgeworpen bentings van den vijand te besluipen en daarna te nemen; den aanval doorzettende, slaagde hij er in nog tien andere te vermeesteren. Hij nam positie vóór kampong Mahoempang, waar hij vier à vijf uren lang een hevig vuur te verduren had; de kampong werd door Schoch aangevallen, maar een doodelijk schot in de borst deed hem ter aarde storten. Baudoin zette echter toch den aanval door, maar het hevige vuur uit lillas en geweren, daarbij de zware verhakkingen en de ontelbare randjoes, waarmede de verdediger de stormvrijheid van zijne stelling had verzekerd, dwongen den aanvaller tot wijken. Op een schriftelijk verzoek aan kapitein Van der Riet om hulp snelde deze met versterking toe. Evenwel bleek dat zelfs toen onze macht nog onvoldoende was, om den val van de vijandelijke stelling te bewerken. De onzen vergenoegden zich daarna er mede de positie uit handmortieren te beschieten.

Den 10en Augustus kwam de majoor der artillerie Hojel te Padang-benoengan en nam het commando over van kapitein Van der Riet. Hij trachtte tot onderhandelingen met de vijandelijke hoofden het sluiten van vrede te komen. Natuurlijk werd overeengekomen tijdens de besprekingen aan weerszijden de wapenen te laten rusten. De vijand hield zich echter niet aan deze afspraak, althans tijdens de pourparlers kwam er een bericht, dat onze tegenpartij bezig was eene versterking op te richten tusschen Mahoempang en Daloe-daloe. Onmiddellijk werd Baudoin naar bedoeld punt gezonden. Op de nadering van zijn troep liet de vijand het werk in den steek; dit werd toen door Baudoin en verder voltooid.

In December 1838 werd Baudoin uitgezonden naar Kota-pinang in het landschap Padang-lawas, waar onrust heerschte. Na een marsch van negen dagen, door zeer moeilijk, zwaar begroeid terrein, dat nog nooit te voren een blanke den voet had gezet, kwam Baudoin met zijn detachement ter bestemder plaatse. Hij slaagde er in de partijen, die met elkaar in oneenigheid waren geraakt, weer tot elkaar te brengen en de rust te herstellen; verscheidene hoofden boden hunne onderwerping aan. Dit was echt een mooi resultaat heeten, want hierdoor werd eene anders onvermijdelijke expeditie onnoodig. Voor zijn beleidvol optreden ontving Baudoin een schriftelijke dankbetuiging van zijn chef.

(Slot volgt).

Verslag der Jaarvergadering van de afdeeling Haarlem.

DE VERGADERING.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de afdeeling Haarlem werd gehouden op Dinsdag 30 April j.l. Dimaal zou daarop volgen een Rijsttafel voor leden en introducées, die zich daarvoor hadden opgegeven. Dit middel om vele leden ter Algemeene Vergadering te doen opgaan is probaat gebleken.

Toen de voorzitter der afdeeling, de heer A. G. Boes, tegen kwart voor zeven de vergadering opende, waren *meer dan honderd leden* tegenwoordig.

Nadat de Secretaris voorlezing had gedaan van de notulen der vorige Algemeene Vergadering en deze waren goedgekeurd, bracht de Penningmeester, de heer O. R. A. Michelsen, het financieel verslag over het afgeloopen jaar uit.

Aan hem werd door den Voorzitter dank gebracht voor zijn zoo correct gevoerd beheer.

Als candidaat-lid voor een zetel in het Hoofdbestuur werden vervolgens aangewezen de heeren H. P. Deinum en O. R. A. Michelsen.

Als leden der kascommissie werden benoemd de heeren Redeker en Wentholt.

Vervolgens bracht de Secretaris, de heer H. P. Deinum, het volgende verslag uit:

Mijnheer de Voorzitter,

Alvorens te komen tot de voorlezing van mijn feitelijk jaarverslag wil ik mijn vreugde uitspreken over de zoo groote opkomst van leden en introducée's op deze Algemeene Vergadering.

Ons Bestuur toch is, wat dat betreft, niet verwend en op de vergaderingen door mij als Secretaris van deze afdeeling de laatste 5 jaren bijgewoond, schitterden de leden in den regel door afwezigheid.

Ik wil mij niet afvragen of deze groote opkomst ook een bijzondere reden tot grondslag heeft, maar uitgaan van de veronderstelling, dat alle hier zijn uit pure belangstelling voor doel en streven der Vereeniging en de verwachting uitspreken, dat deze groote belangstelling zich ook tot volgende jaarvergaderingen moge uitstrekken.

Thans komende tot een kort overzicht van wat in het afgeloopen jaar 1928 door ons Bestuur werd verricht, releveer ik het volgende:

In Februari 1928 werd een lezing gehouden met daaraan verbonden dansdemonstratie door den heer Raden Mas Jodjana.

In Maart 1928 werd een filmavond georganiseerd, waar vertoond werd de film „Mooi Bandoeng", welke filmvertooning werd voorafgegaan door een causerie over deze stad door den heer S. A. Reitsma, oud wrd. Burgemeester van Bandoeng.

In October 1928 werd een filmavond gegeven, waar werd vertoond de film van de Internationale Vereeniging voor de Rubber en andere cultures in Ned.-Indië (De Rubber en Oliepalm-film).

Terwijl in December 1928 de heer Raden Mas Noto Soeroto voor onze Vereeniging een lezing hield over het onderwerp: „Van overheersching naar onafhankelijkheid", gevolgd door een causerie met lichtbeelden over land en volk van Ned.-Indië. Tevens werd toen in de foyer van den Schouwburg aan den Jansweg een expositie gehouden van Javaansche batiks, georganiseerd door de Vereeniging „Boeatan" te 's-Gravenhage, onder leiding van haar Presidente mevrouw van Beresteyn—Tromp.

De zaal was steeds goed bezet.

Een kleine film, waarop doel en streven van onze Vereeniging staan vermeld, werd vervaardigd en op filmavonden op het doek gebracht.

Bij mij als Secretaris der afdeeling vervoegden zich in den loop van het jaar 1928 verschillende personen, hoofdzakelijk met het doel inlichtingen te verkrijgen in verband met het aanvaarden van betrekkingen in Indië.

Zoo goed mogelijk werd aan hun verlangen tegemoet gekomen. Een enkele maal verwezen wij naar ons Informatiekantoor in Den Haag.

Op verzoek van het Bestuur der Indische Tentoonstelling te Arnhem, verleende het Secretariaat dezer afdeeling zijn tusschenkomst voor den verkoop tegen gereduceerden prijs aan de leden van toegangskaarten voor genoemde tentoonstelling.

De Algemeene Vergadering van de Vereeniging

op 23 Juni te Arnhem op het terrein der tentoonstelling gehouden, werd door het lid van ons bestuur, den heer C. Schermers, en door mij als afgevaardigden van deze afdeeling bijgewoond.

Ook onze afdeeling droeg bij in het huldeblijk, aangeboden aan den heer Mr. J. Huges, voor het grootsche werk, door hem in verband met de Indische Tentoonstelling te Arnhem verricht.

In ons Bestuur kwam dit jaar verandering.

De heeren H. F. Wagenaar Reisiger en B. M. A. Carp gaven hun wensch te kennen als lid van het Bestuur af te treden. Aan hen werd dank gebracht voor hetgeen door hen als zoodanig in den loop der jaren voor onze vereeniging werd verricht.

Teneinde het vereenigingsleven van deze afdeeling in meer geregelde banen te leiden, werd door den Secretaris ontworpen een huishoudelijk reglement, dat in de algemeene vergadering, gehouden 4 Mei 1928, werd goedgekeurd, waarop alle leden van het bestuur hunne functies ter dispositie van de vergadering, doch zich tevens herkiesbaar stelden.

Tot leden van het Bestuur werden in die vergadering herkozen de heeren P. L. van Bueren, H. F. Tillema, O. R. A. Michelsen en H. P. Deinum. Tot nieuwe leden van het bestuur werden gekozen de heeren A. G. Boes, C. Schermers en K. Sanders, die deze benoeming aanvaardden. Van de leden van het bestuur trad in 1928 als Voorzitter op de heer A. G. Boes, terwijl de heeren O. R. A. Michelsen en H. P. Deinum zich opnieuw bereid verklaarden zich resp. met het Penningmeesterschap en het Secretariaat te belasten. De heer P. L. van Bueren, daartoe aangezocht, nam bereidwillig het vice-voorzitterschap op zich.

Ons bestuurslid de heer H. F. Tillema vertrok begin 1928 voor een reis naar Indië, meer speciaal met het doel een onderzoekingsreis op Borneo te ondernemen. Hij keerde begin 1929 in welstand in ons midden terug.

Ik zou op verschillende punten nog belangrijk uitvoeriger kunnen zijn, doch met het oog op hetgeen verder op het programma van deze bijeenkomst staat, wil ik met dit kort overzicht volstaan.

Alleen ten slotte nog dit:

Het jaar 1928 is in het algemeen van groote beteekenis voor onze Vereeniging geweest. De goed geslaagde Indische Tentoonstelling te Arnhem heeft daartoe zeer veel bijgedragen.

Ook de actie tot het werven van leden door het hoofdbestuur op touw gezet, heeft tot vermeerdering van het totaal aantal leden het hare gedaan. Onze vereeniging is groeiende. Zij het langzaam aan. Ook onze afdeeling.

En toch, het is jammer dat nog zoo velen zich afzijdig houden, want ik wil er hier eens op wijzen: deze vereeniging beoogt niet slechts te zijn een Vereeniging van Oud-Gasten, die gezelligheid zoeken en oude herinneringen willen ophalen, hoe aangenaam dat ook overigens is, maar haar doel gaat verder. De nieuwe omschrijving daarvan wil ik hier aanhalen.

De vereeniging beoogt bij te dragen tot het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door mede te werken tot het bevorderen van hunne zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke, zoowel als bijzondere belangen en ongeacht welke verandering naar den vorm die band in den loop der tijden moge ondergaan. Zij neemt stelling tegen invloeden, die aansturen op een verbreking van het Rijksverband, doch houdt rekening met de in Indië heerschende rechtmatige gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied.

De Vereeniging „Oost en West” verdient daarom den steun van allen, die iets voor dit doel voelen. Het ledental is stijgende, doch in verhouding tot hen, die nog buiten de vereeniging staan, nog gering. Gezien het doel, zouden velen zich tot aansluiting geroepen moeten gevoelen.

Een phalanx van staatsburgers, met wier openbare overtuiging ten aanzien van de koloniale richting rekening zou moeten worden gehouden, wordt in het verslag 1928 van het hoofdbestuur gezegd, vormt onze vereeniging nog lang niet. Toch meen ik: er is vooruitgang.

Het doel van onze vereeniging is breed en veelzijdig.

Moge dan ook onze afdeeling voortgaan door een krachtig beleid van een ijverig bestuur, gesteund door een steeds grooter wordend aantal leden, tot bereiking van het hier genoemde doel haar steentje bij te dragen.

De voorzitter bracht ten slotte namens de vergadering dank aan den secretaris, voor hetgeen door hem in het belang der vereeniging werd verricht.

DE RIJSTTAFEL.

De vergadering gesloten zijnde, was het door zoo velen met spanning verwachte oogenblik aangebroken om naar hoogere spheren (in letterlijken zin de trap op) te stijgen.

De bovenzalen van het Restaurant Brinkman vertoonden een schitterenden aanblik. De zaal versierd met mooie inlandsche weefsels, door de goede zorgen van de vereeniging Boeatan, wier ijverige Presidente, mevrouw van Beresteyn-Tromp, aanwezig en in volle actie was, de keurig gedekte tafels, waaraan zich 117 personen, dames en heeren, jong en oud, zouden neerzetten, wekten een visioen van gezelligheid en tevens den eetlust op.

Een bijzonder woord van lof komt toe aan den heer en mevrouw Michelsen, die zich zeer veel moeite voor het arrangeeren van deze rijsttafel hebben gegeven. De keurige menu's, in briefkaartmodel, ieder vertoonende een ander beeld van stad en land in onzen Indischen Archipel, waren mede van hunne vinding. De bediening geschiedde door een tiental Javanen, beter gezegd Madoereezen, van de Stoomvaart Mij. Nederland.

De voorzitter, de heer A. G. Boes, wees in zijn openingswoord op hetgeen door den secretaris in zijn verslag was gezegd ten aanzien van het doel

der vereeniging, doch meende daaraan te kunnen toevoegen, dat ook hier zou kunnen gelden het gezegde: „de weg naar het hart gaat door de maag”, en hij hoopte dat vele aanwezigen, die tot heden geen lid waren, langs dezen weg tot het hart der vereeniging zouden doordringen en zich voor het lidmaatschap aanmelden.

Later op den avond sprak de voorzitter nog in verband met den verjaardag van Prinses Juliana en zongen alle aanwezigen, onder begeleiding van goede muziek, het Wilhelmus.

De heer C. W. de Visser huldigde mevrouw van Beresteyn in verband met de rijsttafel, waarvan hijzelf helaas niet genoot, waarop de secretaris, die zichzelf ook van het rijsttafelgenot moest speenen, op verzoek van mevr. van Beresteyn een deel van de haar gebrachte hulde overbracht op de dames Valkenburg en van As, die zoo hard zwoegden in de keuken en daarom slechts even aan dezen disch aanwezig konden zijn.

De heer Wagenaar Reisiger herdacht de overleden vroegere voorzitter der afdeeling en wenschte het tegenwoordige bestuur alles goeds.

De stemming aan tafel was reeds dadelijk zeer geanimeerd en deze stemming steeg in het verdere verloop van den avond nog aanmerkelijk.

Waagden zich in den beginne alleen de jongere leden van het gezelschap aan dansen, al spoedig veranderde dit, dank ook het goede voorbeeld door onzen voorzitter gegeven en de reeds zoo hoog genoegelijke stemming culmineerde ten slotte in een polonaise, gevolgd door ronde-dansen en werd beëindigd met een stoelendans.

Het bestuur van onze afdeeling kan met voldoening terugzien op deze Jaarvergadering.

Een niet onbelangrijk aantal nieuwe leden gaven zich op.

H. P. DEINUM.

Van Week tot Week.

Dinsdag 30 April tot Zondag 5 Mei.

De Marine-vliegtuigen naar Indië. Na het vreeselijk ongeval met de D 22 te Bagdad op Donderdag 2 Mei, hebben de beide andere vliegbooten D 21 en D 23 hunne reis naar Indië vervolgd op Zaterdag 4 Mei; op dien dag werd de étappe Bagdad—Henjam afgelegd, op Di. 7 Mei de étappe Henjam—Karachi.

Mutaties Javasche Bank. Met ingang van 1 Juli a.s. is bij de Javasche Bank voor een tijdvak van vijf jaren benoemd tot president-directeur mr. dr. G. G. van Buttingha Wichers, thans directeur bij genoemde bank. Benoemd tot directeur is de heer A. Praasterink, thans agent van de Javasche Bank te Soerabaja. (Aneta) [1])

Residenten. Aan den resident van Kedoe, den heer J. D. de Vries, is op verzoek met 2 Juni a.s. eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging. Benoemd tot resident van Batavia de heer J. Ch. de Berg, die van buitenlandsch verlof terug wordt verwacht. (Aneta).

Intendance-off. Bevorderd bij de intendance tot kolonel de luit.-kol. J. A. E. Luymes; tot luit.-kol. de majoor L. Nadort en J. J. van den Berge. (Aneta).

Hoogere examens Universiteit. Leiden. Taalkundig candidaats-ex. Indologie de heer Kasim Prawira Adiningrat. — Candidaats-ex. Indisch recht de heer Sidartawan.

Wageningen. Landb. Hoogeschool. Candidaats-ex. koloniale landbouw de heeren H. W. H. Kolk en G. P. J. E. M. van Weezenbeek.

Geregelde luchtdienst Nederland—Ned.-Indië. Ingediend is een wetsontwerp tot bevordering van het onderhouden van een luchtdienst tusschen Nederland en Ned.-Indië door de K.L.M. Deze maatschappij rekent den dienst in 1931 geregeld, waarschijnlijk éénmaal per week heen en terug, te kunnen aanvangen.

Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. Den 4en Mei was het 25 jaar geleden dat Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis aan de Leidsche Universiteit zijn ambt aanvaardde als hoogleeraar in de geschiedenis, letterkunde, oudheden, instellingen, zeden en gewoonten der volken van den Indischen Archipel.

Dr. A. Grevenstuk. Naar het Handelsbl. verneemt is Dr. A. Grevenstuk, assistent aan het laboratorium voor pharmacotherapie te Amsterdam, benoemd tot hoogleeraar in de pharmacologie aan de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia.

De 1 Mei-viering in Indië. Aneta seint den 2en Mei uit Batavia: De 1 Mei-viering van de Indische Soc. Democr. Partij is vastgesteld op 5 Mei. Als feestredenaars zullen optreden het lid van het college van gedelegeerden uit den Volksraad, Middendorp en de heer Dahler, die o.a. de onderwerpen: vrijheid van vereeniging en vergadering, opheffing van heerendiensten, uitbreiding van overheidsbemoeienis, de opheffing van de poenale sanctie, vrije arbeid, internationale ontwapening en wereldvrede, en onmiddellijke amnestie op ruime schaal voor politieke bannelingen, zullen behandelen.

Hadji Salim naar Europa. Hadji August Salim, die voor de werknemers deel zal uitmaken van de delegatie naar de arbeidsconferentie te Genève, is den 2en Mei van Batavia naar Europa vertrokken.

Opening Volksraad. Batavia, 3 Mei (Aneta). De Regeering deelt in een rondschrijven aan de leden van den Volksraad mede, dat de eerste zitting zal aanvangen op 15 Juni.

J. A. Beker. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 50 jaar, overleden de heer J. A. Beker, hoofdadministrateur van de Rotterdam-Tapanoeli Cultuur-Mij.

N. ten Broek. In den ouderdom van 80 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer N. ten Broek, sedert 1904 gepens. Kolonel der Inf. O.-I. leger.

F. J. E. Horstmann. Te 's-Gravenhage is op 53-jarigen leeftijd overleden de heer F. J. E. Horstmann, directeur van de American Petroleum Company, de Ned. Kol. Petroleum-Mij. en de Petroleum Industrie-Mij.

P. S. Everts. De officier-vlieger der 2e klasse P. S. Everts is, bij een ongeluk met het door hem bestuurde marinevliegtuig D 22, te Bagdad op 2 Mei, noodlottig om het leven gekomen. De overledene was 32 jaar oud.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

J. B. van Deventer. Te 's-Gravenhage overleed in den ouderdom van 71 jaar de heer J. B. van Deventer, oud-dirigeerend officier van gezondh. 1e kl. van het O.-I. leger, officier in de orde van Oranje-Nassau.

R. T. A. Praboewinoto. Aneta seint d.d. 2 Mei het overlijden van den Regent van Soemenep, Raden Toemenggoeng Ario Praboewinoto.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het „Droste-Album".

Met groote ingenomenheid en blijden dank ontvingen wij j.l. Zaterdag het reeds geruimen tijd in uitzicht gestelde „Droste-album", waarnaar wij zoo verlangend uitzagen. Want wij verheugen er ons ten zeerste in, dat er voor de verspreiding van meer kennis en waardeering betreffende land en volk van Indonesië nu ook een reclame-boek is uitgekomen, gelijk de firma Verkade reeds lang met zooveel succes, in betrekking tot Nederland's flora en fauna, deed verschijnen.

Moge dit nieuwe boek, waarvan de titel luidt:

„INDIE",
gevende eene beschrijving van de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië en van hare beschaving,
door
J. C. LAMSTER,

— waaraan niet alleen door de *N.V. Droste's Cacao- en Chocoladefabrieken te Haarlem* zeer veel is ten koste gelegd, maar ook, zoowel door den deskundigen schrijver, den oud-Ind.-officier *J. C. Lamster*, thans conservator aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam, als door den teekenaar *H. J. Wolff* en door den uitgever *H. A. van Olphen* te Haarlem hun allerbeste zorgen zijn besteed — grif bij het Nederlandsche publiek ingang vinden! Dit zou zeker de door allen meest gewenschte belooning zijn en stellig zullen ook de lezers van het „Koloniaal Weekblad" daartoe het hunne willen bijdragen, daar dit geheel ligt in het streven der Vereeniging „Oost en West".

De tekst van dit keurig uitgevoerde album is, na het *Voorwoord* en de *Inleiding*, verdeeld in negen hoofdstukken:

I. *De Woning*, bevattende de verschillende vormen der inheemsche behuizing, als: ronde, paal-, familie-, gezin-, stam- en vlot-woningen.
II. *Jacht en Visscherij*, waarbij het laatste zoowel op zee als in zoetwater en de vischteelt niet vergeten is.
III. *Landbouw*, met uitvoerig verhaal van de inheemsche cultures, niet alleen van den rijstbouw op natte en droge gronden met alle daaraan verbonden typische gebruiken, maar ook van de tweede gewassen *(polowidja)* en den tuinbouw.
IV. *Tooneel, dans en muziek*, waarvan beschrijving en uitbeelding den lezers van deze Kunst-rubriek zeker bijzonder zullen trekken.
V. *Godsdienst*, waarin o.m. behandeld worden: magie en animisme, geesten en zielen van voorouders, Sjiwaïsme en Boeddhisme, de Islam en het Christendom in N.-I.
VI. *De Indonesische Maatschappij*, o.a. gewijd aan de verschillende vormen van adat-recht en het typisch-Javaansche huwelijksfeest.
VII. *Volkskunsten*, een aantrekkelijk, hoewel uit den aard zeer beknopt, overzicht gevend, zoowel van de kleeding en opschik, als van het huisraad der inheemsche bevolking, op het gebied van hout- en bamboesnijwerk, beeldhouwkunst, vlechtwerk, weven en ikatten, batik, plangi en tritik, boomschorsbewerking, koper- en edelmetaal-gieten en -drijven.
VIII. *Handel en Transport*, waarbij o.a. mooie afbeeldingen van draagmanden uit onderscheiden landstreken, als ook van verschillende, even sierlijke als doelmatige, transportschepen.
IX. *Slot*, waarin nog allerlei onderwerpen zijn behandeld, die bij de vorige hoofdstukken niet gerangschikt konden worden, zoo o.a. mnemonische teekens, letterschrift, Inl. tijdrekening, alsook enkele regels, gewijd aan de „Vereenigde Oost-Indische Compagnie" en „De Nederlanders".

Zeer treffend geven de laatste gekleurde plaatjes weer hoe in 1595—1597 onder *de Houtman* de eerste scheepvaart, met volle zeilen onder Nederlandsche vlag, geschiedde; daarnaast het drijvend hotel: de mailstoomer van 1928 en „De Postduif", het vliegtuig door Luitenant Koppen in 1927 bestuurd, terwijl wij daaronder zien afgebeeld: de reiswagen op Java in 1900 en daarnaast de vroegere renbode met spoedbrief in het binnenland van Sumatra, geflankeerd door de tegenwoordige reuzelocomotief van den expresstrein Weltevreden—Soerabaia.

Het album, dat 144 kleine en 6 groote platen kan bevatten, is bij iederen chocolade-leverancier tegen *f* 0.90 te verkrijgen, werkelijk een bijzonder lage prijs voor het groote genot en nut, dat zij kunnen verschaffen. Als wij een kleine opmerking mogen maken, dat de kleur hier en daar wat flets is, te weinig Indisch aandoet, waardoor ons, over het algemeen, de teekeningen tusschen den tekst beter voldoen.

Het boek eindigt, na eenige regels gewijd te hebben aan de Suikercultuur, met de woorden:

„En toch, hoe Westersch georiënteerd deze arbeid ook moge zijn, dezelfde Javaansche arbeider, die overdag de ratelende machines van de fabriek bedient, dezelfde machinist, die de loeiende, zware Amerikaansche berglocomotieven denderend over bruggen en afgronden jaagt, diezelfde oosterling keert des avonds terug in de rustige atmosfeer en de weldadige koelte van zijn *dessa* (dorp). Daar luistert hij weer vol aandacht naar de heldenverhalen van de *wajang-poerwa;* komt hij onder de bekoring van het klokkend-klingelende spel van den *gamelan.* Daar brandt hij op Donderdagavond wierook bij de *kobongan* (praalbed — huisaltaar) in zijn woning, daar schikt hij zich naar de orders, die hij krijgt van het oude, landelijke dessabestuur, daar zal hij er niet aan denken om ook maar het geringste te doen, dat in strijd is met zijn aloude *adat* (volksgebruik). Want niettegenstaande alle aanraking met westersche cultuur, onderwijs en techniek, blijft hij, in zijn *dessa,* in hart en nieren Javaan, Oosterling, Indonesiër.

„Nu willen wij hier niet mede zeggen, dat de Maleier en de Javaan van dezen tijd dezelfde is als die van de 17e en de 18e eeuw. Verre van dat. Niets staat stil, ook niet de ontwikkeling van het Oosten. Maar al is hier veel veranderd, de veranderingen zijn gekomen door een harmonische en geleidelijke ontwikkeling, waarbij dus de grondslag en de kern van de inheemsche maatschappij en de inheemsche samenleving niet zijn ondermijnd, integendeel, daar nog altijd even stevig staan, als drie eeuwen geleden.

„Dat pleit voor den Indonesiër, maar het pleit ook en vooral voor den Nederlander. Wij behoeven er niet aan te herinneren, hoe delicaat het vraagstuk is van het bijbrengen van vreemde begrippen en het invoeren van andere beschavings-elementen. *Hoe groot het gevaar is om, hetzij door een dwaze overijling, hetzij door een star conservatisme, onherstelbare schade aan te richten.*¹)

„Ziet, wij nuchtere Nederlanders, wij zijn geen overdreven chauvinisten, wij bazuinen niet gaarne uit de verdiensten van onzen kolonialen arbeid. Wij houden er van om in stille ingetogenheid, rustig onzen gang te gaan. En het is wel jammer, dat juist hierdoor, zoowel landgenoot als vreemdeling, nog veel te vaak geen flauw begrip hebben van de mooie en eervolle taak, die voor ons is weggelegd.

„En daarom mag het, bij het besluiten van een boek als dit, wel eens gezegd worden: Onze eeuwenlange ervaring, onze nuchtere kijk op de dingen van het praktische leven, de grondige en gedegen kennis van onze oriëntalisten en bestuurders, onze vaste wil om eerlijke en betrouwbare leiders te zijn, dit alles vormt een hecht fundament, waarop ons koloniaal gebouw is opgetrokken. Daarom kunnen wij ook in oogenblikken van beroering rustig de stormen des tijds afwachten en over ons heen zien gaan, zonder dat wij ons bevreesd behoeven te maken voor groote schade of voor onherstelbaar nadeel."

Mits, zouden wij hieraan toe willen voegen, wij maar indachtig blijven aan het boven gecursiveerde.

Ten slotte een vraag: dit album is zeker meer bedoeld ten gebruike voor volwassenen, dan voor de jeugd? Voor het jonge volkje, dat gemeenlijk aan plaatjes-verzamelen doet, is het o.i. wat te uitvoerig en te geleerd. Maar wanneer het gezin ten deze samenwerkt, de ouderen de jongeren er toe aanwakkeren en er gezamenlijk van genieten, dan zal het beoogde doel toch bereikt worden.

Waar de directie van Droste's Cacao- en Chocoladefabrieken haar „voorwoord" besluit met: „Ook onze uitgave in de Engelsche taal wenschen wij succes toe, zoodat ook in de Engelsch sprekende wereld de beteekenis en waarde van ons Indië wordt gepropageerd", daar uiten wij den hartgrondigen wensch: Moge de Nederlandsche uitgave veel eerder een herdruk behoeven dan de Engelsche!

¹) De cursiveering is van ons. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Albert Thomas over Ned.-Indië.

Albert Thomas heeft te *Genève* de internationale pers ontvangen na zijn terugkomst van de reis naar het Verre Oosten (*De Loc.* 26/3, blz. 20). Het doel van zijn reis was persoonlijke betrekkingen aan te knoopen met degenen, met wie het Internationaal Arbeidsbureu te Genève moet samenwerken, de verschillende regeeringen en organisaties van werkgevers en arbeiders. Over *Ned.-Indië* maakte de heer Thomas in het bijzonder drie opmerkingen. Hij was zeer onder den indruk van *het schitterende kolonisatiewerk,* dat Nederland daar heeft verricht; wat hij op Java gezien heeft, heeft hem een onvergelijkelijken aanblik geboden. Met genoegen had hij kunnen vaststellen, dat verschillende *internationale arbeidsconventies,* die door Nederland waren geratificeerd, ook in Ned.-Indië worden nageleefd, geheel overeenkomstig de bedoelingen van het statuut der internationale arbeidsorganisatie, dat zich ook voor het welzijn van de arbeiders in de koloniën interesseert. De internationale arbeidsconventies hadden aanleiding gegeven tot verordeningen van den Gouv.-Generaal. Het was volstrekt niet de bedoeling van den heer Thomas geweest een actie te beginnen tot opheffing der *poenale sanctie,* of aandrang op Nederland of Ned.-Indië uit te oefenen tot afschaffing der P.S. Het debat, dat daarvoor in de Nederlandsche pers is ontstaan, heeft hij niet willen uitlokken, doch de Ned.-Indische Regeering heeft er op aangedrongen, dat hij aan Ned.-Indië een bezoek zou brengen. Zij heeft daardoor meer aandacht op de aangelegenheid [illegible]n vallen dan in zijn bedoeling had gelegen. Toen hij eenmaal *te Batavia* was, moest hij natuurlijk oprecht zijn meening zeggen. Het was daarbij onmogelijk geweest te verklaren, dat de P.S. in overeenstemming is met den geest der internationale arbeidsorganisatie. Intusschen heeft de heer Thomas aan de verklaring van *de onvereenigbaarheid* van het stelsel der P.S. met de strekking der internationale arbeidsorganisatie een zoo voordeelig mogelijken vorm gegeven en heeft hij erkend, dat de afschaffing *onmiddellijke nadeelen* met zich zou brengen, die zooveel mogelijk moeten worden vermeden. De opheffing der P.S. moet gepaard gaan met economische voorzorgsmaatregelen om de nadeelige gevolgen er van zoo gering mogelijk te maken. De heer Thomas erkent ook dat hij niet er aan twijfelde, dat de Ned.-Indische plantages voor de onder de poenale sanctie werkende arbeiders voortreffelijke zorgen besteden op het gebied van huisvesting en hygiëne. Prof. Grimshaw bestudeert op Sumatra de toestanden der arbeiders. De heer Thomas twijfelt er niet aan, dat in materieel opzicht *het werk voor de arbeiders* bewonderd mag worden, wat geheel overeen zou komen met den kolonisatie-arbeid der Nederlanders. Wat de toekomst betreft, gelooft de heer Thomas in *een geleidelijke, doch progressieve opheffing der P.S.* De Regeering en in het bijzonder de G.-G. zijn vast besloten in deze richting werkzaam te zijn. Ook had hij den indruk, dat zelfs in ondernemerskringen er werkelijk een kentering komt om in die richting mede te gaan. Misschien zou als eerste stap besloten kunnen worden, dat bij hernieuwing van het arbeidscontract na driejarigen dienst de P.S. zal vervallen. Ook zou hij uit verschillende oogpunten het verstandig achten als de Ned.-Ind. Regeering tot opheffing overging. Daardoor zou aan *de communisten* een krachtig propaganda-middel uit de hand worden geslagen. Zij kunnen in Ned-Indië niet met materieele overwegingen bij de Inlanders aankomen om ze tegen het Nederlandsche Gezag op te hitsen; daarom gebruiken zij de P.S. als een hoofdwapen voor hun werk van ontevredenheid.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „Gedwongen arbeid" (27/3) en „China" (28/3 en 2/4, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over „In eigen boezem" (28/3, 3de bl. *Z.*), „Espagnola, III" (27/3, *B.* te Brussel) en „Br.-Indië" (28/3, 3de bl. Uit Rangoon), *De Loc.* over „Chineesche Zaken" (25 en 26/3, blz. 3 en 19) en „Het Verre Oosten" (30/3, blz. 39), de *Deli Crt.* over „De wereld van den Islam" (3 en 4/4, *Prof. Sn. H.*).

Propaganda tegen Indië.

De Loc. (30/3, blz. 21) is van oordeel, dat een rustige en tegemoetkomende houding jegens de Inlandsche beweging de beste is; ook een principieel nationalisme, zooals dat onder de groep der ontwikkelden tot uiting komt moet worden beschouwd als constructieve kracht. Weliswaar zijn herhaaldelijk bepaalde uitingen hinderlijk en valt met leedwezen veler krachtverspilling aan een onvruchtbaar radicalisme te constateeren, maar ook dan lijkt het van Regeering en Bestuur verstandig zich van ingrijpen te onthouden. *De Loc.* moet echter thans wijzen op een voorbeeld, waarin *deze vrijheid misbruikt* wordt. Volgens het verslag van het „Bat. Nwsbl" (28/3) werd te *Bandoeng* een vergadering der Perserikatan National Indonesia gehouden. Als steeds, waar *ir. Soekarno* naast

anderen optreedt, was zijn toespraak tot de P.N.I.-leden het centrale punt van de bijeenkomst. De nationale beweging, zoo zeide hij ongeveer, beteekent „het zich opheffen uit de slijkzee". Ook de imperialisten — zoo betoogt de spr. — weten dat de toestanden hier niet aan de wereld vertoond kunnen worden. Uit schaamte en uit vrees voor de wereldopinie maken zij propaganda. Beroemde Nederlanders reizen om de wereld wijs te maken, dat Indonesia een paradijs voor ons is. Zij betalen Angoulvant om dit te schrijven; Treub en Jodjono (merk Noto Soeroto) maken te Genève propaganda, Eindhoven eveneens; Kielstra maakte die elders. Deze allen laten de vrucht van buiten zien; van binnen is zij verrot. Wij moeten dus contra-propaganda maken in alle hoofdplaatsen, ja, in de heele wereld, die uitstraalt en omvat als de radio. Spr. haalt aan den heer Middendorp, die ook Nederland voor de wereldrechtbank wilde dagen, en Multatuli („Dan zou ik mijn werk vertalen in de weinige talen, die ik ken enz."). Ook wij moeten een boek schrijven, het boek van Indonesia. Hij verhaalt hoe reeds in 1895 Sun Yat Sen begreep, dat men in alle hoofdplaatsen der wereld centra van propaganda vormen moest, hoe Egypte b.v. zijn Egyptischer Bund in Berlijn heeft; hij vertelt van de actie van M. Quezon en van Tilak en de Valera. Vóór den oorlog was Zürich het centrum der propaganda, nu Berlijn, daar Duitschland zijn koloniën verloren heeft. Wij moeten de dekseltjes oplichten van het vuilnis hier: de *poenale sanctie*, *heerendiensten*; Digoel; art. 161 bis, 153 bis ter; het doodranselen van een gevangene in Tjipinang. Hier heet klagen over belastingen, onderwijssysteem: *communisme*. In het buitenland is dat geen delict. Een verder voordeel der propaganda is bevordering van het pan-aziatisme. Deze propaganda is reeds gemaakt door de *Perhimpoenan Indonesia* in en buiten Nederland en te Genève door *Hatta*, met zooveel succes dat Eindhoven om contra-propaganda heeft gevraagd. Geheel in de lijn van deze uiteenzetting betoogde Soekarno dan ook, dat de P.I. *niet* naar Indië moet worden overgebracht, doch integendeel *buiten* Indië moet blijven ageeren tegen het Nederlandsch Gezag. Blijkbaar met het oog op het feit, dat anderen in West-Europa het hunne wel doen, om het Nederlandsch gezag in Indië als een ontaarden vorm van het „kapitalistisch imperialisme" voor te stellen, bepleitte Soekarno propaganda-bureaux in de Mohammedaansche landen, met name Turkije.

Is het genoeg? — vraagt *De Loc.* o.m. — Moet nu andermaal worden gezegd, dat evenals door enkele P.S.I.-leiders geschiedt, deze P.N.I.-leiders bezig zijn te doen wat de P.K.I.-leiders naar den Digoel bracht? Door eenige „volksleiders" te Bandoeng wordt een stelselmatige campagne gevoerd, die de geesten verontrust en vergiftigt en die gericht is tegen ons Gezag. *Dit gaat te ver!*

In de *Java-Bode* (28/3, 1 A) merkt men *van Inlandsche zijde* op, dat als er getolereerd wordt te zeggen wat op de P.N.I.-vergadering van 24 Maart getolereerd is, het niet behoeft te verwonderen zoo er een brutale stemming ontstaat; de Oosterling voelt voor den brani en als zoodanig ziet hij de mannen van de P.N.I. Ir. Soekarno houdt een cursus in „nationalisme"; de cursisten (60 à 80) behooren in hoofdzaak tot de oude Sarikat-Islamieters van de richting Tan Malakka. De gezonde krachten uit eigen boezem, waarin de Regeering reeds haar verwachting heeft te stellen, hebben het recht op niet langer door lieden als Soekarno gehinderd te worden.

Snel recht. Maar ook streng recht? (vervolg).

Het proces inzake *de moordzaak op den heer Arbman Bergh is afgeloopen* en de dader, die in koelen bloede een braaf man, echtgenoot en vader, van kant maakte, is veroordeeld *wegens doodslag tot 15 jaar gevangenisstraf*. Binnen een maand na de daad hoorde de moordenaar reeds zijn vonnis aan (*Deli Crt.*, 27/3 t/m 2/4 „De moord op A.B." voor den Landraad).

Wat uit dit proces naar voren is gekomen, klonk de *Deli Crt.* (2/4) de diepe overtuiging, dat we hier te doen hebben met het zwaarste delict, dat onze strafwet kent en waarom dan ook als maximum de kapitale straf gesteld is. En dat dan nog wel in zijn schrilsten vorm, zonder eenige verzachtende omstandigheid, omdat het hier een slachtoffer gold, dat letterlijk *niets had gedaan om moordlust op te wekken*. Aangenomen moet worden, dat dit alles niet wettelijk is komen vast te staan. Onze wet eischt het wettig en overtuigend bewijs, dat de moordenaar zijn daad met voorbedachten rade volvoert. Volgens art. 338 W. v. S. wordt de moordenaar voor doodslag met de zwaarste straf gestraft. De *D. C.* wil echter niet verzwijgen, dat de *leek* in deze zaak wel duidelijk voelt, dat er *voorbedachte rade* in het spel moet zijn geweest. Onze Nederlandsche rechtspraak is niet geschikt voor toepassing in dit Oostersch land; zij houdt geen rekening met de Oostersche psyche, noch met de toestanden in dit gekoloniseerde land. Zijn academische toepassing leidt onze Strafwet tot gezagsondermijning.

De Sum. Post (2/4) vindt nog het meest tragische, dat de assistent Arbman Bergh slachtoffer is geworden van zijn correcte houding jegens het werkvolk. Dit is uit het verhoor voor den Landraad duidelijk gebleken. Zulk een houding wordt door het slechte deel van de koelie-bevolking niet gewaardeerd.

Ook het *Soer. Hbl.* (23/3, 3de bl. „Het snelste recht", *Z.*) dringt er op aan, dat de Overheid in Deli tot duren plicht heeft een eind te maken aan excessen.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.*: „Over de Arb.-inspectie" (5/4, Dr. H. C. van Rooyen), „Vox Populi" (5/4), „Onze strafwetgeving" (4/4, J. v. Riemsdijk) en „Het lot van mandoer Wir" (4/4), en de *Java-Bode*: „De arbeidsovereenkomst" (26/3, Mr. Maclaine Pont).

Het I. E.V.-congres. Naar Nieuw-Guinea.

Het *Bat. Nwsbl.* (28/3 t/m. 2/4) geeft een verslag van het congres van het Indo-Europeesch Verbond. Gedurende het 10-j. bestaan waren voorzitter van het I.E.V.-hoofdbestuur de heeren: *Mr. A. H. van Ophuysen*, *Mr. K. L. J. Enthoven* en *F. H. de Hoog*. Secretaris is de heer *Ch. A. E. Granpré Molière*. Met vol vertrouwen mag het I. E. V. het tweede decennium van zijn bestaan ingaan! Het I. E. V. is gebleken te zijn de vorm van organisatie, waaraan de Indo-Europeaan behoefte had; in het I. E. V. is gekristalliseerd al wat er in hem leeft aan wenschen en verlangens, aan saamhoorigheidsgevoel en aan *daadkracht*.

Op eigen gelegenheid hebben zich eenige „voortrekkers" van Malang naar *N.-Guinea* begeven. Ofschoon *De Loc.* (27/3, blz. 33) het ook thans nog een bedenkelijke onderneming acht, heeft zij niettemin respect voor deze pioniers. De reizigers hebben, ook na Makasser, overal hulp en tegemoetkoming van bestuur, zending en particulieren ondervonden. Op 7 Maart zijn de kolonisten te *Manokwari* aangekomen. Hun indruk dáár was zeer gunstig. Want de grond is er vruchtbaar, er groeit alles, maïs, padi-gogo, ketella, klappers, pisangs en alle soorten vruchten, zelfs kool en andere groenten; het vee ziet er goed uit. Maar... Manokwari is daar dan ook een centrum en in het binnenland is de toestand natuurlijk anders.

De heer *Van Hasselt*, gedurende 30 j. zendelingleider op N.-Guinea, schreef nog het volgende aan *De Loc.*: Waarschijnlijk zal de Gezaghebber de kolonisten gedurende de enkele maanden van hun verblijf te Manokwari aan productief werk kunnen helpen, zoodat zij, vóór zij het binnenland ingaan, hun spaargeld niet behoeven te gebruiken. Van Makasser uit zal men helpen om in hun levensonderhoud te voorzien; men hoopt op vrij vervoer van voor hen bestemde zendingen. In bestuurskringen, waar men uiteraard de bezwaren zeer goed kent, is men niettemin algemeen overtuigd, dat *alles moet gedaan worden om te trachten de kolonisatie te doen slagen*. Want als de kolonisatie op N.-Guinea slaagt, wordt daarmede zoowel voor *de onbemiddelde Indo-Europeanen van Java* als voor *de verarmde plattelanders in Nederland* een hoopvol perspectief gegeven.

De *Java-Bode* (28/3) vernam, dat deze voortrekkers door den ernst van hun optreden en hun vastberadenheid allerwegen een gunstigen indruk hebben gemaakt. Zij zijn er zich van bewust, dat zij een zeer harden tijd zullen moeten doormaken in het begin; zij maken zich geen illusies over gemakkelijk te verwerven rijkdommen, noch over de mogelijkheid van heereboer te kunnen gaan spelen in N.-Guinea. Zij zullen al tevreden zijn, als het hun lukt in Noord Nieuw-Guinea een gemeente te stichten in den geest van Depok.

De handelshaven in Midden-Sumatra.

Men kan weidsche plannen vormen voor een oceaanhaven (Tembilahan) aan de baai Amphitrite aan de Oostkust van Sumatra, en daarbij al vast steunen op een landbouwgebied, die meerendeels nog moet ontstaan, maar — naar de meening van *Dr. R. Broersma* (*De Loc.* 28/3) — het gaat tegen de natuur der landszaken, wanneer men knabbelt aan de beteekenis van *Pakan Baroe* in het handelsverkeer van Midden-Sumatra. De handelsroute *Padang-Pajakoembo-Singapore* leidt over Pakan Baroe, door het Inlandsch verkeer bestemd tot een knooppunt. Pakan Baroe ligt aan de Siak, die voor handelsverkeer de beste rivier is van geheel Ned.-Indië. In 1918 leidde de weg van Pajakoemba nog naar Kota Baroe en vandaar moest men uren en uren in de prauw. Tegenwoordig kan men nagenoeg doorrijden tot Bangkinang; nagenoeg, want de overtocht is nog niet bij alle rivieren verzekerd. Van Bangkinang gaat de rijweg tot Taratak Boeloeh, waar hij zich splitst Noordwaarts naar Pakan Baroe en Zuidwaarts over Lipat Kain ongeveer 125 K.M. in de richting van Taloek. Aangezien men indertijd ook van Taloek uit aan den bouw van den weg is begonnen, zijn er thans nog omstreeks 20 K.M. aanleg noodig om *de verbinding van Taloek met Pakan Baroe* tot stand te brengen. De twee genoemde wegen hebben een aanzienlijke verandering in het verkeer gebracht. *Het Inlandsche autobusje* verscheen er in zijn bekende roekelooze wrakheid en verving zooveel het kon de langwijlige prauwvaart. De onvolkomenheden in het tegenwoordig verkeer van de *Kampar Kanan* en *Kampar Kiri*-streek kunnen worden weggenomen, maar vast staat, dat de beide lange en dure wegen, die uit West en Zuid naar Pakan Baroe leiden, heel het verkeer tot zich hebben getrokken en de beweging van en naar *de handelshaven van Midden-Sumatra* zeer hebben vergemakkelijkt en versneld.

De Sum. Post vertelt van „Australië" (6/4, P. Scheffer) en van „De S.S.-aanleg op Sumatra" (6/4, 2de bl.), *De Loc.* van „Javaansche kunst" (25/3, Mevr. W. de Cock), „De Handelsvereeniging te Semarang" (25/3, blz. 4) en „Javaansche tempels" (30/3, blz. 21), de *Deli Crt.* van „Panglima Polim" (4/4) en het *Soer. Hbl.* van „De kust" (28/3, 3de bl. *Z.*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Bestuurshervorming.

Het algemeen periodiek voor Indonesië *Timboel* (Solo) van 15 December 1928 schrijft:

Het loopt met de bestuurshervorming mis. De *staatkundige* beteekenis, welke zulk een hervorming diende te hebben en die in het ontwerp van Minister de Graaff slechts in geringe mate tot haar recht kwam, is bij de behandeling door de Staten-Generaal in Nederland meer naar voren gebracht, namelijk: de deelneming der bevolking aan het bestuur en de autonomie van zelfstandige gebiedsdeelen. In dien zin, met die bedoeling, is het ontwerp door de Staten Generaal in Nederland tot wet verheven.

Bij de invoering in West-Java echter, maar vooral bij de doorvoering in Oost-Java, is het bij een louter *administratieve* reorganisatie gebleven.

Bij de invoering in West-Java is de bedoelde opzet der Staten Generaal ten deele mislukt. Immers kwam de zelfwerkzaamheid der plaatselijke gemeenschappen in de verdrukking. De doorvoering in Oost-Java werd in nog hoogere mate een mislukking, doordat het Bestuur meester is gebleven bij deze nieuwe hervorming. Wie de verhouding van Europeesch en Inheemsch bestuur kent, weet wat het zeggen wil als het Inlandsch bestuur de Regentschapsraden verovert. Daarbij komt, dat men, wellicht leering trekkende uit de verschijnselen, in West-Java te observeeren, waar de Inlandsche bestuursambtenaren met de andere raadsleden één lijn trokken, in Oost-Java elken raad, naast den Voorzitter-Regent, een Assistent Resident heeft geplaatst, waardoor het Inlandsch bestuur ook in genoemde raden onder voogdij zal blijven.

Daarmede is de bestuurshervorming in zijn zin van staatkundige en democratische hervorming om hals gebracht.

De Indonesische volksbeweging heeft in West-Java door het samengaan van eenige moderne Regenten en Inlandsche bestuursambtenaren, met de Indonesische volksleiders eenig relief gekregen. In Oost-Java is de volksbeweging grootendeels buiten het spel gebleven. Hebben zoodoende in West-Java de Regentschapsraden nog eenige beteekenis, omdat daar het particuliere element zich althans uiten kan en de ontvoogding van het Inlandsch bestuur zich wonderlijker wijze in deze Raden afteekent, in Oost-Java niets van dit alles. Hier blijft feitelijk alles bij het oude. De Inlandsche bestuursambtenaren zitten ambtelijk naast hun Europeesche B.B.-broeders; het particulier Indonesisch element is te zwak om macht te oefenen. Enkele Europeesche belanghebbenden hebben zitting in deze Raden. Zij zullen wel trachten het Inlandsch bestuur naar hun hand te zetten. De Indonesiër loopt groote kans de dupe van het spel te worden.

De Indonesische volksbeweging kan dit spel als aandachtig toeschouwer gadeslaan. Voor een werkelijke staatkundige bestuurshervorming ligt het aanknoopingspunt dáár, waar de huidige bestuurshervorming in gebreke bleef: in de desa.

De desaman bevroedt nog niet wat hem te wachten staat. De Regentschapsraden zullen tal van plannen in- en doorvoeren, die het Inlandsch en Europeesch bestuur tot dusver niet konden entameeren buiten de Centrale Regeering om. De desahuishouding zal niet slechts den druk van allerlei maatregelen op economisch en vooral op financieel

gebied te torschen krijgen, maar meer dan vroeger zullen de desagenooten ook moeten bijdragen voor allerlei regelingen, die hun huishouding in het geheel niet, doch anderen des te meer noodig hebben. Het treffen van tal van maatregelen, die vroeger uitsluitend tot de beslissing der desahuishouding behoorden, zal voortaan, als rakende de „imperiale rechten", in de verdrukking komen. Dit zal art. 118 van de wet op de N.-I. staatsinrichting, waarbij de Inlandsche bevolking gelaten wordt onder de onmiddellijke leiding van hare eigen hoofden, feitelijk opheffen. Wel hebben de Gedeputeerden uit de Gouvernementsraden het recht tot ingrijpen, doch de controle door dit college, onder voorzitterschap van den Gouverneur, hang te veel af van wisselend inzicht.

De Regentschapsraad, die als bovenbouw van eigen aloude instellingen, van de dorpsgemeenschappen, zeer wel levenskracht zou kunnen ontwikkelen, indien hij slechts op desaraden of op raden van ouden ware gegrondvest, is thans tot mislukking gedoemd. Hij is bekneld geraakt in het keurs van het *ambtelijk* Inlandsche bestuur, dat zelfs het desahoofd geen volkshoofd meer laat, maar hem tot Gouvernementsambtenaar doet worden.

Door dit ambtelijke dwangbuis wordt de op zich zelf gezonde instelling van het dorpshoofd ver- en misvormd.

Indien men toch tornde aan de onmiddellijke leiding door eigen hoofden, dan had men althans een gezonde basis voor de Regentschapsraden dienen te zoeken in de desahuishouding, door instelling van desaraden. Aanvangende bij de beperkte plaatselijke bestuurswerkzaamheid, zou een gezonde

communale [1]) en tegelijk oud-inheemsche ondergrond voor de grootere gebiedsdeelen geschapen zijn. Het Inlandsch bestuur, in zijn verschillende geledingen van dorpshoofd tot Regent zou het levend sociaal contact met de bevolking hebben kunnen onderhouden.

Want het ging bij de instelling van de Regentschaps- en Gouvernementsraden door de Staten-Generaal er om, méér politieke zelfstandigheid te kweeken en om de decentralisatie van bestuur onder medewerking van de ingezetenen te doen plaats hebben. Zelfs een Colijn heeft een tekort in de verwezenlijking dezer bedoelingen geconstateerd:

„De belangselling van de bevolking voor hare ontvoogding is zeer gering gebleken. Er is ongetwijfeld een kleine kern van ontwikkelden, die in de Regentschapsraden belang stelt, dan is er een iets grootere kring, die er wel notie van heeft, doch er vrij onverschillig tegenover staat, terwijl de hoofdmassa der bevolking van de instelling niets begrijpt en geen onderscheid weet te maken tusschen Centrale Overheid, Provincie of Regentschap."

Men zal moeten toegeven, dat dit beeld van den toestand waar, doch tevens weinig bemoedigend is. Het ergste is wel, dat als in deze Raden een oppermachtige bureaucratie de lakens uitdeelt, de arme desaman het mikpunt zal zijn. En wel zonder eenige medezegging waar het zijn eigen plaatselijke belangen betreft. Wat meer zegt, hij zal zijn aloude rechten, die hem niet slechts adatrechtelijk toekomen, doch ook wettelijk bij de Staatsinrichting vastgesteld zijn, kwijt raken.

Het zaad der ontevredenheid dreigt in den komenden tijd voort te woekeren. Als dan de Indonesische volksleiders voor het volk in de bres springen, zullen zij volksmisleiders genaamd worden en verantwoordelijk gesteld worden voor de „nawerking" die hunne woorden op een ontevreden bevolking zouden... kunnen hebben. Het zij zoo. De bestuurshervorming moge goed bedoeld zijn, zooals zij tot uitvoering is gekomen, zal zij slechts de nationale onrust vergrooten.

Een gezonde *staatkundige* opbouw schijnt binnen een koloniale samenleving wel niet mogelijk. De eenige reëele en gezonde kracht ligt dan ook in de *nationale* saamhoorigheid, die zich belichaamt in organisaties, die oogenschijnlijk slooperswerk verrichten, doch in waarheid steentje voor steentje opeenstapelen om een toekomstig eigen Indonesisch staatsgebouw op te trekken. Het nationaal sentiment zal het cement zijn voor een grootsch en hecht bouwsel dat weinig gemeen zal hebben met den Westerschen revolutiebouw.

Het gebouw zal een anderen grondslag en opbouw vertoonen dan het tegenwoordig koloniaal-staatkundige, dat is zeker, al meenen goedwillende of geborneerde Westerlingen ook dat zij ons Indonesiërs vooruit helpen met hun noodzakelijk Westersche instellingen. Ook al trachten zij het op een accoordje te gooien door ons voor te spiegelen... „het behoud van onze eigen gemeenschapsvormen."

Eenmaal baas in eigen huis, zouden we voorzeker „terugvallen" op de in de volksconscientie levende organen, de natuurlijke pijlers van *ons* staatsgebouw, de desahuishoudingen, onze eigen communale gemeenschappen. Onze aloude Boepatis, eertijds de leenmannen, later de ambtsadel van onzen Vorst, zouden dan regeeren, niet meer als feodale leenmannen, maar wel als eigen en leidende bestuursmannen, steunende een gezag volgens eigen inheemsche begrippen en terzijde gestaan door Regentschapsraden.

De zoogenaamde autocratische Regeering uit den tijd van het aloude Java steunde immers op de vrije en communale gemeenschappen, die autonoom waren in en voor hun gebied.

Deze gemeenschappelijke en toch geledingen vertoonende huishouding kende haar volksvergaderingen, haar gekozen volkshoofden en raden van ouden. Wat bleef daarvan over in deze koloniale maatschappij?

Eerst sprak men van het behoud dier aloude volksinstellingen; naderhand zocht men naar een compromis tusschen de communale volksorganisaties en het Westersch-koloniaal-autocratisch bestuursstelsel; thans verdringt de nieuwe, op Westersche leest geschoeide bestuurshervorming onze gemeenten geheel. Deze volksinstellingen, eertijds pijler van een, ten deele gedecentraliseerde, feodale bestuursformatie, concentreerde zich in een Vorstengezag, dat evenwel omgeven was door tal van besturende en wetgevende raden.

De Nagarakertagama geeft op bijna elke bladzijde blijk dat het meer centrale bestuur op de agrarische dorpsgemeenschap opgetrokken was. Het zoogenaamd autocratisch bestuur van den Vorst en zijn boepati's stond in wezen dichter bij de bevolking, had meer ontzag voor de communale pijlers onzer samenleving, voor onze desahuishouding dan het zoogenaamd democratisch Westersch gezag.

Op de aloude grondslagen zullen wij, Javaansche Indonesiërs, teruggrijpen als de gelegenheid ons toevalt, doch wij zullen ons ook rekenschap dienen te geven, hoe wij aan de grootere Indonesische gemeenschap, door gelijke lotgevallen onder een vreemde overheersching geboren, en die nooit meer te niet zal gaan, een goeden nationalen basis en staatkundigen opbouw zullen kunnen geven.

[1]) Wij schrijven: *communaal* en niet: *democratisch*, omdat er een principieel verschil bestaat tusschen wat men onder (Westersche) democratie verstaat, waarbij het individualisme den grondtoon vormt, en de communale gemeenschap waarin de ongescheiden samenhoorigheid tot uiting komt. Het individu gaat daarbij op in de massa.

Japansche concurrentie op Java.

Volgens het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 28 Februari vindt men op bijna alle plaatsen op Java, waar men vroeger hoogstens Chineesche waroengs aantrof, thans ook Japanners, die er hun toko hebben of een ander bedrijf uitoefenen. Dit moeten de Chineezen vooral op dit oogenblik zeer ter harte nemen.

Vroeger breidden de Japanners hun invloed niet in de eerste plaats uit om de Chineezen systematisch te verdringen en hun concurrentie aan te doen. Maar nu willen zij trachten om den Chineezen den handel af te nemen en zij zullen geen geld en moeite sparen om dat doel te bereiken. Hoewel het nog niet zeker is of zij zullen slagen, moeten de Chineezen toch oppassen niet verdrongen te worden. In den handel is concurrentie zeker een gewoon iets, maar aan de Japansche concurrentie zit een politieke tint.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Mededeelingen Ned. Java-Instituut.

Verschenen is Mededeeling No. 4 van het Nederl. Java-Instituut; de inhoud bestaat uit een 3-tal bijdragen, alle door den archivaris van het Instituut, den heer C. Lekkerkerker, geschreven.

No. 1, getiteld: „Verbetering en vermeerdering van cultuurgrond op Java" is een belangwekkende beschouwing over het irrigatiewezen. — No. 2 „De tweede „toemboek" van Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta", bevat eene uiteenzetting van de beteekenis van de op 3 Jan. l.l. luisterrijk gevierden 64en verjaardag van genoemden vorst. Volgens de Javaansche tijdrekening is 32 jaar de eerste en 64 jaar de tweede toemboek. Dan vallen n.l. weer tezamen alle zelfde dagen in de verschillende tijdkringen, die de Javaan gebruikt voor het trekken van horoscopen, het bepalen van goede en kwade dagen, het doen van voorspellingen, enz.

No. 3 geeft een overzicht van den oeconomischen toestand van Java in 1928. Voor den Inlandschen landbouw is het een gunstig jaar geweest, gunstiger dan voor het Europeesche bedrijfsleven, als gevolk van de prijsdaling van de voornaamste exportproducten.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De voorplaat waarmede de Mei-afl. (afl. 1 van den 14en jaarg.) opent is een reproductie in drie kleuren naar een waterverfteekening van den hr. W., O. J. Nieuwenkamp; deze prent verplaatst ons naar een van de vele schilderachtige achterbuurten van het oude Batavia. — Prof. Dr. N. J. Krom schrijft over „Kunst van Çriwidjaya", naar aanleiding van merkwaardige recente vondsten van overblijfselen der Hindoe-Sumatraansche kunst uit het oude rijk van Çriwidjaya (waarvan Palembang de zetel was). — Woningbouw en architectuur in Nieuw-Guinea is de titel eener bijdrage van Prof. J. A. Loebèr Jr., welke in deze afl. nog niet wordt beëindigd. — De hr. J. H. de Vries beschrijft de feestelijkheden in den Kraton te Jogjakarta ter gelegenheid van de herdenking van Mohammad's geboorte, de z.g.n. garebeg moeloed. — Ten slotte eene verklaring van den naam Bedoeloe of Bedahoeloe op Bali, door den hr. C. Lekkerkerker. — De illustreering van deze afl. is weer schitterend.

Mensch en Maatschappij.

In de Mei-afl. van dit tweemaandel. tijdschrift eene verhandeling van Dr. Mr. J. H. van Zanten: „Demografie van de in Suriname levende volken", geschreven naar aanleiding van het werk van Dr. Lampe: Suriname, sociaal-hygiënische beschouwingen. — Verder schrijft de hr. W. Ruinen een artikel: Ethnografische gegevens van West-Ceram. Uitgangspunt hiervan is de critiek van Dr. Duyvendak op het boek van G. de Vries: Bij de Berg-Alfoeren op West-Ceram. De hr. Ruinen verdedigt laatstgenoemden schrijver.

Een nieuw idee voor Suriname.

In het Mei-Nr. van het Haagsch Maandblad wijdt de hr. J. J. Bruna een geestig artikel aan Suriname. Nu alle middelen, welke zijn aangewend om deze kolonie er boven op te helpen, faalden, komt schr. met een nieuw denkbeeld: het land biedt allerlei genoegens voor den toerist, waarom zouden we het niet pogen er een „show" van te maken voor de Yankee?

Niet in den zin dat wij hun vertoonen hoe een kolonie kan worden verwaarloosd, neen, aan iets anders denkt schr. Duizenden mijlen ver weg laten de Yankees zich lokken door reclame met knappe Pleuntjes, die schalks glunderen onder een wapperende kap en met zoetelijke prentjes van Volendammers, in pofbroeken voor Nederlandsche renaissancegebouwen, die de herinnering wekken aan vergane glorie,.... waarom zouden die Yankees niet kunnen worden gelokt door een Koloniale missie in een katoentje zoo proper als een Broeker inwaterlandsche woning, en ... zijn soms de markten van Paramaribo niet even schilderachtig als de Middelburgsche en Alkmaarsche? ... In de Boschnegerdorpen, waar de Josefine Bakers groeien als kool, kunnen wij hartstochtelijke dansi-dansi voor hen laten houden, enz. enz. De heer Bruna heeft veel zin voor humor!

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 39 (23 Maart): Weer een moord op een planter, door Administrateur, met Naschrift der Redactie. — Biologische bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Ned. Oost-Indië, door Dr. S. Leefmans (vervolg). — Hoet koeliecontract in buitenlandsche koloniën, door Mr. H. Cohen de Boer (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — De bescherming van den arbeid in Malakka.

De Indische Mercuur.

No. 18 (1 Mei). Euphorbiaceeënhout geschikt voor papierbereiding? door Dr. H. H. Janssonius. — Het Indische Boschwezen gedurende 1927, door Prof. Dr. A. te Wechel. — De import en export van Nederl.-Indië. — De cacao-cultuur in San Thomé. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen, gommen, geneesmiddelen, specerijen, voedingsmiddelen, vruchten en groenten, enz.

Landbouw. Tijdschr. der Vereen. van Landbouwconsulenten in N.-I.

Febr.-afl.: Dr. S. Leefmans (met portret), door Prof. Dr. W. Roepke. — De cultuur van vruchten in de Ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Mei-afl.: Westindische handelsstatistieken, door W. R. Menkman. — Het merkwaardige Arawaksch (met eene langdradige inleiding), door C. H. de Goeje. — Koning Willem I en het eiland Ruatan, door Mr. B. de Gaay Fortman. — Ananas-kultuur in Suriname, door Ch. Douglas. — Het snijwerk der negers, door Joh. F. Snelleman (naar aanleiding van P. Guillaume en Th. Munro: La sculpture nègre primitive). — Bibliographie.

Het gevangeniswezen in Ned.-Indië.

In Indië wordt hard gewerkt aan de hervorming van het gevangeniswezen. Het is — schrijft het Maandblad voor Berechting enz. — een vreugde te zien, hoe de Overheid daarbij voorgaat en hoeveel medewerking er reeds verkregen is in de kringen der gevangenisambtenaren. Een Vereeniging van Directeuren en Onder-Directeuren bij het Gevangeniswezen in Nederlandsch Oost-Indië is onlangs opgericht. En die Vereeniging doet een eigen maandblad verschijnen, waarvan de redactie is in handen van mej. L. C. van Harencarspel, thans wnd. directrice van de Vrouwengevangenis te Semarang.

Schitterend kolonisatie-werk.

Het gunstig getuigenis van den hr. A. Thomas over het werk door Nederland in Indië verricht, geeft de Ind. Post van 30 Maart stof voor een hoofdartikel. Er op wijzend dat een verblijf van slechts enkele dagen voor dezen sociaal-democraat reeds voldoende is geweest om hem te doen spreken van „schitterend kolonisatie-werk" en „een onvergelijkelijke aanblik", schrijft de I. P. „In sterkere uitdrukking van bewondering kan het wel haast niet. En wanneer in de Tweede Kamer en in den Volksraad voortaan de heeren Cramer en Stokvis en Middendorp ook maar een zwakken nagalm zullen laten hooren van wat hun groote partijgenoot meende te moeten uiten in zijn, tijdens de thuisreis stellig bezonken waardeering van wat Nederlandsch doorzicht en kennis en ondernemingsgeest in Indië hebben tot stand gebracht, dan zullen de toehoorders stellig verbaasd staan over een dergelijke herziening van hun standpunt."

Een nieuw weekblad voor Indië.

„Slamat" (heil) is de sprekende naam van een prentblad in mooien koperdiepdruk, dat de uitgeverij „De Spaarnestad" op groote schaal in Ned.-Indië zou willen verspreiden, indien ze de noodige medewerking verkrijgen kon om daarmede de bevolking te bereiken. Men liet ons — schrijft de Nwe Rott. Ct." — een proefnummer zien, dat met een keur van foto's uit Nederland en uit Indië, voorzien van bondige toelichtingen, een pakkend kijkblad is geworden, berekend voor den smaak van de eenvoudige lieden, waarvoor het ook is bedoeld.

Jaren geleden is er een soortgelijk periodiek, de Bintang Hindia (de ster van Indië) onder redactie van luitenant Clockener Brousson met regeeringssteun uitgegeven. Men beschikte toen nog niet over de technische middelen en het mooie illustratiemateriaal, waarmede thans gewerkt kan worden, en misschien is het vooral daaraan toe te schrijven, dat de opzet om aan den Inlander goede en goedkoope lectuur te verschaffen, niet tot zijn recht is gekomen, althans niet in den omvang, dien men gehoopt had. De uitgeefster van Slamat hoopt dat groote particuliere lichamen, die het nut inzien van verspreiding van een degelijk geredigeerd en opvoedend geïllustreerd blad tegen minimalen prijs, daarbij medewerking zullen willen verleenen. Als antidotum tegen minder opbouwende lectuur zou zulk een orgaan zeker . . . slamat kunnen stichten in de desa.

Mededeelingen Pathologisch Laboratorium te Medan

No. 4 van jaarg. 1928 dezer Meded. bevat eene verhandeling van Dr. B. M. van Driel, geneesheer der Tabak Mij. Arendsburg Soengei Sengkol, getiteld: Eenige beschouwingen naar aanleiding van de sterftecijfers der contractarbeiders ter Oostkust van Sumatra over 1925 en 1926. — No. 5, geschreven door denzelfden auteur, is getiteld: De sterfte der contractarbeiders ter Oostkust van Sumatra en in Atjeh in 1927.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 18, Nr. 3 (Mei '29). In memoriam E. G. Th. Maier, door C. J. van Kempen. — Bestuursdeconcentratie in Indië, door S. de Graaff. — Miskenningen van de bestuurshervorming, door G. Stibbe. — Naschrift, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Scheiding van macht in het regeeringsoverzee, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Principieele herziening van de bestuursorganisatie der stadsgemeenten op Java, door Th. W. van Kempen. — Codificatie van adatrecht, door Prof. Mr. I. A. Nederburgh. — Redactie van adatverordeningen, door Dr. W. J. Beck. — Kroniek, door G.

Missie en Zending.

St. Claverbond. Mei '29. Scholen voor inheemschen in de Java-Missie der P.P. Jezuieten. — Ni Towong, door Jac. Schots S.J. (met afb.). — Levensschets van den heiligen Petrus Claver, door Br. Walther (vervolg).

Zendingstijdschrift De Opwekker. Maart '29. Een critiek op [de Zendingsconferentie te] Jeruzalem, door R. Allen. — Overzicht [van het Zendingswerk in] 1928, door S. A. van Hoogstraten. — Toelating en vestiging van buitenlandsche zendelingen in Ned.-Indië, door N. A. C. Slotemaker de Bruine.

Annalen Missiehuis Tilburg. Mei '29. Godsdienst, eeredienst, toovenarij en bijgeloovigheid bij de heidensche Keieezen, door Pr. J. van den Bergh. — Groot nationaal feest te Manado. Brief van Mgr. W. Panis (met afbeeldingen betrekking hebbend op de onthulling van het monument, opgericht ter herinnering aan den 250en verjaardag v. h. verbond tusschen Nederland en de Minahassa).

Ons Suriname. Mei '29. Het jubileum der groote Stadskerk te Paramaribo, door H. Barth. — Naar Moengo, door J. F. Mittemeyer.

* *
*

Zur Anthropogeographie von Zentral-Celebes, von Prof. L. van Vuuren. (Zeitschrift der Gesellsch. f. Erdkunde. 1929, Nr. 3/4).

Suriname. Land van toekomst voor Hollandsche landbouwers. [In brochurevorm uitgegeven herdruk der artt. van Dr. Th. Lens, Tj. Pyttersen, J. A. Liems en L. C. Tomson in het *Kol. Weekbl.* van 28 Maart en 4 April j.l.] (Den Haag, N.V. Drukkerij Ten Hagen).

Catalogus van Academische geschriften in Nederland en Nederlandsch-Indië verschenen. 5e jaargang 1928. Uitgave van de Nederlandsche Vereeniging van Bibliothecarissen.

Suriname.

Onder het hoofd *„Het eerste vat petroleum"*, schrijft *„De West"* van 9 April:

„Zoo is dan uit Nickerie het eerste vat Surinaamsche aardolie aangevoerd. Het is de ruwe olie, nog vermengd met water en andere onzuiverheden, zooals die dagen achtereen is opgeborreld uit het borgat op Paradise. Daarnevens wordt een blik aardolie medegenomen, dat een oppervlakkige zuivering heeft ondergaan en dus van betere kwaliteit is.

Moest de heer Koker op zijn jongste reis naar Europa zich tevreden stellen met een minimaal monstertje aardolie, zorgvuldig verlakt en gezegeld, ditmaal neemt hij een ijzeren vat van twee honderd liters inhoud mede, zoodat er alle gelegenheid is om belangstellenden in Europa te doen kennis maken met het Surinaamsch product. Wij vernemen dat de belangstelling, zoowel in Europa als in de Vereenigde Staten van Amerika sterk toeneemt. Voorloopig zal de heer Koker — die door uitgifte van obligatieleening thans over voldoende middelen beschikt — voor rekening van zijn eigen maatschappij een diepboring verrichten.

Wij spraken den heer Vingerhoets, wiens interview over de radio-methode tot onderzoek naar mineralen onze lezers zich nog wel zullen herinneren. Hij verklaarde met goede verwachtingen naar Nickerie te zijn getrokken, maar de uitkomsten hadden hem buitengewoon verrast. Door een boring tot slechts 45 meter diepte, kwam de olie reeds opborrelen. De heer Vingerhoets verwacht, dat het eigenlijk oliebassin op betrekkelijk geringe diepte zal worden aangetroffen, zoodat de exploitatie weinig moeilijkheden zal opleveren. Hij vertrekt met den heer Koker naar Europa en keert per zelfde gelegenheid terug, met het noodig boormateriaal."

* *
*

In het artikel *„De Corantijnkwestie bij Binnenlandsche Zaken"* in *„De West-Indische Gids"* van April j.l., blz. 583 wordt de aandacht gevestigd op het petroleumonderzoek in Britsch-Guiana en wel bij de Corantijn.

In *„De Telegraaf"* van 1 Mei, tweede avondblad, vinden wij nu onder het hoofd *„Petroleum in Britsch Guiana. Aanboring langs de Corantijne op 1600 voet"* het volgende bericht:

„Londen, 1 Mei (Eigen tel.). — Naar door den gouverneur van Britsch Guiana, Sir Gordon Guggisberg, officieel werd medegedeeld, is te Skeldon aan de Corantijne-rivier op een diepte van 1600 voet petroleum aangeboord. De bron is goed afgesloten omdat men vreest dat wanneer de petroleum onder krachtigen druk zou gaan spuiten brand in de nabij gelegen fabriek zal ontstaan.

In verband met de petroleumvondsten aan de Nederlandsche zijde van Corantijne ongeveer een maand geleden, wekt deze aanboring verwachting ten aanzien van de toekomst."

Met de nabijgelegen fabriek is bedoeld de suikerfabriek Skeldon, aan den mond van de Corantijn, dus niet ver van den Corantijn-polder in Nickerie, waar ook — op mindere diepte — petroleum is aangeboord.

Zou het petroleumbekken onder de Corantijn-rivier doorloopen?

Wij zijn zeer benieuwd naar nadere berichten. Zou het „lagere terrein benoorden de watervallen" — zie ons nummer van 3 Januari — malgré de geologen toch olie bevatten? Een grondig onderzoek is dringend noodig. Als Nederland dat niet doet, zullen de Amerikanen het doen.

* *
*

„De West" van 12 April schrijft:

„De Gouverneur heeft de vorige week in klein gezelschap de pl. Slootwijk bezocht, waar de „pluk" begonnen is van een proefveldje tabak, wij vermoeden Delitabak. De bezoekers, ook de Gouverneur, verkregen een gunstigen indruk van de tabak en het is waarschijnlijk dat deze proef zal leiden tot verdere proeven."

Op de dorpen der Boschnegers en Indianen vonden wij menigmaal weelderig groeiende tabaksplanten. Heeft men ooit een onderzoek ingesteld naar de kwaliteit daarvan?

* *
*

Men is in Suriname steeds zoekende naar een geschikt uitvoerproduct voor den kleinen landbouw. *„De Nieuwe Stem"* beveelt in een interessant artikel in de nummers van 11 en 14 Maart daartoe *soyaboonen* aan.

* *
*

De Ondernemersraad voor Suriname heeft aan de Eerste Kamer een adres gericht, waarin de adressant zegt dat hij met leedwezen kennis genomen heeft van de beslissing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waarbij het voorstel van wet van den heer Van den Heuvel c.s. tot het verleenen van tijdelijken steun aan de beetwortelsuikerindustrie hier te lande, werd aangenomen, een beslissing, genomen in een tijdsgewricht, waarin de omstandigheden van Suriname bijzonder moeilijk zijn en waarin van alle zijden pogingen worden aangewend om daarin eenige verbetering te brengen.

Juist voor de suikercultuur zijn de laatste tijden door de algemeene wereldpositie van de suiker, zeer ongunstig geweest, waardoor van de weinige in Suriname overgebleven suikerplantages enkele zeer ernstig over liquidatie van hun bedrijf denken.

Het overgroote gedeelte der geproduceerde suiker in Suriname moet geëxporteerd worden; de kolonie zelf gebruikt slechts 1/5 à 1/6 van de productie. De landen in Noord- en Zuid-Amerika, welke door hun geografische ligging in de eerste plaats als afzetgebied voor de Suriname-suiker in aanmerking zouden komen, heffen vrijwel alle prohibitieve invoerrechten of bevoordeelen andere productiegebieden.

Het behoeft wel geen nader betoog dat de bescherming van de Nederlandsche beetwortelsuikerindustrie, als vervat in het voorstel van wet van den heer Van den Heuvel c.s. een nadeeligen invloed zal uitoefenen op de toch reeds zoo beperkte afzetmogelijkheid van de Surinaamsche suiker en het is niet onmogelijk dat een gedeelte van de suikerindustrie in deze kolonie, bij aanneming van dit wetsvoorstel een dusdanigen slag ontvangt, dat het dezen niet meer te boven zal komen.

Adressant verzoekt de Kamer het wetsvoorstel niet goed te keuren.

* *
*

Naar aanleiding van het „Suikerwetje" schrijft een inzender in *„Het Algemeen Handelsblad"* van 2 Mei:

. . . „Dat gebrek aan belangstelling voor het wel en wee van Suriname is ook ten duidelijkste gebleken bij de behandeling in de Tweede Kamer van het ontwerp van wet Van den Heuvel c.s. Leest men de Handelingen er op na, dan vindt men het woord Suriname nergens genoemd. Geen van de vele Kamerleden, die over de voorgestelde bescherming van de Nederlansche bietsuikerindustrie het woord voerden, schijnt te hebben beseft, van welke verstrekkend nadeelige gevolgen de aanneming van het wetsontwerp zou blijken te zijn voor de suikernijverheid van onze „twaalfde provincie". Wel meenen wij te weten, dat de gouverneur van Suriname telegrafisch de aandacht van den Minister van Koloniën heeft gevestigd op de hier op het spel staande Surinaamsche belangen.

Het is niet alleen in Nederland dat het lage niveau, waarop de suikerprijzen zich thans bewegen verliesgevend is voor de suikercultuur. In hoeverre zulks in Nederland het geval is, heeft overigens nog een punt van discussie kunnen uitmaken; ten aanzien van Suriname is er helaas geen ruimte voor eenigen twijfel. Alle suikerondernemingen in Suriname werken met verlies, minstens één zal den strijd weldra moeten opgeven."

* *
*

In *„De Telegraaf"* van 1 Mei een artikel van Prof. J. G. Sleeswijk uit Suriname over het zorgvol bestaan der Hollandsche boeren aldaar.

Het slot van het artikel luidt:

„Het is te hopen dat zij, die in den laatsten tijd weer propaganda maken voor Hollandsche boeren-immigratie naar Suriname, noch bij overheid noch bij particulieren steun zullen vinden voor hun plannen. Het is allerminst gewenscht, het getal teleurstellingen dat wij in dit land hebben beleefd, wederom met een te vermeerderen. Of misschien, bij gewijzigde economische omstandigheden, dit oordeel herziening zal behoeven? Het is onvruchtbaar, daarover thans te discussieeren. Voorloopig is het zaak, zich van een nieuw experiment op dit gebied te onthouden."

* * *

Een artikel onder het hoofd *„Economie en onderwijs in Suriname"* in het *„Handelsblad"* van 19 April gaf den heer Menkman aanleiding tot een verweer dat verkort is opgenomen in het „Handelsblad" van 30 April. Wij laten eenige aanhalingen uit dit stuk hier volgen:

„Wie vermag thans uit te maken dat bij een andere, meer practische inrichting van het onderwijs, de stand der kleine landbouwers verder zou zijn gekomen dan zij thans is?

Suriname kan alleen vooruitgaan door verhooging der (thans onvoldoende) voortbrenging, in de eerste plaats der productie door en voor rekening der bewoners zelf. Maar ook het plantagebedrijf kan niet gemist worden in de tegenwoordige economische constellatie (inkrimping zou fataal zijn) en een met contract-arbeiders werkend plantage-bedrijf beteekent voortdurende versterking van het element der zelfstandige kleine landbouwers.

Het tempo der ontwikkeling van slechts in eigen directe schamele behoeften voorzienden tot producenten die een surplus voor uitvoer helpen creëeren moet versneld worden met alle aanwendbare middelen.

Is één van die middelen niet een zekere dosis ontwikkelend onderwijs, opdat het opkomend geslacht beter in saat zal zijn om de van hooger hand gegeven voorlichting te begrijpen en van de geboden hulp te profiteeren?

En zou het goed gezien zijn deze bevolkingsgroepen verre te houden van de Nederlandsche taal?

De bevolking bestaat thans voor meer dan de helft uit Mohammedanen, Hindoes en heidenen, terwijl in dit werelddeel voor Aziatische en Afrikaansche cultuur plaats noch toekomst is.

Nederland heeft m.i. getoond een juist inzicht te hebben van zijn taak met betrekking tot zijn Amerikaansche koloniën toen het besloot het volksonderwijs in Suriname te leiden in Nederlandsche richting, zooals ook het recht in Suriname op Nederlandschen leest is geschoeid en gelijkvormig aan alle groepen der bevolking wordt toebedeeld.

Die gelijkheid is ook elders in de nieuwe wereld regel; zij vermag niet en bedoelt ook niet van den Noordamerikaanschen neger een Angelsakser te maken — evenmin als van den Italiaan of den Hongaar in de V. S. — en zal uit in Suriname geboren Aziaten geen Hollanders vormen.

Wel echter moet die gelijkheid er toe leiden om de Surinaamsche bevolking, niettegenstaande de rasongelijkheid der samenstellende groepen, tot één Nederlandsch-koloniale gemeenschap te maken.

Welk ander einddoel zou men voor de Nederlandsche vestiging op het vasteland van Zuid-Amerika kunnen stellen?"

* * *

Het bovengenoemde artikel *„Economie en onderwijs in Suriname"* had ook den heer Bartelds aanleiding tot verweer gegeven. Wij gaan daar niet op in, maar het zij ons veroorloofd uit het antwoord van den schrijver van genoemd artikel — zie het *„Handelsblad"* van 25 April — den slotzin aan te halen:

. . . „En waarom moet dezelfde Javaan, die op Java zijn rijst en tweede gewassen verbouwt, die het niet door hem zelf geconsumeerde deel daarvan aan opkoopers verhandelt en zoo den grooten inlandschen agrarischen uitvoer van dat eiland tot stand brengt, in Suriname eerst worden „opgeleid tot bruikbaar landbouwer" . . . om precies hetzelfde te doen?"

* * *

Uit Suriname ontvingen wij een aardig propagandaboekje, uitgegeven bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Koloniale Postspaarbank, met foto's en graphieken en aardige krabbels van de hand van den heer H. L. C. Schütz, directeur van de Graaf van Zinzendorfschool te Paramaribo.

Curaçao.

Mr. H. Bijleveld en St. Martin!

De „Amigoe" van 30 Mrt. l.l. bevat een keurigen brief van St. Martin over den toestand aldaar:

„Our little island home is now passing through a severe crisis, and is now in a state of the greatest depression, caused presumably by the immense emigration to the island of Curaçao and Aruba.

Our streets are practically deserted, the appearance of the town doleful, and the daily topic is „hard times", disaster, ruin & &. The recent hurricane of September last year has also done some damage, in the rural districts especially, and the widow's mite accorded the sufferers though very small was greatly appreciated."

De briefschrijver hoopt, dat de belastingvrijdom niet het eenige zal zijn, waarin men tegemoet komt en schrijft dan:

„We have just learned that the Honourable Member Mr. Bijleveld in the Lower Chambers, (having we presume heard of our desperate condition) taken up our cause, and made the most truthful assertions, viz, that the tie between Curaçao and our island is very loose - that the distance between us is very great, that there is no coherence between us, and there is also a great difference between the languages.

He then continued by asking the Minister of Colonies if something can not by done for the Windward Islands especially, and see if there is no possibility of giving these islands a Government directly under the Home Government. The Minister of Colonies replied „that he should be pleased to discuss this matter with the newly appointed Governor". Our first duty is to offer these honourable gentelemen a voto of thans for the interest taken in us so far, and humbly request, nay, may say earnestly implore them not to grow weary in well doing, but to continue in this good work, and not tot leave a stone unturned, for as the continual drop of water dripping on a stone will eventually cause an indentation thereon, so will it be, if they continue pounding at what they have begun, and we are optimistic enough to believe that eventually their efforts will be crowned with success and their names handed down as the Saviour of these islands.

The inhabitants are looking upward to these gentlemen and hoping and praying for their final success, and we beg tot remind them that if they „cast their bread upon the waters it shall be seen after many days."

Bravo! respected gentlemen for what you have commenced. Do your utmost to take us out of this state of lethargy, and tot ameliorate the condition ol our existing conditions, and the inhabitants will be exceedingly grateful and even pray."

Men herinnert zich, dat de minister over de door Mr. Bijleveld ter overweging aanbevolen bestuurlijke scheiding overleg met den gouverneur heeft beloofd.

Ruim drie millioen!

Een tweede suppletoire begrooting voor 1929 vraagt verhooging der uitgaven met ruim *f* 3.000.000.—.

Voor openbare werken alleen *f* 2.772.000.—, waaronder: *f* 320.000.— voor een kademuur langs een gedeelte van het Waaigat; *f* 700.000.— voor havenverbetering; *f* 820.000.— voor verbetering van den weg om het Schottegat en voor wegen in het stadsdistrict; *f* 400.000.— voor een pier in de Paardenbaai op Aruba (eerste termijn).

Wil de K. R. dat zaakje maar behooren opknappen, dan staat hem heel wat werk te wachten.

Curaçaosche Hypotheekbank.

De balans, winst- en verliesrekening over 1928 vermeldt een winst van *f* 38.511.29 (v. j. *f* 38.230.75).

Aan de debetzijde der balans komen o.a. voor: *f* 1.990.994.27 aan uitstaande hypotheken, het bankgebouw voor *f* 5000.—, *f* 128.036.79 aan dubieuze debiteuren, welk bedrag geheel gereserveerd is, terwijl aan de creditzijde het extra reservefonds met *f* 27.070.75 voorkomt.

Errata!

Wat benne dat?

De *Amigoe* deelt mee, dat in een vergadering, gewijd aan een bespreking van het vraagstuk de oeververbinding Mr. Eskes voorstelde:

„1. een goed systeem voor senjalen.

2. menschen, die de senjalen goed begrijpen", enz.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de doopboeken der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

Het doopboek 1785—1799 begint met de doopakte van Johannes Horthensius Römer, geb. Sept. 1784, overgenomen uit het Luthersche doopregister, gedoopt bij absentie van de Gereformeerde Predikanten door den Lutherschen Leeraar alhier D. Letteman, en vermeldt voorts o.a. als gedoopt:

31 Mrt. 1785 Abraham, zn. van Pieter Gerardus Evertsz en Cornelia Vermeulen; 1 Apr. 1785 Constantinus, zn. van Gerard Schotborgh en Catharina Brugman; 2 Sept. 1785 Matthias Carel Lodewijk, zn. van Johannes Evertsz en Jannetje Vermeulen; 28 Sept. 1785 Willem, zn. van Pieter Prince en Margaretha Craneveld; 28 Jan. 1786 Casper Lodewijk, zn. van Willem van Uytrecht en Catharina Striddels; 25 Jan. 1785 Alida Geertruyda de W. . . dr. van Hendrik Evertsz en Johanna.

Uit den Verren Vreemde.

Gekleurde troepen in Europa.

Er zijn zoo van die waarheden, welke, honderdmaal verkondigd, den honderd-en-tienden keer weer verteld worden alsof de opmerkingen de frischheid van 't fonkelnieuwe hebben.

Zoo de veroordeeling van den voortgezetten toevloed van gekleurde troepen naar Frankrijk. Tijdens den grooten oorlog, toen men geen middel ongebruikt wilde laten, om de kansen op de overwinning gunstig te stellen, is reeds van meer dan één zijde gewezen op de nadeelige gevolgen, die het overbrengen van duizenden uit Afrika en Azië naar Europa zouden hebben, maar alles moest zwichten voor hetgeen de regeering als oorlogsnoodzaak beschouwde. Na den vrede is de recruteering van soldaten in de Fransche koloniën in Afrika en in Indochina voortgezet, wij hebben in deze rubriek meermalen melding gemaakt van afkeurende beoordeelingen van dien maatregel. Onder de protesten, die er tegen werden ingebracht, hebben die uit de bezette gebieden in Duitschland indertijd zeer de aandacht getrokken, maar ook uit de Fransche steden, waar deze gekleurde troepen garnizoen hielden, werden menigmaal bedenkingen vernomen. En de nablijvers, die later in de groote steden bleven leven, vormen een zwarte plaag, die Parijs heel graag kwijt zou willen zijn, doch die, in tegenstelling hiermede, door nieuw aankomenden nog verergert.

En nu komt de heer Maurice Roudet-Saint in een uitvoerige uiteenzetting in *La Depêche Coloniale* van 25 April duidelijk maken, dat deze na-oorlog-maatregel niet gerechtvaardigd is geweest, en ook de getrokken krijgers ten nadeele is gekomen — en nog komt.

Schr. was pas terug van een reis door Fransch West-Afrika. Een van de vele onderwerpen, waaraan zijn aandacht was gewijd, gold de hier in herinnering gebrachte kwestie. Hij heeft er in Afrika met menigeen over gesproken, en de maatregel vond er bij iedereen afkeuring.

De negers uit West- en Midden-Afrika worden evenals de soldaten uit Indochina en Madagascar aan hun zeden en gewoonten onttrokken. Met de overtochtkosten gaan groote uitgaven gemoeid. De klimaatsinvloeden werken op bijna allen ongunstig in, velen ondervinden dit dadelijk, de anderen later. Het militaire rendement, waarom 't in deze te doen is, wordt hierdoor ook minder.

De heer Roudet-Saint behoort tot degenen, die 't billijk achten, *„que nous demandions à nos sujets d'outremer une participation à la défense de ce bloc français auquel ils appartiennent et duquel ils tirent par ailleurs tant de bienfaits"*, maar men bestemme ze alleen voor oorlogshandelingen in de overzeesche gebieden.

Afgescheiden van de militair technische zijde van het vraagstuk, somt hij andere bezwaren op. Bij de keuring voor den dienst in Europa blijken maar zeer weinigen hiervoor geschikt. De dienst wordt gevreesd, jonge mannen wijken naar andere gebieden uit, om er zich aan te onttrekken. Goede krachten gaan zoo voor de kolonie verloren, en ook voor het leger, dat dan van de overgeblevenen nog de besten aan het bedrijf onttrekt.

In Frankrijk kan de gekleurde een goed soldaat worden, maar buiten dienst is hij aangewezen op een omgang en een omgeving, die hem in alle opzichten ten kwade moeten richten. Vreemd geplaatst in een maatschappij, die hij niet kent, die hij niet begrijpt, die hem in menig opzicht als een minderwaardige beschouwt, komt hij terecht in dat gedeelte der samenleving, waar hij niets dan slechts leert. Ge makkelijke prooi van ophitsende onruststokers, slecht gezinden, ook gure elementen, leert hij datgeen waarvan men hem liefst onkundig had gelaten.

Te gelijker tijd verliest hij zijn hoogen dunk van den blanke.

Zoolang als hij in dienst is wordt hij binnen perken gehouden, maar blijft hij na zijn diensttijd in Europa, ontwend als hij zich is gaan voelen aan zijn geboorteland, dan wordt hij een paria of een gevaarlijk sujet, de enkele goede uitzonderingen niet na gesproken.

En keert hij naar zijn tropisch land terug, dan —? Alle personen, die schr. sprak, waren 't hierover eens, dat de teruggekeerden geheel voor de samenleving bedorven waren. Zij hebben den lust in den arbeid verloren, zij hebben den eerbied voor den blanken meester of ambtenaar verloren, onder het inlandsch hoofd willen zij zich nog te minder stellen. Zij beïnvloeden hun omgeving op een zeer ongunstige wijze. *„Le retour à jet continu de tous ces libérés du service en France, constitue pour nos colonies à la fois un méfait social et un danger politique."*

Zal deze stem, die de opvatting van de mannen in de praktijk weergeeft, nu gehoor vinden? Dit is nog te betwijfelen, want de militaire autoriteiten in Frankrijk zijn geenszins ontevreden over hun gekleurde soldaten.

De heer Roudet-Saint schijnt ook nog niet veel hoop te hebben op het stop zetten van de gekleurde werving.

Als tusschenmaatregel beveelt hij aan 't zooveel mogelijk daarheen te leiden, dat vele zich na de volbrachte verplichte dienstjaren vrijwillig verbinden. Komt dit aantal dan in mindering van het te leveren contingent, dan zal al voorloopig wat gewonnen zijn. De gereëngageerden blijven onder discipline, minder verloop dus naar de achterbuurten der Fransche steden, minder terugkeer naar de Afrikaansche of Aziatische gemeenschap, bij minder onttrekking van jonge krachten aan de kolonie. Het leger zal er niet bij verliezen, daar 't tevreden is over de soldaten, die het heeft, doch 't aantal afgedienden in reserve zou er door inkrimpen.

Een luchtreis om de aarde zonder rustpunt.

Al maar verder, al maar langer. De reis om de wereld per vliegtuig is al lang volbracht, maar met vele landingen, die als rustpunt dienden, gelegenheid gaven om de noodige benzine in te nemen en de machine in goeden staat te houden. Lange non-stop-vluchten zijn geboekt over den Atlantischen Oceaan, van Engeland naar Indië, ook in heen en weer vliegen zonder ander doel dan lang onafgebroken in de lucht blijven.

Nu heeft een zestal vliegeniers het plan gevormd om, zonder landing, de reis om de wereld te volbrengen. Tot hen behoort kapitein Lyon, die met de vliegmachine Zuiderkruis heeft deelgenomen aan de vlucht over de Pacifique.

Volgens de *Washington Post* zou begin September in New York opgestegen worden. 22 voorzieningsposten zullen *in de lucht* aanwezig zijn.

Het reisplan gaat over Boston, de kust van Nieuw Schotland, van waar de Atlantische Oceaan moet worden overgestoken, via Glasgow, Siberië, Nome (Alaska), waar de Vereenigde Staten weer worden bereikt, en terug naar New-York.

Daar de route ver van den evenaar blijft, en zooveel doenlijk evenwijdig eraan gekozen is, zal de af te leggen afstand vèr blijven van den grootsten omtrek van de aarde, bij den evenaar, er zullen dus nog recordkansen overblijven, maar als de prestatie volbracht wordt, zal 't toch in den waren zin van het woord een wereld-record worden.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Rotterdam.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

De financieele toestand der afdeeling Rotterdam liet niet toe veel avonden te organiseeren. Toch kon het navolgende den leden worden aangeboden:

1. Een voordracht met filmbeelden op 18 Januari in het gebouw van de Kon. Roei- en Zeilvereeniging de Maas, over de civiele luchtvaart in verband met het luchtverkeer naar en in Nederlandsch-Indië, door den heer A. H. G. Fokker.
2. Een Indonesische liederenavond op 23 Januari door Emiel Hullebroeck in de groote zaal van Ons Huis.
3. Een matinée op 15 Maart in 't Luxor-Theater. Vertoond werd de Bali-Floti-film, cultureel-ethnologische film over de Kleine Soenda-eilanden. Land en volk, natuur, tempelfeesten, dierenleven, jacht, visscherij, enz. Fotografie Willy Rach. Regie Limbok van Cleef. Toelichting van Pater Buis.
4. Een lezing met lichtbeelden op 4 Mei van den heer C. I. van de Wall, Ned.-Indisch Ambtenaar met verlof. Onderwerp: De Nederlandsche Oudheden in de Molukken.
5. Op 2 November vertooning in Tivoli van eenige films, deel uitmakende van de z.g.n. Nederl.-Indische Regeeringsfilm (van Willy Mullens).

Hechte banden werden aangeknoopt met het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, afdeeling Rotterdam, en met de Hollandsche Film Universiteit, welke samenwerking mogelijk maakte de laatstgenoemde films te vertoonen, terwijl de Directie van het Luxor-Theater (thans na de verbouwing genaamd Luxor Palast) van haar sympathie voor het streven van Oost en West blijk gaf door gratis haar theater en eenige musici ter beschikking te stellen voor de vertooning van de zooeven genoemde Bali-Floti-film, welke door meer dan duizend geïnviteerden werd bijgewoond.

De Leesportefeuille genoot, evenals vorige jaren, groote belangstelling. Een woord van hulde aan Mej. Gransberg voor haar keurige administratie is hier wel op zijn plaats.

Het Bestuur der afdeeling leed zware verliezen, in de eerste plaats door het overlijden in Augustus 1928 van den heer A. Veder, en in de tweede plaats door den dood van den Secretaris, den heer J. D. M. van Reyn Snoeck, in December 1928. Aan hunne verdiensten ten opzichte der afdeeling zijn in dit blad destijds reeds regelen gewijd.

In de vacature, door hun dood ontstaan, is nog niet voorzien. De Voorzitter der afdeeling heeft zich bereid verklaard voorloopig de functie van Secretaris waar te nemen.

De afdeeling had op 1 Januari 1929, 85 leden. Het aantal begunstigers en donateurs bedroeg resp. 6 en 6. Het aantal deelnemers aan de Leesportefeuille bedroeg 30.

Rotterdam, 5 Maart 1929.

De wnd. Secretaris,
Mr. J. G. HUYSER.
Vredehofweg 32, Rotterdam.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

Het Vereenigingsjaar, dat bij den aanvang 95 leden en 24 begunstigers telde, sloot met 117 leden en 24 begunstigers.

Als nieuw bestuurslid werd op de vorige jaarvergadering gekozen de Heer J. J. Mac Kenzie, zoodat het Bestuur thans aldus is samengesteld: Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, Vice-Presidente; de Heer H. Somermeijer, Penningmeester; Mevr. L. P. van der wijk-Van de Haar, Secretaresse en de Heeren: Ir. P. Ch. Boland en J. J. Mac Kenzie.

Bestuursvergaderingen werden gehouden op: 18 Februari, 30 April, 13 September en 27 November 1928.

De Indische collectie in het Utrechtsche Schoolmuseum, dat bij de heropening in het begin van dit vereenigingsjaar in tegenwoordigheid van den Gemeente-Secretaris en enkele onderwijsautoriteiten, door eenig publiek bezocht werd, verheugt zich in een bevredigende belangstelling van de jeugd.

Onze bestuursleden, die er des Woensdagsmiddags van 2—3 uur aanwezig zijn, hadden daar gelegenheid den invloed van de I.T.A. te constateeren. Kinderen bleken hun oogen goed de kost te hebben gegeven en herkenden gebruiksvoorwerpen, die zij in Arnhem hadden leeren kennen.

Ook op ons ledenaantal heeft de I.T.A. geen onbelangrijken invloed gehad; van de 22 nieuwe leden is het grootste deel tijdens de tentoonstelling toegetreden.

Van de propaganda voor de I.T.A. door onze afdeeling gemaakt, werd op verzoek reeds in Juni j.l. verslag uitgebracht aan het Hoofdbestuur. Uitgeschreven tochten met leden van de afdeeling gingen niet door, daar zich te weinig deelnemers opgaven.

Het doel der Vereeniging werd verder nagestreefd door het houden van lezingen, alle in samenwerking met andere Utrechtsche vereenigingen.

Januari. Lezing met lichtbeelden door den Heer P. M. v. Riel, chef der Afd. Oceanographie van het Ned. Meteorologisch Instituut. Onderwerp: „Een Nederlandsche Oceanographische expeditie in de zeeën van Nederlandsch Oost-Indië".

Maart. Lezing met lichtbeelden door den heer R. IJzerman, geoloog. Onderwerp: Expeditie in de binnenlanden van Suriname in 1926.

Maart. Lezing met lichtbeelden door Prof. Dr. C. Schröter (oud-hoogleeraar aan de Techn. Hochschule te Zürich). Onderwerp: Java's plantenwereld.

November. Lezing met lichtbeelden door den Heer Henri Borel. Onderwerp: „De Buddha".

November. Lezing met lichtbeelden door Dr. Engelberts. Onderwerp: „Mijn reis met Hr. Ms. Sumatra".

De beide eerste lezingen gingen uit van het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, dat vrijen toegang aan onze leden toestond.

De derde lezing werd geheel door het Hoofdbestuur gefinancierd, terwijl voor de beide laatste lezingen werd samengewerkt met de Vereenigingen Nuttige Kennis, Nut van het Algemeen, Alg. Ned. Verbond en Nederl.-Indonesisch Verbond Van Jongeren Organisaties.

Voor alle lezingen werd door onze leden een zeer voldoende belangstelling betoond.

De Secretaresse van de Afd. Utrecht en Omstreken,
L. P. v. D. WIJK-v. D. HAAR.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Arnhem.

OPVOERING VAN „DOLLE HANS".

Op Vrijdag 26 April j.l. trad voor de afdeeling Arnhem op de Vereeniging „Eurasia" met *Dolle Hans.*

Een 400-tal leden en gasten waren aanwezig.

Vóór den aanvang sprak Mr. Huges een kort opwekkend woord om trouw te blijven aan Oost en West.

Omtrent de opvoering schreef de kunstcriticus van „De Nieuwe Arnhemsche Courant" het volgende:

Het stuk van Fabricius staat nog altijd in de gunst van het publiek en al is het dramatisch wat simplistisch — hetgeen meer dan speciaal geldt voor het laatste bedrijf, dat bovendien niet vrij is van onzuivere accenten — verdient het, om zijn tendentie zelfs, de aandacht van velen en zeker in den kring van belangstellenden voor „Oost en West." Dat een zoo aan deze vereeniging verknocht gezelschap als de Eurasieërs er zijn beste leden voor had beschikbaar gesteld, vormde nog een dubbele attractie. Want aan voortreffelijke speeltalenten paren eenige hunner de kennis van het Indische leven, van verhoudingen en sfeer in den Oost. Het optreden van den sergeant Tiemersma was hiervoor kenmerkend.

Boven allen lof staat in de eerste plaats het spel van den heer Dick Boerrigter als Dolle Hans; hij gaf de rol met een temperament, onstuimig en beheerscht, naar beide kanten in een zuivere verdeeling van de partijen, dat alle technische moeilijkheden had overwonnen. Het warme timbre van zijn stem, die indrukwekkend was in alle liggingen, was als aangewezen voor de rol en bracht een natuurlijke evenwichtigheid in het samenspel. Zijn dialogen met Does de Weert, den bestuurs-ambtenaar, vooral werden van een sublieme fijnheid. Alleen in het stille spel, dat in zijn rol zulk een integreerend element was, misten we veelzijdigheid, in dat opzicht heeft mej. Van Nes haar bizondere kwaliteiten getoond. Na een zwak begin, haar gesprek met majoor De Weert — de heer Nico Speijer wist zich trouwens in de rol van vader en schoonvader niet geheel eigen te maken — heeft zij de figuur Jolanthe zeer verdienstelijk getroffen; haar eerste conflict met Does, haar echtgenoot, had zij alleen wat minder scherp kunnen inzetten.

Een goede opvatting van den controleur gaf de heer Hans de Wilde, de heer Speijer verdiende waardeering in het laatste bedrijf en aan het slot van het tweede.

Er waren hartelijke toejuichingen voor het gezelschap en mr. Huges heeft nog nader de gevoelens van het publiek vertolkt door bloemen te offreeren aan mevr. Lameijn, de leidster van het clubje, en aan mej. Van Nes.

Afdeeling Rotterdam.

In plaats van wijlen den heer Van Reyn Snoeck is tot Secretaris der afdeeling benoemd de heer *F. A. Vervloet.*

Bij de tijdelijke afwezigheid, van 4 t/m 18 dezer, van den Secretaris, den heer F. A. Vervloet, Westersingel 87, gelieve men brieven enz., voor deze afdeeling bestemd, te adresseeren aan den Voorzitter, den Heer Mr. J. G. Huijser, Vredehofweg 32.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Vrijdag 26 April hield de heer W. R. Menkman, oud-Hoofdagent in de West van den Kon. West-Indischen Maildienst, een lezing (met lichtbeelden), onderwerp: „Curaçao", voor de leden van onze afdeeling en tal van genoodigden. Mevrouw Dr. C. Rutten-Pekelharing, Vice-presidente, die den heer Menkman inleidde en dankte voor zijn groote welwillendheid om geheel belangeloos deze lezing voor de afdeeling „Utrecht en Omstreken" te houden, maakte gebruik van de aanwezigheid van de vele niet-leden van de Vereeniging, om nog eens te wijzen op doel en strekking van de Vereeniging „Oost en West" en op te wekken tot aansluiting.

DE SECRETARESSE.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging zal ditmaal gehouden worden te Breda op 8 Juni e.k.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Ir. J. Luijerink, Leeraar bij het Openb. Techn. onderwijs, Reitzstraat 20, Hengelo (O.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mevr. G. M. Latuperisa, geb. Waleson, Commies bij de S.S. en Tr., p/a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
P. J. Latuperisa, 1e Commies bij het Dep. der B.O.W., p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
H. G. Binnendijk, Secretaris der Weeskamer te Semarang, Parkstraat, Baarn.
C. A. Klamer, Onderpastoor van Madioen, Willemsparkweg 9, Amsterdam.
P. K. Termijtelen, Ir. 2e kl. bij de W. en 's Lands B. O. W., p.a. Frau Ingold, Ortli (bij Gunten), Zw.
F. Bodaan, Hoofdcontroleur bij de In-, Uitvoerr. en Acc., Beeklaan 320, 's-Gravenhage.
E. Petrus, wd. Beheerder 1e kl. Landpandh. Bodjonegoro, v. Boetzelaerlaan 106, 's-Gravenhage.
D. Mamahit, Commies bij het Dept. van O. E., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
J. R. van Eerde, Gezaghebber bij de Gouv. Marine, Leeuwerikplein 14, 's-Gravenhage.
A. E. van der Lely, Hoofd v. d. dienst der Alg. Recherche bij het parket van den Proc.-Gen. bij het Hooggerechtshof, Pr. Frederiklaan 3, Amersfoort.
G. van Zedelhoff, Administrateur der Opl.school van het pers. der Pol. te Soekaboemi, Amstelveenscheweg 124, Amsterdam.
Mevr. G. M. M. von Devivere geb. Klette, Röntgenassistente bij den Hospitaaldienst, Schlossplatz 2, Arnstadt.
H. de Groot, Onderluitenant der Inf., Oudestraat 111, Kampen.
E. J. Kools, Kapitein der Intendance, Soestdijkerstraatweg 107, Bilthoven.
W. J. Houwing, Kapitein der Infanterie, Overtoom 31, Amsterdam.
J. Wouters, Kapitein der Infanterie, Koekoeklaan 1, 's-Gravenhage.
H. J. A. D. Verhoeven, Majoor der Infanterie, Suezkade 13, 's-Gravenhage.
P. L. Dimpudus, Controleur 1e cat. bij den P.T.T.-dienst, Hotel „Pomona", 's-Gravenhage.
H. Klein, Hoofdagent van Politie 2e kl., Wipperplein 6, Heemstede.
A. Klein, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Wipperplein 6, Heemstede.
E. Ch. van der Valk, Tijd. wd. bouwkundige bij de S.S. en Tr., Beeklaan 282, 's-Gravenhage.
A. J. van Straalen, Ingenieur 2e kl. bij den dienst voor W. en E., Statenlaan 146, 's-Gravenhage.
M. Arend, Ambt. 4e kl. (gr. II) I. U. en Accijnzen, Werkhoefstraat 5b, Rotterdam.

MET PENSIOEN:

A. van Es, Luit.-Kol. der Mil. administratie, Valeriusstraat 82, 's-Gravenhage.
G. van Zadelhoff, Onderluitenant der Infanterie, Amstelveenscheweg 124boven, Amsterdam.
D. A. Bloemendaal, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Frankenstraat 76, 's-Gravenhage.
H. J. Sparenberg, Onderafd. hoofd bij den dienst van Toezicht op de S.S. en Tr., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Mutatiestaat van 1 tot 8 Mei.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
A. J. P. J. Vogel, Gep. Majoor tit. N.-I. L., Apeldoorn, Bas Backerlaan 32. f 10; J. Tilman, Apeldoorn, Soerensche weg 81. f 5.	Eigen aanmelding.
L. J. Rietberg, Utrecht, Ambachtsstraat 16. f 5.	den heer F. J. J. Besier te Utrecht.
E. M. Japin, Amsterdam, Loomanstr. 33. f 5.; M. Westenberg, Amsterdam, Heinzestraat 5. f 5.; P. Wijdenes, Amsterdam, Jacob Obrechtstr. 88. f 5.	Secretaris Afdeeling Amsterdam.
M. van Riel, Notaris, Heemstede, Jacob van Ruysdaellaan, Hoek van Ostadeplein. f 5.; Mr. J. W. van der Vlugt, Haarlem, Spaarne 56. f 5.; Mevrouw S. M. Huender-Wijt, Heemstede, Ruysdaellaan 25. f 5.; J. Boot, Haarlem, Spruyt en Boschstraat 20. f 5.; Mevr. P. Welling-Giel, Haarlem, Kleverparkweg 108. f 5; Mevr. M. Stolp-Pauw, Haarlem, Heerenweg 214. f 5.; Mevr. H. W. de Voogt, Haarlem, Spaarnelaan 11. f 5.; Ir. B. Wigersma, Haarlem, Einderhoutstraat 33. f 5.; Y. C. W. Herweyer, Heemstede, Jeroen Boschlaan 1. f 5.—; C. W. de Visser, Bloemendaal, Parkweg 5. f 5.; F. C. Weiffenbach, Haarlem, Kleverparkweg 108. f 5.; J. Ph. Dalmeijer, Haarlem, Dreef 2. f 5.; Mevr. J. Huisman-Aberson, Haarlem, Westerhoutpark 25. f 5.; Mej. E. Pauw, Heemstede, Lucas v. Leydenlaan 9. f 5.; C. A. W. Pauw, Heemstede, Lucas v. Leydenlaan 7. f 5.; J. F. N. van Bunge, Gep. Generaal-Majoor N. L., Haarlem, Jordenstraat 76rd. f 5.	Afdeelingsbestuur van Haarlem.
J. Kierzek, Ingenieur B.O.W., Den Haag, Zoutmanstraat 92. f 5	den heer G. Antes te Breda.
Mevr. G. A. van Oosterzee-Buyn, Den Haag, Frederik Hendrikplein 20. f 5	Mevr. H. A. C. Strüben-Kroesen te Den Haag.
A. L. Klerk de Reus, Luit.-Gen. b. d. Adj. van H. M. de Koningin in b. d. Nijmegen, van Spaenstraat 18. f 5	Voorzitter van afdeeling Nijmegen.
J. van Hulst, Nijmegen, van Broeckhuijsenstraat 29. f 5	Mevr. J. Bantjes-van der Velden te Nijmegen.

Afschrijvingen

Mevr. de Wed. F. Raaymakers-Anemaet, Den Haag, Pijnboomstr. 29 (overleden).
H. Adam, Superintendent landelijke ondernemingen Bandoeng (overleden).

Adresveranderingen

Het adres van den Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" in Oost-Indië is thans: Mr. K. Fauser, Soerabaja, Bengawanstraat 46.
D. J. Leepel, Emeritus Predikant O.-I., van: Den Haag, Loosduinscheweg 779, naar: Amsterdam (Z.), van Eeghenstraat 45 huis. f 5.
A. M. Hoeke, Hoofdopzichter S.S. Haarlem, van: Zijlweg 163, naar: Julianalaan 301.
F. J. Besier, Utrecht, van: Hugo de Grootstr. 7bis, naar Willem Barentzstraat 26.
W. P. Costerus, Utrecht, van: Plompetorengracht 27, naar: Emmalaan 27.
G. W. Stroink, Oud Kapitein N.-I. L., thans: Groote Straat West te Nijverdal (O.)
K. F. Aronds, Oud O.-I. Ambtenaar, Apeldoorn, van: Soerensche Weg 84, naar: Koppellaan 7.
C. A. Meulemans, Gep. Gen. Maj. tit. van: Tandjonglari (Preanger), naar: Den Haag, p. a. Ned. Handel Mij., Kneuterdijk 1. f 5.
E. J. van Son, Oud Kapitein N.-I. L., van: Menton-Ge..ravan, naar: Epe (Veluwe).
J. Boon Jr., Indologisch Student, van: Den Haag, A..leastr. 15, naar: Bussum, Gooilaan 11. f 5.
R. Francis, Den Haag, van: Ieplaan 129, naar: Schuytstraat 274.
F. G. Uhl, Oud Inspecteur Boschwezen O.-I., van: De.. Haag, Obrechtstr. 13, naar: Wassenaar, Hoogew..
A. M. Verhaar, Oud Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, Laan Van Weede van Dijkveldstr. 11, naar: Laan van Meerdervoort 504.
R. W. Kofman, Contr. B.B., van: Loewoek naar: De.. Haag, Snelliusstr. 37. f 5.
Dr. K. J. Boeyinga, thans Ass.-Resident, van: Ogan hoeloe en Komering te Batoeradja (res. Palembang).
H. W. Th. de Santy, thans Ass.-Res., van: Ketapang (West-Borneo).
A. P. Romswinckel, Gezaghebber B.B., is geplaatst in de residentie Timor en Onderhoorigheden.

NUMMER 20 DONDERDAG 16 MEI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Economie en onderwijs in Suriname,

door

W. R. MENKMAN.

Het is merkwaardig dat men hier te lande zoowel kan vernemen de meening dat er te veel als die, dat er te weinig zou worden gedaan voor Suriname; volgens den een wordt er te veel gedaan op sociaal gebied, volgens den ander te weinig voor de ontwikkeling van het bedrijfsleven.

Zelfs verscheen onlangs in het Algemeen Handelsblad een artikel [1]), waarvan de strekking aldus zou kunnen worden samengevat, dat een te veel aan sociale zorg (onderwijs) in den weg zou staan aan de gezonde economische ontwikkeling (landbouw).

Ik heb hier tegenover gesteld [2]) dat de bewering, als zou het onderwijs (sedert 1876 in Nederlandschen geest geregeld, met leerplicht voor kinderen van 7 tot 12 jaar) remmend werken op de agrarische ontwikkeling, althans in de beschikbare cijfers aangaande de samenstelling der bevolking voorheen en thans geen steun vindt; en toch is de verhouding der sterkten van landelijke en stedelijke bevolking een zeer voorname factor bij de beoordeeling dezer aangelegenheid.

Ten tijde der slavernij reeds — dus toen een zoo belangrijk deel der bevolking op de meest afdoende wijze aan de plantages gebonden was en er van volksonderwijs, intellectualistisch of niet-intellectualistisch, nog maar heel weinig sprake was — had Suriname een relatief sterke stadsbevolking (bevolking van Paramaribo). Sedert de emancipatie is de bevolking met ongeveer 150 % toegenomen en het aantal inwoners der hoofdstad in dezelde , of iets geringere mate; Suriname heeft nog steeds voor een landbouwland een te sterke stadsbevolking, maar de verhouding is niet ongunstiger geworden, ten minste voor zoover uit de cijfers kan worden opgemaakt ((het bevolkingsregister bestaat nog maar zeer kort in Suriname).

Vroeger bestond de stadsbevolking voor een zeker deel uit slaven en uit vrije negers en kleurlingen, tegenwoordig voor een klein deel (iets meer dan 9 %) uit Britsch-Indiërs en Javanen, niettegenstaande met de immigratie van arbeiders dezer beide landaarden uitsluitend het belang van den landbouw is beoogd geworden. Met stadsbevolking bedoel ik hier de bevolking der hoofdstad Paramaribo, welke evenwel uit zes binnen- en twee buitenwijken bestaat.

Natuurlijk kan men het betreuren dat niet een veel grooter deel der oude bevolking in den landbouw een bestaan heeft gezocht en gevonden en dat niet alle Aziatische immigranten van de stad verre zijn gebleven, maar het zou onbillijk zijn daarvan het volksonderwijs de schuld te geven.

Aan het onderwijs mag geen te groote invloed worden toegekend wat betreft de keuze van woonplaats en beroep; andere factoren spelen daarbij een veel voornamere rol. In Curaçao, waar de lagere volksklasse toch zeker niet met te intellectualistisch of te Hollandsch onderwijs is lastig gevallen en waar al die takken van volksvlijt, waarvan de resultaten van de natuur afhankelijk zijn, niet alleen een karig maar ook een onzeker bestaan opleveren, is steeds met ijver getracht althans een deel der eerste levensbehoeften aan den bodem te ontwringen; zoodra echter door de ontwikkeling van industrie en scheepvaart de gelegenheid tot arbeid in loondienst sterk verruimd werd zag men de menschen hun oude handwerk opgeven en naar de stad trekken. In Suriname daarentegen, waar voor meer menschen in de stad geen bestaan te vinden is, zal men zich wel tot landarbeid moeten bepalen, ook al zou het onderwijs den lust daartoe doen verflauwen, wat overigens een niet wel bewijsbare stelling is.

Het in het hooger bedoelde dagbladartikel bedenkelijk geachte geval, dat volgens een officieel verslag de (23) Javaansche kinderen, die door de Moravische Broedergemeente, met steun van het Gouvernement, in een internaat (ver van de stad) worden groot gebracht, niet terug verlangen naar het ongeregelde leven in de kampong (koeliedorp op de suikerplantage?) kan moeilijk als bewijs gelden voor een verkeerden opzet van het volksonderwijs. In iedere samenleving zal een zeker aantal kinderen door de gemeenschap moeten worden opgevoed en dat kan in het onderhavige geval moeilijk anders geschieden dan in een internaat, waar men toch niet opzettelijk ongeregelde toestanden kan creëeren om de opvoedelingen in hun eigen sfeer te houden, of om bij hen aan te kweeken die soberheid en die arbeidzaamheid, welke onder de bestaande omstandigheden eerste vereischten zijn om op lateren leeftijd in den landbouw een bestaan te vinden.

Ook de bewering dat het onderwijs in Suriname een naar verhouding te zware post op de begrooting zou vormen, kan niet worden aanvaard zoolang niet wordt aangegeven waar eigenlijk de onevenredigheid schuilt, behalve in de beperktheid der eigen inkomsten van het gewest.

De kosten van het onderwijs in Suriname vormen niet minder, maar ook niet meer dan circa 15 % der totale uitgaven; in Nederland eischt het lager onderwijs alleen een ongeveer gelijk percentage van de rijks-, provinciale en gemeentelijke uitgaven te zamen.

In Suriname blijven de kosten van alle onderwijs beneden de tien gulden per hoofd der bevolking, in Nederland kost alleen het lager onderwijs twee en half à driemaal zooveel per hoofd.

Ook de West heeft de „gelijkstelling" gekregen, hoewel daar geen schoolstrijd te beslechten viel; vergelijkt men de cijfers van 1916 b.v. met die van thans, dan komt men tot de conclusie dat in Suriname de kosten per hoofd der bevolking ongeveer zijn verdubbeld, terwijl in Nederland de uitgaven voor het lager onderwijs, komende ten laste van openbare kassen, meer dan verdrievoudigd zijn.

Zoo gaarne noemt men het Surinaamsche vraagstuk een bevolkingsvraagstuk en wijst men er op, dat dit land te dun bevolkt of eigenlijk grootendeels onbevolkt is. Inderdaad heeft dit land dat, ware 't even dicht bevolkt als Nederland, of als Java, dertig millioen menschen zou kunnen herbergen, nauwelijks 145.000 inwoners en op dit kleine aantal drukken natuurlijk de kosten van het bestuur onevenredig zwaar, niet echter omdat het land zoo groot is, maar omdat het een in een ander wereld-deel gelegen Nederlandsche vestiging is. In dezelfde omstandigheden verkeeren ettelijke Britsche en Fransche gebieden in de nieuwe wereld, en verkeert eigenlijk ook Curaçao.

Overigens echter doet het er weinig toe, gegeven de verdeeling der bevolking in Suriname, of dit land tweemaal of tweehonderd maal te groot is voor het aantal inwoners, vergeleken bij andere dichter bevolkte gebieden. De oorzaak der Surinaamsche kwaal is in iets anders gelegen, n.l. in de te geringe voortbrenging, waardoor het land gedeeltelijk op kosten van het moederland leeft.

De cijfers der handelsbalans, en die van de financieele hulp van de zijde van het moederland, wijzen er duidelijk op, dat Suriname een veel te kleine surplus-productie heeft van die voortbrengselen waarmede het zou moeten betalen wat het in allerlei vorm uit het buitenland noodig heeft, om als Nederlandsche vestiging te kunnen bestaan en tot ontwikkeling te kunnen komen.

Een te klein aantal individuen neemt aan de productie deel (talrijke stadsbevolking — vrij groot contingent boschnegers en indianen) en de produceerenden brengen per hoofd te weinig voort, terwijl van die produceerenden nog een deel in dienst

[1]) „Economie en Onderwijs in Suriname". Avondblad 19 April.
[2]) Alg. Handelsblad. Avondblad 30 April.

is van 't buitenlandsch kapitaal (groote landbouwbauxietontginning), waardoor natuurlijk niet de volle waarde van het voortgebrachte in het credit van Suriname komt.

Altijd weer landen wij dus aan bij de nog onvoldoende productie der voor eigen rekening voortbrengenden als de eigenlijke kern van het Surinaamsche vraagstuk. Dit contingent der bevolking wordt steeds grooter en moet ook grooter worden, als gevolg van het systeem van kolonisatie door immigratie van Aziatische contract-arbeiders voor den grooten landbouw.

Thans bedraagt in Suriname het zielental van dat deel der bevolking, dat voor eigen rekening produceert — Creolen, Britsch-Indiërs en Javanen in den kleinen landbouw en het kleine aantal Hollandsche boeren dat in de buurt van Paramaribo de veeteelt beoefent — niet minder dan een derde van het totale aantal inwoners en de waarde der geheele productie, door dat deel der bevolking verkregen, komt neer op een minimaal bedrag per hoofd en per jaar — de Hollandsche boeren niet uitgezonderd — zoo iets als een achtste der waarde van de landbouw- en veeteeltproductie in Nederland, verkregen per hoofd van het landelijk deel der bevolking.

Het vraagstuk hoe de productiviteit van het hier bedoelde deel der bevolking kan worden opgevoerd is dan ook wel het belangrijkste van alle Surinaamsche problemen en dat te meer waar het hoe langer zoo duidelijker wordt dat het grootlandbouw-bedrijf in Suriname niet zulke gunstige kansen heeft als men zoo gaarne geloofde; trouwens ware het anders, dan had allang het buitenlandsch kapitaal zich in sterkere mate voor het land geïnteresseerd.

Maar dan is het wel vreemd dat te velde wordt getrokken tegen het volksonderwijs, alsof niet zoowel intellectueele als economische, sociale en hygiënische opvoeding der in Suriname geborenen het krachtige middel zal moeten zijn om het welvaartspeil blijvend te verhoogen.

Onder den titel „Agricultural adoptation in Bolivia" schrijft Eduardo Romecin in 't April-nummer van de Geographical Review: „Only by better edu„cation can a desire for higher standards of living „be aroused and developed that will lead to the „demand of greater acreage returns." Zou wat hier gezegd wordt met betrekking tot de Boliviaansche indianen niet gelden voor alle primitieve menschen die in een vruchtbaar tropenland een schamel bestaan leiden?

Grijpt men in Suriname het onderwijs aan als éénig middel van volksopvoeding, ja dan zal men niet komen tot economische verheffing en slechts ontevredenheid kweeken, omdat de bevolkingsgroepen waarom het hier gaat niet van zoodanige geaardheid zijn dat zij aan intellectueele ontwikkeling genoeg hebben om zelf den weg naar grootere welvaart te kunnen vinden, maar zonder dit middel kan men er toch ook niet komen; nog veel minder zou het goede politiek zijn een sfeer van achterlijkheid, onverschilligheid en behoeftenloosheid te beschouwen als de natuurlijke of de eenige mogelijke voor een groot deel der Surinaamsche bevolking.

Onverschillig overigens heeft de kleine producent in Suriname zich niet betoond toen de oorlogstoestand den aanvoer van rijst belemmerde en het inheemsche product dus een hoogeren prijs kon bedingen; de eigen productie kan thans in de behoefte voorzien en er is zelfs een klein overschot voor uitvoer beschikbaar. Wel wordt de eigen productie op peil gehouden door een verhoogd invoerrecht en mist de openbare kas thans de inkomende rechten op rijst, vroeger beschouwd als een niet onbeteekenende bijdrage van den koelie — en daardoor van den grooten landbouw — in de kosten van het bestuur, wel zijn de kosten van levensonderhoud en daarmede de bedrijfskosten van de plantages verhoogd, maar het bewijs is geleverd dat de kleinproducent tot ruimere voortbrenging kan worden geprikkeld.

Thans echter komt de groote moeilijkheid van hem over het doode punt heen te brengen, voorzieningen te treffen waardoor zijn bedrijf hem het geheele jaar bezig kan houden, zijn grond meer kan opbrengen en een in het buitenland marktwaardig product kan leveren, de binnenlandsche verkeersmiddelen te verbeteren en uitheemsche markten te vinden voor de voortbrengselen der Surinaamsche volkscultures. Dit alles kan niet gedaan worden door de bevolking, maar moet gedaan worden vóór haar en zou men daarbij op haar volle medewerking kunnen rekenen wanneer men haar van intellectueele ontwikkeling verre zou houden?

Een Suriname als zuivere arbeiders-kolonie, geëxploiteerd door het buitenlandsche kapitaal — gesteld dat ware een aantrekkelijk perspectief — laat zich moeilijk denken. Dit zou immers beteekenen een zoo overvloedige aanvoer van werkkrachten en een zoo afdoende uitsluiting van alle kansen om buiten het grootbedrijf een bestaan te vinden, dat de loonen op een minimaal peil zouden kunnen worden gehouden; dat dit practisch onmogelijk is behoeft geen betoog. Bovendien zou van een grootbedrijf, dat door aanzienlijken steun uit de openbare geldmiddelen kunstmatige op de been gehouden en winstgevend gemaakt zou moeten worden wel in de allerlaatste plaats verwacht kunnen worden dat het de kosten der bestuurshuishouding zou helpen betalen.

Wanneer Suriname in overwegende mate landbouwend land blijft (verindustrialiseering zou weder andere problemen doen ontstaan) dan zullen met den opbouw nog menschenleeftijden gemoeid zijn — en vele millioenen Hollandsche guldens — gegeven de eigenaardigheden van het land, welke men niet veranderen kan en het beschikbare menschenmateriaal, dat men niet door ander vervangen kan.

Eenig idealisme kan bij de vervulling eener dergelijke taak niet worden ontbeerd.

Amsterdam, Mei 1929.

Een en ander uit de loopbaan van een dapper Indisch officier (Kolonel F. Baudoin),

DOOR

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

(Slot).

In April van het volgende jaar kreeg hij zijne bevordering tot eersten luitenant.

In diezelfde maand marcheerde hij met de 4e compagnie van het 6e bataillon, onder bevel van kapitein Linkhand, naar Bila, aan de samenvloeiing van het riviertje van denzelfden naam en de kali Panei.

Op zekeren dag in Mei vertoonden zich vóór onzen post aldaar vijf groote prauwen, zoogenaamd om handel te drijven, maar inderdaad om de gemeenschap tusschen Bila en het binnenland, waartoe genoemde riviertjes het meest geschikt waren, af te snijden. Aan een sommatie aan de opvarenden om aan wal te komen, teneinde hunne bedoelingen duidelijk te maken, verkozen zij niet te voldoen. Daarna werd er eene gewapende prauw op hen afgezonden, waarmede zij gevankelijk naar onzen post werden gebracht. Ter hunner berechting werd een krijgsraad gevormd, maar kort voordat zij voor dit lichaam zouden verschijnen, trachten eenigen van hen de geweren van de manschappen der wacht te rooven; er ontstond dientengevolge eene schermutseling, waarbij zes der gevangenen werden neergelegd; een paar sprongen in het water en wisten te ontkomen. Toen eindelijk de overigen door den krijgsraad konden worden verhoord, bleek het dat vijf van hen inderdaad roovers waren; zij werden deswege ter dood veroordeeld en kort daarna opgehangen.

De zooeven genoemde vaartuigen schenen eene soort voorhoede te wezen, die op verkenning was uitgezonden; althans eenige dagen later kwam eene vloot van 70 grootere en kleinere prauwen vóór Bila. In eene prauw, bemand met 25 bajonetten en met twee lillas bewapend, voer Baudoin naar buiten om den ongevraagden bezoekers aan te zeggen dat zij zee moesten kiezen; een tweede prauw, waarin 20 infanteristen en drie lillas waren, volgde. Toen opende de tegenpartij een vrij hevig vuur. Doodelijk verschrikt sprongen verscheidene van onze roeiers te water, waardoor de soldaten hunne geweren moesten afleggen om de roeiriemen op te vatten. Maar behalve dat hierdoor een aantal geweren niet konden worden gebruikt, ging het roeien, waarin de manschappen onbedreven waren, maar heel langzaam. Het ongelukkige gevolg was, dat de toestand der onzen zeer critiek werd; er ontstond

een paniek; allen sprongen uit de prauwen en zwommen naar den wal, waarbij een soldaat verdronk. Onze beide prauwen en twaalf geweren vielen in 's vijands handen.

Den volgenden dag lagen er 100 prauwen vóór Bila, waaruit een krachtig vuur op onzen post werd geopend; door eene borstwering gedekt beantwoordden de onzen dit vuur zóó hevig, dat de geheele vloot de vlucht nam.

In 1840 werd Baudoin benoemd tot 1en luitenant-adjudant bij het 6e bataillon te Pertibi, onder bevel van majoor Von Lutzow. Eenige maanden later marcheerde dit korps naar Padang, waarheen het was overgeplaatst.

Rust zoude Baudoin niet lang genieten, want na een verblijf van een paar maanden in het nieuwe garnizoen werd jn bataillon naar Batipoe in de Padangsche Bovenlanden gedirigeerd, waar het weer roerig geworden was.

Intusschen was Baudoin bij Koninklijk Besluit van den 12en Februari 1841, no. 144, benoemd tot *Ridder in de Militaire Willemsorde 4e klasse.*

Aan de acties tegen Batipoe nam hij een zeer werkzaam aandeel; zoo slaagde hij er o.a. in den opmarsch van een stormcolonne mogelijk te maken door met zijne tirailleurs den van alle kanten uit het kreupelhout aanrukkenden vijand in bedwang te houden. Kort daarop had onze beweging tegen Batipoe, die onder leiding van kolonel Michiels stond, den val van dit punt ten gevolge, terwijl het hoofd zich overgaf. Aan Baudoin werd opgedragen hem naar Padang over te brengen. Na zich van dezen last te hebben gekweten, keerde hij terug naar zijn bataillon, dat toen te Padang Pandjang lag, maar vandaar naar Fort van den Cappellen marcheerde, alwaar een groote revue voor kolonel Michiels, van alle in de Padangsche Bovenlanden aanwezige troepen werd gehouden. Deze wapenschouwing, waaraan ongeveer 1200 man, met artillerie en eenige marinetroepen deelnamen, en die als demonstratie was bedoeld, maakte op de inlandsche bevolking een grooten indruk.

Na afloop van deze militaire vertooning zochten de troepen hunne vorige standplaatsen weer op, behalve het bataillon van Baudoin, dat achterbleef en waarvan intusschen het commando was overgegaan op majoor Gerritsen.

Een maand later bleek het in de 50 Kotas onrustig te zijn en het bataillon zoude daarheen marcheeren.

Baudoin kreeg den last een bon op te maken voor het verkrijgen van de koelies, die alle goederen en benoodigdheden voor het korps zouden dragen; die bon moest op de schrijftafel van den majoor worden gelegd, opdat deze het stuk zoude kunnen teekenen. Maar deze vergeet dit, met het gevolg, dat op den dag van den afmarsch geen enkele koelie te zien is. Woedend stuift de majoor op Baudoin af en roept: „G.v.d....... meneer, waar zijn de koelies?" terwijl hij hem de bon toegooit. Kalm antwoordt deze: „G.v.d....... majoor, ik ben geen koeliemandoer!" en werpt zijnen chef het papier weer terug. De majoor legt den flinken jeugdigen officier onmiddellijk arrest op en laat hem onder geleide van 12 man naar Padang-Pandjang brengen. De militaire commandant aldaar legt hem tot nader order arrest op.

Zes dagen later komt majoor Gerritsen met zijn bataillon ook daar aan en straft Baudoin met 14 dagen streng arrest, omdat deze zijnen chef vóór het front der troepen de koeliebon „in het gezicht" had gesmeten.

Na zijn straf te hebben „uitgebromd" reclameert hij daarover bij den luitenant-kolonel Lincklaan Westenberg, toen commandant der Padangsche Bovenlanden. Deze was van oordeel dat de strafreden onjuist was omschreven, daar de bon den majoor niet had geraakt en deze door zijn onhebbelijk optreden aanleiding tot het delict had gegeven. Op grond van een en ander stelde de overste Baudoin in het gelijk en werd de straf geroyeerd.

Natuurlijk bleef Baudoin toch een wrok tegen zijn chef behouden en het duurde niet lang of hij gaf daaraan uiting. Op zekeren morgen kwamen eenige officieren, waaronder Baudoin, op eene wandeling voorbij de woning van kapitein Kern; deze was zeer gezien, zoodat het troepje bij hem binnenliep. Langzamerhand kwamen er steeds meer officieren bij. Men bleef gezellig pratende bijeen, totdat het etensuur was aangebroken. Toen sprak Kern: „hoort eens, heeren, een paar van jelui kunnen bij mij blijven rijsttafelen, maar voor allemaal heb ik natuurlijk niet genoeg." Geen nood, allen lieten hun potje van huis halen en zoo was er voor

het heele gezelschap ruim voldoende. Het werd op deze manier eene vroolijke partij en de stemming werd steeds joliger. In die atmosfeer kwam een der pretmakers met het voorstel om hunnen majoor, die blijkbaar niet erg in den smaak viel, van zijn commando te ontheffen en dit aan te bieden aan kapitein Kern, die, zooals reeds gezegd, bij de officieren zeer „in den pas" stond. Dit denkbeeld vond algemeene instemming. Baudoin nam gaarne op zich den majoor van den uitslag van dit plebisciet in kennis te stellen. Hij begeeft zich op weg naar de woning van zijn chef, die in négligé in zijn voorgalerij zit en kwijt zich van zijn vrijwillig op zich genomen opdracht. De majoor staat verstomd en wordt doodsbleek, maar hij beheerscht zich en zegt bedaard: „'t Is goed, mijnheer, ik dank u." Baudoin keert terug naar het huis van kapitein Kern, waar het feest vroolijk wordt voortgezet, maar een half uur later wordt de pret verstoord; de overste Lincklaan Westenberg en de „afgezette" majoor Gerritsen komen bij het gezelschap; eerstgenoemde gelast allen naar huis te gaan en legt hun voorloopig arrest op. Er gaat een brief naar kolonel Michiels te Padang, waarin over het voorgevallene wordt gerapporteerd. In antwoord hierop gelast Michiels den raddraaier Baudoin onder gewapend geleide naar Padang op te zenden; hij straft Kern met 14 dagen streng arrest en de overige oproermakers met 8 dagen gewoon arrest. Baudoin echter krijgt als de meest schuldige 14 dagen provoost te Padang. Deze keer reclameerde hij niet!

Blijkbaar had deze straf geen invloed op de waardeering van zijn militaire verdiensten; bij Koninklijk Besluit van 24 Februari 1841 werd hij *voor den derden keer eervol vermeld!*

In December van dat zelfde jaar, ontstonden er niet ver van Padang, woelingen van godsdienstigen aard. Michiels stuurt er troepen heen, maar het weer is zóó slecht, dat de uitwerking der vuursteengeweren vrij problematiek is. Daarenboven verweert de vijand zich onder den invloed van fanatieke opwinding zóó hardnekkig, dat de actie mislukt. Onmiddellijk na dezen tegenslag stuurt Michiels het 6e bataillon, waarbij Baudoin was ingedeeld, er op af. Dezen keer hadden de troepen het gewenschte succes, waarop zij naar Padang terugmarcheerden.

In Januari 1845 werd Baudoin bevorderd tot kapitein en kwam hij korten tijd daarna in garnizoen te Soerabaja, zijn geboorteplaats.

In het begin van het volgende jaar, nam hij deel aan een expeditie tegen Bali, waar onlusten waren uitgebroken. Na de orde en rust te hebben hersteld, keerden de troepen naar Soerabaja terug. Voor het door hem in dit bedrijf verrichte, ontving Baudoin eene dankbetuiging.

Van September 1847 tot December 1850 was hij in garnizoen te Willem I; toen werd hij overgeplaatst bij het garnizoensbataillon ter Sumatra's Westkust, te Padang, en van hier naar Padang Pandjang. In Februari 1852 werd hij majoor bij een bataillon te Gombong, tevens militair commandant. Daar kreeg hij, in het volgende jaar, de opdracht zich te begeven naar Kedong-Kebo, om daar voorloopig het commando over te nemen van luit.-kolonel Poland (meer bekend onder den naam van Toontje Poland) in afwachting van de komst van overste van der Vlist, die tot opvolger van Poland, na de pensionneering van dezen hoofdofficier was benoemd.

De lezers, die kennis genomen hebben van mijne kortgeleden in dit blad opgenomen artikelen over Poland en daardoor een kijk hebben gekregen op den aard van deze dappere, eigenaardige figuur, kunnen zich voorstellen hoe zwaar en pijnlijk het verlaten van den militairen dienst hem moet gevallen zijn. Het was dus te voorzien dat die scheiding hem bitter leed bezorgde. Dit maakte de taak van Baudoin niet gemakkelijker.

Al dadelijk kreeg deze een voorproefje van de te verwachten moeilijkheden: want toen hij zich bij Poland aanmeldde en dezen met het doel van zijn komst bekend maakte, kreeg hij den wind van voren. Poland voer hevig tegen hem uit en noemde het zeer ondisciplinair dat Baudoin, zonder machtiging van zijnen chef zijn garnizoen had verlaten en gelastte hem onmiddellijk daarheen terug te keeren. Kalm antwoordde Baudoin, dat er geen sprake was van een eigenmachtig handelen, maar van eene besliste lastgeving van hoogerhand. Daarop bindt Poland in en zegt, dat hij bereid is zijne functies over te dragen, maar eerst over een paar dagen. Hij had n.l. juist weer hevige pijnen in zijn

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

been, dat in den Padri-oorlog zoo zwaar gekwetst was geworden. Toen hij zich wat beter gevoelde werd aan de overgave begonnen. Maar deze ging uiterst langzaam; blijkbaar wenschte Poland zijn aftreden zoolang mogelijk uit te stellen. Alles geschiedde zoo langzaam mogelijk en met afdaling in de kleinste bizonderheden. Aan de overgave van de cantine werd een geheele dag besteed, aan die van de pupillenschool twee dagen, de andere gebouwen in het kampement kostten vijf dagen.

Nu zoude de overgave van het bataillon volgen, maar toen werd Poland weer ongesteld, dus nieuw uitstel.

Intusschen werd de afdeelingscommandant te Semarang ongeduldig over het getalm en hij schreef daarom Baudoin om inlichtingen. Om Poland te sparen schreef Baudoin in zijn antwoord zoo vergoelijkend mogelijk. Daarna werd de overgave voortgezet: die van het bataillon vereischte een dag per compagnie en zoo werd voor alles zooveel mogelijk tijd genomen. Maar eindelijk, *na een maand*, was dan de zaak afgeloopen! Evenwel, het moeilijkste moest nog komen: het vaandel!! Toen dat aan de beurt kwam, zeide Toontje: „Neen, kameraad, dat vaandel is me liever dan mijn hachie, dat krijg je niet!" Ja, wat nu? Daar stond Baudoin; wat moest hij doen? Gelukkig bemoeide een van Poland's kapiteins zich met de zaak en het gelukte hem zijnen chef tot toegeven te bewegen. In Toontje's voorgalerij had de overgave van het vaandel plaats, in tegenwoordigheid van alle officieren van het garnizoen. Het was een indrukwekkend, roerend oogenblik. Met tranen in de oogen, zielig om aan te zien, omarmde en kuste de geïncarneerde soldaat het hem zoo dierbare veldteeken en gaf het Baudoin over!

Nu kon deze den afdeelingscommandant rapporteeren dat hij aan zijne opdracht had voldaan.

Toch deed zich nog eene laatste moeilijkheid voor: Toontje weigerde n.l. hardnekkig de commandantswoning te ontruimen en in dit opzicht stond hij op veel vasteren grond. Die woning toch was geen militair gebouw, maar eigendom van een particulier, van wien Poland haar had gehuurd, juist zooals al zijne voorgangers hadden gedaan, maar daar er geene andere huizen, geschikt voor commandantswoning, ter plaatse aanwezig waren, was het usance geworden, dat elke nieuwe militaire commandant het huis in huur van zijn voorganger overnam. Dus moest Baudoin een middel bedenken om Toontje uit zijn woning te krijgen en hij vond er dan ook wat op. Zoo vaak mogelijk liet hij het bataillon uitrukken met vaandel en muziek; hij gelastte dat, zoowel bij den afmarsch als op den terugweg, de troep langs het huis van Toontje moest marcheeren; ter hoogte daarvan moest dan de muziek allerlei vroolijke deuntjes ten beste geven. Een paar dagen gebeurde een en ander zoo, maar toen kon Toontje het niet langer uithouden. Op zekeren dag liet hij zijn trouwe inlandsche huishoudster bij zich roepen en sprak: „Fientje, die majoor maakt het me te moeilijk, laat morgen koelies halen, we gaan verhuizen!" En zóó geschiedde.

Kort daarop komt de overste Van der Vlist ter plaatse aan. Baudoin geeft hem den dienst over en keert naar Gombong terug.

In Januari 1855 werd hij overgeplaatst naar Willem I met het vooruitzicht spoedig wederom in actie te komen. In het Bonische was het dien tijd niet pluis; mocht eene expeditie daarheen noodig blijken, dan zoude hij, om bij de hand te zijn, met drie compagnieën van zijn bataillon naar Makasser moeten gaan. In de volgende maand breekt zijn tijd aan; hij marcheert naar Semarang en wordt daar met zijne troepen ingescheept voor Makassar. Hier aangekomen stelt hij zich onder de bevelen van kolonel Van der Hart, gouverneur en militair commandant van Celebes.

Een paar maanden na aankomst wordt Baudoin 's nachts gewekt door zijn huisbediende, die hem mededeelt, dat er een soldaat buiten staat, die hem onmiddellijk wenscht te spreken. Hij gaat naar zijn voorgalerij, ziet daar den soldaat. Deze treedt op Baudoin toe en zegt: „Majoor, ik ben soldaat van de gouvernementswacht en ik kom U rapporteeren dat de kolonel vermoord is!"

Zoo spoedig mogelijk vliegt Baudoin naar die wacht, neemt haar mede en gaat met de soldaten de gouverneurswoning binnen; hij doorzoekt deze en vindt in een der vertrekken het lijk van zijnen chef, op verschillende plaatsen gewond. Hij ontmoet ook den moordenaar, nog met de kris in de hand; hij ontwringt hem het wapen en bemerkt dat ook de misdadiger een wond heeft opgeloopen, blijkbaar bij de worsteling met zijn slachtoffer. De aanleiding tot den moord bleek gelegen te zijn in de norsche, vaak harde behandeling, die de moordenaar, een Balineesche huisbediende, van den gouverneur had ondervonden. Hoewel hij zich daarover meermalen bij de politie had beklaagd, werd hij steeds, en op zeer onvriendelijke wijze, in het ongelijk gesteld; toen nu de gouverneur hem had gedreigd hem bij de politie aan te klagen, nam hij het besluit zijn meester uit den weg te ruimen. Voorzichtigheidshalve had hij zich het haar kort afgeknipt en zijn lichaam met olie ingesmeerd. Bij het onderzoek bleek, dat de man ook de echtgenoote van den kolonel verwond en een der baboes gedood had.

Ten gevolge van den dood van zijnen chef, nam Baudoin diens functies over.

Kort hierop kwam er een bericht, inhoudende dat de civiele gezaghebber te Segeri was vermoord. Onmiddellijk zendt Baudoin er eene troep op af, bestaande uit 150 man infanterie, eene sectie artillerie en een detachement cavalerie benevens een officier van gezondheid. Deze macht versloeg eene rooverbende, nam het verblijf van het hoofd er van, verbrandde een kampong en maakte een groot aantal wapenen, 30 karbouwen en een aanzienlijke hoeveelheid vivres buit. En dit succes kostte ons slechts geringe verliezen, terwijl het den vijand een gevoeligen slag moet hebben toegebracht, wat hieruit bleek, dat hij zijne dooden op het gevechtsterrein liet liggen. Om ons gezag in die streek te bevestigen, werd er eene versterking aangelegd, die in gewijzigden vorm nog bestaat.

Voor de door Baudoin genomen maatregelen ontving hij eene dankbetuiging: de zooveelste in zijn bewogen militaire loopbaan.

In Juni 1855 werd hij bevorderd tot luitenant-kolonel en als militaire commandant te Batavia geplaatst. Voor iemand, die zich meer thuis gevoelde in het actieve leven te velde, dan in een werkkring aan de schrijftafel, moet die benoeming weinig naar den zin van Baudoin zijn geweest.

Hij had zijne nieuwe functie pas een paar maanden bekleed, toen hij een brief van het Militair Departement ontving, waarover hij allesbehalve gesticht was. Dat schrijven hield n.m.l. in, dat zijn rapport over het optreden te Segeri zóó onduidelijk was, dat zijnen opvolger te Makassar om inlichtingen was gevraagd moeten worden; dat uit die nadere toelichtingen gebleken was, dat wat hij gedaan had, moest worden afgekeurd; een en ander was den Gouverneur-Generaal gerapporteerd, waarop deze aan het legerbestuur had opgedragen, den luitenant-kolonel Baudoin in overweging te geven zijn pensioen aan te vragen, wilde hij dit niet opgevraagd krijgen.

Dat was lang niet mis! Het is dan ook wel aan te nemen, dat Baudoin zich over zoo'n brief diep gekwetst en verontwaardigd moet hebben gevoeld, maar het lag nu eenmaal niet in zijnen aard zich bij eene onredelijke, beleedigende behandeling neer te leggen. Hij schreef dus aan het Militair Departement, dat hij zich niet van eenige tekortkoming bewust was; hij wees er op, dat zijn zoogenaamd verkeerd optreden in de Segeri-zaak dan toch maar een schitterend succes had bewerkt; ten slotte verzocht hij van zijne fouten in kennis te worden gesteld, opdat hij zich daarover zoude kunnen verantwoorden. Zonderling genoeg bleef zijn verzoek onbeantwoord, maar intusschen werd hij over deze aangelegenheid niet meer lastig gevallen. Maar wat kon dan toch de aanleiding zijn geweest tot dit „eigenaardig" optreden tegen Baudoin? Machinaties van stille vijanden, die achter hunne schrijftafel gezeten, de wijsheid in pacht meenden te hebben, of trachtten hem een beentje te lichten?

Hoe dit ook geweest moge zijn, werd begrijpelijkerwijze Baudoin's verhouding tegenover het Departement van Oorlog er niet aangenamer op. Tot zijne verplichtingen behoorde o.a., dat hij zich elken morgen naar den legercommandant moest begeven, om dezen te melden, wat er in de laatste 24 uren voor belangrijks mocht zijn voorgevallen. Meermalen moest hij bij zoo'n gelegenheid een uur lang antichambreeren, om daarna bijna altijd te rapporteeren: „niets bijzonders voorgevallen". Daarop volgde dan een: „dank u" en kon Baudoin teruggaan. Tegenover iemand als hij, die door zijne schitterende praestaties te velde recht had op égards, een onwaardig optreden.

Na twee jaren in zijnen rang te hebben gediend, vroeg en verkreeg hij in Juni 1857 eervol ontslag, met behoud van recht op pensioen.

Daar er nog geen vervanger voor hem beschikbaar was, verzocht de legercommandant hem, zoo-

lang in functie te blijven, totdat de nieuw-benoemde titularis, de luitenant-kolonel Maubach, zijn dienst zoude kunnen overnemen. Maar toen deze ook zijn ontslag vroeg, werd Baudoin van de waarneming ontheven.

In Augustus 1894 werd hem de titulaire rang van kolonel verleend. Hij overleed 28 September 1895 te Meester Cornelis (Batavia).

Ten slotte mijn hartelijken dank aan zijnen zoon, den gepensionneerden kapitein der infanterie J. C. Baudoin, die mij het genoegen deed, mij in staat te stellen tot het schrijven van deze schets.

Ontwikkelingsgang der Vorstenlandsche Wetboeken.

Aldus luidt de titel van het in dank door ons van den schrijver ontvangen proefschrift, ter verkrijging van den graad van Doctor in de rechtsgeleerdheid aan de rijks-universiteit te Leiden, op gezag van den rector-magnificus, Jhr. Mr. W. J. M. van Eysinga, hoogleeraar in de faculteit der rechtsgeleerdheid tegen de bedenkingen van de vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte, te verdedigen op Vrijdag 10 Mei 1929, des namiddags te 4 uur door Raden Mas Mr. Soeripto geboren te Ampèl, Soerakarta.

Het lijvige boekdeel is opgedragen aan „de strijders voor en de vrienden van de Indonesiërs", terwijl het, als motto, de veelzeggende spreuk draagt: „Glibberig en steil is de weg, die de steunpilaren van den plicht mist."

De Nieuwe Rott. Courant van j.l. Zaterdag geeft het volgende uittreksel van dit proefschrift, dat zeker ook vele lezers van ons weekblad belang in zal boezemen:

„Het is een studie van teksten van Vorsten-edicten uit de achttiende eeuw, door wijlen G. P. Rouffaer bij zijn onderzoek in de Vorstenlanden ontdekt en voorts van teksten door de heeren Roorda en Oudemans uitgegeven. De groeiende erkenning van hetgeen aan eigen recht aanwezig was en is bij de Indonesiërs, zal er vanzelf toe moeten leiden — meent schr. — dat ook het geschreven recht, belichaamd in de Vorstenedicten van Java, Bali en andere eilanden, meer dan oppervlakkig zal worden bestudeerd en ontleed, om de bestanddeelen, waaruit die edicten zijn opgebouwd, te leeren kennen, om de ontleeningen en invloeden na te sporen en vast te stellen. Men zal te eeniger tijd dus tot de wetenschap moeten komen: welke bestanddeelen van de eigen wetboeken der Indonesiërs Hindoesch (Voorindisch), welke Moslimsch, welke Europeesch zijn, en welke daartegenover moeten worden gerekend te behooren tot het inheemsche recht des lands. Als een ernstige poging in die richting is dit proefschrift te begrijpen.

Schrijver is tot de conclusie gekomen, dat in de Javaansche wetboeken elementen zijn aan te wijzen, die gerekend kunnen worden als te behooren tot het algemeene volksrecht van Indonesië; dat speciale bestudeering en systematiseering dezer materies uit de Javaansche wetboeken onze kennis ook aangaande het volksrecht van Java zal kunnen vermeerderen; dat in de toekomst bij opzettelijke exploratie zal blijken, dat in de nieuwere Javaansche wetboeken — in meerdere mate dan in de oudere — en ook in het Rijksadatrecht, veel Javaansch volksrecht is opgenomen; dat de Javaansche wetboeken van omstreeks 1677 af, uitgesproken Indonesisch van karakter zijn en niet Voorindisch of Moslimsch, en dat tegelijkertijd met de javaniseering, te beginnen met 1677, van een Nederlandschen invloed op de Javaansche wetboeken kan worden gesproken en dat deze invloed sedert 1818 aan intensiteit wint.

In den door hem geschetsten gang van zaken ziet schr. een vingerwijzing hoe de Javaansche wetboeken zich zouden hebben ontwikkeld, indien niet ontijdig en wreed aan anderhalve eeuw van leven en ontwikkeling een eind ware gemaakt. In 1903 werd haast niets van de rechtspraak aan den Soenan overgelaten. In 1917 moest Jogja volgen. Hierdoor werd iedere kans voor ontwikkeling — juist in het begin dezer twintigste eeuw begon een nationaal opleven der Javanen — aan dit Javaansch cultuurbezit ontnomen. „Had men in de lijn der ontwikkeling van de wetboeken niet ruw ingegrepen, had men den wetboeken de gelegenheid gegeven om tezamen met de „ups" en „downs" der nationale ontwaking hun eigen weg te volgen — natuurlijk onder de noodige leiding —, zeker zouden ze zich verder gevormd en gekneed hebben, zooals hun geschiedenis in stijgende lijn ons te zien heeft gegeven. Ze zouden zich hebben ontwikkeld niet alleen overeenkomstig hun eigen Indonesischen aard, maar vooral ook door bevruchting uit het westen, tot een waardevol cultuurbezit. In wezen zouden ze dan in hoofdzaak Indonesisch zijn gebleven, eclectisch verrijkt met gedachten uit het Nederlandsch recht. Hun karakter zou dus wel Indonesisch zijn geweest, maar met eenige Nederlandsche trekken; om later, door den tijd (dus historisch) en door de evolutie in het wezen van den Indonesiër zelf, te groeien tot een hoogere eenheid. Het heeft echter niet zoo mogen zijn."

De heer Soeripto is een bekende figuur uit de kringen van het „Nederlandsch-Indonesisch Verbond", waarvan hij laatstelijk voorzitter was en telt hier vele oprechte vrienden, die hem om zijn fijn beschaafd, beminnelijk en degelijk karakter hoogachten. Een talrijke schare van zoowel Nederlanders als Indonesiërs stond dan ook in het universiteitsgebouw te wachten om bij zijne promotie tegenwoordig te zijn. Jammer genoeg konden slechts een twintigtal hunner in de betrekkelijk kleine zaal worden toegelaten. Deze waren er getuige van hoe kalm en waardig de Javaansche candidaat in nationaal kostuum, met zijn twee Indonesische paranimfen achter zich, aan de groene tafel gezeten, tegenover een reeks van twaalf Professoren, antwoordde op de vragen en opmerkingen door een zestal dier hooggeleerde heeren tot hem gericht; hoe zichtbaar bewogen was hij onder de hartelijke toespraak van Professor van Vollenhoven, waarbij deze fijntjes opmerkte, dat zijn vriend Soeripto, wiens karakter hij schetste als belangstellend, gewetensvol en dankbaar — een deugd welke lang niet algemeen voorkomt — niet gesneden is uit het hout, waarvan gemeenlijk advocaten voortkomen, maar dat hij desniettemin toch op rechtskundig gebied voor zijn land van beteekenis zal kunnen zijn, daar er ginds wel behoefte is aan kundige bestudeering der wetboeken en daarom hoopte, dat hij in een hem passende betrekking gelegenheid zou mogen krijgen zijn talenten te ontplooien.

Na de promotie konden allen in een aangrenzend vertrek, waar onder een kopje thee receptie gehouden werd, den heer Soeripto gelukwenschend de hand drukken.

Zijn aanstaand vertrek naar Java zal bij de velen hier, die hem waardeeren, een gevoelige leegte achterlaten.

Van Week tot Week.

Maandag 6 tot Maandag 13 Mei.

De Marine-vliegtuigen naar Indië. Na de ramp met de D 22 te Bagdad, hebben de beide andere vliegbooten regelmatig de volgende étappes afgelegd. Zondag 12 Mei is gevlogen van Cochin tot Trincomali (op Ceilon) en Woensdag 15 Mei zou de langste étappe Trincomali—Sabang (geheel over open zee) genomen worden, waarna nog resten Sabang-Pinang en Pinang-Batavia.

1 Mei-viering der Ind. Soc. Dem. Batavia, 6 Mei (Aneta).[1]) In de geheel gevulde zaal van het Deca-park heeft de Soc. Dem. Partij 1 Mei gevierd. Het publiek bestond bijna uitsluitend uit inlanders. De heer Middendorp [Assistent-resident, lid van den Volksraad] hield een pleidooi voor vrijheid van vereeniging en vergadering en afschaffing van heerendiensten en poenale sanctie. Spr. merkte op dat verbanning officieel geen straf is, maar practisch toch een zware straf. De verbanningen scheppen een gevoel van onzekerheid, hetgeen de massa prikkelt. Wij wenschen — aldus spr. — opheffing van het interneeringskamp aan den Boven-Digoel en dat vrijwel allen, die daar verbannen zijn, dadelijk naar huis worden gezonden. Onze eischen loopen voor het grootste deel parallel met die der nationalisten. Daarom is tusschen hen en ons een ruime mogelijkheid tot samenwerking aanwezig, een samenwerking in de richting van liquidatie der koloniale verhouding. De redevoering werd herhaalde-

1) De Aneta-berichten zijn, al dan niet verkort, ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

lijk door applaus onderbroken. Daarna werd bij acclamatie een motie aangenomen voor internationale ontwapening en wereldvrede.

Adviseur werving contractarbeiders. Bandoeng, 8 Mei (Aneta). Het oud-lid van den Volksraad Ostmeier wordt met 1 Juli verbonden bij de A. D. E. K. [het Algemeen Delisch Emigratie Kantoor] als land- en volkenkundig adviseur.

Complot van contract-arbeiders in Deli. Medan, 3 Mei (Aneta). De Deli-Ct. meldt, dat op de onderneming Kotari zestien contractarbeiders zijn gearresteerd, die het bestuur bleken te vormen van een Javaansche nationalistische vereeniging. Aanvankelijk werd als doel opgegeven het inkoopen van kappersbenoodigdheden. De contributies zouden echter, naar gebleken is, worden gebruikt voor een nieuwen opstand op 1 Mei 1930, waardoor alle koelies vrij zouden worden.

Examens land- en volkenkunde en talen. Op nader te bepalen data in Juni zal gelegenheid bestaan tot het afleggen van de examens middelbaar en lager onderwijs in de land- en volkenkunde van Ned.-Indië en in de inheemsche talen van den Oost-Indischen Archipel. Nadere inlichtingen bevat de Nederl. Staatscourant van 3—4 Mei 1929 nr. 86.

Hevige bandjirs ter Westkust van Sumatra. Padang 8 Mei (Aneta). De regenval van de laatste dagen heeft bandjirs en aardstortingen veroorzaakt. Door het geheele gewest zijn verkeersstremmingen ontstaan. In het Loeboek-Basoengsche zijn drie personen verdronken. De padi-oogst is vernield. Achttien tijdelijke bruggen op den weg van Taloe naar Ajerbangis in de Ophirdistricten zijn weggeslagen.

De afgetreden president van de Javasche Bank. Batavia, 10 Mei (Aneta). Mr. L. J. Trip zal 26 Juni met de P. C. Hooft repatrieeren.

Arbeidstoestanden in de Vorstenlandsche tabaksindustrie: Uit een rapport van den ambtenaar De Kat Angelino omtrent de arbeidstoestanden in de Vorstenlandsche tabaksindustrie seint Aneta, d.d. Batavia 10 Mei, eenige bijzonderheden, waaraan het volgende is ontleend: De tabaks-industrie valt als werkgelegenheid zeer in den smaak der bevolking. Hoewel de loonen niet hoog zijn en de werkwijze niet overal in voldoende mate voorziet in de belangen van de arbeiders, verkeeren deze, met het oog op den aard van hun werk, dat in het algemeen geen physieke inspanning vordert, alsmede met het oog op de voortreffelijke geneeskundige verzorging, in veel gunstiger omstandigheden dan duizenden anderen, die in de Inheemsche bedrijven en elders een bestaan vinden. De stemming der bevolking is dan ook over het algemeen zeer goed.

De Indische reis van het Belgische kroonprinselijk paar ten einde. Aneta seinde d.d. 13 Mei uit Batavia: Graaf en Gravin de Rethy zijn vandaag uit Sabang vertrokken aan boord van de Tjerimai van de Rott. Lloyd. Zij keeren naar België terug. Hun verblijf in Ned.-Indië heeft zes maanden geduurd.

Candidaat-Indisch landmeter. De Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1929 van candidaat-Indische landmeters maakt bekend, dat in dit jaar hier te lande enkele jongelieden kunnen worden aangewezen om te Wageningen in opleiding te worden genomen voor de betrekking van landmeter bij het kadaster in Ned.-Indië. Nadere bijzonderheden bevat de Ned. Staatscourant van 2 Mei j.l.

Th. G. M. Keulemans. In den ouderdom van 76 jaar is te Wassenaar overleden de heer Th. M. G. Keulemans, oud-hoofdingenieur van de Staatsspoor in Ned.-Indië. De ontslapene was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

L. P. J. Vermeulen. Te Ginneken is op den leeftijd van 72 jaar overleden de heer L. P. J. Vermeulen, oud-leeraar aan de H.B.S. te Batavia en oud-lid van den gemeenteraad aldaar.

Administrateur Koerman. Aneta meldt dat te Tandjong Karang is overleden de heer Koerman, administrateur van het rubberland Waysi-Kampoeng bij Telok-Betong.

J. L. Ensink. Blijkens een Aneta-telegr. van 10 Mei uit Soekaboemi is de oud-administrateur van Toegoe J. L. Ensink bij een auto-ongeval om het leven gekomen.

W. F. van den Broeke. Bandaneira. Overleden is de heer W. F. van den Broeke, de beheerder van het specerij-land Groot en Klein Waling. Met hem is de laatste Bandasche perkenier heengegaan. (Aneta).

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Kleine Rechtzetting.

De Indische pers schijnt de gewoonte te hebben de Vereeniging „Oost en West" en „Boeatan" te vereenzelvigen, dit is ons reeds meermalen opgevallen, zoo onlangs weder naar aanleiding van een beschrijving in een Soerabajaasch blad — nog wel door den „Haagschen Correspondent" — van het feest, in het „Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen" te 's-Gravenhage, ter eere van Boeatan's 25-jarig bestaan. Zoo lezen wij:

„In de eerste plaats dient dan genoemd te worden het groote feest van „Oost en West", (bedoeld wordt: *„Boeatan"*. — Red.), de sympathieke vereeniging, waarvan mevrouw Van Beresteyn-Tromp immers de ziel en de groote drijfkracht is."

Daarom lijkt 't ons niet ondienstig hier nog eens de aandacht er op te vestigen, dat mevrouw Van Beresteyn wel, nu bijna 30 jaar geleden, met wijlen haar toenmaligen echtgenoot, *Kolonel G. E. V. L. van Zuylen*, het initiatief heeft genomen tot de oprichting der vereeniging „Oost en West" en haar orgaan *„Het Koloniaal weekblad"*, doch dat zij slechts eenige jaren, bij den aanvang, het voorzitterschap heeft bekleed. Zij werd daarin opgevolgd door een reeks van vooraanstaande mannen, terwijl die functie thans in handen is van den heer *R. Zuijderhoff*, Lid der Algemeene Rekenkamer. „Boeatan" daarentegen is vóór 25 jaren gegroeid uit de speciale Kunstnijverheid- en Huisvlijt-commissie der vereeniging „Oost en West", waarvan mevr. Van Beresteyn presidente was, tot een afzonderlijk lichaam, een naamlooze vennootschap. De oud-Gouverneur-Generaal Van Lansberge, mede-oprichter van „Boeatan", raadde toen aan, de zaak op koopmansleest te schoeien met een aandeelenkapitaaltje van *f* 30.000. Daaronder waren echter ook een aantal giften o.a. van het Koninklijk Huis, welke als aandeelen werden beschouwd der Vereeniging „Oost en West". Dit is de band, die Boeatan met de vereeniging verbindt, maar daarom mag men deze twee lichamen, die ieder een geheel afzonderlijk bestuur hebben, niet vereenzelvigen.

Doch om terug te komen op bovengenoemde feestbeschrijving, deze luidt verder:

„Iedere Indischgast kent natuurlijk deze vereeniging (bedoeld wordt *Boeatan*. — Red.), en haar tehuis in de Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, waar men, behalve een keur van fraaie Indische kunstnijverheidsartikelen, ook zoo'n smakelijke rijsttafel of *nasi-goreng* kan genieten, die de schoone tropenjaren weer in onze herinnering terugroept.

„Van de feestvierende vereeniging behoeven we hier dus niets te vertellen; voldoende zij, dat Indisch-Den Haag een zeer gegronde reden had om eens feest te vieren door het feit, dat mevrouw Van Beresteyn thans vijf en twintig jaren haar toegewijden arbeid aan die nuttige instelling heeft gegeven. En aan dat feest werd dan tevens de zakelijke bedoeling vastgeknoopt om voor „Boeatan" eens een flink extra-bedrag bijeen te krijgen, waartoe dus een verloting van Indische kunstvoorwerpen werd georganiseerd.

„Wie een plaatsbewijs kocht voor het huldigingsfeest, kreeg tevens een lootje — en zoo sloeg men twee *njamoek's* (muskieten) in één klap."

De trouwe lezers van ons blad weten, dat die loterij reeds ruim twee jaar geleden werd begonnen, ter bekostiging van een zeer noodzakelijke verbouwing der localiteiten in Heulstraat 19. De loten à *f* 1.— vonden helaas niet grif afname, zoodat men, gelijk terecht werd opgemerkt, besloot: twee vliegen in één klap te slaan, door te bepalen dat ieder zich door 't koopen van een lot toegang kon verschaffen tot het feest. En zelfs toen zijn nog niet *alle* loten verkocht!

De trekking heeft intusschen plaats gehad. Naar wij vernemen zijn er in Boeatan nog eenige onafgehaalde prijzen.

Het „extra-bedrag", dat toen bijeen kwam en waaronder ook de opbrengst der buffetten gerekend is, bedroeg slechts even twee duizend gulden!

Alle beetjes helpen, zou men optimistisch kunnen zeggen, maar eigenlijk is dit gebrek aan geldelijke deelname toch bedroevend, als men in aanmerking neemt hoezeer Boeatan uitbreiding van localiteit behoeft, in de eerste plaats om de mooie kunstnijverheidvoorwerpen, die nu *achter*, in het verkoopzaaltje, veel te dicht aaneen opgestapeld liggen, beter tot hun recht te laten komen, maar ook *vóór*, waar de uitstalkastjes de zitruimte om de tafeltjes voor de gasten te veel belemmert.

Het is daarom niet genoeg te waardeeren, dat de volijverige dames van Boeatan's propaganda- comité toch steeds hare beste zorgen blijven wijden aan het lokken van bezoekers naar Heulstraat 19 langs de maag. Langs dien weg — zij 't dan ook een langen — hoopt „Boeatan" op den duur te kunnen geraken tot vergrooting der tentoonstelling-ruimte, voerend tegelijk tot meerdere algemeene waardeering, want de daadwerkelijke belangstelling van den doorsnee Nederlander voor de Indonesische kunstnijverheid laat nog véél te wenschen over. Nu de kleurige bloembollenvelden weer de vreemdelingen naar onze landstreek brengen, blijkt opnieuw hoe deze, veel meer dan onze eigen landgenooten, zich aangetrokken gevoelen tot de exotische kleinkunst en ook op het bezit er van prijs stellen.

Waarom zijn en blijven buitenlanders Boeatan's ...ste afnemers?

Voor feestelijkheden zijn de Hagenaars, ook de ...d-Indischgasten onder hen, altijd te vinden. Wij ...en dan ook vervolgens in het verslag:

„'t Ging boven verwachting met de belangstelling, zoodat het groote Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen tjok- en tjok-vol was. Niet alleen geen plaats onbezet, maar met nog heel wat staangastjes aan de deuren, die geen zitplaatsje meer veroveren konden. En 't was àl Indië, wat men zag en hoorde rondom; gebruinde gezichten, waarop vele tropenjaren hun onuitwischbaren stempel hadden gedrukt; lieve meiskes met rose blosjes van de kou op hun fijne *koelit-langsep*-gezichtjes; temperamentvolle gesprekken met even het gezellige, ons allen zoo „heimisch" in de ooren klinkende accentje — enfin; 't was er *djempòl*, hoor! En ondanks de overstelpende drukte toch huiselijk en onder-ons!

„Er werd gekrontjongd en getandakt, en de gamelan klonk, en twee lieve meisjes, de dames De Meyier en Otterhoff, dansten heel sierlijk als twee teere *serimpi's* [1]) en Hullebroeck zong er zijn Indische liedjes, en mr. Kamp droeg gedichten voor van Noto Soeroto, en we zagen een drietal zeer decente Josephine Bakertjes blackbottommen, [2]) en we kregen twee „toepasselijke" films te zien — enfin, er werd heel veel geboden!"

Het is te hopen, dat, als een gevolg van die feest...ering, gelijk de presidente van „Boeatan", na de ...t haar gerichte huldigingswoorden van mevrouw Koningsberger en den heer R. M. Soeripto, ook ...ide: uit een toenemend bezoek aan de Toonkamers van Indonesische kunstnijverheid, ook een voortdurende vermeerdering in belangstelling voor Boeatan's streven zal blijken!

Belangstelling opwekken bij de Jeugd.

Een uitnemend middel om bij de Nederlandsche Jeugd, ook onder den middenstand, belangstelling op te wekken voor de Indonesische kunstuitingen ...n het houden van intieme Indische kunstavonden, als j.l. Zaterdag er een door Comenius-Vereeniging in de Vrijmetselaarsloge, Fluweelen Burgwal 22 te 's-Gravenhage werd gegeven, met veler medewerking. De zaal had een warm-feestelijk aanzien gekregen door de sierlijke aankleeding met prachtweefsels en batiks van „Boeatan", de decoratieve ...ains en *dodots* wedijverden met de rijke Menangkabausche goudbrocaten en de fleurige Soemba- en Timor-doeken, afgewisseld door fijne ranken voorjaars-groen, teeder doorschijnende takken met jonge berken-, beuken- en kastanjebladeren: een symbolische vereeniging van Oost en West!

Temidden hiervan, op een geïmproviseerd tooneeltje, speelden leden der vereeniging „Eurasia" op uitnemende wijze Krontjong- en Hawaïanliederen en voerde mej. *Ravenswaay*, bij gamelanbespeling, haar keurige serimpi-dans uit, er werd ook 'n Soendaneesche krijgsdans ten beste gegeven, waarbij de heer Lameyn den noodigen uitleg en verklaring gaf. De heer W. Niestadt droeg Indische proza en poëzie voor, die insloeg bij de talrijke jeugdige aanwezigen van beiderlei kunne, evenzeer als de woorden van den voorzitter der vereeniging, den heer d'Artillac Brill, die wees op de saamhoorigheid van Nederland en Indië, welke zich uiten moet in hartelijke wederzijdsche belangstelling. In de pauze was er zoowel een Hollandsch als een Indisch buffet, het laatste onder de goede zorgen van twee deskundige Boeatan-dames, mevr. ... van Assen—Sol en C. Valkenburg—van der Geyt. In een ommezien was alles uitverkocht!

Mevrouw S. van Oordt—Schuurman, de ziel der vereeniging, door wie deze avond georganiseerd was, had alle eer van haar werk!

Een alleszins navolgenswaardig voorbeeld!

[1]) Uit deze beschrijving zou men moeten opmaken, dat de correspondent geen feestprogramma machtig is kunnen worden, anders had hij geweten, dat de „twee lieve meisjes" niet samen hebben gedanst, doch mej. *Micky de Meyier* een Balische offerdans voordroeg en later mej. *Ravenswaay* de serimpie-dans uitvoerde. Red.

[2]) Een Surinaamsche negerinne-dans. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Liga.

Het *Bat. Nwsbl.* (6/4) vestigt de aandacht op een bulletin uit *Moskou* (Solyanka 12), getiteld „*International Labour Movement*". Reeds de aanwezigheid van dit geroneografeerde pamflet op een redactietafel in *Ned.-Indië* bewijst: de rustelooze activiteit van Moskou en de onmogelijkheid om te beletten, dat dergelijke lectuur in *Ned.-Indië* wordt verspreid. Deze periodieke uitgave is meer oriënteerend en instrueerend dan propagandistisch; het is *een leiders-vademecum*. In deze Februari-uitgave vindt men een uiteenzetting over de noodzakelijkheid van meer militant optreden van de *Liga* tegen koloniale onderdrukking. In deze uitgave der Sovjet-vakvereenigingen vindt men uitgelegd, hoe de Liga in de toekomst zal moeten gaan werken. De schrijver overschouwt met één oogopslag het wereldtooneel — hij vergeet niet eraan te herinneren, dat „the uprising of the workers and peasants of *Indonesia*, who raised their arms against their oppressors, has been drowned in a sea of blood" — en constateert, dat het gevaar voor een nieuwen wereldoorlog met den dag grooter wordt. In verband daarmede acht de schrijver de bijeenkomst van de Liga in Keulen (Jan. '29) van belang en dan meer in het bijzonder de wijze, waarop daar plannen zijn gemaakt om *de vakbeweging* bij de Liga te trekken. Wel is waar leidt de wensch tot het omhelzen van betrekkelijk heterogene organisaties tot verslapping van de inwendige discipline, maar dit neme men op den koop toe; het voornaamste is de vestiging van centra van anti-imperialistische tendenzen. De contra-actie der imperialistische regeering wordt gesteund door de Tweede Internationale (elders „Amsterdamsche verraders" genoemd), welker leiders een campagne van leugen en laster tegen de Liga op touw zetten. Niettemin is de Liga thans in staat over te gaan tot de feitelijke mobilisatie van de anti-imperialistische en de anti-militaristische krachten. Zij neemt de massa-organisatie nu ter hand. De Liga moet intusschen haar connecties met *kleine bourgeois-partijtjes en vereenigingen*, welke een zeker voordeel kunnen opleveren, niet verbreken, maar zij moet zich nu in de eerste plaats werpen op de *vakvereenigingen*. Vandaar dan ook, dat het *Plenum* van Keulen besloot overal te trachten in de Vakvereenigingen door te dringen. De grondslagen van dit werk moeten gelegd zijn vóór het Tweede Congres van de Liga, dat in 1929 plaats vindt. Op dit congres kan dan „*a militant revolutionary*" program worden vastgesteld. Aldus de publicatie van *de Profintern*.

De Loc. schrijft over „Amerika's karakter" (3 en 4/4, blz. 33 en 16, *H. Hoover*), „China", „De Br.-Indische Vorsten", „De Vakbonden belemmeren Australië's ontwikkeling", „Gedwongen arbeid" en „Tanganyika" (6/4, blz. 51 t/m 54), de *Java-Bode* over „Koloniaal kiesrecht in de Fransche koloniën" (3/4), *De Sum. Post* over „Van Coolidge tot Hoover" (8/4 , de *Deli Crt.* over „De bom te Delhi aan het woord" (9/4) en „Samenwerking in het Oosten" (10/4), het *Soer Hbl.* over „Br.-Indië" (30/3) en „De Documentenkwestie" (3 en 4/4, *Villanus*).

Het Indisch Politiekorps.

In 1910 moesten in Ned.-Indië's grootste steden de beroemde schout met zijn geelvinken plaats maken voor den *commissaris van Politie* met een op moderner leest geschoeid politiekorps. Het was de stijgende criminaliteit, de grooter wordende onrust, die van de stadspolitie, tot dusver onder het B.B., hervorming eischte tot een meer voor zijn taak berekend *stadspolitiecorps*. In 1914 werd opgericht een *politieschool*, tot opleiding van commissarissen, opzieners, hoofdagenten enz. Eenige jaren later werd ten plattelande een korps *veldpolitie* opgericht, dat, goed geëncadreerd, modern uitgerust, voorzien van paarden, motor- en gewone rijwielen, in Indië thans uitstekende diensten verricht. *Stads- en veldpolitie* behooren tot de z.g. „*algemeene politie*". Het personeel heeft bevoegdheid over het geheele grondgebied van Ned.-Indië, maar is voor zijn dagelijkschen arbeid gebonden aan een bepaald ressort, dat in sommige gevallen grooter is dan één of twee Hollandsche provincies. In het politiekorps is men thans nog onvoldaan over onvoldoende opleiding in Indië en gebrek aan gelegenheid zich in Indië practisch voor de taak te bekwamen. Dat voor de politie een betere opleiding noodig is, blijkt o.a. uit het feit, dat in de *Staatscommissie* voor de hervorming van het strafprocesrecht geen politieman werd gekozen. De situatie is in Indië anders dan in Holland. In *Inlandsche zaken* heeft de politie het geheele vooronderzoek, de z.g. instructie, en worden de processtukken kant en klaar met de verdachten naar den Off. van Justitie gezonden, die over het algemeen volstaat met het verhoor van den verdachte. Is het onderzoek naar zijn meening onvoldoende en dienen er nog getuigen te worden gehoord, dan worden de stukken aan de politie geretourneerd. Het zijn dus de werkzaamheden, die in Holland op het Parket geschieden. De *Deli Crt.* (13/4) ziet *de oplossing voor de Commissarissen van Politie in een overbrengen van de opleiding naar Holland*, waar dan ook deskundigen als Van Ledden Hulsebosch te A'dam en dr. Hulst uit Leiden zouden kunnen doceeren, zoodat daar zou ontstaan *een wetenschappelijke instelling* in den geest ongeveer als de politie-academie te *Lausanne*.

Ontbinding van het arbeidscontract in Indië.

Men kan — volgens *De Loc.* (3/4, blz. 44, *H.*) — als werkgever op verschillende manieren *een eind maken aan de dienstbetrekking* van den werknemer (o.a. van een uitgezonden employé). Men kan een gewone *procedure* tegen hem beginnen tot ontbinding van het contract, met eisch van vergoeding van schaden, kosten en interessen, zoo daartoe termen zijn, *op grond van wanpraestatie door den werknemer*. Men kan hem opzeggen met inachtneming van den *wettelijken termijn*. Men kan hem opzeggen binnen den wettelijken termijn, met dadelijke *uitbetaling* van alles, wat men zou verschuldigd zijn gedurende den tijd, dat de arbeidsovereenkomst had moeten voortduren. Men kan hem zonder eenige uitkeering op straat zetten wegens een *dringende reden*, die het voor den werkgever onmogelijk maakt de dienstbetrekking te doen voortduren, mits die opzegging dan ook vrij aanstonds heeft plaats gehad en de dringende reden (meestal) onverwijld aan den arbeider is medegedeeld. En eindelijk kan men om dezelfde redenen of om andere van gewichtigen aard *naar den rechter* toe gaan en hem verzoeken de dienstbetrekking te doen eindigen door het ontbonden verklaren van de arbeidsovereenkomst. Dit laatste komt uiterst weinig voor en toch is de procedure zeer eenvoudig en brengt zij bijna geen kosten met zich mee. Als de werknemer meekomt en geen getuigenbewijs noodig is, becijferen zich de kosten op *f* 1. Tusschenkomst van practizijns is meestal onnoodig; de zaak kan behandeld worden als een zaak voor een zoogenaamd vredegerecht. De rechter moet den werknemer voor zich laten verschijnen en zal meteen de getuigen kunnen hooren, die de partijen disponibel hebben. In den regel echter laten de werkgevers het erop aankomen, tot ze het niet meer kunnen verkroppen en jagen den arbeider dan weg. Nu is het heel mooi baas in eigen zaak te blijven, maar men is het in dergelijke gevallen toch in den regel niet. Want de ontslagen arbeider loopt naar den rechter en vordert wat los en vast is. De rechter moet de zaak dan toch onderzoeken en nagaan, of de patroon wel het zijne heeft gedaan. En dan blijkt dikwijls, *hoe economisch gevaarlijk het is op eigen gezag* te handelen en gebruik te maken van zijn recht, de dienstbetrekking wegens dringende redenen op te zeggen zonder termijn. Als zulk een werknemer op zekeren tijd is aangenomen (bijv. 3 of 5 jaren), dan kan zulk een plotselinge opzegging, die niet volkomen in den haak is — en bewijs het eens — den werkgever zeer veel kosten. *Men brande zijn vingers niet* door het geven van een dringend ontslag aan den arbeider wegens gewichtige redenen, maar vrage den residentierechter schriftelijk (niet op zegel) de arbeidsovereenkomst ontbonden te verklaren wegens gewichtige redenen, met uiteenzetting hiervan in het kort in het verzoekschrift. Dit zal veel onaangenaamheden, tijd, moeite en geld besparen.

De Loc. (2/4, blz. 9) vermeldt, dat een staking is uitgebroken bij de N.V. Meubelindustrie *Andriesse*. Vrijwel alle Chineesche timmerlieden (150) zijn niet binnengekomen. Bij deze firma, die de hoogste loonen betaalt, welke Chineesche timmerlieden te *Semarang* verdienen, wordt per week 5½ dag gewerkt. Het Inlandsche personeel is gewoon aan den arbeid gebleven.

Het Verbond.

De Loc. (5/4) constateert, na afloop van het I.E.V.-congres, dat opnieuw is aangetoond, hoe juist de naam het wezen weergeeft van het Indo-Europeesch *Verbond*. Een *verbond* van allen, die, in de eerste plaats door geboorte, Indië beschouwen als hun vaderland. Een *verbond*, dat verschillen van stand, aanleg, godsdienst en afkomst overspant; een *verbond*, dat samenbindt allen, wier bestaan geworteld is in „het zonnig deel van Nederland". Die *hoogere* eenheid is op dit congres treffend gebleken; daarnaast geraakte men meer dan ooit overtuigd van de merkwaardige voortreffelijkheid van de leiding van het I.E.V. In het bijzonder mag deze leiding en het georganiseerd verband het Verbond benijd worden door *een zeer verwante groep:* de groep der „*blanke blijvers*", „*de oude aanplant*". Dit zijn de Nederlanders die, hetzij door hun werk, of door hun voorkeur, of hun aanleg, hetzij doordat zij van geslacht op geslacht in Indië werkten en woonden, of doordat zij zelf zich voor goed hier vestigden, Indië mede als hun land beschouwen. Tezamen

met de *Indo-Europeesche* en ook met de *Indo-Chineesche* ingezetenen nemen zij in Indië een positie in, welke van zóó veel beteekenis is, dat zelfs als in een verre toekomst aan Indië zelfbestuur zou worden toegekend, men hier niet zou hebben eene „Indonesische" autonomie, maar eene Nederlandsch-Indische. Deze blijvende niet-Inlandsche groepen vormen in de Indische samenleving een *bindmiddel*. Want zij zijn het, wier eigenbelang aanspoort tot het zoeken van een bevredigende verhouding met de Inlandsche bevolking; terwijl zij aan den anderen kant een zoo duidelijke behoefte hebben aan versterking en „verversching" uit het moederland — Nederland voor Indo-Europeanen en Blijvers, China voor de Indo-Chineezen — dat een goede verhouding ook naar die zijde voor hen een zaak van zelfbehoud is. Maar een scherper *afbakening van hun positie* is wenschelijk; mede omdat van de drie groepen alleen de Indo-Europeanen den goeden vorm van organisatie vonden. Bij de Chineezen begint dit te komen; bij de anderen — helaas — nog niet. Doch in werkelijkheid worden zij samengebracht door een „verbond", dat hen bindt aan dit land, dat *hun eigen land* is. Dat is een band, zoo sterk, dat op den duur niets de erkenning in den weg zal kunnen staan, dat deze groepen niet een bedreigde en niet een tijdelijke, maar een blijvende en een leidende positie innemen en *moeten* innemen in de Indische maatschappij.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (3 en 4/4 „Het I.E.V.-congres"; 4/4 „De agrarische politiek"), de *Java-Bode* (3/4 „Bevolking en Bestaan"; 3/4, 1A „Kolonisatie Nieuw-Guinea") en *De Sum. Post* (11/4, 2de bl. „Nieuw Guinea").

Uit het Zon-eclipskamp.

Drs. W. R. van Wyk, lid der Ned. Eclipsexpeditie te *Idi*, vertelt in *De Sum. Post* (13/4) e. e. a. over het doel en de methodes van de waarneming van de zonsverduistering, die op 9 Mei zou plaats hebben. *Het doel* is gegevens te verzamelen over den opbouw van de zon, over de processen, die zich in de zon afspelen. Als men bedenkt, hoe de zon en de andere sterren voortdurend een enorme hoeveelheid energie uitstralen, zal men zeker toegeven dat *het opsporen van die energiebron en daarna toepassing* van de verkregen kennis op de techniek, een vraagstuk van het allergrootst practisch gewicht is te noemen. Men moet niet verwachten, dat de 9de Mei of zelfs de eerstvolgende tien jaren een oplossing van de problemen zullen brengen. Wij staan op het oogenblik zeer aan het begin van den weg, die ons tot kennis van de verschijnselen in de sterren zal moeten voeren. Evenzeer als b.v. Coulomb en Cavendish op het einde van de 18de eeuw aan het begin van de tegenwoordige electriciteitsleer stonden, toen zij hun experimenten over de afstooting en aantrekking van electrisch geladen bolletjes deden. En toch zou nog geen honderd jaren later deze wetenschap, waarvan zij den grondslag legden, een revolutie teweeg brengen in onze techniek. Steeds is gebleken dat goed uitgevoerd natuurwetenschappelijk werk op den duur de schoonste vruchten voor de menschheid afwerpt, zij het door directe toepassing in het practische leven of in de terugwerking op andere takken van wetenschap. Schr. legt den nadruk op de bestudeering van het fascineerende probleem van *de straling der sterren* en wijst op andere *aan de zon bestudeerde vraagstukken*, die hun toepassing reeds in de techniek hebben gevonden: de wetten van de verdunde gassen bij hooge temperatuur en de wetten van de straling. Tevens vermeldt schr. nog den invloed van de zon op het weer, waar men ook al eenige positieve wetten heeft kunnen samenstellen. *De Nederlandsche expeditie* wil te weten komen in welke hoeveelheid, op welke diepte en onder welke temperatuur en drukking de stoffen voorkomen in de *chromospheer;* de straling, vooral ook de hoeveelheid straling wil zij meten van de *corona* (dit met betrekking tot de argonkwestie) en verder wil men nog den afval van het licht in de buitenste lagen van de *photospheer* onderzoeken.

De *Deli Crt.* vertelt van de „Opera Batak" (9/4) en „Sumatra's Westkust" (12/4), het *Soer. Hbl.* van „Solo'sche histories" (3/4, 3de bl. *Z.*), *De Loc.* van „Bali" (2/4), „Geestelijk leven en Onderwijs" (3/4, blz. 39, *Dr. H. A. v. Andel*) en „De handelshaven in M.-Sumatra", II (*Dr. R. Broersma*), de *Java-Bode* van de „Installatie Comité's voor de Koloniale Tentoonstelling te Parijs" (8/4).

Handelsonderwijs en Stenografeer-machine.

De heer *A. A. Schoevers*, directeur van de gelijknamige Instituten te Den Haag, R'dam, A'dam en Groningen, zou einde April te Batavia komen. Dit bezoek heeft ten doel de mogelijkheid te onderzoeken *ook op Java een Instituut voor Kantoor- en Handelsopleiding* op te richten. De reis naar Java houdt echter ook nog verband met de invoering van de *Stenografeermachine „Grandjean"*. De werkzaamheden op de bureaux van particuliere en gouvernementskantoren kunnen hierdoor aanmerkelijk bespoedigd worden, terwijl tevens een zeer belangrijke vereenvoudiging in den dienst en bezuiniging in de uitgaven verkregen kan worden. De chef schrijft zijn concepten niet meer met pen en inkt, doch stelt deze op de machine samen, waarna de schrijvers deze uitwerken. Na één maand onderwijs beheerscht de gebruiker niet alleen volkomen de stenografeermachine, doch heeft hij reeds een snelheid bereikt grooter dan met het gewone schrift. Hier is het groote verschil tusschen de stenografie en de stenografeermachine. De gestenotypeerde strook is daarenboven, onverschillig op welke snelheid opgenomen, voor iedereen onmiddellijk te lezen en uit te werken. *De Loc.* (3/4, blz. 22) is verheugd dat Indië thans vrijwel tegelijk met het moederland de primeur krijgt van een belangrijke machine, die in Frankrijk reeds sedert geruimen tijd is ingevoerd.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Snouck en Colijn.

Het volgende is overgenomen uit *Timboel*, algemeen periodiek voor Indonesië, van 15 Maart:

Twee groote Nederlanders en twee groot-Nederlanders. Maar welk een verschil in levensbasis en welk een verschil dus ook van houding ten opzichte van Indonesië.

Beiden zijn zij op Atjeh geweest en beiden hebben zij gewerkt aan de „pacificatie" van dat land met zijn heldhaftige bevolking. Snouck droeg in dien tijd een roode tarboes en Colijn zijn militaire pet. Zoo verschenen zij op de slagvelden.

Snouck was gevrijwaard voor het doodende Atjehsche wapen door zijn fez, Colijn door de bescherming zijner soldaten.

Dit verschil in dracht, oogenschijnlijk een kleine uiterlijkheid, was echter een teeken, het symbool, van het onderscheid van het wezen dezer twee figuren. Beiden hebben voor hun vaderland groote verdiensten verworven en daarom zijn ze groote Nederlanders. Beiden wilden een groot-Nederland, de een echter door het behoud van een geestelijken band tusschen Nederland en Indonesië, hetzij met, hetzij zonder dat Nederland Indonesië „behoudt", in materieelen zin, de ander het omgekeerde, een materieel behoud, desnoods zonder geestelijken band.

Indien wij dit laatste zeggen met betrekking tot Colijn, dan is het niet omdat wij in Colijn's jongste geschrift een bedoeling zoeken, die direct gericht is op de economische belangen van de groep, waar hij toe behoort. Welneen, wij willen hem eenvoudig nemen zooals hij zich uit en niet anders. Maar wij wenschen ons te gedragen als menschen, niet alleen met een hart, maar ook met een hoofd. Gelijk wij wenschen te maken te hebben, te praten te hebben met menschen, niet met een hoofd alleen, maar vooral ook met een hart.

Wij willen, Colijn's boek besprekende, ons niet begeven in een beschouwing over de technische dingen daarin aangeroerd, over geld, over staatkundige stelsels, over zakelijke kennis, onderwijs en al het andere.

Wij willen hier alleen de vraag stellen, welker beantwoording de basis dient te zijn van de verhouding tusschen hem en ons, als mensch en mensch.

Hoe beschouwt Colijn ons?

Als een soort deeg, dat te kneden is in elken vorm dien hij wenscht.

Een wil veronderstelt hij niet aanwezig te zijn in ons. Behalve dan de wil om met rust te worden gelaten. En om een goeden oogst te hebben; zooals ook een boer uit een gehucht in Drente of uit een dorp in Overijsel wenscht.

Maar zoomin als het juist is, conclusies te trekken voor gehuchten in Drente of dorpen in Overijsel uit wat in Den Haag valt op te merken, evenmin mag men bij de beoordeeling van wat in Indonesië als een geheel leeft, alleen rekening houden met de desa, (of voor het heele Nederland uitsluitend in aanmerking nemen de gevoelens van bovenbedoelde gehuchten of dorpen).

Intusschen, wie *goed* vat den zin van „het met rust willen worden gelaten", die zou een heeleboel kunnen verstaan, begrijpen en apprecieeren van onze volkspsyche.

Zelfs zou hij ons kunnen beschouwen met het oog van een voogd die blij is, zoo zijn pupil zich rijp acht voor het examen, dat bewijzen kan dat hij ontvoogd dient te worden.

Maar die pupil, Indonesië, verlangt die ontvoogding niet, volgens Colijn. Het zijn alleen de schreeuwleelijks, de ontwortelden die daarvan praten. A propos, is Colijn geen gedenatureerde in den door hem bedoelden zin, gemeten aan de bewoners van de dorpen en gehuchten in Nederland?

Trouwens, een anderen keer houdt hij wel rekening met het „dunne vliesje" der intellectueelen, als hij komt te spreken van de raden. Hij wenscht met de bedoelde groep zelfs een afrekening te zien houden door de Regeering.

Zoo ziet men, hoe Colijn ons beschouwt. Hij maakt van ons wat hij wil, laat ons iets of niets beteekenen, al naar het hem invalt.

Overigens vindt Colijn, dat óók en vooral naar de klachten van het volk moet geluisterd worden. Maar de pépé-zede verdwijnt en wordt niet meer getolereerd en wie op de hoogte is van de bestuursconferenties in de kaboepatens, weet dat de klachten van het volk nagenoeg nooit tot daar doordringen. Of heeft het geen klachten? Jawel, zegt Colijn, en haalt als voorbeeld aan een verbod van het rijden op een ongezadeld paard.

Och, zeggen we, laat het volk inderdaad met rust en in vrede zijn goeden oogst binnenhalen, heer Colijn. Gij zult u dan de moeite kunnen besparen om een hoofdstuk over de „inlandsche beweging" te schrijven, of u te bemoeien met andere dingen die ge niet verstaat.

Zie hier de nuchtere feiten volgens Colijn:

dat de Nederlanders verantwoordelijk zijn, ook tegenover de buitenwereld, voor wat in Indië geschiedt;

dat Indië *niet* in staat is om op eigen beenen te staan en óók niet in staat, zelf de tijdruimte aan te geven, waarbinnen dat eventueel wel het geval zal kunnen zijn.

Wij zijn immers als deeg. En dat heeft rustiglijk alles te ondergaan en vermag zelf het tempo niet te bepalen waarin het geschikt wordt tot brood. Dat moet alleen door bakker Colijn bepaald worden.

Laat hij oppassen, dat dit deeg hem ondertusschen niet verzuurt, niet bederft!

Kortom, het is het oude liedje: Wij zijn ... onrijp! Dat is het.

Onrijp waarvoor? Waartoe?

Voor Westersche stelsels en ideeën. Zoolang wij geen Westerlingen zijn, op en top Westerlingen, zullen we altijd „onrijp" blijven. De politieke en onderwijs-instellingen moeten zich aanpassen bij onze maatschappij, die volgens Colijn in cultureel, economisch en technisch opzicht primitief is, wij moeten langs dien weg economisch „rijp" worden gemaakt. Hoe deze goocheltoer mogelijk is, weet alleen de heer Colijn.

Wij hebben niets zelf te bepalen, vooral het tempo van onze ontwikkeling niet. Of wij omtrent staat, staatsinstellingen, economie, cultuur enz. een eigen meening hebben, of er bij ons kiemen aanwezig zijn waaruit mogelijkheden tot ontwikkeling in een anderen zin dan den Westerschen, kunnen voortspruiten, is niet eens waard om onderzocht te worden. Of er een andere maatstaf van „rijpheid" mogelijk is dan de zijne, is den heer Colijn onverschillig.

De man die heeft beweerd, dat Aziatische troepen naar Europeesche slagvelden werden overgebracht om daar aanschouwelijk te worden overtuigd van het overwicht van het Westen over het Oosten(!) schijnt dit soort overwicht niet te veroordeelen!

Hij doet dan ook geen moeite om het wezen van het gezag hier te zoeken elders dan bij autocratische B.B.-ambtenaren.

Met het overwicht van volk over volk zij het gesteld als met het overwicht van mensch over mensch.

Wij wenschen alleen maar als medemenschen menschelijk beschouwd te worden.

En Snouck? Wij zouden willen zeggen, lezers, bestelt u het boekje: „Colijn over Indië", door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, bij Van Dorp te krijgen en wellicht ook bij andere boekhandelaren. Leest het.

Gij zult misschien op sommige punten nog wel van meening verschillen met Snouck. Maar dan betreft het verschil in den grond toch maar één kwestie, n.l. den weg die moet worden ingeslagen om het verlangen te bevredigen waar Renan van spreekt: „le désir d'être ensemble", den wensch naar eenheid, in den ruimsten zin genomen en de heele menschheid omvattend.

Het geschrift van Snouck draagt van dat verlangen den stempel. Wij wenschen het Nederlandsche volk geluk met het bezit van zulk een zoon. Men leze het boekje.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids.

De Mei-afl. opent met eene verhandeling van den heer J. van Roon over de geschiedenis van den Topografischen Dienst in Ned.-Indië, waaruit o.m. blijkt dat de hoogst eenvoudige organisatie aan welke in 1853 de kaarteeringsarbeid werd toevertrouwd, en die zich hoofdzakelijk langs empirischen weg voor de haar opgedragen en in omvang steeds toenemende taak heeft moeten bekwamen, ten slotte is geworden tot een centrale instelling ten bate van het algemeen nut, zoowel op wetenschappelijk als op practisch gebied.

Onder het opschrift: „De ontdekking van het Adatrecht" bespreekt Prof. Mr. J. de Louter het onder dien titel verschenen boek van Prof. Mr. C. van Vollenhoven. Hoewel de recensent hooge waardeering uitspreekt voor het werk van Prof. v. V. — bijv. wanneer hij getuigt: „Met zeldzaam talent, verwonderlijke belezenheid, uitgebreide taalkennis, lofwaardige nauwkeurigheid, geconcentreerde kracht geeft de schrijver eene bijna volledige schets van het ontstaan en de ontwikkeling onzer kennis en schatting van de gewoonten en gebruiken der inheemsche volken van Indonesië" — wijst Prof. de L. ook op de schaduwzijden welke z.i. het boek vertoont, zoowel wat betreft den inhoud als wat aangaat den vorm waarin deze gegoten is.

De heer G. Nypels, hoofdredacteur van de Ind. Gids, wijdt eene beschouwing aan het bezoek van den gouverneur-generaal van Indo-China, Pierre Pasquier, aan Nederlandsch-Indië, die bij zijn aankomst, op 9 April j.l., met buitengewoon eerbetoon officieel is ontvangen,

Verder bevat de afl. de geregelde rubrieken: Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap, kunst en industrie (hierin o.m. mededeelingen over wetenschappelijke waarnemingen der zonsverduistering in Atjeh op 9 Mei a.s.).

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

In de dezer dagen verschenen afl. van het T. A. G. is aan Oost-Indië een zeer belangrijke plaats ingeruimd. Ze opent met eene bijdrage van Dr. Ch. E. Stehn en Dr. J. H. F. Umbgrove over de geologie der vlakte van Bandoeng, waarbij kaarten, diagrammen en platen. — De hr. J. Luymes geeft een korte schets van de ontwikkeling der oceanographie, gevolgd door bijzonderheden over de a.s. expeditie tot onderzoek der zeeën in het oostelijk deel van den Indischen Archipel met het opnemingsvaartuig „Willebrord Snellius"; ook dit artikel is verduidelijkt door kaartjes. — De hr. H. Witkamp schrijft een art. over het kratermeer Bawang Aso (Oost-Borneo). — Van een „uitbarsting" van de modderwel Kesanga (res. Blora) op Java geeft de hr. J. C. Lamster eene beschrijving; een bijbehoorende kaart vertoont de ligging en de gesteldheid van deze wel, terwijl de toegevoegde foto's een indruk geven van het uiterlijk der typische modderkegeltjes en van de weinig begroeide Kesanga-vlakte. — Voorts bevatten de rubrieken Literatuur en Overzicht van geologische publicaties menige bespreking van Indische uitgaven, en geeft W. C. M. het gebruikelijk Oost- en West-Indisch bibliografisch overzicht.

Tropisch Nederland.

Afl. 1 van den 2en jaarg. brengt een korte bijdrage (met gekleurde plaat) van Dr. Z. Kamerling over Neushoornvogels, waarvan op de eilanden van den Indischen Archipel omstreeks 15 verschillende soorten voorkomen, meerendeels met een betrekkelijk beperkt verspreidingsgebied. Op Java wordt bijv. slechts één soort aangetroffen. — De heer J. W. Geesink schrijft over het opiumvraagstuk; dat vooral in de laatste jaren zich in het brandpunt der wereldbelangstelling geplaatst ziet. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis publiceert een beschouwing: Rijstlegenden in Indië, welke in een volgend Nr. wordt voortgezet.

Missie en Zending.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. April '29. Een Spaansche heiden-apostel [Bartholomé de las Casas], door S. Kalff. — Het bijzonder onderwijs in Indië in gevaar. — Na de afschaffing van het concubinaat. — Matriarchaat. — Intern. Koloniale Tentoonstelling te Parijs.

De Katholieke Missiën. Mei '29. Ngada (Flores). Een praatje over de Ngada's en hun heidenschen godsdienst, door P. J. Bouma. Godsdienst der Ngada's volgens de navorschingen der missionarissen en het onderzoek van P. Arndt. Met afb.

Nederlandsch Zendingsblad. Mei '29. A. Vermeer. 1904—1929. — In Memoriam Dr. Ismaël (met portret). — De 6e Kerkconferentie der Broederkerk in Suriname, door W. Burkhardt.

Neerlands Indië.

Van het bij Elsevier te Amsterdam onder leiding van Prof. D. G. Stibbe verschijnend standaardwerk: „Neerlands Indië, land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving" is de 5e afl. verschenen. Ze bevat het slot van Prof. Dr. N. J. Krom's bijdrage over het Hindoeïsme, verder een opstel van Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje over het Mohammedanisme, waarmede het hoofdstuk over de godsdiensten beëindigd is. Vervolgens komt hoofdstuk VII: Inheemsche bouw- en sierkunst in den Archipel aan de beurt, hetwelk begint met het eerste gedeelte van een artikel van den heer Th. van Erp: Klassieke Hindoe-Javaansche bouwkunst. — Ook deze afl. is rijk geïllustreerd.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 3 Mei bevat een interessant artikel van den hr. S. Kalff over K. F. Holle, door schr. „de vriend der Soendaneezen" genoemd. — In het Nr. van 10 Mei is Kalff opnieuw aan het woord met een art.: „Daendels en Krayenhoff". — Verder schrijft de hr. A. Weruméus Buning over eene expeditie tegen „Kwassie-Krom" op de kust van Guinea, terwijl P. B. het vervolg geeft van „Reisindrukken van een verlofganger uit Nederland naar Indië.

Het aandeel van Nederland in den handel van Indië.

In de Mei-afl. van de Economist vervolgt Prof. Mr. G. M. Verrijn Stuart zijn beschouwingen over het aandeel van Nederland in den handel van Indië. Hij behandelt thans de invoercijfers welke een belangrijke afneming van het Nederlandsche aandeel doen zien. Wanneer men de absolute cijfers corrigeert aan de hand van het indexcijfer voor importgoederen, blijkt bovendien een belangrijke achteruitgang in absoluten zin. Ten deele is deze slechts schijn, omdat vroeger meer dan nu via Nederland werd verscheept en de desbetreffende invoer in Indië aan het Nederlandsche aandeel ten goede kwamen, ook al waren ze elders vervaardigd. Maar voor het grootste deel heeft men te maken met werkelijken achteruitgang van ons land. De hoofdoorzaak van dit verschijnsel is de steeds toenemende concurrentie van andere landen, vooreerst van Japan, welks concurrentie bij den invoer van aardewerk en manufacturen maar al te bekend is, doch ook van andere landen, waaronder b.v. Australië moet worden genoemd.

Dit laatste wordt toegelicht aan de hand van de cijfers van den boterinvoer in Indië, welke eertijds in belangrijke mate in handen van Nederland was, doch ten aanzien van welk artikel Australië, dat dichter bij de Indische markt ligt en dus, naast gunstige natuurlijke voorwaarden voor de boterbereiding, in het voordeel is met betrekking tot de te betalen vrachten, thans de Indische markt voor ongeveer 90 procent voorziet. De Indische markt is dus voor dit artikel voor het grootste deel voor ons land verloren, waartegenover echter de Nederlandsche zuivelproducten elders belangrijke compensatie hebben gevonden. Bij afnemenden uitvoer van boter naar Indië steeg n.l. onze totale boterexport van ruim 20.000 ton in 1920 tot bijna 47.000 ton in 1928.

Ook het aardewerk wordt in dit deel van het artikel behandeld. Uit de desbetreffende cijfers blijkt een zeer sterke teruggang van den Nederlandschen uitvoer van borden, kopjes en schoteltjes op de Javamarkt en een enorme stijging van den Japanschen invoer. In de Buitengewesten is de Japansche activiteit veel minder groot geweest, doch verwacht mag worden, dat ook daar het Nederlandsche aandeel zal teruglopen, zoodra Japan dit deel van de Indische markt intensief gaat bewerken.

Maandblad voor Beeldende Kunsten.

De Mei-afl. bevat een geïll. bijdrage van den heer Th. van Erp over „twee poortwachters [Nandiçwara en Mahakala] van een Çiwa-heiligdom uit de Prambanan-vlakte", welke beelden thans, in het bezit van de Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst, te aanschouwen zijn in de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. — Verder vermeldt Dr. F. D. K. Bosch bijzonderheden over een in 1927 te Kalasan opgegraven, buitengemeen fraai bewerkte bronzen klok van monumentale afmetingen uit het Hindoetijdperk.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 40 (30 Maart), Biologische bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Ned. Oost-Indië (vervolg, zie ook No. 41). — Het koeliecontract in buitenlandsche koloniën (slot). — Naar de afschaffing van de poenale Sanctie, door L. J. M. Feber. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — De rubbercultuur in Zuid Oost-Borneo. — De beperking van de poenale sanctie bij de Landsmeenen in Indië (zie ook No. 41).

Id. No. 41 (6 April). Assistenten-moorden. Een interview met D. D. — De welvaart in Malaya. — Enkele beschouwingen over moderne theefabrieken, door Dr. J. J. B. Deuss. — Een onderhoud met Mr. Fruin (over het arbeidsvraagstuk).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 7 (1 April). Rozen en rozenteelt (met afb.). — Kroos op het water van rijstvelden (met afb.). — Proeven over levensduur van insecten en planten. — Bijproducten van de ananas-conserven-industrie, door V. R. Greenstreet. — De grondnoot in de zuidelijke Staten van Noord-Amerika, door Prof. Dr. J. C. Th. Uphof. — Overzicht van den inhoud van Meded. v. h. Proefstation voor het Boschwezen No. 19: Bijdrage tot de kennis van Pinus Merkusie Jungh en de Vr., meer in het bijzonder in de Gajolanden, door C. Brandts Buys, C. Japing en D. Fernandes.

De Tropische Natuur.

Inhoud der April-afl. Mierenepiphyten, door D. v. L. (met ill.). — Gallinago megala (soort van watersnip), door J. Olivier. — Afwijkingen in de geweien van Cervus equinis en Cervus hippelaphus (hertensoorten), door L. Coomans de Ruiter (met afb.). — Reageeren wilde varkens op angst- en waarschuwingskreten van vogels? door A. W. Spennemann. — Korte mededeelingen.

De Indische Mercuur.

No. 19 (8 Mei). De Batoer op Bali en zijn eruptie in 1926, door Dr. G. G. L. Kemmerling. — Sugar cane and its culture, door F. S. Eagle; besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Beoordeeling van bedrijfsresultaten op suikerfabrieken. — Internationale Koloniale Tentoonstelling te Parijs in 1931. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid enz., delfstoffen enz. — natuurwetenschappen.

Blaadje voor het Volkscredietwezen.

De Febr.-afl. bevat in de eerste plaats den tekst van de rede, uitgesproken door den Regent van Banjoemas R. A. A. Gondosoebroto, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Banjoemasche Bank op 2 Febr. j.l. — Verder o.m. een artikel van Fruin, getiteld: Beleening van pensioenen, gagementen en onderstanden.

Boschbouwkundig Tijdschrift.

Inhoud der Maart-afl. Over de economische beteekenis der djatibosschen, door F. W. Snepvangers. — Het houtzagerijbedrijf in Ned.-Indië, door B. Mulder. — Houthandel op Java tot 1811, door A. J. Warta. — De titels bij het Boschwezen (een hopeloos pleidooi), door W. Zwart. — Bixa orellana Linn. Keroemba (Jav.), Kesoemba-kling (Jav.), Galinggem (Soend.), door P. K. Heringa. — Organisatie en werkwijze van een mogelijk op te richten inrichtingsbrigade voor de bosschen in de buitengewesten, door W. A. P. de Boer.

* * *

Edwin M. Loeb. Mentawei-religious cult. (Univ. of California publ. in American Archaeology and Ethnology. Vol. XXV, No. 2, 1929).

Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut", Amsterdam. Achttiende jaarverslag 1928. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De bestemmingen van den uitvoer van enkele producten van Java en Madoera gedurende 1926, 27 en 28. (Korte Berichten voor Landbouw, Nijverh. en Handel. 30 Maart en 5 April).

Met Dr. P. F. Hubrecht † naar den Galoenggoengkrater. Een terugblik, door J. B. R. (De Indische Post. 6 April).

De Retourvloot van Pieter de Bitter (Kerstmis 1644—najaar 1665), door J. C. M. Warnsinck. Met 7 afb. en 2 kaarten. ('s-Gravenhage, M. Nijhoff).

Ontwikkelingsgang der Vorstenlandsche wetboeken. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijks-Universiteit te Leiden door [Raden Mas Mr.] Soeripto (Leiden, E. IJdo).

De beteekenis van de suikerindustrie [voor den Inlander] op Java, door M. Neven. (Democratie en Vrije Arbeid. 11 Mei).

Suriname.

In een andere rubriek in ons vorig nummer werd reeds de aandacht gevestigd op het zeer interessante artikel van den heer J. J. Bruna *„Een nieuw idee voor Suriname"*, in het „Haagsch Maandblad" van deze maand.

Die eenmaal een studiereis naar Suriname heeft gemaakt, raakt de herinnering aan het land niet spoedig kwijt en ook de belangstelling is dan blijvend. Dat zien wij nu ook bij den heer Bruna.

Niet minder bij de oud-Gouverneurs, getuige de oud-Gouverneurs Fock, Staal en Van Heemstra, om van andere oud-ambtenaren niet te spreken.

Wat aan des heeren Bruna's nieuw idee — van Suriname een toeristenland te maken — vooraf-gaat laten wij rusten. Het is een voortreffelijk overzicht, dat de aandacht van het Departement van Koloniën ten volle verdient.

Maar het „nieuwe idee". Dat juichen wij van harte toe. Aan de uitvoering zal nog heel wat vastzitten. De heer Bruna wijst dat gedeeltelijk reeds zelf aan. Maar er zal nog heel wat meer voorbereid moeten worden.

Britsch Guiana is ons ook hierin vooruit. In „The British Guiana Handbook 1922" lezen wij: „If the visitor confines himself to the coastlands, he will leave with a very inadequate idea of the fine scenery to be found within the boundaries of British Guiana. Railway and the public road make journeys quick and easy along the coast; towards the interior travel must be by boat. Government and subsidised services of steamers run to many points up the great rivers and thence launches and bateaux convey the traveller comfortably to scenery which can compare with that of any part of the world"....

„The round trip from Georgetown can be done in 10 days, fairly comfortably. Rest houses have been provided at every halting place from the hotel at Rockstone on the Essequebo, where the first night out is spent."

Ook kleinere uitstapjes worden aanbevolen. „None of these should occupy more than a few days, and all will be well worth doing".

De Amerikanen kennen reeds den weg naar Suriname. Een paar jaar geleden bezochten John W. Vandercook en zijn vrouw Suriname, hoofdzakelijk met het doel de Boschnegers te bestudeeren. De reis werd beschreven in *„Harpers Magazine"* van October 1925 *(White Magic and Black in the Jungle")*, in „Worlds Work" van Maart 1926 en in „The World of to-day" van Augustus 1926. („A Klondike in the Tropics").

Dit artikel is overgedrukt in de uitgaven van het „Nationaal Bureau voor Documentatie over Nederland", 17 Sept. 1926, no. 227 en o.a. besproken in de „Nieuwe Rotterd. Courant" van 20 April 1926, Av.blad B.

In hetzelfde jaar verscheen bij Harpers Brothers van de hand van John W. Vandercook een mooi reisboek *„Tomtom"*.

In hetzelfde jaar verscheen in het April-nummer van „De West-Indische Gids" een geïllustreerd artikel *„Birdcatching in Surinam"*, by Thomas E. Penard and Arthur P. Penard.

Ten slotte vestig ik de aandacht op het artikel van Dr. Melville J. Herskovits in „De West-Indische Gids" van Januari 1929: *„Preliminary Report of an Ethnolocigal Expedition to Suriname, 1928"*.

Maar de heer Bruna heeft meer in het bijzonder toeristen, vacantie-reizigers op het oog. Deze stellen hoogere eischen aan comfort en daarmede zal men rekening moeten houden, wil men ze aantrekken.

De Koninkl. West-Ind. Mail moest beginnen met de samenstelling, *aan de hand van Bruna's artikel*, van een mooi geïllustreerd boekje in de Engelsche taal, waarin al het bezienswaardige wordt beschreven en afgebeeld, niet te vergeten de „koto misies" (niet „Kottamissies"). Dit boekje moet in de Vereenigde Staten ruim verspreid worden.

Er wordt te weinig propaganda gemaakt voor wat de kolonie heeft aan te bieden. Suriname heeft voortreffelijke antipaalworm houtsoorten — mambarklak en basralocus — maar wat weet het buitenland daarvan? In *„The Handbook of the British West Indies, British Guiana and British Honduras 1929—1930"*, by Sir Algernon Aspinall, zag ik een advertentie van Sproston Ltd. Georgetown, British Guiana, Shippers of Greenheart „The only wood that effectually resists the Toredo", wat niet waar is, zooals proeven hebben bewezen. Dit door „The West India Committee" uitgegeven Handbook wordt zeer ruim verspreid. Adverteeren onze houtexporteurs ook in het buitenland?

In het *Polytechnisch Weekblad* van 21 Februari 1929 schreef Dr. Ir. J. Ph. Pfeiffer een zeer belangrijk artikel over *„de voor Europa van belang zijnde Surinaamsche Houtsoorten"*. Maar wordt dit tijdschrift in het buitenland gelezen?

Maar wij zijn afgedwaald van het artikel van den heer Bruna. Wij eindigen dit praatje met een aanhaling uit het artikel:

...... „Wie weet zijn er onder de toeristen wel, die in Suriname winstmogelijkheden ontdekken, die wij in onze schrielheid tegenover dit zorgenkind niet meer zien, omdat wij ons hebben blind gestaard op het probleem en die de Surinamers bij elke vleug van tegenspoed door het moederland aan hun lot overgelaten, niet meer durven riskeeren.

Het ergste is, dat ook dit denkbeeld geld kost. Reclame maakt men nergens voor niets en zeker niet in Amerika, dat het grootste contingent der bezoekers zou moeten leveren.

Maar...... „it pays to advertise" leeren de Amerikanen en men kan moeilijk beweren, dat de drie millioen per jaar, waarmede Nederland nu Suriname in armoede laat, rente kan opleveren".

Curaçao,

Curaçaosche Handel-Maatschappij.

Aan het verslag van de Curaçaosche Handel-Maatschappij ontleenen wij het volgende:

De overzeesche filialen droegen in alleszins bevredigende mate bij tot het exploitatieresultaat.

Een uitzondering hierop maakte het Maracaibo-kantoor, waar de gestadige ontwikkeling der zaken werd onderbroken door een periode van kleine leveranties aan de oliemaatschappijen en een inbinding der verkoopen naar het achterland, in verband met den slechten koffieoogst der vorige campagne. In de tweede helft des jaars hadden zich de omstandigheden voor het bedrijf te Maracaibo reeds ten gunste gewijzigd, zoodat men daar thans een vluggeren en grooteren omzet bereikt dan ooit te voren.

De directie heeft het voorzichtig gevonden een dubieuse vordering van $ 25.000, waaromtrent te New-York een proces hangende is tegen een assurantie maatschappij, geheel te reserveeren.

De toestand der zaken in het thans loopende boekjaar laat zich, ook in de overzeesche vestigingen, gunstig aanzien.

Op de balans komen als activa o.m. voor: bezittingen *f* 819.172 (v.j. *f* 781.936), geldmiddelen *f* 550.867 (*f* 1.021.693), bijkantoren *f* 3.203.509 (v.j. *f* 3.403.310), waaronder dat te Curaçao met *f* 713.842.05, debiteuren *f* 2.815.807 (v.j. *f*2.158.007), goederen *f* 679.781 (v.j. *f* 215.995).

Hiertegenover staan als passiva o.m.: kapitaal *f* 5.000.000 (als v. j.), reserve *f* 1.196.482 (vor. jaar *f* 1.160.424), reserve voor bijkantoren *f* 300.000 (als v. j.), ondersteuningsfonds *f* 100.000 (als v. j.), obligatieleening *f* 50.000 (v. j. *f* 69.000), crediteuren *f* 949.752 (v. j. 481.557).

Het saldo der exploitatie- en rente-rekening bedroeg *f* 563.627 (v. j. *f* 578.368).

In mindering daarvan komen afschrijvingen ad *f* 73.241 (v. j. *f* 25.966), zoodat de netto winst bedraagt *f* 490.386 (v. j. *f* 552.401). Hieruit kan een div. van 8 pCt. (als v. j.) worden uitgekeerd.

Bovenwindsche eilanden.

Prof. Knappert heeft in de Mei-vergadering der Maatschappij voor Nederlandsche Letterkunde een lezing over de bovenwindsche eilanden gehouden. Aan hetgeen spreker volgens het verslag in de „N.R.Ct." gezegd heeft, ontleenen wij het volgende:

„Het bestuur wordt gevoerd van Curaçao uit, met miskenning zoowel als verwaarloozing van de belangen der Bovenwindsche eilanden. Op St. Maarten zetelt de gezaghebber der drie eilanden, op de beide andere heeft hij een plaatsvervanger. Behalve dat er ontevredenheid heerscht over de personen der ambtenaren, is het vooral het stelsel dat men veranderen wil. Los van den Kolonialen Raad op Curaçao, weder rechtstreeks samenwerken met het Plein.

Deze los-van-Curaçao-beweging is geenszins anti-Nederlandsch, de bevolking toont dat telkens overtuigend, maar men wil zelfbeschikking onder toezicht en leiding van het moederland. Tot de ernstige grieven behooren: de door het gouvernement bevorderde emigratie, waardoor thans op de eilanden de noodigste werkkrachten voor landbouw en zoutwinning ontbreken; de verwaarloozing van landbouw en veeteelt, vooral doordat de regeering het modern bedrijf aan de bevolking niet leert. De heer G. J. Grol, oud-gezaghebber van St. Eustatius, heeft daar prachtig werk gedaan door de wederinvoering der katoenplant, maar de agrarische maatregelen van het gouvernement bleven onvoldoende. Gouverneur Fruytier heeft thans *f* 1000 voor de kokosteelt uitgetrokken.

Een grief is voorts de voorgestelde afschaffing van den accijns op gedistilleerd, waardoor de eilanden smokkelnesten voor al de Caraïbische eilanden zullen worden. Ergernis heeft ook de houding van de ambtenaren na de stormramp van 12 Sept. 1928 gewekt, waarvan spr. uit particuliere brieven staaltjes gaf. Hij voegde daar nog tal van voorbeelden bij, waaruit de verwaarloozing van deze Nederlandsche eilanden blijkt. In de vergadering van de Tweede Kamer van 13 December 1928 hebben de heeren IJzerman, Van Vuuren, Joekes en Bijleveld in dezen geest gepleit. Spr. eindigde zijn door kaarten en prenten toegelichte voordracht met den hartelijken wensch, dat ons volk oog moge krijgen voor het groote onrecht, dat daar op dit kleine stukje van het Nederlandsche rijk geschiedt."

Gevangenispolitiek.

Wat in 1928 en 1929 gebleken is omtrent de mogelijkheid van ontvluchting uit de Willemstadsche gevangenis komt in nog vreemder licht als men in de voor 1930 ontworpen begrooting de mededeeling leest, dat „in 1928 moest worden overgegaan tot verdubbeling van het aantal gevangenbewaarders, terwijl sedert 1 Januari 1928 het aan die betrekking verbonden maandloon moest worden verhoogd, daar het onmogelijk bleek met het aanwezige aantal de bewaking van een steeds grooter wordend aantal beslist kwaadaardige uitheemsche beroepsmisdadigers zelfs in de geringste mate aan haar doel te doen beantwoorden". De commissie van administratie voor de strafgevangenis en het huis van bewaring heeft zich tot het Bestuur gewend onder mededeeling, dat, teneinde de bewaking naar behooren te kunnen doen plaats vinden, het noodzakelijk voorkwam 6 gevangenopzichters uit Nederland te laten uitkomen. Deze worden thans aangevraagd en zullen *f* 3000 's jaars genieten.

Landbouw.

Op de begrooting van 1930 is *f* 35.000 aangevraagd voor voorschotten tot bevordering van landen tuinbouw en veeteelt en voor andere uitgaven in het belang hiervan. In de m. v. t. leest men hieromtrent:

„Deze post is op de begrooting verhoogd om meer middelen beschikbaar te hebben ten einde de mogelijkheid te openen voorlichtend werkzaam te zijn op het gebied van land- en tuinbouw. Het is van algemeene bekendheid dat het eiland Curaçao op verre na niet voorziet in de behoefte aan vruchten, groenten en vooral aan melk en eieren. Het komt ondergeteekende voor, dat meer op dat terrein moet worden gedaan en dat de gewijzigde omstandigheden ook wijziging moeten brengen in den aard van de cultuur. Indien onder deskundige leiding een aanschouwelijke voorlichting wordt gegeven en de mogelijkheid en levensvatbaarheid van land- en tuinbouwbedrijven, op kleine schaal en slechts voor de behoefte van de bewoners van Curaçao kan worden aangetoond, zal de toestand van de levensmiddelenvoorziening zeker verbeteren en de bevolking in alle lagen ten goede komen.

Ook voor de Bovenwindsche eilanden zal moeten worden nagegaan op welke wijze moet worden geholpen en de achteruitgang van de welvaart der bevolking kan worden gestuit".

Wat dit laatste betreft — prof Knappert heeft reeds meegedeeld, dat *f* 1000 voor steun aan de kokosteelt is uitgetrokken. De kokosteelt is van gouvernementswege beproefd op het domein Godet op St. Eustatius en schijnt kans van slagen te beloven. De aangevraagde gelden moeten o.a. voor uitbreiding gelden.

Het traktement van den gouverneur.

Blijkens het verslag van de Tweede Kamer over het wetsontwerp tot wijziging van het XIde hoofdstuk der Rijksbegrooting van 1929 maakten eenige leden bezwaar tegen de voorgestelde verhooging van den gouverneur van Curaçao. Verscheidene andere leden verklaarden zich op grond van de door de regeering gegeven argumenten met de verhooging wel te kunnen vereenigen. De minister van Koloniën merkte echter op, dat het voorstel tot verhooging der ambtelijke inkomsten van den gouverneur van Curaçao een noodzakelijk gevolg is van de verandering in economische structuur, die zich in Curaçao heeft voltrokken.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Geref. Kerk op Curaçao: Jan Pietersz. onegte zoon van Jan Pietersz. Tromp en Anna Christina Arensz, geboren op Aruba, den 17en Juni 1785, is door de moeder en getuigen Willem Stenoicus en Maria van Riesen ten H. Doop aangeboden, den 2-en m.c. (May 1786) en gedoopt door mij

SPORON, *Predikant*.

N.B. De vader van dit onegt voortgebragte kind, heeft mij, voor de bediening van den Doop de volgende attestatie overgeleverd:

„Ik ondergeteekende, bekenne voor God, dat het kind van Anna Christina Arensz, mijn kind is en dat ik het zelve kind, als eigen zal aannemen en erkennen tot den dood toe. Om dit bovenstaande te volvoeren; zo teeken deze, op Curaçao den 19en Mey 1786.

Was geteekend: JOHANIS P. TROMP.
Vera copia
Q. T.
SPORON, *Predikant*.

9 April 1790 ged. Catharina Theresia, zn. van Johannis Pieterse Tromp en Abigaël Wolff.

Uit den Verren Vreemde.

Het rapport der Butler-commissie.

geland heeft zijn twee commissies, die zich houden met de verhoudingen van het moe-nd tot Britsch-Indië. De een is de veel besproonder Sir John Simon. Deze heeft twee infor-reizen door Britsch-Indië gemaakt. Pas in len teruggekeerd, is zij nu bezig haar rapport werken. Dit zal aan het Parlement beschougen en voorstellen aanbieden betreffende de kundige verhouding van de kolonie tot het derland, en betreffende mogelijkheden van een tie tot grootere zelfstandigheid van Indië. Zij , door het gerucht, dat om haar werkzaamheid aakt is, de aandacht van de geheele wereld. Als rapport verschijnt, zal de algemeene belangling of nieuwsgierigheid er scherp op ge-t zijn.

e andere commissie, over welke wij 't ditmaal ben zullen, heeft haar rapport uitgebracht en ubliceerd, en hieraan is slechts in een zeer beten kring van niet direct-geïnteresseerden opkzaamheid ten deel gevallen.

e commissie heeft Sir Harcourt Butler tot voorer. Wij hebben hier bij haar instelling over haar n van bestaan gesproken, wij brengen deze hier nog even in herinnering.

ls de Engelschman over Britsch-Indië spreekt, oelt hij daarmede, in engeren zin, het gebied dat er rechtstreeksch bestuur staat, dat is het ge-d waarover de bemoeienis van de commissieon gaat. Maar daarnaast, of juister grillig vereid daartusschendoor, ligt een 700-tal Inland-e staten en staatjes die onder een eigen vorst n. In hun gebied is het Britsche gezag vertegenordigd door *political officers.* Deze staten worn „de Indische" genoemd, zij staan ook onder den derkoning, maar nemen naast het rechtstreeks tuurd Britsch-Indië een eigen plaats in.

adat zij lang ieder op zich zelf hadden gestaan der onderlinge organisatie, zijn zij een tiental n geleden tot het inzicht gekomen, dat ondere samenwerking nuttig en noodig kan zijn. In 21 is de *Chamber of princes* geïnaugureerd, die eenschappelijke belangen behartigt en er voor komt.

Tot de vragen van den dag behoort ook voor deze rstenlanden: waar wil men heen voor de verdere standigheid van Indië, ja misschien voor de andering van de kolonie in een dominion, en hoe kt men zich in dit geval de verhouding van de eerende prinsen tot het Britsch-Indische opperag, tot het moederland en tot de kroon? Zooals n ziet, zijn de aangelegenheden van Britsch-Indië ngeren zin en van de Inlandsche staten niet van nder los te maken, al vragen ze om een eigen afzonderlijke behandeling.

n zoo is dan ook de commissie Butler ingesteld te adviseeren over de juiste verhouding waarin prinsen tot de souvereine regeering staan; over samenwerking van de vorstenlanden met het ntstreeks bestuurd gebied vooral voor finanle en economische zaken; en over de gevolgen, het verleenen van een grootere zelfstandigheid Britsch-Indië voor de staatkundige verhouding schen de Inlandsche staten en het oppergezag zal nen hebben.

n de commissie hadden geen Inlandsche vorsten ng, maar de *Chamber of princes* heeft een verenwoordiging naar Londen gezonden, die door commissie is gehoord.

u het rapport van de Butler-commissie verscheis, wekt dit geenszins de verwachting, dat de uurders der Inlandsche staten er opgetogen r zullen zijn.

Voor het eerste punt, de verhouding tot den soureín, de *paramount-power,* doet de commissie n poging om voor de geopperde bezwaren of eworpen kwesties een oplossing aan te geven. Wijzende op verschil in historische ontwikkeling, toevallige en vastgelegde verhoudingen, in plaatlijke omstandigheden, enz. meent het rapport in dit opzicht te nemen beslissingen als geval-op zich zelf zullen moeten worden behandeld.

adden de prinsen voorgesteld om een Raad van ndsche staten in het leven te roepen, die zou nen samenwerken met de organen der regee-g, en die ook het tot stand komen van een ane-unie zou bevorderen, de commissie heeft e gedachte slechts in zoover overgenomen, dat wel een Raad van deskundigen aan het werk wil n, maar de wijze waarop zij dit denkbeeld uitkt beantwoordt niet aan de bedoeling, om vastd en zekerheid te brengen, waar deze nu ontken.

De prinsen hadden verder duidelijk doen uitmen, dat zij een uitspraak wenschen, waarin zou n uitgedrukt, dat zij geen vrees behoeven te heb-n eenmaal aan het welbehagen van Swarajisten Indisch nationale drijvers overgeleverd te worn, een wensch vooral van veel beteekenis voor staten en staatjes, die omsloten zijn door rechteeks bestuurd gebied. Wat de commissie in dit opzicht als haar oordeel te kennen geeft is zeker niet zonder belang. Het rapport sluit zich aan bij de zienswijze, volgens welke de verhouding van de Staten tot het centrale gezag die is van de Staten tot de Kroon. De gesloten tractaten en overeenkomsten zijn als zoodanig op te vatten. De onderkoning van Indië, en niet de Gouverneur-generaal in Rade, is als de vertegenwoordiger van den Souverein te beschouwen. In geval van geschil kan de kwestie voor comité's worden gebracht, die geen organen behoeven te zijn van de Britsch-Indische regeering.

Geheel gerust gesteld zullen de betrokken vorsten door deze verklaring echter niet zijn. In de practijk is de positie van den Minister voor Indië en is de werking van de regeeringsorganen in Indië zoo, dat veel zal moeten veranderen om de verhouding volgens het door de commissie Butler overgenomen standpunt zuiver te stellen. De Swajaristen en de drijvers onder de nationalisten zullen zich op dit standpunt nimmer willen plaatsen. Ook zullen de voorstanders, in Engeland en in Indië, van een heel en ondeelbaar Indië geen instemming kunnen betuigen, met een opvatting die de tegenstelling tusschen rechtstreeks bestuurd gebied en Inlandsche staten officieel scherper accentueert. Mede is de opmerking reeds geopperd, dat in de erkenning van de Kroon als *paramount power* opgesloten ka lig-gen, dat de Kroon recht van beschikken heeft. Mocht de Britsche regeering er ooit toe overgaan, goedschiks of kwaadschiks, aan Britsch-Indië nog meer uitgebreid zelfbestuur, of een nieuwen status, b.v. van dominion, te geven, dan zou de Kroon hare bevoegdheden over de Inlandsche staten aan het nieuwe bestuur kunnen overdragen. Het blijft dus de vraag of die staten zich bij deze opvatting veilig mogen achten.

Het Butler-rapport heeft geen rust vermogen te brengen. Het heeft eigenlijk niets anders gedaan dan: de moeilijkheden nog eens heel duidelijk doen uitkomen.

Ingezonden.

Het Droste-Album „Indië".

De redactie had de welwillendheid in de rubriek „Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt", een van veel waardeering blijk gevende beschouwing over dit album te publiceeren, eindigende met de vraag: „Dit album is zeker meer bedoeld ten gebruike voor volwassenen, dan voor de jeugd?" enz.

Ten einde misverstand te voorkomen, stellen wij er prijs op deze vraag met een enkel woord te beantwoorden en merken wij op, dat het de bedoeling is om een zoo groot mogelijken kring van zoowel jongere als oudere lezers en lezeressen te bereiken en tot plaatjes-plakken te bewegen. Dus in den geest van ook andere plaatjes-albums van den laatsten tijd, zooals b.v. van Laren's Kamerplanten waar in het „Voorbericht" wordt gezegd: „een album, waarin...... mooie plantensoorten, die als kamerplanten vreugde kunnen geven, onder de aandacht van een zeer grooten kring van menschen, *jeugdigen en ouderen,* [1]) worden gebracht". In dergelijke albums zijn hoofdstukken en paragrafen als: „Het verzorgen van kamerplanten", pg. 7, „Het bemesten van planten", pg. 11 en „Het vermenigvuldigen en opkweeken van kamerplanten", pg. 90, evenals van Thijsse's „De bloemen in onzen tuin", hoofdstuk VI „De Alpentuin" zeker hoofdzakelijk voor de ouderen bestemd.

Zoowel in den meer intiemen als ook in den wijderen kring van onze kennissen wordt dan ook zoowel door ouderen als door jongeren van deze bloemenplaatjes met tekst genoten. Met de vriendelijke recensie in het Kol. Weekbl. wenschen we ons Droste's Indië-album hetzelfde succes toe.

J. C. LAMSTER.

[1]) Wij cursiveeren. J. C. L.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

NAAR EN DOOR ONZE OOST.

Indische filmavond in het Koloniaal Instituut.

In samenwerking met de vereeniging „Oost en West", afdeeling Amsterdam, bood de directie der Koninklijke Paketvaart Maatschappij den 7den Mei den leden dier vereeniging en genoodigden een filmavond aan in de groote aula van het Koloniaal Instituut alhier.

Na een openingswoord door den voorzitter der afd. Amsterdam, werd de door de Nederl.-Indische Film Maatschappij opgenomen film vertoond „Met H. K. H. Prinses Astrid en Z. K. H. Prins Leopold van België per s.s. Swartenhondt van de Kon. Paketvaart Mij. naar Bali". Daarna werden de talrijke bezoekers op een reis met het s.s. „Op ten Noort" van de K.P.M. naar Singapore, Siam, Cochin China, Manilla, de Molukken en Bali onthaald. In de laatste 5-deelige film „Tropisch Tourisme" heeft de K.P.M. haren gasten niet alleen 'n beeld gegeven van haar bedrijven in eenige voorname havens als Tandjong Priok, Soerabaja, Makassar enz., zooals o.a. het landen en lossen van hare schepen, zich dus niet alleen tot den buitenkant bepaald, zooals de zeeman zoo vaak vreemde landen te zien krijgt, maar hen ook een kijkje laten nemen in de binnenlanden.

In Borneo werd de breede Barito opgevaren; op de Oostkust van dit groote eiland o.a. het steenkolenbedrijf der K. P. M. te Teloek Bajoer en de Rantau Pandjangmijn bezocht. Van Sumatra werden natuurlijk de schilderachtige Padangsche Bovenlanden en het Toba meer in oogenschouw genomen. Ook naar de Molukken werd een uitstapje gemaakt, zelfs naar Noord Nieuw-Guinea richtte de K.P.M.-stoomer den boeg, om met een bezoek aan het schoone eiland Bali, waar wij een lijkverbranding bijwoonden en o.a. genoten van den gracieuzen dans van twee Balineesche meisjes, deze zeer interessante reis door onzen mooien Archipel te besluiten.

Voor de muzikale illustratie zorgde op verdienstelijke wijze „The Dutch Gramophone and Radio Works" hier ter stede.

Een luid applaus aan het einde zal de gastvrouwe wel een bewijs zijn geweest voor het welslagen van haren filmavond.

N.B. Deze filmavond zal 24 Mei herhaald worden. Zij die voor de voorstelling van den 7en geen kaarten ontvingen, kunnen deze nu voor den 24en e.k. bekomen bij den Secretaris der afdeeling, den heer L. D. Petit, van Breestraat 21, Amsterdam.

Afdeeling Rotterdam.

In plaats van wijlen den heer Van Reyn Snoeck is tot Secretaris der afdeeling benoemd de heer *F. A. Vervloet.*

Bij de tijdelijke afwezigheid, van 4 t/m 18 dezer, van den Secretaris, den heer F. A. Vervloet, Westersingel 87, gelieve men brieven enz., voor deze afdeeling bestemd, te adresseeren aan den Voorzitter, den Heer Mr. J. G. Huijser, Vredehofweg 32.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De aangekondigde, op 8 Juni e.k. te Breda te houden Jaarl. Algem. Vergadering zal op dien datum niet plaats hebben, doch op Zaterdag den 22en Juni d.a.v.

Op de leestafel der Vereeniging wordt vermist het Jubileum-nummer van „De Indische Gids", van 1 Januari 1929.

Beleefd doch dringend verzoek dit boekwerk wederom terug te bezorgen.

HET HOOFDBESTUUR.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

A. H. Derlagen, Loods in Curaçao, Van der Horststraat, Maassluis.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. C. van Raadshooven, Gouv.-arts 1e kl. bij den D.V.G., Reinkensstraat 1 D, 's-Gravenhage.

F. C. Wimmers, Onderwijzer bij het O. L. O., Honsholredijkstraat 198, 's-Gravenhage.

P. A. Kimmel, Idem als voren, Kerkstraat B 288, Rijen (N.-Br.).

Mej. A. M. Hoornweg, Vakonderwijzeres b. h. Openb Huish. Onderwijs, De Vriesstraat 34, 's-Gravenhage

H. G. A. Huisintveld, Onderwijzer bij het M.U.L.O. Spoorlaan 804, Wolvega.

Mej. R. A. A. M. Fontane, Vakonderwijzeres b. h. Openb Huish. Onderw., Hofwijckplein 11, 's-Gravenhage.

Mej. A. W. van der Veur, Vakonderwijzeres bij het Huishoudonderwijs, Frankenslag 331, 's-Gravenhage.

J. H. E. G. Puts, Onderwijzeres b. h. O.L.O., Ledeacker.

W. C. Schoevers, Adm. ambtenaar bij het B. B., Van Merlenstraat 75, 's-Gravenhage.

Mr. C. W. M. Baard, Rechterlijk ambtenaar, Nic. Beetsstraat 5, Heemstede.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. G. Blok, wd. Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Van Hoornbeekstraat 59, 's-Gravenhage.

L. Baudoin, Boscharchitect 1e kl. bij het Boschwezen, Gr. Visscherijplein 19(II), Rotterdam.

Mr. J. C. Berenschot, Voorzitter van den Landraad te Pasoeroean, Ant. Duyckstraat 92, 's-Gravenhage.

H. M. Bolland, Onderwijzer 1e kl. bij het O. E. L. O., Bosch en Vaartstraat 14, Haarlem.

A. W. Blom, Hoofdagent van Politie 1e kl., Jan Steenstraat 7, 's-Gravenhage.

A. F. Ph. van Pamelen, Commies bij den Kantoordienst van het B.B., Buys Ballotstraat 99, 's-Gravenhage.

G. Menting, wd. Mijnbouwk. opz. 1e kl. dienst Mijnbouw, Eschdoornstraat 22, 's-Gravenhage.

Dr. F. L. Huber, Bacterioloog bij het Veeartsenijkundig Instituut te Buitenzorg, Maxmilianstr. 1/III, **München** (Duitschland).

W. C. Grashuis, Hoofd der zetterij bij de Landsdrukkerij, Frankenslag 307, 's-Gravenhage.
J. Scholte, Dir. der Normaalsch. v. Inl. Hulponderw. te Blitar, Vossiusstraat 51, Amsterdam.
W. J. Veerman, Wd. commies bij de Arbeidsinsp. v. d. Buitengew., Piet Heinstraat 79, 's-Gravenhage.
Mevr. P. J. Veerman geb. van den Broeke, Telefoniste 1e kl. Telef.kant. Palembang, Piet Heinstraat 79, 's-Gravenhage.
A. R. Boele, Ass.-resident van Painan, Regentesselaan 4, Rijswijk (Z.-H.).
C. A. Degens, tijd. Ambt. ter besch. bij de S.S. en Tr., Oleanderlaan 95, 's-Gravenhage.
K. A. Mierop, Ambt. 3e kl. In-, Uitvoerr. en Accijnzen, Nieuwe Binnenweg 402*b*, Rotterdam.
C. A. Baggerman, Hoofdagent van Politie 1e kl., Adamshof, Tiel.
P. Laurens, Hoofdagent van Politie 1e kl., Bokstraat 33, Utrecht.
F. R. A. Rademacher, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Schönlanke Netzekreis/Putzig Abbau.
B. Benz, Hoofdagent van Politie 1e kl., Viklariastrasse 70, Darmstadt (Duitschland).
V. Hakof, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Asterstraat 37, 's-Gravenhage.
J. B. de Kort, Ondercommissaris van Politie, Goudsbloemlaan 19, 's-Gravenhage.
A. P. Jansen, Dir. der Normaalsch. v. Inl. Onderw. te Serang, 2e Sweelinckstraat 164, 's-Gravenhage.
A. P. Mioulet, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., p/a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
W. H. van Velse, Ondercommissaris van Politie, Boschestraat 27 (III), Amsterdam.
W. H. Rewinkel, Hoofdagent van Politie 2e kl., Zwarte Paardestraat 44a, Rotterdam.
R. O. Cuss, Bouwkundig Opz. 1e kl. b. d. Zoutregie, Van Diemenstraat 160, 's-Gravenhage.
F. H. van Rijn, Ingenieur 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Van Weede van Dijkveldstraat 37 te 's-Gravenhage.
A. W. van den Hoogen, Opz. 1e kl. b.d. S.S. en Tr., Corantijnstraat 1, Amsterdam.
R. F. Emmerich, wd. 1e Commies b. d. P.T.T.-dienst, Sneeuwklokjesstraat 8, 's-Gravenhage.
J. H. Rothkrans, Hoofdpolitie-opziener b. d. Alg. Politie, Veerstraat 23, Amsterdam.
A. E. P. R. Stuur, Gouv. Arts der 1e kl., Van Aerssenstraat 237, Den Haag.
J. Lely, wd. Opvoedend Ambtenaar b. h. Landsopvoedingsgesticht te Malang, Poortstraat 114, Utrecht.
J. M. Küh, Gedipl. Hoofdtechn. ambt. P.T.T.-dienst, Indigostraat 52, 's-Gravenhage.
W. Prins, Hoofdpolitieopziener b. d. Alg. Politie, Nieuwstraat 127, Purmerend.
F. M. Ilgen, Praktijk Ir. bij de W. en 's Lands B.O.W. Amberboomstraat 19, 's-Gravenhage.
Mej. C. Brandes, Adj.-klerke bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 375, 's-Gravenhage.
A. Th. J. Bianchi, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Vossiuslaan 13, Bussum.
W. F. G. Stein, Adj.-hoofdcommissaris van Politie Bandoeng, Laan v. Meerdervoort 216, 's-Gravenhage.
F. A. Harterink, Havenmeester 2e kl. te Banjoewangi, Fahrenheitstraat 513, 's-Gravenhage.
G. P. L. van Swieten, Commies bij den P.T.T.-dienst, Buys Ballotstraat 32, 's-Gravenhage.
E. van Dalm, Wd. commies 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Rhodondendronstraat 132, 's-Gravenhage.
L. G. E. Kalshoven, Dierkundige bij het Instituut Plantenziekten van het Alg. Proefstation v. d. Landbouw, Stephensonstraat 5, 's-Gravenhage.
J. G. den Dekker, Hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie, Zwartjanstraat 94b, Rotterdam.
J. J. Schim, Hoofdradiocommies bij den P.T.T.-dienst, Gennep-Steendaal.
Mej. J. F. Engelbert van Bevervoorde, Tijd. wd. commies bij het Dep. van Gouv. Bedrijven, Van Beverningkstraat 154, 's-Gravenhage.
B. Hauger, Hoofdpolitie-opziener bij de Veldpolitie, Sunthausen-Baden (Duitschland).
D. Timmermans, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Dr. Blookersweg 3, Voorburg.
W. J. Markus, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Tjiembangstraat 7bis, Utrecht.

MET PENSIOEN.

G. L. Uljee, Assistent-resident van Pontianak, Beek... 490, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 8 tot 15 Mei.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Baron Röell van Hazerswoude, Luit.-Gen. b. d. te Utr., Maliebaan 13. *f* 10	Eigen aanmelding.
Mevr. de Wed. M. C. Reybenbach-Gauw, Bilthoven, Soestdijksche straatweg 102. *f* 10.	Eigen aanmelding.
Mevr. L. Driessen-Joosten, Amsterdam, Keizersgracht 160. *f* 5	Secretaris Afd. Amsterdam.
Café-Restaurant „In den Vergulden Turk", Leiden, Breestraat 84. *f* 5	Eigen aanmelding.
J. W. Spanjaard, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Goudsbloemlaan 157. *f* 5	den heer G. C. W. F. Fikenscher te Den Haag.
Mr. F. W. R. Wttewaalls, Burgemeester van Deventer, Brink 28.	den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. te Deventer.
H. J. Bueters, Deventer, Brink 32.	den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. te Deventer.
R. A. P. C. O'Ferral te Paramaribo *f* 5.	den heer H. R. Nije te Paramaribo.
Mevrouw de weduwe B. Bronckhorst, geb. Dekker te Padang. *f* 5	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West", Soerabaja.
J. E. de Grave, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, van Spijkstraat 176. *f* 5.	Eigen aanmelding.

Adresveranderingen

R. Juta, Amsterdam, van: Pieter Langendijkstr. 53 I, naar: Noorder Amstellaan 161, p.a. mevr. Knoop.
W. H. J. Liems, Amsterdam, van: Zocherstr. 20 II, naar Heerengracht 16.
Mr. W. van Loon, Gep. Rechterlijk Ambtenaar, van: Poerwokerto, naar: Amsterdam, de Lairessestraat 156. *f* 5.
L. A. C. Onvlee, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam, Amstellaan, van: 8 huis, naar 230 I.
P. H. Ledeboer, Overveen, van: „Hotel van ouds 't Raadhuis", naar: „Tetterode", Zijlweg 17.
J. W. Tissot van Patot, Inspecteur Scheepvaart, van: Weltevreden, Javastraat 17, naar: Breda, Baronielaan 330. *f* 5.
Mr. Dr. P. A. F. Blom, Burgemeester van Angerlo, thans Burgemeester van Bergen op Zoom, Hoogstraat 10.
J. S. A. van Dissel, Oud Directeur Bestuursschool, van: Pension Lido te Menton Garavan, naar: Barchem bij Lochem.
A. N. A. van Amson, van: Paramaribo, naar: Den Haag, p.a. N. M. van Reenen, Anthonie Duyckstraat 32. *f* 5.
W. van den Bos, Den Haag, van: Valeriusstr. 19, naar: Frederik Hendriklaan 271.
Prof. G. Gonggrijp, Den Haag, van: Palmboomstr. 32, naar: Boomkruiperlaan 4.
J. H. C. de Jager, Gep. 2de Luit. tit. N.-I. L., Den Haag, van: Cederstraat 46, naar: van Swietenstraat 66.
R. W. Kofman, Controleur B.B., van: Den Haag, Snelliusstraat 37, naar: Voorburg, Broekslootkade 5, p.a. Dr. A. de Jong.
Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, Oud President Hooggerechtshof, van: Weltevreden, naar: Den Haag, p.a. Pension Quist, Stadhoudersplein 19. *f* 5.
J. C. de Ridder, Oud Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, van: Goudsbloemlaan 39, naar: Viviënstraat 96.
H. J. Slegtenhorst, Leeraar A. M. S., van: Rijswijk, Koninginnelaan 18, naar: Hilversum, Multatulilaan 51.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, Vice President Gerechtshof, Den Haag, van: Johan v. Oldenbarneveltlaan 92, naar: Nassaulaan 24.
G. J. Oudemans, Oud-Resident, van: Hotel Finstermünz te Meran, naar: Hotel Sonnenwendhof te Bad Gastein.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-Resident, van: Den Haag, Statenlaan 110, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
H. Kalkman, Onderwijzer 1ste kl., van 's-Gravendeel, naar: Amboina.
D. A. van Waardenburg, Offiier van Gezondheid, van: Makasser, naar: Weltevreden.
J. Passchier, Onderwijzer 1ste klasse, geplaatst te Keboemen.
J. G. Duyvetter, Ambtenaar b. h. toezicht Opvoeding Jongelieden, van: Baarn, Prins Hendriklaan 15, naar: Weltevreden, Villalaan 23.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Elout en Gijsbert Karel van Hogendorp,

door

H. A. RITTER.

De regeering van Koning Willem I staat, ook op het gebied der Koloniën, bekend als *conservatief*. Daartoe werkten verschillende oorzaken te zamen. En niet in de laatste plaats dat ons land verarmd was onder de plunderingen door de Fransche Republiek en door Napoleon en onmogelijk een ethisch koloniaal regeeren kon beginnen. Koning Willem, die practicus was, had dat al aanstonds ingezien. Dat blijkt uit het feit dat hij in 1818 tegen Sir Thomas Stamford Raffles, die hem te Brussel bezocht, zeide: *Indië moet geld gaan opbrengen.*

Na twaalf jaren wurmen op allerlei manier, aanvaardde de Koning eindelijk: het cultuurstelsel van den Bosch, dat van Java feitelijk één groot werkhuis ten voordeele van Nederland maakte (1830).

Het is bekend dat in den loop der XIXe eeuw de oppositie daartegen voortdurend in kracht toenam. Zoowel Mr. N. G. Pierson op staathuiskundige gronden, als Multatuli met zijn Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij (1860) behoorden onder de hevigste tegenstanders.

Men moet evenwel niet meenen dat er onder de tijdgenooten van den eersten koning geen verzet bestond. In hoofdzaak traden, als Staatslieden, daarbij op den voorgrond *Elout* en *Gijsbert Karel van Hogendorp*.

Bij het memoreeren van hun oppositie, willen wij — met voorbijgang van hunne practische bezwaren — den nadruk leggen op de ethische gronden, die zij aanvoerden. In zekeren zin staan zij daarbij naast de mannen van het heden, die den plicht van Nederland om Indië op te voeden tot een zekere mate van zelfstandigheid als den voornaamsten plicht beschouwen.

* * *

Beide Staatslieden, door den Koning, bij het herstel onzer onafhankelijkheid, reeds dadelijk tot hooge functiën geroepen, waren van „liberale gezindheid”. Dat was dus juist — gelijk wij reeds opgemerkt hebben — het tegenovergestelde van de regeeringsprincipes des Konings, die door een tijdgenoot geteekend zou worden: „te liberaal om koning, te veel koning om liberaal te zijn.” (De Beaufort). In deze geestelijke tweeslachtigheid domineerde echter de opvatting dat hij vooral een voorstander van de materieele welvaart zijns volks moest wezen. Hoewel bij zijn komst aan het bewind in 1813 de oude Oranjemannen reeds zeer spoedig van hem getuigden: „de Prins is patriot geworden”, was daar in de werkelijkheid van zijn gouvernement niet veel van te zien.

Vandaar zijn strijd tegen de beide Staatslieden, die geëindigd zijn met zich uit den Staatsdienst terug te trekken.

* * *

Elout heeft behoord tot de Commissarissen-Generaal, die van 1816—1819 de zaken in Indië hebben geregeld, nadat Engeland zijn belofte van teruggave onzer koloniën — het had *zelf* bepaald, wat het terug wilde geven — schoorvoetend was nagekomen. In 1820 had hij te Londen gewerkt tot voorbereiding van het tractaat van 1824. In dat jaar was hij Minister van Koloniën, in 1825 Minister van Koloniën en Marine geworden. In 1829 nam hij wegens zijn diepgaand verschil van meening met generaal Van den Bosch zijn ontslag. Het is merkwaardig daarover bij Van Hogendorp [1]) te lezen: „Ook de Minister van het Departement van „Koloniën heeft plaats gemaakt voor een ander, „de Heer Elout voor den Heer van Gobbelschroy. „De eerste heeft zijn afscheid genomen, volgens het „algemeen gevoelen, omdat de Gouverneur-Generaal „Van den Bosch het geheel vertrouwen had gewon„nen. De Minister van Gobbelschroy weets niets „van koloniale zaken. Ik gis, dat men het vrij on„verschillig geacht heeft een kundig Minister te „hebben, omdat de Gouverneur-Generaal Van den „Bosch meer dan Minister is.”

Inderdaad beschouwde Elout het stelsel van Generaal van den Bosch als hoogst verderfelijk. Ervaring en beginselen hadden hem gebracht tot geheel andere denkbeelden over Indisch Regeeringsbeleid. Het doel daarvan moest wezen:

„Indië en vooral Java aan het Moederland te ver„binden door een band veel hechter dan dien van „eenige ambtenaren en een ontevreden bevolking, „een band zooveel te noodzakelijker aan te knoo„pen, als de pogingen van vreemde volkeren om „op zeer vele punten in den Indischen Archipel een „Europeesche bevolking te brengen en te onderhou„den. Indië, een tweede Nederland, zoude dan het „Moederland, dit wederkeerig dan Indië de hand „reiken ...”

Wat daarna volgt is niet in overeenstemming met de denkbeelden van onze dagen. Maar ten slotte wordt medegedeeld dat Elout als C. G. en zijne ambtgenooten besloten hadden:

„De maatregelen van a.g meene en territoriale „belasting, vrije cultuur en vrijen arbeid door het „Britsche tusschenbestuur op eenige uitzonderin„gen na ingevoerd, te handhaven, te verbeteren en „uit te breiden; en daarbij niet alleen het belang „van het Moederland, maar ook bepaaldelijk dat „der Javaansche bevolking op het oog hadden, aan „welke zij ontwikkeling, beschaving, vrije beschik„king van tijd, vlijt en arbeid, zekerheid van per„sonen en goederen, orde en justitie en daarom „de afschaffing van alles wat naar een herstel van „het voormalig willekeurig gezag der Regenten „zweemde, willen verzekeren.” [2])

Het is te begrijpen, dat Elout als Minister niet juist het omgekeerde wilde doen van hetgeen hij als C. G. noodzakelijk achtte. Daar er geen Ministerieele verantwoordelijkheid bestond en hij dus geen beroep kon doen op de Kamer, bleef hem niets anders over dan zijn ontslag te nemen. Er is later nog getracht hem eenigszins recht te doen wedervaren, zonder evenwel van stelsel te veranderen, maar dat behoort niet tot datgene, waar wij de aandacht wilden vestigen.

Er zijn natuurlijk verontschuldigingen. „In de eerste plaats: die de macht heeft gebruikt ze” (Lieuwe van Aitzema) en ten tweede: er moest geld zijn. De Java-oorlog en de Belgische opstand hadden schatten verslonden. De algemeene meening was toen bovendien ook dat men koloniën had om er voordeel uit te trekken. Ethische politiek kon daarom, naar 's Konings meening, niet gevolgd worden. Hoe bekwaam en achtenswaardig de man ook was, die haar voorstond. Men kon en wilde niet wachten op den bloei van een vrij-arbeidend Java.

Maar in beginsel had Elout gelijk en staat hij naast de vooruitstrevende mannen van het heden — al is het meer dan een eeuw geleden, dat hij in zijne memoriën en rapporten zijne denkbeelden neerschreef.

* * *

Gijsbert Karel van Hogendorp was een man van een geheel anderen stempel. Maar in z'n verzet tegen 's Konings regeeringsbeginselen — ook wat Indië betreft — staat hij naast Elout. Bekend is zijn afkeuring over de oprichting der Nederlandsche Handelmaatschappij; ofschoon zijn voorspellingen te doen opzichte *niet* zijn uitgekomen. Zijn denkbeelden over de Indische zaken zijn hier en daar in het kort verspreid in zijne brieven. [3]) In hoofdzaak kan men die echter vinden naast eenige vroegere stukgen in z'n *Huishouding van Staat*. Een werk dat vooral zijn waarde zal toonen, als het gebruikt zal worden bij een, *altijd nog te schrijven*, uitvoerige geschiedenis van Koning Willem I. [4])

Allereerst is v. H. — niet Elout — voorstander geweest van den vrijen handel „zonder welken er geen opregte vriendschap met de onderscheidene volken van den archipel, *noch behoorlijke vorde ringen in hunne beschaving* plaats vinden.” [6])

Terwijl hij gansche bladzijden wijdt aan materieele voordeelen van dien vrijen handel, is lotsverbetering „van den inlander” daarbij tevens schering en inslag.

Maar tevens heeft hij het oog op iets anders — dat men in dien tijd niet verwacht te ontmoeten

Naar aanleiding van de verkregen onafhandelijkheid der Vereenigde Staten, zegt hij:

„Wij mogen vrij besluiten, dat geene koloniën, geene overzeesche bezittingen, in het vervolg van tijd, aan hetzelfde lot zullen kunnen onttrokken worden. Wij mogen tevens besluiten, dat alle behandelingen van de kolonisten en veroverde gewesten, met een oogmerk om dezelve langer afhankelijk te houden, eene tegenovergestelde uitwerking hebben, en lust en macht tot het veroveren van de onafhankelijkheid aanwakkeren. Is de tijd van de onafhankelijkheid volgens den loop der natuur gekomen, zoo is dezelve niet te stuiten; maar indien de betrekkingen met het moederland innig en zorgvuldig zijn, waarvoor het moederland heeft kunnen zorg dragen en niet genoeg zorg dragen kan, zoo zullen ook beiden, het moederland en de koloniën, bij de onafhankelijkheid van dezen winnen”. [7])

Geleerd door het voorbeeld der Ver. Staten voorziet hij dus de mogelijkheid dat andere koloniën — ook van andere soort dan de Ver. Staten waren — eenmaal tot onafhankelijkheid zullen komen. Elout vermeld — maar veel zwakker — iets dergelijks.

De voorstanders van de los-van-Nederland-beweging in Indië kunnen dus niet bepaald bogen op de nieuwheid van hun wenschen. Voor honderd jaar voorzag „graaf Gijs” daarvan de mogelijkheid — en verklaarde het voor onafwendbaar. De raad, dien hij daarbij geeft, is die van een verstandig bestuurder. Een raad die door ons in het laatste kwarteeuw is opgevolgd. De betrekkingen tusschen Nederland en Indië zien er gansch anders uit in 1929, dan in 1829.

Het is te begrijpen dat men in 1829 met die onafhankelijkheid geen rekening hield en de ijverige, bekwame, maar materialistisch aangelegde Koning over zulke uitingen waarschijnlijk glimlachte.

Maar voor ons is het merkwaardig te lezen dat hoogstaande denkers toen reeds voorzagen, wat eenmaal aan de orde zou wezen.

---

1) Brieven en Gedenkschriften, zevende deel, 1825—1834, bldz. 49.

2) Bijdragen tot de kennis van het Koloniaal beheer getrokken uit de nagelaten papieren van wijlen den Minister van Staat Elout, oud-Commissaris-Generaal over Nederlandsch-Indië 1851, VI—VIII.

3) Brieven en Gedenkschriften, zesde en zevende deel, 1902/3.

4) Prof. Colenbrander heeft dat, eenige jaren geleden, zeer wenschelijk genoemd.

5) Wij cursiveeren.

6) Huishouding van Staat (uitgave Thorbecke), zevende deel, 73.

7) Huish. v. Staat, zevende deel, 172.

Mijn reis door Borneo,

DOOR

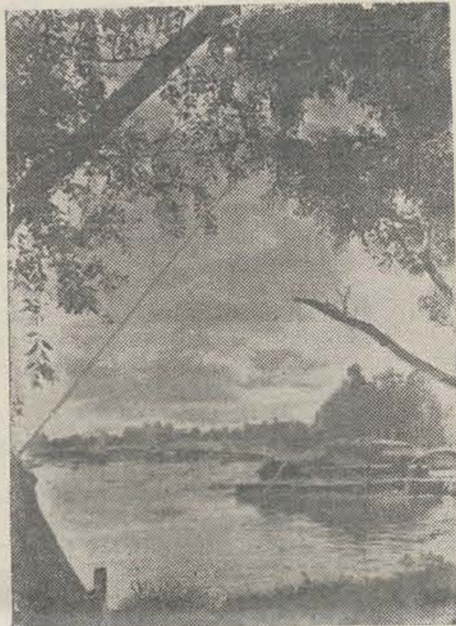
H. F. TILLEMA.

Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan.

I.

Bandjermasin.

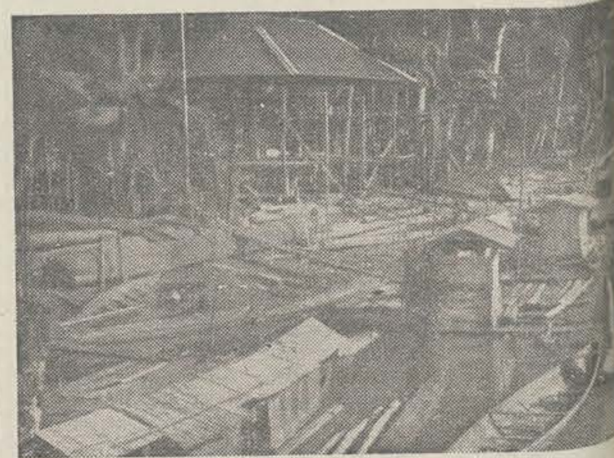
Mijn porte d'entrée was Bandjermasin. De stad vertoont eenige overeenkomst met Palembang.

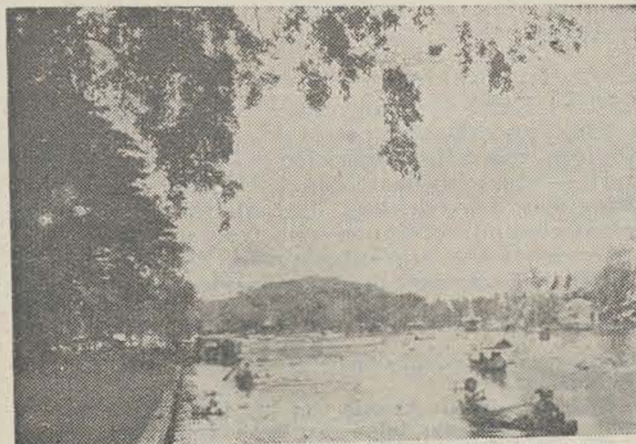
1 . . de bekende Koen-brug.

Beide steden worden door een rivier doorsneden, op beide heerscht een zeer levendig verkeer van prauwtjes en schepen, beide ondervinden ze den invoed van stijgend en dalend water, op beide huizen menschen op vlotwoningen. De rivier, die Bandjermasin doorsnijdt, is echter minder breed dan de Moesi van Palembang, zoodat men er een brug over heeft kunnen bouwen, de bekende „Koen-brug". Men vertelde mij, dat de naam herinnert aan den bouwer, een architect van de B. O. W. (zie foto I). Een der merkwaardigheden der plaats vormt de „kwien", een watertje waarop vooral in de ochtenduren honderden prauwtjes op en neer varen. Die prauwtjes voeren koopwaren af en aan. Ook op de rivier, waarop het bochtige kanaal uitmondt, heerscht veel leven en vertier (zie foto 2). Een eigenaardigheid is het, dat niemand mij wist in te lichten hoe men aan den naam „Kwien" komt. Velen brachten den naam in verband met het Engelsche woord „Queen". Ze meenden dat de Engelschen het kanaal hadden gegraven en er den naam „Koninginne-kanaal" aan hadden gegeven. Volgens de „Encycl. van Ned.-Indië" is de juiste spelling „koe-ien" en is het kanaal een zijriviertje van de Martapoera-rivier. De naam is dus van inheemschen oorsprong.

Broersma heeft in zijn bekend werk: „Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo" over de plaats Bandjermasin, haar handel, verkeer en vertier tal van bijzonderheden vermeld, waarom ik niet in herhalingen treed. Ik zal me daarom bepalen tot het vraagstuk van „het wonen" in die stad. De stad is laag gelegen en is dus modderig. Het bouwen van huizen ondervindt daarom groote bezwaren. Wat er het eerst opvalt is de aanwezigheid van bakken bij de woningen. Dat zijn vergaarbakken voor regenwater. De Europeesche bevolking gebruikt dit voor drinkwater en als het voldoende regent ook voor bad- en waschwater. De inheemsche bevolking gebruikt kaliwater. In droge tijden ondervindt men grooten last, want dan zijn de bakken leeg, is het rivierwater brak en daarom ongeschikt voor consumptie. Drinkwater moet nu worden aangevoerd van een plaats, die niet den invloed van het opdringende zeewater ondervindt. Badwater haalt men, als de bakken leeg zijn, uit de kali. Dat water is vuil, vies en voor het doel totaal ongeschikt. Wie dit niet wil gelooven, geef ik in overweging 's ochtends vroeg een wandeling te maken langs de rivieroevers. Daar liggen tal van vlotten. Op die vlotten defaeceert de bevolking (zie foto 3). De rivier wordt dus besmet. Ik weet zeer goed, dat er veel water door die rivier loopt, dat de oplossing van menschelijke uitwerpselen zeer verdund wordt, ik weet ook, dat de reinigende kracht in de tropen zeer groot is, maar dit neemt niet weg, dat het gebruik van dat water, 't zij voor drink-, hetzij voor bad-, hetzij voor waschwater, een gevaar oplevert voor de volksgezondheid. Ik kan het bewijzen ook! Het toeval n.l. wil, dat de bekende arts Dr. Den Hartog Jager, geneesheer aan de steenkolen-maatschappij Teloek Bajoer, het water uit de Beraoe-rivier heeft onderzocht, juist toen ik er was. Het water van die rivier kan niet in zoo hooge mate besmet zijn als te Bandjermasin, omdat het bovenstrooms lang niet zoo gemengd wordt met menschelijke uitwerpselen als dit te Bandjermasin het geval is. Wat bleek ook uit het onderzoek van dit water? Dat behandeling met aluin, filtratie door zand in een Jewell-filter *geen* zekerheid bood tegen infectie, maar dat het water der waterleiding, die als prise d'eau heeft de Beraoe-rivier, pas volkomen betrouwbaar werd na behandeling met chloor! Waar men te Teloek Bajoer zooveel zorg aan het water besteedt, is het duidelijk, dat het duizendvoudig meer besmette water uit de rivier te Bandjermasin *geheel* onbetrouwbaar is. Ik zie me nog staan op de vlotten aan den kant. Met walging denk ik aan die exploratietochten in den ochtend terug. Intusschen werkt de stoompomp, die het bad- en waschwater uit de rivier naar de tangsi pompt, lustig door! (Zie foto 4).

3. Op die vlotten defaeceert de bevolking.

2 . . heerscht veel leven en vertier.

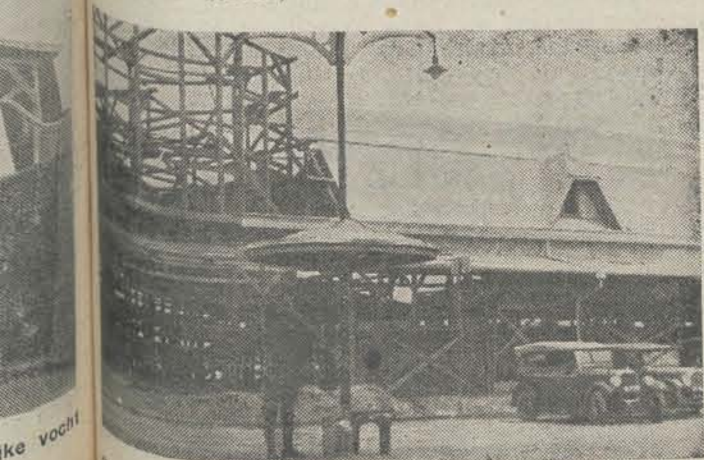
4 . . de stoompomp, die het vieze, gevaarlijke vocht naar de tangsi pompt.

„Men" beweert, dat Bandjermasin niet ongezond is. Malaria komt er, zegt men, niet voor. Dit laatste is wel een heel groot voordeel, want die ziekte tapt de beste levenssappen der menschheid in de tropen af. Maar hoe staat het met andere ziekten als pokken, typhus, dysenterie? Wat is er bekend van het geboortecijfer? Men weet van dit alles, absoluut niets positiefs. Men vermoedt, gist, raadt. Net als indertijd te Semarang. Toen ik er in 1896 kwam, vertelde men mij ook, dat die stad niet ongezond was: men had er immers artesische putten. Tot Dr. De Vogel kwam. Deze hygiënist wist, dat men, om inzicht in sanitaire toestanden te hebben, cijfers moest bezitten. Met groote moeite verzamelde hij ze. Jaren lang. En wat bleek? Dat hij *sterftecijfers* kon produceeren zóó hoog, als geen sterveling had verwacht en die vermoedelijk een nog duidelijker taal zouden hebben gesproken, had hij zich ook *geboortecijfers* kunnen verschaffen! Semarang schrok er van, werd wakker!

Helaas heeft Bandjermasin geen Dr. De Vogel! De dienst voor de volksgezondheid van Nederlandsch-Indië bemoeit zich nièt of bijna niet met Borneo. Hygiënisten zijn er niet. Ik heb in „Zonder Tropen geen Europa" al betoogd, dat de hygiënische zorg zich niet uitsluitend dient te bepalen tot Java en een deel van Sumatra, maar dat de bevolking van heel den uitgestrekten archipel recht heeft op sanitaire zorgen, dat in alle centra: Medan, Padang, Makassar, Ambon, Bandjermasin, Pontianak, *echte* inspecteurs der volksgezondheid dienen te worden geplaatst, geen „Ersatz", zooals nu het geval is. Deze laatsten, belast met militairen dienst, kunnen, hoe hard ze ook werken (ik heb alle respect voor die geneesheeren!) geen sanitair werk doen, 1e. omdat ze er niet voor zijn opgeleid en 2e. omdat ze er geen tijd voor *kunnen* vinden, gesteld al, dat er eenigen onder zijn, die sanitair zijn geschoold.

Het a.b.c. van hygiëne is: zindelijkheid. Deze wordt in hooge mate bevorderd door het verstrekken van water. Dat water moet men bij de menschen brengen en niet omgekeerd: de menschen naar het water voeren. Dit principe heeft men te Semarang zoo goed mogelijk doorgevoerd, door het plaatsen van ± 250 openbare hydranten in de kampongs. Als men dan verder zorgt voor een sanitair tarief (de betaling van een vasten prijs per gebruikte M³. water is *niet* sanitair!), heeft men de zekerheid dat het water wordt gebruikt, niet alleen voor drinkwater, maar ook voor bad- en waschwater. Dus voor Bandjermasin geen *drink*waterleiding, maar een *bad-*, *wasch-* en drinkwaterleiding; het er de menschen gemakkelijk maken (net precies als men dit in Europa doet) en een tarief, dat leidt tot gepast gebruik van dat water. (Misbruik dient natuurlijk te worden tegen gegaan, daarvoor is het kostelijke vocht te kostbaar!). Mutatis mutandis gelden dezelfde opmerkingen voor Pontianak, waarover verderop meer!

Op nog een belangrijk vraagstuk wil ik wijzen. Wanneer men in een stad de beschikking heeft over een waterleiding onder druk, kan men op geschikte punten brandkranen plaatsen. Men heeft dan onmiddellijk water tot blusschen bij de hand. Zijn die brandkranen er niet, dan komt de brandweer pas in actie als de brand reeds is voortgewoekerd. Ze komt dan vaak te laat. Met een waterleiding kan men dikwijls een beginnend brandje blusschen, groote uitbreiding voorkomen. Brandgevaar dreigt er steeds, vooral in de Chineesche buurt, waar de huizen dicht op elkaar staan en van zeer brandbaar materiaal zijn gemaakt. Ik zag nu bij mijn bezoek woningen van 'n onbrandbare stof bouwen, n.l. gegolfd plaatijzer (zie foto 5). Dit materiaal echter is uit sanitair opzicht ongeschikt: het geleidt de hitte te gemakkelijk. Wie wel eens een woning heeft bewoond met een van dergelijk materiaal gedekte voorgalerij (zelfs al was die met planken beschoten!) zal dit beamen. Te Pontianak heeft men met dit systeem gebroken. Men bouwde daar na een hevigen brand vernielde huizen weer op van een ander onbrandbaar materiaal, n.l. gewapend beton. Het verzet tegen deze kostbare manier van bouwen was groot, maar het Bestuur heeft de zaak doorgezet . . . tot voordeel voor de bewoners, al zullen ook die woningen vermoedelijk warmer zijn dan die met een dak met pannen gedekt.

5. Woningen, geheel van gegolfd plaatijzer, het voor de tropen zoo onhygiënische materiaal, gebouwd.

Belangstelling voor de publieke zaak heb ik te Bandjermasin zeer weinig ontmoet. De Europeesche bevolking is er zeer vlottend, waarvan het gevolg is afwezigheid van locaal patriotisme en liefde tot de stad der inwoning. Met de inheemsche bevolking heb ik door mijn kort verblijf geen aanraking kunnen krijgen. Ik vermoed, dat deze aan het „vraagstuk van het wonen" nog weinig aandacht schenkt. Wat voor Bandjermasin in de eerste plaats noodig is, is een hoofd van het gemeentebestuur, dat continuiteit kan brengen en belangstelling niet alleen bij de bewoners der stad verstaat te wekken, maar ook bij de Regeering!

Tot slot vermeld ik nog, dat er inzake ziekenverpleging zoo 't schijnt iets niet in den haak is. Particuliere pogingen tot het oprichten van een ziekenhuis, waarin vooral de inheemsche bevolking opgenomen zou kunnen worden, schijnen te worden tegengewerkt door hen, die meenen, dat het militaire, goed ingerichte hospitaal voor Bandjermasin voldoet aan al de te stellen eischen. Ik heb den indruk gekregen, dat men de zaak te eenzijdig beziet. Sedert ik er was is er een jaar verloopen. Wellicht zijn de meeningen nu gekenterd.

Dat men op Borneo zijn eischen niet hoog stelt inzake ziekenverpleging wil ik even illustreeren. Men leze: ergens op een plaatsje, diep in 't binnenland, werd een ziekenverpleger geplaatst. Hij was voorzien van de noodige medicamenten en verbandstoffen ter distributie onder de bevolking. Vroeger waren districtshoofden en volksonderwijzers er mee belast. Men vond dit een groote verbetering, omdat men toch aan „leeken" geen medicijnen kon toevertrouwen." Ik wil hiermee niets ten nadeele van de verplegers zeggen, maar dat men ze als „deskundigen" beschouwt is wel wat te veel gevergd. Onder deskundige contrôle doen ze zeer nuttig werk. De ervaring op Java bewijst dit. Maar: contrôle moet er zijn! Zoo zag ik, ook in 't binnenland, de „apotheek" van een dergelijk verpleger. *De toestanden inzake het bewaren van medicijnen waren er meer dan zeer slecht!* Hoe het met de verpleging gesteld was, weet ik niet, heb er ook niet naar gevraagd, omdat ik terzake niet deskundig ben.

Langs een smalle, bochtige rivier verlaat men Bandjermasin. Soms raakt in zoo'n bocht de boot op een haar na den wal. 't Is een interessante tocht, die veel stuurmanskunst vereischt! Twee booten kunnen elkaar niet passeeren, waarom er een wacht is ingesteld, die er voor waakt, dat slechts in één richting wordt gevaren. Is het vaarwater vrij, dan mag er pas van de tegenovergestelde richting worden gevaren! De monding van de Barito is zeer breed. Ze lijkt een groot meer. Veel water voert de rivier af. Kilometers ver in zee vaart men er in.

(Wordt vervolgd.)

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6

Tentoonstelling het Koloniale Boek.

De afdeeling 's-Gravenhage van de vereeniging „Oost en West" bereidt eene tentoonstelling voor van het Nederlandsch Oost- en West-Indische Boek, welke zal worden gehouden van 25 Juli tot 10 Augustus a.s. in eenige localiteiten en in de aula van het gymnasium aan de Laan van Meerdervoort te 's-Gravenhage, voor dit doel door het Haagsche gemeentebestuur ter beschikking gesteld. Voor het organiseeren van deze tentoonstelling werd een comité gevormd, waarvan voorzitter is de heer F. van Peski, voorzitter van de Haagsche afdeeling van „Oost en West", terwijl leden zijn de heer C. Elout, het Tweede Kamerlid de heer L. J. M. Feber, Jhr. J. Feith, professor G. Gonggrijp, Johan Koning, Ant. J. Lievegoed, W. C. Muller, Raden Mas Noto Soeroto, F. Oudschans Dentz, L. D. Petit en W. van Rossum. Secretaris van het comité is de heer J. Koning, Park Leeuwenbergh 2, Voorburg.

Van Week tot Week.

Dinsdag 14 tot Maandag 20 Mei.

Het 4e Pacific Science Congress. Blijkens een Aneta-telegram [1]) is het vierde Pacific Science Congress officieel door den Gouv.-Generaal geopend. Na de rede van den G.-G. heeft de algemeene voorzitter van het congres, prof. De Vries, de openingsrede uitgesproken. Daarna hebben prof. Went, vertegenwoordiger van de Nederlandsche delegatie, afgevaardigden van Engeland, Frankrijk, Amerika, Canada, Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, China, de Philippijnen en Hawaii, het woord gevoerd.

Redacteur van De Planter. Medan, 13 Mei (Aneta). De heer H. de Ruyter, oud-secretaris van den Suikerbond, is [als opvolger van den heer Dingemans] gekozen tot secretaris-redacteur van de Vakvereeniging van assistenten in Deli.

Nijverheidstentoonstelling te Weltevreden. Batavia, 13 Mei (Aneta). Gisteren was er, bij gelegenheid van het vierde Pacific Science Congress, een enorme belangstelling voor de opening van de nijverheidstentoonstelling in het Museum aan het Koningsplein. Tallooze inlanders verdrongen zich voor het door de politie afgezette gebouw. Een regeling was getroffen, waarbij telkens slechts een bepaald aantal bezoekers werd toegelaten.

De tentoonstelling omvat een zeer belangwekkende collectie uit nagenoeg alle deelen van den Archipel. Er worden demonstraties van dansen, batikken, vlechten en weven gehouden. De schilderachtige nationale kleederdrachten trekken zeer de aandacht. Behalve Dajakkers uit de diepe binnenlanden van Borneo, zijn ook aanwezig Papoeas van Nieuw-Guinea, Atjehers, Kisareezen, Niassers, Baliërs en Bataks, kortom vrijwel alle volksstammen van den Indischen archipel zijn vertegenwoordigd. (Zie ook de rubriek Kunst, enz.).

Congres P. N. I. Batavia, 14 Mei (Aneta). De partij National Indonesia houdt met de Pinksterdagen een congres. Spreken zullen o.a. de heeren Ali Sastroamidhojo over onze buitenlandsche propaganda, Sartono over woekerbestrijding, Soekarno over vak- en tanibonden, Soejoedi over de Indonesische volksbeweging, en Soenarjo over coöperatieve vereenigingen en over emigratie.

Legercommandant in Indië. Bij Kon. besluit is op zijn verzoek, wegens volbrachten diensttijd, eervol ontslagen, met ingang van 2 Oct. 1929, de luitenant-generaal, Commandant van het leger en Hoofd van het Departement van Oorlog in Ned.-Indië, H. L. La Lau, met dank voor de vele en gewichtige bewezen diensten,

is benoemd als zoodanig de Generaal-Majoor van voormeld leger H. A. Cramer.

De aanslagen in de cultures. Batavia, 16 Mei (Aneta). Op de conferentie met de inspecteurs van arbeid over de koelie-aanslagen werd besproken of de wijze van inspectie en het optreden van de arbeidsinspectie hierin een factor kan zijn.

Het bestuur, de plantersorganisaties en de assistentenbond zullen worden uitgenoodigd hun gevoelen mede te deelen, alvorens definitieve maatregelen zullen worden voorgesteld.

Burgemeester van Magelang en Pekalongan. De burgemeester van Pekalongan, de heer P. K. W. Lakeman, is benoemd tot burgemeester van Magelang. — Tot burgemeester van Pekalongan is benoemd de heer Middelkoop.

De kolonisatie in Nieuw-Guinea. Amboina, 17 Mei (Aneta). De Gouverneur heeft de commissie van onderzoek in Noord-N.-Guinea ontbonden. De resultaten van dit onderzoek hebben uitgewezen, dat in het Boemi-gebied stellig plaats is voor een 800-tal gezinnen om daar den kleinen landbouw te beoefenen. Een gezaghebber en een landbouwkundige zullen naar de Boemi-streek gezonden worden. De gouverneur zal voorstellen de vereeniging Kolonisatie Nieuw-Guinea te behouden.

Aankomst der vliegbooten te Tandjong-Priok. Batavia, 18 Mei. (Aneta). De ontvangst van de marinevliegers, die heden met hun twee Dornier Wal-vliegbooten te Tandjong-Priok zijn neergestreken, na de reis van Nederland hierheen met succes volbracht te hebben, is een grootsche plechtigheid geworden, welke nochtans overschaduwd werd door de herinnering aan het ongeluk met de derde vliegboot van het eskader, welke te Bagdad vernield werd en waarbij luitenant Everts het leven verloor.

Verschillende redevoeringen werden gehouden.

De D 23 door brand vernield. Twee dagen na de aankomst te Tandjong Priok is de vliegboot D 23 in den hangar door een benzinebrand totaal vernield. Twee Inlanders liepen ernstige brandwonden op. Na het ongeluk dat de D 22 te Bagdad heeft gehad, is nu ook de D 23 verloren. Van de drie Dornier-Walvliegtuigen, die den 3en April op eigen kracht naar Indië gingen, is er dus nog slechts één, de D 21, over.

Minahassa-Comité Voorburg. Den 17en Mei heeft Het plaatselijk Minahassa-Comité te Voorburg een Indischen kunstavond gegeven, waarvan de opbrengst komt ten bate van het Minahassa-Fonds. Als spreker is daarbij opgetreden de heer F. van Peski, voorzitter der afd. 's-Gravenhage van de Ver. Oost en West, die een causerie hield over Ned.-Indië en de Minahassa.

Hoogere examens. Universiteit Utrecht. Taalkundig cand. examen Indologie de heeren H. Hoogenberk, J. Sepers en N. W. Bruijnis.

Universiteit Leiden. Cand. examen Indisch recht de heer J. P. D. de Bruyn.

Landbouwhoogeschool Wageningen. Geslaagd voor het Landmeter-examen Koloniale richting de heeren R. A. Ehrencron, H. E. W. Schul en J. M. C. Witvliet. — Id. 1e gedeelte de heeren J. W. Anthonijsz en C. A. Berg.

Mr. Dr. D. Talma. Te Brussel is op 52-jarigen ouderdom overleden mr. dr. D. Talma. Onder het bewind van Gouv.-Gen. Idenburg in Indië gekomen werd de hr. Talma te werk gesteld op de Algemeene Secretarie, waar hij opklom tot referendaris, om daarna op te treden als directeur van Financiën. Als zoodanig afgetreden, werd hij benoemd tot president van het Suikersyndicaat als opvolger van mr. Hirsch. Een jaar geleden heeft mr. Talma zijn functie neergelegd en is naar Europa teruggekeerd. De overledene was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Mr. N. A. M. van Aken. Te 's-Gravenhage is op den leeftijd van 58 jaar overleden de heer Mr. N. A. M. van Aken, vroeger directeur van een spaarkas te Lawang op Java.

R. F. Paling. Semarang (Aneta). Na het ondergaan van een operatie is alhier overleden de heer R. F. Paling, chef van de firma Gijselman en Steup.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Indonesische Kunst-vertooning tijdens het Pan Pacific Congress te Batavia

De Indische bladen en ook „Aneta" deelden mede, dat het „Koninklijk Bataviaasch Genootschap" te Batavia ter gelegenheid van het Pan Pacific Congress in de week van Zondag 12 tot Zondag 29 Mei in het Museum aan het Koningsplein een tentoonstelling van Inlandsche Kunstnijverheid zal houden. Zoo werd o.a. vermeld:

„Dit zal echter niet een gewone expositie zijn, zooals men die b.v. wel eens op de Pasar Gambir heeft kunnen zien. Er zullen namelijk [illegible] uit de verschillende streken va[n] [illegible] menschen in nationale kleederdra[cht] [illegible] zig zijn, die hunne vaardigheid in het weven, het houtsnijden, de goudsmeedkunst en dergelijke zelf kunnen toonen. Men zal er aantreffen Boegineezen van Zuid-Celebes en Toradja's uit het Sa'dan gebied, Sangireezen, Toradja's uit Koelawi (Paloe) en menschen van Donggala. Ook volken uit den Timor-archipel zullen door een deputatie van een 40-tal menschen vertegenwoordigd zijn. Verder komen er Dajaks van Borneo. Behalve Menadoneezen en Amboneezen komt er een flink stel Balineezen. Javanen en Soendaneezen zijn er natuurlijk, maar ook Sumatra zal er door Menangkabauers, Bataks, Redjangers, Palembangers, menschen van Indragiri en Atjehers behoorlijk vertegenwoordigd zijn. Zelfs komen er waarschijnlijk Papoea's van Nieuw-Guinea en Niassers. Het wordt een bonte verscheidenheid van volkstypen, die, meer nog dan kaarten kunnen doen, de buitenlandsche gasten in de gelegenheid zullen stellen zich een beeld van het groote eilandenrijk van Ned.-Indië te vormen. Vooral uit een anthropologisch en volkenkundig oogpunt zal deze tentoonstelling een merkwaardig schouwspel opleveren.

„Het spreekt van zelf, dat tusschen 12 en 19 Mei deze tentoonstelling niet alleen open zal staan voor den vreemdeling, maar dat ook stadgenoot en landzaat in de gelegenheid zijn om een en ander naar hartelust te bezichtigen."

Dit lezende kwam onwillekeurig de gedachte aan de „Zoo" bij ons op en trof ons daarom des te meer het volgende „Aneta"-telegram:

„Een Alfoer van West-Ceram doodde den inheemschen leider van zijn groep. De moordenaar leed aan heimwee en meende dat de leider verantwoordelijk was voor zijn gaan naar Batavia."

Zou 't niet mogelijk zijn geweest om de congressisten teneinde hun kennis te vermeerderen, te doen gaan naar die volkeren van den Archipel, die hun het meest interesseeren?

Desbetreffende schrijft de Bataviasche correspondent van het *Soerabajaasch Handelsblad* o.m.:

„Natuurlijk zijn er aan het Congres, dat te Batavia en te Bandoeng gehouden wordt, eenige excursies verbonden, maar deze beperken zich tot Java, zoodat onze buitenlandsche gasten, wanneer het Congres 4 Juni is afgeloopen, toch feitelijk geen indruk van den grooten archipel zouden kunnen medenemen. De Japanners hebben dan ook tijdens het Congres van 1926 de excursies over het geheele Keizerrijk van het Zuiden tot het hooge koude Noorden uitgestrekt. Daarvan kon hier natuurlijk, gezien de formidabele kosten, die de bescheiden opzet van thans al medebrengt — de Regeering spendeert er eenige tonnen aan — geen sprake zijn. En dus: wanneer Mohammed niet tot den berg komt, komt de berg tot Mohammed! Gaan onze gasten niet naar de Buitengewesten, dan komen de Buitengewesten tot hen!"

Die honderden menschen van heinde en ver, konden worden ondergebracht in een kazerne vlak bij het Museum. Het geviel n.l. dat de artillerie van het Kampement op Laan Trivelli in Mei juist op meerdaagsche oefening moest.

Omtrent de localiteit, waarin deze tentoonstelling plaats had, lezen wij:

„Daarvoor viel het oog op de achterste zaal van de Ethnographische Verzameling van het Museum: de Nieuw-Guinea-zaal, die 39 bij 15 meter meet. Maar hoe stak die af bij het reeds georganiseerde en gemoderniseerde deel van het Museum!

„Reeds lang was daar een voorziening hard noodig, een voorziening, die de regeering naar aanleiding van het 150-jarig jubileum van het Genootschap (24 April 1928) toezegde. In de suppletoire begrooting van 1929 werd de belofte ingelost en de B. O. W. kon aan het werk gaan en deed dit met loffelijke voortvarendheid, mede dank zij het persoonlijk interesse van directeur, ingenieurs en architecten. Men voelde er voor en deed het met hart.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is, al dan niet verkort, ontleend aan de Nwe Rott. Ct.

„Voor den opbouw van de tentoonstelling zelf was de heer *Anthonisse*, de bekende bouwmeester van den *Pasar-Gambir*, dadelijk te vinden.

„Zijn naam is er borg voor, dat het geheel aan alle artistieke eischen voldoet.

„Hij droeg er ook zorg voor, dat de deputaties zooveel mogelijk haar eigen milieu terugvinden."

Omtrent de openingsplechtigheid van dit congres telegrafeerde „Aneta":

„Een schitterende stoet van eenige honderden vertegenwoordigers van de verschillende rassen in Ned.-Indië trok in volle oorlogsrusting langs den G.-G. en de deelnemers aan het Pacific Science Congress. In den avond werden inlandsche dansen uitgevoerd door vertegenwoordigers van 14 verschillende rassen. Ook hierbij was de G.-G. tegenwoordig."

De uitvoering dier dansen zal wel het glanspunt der feestelijkheden geweest zijn. Wij lezen o.m. dat „Dajaks in vol ornaat hun woeste krijgsdansen uitvoerden, Balineesche *Lègongs* rondfladderden bij de muziek van een *gamelan*-orkest, Ambonneezen hun *Tjakalèlè* en zwaarddansen vertoonden. Palembangsche meisjes hare reidansen te zien gaven en Minangkabauers hun bordendans en *Pentjak*. Ook de stijlvolle Javaansche dans ontbrak niet: er werd een onberispelijke *wireng*-dans [1]) gegeven."

De Westersche Invloed op Oostersche Volken.

Onder dit hoofd lazen wij reeds eerder uit de Indische bladen, dat er een belangrijke publicatie zou verschijnen ten behoeve van dit congres, naar aanleiding van een motie, aangenomen op het vorige congres te Tokio:

„De gebruikmaking van anthropologische kennis tot een onderwerp van primair belang op het volgend congres in discussie zou worden gebracht". Het was te doen om „praktische denkbeelden met betrekking tot de behoeften van Inlandsche volken", om practische toepassing van volkenkundige kennis in de Pacific.

„Daar een dergelijke discussie zonder noodige voorbereiding allicht ontaardt in een onvruchtbaar getheoretiseer of wat nog erger is: afdwaalt op het gebied der politiek, die niet op het congres thuis hoort, heeft het Koninklijk Bataviaasch Genootschap niet beter weten te doen dan een bundel studies uit te geven, waarin het vraagstuk van het effect van den Westerschen invloed op Inlandsche volken van alle kanten wordt bezien."

Wij lezen hoe verschillende autoriteiten, „ieder van de zijde van hun studievak het vraagstuk benaderd hebben: demografische, missionaire, taalkundige, sociale, oeconomische, medische gezichtspunten komen achtereenvolgens in beschouwing. Problemen, die een conglomeraat van primitieve inheemsche dorpsgemeenschappen met eigen huishouding aan het organiseerend talent van ons bestuur stellen, zoowel als de meest moderne ontwikkelings-verschijnselen."

Wij missen hieronder echter noode een beschouwing op kunstgebied, een studie van den Westerschen invloed op de Indonesische kunst, waarvan de verschillende uitingen toch ook te vinden zijn „in iedere inheemsche dorpsgemeenschap", hetgeen toch ook behoort tot „de moderne ontwikkelings-verschijnselen" en zeker niet de minst belangrijke! Dit gemis verwondert ons. Juist in verband met vorengenoemde demonstraties.

Misschien komt het later nog in een supplement? Heeft niet reeds *G. P. Rouffaer*, als slot van zijn uitvoerig artikel over *Kunst* in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië de volgende woorden tot het „Bataviaasch Genootschap van *Kunsten* en Wetenschappen" gericht:

„Met onderdanigheid maken wij Nederlanders een eerbiedige *Sembah* en vragen, bidden, smeeken, dat het den klemtoon van zijn werkzaamheid ietwat naar voren verlegge!"

Boeatan op de Rekofa.

Van 29 Mei tot 9 Juni a.s. wordt te Essen een Internationale Tentoonstelling gehouden van Koloniale produkten. Professor *J. A. Loebèr Jr.* heeft op verzoek van den Raad v. Beheer van „Boeatan", geheel belangeloos, op zich genomen, een verkooptentoonstelling van Indonesische kunstnijverheid aldaar te beheeren. De dagbladen vermeldden onlangs reeds onder het hoofd:

„Indische Kunst in den Vreemde".

Met medewerking van den Nederlandschen Consul, den heer Schmid te Essen zal „Boeatan"-Den Haag een tentoonstelling inrichten op de *Rekofa* te Essen. Hoewel alle stands reeds verhuurd waren, heeft men aan Boeatan een mooie, afgescheiden ruimte van 32 M². gratis ter beschikking gesteld, onmiddellijk aan den ingang van Halle 5.

Ook van andere zijde zal het streven van „Boeatan" aller steun ondervinden. De Kunstnijverheidsschool aldaar beloofde artistiek-geschoolde jongelui ter hulpe bij het inrichten der expositie en het maken van mooie opschriften. De stedelijke tuindirecteur Korte zal palmen en andere tropische gewassen ter beschikking stellen.

Duidelijk blijkt weer, hoeveel belangstelling onze prachtige kunst van Insulinde in het buitenland vindt!

[1]) In denzelfden geest als *Raden Mas Soebanto* en *Raden Soekamto* op 25 Febr. j.l. ter gelegenheid van het Boeatan-feest in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage zoo prachtig uitvoerden. Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Hervorming in El Azhar.

Het *Soer. Hbl.* (12/4, 3de bl. Z.) is van meening, dat de hervorming, die in het godsdienstonderwijs aan de *Mohammedaansche universiteit te Caïro* staat te worden ingezet, belangrijke consequenties zal hebben, ook voor *Ned.-Indië*. De nieuwe rector, Sjeich Mohamad Moestapha al Maraghi, heeft in het godsdienstonderwijs een diepgaande reorganisatie ingevoerd; z.i. zal ook dit onderwijs niet buiten de studie der moderne wetenschappen kunnen en ook de methoden van dat onderwijs zullen gemoderniseerd moeten worden. Geen vooruitgang is mogelijk voor het volk, dat blijft vastgeroest in de oude stelsels en vijandig staat tegenover de moderne wetenschappen. En in El Azhar staan de leeraren, zelfgenoegzaam als de Chineesche denkers, met hun oude boeken, vijandig tegenover de wetenschap. Maar het staat wel vast dat in de Mohamedaansche wereld groot verzet zal rijzen tegen de reformatie, waarheen de reorganisatie van het Islamietisch onderwijs te Caïro zal voeren. Egypte vormt niet de Mohamedaansche wereld; koning Fuad slaagde er nog steeds niet in het Chalifaat te krijgen. Derhalve moet men de beteekenis der Caïro-beweging *niet overschatten*. Aan den anderen kant mag en kan deze wereld *evenmin onverschillig* blijven voor zoo belangrijke veranderingen in het onderwijs aan de oudste Islamietische hoogeschool. Het gevoel van onbehaaglijkheid der aan vreemd gezag onderworpen Oostersche volken — ook Egypte behoort hiertoe — uit zich eveneens in het zoeken der wetenschap, welke eene in aantal zwakke Westersche groep in staat stelde tot het beheerschen of controleeren van 9/10 der aarde. Ook hierom is het streven naar hervorming, te Caïro ingezet, voor ons van veel belang. Men mag verwachten — zoo besluit Z. — dat de Regeering dit verschijnsel met aandacht zal laten volgen. Uit den aard der zaak begrijpt zij zeer wel, dat wij volstrekt neutraal hebben te blijven bij hetgeen zich in de Mohamedaansche wereld afspeelt. Die wereld dient met zichzelve tot klaarheid te komen, en wij hebben ons te bepalen tot eene geheel passieve houding. Ongetwijfeld denkt de Regeering daarover in gelijken zin.

Het *Soer. Hbl.* schrijft voorts over „Den Volkenbond" (6 en 12/4, *A. B.*), „Aziatisch Turkije (8/4, *Ir.*), „Br.-Indië" (8/4, uit Rangoon), „Quo Vadis" ten opzichte van Italië's bevolkingsaanwas (10/4, *B.*) en „Mesopotamië" (11/4), *De Loc.* over „Het verre Oosten" (13/4, blz. 55) en „Hoopvolle feiten voor vredesvrienden" (13/4, blz. 33, *H. A. L. Fisher*), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (10/4) en „De Sovjet-bedrijven" (11/4, 3de bl. *Dr. B. R.*).

De Nederlandsche omroep.

De *Deli Crt.* (15/4) en het *Soer. Hbl.* (6/4, 3de bl.) zijn bevreesd, dat in Holland een belangrijk deel van den in Indië voor omroep geschikten tijd, besteed zal worden aan politieke propaganda van diverse tint. In dat geval komt er in Ned.-Indië van de ontvangst en den — anders zeker te verwachten — groei der radiobeweging niets terecht. In *Indië* wordt, zoowel in de steden als op de landelijke ondernemingen, hard gewerkt en dus komen *uitsluitend de avonduren* in aanmerking voor de radio-ontvangst, van 6 tot 10 *(tusschen 11 en 15 uur in Nederland)*. Zou men nu, in Nederland, *die uren* niet *speciaal voor Indië willen reserveeren*? — vraagt het *S. H.* —. Wat men in Indië in die uren zou willen hooren? Laat ons zeggen: 90 procent muziek, zoowel Jazzband als goede kamermuziek — quartetten b.v. —, een enkel zangnummer, niet te veel; orkest — de grenadierskapel b.v., doch ook, zoo mogelijk, eens het Concertgebouw-orkest, of het Residentie-orkest — en voor de overige 10 procent: korte voordrachten van wetenschappelijken aard, of een auteur over een zijner boeken; en wat Indië betreft, mag de Nederlandsche Radioraad daarop preventieve censuur uitoefenen. *Des Zondags*: uitzending van godsdienstoefeningen: geen bezwaar; een ieder kan den dienst van eigen gezindte volgen en afsluiten wat men niet te hooren wenscht; doch tusschen 11 en 3, Amsterdamsche tijd, geve men uitsluitend wat een ieder hooren kan. Houdt men, op deze wijze, rekening met de wenschen der Indische luisteraars, dan voorspelt het *S. H.* een grooten opbloei van de radio-beweging in gansch Ned.-Indië. Doet men dit niet: dan komt er niets van terecht.

In hetzelfde nr. van het *Soer. Hbl.* geeft de heer *Smissaert* een beschrijving van de „Nederlandsche Nijverheid", o.a. van de electrotechnische nijverheid (w.o. Philips-Radio-apparaten).

Wat generaal Swart in Indië zag en hoorde.

Generaal *H. N. A. Swart*, oud-vice-president van den Raad van Ned.-Indië, heeft in de *Deli Crt.* (18 en 19/4) een deel zijner aanteekeningen over zijn jongste reis naar Indië gepubliceerd. In verschillende streken en bijzonderlijk in en om grootere centra bleek aan *gen. Sw.* de algemeene *sfeer van goede verstandhouding*, die zoo langen tijd tusschen blank en bruin heeft geheerscht, *ernstig verstoord*. Zelfs de beste verstandhouding is op den duur niet bestand geweest tegen jarenlange pogingen van de buitenwacht en van deloyale elementen om die verstandhouding als een verhouding tusschen „overheerschte" en „overheerscher" voor te stellen. Voor slechts een te verwaarloozen gedeelte kon hier sprake zijn van een door de tijden gegroeid verzet van het eene ras tegen het andere. Integendeel, de ontwikkelingsgang van Indië gaf tot voor luttele jaren een geheel ander beeld te zien, namelijk *een met de jaren groeiende appreciatie tusschen blank en bruin*. De verwijdering sproot uit andere oorzaken. Het socialisme en het anarchisme in Europa hebben hun oorspronkelijk en groot succes te danken gehad aan bestaande gerechtvaardigde ontevredenheid. De Inlandsche millioenenmassa's waren over het geheel met ons Gezag tevreden. Waren wij inderdaad de „overheerschers", dan stond nu reeds lang het tropische deel van ons imperium in vuur en vlam. Wanneer dan ook van een langzamen groei van *nationalisme* en *communisme* in Indië gesproken kan worden — een groei, waarvan het tempo zich in de laatste jaren weliswaar aanmerkelijk heeft versneld — dan dient men de oorzaken daarvan niet te zoeken in vage verklaringen omtrent het ontwakende Oosten, doch veeleer in dat wat van buitenaf werd gedaan of nagelaten.

Wanneer men over *de veranderde mentaliteit van de Inheemsche bevolking* spreekt, denkt men in de eerste plaats aan de zgn. inlandsche „beweging". Eerst sedert Dec. 1927 hebben de pogingen succes gehad om de vele direct of indirect tegen ons Gezag gerichte stroomingen in één monsterverbond P.P.P.K.I. onder te brengen. Zulk een monsterverbond is slechts een gordijn, waarachter zich de vogels van diverse pluimage verbergen, die bij uiteenloopende motieven één gemeenschappelijk doel hebben: de omverwerping van ons Gezag. Achter dat gordijn schuilen zoowel de Islamietische organisaties, zoowel de Sarikat Islam en Mohammadijah, als ook de zooge-

naamde studieclubs van Soerabaja en Bandoeng, Boedi Oetomo, Pasoendan, alsook verschillende nationalistische sarekats. De communisten zochten reeds lang onderlinge samenwerking, omdat zij wel begrepen, dat hun Moskousche leerstellingen op den eenvoudigen Inlander geen vat zouden hebben. Door de nationalistische en ook de Islamietische vereenigingen voor hun wagen te spannen en gebruik te maken van het gemakkelijk op te wekken godsdienstig fanatisme tegenover de „ongeloovigen", begrepen zij hun oogmerken gemakkelijker, zij het dan ook onder andere leuzen, te kunnen bereiken. Sindsdien zijn *de extremistisch-nationalistische- en de Islamietische vereenigingen* gekomen tot eenzelfde redeneering ten opzichte van de communisten. Zij aanvaardden de Moskousche heeren gaarne als bondgenooten, liefst om de kastanjes uit het vuur te halen, ter bereiking van het gemeenschappelijk doel: *de omverwerping van het Nederlandsch Gezag!* Daarna zou men wel verder zien.

Symptomen, die als uiterlijke verschijnselen van al deze acties de aandacht trekken, waren de beruchte oproerige communistische beweging in Nov. 1926 op *Java* en die in Jan. 1927 op *Sumatra's Westkust*. Het militaire oproer te *Bandoeng* had plaats in de dagen van 17 en 18 Juli 1927. Deze militaire samenzwering is van veel grooter omvang geweest dan officieel ooit werd toegegeven. Een geheele Menadoneesche en een geheele Javaansche compagnie van het 15de Bat. Infanterie te Bandoeng waren gereed om aan het oproer deel te nemen, indien de eerste aanleg ware gelukt. In verschillende garnizoenen van Midden-Java waren eveneens vele militairen in het complot. Onder de Menadoneesche militairen was door de Moskousche heeren op ruime schaal met geld gewerkt. Belangrijke bedragen (men zegt van *f* 50 tot *f* 2000) zouden aan ettelijken hunner ter hand zijn gesteld. Men mag o.m. uit deze cijfers afleiden hoeveel den bolsjewisten aan de omverwerping van ons Gezag in het Oosten gelegen is. De Europeesche bevolking stelt allerwegen vertrouwen in de *Veldpolitie*, die ook de Inlandsche bevolking overal ontzag, doch tegelijk vertrouwen inboezemt. Deze Veldpolitie is nu nog geheel ter beschikking van het Europeesch Binnenlandsch Bestuur.

In meerdere plaatsen ontving *gen. Sw.* inlichtingen over *jeugdbewegingen en padvindersorganisaties* van Inlanders. Voorgeschreven was ook volwassenen als padvinders aan te nemen met de bedoeling hen te oefenen voor volgende uitbarstingen. In streken waar de bevolking fanatiek godsdienstig is, zooals bijv. in Oost- en Midden-Priangan, heeft de *Sarekat Islam* zeer veel aanhangers. Verschillende regenten waren van meening, dat het enkele op den voorgrond tredende Inheemsche *volksleiders* niet te doen is om het heil van het volk, doch om eigen gewin. *De communistische actie* wordt in Indië gepropageerd door de P. K. I., een sectie van de Komintern. Deze P.K.I. stelt zich ten doel elken vooruitgang van het Indonesische volk door revolutie te helpen verhaasten en den klassenstrijd te voeren ook tegen de kapitalistische groep der eigen bevolking.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (15/4 „Propaganda van buiten"), *De Loc.* (8/4, blz. 3 „Inlandsch B. B." en „Zelfvertrouwen"); blz. 4 „Coöperatie in Br.-Indië en op Java", *prof. Boeke;* blz. 53 „Roode agitatie op Cuba"; 11/4, blz. 3 „Heerendiensten", *Horsting;* blz. 31 „S. D.-B. B."), de *Java-Bode* (12/4 „De veiligheid der assistenten") en de *Deli Crt.* (15 t/m 17/4 „De moordzaak-Leurs" van S. W. K. in '27; 18/4 „Assistentenmoorden"; 19/4 „B.B. en Arbeidsinspectie"; 20/4 „Een peiler doorgezaagd" en „De orde op de ondernemingen").

Van bunkeren, oud en nieuw.

Sedert 26 Maart j.l. bunkeren alle *kolenstokende mailschepen* van de St. Mij. „Nederland" te *Soerabaja*, instede van te Tandjong Priok (*Soer. Hbl.* 9/4). Aan het bunkeren te Batavia, enkele dagen vóór den aanvang van de thuisreis, is het bezwaar verbonden, dat men dan weinig tijd over heeft om het schip weer geheel schoon te maken van de kolenstof; het was mede wel wat omslachtig om — zooals usance is — tijdens de kustreis het schip bij te schilderen, en daarom het weer vuil te maken bij het bunkeren. Het is practischer te Soerabaja de kolen bij te laden en dan op de verdere vaart langs Java's Noordkust het uiterlijk van den mailstoomer op te knappen. De kolen, te Soerabaja ingenomen, zijn prima *Cardiffkolen*. De hoeveelheid, omstreeks 1000 tons, is voldoende tot Port Said. De Mij. „Nederland" heeft nog vier mailschepen, welke *kolen* stoken; behalve de drie *mail-motorschepen* is er nog het vijfde *mailstoomschip*, de „Johan de Witt", doch deze stookt olie, géén kolen. In 1930 zijn de kolen verstokende „Koningin der Nederlanden" en „Prinses Juliana" aan de beurt, om uit de vaart te worden genomen. De kolossale en snelle motorschepen „Johan van Oldenbarnevelt" en „Marnix van St. Aldegonde" zullen haar plaats innemen. In de naaste toekomst wordt de maildienst onderhouden door zes, instede van zeven schepen, alle zes motorschepen met ongeveer 17 mijlsvaart. Ook de „J. P. Coen" zou dan moeten heengaan.

Archaeologische vondsten.

De Regeering heeft in een circulaire de hoofdzaken vastgelegd van een complex van *regelingen met betrekking tot vondsten van archaeologische of prae-historische waarde.* Deze voorwerpen moeten voor Ned.-Indië behouden blijven en voor wetenschap en publiek in musea toegankelijk zijn. Alle vondsten die van eenig belang kunnen zijn, moeten daarom ter kennis worden gebracht van het Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst met zoo mogelijk een schetskaartje van de omgeving en een foto van het gevondene, zooals het werd aangetroffen. In ieder geval dient zooveel mogelijk te worden vermeden om door graven of verplaatsing verandering in den bestaanden toestand te brengen, voordat een deskundige ter plaatse is. Zaken van oudheidkundige waarde dienen ten behoeve van het Indische Museum te worden overgenomen. De Regeering is steeds bereid geweest met de belangen van den vinder op de ruimst mogelijke wijze rekening te houden door met afwijking van den regel dat een schat van oudheidkundige waarde gevonden op landsdomein den vinder slechts voor de helft toekomt — hem de volle getaxeerde waarde uit te betalen, mits hij het opgedolvene ter beschikking stelt van het Gouvernement. *De uitvoer van voorwerpen*, welke naar den aard zijn, dat zij geacht moeten worden thuis te behooren in de collectie van het Bataviaasch Genootschap, zonder vergunning van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, is *verboden en strafbaar gesteld bij*

1. 528 *W. v. Str.* Voor de opvolging der bepalingen wordt een krachtig beroep gedaan op aller medewerking.

Graaf en Gravin de Réthy.

Graaf de Réthy heeft in de *Molukken* een studie in land en volk gemaakt (*Soer. Hbl.* 9/4). Over de ontvangst was Monseigneur uiterst tevreden. Overal werd de grootst mogelijke hartelijkheid ondervonden. Vele geschenken werden ontvangen van de verschillende hoofden, die het zich allen een eer rekenden de hooge bezoekers te mogen begroeten. Curiosa, planten en dieren werden verzameld. Vermoeiende tochten werden gemaakt. Zoo was de graaf de eerste Westelijke persoon, die in *Nieuw-Guinea* den tocht naar de Anggi-meren maakte, waartoe vanuit *Manokwari* 2300 M. geklommen moest worden. Aan de Zuidkust werd de *Tritonbaai* bezocht. In de avonduren, aan boord van de „Sirius" teruggekeerd, werden de gevangen dieren geprepareerd. In den omgang was de Nederlandsche taal de voertaal; ook de gravin sprak het Nederlandsch heel vlug aan. Thans spreken zij beiden zelfs Maleisch. De afscheidsspeech aan boord van de „Sirius" werd ook in de Nederlandsche taal gehouden. Van Batavia zou het hooge gezelschap naar Sumatra gaan en per „Tjerimai" op 8 Mei van Belawan naar België terugkeeren.

De *Java-Bode* vertelt van „Het bezoek van G.-G. Jonquier" aan Java (10 t/m. 13/4), *De Sum. Post* van „Het Zon-eclipskamp", II (20/4), het *Soer. Hbl.* van „Verlof naar Holland" (6/4, 5de bl. ir. De Gruyter), *De Loc.* van „De handelshaven in Midden-Sumatra", II (8/4, Dr. Broersma) en „Tempel-Restauratie in M.-Java" (11/4).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Traditioneele kruidenierspolitiek in de Eerste Kamer.

In de navolgende bewoordingen geeft de *Indonesia Merdeka*, orgaan van de Perhimpoenan Indonesia over Mei, op de haar eigen wijze een relaas met commentaar van de behandeling in de Eerste Kamer van het wetsontwerp tot vermeerdering van het aantal zetels voor Inlanders in den Volksraad:

Na een respectabel spectakel van senatorialen woordenvloed is het lang bevochten armzalig wetsontwerp tot wijziging der „Indische Staatsinrichting" betreffende de constellatie van het Indonesische schijn-parlement, dat men in de officieele taal „Volksraad" noemt, onder den hamer doorgegaan. Het einde van deze luidruchtige discussie van hangende politieke goochelaars onder elkaar, als algemeene repetitie van de parlementaire opvoering in de Tweede Kamer, is bekroond, zooals de Minister van Koloniën het uitdrukte, met „een geschenk van waarde." Het heet dan „een vertrouwen aan Indië geschonken."

Juiche, wie juichen wil; men moge het eens zijn met de veelbeteekenende woorden van den Minister, dat het ontwerp een daad van hoog staatsmanbeleid is, om de buitengewone teleurstelling in Indonesië weg te nemen, doch zeker niet wij. De aanneming van dit wetsontwerp voert ons geen stap verder dan 1918, hoogstens een correctie van het amendement-Feber van 1925; het verandert geenszins het schijn-wezen van den versmaden Volksraad.

Als wij hier een paar woorden willen wijden aan een beschouwing, dan is het niet om het armzalige ontwerp zelve. Wij willen slechts de politieke „onbaatzuchtigheid" van de wijze senatoren, die bij dit gekrakeel duidelijk aan den dag is getreden, wat nader onder de loupe bezien.

Het brandpunt van de parlementaire discussies culmineert in het Regeeringsbeleid inzake het koloniaal beheer. Vele inzichten in verschillende modulaties en toonaarden gegeven, van het zoete geluid der sociaal-democraten af tot het donderend gebulder van den anti-revolutionnairen Colijn, vormen het vermakelijke van het Kamerdebat. Waarlijk, ze geven ons meer relief dan lange verkiezingsredevoeringen.

Jhr. Mr. de Savornin Lohman bestrijdt namens zijn fractie het huidige Regeeringsbeleid en verzet zich daarom tegen de aanneming van het wetsontwerp. Hij bepleit een politiek van consolidatie, omdat volgens hem alleen op deze manier Indonesië zeker geknecht zou kunnen worden. Liquidatie is voor dezen senator een verschrikking te zijn. Wij vragen ons alleen af, wat deze politicus zeggen zal, als Indonesië haar gehaten overheerscher tot onvermijdelijk faillissement noopt. Wel vast staat hij in zijn geloof van den „*eeuwigen*" band tusschen de koloniën en het „moeder"'-land.

De Roomsch-Katholieke Blomjous, die bij deze gelegenheid bij wijze van raadselachtige curiositeit, de inzichten van zijn partij deelt, onderschrijft de punten van des heeren de Savornin Lohman's en. Hij dient zich naderhand aan als een verklaarde, liever gezegd, onverbeterlijke bewonderaar van Colijn's politiek, die zeker niet de bewondering der Katholieken mag wegdragen. Althans, „De Maasbode" en „De Tijd" geven dit niet onduidelijk te kennen. Jammer, dat de heer Blomjous geen andere deugdelijke argumenten tegen de koloniale politiek van oogknipperij en lonkjes-geven van den heer Koningsberger kan aanvoeren dan het bekende wapen uit het arsenaal van Colijn's welbekend boek. Ook het betoog van dezen reactionnairen Katholiek heeft het angst-element tot grondslag. Waarlijk, de vrees voor machtsverlies is den overheerscher een obsessie geworden. Dit pleit niet weinig voor onze nationale machtsvorming!

Veel aandacht verdient zeker de sensationeele aanval van den heer Colijn op de Ministers. Wat hij zegt is slechts een meer geaccentueerde herhaling van wat hij in zijn boek heeft neergeschreven. Het is den heer Colijn ernst geweest met zijn ultimatum. Hij zou tot de oppositie overgaan en elke politieke richting, die niet bereid is een krachtige decentralisatie in zijn geest door te voeren, zal hem op haar weg ontmoeten.

Hij critiseert ernstig het verkeerde van de huidige koloniale politiek. Daarover zijn wij het roerend eens met den anti-revolutionnair, zij het ook op grond van precies tegengestelde motieven. Een staatkunde, berustend op uitbuiting van de koloniën, verdient moeilijk haar rechtvaardiging. De oorzaken van de crisis in de koloniale staatkunde zoekt de spreker in de botsing tusschen Oostersche en Westersche cultuur. Beter en concreter ware het geweest en zeker eerlijker en ruiterlijker van den heer Colijn, als hij geformuleerd had dat de botsing haar wortel heeft in de economische belangen-tegenstelling van het overheerschend Westen en het overheerschte Oosten, verder in de antithese van blank en gekleurd.

Colijn begrijpt ten volle het Indonesische gevaar, dat storm loopt op de borstwering van de Hollandsche heerschappij. Het is juist ingezien als de spreker het koloniale probleem het kernpunt maakt van de Nederlandsche politiek in de naaste toekomst. Hij wil van geen concessies weten, hij wil openlijke reactie. Van het geleuter van den onverbrekelijken band is hij wars. Men kan nooit weten wat morgen ons brengen kan, redeneert deze wijze man uit het anti-revolutionnaire kamp.

„Doe wat gij heden doen kunt", aldus zijn machtswoord!

Die Volksraad is staatsrechtelijk een speelgoed, oreert deze anti-revolutionnair, maar die bevordert in wezen het saamhoorigheidsgevoel van de bevolkingsgroepen van Indonesië. En daar zit hem juist de kneep!

Colijn zal zeker de laatste zijn om de Indonesische Eenheid met vreugde te begroeten. Dus, zegt hij, verbrokkelt die eenheid, alleen zoodoende kan men het hoofd bieden tegen het krachtiger wordende Nationalisme. Regionale decentralisatie voert hij daarom in zijn politieke vaan.

Het verwijt van den semi-ethischen Minister Koningsberger, dat de heer Colijn in 1917 van de noodzakelijkheid van de instelling sprak en zelfs verklaarde dat de tijd drong; het gezegde van den Minister-President, dat de onevenwichtigheid van Colijn's betoog te verklaren is uit het feit dat de Troonrede van het ministerie-Colijn geen woord repte over den eisch van regionale „ontvoogding", — dit alles vermocht niet zijn argumentatie te ontzenuwen, noch hem te overtuigen. Vanwaar die veranderde politieke inzichten?

Colijn heeft een „tripje" gemaakt naar Indonesië, het land dat zoozeer zijn kapitalistische en imperialistische liefde heeft gewonnen. Hij heeft goed zijn oogen en ooren gebruikt!

Het kost hem misschien veel moeite om alles zoo rondborstig te verklaren. In zijn repliek bekent hij dat de veranderde inzichten noodzakelijk zijn geworden op grond van de propaganda der nationalistische vereenigingen tegen het Nederlandsche gezag, die steeds een vervaarlijker en gevaarlijker omvang aanneemt, terwijl in 1917 de nog niet goed georganiseerde nationalistische beweging nog geen zorg baarde en niet zoo open en sterk was. De spreker vergat er natuurlijk bij te zeggen dat het Indoneker nesische volk toen nog niet zoo diep geschokt was in zijn innerlijk vertrouwen jegens de Nederlandsche Regeering.

Begrijpelijk is de anti-revolutionnaire eisch zeer zeker, al steekt Mr. Mendels den draak met de regionale ontvoogdingspolitiek van den man dien hij den Buitenzorgschen troon liever niet gunde. Wie weet, dacht de geestige sociaal-democraat, misschien erven wij het koloniale legaat ook nog van de huidige kapitalistische regeering.

De sociaal-democratische spreker richt zijn filippica tegen het betoog van zijn rijken „suikeroom" en werpt zich als redder van den Indonesiër op. Zijn argumentaties tegen al de zonden van het koloniaal beleid, tegen de onedele motieven van de ondernemers, mochten wel klemmend zijn, zijn illustraties van economische verkrachting van het Indonesische volk mochten de beweringen van de reactionnairen finaal ontzenuwen, maar deze advocaat van de S. D. A. P. zelf is niet vrij te pleiten van onechte motieven. Want als hij eenerzijds toegeeft dat het Indonesische volk wel rijp is voor Westersche Democratie en dat zijn politieke aspiraties eveneens de losmaking van Indonesië eischen, zweeft hem anderszins de hoop op mogelijk sociaal-democratisch koloniaal beheer voor den geest. Immers de S. D. A. P. is niet bereid het *recht* van Indonesië op onmiddellijke onafhankelijkheid te erkennen.

Dit bedriegelijk gefluit vermag het Indonesische volk niet om den tuin te leiden; dit gescherm met diplomatieke woorden van die zijde kan de begeerte naar sociaal-democratische koloniale heerschappij niet op den achtergrond der onbaatzuchtigheid schuiven.

Die ideëele taak van onbaatzuchtigheid schijnt de hooggeleerde senator, prof. Stegers, tot de zijne te maken, althans zijn redevoering tracht de kolonisatie in de oogen der volken te rechtvaardigen, aan de hand van zeer ongelukkige en tegenstrijdige argumenten, die de professor uit zijn arsenaal van katholieke wetenschap en philosofie weet te putten. Hij meent bij St. Thomas, bij Leo XIII en zijn Encycliek een ontdekking te hebben gevonden dat de verhouding tusschen overheerscher en overheerschte moet zijn als die van mensch tot mensch. De geleerde vergeet in zijn christelijke ideologie, dat kolonisatie niet berust op philantropie van het kapitalisme, doch op reëele economische belangen en daarom is de door den Katholieken spreker begeerde ideale verhouding in de kolonisatie-gedachte slechts een ziekelijke droom.

Hoe vernuftig en knap ook uitgedacht, het professorale betoog mist voor ons zijn bekoring, als de eerwaardige Katholiek de koloniale onderdrukking hoopt te verdedigen met te verkondigen dat een plicht van een bepaald volk is, om aan een ander bepaald volk, dat het op zijn levensweg daartoe aangewezen krijgt, de beschaving te brengen die het ontbreekt, de opvoeding te geven waaraan het behoefte heeft, om volwaardig in de rij der cultuurvolken te kunnen plaats nemen. Deze plicht is de rechtsgrond van alle kolonisatie, beweert hij. Hoe deze Katholieke wijsheid te rijmen met de harde werkelijkheid? Nimmer bestaat in de historie een precedent dat de kolonisatie aangevangen is met philantropie en om te voldoen aan den wensch tot opvoeding van minder beschaafde volken. Of moeten wij het klein beetje intellectualisme der Nederland in Indonesië in de driehonderdjarige overheersching heeft gebracht, als de zoo opgehemelde beschaving opvatten?

Moeten wij dat bedroevend klein percentage alphabeten (8 %) als de zegeningen der Nederlandsche kultuurmission noemen? Zijn de beschamende hongitochten, het beruchte cultuurstelsel, de poenale sanctie vruchten der Christelijke beschaving? Moet men zich niet schamen als er geconstateerd is dat het beschavingswerk en de koloniale „opvoeding" van het Westen geleid heeft tot verzwakking, verarming en verproletariseering van het gekoloniseerde volk?

Wat gebeurt er als dat volk de opgedrongen beschaving niet vraagt en niet wenscht te aanvaarden? Ironisch merkt „De Gelderlander" op: „wel, kanonnen en soldaten aan land zetten om die plicht . . . enz." En als het bedoelde blad verontwaardigd de vraag stelt: „Met welk recht acht onze staat zijn beschaving beter dan die van het andere volk?", dan kan ons antwoord heel kort zijn: „Het recht van den sterkste." „Met welk recht stuurt onze Staat soldaten en kanonnen naar het andere volk om dit te onderwerpen aan zijn gezag en het te dwingen een cultuur te aanvaarden die het als cultuur niet eens erkent?" schrijft het Nijmeegsche blad, dat heelemaal niet revolutionnair is. Is dit Gods wil of de wil van den kapitalistischen demon? Gaat de liefdadigheid van de kolonisatie en de naastenliefde van het christendom via soldaten en kanonnen? Sie! Paradeeren met argumenten als Gods bestel en Gods voorzienigheid geeft ons geen concrete perspectieven.

Als de Minister van Koloniën aan het woord is en zijn zoo versmaad troetelkind met hand en tand verdedigt, hooren wij geen nieuwe klanken. In zijn vergaloppeerde speech heeft hij zich nu en dan leelijk versproken. In het vuur van het debat, in een warm pleidooi voor den Volksraad, maakt hij zich schuldig aan verkeerde voorstellingen. Het verdienstelijke van deze instelling concludeert de Minister uit de groote waardeering van de „bevolking" en het groote vertrouwen dat men in dit lichaam stelt. Onder de „bevolking" worden zeker door den heer Koningsberger verstaan: *de Europeesche ingezetenen, de lakeien van het Groot-kapitaal* en de bestuurssatellieten. Dat het toenemend aantal van de non-coöperators wel verontrustend is, ontkent de Minister niet in zijn rede. Zijn politiek is trouwens gericht tegen den aanwas der non-

coöperatie-beweging. Mede om die reden vindt een commissie voor algeheele herziening van de koloniale staatsinrichting bij hem geen genade. Dit zou schade toebrengen aan zijn paai-politiek van gevlei en vertrouwen. Hij wou rust hebben in dezen onrustigen tijd. Onnoodige experimenten kunnen het Nederlandsche gezag ernstig schaden. Dus, laten wij doorgaan met deze Volksraads-comedie, redeneert de soepele semi-ethicus. Over het scenario van de Volksraadbevoegdheden wil de voorzichtige Minister liever geen woord uitlaten. Hiermede haalt hij zich het misnoegen van den Vrijheidsbonder De Muralt op den hals, die de „inwendige" en imperiale belangen nader gedefinieerd wil zien.

Het is heel naief om van deze Regeering nadere omschrijving van inwendige en imperiale belangen te eischen. De comedie zou dan ophouden comedie te zijn, want de inwendige belangen zouden niets om het lijf hebben, als ze moesten worden omschreven. De Minister waagt niet zoo'n hoog spel te spelen als de reactionnaire Colijn; hij verbergt zich liever achter liberaal-ethische coulissen.

Door een breedvoerig betoog tegen de regionale „ontvoogding" van den heer Colijn en voor zijn eigen vernuftige centrale „ontvoogding" leidt de heer Koningsberger handig de aandacht af van de kern van den kolonialen eisch, n.l. het vraagstuk der *algeheele ontvoogding*.

Het wetsontwerp van de zoogenaamde „Inlandsche meerderheid", die geenszins een meerderheid bedoelt, is aangenomen. Het verandert echter niets aan de machtsverhoudingen in de koloniale politiek. Deze concessie, zonder reëelen inhoud, kunnen wij gerust in de prullenmand deponeeren. Onverzwakt luidt ons parool: *Boycott van den Volksraad en arbeid aan ons zelf voor de onafhankelijkheid van Indonesië!*

Immigratie in Indië.

Het Mal.-Chineesche blad *Djawa Tengah* van 28 Februari zegt naar aanleiding van de wijziging der immigratiebepalingen:

Deze regeling heeft voor de andere volken, die reeds in Indonesië, voornamelijk Java, wonen, behalve haar donkere, ook haar lichte zijde.

Het schijnt dat de Regeering hier het voorbeeld van Amerika en Australië wil volgen en wel de „gesloten deur"-politiek wil voeren of in elk geval de schroeven van de „sluisdeuren" nauwer wil aandraaien, opdat de snelle stroom van Chineesche immigranten wat tegengehouden wordt.

Deze kwestie heeft, dat moet erkend worden, voor de bewoners van dit land ook haar nut, want het stilstaan van den immigrantenstroom beteekent lucht in den strijd om het bestaan hier, welke strijd nu zeer zwaar wordt gevoeld. Wij moeten reeds hard met elkaar strijden, nog niet gesproken van den strijd met de andere, meer ontwikkelde volken.

Inderdaad, vermeerdering van nieuwe immigranten hier kan als ongewenscht beschouwd worden. Verder kan men die nieuwe bepalingen in verband brengen met die rechtswijziging, welke de regeering hier, volgens Aneta nog aan het regelen is, daar het mogelijk is dat van af 1 Januari 1930 de Chineezen gelijkgesteld zullen worden met de Europeanen.

Vermeerdering van Chineesche immigranten kan die rechtswijziging of het vaststellen van het aantal rechtbanken bemoeilijken. Veronderstel dat men nu denkt dat de vermeerdering van 100 rechtbanken genoeg zal zijn, is het dan niet zeer wel mogelijk dat dit aantal nog niet voldoende zal blijken?

Het is moeilijk het aantal Chineezen, dat elk jaar hier binnenkomt, te schatten, omdat die komst afhangt van verschillende omstandigheden, maar gemiddeld wordt elk jaar dat aantal steeds grooter. Het aantal Chineezen dat naar China teruggaat, is klein.

Wij willen gelooven dat die nieuwe immigratiebepalingen zullen gelden voor alle vreemdelingen die hier willen binnenkomen.

Er wordt gezegd, dat vele Japanners dit land zullen binnenkomen in verband met hun stappen om de markt hier in handen te nemen.

De Japansche fabrikantenvereeniging heeft bekend gemaakt op zijn minst 5000 handelaren hierheen te willen sturen om den tusschenhandel uit de handen der Chineezen over te nemen, opdat de Japansche handel dan niet steeds afhankelijk zal zijn van de acties der Chineezen.

Het is niet onmogelijk dat die immigratiebepalingen gericht zijn tegen die stappen van Japan.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Een Luchtvaart-nummer van Oedaya.

Het Mei-nummer van het maandschrift Oedaya is bijna geheel gewijd aan de luchtvaart en vliegtuigbouw, speciaal met betrekking tot de verbinding van Nederland met Indië door de lucht. De Directeur-hoofdredacteur, Raden Mas Noto Soeroto, heeft geen moeite gespaard om van dit nummer iets moois en belangrijks te maken en is daar volkomen in geslaagd. Het is versierd door tal van groote, duidelijke foto's, waaronder eenige mooie luchtopnamen uit Indië, o.a. van den Boro-Boedoer en een paar landschappen. Verder vindt men er de portretten van bijna al onze kranige pionierluchtvaarders naar het Verre Oosten.

De opgenomen, nader te vermelden artikelen, alle van deskundigen op het gebied van de luchtvaart en van de beteekenis hiervan voor Nederland en Indië, vormen met elkaar een geheel dat ons in historisch, technisch, politiek en economisch opzicht een overzicht geeft van alles wat met de luchtvaart naar Indië in verband staat, wat er bereikt is en nog bereikt zal kunnen worden.

Het nummer opent met een begeleidend woord van den heer Noto Soeroto, waarin deze door vele zijner landgenooten verguisde voorstander van samenwerking tusschen Nederlanders en Indonesiërs, de groote beteekenis der luchtvaart in het licht zijner idealen beziet.

Hij zegt o.a. het technische genie van het Westen te erkennen, niet omdat het alleen de natuur aan zich weet te onderwerpen en louter een machtsuiting is en dan een redelooze oerkracht wordt die ten langen leste uit pure dadendrift zijn eigen schepper aan stukken slaat, doch hij erkent het technische genie van het Westen om zijn *wezenlijke* beteekenis en die ligt in zijn vermogen om deze aarde voor den mensch „bewoonbaar" te maken, dit woord in den ruimsten zin genomen. Economisch gesproken: de grootste roeping van het technisch genie is de gansche wereld in exploitatie te brengen, niet ten profijte van één natie of van een concern van naties, of van één ras, doch wel ten bate van de geheele menschheid.

„De techniek in dienst van het geluk der menschheid!" roept schrijver uit. „Dit is een zeer hoog en zeer ideaal gesteld doel en ik weet ook wel dat in het hedendaagsche practische leven de menschen er nog lang niet aan toe zijn. Maar om tot erkenning te komen moet men niet bevangen blijven in zijn eigen bepaaldheid en in zijn eigen tijdelijkheid. Zoolang de dag nog niet ten einde is, kunnen wij hem niet beoordeelen naar wat ons alleen de morgen heeft gebracht".

Na verteld te hebben dat de betuiging van zijn enthousiasme bij het welslagen van den eersten vliegtocht naar Indië hem bij chauvinistische landgenooten den naam van „verrader" had bezorgd, wegens het kwaad dat er nu uit de lucht aan Indië zou kunnen gedaan worden, en dat de herinnering aan deze absurde bewering hem op het denkbeeld bracht dit speciale luchtvaart-nummer samen te stellen, eindigt hij met den wensch:

„Het moge den Indonesischen lezer de overtuiging bijbrengen, dat de menschelijke geest aan geen grens en geen tijd gebonden is en dat dus de functies van den geest in wetenschap en techniek voortschrijden zonder zich te bekommeren om nationalistische tegenargumenten of om het „standpunt" van chauvinisten. Voorts moge het den belangstellenden een duidelijker inzicht geven in wat ik noemde de „wezenlijke beteekenis" van luchtvaart en vliegwezen in de evolutie der wereld."

Het eerste artikel, van Generaal b.d. C. J. Snijders, behandelt „Internationale samenwerking in het luchtverkeer", waarin schrijver het bij uitstek internationaal karakter van het luchtverkeer aantoont, speciaal voor de Europeesche staten, in verband met zijn reden van bestaan alleen voor groote afstanden. Verder worden de moeilijkheden besproken die de zoo noodzakelijke internationale samenwerking tusschen de verschillende mogendheden in den weg staan, met name de bestaande rivaliteit op politiek en economisch terrein; en wat er op dit gebied gelukkig reeds is tot stand gekomen (Luchtvaartverdrag van 13 October 1919 tusschen 14 staten der voormalige Entente enz.). Voorts wordt het betreurd, dat de Volkenbond zich aan den opbouw van het vrije luchtverkeer en de opheffing van politieke moeilijkheden en tegenwerping in de ontwikkeling van het wereldluchtverkeer niets laat gelegen liggen, hetgeen de schrijver meent te moeten verklaren uit de politieke tegenstellingen en het nationaal egoïsme, die het onderling vertrouwen der natiën tegenwerken en haar solidariteitsgevoel ondermijnen, kwalen welke in den Volkenbond al even hevig woeden als daarbuiten.

Ten slotte wijst schrijver op de wenschelijkheid tot samenwerking tusschen de luchtverkeersondernemingen en die van vervoer te land en ter zee, opdat schakels gevormd worden in groote-afstandsluchtlijnen over gedeelten welke om verschillende redenen nog niet voor luchtbedrijf in aanmerking komen en als middel tot voortzetting van luchtreizen in richtingen waarheen geen luchtverkeer bestaat.

Daarna volgt van de hand van H. Walaardt Sacré, secretaris van het Comité vliegtocht Nederland—Indië, een historisch overzicht en een beschrijving der vliegtochten, van het eerste begin af en eene beschouwing over de technische en economische mogelijkheden en vooruitzichten van het luchtverkeer tusschen Nederland en Indië.

Verder een zeer uitvoerige beschrijving van de Nederlandsche vliegtuigindustrie, hoofdzakelijk betreffende de Fokker-vliegtuigen, een over de vliegbooten-industrie „Aviolanda" te Papendrecht, beide toegelicht door tal van goede foto's en een artikel met bijzonderheden over de recente Marine-Holland-Indië-vlucht, door den groepscommandant dezer vlucht, de Luit. ter zee 1e kl. W. H. Tetenburg.

De inhoud van dit buitengewoon belangrijke Oedaya-nummer wordt besloten met een uitgebreide opgave van literatuur op het gebied van luchtvaart en vliegtuigbouw.

Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart Maatschappij.

Het verslag loopende over het exploitatie-halfjaar Nov. 1928 tot 1 Mei 1929 meldt, dat in die periode 1480 vluchten zijn ondernomen, met een gemeenschappelijken duur van 1227 vlieguren en een totaal gevlogen afstand van 191.957 K.M. In totaal werden vervoerd 6002 passagiers, waarvan 3639 op de lijn Bandoeng—Batavia, vice versa en 847 op de lijn Semarang—Batavia vice versa. Voorts werden in speciale rondvlucht 1516 passagiers vervoerd. Het totale gewicht der vervoerde bagage is groot 67.000 K.g. Verder werd vervoerd 10.424 K.g. goederen en 695 K.g. poststukken, welk gewicht overeenkomt met 50.000 brieven. Het verslag geeft ook nog een merkwaardige statistiek van den landaard der passagiers, waaruit blijkt, dat het grootste deel van de vervoerde passagiers uit Europeanen werd gevormd, n.l. 85 %. Voorts werd 13 % gevormd door Chineezen en slechts 2 % door Inlanders. Van de 1230 lijnvluchten behoefden er slechts 3 wegens slecht weer onvolbracht te blijven. Dit geeft een coëfficiënt van dienstregelmaat van 99.76 %. De Kon. Ned.-Indische Luchtvaart Mij. verbruikte ca. 200.000 L. benzine en 7000 L. olie.

Sterftecijfers onder contractarbeiders.

In de Mededeelingen van het Pathologisch Laboratorium verscheen als No. 4 en 5 „eenige beschouwingen naar aanleiding van de sterftecijfers der contractarbeiders ter Oostkust van Sumatra (en Atjeh) over de jaren 1925 en 1927" van de hand van B. M. van Driel, geneesheer der Tabak Mij. Arendsburg.

Deze beschouwingen, getuigenis afleggend van hetgeen op medisch gebied ten bate van werkman en maatschappij is tot stand gebracht, vormen op zich zelf een krachtig pleidooi voor verdere systematische statistiek van de sterfte.

De schrijver zet uitvoerig uiteen, hoe de verschillende statistieken der hospitalen van elkaar verschillen, terwijl men hier juist over de waarneming en het materieel beschikt om te komen tot een hoogst leerzaam inzicht in de sterfte van een groote, goed-gecontroleerde gemeenschap in de tropen.

Als zoodanig gelden tot nu toe alleen de arbeiders der United States Fruit Company en die van het Ned.-Indische leger en Marine, beide echter over een te klein aantal personen om juiste inzichten te geven.

De schrijver toont de fouten aan, die tot nu toe gemaakt werden, geeft den weg aan tot verbetering en vergelijkt ten slotte de beschikbare cijfers met die van de evengenoemde statistieken.

Schrijvers slotsom is, dat deze statistiek, die over een half millioen inheemsche arbeiders zou loopen, belangrijke gegevens zou kunnen verschaffen voor de kennis van de verbreiding van verschillende ziek-

ten onder de bewoners van den Archipel. Ze zou tevens kunnen zijn het begin van een beroeps-sterfte-statistiek voor Ned.-Indië.

De Indische Mercuur.

No. 20 (15 Mei). Berichten van de afd. Handelsmuseum van de Kon. Ver. „Koloniaal Instituut". No. 44. Over omnivore insecten in copra, door Dr. P. de Fremery. — Indië en het Koninkrijk, een politiek-staatsrechtelijke studie door Prof. Mr. J. A. Eigeman (bespreking). — De landbouw in Nederlandsch-Indië. — Kamer van koophandel en fabrieken voor Rotterdam (aan het verslag over 1928 met betrekking op Ned.-Indië ontleende mededeelingen). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De literatuur-opgave in dit Nr. heeft betrekking op cacao, kina, koffie, suiker, tabak, thee, landbouw-economie, veeteelt.

Orgaan van de Ned. Ind. Officierenvereeniging.

Uit den inhoud der Maart-afl. De financieele likwidatie van den wereld-oorlog. — Bescherming van het achterland tegen gasaanvallen vanuit de lucht, door V. K. — Mijne oorlogsindrukken, door kolonel Lebaud (vervolg).

De Mijningenieur.

Inhoud van het April-Nr. Over afbouwmethodes in de Manganimijn, door Ir. W. de Haan. — De temperatuur in Indische kolenmijnen, door Aernout. — Poederkool als brandstof op schepen, door C. G. — Belastingen voor verlofgangers en repatrieerenden, door Mr. W. R. Emmen Riedel.

De olifanten van Sumatra.

Onder dezen titel is (bij L. Gerritsen te Den Haag) een interessant boekje verschenen, geschreven door Jhr. Dr. Ir. F. C. van Heurn. Het is opgedragen aan alle bestuursambtenaren, houtvesters en militairen op Sumatra, die hebben bijgedragen tot — en zullen medewerken aan de bescherming en de in standhouding der wilde olifanten op genoemd eiland.

Het belangwekkend geïllustreerd werkje is in drie hoofdstukken verdeeld; het eerste handelt over het voorkomen van den wilden olifant op Sumatra (dat het dier ook op Borneo zou voorkomen acht de schrijver niet aannemelijk). Het tweede hoofdstuk bespreekt het gebruik dat van den Sum. olifant als lastdier wordt gemaakt; in het laatste wijdt schr. uit over de vermindering van den olifantenstand op Sumatra en over het belang van het in stand houden van beschermde gebieden buiten de cultuurstreken.

Een merkwaardig boekje.

Het *Vaderl.* schrijft: Verschillende Nederlanders werden dezer dagen verrast met een, blijkbaar uit Ned.-Indië afkomstig boekje van 69 bladzijden druks, dat den weidschen naam van „Beknopte encyclopaedie van Nederlandsch-Indië" draagt en waarin de naam van auteur, drukker en uitgever zorgvuldig zijn verzwegen. Het is dan ook „niet in den handel". De inhoud bedoelt een pleidooi te zijn voor een door niets in toom gehouden exploitatie-politiek in Nederl.-Indië, waarvoor een beroep wordt gedaan op de Nederl.-Indische ondernemers, die zich „aan de spits moeten stellen der reactie". Volgens dit boekje zijn bijna allen, die zich met de Indische politiek bemoeien, onbekwaam en/of op den verkeerden weg; de eenigen, die door den lof van dezen encyclopaedist worden geblameerd, zijn de oud-consul-generaal in Britsch-Indië Staal en de bekwame vroegere regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken mr. J. J. Schrieke, welke laatste waarlijk beter verdient dan in dit werkje te worden geprezen.

Eenige waarde heeft dit boekje alléén voor de communisten, die zich wel zullen haasten, het voor te stellen alsof dit minderwaardig geschrijf een, zoo niet de richting van *de* Nederlandsche politiek zou aangeven. Ook voor verdachtmaking van de Nederlandsche koloniale politiek en de Ned.-Indische ondernemers in het buitenland biedt dit werkje kostelijk materiaal. Dat het overigens eenigen invloed zal oefenen, is niet te vreezen. Het is daartoe te oppervlakkig en te grof.

Daar loopt, in ons nuchtere Nederland, niemand in!

Suriname.

Dag-, week- en maandbladen beijveren zich meer dan ooit om hun licht over Suriname te doen schijnen. Over het algemeen zijn de artikelen pessimistisch gestemd, al getuigen ze ook van veel belangstelling in deze kwijnende kolonie. Kon al die belangstelling op papier in daden worden omgezet, dan zouden de zaken waarschijnlijk een gunstigen keer nemen, maar zij die tot daden in staat zouden zijn, de kapitaalkrachtigen, houden zich afzijdig, waarvoor zij wel hun goede redenen zullen hebben.

Nu wij het voor de zooveelste maal over de belangstelling in dat gebiedsdeel hebben, willen wij even afdwalen. We hebben in den laatsten tijd veel moeten naspeuren in oude geschriften over Suriname en daarbij is het ons opgevallen dat men van niet weinigen van hen, die studie maken van Surinaamsche aangelegenheden of die als ambtenaren naar Suriname gaan, de namen terugvindt in die oude geschriften. Om hier slechts een paar voorbeelden te noemen. De heer Joh. F. Snelleman was een van de redacteuren van de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië"* en is in de redactie van *„De West-Indische Gids"*. Ten tijde van Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, was Cornelis Snelleman raad van Politie en Justitie en plantagebezitter. Over de rol door hem gespeeld tot herstel der orde na den moord van van Aerssen kan men lezen bij Thomas Pistorius, *„Korte en zakelijke Beschrijvinge van de colonie van Zuriname"*, Amsterdam 1763. Zijn plantage lag, volgens de kaart van A. Maas, voorkomende in de *„Beschrijvinge van de Volkplantinge Zuriname"*, door J. D. Herlin, Leeuwarden 1718, aan de Commewijne-rivier.

Aan de groote belangstelling van den heer Kasteleyn in Suriname behoeven wij hier zeker niet te herinneren. Welnu, de naam Castelein komt als eigenaar van een plantage aan de Parakreek voor op de kaart van Mogge (1677), door F. E. Baron Mulert gepubliceerd in het *„Tijdschr. van het Kon. Ned. Genootschap*, 15 Jan. 1913, blz. 42.

De heer de Munnick is Directeur van de Surinaamsche Bauxiet-Maatschappij (Moengo).

Op evengenoemde kaart van Mogge komt de naam voor als eigenaar van plantages aan de Suriname-rivier en de Parakreek.

***

Prof. Mr. J. C. Kielstra schrijft in *„De Economist"* van deze maand over Suriname's economischen toestand. Zijn beschouwingen zijn onzen lezers bekend uit vroegere publicaties van den professor, die meent dat men het, voor de ontwikkeling van de kolonie, zal moeten hebben van den kleinen landbouw, nu het groote kapitaal zich niet aangetrokken gevoelt tot Suriname. De hoofdzaak nu is om voor den kleinen landbouw een geschikt handelsgewas te vinden. Copra acht de professor een geschikt product; voorshands ontbreken echter mededeelingen ten aanzien van de vraag, waarom aan den aanplant van kokospalmen geen uitbreiding wordt gegeven.

Wij meenen dat dit wel het geval is op een Engelsche onderneming aan den mond van de Marowijne. De kokospalm gedijt het best dicht bij zee.

Wat denkt de schrijver van de ananascultuur, waarop in den laatsten tijd nog al eens de aandacht is gevestigd, in dit weekblad, in „De West-Indische Gids" van deze maand en in „De Surinamer" van 10 Maart j.l.

***

Juist nu melden de Surinaamsche bladen, dat de producenten van cocosolie te Coronie een moeilijken tijd doormaken ten gevolge van abnormaal lage prijzen, die veroorzaakt worden door de andere goedkoopere oliesoorten. Moet, zoo vraagt men, de cocosolie, hoewel nog geen voornaam product van Suriname, denzelfden weg opgaan als de cacao en de bacove?

***

Onze lezers volgen zeker de reisbrieven van Prof. Dr. Sleeswijk in „De Telegraaf".

De professor heeft ook een bezoek gebracht aan de leprozen-etablissementen. Zijn brief daarover vindt men in „De Telegraaf" van 16 Mei, Avondblad. Wat hij schrijft over den toestand in de gouvernementsinrichting op Chatillon is meer dan ergerlijk. Moet de bezuiniging ook gaan ten koste van deze diep beklagenswaardige zieken?

***

In de „N.R.Ct." twee interessante artikelen van den heer C. K. Kesler. In het nummer van 16 Mei, Av.bl. A. over de *„regeeringswisseling bij de Aucaners"*. In verband hiermede vestigen wij de aandacht onzer lezers op het artikel *„Hoofdenverkiezing bij Boschnegers in Suriname"* in de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederl.-Indië", deel 72, 1916, blz. 590—598.

Het tweede artikel van den heer Kesler in de courant van 18 Mei Av.blad handelt over de afbraak van het laatste gedeelte van den spoorweg, n.l. het gedeelte van de Surinamerivier tot Dam aan de Sarakreek.

„En wanneer — aldus de schrijver aan het slot van zijn artikel — zal de periode van afbraak eindigen en vervangen worden door een andere, waarin de afbraak van het oude zal vervangen worden door opbouw van veel nieuws en beters?"

***

In het „Tijdschr. voor Econ. Geographie" van 15 April geeft de heer Fred. Oudschans Dentz een economisch overzicht *„Suriname in 1928"*.

***

Wij lezen in „De Telegraaf" van 13 Mei, tweede avondblad:

„Naar verluidt bestaan in Engeland plannen, tusschen de talrijke Britsch West-Indische bezittingen een vliegdienst te scheppen. Deze dienst zou zijn basis krijgen in Jamaica's hoofdstad Kingston. Van deze basis uit zal een zevental lijnen de verbinding met de verschillende eilanden en met het vasteland van Noord-, Middel- en Zuid-Amerika onderhouden. De vijf voornaamste lijnen zullen zijn:

1. naar Belize in Britsch Honduras [illegible] verbindingen naar Mexico;
2. naar Key West over Havana, met aansluiting aan den treinexpress naar het Noorden;
3. naar Bermuda via de Bahamaseilanden;
4. naar Port op Spain op Trinidad via Porto Rico, Antigua, Dominica, Barbados en Tobago;
5. naar Georgetown in Britsch Guyana via Curaçao, Venezuela en Trinidad.

Voor Nederland zou deze laatste luchtlijn van het grootste belang zijn. Zij zou een directe verbinding scheppen met Noord-Amerika eenerzijds; terwijl aan den anderen kant de connectie met Venezuela, waarop Curaçao's welvaart grootendeels baseert, een uiterst waardevolle factor zou zijn. Mocht dit netwerk van luchtlijnen inderdaad tot stand komen, zoo zouden wij van onze zijde de wenschelijkheid onder het oog moeten zien, of wij door een luchtverbinding Paramaribo-Georgetown, onze verwaarloosde kolonie Suriname niet wat meer in aanraking met het wereldverkeer zouden kunnen brengen."

***

De minister van koloniën heeft ingesteld onder de namen Commissie voor Suriname en Commissie voor Curaçao twee speciale commissies ten behoeve van de deelneming van Suriname en Curaçao aan de te Parijs te houden internationale koloniale tentoonstelling.

In de commissie voor Suriname zijn benoemd: tot lid, tevens voorzitter, de heer G. J. Staal, oud-gouverneur van Suriname; tot leden mevrouw G. F. J. van Aalst—Koopman; H. M. Bielke, secretaris van het Zendingsgenootschap der Evangelische Broedergemeente te Zeist; A. S. J. Fernandes, oud-griffier van de Kol. Staten van Suriname; J. L. van Hemert, lid van het bestuur van den Ondernemersraad voor Suriname; J. S. C. Kasteleyn, directeur van cultuurmaatschappijen; ir. E. de Kruyff, secretaris-generaal van de algemeene commissie voor de deelneming van de overzeesche gewesten aan voornoemde tentoonstelling; mr. L. M. Rollin Couquerque, administrateur, hoofd van de 7de afdeeling van het departement van koloniën; mr. dr. C. F. Schoch, hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank; pater A. Verheggen, roomsch-katholiek geestelijke, en C. R. Weytingh, oud-districtscommissaris in Suriname.

***

De koning van Egypte heeft prof. P. C. Flu, directeur van het Instituut voor tropische geneeskunde te Leiden, de teekenen van de Orde van den Nijl verleend.

Curaçao.

Scheepvaartbeweging.

In Jan. en Febr. 1929 werden op Curaçao ingeklaard 790 stoom- en 283 zeilschepen, metende 4. 483.920 en 38.644 M³. tegen 727 stoom- en 267 zeilschepen in Jan. en Febr. 1928, metende 4.024.611 en 57.662 M³.

Laatste berichten!

De *Amigoe* meldt 13 April 1929:

Volgens een kabelbericht van 4 April l.l. — H. K. H. Prinses Juliana verloofd met Prins Leopold van Saksen-Coburg.

Intern. Koloniale Tentoonstelling Parijs.

De Minister van Koloniën heeft ingesteld onder de namen „Commissie voor Suriname" en „Commissie voor Curaçao" een tweetal speciale commissies ten behoeve van de deelneming van Suriname en Curaçao aan de te Parijs te houden Internationale Koloniale Tentoonstelling.

In de Commissie voor Curaçao zijn benoemd: tot lid, tevens voorzitter, de heer Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk, oud-gouverneur van Curaçao; tot leden: mevr. G. F. J. van Aalst-Koopman; C. G. de Hazeth Czn., oud-directeur van de Curaçaosche Bank; ir. E. de Kruyff, secretaris-generaal van de Alg. Commissie voor de deelneming van de Overzeesche Gewesten aan voornoemde tentoonstelling; mr. L. M. Rollin Couquerque, administrateur, hoofd van de 7e afdeeling van het departement van Koloniën; A. G. Status Muller, oud-voorzitter van den Kolonialen Raad van Curaçao.

Geschiedkundige sprokkelingen.

In de *Kerkelijke Courant* van 9 Jan. 1856 wordt gevraagd een Hervormd predikant voor St. Eustatius, voor wien een inkomen van *f* 1000.— is gewaarborgd door de ingezetenen en *f* 800.— door de Koloniale kas. De te benoemen leeraar moest de Engelsche taal machtig zijn, en genegen zijn schoolonderwijs te geven.

Uit den Verren Vreemde.

Verdeeling van het Nijlwater.

Londen en Kaïro hebben 't tot overeenstemming weten te brengen in een moeilijke zaak. De welvaart van Egypte hangt grootendeels af van den watertoevoer van de Nijl, de vraag der waterverdeeling tusschen Egypte en Soedan is er daarom een van de eerste orde. Dit is een der redenen, die zoowel Egypte als Engeland er toe geleid hebben meester over Soedan te willen zijn. Egypte vermeerderde er zijn invloed en aanhang zóó dat er een duidelijk uitgesproken spanning tegen Groot-Brittanië ontstond. Toen deze in November 1924 aanleiding werd tot den moord op generaal sir Lee Stack, greep Engeland krachtig in, alle Egyptische troepen moesten Soedan verlaten. Sedert dien heeft Londen den boventoon in het z.g.n. gemengd bestuur over het gebied van de Boven Nijl.

Sedert 1925 werd onderhandeld over het vraagstuk van de waterverdeeling, dat nu, door een notawisseling, tusschen den minister-president Mohamed Pacha Mahmoed en den Britschen hoogen commissaris lord George Lloyd, op 7 Mei j.l. tot oplossing is gebracht.

De kwestie had een technischen en een politieken kant. Het is de partijen gelukt de gevoeligheden van de politieke aangelegenheden uit te schakelen, de technische moeilijkheden waren niet gering, maar daarvoor is de oplossing nu gevonden.

Zooals bekend, wordt de toevoer van water in Egypte beheerscht door een irrigatiestelsel, dat het water, in den tijd van overvloed, in bassins verzamelt, om 't in de droge maanden te verdeelen. Zoo zijn de barages van de Delta en van Assioet, reeds gevolgd door een barage bij Assoean, waarin alleen al 2 milliard kubieke meter water kunnen worden vastgehouden. Deze liggen alle in Egyptisch gebied. Door de toename van de in exploitatie gebrachte landen en de in Egypte belegde kapitalen reiken de eischen echter al verder. De noodzakelijkheid dringt zich op om hoogerop, op Soedansch gebied barages te gaan aanleggen. Het plan is uitgewerkt voor het vormen van een groot reservoir bij Djebel Aulia, t. Z. v. Khartoem, dat 10 milliard M^3. zal kunnen bevatten. Soedan zelf heeft ook al barages met reservoirs, 3 jaren geleden werd b.v. die van Sennar geïnaugureerd door lord Lloyd. Egypte begon te vreezen, dat de Britsche belangen zich meer zouden interesseeren voor Soedan dan voor het Delta-gebied.

Door het nu getroffen accoord wordt met de belangen van Soedan ten volle rekening gehouden, al worden de rechten, die geschiedenis en natuur aan Egypte toewijzen op de wateren van de Nijl, evenzeer ten volle erkend.

Egypte zal de afsluitingsdam bij Djebel Aulia bouwen, waardoor het de beschikking zal krijgen over het water van de Witte Nijl, door de reeds aangelegde barage van Sennar verzekert Soedan zich het water van de Blauwe Nijl.

In afwachting van de voltooiing van de voorgenomen werken is de verdeeling geregeld van de reeds beschikbare bevloeiingen, en is een contrôle hierover georganiseerd. Behalve over hetgeen tot stand gebracht moet worden, is ook overeenstemming verkregen over hetgeen in partijen verboden is.

La Dépêche Coloniale van 15 Mei maakt er melding van, dat de vereeniging van Jong-Egyptenaren *Wafd* zich niet kan vereenigen met de zienswijze, dat deze aangelegenheid kan worden afgedaan als een van zuiver technischen aard. Zij heeft aan Sir Austen Chamberlain een telegram gezonden, om er tegen te protesteeren, dat de overeenkomst buiten het Egyptische parlement tot stand is gekomen, parlement, dat bij den staatsgreep van 19 Juli 1928 door Koning Foead ontbonden is. De gematigde elementen moeten erkennen, dat de huidige regeering met deze overeenkomst iets heeft weten te bereiken, dat voor de Nationalisten uitgesloten zou zijn gebleven.

Sprikhanen oorlog.

De sprinkhanenplaag, die in onze Oost wel niet onbekend is, neemt daar toch de verhoudingen niet aan welke zij in Afrika bereikt, waardoor zij daar de verwoesting brengt van uitgestrekte gebieden, zich weer naar nieuwe streken verplaatsend als zij alles kaal gevreten en doodgebeten heeft.

In enkele plaatsen is men eindelijk bedacht op het nemen van afweermiddelen geëvenredigd aan de kwaal. Hoogstinteressante mededeelingen hierover worden uit Algerië gemeld.

De inval had reeds een buitengewonen omvang genomen. De sprinkhanen overdekten in de drie departementen een oppervlakte van 115.000 hectaren ('t staat er heusch, en cursief gedrukt!), hiervan waren 60.000 bij de grens tusschen Algiers en Constantine gelegen.

Besloten was de verdere overrompeling krachtig te bestrijden. Voor den strijd kwamen 20.000 inboorlingen in de linie, 4500 soldaten vormden bovendien de kern der bedrijvigheid.

Een schutting werd gemaakt waartegen de zwerm moest stuiten en waarvoor 200.000 zinken platen (zoowat het eenige materieel dat door de dieren niet wordt aangetast en waartegen zij niet opklimmen) gebruikt zijn. 3000 methafas, d. z. een soort van groote zakken waarin de insecten opgeraapt worden, bleven in werking. Meer dan 2000 vlammenwerpers en werpers van vergiftigd aas bestreden de levende wolken. Over de oppervlakte, waar de sprinkhanen reeds neergestreken waren, werden 320.000 K.G. cresyl en zware oliën gegoten.

De zoo uitgevoerde campagne heeft 12 millioen fr. gekost, maar zij heeft, nu zij als geslaagd mag worden beschouwd, honderden van millioenen gespaard.

Zij heeft zich niet alleen gericht tegen de aankomende zwerven; de broedplaatsen zijn opgezocht, tot onder de sneeuw in de hooge bergen. Zoo is de invasie van uit Hoggar voorkomen. Tegenover die uit andere streken stond men nog te velde. De Gouverneur-generaal nam zelf de leiding op zich van het front tegen de vluchten, die uit Marokko kunnen worden verwacht. Allen leven mee in den strijd, Fransche en Inlandsche functionarissen, bevolking, militaire bezetting, Europeesche ingezetenen, geleerden en planters. Van verre zijn velen vrijwillig gekomen om medewerking te verleenen.

Men meent het gevaar voor dit jaar bezworen te hebben, en dat voor volgende jaren tevens te hebben beperkt.

Voor de toekomst, en bij toepassing op nog grooter schaal en over nog meer uitgebreid gebied, kunnen in de nu gevolgde strijd-methodes beloften van nog veel verdere strekking opgesloten liggen.

Alle landen, die de plaag kennen, kunnen er leering uit trekken.

Bedenkelijk verschijnsel ten opzichte van de Volkenbonds mandaat-gebieden.

De voormalige Duitsche koloniën en eenige gebieden, die vroeger als vazalstaten van het Ottomansche rijk golden, zijn na den oorlog als mandaatlanden door den Volkenbond toegewezen aan landen, welke de voogdij behooren uit te oefenen met de bedoeling die mandaatgebieden, als niemandsland, tot zelfstandigheid op te voeden. De taak is vrijwillig aanvaard, wie ervan ontslagen mocht wenschen te worden, kan dit aan den mandaatgever, den Volkenbond melden. Maar bij het volbrengen van de taak, blijkt deze geen dankbare te zijn. Het mandaatland spant zich in, getroost zich moeite en offers, met de eindbedoeling om het gebied onafhankelijk te maken, en de mandataris mag zich dan nog geen speciale voordeelen of voorrechten voorbehouden. Alle leden van den Volkenbond moeten in handel en verkeer gelijkgerechtigden worden. Men moge dit laken of prijzen, 't is zoo vastgelegd in het statuut, wie mandataris is heeft 't te aanvaarden en te eerbiedigen — of voor zijn mandaat te bedanken.

Maar nu komt een verschijnsel op, waarin die bedoeling dreigt verloren te gaan.

De poging van de Britsch Oost-Afrikaansche kolonie Kenya, om het naburige Britsche mandaatgebied Tanganyika onder zijn bestuur te krijgen, met de bedoeling het aan de Volkenbondsbestemming te onttrekken, is druk besproken, en zij heeft in Engeland aanhangers gevonden.

In Londen is tot stand gekomen de *„League of the seventh Palestine Dominion"*, die het mandaatgebied Palestina, met zijn Joodsch toevluchtsoord tot een Dominion wil maken. De League wil in de vorm de zaak recht zetten, door de bevolking van Palestina zelf om die omzetting te laten verzoeken. Palestina heeft een Arabische, een Europeesche en een Joodsche bevolking, die Mohammedaansch, Christen, Israelitisch is, deze moet, volgens het plan der League, worden bewerkt om aan den Volkenbond te vragen, als u belieft, een Britsch dominion te mogen worden.

In België gaan stemmen op, om zich aan het statuut van den Volkenbond eenvoudig niet te storen, en Oeganda en Oeroendi, het aan België toegewezen mandaatgebied, van het voormalig Duitsch O.-Afrika eenvoudig als een deel van de Kongo-kolonie te beschouwen. De woordvoerders van deze politiek beweren dat zij dan eenvoudig doen, wat elke mandaathouder, voor zoover zijn belang dit meebrengt, wenscht te doen, en — vroeg of laat ook eens doen zal. Deze opvatting vindt in België echter ook sterke bestrijding.

Als men zich herinnert, hoe in het nieuwe mandaat-begrip de voorlooper werd gezien van een verdwijnen van het begrip kolonie, zal men uit het voorafgaande zien, dat die voorlooper nog geen gangmaker is.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Nijmegen.

JAARVERSLAG 1928.

Bestuursveranderingen.

Op de Algemeene Vergadering op Zaterdag 28 Januari 1928 is het oude bestuur bij acclamatie opnieuw benoemd en tevens werd het met twee nieuwe leden uitgebreid. Majoor J. J. Barendsen, commandant van de Koloniale Reserve en Dr. Bantjes, Inspecteur van de Volksgezondheid. De voorgestelde drie reserveleden van het Bestuur werden eveneens met algemeen goedvinden gekozen. Mevrouw M. Hogerland-Maarschalk, Kapitein van het Indische leger Verwey Mejan en Luitenant later Kapitein D. Mars van de Koloniale Reserve. De Commissie van Verificatie werd eveneens herbenoemd. In den loop van het jaar moesten helaas door vertrek naar het buitenland aftreden de heer Mollema en kapitein Mars en werden de openvallende plaatsen ingenomen door de reserve bestuursleden. Den heer Mollema werd bij zijn vertrek warmen dank gebracht voor den grooten steun, dien de Vereeniging van hem als vice-voorzitter heeft mogen ondervinden.

Ook leed ons bestuur een gevoelig verlies door het heengaan van mevrouw Vigelius als lid van de Verificatiecommissie en werd mevrouw Hogerland aangezocht deze plaats wel te willen innemen, welke benoeming door bovengenoemd lid werd aangenomen.

Ledental.

Het aantal leden en begunstigers, dat ultimo December 1927 het getal 211 bereikt had, n.l. 163 leden en 48 begunstigers, is dit jaar tamelijk goed toegenomen. Wij telden op 31 December 1928 266 contribuanten; contribueerende leden 203, begunstigers 63.

Werkzaamheden van het Bestuur.

In 1928 zijn 8 bestuursvergaderingen gehouden. Door tijdelijk, later meer definitief geworden verhindering van den heer Gescher, werd eene verdeeling der werkzaamheden noodzakelijk geacht en besloten de werkzaamheden van het Secretariaat te splitsen: Mevrouw Bleckmann zou de correspondentie houden met het Hoofdbestuur, benevens de notulen opstellen der Algemeene Vergadering en Dr. Bantjes en de heer Verweij Mejan zouden de notulen bijhouden der bestuursvergaderingen, de correspondentie en de convocaties doen.

In den loop van het jaar werden lezingen met lichtbeelden gehouden en films vertoond door de volgende heeren:

De heer Noordmann hield eene causerie met lichtbeelden over eene reis door Java en Sumatra, in Januari;

Kolonel Banning eene lezing over de krijgsverrichtingen van het Indische leger, in Maart;

Professor Dr. Schröter uit Zürich over de Java-

Flora in het gebergte met prachtige gekleurde lichtbeelden, in April;
Overste Lamster eene voordracht over Atjeh vóór en na de Pacificatie, in November;
Prof. Ir. Thal Larsen over het Irrigatiewezen in Indië, in December.
Verder werden ons vertoond in Februari de Rubber- en Oliepalmfilm.
In Maart de Mataramfilm en daarna de Mooi-Bandoeng- en Priokfilm.
In October de Koninklijke Luchtvaartfilm door den luchtvaartkundige, den heer Elout.
Op den 11en Juni was eene delegatie van ons Bestuur aanwezig bij de opening van de I.T.A., de Indische Tentoonstelling Arnhem, die eene groote belangstelling kon boeken.
Door het onvermoeid streven van den heer Verwij Mejan is er een goed begin gemaakt met het aanleggen van eene bibliotheek en is hij er in geslaagd deze onder te brengen in het Militair Tehuis op het Sumatraplein. Het is werkelijk aanbevelenswaardig daar een kijkje te nemen, ongetwijfeld zal men er menig interessant en ontspannend boekwerk ter lezing kunnen krijgen.
De sociëteitsmiddagen zijn door gebrek aan belangstelling tijdelijk op den achtergrond gekomen. Wellicht dat dit komende jaar de ijver er voor weer zal aanwakkeren.
Wij ontvingen een schrijven van het Hoofdbestuur om meer propaganda te maken ter aanwerving van leden met het oog op de tegenwoordig bestaande Internationale actie tegen z.g. Koloniale Overheersching: de Liga.
Waar het bestuur onzer afdeeling er steeds op uit is alles in het werk te stellen om de Vereeniging aan dit doel te doen beantwoorden, doet het Bestuur een beroep op de aanwezige leden dezer Algemeene Vergadering, om ons hierbij behulpzaam te zijn en nieuwe leden te werven voor onze Vereeniging.

De Secretaresse der afd. Nijmegen,
M. R. S. BLECKMANN-Hoogenstraaten.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

De bibliotheek (gevestigd Militaire Tehuis, Sumatraplein 7) is tot 1 October a.s. gesloten.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De aangekondigde, op 8 Juni e.k. te Breda te houden Jaarl. Algem. Vergadering zal op dien datum niet plaats hebben, doch op Zaterdag den 22en Juni d.a.v.

Op de leestafel der Vereeniging wordt vermist het Jubileum-nummer van „De Indische Gids", van 1 Januari 1929.
Beleefd doch dringend verzoek dit boekwerk wederom terug te bezorgen.

HET HOOFDBESTUUR.

Ter kennis van de afdeelingen wordt gebracht, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bereidwillig ter beschikking onzer Vereeniging gesteld heeft de volgende Regeeringsfilms, ter vertooning, t.w.:

I. Dessaleven I en II.
II. Djokjakarta en Soerakarta.
III. Boroboedoer en Bromo.
IV. Sumatra en Bestuurswisseling.

Met dien verstande, dat de kosten van verzending (heen en terug) ten laste komen van den aanvrager en deze aansprakelijk is voor eventueele beschadiging, tijdens gebruik of vervoer ontstaan.

HET HOOFDBESTUUR.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

Het aantal leden der Vereeniging heeft thans de 4000 overschreden.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Notulen der Hoofdbestuursvergadering op 29 April 1929, in het gebouw der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag (voorl. goedgekeurd in de verg. v. h. Dag. Best. op 1 Mei '29).

Aanwezig, behalve het voltallige Dagel. Bestuur, de Heeren Jhr. Dr. C. G. A. Sandberg (Den Haag), J. C. Baars (Apeldoorn), Mr. E. H. Bergsma (Amersfoort, pl.v.), M. Garschagen (Amsterdam), Mr. J. Huges (Arnhem), L. U. van Stenis (Breda), J. P. Warnaars (Twente, pl.v.), L. Röpcke (Nijmegen), H. P. Deinum (Haarlem), J. Franke (Groningen), H. Somermeijer (Utrecht) en F. A. Vervloet (Rotterdam, pl.v.).
Afwezig met kennisgeving de Heeren J. A. van Hamel (Leiden) en Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. (Deventer).
De Algemeene Voorzitter der Vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, opent om 2 uur n.m. de vergadering met het uitspreken der volgende gedachtenisrede, gewijd aan wijlen het Eere-lid Mevrouw Douair. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, welke rede door de aanwezigen staande werd aangehoord:

Mijne Heeren,

„Het is heden een maand geleden, dat de vereeniging gevoelig getroffen werd door het verscheiden van een harer verdienstelijkste leden.
Van de hier aanwezige leden van het hoofdbestuur heb ik het langst met haar samengewerkt. Het was voor mij dan ook pijnlijk, dat ongesteldheid mij belette om op dien Zaterdag, heden juist 4 weken geleden, met den heer v. d. Brugh mede te gaan om haar naar haar laatste rustplaats te begeleiden.
Toen ik 16 jaar geleden tot lid van het hoofdbestuur werd verkozen, maakte zij reeds verscheidene jaren daarvan deel uit. Zooals U weet bleef zij dat tot vóór 3 jaar, toen haar gezondheid haar noopte haar mandaat neder te leggen. Haar daarop gevolgde benoeming tot eerelid van de vereeniging was een alleszins verdiende erkenning van hetgeen zij gedurende een lange reeks van jaren met zooveel liefde voor de vereeniging had verricht en tot stand gebracht. Die liefde behield zij, die liefde stelde haar in staat met de vereeniging tot het laatste toe te blijven medeleven. Herhaaldelijk ontvingen wij hiervan blijken. En nu is zij heengegaan, ons achterlatende de herinnering aan haar beminnelijke persoonlijkheid, die gedurende een lange reeks van jaren met hart en ziel, met geestdrift en energie, de belangen van Oost en West op voorbeeldige en bezielende wijze behartigde."
Vervolgens heet hij allen welkom, inzonderheid den heer L. U. van Stenis, het nieuwe hoofdbestuurslid van Breda, die hij in deze hoedanigheid begroet en gelukwenscht, daarbij de hoop uitsprekende, dat het den heer van Stenis, die zich in dezen voor de afdeeling Breda moeilijken tijd beschikbaar heeft willen stellen voor de functies van afdeelingsvoorzitter en H.B.-lid, gegeven moge zijn met succes werkzaam te zijn. Van den steun van de zijde van het H.B. kan hij zich ten allen tijde verzekerd houden.
De heer van Stenis betuigt den voorzitter zijn dank voor de gesproken woorden; hij wil gaarne trachten de afdeeling te doen herleven, waartoe reeds maatregelen beraamd zijn, o.m. door de oprichting van een plaatselijk Informatiebureau en zeker zal het houden der jaarl. algem. vergadering in Breda bijdragen tot verhooging van de belangstelling aldaar in onze vereeniging.
Aan de orde is nu punt 2 der agenda, de notulen. Afgedrukt in het K. W. van 15 November 1928, en dus bekend, wordt geen voorlezing meer verlangd.
Bij punt 3, het jaarverslag, de rekening en verantwoording '28 en de begrooting 1929, stelt de voorzitter onder algemeene instemming voor, het jaarverslag eerst voor te lezen, opdat dan bij elke paragraaf, hetzij door het dag. bestuur dan wel door de vertegenwoordigers der afdeelingen, opmerkingen gemaakt kunnen worden.
Zoo deelt de voorzitter bij „Leden en Begunstigers" mede, dat ofschoon bij de begrooting gerekend is op een groote toename van leden, de winst in de eerste maanden van dit jaar nog maar gering is.
De heer Franke (Groningen) zegt, dat de groote propaganda aldaar de toetreding van slechts 3 nieuwe leden tengevolge gehad heeft.
Bij „Afdeelingen" kan de voorzitter tot zijn genoegen mededeelen, dat er alle kans bestaat voor de oprichting eener afdeeling in het Gooi, met zetel Hilversum.
Bij „Koloniaal Weekblad" zegt de voorzitter, dat men bezig is aan het ontwerpen van een nieuw hoofd voor het blad en dat het dag. bestuur zich genoopt gezien heeft den uitgever op diens verzoek een toeslag toe te kennen voor extra-onkosten der expeditie aan meer leden. Dit bedrag, door het dag. bestuur bepaald op ƒ 500.—, kan men in de begrooting 1929 uitgedrukt vinden.
Bij „Stichtingen enz." zegt de voorzitter dat in de vacature Barth bij het Tehuis voor N. I. bediende, voorzien is door de benoeming van den heer W. F. J. Kroon.
Gekomen tot de paragraaf „Andere werkzaamheden", kan de voorzitter mededeelen, dat de vliegtocht naar de West voorloopig niet zal geschieden, bij gebrek aan voldoende geldmiddelen. Met den dankbaar aanvaarden steun van zekere zijden is het benoodigd bedrag van ƒ 100.000.— nog slechts voor de helft bijeen.
Hierna volgt een bespreking van de voornaamste posten der exploitatie-rekening '28 en begrooting 1929, waarbij de voorzitter o.m. opmerkt, dat de post in ontvangst van bijdragen en contributiën op de begrooting, vermoedelijk te hoog gesteld is.
Onder algemeene instemming wordt besloten, in de vacature in het H.B. door periodiek aftreden, te doen voorzien door de algemeene vergadering voor te stellen de eerste Nos. te aanvaarden van de volgende ingekomen dubbeltallen: Zuyderhoff—Kroon; Logeman—C.J. Feith; v. d. Brugh—Breukink; Mr. Huges—v. d. Heide; Franke—Mr. W. W. Feith en v. Hamel—Rijke.
De „Algemeene besprekingen" geven den voorzitter aanleiding tot de mededeeling, dat het dagel. bestuur een actie inzet om te trachten het aantal begunstigers te vermeerderen. Voorts dat het dagel. bestuur overweegt om een collectie foto's over Indië aan te leggen voor propaganda-doeleinden, ook ten dienste der afdeelingen. De heer Mr. Huges wijst er op, dat dit propagandamiddel zeer kostbaar zal blijken te zijn en stelt zich de vraag of de te verkrijgen resultaten daarmede in overeenstemming zullen zijn.
De voorzitter antwoordt, dat, mocht de vereeniging de opnamen op voordeelige wijze krijgen, overwogen zal worden om op de minst kostbare wijze dit materiaal te exploiteeren.
Wat verder de propaganda aangaat, worden een groot aantal sluitzegels vervaardigd met het nieuwe motto der vereeniging, zullende deze zegels na ontvangst aan de afdeelingen, de vertegenwoordigers in O. en W.-Indië enz. gezonden worden.
De heer van Stenis vraagt nog of, eventueel, van de foto's lantaarnplaatjes mogen gemaakt worden, welke vraag bevestigend beantwoord wordt.
De heer Mr. Huges maakt de opmerking dat, gelet op den financieelen toestand, het zeer wenschelijk zou zijn de leege zaal van het complex der Vereeniging, productief te maken door er vergaderingen op koloniaal gebied in te laten houden.
Geantwoord wordt, dat hierop bereids de aandacht gevestigd is.
De voorzitter geeft thans een omstandige uiteenzetting van het in het leven geroepen Minahassa-Comité, dat ten doel heeft gelden bij het Nederl. volk in te zamelen voor een geschenk aan de Minahassa, bestaande in een sanatorium voor longlijders en een Centraal Ziekenhuis. In het Hoofd-comité hebben uit het H.B. de H.H. Zuyderhoff en Logeman zitting genomen, de laatste als oud-Resident van Menado. Waar in deze de hulp ingeroepen is van de Commissarissen der Koningin voor de vorming van plaatselijke Comité's, doet de voorzitter een beroep op de geheel op haar weg liggende medewerking van de afdeelingen.
De heer Huges meent, dat ofschoon hij voor zijne afdeeling doen zal wat hij kan, van plaatselijke comité's niets te verwachten is, tenzij zij zouden werken onder zeer hoogen druk.
De heer Mr. Bergsma beveelt den verkoop van een Minahassa-bloem aan, waarbij de heer Garschagen zich aansluit en ook de heer Röpcke, die dan den verkoop overal op eenzelfden dag zou willen houden.
De voorzitter zal het denkbeeld van den heer Bergsma voorleggen bij den secretaris van het Hoofd-comité.
Volgt de beraadslaging over de te houden jaarvergadering te Breda. De heer van Stenis geeft een schema aan voor de dagverdeeling, dat na ampele bespreking vastgesteld wordt. Datum: 8 Juni e.k.
Ten slotte de rondvraag.
De heer Baars vraagt om welke reden thans een propaganda ingezet wordt voor het werven van leden, omdat, naar zijne meening, de tijd van 't jaar daartoe niet zoo bijzonder gunstig is. Tevens vraagt hij een ex. van het rondschrijven, tot die actie dienende. De secretaris zal een ex. toezenden.
De heer v. Peski deelt mede, dat het houden van een tentoonstelling in Den Haag, het Indisch boek, thans vasten vorm aangenomen heeft. Voorts dat de Burgemeester van Den Haag de actie der inzameling van gelden voor het Minahassa-geschenk in handen gesteld heeft van het bestuur der afdeeling van O. en W., terwijl hij deze gelegenheid nog benut om zijn beste wenschen uit te spreken voor den bloei der Vereeniging, die op 3 Mei e.k. 30 jaar bestaat.
De voorzitter noodigt den secretaris uit, zich namens het H.B. te wenden tot het Dept. van Onderwijs, met de vraag of en zoo ja, op welke condities de afdeelingen der Vereeniging steeds kunnen beschikken over de Regeeringsfilms, welk antwoord dan in het Orgaan zal worden opgenomen.
Niemand verder iets ter tafel te brengen hebbende, sluit de voorzitter deze bijeenkomst onder dankbetuiging voor de betoonde belangstelling.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart-Mij. „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Prins der Nederlanden", dd. 24 Mei a.s. te Genua verwacht, Zaterdagmorgen 25 Mei a.s. om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

G. den Besten, Onderwijzer bij het O.L.O., Diergaardesingel 82b, Rotterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

E. F. Dumas, Commies 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, 2e Sweelinckstraat 111, 's-Gravenhage.
J. C. Stam, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Merelstraat 47, Leeuwarden.
Mej. H. Klay, Commies v. d. Belastingen, p.a. A. F. Wehlburg, Gorsel (Gld.).
E. Ph. Ch. Waldecker, Politie-opziener bij de Veldpolitie, Mannheim-Neckarau, Rathausstr. 18.
W. Becker, Hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie, Nimrodstr. 8, Herten i/Westfalen.
G. Heister, Hoofdpolitie-opziener bij de Veldpolitie, Bonn Dransdorf, p/a. M. Heister.
C. W. Schüller, Controleur 1e kl. bij het B.B., Proveniersingel 65, Rotterdam.
J. L. C. Becher, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, v. Blankenburgstraat 108, 's-Gravenhage.
S. J. Aay, Lid v. h. college van Gedelegeerden bij den Volksraad, Stadhoudersplein 79, Den Haag.
P. J. A. Schreyer, Techn. ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Corn. Mertensstraat 27, Utrecht.
H. G. van Waveren, Gouv.-arts te Singaradja, Koppellaan 16, Bilthoven.
Jhr. A. G. de Serière, wd. Controleur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Regentesselaan 142, 's-Gravenhage.
F. J. de Graaf, Hoofdpolitie-opziener bij de Veldpolitie, Robijnstraat 6, Heerlen.
D. van Mulligen, Hulpprediker t. d. v. d. Inl. Chr. gem. te Menado, Linker Rottekade 108, Rotterdam.
J. H. L. Degens, Hoofdrechercheur 1e kl. in de res. Batavia, Markt 15, Kerkrade.
C. Lapperre, Onderwijzer 3e kl. bij het O.E.L.O., p/a. E. v. d. Worp, „Waazicht", Hattem.
L. M. F. Berghuis, 1e Commies met den titel van hoofdcommies Dep. v. O., Oude Heesche Laan 2, Nijmegen.
B. G. Drenthen, Hoofdpol.opz. b. d. Alg. Politie, Fr. Hendrik Plantsoen 16(II), Amsterdam.
Mej. J. C. M. de Rooy, 1e Klerke bij den P.T.T.-dienst, Moerstraatsche Baan 30, Bergen op Zoom.
H. J. Naumann, Teekenaar 1e kl. bij de S.S. en Tr., Oijbin 39, Oberlansitz (D.).
K. Kooij, Vakonderw. bij de Cultuursch. te Soekaboemi, Soendastraat 20, Enschedé.
Mr. A. Veenhuijzen, Voorz. v. d. Landraden te Serang c.a., Lubeckstraat 82, 's-Gravenhage.
A. F. Martens, Stationscomm. 2e kl. bij de S.S. en Tr., v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Dr. G. A. van Lier, Gouv.-arts 1e kl. te Pekalongan, Adr. Pauwstraat 43, 's-Gravenhage.
Mevr. J. M. M. Verhagen, geb. Lettinga, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.E.L.O., v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
H. A. Tittel, Gedipl. hoofd techn. ambt. bij den P.T.T.-dienst, Columbusstraat 84, 's-Gravenhage.
A. Brink, Politieopziener bij de Alg. Politie, Pastoorzegestraat 2, Nijmegen.
F. C. Kraneveld, Bacterioloog bij het Veeartsenijkundig Instituut Buitenzorg, Kleiweg 11, Gouda.
D. J. P. Bals, Gedipl. gezaghebber 1e kl. bij het B. B., Soerabajastraat 8bis, Utrecht.
Mej. G. S. Martens, Adj.-klerke bij den P.T.T.-dienst, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Mej. B. ten Cate, Adj.-klerke bij den P.T.T.-dienst, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
J. H. Cordes, O.-Lt. Inf., Reehorsterweg 15, Ede.
L. van Rekum, Kapt. der Inf., Laan v. Meerdervoort 223, Den Haag.
H. M. C. van Dijk, Kapt. der Inf., Leuvenschestraat 34, Den Haag.
P. C. J. C. Hamers, O.-Lt. Inf., Lebretweg 33, Oosterbeek.
G. C. Petersen, Mil. apoth. 2e kl., Odensgade 24, Kopenhagen.
J. G. F. Wiegleb, O.-Lt. Inf., Egeln (Bez. Magdenburg).
P. G. Carri, O.-Lt.-Adjudant, Oude Varkensmarkt 44, Nijmegen.
R. Ch. Gaade, Lt.-Kol. Top. dienst, Sweelinckplein 30, Den Haag.
H. J. Kuiper, Lt.-Kol. Top. dienst, Jan van Nassaustraat 37, Den Haag.
J. C. M. van Leeuwen, Kapt. Inf., Mauritslaan 21, Rijswijk (Z.-H.).
J. Kijne, Off. v. Gez. 2e kl., p/a. W. Dekker, Hoogeveen.
Jhr. O. H. Meijer, 1e Luit. Inf., Meezenlaan 52, 's-Gravenhage.
J. Sarels van Rijn, Hoofd der ambachtsschool voor Inl. te Batavia, Pijnboomstraat 15, 's-Gravenhage.
J. Woudstra, Ambtenaar ter beschikking van den directeur van Justitie, Alexanderkade 9, Amsterdam.
W. P. A. Alberti, Wd. ambtenaar 1e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
G. K. A. Blok, Techn. ambt. 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Elsstraat 35, 's-Gravenhage.
C. van der Graaf, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Jul. v. Stolberglaan 54, Rotterdam.
S. A. Pieroelie, Stationscommies 3e kl. bij de S.S. en Tr., Abstederdijk 196, Utrecht.
M. H. W. Beauvesier Watson, Expediteur bij het Dept. van L., N. en H., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
Th. J. Jansen, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
P. E. van Dijk, Adj.-controleur der belastingen, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
K. W. Naumann, Expediteur bij het Dept. van B.B., Gr. Hertoginnelaan 226, 's-Gravenhage.
W. Vliegenthart, Monteur 3e kl. bij de Mil. Luchtvaartafd., Nieuwstraat 9, Zwijndrecht.

Mutatiestaat van 15 tot 22 Mei.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

Jhr. Mr. H. A. Quarles van Ufford, Den Haag, Burnierstraat 27. ƒ 5 .... Eigen aanmelding.
Mevr. C. P. Wolvekamp-van Ameijden van Duijm, Den Haag, Laan van Meerdervoort 225. ƒ 5 .... Mevrouw E. L. Boissevain-Court te Den Haag.
Willem Amesz Sr., Bilthoven, Nachtegaallaan 22. ƒ 5...
H. Cramwinckel, Burgemeester van Purmerend, rekent voortaan tot de afdeeling Amsterdam. ƒ 5 .... } Eigen aanmelding.

Rectificatie: C. M. van der Schoot, Hilversum, Beethovenlaan 30.

Afschrijvingen

W. F. Simon, Stationscommies te Tarik.

Adresveranderingen

M. J. Zaaijer, Off. v. Gez. O.-I. L., van: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 111, naar: Rotterdam, Boschje 4. ƒ 5.—.
W. A. Haagen, Amsterdam, van: Fr. v. Mierisstr. 48, naar: Haringvlietstraat 39.
J. C. F. Schor, van: Medan, naar: Amsterdam, p.a. H. V. A. N.-Z. Voorburgwal 162. ƒ 6 (contributie '29 reeds voldaan).
G. E. Veldhuyzen, van: Soerabaja, naar: Amsterdam, p.a. Ned.-Ind. Landbouw Mij., Singel 250. ƒ 6 (contributie '29 reeds voldaan).
G. L. Koli, Oud Ontvanger Invoerrechten en Accijnzen, van: Amsterdam, 2de Helmersstraat 44 I, naar: Paramaribo. ƒ 5.
P. L. Driessen, van: Amsterdam, Keizersgracht 160, naar: Medan, p.a. Handelsmaatschappij Güntzel & Schumacher.
J. M. W. Francken, van: Haarlem, Frederikspark 1, naar: Bloemendaal, Vijverweg 22.
C. Onvlee, Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Pension „Iepenhove", Bloemendaal, naar: Prins Hendriklaan 146, Bloemendaal (Overveen).
A. Mol, 1e Luit. N.-I. L., van: Nieuw-Helvoet, naar: Utrecht, Laan van Nieuw-Guinea 93bis (tijdelijk).
J. Langenbach, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Breda, van: Baronielaan 68, naar: Ginnekenweg 64.
Prof. E. C. Abendanon, van: Den Haag, Prins Mauritslaan 38, naar: „Edmar-Hoeve" te Nunspeet.
C. Crietec, Den Haag, van: Goudenregenstr. 133, naar: Beeklaan 372.
Mevr. de Wed. A. W. S. van Lakerveld-Koch, Den Haag, van: Galileistr. 74, naar: Hollanderstraat 97.
C. L. Tomson, van: Rijswijk, Leeuwendaallaan 68, naar: Den Haag, Kwartellaan 45.
Mevr. de Wed. B. Bronkhorst-Dekker, van: Padang, naar: Den Haag, Snelliusstraat 23, p.a. Mevr. E. D. Scholte. ƒ 5 (contributie 1929 reeds voldaan).
Mr. A. Veenhuyzen, Voorzitter Landraad, van: Serang, naar: Den Haag, Lubeckstraat 82. ƒ 6.
Th. F. H. Zurhake, Agent Ned. Stoomvaart Mij., van: Soerabaja, naar: Den Haag, Frankenslag 311, p. a. Mevr. J. Berghuis Alsdorf. ƒ 5.
Jhr. H. G. A. Quarles van Ufford, van: Den Haag, Burnierstraat 27, naar: Balik-Papan, p.a. Bataafsche Petroleum Mij.
R. G. Nieuwenhuijs, Inspecteur van Financiën, van: Nijmegen, Oude Varkensmarkt 36, naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor v. d. Dienst der Belastingen.
H. F. L. Krämer, Majoor Infanterie, van: Gombong, naar: Willem I.
B. Hulshoff, Den Haag, van: Postbus 178, naar: Laan van Meerdervoort 13.
A. Tetenburg, van Voorburg, Huize „Dorrepaal", naar: Den Haag, Houtrustweg 62.
A. van Vollenhoven, Den Haag, Riouwstraat, van: 45 naar: 43.

NUMMER 22 DONDERDAG 30 MEI 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Meer Begunstigers.

Op onze opwekking „Meer leden" in het K. W. No. 15 van 11 April l.l., volgt thans die voor „Meer begunstigers", eveneens met de bedoeling een ruimere financieele basis voor onze Vereeniging te vormen en wel een welker ontwikkeling gelijken tred houdt met die onzer Vereeniging.

Wat leven heeft, groeit, en, naar gelang de ontwikkelingsdrang sterker geprikkeld wordt door invloeden van buiten, groeit een levenskrachtig lichaam sneller. Om aan zulk een snellen groei het hoofd te kunnen bieden, behoeft het echter een steeds ruimeren toevoer van levens-middelen. De Vereeniging „Oost en West" verkeert in deze omstandigheden.

Overtuigd, dat de gebiedsdeelen Oost en West en Nederland krachtig zijn in het Rijksverband, doch slap en zielloos wanneer die band zou worden verbroken, vergt de vervulling van haar taak, in deze woelige tijden vol van op ontbinding gerichte bedrijvigheid, steeds grootere offers aan energie zoowel als aan geld.

Voor het laatste doen wij een beroep op hen in Indië voor wie deze opwekking bestemd is.

Het Hoofdbestuur is zich ten volle ervan bewust, dat aanzoeken als deze alleen dan aanspraak hebben in ernstige overweging te worden genomen als eene uitgave rechtvaardigen, indien werkelijk het belang der eigenaren of aandeelhouders der in Indië gevestigde ondernemingen daarmede gebaat worden zijn. Dit nu is immers het geval, daar ieder ingezetene van Ned.-Indië zonder onderscheid en dus ook iedere *onderneming* voor haar zelve, gediend wordt door den arbeid onzer Vereeniging, welke de rustige gezonde ontwikkeling van geheel Indië ten goede komt en deze tracht te bevorderen op den hechten grondslag van gewaarborgd recht en orde.

Moge dan een oproeping in dezen geest tot hen, welke het Hoofdbestuur zich voorstelt binnenkort tot alle betrokkenen te richten, er toe leiden, dat het goede voorbeeld, door velen in Nederland en daar buiten reeds gegeven, ruime navolging vinde in Indië opdat, krachtiger nog dan te voren, aan de vervulling van ons schoone en heilzaam doel, in toenemende mate kunne worden voortgewerkt. Die steun werkt stimuleerend naar twee kanten, naar dien vanwaar hij komt en naar dien aan wien hij verleend wordt.

HET HOOFDBESTUUR.

Het Jubileum van de Minahassa.

Een nationaal geschenk van het Moederland.

Het Minahassa-Comité verzoekt ons plaatsing van den volgenden oproep:

Het Minahassa-Comité ingesteld bij Kon. Besluit van 12 April l.l. No. 14, waarvan Hare Majesteit de Koningin-Moeder als Beschermvrouwe is opgetreden, komt tot U met een dringend verzoek.

Het was op 10 Januari van dit jaar 250 jaar geleden, dat het eerste contract werd gesloten tusschen de Oost-Indische Compagnie en de gezamenlijke hoofden van de Minahassa.

In die twee en een halve eeuw is het volk der Minahassa onafgebroken en ongerept trouw geweest aan het Nederlandsche gezag. Ontelbare malen hebben de Menadoneezen van hun onverdachte gehechtheid jegens Nederland blijk gegeven en gedurende vele geslachten hebben zij zoowel in burgerlijke als in militaire betrekkingen, den Lande belangrijke diensten bewezen.

In Nederlandsch-Indië is dit jubileum in den aanvang dan ook dankbaar herdacht, doch wij meenen, dat het moederland evenzeer van zijn belangstelling en zijn oprechte waardeering moet blijk geven. En daarom komen wij thans tot u.

Het plan is gerijpt, om aan de Minahassa uit particuliere giften, door Nederlanders bijeengebracht, een nationaal geschenk van blijvende sociale waarde te geven, als gedachtenis aan dit jubileum.

De hygiënische toestanden in de Minahassa laten nog zeer veel te wenschen over. Een vreeselijke volksziekte, de tuberculose, maakt nog steeds vele slachtoffers. De Gouvernements-arts, prof. Weck, heeft daaromtrent, na uitgebreide onderzoekingen, cijfers gepubliceerd, die den ontstellenden omvang dier ziekte, zoowel bij kinderen als bij volwassenen, duidelijk aantoonen. Vooral ook de zuigelingensterfte is zeer groot, en met het oog op dit alles behoeft het niet te verbazen, dat de bevolking in veertig jaar slechts met 1.3 procent toenam.

Welnu — in deze richting ligt een duidelijke aanwijzing voor een hoogst nuttig jubileumgeschenk.

Het voornemen bestaat, uit de binnenkomende bijdragen de oprichtingskosten van een Sanatorium voor longlijders en van een Centrale Ziekeninrichting te betalen. De Nederlandsch-Indische Regeering zal als haar aandeel in dit geschenk de exploitatie van beide inrichtingen op zich nemen.

Hieraan bestaat dringend behoefte. In totaal zal daarvoor een bedrag van *f* 400.000 noodig zijn. En wij vragen aan ons Volk dit bedrag bijeen te brengen, als blijk van waardeering voor hetgeen de Minahassa voor Nederland is geweest en heeft gedaan. Het zal een mooie daad zijn van sociale en van ideëele waarde, wanneer ons volk met vereende krachten de stichting van deze inrichting tot stand brengt.

Laten allen helpen! Laat ieder geven naarmate hij zelf bezit! Laat elk Nederlander er een eer in stellen bij te dragen. Groote en kleine gaven worden dankbaar in ontvangst genomen door den Penningmeester van 't hoofdcomité of kunnen gestort worden bij de Nederlandsche Handel Maatschappij te Amsterdam (postgirorekening No. 7897 onder bijvoeging van: Rekening Minahassa-comité).

Ook de penningmeesters van de provinciale en plaatselijke Comité's nemen gaarne giften in ontvangst.

De Minahassa en het leger,

door

GEORGE NYPELS.

't Was in de van Heutsz-periode in Atjeh.

Twee marechaussee-brigades, van 15 man elk, waren er, na dagen zoeken en nasporen, in geslaagd een bekend bendehoofd en zijn volgelingen in een schuilplaats te overvallen. Aan weerszijden was er dapper gestreden. De verzetslieden waren gevallen de klewang in de hand. Twee marechaussees waren gewond, van hen een Menadonees ernstig.

Geneeskundig personeel gaat met zoo'n kleine patrouille niet mee. De wonden worden, volgens theorie over de verbandleer, verbonden.

Zoo was de terugmarsch van eenige dagen afgelegd, langzaam, omdat gewonden mee te voeren waren. In het hospitaal ter hoofdplaats Kota Radja wachtte de gewonden een uitstekende behandeling en verzorging. Maar voor den gewonden Menadonees was deze hulp te laat gekomen. Hij overleed een paar dagen na zijn aankomst in het hospitaal.

Bij de teraardebestelling op het kerkhof Petjoet, waar zoo vele strijdmakkers hun laatste rustplaats hebben gevonden, bracht de kapitein, onder wien de overledene gediend had, hem lof en eer. Daarna trad de dominee der Amboneezen en Menadoneezen naar voren. De Maleijer in strak Europeesche kleeding, sprak in het Maleisch over de verdiensten van hem, die was heengegaan, de zoon van de Minahassa, die gevallen was in den dienst van onze Koningin, zoo zeide hij, gevallen als trouw dienaar van het gouvernement, hoog houdend den goeden naam van dapper soldaat, waarop elke Menadonees trotsch is, taai volhoudend toen hij, gekweld door zijn wonden, zich tot het uiterste inspande om de brigade niet te veel in haar beweging te belemmeren, overleden als goed christen.

Daar, bij die eenvoudige, maar indrukwekkende plechtigheid, kwam tot uitdrukking wat de jonge mannen van de Minahassa, die zich ter hoofdplaats Menado laten aanwerven, als soldaat in het leger geweest zijn, en nog zijn, wat zij voor Nederland in Indië gedaan hebben, en nog doen. Zij hebben een keurkorps gevormd en zij vormen dit heden nog.

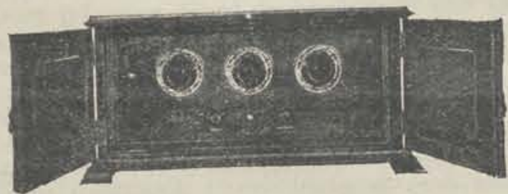
10 Januari 1679 werd tusschen de O. I. C. en de hoofden van de landstreek Menado een bondgenootschap gesloten.

10 Januari 1929 bood de bevolking van de Minahassa een bij Menado opgerichte naald aan de regeering van Nederlandsch-Indië aan; bij monde van den oud-Hoekoem Besar Mogot werd bij die gelegenheid de verzekering van trouw herhaald, door de voorvaderen afgelegd.

In de tusschenliggende 250 jaren zijn de duidelijkst sprekende kenmerken van hechte samenhoorigheid geweest de onwrikbare trouw, ook gestand gedaan als deze de proef moest doorstaan van op den duur onvermijdelijke verschillen in opvatting en zienswijze, èn het aandeel door de Minahassa gaarne en opgewekt gegeven voor de aanvulling van het leger.

Het Amboneesche en Menadoneesche element heeft sedert lang een eigen, afzonderlijke plaats in de infanterie ingenomen. De waardeering van zijn eigenschappen is tot uiting gekomen in de toekenning van voorrechten boven de Inlandsche militairen van anderen landaard. Dat de Minahasser, als soldaat Menadonees wordt genoemd, naast èn met den Ambonees, met wien hij in eenzelfde korps werd opgenomen, in den loop der tijden inderdaad een ereplaats heeft verdiend in de geschiedenis der vestiging van het Nederlandsche gezag over Insulinde kan blijken uit vele, vele aanhalingen uit de krijgsgeschiedenis.

Wij willen hier enkele herinneringen sprokkelen, die wij kiezen uit ver van elkander liggende tijdperken.

Na de beëindiging van den Java-oorlog, waarin Dipo Negoro onze krijgsmacht van 1825—1830 tot een buitengewone krachtsinspanning verplichtte, werd door de Indische regeering aan de Minahassa dank betuigd voor de verleende hulp door de levering van hulptroepen; aan de hoofden werden tevens geschenken uitgereikt.

Dat was 150 jaren nadat het contract was aangegaan, waarvan artikel 2 luidde:

„Belovende eendrachtelijk en eenpaeriglijk met goedt, bloedt en hun uyterste vermogen d'E. Comp. in alle voorvallende gelegentheden getrouwelijk bij te staan en te helpen.” [1])

Ongeveer een halve eeuw later.

Het Indische leger heeft in de vorige eeuw onafgebroken een of meer bataljons te velde gehad, soms moest op drie of vier punten van den archipel te gelijk gestreden worden. In dien strijd van een gansche eeuw is het slechts twee malen voorgekomen, dat een korps de eer genoot zijn vaandel met het kruis der Militaire Willemsorde versierd te zien worden.

Eenmaal bij K. B. van 11 Dec. 1849 No. 44 het 7de Bataljon voor zijn aandeel in de vermeestering van Djagaraga op Bali.

De tweede keer bij K. B. van 24 Maart 1877 No. 2 om de verdiensten te erkennen van het 3de Bataljon in den strijd in de jaren 1873 tot/met 1876 in Atjeh gevoerd, waar het in een reeks van krijgsverrichtingen zóó uitblonk, dat aan een belooning van allen persoonlijk niet meer gedacht kon worden, en de erkenning der verdiensten daarom in deze buitengewone korpsonderscheiding werd samengevat. [2]).

Het is bij dat 3de Bataljon, dat de Menadoneezen in Atjeh waren ingedeeld. 't Is bij dat bataljon, dat zij ook in volgende jaren in groot aantal persoonlijke onderscheidingen voor hun moed, beleid en trouw verdiend hebben.

In de Van Heutsz-periode.

Toen de groote veldheer als Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden optrad, was daar op militair gebied een dubbel werk te volvoeren. Op enkele punten hadden de Atjehers sterke stellingen ingericht; deze moesten vermeesterd worden; daarvoor was een actie in grooten stijl noodig. Met degelijke voorbereiding en beleidvolle aanvoering heeft generaal Van Heutsz dit gedeelte van zijn taak in enkele krachtige slagen volbracht. De Menadoneezen en Amboneezen waren natuurlijk van de partij.

Maar moeilijker was dat andere deel van het werk. Tientallen van Atjehsche hoofden hadden benden gevormd, waarmede zij in 't groote, ons meerendeels nog niet bekende binnenland rond trokken, om nu en dan naar de kuststreek te komen, waar onze posten bezet waren en daar dan een slag te slaan. Hieraan moest een einde komen, in heel Atjeh moesten rust en veiligheid verzekerd worden. Wie hiertoe wilde medewerken moest in heel Atjeh op bescherming onzerzijds kunnen rekenen, maar wie zich tegen ons bleef verzetten moest in heel Atjeh tot onderwerping gedwongen worden. Waar ook, en zonder genade als hij zich bleef verzetten.

Om dit te bereiken zijn kleine colonnes en patrouilles het onbekende gebied ingetrokken, eenige brigades marechaussee, van 15 karabijnen ieder, tot een troepje vereenigd, ook wel een of twee dier brigades, los van het troepje, geheel zelfstandig. Dit leven vol avontuur, vol gevaar, dit leven van altijd spieden en bespied worden, van ondernemend naspeuren, van snel beslissen, doortastend handelen, waarbij men stond tegenover een niet minder ondernemenden, niet minder dapperen vijand, heeft na eenige jaren van rusteloos volharden het resultaat gebracht van het eindelijke einde van den Atjehkrijg. Dit leven was een kolfje naar de Menadoneesche hand. Van Heutsz heeft deze wijze van bevechten van den vijand, die onoverwinnelijk scheen, kunnen doorvoeren, omdat hij wist, naast de Europeesche militairen, te kunnen rekenen op de Menadoneezen en Amboneezen, die voor dergelijke tochten in het tropische binnenland nog meer geëigend zijn dan de Hollandsche fuselier.

Het aandeel van de bewoners van den N.O. uithoek van Celebes in de pacificatie van geheel Indië indachtig, konden wij in den aanhef van dit stuk schrijven, dat de plechtigheid der teraardebestelling van een marechaussee op Petjoet de herinnering opriep aan een groote reeks verrichtingen van een Menadoneesch keurkorps in Nederlandschen dienst.

Maar wij hebben ook geschreven, dat een Menadonees trotsch is op den naam van dapper soldaat, en daarna, dat de Minahassa opgewekt en gaarne haar aandeel geeft voor de aanvulling van het leger.

Is 't daar dan niet zooals veelal elders? De werving van soldaten stond vrijwel overal in een slechten reuk. Door ronselpraktijken ingelijfd, ging de recruut veelal meer als slachtoffer dan als vrijwilliger naar zijn eerste garnizoen. Langzaam aan voegde hij zich naar het kazerneleven. Ten slotte werd hij soldaat en krijgsman, goed soldaat en goed krijgsman zelfs, maar nolens volens. Is 't in de Minahassa dan zoo niet gegaan?

Wij kunnen een getuigenis van nog jongen datum bijbrengen. In Bijdragen t. d. Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., dl. 80, 1924, blz. 380 schreef de Offic. v. Gez. 1e kl. O.-I. leger A. C. N. Bouvy het hier volgende:

„Merkwaardig, dat dit volk ons leger de meeste en van de beste soldaten heeft geleverd, wat een gevolg is van een bijzonder goede eigenschap en wel de zucht om meer van de wereld te zien, het verder te brengen. Veel is er geschreven over het „ontvolken” van de Minahassa door deze werving.

Toen in 1913 en 1914 het leger uitbreiding behoefde, hebben zich 4000 recruten aangemeld. Dit was een groote aderlating en herhalingen daarvan zouden zeker niet aan te bevelen zijn, maar geschaad heeft het niet. Het kinderaantal is nog voldoende en het gewone aantal van 15 recruten per maand is volstrekt niet te groot voor het zielental. Maar de *sterfte* is er te groot onder de volwassenen en eerst recht onder de kinderen.

Merkwaardig onjuist is ook de bewering, die men vaak in tendentieuse geschriften leest over „slechte behandeling” van de soldaten en hun verlangen den dienst te verlaten. In de 4 jaren, dat ik keurde voor reëngagementen was het een hooge uitzondering, dat een soldaat niet na 6 jaren opnieuw teekende. Ook is volstrekt onwaar, dat er pressie op de werving uitgeoefend wordt. Steeds moeten honderden afgewezen worden en men moet de vreugde zien der aangenomenen om te begrijpen hoe dol graag ze soldaat worden. Het is eenmaal een volk met de neiging tot militairisme van elk gezond kind. Als militair verzorgt de Minahasser zijn uiterlijk zeer. Een oud-militair is een persoon „van gewicht” in dit land en na de „Compenie” gediend te hebben is hij er heusch niet minder op geworden. Orde, regelmaat, tucht kunnen in geen enkel menschenleven kwaad doen.”

Deze opvatting, over den daar heerschenden geest, vindt ook bevestiging en illustratie in een ander artikel in de Bijdragen van hetzelfde instituut, dl. 81, 1925 blz. 510, waar de heer P. van Nes, over het onderwijs aan Inlanders in de Minahassa schrijvende, zich aldus uitlaat:

„Maar in zijn kracht is de Menadoneesche schooljongen pas, als hij, onder begeleiding van zijn eigen muziekkorps, op de tonen, ontlokt aan eigen gemaakte bamboefluiten, zich mag oefenen in exerceeren, in gymnastische spelen en houdingen.

Het is inderdaad een genot te zien hoe (meisjes zoowel als jongens) op vele scholen geheel zonder commando, alleen op de muziek of eigen zang of den kalmen tel van één hunner of wel op den toon van een af en toe klinkend fluitje vrij ingewikkelde oefeningen en standen uitvoeren; hoe de jongens exerceeren, sabelschermen en bajonetvechten op commando (in het Hollandsch!) van een makker-aanvoerder.”

En om te doen uitkomen, dat de dominee te Petjoet niet alleen aan den soldaat behoefde te denken, als hij den Menadonees een trouw dienaar van het gouvernement noemde, kan een andere plaats in het artikel van den heer Nes waarde hebben; wij lezen daar:

„Waarschijnlijk is er geen deel van den Archipel, met uitzondering misschien van het Ambonsche, waar niet alleen de drang naar onderwijs in het Nederlandsch zóó sterk is als in de Minahassa, maar waar men zich ook zonder bedenken zóó groote opofferingen daarvoor getroost, opofferingen soms geheel buiten verhouding tot de te wachten resultaten, welke over het algemeen evenwel, b.v. wat zuiverheid van uitspraak betreft, bevredigen.”

Zooals dezer dagen in herinnering is gebracht, noemt de Minahassa zich zelf wel eens: de twaalf-

[1]) Dr. E. C. Godée Molsbergen. Geschiedenis van de Minahassa tot 1829, blz. 55 en 199.
[2]) Koloniaal Weekblad 12 Mei 1927.

de provincie van Nederland. Zij zou voor haar aanspraak op deze benaming, uit de geschiedenis, vele aanwijzingen kunnen doen. Maar, ligt in hetgeen wij hier hebben gesprokkeld niet reeds bewijsmateriaal genoeg, om haar op dien naam, dien zij zich als een eeretitel toekent, volle aanspraak te geven?

De Minahasser heeft zich meer dan eenige andere bewoner van Insulinde verwant getoond aan den Nederlander. Heeft Nederland aan de Minahassa ook meer gegeven dan aan eenig ander deel van Indië? Het antwoord kan niet bevestigend zijn. Noch de Nederlandsche-, noch de Indische regeering, noch de Nederlander hier of ginds heeft de Minahassa in eenig opzicht bevoorrecht, noch ook zich door bijzondere daden erkentelijk getoond voor de trouw, aanhankelijkheid en offervaardigheid.

Zelfs toen het tijdstip naderde waarop het 250-jarig bestaan van het bondgenootschap zou worden herdacht, kwam de liefde eerst nog slechts van één kant. De Minahassa richtte, zooals boven reeds gezegd, een naald op, de Minahassers zongen onze nationale liederen; maar de Nederlander las vluchtig over het courantenbericht heen, dat van deze plechtigheid melding maakte.

Doch terwijl de regeering in Indië zich van die herdenking toch wel iets aantrok, terwijl de pers nu eerst in herinnering kwam brengen, welk voorbeeld van hou en trouw daar gegeven was en werd, drong zich aan enkelen eerst, aan meer daarna, het besef op, dat Nederland zich hier een tekortkoming te verwijten heeft, dat het een plicht van erkentelijkheid te vervullen, dat het een eereschuld te voldoen heeft.

Dat besef heeft er eindelijk toe geleid, dat men iets wil doen, en dat men nu iets groots wil doen.

De regeering heeft in Nederland een comité geïnstalleerd „voor een jubileum-geschenk aan de Minahassa". H. M. de Koningin-Moeder is wel als Beschermvrouwe willen optreden, de Minister van Koloniën is voorzitter van het eere-comité, waarin de Voorzitter van den Ministerraad, de Voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer, de Minister van Staat Mr. Cort van den Linden, de Vice-President van den Raad van State, alle Commissarissen van de Koningin en natuurlijk de Gouverneur-Generaal van N.-I. zitting hebben, terwijl Dr. C. J. K. van Aalst voorzitter is van het hoofdcomité, dat Ir. E. de Kruyff te Utrecht (Mauritsstraat 100) tot secretaris en den Directeur v. d. Nederlandsche Bank J. F. de Beaufort te Amsterdam tot penningmeester heeft en voorts vooraanstaande figuren als leden telt.

Het Comité, ingesteld bij K. B. van 12 April l.l. No. 14 en door Minister Dr. J. C. Koningsberger geïnstalleerd, heeft aan het voornemen dadelijk vorm gegeven.

In de aanhaling uit het artikel van den arts A. C. N. Bouvy kwam voor: „de sterfte is er te groot onder de volwassenen en eerst recht onder de kinderen." In dat artikel kan men ook over volksziekten in de Minahassa lezen: „Geen plaats is voor malaria gevrijwaard; een Inlander met een niet voelbare milt is dan ook een uitzondering. Meestal doet hij in zijn eerste levensjaren al malaria op om die nooit meer kwijt te raken.

Typhus heerscht er endemisch. Tallooze gevallen doen zich voor in alle graden.

Struma, het bekende kropgezwel der bergbewoners, komt in hooger gelegen kampongs veelvuldig voor.

Venerische ziekten zijn zeer verbreid.

Een Inlander, die geen mijnwormen herbergt, is een uitzondering.

Tuberculose ziet men veelvuldig."

De Tuberculose maakt er inderdaad vele slachtoffers. De Gouvernementsarts Prof. Weck heeft daarover, na uitgebreide onderzoekingen, ontstellende cijfers gepubliceerd, zoowel over kinderen, als over volwassenen. 40 % van de schoolkinderen zijn er mede besmet.

Waar nu het plan was gerijpt om aan de Minahassa uit particuliere giften, door Nederlanders h.t.l. en in Indië bijeen te brengen, met medewerking van de regeering, een nationaal geschenk van blijvende sociale waarde te geven, als gedachtenis aan het thans gevierde jubileum, is het besluit genomen om die feestgave te doen bestaan uit een longlijders-sanatorium en een centraal ziekenhuis. Het bedrag van f 150.000 voor het eerste en van f 250.000 voor het laatste zou door het comité moeten worden bijeengebracht. De regeering zal, als haar aandeel in het geschenk, de exploitatie van beide inrichtingen blijvend en geheel op zich nemen.

Het voornemen is te kennen gegeven, om te trachten van de Indische groot-ondernemers het bedrag van f 150.000 bijeen te krijgen, en om, zoodra als dit gelukt zal zijn, die gift al vast ter beschikking van den Minister en den Gouverneur-Generaal te stellen, om dadelijk met den bouw van het sanatorium een begin te laten maken.

Daar naast moet van ons volk de gift komen van f 250.000.

Is dat veel, waar het afdoening geldt van een eereschuld voor gedurende 250 jaren betoonde trouw en aanhankelijkheid, waar het de redding geldt van onze twaalfde provincie uit een achterlijken toestand op hygiënisch gebied?

Is dat veel, als ons volk van 7 millioen wat goeden wil toont?

Het geld zal niet van zelf toestroomen. Organisatie van de inzameling is noodig, zal er kans van slagen zijn.

Wij hopen door hetgeen wij hier hebben geschreven iets te hebben kunnen bijdragen om het succes van die organisatie te bevorderen en om de inzamelingen groote kans op goede ontvangsten te geven.

Mijn reis door Borneo,

DOOR

H. F. TILLEMA.

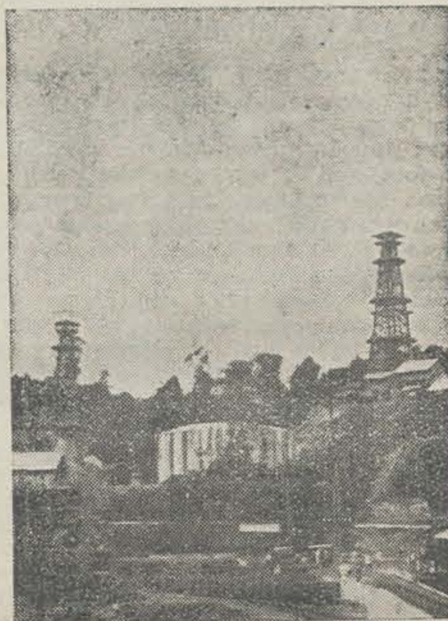
Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan.

(Vervolg).

II.

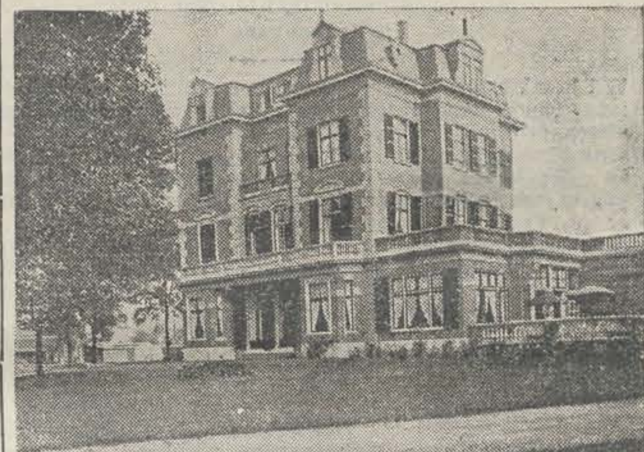
Balikpapan.

Een der meest interessante punten vanuit zee levert het gezicht op Balikpapan. Treft men het

6 . . dan ziet men al van ver het silhouet van twee machtige boortorens.

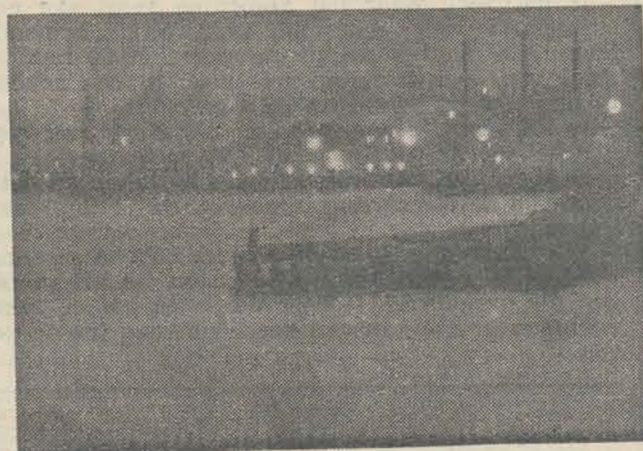
bij dag, dan ziet men al van ver het silhouet van twee machtige boortorens (foto 6), de symbolen van het oliebedrijf. Komt men bij donker aan, dan is het net of men plotseling in een andere maatschappij is verplaatst; een lange rij van lichtjes flonkert in den nacht en vertelt van leven en bedrijf in de rimboe (foto 7). Te Balikpapan is men niet in Indië, in het land van landbouw en cultures, maar in een zuiver technische omgeving. De plaats was een openbaring voor mij. Genoten heb ik van de energie, de durf, die uit alles spreekt. Hard, heel hard wordt er gewerkt. Met een heel ander oog zie ik thans petroleum, benzine, smeerolie en paraffine aan dan vroeger. Ik wist niet, dat het fabriceeren van al de vele soorten dier producten zooveel kennis, zooveel techniek, zooveel arbeid vereischt! Een der meest treffende oogenblikken bij het rondgaan door eenige fabrieken daar was het moment, waarop ik uit een kraantje vloeibare zuur-

stof aftapte! Toen ik als jongen onderwijs in chemie ontving, was die stof in vloeibaren toestand nog maar pas in enkele wetenschappelijke laboratoria bekend. En hier tapte ik ze af, als was het water! Ook het fabriceeren van petroleumblikken was interessant. Geheel automatisch worden die blikken gemaakt en gesoldeerd. Of loodvergiftiging onder de arbeiders voorkwam was niet bekend.

Ik zou nog veel meer kunnen vertellen van alles wat ik op technisch gebied gezien heb, maar primo is er over Balikpapan als oliestad al zeer veel geschreven en secundo zou ik niet in staat zijn hiervoor den goeden vorm te kiezen; mijn pen is daartoe niet geschikt. Ik wil alleen maar opmerken, dat ik bij voortduring onder den indruk ben van het grootsche bedrijf, en de plaats met diepen eerbied voor de vele harde werkers heb vaarwel gezegd.

In sociaal opzicht was Balikpapan voor mij een teleurstelling. Ik had van de groote, machtige, kapitaalkrachtige, energieke maatschappij meer en beter verwacht! Ik weet zeer goed, dat men in dit opzicht met moeilijkheden heeft te kampen, maar

7. Een lange rij van lichtjes flonkert in den nacht en vertelt van leven en bedrijf in de rimboe.

technische zwarigheden weet men er met een weergalooze energie op te lossen; sociale kunnen met toewijding ook worden verbeterd. En als er dan weer eens een doctoraat honoris causa wordt verleend, weer een fakkeloptocht wordt gehouden, dan zullen ook de harde werkers in de rimboe van harte bij die manifestaties tot meerdere glorie van de „olie" meevoelen. Niet, dat men mij dit heeft laten merken; men zwijgt. Het regime is streng. Moet dit zijn in een zoo uiterst fijn en samengesteld organisme. Maar men voelt wel eens dingen aan, die in het diepste van het menschelijk gevoel verborgen zijn.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om amende honorable te doen: toen ik in 1924 te Palembang was, vernam ik van zeer goed ingelichte zijde, dat de administrateur van Pladjoe er tegen gekant was, dat de gemeente een veerpont in de Moesi zou leggen, omdat hij daardoor zijn personeel niet meer zoo goed in de hand zou hebben. Het „gevaar" zou dan bestaan, dat vele employé's eens zouden uitbreken naar Palembang. Dit zou niet in het belang van het werk zijn. Ik sprak te Balikpapan dien toenmaligen administrateur van Pladjoe. Hij deelde mij mede, dat deze informatie onjuist was, dat er van tegenwerking door particuliere lichamen inzake gemeentelijke belangen geen sprake was, maar dat zijn meening uitsluitend berustte op economische overwegingen: uit becijferingen was hem gebleken, dat de pont niet zou kunnen rendeeren en dat hij als zakenman er niet toe zou kunnen medewerken, iets in het leven te roepen, dat financieel niet uitkon. „Van tegenwerking in gemeentelijke zaken", herhaalde Z.E. „is geen sprake geweest". Hiervan nam ik met genoegen nota. Hiermee heb ik tevens geïllustreerd, hoe buitengewoon moeilijk het voor mij is om juist en waar te zijn: ik meende zóó goed te zijn ingelicht! Er komt bij, dat men mij herhaaldelijk bij verschillende gelegenheden verzocht om van 't geen verteld werd niets te noteeren en niets te publiceeren uit vrees voor onaangenaamheden die er voor promotie en dus voor het gezin uit zouden voortvloeien. Steeds heb ik me strikt aan dit verzoek gehouden: al vergat ik vaak alle bijzonderheden, mijn kijk op verschillende zaken werd er toch door verbeterd en dit is toch het eerst noodige! Als ik er aan toevoeg, dat er categoriën van personen zijn, die mij liever zien gaan dan komen, om de doodeenvoudige reden dat ik durf afkeuren, waar men alleen lof verwacht en wenscht, zal men inzien hoe uiterst moeilijk het voor mij is te hooren. In hoofdzaak ben ik daarom op zien en vergelijken aangewezen. Ik ontmoet op mijn reizen nogal eens achterdocht. Hoewel dit verkeerd is gezien, vind ik het verklaarbaar: *ieder-een* in Indië heeft chefs. En die chefs huizen in de hooge kringen, die niet in de gelegenheid zijn te zien en te luisteren! Mijn meening, na twee jaren reizen in den grooten archipel is deze, dat „the men on the spot" gaarne willen, wat ik ook wil, maar dat ze overkropt zijn met werk van allerlei

aard, dat hun het zoo noodige geschikte en kwame personeel ontbreekt en ze daardoor in ho mate gehandicapt worden. Ik vind dan ook volkomen verklaarbaar dat men er in vredesn dan maar wat van maakt. Komt er b.v. een v naar de opbrengst van rijstvelden, een vraag beslist *moet* worden beantwoord, dan grijpt naar den bekenden Almanak, ziet hierna na dergelijke velden in verschillende streken opbren destilleert hieruit een „gemiddelde" en zegt „dat is de opbrengst in mijn ressort". Als me de jaarrapporten den gezondheidstoestand der volking moet invullen, dan *raadt* men hier *De opgaven hebben geen waarde. Zoo ook die de bevolkingscijfers.* Opgaven gerangschikt bijv. 10 jaren, waardoor men met één opslag kunnen zien of men er te veel „naast" is, on ken. *Als men eischte bevolkings- en andere cij met even veel nauwkeurigheid ingevuld als op over belastingen en heerendiensten, zou men inzicht hebben in de biologie der bevolking!* om dit alles te *kunnen* zou men behoorlijk tijd ten hebben, zou men de beschikking over zo personeel moeten hebben, dat men leiding kunnen geven, chef zijn. Men heeft dit niet *moet*, hooge autoriteiten te Weltevreden of Bu zorg *eischen* het, dus . . .

Een veel gehoorde klacht is deze, dat er eenheid is in de „vragen", dat men door tal diensten gedwongen wordt inlichtingen te g vragen te beantwoorden, wat heel veel tijd Indien dat alles gecentraliseerd was bij één di die de verschillende gegevens verzamelde en w bij de andere departementen en diensten ter zouden kunnen voor gegevens, zou men den ha werkers in de rimboe veel werk kunnen besp En ergernis! Ze zouden dan ook meer tijd kun vinden voor hun eigenlijke bestuurstaak. Dat ee ge „djoeroe toelis" spelen is iets waarvoor de stuursambtenaar, die hart voor zijn „ressort" — en het is een hooge uitzondering als hij dat heeft! — hartgrondig een hekel heeft! En dit volstrekt niet voor de lagere ambenaren all Iedereen wordt gejacht, geplaagd, gehinderd zijn werk, door de stapels paperassen, die me hen loslaat! Ik wil hieraan een opmerking to gen: men heeft den laatsten tijd gevraagd naar gaven van prijzen van levensmiddelen, enz. Dit het oog op het bepalen van salarissen. De st zijn volgens beste weten ingevuld en verzon Maar als men persoonlijk contact heeft gehad de menschen, zijn oogen den kost heeft geg dan *moet* men tot de overtuiging komen, dat een onmogelijkheid is 'n juisten kijk op den lev standaard te krijgen, oordeelend naar cijfers all Er komen tal van „imponderabilia" bij te zaken die onmogelijk in cijfers kunnen worden gedrukt, maar die heel zwaar wegen! Een p kan in de rimboe niet worden gestemd zou kapitalen kosten! In de bewoonde wereld Z.O.-Borneo, te Kendangan, moet men er *f* 75 neertellen. Het genieten van muziek is dus illus Mijn overtuiging is, dat vooral de lagere klas van ambtenaren in de Buitengewesten een ho moeilijk bestaan lijden, een bestaan, waarvan in de centra als Buitenzorg en Weltevreden vermoeden heeft. Men is daardoor wel eens o lijk en onrechtvaardig. Van het laatste een staal ik weet positief zeker, dat aan de personen, die betrekking van gezaghebber bij het B.B. hier patria ambieerden, werd voorgespiegeld, dat de ten onder hen assistent-resident zouden kun worden. Wil men het corps opheffen, goed. M dan voor de besten een betrekking gelijkwaar aan die van assistent-resident.

Ik nam te Balikpapan nog een kijkje in het tuurlijk goed ingerichte, hospitaal. Tot mijn kon men geen statistisch-hygiënisch materiaal strekken. Ik vernam nog, dat van de doodsoorz tuberculose de eerste plaats inneemt. Vergis ik in het cijfer niet, dan bedraagt de sterfte aan ziekte ± 25 % der doodsoorzaken. *Dit hooge c geeft te denken.*

Ik vertrok met gemengde gevoelens van Ba papan naar Samarinda met het doel de Mahak op te varen. Laag water in de rivier en andere gunstige omstandigheden deden me van het afzien. Mijn vele barang was al gelost en in hotel gebracht. Ik liet alles weer terughalen en de boot, waarmee ik gekomen was, reisde ik der naar Tandjoeng Redeb en Teloek Bajoer.

(Wordt vervolgd.)

Het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage.

Ongeveer 3 jaar geleden, nl. op 4 Juni 1926, herdacht het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage zijn 75-jarig bestaan en nu, 26 Mei 1929, kan het Indisch Genootschap dat door eenzelfden drang naar kennis omtrent ons overzeesch gebied in het leven is geroepen, en meer dan zestig jaren tot het Instituut in nauwe betrekking heeft gestaan, hetzelfde feit boekstaven.

Is het Instituut, schepping van Jean Chrétien Baud, in onmiddellijk verband met de Delftsche Academie, waaraan van 1842—1863 een deel van onze Indische ambtenaren is opgeleid, van stonde af aan een instelling van wetenschappelijke registratie en vorsching geweest, het Indisch Genootschap, geboren uit de behoefte aan degelijke kennis van koloniaal-economische vraagstukken in den tijd dat de Staten-Generaal zich, krachtens de Grondwet van 1848, welke o.a. vaststelling van het Indische Regeeringsreglement bij de wet voorschreef, meer intensief met het overzeesche gebied ging bezig houden, is van den beginne af aan een vereenigingspunt geweest van ernstig belangstellenden en rustig vooruitstrevenden ten aanzien van het koloniaal beleid, aanvankelijk vooral op economisch, allengs vanzelf ook op staatkundig gebied.

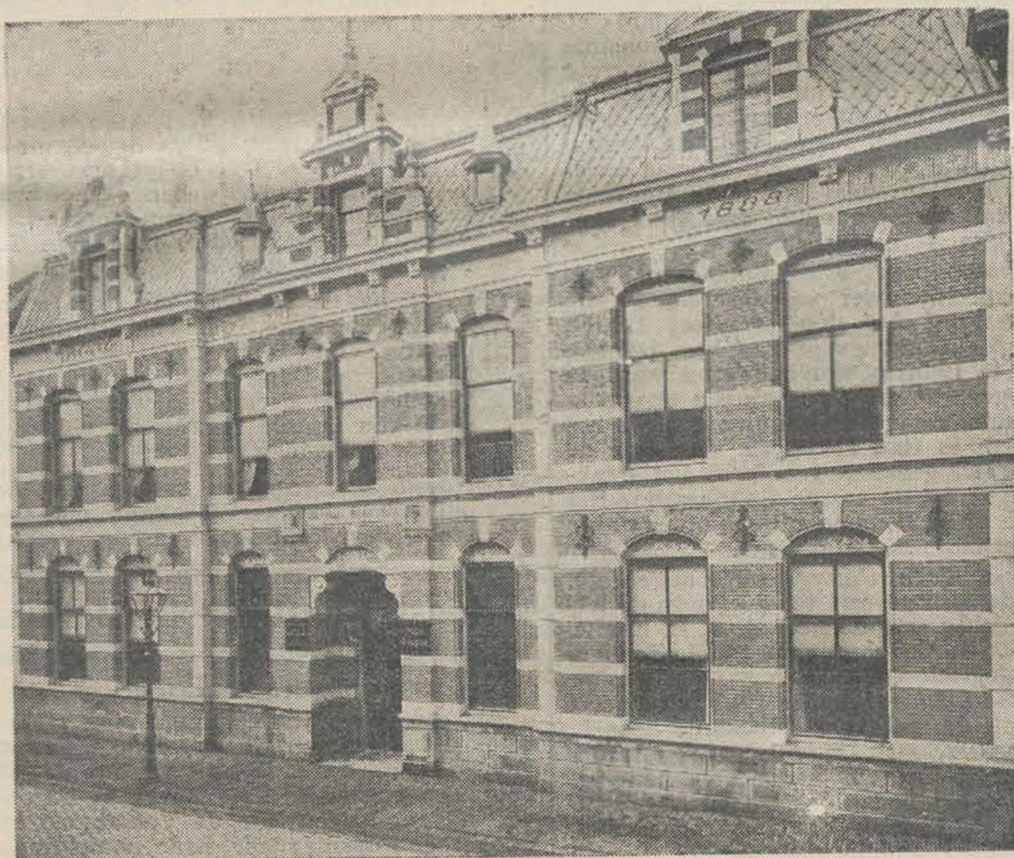
Het was het oud-lid van den Raad van Indië, Jhr. Johan Pieter Cornets de Groot van Kraayenburg, een nazaat van Huig de Groot, die tezamen met een groep van geestverwanten op 26 Mei 1854 het Indisch Genootschap heeft opgericht „ter bevordering van de kennis en belangen van Indië, in verband met die van Nederland". Men stelde zich voor, dit doel te bereiken door stichting van een koloniale bibliotheek (de eerste in den lande) en door gezamenlijke bespreking van koloniale vraagstukken.

Aanvankelijk is het streven om de verspreide koloniale litteratuur in een boekenrij overzichtelijk te vereenigen, beter tot zijn recht gekomen, dan het streven om langs den weg van onderling dispuut de Indische zaak te dienen. Tot 1861 zijn de gevoerde besprekingen van meer academischen aard gebleven, al hebben de „Handelingen en Geschriften" van die dagen zeker meegewerkt tot vermeerdering van de kennis van koloniale onderwerpen, ook in den kring der Staten-Generaal.

In 1861 is het Genootschap gereorganiseerd en deze reorganisatie is later terecht als „een reformatie op liberalen grondslag" gekenschetst. Van dien tijd af heeft het Indisch Genootschap door inleidingen en debatten over belangrijke koloniale vraagstukken van gezaghebbende persoonlijkheden onmiskenbaren invloed op den parlementairen gang van zaken en op de openbare meening uitgeoefend, en nog altijd genieten de verslagen, waarin de Handelingen van het Genootschap staan opgeteekend, de volle aandacht van allen, die belang stellen in ons overzeesche gebied.[1])

Door aankoop, ruiling en schenking heeft het Indisch Genootschap reeds enkele jaren na zijn stichting een koloniale bibliotheek van beteekenis kunnen vormen; in 1868 is deze met de bibliotheek van het in 1865 naar Den Haag overgebrachte Instituut onder één dak tezamen gebracht en in 1878 daarmede voorgoed vereenigd onder het beheer van het Instituut tot de bekende Koloniale Bibliotheek. De gedrukte catalogus, samengesteld door G. P. Rouffaer en W. C. Muller, in 1908 verschenen (in 1915 en 1927 door supplementen, door laatstgenoemde samengesteld, gevolgd) vormt een schier onmisbaar geworden wegwijzer in het labyrinth der koloniale litteratuur. De door zijn omvang en volledigheid unieke boekerij, welke zich niet tot ons eigen overzeesche gebied beperkt, is sinds 1903 gevestigd in het gebouw Van Galenstraat 14 in Den Haag, dat sindsdien tegelijk het vereenigingsgebouw van Instituut en Genootschap beide is geworden. Het is dan ook daar dat in het winterseizoen de bekende vergaderingen van het Genootschap worden gehouden, waar deskundigen op eenigerlei terrein der Indologie hun, door dikwijls geanimeerd debat gevolgde, voordrachten houden.

Het Indisch Genootschap vereenigt personen van uitloopend inzicht ten aanzien van het koloniaal beleid, die in een warme belangstelling voor de zaak der overzeesche gewesten elkander ontmoeten. Het heeft in den loop der jaren herhaaldelijk van voorzitter gewisseld. Jhr. Cornets de Groot van Kraayenburg is het van 1854 tot 1861 en later nog weer van 1872 tot 1874 geweest. Bij de reorganisatie in 1861 is het bekende Tweede Kamerlid mr. G. M. van der Linden als voorzitter opgetreden. Achtereenvolgens hebben verder het presidium gevoerd jhr. W. T. Gevers Deynoot, generaal J. van Swieten, H. D. Canne, J. P. de Bordes, mr. W. K. baron van Dedem, mr. C. Pijnacker Hordijk, mr.

Gebouw van Galenstraat 14 te 's-Gravenhage, waar sedert April 1903 gevestigd zijn het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië en het Indisch Genootschap

[1]) Nadere bijzonderheden treft men aan in het artikel van den heer A. J. Lievegoed: Het Indisch Genootschap, 1854—26 Mei—1929 in de „N. R. Ct." van 25 Mei.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

N. G. Pierson, dr. E. B. Kielstra en van 1919 af prof. mr. C. van Vollenhoven. Sinds verleden jaar wijdt een West-Indische groep van het Indische Genootschap zich in het bijzonder aan de belangen van Suriname en Curaçao, als welker voorzitter is opgetreden mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, oud-gouverneur van Suriname.

Hoewel het terrein, waarop Instituut en Genootschap, als Nederlandsche organisaties, zich aanvankelijk vrijwel alléén bewogen hebben, in latere jaren door tal van nieuwe organisaties geestelijk in ontginning is genomen, kan van beide instellingen getuigd worden, dat zij na drie kwart eeuw haar reden van bestaan ten volle hebben behouden en nog een onafzienbare taak vóór zich hebben. Ook voor de toekomst wil het Indisch Genootschap zijn een rustig vereenigingspunt van vrienden van Indië van elke richting, die zakelijk en buiten de sfeer der politiek de groot-Indische problemen willen behandelen, indachtig aan de zinspreuk, het Genootschap bij de geboorte medegegeven: „Onderzoek leidt tot waarheid."

Heeft het Kon. Instituut drie jaar geleden zijn 75-jarig bestaan in alle bescheidenheid herdacht, ook het Indisch Genootschap zal zich van uiterlijk feestbetoon onthouden.

Van Week tot Week.

Dinsdag 21 tot Maandag 27 Mei.

Congres van de Partij Nasional Indonesia. Onder voorzitterschap van Ir. Soekarno is te Batavia een meerdaagsch congres der P.N.I. gehouden. Volgens Aneta-telegrammen droegen de besprekingen over het algemeen een fel anti-Nederlandsch karakter.

Resident Zuider- en Oosterafd. van Borneo. Buitenzorg (Aneta) [1]. Met 2 Juni is benoemd tot resident van de Zuider- en Oosterafd. van Borneo de heer R. J. Koppenol, thans assistent-resident in de afd. Bandjermasin.

Indisch Genootschap. Den 23en Mei heeft het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage, onder voorzitterschap van Prof. Mr. C. van Vollenhoven zijn jaarvergadering gehouden. De voorzitter memoreerde het feit dat het Genootschap op 26 Mei 75 jaar zal hebben bestaan. In de plaats van den heer Th. G. G. Valette, die 15 jaar het secretariaat heeft waargenomen, werd benoemd tot secretaris van het genootschap de heer Ant. J. Lievegoed.

Hospitaal in Noord-Nieuw-Guinea. Amboina (Aneta). De maatschappij Phoenix heeft belangeloos een hospitaal ter beschikking gesteld, dat te Nabirei in Noord-Nieuw-Guinea zal worden gesticht ten behoeve van de kolonisten.

Studiereis van leeraren naar Indië. Het bestuur van de vereeniging Jan Pietersz. Coen deelt mede, dat de groep leeraren, die dit jaar zullen worden uitgezonden om een studiereis door Nederlandsch-Indië te maken, uit de navolgende heeren zal bestaan (alphabet. gerangschikt):

J. van Andel, directeur 1ste Chr. H.B.S. in Den Haag; P. E. van Bemmel, leeraar aardrijkskunde stedel. gymnasium en Rijks H.B.S. te Gouda; prof. W. E. Boerman, hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam; P. Maaskant, leeraar plant- en dierkunde aan de Rijks H.B.S. en gymnasium te Den Bosch; dr. F. G. Schuringa, leeraar Nederl. taal aan het Vossius-gymnasium te Amsterdam; dr. J. Spijkerboer, doctor in de wis- en natuurkunde, rector van het lyceum te Bussum en E. W. Venema, leeraar aardrijkskunde gemeentelijk lyceum te Haarlem.

De reis zal ongeveer einde Juli 1929 aanvangen en plm. 4½ maand duren.

Het Indische monument voor Gouv.-Gen. Van Heutsz. De beeldhouwer Van den Eynde, die in samenwerking met den architect Dudok een ontwerp maakte voor een Van Heutszmonument te Batavia, dat bekroond werd, is in Batavia geweest om besprekingen te voeren over de plaats, waar het monument moet komen. De keus is (het heeft vele voeten in de aarde gehad!) gevallen (conform het denkbeeld-Berlage) op de entrée Gondangdia. Het werk wordt 12 M. hoog en zal een oppervlakte van 300 vierkante meter beslaan.

Hoogere examens. Vrije Universiteit Amsterdam. Den 31en Mei promoveert tot doctor in de letteren en wijsbegeerte de heer A. J. C. Krafft, op proefschrift: Coöperatie in Indië. Een sociaal-paedagogisch vraagstuk.

Universiteit Leiden. Den 3en Juni promoveert tot doctor in de rechtsgeleerdheid de heer L. Pronk, op proefschrift: De bestuursorganisatie-Mullemeister op Java en Madoera en haar beteekenis voor het heden. — Doctoraal-ex. Indisch recht de heer J. Verdoorn. — Econo-misch-candid. ex. Indologie de heer J. B. van Schendel.

Middelbare Koloniale Landbouwschool. De wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw brengt ter kennis van belangstellenden, dat de aanmelding voor den cursus 1929/1930 van de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer moet geschieden bij den Directeur der school vóór 1 Juli en dat de toelatingsexamens aldaar zullen worden afgenomen op 16 Juli, des morgens 8.30 uur en volgende dagen.

Bij de aanmelding op te geven naam en voornamen (voluit), jaar, dag en plaats van geboorte en het in het loopende jaar genoten onderwijs.

Het is noodzakelijk de aangifte zoo spoedig mogelijk en in elk geval vóór 1 Juli te doen, ook al is men dan nog niet in het bezit van eenig diploma, dat recht geeft op plaatsing zonder toelatingsexamen.

Nadere inlichtingen verstrekt de Directeur der school.

Geboorte- en sterftecijfers Boven-Digoel. Blijkens een opgave bedraagt het aantal overledenen in het interneeringskamp van BovenDigoel van het begin der vestiging af tot eind Februari 47, terwijl het aantal geboorten 64 bedraagt. Het bevolkingsaantal bedroeg eind Februari 2101 (mannen, vrouwen en kinderen).

De toestanden in Boven-Digoel zijn, wat de gezondheid betreft, in Boven-Digoel op zichzelf niet ongunstig; in aanmerking genomen, dat er pionierswerk in geheel onontgonnen terrein werd verricht, zelfs zeer gunstig.

J. Ch. H. Fischer. Op 71-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de gepens. luitenant-kolonel-tit. der genie van het O.-I. leger, de heer J. Ch. H. Fischer, officier in de Oranje-Nassau-orde.

K. Wybrands. Tengevolge van een auto-ongeluk nabij Soemedang, is de bekende Indische journalist Karel Wybrands, directeur van het Nieuws v. d. Dag voor Ned.-Indië, om het leven gekomen. De overledene was Officier in de Orde van Oranje Nassau en ridder van het Fransche Legioen van Eer.

Woortman. Eveneens ten gevolge van een auto-ongeluk is de heer Woortman, oud-chef van de firma Savelkoul te Semarang, overleden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Zwanezang.

Als een soort „Zwanezang" mag zeker wel het rapport beschouwd worden, door wijlen den Assistent-resident der L Kota, *C. L. van der Plas,* kort voor zijn overlijden, half Maart, te Pajakoemboeh geschreven, betreffende de Volkskunst in de Padangsche Bovenlanden, naar aanleiding van een door de presidente van Boeatan tot den Resident van Sumatra's Westkust gericht verzoek om inlichting en medewerking, dat hier onlangs met groote dankbaarheid ontvangen werd. Voor belangstellenden in de Indonesische Kunstnijverheid willen wij het gaarne in zijn geheel weergeven en er enkele opmerkingen aan toevoegen.

Geheel in den geest van Boeatan's streven, begon de heer van der Plas — naar hij schrijft, in overleg met zijn ambtgenoot van Agam, den heer Groeneveldt — met de woorden:

„Voor aankoop ten behoeve van Boeatan komen o.i. in beginsel feitelijk alleen in aanmerking van voortbrenselen van thans nog levende takken van volkskunst en kunstnijverheid. Het moge nuttig zijn nu en dan eens een antiek voorwerp, product van thans niet meer bedreven ambacht tegen redelijken prijs voor Boeatan in te koopen, gezien de doelstelling van Boeatan zelve zal dit toch bijzaak moeten blijven.

„Voorts spreekt het vanzelf, dat de aan te koopen objecten van dien aard moeten zijn en zoodanige prijzen moeten hebben, dat er in Nederland gereede vraag naar bestaat; het kan niet de bedoeling zijn Boeatan op te schepen met voorwerpen, die nauwe-

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.".

is of slechts met verlies verkoopbaar zijn. M.a.w.: dient rekening gehouden met de vraag, die door smaak van het Nederlandsche publiek wordt aald."

Dit is volkomen Boeatan's opvatting altijd geest, met het doel de Indonesische nijveren aan te dligen hun gewaardeerd kunsthandwerk te blijbeoefenen. Maar helaas hebben lang niet alle sonen, tot wie Boeatan zich om hulp en medeking in Indië wendde, dit zoo goed begrepen. De volgende, door den schrijver weergegeven oeve ervaring" is immers juist de reden geweest, ls vóór 25 jaren, tot de oprichting van „Boea-", in de meening, dat te dezen opzichte op r ook een paedagogische plicht rust n.l.: om het 't algemeen zéér onkundige en weinig aanvoede Nederlandsche publiek te wijzen op de bijdere schoonheid der Indonesische volkskunst daarvoor waardeering aan te kweeken, juist als enwicht voor het volgende euvel:

„Het is onze droeve ervaring, dat die „smaak" wijls minder getuigt van artistiek gevoelen en appreciatie van aesthetische normen, dan wel den wensch om zich, tegen liefst lage prijzen, in bezit te stellen van „echt-Indische" bric-a-brac andere curiosa, en het is een opmerkelijk verijnsel, dat waar ook in Indië een verhoogde vraag Europeesche zijde naar producten van volksnst ontstaat (Bali is daarvan een zeer typisch beeld!) die vraag onmiddellijk leidt tot de veringing van de oude, vaak innig doorleefde volksnst door eene massa-productie van goedkoope llaria. De „artisan" houdt dan op „artiste" te — alle verzorging van het werk verdwijnt — s wordt aan de productie, in zoo snel mogelijk

po, van goedkoope lorren en prullen opgeerd.

„Dit geldt werkelijk niet voor Bali alleen: wie de gelukkig weer goeddeels uit de mode geraakte) eel op Europeesche vraag georiënteerde, chan- Siloengkang-kains legt naast de oude angkabausche weefsels; het afschuwelijke maak-antieke kopergietwerk van Soengei Poear gelijkt met de schitterende producten van oude ersmeedkunst; het zilver filigrain van Kota lang met het oude zilverwerk van Goegoek IV of de huidige „Tjikeroe-klewangs" waarmede doodgegooid wordt op het station te Padalang met de werkstukken der vroegere Preangerzwaardvegers; wie de batikkleedjes en kus„met echte wajangpoppen" in de Europeesche ingen de sierlijke oude batikmotieven ziet vergen — die moet wel realiseeren de fundamenwaarheid: dat het penetreeren van onze Wessche beschaving in het algemeen leidt tot verval de volkskunst en dat indien van Europeesche belangstelling voor, vraag naar bepaalde voortgselen van kunstnijverheid ontstaat, zulks als aan de artistieke waarde van die voortbrenniet ten goede komt."

Gelukkig laat de schrijver — dachten er maar zoo! — hierop volgen:

„Hierin behoeft op zich zelf allerminst een reden zijn gelegen om Boeatan *niet te helpen*.

De degeneratie der volkskunst is nu eens een verschijnsel op de raaklijnen van modernsche beschaving en de verschillende inheemsamenlevingen, en van het streven van Boeadaarop zeer zeker geen *ongunstigen* invloed aan."

Integendeel. Maar daarom gaan wij dan ook niet eens mee met de volgende opvatting:

„Aan den anderen kant ware het optimistisch te enen, dat Boeatan eenig noemenswaard succes kunnen hebben in de richting van het in het houden der Indische volkskunst. Zeker, hier zal een toevallige Indische kunstnijvere, een toevallig bestuursambtenaar intermeen hulp verleent, gedurende langer of korter zijn producten met meer of minder winst aan kunnen van de hand doen; maar voor de instandhouding der volkskunst is zooiets natuurlijk van geenerlei beteekenis.

„Volkskunst kan den kunstnijvere op den duur slechts een bestaan verzekeren, indien zijn product in Indië op de open markt — meestal de plaatselijke markt — een zoodanigen afzet vinden kan, dat in de vervaardiging daarvan een ruimer bestaansmiddel wordt gevonden dan in *unskilled labour*."

Volkskunst, welke toch veelal als liefhebberij, in huisvlijt, beoefend wordt, behoeft immers niet altijd „een bestaan te verzekeren", kan echter een niet te versmaden bijverdienste voor den handwerkskunstenaar zijn en blijven, welke den beoefenaars zelve en ook hun, die het resultaat er van waardeeren, geluk en levensvreugde geeft. Zoo wordt ook in Europa, o.a. in de Skandinavische landen nog met succes de volkskunst beoefend.

Als men van *kunstnijverheid* spreekt, denkt men van zelf meer aan de artistieke beoefening van het ambacht, dat op meer uitgebreide schaal winstgevend kan zijn. De markt daarvoor kan dan ver buiten de plaatselijke Indische, zelfs in alle werelddeelen liggen, mits het produkt er van aan redelijk praktische en kunstzinnige eischen voldoet. In deze beide richtingen ligt Boeatan's streven. Medewerking, zoowel van belangstellende bestuursambtenaren, als particulieren, is daarbij onontbeerlijk, zooals de toestand nu is."

Tegen het volgende betoog valt zeker weinig in te brengen:

„Dat ook hier de penetratie van de Westersche beschaving, thans langs anderen weg dan via de Europeesche smaakbederving, haar invloed doet gelden, spreekt vanzelf.

„Levens- en loonstandaard zijn door die penetratie in toenemende mate gestegen; Europeesche goedkoope fabrieksproducten hebben op de plaatselijke markt de duurdere voortbrengselen van handwerk goeddeels verdrongen (weverij!), zoodat alleen die takken van kunstnijverheid zijn overgebleven, die niet door buitenlandsche concurrentie van de plaatselijke markt zijn verdreven.

„Of de vraag op de plaatselijke markt eene Europeesche of Inlandsche vraag zal zijn, hangt van het product en van de locale omstandigheden af; op Sumatra's Westkust, met zijn betrekkelijk gering aantal Europeanen, zal die vraag, meer dan op Java, (Japara-houtsnijwerk!) een zuiver *Inlandsche* vraag zijn, hetgeen bij afzonderlijke beschouwing van de verschillende nu nog hier bestaande takken van kunstnijverheid dadelijk blijkt. Het spreekt overigens van zelf, dat het werk van Boeatan, zoolang dat (gelijk thans) nog op „wenken van hooger hand" moet steunen, economisch gesproken van geen beteekenis *kan* zijn."

Ook met deze laatste opmerking zijn wij het eens, want „economisch gesproken" beteekent immers: uit een oogpunt van *geldelijk* voordeel. Maar *kunst*, d.w.z. de voor menschelijke zintuigen waarneembare uiting van innerlijke schoonheid, geeft zoowel den scheppers, als den echten genieters er van, voornamelijk *geestelijken rijkdom*, wat echter niet wegneemt, dat onder innerlijk goed ontwikkelde en waarlijk beschaafde menschen, kunst-uitingen den voortbrengers ook behoorlijk financieel gewin moet brengen, zelfs als kunst beoefend wordt in nijverheid, dus op ruimere schaal. En 't ligt voorzeker in Boeatan's streven om daarbij de „wenken van hooger hand" op den duur onnoodig te maken, al is thans, sedert de „Westersche penetratie", deze toestand van kunstkwijning zeker mede te wijten juist aan het gemis eener begrijpende en daardoor waardeerende overheid. Daarom verheugen wij ons, met Boeatan, ten zeerste over dit van zooveel belangstelling en doorzicht getuigend rapport van de heeren van der Plas en Groeneveldt, ons door den Resident Gonggrijp geworden en verwachten wij er veel heil van.

Den volgenden keer het vervolg van het rapport.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Holland—Ned.-Indië in een week.

Een geweldige prestatie is verricht door de Britsche eendekker, die aan één stuk *van Engeland naar Karachi* (Br.-Indië) is gevlogen in een tijd, die iets meer dan twee etmalen bedraagt. Dit vestigt de aandacht op de practische mogelijkheden der vliegdiensten; ook voor *Ned.-Indië* is dit van belang. Men begrijpt thans goed, op welk een wijze de verbinding tusschen Europa en het verdere Oosten zal kunnen worden bespoedigd. Indien doorgevlogen was naar Batavia, had de eendekker Zaterdagavond te Batavia kunnen zijn, na Woensdagochtend te zijn opgestegen in Engeland. Wanneer vliegtuigen in een dergelijken staat van perfectie kunnen worden gebracht, dan moet het ook mogelijk zijn met een goede organisatie des nachts trajecten tusschen verschillende stations te bevliegen, zoodat deze tocht — volgens *De Sum. Post* (27/4) — een nieuw bewijs vormt voor de toekomstige mogelijkheid van *een post- en passagiersverbinding Holland—Ned.-Indië* in den tijd van een week.

De Loc. bevat artikelen over „Het verre Oosten" (20/4, blz. 49), het *Soer. Hbl.* over „België en wij" (13/4, Smissaert), „Mussolini", III (17/4), „De Volkenbond" (19/4, *A. B.*), „De vredespolitiek der Eng. Regeering" (19/4, *R. v. S.*) en Britsch-Indië (19/4), het *Bat. Nwsbl.* over „De strijd om de macht in Rusland" (22/4), *Dr. B. R.*).

De reis van Hadji A. Salim.

In een openbare bijeenkomst van de P(artij) S(arekat) I(slam) te Batavia sprak de heer Hadji August Salim over het doel van zijn reis naar Europa (*Bat. Nwsbl.* 22/4). De roepstem was thans uit Nederland zelf gekomen. Namens het N.V.V. was hem gevraagd of hij genegen was als *adviseur van den werknemers-afgevaardigde* in de *Nederlandsche delegatie* ter *Arbeidsconferentie* te *Genève* op te treden. Hierover werd beraadslaagd met het Executieve Comité van de P. S. I., dat onmiddellijk instemde, omdat ter conferentie in bespreking zal worden genomen de kwestie der *heerendiensten*, in het algemeen: van den *gedwongen arbeid*. En dit onderwerp heeft immers steeds de aandacht van de P. S. I., die op afschaffing van dit voor het volk vernederende stelsel heeft aangedrongen. De Regeering, zich houdende aan het feit, dat Salim niet door haar is aangewezen, is alleen genegen om de kosten voor te schieten voor boot en trein 1ste kl. vice versa, plus de helft van de door hem te genieten daggelden in Europa. De houding der Regeering bestreed spr. Hij was wel niet door de Regeering aangewezen, maar deel uitmakende van de Nederlandsche delegatie, zij het slechts als technisch adviseur, verkozen door de werknemersgroep in die delegatie, behoort hij tot hen, die uitgezonden zijn door het volk van Nederland. Na de conferentie te Genève zal spr. in verband met de algemeene verkiezingen *naar Nederland* gaan, om te pogen het Nederlandsche volk eenige kennis bij te brengen van *de ware toestanden in Indië* *). Hij zal er spreken, niet alleen over de vernederende heerendiensten en rodi, maar vooral ook over de belemmeringen, welke de *volksbeweging* en de *volksontwikkeling* in den weg worden gelegd; over de onbillijke, ongelijke *behandeling der bevolkingsgroepen* naar de huidskleur en naar ras en stand; over de exorbitante rechten, de artikelen 161bis en 153bis en ter S. W. B.; over de verschillen in rechtsbedeeling en politioneele behandeling der bevolkingsgroepen, enz. enz. Spr. was ervan overtuigd, dat hij *in Nederland meer kans heeft op resultaten* in het belang der bevolking, dan in Indië. Verder zal spr. ook het mogelijke doen om te voldoen aan *het internationaal program der P. S. I.*: aanraking zoeken met Islamorganisaties in Europa. Spr. zou 1 Mei per s.s. „Prins der Nederlanden" naar Europa vertrekken. Op 28 April zouden op last van het Executieve Comité op alle plaatsen, waar afdeelingen der P. S. I. zijn gevestigd, openbare vergaderingen worden gehouden, in verband met Salim's vertrek, zoodat hij in Europa zal kunnen spreken „*namens het Indische volk*".

Wij verwijzen naar *De Loc.* (15/4 „De ... Luisterpost te Genève", *Ant. L.*), het *Soer. Hbl.* (13/4 „Pacifieke fantasieën", *Hugo Reynst*), de *Deli Crt.* (25/4 „A. Thomas over de P. S."; 22/4 „De methoden der Arbeidsinspectie"; 24/4 „De moeilijkheden in de cultures") en de *Java-Bode* (22/4 „Vrije arbeiders voor Deli" en „*Salim's opdracht*").

De Inlandsche Middenstand.

Den 11den April heeft de Dir. van L. N. en H. in een van de lokalen van den Volksraad geïnstalleerd *de commissie tot bestudeering van den Inheemschen middenstand*, onder voorzitterschap van

*) Voor dit en het volgende wordt de heer Salim niet naar Europa gestuurd en de Indische Regeering betaalt niet voor deze ... gand de onkosten (*J. B.*).

den heer *R. A. A. A. Djajadiningrat* (*Soer. Hbl.* 13 en 15/4). Aan den heer Djajadiningrat komt de eer toe den Inlandschen middenstand in het brandpunt der algemeene belangstelling te hebben geplaatst. De commissie heeft als taak het instellen van een onderzoek naar de toestanden bij dien middenstand en het beramen van maatregelen in zijn belang. De aandacht wordt bepaald tot den *handeldrijvenden* en *industrieelen* middenstand. In *West-Java* komen op het platteland Inlandsche handelaren en nijveren voor, die zich een bevredigende positie hebben weten te verwerven, terwijl de groote steden als Batavia en Bandoeng, talrijke Inheemsche ingezetenen tellen, die — hoewel niet in die mate als de Europeanen en Chineezen — toch in zekere mate betrokken zijn bij handel en industrie. Voorbeelden hiervoor leveren op mannen als *Hadji Abdulgani, Sapi-ie* en *Prawirawinata,* die onderscheidenlijk een meubelzaak, een schoenmakerij en een modernen boekhandel exploiteeren. In *Midden-* en *Oost-Java* treft men min of meer bepaalde centra aan van Inlandsche middenstanders. Te wijzen valt o.a. op de centra van de batiknijverheid in Djokja, Solo, Toeloengagoeng, Soerabaja en omgeving, Lassem, Pekalongan en andere plaatsen, met de talrijke min of meer gefortuneerde ondernemers en handelaren, en Koedoes met haar vermaarde strootjesnijverheid. Voorts is daar het aloude centrum van handel en bedrijf in edel-metaal en steenen van Kota-Gedeh, en de handel en het bedrijf van Soerabaja en Grisee. Ook elders in de *Buitengewesten* valt duidelijk een Inlandsche Middenstand te onderkennen. Een markant feit is, dat velen van bedoelde nijveren en handelaren *hadji's* zijn. Deze lieden hebben vóór zij ter bedevaart gingen, *spaarzaamheid* en *doorzettingsvermogen* beoefend, om het geld voor den hadzj bijeen te krijgen. Dit, gevoegd bij den op hun reis naar Mekka verkregen *ruimeren blik,* vormen de elementen, die benoodigd zijn om een plaats in den middenstand te kunnen veroveren. Kan een middel worden gevonden om *die deugden* in het algemeen meer aan te kweeken, dan beteekent zulks een belangrijke stap voorwaarts in den ontwikkelingsgang van den Inlandschen middenstand. Het zijn juist *die* eigenschappen, waardoor de Chineesche ingezetenen zulke geduchte concurrenten van den Inlander — en veelal ook van den Europeaan in Indië — op handels- en nijverheidsgebied zijn geworden. Een *organisatie van den Inlandschen middenstand* en de *verspreiding van gezonde begrippen omtrent een economische bedrijfsvoering* — ook bij de handwerkslieden, uit wie de middenstanders moeten voortkomen — schijnt wel een noodzakelijke verbetering. Ook het vertrouwen van credietverstrekkers zal daardoor toenemen. Die *credietverstrekking* is een levenseisch voor den middenstand en daaraan ontbreekt nog zeer veel. Thans ziet men vaak, dat kleine nijverheidsondernemingen door Vreemde Oosterlingen gedreven worden met Inlandsch personeel, zonder dat dit ooit in de gelegenheid komt voor zichzelf te beginnen, omdat zij geen crediet of kapitaal kunnen krijgen voor eigen zaken. Een ander punt, dat overweging verdient, is de mogelijkheid van *coöperatie* in den middenstand. Daarom nam ook de wd. adviseur voor Volkscredietwezen en Coöperatie zitting in de Commissie. Nog tallooze punten en vragen zullen zich bij het onderzoek voordoen: het *vakonderwijs* ter opleiding van middenstanders, *onderlinge verzekering,* de instelling van *adviesbureaux,* invoering van een Inlandsche *middenstandspers* enz., allemaal vraagstukken, die in Indië veel gecompliceerder zijn dan in Europa. Verwacht wordt *de aan te bevelen maatregelen zoo eenvoudig mogelijk* te houden. De Inlandsche maatschappij is niet gediend van regelingen, die het haar al te lastig maken en dergelijke maatregelen zijn bij voorbaat tot mislukking gedoemd.

De Loc. (20/4, blz. 32) geeft met de beschrijving van „De Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg, voor opleiding van adj.-landbouwconsulenten", een der vele voorbeelden, die de zorg demonstreeren van het Gouvernement voor het economisch welzijn der Inlandsche bevolking.

Wat generaal Swart in Indië zag en hoorde.

Generaal Swart, oud vice-pres. van den R. v. I., vervolgt zijn artikelen in de *Deli Crt.* (25, 26 en 27/4). Het staat voor den schrijver vast, dat ons Bestuur, dat in een vorige fase Ned.-Indië heeft gemaakt tot een model van kolonisatie, de laatste tien jaren op den verkeerden weg is geraakt en *onze Bestuurspolitiek* in deze laatste periode niet anders dan een fiasco moet worden genoemd. De voornaamste fout schuilt in de verkeerde interpretatie, die men sinds 1918 aan den zoogenaamden geest des tijds heeft gegeven en die er toe heeft gebracht om een aantal volken, die tot dusver naar hun aard, psyche en omstandigheden *voortreffelijk werden geregeerd,* onder den indruk van in het oude werelddeel voorgevallen gebeurtenissen, te bedenken met *concessies,* waarom zij niet hadden gevraagd en met *hervormingen,* die zij niet begrepen hebben. En zulks in een *tempo,* dat zelfs voor daartoe veel rijpere volken ten eenenmale als geforceerd moet worden aangemerkt. Immers, datgene waarnaar in tien jaren in Indië werd getracht, is voor het oude Europa een proces van vele eeuwen geweest! De geschonken hervormingen werden *van beide kanten verkeerd begrepen.* Onze Bestuurspolitiek heeft bij de bevolking den indruk gewekt, dat het Nederlandsche Gezag bezig is zich te retireeren. In een der conferenties van den huidigen Gouv.-Generaal met de Hoofden van Gew. Bestuur werd hierop door een der Residenten gewezen en den Landvoogd verzocht aan dergelijke opvattingen eens en vooral een einde te maken door openlijk te verklaren, dat er in de verste verte geen sprake van is, dat ons Gezag zich zal terugtrekken. De G.-G. weigerde echter een dergelijke verklaring af te leggen, omdat hij zulks beschamend vond. En toch is dit een miskenning van de mentaliteit des Inlanders, want zulk een verklaring was noodig. Gelukkig heeft bij de opening van de Volksraadzitting in Mei 1928 de Regeering toch die verklaring afgelegd. Er is in Indië *een groep van lieden,* die welbewust verlangt naar het *„los van Nederland".* Dat is ook de leuze, die de uiteenloopende elementen dier groep bindt. En onze onderwijspolitiek schenkt aan die groep een dankbaar terrein voor recruteering. Het lichtpunt is, dat deze groep slechts een zeer kleine fractie uitmaakt van de inheemsche millioenenmassa en dat haar politiek drijven, haar aspiraties, haar luidruchtigheid den *tani* koud laten en deze slechts door *valsche voorspiegelingen* naar haar zijde kan worden overgehaald. Aan zulke voorspiegelingen echter heeft het ongelukkigerwijs in de laatste jaren niet ontbroken, dank zij het tolereeren door ons Bestuur van een ongebreidelde propaganda. En nu is *de cardinale fout van onze Regeeringspolitiek* deze geweest, dat men weliswaar oprecht naar samenwerking met de Inheemschen heeft gezocht, doch zich daarbij heeft blind gestaard op juist *deze groep, die, zooals het immer gaat, door hare bijzondere luidruchtigheid en driestheid van optreden, de algemeene aandacht wist te trekken.* En de Regeering heeft bij dit zoeken naar samenwerking de even cardinale fout gemaakt over het hoofd te zien, dat bij deze groep van z.g. intellectueele en nationalistische Inlanders niet „samenwerking", doch „afscheiding" als het groote doel voorop staat. En daar de tegenwoordige bestuurspolitiek er nog steeds op gericht is *dezen Inlanders (en niet de Indische gemeenschap)* zoo spoedig mogelijk een groot aandeel te geven in het Bestuur, zal het duidelijk zijn, dat, indien in de eerstvolgende jaren de bedoelde Inlandsche elementen meer dan nu het geval is, het heft in handen zullen krijgen, wij ons over „samenwerking" dan ook geen illusies behoeven te maken.

In dit verband leze men *De Loc.* (19/4 blz. 17 „Interview met Z.Exc. P. Pasquier, G.-G. van Indo-China"), de *Java-Bode* (22/4 „De herziene Indische Staatsregeling", Persstemmen; 23/4 „De Vaderlandsche club", opgericht te Soerabaja), de *Deli Crt.* (26/4 „De Vaderlandsche club", een waarschuwing uit Indië) en het *Soer. Hbl.* (13/4, 3de bl. „Personen en Zaken", *Z.;* 15/4, 3de bl. „Chineesche belangen", Z.; 18 en 19/3, 3de bl. „Digoel affaires", *Z.*

Rondom de nieuwe wereldzee.

In het *Soer Hbl.* (13/3, 3de bl.) geeft een deskundige beschouwingen over het *Transpacific Congress,* dat voor de deur staat. De aandacht van de wereld zal in Mei een week lang op *Ned.-Indië* gericht zijn. Krachtige propaganda ten bate der wetenschappelijke en als gevolg daarvan weer der economische ontsluiting dezer landen, zal er van uit gaan. Daarom heeft de Regeering dan ook geen moeite en kosten gespaard, er iets bijzonders van te maken. Schr. was in de gelegenheid een persgesprek te hebben met den bekenden anthropoloog, *prof. dr. J. P. Kleiweg de Zwaan,* een der vooraanstaande Nederlandsche afgevaardigden. Prof. De Zwaan is een der baanbrekers geweest voor betere kennis der lichaamsgesteldheid van de *Maleische volken.* Hij was heel optimistisch wat het Congress betreft. Te Tokyo is drie jaar geleden besloten, dat te Bandoeng in het bijzonder aandacht zal worden geschonken aan de *anthropologie.* In *Ned.-Indië* is op dit gebied nog een zeer groote achterstand. Vooral bij *Europa,* maar ook bij *Amerika,* waar in het bijzonder het erfelijkheidsonderzoek zoo de belangstelling heeft, dat zelfs „the man in the street" zich erover opwindt. Het beïnvloedt er sterk de politiek ten opzichte van Negers en Zuid-Europeanen. Wij weten in Indië vrijwel niets van de bevolking der Groote Soenda-eilanden, evenmin als van die der Molukken en Nieuw-Guinea. Den Javaan, *lichamelijk* wel te verstaan, kennen we misschien nog het minst. Wij hebben weinig tastbare gegevens; een stevige grondslag ontbreekt. Het pas gepubliceerde onderzoek van *Dr. Bylmer* over de *Kleine Soenda-eil*anden wekt sterk het verlangen op naar meer. Dat de Regeering in 1928, in samenwerking met het Indisch-Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen, het lichamelijk onderzoek der bevolking van *Java* heeft ter hand genomen, stemt eveneens hoopvol. De achterstand is ongetwijfeld in te halen. Ned.-Indië staat al in meer takken van wetenschap in Azië aan de spits, o.m. in *geologie* en *agronomie.* Op anthropologisch gebied is *geen terrein van onderzoek zoo rijk, als de archipel.* De tijd dringt echter; de schitterende gelegenheid van thans zal over 25 jaren gedeeltelijk reeds voor altijd voorbij zijn.

De Loc. vertelt van „Tempelrestauratie" (18/4), het *Bat. Nwsbl.* van het „N.-I. Kankerinstituut" (22/4), de *Java-Bode van* „Westersche visscherij in Indië" (17/4) en „Marine-eskader-oefeningen" (23/4, 1A), *De Sum. Post* van „De totale zoneclips" (23/4, 3de bl. Dr. Van der Bilt), „Takingeun" (2.. en 26/4) en „Het zoneclipskamp", III (27/4, Dr. van Wijk), de *Deli Crt.* van „Het gouden jubileum der Deli Planters-Vereeniging (23/4).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Snouck en Colijn.

II. De Geesel Gods.

Het Algemeen tijdschrift voor Indonesië *Timboel* van 15 April vervolgt zijn artikel over dit onderwerp aldus:

De kern van Prof. Snouck's vlijmscherpe critiek op Colijn's „koloniale vraagstukken van heden en morgen" ligt in de aanwijzing van de sterk Mammonnistische strekking van dit geschrift. Terecht vraagt Snouck aan den leider van de anti-revolutionnaire partij naar diens beginselen. In Snouck's eerste hoofdstuk: „Anti-revolutionnair?" wordt aan de hand van geschriften van wijlen Dr. Abraham Kuijper de „anti-revolutionnaire" koloniale beginselen uiteengezet en er op gewezen, dat die beginselen bij Colijn *niet* te vinden zijn. Colijn's koloniale politiek in Indonesië heeft slechts imperialistisch-materialistische motieven. Gods leidende wil, dat de „heidensche" Indonesische bevolking tot hooger standpunt, moet worden opgevoerd, raakt bij Colijn evenzeer zoek als bij heel gewone „paganisten".

Snouck toont aan dat Colijn, de leider der huidige anti-revolutionnaire partij, een politiek voorstaat die, om met de woorden van Dr. Kuijper te spreken, gericht is op mercantiele zaken, „het bezettende land verrijkt en het bezette land niet zelden verarmt." Een politiek dus die tot uitgangspunt heeft dat Indonesië het meest gebaat is, wanneer Nederlandsche en vreemde kapitalisten het blijven beschouwen „als de mieren den suikerpot".

Hiermede is scherp geteekend het uitgangspunt van deze studie betreffende het verschijnsel Colijn. Wij hebben indertijd over Colijn's opvattingen betreffende de Inlandsche beweging geschreven. Wat Snouck er over schrijft is van gelijke strekking: „Colijn heeft . . . de uitbreiding der beweging zoowel in de ruimte als in den tijd schromelijk onderschat" en beseft niet „dat de geesteshouding tegenover het Nederlandsche gezag in *alle* kringen der Inlandsche maatschappij in wezen dezelfde is, zij het met groot verschil in graad en in heftigheid of zelfs klaarheid van uiting."

Wie omtrent den aard dier geesteshouding mocht twijfelen, verwijzen wij nog naar het artikel „Volk over Volk" van den heer Kerkkamp in „Opbouw", waarin die geesteshouding nog eens scherp wordt belicht. Snouck was zich dit alles sinds lang bewust. Reeds in de jaren van negentig af gaf hij als parool uit: „soort over soort, dat is genade".

Het is zooals hij aan het slot van zijn tweede hoofdstuk schrijft: „Elke oplossing van het koloniale vraagstuk die met deze feiten niet rekent, gaat buiten de realiteit om en is met onvruchtbaarheid geslagen."

Daarna gaat Prof. Snouck Colijn's onderwijsbeschouwingen na. De verstrekking van onderwijs aan de Inlanders is blijkbaar een lievelingsonderwerp van Prof. Snouck. Hij is trouwens de eerste geweest, die indertijd, als adviseur voor Inlandsche en Arabische zaken, doordreef dat enkele prijai

zonen tot het Europeesch Middelbaar en Hooger onderwijs zouden worden toegelaten. Welk een taaien strijd had hij toen niet uit te vechten. Volgens de gangbare meening dier tijden had de Javaan, de Inlander, voor verdere studie geen aanleg.

Deze opvatting die de Hollanders er op na hielden, kon tevens maskeeren hun schromelijke tekortkomingen gedurende minstens twee eeuwen ten aanzien van de geestelijke opvoeding der Indonesiërs.

Het geweten werd door die machtsspreuk tot zwijgen gebracht.

Snouck schrijft daarover op pag. 17, 18 en 19: „Eerst in de tweede helft der 19e eeuw begon de Regeering zeer matige blijken van belangstelling te toonen in het onderwijs voor Inlanders; het tempo bleef lang in de schatting van Dr. Kuijper en van velen met hem ergerlijk langzaam. Op sommige plaatsen werden Inlandsche scholen opgericht, uit den aard der zaak Westersch van opzet, met aanpassing aan Inlandsche behoeften. Daar het zeer elementaire lager onderwijs dat hier verstrekt werd, al spoedig onvoldoende bleek als voorbereiding voor Inlandsche bestuursambtenaren, trachtte men door een paar „hoofdenscholen" — later „opleidingsscholen" — in deze leemte te voorzien; dit soort onderwijs was er op aangelegd om Inlandsche aristocraten te vormen tot bruikbare instrumenten voor de *Europeesche* bestuursmachine. Met al zijn deugden en gebreken vond dit onderwijs in Inlandsche kringen hooge, steeds klimmende waardeering. Slechts een zeer gering percentage der aspirantleerlingen kon in de beschikbaar gestelde ruimte plaats erlangen; de groote meerderheid werd teleurgesteld en algemeen was de roep om uitbreiding. Terwijl aan dit verlangen schoorvoetend en karig voldoening werd geschonken, ontwaakte in de Inlandsche wereld de wensch naar beter en meer.

Die wensch werd niet allereerst ingegeven door voorkeur voor de Westersche cultuur boven die van het Oosten, maar door de algemeen menschelijke zucht naar verbetering van maatschappelijke positie. Alle belangrijke ambten in bestuur, rechtspraak en technische diensttakken waren in handen van Europeanen; meer en meer zag het Inlandsche element zich teruggedrongen tot de rol van min of meer bruikbaar werktuig. Men ontwaarde in zich alle eigenschappen die tot mededinging naar meer bevredigende plaatsen aan den maatschappelijken disch vereischt waren, mits slechts de mogelijkheid geopend werd om zich op gelijken voet als de Europeanen voor te bereiden voor de sollicitatie. Een aantal van de weinigen wier financieele positie dit veroorloofde, verzocht voor zijn zonen toegang tot de Europeesche inrichtingen van onderwijs.

Men kan een lang hoofdstuk vullen met de geschiedenis van leed en strijd die doorleefd werd om met groote moeite de deuren dier scholen voor enkele Inlanders geopend te krijgen. Schier algemeen was de tegenwerking van bestuurs- zoowel als schoolautoriteiten. De houding der Regeering was aarzelend: zij voelde dat het niet recht was, de scholen voor de landskinderen gesloten te houden, maar zij miste de kracht om tot eene principieele beslissing te geraken. Het bizondere onderwijs van verschillende confessie was in dit opzicht vrijgeviger dan het openbare en verscheidene ouders overwonnen hun tegenzin tegen de godsdienstige kleur, om toch maar aan hun kinderen een Europeesche opleiding te verschaffen. Eerst zéér laat is de Regeering ertoe overgegaan om aan den aandrang toe te geven zonder de Europeesche scholen aan een invasie van Inlanders bloot te stellen, door de instelling van een Hollandsch-Inlandsch onderwijs".

Wij veroorloofden ons dit lange citaat, omdat Snouck hier uit ervaring en niet zonder bitterheid constateert veel door den Indonesiër geleden onrecht en veel tekortkoming van het Hollandsche beleid.

Zeer terecht wijst hij er verder op dat „de groep der Inlandsche intellectueelen, die volgens Colijn als een dun zilvervliesje zich gevormd heeft aan de periferie der inheemsche samenleving", volstrekt niet is „het willekeurig product der werkzaamheid van eenige intellect-maniakken", doch veeleer spontaan opgegroeid is uit die maatschappij, als een van de noodwendige gevolgen der moderne Westersche overheersching" en dat de Regeering in verzuim bléef toen de groep Westersch gevormde intellectueelen in aantocht was, door géén „plan te ontwerpen van hervorming der verdeeling van de ambten in elken diensttak, waardig steeds minder aanvoer uit het vaderland noodig werd. Dit kon ook op den staat der financiën een zeer gunstigen invloed gehad hebben"'. Zal de tegenwoordige Hollandsch-Inlandsche onderwijscommissie, voorgezeten door een der knapste leerlingen van Snouck, eindelijk deze richtlijn geven te volgen en zoodoende perspectief brengen in de door haar beschouwde kwestie, instede van rekensommetjes te maken met als grondslag de thans bij overheid en bedrijf beschikbare plaatsen en op die manier „overproductie te constateeren of construeeren".

Zie Snouck op pagina 21 en 22:

„Thans, nu dit probleem in Indië, niet het minst door nalatigheid der overheerschers, een eenigszins scherpen vorm heeft aangenomen, ligt de remedie daar zeker niet in het tijdelijk stopzetten der progressie van het onderwijs, in afwachting van den tijd, waarop door het ontwoekeren aan den bodem van steeds nieuwe schatten, het budget in evenwicht zal zijn, dat wil zeggen tot St. Juttemis. Zulke reactie zou tengevolge hebben dat velen buiten hun land gingen zoeken, hetgeen de beheerschers van dat land hun daarbinnen onthielden. Toen het streven der Inlanders naar Europeesch onderwijs wakker werd en de Europeesche scholen zich angstvallig voor hen gesloten hielden, begon men al in sommige kringen te overleggen of men het begeerde goed zou gaan zoeken in de Straits Settlements, in Egypte, of in Turkije. Sindsdien hebben Inlanders den weg ook naar andere landen gevonden, naar Duitschland met name, waar men gaarne sympathie betoont aan Oosterlingen die zich over Westersche overheersching beklagen.

Het zou al heel gemakkelijk zijn als de voogd zijn pupil zoo autoritair kon bedokteren als Colijn het voorstelt en tot hem zeggen: Ik heb u geruimen tijd laten begaan in het volgen van een geestelijk dieet gelijk aan het mijne en u de middelen daartoe niet onthouden. Ik zie nu in dat uwe daardoor toegenomen krachten te weelderig zijn voor uw gestel en soms schadelijk werken op uw omgeving. Ik heb mitsdien besloten uwe voeding voorloopig belangrijk te verminderen en de krachten die u dan zullen resten, dienstbaar te maken aan de economische ontwikkeling van uwen geboortegrond, waardoor ik de beschikking zal krijgen over veel ruimer middelen die tevens eindelijk u of uwen nakomelingen ten goede zullen komen en het mij mogelijk zullen maken uw dieet weer te verbeteren in den door u gewenschten zin, altijd in die mate die mij, immers uwen voogd, goeddunkt.

Zulk een inval spot met historie en realiteit en die laten niet met zich spotten!"

Wat Snouck over het prestige van „de ruggegraat van ons gezag", het Inlandsch Bestuur schrijft, is óók duidelijk genoeg: „het prestige der Regenten en der lagere prijaji's is ondermijnd door onze bestuurspractijk van den beginne af."

Na hetgeen hierover door onzen gewaardeerden medewerker S. B. reeds aangevoerd is, zou het echter een herhaling beteekenen, Snouck's desbetreffende uitlatingen hier volledig te reproduceeren, hoezeer het bedoelde hoofdstuk de lezing overwaard blijft. Dit laatste is evenzeer het geval met het hoofdstuk dat deze groote geleerde wijdt aan het rassenprobleem, „de tragiek van elke oprechte(?) koloniale politiek."

In zijn slotbeschouwing wordt het uitgangspunt, Colijn's Mammonnistische koloniale politiek, nogmaals klaar en hel belicht. Colijn's aanslag op den Volksraad, zijn financieele politiek en veel meer, geeselt de auteur hier krachtig. Veel van het hier geschrevene voelden ook wij, Indonesiërs, steeds wel. Het is Snouck's verdienste dat hij als Hollander het zegt, klaar, duidelijk en onomwonden.

Wij zijn het met Snouck eens, „dat de brochure van Colijn niet veel kwaad zal doen; het ligt er te dik op." Maar toch was het goed dat Prof. Snouck ons verplichtte met zijn verweer. *Hij* heeft „het beste dat hij te zeggen had", waarlijk niet voor zich gehouden!

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Bureau voor Economische en Sociale Documentatie

In 1926 werd, door de samenwerking van eenige Gouvernementsbureaux en particuliere instellingen, opgericht het „Bureau voor economische en sociale documentatie (adres: Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden), met de bedoeling, regelmatig en systematisch overzichten samen te stellen van de artikelen in tijdschriften en dagbladen voorkomend, betrekking hebbend op of in verband staand met de sociale en economische ontwikkeling van Ned.-Indië.

Na enige moeilijke jaren hebben de werkzaamheden van het Bureau nu een vasten vorm aangenomen.

Ongeveer 350 tijdschriften verdeeld over 10 medewerkende instellingen, worden regelmatig behandeld en de opgaven van de voornaamste artikelen worden *maandelijks* gepubliceerd in den vorm van een gedrukten catalogus.

In dezen catalogus vindt men, in een systematische volgorde gerangschikt volgens vastgestelde numerieke rubrieken, titels en schrijvers van het voornaamste, dat in dagbladen en tijdschriften verschenen is, op het gebied van: landbouw, boschwezen, mijnbouw, nijverheid, handel, verkeer, gelden credietwezen, arbeidsvraagstukken, bedrijfsorganisatie, sociaal-economische toestanden en verhoudingen, economische theorie, statistiek recht, voorzoover dit verband houdt met de economische en sociale ontwikkeling van Ned.-Indië. De publicatie wordt gecompleteerd door een bijbehoorende schrijvers- en trefwoordenklapper, welke ieder halfjaar worden uitgegeven.

Voor hen die zich wellicht voor deze nieuwe Ind. bibliographie interesseeren (er zijn reeds eenige afl. verschenen) vermelden we nog dat de jaarlijksche abonnementsprijs *f* 15.— bedraagt en dat abonnementen worden aangenomen door bovengenoemd bureau, Schoolweg 11, Weltevreden.

Tropisch Nederland.

De afl. van 20 Mei opent met een zeer goed portret van wijlen Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, waarbij een gevoelig herdenkingswoord van Z. K. [Dr. Z. Kamerling] „. . . Met hem is heengegaan een stoere werker, een buitengewoon begaafd man, die op velerlei gebied een leidende functie heeft vervuld. Maar nog meer dan als leider zal hij in de herinnering blijven voortleven door zijn persoonlijkheid; hij was een zeldzaam zachtmoedig, welwillend man, die steeds bereid was een iederte steunen met raad en daad; die bij verschil van inzicht het hoor en wederhoor steeds toepaste, die de zeldzame gave bezat, zijn overtuiging nooit anders in te kleeden als in een vorm, die niet kwetsend was voor de tegenpartij. Hij was een man van hooge idealen, een der voorgangers in de richting, die streeft naar een beter wederzijdsch begrijpen en waardeeren van Indië en Nederland, een man, die eenerzijds Indië niet wilde zien als exploitatieobject van Nederlandschen ondernemingsgeest, anderzijds ook ten volle inzag, dat Indië en Nederland elkander noodig hebben en ook in de toekomst wederkeerig op elkander aangewezen zullen zijn. De menschlievende onbaatzuchtige gedachten, die als ideaal leven in de harten van enkelen der gaande generaties, worden tot richtingslijnen voor komende geslachten. De geest van Carpentier Alting zal blijven leven en tot in lengte van dagen velen in Indië en in Nederland bezielen ten goede."

Prof. Dr. A. N. Nieuwenhuis schrijft een artikel over de rijstmythe op Java en haar belang voor den rijstbouw (hierbij heel mooie illustraties) en daarna over „Ziekenhuizen in de Minahasa", dat in verband met het voornemen om het Minahassische volk een sanatorium aan te bieden als herinnering aan het 250-jarig bondgenootschap, zeer actueel is. We citeeren: „De Minahassa is als 't ware voorbeschikt, om van het stichten van een ziekenhuis en van een tuberculose-sanatorium de volle weldaden te genieten. De nu meer dan 250.000 tellende bevolking heeft in al hare lagen het meest van de Westersche beschaving genoten, zoodat er hier geen sprake meer is van angst en weerzin voor Europeesche geneeskunde; bovendien zijn zoovele Minahassers op Westersche wijze tot arts opgeleid, dat de eigen landgenooten de geneeskundige practijk zullen kunnen uitoefenen in hun vaderland. Het tijdstip om juist nu tot het stichten over te gaan, moet ook bijzonder gunstig geacht worden. Onze nieuwe geneeswijzen stellen ons in staat, om met betrekkelijk eenvoudige middelen ziekten te genezen, waar wij voor twintig of dertig jaar machteloos tegenover stonden. Als met een tooverslag hebben de injecties tegen framboesia door hunne snelle werking de vrees der Inlanders tegen dit middel overwonnen, wat den geneesheer in Indië weer in staat stelt cholera, pokken, typhus, enz. op die wijze afdoende te bestrijden. Van die ziekenhuizen kan en moet ook de opvoeding der bevolking uitgaan ten opzichte van een hygiënisch leven, wat nog zeer veel te wenschen overlaat. Dan behoeven niet meer zoovele kleine kinderen door onverstand ondanks welgemeende verzorging te bezwijken, kunnen door reinheid van personen en woning veel ziekten voorkomen worden en werkkracht en levenslust even krachtig opbloeien als tot nu toe de andere zijden der Westersche beschaving in de Minahassa".

Ten slotte bezat deze afl. nog een geïll. artikel van den heer C. K. Kester over de hoedenvlechterij op Curaçao, die sinds de petroleum-nijverheid haar

intrede deed, meer en meer op den achtergrond wordt gedrongen. In nog geen tien jaren is de totale uitvoer van hoeden met ruim 107 duizend dozijnen verminderd; terwijl deze in 1919 nog 149.432 dozijn bedroeg, was hij in 1927, na van jaar tot jaar verminderd te zijn, teruggeloopen tot 41.546 dozijn.

Neerlands Indië.

Van het onder leiding van Prof. D. G. Stibbe bij Elsevier te Amsterdam verschijnend standaardwerk: Neerlands Indië, Land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving, is de 6e afl. uitgekomen. Ze bevat het slot van Th. van Erp's beschrijving van de klassieke Hindoe-Javaansche bouwkunst, gevolgd door een verhandeling van P. A. J. Moojen over de huidige inheemsche bouw- en sierkunst. Daarna begint een nieuwe afdeeling: Geschiedenis en bestuur, waarvan het eerste hoofdstuk: Het Hindoe-tijdperk, geschreven is door Prof. Dr. N. J. Krom. Met het tweede, meer uitvoerige hoofdstuk: De Portugeezen in den Archipel — De Oost-Indische Compagnie — Daendels — Raffles, wordt een begin gemaakt door Prof. Mr. J. E. Heeres. — Ook deze afl. is weder voorzien van vele en belangwekkende illustraties.

Inter-Ocean.

De Nov.-Dec. afl. van 1928 kondigt zich aan als een speciaal nummer ter herdenking van de 30-j. regeering van Koningin Wilhelmina. Evenwel heeft slechts de eerste bijdrage betrekking op „The House of Orange and the Dutch Indies", welke bijdrage is geschreven door Dr. P. C. Bloys van Treslong Prins en hoofdzakelijk uitweidt over het bezoek van Prins Hendrik aan Indië in 't jaar 1837.

Intusschen is de overige inhoud zoo belangrijk (ook wat illustreering aangaat) dat we de titels van alle bijdragen even afschrijven.

The middle ages of Java, by Dr. R. Goris. — The period of religious change in Java, by Dr. G. W. J. Drewes. — Dutch colonisation in the Indian Archipelago, by Prof. Dr. E. C. Godée Molsbergen. — Political and economie development of N.-I. during the past 30 years, by Dr. W. M. F. Mansvelt. — Genaral administration of N.I., by Prof. Dr. H. Westra. — The Volksraad, by A. Neytzell de Wilde. — The facture industry in N.-I., by H. Th. Odenkirchen. — Governement industries and enterprises, by A. F. Raasveldt. — Netherl. India's place in worldcommerce, by Dr. J. Stroomberg. — Education in N.-I., by Dr. C. Hartogh. — The Govern. Medical Services in N.-I., by Dr. J. Huizinga. — Public works in N.-I., by W. van Deth. — Reformatory movement in N.-I., by H. M. Hijmans. — The races of India, by Dr. H. J. T. Bijlmer. — Physical geography of N.-I., by Dr. S. W. Visser. — The flora of N.-I., by Dr. H. J. Lam. — The fauna op N.-I. by Dr. K. M. Dammerman. — The temple ruins of Java, by Dr. W. F. Stutterheim. — The Batavia Society of arts and letters and its Museum, by P. Gedeking. — Industrial arts and crafts of Middle Java, by Mrs. Ch. de Cock—Wheatley.

Nederlandsch-Indië in den wereldhandel.

In de 15 Mei afl. van het Tijdschr. voor Economische Geographie wijdt Dr. J. Stroomberg aan bovengenoemd onderwerp eene beschouwing.

De invoer in Ned.-Indië is van *f* 123 millioen in 1875 toegenomen tot *f* 870 millioen in 1927, de uitvoer van *f* 133 millioen tot *f* 1612 millioen in dezelfde jaren en de totale handelsbeweging dus van *f* 257 millioen tot *f* 2484 millioen. De periode van 1870—1900 is een periode van opbouw, maar na 1900 vertoont zich de buitengewone ontwikkeling. De nieuwe cultures als thee en rubber spelen daarbij een groote rol, alsmede de exploitatie van aardolie. De ontwikkeling der cultures blijkt hieruit, dat voor kort het daarin belegde kapitaal in Ned.-Indië werd geschat op *f* 2160 millioen, waarvan *f* 1690 millioen op Java en *f* 470 millioen in de buitengewesten. Daarbij bedroeg het aandeel van Nederland op Java 82 pCt., van het buitenland 18 pCt. In de buitengewesten was het aandeel van het Nederlandsche kapitaal in de ondernemingen 56 pCt., van het buitenlandsch kapitaal 44 pCt.

Met die beleggingen van vreemd kapitaal en de snelle uitbreiding van het handelsverkeer trad er een verschuiving op in het aandeel der landen bij den buitenlandschen handel van Ned.-Indië. Het aandeel van Nederland daarin daalde, terwijl het aandeel van Japan sterk steeg, Indië werd een zelfstandig distributiecentrum voor verschillende producten; voor thee en rubber, vroeger overwegend naar Europa verscheept, ontstonden hier eigen markten. Door den oorlog werd dit sterker geaccentueerd.

Door de waardevolle agrarische en minerale producten heeft Ned.-Indië hierin voor enkele een natuurlijk monopolie; als producent van kina, coca en peper werd door Indië de eerste plaats bij de productielanden, bij rubber de tweede, bij suiker de derde rangplaats ingenomen. Verder leverde N.-Indië 23 pCt. van de wereld-opbrengst van tin.

Bij den export ontving Singapore, als overscheepscheephaven 22 pCt., voornamelijk: rubber en aardolieproducten. Nederland ontving 17 pCt.: voornamelijk rubber, tabak, thee, tin, copra en koffie; Groot-Britannië 9 pCt.: rubber, thee, tin, vetten, oliën, peper; Japan: bijna 6 pCt.: suiker, aardolieproducten; Frankrijk 3 pCt.: koffie, copra, rubber en tin.

Van den import, meest textielgoederen, ijzer- en staalproducten en voedingsmiddelen, leverde Nederland 17 pCt., Singapore (als distributiecentrum) bijna 14 pCt., Groot-Britannië 12 pCt., Vereen. Staten 10 pCt., Japan 10 pCt., Duitschland 9 pCt.

De totale buitenlandsche scheepvaartbeweging nam van 14 millioen M3. in 1912 toe tot 27 millioen M3. in 1927. Hiervan was 47 pCt. onder Nederlandsche vlag(de in Ned.-Indië geregistreerde schepen inbegrepen) 35 pCt. onder Engelsche vlag, 7 pCt. onder Duitsche en 2 pCt. onder Amerikaansche vlag. Uit alles blijkt de krachtige oeconomische ontwikkeling van Ned.-Indië.

De Indische Culturen.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 8 (16 April). Een methode van tjangkoken (mascoteeren), door C. Cenis (met afb.). — Een merkwaardige misvorming bij den cocospalm, door A. Reyne (met afb.). — Moderne pootaardappel-bewaarplaatsen, door Ir. W. B. L. Verhoeven (met afb.). — Aanteekeningen over de theecultuur. Het een en ander over aanleg, planten, onderhoud, schauduw en grondbedekking. Praktijk-ervaringen, door C. Cordesius. — Oliepalm-cultuur in West-Afrika. — Samsoe (wijn of alcohol) van rijst, door R. O. Bischop.

De Indische Mercuur.

No. 21 (22 Mei). Reisbrieven, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went (I. Ceilon). — Rapport (over rietsuiker) uitgebracht aan de Economische Commissie van den Volkenbond te Genève, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam. (Mededeelingen uit het jaarverslag 1928 voor zoover betrekking hebbend op Oost-Indië, Suriname en Curaçao). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgaaf van recente rubber-literatuur.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van No. 42 (13 April). Nogmaals zwavelzure ammoniak op een zuren ijzerhoudenden bodem, door J. H. Bloemink. — Beperking van vervreemding van inheemsche grondrechten door Inlanders aan niet-Inlanders, door J. W. de Stoppelaar. — Tapioca-producten. — Beschrijving van orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg).

Indisch Militair Tijdschrift.

De April-afl. bevat o.m. verslag omtrent proeven met diverse golflengten tusschen 20 en 275 Meter op lange en korte (tactische) afstanden op Java, door Ir. J. de Jongh Swemer (met afb.). — Schieten over eigen troepen door de Artillerie, door H. Th. van Goor. — Het dragers-treinvraagstuk bij de Marechaussee-bataljons op Java, door A. Visser.

Locale Belangen.

Afl. 8 (van 16 April) heeft den volgenden inhoud: De geschiedenis van een ambachtschool, door J. Z. van Dijck (slot). — Het Regeeringsschema voor de bezoldiging der gemeente-secretarissen, door H. — Af- en overschrijvingen. — Begrootingswijzigingen. — Holland of Indië? door Wiessing. — Leidraad bouwverordeningen, door Rückert. — Gril of beleid? door G. de Raad. — Uit den Volksraad. — Decentraliana. — Maleisch gedeelte.

Mededeeling No. 73 (Bijlage van afl. 8) bevat het prae-advies (uitgebracht voor het 19e Decentralisatie-Congres), door R. Slamet, over: Hoe dient de toekomstige gemeentelijke organisatie te worden na de eventueele opheffing van het Desa-verband binnen de gemeentegrens?

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 4 van dl. 69 (April '29). Vergelijkend onderzoek van enkele oliesoorten en mengsels hiervan als larvendoodende middelen, door Dr. E. W. Walch en J. Bonne-Wepster. — Uittreksel uit het rapport omtrent het onderzoek naar de verspreiding van de malaria en anophelinen in het bergland van Ceram, door Dr. R. G. J. P. Huisman (met kaart en plaat). — Morphologische waarnemingen aan amoeben van den mensch, door P. Th. Justesen. — Over Oei-Ni, een onder de Chineezen en Javanen veelgebruikt middel tegen conjunctivitiden, door Sie Boen Lian en Ko Hok San.

Aan bovengenoemde afl. is toegevoegd een afzonderlijk Register op het Geneesk. Tijdschrift v. N.-I., deel 51 tot deel 65 (1911 tot 1925).

* * *

Het Wetboek van Koophandel voor Ned.-Indië (zooals dit luidt op 1 Januari 1929). Met Register, bewerkt door Mr. F. H. Poser, lid van den Raad van Justitie te Batavia. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

De concurrentiestrijd van de Staatsspoorwegen in Zuid-Sumatra, door J. F. A. M. Koning. Met kaart en afb. (Spoor- en Tramwegen, 14 Mei '29).

Maandgemiddelden en bouwgrondoccupaties per district van de negen belangrijkste Inlandsche landbouwgewassen op Java en Madoera in de jaren 1920 tot en met 1925, door C. W. Bagchus. Met kaarten. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 65). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Verslag omtrent den toestand van het Museum voor Land- en Volkenkunde en van het Maritiem Museum „Prins Hendrik" te Rotterdam over het jaar 1928 (door den Directeur J. W. van Nouhuys). (Het verslag is verlucht met een aantal platen waarvan verscheidene betrekking hebben op de ethnographie van den Ind. Archipel; ze worden in den tekst verklaard).

Uit de geschiedenis van den West-Afrikaanschen slavenhandel, door L. C. Vrijman (slot). (Op Zeewezen. 15 Mei '29).

Suriname.

Een sober berichtje in „De West" van 19 April — niet 1 April — heeft ons doen opschrikken. Aan het slot van een bericht over de jaarlijksche algemeene vergadering van de „Vereeniging tot Bevordering van het Onderwijs" lezen wij n.l.: „*Besloten werd het schoolmuseum te liquideeren*".

De zaak is deze: tot het jaar 1908 bestond te Paramaribo een collectie ethnografica en naturalia, die den weidschen naam „Koloniaal Museum" droeg. Een museum was het niet, maar in de collectie bevonden zich vele zeldzame voorwerpen, vele unieke dingen die men nu onmogelijk meer bijeen zou kunnen krijgen. Onder andere bevond zich daarin een volledige verzameling gedetermineerde gesteenten, een geschenk van het geologisch-mineralogisch museum te Leiden.

Een twintigtal jaren geleden beging het koloniaal bestuur het vandalisme het „koloniaal museum" op te heffen en de verzameling te verdeelen onder scholen, die daar niets aan hadden. Met verlof hier te lande vertoevende, wendden wij bij den Minister van Koloniën pogingen aan om deze wandaad ongedaan te maken. Het mocht niet baten. Hoeveel er van de zeldzame collectie sedert verloren is gegaan, is niet te zeggen. Bij de oprichting van bovengenoemde vereeniging schijnt een deel van de collectie in het „Schoolmuseum" onderdak gevonden te hebben, waardoor verdere verdwijning van de voorwerpen voorkomen werd.

Wat nu met de „liquidatie" bedoeld wordt, is ons niet duidelijk. De hier bedoelde voorwerpen zijn niet het eigendom van de vereeniging en zij mag daar dus over niet beschikken. Zij moet die weer ter beschikking van het Gouvernement stellen, dat ze moet opbergen tot de tijd aanbreekt dat men tot de stichting van een museum kan overgaan, zooals Britsch-Guiana er een bezit. Misschien bedoelt men dat met „liquidatie". Publieke verkooping van de voorwerpen zou grooter vandalisme zijn dan men in 1908 beging.

* * *

„De West" van 1 Mei schrijft:

„Aan de N.V. Nederlandsch Indische Gas Maatschappij, gevestigd te Rotterdam is voor vijf en twintig jaren, met uitsluiting van anderen, concessie verleend om electrische energie te leveren in het stadsdistrict Paramaribo in den tegenwoordigen omvang met voorkeursrechten voor de omgeving en om te dien einde kosteloos gebruik te maken van de openbare wegen, pleinen, wateren, enz. ten behoeve van onder- en bovengrondsche geleidingen, kabels, schakel- en transformatorstations, enz."

* * *

De Gouverneur heeft een voorstel ingediend bij de Koloniale Staten, om met ingang van 1 Juli a.s. een keuring in te voeren op rijst welke uitgevoerd wordt. Te dien einde zullen standaard-monsters rijst worden gemaakt en zal elke partij rijst voorzien worden van een merk. Er zullen vier kwaliteiten zijn. Wie rijst uitvoert van het hoogste merk (superieur) zal als aanmoediging een premie ontvangen van een gulden per zak rijst.

* * *

Naar „De West" van 3 Mei verneemt wordt binnenkort te Paramaribo een Amerikaansch vliegtuig verwacht, van de Pan American Airways Inc., onder leiding van den vliegenier Erckenbrak.

* * *

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag over de begrooting voor 1930 deelt de Gouverneur mede, dat over de mogelijkheid van uitzending van een mijnbouwkundige overleg gaande is met het Opperbestuur.

* * *

Prof. dr. Sleeswijk eindigt een brief in „De Telegraaf" van 21 Mei, „*Surinaamsche actualiteiten*" (waarin hij heeft o.a. heeft over de petroleumvondsten) met deze opmerking:

Ten slotte nog 'n pikante bijzonderheid. Dezer ...en werd in Paramaribo gesignaleerd (ik heb hem ...wens zelf gezien) de heer Philippovitch, een geo... die zijn bureau toevallig in denzelfden wolken...bber aan Broadway in New York heeft, waar ook kantoren van de Standard Oil zijn gevestigd. Dit ...schijnsel" is misschien niet zonder belang, nu Koninklijke geen vertrouwen toont in de Suri...msche olie-mogelijkheden en zich afzijdig houdt."

* * *

Naar aanleiding van den brief van Prof. Sleeswijk „De Telegraaf" van 16 Mei over „Melaatschheid Suriname" — zie ons vorig nummer — geeft Louis ...maekers in „De Telegraaf" van 23 Mei een prent ...erheidszorg voor melaatschen in Suriname", met ...erschrift: „Geen geld voor de ongelukkigsten der ...elukkigen".

* * *

„Het Algemeen Handelsblad" van 23 Mei schrijft: „Berichten over den vliegtocht van luitenant Van ...langs naar de West, welke in de pers de ronde ...n, zijn volgens onze inlichtingen wel wat voor...ig. De financieele middelen, waarover de beschik...g is verkregen, zijn in zooverre toereikend te ach... dat de vraag, of de tocht op een of andere wijze ...dabel kan worden gemaakt, nog van veel invloed op de financieele voorbereiding.

In dit verband kan ook worden opgemerkt, dat de ...rwaarden, waaronder eventueel postvervoer mo...lijk zal zijn, nog niet definitief zijn vastgesteld. ...n in 1928 de plannen van luitenant Van Onlangs ... tafel kwamen, is bij het hoofdbestuur der P.T.T. ...postvervoer naar de West op dezen vliegtocht ter ...ake geweest, maar het is verder blijven rusten, ...n bericht kwam, dat de vlucht „voor onbepaal...n tijd" werd uitgesteld.

Als wij wel zijn ingelicht, heeft het hoofdbestuur ...dien nog geen verzoek ontvangen over de weder...eming der besprekingen. Destijds was in *beginsel* ...paald, dat de postdienst een zekere minimum...rgoeding zou garandeeren, terwijl het verder in de ...doeling lag eenzelfde luchtrecht te heffen voor ...e vlucht naar de West als voor de vluchten naar ...st-Indië, n.l. 40 ct. voor een briefkaart, en 75 ct. ...r 20 gr. voor de overige stukken.

De vlucht zal niet heen en weer worden gemaakt, ...als ten onrechte is gemeld, maar alleen heen, het...en de zorgen, om tot een rendabelen grondslag ...or den tocht te komen, vergroot, omdat de vraag ...oet beantwoord worden, wat in de West met het ...estel moet worden gedaan. Als de vlucht doorgaat, ...waarvoor hard wordt gewerkt, niettegenstaande ...e problemen die zich voordoen, — zou zij dit jaar ... December moeten worden uitgevoerd."

* * *

In „De Telegraaf" van 23 Mei — Avondblad — een ...el van Prof. Sleeswijk: *„Gouverneur Rutgers ver...*"

Wij komen in ons volgend nummer daarop terug.

* * *

In „Humfeldsfinancier" van 18 Mei een zeer be...grijk artikel *„De koffiecultuur in Suriname"*, door ... Dr. P. H. W. G. van den Helm, oud-gouverne...nts-secretaris van Suriname. Wij bevelen allen, ...e belang hebben bij of belang stellen in deze cultuur, de lezing van het artikel zeer aan. Het eindigt aldus:

„Hoe het ook zij, de Surinaamsche koffiecultuur is een terrein, waar voor kapitaalkrachtige, geduldige en energieke pioniers veel valt te doen. De overname en uitbreiding van de vroegere Gouvernementskoffieplantage „Slootwijk" door een Nederlandsche combinatie en die van plantage „Waterland" door een Duitsch syndicaat, zijn bemoedigende teekenen."

* * *

De N.V. J. Mebus Postzegelhandel te Amsterdam heeft uitgegeven een uitgebreiden catalogus van Nederland en koloniën, bevattende een opgave van alle bestaande typen, tandingen, kleurnuances, oplaagcijfers en de data van uitgifte van de zegels, benevens vele afstempelingen.

Het boekje is opnieuw bewerkt door den heer P. C. Korteweg en anderen en bevat vele reproducties.

Uit den Verren Vreemde.

Congres van de Internationale Kamer van Koophandel.

Maandag 8 Juli wordt te Amsterdam het congres geopend, georganiseerd door de *Chambre de commerce internationale*, dat tot Zaterdag 13 Juli zal duren, Donderdag zal een excursie naar Rotterdam worden gemaakt. Deze Internationale kamer van koophandel is een dier wereldorganisaties, welke, hoewel particuliere instellingen, diepgaande beteekenis en verstrekkenden invloed hebben gekregen. Zij vat haar taak zoo ruim op, dat vraagstukken van den meest uiteenloopenden aard aan de orde komen, en de personen, die zich tot voorlichters maken, of die bij de congressen aan de gedachtenwisselingen komen deelnemen, zijn veelal sommiteiten van den eersten rang.

Aan politiek doet de Kamer in zoover, dat de handelspolitiek en wat daarmede in verband staat haar aandacht heeft, terwijl zij haar invloed daarop ook wil doen gelden, en mede in zoover, dat eigenlijk elk onderwerp van economisch belang op de eene of andere wijze beïnvloed wordt door - of grijpt in de staatkundige vraagstukken van den dag. Maar de Kamer wil los blijven van -, wil onafhankelijk blijven staan tegenover elke bepaalde politieke partij of groep.

De Kamer heeft een te Parijs zetelend permanent bureau (38 Cours Albert, Paris VIII), dat onafgebroken actief blijft. Zij gaf drie-maandelijksche bulletins uit; sedert dit jaar is hiervoor in de plaats gekomen een revue trimestrielle: *L'économie internationale*, welke in het Fransch, Engelsch en Duitsch verschijnt. Indien de medewerkers op den duur zoo bevoegde persoonlijkheden blijven, als die welke in de eerste twee nummers aan het woord zijn, mag men van deze nieuwe uitgave groote verwachtingen koesteren.

Ons kan momenteel bijzonder interesseeren wat in Amsterdam zooal aan de orde komt. Wij laten een overzicht hiervan volgen, ontleend aan het April-nr. van de revue, dit geeft tevens een denkbeeld van de onderwerpen, welke door de Kamer zoo binnen haar werksfeer worden getrokken. Het Amsterdamsche congres is het vijfde der om de twee jaren gehouden internationale bijeenkomsten.

HORAIRE DU CONGRES D'AMSTERDAM

Du Lundi 8 au Samedi 13 JUILLET 1929.

		GROUPE INDUSTRIE ET COMMERCE	GROUPE FINANCES	GROUPE JURIDIQUE	GROUPE TRANSPORTS ET COMMUNICATIONS
...di	*11 h.*	SÉANCE PLÉNIÈRE D'OUVERTURE.			
	15 h.	Questions chinoises.	Double imposition.	Protection de la Propriété Industrielle.	1. Transports par route. 2. Collaboration entre chemins de fer et transports automobiles.
...rdi	*10 h.*		Crédits documentaires, falsification des lettres de crédit, authentification des ordres de paiement.	Protection de la Propriété Industrielle.	1. Transports par mer. 2. Connaissements. 3. Navigation fluviale.
	15 h.	1. Statistiques. 2. Politique Commerciale et Entraves au Commerce.		Corruption et pratiques commerciales déloyales	1. Transports par chemins de fer. 2. Transports par air.
...rcredi	*10 h.*	Politique Commerciale et Entraves au Commerce. Foires et Expositions internationales.			1. Postes 2. Télégraphie 3. Téléphonie internationales.
	15 h.	Séance plénière: Résultats comparés des entreprises publiques et des entreprises privées.			
...di	*10 h.*	EXCURSION A ROTTERDAM.			
...dredi	*10 h.*	Séance plénière: Questions chinoises.			
	15 h.	Séance plénière: 1. Questions chinoises. 2. Eventuellement: Mouvements internationaux de capitaux.			
...edi	*10 h.*	Séance plénière: Politique Commerciale et Entraves au Commerce.			
	15 h.	Séance plénière: Autres résolutions de groupes. Rapports sur 1. Rationalisation des organisations internationales. 2. Arbitrage Commercial International. 3. Termes Commerciaux. Election du nouveau Président.			

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Aan de Leden, Begunstigers en Belangstellenden.

Als dit blad in Apeldoorn op Vrijdag 31 Mei bij U bezorgd wordt, is dat juist de dag, waarop de afdeeling nog een avond in „La Bordelaise" organiseert. Waarom? Reeds zoover in het seizoen...... We zullen het U meedeelen, voordat de spreker, de heer J. Lameyn uit 's-Gravenhage, het woord zal krijgen, om te spreken over: *„Ons Leven en Werken in Indië"*... Maar de zaal is frisch en gezellig. De I.T.A.-stoelen wekken prettige herinneringen. De spreker kent U al uit „Njni Souna". En 't komt er juist nu op aan, dat de leden hun belangstelling toonen tegenover de niet-leden.

Leden en één introducée en begunstigers hebben vrijen toegang. Verdere introductie *f* 0.25 per persoon.

Wie denkt er over in Augustus mee te gaan naar het Koloniaal Instituut?

Voor het Bestuur:
De Secr.-Penn. J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De aangekondigde, op 8 Juni e.k. te Breda te houden Jaarl. Algem. Vergadering zal op dien datum niet plaats hebben, doch op Zaterdag den 22en Juni d.a.v.

Ter kennis van de afdeelingen wordt gebracht, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bereidwillig ter beschikking onzer Vereeniging gesteld heeft de volgende Regeeringsfilms, ter vertooning, t.w.:

I. Dessaleven I en II.
II. Djokjakarta en Soerakarta.
III. Boroboedoer en Bromo.
IV. Sumatra en Bestuurswisseling.

Met dien verstande, dat de kosten van verzending (heen en terug) ten laste komen van den aanvrager en deze aansprakelijk is voor eventueele beschadiging, tijdens gebruik of vervoer ontstaan.

HET HOOFDBESTUUR.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SLUITZEGELS MET NIEUWE KERNSPREUK.

Door de aanschaffing van *sluitzegels* voor brieven enz., in welke de nieuwe kernspreuk der Vereeniging gedrukt is, worden de Secretarissen der afdeelingen in de gelegenheid gesteld deze zegels bij het Algemeen Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, aan te vragen.

FILM TROPISCH TOURISME.

De Directie der Kon. Paketvaartmaatschappij heeft haar film „Tropisch Tourisme" — duur ± 1½ uur — welwillend gratis ter beschikking gesteld van onze afdeelingen, onder dit voorbehoud, dat bij vertooning geen entrée geheven mag worden. Ook de muziek wordt gratis beschikbaar gesteld.

Eventueele aanvragen aan het Algem. Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau.

Uitzending voor 's lands dienst in Suriname en Curaçao

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.

2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

A. Grevenstuk, Hoogleeraar in de pharmacologie aan de Geneeskundige hoogeschool te Batavia, Abcoude.
A. Knossen, Onderwijzer bij het O.L.O., Houtlaan, Drachten (Fr.).
Ir. C. van der Giessen, Landbouwkundige aan het Alg. Proefstation v. d. Landbouw, Terpelkwijckpark 8a, Zwolle.
Ir. G. Pappelle, Ingenieur 3e kl. bij de S.S. en Tr., Laan van Beek en Roijen 9, Zeist.
Dr. J. Ph. Duijvendak, Leeraar M.O., Vondellaan 12, Bussum.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. M. J. Mosselman, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O., Prof. Lorentzlaan 121, Zeist.

P. A. J. Elsman, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Hansweert.
J. van der Wal, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Steenhoekschestraat 31, Gorinchem.
A. Doppert, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
W. Th. Johan, Opzichter 1e kl. W. en 's Lands B.O.W., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
N. H. Th. de Sera, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
D. van Praag, Controleur bij den Pandhuisdienst, p/a. Dr. F. van Praag, Wassenaar.
J. Houwen, Telef. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Sijsjesstraat 25boven, Amsterdam.
W. F. G. Meijer, Stationscommies 3e kl. bij de S.S. en Tr., Zeeburgerdijk Oost 167, Amsterdam.
G. A. Drognat Doeve, 1e Werktuigkundige bij de Gouv. Marine, Kamperfoeliestraat 105, 's-Gravenhage.
P. J. M. Baden, Fungeerend controleur van het B.B., p/a. Ned.-Ind. Escompto Mij., Den Haag.
O. D. Pinnow, Hoofdagent van politie der 1e1 kl., Parchina i/Mecklenburg, Wockerstr. 6.
Ch. Kaulitzky, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Parchina i/Mecklenburg, Wockerstr. 6.
A. A. de Rijk, Afd.-chef bij de S.S. en Tr., Annastraat 64, Nijmegen.
H. J. Mertens, Politieopziener bij de Alg. Politie, Hoekstraat 25, Dordrecht.
Th. J. Glaser, Mijnbouwk. hoofdopz. dienst Mijnbouw, p/a. P. Hoogendoorn, Kerkraderweg, Terwinselen.
E. H. Stuut, Landbouwk. ambt. 1e kl. te Pontianak, Weverstraat 58, Oosterbeek.
J. G. Zweers, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Spoorstraat 8, Nijmegen.
W. F. Seelen, Adj.-kascontroleur bij de S.S. en Tr., Azaleastraat 122, 's-Gravenhage.
E. Vinders, Politieopziener bij de Alg. Politie, Brambauer (Kr. Dortmund), Ludbergstr. 5.
F. Pieters, Beheerder 2e kl. van 's Landspandhuis te Lwang, Goudenregenstraat 60, 's-Gravenhage.
A. H. A. Corts, Landbouwconsulent 1e kl. te Koeningan, Waropark 31, Wassenaar.
P. A. Guldenaar, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr., Paulus Buijsstraat 12, 's-Gravenhage.
G. Schaihle, Commies-kashouder b. d. Opsporingsdienst Reutlingen (Wurtemberg), Herman Kurzstr. 15.
H. W. A. Bergamin, Lid van de Weeskamer te Padang, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
C. Frans, Commies b. d. Kantoordienst v. h. B.B., Copernicusstraat 265, 's-Gravenhage.
D. J. van Hinloopen-Labberton, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Nieuw Bussumerweg 151, Huizen.
F. J. Meffert, 1e Commies b.d. S.S. en Tr., Liststrasse 59, Stuttgart.
Mr. E. E. G. Joakim, President v. d. Raad van Justitie, Soerabaya, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
W. Kroese, Hoofdopzichter b.d. B.O.W., p.a. Ned. Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
Ir. F. R. L. Nauta, Ingenieur 2e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Ned. Handel Mij., 'sGGravenhage.
K. Abbenes, Scheepsteekenaar b. h. Marine-Etablissement te Soerabaya, Dijkstraat 36, Den Helder.
C. C. M. van Romondt, Directeur 3e kl. b. h. Gevangeniswezen, Jurriaan Kokstraat 92, Scheveningen.
Mej. E. Johan, 1e Klerk b. h. Dep. van Oorlog, Begoniastraat 36, 's-Gravenhage.
Dr. K. A. F. R. Musper, Geoloog 2e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Friedrichstr. 50, Heidenheim (Wurtemberg).
Mej. A. Westerterp, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. E. L. O., Jacob Catslaan 11, Zeist.
Mej. S. Galistan, Commies b. h. Instituut v. Plantenziekten v.h. Dept. van L., N. en H., Segbroeklaan 's-Gravenhage.
K. Volkers, wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 241, 's-Gravenhage

Mutatiestaat van 22 tot 29 Mei.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Th. Ledeboer, Hilversum, P. C. Hooftstr. 7. f 5.	den heer H. Balsem te Laren (N.H.)
C. F. J. Balsem, Scheveningen, Brugschestraat 18. f 5.	
A. H. Kroes, Gep. O.-I. Onderwijzer, Den Haag, Copernicuslaan 25. f 5	den heer A de Bruijn te Wassenaar.
K. Wettstein, Den Haag, Frankenslag 144. f 5	Eigen aanmelding.
J. D. Bodemeyer, Amsterdam, Prinsengracht 1085. f 5	
Firma Gerzon, Afdeeling Mailorders, Amsterdam, Singel 327. f 10.	Secretaris Afd. Amsterdam.
C. L. S. Cramer, Directeur Droogdok Mij. te Soerabaja, Amsterdam, Westermarkt 2. f 5.	
J. de Klerk, p.a. Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam. f 5.	
C. C. van Elk, Amsterdam, Houtmankade 65. f 5.	

Afschrijvingen

Mr. D. R. Rust, Notaris, Rotterdam, Wijnhaven 163.
A. Mol, 1ste Luitenant N.-I. L., Utrecht, Laan v. Nieuw-Guinea 93bis.

Adresveranderingen

F. H. Sanders, Fg. Controleur B.B., van: Amsterdam, Nic. Maesstr. 87 naar: Tandjong-Seilor (Boelongan).
P. Siebelhoff, Oud Majoor N.I. L., Amsterdam (Z.), van: Sperwerlaan 19 I, naar: Scheldestraat 22 II.
Ir. A. W. A. Jacometti, van: Haarlem, Nassauplein 3, naar: Djocdja, Sportboulevard 7.
C. J. G. G. van Doorn, Oud Kapitein N.-I. L., van: Arnhem, Dalweg 15, naar: Heelsum, Bennekomsche Weg 5.
J. E. Edie, Oud-Resident, van: Huis-ter-Heide (Afd. Utrecht), naar: Rijswijk (Z.-H.), Julianastraat 36. f5.
R. W. Kofman, Controleur 1ste kl. B.B., van: Voorburg, Broekslootkade 5, naar: Barchem bij Lochem, p.a. den heer J. S. A. van Dissel, Oud Directeur Bestuursschool. f 5.
Mejuffrouw J. A. van Emden, van: Den Haag, Boomkruiperslaan 7, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Just.
Prof. J. A. Loebèr, Den Haag, van: Larixlaan 27, naar: Van Loostraat 45.
Dr. A. A. Hulshoff, Arts, van: Voorburg, Marialaan 19, naar: Den Haag, Lubeckstraat 21.
C. W. L. Cohen, Hoofdkantoorchef P.T.T., van: Den Haag, 2de Sweelinckstraat 216A., naar: Weltevreden.
H. J. Coops, Inspecteur P.T.T., van: Bandoeng, naar: Den Haag, Poste restante. f 5.
B. Schild en J. Schild, Den Haag, van: Stadhoudersplein 21 naar: Valkenboschkade 21.
Dr. W. F. Donath, thans: Hoofd van het Analyse-Laboratorium van het Dep. van Landbouw te Buitenzorg.
J. A. Monod de Froideville, thans: Leeraar K. W. III-S te Weltevreden.
A. Praasterink, thans: Directeur van de Javasche Bank te Batavia.
P. S. Clignett, thans te Pajeman, Magelang.
A. C. Deenik, thans: Directeur der Normaalschool te Bandoeng.
Ch. Ditmarsch, Controleur P.T.T., thans te Meester Cornelis.
J. J. Fanoy, Controleur 1e kl. B.B., thans te Fort-de-Kock.
L. C. Feekes, Chemiker, thans te Cheribon.
R. A. Hermelijn, Agent K.P.M., thans te Djambi.
J. Jans, Politieopziener, thans te Soekaboemi.
G. J. Oudraad, thans: Hoofdopzichter B.O.W. te Klaten.
W. A. G. Perks, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Pajakombo.
G. Scheffel, thans: Ass.-Resident te Selokaton (Kendal).
N. A. van Wijk, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Banda Neira.
Mevr. de Wed. M. van Leeuwen-de Jongh, van: Padang-Pandjang, naar: Padang, van Bossestraat 6A.
Mr. Klomp, thans geplaatst als Voorzitter Landraad te Modjokerto.

NUMMER 23 DONDERDAG 6 JUNI 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

der Vereeniging op Zaterdag 22 Juni e.k. te Breda, in het Restaurant „De Schuur", a. d. Catharinastraat, des namiddags te ± 1 uur.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K.W. 21 Juni '28, no. 25.)
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording 1928 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting '29. (Zie K.W. 4 April '29, no. 14.)
4. Benoeming Commissie nazien Jaarrekening enz. '29.
5. Voorziening vacatures H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. Zuyderhoff, Logeman, v.d. Brugh, Mr. Huges, Franke en Van Hamel. Door de namen der volgende H.H. zijn achtereenvolgens dubbeltallen gevormd: Kroon, C. J. Feith, Breukink, v. d. Heide, Jhr. Mr. W. W. Feith en Mr. E. Rijke.
6. Bepalen plaats volgende Algemeene Vergadering.
7. Rondvraag en sluiting.

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. De dagindeeling is de volgende: Ontvangst en samenkomst in Rest. „De Schuur" ongeveer 11 uur; Ontvangst ten stadhuize; Lunch in „De Schuur" en Algemeene Vergadering; Bezoek aan het Ethnographisch Museum (Kasteelplein) en aan de Bierbrouwerij „De Drie Hoefijzers"; Aperitief in het gebouw „Concordia"; Rijsttafel in een der zalen van „Concordia", aanvang 6½ uur; Gezellig samenzijn in het gebouw en den tuin van „Concordia" met Krontjong (gezelschap cadetten K. M. A.) en gelegenheid tot dansen.

Het zal bizonder gewaardeerd worden, indien ook leden, buiten Breda woonachtig, dien dag, geheel of ten deele, met hunne aanwezigheid zouden willen opluisteren, waarbij worde aangeteekend, dat de lunch wordt beschikbaar gesteld ad f 2.— p. p. en de rijsttafel ad f 2.50 p. p. Zij, die van een dezer maaltijden of van beide gebruik wenschen te maken, worden beleefd verzocht daarvan vóór of uiterlijk op Woensdag 12 dezer kennis te geven aan den Heer L. W. van Stenis, Voorzitter der Afdeeling Breda, onder overmaking der gelden.

Mijn reis door Borneo,

DOOR

H. F. TILLEMA.

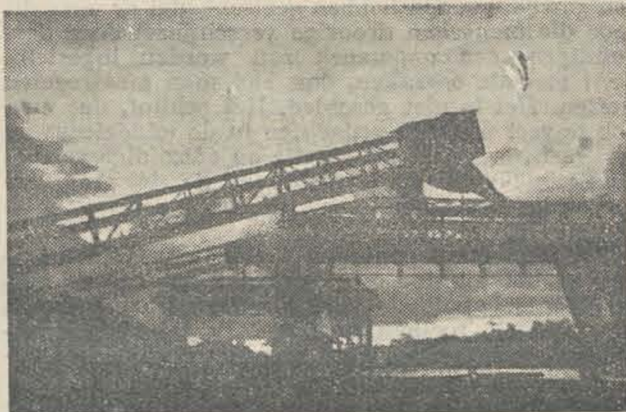
Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan

(Vervolg).

III.

Teloek Bajoer.

Men had mij van Teloek Bajoer (foto 8) verteld, dat de K.P.M. er een modelvestiging had gesticht.

8. Gezicht op Teloek Bajoer, waar de K.P.M. een modern steenkolenbedrijf heeft gevestigd.

Eenigszins sceptisch gestemd door mijn ervaringen, landde ik er. Laat ik onmiddellijk zeggen, dat het me er is meegevallen! Dadelijk kreeg ik den indruk, dat men zijn best heeft gedaan er iets goeds van te maken. Het vestigen van een grootbedrijf op een plaats in de rimboe, waar *niets* is, is uiterst moeilijk, eischt een toewijding, een energie, waarvoor ik grooten eerbied heb. Ik heb er eenige weken rondgekeken, ben er rondgeleid door de verschillende chefs, heb er op mijn eentje op alle tijden van den dag gedwaald, heb er tal van inlichtingen gekregen, inlichtingen, die men elders niet wilde of misschien ook wel niet durfde verstrekken, zoodat ik me een oordeel heb kunnen vormen, dat berust op positieve gegevens.

De voorziening in de behoefte aan wasch-, baden drinkwater is er voortreffelijk: elk inwoner heeft er per dag de beschikking over ± 200 liter zuiver water! De huisvesting is ook behoorlijk. Toch wil ik hier even een opmerking maken: ik heb den indruk, dat er met meer kennis van zaken met hetzelfde bedrag aan geld iets had kunnen worden gebouwd, dat nog meer zou overeenkomen met den aard der bevolking dan reeds thans het geval is. Bij tal van ondernemingen op Java heeft men de hulp ingeroepen van architecten, die van dit onderdeel van het groote en veelzijdige „vraagstuk van het wonen" bijzondere studie hebben gemaakt. Ook de gemeenten als b.v. Semarang, Bandoeng en Medan hebben dit gedaan. Bouwkundigen, ingenieurs, hoe bekwaam ook, met welk een goeden wil ook bezield, hebben op dit veelzijdige vraagstuk niet den kijk als zij, die dit vraagstuk grondig hebben bestudeerd. Die personen kunnen door groepeering van eenvoudige woningen, door geschikte plaatsing in het terrein, door het aanbrengen van geboomte, heesters, enz., het traceeren van wegen, enz., enz. een geheel opbouwen, dat het gemoed en het oog bevredigen, waar men zich thuis voelt als in de dessa.

De wensch bij den opzet schijnt te zijn geweest het kunnen vormen eener nederzetting voor Javanen, een plaats, waar ze zich thuis zouden voelen,

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

om er te blijven, het vormen eener vrije bevolking. Die wensch is niet in vervulling gegaan. Ik verwacht dat er aan dit veelzijdige vraagstuk, ook in verband met de te verwachten afschaffing der poenale sanctie meer aandacht zal worden gewijd. Tot dusver is de belangstelling voor het bevolkingsvraagstuk, een probleem voor de uiterst dun bevolkte „Buiten"-gewesten van zoo groote beteekenis, te gering. Niet alleen bij leiders van cultuur- en industrieele ondernemingen!

In „Zonder Tropen geen Europa" heb ik met cijfers aangetoond, dat er verschillende stammen in Midden-Celebes zijn, die een te gering geboorteoverschot leveren om zich staande te houden. Ik had gehoopt, dat vóór allen de vrienden der Zending aan dit verschijnsel hun aandacht zouden hebben gewijd, zouden hebben geëischt, dat er naar dit voor die menschen droevige verschijnsel door deskundigen een onderzoek zou worden ingesteld. Kent men de oorzaken, dan kan men maatregelen treffen. Het is niet geschied. Het schijnt, dat men nog te veel met zijn gedachten in de middeleeuwen verkeert, toen men als reactie op éénzijdige verzorging van het lichaam, uitsluitend de ziel ging verzorgen en het „mens sana in corpore sano" miskende!

Tot mijn groot genoegen kreeg ik te Teloek Bajoer de beschikking over gegevens, waarbij de arts der Maatschappij, de heer Dr. Den Hartog Jager, verschillende toelichtingen gaf. Ik zal niet in bijzonderheden treden, want dan zou ik o.a. veel cijfers moeten vermelden.

In het proefschrift van Dr. Den Hartog Jager — den, naar ik gedurende mijn verblijf herhaaldelijk heb opgemerkt, om zijn kennis en toewijding zeer gewaardeerden geneesheer der „Maatschappij" (artsen van dergelijke ondernemingen hebben een veelzijdigen medisch-hygiënisch interessanten werkkring) — lees ik, dat men met het oog op hevige malaria indertijd werkvolk heeft moeten verplaatsen van het eene deel der onderneming naar een ander. In verband hiermee meen ik goed te doen het volgende op te merken: wanneer ergens een bedrijf zal worden gevestigd, wordt eerst nagegaan of er kans is op financieel succes. Tal van onderzoekingen door specialisten zijn daarvoor noodig. Men wandelt daarbij niet over ijs van één nacht! Volkomen terecht! Maar onder de deskundigen, hiervoor noodig, ontbreekt één: de hygiënist. Ingenieurs, geologen, bouwkundigen, financiers, enz. *kunnen* niet beoordeelen, of een woonplaats in sanitair opzicht goed is gekozen! Het noodzakelijke gevolg is, dat het een treffer is, als bij de exploitatie blijkt, dat malaria, mijnwormziekte, typhus, dysenterie enz. de exploitatie niet duur maken. Lijdt het personeel, door onjuiste keuze van terrein, gebrek aan goed water, aan een behoorlijken afvoer van faecaliën, enz., aan ziekten, dan *moeten* er *na* de vestiging maatregelen worden getroffen, en het is al weer een „bof" als dit blijkt niet kostbaar te zijn, veel kostbaarder dan wanneer men alles had voorzien bij het *maken* der plannen.

Mijn overtuiging, gevestigd op jarenlange ervaring, is: dat zij, die op verschillend gebied leiding geven, sanitair inzicht missen. Op inrichtingen van Hooger Onderwijs, onverschillig welke, moest veel en veel meer dan thans het geval is, gewezen worden op de groote economische — om van de menschelijke niet te spreken — beteekenis van hygiëne, vooral in de tropen! Men denkt nog te uitsluitend aan ziekenhuizen en sanatoria! [1])

In welke mate men te Teloek Bajoer door een en ander gehandicapt is geworden, weet ik niet. Ik lees in het proefschr. van genoemden geneesheer, dat de onderneming, reeds in 1902 op kleine schaal ontgonnen, in 1915 door de tegenwoordige maatschappij werd overgenomen en dat in 1918 de medicus-hygiënist kwam. In 1919 zijn de voorbereidselen begonnen voor een geheel moderne kolenontginning en heeft men, het zij dadelijk opgemerkt, van de diensten van den hygiënist ruim gebruik gemaakt! In 1922 en 1923 verbeterde men den faecaalafvoer, in 1922 kwam een waterleiding tot stand van voldoende capaciteit. Het water, uit de rivier opgepompt, liet men bezinken. Met de filtratie begon men in 1926, terwijl men in 1928 begon te chloreeren. In het begin van mijn beschouwingen merkte ik reeds op, dat menge... met chloor noodzakelijk was, omdat behandeling met aluin en filtreeren door een Jewellfilter gee... zuiver water gaf. Maar in '27 bleek, dat reeds het i... flinke mate verstrekken van niet gechloreerd, maa... gefiltreerd water, van invloed was op den gezond... heidstoestand der werklieden. Ook het in orde m... ken van den faecaalafvoer in 1926 bracht verbete... ring. Wat mijnwormziekte, de ziekte, die met mal... ria 's menschen welzijn in hooge mate in ongunst... gen zin beïnvloedt, aangaat, in Juni en Juli 1928 (... laatste maanden waarover mijn gegevens loopen... kwam die ziekte heelemaal niet voor! Hoogst inte... ressant is het feit, dat er in het 2e vierjarig tij... stip van de aanwezigheid des heeren Dr. Den Ha... tog Jager 4 gevallen van beri-beri voorkwamen... niet onder de werklieden der maatschappij, maa... onder huisbedienden van Europeanen!

Het sterftecijfer is gunstig, n.l. voor de jare... '25, '26, '27 ('28 was nog niet bekend, omdat h... nog niet ten einde was, toen ik de onderneming b... zocht) 3.5 ‰, 4.2 ‰, 2.9 ‰. Bij het beoordeel... der cijfers moet men wel bedenken, dat ze betr... king hebben op menschen, in de kracht van h... leven en dat het niet beïnvloed wordt door kind... sterfte, die in de tropen hooger is.

Geboortecijfers worden niet verzameld. Dat is h... jammer, want het welzijn eener bevolking wor... niet alleen uitgedrukt in *sterftecijfers*. Het z... hoogst belangrijk zijn uit die cijfers b.v. den i... vloed te zien uitgedrukt, dien geslachtsziekten ... geboorte uitoefenen. Iedereen weet, dat een z... hoog percentage der contract-vrouwen en -mann... er mee besmet is en dat prostitutie zeer veel vo... komt. Deze wordt ook nog in de hand gewerkt d... de omstandigheid dat de verhouding tusschen vro... wen en mannen, biologisch gesproken, onlogis... is. Op de onderneming, waarvan ik spreek, was ... meen ik, 3 : 5, een verhouding, die men lang n...

9. ... Ik genoot er van de heerlijke zonsondergangen

op alle vestigingen vindt. Veelal is ze lager, n... ik vernam. Wil men over vrije menschen besch... ken, en dat moet, want het werken onder contr... heeft immers zijn langsten tijd gehad, dan m... men aan het bevolkingsvraagstuk, dat eendeels ... geboorte-, anderdeels een sterfteprobleem is, ... dacht wijden. Ik stem toe, dat het een zeer vee... dig vraagstuk is, dat de samenwerking van tal ... deskundigen op verschillend gebied eischt, dat ... er een is van „langen adem", maar het putten ... het „menschenreservoir" Java heeft — missch... spoediger dan men denkt, de volkstelling van 1... zal in dit opzicht wellicht aanwijzingen geven ... een eind. En om zuiver economische eischen èn ... puur menschelijke, dient aandacht gewijd aan ... bevolkingsvraagstuk over de heele linie!

Het verblijf op de onderneming, waar ik ook e... en ander zag van het bedrijf, waarover ik wellic... later iets zal vermelden, vond ik even leerzaam ... interessant. Ik genoot van de schitterend m... zonsondergangen (zie foto 9), en maakte er met ... ambt. B.B. den heer De Bos en de sultans van G... noeng Taboer en Sambalioeng mooie tochten, ... langs de Birang met de geweldige grotten en ...

[1]) In verband met het bovenstaande wijs ik op het bevolkingsvraagstuk in de Minahassa. Wellicht heeft hierop grooten invloed het uitzwermen der krachtige individuen, al tientallen van jaren lang, waardoor contra-selectie heeft plaats gehad, naar ik vermoed.

...dere, de Sega op en de Kelai af, een reis, die interessante kijkjes gaf op het leven der Dajaks. Hierover vertel ik later nog wel het een en ander.

Ik kan niet scheiden van het Beraoe-gebied zonder den naam te vermelden van den heer Cools, die zich ruim 30 jaar geleden vestigde, een man met zeldzame energie en een ijzeren gestel! Broersma noemt hem een „ondernemer met durf voor alle zaken, met ijver en handigheid". Hij heeft heel wat meegemaakt in zijn leven! Bij de Dajaks geldt hij voor onkwetsbaar. De heer Cools zal het mij wel niet euvel duiden, dat ik hem in een dispuut met den inspecteur van arbeid, ongemerkt „kiekte" en het welgelijkend portret hier afbeeld! (foto 10).

10. De heer V. A. COOLS, de pionier van Beraoe!

(Slot volgt.)

Multatuli en het Kultuurstelsel,

door

Jhr. W. H. W. DE KOCK.

In het Koloniaal Weekblad van Donderdag 23 Mei j.l. verscheen van de hand van den heer H. A. Idter een artikel, getiteld: „Elout en Gijsbert Karel van Hogendorp". In dat stuk nu komt de volgende passage voor: „Het is bekend dat in den loop der 19e eeuw de oppositie daartegen (bedoeld wordt het kultuurstelsel Van den Bosch) voortdurend in kracht toenam. Zoowel Mr. N. G. Pierson op staathuishoudkundige gronden als Multatuli met zijn Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij (1860)" behoorden tot de hevigste tegenstanders."

Het is al vrees dat het wat lang geleden is sinds de heer Idter de Max Havelaar las. Daardoor schijnt hij den inhoud van dat boek wat vergeten te zijn en laat hij nu af op den misleidenden titel „of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij". Want de Max Havelaar spreekt heelemaal niet over het Kultuurstelsel en Multatuli zelf was . . een groot voorstander van dat stelsel. Daarvoor zal ik maar met een autoriteit komen aandragen.

Op de door het Hoofdbestuur van „De Dageraad" op Zondag 23(?) Januari 1910 te Amsterdam, in Krasnapolski belegde vergadering van bewonderaars van Eduard Douwes Dekker, „die met het hoofdbestuur den tijd gekomen achtten om te zoeken naar een passenden vorm om Multatuli een blijvende hulde te brengen," zeide Mr. C. Th. van Deventer (zooals wij weten een der vurigste bewonderaars van M., zelfs in gevallen waarin menig ander bedenkelijk het hoofd zou schudden), dat Multatuli niet kan beschouwd worden als een begrijpelijk hervormer op koloniaal gebied. Zoowel in de Max Havelaar als in andere werken van zijn hand moet het ieder onbevangen beoordeelaar treffen, dat M. het in het wezen der zaak vaak aan het verkeerde einde had. De Max Havelaar bijv. heeft als ondertitel „of de koffieveilingen van de Nederl. Handelmaatschappij". Het boek kondigt zich dus aan als eene bestrijding van het cultuurstelsel, maar daarentegen vindt men in het boek daarover niets. Het speelt in Bantam, waar het cultuurstelsel weinig beteekende."

In een brief van Busken Huet van 18 December 1866, uitgegeven door J. Saks in Groot Nederland van Juni 1928, bl. 650, kan men het volgende lezen: „Een woord over Multatuli. Gij plaatst hem op één lijn met Roorda van Eysinga, en gaat van de veronderstelling uit, dat hij geheel en al een afbreker is. Intusschen weet ik van zeer nabij, dat Multatuli aan de handhaving van het Kultuurstelsel verreweg de voorkeur geeft boven den zoogenaamden vrijen arbeid, en dat de vrije arbeiders zelfs geen feller tegenstander hebben dan in hem."

Van den bekenden heer W. R.Baron van Hoëvell, die zijn leven lang gestreden heeft voor de rechten van den Javaan als mensch en reeds zoowat twaalf jaar vóór de verschijning van de Max Havelaar, evenals verschillende andere vooraanstaande Nederlanders, het initiatief ggenomen had om tot geleidelijke opheffing van het Kultuurstelsel te komen, zegt Multatuli allerwaardeerendst in de Aanteekeningen op de Max Havelaar: „Wel jammer dat deze publicist gedeeltelijk uit gebrek aan kennis van Indische toestanden — hij was volbloed Bataviaan — meer nog misschien uit persoonlijke behoefte aan een schelle leus, zich door den klank van het woordje „vrij" verlokken liet tot het ophemelen van den zoogenaamd-vrijen arbeid."

Deze opvatting van den heer Van Hoëvell in zake vrijen arbeid noemt Multatuli elders weer zeer vriendelijk: „wawelen over een opgedrongen topic."

In 1870 en eenige jaren daarvoor gaf Multatuli twee brochures uit over Vrijen Arbeid. In die van 1870 kan men o.a. deze stelling lezen: „dat vervanging van 't Kultuurstelsel door zoogenaamd-vrijen arbeid een vermeerdering van misbruiken zou ten gevolge hebben." En in Idee 227a, waarin hij honend spreekt over „de belangen der edele vrijarbeiderspartij", staat: „dat het zoogenaamd kultuurstelsel *op den aard des Javaanschen Volks* gebaseerd was, en daarom moest behouden blijven."

Het Ministerie Rochussen is dan ook niet gevallen door den „hevigen tegenstander" Multatuli, maar door dat Kultuurstelsel, waarvoor deze juist bewondering koesterde, zóó groot, dat hij het vergeleek bij het Katholicisme.

Den Haag, 26 Mei 1929.

De Minahassa.

door

F. VAN PESKI.

In het „Koloniaal Weekblad" van 30 Mei j.l. heeft de heer G. Nijpels de militaire eigenschappen van den Minahasser naar voren gebracht en waar deze in staatsdienst verricht werden, zou de vraag gesteld kunnen worden, of deze niet door de Regeering beloond zouden moeten worden.

Er is hier echter meer dan reden genoeg om eene huldiging door het geheele Nederlandsche volk te doen plaats vinden, want naast militaire hebben de Minahassers verschillende goede hoedanigheden, die hen als *burgers* van groote waarde doen zijn.

Op vele Gouvernementskantoren, evenals bij vele particuliere instellingen in Indië vindt men hen als zeer gewaardeerde klerken en in hoogere betrekkingen, sommigen met vrij groote, zoo nu en dan geldelijke verantwoordelijkheid en waar men ook komt, tot zelfs op Java, zijn zij wakers tegen diefstallen der bevolking, mandoers en onderopzichters, in welke betrekkingen zij uitstekend voldoen.

Verder zijn zij onderwijzers op de Inlandsche scholen in de Buitengewesten, Inlandsche artsen den geheelen archipel door, zoodat zij aan de beschaving en de gezondheid der bevolking medewerken.

Ook doordat zij verstand van paarden en vee hebben, zijn zij voor verzorging daarvan zeer gezocht, wat voor het moeilijke vraagstuk der melkverzorging in de Buitengewesten, en ik denk hier aan de vele Europeesche kleine kinderen, die groot geworden, vaak aan de Nederlandsche samenleving ten goede komen, van grooten invloed is.

Door deze eigenschappen vormt de Minahasser een factor van belang in de Indische Maatschappij.

Waar hem het uitzwermen in het bloed zit, zijn het niet de slechtsten, die hun land op jeugdigen leeftijd verlaten, daardoor geheel Indië latende profiteeren van eigenschappen, die anders hun land, dat zoo groot als Noord-Brabant is en waar 200.000 menschen wonen, ten goede zouden komen.

Hun land uit eigen aanschouwing kennende, trof ik eenige kampongs, waar bijna de geheele mannelijke jeugd weggetrokken was. Het is te begrijpen, dat zulks van invloed op de nakomelingschap is, ook daar vele teruggekomenen door aanraking met de Europeesche beschaving, dezer ziekten gekregen hebben, waaronder veel t.b.c.

Waar wij, Europeanen, bij onze geboorte een anti-toxine daartegen medekrijgen, bezitten de natuurvolken deze niet en is daaruit te verklaren, dat zoovele volwassenen en kinderen daardoor ten gronde gaan.

Tenzij wij met onze Westersche wetenschap helpen.

Bestaat er nu niet eene moreele verplichting, dat wij deze, ons goedgezinde, rustige bevolking tegemoet komen?

U daartoe op te wekken is het doel van het bovenstaande.

Zet dus uwe moreele verplichting in financieele hulp om, ten voordeele van den sympathieken Minahasser.

Emoties van Repatriëerenden in de 17de eeuw.

J. C. M. Warnsinck, De Retourvloot van Pieter de Bitter (Kerstmis 1664—Najaar 1865). 's-Gravenhage, Mart. Nijhoff, 1929, 8vo. Met 7 Afb. en 2 Kaarten.

Eene verhandeling over eene retourvloot van elf schepen met een lading misschien wel tweemaal meer waard dan die van de door Piet Heyn genomen zilverschepen, welke van Java vertrekt, de Kaap aandoet, benoorden Schotland om koerst, in Bergen binnen valt, een aanval van een Engelsch eskader triomfantelijk afslaat, door De Ruyter afgehaald en grootendeels in behouden haven gebracht wordt, zal menig Indischgast kunnen interesseeren, vooral wanneer hem daarbij wordt verzekerd, dat de lezing hem niet te zeer behoeft in te spannen. De eigenlijke verhandeling beslaat niet meer dan 70 pagina's; zij is verdeeld in veertien samenhangende maar elk op zichzelf begrijpelijke paragrafen, zij wordt gevolgd door 60 pagina's met keurig bijeengebrachte bijlagen, die niet meer vertrouwdheid met het onderwerp eischen dan men zich gemakkelijk kan hebben eigen gemaakt door de lezing van den voorafgaanden tekst, tenzij men van gevoelen mocht zijn dat die bijlagen, hoe interessant ook, meer bepaald den historicus aangaan. De „general reader" mag dat gerust vinden; hij kan de bijlagen ongelezen laten, mits wetende dat hij er eenig genot door zal derven.

Hij zal zijne belangstelling echter ruimschoots bevredigd vinden door de 70 pagina's voorafgaanden tekst, een tekst die helder en klaar is gehouden, goed verloopt, alles op de goede plaats vermeldt, de gansche geschiedenis in vlotten leesbaren stijl doet kennen. Veel nieuws wordt geboden, want de auteur heeft zich alle denkbare moeite gegeven om op te sporen de gelijktijdige Nederlandsche, Engelsche en Skandinavische bronnen die zijn onderzoek helpen verduidelijken. Voeg ik daarbij, dat het boek zoo netjes is uitgegeven als men dat van de firma Nijhoff gewoon is, dat de talrijke illustraties met zorg zijn gekozen en fraai zijn gereproduceerd, dan zal de lezer van het Koloniaal Weekblad misschien beseffen, dat deze verhandeling werkelijk „eerste klasse" is, uitmuntende door wetenschappelijke waarde en algemeen begrijpelijke voorstelling.

De prijs van *f* 7.50 behoeft niet af te schrikken; leden van de Linschoten-Vereeniging trouwens, kunnen zich het werk voor *f* 5.— aanschaffen.

S. P. L'HONORÉ NABER.

Van Week tot Week.

Dinsdag 28 Mei tot Maandag 3 Juni.

Pest te Bandoeng. Aneta seint dd. 30 Mei [1]) dat de dienst der Volksgezondheid Bandoeng met pest besmet heeft verklaard. Drie leden van Chineesche familie in het centrum zijn aan bubonenpest overleden; ook is bij een inlander in het zendingshospitaal pest geconstateerd; deze is eveneens overleden.

De afgetreden Voorzitter van den Volksraad. De heer Mr. A. Neytzell de Wilde, oud-voorzitter van den Volksraad, zal, naar het *Vaderl.* mededeelt, tot hoofd van de juridische afdeeling van het departement van koloniën worden benoemd.

Het S.D. Volksraadslid J. E. Stokvis. Naar het *Vaderl.* verneemt zal het tijdelijk hier te lande vertoevend lid van den Indischen Volksraad J. E. Stokvis, in verband met zijn langer verblijf in Europa, voor het lidmaatschap van den Volksraad bedanken. De heer Stokvis zal niet voor het volgend jaar naar Indië terugkeeren. Wordt in zijn plaats een ander soc.-democratisch Volksraadslid benoemd, dan ligt het in de bedoeling, dat deze bij terugkeer van den heer Stokvis, weer zal aftreden, teneinde de herbenoeming van laatstgenoemde mogelijk te maken.

Blijkens een Aneta-telegr. dd. 31 Mei heeft de Ind. S. D. P. aan de Regeering de volgende aanbeveling gezonden ter vervulling van de vacature-Stokvis in den Volksraad: 1. de heer P. F. Dahier; 2. J. H. de Dreu.

Assistent-Resident-S.D. Volksraadlid W. Middendorp. Soerabaja (Aneta). Het *Soer. Handelsbl.* verneemt dat de heer Middendorp (wegens zijn optreden bij de 1 Mei-viering) schriftelijk aangezocht werd te bedanken voor het lidmaatschap van de Vereeniging van ambtenaren B.B. De heer Middendorp weigerde, onder aanbieding van een lange verdediging. Besloten is thans maatregelen te nemen tot het royement van den heer Middendorp. Hiertoe is wijziging van het huishoudelijk reglement noodig. De vertegenwoordiging in Indië stelde het bestuur in Den Haag reeds telegrafisch van haar zienswijze op de hoogte.

Residentsbenoemingen. Benoemd tot resident ter beschikking van den gouverneur van Midden-Java J. J. Viehoff; tot resident van Gr[isse] W. G. Horninga; van Wonosobo G. K. J. [van] Oosthout.

Jhr. Mr. H. J. van Viersen Trip. Tot president van den Raad van Justitie te Soerabaja is benoemd Jhr. Mr. H. J. van Viersen Trip.

Onderscheiding. Bij Kon. Besluit is benoemd tot officier in de Oranje Nassau-orde de heer G. F. Enger Jr., administrateur van de suikeronderneming Tjebongan (Jogjakarta).

Bevordering officieren. De majoor van den topogr. dienst A. Tissot van Patot is bevorderd tot luitenant-kolonel. — Luit.-kol. der intendance J. A. E. Luymes is bevorderd tot kolonel. — De majoor der inf. J. A. van Helsdingen is bevorderd tot luitenant-kolonel.

Aftreden van Gouverneurs. Jogjakarta, 28 Mei (Aneta). De gouverneur van Midden-Java, de heer P. J. van Gulik, repatrieert met 15 Mei 1930. — Jogja, 31 Mei. Gouverneur Van der Jagt gaat dit jaar met verlof en keert niet als gouverneur van Soerakarta terug. Ook de gouverneur van Jogjakarta, de heer Jasper, gaat dit jaar heen.

Hoogere examens. Amsterdam. Bevorderd tot arts de heer Mas Satiman Wirjosandjojo. — Doctoraal examen geschiedenis de heer D. van Hinloopen Labberon.

Leiden. Economisch doctoraal ex. Indologie de heer P. Ridder. — Bevorderd tot doctor in de geneeskunde op proefschrift getiteld: Over cholera-toxine, de heer M. H. Soleiman. — Cand. ex. Indisch recht Mej. T. N. Yap. — Den 7en Juni a.s. zal promoveeren tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op proefschrift getiteld: Uilespiegel-verhalen in Indonesië in het bijzonder in de Soendalanden Mevr. L. M. Coster—Wijsman.

Utrecht. Taalkundig candid. ex. Indologie de heer J. van Beusekom.

Aanwijzing Candidaat-Indische ambtenaren. De commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1929 van Candidaat Ind. ambtenaren is samengesteld als volgt: lid en voorzitter: Prof. L. C. Westenenk; leden: C. J. Feith, J. M. P. G. Groenen, J. Hulshoff Pol, Prof. Dr. J. Scholte, Prof. Dr. A. E. H. Swaen, Prof. Dr. R. H. Woltjer; plaatsvervangend lid: Dr. J. Bouten; secretaris: C. Vos, hoofdcommies bij het Departement van Koloniën.

Deze commissie heeft bekend gemaakt dat in dit jaar hier te lande 56 jongelieden kunnen worden aangewezen als cand. Ind. ambt., aan welke aanwijzing is verbonden het genot van eene studietoelage ad *f* 1000.— 's jaars, terwijl de collegegelden voor de studie te Leiden of te

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de *Nwe Rott. Ct.*

Utrecht voor rekening van den Lande worden genomen.

Het schriftelijk gedeelte van het onderzoek der commissie zal plaats vinden op Zaterdag 20 Juli a.s. Nadere bijzonderheden geeft de Ned. Staatscour. No. 90.

Z. Haak. In den ouderdom van 78 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer C. Z. Haak, oud-referendaris-titulair bij het Departement van Koloniën, ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

C. M. M. van Asch van Wijck. Ten gevolge van een vliegongeluk op Andir, is de heer Jhr. C. M. M. van Asch van Wijck, fabrieksemployé van Gandasoli, overleden.

L. W. Mensing. In den ouderdom van 49 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer B. L. W. Mensing, gepens. kapitein der artillerie van het O.-I. leger.

A. Doeve. Te 's-Gravenhage overleed, op den leeftijd van 51 jaar, de heer G. A. Doeve, oud-controleur der Ned.-Indische douane.

Otten en Kessler. Tengevolge van een auto-ongeluk zijn de heeren Otten en O. Kessler te Jogjakarta zwaar gewond en kort daana overleden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Zwanezang.

(Slot).

Het verleden week onderbroken „Rapport over Kunstnijverheid in de Padangsche Bovenlanden", dat wij, om zijn belangrijkheid, met recht „*Een Zwanezang*" noemden van den onlangs te Pajakoemboeh overleden Assistent-Resident *C. L. van der Plas*, zullen wij thans ten einde vervolgen, nederom met toevoeging van enkele kantteekeningen onzerzijds:

„Wij zien de groote beteekenis van het werk van „Boeatan" hierin: dat in Nederland, in wijder kring, bekendheid wordt gegeven aan wat Inlandsche kunstnijverheid aan artistiek waardevolle producten weet voort te brengen. Wij meenen, dat langs dezen weg, althans tot op zekere hoogte, er toe kan worden medegewerkt de vaak nog geringe belangstelling voor, en kennis van, Indië in specifiek Nederlandsche kringen te bevorderen — een aspect van de zaak, dat steun van bestuurswege o.i. alleszins motiveert.

„In deze praemisse ligt dus tevens eene aanwijzing welk soort producten men voor Boeatan zou moeten aankoopen: primo voortbrengselen van nog levende kunstnijverheid; secundo uitsluitend voorwerpen, die aan zekere normen van artistieke en aesthetische waarde voldoen, zelfs indien men voor prullerige, goedkoope lorren een gemakkelijker afzet zou kunnen vinden.

„Daarnaast, als bijzaak, eenig goed antiek."

Zooals wij reeds eerder opmerkten, liggen deze aanwijzingen geheel in de lijn van werkzaamheid, welke van den aanvang af, door Boeatan gevolgd is, het is héél goed, dat daarop, ook van andere, en deskundige als belangstellende, officieele zijde, nog eens de aandacht wordt gevestigd.

In de Toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag, vindt men dan ook, naast enkele antieke, zeldzaam waardevolle proeven van Indonesische kunstvaardigheid, het meerendeel: voortbrengselen van nog levende kunstnijverheid uit de verschillende eilanden van den Indischen Archipel, welke echter helaas niet *alle* voldoen aan „zekere normen van artistieke en aesthetische waarde", voorwerpen dat ongetwijfeld door Boeatan steeds weer en nog telkens weer wordt aangedrongen op het aankoopen en hierheen zenden van *uitsluitend* smaakvol, goedverzorgd, typisch Indonesisch handwerk. Soms blijkt — onverwacht —, dat zij, die de beste bedoelingen, kunstnijverheid-artikelen aan Boeatan zenden, zelve ontbloot zijn van kennis en goeden smaak. Hoewel de door Boeatan ontvangen voorwerpen dan beneden bovengenoemde normen staan, kunnen deze toch — ook om financieele redenen — niet altijd geweigerd of teruggezonden worden. Door met beleidvol geduld telkens weer op dit euvel te wijzen — Boeatan's paedagogische taak — moet het op den duur overwonnen worden, althans wanneer ook door het Gouvernement in de goede richting gestuurd wordt, mede op onderwijsgebied.

Zooals in dit Rapport ook vermeld staat: de westersche penetratie heeft, reeds sinds drie eeuwen, de inheemsche volkskunst ginds geschaad door gebrek aan deskundige waardeering en aanmoediging. Door het particulier initiatief alléén, is hierin geen voldoende verbetering worden gebracht, het moet van overheidswege krachtig worden gesteund. Daarom is een rapport, als het onderhavige van zoo groote waarde, en alleszins navolgenswaardig voor de vele andere centra van volkskunst in Nederlandsch-Indië.

De schrijver vervolgt:

„Gaan wij thans in het licht hiervan na, wat men hier (in de Padangsche Bovenlanden) zou moeten aankoopen, dan komt men tot de volgende conclusie:

„*Kains.* De thans nog geweven kains hebben voor den Westerling geenerlei attractie; zij zouden in Holland overigens onmogelijk met Twente kunnen concurreeren.

„Het heeft dus geen nut kains op te zenden van Koebang en Siloengkang; hoogstens zal een enkele antieke kain zijn aan te koopen."

Ja, tenzij men, door passende leiding, den weefsters leerde zich bij haar werk te inspireeren op haar eigen kunst uit betere tijden en het goede resultaat daarvan weet te waardeeren, ook langs financieelen weg. Men wachte met het nemen dezer noodzakelijke maatregelen echter niet zoo lang tot de thans nog hier en daar bestaande aangeboren kunstvaardigheid geheel verloren is gegaan, onder het éénzijdig, intellectueel onderwijs, waarbij handwerk en kunst zijn uitgesloten.

Zoo ook wat betreft:

Kantwerk. „De kloskanten van Kota Gedang zullen in Holland moeilijk verkoopbaar zijn. Zij zijn vaak slordig gewerkt en relatief te duur.

„Mijne echtgenoote beheert sedert ruim een jaar een kantschool te Pajakoemboeh, waar vóór alles op goed en net werk wordt aangestuurd en die niet gericht is op kantklossen als een *bestaansmiddel*, maar als een nuttige *bezigheid* voor jonge vrouwen en meisjes van goeden stand. Momenteel worden daar oude Minangkabausche houtsnijmotieven tot kant verwerkt. Het is niet onmogelijk, dat deze kanten, welke beter en goedkooper zijn, dan die van Kota Gedang, in Holland wel voldoende belangstelling zullen ontmoeten, ook door grooter verscheidenheid en oorspronkelijkheid van ontwerpen. Ik zal Mevr. van Beresteyn een paar stukken op proef zenden."

Zooals de trouwe lezers dezer rubriek van „Het Koloniaal Weekblad" zich zullen herinneren, is juist op deze aangelegenheid hier meermalen de aandacht gevestigd, ook naar aanleiding der vroeger, op niets uitgeloopen, kostbare uitzending van de oud-directrice der Haagsche Kantschool, met de opdracht dienzelfden kloskantarbeid ginds te industrialiseeren. Door Boeatan werd juist altijd aangedrongen op: aan de handige klosters leeren *ontwerpen* van kantpatronen naar oude Minangkabausche motieven, opdat daar een typisch, *eigen* kantsoort geboren worde. Dit bericht stemt dus tot dankbaarheid en verlangend wordt zeker naar de beloofde zending dezer eerste proeven van Minangkabausch kantwerk uitgezien.

Verder:

Koperwerk. „Komt m.i. niet in aanmerking. Wat thans nog (te Soegei Poear) aan gegoten koperwerk wordt gemaakt, is dermate afgrijselijk, dat wij ons daaraan zeker niet moeten bezondigen."

Tenzij alweder, dat de daar nog aanwezige kopergieters, onder goede leiding, tot hun oude werkwijze teruggebracht kunnen worden. Toen wij, vier jaar geleden, voorgelicht door den belangstellenden Controleur van Agam, den heer Rookmaaker, enkele Soengei-Poearsche werkplaatsen bezochten, zagen wij hoe de smeden, aangemoedigd van hooger hand, weer [illegible]nen, naast hun grove alledaagsche werk[illegible] goede richting te arbeiden. Wij vreezen e[illegible] na de daarop gevolgde onlusten, terwijl [illegible]schen ook deze, zich veel moeite er voor gevende bewindsman overgeplaatst werd, die toestand daar wel weer hollend achteruit zal zijn gegaan.

Een „blijvend instituut", zooals Minister Koningsberger het reeds noemde, met zijn vertakkingen in de verschillende kunstnijverheid-centra, is *dringend noodig.*

Hetzelfde geldt immers voor:

Zilver- en Goudwerk. „Filigrain en ander kunstsmeedwerk uit Agam komt zeker voor opzending in aanmerking. Echter waren bij voorkeur *niet* de filigrain huisjes, tafeltjes en stoeltjes, moskeetjes aan te koopen, die wel „lakoe" zouden zijn, maar zeker geen zuiver beeld geven van wat onze zilversmeden aan moois kunnen geven. Knoopjes en broches hebben belangrijk meer intrinsieke waarde."

Ook op dit gebied valt nog veel ten goede te doen.

Laatstgenoemde artikelen zouden, als zij smaakvol en goed afgewerkt zijn, zeker in Europa wel aftrek vinden, mits de prijzen concurreerend zijn met die van dergelijk Westersch werk. Indertijd heeft ook de heer *L. C. Westenenk*, toen hij daar bestuursambtenaar was, op Boeatan's verzoek, goede filigrain-voorwerpen, o.a. zoutvaatjes en bonbons-bakjes doen aanmaken.

Verblijdend is hetgeen het Rapport vermeldt betreffende:

Houtsnijwerk. „Het houtsnijwerk uit Tilatang, ofschoon nog geen gevestigde kunstnijverheid, verdient o.i. aanmoediging. Het is in het algemeen veel grover dan Balisch of Japara's snijwerk, doch begint zich een markt te veroveren en wordt langzamerhand beter.

„Speciaal rea's (korân-standaards), presenteerbladen en gesneden doozen komen in aanmerking. Ik experimenteer thans met andere wildhoutsoorten dan andalas en soerian (rengas, tjoebadak rimbo etc.) en zal voor Boeatan een aantal goede specimina bijeenbrengen."

Dit werk is in Holland weinig bekend. Hopelijk is 't den heer *Van der Plas*, nog vóór hem de doodelijke ongesteldheid overviel, vergund geweest, bedoelde collecte bijeen te brengen, zoodat Boeatan deze weldra tegemoet mag zien. Hetzelfde mooie, polygroom houtsnijwerk, dat ook de Menangkabausche adatwoningen versiert, zagen wij als bloembakken verwerkt, welke ook in Westersche omgeving prachtig voldeden.

Volkomen zijn wij het eens met hetgeen de heer *Van der Plas* schreef over:

Vlechtwerk. „In de eerste plaats komt in aanmerking het vlechtwerk (mandjes, portefeuilles, taschjes) van Matoer en matjes, die op verschillende plaatsen (onder andere te Pajakoemboeh) worden gev'ochten.

„De matten van Panjingahan (Solok) zijn verreweg de beste en fijnste, maar duur. Zeer mooi is ook het vlechtwerk van de bladnerf van den aren-palm, dat uitsluitend in Halaban wordt gemaakt; het is echter eveneens duur (een taschje — kampir — kost gemiddeld *f* 3.—).

„Wij zullen een verzameling van typische specimina, afzonderlijk genummerd, aan Mevr. van Beresteyn opzenden, opdat Boeatan kunne opgeven welk soort het meest gevraagd wordt. Mede van belang zijn de *manden* van Pajakoemboeh, en de geverfde *toedoengs* uit Bangkinang, [1]) waarvan wij mede specimina zullen opzenden.

„De vlechterij in Sumatra's Westkust is nog steeds levend en krachtig; zij werkt ook voor de Inlandsche markt."

Met groot leedwezen vernamen wij, van andere zijde, dat de Vlechtschool van Matoer, waarvan Boeatan dikwijls zulke alleraardigste taschjes, manden, matten en doosjes betrokken heeft, sedert kort opgeheven werd. Wat mag hiervan de reden zijn?

Het Rapport eindigt met de woorden:

„Hiermede zijn, voor zoover wij kunnen beoordeelen, de voornaamste in aanmerking komende artikelen besproken.

„De heer Groeneveldt (Assistent-Resident

---

1) Deze kreeg Boeatan reeds eerder toegezonden; zij voldoen bijzonder goed als lampekap in tuinkamer of serre. — Red.

van Fort de Kock) en ik zullen primo een oordeelkundige verzameling reeds thans beginnen aan te leggen, en die deels reeds dadelijk via mevr. Zeilinger,[2]) opzenden, deels, na de bij de a.s. races te Fort de Kock te houden *pasar malam*, expedieeren. Enkele goede antieken kunnen wij daarbij dan nog aankoopen.

„Ik teeken hierbij nog aan, dat wij ook rechtstreeks aan mevr. van Beresteyn zullen schrijven,[3]) in antwoord op haar brief aan den heer Groeneveldt.

De Assistent-Resident der L Kota,
was geteekend: C. L. VAN DER PLAS."

[2]) Eene van Boeatan's meest ijverige correspondenten en medewerksters, die al héél wat mooie volkskunst-artikelen uit Padang naar hier zond. — Red.

[3]) Dit heeft, helaas, niet meer mogen zijn, maar hopelijk zal de heer Groeneveldt deze schoone taak vervolgen. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Belangwekkend interview.

Het *Soer. Hbl.* (23/4, 3de bl. *Z.*) acht de woorden, door Z. Exc. *Pasquier* gesproken in het interview door den hoofdredacteur van „De Loc." (18/4, blz. 17), van grooter beteekenis dan welke andere ook in zeer langen tijd *in internationaal verband* gehoord. Z. Exc. sprak over de wenschelijkheid der onderlinge uitwisseling van geleerden en het scheppen van inniger relaties, hetgeen hoofdzakelijk voor Indo-China en ons gebied geldt. Van meer algemeen belang is de opmerking: *„Dat de vertegenwoordigende colleges in Indo-China niet openbaar zijn"*. Ieder in den Volksraad weet, hoe redelijk en bezadigd ook zeer links staande Inheemsche leden in de (niet openbare) sectievergaderingen zijn, en hoe zij geheel veranderen en toenemen in scherpte, zoodra zij weten dat hun uitlatingen voor publicatie zijn bestemd. Van internationale beteekenis zijn de opmerkingen: *„een groep van ontwikkelden* die, deels in het eigen land, deels in Europa en Amerika, studeerde en die nu met eigen denkbeelden te voorschijn komt. Ons Bestuur moet mede met die aanwezigheid rekening houden. Wij verliezen niet uit het oog, dat het verkeerd zou zijn, indien wij ons te zeer op hen orienteerden. Men mag bedenken, dat als het Gouvernement *hard* is, zij zullen zeggen: het Gouvernement is *très dur*, en als het Gouvernement *très bon* is, zij altijd zullen zeggen *pas assez*. Dit *niet genoeg* is een zekerheid;en wij kunnen ons dit tot een aansporing te meer maken om ons te houden aan het beginsel dat wij, met zorgvuldige studie van de behoeften der bevolking, van haar aard en haar nooden, met al onze krachten er naar streven om het welzijn van die bevolking te dienen. Daarbij spreekt het vanzelf, dat wij alle ontwikkelde Inlandsche krachten, die daartoe de geschiktheid toonen te bezitten, zooveel mogelijk doen medewerken aan het bestuur en aldus in de gelegenheid stellen, hun krachten voor hun volk in te spannen. Steeds moeten wij bedenken, dat *onze leiding* daarbij onontbeerlijk is". Hierop vervolgde Z. Exc.: „Er is voor het uitwisselen van gedachten en ervaringsgegevens tusschen koloniale regeeringen in het Verre Oosten een urgentie: *de Westersche bestuurders hebben in het Oosten een taak te vervullen, een roeping te volgen; en waar de uitvoering van die taak bedreigd wordt, zijn zij wapenbroeders.* Er zijn menschen, die meenen, dat reeds een deel van onze taak of zelfs onze geheele taak overgenomen zoude kunnen worden. Onder hen die, na een studie in Europa of Amerika, terugkeeren in hun land, bevinden zich dezulken; wij allen weten wel, dat zij zich vergissen, en dat zij de krachten, noodig om deze volken te leiden, nog niet bezitten. Wij allen weten eveneens, dat *buitenlandsche invloeden* hen in hun dwaling stijven en dat *Moskou* zich de leiding toekent van allen, die de roeping der Westersche bestuurders in het Oosten miskennen. Daartegenover niet in de laatste plaats is overleg en is samenwerking noodig. Daartegenover gevoelen wij ons de vertegenwoordigers en de dragers van de Westersche civilisatie. Wij weten, dat wij werkzaam zijn voor het welzijn en voor de ontwikkeling van de volken, die de historie aan onze hoede heeft toevertrouwd. Wij zien tegenover ons allerlei krachten, die samenspannen om de vervulling van die roeping te beletten. *Zij, die vijandige en schadelijke krachten, vormen een eenheidsfront; en er staan te hooge belangen op het spel, dan dat wij langer verdeeld of geïsoleerd zouden mogen blijven.* Sterk in onze overtuiging, sterk in onzen arbeid en sterk in de zekerheid, dat wij hier de *Beschaving* en *Orde* vertegenwoordigen tegenover krachten, die slechts *ondergang* en *chaos* zouden brengen, moeten wij bedenken *dat wij gezamenlijk onze taak zooveel beter zullen kunnen uitvoeren".*

Z. Exc. sprak hier van de handhaving der Westersche suprematie als *een algemeen Westersch belang*. Het *Soer. Hbl.* ziet als een nuttig gevolg onzer politiek van de open deur, dat het specifiek Hollandsch belang van vorige generaties geleidelijk converteerde in een algemeen Westersch belang. Westersche volken, die in de uitvoering hunner taak worden bedreigd, zijn *wapenbroeders.* Te betreuren is het, dat zestig millioen *Duitschers* zijn uitgesloten van den kolonialen arbeid. Steeds meer zal het in Ned.-Indië gaan om Westersche, steeds minder om zuiver Hollandsche belangen; reeds spreken de cijfers van den import en export een duidelijke taal. Wij zijn op den internationalen weg. Dit proces zal voortwerken, en hij die in de toekomst blikt, zal daar zien een steeds inniger samengaan der koloniseerende Westersche volken, noodzakelijk en onvermijdelijk omdat de aan het Westersche kolonisatiewerk „vijandige en schadelijke krachten een eenheidsfront vormen".

De koloniale constructie, vooral in haar groeiend internationaal verband — zoo besluit het *Soer. Hbl.* — is iets anders dan de Neurenberger blokdoozen, waarmede kinderen zich diverteeren. Voor hen, Inlander en Europeaan, die de groote lijn willen zien en de ontwikkeling der verhoudingen, is in *Ned.-Indië* echter mooi constructief werk. De Inlander van goed inzicht, en met een juisten kijk op de realiteit, zal naar eigen overtuiging krachtig samenwerken met ons, tot handhaving der *Hollandsche „supremacy"*, wijl deze hem waarborgt het beste beleid, de grootste mate van vrijheid, een flink kwantum welvaart, en het hoogste Recht. Zoodra de ontwikkelde Inlanders, thans door sommigen gehouden in de broeikasatmosfeer van gekunstelde „samenwerking", zullen begrijpen dat dit spel buiten de realiteit staat, zal de genezing opvolgen en zij zullen met ons den eenigen weg opgaan, welke hen zal voeren naar geen droomland, doch naar den besten bestaansvorm welken zij, op grond van aanleg en energie, in het kader der wereldverhoudingen zullen kunnen bereiken. Men behoorde de woorden van Z. Exc. Pasquier in de Inheemsche talen te doen overzetten en over den geheelen Archipel te verspreiden.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (24/4, blz. 55 „Indo-China"), de *Java-Bode* (24/4 „De Indlandsche rechtskundigen"; 25/4 „De Vaderlandsche club te Soerabaja"), het *Soer. Hbl.* (22/4 „Chi-na's problemen"; 25/4, 3de bl. „Van de Philippijnen"; 26/4 „Japan en Twente op Java" en „Brieven over den Volkenbond") en *De Sum. Post* (4/5 „De ontwikkeling van Oost-Azië"; 29/4 „Om het Egyptische parlement").

Wat generaal Swart in Indië zag en hoorde.

In zijn twee laatste artikelen in de *Deli Crt.* (3 en 4/5) adviseert *generaal Swart* tot een ingrijpende herziening der tot nu toe *gevolgde richting in Ned.-Indië, die bij consequente voortzetting ontwijfelbaar moet eindigen in een débâcle voor de Indische en de Nederlandsche welvaart.* Ook zijne meening is het, dat voor *de nieuwe Staatsregeling* een Staatscommissie ware in te stellen van Nederland-

sche en Indische deskundigen, die tot taak moet hebben de geheele Indische Staatsregeling van 1925 grondig te herzien. Voor wat den huidigen stand van zaken betreft, is gen. Swart van oordeel, dat de tot stand gekomen *Inlandsche meerderheid in den Volksraad* weliswaar een bron zal zijn van voortdurend remmende conflicten, waardoor de rassentegenstellingen zullen worden verscherpt, doch dat die meerderheid in wezen geen vitale bedreiging kan vormen, mits slechts vast staat welke positie de Volksraad voortaan in het Ned.-Ind. staatsbestel zal innemen. Die positie zal dan onder geen beding van zoodanigen aard mogen zijn, dat de Volksraad het beslissingsrecht zoude krijgen over andere dan interne Indische aangelegenheden, m.a.w. niet over aangelegenheden, die het Nederlandsche imperium als zoodanig raken. Zulke *imperiale aangelegenheden* (bijv. het afloopen der bestaande erfpachtsconcessies; de Poenale Sanctie) *dienen in Nederland te worden beslist.* „*Het gist in Indië*"; het gaat echter niet aan om naar aanleiding van die gisting te zeggen, dat het reeds gaat om ons bestaan. Het is nu nog mogelijk de Inheemsche massa's, waar zij bloot staan aan *noodlottige invloeden*, niet alleen van het *communisme*, maar ook van een op verkeerden grondslag berustend *nationalisme*, door *krachtig, doelbewust optreden van de Regeering* in rust te houden en den toestand in Ned.-Indië geheel te beheerschen. Maar dat dient dan ook zonder aarzeling en zonder uitstel te gebeuren. Niet slechts uit een natuurlijk instinct tot zelfbehoud onzerzijds, daar het toch aan geen twijfel onderhevig is dat het met *Nederland, zonder Indië*, gedaan zou zijn. Maar óók, omdat Nederland in Indië nog een *historische taak* heeft te vervullen. Wat Indië geworden is, dat is het geworden uitsluitend en alleen door Nederlandsche energie en ondernemingsgeest, door Nederlandsche werkkracht en Nederlandsch kapitaal. Daarom *moeten* wij en *willen* wij in Indië blijven! *Een kloek Nederland* kan Indië in lengte van dagen behouden. Een Nederland, dat zich niet op tijd weet te laten gelden, verliest binnen afzienbaren tijd èn Indië èn zich zelf.

Het *Soer. Hbl.* bespreekt „*Deli-zaken*" (20/4, 3de bl.) en noemt het een groote verdienste van den Nationalen Bond tegen revolutie, die in Nederland zeer actief werkzaam is, dat hij wijst op „*Communistische propaganda*" (23/4, 3de bl.), *De Sum. Post* constateert „*Extremistische actie in het Serdangsche*" (4/5, 3de bl.), de *Deli Crt.* critiseert „De leiding en de opleiding der *Arbeids-inspectie*" (29/4 en 2/5), het *Bat. Nwsbl. (29/4)* en de *Java-Bode* (27/4) wijden waardeerende woorden aan den afgetreden gouverneur van West-Java, den heer *Hillen*, thans benoemd in den Raad van Ned.-Indië. De heer Hillen ontkent dat *de bestuurshervorming* een fiasco is.

Het Onderwijs-onderzoek.

Het groote belang van den arbeid der „*Holl.-Inl. Onderwijscommissie*", het onderzoek naar de resultaten van het *Westersch Onderwijs* in zijn vollen omvang, teekent zich duidelijker af. Ook *Engeland* heeft deze zaak in studie genomen; er is een Imperiale commissie, die het geheele onderwijsprobleem onderzoekt. Ook de *Fransche* en *Portugeesche* koloniën schenken aandacht aan het educatie-vraagstuk. Het *Soer. Hbl.* (24 en 25/4, 3de bl. *Z.*) brengt enige resultaten van het onderzoek in Ned.-Indië. Het verloop bij ons geheele Westersch Onderwijs is zeer groot. Van 100.000 kinderen, die naar een inrichting van onderwijs gaan:

halen het einddipl. L.S.	45000
mislukken	55000
gaan naar de Mulo	20250
halen einddipl. Mulo	8100
mislukken	12150
gaan naar de A.M.S.	2025
halen einddipl. A.M.S.	1215
mislukken	310
gaan naar de H.B.S., 3	1350
halen einddiploma	675
mislukken	675
gaan naar de H.B.S., 5	3150
halen einddiploma	787
mislukken	2363

Het woord „mislukken" geldt in zijn volstrekte beteekenis slechts voor de 55000, die zelfs de lagere school niet doorloopen; voor de anderen is deze kwalificatie relatief, omdat toch een jongen, die op de Mulo mislukt, laat ons zeggen in het 3e jaar, een einddiploma Lagere School plus 2 jaar Mulo heeft, welks beteekenis in geld waardeerbaar is, vooral in 's Lands dienst, dat hiervoor (vide *B.B.L.*) bepaalde regelingen heeft. Of het goed zal zijn, door logische verscherping van overgangseischen, de mislukking terug te brengen tot een veel geringer aantal en percentage, is eene vraag, welke niet door de Commissie wordt gesteld, doch opkomt ook bij iederen leek, die dit geweldig rendementsverlies beschouwt. Door eene zoodanige selectie, dat zij de mislukkingen op de Mulo met de helft zoude verminderen en dus tot 6075 zoude terugbrengen, zou ook het aantal kinderen op de Mulo met 6075 kunnen worden verminderd, hetgeen eene belangrijke besparing op schoolgebouwen en onderwijskrachten zou geven.

Het *Soer. Hbl.* concludeert dan verder, dat dit alles zal moeten leiden tot *depreciatie van het diploma der Holl.-Inl. School*. Het moge hard zijn voor de bezitters, doch het ligt in de lijn der dingen en is b.v. ook in Holland geschied, waar men thans bij oproepen meer sollicitanten met meesterstitel krijgt dan vroeger met *H.B.S.*-diploma. Het Indische Gouvernement stelt zich nog te veel op de basis van het klein-ambtenaars-examen. Nu de Mulo's jaarlijks 1278 nieuwe abituriënten op de markt brengen — van wie er voor het Gouvernement maar 70 noodig zijn — zal men in de eerste plaats aan deze beter-ontwikkelden werk moeten geven. Thans visschen dezen achter het net en staan ze achter bij de *H. I. S.*-scholieren. Er dient nu *een verschuiving ten bate der beter-ontwikkelden* plaats te hebben.

Het *Bat. Nwsbl.* (29/4) bespreekt het eindverslag der Commissie van voorlichting inzake *het technisch* en *het ambachtsonderwijs*, betreffende de reorganisatie der bestaande technische scholen, alsmede *de oprichting eener Middelbaar Technische Afdeeling*. De commissie acht het verantwoord op voorzichtige wijze met een middelbare technische opleiding in Indië te beginnen.

Raden Adjeng Kartini.

Bij de herdenking van den geboortedag van wijlen Raden Adjeng Kartini (in 1879) betuigt *De Loc.* (25/4, blz. 1 en 53, *H.*) eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van deze Djapara'sche regentsdochter, die zulk een schoon en blijvend voorbeeld gegeven heeft aan hare landszusteren. Met een vuur en een gevoelig élan, dat tot op dezen dag zoowel bij Europeaan als Inlander bewondering wekt, heeft zij gestreden voor hare idealen en lievelingswenschen, welke kort kunnen worden saâmgevat als: de volle benutting van de Westersche wetenschap en kennis door de Inheemschen ten einde zich over de geheele linie een hooger levensplan te verzekeren; de verwerving van grondige kennis der Nederlandsche taal en letterkunde door die Inlanders, die door hun aanleg voorbestemd zijn tot het geven van leiding in het economisch, maatschappelijk en politiek ontwikkelingsproces; de opleiding van het Inlandsche meisje tot een beschaafd, degelijk, verstandig mensch; de verkrijging van uitgebreid vakonderwijs en ten slotte ook grootmoedige verdraagzaamheid op het punt van godsdienst. Zij was met haar vurigen geest en nobele gedachten de draagster eener machtige idee, die latent aanwezig was in een ontwakend volk, en maakte zij zich door hare werken tot de tolk harer landszusteren en broederen, niet minder wees zij het Bestuur op de meest directe wijze den weg, die begaan diende te worden, wilde men inderdaad dit hooge doel bereiken: *de verheffing van gansch een natie tot een hooger levensniveau*. „Geef den Javaan opvoeding!" — zoo schreef zij boven eene nota, die zij in 1903 op verzoek van mr. J. Slingenberg samenstelde —. Met verwonderlijke helderheid en vastheid ontvouwde deze 23-jarige daarin hare gedachten om te besluiten met de woorden: „Dat dan Nederland de zonen en dochteren van Java in de gelegenheid stelle zich bekwaamheden te verwerven, die hen in staat zouden stellen hun land en volk tot geestesontwikkeling en grooten bloei te brengen — Neêrland tot sieraad en eer!"

De rotsvaste overtuiging, dat zonder de Westersche ontwikkeling de Javaan niets zou kunnen bereiken, ging bij haar gepaard aan een groote eerbied voor het goede dat het eigen land biedt, voor de „gevoelstaal vol poëzie en ... snedigheid", voor de Javaansche dichtkunst, die „wijze lessen biedt in bloementaal", voor de klanken van de gamelan, die „droefliefelijke geluiden, die me ongekend zalig en toch zoo diep weemoedig stemmen tegelijk", voor den kunstzin van haar geliefde volk, waar zelfs „karbouwen-jongetjes keurige wajangs in het zand teekenen, op muren, op bruggen en brugleuning". Een artikel van haar hand over de houtsnijkunst van Djapara werd in „Eigen Haard" opgenomen. Waaruit wel ten duidelijkste blijkt hoe bij haar de liefde voor het eigene van land en volk, direct samenging met den eerbied en het inzicht van de noodzakelijkheid der Westersche ontwikkeling. Dit is wellicht de grootste les welke Kartini haren landgenooten gaf!

Het *Bat. Nwsbl.* (27/4) brengt in herinnering, dat het 21 Sept. 1929 driehonderd jaar geleden zal zijn, dat *J. P. Coen te Batavia ten grave werd gedragen*. Moge die dag, behalve aan de herdenking van Coen's dood, tevens gewijd zijn aan de gedachte, hoe nog immer de bezieling van een groote taak en de daadkracht van een groot karakter in Indië iets grootsch tot stand kunnen b[illegible]ngen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De a.s. Arbeidsconferentie te Genève.

In het dagblad *Fadjar Asia*, orgaan der P.S.I. van 15 Maart, deelt H. A. Salim o.m. mede, dat hij door het Ned. Verbond van Vakvereenigingen aangezocht is tot bijwoning der arbeidsconferentie met den N.V.V.-afgevaardigde, waartoe hij, H. A. Salim, zich, mits onder bevredigende voorwaarden, genegen verklaarde, in overeenstemming met het dagelijksch bestuur der P.S.I. Het N.V.V. zal een adviseur uit Indonesië en bij de P.S.I. hebben gezocht omdat de hoofdschotel op die Mei-conferentie zal bestaan in het heerendienstvraagstuk.

Omtrent het werk dat hij zal hebben te verrichten en de resultaten daarvan, zegt de heer Salim dat het niet God is die het lot der volkeren verandert zoo dat hun aard verandert, doch dat zij zelf

behooren te zorgen voor het handhaven van hun positie door eigen karaktervorming en versterking. Volkenbond, Regeering en N.V.V. openen slechts den weg in deze voor het volk van zoo hoog belang zijnde vraagstukken; men moet van den weg gebruik maken en de stem der beweging brengen voor het internationaal publiek in Europa, waar die stem niet verborgen kan gehouden worden.

Zijn artikel in het nummer van 16 Maart voortzettend, zegt de Salim dat de gang naar Genève natuurlijk veel kosten zal, doch dat de Nederlandsche Regeering alle kosten zal betalen, ook de vergoeding voor de in Indië achtergelaten betrekkingen. Een en ander zal evenwel ophouden zoodra de conferentie is afgeloopen en men zou binnen een paar weken weer naar Indië moeten terugkeeren. Het zou jammer wezen, de gelegenheid niet te benutten om door te gaan naar Nederland, waar men dan midden in de verkiezingen voor het parlement zal zijn; het zou van nut wezen, het Nederlandsche volk te wijzen op de manier waarop de staatsrechtelijk vastgestelde rechten en de vrijheid van persoon en beweging der Indonesiërs worden belemmerd en verdrongen door wettelijke bepalingen van minderen rang, als de strafwet, ordonnantiën, algemeene verordeningen, ja zelfs ambtelijke instructiën.

Voorts zouden ook mededeelingen kunnen worden gedaan over de wijze waarop de beweging van het volk en van de inwoners van Indië door overheidsambtenaren wordt gehinderd en in gevaar gebracht. Het Nederlandsche volk weet slechts weinig van dat alles en heeft over het algemeen nog nooit nagedacht over de beteekenis van de artt. 161bis en 153bis en het smadelijke van de exorbitante rechten, die reeds de boven-Digoel-plaag hebben veroorzaakt.

Schrijver is voornemens zijn reis naar Nederland voort te zetten en er twee à drie maanden te verblijven, deelt met genoegen mede dat reeds door verscheidene kameraden en landgenooten en broeders partijgenooten het noodige wordt gedaan opdat niet wegens financieele redenen van het plan moet worden afgezien. Aan het slot zegt schrijver, dat hij tevens in verbinding zal zien te komen met

de Islam-beweging in Europa.

In de *Fadjar Asia* van 23 Maart geeft Dr. Soekiman in verband met de berichten over de a.s. Genève-reis van den heer Salim inlichting over de arbeidsconferentie en het Bureau Internationaal du Travail.

Hij wijst er daarbij op dat men geen hooge verwachtingen moet hebben van de dadelijke resultaten van den arbeid van dit bureau, aangezien in den Volkenbond slechts landen vertegenwoordigd zijn die koloniën bezitten en ook de leden der commissie van onderzoek, of de rapporteurs, vertegenwoordigers zijn van die landen. De weg is geopend voor internationaal toezicht, doch daar dat toezicht voorloopig nog verre van volmaakt is, kan de onafhankelijkheid van de bevolking eener kolonie slechts het resultaat zijn van eigen arbeid. Daarom moet steeds de politiek gevoerd worden van voortdurende uitbreiding en in het leven roepen van acties voor de onafhankelijkheid. De buitenlandsche propaganda moet in de eerste plaats omvatten het bekend maken van ongewenschte toestanden in de koloniën en het verspreiden van de ideeën en verlangens der onderworpen volken, met het doel de internationale instemming daarvoe te verkrijgen. De buitenlanders komen niet op de hoogte van de moeilijkheden waarmede de bevolking van een kolonie te kampen heeft, omdat men der karaktertrekken van de koloniale politiek is alle wegen af te sluiten waarlangs de ware voorlichting naar het buitenland zou kunnen afvloeien. Met de oprichting van den Volkenbond, hoe onvolmaakt georganiseerd hij ook wezen moge, is pas een zeker gezaghebbend lichaam voor publiek toezicht als bovengedoeld gekomen. Schrijver wijst er op, hoe er nu reeds van de inboorlingen der onderworpen landen zekere actie is waar te nemen voor het aanknoopen van internationale relaties en voorlichting, hij noemt o.m. de Liga tegen het Imperialisme en voor de nationale onafhankelijkheid en merkt dan op dat het Nederlandsche volk, ondanks de eeuwenlange heerschappij van Nederland over Indië, om zoo te zeggen niets niemendal van Indië weet, tot dusver slechts zich bemoeid heeft met de eigen binnenlandsche aangelegenheden.

Alles samenvattende, zegt schrijver aan het slot dus:

1. Indonesia bestuurd wordt door een Nederlandsche regeering, niet namens het geheele Nederlandsche volk, doch namens verschillende leiders van partijen die op het oogenblik de bestuursmacht in handen hebben;
2. de massa van het volk in Nederland in het geheel geen bemoeienis heeft met de zaken van Indonesia;
3. nog niet geprobeerd is de publieke belangstelling op te wekken voor het volk van Indonesia, behalve dan in dezen lateren tijd en dat nog omdat eenige der Indonesische landgenooten, Semaoen, Darsono en verschillende leden der Perhimpoenan Indonesia hun stem voor het volk in Nederland hebben doen hooren.

Straks, als de heer Salim in Nederland aangekomen zal zijn, zullen de verkiezingen voor de Tweede Kamer in vollen gang zijn. Dan zal het zijn nut hebben de stem van Indonesia krachtig te doen hooren voor de mannen en vrouwen van Nederland die naar de stembus tijgen.

Kartini.

Timboel, algemeen periodiek voor Indonesië, van 1 April, schrijft over deze buitengewone en sympathieke figuur uit de Indische vrouwenwereld het volgende:

„In dit jaar zal het 50 jaar geleden zijn dat Kartini het eerste levenslicht zag en 25 jaar geleden dat zij voor goed haar oogen sloot. Kartini werd geboren 21 April 1879 en is gestorven op 17 September 1904. Wij willen haar gedenken als vrouw in de hoogste beteekenis van dat woord, het Menschelijk wezen dat Liefde uitstraalt en leeft „'t allermeest en in de eerste plaats voor anderen en zoo min mogelijk voor zich zelve".

Zij was te vroeg geboren, deze revolutionnaire geest en ... ze heeft te kort geleefd. De korte levenstijd van een dergelijken geest werd heen en weer gekanteld. Aan den eenen kant de medevoelende ethici, die als de gamelanmelodie in haar wakker riepen droef-liefelijke gevoelens, „die (haar) ongekend zalig en toch zoo diep weemoedig stemmen tegelijk" en aan den anderen kant de tropenachtige „kandjeng toeans" van diverse gradaties. die het Hollandsch te rein achtten voor

bruine lippen. „Een huivering vaart mij door de leden als ik daar sombere, donkere figuren voor mij zie verrijzen. Ik wil niet zien, maar mijn oogen blijven wijd geopend en aan mijn voeten gaapt een afgrond van duizelingwekkende diepte..."

„Ginondjing" (heen en weer gezwaaid worden) was haar levenslied, was het lied van haren tijd.

Ook de vorming van dezen grooten geest geschiedde naar den tijdgeest. Zij zeide daarvan: „Onze opvoeding was komedie, *schitteren* was het *doel*. Wij moesten en zouden schitteren, met echte of valsche steenen, om 't even. En wij mogen het niet kwalijk nemen; ook in de maatschappij, door wier licht wij onze zielen kennen, staat de *schijn* in hoog aanzien. Arme dwazen, die waarheid liefhebben boven den almachtigen koning *Schijn*. Ook wij zullen komedie spelen, dat verplicht ons onze trots, die niet gedoogt dat de wereld onze zielewonden ziet".

Hare opvoeding was te weinig Westersch geweest om haar het eigene geheel te doen vergeten, maar toch was zij voldoende door het Westen beroerd om er door te worden meegetrokken, zoodat de kracht haar ontbrak om terug te keeren tot het nog niet geheel vergeten eigene en te trachten dit volkomen te doorgronden.

Zelfs deze groote geest kon niet ontkomen aan den tijdgeest van „ginondjing".

En toch schreef ze: ...„dat mooie van andere volken nu, zouden wij o zoo zielsgraag geven aan ons eigen volk, niet om zijn eigen mooi te verdringen, maar om het te *veredelen*".

Ja, ondanks de stormvlagen van Westersche ideeën, voor haar geheel nieuw, ondanks het feit dat ze intellectueel slecht gewapend was tegen dien storm, is ze zichzelve gebleven, voortgesproten uit een krachtige familie, die beenen had, sterk genoeg om zelfs geestelijke weelde te dragen.

Bij haren echtgenoot was ze in een veilige haven beland, zei ze. Jammer dat ze niet lang genoeg heeft geleefd om in de gelegenheid te zijn van die haven uit verder gaande, haar geboorteland te herwinnen. Dan, als ze haar zending had ten einde kunnen brengen, zouden de blijde tonen van „Pisan Bali" haar hebben begroet.

Maar het heeft niet zoo mogen zijn. De „kala mangsa" was nog niet aangebroken voor haar volk.

Maar hare persoonlijkheid was machtig genoeg om met haar revolutionnairen geest anderen, gelijkgezinden, te pakken. Het was de heer Mr. J. H. Abendanon die meer en meer door hare brieven getroffen, „door de buitengewone diepte van denken en voelen, door den krachtigen wil om vooruit te streven tot heil van het Javaansche volk, de vrouw in het bizonder", die brieven verzamelde en de daarvoor geschikte bundelde tot het boek „Door duisternis tot licht". Hierdoor, maar ook door zijn geheele persoonlijkheid heeft deze, sedert gestorven, vriend der Indonesiërs, een blijvende plaats in het Indonesische hart veroverd. Wij kunnen niet nalaten ook hem hierbij eerbiedig, doch vooral met liefde te gedenken.

Al mochten we misschien soms aanleiding vinden om in haar uitingen iets te critiseeren, bij alles bewonderen wij in dezen revolutionnairen geest den zielenadel van de Vrouw, zooals wij dien kennen in onze Moeders, zich ten offer wijdend voor hare omgeving en daarin zelfs nog een soort van egoïsme ziend. „Wij zijn goed, noch lief zooals U zich ons denkt", schreef ze. „Weet U wel, lief Moedertje, dat 't niets dan egoïsme is dat ons eens een enkelen keer tot goed en lief doen drijft? Want o! niets heerlijker vind ik dan een blijden glimlach te voorschijn te kunnen roepen op eens anders gelaat, vooral dat van hen die wij liefhebben. Niets goddelijker dan wanneer een paar beminde oogen je zoo lief en blijde aankijken en jij je schuldig voelt aan die vreugde".

Hier sprak uit Kartini de Javaansche, de Indonesische, de Oostersche. Mochten Westersche ideeën haar al hebben geboeid, in den grond van de zaak en vooral op lateren leeftijd heeft ze bewezen in diepste wezen altijd Javaansche te zijn gebleven.

Als ze riep: „Geef den Javaan opvoeding!" dan had ze het oog op karaktervorming, op den Javaan als mensch in de eerste plaats. „De voorbeelden zijn zonder tal", schreef ze, „die bewijzen dat hooge intellectueele ontwikkeling nog volstrekt geen brevet is voor zedelijke superioriteit!"

Het is geen wonder dat Kartini hoofdzakelijk heeft gestreden voor de opheffing van de Javaansche vrouw. Zij had voor oogen haar seksegenooten in het tegenwoordig ten opzichte van het huwelijksleven verworden milieu van den adel. Maar haar verwijt trof niet het Javaansche volk. Ook toen leefde het volk wat gezinsleven aangaat, beter dan de hoogere lagen der maatschappij, een verschijnsel dat ook nu nog waar te nemen is en niet alleen in ons land.

Hoe dit zij, ze werd een baanbreekster wat betreft het aan den tijd doen aanpassen van de verhoudingen, of liever gezegd, in het bestrijden van de verwording der verhoudingen en ze is, dank zij den heer Abendanon, geslaagd.

Het nageslacht eert haar als de „Sri" van het geestesvoedsel voor de meisjes. Mag in het begin het brood der Westersche kundigheden als lokmiddel hebben gediend, dit beduidde een noodzakelijke tusschenphase. Het was geboden door den tijd. Maar reeds nu ruikt men kruidige, echt inheemsche geuren in de keuken der Indonesische vrouwenbeweging.

Er is een federatief verbond van Indonesische vrouwenvereenigingen opgericht, de „Perserikatan Perempoean Indonesia". Dit verbond heeft o.a. op zijn program gezet: Studiefonds voor meisjes, propagandistische actie tegen kinderhuwelijken, Padvinderij, enz.

En deze moderne vrouwenbeweging is de immortelle op Kartini's graf gelegd, de immortelle die zij het meest zal waardeeren.

Vijftig jaar na haar geboorte, vijf en twintig jaar na haar verscheiden, niet drie of vier geslachten na haar, maar nog in haren *eigen* tijd — zoo zij niet te vroeg weggenomen ware — zijn vele van haar ideeën verwezenlijkt. Dit is de dank van haar volk, van haar „Meisjes" aan haar.

Dat het voorbeeld van Kartini vele navolging vinde.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het Oranje verboden kleur.

Onder dit opschrift trof het Indische weekblad *De Banier* de volgende beschouwingen aan in de Locomotief.

„In Soerabaja zou geld worden ingezameld voor de blinden. Ten behoeve van het Blinden-Instituut te Bandoeng zouden vlaggetjes worden verkocht en daartoe hadden zich o.a. de Inlandsche padvinders-organisaties te Soerabaja beschikbaar gesteld. Zooals men weet houdt iedere Inlandsche politieke groep er zijn eigen padvinders op na; en in dit geval zouden die waarlijk nuttig werk doen door vlaggetjes te verkoopen voor het Blinden-Instituut, waar vele blinden, meerendeels Inlandsche, worden verpleegd.

Dr. Soëtomo ontving van het Blinden-Instituut de vlaggetjes, die daar waren vervaardigd, hij zou deze uitreiken aan de padvinders en de ingezamelde gelden afdragen aan het Instituut te Bandoeng.

Het mocht niet zoo zijn. Dr. Soetomo kreeg zijn vlaggetjes terug, want, en nu laten wij een onzer correspondenten aan het woord:

„De vlaggetjes konden niet worden geaccepteerd; bestuur en leden der Inlandsche padvinders-organisaties *weigerden* de vlaggetjes te verkoopen. Gevraagd naar het motief daarvan, verklaarden zij eenstemmig, dat zij wel bereid waren voor hun blinde landgenooten vlaggetjes te verkoopen, maar niet deze. Deze vlaggetjes waren namelijk *oranje van kleur*. Dr. Soetomo heeft daarop de geweigerde vlaggetjes weer in ontvangst genomen en deze naar Bandoeng teruggestuurd met het verzoek, vlaggetjes van een andere kleur te willen zenden".

Men ziet het — *oranje* is voor deze jeugdige „Indonesische" volksbevrijders een verboden kleur. De *Rood-wit-blauw* is natuurlijk eveneens uit den booze. Zij willen dan desnoods wel goedgunstig eenige dubbeltjes inzamelen ten bate van landgenooten, die in een door Nederlanders gesticht en geleid instituut verpleegd worden — maar oranje mogen die vlaggetjes niet zijn. Dat strijdt tegen de „overtuiging" der heeren.

Het is nu zoo ver gekomen, dat kwajongens het aandurven te zeggen, dat „oranje" voor hen niet „neutraal" genoeg is; en dat zij zich door die kleur, door onze nationale kleur, gecompromitteerd zouden achten. Men trachte niet de beteekenis hiervan te verkleinen door te zeggen dat men dit den kwajongens niet kwalijk nemen kan, omdat zij immers niet beter weten. Want des te meer schuld treft dan degenen, die hebben toegelaten, dat de geest onder deze jongens dermate werd vergiftigd, dat zij tot deze ergerlijke dwaasheden komen.

De volle verantwoordelijkheid voor deze excessen, die even zoo vele symptomen vormen van het bederf en de vergiftiging van den geest van die deel der schoolgaande jeugd, rust op hen die straffeloos toelaten, dat onder die kinderen en jonge menschen kwade propaganda wordt gevoerd. En die zorgen voor een behoorlijk tegenwicht; en evenmin voor een exemplaire bestraffing van hen, die er hun werk van maken de Inlandsche jeugd te misleiden en op kwade paden te brengen.

De politiek van zachtheid en welwillendheid draagt bittere vruchten. Deze hoon, door brutale schooljongens aangestookt door brutaler politici, de kleur van ons Koninklijk Huis aangedaan, is er één van."

Wij behoeven wel nauwelijks te verklaren, zegt bovengenoemd weekblad, dat wij het met dit entrefilet geheel eens zijn. Het wordt werkelijk meer dan tijd dat dergelijke uitwassen den kop worden ingedrukt. Hier is dunkt ons werk voor het kantoor voor Inlandsche zaken dat waarschijnlijk nuttiger zal zijn, dan de stroom van cirulaires, die het over bestuursambtenaren uitgiet.

Straattypen in Padang.

In het Mei-Nr. van Orang Peladang beschrijft L. K. niet onaardig een drie-tal bekende straattypen in Padang, waarbij ook de „toekang ès" 't geschetst. Als de bedienden z'n belletje en z'n geroep Es, èèès, èèèèès!" hooren, scharrelen ze gauw een stuiver of een dubbeltje op en loopen naar de straat.

„Es" is een soort ice-cream, in Indië ook wel bekend onder „ijspoeter" (poeter = draaien bij een ijsemmer). Hij ziet er vrij zindelijk uit, met z'n tricot hemd met lange mouwen, z'n gebatikte broek en een bedrukte grijsachtige sarong, die van af de lenden tot aan de helft van de dij loopt. Ook hij loopt, zooals de toekang tjendol, met twee tafeltjes. Het eene is ingericht als ijskast en het andere als aanrecht. Het is een stevige vent en bekend voetbalspeler uit den Padangschen voetbalbond. Ook is hij in goeden doen; hij draagt een ring met opvallend grooten steen, terwijl hij een groote zilveren gesp aan de riem heeft zitten, waaraan z'n geldzakje hangt. Ook draagt hij dure hoofddoeken en als hij op z'n Zondagsch is, heeft hij een Europeesche kleeding, meestal een licht palmbeach pak en lage schoenen, zonder kousen. Als men hem dan vraagt, waarom hij geen kousen aantrekt, zegt hij, dat ze hem te veel kriebelen. Hij heeft het met de jongens altijd over het voetballen en wat er bij komt.

's Middags tusschen twee en vier zorgt hij er voor, dat hij bij het voetbalveld is, om zich te oefenen; dan komt een klein jochie van een jaar of tien op z'n boeltje passen. 's Zaterdags komt hij altijd met een vollen emmer op het veld. Als hij moet meespelen, gaat z'n pikoelan zoolang de kleedkamer in en als het „posé" (pauze) is, gaan alle spelers, grens- en scheidsrechter incluis, een glaasje „ès" bij hem halen.

Na het spel gaat hij midden op het veld staan en verkoopt dan alles wat hij nog over heeft aan het publiek en lachend stapt dan de zoo vaak toegejuichte goalgetter met een air of hij in het geheel niet gevoetbald heeft, het terrein af.

Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer.

Verschenen is het verslag over 1928 van het Koloniaal Landbouwmuseum, te Deventer. Hieraan is het volgende ontleend:

De belangstelling in het museum uitte zich weer in financieelen steun van verschillende koloniale en andere instellingen van handel, scheepvaart en van een aantal particulieren. Niettemin blijft het gewenscht, een krachtig beroep te doen op hen, die zich nog van steun onthielden, daar vergrooting van het aantal donateurs en leden noodzakelijk is voor het voortbestaan en den groei van onze instelling.

Aan den minister van binnenlandsche zaken en landbouw is in verband hiermee verzocht, de subsidie van zijn departement weer te brengen op f 1500, welk bedrag het museum ook voorheen genoot.

Het aantal donateurs bleef gelijk, dat der leden nam met 5 toe.

In samenwerking met het Koloniaal Instituut te Amsterdam en met de plaatselijke onderwijzersvereenigingen werd een Indische leergang voor onderwijzers en onderwijzeressen gehouden, waaraan ruim 50 personen deelnamen. Een vierde koloniale cursus voor vrouwen en meisjes werd gehouden van half Januari tot half Maart. Het aantal deelneemsters bedroeg 7. Ingezonden werd op de Indische tentoonstelling te Arnhem.

Van de aanwinsten van het museum mag gewezen worden op een Hevea-stamstuk, waaraan de wijze van tappen goed te demonstreeren is, geschenk van den heer H. Kremer, te Tjikentjreng, en op een zeer belangrijke verzameling suikerrietsoorten, materiaal van suikerrietziekten enz., ontvangen van het proefstation voor de Java-suikerindustrie te Pasoeroean.

Het overzicht van het museumbezoek in 1928 geeft een aantal van 886 personen.

Missie en Zending.

Annalen Missiehuis Tilburg. Juni '29. Kerst-viering op Kei, door Pr. J. Bus (met afb.). — Praatje bij plaatjes [van Ceram], door Pr. E. Cappers. — Uit de Missie van Midden-Java. Een nachtelijke bediening in de dessa, door B. V.

De Macedoniër. Mei '29. Handboek der Gereformeerde Kerken van Ned.-Indië 1929. Bespreking, door P. van der Spek. — De behoefte aan Hollandsch onderwijs, door T. van Dijk. — Islam en Christendom in West-Afrika, door T. Deuville Walker. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

Wolanda-Hindia. Zendingstijdschrift. Mei '29. Afgoden verbranden [op Alor], door A. A. van Daalen. — De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met afb. — De legende van de maan en Bi Eli, door H. Krayer van Aalst (vervolg). — Een nachtelijke samenkomst, door L. Bodaan (met afb).

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Mei '29. Jaarverslag der Indische Missie Vereeniging, 9 Mei 1928 tot 1 Mei '29, door P. G. Groenen. — Totemisme. Het geloof aan verwantschap tusschen menschen en dieren. — Geestenbezwering op Bali. — De Katholieke Missie in de Minahassa, door P. G. Groenen. — De Protestantsche Zending in de Minahassa. — De Minahasers. — Geneeskunde in de Minahasa. — Het bijzonder onderwijs in Suriname. — Intellectueelen en Missie, door J. Grendel. — Ons gezag in Indië. De rechtsgrond.

St. Claverbond. Juni '29. Over het gaan van Katholieken naar Indië, door A. van Hoof S.J. — Een mooie positie in Indië [Bestuursambtenaar], door Prof. P. G. Groenen. — Mendoetsche herinneringen, door Zr. Florida (met afb.). — Iets over de opvoeding van het dessakind, door Mej. G. J. van Kesteren (met afb.). — De eerste Javaansche Carmeliet [Corn. Poeloenggana, met portret].

Landbouw. Tijdschr. der Ver. van Landb.-consulenten in Ned.-Indië

Inhoud der Maart-afl. De teelt op Java van eenige gewassen behoorende tot het geslacht Ablium (sjalotten), door Dr. C. J. H. Franssen. — Verbetering in het artikel van Dr. G. H. van der Kolff over de „Levering van kunstmest aan de bevolking", door Th. G. van Alphen. — Landbouw in den Volksraad in 1928.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned Indië.

Uit den inhoud van No. 43 (20 April). — De beteekenis der chemie voor de medische wetenschappen en de wetenschappelijke vorming. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleeraar in de scheikunde aan de Geneesk. Hoogeschool te Batavia, door Dr. O. de Vries. — De kinabast-situatie, door W. C. Loudon. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Invoer van Ned.-Indische thee in Zwitserland, door W. E. Asbeek Brusse (ontleend aan de Ind. Mercuur). — Bedreigde klappers in Kedoe. — De Brachartona-rupsenplaag.

De Indische Mercuur.

No. 22 (29 Mei). Rapport, uitgebracht aan de Economische Commissie van den Volkenbond te Genève, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Weerstand tegen den paalworm van eenige Surinaamsche en Sumatraansche houtsoorten. — De spoorwegen in Nederlandsch-Indië gedurende 1928 (persgesprek met Ir. W. Cool in de Locomotief). — De rijsthandel van British Malaya gedurende 1925—27. — Kleine mededeelingen. Verkeerswezen. — Arbeidsverhoudingen. — Financieele berichten en verslagen zoomede de overige vaste rubrieken. — Ingezonden: Sinaasappelcultuur in Suriname, door J. A. Liems. — De Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

De West-Indische Gids.

De hr. Tj. Pyttersen opent de Mei-afl. met een opstel: Kantteekeningen over cultures in Suriname en elders. — De hr. L. Lichtveld geeft weder een vervolg zijner beschouwingen getiteld: Afrikaansche resten in de Creolentaal van Suriname. — Mr. B. de Gaay Fortman besluit zijn parlementair overzicht: De Curaçaosche begrooting voor 1929. — Verder bevat deze afl. het 27e jaarverslag van het Van Eedenfonds, Boekbespreking, door Dr. H. D. Benjamins en een Bibliographie.

De Waterstaats-Ingenieur.

Uit den inhoud der Maart-afl.: Het Waterbouwkundig Demonstratie Laboratorium van de Technische Hoogeschool te Bandoeng, door Ir. J. H. Elze (met afb.). — Het monteeren van een ijzeren vakwerkbrug van 51.60 M. overspanning over de Wampoerivier nabij Sidjagat, door Ir. G. E. Bekkering (met afb.). — De noodzakelijkheid van uniforme verkeerstellingen voor Ned.-Indië, door Ir. H. Wirix. — De rechten op grond en water op Java en Madoera, door Mr. J. H. Heslinga; besproken door Ir. J. Th. Rietveld.

Onder het hoofd Varia bevat deze afl. voorts een van den Dienst der Volksgezondheid ontvangen uitvoerige beschrijving van de door het Proefstation voor Waterzuivering Manggarai (Meester-Cornelis) in 1928 verrichte onderzoekingen op het gebied van de volksgezondheid op Java zoowel als op de Buitengewesten. Zooals uit deze interessante beschrijving blijkt, betroffen de onderzoekingen in hoofdzaak de vorbereidingen voor uitvoering van de drinkwatervoorzieningen van verschillende Gemeenten en Cultuurondernemingen. Een zeer actueel vraagstuk, bij de oplossing waarvan zich vele moeilijkheden voordoen.

* * *

Biografische en genealogische gegevens betreffende apothekers in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia, door P. C. Bloys van Treslong Prins (vervolg). (Pharmaceutisch Tijdschrift v. N.-I., Maart en April '29).

Bataviasche forten, door S. Kalff. — Reisindrukken van een verlofganger „uit Nederland" naar Indië (vervolg), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 17 Mei '29). — Vondel Junior naar de Oost, door S. Kalff (Id. 24 Mei).

Het land van den bruinen broeder. Een leesboek [bloemlezing] voor de Christelijke school, door H. A. van den Hoven van Genderen en J. Lens. Deel I. Java. Met ill. (Rotterdam, Nijgh en van Ditmar's Uitg. Mij.).

Overheid en Mohammedaansch godsdienstonderwijs op Java, door E. Gobee. [In dit artikel wordt o.m. uitgeweid over de veelbesproken zgn. „goeroe-ordonnantie" van 1925]. (De Opbouw. 15 Mei '29).

Differentiatie in de waardeering van de kwaliteit van eenige assortimenten van de Java-suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. (In- en Uitvoer. 27 Mei).

Op en om kerkhoven in de tropen, door M. O. W. (met platen). (Eigen Haard. 25 Mei).

De waarde van Suriname als cultuurland, door Tj. Pyttersen. Met Naschrift van J. S. C. Kasteleyn. (Economisch-Statistische Berichten. 29 Mei).

De concurrentiestrijd van de Staatsspoorwegen in Zuid-Sumatra, door J. F. A. M. Koning (vervolg). (Spoor- en Tramwegen. No. 11, 28 Mei).

Kleian's adresboek van geheel Nederlandsch-Indië 1929 (acht en twintigste uitgave), door F. Kleian F.Azn. (Weltevreden, Drukkerij A. Emmink).

Suriname.

De Commissie van Rapporteurs heeft in een eindverslag betreffende de ontwerp-verordening tot nadere wijziging en aanvulling van de onderwijsverordening van December 1876 geantwoord op de door den Gouverneur ingezonden Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag. De commissie handhaaft de bezwaren tegen de voorgestelde verslechtering van het onderwijs in de districten.

In „De Telegraaf" van 23 Mei, eerste avondblad, een brief van Prof. Sleeswijk, waarin deze verslag geeft van een vraaggesprek met Gouverneur Dr. Rutgers. De Gouverneur zegt daarin vele wijze dingen, zoo b.v. over het z.g.n. welvaartsplan.

Met hetgeen de Gouverneur zegt over het onderwijs aan Aziaten kunnen wij ons minder goed vereenigen.

Vergelijkingen met Oost-Indië is gevaarlijk. Dáár is het onderwijs er op ingericht om de Javanen ... Javanen te doen blijven. In Suriname kan men dit niet bereiken, en kòn men het bereiken, dan zou het niet wenschelijk zijn.

Waren de aanwezige Javanen en bloc aangevoerd en zouden ze na afloop van het contract en bloc worden teruggevoerd, dan zou het verstandig zijn het onderwijs zoo in te richten, dat de kinderen Javanen blijven.

Maar de zaak staat er geheel anders voor nu de aanwezige Javanen niet en bloc zijn aangevoerd en niet en bloc het land weer verlaten, maar er voor het grootste deel blijven. Zij moeten Surinamers worden, evenals de aanwezige Britsch-Indiërs, al bereikt men dat niet in het eerste geslacht. Wij moeten niet wijzer willen zijn dan de Engelschen in hunne Amerikaansche koloniën.

De Minister van Koloniën, Dr. Koningsberger, heeft in zijne Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer nopens de Surinaamsche begrooting voor 1929 in zeer duidelijke bewoordingen de richtlijnen aangewezen.

Zie hier:

„Sedert de slavernij in Suriname tot het verleden is gaan behooren, wordt in dat gewest, evenals in alle andere gebieden van het werelddeel, waarvan Suriname deel uitmaakt, ook in die met eene be-

volking van verschillend ras, het beginsel van unificatie van het recht gehuldigd. Dit beginsel is, naar algemeen erkend wordt, een machtige factor ten goede geweest in het wordings- en groeiproces van de bij de afschaffing der slavernij in Suriname op nieuwe leest geschoeide en onder Nederlandsche leiding op de Europeesche cultuur georiënteerde samenleving. Nog thans wordt door de toepassing van dat beginsel in de hand gewerkt, dat nieuwe vreemde elementen ongemerkt opgaan in de Surinaamsche gemeenschap, zonder afbreuk te doen aan het onmiskenbaar Nederlandsch karakter, dat die gemeenschap inmiddels heeft aangenomen. Afwijkingen van dat beginsel ten behoeve van de een of andere volksgroep, de strekking hebbende om bij die groep het volkseigen, ook bij het nageslacht, in stand te doen blijven, behooren principieel te worden verworpen. Het reeds bestaande vooruitzicht, dat de Surinaamsche bevolking in haar geheel en blijvend bij het cultuurgebied van den Nederlandschen stam zal worden ingelijfd, zou daardoor in ongunstigen zin worden beïnvloed. Iets anders is het in het leven roepen van voorschriften van den aard van die, waarvan in de, in het Verslag aangehaalde, vergadering van de Eerste Kamer van 21 April 1921 de rede was, door welke het assimilatieproces eer wordt bevorderd dan geschaad."

Het beetje lezen, schrijven en rekenen dat de immigrantenkinderen op school leeren, zal hen niet van den landbouw afkeerig maken. Wij willen hier een stuk aanhalen uit het voortreffelijk betoog van den heer W. R. Menkman *„Economie en onderwijs in Suriname"*, in „Het Koloniaal Weekblad" van 16 Mei j.l.:

„Maar dan is het wel vreemd dat te velde wordt getrokken tegen het volksonderwijs, alsof niet zoowel intellectueele als economische, sociale en hygiënische opvoeding der in Suriname geborenen het krachtige middel zal moeten zijn om het welvaartspeil blijvend te verhoogen.

Onder den titel „Agricultural adaptation in Bolivia" schrijft Eduardo Romecin in 't April-nummer van de Geographical Review: „Only by better edu„cation can a desire for higher standards of living „be aroused and developed that will lead to the „demand of greater acreage returns." Zou wat hier gezegd wordt met betrekking tot de Boliviaansche indianen niet gelden voor alle primitieve menschen die in een vruchtbaar tropenland een schamel bestaan leiden?

Grijpt men in Suriname het onderwijs aan als éénig middel van volksopvoeding, ja dan zal men niet komen tot economische verheffing en slechts ontevredenheid kweeken, omdat de bevolkingsgroepen waarom het hier gaat niet van zoodanige geaardheid zijn dat zij aan intellectueele ontwikkeling genoeg hebben om zelf den weg naar grootere welvaart te kunnen vinden, maar zonder dit middel kan men er toch ook niet komen; nog veel minder zou het goede politiek zijn een sfeer van achterlijkheid, onverschilligheid en behoeftenloosheid te beschouwen als de natuurlijke of de eenige mogelijke voor een groot deel der Surinaamsche bevolking."

De ervaring gedurende den wereldoorlog opgedaan met den rijstbouw, die, onder leiding van Gouverneur Staal, een groote vlucht nam, bewijst wel dat de bevolking niet afkeerig is van den landbouw, wanneer zij daarin een behoorlijk bestaan vindt.

Wij willen hopen dat het Koloniaal Bestuur zal afzien van het laten uitkomen van een onderwijsdeskundige uit Java, die niet anders dan overbodige of onjuiste adviezen zou kunnen geven. Suriname is te arm om zich de weelde van een volkomen overbodig ambtenaar te veroorloven.

* *
*

„De West" van 1 Mei schrijft:

„De Gouverneur heeft een ontwerp ingediend bij de Koloniale Staten, waarin wordt vastgelegd de nieuwe overeenkomst welke het Bestuur met de Surinaamsche Bauxite Maatschappij wenscht aan te gaan. Zooals men weet werden onlangs ter zake onderhandelingen gevoerd, waarbij de heer Harmen Lewis de S.B.M. vertegenwoordigde.

De bauxietrechten op zichzelf blijven, volgens dit voorstel, ongewijzigd en zelfs wordt de bepaling opgenomen, dat die gedurende zestig jaren niet verhoogd zullen worden.

Daartegenover staat, dat het Gouvernement in anderen vorm hoogere inkomsten zal genieten. Door een hoogere uitvoerwaarde voor bauxiet aan te nemen (tot dusverre was die waarde gesteld op elf gulden per ton) zal de onderneming voortaan vermoedelijk bijdragen in de inkomstenbelasting. Verder zal zij een zeker recht per tonnage scheepsruimte betalen en vervalt haar recht van kosteloos telegraphisch verkeer met Moengo.

De nieuwe regeling kan als volgt worden samengevat:

De Bauxite Mij. heeft zich in beginsel bereid verklaard:

1e. Prijs te geven haar recht van vrij telegrafeeren tusschen Moengo en Paramaribo vice versa met overdracht der daarvoor op Moengo aanwezige installaties op redelijke voorwaarden.

2e. De minimumproductie van bauxiet op te voeren van 66.000 ton per jaar tot 150.000 ton per jaar, met dien verstande dat eenig eventueel tekort met betrekking tot de berekeningen der geldelijke lasten als aanwezig zal worden geacht.

3e. Den verkoopprijs der verscheepte bauxiet in haar winst- en verliesrekening op te nemen tegen niet minder dan den marktprijs met een minimum van *f* 12.50 per ton, bij een bepaalde samenstelling der bauxiet.

4e. Aan het Gouvernement te betalen, als een bijzondere bijdrage in de kosten voor haven en rivieronderhoud, een bedrag van 20 cent per netto registerton der zeeschepen, welke Suriname ten behoeve van haar bedrijf bezoeken.

Daartegenover wenscht de maatschappij, in een haar voor zestig jaar te verleenen concessie, omvattende alle terreinen, waarop haar ten huidigen dage vergunning tot ontginning van bauxiet is verleend (ca. 33.000 H.A.) vastgelegd te zien, dat voor haar verhooging van de bestaande en oplegging van nieuwe geldelijke kosten, welke de bauxiet of het bauxietbedrijf als zoodanig treffen, hetzij zijdelings door een essentieel onevenredige verhouding der lasten in vergelijking met die op andere takken van bedrijf, voor den duur der overeenkomst uitgesloten zal zijn".

* *
*

Naar aanleiding van hetgeen wij in ons nummer van 23 Mei schreven over Prof. Sleeswijk's bevinding van den toestand van eenige gebouwen op het leprozen-etablissement Chatillon, vestigen wij er de aandacht op dat de gouverneur het niet zeker acht, dat, als gevolg van de nieuwe lepraverordening nieuwe woningen voor verpleegden noodig zullen zijn, zoodat er nog geen reden is die te bouwen.

* *
*

Naar aanleiding van de petroleumvondsten in Suriname en in Britsch-Guyana schrijft „Het Handelsblad" van 29 Mei (Avondblad):

...... „Maar het is wel frappant, dat aan de W.-zijde van dezelfde rivier, in Skeldon en Springlands, vlak tegenover Nickerie, deze berichten zooveel indruk hebben gemaakt, dat men daar op de suikerplantages en in de rijstvelden terstond ook aan het boren is gegaan en de regeering van Britsch-Guyana geeft daarbij blijk van heel wat meer daadwerkel[illegible]e belangstelling dan de onze.

Misschien heeft de Nederlandsche regeering het bij het rechte einde, en blijkt ook deze kans voor Suriname weer niets te zijn. Maar het zou toch een wel zoo goeden indruk maken, wanneer de regeering in Paramaribo en Den Haag wat meer deed blijken, dat de zaak haar ter harte gaat. Zooals men dat aan de overzijde van de Corantijn doet.

In dit verband rijst een andere vraag. Wanneer inderdaad dit gebied aan de Corantijn eens een „goudmijntje" zou worden, dan dreigt het onbeslist laten van de grensregeling aan den bovenloop dezer rivier tot complicaties te leiden. Men weet, dat de kwestie is gerezen, wat de bovenloop dezer grensrivier is. Tusschen twee stroomen, waardoor de Corantijn gevoed wordt, bevindt zich een landstreek, waarop Nederland en Engeland beide aanspraak maken.

Op het oogenblik is deze strook economisch van heel erg geringe beteekenis, en dientengevolge is het niet heel erg, dat nog steeds niet vaststaat, of deze streek nu behoort tot Britsch- of tot Nederlandsch-Guyana, maar gesteld het geval, dat hier het vloeibare goud, dat elders aan de Noordkust van Zuid-Amerika uit den grond borrelt, werd gevonden, dan is het gevaar van complicatie niet denkbeeldig.

Zou het daarom niet de voorkeur verdienen achter deze grensregeling, die nu al zoovele jaren hangt, eens wat spoed te zetten?"

Curaçao.

De begrooting voor 1930.

Het is een lijvig stuk, het 20 bladzijden groote Voorloopig Verslag, en geen aangename leerstof. Geleerde beschouwingen, onbenullige kleinigheden, meer vragen dan de wijze departementshoofden zullen kunnen beantwoorden — van dit alles en nog meer een mixtum compositum.

Een voorbeeld over de behandeling van het vraagstuk der begrootingspolitiek.

Een lid gaf in overweging een stelsel te volgen, „waarbij in het begin van het jaar een begrooting wordt ingediend, waarop slechts de gewone uitgaven en die, waarvan de noodzakelijkheid en de urgentie onomstootelijk vaststaan, voorkomen, en van welke begrooting de raming der inkomsten op maximum de opbrengst van het afgeloopen jaar plus nog enkele zekere nieuwe inkomsten — in casu watervoorziening, opbrengst Handelskade, politietoezicht Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij — wordt gesteld, en waarop desnoods een kleine leening, in evenredigheid staande tot het beloop der middelen, zou kunnen voorkomen. Verder in het jaar, b.v. in Augustus, als men dus dichter bij het begrootingsjaar is en met meer grond zich een verwachting kan vormen van den loop der inkomsten in het komende jaar, zou men een suppletoire begrooting kunnen indienen, waarop de buitengewone uitgaven voorkomen, met daartegenover een raming der dan eventueel te verwachten meerdere opbrengsten. Blijkt dan, dat naar alle waarschijnlijkheid er voldoende middelen zullen zijn om gedeeltelijke amortisatie en rente te betalen, dan pas zou men er toe over kunnen gaan te besluiten tot het aangaan van leeningen van eenigen omvang, welke dit lid in ieder geval evenals de kleine leening, waarvan hierboven sprake was in een zeer korten termijn, b.v. 4 of 5 jaar, zou willen aflossen."

Enkele leden waren het daarmee eens, behalve wat betreft het betoog omtrent het sluiten van leeningen.

Een lid kon zich wel vereenigen met de door het bestuur gevolgde splitsing der uitgaven in gewone en buitengewone, voor welke laatste in den regel geleend kon worden. „Deze spreker geloofde, dat, de omstandigheden in aanmerking genomen, er geen bezwaren bestaan om voor „kapitaalsuitgaven" leeningen te sluiten, maar was het wel met het lid eerst aan het woord eens, dat die leeningen, ofschoon niet zoo bijzonder vlug als dat lid dit aangaf, in korten termijn moeten worden afgelost. Verder zullen naar sprekers meening jaarlijks de middelen moeten worden aangewezen, waaruit de rente en aflossing moeten worden geput. En in ieder geval zal er ter beperking der Landsuitgaven en dus ook der leeningen tot het bepaald noodige, voldoende controle op de besteding der gelden moeten zijn".

„Een ander lid verklaarde zich bepaald en principieel tegen leeningen, waarmede men zich z.i. op een glibberig pad begeeft. Daarvoor heeft Curaçao naar zijne meening geen voldoend stabiele basis, waarbij zich de vrees voor belasting van hen, die voor de schulden moeten opkomen na het tegenwoordige tijdperk van bloei, deed gelden. Buitendien is er in deze tijden van voortdurend accres der middelen — ten opzichte waarvan hij zich vereenigde met de zienswijze van het lid, dat zich blijkens het daareven vermelde en op de aangegeven gronden uitspraak voor leeningen voor werken welke t. z. t. kapit.alswaarden zullen vertegenwoordigen — naar de meening van dit lid bij een voorzichtig beheer geen reden om leeningen te sluiten."

Het Voorloopig Verslag v[illegible]t dan een spreker ten tooneele, die betoogde, „dat als werkelijk eens de toestand mocht ontstaan, dat de groot-bedrijven, waarover daareven de rede was, wegtrekken, Curaçao er veel erger aan toe zal zijn dan ooit te voren. Dat wegtrekken zal eens gebeuren. De onzekerheid bestaat alleen omtrent het tijdstip waarop. En zou dit lid in geen geval er toe willen medewerken om zelfs de risico te loopen, dat Curaçao op zulk een tijdstip [illegible]et schulden belast blijft".

En vervolgens laat het die leden onderling wat debatteeren, om ten slotte nog een eenling te laten optreden, die „verklaarde, dat hij zich schoorvoetend met het denkbeeld leeningen te sluiten, heeft kunnen vereenigen, doch slechts dan er toe zou willen medewerken, als van te voren aangenomen mag worden, dat de leening binnen korten termijn, b.v. vier of vijf jaar, dus zooals door het lid eerst aan het woord, betoogd, afgelost kan worden (waartoe jaarlijks een bepaalde som op de begrooting moet worden gebracht) en voorts het geheel der te sluiten leeningen een bepaald maximum niet overschrijdt. Gebeurt dit niet, dan vreest het lid aan het woord, dat het een sprong in het duister wordt. Door een oordeelkundige rangschikking der te scheppen werken en verdeeling over enkele jaren, kan naar de meening van dit lid, het bovenstaande ongetwijfeld bereikt worden, wellicht zelfs zonder tot leeningen van eenige beteekenis zijn toe-

…cht te moeten nemen en zonder dat de reeds be…nkelijke belasting van het Departement van …penbare Werken noodlottig worde."

Men zal nu zeker niet meer kunnen beweren, dat …t leeningsvraagstuk in den Raad niet behandeld … maar de modus quo is wel wat taai.

De volgende week hopen wij te geven wat het …V. over de bovenwindsche eilanden zegt.

Electrische Centrale.

Op 22 April is de nieuwe electrische centrale …echtig geopend. De gouverneur was aanwezig.

Brand.

In den nacht van Dinsdag 23 April is het groote …khuis El Ancora, hoofdzakelijk in verf- en ijzer…aren, van de firma C. E. Muskus & Co., heelemaal …tgebrand.

Daverende dingen!

„Men" schrijft aan het *Algemeen Handelsblad* …ver de onderwijsgelijkstelling in Suriname een …ukje, waarin van Curaçao dit gezegd wordt:

„Toen destijds Gouverneur Brantjes zijn bekende …itspraak deed omtrent de algeheele gelijkstelling …n Curaçao, n.l. dat men van belanghebbende zijde …eze niet eens zoo verlangde (althans zoo ongeveer …aren zijn woorden), dachten we niet anders of …Z.E. doelde op de bevolkingskringen in Curaçao en …wilde daarmede zooveel zeggen als dat deze onver…schillig stonden tegenover de gelijkstelling. En dit …al wel zoo zijn."

Ter herlezing aanbevolen het *Alg. Handelsblad* …an 7 Sept. 1927, Avondblad.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Geref. kerk op Curaçao:

22 Nov. 1789 geb. Anthony, zn. van Anthony Beaujon en Johanna Catharina Weeber;

16 Jan. 1790 geb. Claas, zn. van Jan Schotborgh en Jannetje de Mey;

28 Febr. 1790 ged. Hendrik, zn. van Gerard Schotborgh en Catharina Brugman;

17 Aug. 1790 ged. Adriaan, zn. van Johannis Evertsz Johs.zoon en Jannetje Vermeulen;

12 Sept. 1790 ged. Johannes Rudolphus, zn. van Johan Rudolph Latté en Maria Jacoba De Bary.

Uit den Verren Vreemde.

Voorschriften in het Koninkrijk van Hedzjas.

De Balkan-correspondent van de *N. R. Ct.* schrijft (blad van 1 Juni):

Ibn-al-Saoed, het hoofd der Wahabieten, heeft kortelings als koning over de Hedzjaz, Nedzjd en verdere landen voorschriften gegeven nopens de wijze waarop zijn onderdanen, en in het algemeen een ieder in zijne landen — dus ook vreemdelingen, pelgrims, bijv. insgelijks de Nederlandsch-Indische — zich hebben te gedragen ten opzichte van aangelegenheden en vraagstukken van godsdienstigen en politieken aard.

Op grond dier verordeningen mogen: 1e. zulke vraagstukken en aangelegenheden door het volk niet worden onderzocht en uitgelegd. Zulks komt alleen den oeloema's (schriftgeleerden) toe, die den Koran en de Overleveringen van den Profeet te hunner beschikking hebben om hen voor te lichten;

2e. de regeering heeft recht op onderdanigheid, en de onderdanen en in het algemeen niemand in den lande mogen tornen, in welk opzicht ook, aan de prerogatieven van het gouvernement. Er mag bijgevolg niets worden ondernomen dan op order of met goedvinden van 's lands bestuur.

3e. Het is personen en vereenigingen verboden politieke of godsdienstige aangelegenheden te bespreken, dan op aanstichten van het gouvernement; vermits zulke besprekingen slechts dienen om onwetenden te misleiden.

4e. De eer, het leven en het bezit van Moslims, en in het algemeen van allen die zich onder de bescherming van Moslims bevinden (bijv. de in het land toegelaten vreemdelingen, pelgrims e.d.) moeten worden geëerbiedigd, zooals zulks in den Koran staat voorgeschreven.

5e. Deze voorschriften moeten door allen in den lande, van de hoogste overheidspersonen tot de eenvoudigsten, worden bezworen en strikt worden geëerbiedigd en uitgevoerd.

Daar, zooals in den aanhef aangegeven, die voorschriften ook gelden voor elken Nederlander of Nederlandsch-Indiër — dus ook voor alle bedevaartgangers uit den Nederlandsch Oost-Indischen Archipel — zijn zij voor ons van bijzonder belang.

Leering uit Australië.

Het gemeenebest Australië wil Engelsch blijven in geest, maar staande op eigen beenen. De arbeiderspartij heeft er zich zoo krachtig ontwikkeld, dat haar leider de leidende persoonlijkheid in het ministerie kon worden. De regeering wisselde wel in schakeering, doch de invloed van *labour* bleef in menig opzicht overheerschend. Men trachtte overeenstemming te brengen tusschen de eischen van een regeering, welke de zaken van bovenaf bekijkt, en die van de vakbonden, welke zich van onderop laten gelden.

Al te best vlot dit niet. Ook Australië heeft een ont- goocheling gebracht voor hen, die meenen, dat re- geeren slechts een vraag van stemmen-meerderheid is. De verhoudingen binnenslands zijn herhaaldelijk verstoord door hardnekkige stakingen, en om tot een goede verhouding op economisch gebied met Enge- land te komen heeft de regeering van den Australi- schen statenbond geen beter middel gevonden, dan vier zakenmannen uit Engeland te laten komen, die, in commissie een onderzoek moesten instel- len naar den economischen toestand, speciaal in ver- band met de mogelijkheden ter bevordering van den handel tusschen Engeland en het dominion, en van de immigratie van Britten naar Australië.

Dit zijn alle kwesties met eenzelfden economischen ondergrond, zoodat zij dan ook niet los van elkander staan. Dit komt duidelijk uit in het rapport door de commissie uitgebracht.

De *commonwealth* heeft zich te diep in de schuld gestoken .Men heeft groote uitgaven gedaan, waarvan de uitkomsten veelal beneden de verwachtingen ge- bleven zijn, men heeft improductieve sommen gesto- ken in oorlogsschepen en in het aandeel voor de vergrooting van de marine-basis Singapore, men heeft een nieuwe bondshoofdstad willen hebben. De jonge gemeenschap heeft, in eenheid èn onderdeelen, een nationale schuld van 1000.000.000 P.St. Dat is voor een land vol beloften als Australië niet verontrus- tend, wanneer men het als bedrag op zich zelf beschouwt, maar het zou wel bedenkelijk worden wanneer men er den aanloop in moest zien van een op denzelfden voet door te zetten politiek. De toe- komst zou dan een hinderlijken schuldenlast in het vooruitzicht stellen.

Meer beleid bij het uitvoeren van groote werken is noodig. Zoo heeft men door enorme irrigatiewerken water onttrokken aan streken, die 't niet konden missen, om 't te brengen bij gronden, welke het niet vruchtbaar kon maken.

Met protectie, door tarieven van inkomende rechten, is men, volgens de commissie, te ver gegaan. Men heeft zich niet beperkt tot het beschermen van de nijverheid, voor zoover deze Australische grondstoffen verwerkt, doch men heeft tarieven toegepast alleen om 's lands inkomsten te verhoogen, maar zoodoende wordt de hoogere verkoopsprijs opgebracht door de bevolking. In het algemeen wordt Australië ook op financieel gebied gelaakt wegens slecht beleid.

Een waarschuwing, waaruit ook voor andere landen dan Australië een te behartigen leering te putten is, laat de commissie hooren over de overdreven opstijging der arbeidsloonen, die de productiekosten opdrijven, hetgeen de vrije concurrentie weer te na komt. Dit euvel wordt van zoodanige beteekenis geacht, dat de commissie een hervorming der arbeidswetgeving dringend noodzakelijk acht. De inmenging der overheid in de verhouding van werkgever tot werknemer moet beperkt worden tot verzekering van de veiligheid en de gezondheid, de rechterlijke macht moet haar taak niet uitstrekken tot bemoeizucht met die verhouding. Deze wenken gaan lijnrecht in tegen de wenschen van de arbeiders-organisaties, die van onderop willen regeeren, althans mee-regeeren. Zij zullen in Australië daarom geen gehoor vinden, vóórdat de feiten nog duidelijker zullen gesproken hebben, dan reeds 't geval is door den stilstand, of den tragen vooruitgang in de economische ontwikkeling.

Door dezen toestand wordt de immigratie naar het dominion ook niet in de hand gewerkt. De werkloozen in Engeland vernemen veel uit en over Australië, dat van verhuizen geen heil doet verwachten. Toch heeft men een goeden weg ingeslagen door de overbrenging te bevorderen van jonge menschen, die hun toekomst nog moeten vormen en hun vakopleiding nog moeten krijgen, alsook van jonge vrouwen voor den landarbeid of als dienstbode.

Wie volle aandacht geeft aan hetgeen zich afspeelt in deze wereld van proefnemingen, zal er een leering uit putten, welke in dezelfde richting wijst als de jongste geschiedenis in Rusland. De omstandigheden zijn er anders, maar daardoor krijgt de leering slechts beteekenis te meer.

Ingezonden.

Tienjarig bestaan Vereen. „Voorwaarts".

Aan den Heer Redacteur van het Kol. Weekblad, Korte Voorhout 6.

Geachte Heer Redacteur,

Zoudt U zoo vriendelijk willen zijn het onderstaande schrijven in Uw geacht Koloniaal Weekblad te plaatsen, bij voorbaat onzen hartelijken dank.

De afdeeling Den Haag van de Vereeniging van gepensionneerde en gegageerde korporaals en manschappen van het Leger in Oost- en West-Indië genaamd „Voorwaarts", zal op 22 Juni a.s. haar tienjarig bestaan vieren.

Wij hebben als afd.-bestuur lang zeer angstig voor deze maand gestaan, om reden, dat het ons ontbrak aan de noodige financiën, maar er is een spreekwoord, dat zegt als de nood op zijn hoogst is, enz. enz.

De redding is ook gekomen en wel op een schitterende wijze.

Door een toevallige omstandigheid kwamen wij in kennis met Mevrouw Mia Aarwen, die direct bereid was dien avond voor ons welwillend op te treden, ook Mevrouw Aleida Roelofsen vonden wij bereid; deze dames zullen ons dien avond bezig houden met eenige Indische stukjes, welke wel in den geest zullen vallen van onze oude Indischmannen. Tevens zal de vereeniging „Eurasia" eenige krontjongmuziek ten gehoore brengen, wat de feeststemming nog zal verhoogen.

De Directeur van Pulchri Studio is zoo goed ons de zaal tegen een sterk gereduceerden prijs af te staan en de heer van Noord zal dien avond als conferencier optreden, zoodat het ons aan medewerking niet ontbreekt.

En als de voorteekenen ons niet bedriegen zal het een prachtavond worden.

Het heeft ons een oogenblik versteld doen staan te mogen ervaren dat er nog zooveel oud-Indische harten zoo warm voor ons kloppen.

Daarvoor aan al deze Dames en Heeren bij voorbaat onzen oprechten dank.

Met de meeste Hoogachting
Het Bestuur,
W. F. BERGMAN, 1e Secr.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Het Dagelijksch Bestuur had adressen gevraagd om daar circulaires aan te zenden om op te wekken tot het lid worden van „Oost en West". Ruim 90 circulaires zijn verzonden en 2 (twee) daarvan hebben we als lid kunnen inschrijven.

Het dacht ons goed het ook nog eens te probeeren met een extra avond, waarvoor wij een kleine 100 invitaties verzonden (buiten de gewone convocaties aan de leden). Wij waren hiertoe in staat gesteld door een zeer belangstellend lid. Edoch... van die extra uitgenoodigden kwam er *niet één!*

Zoodat de heer J. Lameyn verleden week Vrijdag in het aardige zaaltje van „La Bordelaise" voor slechts een 50-tal bezoekers sprak. (De afdeeling telt 117 leden en 112 begunstigers).

In *„Ons leven en werken in Indië"* heeft de heer Lameyn een stuk werk gegeven, juist in de bedoeling van Oost en West. Vooral zijn talrijke, zóó uit het leven gegrepen voorbeelden, waren voor de niet-Indische menschen meer waard dan diepzinnige beschouwingen. Levendig en practisch — bovendien gesteund door een goed bijpassende serie lichtbeelden — heeft de heer Lameyn tot het eind toe zijn dankbaar gehoor weten te boeien.

We zijn bezig met de vorming van een „Minahassa-comité". Ook daarin ondervinden we merkwaardige teleurstellingen. Juist terwijl ik dit schrijf staat er in de lokale pers met groote letters aangekondigd een bloempjesdag voor Tuberculozen-nazorg...

Laten toch de leden en begunstigers geen enkele gelegenheid voorbij laten gaan om leden te winnen, deze collecte aan te bevelen en alles te bevorderen, wat de toenadering van het Oosten en het Westen beoogt.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

N.B. Van de eerste zending van de sluitzegels heb ik nog wat over, op aanvrage worden ze toegezonden.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Ter kennis van de afdeelingen wordt gebracht, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bereidwillig ter beschikking onzer Vereeniging gesteld heeft de volgende Regeeringsfilms, ter vertooning, t.w.:

I. **Dessaleven I en II.**
II. **Djokjakarta en Soerakarta.**
III. **Boroboedoer en Bromo.**
IV. **Sumatra en Bestuurswisseling.**

Met dien verstande, dat de kosten van verzending (heen en terug) ten laste komen van den aanvrager en deze aansprakelijk is voor eventueele beschadiging, tijdens gebruik of vervoer ontstaan.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agenschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Christiaan Huygens", hetwelk 6 Juni a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdag 7 Juni a.s., des morgens 11 uur, aan het Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

VERZENDING MAIL NAAR INDIË.

Tien minuten vroeger van Amsterdam C. S.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Het vervoer van de Indische mail uit Amsterdam, in aansluiting op den extxra mailtrein 's-Gravenhage—Marseille, dat des Donderdags om de 14 dagen plaats vond met den trein van 10.45 zal, in verband met door de Spoorwegen ondervonden bezwaren bij het overzetten van het postrijtuig in den mailtrein, met ingang van 6 dezer geschieden met den trein van 10.35 uit Amsterdam.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat deze trein niet stopt te *Haarlem* en *Leiden*, zoodat voor deze plaatsen aansluiting op den mailtrein met een 30 minuten vroeger vertrekkenden trein moet worden verkregen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

A. V. J. M. Janssens, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Leonhardstraat 25, Tilburg.
G. M. M. de Vree, Onderwijzer bij het O.L.O., Hasebroekstraat 104(III), Amsterdam (W.).
E. Luuring, Administratief ambtenaar b. h. Binnenl. Best., p.a. Segt. v. d. Esker, Willemskazerne, Amersfoort.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME:

D. Coppoolse, Stuurman 1e kl. bij de afd. Verkeer te Water van het Dep. van Openb. Werken en Verk. in Suriname, Huize „De Parel", Oude Vlissingsche Weg, Koudekerke bij Middelburg.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

E. R. Valckenier de Greeve, Techn. ambt. Ind. Centr. Aanschaffingsdienst, Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
B. L. Kailola Progas van Geuricke, Hoofdcommies bij de S.S. en Tr., Bentinckstraat 12, 's-Gravenhage.
Mej. A. L. M. de Bres, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen, Schietbaanlaan 22, Rotterdam.
J. Ph. Hogendijk, Ondercommissaris van Politie, Badhuisweg 65, Apeldoorn.
Mevr. S. Chr. Bloemen geb. Varkevisser, Hoofdtelefoniste 1e kl. Tel. kt. Bandoeng, Theresiastr. 98, 's-Gravenhage.
Ds. E. J. B. Janzen, Pred. Prot. Gemeente te Soerabaja, De Lairessestraat 156, Amsterdam.
A. J. den Hond, Werktuigkundige 1e kl. Veiligheidstoezicht, Brandstraat 34, Haarlem.
S. A. Blok, Ir. 2e kl. bij de W. en 's Lands B. O. W., Lepelstraat 4, Vlissingen.
G. J. ter Poorten, Resident van Batavia, Thomsonlaan 40, 's-Gravenhage.
G. C. Vis, Inspecteur van Financiën, Ruthardlaan 28, Bussum.
Mej. V. Steevenz, Comm. bij de Bel. Soerabaja, Ger. Reijnststraat 36/8, Den Haag.
R. J. F. van Zeben, Dir. Ned.-Ind. Artsensch. Soerabaja, Kostverlorenstraat 43, Zandvoort.
J. van der Valk, Leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Weltevreden, Warmonderweg 72, Oegstgeest.
J. C. Elderenbos, tijd. wd. Commies 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Rietzangerweg 8, Amsterdam.
J. A. Vorstman, gedipl. Gezaghebber B.B., De Rijpstraat 139 II, Amsterdam.
H. Waldeck, Hoofdpol.opz. Alg. Pol., Oberramstadt bei Darmstadt.
J. C. A. Richir, Hoofdcomm. S.S. en Tr., Voltastraat 4, Den Haag.
F. D. Fokkema, 1e Luit. Cav., Copernicusstraat 13, 's-Gravenhage.
L. J. M. Lentjes, Off. v. Gez. 2e kl., Weerdsingel W.z. 34, Utrecht.
H. W. Verment, Luit.-Kol. der Art., Hotel Victoria, Breslau.
F. K. E. Bicknese, dir. Apoth. 2e kl., Oranjelaan 8, Rijswijk (Z.-H.).
L. W. F. de Haze Winkelman, Kap. Inf., Daendelsstraat 67, Den Haag.
C. Blonk, O.-Luit. apoth.-ass., Daguerrestraat 151, 's-Gravenhage.
G. Kemper, 1e Luit. der Inf., Poste-restante, Amsterdam.
J. Nagelmakers, Onderluit. der Art., Kon. Sophiestraat, Den Haag.
P. H. van Sprew, 1e Commies b. h. Dept. v. L., N. en H., Eschdoornstraat 46, 's-Gravenhage.
H. W. Werbrun, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerrechten en Acc., Bonn a. Rijn.
J. L. van der Bie, Controleur 1e kl. b. h. B.B., Reeweg 38, Dordrecht.
F. A. Th. Jans, Opz. Ned. S.S. en Tr., Reinkenstraat 7, 's-Gravenhage.
A. Geenen, Mijnbouwk. opz. 1e kl. dienst v. d. Mijnbouw, Beeklaan 280, 's-Gravenhage.
K. J. Franciscus, Machinist 1e kl. b.d. S.S. en Th., Beeklaan 280, 's-Gravenhage.
Mej. W. Charls, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O. L. O., Wilhelminapark 21, Oegstgeest.
J. Jorna, Gezaghebber bij het B.B., Beeklaan 385, 's-Gravenhage.
J. P. Rosier, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O., Bosboom Toussaintstraat 53, Heemstede.
J. C. Oosterlaan, Hoofdagent 2e kl. bij de Alg. Politie, Agnietenstraat 87, Arnhem.
H. Lutgens, Commies op het Ass.-res. kant. te Koeningan, Obrechtstraat 499, 's-Gravenhage.
R. Boynger, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Schwarzspanierstr. 15, Weenen IX.
P. Links, Techn. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Regentesselaan 166, 's-Gravenhage.
J. K. Lüber, Adj.-controleur bij de Belastingen, Obrechtstraat 411, 's-Gravenhage.
J. G. Slijt, Politie-opziener bij de Veldpolitie, Tromp straat 5, 's-Gravenhage.
J. G. Kesseling, Politieopziener bij de Veldpolitie, D. Schaepmanstraat 81, Nijmegen.

MET PENSIOEN:

A. C. Bobbert, dir. O. v. Gez. 2e kl., Hotel Oranje Mecklenburg, Nassaulaan 1, Harderwijk.
J. J. Munniks de Jongh, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. C. van Bortel, Onderwijzer 1e kl. bij het Openb. Westersch L. O., Arnh. Bovenweg 157, Driebergen (Utr.).

Mutatiestaat van 29 Mei tot 5 Juni.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

L. M. Premsela, Amsterdam, Roemer Visscherstr. 36 huis. *f* 5. } Secretaris Afd. Amsterdam.
J. J. W. Mulder, Amsterdam, Emmastraat 32. *f* 5.
J. F. de Jong, Oud Gezagvoerder K.P.M., Hilversum, Hoflaan 24. *f* 5. — den heer C. M. van der Schoot te Hilversum.
P. W. v. Doorn, Den Haag, van Diepenburchstr. 22. *f* 5. } den heer J. Hut te Den Haag.
J. J. Claasen, Den Haag, Schenkstraat 230. *f* 5.
Nederl.-Indisch Pers-Archief, Weltevreden, Pegangsaän 28. *f* 5 .... Eigen aanmelding.

Adresveranderingen

A. C. Overgaauw, 1ste Werktuigkundige Gouv. Marine, van: Amsterdam, 1ste Helmersstraat 71, naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor Scheepvaart.
P. A. J. Moojen, van: Amsterdam, Stadhouderskade 114 naar: Blaricum, Bierweg.
Mevr. A. Bierens de Haan-Temminck, van: Bloemendaal, naar: Zandvoort, Pension „Marina", Boulevard P. Loot 3.
W. Louwe, Rotterdam, van: Oude Dijk 204 B naar: Messcherstraat 35.
J. L. van der Bie, Controleur B. B., van: Sindjai naar: Dordrecht, Reeweg 38. *f* 5.
D. Burger, Oud Ass-Resident, van: Laan van Poot 152 naar: Sweelinckplein 70.
Probolinggo-Stoomtrammaatschappij, Den Haag, van: Schuytstraat 151, naar: Raamweg 21.
Prof. D. G. Stibbe, Den Haag, van: Statenlaan 2, naar: Koninginnegracht 39.
Mevrouw de weduwe H. W. van Dalfsen, geb. d'Ecluse, van: Bandoeng terug naar: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 31. *f* 5.
L. Th. J. Wolterbeek Muller, Den Haag, van: Statenlaan 118, naar: Kanaalweg 3.
Mr. Dr. H. Zaalberg, Oud Directeur v. d. Pensioenfondsen voor de Koloniale landsdienaren, Den Haag, van: Van Beverningkstr. 21, naar: Bilderstraat 42.
A. A. C. Nix, Ass.-Resident, van: Den Haag, Papaverhof 29, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van B.B. blijft
D. A. van Waardenburg, Officier van Gezondheid, ingete Makasser (overplaatsing naar Weltevreden trokken).
P. C. van der Wolk, Leeraar H.B.S., van: Soerabaja, Melatiweg 8, naar: Apeldoorn, Gardenierslaan 26. *f* 5.
K. F. Aronds, Gep. O.-I. Ambtenaar, Apeldoorn, van: Koppellaan 7, naar: Jachtlaan 43.
Dr. J. H. N. van der Burg, Leeraar A.M.S., Weltevreden, Alataslaan, van: 36 naar: 8.
Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, Den Haag, van: J. P. Coenstraat 19 naar: de Bruijnestraat 38.
Mevrouw de weduwe A. C. van de Poll-Welsink, van: Utrecht, Justus van Effenstraat 29, naar: Wapenveld (Gld.), Huize „de Dreef".

NUMMER 24 DONDERDAG 13 JUNI 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

der Vereeniging op Zaterdag 22 Juni e.k. te Breda, in het Restaurant „De Schuur", a. d. Catharinastraat, des namiddags te ± 1 uur.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K.W. 21 Juni '28, no. 25.)
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording 1928 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting '29. (Zie K.W. 4 April '29, no. 14.)
4. Benoeming Commissie nazien Jaarrekening enz. '29.
5. Voorziening vacatures H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. Zuyderhoff, Logeman, v.d. Brugh, Mr. Huges, Franke en Van Hamel. Door de namen der volgende H.H. zijn achtereenvolgens dubbeltallen gevormd: Kroon, C. J. Feith, Breukink, v. d. Heide, Jhr. Mr. W. W. Feith en Mr. E. Rijke.
6. Bepalen plaats volgende Algemeene Vergadering.
7. Rondvraag en sluiting.

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. De dagindeeling is de volgende: Ontvangst en samenkomst in Rest. „De Schuur" ongeveer 11 uur; ontvangst ten stadhuize; Lunch in „De Schuur" en Algemeene Vergadering; Bezoek aan het Ethnographisch Museum (Kasteelplein) en aan de Bierbrouwerij „De Drie Hoefijzers"; Aperitief in het gebouw „Concordia"; Rijsttafel in een der zalen van „Concordia", aanvang 6½ uur; gezellig samenzijn in het gebouw en den tuin van „Concordia" met Krontjong (gezelschap cadetten K. M. A.) en gelegenheid tot dansen.

Het zal bizonder gewaardeerd worden, indien ook leden, buiten Breda woonachtig, dien dag, geheel of ten deele, met hunne aanwezigheid zouden willen opluisteren, waarbij worde aangeteekend, dat de lunch wordt beschikbaar gesteld ad f 2.— p. p. en de rijsttafel ad f 2.50 p. p. Zij, die van een dezer maaltijden of van beide gebruik wenschen te maken, worden beleefd verzocht hiervan vóór of uiterlijk op Woensdag 12 dezer kennis te geven aan den Heer L. W. van Stenis, Voorzitter der Afdeeling Breda, onder overmaking der gelden.

Mijn reis door Borneo,

DOOR
H. F. TILLEMA.

Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan.

(Slot).

IV.

Pontianak.

Voldaan over mijn verblijf toog ik via Soerabaja en Tandjoeng Priok naar Pontianak. Een treffend staaltje van Indische hulpvaardigheid vermeld ik even. Door mijn zwerven en trekken had ik in geen maanden berichten van huis gehad. Ik vertelde dat aan den kapitein van den K. P. M.-boot, die te Priok onder stoom lag, voor Pontianak. Over een half uurtje zou ze vertrekken. Tijd voor mijn post, die aan het postkantoor te Weltevreden lag, had ik niet. De gezagvoerder kende uit ervaring dat verlangen naar berichten, zag mijn teleurgesteld gezicht en zei toen: „We kunnen wel een uur later vertrekken, want met het oog op de navigatie kan het wel. Ik zal even voor U telefoneeren naar het hoofdbureau of men er geen bezwaar tegen heeft." Men begrijpt dat dit voorstel mij zeer verheugde. De kapitein ging naar de telefoon en kwam na een paar minuten terug met het bericht, dat het hoofd der afdeeling, dat te beslissen had, het toestond. Ik holde van boord, nam 'n taxi en snelde naar Weltevreden. Binnen het uur was ik terug met een dikken post en goede berichten van al de mijnen! Dat was heerlijk! Aan beiden, den kapitein en den afdeelingschef, betuig ik hier mijn hartelijken dank!

Welgemoed kwam ik te Pontianak. De entrée dier plaats is somber. Het hotel is duur en primitief.

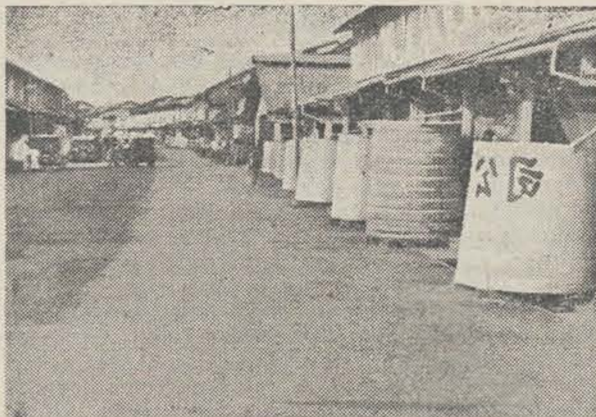
11. Gezicht op het handelscentrum van Pontianak.

Men schijnt er groote moeite met z'n personeel te hebben, waardoor men veel door de vingers *moet* en heel wat water in den wijn moet doen.

Een paar jaar geleden was er 'n hevige woningnood. Dank zij 't ingrijpen van den Resident, zijn er 'n aantal Europeesche woningen gebouwd, waardoor de nood niet meer zoo hoog is. Merkwaardig vind ik het, dat een hoog bestuursambtenaar als een Resident directe bemoeienis heeft met woningnood.

Het leven te Pontianak is heel duur. Er is een voorstel gedaan om een extra toelage te verleenen boven de reeds toegestane 10 % standplaatstoelage. Dit voorstel is niet aangenomen, tot zeer groote teleurstelling vooral van de lagere ambtenaren. Blijmoedige werkers kweekt men op die manier niet! De stad is laag en modderig. Ze wordt doorsneden door tal van goten en slooten. Bij eb loopen ze leeg, bij vloed loopt de stad onder water. Goed drinkwater ontbreekt. In tonnen wordt het regenwater verzameld en bewaard (foto 12). Dit is het drinkwater,

waarmee men zich moet tevreden stellen. In droge tijden behelpt men zich met water uit de Kapoeas à raison van ƒ 14.— of meer per M³.!!! (ƒ 0.25 of meer per blik van 18 liter). Een normaal gezin dient zooveel tonnen te koopen, dat men ± 15 M³. water kan opvangen en bewaren. Als men dan heel zuinig is met 't gebruik, dan heeft men juist genoeg drink- en badwater. Dit beteekent, dat men ± ƒ 600.— à ƒ 800.— moet afzonderen alléén om geen groot gebrek aan water te hebben. Dit groote bedrag gaat van 't voorschot af. Van menigeen is het parit (slokkan) water het eenige bad- en waschwater. In die parits monden de W.C.'s uit van de

12. In tonnen wordt het regenwater vergaard.

heele stad. 't Is niet bepaald aangenaam zich te mandieën met een verdunde oplossing van faecaliën, terwijl het gevaarlijk is bovendien.

Op venduties is alles even duur, veel en veel duurder dan bijv. te Weltevreden. Bedienden zijn te Pontianak bijvoorbeeld dubbel zoo duur als op Java. De passargroenten zijn ook duur. Vruchten moeten van Java worden ingevoerd. De rijke Maleiers en Chineezen betalen gaarne ƒ 0.50 voor een mangga, 2½ cent voor één ramboetan, 7 cent voor een leelijke djeroek paseh, enz. enz. Velen len moeten zich dan ook het gebruik van de gezonde vruchten ontzeggen. IJs, een in de tropen zeer gewaardeerd genotmiddel, kost tweemaal zooveel als te Weltevreden.

Van den gezondheidstoestand der stad weet men evenmin iets zekers als van welke andere plaats op Borneo.

Ik zal mijn somber relaas eindigen met nog te vermelden, dat ook op geestelijk gebied veel moet worden gemist. Het bovenstaande geldt voor de hoofdplaats der residentie. Op kleinere plaatsen — ik denk hierbij aan de standplaatsen van ambtenaren en missionarissen langs de Kapoeas — is de toestand, wat woningen betreft, goed, maar men ontzegt zich daar nog meer dan te Pontianak. Op geestelijk gebied is er niets. Een radiotoestel, dat heel wat ontspanning zou kunnen geven, werkte wel te Pontianak, niet te Sintang! Ik las ergens, dat dit komt door den invloed van de bosschen: heel Borneo is één groot woud! Het is voor de eenzame werkers en werksters (de echtgenooten der werkers) te hopen, dat de wetenschap middelen tot opheffing dier „storing" zal weten te vinden!

De Westerafdeeling van Borneo biedt een eigenaardig probleem. Er wonen daar in verschillende districten zoo goed als uitsluitend Chineezen. Ze zijn er eeuwen geleden gekomen, waarom ze de Nederlanders als indringers beschouwen. Ze geven het bestuur groote moeilijkheden en zeer veel werk. Waar, zooals ik reeds eerder heb opgemerkt, dat bestuur toch al meer dan de handen vol heeft, zal het duidelijk zijn, dat dit in die streken nog in veel hoogere mate het geval is. Het noodzakelijk gevolg is, dat de oorspronkelijke bewoners, de Dajaks in het gedrang raken. Het kàn niet anders! Nergens zag ik een Dajakkampong, vuiler, viezer, smeriger, meer verwaarloosd dan in 'n Chin. district! En geen dagen of weken ver de oeloe (rimboe, goenoeng) in, neen dicht bij de hoofdplaats! Ik voel, dat ik met deze mededeeling sommige bestuursambtenaren pijn doe, maar dat er ook zijn, die het goed vinden, dat eens door 'n buitenstaander de vinger op de stinkende, rottende wonde wordt gelegd. In verband hiermee vestig ik er de aandacht op, dat kort geleden twee Italiaansche prinsen in de Westerafd. hebben gereisd. Het gouvernement heeft hen — ze waren, naar ik hoorde, voorzien van de allerhoogste aanbevelingen — keurig ontvangen. Bestuursambtenaren leidden hen rond. Kort daarna verscheen in een Italiaansche krant een artikel van hun hand, waarin betoogd werd, dat Nederland niet in staat was Borneo te besturen en dat het goed zou zijn dat Italië die taak overnam.

Ik nam te Pontianak kennis van een eigenaardig vraagstuk. Men mopperde daarover heel erg. De zaak is deze: de Landschappen ontvangen wel de belastingen van inheemschen, niet die van Europeanen en Chineezen. De opbrengst der laatste twee vloeit in 's lands kas. De Landschappen verstrekken een bijdrage aan het gouvernement voor bestuurskosten (restituties genaamd, tractementen van gouv.-ambtenaren, bestuursbemoeiingen). Wegen en bruggen worden in hoofdzaak door de Landschappen aangelegd. Ik merk bij dit laatste op, dat voor een gewest, ongeveer zoo groot als heel Java, één B. O. W.-architect toezicht uitoefent op aanleg en onderhoud. Elders in het gewest is er, meen ik, ook nog iemand met technische ervaring. Nu is het eigenaardige van het geval dit, dat van die wegen in hoofdzaak zij profiteeren, die producten opkoopen (d.w.z. Chineezen)), terwijl de belasting dier menschen in *'s lands* kas vloeit! Billijk acht men dit niet, evenmin als men het recht acht, dat al sedert 1917 de millioenen, die het verschil tusschen ontvangsten en uitgaven uitmaken, in 's lands kas vloeien. Dit verschil loopt in de vele millioenen.

Om aan geld te komen worden de dobbelhuizen verpacht, wordt dobbelen officieel gesanctioneerd. Men *moet* geld hebben, dus...

Ik weet zeer goed, dat men zegt: „De Chineezen dobbelen toch en dan in 't verborgen, wat noodlottig voor hen is. Het is daarom beter het in 't openbaar te doen en te localiseeren." Maar dat dobbelen wordt niet *geduld*, het wordt *bevorderd!* Immers de pachter richt naast het dobbelhuis een groote Chineesche comedie op met het doel de menschen, de dobbelaars in spé, *aan te trekken, te lokken.* Die heele dobbelgeschiedenis is een immoreel gouvernementszaakje. En die immoraliteit is te wijten aan 'n systeem dat voos is!

Voor het heele groote gebied, zoo groot als Java, is één juridisch geschoold rechter! Kan op die manier recht worden gesproken?

Ik maakte op Borneo verschillende tochten met het doel de bewoners in het diepe binnenland, de Dajaks, te leeren kennen. Den naam Dajak associeert men in gedachten met koppensnellen. Men vermoedt, dat ze 't nog wel eens doen. Het merkwaardige is, dat ik geen menschen heb ontmoet, die met Dajaks in aanraking zijn geweest, die niet van van die „koppensnellers" houden.

De Dajak zit in 't gedrang. [2]) De Westersche invloed kan fataal voor hem worden, maar ook zegenrijk. Paradijsvogels, bantengs, rhinocerossen, orangoetans beschermt men; de „orang-orang-oetan", de *menschen,* hebben nog niet de aandacht der vrienden van natuur en dier. *Is dat recht?*

[2]). Hierover een volgende gelegenheid het een en ander.

Multatuli en het Kultuurstelsel,

door

H. A. RITTER.

Multatuli schrijft in den *Max Havelaar*:

„(Doch) daar kwamen vreemdelingen uit het „Westen, die zich heer maakten van het land. Ze „wenschten voordeel te doen met de vruchtbaar„heid van den bodem, en gelasten den bewoner een „gedeelte van z'n arbeid en z'n tijd toe te wijden „aan het voortbrengen van andere zaken, die meer „winst zouden afwerpen op de markten van Europa. „Om den geringen man hiertoe te bewegen, was niet „meer dan een zeer eenvoudige staatkunde noodig. „Hij gehoorzaamt z'n hoofden, men had dus slechts „deze hoofden te winnen door hun een gedeelte „van de winst toe te zeggen, en ... het gelukte vol„komen."

„Als men let op de ontzettende massa Javasche „producten, die in Nederland worden te koop ge„veild, kan men zich overtuigen van het doeltref„fende dezer Staatkunde, al vindt men ze niet edel. „Want, mocht iemand vragen of de landbouwer „zelf eene met deze uitkomst evenredige belooning „geniet, dan moet ik hierop een ontkennend ant„woord geven."

„De Regeering verplicht hem op zijn grond aan „te kweeken wat haar behaagt, ze straft hem wan„neer hij het aldus voortgebrachte verkoopt aan

en het ook zij buiten háár, en zijzelf bepaalt den ijs dien ze hem daarvoor uitbetaalt. De kosten den overvoer naar Europa zijn hoog. De aan Hoofden toegelegde aanmoedigingsgelden, beren daarenboven den inkoopsprijs, en ... daar h tenslotte de geheele zaak winst afwerpen et, kan deze winst niet anders worden gevonden dan door juist zóóveel aan den Javaan uit te alen, dat hij niet sterve van honger, hetgeen voortbrengende kracht der natie verminderen zou."

Ook aan de Europeesche beambten wordt een ooning uitbetaald in evenredigheid met de opbrengst."

Wel wordt dus de arme Javaan voortgezweept r dubbel gezag, wel wordt hij dikwijls afgekken van zijn rijstvelden, wel is hongersnood k 't gevolg van deze maatregelen, doch.... olijk wapperen te Batavia, te Semarang, te erabaja, te Passaroean, te Bezoeki, te Probogo, te Pajitan, te Tjilatjap, de vlaggen aan boord r schepen, die beladen worden met de oogsten e Nederland rijk maken." 1)

a dit citaat achten wij ons ontslagen van het ren van verdere bewijzen, omtrent de juistheid onze bewering, door Jhr. de Kock in het vorig van het *Kol. Weekblad* bestreden.

at Multatuli later den vrijen arbeid heeft beden, was ons bekend. Daarom bepaalden wij in ons artikel tot het jaar 1860, toen de Max elaar verscheen.

1) Max Havelaar, enz. Uitgave Nederlandsche Bibliok 1907, No. XXII, bldz. 67—68.

De Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer.

Het doel en de beteekenis van deze inrichting e voor de ingewijden op Onderwijs- en Landwgebied, zoo hier te lande als in Indië, door benaming reeds voldoende aangeduid zijn, ze-

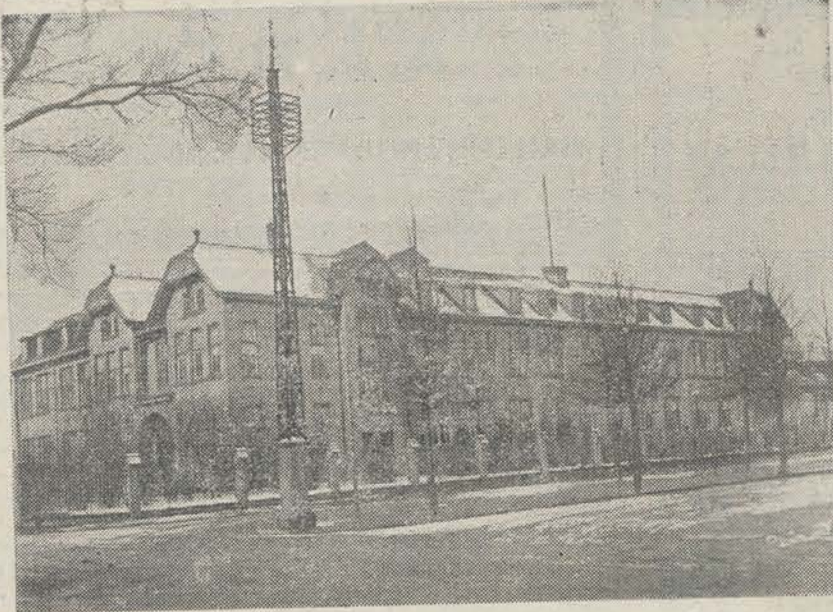

Hoofdingang.

is dit niet in die mate het geval met het „groote bliek", met die talloozen voor wie een nadere nismaking met dit belangrijk instituut geacht worden zoowel nuttig als dienstig te zijn.

een land als het onze met zijn hoogen levensdaard, waar het voor de breede middenklasse waarste zorgen baart om de kinderen een paswerkkring in de maatschappij te verzekeren, ze school van onschatbare waarde, wat hierverduidelijkt moge worden.

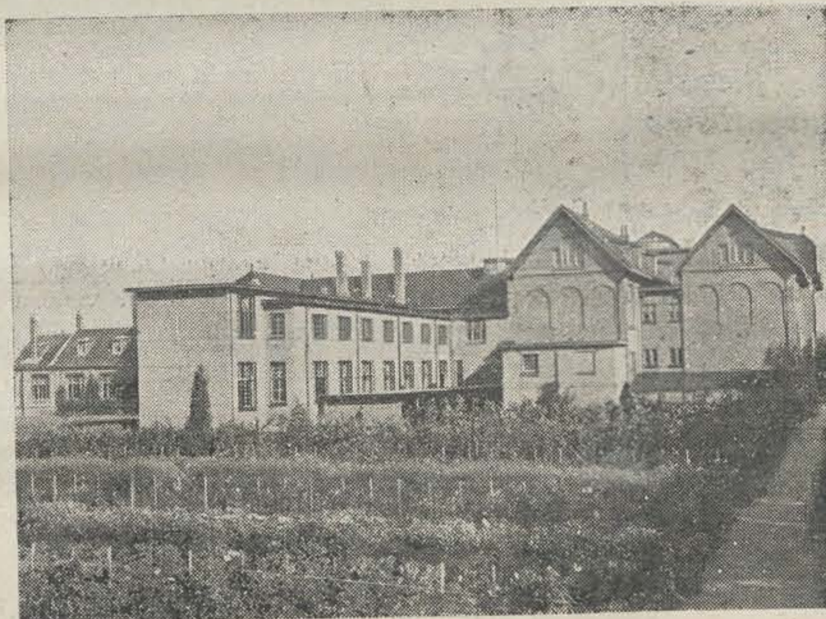
de toenemende bevolking van Nederland wordt probleem der beroepskeuze steeds ingewikkelen moeilijker; de concurrentie in beroepen en ijven zwaarder. Wat moet mijn jongen wor-is de dagelijks herhaalde vraag van ouders aanzien van den jongen man die, als zoovelen, voor academische studie aangelegd, niet bevoor een ambacht en geen neiging toonende het ambtelijke of militaire, nochtans een belijke betrekking moet trachten te verkrijgen. r hem biedt de School te Deventer een ware t. Daar kan hij in drie jaren tijds voet in stijgbeugel krijgen, mits hij niet bij moeder's pot blijft zitten en zich naar onze Overzeesche

Noordzijde en Vooraanzicht.

Gewesten begeven wil. Juist deze voorwaarde oefent haar heilzamen invloed uit op een breede laag onzer bevolking, welke nog al te zeer geneigd is haar kroost, zoo mogelijk, bij zich te houden, blind voor het feit dat de nationale belangen voor een goed deel in de Tropen liggen.

De school wordt van overheidswege aangemerkt als een uitsluitend Nederlandsch belang voor Nederlandsche jongelieden, die daar een opvoeding ontvangen, welke hen in staat stelt bij de Indische cultures geplaatst te worden, of, zooals het volgens het reglement heet: „Ze is bestemd voor hen die „zich, na enkele jaren voorbereidend hooger, middelbaar of meer uitgebreid lager onderwijs te hebben genoten voor de landbouwpraktijk in de tropen, in het bijzonder in Nederlandsch Indië, wenschen voor te bereiden."

Zuidzijde van het gebouw.

Als een zuiver Nederlandsch belang ressorteert de School onder het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, niet onder dat van Koloniën.

Zij is gevestigd even buiten Deventer aan den Brinkgreverweg en beslaat met terreinen, werkplaatsen en gebouwen een oppervlakte van circa 1.5 H.A., terwijl aan den overkant van den weg het sportterrein ongeveer 0.7 H.A. groot is, waarachter nog cultuurgrond beschikbaar is van ongeveer ½ H.A.

Leslokaal Indologie.

Zij werd opgericht in 1912 met 134 leerlingen en dankt haar ontstaan aan de reorganisatie van het Landbouwonderwijs in Wageningen, waardoor een Indische afdeeling haar standplaats kreeg in Deventer, wat aanvankelijk eenige tegenkanting ontmoette van de zijde van de cultuurmenschen in Indië, die, toenmaals practisch gevormd, weinig heil zagen in de „geleerdheid", welke intusschen hier niet op den voorgrond treedt, zoodat die minder gunstige zienswijze thans in haar tegendeel is omgeslagen, vooral nadat zij in het te volgen leerplan geraadpleegd geworden waren. De School telt nu 329 leerlingen, waarmede vermoedelijk haar hoogtepunt verkregen is. Alzoo een stijging sinds den aanvang van bijkans 200 leerlingen, vallende hierbij op te merken, dat de toename in den loop van 17 jaren een fluctuatie vertoond heeft van stijging en inzinking, welke laatste in 1924 ten slotte gevolgd werd door een gestadige aanwinst tot op het huidige peil.

Het leerplan in practische richting sluit aan bij het Uitgebreid Lager Onderwijs. Zonder examen worden aangenomen zij, die het diploma B eener Mulo-school bezitten en zij die het eindexamen eener H.B.S. 3-j. c. hebben of op een H.B.S. 5-j. c. tot de 4e klasse bevorderd zijn en — ten deele — ook degenen die op een Gymnasium tot die klasse bevorderd zijn. Niet in het bezit zijnde van een dezer bevoegdheden, moet een toelatingsexamen worden afgelegd.

Ten bewijze dat men geen „geleerden" kweekt moge dienen, dat het onderricht in de moeilijke wiskunde alleen gericht is op de toepassingen landmeten en waterpassen, evenals trouwens de natuur- en scheikunde, bij welke laatste de organische chemie en haar praktijk op den voorgrond treedt.

Behalve de gewone talen in de eerste en ten deele nog in de tweede klasse onderwezen, zijn het Maleisch, Javaansch en Soendaneesch (Madoereesch in mindere mate) hoofdleervakken. Voorts worden lessen gegeven in boekhouden, gezondheidsleer, veeteelt, bouwconstructies en werktuigen en, niet te vergeten, in den Nederlandschen Landbouw, theoretisch en practisch, waardoor inzicht in de tropische cultures verkregen wordt. Ook in boschbouw.

Naast het theoretisch onderricht in deze vakken, de practijk in de zalen daarvoor bestemd, in werkplaatsen, in laboratoria, alle luchtig en met veel licht, zooals trouwens overal in dit gebouw, terwijl een ruim open terrein bij de School, met plantenkassen, tevens gebezigd wordt voor het practisch tuinbouwonderwijs (kweekbedden). Ook beschikt men over een flink terrein voor lichaamsoefeningen.

De School leidt niet voor bijzondere cultures op. Voor deze zijn vervolgcursussen ingesteld, alleen bestemd voor hen, die in het bezit zijn van het einddiploma der School en bekostigd door de belanghebbende cultuurmaatschappijen zelf, met Rijkssubsidie.

Die vervolgcursussen zijn de volgende: de Koloniale Suikercursus, de Rubber- en Theecursus en de Tabakscursus.

Wanneer hier nog aan toegevoegd wordt dat aan de School mede verbonden is een op zich zelf staand Landbouw-Museum, waarover wellicht later, dan kan dit Algemeen Overzicht hiermee besloten worden.

Dank zij de verstrekte inlichtingen en gegevens door den Directeur, den heer Dr. L. Vuyk, de Algemeene Leider met een staf van 34 leeraren en onderwijzers, kon dit overzicht samengesteld worden. Het moest, uiteraard, zich tot de hoofdzaken bepalen, maar uit welke dan ook wel blijkt van hoe groote beteekenis voor ons volk de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer is. Zij biedt aan ouders de gelegenheid om in een

drietal jaren, op weinig kostbare wijze, hunne kinderen een goede positie in de samenleving te bezorgen, met goede vooruitzichten in alle opzichten. Immers, wordt na volbrachte studie de candidaat door de directie van een cultuuronderneming als employé in Indië aangesteld, dan geschiedt zulks op een aanvangssalaris van f 250.— 's maands — in Deli f 300 of meer — waarvan hij op een leeftijd van ± 21 jaar behoorlijk kan leven. Regel is daarbij vrije overtocht 2e klasse en dikwijls ook vergoeding van een deel der uitrustingskosten. De jonge man zit dan te paard; het is verder aan hem zich zijn rijlessen ten nutte te maken.

N.B. Voor verdere inlichtingen vervoege men zich tot het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Landbouw (Directie van den Landbouw) of tot den Directeur der M.K. Landbouwschool, Brinkgreverweg 61 te Deventer.

[De foto's in dit artikel zijn vervaardigd door den amanuensis der School, den heer C. Buddingh.]

Van Week tot Week.

Dinsdag 4 tot Maandag 10 Juni.

Willemstad bij verrassing genomen! Over de gebeurtenis die zooveel opschudding heeft gewekt en tot zooveel heftige critieks in de dagbladen aanleiding gaf, heeft het Ministerie van Koloniën o.m. het volgende medegedeeld:

In den loop van den nacht van 8 op 9 dezer heeft een gewapende bende van naar schatting 500 Venezolanen met blijkbaar tegen de Venezolaansche Regeering gerichte bedoelingen de militaire politiemacht te Willemstad overvallen.

Ondanks den tegenstand der macht werd deze door de overmacht der rebellen overmand. De sergent-majoor V. werd hierbij gedood en de sergeant M., zoomede de brigadier van Z. zwaar en een aantal minderen licht gewond. De brigadier van Z. is volgens een nader bericht aan zijn wonden overleden.

De bende plunderde het munitiemagazijn der kazerne en wist daarop de gezagvoerder van een in de haven liggend stoomschip te dwingen hen naar Venezuela over te brengen. Zij slaagden er bovendien in den gouverneur en den commandant der politietroepen bij verrassing op te lichten en met enkele militairen aan boord van den stoomer te brengen.

De gouverneur, de troepen-commandant en de militairen zijn intusschen naar Willemstad teruggekeerd. Den geheelen nacht had het ministerie ongestoorde draadlooze verbinding via het gouvernements-radiostation op Curaçao met de autoriteiten ter plaatse, die na enkele uren den toestand bleken te beheerschen. In den loop van den nacht kon de gouverneur rapporteeren dat ter plaatse alles rustig was. De Curaçaosche Petroleum-Industrie Maatschappij werkt door; op haar terreinen heeft geen rustverstoring plaats gehad.

Morgenochtend vertrekt Hr. Ms. Kortenaer, die onlangs uit Curaçao terugkeerde, van Hoek van Holland naar Curaçao met volledige bemanning, versterkt door een landingsdivisie, terwijl Hr. Ms. Hertog Hendrik gereed wordt gemaakt voor een eventueel spoedig vertrek naar de West-Indische wateren.

Benoemingen. Tot assistent-resident van Bandjermasin is benoemd C. L. Dankmeijer; van de Doesoelanden H. Sieburgh. — Benoemd tot landrechter te Malang Mr. C. T. Bertling, te Modjokerto Mr. C. J. Bennink Bolt; tot wd. voorzitter van den landraad van Amboina Mr. R. A. W. J. Jonkers. — Met den rang en titel van resident is belast met het bestuur over Atjeh de assistent-resident A. H. Philips. Benoemd tot assistent-resident van Ogan Komering Oloe (Palembang) Dr. K. J. Boeyinga. Benoemd tot controleur voor agrarische zaken te Soerakarta de heer A. Kummer.

Internat. Suikercongres. Aneta seinde 7 Juni [1]) dat te Soerabaja, onder groote belangstelling het Internationaal Suikercongres werd geopend. Uit Hawaii, Australië, Indo-China, Japan, Formosa, Mauritius, Philippijnen, Britsch-Indië, Egypte en Amerika nemen 50 afgevaardigden deel en 90 van Java. Mr. H. Jelgersma Swildens, voorzitter van het Suikersyndicaat sprak de openingsrede uit.

[1]) De Aneta-telegrammen zijn, al dan niet verkort, ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Ernstig spoorwegongeluk. Soerabaja, 8 Juni (Aneta). Van den middagtrein van Soerabaja naar Malang is nabij Soekoredjo de achterste wagen door het verkeerd omtrekken van een wissel op een verkeerd spoor geloopen. De gederailleerde wagen trok nog twee wagens mee. Drie inlanders, die uit den trein wilden springen, werden onder den vallenden wagen verbrijzeld. Voorts zijn er vijf personen zwaar gewond, waaronder een Chinees, die den versplinterden zijwand van den wagen tegen het lijf kreeg.

De Koning van Siam. Aneta meldt dat de Koning van Siam den 5en Augustus te Batavia zal komen.

Telefonische gesprekken met Indië. Het telefoonverkeer met Indië bereikte ook in de maand Mei een gemiddelde van 11 gesprekken per werkdag.

Het totaal aantal gesprekken beliep ...; daarvan werden gevoerd uit de spreekcellen: Amsterdam 92, 's-Gravenhage 130, Rotterdam 24 en Utrecht 26.

Voor Indië was de verdeeling: Bandoeng ..., Semarang 31, Soerabaja 77 en Weltevreden 103.

Er werden 84 gesprekken of 31 pCt. in Nederland en 189 gesprekken of 69 pCt. in Indië aangevraagd.

Sinds de opening van het verkeer op 7 Januari j.l. werden reeds meer dan 12.. gesprekken gevoerd, n.l. in Januari 21., Februari 232, Maart 268, April 244 en Mei ...

Zooals bekend, bedragen de kosten van een gewoon gesprek met Bandoeng of Weltevreden f 30.—, met Semarang f 33.— en met Soerabaja f 34.50 per 3 minuten.

Hoogere examens. Univ. Utrecht. Taalkundig candidaatsex. Indologie de heeren H. A. J. ... en A. Schuuff.

Univ. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht de heeren Dzulkarnin en Soekamto. — Taalkundig candidaatsex. Indologie de heer C. B...

Handelshoogeschool Rotterdam. Ex. handelseconomie (koloniale richting) de heer F. Hogenkamp.

De Suikerfabriek Tjebongan. Onder groote belangstelling heeft de Suikerfabriek Tjebongan te Jogjakarta haar 50-jarig bestaan herdacht. De gouverneur van Jogjakarta deelde tijdens de receptie mede, dat de administrateur der fabriek G. F. Engel Jr. wegens zijne verdiensten benoemd was tot officier in de orde van Oranje Nassau.

Opening Volksraad. De eerste zitting van den Volksraad van het zittingsjaar 1929—1930 zal aanvangen 15 Juni.

Geen uitbreiding van de pest te Bandoeng. Aneta seinde uit Bandoeng: Negen personen uit een huis aan den Grooten Postweg, die in contact zijn geweest met de pestlijders, waarvan ... personen overleden zijn (zie vorig Nr. K. W.), zijn van de ziekte vrijgebleven.

De Krakatau weder onrustig. Batavia, 8 Juni (Aneta). Sedert Zaterdagmorgen vertoont de Krakatau wederom werking. Het aantal erupties is talrijk.

E. Clason. Op 63-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de heer E. Clason, gepens. secretaris bij de Semarang-Cheribon Stoomtram Maatschappij.

J. H. Letteboer. Te Voorburg is op 58-jarigen leeftijd overleden de heer J. H. Letteboer, oud-zendeling en oud-predikant der Indische Kerk.

A. W. Huinder. Te 's-Gravenhage is, 43 jaar oud, overleden de heer A. W. Huinder, oud-chef van het bureau bij de Oost-Java Stoomtram Maatschappij te Soerabaja.

Mej. Pauline Blom. Ten gevolge van een motorongeluk is Mej. Pauline Blom te Modjokerto ernstig gewond en kort daarna overleden.

W. Beyerinck. Te Bandoeng is de heer W. F. Beyerinck, ingenieur bij Waterkracht en Electriciteit, overleden.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Holland's belangstelling voor Indië.

Prof. mr. A. S. Oppenheim is van oordeel, dat in naaste toekomst *geen vraagstuk meer de belangstelling en inspanning* van heel ons volk zal eischen *het koloniale*. Deze belangstelling te prikkelen, inspanning op te wekken — aldus de schrijver ter inleiding zijner „Indische Herinneringen" de *Deli Crt.* (10/5) — is plicht van elken vaderlander, die er toe in staat is. De verscheidenheid van meeningen over actueele Indische vraagstukken bracht ook in het Indische vraagstuk ons ongeluk worden. Natuurlijk zal niet heel de Nederlandsche natie over vraagstukken, Indië rakend, plotseling één meening hebben. Maar als wij nog lang blijven doorgaan, beurtelings den Gouverneur-Generaal voor te stellen als een soort goedwillenden sukkelaar of de ondernemers als een bende roofridders, sommige hooge Indische ambtenaren, die een kwarteeuw of langer den Lande onkreukbaar hebben gediend, als „Strebers" af te schilderen en dagbladen van onbetwistbare reputatie als staatsgevaarlijk, als wij nog dikwijls verkondigen, dat er veel Hollanders in Indië zich onbeschoft gedragen en dat de Hollandsche Pers in Indië niet deugt, waartegen deze, en volkomen terecht, op haar beurt in het geweer komt, als dit alles nog zijn oude gangetje blijft gaan, dan zullen wij langzaam maar onfeilbaar, zeker er op aansturen, dat *Indië Holland moe* wordt en wij zullen ons schamen als het te laat is.

Het Indische probleem — zoo vervolgt prof. O. — kan slechts in goede banen worden geleid, indien thans de goedwillende en goeddenkende Hollanders ophouden met elkaar mis te verstaan en eindelijk beginnen elkaar te vertrouwen. Och, als men ten aanzien van dit kardinale vraagstuk zich eens wilde spiegelen aan de grootste koloniale mogendheid der wereld. *Engeland* staat voor moeilijkheden in zijne kolonies, waarbij vergeleken onze zwarigheden slechts kinderspel zijn. Maar met de „public-spirit", iederen Brit aangeboren, begrijpt en beseft men dat, wil men de situatie meester blijven, men zijn kracht moet zoeken in *eensgezindheid*, in het besef van *saamhoorigheid*. Ongetwijfeld is niet elke Engelschman, niet elke Engelsche courant, ondernemer, professor of ambtenaar het eens met wat zijn minister of onderkoning doet, of met wat Sir John Simon zegt of Lord Reading schrijft. Maar iedereen gevoelt daar, dat er slechts enkelen het stuur in handen kunnen hebben en dat de overigen passagiers zijn, die de bemanning moeten vertrouwen, zoo mogelijk moeten steunen en in ieder geval niet moeten hinderen. Het *Engelsch* publiek en zijn pers volgen de koloniale politiek met nauwgezette belangstelling en wachten met ingespannen aandacht; maar gedurende den wachttijd kijft het niet en vliegt het elkaar niet aan. Nog altijd laten koloniale vraagstukken het overgroote deel der *Nederlanders Siberisch koud* en...... zij maken een kleine minderheid *te warm*. Beide verschijnselen zijn al even bedenkelijk. Toen *Sir John Simon* einde 1928 voor de tweede maal naar *Britsch-Indië* zou vertrekken om zijn moeilijken arbeid van bemiddelaar weer op te vatten, sprak hij den avond voor zijn vertrek het Engelsche volk in de Aldwych Club toe. „De taak" zeide deze brillante advocaat — „om de verschillende aanspraken tegen elkaar af te wegen, om vrijheid en gezag hand in hand te doen gaan, rust in laatste instantie op de Engelsche wetgevende macht en dus op *het Engelsche volk; hun belangstelling, hulp* en *sympathie* zijn de hoofdvoorwaarden voor het succes van het Indische experiment. *A cold apathetic Parliament and people will never solve a problem of this magnitude*".

In het *Bat. Nwsbl.* wijdt Dr. Boris Raptschinsky een beschouwing aan „Pawel Nikolajewitsj *Miljoekof*" (3/5, 3de bl.) en wijst er op dat het eerste, wat elken Rus in het buitenland verbaast, is de grenzenlooze, phantastische onwetendheid, de volkomen onbekendheid met alles wat Rusland aangaat. *De Sum. Post* (8/5) bespreekt den brief van den hoofdredacteur van de „N. S. Crt", met verlof in Nederland, waarin deze vertelt hoe weinig het Nederlandsche volk nog altijd van Indië weet.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „De Unie van Zuid-Afrika" (27 en 29/4), „Aziatisch Turkije, II" (27/4, *Ir.*) en „Den Volkenbond" (3/5, 3e bl., *A. B.*), de *Java-Bode* over „Japan in den Grooten Oceaan" (2/5), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (2/5), *De Loc.* over „Palestina" (4/5, blz. 32, *Dr. H. A. van Andel*).

In tijden van „toegeeflijkheid".

Het *Soer. Hbl.* (27/4, 3de bl. *Z.*) schrijft, naar aanleiding van het voortdurend betoog van sommige personen om *terugkeer van een groot aantal der verbannenen van Digoel* naar de maatschappij: Het is hun niet bekend — en ware zulks wèl het geval: het zou geen invloed op hunne denkwijze hebben, dat *het stille werk der* P(artij) N(ationaal) I(ndonesia) *in deze dagen duidelijk wijst op ernstige plannen*. Onder den dekmantel van het nationalisme, en de voordeelen welke daaraan vastzitten (bijv. eene groote meegaandheid bij verschillende ambtenaren) wordt een eventueel revolutionair werk veel beter voorbereid dan indertijd door de communisten geschiedde. In steeds toenemende mate worden door de P.N.I. in de kampongs cursusvergaderingen gehouden, *waar het kader der nieuwe actie wordt gevormd.* Die cursusvergaderingen zijn van groote beteekenis; meerdere hooggeplaatste ambtenaren zijn van meening, *dat de actie der P.N.I. als eene ernstige bedreiging moet worden beschouwd.* Anderen zijn van tegengestelde meening, en zij gronden hun optimisme in hun vertrouwen: dat het nationalisme op den goeden weg zal blijven en eene tolerante houding der Overheid momenteel de beste is. Zij, die deze meening aanhangen, verkondigen: dat wij een ziektetoestand doormaken, welke in zichzelf de kiemen der genezing bevat; zij denken dat ook de heftigste P.N.I.-leiders, zoodra zij aan het einde hunner woorden zullen zijn gekomen, voor daden zullen terugschrikken, en dat dan de heilbrengende tegen-tendenz wordt ingeschakeld. Maar zij vergeten, dat het met een massa rede- en critiekelooze volgelingen mogelijk is zèlf voor daden terug te schrikken, terwijl die daden dan verder, soms zonder aanwijsbaar direct verband, door eene opgezweepte massa worden gepleegd. En verder vergeten zij: dat wij nu al vele jaren in dien „ziektetoestand" leven, en de verschijnselen steeds ernstiger worden. O, *niet ernstig voor ons Gezag*, dat elk openlijk verzet wel zal neerslaan. Dit is voor een Westersch Gezag in een Oostersch land geen zware opgave. Maar de vraag is: hoe ongunstig wordt *het groeiproces van dit land* beïnvloed door die telkens met grooter intensiteit en over grooter oppervlak uitbrekende conflicten, welker grondige behandeling, evenals die van een ernstig abces, met „tolerantie" niet mogelijk is. Zij, die tot in den treure *met toegeeflijkheid* dit kwaad trachten te bezweren, laden eene groote verantwoordelijkheid op zich. Men zal hun later hunne woorden voorhouden en rekenschap vragen. En inderdaad, mocht het misloopen, dan zijn zij der gemeenschap verantwoording schuldig. Zij, met hun theorie van toegeeflijkheid, naar de veel misbruikte uitdrukking: dat men de revolutionnaire beweging den wind uit de zeilen moet nemen, zij zijn verantwoordelijk voor het huidig systeem. Een ernstig feit is, dat de P.N.I. zich langzamerhand ook in *de vakbeweging* ging nestelen. Oost-Java zou daarvan meer kunnen vertellen. Er is aanleiding om geruchten, welke voor Mei a.s. onaangename gebeurtenissen voorspellen, te weerspreken, hoezeer de actie geleidelijk sterker wordt. Men mag overigens hopen dat de ambtenaren van B. B., die naar de traditie „op de hoogte" zijn, en „de situatie beheerschen", eventueel niet blijk geven van door de gebeurtenissen te worden overrompeld als in 1926 het geval was.

In dit verband leze men: het *Soer. Hbl.* (2 en 3/5 „De groote verwarring", Z.), de *Deli Crt.* (6/5 „Waar hollen we heen?", „De onveiligheid in de cultures", „Nationalistische actie ter S.O.K."; 2de bl. „De onveiligheid in de cultures"; 8/5 „De Buitengewesten en de R. v. I.), het *Bat. Nwsbl.* (6 en 7/5 „De I.S.D.P.-vergadering op 1 Mei"), de *Java-Bode* (1 en 6/5 „De Inl. rechtskundigen"; 1/5, A „De prijaies van Priangan"; 8/5, „Roode 1 Meiviering") en *De Sum. Post* (7/5 „Het stakingsartikel").

Uit Java's Oudheid.

Dr. W. F. Stutterheim vertelt in *De Loc.* (29/4 en 2/5, bl. 3 en 1) uit Java's Oudheid. Java moet in den ouden tijd een ware *„goudmijn"* geweest zijn. *Gouden schatten* zullen echter niet in den grond gevonden worden. De godsdienst toch der oude Javanen verbood hun hunne graven te maken

tot show-rooms, omdat het maken van graven überhaupt verboden was. Er zijn alleen of praehistorische of Mohammedaansche graven. De Hindoe-Javanen (van het begin onzer jaartelling tot plm. 1500) verbrandden hunne dooden, zooals de Baliërs dat nog doen. Van al de balken en planken van de oudste Javaansche woningen is niets teruggevonden; van de ivoren troonzetels, de ivoren krisheften, de zijden gewaden, van alles, wat ons in Chineesche geschiedboeken wordt verteld, is niets over. Verteerd, verrot, opgegeten! Op het oogenblik bevinden zich onder de *poesaka* der vorstenhoven geen *gouden* schatten van eenige beteekenis meer uit den Hindoeïstischen tijd. Daarenboven is het goud bij de Javanen nimmer van dezelfde waarde geweest als die, welke aan de oude magische *ijzeren* wapens werd en wordt toegekend. Malakka onttrok, ongestoord door de steeds zwakker wordende Javaansche vorsten, alle baten aan deze laatsten, en zoo zal de oude rijkdom ten slotte zijn uitgeput en opgeteerd. De eeuwig durende gevechten, die aan den overgang van de macht van het Hindoeïstisch *Madjapahit* op het Moslimsche *Demak* voorafgingen, deze begeleidden en in talrijke daarop volgende burgerkrijgen en successieoorlogen bleven bestaan, zullen schatten gekost hebben. *Oorlog voeren* toch was in dien tijd meerendeels het uitrusten en uitzenden van kleine troepen, die het vijandelijk gebied tot op het hemd uitschudden, die stroopten en roofden, moordden en slachtten, tot geen levend wezen meer overbleef. Kon men dat succes niet behalen, dan zorgde men tenminste den oogst te vernielen. Zoo was het elders, zoo was het op Java en zoo was het kort geleden nog op Bali. Het klassieke voorbeeld voor dergelijke opvattingen, die geheel in het kader der middeleeuwen vallen en ons dus op het oude Java niet mogen verwonderen, is de zoogenaamde *pralaja van 1007*. Pralaja beteekent ondergang, algeheele vernietiging en wordt speciaal gebezigd voor den „wereldondergang". In de oud-Javaansche geschiedenis denkt men dan meer in het bijzonder aan den ondergang van den kraton van den koning van Oost-Java, aan wiens hof Erlangga als schoonzoon verkeerde. Vijanden, niet onwaarschijnlijk Sumatranen, hebben dien kraton zoo volkomen met den grond gelijk gemaakt, dat het nimmer is gelukt de plek weer te vinden. Inderdaad, voor de Javanen was het een „wereldondergang", want: „geheel Java zag er te dien tijde uit als één zee" zegt de oorkonde-dichter, die dit feit vastlegde. En zóó moet het gegaan zijn bij alle oorlogen en zeker bij een langdurigen, sloopenden en verzwakkenden burgerkrijg, zooals Java in den laatsten Hindoeïstischen tijd er verscheidene gekend heeft. Bedenken wij dan daarbij, dat door het overgaan van de *Javaansche contrôle* op den handel tusschen de Groote Oost en het Westen, in handen van *Malakka* eerst, der *Portugeezen* daarna en ten slotte in die der *Hollanders*, niets meer in staat was de door die uitputtende oorlogen geslagen wonden te heelen, dat geen enkele goudbron meer bestond en de werkelijke *goudmijnen* uitgeput zullen zijn geweest, dan behoeft het waarlijk niet te verwonderen als wij heden nog slechts *sporen dier rijkdommen* aantreffen. Welke sporen, indien althans de van hun apanages beroofde hofgrooten geen andere inkomsten meer krijgen om de op ouden voet voortgezette hoofsche tradities te kunnen dragen, wel spoedig nog slechts in de herinnering zullen blijven bestaan of reeds bestaan! Is er dus van de oude schatten van Madjapahit al niets meer over, uit den grond kwam toch nog wel het een en ander te voorschijn, dat gezien mag worden. Al kan het een vergelijking met de Egyptische koningsschatten natuurlijk in de verste verte niet doorstaan. Menig landbouwer, die rustig zijn sawah beploegde, werd plotseling verrast door het glinsteren van iets gouds; helaas was en is de weg van de sawah naar het Museum te Batavia meestal zoo lang en vol gevaren, dat vaak het voorwerp nimmer het laatste bereikte.

In *De Loc.* van 4 Mei (blz. 31) roemt de heer *J. A. Dezentjé Hamming* de „Strijkinstrum[illegible]n" van het Dresdener-strijkkwartet, die in In[illegible] uitstekend voldeden en vervaardigd waren door *prof. dr. F. J. Koch* te *Dresden.*

De zoneclips.

De Duitschers zijn te Idi (Atjeh) gekomen tot het doen van *meteorologische waarnemingen in de tropen* in het algemeen en meer in het bijzonder tot het doen van dergelijke *metingen tijdens de zonsverduistering* (*De Sum. Post*, 6/5). Prof. Buys Ballot heeft op dezen weg in Holland de eerste schreden gezet. Tot nog toe heeft de meteorologie zich bepaald tot het regelmatig registreeren op bepaalde stations, van temperatuur, luchtdruk, windsterkte en windrichting, vochtgehalte der lucht, enz. Deze verschillende gegevens werden met elkander vergeleken en daaruit eenige gevolgtrekkingen gemaakt, die men in populairen vorm, als *weervoorspellingen*, vooral *in de Europeesche nieuwsbladen*, dagelijks kan vinden. Maar men heeft in den allerlaatsten tijd ingezien, dat men met deze wijze van werken, van den achtergrond der verschijnselen toch maar bitter weinig te weten kwam, en daarom was het juist te doen om tot een juist begrip van het wezen der zaak te geraken. Het zijn vooral de Duitschers, die in den allerlaatsten tijd een geheel nieuwe richting inslaan op het gebied van meteorologie, en die te *Idi* al zeer modern voor den dag komen. Zij zoeken naar *de oerbeweegkracht in de atmospheer* en trachten voorloopig het een en ander in getallen en grafieken vast te leggen; later wordt dat wel uitgewerkt. Een werk, dat voor sommige onderdeelen slechts een luttele tweetal jaren aan den gang is en waarover men dus nog in geen enkele encyclopaedie iets lezen kan. Het is hun de eerste plaats te doen om *stralingsmeting*. Door de zonnestraling, de hemelstraling en de straling der aarde in het wereldruim is *de warm voorraad der aardoppervlakte* bepaald, als nog warmteomzetting in den aardbodem bekend is. grootheid der stralingen wordt door de registr apparaten geregistreerd, de warmteomzetting in aardbodem door de aardbodemthermometers. gewichtiger dan de warmtevoorraad der aardopp vlakte, is die der lucht. Maar die laat zich daar zoo moeilijk bepalen, omdat niet gemakkelijk te stellen is, hoeveel van de zonnestaling door wolken weder in het wereldruim wordt terug kaatst, zonder op aarde of in de lucht in warmte gezet te worden. *Door een totale zonsverduister kunnen veranderingen in de warmteverhouding* in de atmospheer optreden, die gelegenheid bied ook deze in de lucht verblijvende warmtehoev heden te berekenen. *Het doel der onderzoekin* is dus de vaststelling van den warmte-voorraad lucht en der aardoppervlakte in een tropi streek, onder gebruikmaking van, bij een zonsver duistering buitengewoon gunstige en op geen ander wijze bereikbare waarnemingsmogelijkheid.

De *Deli Crt.* (10 en 11/5) geeft een uitvoerig verhaal van „De zonsverduistering". De Nederlandsche zoneclipsexpeditie te Idi heeft het slecht getroffen; de Duitsche meteorologen hebben waarschijnlijk iets betere resultaten behaald. De Amerikanen en Japanners hebben groot succes gehad. In 1934 zal de eclips o.a. in Borneo waar te nemen zijn.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Noodzakelijke moorden als zegeningen van de Poenale Sanctie.

Indonesia Merdeka, het orgaan der Indische Studenten-vereeniging Perhimpoenan Indonesia, geeft in het nummer van Mei onder dit hoofd het volgende artikel:

Voor en na zijn over de Poenale Sanctie reeds zoovele woorden vuil gemaakt. Het laatste woord over deze brandende kwestie is echter nog lang niet uitgesproken. Terwijl de deskundigen bezig zijn het pro en contra van dit verderfelijke arbeidssysteem op hun doode gemak te overwegen en theoretische beschouwingen te releveeren, bereikten ons in de laatste dagen de traditioneel geworden, maar onrustbarende moordberichten als een onafgebroken reeks van hoog verwijt.

Uit verschillende oorden van Indonesië, zooals de Oostkust van Sumatra, Tandjong Morawa Kiri e.a., waar de Cultures haar domicilie hebben gevestigd, werkende onder de bescherming en waarborg van de

Poenale sanctie met haar ongelimiteerde wreedheid tegens de rechtelooze contractanten, kwamen de hoogst bedenkelijke tijdingen van moord en aanslag op assistenten en administrateurs.

Met recht spreekt de „Sumatra Post" van de „toenemende wantoestanden in de kebon". Maar niet juist is het, als het blad de oorzaken van die ongeregeldheden zoekt in de „arbeidsinspectie en haar werkmethode en in het gebrek aan bescherming der assistenten". Men heeft blijkbaar in zijn nervositeit zijn logica totaal verloren en verwart daarom oorzaak met gevolg. De moordaanslagen — niemand zal dit ontkennen, — zijn even oud als de Poenale Sanctie zelf, omdat zij het noodlottig gevolg moeten zijn van zulke arbeidsvoorwaarden en zullen alleen verdwijnen met de wegbanning van deze hemeltergende onrechtvaardigheid.

Het Januari-nummer van „De Planter" teekent in 1912 en 1913 respectievelijk 40 en 41 moordaanslagen op, in den tijd dus, dat nog nimmer was gedroomd van het Geneefsche Internationale Arbeidsbureau en van „de arbeidsinspectie en haar werkmethode". Was toen de belangstelling in het betreurenswaardige lot van den arbeider-slaaf even groot als tegenwoordig en had men de „moordstatistiek" in de Cultures wat nauwkeuriger bijgehouden, de lugubere cijfers zouden zeker verrassend hoog zijn geweest.

De veelvuldige, steeds terugkeerende moordaanslagen, hoe verwerpelijk ook, zijn onder het regiem der Poenale Sanctie zoo niet te rechtvaardigen, doch zeer zeker begrijpelijk. Het resultaat van nader onderzoek naar de oorzaken pleegt de pers te willen reduceeren tot simpele mededeelingen. Het luidt dan dat de koelie „panas hati" is, of dat hij geen behoorlijk werk doet, althans niet naar den zin van den toezichthoudenden assistent, dan weer hoort men dat de opzichter, op zijn zachtst uitgedrukt, te streng is opgetreden en last not least meldt het officieele onderzoek van „vrouwen-kwesties". Met deze korte verklaringen meent men voldoende te bewijzen dat den moordenaar of candidaat-moordenaar de volle schuld treft en daarom — zegt men — moeten wij de assistenten bewapenen.

Een bloote aanleiding als „panas hati" (wrevel uit ontevredenheid) zegt ons niet veel. Men zou toch niet zoo naïef zijn om deze veel voorkomende „panas hati" als een luxueuse gril van den arbeider aan te nemen. Verklaringen als „een Madoerees telt een leven veel minder", rijpen slechts in het brein van de koloniale fantasten. Net als ieder ander weet de Madoereesche arbeider dat op elken moordaanslag een zware straf straat, levenslang in het „Gouvernementshotel" of ter dood veroordeeld. Hij weet, net als ieder verstandig mensch, dat de Nederlandsche rassenjustitie niet erg malsch is.

Het feit dat de Indonesische arbeiders zich vernederen tot het aanvaarden van de onmenschelijke en onrechtvaardige arbeidersvoorwaarden, wijst wel aan hoe ellendig armoedig het bestaan van het Indonesische volk is, hoezeer de Madoereesche koelie aan zijn moeilijk leven gehecht is. Immers alleen om dit niets beteekenend bestaan te rekken, verlaat hij zijn dierbare kampong om als contraktant ergens in de rimboe te werken, behandeld te worden als een beest onder den dwang van de karwats zijner Hollandsche medearbeiders. Alleen onder deze voorwaarde ziet hij kans om aan een hapje droge rijst te komen.

Wat een illusie maken deze menschen dan niet van de toekomst, als zij weer naar hun dorp terugkeeren, waar zij de uitgeperste rest van hun leven in „dolce far niente" denken te slijten. Ja, men zou misschien lachen om deze ironie, maar zoo denken toch heusch de onnoozele arbeiders, evengoed als de „cultuur-autoriteiten" zelf.

Ondanks dit gehecht zijn aan zijn leven, ondanks zijn illusie voor de toekomst, toch deinst de koelie soms niet terug voor de bedreigingen van het strafrecht, toch verkiest hij de gevangenis of de galg boven het leven in de kebon. Andere keuze wordt hem niet gelaten.

Nu komt de klemmende vraag: „Waarom?" Het antwoord kan niet anders zijn dan: „Omdat het arbeidersleven in de Cultures niet meer te dragen is."

Verplaatst men zich in den toestand van zoo'n arbeider! Een koelie werkt van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, niet acht uren, maar twaalf of meer, met een korten rusttijd slechts om zijn roode rijst met een stukje gedroogde visch te bikken. Stelt men zich voor in de afmattende hitte van de tropische zon te zwoegen als een opgejaagd beest, hetzij in de dichte wildernis, hetzij op een brandend open veld! Voor dit werk worden slechts luttele dubbeltjes betaald. Heel dikwijls gebeurt het dat een Europeesche employé, die zich aan het in de Cultures in zwang zijnd belastingssysteem houdt, terwille van den „baas", weigert dit luttele loon uit te betalen, omdat het afgeleverde werk niet voldoende verzorgd is, b.v. dat de losgeweekte koffieboonen niet droog genoeg zijn. De onderneming zorgt liever niet voor de inrichting van een behoorlijke drogerij en laat het droogproces aan den arbeider zelf over. De tropische zon is wel mild, maar men kan haar niet altijd dwingen. En als ze eens niet verkiest te schijnen en het regenachtige weer het drogen van de koffieboonen onmogelijk maakt, dan stelt men voor de onvoldoende verzorging van het ingeleverde werk de luiheid van den koelie aansprakelijk. Het gevolg is dat de arbeider soms vijf of zes weken geen betaling krijgt voor het gepresteerde werk.

Dat in dezen abnormalen toestand de koelie wat minder werklust toont, schijnt voor de meeste assistenten onbegrijpelijk te zijn. De arbeider is immers een werkbeest, hij mag niet mokken, niet ontevreden zijn, hij mag geen vermoeidheid kennen. De karwats van den assistent zal wel zorgen dat de man aan het werk gaat en blijft. Men moet nu eenmaal streng zijn in zijn optreden, anders keert de onderneming geen hoog dividend uit of op zijn minst werpt ze geen hooge tantièmes af.

Dan nog de tergende houding en uitlatingen van sommige assistenten als met de steen-gooierij van vermoeide arbeiders of verwaande en uitdagende woorden van „kalau brani boleh krojok sama saja" . . . !" (als je 't aandurft, komen jullie dan maar allemaal op!).

Is het te verwonderen dat de koelie nu „panas hati" wordt? Men zal zeker zeggen dat het misnoegen nog geen aanleiding hoeft te zijn voor een moordaanslag of zoo. Maar dan vergeet men dat de arbeiders hun misnoegen niet in scheldpartijen of klapuitdeelingen kunnen uiten. Dat zou hem rouwen. Spelen voor eigen rechter is in de kebon geen ongewoonte, hoewel dit zelden naar buiten lekt. Over het doodranselen van een contraktant maakt men nu eenmaal geen drukte, ja, het wordt zelfs systematisch verdoezeld. Oud-resident Le Fèbvre, tevens oud-inspecteur van arbeid ter S.O.K. getuigt in „Het Volk" van 13 Maart '29 naar aanleiding van het geheimhouden van den moord op een Indonesischen arbeider het volgende:

„Ik zou tientallen van dergelijke gevallen kunnen opnoemen. Ik ben er van overtuigd dat er onder de duizenden als weggeloopen opgegeven koelies, velen door misdaad zijn omgekomen."

Voor den getergden arbeider blijft slechts één weg open om zijn misnoegen te toonen, d.i. naar het mes grijpen om met zijn beul voor goed af te rekenen. Van zoo'n tot het uiterste gedreven koelie kan men terecht zeggen dat hij geen waarde meer hecht aan zijn leven. Men ziet dat de aanslagen en moorden uit noodzaak voortvloeien, uit zelfverdediging zijn gepleegd, gedwongen door de wantoestanden en wanverhoudingen die de Poenale Sanctie schept.

Men zegge dus niet dat „de Madoereezen een ander slag van menschen zijn." De moorden en aanslagen zijn niet-specifiek Madoereesch, maar inhaerent aan het stelsel van gedwongen arbeid. In een andere arbeiderswereld dan de Cultuur-ondernemingen, waar de Poenale Sanctie heerscht, komen dergelijke toestanden heel sporadisch voor.

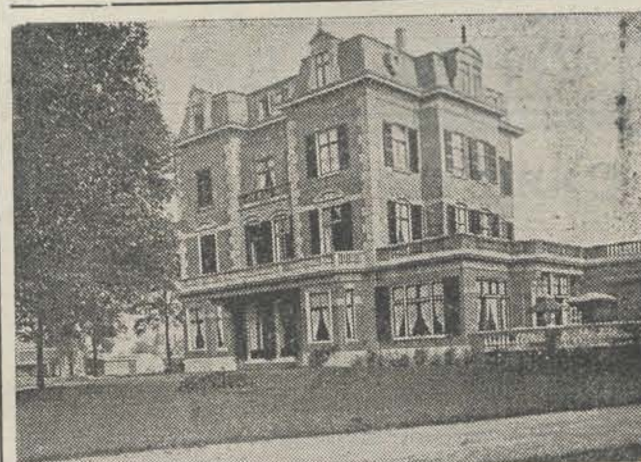
Deze aanslagen denkt men te bezweren door den assistent te bewapenen met revolvers. Dit middel zal erger zijn dan de kwaal. Immers, gewapend zijnde, voelt de assistent zich „dapperder", hij wordt driester en roekeloozer in zijn optreden. Hij zal zich, bewust van zijn onaantastbare overmachtswaan licht dingen veroorloven die bij het werkvolk kwaad bloed zetten. Het gevolg is niet te overzien. Het aantal dooden — wel is waar aan de zijde van de weerlooze arbeiders — zal ontegenzeggelijk stijgen. Dan wordt de onderneming heusch een slachtplaats van weerlooze menschen.

Het eenige en afdoend middel tegen deze mis- en wantoestanden is *de afschaffing van de Poenale Sanctie.*

(Hoewel wij — aan ons onzijdig standpunt getrouw blijvend — de uitingen der Inlandsche pers steeds zonder commentaar plaatsen, kunnen wij niet nalaten ditmaal daarvan af te wijken en bovenstaand stuk te kwalificeeren als een tendentieuse en opzettelijk verkeerde voorstelling van zaken van de zijde der uiterst linksche vleugel van de Indische volksbeweging. Red.).

Diversen.

Het Mal.-Chineesche blad *Radio* te Padang zegt dat er langzamerhand een opleving van de volksbeweging in de Minangkabau komt. Het communisme zal niet meer herleven. De godsdienstige vereenigingen hadden vroeger grooten invloed, maar hebben nu het vertrouwen van het volk verloren omdat

de leiders „gegoocheld hebben met de kasgelden". De S. I. telde indertijd 10.000 leden, wat buitengewoon werd gevonden. Thans neemt de vereeniging Moehammadijah de groote plaats in. Terwijl men het op Java over het geschil tusschen de P. S. I. en Moehammadijah heeft, streeft men in de Minangkabau naar de eenheid van alle vereenigingen op godsdienstig, politiek en economisch gebied en wel op Minangkabau-nationale basis.

In het maandblad *Indonesia Raja* van April, het orgaan der P.P.P.I., wordt in een tweetal artikelen de associatie-idee, het ideaal van het Ned.-Indonesisch Verbond, besproken naar aanleiding van een lezing op een der maandelijksche vergaderingen van de Indonesische Studenten Unie te Batavia (P.P.P.I.) en van een rede door Mr. Soeripto op een congres van voornoemd verbond te Arnhem gehouden.

In het eerste stuk wordt na een herinnering aan Kiplings „East is East and West is West and never the twain shall meet", gezegd dat Indonesiërs en Nederlanders elkander nooit zullen verstaan; eerstgenoemden hebben een ander cultuurverleden en andere *toekomstwenschen* dan hun overheerschers. „Verdraagzaamheid past ons in dit opzicht niet, verdraagzaamheid die slaafschheid zal beteekenen en geestelijke en stoffelijke ellende brengen zal." De ware bedoeling der „colporteurs van de associatie-idee" is de Indonesische vooruitgang en ontwikkeling tegen te werken en daarom zijn zij door het blad als „adders in het gras" gesignaleerd. Het feit dat er een associatie-vereeniging is opgericht op initiatief van een „Groot-Nederlander" van Indonesische afkomst, is net zoo min bevreemdend als het bestaan van spionnen en verraders op de wereld.

Na een vergelijking tusschen den dichter Rabindranath Tagore, die van het verleden zingt en in botsing komt met den heerschenden tijdgeest en den „begrijper van zijn volk" Gandhi, die van coöperator non-coöperator werd, besluit de schrijver met de verklaring dat „eeuwenoude dienstbaarheid ons gedreven heeft naar een actie voor zelfstandigheid" en dat deze actie juist de opbouwende kracht van het volk is.

In het tweede artikel maakt de schrijver een scherpe scheiding tusschen Nederlanders in Europa en Nederlanders in de Overzeesche deelen, meer in het bizonder Indonesië en wijst er op hoe Mr. Soeripto wel sprak van „een intiemen band vormen" tusschen Nederlanders en Indonesiërs, doch, toen hij het had over de welgezindheid der Europeanen, er speciaal bijvoegde: „hier in Nederland althans".

Gezien de gedragingen en uitingen der Nederlanders in Indië, gelooft schrijver niet aan de mogelijkheid van een scheppen van dien intiemen band; hij haalt hier in het bizonder de woorden aan welke de dichter van de nieuwjaarsrevue van December j.l. Jan Pietersz. Coen in den mond legde, o.m. „....Regeer niet met een strooppot, neem een goed geweer....." enz. Bij de tegenwoordige studeerende generatie heeft, naar schrijver meent, het N.I.V. weinig kans van slagen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Verschillend inzicht.

De stemming in de Eerste Kamer over de wijziging van de Indische Staatsregeling geeft het 25 April-Nr. van het Christelijk Weekblad voor Ned.-Indië „De Banier" aanleiding tot eenige zeer juiste en behartigenswaardige opmerkingen. Het vreemde verschijnsel heeft zich nl. voorgedaan dat belijders van dezelfde politieke beginselen in Indië en hier te lande geheel anders tegenover die aangelegenheid bleken te staan, behalve dan zij die meer of minder rood getint zijn en die zoowel hier als in Indië vóór de wijzigingen hebben gestemd.

„Alle antirevolutionnaire en christelijk-historische afgevaardigden in den Nederlandschen Senaat waren er tegen, de grootste meerderheid van de C. E. P.-leden [Christelijk Ethische Partij in Indië] er voor; de Roomsch-Katholieke Volksraadleden er tegen, de gelijkgezinde Eerste-Kamerleden er met uitzondering van één voor; de Vrijheidsbond [liberalen] in het vaderland er voor, de P.E.B. [Politiek-Economische Bond] hier er tegen.

Dit stemt toch, dunkt ons, tot nadenken; kan veelal een verschil in inzicht van verschillende leden van eenzelfde partij verklaard worden door een verschil in sentiment, een zoodanige verklaring moet in het onderhavig geval falen. Wij meenen veeleer dat hier het overrompelend optreden van de Regeering een groote rol heeft gespeeld, waardoor hartstochten wakker zijn geroepen en men zich niet heeft kunnen zetten tot rustige overweging. Doch ook dit, wij geven het gaarne toe, lost niet alle vragen op en is niet afdoende.

Wat naar onze meening evenwel vaststaat is dit, dat er gebrek aan overleg tusschen gelijkgezinden in het moederland en de overzeesche gewesten bestaat, althans bestaan heeft nopens deze gewichtige kwestie. Daarom zouden wij willen aandringen op verandering van gedragslijn in dezen voor de toekomst.

Wij zijn het er allen wel over eens dat Indië vooreerst de Nederlandsche leiding niet kan missen, doch wil die leiding effectief zijn, dan kan er geen genoegen mee worden genomen dat zonen van hetzelfde huis, doch die naar mate ze hier of ginds wonen, in aangelegenheden als de politieke ontwikkeling zoo diametraal tegenover elkander staan. Daar moet wat op gevonden worden, want er zal wel altijd in deze dingen verschil van opvatting blijven bestaan, doch er zal naar gestreefd dienen te worden dat het zoo gering mogelijk blijve. Wij achten dit voor een vruchtdragende politiek hoogst noodzakelijk."

Het Oranje verboden kleur.

In aansluiting bij het onder dit opschrift in het vorig Nr. (bl. 272) medegedeelde, thans het volgende bericht uit de Banier van 25 April. „Door de Jong-Java padvinderij te Semarang werd een vergadering gehouden . . . Besproken werd het bekende incident, dat zich met de padvinders te Soerabaja heeft voorgedaan, n.l. het terugzenden van de Oranjevlaggetjes, die gezonden waren om te verkoopen voor het Blinden-Instituut te Bandoeng.

Besloten werd een motie van afkeuring in te dienen, waarin geconstateerd wordt, dat de Jong-Java padvinders te Soerabaja art. 4 van de Padvinderswet hebben overtreden, en afkeuring hierover wordt uitgesproken.

Een Leproserie op de Kei-eilanden.

Een schrijven van Mgr. J. Aerts, Apost. Vicaris van Ned. Nieuw-Guinea, in de Annalen van het Missiehuis te Tilburg bevat de volgende mededeeling.

De feestelijke herdenking van het 25-jarig bestaan onzer Missie, gevierd in de hoofdstatie te Langgoer in tegenwoordigheid van de 5000 Christenen hier samengestroomd van alle staties der Kei-eilanden, zal bij missionarissen en Christenen in blijde en dankbare herinnering blijven. Vooral verheugen wij ons, omdat bij de feestviering gedacht werd aan de armsten onder de armen der missie, de ongelukkige melaatschen, voor wie uwe offervaardigheid zich zoo edelmoedig getoond heeft door hun de middelen te geven voor een nieuwe huisvesting en een passend onderhoud.

De toestand zooals die hier op 't oogenblik voor de melaatschen is, verdient zeker verbetering. In dezen toestand zal nu verbetering komen, dank zij uwe edelmoedigheid.

Op Groot Kei, in de nabijheid der missiestatie te Elat, zal een leproserie opgericht worden, waar ieder melaatsche zijn eigen woning zal hebben met een tuintje, dat hijzelf kan bewerken zoolang hij de noodige krachten daartoe heeft. Ook zal voor kleeding, voeding en drinkwater gezorgd worden. Daarbij wonen zij hier aan het strand der zee, zoodat zij een verzet hebben met visschen en een prauwtje te hunner beschikking zal gesteld worden. Alles kan er beter geregeld worden en wegens de nabijheid der missiestatie kan ook de noodige verzorging gegeven worden aan die arme ongelukkigen in het laatste stadium van hun ziekte.

Fonds tot aankoop van Aziatische kunst.

In het Juni-Nr. van het Maandblad voor beeldende Kunsten (sedert Jan. van dit jaar tevens orgaan der „Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst") wordt medegedeeld dat voor genoemde Vereeniging een fonds van *f* 150.000 bijeen is gebracht tot aankoop van Aziatische kunst. De beteekenis van dit feit is inderdaad zeer groot. Door bijdragen uit dit Fonds zal de ver. in staat zijn de semi-permanente tentoonstelling in de Rijks-Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam te verrijken en, naar gehoopt en verwacht wordt te doen volgen door een Museum van Aziatische Kunst, opgesteld in ruimere zalen. Zulk een Museum komt in Nederland zeker niet te vroeg. Andere landen zijn ons voor, daaronder landen die veel minder aanraking hadden met het Oosten dan wij. Maar evenmin te laat. Nog bestaat in China de mogelijkheid er bronzen, sculptuur en ceramiek te vinden; nog

komen van tijd tot tijd in veilingen oude schilderijen, jade, lakken en klein plastiek uit Oost-Azië ter markt. Thans zal ook de vereeniging van Vrienden der Aziatische kunst er van kunnen profiteeren en hoopt ze tevens daarbij te mogen rekenen op hulp van Nederlandsch-Indië.

De Indische Gids.

De Juni-afl. opent met een opstel van den hr. J. A. Loebèr Jr., getiteld: Is bevordering der Ned.-Indische kunstnijverheid wenschelijk en mogelijk? De schrijver beantwoordt die vraag natuurlijk bevestigend; op zijn betoog zal, vermoeden we, de Red. der rubriek Kunst en Kunstnijverheid in dit blad wel speciale aandacht vestigen. — De hoofdredacteur, de hr. George Nypels, schrijft over „Tanganyika [d.i. de naam gegeven aan het gedeelte van Duitsch Oost-Afrika, hetwelk onder Britsch mandaat is gesteld] en den Volkenbond". — De hr. M. A. J. Kelling wijdt eene beschouwing aan het hotelwezen in Ned.-Indië, een in verband met den steeds toenemenden toeristenstroom, zeer actueel onderwerp. Schr. meent dat de Indische hotels een vergelijking met dergelijke inrichtingen in de naburige Aziatische landen goed kunnen doorstaan. — Mr. J. J. van Bolhuis houdt in zijn parlementaire rubriek: „Indië en de Volksvertegenwoordiging" een nabetrachting over de besprekingen over de wijzigingen der Indische Staatsregeling in de Eerste Kamer.

Voorts bevat deze afl. de gewone maandelijksche rubrieken: Varia — Revue van brochures enz. (hierin is o.m. bijeengebracht hetgeen in verschillende bladen geschreven is naar aanleiding van de veelvuldige aanslagen op employé's in de cultures in den laatsten tijd) — Buitenland (De Dutch Burghers in Ceylon) — Koloniale literatuur — Wetenschap, kunst en industrie.

Tropisch Nederland.

Inhoud van afl. 3 (3 Juni). Economische ontwikkeling van Atjeh, door J. Langhout (korte, geïllustreerde beschouwing naar aanleiding van een rapport van den hr. C. G. Slotemaker van de Serdang Cultuur Mij.). — Eene rijstlegende uit de Minahassa, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Een tocht naar Boni door Zuid-Celebes, door J. Servaas.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 9 (1 Mei). Chemische alarmklokjes om slapende planten te wekken, door A. E. Buchanan Jr. (met ill.). — De suikerindustrie in Portugeesch Oost-Afrika, door S. G. Ruegg. — Hollandsche en Indische ananascultuur, door S. Kalff. — De essence van Bergamot, door C. Chabot. — De groei der plantenwortels, door Majoor Caws. — De water-hyacinth en uitroeiing daarvan in de zuidelijke provincie van Ceylon, door W. C. Lester-Smith. — Wat is Biocoenose? door Dr. H. von Bronsart.

De Indische Mercuur.

No. 23 (5 Juni). Nederlandsch-Indië op de Jaarbeurs te Milaan 12—28 April 1928, door Ir. W. L. Utermark (met afb.). — Positie van de Javasuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De vooruitzichten van de suikerindustrie in Britsch-Indië. — De Nederlandsche Kamer van Koophandel in Londen (mededeelingen uit het jaarverslag over 1928). — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 44 (27 April). De Deli Planters Vereeniging 50 jaar (met afb.). — De beteekenis der chemie voor de medische wetenschappen en de wetenschappelijke vorming, door Dr. O. de Vries (slot). — Werkwijze voor het behandelen van versche tabaksbladeren volgens Noord-Amerikaansche methode. — Slijmziekte bij aardappelen. Het werk der Proefstations in Ned.-Indië, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went (ontleend aan de Zakenwereld). — Het belang van Ned.-Indië bij de theecultuur, door F. H. de Kock van Leeuwen (ontleend aan evengenoemde bron). — De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland, door J. S. C. Kasteleyn (ontleend aan Econ.-Statistische Berichten).

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 9 (1 Mei '29). Contact gemeentebestuur en inheemsche bevolking, door D. C. Vermazen. — Gemeentelijke bureaux voor statistiek in Ned.-Indië, door N. Kosters. — De financiën der Locale ressorten en haar taak. — Decentraliana.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Juni-afl. opent met het eerste gedeelte eener fraai geïllustreerde beschouwing van Mr. J. G. Huyser over Broenei (het landschap onder Engelsch bestuur aan de N.W.-kust van Borneo) en Broenei-bronzen. — Verder vervolgt de hr. J. A. Loebèr zijn, eveneens geïllustreerd artikel: Woningbouw en architectuur in Nieuw-Guinea.

Adatrecht.

De zoo juist hier te lande ontvangen jonste aflevering van het Indisch Tijdschrift van het Recht (het orgaan der Nederlandsch-Indische Juristenvereeniging) brengt een opmerkelijke nieuwigheid, meldt de N. R. Ct. Zij is getiteld „Landraadnummer" en bevat, na twee goed gedocumenteerde artikelen van Javaansche juristen over Vorstenlandsch adatrecht, een twintigtal vonnissen over vragen van adatrecht, gewezen door rechtbanken op Java, umatra, Borneo en Celebes. De aflevering besluit met de aankondiging en recentie van vijf recente boeken over adatrecht, alle van 1928.

Een ter perse liggend Woordenboek van Indonesische adatrechtstermen, hetwelk verschijnen zal onder de auspiciën der Union Académique Internationale, vindt ook in de landen, die bij deelen van Indonesië buiten Nederlandsch-Indië betrokken zijn, groote belangstelling. Een hoog bedrag aan bijdragen is ingekomen van het gouvernement-generaal van Formosa, van Amerikaansche zijde, van Portugeesche zijde, van de British Academy te Londen en van het gouvernement-generaal van Fransch-Indochina (dit laatste met het oog op de aldaar wonende Tsjams). Alleen het gouvernement-generaal van Madagaskar ontbreekt nog.

Een Fransch diplomaat over Timor.

Een Fransch diplomaat, de heer Charles-Eudes Bonin heeft in het maandblad van het Comité de l'Asie Française, dat L'Asie Française heet, twee artikelen geschreven over het eiland Timor, en wel als Portugeesche en Nederlandsche kolonie. De artikelen — lezen we in de Nwe Rott. Ct. — behandelen het eiland historisch, geografisch, ethnologisch en administratief, en geven blijk van een uitvoerige studie van het onderwerp. De heer Bonin heeft Timor blijkbaar jaren geleden op een reis bezocht, en verder heeft hij veel gegevens verzameld tijdens een verblijf in Portugal. Hij is echter ook over Nederlandsch Timor zeer goed ingelicht, zoozeer zelfs, dat eenige kleine onnauwkeurigheden in zijn relaas alleen in het oog vallen, omdat dit verder van zoo grondige kennis van het onderwerp blijk geeft.

De schrijver trekt een vergelijking tusschen de twee gedeelten van het eiland, waarbij hij met groote onpartijdigheid te werk gaat. Hij lijkt ons echter het intensieve van het Nederlandsch bestuur, de bemoeienis ervan met de Inlandsche hoofden in het binnenland, wel eenigszins te onderschatten. De radja's van Timor zijn volstrekt niet meer de bijna onafhankelijke volkskoninkjes, die de heer Bonin nog in hen ziet. Ook is hem blijkbaar niet bekend, dat sedert zijn bezoek aan Timor, automobielwegen zijn aangelegd naar alle hoofdpunten van het Nederlandsch gebied, en over de heele lengte van dat gebied.

De artikelen eindigen met de volgende „conclusion":

„Deze uiteenzetting geeft gelegenheid de twee methoden van kolonisatie te vergelijken, de eene van latijnschen geest, en de andere meer van „influence saxonne", naast elkaar toegepast op het zelfde eiland. De grondslag van beide is dezelfde, daar bodem en inboorlingen niet merkbaar verschillend zijn, daar er geen natuurlijke grenzen bestaan, maar slechts politieke grenzen, die herhaaldelijk zijn gewijzigd. De Portugeezen zijn er sedert 1515 en hebben dientengevolge een voorsprong van een eeuw op de Nederlanders, die in 1618 te Koepang kwamen; moeilijkheden en opstanden hebben hun niet gemankeerd, soms aangemoedigd door hun buren op wie zij hetzelfde systeem toepasten; maar hun groote gemoedelijkheid, de zeer merkwaardige afwezigheid bij hen van ieder rasvooroordeel heeft hun misschien veroorloofd, dieper door te dringen, bij en meer onmiddellijk te werken op den inlander. Deze gelukkige invloed is echter totnogtoe bijna verlamd door het kwaad, waarvan ook het moederland zelf lijdt: gebrek aan adminsitratieve orde, doorzettingskracht en geld.

De Nederlanders daarentegen, gegroepeerd rondom hun haven van Koepang, hebben veel strengere tucht ingevoerd, en hun werk veel krachtiger doorgezet. Dat heeft hun, zooals op Java, zeer voordeelige oeconomische resultaten opgeleverd (? Red.), die wij hier niet kunnen opsommen. Maar doordat zij minder contact met de inboorlingen hebben, hebben zij zich ook minder geïnteresseerd voor het binnenland en zich beperkt tot de exploitatie van het kustgebied, dat zij zoo goed mogelijk hebben weten te organiseeren, met vermijding van het leergeld, dat hun buren hebben betaald.

Voor ons Franschen is deze vergelijking niet zonder belang, want zij herinnert ons — als men rekening houdt met het verschil der werelddeelen — aan het schouwspel, dat onze kolonie Guyana biedt naast het Nederlandsche Guyana en aan de vrij verschillende resultaten, die in elk der beide koloniën bereikt zijn."

Men zou deze vergelijking gaarne wat duidelijk zien uitgewerkt. Maar de heer Bonin is niet voor niets diplomaat!

* * *

Oostkust van Sumatra-Instituut. Mededeeling No. 17. Kroniek 1928, samengesteld door M. J. Lusink, Archivaris van het Oostkust van Sumatra-Instituut. (Met afb. van het standbeeld van wijlen J. T. Cremer te Medan en portret van gouverneur L. H. W. van Sandick). (Amsterdam, druk van J. H. de Bussy).

Bezinning nopens Nederland's koloniale Staatkunde, door S. Ritsema van Eck. (Vragen des Tijds. Juni '29).

De eerste automobiel in Ned. Nieuw-Guinea [bestemd voor de Handels- en Cultuur Mij. „Phoenix", die te Nabire, aan de Zuidkust van de Geelvinkbaai haar laatste vestiging heeft voor de winning van damar], door H. N. Sax, officier b. d. gouv. marine N.O.-I. (met een reeks interessante kiekjes). (Het Leven. 8 Juni '29).

Post-, Telegraaf- en Telefoongids voor Nederlandsch-Indië. 33e jaargang 1929. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Wim en Frans op Banka. Een leesboek voor de hoogste klassen der lagere scholen en de eerste klasse der M.U.L.O.-scholen in Nederland en Nederlandsch Oost-Indië, door H. J. Meuleman Jr. Geïllustreerd door Menno van Meeteren Brouwer. (Groningen, P. Noordhoff).

Indische houtaankap, door S. Kalff. — Reisindrukken van een verlofganger uit Nederland naar Indië, door P. B. (vervolg). (De Ind. Verlofganger, 7 Juni '29).

Justitieele statistiek van Nederlandsch-Indië over het jaar 1927. Samengesteld bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen. (Pekalongan, Drukkerij Strafgevangenis).

Fourth Pacific Science Congress to be held at Batavia-Bandoeng from 16—25th May 1929. Third announcement. Issued May 1929. With portraits and plate. (Buitenzorg, Archipel Drukkerij).

Briefwisseling van den Gouverneur-Generaal Gustaaf Willem Baron van Imhoff met den advocaat-fiscaal der Amsterdamsche Admiraliteit Mr. Jacob Boreel Janszoon (1738—1750), medegedeeld door H. van Malsen. (Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap. Deel 50, 1929, bl. 321—426).

BOEKAANKONDIGING.

Ten behoeve van onze Katholieke landgenooten, die voornemens zijn naar Indië te vertrekken en voor hen, die van Indië naar Holland komen, is door het *Katholiek Indisch Bureau*, de Carpentierstraat 153, Den Haag, Directeur de heer P. J. F. J. Schnebbeljé, uitgegeven een „Wegwijzer". Met een inleidend woord van J. A. Monod de Froideville, oud-voorzitter v. d. Centralen Raad der N.-I. Katholieke Sociale Bonden en artikelen van Dr. J. Schmutzer, Voorzitter en J. A. M. Bruineman, oud-voorzitter van de Ind. Kath. Partij.

Het bureau voornoemd stelt zich ten doel het verstrekken van inlichtingen aan hen, die gaan naar- en aan hen die komen van N.-I. en schrijft maandelijksche bijeenkomsten uit. In den Wegwijzer nu zijn alle deze onderwerpen samengevat, welke tot den werkingssfeer van het bureau behooren. De inhoudstafel bevat een 65-tal hoofden van onderwerpen, welke in den Wegwijzer behandeld zijn in een vrij groot maar handig formaat. Het werk bevat een 280 pagina's met vele reproducties en is bovendien voorzien van een schetsplan van Batavia en een tramwegnet-kaart van Den Haag. Zeer practisch.

Door het bovenstaande krijgt men een denkbeeld van het met zorg bewerkte en typografisch goed uitgevoerde boekwerk, dat inderdaad een betrouwbare gids of wegwijzer is en menigeen van grooten dienst zal zijn.

Suriname.

Wij hadden Zaterdag namiddag (8 Juni) het genoegen de algemeene vergadering bij te wonen van de „Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche koloniën", waar de heer R. IJzerman, die als geoloog deel heeft genomen aan de expeditie-Stahel naar het Wilhelmina-gebergte, een voordracht heeft gehouden over *„de Roraima-formatie in Suriname en hare mogelijke economische beteekenis."* De zeer belangrijke voordracht, waarin een overzicht werd gegeven van den geologischen bouw van Suriname, toegelicht met kaarten en foto's, leent zich niet voor een korte samenvatting. De Roraima-formatie heeft haar naam te danken aan het machtige tafelgebergte, de Roraima, bij de grens van Brazilië, Venezuela en Britsch-Guiana. De economische beteekenis zou zijn de mogelijkheid dat er in de verweeringsproducten van die formatie diamant voorkomt evenals in Britsch-Guiana. (Men zie over deze formatie bulletin no. 86 der bovengenoemde maatschappij).

Na de voordracht had eenige discussie plaats, waarbij bleek dat de heer IJzerman niet zeer gunstig dacht over het voorkomen van petroleum in Suriname en Britsch Guiana. Hij voegde er echter bij dat diepboring de beslissing moet brengen.

Aan de lunch, die aan de voordracht voorafging, zaten, behalve de voorzitter, den oud-gouverneur van Suriname, Mr. Fock, negen heeren aan, die bijna allen de binnenlanden van Suriname hebben bereisd.

* * *

Naar de West verneemt zijn bij zeer ondiepe boringen op de pl. Blauwgrond (aan Combé) opborrelingen ontstaan van een vloeistof, welke bij chemisch onderzoek bleek met petroleum gemengd te zijn.

Ook op de plaats Geyersvlijt worden thans dezelfde boringen ondernomen.

Wij teekenen hierbij aan dat het wel opmerkelijk is dat bij de diepboringen in 1902 en 1903 en daarna in 1907 door den heer Th. Wardle, uit Demerary, te Paramaribo gedaan, geen sporen van petroleum zijn gevonden.

* * *

„De West" schrijft:

Dr. J. Weyerman is naar Nederland vertrokken, met de bedoeling om in den grooten drogen tijd hier terug te komen en de proefboringen naar water in dat seizoen te herhalen.

Loopt alles naar wensch, dan zou er kans zijn, dat het volgend jaar een aanvang wordt gemaakt met den aanleg van de waterleiding voor Paramaribo.

* * *

In *„De Telegraaf"* van 7 Juni een brief van Prof. Sleeswijk over het *„Hygiënewezen in Suriname"*. Wij knippen daaruit het volgende:

....„Komt men dus, bij een zakelijke beoordeeling der situatie, tot het besluit dat hygiënische voorzieningen zeer noodig zijn, er is ook geen reden voor overdrijving in pessimistischen zin...

„De regelen der hygiëne kunnen ook in Europa niet ongestraft worden overtreden en ze moeten in de tropen zoo mogelijk nog zorgvuldiger worden gevolgd. Maar dan blijft, ook in Suriname, het gevaar voor Europeanen gering. Het is dan ook een dom praatje of boos opzet, dat het aan gezonde bewoners van ons werelddeel om hygiënische reden afgeraden zou moeten worden, zich in Suriname te vestigen of daar nieuwe ondernemingen op te zetten."

* * *

Zooals bekend geacht mag worden, zoo lezen wij in de Nieuwe Stem, heeft de heer De Miranda, not. te Paramaribo, zich gedurende zijn verblijf in Nederland geïnteresseerd voor de vraag of het mogelijk was Surinaamsche Ananas met goed gevolg op sap te conserveeren en heeft de firma Van Woerkom bereid gevonden om hem bij de oplossing van deze vraag behulpzaam te zijn.

De firma Van Woerkom schijnt in deze succes te hebben gehad, ter beoordeeling waarvan, voor enkele dagen, vertegenwoordigers van de pers ten kantore van de heer De Miranda werden uitgenoodigd.

De proeven kunnen als wel geslaagd beschouwd worden. Het bleek dat conserven van Surinaamsche Ananas glorierijk de vergelijking met die van Hawaii konden doorstaan.

Sommigen meenden zelfs, dat de Hawaii ananas de mindere was, daar het vruchtvleesch lang niet zoo consistent was als van de Surinaamsche soort.

Het is te hopen dat men het niet bij deze proeven zal laten en dat de maatschappij, waarvan de heer De Miranda gedelegeerd commissaris is, tot het besluit moge komen haar conservenfabriek op te richten.

* * *

Aan de Memorie van Antwoord in zake de Surinaamsche begrooting voor 1930 ontleenen wij het volgende:

Petroleum. Wat de mogelijkheid van oliewinning in Suriname betreft, is de Surinam Oil Company houdster van het monopolie tot opsporing van petroleum en kan dus voor het oogenblik alleen van haar bewijs dezer mogelijkheid komen. Over een ontwerp-verordening voor de ontginning van petroleum is het overleg met het Opperbestuur nog niet afgeloopen.

Proeven. De stand der oliepalmen op Zanderij 1 laat niets te wenschen over. De aanplant van veredelde plantjes van sinaasappels en koffie richt zich naar de vraag, aan welke tot nu toe altijd kon worden voldaan. De proeven met cassave op Zanderij 1 worden uitgevoerd ten laste van art. 110 van de begrooting 1929. De proefaanplant van Liberiakoffie aan den Weyneweg is dezer dagen verkocht aan den heer Berkeley van Galibi. Aangaande de boschkapok wil het den Gouverneur voorkomen, dat stelselmatige winning van dit boschproduct een zaak is van het particulier initiatief, nu voor dat product in Paramaribo reeds een vaste markt bestaat en ook de proefzendingen van het landbouwproefstation in het buitenland gunstig zijn beoordeeld.

Verder zullen proeven worden genomen voornamelijk met rijst en koffie, maar ook met cacao, thee, gambir, tweede gewassen en groenbemesters en zal het onderzoek der binnenlandsche gronden worden voortgezet.

Gemeentebestuur. De instelling van een gemeentebestuur voor Paramaribo acht de gouverneur, zooals hij in de Memorie van Antwoord mededeelt, onder de huidige omstandigheden een onnoodige en daarom ongewenschte uitbreiding van de administratie. Bovendien is het twijfelachtig, of voor een Gemeenteraad altijd een voldoend aantal bekwame candidaten beschikbaar zou zijn. De verwijzing naar de Britsche koloniën moet tot voorzichtigheid nopen, waar onlangs in de meest vergelijkbare kolonie Demerara een ontwerp werd ingediend, dat den Gouverneur de bevoegdheid geeft gemeentebesturen buiten werking te stellen.

* * *

Een aanvulling van het Wetboek van Strafrecht is afgekondigd, waarbij nadere bepalingen in het leven worden geroepen tegen mishandeling van dieren. Hij die een dier mishandelt, boven zijn krachten laat werken, het noodige levensonderhoud achterwege laat, zieke of schurftige dieren pijnlijk werk laat verrichten, of het noodeloos vervoert op een pijnlijke of kwellende wijze, wordt bedreigd met straffen, die in sommige gevallen kunnen oploopen tot zes maanden gevangenisstraf of drie honderd gulden boete.

* * *

Men schrijft aan de *N. R. Ct.* van 6 Juni, Av.bl.D:

Een der producten van de suikerfabricage is de melasse of stroopsuiker. De productie daarvan bedroeg in Suriname in de jaren 1925—1928 tusschen de 250.000 en 325.000 liter. Gedurende vele jaren had uitvoer daarvan plaats naar de naburige Engelsche en Fransche koloniën, doch in 1922 en 1923 was die uitvoer tot stilstand gekomen. In 1924 vertoonde zich voor dit product belangstelling van Amerikaansche zijde en had opkoop daarvan plaats door de British Molasses Company, die het in verschillende deelen van West-Indië op groote schaal kocht tegen 5 dollarcent per gallon. De uitvoer steeg dan ook in 1924 tot 97.500 en in 1925 tot 146.730 liter.

In de jaren 1926/'28 had echter geen uitvoer meer plaats en werd de melasse plaatselijk gebruikt voor de bereiding van rum en veevoeder. Met de poeder van rietvezels vermengd heette dit veevoeder molascuit.

Thans is er belangstelling voor melasse van Engelsche zijde ontstaan. De Pure Cane Molasses Co. (Britsch West-Indië) Ltd. heeft een overeenkomst gesloten voor den opkoop van alle beschikbare melasse van Suriname en Britsch Guyana. Voor dit doel is te Georgetown (de hoofdplaats van Britsch-Guyana) een terrein aangekocht, waarop een tank zal worden gebouwd, welke 1.250.000 gallon zal kunnen bevatten. Het surplus aan Vacuumpan-melase van Suriname zal voortaan naar Georgetown worden uitgevoerd".

* * *

Door de heeren T. H. van Hattum, directeur der N.V. Solleveld, Van der Meer en T. H. van Hattums Stoomvaart Mij., J. J. F. de Freese, directeur der Europeesche Bank en Handel Mij. te Amsterdam en mr. T. W. D. C. A. van Hattum te Santpoort is opgericht de N.V. „West-Indische Compagnie" te Amsterdam.

Het doel der vennootschap is o.a. de handel met de overzeesche landen en koloniën, speciaal in West-Indische houtsoorten en verder in alle andere producten dezer landen en koloniën, de exploitatie van koloniale ondernemingen, ook op mijnbouwkundig gebied, in den meest uitgebreiden zin.

Het maatschappelijk kapitaal der vennootschap bedraagt *f* 500.000, verdeeld in 1000 aandeelen, ieder groot *f* 500. Bij de oprichting der vennootschap wordt door de oprichters voor zich en voor anderen deelgenomen voor 200 aandeelen, welke aandeelen à pari zijn geplaatst en in contanten zullen worden volgestort.

Voorts worden uitgegeven 250 winstbewijzen.

* * *

In de *„Economisch-Statistische Berichten"* van 29 Mei een artikel van den heer Tj. Pyttersen *„De waarde van Suriname als cultuurland"*, met een naschrift van den heer J. S. C. Kasteleyn.

* * *

De heer Jonker te Paramaribo schrijft in de „N. R. Ct." van 30 Mei Av.bl. A over *„Cassave cultuur in Suriname"*, naar aanleiding van de mededeelingen van den heer Kasteleyn over deze cultuur.

In de „N. R. Ct." van 2 Juni een antwoord daarop van den heer Kasteleyn.

Curaçao.

Droef.

Onze copie was reeds ter perse, toen het bericht der overrompeling Nederland in den meest onaangenamen zin kwam verrassen. Een overzicht der dagbladberichten zal men van ons niet verwachten. Wat er in het kader van deze rubriek van te zeggen zou zijn, schorten wij op tot de feiten vaststaan. Wij volstaan met uiting te geven aan onze droefheid, dat men 't zoo ver heeft laten komen. Wie Curaçao kent en geen vreemdeling is in de landen rond de Caraïbische Zee, zal mèt den smaad de schade voelen, die Nederlands naam ginds geleden heeft. Dat de gouverneur en den troepencommandant „gezond en wel" te Willemstad zijn teruggekeerd, en de autoriteiten „na enkele uren den toestand bleken te beheerschen, zijn, daarbij vergeleken, factoren van weinig gewicht, die de verzuchting doen opwellen, dat de heeren Fruytier en Borren en misschien ook Curaçao er tot nu toe beter zijn afgekomen dan Nederland.

De bovenwindsche eilanden.

Bij nader inzien blijkt het niet zoo belangrijk wat in het Voorloopig Verslag op de begrooting voor 1930 over de bovenwindsche eilanden gezegd wordt.

Men was het er over eens, dat weer eens ernstig aandacht werd gewijd aan den landbouw. Een lid wilde de proef nemen met een landbouw-specialiteit van een der naburige Engelsche eilanden met ondervinding van de plaatselijke gesteldheid. Andere leden voelden meer voor landbouwkundigen uit Oost-Indië.

Een lid was van meening, dat het niet deskundige voorlichting is, die ginds ontbreekt. Er zijn daar voldoende landbouwers, die heel goed weten, hoe de daar met goed gevolg te verbouwen gewassen behandeld moeten worden. Geldelijke steun is noodig om weer te beginnen met afzetgebied of organisatie van het bedrijf.

Men vroeg een gedetailleerde uiteenzetting, hoe het Bestuur denkt te werk te gaan, zoo mogelijk met specificatie van het bedrag, dat men denkt te besteden.

Cijfers over 1927.

Bij de wet van 24 Juni 1927 waren de uitgaven geraamd op *f* 3.128.483 en de inkomsten op *f* 2.903.350. De uitgaven waren dus *f* 225.133 hooger geraamd dan de inkomsten, tot welk bedrag eene bijdrage uit 's Rijks schatkist tot aanvulling der Curaçaosche middelen was toegestaan. De uitkomsten van het begrootingsjaar zijn echter gewest: voor wat betreft de ontvangsten uit belastingen, enz. *f* 4.232.425 en voor wat betreft de uit-

en ƒ 4.074.981, zoodat de middelen ƒ 157.444 er hebben opgebracht, dan voor de bestrijding r gezamenlijke uitgaven werd geëischt. Dientenvolge behoefde over de Rijksbijdrage niet te wor-n beschikt, terwijl ook geen gelden behoefden te rden opgenomen.

Uitvoer.

Het 4de kwartaal 1928 geeft de volgende uitvoerers:

loëhars 95.343 K.G., dieselolie 21.478.144 Liter, olie 139.718.000 K.G., gasoline 273.348.113 L., roleum 978.036.000 L., residu 978.036.000 K.G., ve olie 75.714 K.G., smeerolie 36.891.202 L., t.w. r een waarde van ƒ 42.509.609.—.

Eenige vergelijkingscijfers van Curaçao en Aru- doen zien, dat Curaçao uitvoerde voor een waar- van ƒ 4.720.087 aan gasolie, voor een waarde ƒ 15.436.667 aan gasoline, voor ƒ 16.457.974.— residu en voor ƒ 1.878.240.— aan ruwe olie, lke cijfers voor Aruba achtereenvolgens waren 82.240, ƒ 675.833, ƒ 3.069.656 ƒ 20.249.057.

Door dit laatste buitengewoon hooge cijfer verhilde de totaal uitvoer van Curacao, ƒ 43.327.621, et meer dan ƒ 19.000.— met die van Aruba, 24.353.907.—. Telt men de totalen van Aruba op, n krijgt men ƒ 67.681.528.—, terwijl het totaal n alle eilanden bedraagt ƒ 67.726.574.—. Alleen naire en St. Martin geven nog eenigszins beteekenende uitvoercijfers, en wel voor zout: Bonaire 8.374 K.G. (ƒ 5.603.—), St. Martin 1.541.550 K.G. 15.933.—). Het zout van St. Martin schijnt dus helft meer waarde te bezitten dan dat van Bonaire.

De uitvoer van strooheden van Curaçao bedroeg et meer dan 9.930 dozijn (ƒ 51.426.—); Aruba eft met 1514 dozijn een waarde van ƒ 2330.—, naire met 1055 dozijn een waarde van ƒ 4120.—. Curaçao voerde nog voor ƒ 600.000.— fosforzure lk uit en voor ƒ 153.320.— steenkolen; Saba voor 3680.— kantwerk.

Errata.

Het is gebeurd in Amsterdam op 10 Juni 1929 at de familie van den gouve-neur van Suriname erd verontrust met de toepasselijkverklaring van at te Curaçao gebeurd was, op Suriname.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerde kerk op Curaçao:

6 Sept. 1785 geb. Cornelis, zn. van Cornelis Spencer en Maria Raven;
25 Juni 1786 geb. Frederik Willem, zn. van Johannes Evertsz en Jannetje Vermeulen;
7 Febr. 1788 ged. Gijsbertha Jannetje Maartha, dr. van Abraham de Veer Johsz. en Dorothea Elizabeth van Uytrecht;
7 Mei 1788 ged. Johannes, zoon van dezelfden;
1 Oct. 1789 geb. William Webb, zn. van Gerardus Duyking en Adriana Webb;
Getuigen Fred. Gottlieb Hendr. Beutner en Anna Dorothea Beutner, geb. Duyking.

Uit den Verren Vreemde.

Afghanistan.

De strijd tusschen Batsja Saquao, die zich als bib Oellah tot emir heeft laten uitroepen, en an Oellah, de hervormer, de koning, die, na st afstand van den troon gedaan te hebben, uit n nieuwe residentie Kandahar oprukte om Kael te hernemen, die strijd kan als volstreden wor- n beschouwd. Aman Oellah heeft troon en land er prijs gegeven, hij heeft het aantal der vorsten ballingschap met één vermeerderd.

Of hierdoor aan Afghanistan binnenlandsche rust rzekerd is, is nog te betwijfelen. De stammen derling twisten graag en onttrekken zich ook arne aan het centrale gezag; waar geen sterke nd voor veiligheid en rust zorgt heerschen gure estanden; door den burgeroorlog is anarchie ontaan; de priesters, de gunstelingen van den nieuen emir — gewezen waterdrager —, de oude ofden, de khans, betwisten elkander macht en vloed. Is Aman Oellah gevallen en verdreven, ndat en doordien hij de westersche begrippen et te veel spoed aan het oude oostersche volk ilde opdringen, toch zijn er aanhangers van een oderniseering, langs lijnen van geleidelijkheid, e aan het bestaande geen vrij spel willen laten. Het buitenland wenscht ook geen onverschillige eschouwer te blijven, de tegenstanders Rusland n Engeland zijn er beiden op bedacht Kaboel onder hun invloed, kan 't onder hun leiding, te brenen. Naar verzekerd wordt, blijven de troepen van man ook nog te velde, onder bevel van zijn neef adir Khan, die zich nu tot kroonpretendent heeft emaakt.

Maar met dit al kan voor het tegenwoordige de rijd tusschen de twee hoofdpersonen toch als beist worden beschouwd. Aman Oellah heeft dit oor zijn vlucht voor geheel de wereld buiten kijf esteld.

Den 23en Mei gaven de Europeesche bladen een Reuter-bericht uit Quetta: „Aman Oellah is, vergezeld van koningin Soeraya en zijn broeder Inajat Oellah, heden, onverwacht, te Chaman, in Britsch-Indië aangekomen." Dit „onverwachte" werkten de bladen nader uit, door de bewering dat de strijdkansen voor den ex-koning in den laatsten tijd juist geenszins slecht stonden.

Het mag eenigszins verwondering wekken, dat de berichtgever uit Quetta, in Britsch-Indië nabij de Afghaansche grens, op dit „onverwacht" nadruk legde en dat de pers dien nadruk nog versterkte. *The Times of India* (Bombay) toch bevatte in zijn maileditie van 18 Mei reeds een stuk van zijn specialen correspondent op het gevechtsveld, dat dus dagen te voren geschreven moest zijn, en waarin de ongunstige positie van Aman Oellah al duidelijk geteekend werd. Batsja Saquao werd daarin *to-day the strong man of Afghanistan* genoemd. Hij vertelde van de nederlaag van Aman Oellah en zijn aanhangers in de pas geleverde hevige gevechten, waardoor de vorst in een *perilous plight* was gebracht. De troepen van den nieuwen emir hadden Herat bezet. Hierdoor waren zij meester in het N.W. gebied en sloten zij de gemeenschap van Aman Oellah met de Russische grens af, van welke zijde hij wapens en schietvoorraad betrok. Zijn positie te Kandahar werd zoo een geïsoleerde.

Verwacht werd, dat de overwinnaar zich nu tegen Kandahar in het Z. O. zou richten, *and give thus a final crushing blow to Aman Oellah.* Daarbij werd ook melding gemaakt van nieuwe plannen van Aman Oellah's bevelhebber, Nadir Khan, om Kaboel uit het westen aan te vallen.

De gegevens over de krijgsverrichtingen in Afghanistan, over het verliezen of het verwerven van den steun der strijdvaardige stammen, verdienen geen onvoorwaardelijk geloof. Over den strijd, die nu een paar maanden in vollen gang is, heeft men in Europa vaak geheel tegen elkander ingaande berichten gekregen. Mededeelingen, die betrouwbaar schenen, bleken niet zelden geen grond van waarheid te hebben.

Wij hebben dit zóó ten volle beseft dat wij, na 3 maanden geleden de inleiding en voorbereiding tot den binnenlandschen oorlog gegeven te hebben, geen poging hebben gedaan om hem in zijn chaotische verwarring te volgen. Wij hebben op de ontknooping gewacht.

Maar toen een uitvoerig bericht kwam, van een bekwamen Engelschen verslaggever, zooals dat in *The Times of India*, en toen dit zóó stellige mededeelingen bevatte, toen kon men toch bezwaarlijk verklaren, dat de strijdkans zich gunstig stelde voor Aman Oellah.

Uit nadere berichten bleek, dat hij zich daarna in zijn hoofdstad Kandahar versterkt had, en dat de voortgezette strijd hem ook daar in het nadeel deed blijven, en wel in die mate, dat hij geen ander uitweg wist te vinden dan te vluchten. 's Nachts verliet hij met zijn gemalin — die haar bevalling wachtende was — Kandahar, om zich te Chaman, in Britsch-Indië, in veiligheid te stellen. Inajat Oellah, de broeder, die na Aman's eerste abdicatie gedurende drie dagen de kroon mocht dragen, verzocht nu te Delhi te mogen blijven, hij verklaarde nooit meer iets met politiek te doen te willen hebben.

Aman Oellah zelf kwam met vele plannen, of met geen plannen, zooals men het nemen wil. Waar hij zich als koning in ballingschap zal vestigen interesseert de wereld eigenlijk niet meer; zoo is nu eenmaal het lot van een gevallen vorst.

Alleen wanneer de staatkunde van een andere mogendheid er belang in mocht zien hem nog eens aan te zetten tot een poging om de macht in Kaboel terug te krijgen, zou zijn figuur weer naar voren komen. De kans hierop lijkt echter verbruid, daar een vreemde mogendheid, die naar invloed in Afghanistan mocht dingen, liever een andere persoonlijkheid zal kiezen, dan de vorst die tot tweemaal toe is heengegaan.

Afghanistan en het westen zullen op den duur niet los en vreemd van elkander kunnen blijven; ook in Azië wijst de ligging van dit land tusschen Rusland en Voor-Indië op het onvermijdelijke van een te spelen rol in de geschiedenis van de naaste toekomst, die geen land, geen volk in isolement wil laten voortleven. Daar waar de Himalaja zich tusschen Aziatisch Rusland en Britsch-Indië als een niet te overschrijden muur verheft en uitstrekt vormt Kaboel de eenige uitvalspoort. Het heeft in het verleden als zoodanig aandacht getrokken en dienst gedaan. Voor de toekomst is dit eveneens te verwachten. Geweldadige of vreedzame drang? Heirbaan of handelsweg? In den toestand van het heden is niet te lezen of welke wijze, noch door welke personen Afghanistan met Kaboel eenmaal de onafwijsbare taak te vervullen zal krijgen. Aman Oellah heeft te gauw willen gaan, dat heeft het binnenland niet willen aanvaarden. De priesterinvloed wil alles bij het oude houden, dat zal het buitenland niet willen aanvaarden.

De Billiton Mij. in Tanganyika.

De Billiton Mij. strekt haar werkzaamheden, zooals bekend, ook uit buiten het eiland, waaraan zij haar naam ontleent. Volgens het onlangs verschenen verslag over 1928 neemt zij ook een werkzaam aandeel in het onderzoek van den tinrijkdom in Tanganyika, d.i. het gedeelte van voormalig Duitsch Oost-Afrika, dat na den oorlog, als Volkenbondsmandaatgebied aan Engeland is toegewezen (zie hierover „De Indische Gids" Juni-aflevering).

De Tanganyika Goldfields Limited had reeds opsporingswerkzaamheden naar tin gedaan, had ook goede gegevens verkregen, maar door gemis aan t.z. kundige exploratеurs en ontginners was zij eigenlijk blijven steken. Het is toen tot een combinatie met de Billiton Mij. gekomen, die over personeel beschikt dat bij uitnemendheid geschikt is voor het onderzoek ter plaatse, voor de beoordeeling van de exploitatie-mogelijkheden, in het diep in het Afrikaansche binnenland gelegen terrein, enz. enz. De Billiton Mij. heeft hiertoe deel genomen in de oprichting der N.V. Centraal-Afrikaansche exploratie Mij., waarvan ook de Tanganyika Goldfields Limited mede-oprichter is.

In Januari 1929 is een Nederlandsche expeditie op de vergunningsterreinen aangekomen voor het instellen van een onderzoek naar den mineralen rijkdom, in hoofdzaak naar tinerts, maar toch ook naar andere delfstoffen. De kosten dezer opsporingswerkzaamheden worden, volgens het jaarverslag, door de Billiton Mij. gedragen. Men zal hierin wel een contra-prestatie hebben te zien voor de werkzaamheden, welke door de Engelsche maatschappij reeds werden verricht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

PLAATSELIJK MINAHASSA-COMITE.

Deze week is het plaatselijk Minahassa-Comité tot stand gekomen. In de plaatselijke pers komen uitvoerige mededeelingen voor. Langs dezen weg wenschen wij nogmaals al onze leden en begunstigers op te wekken deze inzameling zoo krachtig mogelijk te steunen — ook door aanbeveling bij anderen.

Het Bestuur der Afdeeling.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Ter kennis van de afdeelingen wordt gebracht, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bereidwillig ter beschikking onzer Vereeniging gesteld heeft de volgende Regeeringsfilms, ter vertooning, t.w.:

I. Dessaleven I en II.
II. Djokjakarta en Soerakarta.
III. Boroboedoer en Bromo.
IV. Sumatra en Bestuurswisseling.

Met dien verstande, dat de kosten van verzending (heen en terug) ten laste komen van den aanvrager en deze aansprakelijk is voor eventueele beschadiging, tijdens gebruik of vervoer ontstaan.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SLUITZEGELS MET NIEUWE KERNSPREUK.

Door de aanschaffing van *sluitzegels* voor brieven enz., in welke de nieuwe kernspreuk der Vereeniging gedrukt is, worden de Secretarissen der afdeelingen in de gelegenheid gesteld deze zegels bij het Algemeen Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, aan te vragen.

FILM TROPISCH TOURISME.

De Directie der Kon. Paketvaartmaatschappij heeft haar film „Tropisch Tourisme" — duur ± 1½ uur — welwillend gratis ter beschikking gesteld van onze afdeelingen, onder dit voorbehoud, dat bij vertooning geen entrée geheven mag worden. Ook de muziek wordt gratis beschikbaar gesteld.

Eventueele aanvragen aan het Algem. Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

R. A. Ehrencron, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Suezkade 148, 's-Gravenhage.
P. J. H. Noldus, Onderwijzer bij het O.L.O., Van Cleefstraat 6, Venlo.
A. Labrie, Onderwijzer bij het O.L.O., Lekstraat 185, 's-Gravenhage.
A. M. Korpershoek, Leeraar in de Ned. taal en letterkunde bij het M. O., All. Piersonstraat 39c, Rotterdam.
B. Moendoeng, Hulpprediker bij de Inl. Prot. gemeente, Ned. Zendingschool, Oegstgeest.
J. Groot, Idem als voren, Ned. Zendingsschool, Oegstgeest.
W. G. Venhuis, Gouv. arts bij den D.V.G., Pieter Lastmankade, Amsterdam.
Raden Mas Mr. Dr. Soeripto, voor plaatsing bij den Indischen dienst, van Beverningkstraat 225, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. C. H. Schokman, Gedipl. techn. ambtenaar 1e kl. P.T.T., Rozengracht 241, Amsterdam.
H. E. Coldenhoff, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 302, 's-Gravenhage.
L. Greeven, Leeraar bij de Koning Willem III School te Batavia, Sneeuwbalstraat 89, 's-Gravenhage.
Ch. O. Klein, Ongegradueerd referendaris Gen. Thesaurie, Van Weede v. Dijkveldstraat 37, Den Haag.
E. Kruithof, Controleur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Ruysdaelstraat 52, Nijmegen.
Dr. H. ten Oever, Hoofd dienst der Boschinrichting, p/a. H. ten Oever Sr., Marktgang, Kampen.
G. van Tol, Techn. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Stadhoudersplein 74, 's-Gravenhage.
M. Cordia, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 400, 's-Gravenhage.
M. J. A. Manoehoetoe, Werktuigkundige bij de S.S. en Tr., Valeriusstraat 8, 's-Gravenhage.
H. W. M. Dusseldorp, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Doesburg.
F. W. Stoffel, Mijnbouwk. opz. 1e kl. dienst Mijnbouw, Schauenstein, Oberkirchen Schaumburg.
O. Ratsch, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Klein Graffron b/Randten (Deutschland).
H. A. Koot, Bewaarder bij het Kadaster te Batavia, 2e Sweelinckstraat 154, 's-Gravenhage.
F. J. Fürrer, Mijnbouwk. opz. 1e kl. dienst Mijnbouw, Van Humboldstraat 93, Utrecht.
J. van Driel, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Ternatestraat 48, Haarlem.
J. H. Francois, Referend. 1e kl. bij het Dept. v. O. en E., Ieplaan 13, 's-Gravenhage.
C. J. Brinkman, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Anna van Buerenstraat 80, 's-Gravenhage.
D. Tol, pl.v. Inspecteur van het W. L. O. in het 5e ressort, Nassau Odijckstraat 7, 's-Gravenhage.
P. J. Jung, Inspecteur bij den dienst der Zoutregie, De la Reykade 85, 's-Gravenhage.
H. W. J. Ch. Bodewitz, Reclasseeringsambtenaar, Oudwijkerlaan 25, Utrecht.
Mej. H. L. Spook, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.E.L.O., Hoogweg 64, Zandvoort.
L. W. J. Olivier, Administrateur kant. Gouverneur West-Java, Avenue Montagibert 2, Lausanne.
L. F. van Beek, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Stephensonstraat 15, 's-Gravenhage.
H. J. Nijhuis, Controleur bij het B. B., Soerenscheweg 80, Apeldoorn.
Mej. G. Boogaard, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Huidenstraat 4, Amsterdam.
P. A. Lijbaart, Gezaghebber bij de Gouv. Marine, Sweelinckstraat 214, 's-Gravenhage.
J. A. de Boer, Opperhoutvester Boschwezen, Ned. Handel Mij., Den Haag.
C. R. Tip, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Laanstraat 40, Soestdijk.
H. J. Biegel, Ambt. ter besch. dir. v. Fin., v. Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
B. J. Vellenga, Leider filiaal Kon. Willem III School, Bergschelaan 114, Rotterdam.
H. Scheffer, gedipl. Gezagh. bij het B. B., Westzijde 70, Zaandam.
F. Dersjant, Secr. Gouv. Midden-Java, Sneeuwbalstraat 123, Den Haag.
Mej. E. A. de Souza, Typiste 1e kl. S.S. en Tr., Halleystraat 7, Den Haag.
G. F. R. Davies, 1e Comm. S.S. en Tr., Halleystraat 7, Den Haag.
J. L. Blondeau, Comm. Dept. v. O. en E., Snelliusstraat 70, Den Haag.
Mej. A. J. M. Smith, Comm. hoofdk. D.V.G., Daendelsstraat 70, 's-Gravenhage.
W. J. Bosschart, Hoofd adm. dienst W. en Electr., Ned. Handel Mij., Den Haag.
A. Z. Tikoalu, Commies v. d. belastingen, Banaanstraat 20, Den Haag.
R. Chr. van de Pol, Tijd. ambt. ter beschikking van de Alg. Rekenkamer, Thomsonlaan 148, 's-Gravenhage.
W. C. van Gessel, Referend. 1e kl. hoofdbest. P.T.T.-dienst, Van Blankenburgstraat 77, 's-Gravenhage.
B. A. K. Dutrieux, Alg. ontvanger 2e kl. 's Lands kas Djember, Van Diemenstraat 158, 's-Gravenhage.
H. van Boheemen, Jurriaan Kokstr. 212, Scheveningen.
J. W. van Oijen, Rembrandtkade 7, Rijswijk (Z.-H.).
Mej. A. C. M. Stokhorst, Rue des Menapiens 1, Brussel.
Mej. W. A. S. Timmermans, Beukstr. 83, 's-Gravenhage.
Ir. W. Lammers, Bezuidenhout 135, 's-Gravenhage.
D. M. Aalbers, Maarten van Rossumstraat 62, Arnhem.
C. A. M. Wrück, Regentesselaan 12, 's-Gravenhage.
J. van Königslöw, Schuijtstraat 242, 's-Gravenhage.
H. Groenendijk, Aleidestraat 105e, Rotterdam.
H. L. Weidema, Copernicusstraat 76, 's-Gravenhage.
Mej. G. M. B. Feijen, Joh. de Breukstraat 21, Haarlem.
L. Davidson, Laan v. Meerdervoort 499, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Mevr. H. J. E. Klein, geb. Van Groll, Valeriusstraat 8, 's-Gravenhage.
Mej. C. Cramer, hoofd O. E. L. Meisjesschool Jogjakarta, Hotel de Zalm, Molenstraat, 's-Gravenhage.
J. P. Leenkamp, wnd. pl.v. Inspecteur Westersch L. O., Nieuwstraat 9, Oostburg.
Dr. L. A. G. Hissink, Opperhoutv. Boschwezen, v. Breestraat 127, Amsterdam.
Mej. C. E. Elenbaas, Dir. Normaalschool Inl. hulponderw., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 5 tot 12 Juni.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
C. W. Schüller, Controleur 1ste kl. B.B., Rotterdam, Provenierssingel 65. f 5	Eigen aanmelding.
L. J. Corver, Amsterdam, Bilderdijkstr. 90 I, f 5	Secretaris Afd. Amsterdam.
J. A. Vorstman, Gedipl. Gezaghebber B.B., Amsterdam, De Rijpstraat 139. f 5	Eigen aanmelding.
N.V. Droste's Cacao- en Chocoladefabrieken, Haarlem, Harmenjansweg 2. f 5	Secretaris Afd. Haarlem.
Mevr. Bouwens, Apeldoorn, Jachtlaan 36. f 5	den heer E. W. Toledo te Apeldoorn.
J. W. Westerhoff, Laren (N.-H.), Hilversumsche Weg 7. f 5	den heer H. Balsem te Laren (N.-H.)
F. J. A. Ceuchenius, Bergen op Zoom, Kerkstr. 16. f 5	den heer Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
J. A. Houtman, Administrateur „Goenoeng-Karet Estate", Djeroeklegi S.S./W.L. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.
J. S. de Kanter, Resident, Poerworedjo (Bagelen) f 7.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.

Afschrijvingen

Mr. J. C. Mulock Houwer, Oud Lid Raad van Indië, Bandoeng (overleden).
Mevrouw D. H. Klik-Bakker, Haarlem, Bosch- en Hovenstraat 13.

Adresveranderingen

A. J. Timmer, Haarlem, van: Wouwermanstr. 104, naar Kloppersingel 47.
Dr. L. J. de Rochemont, Oud Dirigeerend Off. v. Gez. N.-I. L., Amsterdam, van: Amstellaan 37 II, naar: Overtoom 22, Belétage.
Mevr. A. P. M. Hupkes-van Hasselt, van: De Steeg, Rozenbosch 1, naar: Utrecht, Schoolplein 4. f 5.
F. J. J. Besier, Indologisch Student, Utrecht, van: W. Barentzstr. 26, naar: Ridderschapstraat 15.
B. van Dantzig, Rotterdam, van: Middensteiger 5a-b, naar: Wijnhaven 39B.
H. Agerbeek, Kapitein N.I. L., Den Haag, van: Halleystraat 5a, naar: Galvanistraat 16.
Mevr. de Wed. B. Keilman-Winter, Den Haag, van: L. v. Meerdervoort 595, naar: Sportlaan 111.
Mevr. de Wed. C. Versteegh, Den Haag, van: Bazarstr. 14, naar: *p.a. mevr. de Boer,* Valkenboschlaan 275.
L. W. J. Olivier, Administrateur Kantoor Gouverneur West-Java, van: Meester-Cornelis, Bidara Tjina 6, naar: Brussel, Hotel des Palais, Rue des Palais 49.
R. A. P. C. O'Ferrall, van: Paramaribo, naar: Den Haag, Bankastraat 109. f 5.
Mej. M. A. Twiss, Controleur 1ste kl. P.T.T., van: Soerabaja, naar: Den Haag, Adriaan Pauwstraat 39. f 5.
B. van Delden, van: Godesberg a. Rhein, naar: Noord-Riezen Uddel 14, Elspeet.
D. ter Laan, Secretaris Dep. v. Onderwijs en Eeredienst van: Zaandam terug naar: Weltevreden.
J. K. H. Sax, Onderwijzer 1ste klasse, van: Hilversum, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Onderwijs.
C. M. Buys, thans: Ass.Resident van Indragiri te Rengat.
H. C. M. Dorren, Adj. Hoofdcommissaris van Politie, thans te Semarang.
R. G. Nieuwenhuijs, Inspecteur van Financiën, thans te Tandjong-Pinang (Riouw).
J. G. van Bossche, Gep. Kapt. Inf., thans te Bandoeng, Nieuw-Merdika 8.
J. W. E. Hoffmann, Officier van Gezondheid 1ste kl., thans te Medan, Bentengweg 4.
Mr. N. de Man, Controleur B.B., thans te Garoet.
J. J. Fanoy, Controleur B.B. 1ste kl., thans te Solok (S.W.K.)
H. Bellers, Hilversum, van: Ruysdaellaan 21, naar: Pieter de Hooghlaan 75.

NUMMER 25. DONDERDAG 20 JUNI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

der Vereeniging op Zaterdag 22 Juni e.k. te Breda, in het Restaurant „De Schuur", a. d. Catharinastraat, des namiddags te ± 1 uur.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

1. **Opening.**
2. **Notulen. (Zie K.W. 21 Juni '28, no. 25.)**
3. **Jaarverslag; Rekening en Verantwoording 1928 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting '29. (Zie K.W. 4 April '29, no. 14.)**
4. **Benoeming Commissie nazien Jaarrekening enz. '29.**
5. **Voorziening vacatures H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. Zuyderhoff, Logeman, v.d. Brugh, Mr. Huges, Franke en Van Hamel. Door de namen der volgende H.H. zijn achtereenvolgens dubbeltallen gevormd: Kroon, C. J. Feith, Breukink, v. d. Heide, Jhr. Mr. W. W. Feith en Mr. E. Rijke.**
6. **Bepalen plaats volgende Algemeene Vergadering.**
7. **Rondvraag en sluiting.**

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. De dagindeeling is de volgende: Ontvangst en samenkomst in Rest. „De Schuur" ongeveer 11 uur; Ontvangst ten stadhuize; Lunch in „De Schuur" en Algemeene Vergadering; Bezoek aan het Ethnographisch Museum (Kasteelplein) en aan de Bierbrouwerij „De Drie Hoefijzers"; Aperitief in het gebouw „Concordia"; Rijsttafel in een der zalen van „Concordia", aanvang 6½ uur; Gezellig samenzijn in het gebouw en den tuin van „Concordia" met Krontjong (gezelschap cadetten K. M. A.) en gelegenheid tot dansen.

Het zal bizonder gewaardeerd worden, indien ook leden, buiten Breda woonachtig, dien dag, geheel of ten deele, met hunne aanwezigheid zouden willen opluisteren, waarbij worde aangeteekend, dat de lunch wordt beschikbaar gesteld ad f 2.— p. p. en de rijsttafel ad f 2.50 p. p. Zij, die van een dezer maaltijden of van beide gebruik wenschen te maken, worden beleefd verzocht daarvan vóór of uiterlijk op Woensdag 12 dezer kennis te geven aan den Heer L. W. van Stenis, Voorzitter der Afdeeling Breda, onder overmaking der gelden.

Minahassa-Comité.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Zaterdag den 15en Juni had in het Pageshuis van de 's-Gravenhaagsche afdeeling van het Roode Kruis, daartoe welwillend afgestaan, eene conferentie plaats met de vertegenwoordigers der plaatselijke bladen.

Aan den oproep was door vele journalisten gevolg gegeven, wat tot dankbaarheid stemt, daar eene actie alleen door algemeene publiciteit kans van slagen heeft, zoodat een woord voor de groote opkomst hier op zijn plaats is.

De voorzitter, de heer F. van Peski, opende de bijeenkomst met een woord van welkom, daarbij in groote trekken het doel van het Minahassa-comité uiteenzettend en gaf daarna het woord aan den heer Johan Koning, speciaal belast met het contact met de pers.

Deze toonde meer in het bijzonder aan, welk groot belang de Minahasser in het volkencomplex van den Indischen Archipel vertegenwoordigt, niet alleen als soldaat, maar ook als burger, waarbij zijne liefde voor het Koningshuis een groote drijfveer vormt en hij zijn land gaarne de twaalfde provincie van Nederland noemt.

De heer G. Nypels zette nader uiteen, hoe die liefde hoofdzakelijk steeds van één kant komt, zoodat bij de viering van het 250-jarig bestaan van het verbond tusschen Nederland en de Minahassa op den dag zelf een herinneringsnaald aan het feit gewijd, te Menado onthuld werd, terwijl die datum van Nederlandsche zijde vrijwel onherdacht voorbijging.

Eerst later heeft men die fout trachten te herstellen, — is onze Regeering daarin voorgegaan en heeft H. M. de Koningin-Moeder direct er in toegestemd, Beschermvrouwe van het daartoe opgerichte Minahassa-fonds te worden.

Er rust dus eene moreele verplichting op het Nederlandsche volk het Minahassische te toonen, hoezeer ook dezerzijds aanhankelijkheid en trouw onder ontplooiing hunner andere goede hoedanigheden op prijs gesteld worden, en moet men zulks doen blijken door gelden in te zamelen voor een Nederlandsch huldeblijk, dat bestaan zal uit een centraal hospitaal met sanatorium te Menado, waaraan ginds de grootste behoefte bestaat, ook met het oog op de heerschende tuberculose en malaria.

De kosten van exploitatie en onderhoud zullen dan door de Nederlandsch-Indische Regeering op zich genomen worden.

Van de zijde der H.H. journalisten werden ter zake eenige vragen gesteld en tot tevredenheid beantwoord.

Besloten werd, dat alle bladen zoo spoedig mogelijk de actie zouden inluiden en van tijd tot tijd communiqué's zouden geven teneinde de *straatcollecte op Zaterdag 29 Juni a.s. te doen slagen.*

Gelegenheid tot het geven van giften zal bestaan door deze te zenden aan den secretaris-penningmeester van 't Haagsch Minahassa-comité, Pageshuis, Lange Voorhout, of door het overschrijven per giro no. 19773 van den heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2n secretaris-penningmeester van het Nederlandsche Roode Kruis onder mededeeling, dat de gift voor het Minahassa-comité bestemd is. [1])

Daarna werd de vergadering, met een woord van dank aan de aanwezigen, gesloten.

Leden van het Haagsche Minahassa-Comité.

De heer Mr. J. A. N. Patijn, Burgemeester van 's-Gravenhage, Eere-Voorzitter; de heer F. van Pes-

[1]) De ingekomen giften zullen ook in het *Kol. Weekblad* worden verantwoord.

ki, voorzitter afd. 's-Gravenhage Oost en West, Voorzitter; Mevr. M. E. Dietz-Joekes; Mevr. G. F. C. Eschauzier-Pabst; Mevr. B. Koningsberger-Lang; Mevr. Baronesse W. van Lijnden-von Schmidt auf Altenstadt; de heer J. C. Baudoin, secr.-penningm. afd. 's-Gravenhage Oost en West; de heer Dr. J. P. Ph. Dietz, voorz. Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer Ir. L. J. M. Feber, lid der 2e Kamer Staten-Generaal; de heer Mr. D. Fock, Lid van den Raad van State; de heer B. Klaare, Directeur der Koloniale Petroleum Mij.; de heer Johan Koning; de heer Th. H. L. Leclercq, bestuurslid Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer G. Nypels, oud-Kolonel N.-I. Leger; de heer Mr. Dr. ter Pelkwijk, Secr. der Gemeente 's-Gravenhage; de heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2e secr.-penningm. Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer M. A. Staal; de heer L. Schwaanhuyser, secr.-penningm. van het Comité; de heer H. Schiff, Directeur der Ned.-Ind. Handelsbank, terwijl nog eenigen heeren werd verzocht zich te willen assumeeren.

De Nederlandsch-Indische Handelsbank stelde haar voormalig gebouw welwillend ter beschikking van het comité ten gebruike als centrum op den dag der collectie.

F. VAN PESKI.

l'Histoire se repète.

Er is ongetwijfeld een zeer ernstige kant aan wat in den nacht van 8 op 9 Juni op Curaçao gebeurd is. Maar toch ook een eenigszins komische. Stelt U voor, dat gij het ochtendblad open vouwt en daar leest: Inbrekers hebben een inval gedaan in het gebouw van een onzer grootste bankinstellingen, hebben den president-directeur meegenomen en voor de veiligheid den chef der bewaking ook maar. Beiden werden den volgenden dag vrij gelaten en hebben geen nadeelige gevolgen van hun onvrijwilligen tocht ondervonden!

Iets dergelijks heeft op Curaçao plaats gehad. Inbrekers, — pardon, een Venezolaansche generaal met aanhangers — doen een inval op Curaçao, maken zich en passant van een Amerikaansche passagiers- en vrachtboot meester en nemen den Gouverneur en den Commandant der troepen mee. En brengen hen daarna eerlijk terug! Een operette inderdaad, met echter deze tragische zijde eraan, dat een paar van onze mannen bij die bandietenstreek het leven lieten.

Het is intusschen niet de eerste maal, dat zoo iets op Curaçao plaats gehad heeft. En herhaaldelijk was aan zoo'n overval eveneens een min of meer komische zijde te ontdekken. O.a. in 1678, toen door een gelukkigen — voor Curaçao althans gelukkigen — samenloop van omstandigheden een Fransche aanval mislukte. Het was in het laatste gedeelte van den Spaanschen successieoorlog. De Fransche admiraal Jean d'Estrées, die kort te voren de destijds Hollandsche kolonie op Tobago had uitgeplunderd en verwoest, wilde zijn geluk ook eens op Curaçao beproeven. D'Estrées was allesbehalve een zeeman en door verkeerde navigatie en afgedreven door stroomen, waarmede geen rekening gehouden was, raakte de geheele vloot vast op het Avesrif een eind ten O. van Bonaire. En onze Curaçaonaars waren er, zoodra zij hoorden van het onheil, dat de Fransche vloot getroffen had, als de kippen bij, om de kanonnen van de wrakken weg te halen en naar hun eiland mee te nemen, waar zij tot 1800 op de forten dienst deden. Het waren met elkaar 25 vuurmonden, „alle schone metale stucken canon." Vier er van werden na het sluiten van den vrede teruggegeven, omdat die met het wapen van Lodewijk XIV versierd waren.

Tijdens de periode der Fransche revolutie waren het de Franschen en de Engelschen, die beurtelings trachtten zich in het bezit van het eiland te stellen. In 1800 gelukte het aan 5 Fransche oorlogsschepen, onverwacht troepen aan de Zuidzijde van het eiland aan land te zetten, die echter op 10 September van hetzelfde jaar door een Engelsch fregat verdreven werden. Den volgenden dag ging daarna het eiland bij capitulatie aan de Engelschen over, die het behielden tot den vrede van Amiens in 1802.

Slechts kort bleef het toen echter in onze handen. Reeds in 1803 werd een poging gedaan door de Britsche korvet Surinam, onder bevel van den commandant Tucker, om het eiland bij verrassing in bezit te nemen. Deze poging mislukte; Tucker werd met eenigen zijner officieren gevangen genomen en in 1804 uitgewisseld, waarna hij naar Jamaica vertrok. Vermoedelijk wel op zijn aansporing werd in hetzelfde jaar een nieuwe aanval beproefd door een Engelsch eskader van 3 oorlogsschepen en 2 kleinere vaartuigen, onder bevel van den commandant J. Bligh. Opeisching van het eiland werd met een weigering beantwoord, waarop van Engelsche zijde een beschieting der stad volgde. Op 7 Februari ging daarbij de fraaie Luthersche kerk met eenige huizen aan de overzijde (Otrabanda) in vlammen op. Het gelukte den aanvallers echter niet, het eiland te nemen en 26 Februari vertrokken zij weder, om echter het volgende jaar den aanval te herhalen. Ook deze werd afgeslagen, waarbij de Curaçaosche kapitein Louis Brion, die later een belangrijke rol zou spelen in den opstand van Simon Bolivar tegen het Spaansche gezag, zich zeer onderscheidde.

Twee jaar later gelukte echter een nieuwe aanslag der Engelschen. En hieraan zat weder een eenigszins komische kant. Het was in den Oudejaarsnacht. Heel Willemstad nam deel aan het jaarlijksche feest, dat daar nog thans het feest bij uitnemendheid is. De Gouverneur Mr. Pierre Jean Changuion was naar zijn plantage Bleinheim, een eind buiten de stad vertrokken en vierde daar met zijne gasten den overgang van het Oude in het Nieuwe. In de verte hoorde men wel schieten, maar men hield dat voor het afsteken van vuurwerk, nog thans het geliefkoosde vermaak in den Oudejaarsnacht. Intusschen zeilde een Engelsch eskader vrijwel ongehinderd de haven binnen en toen de Gouverneur in de stad terugkwam, vond hij de forten met Britsche troepen bezet! Ter verantwoording geroepen wegens zijn gemis aan beleid, werd hij door een krijgsraad ter dood veroordeeld, maar door Lodewijk Napoleon gepardonneerd. Bij resolutie van Koning Willem I van 23 November 1814 werd hij in eer hersteld en eenigen tijd later benoemd tot Secretaris van het Hof van Politie en Crimineele Justitie te Paramaribo, waar hij in 1820 overleed.

In den loop der 19e eeuw begonnen de wrijvingen met Venezuela, die in het begin van onze eeuw tot een soort van uitbarsting kwamen. Molestatie van Nederlandsche onderdanen, o.a. te Caracas, leidde in 1908 tot het zenden van een Nederlandsch eskader naar de Caraibische Zee. Op 1 December werd de actie tegen den lastigen nabuur aangevangen, die o.a. tot resultaat had, dat twee douanevaartuigen de 23 de Mayo en de Alix, genomen en naar Curaçao opgebracht werden. Het was 10 December van dat jaar geen onvermakelijk schouwspel, toen de Heemskerck met het eerstgenoemde scheepje op sleeptouw omstreeks 9 uur in den morgen de haven binnenliep. In de schatting van eenige Curaçaonaars was dat feit zoo iets als de slag bij Doggersbank. Men kreeg zoo het besef, dat de Trompen en de De Ruyters nog leefden! Het vertrek van President Cipriano Castro tot het ondergaan van een operatie in Europa en de daarop volgende revolutie, die den Vice-President Juan Vincente Gomez aan het bewind bracht, waarin hij zich tot voor kort heeft weten te handhaven, maakten een einde aan de moeilijkheden. Tot die zich nu een paar dagen geleden weer voordeden door den overval van de bende, die vermoedelijk wapenen noodig hadden, om wat dichter naar de schatkist te dringen, waar zij door fortuinlijker „politieke" tegenstanders te lang naar hun zin vandaan werden gehouden.

K.

Mijn reis door Borneo,

DOOR

H. F. TILLEMA.

Naschrift.

Van belangstellende zijden ontvang ik de vraag of ik niet één enkel voorbeeld zou willen geven ter illustratie van 't geen ik ondervond en opmerkte in zake „geslotenheid." Ik kan er meerdere noemen, maar zal met één volstaan. 't Geldt een vraagstuk, waarin ik in het bijzonder belang stel en dat tevens een algemeene strekking heeft.

In een deel van Borneo was pokken uitgebroken. 't Liet zich ernstig aanzien. Men deed z'n „pokstof", maar de bevolking in te enten, vroeg naar „pokstof", maar 't hokte met de verzending. Precies kon ik er niet

...ter komen, want toen men merkte, dat ik er het ...e van wou weten, verzocht men mij niet verder ...informeeren, want men zou het toch niet ver...en. Nu is het bekend genoeg, dat het „Instituut ...teur" te Bandoeng eene wereldvermaardheid ...iet voor zijn buitengewoon goed ingerichte or...nisatie. Het verwonderde me daarom in hooge ...ate, dat men geen voldoende pokstof kon krijgen ...n de bevolking tijdig te helpen. Maar er is meer: ...eezend besmet te zullen worden, liet ik me in...nten. Mijn lichaam reageerde er niet op, waarom ... vol vertrouwen doorreisde. Een paar maanden ...na vertrek ik met een hadjiboot naar huis. Ik ...rd weer ingeënt en nu te Tandjong Priok. Na ...kele dagen bleek het, dat ik *wel* reageerde op ... „entstof" van Priok. Den medicus aan boord ...b ik ter zake om bevestiging gevraagd. Nu rees ... mij de vraag: is dit toeval of was de entstof ...armee ik in 't binnenland van Borneo was in...ent onwerkzaam?

...nteressant was het te zien hoe sommige kam...ngs zich uit eigen beweging geheel van verkeer ...et de omgeving hadden geïsoleerd! Dit om be...etting te voorkomen. In andere kampongs had ...en langs de kali beelden in menschengedaante ...gericht met de bedoeling den boozen geest, die ... ziekte bracht, af te weren. Ik heb dit op de film ...st willen leggen, maar juist die film is door de ...uane grondig bedorven!

Hoe het na mijn vertrek met de pokken is ge...aan weet ik niet, maar wel weet ik dat alles beter ...u zijn geloopen, als de Dienst der Volksgezond...eid behoorlijk geoutilleerd was in de „Buiten...ewesten"!

Multatuli en het Kultuurstelsel,

door

Jhr. W. H. W. DE KOCK

In het „Koloniaal Weekblad" van 23 Mei j.l. heeft de heer Ritter beweerd, dat „Multatuli met ...n Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij (1860) behoorde onder de hevigste tegenstanders van het Kultuurstelsel".

Ik heb in een later nummer van dat Blad die uitspraak met bewijzen bestreden, en geschreven ...t „de Max Havelaar heelemaal niet over het Kultuurstelsel spreekt en Multatuli-zelf een groot voorstander van dat stelsel was".

Zooals uit het volgend nummer van 13 Juni van ...vergenoemd Weekblad blijkt, volhardt de heer Ritter in zijne opvatting en hij citeert, ter staving ...n zijne bewering, een gedeelte uit de Max Havelaar.

Voor ieder die, evenals de heer Ritter, de *geschiedenis* van het Boek over het hoofd ziet, heeft ...t citaat inderdaad wel eenige bewijskracht. ...eenigen zal hem dan ook de voldoening gunnen ...aarmede hij schrijft: „Na dit citaat achten wij ...s ontslagen van het leveren van verdere bewijzen omtrent de juistheid van onze bewering". En, ...n wederlegging van mijn uitspraak, gegrond op ...n citaat uit 1870, n.l. dat Multatuli een groot voorstander van het Kultuurstelsel was, voegt de heer Ritter aan zijn zooeven geciteerde woorden ...: „Dat Multatuli *later* (ik curs.) den vrijen arbeid ...eeft bestreden was ons bekend. Daarom bepaalden wij ons in ons artikel tot het jaar 1860, toen de Max Havelaar verscheen". Dus: volgens den heer Ritter is Multatuli eerst *later* voorstander van het Kultuurstelsel geworden, doch in 1860, toen de Max Havelaar verscheen, behoorde hij tot de „hevigste tegenstanders" daarvan en gaf daaruiting in zijn Boek.

Ik geloof dat de heer Ritter dwaalt.

Hij zal mij ongetwijfeld willen toegeven dat men, om de opvatting van een auteur en de bedoeling van zijn geschrift te kennen, nergens beter terecht kan dan bij den schrijver-zelven. We willen dus Multatuli interviewen.

In mijn eerste artikel haalde ik aan zijn geschrift „Nog eens Vrije-Arbeid in Nederlandsch-Indië." (¹) Op bl. 26 daarvan kan men lezen: „Ik had er op aangedrongen dat men den Javaan niet mishandelde, en stond in dezen eisch geheel-en-al aan den kant der bepalingen van het *Kultuurstelsel*, die

(¹) Uitgave Gebrs. Cohen, Arnhem-Nijmegen 1900, ...erde druk.

alom rechtvaardigheid, menslievendheid en zachtzinnigheid voorschreven."

Dus: toen Multatuli de Max Havelaar schreef was hij reeds voorstander van het Kultuurstelsel en werd hij dit niet eerst *later*.

Wat nu de door den heer Ritter over het hoofd geziene *geschiedenis* van de Max Havelaar betreft, moge het volgende dienen:

Zooals men weet is de Max Havelaar niets anders dan een zelfpleidooi in een kwade *perkara*; een zelfpleidooi ter goedspreking van zijn onzinnig optreden in Lebak en van zijn ongemotiveerd en zooveel ellende veroorzaakt hebbende ontslagaanvrage. Als de heer Ritter dit mocht betwijfelen, schiet mij niets anders over dan hem het vervelende verzoek te doen, om mijn boek: „Lebak en de Max Havelaar" er eens op na te lezen.

Multatuli heeft als Assistent-resident van Lebak, met zijn aanklacht niets anders bedoeld, dan den Regent en diens schoonzoon, den Demang van Parang-Koedjang, te beschuldigen van *ten eigen bate* (let wel *ten eigen bate*) gepleegde afpersingen. Dit waren dus afpersingen, die in geen enkel opzicht in verband stonden met het *Kultuurstelsel*. Uit geen der betrekkelijke stukken blijkt dan ook het tegendeel. Trouwens in Bantam was alleen nog een kwijnende pepercultuur, die spoedig weer ingetrokken werd.

De Max Havelaar, die een relaas heet te zijn van het *speciaal in Lebak gebeurde* kan dus, ook uit het oogpunt van zelfpleidooi, niet slaan op het Kultuurstelsel, waarvan Multatuli, zooals we boven zagen, *toen* reeds een groot *voorstander* was. Hij zegt dan ook in zijn Vrije-Arbeid (bl. 25): „De Havelaar had geen *staatkundige* strekking. Mijn klachten waren van *zedelijken* en *administratieven* aard. Ik streed tegen misbruik, tegen plichtverzaking, tegen verkrachting van de wet uit lauwheid, traagheid, egoïsme. Welke feilen ook den Havelaar aankleven, er had uit dat werk duidelijk kunnen blijken, dat mijn grieven niets met den strijd over *Vrije-Arbeid* of *Kultuurstelsel* te maken hadden."

Multatuli, die in zijn Vrije-Arbeid voortdurend over de, in verband met de *praktijk* van het Kultuurstelsel bestaande knevelarijen der bevolking heenpraat en zelfs niet schroomt te zeggen (bl. 33): „Indien de voorstanders van Vrijen-Arbeid het *Kultuurstelsel* slechts zoolang willen laten bestaan, tot *zij* een stelsel hebben uitgevonden waarbij overtreding van bepalingen een onmogelijkheid zal wezen, enz."; die steeds maar het mooie van het Kultuurstelsel in *theorie* ophemelt; die van het Kultuurstelsel zegt, dat het behouden moet blijven, omdat het op den aard des Javaanschen Volks gebaseerd is, ja, het zelfs noemt „de Javaansche zeden overgezet in Staatsbladtermen" (bl. 32) kan dus onmogelijk een *hevig tegenstander* van het Kultuurstelsel geweest zijn; onmogelijk met de Max Havelaar bedoeld hebben, een protest tegen het Kultuurstelsel.

Helaas! telkens en telkens ontluiken nieuwe Multatuli-legenden, want der menschen fantasie kent geen grenzen!...

Na deze dichterlijke ontboezeming wil ik mij weder op mijn krossimalas-pensioenan nedervleien en den slaap des gerusten hervatten!

15 Juni 1929.

Gebruikte Indische kleeding voor oud-strijders in Indisch Bronbeek.

De inzameling is bijzonder goed geslaagd en geeft alle reden om zeer dankbaar te zijn en uiterst voldaan. Tot op heden heb ik ruim 900 pakeens bij elkaar, plus een massa ondergoed, schoeisel, enz., zoodat elke raming telkens ver overschreden is, alleen komt van tijd tot tijd de vraag bij mij op of het duizendtal bereikt zal worden en ook hieraan twijfel ik niet, want er zijn nog tal van onbegrensde mogelijkheden. Zoo informeerde Res. R. uit Duitschland naar de invoerrechten, nu, deze bedragen slechts 8 pCt. en de Holl. douane is wel zoo soepel om mij het vel niet over de ooren te halen; Kol. van R. had zijn uitrusting 25 jaar (voor mij) bewaard; de heer E. kon een paar maanden geleden nog niet bij zijn kisten, dan zijn er nog die mijn adres vergeten hebben, anderen hebben het goede voornemen nog niet door de daad laten volgen en vooral niet te vergeten zij, die door hun

kennissen nog niet met het goede doel op de hoogte zijn gesteld, en zelfs van Indisch Bronbeek niets af weten.

Indisch Bronbeek heeft met Bronbeek in Arnhem zoowat niets gemeen, het is opgericht, geëxploiteerd en gefinancierd uitsluitend door het particulier initiatief. Toen indertijd de armoede onder de oud-strijders in Indië meer bekend raakte en hierover o.m. een brochure uitkwam, trok Res. Eyken te Bandoeng er op uit om zich persoonlijk te overtuigen wat er van waar was, waardoor hij tot de overtuiging kwam, dat de toestanden in vele gevallen nog erger waren dan beschreven was, waardoor hij zich gedrongen gevoelde om die zaak flink aan te pakken en zoover de geldmiddelen dit zouden toelaten, tot een goed einde te brengen. U begrijpt, dat dit niet zoo eenvoudig is en zoo gemakkelijk ging als ik het hier neerschrijf. Een flink bedrag kwam bij elkaar, terwijl Mevr. von Klitzing geb. Baud een stuk grond afstond, naar schatting ter waarde van ongeveer ƒ 25000.—. Hierop werden wegen aangelegd, licht- en waterleidingen en een zestigtal woningen gebouwd, die aan de meest behoeftigen gratis ter bewoning werden gegeven. Zeer zeker een mooi staaltje van „niet praten, maar doen." Ook moest veelal voor eenig meubilair en slaapfournituren en niet te vergeten...... voor kleeding worden gezorgd, omdat het gagement maar net voldoende is om met heel veel beleid hun dagelijksche levensbehoeften te kunnen bekostigen, maar ook dit kwam in orde.

Intusschen was een Comité Indisch-Bronbeek te Bandoeng opgericht, wat later ook te Batavia geschiedde, waarvan de onlangs overleden heer K. Wybrands de promotor is en dat in gang Solitude te Meester Cornelis een dergelijk woningcomplex liet bouwen. Beide comité's werken eendrachtig samen; toen ik voor eenige jaren, daartoe door U in de gelegenheid gesteld, kleeding naar Batavia zond, is een gedeelte daarvan afgestaan aan Bandoeng, terwijl van de laatste partij mevr. van der W. de helft ter beschikking van Meester Cornelis heeft gesteld.

Nu heb ik tot mijn groote spijt verzuimd aan Pa van der Steur te denken, maar die fout zal ik zoo spoedig mogelijk herstellen. In midden Java, een groot militair centra, bestaat geen comité en alles wat oud-militair is en in de misère zit klopt bij Pa van der Steur aan, als men dus bedenkt dat alle zorg voor zijn 8 à 900 weezen op zijn persoonlijke schouders rust, dan moeten alle andere zorgen zooveel mogelijk van hem worden afgewenteld. Bovendien heeft hij vele rappe handen, die van „oud" „nieuw" maken, hij kan dus letterlijk alles gebruiken.

Ik meen zoodoende in Uw geest gehandeld te hebben, de resteerende goederen hoop ik einde dezer maand te kunnen afzenden en daarvoor blijf ik allen, die hieraan hebben meegeholpen, hartelijk dankbaar.

Den Haag, Orchideestraat 28.

E. M. HARSVELDT.

Van Week tot Week.

Dinsdag 11 tot Maandag 17 Juni.

Als het kalf...... enz. Maandag den 10en Juni is H. Ms. „Kortenaer" naar Curaçao vertrokken, den 13en d.a.v. gevolgd door H. Ms. „Hertog Hendrik". — Den 18en vertrekt per s.s. „Amsterdam" naar Curaçao een detachement van de Koloniale reserve, sterk 40 man, onder bevel van den 1en luitenant der Inf. van het Indische leger L. F. Weyerman. — Ook is op Curaçao gearriveerd een militair detachement uit Suriname, ter sterkte van 2 officieren en 40 man.

Congres van het Java-Instituut. Solo, 10 Juni (Aneta).[1] Dit jaar zal het congres van het Java-instituut in December te Solo worden gehouden. Het zal een feestelijk karakter dragen in verband met het tienjarig bestaan van het Instituut. Het Congres zal drie dagen duren. Praeadviseurs zijn de heeren dr. W. F. Stutterheim, L. van Rijckevorsel, R. A. A. Soejono, lid van den Volksraad, en Raden mr. Hadi, ambtenaar ter beschikking aan het departement van onderwijs.

Terugkoop particuliere landerijen. Batavia, 10 ... Het gouvernement kocht drie landerijen ... in het Buitenzorgsche en wel Nanggoen... mala voor ƒ 776.000, Tjiliwoeng voor ƒ 2... en Mendoeng voor ƒ 354.000. (Aneta).

Bandoeng pestvrij. Aneta seinde den 11en Jun... in Bandoeng geen nieuwe pestgevallen ... voorgekomen. De personen, die wegens ... tact met pestlijders in het ziekenhuis in ... vatie waren, zijn ontslagen.

Het bezoek van den Koning van Siam. Batav... Juni (Aneta). De res. van Solo, de heer ... Ament, zal worden toegevoegd aan den k... van Siam, gedurende diens verblijf in ... kolonel P. J. A. van Mourik wordt toege... als adjudant en kapitein F. F. Milius a... douans-officier.

Veroordeeld. Magelang, 12 Juni (Aneta). Luit... der infanterie C. A. J. van den B., die ... een patrouilletocht in het Tarakansch... dood van een dwangarbeider had veroor... door hem met het hoofd omlaag op te ha... omdat de arbeider uit de veldflesch va... officier had gedronken, is door den krijg... tot drie jaar gevangenisstraf veroordeel...

De dienstreis van den Gouverneur-Generaal. ...tenzorg, 12 Juni (Aneta). Gedurende de ... zigheid van den gouverneur-generaal ... zijn dienstreis naar Banka en Billiton e... Westerafdeeling van Borneo is met 15 ... belast met het dagelijksch beleid van zak... vice-president van den Raad van Ned.-... mr. K. F. Creutzberg. De secretaris va... Raad van Ned.-Indië, dr. P. J. A. Ide... vergezelt den gouverneur-generaal op ... reis.

— Een nader Aneta-telegr. luidt: De ... zal 15 Juni met de Wega van Tandjong ... vertrekken, Muntok, Blindjoe, Tandjoen... dan, Biliton, Pontianak, Singkawang en ... mangkat bezoeken, en 28 Juni te Priok ... keeren.

Tiende Koloniale Vacantiecursus voor Geog... Men verzoekt ons mede te deelen dat op ... 28 December e.k. vanwege het Comité ... Indische Lezingen en Leergangen wed... een Koloniale Vacantiecursus voor Geog... zal worden gehouden.

Opening Volksraad. Den 15en Juni is de zitting ... den Volksraad met het gebruikelijke cer... nieel geopend.

Gouverneur van West-Java. Batavia, 15 ... (Aneta). Tot Gouverneur van West-Ja... benoemd de heer J. B. Hartelust, resident ... de afd. Oost-Priangan.

Hulppredikers bij de Indische kerken. De com... sie tot de zaken der Protestantsche kerke... Ned. Oost- en West-Indië heeft, na geho... examen, tot hulpprediker bij de Indische ... ken bevorderd de heeren E. Dijkhuis, ... ten Haaft, L. Jansen Schoonhoven, F. Ka... F. J. Nijkamp en A. Poot, allen leerlingen ... de Ned. Zendingsschool te Oegstgeest.

Nieuwe Volksraadleden. Batavia, 13 Juni (An... Benoemd tot lid van den Volksraad de ... P. F. Dahler, oud-lid van dien Raad en ... heer Leo Sel Hie, oud-lid van den geme... raad van Batavia.

De heer Dahler, teekent het Vaderland ... is sociaal-democraat en komt in de plaats ... den heer Stokvis. Hij had vroeger in den Vo... raad zitting als lid van de Nationaal-Indi... Partij, de later ontbonden partij van Dou... Dekker.

Univ. examens. Leiden. Doctoraal-examen Indi... recht de heer H. J. G. H. von Metzsch en ... M. F. Drognat Doeve. — Taalkundig ... examen Indologie de heer L. I. Graf.

Oud-Zendeling J. L. van Hasselt. Den 14en ... herdacht de heer J. L. van Hasselt te Hil... sum, oud-zendeling der Utrechtsche Zendi... Vereeniging, zijn 90en geboortedag. Van ... 90 levensjaren heeft hij er meer dan 40 ... Nieuw-Guinea doorgebracht. (De Nieuwe R... Ct. van 14 Juni, Ochtendbl. B. bevat na... bijzonderheden).

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bevordering der Nederl.-Indische Kunstnijverheid wenschelijk en mogelijk?

...us luidt de titel van een artikel door Prof. ... Loebèr Jr. in de jongste Juni-aflevering van ... Indische Gids" geschreven. Hij begint met te ...nstateeren, dat er eenige moed toe behoort om ...onderwerp te behandelen, waarover de meeningen zoozeer uiteenloopen en wil men iets in het ...g dier kunstnijverheid doen, over het veel...tend vraagstuk terdege ingelicht dient te zijn. ...men de literatuur daarover thans met die vóór 1900 vergelijkt, dan is ontegenzeggelijk ... kennis belangrijk verrijkt. Met medewerking ... verscheidenen is het nu reeds mogelijk een ...zicht te geven en houvast te vinden in de aan...ge literatuur, waaronder de Regeeringsuitga...van den Gouverneur Jasper een belangrijke ...s innemen, en terecht merkt spreker op: dat ...n kentering gekomen is en dat onze Regeering — zooals men wel eens beweert — onverschil...egenover de kunst en kunstnijverheid van Ne...ndsch-Indië zou staan. Op de vraag: of dit ...gstuk alleen artistieke, of ook economische be...nis heeft, antwoordt schrijver:

„Over de artistieke beteekenis zijn we het ... vrijwel eens; er zal wel geen mensch zijn, die

...de esthetische verdiensten der inheemsche, In...dische volkskunst, op velerlei gebied, zal willen ...ontkennen. Er wordt zelfs beweerd, dat de zui...verste toepassing van *„l'art pour l'art"* in Indië (meer dan bij ons) aangetroffen wordt. Eenige ...waarheid schuilt daarin. Ik denk daarbij aan de jonge dames van den Javaanschen adel, die geduldig, dag in dag uit, het lange doek van de *kain pandjang*, of van de *dodot* met het was...tuitje aan weerszijden versieren. Ook aan de ...Soembaneesche adellijken, die de draden van de schering omknopen, tot 't geheele patroon op de serieën van draden aangebracht is. Even...eens aan de Dajaksche jongelui, die in de liefdesperiode mooi besneden vlechtplankjes voor hun liefste maken, terwijl deze zich weer op artistieke wijze revancheeren. Dit is stellig een kunstuiting, die bij ons „minder" gevon...den wordt. Wie onzer beschaafde dames gaat maanden lang aan een kostuum werken, al zou dit dan ook in heuschen zin een *„Eigenkleid"* geworden zijn?... Artistiek belangrijk is even...eens, dat onder velerlei volken en stammen een geestelijk stambezit te vinden is, baseerend op oude, symbolische motieven, die tot kunst...vormen gegroeid zijn. Een eigen stijl!"

...wel schrijver vindt, dat dit zuiver-artistieke ...ent geen aanleiding mag zijn tot grootere be...ing van Regeeringswege, omdat kunst een ...der *pour l'art"* in Indië wel zoo exclusief opgevat ...orden en haalt hij vele voorbeelden aan van ...handelsgeest der inboorlingen, ook op het ge...bied van hun kleinkunst, zoodra zij merken, dat deze gewaardeerd wordt en gewild is. Zoo is z.i. de Javaansche batikindustrie wel het meest sprekende bewijs, dat een oorspronkelijke vorm van eigen kunst kan aangroeien tot een industrieel type, dat wel degelijk groote economische waarde heeft.

Verder merkt schrijver op:

„Bij het aangroeiend toeristenverkeer op Java en Bali, herhaalt zich een bijna internationaal verschijnsel. De onkundige toeristen koopen rijp en groen. Dat is ook in Marokko, in Algiers en elders het geval geweest. Doch vanzelf ontstaat een zekere selectie; de toeristen zoeken oude exemplaren en vanzelf volgt weer de drang van de bevolking om die gezochte, oude exemplaren zoo goed mogelijk na te volgen."

„En *hier* zou de Overheid — zooals ook in Algiers [1]) — door vakkundige leiding kunnen helpen, het natuurlijke proces kunnen versnellen en vooral op doeltreffende wijze kunnen verbeteren."

Over het nut van kunstnijverheidsscholen is schrijver eenigszins sceptisch gestemd, gezien de ondervindingen daarmede o.a. in Duitschland opgedaan en vindt de grootste vraag, evenals in Europa: waarheen met de leerlingen?

De eenige aannemelijke oplossing zou z.i. zijn: aan bestaande ambachtsscholen een klasse toe te voegen om begaafde leerlingen in het ontwerpen te onderwijzen en deze ontwerpen op dezelfde school te laten uitvoeren. Mits men hiertoe de passende onderwijskrachten heeft, die mede de Indische kunst beheerschen en daarop weten voort te bouwen!

Onze vraag naar aanleiding hiervan is: Zouden op een goed ingerichte kunstnijverheidschool in Indië, waar de Oostersche kunstgeschiedenis met toelichtende voorwerpen gedoceerd wordt, niet, beter dan zooals thans reeds enkele malen op Nederlandsche kunstacademies geschiedt, bedoelde Inlandsche onderwijskrachten gevormd kunnen worden? En zulks o.i. niet alleen voor de ambachtsscholen, maar om bij *alle* takken van het Inlandsch onderwijs, naast de zuiver intellectueele vakken, ook den praktisch-artistieken handenarbeid in te voeren, opdat de aangeboren Inlandsche kunstvaardigheid niet langer door al te veel wetenschappelijk-technische geleerdheid verdrongen worde? Schrijver komt hierop echter later terug.

Met hetgeen door de Regeering in en vanuit het laboratorium te Bandoeng voor de Inlandsche weefen pottenbakkerskunst gedaan wordt, kan schrijver allerminst instemmen, hij staaft zijn oordeel met redenen.

Wel acht hij zich gelukkig het feit te kunnen vaststellen, dat de Indische en de Nederlandsche Regeering overwegen een *Centraal Instituut voor de kunstnijverheid* in Indië op te richten en roept uit:

„Dit is, wat we sinds lang noodig hebben!

„Geen proefnemingen à la Bandoeng, maar een zelfstandig Instituut, dat in staat is deskundig te werk te gaan. En als verantwoordelijk kan onderteekenen! We leeren daaruit, dat het „bevorderen" geen parodie, zooals enkelen gemeend hebben, geworden is, dat er met ernst — zooals niet anders te verwachten was —, met hooge ernst het moeilijke, het zeer moeilijke vraagstuk: de heusche bevordering der Indische kunstnijverheid, in breeden zin ter hand genomen zal worden. In het belang van Indië en van.... Nederland!"

Hij raadt echter aan om niet dadelijk te veel hooi op de vork te nemen en daarom te beginnen met Java en Madoera, onder de intensieve medewerking van den geestelijken adel van het Javaansche volk in de Vorstenlanden.

„Java en Nederland moeten samenwerken om mooi-Java in kunst te doen leven, zoo mogelijk *herleven*. Wij, die in Nederland alles doen om het belangrijke op dit gebied te memo-

[1]) Hier worden de goedgeverfde en bewerkte tapijten met een Rijksmerk voorzien. Men leze ook het feuilleton in de *N. R. Ct.*, 2 Mei, 1929, Av. C. over „Het feest der tapijten in de heilige stad Kairoean." De goede tapijten worden gewaarmerkt met een loodje en op een jaarlijksch feest worden de beste weefsters met prijzen bedacht. Ik herinner daarbij aan den wedstrijd, die „Boeatan" in 1926, onder leiding van Pangeran A. Soeriodiningrat, organiseerde, waarbij een prijsvraag werd uitgeschreven voor de beste uitvoering van een bepaalde batik. — J. A. L.

KUNST en ONTSPANNING

riseeren en toe te juichen, wij reiken het Oosten, als stille bewonderaars, de hand. De kunst van het Oosten kan, zàl de brug zijn, waarop Oost en West elkander leeren verstaan en begrijpen.

„Om tot dit doel te komen is het echter noodig, dat dit *Centraal-Instituut* de noodige bewegingsvrijheid heeft, niet vastgeklemd wordt aan het een of ander Regeeringsbureau. Dit *Centraal-Instituut* moet, in overleg met den Javaanschen adel, den passenden weg zoeken, overwegen en proefnemen, niet bedacht worden met droge paperassen en dienstberichten. Het geldt hier een groote, gewichtige stap."

Schrijver ontwerpt verder een schema voor het werkprogram van een zoodanige instelling, dat z.i. als grondslag van vruchtbare discussie zou kunnen dienen en zegt:

„We mogen daarbij niet vergeten, dat in ons land geen voorbeeld van een zoodanige instelling te vinden is. In het buitenland vinden we evenmin houvast, wellicht zou het praktische ingerichte Oostenrijksch Museum voor Kunst en Industrie te Weenen eenige wenken kunnen geven. Hoewel onze Fransche en Engelsche, koloniale naburen evenmin stilzitten, geloof ik niet, dat veel bereikt is. Het opmerkelijke feit, dat noch te Londen, noch te Parijs koloniale kunstproducten, behalve bij enkele antiquairs, te koop zijn (wel in musea te zien), speaks volumes. Een instelling als ons wakkere „Boeatan" is op koloniaal gebied nog steeds een unicum gebleven!"

Hij verdeelt dit schema in drie afdeelingen:

Afdeeling I: Bestudeering en vastlegging der belangrijke feiten op kunstnijverheidsgebied.

„Evenals de overblijfselen der Hindoe-beschaving zeer terecht sinds jaren van Gouvernementswege worden bestudeerd en gerestaureerd, is het evenzeer aanbevelenswaardig aan de levende uitingen der volkskunst dezelfde aandacht te wijden. Hindoe-oudheden kunnen na vele jaren nog bestudeerd worden, gelijk gebleken is. Volkskunst verdwijnt dikwijls zeer snel en spoorloos. Het behoort tot onzen plicht, als beschaafde mogendheid, dit geestelijk hoogtepunt voor de latere geslachten der bevolking in woord en beeld vast te leggen. [2])

„Als middelen daartoe, dienen publicaties en het maken van propaganda voor de inheemsche kunst door lezingen en kleine „reizende tentoonstellingen" in Indië zelf. Bovendien het medewerken aan buitenlandsche tentoonstellingen, zóó dit voor Indië belang kan hebben. Verder, het aanleggen van een foto-archief en het vormen eener collectie van merkwaardige inheemsche kunst, die later de basis kan worden van het onontbeerlijke Museum van Indische Volkskunst. Ook al zou het Centraal-Instituut slechts uit deze afdeeling bestaan, het zou reeds daardoor zijn *droit d'existence* bewijzen."

Afd. II: Vorming van een inkoop- en verkoopbureau van voorwerpen, geschikt voor de Europeesche markt.

„Zooals reeds vroeger gezegd is, gaat elke kunst of kunstnijverheid ten gronde bij gebrek aan voldoenden afzet. Zeer terecht is indertijd de tegenwoordige Gouverneur Jasper zijn bemoeienis met de Indische volkskunst begonnen met *pasar-malams* te organiseeren. Zonder kans op koopers produceeren de inheemsche kunstnijveren hoogstens voor eigen gebruik. Nu wordt in het buitenland, o.a. door Duitsche en Amerikaansche museumdirecteuren en collectioneurs, geklaagd over het feit, dat men zonder persoonlijke relaties in Indië niets koopen of bestellen kan. En hoe moeilijk het zelfs gaat, als men relaties heeft, daarvan kan „Boeatan" een boekje open doen. Met het sterker worden van het Amerikaansche toeristenverkeer op Java, zal die vraag steeds grooter worden en het is in het belang der inheemsche kunst, dat vooral in Amerika verzamelingen van Indische kunst gaan ontstaan. Eenvoudig door het feit, dat er verzamelaars van Indiaansch vlechtwerk gekomen zijn, die hooge prijzen betalen, is dit bijna verdwenen werk onder de Indiaansche stammen herleefd.

„Hij noemt verschillende takken van kunstnijverheid, waarvan de produkten geschikt voor Europeesche doeleinden gemaakt kunnen worden, zonder dat het kunstgehalte er door vermindert, o.a. het mooie plangi- en tritikwerk, batik, de geelkopergieterij, het houtsnij- en vooral het vlechtwerk [3]) welke machinaal niet na te maken zijn. Hij merkt daarbij op, dat om onvoldoend werk te voorkomen, het aanbevelenswaardig zou zijn naar bestaande goede modellen of patronen te laten werken.

Afd. III: Facultatieve cursussen op sierkunstgebied.

Schrijver meent, dat halfjaarlijksche cursussen, met een zestal begaafde leerlingen b.v., nuttig zouden kunnen werken o.a. op batikgebied, zooals hij reeds in het Kol. Weekbl. van 17 Juni 1926 schreef, alsook een vierjarige cursus met een klein aantal, door beurzen ondersteunde jongelieden, tot vorming van artistieke leerkrachten aan ambachtsscholen en voor een later te vormen afdeeling van wandelleeraars, die ter plaatse leiding kunnen geven.

Dit alles begint reeds veel te lijken op een kunstnijverheidschool, in den goeden zin van het woord, welke o.i. deel zou kunnen uitmaken van bedoeld *Centraal Instituut.*

In tegenstelling met het oordeel van den heer Loebèr, zouden wij, op grond van jarenlange ondervinding op dit gebied, willen aanraden de praktische zijde van het vraagstuk thans met spoed grondig aan te pakken, zonder meer tijd verloren te doen gaan met voorafgaande discussies en onderzoekingen. En niet alleen op Java, maar ook in de Buitengewesten, daar waar Ambtenaren B.B., met kennis van zaken, in de volkskunst met haar typisch karakter, van harte belangstellen. Er is genoeg bekend om te kunnen beginnen en al doende leert men. Anders zou 't te laat kunnen worden, want er is *periculum in mora.*

[2]) Ik wijs hier op het interessante werkje van Ir. Raden Soerachman, „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden". Weltevreden 1927.

[3]) Zie b.v. het prachtige vlechtwerk uit de Alaslanden, dat thans bij „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, tentoongesteld wordt. — Red.

Een Indisch Afscheidsmaal te midden van Indische Kunst.

J.l. Vrijdagavond, 14 dezer, is door den Raad van Beheer van „Boeatan" in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage een speciale rijsttafel aangericht ter eere van *Raden Mas Mr. Dr. Soeripto,* die na volbrachte studies, eerlang naar zijn land terugkeert, om daar een verantwoordelijke gouvernementspositie te bekleeden.

Zijn heengaan zal hier een groote leegte achterlaten, want hij was algemeen geacht en bemind, heeft veel gedaan om de goede verstandhouding tusschen Oost en West te bevorderen. Maar, zooals hij zelf in zijn tafelrede uitsprak: hij hoopt, dat 't slechts een verplaatsing van werkzaamheden zal zijn, dat hij in Indië de vriendschappelijke verhoudingen zal onderhouden en er ook met „Boeatan" voor de volkskunst zal kunnen werken.

Te midden van de smaakvol tentoongestelde Indonesische kunstnijverheidprodukten, zaten daar met de bestuursleden van „Boeatan" een twintigtal Indonesiërs aan, familieleden en vrienden van den heer Soeripto, uit alle deelen van den Archipel. Behalve Javanen uit de Vorstenlanden, onder wie twee hier studeerende zoons van den Sultan van Solo, ook een student uit de Minahassa en de heer C. Frans uit Timor met vrouw en dochter, de eerste intellectueele, volbloed Rottineezen, die hun verloftijd in Europa komen doorbrengen. Deze hebben de gasten onthaald op Timoreesche muziek, gespeeld op hun nationaal snaren-instrument, de *Sesando,* waarvan het klankbord een groot palmblad is. Allen genoten. Dit was echte verbroedering tusschen West en Oost!

Herinnering aan het Indische Feest

ter eere van het 10-jarig bestaan der Vereeniging *„Voorwaarts"* van oud-gepensionneerde en gegageerde militairen van Oost- en West-Indië, te geven op *Zaterdag 22 dezer* ten *8 ure* in *Pulchri Studio,* Lange Voorhout 15, met medewerking van den „conferencier", den heer *D. van Noort.*

PROGRAMMA.

1. Openingswoord door den Voorzitter der Vereeniging.
2. *Krontjong* door de „Band" der Vereen. Eurasia.
3. *Koloniaal,* één-acter door mevr. Mia Aarwen; personen: mej. Truus Radersma en den heer Jan Mulder.
4. *Muziekkwartet* onder leiding van den heer H. Bekkenk; personen de heeren A. v. Evert, P. Terwolde en v. Leeuwen.
5. *De Zoen,* door Speenhof, voorgedragen door mej. Alida v. d. Laan.

Pauze.

6. *Krontjong* door de „Band" der Vereeniging Eurasia.
7. *„Tjangs"* (Grootmoeders), één-acter door mevr. Mia Aarwen; personen: mevr. Aleide Roelofsen, mevr. Mia Aarwen, mej. Truus Radersma, en de Schoonzoon.
8. *Muziekkwaret* onder leiding van den heer H. Bekkenk; personen: de heeren A. v. Evert, P. Terwolde en v. Leeuwen.
9. *Krontjong* door de „Band" der Vereen. Eurasia.

Na afloop Tombola en gelegenheid tot dansen.

De eventueele baten van dit feest komen ten goede het Weduwen- en Weezenfonds dezer vereeniging.

Naar wij vernemen, zal den jubileerenden oud-strijders Zondag een feest-rijsttafel worden aangeboden in de localen van Boeatan.

Belangrijke Veiling van Indisch Koperwerk en Wapens.

De volgende week zal bij de firma *Van Marle en Bignell,* Lange Voorhout 58 te 's-Gravenhage, geveild worden een bijzonder belangrijke collectie oud koperwerk en wapens uit verschillende deelen van den Archipel, waaronder mooie lampen en bokors, zoowel fijn geciseleerd als met toempal-versiering gegoten, krissen o.a. uit de Vorstenlanden en Bali met sierlijke gevesten en scheden. Ook zijn bij de verzameling een paar zeldzame *tempajans* uit Borneo afkomstig. Kijkdag Dinsdag 25 dezer.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Pacific Science Congress.

Den 16den Mei is het Fourth Pacific Science Congress te Batavia officieel geopend door den Landvoogd namens de Nederlandsche en Indische Regeeringen. Z.Exc. sprak zijn dank uit dat het Congres op Java gehouden wordt voor *de oplossing van die Pacific-problemen*, welke slechts oplosbaar zijn door wetenschappelijke mannen, zich onthoudend van *politiek* en vrij van nationaal *chauvinisme*. Spr. schetste de werkzaamheden der voorbereiding, gesteund door de Regeering, welke besefte, dat daarmede onze open-deur-politiek wordt gehandhaafd, ook op wetenschappelijk gebied. Holland is een klein land, doch spr. hoopte dat wanneer de Congres-leden in vogelvlucht een impressie van Ned.-Indië gekregen hebben, zij den indruk zullen meedragen dat Holland wel een klein lid der familie van naties is, doch dat Holland niettemin heelemaal geen „nation éteinte" is, en dat zij zullen instemmen met het oordeel van een vroegeren Franschen minister van Buitenl. Zaken, verklarend: „A little people, but a great nation". Spr. verklaarde dat ook op wetenschappelijk gebied Kipling's woorden toepasselijk zijn: *„there is neither East nor West, border nor breed nor birth"*. De geheele wetenschap volgt het Congres met de grootste belangstelling en wacht vol spanning *de wetenschappelijke resultaten* af, doch spr. hechtte toch meer waarde aan resultaten wat betreft *de bevordering der nauwere verstandhouding* voor de goodwill van naties en menschheid. Spr. eindigde met de hoop dat het Congres rijpe vruchten moge plukken, resulteerend in „a great contribution to the cause of science and general good of mankind".

In bovenstaand verband wijst de *Deli Crt.* (16/5) op *de belangen rondom den Pacific*. Daar is een *Japan*, dat naar expansie streeft, genoodzaakt door de toename van haar nijvere en hard werkende, sobere bevolking. Daar is een *China*, dat onder naamlooze weeën tracht tot eenheid en verdere ontwikkeling te komen en daarbij in moeilijkheden geraakte met de bestaande belangen van vele andere Landen. Daar is een *Australië*, dat streeft naar een behoud van een blank werelddeel, omdat het daarin slechts heil ziet voor zijn productie en het welzijn van zijn arbeiders. Daar is een *Amerika*, dat hoe langer hoe meer belang begint te krijgen bij zijn overzeesche afzetgebieden. Al die verschillende belangen kunnen ten slotte niet door een machtsbalans in evenwicht worden gehouden. De eenige wijze waarop men die belangen in werkelijk evenwicht kan brengen, is door ze tegen elkaar af te wegen met de schaal der gerechtigheid en belangeloosheid. Daarvoor dient men nader tot elkaar te komen en elkaar te leeren kennen en begrijpen, tegelijk met elkanders belangen en behoeften. Daartoe geeft een Wetenschappelijk Congres als het onderhavige, ten deele gelegenheid. En daarom is het juist gezien van de Ned.-Indische Regeering om dit Congres alle mogelijke steun te geven. Mogen de woorden van den Landvoogd inslaan en weerklank vinden! Dan kan dit wetenschappelijk Congres *de vroege voorlooper* zijn van een ander Pacific Congress, dat noodig zal zijn om den Pacific pacifisch te houden.

De Loc. schrijft over „Het Verre Oosten" (8/5, blz. 47), het *Bat. Nwsbl.* over „Het 3de Kuomintang congres" (8/5), „Economische vraagstukken van Japan" (13/5) en „Nieuw Rusland" (14/5, *Dr. B. R.*), de *Deli Crt.* over „China en route" (15/5) en *De Sum. Post* over „De communisten in Britsch-Indië" (15/5, *Dr. J. Lewin*).

De ethnografische tentoonstelling.

Het *Soer. Hbl.* (6/5) acht het samenkomen van de honderden vertegenwoordigers der verschillende volken van den Ned.-Indischen Archipel voor *de Inlandsche Nijverheidstentoonstelling*, die het Bataviaasch Genootschap van 12 t/m 20 Mei ter gelegenheid van het Pacific Congres in het Museum aan het Koningsplein te Weltevreden organiseert, *ook voor de Inlandsche samenleving in Ned.-Indië een historische gebeurtenis van bijzondere beteekenis*. Niet dat in vroeger eeuwen de aanrakingen tusschen deze volken zouden hebben ontbroken. De kust-*Javanen* van *Oost-Java* voeren tot in de 17de eeuw op *Banda* en de *Molukken* om van daar de specerijen, slaven, reukbast enz. te halen, die op Toeban, Gresik of Soerabaja aan Chineezen, Voor-Indiërs en anderen werden verhandeld. Deze commercieele betrekkingen hebben in den loop der eeuwen af en toe ook tot militaire expedities geleid, die ten doel hadden de rijkjes in het Oosten tot erkenning van het oppergezag van Oost-Java te brengen. Naar *Bandjarmasin* zijn in het begin der 17de eeuw, nadat Mataram de Javaansche kuststeden had vermeesterd, heel wat Javanen geëmigreerd; evenzoo naar *Soekadana* (Matan), dat in 1622 voor het laatst door Java is getuchtigd. Van de vlootaanvallen van de Javaansche kuststeden (o.a. Japara) op Malaka in de 16de eeuw, verhalen ons de Portugeezen. Tot diep in de 17de eeuw gaven de Javaansche invloeden in *Palembang* en *Djambi* de normen aan. Tevoren was in Palembang, dat eeuwenlang — op de wijze van het huidige Singapore en het Malaka van de 15de en 16de eeuw — de plaats van ontmoeting van Oost (China) en West (Voor-Indië) vormde, het centrum van een rijk gelegen, dat met Oost-Java om de hegemonie in den Archipel heeft gestreden en dat inderdaad gedurende een langen tijd de suprematie over een groot deel van den Archipel heeft bezeten. Maleiers van *Riouw* en het Maleische schiereiland begaven zich reeds in de 15de, 16de en 17de eeuw langs de kust van Zuid-Borneo en Makassar naar de Molukken. Aan hen dankt *Makassar* zijn opkomst in de 17de eeuw, vooral ook omdat ze vaak als de handlangers van Portugeezen, Engelschen en Denen, tegenover het Hollandsche monopolie-streven optraden. Voornamelijk van nà de verovering van Makassar door de Hollanders dateert de groote expansie van Boegineezen en Makassaren in het Westelijk deel van den Archipel. Als zeeroovers teisterden ze o.a. Java's kusten in de 17de eeuw, als handelaars waren ze tot diep in de 18de eeuw in het binnenland van *Sumatra* een bekende verschijning, zonder ook in die dagen b.v. in de Lampongs het zeerooverbedrijf op te geven. De *Atjehsche* expansie en overheersching langs de Westkust van Sumatra dateert van de 16de eeuw. Ze reikte af en toe tot in Benkoelen, waar ze op de Javanen van *Banten* stieten. Banten ondernam in de dagen zijner grootheid expedities naar Palembang en Borneo. Het gerucht van dreigende conflicten tusschen Banten en *Mataram*, dat zijn invloed over Madoera en de Soenda-eilanden uitstrekte en af en toe een greep naar Bali trachtte te doen, vervulde de 17de eeuw. *Baliërs* zwermden uit naar Oost-Java, waar ze tot het einde van de 18de eeuw vasten voet hielden, en naar de ten Oosten van Bali gelegen eilanden. Periodieke overstroomingen van Oost-Java door *Madoereezen* worden ons al uit vroeger eeuwen gemeld. De *Toradja's* van Celebes kenden vóór de vestiging van het Nederlandsch gezag de Boegineezen reeds als slavenhalers. *Niassers* dienden Minangkabauers, Bataks en Atjehers als slaven. Door de wetenschappelijke expedities van de 20ste eeuw hebben *Dajaks* de *Papoea's* van Nieuw-Guinea leeren kennen, maar de Niassers zijn zich het bestaan van de Toradja's op Celebes niet bewust, evenmin als de Ceramsche Alfoeren van de Dajaks afweten of de Soembaneezen van de Koeboes. *De tentoonstelling in Mei* is echter gansch iets anders. Het is — tijdens het Pacific Congres — *de pacifieke ontmoetingsplaats van alle landaarden van den Archipel*, die den volken de voortbrengselen van hunne *werken des vredes* toonen.

Het *Bat. Nwsbl.* vertelt van het „Fourth Pac. Science Congress" (14/5), de *Java-Bode* van de „Inl. nijverheidstentoonstelling" (11/5), *De Loc.* van „Java's Oudheid, IV" (10/5), „Indische ethnografica te Delft" (6/5, blz. 5), „Oostersche dagen" (blz. 1, *Ant. L.*) en „Een curieuze theorie" (blz. 1).

De Suikerindustrie.

De heer *Smissaert* merkt in het *Soer. Hbl.* (11/5 „Econ. en sociale aangelegenheden") op dat ook Ned.-Indië belang heeft bij *de handels-politische inzichten der* (na de verkiezingen) *komende Regeering in Holland*. De oud-minister H. A. van IJsselsteijn bijv. acht herstel van de differentieele rechten bij onzen invoer in Indië lang geen kwaad middel, om ons aandeel in *de Oost-Indische importen* te verhoogen. Van den heer Van den Heuvel e.a. is een (parlementair) initiatief-voorstel uitgegaan, om de *bietsuiker*-nijverheid door een premie op bietenbouw te steunen, waartegen terecht is aangevoerd, dat, wanneer straks de producenten van *Java-rietsuiker* te Genève een beroep komen doen op de regeeringen van vele Staten, om haar verderfelijke (en in den grond on-economische) politiek in dat opzicht te herzien, dat beroep niet krachteloos moet kunnen worden gemaakt door de tegenwerping: dat onze eigen Regeering dienzelfden verkeerden weg gaat bewandelen.

Het lijkt *De Loc.* (11/5, blz. 37—40 „Econ. Supplement") aan de hand van de thans beschikbare gegevens waarschijnlijk, dat de producenten van *Java-rietsuiker* andermaal tot tijdelijken opslag van de suiker op Java moeten overgaan en de V.I.S.P. weder zal trachten *een deel van den oogst in Europa* af te zetten. Hoe de Europeesche suikermarkt zich zal ontwikkelen als *Cuba* thans één millioen ton suiker en *Java* andermaal een half millioen ton ten verkoop zal aanbieden, dient afgewacht te worden. Immers de Europeesche beetwortelsuikeroogst geeft voor 1928-"29 zelf ook al een sterke stijging te zien, vergeleken bij het voorgaande jaar.

De Loc. van 10 Mei (blz. 3) geeft een verslag van een persgesprek met mr. Boissac van *Mauritius*, die naar Java gekomen is voor *het Congres van Suikertechnologen*, dat begin Juni te Soerabaja zou plaats hebben. Heel de bevolking van Mauritius leeft van de suikerindustrie. De jaarlijksche productie bedraagt ongeveer 250.000 tons en wordt geheel uitgevoerd naar Engeland. Vóór den oorlog was Britsch-Indië het afzetgebied. *Java* nam in Br.-Indië de plaats in, welke Maurititus open liet. Na den oorlog had Java zich flink vastgezet op de Br.-Indische markt, terwijl Engeland door zijn preferentieele rechten voor het koloniale product de Mauritiaansche suiker bleef trekken. Br.-Indië, dat zoodanige voorkeurrechten niet gaf, bleef op deze wijze voor de Javasuiker als afzetgebied behouden. De rietcultuur is op Mauritius in handen van de Inheemsche boeren en geschiedt voor de rest in groot bedrijf door de 40 fabrieken. Van den beschikbaren bouwgrond is namelijk ongeveer de helft het eigendom der fabrieken en de rest van de landbouwers zelf. Iedere fabriek werkt dus voor de helft met *eigen riet*, voor de rest met *opkoopriet*. Het opkoopriet wordt door de fabrieken vermalen en de boer ontvangt daarvoor ± 2/3 van de suikerwaarde. Aan de afhankelijkheid van één enkele cultuur zijn voor den economischen toestand der kolonie ernstige bezwaren verbonden, welke vooral in onzen tijd van lage suikerprijzen zeer duidelijk aan den dag treden.

Volgens het *Soer. Hbl.* (4/5, 3de bl. „Suiker en Bevolking") overweegt de Regeering in Indië op het oogenblik de samenstelling eener ordonnantie (ter uitvoering van *de motie-Soejono*, aangenomen in den Volksraad d.d. 15 Nov. 1928), welke verschillende kwesties zal regelen in verband met het planten van *vroegrijpe padi* in de streken waar de suikerindustrie hare gronden huurt. Vooralsnog staat de Regeering op het standpunt: dat het aan de Suikerindustrie verboden zal zijn *eenigen invloed* uit te oefenen op de bevolking ten aanzien der vraag, of al dan niet vroegrijpe padi zal worden geplant dat naar bepaalde regelen de Suikerindustrie *vergoedingen* zal hebben te betalen wanneer de bevolking vroegrijpe padi plant. Ten slotte zal *straf* worden bedreigd tegen overtreding der voorschriften van deze ordonnantie.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (6/5, 4de bl. „Rietveredeling", Drs. S. L. Rümke; 3de bl. „Hawaii", Dr. V. J. Koningsberger; 10/5 „Vrije immigratie en kolonisatie), *De Sum. Post* (13/5 „P. S." door Duitschen bril), de *Deli Crt.* (13/5 „Enquête naar arbeidstoestanden op Java"), de *Java-Bode* (10/5 „Werving en emigratie") en *De Loc.* (8/5, blz. 32 „De vrije emigratie").

Uit rijke ervaring

Het *Soer. Hbl.* (10 en 11/5, 3de bl. *Z.*) bespreekt de artikelen van generaal *H. N. A. Swart*, oud vice-pres. van den R. v. I., gepubliceerd in het „Alg. Hbl.", „de Deli Crt." en het *„Bat. Nwsbl."* (22/4 en 1 t/m. 10/5). Waar generaal Swart schrijft over hetgeen hem aan veranderingen ten kwade het meest heeft getroffen, voegt de heer *Z*(entgraaff) enkele persoonlijke mededeelingen aan die van den schrijver toe, en wel over de organisatie, welke door gen. Sw. wordt aangeduid als *„het monsterverbond"* de P.P.P.K.I., de federatie van allerlei vereenigingen op nationaal standpunt. Uit den aard der zaak was gen. Swart bij het schrijven van zijn artikelen nog niet bekend welke houding de P.P.P.K.I. zou aannemen op de vergadering, welke zij in April 1929 te *Djokja* zou houden. De P.P.P.K.I. heeft te Djokja besloten (als punten 7 en 8 der beslissi[illegible]) dat de befaamde *Perhimpoenan Indonesia* in Nederland wordt gemachtigd zoo krachtig mogelijk te ageeren tegen poenale sanctie en heerendiensten, en: dat de Perhimpoenan Indonesia een innig contact zal onderhouden met de *Liga tegen koloniale onderdrukking*, en dat eerstgenoemde organisatie een voorpost van de P.P.P.K.I. zal vormen in het buitenland". De „Liga tegen koloniale onderdrukking" staat onder communistische invloeden; de „Perhimpoenan Indonesia" is een fel-revolutionnaire organisatie. Bij deze organisaties zoeken dus ook de Studie-clubs haar heil. Ongetwijfeld zullen velen opschrikken van de mededeelingen over het z.g. soldatenoproer in Juni 1927 te Bandoeng.

De heer Swart behandelt voorts *de veranderde mentaliteit* van de Inlandsche bevolking, met uitzondering van die van het platteland. De heer Z. merkt bij dit betoog op dat hij niet genoeg kan aandringen op *behoorlijke bejegening van den Inlander door den Europeaan, en de grootste correctheid in den omgang met beschaafde Inlanders*. Hieraan ontbreekt dikwijls nog het een en ander.

Wáar gen. Sw. schrijft over *de geestesgesteldheid onder de Indo-Europeesche bevolking*, zegt Z.: Ongetwijfeld heeft geene Regeering het recht bij het scheppen van bestaansmogelijkheden een onderscheid te maken dat de bevolking — dus de eigenlijke kinderen des Lands — in minder gunstige positie zou brengen dan eenige andere groep. **En**

het is logisch — in 't algemeen gesproken — dat men Inlanders met meer diploma's prefereert boven Europeanen met minder, als het gaat om werk dat door beiden evengoed kan worden verricht. Evenwel, deze zaak heeft ook *politieke beteekenis*. Men heeft den Indo-Europeaan wel wat àl te plotseling gesteld voor den stortvloed van even goed opgeleide Inlanders; het is zeer de vraag of de Regeering niet wat meer vooruit had moeten zien en althans niet tijdiger den Indo-Europeaan zulke uitbreiding van opleidingsmogelijkheden had moeten bieden, dat hij zich op het goede moment op wat beters had kunnen richten dan de vorige baantjes. Het is aan de Regeering bekend dat onder het *Inlandsche* personeel van Post-, Telegraaf- en Telefoondienst voortdurend politieke propaganda wordt gevoerd, hetgeen voor de goede functionneering dezer *organen van het Gezag* in tijden van gevaar zeer ernstig kan zijn. Hier diende men, uit politieke overwegingen, veel meer betrekkingen open te stellen voor den Indo-Europeaan. De nivelleering der salarissen, naar Inlandsch niveau, was oorzaak dat de Indo-Europeanen hier werden verdrongen. Het zou *een bewijs zijn van goed inzicht*, indien men bij deze diensten, en nog in tal van andere posten, voor den Indo-Europeaan eene betere kans schiep.

In dit verband leze men: het *Soer. Hbl.* (6/5 „Banka-zorgen"; 7/5, 3de bl. „Hero Tjokro"), *De Loc.* (6/5, blz. 3 „Komt U binnen, Baars!"; 7/5, blz. 17 en 22 „Middendorp, steeds driester" en „De 1 Mei-viering te Weltevreden"), het *Bat. Nwsbl.* (13/5 „Baars"; 14/5 „Een Sinoman-raad"), de *Java-Bode* (8/5, A „Inlandsche Edeleeren"; 11/5 „Verg. Sumatranenbond"; 13/5 „Ten-toon-stelling") en de *Deli Crt.* (15/5 „De toestand in het Serdangsche" en 18/5 „Indische herinneringen", prof. mr. A. S. Oppenheim).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het ondervolgende is overgenomen uit de *Indonesia Merdeka*, het orgaan der Studentenvereeniging „Perhimpoenan Indonesia" van Mei.

Onze Liga-politiek in Holland.

Sedert de collectieve aansluiting van de Perhimpoenan Indonesia bij de op 13 Februari 1927 te Brussel opgerichte Liga tegen Imperialisme en voor Nationale Onafhankelijkheid, bindt zij den strijd tegen de koloniale overheersching op een gemeenschappelijk forum aan, niet alleen met vereenigingen van onderdrukte volken, maar ook met Westersche organisaties van arbeiders en radicale intellectueelen.

Internationaal brengt ons deze nieuwe fase in onzen strijd onnoemelijk veel perspectieven. De Liga is voor ons momenteel de eenige organisatie waarin wij contact krijgen met vrijheidsbewegingen van andere onderdrukte volken. Zoo is het aan het bestaan der Liga te danken dat wij nauwe voeling hebben met het All-Indian National Congress. Het contact met Westersche organisaties van arbeiders en intellectueelen en pacifisten, dat wij door de Liga krijgen, verschaft ons ruimer terrein voor onze buitenlandsche propaganda. Merkwaardig is het dat in de Duitsche burgerlijke kringen een groote sympathie bestaat voor de aspiraties der onderdrukte volken en voor den arbeid der Liga. Wellicht door het verlies der koloniën en door de Rijnbezetting!

Anders wordt de kwestie als het gaat om de Liga in Holland, waar het hart en het moreel oordeel van het Nederlandsche volk vergiftigd zijn door het bezit van winstgevende koloniën. Voelde de Perhimpoenan Indonesia zich eenerzijds genoodzaakt mede te werken aan de oprichting der Hollandsche sectie der Liga, als consequentie van haar collectieve aansluiting, anderzijds toonden hare leden weinig geneigenheid tot samenwerking met Hollandsche elementen. Tot deze terughoudendheid hebben niet weinig bijgedragen de bedroevende resultaten van de samenwerkingspolitiek in het Nederlandsch-Indonesisch Verbond, die den meesten onder ons nog helder voor den geest staan.

Eerst na lange aarzeling en na heel veel moeite kon onze vereeniging er toe besluiten om mee te werken aan de Hollandsche sectie der Liga. Eerst in Augustus 1927, mede onder indruk van den inval in onze kringen!

Maar deze hernieuwde samenwerking — nu met *andere* Nederlandsche elementen dan voorheen — duurde slechts tot April 1928. Toen de linksche sociaal-democraten door de Paaschresolutie van hun partij gedwongen waren zich van de Liga terug te trekken, vond de Perhimpoenan Indonesia het niet raadzaam de sectie Holland alleen met de communisten voort te zetten en trad uit de Liga.

Door deze omstandigheden is de leiding der sectie-Holland bijna geheel in handen der officieele communisten gekomen. Van de zeven bestuursleden waren er slechts twee niet-communisten, n.l. antimilitaristen, zoodat het ons niet bevreemdde, als men zeide dat deze sectie sterk onder den invloed der officieele C. P. H. stond.

Deze ongewenschte toestand bracht de Internationale Liga er toe om in samenwerking met de Perhimpoenan Indonesia deze sectie te reorganiseeren op breedere basis. Onze verplichting tegenover de Internationale Liga noodzaakt ons daaraan mee te werken. Een volledige reorganisatie in eens stuit intusschen op groote moeilijkheden, mede veroorzaakt door de sectarische conflicten in de Nederlandsche arbeidersorganisaties. Ten einde deze reorganisatie te vergemakkelijken, heeft het Executieve Comité der Internationale Liga op haar jongste zitting op 14 April te Amsterdam voorgesteld een overgangsvorm tot na het wereldcongres der Liga in Juli a.s. te scheppen. Een voorloopig bestuur werd in het leven geroepen, bestaande uit 5 Indonesiërs en Nederlanders uit het oude sectie-bestuur. Daarmede is tegelijk de communistische stempel op de Hollandsche sectie verdwenen.

Wij hebben nu nogmaals — èn voor het laatst — beproefd hier te lande een nieuwe activiteit der Liga te helpen ontwikkelen. Het slagen van deze poging hangt voor een groot deel af van de gezindheid der Nederlandsche elementen en van hun bereidwilligheid het bovenpartijlijke karakter der Liga te eerbiedigen. Lukt het niet, dan wenschen wij ons voortaan niet meer met het „Hollandsche vraagstuk" te bemoeien!

De nieuwe Directeur B. B.

Het Algemeen periodiek voor Indonesië *Timboel* van 1 Mei schrijft naar aanleiding van de benoeming van den heer Mühlenfeld het volgende:

Zoo'n uitzonderlijke benoeming als die van den heer A. Mühlenfeld tot Directeur B. B. is uit den aard leerzaam. Voor den zooveelsten keer opent zich hier gelegenheid te peilen, hoe publieke personen als b.v. journalisten over het Indonesische land en zijn volk denken, dat is te zeggen voor zoover dat nog noodig was, — het peilen meenen wij.

Wat is er toch met den nieuwen B. B.-directeur? Gegronde, zakelijke aanmerkingen zijn niet te maken, noch op zijn persoon, noch op zijn ambtelijke loopbaan. Dit ziet men het beste uit het feit dat een principieel tegenstander van den nieuwen directeur, overigens niet gauw om argumenten verlegen, de heer Zentgraaff van het „Soer. Hdbl.", blijkbaar over het geval met zijn mond vol tanden staat, niets weet te stamelen dan een vage en inferieure persoonlijke insinuatie, den heer Mühlenfeld noemend „een streberische, halfroode figuur!"

Maar ja, daar is Mühlenfeld's politieke overtuiging, dezelfde overtuiging als die van Prof. van Gelderen, wiens benoeming tot hoogleeraar indertijd ook al besproken werd op een verregaand tendentieuze manier, zóó zelfs dat „de Banier", het orgaan van de C. E. P., in verzet kwam en, de z.g. „wetenschappelijke objectiviteit" van niet-sociaal-democratische geleerde schrijvers met die van Van Gelderen's geschrift vergelijkend, concludeerde dat er meerdere rechtsche schrijvers zijn aan te wijzen die tendentieuzer schreven en schrijven dan deze sociaal-democraat!

De sociaal-democraat, *in Indonesië* werkzaam, heeft, méér door het feit dat hij in Indonesië zit dan doordat hij sociaal-democraat is, het inderdaad moeilijk. In een Gemeenteraad, dicht bij de hoofdplaats van Indonesië, heeft men zelfs een actie gevoerd om den gemeentedienst „taboe", gesloten, te verklaren voor sociaal-democraten.

En dat dankt hij, de sociaal-democraat, allemaal aan het feit dat hij in Indonesië zit, in een *kolonie*, tusschen twee honderd duizend koloniale Europeanen, die hun eigen bestaan leven en er niet wenschen aan herinnerd te worden dat naast hen een millioen uitheemsche Aziaten en vijftig millioen Indonesiërs *leven*, leven, dat wil zeggen: onderhevig zijn aan menschelijke verlangens en gevoelens; dat wil verder zeggen: gevoelens van niet zoo'n heel andere geaardheid dan de hunne. Wij noemen die getallen niet om er mee ons overwicht aan te toonen, maar alléén maar om te betoogen dat het in geen geval aangaat ons nog steeds als „quantité négligeable" te beschouwen. Want onder die vele millioenen niet-Europeanen zullen er toch allicht ook wel twee honderd duizend zijn die naar Westerschen maatstaf mee kunnen praten, méépraten met de twee honderd duizend Europeanen, niet hen napraten.

Want pas tot méépraten bevoegd geacht te worden wanneer we den Westerling nápraten, daar passen we voor!

Dat er tusschen die twee begrippen verschil bestaat, dat kan ook de Westerling hier leeren. Of was er hier niet eens een groot Nederlandsch blad dat méésprak over de Indonesische aangelegenheden op zijn eigen wijze. En heeft „men" (dat wil in zulke gevallen altijd zeggen: de geldzak) dat blad toen niet gedwongen om op een andere wijze te gaan praten met anderen mee, dat is te zeggen om te gaan nápraten?

Zoo is nu eenmaal Indonesië een „rijk", geldzakkig, *Koloniaal* land. Waar elders, in de landen die vrij zijn, het ook den sociaal-democraten vrij staat ambten te bekleeden tot de hoogste en verantwoordelijkste, zelfs dat van Minister en Hoogleeraar toe, zijn er hier in Indonesië, in dit land van „goena-goena" oftewel stille kracht, machtige invloeden werkzaam om zooiets te verhinderen.

Als wij de oordeelvellingen over de recente benoeming lezen, zelfs de welwillende, zooals die van het A. I. D., dan zoeken wij tevergeefs naar een toetsen van de benoeming aan de belangen van dit land. Als er sprake is van het belang van „land en volk", dan blijkt dat niet te willen beduiden *dit* land en *dit* volk, maar het Nederlandsche. Wanneer de „Locomotief" op haar beurt schrijft dat deze benoeming in den lande meer bespreking dan instemming vinden zal, dan wil dat „in den lande" zeggen: bij de koloniale Nederlanders hier in het land.

Waarlijk, zoo'n benoeming is leerzaam. Voor den zóóveelsten maal kunnen we merken dat de „spreektrompetten" van verreweg het grootste deel der Nederlanders in Indonesië over onze hoofden en langs de kwestie heen blazen, omdat de groep wier meening ze vertolken, niet mèt en zelfs niet naast ons Indonesiërs leeft, maar „boven" en, voor zoover hun belang dat toelaat, buiten ons om wenschen te leven. Wat spreekt men toch van non-coöperatie van *onze* zijde?

Wat echter beteekent deze benoeming *voor ons*? Men weet het, wij zijn geen sociaal-democraten. Dus geen partijdigheid heeft invloed op ons oordeel. Wij willen slechts de feiten nagaan in hun beteekenis voor ons.

Men weet ook, er heerscht tegenwoordig niet veel animo bij de Indonesiërs voor het B.B.

Het kortgeleden gehouden congres van Indonesische B.B.-ambtenaren hier ter stede heeft stemmen doen hooren die van een niet-bepaald-tevreden stemming getuigden. Artikelen vol critiek over het B.B. zijn waarlijk niet alleen in ons blad verschenen. Zoo iets tot ernstige bezorgdheid aanleiding kan geven, dan is het de malaise die valt op te merken bij het inlandsche B.B., „het voornaamste instrument van het gezag".

Waarom is het zoo bedenkelijk gesteld met dat „instrument"? Wie dat wil begrijpen, moet dat werktuig in wezen en samenstel kennen. Die kennis is ook ten zeerste onontbeerlijk voor den hanteerder van het instrument. Wie een werktuig hanteert dat hij niet begrijpt, begaat er licht een ongeluk mee aan zich zelf. De heer Mühlenfeld nu heeft bewezen veel van het Indonesische te kunnen en te willen begrijpen. Zijn politieke overtuiging blijkt daar allerminst een beletsel voor te zijn geweest en heeft hem bij ons weten, ook overigens niet tot minder wenschelijke daden gebracht. We achten dus zijn benoeming, hier en nu, wel gelukkig. Ze zal „het Gezag" tot voordeel strekken, als men bij dit woord niet denkt aan bajonetten en andere geweld-apparaten.

Ja, — hooren we iemand zeggen — maar een zijner partijgenooten heeft toch de leus aangeheven: „Indonesië vrij, Nederland blij!"

Doch wil men dáár een bezwaar van maken?! Mocht die leus bewaarheid worden, Nederland en zijn zonen tot eer!

Wie, die de dingen beschouwt met een ruim begrip, om zoo te zeggen *christelijk* ruim, kan daar bezwaar tegen hebben?

Waarom gelooft men liever aan het „Indië verloren, rampspoed geboren" voor Nederland?

Ja, indien men met dit „verliezen" een *ander* verloren gaan bedoelde dan als „bezitting", als „kolonie"...

Maar daarover hebben we dag in dag uit gesproken. Men schijnt het nu eenmaal niet te kunnen begrijpen...

Zooals het mogelijk is dat Van Gelderen objectiever schrijft dan vele rechtsche schrijvers, zoo kan Mühlenfeld ook objectiever zijn dan vele rechtsche Directeuren van Departementen. De tijd zal dit leeren.

Wij hopen voor de Regeering dat zij de thans uitgestippelde lijn zal doortrekken, tot heil van haar zelf en ook van het „instrument".

De Samenwerking.

Volgens verklaring van den uitgever-redacteur van het nieuwe, in hoofde dezes genoemde Maleische blad te Semarang, wil dit loyale samenwerking betreffende de leiding welke de Regeering geven zal voor de verkrijging van een Indonesisch Zelfbestuur. Vast staat dat door samenwerking de welvaart van Land en Volk zal toenemen. Het blad zal zijn critiek niet sparen aan hen die dat doel weerstreven willen, doch de critiek zal recht door zee en opbouwend zijn.

In het eerste artikel, dat over die leiding van de Regeering gaat, zegt de redactie te moeten erkennen dat de opvoeding tot zelfbestuur door de Regeering op bevredigende wijze wordt voortgezet, ook al behoeven verschillende regelingen nog verbetering. Het is als een opvoeding die een vader aan zijn zoon geeft.

De belofte van Hare Majesteit inzake het verleenen van zelfbestuur aan Indonesia wordt nu geleidelijk aan tot vervulling gebracht en ook de welvaartspolitiek heeft reeds belangrijke veranderingen tot stand gebracht, in het bizonder wat betreft de regeling van het credietwezen. De benoeming van Jhr. Mr. de Graeff tot Gouverneur-Generaal heeft het goede moment geschapen voor een Indonesische bestuursvorming met zelfbestuur als kompas, omdat deze Landvoogd een hoogstaand Nederlander is en niet het merk der Koloniale Politiek draagt.

Het opkomen der non-coöperators onder de inheemsche intellectueelen vindt schrijver een nadeelig iets voor die Indonesiërs zelven; de Regeering houde echter wel rekening met wat in de decentralisatiepolitiek, de locale en provinciale raden en den Volksraad, nog de grief uitmaakt der non-coöperators. Zij diene wijziging aan te brengen waar dit nog noodig is, opdat samenwerking verkregen kan worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het historisch tuinfeest op „Over-Holland".

Op aanstichting van het Utrechtsch Provinciaal Minahassa Comité, dat op 18 Mei door den Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht is opgericht als onderafdeeling van het bij Koninklijk besluit ingestelde Minahassa-Comité voor een jubileum-geschenk aan de Minahassa, zal den 29en Juni een historisch tuinfeest op het prachtige landgoed „Over-Holland" te Loenen aan de Vecht worden gehouden.

Naar aanleiding hiervan is een kort geschriftje verschenen (zonder vermelding van auteur, drukker of uitgever), dat, blijkbaar van zeer deskundige hand, een historische uiteenzetting bevat van de elementen welke aan het te houden feest ten grondslag liggen. Na zijn terugkeer uit Indië in 1689 denkt men zich n.l. dat Robert Padtbrugge — die in 1679 het contract van vriendschap enz. met de hoofden van Manado sloot — genoodigd wordt door den landheer van Over-Holland om op die mooie buitenplaats eenige dagen door te brengen. De landheer noodigt nu zijn vrienden, die de andere buitenplaatsen aan de Vecht bewonen, uit om een receptie ter eere van Padtbrugghe bij te wonen. Bij die gelegenheid zal Padtbrugghe van zijn wedervaren in het verre Indië verhalen. Dit verhaal nu geeft hem ook gelegenheid het verbond met de Minahasa te vertellen. Hij doet daarbij uitkomen hoe Manado reeds lang voor zijn komst te Ternate de hulp van Nederland inriep. Dit is het eerste tooneel uit het verhaal dat men zal trachten voor te stellen. In een zgn. cora-cora komen een aantal inwoners van Manado de Vecht afgeroeid met het gewone orkestje aan boord, dat in den regel bestaat uit eenige fluitspelers, die begeleid worden door een gong en een tifa (trommel), om het rythme bij het roeien aan te geven. Reeds van verre hoort men het vaartuig aankomen en dan verzamelen zich de inmiddels aangekomen gasten, gekleed in de sierlijke kleedij uit de tweede helft van de zeventiende eeuw bij de landingsplaats met den oud-Gouverneur der Molukken in het midden. Hij hoort het verzoek der Manadoneezen aan en geeft hen al hoop dat d'Ed. Comp. aan hun verzoek gehoor zal geven. Deze eerste deputatie van de Minahasa keert dan terug en Padtbrugghe zet zijn verhaal voort. Wanneer hij aangekomen is bij het oogenblik waarop door hem het bovengenoemde verbond met Manado gesloten wordt, op den 10en Januari 1679, dan laat zich opnieuw het geluid van de naderende cora-cora hooren. Ditmaal komen aan de landingsplaats alle de ter algemeene vergadering opgeroepen dorpshoofden van Manado in hun ambtsgewaad aan en scharen zich om Padtbrugghe. Plechtig beloven allen, in ruil voor de bescherming die zij vroegen, *ter doot toe gehouw en getrouw te zullen zyn aan Nederland.*

Intusschen is een luisterrijk gezelschap op Over-Holland aangekomen. Daarbij heeft zich mede gevoegd een Jachtgezelschap dat te paard naar het schoone landhuis gekomen is en in kleurrijk beweeg mengen de vele gasten zich thans met de Manado-sche hoofden en hunne inmiddels ook aangekomen dames om den verderen middag in gezellig samenzijn door te brengen.

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I.

Afl. 1 van deel 85 van het door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië uitgegeven tijdschrift opent met den Portugeeschen tekst van 31 hoofdstukken uit het verloren gegane Boek IX van Lopes de Castanheda's tusschen 1552 en 1561 uitgegeven werk: „História do descobrimento e conquista da India pelos Portugueses". Een Hollandsche inleiding van Pater C. Wessels vermeldt bijzonderheden omtrent de herkomst van het eeuwenoude handschrift, hetwelk zeer lastig te ontcijferen was (een 3-tal blz. van dat hs. zijn, ten bewijze, in reproductie toegevoegd).

De uitgave is ook voor de geschiedenis van den Indischen Archipel van veel belang, daar de hoofdstukken 8—9 en 21—23 over de Molukken handelen in den tijd toen de Portugeezen er heerschappij uitoefenden.

De overige inhoud dezer afl. bestaat uit een verzameling „Mentawei myths", uitgegeven in Mentawei-tekst met Engelsche vertaling door Prof. Edwin M. Loeb van de Universiteit van Californië, die in 1926 eenige maanden op de Mentawei-eilanden (ten Westen van Sumatra) doorbracht.

Als losse bijlage is nog aan de afl. toegevoegd No. 5 der „Literatuur opgave voor het Adatrecht", aansluitende bij den tweeden druk der Literatuurlijst voor het adatrecht van Indonesië.

Oedaya (Opgang).

Inhoud der Juni-afl. Titelplaat: De drie vliegbooten van de Marine-Holland—Indië-vlucht boven Den Helder. — De geest onder de Indonesische studenten in Nederland, door Rn. Ms. Mr. Soeripto. — De Minahassa en Nederland, twee en een halve eeuw samengaan (foto met bijschrift). — Moet Nederlandsch-Indië [in het buitenland] propaganda maken? door Dr. Th. Metz. — Een bijzondere promotie aan de Leidsche Hoogeschool [van Raden Mas Mr. Soeripto]. — Van kunst en kunstenaars: Just Havelaar, door Hugo Vogel (vervolg). — Bij de foto's van [Britsch-] Indiërs in Suriname, door C. R. Biswamitre. — Maleisch gedeelte: Ternak ditanah Belanda, oleh Darwis gl. Datoek Madjolelo.

De Indische Mercuur.

No. 24 (12 Juni). Kerrie-poeder, door Ir. W. L. Utermark. — Verslag eener reis ter bestudeering van de suikerindustrie op Java, door Ir. H. A. C. van der Jagt, besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Oedaya's Luchtvaart-nummer, door F. W. C. — De productenmarkt op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft literatuur over aetherische oliën, boschwezen, looistoffen, voedingsmiddelen, vruchten, groenten enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 45 (4 Mei). Palembang en de landbouw, door X. — Biologen en ... landbouwkundigen. — Het risico en de beteekenis der groote cultures, door H. Cremer (ontleend aan de „Zakenwereld"). — De rubbersituatie, door A. W. Still. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden (vervolg), door P. M. W. Dakkus. — Ned.-Ind. Vereeniging voor den Rubberhandel (slot). — Ongewenscht tournooi (naar aanleiding van het voornemen der vereeniging voor Koloniale Studiën om dit jaar een congres te organiseeren dat gewijd zal zijn aan het onderwerp: De invloed van de grootlandbouwindustrie op den Inlandschen landbouw en de volkswelvaart).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De reactie der walikoekoen-boomen op de aantasting door den zigzagboorder, door L. G. E. Kalshoven. — Dunning der djatibosschen, door F. W. Snepvangers. — Wat zijn de geldelijke uitkomsten van het Boschwezen 1918—1927? door W. Zwart. — Verslag over het rooien met een Handy-andy rooimachine, door E. J. van Jelen. — Ononderbroken bedekking van den boschbodem, door Dr. A. Thorenaar, met opmerkingen van J. A. de Boer. — Eene ernstige beschadiging van djaticulturen door Loranthussoorten, door T. Altona (met afb.).

De Mijningenieur.

De Mei-afl. bevat een vervolg der door kaartjes verduidelijkte beschouwingen van K. A. F. R. Musper: Geologische waarnemingen in de Padangsche Bovenlanden. Schr. behandelt thans het Si Karikir-gebergte. — Verder in deze afl. o.m. nog eene studie van dr. ir. R. W. van Bemmelen over het Caldera probleem, mede naar aanleiding der publicaties over dit onderwerp van dr. Escher en Jhr. dr. Sandberg.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 5 van dl. 69 bevat o.a. „Tropical typhus", een vlektyphus-achtige ziekte, door Dr. J. W. Wolff. — Over het gehalte aan vettige stoffen in het bloed bij Europeanen en Indonesiërs in de tropen, door M. Pirngadi. — Bacteriologische en serologische onderzoekingen aangaande de Sumatraansche Salmonella Neukirchi, door Dr. G. W. Bosch.

Suriname.

De Koloniale Staten hebben de verordening tot versobering van het onderwijs aangenomen, wat wij niet verwacht hadden na de voortreffelijke bestrijding door den heer Kraan. Het schijnt dat de Gouverneur Rutgers toch wel gevoeld heeft dat hij met de afbraak van het onderwijs te ver ging. Aan het slot van zijne nota naar aanleiding van het eindverslag der Commissie van Rapporteurs verklaart hij n.l. geen bezwaar te hebben, indien de meerderheid der Staten dit wenscht, het voorstel om de 3de rangers als hoofden van scholen te Paramaribo bewoonbaar te verklaren, terug te nemen.

Uit het verslag in de bladen is ons niet duidelijk geworden of het voorstel is teruggenomen.

Wij moeten nu afwachten hoe in deze dure tijden de hulpkrachten op de districtsscholen, zoo zij een gezin hebben, van ƒ 50 in de maand zullen leven. Zelfs voor een vrijgezel is deze bezoldiging te eenenmale onvoldoende.

Wij vertrouwen dat op de districtsscholen van dat beperkte leerplan op den duur niets zal komen, want geen onderwijzer, waar wat in zit zal het volhouden jaar in jaar uit elken dag den geheelen schooltijd door lezen, schrijven en rekenen te onderwijzen.

* * *

In de N. R. Ct. van 15 Juni Av.bl. A. een particuliere correspondentie uit Paramaribo over „*het onderwijs*". Over de versobering van het onderwijs op de districtsscholen denkt de schrijver niet ongunstig. „Als hoofd iemand met den vierden rang, wat in Nederland een goed opgeleide kweekeling zou wezen, en als hulp een man zonder bevoegdheid uit de omgeving en vertrouwd met den aard van het kind, dat de school zal bevolken. In theorie is dit stelsel naar Nederlandsche opvattingen misschien heel verwerpelijk; in de praktijk kan er bij zorgvuldige toepassing en goede leiding zeker wel een resultaat van verwacht worden, dat beantwoordt aan des ontwerpers inzichten"......

De redacteur van het blad teekent hierbij aan: „In de buitengewesten van Nederlandsch-Indië blijkt het gebruik van onbevoegde leerkrachten steeds meer een gevaar voor het onderwijs."

De schrijver eindigt zijn correspondentie met de woorden:

„Het is ook voor hen, die de toestanden in Suriname kennen en uit de verte nog in veel opzichten meeleven met land en volk, nadat ze reeds lang Braamspunt achter zich lieten, belangrijk het verder verloop van deze proef met het onderwijs te volgen; al naar het standpunt, waarop men zich t.a.v. de ontwikkeling van het land plaatst, zal men haar met meer of minder sympathie begroeten; ontkend kan niet worden, dat Dr. Rutgers getoond heeft niet te schromen zijn overtuiging in daden om te zetten in een zoo principieele kwestie als de onderhavige en wanneer de verwachte onderwijsspecialiteit uit Indië komt, zal men de verdere uitwerking van die plannen zien verwezenlijken."

Wij zullen niet verzuimen de faits et gestes van die *totaal overbodige* onderwijsspecialiteit uit Indië met belangstelling te volgen. Tot heden begrijpen wij heusch niet wat de man er doen moet.

* * *

In verband met de voordracht van den heer A. IJzerman over „de Roraima-formatie in Suriname en haar mogelijke economische beteekenis", wegens de mogelijkheid dat er in de verweeringsproducten van die formatie diamant voorkomt, evenals in Britsch Guiana (zie ons vorig nummer) schrijven wij uit „The yearbook of the Bermudas, the Bahamas, British Guiana, British Honduras and the British West Indies 1929" het volgende over:

......„Diamond production [in British Guiana] is entirely from alluvial deposits located principally in a belt of forested country about 200 miles long and 30 miles wide, tending roughly parallel to, and 110 miles distant from the Atlantic coast. This belt is rarely more than 200 feet above sea level, but it is overlooked along its south-western boundary by a precipitous escarpment 1.000 to 2.000 feet high formed by the edge of the Kaietcurian sedimentary rocks. A simular thickness of this formation has been denuded from the belt of diamantiferous country in which the coarser, heavier constituents of the Kaietcurian rocks (among which is the diamond) have been concentrated in the widespread alluvial deposits. Behind and above this escarpment recent geological surveys have revealed

a repetition at higher altitudes of similar geological conditions over large areas and during the last year development work has proved the existence of extensive diamantiferous alluvium at altitudes of 2.000 feet above sea level. In view of this and other factors a very optimistic view is taken by the Government geologists of the Colony's reserves of the precious stone. In the Mazaruni field alone it is considered that the present production could be maintained for another 20 years, and there are indications of an early development op the elevated portions of the Pakaraima Mountains."

* * *

De West van 21 Mei schrijft:

„Sedert de Gouverneur van Demerara bekend maakte, dat op Skeldon bij artesische boringen aanwijzingen van aardolie zijn gevonden, is een ware stormloop ontstaan om vergunningen te vragen tot onderzoek naar petroleum. De Argosy van 21 Mei bericht, dat reeds vijftig blokken zijn aangevraagd. (een blok is vijftig vierkante mijlen) door verschillende personen en firma's, waaronder Booker Bros, Connell & Co., enz."

* * *

De *„Gooi en Eemlander"* (Hilversum) van 12 Juni schrijft:

„Naar wij vernemen, werd dezer dagen door de „N.V. Surinaamsche Houthandel en Zagerij" de zwaarste boom uit Suriname geïmporteerd, welke nog ooit naar hier kwam. Deze woudreus — een roode cabes — weegt niet minder dan circa 10.000 K.G. en vertegenwoordigt een hoeveelheid hout van ongeveer 8 M³. Het soortgelijk gewicht dezer houtsoort is 1.2, zoodat dergelijke boomen niet gevlot kunnen worden.

Er was een speciale bok noodig, om dit gevaarte te Amsterdam uit de zeeboot te hijschen en het over te laden op een dekschuit, waarmede het naar Weesp getransporteerd werd, alwaar het door de N.V. Weesper Houthandel en Zagerij gezaagd wordt."

En de roode kabbes is niet de grootste woudreus van Suriname!

* * *

Naar *„De Nieuwe Stem"* mededeelt is de heer S. A. Savitsky, een Fransch mijningenieur, van een prospectiereis aan de Boven-Marowijne teruggekeerd. De expeditie bestond uit 30 personen en de reis heeft ruim drie maanden geduurd. De prospectie had plaats in het gebied ten Noorden van de Tapanahony en leverde volgens den heer Savitsky bevredigende resultaten op.

Goud werd vrij regelmatig in alle prospectiegaten aangetroffen, in zeer fijn verdeelden vorm, hetgeen het terrein voor de exploitatie in kleinbedrijf, zooals deze gewoonlijk in Suriname wordt uitgeoefend, minder geschikt maakt. De heer Savitsky is van meening, dat de configuratie van het terrein zal veroorlooven om gedurende acht maanden per jaar met een hydraulische installatie van ca. 250 P.K. te kunnen werken.

De expeditie heeft met groote moeilijkheden te kampen gehad. Zoo moesten de heer Savitsky en zijn secretaresse, Mme Fumalle, geruimen tijd tot den hals toe in het water blijven wachten tot een omgeslagen corjaal weer was vlotgemaakt en uitgehoosd.

Zou het, zoo vraagt *„De Nieuwe Stem"*, met het oog op de mogelijkheid van het tot stand komen dezer nieuwe goudonderneming, waarachter veel kapitaal staat, niet aanbeveling verdienen, de voorgenomen afbraak van de spoorlijn Kabel-Dam nog eens eenigen tijd aan te houden? Deze lijn levert immers de vlugste verbinding met de nieuwe goudstreek.

* * *

De Ondernemersraad voor Suriname deelt mede, van zijn vertegenwoordigers in Paramaribo bericht te hebben ontvangen, dat de aanneming door de Tweede Kamer van het voorstel-Van den Heuvel c. s. een ernstige bedreiging is voor de Surinaamsche suikerindustrie. De voorkeursrechten door Engeland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika aan hun koloniale suikers verleend, welke plm. *f* 50 per ton bedragen, hebben het afzetgebied voor Surinaamsche suiker reeds belangrijk doen inkrimpen. Indien nu de voorgestelde premie van *f* 15 per ton voor bietsuiker in Nederland zou worden aangenomen, dan zal het voor Suriname vrijwel uitgesloten zijn, haar suiker te plaatsen.

„Het wil mij voorkomen" — zoo schrijft de vertegenwoordiger van den Ondernemersraad — „dat het te niet gaan van de suikerindustrie, *waarin meer dan de helft van het aantal contract-arbeiders emplooy vindt*, voor Suriname een zoo onoverkomelijke slag zou zijn, dat het te niet gaan, indien eenigszins mogelijk, moet worden voorkomen."

Een te niet gaan van de suikerindustrie in Suriname zal de jaarlijksche subsidie van de Nederlandsche schatkist aan Suriname belangrijk moeten verhoogen.

Curaçao.

De verrassing van Willemstad.

Op het oogenblik, waarop wij dit schrijven, is het ruim een week geleden, dat de Venezolaandsche rebellengeneraal Urbina of Urbino Willemstad verraste, en wat weten wij nu nog van het gebeurde? De officieele mededeelingen van regeeringswege stellen ons telkens voor nieuwe vragen met een regelmatig terugkeerenden aanhef: Hoe is het ter wereld mogelijk, dat...?

Hieraan heeft ook de pers schuld, die wel verwijt op verwijt aan het adres der regeering opstapelt over de verwaarloozing van haar plicht als koloniale mogendheid — en wij zeggen niet: ten onrechte — maar zelf tot nu toe nagenoeg niets deed om belangstelling te wekken voor Curaçao en de eischen, die de toenemende ontwikkeling van den laatsten tijd — al weer meer dan tien jaren lang — daar gingen stellen. Wij kennen niet één groot blad, dat op Curaçao een vasten correspondent heeft, althans niet één, die geregeld van zich hooren laat. Zoo nam men nu zijn toevlucht tot soms wonderlijke interviews van „kenners" en niet-kenners van Curaçao. En nu weten wij wel, dat het buitengewoon moeilijk is, om op Curaçao betrouwbare correspondenten te krijgen, maar de koningin der aarde heeft naast exorbitante rechten dure plichten. Ook zullen wij straks, als de — nu de „situatie" toch eenmaal „gered" is ietwat belachelijke — censuur is opgeheven, wel nimmer een onpartijdig, aaneengeschakeld relaas der feiten krijgen.

En toch ligt een groote stapel krantenknipsels voor ons, en na alles nog eens doorgelezen te hebben, vragen wij weer: wat weten wij nog? Er is een troost bij alles: men voelt als één man de schande. Men moge in dicht en ondicht, in beeld en woord, spotten met wat te bespotten is, men moge den draak steken met wat inderdaad bespottelijk is — dat de smaad gevoeld wordt, is de eerste eisch voor omzetting in een daad van den wensch, dat die smaad uitgewischt wordt.

Wij hadden gaarne gezien, dat de Staten-Generaal, zich hun taak en den ernst van den toestand bewust, bijeengekomen waren, om wat leeft in het volk voor de ooren der regeering overluid uit te spreken en den wensch kenbaar te maken, dat wie verantwoordelijk zijn ook verantwoordelijk gesteld worden.

Op de meest scherpe wijze is het gedrag gelaakt van den gouverneur en van den garnizoenscommandant. Wij kunnen er iets voor voelen, dat het verontwaardigd gemoed, ook daarheen een uitweg zoekt. Men heeft ons verzekerd, dat laatstgenoemde zich voor een krijgsraad zal hebben te verantwoorden. En de opperbevelhebber over de in de kolonie aanwezige krijgsmacht (art. 30 Rr.)? Als gouverneur, die zonder verlof der Koningin de kolonie niet mag verlaten (art. 17), is hij aan Haar wegens zijn doen en ook wegens zijn laten verantwoordelijk (art. 21). Niettemin kan de publieke critiek ook haar woord spreken. Maar kennen wij nu voldoende feiten, om een billijk oordeel te vellen? Het is inderdaad zeer bedenkelijk den minister op de vraag, welke maatregelen de gouverneur heeft genomen, nadat hij gewaarschuwd werd, en vóór hij opgelicht werd, te hooren antwoorden, dat de gouverneur in dien tusschentijd zijn huis niet uit geweest is, omdat hij niet wist, wat hem boven het hoofd zou hangen, en omdat hij intact wilde blijven, om de leiding te houden (dat „houden" vooral is kostelijk!). Maar wij vragen toch: beschikken wij op dit oogenblik over voldoende feitenmateriaal om te kunnen zeggen wat de gouverneur wèl had moeten doen?

Wij zijn het eens met de openbare meening, die zich reeds heeft uitgesproken, dat de gouverneur moet worden vervangen. Onafhankelijk van wat blijken mag, gedoogt onze naam, de eer van onze Vorstin, van onze vlag, het belang van Nederland en van Curaçao niet de handhaving op de hoogste plaats van iemand, in wiens persoon het Nederlandsche gezag is beleedigd. De geschiedenis herhaalt zich. Men denke aan het gebeurde met Guzman Blanco, straks dertig jaar geleden. In Venezuela kan nu eenmaal de rebellengeneraal van vandaag de president van morgen zijn.

De minister van koloniën heeft gewezen op de moeilijkheden van het onderzoek, en verklaard, dat niemand alles heeft meegemaakt, niemand meer dan een klein stukje. Dit zij aangenomen op zijn gezag. Het kan ook wijzen op nalatigheid. Aan de anderen kant wordt het onderzoek vergemakkelijkt, doordat alles zich waarschijnlijk binnen een straal van één of anderhalven kilometer heeft afgespeeld. Men onderscheide echter. Er is een strafrechtelijk onderzoek naar medeplichtigheid en strafbare schuld, dat bij den rechter veilig is. En voorts is er de vraag, of ieder zijn plicht gedaan heeft, zonder nochtans bij ontkennende beantwoording tot strafoplegging te leiden. Dat onderzoek is ook buiten den door den minister aangevoerden grond buitengewoon moeilijk. Het mag niet geleid worden door hoogeren of lageren, die zelf verantwoording moeten geven. Daarom dringen wij aan op uitzending van een regeeringscommissaris, die zonder aanzien des persoons, volkomen onpartijdig, het materiaal verzamelt, dat ter beoordeeling onmisbaar is. De daarvoor geschikte persoon zal niet gemakkelijk te vinden zijn. Het moet een buitengewone man zijn. Misschien is er maar één, die daarvoor geschikt is, en zal het voor dezen een daad van opoffering zijn, aan de roepstem, die tot hem komt, gevolg te geven. Maar hier geldt het, dat *ieder* Nederlander zijn plicht moet doen.

Nog op één ding willen wij wijzen. Men smaalt op de „roovers". Aangenomen dat Urbina en de zijnen roovers zijn — wij zien in hem niets anders dan zijn vele voorgangers waren, die zich aan het hoofd van opstandige bewegingen in Venezuela stelden, en vinden daarom beter te spreken, gelijk wij deden, van een rebellengeneraal — zijn het dan niet zeer fatsoenlijke roovers geweest? Het zal blijkbaar, helaas! geen kunst geweest zijn, om alles te rooven, wat hij gebruiken kon, en hij bepaalde zich tot wapens en munitie, en doodde slechts wie hem daarbij in den weg stond. Dat is nog erg genoeg, maar moet toch beteekenis hebben voor de beoordeeling van de wandaad.

Hulde zij der nagedachtenis van hen, die gevallen zijn voor de eer van onze vlag, al werd die eer ondanks hen, niet gered.

Begrooting 1930.

Alleen *La Union* van 16 Mei l.l. heeft al een verslag der openbare behandeling. Wij bepalen ons tot de vermelding, dat met 5 (Lansberg, Henriquez, Van Leeuwen, Senior, Winkel) tegen 4 stemmen (Ellis, Eskes, De Lannoy, Zeppenfeldt) de uitgaven verminderd zijn met bijna *f* 800.000.—, te weten de post rente, voor voorschotten ten laste van de koloniale kas aan het moederland te betalen, met *f* 130.000.—, wegenaanleg met *f* 345.000.— en nieuwe werken met *f* 324.000.—.

Vreemdelingen op Curaçao!

De dagbladen hebben zich uitgesloofd den Nederlandschen lezers de meest elementaire dingen omtrent Curaçao te leeren. Wonderlijke interviews soms hadden plaats. Pyttersens Staatsalmanak werd ijverig overgeschreven, encyclopaedische wijsheid gelucht, de oude gegevens uit het laatste K.V. werden als de laatst-bekende afgedrukt, versleten cliché's nog eens afgedrukt, en zooals niemand het verslag der gebeurtenissen kon lezen zonder glimlach als hij aan de de onvrijwillige reis der gijzelaars toe was, zoo lachen de Curaçaoenaars om de oude kost, den Nederlanders voorgezet. Het verwonderde ons nergens nog eens te lezen de gegevens, die de *Amigoe* van 4 Mei ll. bracht over het vreemdelingenverkeer, waaraan een inzender eenige belangrijke beschouwingen vastknoopt.

Wij nemen er het volgende uit over:

„Curaçao telt op dit oogenblik niet minder dan 52 nationaliteiten. Wat dit zeggen wil, moge hieruit blijken, dat Pears' Cyclopedia, met weglating van het Britsche Rijk en zijn dominions en eenige kleinere, 57 nationaliteiten opgeeft. Iedere maand zijn er in het laatste jaar gemiddeld 2800 vreemdelingen binnengekomen, waarvan er 400 per maand bleven. Hoe groot hun aantal is, is zelfs niet bij eenige benadering te schatten. Getallen, die men noemde, varieeren tusschen 10 en 15 duizend.

Dat er echter zeker een groot aantal is, blijkt wel voldoende uit het kapitaal aan deposito's, door vreemdelingen bij het Gouvernement geplaatst. Op 1 April bedroeg deze som meer dan 250.000 gld. Deze deposito's varieeren van 500 gld. (Australië, Azië, Afrika) tot 25 gld. (Venezuela), zijn een garantie, dat het Gouvernement geen financieele schade zal hebben van vreemdelingen. Alle onkosten van ziekte enz. ten laste van het Gouvernement worden uit de renten van dit fonds bestreden.

Dat de overheid een oog houdt op al deze vreemdelingen is van het grootste belang in onze maatschappij; want deze menschen leven hier met hun nationale sympathieën en antipathieën, die kleine oordenwisselingen kunnen doen uitlaaien tot eigen twist en gevaarlijke partijschappen; en het gebeurd, dat een politiek verschil, hier met oord en doodslag eindigde. Die menschen komen met de eigenaardigheden en fouten hunner rassen en nationaliteiten, welke steeds een wakend oog vragen der politie; om een voorbeeld te noemen: Chinees en een smokkelaar van opium zijn bijna synoniem: en het quantum opium, wat de politie hier in beslag neemt, overtreft verre de hoeveelheid, welke heel Nederland jaarlijks voor gebruik noodig heeft.

In het algemeen kunnen we zeggen dat als regel niet het crême de la crême is, wat uit andere landen emigreert.

Onder de emigrés hier zijn zeker goede menschen, die aan de politie weinig of geen werk verschaffen; maar men vindt er ook onder, kwartjesvinders, ladelichters, kruimeldieven, zakkenrollers, lichters, inbrekers, brandkastforceerders, vechtbazen, onbevoegde beoefenaars der geneeskunde, kaartlegsters, en misschien wel als grootste percentage, menschen, die we maar zullen noemen, speculanten op de gevaren en slechte zeden eener havenstad.

Deze menschen voldoen dan wel aan onze sterk verouderde vreemdelingenwet, maar ze zijn toch met zulk gepluimte, dat, wat men met vaktermen noemt, ze steeds door de politie moeten geschaduwd, of hun huizen gecontroleerd moeten worden. Het is voldoende, even een blik te slaan op de moordigerswerktuigen van het pasbegonnen politiemuseum, om een idee te krijgen, welke schrikwekkende typen er op Curaçao rondloopen. En in de laatste jaren, voor de komst der militaire politie, dat bovengenoemd soepzootje van niet veel beter, hier komen binnenvallen- vooral in den buitelenden soeppot van de wereldberuchte Punda, zonder vrijwel eenige controle; en ook thans is het nog niet voldoende door te voeren, zonder een nieuwe verordening op vreemdelingen, die klaar is en naar we willen hopen, spoedig zal worden ingevoerd."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Politiecommandant Appel.

De *Cur. Crt.* van 1 April 1887 bevat de mededeeling dat de als marechaussee 2de klasse bij de brigade gedetacheerde infanterist Jan Appel is bevorderd tot marechaussee 1e klasse.

Uit den Verren Vreemde.

Congres van de Kamer van Intern. Koophandel.

Ter vervollediging van hetgeen wij reeds hebben medegedeeld over dit congres, dat van 8—13 Juli te Amsterdam zal worden gehouden, melden wij nog, dat de vergaderingen zullen worden gehouden in het Koloniaal Instituut. Het zal worden gepresideerd door den heer R. du Mosch, voorz. der Ned. Afd. der Chambre de commerce internationale. De heer E. Heldring, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Amsterdam, is president van de Commissie van ontvangst.

Een opkomst wordt verwacht van meer dan duizend personen „*choisies dans l'élite des milieux d'affaires de 46 pays différents.*"

Een Moskee in Den Haag.

Uit de losse geruchten en wankele mededeelingen, die tot ons gekomen zijn over een plan tot het stichten van een moskee in ons land, kunnen wij ons geen oordeel vormen over den ernst van een dergelijk voornemen.

Maar wij meenen er toch al tegen te moeten waarschuwen, om 't voorbeeld van andere Europeesche landen aan te halen als motief ter aanbeveling, zonder dat een ernstig onderzoek zal hebben uitgewezen, in hoever de elders opgerichte moskeeën aan de aanvankelijk gekoesterde verwachtingen hebben beantwoord.

Het noemen van die voorbeelden, zonder zoodanig onderzoek, zou een begin zijn van zelfmisleiding.

De afgetreden president van Venezuela.

In 1908 trad als president van Venezuela een man op, die door zijn persoonlijke eigenschappen in een Europeesch land en onzen tijd onmogelijk als staatsman een plaats zou kunnen innemen, maar die daar de dictator is geweest, welke de republiek noodig had. J. V. Gomez is ten volle het type van den gelukkigen avonturier. Nagenoeg analfabeet, weet hij niet wanneer hij geboren is. Mag men gelooven wat er zooal van hem verteld wordt, dan is hij een brutaal despoot, die zich zelf, zijn familieleden en politieken vrienden zonder eenigen schroom een overdadig deel van de rijkdommen van het land deed toevloeien. Hij trad ook overigens willekeurig op om alles en allen naar zijn zin te leiden.

Maar desalniettemin voelt de bevolking van Venuzuela, dat hij de man is, dien men hebben moet. Hij weet in het schijnbaar mateloze toch nog zekere maat te houden, hetgeen hem dan als een bewijs van gematigdheid wordt aangerekend. Zoo vond hij bij zijn optreden een nieuwerwetsche constitutie, die veel te mooi was voor de heerschende toestanden en voor de regeling van de rechtspraak waren ook grondslagen aangenomen, die niet klopten met de daar nog heerschende begrippen. Hij wierp die voorbarig opgestelde fraaiigheden niet overboord, hij wees bij zijn eerste boodschap aan het Congres, in 1909, reeds op de noodzakelijkheid om de maatschappelijke gebruiken des lands en de beginselen van de constitutie en van het recht met elkander in overeenstemming te brengen. Nadat hij de leiding voor dit compromis vele jaren zelf in handen had gehouden, kon in de Grondwet van 1922 worden opgenomen, dat het Hof van Cassatie elk jaar aan het Congres een verslag zal indienen over de wijze, waarop een compromis tot stand kan worden gebracht tusschen het geschreven recht en de verschillende gebruiken, die in het land voortbestaan.

Zoo verklaarde hij ook, na een vruchtbaar bewind van tien jaren, den tijd aangebroken te achten om plaats te maken voor een ander. Van meer dan een zijde en op meer dan een manier is er bij hem op aangedrongen, dat hij president zou blijven. Maar hij heeft aan dezen drang niet toegegeven. Hij is inderdaad heengegaan.

De keuze voor zijn opvolger door 't Nationaal Congres is gevallen op J. B. Perez, d.i. de hoogste rechterlijke autoriteit in den lande, een keuze, waarmede ook Gomez ingenomen was en die veler sympathie heeft, maar alleen al in het feit van een bestuursverwisseling vonden eenige „generaals-avonturiers" aanleiding om een kans ten eigen bate te wagen. Bovendien zijn er onder hen, die nooit alle hoop hadden opgegeven, doch die zich alleen stil hielden omdat zij tegen Gomez geen succes verwachtten.

Een en ander indachtig had Gomez verklaard, wel bevelhebber van de krijgsmacht der republiek te willen blijven. En daar de generaals-avonturiers niet lang hebben gewacht met van zich te laten hooren, heeft de oud-president dadelijk werk gevonden ter verdediging van den zetel van zijn opvolger. Wij hebben nu echter over hem eerst nog als president te spreken.

De omstandigheden zijn hier, zooals vaak in de geschiedenis, met den sterke geweest.

Venezuela is een door de natuur rijk bedeeld land. Maar wat het aan rijkdommen in den schoot bergt en wat er bij goede ontginning van den bodem te halen kan zijn, kwam weinig tot zijn recht door de binnenlandsche oorlogen, de heerschende onveiligheid en alles wat hiertoe bijdroeg of er het gevolg van was, en hieronder was natuurlijk ook een allerslechtst financieel beleid te noemen. En in wisselwerking waren die financieele misstanden weer oorzaak tot ontevredenheid binnenslands en van moeilijkheden met het buitenland.

Onder Gomez krachtige regeering kwam er al wat verbetering in den toestand, maar hij zou de moeilijkheden toch niet meester hebben kunnen worden, ware de petroleum hem niet ter hulp gekomen. De exploitatie van ri 'ce oliebronnen heeft uitkomst gebracht. Vooral in de laatste 10 jaren vloeien groote sommen in de staatskas en de algemeene welvaart schept tevredenheid en vrees voor verandering. Verleden jaar werden ruim 107 millioen vaten olie gewonnen.

Dat is, zooals men weet, ook de opkomst geworden van Curaçao. Venezuela heeft geen gewilde verscheepsgelegenheid. De petroleum wordt naar Willemstad, de haven van het op korten afstand er tegenoverliggende Curaçao gebracht, en daar door de Bataafsche — van Konink. Petr. Mij. — verwerkt. Een dergelijk bedrijf is ook ontstaan op Nederl. Aruba, waar 't vooral door de Amerikaansche Stand. Oil wordt gedreven.

Heeft Gomez gezorgd, dat de nieuwe toestand hem zelf ten goede kwam, hij heeft tevens veel voor zijn land gedaan. In zijn laatste boodschap, 20 April j.l. uitgesproken, gaf hij een overzicht van hetgeen in zijn 20-jarig bewind zooal tot stand gekomen is. Wij zullen de opsomming niet weergeven, maar alleen aanstippen, dat de scheppingen of verbeteringen betrekking hebben op spoorwegaanleg, wegenverbetering in aantal en bruikbaarheid, uitbreiding van de cultures en van de veeteelt, ontginning van goud, koper, magnesium, steenkolen en asphalt. De buitenlandsche schuld is belangrijk verminderd. Invoer en uitvoer zijn enorm toegenomen. Een surplus van den invoer wijst op aankoopen in verband met de economische ontwikkeling van het land. Het zijn vooral Duitschers, die als groote importeurs optreden. Een eigen industrie is in wording. Het onderwijs is veel verbeterd, zoowel primair als hooger. Behalve de hoofdstad Caracas (met ± 100.000 inw.), heeft ook het binnenland nog een hoogeschool, de Universidad de los Andes. Het leger is op een vredessterkte van ± 10.000 man georganiseerd en goed uitgerust.

Wij teekenen hier even aan, dat de republiek een grootte heeft van tweemaal Duitschland, met slechts 3 millioen inwoners, veel kleurlingen, betrekkelijk weinig Europeanen, in de binnenlanden nog onvervalschte Indianen.

Het heengaan van Gomez is de aanleidende oorzaak geweest van hetgeen „de aanslag op Willemstad" is geworden. Generaal Urbina, die als politiek gevangene eenigen tijd in het fort te Willemstad geïnterneerd is geweest, wist dat daar wapens en munitie waren opgelegd. Voornemens den oorlog aan te binden tegen het nieuwe bewind in Venezuela, heeft hij het plan gevormd, en op bekende wijze uitgevoerd, om zich van dien voorraad in Curaçao meester te maken.

Bekend is ook dat generaal Don Simon Urbina aan Gomez in zijn functie van bevelhebber van het leger der republiek, inderdaad dadelijk volop werk heeft gegeven.

Overgestoken naar den Venezolaanschen wal, landde hij in de nabijheid van Coro, dat de hoofdstad is van de provincie (staat) Falcon, waaruit Urbina afkomstig is. Daar stond generaal Gabaldon sedert eenige weken in opstand tegen de regeering, na aankomst van Urbina werd tot een aanval op Coro overgegaan.

De eerste berichten meldden, dat de commandant van het garnizoen, generaal G. Lacle, wel gesneuveld was, doch dat de insurgenten verslagen en uiteengedreven waren. Hetgeen nader vernomen is, doet vermoeden, dat dit eerste bericht te rangschikken is onder de beruchte oorlogstelegrammen. Althans het lijkt veeleer of Urbina in Coro de macht in handen kreeg en in Falcon over een aanhang van beteekenis beschikt.

Juist dezer dagen maakt een telegram melding van een nederlaag van Urbina, die, met zijn volgelingen, in het gebergte gevlucht zou zijn. Voor de rust van Venezuela is 't te hopen, dat dit bericht bevestiging zal vinden.

Ook uit Zuid-Venezuela (dat is aan de andere zijde van het land) komen berichten van ongeregeldheden. Bereden Venezolaansche vrijbuiters en opstandige boeren zouden de grens van den buurstaat Columbia overschrijden en daar strooptochten houden, zoodat de Columbiaansche regeering een afdeeling vrijwilligers, onder kolonel Pulido, tegen hen heeft afgezonden.

Generaal Gomez vindt zoo, na zijn abdicatie als president, en tot zekere hoogte juist door die abdicatie, dadelijk volop werk. Zijn velen afkeerig van onrust, nu het Venezuela goed gaat, de generaals-avonturiers zijn niet minder belust op den presidents-titel, nu deze hen tot petroleum-magnaat kan maken.

Wij hebben gemeend iets te moeten vertellen over de merkwaardige figuur, die in den laatsten tijd de hoofdpersoon is geweest in de Amerikaansche republiek, welke door het treurige Curaçao-gebeuren momenteel Nederlands bijzondere aandacht heeft, over den afgetreden president, wien waarschijnlijk als opperbevelhebber nog een taak van beteekenis te vervullen blijft.

Berichten der Afdeelingen.

AFDEELING BREDA.

Deze afdeeling heeft een Informatie-bureau opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastr. 39, aldaar.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË:

D. A. Ackers, Boekhoudkundig ambtenaar bij den Gouv. Acc.dienst, Amstelveenscheweg 215(I), Amsterdam (Z.).
D. E. A. Lutjeboer, Onderwijzer bij het O.L.O., Reggestraat 36(III), Amsterdam (Z.).
J. D. Pen, Onderwijzer bij het O.L.O., Hagedoornweg 50boven, Amsterdam (N.).
H. E. W. Schut, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Adm. de Ruyterweg 40huis, Amsterdam.
G. H. J. Snelder, Onderwijzer O.L.O., Stooplaan 2, Dordrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

C. H. D. Steinmetz, Ondercomm. v. pol. aan de opl.sch. pers. der Politie, Nicolaïstraat 68, 's-Gravenhage.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Mevr. A. M. Moltzer, geb. Risakotta. 1e Comm. hoofdk. D.V.G., Heerengracht 146, Amsterdam (C.).
M. J. Maters, tijd. Leeraar Kon. Emmaschool, Saftlevenstraat 22b, Rotterdam.
F. Hughan, wnd. Kantoorh. bij het hoofdk. P.T.T., van Beverningkstraat 108, Den Haag.
C. A. Schefer, Adj.-Contr. v. d. Bel., Ant. de Haenstr. 40, Den Haag.
Mej. M. J. Jubido, Telef. 1e kl. tel.kant. Weltevreden, Buys Ballotstraat 99, p.a. Mevr. v. d. Heijden, 's-Gravenhage.
Mej. Ch. A. Bullock, Comm. Dept. O. en E., Adres als voren.
Mej. M. F. de Gril, 1e Comm. Dept. van O. en E., adres als voren.
Mevr. E. F. Krug-Hoets, Comm. hoofdk. Pandhuisd., Groenstraat 115, Nijmegen.
F. M. Malessy, tijd. wnd. Comm. 1e kl. P.T.T., Balistraat 61, Den Haag.
Mej. H. v. Waardenburg, Comm. hoofdk. D.V.G., Boreelstraat 20, 's-Gravenhage.
A. Ligtermoet, Administrateur, burgerlijk ambtenaar bij den magazijndienst der Intendance, Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
J. C. Jansz, Adj.-accountant 1e kl. bij den Gouv. Acc.-dienst, Nic. Maesstraat 49, Amsterdam (Z.).
L. Davidson, Controleur 1e cat. bij den P.T.T.-dienst, Laan van Meerdervoort 499, 's-Gravenhage.
Mej. M. Hayer, Hoofdverpleegster bij den dienst der Volksgezondheid, p.a. Ds. D. J. Leepel, Van Eeghenstraat 45, Amsterdam (Z.).
Mevr. L. H. Lim, geb. Tan, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., p.a. Mej. J. H. Tan, Ned. Handel Maatschappij, 's-Gravenhage.
L. F. R. P. C. Brandts-Buys, Inspecteur bij het Boschwezen, B. W. Laan 62, Amersfoort.
Mej. M. C. Dhont, Directrice bij den Hospitaaldienst, Schouwbroekerstraat 15, Heemstede.
J. H. J. van der Zant, wd. Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Relweg 2, Wijk aan Zee.
J. A. F. Schut, Burgemeester van Amboina, Veerallee 6, Zwolle.
C. Scheurkogel, Werkmeester bij de S.S. en Tr., Zuidwal 38A, 's-Gravenhage.
A. E. Hanssens, Electricien 11e kl. bij de S.S. en Tr., p.a. Fam. H. C. L. Verwoord, Elsstraat 41, 's-Gravenhage.
Z. van Doorn, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Rapenburg 45, Leiden.
M. A. Monsjou, fgd. Controleur bij het B.B., Bergstraat 7, Ede.
H. J. C. Brunet de Rochebrune, Afdeelingschef bij de S.S. en Tr., De Carpentierstraat 9, 's-Gravenhage.
Mr. F. C. Barbas, tijd. wd. Secretaris der Rechtshoogeschool te Batavia, Trompenbergstr. 3, Egmond a/Zee.
A. Heijmans, Expediteur ter Algemeene Secretarie, Julianalaan 112, Overveen.
L. Mulder, tijd. wnd. Controleur 2e kl. bij de P.T.T., Timorstraat 84, Haarlem.
Mr. A. S. Block, Voorzitter van de Landraden te Batavia c.a., Parklaan 34, Bilthoven.
A. J. C. van der Kuijl, Kapitein der Intendance, H. van Deventerstraat 141, 's-Gravenhage.
G. J. A. van Eck, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. Ph. Wirth, Officier van Gezondheid 2e kl., Van Weede van Dijkveldstraat 71, 's-Gravenhage.
A. N. S. Andersen, Militair apotheker 2e kl., Vest[illegible] boulevard 36, Kopenhagen.
Dr. J. W. N. Botter, Officier van Gezondheid 2e kl., Landstrasse-Hauptstrasse 65, Weenen III.
A. J. Patist, Onderluitenant der Artillerie, Voltastraat 12, 's-Gravenhage.
P. van Vlaardingen, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Mathenesserweg 11b, Rotterdam.
E. van Amersfoorth, Opzichter b. d. S.S. en Tr., Van Loostraat 100, 's-Gravenhage.
G. E. van Beusekom, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Obrechtstraat 422, 's-Gravenhage.
A. G. van Nes, Commissaris van Politie 1e kl., Burg. Colijnstraat 48, Boskoop.

MET PENSIOEN:

J. J. de Munniks de Jongh, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
A. de Wit, Kolonel der Intendance, Stadhouderslaan 20, 's-Gravenhage.
J. H. Gaade, Inspecteur van Financiën 1e kl., Pension Quatre Bras, Hilversum.
A. A. Lijsten, Adj.-referendaris bij het Kantoor van Reiswezen, Amsterdamscheweg 59, Arnhem.
J. J. L. Fokker, wd. Commies bij de S.S. en Tr., Atjehstraat 120, 's-Gravenhage.
H. J. J. Bergman, Onderwijzer 1e kl. O.W.L.O., Rubenslaan 46, Bilthoven.
Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, President van het Hooggerechtshof v. N.-I., Pension Quist, Stadhoudersplein 19, Den Haag.
L. Oudewaarden, Bedrijfsleider Strafgevangenis te Padang, p.a. W. Hardeman, Doorn.
S. K. Wieling, wd. Gew. Secr. der res. Tapanoeli, De Clerqstraat 94(II), Amsterdam.

Mutatiestaat van 12 tot 19 Juni.

Nieuwe Leden — **Geïntroduceerd door:**

Herm. van Dalen, Marnixstraat 290. f 5 .... Secretaris Afd. Amsterdam.
Mej. A. L. M. de Bres, Verpleegster, p.a. W. Fleeming, Schietbaanlaan 22a, Rotterdam. f 5.
Mevr. M. Boreel-Suermondt, Ubbergen bij Nijmegen. f5 } Eigen aanmelding.
G. Sitsen, Oud Directeur N.-I. Spiritusfabriek, Bergen op Zoom, Antwerpschestraat 28. f 5 .... den heer Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
C. A. Prins, Generaal-Majoor, Ginneken, Wilhelminastraat 69a. f 5.
J. Ch. P. W. A. Steenkamp, Kolonel der Artillerie B.D. Breda, Baronielaan 296. f 5.
J. M. Somer, Breda, Engelbrecht van Nassaupl. 181. f5
W. C. Lapré, Breda, Teteringsche Dijk F 30c. f 5.
Mej. P. A. M. Lange, Breda, Baronielaan 329. f 5.
G. W. Summelketel, Breda, Oranjejsingel 17. f 5.
J. F. Stutterheim, Princenhage, Ir. Batenburgl. 86. f 5.
J. A. Schreurs, Breda, Baronielaan 297a. f 5.
J. van Leenhoff, Ginneken, aadhuisstraat 26. f 5. } Afdeelingsbestuur van Breda.

Rectificatie: F. J. A. Keuchenius, Bergen op Zoom, Kerkstraat 16.
J. F. Westhoff, Laren (N.-H.), Hilversumscheweg 7.

Nieuwe Begunstigers

W. van de Waal, Breda, Ginnekenstraat 85 .... Afdeelingsbestuur van Breda.

Adresveranderingen

W. G. H. Teunissen, O.-I. Ambtenaar m. v., Arnhem, van: Parkstr. 68, naar: Kastanjelaan 20.
Mevr. de Wed. J. der Kinderen-Knijff, van: Ginneken, Oranjeplein 14a, naar: Breda, Ginnekenweg 121a.
Dr. J. Vermande, Inspecteur Volksgezondheid, Utrecht van: J. v. Scorelstr. 12bis, naar: Stadhouderslaan 74.
W. A. Spreeuw, Adj.-Onderofficier-Instructeur der Koloniale Reserve, van: Nijmegen, Heydenrijkstraat 91, naar: Willemstad, Curaçao. f 5.
W. Louwe, Onderwijzer 1ste klasse, van: Rotterdam, Messcherstr. 35, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Onderwijs.
A. J. Haaxman, Oud President Weeskamer, van: Montreux, Joli Site, terug naar: Den Haag, 2de Schuytstraat 99a. f 5.
K. W. Rauh, Oud Majoor der Cav. N.-I. L., van: Castagnola, Lugano, naar: Den Haag, Stadhouderslaan 16. f 6.—.
B. W. Clarkson, van: Den Haag, naar: Wassenaar, Huize „Djimat", Wittenburgerweg 144.
E. J. de la Parra, Den Haag, van: Sweelinckstraat 58, naar: Banstraat 8.
Mevr. de Wed. B. Bronkhorst-Dekker, Den Haag, van: Snelliusstr. 23, naar: Archimedestr. 141.
L. C. F. Polderman, Oud O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag, van: Acaciastr. 19, naar: Pension „Sweelinck" Banstraat 27.
E. A. Kuchlin, Oud Havenmeester 1e kl., van: Nice, naar: Beaulieu (A. M.), Avenue des Anglais 6.
J. B. C. van den Dorpel, Onderwijzer 1e klasse, van: Helmond, naar: Den Haag, Hendrik Zwaardecroonstraat 98. f 5.
F. A. Perretsz, Gep. Algemeen Ontvanger, Den Haag, van: Elsstraat 41, naar: Copernicusstr. 74.
Mevr. C. R. M. Rozendaal-Krijger, Den Haag, van: Morsestraat 12, naar: Obrechtstraat 162.
E. L. K. Schmülling, Oud Ass.-Resident, van: Scheveningen, Cornelis Jolstr. 56, naar: Den Haag, Kau[illegible] laan 10.
H. C. Nauta, Gep. Generaal-Majoor M. G. D., van: Den Haag, Groenhovenstraat 1, naar: Letchword near London (Engeland).
A. H. H. Kawilarang, Kapitein der Infanterie, van: Den Haag, Houtrustweg 24, naar: Bandoeng, D. v. O. IIe Afd.
H. Sieberg, thans Ass.-Resident der Doessenlanden, van: Den Haag, Acaciastraat 108, naar: Moeara Teweh.
J. B. Hartelust, thans Gouverneur van West-Java, van: Tasik-Melaja, naar: Weltevreden.
J. A. A. van Winsen, Militair Apotheker der 1e klasse, van: Kota-Radja, naar: Bandoeng, Riouwstraat 112.
R. Bussink, Hoofdonderwijzer, van: Den Haag, Copernicustr. 201, naar: Zutphen, Turfstraat 3 boven.
Dr. F. D. K. Bosch, Hoofd v. d. Oudheidkundigen Dienst, van: Den Haag, naar: Weltevreden, Museumlaan 2.

NUMMER 26. DONDERDAG 27 JUNI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

De Algemeene Vergadering te Breda.

Omtrent de vergadering zelve is bereids het een en ander in de bladen medegedeeld geworden. Daarmede is wel het voornaamste van dien jaarlijkschen dag van samenkomst ter algemeene kennis gebracht — de middenmoot — maar dan toch niet meer dan een gedeelte van dien dag, op welken, naar goed oud gebruik, getracht wordt — en met succes — het aangename aan het nuttige te paren. En om dit nu maar dadelijk te adstrueeren, moge dienen dat onze landdag den 22en Juni j.l. in Breda, bizonder geslaagd is. Meer in bizonderheden het volgende: Na samenkomst om 11 uur in het restaurant „de Schuur”, begaf men zich, t.w. het Hoofdbestuur, het Afdeelingsbestuur van Breda, de afgevaardigden en leden, ook uit andere afdeelingen, zoomede de belangstellenden, in welken groep de H.H. Generaals Snijders, van Everdingen (Gouverneur der Kon. Mil. Academie) en Prins opgemerkt werden, — naar het Gemeentehuis, waar de officieele ontvangst plaats had. Na de welkomstrede van den Burgemeester, den heer Mr. Dr. van Sonsbeek,, beantwoord door den Alg. Voorzitter der Vereeniging, den heer Zuyderhoff, bleef men nog eenige oogenblikken ongedwongen bijeen, om vervolgens terug te keeren naar „de Schuur”, waar ten ongeveer 1 uur de algemeene vergadering een aanvang nam. De notulen daarvan verschijnen binnenkort in ons blad, zoodat voor het behandelde ter vergadering — welke vlot verliep — naar die publicatie mag worden verwezen. Het officieele gedeelte van den dag was hiermede beëindigd en vereenigde men zich aan een gezellig noenmaal met, voor dessert, de vermaarde, overheerlijke Bredasche aardbeien!

Het bezoek daarna aan het Ethnographisch Museum der Kon. Mil. Academie, was in hooge mate belangwekkend en ook dat aan een gansch andere instelling, de bierbrouwerij „De Drie Hoefijzers”, waar de congressisten allervriendelijkst ontvangen werden door de Directie, die hen in staat stelde dit op de meest moderne leest geschoeide bedrijf in oogenschouw te nemen.

Met deze attracties was de namiddag voorbijgegaan en wees de klok bijna 6 uur aan toen men, na een auto-tocht om de stad heen, de laatste pleisterplaats, Concordia, bereikte. Voor de rijsttafel! Een ruim 70-tal dames en heeren zaten hierbij aan. De Algem. Voorzitter der Vereeniging, de heer Zuyderhoff, de Burgemeester van Breda, de heer Mr. Dr. van Sonsbeek — jongste lid der Vereeniging — en de Voorzitter der afdeeling Breda, de heer van Stenis, spraken achtereenvolgens vriendelijke en op het feit van den dag toepasselijke woorden. Alle aanzittenden waren vol lof voor de groote welwillendheid, waarmede de echtgenoote van een der Bredasche bestuursleden, de zorgen voor dezen maaltijd op zich genomen had, voor de uitmuntende bereiding onder haar toezicht van dezen buitengewoon smakelijken Indischen disch. Aan mevrouw Oxenaer-Dezentjé een woord van hulde en erkentelijkheid!

Deze in de beste stemming doorgebrachte dag eindigde met een dansje onder Krontjong-muziek van een gezelschap cadetten der Academie dat, te dezer plaatse, gaarne mede een woord van dank gebracht wordt.

Met de woorden van groote waardeering door den Algemeenen Voorzitter in diens tafelrede gesproken tot het Bestuur der afdeeling Breda en waarbij hij zich in 't bijzonder richtte tot den voorzitter, den heer van Stenis, die, voor het welslagen van dezen dag zooveel bijgedragen had, vertolkte hij de gevoelens van alle aanwezigen die zich dezen Vereenigingsdag, in den besten zin van het woord, nog lang zullen herinneren.

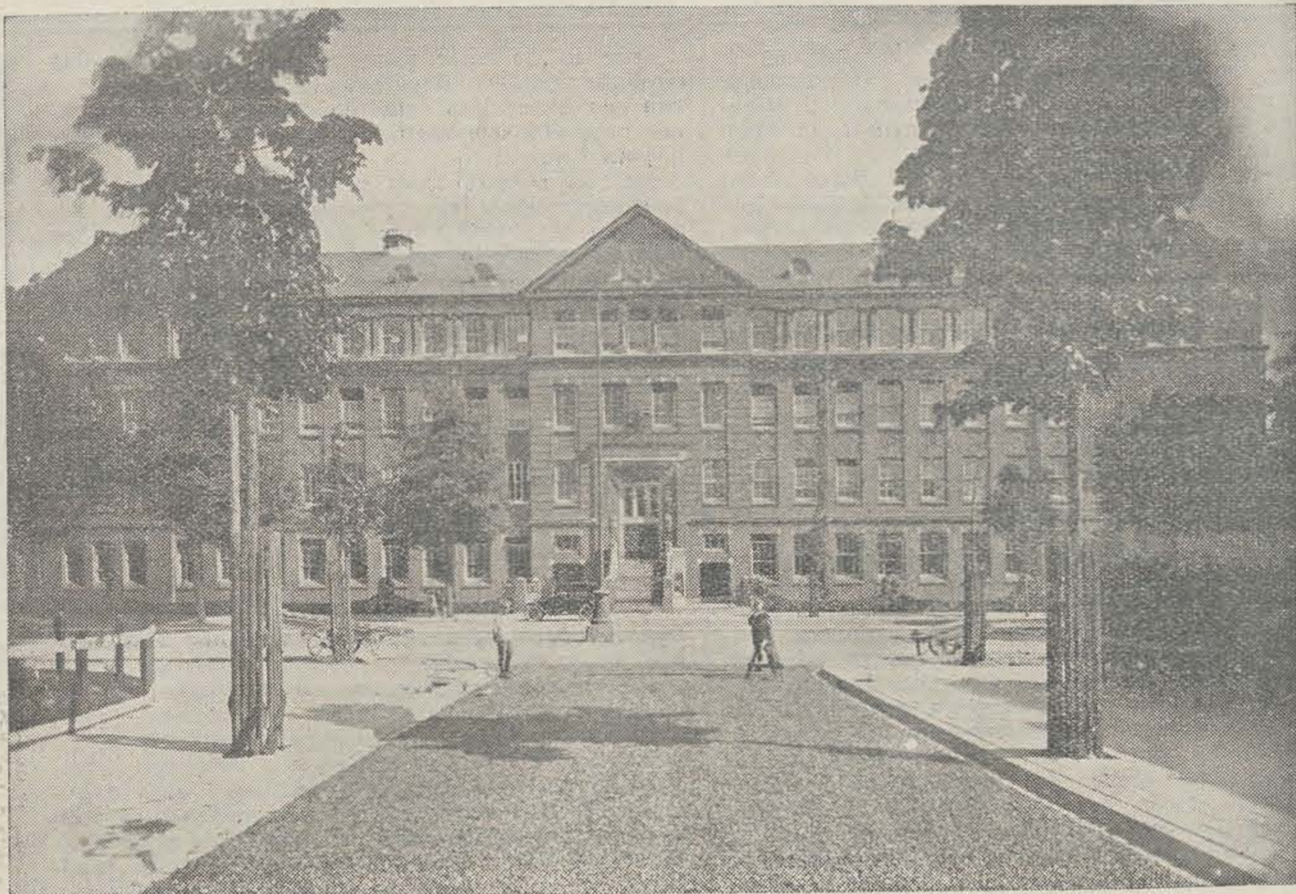
De Middelbare Techn. School te Dordrecht.

Als gevolg van de sedert eenige decennia gestadige toeneming der bevolking van ons land, hebben de groote en kleine steden, maar de eerste vooral, een uitbreiding ondergaan, welke, bij enkele, aanzienlijke afmetingen aangenomen heeft.

Dordrecht, de oude handel- en industriestad, vóór 40 à 50 jaar nog de eeuwenoude, welhaast onveranderde veste, is aan dit verschijnsel niet ontkomen, dat voor haar gepaard ging met een verjonging harer levensbronnen, de handel, de nijverheid, de scheepsbouw. Het stadsgebied is aan de landzijde sterk uitgegroeid en het nieuwe complex van straten, lanen en parken sluit op zeer geslaagde wijze aan bij het bestaande stadsgedeelte. Het is in een dier fraai aangelegde, goed onderhouden lanen — de Oranje-laan — dat een monumentaal gebouw verrezen is, de Middelbare Technische School voor Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Scheepsbouwkunde, Suikerindustrie en Chemische techniek.

Bekend is, hoe door de groeiende welvaart — het rampzalige intermezzo van een vierjarigen wereldoorlog buiten beschouwing gelaten — hier te lande de behoefte zich deed gevoelen aan meer en beter theoretisch en practisch onderricht als steun voor de daadwerkelijke toepassing in bedrijven en ondernemingen. Aan een bevrediging dier behoeften viel, op straffe van achteruitgang, niet te ontkomen. Bekend is evenzeer, dat toen dit probleem een steeds dringender oplossing vorderde, de van oudsher belangrijke koopstad Dordrecht niet aarzelde om aan dien tijdeisch tegemoet te komen en zij, als schakel tusschen het Hooger Technisch Onderwijs en het Ambachtsonderwijs, de inrichting in hoofde dezer regelen genoemd, in het leven riep. Het feit, dat het peil waarop Handel en Nijverheid in Nederland die totstandkoming noodzakelijk maakte, dat de jongelingschap niet meer aangewezen mocht zijn op buitenlandsche Technicums, dat, bereids een Middelbare Technische School voor de bouwvakken bestond, het vormde redenen te over, met vele andere nog, om de hand aan den ploeg te slaan. En zoo geschiedde. Een beroep op den burgerzin der Dordtsche Burgerij om te geraken tot de oprichting van een Instituut, waar zij, die zich voor een werkkring op fabriek, werf of constructiebureau wilden bekwamen, een theoretische en practische opleiding konden vinden, bleek, — als trouwens verwacht werd — niet tevergeefs gedaan te zijn. Binnen zeer korten tijd was het benoodigde kapitaal door voornamelijk Dordtsche ingezetenen bijeengebracht. Eén naam verdient in dit verband bijzondere vermelding: het is die van Ir. J. A. Stoop.

Aan den buitenkant van de stad verrees in 1911 een statig, naar moderne eischen ingericht schoolgebouw, een sieraad van de stad, op een terrein dat thans — 1929 — nagenoeg 6000 M². beslaat. Het is gebouwd door wijlen den Architect Ed. Cuypers en werd in 1913 geopend door den toenmaligen

Voorzijde van het gebouw der Middelb. Techn. School te Dordrecht

Minister van Binnenlandsche Zaken, Mr. Th. Heemskerck.

Intusschen waren de lessen reeds in September 1911 aangevangen kunnen worden — zij het met toen nog onvolledig leerplan. Als hiervoren reeds werd aangeduid is de school bestemd voor degenen, die in de Industrie een bestaan wenschende te vinden, daartoe een voldoende wetenschappelijke opleiding verlangen om aldus toegerust een leidende plaats te kunnen innemen in het particulier bedrijf tusschen den ingenieur en den werkman, of om als chef van middelmatige bedrijven zelfstandig op te treden.

Eenmaal in het bezit van het einddiploma, kan dan ook met goede kans gesolliciteerd worden naar betrekkingen in Staats- en Gemeentedienst, bij Stoom- en Scheepvaartmaatschappijen en ook bij Cultuurondernemingen in Oost- en West-Indië, daar de Indiën in industrieelen zin zich voortdurend blijven ontwikkelen en nieuwe takken van nijverheid ontspruiten. In dit verband diene dat de directie door hare uitgebreide betrekkingen met de industrie, in de gelegenheid is jongelieden een plaatsing te bezorgen.

Is met het vorenstaande, zeer in 't kort, het doel der School aangegeven, over de inrichting zelve, de leergangen en het leerplan, kortom over het onderwijs en de methode, welke daarbij gevolgd wordt, kan in deze regelen, welke de bedoeling hebben om voor zooveel nog noodig dit belangrijke instituut onder de algemeene aandacht, in het bijzonder onder die onzer leden, te brengen, niet worden uitgeweid. Belanghebbenden vervoegen zich te dien einde tot de Vereeniging van Middelbaar Technisch Onderwijs, Oranje-laan 12, Dordrecht, of tot den directeur der School, den heer Ir. H. de Groot, wiens welwillendheid ons tot dit overzicht in staat stelde.

Een uitzondering hierop dient gemaakt te worden voor de „eischen van toelating". Aan het prospectus wordt dienaangaande het volgende ontleend:

„Om toegelaten te worden als leerling in de eerste klasse der school, zal in het algemeen uit het afleggen van een toelatingsexamen moeten blijken, dat de leerling voldoende onderlegd is om het onderwijs van de M.T.S. te kunnen volgen.

Jongelui, die met vrucht de drie laagste klassen der H.B.S. gevolgd hebben en ook zij, die in het bezit zijn van het M.U.L.O.-Diploma B., mits de laatsten *extra* lessen genomen hebben in Natuurkunde en Teekenen, kunnen aan de hierna te vermelden exameneischen voor jongelui met *theoretische* vooropleiding voldoen.

In den regel wordt aan jongelui, die zonder onvoldoenden zijn bevorderd tot de 4e klasse eener erkende H.B.S. met 5-jarigen cursus, die het recht heeft om voor het eind-diploma het schriftelijk examen af te nemen, vrijstelling van het toelatingsexamen verleend.

De geheele vooropleiding van den cand.-leerling wordt vermeld op het *formulier van aangifte*, dat zich bevindt in het programma en dat *voor* het toelatingsexamen ingevuld aan het adres der school moet worden opgezonden.

Candidaat-leerlingen die *geene* practische vooropleiding in fabriek of ambachtschol hebben genoten, zullen, tenzij vrijstelling kan worden verleend, examen moeten afleggen in Rekenkunde, Algebra, Planimetrie, Natuurkunde, Nederlandsch, Fransch, Duitsch en Engelsch, Handteekenen en Lijnteekenen.

Aan de candidaat-leerlingen, die *wel* een practische vooropleiding hebben genoten worden *geringere* eischen gesteld, daarentegen enkele andere van practischen aard.

In verband met de verschillende eischen van toelating, krijgen de twee categorieën leerlingen van de afdeeling *Werktuigbouwkunde*, het *eerste* en *tweede* jaar ten deele verschillende lessen.

Voor jongelui met een *practische* vooropleiding, die reeds eenige kennis hebben van *scheepsbouwkundig teekenen* is het mogelijk een schikking te maken, zoodat zij, na afgelegd examen plaats kunnen nemen in het eerste studiejaar der afdeeling *Scheepsbouwkunde*. Tot de afdeelingen *Suikerindustrie* en *Chemische Techniek* kunnen *alleen* worden toegelaten jongelui met eene *theoretische* vooropleiding."

Ten slotte zij aangeteekend, dat het onderwijs onder Regeerings-toezicht staat, dat het schoolgeld vastgesteld is op *f* 75.— per half jaar, bij vooruitbetaling te voldoen, waarvan aan min- of onvermogenden van goeden aanleg verlaging of vrijstelling kan worden verleend en dat aan de inrichting geen internaat verbonden is, maar dat de directie gaarne hare hulp aanbiedt bij het zoeken naar een geschikt onderdak. Tevens zij nog vermeld, dat het onderwijs aantrekkelijk gemaakt wordt door het doen houden van lezingen en het maken van excursies naar voorname industrieele instellingen.

In den gevel der school leest men: „Onderwijs steunt Nijverheid — Nijverheid steune Onderwijs".

Men behoeft het leerprogramma slechts in te zien om reeds aanstonds volmaakt overtuigd te zijn van de juistheid van de eerste drie woorden; dat de Nijverheid het Onderwijs steune is een wensch welke steeds meer in vervulling moge gaan, ware het alleen maar om inrichtingen als de Midd. Techn. School te Dordrecht, zoo nuttig, zoo doelmatig, tot haar hoogste rendement te kunnen brengen.

Het Huldeblijk aan de Minahassa.

Het Bestuur der Afdeeling Arnhem vraagt de aandacht.

Landgenooten!

Een *kort* woord.

Tweehonderd vijftig jaar lang is de onderlinge verhouding tusschen het N.O. gedeelte van Celebes, de Minahassa, en ons, Nederlanders een *voorbeeld* geweest voor geheel Indië. Ook thans nog vinden wij daar de meest trouwe en toegewijde aanhangers van het Nederlandsche gezag.

Dit feit alleen zij *voldoende* voor u om mede te helpen een *mooi* werk te verrichten. Als jubileumgave uit Nederland aan het Minahassa Volk is — na ruggespraak met de Indische autoriteiten — besloten aldaar een *Centrale ziekeninrichting* met een *Sanatorium voor Longlijders* te bouwen.

De Nederlandsch-Indische Regeering wil, als haar aandeel in dit geschenk, de *exploitatie* op zich nemen.

Het bij K.B. d.d. 12 April j.l. ingestelde Nationale Minahassa-Comité, waarvan H.M. de Koningin-Moeder Beschermvrouwe en Z.Exc. de Minister van Koloniën Eere-voorzitter is, zal nu, langs *particulieren* weg, het benoodigde *oprichtingsbedrag*, groot f 400.000.— bijeenbrengen.

Reeds zijn eenige groote sommen toegezegd, maar het geschenk moet een *algemeen* karakter dragen, door *velen* te zamen gebracht. Dus ook kleine giften zijn welkom!

Op verzoek van de heeren Burgemeesters van Arnhem, Renkum en Rheden heeft het bestuur van de afdeeling *Arnhem* van de Vereeniging *Oost en West* zich bereid verklaard, plaatselijk deze geldinzameling te leiden.

Wij stellen ons voor *persoonlijke bezoeken* te brengen, doch zullen gaarne eenvoudigheidshalve, eerst langs dezen weg de bijdragen in ontvangst nemen.

Arnhem, Juni 1929.

Voor het Bestuur van de afd. voornoemd:
Mr. J. HUGES, Voorzitter.
G. J. VAN DER HEIDE, Secretaris, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
C. J. GOMBAULT, Penningmeester, Kastanjelaan 17, Velp.
H. M. KEPPEL HESSELINK.
J. A. F. MARMELSTEIN.
A. MEES.
F. RUINEN.

Het Hoofdbestuur van „Oost en West" brengt dit rondschrijven gaarne onder de algemeene aandacht en hoopt dat deze door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling genomen maatregel om te trachten een flinke som voor het goede doel bijeen te brengen, met welslagen moge worden bekroond. Een ieder drage daartoe het zijne bij.

HET HOOFDBESTUUR.

De afdeeling Apeldoorn wekt hare leden op.

Het Minahassa-Comité bestaat uit:

Mr. W. Roosmale Nepveu, Burgemeester-Eere-voorzitter;
J. C. Baars, voorzitter-secretaris;
Mevr. J. F. Tromp, penningmeesteresse;
Mevr. J. L. ter Kuile, Mevr. *B. C. Pasma*, Mevr. *Hoogstraal—de Bruin*, Ds. *H. J. Westerman Holstijn*, Dr. *H. van Seventer*;
en de bestuursleden van de afdeeling: *H. A. Hoonhoven, J. van Regteren, F. A. Erkelens* en *Toledo*.

Er zijn in verschillende plaatselijke bladen reeds ingezonden stukken en advertenties geplaatst. We zullen met lijsten bij ingezetenen rondgaan en een collectie organiseeren. Voor een en ander gaven de comité-leden op, doch moesten wij ook een beroep doen op de bereidvaardigheid onzer leden en belangstigers om onze uitgestrekte gemeente te helpen bewerken.

Nogmaals, werkt allen krachtig mede!

Herinnering aan de collecte te 's-Gravenhage op 29 Juni.

In het vorig Nr. van Het Kol. Weekbl. is melding gemaakt van de vorming van een plaatselijk comité voor Den Haag als onderdeel van het onlangs opgerichte algemeene Minahassa-comité, dat zich tot taak heeft gesteld geden in te zamelen ten einde het Minahassa-sche volk te toonen, hoe door het Nederlandsche volk zijn trouw en aanhankelijkheid op prijs worden gesteld.

Tot dit plaatselijk comité, waarvan de heer F. van Peski, president der afd. 's-Gravenhage van Oost en West, voorzitter is, zijn nog toegetreden jhr. H. Loudon, president-commissaris der „Koninklijke" en eenige leidende personen uit godsdienstige kringen der residentie.

Het comité verzoekt mede te deelen, dat voor de *straatcollecte op Zaterdag 29 Juni* men nog een aantal collectanten te kort komt. Zij die als zoodanig willen medewerken, kunnen zich opgeven aan het Pagehuis, Lange Voorhout. Er bestaat ook nog gelegenheid gelden te zenden aan den secretaris-penningmeester van het Haagsche Minahassa-comité, Lange Voorhout of door storting op gironummer 19773 van den heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2e secretaris-penningmeester van het Ned. Roode Kruis, met toevoeging: „voor het Minahassa-Comité".

Balische Herinneringen,

DOOR

L. D. PETIT. [1])

2. Van een doode en een begrafenis.

Midden in den nacht werden wij wakker, droomden wij —? vergisten wij ons niet? Duidelijk hoorden wij toch het enerveerende rythme der hamertjes op de gèndèr — nu eens zachtjes, om dan plotseling aan te zwellen tot een daverend geklater!

Van slapen was geen sprake meer, dankbaar zagen wij het ochtend worden en het was werkelijk met een gevoel van blijdschap dat wij Niti zijn duim zóó met één „rits" van boven naar beneden langs de jaloezie-latjes hoorden strijken, vragende om binnen te komen om ons het traditioneele kopje ochtend-koffie te brengen.

„Wat is dat toch, Niti?" en ik wees in de richting waarvan het geluid kwam. „Perampoean mati", luidde het antwoord.

Na het ontbijt ging ik eens poolshoogte nemen; over de smalle sawahdijkjes bereikte ik met veel moeite de kampong, welke op een soort verhooging geheel verscholen tusschen zwaar geboomte, te midden van uitgestrekte velden lag.

De kampong-honden hadden mijn komst al aangekondigd, een vrouw verscheen in de van klei opgetrokken poort, haalde het hekje weg, zoodat ik niet zooals bij andere kampongs mijn beenen hoog op moest trekken.

Voor de poort, aan de linkerhand, een uit bamboe vervaardigde stellage, 4 latten met daarboven op een soort platvorm waarop vruchten en bloemen. Offerandes voor de bedienden der Goden, zooals mijn Balische vriend mij later vertelde.

Het was een oude vrouw die mij hoffelijk noodde binnen te komen en mij, nadat zij het hekje weer tusschen de poort gezet had, voor ging naar een tweede poort.

Meisjes waren bezig den grond met sapo-lidi's aan te vegen, groote stofwolken dwarrelden op; links en rechts een rijstschuur.

Een tweede poort, met links er naast een sierlijk van rooden baksteen opgebouwd offernisje, waarin ook bloemen en vruchten lagen, gingen wij door en wij bevonden ons op het groote woonerf, rechts de lage woning, links het huisje met er voor onder het vooruitstekend dak de baleh-baleh waarop de doode lag, gewikkeld in roode doeken. Aan hoofd- en voeteneinde een gewone Europeesche parapluie, opgestoken, met aan elke baleinpunt een kleurige lap; op den grond, onder de doode, een zwart gelakt Japansch presenteerblad met porceleinen kopjes, daarnaast een gendi en een aarden schaal waarin doepa smeulde. Langs den dakrand der baleh-baleh loovertjes van blik die glinsterden in het felle zonlicht en twinkelden als de wind ze zachtjes in beweging bracht.

De achtergrond van het geheel, van woonhuis en baleh-baleh vormde een muur uit rooden baksteen, met in het midden een poort, rijk versierd met beeldhouwwerk en in de felste kleuren geschilderd. Voor die poort, die toegang gaf tot de verblijf-

[1]) Zie Kol. Weekbl. van 23 Febr. '29, No. 9.

plaats der familie-goden, zaten de gamelan-spelers, heup-wiegend achter hun instrumenten, als waren ze in een soort trance.

Eerbiedig stond ik daar voor den doode, leunende op mijn stok, mijn helmhoed in de hand, kijkend naar de slingers cambodja-bloemen die haar sierlijk bedekten, kijkend naar de wolken wierook die zoo nu en dan over de doode heentrokken, toen ik plotseling iets aan mijn beenen voelde. Ik schrok, ik keek om mij heen en bemerkte dat een groot varken, met den buik haast over den grond slepend, aan mijn broek snuffelde.

Een klaterend gelach van de jonge meisjes, die naast de baleh-baleh bezig waren offerandes op te bouwen van prachtige djeroeks, rijstkoekjes, pisangs, deed het varken de vlucht nemen.

Ook waren er bezig uit palmbladen figuren te snijden en dat alles voor de tocht naar het kerkhof, welke den volgenden dag zou plaats hebben, waar de doode in afwachting van haar verbranding een tijdelijke rustplaats zou vinden.

Uit het woonhuis kwamen, zeker op dat gelach af, een oude Baliër en verschillende vrouwen. Hoffelijk verzocht hij mij plaats te willen nemen op een eenigszins in vervallen staat verkeerenden rieten stoel, die onder het afdak van het woonhuis stond en vroeg of ik wat wilde drinken.

Uit hygiënische overwegingen bedankte ik eerst, maar die Baliër scheen te begrijpen waarom, want even later kwam hij met een fleschje „ajer blanda" aanzetten en met een glas, dat hij met een „smile" tegen het licht hield.

Toen kon ik niet langer weigeren en met oprechte dankbaarheid maakte ik er gebruik van, want het was warm en fel stond de zon op het erf te branden.

Een gesprek tusschen ons was niet mogelijk, maar wij begrepen elkaar toch buitengewoon goed, daar wij, zooals mijn Balische vriend mij zeide, de taal des harten spraken. Met trots wees mijn gastheer mij op de plaatjes geplakt tegen den buitenmuur van de woning, uitgeknipte plaatjes uit buitenlandsche illustraties en uit Het Leven, en lachen dat hij deed, — lachen — als ik hem telkens met verwondering wees op de varkens, groot en klein, die uit de ondenkbaarste hoekjes en gaatjes te voorschijn kwamen en nieuwsgierig den gast kwamen beruiken en besnuffelen.

Toen wij afscheid namen had ik begrepen dat de begrafenis den volgenden morgen zou plaats vinden, zoo ongeveer tegen elf uur.

De geheele familie deed mij uitgeleide en toen ik reeds een goed eind van de kampong verwijderd was en nog eens omkeek, was de geheele poort nog gevuld met een staalkaart van felle kleuren, de familie die mij nakeek en mij „tabéh-tabéh toewan" toeriep.

Men had mij een beteren weg gewezen, zoodat ik niet meer dat halsbrekend sawahdijkje behoefde te gaan en weer telkens gevaar zou loopen een oelar sawah op te schrikken.

Het was nu een flinke, breede weg, met daarnaast, aan den rechterkant, een afgebrand veld, waarop vlak bij een kromming, midden tusschen de stoppels, een stellage stond, drie zware stukken hout, bovenaan saamgebonden en daaraan hangend een groote tros pisangs, een bundel rijsthalmen en een paar takken groene bladeren.

Ik staakte nu even mijn wandeling om daarvan een foto te maken en het geluk diende mij dat juist een Baliër voorbij kwam die wat Maleisch verstond en mij vertelde dat daar een „koedang" gebouwd zou worden en dat dit nu een offer voor de Goden van den grond was.

Den volgenden morgen was ik op mijn post, had onder het schaduwdak van een grooten boom een plekje uitgekozen van waaruit ik het uitzicht had op den zijweg van waar de stoet zou moeten komen.

Het was tegen elf uur dat plotseling het gehamer op de gendèrs ophield, men hoorde de stilte, want twee dagen achter elkaar, dag en nacht was de lucht gevuld geweest met die aanzwellende dan weer afnemende geluiden. Maar die stilte was maar van korten duur; daar kwam de stoet aan, voorop een paar prachtkerels, bovenlijf bloot, witte doek om hun kop, ieder een lans, omwikkeld met een witte lap, in hun rechterhand, daarachter de gamelan gedragen, hangende aan bamboes, op de schouders van jongens — nu dreunt de gong, dan dènderen de bonangs, zoo trekt de stoet verder — daarachter de baar bedekt met goudweefsels, behangen met slingers witte bloemen en bovenop de gouden ringen en armbanden van de doode.

En naast de baar, aan beide kanten, jonge meisjes, ieder dragend een open parapluie, waar aan baleinpunt een kleurige lap (plangi, ikat e.a vastgemaakt. Achter de baar weer jonge meisje vrouwen met op het hoofd de kleurige sier offerandes, welke ik den voorgaanden dag had opbouwen — het was alles als een droom, die k ren, die muziek, die met rood-goud weefsels dekte baar en dat allemaal overgoten door felle zonlicht!

Als door een onzichtbare macht gedreven, lie mee in de stoet, de zon brandde onmeedoogen ik voelde het niet — bij elke kromming van weg knetterden rotjes, ratelden voetzoekers zevenklappers, ten einde te voorkomen dat kw geesten mee zouden gaan naar het kerkhof.

En zoo naderden wij den doodenakker, van de verte zagen wij al de z.g. geesten-boomen, hunne eigenaardige takken zoo zonder bloem blad, maar die men bij elke verbrandingspl aantreft en volgens de Baliërs dienen voor zitpl der geesten bij begrafenis of verbranding — oo bedwelmende lucht der Cambodja-boomen k ons tegemoet, een bewijs dat de „koeboeran" begraafplaats dicht bij was. Een hevig salvo voetzoekers, rotjes, zevenklappers weerklinkt e stoet is op de begraafplaats, waar tevens verb dingen worden gehouden. De baar wordt naas groeve neergezet, waarboven een soort stellag opgebouwd. Voorzichtig worden de gouden si den van de doode van de baar genomen, de goud doorweven roode doeken opgerold en er b over iets wat lijkt (het moge hier wellicht on biedig klinken) op een krat, waarin sinaasapp verzonden worden, maar dan de latten met tou omwonden.

De doode gewikkeld in witte doeken, saam houden door latten, wordt in een kuil gelaten een diepte van een halve-mans-hoogte.

Tot onze groote verbazing gaat een Baliër, bovenlijf ontbloot, in de groeve staan aan hoofdeinde, zwaait eenige malen met zijn patjo de lucht en snijdt de touwen door, welke de plan bij elkaar houden, zoodat alleen het lichaam in witte doek over blijft. Achter dezen Baliër, maar aan den rand van de groeve staat een jonge m een witte doek als een tulband om het hoofd wikkeld; onder het prevelen van verschillende lige woorden gooit hij gewijd water uit een kl perdop op de plek waar het hoofd van de do zich moet bevinden. Vrouwen gooien kluwen ka en Balische munten in de kuil en dan bloe aan het voeteneinde; daarna komen de man die met hun handen aarde van den rand der gro wegvegen, net zoo lang tot de doode daarm geheel bedekt is.

In afwachting daarvan hadden zich vrouwen groepeerd met op hun hoofd een petroleumblik water, dat zij onder het uiten van heilige woor op de doode neerstortten.

Hierna weer zand en daarop takken met jo groene bladeren, zoo versch afgerukt aan den r van de „koeboeran". Op die takken weer aarde dan eindelijk op de plek van het hoofd een zw steen.

Dan wordt de kuil geheel gevuld en van aa een verhooging gemaakt, zoodat het den vorm kr van de baar, de z.g. bandoesa. Op deze verhoog worden nu de weefsels en sieraden uitgestald bloemenslingers neergelegd. Aan het hoofd- voeteneinde een steen, waarachter bij dien w het hoofd onder rust twee bamboes diep in de aa werden gestoken, één bij de voeten. Deze dien volgens mijn Balischen vriend om de ziel, in wachting van haar verlossing door verbrandi gelegenheid te geven uit het lichaam te treden er weer in terug te komen.

Mooie nieuwe matten worden nu op den gr aan het voeteneinde uitgespreid en daarop ze de vrouwen groote manden met vruchten, met r met heele speenvarkentjes, zoo versch gebraden glimmend van bruin vet, dan heel veel kopjes g vuld met water, dat door eene priesteres uit gendi geschonken wordt.

Naast de groeve zit een priesteres, die in vro wijding de handen vouwt en gebeden prevelt ter groote wolken doepa opstijgen. Aan de and zijde hurken nu de vrouwelijke familieleden, zij prevelen een gebed, terwijl de gamelan zacht begint te spelen. Plotseling knallen weer de vo zoekers, knetteren de zevenklappers, de prieste staat op, vult uit de gendi een halve klapperdop keert deze op het hoofdeinde om. De vrouwen v heffen zich, ledigen de kopjes door den inho eveneens over het hoofdeinde neer te storten,

...den, kleeren, goudweefsels, alles wordt opgepakt ...meegenomen. De plechtigheid is afgeloopen, ...doode is in afwachting van haar verbranding ...ruste gelegd.

Onbeweeglijk had ik dat alles gade geslagen, eer...dig op een afstand. De vrouwen verlieten het ...rkhof, de oude vrouw, die mij zoo hoffelijk ge...od had haar kampong binnen te komen, trad op ...mij toe, en haar handen gestrekt voor het onder...houdend neeg zij, en duidelijk hoorde ik de ...oorden „trima-kassi, toewan, trima-kassi!"

Toen draaide zij zich om en ging langzaam heen ...el scheen de zon op den doodenakker — zacht...s bewogen de witte doeken op het offernisje dat ...een maar bestond uit wat stukken bamboes.

Singaradja, Juni 1928.

Van Week tot Week.

Dinsdag 18 tot Maandag 24 Juni.

...aanslag op Willemstad in de Inlandsche pers. De kwestie van den overval op Curaçao heeft, naar Aneta meldde, niet alleen de belangstelling van de Europeesche pers in Indië, maar ook de Inlandsche pers wijdt er beschouwingen aan.

Zoo maakte de „Bintang Timoer" de opmerking, dat de overval is op te vatten als een „Maloe besar" (een zeer beschamend feit) voor Nederland. Het geheele geval — aldus het blad — bewijst, dat het kleine Nederland niet in staat is om de onder zijn gezag staande landen te beschermen. Voor hetgeen Indië betreft moet Nederland daarom het vertrouwen van de onderdanen hebben, omdat daarmede meer bereikt wordt dan met forten, al waren deze ook van staal.

De „Keng Po" schrijft, dat zij den overval geen fraaie geschiedenis vindt, maar het blad weidt daar niet verder over uit.

De „Sin Po" constateert, dat Nederland niet in staat is om de verantwoordelijkheid voor zulke uitgebreide koloniën te dragen.

...e Ind. S.D.P. Bandoeng, 18 Juni (Aneta). [1] Alhier is een afdeeling opgericht van de Indische Sociaal Democratische Partij. Voorzitter is de heer R. de Jong, secretaris de heer D. M. G. Koch, en penningmeester de heer Sroedjojo.

Motorboot omgeslagen. Drie slachtoffers. Makassar, 24 Juni (Aneta). Een motorboot van het stoomschip Siberoet, van de Kon. Paketvaart Mij. is bij ruw weer omgeslagen. De vierde stuurman A. J. Veltman, de eerste ladingsklerk P. Siwalette en een Inlandsch motorist zijn verdronken.

Het militair commando in Atjeh. Blijkens een Aneta-telegr. d.d. 19 Juni is de luitenant-kolonel L. A. Snell te Bandoeng, naar Atjeh gedirigeerd ter vervanging van kolonel C. A. Rijnders, militair commandant van Atjeh, die door ernstige ongesteldheid verplicht is zijn functie tijdelijk neer te leggen.

Jaarbeurs te Bandoeng. Den 22en Juni is, onder groote belangstelling, de tiende Jaarbeurs te Bandoeng plechtig geopend. (Aneta).

Een amokmaker in een gevangenis. Soerabaja, 19 Juni. Een communistisch Atjehsch gevangene heeft in de gevangenis te Pamekasan (Madoera) amok gemaakt. Hij verwondde zwaar den administrateur Bos, den hoofdopzichter Van Duren en den opzichter Schuitema. De opzichter Van der Geugten en een korporaal van de Barisans werden licht gewond. De aanvaller werd neergelegd. Hij is zwaar gewond.

Verzet van koelies. Communistisch georganiseerd. Medan, 22 Juni (Aneta). Een Chineesche koelie van de onderneming Tandem Hilir gedroeg zich opzettelijk zoodanig, dat een aanmerking op zijn werk niet kon uitblijven. Toen die gemaakt werd, trok een dertigtal koelies zich terug onder het uiten van dreigementen. Tenslotte werd hun houding zoodanig, dat de administrateur en zijn assistenten met de bende slaags raakten. Zij dreven daarbij de bende uiteen en voerden een achttal koelies mede naar het kantoor. Het onderzoek heeft aan het licht gebracht, dat men hier te doen had met een communistische organisatie, welke tot doel heeft in geheim verband verzet te verwekken tegen het gezag op de ondernemingen, om vervolgens moorden te kunnen plegen op de blanke leiders.

Reeds hebben 23 arrestaties plaats gehad. De hoofddaders legden een volledige bekentenis af. Gemeld wordt, dat het thans rustig is.

Opening van het Engerhospitaal. Djokjakarta, 19 Juni (Aneta). Vanmorgen heeft de officieele opening plaats gehad van het Engerhospitaal, dat gesticht is ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de suikerfabriek Tjebongan ten bate van de inlandsche bevolking, wonende in het areaal van de stichtende fabriek. Bij de plechtigheid waren aanwezig de Gouverneur, de Sultan en verder Europeesche ambtenaren van het B. B. Het woord hebben gevoerd de heer Hombrink, vertegenwoordiger van de directie, en de Gouverneur.

Versterking voor Willemstad. Hr. Ms. torpedobootjager Kortenaer is in den nacht van 20 op 21 Juni voor Curaçao gekomen, heeft voor de haven gekruist en is des ochtends te 6 uur de haven van Willemstad binnengeloopen.

Bij het vertrek van Mr. Trip naar Europa. Batavia, 21 Juni (Aneta). Een 75-tal vertegenwoordigers van den handel, het bankwezen, de scheepvaart en de industrie boden gisteravond een afscheidsmaaltijd aan aan mr. L. J. A. Trip, president van de Javasche Bank, die naar Europa repatrieert.

Bij Kon. besluit is Mr. Trip bevorderd tot groot-officier in de orde van Oranje-Nassau.

Gepensionneerd. Met ingang van 2 Augustus is op verzoek eervol ontslag verleend aan den resident ter beschikking van den directeur van Binnenl. Best. G. J. du Marchie Servaas, onder dankbetuiging voor de langdurige goede diensten.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig doctoraal-examen Indologie de heer A. Jonkers. — Doctoraal-ex. Indisch recht Mr. N. Wentholt. — Bevorderd tot doctor in de geneeskunde, op proefschrift getiteld: Bijdrage tot de kliniek en pathogenese van de mijnwormziekten, de heer L. A. van der Nagel, geb. te Fort de Kock.

Wageningen. Ingenieurs-examen Koloniale landbouw de h.h. F. der Kinderen en Ph. Levert.

Majoor C. J. Bal. Batavia, 22 Juni (Aneta). Tengevolge van een hartziekte is de Majoor der Administratie C. J. Bal plotseling overleden.

Oud-kapitein M. J. Nix. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 82 jaar, overleden de oud-kapitein der Infanterie van het O.-I. leger M. J. Nix.

Dr. Goenawan. De jongste mail bevat het bericht van het plotseling overlijden te Semarang van dokter Goenawan (broeder van dr. Tjipto), arts bij de C. B. Z. aldaar.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Tweede Jogjasche Jaarmarkt.

Volgens het onlangs ontvangen Verslag — een zeer belangrijk, mooi geïllustreerd boekwerk, door Gouverneur J. E. Jasper samengesteld — is de tweede, van 14 Juli tot 1 Augustus 1928 te Jogja gehouden Jaarmarkt van inlandsche nijverheid en kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië uitgebreider en belangrijker geweest dan die van het jaar tevoren, hetgeen zeker een verblijdend feit is, dat hoop geeft op weder-opleving van volkswelvaart en kunstuiting.

De „Inleiding" vermeldt o.m.:

„Hoewel van ongeveer denzelfden opzet en wederom georganiseerd als groepen-expositie, bevatte zij ditmaal inzendingen uit zeer vele deelen van den Indischen Archipel, te voren nog weinig bekende nijverheidproducten, verrassingen bovendien op het gebied van handenvaardigheid en sierkunst, terwijl nieuwe interessante onderdeelen of groepen werden gevormd door: de collectie Indisch kopewerk van het Bataviaasch museum, de eigen

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan „Nwe Rott. Ct.".

Van onze Adverteerders

N.V. Rijswijks Radio-Bedrijf, Oranjelaan 61.

Deze N.V., opgericht 7 Dec. 1928, stelt zich ten doel het verhuren en verkoopen van radiotoestellen en onderdeelen. Vooral het eerste is van groot belang voor Indische verlofgangers. Immers, hoewel de radio-techniek steeds hooger vlucht neemt en dientengevolge de Radiohandel bloeit, *blijft* het aanschaffen van een installatie een tamelijk kostbare uitgave en voor verlofgangers, die meestal voor slechts een jaar of korter naar Holland komen, is de aanschaffing van zoo'n prijzig apparaat wel eens bezwaarlijk.

Rijswijks Radiobedrijf brengt hier de oplossing. Men huurt een complete installatie, onderhoud en verzekering zijn voor rekening der N. V. Bij plaatsing wordt *f* 20 gestort voor de kosten daarvan, latere afbraak, enz., terwijl de huurprijs *f* 8 per maand bedraagt.

De in huur te verstrekken toestellen zijn geheel wisselstroom, en korte en lange golf (één schakelaar), eenvoudige bediening.

Wij raden onze verlofgangers en ook andere leden der Vereeniging „Oost en West" aan, eens een bezoek te brengen aan Oranjelaan 61 te Rijswijk, waar volledige inlichtingen worden verstrekt.

ARNHEM en OMSTREKEN

stands der afdeeling Nijverheid van het departement van L. N. H., en de daarin georganiseerde batik-tentoonstelling, de afdeeling van Chineesche kunstnijverheid en Tonkineesche borduurkunst, de eigen stand van de Prinses-Juliana-School (P. J. S.) en de ambachtsschool voor Inlanders, de stand van den dienst van het Boschwezen en het diorama van de afdeeling Binnenvisscherij.

„In elk der 10 oude groepen gaf de jaarmarkt-tentoonstelling een veel grootere verscheidenheid te zien dan in het vorige jaar; de loodsen (elk van 50 meter lang en 7 meter breed) bevatten meer overzichtelijke uitstallingen, die niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief een beteren indruk maakten dan die van de eerste jaarmarkt.

„Het totale aantal bezoekers bedroeg 432.772, d.i. gemiddeld 22.777 per dag, in dit jaar tegen 398.703 totaal of 26.580 gemiddeld per dag in het vorige jaar.

„Dat de gemiddelde dagelijksche opbrengst en het gemiddelde dagelijksche bezoek gedurende de 2e jaarmarkt minder waren dan gedurende de 1e jaarmarkt, moet worden toegeschreven aan: de regens op twee Zondagen, het kille klimaat gedurende de avonden en nachten, het groote aantal vrijkaarten en het misbruik, dat van die vrijkaarten is gemaakt.

„De oorzaak van het verminderde bezoek van Inlandsche kinderen moet ook gezocht worden in de omstandigheid, dat zeer vele kinderen als schoolleerlingen, dus tegen een veel lager tarief, de jaarmarkt bezochten; vandaar dan ook, dat het totale aantal van de Inlandsche schoolleerlingen, aan wie toegangskaarten van *f* 0.01 werden verkocht, zoo groot was (22.777)."

Dit overgroote bezoek van schoolkinderen doet ons aan de *Ita* denken. Hoe kon 't daar krioelen! En die waren de beste reclame-makers!

Kan 't verminderde bezoek ook niet te wijten zijn aan het feit, dat een dergelijke Jaarmarkt voor Jogja en omstreken verleden jaar een nieuwtje was, dat als zoodanig bijzonder trok. In elk geval waren de uitkomsten toch zoodanig, dat de organisators en deelnemers zeker niet voor herhaling afgeschrikt zullen zijn.

Het verslag geeft ditmaal ook uitvoeriger beschrijvingen van de verschillende takken van volkskunst. Zoo lezen wij in Hoofdstuk IV over de *Batiknijverheid* o.a.:

„De groep der batikkunst demonstreert nagenoeg alle procédés, welke in de batiknijverheid worden toegepast: van het eenvoudig vervaardigen van de kêlêngan af (d.i. de batik met wit uitgespaarde figuren op blauw fond) tot het opbrengen van zeer verschillende kleuren. Hoe zulk een kleurencombinatie kan worden verkregen, wordt aangegeven door een volledige zending van doeken in verschillende stadia van ontwikkeling; deze inzending is verzorgd door Pangeran Aria Soeriadiningrat, die tevens monsters van de bij het batikbedrijf in gebruik zijnde verfstoffen en fixeermiddelen heeft tentoongesteld.

„Zeer mooie, met goudblad (prada) belegde staatsiebatiks zijn in deze groep ondergebracht; zij zijn afkomstig uit de kratons van Jogjakarta en Soerakarta en uit de dalêms van regenten in Gouvernementslanden.

„Uit Rembang zijn collecties ingezonden, welke oud en nieuw van de Lasemsche batiknijverheid aangeven; de Regent van Rembang verleende zijn tusschenkomst, waardoor oude Lasemsche batiks konden worden getoond, die buitengewoon fijn uitgevoerd zijn met anjeliermotieven, waarvan de samenstelling onmiskenbaar op eenigen Chineeschen invloed wijst. De in de batikloods aanwezige moderne Lasemsche tjaps zijn grof en weinig artistiek, vergeleken bij de oude Lasemsche doeken.

„Van de verzameling tjaps munt die van Bangkalan uit; deze goedkoope, echt-Madoereesche volksdoeken vallen op door hun mooiroode kleur, zuiver inheemsch gebleven motieven en de kenmerkende, naieve opvulpatronen."

Omtrent de z.g. *Djambi-batiks*, waarover den laatsten tijd nogal eens in verschillende tijdschriften geschreven is, staat bij een afbeelding in dit verslag:

„Zelfs uit *Djambi* (Sumatra) zijn eenige slêndangs ingezonden, die, — te oordeelen naar de kleuren en de merkwaardige, antieke motieven, waaronder heel eenvoudige wervelmotieven —, gemaakt moeten zijn door vrouwen uit het binnenland van Oost- of Midden-Java.

„Tengevolge van de emigratie van Javanen naar Sumatra, is de Javaansche batiknijverheid naar Djambi en ook naar het binnenland van Palembang overgebracht; blijkbaar zijn echter niet de bekwaamste batiksters met haar echtgenooten naar die streken medegekomen.

„Volgens de inlichtingen van den heer Van der Kam, Controleur ter beschikking te Djambi, is de batiknijverheid er ongeveer 50 jaren geleden overgebracht door eenige Javaansche vrouwen en meisjes, die, toen zij eenmaal aan haar nieuwe omgeving gewend waren, haar vroegere dagelijksche bezigheid: het batikken, hervatten.

„Geleidelijk is deze huisvlijt ook door andere vrouwen beoefend, hoewel er in den aanvang moeilijkheden waren met het vervaardigen en gebruiken van tjantings en verfstoffen.

„De eerste tjanting moest bij gebrek aan een tjantingmaker door een goudsmid worden vervaardigd; de bruinroode soga-tint en de roode koedoe-kleur zijn er thans nog niet bekend, zoodat de Djambisch-Javaansche batiks slechts wit uitgespaarde en blauwe motieven op zwart [1]) bevatten.

„Thans wordt in de geheele Doesoen-tengah door ongeveer 25 Djambische vrouwen gebatikt, die dit werk in huisvlijt verrichten.

„Kenmerkend is, dat deze aldaar beoefende batiknijverheid technisch en artistiek zich niet heeft kunnen ontwikkelen; immers, ook de nu nog gebruikte patronen zijn gelijk aan die van batiks uit Java's binnenland van ongeveer 50 jaren geleden.

„De in Djambi vervaardigde doeken werden aanvankelijk uitsluitend door de Sultansfamilie, later ook door rijke Inlanders gekocht; verkoop op de pasars heeft niet plaats. De batiks — gewoonlijks slechts kains, saroengs, slêndangs, lappen om er baadjes van te maken en zakdoeken (sapoe tangan) —, worden te Djambi op bestelling geleverd en in eenige winkels van Djambiërs verkocht, terwijl ze ook nog in beperkte hoeveelheden naar de Oeloestreken gezonden worden.

„De heer Van der Kam geeft ook een beschrijving van het in Djambi gevolgde batikprocédé, hetwelk in het kort hierop neerkomt: a) het bereiden van het katoen, door dit herhaaldelijk te dompelen en te kneden in een afkooksel van kajoe lêmbato, gemengd met aluin, waardoor het goed tevens een lichtgele kleur krijgt; b) de bewerking met stijfsel en het kloppen van het katoen; c) het aanbrengen van de eerste verdeellijnen (pênjipat); d) het batikken van de beide zijden van den doek met de uit Java geïmporteerde tjanting en met gebruikmaking van bijenwas (van de bijensoort, welke rêpo wordt genoemd); bij dit batikken wordt evenals op Java de doek over een laag schutsel gehangen; e) de onderdompeling van den doek in de indigo-kleurstof (tjêloep nilau); f) het kneuzen van de waslaag (ramas), om bij de volgende kleuring een teekening van blauwe adertjes op het veld te verkrijgen; g) het onderdompelen van den doek in een aftreksel van kajoe-marelang-bast, waardoor de blauwe fondkleur zwart wordt; h) het afsmelten van de was.

„Om twee kleuren, blauw en zwart, te verkrijgen, bedekt men na het kneuzen van de waslaag het blauw te laten vlak met een nieuwe waslaag (het z.g. nêmbok)."

[1]) In het binnenland van Palembang was men met het Javaansch batikken — dat nu daar weinig of niet meer beoefend wordt — veel verder; ik heb twee oude Palembangsch-Javaansche batiks gezien, welke in indigoblauw en koedoerood waren uitgevoerd.

Ook omtrent de batiknijverheid in andere ge-westen, met name Pekalongan en de Vorstenlanden, worden vele wetenswaardigheden vermeld en met staten aangetoond van hoe groote economische waarde zij is voor de bevolking, al kwam, zooals de heer Jasper terecht opmerkt: „de technische en artistieke zijde danig in het gedrang".

Zou niet op den duur 't een met het ander te vereenigen zijn, door toepassing van moderne wetenschappelijke uitvindingen, zoowel als van smaakverbetering bij de schooljeugd te beginnen?

Naar wij vernemen zal eerlang te Solo van regeeringswege een batik-proefstation worden gesticht onder leiding van Ir. R. M. P. Soerachman, de schrijver van „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden". Moge dit een stap zijn in die richting.

Ook over andere takken van kunstnijverheid geeft dit verslag vele bijzonderheden, waarop wij een andermaal de aandacht hopen te kunnen vestigen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Inlandsche politieke belangstelling.

Prof. Mr. A. S. Oppenheim vervolgt in *De Loc.* (14/5) en de *Deli Crt.* (23/5) zijn „Indische herinneringen". De schrijver is van oordeel, dat de *vooraanstaande Inlandsche leiders* niet alleen mannen zijn, die de in Ned.-Indië aanhangige vraagstukken bestudeerd hebben, de literatuur er over kennen en begrijpen, zij zijn ook van Nederlandsche vraagstukken, van Nederlandsche toestanden en literatuur uitnemend op de hoogte, hoewel de meesten hunner nooit uit Indië zijn geweest. De vooraanstaande Inlander is in doorsnee heel wat beter van Nederland op de hoogte dan de gemiddelde ontwikkelde Hollander, die nooit in Indië is geweest, van Indië. Bovendien worden deze Inlandsche leiders gedragen door de overtuiging, dat de eerstkomende jaren voor hun land en volk van beslissenden invloed kunnen zijn, worden zij bezield door het sterke gevoel te strijden voor een nobele zaak, omdat zij het hun plicht achten voor hunne onontwikkelde ras- en geloofsgenooten op te komen, hunne rechten en vrijheden te vergrooten, ten einde *op den duur tot meerdere zelfstandigheid* te komen. Daarom gaat er van hen een zekere kracht, een zekere bekoring uit, waaraan ook een buitenlander niet ontkomt. Deze voormannen onder de Inland[illegible] leergierig, met een behoorlijke dosis critischen [illegible]. Zij zijn geneigd te erkennen, dat vele Hollanders hun in menig opzicht de baas zijn, maar zij zien zeer goed in, dat dit lang niet van alle Hollanders gezegd kan worden. Zij respecteeren een Hollander volstrekt niet *omdat* hij Hollander is (wat bij de onontwikkelde Inlanders nog dikwijls wel het geval is), maar als zij eenmaal een man in hem erkennen in wien zij hun meerdere in kennis en ontwikkeling zien (en zij toonen daarbij een zeer goed onderscheidingsvermogen), dan zetten zij hun ooren en oogen open, trachten van hem te leeren en zijn in hooge mate vatbaar voor overreding.

De dikwijls hartstochtelijke belangstelling van Inlandsche zijde in ons koloniaal beleid, behoeft — naar *prof. O's* inzicht — op zichzelve voor ons geen reden tot ongerustheid te zijn. Nog steeds bevinden zich onder de Inlandsche politici zeer velen, die er diep van doordrongen zijn, dat de *Hollandsche leiding* nog lang niet en zeker voorloopig nog niet kan worden gemist, en die volkomen bereid zijn met en onder die leiding loyaal en rustig mede te werken a[illegible]e verdere ontwikkeling van ons Rijk over zee. Zij begrijpen volkomen, dat wij ook niet van plan zijn onze koffers te pakken alleen omdat *een zeer klein groepje oproerkraaiers* dit wel gaarne zou zien, en zij weten, dat de gewone Hollander zakelijk en koel is, zich niet van de wijs laat brengen door sentimentaliteit noch door intimidatie. Maar zij meenen dan ook aanspraak te mogen maken op *samenwerking:* zij wenschen niet beschouwd te worden als een quantité négligeable en begeeren niet telkens weer te hooren, dat hun land- en rasgenooten „maling" aan politiek hebben, er zelfs niets van begrijpen. En zij wenschen die samenwerking met mannen, die ook in Holland waardig zouden worden gekeurd als *leiders* op te treden. Voorwaar, de burgemeester van Amsterdam, de heer De Vlugt, sprak bij zijn terugkeer uit Ned.-Indië een waar woord toen hij zei, dat *onze beste mannen voor Indië niet goed genoeg* zijn.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (11/5, blz. 20 „Ind. indr. van burg. De Vlugt"; 14/5, blz. 20 „Onzekerheid en Kentering", *S. R. v. Eck)* en de *Deli Crt.* (22/5 „China's lijdensgang").

Een onmogelijke leus.

In de *Java-Bode* (18/5) zegt de oud-resident *Le Febvre* in „Het Volk" geschreven te hebben,

omdat bijna steeds de vraag gesteld wordt: *„Welke gevolgen zal het verlies van koloniën voor de arbeidersklasse hebben"*; hij wekte in dat stukje op, *gegevens* te verzamelen en dit *internationaal* te doen. Er zijn — volgens hem — landen, die de koloniën reeds verloren hebben en *daarvan zou men kunnen leeren*. Hij wenscht na te gaan wat de gevolgen zijn zullen. Dat de bestellingen op eens zullen ophouden, gelooft hij niet. Dat zal afhangen van de manier waarop de koloniën zelfstandig worden. Het kan best zijn, dat alles op de oude manier doorgaat. Het kan ook zijn, dat de bestellingen al ophouden, zonder dat de zelfstandigheid intreedt. Dat ziet men nu reeds. Evenals alle soc. dem. werkt schr. voor een *geleidelijk* vrij of zelfstandig worden der Koloniën. Tegen *de leus „Indië los van Holland"* ging schr. steeds in en hij toonde aan, dat die leus, vooral als die, zooals de *communisten* die opvatten, gepaard gaat met het woordje „nu" *een onmogelijke leus* is, die niet uitgevoerd kan worden. Daarvoor is ten minste grondwetsherziening noodig en een meerderheid van 2/3 der stemmen.

In het *Soer. Hbl.* (14/5 „Alg. Commercieel overzicht") wijst *X.* op de ongunstige verhoudingen, die in *Duitschland* bestaan. Gebrek aan voldoende *kapitaal*, niet in de gelegenheid zijn *exporten* voldoende op te voeren, een in hooge mate ontevreden *arbeidersbevolking* enz. zijn *z.i.* geen factoren om erg optimistisch omtrent de toekomst van dat land gestemd te zijn.

De *Java-Bode* (17/5 „Bevolking en Bestaan") bespreekt de landverhuizing van bewoners van Europa naar Canada, Palestina, Zuid-Afrika enz. Het *emigratie-vraagstuk* heeft de voortdurende aandacht in *Groot-Brittannië*. Daar mag — meent de schr. — *Nederland*, dat met dezelfde ongunstige *sociale verschijnselen* te kampen heeft, wel eens een voorbeeld aan nemen. In Groot-Brittannië gaat het er ten slotte om, hoe men tienduizendtallen emigranten zal kunnen opvoeren tot honderdduizendtallen. In Nederland moet nog begonnen worden aan stelselmatige, officieel bevorderde emigratie naar *streken, waar Nederlanders Nederlanders kunnen blijven*.

Het *Soer. Hbl.* (15/5, 3de bl. „Uit rijke ervaring, III." *Z.*) neemt de beide laatst verschenen artikelen van generaal Swart, oud-vice-pres. van den R. v. I., in beschouwende bespreking. De heer Swart is niet goed geïnformeerd waar hij zegt dat de Gouv.-Generaal de verklaring *„dat er in de verste verte geen sprake van is, dat ons Gezag zich zal terugtrekken"* niet wenschte af te leggen. Ter Residentieconferentie van 1928 is de zaak door enkele residenten aangevoerd; de regeeringsgemachtigde opperde later de mogelijkheid der opname eener dergelijke clausule in de openingsrede der voorjaarszitting van den Volksraad. Doch het was de Landvoogd persoonlijk, die dit op papier zette. Een handeling — zegt *Z.* — waarvoor men hem dank niet mocht onthouden.

Het *Bat. Nwsbl.* (18/5) en de *Java-Bode* (21/5) waarschuwen nogmaals voor de P.N.I. Het 2de *„Partij nationaal Indonesia"-congres* beteekent — betoogt de *J.-B.* — een les, voor wie verstaan wil en lezen wil. Men moet de redevoeringen van *ir. Soekarno* e.a. (in dezelfde *J. B.*) maar eens nalezen; het gaat niet alleen tegen de Europeanen en Bladen, die het aandurven met critiek te komen; ook tegen het Gouvernement durft men best op en tegen den G.-G. persoonlijk. En men komt met *valsche voorstellingen van zaken*, wat de *zorg voor de Inheemschen* betreft, wat *de welvaart* aangaat, enz. Daarvan blijft wel wat hangen; het woord gaat snel, ook bij verspreiding onder de inheemsche bevolking.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (15/5, blz. 51), het *Soer. Hbl.* over „Vaderlandslooze gespuis" (13/5, *Z.*), „Den Volkenbond" (14/5) en „Heerendienst en Slavernij" (15/5), de *Java-Bode* over „De vrije emigratie" (16/5, A), de *Deli Crt.* over „Om de eer van het *B. B.*" (21/5 en „Delische Vraagstukken" (24/5), *De Sum. Post* over „Staat en Partij in Rusland" (21/5) en „Arabië" (25/5).

Krakatau.

Het *Bat. Nwsbl.* (15 t/m 18/5) en de *Java-Bode* (15 t/m 21/5) vertellen van het *„Fourth Pacific Science Congress"*. De gecombineerde vergadering van de biologische en de physische sectie besprak o.m. *de vraag of tijdens de groote eruptie van den Krakatau alle leven is vernietigd*. Opgemerkt werd — volgens de *Deli Crt.* (21, 24 en 25/5) —, dat de aschpuimsteenlaag op Krakatau, die in 1883 alle plantenleven verstikte, op sommige plaatsen weldra is weggegleden, zoodat spoedig herleven mogelijk was, hetgeen anderzijds in verband met de hooge temperaturen werd betwijfeld. De heer Goddard uit Queensland betoogde, dat de volgorde van de Krakatau-begroeiing gelijk is aan die op de nieuw ontstane Great Barrier Reef in Australië waargenomen, wat bewijst, dat het oorspronkelijke leven op den Krakatau indertijd totaal is vernietigd.

Het *Soer. Hbl.* (13/5, 4de bl.) vermeldt de verschijning van een nieuwe publicatie over *Krakatau* van de hand van den heer *C. A. Backer*, getiteld: *„The problem of Krakatau as seen by a botanist"*.

Bij het bestudeeren der verschillende publicaties, welke over Krakatau zijn verschenen, is het den schrijver terstond opgevallen, dat nimmer een onderzoek werd ingesteld, *of het eiland werkelijk gesteriliseerd werd door de eruptie van* 1883. Evenmin werd ooit nagegaan, op welke wijze de als nieuw beschouwde planten het eiland bereikt hadden. Men volgde een oud recept: planten met drijvende zaden of vruchten beschouwde men als ingevoerd door de zee, met lichte zaden of met sporen, als overgebracht door den wind, met vleezige of sappige zaden of vruchten, als ingevoerd door vogels of vleermuizen. Van eenig werkelijk onderzoek was nimmer sprake. Het is een dwaling te meenen, dat het geheele eiland in 1883 met een dikke laag gloeiendheet eruptie-product werd bedekt; in de hoogere deelen was de bedekkende laag zeer dun en in de ravijnen werd zij plaatselijk spoedig weggespoeld, zoodat er geen kwestie van kon zijn, dat alle in den grond aanwezige zaden, sporen enz., gedood zouden zijn, tenzij bewezen kon worden, dat de dunne bedekkende laag den ondergrond tot op groote diepte en gedurende langen tijd sterk had kunnen verhitten. Er is geen enkele reden aan te nemen, dat de in de hoogere deelen neergevallen asch zóó heet was, dat zij den bodem kon steriliseeren. Daarom moet het hoogstwaarschijnlijk geacht worden, dat in de hoogere ravijnen de plantengroei slechts gedeeltelijk werd verwoest, dat althans onderaardsche plantendeelen en in den grond liggende zaden enz. zeer goed in leven gebleven kunnen zijn, zoodat *deze ravijnen uitgangspunten der nieuwe vegetatie* konden worden. *Dr. Treub* kon in 1886 reeds uit zee planten nabij den ruim 800 M. hoogen bergtop waarnemen; dat kunnen geen kleine, geen zeer jonge planten geweest zijn. In 1886 kon *Dr. Treub* geen vegetatie waarnemen op de diep onder puimsteen bedolven beide andere eilanden der Krakataugroep (*Lang Eiland* en *Verlaten eiland*), terwijl hij een vrij rijken plantengroei aantrof op de lagere deelen van Krakatau. Dit verschijnsel is alleen te verklaren door aan te nemen, dat deze lagere deelen van Krakatau (het zeestrand uitgenomen) hun flora niet van buiten af, doch uit de hoogere deelen van het eiland hadden ontvangen.

Aandacht verdienen voorts in het *Soer. Hbl.*: „Een boek over de Javanen" (13/5, 3de bl.), „Officieele voorlichting" (13 en 14/5, 3de bl.) en „De opneming van de Marine" (16/5, 4de bl.), in *De Sum. Post*: „De vrouw en het tropisch klimaat" (21/5) en „Een rare tentoonstelling" (22/5), in het *Bat. Nwsbl.*: „Het Minahassa-jubileum" (18/5), 3de bl.).

Een half jaar luchtverkeer.

Den 1sten Mei was het een half jaar geleden sinds het burgerluchtverkeer door den Gouv.-Generaal op Tjililitan werd ingewijd. De vervoercijfers over het eerste halfjaar zijn alleszins bevredigend en stemmen hoopvol voor de toekomst. Het is te verwachten, dat wanneer *de Soerabaja-lijn* over eenige maanden geopend wordt, het verkeer nog drukker zal worden. Een *driemotorige Fokker* kost, geleverd in Indië, ongeveer ƒ130.000. Een vliegtuig gebruikt per uur ongeveer 160 L. Borneo-vliegtuig benzine en 6 L. olie; alle onderdeelen, die een begin van slijtage vertoonen, worden verwisseld. Een groote bezuiniging zou verkregen worden, indien evenals schepen en spoorwegrijtuigen, de vliegtuigen vrijgesteld konden worden van 12 pCt. *invoerrechten*. Dat het luchtverkeer in Ned.-Indië van den beginne af zooveel beter heeft ingeslagen dan bijna overal elders ter wereld, wijt *De Loc.* (13/5, blz. 3) behalve aan de *snelheid* ook daaraan, dat het zoo *comfortabel* is. Op 1200 M. hoogte heeft men geen last van de warmte; stof en asch van de brandstoffen komen niet voor. Het uitzicht is schitterend, omdat de cabine onder den vleugel is opgehangen. Hoewel het bergterrein op de *Bandoeng-lijn* natuurlijk schilderachtige vergezichten oplevert, is vooral een vlucht op *de Semarang-lijn* aantrekkelijk. De tocht voert afwisselend over land en zeebochten. Men vliegt over de havensteden Cheribon, Tegal en Pekalongan, aanschouwt de verschillende cultures en ziet hoe nieuwe gronden in gebruik genomen worden. De vulkanen van de aslijn van Java bieden een afwisselend machtig schouwspel en de laatste indruk op deze vlucht is die van schoonheid bij het overvliegen van het heuvelterrein bij Semarang, een van Indië's fraaiste woonwijken.

Het *Bat. Nwsbl.* (21/5) geeft een beschrijving van den marine-vliegtocht Holland-Indië. De *Deli Crt.* (22/5 „Overschotje") vergelijkt het aantal ongevallen bij de burgerlijke en de militaire luchtvaart en constateert naar verhouding *bij den militairen vliegdienst meer ongelukken dan bij den civielen dienst*. Het zou h.i. aanbeveling verdienen om eens door deskundigen te doen nagaan of er inderdaad geen bijzondere oorzaken zijn aan te wijzen voor het grootere aantal ongevallen in militairen dienst. De belangen voor vliegers en vliegdienst zijn te groot dan dat niet alles in het werk gesteld zou moeten worden om het risico zoo gering mogelijk te maken.

Leger en politie.

De heer *A. Hoorweg*, oud-chef der Gewapende Politie, komt in een artikelenreeks over *de taak van politie en leger in de Buitengewesten en op Java* tot de slotsom, dat men destijds met de vervanging van de Gew. Politie door Infanterie op de Buitengewesten, den verkeerden weg heeft ingeslagen. Hij bepleit weder instelling, beter, weder krachtige uitbreiding van de Gewapende Politie. Het *Soer. Hbl.* (13/5, 2de bl.) zou aan zijne zijde staan, ware het dat ons Leger als hoofdtaak had het voeren der defensie van Java. Wij zouden dan versterking van het Java-leger krijgen. Echter, zulks is allerminst het geval. *Ons leger*, het is gedecreteerd, is een macht, dienende voor de politiek-politioneele taak met als neventaak, het behulpzaam zijn bij het voeren der defensie. Voor dat doel wordt *de Java-sterkte* voldoende geacht. Naar de meening van het *S. H.* is zij niet voldoende, doch wij hebben ons neer te leggen bij de opinie van het Opperbestuur, dat aan *de defensie* blijkbaar heel weinig gewicht toekent. Versterking van de troepen op Java wordt dus uit dien hoofde niet noodig. Aan het bezetten der Buitengewesten door troepen van het leger zijn naast nadeelen ook groote voordeelen verbonden. *De sterkte van het Java-leger* met het oog op het handhaven van de binnenlandsche rust, is voor ernstige gevallen *nog steeds en beslist te gering*. Treedt georganiseerd verzet op dan zal onze troepenmacht, zoolang in groote centra geen *burgerwachten* bestaan, niet bij machte zijn èn de steden èn het platteland afdoende te beveiligen en onze zeer lange spoorweglijnen te bewaken. Zouden burgerwachten aanwezig zijn, dan blijven de troepen vrijwel geheel ter beschikking voor het werk buiten de steden. Ook voor het geval buitenlandsch geweld onze troepen mocht dwingen tot het verlaten der garnizoenen. Het *S. H.* zou het ten zeerste betreuren, indien nu weder werd overgegaan tot uitbreiding der Gew. Politie, om daarmede de legertroepen te vervangen. De toestand buiten Java zou er niet door verbeteren, bezuiniging niet worden verkregen; het Java-leger zou toch niet worden uitgebreid. Ware dit laatste wèl het geval, dan zou gedeeltelijke vervanging van het leger buiten Java door politie kunnen worden overwogen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Gelijkstelling.

De *Sin Po* van 20 April schrijft hierover weer als volgt:

De kwestie van de gelijkstelling der Chineezen is langzamerhand van een Chineesch belang in een Hollandsch belang veranderd.

Het is in het eigen belang van de Hollanders dat zij die gelijkstelling nu onverwacht willen geven, want gewoonlijk werkt men pas met ijver als eigen belangen er mee gemoeid zijn. De groote belangstelling van de Hollandsche kranten voor deze kwestie toont ook reeds aan dat zij meer het Hollandsche belang dan het Chineesche raakt. De Hollandsche kranten, die het vroeger niet noodig achtten om den „schreeuwerigen" Chineezen gelijkstelling te geven, sporen nu de Regeering aan om den Chineezen die gelijkstelling te geven voordat China sterk is geworden en haar dwingen kan die te geven. Daaruit blijkt weer dat de positie van de Chineezen hier, hetzij Nederlandsche of Chineesche onderdanen, ware of valsche nationalisten, in de eerste plaats van China en van de gebeurtenissen in dat land afhangt. De Chineezen hier zijn, hoewel groot in aantal, nog niet van die kwaliteit om een politieken factor te vormen waarmee rekening gehouden moet worden. Los van China zijn zij hier als een droge tak die van den stam is gevallen, hebben zij in de politiek niet veel beteekenis. Alleen met China als politieke achtergrond hebben de Chineezen hier een politiek relief. Het geschreeuw van de Chineesche Volksraadsleden e.d. zal het lot van de Chineezen in Indië op politiek gebied

niet kunnen veranderen. Over de gelijkstellingskwestie behoeven wij niet te veel drukte te maken, wij zullen maar zien hoe vlug of hoe langzaam de Hollanders hun belangen verdedigen.

Nationalisme.

Uit het Mal.-Chineesche blad *Perniagaän* van 20 April:

Jhr. Mr. de Savornin Lohman zeide in zijn Kamerrede dat het onderscheid tusschen het toelaatbare en ontoelaatbare nationalisme in Indië gezocht moet worden in beider doelstelling. Dat begrijpen we niet, want misschien zijn de middelen verschillend, maar het doel van alle nationalisten is toch hetzelfde, d.i. vrij te komen van vreemde overheersching. Wel kan er misschien gesproken worden van „kapitalistisch en imperialistisch nationalisme" der Westerlingen en „idealistisch en realistisch nationalisme" der Oosterlingen.

Jhr. Mr. de Savornin Lohman c.s. en het grootste deel der Hollanders, die belangen in Indonesië hebben, achten natuurlijk alleen die nationalistische strooming geoorloofd die de band tusschen Nederland en Indonesië niet verbreken en de macht der Hollanders in dit land bevestigen wil.

De Indische douane.

De Bataviasche redacteur van het Mal.-Chineesche blad *Radio* te Padang, van 20 April, wijst er op dat het Regeeringsantwoord op de desbetreffende vraag van het Volksraadslid H. H. Kan, waarin o.a. gezegd werd dat er geen opdracht is gegeven aan de ondergeschikten om bij de douane alleen de Oosterlingen te visiteeren, vergezeld ging van en zich baseerde op door de betrokken ambtenaren en oppassers partijdig opgemaakte processen-verbaal welke door de Regeering als de juiste worden beschouwd, doch niet overeenkomen met het oordeel van hen die tegen de onrechtvaardige handelingen bij de douane hebben geprotesteerd en zegt o.a.:

Als er zulk een maatstaf wordt gebruikt bij het geven van antwoord op de klachten van de zijde der Oosterlingen die hier niet komen alleen om vliegen te vangen of om het de Hollandsche Regeering lastig te maken, dan zal men wel heel moeilijk recht kunnen zoeken en verkrijgen. Moeilijk zal er verandering komen, om de Oosterlingen te behandelen als de Westerlingen.

In de witte pers verwijt men ons dat we te veel generaliseeren. Maar omdat er eenige Chineezen aangetroffen zijn die uit hun vaderland smokkelwaar hier aanbrachten, worden door den Dienst der Politie en Opium-recherche alle Chineezen, voorname of bekende, man of vrouw, aanzienlijk of niet, „tjina-tjina toekang smokkel" genoemd.

Generaliseeren ten opzichte van de Oosterlingen is geoorloofd, maar tegenover de Westerlingen is dat verboden... Niet alleen de Chineezen, maar ook de Arabieren en ... de Inlanders die van boord komen, worden aan den lijve onderzocht. En de Europeanen, hoe vies gekleed of hoe bruin die ook mogen zijn, zij worden niet lastig gevallen, zelfs beleefd gegroet.

Wij geven de schuld hiervan niet aan de Regeering, want wij weten dat de autoriteiten, die het landsbestuur in handen hebben, geen ongelijke behandeling van de bevolkingsgroepen en ingezetenen gedoogen. Maar zij kunnen niet weten hoe de ondergeschikten hun macht als landsdienaar misbruiken om het grootste deel van het publiek te tergen. Die dienaren — van alle rassen — schijnen de Oosterlingen niet meer dan als een voetenveger te beschouwen. Hoeveel te meer, wanneer zij de overtuiging hebben dat hun handelingen door hun chefs getolereerd zullen worden en de vernederingen tegenover de gekleurde rassen in bescherming zullen worden genomen door de .... witte pers. Men ga slechts na of er een Hollandsch blad bestaat, dat tegen herhalingen van onbehoorlijke handelingen tegenover de Oosterlingen waarschuwt.

Diversen.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja van 27 Maart bevat het verslag der bevindingen van een tweetal leden der studieclub die ter onderzoek naar de Sangihe-eilanden zijn gezonden, naar aanleiding van de beschuldigingen tegen de inlandsche vorsten aldaar, die gerechtelijk vervolgd zijn. Het verslag werpt een scherp licht op de toestanden in die zelfbestuursgebieden en ontsluiert handelingen van de Regeeringsvertegenwoordigers, jonge gezaghebbers en controleurs, die het daglicht niet mogen zien. Dr. Soetomo voegt aan dit verslag de mededeeling toe dat 't een algemeen verschijnsel is, dat jonge Regeeringsvertegenwoordigers in de Buitengewesten hun bevoegdheden te buiten gaan en zich dan gemakkelijk aan willekeur schuldig maken door b.v. gevangenen of preventief gezette lieden te hunnen behoeve te laten werken.

Een ander nummer van hetzelfde blad bevat de brochure geschreven door een te Semarang gevormd comité van drie Javaansche intellectueelen ter bestudeering van het vraagstuk der Hollandsch-Indische School. Het vlugschrift beoogt bij te dragen tot het tegengaan der Regeeringsplannen om de uitbreiding van het aantal H. I. scholen te beperken. De schrijvers beginnen met aanhaling van de rede van Mr. Creutzberg in den Volksraad over de onderwijsvoorziening en de installatie-rede van den heer Hardeman. De brochure maakt o.a. gewag van het feit dat de vermeerdering van de H. I. scholen steeds op een begrootingsbezwaar is gestuit, doch nu in eens moeilijkheid ondervindt uit een anderen hoek, n.l. dat het bekeken wordt van uit het oogpunt der noodzakelijkheid van dat onderwijs.

Verder wordt de aandacht gevestigd op het doel van het onderwijs in het algemeen, n.l. het volk van een minimum schoolsche kennis te voorzien. In het slot spreken de schrijvers de hoop uit dat de Regeering niet naar het advies van de H. I. school-commissie en de verschillende partijen zal luisteren en niet tot de beperking van de gelegenheid tot het opdoen van Westersch lager onderwijs zal overgaan, want zij zijn er van overtuigd dat de vruchten van deze beperking bitter zullen zijn.

De „Solosche historie" van den heer Zentgraaf van het „Soer. Hdbl." geeft een schrijver in de *Soeloeh Rajat Indonesia* van 10 April aanleiding op te merken dat hij het in de Vorstenlanden gebezigde systeem om de macht en de rechten van de zelfbestuurders te beknotten, reeds lang doorgrond heeft. De Vorstenlandsche toestanden wijzen op het feit dat Vorst en land nu zoo „gecastreerd" zijn dat de Regeeringsvertegenwoordigers zelfs bij particuliere, persoonlijke aangelegenheden ingrijpen. De „ruwe" aantasting van de privileges van den vorst en den adel noopt schrijver een beroep te doen op de nationalisten om de vernederende en kwetsende behandeling jegens de Inlandsche Vorsten tegen te gaan.

Het in het „Soer. Hdbl." verschenen verslag van de zitting van de madjelis (Inh. rechtbank) te Tahoena (Sangihe-eilanden) in de zaak van den gewezen radja Kansil van Siaoe wordt in de *Bintng Timoer* weergegeven. Het gedetailleerd betoog van den verdediger Mr. van Hoeve, waarin deze o.m. op verschillende gronden tegen de behandeling door de madjelis protesteert, wordt nader besproken en onderstreept. Gezegd wordt dat ook de Eur. B.B.-ambtenaren knoeiden en onrechtmatig over landschapsgelden beschikten. Melding wordt gemaakt van den zin „Het is hier een gepatenteerde onbegrensde rotzooi", door den toenmaligen gezaghebber Roep (thans gedelegeerde van den Volksraad) met reuzenletters op den muur van het Controleurskantoor geschreven en waaronder zijn opvolger het woord „accoord" plaatste.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De bevolking van Java.

Het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen laat, volgens het Soer. Handelsbl., ter gelegenheid van het IVde Pan Pacific Science Congress een boek verschijnen over den lichaamsbouw van den Javaan. Het heet The Races of Java.

Een der problemen, die al dadelijk onder de aandacht der geleerde bezoekers worden gebracht, is het volgende:

Worden de bewoners van Java grooter? Is er kans, dat ze ook lichamelijk de Westerlingen zullen inhalen?

In Europa is sinds een halve eeuw door het gunstiger worden der levensomstandigheden de lichaamslengte bijna een halven decimeter toegenomen.

Naast rijkelijker voedsel hebben afschaffing van kinderarbeid, gemakkelijker levensvoorwaarden, sport, het overwinnen van volksziekten als rachitis, scrofulose, enz. tot het grooter worden der bevolking van West-Europa bijgedragen.

Op Java is het waarschijnlijk niet anders. Zijn de hongersnooden in Britsch-Indië en China van algemeene bekendheid, ook hier kwamen die in de vorige eeuw zoo nu en dan voor, al waren ze niet zoo ernstig als daar. Ze onderbraken den groei van een groot deel der bevolking. Door stoombootverbindingen met de naburige rijstschuren van Achter-Indië en Bengalen is hier een einde aan gekomen. Betere wegen, groote irrigatiewerken, meer kennis van den landbouw en uitbreiding der bebouwde oppervlakte ook voor Europeesche cultures, die zooveel geld voor aankoop van rijst in het land brachten, hebben de voeding opgevoerd. Toeneming der volksontwikkeling, onderdrukking van ziekten en tal van andere factoren werkten mede aan verbetering van den voedingstoestand en werkten betere physieke ontwikkeling in de hand.

Toch wordt hier nog een belangrijk deel der bevolking slechter gevoed dan in het Westen, niet zoozeer door gebrek aan voedsel als door gemis aan juiste verdeeling der maaltijden over den dag.

Wanneer kinderen van hadji's en priaji's, die toch niet tot de ondervoede armen behooren, een paar maanden in een der gouvernements-internaten hebben vertoefd, waar ze gedwongen zijn geregeld te eten, zijn ze gewoonlijk boven verwachting zoo sterk in omvang toegenomen, dat de nieuwe kleeren, die hun ouders hun meegaven, in eens te klein zijn geworden.

Onder de bewoners der steden, waar de voeding en levensvoorwaarden zeer zeker voor een belangrijk deel der inwoners beter zijn dan elders, wordt men telkens getroffen door flinke gestalten. Herhaaldelijk merkt men meisjes op, die voor een Europeesche vrouw van een halve eeuw geleden in lengte weinig onder doen. Tal van jonge Javanen vallen op door hun grootte.

Het jongere geslacht is door de uitnemende maatregelen ter bevordering der volkswelvaart van de regeering grooter dan de ouders, die daarvan nog niet zoo lang konden profiteeren. Den invloed ervan immers merkt men pas na een paar geslachten. Door meer hygiënische levenswijze, latere huwelijken, saneering en sport wordt het verschil tusschen Oost en West ook lichamelijk steeds meer uitgewischt.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. '29, No. 2. Works and methods of the International Labour Organisation by Prof. H. A. Grimshaw. — Concessies voor autodiensten, door Ir. W. C. D. Haarman. — Ambtenaar of Volkshoofd? door Mr. G. W. Mossel. — De toekomstige vorm van de Indische overheidsbedrijven, door Dr. Ir. L. J. de Ven. — De volkstelling in Turkije in 1927. — Personeels-efficiency, door A. M. Schoevers. — Een en ander naar aanleiding van „Tien begrootingen met den Volksraad", door A. S. Raasveldt. — Rijst in de landen rondom de Pacific, door A. J. Koens. — De beteekenis der decentralisatie voor Ned.Indië, door J. J. G. E. Rückert. — Het conflict in den Volksraad, door H. J. van Mook. — Kroniek. — Boekbespreking (Het adatrecht van Borneo, door J. Mallinckrodt).

Tropisch Nederland.

Afl. 4 (17 Juni). — De exploitatie van de energiebronnen van den Kawah Kamodjan, door S. A. Reitsma (met ill.). — De rijstlegenden en haar belang, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Een tocht naar Boni door Zuid-Celebes (vervolg), door J. Servaas (met ill.).

De Indische Mercuur.

No. 25 (19 Juni). Reisbrieven [van Ceylon] (vervolg), door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De oorzaken van den lagen suikerprijs, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Japan in den Grooten Oceaan, door Dr. H. Roos Jr., besproken door E. D. van Walree. — De handel van Australië met Ned.-Indië gedurende 1927—28. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid — delfstoffen — natuurwetenschappen, enz.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 10 (16 Mei). Bruine (binnen-)bast bij Hevea en de behandeling ervan, door J. Mitchell (met afb.). — Rubberfeiten 1928—1929. — Waarom geen subsidie aan de Nederlandsche suikerindustrie? door G. A. P. Weijzer. — Over den strijd om het bestaan onder de planten, door S. Rywosch. — Nog meer suiker? Een nieuwe concurrent van riet en biet.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 46: Enten en stekken, door D. J. Dibbets. — De Oostkust van Sumatra, door Mr. H. J. Bool (Indisch Nr. v. d. Zakenwereld). — Biologische bestrijding van insectenplagen met behulp van inheemsche parasieten, door Dr. E. H. Hazelhoff. — Toekomstmogelijkheden voor de Indische cultures, door H. Veen Sr. (Extra-Nr. Zakenwereld). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Java's bevolkingstoeneming (ontleend aan „Tropisch Nederland"). — Malaria en kina. Voordracht van Dr. Z. Kamerling (ontleend aan de Maasbode).

Orgaan van de Ned. Ind. Officiers-Vereeniging.

De April-afl. bevat o.m.: Italië's buitenlandsche en koloniale politiek, door Van Renesse. — Strafbaarstelling en uitbanning van den aanvalsoorlog, door P. G. Mantel. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud (vervolg). — Een zeer vereenvoudigde Compagnies-administratie, door K. de Jongh.

Locale Belangen.

Uit den inhoud der 16 Mei-afl. Na het 19e Decentralisatie-Congres, door G. den Raad. — Kampongs binnen de gemeentegrenzen, door Raden Adipati Wiria Tanoe Ningrat, regent van Tasikmalaja. — Nationaliseering van onderwerpen van wetgeving en de taak der zelfstandige gebiedsdeelen in Ned.-Indië, door v. K. (ontleend aan de Locale Ambtenaar).

Missie- en Zendingsperiodieken.

Zendingstijdschrift De Opwekker. April '29. Iets over zending, onderwijs en nationalisme, door F. L. Bakker. — De Vrouwen-Zendingsbond, door C. H. C. Gunning. — Witte-Kruis-Kolonie.

Nederlandsch Zendingsblad. Juni '29. Kerkinwijding te Modjokerto (Oost-Java), door A. den Hoed (met ill.). — Kerkinwijding te Sorong (Nieuw-Guinee), door F. J. F. van Hasselt (met ill.). — De kerkinwijding te Alkmaar (Suriname), door Irma Gloél (met ill.). — Kerstfeestviering in het Zendingshospitaal te Tjideres (25 Dec. 1928), door G. W. A. Pruis.

Medisch Missie-Maandblad. Juni '29. Het een en ander over de Mijnwormziekte, door Dr. E. H. Hermans.

Annalen St. Joseph's Congregatie. Juni '29. Door de ingewanden van Borneo, door Fr. J. Staal.

Het Missiewerk. Mei '29. De nadeelen van 't handelskapitalisme voor het Missiewerk, door Dr. Thauren. — Indië en de Indische missies. Jaaroverzichten Sept. 1927—Sept. '28 van de Missie in Ned.-Indië, door J. Vermeulen.

De Katholieke Missiën. Juni '29. Van den „goeden ouden tijd" en den vooruitgang [op Flores], door P. F. J. Cornelissen (met afb.). — Ngada. Een praatje over de Ngada's en hun heidenschen godsdienst (slot), door P. J. Bouma (met afb.).

De Macedoniër. Juni '29. Solo, door Ds. H. A. van Andel. — Gaat de bevolking van Soemba achteruit of vooruit? door P. J. Lambooy [uitkomsten van een onderzoek ingesteld op inspiratie van den heer H. F. Tillema].

Die Katholischen Missionen. Juni 1929. Ein Stückchen Weges längs der Südküste von Flores, von J. Ettel (mit Ill.).

Wolanda-Hindia. Juni '29. De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met ill. — De Niasser en zijn varkens. Met ill. — Een dorpsfeest en een geweldig man, door L. Bodaan. Met ill.

St. Melania-Blad. Juni-Juli '29. Oostersche geslotenheid, door A. V. Bowing. — Tweemaal 3 nachten op de Amben (vervolg).

* *
*

De hierna volgende titels betreffen alle recente uitgaven, waarop zoo mogelijk nader de aandacht zal worden gevestigd; in de eerste plaats op die geschriften welke de uitgevers ons ter aankondiging toezonden.

De Indische politiek, door Mr. J. J. Schrieke. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Goudkruintje. Een Atjèsche roman met vertolking en toelichting. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de Rijks-Universiteit te Leiden, door Maria C. H. Amshoff. (Leiden, A. Vros).

De bestuursreorganisatie-Mullemeister op Java en Madoera en haar beteekenis voor het heden, door Dr. L. Pronk. (Leiden, M. Dubbeldeman).

Arbeidswetgeving in Nederlandsch-Indië inzonderheid met het oog op de Oostkust van Sumatra, door B. Alkema. Tweede druk. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon).

Agrarische regelingen in Nederlandsch-Indië, door B. Alkema. Tweede druk. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon).

Hikajat Pelandoek Djinaka. Een Maleisch dierghertverhaal, vertaald door C. A. Mees. Met platen. (Santpoort, Uitgeverij C. A. Mees).

Bouwstoffen voor de geschiedenis der Protestantsche Kerk in Nederlandsch-Indië, bijeengebracht door J. Mooij, predikant bij de Evangelische Gemeente te Batavia. Tweede deel. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De cultuur van vruchten in de ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse. (De Indische Boerderij. 5 April '29).

Neerlands Indië. Land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving. Onder leiding van Prof. D. G. Stibbe door deskundigen op verschillend gebied met een Voorwoord van H. Colijn. Afl. 7 [De Portugeezen in den Archipel, enz. — De Oost-Indische Compagnie]. (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier").

Rechtszitting in de tropen III (Reclasseering), door M. O. W. (Eigen Haard. 8 Juni '29).

De ontwikkeling van de Minahasa en van zijn bewoners, door Prof. Dr. H. Blink. (Vragen van den Dag. Juni '29).

Koloniaal beleid. I. Zijn tijd meer dan een eeuw vooruit [n.l. Sir Thomas Stamford Raffles], door Dr. Z. Kamerling. (Democratie en Vrije Arbeid. 8 Juni '29).

Uit het land en het leven der Papoea's, door A. W. Francken. Met afb. (Buiten. 1929, bl. 186, 199).

De afzet van Suriname-Liberia-koffie, door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. (Handelsberichten, 13 Juni '29).

Een Minister van Koloniën in 1863 (I. D. Fransen van de Putte), door S. Kalff. Met portret. — Reisindrukken van een verlofganger uit Nederland naar Indië (vervolg), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 14 Juni '29). — Indische lazerij [melaatschheid], door S. Kalff. — Versieringszaden en huisvlijt (met ill.), door Fred. Oudschans Dentz. (De Ind. Verlofganger, 21 Juni '29).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1927. Deel III. (Landen van herkomst en bestemming). (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 66). Weltevreden, G. Kolff en Co.

De baai van Genteng [aan de Zuid-Westkust van Java]. Met afb., door V. (Ons Zeewezen. 15 Juni 1929).

Vulkanen van Flores, door Dr. G. L. L. Kemmerling). Met foto's en platen. (Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. Vulkanologische en seismologische Mededeelingen. No. 10). Weltevreden, G. Kolff en Co. — Den Haag, Martinus Nijhoff.

Biografische en genealogische gevens betreffende apothekers in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia (vervolg), door P. C. Bloys van Treslong Prins (Pharmaceutisch Tijdschr. voor Ned.-Indië. Mei '29).

Wat Generaal Swart in Indië zag en hoorde (vervolg). — De Indische mijnwet, door Mr. M. (De Indische Post. 18 Mei '29).

Handelingen van het 5e Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres, gehouden te Soerabaja op 26—30 Sept. en 1 Oct. 1928. [Semarang, G. C. T. van Dorp en Co.]. Met platen en kaarten.

Deli en Sumatra's Oostkust. 12 etsen, door St. A. Schouten. Amsterdam [Plaat- en etsdrukkerij voorh. Roeloffzen en Hübner]. [1])

BOEKAANKONDIGING.

Uitgaven der K. L. M.

De ons door de Directie der Kon. Luchtvaartmaatschappij voor Nederland en Koloniën (de alom vermaarde K. L. M.) toegezonden Reisgids met kaarten en photo's en waarin de laatste dienstregelingen en tarieven, geeft, in zijn handig formaat, een duidelijk overzicht van den hedendaagschen stand van het vliegwezen ten onzent.

Den 10en October e.k. zal het 10 jaar geleden zijn dat de K. L. M. gesticht werd. Dit reisboekje nu van het 10de dienstjaar toont wel een juist beeld van den grooten vooruitgang, sedert dien, van deze Maatschappij, de oudste in Europa.

Ook kwamen wij in het bezit van eenige brochures: de dienstregeling Zwitserland 6 Mei—28 September '29; de Zomerdienst '29 Brussel—Parijs met aansluitingen; de dagel. dienst van Holland en België met Parijs, Lyon, Genève en Marseille. Op dezen laatsten dienst van zoo groot algemeen belang, zouden wij in 't bijzonder de aandacht willen vestigen. Die dienst is thans door aansluiting op de Marseillelijn van de lijn Parijs—Marseille van de Fransche Mij. „Air Union" op de lijn Nederland—Parijs van de K. L. M. tot stand gekomen en beantwoordt hierdoor aan het gekoesterde verlangen. Hij opent de mogelijkheid om in één dag, met gunstige tijdstippen van vertrek en aankomst, het geheele traject af te leggen met oponthoud te Parijs en tusschenlanding Lyon.

Het zal wel onnoodig zijn de groote voordeelen van dit snelverkeer nader aan te toonen, men beseft volkomen de groote waarde van deze nieuwe lijn, welke in de belangstelling van het groote publiek en vooral van repatrieerenden en Indische verlofgangers gaarne aanbevolen wordt.

[1]) De prijs dezer etsen in portefeuille is ƒ 150.—; weelde-uitgaaf op Japansch papier ƒ 200.—.

Suriname.

In ons vorig nummer vestigden wij de aandacht op een correspondentie uit Paramaribo in de N. R. Ct. van 15 Juni over *„het onderwijs"*.

Daarmede waren wij niet van de zaak af. Een belangstellend lezer van beide bladen zond ons een stelletje vragen, die wij niet alle in dit weekblad kunnen beantwoorden. Op een paar der vragen meenen wij te moeten ingaan.

De correspondent in de N. R. Ct. had geschreven, dat de kroniekschrijver van de rubriek Suriname in *„Het Koloniaal Weekblad"* de intrekking van de door Gouverneur Rutgers voorgestelde verordeningen had aanbevolen, „daar ze beide een verkeerde strekking hadden."

Of wij ook de financieele gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs afkeurden was een der vragen. Met deze kwestie hadden wij ons niet ingelaten. Zij was een afgedane zaak. Wèl waren er naar onze meening in de verordening niet genoeg waarborgen dat het openbaar onderwijs, dat in Suriname niet gemist kan worden, niet in de verdrukking zou geraken, maar wij zijn daarop niet ingegaan. Zoonals uit ons artikel in *„Het Koloniaal Weekblad"* van 28 Februari blijkt, hadden wij het

tegen de „districtsscholen met beperkt leerplan", aan het hoofd waarvan onderwijzers van den vierden rang zouden mogen staan en tegen het voorstel om aan onderwijzers van den derden rang de bevoegdheid te verleenen om als schoolhoofden te Paramaribo te mogen optreden.

Waarom wij dit „afbraak" genoemd hebben?

De vrager beantwoordde zelf deze vraag door zich af te vragen hoe men het hier zou noemen als de regeering met een voorstel kwam om aan het hoofd van scholen onderwijzers te plaatsen zonder de hoofdacte, al weet iedereen dat er onder de onderwijzers zonder die akte tal van menschen zijn volkomen berekend om aan het hoofd van een school te staan. De Gouverneur heeft dan ook zelf ingezien dat hij met zijn versobering te ver was gegaan. Zooals wij in ons vorig nummer mededeelden heeft hij verklaard geen bezwaar te hebben, indien de meerderheid der Staten dit wenschte, het voorstel om de 3de rangers als hoofden van scholen te Paramaribo benoembaar te verklaren, terug te nemen.

Acht U het, met den briefschrijver in de N. R. Ct., „een fout van het bestaand stelsel, dat de naar het district gezonden leerkrachten vaak te ver boven hun taak stonden?"

Neen, dat achten wij niet. Staan de onderwijzers aan dorpsscholen hier niet ver boven hun taak? Als men hier het bezwaar voelde waarop de schrijver doelt en de conclusies daaruit trok zou men millioenen aan uitgaven voor het volksonderwijs kunnen besparen.

Verder zijn wij bereid met den vrager een onderhoud te hebben.

* *
*

Een particuliere correspondent schrijft uit Winnipeg (Canada) aan de N. R. Ct. van 21 Juni, Av.bl. C.:

. . . „Na zoo'n langen kouden winter wordt het verlangen naar het voorjaar (zegge zomer) wel heel sterk. Wel brengt het warme jaargetijde ook zijn tegenheden, maar men kan toch weer van het buitenleven genieten. Het groote bezwaar tegen het zomerseizoen is niet zoozeer de groote hitte, doch de muskiet, die het den menschen dan zoo lastig maakt. Vooral in vochtige zomers zijn deze venijnigbijtende insecten er bij millioenen. Er wordt van alles tegen geprobeerd, evenwel tot nu toe zonder veel resultaat.

Dit jaar zal er echter een ware veldtocht tegen dezen lastigen vijand worden ondernomen. De „Board of Trade" heeft het zaakje aangepakt. Het

schijnt dat de eenige methode om deze „pests" te bestrijden, is om ze vóór de geboorte te vernietigen, d.w.z. om te verhinderen dat de larven zich ontpoppen. De broedplaatsen zijn de ontelbare waterplassen rondom de stad (aan draineeren wordt hier nog weinig gedaan!). Men is nu van plan al deze plassen en plasjes met petroleum te begieten. Maar hiervoor is geld noodig, veel geld.

Dus een „tag-day"! Door het geheele zakendistrict zijn jonge dames geposteerd, honderden, die den voorbijgangers gelegenheid geven hun bijdrage voor het goede doel in een papieren bus te deponeeren. Zij ontvangen daarvoor een „tag", een strook bordpapier met een groote bloeddorstige muskiet erop gedrukt en deze „tag" wordt aan de jas of japon bevestigd als een bewijs, dat men dezen burgerplicht heeft vervuld. De couranten hadden de inzameling warm aanbevolen en er was verder, op alle mogelijke manieren, reclame voor gemaakt. Men had de gebruikelijke leuzen, die in dit geval er buitengewoon goed in gingen.

„25 cents will kill a million" en „Millions now wriggling will never fly", eene variatie op de waarschuwing van een godsdienstige secte, luidende: „Millions now living will never die".

Met welk een geestdrift het publiek de pogingen van den „Board of Trade" heeft gesteund, moge blijken uit het resultaat van dezen „veldtocht". Er werd namelijk $ 14.000 zegge veertienduizend dollars opgehaald.

Ergo — wij zullen dezen zomer van de muskietenplaag bevrijd zijn — maybe, maybe!"

Zou men in Paramaribo niet zoo'n „tag-day" kunnen organiseeren en dan de 9000 schoolkinderen onder behoorlijk geleide kunnen loslaten op de broedplaatsen der muskieten in en om Paramaribo? In gedachten zie ik mevr. Schneider aan het hoofd van den optocht. Jammer dat het echtpaar Bonne-Wepster niet meer in Suriname is om de broedplaatsen aan te wijzen. De heer en mevrouw Bonne-Wepster zijn de schrijvers van 't groote boek „*Musquitoes of Surinam*", in 1925 uitgegeven door het Koloniaal Instituut te Amsterdam. (Zie de bespreking in „*De West-Indische Gids*" van Mei 1927 door Joh. F. Snelleman). Een geestig schrijver in de N. R. Ct. van 3 Maart 1926 noemde dit boek „een muggenzifterij van hooge wetenschappelijke waarde".

* * *

Men schrijft aan de N. R. Ct. van 22 Juni, Ocht.blad C:

„Dank zij de goede zorgen van den heer H. van der Voet te Paramaribo, die in zijn vrijen tijd de belangen der Rotterdamsche Diergaarde in Suriname behartigt, heeft deze instelling weer een aardige collectie ter aanvulling van enkele leemten gekregen.

De voornaamste aanwinst is wel een jonge mannelijke Tapir, die stellig aan het hoofd zal komen van het gezin bij de rots, dat sedert geruimen tijd alleen uit een weduwe met dochter bestond.

Deze Tapirjongeling is in wetenschappelijk opzicht belangwekkend, omdat hij in type en kleur verschilt van de soort die we als Braziliaanschen tapir, ook uit Suriname kennen. Het is echter nog niet mogelijk te zeggen of men hier met een toevallige variatie dan wel met een bepaald afwijkend ras te doen hebben.

Verder bestond het transport uit kleinere zoogdieren, zooals een brulaap, een ocelot, een boomstekelvarken en eenige andere, benevens enkele vogels en schildpadden."

* * *

De totale opbrengst der middelen van Suriname bedroeg gedurende het eerste kwartaal van 1929 *f* 954.307 tegen een raming van *f* 1.174.737 en een opbrengst van *f* 1.030.467 en *f* 1.045.905 in dezelfde periode van 1928 en 1927. Deze opbrengst is verre van bevredigend. Volgens „De Nieuwe Stem" blijkt hieruit duidelijk de diepe armoede in de breede lagen der bevolking.

Ook de uitvoerwaarde van de kolonie gedurende de eerste drie maanden van 1929 is aanzienlijk gedaald. Zij bedroeg slechts *f* 1.960.919 tegen *f* 3.642.569 in 1928 en *f* 2.697.512 in 1927. De uitvoer daalde van balata met *f* 119.939, van goud met *f* 35.180, van koffie met *f* 491.061, van cacao met *f* 22.032, van rijst met *f* 36.712. Voor een groot deel mag deze daling worden toegeschreven aan den geringen regenval, die slechts 223.8 m.M. bedroeg tegen 757.5 in 1928 en een normaal gemiddelde van 587.7 m.M.

* * *

In „*De Telegraaf*" van 22 Juni, eerste ochtendblad, een interessante brief van Prof. Sleeswijk „*Surinaamsche psychologie*". Het slot volge hier: „Suriname met al zijn moeilijkheden en gebreken en met al zijn verschillende rassen, is van onze overzeesche gebiedsdeelen toch datgene met het sterkstontwikkelde Nederlandsche karakter. Laat ons trachten dat te behouden niet alleen, maar het ook nog verder te ontwikkelen."

Curaçao.

De interpellatie—Colijn.

Wij kunnen tevreden zijn. Nog voor onze wensch ter kennis van het publiek was gekomen, is zij vervuld. De Staten-Generaal hebben gesproken. En waarlijk geen twijfelachtig geluid doen hooren.

De gouverneur heeft volgens een bericht in het *Alg. Handelsblad* de burgerij bedankt voor de medewerking om den toestand het hoofd te bieden ...... na den Venezolaanschen overval.

De poreusheid onzer gevangenis.

Deze komt met den dag meer aan het licht. Vrijdag van verleden week had 't niet veel gescheeld of er waren er weer vier van door gegaan. Toen 's morgens vroeg de gevangenen geluchť werden, miste men er vier, 2 Franschen, 1 Columbiaan en 1 Venezolaan. Van kleeren hadden ze poppen gemaakt, die zij op hun krib hadden gedeponeerd, en waardoor 't hen gelukt is de wachters te verschalken. Onmiddellijk werd met behulp van de politie een onderzoek ingesteld en vond men de heeren in een magazijn bezig naar hun kleeren en papieren te zoeken. Daar geen enkel slot geforceerd was, hebben ze blijkbaar met een valschen sleutel deze weten te openen; terwijl ze ook de kettingen met een zwaren kogel aan 't eind, waarmede ze in hun cellen gebonden waren, blijkbaar zonder moeite hadden weten los te maken. Naar wij vernemen, hadden ze ook nog andere cellen geopend en de daarin opgesloten gevangenen gevraagd of ze zin hadden om er mee vandoor te gaan.

Het is nu toch wel allerduidelijkst gebleken, dat de bewaking in geenen deele afdoende is.

(*A. d. C.*)

Auto's.

De *Amigoe* vermeldt, dat er op Curaçao thans ongeveer 1300 auto's zijn, d.w.z. één op ongeveer 30 inwoners. Ook het gebruik van het rijwiel neemt toe.

Koloniale Raad.

Buiten de aanbeveling van den raad om is tot lid benoemd de heer R. J. Beaujon. De *Amigoe* deelt mee, dat dit verband houden zou met de kennis en ervaring van de bovenwindsche eilanden van den benoemde.

Inkomstenbelasting.

De Mem. v. Antw. deelt mee:

Het aantal aanslagen in de inkomstenbelasting is thans gebracht op ruim 11.000. Dit is bij een vermoedelijk zielenaantal van 45.000, ,25 %, hetwelk ongetwijfeld een redelijk percentage is. De totale aanslag bedraagt ruim *f* 800.000.—. Ten einde evenwel de aanslag zoo volledig mogelijk te kunnen doen, meent ondergeteekende te moeten aandringen op een spoedig totstandkomen van de eigen aangifte, zooals bij Uwen Raad voorgesteld bij de wijziging van de Inkomstenbelastingverordening (Gedrukte stukken zittingjaar 1927 - 1928 - 6). Dat de inning niet altijd gelijken tred houdt met den aanslag, is in hoofdzaak te wijten aan het feit, dat nog niet over bevolkingsregisters beschikt wordt. Dit is ook de reden, dat er veel menschen zijn, die vertrekken zonder hunne belasting te hebben betaald.

Reeds eenigen tijd is het Bestuur diligent om een oplossing te vinden, teneinde van de menigte arbeiders de verschuldigde belastingpenningen binnen te krijgen. Ondergeteekende hoopt binnen korten tijd een wetsontwerp hieromtrent bij den Raad aanhangig te maken. Intusschen zij hier opgemerkt, dat de jongste wijziging van de Invorderingsverordening zeer goede resultaten heeft opgeleverd."

Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschij en Curaçaosche Scheepvaart Maatschij te Curaçao.

De *Amigoe* geeft de onderstaande belangwekkende gegevens:

„Gedurende het jaar 1928 werd de vloot der C. S. M. uitgebreid met zeven tankers, alle met een laadvermogen van circa 2400 ton.

Aan het einde van het verslagjaar bestond de vloot uit 27 tankschepen van c.a. 2400 ton en 4 tankschepen van ca. 2000 ton, waarvan 2 motorschepen zijn.

Voorts hadden wij in de vaart de „President Bolivar" en de „President Gomez" en den lichter „Luetta" (ca. 1400 ton) gesleept door de „Neptunus."

In den loop van het jaar 1929 werden nog 2 tankers, elk van ca. 2250 ton te Curaçao verwacht voor de vaart op Venezuela (deze zijn inmiddels aangekomen).

Het laadvermogen der vloot bedroeg einde 1928 ca. 72.800 tegen 57.500 ton einde 1927. De vervoercapaciteit per dag, die einde 1927 15.700 ton beliep, was einde 1928 gestegen tot 21.200 ton.

De van Venezuela aangevoerde hoeveelheid ruwe olie is aanmerkelijk gestegen en wel van 4.733.479.755 K.G. over 1927 tot 6.134.420.260 K.G. gedurende 1928, een stijging van 29½ %.

In totaal werd gedurende 1928 in onze raffinaderij verwerkt 5.769.644.528 K.G. ruwe olie. De dagelijksche capaciteit werd tegen het einde van dit jaar opgevoerd tot 21.000.000 K.G. per dag.

In het jaar 1928 werd in Ladingen uitgevoerd:

Ruwe olie	350.856.812	K.G.
Stookolie	3.569.081.947	„
Gasoline	491.820.591	„
Benzine	724.133.621	„

terwijl voor bunkers aan schepen werd afgeleverd:

Stookolie	526.234.221	K.G.
Gasolie	6.604.594	„
Dieselolie	66.520.256	„

Het aantal employé's in dienst der C. P. I. M. en C. S. M. bedroeg aan het eind van 1928 resp. 4?? en 331. Het gemiddelde aantal arbeiders in dienst der C. P. I. M. bedroeg in 1928: 5948. De bemanning der C. S. M. vloot steeg in 1928 tot 1008.

Het bedrag door de C. P. I. M. uitbetaald aan arbeidsloonen en salarissen bedroeg over 1928 *f* 11.861.800, terwijl door de C. S. M. hiervoor werd uitgegeven *f* 3.905.900.

In den loop van 1928 werd een 5 K.M. lange weg aangelegd naar Bullenbaai.

In verband met de uitbreiding der C. S. M.-vloot werd verder voortgang gemaakt met den bouw van steigers op Valentijn, alwaar in 1928 twee steigers voltooid werden.

Het „Koningin Wilhelmina"-dok lichtte in het afgeloopen jaar 45 schepen.

De huizenbouw op Negropont werd met kracht voortgezet.

Aan de huisvesting van arbeiders werd tegemoet gekomen door het bouwen van 3 ijzeren gebouwen bij Suffisant voor Venezolaansche arbeiders. Met het bouwen van een kamp voor Engelsch sprekende arbeiders op Valentijn werd een aanvang gemaakt. Hollandsche arbeiders werden ondergebracht in steenen woningen aan de Bati Panja Baai."

Huisvlijt.

De stichting van wijlen mevrouw Helfrich heeft haar tienjarig bestaan herdacht.

De „Koninklijke" op Curaçao in Venezuela.

Ook het jaar 1928 kenmerkte zich voor Curaçao door een groote activiteit. De verwerkings- zoowel als de opslagcapaciteit werden verder vergroot, terwijl ook de vloot der Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij werd uitgebreid.

De fuel-afscheep van Caracas-baai vond op bevredigende wijze plaats.

Begonnen werd met den bouw van een benzine-installatie en laadstation te Bullenbaai, ten Westen van Willemstad.

Het terrein van de Koninklijke met zijne installaties op Asiento werd door de regeering Emmastad gedoopt.

In Venezuela had er ook in 1928 bij The Caribbean Petroleum Company een aanzienlijke vermeerdering van de ruwe olieproductie plaats, n.l. 2.040.759 K.G. ton, tegen v. j. 1.535.856 K.G. ton.

Bijzondere veranderingen hadden in het bedrijf niet plaats.

De productie van The Venezuelan Oil Concessions Ltd. bedroeg in 1928 5.084.580 K.G. ton, tegen v. j. 2.961.857 K.G. ton.

Naar aanleiding van de toenemende productie op het Lagunillas-veld is de tankinstallatie aldaar uitgebreid.

Te Punta Piedras, ten Zuiden van Maracaibo, werd een nieuwe steiger voor den afscheep van ruwe olie gebouwd.

Voor het vervoer der productie zijn, waar noodig, pompstations opgericht en pijpleiding aangelegd.

Door het aanboren van belangrijke bronnen op het Ambrosia-veld ten Noorden van La Rosa op het einde van het verslagjaar zijn de vooruitzichten aldaar belangrijk verbeterd.

De Colon Oil Corporation werd op 26 Juni 1928 opgericht met het doel, de belangen, die de Koninklijke en het Carib Syndicate in de Colon Development Company hadden, te consolideeren.

Ten einde zoo spoedig mogelijk tot een regel-

exploitatie van de terreinen in het Colon- te komen, wordt thans een pijpleiding van eer 140 K.M. lengte naar de kust van het caibo-meer gelegd. De boorwerkzaamheden met het oog op de totstandkoming van deze g uitgebreid.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het „Handelsblad” van 1829.

Juni 1829. — (Advertentie). De Minister voor arine en Koloniën, brengt hiermede ter ken- van de belanghebbenden, dat... naar de Indiën, op den 1 Julij aanstaande te Vlissin- ereed zal liggen, om op dien dag van daar de naar Suriname en Curaçao aan te nemen, ks Stoompaket Suriname, waarvan het bevel gedragen aan den Luitenant ter Zee der 1e S. R. van Franck, zijnde het gemelde Stoom- ig... bijzonder geschikt tot het vervoer van giers, en ingerigt, om dezelve gedurende de alle gemakken te verschaffen, en voorts be- d tot het medenemen van goederen, gelden, zullende degenen, welke verlangen van die enheid gebruik te maken, om als Passagiers Suriname of Curaçao te vertrekken, zich tot nde tenminste zes dagen te voren, dienen aan elden aan de Directie der Marine te Vlis- en...

Gravenhage, 6 Junij 1829.

De Minister voornoemd,
ELOUT.

(*A. H.* 13 Juni 1929 O.)

Uit den Verren Vreemde.

Hertzog versterkt door den verkiezingsstrijd.

29 is een jaar van verkiezingen. Terwijl ons zelf in de, ditmaal niet zeer spannende, stem- panning leeft, hebben vele andere landen den achter den rug, of is deze, zooals in Britsch- uitgesteld, nadat de onderkoning, lord Irwin, aard had dat de keuze van afgevaardigden wachten op de beslissing over den toekom- n regeeringsvorm, in verband met hetgeen en zal uit het rapport der befaamde Simon- missie.

et Britsche moederland heeft pas zijn verkiezin- gehad, die Mac Donald op de brug hebben ge- cht, door een schitterende overwinning der la- partij en daarop zijn die in Zuid-Afrika ge- d, welke aan de labourpartij een bittere teleur- ng hebben bezorgd.

s over deze laatste, dat wij hier wat wilden alen.

samenstelling van den Volksraad was:

Nationalisten of Natten	63
Zuid-Afr. partij of Sappen	53
Labour	18
Onafhankelijken	1
	135

deze verhouding beschikte de leider der Nat- generaal Hertzog, niet over een volstrekte meer- eid. Voor de regeering werd dus samenwer- gezocht en gevonden bij de arbeiderspartij, die leiding staat van kolonel Creswell.

stembus heeft de nieuwe samenstelling nu gemaakt:

Natten	77
Sappen	62
Labour	8
Onafhankelijken	1
	148

et aantal Volksraadsleden is uitgebreid, zoodat ee groote parijen hebben kunnen winnen. La- heeft ook nog 10 plaatsen afgestaan. Met de- uitslag heeft Hertzog een volstrekte meerder- gekregen voor zijn partij.

gt in dit feit al een aanleiding om het minis- geheel uit eigen mannen samen te stellen, hier- pleit mede de wijze waarop de kiezers zich labour hebben afgekeerd, waarbij dan ook nog nmerking is te nemen, dat in labour zelf weer groep is te onderscheiden, die Creswell's sa- werking met Hertzog goedkeurde, en een die n de oppositie geplaatst heeft. Van de 8 labour- vaardigden, die gekozen zijn, behooren er nog deze oppositie.

zijn bij de verkiezing verschillende punten van stelling, tusschen de door Hertzog gevolgde angekondigde politiek, en die, welke door de A. P. onder generaal Smuts aangeprezen en in oruitzicht gesteld werd, maar voor den buiten- nder gaat de strijd er om de twee hoofdlijnen. tzog, de man van de beslist Hollandsche, of wil liever Zuid-Afrikaansche richting, Smuts de stander van de àl verder strekkende Britsch- landsche verzoenings- en verbroederingspolitiek. muts voelde zich sterk doordien in de groote en, waar de politiek van den dag meer leeft op het platteland, de aanhangers van zijn partij

aan aanhang bleken te winnen en hij verwachtte voordeel van de uitbreiding van het aantal der Volksraadzetels. De eerste berichten over de verkiezingsuitslagen, die ook uit de steden kwamen waar het kiezerskorps vele Engelschen telt, sterkten die verwachting nog. Maar het binnenland kwam spoedig andere verhoudingen aanwijzen; plaatsen, die in den tijd van Botha een Sappenmeerderheid gaven en waar Smuts bij de verkiezingscampagne door zijn aanhanges nog hartelijk ontvangen was, bleken echter „om” te zijn. De stembus heeft haar grillen; een partij, die aan het bewind is, kan het soms door een enkelen maatregel voor de massa verkerven, zoodat Smuts alle kansen voor de toekomst niet als afgeschreven behoeft te beschouwen, maar de Natten zitten in elk geval voor vijf jaren weer veilig.

Voor Engeland is deze uitslag zeker niet prettig geweest. Mac Donald, die vóór alles, zoowel voor het buitenland als voor het binnenland, een staatkunde van toenadering wil voeren, ziet de Unie van Zuid-Afrika de labourpartij in een hoekje drijven. Een der kwesties, waardoor Hertzog, als premier, in Z. A. aanhang heeft gewonnen, is de oplossing geweest van het vlaggenvraagstuk. Het groote doek voert de Z. A. kleuren en in de bijkomende figuren nemen de symbolen der voormalige Boerenrepublieken een gelijke plaats in als de Britsche Union Jack.

Heeft de regeering van Kaapstad meermalen een zeer zelfstandige houding tegenover Londen aangenomen, dit ging bij het sluiten van een handelstractaat met Duitschland zóó ver, dat men in Engeland sprak van een bevoorrechten van Duitschland, te meer omdat kort te voren de voorkeurtarieven, waardoor Engelsche handelsartikelen beschermd waren, verlaagd waren. Hertzog is opgekomen tegen de beweerde bevoordeeling van Duitschland, maar dit punt behoorde toch tot een der kwesties, waarover tusschen Sappen en Natten wrijving is blijven bestaan, en de stembus heeft het nu, door de goedkeuring van de natie, bezegeld.

Kan de buitenstaander zich over dergelijke kwesties wel een oordeel vormen, minder gemakkelijk valt dit waar 't een vraagstuk geldt, als de naturellen-kwestie. Ten opzichte hiervan is men, naar 't ons voorkomt, geneigd eerder het evolutioneele inzicht van Smuts, dan de conservatieve opvatting van Hertzog te deelen. De Z. A. kiezers hebben zich echter anders uitgesproken, of zij hebben aan dit punt niet zóó overwegend beteekenis gegeven, dat het den doorslag heeft gegeven. Smuts wil den politieken staat van de zwarte bevolking zich geleidelijk in vooruitgang laten ontwikkelen. Hertzog wil de kleurlingen wel in Volksraad en Senaat een klein aantal eigen vertegenwoordigers geven, maar op een wijze, die de inboorlingen zelf zoo niet als een vooruitgang beschouwen.

Aangezien voor een dergelijke oplossing de samenwerking noodig is van Volksraad en Senaat, in welke laatste de Natten niet over een meerderheid beschikken, ja, dat zelfs voor het aannemen van dergelijke voorstellen in de vereenigde vergadering der beide vertegenwoordigende lichamen een meerderheid van 2/3 vereischt zou zijn, zal deze kwestie, indien men haar in de nu aangebroken regeeringsperiode tot een oplossing wil brengen, wel in een anderen vorm, in een tusschenvorm ter tafel moeten gebracht worden.

Overigens kan men een scherp geteekende Nationale politiek verwachten.

De strijd tegen de slaapziekte in Kameroen.

De slaapziekte is een der plagen van de volken van Centraal-Afrika. In aantal grijpt zij op zoodanige wijze rond, dat de bevolking over uitgestrekte streken er met lamlendigheid door geslagen wordt, en in dezen maakt zij de zieken tot nietswaardige suffers.

Duitschland had in zijn Afrikaansche koloniën een practisch-wetenschappelijke campagne georganiseerd, die van Berlijn uit geleid werd, terwijl de Berlijnsche geleerden de oorzaken, verschijnselen en bestrijdingsmiddelen ook tot een gezette studie maakten.

In dat gedeelte van Kameroen, dat van Duitsche kolonie Fransch Volkenbondsmandaatland gew den is, hebben de Franschen de taak en de werkwijze van hun voorgangers overgenomen. Zij zijn zelfs tot de overtuiging gekomen, dat de tot dien tijd toegepaste middelen niet in evenredigheid waren tot den omvang door de kwaal aangenomen.

De oorlog had het volbrachte werk meerendeels te niet gedaan en had aan de ziekte gelegenheid

gegeven zich weer eenige jaren onbestreden te verspreiden.

Er zijn gebieden, welke men als de bacildragers zou kunnen beschouwen, waar van de onderzochten 46 % als lijdende aan trypanosome zijn bevonden, andere waar de kwaal ingevoerd is en zich langzaam verspreidt en nog weer andere, die de Fransche geneeskundigen aanduiden als endémoépidémiques waar het aantal zieken in verhouding klein blijft. Toch vinden wij onder deze de gebieden van Doumé, Bertoua, Nanga Eboko, Yaoundé en Bofia vermeld met 14½ % op een onderzocht aantal van 160.500 inwoners. Ook in streken, die aan de besmette landen grenzen, wordt het onderzoek nog volbracht, de daar endemisch voorkomende gevallen worden als niet talrijk opgegeven, maar zij drukken toch nog een dreigend gevaar uit, zoo wordt gesproken van een daar op 329.200 inwoners uitgevoerd stelselmatig onderzoek, dat 2.1 % aangetasten uitwees.

De organisatie van het onderzoek is zoo, dat elke inwoner van de aan de beurt zijnde streek aan dit onderzoek onderworpen wordt, een voor een. Mоge hieraan al een enkele ontglippen, dan is dit zoo erg niet. Naar 't schijnt heeft de bevolking geen bezwaar er tegen, en wanneer dit bereikt is, is een der moeilijkheden voor 't verkrijgen van betrouwbare cijfers op zijde gezet.

Het terrein waarover de bestrijding gaat, beslaat circa 80.000 K.M²., waarop de bevolking benaderend slechts 800.000 zielen telt, zoo lezen wij.

Hoewel deze uitgestrektheid wijst op een groot arbeidsveld, beslaat zij gelukkig geenszins geheel Kameroen en een van de bemoeienissen is dan ook het niet geïnfecteerde land vrij te houden. De Fransche dienst, die speciaal is ingesteld tot bestrijding van de slaapziekte, staat onder Dr. E. Jannot. Mag men het optimisme der door hem ingediende verslagen deelen, dan mag men aan een succesvolle bestrijding gelooven, die uit een belangrijke vermindering van het aantal slachtoffers, zoowel in de endemisch bezochte landen als in de epidemische haarden, zou blijken.

Mocht de groote inspanning inderdaad met een zoodanig succes worden bekroond, dan zou hiermede een der zegeningen te prijzen zijn, die de Westerling aan het zwarte land heeft gebracht, al zal dit niet geheel belangeloos zijn gedaan, daar het vraagstuk van gebrek aan werkkrachten er nauw mee in verband wordt gebracht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

VACANTIE-EXCURSIE

naar het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam; bij genoegzame deelname op *Woensdag 31 Juli*. Uiterlijk 22 Juli moeten opgaven binnen zijn.

Nadere bijzonderheden volgen nog.

HET BESTUUR.

Afdeeling Breda.

INFORMATIE-BUREAU.

Deze afdeeling heeft een Informatie-bureau opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastr. 39, aldaar.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Ontvangen het Jaarverslag 1928 der Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen, Westeinde 46, Den Haag. Uit dat verslag, dat ter lezing ligt op de leestafel onzer vereeniging, blijkt dat bij het einde van het verslagjaar deze nuttige instelling meer dan 100 leerlingen telde.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland”, de firma Crans & Co., meldt, dat de boottrein van het s.s. „Grotius”, hetwelk 27 Juni a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdag 28 Juni a.s. des morgens 11 uur, aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. Maijer, 1e klerk b. d. S.S. en Tr., Batjanstraat 3, 's-Gravenhage.
R. A. Amade, 1e klerk b. d. S.S. en Tr., Batjanstraat 3, 's-Gravenhage.
E. F. A. M. J. Deetman, Ambt. 4e kl. dienst I. U. en Accijnzen, Westermarkt 19, Amsterdam.
R. Bürghardt, Hoofdagent van Politie 1e kl., Langensalzaustr. 27, Gotha i. Thüringen.
A. H. Baer, Hoofdagent van Politie 1e kl., Gartenstr. 12, Diemitz-Halle.
H. Goudriaan, Hoofdadministrateur burg. ambt. Artillerie, Eschdoornstraat 137, 's-Gravenhage.
Mr. J. R. L. Jansen, Tijd. buitengew. lid v. d. Raad van Justitie te Batavia, Aristoteleslaan 6-8, Zeist.
D. Booden, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Moolenaarstraat 148, 's-Gravenhage.
G. van Heuven, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Laan van N. O. Indië 137, 's-Gravenhage.
A. Franz, Beheerder 1e kl. bij den Pandhuisdienst, Gr. Hertoginnelaan 250, 's-Gravenhage.
D. W. Teders, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Van Oldenbarneveldstraat 20, Amsterdam.
D. H. Burger, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst, Hugo de Grootstraat 8, 's-Gravenhage.
Ir. P. C. J. Meys, Houtvester bij het Boschwezen, Kaldenkerkerweg 20, Venlo.
H. C. Meezen, Stationscommies bij de S.S. en Tr., Van Speijkstraat 143, Den Haag.
J. P. Unger, Ondercommissaris van Politie, Nicolaïstraat 68, 's-Gravenhage.
J. Dinsbach, Alg. ontv. 3e kl. 's Landskas te Bandoeng; Goudenregenstraat 55F, 's-Gravenhage.
F. Griët, Stationscommies bij de S.S. en Tr., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
J. Th. Stins, Controleur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
Mevr. M. van Diest geb. Stins, Commies bij den P.T.T.-dienst, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
Mej. C. C. Kuhuwael, adj.commies bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 375, 's-Gravenhage.
J. H. Simon, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage. (
K. F. Wieringa, Teekenaar constructeur bij de S.S. en Tr., Van Aerssenstraat 113, 's-Gravenhage.
J. H. Simon, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
P. Jacobs, Ondercommissaris van Politie, Rue du Doyenné 21, Brussel.
A. E. Kleering van Beerenbergh, Stationscommies 1e kl. bij de S.S. en Tr., Obrechtstr. 489, 's-Gravenhage.
Mr. I. Cassutto, Dir. Middelb. Opl.sch. v. Inl. ambt. te Magelang, Laan Copes v. Cattenburch 65, 's-Gravenhage.
Ir. J. van Wely, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Balistraat 88, 's-Gravenhage.
H. van Doornum, Gedipl. gezaghebber bij het B. B., Eikbosscherweg 35, Hilversum.
Ir. H. G. A. Bakhoven, Ing. 2e gl. bij de W. en 's Lands B. O. W., Dr. Bosstraat 4a, Groningen.
M. Huitema, Politie-opz. bij de Veldpolitie, Anthoniusstraat 22, Hengelo.
G. P. J. Kloppers, Gedipl. hoofdtechn. ambt. met den titel van praktijk ingenieur bij de P.T.T., Leuvehaven 157*c*, Rotterdam.
J. B. M. Haanappel, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr., Fr. Valentijnstraat 2, 's-Gravenhage.
M. J. Ruychaver, Ass.-resident van Ketapang, 's-[Gra]vendijkwal, Rotterdam.
W. G. Moggenstorm, Ass.-resident bij het B.B., Van [Mar]nixlaan 55, Amersfoort.
Mevr. S. E. Griët, geb. Smith, Hoofdtelefoniste 1[e kl.] bij de P.T.T., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
Mej. E. A. C. Hanjoel, Onderwijzeres 2e kl. bij O.E.L.O., Hotel Nol in 't Bosch, Renkum.
Mej. E. C. A. Hanjoel, Cont. 2e kl. bij den P.T.T.-di[enst], Hotel Nol in 't Bosch, Renkum.
Mej. E. E. C. Blondeau, 1e Commies bij het Ho[ofd]kantoor D.V.G., Blois van Treslongstr. 37, 's-[Gra]venhage.
G. F. Lugten, 1e Commies bij de Alg. Rekenka[mer], Blois van Treslongstr. 37, 's-Gravenhage.
J. F. van Hoytema, Hoofdingr. bij de W. en 's La[nds] B.O.W., Oude Delft 245a, Delft.
W. H. Faintuch, Tijd. wnd. techn. ambt. bij de P.T[.T.], Pension Nationaal, Beeklaan, Den Haag.
P. Ferwerda, Controleur 1e kl. bij het B.B., Scher[mer]straat 27, Haarlem.
Jhr. R. J. M. J. F. E. van Grotenhuis, 1e Luitenant Infanterie, Villa Louise, Gendringen.
J. K. H. Timmer, 1e Luitenant der Artillerie, L[aan] Meerdervoort 197, 's-Gravenhage.
R. Stein, Pol.-opziener bij de Alg. Politie, Eisenbah[n...] 67, Eberswalde b/Berlin.
H. M. Weeda, Burg. ambt. 1e kl. Dept. v. Oorlog, Sweelinckstraat 109, 's-Gravenhage.
J. Okkerse, Hoofdopzichter der Genie, Voltastraat 's-Gravenhage.
F. J. Couwenberg, Resident van Wonosobo, Laan [...] Poot 262, 's-Gravenhage.
J. W. Nauta, tijd. wd. kantoorhoofd 1e kl. bij de P.T[.T.], Lindestraat 29, 's-Gravenhage.
Mevr. S. M. E. Grosser, Hoofdtel. 1e kl. tel.kant. So[era]baja, p/a. Puplichuuizen, Grubbenvorst (L.).
Mej. C. S. Hoeke, Telefoniste 1e kl. tel.kant. Soerab[aja], Copernicusstraat 74, 's-Gravenhage.
N. E. G. Ayhuwan, Hoofdopzichter bij de S.S. en [Tr.], Copernicusstraat 74, 's-Gravenhage.
V. Obdeijn, Ass.-resident van Indragiri, Hotel Termi[nus], Brussel.
W. G. van Seggelen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L[.O.], Hotel de Leeuwerik, Kruisstraat, Haarlem.

MET PENSIOEN:

Jhr. J. J. Boreel, Luit.-Kol. der Infanterie, Pr. Maur[its]laan 106, 's-Gravenhage.
W. F. van der Hoff, Kapitein der Infanterie, W[...]wevershaven No. 32, Dordrecht.
C. H. M. H. Kiès, Kolonel der Artillerie, Frankenslag [...] 's-Gravenhage.
J. H. Ziesel, Wnd. Hoofdambt. v. d. Volkslectuur [en] aanverwante aangelegenheden, Columbusstraat [...] 's-Gravenhage.
J. Jansen, Inspecteur van Financiën 1e kl., Corperni[cus] Laan 104, 's-Gravenhage.
V. H. J. Jansen, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-die[nst], Copernicusstraat 267, 's-Gravenhage.
L. J. Steenwinkel, Onderw. 1e kl. bij het O.W.L[.O.], Rijcklof van Goensstraat 29, 's-Gravenhage.
Mevr. W. Cordia geb. Tengeler, wnd. Commies bij d[en] P.T.T.-dienst, Pension Kennemeroord, Bergen (N.-H.).
W. J. F. Imandt, Onderwijzer Holl.-Inl. school no. [...] der Verg. „Volksonderwijs" te Tjimahi, St. Gi[llis] Waes (België).

Mutatiestaat van 19 tot 26 Juni.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Z. v. Doorn, Opperhoutvester, Leiden, Rapenburg 5. *f* 5	Eigen aanmelding.
P. G. Schreuder, Huize „Zonneschijn", Bakenbergsche Weg 8, Arnhem. *f* 5	Eigen aanmelding.
Dr. C. A. G. Goedbloed, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 46. *f* 5	Eigen aanmelding.
L. M. de Vries, Oud onderwijzer 1ste kl., Den Haag, Stokroosplein 12. *f* 5	Eigen aanmelding.
H. Ph. Wirth, Officier v. Gez. 1e kl. N.-I. L., Den Haag, Sweelinckplein 53. *f* 5	Eigen aanmelding.
S. Hettema, Oud Planter, Geestbrugweg 65, Rijswijk (Z.-H.) *f* 5	den heer C. Poortman te Rijswijk (Z.-H.)

Adresveranderingen

F. J. Junius, Ass.-Resident m. v., van: Amsterdam, Singel 309, naar: Den Haag, Heulstraat 17. *f* 5.
J. G. Tjassens Keizer, Administrateur s.f. „Remboen", van: Amsterdam, Singel 250, naar: Keboemen (Bagelen).
P. R. de Rochemont, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam (O.), van: Prinsengracht 832, naar: Faunhoferstraat 4huis (Watergraafsmeer).
Mr. J. L. Dijkstra, van: Huize De Meeuwenberg bij Voorst, naar: Apeldoorn, Pr. Mauritslaan 3.
P. Ferwerda, Controleur B.B., van: Singkawang, naar: Haarlem, Schermerstraat 27. *f* 5.
Dr. J. J. Smith, Oegstgeest, van: Dorpstraat 64 naar: Endegeesterstraatweg 16.
M. J. Ruychaver, Ass.-Resident, van: Ketapang, naar: Rotterdam, 's-Gravendijkwal 155. *f* 5.
W. G. Moggenstorm, Ass.-Resident, van: Makasser, naar: **Amersfoort, Van Marnixlaan 55. *f* 5.**
H. H. de Cock, Resident, van: Klatten, ,naar Den Haag, Statenlaan 54, p.a. B. van Delden. *f* 12.
A. M. Hens, Oud Lid v. d. Raad van Indië, van: [...] tevreden naar: Den Haag, Koningin Mariestraat [...] p.a. Mr. W. Brantjes. *f* 5.
F. W. Collard, Scheikundig Ingenieur, Den Haag, van: Lubeckstr. 25, naar: Danckertsstraat 19.
E. H. de Nijs Bik, thans Ass.Resident van Groot Atjeh te Kota-Radja.
H. W Stehouwer, thans: Inspecteur van Arbeid te Kota Pinang (S. O. K.)
L. Th. J. Koremans, Oud Kapitein N.-I. L., van: Utrecht, Burg. Reigerstr. 70, naar: Den Haag, Beeklaan 341. *f* 5.
Dr. A. J. F. Oudendal, thans te Uithoorn a. d. Amstel (N.-H.). *f* 5.
Rectificatie: K. W. Rauch, Majoor Cav. b. d., Den Haag, Stadhouders*plein* 16.

NUMMER 27. DONDERDAG 4 JULI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Haagsch Minahassa-Comité.

De collecte op Zaterdag 29 Juni l.l. heeft ruim f 4400.— opgebracht, particuliere giften ruim f 1200.—, wat te zamen een bedrag van nauwelijks f 5700.— bedraagt, eene som beneden een redelijke taxatie, waar in de Residentie zoovele oud-Indischgasten wonen, afgezien van de Nederlanders, die nooit in Indië waren, maar daar groote belangen hebben.

Nu bestaat er groote kans, dat velen niet in de gelegenheid waren ons hunne giften op den dag zelf te doen toekomen en houden wij ons daarvoor alsnog gaarne aanbevolen.

Ons giro-nummer is 19773, op naam van den Heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2de Secretaris-Penningmeester van de Haagsche afdeeling van het Nederlandsche Roode Kruis, met toevoeging: „Voor het Minahassa-Comité”.

Mogen wij op U rekenen?

De Voorzitter van het Haagsch Minahassa-Comité,
F. VAN PESKI.

Huldeblijk aan de Minahassa.

Historisch Tuinfeest op Over-Holland [1]).

Op het schoone landgoed Over-Holland bij Nieuwersluis, eigendom van de stichting Het Utrechtsch Landschap, is Zaterdagmiddag 29 Juni, van wege het Utrechtsch Provinciaal Minahassa-Comité een zeer goed geslaagd tuinfeest gegeven ten bate van een nationaal geschenk aan de bevolking der Minahassa ter gelegenheid van den 250sten gedenkdag van den staatkundigen band tusschen Nederland en die landstreek.

De Koningin-Moeder met gevolg, bestaande uit barones van Ittersum, freule van Tuyll van Serooskerken, jhr. Schimmelpenninck, jhr. van Weede en jhr. van der Wijck, heeft het feest bijgewoond.

Reeds lang voor de aankomst van deze hooge gast was een talrijk publiek op het landgoed aanwezig, dat zich verzameld had op de ruimte voor het huis met de Vecht voor zich, op welke vlakte de vertooning zou plaats vinden.

Stipt op het vastgestelde uur kondigde hoerageroep in de verte aan, dat de Koningin-Moeder op het landgoed was aangekomen. De muziek speelde het Wilhelmus en in de nabijheid van het huis heeft het Utrechtsch Provinciaal Minahassa-comité, met aan het hoofd dr. H. Th. 's Jacobs, comm. der Koningin in de provincie Utrecht, de bezoekers, bijna allen met oranje getooid, schreed daarna H. M. met gevolg naar de voor Haar en Haar gevolg bestemde zetels, waar de jonge dames Van den Helm uit Zeist Haar bloemen aanboden.

Dr. H. Th. 's Jacobs heeft vervolgens met een kort woord het feest geopend. Hij wees er op, dat de Koningin door het in het leven roepen van het Minahassa-comité Nederland in de gelegenheid heeft gesteld getuigenis af te leggen van zijn liefde voor de Minahassa. De afstand tusschen beide deelen van het rijk is zoo groot, dat de saamhoorigheid soms al te veel ontbreekt. Hij hoopte, dat de herdenking van nu moge medewerken den ethischen band tusschen Nederland en de Minahassa te versterken. H. M. de Koningin had dan ook niet beter van Haar gevoelens voor Haar onderdanen in Nederland en in Indië kunnen geven dan door de oprichting van het Minahassa-comité.

Spr. dankte de Koningin-Moeder, dat Zij het feest wil opluisteren, een feest aan de boorden van de Vecht, waarbij onze gedachten teruggaan naar 250 jaar geleden, toen zoovele Indische patriciers te Amsterdam hunne buitenverblijven aan de Vecht hadden. Hij dankte voorts allen, die tot het welslagen van het feest hebben medegewerkt, en hoopte, dat dit zou bijdragen de gevoelens van Nederland voor de Minahassa te versterken (luide bijval).

Dr. C. W. Th. baron van Boetzelaer van Dubbeldam, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, heeft verder als voorzitter van het Utrechtsch-Provinciaal Minahassa-Comité een korte rede gehouden, om, naar spr. zeide, de aandacht te vestigen op dat zoo sympathieke volk van de Minahassa en dat schoone land. Degenen, die dit land bezochten zullen zeer sterk den indruk hebben ontvangen van het natuurschoon van die prachtige streek, en ook van de vertrouwelijke wijze, waarop dat volk ons tegemoet treedt. Daar heeft men het gevoel, dat de benauwende druk van het rassenverschil is opgeheven, het gevoel van associatie van Oost en West, ook daardoor komende dat het godsdienstverschil er niet is. In het groote onderling vertrouwen, dat onder de Minahassers bestaat, hebben zij Nederland opgenomen. Hij wekte op tot financieelen steun aan het Minahassa-Comité en hoopte, dat Nederland het vertrouwen van de Minahassers zal weten te waardeeren. Ook deze worden ondervonden luiden bijval.

De voorstelling nam daarop een aanvang. Zij stelde voor, de historische ontvangst op Over-Holland in 1689 van den uit Ned.-Indië teruggekeerden oud-gouverneur der Molukken Robertus Padtbrugge door den eigenaar van het landgoed, Jacob Poppe — voorgesteld door den heer C. W. Matthes te Breukelen — die voor die gelegenheid tal van vrienden, de omliggende buitenplaatsen bewonend, had uitgenoodigd. Diens zoon, Jacobus Poppe voorgesteld door dr. P. H. W. G. van den Helm te Zeist, trad op als ceremoniemeester. O.m. werd voorgesteld hoe de hoofden Soepi, Paart en Lontoh, vergezeld van een deel van hun volk, mannen en vrouwen, in 1654 van Manado naar Ternate aan den gouverneur Simon Cos bescherming kwamen vragen.

De Koningin-Moeder ging toen naar de landingsplaats aan de Vecht, en zoodra het talrijke publiek aan den overkant der Vecht en op de daar liggende booten H. M. gewaar werd, ontstond er een langdurig en hartelijk gejuich, dat van alle kanten bijklank vond.

In de verte hoorde men reeds de inlandsche muziek, op welker rythme de roeiers hunne pagaaien bewegen. Een minahassische prauw landt voor Over-Holland. Een drietal Menadoneesche afgezanten, gevolgd door een groep vrouwen en inlandsche muziek, stijgen uit de prauw en naderen gouverneur Padtbrugge, die zich inmiddels

[1]) Ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.”.

met zijn gezelschap op het voorplein heeft teruggetrokken. De drie gezanten, voorgesteld door de heeren Warouw, inlandsch houtvester, Soemolang, agent K. P. M., en Mas Pryo-Hoetomo, lector aan de Utrechtsche universiteit, roepen in de inlandsche taal de bescherming der Compagnie in tegen de Spanjaarden, die de Minahassa van uit de Philippijnen bedreigen. Gouverneur Padtbrugge ontvangt hen vriendelijk en zegt toe hun verzoek bij de Hooge Regeering te Batavia te zullen ondersteunen.

De hoofden vertrekken weder in hun vaartuig. Het vaartuig, bemand met Utrechtsche studenten als roeiers, vaart weder weg. De vrouwen en de inlandsche muzikanten — Indische en Utrechtsche jonge dames en Utrechtsche studenten — blijven achter.

Op dergelijke wijze werd later ook het sluiten van het beroemde historische contract voorgesteld, waarbij de muziek het Wilhelmus inzet.

Gouverneur Padtbrugge, de Menadoneezen, Jacob Poppe en zijne genoodigden vormden daarna een stoet, welke over het landgoed een rondgang maakten.

Korten tijd daarna heeft de Koningin-Moeder, met gevolg de terugreis per auto naar Soestdijk aanvaard.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1928

(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

Wanneer de Minister van Koloniën in de jongste vergadering van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dd. 18 en 19 April 1929 — handelende over de wijziging der Indische Staatsregeling — na een helder betoog omtrent de bestaande bevoegdheid van de Indische regeering om het leiderschap op het gebied der inwendige aangelegenheden in Indië te blijven vervullen, als de grootste richtlijn voor de toekomst van het koloniaal beleid aangeeft, dat onder Nederlandsch toezicht de overzeesche bevoking steeds meer in staat wordt gesteld haar lot in eigen hand te nemen, dan ligt daarin opgesloten, dat, gelet op de huidige ontwikkeling van Ned. Oost-Indië, de Nederlandsche leiding in Indië nog binnen een onafzienbaren tijd onmisbaar is.

De Gouverneur-Generaal heeft bij de opening van den Volksraad op 15 Mei 1928 de hoop uitgesproken, dat een gezonde zin tot zelfbehoud bij de bevolking een sterke dam zal blijken te zijn tegen extremistische en nationalistische stroomingen, die zich in extremistische richting bewegen.

„Tegen den invloed van valsche leuzen", aldus de landvoogd, „mag er immers geen twijfel bestaan „omtrent het feit dat Nederland zijn hooge roeping „en hooge moreele aansprakelijkheid tegenover de „bevolking op onvergeeflijke wijze zou miskennen, „indien het zich uit deze gewesten terugtrok, voor„dat het zijn roeping volledig vervuld had". De Europeesche dagbladen in Indië hebben dan ook zonder onderscheid de redevoering van den Gouverneur-Generaal toegejuicht.

Waar het o.i. op aan komt is, dat bij art. 60 van de jongste grondwetherziening in 1922 is bepaald, dat voorzoover niet in de wet bepaalde bevoegdheden aan de Kroon zijn voorbehouden, het algemeen bestuur in Indië is gelegd in handen van den G.-G. met medezeggingschap van in Indië gevestigde lichamen, waardoor de machtsverschuiving hiermede een feit is geworden. Immers nog slechts bij conflicten hebben de Staten-Generaal in te grijpen, zonder afbakening van inwendige en imperiale aangelegenheden, waar dit bij het veranderend aspect op staatkundig gebied ook niet doenlijk is vooraf vasttestellen, terwijl aan de toekomstige regionale en centrale ontvoogding, waarover zooveel te doen is geweest, geen belemmering in den weg behoort gelegd te worden. Wij bedoelen hiermede dat van een politieke tegenstelling tusschen regionale en centrale ontvoogding geen sprake mag zijn, alhoewel wij de overtuiging hebben, dat een regionale ontvoogding voorzichtig behoort te geschieden en eerst na een juiste en deugdelijke kennis van plaatselijke toestanden, waardoor als vanzelf de weg wordt gevonden tot elke noodzakelijke verandering of wijziging in de centrale ontvoogding, welke toch eenmaal onvermijdelijk haar beslag moet hebben om geleidelijk te geraken tot geheele ontvoogding, zij het ook onder dominion status.

Wij moeten ons uit den aard der zaak van verdere beschouwingen op staatkundig gebied in een verslag als dit onthouden, maar zooveel is zeker, dat wij met een zekere zelfvoldoening zullen mogen gewagen, dat Indië elke vergelijking kan doorstaan met andere koloniën onder Westersch opperbeheer.

Wij kunnen ons ten deze op het oordeel van gezaghebbende buitenlanders beroepen, die in 1928 en in het begin van 1929 reizen in ons Indië hebben ondernomen en die den toestand van zaken met eigen oogen hebben aanschouwd, autoriteiten van naam op koloniaal gebied als Ormsby-Gore en Albert Thomas.

De Rt. Hon. W. G. A. Ormsby-Gore is de Engelsche onder-minister van Koloniën, die in Mei 1928 een bezoek heeft gebracht aan Ned.-Indië voor studiedoeleinden. In de Straits-Times van Singapore weidde hij uit over Java, de „Garden of the East", waarvan hij zoo dikwijls had hooren spreken, maar hij wist niet tot welk een toppunt van volmaking de landbouw in dat eiland was gestegen. „Men raakt onder den indruk," gaat hij dan verder, „niet alleen van den hoogen graad van ont„wikkeling, door de Europeesche cultures in het „bijzonder de suiker-industrie. bereikt, doch ook „van de geweldige voortschrijdingen, welke in het „inlandsche landbouwbedrijf gemaakt zijn. Een „van de meest voorname factoren is wel de irri„gatie, welke het bijna geheel in cultuur gebrachte „Java in staat stelt om het geheele jaar door te „planten. Voorts zijn de instituten voor wetenschap„pelijke voorlichting de groote hulpbronnen. Slechts „enkelen kunnen zich voorstellen hoeveel proef„stations op Java gevestigd zijn, zoowel door de „regeering als op particulier initiatief.

„Maar boven alles staat het proefstation van de „suikerindustrie in Pasoeroean, hetwelk het beste „is van de geheele wereld.

„Op mijn reis naar Java heb ik de gelegenheid „gehad om verschillende inrichtingen van onder„wijs te bezichtigen en ik stond werkelijk verwon„derd van het landbouwkundig onderwijs, dat men „daar geeft. Ook op alle ander gebied heeft men „op Java prima inrichtingen van onderwijs.

„Ook de vorderingen door de toepassing van wa„terkracht en electriciteit gemaakt zijn merkwaar„dig. Verder heb ik met groote bewondering ken„nis genomen van Javaansche kunst, terwijl ik nog „tegenwoordig was bij de opening van den Volks„raad, welke plechtigheid zeer indrukwekkend was. „Ik kreeg op Java zulk een indruk van de doelma„tigheid van beheer en van den vooruitgang in alle „deelen van het economisch leven, dat ik een stu„die van deze factoren, voor allen, die in de kolo„niale ontwikkeling belang stellen, ten zeerste loo„nend acht."

De Franschman Albert Thomas, directeur van het Internationaal Arbeidsbureau, heeft voor het Comité National d'Etudes te Parijs in Februari 1929 zijn indrukken weergegeven van zijn reis naar het Verre Oosten. Hij merkte op dat de kolonisatie in Ned.-Indië een voorbeeld is van technische volmaking en van een onvergelijkelijke stelselmatige organisatie van den arbeid. Volgens hem verdient de ervaring in Ned.-Indië opgedaan dan ook de volle aandacht van alle koloniseerende landen.

Reeds uit bovenstaande beoordeelingen van buitenlandsche deskundigen op koloniaal gebied en nog zeer onlangs van Pasquier, den G.-G. van Cochin-China, mag afgeleid worden de algemeen gunstige economische toestand van N. O. I. in 1928, niettegenstaande de minder gunstige positie van verschillende wereldmarktproducten als tin, suiker en rubber. De sterke stijging van de douanecijfers mag ontegenzeggelijk als een lichtpunt beschouwd worden. De totale waarde van den uitvoer uit Java en Madoera steeg in de eerste 11 maanden van 1928 met 34.6 millioen gulden, die van den invoer met 80.2 millioen gulden. Opgemerkt moet evenwel, dat het hooge cijfer van den import in de afgeloopen maanden niet enkel te verklaren is door de opleving in den handel, maar ook door een meer intensieve toepassing van douanebepalingen.

Uit het door het Kantoor van Arbeid te Weltevreden samengestelde overzicht van den algemeenen toestand van Ned.-Indië over de maanden September, October en November 1928 moge blijken, dat van de landbouwondernemingen in Ned.-Indië de productie van suiker in de eerste 11 maanden van 1928 ruim 663.000 ton meer bedroeg dan in

het overeenkomstige tijdvak van 1927. Ook de productie van rubber, thee, kina, palmolie en steenkolen was grooter.

De grootere activiteit door de scheepvaart ontwikkeld wordt verklaard door den zeer sterk toegenomen export uit Java en Madoera. Bedroeg deze in de eerste 11 maanden van 1927 2.978.000 ton, in dezelfde periode van 1928 bedroeg de export 4.199.000 ton. Deze groote vermeerdering komt voor ± 606.000 ton op rekening van de suiker. Van rubber was de export naar het gewicht in de eerste 11 maanden van 1928 uit Java en Madoera iets hooger, uit de Buitengewesten echter iets lager dan in dezelfde periode van 1927.

Wanneer men in medio 1928 den rubberprijs op 50 cent per ½ K.G. stelt, dan leert volgens het Verslag van de Javasche Bank, op 11 Juli 1928 uitgebracht, een globale berekening, dat van een boven reedsgenoemd drietal van onze belangrijke uitvoerartikelen rubber, suiker en tin, het totale provenu van de in 1927 geproduceerde hoeveelheden omstreeks f 284.000.000 minder zou bedragen hebben wanneer de prijzen in medio 1928 reeds gedurende dat jaar gegolden hadden. Het leeuwendeel van dit nadeelig verschil, gaat het verslag verder (bldz. 45), t.w. f 214.000.000, komt op rekening van de prijsdaling van rubber. De becijfering heeft geen ander doel dan de groote beteekenis der prijsdaling in een duidelijk licht te stellen.

Belangrijk is de prijsdaling van het tin. Bedroeg de gemiddelde prijs per ton (z.g. longtoms van 1016.05 K.G.) in ponden sterling in het jaar 1926 £ 291, in 1927 £ 289, in medio 1928 was hij slechts £ 216. Volgens een Anetatelegram van 6 Augustus 1928 bracht de verkoop van het Bankatin over het 1e halfjaar van 1928 f 27.800.355 op. De verkochte hoeveelheid bedroeg 162.877 pikols, hetgeen gemiddeld per pikol f 171 uitmaakt, terwijl de prijs gedurende de 2 voorlaatste jaren nog ± f 213 per pikol bedroeg.

Volgens Mr. J. Gerritzen, zie zijn artikel: „De Nederlandsch-Indische Tinproductie", Jubileum Uitgave van „De Indische Gids" 1929, LI No. 1, bldz. 123 en v.v. — bedroeg in 1925 de export aan tin: 483.375 picols, in 1926: 505.070 en in 1927: 536.850 picols, met een waarde van resp. f 77.900.000, f 89.700.000 en f 94.100.000. De tinproductie der Regeering op Banka, waar zij de rijkste tinterreinen der wereld bezit, bedroeg in 't werkjaar 1925/1926: 336.750 picols, 1926/1927: 326.579 picols en in 1927/1928: 349.0000 picols geschat. Over 1926, bij eene opbrengst van f 208 per picol, bedroeg de winst f 152.31 per picol of totaal f 56.4441.312. Deze winst was in het slechte jaar 1921 slechts f 3.109.917, toen de opbrengst per picol niet hooger dan f 112.75 en de kostprijs abnormaal hoog was.

Na 1921 verbeterde de tinprijs aanzienlijk; deze steeg zelfs tot f 214 en f 212.50 per picol. Sedert het laatst van 1927 begon de prijs geleidelijk te dalen. Deze bedroeg in Sept. 1928 ongeveer £ 210 per ton of f 154.50 per picol. Indië's tinproductie is thans 23 % der wereldproductie. Voor de Federated Malay States steeg het aandeel in de wereldproductie van 33.1 % in 1921 tot 35.2 % in 1927. Voor 1928 geschat op 37.9 %. De op het einde van 1927 ingetreden en sedert voortgezette daling van den tinprijs noodzaakte de Regeering, om bij de begrooting van 1929 den tinprijs lager te ramen dan zij bij de begrooting voor 1928 deed; zij raamde den tinprijs op f 155 per picol.

Volgens een Anetatelegram is de begrooting 1930 sluitend gemaakt door den prijs van tin te ramen op f 150. De huidige marktprijs varieert van f 141 tot f 143. De productie van Bankatin wordt op 325.000 picols geraamd voor het jaar 1930, d.i. 5000 picols minder dan de werkelijke opbrengst in 1928, volgens een mededeeling van het Departement van Koloniën.

Voor de bevolking op Java en Madoera mag de toestand ook over 1928 gunstig genoemd worden. Het jaar 1928 bracht ruime oogsten op van rijst, maïs en andere bevolkingsproducten.

De opbrengst van den petroleumaccijns steeg van f 7.969.000 in de eerste maanden van 1927 tot f 9.004.000 in dezelfde periode van 1928. De consumptie van zout nam toe van 1.848.000 pikols in 1927 tot 1.898.000 pikols in 1928.

Het indexcijfer [1]) van de kosten van levensonderhoud van de Inheemsche bevolking daalde n.l. van gemiddeld 160 in 1927 tot 148 in 1928. Het aantal van uit Java verscheepte contractkoelies verminderde van 71.615 in 1927 tot 63.595 in 1928.

Deze verminderde verscheep werd niet veroorzaakt door verminderde vraag naar contract-koelies maar door verminderd aanbod.

Aanmerkelijk minder gunstig was het jaar 1928 voor het Europeesch bedrijfsleven.

Door de prijsdaling van de voornaamste exportproducten waren de winsten kleiner. Het best weerspiegelt zich dit in de indexcijfers van de effectenkoersen.

Datum	Rubber prijs per 0.5 K.G.	Indexcijfer Rubber-aandeelen	Suiker prijs per 100 K.G.	Indexcijfer suiker-aandeelen.	Thee prijs per 0.5 K.G.	Indexcijfer thee-aandeelen
Dec. 1927.....	f 1.07	217	f 15.50	149	f 0.765	167
Dec. 1928.....	f 0.465	137	f 13.34	114	f 0.61	159

Door de omvangrijke suikerbelangen van de cultuurbanken daalde ook hun indexcijfer van 143 in Dec. 1927 tot 122 in Dec. 1928. Alleen de aandeelen in transportmaatschappijen vertoonden hoogere koersen. Zie „Het Nederl. Java-Instituut" door C. Lekkerkerker, Archivaris van het Ned. Java-Instituut, April 1929.

„De bevolking van Java is onder den invloed van het Ned. bestuur in veertig jaren in getal verdubbeld en het levenspeil dier bevolking, als geheel genomen, is aanzienlijk verhoogd," zegt genoemde heer C. Lekkerkerker in zijn mooi bewerkt opstel: „Verbetering en vermeerdering van cultuurgrond op Java", in Mededeelingen No. 4 van het zelfde Instituut.

Wanneer wij thans uit sprokkelen gaan op economisch gebied in de Buitengewesten, aan de hand van hier en daar door ons verzamelde gegevens, dan weten wij in een kort verslag als dit werkelijk niet waar te moeten eindigen. Toch zullen wij de meest mogelijke overzichtelijkheid betrachten.

Verkennen wij het terrein op het eiland Borneo.

De kerngezonde politieke toestand en als gevolg daarvan de economische toestand valt in een gewest als de Zuid- en Oosterafd. van Borneo, volgens Resident De Haan, in één woord als uitstekend te qualificeeren— zie het Soerab. Handelsblad van 8 Maart 1929, dat een persgesprek met genoemden Resident weergeeft (ook gedeeltelijk opgenomen in het Kol. Weekblad van 18 April j.l. No. 16, bldz. 186). Vereenigingen als de S. I. vinden er geen werkingsfeer. Mohammedijah houdt zich rustig en wat de Chineezen betreft, die zich georganiseerd hadden in de Kuo Min Tang, ook dezen houden zich rustig na de les van Sanga-Sanga. De vroegere welvaartsperiode, tengevolge van de Inlandsche rubbercultuur, heeft blijvend nut voor de bevolking in Z.- en O.-Borneo afgeworpen. De volkshuisvesting is zeer verbeterd en voorts is ook de bedevaart in bijzondere mate toegenomen. De bevolking met aangeboren economischen zin legt zich meer en meer toe op overjarige cultures. Het verkeer neemt gestadig toe; er zijn 3300 auto's en er zullen nog meer volgen, nu de wegen veel verbeterd zijn en men heeft leeren inzien dat „time" werkelijk „money" is. Overal in het gewest neemt de volkswelvaart toe. Maar ook in West-Borneo ondergaan de economische toestanden een voortdurende verandering ten goede. Op de economische ontwikkeling, welke onafgebroken voortgaat in Nederlandsch-Borneo, wijst ook de heer Zondervan in zijn uitvoerige studie over dat gebiedsdeel in de Indische Gids van Juli 1928. Voor een niet gering deel is zulks te danken aan de in de laatste halve eeuw zoo zeer veranderde houding der regeering ten opzichte van dit eiland. Door haar zich verder uitbreidende bestuursbemoeienis werden in menige streek, waar voordien willekeur en wanorde heerschten, geordende toestanden geschapen. Ook verleende zij steun aan de ontwikkeling der bronnen van welvaart; vooral bij het opsporen van delfstoffen en bij het benutten der voortbrengselen van het plantenrijk, bevorderde zij den landbouw en gaf zij door het aanleggen van wegen aanleiding tot uitbreiding van handel en verkeer. Naast de regeering hebben maatschappijen en particulieren aan den vooruitgang krachtig meeegewerkt, b.v. de Bataafsche Petr. Mij. en de Kon. Paketvaart Mij.

Hoewel de economische opbloei zich in hoofdzaak beperkt heeft tot de breede kustvlakten langs de zee, zoo raken de diepe binnenlanden, door Dajaksche stammen bewoond, meer en meer onder den invloed van den vooruitgang van zaken, welke te danken is aan de eendrachtige vredige samen-

[1]) Indexcijfers zijn cijfers, die den prijs van een zeker artikel aangeven, uitgedrukt in procenten van het grondgetal, vooral in verhouding tot den gemiddelden prijs van dat artikel in 1913.

werking van Europeanen, Chineezen, Bandjareezen, Boegineezen, enz., die in de eerste plaats er wel bij zijn gevaren. De schrijver meent te mogen instemmen met de woorden van het door de Engelsche regeering uitgegeven handboek „Dutch Borneo" (London 1920), als daarin gezegd wordt: Nederlandsch Borneo is een land van groote mogelijkheden." Wij noemden het „Het land van onbegrensde mogelijkheden", zie onze inleiding van het werk van Dr. Broersma „Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo", in het Kol. Weekblad van 16 en 23 Febr. 1928, nos. 7 en 8.

(Wordt vervolgd).

De Leider van het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West",
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Kennis van Indië,

door
M. HINS.

In het Persoverzicht van het nummer van 13 Juni j.l. van het *Kol. Weekbl.* wordt vermeld: „De Sum. Post (8/5) bespreekt den brief van enz., enz., waarin deze vertelt hoe weinig het Nederlandsche volk nog altijd van Indië weet."

Steeds maar weer kan men dat lezen. En inderdaad is het zoo. Maar aan wie de schuld? Men kan van arbeiders en trouwens van de heele bevolking in de steden niet verlangen, dat zij boeken gaan bestudeeren of kan van Veluwsche boertjes niet verlangen dat ze naar Wageningen gaan. De kennis zal aan het Nederlandsche volk gebracht moeten worden, zal aangedragen moeten worden.

Wel, zegt gij, er zijn verscheidene vereenigingen die dat doen. Inderdaad zijn er zulke, die dat in hun programma hebben staan. Onze eigen vereeniging!

Zeker, die houdt vergaderingen, lezingen, ze bezoekt kersenboomgaarden en rijsttafelt. Maar waar? In Den Haag, in Nijmegen, in Amersfoort, in Amsterdam. En met wie? Met de leden en belangstellenden die door die leden worden meegebracht. Maar wie zijn die leden? Oud-Indischgasten, familie van in Indië vertoevenden en aanstaande Indischgasten. Dat zijn echter allen menschen, die geacht kunnen worden van Indië op de hoogte te zijn of er door hun relaties van op de hoogte gebracht te worden. De afdeeling Apeldoorn is, voor zoover ik uit verslagen heb kunnen nagaan, de eenige die den boer optrekt en ook zich opzettelijk wendt tot nieuwelingen. Dat zal wel niet dadelijk gaan misschien, maar ook zal aanhouding en organisatie het winnen. Uit ondervinding weet ik trouwens hoe heusch een dorpsbevolking wel ontvankelijk is voor dergelijke leering.

Natuurlijk geldt dit niet alleen voor het platteland. In de steden is het al precies eender. Maar dan vraag ik me telkens af, wat doet „Oost en West" daarvoor? In ieder jaarverslag dat ik dit jaar gelezen heb, wijst de betreffende secretaris op het succes van de tentoonstelling in Arnhem. Maar hebben die andere afdeelingen daarvoor zóóveel gedaan, dat zij dat succes in hun jaarverslag mogen vermelden? Misschien is deze vraag voor een jong lid der vereeniging niet gepast, maar zoolang er geen belangrijke werkzaamheden opgenoemd worden, geloof ik toch de vraag te mogen stellen.

De besturen zeggen: als wij dergelijke lezingen uitschrijven komt er tòch niemand. Maar juist de Arnhemsche tentoonstelling heeft bewezen dat als het uitschrijven maar goed gebeurt er wel, en zelfs heel veel, menschen komen. Dat woordje „toch" echter, dàt verhindert de komst van luisteraars.

Een andere vereeniging, die zich ten doel stelt Oost en West met elkaar in kennis te brengen: Het Nederlandsch-Indonesisch Verbond. Dit zou het doen langs den cultureelen weg. Maar het Nederlandsche volk, de gemiddelde Nederlander kent dat Verbond niet, dan uit plaatjes in diverse couranten. Want de gemiddelde Nederlander komt niet in „De Twee Steden" tusschen „geflonker van gala en ridderorden" (uitlating van een mijner kennissen) en komt ook niet op muziekfeesten te Frankfort. En de menschen die daar wel komen, kwamen die allen „ter versterking van de banden tusschen Oost en West"?

Daar dit laatste geval echter iets is, wat in het blad van onze vereeniging, waarin ik hoop dat deze regels geplaatst zullen worden, niet thuishoort, zal ik daarover dus verder zwijgen.

Mijn doel was trouwens om van een kant, juist kennis over en weer van overwegend bel[...] acht, te laten zien hoe betrekkelijk weinig er [...] gedaan wordt voor die kennismaking. Want [...] moge van veel belang zijn dat en op welke wijze een Volksraad is in Indië en op welke wijze Nederlandsche organen in het Indische leven [...] grijpen, het is m.i. van evenveel, neen eigenlijk [...] grondleggend belang, hoe de individuen over elk[...] denken.

In Indië kan, gegeven de bestaande verhoudi[...] dat denken ten goede beïnvloed worden door re[...] vaardigheid van de zijde der Nederlanders, in H[...] land zal de goede gedachte gevestigd moeten w[...] den op kennis.

De geachte inzender, wiens artikel ter ken[...] gebracht is van het Hoofdbestuur, moge, naar a[...] leiding daarvan, verwezen worden naar de o[...] ningsrede van den Algem. Voorzitter ter algeme[...] vergadering te Breda (vide de notulen dier v[...] welke eerlang in dit blad zullen verschijnen).

Red. K. W.

Sandelwoods en Soembaneezen

door
H. F. TILLEMA.

Wie onzer herinnert zich niet de kittige, vu[...] paardjes, de Sandelwoods? Sedert de auto haar [...] trede heeft gedaan, is de beteekenis van dat pa[...] als trekdier veel geringer geworden, ziet men 't n[...] meer voor de elegante rijtuigen, de équipages, wa[...] op de eigenaar(es) terecht zoo trotsch was. T[...] is de waarde van het trekdier nog zóó groot, da[...] op Soemba (het eiland, dat ze levert) twee gou[...] nementsveeartsen met de noodige hulpkracht[...] zijn geplaatst.

In onze bijna uitsluitend op economische o[...] wegingen reageerende maatschappij is dit verkla[...] baar. In het algemeen hebben dier en prod[...] (paarden, sappi's, karbouwen, suiker, rubber, e[...] meer de aandacht dan de „mensch". Dat ech[...] aan het bevorderen van wat men noemt „welsta[...] voor den mensch in tropische landen nadeelen k[...] nen zijn verbonden, heel groote zelfs, is een vra[...] stuk, dat al zeer weinigen interesseert.

Toen ik in 1924 op Soemba was, had ik er al [...] gehoord, dat het ook daar in zeker opzicht het [...] val was, maar het rechte wist men er niet [...] omdat men geen gegevens had. Voor het „paa[...] bestonden ze wel, voor den „mensch" niet. Di[...] verklaarbaar. Als er een paard sterft, heeft [...] „roegie". Het heeft handelswaarde, maar wann[...] een mensch hetzelfde lot treft, merkt men dit n[...] nietwaar? 't Is waar, als het een man is, die [...] werken, derft men een paar gulden belasting [...] heerendiensten, maar dat is ook al. Gelukkig, [...] den Soembanees, komt er kentering. De heer La[...] booy, predikant te Pajeti — een zendingspost [...] Soemba — heeft de moeite gedaan cijfermateria[...] te verzamelen, dit uit te werken en het met opm[...] kingen voorzien te publiceeren in het zendingstij[...] schrift „De Macedoniër" van Juni 1929.

Merkwaardig is het verschil tusschen de off[...] cieele cijfers en die van den heer Lambooy. In h[...] landschap Tidas is b.v. de verhouding tussch[...] mannen en vrouwen volgens de eerste gegeven[...] 187 op 100. Volgens de laatste 139 op 100! In Nap[...] zijn de cijfers respectievelijk: 200 op 100 en 101 [...] 100; in Karita: 210 op 100 en 106 op 100! Re[...] meermalen heb ik er op gewezen, dat officieele ci[...] fers onjuist zijn. De hier meegedeelde illustreert [...] die ervaring op éclatante wijze. Is het relatieve be[...] volkingscijfer volgens officieele gegevens onjuist, [...] ook het absolute is verkeerd. Het *aantal vrouwen* [...] is n.l. veel grooter dan het bestuur opgeeft. E[...] zelfde onjuistheid treft men bij het *aantal kinderen*.

Het bevolkingsvraagstuk is eenerzijds een vraag[...] stuk van geboorte, anderzijds een van sterfte. Is [...] het geboortecijfer hoog, dan kan bij een zeer hooge [...] sterfte de prognose voor toeneming der bevolking [...] gunstig zijn. Is het laag, dan schijnt het, dat men [...] meer pessimistisch tegenover dit vraagstuk moet [...] staan. Uit de cijfers van den heer Lambooy blijkt, [...] dat het geboortecijfer laag is. Bij de vrouwen, die [...] volgens hun leeftijd niet meer kunnen baren, is dit [...] 3.88. De kindersterfte bij ze is 1.13, zoodat het over[...] schot 2.75 is. Dit is geen ongunstig cijfer, want het

beteekent een overschot op één man plus één vrouw van 0.75, maar het aantal vrouwen dat dien leeftijd heeft bereikt, is gering: op 2415 der ondervraagde vrouwen waren er slechts 396 of 16.35 %! Bij andere stammen, op andere eilanden wonend, is dit cijfer aanzienlijk hooger. *Belangrijk is de opmerking, dat in die districten, vanwaar de meeste paarden worden uitgevoerd, het aantal steriele huwelijken en dat met één kind aanzienlijk hooger is dan in de andere, geen paarden uitvoerend. Het zijn de districten, die de koelies leveren voor het geleiden van paarden naar Java.* Met „sakit Soerabaja" keeren ze terug. Dit was al lang bekend, maar cijfers had men niet! Het is de groote verdienste van den heer Lambooy ze te hebben verzameld en gepubliceerd. Ik merk op, dat „sakit Soerabaja" „geslachtsziekte" beteekent en dat die ziekte(n) leidt (leiden) tot onvruchtbaarheid en miskramen. Ook in andere streken van den archipel komt dit voor. In Medan b.v. is het geboortecijfer laag. Onder de koeliebevolking ter O.kust van Sumatra komen zeer veel geslachtsziekten voor. *Worden „koeliezickten" bestreden, omdat dit economisch gedacht, voordeel geeft, aan de geslachtsziekten wordt daar te weinig waarde gehecht.* In de Bataklanden heeft, sedert die gebieden door den grooten weg in veel nauwer contact met Medan zijn gekomen, de „sakit Medan" haar intrede gedaan. Zou de Zending daar ook geen cijfers kunnen verzamelen? *In het belang der bevolking*!

Ik keer terug tot het artikel van ds. Lambooy. In het district Lewa is het geboortecijfer het hoogst van alle onderzochte districten. Maar het kindersterftecijfer is er ook zeer hoog (ik weet wel, dat een hoog geboortecijfer steeds gepaard gaat met een hoog kindersterftecijfer); 41 % dier overleden kindertjes zijn gestorven aan koortsen. Waarschijnlijk is dit malaria. In andere streken maaien buikziekten de menschen weg.

Lambooy merkt op, dat er zeer veel abortus plaats vindt. De reden daartoe is waarschijnlijk de zeer hooge bruidschat, waarover lange jaren wordt onderhandeld. „Is het wonder, dat er in dien tijd iets gebeurt?" *Er zijn veel meer mannen dan vrouwen.* Dit is ook iets abnormaals. De oorzaak hiervan is niet bekend. De verhouding bij de geboorte van jongens en meisjes van 0—2 jaar is relatief 130 op 100. *Men zou dus mogen concludeeren, dat* vooral omdat de sterfte op later leeftijd vrijwel gelijk is, *de verhouding tusschen mannen en vrouwen ongeveer gelijk zou moeten zijn.* Hoe komt het nu, dat er toch zooveel meer mannen dan vrouwen zijn? Sterven er zooveel vrouwen op hooger leeftijd? *Voor het bevolkingsvraagstuk is het van groot belang dit alles te weten.*

Lambooy merkt verder op, dat er elk jaar voedselschaarschte op Soemba heerscht, *dat er ieder jaar in een groot deel van het eiland hongersnood heerscht*! Dit is natuurlijk van grooten invloed op het lichamelijk en geestelijk welzijn der bevolking. „Tot nog toe is altijd de veestapel een groote zorg van de Regeering gebleken tot onderhoud der bevolking. *Dit moet een ramp worden genoemd.*" *)

Om verschillende redenen. Ik volsta met deze woorden aan te halen. De redenen zelf staan in het artikel van den heer Lambooy. Hij geeft in overweging op het eiland één veearts te plaatsen instede van twee en den eenen titularis te doen vervangen door een landbouwkundige en om polikliniekjes te bouwen, een tiental over het heele eiland verspreid. Er zou dan een arts-hygiënist bij moeten, een man, die in nauwe samenwerking met Bestuur en Zending, studie zou moeten maken van het bevolkingsvraagstuk, met het doel de *juiste* middelen aan de hand te kunnen doen de bevolking, die thans met ondergang wordt bedreigd, te redden!

Voor Midden-Celebes toonde ik in „Zonder Tropen geen Europa" aan, dat ook verschillende Toradjastammen uitsterven, maar 't interesseert klaarblijkelijk niemand, *zelfs niet de vrienden der Zending*! Moet er weer een S. D. A. P.-man de kat de bel aanbinden net als indertijd bij de Kaja Kaja's?

Ik hoop van harte, dat de heer Lambooy gehoor zal vinden, al geldt het ook een volksstam, die economisch zoo weinig beteekent.

*) Cursiveering van mij. (T.).

Geconserveerde Surinaamsche Ananassen.

In het „Kol. Weekblad" van 13 Juni l.l. No. 24 werd onder de rubriek „*Suriname*" opgenomen een in het ((Surinaamsche) blad „*De Nieuwe Stem*" voorkomend bericht betreffende geconserveerde Surinaamsche ananassen. Hierin werd o.a. medegedeeld, dat de heer De Miranda te Paramaribo zich gedurende zijn verblijf in Nederland geinteresseerd heeft voor de vraag of het mogelijk was Surinaamsche ananas met goed gevolg op sap te conserveeren en heeft hij de firma van Woerkom alhier bereid gevonden om hem bij de oplossing van het vraagstuk behulpzaam te zijn.

Dit bericht, zooals het in „*De Nieuwe Stem*" en mitsdien ook in het bovenaangehaald nummer van het K. W. is opgenomen, is geheel onjuist en in het belang der zaak waar het hier om gaat dient het even te worden recht gezet. Niet de heer De Miranda, maar ondergeteekende heeft van de door hem in het begin van het vorig jaar uit Suriname ontvangen vruchten-zendingen eene partij Surinaamsche ananassen met welwillende medewerking van de firma van Woerkom te Altena bij Nijmegen doen conserveeren. Ten einde eene vergelijking van het geconserveerde Surinaamsche product met dat van Hawaii mogelijk te maken, werden de in bussen geconserveerde Surinaamsche ananassen ruim 10 maanden bewaard; hierna werden zij aan verschillende deskundigen ter keuring aangeboden en werden o.a. ook exemplaren toegezonden aan den Gouverneur van Suriname en aan den heer De Miranda ten behoeve van de pers in Suriname. Het Surinaamsche product werd unaniem gunstig beoordeeld en zelfs geprefereerd boven een der beste merken der Hawaii-producten, n.l. het merk „*Del Monte Brand*", — volgens kenners *het* beste merk op de wereldmarkt — waarmede vergelijkende proeven genomen werden.

Zooals bekend mag worden verondersteld zijn deze proefnemingen geschied in het belang der onlangs opgerichte „*N.V. Vruchtencultuur en -Industrie-onderneming „Suriname*", van welke onderneming de heer De Miranda vermoedelijk als gedelegeerd Commissaris in Suriname zal optreden en de directie aan ondergeteekende is opgedragen.

Amsterdam, 1-7-1929.

W. C. GLASENER.

Van Week tot Week.

Dinsdag 25 Juni tot Maandag 1 Juli.

Zending onder de contractkoelies. Op de Oostkust van Sumatra werken ongeveer 400.000 Javaansche arbeiders op de ondernemingen onder wie nog geen zending gedreven is. De Geref. Kerk te Medan heeft nu, naar Het Zendingsblad meldt, besloten dit werk aan te vatten.

Terug van Boven-Digoel. Aneta (telegr. van 25 Juni) verneemt, dat hoogstens 50 personen, die in Digoel geïnterneerd zijn, in aanmerking komen voor het opheffen van de interneering. Van dit 50-tal zijn er 15 uit West-Java afkomstig. Voorloopig zal het nog eenige maanden duren, alvorens het eerste transport wordt ingescheept. Alleen die personen komen voor terugzending in aanmerking, van wie overtuigend vaststaat, dat zij hebben meegedaan, zonder dat zij het karakter van de actie begrepen hebben.

Voorzitter Alg. Landbouwsyndicaat. Naar Aneta verneemt zal de heer J. M. van Valkenburg, oud-onderdirecteur van het dep. der Gouv. bedrijven te 's-Gravenhage zich naar Indië begeven om aldaar tijdelijk de functie waar te nemen van voorzitter van het Alg. Landbouwsyndicaat, zulks ter vervanging van Prof. van Iterson, die repatrieert.

Fransche journalisten op Java. Binnenkort wordt op Java een gezelschap van 15 Fransche journalisten verwacht, waaronder 6 van groote bladen te Parijs. Zij zijn op doorreis naar Amerika.

Na den aanslag op Willemstad. Den 28en Juni heeft de Nationale Unie te 's-Gravenhage een buiten-

gewoon druk bezochte bijeenkomst gehouden ter critische bespreking van de gebeurtenissen op Curaçao. Sprekers waren Prof. Mr. J. A. Eigeman, Prof. C. Gerretson, H. M. van Bemmelen en Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg. (Zie o.a. N.R.Ct. van 29 Juni, Ochtendbl. D.).

Benoemingen. Gesteld: ter besch. van den gouverneur van W.-Java als hoofd van het kantoor voor de partic. landerijen G. O. V. Mallien, thans ass.-res. te Poerbolinggo, met den rang en titel van resident-afdeelingshoofd; id. van den gouverneur van W.-Java, en benoemd tot resident van Indramajoe A. A. v. Vloten, thans ass.-resident.

De „Hertog Hendrik" in Curaçao aangekomen. Blijkens bij het Departement van Defensie ontvangen telegram is H.M.'s Hertog Hendrik den 1en Juli in Curaçao aangekomen.

De reis van den Gouverneur-Generaal. Aneta meldt d.d. Tandjong Priok d.d. 28 Juni. De Gouv.-Gen. is teruggekeerd van zijn dienstreis naar Banka, Billiton en Borneo.

De electriciteitsvoorziening van Java. Ter gelegenheid van het derde congres, uitgaande van het Verbond van Electrotechnische Handel en Industrie te Scheveningen heeft de heer Ir. P. A. Roelofsen, oud-directeur van het dep. van gouv. bedrijven in Ned.-Indië een voordracht gehouden over de electriciteitsvoorziening en hare toekomst. (Verslag in Nwe Rott. Ct. van Vrij. 28 Juni, Ochtendbl.).

Raad van Ned.-Indië. — Bij Kon. besluit is benoemd tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië de heer A. J. L. Couvreur, Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden.

Generaal L. J. Resner. De gep. Luitenant-generaal der genie van het O.-I. leger L. J. Resner te 's-Gravenhage zal 4 Juli een herdenkingsdag vieren, welke tot de zeer hooge zeldzaamheden behoort. Dan toch zal het 70 jaar geleden zijn dat hij tot 2en luitenant werd benoemd.

Bevordering officieren. De majoors der Inf. van het O.-I. leger D. Slijboom en G. J. Sieburgh zijn bevorderd tot luit.-kolonel. — De majoor J. F. Beckman der genie van het O.-I. leger is bevorderd tot luit.-kolonel. — De luit.-kolonel der militaire administratie bij het O.-I. leger I. P. L. Bouman is bevorderd tot kolonel.

Universitaire examens. Leiden. Candidaats-ex. Indonesische taal- en letterkunde de hr. E. J. van den Berg. — Candidaats-ex. Indisch recht de heeren A. J. van Kesteren, Liem Sik Tjo en A. C. Kraayenbrink. — Bevorderd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte, op proefschrift getiteld: Goudkruintje, een Atjehsche roman met vertolking en toelichting, Mej. Maria C. H. Amshoff. — Taalkundig doctoraal ex. Indologie de heer J. B. A. F. Polak.

Utrecht. Economisch doctoraal ex. Indologie de heeren S. J. Ottow en N. Commijs. — Taalkundig candidaats-ex. Indologie de heer D. P. W. van Nouhuys.

E. H. Cramer. Aneta seint d.d. Batavia, 29 Juni. De heer E. H. Cramer, werktuigkundige der gouvernementsmarine, is tengevolge van bij een motorbotsing bekomen verwondingen overleden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Internationale Tentoonstelling van Volkskunst te Brussel.

In het *Palais des Beaux Arts* te Brussel had j.l. Zaterdagmiddag 29 Juni ten 3 ure de opening (z.g. *vernissage*) plaats van de eerste internationale tentoonstelling, speciaal aan de volks- en primitieve kunst gewijd, welke tot September a.s. zal duren.

Hoewel niet direct in verband staande met het verleden jaar te Praag gehouden Wereldcongres van Volkskunst, dat uitging van het „Comité tot Intellectueele Samenwerking", zal 't er toch wel eenigszins een uitvloeisel van zijn, een gevolg van de daar toen levendig opgewekte belangstelling voor de uitingen dier kunst, niet alleen uit wetenschappelijk historisch en ethnografisch, maar vooral ook uit artistiek, sociaal en economisch oogpunt.

Als *eerste* poging om, buiten de musea en antiquiteiten-handelaars, aan het groote publiek, de produkten van volkskunst uit verschillende landen te toonen, is deze verzorgde expositie in België's hoofdstad zeer te loven, een gebeurtenis van groot belang, al mag het tentoongestelde geenszins aanspraak maken op volledigheid.

Bijna alle Europeesche landen zijn er vertegenwoordigd, zij 't dan ook door slechts enkele takken van hun soms veel-omvattende volkskunst, doch Nederland schittert door afwezigheid. Alleen werden door het Openlucht-Museum te Arnhem een paar mooie boerewagens ingezonden. Frankrijk stelt een uitgebreide collectie primitieve, gekleurde prenten ten toon, o.a. geestige spotternijen voorstellend, ook het eerste ganzenbord, en tevens naast eenige exemplaren van pottenbakkers- en ijzersmeed-kunst, in den vorm o.a. van uithangborden, windwijzers en daknokversieringen, ook kleedingstukken, sieraden en andere voorwerpen van dagelijksch gebruik.

Engeland zond voornamelijk verschillende soorten van aardewerk, weefsels en kanten in.

Spanje en Hongarije, Estland en Lithauen, Polen en Tsjecho-Slowakije, alsook Italië en Duitschland toonen oude volksdrachten en sieraden, welke nog slechts in enkele afgelegen streken dier landen gedragen worden. Daarom maakt veel van hetgeen er te zien is den indruk antiquiteit te zijn. De prachtige sierkunst, daarop toegepast, tracht men thans ook bij moderne kleeding en gebruiksvoorwerpen aan te brengen, ten einde die niet verloren te doen gaan. Hoewel het resultaat dezer loflijke pogingen niet altijd kan bogen op artistiek succes, is het ernstig streven om de kunstvaardigheid van het volk levendig te houden toch altijd toe te juichen, al ware 't alleen reeds om de sociale waarde er van: bevordering van handigheid en arbeidsvreugde, huiselijkheid en gemeenschapszin.

België zelf neemt ter tentoonstelling een reeks van zalen in, waaronder eene bijzonder stemmingsvolle met religieuse volkskunst, zoo ook eene met primitieve muziekinstrumenten en op tooneelgebied ziet men er behalve een volledig stel poppen met toebehooren, uit de beroemde „Poesjenelle-Kelder", ook een dozijn reuzen-menschenfiguren, waaronder van 5 à 6 Meter hoogte, welke thans nog bij volksoptochten *(processions avec ou sans tapage)* door de straten worden gedragen. Zij zijn n.l. van binnen hol, zoodat er iemand in verborgen kan worden en aan den voorkant zijn een paar glaasjes tusschen de kleeding aangebracht, opdat de drager zijn weg kan vinden. Naast elkander in de mooie tentoonstellingsruimte opgesteld maken deze reuzen een goed figuur, geven een juist denkbeeld van den algemeenen volksgeest.

Zij doen ons ook denken aan gebruiken op dit gebied bij verschillende volksstammen in den Indischen Archipel, waarbij echter nog in meerdere mate de volkskunstzin tot uiting komt.

Jammer, dat er van China niets anders te bewonderen valt dan een zaal vol gekleurde prenten, waarvan sommige bij wijze van lijst omgeven zijn met kunstige uitknipsels in 't papier. Ook Japan en de overige Oostersche landen zijn niet vertegenwoordigd en van de Koloniale Staten alleen Nederlandsch-Indië, welke afdeeling dan ook algemeen bewonderd wordt. In een reeks van 5 zalen komt de Indonesische volkskunst er uitnemend tot haar recht. De middelste, grootste localiteit wordt ingenomen door de prachtige Moojen-verzameling, voornamelijk uit Balineesche kunststukken bestaande, door mevrouw Moojen—Engelbregt op de haar eigen, smaakvolle wijze gerangschikt, zóó, dat ieder voorwerp juist geplaatst is en alles te zamen een harmonisch, indrukwekkend geheel vormt.

Aan weerszijden scharen zich een viertal kleinere zalen, waarin „Boeatan" hare Indonesische schatten, voornamelijk bestaande uit weefsels en weefsels-versieringen: *ikats* en *sonkets, batiks, plangi's, tritiks* en kralenarbeid uit verschillende streken van den Archipel, waaronder ook de zeldzaam fraaie verzameling van *slimoets* en *sarongs* uit de kleine Soenda-eilanden: Timor, Rotti, Savoe, Flores, Soemba, Soembawa en Kissar, onlangs door den Timoreeschen N.-I. Ambtenaar m. v., den heer C. Frans, naar Europa gebracht, met het doel hier te laten zien, op welk een hoog peil daar de inheemsche kunstnijverheid staat.

Er zijn prachtstukken van ikat-kunst bij. Een vijftiental doeken, de „Radja-collectie" genoemd, omdat ze oorspronkelijk het eigendom waren der Inlandsche vorsten, door wier vrouwen en dochters de aan ieder geslacht eigen patronen en kleuren ontworpen zijn. De allermooiste doek is wel die van den Radja van Amanoeban, een buitengewoon groot ikat-weefsel in vorstelijk geel en groene kleuren. Ook de verschillende Rotti-kaïns munten in schoonheid en fijnheid van weefsel uit; er zijn drie soorten onder deze slimoets, n.l. die met doorloopend gebloemd patroon, die met gestreepte banen en die met een effen zwart gekleurd middenveld, door ons Westerlingen „spiegel", door de Rottineezen echter „buik" genoemd. Voor een leek hebben ze iets eentonigs, ook worden door sommigen de bloemversiering te naturalistisch gevonden, maar ontegenzeglijk staan zij op weefgebied zeer hoog. Evenzoo het Timoreesche ikatwerk, dat meer in vertikale of horizontale verdeeld is, door strepen afgewisseld, die helaas echter dikwijls met minder mooie analine-verfstoffen gekleurd zijn. Onder de kleurige Soemba-doeken zijn eveneens mooie exemplaren en ten slotte behooren tot deze collectie ook een achttal smaakvol met kralen versierde doozen, kokers en tasschen, die in een afzonderlijke vitrine zijn geplaatst. Met de voorwerpen door Boeatan en mevrouw Moojen daar tentoongesteld, wordt dit alles een vorstelijk geheel, dat niet ten onrechte ten zeerste wordt geroemd.

Ook voor ons Nederlanders zou deze afdeeling alleen reeds een gang naar Brussel waard zijn. Mogen velen zich hiertoe gedrongen voelen, opdat niet gezegd kan worden dat buitenlanders altijd meer voor de Indonesische kunst voelen en over hebben dan wij.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Financieel Beleid.

Frank Lochner, een van de kopstukken uit de tin-industrie, is met Cyril Butler te *Londen* teruggekeerd van zijn groote reis door *tin-produceerende landen*. Z.i. gaat de tin-industrie een ernstige crisis tegemoet. Hij raadt de Europeesche eigenaars van tin-maatschappijen over de geheele wereld aan, om een overeenkomst te sluiten voor de productie en het verhandelen van tin. Lochner heeft vijftig ondernemingen geïnspecteerd. Niet een, welke het eigendom is van Chineezen of welke door Chineezen wordt geëxploiteerd, beschikt over moderne machinerieën; zij werken nog steeds met houweel

spade. De productie is grooter dan de consumptie, *waardoor de prijzen naar onder gedreven worden*. De productie moet gerationaliseerd worden, en men dient een centrale verkoop-organisatie op te richten. *(Bat. Nwsbl.* 28/5: *„Tin").*

In 1922 nam de *tin* — volgens het *Bat. Nwsbl.* (25/5) — met *een overschot* van *f* 18 millioen deel in een totaal der middelen van *Ned.-Indië* ad *f* 502 millioen; in 1924 waren deze cijfers *f* 38 en *f* 494 millioen; in 1926 *f* 53 en *f* 532 millioen en in 1927 *f* 58 en *f* 513 millioen. Jaar in jaar uit wordt de productie opgevoerd. Van 190.909 pikol in het bedrijfsjaar 1918/19 steeg de productie in 1927/28 tot 271.000 pikol; in 1928/29 tot 353.000 pikol. Deze productie-vermeerdering is uitvloeisel van de eischen van den gewonen dienst der begrooting. Dit proces wordt in het volgend begrootingsjaar voortgezet door nieuwe productie-vermeerdering van bijna 12.000 pikol boven de oorspronkelijke raming der ontwerp-begrooting, waarmede voor het productiejaar 1930/31 *de opbrengst zal stijgen tot boven de 360.000 ton*. Het *B. N.* keurt deze politiek scherp af, zoowel uit een bedrijfs-oogpunt, als vanuit het gezichtspunt van 's Lands vermogenstoestand.

Het *Bat. Nwsbl.* (24/5) en *De Sum. Post* (31/5) bespreken het bericht, dat de jongste begrootingsconferentie er in slaagde *een sluitende begrooting voor 1930* in ontwerp gereed te maken. De begrooting zal bewijzen, dat de Regeering afstand heeft gedaan van zekere *eischen van goed financieel beheer*, die men tot dusver als vrijwel onaantastbaar beschouwde. De *tinraming* wordt op *f* 150 per pikol gehandhaafd. De tinprijs schommelt thans tusschen *f* 141 en *f* 143 p. p. De begrootingswetgever wapende zich *gedurende de periode van prijsdaling* tegen de rechtstreeksche gevolgen daarvan op het budget, door een prijs aan te nemen beneden den verkoopsprijs op het tijdstip van de vaststelling der begrooting en een aantal uitgaven facultatief te stellen. Thans zal de Regeering voorstellen *het omgekeerde stelsel* te volgen; zij neemt een prijs aan boven de wereldmarkt, en blokkeert een aantal uitgaven voor het geval zij de raming niet haalt: een stelsel dat speculatief is en allerlei politiek risico meebrengt.

De Loc. (18 en 25/5, blz. 47 en 51) geeft een „Economisch supplement".

De Chineezen op Java.

Op 1 Mei 1929 waren de nieuwe Bepalingen „betr. *het Burgerlijk- en Handelsrecht"* en van den *„Burgerlijken Stand" voor Chineezen* tien jaren in werking. Dit jubileum geeft *Mr. H. J. Boelen* aanleiding de gevolgen der nieuwe wet nader te beschouwen in *De Loc.* (17/5, blz. 19 en 32 en 18/5, blz. 20). Sinds 1 Mei 1919 is nagenoeg *het geheele familie- en erfrecht der Europeanen op Chineezen toepasselijk*. De Chineesche ingezetene kan nu weten, waar hij rechtens aan toe is. Voor hem geldt het monogamisch huwelijk; hij trouwt op dezelfde wijze als Europeanen en een echtscheiding wordt door den Raad van Justitie uitgesproken; de vernederende positie der Chineesche vrouwen en meisjes behoort tot het verleden; een meisje kan trouwen uit vrije keuze; de adoptie is behoorlijk geregeld enz. *De Chinees kan in Indië thans slechts wettig huwen, indien zijn huwelijk volgens het Regl. van den Burgerlijken Stand voor Chineezen is gesloten.* In de steden geschiedt dit nu vrij vaak, doch schr. is zelfs te Semarang een recent huwelijk bekend van een Chinees uit de allereerste kringen, die ook Europa heeft bezocht, hetwelk geheel volgens den Chineeschen ritus is gesloten; inschrijving van het huwelijk bij den Burgerlijken Stand vond nog niet plaats. Al dergelijke, niet bij den Burg. Stand ingeschreven huwelijken zijn *onwettig;* over een twintig jaar zullen aldus vele Chineezen, vooral in het binnenland, onwettige kinderen van hun moeder zijn, die van hun vader niets erven zullen. De *doodacte* wordt ook nog lang niet altijd opgemaakt bij den Burg. Stand. Het gevolg is, dat bij quaesties over erfenissen, het overlijden niet gemakkelijk is te bewijzen; evenzoo bij een tweede huwelijk eener weduwe. De *adoptie* moet thans bij notarieele acte geschieden, doch vele Chineezen, die geen zoon hebben, adopteeren nog steeds zoons zonder deze acte. Die zoons komen in het bedrijf van den vader bij diens leven, ten einde dit voort te zetten na zijn overlijden, en van hem te erven. Doch wettelijk erven zij niets. Sinds 1919 worden *echtscheidingen* van Chineezen uitgesproken door de Raden van Justitie. Als de wederpartij thans bij een proces tot echtscheiding „ontkent gehuwd te zijn", moet het huwelijk natuurlijk bewezen worden voor den rechter. Voorts is in 1919 de *monogamie* voor Chineezen ingevoerd. De armere Chineezen waren vroeger reeds monogaam; de ontwikkelde Chinees leeft geheel als een Europeaan. Echter denkt menig Chineesch koopman, vooral de Singkeh, er geheel anders over en heeft hij menigmaal 'n echtgenoote in China. Alle kinderen daaruit geboren zijn natuurlijk onwettig. Sinds 1919 is het *erfrecht* van Europeanen toepasselijk verklaard, doch de oudere Chineezen (vooral in het binnenland) kunnen zich geenszins vereenigen met de gelijkheid van erfpositie voor zoons en dochters; zij ondervangen dit in de praktijk.

Reeds voor 1919 was *de Privaat- en Publiekrechtelijke positie* der Chineezen veel verbeterd en waren grieven weggenomen. Opheffing van het *passenstelsel*, van de *wijken* waarin men moest wonen, van het gedwongen dragen van de *haarvlecht*, en van de *politie-rol*, werd in 1911 gevolgd door het verleenen van *Nederlandsch Onderdaanschap*, waaraan in 1913 verbonden werd *het benoembaar zijn* van Chineezen tot alle betrekkingen bij den Burgerlijken Dienst in Ned.-Indië. Bij dit laatste werd trouwens een *unificatie* voor alle rassen, zonder onderscheid, gemaakt. Sinds 1912 betalen de Chineezen dezelfde *belastingen als de Europeanen*, uitgezonderd de successierechten, waarvan zij zijn vrijgesteld. In 1917 volgde het *kiesrecht voor de gemeenteraden*, waarin (evenals in den Volksraad) Chineesche leden zitting hebben. De hier geborene Chinees heeft thans nagenoeg *alle rechten van den Nederlander*, doch vrijstelling van *dienstplicht* en *successierecht*. Hiertegenover staat als nadeel, *het terechtstaan voor den Landraad* in misdrijven, doch nog in 1929 zal hieromtrent een ontwerp den Volksraad worden aangeboden.

In het algemeen brachten *de nieuwe wetten een enorme verbetering*, vooral in de steden, waar men thans Chineesche meisjes als onderwijzeres en op kantoor ziet arbeiden, ja zelfs somtijds tegen den wensch der ouders en volgens eigen keuze, ziet huwen. De wet bracht op vele plaatsen *een gezonde ontwikkeling van het familieleven*. Doch *niet overal is de wet doorgedrongen*. Onze Chineesche vrienden — zoo besluit de schr. —, die op vergaderingen en in geschriften zoo vaak wijzen op de „grieven" der Chineezen tegen de Regeering, welke „verbittering" brachten, en op de „afgedwongen rechten", mochten wel wat meer actief zijn, waar het betreft de eens verkregen rechten geldend te maken. Het is een veel inspannender arbeid, om in Indië nuttig werk te verrichten onder de eigen stamgenooten, dan zich als baanbrekers van nieuwe ideeën voor te doen in geschrift en vergaderzalen.

In *De Loc.* van 23 Mei (blz. 6) erkent *Mr. Keng Hong Jauw*, dat in het laatste decennium inderdaad de Chineesche positie in Ned.-Indië in *vele*, doch *niet in alle* opzichten verbeterd is. De Chineezen wenschen z.i. niet *meer*, doch slechts *gelijke* rechten als anderen, en niet enkel op papier, maar ook in de praktijk. Dan pas mag van hen gevergd worden, dat zij zich ten volle bewust zijn van den op hen als Nederlandsche onderdanen rustenden plicht om niet alleen onder de eigen, doch onder alle stamgenooten in Ned.-Indië nuttig werk te verrichten.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (25/5, blz. 55), het *Bat. Nwsbl.* over „Rusland", „Congo" (22/5, 3de bl.), „Sovjet-propaganda" (23/5) en „Voor-Azië" (27/5).

Het P. N. I.-congres te Weltevreden.

In de *„Java-Bode"* (22 en 25/5, 2de bl.) bespreekt de medewerker over de Britsche koloniale aangelegenheden o.m. de onrust in *Britsch-Indië* en wat de schr. naar aanleiding daarvan opmerkt, kon het — naar het oordeel der *Java-Bode* (22/5) — geschreven zijn voor *Ned.-Indië*. Van geweldpleging en revolutie is in Ned.-Indië nog geen sprake. Maar demagogische misleiding, revolutionnaire ophitsing als die op het *P.N.I.-congres te Weltevreden* kunnen er toe leiden.

De Loc. (23/5, blz. 3) voegt een kort woord toe aan haar verslag der te Weltevreden gehouden *vergadering van de P.N.I.*, de vereeniging van *extremistische nationalisten*. De nauwkeurige vermelding van de opruiende taal, die daar werd gesproken, is noodig. Ergerlijk en dwaas als de „redevoeringen" zijn; zinloos en ledig als de groote woorden klinken; onwerkelijk als de „leuzen" aandoen — *het wordt tijd dat men er kennis van neemt*. Want het gaat weer denzelfden kant op als onder het bewind van den vorigen G.-G., *mr. D. Fock*. Men schijnt dit nu langzamerhand alweer te vergeten en den grijzen oud-Landvoogd misgunt men de hooge koloniale eerefuncties niet, die hem zijn toevertrouwd — maar wij allen hier weten hoezeer in de jaren van 1924 tot 1926 men de stelselmatige opruiing van het volk ongehinderd voort liet gaan en hoe vele maatregelen te laat genomen werden. Welnu — het spel van grove, groote woorden, van vergaderen en vlagvertoon is sinds lang hervat. Wat daar te Batavia vertoond werd, wat daar gezegd werd en geschreeuwd, *dat verschilde in niets van wat zich in de jaren 1924 tot 1926 voordeed*. Zeker — sikkel en hamer zijn vervangen door *kapala bantengs,* de roode vlag werd rood en wit, de leiders heeten nationalisten, de vereenigingen P.N.I. in plaats van Sarekat Rajat — maar wat men zegt en wat men doet is onveranderd. Wéér spreekt men van „verdrukking" en van „terreur", en wéér van „rotte toestanden", en wéér van „geknechte volken die vernederd worden"; wederom liegt men over slechte toestanden en volksarmoede; en opnieuw spreekt men straffeloos over de „komende revolutie", en over het volk dat „eigen rechter spelen zal", en over de „naderende volksbevrijding"...... Men leze het verslag. *De Loc.* zal deze verslagen weder geregeld opnemen, opdat bekend worde — zoo besluit zij — wat de Overheid thans toelaat, en hoe zij vervalt in *de oude fout van het vorig bewind:* te laat ingrijpen, te laat optreden, te laat aan deze ergerlijke volksopruiing een eind maken. Tot schade van land en volk.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (24/5, blz. 28 „De gevolgen van de rede-Middendorp"), het *Bat. Nwsbl.* (22/5 „Ir. Soekarno"), de *Java-Bode* (24/5 „De wijziging van de Indische Staatsinrichting", *Commentator;* 27/5 „Westerlingen en Aziaten", *Richard Katz;* 28/5 „Wat mogelijk is") en de *Deli Crt.* (28/5 „De gisting in Azië", *H. de Jouvenel;* 1/6 „Het oude lied", *N. v. d. D.;* 31/5 „Indische herinneringen", *Prof. mr. A. S. Oppenheim).*

Karel Wybrands †.

De Sum. Post. (27/5) constateert, dat met Karel Wybrands, hoofdredacteur van het „N. v. d. D.", een bijzondere figuur in de Indische journalistiek is verloren gegaan. Merkwaardig is, dat velen, die tot zijn lezers of bewonderaars behoorden, zelf nooit zijne strijd- en uitdrukkingswijze zouden willen gebruiken. Hij was scherp, dikwijls hatelijk, kwetsend. Maar hij volgde een vaste lijn en deed dit op boeiende en geniale wijze. Al was men het geheel oneens met hem en zijn argumenten, men las hem toch. Hij slingerde eruit, wat hij te zeggen had, maar hij deed het alsof hij vuurwerk afstak. Zijn stijl was uniek. Bruischend en borrelend van sentiment waren zijne betoogen, maar niettemin zakelijk, logisch opgebouwd en doordringend. Tot op den laatsten dag van zijn leven heeft hij zijn onverwoestbare strijdvaardigheid behouden. Hij bleef een vechtjas, die ervan hield tegenstanders te prikkelen om ze aan den gang te houden en ze steeds weer in het strijdperk te lokken, waar ze, wat men noemt, nog niet gelukkig waren! En talloos velen zijn degenen, die met recht ernstige grieven tegen hem hebben, nog van jaren her. Maar ook zij zullen

KUNST en ONTSPANNING

niettemin erkennen, dat Karel Wybrands een geniaal, een zeer apart schrijver was, die de dingen belichtte op een wijze, die bepaald oorspronkelijk mag heeten. En die daardoor toch ook wel heel wat bereikte.

Het *Bat. Nwsbl.* (27/5), de *Java-Bode* (27 en 28/5) en de *Deli Crt.* (28/5) wijden eveneens woorden van waardeering aan „Karel Wybrands". Zijn werk — zegt de *D. C.* — zal na hem voortleven, al was het alleen maar om *Indisch Bronbeek*, en om *zoovele verbeteringen*, die mede aan zijn vurigen strijd zijn te danken. Met instemming citeert de *D. C.* ten slotte *Zentgraaff* in het „Soer. Hbl.": „Wanneer thans *betere toestanden* heerschen, *waarin een Pers met geheel gewijzigd karakter* rustiger kan werken, is dit óók te danken aan zijn fel pionierswerk. En dit is een verdienste welke zijne gebreken zeer verre overtreft. Onze overtuiging is: dat Wybrands is blijven staan, koppig is blijven vasthouden in en aan *een Indië, dat verdween.* En wij zijn het zeer dikwijls niet met hem eens, vooral niet met zijn systeem van bestrijding."

Kolonisatie.

De resident van *Djambi* heeft aan *het Arbeidsbemiddelingskantoor te Soerabaja* uitzending verzocht van 600 koelies. Reeds zijn er 242 op de boot gezet *(Java-Bode,* 23/5). De mannen worden gebruikt voor het onderhoud van reeds bestaande

wegen; iedere koelie krijgt 1 K.M. te onderhouden. Het onderhoud der wegen neemt ongeveer 21 dagen in beslag; de overige 9 dagen van iedere maand houdt men dus voor zich en kunnen gebruikt worden voor het ontginnen van de aan ieder toebedeelde 3 bouws grond (oerwoud). Na enkele maanden is men reeds zoover, dat tot uitzaaien kan worden overgegaan. Voorloopig worden de koelies ondergebracht in pondoks; de bedoeling is, dat ieder op den duur een eigen huisje bouwt, waarvoor materialen in overvloed zijn. Ongehuwde koelies ontvangen *f* 25 p.m., gehuwden *f* 30. Alle kolonisten krijgen vrijheid van belasting gedurende drie jaren. Het bekend worden van *dergelijke gunstige bepalingen* in de desa's had echter tot resultaat, dat vrijwel iedereen, die zich kwam melden, zich uitsluitend opgaf voor uitzending naar Djambi. Wanneer op 1 Juni de *arbeidsbemiddelingsbureaux* te *Banjoemas* en *Poerwokerto* geopend zijn en ook daar in de desa's propagande wordt gemaakt, hoopt men beter te slagen met de afdoening der aanvragen voor verschillende ondernemingen op Sumatra.

Wij vestigen de aandacht op: de *Deli Crt.* (29/5 „Nuchterheid noodig"; 28/5 „Kolonisatie"; 31/5 „Over kolonisatie"), *De Loc.* (23/5, blz. 1 en 33 „N.-Guinea") en de *Java-Bode* (25 en 27/5 „N.-Guinea"; 27 en 28/5 „Koloniseerend België").

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De les van Curaçao.

Een Fransche persstem.

De Illustration van 29 Juni geeft, met een paar foto's van Willemstad en van de Kortenaer, een artikel, waarin, na een vermelding der feiten, volgens het *Vaderland*, o.a. het volgende voorkomt:

Kort na den oorlog heeft Nederland, om te bezuinigen en om van éénzijdige ontwapening blijk te geven, zijn troepen van Curaçao teruggetrokken en het oorlogsschip teruggeroepen, dat de kust en de haven moest beschermen. Er bleven 150 politiemannen over. Onder hen (niet onder de gezagvoerders) waren er, die zich betoonden als waardige en heldhaftige nazaten van de Geuzen. Zij bleven op hun post, dien zij tot den dood verdedigden. Maar zij konden niet verhinderen dat de rebellen den gouverneur en den chef van politie gevangen namen, en meevoerden op een schip. De gijzelaars werden later teruggezonden, om wederom hun, wel wat gehavende, autoriteit te toonen. Deze geschiedenis toont, dat éénzijdige ontwapening, in plaats van oorlog te vóórkomen, dezen uit kan lokken. Nederland heeft de fout begaan van niet in staat te zijn dit alles te verhinderen.

Als men Curaçao zegt, dan zegt men tegenwoordig: petroleum: d.w.z.: gevaar voor conflicten! Er is niet veel verbeeldingskracht toe noodig, om te beseffen de gevolgen die dit alles had kunnen hebben; voor Holland en Venezuela niet alleen, maar zelfs voor grootere mogendheden. Wel wat laat heeft Nederland ingezien, dat zijn internationale verplichting het uitzenden van een oorlogsschip noodig maakte.

De Indische Regeering en de Oud-Strijders.

Onder het opschrift „Teleurstellend" schrijft het Indische weekblad „De Banier":

In voldoening aan een desbetreffende toezegging in den Volksraad heeft de Regeering nog eens doen berekenen welk bedrag zou worden vereischt om de militaire pensioenen, die vóór 1920 zijn toegekend, gelijk te maken met die na 1 Januari van vermeld jaar zijn gegeven.

De Regeering deelde toenmaals mede dat Zij, wanneer het om een niet àl te hoog bedrag zou blijken te gaan, den Minister zou voorstellen deze zaak ook ten aanzien van de in Nederland uitbetaalde pensioenen nog eens ter hand te nemen.

Thans is de uitslag van het onderzoek bekend geworden. Het heeft uitgewezen dat jaarlijks een bedrag van ± *f* 850.000 noodig zou zijn, hetgeen naar schatting ieder jaar met 5 percent zou verminderen. Deze uitkomst heeft de Regeering er van af doen zien de aangelegenheid nogmaals onder de aandacht van den Minister te brengen.

We schreven hierboven teleurstellend. Inderdaad, er is nauwelijks een woord te bedenken om dezen loop van zaken beter te typeeren. Zoo schrikbarend groot is het bedrag toch niet, dat aangenomen zou kunnen worden dat het geld op geen manier te vinden is. En de oud-gedienden lijden veelal broodsgebrek. Is men er dan mee af door te zeggen het bedrag valt tegen, dus nu doen wij niets? Zou de helft van het bedrag niet te hoog zijn? Waarom dan daarmede niet begonnen? Maar wij tasten volkomen in het duister omtrent hetgeen naar de meening van de Regeering wel beschikbaar gesteld kan worden om dien grooten nood te lenigen. Wij kunnen dus daaromtrent geen beschouwingen houden, maar wat wij wel kunnen en ook willen is de verwachting uitspreken dat de Volksraad zich met het onderhavige antwoord niet tevreden zal stellen.

Het gaat hier om herstel van onrecht en wij zullen onze stem blijven verheffen, zoolang dit niet hersteld wordt.

De olifanten van Sumatra.

„Indertijd heeft het A. I. D. gemeld, dat de heer E. W. P. Vogelpoel, eigenaar van den dierentuin op Dago, Bandoeng, naar Sumatra zou gaan, teneinde daar een onderneming te helpen tegen de olifantenplaag. De dierenjager is dezer dagen heen gegaan en heeft successen geboekt, meldt het blad thans nader. De heer Vogelpoel begaf zich naar Menggala aan de Moeara Toelangbawang (Lampongsche distr.). Reeds kort na zijn komst vond hij versche sporen van een kolossale kudde olifanten, naar schatting 120 dieren tellende. Ladangs met padi (droge rijstvelden) waren weer vernield, terwijl de onheilstichters zich in een moerassig bosch hadden teruggetrokken. Gedurende drie uren volgde de heer Vogelpoel met zijn helpers het spoor der kudde. Onderweg zag hij zeven beesten, slapende tegen de boomen geleund. Hij liet ze met rust, aangezien ze ongevaarlijk waren; geen enkele hunner had nog slagtanden.

In den middag werden de jagers plotseling opgeschrikt door een hevig gekraak van hout en doorgebrul. Men ging op het geluid af en zag een reusachtige wijfjes-olifant, die bezig was haar jong, dat in een door de regens ontstane kuil was gevallen, op te halen. Na heel wat vergeefsche pogingen, lukte het haar eindelijk het dier met den slurf te bevrijden.

Toen het onvoorzichtige olifantenjong op het droge stond, was de heer Vogelpoel het grootste dier reeds tot op vier meter genaderd. Van dien afstand joeg hij het een kogel door den kop. De moederolifant was op slag dood. Het jong werd toen aangegrepen. De heer Vogelpoel sprong boven op het dier, terwijl de Inlandsche helpers het trachtten vast te houden. Op het gebrul van het jong kwam een kudde van 10 olifanten toegeschoten en recht op de koene jagers aan. De Inlanders hadden de reuzen wel in de gaten en lieten onmiddellijk hun buit los, terwijl zij als apen zoo vlug in de naastbijstaande groote boomen klommen. Pas toen zijn helpers het hazenpad kozen, ontdekte de heer V. de kudde. Hij sprong van zijn olifant om naar zijn geweer te zoeken, dat gelukkig voor hem geen twee meter van hem af lag. In zijn wanhoop — want de dieren waren al vrij dicht genaderd — schoot hij de geheele lading af; hij had nog maar vijf kogels te schieten. Twee der schoten waren doodelijk, de getroffen dieren stortten op twee meter afstand van den jager neer, onder wie de aanvoerder. Ook een derde schot trof doel. Een reusachtig mannetje met slagtanden van wel 1.5 meter lengte, werd zwaar gewond en eerst na achtervolging van ongeveer 3 dagen, dood gevonden door de helpers. De kudde koos intusschen het hazenpad."

De inhoud van dit aan de „N. R. Ct." ontleend bericht werpt een eenigszins zonderling licht op het dezer dagen verschenen werkje van Jhr. Dr. Ir. F. C. van Heurn: „De olifanten van Sumatra". Waar in het bovenstaand stukje over den jager Vogelpoel gesproken wordt van een *olifantenplaag* en *een kolossale kudde, naar schatting 120 dieren tellende,* klaagt de heer Van Heurn in zijn boekje steen en been over het gevaar van uitroeiing der (overal op Sumatra voorkomende) olifanten, waarvan hij veronderstelt dat er zich nog slechts ongeveer 3000 op het geheele eiland (dat 13 maal grooter is dan Nederland) bevinden. Dringt de heer Van Heurn ernstig aan op bescherming van den uitstervenden olifant, de ondernemer in de Lampongs roept de hulp in van een jager om hem van dien plaag te verlossen! Hoe zit het nu eigenlijk?

Indisch Militair Tijdschrift. Herdenkingsnummer.

Het Mei-Nr. van dit maandschr. is geheel gevuld met bijdragen over de luchtvaart en de Militaire Luchtvaartafdeeling, welke in Mei 1914 werd opgericht en dus juist 15 jaar bestaat. Degenen die belang stellen in de geschiedenis van de Indische militaire luchtvaart — wier pioniersarbeid mede van onschatbare waarde is geweest voor de ontwikkeling van het civiele luchtverkeer in Indië — zullen in dit jubileum-nummer, samengesteld met medewerking van verschillende insiders en gewezen insiders, veel van hun gading vinden.

Een droevige bladzijde in deze geschiedenis vormt de opsomming der namen van de officieren-vliegtuigbestuurders, die in den loop der jaren hun aandeel in de verovering der lucht met hun leven hebben betaald; het zijn de kapiteins J. Engelbert van Bevervoorde, S. de Ruiter, O. van Houten en W. H. F. Giel en de luitenants G. D. Spandaw, B. U. Groeneveld en C. F. Buysen. Tevens wordt er bij in herinnering gebracht dat in 1916 de commandant van het leger, luitenant-generaal J. P. Michielsen bij het verongelukken van een door kapitein H. ter Poorten bestuurd vliegtuig, als passagier het leven verloor.

De Indische Mercuur.

No. 26 (26 Juni). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut: Beschrijving van enkele verzendingsproeven met manggistans van Java, door Ir. W. Spoon (met afb.). — Hulpmiddel bij de fabricatie van superieure suiker uit suikerriet, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Positie van de Javasuiker, door Idem. — Opening van den Volksraad. — De markt voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De literatuur-opgave van het Kol. Instituut in dit Nr. heeft betrekking op alg. landbouweconomie, veeteelt en visscherij, cacao, kina, koffie, suiker, tabak, thee.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 47 (18 Mei). Honden in de cultures. — Vischziekten op Java, door Dr. A. L. Buschkiel. — Chemische behandeling van planten, waardoor haar rustperiode verkort wordt, door F. E. Denny. — De Oostkust van Sumatra (slot). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — De rozencultuur op Java. — Eigenbelang en Ondernemersmoraal, door Prof. Mr. M. W. Treub (ontleend aan „Zakenwereld"). — Werkwijze en machine voor het verwijderen der stelen van theebladeren na den pluk in de tuinen, enz.

De Tropische Natuur.

Inhoud der Mei-Juni afl.: Spinnen in Nepenthesbekers, door J. C. van der Meer Mohr (met afb.). — Een merkwaardige schelp [Spondylus-soort], door D. van Mullem (met afb.). — Iets over het voedsel van den panter door M. Bartels Jr. — Een paar algemeene Loranthaceeën, door Danser (met afb.). — Tampomas. (Verslag van een excursie naar dezen berg in de Preanger), door L. van der Pijl (met afb.). — Legende over het ontstaan van den naam Tampomas, door M. Blokzeijl. — Een boom met doodende kracht, door F. J. F. van Hasselt. — Korte mededeelingen.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 11 (1 Juni). Artemisia lactiflora L. [ook wel Indische spiraea genoemd], door H. J. Wigman (met afb.). — Kweeken onder beschermend papier. Een nieuwe methode om den akker tot vruchtbaarheid te dwingen (met afb.). — Resultaten ven kiemproeven met zaden van Elaeis (oliepalm). — Het verband tusschen bemesting en callusvorming bij thee, door P. A. Keiller. — Iets over kalkbemesting, door Ir. J. A. van Riel. — De werkelijke waarden van Suriname als cultuurland, door J. S. C. Kasteleyn (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten).

Marineblad.

Uit den inhoud van afl. 3 (25 Juni). Het Inlanders-vraagstuk op onze vloot, door luit. ter zee 1e kl. K. Doorman. — Inlanders op de gevechtsvloot? door luit. ter zee 1e kl. F. H. Agterbos. — Bruikbaarheid van de Inlandsche matrozen, door luit. ter zee 2e kl. G. B. Salm. — Toepassing van inheemsch personeel op de vloot in Ned.-Indië een noodzakelijkheid, door luit. ter zee 1e kl. W. v. d. Donker. — De keuze der Marine-basis in Ned.-Indië. Lezing, gehouden door kapt.-luit. ter zee J. van Reede.

Locale Belangen.

Afl. 11 (van 1 Juni) bevat o.a.: Misunderstood. Een woord aan de Java-Bode, door G. de Raad. — Contrôle op de opcenten door J. J. M. de Bont. — Onderwijs en Decentralisatie, door G. de Raad. — Het wegennet van Nederlandsch-Oost-Indië (Publ. N.-I. Wegenverg.).

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Het Juni-Nr. van het orgaan der Chineesche vereeniging Chung Hwa Hui heeft den volgenden inhoud: In memoriam Oey Som Ling en W. C. Ketelaar. — Discours prononcé par M. Tai Mingfou au diner de l'Association Hollande—Chine, le 27 avril 1929, à la Haye. — Les trois principes du peuple, par Wang Niëtsou. — De Perhimpoenan Indonesia in den nationalen bevrijdingsstrijd, door Abdul Manaf. — Een weerklank op „Een leugen achterhaald", door Ir. Yap Kie Ling. — De aanhouding van den heer Liem Bwan Tjie in Indonesië, door Loe Ping Kian.

Missie- en Zendingsperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Juni '29. Missie der Kleine Soenda-eilanden. Uit het jaarverslag 1927—28, door Mgr. A. Verstraelen. — Art. 177 N.-I. Staatsregeling, door V. — „Mater Dolorosa". Het eerste klooster van „De Goede Herder" op Java, door B. van Baaren. — Over het gaan van Katholieken naar Indië. — De beteekenis der Europeesche bevolkingsgroep in Indië voor de Inlandsche maatschappij, door Mr. H. G. J. Morshuis. — Enz.

Annalen Missiehuis Tilburg. Juli '29. Godsdienst, eeredienst, toovenarij en bijgeloovigheid bij de heidensche Keieezen, door Pr. J. van den Bergh (vervolg). — Verhuizings-woede [bij de Tanimbareezen], door Pr. L. Nieuwenhuis. — Een modern verkeersmiddel [motorboot] voor de Missie van Celebes, door Pr. P. Kramer, met Naschrift van Mgr. W. Panis.

Ons Suriname. Zendingsblad uit de Evang. Broedergemeente. Verslag over het jaar 1928 (met plaat). — Grepen uit de afzonderlijke verslagen.

* * *

Nova Guinea. Uitkomsten der Nieuw-Guinea-Expedities, onder redactie van Dr. L. F. de Beaufort, Dr. A. A. Pulle en Dr. L. Rutten. Deel XIV. Botanie. Afl. III. (Leiden, E. J. Brill).

De huidige nationalistische beweging in Ned.-Indië. Voordracht (eenigermate bekort), gehouden op de Indonesische Conferentie te Hardenbroek, den 17en April 1929, door E. Gobée. (De Opbouw. Democratisch tijdschr. voor Nederland en Indië. 15 Juni '29).

Indische badplaatsen, door S. Kalff. — Gesprekken met den Pangeran. Kleine herinneringen uit Solo (vervolg), door P. S. (De Ind. Verlofganger. 28 Juni '29).

BOEKAANKONDIGING.

Coöperatie in Indië. Een sociaal-paedagogisch vraagstuk, door A J. C. Krafft.

Dit boekwerk is het academisch proefschrift, waarmee de schrijver aan de Vrije Universiteit te Amsterdam tot doctor in de letteren en wijsbegeerte is gepromoveerd.

Het verband tusschen het onderwerp en de faculteit waarbij het proefschrift is ondergebracht, wordt door den ondertitel aangeduid. Hecht is dit verband niet en het laat zich vermoeden, dat de schrijver bij de behandeling van zijn stof weinig steun had in de kennis gedurende zijn studiejaren vergaard. Toch heeft hij het zich bij de begrenzing van zijn stof allerminst gemakkelijk gemaakt. De titel namelijk dekt slechts een deel van den inhoud. Een derde deel van het geschrift is aan de coöperatie in Britsch-Indië gewijd en de coöperatie in Nederlandsch-Indië wordt teruggeleid naar uitingen van samenwerking en saamhoorigheid bij de Indonesiërs en Melanesiërs, waarvan het overzicht een verder vijftigtal bladzijden vergt en tegengesteld aan het bestaande volkscredietwezen op Java en Madoera, dat in een ander dertigtal pagina's wordt gekenschetst.

Zoo heeft de dissertatie een omvang van 330 bladzijden gekregen en de literatuurlijst de formidabele lengte van 20 bladzijden. De verhandeling maakt het niet vanzelfsprekend dat al deze literatuur nauwgezet geraadpleegd is.

Het valt lichter het proefschrift te laken dan te prijzen. Laat ons daarom volstaan met den heer Krafft te loven voor zijn ijver en enthousiasme en met de hoop uit te spreken, dat deze deugden den jongen doctor zullen voeren naar verdere overdenking en bestudeering van het onderwerp zijner dissertatie en nog niet naar toepassing van de resultaten, waartoe hij thans is gekomen.

BOEKE.

Suriname.

Aan de rede, waarmede de Gouverneur het 64ste zittingsjaar der Koloniale Staten op 14 Mei opende, ontleenen wij het volgende:

De Gouverneur constateert, dat de band aan Nederland met de jaren niet verslapt; integendeel treedt het Nederlandsch karakter der samenleving steeds duidelijker aan den dag.

„Op wetgevend gebied was de samenwerking van Bestuur en Staten in het afgeloopen jaar niet onvruchtbaar. Met de aanneming der lepraverordening werd een belangrijk en tevens moeilijk onderwerp afgedaan, dat 25 jaar lang regelmatig op de agenda van Uw College voorkwam. Aan het einde van het zittingsjaar werd een andere sleepende zaak, de volledige doorvoering van de financieele gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs, tot een bevredigende oplossing gebracht. Tevens kwam een wijziging der onderwijsverordening tot stand, waardoor onder meer scholen met beperkt leerplan ook buiten het Boschland mogelijk gemaakt werden. Ten slotte, om niet meer te noemen, werd op de begrooting voor 1930 gerekend op afschaffing van het Hindostansch onderwijs."

Aangeboden werden een ontwerp-rijstuitvoerverordening en een ontwerp-verordening voor concessieverleening aan de Surinaamsche Bauxietmaatschappij.

Voorts mag de indiening verwacht worden van een wijziging der inkomstenbelasting, een wijziging der delfstoffenverordening, een volledige herziening der pensioenverordening en ontwerpen inzake de geneeskundige belasting, het immigratiefonds, de geneeskundige verzorging op de plantages en de bauxietverordeningen. Of ook de ter hand genomen herziening der kolonisatiewetgeving en de petroleumontginningsverordening reeds in dit zittingsjaar zullen worden voorgelegd, valt thans nog niet te voorspellen.

Binnenkort zal worden ingediend een ontwerp tot wijziging der verordening betreffende het verleenen van concessiën voor werken van openbaar nut, in verband met de plannen op het gebied van waterleiding en electriciteit.

Indien geen onverwachte teleurstellingen zich voordoen, zal de Nederlandsch-Indische Gas-Maatschappij vóór het einde van 1930 met de levering van electrischen stroom aanvangen.

De onderzoekingen van Dr. J. W. Jenny Weijerman naar de technische en economische mogelijkheid van den aanleg eener waterleiding, hebben gunstige resultaten opgeleverd.. Er bestaat gegronde hoop, dat binnen afzienbaren tijd een afdoende oplossing gevonden zal worden van de watervoorziening van Paramaribo.

Met dankbaarheid wijst de Gouverneur op de gunstige resultaten, welke in steeds meerdere mate verkregen zijn bij de behandeling van lepralijders met de nieuwere praeparaten, welke de medische wetenschap ten dienste staan.

Op economisch gebied is het jaar 1928 een jaar van voorspoed en van tegenspoed geweest.

Voorspoedig was het, gelet op de uitvoercijfers van suiker, koffie en bauxiet, waarbij 1927 belangrijk werd overtroffen, immers, de koffieuitvoer steeg van 2300 op 3400 ton, de suikeruitvoer van ruim 14.000 op ruim 15.000 ton, de bauxietuitvoer van 176.000 op 207.000 ton. Tengevolge van de daling der suikerprijzen steeg de gezamenlijke uitvoerwaarde dezer drie producten niet in evenredige mate, maar kwam niettemin van ruim 6½ millioen in 1927 op ruim 7½ millioen in 1928. Daarbij zij opgemerkt, dat de waarde van den suikerexport in rekening gebracht is naar den wereldmarktprijs en niet naar den binnenlandschen prijs.

Sterker achteruitgang vertoonden daartegenover de uitvoercijfers van balata en goud. De waarde van den balatauitvoer daalde van 2.3 millioen in 1927 op 1.2 millioen in 1928. De in 1927 reeds tot ƒ 300.000 gedaalde gouduitvoer verminderde wederom en bedroeg in 1928 slechts ƒ 200.000. De Compagnie des Mines d'Or besloot definitief haar bedrijf te staken. De katoencultuur werd, na de mislukkingen in Nickerie, weder geheel verlaten.

Vergeleken met 1927 is de handelsbalans niet achteruitgegaan. Verliezen aan den eenen kant werden goedgemaakt door vooruitgang aan de andere zijde. Stond in 1927 tegenover een invoer van 9.1 millioen een uitvoer van 9.5 millioen (de suiker berekend tegen wereldmarktprijs), ook in 1928 waren deze cijfers wederom 9.1 en 9.5 millioen.

Alles samengenomen heeft het jaar 1928 niet gebracht, wat er van gehoopt werd en kunnen ook de verwachtingen van het oogenblik niet hoog gespannen zijn. De depressie, waaronder Suriname reeds zoovele jaren zucht, is nog niet voorbij.

Een sprekend bewijs daarvan levert de emigratie naar Curaçao. In 1928 vertrokken daarheen ruim 400 personen, een grooter getal dan in een der voorgaande jaren. Voor zoover dit een gevolg is van de hier heerschende werkloosheid, moet dit een betreurenswaardig verschijnsel genoemd worden. Als blijk van den lust en de mogelijkheid, om elders door arbeid een loonend bestaan te vinden, is er reden zich over den uittocht te verheugen. Deze emigratie is bovendien niet uitsluitend verlies voor Suriname. De Surinamers in den vreemde vergeten hun vaderland niet, getuige de belangrijke geldzendingen uit Curaçao, in 1928 geraamd op ƒ 120.000.

Of in de toekomst op een petroleumwinning in Suriname gerekend mag worden, blijft nog altijd hoogst twijfelachtig. De groote petroleummaatschappijen, ook die welke in de verloopen jaren een deskundige hierheen zonden, hebben nog geen

wijziging gebracht in haar standpunt, dat exploiteerbare hoeveelheden aardolie in Suriname niet te verwachten zijn. Niet vóór de exploratie het tegendeel bewezen zal hebben, mag gehoopt worden op belangstelling van de zijde van hen, die over de middelen voor daadwerkelijke exploitatie beschikken.

Het ideaal van een sluitende begrooting is derhalve in het afgeloopen jaar geen stap nader gekomen. Toch moet het oog voor de toekomst daarop gericht blijven.

* * *

Mevrouw Schneiders te Paramaribo zond aan Dr. Morton Kahn, professor aan de Cornell University te New-York — van wien zij wist dat hij relaties had met groote koffie-importeurs te New-York — een monster Surinaamsche Liberiakoffie bereid volgens het procédé van Dr. Fernandes, met verzoek de koffie door deskundigen te laten keuren en haar te melden of het nieuwe product in Amerika een markt zou kunnen vinden.

Het antwoord van Prof. Morton Kahn luidde:

„As stated in my previous letter, the coffee company has given me a favorable report on the sample which you sent and has informed me that the entire crop, if cured by the new process, can be marketed here”......

......„I am informed that the price will be from 15 tot 20 cents (Amerikaansche centen) per pound, according to the market conditions and quality of the coffee”.

Dr. Fernandes is thans in Nederland en wij twijfelen er niet aan of hij zal trachten in contact te komen met industrieelen, ten einde de ovens, enz., die hij bij zijn procédé gebruikt, te verbeteren. Het is te hopen dat de Minister van Koloniën en de belanghebbenden bij de koffiecultuur in Suriname, daarbij krachtigen steun zullen verleenen.

* * *

Onder het hoofd „*Goud aan de Marowijne*” schrijft „*De Nieuwe Stem*” van 21 Mei:

„De heer S. A. Savitsky, mijn-ingenieur, is van zijn prospectie-reis aan de Boven-Marowijne teruggekeerd. De prospectie, die ruim 3 maanden duurde en een kleine ƒ 50.000 kostte, had plaats in het gebied ten Noorden van de Tapanahony, dat bevloeid wordt door de bovenloopen van de Djoeca- en de Grankreek en leverde, naar de heer S. ons meldt, bevredigende resultaten op. Goud werd vrij regelmatig in alle prospectiegaten aangetroffen.

De heer Savitsky is van meening, dat de configuratie van het terrein zal veroorloven om gedurende acht maanden per jaar te kunnen werken met een hydraulische installatie, die naar conservatieve schatting 250 P.K. zal kunnen ontwikkelen. Het ligt in het voornemen dit belangrijk vraagstuk nader te doen onderzoeken door een specialist op dit gebied, van wiens oordeel het dan zal afhangen of tot de installatie daarvan zal worden overgegaan”......

„Zou het — vraagt „*De Nieuwe Stem*” — met het oog op de mogelijkheid van het totstandkomen in dit gebied van een onderneming, waarachter, naar verluidt, voldoende kapitaal staat, geen aanbeveling verdienen om de voorgenomen afbraak van het spoorlijntje Kabel-Dam nog eens eenigen tijd aan te houden? Het terrein, waarop werd geprospecteerd, is in ieder geval meer toegankelijk via den spoorweg en den bovenloop van de Sarakreek, dan via de Marowijne”.

* * *

„*Het Algem. Handelsblad*” van 25 Juni schrijft:

„In het Burgerziekenhuis te Amsterdam overleed de heer B. Koker, die in Suriname zich de concessie voor petroleumexploratie verwierf.

De heer Koker heeft met die concessie aanvankelijk zeer veel tegenslag gehad, totdat verleden jaar in de buurt van Nickerie olie werd gevonden. Hij heeft zich herhaaldelijk beklaagd over gebrek aan medewerking van de zijde van het Surinaamsche gouvernement en die klacht vond steun in de pers van Paramaribo. De heer Koker vertoefde in Nederland, om de middelen te vinden, om op groote schaal verder te exploreeren en zoo mogelijk tot een bedrijf te komen.

In hoever die pogingen reeds tot succes hadden geleid en in hoeverre er dus kans bestaat op totstandkoming van een petroleumbedrijf, konden wij nog niet vernemen.

Het ware wel zeer te betreuren als door dit overlijden weer een kansje voor Suriname verloren zou gaan”.

Curaçao.

De openingsrede.

Wij knippen:

Het is een verheugend feit te kunnen constateeren, dat gedurende het afgeloopen jaar op de eilanden Curaçao en Aruba op *economisch gebied de toestand steeds vooruitgaande* is geweest en dat ook thans nog de vooruitzichten in diezelfde richting wijzen.

Daartegenover is het te betreuren, dat zulks ten opzichte van Bonaire en de drie Bovenwindsche eilanden niet kan worden gezegd. Moge de toestand van Bonaire al minder ongunstig zijn dan van de andere eilanden en meer stationnair, overwogen dient te worden op welke wijze voorzieningen kunnen worden getroffen om ook de bevolking van al die eilanden te kunnen doen deelen in de tegenwoordige welvaart. —

Ofschoon *de gezondheidstoestand in het algemeen genomen gunstig* mag worden genoemd, brengt toch het groot aantal vreemdelingen, die zich hier komen vestigen of tijdelijk vertoeven, veel zorg en toezicht mee en moeten alle krachten worden ingespannen om den naam van een gezond eiland met de daad te handhaven.

De *verhouding tusschen de naburige republieken* en *Curaçao* bleef steeds zeer vriendschappelijk, terwijl een levendige handel tusschen haar en Curaçao plaats had.

Al zeer spoedig zal u ter beslissing worden voorgelegd de oplossing van het vraagstuk der oeververbinding tusschen Punda—Otrabanda, in dien zin, dat na afloop der thans geldende concessie deze verbinding zal blijven een zorg in handen van het bestuur, dat zich voorstelt, door het leggen van een nieuwe brug en het in dienst stellen van een pontveer een oplossing te geven aan een voor Willemstad zeer urgent verkeersbelang. —

Een tweede belangrijke beslissing zal worden gevraagd en wel op welke wijze zal worden voorzien in de zoo hoog noodige behoefte aan bureaux voor verschillende openbare diensten...

Het heeft een oplossing gezocht in dien zin, dat het tegenwoordige gouvernementshuis zou worden ingericht voor het onderbrengen van alle diensten. Dit zal kunnen geschieden zonder aan de architectonische waarde van dit historische bouwwerk te raken.

Dit zal tot gevolg hebben, dat een nieuw gouvernementshuis zal moeten worden gebouwd. Zonder eenig offer voor de Gouvernements-financiën biedt zich thans de gelegenheid voor dien bouw, een wensch, die reeds jaren werd gekoesterd.

De woningtoestanden zijn nog steeds van zoodanigen aard, dat het Bestuur niet langer werkloos mag toezien, maar middelen zal overwegen hierin te helpen voorzien. In alle rangen der bevolking gaat men gedrukt onder dien noodtoestand, die zoowel op Aruba als op Curaçao heerscht. —

Overwogen wordt of het noodig zal zijn teneinde te geraken tot het doel, dat het onderwijs alle kinderen bereikt, over te gaan tot het invoeren van schoolplicht. De groote bedragen, die door de Overheid worden uitgegeven voor onderwijs, motiveeren een ingrijpen volkomen. Voortgegaan zal worden om te komen tot algeheele gelijkheid in de bekostiging van het openbaar en het bijzonder onderwijs.

Ten slotte moge ik nog de aandacht vragen voor het financieele vraagstuk. Ofschoon de inkomsten ruim vloeien en reeds elk jaar de raming overtreffen, blijft toch een voordeelig financieel beleid geboden. Soberheid in de huishouding blijft geboden zonder de belangen der landsdienaren, waarvan meerdere den druk der steeds duurder wordende levensomstandigheden maar al te zwaar gevoelen, uit het oog te verliezen. Maatregelen zullen nog dit jaar moeten worden genomen om dien te verlichten. Hoewel tot op heden de noodzakelijkheid gelden in een leening op te nemen zich niet heeft voorgedaan, zal zulks voor de toekomst niet kunnen uitblijven. De urgentie van hetgeen hiervoren is uitgestippeld is zoo groot, dat moet worden aangepakt — en wel op grootere schaal dan tot hiertoe. Daardoor zal het mogelijk zijn de belangstelling van ondernemers te trekken. In verband met de overwegingen, die in den Kolonialen Raad dienaangaande zijn ontwikkeld, kan worden meegedeeld, dat naar maatregelen is uitgezien om de inkomsten te vergrooten. Zoo zal in de naaste toekomst blijken, dat door nieuwe schattingen der huurwaarde de grondbelasting een aanmerkelijke stijging zal vertoonen. Een wijziging der Inkomstenbelasting is in bewerking, die zonder verhooging van den thans geldenden maatstaf, zal bevorderen, dat ieder bewoner van Curaçao zijn evenredig deel bijdraagt. Verder zal een progressie worden voorgesteld bij de motorrijtuig- en motorboot-belasting, terwijl een vermeerdering van opbrengst is gedacht door verhooging van rechten op datgene, wat aangemerkt wordt als zijnde zuiver luxe.

Het bestuur vertrouwt in deze een weg te hebben gekozen, waardoor in de toekomst geen zware financieele verplichtingen op het Gewest zullen worden gelegd en die de mogelijkheid schept zonder financieele hulp van het moederland zijn eigen huishouding te blijven bekostigen. —

Waar was de politie?

De N. R. Ct. van 27 Juni 1929, Ochtendblad schrijft:

„Men heeft zich afgevraagd waar op den Zaterdagavond van het Venezolaansche bandietenavontuur op Curaçao de politie toch wel gezeten moet hebben. Toevallig vinden wij in het laatst aangebracht nummer van de Amigoe di Curaçao een schets uit het Curaçaosche leven, zooals dat blad er geregeld geeft; deze handelt over de beruchte wijk Punda, waar de zonde in allerlei vormen huist. Daar is het o.a. dat de politie handen vol werk heeft om onder de bevolking van die duistere wijk de orde te handhaven. Dit blijke uit het volgende aan de schets ontleende gedeelte:

„... Dit waren onze indrukken van de Punda bij dag. Maar in haar ware gedaante moet men haar eigenlijk 's avonds zien, zooral Zaterdag, wanneer ze vol is van ketsebonkende muziek en hittige joel. Dan stappen de verdubbelde agenten (bedoeld zal wel zijn: de nu paarsgewijze patrouilleerende agenten! — Red. N. R. Ct.) met zware passen door de herrie heen. En bijna iedere keer is er dan wat te doen; hier slaat een plotse vechtpartij los, daar een rauwe ruzie, dan weer wordt er een dronken kerel de straat op gesmeten of gutst een publieke vrouw een straal scheldend gekijf de deur uit. Dan is het steeds voor de politie een zware taak, dikwijls met gevaar voor lijf en leden, om de orde te bewaren en de baas te blijven op de straat.

„Naar aanleiding van de artikelen over ons Curaçaosche leven heb ik in de laatste weken verschillende malen een onderhoud gehad met de chefs onzer militaire politie. Dikwijls heb ik mij dan de vraag gesteld: is het Curaçaosche publiek voldoende op de hoogte van de taak der politie? Deze taak is niet uitsluitend op te treden als de strenge bewakers tegen de overtredingen van strafwet en verordeningen; maar uit de sociale wantoestanden en de woningmisstanden, die samengaan met ontucht en criminaliteit, tracht ze zich een oordeel te vormen, waardoor ze in staat is, haar taak ideëeler op te vatten; door eenn ernstig waarnemen, van oorzaak en gevolgen, meent zij zeer terecht op den duur heel wat leed van misdaad en prostitutie te voorkomen en de immoreele besmetting in te perken.”

Als de politie inderdaad in Punda geweest is, dan was zij al heel vlak bij de hand en dan is 't maar te hopen, dat de heer Colijn 't niet hoort.

Uit het Curaçaosche leven.

Met klimmende ergernis hebben wij in de *Amigoe* het stuk gelezen, waaruit het bovenstaande is aangehaald. Wij nemen er niet veel meer uit over. De schrijver schildert realistisch wat er in donker Willemstad te koop is. Waarom grijpt de politie hier niet afdoende in? Men zegge nu eens niet: maar in New York, Parijs, Caracas, Amsterdam, Rotterdam, enz. is 't nog veel erger! Minder erg zal 't daar althans wel niet zijn, maar een vrijbrief geeft dat niet. Wij kunnen ons allerminst vereenigen met deze opmerking van den schrijver van deze schets, als hij den wensch geuit heeft, dat door slooping een doorbraak gemaakt zal worden dwars door de Punda:

„Maar dan waarheen?

Want men kan erover disputeeren, of de prostitutie hier een min (of?) meer noodzakelijke accessoir is, uitroeien zal men deze wel nimmer. Dit aannemende is localisatie wellicht het meest gewenscht, mits licht, lucht en toezicht.”

Wie begint met de mogelijkheid te veronderstellen, dat de prostitutie een noodzakelijk kwaad is, is niet op den goeden weg om haar te bestrijden.

In trouwe, wij begrijpen niet dat de *Amigoe* zoo iets zonder commentaar opneemt.

Curaçaosche Kantfabriek.

Onder bovenstaanden naam is een N. V. opgericht, ten doel hebbende het vervaardigen van kant en het uitoefenen van de textielnijverheid. Van het kapitaal van ƒ 500.000 is ƒ 80.000 geplaatst en volgestort.

Errata!

Uit het K. W. van 27 Juni 1929:
„De Koninklijke” op Curaçao in Venezuela”.

Uit den Verren Vreemde.

Groot-Brittanje—Sowjet Rusland.

Een van de GROOTE vragen, die naar voren zijn gebracht door het optreden van Mac Donald als leider van Engelands politiek, is: zullen de diplomatieke betrekkingen met Moskou worden hervat? Zal dit het geval zijn, dan zullen de regeeringen der andere landen ook te overwegen krijgen, of zij de daaraan verbonden gevolgen alleen ten bate of ten nadeele van Engeland willen laten. Mac Donald zal, als hij de hand aan Moskou reikt, zoodanige voorwaarden moeten stellen, dat hij Engeland vrijwaart voor een herhaling der gebeurtenissen, welke de vorige poging tot erkenning van en samenwerking met Sowjet-Rusland te schande hebben gemaakt. Maar de nieuwe Britsche premier heeft reeds bij het opperen van het denkbeeld in zijn eigen kabinet op een verschil van opvatting, waardoor het nog geenszins zeker is dat de wederzijdsche gezantschappen te Moskou en te Londen weer betrokken zullen worden. Moskou heeft nu al ontstelling doen blijken over deze vertraging, het had uitlatingen van Mac Donald tijdens de verkiezingscampagne als een aankondiging van het onverwijlde herstel der verbroken banden beschouwd. Ongeveer tegelijkertijd met het optreden van den labour-leider als kabinetsformateur publiceerde een Engelsch blad een artikel van zijn hand over de internationale politiek, waarin o.a. onvriendelijke woorden voorkwamen aan het adres van Italië. Mac Donald heeft er toen op laten wijzen, dat dit artikel twee maanden te voren geschreven was, doch was blijven liggen. Geen prettige gewaarwording in Rome, en men heeft er zich dan ook, begrijpelijkerwijze, vroolijk over gemaakt. 't Wekt de herinnering aan het oude gezegde: „Un Jacobin ministre, n'est pas toujours un ministre-jacobin". Met het Russische geval staat 't ongeveer evenzoo. Onder de ministers zijn er, die wel een stap in de richting naar een gezantschap in Moskou willen doen, maar zonder dadelijk tot den beslissenden stap over te gaan. De door de vorige regeering opgedane ondervinding (waarover aanstonds nader) noopt tot voorzichtigheid. De aanloop zou dan kunnen zijn, de voorloopige benoeming van diplomatieke agenten, die niet den rang van gezant zouden krijgen; terwijl deze toestand bestaat zou dan onderhandeld worden over netelige kwesties, die opgelost moeten worden om tot een goede verstandhouding te kunnen komen, zooals die der Britsche vorderingen op Rusland en die der van Moskou uitgaande communistische propaganda binnen het Britsche rijk. Slaagt men er in deze moeilijkheden uit de wereld te helpen, dan kan de verstandhouding zoo geworden zijn dat tegen de benoeming van ministres plénipotentiaires geen bezwaar meer zal bestaan.

Een oplossing van dezen aard wordt niet alleen door leden van het kabinet aanbevolen, tegenover den aandrang van meer radicale collega's in, maar Mac Donald heeft ook rekening te houden met de stemmen, welke uit de verschillende deelen van het Rijk tot hem komen.

Rusland, buitenland, het zijn geen zuiver Engelsche —, het zijn empire-aangelegenheden. En daarin willen de dominions meespreken, ja als gerechtigden gekend worden. Dit is den premier ook in herinnering gebracht. Zooals wij de vorige week opmerkten, heeft de uitslag der verkiezingen in Zuid-Afrika aan de labour-partij juist een gevoelige les in bescheidenheid gegeven. Andere dominions wenschen zich ook niet van Londen uit te laten beheerschen, in menig overzeesch gebied wenscht men tegen Moskousche invloeden gevrijwaard te blijven. In Britsch-Indië is zoo pas het invoeren van een wet noodig geacht, waardoor het mogelijk is geworden vreemde politieke raddraaiers uit het land te zetten, en deze maatregel is vooral noodig gemaakt door uit Rusland afkomstige communistische propagandisten. De bommenaanslag in de wetgevende vergadering te Delhi wordt beschouwd als het resultaat van van diezijde gekomen opstokerij. Bij het te Meeroet aanhangige proces tegen een dertigtal revolutionairen, is op onweerlegbare wijze gebleken, dat de beruchte Moskousche Komintern aanzienlijke bedragen beschikbaar heeft gesteld om de samenzweringen in Britsch-Indië te bevorderen en te steunen.

Dit Komintern is het instrument dat voor Sowjet-Rusland naar buiten werkt, doch de regeering te Moskou erkent het *officieel* niet als zoodanig, zij verklaart zich onschuldig aan hetgeen het Komintern doet. Als Mac Donald samenwerking van de bestuurders der Sowjet-Unie met Groot-Brittanje mogelijk wil maken, zal hij Moskou de verantwoordelijkheid moeten doen aanvaarden voor de daden van het communistische centrale instituut, waarmede zij in feiten vereenzelvigd is, doch waarmede naar zij beweert, niets te maken heeft.

En hiermede komen wij nog eens terug op het gebeuren, dat de vorige poging tot samenwerking heeft doen mislukken. Londen had een Russische handelsdelegatie Arcos, deze had haar zetel in het Sowjet House. De Britsche regeering kreeg aanwijzingen, volgens welke daar naast handelsbelangen ook geheel andere zaken werden afgedaan. De gegevens waren talrijk en stellig genoeg, om de politie een inval in de kantoren op te dragen. Zoo kon medio Mei 1927 worden vastgesteld dat de Arcos een verheimelijkt middelpunt was van Moskousche agitatie en spionnage, dat als zoodanig ook met andere landen in verbinding was. Baldwin's regeering heeft toen het geheel onder een geheimzinnig waas laten blijven, maar de Arcos, het Sowjet House en de officieele Moskousche vertegenwoordiging verdwenen.

Moskou verminderde hierom echter niet in ijver, zooals de gebeurtenissen in verschillende deelen van het Britsche rijk, met name die in Britsch-Indië, maar al te duidelijk hebben doen uitkomen.

In dit verband meenen wij hier ook plaats te moeten geven aan een mededeeling, waarvoor *„Ik zal handhaven"*, het orgaan van den Nat. Bond tegen revolutie in zijn nr. 3/4 van dit jaar, bijzondere aandacht vraagt. Ziet dit maandblad de beteekenis van het communisten-nest in Rotterdam goed in, dan wees het op een aangelegenheid, die met, en door, en voor het optreden van Mac Donald, aan actualiteit nu nog heeft toegenomen.

„Ingevolge het Russische voorschrift, om de bureaux der handelsdelegaties op eersten stand te vestigen, werden te Rotterdam in het gebouw der Amsterdamsche Bankvereeniging de kantoren ingericht van de handelscentrale der Russen. Aan den Coolsingel 111b te Rotterdam nestelde zich de Aktiengesellschaft zum Verkauf von Getreide Produkten nach dem Ausland, Exportchleb. Hoewel deze Exportchleb als een zelfstandige Naamlooze Vennootschap in het handelsregister staat ingeschreven, is zij slechts te beschouwen als een onderafdeeling van het centrale Russische bureau aan de Twerskaja 2 te Moskou, waarmede zij in voortdurende relatie staat. De derde en vijfde étage van het enorme pand zijn bij de Exportchleb in gebruik. De derde étage geeft plaats aan de bureaux voor den graanhandel, maar... aan de vijfde étage werden bureaux geïnstalleerd, die ook andere zaken dan graantransacties bleken te behartigen. De geheele inrichting getuigt van groote luxe, wat ook weer overeenkomstig het Russische voorschrift is, want de bureaux moeten op den kapitalistischen Westerling een goeden indruk maken. Zij moeten vertrouwen wekken. Aan het hoofd van de Exportchleb staat de Rus Friedrichsohn, die een staf van 15 tot 20 man personeel, uitsluitend uit niet-Nederlanders bestaande, om zich heen heeft verzameld, naar men zegt, ook ten deele gerecruteerd uit meer Oostelijk gelegen handelsbureaux van Russische delegaties.

Wij stellen aan de hand van dit alles vast, dat men, om aan een dergelijke instelling te worden benoemd of aangesteld, of gecommandeerd, dat men vertrouwensman der Sovjet-Regeering moet zijn; maar om dat te zijn, moet men, daar twijfelt toch zeker thans niemand meer aan, minstens communist zijn. Gevoeglijk kunnen we hier dus spreken van een communisten-nest.

Duizenden Rotterdammers wandelen dagelijks langs dit pand, zonder dat zij eenige notie hebben van wat dit Russische bureau feitelijk beteekent. Duizenden gaan onwetend hun weg, evenals die duizenden Engelschen langs de gebouwen van de Arcos liepen, dag na dag, terwijl daarboven de verbindingen werden gelegd voor de revolutionnaire beweging zelfs in een ander werelddeel."

Voor Nederland herhale de echo: zelfs in een ander werelddeel.

Ingezonden.

's-Gravenhage, 1 Juli 1929.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad, Korte Voorhout 6.

Hooggeachte Mijnheer,

Verzoeke beleefd voor onderstaande een plaatsje in Uw geëerd blad, bij voorbaat onzen vriendelijken dank.

Het bestuur en alle leden van de Vereeniging van Oud Gepens. en Gegag. Militairen van Oost- en West-Indië, genaamd „Voorwaarts", voelen zich gedrongen, aan alle dames en heeren, die hebben medegewerkt om den feestavond van 22 Juni j.l. van bovengenoemde vereeniging, gehouden in het gebouw Pulchri Studio, zoo schitterend te doen slagen, hun oprechten en hartelijken dank te betuigen en hopen dat de Vereeniging „Voorwaarts" een goeden indruk en blijvende herinnering heeft mogen achterlaten.

Namens het bestuur teeken ik met de meeste hoogachting,

Uw dw.,
G. BEKKENK,
Kritzingerstraat 43,
Penningm. van „Voorwaarts".

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

MINAHASSA-COMITÉ.

De collecte sluit op Donderdag 11 Juli. Wie niet thuis was, kan tot dan gireeren *No. 93038* van J. C. Baars.

VACANTIE-EXCURSIE

naar het Koloniaal Instituut, bij genoegzame deelneming op *Woensdag 31 Juli*, aangeven uiterlijk 22 Juli.

Plan is ook een der groote booten te gaan zien.

ADRES SECRETARIAAT

is vanaf heden Jagersweg 42.

DE SLUITZEGELS

zijn weg, maar er komen nieuwe.

De Secretaris.

Afdeeling Breda.

INFORMATIE-BUREAU.

Deze afdeeling heeft een Informatie-bureau opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastr. 39, aldaar.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

De heer M. J. Gerrets, Heerestraat 50 te *Groningen*, meldt ons, dat hij gedurende de lustrumfeesten een *tentoonstelling van Ind. kunstvoorwerpen* uit de collectie „Boeatan" zal houden.

HET DROSTE-ALBUM OVER INDIE.

Het ondervolgend schrijven ontvingen we van Mr. J. G. Huyser, voorzitter der afd. Rotterdam onzer Vereeniging:

Ik ben zoo vrij U in kennis te stellen met den inhoud van een brief van *Droste* aan mij betreffende het album *Indië*. Den lezers van het K. W. en hun kinderen moet dit wel interesseeren. Vandaar dat ik U verzoek een berichtje over dit onderwerp in het K. W. te willen opnemen.

Haarlem, 26 Juni 1929.

Den Heer Mr. J. G. Huyser, Rotterdam, Vredehofweg 32.

Mijnheer,

In vervolg op ons schrijven van 6 dezer, deelen wij U beleefd mede, dat wij in verband met de wenschen van velen onzer clientèle, thans de gelegenheid hebben opengesteld „verpleegster"-bonnen te ruilen voor plaatjes voor het album Indië.

Indien U thans de in Uw bezit zijnde bonnen aan ons zoudt willen inzenden, zullen wij U hiervoor de plaatjes Indië doen toekomen.

Inmiddels verblijven wij,

Hoogachtend,
N.V. DROSTE'S
CACAO- EN CHOCOLADEFABRIEKEN.

Van het Informatie-Bureau.

Uitzending voor 's lands dienst in Suriname en Curaçao

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.
2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

P. W. Winkel, Camstraburen 33, Leeuwarden;
J. de Widt, Berg en Boschweg 1, Apeldoorn;
R. N. de Boer, Govert van Wijnkade 34, Maassluis;
Allen candidaat gezaghebber bij het Binnenl. Bestuur.

H. J. Peletier, Cand. inspect. ambt. bij de arbeidsinspectie, Vrijburgstraat 45, Voorburg.
Mr. Tenkoe Dzul Karnin, om te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen, Emmalaan 11, Oegstgeest.
P. Ridder, Adm. ambtenaar bij het B.B., Nieuwe Rijn 107, Leiden.
C. E. de Moor, Gouv.-arts bij den D. V. G., Amstel 20, Amsterdam.
M. A. Lieftinck, Dierkundige (entomoloog) bij het Zoöl. museum en Laboratorium te Buitenzorg, Oranje Nassaulaan 69, Amsterdam.
Mej. Chr. van der Poel, Gouv.-arts bij den D. V. G., Stadhouderslaan 6, Utrecht.
H. G. Spier, Ambtenaar voor de Textielnijverheid, Voorstraat 38, Delft.
J. K. de Jager, Leeraar i. d. Ned. taal en letterkunde, Albrechtlaan 34, Bussum.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. H. V. Jansen, Landmeter 2e kl. bij het Kadaster, Copernicusstraat 267, 's-Gravenhage.
J. A. C. Krajenbrink, Stationscommies 1e kl. bij de S.S. en Tr., Jansveld 9bis, Utrecht.
C. A. Duran, Adj.-accountant 1e kl., hoofd van het bel. acc.-kantoor te Padang, Steijnlaan 34, 's-Gravenhage.
B. Frans, Commies bij het B.B., Ohmstraat 124, 's-Gravenhage.
W. Hubers van Assenraad, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Adr. Pauwstraat 9, 's-Gravenhage.
T. W. Gerritsen, Commies bij 's Landskas te Pekalongan, Balistraat 28, 's-Gravenhage.
A. van Ispelen, Praktijk ingenieur der Genie, Claes de Vrieselaan 164b, Rotterdam.
Chr. F. Bangert, Beheerder 2e kl. bij den Pandhuisdienst, Hotel Witzenburg, Rijswijk (Z.-H.).
C. J. Seegeler, Controleur 1e kl. bij het B. B., Tuinstraat 20, Breda.
G. Niedeck, 1e Commies ter Alg. Secretarie, Halleystraat 5a, 's-Gravenhage.
E. Filon, Commies op het kant. van den insp. bij het Boschwezen, Valeriusstraat 10, 's-Gravenhage.
F. Latuapon, Commies ter Centrale bij de S.S. en Tr., Straatweg 149, Hillegersberg.
Mej. Chr. A. H. Jansen, 1e Commies bij de S.S. en Tr., Copernicusstraat 267, 's-Gravenhage.
H. N. Blogg, Hoofdpol.-opziener bij de Alg. Politie, Noorderstraat 1, Baarn.
C. A. d'Hanens, Praktijkingenieur bij de S.S. en Tr., Eindenhoutstraat 36, Haarlem.
F. A. V. van Opdorp, Controleur 1e kl. bij de P.T.T., Auvergnestraat, Bergen op Zoom.
A. P. Heesterman, wd. Ambtenaar 1e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Hugo de Grootstraat 4, Delft.
H. A. W. Chr. de Haze Winkelman, Secretaris van het Dept. van B.B., Van Merlenstraat 110, 's-Gravenhage.
J. Vliegenthart, Onderwijzer v. h. practisch onderwijs b. d. Europeesche Ambachtsschool te Weltevreden, Nael Tinnegieterstr. 54, Arnhem.
Mr. C. J. Hoek, Voorzitter van den Landraad te Bu[...]zorg, Joan van Hoornstraat 14, 's-Gravenhage.
J. A. Oosterbaan, Gedipl. gezaghebber bij het B[...] Huijgenspark 45b, 's-Gravenhage.
G. Ph. Heyberg, Controleur b. d. P.T.T., Beeklaan [...] 's-Gravenhage.
W. H. de Groot, Hoofdopzichter b. d. S.S. en [...] Obrechtstraat 436, 's-Gravenhage.
A. V. Brouwer, Referend. hoofdkant. dienst Volks[...]zondh., Helenastraat 44, 's-Gravenhage.
Mej. Th. Ch. Schmidhamer, Commies b. d. S.S. en T[...] Hotel Pomona, 's-Gravenhage.
H. Ph. R. Overduin, Directeur 2e kl. b. h. Gevangeniswezen, Vijzelstraat 76 (I), Amsterdam.
A. B. Hauber, Techn. Ambtenaar 1e kl. b.d. P[...] Eschdoornstraat 46, 's-Gravenhage.
C. A. van Amersfoorth, Commies 1e kl. b. d. P[...] Poste-restante, Nijmegen.
E. Best, Adj.-controleur v. d. Belastingen, Ieplaan [...] 's-Gravenhage.
J. A. L. Leijder, Hoofdopziener b. h. Boschwezen, Beuningenstraat 82, 's-Gravenhage.
Mej. A. S. Tehupeiorij, 1e Klerke m. d. titel v. 3e c[...] b. d. P.T.T., Van Lumeystraat 69, 's-Gravenhage.
H. Regensburg, Opzichter-machinist b. d. S.S. en [...] Columbusstraat 212, 's-Gravenhage.
O. B. Kouthoofd, Hoofdcommies afd. Compt. [...] kant. Soerab., Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
K. A. Brandenburg, Tijd. wd. middelb. techn. amb[...] d. P.T.T., Postbox No. 22, Riga.
Mej. Chr. Pattiwael, Commies bij de P.T.T.. Obr[...]straat 375, 's-Gravenhage.
A. E. Leidelmeijer, wd. Adj.-Controleur v. d. Bel[...]gen, Cypresstraat 69, 's-Gravenhage.
A. W. G. Rijnders, Ondercommissaris van Politie [...] Politieschool te Soekaboemi, Elsstraat 35, 's-Gravenhage.
W. C. Stolk, Ass.-Resident bij het B.B., Duinw[...] Scheveningen.
W. Paulini, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie Re[...]tesselaan 155, 's-Gravenhage.
E. G. Paulini, 1e Commies met den titel van h[...] commies bij het Dept. van O., Regentesselaan [...] 's-Gravenhage.
Mevr. W. Chun, geb. Reurink, Commies bij den Centr. Aanschaffingsdienst, Beeklaan 280, 's-Gravenhage.
C. H. U. N. Chun, 1e Commies bij den Ind. Centr. [...]schaffingsd., Beeklaan 280, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Mevr. C. M. H. Bangert geb. Engelhard, Onderwij[...] 3e kl. bij het O.E.L.O., Ieplaan 85a, 's-Graven[...]
Mr. W. van Loon, Voorzitter Landraden te Poerwo[...] en Poerbolingo, Waldecklaan 26, Hilversum.
G. Kulka, Mijnb. opzichter 1e kl. bij den dienst van [...] Mijnbouw, Werne (Duitschland), Friedenstrasse [...]
N. W. Tessensohn, Referendaris bij de Algemeene [...]kenkamer, Buys Ballotstraat 99, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 26 Juni tot 3 Juli.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Mevr. A. Graafland-Cooke, Amsterdam (Z.), Valeriusstraat 150. ƒ 5 (contributie '29 reeds voldaan)	den heer N. B. P. Graafland te Djeddah.
H. E. Wempe, Oud Luitenant-Kolonel N.-I. L., thans Burgemeester van Westzaan, F 28, Kerkbuurt. ƒ 5, rekent voortaan tot Afd. Amsterdam (contributie '29 reeds voldaan)	Op eigen verzoek.
L. B. van Bommel, Officier van Gezondheid 2e kl. N.-I. L., Nijmegen, Annastraat 18. ƒ 5	Eigen aanmelding.
G. Oirbans, Directeur Hotel de Draak, Groote Markt, Bergen op Zoom. ƒ 5	den heer Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
Dr. J. P. Ph. Dietz, Röntgenoloog, Villa „Jarpa", Duinweg 37, Den Haag. ƒ 5	den heer F. van Peski te Den Haag.
Mr. G. H. Eskes, Juridisch Adviseur Curaçaosche Petroleum Industrie Mij., Den Haag, Ant. Duyckstraat 56. ƒ 5	Eigen aanmelding.
H. Lang, Den Haag, Amberboomstraat 45. ƒ 5	den heer K. H. H. Leonhard te Den Haag.
K. C. Barkey, Oud-Hoofd Pandhuisdienst in N.-I., Den Haag, Pijnboomstraat 71. ƒ 5	den heer F. H. Barkey te Den Haag.
Dr. H. van Seventer, Apeldoorn, Loolaan 45. ƒ 5	het Minahassa-Comité te Apeldoorn.

Afschrijvingen

H. J. Vooren, Leeraar Boekhouden te Willemstad, Curaçao.
F. R. O. Steller, Cand. Ind. Ambt., Oegstgeest, Dentzstraat 7.

Adresveranderingen

J. C. Baars, Secretaris Afdeeling Apeldoorn, van: Lammerweg 3, naar: Jagersweg 42.
Mevr A. C. Woudstra, van: Apeldoorn, Postweg 27, naar: Bilthoven, Paltzeweg 34. ƒ 5. (Afd. Utrecht).
J. A. J. van Spronsen, 1ste Luit. Mil. Adm. Ned. Leger, Utrecht, van: Justus van Effenstr. 46, naar: Robert Schumannstraat 4.
Mr. W. van Loon, Oud Ind. Rechterlijk Ambt., van: Amsterdam, de Lairessestr. 156, naar: Hilversum, Waldecklaan 26.
A. Reijnders, Controleur P.T.T., van: Breda, Oranjelaan 34, naar: Amsterdam, Wouwermanstraat 33, p.a. J. Calkoen. ƒ 5.
G. F. P. Antes, Onderwijzer 1ste kl., van: Princenhage, Markt 15, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Onderwijs.
Mej. L. Boon, Rotterdam, van: Eendrachtsweg 23, naar: Schiedamsche Vest 15A.
A. F. J. Hodes, van: Curaçao, naar: Rotterdam, Teilingstraat 89. ƒ 5.
J. W. Verloop, van: Velp, Zutphensche straatweg 8, naar: Leersum, Maarsbergsche weg 8. ƒ 5 (rekent voortaan tot de afd. Utrecht).
Mevr. P. F. Visser, van: Arnhem, Burg. Weertstr. 15, naar: Bergen (N.-H.), Pension Binkmann, Prinsesselaan 44.
Mr. S. Tromp Meesters, van: Arnhem, Jollesstr. 3, naar: Velp (G.), Hend. Avelingstraat 3.
A. R. Boele, Ass.-Resident, van: Rijswijk, Regentes[...]laan 4, naar: Wassenaar, Deylerweg 7, p.a. A. B[...]
Ir. L. F. van Ravenswaay, Hoofd-Ingenieur tit. B[...] W., Den Haag, van: Balistraat 88, naar: Dedelstr. [...]
Mej. M. C. Slothouwer, Den Haag, van: Ant. Duy[...]straat 122, naar: van Aerssenstraat 233.
J. G. van Heyst, Oud Resident, Den Haag, Emmastr[...] van: 155, naar: 151.
Mr. A. Neijtzell de Wilde, Oud Voorzitter v. d. Vo[...]raad, van: Weltevreden, naar: Den Haag, Boomk[...]perlaan 7. ƒ 5.
F. A. V. van Opdorp, Controleur 1ste kl. P.T.T., van [...] Bandoeng, naar: Bergen op Zoom, Auvergnestraat [...]
V. Obdeyn, Ass.-Resident, van: Rengat, naar: Brus[...] Hotel Terminus.
A. H. H. Kawilarang, Kapitein Inf., geplaatst in Ta[...]panoeli.
G. O. V. Mallien, thans: Resident-Afdeelingshoofd van het Kantoor voor particuliere landerijen in West-Java te Weltevreden.
A. B. A. Soleman, thans: Hoofdopzichter Provinciale Irrigatie te Ardjawinangoen, Cheribon.
R. J. A. Stolk, Hoofdbeheerder Gts. Pandhuisdienst, van: Soerabaja, naar: Malang.
A. C. van der Velden, Ass.-Resident, van: Tebing Tinggi (Palembang), naar: Sambas.

NUMMER 28. DONDERDAG 11 JULI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING

Alle stukken betreffende de Redactie van het „Koloniaal Weekblad” voorloopig, uitsluitend, toe te zenden aan den Algem. Secretaris der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

De overval op Curaçao op 8 Juni.

Hoe kon deze zoo goed gelukken?

door

C. K. KESLER.

Als men den gemiddelden Nederlander, die nooit onder de palmen gewandeld heeft, voor de vraag stelt, hoe onze koloniën, of, zooals zij tegenwoordig heeten, onze overzeesche gebiedsdeelen, eigenlijk bestuurd worden, dan zal hij zeer waarschijnlijk wel het antwoord, voor een groot deel althans, schuldig moeten blijven. En dat is dien gemiddelden Nederlander eigenlijk nu niet zoo heel erg kwalijk te nemen. Van de Oost zal hij zich uit zijn schooljaren vermoedelijk nog wel iets herinneren van den Gouverneur-Generaal, van residenten en assistent-residenten. En misschien heeft courantenlectuur hem wel bekend gemaakt met het bestaan van den Raad van Indië en van den Volksraad, maar daarmede zal het toch in de meeste gevallen wel ophouden. Van de West weet hij vermoedelijk nu wel door de jongste gebeurtenissen, dat er op Curaçao een Gouverneur zetelt; dat er ook zoo'n vertegenwoordiger van H.M. in Suriname is, weet hij wellicht ook nog, maar verder zal zijn kennis van het bestuursstelsel in de West wel niet gaan.

Zooals wij opmerkten, dat is dien gemiddelden Nederlander eigenlijk niet zoo heel kwalijk te nemen. Want, het kan moeilijk ontkend worden, toen er na de afschaffing van de slavernij voor de West een nieuw bestuursstelsel noodig geoordeeld werd, heeft men met de twee koloniën daarginds toch wel raar gesoid. Suriname kreeg een regeling, die vrijwel een copie van de Moederlandsche was met een volksvertegenwoordiging, aanvankelijk voor het grootste gedeelte, weldra geheel door verkiezingen bijeengebracht. Eén ding, en een belangrijk, zag men, vermoedelijk wel door absolute onbekendheid met de verhoudingen daarginds, geheel over het hoofd. En wel dit. Zal er sprake zijn van een volksvertegenwoordiging, dan moet er toch allereerst een volk zijn, dat vertegenwoordigd wordt. En dat was er destijds niet en dat is er nog thans niet. Men kan toch bezwaarlijk een conglomeraat van Europeanen, Chineezen, Britsch-Indiërs, Javanen, negers en mulatten een volk noemen.

En de kiezers uit dat z.g. volk dienen althans eenig begrip te hebben van de redenen, waarom zij ter stembus opgeroepen worden. Nu is het niet te ontkennen, dat in vele landen in Europa, ook bij ons, dat begrip niet zoo bijster groot is, maar in Suriname is het tot dusver nog wel geheel afwezig. Het gaat daar in den, vrijwel algemeenen, regel niet om dit of dat beginsel, maar om dezen of genen persoon.

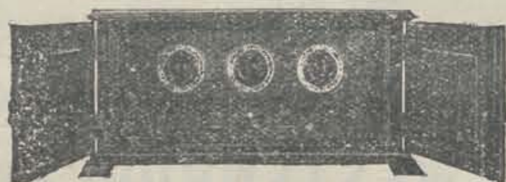
Nog zonderlinger is de regeling, die voor Curaçao werd uitgekozen. Daar heeft men als model niet genomen het Moederland, zooals het omstreeks 1848 was, maar men greep terug naar de toestanden van de Republiek der Vereenigde Nederlanden, die in 1795 na een 216-jarig bestaan den geest gegeven had. In de Republiek had destijds het volk al heel weinig te zeggen: de heeren waren het, die bestuurden en het kan niet ontkend worden, een groot deel van den tijd deden zij dat goed. En zij zorgden, vooral in de 18e eeuw er wel voor, dat er zoo weinig mogelijk vreemde eenden in de bijt kwamen. Onderlinge afspraken tusschen enkele families maakte ten slotte, dat die alle begeerenswaardige posten onder elkander verdeelden.

Zoo gaat 't op Curaçao nòg eenigszins. Daar geen kiezers, zooals in Suriname: de Koloniale Raad vult zichzelf aan en slechts hoogst zelden gebeurt het, dat een buitenstaander voor opneming in het college wordt voorgedragen. Waarom dat nu gereleveerd? Het komt ons voor, dat daartoe vooral tegenwoordig, alle aanleiding bestaat. Dat men zich hier wel eens ernstig mag afvragen, of het niet hoog tijd gaat worden, de regelingen van 1866 voor beide gebieden aan een grondige herziening te onderwerpen. Want vooral in Curaçao dreigt het gevaar, dat door de groote economische veranderingen, die er in de laatste 15 jaren plaats gehad hebben, veranderingen, *veroorzaakt door Nederlandsche energie, niet door inlandsche*, de controle over wat daar dient te geschieden, wel wat heel erg aan het Moederland zou kunnen ontsnappen.

Vraagt men den boven ten tooneele gevoerden doorsnee-Nederlander, of hij nog verder wat van de West weet, dan zou hij vermoedelijk vóór den beruchten 8sten Juni l.l. antwoorden, dat het met Curaçao prachtig gaat, maar dat het met Suriname toch nog maar niet wil. Het laatste is helaas, waar, maar dezelfde noodlottige datum heeft toch aangetoond, dat, al schitterde Curaçao ook als goud, al wat blinkt, toch nog geen goud is. Marcellus merkt tegen Hamlet op, dat „something is rotten in the state of Denmark”. Als hij op Curaçao in den laatsten tijd had kunnen rondkijken, zou hij met betrekking tot dat gebied een dergelijke opmerking hebben kunnen maken, al had hij haar wellicht in een minder 16-eeuwschen en meer gepolijsten vorm geuit. Want er zijn inderdaad zeer zwakke plekken in het Curaçaosche bestel.

Een dezer is zonder twijfel de politie. Er zijn daarover bergen papier volgeschreven, watervallen van welsprekendheid misbruikt. En het is gebleken, dat het met die politie toch nog niet in orde is. Wij hebben den tijd gekend, toen het roemruchtige Curaçaosche politie-corps niet geheel onvoldoende was. De Commissaris rinkelde met zijn sabel, de manschappen namen wel eens bij een „tamboerpartij” een trom in beslag, „omdat tamboer dansen tegen de wet was”, maar men kon rustig zijn deuren en ramen 's nachts openlaten en den slaap des rechtvaardigen gaan slapen. De politie waakte wel niet, maar dat was ook niet noodig: er gebeurde toch niets.

Die idyllische toestand is sedert 1914 grondig veranderd. En langzaam, zeer langzaam, begon het besef door te dringen, dat de toevloed van honderden vreemdelingen, vaak niet van het beste allooi, een betere bewaking noodig maakte. Maar... nieuwigheden en Curaçao! Er is daar een prachtig gezegde in zwang, prachtig, om de zaken op de lange baan te schuiven: het is altijd zoo geweest! De militaire politie, die ingevoerd zou worden, vond wanhopigen tegenstand. Het Curaçaosche publiek op militaire wijze gedrild! Het was niet om zich in te denken. Niet meer, wat men kwijt wilde zijn op straat deponeeren; niet meer muziek maken, als men daar lust

in had, desnoods tot diep in den nacht tot ergernis van de menschen in de buurt, die slapen wilden; macamba's (Hollanders), die zouden bevelen, wat mocht en wat niet mocht! Neen, dat ging niet. De Raad verzette zich tot het uiterste, schreef brieven, ging zelfs eenmaal hoogst verbolgen haast uiteen!

Maar de militairen kwamen. En deden, — voor zoover zij dat konden althans — goed werk. Uiterlijk begon Curaçao gemoderniseerd te worden. Er kwam eenige orde in het straatverkeer, er werden processen-verbaal tegen overtreders opgemaakt, gevaarlijke elementen opgeborgen, ongewenschte vreemdelingen uitgezet, bij een recenten brand wist men dien tot één perceel te beperken, kortom, zelfs op Curaçao begon men in te zien, dat die militaire politie nog zoo kwaad niet was. Er waren er zelfs onder de vroegere tegenstanders, die haar uitbundig begonnen te prijzen. Veel was intusschen bij het oude gebleven. Curaçao glansde wel, maar de glans zat aan de oppervlakte. Willemstad en Scharloo en Pietermaai en Otrabanda, ze waren wat drukker geworden, men kon zelfs gaan praten van eischen van het moderne snelverkeer, van hindernissen daartegen, van de regeling ervan, maar, achter de gevels bleef het meeste, zooals het vóór 1914 was. En de militaire politie bleek toch ten slotte niet tegen haar taak opgewassen.

Dat was echter haar schuld niet. Het was niet haar schuld, dat het in den nacht van 8 op 9 Juni, bleek dat een handjevol mannen niet veel kunnen uithalen tegen een troep van een 500-tal bandieten, pardon, gewapende studenten, onder aanvoering van een roover, pardon van een generaal! Wat bij dien beruchten overval wel heel sterk aan het licht kwam, was de omstandigheid, dat het grootste deel der manschappen zoo gemakkelijk van het centrum kon afgesneden worden, waardoor hun wapenen buiten hun bereik en zijzelf even weerloos, als de eerste de beste burger waren. Het moge uit een ethisch oogpunt bezien heel mooi lijken, gehuwde militairen buiten de kazerne in eigen huis te laten wonen, het is gebleken, dat een plaats als Willemstad een gekazerneerde bezetting noodig heeft, die erop getraind is, zich direct in geval van alarm op een bepaalde plaats te verzamelen.

Er is bij die ongelukkige zaak allerlei ter sprake gebracht. Er is zelfs op gezinspeeld, niet onduidelijk, dat de Gouverneur vrijwel onmogelijk geworden is; er is vermeld, dat de Commandant wel voor een krijgsraad zal moeten verschijnen. Beide lijkt ons hoogst overdreven. En zondebokken te gaan zoeken, daar, waar zij o.i. niet zijn, is niet te verdedigen. Het verzet van den Raad is, voor, zoover wij weten, nog niet in het geding gebracht bij de voorloopige pogingen, om de schuldvraag in dit geval te beantwoorden. En dat verzet dient niet uit het oog verloren te worden. Gouverneur en Commandant hadden te roeien met de riemen, die zij hadden, ook al een typische Curaçaosche uitdrukking. En die riemen bleken veel en veel te kort te zijn. Schuld van de regeering, die te schriel was, om geregeld een oorlogschip in de West-Indische wateren te stationeeren is ook al vermeld. Zonder twijfel had de aanwezigheid van het schip preventief gewerkt. Maar een voldoend sterke militaire politiemacht had dat ook. Doch die wilde de Raad destijds niet.

En, hoe gaat het daar dan gewoonlijk, en hoe is het thans ook weer gegaan? In weerwil van al het kabaal, dat er gemaakt was, werd de militaire politie ten slotte toch ingevoerd. Dat was een bittere pil, die een beetje met suiker bedekt moest worden. En de zoetigheid, die daartoe gebruikt werd, bestond in een eenigszins geleidelijke invoering en in het vermijden van over het slikken van de pil te praten. Men moest „tactvol" trachten te doen vergeten, dat er een zitting van den Raad geweest was, waarin de Commandant, als gedelegeerde van het Bestuur zich eens krachtig getoond had, krachtiger, dan men dat op Curaçao liefst heeft. Maar met al dien „tact" werd het doel toch niet bereikt. Het was de Hollander, de macamba, die eens een oogenblik zijn tanden had laten zien. En nu wordt er wel vaak verzekerd, dat men hoog opziet tegen vooraanstaande Hollanders, maar die zijn merkwaardig genoeg, altijd weg. Die er op het oogenblik, dat die verzekering ten beste gegeven wordt zijn, zijn in den regel zoo hoogstaand niet! Toen het feit bij de jongste begrootingsdebatten nog eens ter sprake gebracht werd, bleek het, dat het nog allerminst vergeten, laat staan vergeven of althans als gerechtvaardigd erkend was. Eenigen volhardden in hun houding, met den Commandant alleen zakelijk in relatie te willen treden, als dat onvermijdelijk was, „nada mas" (niets meer), zooals het lid, dat de zaak in het reine had willen brengen, het uitdrukte.

Die lijdelijke tegenstand, waarin men daar overzee zoo sterk is, verborgen achter fraaie woorden, heeft er ongetwijfeld toe medegewerkt, — al zullen er natuurlijk ook nog andere redenen geweest zijn — om de organisatie onnoodig langzaam te doen geschieden. Wat ten slotte tot de tragi-comedie van 8 Juni geleid heeft. Was het niet zoo suikerzoet gegaan en had de Gouverneur kunnen beschikken over een voldoend sterken troep, dan was, in weerwil van de overmacht de zaak ongetwijfeld anders geloopen. Bij ons wil het er niet in, dat, als de Commandant had kunnen optreden, zooals hij als militair wist, dat te moeten doen, hij als een schaap gevangen zou zijn genomen. Hem was door de omstandigheden opgelegd, maanden lang „tact" te toonen en die opgave wil wel eens fnuikend zijn voor krachtig optreden en doorzetten.

Men heeft, ook in dit blad, het denkbeeld geopperd, thans te doen, wat een eeuw geleden ook Koning Willem I noodig achtte, en nog eens een Regeerings-Commissaris naar de West te zenden. [1]) Mocht het daartoe komen, — het zou waarlijk zoo kwaad niet zijn —, dan zal deze dignitaris zeer zeker heel wat te doen vinden. Zonder voorbeeld zou deze maatregel bovendien niet zijn. Want, afgezien nog van de zending van Van den Bosch in 1828, onze nabuur in de West, Groot-Brittannië heeft het nog niet zoo heel lang geleden noodig geacht, op een analoge wijze in Demerara den gang van zaken eens aan een grondige herziening te onderwerpen. Naar het schijnt, met niet onbevredigenden uitslag.

[1]) Volgens de laatste berichten gaat er niet een Regeerings-Commissaris, maar een Commissie heen. Het is te hopen, dat haar opdracht niet te beperkt zij en zij haar onderzoek niet alleen tot de defensie, en de politie en recherche hebbe te beperken.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1928
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

(Vervolg).

Wenden wij onze blikken naar het eiland Sumatra en slaan wij een blik in het gewest Sumatra's Oostkust, dat bijna driemaal zoo groot is als Nederland en ongeveer 5/7 van Java's oppervlakte beslaat, een gebiedsdeel, waar nu allerwegen welvaart en voorspoed heerschen en waar 65 jaar geleden niets anders was dan onbetreden oerbosch met hier en daar vestigingen van inheemsche Bataks en van het Maleische Schiereiland Malakka als kolonisten binnengedrongen Maleiers. Wij zullen enkele zeer merkwaardige gegevens voor de waardeering van genoemd gebied putten uit het medio 1928 verschenen prachtige werk van Dr. T. Volker „Van „Oerbosch tot Cultuurgebied, een schets van de „beteekenis van de tabak, de andere cultures en „de industrie ter Oostkust van Sumatra." Uitgave van de Deli Planters Vereeniging, met een rijke hoeveelheid van mooie en duidelijke foto's verlucht.

Wij lezen in dat werk dat het aannemen van de Nederlandsche suzereiniteit door de landschappen ter Oostkust eerst in 1862 plaats vond. In dat jaar, $2\frac{1}{2}$ eeuw na de vestiging der eerste Nederlanders in den Ned. Archipel, werden door den toenmaligen Resident van Riouw Netscher, de eerste stappen gedaan om ons gezag te doen gelden in de z.g. Westelijke onderhoorigheden van het Sultanaat Siak, waarmede in 1858 een tractaat was gesloten.

Daar deze onderhoorigheden o.a. Deli, Langkat en Serdang, het huidige tabaksgebied, de suprematie van Siak niet erkenden, werden met deze rijkjes afzonderlijke overeenkomsten aangegaan.

In 1863 werd met den Sultan van Deli een aanvullende overeenkomst gesloten, waardoor hij zich verbond geen grond af te staan aan Europeanen en andere vreemdelingen, dan met toestemming van den Resident (toen nog van Riouw). In 1864 plaatste de regeering een controleur in Deli, die door gebrek aan woongelegenheid voor Europeanen bij Jacobus Nienhuis, den pionier, — aan den mond van de Delirivier — zijn intrek nam.

In den ouderdom van 91 jaar is deze voortrekker, een voorbeeld van moed en doorzettingsvermogen,

1927 gestorven. Sumatra's Oostkust heeft reden in nagedachtenis hoog te houden!

De eerste tabaksoogst van 1864 bestond uit 50 pakken met een opbrengst van ƒ 2.548, die van 1870, bestaande uit 3114 pakken, bracht 122 centen per pond, of in totaal ƒ 500.000 op, die van 1872 was 3922 pakken groot, welke à 137 centen per pond, reeds ƒ 1.000.000 opbrachten. In 1884 bedroeg hij reeds 125.496 pakken, die ongeveer ƒ 27.550.000 opbrachten, in 1926 leverde de Oostkust rond 240.000 pakken à 194 centen per pond of ƒ 72.000.000. In 1927 werd tabak geplant op 28.000 bouw. Van oogst 1927 ongeveer 223.906, die medio 1928 op de markt was, zal zijn opbrengst vermoedelijk bij de 80 millioen gulden liggen.

De tabakscultuur wordt thans gedreven door 14 maatschappijen op 70 ondernemingen, aangesloten bij de Deli Planters Vereeniging, (Vereeniging op initiatief van J. T. Cremer — Deli's leidende figuur na het vertrek van Nienhuijs in 1871 — 23 April 1879 opgericht), en op enkele kleine ondernemingen, daarbuiten staande. Onder hun leiding zijn werkzaam 74.000 werklieden onder de bepalingen der koelie-ordonnantie en 21.500 werklieden onder de bepalingen van Staatsblad 1911 No. 540, de z.g. vrije arbeidsregeling.

In 1927 werd aan de werklieden in de tabakscultuur op den voet der koelie-ordonnantie, aan loonen een totaal bedrag uitbetaald van ƒ 20.445.000; aan de z.g. vrije werklieden ƒ 3.673.000. Alle Sumatra-tabaksoogsten in al de jaren brachten te samen op ƒ 2.101.500.000, *zegge meer dan twee milliard gulden.* Per oogst is dat, ook de onbeteekenende eerste oogsten medegerekend, ƒ 33.890.000 geweest.

Door deze cijfers wordt het belang van de tabakscultuur voor de Oostkust wederom duidelijk aangetoond. Die cijfers geven tevens aan, hoe groot de stabiliteit dier cultuur is, wat van zooveel belang voor een gezond economisch evenwicht is van het gewest.

Het totaal maatschappelijk kapitaal der tabaksmaatschappijen, voor zooveel aangesloten bij de Deli Planters Vereeniging, bedraagt 112 millioen gulden en is voor 110 millioen Nederlandsch kapitaal. De kapitaalswaarde der tabaksmaatschappijen kan op ruim 300 millioen gulden gesteld worden.

Een enkele aanteekening moge hier volgen ten aanzien der overjarige cultures in het gewest. Beginnen wij met de rubbercultuur, die op 211 ondernemingen gedreven wordt, van welke er 199 bij de A.V.R.O.S. zijn aangesloten. (zie bldz. 149 en v.v.). Het in de rubbercultuur belegde kapitaal bedraagt rond 305 millioen, waarvan 102 millioen Nederlandsch en het overige buitenlandsch kapitaal is. De handelswaarde van het product zal echter in 1927 ongeveer 160 millioen gulden hebben bedragen. Van de totale productie aan rubber in Ned.-Indië maakt die van de Oostkust bijna 49 pct. uit.

De theecultuur wordt gevonden op 19 ondernemingen met een opbrengst in 1927 van 8.321.683 K.G. en met een uitvoerwaarde van ƒ 10.890.000. Aan de hand van een middenprijs voor 1927 van ƒ 1.62⁵ per K.G. kan de marktwaarde op ƒ 13.520.000 worden gesteld.

Aan de Oliepalmcultuur, nog in een aanvangsstadium, wordt in het algemeen een goede toekomst voorspeld.

Zij wordt thans gedreven op 18 ondernemingen ter Oostkust en 6 in Zuid-Atjeh. De totaalproductie bedroeg in 1927 20.853 ton palmolie met een uitvoerwaarde van ƒ 6.863.415 en 3.783 ton palmpitten. De marktwaarde zal ongeveer ƒ 9.500.000 zijn geweest. Het in deze cultuur belegde kapitaal is billijk op ƒ 50.000.000 te stellen.

De vezelcultuur bracht in 1927 28.190 ton op met een uitvoerwaarde van ƒ 10.999.000. Het in deze cultuur belegde kapitaal kan op ƒ 15.000.000 worden becijferd, welk kapitaal geheel Nederlandsch is.

Aangaande de overige cultures als klapper, gambir en koffiecultuur, zullen wij hier niet in bijzonderheden behoeven uitteweiden. Hun opbrengst, hoewel niet onbeduidend, is in verhouding veel minder dan die der bovengenoemde overjarige cultures.

Wij moeten thans van het gewest Sumatra's Oostkust afstappen, een gebied, hetwelk door een speling der natuur ²), als wij ons zoo mogen uitdrukken, het meest schitterende centrum is in geheel Ned.-Indië van met groote bekwaamheid, beleid, durf en energie gedreven cultures.

Vestigen wij terloops onze aandacht op andere gewesten op Sumatra, dan zien wij in Benkoelen de toename van cultuurondernemingen in het Redjangsche (Tjoeroep) en op Sumatra's Westkust in Korintji, in het Zuidelijk deel van dit gewest, waar men een mooie toekomst voor thee- en koffiecultuur tegemoet gaat. Aan de Deli Courant schrijft men uit Redjang, medio 1928, dat over het algemeen genomen er in het geheele gewest Benkoelen een opleving en vooruitgang op handelsgebied valt te bespeuren. Hoe langer hoe grooter blijkt de attractie van het gewest te zijn voor groothandelaren.

Hangt eenerzijds een en ander ten nauwste samen met den vooruitgang der groote cultures en met de uitbreiding daarvan, aan den anderen kant speelt hier ook een rol het feit, dat de bevolking in den laatsten tijd den kleinen landbouw intensiever aanpakt en zich ook meer en meer werpt op den kleinhandel, o.a. het autobedrijf. Ook de B.P.M. heeft zich sedert haar bemoeienis in het gewest Benkoelen uitgebreid, in dien zin, dat over de heele linie der wegen benzinestations werden opgericht.

De reeds aanwezige handelaren breidden hun zaken uit door b.v. hier en daar, o.a. in Benkoelen en Tjoeroep (controleurs standplaats) fabrieken op te richten, z.a. ijsfabrieken, koffiepellerijen e.d. Hierin verwacht men nog verdere ontwikkeling en vooruitgang, wanneer de spoorlijn Palembang-Benkoelen-Padang eenmaal tot stand zal zijn gekomen.

Wat Sumatra's Westkust betreft, valt vooral de volle aandacht op Korintji, het wel bekende prachtige bergland, dat goede beloften schijnt in te houden. Alle beschikbare grond is daar reeds uitgegeven of de aanvrage in behandeling.

Thee- en koffiekultuur gaan hier dan ook werkelijk een mooie toekomst tegemoet. Naar de berichten luiden zal in het bijzonder de H. V. A. (Handels Vereeniging Amsterdam) de werkzaamheden grootsch aanpakken. Binnen enkele jaren zal deze machtige maatschappij hier werken met een staf van ruim 100 assistenten.

Ook de andere in Korintji geïnteresseerde maatschappijen toonen wel gehaast te zijn om uit deze landen spoedig te halen, wat er te halen is. Zoo zien wij Sum. Westkust nog eens een cultuurland worden, wel niet van de statuur van Deli, maar dan toch ook niet al te ver er beneden.

Want niet alleen in 't Korintjische zien wij die ontwikkeling, ook in andere deelen van het gewest. De Ophirdistricten — de landen boven Priaman — de streken rondom Moeara-Laboeh, het zijn allemaal centra geworden van groote landbouwondernemingen. Volgens een Aneta-telegram van 17 Sept. 1928 is op de thee-onderneming Pecconina, van de Cultuur Maatschappij Korintji in het Moeara Laboehsche (Zuid-onderafd. van Sum. Westkust) onder groote belangstelling de eerste electrische theefabriek op de Westkust feestelijk geopend, door de firma Schlieper gebouwd.

Aan een luisterrijk diner in het fabrieksgebouw, waarbij Resident Gonggrijp aanwezig, herinnerde de Directeur van de Cultuur Maatschappij Korintji aan de groote moeilijkheden in de eerste jaren van het bestaan der Maatschappij ondervonden. De wensch om naast de koffie en de Kina een groote theeonderneming te bezitten is thans in vervulling gegaan, waarvoor de Escompto Maatschappij het kapitaal verschafte. Voor den ondervonden steun dankte spreker het Binnenlandsch Bestuur, dat in de tot stand koming zulk een belangrijke rol heeft gehad.

Op de Westkust heerscht thans een ongekende bloei. In korten tijd hebben de Europeesche cultures een groote vlucht genomen. Maar ook op Atjeh in de Alas-vallei is een nieuw cultuurgebied in opkomst, blijkens een belangrijk verslag van den redacteur van de Deli Courant, die in April 1928 een drie-daagsch bezoek aan genoemde vallei in Zuid-Atjeh heeft gebracht, ten Westen van het Delische cultuurgebied, het bezoek aan een streek, die enkele tientallen jaren geleden nog tot de zijwel ontoegankelijke gebieden van Noord-Sumatra's binnenland behoorde, maar waar de cultures nieuw leven hebben gebracht. Wij stippen uit dat zeer belangrijke en interessante verslag even hier aan, dat het den verslaggever zeer getroffen heeft, hoezeer men in die streken is ingenomen met de wijze waarop het bestuur over het Alasgebied gevoerd wordt.

²) Zooals bekend floreert de Delitabak met haar wereldreputatie speciaal in het Deligebied, daarbuiten mislukt/genereert ze, ondanks alle tot dusver genomen proeven, ook in Amerika in de voor tabakscultuur geschikte streken.

Nu is het o.i. niet meer dan plichtmatig dat Bestuur en planters elkaar de hand reiken, waar hier zulke groote belangen op het spel staan voor land en volk en ontegenzeggelijk zijn de pacificatiemiddelen bij uitnemendheid de aanleg van wegen en het vestigen van cultures, omdat alleen daarvan een blijvende invloed ten goede is te verwachten. Het Binnenlandsch Bestuur alzoo in dienst van de particuliere industrie!, het is verblijdend zulks te vermelden. Men ondervindt van planterszijde van het Bestuur de meeste medewerking en is er zeer mede ingenomen in den militairen commandant tevens een bekwaam civiel bestuurder te bezitten.

Wat dit betreft, ook Koeta Tjané getuigt er van, „een plaatsje" (200 K.M. van Medan), zegt de verslaggever, „met parmantige straatlantarens en een aanleg van grasperken en wegen, die kan ijveren met wat wij in onze beste woonwijken in Medan zien." Het spreekt van zelf, dat bij de uitbreiding der cultures in Koeta Tjané de behoefte aan geneeskundige verpleging naar evenredigheid toeneemt, waar er in April 1928 reeds 1200 contractkoelies werkzaam waren.

Er is thans daar een planterziekenhuis verrezen onder leiding van den Officier van Gezondheid 1e klasse Dr. Wilkens, die op vernuftige wijze den dienst der geneeskundige verzorging heeft ingericht, bijgestaan als hij wordt door eenige Alassers, die door hem tot verplegers zijn opgeleid en goed voldoen.

De Delische redacteur komt tot de conclusie, dat daar een cultuurgebied aan het groeien is, dat zijn plaats onder de cultuurstreken van den Indischen Archipel met eere zal innemen en wel zeer poedig.

Wanneer wij thans met voorbijgang van de overige op Sumatra gelegen gewesten, waarvan wij de belangrijke economische beteekenis in ons vorig verslag reeds ter sprake hebben gebracht, onze blikken naar de meest Oostelijk van den Indischen Archipel gelegen gebiedsdeelen wenden, dan mogen wij hier de aandacht vestigen op de door de Indische Regeering te nemen maatregelen ter verbetering van de klappercultuur, welke voor de inlandsche bevolking toch van zulk een groote economische beteekenis is.

Onderzoekingen met eenig resultaat op het gebied van selectie, cultuur, bemesting enz. ten aanzien der klappercultuur hebben niet of onvoldoende plaats gehad, hoewel de voorlichting ter zake toch behoort tot de taak van den Landbouw-Voorlichtingsdienst, die echter niet voldoende effectief werkzaam kan zijn.

Alleen in zake de bestrijding van ziekten is in de laatste jaren een ernstig begin gemaakt, laatstelijk door toevoeging van een speciaal onderzoeker aan het Instituut voor Plantenziekten in 1927.

Teneinde voor de bevolking de gelegenheid te openen meer baten uit de klappercultuur te trekken, wordt, blijkens de landbouwbegrooting voor 1929, de stichting van een afzonderlijk behoorlijk uitgerust proefstation in een centrum van de cultuur, waarvoor om verschillende redenen Menado in aanmerking komt, noodig geacht.

De beteekenis van de klappercultuur valt af te leiden uit de volgende gegevens: Het aantal vruchtdragende boomen is te stellen op pl.m. 100 millioen en de opbrengst per boom op ten minste *f* 2 per jaar, hetgeen dus voor de bevolking een waarde vertegenwoordigt van meer dan 200 millioen gulden. De waarde van de uitgevoerde copra bedraagt in de laatste jaren om en bij de 100 millioen gulden (in 1924: 97, in 1925: 102, en in 1926 pl.m. 97 millioen); als zoodanig wordt het product alleen overtroffen door de suiker, de aardolieproducten en de rubber; tabak staat ongeveer gelijk met copra.

De omvang van de cultuur wettigt derhalve, naar de regeering meent, volkomen de oprichting van een afzonderlijk proefstation. De staf van dit station zou moeten bestaan uit een hoofd met twee wetenschappelijk gevormde assistenten, terwijl als hulppersoneel noodig zijn een landbouwkundig ambtenaar en eenig ondergeschikt personeel (zie Nieuwe Rotterdamsche Courant van 12 Juli 1928, Avondblad A).

Omtrent de bestuursmogelijkheden in het nog in veel opzichten onvoldoend geëxploreerde gebied van het aan Ned.-Indië behoorende gedeelte van Nieuw-Guinea (ter grootte van Engeland met omliggende eilanden) worden wij door de belangrijke artikelen van Dr. R. Broersma ingelicht op een wijze, welke het lezen dier artikelen even aangenaam als leerrij maakt [3]).

De schrijver, die vele maanden in 1928 op Nieuw Guinea doorbracht, zegt op bldz. 13: „Er zijn u verscheidene deelen van het groote land bewijze aan te halen van toenemende rust; het Neder landsch gezag vordert op den weg die leidt na vestiging en kamponghuisvesting van Papoeastam men en tegenover gevallen van wanbeleid of ong duld van gezagdragers zijn er veel en veel meer stellen van kloeke voorzichtigheid.

In de zending en missie, als bestuursmiddele ten onzent gelukkig niet te verstaan, kan het be stuur een bondgenoot vinden, een meewerkend kracht. Pogingen tot kerstening zijn echter nerge op haar plaats, waar de bestuursinvloed nog nie vast en groot genoeg is, om de kerstening op te merken en te doen ontgaan." Wij meenen ten vol met deze woorden te kunnen instemmen. Zoo be staat er een zekere aandrang van bepaalde zijde o art. 177 der Indische Staatsinrichting (het oude ar 123 R.R.) uit de wetgeving te verwijderen. Immer is het bekend, dat men van C. H. zijde de bevoeg heid der Overheid in Indië om zich, tot zeke hoogte, regelend met den zendingsarbeid in te la ten, niet wil prijs geven.

Naar Dr. Broersma's meening zal er een tijd va nu nog 25 jaren gemoeid zijn om van Nieuw-Guine een volkomen ordelijk gebied te maken met ee gezeten bevolking die daardoor tevens vatbaar zijn voor een beschaving die haar ten goede kom Maar dan zal voor den arbeid van West en Noor en Zuid een gestadig voortdringen moeten pla hebben van bestuursposten, goed overwogen voorbereid en voorzien van behoorlijke middele zie bldz. 18.

Het is o.i. duidelijk dat alleen door import va arbeidskrachten als elders in Indië het onmetelij gebied met zijn uiterst geringe bevolking van na ruwe schatting nog geen 160.000 zielen tot ontwi keling kan worden gebracht, grootendeels met ui schakeling van de primitieve bevolking.

Voor zoover wij weten is alleen in den Vogelk en in de Mimikastreek de bevolking tot hande arbeid geschikt, doch te gering in aantal om va haar eenig profijt te verwachten.

Wanneer wij thans den Ned.-Indischen Archip verlaten om een kijkje te nemen op Suriname dan is het verblijdend te vernemen dat Gouverne Dr. A. A. C. Rutgers, die 30 Mei 1928 het bestu over dat gebiedsdeel aanvaardde, in zijn aanvaa dingsrede kon gewagen van een merkbare toe mende belangstelling voor Suriname, die gesteu door het opperbestuur, het gevolg zal hebben d nieuw kapitaal zal worden aangetrokken voor bebouwing van den bodem, terwijl verdere uitbre ding van den grooten landbouw in de naaste toe komst niet uitgesloten schijnt. Melding dient ge maakt te worden, dat in verband met de ernsti crisis in het balatabedrijf de vrees bestond, dat b trokken ondernemingen genoopt zouden zijn tot li quidatie over te gaan. Volgens de West zal de groot ste onderneming „Balata Compagnie Suriname" nogmaals een campagne beginnen, waardoor het voortbestaan dezer onderneming gedurende de cam pagne 1928/1929 verzekerd is. Hoewel in den toe stand van de markt geen verbetering is gekomen, schijnt volgens de West de hoop niet uitgesloten te zijn, dat de markt zich in de toekomst herstell, daar men verwacht, dat — in weerwil van de Radio concurrentie — de kabeltelegrafie zich in het we reldverkeer zal handhaven.

Een bewijs van belangstelling voor Suriname mo gen wij al dadelijk zien in een met Nederlandsch kapitaal te ondernemen proefaanplant van cassave (Manihot Utilissima Pohl), beoogende te onderzoe ken of deze cultuur een exportcultuur van betee kenis kan worden en als zoodanig meewerken aan de opheffing van Suriname.

Waar het op aankomt is te onderzoeken of de *gaplek* (de gedroogde cassave) met voordeel te leve ren valt voor prijzen, die de Amerikanen willen be talen. De bekende heer J. S. C. Kasteleyn, die on vermoeid werkzaam is voor de belangen van Suri name, voorzitter van het Suriname Studie Syndi

---

3) In de Locomitief van den tijd tusschen 19 Nov. 19 Dec. 1928. Overdruk der artikelen in de Locomotief uitgave No. 2, onder den titel van „Nieuw-Guinea". De Locomotief-Uitgave No. 1 handelt over „Boven Digoel", van denzelfden schrijver.

4) Eind 1927 bedroeg de bevolking van Suriname 148.960 zielen, w.o. Boschnegers 17242 en Indianen 2421. Suriname is vijfmaal Nederland ongeveer.

...at en directeur van Indische Cultuurondernemingen, heeft zich in Aug. 1928 naar de Ver. Staten en ...an daar naar Suriname begeven teneinde de mogelijkheid van welslagen te onderzoeken van het plan dat voor de economische opheffing van Suriname van groote beteekenis kan blijken. Slaagt de proef, waarmede ten minste anderhalf jaar gemoeid is, dan staat reeds bij voorbaat vast, dat er in Nederland lichamen bereid zijn om den opzet van een groote onderneming in welwillende overweging te nemen. De cassave, die goed gedijt in Suriname, vindt vooral toepassing en wel op steeds grootere schaal in de chemische industrie en heeft daarvoor een belangrijk deel de maïs verdrongen. Uit tapioca wordt o.m. de gom voor postzegels bereid. Ze vindt aanwending in de lakindustrie, bij aanmaak van antiseptische middelen enz. enz. (Zie het uitvoerige verslag in de Nieuwe Rott. Crt. van 24 Aug. 1928, Ochtenblad B.).

Blijkens een door den heer Junker ingezonden artikel over „Cassavecultuur in Suriname" (Nieuwe Rott. Court. van 30 Mei 1929, Ochtendblad A) worden, na een nader ingesteld onderzoek door den heer Kasteleijn, thans de mogelijkheden van een slagen van cassavecultuur in Suriname in twijfel getrokken. De heer Kasteleijn verklaart nu, dat, wat de opbrengst van cassave per eenheid van oppervlakte aangaat, Suriname niet met Java kan concurreeren, waar soorten voorkomen met een productie van 800 picol per bouw, hetgeen neerkomt op ongeveer 30.000 K.G. per akker.

(Wordt vervolgd).

De Leider van het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West",

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Van Week tot Week.

Dinsdag 2 tot Zondag 7 Juli..

De Gouverneur-Generaal weder op reis. Blijkens een Aneta-telegram d.d. Batavia 1 Juli heeft de Gouverneur-Generaal het voornemen tegen het einde van Augustus een reis te ondernemen naar Zuid-Sumatra, teneinde een bezoek te brengen aan de Lampongs, Palembang en Benkoelen.

Kon. Militaire Academie. De volgende cadetten-sergeant zijn geslaagd voor den rang van tweeden luitenant:

Infanterie Ned.-Indisch leger: jhr. J. J. Alting von Geusau, V. J. E. M. van Arcken, H. Cramer, G. den Daas, E. van Dongen, J. A. Froeling, M. L. van Ham, O. A. A. Kesselring, C. A. Martens, F. Steinhorst, J. H. Strijbosch, P. van Voornveld;

Cavalerie Ned.-Indisch leger: S. de Boer, C. W. de Jongh, Raden Trenggono;

Artillerie Ned.-Indisch leger: D. A. N. Margadant, A. F. Wasch;

Genie Ned.-Indisch leger: F. C. Kruyt, A. A. F. Maurenbrecher.

Chineesche koelies gearresteerd. Medan, 3 Juli (Aneta).[1] De Sumatra Post bericht, dat ook op de onderneming Tandem, die gelegen is naast de onderneming Tandem Hilir, waar eenige weken geleden een communistische organisatie ontdekt is, welke ten doel had, in het geheim verzet te verwekken op de ondernemingen om vervolgens moorden te kunnen plegen op de blanke leiders, thans Chineesche koelies gearresteerd zijn. Deze koelies staan onder verdenking van deelneming aan het complot op Tandem Milir, dat reeds aanleiding gaf tot een vechtpartij. In totaal zijn thans reeds in verband met deze verzetsaffaire 29 personen gearresteerd, die voor het grootste deel bekend hebben. De veldpolitie patrouilleert thans voortdurend in de omgeving van de beide ondernemingen.

Oostkust van Sumatra-Instituut. De N.R.Ct. van 5 Juli, Ochtendbl. D, geeft een kort overzicht van gehouden voordrachten enz. ter gelegenheid van de jaarvergadering van het Oostkust van Sumatra-Instituut te Amsterdam.

Een nieuwe Ind. specialiteit in de Tweede Kamer. De heer C. J. van Kempen, oud-gouverneur van de Oostkust van Sumatra, is door den Vrijheidsbond verkozen als lid van de Tweede Kamer.

De les van Curaçao. Aneta seint uit Bandoeng: Het orgaan van de Ned.-Indische Officiersvereeniging bevat een artikel over den overval op Curaçao, waarvan het slot luidt: „Wij moeten achteraf pogen, ons los te maken van de onaangename gedachte, dat wij in ons nationale gevoelen getroffen zijn. Wij moeten dankbaar zijn in deze tijden van verblinde zucht naar ontwapening, dat de overval op Curaçao ons volk opnieuw helder heeft getoond, welke verplichtingen wij dragen tegenover onszelven en tegenover onze positie in de wereld. Alles is goed afgeloopen. Er is geen schade, maar wel schande over ons gekomen. Moge de trouwe plichtsbetrachting, welke drie slachtoffers heeft geëischt, worden goedgemaakt door de erkenning, dat men geen koloniën kan bezitten zonder zich op deugdelijke wijze het bezit daarvan te verzekeren".

Het nieuwe eiland weer verdwenen. Batavia, 4 Juli (Aneta). Het tijdens de uitbarsting van den Krakatau in Januari j.l. ontstane vulcanische eiland genaamd Anak Krakatau dat 38 meter hoog boven den zeespiegel uitstak en 275 meter lang was, is vanmorgen plotseling in zee verdwenen. Het eiland bestond uit los vulcaanzand, grind en vulcanische uitwerpselen, en het heeft geen weerstand kunnen bieden aan de krachtige branding, die op de kust stond. Er hadden reeds eerder afstortingen plaats gehad. Gisteren werd waargenomen, dat het eiland nog slechts een meter boven den zeespiegel uitrees en vanmorgen werd het door de golven overspoeld.

Nieuwe gevallen van pest te Bandoeng. Aneta meldt d.d. Bandoeng, 6 Juli. Een gisteren overleden Chineesch meisje heeft volgens mededeeling van het Instituut Pasteur, dat het doodsgeval onderzocht heeft, geleden aan bubonenpest, welke positief werd geconstateerd. Bij een onderzoek van den gezondheidsdienst in het huis van dit meisje werden doode ratten aangetroffen. Ook in het huis, achter dit perceel gelegen, werden rattenlijken aangetroffen. De huizen liggen in dezelfde buurt, nabij Pasar Baroe, waar de eerder gemelde pestgevallen zich hebben voorgedaan.

Ook een inlander is aan pest overleden.

Van Curaçao terug. Blijkens mededeeling van het Departement van Defensie zal Hr. Ms. torpedobootjager Kortenaer Maandag 8 Juli uit West-Indië naar Nederland terugkeeren, nu door de aanwezigheid van Hr. Ms. pantserschip Hertog Hendrik het aldaar blijven van eerstgenoemden bodem niet meer noodig wordt geacht.

Hoogere examens. Universiteit Leiden. Taalk. candid.-ex. Indologie de heeren P. C. Smit, M. van Oordt, W. J. Caton. — Econ.-candid.-ex. Indologie de heer J. C. van Leur. — Candid.-ex. Indisch recht de heeren L. S. Sie en A. de Man. — Econ-doctor.-ex. Indologie de heer J. S. Th. Poutsma.

Landbouwhoogeschool Wageningen. Candidaats-ex. Koloniale landbouw de heeren J. A. Maas, D. van Schreven en G. P. J. de Vries.

Nederlandsche Handelshoogeschool Rotterdam. Bevorderd tot doctor in de handelswetenschap de heer J. C. W. Cramer, op proefschrift: Het volkscredietwezen in Nederlandsch-Indië.

Onderzoek naar het gebeurde op Curaçao. Den 19en dezer vertrekken naar Curaçao de heeren A. Hoorweg, oud-Hoofd van de Algemeene Politie in Ned.-Indië en A. H. Bennewitz, oud-Kolonel van het Ned.-Indische Leger, oud-Militair Commandant van Atjeh (aan wie toegevoegd wordt de Inspecteur 1e klasse der Haagsche Politie W. A. Rieken) ten einde ter beschikking van den Gouverneur te worden gesteld voor een administratief-technisch onderzoek naar het optreden van de militaire en politioneele autoriteiten op Curaçao tijdens den overval van de vorige maand en aangaande de functioneering van den inlichtingendienst over dat incident.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de Nieuwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Tweede Djocdjasche Jaarmarkt.
Afd. Weefkunst en Vlechtwerk.

In het voorlaatste „Koloniaal Weekblad" schreven wij, dadelijk na ontvangst van het door Gouverneur *J. E. Jasper* met van zooveel warme belangstelling getuigende deskundigheid opgestelde „Verslag" dezer tweede Jaarmarkt te Djocdja, over hetgeen daar op batikgebied te bewonderen viel, met de belofte de andere takken van Indonesische kunstnijverheid, welke er in besproken worden, te doen volgen. Intusschen bereikte ons uit Indië het bericht, dat de heer Jasper in October a.s. naar Europa zal komen. Wij meenden, dat dan zijn verloftijd zou zijn aangebroken en verheugden er ons reeds op dus weldra mondeling meer bijzonderheden omtrent Ind. kunstarbeid en zijne plannen dienaangaande, ook met het oog op de Parijsche Tentoonstelling in 1931, te mogen vernemen, doch met de laatste mail kwam de ontstellende tijding, dat deze, zoowel door de Europeesche, als de Inheemsche bevolking aldaar, zoo zeer gewaardeerde Gouverneur, die slechts één jaar — tot aller tevredenheid — die hooge post heeft bekleed, van hooger hand de wenk heeft gekregen: na ommekomst van dien buitenlandschen verloftermijn, zijn ontslag aan te vragen, om aan jongeren kans van promotie te geven!

Wij vreezen daarom, dat dit Jaarmarktverslag ook een „Zwanezang" van den heer Jasper zal zijn op dat gebied, hetgeen wij ten zeerste moeten betreuren, in het belang der goede zaak, die wij voorstaan. Wij kennen hem echter als iemand, die hetgeen hij voor Indië in den zin heeft, de idealen, die hij zich gesteld heeft, ook langs niet ambtelijken weg zal weten te verwezenlijken, althans daaraan zijn beste gaven zal blijven wijden. Voor krachtige naturen geldt het spreekwoord: tegenslag staalt!

Dat er nog altijd veel nieuws, ook wat de Indonesische kunstvlijt betreft, zelfs voor den heer Jasper, te ontdekken valt, bewijst de aanhef van hoofdstuk II uit bovengenoemd verslag, betreffende de weefkunst:

„Uit een in de afdeeling weefsels ondergebrachte interessante inzending blijkt voor het eerst het bestaan van de Blorasche Weverij-Vereeniging, onder presidium staand van den Patih van Blora.

„Blijkbaar bepaalt zij zich voorloopig tot de vervaardiging van doeken met streep-patronen, soms doorweven met enkele zilverlijntjes, waardoor *dringins* ontstaan, voornamelijk in Midden-Java in gebruik als buikbanden. In de combinatie der kleuren is zij, zooals de kleine collectie duidelijk aangeeft, gelukkig geweest; hoe eenvoudig de door haar geëxposeerde doeken zijn, toch zien zij er praktisch-bruikbaar en fraai uit.

„Wel merkwaardig is, dat zelfs in het binnenland van het afgelegen regentschap Goeningkidoel het weven van *dringin* nog als huisvlijt beoefend wordt; uit dit regentschap is voor de tentoonstelling een kleine bezienswaardige collectie van dergelijke weefsels ingezonden."

Een gelukkig verschijnsel mag 't zeker genoemd worden, dat juist de Inlandsche Hoofden meer en meer belang gaan stellen in het doen herleven en bevorderen der inheemsche kunstnijverheid, zooals het verslag ook verder vermeldt:

„Pemalang, waar de Regent er naar streeft, om de in verval geraakte weefnijverheid te bevorderen, is uitgekomen met een honderdtal doeken in verschillende dessins.

„Hadji Soleiman van Pekalongan, werkend met zes moderne handweefstoelen, en trachtend de textielnijverheid meer in het groot te beoefenen, heeft ook nu weer vrij goede artikelen van massaproductie ingezonden."

Dit zullen helaas wel badhanddoeken en dergelijke zijn, die hoe nuttig ook, met kunstvaardigheid niets te maken hebben, terwijl ze helaas de velerlei mooie *slendangs* verdringen gaan, als smaak en waardeering daarvoor verminderen.

„De over het algemeen sobere kleuren van de collecties *loeriks*, welke in den westelijken hoek van de ruime loods uitgestald en van verschillende deelen van Java afkomstig zijn, worden vrij scherp afgegrensd door de uit den *kraton* van Soerakarta ingezonden Britsch-Indische *tjindé's* met forsche stermotieven op warmrood fond. En hiermede begint dan de uitgebreide verzameling luxe-weefsels, a. d. z. de met goud- en zilverdraad doorweven doeken *(songkèt* en *polos)* uit de Javaansche hoven en uit de *kaboepatèns* van regenten."

Ook waren er ten toon gesteld:

„Fonkelnieuwe, schitterende zijden *ikats* van Bali, geïkatte doeken uit Donggala, welke op de kleurige *pilitotas* van Gorontalo gelijken, roode katoenen ikatdoeken van *Noesa Penide* (Bali) en de in stemmige tinten uitgevoerde weefsels van *Tenganan* (Bali), waarvan de groote sterpatronen, zoowel op de schering, als op den inslag uitgespaard zijn. [1])

„De kleine Soenda-eilanden en de Molukken zijn ditmaal sterk vertegenwoordigd: een verzameling goede doeken, uit Soemba ingezonden door den heer Lambooij, ikatweefsels uit Flores, Timor en Roti en interessante doeken uit het kleine Moluksche eiland Kisar, opvallend door hun vuurroode kleurbanen en hun strooken met uitgespaarde combinaties van sleutelfiguren.

„In den Oostelijken hoek der loods overheerscht de bruinroode kleur van de Bataksche *ragi's*, waaronder zich een fraai exemplaar van een oude Tobasche *ragidoep* (d.i. „levend patroon") bevindt.

„Vermeldenswaard zijn ook nog: de in de schering geïkatte kasang-weefsels uit Tjidjoelang en Boemiajoe, het kralenwerk van Kotagedé, het borduurwerk van Atjeh en de Gajolanden, het kantwerk van de Witte-Kruis Kolonie te Salatiga."

Wat het *Vlechtwerk* betreft, lezen wij in het verslag:

„De vlechtwerk-uitstalling maakt in haar geheel een rijkeren indruk dan die der vorige jaarmarkt, waartoe vooral wordt bijgedragen door het feit, dat ditmaal de inzendingen van luxe vlechtwerk belangrijker zijn.

„De *Poeloe-Toedjoehsche* matten, met haar ingewikkelde patronen, steenroode reepen en glinsterende zilverlinten, bevatten in opzet en afwerking de verfijningen, waardoor deze producten van huisvlijt, hoewel het hiervoor gebezigde materiaal van pandanbladeren goedkoop is, artistieke waarde verkrijgen en als wandversiering mooi voldoen.

„Ook de kleurige *pandan*-matten van *Bawean* en de *mèndong*-matten uit het *Bagelèn*-gebied vinden vrij gemakkelijk koopers op de jaarmarkt.

„Die van *Marabahan* (afdeeling Bandjarmasin) zijn van groen, rood en geel gekleurde *poeroen*-biezen gevlochten; de buitengewone breedte van deze matten duidt er op, dat de vlechtsters van zeer lange biezen gebruik hebben gemaakt.

„Houdt men blijkbaar aan Borneo's Zuidkust van een opmerkelijke combinatie van felle kleuren, [2]) in het binnenland kiest de bevolking soberder tinten, en zoo zijn er ditmaal enkele Dajaksche rotanmatten uit *Moeara Teweh* (afdeeling Doesoenlanden), waarvan de fraaie geometrische patronen slechts in zwart zijn uitgevoerd.

„Motieven in zwart en natuurkleur treft men ook aan op de wanden en deksels van het bamboezen mandenwerk uit Midden-Java.

„Beter verzorgd zijn de *pênginangs* (sirihdoozen), *kèbêns* (manden) en *gêgandègs* (tasschen) uit Oost-Lombok, welke van vuurroode, gele en zwarte, en glimmende bamboereepen samengesteld zijn, waarvan tal van mooie exemplaren zijn ingezonden.

„Een geheel andere vlechtversiering ontstaat bij het z.g. open vlechten d.w.z. het bij het vlechten uitsparen van à-jour-motieven *(trawangan)*. Gewoonlijk gebruikt men hiervoor ongekleurde *pandan*reepen. Men vlecht de schering en inslag dus niet door, maar buigt ze op bepaalde plaatsen om tot randen van de figuren, welke men open wil houden. Het is een merkwaardige, kunstige techniek, welke kenmerkend voor Sumatra is en haar grootste ontwikkelingshoogte bereikt heeft in Tapanoeli en op Sumatra's Oostkust.

„Slechts enkele *trawangan*-matten met breede randen, waarin à-jour-motieven voorkomen, zijn ingezonden uit Assahan.

„Soms wordt deze trawangan-techniek gecombineerd met patroonvorming; in enkele streken

---

1) Prachtexemplaren daarvan zijn thans ook in het „Palais des Beaux Arts" te Brussel tentoongesteld onder de collectie Moojen. — Red.

2) Helaas door gebruik van goedkoope, leelijke aniline-verfstoffen, die spoedig verschieten! — Red.

Plaatst men tusschen het vlak met à-jour-motieven en de matvoering een laag bladgoud of bladkoper, om de uitgespaarde figuren beter te doen uitkomen; anders omboordt men een mat met kleurig goed of versiert men het voorwerp met kralenrijgsel of gouddraad-borduursel.

„Dergelijke luxe-matten, vroeger dienend tot zitplaats voor hooge gasten, tevens om den welstand van den gastheer te demonstreeren, worden tegenwoordig nog maar weinig gemaakt.

„Ook spijsdeksels *(toetoep sadji)* worden met zekere voorliefde vermooid; zij zijn dan bestemd tot versiering van de tafel, waarop spijzen voor een feestmaal gereedgehouden worden, tot versiering soms ook van de presenteerbladen, waarop lekkernijen aan vrienden ten geschenke worden gezonden.

„Zulke spijsdeksels, van breede *gêbang*-palmbladreepen samengesteld en versierd met kralenrijgsel en applicatiewerk van uitgeknipte stukjes mica en caniool, zijn ingezonden uit *Kotawaringin* (afdeeling *Koeala Kapoeas)* en *Landak* (afdeeling *Pontianak)*.

„Balische nijveren zijn ditmaal eveneens met spijsdeksels voor den dag gekomen; deze zijn uit vrij grof bamboe-vlechtsel vervaardigd, hebben den bollen hoedvorm en vertoonen aan de buitenzijde schilderingen van figuren in de bekende waterverfkleuren, welke ook gebruikt worden bij het beschilderen van gordijnen.

„Uit *Paloe* zijn ronde, van gekleurde biezen gevlochten tabakskokers gezonden, aan bodem en deksel waarvan het vlechtsel stekels bevat, welke door toepassing van een bijzondere vlechttechniek zijn ontstaan.

„Ook de van lichtgele lontarbladreepen vervaardigde doozen uit Timor, waarop de eigenaardige drierichtingsvlechtmethode of *anjaman gila* is toegepast, — sommige voorwerpen zijn met supplementair tusschengestoken gekleurde reepen versierd —, de volgens de omslingeringsvlechtmethode ringsgewijze opgebouwde *bakoe bodo's* uit Zuid-Celebes en de biezen taschjes uit de Padangsche Bovenlanden met hun aardige patronen in rood en zwart."

Wel een bijzonder groote collectie vlechtwerk was op deze jaarmarkt uit de buitengewesten aanwezig, een bewijs dus, dat deze bewonderenswaardige volkskunst nog op bijna alle eilanden van den Archipel bedreven wordt.

Hoe loonend zou 't zijn, dit werk, dat niet machinaal na te maken is, daar ginds op deskundige wijze te bevorderen! Ook voor Europeesch gebruik zou het in allerlei vorm op menig gebied bizonder dienstig kunnen zijn en als te waardeeren typische kleinkunst aftrek vinden.

In de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, zijn de meeste soorten er van te bewonderen, en wat meer zegt: voor geringen prijs te koop.

Welk een prachtig vlechtwerk in den vorm van matten en tasschen in allerlei afmeting, diep-warm donkerrood met zwart gekleurd, lagen er onlangs voor het uitstalraam!

Dezer dagen werd wederom een nieuwe bezending handtasschen uit de Padangsche Bovenlanden ontvangen.

Lezers gaat ze zien, dan schaft gij er u stellig één of meerdere, aan, hetzij voor U zelf of als welkom geschenk voor anderen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Wat Ned.-Indië beteekent.

De totale tonnage der schepen, die in 1928 door het *Suez-kanaal* voeren, bedraagt 32 millioen ton; ongeveer 3 millioen meer dan in 1927. Het aantal passagiers was geringer, vanwege het kleiner aantal troepen, dat naar en van China vervoerd werd. De Britsche vlag is nog steeds nummer één met 56.8 procent van het totaal. Daarna komen in volgorde der percentages *Nederland,* Duitschland, Frankrijk en Italië. De verhoogde tonnage is o.m. te danken aan de expansie van de koopkracht van het Oosten. Nederland volgt dus vlak op Groot-Brittannië, en bezet *in het wereldvervoer door het Suez-kanaal de tweede plaats.* Als men bedenkt, dat het Suez-kanaal thans als voorheen *de poort naar het Oosten is,* waardoor een geweldig verkeer plaats vindt, verkrijgt men een denkbeeld van dit feit. Een beteekenis — zoo merkt *De Loc.* (28/5) hierbij op — die vergroot wordt door de omstandigheid, dat dit Nederlandsche aandeel *geheel te danken is aan Ned.-Indië!* Indië geeft aan Nederland's handel en scheepvaart deze positie; *zonder Indië zou zij verdwijnen.*

De Loc. schrijft voorts over „Het Verre Oosten" (29/5, blz. 51) en geeft een „Economisch supplement" (1/6, blz. 51).

Indische Herinneringen.

In *De Loc.* (27/5, blz. 1 en 3) en de *Deli Crt.* (6/6) vervolgt *prof. mr. A. S. Oppenheim,* oud-lid van den Volksraad, zijn „Indische Herinneringen". De ontwikkeling van den modernen Staat is in *Nederland* geschiedenis, in *Indië* realiteit. Vandaar — volgens den schrijver — *in Indië grootere belangstelling in staatkundige aangelegenheden.* In *Ned.-Indië* heerscht, wat men in voldragen Staten mist, een algemeene belangstelling in vragen, den *Staat* en de *Staatkunde* rakend. Als de Gouv.-Generaal of andere hoogere autoriteiten, als vooraanstaande Inlanders of Hollanders, in het openbaar spreken, vormen zulke *speeches* de eerstkomende dagen het onderwerp van gesprek van alle ontwikkelden; op recepties, op diners, op clubs worden er aanmerkingen op gemaakt of worden zij verdedigd. Iedereen doet alsof hij de histoire intime van die speech kent en iemand, die er niets van zou afweten, zou men voor een soort analphabeet aanzien. Toen schr. pas te Batavia aankwam, was daar juist een nieuw gebruik ontstaan in de kringen van de Regeering en van den Handel. Door een gelukkige samenwerking van den Vice-president van den Raad van Indië en den president van de Javasche Bank kwamen eens per maand op een Zaterdagavond de voorname ambtenaren en de vertegenwoordigers van de groote handelslie[illegible] n ten halfnegen in de sociëteit „De Harmonie" [illegible]. Men zag er de leden van den R. v. I., de Directeuren van de Departementen, den Vice-admiraal en den Legercommandant, den President en den Procureur-generaal van het Hooggerechtshof, den Gouverneur van West-Java enz. eenerzijds, de Directeuren van de groote Banken, scheepvaartmaatschappijen, mijnbouwondernemingen enz. anderzijds. Schr. heeft het groote voorrecht gehad deze bijeenkomsten twee jaar lang geregeld te mogen bijwonen. Men zei er elkaar dikwijls zeer onomwonden de waarheid, er heerschte altijd een uitnemende stemming en er lekte van de conversatie nooit iets naar buiten uit. *De gesprekken* liepen bijna altijd over *de politieke vragen van den dag:* over wettelijke maatregelen, die voorgesteld of in voorbereiding waren, over de jongste discussies in den Volksraad, over een speech, die in Nederland of in Indië over een Indisch vraagstuk was gehouden, of over een publicatie, Indië rakend, die pas was verschenen. Kan men zich — vraagt de schr. ten slotte — in Nederland zulke maandelijksche, altijd druk bezochte, altijd geanimeerde bijeenkomsten denken, waar mannen van totaal verschillende levensopvatting en van geheel uiteenloopende posities vrijuit van gedachten wisselen over het welzijn van den Staat? Een staat, die nog in zijn groei is, die nog „onder voogdij" staat en waar nog heel wat staatkundig werk verricht moet worden, heeft veel voor op een, waar alles reeds geregeld is. Zij, die daar in den Indischen Oceaan dezen groei meemaken en meeleven, beleven meer dan zij, die in Holland wonen.

Bedenkelijke belangstelling.

In tegenstelling met Prof. Oppenheim's oordeel over de *„Inlandsche politieke belangstelling"* („Kol. Weekblad" 27/6), is de *Java-Bode* (31/5) van inzicht, dat de Inlandsche politieke belangstelling zeker niet zoo schoon en onschuldig is als prof. Oppenheim zijn lezers wil doen gelooven. Prof. O. vergeet welken *funesten invloed* die „hartstochtelijke belangstelling" *op de niet wetende volksmassa* kan hebben. Als waarschuwend voorbeeld staat het P.N.I.-*congres* te Weltevreden. Andere getuigenissen vindt men in de uitingen der Inlandsche pers en in het bekende tijdschrift *„Timboel",* waarin zelfs *met Rusland gedreigd* wordt. In een pleidooi voor *een inheemsche militie* leest men: „Wil men *niet,* wordt ons beroep op vertrouwen teleurgesteld, niet *ons* zal het schaden! Ziet men *liever* de ontwikkeling van een West-Europeesch blank front, — nu, voor *dat* geval hebben wij de millioenen van het Oosten, en...... Rusland achter ons. Met reeds enkele vrije Oostersche Staten als China en Japan, die militair op den duur het Westen kunnen overtreffen. Doch ons moreel besef brengt met zich,

dat we deze wereldkatastrophe zouden vermeden willen zien, liever non violence willen betrachten, zij het ook in [illegible] m van een gewapenden vrede."

Wij verwijzen naar de *Java-Bode* (1/6 „Western influence", oorzaken van onrust, *dr. Schrieke;* 29 en 31/5 „De Vaderlandsche club" te Soerabaja; 4/6 „Middendorperlijke Wetenschap"), het *Bat. Nwsbl.* (3/6 „Over vertrouwen", *P. E. B.;* „Middendorp") en de *Deli Crt.* (4/6 „De P.E.B.", *maj. Rhemrev*).

Revolutionnair nationalisme.

Voor de zuiver communistische propaganda bleek het Indische volk weinig toegankelijk. De opzetting en opruiing tegen het Nederlandsche gezag evenwel ging er, vooral ter Sumatra's Westkust, vlot in. De relletjes, die het karakter aannamen van een opstand in klein formaat, werden onderdrukt en sindsdien heeft *de communistische propaganda* als zoodanig ook vrijwel afgedaan. Maar de aangegeven *methode* is in de herinnering blijven hangen en wordt in de praktijk geleidelijk aan weer toegepast, alleen: thans met een andere doelstelling. Het is — zegt *De Sum. Post* (4/6) — de doelstelling van *dat deel van het nationalisme,* dat men met *„revolutionnair nationalisme"* zou kunnen betitelen, dat geen geleidelijkheid wenscht en geen samenwerking, dat niet wil redeneeren, maar alleen iets *doen.* Dat namelijk heil ziet in een zoo spoedig mogelijke bevrijding van het volk, waaronder dan wordt verstaan bevrijding van het Nederlandsche bestuur en gezag. Waarbij natuurlijk altijd de mogelijkheid blijft bestaan van...... aangeboden diensten van andere zijde. Er is dus wijziging in doelstelling, maar niet in methode en hulpmiddelen. Een van die hulpmiddelen is ter *Sumatra's Oostkust* natuurlijk: het opzetten van de *arbeidersbevolking* tegen de ondernemingen, dus *ontwrichting van het economisch leven en van de maatschappelijke orde.* Ook vrije Javanen, dus niet onder poenale sanctie werkende, worden in de beweging betrokken. De bedoeling van het „revolutionnair nationalisme" wordt steeds duidelijker, en het demonstreert zich zoowel op Java als in de Buitengewesten. *De leiders der beweging begaan evenwel een groote fout.* Wanneer men geleidelijkheid als ongewenscht verwerpt, verwerpt men ook de geleidelijke economische sterkmaking van het volk. Wanneer men dan aanstuurt op een zeer

spoedige, een desnoods gewelddadige wijziging van de situatie, waarbij men zich wellicht voorstelt zelf het heft in handen te nemen, zal men — gesteld nu eens, dat het zou lukken, wat natuurlijk niet het geval zal zijn — voor *een afgrond van ellende* komen te staan. Want de constellatie in economischen zin is hier zoo, dat verbreking van het evenwicht en stopzetting van den normalen gang van zaken, onmiddellijk terug moet werken op millioenen en millioenen Inlanders, wier bestaan eenmaal is ingesteld op *de combinatie: Westersch ondernemen — Oosterschen arbeid.* Maar het schijnt, dat men zich daarover niet de minste zorg maakt. Deze inzichtsfout is ook de zwakheid der beweging.

Dr. M. Goenawan Mangoenkoesoemo †.

De Sum. Post (7/6, 2de bl.) bericht het overlijden te *Semarang* op 39-j. leeftijd van *dr. M. Goenawan Mangoenkoesoemo,* gouv. arts 1ste kl., verbonden aan de C. B. Z. te Semarang. Dr. Goenawan had grondleggend werk te doen; hij pakte het aan met veel liefde daarvoor en met groote energie. Belangrijke gegevens verzamelde hij o.m. uit een onderzoek naar het voorkomen van tuberculose bij schoolkinderen en uit een onderzoek bij de polikliniekpatiënten van de C. B. Z. en *Mardi Waloejo.* Zijn wetenschappelijke zin leidde hem tot een diepgaande studie van bloedverschijnselen van t.b.c.-patiënten, een studie waarvan hij zelf veel verwachtte en velen van zijn collega's met hem. De overledene was een broer van dr. Tjipto (op Banda geïnterneerd) en van Mas Boediardjo Mangoenkoesoemo, een zeer gezien gouv. Indisch arts te Wonosobo.

De Loc. wijdt een woord aan de nagedachtenis van „Prof. mr. Carpentier Alting" (27/5, blz. 3, *prof. mr. Ph. Kleintjes*) en van „K. Wijbrands" (28/5, blz. 19 en 1/6, blz. 41).

Java en de oerbeschaving.

De Loc. (22 t/m 27/5) geeft een kort verslag van „Het wetenschappelijk congres te *Bandoeng*". De Aneta-vertegenwoordiger op het congres had een interview met *prof. Elliott Smith (De Sum. Post* (8/6). Prof. Smith verklaarde *Java* bijzonder belangrijk te achten, aangezien het vermoedelijk *het knooppunt* is werwaarts zich *de oerbeschaving* verplaatste, o.a. blijkend uit overblijfselen van de *Hindoe-cultuur,* zooals den Boroboedoer, doch evenzeer uit andere merkwaardige overblijfselen: *Oelarnaga,* frappant gelijkend op de door Spr. in *Egypte* gevonden dertig eeuwen oude voorwerpen; de wijze van *voorspelling van de toekomst* in verschillende streken van den Archipel, overeenkomend met de oud-Babylonische methode, hetgeen niet verklaard kan worden zonder de conclusie, dat er een *prae-historisch contact* moet hebben bestaan. Ook in ander opzicht is Java belangwekkend, aangezien sedert de ontdekking van den *Pithecanthropos* door prof Dubois hier vrij stelselmatige prae-historische en anthropologische studie heeft plaats gevonden, welke gelukkigerwijze thans sterk toeneemt. Prof. Smith zal daarom met dr. Van Stein Callenfels een tournee maken, ten einde de werkzaamheden uit den allerlaatsten tijd te beschouwen. Hij betreurt het, dat het hem niet mogelijk is hier een half jaar te vertoeven, aangezien Indië ook de woonplaats is van het zoogenaamd spookdier (Latijn: *Tarsius*) hetwelk, boven de aapdieren staande, valt aan te merken als het belangrijkste voorbeeld van den ontwikkelingsgang in de dierenwereld, en verband houdend met de kwestie van de aapachtige prae-historische wezens. Prof. Smith had zeer gevarieerde indrukken van Indië, doch voornamelijk had hem getroffen het respecteeren door de Hollanders van de *inheemsche adat,* hetgeen een rustigen ontwikkelingsgang veroorzaakte. Bovendien was opvallend *hoe rustig de bevolking van Ned.-Indië is, in vergelijking met andere Oostersche landen.* Prof. Smith trof op de volkenkundige tentoonstelling te Weltevreden het frappant bewijs, dat *Mexico* ongeveer 13 eeuwen geleden belangrijke invloeden van Oostersche cultuur onderging. Aldus zijn in Ned.-Indië talrijke studieobjecten, weshalve prof. Smith zich er over verheugde persoonlijk Ned.-Indische deskundigen te hebben ontmoet, zoodat verder geregeld contact mogelijk is.

De Loc. bepleit behoud van „Monumenten", (30/5, blz. 3) en vertelt van „Java's Oudheid" (21, blz. 1 en 30/5, blz. 1 en 4, *Dr. W. F. Stutterheim),* het *Bat. Nwsbl.* van „Inlandsche Dans en Muziek" (29 en 30/5 en 1/6, 3de bl. *J. S.* en *A. Brands Buys)* en van „Toonkunst in Indië" (29/3, 3de bl.).

Een zelfstandig Staatsspoorbedrijf in Ned.-Indië.

Het *Bat. Nwsbl.* (29 en 30/5) bespreekt een brochure onder dezen titel van den heer *ir. W. F. Staargaard,* hoofdinspecteur der Staatsspoor- en tramwegen, omtrent den z.i. meest gewenschten vorm van het Staatsspoorbedrijf in Indië. De heer S. denkt zich o.m. een rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschap van koophandel met een stamkapitaal gelijk aan de boekwaarde der gezamenlijke Staatsspoorwegen, d.i. *f* 530 millioen, aan welke vennootschap, aan te duiden als Staatsspoor-Mij. in Ned.-Indië (S. S. M.) zou worden opgedragen het beheer en de exploitatie van alle *Landsspoorwegen* (waaronder thans ook de *tramwegen* vallen) plus de *autodiensten.* Voor het bedrag van *f* 530 millioen zouden gewone aandeelen worden uitgegeven, alle uit te reiken door het Gouvernement voor den inbreng van het beheersobject. Verder zou de S. S. M. preferente aandeelen kunnen uitgeven tot een bedrag van 10 pCt. van het totaal bedrag der gewone aandeelen, welke op de gewone wijze verhandelbaar zouden zijn, terwijl de gewone aandeelen onvervreemdbaar zouden zijn. Bij deze constructie zouden de spoorwegen eigendom van het Land blijven. De S. S. M. zou niet aansprakelijk zijn voor verbintenissen van het Land vallende buiten het spoorbedrijf. Een voorstel om de S.S. te vervormen tot *een rechtspersoon met eigen vermogen* is reeds vroeger, einde 1914, ingediend door den heer Wenckebach, Dir. van G. B.; het leidde tot geen resultaat. Na den oorlog is in allerlei landen de behoefte gevoeld om tot ingrijpende maatregelen op spoorweggebied over te gaan. Vooral aan de Duitsche regeling heeft de heer Staargaard zijn denkbeelden vastgeknoopt. Het *Bat. Nwsbl.* maakt enkele kantteekeningen, opdat nog aan vele punten nadere aandacht worde geschonken.

De Sum. Post (3/6) meldt dat de volledige commissie van Bijstand S. S. te Bandoeng vergaderde en *de brochure-Staargaard* besprak. De commissie kon zich, op een uitzondering na, zeer wel met de grondgedachte van ir. Staargaard's betoog vereenigen. Een nader onderzoek en de verdere uitwerking van details moet, wanneer de Regeering instemt met het plan van ir. Staargaard, aan een commissie worden opgedragen. De Commissie van Bijstand bezocht de nieuwe S. S.-magazijnen te Tjikoedapateuh en was getroffen door de schitterende inrichting en het uitstekend beheer.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op *De Loc.* (27/5, blz. 4 „Kinderwetgeving", d.d. 1/10 1927 ingevoerd, *mr. H. A. Flothuis;* 29/5, blz. 33 en 30/5, blz. 6 en 19 „Een vraag van Doelmatige Organisatie", *Mr. dr. B. J. F. Steinmetz;* 30/5, blz. 3 „Levend Indië en het Plein", *Ant. L.),* het *Bat. Nwsbl.* (1/6 „Nieuw Departement"), de *Deli Crt.* (4 en 5/6 „Kolonisatie-politiek", *Gouverneur Van Sandick)* en *De Sum. Post* (4/6 „Kolonisatie op N.-Guinea"; 7/6 „De arbeiderskolonisatie"; 8/6, 3de bl. „De bestuursoverdracht te Kota Radja" van Gouverneur *Goedhart* op Resident *Philips).*

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Indische „inwendige" aangelegenheden.

Aan de Vaderlandsche Kroniek in de *Indonesia Merdeka* van Mei ontleenen wij het volgende:

Naast de kwestie der „leiding" en „rijpheid", concentreerden de debatten (in de Tweede Kamer) zich vooral op die der „inwendige aangelegenheden van Ned.-Indië." Wat zeker niet te verwonderen is, daar de problemen waar het hier in het bizonder om gaat, zijn het „domeinbeginsel", op grond waarvan erfpachten zijn verleend en de „poenale sanctie", zonder welke volgens de voorstanders van dit instituut van slavenarbeid „andere dan rubberondernemingen niet in de buitengewesten zouden kunnen bestaan." Problemen dus, waarbij de belangen der Westersche kapitalisten bizonderlijk mee gemoeid zijn en waartegen de actie der Indonesische nationale beweging in den laatsten tijd juist gericht is.

Deze kwestie mag als bekend worden verondersteld. Art. 61 lid 2 der Hollandsche Grondwet bepaalt:

„Onverminderd het bepaalde in het eerste lid van dit artikel wordt de regeling van de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao overgelaten aan aldaar gevestigde organen, op de wijze bij de wet vast te stellen, tenzij bij de wet de bevoegdheid tot regeling van bepaalde onderwerpen of voor bepaalde gevallen aan den Koning is voorbehouden."

En lid 1 van hetzelfde artikel zegt:

„De Staatsinrichting van Ned.-Indië, Suriname en Curaçao wordt door de wet vastgesteld; andere onderwerpen worden door de wet geregeld zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan. Behoudens bij de wet te bepalen uitzonderingen wordt op de wijze bij de wet te regelen, het vertegenwoordigend lichaam in het betrokken gebied gehoord."

Wat onder „inwendige aangelegenheden" moet worden verstaan, blijkt dus niet uit het boven geciteerde Grondwetsartikel. Welke die inwendige aangelegenheden zijn moet dus uit het begrip zelf worden afgeleid. Uit de recente Kamerdebatten hieromtrent is gebleken, dat er hier twee appreciaties tegenover elkaar staan. De opvatting van vele Kamerleden, die bevinden, dat de Regeering in Nederland „zich moet onthouden van maatregelen die onrust scheppen in de Europeesche cultures en dat de belangen dier Westersche kapitalisten niet veilig genoeg zijn in handen der regeering in Indonesia alleen, is deze, dat in art. 61 der Grondwet „een tegenstelling wordt gemaakt tusschen zuiver Indische aangelegenheden en aangelegenheden waarbij ook de belangen van anderen dan de ingezetenen van Ned.-Indië zijn betrokken: aangelegenheden van Rijksbelang; of, zooals de voorstanders bij voorkeur zeggen: „imperiale belangen". Hiertoe worden door deze voorstanders dan allerlei onderwerpen gebracht, b.v. de mijnwetregeling, de regeling der erfpachten en de poenale sanctie, omdat daarbij, behalve ingezetenen van Indonesia, de belangen der Westersche kapitalisten zijn betrokken.

Onder aandrang van deze satellieten van het Westersch kapitalisme is begrijpelijkerwijze de zwakke, onevenwichtige heer Koningsberger bezweken. Ook hij is plotseling bovenvermelde interpretatie toegedaan en volgens hem „is er geen denken aan dat Indië dit alles zal kunnen regelen zonder zich aan de meening van Holland hieromtrent te storen." Dat er een andere opvatting hieromtrent bestaat, welke o.i. de juiste is, n.l. dat men zich bij de interpretatie van het bewuste grondwetsartikel absoluut moet losmaken van de tegenstelling tusschen „inwendige" en „imperiale" aangelegenheden, die trouwens in het artikel zelf niet is opgenomen en dat men derhalve alles wat niet als specifiek Hollandsche of imperiale aangelegenheden aan te merken is, als „Indische aangelegenheden" in Indonesia zelf moet regelen, daarover bekommert de heer Koningsberger zich niet. Immers, hij ziet geen reden voor de instelling van een staatscommissie, welke deze kwestie nader zou kunnen bestudeeren en eventueel een definitie van „inwendige aangelegenheden" in art. 61 Gw. zou kunnen geven. De kennelijke bedoeling van den overheerscher inzake deze kwestie is duidelijk. Het zeer rekbare begrip „imperiale belangen" kan men met de eerstgenoemde interpretatie van art. 61 Gw. natuurlijk naar willekeur zoover uitbreiden dat per slot van rekening alle eenigszins gewichtige aangelegenheden — voor ons overheerscht volk gewichtig, wijl ze ook hare economische en sociale structuur raken — in Holland worden bedisseld, waarbij slechts rekening wordt gehouden met de belangen der Westersche kapitalisten, zonder eenige vrees of pressie of druk van de zijde der Indonesische nationale beweging.

Is dit feit voor de Indonesische coöperators nog niet overtuigend genoeg, om hen te bewijzen dat alle eventueele „Inlandsche meerderheden" in den Volksraad, het zitting nemen van een paar Indonesiërs in den „Raad van Nederlandsch-Indië" en al dergelijke officieele fraaiigheden meer niets en nog eens niets om het lijf hebben dan volksbedrog? De tijd zal ons, principieele non-coöperators, nog meer bewijzen in de hand werpen van de schaamtelooze hypocrisie van het Hollandsche kolonialisme.

„De Inlandsche meerderheid".

Timboel, algemeen periodiek voor Indonesië, van 15 Mei schrijft als volgt:

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft het ontwerp De Graeff tot herstel van „de Inlandsche meerderheid" in den Volksraad, gelijk die oorspronkelijk voorzien was in de wet op de Indische Staatsregeling, aangenomen. Na het onderteekenen door H. M. de Koningin zal dit wijzigingsontwerp, dat eigenlijk een ontwerp van reparatie is, tot wet zijn verheven.

De Indische pers heeft, bijna geheel zonder con-

mentaar, van de beslissing der Eerste Kamer melding gemaakt. Wonderlijk! Want bij de indiening van het ontwerp in den Volksraad stak in de Indische pers een waar onweer op, dat gansch de Europeesche samenleving in vuur en vlam zette. Onder leiding van den Directeur van de Javasche Bank en enkele leden van den Raad van Indië werd hier een actie op touw gezet die niet weinig van het verwekken van revolutie weg had, in zooverre ze er op gericht was Z. E. den Gouverneur-Generaal in zijn ontwerp dusdanig te treffen, dat aanblijven onmogelijk geworden ware. In den Volksraad stelde bijna het geheele Blank zich tegenover Bruin. Onder de Indonesiërs was de eenstemmigheid volkomen. Nadien werd de actie der opposanten van Indië naar Holland verplaatst. Maar vooraf kwam de groote Colijn hier de stemming peilen onder zijn Broeders in den Mammon en trachtte terloops zaken te doen met Z. E. den Gouverneur-Generaal. Als tegenhanger en tegenwicht van de (z.g.) Inlandsche meerderheid wilde hij de onttrooning van den Volksraad door overdracht zijner bevoegdheden aan nieuw in te stellen eilandenregeeringen afdwingen.

Bij zijn vertrek uit Indië gingen de blijde maren aangaande zijn te verwachten boek als een loopend vuur van toekomstige glorie door de Hollandsch-Indische pers en vooral beloofde men zich gouden kalveren van den invloed er van op de Hollandsche politiek. De ontnuchtering kwam spoedig. De brochure Colijn werd hier in de reactionaire pers wel van den eersten tot den laatsten letter uitgeslacht en geëxploiteerd. Maar ze maakte in Holland slechts een miniemen indruk. De critieken van Kleintjes en Snouck Hurgronje waren een gerechte afstraffing voor den „grooten" leider. Exit Colijn! Zij die nog aan een nieuwe koloniale toekomst voor dezen politicus geloofden, zullen uit het verloop dezer zaak beter hebben geleerd.

Alreeds de stemming in de Tweede Kamer der Staten-Generaal wees uit dat Colijn's invloed door de pers hier te lande sterk overschat was.

De hoop onzer koloniale reactionnairen richtte zich daarna echter op de beslissing der Eerste Kamer van de Staten-Generaal, waar Colijn zelf zitting in heeft. Het is anders geloopen dan ze dachten. Dat na Colijn, Prof. Mr. de Savornin Lohman, bij wijze van een soort schaduw van hem, ook al Indië bezocht heeft, en deze Hooggeleerde met behulp van zijn Utrechtsche relaties onder leiding van zijn collega Gerritson een hulpactie in Holland op touw zette, heeft niets uitgehaald.

Maar de Protestanten hier te lande hebben „profijt" van deze heele beweging! In de beide Kamers van de Staten-Generaal hebben hun geloofsgenooten, Anti-revolutionnairen en Christelijk-Historischen, een anti-Indonesisch blok helpen vormen. De zending kan daar nog jaren plezier van beleven, dat kunnen wij haar wel in vertrouwen op een briefje geven.

De Hollandsche Katholieken waren wijzer. Het was alsof de stem van wijlen Pastoor van Lith hun nog in de ooren klonk. Voor de Katholieke conservatieven hier te lande van „Soc. Leven en Streven", van „de Koerier", voor den suikervriend Bruineman, is het geval een goede leer. Deze politieke affaire leert trouwens dat de Hollanders in Indonesië heelemaal geen politieken weerklank vonden in de beide Kamers der Staten-Generaal.

Voor Z.E. de Graeff moet deze uitslag na bijna twee en een half jaar van strijd een groote voldoening zijn. Hoewel wij de reëele waarde van het ontwerp niet te hoog aanslaan, is deze *moreele* overwinning voor den Landvoogd een felicitatie waard. Immers, door hetgeen bij de indiening en bij de verdere behandeling voorviel, bleek dat een man die volhardt en karakter toont, méér vertrouwen wint, dan aan een weifelend beleid mogelijk is. Historische waarde heeft het geval door de overwinning van een landvoogd van goeden wille op de baatzuchtige elementen hier in het land.

In Indonesische kringen zal, zoo al niet de reëele, dan toch de moreele beteekenis van het tot stand gekomen wetsontwerp ongetwijfeld door allen ten volle worden beaamd, als de overwinning van een Landvoogd, die begrip toonde voor den geest des tijds. Dat de Hollander in Indonesië er uit leere dat hij hier niet het éérste noch het láátste woord spreekt en dat de macht der Indonesische beweging van niet te onderschatten beteekenis is en, door haren invloed op de democratische machten in het Westen, Holland tot concessies bewegen kan.

Diversen.

Een schrijver in het Medansche blad *Oetoesan Sumatra* hekelt de lauwe houding van de massa in Deli tegenover de volksbewegingen. Zij trekt zich niets aan van den opgewekten nationalen geest enz. Slechts van den Islâm kan worden gezegd dat deze een band vormt. Voor de nationale gevoelens bestaat wel een voedingsbodem, doch er dienen „academici" te komen om de „hervormingen" in te voeren.

In het orgaan van de Indonesische Studieclub te Soerabaja, *Soeloeh Rajat Indonesia*, geeft de hormat-circulaire van den Regent van Probolinggo aan Dr. Soetomo aanleiding om op te merken dat de Regenten zich een houding hebben aangematigd die aan oude Inlandsche vorsten eigen was. Verder zinspeelt hij op het optreden der Regenten in het algemeen tegenover de ondergeschikte Inl. ambtenaren, dat van machtswaan getuigt. Ter verbetering van deze wantoestanden stelt schrijver voor om de Regenten-opleiding op een hooger peil te brengen en de bezoldiging der lagere Inl. B.B.-ambtenaren zooals Patihs, op te voeren.

Volgens schrijver zijn er enkele Regenten, die de hormat-circulaire van hun collega van Probolinggo „schijn-democratie" noemen. Hij vertelt dan een en ander van de machtspositie der Regenten en van het misbruik dat daarvan wordt gemaakt.

In zijn reisbrieven getiteld „Naar het land der poenale sanctie", vertelt de hoofdredacteur der *Bintang Timoer*, Parada Harahap, die volgens zijn mededeeling zelf 5 jaar boekhouder bij een der Delische cultuurondernemingen is geweest, o.m. hoe het (in den regel) gaat met de werving van contractanten op Java, hun opname in de tijdelijke verblijfplaatsen (waar mannen en vrouwen, gehuwd of ongehuwd, door elkaar blijven hokken in afwachting van hun opzending); over de wijze van reizen per K. P. M.-boot; hun onderling verkeer tijdens het transport; hoe zij bij aankomst in Deli worden verdeeld en te werk gesteld; over de contractvrouwen die wel eens uitverkoren worden tot „huishoudsters" van de ongehuwde assistenten, hoe deze wel eens contractvrouwen met kennelijk minder toelaatbare bedoelingen, op eenzame verborgen plaatsen te werk stellen; over de (toen) lage loonen (welke sedert een weinig zijn verhoogd) enz. Hoewel nog niet voldaan zoolang de poenale sanctie nog niet is afgeschaft, moet schrijver tot de erkenning komen dat de door hem gehekelde toestanden (over het algemeen) in deze 8 à 10 jaren verre zijn verbeterd, dank zij de intensieve bemoeienis van de arbeidsinspectie.

Suriname.

„De West" van 4 Juni schrijft:

„Meermalen is betoogd, dat Suriname eigenlijk de aangewezen leverancier is van rijst, groenten en vruchten voor Curaçao, dat naast zijn eigen consumptie, ook door drukke scheepvaart ongetwijfeld groote hoeveelheden dezer artikelen kan opnemen. Indien het mogelijk blijkt een snellere verbinding dan de tegenwoordige met de zusterkolonie tot stand te brengen, kan zich stellig een levendige handel ontwikkelen. Onlangs heeft de voorzitter der Koloniale Staten, de heer Drielsma, de aandacht van den Gouverneur op deze belangrijke aangelegenheid gevestigd, doch tot dusverre is niet naar buiten gebleken dat eenige stap in de gewenschte richting is genomen."

***

In het zelfde blad lezen wij nog de volgende berichten:

„Petroleum in Demerara. In Demerara is, onder leiding van den bekenden heer Percy C. Wight, een vereeniging in wording van belanghebbenden in het petroleumonderzoek aldaar.

Volgens een bericht in de Argosy heeft men thans ook in het Essequebodistrict olie gevonden. Monsters daarvan zijn opgezonden naar Georgetown.

***

„Petroleum-onderzoek in Nickerie. Het wordt meenens met het onderzoek in Nickerie. Met de Oranje Nassau zijn 140 ton machinerieën aangevoerd, waaronder twee locomobielen van zeven ton (welke vermoedelijk alleen door de Prinses Juliana naar Nickerie zullen kunnen worden vervoerd). Per eerstvolgende mail wordt hier verwacht de heer Vingerhoets, in gezelschap van een boormeester. Zij brengen nog zestig ton machinerieën mede."

***

„De West" van 7 Juni schrijft over een stuk steenkool uit Nickerie, gevonden op een paar voet diepte op een perceel aan de Corantijn, tegenover het Papegaai-eiland.

„De West" kan niet beslissen of het product werkelijk steenkool is, en merkt op dat, indien de kolonie een mijnbouwkundig bureau rijk was, de vondst aanleiding zou geven tot een nader onderzoek. Is het blad wel ingelicht, dan is men van particuliere zijde bezig met een onderzoek.

***

In „De West" van 11 Juni een artikeltje over vruchten en groenten naar Canada met schepen met koelruimte. Het artikel eindigt aldus:

„De geheele lading bacoven, vruchten en groenten kwam in bijzonder goeden staat aan. De snelle toeneming der verscheepte hoeveelheden wijst op het groot vertrouwen dat de verschepers stellen in de geschiktheid van deze schepen for fruitvervoer.

De schepen doen Bermuda, de Bahama-eilanden, Jamaica en andere West-Indische plaatsen aan, met als eindpunt Demerara."

Zou het niet mogelijk zijn de reederij te bewegen het eindpunt naar Paramaribo te verplaatsen? En zou de Bauxite-Maatschappij eenige harer booten niet van een koelinrichting kunnen voorzien en zoodoende medewerken tot bevordering van den fruituitvoer van Suriname?

***

Aan een particulier schrijven uit Curaçao over de petroleumvooruitzichten in Suriname ontleent „De West" het een en ander. De schrijver blijft pessimist. In ieder geval, meent hij, zouden, indien er werkelijk spuiters worden aangeboord, deze wel voorloopig in reserve moeten blijven.

De markt is zoo gevoelig, dat men zelfs de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij op elk gebied ziet bezuinigen. Om overuren te ontgaan, heeft men nu avond-, dag- en nachtploegen ingesteld. Tot aanstelling van nieuw personeel wordt weinig overgegaan. In hoofdzaak bepaalt men zich tot aanvulling van ontslagen krachten. Groote werken geschieden niet meer in eigen beheer, doch in aanbesteding. Op de vrachtauto's worden Surinaamsche chauffeurs aangesteld, omdat dit leidt tot minder reparatie. Het aantal marconisten op de schepen wordt ingekrompen. De vaart der schepen wordt zoodanig geregeld, dat de booten in Maracaibo met vloed aankomen, dus niet op getij behoeven te wachten, terwijl eveneens gezorgd wordt, dat het tijdverlies voor de havenbrug van Curaçao tot een minimum beperkt blijft.

Wanneer toch de twaalf schepen ieder een uur per dag noodeloos verliezen, komt dit te staan op de kosten van een schip gedurende een halven dag.

De C.P.I.M. dankt haren gestadigen bloei aan haar ligging aan de route van vele schepen. Die ligging is zelfs gunstiger dan van Aruba, waar nu ook twee maatschappijen — in een waarvan Henry Ford groote belangen moet hebben — in opkomst zijn, die echter nimmer den omvang zullen bereiken van de C.P.I.M.

Dat er kapitaal gevonden zou worden om nieuwe raffinaderijen op te richten in Suriname, acht de schr. zeer twijfelachtig. Op zijn best zou dus Suriname olie kunnen produceeren ter verwerking in raffinaderijen elders. Maar de olie moet dan van hoog gehalte zijn, wil het transport loonend zijn.

De Bataafsche schijnt zich den laatsten tijd te interesseeren voor sommige republieken in Zuid-Amerika, getuige de gestadige verplaatsing van employé's naar Chili en Argentinië, terwijl omgekeerd Chilenen en Argentijners voor de C.P.I.M. worden ingevoerd.

Het zwakke punt in het petroleumbedrijf van Curaçao is, dat het voor den aanvoer van grondstoffen afhankelijk is van Venezuela, een land met vaak vreemde verrassingen. De mogelijkheid zou dan ook niet uitgesloten zijn olie van Suriname te kunnen betrekken. Voorloopig echter zijn helaas de kansen voor mijn geboorteland niet gunstig."

***

Als om in te gaan tegen het pessimisme van den briefschrijver uit Curaçao neemt het blad, via de N. R. Ct. een beschrijving in „Indië, oud en nieuw" over van Soengai Gerong, „als een nieuw bewijs dat men in zake petroleum sterke verrassingen kan beleven, ook op plaatsen die „officieel" waardeloos worden verklaard".

Wij zullen dit, vooral in het geval van Suriname, zeer leerzame artikel hier niet overnemen. Onze lezers kunnen het gemakkelijk terugvinden in „Indië, oud en nieuw".

***

De gebeurtenissen op Curaçao hebben in Suriname veel ongerustheid veroorzaakt, wat te verklaren is als men weet dat alleen reeds in 1928 ruim 400 Surinamers naar Curaçao zijn vertrokken. Opmerkelijk dat men in Paramaribo de uitvoerigste berichten moest lezen in een Demarary's blad.

Zoowel de Gouverneur als het blad „De Surinamer" seinden naar Curaçao om inlichtingen. De „Amigoe di Curaçao" schrijft over den aanval op de hoofdwacht: „Na heldhaftigen tegenstand werd sergeant-majoor Vaas neergesabeld. De twee Surinaamsche politie-militairen Neistein en Narain, die bij de poort stonden, schoten te hulp, om met gevaar van hun eigen leven hun makker en de wacht te verdedigen. Zij liepen daarbij zware verwondingen op.

Beiden werden naar het hospitaal gebracht. Zij waren beiden met sabelhouwen aan het hoofd gewond, gelukkig niet doodelijk.

***

In „Nederlandsch Fabrikaat" van 20 Juni een artikel van den heer C. K. Kesler *„De Nederlandsche invoer in de West"*, dat aldus eindigt:

....„Maar het schijnt, dat de handel den weg naar de West vergeten heeft, den weg die in de 17e en 18e eeuw toch, — in het bijzonder voor Amsterdam — van zóóveel belang geacht werd, dat men er zorgvuldig tegen waakte, dat vreemde concurrenten dien niet insloegen. De Amerikanen weten hem thans wel, dat is zeker."

***

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur" van 28 Juni een eerste artikel van den oud-gouverneur van Suriname A. J. A. A. van Heemstra over *„De „Gelijkstelling" op het gebied van het Onderwijs in Suriname".*

* * *

In de „N. R. Ct." van 4 Juli, Av.bl. D, schrijft de heer S. da Silva over den *„Emancipatiedag in Suriname".* Jammer dat er in het Negerengelsche versje drukfouten zijn blijven staan.

* * *

Hare Majesteit de Koningin-Moeder heeft besloten van het geldsbedrag door de vrouwen uit Indië bijeengebracht, o.m. de volgende schenkingen te doen:
3000 gld. ten bate van de leprozen-inrichting Majella-Stichting in Suriname;
3000 gld. ten bate van de leprozen-inrichting Bethesda in Suriname;
400 gld. ten bate van patiënten van de gouvernementsleprozerie Chatillon (Suriname).

* * *

De directeur-generaal der posterijen, telegrafie en telefonie maakt bekend, dat, met ingang van 1 Juli 1929, de gelegenheid opengesteld is, om via Hollandradio geluktelegrammen te wisselen in het verkeer met Suriname en Curaçao (met inbegrip van Aruba, Bonaire en St. Martin).

Indien door den afzender behandeling als geluktelegrammen gewenscht wordt, moet het telegram voorzien zijn van de bepaalde dienstaanwijzing Lx, waardoor verkregen wordt, dat aflevering op een luxe-formulier plaats vindt.

Boven het geldende tarief is voor deze telegrammen een recht van *f* 0.50 per telegram verschuldigd.

Curaçao.

Giften van de Koningin-Moeder.

Van het geldbedrag, door de vrouwen in Oost- en West-Indië ter beschikking van de Koningin-Moeder gesteld, heeft deze geschonken:
f 1500.— aan het R.-K. Ziekenhuis op Curaçao,
f 1000.— aan het Groene Kruis ziekenhuis aldaar,
f 200.— voor patiënten van de gouvernementsleprozerie op Curaçao.

De Gouverneur.

Een bericht van het Ned. Corr. Bureau heeft gemeld, dat de gouverneur telegrafisch zijn mandaat ter beschikking van de regeering heeft gesteld voor het geval het door hem gevoerde beleid niet wordt goedgekeurd. Als het bericht in dien vorm feitelijk juist is, is de zaak formeel niet in orde. Een gouverneur heeft geen mandaat, waarvan het al of niet voortduren van een terbeschikkingstelling zijnerzijds afhankelijk is. Art. 11 van het regeeringsreglement zegt, dat de gouverneur door den Koning wordt benoemd en ontslagen. De daad van den gouverneur zal dan ook wel zijn een voorwaardelijke ontslagaanvrage. Van zijn standpunt — blijkbaar, dat het door hem gevoerde beleid goedkeuring verdient, en er ook overigens tegen zijn handhaving geen afdoende bezwaren bestaan — juist gezien.

En wij hebben het groote voordeel, dat daarover waarschijnlijk door een nieuwen minister geheel onafhankelijk zal geoordeeld worden.

Staat van Beleg.

Volgens niet tegengesproken telegrammen is op Curaçao, of misschien alleen te Willemstad, de staat van beleg afgekondigd. Wij meenen ergens gelezen te hebben, dat de minister van Koloniën dit den gouverneur aan de hand gedaan heeft. Volgens art. 32 kan dit o.i. alleen in geval van oorlog of opstand. Oorlog is er nooit geweest. En opstand? Men heeft zich beijverd ons te vertellen, dat na enkele uren — wel te verstaan: na het vertrek der Venezolanen — de autoriteiten den toestand bleken te beheerschen, dat alles rustig was, en er gewoon doorgewerkt werd. Dus ook geen opstand. Indien er noodzakelijkheid was, om buitengewone maatregelen te nemen, had men art. 32bis kunnen toepassen.

Klachten van St. Eustatius.

Ook in de Nederlandsche pers zijn klachten opgenomen over de gedraging van den plaatsvervangenden gezaghebber op St. Eustatius naar aanleiding van de orkaanschade. De K. R. heeft hieromtrent inlichtingen gevraagd en onlangs het volgende, verkorte, antwoord van den gouverneur ontvangen: Er werd door den gezaghebber van de bovenwindsche eilanden, op dezerzijds verzoek, ter plaatse een onderzoek ingesteld naar aanleiding van de tegen den plaatsvervangenden gezaghebber op St. Eustatius geuite klachten. Uit dit onderzoek bleek niet, dat deze in zijne daden tegenover de Statiaansche bevolking gedurende en na den orkaan van 12—13 September 1928 zou zijn tekort geschoten. Zooals uit de Uwen Raad hierbij in afschrift aangeboden notulen van de vergadering van den Raad van Politie op bedoeld eiland van 7 October 1928 blijkt, hebben de Landraden op een desbetreffend verzoek van den gezaghebber van de bovenwindsche eilanden, eensteemmig verklaard, dat door den plaatsvervangend gezaghebber alles gedaan was, wat onder de omstandigheden dienstig bleek en dat het hun onbekend was, dat er onder de bevolking gevoelens van ontevredenheid over de handelingen van het plaatselijk bestuur heerschten. Deze verklaring strookt ook met het feit, dat gedurende een verblijf van zeven dagen van den gezaghebber Lampe op St. Eustatius geen gebruik werd gemaakt van de door dezen ambtenaar opengestelde gelegenheid aan het publiek om hun grieven, van welken aard ook, aan hem kenbaar te maken. Bij een door den waarnemenden Gouverneur bij zijn bezoek aan St. Eustatius naar aanleiding van een herhaald desbetreffend verzoek van de heeren Van Putten en Lespier ingesteld persoonlijk onderzoek, bleken de tegen den heer Kruythoff geuite klachten eveneens meerendeels ongegrond te zijn. Van deze gelegenheid maak ik gebruik aan Uwen Raad tevens aan te bieden een afschrift van de notulen van de vergadering van 8 Januari dj. van den Raad van Politie op meergenoemd eiland, welke vergadering op verzoek van de landraden werd belegd, speciaal om, zooals het lid Horton opmerkte, in 's Bestuurs oogen eenigszins weer goed te maken, de handeling van enkelen onder het Statiaansche volk, die tijdens het vorenvermeld bezoek van den waarnemenden gouverneur op St. Eustatius, de campagne gevoerd hebben tegen den persoon van den plaatsvervangenden gezaghebber, den heer Kruythoff. Ten slotte kan ik Uwen Raad mededeelen, dat ik de vervanging van den heer Kruythoff als plaatsvervangend gezaghebber op St. Eustatius overweeg, omdat ik de positie als hoofd der school en vervangend gezaghebber, in een en denzelfden persoon vereenigd, niet gewenscht acht."

Nederlandsch nieuws voor Curaçao.

De „Amigoe" schrijft:

„Reeds meermalen hebben wij ons verlangen geuit, en het publiek, — in de eerste plaats natuurlijk de Nederlandsche lezers van ons blad, maar ook de Curaçaosche — sloot zich hierbij aan, om geregeld door de korte golf van 't voornaamste Nederlandsch nieuws op de hoogte te worden gesteld.

Bruna, de hoofdredacteur van Het Handelsblad, maakte er de Curaçaosche pers een verwijt van dat ze zoo weinig Nederlandsch nieuws verschafte, en daardoor niet naar kunnen medewerkte aan de versterking van de rijksgedachte.

Wij hebben toen gezegd: Verschaf ons het Nederlandsch nieuws, voor de distributie ervan zal wel gezorgd worden.

Doch Bruna ging heen, en niets werd er sindsdien vernomen. Naar wij vernemen heeft de heer Peiliker, de wnd. Directeur van 's Lands radio, zijn best gedaan om aan het verlangen van het publiek te voldoen, heeft echter niet mogen slagen. Al zijn pogingen zijn afgestuit op de moeilijkheden die men in het Moederland maakte."

Al weer een! en nog een!

Er is weer eens een nieuw blad verschenen op Curaçao, een geïllustreerd blad nog wel, „Curazao illustrado". Als 't maar beter is, dan „Miniaturas" was, wat inhoud en afwerking betreft.

Op de Isla is verschenen „De Emmabode", orgaan van de societeit en eenige ontspanningsvereenigingen aldaar.

Drankmisbruik.

H. M. H. deelt in de ‚Amigoe" mee, dat er in het stadsdistrict 147 drankvergunningen zijn, d.i. 1 op de 200 inwoners of 100 pCt. meer dan in Nederland. In 1928 is aan accijns betaald *f* 860.781.09, wat wijst op een verbruik van ten minste 13 Liter sterken drank per hoofd.

De oudste inwoner van Aruba.

Op Tanki-Lender, Aruba, is overleden de oudste inwoonster, genaamd Susanna Horst, in den gezegenden ouderdom van 107 jaar. (A. d. C.)

Uit den Verren Vreemde.

Openlijke slavernij en slavenhandel.

Het is wel heel pijnlijk in onzen tijd berichten te moeten weergeven over toeneming van de slavernij.

Volgens een speciale correspondentie van „Excelsior", zoo meldt een dagbladbericht van 5 Juli uit Parijs, heeft de Volkenbondsdeskundige Dr. Mezan zijn rapport over het slavenwezen en den handel in negers aan den Volkenbond doen toekomen. In Arabië, Soedan en Abessynië zou het slavenwezen weer welig tieren. Jaarlijks zouden daar meer dan 2000 negerslaven worden verkocht. In het koninkrijk Hedjzas wordt een belasting van 300 fr. geheven op den verkoop van elken slaaf, dat is dus de officieele erkenning van den slavenhandel in den allerduidelijksten vorm. In de havenplaats Djeddah bevindt de slavenmarkt zich in de onmiddellijke nabijheid van de consulaten der Europeesche mogendheden. Koning Ibn Saoed zou zelf eenige honderden slaven bezitten, die op zijn landerijen werken.

De gemiddelde prijs voor een slaaf wordt opgegeven als ongeveer *f* 1200 De prijs voor jonge negerinnen is belangrijk hooger. De prijs voor ouden wisselt af tusschen *f* 250 en *f* 500.

In het gebied van Yemen zou de slavernij reeds zoo verbreid zijn, dat het aantal der slaven dat der vrije mannen zou overtreffen. Elke Mohamedaan zou daar minstens een slaaf bezitten.

Tot zoover hetgeen uit „Excelsior" is weergegeven.

Dr. Mezan heeft met dit rapport aan den Volkenbond de bevestiging gebracht van een toestand, welke reeds eerder door hem gesignaleerd werd. Hij is de voorzitter van de Jevish Association; in de April-aflevering van het orgaan van dien bond, vonden wij reeds een mededeeling van zijn hand over den slavenhandel aan de kust der Roode Zee. Daarin kwam de verklaring al voor, dat die handel kon bestaan onder bescherming van emirs en sultans, en werd ook reede de beschuldiging uitgesproken dat de groote Europeesche mogendheden zich daar niets van schijnen aan te trekken. Ook alle bijzonderheden, welke in bovenstaand bericht van „Excelsior" voorkomen, werden in dat Aprilnummer reeds vermeld. Het getal van 2000, boven genoemd, zou volgens dat stuk betrekking hebben op het aantal per jaar over de Roode Zee vervoerde slaven; het aantal der verkochten in alle om die zee gelegen landen moet dan veel grooter zijn.

Men krijgt den indruk, dat Dr. Mezan de feiten reeds onder de aandacht van de wereld heeft willen brengen vóórdat hij met zijn officieel rapport voor den Volkenbond gereed was, dat na indiening ook nog den officieelen weg moet volgen, alvorens tot publicatie ervan wordt overgegaan.

Intusschen is bij den Volkenbond het vraagstuk van slavernij, in verband gebracht met dat van den verplichten arbeid, reeds aan de orde geweest.

Het alarm was niet alleen door Dr. Mezan geluid. Albert Londres, de man die de alarmklok heeft doen klinken over de ergerlijke toestanden in Fransch Guyana en bij het vreemdenlegioen in Algerië, heeft in een boek „Terre d'ébène" nu ook toestanden blootgelegd uit de binnenlanden van de Ivoorkust, waar aan de inboorlingen, onder Fransch bewind, lasten en plichten worden opgelegd, die in niets van slavernij verschillen.

In ons land heeft pater P. Knops, van de Societeit der Afrikaansche missiën in Cadier, in de „Limburger Koerier" getuigenis afgelegd, voor de juistheid van Londres' beschuldigingen. Hij is in W.-Afrika geweest en hij vertelt: Wij hebben o.a. gezien, hoe in 1926 meer dan 150 negers, mannen, grijsaards, kinderen, meisjes, zwangere vrouwen, moeders met zuigelingen, met de zweep van den soldaat-opzichter uit hun dorpen gejaagd werden, om 4 weken lang— en dan volgt 't verhaal van 4 weken onmenschelijken dwangarbeid.

Om de zes maanden, lezen wij iets verder, melden zich bij de residenten der regeeringsdistricten de recruteeringsagenten der houtexploitaties, om nieuwe houthakkers. Elke stam ontvangt de boodschap om 2 à 300 man ter beschikking te stellen. Koning en hoofden wijzen de slaven aan, die met de agenten voor 6 mnd. moeten vertrekken.

Pater Knops zegt over dezen verplichten arbeid: „Ofschoon in dit deel van Afrika de slavernij nog volkomen heerscht — in onze laatste residentiepost Senematiali b.v. zijn van de 4000 inwoners meer dan 3000 slaven — heeft de koloniale politiek van Frankrijk zoo nog een verkapte slavernij ingesteld."

Inderdaad bestaan er dus nog slavernij en slavenhandel; inderdaad neemt de gedwongen arbeid vaak te vaak een vorm aan, die van slavernij niet of weinig verschilt; inderdaad bestaan in eenige landen ook toestanden, die, zonder slavernij of gedwongen arbeid te heeten, de arbeiders in de meest ergerlijke slavernij binden — men denke aan de Panglongs, de houtkapondernemingen in het Riouwsche —.

Nu heeft de Int. Arb. Conf. te Genève ruime aandacht aan het vraagstuk van den verplichten arbeid gegeven, zonder echter, naar 't ons voorkomt, tot een resultaat van practische beteekenis te zijn gekomen.

Men heeft zich in Genève eenerzijds te veel beijverd om de lijn van den verplichten arbeid te laten verloopen in die van slavernij. Om hen, die hiertoe neiging openbaarden, geen argumenten aan te dragen, gingen anderzijds zij, die het te vèr gaande van dien ijver inzagen, er toe over de lijn van den verplichten arbeid te doen verloopen in die van het noodzakelijkheidsmotief.

Ook speelde de moeilijkheid om objectief te blijven den woordvoerders parten. De roodgekleurde elementen gaven met zekeren wellust af op alles waarin zij het kapitaal meenden te zien en zij beschouwden zich zelf als heel dapper, wanneer zij hun eigen land een veeg durfden geven. Ook hier deed zich dan een verschijnsel voor, zooals 't zoo-even aangewezene. Wie niet revolutionnair, niet anti-kapitaal gestemd was, voelden zich geroepen om post te vatten tegenover die anderen. Uit de geschiedenis, uit hetgeen andere volken, welke niet onder Westersche leiding staan, uit hetgeen Oostersche potentaten, inlandsche grooten en meesters te zien en te leeren geven, werden tegenbewijzen aangevoerd, en men schroomde de hand in eigen boezem te steken.

Nog een andere tegenstelling ontstond door theorie

practijk, illusies, utopieën, wenschen eenerzijds tegenover werkelijkheid, ondervinding, mogelijkheid anderzijds.

Bedenkt men, dat dadelijk daarna te Brussel op de bijeenkomst van het Internationaal koloniaal instituut dezelfde kwestie te berde kwam, en dat de daar aanwezige (meest eerste rangs) politici de uitspraken van Genève, als te veel generaliseerend en te weinig deskundig, terzijde zetten, dan mag men niet veel hoop koesteren, dat datgeen wat ter zake van verplichten arbeid, uit het Genève-twistgeding als conclusiën geformuleerd kon worden, iets ten goede zal uitwerken, al zijn daar redevoeringen gehouden, van wier beteekenis en invloed ten goede veel wat te verwachten kan zijn.

Het ware zeker te wenschen geweest dat Genève en Brussel in hun opvolging tot samenwerking en aanvulling hadden kunnen komen.

Hetgeen Dr. Mezan in Oost-Afrika en Arabië constateert, hetgeen Londres en Knops uit West-Afrika onthullen, hetgeen bij de Roode Zee geschiedt onder het oog van de Europeesche consuls, hetgeen aan de Ivoorkust geschiedt onder Fransch bestuur, dit alles wijst op het voortbestaan en herleven van toestanden, die niet te dulden zijn. Ook elders bestaat nog slavernij of ergerlijke dwangarbeid. De Volkenbond heeft geen uitspraak van een internat. conferentie noodig, om die toestanden aan de kaak te stellen. De Volkenbond heeft 't zich wel tot taak te stellen, bij het aanwijzen van dergelijke groote misstanden, ervoor te waarschuwen, dat men deze onderscheide van noodzakelijken, goed geordenden, verplichten arbeid, die geen misbruik behoeft te zijn als hij goed georganiseerd is in bedoeling en uitvoering. Maar juist om het geoorloofde aannemelijk te maken, moet de Volkenbond alles wat misbruik is als zoodanig durven signaleeren.

Mocht hij zóó onder den druk van bepaalde politiek staan, dat hij de gegevens over die toestanden niet durft publiceeren, dan zou hij zich zelf een nieuw bewijs van onvermogen uitreiken. Worden zij wel gepubliceerd, dan zal de publieke opinie zich zeker laten gelden, dan zullen de volksvertegenwoordigers de betrokken regeeringen ter verantwoording roepen. Dan zal 't weerklinken telkens en telkens weer: er is nog slavernij, er is nog slavenhandel, en gij draagt hiervoor een deel der verantwoordelijkheid.

Mocht de Volkenbond zwijgen, dan schudde de pers de publieke opinie wakker!

Volkenbond, publieke opinie, conferentie, volksvertegenwoordiging; er zij wedijver van allen! Er ontsta, evenals een eeuw geleden, een nieuwe wereldbeweging tot afschaffing van de slavernij!

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

ADRES SECRETARIAAT

vanaf heden Jagersweg 42.

De Secretaris.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Door de vele copie moest — tot ons leedwezen — de rubriek Litteratuur-overzicht ditmaal achterwege blijven.

Van de Levensverz. Maatsch. *Nillmy* mochten wij een ex. ontvangen van haar nieuw uitgekomen, typisch Hollandschen verjaardagkalender, vervaardigd door den heer Henk Meyer, hoogleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, terwijl de verzorging geschiedde door de firma L. v. Leer & Co. te Amsterdam.

Den keurig versierden kalender in 4 drie-maand. bladen in diverse kleuren hopen wij in veler handen te zien.

Van het Dagelijksch Bestuur.

NOTULEN

der jaarl. Algem. Vergadering op Zaterdag 22 Juni 1929, des nam. ten 1 uur in het Restaurant „De Schuur" te Breda.

(Voorl. goedgekeurd in de verg. v. h. Dagel. Bestuur van den 26en d.a.v.).

Aanwezig met het Dagel. Bestuur, het Afdeelingsbestuur van Breda, de Hoofdbestuursleden of hunne plaatsvervangers, uit de afdeelingen, zijnde Haarlem en Rotterdam niet vertegenwoordigd. Afwezig met kennisgeving het H.B.-lid, de Hr. Dr. H. H. Zeylstra (Deventer). Voorts dames- en heerenleden en belangstellenden, totaal ruim 50 personen. De Algem. Voorz. der Ver., de heer R. Zuyderhoff, spreekt de vergadering aldus toe:

Dames en Heeren,

„Ik roep een hartelijk welkom aan u allen toe, in het bijzonder — en u zult ongetwijfeld daarmede instemmen — aan den Generaal Snijders, die ons de eer aandoet deze samenkomst bij te wonen.

Dames en Heeren,

Na deze luide huldebetuiging aan onzen Generaal, verzoek ik u een oogenblik u van uwe zetels te willen verheffen om een stille hulde te brengen aan de nagedachtenis van wijlen ons verdienstelijk eerelid Mevrouw Clifford Kocq van Breugel, die gedurende tal van jaren voorzitster van de afdeeling Breda en lid van ons hoofdbestuur was.

Een algemeene vergadering buiten Breda zonder Mevrouw Clifford, ik heb haar in de 15 jaren dat ik de algemeene vergaderingen bijwoonde, eenmaal beleefd. Het was vóór drie jaar te Amersfoort, toen ongesteldheid haar verhinderde aanwezig te zijn. Een algemeene vergadering te Breda zonder Mevrouw Clifford, is echter nog niet voorgekomen. Zij die zoovele jaren de ziel van de afdeeling Breda geweest is, zou zich door niets hebben laten weerhouden om heden met ons te zijn. Zij is echter helaas vóór enkele maanden verscheiden. Dit neemt intusschen niet weg, dat wij allen op dit oogenblik aan haar denkende, den bezielenden invloed moeten ondervinden, welke steeds van haar uitging. Haar geest is voor ons blijven leven.

Uit het jaarverslag, dat ik aanstonds aan de orde zal stellen, zal het u blijken dat de Vereeniging zich in een toenemenden voorspoed mag verheugen. Reeds 30 jaar tracht de Vereeniging de banden tusschen Nederland en de Indiën te versterken. Met bescheiden middelen heeft zij reeds veel in die richting gedaan, doch oneindig veel valt doorloopend nog te doen. Ons volk kent de Indiën bijkans niet. Van de Indiën, zonder welke Nederland een onbelangrijk Staatje zou zijn, leeren onze kinderen op de lagere school veel te weinig, en op de middelbare onvoldoende. De plicht der Regeering is het hierin verbetering te brengen. Doch doordat de Regeering tot nu toe bijna uitsluitend bestaat uit mannen, wier gedachte- en gezichtskring zich hoofdzakelijk tot het grondgebied in Europa beperkt, blijft die verbetering uit.

Kende ons volk de Indiën beter, het zou niet toelaten dat zijn Regeering aldus ware samengesteld. Maar juist doordat ons volk de Indiën niet goed kent, komt er in de samenstelling van onze Regeering ten deze geen verandering, en juist doordat deze uitblijft, leert ons volk de Indiën niet beter kennen. Een cirkelgang dus. Wel beijveren zich particulieren, waaronder onze vereeniging, om meer kennis onder ons volk omtrent de Indiën te verspreiden, doch zulks moet over het algemeen lapwerk blijven, wijl de grondslag, die door het onderwijs gelegd moet worden, niet stevig genoeg is. Is het niet beschamend voor de Regeering, dat meer kennis van de Indiën aan de onderwijzers bijgebracht wordt door een particuliere instelling: het Comité voor Indische lezingen en leergangen? Dit Comité, waarbij ook onze vereeniging aangesloten is, kan intusschen bij gebreke van ruime geldmiddelen haar werk slechts op bescheiden schaal verrichten.

Wat valt nu te doen?

In de eerste plaats van particuliere zijde doorgaan met meer kennis van de Indiën onder ons volk te brengen. In dit verband kan ik mededeelen, dat de financiën van onze vereeniging dit jaar niet toelieten tot de uitgave over te gaan van het boekje over onze Indiën, dat wij voornemens zijn onder de leerlingen van de hoogste klasse van de lagere scholen in het geheele land te doen verspreiden. Het volgende jaar hopen wij daartoe in staat te worden gesteld.

Wat er overigens te doen valt is dit: Het publiek te overtuigen van de noodzakelijkheid, dat er in de Regeering meer mannen komen die voldoende oog hebben voor de belangen van het Rijk in zijn geheel. In de eerste plaats ware die eisch te stellen aan dengeen, die aan het hoofd van het Departement van Onderwijs zal komen te staan. Maar ook voor andere portefeuilles ware zooveel mogelijk om te zien naar *Groot-Nederlanders.* Meer kans bestaat er dan ook, dat zich geen incidenten meer zullen voordoen, gelijk aan het onlangs gebeurde op Curaçao, waardoor niet alleen het aanzien van Nederland werd geschaad, doch tevens gevaar op internationale verwikkelingen ontstond.

En hiermede verklaar ik de vergadering voor geopend." —

Alvorens met de werkzaamheden aan te vangen, wordt op voorstel van den Voorzitter een telegrafische huldebetuiging aan H. M. de Koningin verzonden.

Overgaande tot de agenda, punt 2, de notulen der vorige algemeene vergadering, stelt de Voorzitter voor, onder algemeene instemming, de lezing daarvan achterwege te laten, bijaldien dezelve, in het K.W. opgenomen zijnde, bekend zijn.

Aan de orde is thans het Jaarverslag met de zich daarbij aansluitende rekening en begrooting. Dit verslag wordt wèl voorgelezen en door den Voorzitter toegelicht als volgt:

Bij „Leden en Begunstigers": Een nieuwe actie tot werving van begunstigers is ingesteld geworden waarvan wel succes te verwachten is.

Bij „Informatie-bureau": Een nieuw werkje over de Suikercultuur zal binnenkort verschijnen.

Bij „Andere werkzaamheden en verrichtingen" verzoekt de Voorzitter den Generaal Snijders eenige inlichtingen te willen verstrekken aangaande den vliegtocht Nederland—West-Indië, aan welk verzoek Z.Exc. gaarne gevolg gaf. Uit diens uiteenzetting van zaken blijkt dat ofschoon men met eenigen tegenspoed, ook financieel, te kampen gehad heeft, deze thans is overwonnen en er alle uitzicht bestaat dat de tocht bij het einde van het jaar zal kunnen plaats hebben onder leiding van den heer v. Weerden Poelman en de heer Van Onlangs als 2en geleider.

De Voorzitter zegt den Generaal Snijders dank voor zijne mededeelingen.

Hierna wordt in behandeling genomen de Rekening en Verantwoording 1928 en de Begrooting '29, welke in ontvangst en uitgaaf met ruim ƒ 36.000 sluit. De Voorzitter leest daarbij voor het rapport der Commissie belast geweest met het nazien der Jaarrekening, welke rekening in orde bevonden werd en stelt hij voor het mandaat der heeren, t.w. de H.H. Lusink, Van Haaften en Erfmann, te hernieuwen. Aldus besloten.

Punt 5 der agenda luidt: Voorziening vacatures H.B.

Volgens de voorschriften behoort over deze benoemingen en herbenoemingen schriftelijk gestemd te worden, waarvoor de briefjes ter tafel liggen. Spr. noemt dan het aantal stemmen dat elke afdeeling gerechtigd is uit te brengen. Bij deze paragraaf vraagt de heer Jhr. Dr. Sandberg het woord en zegt, naar aanleiding van des Voorzitters mededeeling, dat van het houden eener schriftelijke stemming alleen dan zou mogen worden afgeweken indien de Algemeene Vergadering zou kunnen goed vinden de als eersten op de dubbeltallen gestelde personen, alsmede de Algemeene Voorzitter en de Algemeene Secretaris bij acclamatie voor eene herbenoeming in aanmerking te brengen, hetgeen spr. bij dezen aanbeveelt, mede in verband met een vlot verloop der vergadering. De aanwezigen vereenigen zich eenstemmig met dit denkbeeld als gevolg waarvan allen herkozen worden, t.w. de H.H. Zuyderhoff, v. d. Brugh, Logeman, Mr. Huges, Franke en Van Hamel, allen in de functies door hen bekleed.

De Voorzitter betuigt der vergadering zijn dank voor deze tegemoetkoming, vraagt haar goedkeuring op de definitieve benoeming van de H.H. Van Stenis (Breda) en Deinum (Haarlem) als H.B.-leden, welke verleend wordt en houdt dan de volgende toespraak:

„Ook namens den heer v. d. Brugh zeg ik U dank voor het hernieuwd bewijs van vertrouwen in ons gesteld. Op de vergadering te Amersfoort, nu 3 jaar geleden, deed ik de belofte, dat wij in samenwerking met de andere leden van het hoofdbestuur in het voor ons liggend 3-jarig tijdvak zouden trachten de vereeniging flink vooruit te brengen. Ons woord hebben wij gehouden, ons best hebben wij gedaan, doch niet alleen daaraan is het te danken, dat de beteekenis en de werkzaamheid van Oost en West in deze periode zoo belangrijk is toegenomen. Het volledig bewijs te leveren van dien groei en bloei, indien het nog noodig zou zijn zulks te doen, zou te veel tijd vergen. Ik beperk mij daarom er op te wijzen, dat het aantal leden in dien tijd steeg van bijna 2700 tot bijna 4000, eenne vermeerdering dus van 1300 leden of 50 %. De jaarlijksche bijdrage van begunstigers vermeerderde met ƒ 2000. Bovendien werden wij wederom in het genot gesteld van een Regeeringssubsidie. Het zijn deze ruimere inkomsten, welke de vereeniging tot grootere werkzaamheid in staat hebben gesteld.

Niet alleen wij, doch het geheele hoofdbestuur, de afdeelingen, onze vertegenwoordigers in Oost en West en onze leden hebben tot het bereikte resultaat bijgedragen.

Wij hopen nu ons een nieuw mandaat voor 3 jaar is gegeven op dien zelfen steun te mogen rekenen, zoodat wij aan het einde van het thans ingetreden tijdvak gekomen, wederom kunnen getuigen, dat de vereeniging in groei en bloei is toegenomen.

Met betrekking tot punt 6 der Agenda: de plaats voor de volgende Algem. Vergadering, wordt het Bestuur gemachtigd dit punt nader te overwegen.

Ten slotte stelt de Voorzitter de rondvraag en leidt deze in met de mededeeling dat indertijd, jaren geleden, een Comité zich gevormd heeft dat samenwerking beoogde tusschen de verschillende groote nationale vereenigingen. Sindsdien is daarvan niets meer vernomen, wat niet wegneemt dat het een zeer goed denkbeeld geweest is dat men nu weer zou kunnen verwezenlijken door te beginnen met de benoeming van den Voorzitter v. h. Algem. Ned. Verbond tot adviseerend lid van ons Hoofdbestuur. Het blijkt dat de vergadering zich met dat denkbeeld zeer goed kan vereenigen, zoodat stappen in die richting zullen worden gedaan.

De afgevaardigde der afdeeling Nijmegen, de heer

Barendsen, verzoekt, namens het afdeelingsbestuur aldaar, in overweging te willen nemen om de publicaties dier afdeeling voortaan vooraan in het K. W. te plaatsen, in stede van achteraan. Overweging wordt toegezegd.

De heer Baars (Apeldoorn) vraagt wat er met betrekking tot de inzameling van gelden voor het geschenk aan de Minahassa gebeurt op plaatsen waar geen afdeeling van Oost en West bestaat. De Voorzitter antwoordt dat overal plaatselijke Comité's gevormd zijn, behalve in Groningen, dat een gewestelijk Comité heeft, in hetwelk de Voorzitter der afdeeling van Oost en West zitting heeft.

De heer Stenis voegt daaraan nog toe, dat de organisatie van Brabant in kantonnaal verband gevormd is.

Niemand verder iets in 't midden te brengen hebbende sluit de Voorzitter deze Algemeene Vergadering onder dankbetuiging aan de aanwezigen voor hunne opkomst.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. B. Jongsma, Cand. gezaghebber b. h. Binnenl. Bestuur, Veldzichtlaan 15, de Bilt.
D. J. Tiekink, Idem als voren, Leoniusstr. 63, Arnhem.
Dr. A. D. Voûte, Dierkundige b. h. Inst. v. Plantenziekten v. h. Alg. Proefstation v. d. Landbouw, Ieplaan 138, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

L. P. Lugten, Opz. 1e kl. bij de fabriek der Opiumregie, Boerhaavestraat 5, Amsterdam.
G. E. Hilleveld, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Boerhaavestraat 5, Amsterdam.
Ch. F. Matheron, Techn. hoofdkantoorhoofd bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
L. P. P. Pennock, Leeraar aan de Kon. Willem III sch. Weltevr., Hotel Baars, Harderwijk.
Th. A. Ehrencron, Vendumeester 1e kl. te Jogjakarta, Daguerrestraat 153, 's-Gravenhage.
K. L. Schüller, Hoofdcommies bij het hoofdkantoor Gevangeniswezen, Stephensonstraat 36, 's-Gravenhage.
Mej. Olislager, Adj.-referendaris bij het Dept. v. O. E., Copernicusstraat 60, 's-Gravenhage.
L. Th. van Haaften, Contr. 1e kl. bij den Pandhuisdienst, Reguliersgracht 17, Amsterdam.
H. D. Senstius, Gouvernements Veearts 1e kl., Neuhuijsstr. 9 (II), Utrecht.
O. M. Goedhart, Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden, Sweelinckstraat 35, 's-Gravenhage.
Dr. L. G. den Berger, Dir. van het Alg. Proefst. v. Landbouw, Buys Ballotstraat 16, 's-Gravenhage.
A. J. D. Blom, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Passage 16—20, 's-Gravenhage.
L. J. H. van Giesen, Politieopziener bij de Alg. Politie, Oudestraat, Kampen.
J. Vliegenthart, Onderw. bij de Eur. Ambachtsschool Weltevreden, Nael Tinnegieterstraat, Arnhem.
A. W. Jansz, Leeraar aan de Pr. Julianaschool te Djokjakarta, p.a. Ned. Handel Mij., Amsterdam.
Mr. J. F. B. J. Godding, Lid van den Raad van Justitie te Batavia, Regentessestraat 25, Nijmegen.
Ch. Petrus, Wertuigk. electrotechnisch opz. 1e kl. dienst van den Mijnbouw, Obrechtstr. 495, 's-Gravenhage.
Mevr. M. Ch. C. ter Poorten, Contr. 1e kl. bij den P.T.T. dienst, Conradkade 58, 's-Gravenhage.
C. A. van de Riviere, Werktuigk. electrotechn. hoofdopzichter bij den dienst van den Mijnbouw, Frederik Hendriklaan 259, 's-Gravenhage.
J. C. L. Götz v. d. Vet, Landbouwconsulent 1e kl., p.a. Prof. Dr. L. Broekema te Wageningen.
B. de Kruijff, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Hooge Weg 26, Amsterdam.
Mevr. S. H. C. Pryce geb. Spier, Archivaresse-expeditrice o. h. Inspectiekantoor te Soerabaja, Roodborstlaan 16, 's-Gravenhage.
Ch. van Leuven, Commies 1e kl. b. d. P.T.T., v. Weede v. Dijkveldstr. 37, 's-Gravenhage.
Ir. W. C. D. Haarman, Ir. 2e kl. b. d. Ind. Centr. Aanschaffingsd., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

M. F. J. J. Spruyt, Ambt. 1e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Stephensonstraat 68, 's-Gravenhage.
H. W. Stop, Ass.-resident van Billiton, Kwartellaan, 's-Gravenhage.
G. von Söhsten, Hoofdinspecteur van Financiën, Spreeuwenlaan 25, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 3 tot 10 Juli.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
F. G. H. van Houtum, Oud Planter, Den Haag, Frederik Hendriklaan 175. f 5	den heer W. F. J. Kroon te Den Haag.
D. Utermark, Oud Planter, Den Haag, Adriaan Pauwstraat 20. f 5	Administrateur „Oost en West".
E. van Lohuizen, Nijmegen, Lange Burchstraat 38. f 5	den heer J. J. Swemmelaar te Nijmegen.
Mr. Dr. W. G. A. van Sonsbeek, Burgemeester van Breda, Wilhelminapark 15. f 5.	Afdeelingsbestuur van Breda.
J. W. Westenbroek, Breda, Ginnekenweg 64. f 5.	Afdeelingsbestuur van Breda.
E. W. van Vegchel, Breda, Ginnekenweg 119. f 5.	Afdeelingsbestuur van Breda.
H. M. van Altena, Resident, Ponorogo. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
F. L. van Driest, Controleur B.B., Balikpapan. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
L. J. Huizinga, Gezaghebber B.B., Rengat-Indragiri. f6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
S. Steensma, Controleur B.B., Sindjai, Celebes. f 10.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
Darto Soegorodo, Regent, Pasoeroean. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
R. A. A. Sosrodhiningrat, Regent, Toeloeng-Agoeng. f6	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
E. F. C. Henssen, Administrateur s.f. „Delanggoe", Solo. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
W. Neiden, Onderofficier N.I. Leger te Malang.. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
J. J. Kooy, Leeraar Geographie, Meppel, Zuideinde 16a. f 5	Eigen aanmelding.

Contributieverhooging

J. Langenbach, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Breda, Ginnekenweg 64, van: f 2.50 op f 5.

Adresveranderingen

J. D. Bodemeijer, Amsterdam, van: Prinsengracht 1085 naar: Okeghemstraat 8.
Mevr. A. Bierens de Haan-Temminck, van: Zandvoort, naar: Blauwduin, Zwaluwenweg 1, Aerdenhout-Naaldenveld (N.-H.)
Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum, van: Bloemendaal, Arnoldslaan 5, naar: Breda, Hotel de Kroon, Boschstraat 28. f 5.
Dr. H. Kraemer, van: Zürich, naar: Oegstgeest, de Kempenaerstraat 60. f 5.
Mej. C. Hoogewerff, Rotterdam, van: Vredehofweg 36b, naar: Vijverweg 38.
W. A. C. Galestien, 1ste Luit. N.-I. L., van: Rotterdam, Hooidrift 53b, naar: Den Haag, Statenlaan 110. f 5.
D. Lamers, Leeraar K. W. III-S., van: Den Haag, Archimedesstraat 21, naar: Pension Brauns te Houthem St. Gerlach (bij Valkenburg).
A. C. Kapteijn, Den Haag, Prins Hendrikstraat, van: 71, naar: 153.
W. J. Spaan, Oud Inspecteur Boschwezen O.-I., Den Haag, van: Frederik Hendriklaan 207, naar: van Bleiswijkstraat 101.
W. F. de Vaynes van Brakell Buys, van: Utrecht, Koningslaan 75, naar: Den Haag, Nieuwe Parklaan 86. f 5.
A. R. Boele, Ass.-Resident, Wassenaar, van: Deylerweg 7 naar: De Lus No. 22.
Mevr. A. G. Schadee-Gehrung, Den Haag, van: Suezkade 126, naar: Laan van Meerdervoort 248.
Dr. B. J. Haga, Hoofdambtenaar Dep. B.B., van: Zeist, Aristoteleslaan 5, terug naar: Weltevreden, Soekaboemistraat 26.
Mevr. M. C. Drège (begunstigster), Den Haag, van: Beukstraat 42, naar: Fahrenheitstraat 398.
A. A. C. Nix, Ass.-Resident, thans geplaatst in het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden.
Ph. C. A. J. Quanjer, Inspecteur Inl. onderwijs, van: Weltevreden, naar: Fort-de-Kock.
J. P. Rooze, Hoofdopnemer Boschwezen, thans gepl. te Bandjermasing.
L. O. Watupongoh, Boekhouder 1ste kl. S.S., van: Bandoeng, Bimaweg 85, naar: Soerabaja, Princessel. 64.
O. M. Goedhart, Gouv. van Atjeh, van: Kota-Radja, naar: Den Haag, Sweelinckstraat 35. f 5.
E. Wijbenga, Directeur b. h. Gevangeniswezen, van: Meester Cornelis, naar: Arnhem, Velperweg 52. f 5.
W. J. Rahder, Oud Resident, van: Freiburg i. Br., naar: Hotel Pension Stiftsmühle te Ziegelhausen am Neckar (Baden).
A. C. van der Velden, Ass.-Resident, van: Sambas naar: Tebing Tinggi (Palembang) (Rectificatie).
P. H. Willemse, thans: Resident van Batavia, te Weltevreden

NUMMER 29. DONDERDAG 18 JULI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

OPROEP.

Met verwijzing naar het onderstaande, worden de leden der Vereeniging, die in aanmerking wenschen te komen voor de, gehonoreerde, betrekking van Secretaris der Redactie van het „Koloniaal Weekblad", uitgenoodigd hunne sollicitatie vóór 1 Augustus e.k. schriftelijk in te dienen aan het Algemeen Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag. Aanvaarding der betrekking met 1 September d.a.v.

HET HOOFDBESTUUR.

Ten afscheid.

De Secretaris der Redactie van het „Kol. Weekblad", de heer W. C. Muller, heeft wegens gezondheidsredenen zijn werkzaamheden moeten beperken en zich alzoo genoodzaakt gezien ontslag te nemen uit genoemde functie.

Voor onze Vereeniging beteekent dit heengaan niets minder dan een groot verlies.

In 1923 aanvaardde hij, officieel, de betrekking, welke hem niet vreemd was, waar hij bereids twee belangrijke en gewaardeerde rubrieken in het Orgaan: „Litteratuuroverzicht" en „Van Week tot Week" verzorgde, terwijl hij bovendien, van 1902 af, zijne medewerking aan het blad verleend had.

Het mag geacht worden van algemeene bekendheid te zijn, hoe de heer Muller — onder supervisie van het Dagel. Bestuur als verantwoordelijk lichaam — zijn taak vervuld heeft; de jaargangen van het K. W. leggen daar getuigenis van af. En meer ingewijden weten, hoe hij bij dat werk de belangen der Vereeniging, die hij, als weinigen, kende, zorgvuldig voor oogen hield, met name steeds indachtig aan het wezen en de strekking, aan het doel en het streven der neutrale Vereeniging, wat niet voor het minst ook bleek in zijn overleg omtrent de keuze der medewerkers voor bizondere koloniale onderwerpen. Met een bevoegd, zelfstandig oordeel over personen en hun werk, heeft hij, mede hierdoor, niet weinig bijgedragen tot den goeden naam welke het Orgaan en derhalve de Vereeniging „Oost en West" verkregen heeft. Buiten en behalve dit alles wist hij tijd te vinden om het Bestuur, geheel vrijwillig, ter zijde te staan in het werven van leden, hier en in O.- en W.-Indië, met het succes, als vermeld geworden in het jongste Jaarverslag der Vereeniging.

In korte trekken is hiermede het verlies geschetst — onvolledig, maar naar wij meenen genoegzaam overzichtelijk — waarvan hierboven sprake. Een schets, onnoodig om haar voor te houden aan het Dagel. Bestuur uit het Hoofdbestuur en vele leden, maar, bij dit afscheid, noodzakelijk ten aanzien der Vereeniging in haar geheel. Want, met den scheidenden, verlaat ons de bekwame, bereidwillige en hulpvaardige man, aan wien was toevertrouwd de dagelijksche leiding van het Orgaan, dat ook in ruimen kring daarbuiten gelezen werd en dat de „luidspreker" der Vereeniging genoemd zou kunnen worden.

De heer Muller heeft de verwachtingen, destijds in hem gesteld, niet beschaamd, wel overtroffen, en zoo ook hij niet onmisbaar is, gemist wordt hij zeker en zijn opvolger, wie hij zijn moge, zal goed doen indien hij zich spiegelt aan het voorbeeld, hem door zijn voorganger gegeven.

HET HOOFDBESTUUR.

Tentoonstelling „Het Koloniale Boek".

Zij belooft voor velen een openbaring te worden!

De Tentoonstelling „Het Koloniale Boek", welke van 25 Juli tot 10 Augustus a.s. in het gebouw van het Stedelijk Gymnasium aan de Laan van Meerdervoort te 's-Gravenhage op initiatief van de Haagsche afdeeling van „Oost en West" gehouden zal worden, zal, naar wij vernemen, door de medewerking welke van verschillende kanten mocht worden ondervonden, op velerlei gebied, een interessant beeld geven van wat omtrent onze overzeesche gewesten in den loop der jaren werd gepubliceerd. Vooral dank zij de medewerking van het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-Indië, heeft het comité een collectie boeken bijeen kunnen brengen welke representatief geacht mag worden voor voorname omvangrijke groepen op het gebied van kunsten en wetenschappen, van politiek en economie, van godsdienst, bellettrie en school-uitgaven, zoowel wat Oost- als West-Indië betreft. Oude Reisbeschrijvingen zullen er evenmin ontbreken als de meest moderne uitgaven op letterkundig gebied. Op het gebied van Bestuur, rechtswezen, onderwijs, op dat van het arbeidsvraagstuk, de geneeskunde enz. enz. zijn werken, zorgvuldig geselecteerd, bijeengebracht. Ook uitgaven in Inlandsche talen zullen niet mankeeren. Voorts zijn belangrijke buitenlandsche uitgaven onze koloniën betreffende, bijeengebracht. Ook interessante collecties fraaie platen zullen worden geëxposeerd en er zal ook een kranten- en periodieken wand worden opgesteld, een beeld gevend van alles wat dagelijks en periodiek in Oost en West verschijnt.

Natuurlijk zullen de bezoekers niet komen te staan voor lange reeksen „ruggetjes" van eenige honderden bijeengebrachte boeken. Dan zou men evengoed een wandeling door een onzer groote koloniale boekerijen kunnen maken. En wie „van het publiek" bezoekt deze bibliotheken? Voor wie geen studie van speciale vraagstukken heeft gemaakt, maar die niettemin belangstelling heeft voor het leven en voor de ontwikkeling, vultureel en economisch, van onze overzeesche gewesten, zal daarom deze tentoonstelling een openbaring kunnen zijn bij het aanschouwen van hetgeen er over onze Indiën werd en nog geregeld wordt gepubliceerd.

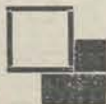
Het comité heeft gemeend den toegangsprijs zoo laag mogelijk te moeten stellen. Deze bedraagt slechts 15 cents, waarvoor de bezoeker nog een beknopt oriënteerend gidsje ontvangt.

* * *

Aan het vorenstaande, van de hand van den Secretaris der tentoonstelling, den heer Johan Koning, voegt de Voorzitter dier Commissie, Voorzitter der Afd. Den Haag onzer Vereeniging, de heer F. v. Peski, nog het volgende toe:

Men maakt er onze Vereeniging en meer speciaal onze afdeelingen wel eens een verwijt van, dat zij wel voor hare leden, maar weinig naar buiten werken, met uitzondering dan van Arnhem, dat verleden jaar de Ita gaf.

Voor het Hoofdbestuur gaat het verwijt niet op, daar het Informatie-bureau veel en goed werk doet,

Haagsch Minahassa-Comité.

Zittend van links naar rechts: Mevr. Mr. J. D. Verbroek, Mevr. Romswinckel, Mevr. Koningsberger-Lang, Mevr. W. Bsse. van Lynden, Mevr. Dietz.
Staande: Br. van Lynden, F. van Peski, Mevr. de Bordes-Dinger, de Heer L. Schwaanhuyser, Mevr. M. E. Dietz-Joekes, de Heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt.

afgezien dan nog daarvan, dat veel verricht wordt waarvan het publiek niet hoort. (Ik noem hier even, dat door onze bemiddeling Nederlanders in Rumenië in de gelegenheid gesteld zullen worden de Nederlandsch-Indische Regeeringsfilms aldaar te zich vertoonen.

Maar juist is, dat wij gaarne meer zouden willen doen, ware het niet, dat onze beperkte financieele middelen ons dwingen daarmede te woekeren en onze wenschen binnen het bereikbare te vervullen.

Daardoor zijn wij bijv. gedwongen de uitgave van een boekje over de Indiën, bestemd voor de leerlingen der hoogste klasse van de lagere school, dat wij kosteloos over het geheele land wenschten te verspreiden, weder voor een jaar uit te stellen.

Zooals gezegd, de financiën vormen een voortdurende zorg en zoowel 't Hoofdbestuur als de afdeelingen, hebben de verplichting wat kapitaal te vergaren om in tijden van event. tegenslag het hoofd boven water te kunnen houden.

Een gezonde toestand zou het zijn, wanneer propaganda betaald kon worden uit de rente van kapitaal.

Zoo ver zijn wij echter nog lang niet en wij gevoelen, dat wij het Nederlandsche volk kennis over de Indiën niet mogen onthouden.

Daarom heeft de afdeeling 's-Gravenhage besloten in dezen zomer bovengenoemde tentoonstelling te houden, eene tentoonstelling, zooals wij vroeger reeds schreven, als nog nooit tevoren in ons land gehouden en die zeer belangwekkend belooft te worden.

De entrée zal slechts f 0.15 per persoon bedragen en als toegangsbewijs wordt een ieder een catalogus overhandigd, waarvoor de heeren Johan Koning en Oudschans Dentz eene inleiding, resp. over Oost- en West-Indië schreven, meer speciaal wat het boek betreft.

Wij wekken hierdoor onze leden op, deze tentoonstelling te gaan zien, overtuigd als wij zijn, dat deze door aantal, verscheidenheid en mooie bewerking hunne verwachting ver zal overtreffen, maar wij vragen tevens propaganda van hen bij hunne kennissen, die niet bij onze Vereeniging aangesloten zijn, opdat zoovelen als slechts mogelijk is, deze uitgelezen verzameling onder de oogen krijgen.

Wij hebben gewerkt, wilt gij ons nu hiermede, in het belang van ons Nederlandsche Rijk, steunen?

Minahassa-Collecte.

Haagsch Comité.

M. A. S. f 200; Dr. H. G. H. f 25; Hr. en Mevr. D. J. f 100; Mevr. N. S. V. V. f 100; G. W. F. de V. f 5; A. T. W. f 10; C. D. f 10; N. f 10; Mevr. V. K. f 10; Dr. A. V. f 2.50; E. bn. v. C. f 100; Mr. P. Ch. L. E. f 25; A. A. G. f 25; v. d. K. f 10; Mevr. C. K. E. f 50; Mevr. C. K. B. v. T. f 20; Mevr. C. G. W. E. f 100; Mevr. S. f 25; Mevr. v. d. B. B., f 5; Mevr. C. A. V. M. V. f 5; Mej. v. d. B. d'O. f 10; Mevr. v. W. f 2.50; D. D. f 1.85; H. S. f 10; Mevr. F. S. f5; G. A. E. f 10 W. H. f 10; F. la F. f 5; Fam. G. v. R. f 4.50; P. C. U. f 1; H. A. H. B. f10; G. F. de B. K. f 5; J. J. v. D. f 2.50; H. N. f 1; W. B. f 5; Mr. J. F. v. d. L. d. C. f 50; L. J. M. d. B.. f 2.50; A. K. f 5; B. S. f 2.50, allen Den Haag; Prof. d'A., Utr. f 100; Dr. R. I. F. R., Apeldoorn, f 10; J. F. S., Heemstede, f 5; D. N., Breezand, f 5; Jhr. H. L., Wassenaar, f 300; Mevr. Mr. E. R. M. O., Leiden, f 2.50; G. R. t. B., Nijmegen, f 2; Mevr. C. M. t. C., Hilversum, f 25.

Totaal	f 1430.35
Opbrengst collecte	„ 4435.16
Totaal...........	f 5865.51

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1928
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

(Vervolg).

De Economische en Sociale Kroniek, samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek, maakt melding, dat door den Ondernemersraad voor Suriname een commissie is ingesteld ter bestudeering van de hygiënische toestanden op de ondernemingen in Suriname. Deze commissie zal

In het bijzonder de mogelijkheid nagaan van de totstandkoming van centrale hospitalen. In dit verband is van belang kennis te nemen van het reisverslag van Prof. Flu, zelf een Surinamer van geboorte, die in Aug. 1927 een hygiënische studiereis naar Suriname heeft ondernomen. Zijn reisverslag is in Aug. 1928 als uitgave van de Vereeniging voor Tropische Geneeskunde Rotterdam-Leiden verschenen en met talrijke door den schrijver genomen foto's geïllustreerd. Zijn oordeel over den hygiënischen toestand van Suriname is wel verre van gunstig. Goed beschouwd is op dat gebied in Suriname niets nog van beteekenis in het werk gesteld tot verbetering van den toestand. Er zouden zelfs geruchten gaan, dat de Rockfeller Foundation bereid zou zijn om een anti-malaria campagne in Suriname te openen en dat de beslissing daaromtrent wacht op een teeken van instemming van de zijde van het gouvernement. In de Koloniale Staten is op deze geruchten de aandacht gevestigd. Prof. Flu kan dan ook niet nalaten zijn waarschuwing in herinnering te brengen tegen al te lichtvaardige immigratie. Ook op grond van de ervaringen der z.g. Hollandsche boeren, die ruim 75 jaar geleden naar Suriname gingen. Het feit blijft bestaan volgens dien Hoogleeraar, dat de economische toestand van het land te slecht is voor invoer van Europeanen op groote schaal en dat in den kleinen landbouw de Europeanen het tegen den Hindoe met zijn uiterst geringe levenswijze moet afleggen. Als controverse lezen wij uit de rede van Dr. Th. Lens (lezing over „Immigratie naar Suriname" in het Indisch Genootschap op 14 Maart '29), dat blankenarbeid in de tropen mogelijk is en heeft bestaan en dank zij de voortschrijdende wetenschap en moderne hulpmiddelen, zeker uitvoerbaar is, althans een proef daarmede diende te worden genomen.

Een Hollandsche kolonisatie behoeft, volgens Dr. Lens, niet op de geheele gezondmaking te wachten. In het dun bevolkte Suriname kan deze ver genoeg van bevolkte besmette centra neerstrijken en haar eigen hygiënische maatregelen nemen. In het riviergebied zou *malachra*[5]) het aangewezen product zijn, omdat het zeer gemakkelijk te verbouwen is en de wereldmarkt zich gaarne vrijmaakt van het monopolie der Bengaalsche jute. Op de hooger gelegen gronden is de vruchtenteelt met grooten winst uit te oefenen. Door het slordig werken der kleine landbouwers kan er geen geregelde uitvoer van vruchten plaats hebben, omdat qualiteit en kwantiteit te variabel zijn.

Overigens kan de economische toestand, op de inzinking na van het balatabedrijf, als redelijk goed worden aangemerkt.

Toeneming vertoonden de uitvoeren van bauxiet, van hout, van suiker en koffie, terwijl ook de rijstuitvoer toenam.

Bevredigend was verder de stand van de jonge sinaasappelaanplantingen. De productie der vruchtdragende aanplantingen was in 1928 echter minder gunstig, wellicht nog een nawerking van de groote droogte 1925/1926.

Ten slotte licht de brochure „Suriname, Land van toekomst voor Hollandsche landbouwers" — (Overdruk uit het Kol. Weekblad van 28 Maart en 4 April 1929), in een viertal artikelen ons uitvoerig in omtrent mogelijkheden voor Hollandsche kolonisatie in Suriname.

„Voor het droogleggen der Zuiderzee," zegt Dr. Lens, „was het de politieke, niet de economische drijfveer, die den doorslag gaf. Den veel te hoogen prijs per H.A. land moet de belastingbetaler opbrengen om aan ons overbevolkte platteland werk te verschaffen. Hoe anders is dit voor Suriname! Honderdduizenden hectaren vruchtbaar land zijn daar voor niets te krijgen, wachten op ontginning en beloven bij deskundig en ijverig werken een rijk bestaan aan onze landbouwers."

Zie „Suriname, Land van Toekomst voor Hollandsche Landbouwers," bldz. 4.

In zijn „Kantteekeningen over Cultures in Suriname en elders", in de West-Indische Gids van Juni 1929, komt de heer Tj. Pyttersen tot de conclusie, dat het kustgebied van Suriname tienduizenden hectaren land bezit van een vruchtbaarheid als wij in Oost-Indië zelden aantreffen. De kosten voor het cultuur geschikt maken dezer terreinen kunnen volgens schr. gemiddeld (bezenland en bosch) per H.A. geschat worden op *f*250.—, een jaarlijksche rente vertegenwoordigende van circa *f* 15. Hij heeft hier het inpolderen van groote terreincomplexen op 't oog. Het voorkomen van waterwegen maakt hier in 't algemeen den aanleg van spoorwegen overbodig.

De economische vooruitzichten van Curaçao laten althans voor de naaste toekomst zich zeer gunstig aanzien. De economische toestand van het eiland bewoog zich dan ook in 1928 wederom in een opgaande lijn.

In een zeer lezenswaardig artikel „Cultureele Nederlandsche belangen op Curaçao" van T. J. Bergmann-Jelgersma, Feuilleton in de Avondbladen van de N. Rott. Crt. van 22 en 24 Mei 1928, vinden wij voor de zoveelste maal de bevestiging, dat als gevolg van het toenemend bedrijf van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij werkelijk van een economische herleving van het eiland mag gesproken worden. Genoemde petroleummaatschappij (de Bataafsche) brengt met een vloot van 40 tankschepen de ruwe olie uit Maracaibo (Venezuela) naar het Schottegat bij Willemstad, waar ze wordt geraffineerd en dan naar Maracaibo terug. De reis heen en terug duurt nog geen drie dagen. De afstand tusschen Curaçao en de kust van Venezuela bedraagt 70 K.M. Men kan bij helder weer van kust tot kust zien. Welvaart en vertier wekken groote verwachtingen. De zeer gemengde bevolking bestaat voor een groot percentage uit negers en kleurlingen van alle schakeeringen. De blanke bevolking vormt een kleine minderheid, bestaande uit Joden — de groothandel — en afstammelingen van Europeanen, eveneens handelaars en ambtenaren bij het gouvernement. Deze laatsten zijn Protestant; de gekleurde bevolking is Katholiek en dit zijn de zoo gezegde 90 pct. Katholieken, waarvan het meerendeel geen belasting betaalt, doch de missie geen windeieren leggen. Het contingent Hollanders en andere Europeanen is daarentegen, uitgezonderd bij de Cur. Petr. Mij., gering en zeer vlottend.

Van al deze inheemsche Curaçaoënaars nu is de taal het befaamde „Papiamento"[6]), dat men, in verband met een oud Spaansch werkwoord „papiar", dat nog bestaat in het Portugeesch, misschien het best als „gebabbel" kan vertalen. Die taal, door een goede 50.000 menschen gesproken, uitsluitend op de 3 Nederlandsche Benedenwindsche eilanden[7]), is voor de bevolking ongetwijfeld een der grootste drawbacks. Op de Bovenwindsche eilanden is, zooals bekend, het Engelsch de heerschende taal.

Door de vrij plotselinge opeenhooping van een groot aantal employé's, ambachtslieden en arbeiders, ten getale van 6800, van de Cur. Petr. Mij. (de Bataafsche) blijft op het kleine eiland de levensstandaard nog hoog[8]). Voor een kleine bovenwoning durft men te Willemstad grif *f* 100—*f* 150 per maand te vragen, nauwelijks voldoende voor een gewone arbeiders- of burgerfamilie. Loon van een bediende *f* 35 per maand. Velen gaan niet op zich zelve wonen, maar trekken in een pension. De pensionprijs is maximum *f* 5 per persoon per dag. In de laatste maanden van 1928 heeft men de huurprijzen van de panden voor winkelnering of magazijn verhoogd. De Amigoe di Curaçao vermeldt bedragen van *f* 60—*f* 500 per maand. De huurders zijn er natuurlijk niet erg over te spreken, doch wel de meeste reden tot ontevredenheid, meent het blad, mag het publiek hebben, dat er natuurlijk ten slotte de dupe van is, daar de winkeliers een reden in zien om hun waren te verhoogen. Immers wat zij meer te betalen hebben wordt op de consumenten verhaald. En zoo wordt het leven steeds duurder. De ambtenaren komen weer in de knel, de werklieden vragen meer loon, alles gaat omhoog. Wanneer, vraagt men zich af, zullen eindelijk eens afdoende maatregelen genomen worden door de overheid tegen het maar steeds hooger en hooger opdrijven.

Het klimaat van Curaçao is niet het minste beletsel om er heen te gaan voor de vervulling van de een of andere betrekking. Overdag als in een tropisch land zeer warm tot 85 gr. Fahr., maar niet

5) Malachra (Okrum) is een vezelgewas, dat op de alluviale gronden in de kolonie goed produceert (zie het vorig jaarverslag).

6) Wij maken hier melding van de *„Praktische Handleiding der Papiamentsche Spraakkunst"*, samengesteld door A. van de Veen Zeppenfeldt, Ord. Praed. Zie: boekbespreking in De West-Indische Gids van Febr. '29.

7) Als A. B. C.-eilanden gemakkelijk te onthouden: Aruba, Bonaire en Curaçao. De Bovenwindsche eilanden zijn de 3 *S*-eilanden: Sint Eustatius, Saba en Sint Martin en dit eiland alleen voor het Zuidelijk deel, het overige is Fransch.

8) De Bataafsche betaalde in 1928 aan loon *f* 8.366.000 en de Curaçao Scheepvaart Mij. *f* 2.920.000.

drukkend. Door de passaatwinden, die er voortdurend waaien, is er afkoeling tot 80 gr., wat men daar koel vindt en kan men er aangenamer slapen dan op de meeste kustplaatsen in Oost-Indië. In den overgangstijd van den drogen in den natten moesson, wanneer geen passaatwind waait, kan het er wel zoo warm zijn als als bij een hittegolf in Europa.

Het klimaat zelf is zeer gezond. Curaçao geldt over het algemeen als gezonder dan Suriname.

Drinkwater blijft een doorloopend bezwaar in een land als Curaçao. Men verkrijgt zijn drinkwater uit een regenbak. De huurwaarde van een huis hangt af van de grootte van den regenbak. Hoe grooter regenbak, hoe hooger huur. Het water in den regenbak kan men zuiver houden, als men den bak overdekt en om de 14 dagen 2 à 3 roode baksteenen (bouwsteenen) gloeiend maakt, dan met eenige druppels azijnessence besproeit en ze tot op den bodem van den bak in het water laat neerdalen. Een week na dato haalt men ze er uit en een week later doet men weer 2 à 3 nieuwe baksteenen als boven bewerkt in. Dit regenwater kan en mag zonder schade gedronken worden, mits en het eerst filtreert, daarna kookt; na afkoeling in de karaffen doet en deze op een koele plaats en stofvrij neerzet. Men moet op zijn regenbak vertrouwen. Is er gebrek, dan koopt men Gouvernementswater voor 50 cent tot *f* 1.25 per blik, of voor *f* 2 tot *f* 4 de M3.

Curaçao, met 39.000 inwoners, waarvan te Willemstad op 1 Jan. 1928: 19061 zielen, wordt meer en meer een wereldhaven door zijn toenemende scheepvaartbeweging.

In 1928 werd het eiland aangedaan door 4579 stoomschepen met een gezamelijken bruto inhoud van 43.623.378 M^3. (netto 24.169.564 M^3.) en 1683 zeilschepen met een gezamenlijken bruto-inhoud van 313.931 M^3. (netto 280.018 M^3.). Het totaal der scheepvaart voor de haven te Willemstad bedroeg dus over 1928: 6262 schepen tegen 5530 in 1927, een vermeerdering alzoo van 732 schepen, reeds ver uitstekende boven Amsterdam, zooals in de vorige jaren ook reeds het geval is geweest.

De toestand van zaken in de Bovenwindsche eilanden is nog steeds verre van gunstig. Na den bloeitijd van St. Martin is de bevolking van het Nederlandsche gedeelte van 9000 inwoners gedaald tot op nog geen 3000. In het laatst van de 18e eeuw leverde het zeer goede tabak, suiker en zout op. Thans verkeert de zout-exploitatie, de eenige bron van inkomsten der bevolking, in kwijnenden toestand.

St. Martin is voor de helft in ons bezit. De vaststelling van de juiste grens met het Fransch gedeelte moet nog altijd plaats hebben.

Ook bestaat geen behoorlijke verbinding met de bovenwindsche eilanden. *Een zeilvaartuig van Curaçao heeft 14 dagen noodig om St. Martin te bereiken.* Op St. Eustatius is de katoenindustrie door vele oogstmislukkingen ten gronde gegaan.

Het kleine eiland Saba, 13 à 16 K.M^2. oppervlakte, is van geringe internationale beteekenis. Als huisindustrie wordt door de vrouwen kantwerk gemaakt, dat zeer gezocht is, doch weinig oplevert. [9]).

Wanneer wij hierboven vluchtig een schets hebben gegeven van den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië, dan kunnen Hollandsche betrekkingzoekenden daaruit opnieuw de gevolgtrekking maken, dat zij, mits met den noodigen ijver en met de noodige bekwaamheid en plichtsbetrachting toegerust, in de Overzeesche gebieden, op welke wijze ook, een hun passenden werkkring zullen kunnen deelachtig worden, bij een ernstige voorbereiding tot de taak die hen daar wacht hetzij in den handel, in de cultures of in het bedrijfsleven, dat zich ook in de laatste jaren meer en meer ontwikkelt.

Men is in Indië van oordeel, dat het verlangen om naar Indië te gaan in Nederland niet dermate algemeen is, dat men in Indië steeds de menschen krijgt, op wie men prijs stelt, en het maatschappelijk gevolg daarvan in Indië is, dat de terecht geprezen en zeker verheugende verhooging van het niveau der Europeesche samenleving in Indië zich niet verder voortzet. Zie ook: „De import van goede krachten in Nederland", het Kol. Weekblad van 22 Nov. 1928, bldz. 559.

Gaan wij nu met onze ervaring te rade, dan moeten wij erkennen dat de meeste jongelieden, die zich bij ons op het bureau voor een advies betreffende een betrekking in Ned. Oost-Indië aanmeldden, evenals in vorige jaren, tot de weinig ontwikkelden behoorden, ook al krachtens het onderwijs dat zij genoten hadden, verreweg de meesten slechts lager onderwijs.

Zooveel is zeker, dat de Europeesche zakenwereld in Indië alleen gediend kan zijn door een voortdurende aanvulling met goede en bekwame werkkrachten, die tevens beschaafde en ontwikkelde menschen zijn.

Ook gedurende dit verslagjaar legden Hollandsche sollicitanten een voorkeur aan den dag voor een werkkring in de Cultures, volgens hen synoniem met een vrij en ongebonden leven in de tuinen op de bergen met een koel klimaat, waarbij geen schoolsche kennis te pas komt, een betrekking waarvoor een ieder, die nog jong en krachtig is, dadelijk geschikt is.

(Slot volgt.)

De Leider van het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West",
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

[9]) Men make zich overigens van de zes *Nederlandsche Antillen* geen overdreven voorstelling. Te zamen ongeveer 1000 K.M^2. of minder dan $^1/_{30}$ der oppervlakte van Nederland. Curaçao, de grootste, is $^1/_4$ van de provincie Limburg.

Van Week tot Week.

Dinsdag 9 tot Maandag 15 Juli.

Besmetverklaring Bandoeng. Men verwacht dat deze binnenkort zal kunnen worden opgeheven.

Concubinaat in het leger. Door den Gouverneur-Generaal is machtiging verleend om tot afschaffing van het concubinaat-stelsel in zijn geheel over te gaan onder voorbehoud dat rekening gehouden wordt met bestaande betrekkingen welke door reeds eerder verleende vergunningen gesanctionneerd zijn. De Legercommandant heeft bepaald dat aan geen enkelen militair, van welken landaard ook, meer vergunning mag worden verleend tot het hebben van een huishoudster in het kampement of daartoe strekkend verblijf. Deze bepaling gaat evenwel gepaard met een overgangsregeling.

Emigratie, Kolonisatie en Poenale Sanctie. De nieuwe begrooting voorziet in de aanstelling van een leider voor de emigratie en kolonisatie, in verband met de plannen tot afschaffing van de Poenale Sanctie. In het afdeelingsverslag over de begrooting van Justitie wordt gevraagd om in groote lijnen aan te geven, welke maatregelen de Regeering denkt te nemen om te geraken tot afschaffing van de Poenale Sanctie. Eenige leden vroegen, in verband met de aanstaande arbeids-conferentie te Genève in 1930, om de Poenale Sanctie eerst in begin 1931 in den Volksraad aan de orde te stellen, hetgeen andere leden bestreden, omdat dit zou kunnen neerkomen op uitstel van de inkrimping van het stelsel van de Poenale Sanctie. Meerdere leden juichten toe, dat binnenkort de afschaffing van de beroepswerving te verwachten is. (Aneta).

Padioogst. De stand van dezen oogst is in Batavia e.o. gunstig.

Bierbrouwerij Batavia. Plannen worden beraamd voor de oprichting eener bierbrouwerij te Batavia. De bekende Heineken's Bierbrouwerij in Nederland zou daarbij betrokken zijn.

Wapen Modjokerto. Volgens de Ind. Court. zou deze gemeente een wapen krijgen dat ontleend is aan het oude wapen van het rijk van Modjopait.

Pandhuisdienst Macassar. Met ingang van 1 Juli is de pandhuisregie in het gewest Celebes in exploitatie genomen door de opening van een pandhuisdienst te Macassar.

Toelage wedana's. De Regeering heeft in beginsel besloten de wedana's een toelage te geven voor door hen te houden recepties.

Sultan van Boeloengan. De a.s. sultan van Boeloengan, thans te Tandjong-Poera (O. k. v. Sumatra) verblijf houdende, zal binnenkort naar Boeloengan vertrekken waar hij in Augustus e.k. definitief tot sultan zal worden benoemd.

Tewerkstelling gevangenen. Volgens het A. I. D. heeft het Hoofd van het gevangeniswezen de Directeuren der gevangenissen aangeschreven om, met ingang van een nader vast te stellen datum, in het vervolg geen gestraften meer ten behoeve van andere diensten buiten de strafinrichtingen tewerk te stellen. Aan de betrokken diensten dient een redelijke tijd te worden gelaten om maatregelen te treffen ter voorziening van vrije arbeidskrachten.

Bureau v. d. adviseur v. Inl. Zaken te Soerabaia. Aan het voornemen om dit bureau, bij gebrek aan werk, op te heffen, zal geen gevolg gegeven worden.

Fraude b. d. Artill. Constructiewinkel. Bij het Legerbestuur is bericht ontvangen, dat bij deze instelling fraude zou zijn ontdekt.

M. J. J. Treur. Benoemd tot Resident van Klaten.

J. Ch. de Bergh Resident van Batavia, benoemd tot Resident van West-Preangan.

Nederland en China. Ingediend is een wetsontwerp tot goedkeuring van het douaneverdrag tusschen Nederland en China.

W. Beyerinck †. Op 38-jarigen leeftijd is te Bandoeng overleden de heer W. Beyerinck, ingenieur 1e kl. bij waterkracht en electriciteit, laatstelijk werkzaam bij de afdeeling hydrotechniek van het Hoofdbestuur. De overledene geboren te Siboga was e.o. 1e luitenant der genie, studeerde te Delft en verliet in 1918 de Hoogeschool met het radicaal van Civiel ingenieur, cum laude.

* De tekst der Aneta-telegrammen zijn ontleend aan de „Nwe Rott. Crt.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Indisch Oordeel over Volkskunst.

In aansluiting met hetgeen wij verleden week hier aanhaalden uit het „Verslag van de Tweede Djocdjasche Jaarmarkt", betreffende de Indonesische Weefkunst, willen wij thans het een en ander overnemen uit een „Ingezonden Stuk", enkele maanden geleden in de *Javabode* verschenen, geteekend *B.* onder het motto: *„De gloed, die verdwijnen gaat"*, aanvangend met de woorden:

„Naast den verstervenden klank van het Indonesisch volkslied, is daar ook nog de verbleekende kleurengloed van de inheemsche weefsels, als reste van verdwijnend oud-Indonesisch cultuurbezit.

„Wie voor de inheemsche textiele kunst in Nederlandsch-Indië eenige belangstelling heeft, weet, dat bijna overal in de buitengewesten door de inboorlingen mooi weefwerk wordt vervaardigd. Niet velen echter beseffen, dat dit kostelijke weefsel door kenners, vooral in het buitenland, geroemd als „onovertroffen schoons", aan het verbasteren en uitsterven is. Wat een onherstelbaar verlies dit beteekent, gevoelen slechts de betrekkelijk weinigen, die uit eigen aanschouwing weten: wat een zeldzame weelde aan heerlijke kunstschatten de Indonesische weefkunst heeft voortgebracht."

Na prachtsoorten van weefwerk uit verschillende eilanden van den Archipel met namen genoemd te hebben, welke den trouwen lezers dezer Rubriek van „Het Koloniaal Weekblad" en ook den bezoekers van Boeatan's Toonkamers welbekend zijn, maakt die inzender de zeer juiste opmerking:

„Nog zeer veel is er onbekend op het uitgestrekte gebied van de Indonesische weefkunst, onze kennis daaromtrent vertoont nog talrijke en groote hiaten, gevolg van het niet voortgezet systematisch exploreeren der weefgebieden en het geheel aan het particulier initiatief en de particuliere liefhebberij overlaten van de aanvulling bij- en uitwerking der reeds verkregen gegevens.

„En toch, hoe rijk behoort men zich niet te gevoelen met het bezit eener autochtone textiele kunst. Wie zou — hij zij kolonisator of kind des lands — bij het overschouwen van den weelderigen rijkdom der Indonesische textiele kunst, zich niet gelukkig achten er zich in te kunnen verdiepen, er wat voor te mogen doen; de kolonisator: dat wondere moois te bestudeeren, zelf geheel te doorvoelen, het den weg te banen tot verdere ontplooiing, het te steunen met technische en economische voorlichting; het landskind: met piëteit te verzorgen en verder te cultiveeren het van geslacht op geslacht overgedragen cultuurbezit der voorouders, het vooral te bewaren tegen ontaarding en verval, het op te voeren tot vervolmaking met behulp van alle verworven, moderne kennis.

Het Gouvernement in verzuim.

„Het een noch het ander is geschied. Het Gouvernement, dat wel een oudheidkundigen dienst in het leven riep voor bestudeering en behoud van resten van doode monumenten uit een vergaan verleden, dat wel natuurmonumenten opspoort en tegen vernieling beschermt, is deerlijk in verzuim gebleven de inheemsche weefkunst, dat nog levende monument van eeuwenoude cultuur, ook maar eenigszins te beschermen tegen verval, ontaarding, verdwijning. [1])

„En jong-Indonesië, in zijn Indonesia-merdeika-neurose, vergat het bestaan van en de zorg voor de *poesaka*, het cultureele erfgoed zijner voorvaderen."

Gelukkig, dat, zooals ook in bovengenoemd „Verslag van de Tweede Djocdjasche Jaarmarkt" te lezen valt, onder de Hoofden der inboorlingen, zoowel op Java als daarbuiten, de belangstelling voor hun eigen volkskunst weer begint wakker te worden, getuige de door hen opgerichte vereenigingen om het inheemsche kunsthandwerk tot opleven te brengen. Aan ons, kunslievende particulieren èn waakzaam zorgend Gouvernement, nu de even grootsche als dankbare taak om daarbij de behulpzame hand te bieden!

Na gewezen te hebben op verschillende teekenen van verval, eindigt schrijver met de woorden:

Naar verbetering!

„Hoe in dezen toestand verbetering te brengen?

„Allereerst door onze nog altijd zeer gebrekkige en weleens onjuiste kennis over verbreiding, aard, techniek enz. van het weven en van de textiele versieringsvormen in Nederlandsch-Indië aan te vullen, te herzien, te verdiepen, te vervolledigen, zulks in aansluiting op de bestaande monografie van *Jasper* en *Pringadie*.

„Dan door technische voorlichting omtrent spinnen, weven, verven, textiele methoden, door oprichting van weefscholen [2]) ter plaatse, door hulpverleening voor het verkrijgen van goede garens, voor het vinden van afzet, [3]) enz.

„Wij verwachten de technische voorlichting, later de technische leiding van de afdeeling Nijverheid van het Departement L. N. en H., de eerste stappen echter, het terreinwerk enz. mogen van het B.B. uitgaan. [4])

„De textiele nijverheid toch staat niet los op zichzelf, doch dooradert het geheele volksleven, is er een levend deel van. Zij heeft nauwe aansluiting met de Inlandsche katoenteelt, die, naar bekend is, alleen voor eigen gebruik gedreven wordt. Zij is in afgelegen streken nog doordrongen van primitief geloof, immers de aangebrachte dieren- en menschenfiguren moeten, volgens ethnologische onderzoekingen, oorspronkelijk onheilwerende beteekenis gehad hebben. Zij is verweven met zeden en gebruiken, vaak ook met het economisch besef der Inlandsche maatschappij. Zij is, in relicten en nog levende fragmenten, verspreid tot in diepe, voor anderen dan bestuursambtenaren vrijwel ontoegankelijke binnenlanden. Is daarom niet het B.B., dat, vooral in de verre Buitengewesten, nog het meest in nauwe voeling staat met de Inlandsche samenleving, bij uitstek aangewezen om gedetailleerd plaatselijk onderzoek te doen, de resten van inheemsche weefkunst, in de eerste plaats der siertechnieken, op te sporen, te beschrijven, te inventariseeren, het verleden na te gaan, de economische en andere kanten mede in beschouwing te nemen?

„Wij bevelen in alle bescheidenheid deze idee ter overdenking aan en hopen van harte, dat de jaarlijksche conferentie van gouverneurs en residenten der Buitengewesten te Weltevreden de bevordering van de Inlandsche volkskunst, als een der punten van bespreking, op haar agenda moge plaatsen."

Naar wij uit goede bron weten, heeft ook de Raad van Beheer van Boeatan verleden jaar deze zelfde conclusie officieel te kennen gegeven, ter bevoegder plaats in Indië; wij hebben echter niet vernomen of dat tot eenig resultaat heeft mogen leiden.

Wij zijn met den „Inzender" van meening, dat stellig het Binnenlandsch Bestuur véél zal kunnen bijdragen tot de dringende oplossing van dit belangrijke vraagstuk en dat een wenk, een aanmoediging van hooger hand daartoe, den spoorslag kan geven, vooral wanneer ook de aard hunner werkzaamheden er naar geregeld wordt, want waar belangstelling reeds aanwezig is, ontbreekt dikwijls de noodige tijd er voor, wegens de veelheid der hun als noodzakelijker en spoedeischender voorgeschreven bezigheden.

Gelukkig, dat soms ook bij echtgenooten van ambtenaren van B. B. genoeg belangstelling — in den goeden zin van het woord — bestaat voor den kunstvollen handenarbeid der inboorlingen, te midden van wie zij leven. Welk een heilzame uitwerking zouden waardeering en aanmoediging, uitgaande van zulk een deskundig belangstellend echtpaar, op de instandhouding van de volkskunst kunnen uitoefenen!

Naast het B. B. zal zeker het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, doch vooral ook dat van Onderwijs er den stoot toe moeten geven, opdat, bij de jeugd te beginnen, de aangeboren kunstvaardigheid weer opgewekt en ontwikkeld worde, langs den beproefden, traditioneelen weg, al kan die natuurlijk niet geheel van moderne invloeden afgesloten worden. Ook nieuwe inspiratie, nieuw inzicht kan aan de kunst ten goede leiden, mits dat het Indonesisch karakter streng behouden blijve.

In ditzelfde verband viel ons op, hetgeen door den heer *P. A. J. Moojen* in hetzelfde blad van *De Java-Bode* werd medegedeeld:

„In 1919 werd door. den Bond van N.-I. Kunstkringen een vergadering gehouden te Jogjakarta ter behandeling van het vraagstuk der Inlandsche nijverheid en meer in het bijzonder dat der kunstnijverheid. Vertegenwoordigers der Regeering en der Vorstenhuizen woonden deze vergadering bij. De conclusie van de besprekingen was, dat de oprichting van een school tot opleiding van voormannen en onderwijzers (goeroes) in de eerste plaats noodzakelijk mocht worden geacht.

„Ter voorbereiding en onderzoek, ook uit een sociaal-economisch oogpunt, werd door genoemden Bond daarna een uitgebreide commissie ingesteld. De zeer moeilijke tijdsomstandigheden, die kort daarna ook in Indië optraden, waren oorzaak, dat de plannen toen niet konden worden uitgevoerd.

„Met medewerking van den Bond van Kunstkringen heeft 't bestuur van het *Indische Java-Instituut* deze plannen weder opgevat. In zijn vergadering van 12 Juli 1928, te Batavia gehouden, werd de reeds in een vorige vergadering ingestelde commissie van voorbereiding uit het bestuur met eenige leden aangevuld. Er werd besloten op een in het najaar van 1929 te houden congres het onderwerp opnieuw in behandeling te nemen en eenige deskundigen uit te noodigen als prae-adviseurs op te treden.

„In verband met de vaststelling van de te behandelen vragen werd het noodzakelijk geacht eerst een enquête in te stellen naar den algemeenen toestand van ambacht- en kunstnijverheid. De heer *J. E. Jasper* verklaarde, op een tot hem gericht verzoek, bereid te zijn de leiding van deze enquête op zich te nemen. Ten einde het noodige contact te verkrijgen met de Regeering ten aanzien van de Nijverheidsvoorlichtingsdienst, het Ambachtsonderwijs en de opvoeding van jeugdige gevangenen en personen in de verbeteringsgestichten, werd aan de Departementen van Landbouw en Nijverheid, Onderwijs en Justitie gevraagd een vertegenwoordiger in de algemeene voorbereidende commissie aan e wijzen. [5])

[1]) Door de onlangs ingediende „Monumenten-wet", die, naar wij hopen, spoedig van kracht moge worden, zullen ook de belangrijkste, oude kunstnijverheid-uitingen in bescherming moeten worden genomen. (Red.)

[2]) Deze dan toch zeker op inheemschen leest geschoeid? Aanmoediging van het leerlingwezen bij de nog bestaande vakkundige Westersche methoden zouden stellig uit den booze zijn. (Red.)

[3]) Ook buiten Indië. Dit is zeker de belangrijkste zorg, zoodra er geregeld geproduceerd wordt. (Red.)

[4]) Boeatan is immers, reeds sinds 25 jaren, naar beste krachten, bezig hierop te wijzen, niet alleen wat beretft de weefkunst, maar nog zoovele andere belangrijke takken van volkskunst (Red.)

[5]) Hopelijk zal het ontslag van Gouverneur Jasper hierin geen verandering brengen. (Red.)

„Een eerste vergadering voor het vaststellen der plannen voor de enquête, onder voorzitterschap van gouverneur Jasper, heeft nu kort geleden plaats gehad. Uit den aard der zaak zijn daarbij nog slechts voorbereidende maatregelen kunnen worden genomen. Voor het slagen der plannen zal het echter van groot belang zijn of de Regeering officieel, dus ook financieel, het initiatief van het *Java Instituut* zal steunen. De inlichtingen, welke de Minister van Koloniën kort geleden bij de behandeling van de Indische begrooting in de Tweede Kamer gaf, [6]) wettigen het vertrouwen, dat de opnieuw ingestelde pogingen wellicht ditmaal tot iets positiefs zullen kunnen leiden."

Het zij zoo!

[6]) Naar aanleiding van vragen desbetreffend door het Kamerlid Mr. Bakker-Nort gesteld, antwoordde toen immers Minister Koningsberger — thans helaas demissionair — dat met den G.-G. in overleg zou worden getreden tot het in het leven roepen van een Instituut voor de inheemsche Kunstnijverheid. (Red.)

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Rede van den Landvoogd.

De opening van den Volksraad had op 15 Juni met het gebruikelijke ceremonieel plaats (*Deli Crt.* en *De Sum. Post*, 15/6). De Gouv.-Generaal memoreerde met verheugenis het *toenemend bezoek* aan Ned.-Indië van vooraanstaande personen, hetgeen aantoont dat Ned.-Indië sedert meer de *internationale belangstelling* verkregen heeft. Met voldoening constateerde Z.Exc. de aanwezigheid van *Inheemsche leden te Genève* in de zaal van den Volkenbond, die er van doordrongen moeten worden dat de mate van *zelfbestuur* grootendeels mede afhankelijk is van de vraag in hoeverre aan den internationalen standaard kan worden voldaan. Den Volksraad zal worden aangeboden een ontwerp-ordonnantie, waarbij in beginsel de *heerendienst* in de Buitengewesten wordt afgeschaft en vervangen wordt door *wegenbelasting*. Voor *'s Lands financiën* wordt in 1928 een zeer gunstig jaar afgesloten met een geraamd voordeelig saldo van *f* 46 millioen. De daling van *de Indische schuld*, sedert 1924 met *f* 290 millioen, verlichtte belangrijk den druk van den rentelast. De Landvoogd stond met voldoening stil bij de herziene *Staatsregeling* in verband waarmede nog een oneindig moeilijke en langdurige taak wacht. Spr. merkte op — naar aanleiding van de klachten, dat de *vrijheid van politieke vereeniging en vergadering* voor de Inlandsche maatschappij meer in naam dan in werkelijkheid bestaat — dat 't het streven der Regeering is voor zoover die klachten gegrond zijn, hierin verandering te brengen. Sommigen achten een dergelijk streven gevaarlijk. Elk land echter met voldoende politieke sociale vrijheid, toont dat de overgroote meerderheid van het volk zich gematigd houdt, terwijl slechts een kleine minderheid de uiterste richtingen inslaat. Doch waar men het de vrijheid onthoudt, ontstaat druk, die door de gematigden als onredelijk wordt gevoeld en steeds een grooter aantal elementen in de uiterste richtingen stuwt. Deze stuwing maakt de maatschappij labiel, terwijl *een natuurlijke zelfordening*, waarbij de onderscheidene groepen elkander en daarmede het geheel in het evenwicht houden, *stabiliseert*. De Regeering is er van overtuigd dat een zoodanige zelfordening zich verdraagt met de Nederlandsche leiding; de Regeering ziet tusschen beide een noodzakelijk verband. Zonder die vrijheid is er geen voldoende ontwikkelingsruimte voor de nieuwe organen, zoodat deze zouden atrophieeren of vervormen. De Regeering vertrouwt — vooral na wat in den laatsten tijd sommige *in de Inheemsche beweging leidende figuren* aan grooter werkelijkheidszin en beleid toonen — op de gegrondheid van haar verwachting, dat *de staatkundige en maatschappelijke vrijheid*, mits niet misbruikt, tot opbouw zal leiden. Het bewijs daarvan is echter door de Inheemsche bevolking zelve te leveren. *Overhaasting* beteekent slechts mislukking en zou een hernieuwde beperking van de vrijheid meebrengen. Spr. memoreerde de hoopvolle verschijnselen van Inheemschen zelf op het gebied van onderwijs en studiefondsen enz., waarbij — zonder het belang van Boedi Oetomo, Tamansiswo en Pasoendan te miskennen — met waardeering genoemd werd *Mohammadyah* en de *Soerabajasche Studieclub* als krachtige centra in dit opzicht. De Regeering roept de Inheemschen waarschuwend toe niet in uitersten te vervallen. Natuurlijk zullen misgrepen en zelfs mislukkingen niet uitblijven, doch dan moge men daarbij het bewijs leveren hoe de organisatie en hare leiders zich door geen moeilijkheden en bezwaren laten afhouden van *de schoone taak*, „een taak, waarin zij kunnen en zullen slagen, naarmate zij op den duur energie en bedachtzaamheid toonen, welke die van andere volksgroepen hier evenaart. En het schijnt mij even onredelijk als onbillijk hieraan bij voorbaat te twijfelen." Spr. huldigde het Eur. en Inl. B.B. *De hoogheid van het Gezag* dient vooral door innerlijke kwaliteiten, gevoel en goede vormen door den gezagsdrager gehandhaafd te worden, doch het minst mogelijk door kunstmatig gehandhaafde tradities en etiquettes. Aan *het verouderd hormatbetoon* mag niet langer vastgehouden worden. De Landvoogd eindigde zijn rede met de aankondiging van de voorloopig nog gedeeltelijke opheffing van *de ongelijkheid in rechtsorde van verschillende volksgroepen*, in verband met het voornemen van de Chineesche Republiek om op 1 Januari 1930 het Westersch familierecht in te voeren, waardoor de *Chineezen* in Ned.-Indië onder de voor Europeanen bestemde wetgeving gebracht zullen worden. *Alle volksgroepen* kunnen echter verzekerd zijn, dat de eenmaal aangevatte hervorming zoo snel mogelijk voortgezet zal worden en niet tot stilstand gebracht zal worden, alvorens zij over alle onderdanen uitgestrekt is, hetgeen beteekent dat *aangestuurd zal worden op algemeene gelijkstelling van alle volksgroepen.*

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (15/6 „De Volksraad geopend"; „De *S.D.A.P.* en Indonesië", *D. van der Zee*; 12/6 „Indië en de verkiezingen in Nederland"; *De Sum. Post* (15/6, 3de bl. „Kroniek"; 12/6 „Br.-Indië"; 14/6 „Egypte"); *De Loc.* (3/6, blz. 5 „De Vaderlandsche club" te Soerabaja; blz. 34 „Persoverzicht"; 8/6 blz. 51 „Het Verre Oosten"), het *Bat. Nwsbl.* (11/6: Curaçao; 7/6 „Open kaart") en de *Java-Bode* (11/6: Curaçao; 8/6 „Reisbelemmeringen").

Indische Herinneringen.

Prof. mr. A. S. Oppenheim vervolgt in *De Loc.* (5/6) en de *Deli Crt.* (14/6) zijn Herinneringen van Ned.-Indië, waar hij in 1927 lid van den Volksraad was. Behalve de alleruiterste linkerzijde — zegt prof. O. — is iedereen het er in Indië en Nederland over eens, dat als Nederland zich thans uit Indië terugtrok, dit *voor beide* een ramp zou zijn van de ergste soort. Naar het oordeel van prof. O. heeft *de Volksraad* hard gewerkt; hij werkt hard, hij heeft heel wat Inlanders en Hollanders nader tot elkander gebracht, hij kan wat waardigheid en grondigheid zijner beraadslagingen betreft, gerust een vergelijking doorstaan met vertegenwoordigende colleges in Europa. Hij heeft zich in de Inlandsche maatschappij een plaats veroverd van beteekenis, en wie als lid de stroomen van adressen, klachten, brieven enz. heeft gezien die uit Inlandsche milieu's naar het Hertogspark vloeien, weet daarvan mee te praten. Wat hij tot dusver nog weinig of niet heeft verkregen, is aanzien en waardeering ook in de Hollandsche samenleving in Indië. Het Europeesche publiek in Indië spreekt en schrijft over 't algemeen geringschattend over het centrale college, verwacht er weinig van en steekt er gaarne den draak mee. Nu kan men dit wel afkeuren of toeschrijven aan gebrek aan inzicht, maar dit is een al te gemakkelijke methode. Daarvoor is het verschijnsel te algemeen en te opvallend. Er moet aan den Volksraad iets haperen en men bewijst hem geen dienst dit te verdoezelen. Persoonlijk heeft prof. O. het altijd als een van zijn zwakste kanten gevoeld, dat de Regeering er te veel Hollanders in benoemt, die hoegenaamd niet geacht kunnen worden de meening van een Hollandsch-Indischen kring te vertolken. Juist onder *de benoemde Hollandsche leden* vindt men er verscheidenen, die het heftigst opponeeren tegen het Nederlandsch gezag, die altijd den mond vol hebben over een zelfstandig „Indonesië" en die er op uit zijn te bewijzen, dat Nederland zich tegenover Indië zoo verschrikkelijk veel te verwijten heeft. Dit ergert, en volkomen begrijpelijk, het overgroote deel der Hollanders in Indië en zij vragen zich af, krachtens welken titel deze leden in een vertegenwoordigend lichaam spreken en theses verkondigen, die behalve door hen zelf en door nog een handjevol menschen, door niemand in de Europeesche samenleving in Indië worden onderschreven. Schr. zou niet gaarne een Volksraad zonder oppositie willen zien, maar hij houdt niet van kunstmatige oppositie, van eene zonder achterland. De *oppositie* behoort de vertolkster te zijn van een in Indië levende overtuiging. Als zij dit niet is, wekt zij wrevel en afkeer en men doet den Volksraad geen goed, men schaadt zijn aanzien en populariteit, door er te veel Hollanders in te benoemen, die er geluiden in doen hooren, die de grootst mogelijke meerderheid der in Indië levende landgenooten als wanklanken in de ooren klinken.

De *Deli Crt.* (14/6) vestigt de aandacht op de meening van de „Indonesia Merdika" over „Het kostelijk geschenk", de aanvaarding door de Eerste Kamer van de z.g. *Inlandsche meerderheid in den Volksraad*: „Het wetsontwerp" — aldus dit orgaan van de P. I. in Nederland — „verandert echter niets aan de machtsverhoudingen in de koloniale politiek. Deze concessie, zonder reëelen inhoud, kunnen wij gerust in de prullemand deponeeren. Onverzwakt luidt ons parool: Boycot van den Volksraad en arbeid aan ons zelf voor de onafhankelijkheid van Indonesië!"

Labour en de vlootbasis.

De *Deli Crt.* (14/6) verwacht, dat de in Engeland opgetreden Labour-Regeering de verdere afwerking van *de vlootbasis te Singapore* zal stopzetten of in elk geval in kleiner omvang zal afbouwen. Maar aan den anderen kant zal dit ook in Engeland grooten tegenstand doen ontstaan, omdat de vlootbasis een bij uitstek *imperiale aangelegenheid* wordt geacht, ter verdediging van de Rijksbelangen in het Verre Oosten. Zoolang de verhouding der landen op geen betere leest is geschoeid, zal de vlootbasis te Singapore de positie van het Britsche Rijk in het Oosten mede verzekeren en een eventueel dreigend conflict kunnen doen overwaaien. Van dit standpunt beschouwd wordt ook in Ned.-Indië de vlootbasis niet ongunstig beoordeeld. Het tegendeel is eerder waar, voor zooverre men aanneemt, dat de belangen van *Nederland en het Britsche Rijk* in het Oosten vrijwel parallel loopen en wij van den Britschen buur niets te vreezen hebben. Voor Nederland zou dus de stopzetting van de Singapore-basis een feit van beteekenis zijn. Tenzij daarvoor in de plaats zou komen een andere, *een betere garantie voor de handhaving van den vrede* in het Verre Oosten en rond den Stillen Oceaan. Dit andere proces van garantie, in welks toekomst onvoorwaardelijk te gelooven valt, zal echter — vreest de *D. C.* — er een van langen duur zijn; een ontwikkelingsperiode van generaties.

Slechte wegen. Heerendiensten.

Er was een tijd, waarin men den vreemdeling met trots kon toonen, hoe *de wegen op Java* de beste van het Oosten waren en hoe op Java een wegennet bestond, dat de vergelijking met ieder ander land kon doorstaan. *De Loc.* (6/6) constateert *dat die tijd voorbij is.* Op dezen dag heeft Java, als voorheen, duizenden Kilometers verharde wegen; maar elke reden om die aan den vreemdeling te toonen, is vervallen. Een deel dezer wegen is in verval geraakt, en de aanleg en het onderhoud zijn ten achter gebleven bij de behoeften van het verkeer. De beste wegen op Java werden aangelegd door vorige geslachten. Men denke aan Daendels' grooten postweg, aan oude residenties als Banjoemas, waar 20 M. breede zwaarbeschaduwde wegen de erfenis vormen van een beteren tijd; men denke aan groote, oude wegen in Midden- en Oost-Java, die eens de glorie waren van bevolking en bestuur. *Toen,* 50, 100 jaar geleden, toen bouwde men wegen en zag men vooruit. Toen legde men den weg niet naar de behoeften van het uur, waar men bouwde voor de eeuwen. Het is thans met sommige van Java's wegen zóó ver gekomen, dat op hoofdwegen het rijden, zelfs het voorzichtig rijden, gevaar loopt. De verkeersbehoeften zijn geweldig gestegen; de wegen moesten talrijker, en beter, en breeder zijn. In plaats daarvan zijn de nieuwe wegen smaller, en de oude wegen slechter onderhouden dan voorheen. Het verval der wegen in onze dagen is een tijdbeeld, een kenmerk voor een tijd, waarin men al het oude laat verdwijnen, waarin men het verleden gering acht en verzaakt en het „nieuwe" toejuicht — en intusschen praktische belangen verwaarloost.

In de *Loc.* (6/6 „Door Zuid-Sumatra") wijt een medewerker de oorzaak van den miserabelen toestand van tal van wegen in de *Palembangsche Benedenlanden,* aan het gebrek aan verhardingsmateriaal tot redelijken prijs. Een M³. grind kost te Palembang *f* 16.—; werkvolk is slechts moeilijk en dan nog zeer duur verkrijgbaar. Men is bezig met het aanleggen van een spoorbaan tusschen Lahat en Moeara Bliti, een werk, dat tientallen millioenen guldens moet kosten. Maar schrijver vraagt of Zuid-Sumatra wel het meest gediend is met het besteden van dit bedrag aan een spoorbaan, terwijl de tijdgeest wijst in de richting van motortractie. Voor *f* 20 millioen zou men niet alleen de verbindingen tusschen de Lampongs, Palembang en Padang kunnen tot stand brengen, doch men zou tevens de ontbrekende schakels kunnen maken in de Zuidelijke verbinding tusschen West- en Midden-Java (Preanger-Banjoemas), zoomede den Noordelijken weg tusschen Cheribon en Batavia.

De heeren *Salim* en *Djajadiningrat* hebben te Genève ter Arbeids-Conferentie in het openbaar gesproken over den *gedwongen arbeid,* waaronder speciaal ressorteeren wat wij *heerendiensten* noemen (*Bat. Nwsbl.* 5/6 „De Arbeidsconferentie").

Heerendiensten — zegt *De Sum. Post* (13/6 „Gedwongen arbeid") — zijn een vorm van belasting, die in meer ontwikkelde streken moet worden vervangen door iets anders. Bij de vervanging dient rekening te worden gehouden met den ontwikkelingsgang van het land of althans van zekere gebiedsdeelen. Speciaal is het gewenscht de heerendiensten op te heffen in gebieden, waar ijverige politieke actie wordt gevoerd, aangezien de heerendiensten een zeer dankbaar object van propaganda vormen. Ze worden niet verricht voor de eigen hoofden of vorsten, en de hanteering leidt tot velerlei *niet-bedoelde fouten,* fouten evenwel, die de menschen aan het mokken brengen en „plantklaar" maken voor de extremistische actie. De ontactische of bepaald foutieve vordering van heerendiensten komt zooveel voor, dat hierbij niet lang behoeft te worden stilgestaan. Reeds meermalen moest daarin de indirecte of directe oorzaak worden gezien van onaangename gebeurtenissen. Dient dus in het algemeen de afschaffing van heerendiensten in de hand te worden gewerkt overal waar dat mogelijk is, voor groote stukken van Ned.-Indië is dit wel zeer gewenscht. Met *een kleine bijdrage* aan de „algemeene kas" bereikt men ongeveer hetzelfde, terwijl tal van gedeeltelijk gerechtvaardigde grieven ermede worden weggenomen.

De Loc. vertelt voorts van „N.-Guinea" (3/6, blz. 1; 6/6, blz. 4 en 6), „Uit de Molukken" (6/6, blz. 3), de *Java-Bode* van „De exploratie van N.-Guinea" (27/5, 7 en 8/6), het *Bat. Nwsbl.* van „Inlandsche Dans en Muziek, IV" (5/6), „Vorstenlandsche tabaks-enquête" (6 en 7/6), de *Deli Crt.* van „Het Verslag der Arbeidsinspectie" (10 en 11/6), *De Sum. Post* van „Het Juristen-congres" te Batavia (10/6).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Moreel besef.

Het volgende is ontleend aan *Timboel,* te Solo, van 15 Mei:

Neemt men in aanmerking dat het Kellogg-pact niet geschreven is voor koloniën maar in den zin van een West-Europeesch „blank front" en dat men in West-Europa bovendien nog steeds vergééfs onder de Blanken een „evenwichts"-politiek nastreeft, dan is het duidelijk dat het oorlogsgevaar noch in Europa, noch in de Pacific, verdwenen is. Wat Europa en meer speciaal Nederland betreft, heeft de documentenaffaire van het Utrechtsch Dagblad onlangs nog een extra-zwarte schaduw geworpen.

Valsch of echt, de heele campagne met die Belgische documenten was niet zonder reden op touw gezet. Ze teekende bovendien de gevaarlijke mentaliteit van de Europeesche mogendheden. Ze liet ook weer eens zien in welk een gevaarlijken stormhoek de „bufferstaat" Nederland ligt.

Met Indonesia is het niet anders gesteld. In een Pacific-conflict ligt ook ons vaderland in een stormhoek. Bij deze situatie komt nog, dat Nederland, als klein land, gemakkelijk door de grootere „broeders" onder den voet kan worden geloopen en dat Indonesia nagenoeg weerloos is.

Algemeen wordt erkend dat Nederland zijn voorname internationale positie te danken heeft aan Indonesia. Zou het niet kunnen dat in de toekomst iets dergelijks ook geschieden zal ten aanzien van de weermacht? In elk geval, na de vorming eener voldoende weermacht in Indonesia zal men zoowel Nederland als Indonesia meer ontzien dan anders. Een voldoende weermacht in Indonesia is met het tegenwoordig stelsel van vrijwilligers en een militie van Europeanen, — een heel klein deel van de bevolking van Indonesia —, niet te verkrijgen; er zijn niet voldoende menschen beschikbaar. Men moet overgaan tot een militie van Indonesiërs. Dit is reeds voor jaren door verschillende deskundigen in den breede betoogd. Een oud vraagstuk dus. Men denke aan het vroegere comité „Indië Weerbaar" met alle aankleve daarvan.

Dit is een vraagstuk van groot vertrouwen aan beide zijden.

Ook uit het oogpunt van Indonesia's belang is het een brandend vraagstuk.

Immers zou het kunnen gebeuren dat wij plotseling in den toestand werden geplaatst, op eigen hand ons met de wapenen te moeten verdedigen, indien wij niet wenschen te worden beschouwd als

beschikbaar, onbeheerd goed. Stel b.v. dat Nederland in een Europeeschen oorlog het onderspit dolf, wat moet er dan met ons gebeuren? De overwinnaar of een intervenieerende mogendheid zou dan over ons beschikken. In het „beste" geval zouden wij een z.g. mandaatgebied worden. Wat dat beduidt, hebben wij in een vroeger artikel uiteengezet. Het verschilt waarlijk *niet* veel van een exploitatie-gebied.

Bij een conflict hier in de Pacific zal het niet anders gaan. Of toch wel! Ons lot zal nog erger zijn. Want reeds gedurende den oorlog zal, in afwachting van een definitieve beslissing bij den vrede, beschikt worden over ons en ons land en dit, zooal niet als oorlogsterrein, als leverancier van oorlogsbenoodigdheden, olie, steenkool enz. geëxploiteerd worden. Wat zullen de paar beschikbare oorlogsbodems en het kleine staande leger plus de geringe Europeesche militie tegenover strijdende wereldmachten kunnen uitrichten?

Welnu, wij wenschen bij eventualiteiten niet als „barang" (goed) te worden beschouwd. Dus is dit vraagstuk voor ons van het allereerste belang. Daarom is het niet buitengesloten dat wij na nader

overleg en bij redelijke tegenprestaties der Hollanders, bereid zijn om de verdediging van ons land mede op ons te nemen, middels een militie van Indonesiërs.

Allesbeheerschend is overigens dit militievraagstuk voor ons niet. We willen alleen maar zeggen dat op een dergelijke basis ook wij ons vaderland willen dienen. We hebben evenwel óók vertrouwen in het zoogenoemde toeval in de geschiedenis, dat echter zeker direct verband houdt met de moreele eigenschappen van het volk waarin de geschiedenis plaats grijpt. Hier dus het Indonesische volk. Die moreele gaven kunnen niet anders aangekweekt worden dan door uit ons eigen zelf te bannen het besef van lijdend voorwerp (geestelooze barang).

Trachten wij na te gaan wat dat beduidt voor Nederland. Het behoeft geen betoog dat de weerbaarheid van Indonesia het aanzien van Nederland als mogendheid vergroot bij de buitenwereld. Een machtig gewapend Indonesia kan represaille-maatregelen nemen bij een aanval op Nederland door een vijand en het verhindert automatisch een poging om Nederland te treffen door het bezetten van Indonesia. Militair zijn er niets dan voordeelen voor Nederland. Dit is zóó duidelijk, dat er niet lang bij hoeft te worden stilgestaan.

Wil men *niet*, wordt ons beroep op vertrouwen teleurgesteld, niet *ons* zal het schaden! Ziet men *liever* de ontwikkeling van een West-Europeesch blank front, — nu, voor *dat* geval hebben wij de millioenen van het Oosten en... Rusland achter ons. Met reeds enkele vrije Oostersche staten als China en Japan, die militair op den duur het Westen kunnen overtreffen. Doch ons moreel besef brengt met zich dat we deze wereldcatastrophe zouden vermeden willen zien, liever „non-violence" willen betrachten, zij het ook in den vorm van een gewapenden vrede.

Immers moeten de Indonesiërs gedachtig zijn dat zij, ongewapend, elken dag de kans loopen om als onbeheerde „barang" te worden beschouwd.

De Nederlanders echter mogen gedenken de woorden van J. B. van Heutsz Jr.: „Vertrouwen kan zich in vredestijd alleen maar uiten in den bestuursvorm en in de armee! Vanaf het moment dat wij den Javaan een geweer in zijn handen durven te drukken, hebben wij het grootste vertrouwen getoond. Wij bedoelen hiermede niet de aangeworven inlanders, maar de militie. Is den Javaan het vertrouwen geschonken, welnu, hij zal het weten te waardeeren en welk een invloed dit op den man moet hebben — ondanks alle antimilitairisten — is van te voren reeds te zeggen.

„Eenmaal voor vol aangezien, waardig huis en haard actief te helpen verdedigen, zal de borst van den man verruimen. Grootere zelfbewustheid zal in hem ontwaken en zijn energie vermeerderen... De vraag is nu verder hoe de staat er uit zal moeten zien."

Wij verhelen ons niet dat de Nederlander, thans nog overheerscher, niet gauw bereid zal zijn ons dermate te vertrouwen als wij wenschen. Ook weten wij dat de Vrijheidsbeweging zal beloop zal nemen, mèt of zonder militie. Doch indien de leuze van opvoeding tot zelfbestuur *waarheid* bevat, dan mag men *niet* terugschrikken voor een Indonesische weermacht, dan zal men ook op het *moreel besef* van het Oosten moeten leeren vertrouwen.

Afrika.

Indonesia Merdeka, het orgaan der Perhimpoenan Indonesia van Mei, geeft de volgende beschouwing over den toestand in een deel van Afrika, mandaat-gebied van België:

In het vorig nummer van ons orgaan hebben we de ontwaking van het Negerras besproken in verband met den grooten opstand, die sedert de eerste dagen van November van verleden jaar is uitgebroken in Fransch-acquatoriaal-Afrika, waarbij twee millioenen negers betrokken waren.

Thans komt ons ter oore de onderdrukkingspolitiek der Belgische koloniale regeering in Ruanda, dat een mandaatgebied van België is en de gevolgen van die politiek. Men ontnam den inheemschen hun landerijen en schonk ze aan maatschappijen in den vorm van concessies (denk aan het Ranan-schandaal in Indonesië, een van de laatste staaltjes van de roofpolitiek van het Nederlandsche imperialisme bij ons). De vroegere eigenaars van deze landerijen, de inboorlingen dus, werden gedwongen om in de kopermijnen van Katanga te werken.

De gevolgen van deze roof en dwang waren dan ook dat de velden niet bewerkt werden en een hongersnood uitbrak.

In de „Daily Telegraph" heeft een zendelingsdokter, te Gahine in Ruanda, een artikel gepubliceerd, waarin hij de ellende der hongerlijdenden beschrijft. De schrijver heeft maandenlang, dag in dag uit, groote karavanen van uitgeputte menschen voorbij zien gaan. Honderden van hen zijn vóór het bereiken van de grens bezweken. Geschat wordt dat in de afgeloopen drie maanden wekelijks ongeveer duizend menschen Gahine zijn gepaseerd op weg naar Uganda.

De aanblik van het land is verschrikkelijk. Het land is overdekt met lijken. Dikwijls vindt men vrouwen en kinderen hopeloos aan den weg liggen, te zwak om verder te gaan en ten prooi aan wilde dieren, zelfs voordat ze gestorven zijn.

Het eigenaardige is dat „regeeringsbladen" bij dergelijke gelegenheden altijd de schuld op de Natuur werpen, in dit geval op de droogte en de sprinkhanenplaag.

Toch kan „The Standard" eenige bizonderheden hierover vertellen, namelijk dat jaarlijks pl.m. 3000 arbeiders in Ruanda en Urundi door de in de provincie Katanga werkzaam zijnde „Union Minière" worden „aangeworven".

Hoe dat aanwerven geschiedt, staat in dat blad niet vermeld, evenmin dat daardoor de beste krachten aan het bewerken der bouwvelden worden onttrokken en dat dit de werkelijke oorzaak van den hongersnood is.

Om deze redenen zijn dan ook niet alleen in deze streken, maar ook in Uganda, het daaraan grenzend gebied, opstanden uitgebroken. De aanvoerders van deze opstanden waren een broer van den koning van Ruanda en een priesteres der sekte van „Nya Bingri". Deze sekte verkondigde dat de gerechtigheid slechts dan in Afrika weer zal intreden, wanneer de Europeesche onderdrukkers verdreven zijn en roept de inboorlingen op tot den strijd tegen hen. De Belgische regeering ziet in de vrouwelijke aanvoerder der opstandelingen een bizonder groot gevaar.

De opstand begon in Gatsibou. Inheemsche vorsten, die zich bij de imperialisten hadden aangesloten, werden tegen den grond geworpen en de Belgen verdreven. Toen marcheerden de Engelsche en Belgische troepen er tegen op en men bezette Kyanti, want dit oord gold als centrum van de beweging. De aanvoerders der opstandelingen vluchtten naar Uganda, waar zij in hechtenis genomen en aan de Belgische regeering uitgeleverd werden. Onder de gevangen genomen personen bevond zich de broer van den koning van Ruanda, wiens leven nu in gevaar is.

Voor het oogenblik is de opstand beteugeld, maar bajonetten en machinegeweren kunnen de heerschappij van den onderdrukker slechts tijdelijk in stand houden. De vrijheidsbeweging in Afrika tegen de imperialistische onderdrukking en uitbuiting groeit voortdurend aan. Niet alleen in Indië en Afrika, maar overal in het Verre Oosten doet de imperialistische reactie wanhopige pogingen om „the rising tide of color" tegen te gaan. Deze gebeurtenissen sterken ons in onze overtuiging dat het eeuwenlang vertrapte gekleurde ras zich ernstig voorbereidt voor zijn uiteindelijke bevrijding.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Chineezen in Ned.-Indië.

In „China", driemaand. tijdschrift, het slot van het art. onder bovengenoemd opschrift van J. Th. Moll. Overdruk uit het Jaarboek der Rijksuniversiteit te Utrecht. Het is de rede, uitgesproken op 15 October 1928, bij den aanvang van den cursus betreffende de Chineesche politieke en sociale stroomingen in N.-I., ingesteld bij besluit van de Min. v. Kol. van 5 September '28, ten behoeve van de candidaat Ind. Ambtenaren, studeerende aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. De heer Moll besluit aldus: Mijne Heeren Studenten, als vak is de Chineesche questie hier tot dusverre nog niet aan de Indologen gedoceerd. U zult er dus in moeten pionieren. Moge dit voor uw studie-generatie een stimuleerende gedachte zijn. Ruimt aan de Chineezen in uw belangstelling en in uw arbeid de plaats, die zij verdienen. Het zal u ongetwijfeld moeite kosten om vat te krijgen op hun cultuur- en gedachtenwereld. Maar bedenkt dan, hoezeer een grondige kennismaking daarmede uw blik kan verruimen, Uw inzicht in de Oostersche wereld kan verdiepen. Geen inspanning mag u te zwaar zijn, wilt gij eenmaal beantwoorden aan de hooge eischen, die uw toekomstig werk moet stellen aan uw kennis, doorzicht, werkkracht en toewijding en vooral aan uw karakter en persoonlijke waarneming: het gezag, dat gij gaat dienen, komt eerst ten volle tot zijn recht, wanneer zijn dienaren het in het volle leven uitoefenen zoowel met wezenlijke kennis van zaken als met sympathie, en wanneer het wordt gedragen door hoogheid van persoonlijkheid en karakter. En de sleutel tot de persoonlijke eigenschappen, die Nederlandsch-Indië van u noodig heeft is gelegen in het gevoel, u het wezenlijke bewustzijn van de verantwoordelijkheid voor de Indische zaak, die naar mijn overtuiging de grootste Nederlandsche zaak is.

Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

Het Juli-no. bevat behalve de Litteratuur en het Aardrijkskundig Nieuws, de volgende artt.: Dr. Easton door de Commissie van Redactie; de actieve Vulkanen van den Ned. Ind. Archipel in 1928/29 (met kaart no. XIII diagrammen en foto's). Dr. G. L. L. Kemmerling. Twee vliegtochten naar den Krakatau (met kaart no. XIV, grafiek en 9 foto's). Dr. Ir. James M. W. Nash m.s. Over de officieele kartografie van Nederland. Prof. Ir. W. Schermerhorn. De hydrografie van den Zwitserschen Rijn (met 6 grafieken, 1 tekstblaadje en 5 foto's). Prof. Dr. B. G. Escher. De uitreis van Hr. Ms. Willebrord, Snellius.

De Opbouw.

Het no. van 15 Juni bevat o.a.: De huidige Nationalistische beweging in Ned.-Indië, door E. Gobée.

Haagsch Maandblad.

In het Juli no. Nederland en Indië van den aanvang der Negentiende Eeuw door Dr. Z. W. Sneller.

West-Ind. Gids.

Juli-Augustus 1929. Inhoud: De Nederl. Bovenwindsche Eilanden, door Mejuffr. L. Slothouwer, met 4 afbeeldingen. Duistere bladzijden uit de geschiedenis van Suriname, door C. K. Kesler. Kunnen wij dat zelf niet? II, door Tj. Pyttersen. Verzuimd; St. Eustatius, door Prof. Dr. L. Knapperts. Productie van Suriname over de laatste achttien jaren en Bibliographie.

Koloniaal Tijdschrift.

Het Juli-no. bevat: In Memoriam C. L. van der Plas, door Van Ginkel. Parlementair stelsel en het regeeren overzee, door Prof. Mr. C. v. Volenhoven. Waterbouwwerken in China, door Mr. W. J. L.

van Es. Agrarische regelingen op het Maleische Schiereiland, door A. G. Deelman. Zwangerschap en geboorte bij de To Bava' in Midden-Celebes, door J. Woensdregt. De Staatsregeling op Ceylon, door Prof. Dr. E. Moresco. Voorts kroniek, Litteratuur, enz.

Vragen des Tijds.

Het Juli-Augustus no. vangt aan met een artikel over Curaçao, door G. J. W. Putman Cramer.

De Gids.

In het Juli-no. o.a.: Curaçao, door Dr. H. T. Colenbrander.

De Indische Mercuur.

Inhoud v. h. no. van 10 Juli: De groei van Delitabak op gronden van bepaalden zuurgraad, door Prof. Dr. E. C. Julius Mohr. Resultaten van de suikerindustrie in Louisiana en op Reunion, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. Oostkust van Sumatra-instituut, door A. W. Naudin ten Cate. De definitie die het Amerikaansche Departement van Landbouw aan het begrip „Koffie" geeft — en onze Robustakoffie. De Suikerconferentie te Brussel. De theehandel in Londen en voorts kultuur en andere berichten.

* * *

De Katholieke Missiën Juli-29. De kerstening van Noord-Midden Timor door P. J. Smit S. v. d. uit Volendam.

Het Algem. Landbouwweekblad voor Ned. Indië van 25 Mei, no. 48 bevat o.m.: Motorbrandstof in de Tropen (Engeneering). Rubber in Siam, (Straits-Times, Mei). Een voorbeeld van kolonisatie. Men verlate de oude beproefde wegen niet! door Dr. C. J. K. van Aalst, President der Nederl. Handelmaatschappij (uit de „Zakenwereld"). Evenééns uit „de Zakenwereld": „Weggehaalde" millioenen, door Sir Henry Deterding, Directeur-Generaal der Kon. Maatschij. tot exploitatie v. Petroleumbronnen in Ned.-Indië.

The Asiatic Review van Juli '29: o.a. The defence of the Nederlands Indies by Lieut.-General H. Bakker.

De Indische Gids van Juli '29: o.m.: Zelfbesturende adat-eenheden en onze koloniale specialiteiten, door Dr. D. J. Hulshoff Pol. De Tarievenpolitiek van de Grondwetsherziening van 1922, door A. de Graaff. Kromo in Den Haag voor 't voetlicht, door G. B. J. van Heuven.

Spoor- en tramwegen van 9 Juli: Steenen of ijzeren wegen voor Sumatra, door Ing. R. M. Weitzenböck.

Econ: Statist. berichten van 10 Juli '29: De Indische middelen over Maart 1922.

De Indische Culturen (Teysmannia) van 1 Juni '29: De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland, door J. S. C. Kasteleijn.

De Ingenieur van 29 Juni, no. 26 o.m.: Gedenkteeken voor wijlen ir. R. G. Lamminga, door Ir. P. J. Ott de Vries.

In Eigen Haard van 6 Juli, no. 27 komt een artikeltje voor: De Raad van Ned. Indië, Inlandsche leden.

In de Handelingen van het Ned. Ind. Juristencongres, bijeengeroepen door de Afd. Rechtswetenschap van het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen 1929. Eerste stuk Praeadviezen. Uitgave van de Ned. Ind. Juristenvereeniging, tevens aflevering 4 van deel 129 (1929) afl. 4 van het Indisch Tijdschrift van het Recht. Praeadvies I. De onderwerping voor een bepaalde rechtshandeling, door Mr. R. D. Kollewijn. II. Voorwaardelijke veroordeeling, door Mr. J. M. J. Schepper en III Het vraagstuk der administratieve Rechtspraak in Nederl. Indië, door Mr. H. Westra.

Uit de „Indische Verlofganger" van 12 Juli: Joden in West-Indië, door S. Kalff en Reisindrukken van een Verlofganger.

„Uit Nederland" naar Indië, door P. B.

Verschenen: Afl. 8 van „Neerlands-Indië", Land en Volk. Geschiedenis en Bestuur. Bedrijf en Samenleving onder leiding van Prof. D. G. Stibbe; door deskundigen op verschillend gebied met een voorwoord van H. Colijn, Uitgevers-Maatschappij „Elsevier", Amsterdam. Deze aflevering bevat: Daendels (vervolg) en Raffles. Uitbreiding van ons gezag sinds 1816, door Dr. E. B. Kielstra, herzien en aangevuld door Prof. Dr. N. J. Krom (met overzichtskaart van den N.-I. Archipel).

Vorstenlandsche Tabaksenquête door P. de Kat Angelino, Inspecteur bij het kantoor van Arbeid (Publicatie no. 5).

Inleiding tot de studie van het oud-Javaansch (Kedung Sundoijana), door C. C. Berg.

Het Volkscredietwezen in Ned.-Indië, door J. C. W. Kramer.

Nova Guinea, Resultats des expéditions scientifiques à la nouvelle Guinée, publiés sous la direction de M. le Dr. L. F. de Beaufort, Rédacteur en Chef. Directeur du Museum de Zoologie d'Amsterdam et de M.M. les Dr. A. A. Pulle et L. Rutten, Professeurs de Botanique et de Géologie à l'Université d'Utrecht. Vol. XIV. Botanique. Livraison III.

Geologie en geohydrologie van het eiland Curaçao, door G. J. H. Molengraaff.

Gedenkboek Rechtsschool 1909—1928. Uitgegeven ter gelegenheid van de opheffing der Rechtsschool in 1928. (Geïllustreerd).

BOEKAANKONDIGING.

Bij de Uitgeverij C. A. Mees te Sandpoort verschen „Hekajat Pelandoek Djekana", een Maleis dwerghertverhaal, vertaald door C. A. Mees. Met dit werkje is weer een juweeltje toegevoegd aan den Indonesischen verhalenschat. Dwerghertverhalen — een verzamelnaam — zijn fabels uit de dierenwereld welke een zoo bizondere plaats innemen in de gedachtenwereld van de Indische volken. Door den Hollandschen lezer dienen zij met rustige aandacht te worden gelezen. Hij zal dan, aan het eind der lectuur, beseffen hoe deze bizondere kunstuiting op hem heeft ingewerkt, hoe zij aanleiding gaf tot overpeinzen en tot vergelijken, hoe ten slotte zijn kennis van de dierenwereld verrijkt is en hoe groot de geestelijke macht is der kleine dieren. Inderdaad onderhoudende en leerzame verhalen, boeiend en onopgesmukt als de eenvoudige ziel aan welke ze ontleend zijn. Verkwikkende lectur voor den geest.

Suriname.

In het jaarverslag der Surinaamsche Bank over 1928 geeft de Hoofddirecteur, Mr. Dr. C. F. Schoch, interessante beschouwingen, waaraan wij het volgende ontleenen.

Wat sedert zoo langen tijd voor Suriname gewenscht werd geacht, is een feit geworden. Jaren gingen voorbij zonder dat Nederland het bewustzijn kreeg, dat in het verre Westen een deel van den Staat lag, dat de volle aandacht waard was. En thans heeft Suriname in enkele jaren de belangstelling verkregen van allerlei kant en op allerlei wijze. De kolonie heeft zich inderdaad naar dezen nieuwen toestand nog niet kunnen schikken. De reizigers komen en gaan, blijven veertien dagen, enkele weken of een paar maanden; moeten in dien korten tijd zooveel mogelijk zien en hooren; maken hun aanteekeningen, rijp en groen; trekken hun conclusies en publiceeren die, terwijl de stad Paramaribo, met haar plm. 45700 inwoners, nog niet eens een behoorlijk hotel heeft om die komende en gaande gasten behoorlijk te ontvangen. De enkele pensions doen in deze wat zij kunnen.

Suriname is in de positie gekomen van een bekende vorstelijke of politieke persoonlijkheid, die overal de lenzen van de mannen der pers en van amateurs op zich gericht ziet, terwijl de kolonie eigenlijk nog niet gereed is om op die wijze bekeken te worden. Vandaar, dat de verkregen beelden zeer verschillend zijn en wisselen naar mate de opnemer bij machte is eigen indrukken te verwerken of slechts weergeeft het standpunt, waarop andere hem plaatsen; wisselen, naar mate de opnemer meer of minder critisch, veeleischend of onbevooroordeeld is.

De resultaten van de gewenschte en eindelijk verkregen belangstelling hebben, naast groote voordeelen ook haar zeer bepaalde nadeelen. Iemand, die b.v. uit het rijke Java of Deli komt, of wel niets anders gezien heeft dan het van alle levensgemakken zoo rijk voorziene Nederland, zal in Suriname, bij oppervlakkige kennismaking, zich zeer teleurgesteld kunnen voelen en kunnen vragen, hoe het mogelijk is, daar gelukkig en tevreden te leven en te werken. Anderen, die scherper kunnen opmerken, niet dadelijk onaangenaam gestemd worden als zij andere levensomstandigheden zien dan bij hen thuis en in staat zijn rustig het geheel te overzien, zullen verbaasd staan over hetgeen, niettegenstaande allerlei tegenslag, werd tot stand gebracht en onderhouden door wilskracht, doorzettingsvermogen en gezonden kijk op de dingen en zullen de mogelijkheden zien, die de kolonie voor den oppervlakkigen beschouwer en reiziger verborgen houdt.

De geschiedenis van 1928 is geheel daarmee in overeenstemming. De bij Suriname belanghebbende ondervond velerlei teleurstelling of zag zonneschijn, al naar gelang zijn belangen gelegen waren op het terrein van een bepaalde cultuur of wel op dat van een bepaalden tak van nijverheid.

Het overzicht over de cultuur en over handel en industrie kunnen wij, uit plaatsgebrek, niet overnemen. Uit de gedane mededeelingen blijkt dat de economische toestand in 1928 vrijwel dezelfde bleef als in 1927.

Uit het verslag nog de volgende beschouwingen:

De tropische landbouw, zoowel die uitgeoefend door de groote cultuurondernemingen, als die, welke tot het terrein van den klein-landbouwer behoort, is allengs dringend gaan eischen meer voorlichting en meer steun van bestuurswege. Dat de cultuurondernemingen thans feitelijk alleen drijven op de koffiecultuur schept een onzekeren toestand. Dat de klein-landbouwer echter, na den sterken achteruitgang van de cacaocultuur, geen enkel product verbouwt, dat een behoorlijk, zeker en voldoend loonend uitvoerartikel oplevert, schept op den duur een onhoudbaren toestand. Niet alleen de loonen der buitenlandsche ondernemingen en industrieën in de kolonie uitbetaald, kunnen haar bevolking tot economischen welstand brengen, maar de winst te verkrijgen op het product van eigen arbeid moet kunnen worden gemaakt en naar de kolonie terugkomen. Daartoe dient thans naar een winstgevende volkscultuur voor export te worden gezocht. Zal het rijst zijn, of maïs, of cassave of zal het de sinaasappel- of ananascultuur zijn? Wie zal beter, aldus het verslag, in staat zijn ten deze leiding en voorlichting te geven dan de deskundige nieuw opgetreden gouverneur Rutgers, in overleg met zijn adviseur prof. Stahel en diens staf? Nu dr. Rutgers zich gedurende een jaar in de toestanden heeft kunnen inleven, mag een spoedige beslissing in de een of andere richting worden verwacht.

De regeering heeft aan de Staten-Generaal doen weten, dat zij zich niet in staat achtte om een bepaald werkplan voor Suriname over te leggen. Deze mededeeling, natuurlijk gedaan na ernstig en herhaald overleg met het koloniaal bestuur, heeft bij hen, die in Suriname belangstellen, teleurstelling gewekt. De voorstelling alsof men te doen heeft met een uitgeputten zieke, die, ondanks alle zorgen, toch met het jaar verder achteruit gaat, is gelukkig onjuist. Zeker, Suriname's vooruitgang doet denken aan den gang van een slak en telkens zijn er tegenslagen, maar alleen reeds de uitvoer toont aan, dat men nog niet doodziek is. 25 jaar geleden was de uitvoerwaarde ƒ 3.692.427, met inbegrip van 1079 K.G. goud en 8540 balen cacao. In 1928 was de uitvoerwaarde ruim ƒ 10.000.000, terwijl de gouduitvoer was teruggeloopen tot een waarde van ƒ 208.807 en aan cacao niet meer dan 2514 balen werd uitgevoerd. Gewezen wordt dan op de meer bemoedigende voorstelling, die onlangs de leider van het Suriname Studie Syndicaat, de heer J. S. C. Kasteleyn, heeft gegeven in enkele nummers van de E.-S. B. Voor een tweede maal naar Suriname gegaan om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van een voor uitvoer geschikte volkscultuur, welke hij aanvankelijk zag in de cassavecultuur, is hij, zonder den moeilijken toestand te onderschatten, waarin zich Suriname op 't oogenblik bevindt, tot conclusies gekomen, die, naar de meening van de directie, al zou zij niet alles willen onderschrijven, bij regeering, volksvertegenwoordiging en belanghebbenden ernstige aandacht verdienen, vooral ook, omdat hij daarbij het schema aangeeft van een uitvoerbaar werkplan.

Over de petroleumvondsten merkt het verslag op:

„Het onderzoek werd in 1928 voortgezet. Plotseling kwam in de tweede helft van het jaar bericht, dat in Nickerie olie gevonden zou zijn. Onder scherpe controle van de overheid werd toen ter aangewezen plaatse een monster genomen van het gevonden vocht, dat bij onderzoek inderdaad ruwe petroleum van goede kwaliteit bleek te zijn. Of men hier te maken heeft met een z.g.n. oil-pocket, d.w.z. een kleine hoeveelheid olie, zooals op meer plaatsen ter wereld gevonden is, dan wel met een petroleumlaag van ontginbare hoeveelheid, zal een nader onderzoek moeten uitwijzen. Veel belangstelling voor dit onderzoek, ondanks de vondst, is bij de groote petroleum-producenten nog niet kunnen worden gevonden.

Ten slotte nog deze cijfers:

In 1928 was de totale waarde van den uitvoer *f* 11.670.051 tegen *f* 11.834.361 in 1927.

De totale waarde van den invoer in 1928 was *f* 9.081.101 tegen *f* 9.088.771 in 1927.

* * *

Het blad *„Suriname”* schrijft:

De drie groote balata-exploitanten, hebben zich tot den Gouverneur gewend, om over 1929 vrijstelling te krijgen van de betaling van retributie. Voor de koloniale kas zal dit beteekenen een teruggang der middelen met *f* 12.000. Over 1930 vragen zij afschaffing van retributie en concessierecht, waarover de inkomsten voor dat jaar geraamd zijn op *f* 75.000. Wordt dit verzoek ingewilligd, dan zal de crisis in het balatabedrijf tot gevolg hebben, dat het land deze beide middelen, welke vroeger *f* 250.000 à *f* 300.000 opbrachten, zal moeten derven.

* * *

In een bijzondere vergadering der Kamer van Koophandel te Paramaribo heeft Ir. Suringar, door de Ned. regeering uitgezonden als adviseur van den gouverneur in zake den aanleg van electrische werken te Paramaribo, een zeer belangrijke rede gehouden ten aanzien der economische betrekkingen tusschen Suriname en Curaçao.

Aan den eenen kant, aldus de heer Suringar, staat Suriname met een vruchtbaren bodem en zijn voorhanden en nog te verkrijgen producten, wachtende op een goed afzetgebied, aan den anderen kant het niets produceerende Curaçao, gedwongen tot grooten invoer van elders. Hoe is het mogelijk, zoo vraagt spreker zich af, dat tot dusverre tusschen beide betrekkelijk dicht bij elkaar gelegen Nederlandsche gebiedsdeelen zoo weinig samenwerking bestaat? In de jaren 1924—1927 bedroeg Curaçao's invoer resp. 51, 70, 107 en 135 millioen gulden. In 1927 was Suriname's aandeel aan dien invoer niet meer dan... *f* 48.936, waarvan *f* 36.000 alleen aan rum. Spr.'s oordeel is, dat in Curaçao heel wat geplaatst zou kunnen worden, dat door Suriname kan worden geleverd, speciaal rijst, maïs, vruchten, timmerhout en meubelen.

Op de lezing volgde een belangrijke gedachtenwisseling, waarbij vooral gewezen werd op de bezwaren, die overwonnen moeten worden voor en aleer de zaak zou kunnen loopen.

Het blad *„Suriname”*, de bijeenkomst besprekende, eindigt zijn interessante beschouwingen met deze opmerking: „Bezwaren bestaan altijd in legio, maar besturen is mede alle bezwaren overwinnen en alles voeren tot een succes.”

* * *

In *„De Telegraaf”* van 8 Juli een zeer goede beschouwing van Prof. Sleeswijk over *„Blank en Zwart in Suriname.”*

* * *

In *„De Telegraaf”* van 12 Juli schrijft de Professor over *„de beteekenis van den naam creool”* het volgende:

„Naar ik verneem, hebben sommige lezers bezwaar gemaakt tegen de beteekenis, die ik in mijn artikelen over Suriname aan het woord Creool heb gehecht.

Dit is een oud strijdpunt. Ik weet zeer wel, dat de oorspronkelijke beteekenis van het woord Creool deze is: Een blank bewoner van Zuid-Amerika en de West-Indiën, aldaar geboren uit Europeesche ouders.

Deze beteekenis echter is in Suriname volkomen in onbruik geraakt. Ieder, die iets van Suriname kent, weet, dat de naam Creool daar de algemeene aanduiding is voor allen, die in Suriname zijn geboren en het product zijn van een kruising in den een of anderen graad tusschen blank en zwart.

Wat men dus in Spanje of in Frankrijk of elders onder Creool verstaat, doet voor ons thans niet ter zake. Ik heb het begrip gebezigd in den in Suriname gebruikelijken zin.”

Geheel juist is dit niet. Men noemt in Suriname „Creool” al wat daar geboren is, mensch en dier. Men spreekt er van „Creool-vee”, daarmede bedoelende runderen in Suriname geboren, in tegenstelling van ingevoerde. Naar dit spraakgebruik zouden dus ook de daar geboren kinderen van Europeanen, van Javanen en Britsch-Indiërs „Creolen” zijn. Of deze zich ook Creolen voelen is een andere vraag. Men zie voorts het artikel *„Creool”* in de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië”.*

* * *

Mr. Dr. S. van Brakel, benoemd tot professor aan de universiteit te Utrecht, was een van de medewerkers aan de hierboven genoemde Encyclopaedie. Van zijn hand zijn daarin de artikelen *„Compagnie* (West-Indische)” en *„Slavenhandel”*. Ook aan *„De West-Indische Gids”* heeft hij een enkele maal medegewerkt.

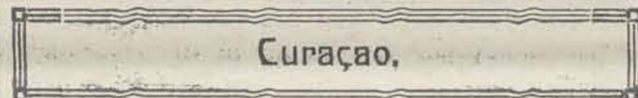
* * *

„De West” van 14 Juni schrijft:

„De heer S. H. Azijnman heeft het voornemen bij voldoende deelneming, d.w.z. wanneer de eventueele onkosten bij inteekening gewaarborgd zijn, een geschiedenisboek van Suriname uit te geven, loopende van 1729 tot 1929.

Het werk zal pl.m. 300 bladzijden beslaan.”

Waarom van 1729, zouden wij willen vragen.

Curaçao.

Wat is de waarheid?

Het officieele regeerings-communiqué van 10 Juni 1929 meldde:

„In den loop van den nacht van 8 op 9 dezer heeft een gewapende bende, van naar schatting 500 Venezolanen... de militaire politiewacht te Willemstad overvallen.”

De *Amigoe* van 15 Juni l.l. verhaalt:

„Het fort binnen, kwamen uit deze trucks een tachtigtal met karabijnen en groote kapmessen gewapende Venezolanen te voorschijn, die zich onmiddellijk in drie troepen verdeelden, en als een stormwind over geheel het fort verspreidden.

Een gedeelte vloog op de hoofdwacht af.”

Wat is de waarheid? schreven wij in een goedmoedige bui hierboven. Maar helaas, het schijnt geen vraag meer.

Als men in de bladen de verhalen der ooggetuigen leest, en het *Amigoe*-verslag is ons door een hunner als, wat de feiten betreft, over het algemeen juist genoemd, dan blijft er van de eerste berichten werkelijk niet veel meer over. Wat zich daar ginds heeft afgespeeld, wordt meer en meer een schande voor ons gezag; het is een lafheid ook dit niet te erkennen.

Kabelberichten.

Zooals wij reeds vroeger gemeld hebben is de Fransche Kabel overgegaan in handen van de Pan America Cable Cy. Enkele dagen zijn we beroofd geweest van het kabelnieuws, totdat het eindelijk onze Collega *Boletin Comercial* gelukt is een contract te sluiten met de *United Press* die ons voortaan van het voornaamste wereldnieuws op de hoogte zal houden. (A. d. C.).

Begrooting 1930.

De notulen der begrootingsbehandeling in den Kolonialen Raad hebben wij (nog) niet ontvangen. De *Amigoe* van 8 Juni l.l. heeft een aardige nabetrachting onder het opschrift: „Welvaarts- of voorzichtigheidspolitiek”, die wij onzen lezer niet willen onthouden. Het blad schrijft:

„Zelden hebben wij bij de behandeling der Begrooting den Kolonialen Raad in twee zoo scherp afgeteekende partijen verdeeld gezien, als bij de laatste het geval was. Van 't begin tot het eind liep er door de geheele behandeling een streep, die de scheiding in twee partijen maar al te scherp markeerde.

Aan de eene zijde, — wij zouden ze de rechterzijde kunnen noemen, — stonden de voorstanders van een zoo ruim mogelijke leeningpolitiek, — een welvaartspolitiek, zooals de Directeur van O. W. ze zeer juist noemde, natuurlijk met betrachting van de door de tijdsomstandigheden geboden spaarzaamheid.

Want te ver en te zeer op de spits gedreven voorzichtigheid, is niet altijd een teeken van een wijs beleid. Denk aan het spreekwoord van de voorzichtigheid, dat wel eens de wijsheid bedriegt. Een eerste eisch van wijs beleid is, van de bestaande gunstige conjunctuur te profiteeren, — maar dan ook zooveel en zoo snel mogelijk te profiteeren.

Met dit voor oogen schaarden de heeren van de rechterzijde zich aan de zijde van het Bestuur, dat blijkens de gewisselde stukken eenzelfde opinie toegedaan.

Aan die zijde bestond er het volste vertrouwen in de toekomst, gepaard aan een volledig vertrouwen in het Bestuur; en op dit vertrouwen meende men zijn leeningpolitiek degelijk en deugdelijk te kunnen baseeren.

Aan de andere zijde, — noem ze voor 't gemak de linkerzijde — stonden de mannen, een kleine meerderheid, van de voorzichtigheidspolitiek, — de politiek van niet méér leenen, dan men zeker is binnen heel beperkten tijd te zullen kunnen af te betalen.

De voorstanders dezer politiek hadden niet bijster veel vertrouwen in de toekomst. Men hoopte natuurlijk het beste, en dat de bestaande welvaart tot in lengte van dagen zou mogen aanhouden. Doch slechts schoorvoetend, en niet verder dan een uiterste voorzichtigheid gebood, waagde men 't mee te gaan op den door het Bestuur aangegeven weg.

Of er dan reden bestaat voor deze overgroote bezorgdheid met het oog op de toekomst van Curaçao? Naar onze bescheiden meening, kan men er geen enkelen redelijken grond voor aangeven. Integendeel, laat het zich redelijkerwijze genomen aanzien, dat de bestaande welvaart nog wel tientallen van jaren zal aanhouden, zoodat er tijd te over zal zijn om de te sluiten leeningen af te lossen; en als alles goed gaat, zullen wij ook nog wel een spaarpotje kunnen maken voor later, — een appeltje op zij leggen voor den dorst, als eenmaal na den tijd van bloei en welvaart, de door sommigen nu reeds zoo gevreesde krach moge komen.

Dit zijn heusch geen luchtkasteelen, zonder een gezonden redelijken basis. Dit zijn geen toekomstdroomen van den een of anderen phantast, wiens verbeelding door den weelderoes van heden tot 't hoogste punt verhit is. Daarbij blijven wij, om met Dr. Eskes te spreken, nog met beide beenen op den grond staan.

En als we zien en voortdurend hooren klagen, dat er met vele noodzakelijke, allernoodzakelijkste voorzieningen, reeds al te lang getalmd en getreuzeld is, dan twijfelen wij er niet aan, of de overgroote meerderheid van het denkend en tot oordeelen bekwaam publiek, zal die richting van hurry-up van harte toejuichen.

Wat we wel het meest toejuichen is, dat eindelijk ook de Raad tot de overtuiging is gekomen, dat er dient aangepakt te worden, met alle macht en spoed. Van deze overtuiging, gepaard aan een volledig vertrouwen in het Bestuur, verwachten wij veel goeds voor dit gewest.”

(Slot volgt).

Vergaan van de „Gaviota”.

Verleden week in den nacht van Woensdag op Donderdag, is de schoener „Gaviota”, komende van Sto. Domingo, met leege benzinedrums beladen, ter hoogte van de Ronde Klip op de Noordkust van Curaçao geloopen. De oorzaak van deze schipbreuk is nog onbekend. Alle schepelingen hebben zich gelukkig kunen redden; alleen de schipper heeft zijn been gebroken en is naar het hospitaal vervoerd. De „Gaviota”, die onder Dominikaansche vlag vaart, voer geregeld tusschen Curaçao en Sto. Domingo op en neer met benzine. De heer P. Baiz was agent. Op de kust van Hato heeft men een mast en leege drums gevonden, van het schip afkomstig. De „Neptunus” van de C. S. M. is nog uitgevaren om te trachten het schip te bergen, doch wegens de woeste zee aan den noordkant van het eiland, zonder resultaat. *(A. d. C.)*

Aruba.

Aan het slot van een verslag van gouverneur Fruytiers bezoek aan Aruba, schrijft de *Amigoe* o.a.:

Nu Zijne Excellentie persoonlijk heeft kunnen aanschouwen den staat van verwaarloozing waarin ons eiland, zijn straten en wegen en gebouwen, verkeeren, is al onze hoop gevestigd op hem en zijn reeds bekende voortvarendheid. Moge onder het bestuur van Gouverneur Fruytier ons eiland meer én meer gaan beantwoorden aan de eischen van den modernen tijd en veel wat ons land en volk ten heil kan strekken, verwezenlijkt worden. Vooral nemen wij de vrijheid de aandacht van Zijne Exc. te vragen voor de scheiding van het ontvangerschap van de betrekking van ambtenaar van het O. M.; meer gouvernements-geneesheeren, vroed-

...uwen, een openbare apotheek, een beter postkantoor en betere bediening van de posterijen, enz.

De Caracasbaai-kwestie.

Eindelijk heeft de K. R. zich uitgesproken. In de vergadering van 13 Juni l.l. werd volgens de Amigoe besloten aan den gouverneur te schrijven: Het erfpachtscontract den 12n October 1925 gesloten, heeft den toestand in het leven geroepen, dat een groot oliebedrijf en een quarantaine-inrichting zich te zamen moeten bevinden in elkanders onmiddellijke nabijheid aan de Caracas-baai. Dezen toestand moet de Koloniale Raad ten sterkste afkeuren, daar zoowel de belangen van de quarantaine-inrichting als de belangen van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij in bepaalde omstandigheden daardoor ten zeerste geschaad kunnen worden.

Onder de gegeven omstandigheden zal de Koloniale Raad op bovengenoemd schrijven niet verder ingaan, doch de Raad zou Uwe Excellentie beleefd in overweging willen geven te trachten tot een voor beide partijen bevredigende oplossing in deze te geraken. Deze oplossing zou naar zijne meening hierin gevonden kunnen worden, dat de quarantaine-inrichting van de Caracas-baai naar elders wordt verplaatst, waardoor de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij tegen een redelijke vergoeding de volledige beschikking zou verkrijgen over de terreinen en gebouwen aan de Caracasbaai.

Mocht het Bestuur zich met deze oplossing vereenigen, dan zou de Koloniale Raad Uwe Excellentie tevens beleefd willen verzoeken, alvorens in deze aangelegenheid een regeling te treffen, den Raad plannen voor een nieuwe quarantaine-station over te leggen, vergezeld van een volledige kostenberekening, zoomede opgave te doen van de voorwaarden (waaronder begrepen het bedrag) waarop het Bestuur een regeling met de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij zou kunnen treffen."

Uit den Verren Vreemde.

Internationaal vertrouwen.

Wanneer groote optimisten hun geloof uitspreken over de mogelijkheid, om den oorlog en de bedreiging met militaire machtsmiddelen als middelen van de internationale staatkunde te doen verdwijnen, bouwen zij die schoone illusie op hun geloof in een andere mogelijkheid, die namelijk van het scheppen van een sfeer van onderling internationaal vertrouwen. Wij willen het eenmaal bereiken van een dergelijke verhouding niet naar het rijk der utopieën verwijzen, maar hetgeen wij om ons heen zien doet ons toch de erkenning vragen, dat uit die verwachting zelf dan spreekt dat het „nooit meer oorlog" nog in het verre verschiet is, een verschiet zoo ver, dat er geen teekens van zijn te onderkennen.

Er is in de onderlinge internationale verhouding nog alom gemis aan vertrouwen in zoodanige mate, dat de macht en het middel niet zijn aan te wijzen, die daarin verbetering moeten brengen. Heeft de Volkenbond de bedoeling gehad het centrum van onderling vertrouwen te worden, dan heeft hij tot heden in dit opzicht niets bereikt. Zonder iets te kort te doen aan hetgeen hij wel ten goede heeft gewerkt, kan verklaard worden, dat het onderlinge wantrouwen in Genève sterker dan elders gedemonstreerd is.

Zoodra Briand het geluid heeft laten hooren, van een hervatte poging om te komen tot de vereenigde staten van Europa, vraagt men: wat zou daarachter zitten? En men onderstelt een organisatie gericht tegen de vereenigde staten van sterk Amerika of tegen de vereenigde staten der sowjetrepublieken, of tegen de vereenigde staten van het Britsche imperium. Of men zegt: Frankrijk heeft in den Volkenbond de kleine staten niet genoeg klein kunnen krijgen, het zoekt een nieuwen weg, die daarheen moet leiden. Wij hebben er ons hier niet in te verdiepen wat er inderdaad achter zou kunnen zitten, wij constateeren slechts, dat men niet denkt aan een nieuwe poging om tot versteviging van het algemeen internationaal onderling vertrouwen te komen, doch dat men zich dadelijk wantrouwig tegenover het plan stelt, nog vóórdat het eigenlijk geopperd is.

Roemt men het onderling vertrouwen der staten, die, onder de sterren en strepen-vlag, de eene groote N. Amerikaansche republiek vormen, dan haasten de vele andere Amerikaansche republieken zich in het midden te brengen, dat zij Washington allerminst vertrouwen.

Zoo overal bij de groote lijnen der politiek.

Wij willen, in dit verband, nu ook eens wijzen op gebeurtenissen van den dag, die onder de *faits divers* zijn opgenomen, als nieuwtjes van weinig beteekenis, en die o.i. toch teekenend zijn voor de vertrouwensmentaliteit.

„Het *Journal* wist 9 Juli te vertellen, dat de douane-ambtenaren te Parijs dezer dagen hebben ontdekt, dat een diplomatieke zending, bestemd voor Ghalam Nabil, gevolmachtigd minister van Afghanistan te Parijs, die juist in gelijke functie naar Moskou is vertrokken, voor 832.000 frank aan verdoovende middelen bevatte.

In den loop van de vorige maand werd de argwaan der douane-ambtenaren te Parijs opgewekt door het ongewone aspect van vier kisten, die er voor Chalam Nabil waren aangekomen. Deze argwaan werd versterkt door den ongewonen aandrang, dien de gezant gebruikte om de kisten afgeleverd te krijgen. Nadat hij schriftelijk de verzekering had gegeven, dat de kisten slechts lijfgoed en zoo bevatten, kwam van buitenlandsche zaken, die de douane in het geval had gekend, de vergunning los om de kisten af te leveren. Maar ziet, juist op den dag, waarop de aflevering zou plaats hebben, viel er uit een der kisten een kleine doos, welke een wit poeder bevatte. Het poeder bleek heroïne te zijn en een nader onderzoek van den inhoud der kisten bracht aan het licht, dat deze zulk een groote hoeveelheid heroïne en cocaïne inhielden, dat aan een zending voor persoonlijk gebruik, zelfs voor dat van een kleine groep menschen, niet kon worden gedacht. Klaarblijkelijk was deze hoeveelheid verdoovende middelen bestemd om te worden verhandeld. De justitie stelt een onderzoek in."

Volgens de *Matin* zou men hier te doen hebben met een onderneming door de Sowjetunie op touw gezet. De kisten met opium zouden moeten worden doorgezonden naar Bombay, waar een centrum zou worden georganiseerd voor de verspreiding over Britsch-Indië. Dit verhaal latende voor wat 't is, met zijn verzending van opium via Parijs naar 't land waar de opium van daan komt, is 't ons hier alleen te doen om het misbruik van het diplomatiek vertrouwen.

En op denzelfden dag, dat het *Journal* zijn bericht kreeg, seinde Reuter uit San Francisco:

„Door de douanebeambten is voor een waarde van een millioen dollar aan opium in beslag genomen in de bagage van Mevr. King Kao, de echtgenoote van een Chineeschen consulairen ambtenaar. De bagage werd in beslag genomen, daar men van de agenten van den Amerikaanschen geheimen dienst in het buitenland mededeeling had ontvangen, dat de bagage opium bevatte."

Een dag later volgde het bericht:

„De Chineesche gezant te Washington, Woe, heeft den Chineeschen vice-consul te San Francisco King Kao geschorst, aangezien deze betrokken is bij het smokkelen van opium in de Vereenigde Staten."

Men weet, dat dergelijke gevallen volstrekt niet op zich zelf staan, en de twee te gelijk, uit verschillende hoeken van de wereld, komen er wel van getuigen, hoe deze praktijk er nog een van onzen tijd is. 't Lijkt ook niet al te gewaagd om aan te nemen, dat er naast de ontdekte-, nog wel onbekend gebleven gevallen zullen bedreven zijn. Contrôle is uiterst lastig, omdat er diplomatieke gevoeligheid door wordt getroffen en een vergissing tot een beleediging wordt gemaakt.

Ziet, er is een klein brokje internationaal vertrouwen in gebruik gekomen. De gebouwen door gezanten van vreemde mogendheden betrokken worden zoowat als stukjes territoir van het vreemde land beschouwd, in 't vertrouwen, dat daar alleen verhandeld en geborgen zal worden, wat naar eerlijke opvattingen tot de werkzaamheden van den diplomatieken vertegenwoordiger mag worden gerekend. Verzendingen onder het zegel van een diplomatieken vertegenwoordiger worden door de douanen niet doorzocht, tenzij hiertoe een zeer bijzonder aanleiding mocht bestaan, en dan nog eerst na daartoe verkregen machtiging. 't Is ook gebruik om met de bagage van personeel, dat tot een gezantschap behoort, op overeenkomstige wijze te handelen. En ziet nu, hoe of deze wissel op het internationaal onderling vertrouwen gehonoreerd wordt.

Het behoort tot de Moskousche gebruiken de Sowjetbelangen en de communistische belangen op zoodanige wijze dooreen te mengen, dat de pogingen van andere regeeringen, om met Rusland weer op voet van vertrouwen samen te werken, mislukt zijn. Het gebouw van een Russisch gezantschap is een communistische cel in het vreemde land.

Feitelijk zijn ook andere gezantschappen egoïstische organisaties, daar zij er doorloopend op bedacht zijn, het eigenbelang van hun land boven en voor alles te dienen, ook waar dit ten koste en ten nadeele kan zijn van het land waarin zij geaccrediteerd zijn. Maar in den grond der zaak is dit egoïsme dan toch gericht op gewenschte samenwerking in vriendschappelijke verhouding, en hierin ligt een tegenstelling met het Russisch inzicht, dat door zijn wezen destructief wil inwerken.

Hoe 't zij, internationaal wantrouwen is er. Dit wordt niet alleen in stand gehouden door de mogelijkheid van militaire conflicten, het bestaat ook om economische mogelijkheden. Kan men in de gezanten vertegenwoordigers zien van den wensch van de regeeringen om in onderling vertrouwen doorloopend met elkander in overleg te blijven; de enkele keeren, dat een blik geslagen is kunnen worden in het verhandelde in vreemde gezantschapsbureaux, hebben de bewijzen gebracht, dat de gezanten ook vertegenwoordigers zijn van het onderlinge wantrouwen.

En nu komen wij weer terug op de kleine *faits divers*, zooeven aangehaald. Zij, aan wie het kleine brokje internationaal vertrouwen geschonken is, van de vrijstelling der douane-contrôle geven herhaaldelijk blijk niet bestand te zijn tegen de verleiding om van dat vertrouwen misbruik te maken. Indien 't aldus is gesteld met personen, van wie in de eerste plaats verwacht mag worden, dat er hun iets, ja zelfs veel, aan gelegen moet zijn den naam van hun land en hun eigen naam hoog te houden, dan zal men moeten erkennen, dat voor de opvoeding van de volken tot het internationaal vertrouwen, dat in de internationale staatkunde 't redmiddel zal moeten worden om tot den permanenten wereldvrede te kunnen komen, nog alles te doen —, nog alles te beginnen is.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

MINAHASSA-COMITÉ.

Donderdagavond 11 dezer vergaderde het Minahassacomité tot vaststelling van de opbrengst der gehouden collecte. Het is 't comité in verschillende opzichten niet medegeloopen. Vlak ervoor waren er eenige t.b. collectes geweest, tijdens de collecte werd er ook geld verzameld voor de viering van het 100-jarig bestaan van het Griftkanaal, en ook was reeds aangekondigd een collecte voor het „Hooge Land".

Dat was de eerste moeilijkheid; de tweede was die der arbeidskrachten. Deze is zoo opgelost dat de leden van het comité met enkele kennissen zelf de zaak hebben aangepakt en met lijsten bezoeken hebben afgelegd bij bewoners van bepaalde wijken. (Onze noodkreet om hulp bij de leden van Oost en West, aan allen per circulaire gedaan, 224 exemplaren, werd slechts door *één* beantwoord!). Op den dag der verkiezing zijn eenige dames en heeren met bussen aan de deur van enkele stembureaux gaan staan. Ook dat hielp, en zoo hebben ongeveer 10 menschen het eigenlijke werk gedaan. Dus zaten we Donderdagavond bij elkaar. In 't begin hadden we gedacht: „nou — f 500.— zou 't wel worden. De eerste week was er al over de f 300.—, 't zou dus wel f 800.— kunnen worden...." De telling wees uit f 1018,63. 't Viel al vast mee. Een aardig moment was dat de heer Bunk een week lang een reclame voor het Minahassa-comité in zijn bioscooptheater heeft gehad, en ook een paar lijsten, waardoor de bruto-opbrengst tot f 1034,08 steeg. Aan onkosten hadden we: f 35,10 aan advertenties, f 2.— porti, f 0,50 legesgelden en f 1,65 kleine onkosten, zoodat er f 994,83 netto-opbrengst is. Er zal nog wel wat nadruppelen, zoodat we kunnen zeggen, dat er schoon *duizend gulden* kan overgemaakt worden.

Een woord van dank voor de prettige enthousiaste samenwerking, vooral aan de dames-comité-leden, is hier zeker op zijn plaats, evenzoo een woord van dank aan de gevers. Wie nog niet heeft gegeven kan alsnog storten op 't gironummer 93038 van J. C. Baars, voorz.-secr.

N.B. Wie gaat mee naar het Koloniaal Instituut? S.v.p. opgeven voor of op *22 dezer*.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau.

Verkrijgbaar — in de nieuwste bewerking — van het boekje: De Geëmployeerde bij de Java suiker-industrie. ƒ 0.75 per ex. en ƒ 0.06 portokosten.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

C. J. Kok, Onderwijzer bij het O.L.O., Essenburgstraat 109b, Rotterdam.

Ir. H. W. V. Willems, Tijd. gesteente-chemicus b. d. Mijnbouw, Cartesiusstraat 275, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

W. F. K. Leebbink, Stenograaf bij den Volksraad, Waltherlaan 3, Bussum.

W. H. Keasberry, Hoofdcommies b. d. dienst der S.S. en Tr., Daguerrestraat 17, 's-Gravenhage.
Mej. A. Meijer Timmerman Thijssen, Verpleegster 1e kl. b. d. Hospitaaldienst, p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. H. de Rooy, Techn. ambt. 1e kl. Ind. Centr. Aansch. dienst, Meytensstraat 163, 's-Gravenhage.
B. Dumas, Hoofdcommies b. h. Dept. der B.O.W., Acaciastraat 83, 's-Gravenhage.
A. H. Janssen, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Loolaan 32, Driebergen.
K. van der Veer, Leeraar a. d. Middelb. Landbouwsch. Buitenzorg, Regentesselaan 16, Oegstgeest.
Mej. A. Chr. de Kok, Verpleegster 1e kl. b. d. Hospitaaldienst, Ginnekenweg 140a, Breda.
Mr. H. E. Klein, Raadsheer i. h. Hooggerechtshof van N.-I., Staringstraat 30, Nijmegen.
G. J. Korsen, tijd. wd. Hoofdcommies b. d. P.T.T., Weesperzijde 146huis, Amsterdam.
P. Bruijn, 1e luit. der Inf., Bagijnhof 19 rood, Dordrecht.
G. A. de Buck, tijd. wd. Controleur 2e kl. b. d. P.T.T., Lange Delft H 22, Middelburg.
J. E. van den Broek, Hoofdboekhouder dienst Water & Electr., Rubenstraat 12, Amsterdam.
W. A. van Daal, Onderwijzer 1e kl. b.h. O.E.L.O., A. 17, Haps (N.-Br.).
A. F. W. Brauer, wd. Commies b. d. Pens. en W. en fondsen v. d. Ind. Burg. en Locale Ambtenaren, T kaden 16rood, Dordrecht.
A. J. de Jaeger, Loods der 1e kl. b. d. Loodsdienst, J van Geelstraat 21, Rotterdam.
Jhr. Mr. C. Laman Trip, Hoofdambtenaar b. d. die der S.S. en Tr., Graaf Florislaan 23, Hilversum.
Dr. A. Zijp, Directeur der H.B.S. te Soerabaya, Ko ginnelaan 18, Rijswijk (Z.-H.).
W. F. Staargaard, Hoofdinspecteur der S.S. en Tr wegen, Laan Copes van Cattenburch 58, Den Haag 's-Gravenhage.
H. Molenbrugge, 1e Luitenant der Infanterie, nen (N.-Br.).

Mutatiestaat van 10 tot 17 Juli.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
G. P. Hoekman, Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Balistraat 88. f 5.	Eigen aanmelding.
Dr. L. Fick, Arts, Bergen op Zoom, Hoogstraat 13. f 5. Ir. G. Rademaker, Oud Afdeelingschef Delispoor, Dir. N.V. Holland-Haven, Bergen op Zoom. f 5. A. G. J. de Vries, Directeur Zuid Nederl. Spiritusfabr., Bergen op Zoom, Wittoucksingel 14. f 5. J. H. W. Bruins, Kapitein der Infanterie, Bergen op Zoom, villa „Brinihoeve", Wouwsche Straatweg. f 5. J. H. de Haas, Oud Commandant 3e Regt. Inf., Bergen op Zoom, Stationstraat 9. f 5. Dr. D. Bolsius, Chirurg, Bergen op Zoom, Hoogstraat 22. f 5. J. A. Mulock Houwer, Industrieel, Bergen op Zoom, Hoogstraat 17. f 5. H. Stam, Directeur Mij. „De Schelde", Bergen op Z., Antwerpsche straat 37. f 5. C. E. Leman, Arts, Bergen op Zoom, Stationsstr. 7. f 5. J. M. Mastboom, Burgemeester van Halsteren. f 5. Mr. J. van Hasselt, Advocaat en Procureur, Bergen op Zoom, Oranje Nassaustraat 13. f 5. Mr. M. H. Hartog, Advocaat en Procureur, Bergen op Zoom, Antwerpsche straat 34. f 5. Mr. A. A. J. Dirven, Advocaat en Procureur, Bergen op Zoom, Antwerpsche straat 41. f 5.	Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
P. N. W. van Dam, Deventer, Veenweg 12. G. Delwig, Deventer, Singel 6. Dr. S. van Dorssen, Deventer, Florens Radewijnszstraat 1. P. Gischler „Op Honk", Gorssel (Joppe). Ir. J. A. J. Grobben, Deventer, Geert Grootestr. 11. G. E. Hoeffelman, Deventer, Ceintuurbaan 396. Mr. A. Oudegeest, Deventer, Stroomarkt 8. Ir. B. H. van Ruijven, Deventer, Ceintuurbaan 398. H. A. Surink, Deventer, Brinkgreverweg 63. J. J. Swart, Deventer, Achter de Hoven 27. Dr. H. Uittien, Deventer, Pothoofd 9. Dr. L. Vuyck, Park Brabant, Schalkhaar bij Deventer.	Dr. H. H. Zeylstra Fzn. te Deventer.
M. G. Emeis, Directeur Osvia, Fort-de-Kock. f 5	den heer B. Hoekstra te Den Haag.

L. R. Wentholt, Gorssel (Afd. Deventer), op eigen verzoek overgeschreven van de Afd. Apeldoorn.

Afschrijvingen

Mr. A. Capadose, Wassenaar (overleden).
S. N. Stikkel, oud Gezaghebber Gouv. Marine, Heilo (N.-H.), overleden.

Adresveranderingen

H. F. Westrik, Amsterdam, van: Koninginneweg 154, naar: Apollolaan 176.
Mevr. C. J. Heemskerk-Hintzen, Hilversum, van: Ministerpark 8 naar: Diaconessenhuis, Neuweg.
Dr. J. H. Boeke, van: Den Haag, Belgische Plein 17, naar: Apeldoorn, Dennenlaan 6. f 5.
Jhr. H. H. Sandberg van Boelens, van: Arnhem, Amsterdamsche Weg 212, naar: „Waldfriede", Oosterbeek.
D. Koets, Nijmegen, van: Oude Stadsgracht 33, naar: Ubbergsche Veldweg 117—119.
W. H. Sonius, Kapitein N.-I. L., van: Den Haag, Blankenburgstr. 122, naar: Pension Dennenoord, Rhenen.
Mr. J. Lieftinck, van: Den Haag, p.a. N. H. M., naar: Wassenaar, Zijdeweg 6.
J. G. van Heijst, Oud Resident, Den Haag, van: Emmastraat 151, naar: Juliana v. Stolberglaan 10.
Mevr. F. P. Kluit-Kist, Den Haag, van: Stokroosplein 3, naar: Sleedoornstraat 112.
A. G. de Bruin, Gep. Ambt. Chineesche Zaken, van: Den Haag, naar: Semarang, Pension Wilhelmina, Bodjong.
J. M. Rosel, Gep. Ambtenaar S.S., van: Den Haag, Regentesselaan 12, naar: Padang, Belantoeng 14.
Mr. D. A. de Rooy, van: Den Haag naar: Weltevreden, p.a. Ned.-Ind. Handelsbank.
C. A. Emeis, Directeur A. M. S., thans te Magelang.
J. Hardeman, Directeur O. en E., van: Weltevreden naar: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 250. f 5.
L. W. J. Olivier, O.-I. Hoofdambtenaar, van: Brussel, Rue des Palais 49, naar: Den Haag, van Blankenburgstraat 77. f 5.
V. Obdeyn, Ass.-Resident, van: Brussel, Hotel Terminus, naar: Rue de Limise 16, Tervueren bij Brussel.
J. W. Verberne, Oud Ass.-Resident, van: Nice, Route de St. Antoine, naar: Wettersteinstrasse 28, Partenkirchen (Bayern).
H. Huisman, Hoofdingenieur S.S., van: Bandoeng, naar: Zierikzee, p.a. A. J. van Os.
Mr. R. Siegenbeek van Heukelom, Voorzitter Landraad, van: Fort-de-Kock, naar: Bandoeng.
E. J. Simons, van: Suikerfabriek Kandangdjatie, Kraksaän, naar: suikerfabriek Poerwokerto, Banjoemas.
Mej. W. Sterenberg, Verpleegster, van: Tjimahi, naar: Militair Hospitaal te Salatiga.
J. P. Rooze, Hoofdopnemer Boschwezen, van: Bandjermasing, naar: Menado.
H. A. van Loghem, Ass.-Resident, van: Laren (N.-H.), naar: Weltevreden, Dep. B.B.

NUMMER 30. DONDERDAG 25 JULI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

OPROEP.

Leden der Vereeniging, die in aanmerking wenschen te komen voor de, gehonoreerde, betrekking van Secretaris der Redactie van het „Koloniaal Weekblad", worden uitgenoodigd hunne sollicitatie vóór 1 Augustus a.s. schriftelijk in te dienen aan het Algemeen Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag. Aanvaarding der betrekking met 1 September d. a. v.

HET HOOFDBESTUUR.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

Aan ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor de industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. Ruskuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie der Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.

Bijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

TENTOONSTELLING „HET INDISCHE BOEK"

In verband met de uitstedigheid van enkele leden van het Comité, worden eenige Heeren-leden, behoorende tot de Haagsche afdeeling van „Oost en West", vriendelijk uitgenoodigd hunne assistentie bij de werkzaamheden te willen verleenen. Aanmelding: Gemeentelijk Gymnasium, Laan van Meerdervoort.

De Voorzitter der Tentoonstelling:
F. VAN PESKI.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede bewijst gij nuttig werk voor de Vereeniging.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1928
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

Slot.

Volgens den welbekenden heer Weijerman, die kortelings van een Indische reis is teruggekeerd, nemen de opleidingseischen aan Europeesche jongelui gesteld, steeds meer en meer toe en wel in die mate dat voor hen die niet ten minste eindexamen H.B.S. 5-j. c. of Landbouwschool gedaan hebben in de Cultures zelfs geen plaats meer is, terwijl een andere eisch, die steeds gebiedender gesteld zal moeten worden aan alle Europeanen die met Inlanders hebben om te gaan, is *de kennis van Inlandsche talen*. Wij ontleenen verder aan het artikel „Een bedrijfsman over Indische Zaken" — „Een onderhoud met den heer A. W. E. Weyerman" — (Nieuwe Rott. Court. van 19 Mei j.l. Ochtendblad A), dat de moeilijkheden ter Oostkust van Sumatra ondervonden, voor een deel moeten toegeschreven worden aan gebrek aan kennis van het Javaansch bij het Europeesch personeel. In dit verband wijst de heer Weyerman op het stelsel op Billiton, waar een premieregeling bestaat voor de bevordering van de kennis van het Chineesch.

I. Wij wijzen hier nogmaals op den bestaanden *Indologischen Leergang*, door het Kon. Koloniaal Instituut ingericht ten dienste van hen, die kennis wenschen op te doen omtrent Ned.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven ten kantore van de Afd. Volkenkunde van genoemd Kol. Instituut te Amsterdam (Linnaeusstr. 2a) tegen storting van f 50.—. Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt f 10.— per leervak gestort (Post-giro No. 57474).

II. Reeds in ons vorig jaarverslag maakten wij betrekkingzoekenden voor een betrekking in N. O.-I. opmerkzaam op een *inlichtings- of voorlichtingsdienst* door het Kon. Kol. Instituut, in het leven geroepen met de bedoeling om diegenen, die voor een betrekking bij de Cultures wenschen in aanmerking te komen, van hun toekomstigen werkkring op de hoogte te stellen.

III. Maar ook voor jongelieden die in Suriname en in Curaçao een werkkring zoeken is sedert een *West-Indische leergang* in het leven geroepen door het Comité: W. D. H. Baron van Asbeck c.s., op het voetspoor van den Indologischen Leergang voor Ned.-Indië van het Kol. Instituut (Amsterdam) en van het onderwijs in Oostersche talen van het Instituut Kern (Leiden). Het Comité heeft een leerplan ontworpen, hetwelk voor *Suriname* in de eerste plaats omvat eenige kennis van het Hindi — met het oog op de 32000 Britsch-Indiërs in Suriname aanwezig —, van het Javaansch (22000 Javanen) en van het Neger-Engelsch. Het is de bedoeling de lessen te doen geven te Leiden, doch naar gelang van de omstandigheden deze ook elders te doen houden als b.v. te 's-Gravenhage of te Amsterdam, in elk voorkomend geval te beslissen. De duur der lessen is voorloopig gesteld op 4 à 6 maanden.

Het lesgeld bedraagt als regel en als maximum voor den Surinaamschen Cursus f 40.—, voor den Curaçaoschen Cursus f 30.—.

Voor deelneming aan den cursus, die ook het leervak der Staatkundig-maatschappelijke ontwikkeling van Suriname en Curaçao omvat, melde men zich schriftelijk aan bij den secretaris-penningmeester van het Comité, Mr. F. G. Schalkwijk, Rotterdam, Oudedijk 57a.

IV. Goede voorlichting, hetzij in Surinaamsche, hetzij in Curaçaosche zaken, is ook te verkrijgen op het bureau dat het *Bestuur der West-Indische Kamer* sedert begin 1928 door de welwillende medewerking van den Raad van Beheer der Kon. Ver. Het Koloniaal Instituut, in het gebouw der Vereeniging te Amsterdam (Mauritskade 62—66) bezit. Driemaal per week, n.l. Maandag, Woensdag en Vrijdag, kunnen belanghebbenden zich daar (Kamer 121) tusschen 10 u. en 12.30 vervoegen, indien zij kosteloos mondeling inlichtingen wenschen, terwijl deze ook gaarne schriftelijk verstrekt worden.

Het ligt niet op den weg der Kamer, betrekkingzoekenden in de West een positie te verschaffen. Daar echter haar hoofddoel is, de betrekkingen tusschen Moederland en West-Indische gebiedsdeelen op allerlei gebied te versterken, waartoe vertegenwoordigers van alle op den voorgrond tredende lichamen in haar bestuur zitting hebben, is haar bureau de aangewezen plaats, waarheen zij, die op een positie uitzicht wenschen te verkrijgen, zich kunnen wenden, om den weg daartoe aangeduid te zien.

V. Het Bestuur van het *Instituut Kern te Leiden* heeft cursussen in levende Oostersche talen georganiseerd, berekend op de praktijk en in de eerste plaats bedoeld voor allen, wier werkkring een korter of langer verblijf in het Oosten medebrengt. Daarbij is getracht, door middel van een leergang van in den regel zes maanden, een grondslag van taalkennis te leggen, waarop kan worden voortgebouwd, als men eenmaal in het land zijner bestemming is aangekomen.

Te Leiden werd van de aangeboden gelegenheid gebruik gemaakt voor Arabisch, Armeensch, Chineesch, Hindoestani, Javaansch en Maleisch. De kosten der taallessen zijn bij vooruitbetaling te voldoen en bedragen f 25.— per cursus. Voor ingeschrevenen aan de Hoogeschool te Leiden is dit bedrag gesteld op f 10.—.

Men gelieve zich schriftelijk aan te melden met duidelijke opgave van naam en adres bij den heer R. A. Kern, Witte Singel 35, Leiden, aan wien tevens de verschuldigde gelden kunnen worden overgemaakt (gironummer 129535 ten name van het Instituut Kern).

De commissie ad hoc van het Kern Instituut H. T. Damsté c.s. omschrijft in duidelijke bewoordingen en op juiste gronden de noodzakelijkheid tot het aanleeren van Oostersche talen, in het bijzonder van de talen van den Indische Archipel, voor hen, die van zins zijn aldaar een betrekking te vervullen. Zij zegt als toelichting:

„Het nut van taalstudie in het algemeen behoeft in Nederland nauwelijks te worden bepleit; ons land geniet in dit opzicht in het buitenland een reputatie, die niet geheel onverdiend is.

Toch kan het verwondering wekken, dat men

vaak, waar het Oostersche talen geldt, ook ten onzent een geheel anderen maatstaf aanlegt dan gebruikelijk is ten opzichte van de talen van het Westen. De gemiddelde Europeaan, in een Oostersche omgeving geplaatst, stelt zich maar al te dikwijls tevreden met een quantum taalkennis, dat, indien het een Westersche taal gold, bij den spreker een gevoel van beschaamdheid en bij den hoorder ergernis of spot zou opwekken. De beschaafde Oosterling is in den regel te wellevend om van gekrenktheid of spotzucht blijk te geven. Maar het is moeilijk te berekenen, hoeveel misverstand, bitterheid en wantrouwen voortkomt uit onvoldoende kennis der levende taal. Evenzeer is het waar, dat er weinig dingen zijn, die sympathie en prestige in den besten zin in zoo hooge mate bevorderen als vertrouwdheid met de taal des lands.

Want zulk een taalkennis leidt tot diepere belangstelling in het volk, dat die taal spreekt en tot een juister inzicht in zijn behoeften en wenschen."

De aanmeldingen bij het Informatie-bureau van de Ver. „Oost en West" van buitenlanders bedroegen ook in dit jaar een belangrijk aantal. De meesten van hen waren van Tsjecho-Slowakijsche nationaliteit evenals in vorige jaren.

Totaal ten getale van 91 (w.o. mondeling 11), in 1927 143, behoorende als in alle vorige jaren tot de categorie der intellectueel ontwikkelden, als ingenieurs, doctoren, apothekers, technici, bedrijfsleiders van fabrieken, handelaren enz., w.o. ook weer gewezen officieren, die zich gaarne bij het Indische leger of bij de politie ingelijfd zagen, hoewel, zooals bekend, voor hen daarbij geen plaats is.

De ingewonnen informaties zijn het best voor een juist overzicht in de hieronder volgende opgave te rangschikken.

	Schriftelijk	Mondeling	Totaal
Particuliere betrekkingen .	301	157	458
Gouvernements betrekkingen	18	12	30
De reis, het leven, den levensstandaard, de kleeding, het land en volk en de toestanden in Indië .	31	85	116
Een bepaalde plaats of streek	16	48	64
Boekwerken en brochures over Indië en die over de betrekkingen aldaar . .	74	50	124
De opleiding, studiekosten en vereischten tot ambten en vereischten tot ambten en bezoldigingen . . .	10	29	39
Informaties aangaande de meest uiteenloopende onderwerpen	160	333	493
In 1928	610	714	1324
In 1927	687	605	1292
In 1926	717	595	1312
In 1925	618	543	1161

Onder de rubriek betreffende de meest uiteenloopende onderwerpen zijn begrepen de personen, die woningen of apartementen hadden te huren, te verhuren of te verkoopen en pensions hielden (94); families, die bij voorkeur z.g. Indische kinderen in hun gezin wenschten op te nemen (112); dames, die zich aanboden voor het besturen van een huishouding in Ned.-Indië of als kinderjuffrouw (gouvernante) in Europeesche gezinnen daar te lande (54); personen, die inlandsche bedienden wenschten in dienst te nemen en daartoe door bemiddeling van het Informatiebureau de hulp inriepen van „Persenggahan" (5).

Totaal van bovenstaande cijfers 265 (in 1927: 256).

Van de serie boekwerkjes gevende uitvoerige inlichtingen over Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche gewesten zal het in bewerking zijnde boekje No. 2: „De geëmployeerde bij de Javasuikerindustrie" — met de revisie waarvan zich tal van moeilijkheden hebben voorgedaan, welke thans zijn te boven gekomen — binnen korten tijd bij ons verkrijgbaar worden gesteld, terwijl het boekje „Onze West", naar de nieuwste gegevens herzien en bewerkt — Suriname door den heer Fred. Oudschans Deutz, Curaçao door den heer W. R. Menkman — in Juni 1928, als derde druk is verschenen.

Het debiet der boekwerkjes op het Informatiebureau in 1928 bedroeg f 42.95 tegen f 74.80 in 1927. Verkocht werden tegen den kostenden prijs:

66 boekjes met een opbrengst van	f 39.45
10 boekjes van de Serie „Onze Koloniën"	„ 3.50
Totaal	f 42.95

Aantal boekjes gratis verstrekt aan den Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" in Ned.-Indië 117 exemplaren en aan personen en publieke instellingen 24 exemplaren, waarvan 14 exemplaren aan de Indische Tentoonstelling te Arnhem.

Ter nadere verrekening werden 56 exemplaren gezonden aan de firma Martinus Nijhoff.

In 't geheel bedroeg de omzet van de boekjes 263 tegen 274 in 1927.

Ten gerieve v.n.l. van betrekkingzoekenden in onze Overzeesche gebieden laten wij, evenals in het vorige jaar, een opgave volgen van in 1928 en begin 1929 verschenen boekwerken, welke in den boekhandel zijn te verkrijgen of in openbare bibliotheken kunnen worden geraadpleegd.

I. *De Communistische Beweging in Nederlandsch Indië*, door J. Th. Petrus Blumberger, oud Nederlandsch-Indisch Bestuursambtenaar. Uitgave van den Nationalen Bond tegen Revolutie. Haarlem H. D. Tjeenk Willink en Zoon. Zie bespreking van dit boek in de Nieuwe Rott. Crt., Avondblad A, van 30 Juni 1928.

Daarna is een Supplement verschenen op dit boek, bevattende behalve een aantal wijzigingen, tevens een reeks aanvullingen, ontleend aan, na de publicatie van het boek, verschenen regeeringsmededeelingen.

II. *De Vraagbaak*. Almanak voor Suriname, 1928. Erven H. van Ommeren, Paramaribo, 394 bladzijden met een adreslijst I—LXXV, waarin vele belangrijke gegevens over Suriname. De voorlaatste uitgave was van 1925. Te verkrijgen bij den boekhandel van Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.

III. *Onze West*. I. Suriname, door Fred. Oudschans Dentz, oud administrateur van het Militair Hospitaal te Paramaribo; II. *Curaçao*, door W. R. Menkman, oud-Hoofdagent van de Maatschappij Kon. West-Indische Maildienst, met schetskaartjes der overzeesche gebieden. Prijs f 1.25. 3e herziene en omgewerkte druk, Juni 1928. N.V. Drukkerij Ten Hagen, 's-Gravenhage. Uitgave van de Vereeniging „Oost en West" en verkrijgbaar bij het Informatiebureau, Korte Voorhout 6, 's-Hage.

Zie bespreking van dit werkje: Kol. Weekblad van 5 Juli 1928, No. 27, onder Suriname.

IV. *Van Leven en Werken in Indië*, door L. H. C. Horsting, Adjunct Triangulatiebrigade. Schrijver van Pawiro, zwerftochten door Indië. Weltevreden, N.V. Boekhandel Visser & Co., 1928.

V. *Tropisch Nederland*, veertiendaagsch tijdschrift ter verbreiding van kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië. Uitgave van Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy, onder redactie van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Dr. Z. Kamerling, S. A. Reitsma en H. F. Wagenaar Reisiger; voor Indië C. F. Balsem. Abonnementsprijs f 12.— franco per post (buitenland f 15.—) per jaar.

VI. *Koloniale vraagstukken van heden en morgen*, door H. Colijn. Amsterdam. N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard. 1928. Het boek van Colijn. Veel besproken en aangevochten boek in de pers. Zie o.m. over dit boek: Kroniek en Koloniaal Tijdschrift van Nov. '28: „Colijn over nationalisme en onderwijs", bldz. 691 en v.v. Voorts: *Colijn over Indië*, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje in „De Telegraaf" in 6 artikelen tusschen 28 October en 4 November '28.

VII. *Het Koloniale Vraagstuk van onzen tijd*, door Prof. Mr. J. C. Kielstra, Haarlem, De Erven F. Bohn. Zie bespreking in de Kroniek van het Koloniaal Tijdschrift van Nov. '28, bldz. 697 en v.v.

VIII. *Van Oerbosch tot Cultuurgebied. Een schets van de beteekenis van de tabak, de andere cultures en de industrie ter Oostkust van Sumatra*, door Dr. T. Volker. Uitgave van de Deli Planters Vereeniging. Maart/Juli 1928. Zie boven.

IX. *De administratie der Rubber- en Koffieonderneming*, door D. Groeneveld Jr. Sept. 1928. Prijs gebonden f 15. Uitgave: N.V. Boekhandel en Drukkerij H. van Ingen, Soerabaja. In Holland verkrijgbaar bij: Scheltema en Holkema's Boekhandel, Amsterdam. Boekhandel R. C. Kniphorst, Wageningen.

X. *Wegwijzer voor Katholieken, die voornemens zijn naar Indië te vertrekken, en voor hen die van Indië naar Holland komen*, door P. J. F. J. Schnebelié, Directeur van het *Katholiek Indisch Bureau*

met een inleidend woord van J. A. Monod de Froideville, Oud-Voorzitter v. d. Centralen Raad der Nederl.-Indische Katholieke Sociale Bonden en artikelen van Dr. J. Schmutzer, voorzitter en J. A. M. Bruineman, oud-Voorzitter van de Indische Katholieke Partij. — *Wat U zeker weten moet, indien U zich in Ned.-Indië gaat vestigen. — Wat voor U van direct belang is, indien U zich tijdelijk of blijvend in Nederland wilt vestigen.* — Tweede Uitgave, Maart 1929 van K. I. B. (Katholiek Indisch Bureau, De Carpentierstraat 153, Den Haag). Een lijvig, fraai gedrukt boekdeel van 295 bldz., met een overvloed van allerhande gegevens en inlichtingen, waarmede betrekkingzoekenden in Oost- en West-Indië hun wezenlijk voordeel kunnen doen.

Wanneer nu nagenoeg elk jaar goede boeken over Indië worden geschreven, waarmede onze landgenooten hun over het algemeen gebrekkige kennis aangaande onze Overzeesche gebieden kunnen aanvullen en waardoor zij ook een beteren kijk kunnen verkrijgen op de toestanden aldaar, wat voor een juiste waardeering van het Grooter Nederland, in Oost- en West-Indië, toch zoo noodzakelijk is, dan behoeven wij ons niet te verbazen, bij den bestaanden lust en drang tot schrijven, dat ook door onbevoegden boeken over Indië worden uitgegeven, die men ook in het belang van zijn portemonnaie maar beter doet niet te lezen. Zulke boeken kunnen alleen kwaad stichten, vooral nu wij de periode van inzinking en gezagsschemering nog niet geheel zijn te boven gekomen, omdat zij onwetenden misleiden en er toe bijdragen hen te ontmoedigen, in elk geval niet te bemoedigen, die voornemens zijn ons klein land met te veel inwoners te verlaten om hun heil en levensgeluk juist in de beide Indiën te zoeken.

Wij hebben hier o.a. op het oog het boek van Annie Salomons, „Ballingen". De titel spreekt reeds boekdeelen.

Litterarisch heeft men uit den aard der zaak dit boek niet hoog aan te slaan, waar het der schrijfster aan visie ontbreekt op het vele moois en interessants, dat Indië te aanschouwen geeft en waarvan een ieder met een normaal waarnemingsvermogen reeds bij eerste kennismaking met volle teugen kan genieten.

Voegen wij nog hierbij het afkeurend oordeel van dit boek door den wel bekenden Hoefijzer-Correspondent, C. K. Elout, van het Algemeen Handelsblad (zie no. van 22 Nov. 1927) en laatstelijk de beoordeeling daarvan in de „Kroniek" van het Tijdschrift Nederland, Jaargang 79, afl. 11, door Johan Koning. Deze letterkundige van naam zegt, na een vrij uitvoerige analyse van het boek: „Wij verkeeren naar het verdwijnen van de pessimistische tendenz met haar aanhang van curieuse gevallen uit onze koloniale litteratuur. Dit boek is in dat opzicht hopeloos. Wel zal het bleeke en naargeestige verwijfde jongelingen en zeurige, maar natuurlijk poes-lieve jonge dames in ons landje tevreden met hun lot maken."

Wij zagen reeds boven dat zoo langzamerhand in ons land de gelegenheden beter worden om zich over Indië, zoowel Oost- en West-Indië, te doen inlichten en voorlichten. Alleen is het jammer, dat in de provinciën nog gebrekkige voorlichting bestaat. Wij bedoelen dat buiten de groote hoofdsteden in West-Nederland daar geen bureaux zijn gevestigd,[10]), die personen voorlichten kunnen over het leven, de levenswijze, den levensstandaard, het land en volk en wat dies meer zij van de beide Indiën, een behoefte die algemeen wordt gevoeld door de velen, die van plan zijn er heen te gaan om er een betrekking te vervullen, want men kan er zeker van zijn, dat een groot gebrek aan de meest elementaire kennis over Indië nog steeds bestaat bij het groote overgrootendeel der Nederlandsche bevolking. Een natuurlijk gevolg van het nog geheel onvoldoende onderwijs, zoowel op de lagere als op de middelbare scholen, omtrent Ned. Oost-Indië en West-Indië.

Een dergelijke onkunde is ook bij onze overburen aan de Noordzee waar te nemen ten aanzien van hunne koloniale gebieden. Ook daar bij het gros der bevolking een zekere onverschilligheid voor het 1/5 deel der gansche landoppervlakte van onze aarde, waar toch de Britsche vlag waait en, zooals wij erkennen, de pax Brittanicus heerscht!

[10]) Nog juist bijtijds bereikte ons het verheugende bericht, dat de afdeeling Breda van „Oost en West" een Informatiebureau heeft opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastraat 39, aldaar.

Het is daarom niet te verwonderen dat men daar zelfs in hooge onderwijzerskringen een groote onwetendheid aan den dag legt over onze Overzeesche gebieden, maar dan is het toch bedenkelijk en behoort daartegen wel iets gedaan te worden onzerzijds voor een betere voorlichting over onze Oost. Het is een paar jaren geleden, dat op een handelsschool in Engeland een voordracht over Ned.-Indië werd gehouden. De geleerde spreker debiteerde daarbij zijn wijsheid als volgt:

„Then there are the East-Indies, that is to say the Dutch East Indies, which are practically British. The Dutch Government is only nominally the Government, but we have practically all in hands, oil etc." Zie „Voorlichting over onze Oost", in het Alg. Handelsblad van 20-6-'26.

Het is welletjes zoo! Zijn dan niet de bandieten in Venezuela nog beter ingelicht?

Wij hebben ten slotte ook weder dit jaar onzen dank te betuigen aan het Departement van Koloniën, inzonderheid aan het Commissariaat voor Indische zaken, voor de hulp en medewerking, die wij mochten ondervinden, wanneer het gold inlichtingen in te winnen aangaande de verschillende gouvernementsbetrekkingen in Ned.-Indië.

's-Gravenhage, 20 Juni 1929.

De Leider van het Informatie-bureau van de Vereeniging „Oost en West",

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Een Koloniale Jaarbeurs te Utrecht?

Ter bevordering van de economische betrekkingen met Ind.ë.

In de „Nederlandsche Mercuur" publiceert de heer F. H. Fentener van Vlissingen, voorzitter van de Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, een artikel, dat tot opschrift draagt: „Een koloniale Jaarbeurs in Nederland". Na aan de hand van het verslag der subcommissie uit de Commissie voor de Economische Politiek gewezen te hebben op het verschijnsel, dat in de economische betrekkingen tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië in de laatste jaren een ongunstige wending is gekomen en dat bij de bestudeering van dit belangrijke onderwerp het feit de aandacht heeft getrokken, dat bij de Nederlandsche industrie dikwerf groote onbekendheid bestaat met de Ned.-Indische markt, ontvouwt de heer Fentener van Vlissingen het volgende plan:

„Bij den Raad van Beheer der Nederlandsche Jaarbeurs is het denkbeeld gerezen, of niet een eerste stap tot verbetering in den bestaanden toestand gedaan zou kunnen worden door het organiseeren in Nederland van een — voorloopig eenmalige — demonstratie, welke het tweeledige doel zou hebben: ten eerste aan de Nederlandsche industrie te toonen, welke artikelen in Ned.-Indië gebruikt worden, met zooveel mogelijk volledige voorlichting omtrent afzetmogelijkheid, omzet, prijs, qualiteit, verpakking, leveringsvoorwaarden enz. en ten tweede een overzicht te geven van wat de Nederlandsche industrie in staat is — of in staat zou kunnen zijn — naar Indië te exporteeren. Een feit is het, dat een groot deel der Nederlandsche nijverheid, inzonderheid de middelen klein-industrie voor wie het bezwaarlijk is een eigen vertegenwoordiger naar Indië uit te zenden of aldaar een eigen agent aan te stellen, niet volledig op de hoogte is van de goederen, welke in Indië worden gebruikt en nog veel minder van de factoren, welke de oorzaak zijn van het veel voorkomende verschijnsel, dat buitenlandsch fabrikaat in Nederlandsch-Indië een ruim afzet-gebied vindt, terwijl in zeer vele gevallen het Nederlandsche fabrikaat nòch in prijs, nòch in qualiteit, nòch anderszins voor het buitenlandsche behoeft onder te doen. Een expositie op zuiver zakelijke basis van in Nederlandsch-Indië gebruikt wordende goederen, waarbij tevens zoude aangegeven en deskundig toegelicht kunnen worden voor welken prijs de goederen geleverd worden, welke verpakking in Indië gewenscht wordt en aan welke andere eischen het product moet voldoen om in Nederlandsch-Indië met het vreemde product te kunnen concurreeren — een dusdanige expositie zou ongetwijfeld verschillende industrieën in ons land tot inzicht kunnen brengen, dat export naar de overzeesche gewesten voor hen loonend

zou kunnen worden. Eenmaal tot dit inzicht gebracht, zal menige industrie zich aangemoedigd gevoelen naar wegen te zoeken — hetzij alleen, hetzij in combinatie met andere — zich in Nederlandsch-Indië een afzetgebied te verwerven of een bestaand, mogelijk afnemend, afzetgebied uit te breiden. Het te zamen brengen van een dergelijke verzameling goederen en producten onder deskundige leiding behoeft op geen bezwaren van eenigen omvang af te stuiten en wanneer de hand aan den ploeg geslagen wordt, kan dat in dusdanig tijdsverloop geschieden, dat in den zomer van 1930 deze expositie in Nederland zou kunnen plaats hebben.

Rondom deze instructieve en informatorische afdeeling zou de Nederlandsche industrie zich kunnen groepeeren met een demontratie van wat de Nederlandsche nijverheid zeer speciaal voor Nederlandsch-Indië presteert en nog kan presteeren. Het zal hierbij gaan om die fabrikaten, welke naar Indië geleverd kunnen worden en in het bijzonder voor Nederlandsch-Indië bestemd zijn. Indische importeurs en inkoopers, die voor een groot deel in Nederland gevestigd zijn, zouden daardoor een overzicht krijgen van hetgeen Nederland, in concurrentie met het buitenland, naar Nederlandsch-Indië kan leveren; het persoonlijk contact, dat deze „Koloniale Jaarbeurs" — wij spreken van „Jaarbeurs" en niet van „tentoonstelling" om op den voorgrond te stellen het zakelijk karakter, dat deze demonstratie zal moeten hebben, wat impliceert de aanwezigheid van de fabrieksdirecteuren en bedrijfsleiders en van deskundig personeel — tusschen de Nederlandsche fabrikanten en bedoelde importeurs tot stand zou kunnen brengen, kan er zeer veel toe medewerken om beide partijen nader dan zulks tot nu toe het geval was, tot elkander te brengen en aanleiding worden, dat het Nederlandsche fabrikaat een grootere plaats op de Indische markt weet te veroveren en de importeurs en inkoopers méér belang krijgen, om aan het Nederlandsche fabrikaat boven het vreemde de voorkeur te geven."

De heer Fentener van Vlissingen deelt verder mede, dat het Jaarbeursbestuur onlangs dit plan bij de Commissie van Bijstand ingezonden heeft. Daar de andere middelen om tot verbetering te geraken — o.a. die, welke door de Commissie van Bijstand zijn aangegeven — alle een m... of meer langen termijn van voorbereiding en uitvoering vereischen, heeft het door het Jaarbeursbestuur aangegeven middel, dat geheel als een eerste stap bedoeld is, het voordeel, dat het in betrekkelijk zeer korten tijd tot uitvoering te brengen is, terwijl de kosten, welke er mede gemoeid zijn, dank zij de bestaande administratieve en technische organisatie der Jaarbeurs te Utrecht, zoodanig beperkt zijn, dat, ook al zou het resultaat dubieus geacht worden, het toch alleszins de moeite zou loonen de proef te nemen."

De schrijver meent, dat ter inleiding der door de Commissie van Bijstand beoogde grootere en omvangrijker actie een Koloniale Jaarbeurs te Utrecht in den zomer van 1930 in alle geval goed en vruchtdragend werk kan verrichten.

(Nwe Crt.)

Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West".

JAARVERSLAG 1928.

Aan het einde van het jaar 1928 was de Studie-Commissie aldus samengesteld:

Ir. J. Th. Gerlings, Voorzitter; C. J. Feith, Onder-Voorzitter; F. H. A. van der Brugh, Secretaris; J. C. Hietink, Gedelegeerde der Commissie; Mevr. E. van Deventer-Maas, Ir. J. André de la Porte, Dr. C. W. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam, Prof. J. C. van Eerde, Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, Prof. Ir. J. Haringhuizen, Mr. A. M. Joekes, W. C. Ketelaar, Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dr. C. Vinkesteyn en L. C. Westenenk, leden.

De H.H. Gerlings, Ketelaar en Joekes vertegenwoordigen in de Commissie onderscheidenlijk de Tjandi-Stichting, de Nederl. Ind. Onderwijs- en Studiekas en het Max Havelaar-fonds.

De vergaderingen hadden plaats op 7 Januari, 2 Juni en 6 October 1928.

Met betrekking tot de in het afgeloopen jaar verrichte werkzaamheden dient allereerst melding gemaakt te worden van de herziening van het verouderde Reglement der Commissie. Een concept van een nieuw Reglement, door den Voorzitter, den heer Gerlings, ontworpen, werd, in de zitting van 7 Januari, nagenoeg in zijn geheel, door de Commissie overgenomen en vastgesteld, waarna de goedkeuring door het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" volgde.

In dezelfde bijeenkomst werd nogmaals uitvoerig beraadslaagd over de eischen van voorbereiding voor de studie in Nederland, met dit gevolg, dat onder Voorzitterschap van den heer Gerlings, een sub-commissie, verder bestaande uit de H.H. Ketelaar, kesteijn, Tjeenk Willink, Westenenk, Hazeu, Haringhuizen, Feith en Hietink, benoemd werd, om deze aangelegenheid nader onder de oogen te zien, uit te werken en de resultaten daarvan samen te vatten.

Die resultaten kunnen echter in dit verslag nog niet bekend gemaakt worden.

Het jaarverslag 1927, dat op ruime schaal, hier te lande als in Indië, maar vooral dáár, verspreid geworden is, heeft uitvoerige beschouwingen gewijd aan de wijze waarop de behartiging plaats vond van de belangen van jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche overzeesche gebieden, die ten behoeve van hunne opleiding in Nederland vertoeven.

Getracht werd een stichting in het leven te roepen met het doel het maken van excursiën door in Nederland verblijf houdende Indische studenten te bevorderen; de pogingen daartoe in het werk gesteld, hebben evenwel, wegens gebrek aan belangstelling van die zijde, geen gevolg gehad.

Naar aanleiding van een door den heer Hietink, Directeur van het Tehuis voor Ind. Studenten en 1e gedelegeerde dezer Commissie, opgestelde nota, waarin aangetoond werd dat zijne werkzaamheden uitbreiding van personeel dringend noodzakelijk maakte en met den inhoud van welk geschrift de commissie instemde, werd aan den Minister van Koloniën een met redenen omkleed voorstel ingediend tot aanstelling van een derde gedelegeerde (tweede gedelegeerde is, als bekend is, de heer Meijer, tevens Administrateur van het Tehuis). De Minister bleek zich met dit voorstel te kunnen vereenigen, weshalve als derde gedelegeerde benoemd werd de heer Hoekstra, oud Adjunct-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, die 1 October in functie trad. Diens definitieve benoeming zal echter eerst dan geschieden zoodra het welnemen der Indische Regeering in deze zal zijn verkregen.

Aan de besturen van een tiental in Nederland en in Nederlandsch-Indië gevestigde instellingen, welke hetzelfde doel beoogen als de Studie-Commissie, werd evenzoo een exemplaar van het Jaarverslag gezonden om te komen tot nadere samenwerking. Aan het verzoek om toezending van gegevens, welke kunnen strekken om den arbeid dezer instelling in het juiste licht te stellen, werd nog slechts voldaan door de Besturen der Tjandi-Stichting, van het „Rijksstudiefonds" te Soerakarta en van de vereeniging „Eurasia".

Het „Rijksstudiefonds" is opgericht ten behoeve van de studeerende kinderen der minvermogende ambtenaren van het Solosche Rijk, die in het Soenanaatgebied komen te dienen. Dit fonds behartigt dus een uitsluitend plaatselijk Indisch belang.

De Vereeniging „Tjandi-Stichting" verleent geldelijken steun, in den vorm van renteloze voorschotten, aan personen behoorende tot de Inlandsche bevolking van Ned.-Indië, die in Indië of Nederland hooger onderwijs wenschen te genieten en geacht worden daarvoor geschiktheid en aanleg te bezitten.

Met de vermelding van deze belangrijke punten moge worden volstaan; de vraagstukken hiermede in verband, kwamen daarbij uiteraard aan de orde en werden ampel besproken en overwogen. Zoo om een enkel te noemen, het Tehuis voor Indische Studenten, welke inrichting onder de zorg der Commissie staat en over welke een afzonderlijk verslag verschijnt waarin o.m. melding zal worden gemaakt van de reden waarom de op 's Lands kosten opgeleide cadetten der K. M. A. niet meer in het Tehuis voor Indische Studenten zullen verblijven.

Zou dan dit verslag, dat in grove trekken het werk der Studie-Commissie in 1928 aangeeft, heeft, beëindigd kunnen worden; het zou niet onvolledig zijn, indien hier niet tot uiting kwam een woord van waardeering en erkentelijkheid jegens den heer Hietink en zijn mede-gedelegeerde voor den moeilijken arbeid door hen ook wederom in het afgeloopen jaar verricht.

J. TH. GERLINGS, *Voorzitter.*
VAN DER BRUGH, *Secretaris.*

rdenking van een buitengewoon wapenfeit.

Het is in deze dagen 25 jaar geleden, dat de ver-arde, groote tocht plaats had van den toenmali-Luit.-Kolonel G. C. E. van Daalen naar de Gajo-Alaslanden. Na in de Gajo-landen het verzet ge-ken te hebben, deed hij dat eveneens in de Alas-den, waardoor, ten slotte, het Nederlandsch ge-in die streken gevestigd werd.

Te voren reeds, in 1901, had v. Daalen zijn eer-n Gajo-tocht gemaakt en ook in volgende jaren den nog telkens militaire operaties plaats, aan ke krijgstochten ook de namen van Van der aten, Colijn en Scheepers verbonden zijn. Als end staan elk dezer gewesten thans onder een elen gezaghebber.

Uit den Compagniestijd,

door

J. A. LOEBÈR Jr.

I.

Stille helden.

Men kent natuurlijk de vele namen van hen, die den tijd der Compagnie den grondslag hebben legd van de Nederlandsche koloniën in den In-chen Archipel. Het is overbodig deze helden te

Compagnies-schepen in den storm!

(ontleend aan „Twee jaarige reyze rondom de wereld". Dordrecht, J. van Braam, 1728).

men, die admiraal, generaal en tevens koopman en, die ondanks Portugeezen en naijverige En-chen, ondanks de terecht zeer wantrouwige in-nschen er in slaagden met rijk beladen schepen is te komen. Al gingen er op de verre tochten e schepen verloren, de winst was zoo onmatig ot, dat de bedachtzame bezitters van groote ka-alen telkens bereid waren nieuwe schepen uit te sten!

Doch over deze kloeke helden wil ik niet rijven! Wel over een gewichtiger punt! Want het doorwerken van oude reisjournalen moest onwillekeurig denken aan de ervaringen van den sten oorlog. Enkelen werden in de dagorders oemd en geprezen, niet de vele duizenden aan sche of Duitsche zijde, die dagenlang 't uit-den in de loopgraven onder artillerievuur, dat en nacht donderde, granaten uitstrooide, die de schutplaatsen insloegen en allen tot den ver-kingsdood verdoemden. Acht, tien dagen heb-n honderden 't uitgehouden, afgesneden van alle bindingen zonder eten en drinken, onbegrijpelijk volhoudend in deze werkelijke hel op aarde, gericht door . . . christelijke volken.

Op de Indische vloten, die feestelijk bevlagd van el uitvoeren, was het niet beter gesteld, hoewel het ontzettende artillerievuur hier natuurlijk ont-brak. Er gaat door de geschiedenis dezer uiterlijk zoo mooie schepen — de modellen kan men in het Rijksmuseum vinden — een bloedigen draad, een schreeuw van wanhoop van honderden ongelukki-gen, een van de uiterste vertwijfeling!

Uit zeelui of heusche soldaten bestond de be-manning meestal niet. 't Schijnt, dat onder de vak-lui geen ambitie bestond voor een vaart naar het Goudland. 't Was een saamgeraapt zoodje, dat de schepen bemanden en meestal uit vreemdelingen bestond. De landgenooten wilden hun vingers niet branden als matroos of soldaat!

De wonderstad Amsterdam lokte vele vreemden aan, die spoedig berooid op straat stonden. Dan — men vindt het steriotiep verhaal in de Duitsche reisverhalen van dien tijd —, dan geraakten ze in handen van de „Seelverkäuffer".

Het begin was opperbest, een vriendelijke waard en waardin, leuke lui, die eten en drinken ten beste gaven. Een luilekkerland voor de arme avon-turiers! En tevens kregen ze verhalen te hooren over dat wonderland in den Oost, waar het goud bij hoopen in de rivieren lag, waar mooie meisjes — en wel zonder kleedage — overal rondliepen. Pakten deze wonderverhalen niet, dan kwam de rekening en de bedreiging met den schout, die zijn rakkers zou sturen!

Maar zoover kwam het nooit! De goedige waard wist 'n uitweg. Hij had konnekties en dank zij die konnekties kon hij de lui 'n goed plaatsje aan boord bezorgen. Erg best, de man was zelfs zoo goed om zijn gasten een „kompleete" uitrusting te bezorgen, alles, wat men noodig had op zoo'n verre reis(?). Hij was zelfs zoo goed om zijn beschermelingen op de schuiten te brengen die de aangeworvenen naar de vloot in Texel bracht. En daarna ging hij naar de „comptoiren" met de namen der ongelukkige reizigers en kreeg soms 150 gulden voor elken man, die daarna successievelijk aan boord en in Indië van de armoedige gage afgetrokken werd.

Het was dus niet allemaal gespuis, dat meeging. Onder de Hollanders was weinig ambitie en den Duitschers werd dikwijls van Hollandsche zijde de raad gegeven, nooit of te nimmer mee te gaan. Dat blijkt ook uit het feit, dat verscheidenen na hun terugkeer in de „Heimat" in staat waren behoorlijke reisverhalen te schrijven, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten.

Bovendien gingen zij als soldaat of matroos aan boord, niet als Valentijn, die als *de* predikant aan boord bijzondere voorrechten genoot, extra proviand kon meenemen, en toch geweldig moppert over den toestand op de schepen.

Scherp in tegenstelling met de meer dan gewel-dige winsten, die in patria gemaakt werden, was de uitrusting der Oostinjevaarders. Die schijnt, wat proviand betreft, niet in orde geweest te zijn. Ste-rioliep vindt men in de reisverhalen van ver-schillende jaren, dat na 6 tot 8 weken varen de witte vlag van het admiraalschip woei en scheeps-

raad gehouden werd. Het gevolg... rantsoeneering van de toch al karige kost der bemanning. Een der patiënten (Tappen) beschrijft dat heerlijke menu: per man en per week 2 pond beschuit, 1 pond pekelspek, ½ pond pekelvleesch, ½ maat water en voor 1 penning brandewijn. Een ander (Hessen) noemt als gewoon rantsoen: „so in eingesaltsenen Speck, und in Peckel liegenden Fleische, den dürren Stockfischen und schwarzen Beschnyden oder Zweyback".Weer een ander (Frikens) deelt een rijkelijker menu mee: 5 pond beschuit, ½ pond boter, 1 „mutje" olie en twee „mutjes" azijn per week en per man, verder driemaal per week pekelspek en dito vleesch, maar de beide laatsten hebben dikwijls 4 tot 6 jaren in de pekel gehuisd!

Gelukkig werd voor de geestelijke behoeften beter gezorgd! 's Morgens en 's avonds godsdienstoefening, waarbij psalmen gezongen moesten worden, waarom de goedertierene Compagnie elk lid der bemanning bij het begin der reis een psalmboek vereerde. De baklieden moesten ervoor zorgen, dat bij elken maaltijd gebeden werd. In tijden van zware ziekten werden biddagen gehouden. Wie de oefening verzuimde, kreeg geen... brandewijn! Of dit nu altijd de juiste voorgangers waren, is te betwijfelen. In Bontekoe's reis staat: „Terwijl de Maets doende waren, plock-haerden onze *Domine* met een *Assistent*, die beyde in de boeyen gheset werden. Den 16 dito, zynde *Paeschdagh*, wierden sy beyde daer weder uyt gelaten. Doe quam het Volck uyt de Jonck al-te-mael in ons schip, om de Predicatie te hooren". Een ander predikant moest twee terdoodveroordeelden troosten, een jongen van... 14 jaar en een Italiaanschen bootsman van 40, die rug aan rug gebonden, den volgenden dag in zee geworpen zullen worden. En hij bemerkt, dat de jongen „ysselyck huilde". Wat te begrijpen is!

Maar het ergste, het vreeselijkste was het water! Nauw komt het schip in de buurt van den Aquator, of de bewuste, witte vlag verschijnt: het water wordt gerantsoeneerd. De mannen loopen met kogels in den mond om den brandenden dorst te stillen. Weer Hessen vertelt, dat „ein einziger Trunck Wasser um 6, 7, biss 8 Schilling Holländisch verkauft wurde". En welk water! Het modderwater, dat frontsoldaten in den grooten oorlog dikwijls dronken, versch uit een smerigen poel, was daarbij vergeleken nog een heerlijkheid. De toestand van deze walgelijke vloeistof was zoodanig, dat men reeds bij het lezen ervan walgt. Genoeg is het te zeggen, dat het meer dan stonk en van maden en wurmen wemelde. En zelfs dit werd per mondjesmaat verdeeld! Toestanden!

Natuurlijk kwam als derde gast de scheurbuik aan boord, wat algemeen bekend is. Maar niet de afschuwelijke vorm, waaronder deze hier optrad, iets, waarbij de Indische beri-beri een kleinigheid is, hier veroorzaakt door bedorven, gepekeld vleesch, dito water en dito... lucht.

Men kan zich levendig voorstellen, hoe het daar onder dek uitzag en „rook", ook zonder dat bij stormweer de luiken gesloten moesten worden. Tallooze zieken, soms 43 gezonden op een bemanning van 280 koppen, die zich niet bewegen konden en totaal hulpeloos waren. De jonge jongens van soms 14 jaar uit Amsterdam meegenomen — op de retourvloot nam men slaven of hun kinderen mee — moesten het schip schoonvegen en als de lucht al te zeer bedorven was, werd er met azijn gesprenkeld, gelijk o.a. Valentijn meedeelt.

Aan boord waren natuurlijk een wondheeler of een barbier, ook een of meer krankenbezoekers. Maar ze wisten zeer goed, dat ze hier machteloos stonden, radeloos, als de roode loop of pokken uitbraken.

De eenige hoop, *de* redding was om land te vinden. En een extra zoopje brandewijn of een kan Fransche of Spaansche wijn was de belooning voor hem, die het land van belofte het eerst ontdekte.

Dan ging een blijde rilling door de tallooze zieken en de weinige gezonden. Sloepen uitgezet om water te zoeken, vruchten en groenten te verzamelen.

In vele sloepenreizen werd de droeve ziekenvracht aan wal in een primitief kampement ondergebracht. Het schip werd gelucht en schoongemaakt. De zieken voelden zich als in een paradijs en waar mogelijk, trad spoedig verbetering in.

Doch ook gebeurde het, dat 's nachts zoo'n ziekenkampement door de inlanders overvallen en uitgemoord werd. Ook, wat nog bitterder was, dat de eerste sloepen op een overmacht van met snaphanen bewapende inboorlingen stuitte en het schip met zijn lading van ellendigen verder moest zeilen op zoek naar andere ankerplaatsen.

Onbegrijpelijk zijn die toestanden, te meer om bij aankomst te Batavia of Kaap de Goede Hoop weinig valiede manschappen dikwijls niet in st waren met het schip op de reede te manoevreeren zoodat hulp gezonden moest worden. Onbegrijpelijk! Terwijl de Compagnie in Eng.- en Ned.-In met de grootste omzichtigheid optrad bij het ves gen van comptoiren en versterkingen, vergat de tusschen patria en Kaap de Goede Hoop de hoog noodzakelijke tusschenhalte aan te leggen.

En nog onbegrijpelijker is, dat men met zul verzwakte bemanningen *het waagde*, Portugeesc en andere schepen aan te vallen en te overme teren, vijandige kusten attaqueerde!

Vandaar het opschrift: Stille Helden!

Van Week tot Week.

Dinsdag 16 tot Maandag 22 Juli.

De oorzaken der aanslagen ter Oostkust. Bata Aneta verneemt, in tegenstelling met de ge stelling van verschillende bladen in Indië al het positief bewijs geleverd was, dat de organiseerde communistische actie en inv den van Moskou de oorzaken zouden zijn de tragische aanslagen ter Oostkust, dat bepaald onjuist genoemd moet worden. H hoofdparket, waaraan de algemeene recherc dienst verbonden is, bezit thans niet het teriaal voor zulk een bewijs. Ware dit wel geval, dan zou de regeering reeds lang te de personen, die bij de destructieve actie trokken waren of die onder den invloed die actie stonden, onverbiddellijk zijn op treden. Het eenige wat men thans weet is, van onderling verband tusschen de inciden met een extremistisch karakter, die ter Oo kust zijn voorgekomen, niets duidelijk ge ken is en nog veel minder van een haard waaruit deze incidenten aangestoken zou zijn. Zoolang geen andere feiten worden o dekt, ligt dus het vermoeden voor de hand, kwaadwillige elementen zich op Java lie aanwerven en in Deli, ieder in eigen kri ongeorganiseerd ontevredenheid hebben wekt. Tegen deze actie zijn reeds sedert ontdekking verschillende maatregelen nomen en worden thans nog andere maatre len beraamd.

Snelle berechting. Batavia. Naar Aneta verneemt het vooronderzoek in de zaak van den mo op mevrouw Landzaat te Siantar op 11 Juli geloopen. De behandeling van de zaak is paald op 18 Juli voor den Landraad te Sian tar, waaruit blijkt, dat de rechterlijke mac ingeval dit uit strafrechterlijk oogpunt mog lijk is, bereid is de behandeling van eenvou dige zaken zooveel mogelijk te bespoedigen.

De Indische Katholieken en het Regeeringsbeleid. In den Volksraad ontkende dr. Schmutzer (I. K. P.) dat het huidig bewind op liquidatie is gericht. Spr. ontwikkelt de gronden van Katholieke staatsleer voor de maatschappij. Hij constateert, dat in groote lijnen het tegen woordig beleid van de regeering hiermede in overeenstemming is. Waarborgen moeten wor den gesteld voor de minderheden, de Neder landers en de Chineezen. Zelforganisatie van de verschillende Indische volken acht spr. het beste. Hij verkiest een federatie boven een een heidsstaat, maar de Indonesische volken mo ten hierover zelf beslissen. Spr. merkt op, dat door de nieuwe staatsregeling wij pas staan aan het begin van een lange ontwikkelings geschiedenis. Hij vraagt zich af of de rege ring niet te tolerant is en waarschuwt de re geering, dat brandstof voor bloedige conflic ten aangedragen wordt wanneer de linksche en rechtsche extremisten, de Nederlandsche fascisten van het blanke front, maar hun gang kunnen gaan.

Soerabajasche Stadion-plannen. Sinds eenigen tijd bestaat bij het gemeentebestuur van Soerabaja het plan om te geraken tot de oprichting van een stadion. Men heeft daarvoor het oog laten vallen op het raceterrein op Sawaän. De Soerabaische Harddraverij- en Renvereeniging heeft de bedoeling gehad om het terrein, waarop thans elk jaar de rennen worden gehouden,

van den Chineeschen eigenaar te koopen, maar volgens de Ind. Crt. is het totnutoe bij dat schoone voornemen gebleven. Men doet nu aan den gemeenteraad voorstellen om het terrein à raison voor ongeveer *f* 160.000 van bedoelden Chineeschen eigenaar te koopen. De renvereeniging kan het terrein dan op de door haar vastgestelde racedagen in bruikleen ontvangen, natuurlijk tegen betaling.

Men hoopt het Stadion, waarin totaal, met den grond inbegrepen, een som van meer dan 2½ ton goud zal gaan steken, rendabel te kunnen maken. Uit de entrée's en de huurpenningen van de oefenvelden denkt men binnen een jaar of tien dubbel en dwars de koopsom en de aanlegkosten terugontvangen te hebben.

De Chineesche emigratie. Naar Aneta verneemt, heeft de toestand in Swatow (China) het gevolg, dat van uit die plaats de emigratie thans vele bezwaren ondervindt.

Verder bestaat voor de emigranten uit Hongkong het inconvenient, dat de Chineesche regeering op die plaats niet vertegenwoordigd is, zoodat de Hongkonger, die emigreeren wil, eerst een pas moet halen uit Canton. Dit geschiedt door Chineesche runners, die 22 dollar daarvoor in rekening brengen, een bedrag, voor menigeen te groot.

Nederlandsche consuls in China zijn gevestigd te Hongkong, Peking, Shanghai en Swatow. Sedert 1 April j.l. zijn er met betrekking tot het passenstelsel strengere bepalingen in het leven geroepen.

Ondanks dit alles is de emigratie naar Indië, en vermoedelijk ook naar elders, in de afgeloopen maanden van dit jaar nog iets hooger geweest dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar, een bewijs dus, dat de strijd om het bestaan in China niet bijster rooskleurige uitzichten biedt.

Candidaten Indisch ambtenaar. Naar het „Bat. Nieuwsbl." verneemt, is aan de regeering voorgesteld om — met het oog op de bizondere omstandigheden in Indië — de voor de toelating tot de studie van Indisch ambtenaar in Nederland toegestane leeftijdsgrens, speciaal voor de gegadigden die zich in Indië aanmelden, met één jaar te verhoogen en derhalve te brengen op 22 jaar.

Troepen naar Deli. Batavia. Naar Aneta verneemt, verzocht de regeering aan den Gouv. van de Oostk. van Sum. te overwegen of het ter geruststelling van de Europ. bevolking niet wenschelijk zou zijn, korten tijd door troepen te laten patrouilleeren. De gouverneur, de heer Van Sandick, heeft geantwoord, dat zijns inziens de algemeene veiligheid in het gewest geen enkel oogenblik gevaar liep. Hij is echter van oordeel, dat hij de suggestie van de regeering moet opvolgen, daar hij geen middel onbeproefd wil laten om het gevoel van ongerustheid, dat thans bij het publiek heerscht, weg te nemen.

Balata. De Gouverneur heeft, naar „De West" meldt, afwijzend beschikt op een verzoek van balata-exploitanten, om vrijstelling van retributie voor het loopend jaar en voor 1930 vrijstelling van retributie en concessierecht.

Het bestuur wenscht een afwachtende houding aan te nemen.

PERSONALIA.

Dr. R. Broersma. Naar de „Loc." verneemt, zal dr. R. Broersma, na een verblijf in Indië van bijna twee jaar, binnenkort weer naar Europa terugkeeren. Dr. Broersma heeft met het oog op een van zijn bekwame hand te verwachten werk over de Molukken, een klein jaar in de Groote Oost doorgebracht tot bestudeering en recht verstaan van de economische verhoudingen en mogelijkheden. Voorts heeft dr. Broersma tijdens zijn jongste studiereis Midden-Sumatra en Oost-Celebes bezocht en zich o.m. in het bizonder geinteresseerd voor den coprahandel met Gorontalo als centrum.

Benoemd: tot commissaris voor het toezicht op het beheer van de Pensioen- en Weduwen- en Weezenfondsen van de Indische burgerlijke ambtenaren W. de Vries Gzn., hoofd van den gouvernementsaccountantsdienst; tot commissaris voor het toezicht op het beheer van het Pensioenfonds voor Europeesche locale ambtenaren in N.-Indië, W. de Vries Gzn., hoofd van den gouvernementsaccountantsdienst; tot lid der commissie voor inlandsche rechtspersonen mr. C. C. I. Maassen, wd. adjunct-insp. voor de agrarische zaken en verplichte diensten.

[1]) De Aneta-telegr. ontleend aan de „N. R. Ct." en de „Nwe. Ct."

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Metaalwerk op de Jaarmarkt te Djocdja.

Hebben wij de beide vorige weken hier gewezen op hetgeen op textiel- en vlecht-gebied ter laatste Djocdjasche Jaarmarkt te bewonderen viel, thans willen wij de aandacht vestigen op hetgeen de heer *J. E. Jasper*, samensteller van het „Verslag", in hoofdstuk V, mededeelt omtrent de „Metaalbewerking".

Na betuigd te hebben, dat tot de mooiste collecties in de groep van goud- en zilver-smeed- en drijf-kunst ongetwijfeld behooren: de door Z. H. den Sultan van Jocdjakarta en Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta ingezonden gouden waardigheidsteekenen, welke uitmuntende proeven zijn dier kunst, roept schrijver in het bijzonder belangstelling in voor de tentoongestelde verzameling van den Regent van Gianjar, waaronder zich een aantal groote krissen bevindt met fraai gedreven gouden scheden en even kostbare, met edelgesteenten versierde grepen, in den vorm van *Rakshasa*-figuren (booze-geesten-verdrijvers), zegt hij:

„Wanneer men weet, dat zulk een figuur met alle fijne details ervan gedreven is uit een hollen koker, waarin de lange drijfbeitel volgens een bepaalde methode in beweging gebracht moet worden, opdat de punt ervan het metaal tot hoog relief buitenwaarts kan uitslaan, dan beseft men meteen, dat voor zulk een arbeid bijzondere bedrevenheid en kunstvaardigheid noodig zijn.

„Een groote sirihdoos, welke in de Gianjarsche collectie prijkt, is samengesteld uit een ovaal vat van gedreven goud, op een veelkleurig houten voetstuk. Het vat is de bergplaats voor de verschillende gouden doozen en doosjes, waarvan de trapezium-vormige, viervlakkige strootjes- (Inlandsche sigaretten) koker [1]) zeker wel het mooiste is, door zijn gedreven en gegraveerde versieringen.

„Het Balische drijfwerk toont over het algemeen meer relief en forschere standaardmotieven, dan het Javaansche; vaak worden die motieven afgewisseld door onbewerkte medaljons en robijnenzetsel."

Ook *Fatima*, de bekende kunstnijverheidverkoopster van Singaradja, die o.a. zeer bekwame zilversmeden in haar dienst heeft, had een groote inzending gedaan van allerlei doozen en schalen. [2])

Uit Gresik en Kedoenwoeni (Pekalongan), twee plaatsen, waar de edelmetaalkunst nog druk bedreven wordt, zijn, zooals de heer Jasper schrijft: „vele goedkoope en aardige volkssieraden" ingezonden. Zij demonstreeren de bedrevenheid der betrokken kunstnijveren, om door combinaties van verschillende versieringswijzen en procédés (bolletjes- en filigrain-samenstellingen, matgraveering enz.) bekoorlijke effecten te verkrijgen."

Mas Asman uit Buitenzorg, graveur bij uitnemendheid, heeft de kunst praktisch toegepast op voorwerpen voor Europeesch luxe-gebruik: tafelgerei, presenteerbladen en vaatwerk.

Roodgebeitste *(sepoeh)* sieraden waren er uit Batavia en een Atjehsche goudsmid van Koetaradja had gouden dasspelden ingezonden, die den vorm hebben van het Atjehsche steekwapen: de *rentjong.* [3])

[1]) Wij herinneren ons een dergelijk prachtstuk op de eerste tentoonstelling van „Oost en West", in de bovenzaal van Heerengracht 4 te 's-Gravenhage, eigendom van wijlen den heer Scherer gezien te hebben, nu ongeveer een kwart eeuw geleden. — Red.

[2]) Ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, kan men dit mooie zilverwerk koopen. — Red.

[3]) Hetzelfde idee heeft een Maleische zilversmid te Pontianak gehad, om behalve dasspelden en damesbroches, ook briefopeners-vouwbeenen te maken, in den verschillenden vorm der *mandau* van de drie Dajakstammen, keurig van bewerking. Ook deze zijn bij „Boeatan" te bewonderen. — Red.

De vele vitrines bevatten voorts — naar wij lezen — o.m. sieraden van goud-filigrain uit Kendari (bij Bandjermasin), van zilverfiligrain uit Kotagedang (Padangsche Bovenlanden) en een keurig stel toilet-artikelen, met gedreven zilveren beslag, vervaardigd onder leiding van den Jogdjaschen winkelier, den heer *Tan Sien Tjoan*, voor wien vele kotagedésche zilversmeden werkzaam zijn.

Naar wij vermoeden zal in dit werk Chineesche invloed wel niet uitgesloten zijn, doch daarom behoeft het niet minderwaardig te wezen, al hebben zeker de zuiver Vorstenlandsche motieven, niettegenstaande hun soms overgroote weelderigheid, toch hun eigen bekoorlijk cachet. Met à-jour-versiering b.v. worden vaak zeer fijne effecten bereikt o.a. bij de ronde en klosvormige doozen *(bogém)*, waarin de Javaansche vrouw kostbare kleinigheden opbergt.

Veel van dit werk is ook uitvoerig beschreven door den heer Jasper in zijn standaard-werk: „De Goud- en Zilversmeedkunst", deel IV van de serie boeken over de Inlandsche kunstnijverheid in Nederl.-Indië.

In dit verband zij hier nog eens gewezen op het prijzenswaardige initiatief der *Raden Ajoe* van den *Regent van Tegal* — zuster van wijlen de onvergetelijke *R. A. Kartini* — die, bemerkende, dat er nog maar enkele oude, bekwame zilversmeden in haar gewest die kunst beoefenen, deze aan den arbeid zette, bij haar in de *Keboebatèn* (Regentswoning), omringd door jonge helpers, als leerlingen, terwijl zij ook voor het fraaie zilverwerk, dat aldus onder hare aanmoediging vervaardigd wordt, afzetgebieden tracht te vinden. Op de *Ita* in Arnhem was het vertegenwoordigd en ook thans nog in Boeatan, wier Raad van Beheer een bijzonder mooie *bokor* (kom) van Tegal, als jubileumgeschenk aan H. M. de Koningin-Moeder ten geschenke bood, welke groote bewondering opwekte.

Naast de edelmetaalkunst, prijkte ter Djocdjasche Jaarmarkt, in een afzonderlijke loods, een groote collectie geel-koperen voorwerpen, waarbij duidelijk het onderscheid viel waar te nemen tusschen het onversierde, maar goed gepolijste werk van Soemedang, de reliefversieringen (veelal in lotus-motief) bevattende voorwerpen van Djokdjakarta en Kotagedé; de geciseleerde vazen, kwispedoors, kommen enz. van Soerabaja en de gongs van Semarang.

De heer Jasper schrijft hierbij o.m.:

„Het kopergieten wordt tegenwoordig bijna uitsluitend nog maar toegepast tot het verkrijgen van voorwerpen voor Westersch luxegebruik. Vazen, aschbakjes, muurborden, vouwbeenen, sigarenkokers, luciferstandaards, ronde tafelbladen, meestal van geciseleerde siermotieven voorzien, zijn de, als Oos-

tersche curiosa, gewilde dingen, welke de werkplaatsen der tegenwoordige kopergieters en -ciseleurs verlaten. [4]) De concurrentie, *het gebrek aan leiding,* de zucht om snel winsten te maken, en daardoor de verdwijning van oude vormen en procédés, hebben de techniek en het artistieke peil, ook van dit oud-Inlandsch bedrijf, in den loop der tijden, sterk doen achteruitgaan."

Blijkt hieruit niet opnieuw hoezeer een *„Centraal Instituut voor de inheemsche kunstnijverheid"* hoog noodig is in Nederl.-Indië?

Verder lezen wij:

„Op deze 2e jaarmarkt-tentoonstelling is er met opzet voor gezorgd, om het oude bij het nieuwe te plaatsen, opdat de nog bestaande, mooie producten uit den bloeitijd van het bedrijf, zoovele goede voorbeelden zouden zijn, den modernen nijveren wijzende op de technische knapheid en de artistieke vaardigheid van hun vroegere vakgenooten.

„En dan moet in de allereerste plaats genoemd worden: de groote inzending oud koperwerk, door het *Bataviaasch Museum van Kunsten en Wetensch.* welwillend afgestaan. Alsook de verzameling van den heer *Ir. J. L. Moens,* die uitmuntende stukken uit Borneo heeft bijeengebracht, waar de geelkoperbewerking bijna geheel op den achtergrond is geraakt, — zelfs het centrum Negara levert tegenwoordig weinig of niets meer."

Bij reproducties van goede foto's, wijst de heer Jasper op de groote schoonheid en technische volkomenheid dezer oude voorwerpen:

„In die verzameling bevindt zich b.v. een Negarasche koperen waterschepper, waarvan het lichaam breede randen van opgelegde lijntjes vertoont, terwijl het handvat aan het einde een vleugelvormige verbreeding heeft, binnen de uiterste randen waarvan een à-jour-teekening van gebogen lijnen is uitgevoerd. Dit alles geeft aan: niet alleen, dat de vervaardiger van de wassen voorvormen een goed en kunstzinnig boetseerder moet zijn geweest, maar ook, dat de gieter zijn vak praktisch zóó kende, dat hij in staat was, om uit zulk een voorvorm, met die ranke versieringslijnen, een volkomen gaaf gietsel te kunnen produceeren.

„Datzelfde geldt in sterkere mate voor de nog fijnere à-jour-teekening van gestyleerde vierkanten en toempals, zooals deze voorkomen in den wand van een koperen pot, een oude maat, waarmee bij huwelijken de geldelijke bruidschat werd bepaald."

Wij slaken, met schrijver, de verzuchting:

„Bezien wij ook den rand van de kom, die, tusschen rankstyleeringen, de figuren van naar elkaar toegekeerde, pronkende pauwen bevat en zwart geëmailleerd is, dan betreuren wij slechts, dat dergelijke fraaie ontwerpen en technieken in de werkplaatsen der moderne nijveren bijna niet meer worden uitgevoerd."

Er zijn echter behalve op Oost-Borneo, ook op Java en de andere eilanden, nog wel enkele bekwame, artistieke metaalwerkers, die onder deskundige organisatie hun vak aan jonge landgenooten van goeden aanleg zullen kunnen en willen leeren, wanneer hun van hooger hand daartoe de waardeerende en aanmoedigende spoorslag gegeven wordt.

De volgende week hopen wij uit Hoofdstuk VI en VII van het „Verslag" het een en ander aan te halen over: Hout-, Bamboe- en Leder-bewerking.

---

[4]) Naar bekend, worden de meeste hiervan naar de warenhuizen van Amerika geëxporteerd. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Koloniën zonder politiek.

Dr. Hjalmar Schacht, pres. der Duitsche Rijksbank, verwekte onlangs op de Experts-conferentie te Parijs groote sensatie, doordien hij een ruim prestatievermogen van Duitschland in de herstelkwestie, afhankelijk stelde van het herkrijgen van de beschikking over eigen grondstoffen-bronnen, m.a.w. het herkrijgen van koloniën, vrij van vreemde contrôle. In de *Deli Crt.* (20/6) betoogt *Dr. Schacht* thans dat *het geheele koloniale probleem uit het domein der politiek gelicht* behoort te worden. De bekwaamsten moeten *z.i.* worden toegelaten tot het deelnemen aan de taak van verstandige en succesvolle kolonisatie. Het is een feit dat, welke meening men ook moge zijn toegedaan omtrent de verantwoordelijkheid van particulieren, Regeeringen of politieke partijen voor den wereldoorlog, *de oorzaak van den oorlog* in laatste instantie te zoeken is in *de overbevolking van Europa* en in de *beperkingen, aan de economische nooddruften* aan Europeesche volken opgelegd.

De schrijver stelt — naar het inzicht van de *D.C.* — hiermee aan de orde een buitengewoon belangrijk onderwerp, dat in de toekomst waarschijnlijk het centrum der internationale politiek zal vormen. Een feit is, dat bij den tegenwoordigen toestand slechts enkele landen groot voordeel trekken en dat deze dus uit den aard der zaak niets van een aantasting van verkregen rechten willen hooren, wanneer dr. Schacht eens mocht voorstellen op die wijze tot een beteren toestand te komen. Zoo ver behoeft men trouwens niet te gaan. Het bestuur over koloniën, zooals Nederland dat doet, komt voor verreweg het grootste deel tegemoet aan de belangrijke economische bezwaren als door dr. Schacht genoemd. *De politiek der open deur,* zonder preferentieele rechten voor het Moederland, schept een toestand, waarbij elk land in de openlegging der koloniale gebieden en de productie van grondstoffen kan deelnemen. *Ned.-Indië is er een sprekend voorbeeld van:* Een fiscaal invoerrecht heeft uitsluitend ten doel in de behoeften der schatkist te voorzien en in het ontwikkelings- en productieproces van Ned.-Indië bestaat een buitengewoon belangrijke internationale samenwerking. Het beteekent voor Duitschland niet geheel hetzelfde als het bezit van eigen koloniën; er zijn voornamelijk uit historische invloeden voor Nederland buitengewoon groote voordeelen aan de positie van regeerder en bestuurder verbonden, maar de groote bezwaren van dr. Schacht zijn daarmee toch grootendeels opgeheven. Op deze wijze hangt dit vraagstuk opnieuw samen met dat van *de algemeene economische ontwikkeling,* dat te *Genève* aan de orde is gesteld en waarvoor de groote financiers der wereld, op initiatief der Nederlanders, als hoofdvoorwaarde hebben gesteld: opheffing der tolrechten.

De *Java-Bode* (15/6 „Bevolking en Bestaan") wijst op de voordeelen van de opening van den Benguella-spoorweg in Angola; deze spoorweg brengt hooglanden in Centraal Afrika, geschikt voor *Europeesche volksplantingen,* in verbinding met de kust. *Portugal* tracht den emigranten-stroom uit het moederland naar eigen grondgebied te Angola af te leiden. De *Japansche emigratie,* vooral naar de tropische landen, wordt thans eveneens door de Japansche Regeering krachtig bevorderd.

De Loc. geeft een „Economisch Supplement" (12/6, blz. 51) en schrijft over „Het Verre Oosten" (15/6, blz. 51), het *Bat. Nwsbl.* over „Duitsche activiteit in China" (13/6) en „De toekomst van Azië" (18/6, *J. Sch.*), de *Java-Bode* over „De Vlamingen en de Congo" (17/6).

De rede van den Landvoogd.

In enkele bladen vinden we reeds een bespreking van de *Openingsrede* (*De Sum. Post,* 19/6). Het *Nieuws,* alsof het blad strijd nutteloos acht, constateert, dat de rede weinig bevat wat niet reeds als bekend kan worden verondersteld. Hoezeer de ervaringen der laatste maanden ook tot matiging, ja tot teruggang naar diverse oude beproefde beginselen noopten, is er niets van een zoodanige kentering te bespeuren. Het *Bat. Nwsbl.* (15/6 „Klare Wijn") vindt dat in deze rede althans „klare wijn" wordt geschonken. Onbewimpeld verklaart de Gouv.-Generaal de snelle emancipatie van de bevolking tot het doel der Regeeringspolitiek. De rede getuigt misschien van een verren blik, maar zij bewijst tevens, dat de ervaringen van den dag niet meer tellen. De *Java-Bode* (15/6) vreest dat de rede er veel eer toe bijdragen zal de scheidingslijnen te verscherpen dan toenadering te bevorderen. De Vaderlandsche Club (te Soerabaja) kan, herlezend wat de ondernemers te hooren kregen, de conclusie stellen, dat haar komst niet overbodig is.

De *Deli Crt.* (17/6) acht noodiger dan al de genoemde politieke hervormingen, een *zakelijk en rechtvaardig bestuur.* Wanneer de risten wachtende lieden voor onze kantoren verdwenen zijn, omdat ieder snel en vlot geholpen is, wanneer ieder verongelijkte ernstig gehoor en behartiging van zijn belangen vindt, dan maakt het *„verouderde hormatbetoon"* geen enkel bezwaar uit. Want dat hormatbetoon is in wezen niets anders dan de Oostersche beleefdheid, die hoogstens het eenige bezwaar heeft, dat ze hier en daar, zooals trouwens alle menschelijke instellingen, tot uitwassen leidt. Wie die uitwassen bestrijdt, kan het instituut best handhaven tot het zichzelf overleefd heeft. Waar het wezen overleefd is, daar verdwijnt de inhoudlooze vorm vanzelf. Dat is thans nog niet het geval. De Landvoogd doet een gevaarlijk werk, om het door Van Heutz begonnen werk, van *de ondermijning der hormat,* den genadeslag toe te brengen. Met *het beginsel der gelijkstelling der bevolkingsgroepen* gaat de *D. C.* in groote lijnen accoord. Zij voelt dat ook als een natuurrecht, al ontveinst zij zich niet, dat er gevallen kunnen zijn, waarin het verschil in aard en karakter der bevolkingsgroepen gelijkheid in rechtsorde tot een onrechtvaardigheid zou kunnen maken. Overigens moet daarvan in zeker opzicht een vereenvoudiging in verschillende onderdeelen der administratie te wachten zijn, naast *eene uitbreiding van de bestuurstaak, die geweldig is.* Wanneer men bijv. daarop een volkomen gelijkheid in rechtsbedeeling en burgerlijk recht wil baseeren, die er toch in opgesloten ligt, dan denkt de *D. C.* dadelijk aan de enorme taak die ons Bestuur wacht. Zoo bijv. ten aanzien van den burgerlijken stand, het belastingwezen, de militieplicht en alles wat daarmede verder verband houdt. Het is dan ook een onmogelijkheid om ook maar bij benadering een aantal jaren te noemen, dat verloopen moet aleer aan de door den Landvoogd geuite maxime kan voldaan zijn. Al ware het alleen maar op grond van het verschil in draagkracht der verschillende bevolkingsgroepen.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (17/6 „De rede van den G.-G."; 21/6 *„Onze defensie"*; 21 en 22/6, 3de bl. „Complot van Chineesche koelies") en de *Deli Crt.* (17/6 „De politieke situatie").

Curaçao en Indië.

De heer *Zentgraaff* trekt in het *Soer. Hbl.* een parallel tusschen Ned. Oost-Indië en Curaçao. Men dient vooral scherp in het oog te houden — zegt Z. o.m. — dat zich in Indië momenteel hetzelfde gevaarlijke spel der *vermindering onzer weermacht* afteekent. In Curaçao werd de reorganisatie der politie in 1926 voltrokken. De bedoeling was, het garnizoen en het burgerpolitiecorps te laten samensmelten tot een compagnie militaire politietroepen, die den politiedienst in den beginne in het stadsdistrict en later ook in de buitendistricten op Curaçao zou verrichten. Daar er geen oorlogsschip meer in garnizoen lag was een militair garnizoen nog duidelijker onmisbaar, doch zij die altijd weten te vertellen, dat er toch niets zal gebeuren, wisten hun wensch doorgevoerd te krijgen. Zoo gaat het hier in *Oost-Indië* ook. De tijden zijn roeriger dan ooit tevoren; nimmer was een deel van het volk zoo opgehitst tot verzet als thans. Niettemin vervangt men hier en daar in de Buitengewesten de troepen door politie. Nooit heeft politie, optredend als militaire macht, iets anders dan een slecht figuur gemaakt. Het liep altijd mis wanneer zij als militaire macht optraden; zij hebben geen militaire waarde nòch traditie. Toch worden zij in stand gehouden door burgerlijke ambtenaren. Het is thans toch maar bestaanbaar, dat in de stad Soerabaja en vermoedelijk ook elders, in de sectiehuizen der politie achterlaadkarabijnen met munitie zijn opgelegd om daarmee in tijd van nood een deel der politie te kunnen bewapenen. Dit is niet alleen domme, doch ook gevaarlijke Spielerei. Geweer en karabijn zijn aanvalswapenen; voor verdediging zijn zij minder geschikt. Het zijn de militaire wapenen bij uitnemendheid; zij kunnen slechts naar behooren worden gehanteerd door mannen, die in het gebruik goed en langdurig zijn geoefend, maar vooral: door mannen die als militair krijgstucht en vuurdiscipline hebben geleerd. Het idee alleen dat onze straatpolitie gebruik zou maken van aanvalsvuurwapenen, is gevaarlijk voor eene stad als Soerabaja, welker inwoners eventueel de dupe zullen worden van het wilde schieten door troepen ongedisciplineerde lieden zonder eenige militaire waarde. Het is eene dwaasheid, volkomen passend in het antimilitaire drijven van vele ambtenaren in dezen tijd, en men zag in Curaçao waartoe dit kon leiden.

De Loc. (11/6, blz. 19; 13/6, blz. 3, 12 en 33) en de *Java-Bode* (12, 13 en 14/6) bevatten artikelen over Curaçao.

De Studieclub te Soerabaja.

Van de zijde der Vaderlandsche club is critiek geoefend op het verleenen van Regeeringssubsidie aan de Studieclub. Op de den 9en Juni gehouden jaarlijksche algemeene vergadering te Soerabaja heeft *Dr. Soetomo,* de voorzitter der Studieclub, uiteengezet dat de Vereeniging nooit *subsidie van de Regeering* ontving voor de vereeniging zelf, doch dat de vereeniging uitsluitend hare bemiddeling verleende voor een door haar geëntameerd *sociaal of liefdadigheidswerk.* In dit geval bijv. ontving de

Studieclub regeeringssubsidie voor de op vereenigingsinitiatief opgerichte *Vereeniging Vrouwenhuis*. De aanval van de Vaderlandsche Club mag dus *z.i.* als ongegrond beschouwd worden. (*Java-Bode*, 15/6 „De Studieclub te S.").

In de „*Javasche Crt.*" verschenen de Statuten van de *N.V. Bank Nasional „Indonesia"*, gevestigd te Soerabaja. De vennootschap heeft ten *doel*: het in leen verstrekken van gelden en het verleenen van credieten, het in giro of deposito of op andere wijze in bewaring nemen van gelden of waarden, het verstrekken van werkkapitaal aan ondernemingen van landbouw, nijverheid of handel, het koopen en verkoopen van onroerende goederen, het administreeren van onroerende goederen, gelden of andere fondsen en het verrichten van alle zóódanige bankzaken als in den meest uitgebreiden zin geacht kunnen worden tot het bankiersbedrijf te behooren. Het *kapitaal* der vennootschap bedraagt *f* 500.000.— (*Java-Bode*, 12/6).

De *Volksuniversiteit* te Batavia, opgericht op initiatief van P. N. I. en andere vereenigingen, zal met ingang van 1 Aug. a.s. H. I. S., *schakelschool* en *Mulo* oprichten. De organisatie komt te staan onder leiding van den bekenden nationalist, *dr. Samsi*. Als hulpkrachten zullen fungeeren enkele studenten der Rechtshoogeschool. Voorzitter van de Commissie van Toezicht is de heer R. M. A. Koesoemo *Oetojo*, lid van den Volksraad; secretaris

de heer Otto Koesoemo *Soebrata*, gedeputeerde van de prov. Pasoendan. (*De Loc.* 10/6).

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (12/6, blz. 33 „Over rietbranden"; blz. 36 „Volksziekten in de Minahassa", Dr. Tumbelaka; 13/6, blz. 1 „Het land van Adriani en Kruyt", Horsting), het *Bat. Nwsbl.* (13, 17 en 18/6 „Midd. Technisch Onderwijs") en de *Java-Bode* (18/6, A „Gezinsopvoeding").

De batakraces te Kaban Djahé.

De *Deli Crt.* (17/6) vertelt van *Spiegelgevechten der Bataks* tijdens de Batakraces op het race-terrein te Kaban Djahé, dat schitterend gelegen is tusschen de bergen der hoogvlakte. De Batakoorlog, die op het raceterrein in aller vrede uitbrak, was een kostelijk voorbeeld van een allerprimitiefsten strijd tusschen twee stammen, die elkander met donderbussen en lange speren trachtten te bestoken. Aan weerszijden van het veld stonden de partijen opgesteld, krijgshaftig gekleed en aangevuurd door in het vuurrood gekleede hoofdmannen die vooraan tandakten, zwaaiend met een staf als teeken hunner onschendbare waardigheid. De scheidsrechter liep met een kleedje van paardenvel in het midden, terwijl aan den kant de oude wijzen van elken stam waren gezeten, die, wanneer er weer een ernstig treffen had plaats gehad, langzaam verrezen en plechtig zwaaiend met gedroogde bladeren naar het midden liepen om daar te beraadslagen. Schreeuwend en krijschend trok een der partijen een paar meter vooruit om de tegenstanders onder luid gehoon te beschieten met de zwaarknallende donderbussen. Het afschieten van zoo'n geweer ging soms op zich zelf al met eenige ceremoniën gepaard. De schutter sprong drie passen naar voren, zwaaide luidruchtig en manmoedig met den vrijen arm, maakte een Schotsche drie en zette zich vervolgens schrap om, na het geweer te hebben aangelegd, een rommelend schot te doen weerklinken, dat door de tegenpartij met evenveel enthusiasme werd beantwoord. De vrouwen waren volgens oude wijze ook op het slagveld aanwezig en zochten dekking achter de manhaftige verdediging van goed en bloed. Zoo nu en dan „sneuvelde" een der helden, welk feit dan met een vreugdegehuil aan het andere front werd begroet. Meermalen werd het gevecht onderbroken door de beraadslagingen der oude paaien, die ernstig met elkander bespraken of de strijd moest voortduren en die — wie weet — als in Genève met vuur den vrede verdedigden, terwijl de stammen elkander over hen heen met weinig vriendelijke gebaren bedreigden. Op ons, die opgegroeid zijn met het woord oorlog in vlammende teekenen geschreven aan den wereldhorizont, maakte deze Batakoorlog een kinderlijken en naïeven indruk. Soms moest men even aan middeleeuwsche burgertwisten denken, maar daar ging het misschien nog niet zoo wonderlijk toe als bij dezen strijd van een natuurvolkje dat nog nauwelijks de schoenen van het absoluut primitieve ontgroeid is. De voorstelling was vrij spoedig afgeloopen en het was een genoegen de trotsche gezichten te zien van de met donderbussen gewapende deelnemers die, de mutsen getooid met groen, van het slagveld terugkeerden naar hun dorp.

De Loc. (10 en 14/6, blz. 5 en 20) en de *Java-Bode* (13 en 18/6) vervolgen hunne beschrijving van „De exploratie van N.-Guinea".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Algemeen Landbouwweekblad v. Ned.-Indië.

Van de belangrijke opstellen in het No. van 8 Juni voorkomende, noemen wij ditmaal: De afschaffing der invoerrechten op thee in Engeland en de gevolgen voor de Amsterdamsche theemarkt. Voorts een art. overgenomen uit de Javabode: Groot-grondbezit in de Preanger. Wordt het nuttig aangewend? En: Frederik Holle „De vriend der Soendaneezen", met dit slot: „Voor het Europeesche element in Indië, blijft hij een opmerkelijke, een verdienstelijke, tevens een tamelijk alleenstaande figuur; reeds hierom, dewijl het levensdoel van den „vriend der Soendaneezen" zooveel hooger stond dan het levensdoel van een naar promotie, verlof, pensioen of fortuin jagende maatschappij.

De Indische Culturen. Teysmannia.

Het No. van 16 Juni opent met een „In memoriam K. Wybrands. Met portret." Vervolgt dan met de voordracht van Dr. Koningsberger over „De ontwikkeling van de Java-Suiker-Industrie, ontleend aan het Soerab. Hlb., gehouden op het Intern. Suiker-Congres te Soerabaia, 6 t/m. 13 Juni. — Verder: Nieuw landbouwwerktuig. — Tropische Orchideeën, door Dr. Z. Kamerling. — Het gebruik van Kruipgewassen in de Thee-cultuur, door T. H. Holland. — Doeltreffende methode voor het propageeren van verbeteringen op landbouwgebied. — Afschaffing van de Thee-rechten in Engeland. — Kunstmatige rubberproductie. — Bevordering van Klein-Landbouw, door A. F. Velders. — De Suikersituatie, met betrekking tot voorraden en behoeften, door S. E. Ruegg. — Het slot van: Looistofleverende gewassen in enkele deelen van het Britsche Rijk.

De Ingenieur

van 13 Juli bevat o.m. XXste zitting van het Institut Colonial International te Brussel 24—27 Juni, door ir. R. A. van Sandick. — Werk van het proefstation voor watervoorziening in Ned. Oost-Indië, door prof. ir. H. van Breen.

Korte berichten van Landb., Nijverh. en Handel.

(Uitgegeven door het Dep. v. Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg). Inhoud van het No. van 14 Juni: Kennisgevingen, mededeelingen van verschillenden aard. — Economische en handelsberichten. — Statistieken. — Handelsrelaties. — Nieuwe Maatschappijen. — Marktberichten. — Bijvoegsels.

De Indische Mercuur.

In het No. van 17 Juli '29. De handel in reptielhuiden in Ned.-Indië en de reptielenvangst, door H. Witkamp. — De nieuwe eereleden van het Proefstation voor de Java Suiker Industrie, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De Internationale Suikerproductie. — Economisch Overzicht van Ned.-Indië; de Straits Settlements, Britsch-Indië, China, Hongkong en Japan over 1928. — Voorts: Kultuurberichten. — Productieberichten van Kultuurondernemingen. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Idustrieele mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe emissiën. — Mijnbouwberichten en Productieopgaven. — Personalia. — Dividenden. — Spoor- en Tramwegontvangsten. — Koloniaal Instituut (Afd. Handelsmuseum. — Oliën, vetten en wassen).

De Indische Verlofganger

van 19 Juli. Joden in O.-I., door S. Kalff, en „In den Franschen tijd" van de Kaap naar huis, Schets van A. Werumeus Buning, oud-Zeeofficier.

Tropisch Nederland.

Het No. van 15 Juli houdt in: Curaçao en de petroleum. Voorspoed na langjarige misère door C. K. Kesler. — De Madoera-Stoomtrammaatschappij, door Majoor C. L. Becking. — De schepping der aarde bij de Bataks. Eene mythe, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis.

Neerlands Indië,

onder leiding van prof. D. G. Stibbe. Aflev. 9. Hoofdstuk IV. Geschiedenis en Bestuur. Onze Staatkunde ten opzichte van de buitengewesten, door H. Colijn, bijgewerkt door C. F. Staargaard. — Hoofdstuk V. Karakter van ons Koloniaal Beheer, inzonderheid over Java sinds 1815. Verleden, heden en toekomst, door C. J. Hasselman.

Deze aflevering is verlucht met de afbeeldingen van de Gouvs. Generaal, een zeer fraaie van J. P. Coen, naar de schilderij in het bezit van het Ind. Genootschap. — En een overzichtskaart van den Ned. O.-I. Archipel, aangevende de gezagsuitbreiding in de laatste halve eeuw.

Tijdschrift voor Zending en Wetenschap

Inhoudsopgave van het 73e deel; 2e stuk 1929: Geschiedenis der zending op het eiland Halmahera (Utr. Zend. Ver.), door A. Hueting. — Over het adat-huwelijk op Timor, door P. Middelkoop. — Overzicht v. h. zendingswerk in Ned. O. en W. Indië, door Joh. Rauws (Oct. '27—28)). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

Wolanda Hindia.

Aflevering Juli '29. O.m.: Een uitgaansdag naar de Desa, van H. W. van den Berg. Met platen.

Zendingsblad van de Geref. Kerken in Nederland.

In het Juli-No. o.a.: „Het gedenkteeken op het graf van Dr. Scheurer. — Het hospitaal te Magelang, enz.

De Volksmissionaris.

No. van 15 Juli. O.m.: Uit Suriname: „Te arm zijn de knapen der missie", door P. Helmer. — Plantage-reizen. — Kerkjes in de binnenlanden. — De kleine Indiaantjes, door P. St. Kuypers.

De Banier,

Christ. Weekblad v. N.-I. De kroniek in het No. van 6 Juni behelst het 1e verslag der Holl. Ind. Onderwijs-commissie. Voorts Ind. reisbrieven (Atjeh).

Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde,

Uitgegeven door het Kon. Batav. Genootschap v. Kunsten en Wetensch. (Deel LXVII). Inhoudsopgave: Dr. Paul Wirz: Der Reisbau und die Reisbaukulte auf Bali und Lombok. — F. van Konijnenburg: Pamase als apanage in de Noordelijke vlakten van Sidenreng. — Dr. W. F. Stutterheim: Falsificaat of boersche kunst. — A. Verheul: De Meunasah in Pasè. — Mr. P. C. Bloys v. Treslong Prins: De „Magnifique theca of Boekekas", in de Leeszaal van het Museum te Weltevreden.

Meded. van den Dienst der Volksgezondh. in N.-I.

(Jaargang XVIII 1929). No. 1. Inhoud: Uittreksel uit het rapport omtrent het onderzoek naar de verspreiding van de malaria op het eiland Nias, door dr. R. Soesilo. — Specifieke huidreacties bij lepra, door prof. dr. C. D. de Langen. — Een eenvoudige en goede methode voor het insluiten van larven van Anaphelinen, door dr. E. H. Walch en J. Bonne-Wepster. — Over de toepassing van Parijsch groen als Anopheles-larvicide (2e mededeeling), door dr. C. J. Schuurman en A. Schuurman-ten Bokkel Huenink. — Een malaria-vraagstuk aan Java's Zuidkust, door dr. C. J. Schuurman en A. Schuurman-ten Bokkel Heunink. — Een oriënteerend onderzoek naar de volksgezondheid op het eiland Enggano, Res. Benkoelen, door Goelam. — Het voorkomen van Xenopsylla astia in N.-I., door N. H. Swellengrebel. — De bacteriologie en pathologie der diphterie in N.-I., door dr. L. Kischner. — Verspreide aanteekeningen over Malaria in den N.-I. Archipel, door dr. E. W. Walch en dr. R. Soesilo. — De geograph. verbreiding van de lepra en het lepra-vraagstuk, door prof. C. D. de Langen en dr. E. Hermans.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

(Uitg. v. d. bond v. Eigen. v. N.-I. rubber-ondernemingen en van de Algem. Ver. v. rubberplanters ter O.K. v. Sumatra). Het Juni-No. bevat o.m.: Het verband tusschen de structuur en de plasticiteit van op verschillende wijzen bereide Hevea-rubber, door O. de Vries en N. Beumée-Nieuwland.

* * *

Tantri, de Middel-Javaansche Pancalantra-bewerking. Proefschrift van C. Hooijkaas, voor den graad van Dr. in de Letteren en Wijsbegeerte (Leiden).

Indië en Europa (nieuw verschenen). Fragmenten door Beata van Helsdingen—Schoevers †. Causeriën en beschouwingen over het leven in N.-I. over de vrouw en het kind en hun belangrijke problemen, met een inleiding van Johan Koning (Uitgave 1929. N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij).

Nogmaals het goed recht der oud-gedienden v. N.-I. Leger van voor 1920. Met een antwoord aan mr. dr. A. van Gijn, door K. van der Maaten, gep. Generaal-maj. N.-I. L. (Uitgave N.V. Boekh. v.h. W. P. v. Stockum, Den Haag (nieuw verschenen).

BOEKAANKONDIGING.

Bij de N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij is verschenen: De psychologie der beroepskeuze arts en onderwijzer, door R. P. van Calcar, Hoogleeraar

te Leiden. Des hoogleeraars beschouwingen zijn in hoofdzaak gewijd aan „psychologie en de psychotechniek van het dagelijksch leven", ten dienste van allen die belang stellen in onderwijszaken.

De psychologie der beroepskeuze wordt in dit met fraai lettertype gedrukt boekwerkje zoodanig behandeld, dat, al lezende, de belangstelling in het onderwerp steeds toeneemt. De inhoud bestaat behalve uit eene Aanleiding en Inleiding en de Slotbeschouwingen, uit deze hoofdstukken: Over het onderwijs van geschiedenis, over vergeten en leeren luisteren — beroepskeuze, identificatie en beschaming — psychische besmetting en kuddegevoel — beroepskeuze, identificatie en angst — erfelijkheid, identificatie, grappen en het gebruiken van spreekwoorden — specialisme en het Mannheimer onderwijsstelsel — het maken van fouten, over tests en psychotechniek.

Suriname.

Bij de behandeling van de onderwijsverordeningen in de Koloniale Staten op 11 Mei j.l. heeft de gedelegeerde van den Gouverneur de vereeniging Bharat Oeday (vereeniging van Britsch-Indiërs) van onbetrouwbaarheid beschuldigd.

In „De West" van 18 Juni is opgenomen een tot den Gouverneur gericht verweerschrift van de Vereeniging, waarin zij uitvoerig en op waardigen toon het verwijt van onbetrouwbaarheid terugwijst. Dit verweerschrift is aan den Gouverneur toegezonden, met afschrift aan de Koloniale Staten.

Wij kunnen het merkwaardige pleidooi hier niet overnemen en moeten volstaan met eenige aanhalingen uit het slot:

....„De Vereeniging kan zich niet onttrekken aan den indruk, dat de opvattingen van het Bestuur en de waardeering voor de Britsch-Indische immigranten, thans anders zijn dan voorheen. Hoe erkentelijk zij waren voor het vroeger regime, blijkt het best uit het Adres van verknochtheid hetwelk de Immigranten Vereeniging op 10 Juli 1923 richtte tot Hare Majesteit de Koningin bij het zilveren jubileum van Hare troonsbestijging. In dat Adres schreef de Vereeniging o.a.:

„De Britsch-Indiërs, die eveneens dit jaar het feit herdenken dat vijftig jaar geleden de eerste immigranten uit Britsch-Indië in Suriname werden aangevoerd, rekenen zich gelukkig er hun dank voor te kunnen uitspreken, dat zij door Uwer Majesteits regeering immer op voet van gelijkgerechtigdheid met de andere ingezetenen dezer kolonie zijn behandeld, waardoor zij zich blijvend in Suriname hebben gevestigd, in het veilig bewustzijn van te behooren tot Uwer Majesteits bevoorrechte onderdanen."

Het „veilig bewustzijn" waarvan hier sprake is, bestaat thans niet meer in dezelfde mate. Integendeel, heeft zich een gevoel van ongerustheid meester gemaakt van vele Britsch-Indiërs door verschillende van Bestuurswege genomen maatregelen (de plotselinge afschaffing van het Hindostansch onderwijs, de voorgenomen heffing van schoolgeld, met gelijktijdige verslechtering van het onderwijs meer speciaal voor de immigranten, de weinige tegemoetkoming aan hun wensch om neutraal onderwijs te genieten, waardoor zij verplicht zijn hun kinderen naar Christelijke scholen te zenden, wat neerkomt op een indirecten dwang tot kerstening, enz.)"....

De Vereeniging hoopt dat de smaad, haar in het openbaar aangedaan, ook in het openbaar zal worden teruggenomen.

* * *

Wij lezen in „De West":

In de vergadering van de Kol. Staten van 27 Juni was o.a. aan de orde het voorstel-Kraan om den gouverneur inlichtingen te vragen omtrent de petroleumkwestie.

De heer Kraan zegt, dat in 1924 een verordening betreffende het onderzoek naar en de eventueele ontginning van petroleum en steenkolen, door de Staten werd goedgekeurd en hetzelfde jaar door den gouverneur afgekondigd. Krachtens art. 5 dier verordening werd aan den heer B. Koker, nu wijlen, een monopolie verleend voor het onderzoek naar de aanwezigheid van petroleum, met recht van voorkeur voor het verkrijgen van concessie, mits die concessie werd aangevraagd uiterlijk zes maanden voor het verstrijken der vergunning. De heer Koker, die later zijn rechten overdroeg aan de Surin. Oil Company, heeft aan die voorwaarde voldaan. De vergunning verstrijkt in September a.s. De concessie is door hem eenige maanden geleden aangevraagd.

Maar nu rijst de vraag: onder welke voorwaarden zal de eventueele ontginning plaats vinden?

In hetzelfde artikel 5, bovenvermeld, was als tweede lid opgenomen:

„De voorwaarden, welke bij het verleenen der concessie zullen worden gesteld, alsmede de op het verkregen product te heffen belastingen of retributie zullen nader bij verordening worden geregeld".

Uit het verband van deze zinsnede en de vorige, volgt logisch, dat de bedoelde verordening tijdig tot stand behoorde te komen, opdat de ondernemer, wanneer hij de concessie aanvroeg, zou weten onder welke voorwaarden de ontginning zou geschieden. Zelfs was het de bedoeling geweest van gouverneur van Heemstra om de verordening, regelende de voorwaarden van ontginning, te gelijk met de verordening van 1924 tot stand te doen komen. Immers in de memorie van toelichting schreef die gouverneur:

„Aangezien de ondergeteekende nog niet over de noodige gegevens beschikt om met betrekking tot deze royalty een vast omlijnd voorstel te gelijk hiermede in te dienen, wordt zulks tot nader uitgesteld."

Hieruit blijkt, dat alleen het ontbreken van gegevens oorzaak was, dat de verordening niet te gelijk met de andere in 1924 werd aanhangig gemaakt.

Wij zijn nu vijf jaar later. De vergunning voor onderzoek verstrijkt in September. De termijn voor concessie-aanvraag is reeds verstreken. Maar de verordening, regelende de voorwaarden van ontginning laat nog steeds op zich wachten.

Spreker meent, dat de vermelding dezer feiten voldoende is om te verklaren, waarom hij voorstelt den gouverneur inlichtingen te vragen omtrent het standpunt dat hij ter zake inneemt en wanneer de indiening van bedoelde ontwerp-verordening mag worden te gemoet gezien.

Het voorstel om den gouverneur inlichtingen te vragen, wordt zonder debat met algemeene stemmen aangenomen.

* * *

Onder het hoofd *„Een inval in Suriname?"* schrijft „De West" van 28 Juni:

„Krijgen wij, na den inval op Curaçao, ook een inval in Suriname? Men zou dit afleiden uit het volgend bericht dat wij uit Albina ontvangen gedateerd 26 Juni:

Onze districtscommissaris gaat overmorgen naar de Tapanahony. Volgens sommigen zou dit zijn ter installatie van Matodja of Kanapé, het nieuw Opperhoofd der Aucaners. Volgens anderen houdt deze reis verband met berichten, dat een veertigtal Brazilianen over de grens gekomen zouden zijn en zich gevestigd hebben aan de Boven Tapanahony. De commissaris zou nu een onderhoud hebben met deze heeren, die intellectueelen worden genoemd. De geneesheer, dr. Faverey, gaat mede, zijn vervanger, dr. Hiemcke, is reeds hier aangekomen."

Wij zijn zeer benieuwd wat die „intellectueelen" in den zin hebben.

* * *

In ons nummer van 11 Juli vroegen wij, naar aanleiding van een bericht in „De West" van 11 Juni over het vervoer van vruchten naar Canada in schepen met koelruimte met eindpunt Demerara, of het niet mogelijk zou zijn de reederij te bewegen haar eindpunt naar Paramaribo te verplaatsen. Wij knoopten daaraan de vraag vast of de Bauxiet Maatschappij niet eenige harer booten van een koelinrichting zou kunnen voorzien en zoodoende medewerken tot bevordering van den fruituitvoer uit Suriname.

In „De West" van 28 Juni vinden wij nu de beschrijving van een nieuw schip van de Bauxiet Maatschappij, voortreffelijk ingericht voor de vaart op de tropen.

Het schip heeft een „store room" van 53 kubieke meter inhoud en nu vraagt „De West" zich af of het niet de moeite waard is, te onderzoeken of met deze schepen geen vervoer van versch fruit naar de Vereenigde Staten ware te ondernemen.

* * *

Van officieele zijde meldt men aan de Surinaamsche bladen:

„Drie Sikorsky-vliegtuigen, behoorende tot de New-York Rio and Buenos Aires Line Inc., dochtermaatschappij van de Trimotor Safety Airways Inc., zullen binnenkort in Suriname landen. Het eerste vliegtuig zal 1 Juli of later aankomen, het tweede in de laatste helft van Juli en het derde in Augustus a.s."

* * *

„De Surinamer" van 30 Juni deelt mede, dat op de drukkerij Heyde den 2en Juli een nieuw blad „De Banier" zal worden gedrukt, onder hoofdredactie van den heer P. A. May.

* * *

Naar „De West" schrijft, zijn afgekondigd de verschillende onderwijsverordeningen, die betreffende de volledige doorvoering der gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs en de invoering van scholen met beperkt leerplan. Omtrent de heffing van schoolgeld voor gewone lagere scholen wordt in de afgekondigde verordeningen nog niets beslist. Wel bepalen zij dat met ingang van 1930 het schoolgeld op de bijzondere scholen gelijk zal moeten zijn aan dat op de openbare scholen.

Aanvragen tot oprichting van nieuwe bijzondere scholen zullen voortaan openbaar gemaakt worden, zoodat andere belanghebbenden bezwaren, die zij mochten hebben, kunnen bekend maken. De volledige gelijkstelling tusschen het openbaar en bijzonde onderwijs treedt in met 1930.

Curaçao.

Begrooting 1930.

II.

De *Amigoe* vervolgt:

„Gedurende de laatste jaren heeft de Raad zich volgens veler meening wel eens wat al te recalcitrant getoond. Dit moge te verklaren zijn uit het feit, dat nu eenmaal al het vertrouwen in het Bestuur te loor en op den loop was; maar te ontkennen valt het niet, wel te betreuren.

Een voorbeeld; — o.i. wel een heel treffend staaltje, uit velen.

Op de begrooting van 1927 kwam voor een *memoriepost* voor den bouw van een nieuw douanekantoor, van welks noodzakelijkheid wel ieder overtuigd was. De bouwkosten werden Memorie geraamd, daar volgens de M. v. T. het in de bedoeling van het Bestuur lag de kosten te bestrijden door een tijdelijke speciale heffing per collo aangebrachte goederen.

De Raad meende geen beslissing te kunnen nemen, waar een dergelijk besluit inhield een uitspraak over de leening, over de heffing, de plaats etc.

En de post ging van de begrooting af.

Op de begrooting voor 1928 kwam het Bestuur wederom met een post, nu van *f* 200.000.— voor den bouw van een belastingkantoor.

Toen heette het in het Voorloopig Verslag van den Raad: de tijd om de kwestie grondig te bestudeeren en van verschillende kanten te zien, is te kort.

Bovendien ontving de Raad graag een overlegging van de plannen en een gedetailleerde kostenberekening.

Deze plannen en berekeningen werden bij de Memorie van Antwoord overgelegd, met de mededeeling dat het aangevraagde bedrag als een maximum en precies te beschouwen was.

Doch wederom werd het van de begrooting afgevoerd, met het verzoek om bij suppletoire begrooting er later nog maar eens mee terug te komen.

En zoo is de zaak hangende gebleven tot op heden. Want op de begrooting van 1929 kwam de post voor den bouw van genoemd kantoor niet meer voor.

Dit is maar een voorbeeld ter illustratie.

Thans zijn wel allen het erover eens, dat er moet aangepakt, dat de handen uit den mouw moeten gestoken, dat er moet gewerkt worden al moge er verschil van meening bestaan omtrent het tempo waarin dit dient te geschieden.

Het Bestuur bepleit het systeem van zoo snel mogelijk werken; o.i. zeer terecht.

Want het is al te dikwijls gezegd, dat er op Curaçao nog zooveel, en op Aruba nog alles, letterlijk alles, moet gedaan worden. Maar dan is ook een voortvarende welvaartspolitiek, met leening op zoo ruim mogelijke schaal, geboden.

Dan moet men ook het Bestuur in staat stellen om te kunnen werken, te kunnen doorwerken zonder oponthoud.

Hetgeen echter zonder de noodige credieten niet mogelijk is.

Als men zich telkens moet bekrimpen en beperken, omdat de toegestane credieten opraken, blijven we voortsukkelen van eeuwigheid tot amen, terwijl het nog de vraag is, of daardoor de economie niet in 't gedrang komt. Als regel kan men aannemen, hetgeen ook door den heer van Rosse bij

herhaling betoogd is, dat hoe sneller men werkt, des te economischer.

De bestaande achterstand is tè groot om een werken in een meer gematigd tempo te wettigen.

Wij halen ons dan misschien minder schulden op den hals; maar doorredeneerend in de lijn van de voorstanders van een zuivere voorzichtigheidspolitiek, zou 't dan ook wel eens kunnen gebeuren, dat 't getij verloopen was, vóórdat we met alles wat noodzakelijk is klaar zijn.

Hoe eer klaar, des te beter; — des te eerder komen we aan 't aflossen van de schulden; — des te eerder ook kan het departement van Openbare Werken, dat wegens de vele buitengewone werken abnormaal is uitgegroeid, tot voor normale tijden normale verhoudingen worden teruggebracht; — des te eerder kunnen alle tijdelijke maatregelen en employeerden in tijdelijken dienst verdwijnen, waardoor de gewone uitgaven van zelf gedrukt en de baten ter aflossing van de schuld consequent vermeerderd zullen worden.

Laat men mij de suppletoire begrooting voor dit jaar, die thans in behandeling is, vooral ook aan dit laatste eens zijn aandacht schenken.

Het stationsschip!

Wij behooren niet tot degenen, die meenen, dat het besluit, op Curaçao geen oorlogsschip meer gestationneerd te laten, de oorzaak van de ramp is geweest. En wij houden het voor belachelijk, dat wie in 1913 daartoe meewerkten, nu wel hun mond mogen houden. In 1913 was dat besluit o.i. zeer begrijpelijk. Toen was er nog geen kijk op wat „de petroleum" daarna van Curaçao gemaakt heeft. Maar aan den anderen kant getuigt het van zeer weinig topografische kennis, als men veronderstelt, dat de 500 (?) Venezolanen zoo'n schip ook wel onder den voet zouden hebben geloopen. Van de ook naar onze meening noodzakelijke aanwezigheid van een oorlogsschip was preventieve werking te verwachten geweest.

Inmiddels heeft prof. Sleeswijk in *De Telegraaf* van 5 Juli 1929 een vraaggesprek met den gouverneur meedegedeeld, volgens hetwelk deze zou hebben gezegd, een stationsschip niet volstrekt noodzakelijk te achten en slechts vlagvertoon af en toe te wenschen.

Staat van beleg.

De motiveering van de proclamatie van 10 Juni l.l., waarbij het eiland Curaçao in staat van beleg is verklaard, luidt: „Overwegende, dat het noodzakelijk is buitengewone maatregelen te nemen ten einde de rust te verzekeren".

De proclamaties van 19 Juni.

Nergens zagen wij die afgedrukt; daarom geven wij ze hier:

I. „Aan de Curaçaosche Bevolking.

De dieptreurige gebeurtenis in den vorm van rebellie in den avond van 8 Juni l.l. heeft op U allen een diepen indruk gemaakt. Onder dien indruk en dank zij Uw gevoelen van samenhoorigheid, hebt U in de afgeloopen week door orde en rust bijgedragen de handhaving van het gezag te vergemakkelijken. Ik breng U daarvoor dank. Ook de daadwerkelijke medewerking der burgers daarbij verleend moet met dank worden vermeld.

Het oogenblik, dat alles weer tot den normalen gang van zaken zal zijn teruggekeerd is er nog niet.

Het Bestuur doet daarom een beroep op U allen om voort te gaan medewerking te verleenen voor handhaving van orde en gezag en zich te onderwerpen aan de maatregelen, die daartoe worden genomen om herhaling van zulke betreurenswaardige daden te voorkomen.

Moge zulks voor meerderen schade medebrengen in hunne particuliere aangelegenheid, laten zij bedenken, dat het door het algemeen belang geboden wordt.

Burgers van Curaçao, het Bestuur rekent op Uw aller medewerking."

II. „Aan de te Curaçao vertoevende vreemdelingen.

De betreurenswaardige gebeurtenissen en rebellie van Zaterdag 8 Juni j.l., hebben het noodig gemaakt, dat bijzondere maatregelen worden getroffen.

Deze maatregelen zijn noodig om de rust en orde te waarborgen en degenen, die hier gekomen zijn om in vreedzamen arbeid hun brood te verdienen, worden daardoor niet gehinderd. Hun wordt aangemaand om medewerking te verleenen voor het behoud der orde, door rustig aan hun arbeid te blijven en zich ver te houden van samenscholingen en volksoploopen.

Indien wij de gegeven voorschriften, die tegen niemand in het bijzonder, maar voor het algemeen belang genomen worden, trouw opvolgen zullen wij ook voor de toekomst rustig hier aan den arbeid kunnen blijven deelnemen.

Het Bestuur van Curaçao vertrouwt op de volledige medewerking van alle goedgezinde hier vertoevende vreemdelingen te kunnen rekenen."

Errata!

Mr. Eskes in den Kol. Raad van 11 Mei 1929:

„In onze drukke internationale havenplaats Willemstad heerschen thans orde, tucht en veiligheid."

Uit den Verren Vreemde.

Brand!?

Er is op het oogenblik dat wij dit schrijven wat verademing, door het bericht dat China bereid zou zijn de bemiddeling van de Vereenigde Staten van N.-Amerika te aanvaarden in het conflict met Rusland, op bepaalde voorwaarden echter.

Verademing, maar een woord van verdere strekking lijkt ons toch niet toelaatbaar. Alle buitenstaanders hebben belang bij een vreedzame oplossing, maar China is de zaak begonnen om het meesterschap over den Chineeschen Oosterspoorweg en om de communistische propaganda voor goed uit te bannen, het wil deze eischen ook onvoorwaardelijk buiten kwestie gesteld hebben alvorens de bemiddeling van Washington te aanvaarden, en dit zijn *de* punten waarvan Moskou niet zoo maar, zonder praten, afstand zal willen doen.

De Chineesche Oosterspoorweg is een deel van de groote lijn, welke na Europeesch Rusland doorsneden te hebben, Aziatisch Rusland ook doorsnijdt, om bij Wladiwostok, aan de Japansche Zee, te eindigen. Die lange lijn van West naar Oost dwars door het gebied der Sowjet-Unie, loopt voor een stuk, dat zoowat gelijk is aan den afstand van Amsterdam tot Rome, over Chineesch gebied. Dat gedeelte is aanvankelijk door Rusland aangelegd en door een Russische bank gefinancierd. In 1924 is een regeling getroffen, waardoor het een gemeenschappelijk Russisch-Chineesche onderneming is geworden. In de praktijk kwam 't in hoofdzaak hierop neer, dat Russisch personeel de exploitatie in handen had en dat een Russische staatsbank over het geldelijke ging. De nationalistische Chineesche regeering die sedert optrad, met Nanking als zetel en Tsjiang Kai Sjek als president, heeft tot programpunt de vreemde inmenging binnen China uit te bannen. Ook wenscht zij niet verder gediend te zijn van communistische aantijgingen, al heeft zij, bij haar strijd tegen het oude regime, een tijd ook onder Moskouschen invloed gestaan.

De overeenkomst van 1924 hield een bepaling in, waardoor de bemoeienissen van de Russen, werkzaam bij en voor den Chineeschen Oosterspoorweg, niet verder mogen gaan dan de met die onderneming, als zaak, verbonden belangen.

De Chineesche regeering heeft herhaaldelijk aanleiding gevonden om Moskou te betrappen op zoodanige verwarring van staatsaangelegenheden met communistische propaganda, z.g.n. door het Komintern, dat reeds meermalen conflicten zijn voorgekomen. Wij herinneren b.v. aan het beslag leggen op documenten in het Sowjet-gezantschap te Peking in 1927 waardoor de gezant zóó gecompromitteerd werd dat hij verdwijnen moest. Na het optreden van de nationalistische regeering te Nanking werd 't niet beter. D.d. 1 Juni l.l. gaven de bladen dit telegram uit Peking.

„Volgens berichten uit Nanking is de reeds aangekondigde Sowjet-nota gisteravond aldaar gearriveerd, waarna zij terstond aan den minister-president werd voorgelegd. Nog des nachts volgde een kabinetszitting, waarin de minister van buitenlandsche zaken, Dr. Wang uiteenzetting gaf van de Russisch-Chineesche betrekkingen. Nadat de Sowjet-autoriteiten het exterritorialiteitsrecht voor de Chineesche diplomatie hadden ingetrokken, heeft de Nanking-regeering hare vertegenwoordigers teruggeroepen. De antwoordnota aan Rusland wordt in den loop der volgende week overhandigd."

Aan die nota-wisseling, welke het confict toen reeds scherp stelde, is niet voldoende aandacht geschonken, anders ware destijds toch het goede moment geweest om dieper doorwroeten te voorkomen. Bij die gelegenheid toch was al sprake van een Moskousch protest tegen de arrestatie van den Russischen consul-generaal te Karbin en tegen de huiszoeking in diens consulaat-gebouw. Karbin is het voorname knooppunt in 't Chineesche Oosterspoorweg-vak, vanwaar een arm in westelijke richting, via Irkoetsk naar Moskou wijst, een andere oostwaarts naar Wladiwostok, terwijl een zuidwaarts gerichte, via Moekden, naar Midden- en Zuid-China voert. Zoo lag daarin reeds de combinatie der twee dreigende factoren, die zich zouden zetten tot het conflict dat thans de wereld in spanning brengt.

In de tweede week van Juli heeft de regeering van de provincie Mantsjoerije, door welke de Oosterspoorweg loopt, op last van de rijksregeering den Oosterspoorweg in bezit genomen, de voornaamste Russische ambtenaren afgezet en de vakvereenigingen van het spoorwegpersoneel ontbonden. Dit werd verontschuldigd, door de noodzakelijkheid waarin de Chineesche regeering gebracht was, om zich veilig te stellen tegenover de communistische propaganda, door Sowjet-beambten stelselmatig uitgevoerd, terwijl mede de telegraaf- en telefoonlijnen voor ditzelfde doel waren benut. Ook de bank zou hebben meegewerkt om de Chineesche communisten aan middelen te helpen. Daar dit, volgens de opvatting van de regeering te Nanking, in strijd is met de overeenkomst van 1924, zou de schending zijn uitgegaan van Russische zijde en zou het optreden van China hierdoor gerechtvaardigd zijn.

Hierop zijn de protesten, de nota's met verwijten, ontkenningen, verschooningen, het Moskousche ultimatum, het onvoldoend verklaarde Nankingsche antwoord, het samentrekken van troepen bij de Amoer, de grensrivier tusschen de Sowet-unie en Mantsjoerije, gevolgd. Er zijn vrij stellige berichten gekomen over oorlogshandelingen. Deze berichten zijn weer tegengesproken. Hoe 't zij, er bestaat alle reden om „brand!" te roepen; de vraag is alleen of deze een ver uitslaande zal worden, en of 't dan nog zal mogen gelukken hem tot de aangetaste perceelen te beperken.

De groote mogendheden, die zich een taak als wachter over den wereldvrede toedenken, wenden haar invloed ten goede aan. Zij worden hiertoe gebracht door meer dan een drijfveer.

Zoo pas is het Kellogg-pact gesloten, dat populair heet „tot uitbanning van den oorlog". Onderteekend door de vertegenwoordigers van een beperkt aantal mogendheden, konden andere staten er zich echter ook bij aansluiten; het zou geldend worden 4 dagen nadat het geratificeerd zou zijn door de regeeringen van alle oorspronkelijke onderteekenaars. Rusland en China behooren tot de mogendheden, die zich gehaast hebben zich bij 't pact aan te sluiten. De Vereenigde Staten, die zich zoowat het vaderschap erover toezeggen, konden thans tot Moskou en Nanking een herinnering laten richten aan deze pas beklonken, geheel vrijwillige verbintenis. Toch vond Stimson, de Amerikaansche secretaris-generaal voor buitenlandsche zaken, zich dadelijk voor twee hindernissen gesteld. Amerika heeft de Sowjet-regeering nog niet erkend. En daar er nog één regeering van de oorspronkelijke mede-onderteekenaars het Kellogg-pact niet onderteekend had, namelijk Japan, was de geldigheid ervan officieel nog niet ingegaan. Nu had Washington echter al begrepen in deze aangelegenheid toch niet alleen te moeten handelen (ook om straks nader aan te geven reden), zoodat 't zich in relatie had gesteld met Parijs, Londen en Tokio. Naar verluidt, heeft Parijs de aanmaning ter zake van het Kellogg-pact aan Moskou overgebracht; Washington deed het zelf aan Nanking. Hierbij werd tevens de opmerking te pas gebracht, dat de oorzaken van het conflict van juridischen aard lijken, te zijn „en als zoodanig bij uitstek geschikt voor onderwerping aan arbitrage".

Is 't toeval? Japan heeft den 20en Juli de beslissing om toe te treden tot het Kellogg-pact geratificeerd. Het anti-oorlogsverdrag is hierdoor op 24 Juli voor alle onderteekenaars bindend geworden.

Ware dit verdrag er niet geweest, dan was er toch al een ander, dat tot een optreden van de mogendheden had moeten leiden.

De conferentie van Washington van 1921 is algemeen bekend geworden door de afspraak, waartoe N.-Amerika, Groot-Brittanje, Japan en Frankrijk kwamen ten opzichte van de geoorloofde sterkte harer vloten. Maar die conferentie hield zich ook nog afzonderlijk bezig met de internationale China-politiek. Zoo werd afgesproken, dat men in overleg zou treden bij in dien hoek dreigend oorlogsgevaar. Hierin ligt dus mede een reden tot handelen van Washington, en tevens tot overleg hierover met de andere mogendheden. Washington heeft dan ook het bericht de wereld in gezonden, dat het zoodanig overleg heeft gepleegd, maar Tokio heeft daartegenover laten berichten, dat het over het optreden van N.-Amerika niet is gehoord.

Er gaan voor Amerika en de groote Europeesche mogendheden groote belangen mee gemoeïd, van zakelijken of moreelen aard. Komt 't tot een oorlog, dan is door dit feit alleen reeds afbreuk gedaan aan aller gezag, na het Washingtonverdrag van '21 en na het Kelloggverdrag, dat zoo juist is ingegaan. Mocht Rusland als overwinnaar uit den strijd komen, dan zou aan de Moskou-politiek en de communistische propaganda een winst worden gebracht, welke geen staat hun gaarne gunt. Mocht China den oorlog winnen, dan zal de nationalistische regeering van dat land daarin een aansporing vinden om verder te gaan in haar strijd tegen elke buitenlandsche inmenging en elk voortbestaan van vreemden invloed, iets, waartegen het staatkundig egoïsme van de z.g.n. groote mogendheden zich blijft kanten. De strijd wordt door allen gevreesd, omdat hij, hoe ook zijn verloop moge worden, tot een ongewenscht resultaat moet voeren. Maar bovendien zien allen in, dat, juist om de zeer groote directe en indirecte belangen, welke er mee gemoeid gaan, de buitenwereld niet alleen toeschouwer zou kunnen blijven. De een of de ander zou zich genoopt voelen op de eene of andere wijze in te grijpen; geschiedt dit, dan volgt weer een, en zoo ontstaat de kans op het losbreken van den wereldoorlog in

het Oosten, die, sedert lang gevreesd, reeds enkele malen met moeite voorkomen is.

China heeft zich niet ongenegen verklaard Amerika's bemiddeling te aanvaarden. Dat geeft, zeiden wij, verademing, maar niet meer. Het heeft toch de twee punten, waarom 't dadelijk gaat buiten kijf gesteld. Deze zal Moskou niet à priori buiten kwestie willen stellen. Moskou zal vermoedelijk ook Amerika als bemiddelaar wraken, daar dit land de Sowjet-regeering nog niet heeft erkend. Moskou heeft al voorkeur getoond voor Japansche interventie, en Japan heeft, zooals wij reeds aanstipten, gevoeligheid getoond over de manier van doen van Amerika. Wij zijn er dus nog lang niet. Moge de vredelievende oplossing toch gevonden worden!

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Door uitstedigheid van den bewerker der rubriek „Uit de Inh. en Mal. Chin. Pers", moest zijne bijdrage deze week achterwege blijven.

EXTRA-MAIL UIT INDIË.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Met het op 5 Juli j.l. in extra reis van Tandjong Priok verrokken s.s. Tabanan is een volledige mail en zeepost verzonden, welke ± 28 Juli te Marseille en ± 5 Augustus te Rotterdam verwacht wordt.

Er zal in aansluiting op deze boot *geen* extratrein van Marseille naar 's-Gravenhage rijden; de mail wordt ongeveer twee dagen na aankomst te Marseille hier te lande verwacht.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., meldt, dat de Nederland Express, aansluitende op het s.s. „Johan de Witt", dd. 16 Juli j.l. van Amsterdam vertrokken, Donderdagmorgen 25 Juli a.s. om 8.47 uur van het Staatsspoor in Den Haag zal vertrekken.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

J. J. Ritsema, Lhu (Dr.), gemeente Dwingeloo;
A. G. F. Keukens, Barbarossastraat 91, Nijmegen;
J. W. A. Doornebosch, Nieuweweg 140 v, Melissant;
Allen onderwijzer bij het O.L.O.

Mej. Dr. M. G. H. Amshoff, Ambt. v. d. beoefening v. d. Indische talen of tot een andere met hare opleiding verband houdende betrekking, Utrechtsche Straatweg 102, Oosterbeek.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

P. F. G. de Goede, Directeur der Normaalschool te Makasser, Kamperfoelieplein 5, 's-Gravenhage.
J. de Buy, Leeraar bij de Kon. Emmaschool te Soerabaja, Nassaukade 108, Amsterdam.
A. L. Rudolph, Commies bij de Alg. Rekenkamer, Obrechtstraat 487, 's-Gravenhage.
W. J. D. van Andel, fd. Controleur B. B., Claes de Vrieselaan 41a, Rotterdam.
C. J. Poldermans, pl.v. Inspecteur van het O.W.L.O., Frankenslag 144, 's-Gravenhage.
H. P. van der Jagt, Techn. ambt. 1e kl. P.T.T., Goudsbloemlaan 88, 's-Gravenhage.
W. Boonstra, Techn. ambt. 1e kl. bij de P.T.T., Rochussenstraat 233, Rotterdam.
P. K. Erkelens, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Dames Peppink, Spijkenisse.
Mej. J. M. L. Jansz. Commies op het res.kantoor te Jogjakarta, Deutzstraat 11, Oegstgeest.
P. Rugebregt, Amanuensis bij de Kon. Willem III-school te Weltevreden, Noorderbeekdwarsstraat 204, 's-Gravenhage.
Dr. S. P. Slagter, Dir. der Alg. Middelb. School te Weltevreden, Groot Hertoginnelaan 205, 's-Gravenhage.
A. J. de Langen, wd. Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Spruit en Boschstraat 4, Haarlem.
G. J. Harteveld, Dir. 2e kl. bij den dienst van het Gevangeniswezen, 2e Oosterparkstr. 243, Amsterdam.
W. van den Berg, Adm. v. Financiën 2e kl., Groot Hertoginnelaan 92, 's-Gravenhage.
W. J. van Tuijl, Onderw. der 1e kl. bij het O.W.L.O., Van Langenveldstraat 9, Nijmegen.
G. M. G. Douwes Dekker, Kantoorhoofd bij de S.S. en Tr., Wanningstraat 1, Amsterdam.
J. H. Levert, Hoofdingenieur v. d. dienst der Volksgezondheid, Hoogeweg 16, Wassenaar.
H. R. P. Prins, Accountant 1e kl.. bij den Gouv. Acc. dienst, Graafsche Weg 88, Nijmegen.
J. P. J. Sanders, Onderw. der 1e kl. bij het O.W.L.O., Hotel Prins Hendrik, Geldersche Poort, Venlo.

MET PENSIOEN:

L. F. Kloet, wnd. Politie-opziener der 1e kl., Laplacestraat 46huis, Amsterdam (O.).
A. H. Maas Geesteranus, Dir. van B. B., Frankenslag 132, 's-Gravenhage.
L. Zuidema, Wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Prinsengracht 993, Amsterdam.
M. W. Holterman ten Hove, Opperhoutvester b. h. Boschwezen, p.a. Geldersche Crediet Ver., Arnhem.
H. H. E. A. Lange, Afdeelingschef b.d. S.S. en Tr., Huize Erica, Schaarsbergen.
J. de Heus, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Zweerslaan 25, Bilthoven.
J. de Haan, Resident der Zuider en Oosterafd. van Borneo, Wattstraat 5, 's-Gravenhage.
P. J. J. Michielsen, Chef v. d. Arbeidsinsp. v. d. Buitengewesten, v. Weede v. Dijkveldstr. 37, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 17 tot 24 Juli.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Donkers, Industrieel, Bergen op Zoom, Hoogst. 9. f 5.	Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
Alph. Asselbergs, Industrieel, Bergen op Zoom, Hoogstraat 15. f 5.	
C. A. Versteege, Directeur Natobank, Bergen op Zoom, Hoogstraat 26. f 5.	
Mevr. W. M. von Franck, Bergen op Zoom, Koevoetstraat. f 5.	
W. K. van Hasselt, Kapitein Inf., Bergen op Zoom, Bredasche Weg 10. f 5.	
J. A. van der Wouw, Secretaris der Gemeente Bergen op Zoom. f 5.	
Mr. P. van Blaricom, Kantonrechter te Bergen op Z. f 5.	
J. Terpstra, Indol. Student, Wons (Fr.) f 5.	Eigen aanmelding.
Prof. Dr. J. G. Sleeswijk, Den Haag, Frankenstr. 32. f 5.	
A. de Wit, Oud-Kolonel der Intendance N.-I. L., Den Haag, van der Spiegelstraat 7. f 5	Eigen aanmelding.

Rectificatie: Darto Soegondo, Regent van Pasaroean.

Afschrijvingen

O. Verhagen, Velp, Vijverlaan 9 (overleden).

Adresveranderingen

T. Hartsteen, Indol. Student, van: Overveen, Franklinstraat 41, naar: Haarlem, Thomsonlaan 41.
D. Lamers, Leeraar K. W. III-S., van: Houthem St. Gerlach, naar: Den Haag, Snelliusstraat 48. f 5.
J. W. Schlimmer, Den Haag, van: Willem Lodewijklaan 1, naar: Corn. de Wittlaan 8, p. a. Borsumij.
A. H. Maas Geesteranus, Oud Directeur B. B., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Frankenslag 132. f 5.
P. J. J. Michielsen, Chef v. d. Arbeidsinspectie der Buitengewesten, van: Weltevreden, naar: Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 37. f 5.
Mevr. P. F. Visser, van: Bergen (N.-H.), Prinsesselaan 44 naar: Zaandam, Westzijde 16A.
A. J. Kranich, van: Nijmegen, Groenestraat 44, naar: Padang.
Mej. L. Kranich, van: Nijmegen, Groenestraat 44, naar: Padang (is begunstigster)..
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën 1ste klasse, van: Weltevreden, naar: Medan.
A. A. Aalders, Controleur B.B., thans te Moeara Boengo (Djambi).
L. J. C. Bakker, Inspecteur van Arbeid, van: Kota-Pinang (S. O. K.), naar: Pageralem (Palembang).
G. H. Sliep, Controleur P.P.T. 1e kl., van: Makasser, naar: Soerabaja, Ardjoenoboulevard, West No. 6, Par.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

Aan ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor de industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. Wakuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.

Bewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

De Rijksregeering en onze Overzeesche Gewesten.

In de „N. Rott. Ct." van Maandag 22 Juli, Avondblad B, vestigt de algem. voorzitter onzer Vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, als privé persoon, de aandacht op deze verhouding onder het hoofd: „Enkele punten, waaraan bij de samenstelling van een nieuw Kabinet ook wel aandacht geschonken mag worden". Na een inleidend betoog dat in den Ministerraad, zooals deze tot heden samengesteld is, uiteraard zaken van den meest uiteenloopenden aard behandeld worden, over welke niet alle leden, soms eenige, of slechts een enkel lid met bevoegdheid oordeelen kan, en dat het gewenscht is dat in dien Raad zooveel mogelijk personen gezeten zijn die den waarborg geven dat met hen over alle belangrijke zaken vruchtdragende besprekingen gevoerd kunnen worden, gaat inzender aldus voort:

In dit verband zij als voorbeeld de aandacht gevestigd op belangrijke koloniale vraagstukken. Sedert de Grondwet bepaalt, dat het Koninkrijk der Nederlanden omvat het grondgebied van Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao, gaat het zeker niet meer aan, dat in de rijksregeering slechts één persoon zetelt, die voldoende kennis bezit van dat andere, vele malen grootere, deel van het koninkrijk. Indien hiermee geen rekening gehouden wordt, zullen de nadeelige gevolgen ongetwijfeld niet uitblijven. Voor de oplossing van de vraagstukken, waarvoor de geheele rijksregeering aansprakelijk is, mag niet de minister van koloniën feitelijk alleen komen te staan. Evenmin mag het voorkomen, dat de stem van een minister van koloniën, die in het belang zoowel van Nederland als van Indië roept om aan onze jeugd op de scholen meer kennis van de Indiën bij te brengen, een roepende stem in de woestijn blijve. Er kan daarom tot geen andere slotsom gekomen worden, dan deze, dat het noodzakelijk is dat in de Nederlandsche regeering behalve de minister van koloniën steeds ten minste nog één persoon zit, die naast kennis van Nederlandsche onderwerpen voldoende kennis van koloniale zaken heeft."

Onze Tentoonstelling: „Het Koloniale Boek".

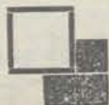
Im Haag etwas Neues.

Wanneer thans nog met een enkel woord van deze tentoonstelling gewag gemaakt wordt, dan is het met de bedoeling om hen die haar nog niet bezochten toe te roepen: Gaat er heen, het loont de moeite! En men zal het dan bij één bezoek niet laten. Want, ofschoon tot beperking genoopt, is men, met bekwame hand, erin geslaagd een overzichtelijk geheel van de Indische lectuur, in haar verscheidenheid, op voortreffelijke wijze bijeen te brengen. Een moeilijke opgave, waar toch een poging naar volledigheid over een kort tijdperk slechts, een plaatsruimte zou vergen gelijk aan die over welke het Comité nu voor z'n geheelen voorraad, over eenige decennia loopende, beschikt.

Hoe beknopt ook, het zou niet wel doenlijk zijn te dezer plaatse een opsomming te geven van al het, met zorg gekozene, interessante dat deze tentoonstelling, die tot 10 Augustus geopend blijft, biedt; het ware bovendien ondoelmatig en onnoodig nu er eene uitnemende algemeene beschrijving van gegeven is door twee Comité-leden in het „gidsje", dat tegen den uiterst geringen prijs van f 0.15 aan het lokaal verkrijgbaar is en dat tevens dient als toegangsbewijs.

De tentoonstelling is als gezegd beknopt, wat voor den gewonen belangstellenden bezoeker — philisters mijden exposities als deze — zeggen wil, dat ze niet vermoeit. Voor hem wiens belangstelling verder gaat, geldt hetzelfde met dien verstande, dat hij nochtans zoozeer bevredigd zal zijn, dat hij zijn bezoek ongetwijfeld herhaalt. Een euvel dat tijdelijke verzamelingen als deze veelal aankleeft, dat van „vermoeienis", is hier uitgesloten, zoowel door den aard van het tentoongestelde, als uit hoofde der oordeelkundige schikking welke Oost- en West-Indië, als twee afdeelingen, wederom splitst in vakken voor wetenschap, bellettrie, journalistiek enz. enz. Die indeeling, als zoodanig, moge een eerste eisch zijn, de goede methode volgens welke aan dien eisch voldaan is en waardoor een afgerond geheel verkregen is, komt der bezichtiging of bestudeering van de stof, zeer ten goede. Deze koloniale tentoonstelling is een „novum"; de eerste op dit gebied, „iets nieuws" in en buiten Den Haag. Ze leidt een aera in, welke doordat de aanraking van Oost met West, en omgekeerd, voortdurend toeneemt, soortgelijke leerzame bezienswaardigheden in steeds meerdere mate van belangrijkheid, ten aanschouwe geven zal.

Niet allereerst wat zij bevat, — een nauwgezette aandacht alleszins waard — maar dat deze tentoonstelling er is, is kenmerkend in velerlei opzicht voor hare beteekenis. Deze nader aan te geven valt buiten het kader dezer regelen, temeer waar de heer Johan Koning zulks bereids gedaan heeft met zijne verhandeling in den tentoonstellingsgids onder het schoone motto dat het boek het machtigst middel is in den strijd voor waarheid en recht. En de heer Fred. Oudschans Dentz schrijft: „Deze tentoonstelling kan er toe bijdragen om die belangstelling (voor ons Overzeesch gebied) te verlevendigen en „de West" nader tot Nederland te brengen"; woorden die m.m. evenzeer gelden voor „de Oost".

Moge dit inderdaad zoo zijn, dan zal de tentoonstelling „Het Koloniale Boek" haar doel benaderd hebben, dat van de Vereeniging „Oost en West": de versterking van het Rijksverband. Maar dan moet ook gerekend kunnen worden op een druk bezoek, eerstens door O. en W.-leden, aan wie door den voorzitter der Commissie, den heer F. van Peski, in het K. W. van 18 Juli l.l. gevraagd wordt „propaganda te maken bij hunne kennissen, die niet bij de Vereeniging aangesloten zijn, opdat zoovelen als slechts mogelijk is deze uitgelezen verzameling onder de oogen krijgen."

Werkt allen daartoe mee.

Beschouwingen over Adatrecht in Nederlandsch-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Hoe wordt het adatrecht gehandhaafd?

De handhaving van het adatrecht dient aan een ernstig onderzoek onderworpen te worden; immers het volksrecht, altijd min of meer genegeerd door het Gouvernement, heeft eerst in den laatsten tijd erkenning van de zijde der Regeering gekregen, al zal Zij zich niet haasten om het opzettelijk te steunen.

Allereerst dienen wij een groote scheiding te moeten maken tusschen adatstrafrecht en het materieele adatprivaatrecht. Het eerste is niet het belangrijkste, doch verdient stellig alle aandacht, omdat zoolang nog niet geheel Nederlandsch-Indië getrokken is in den sfeer van den Gouvernementsstrafrechter, volksrechtbanken uitspraken moeten doen over delicten, die naar het adatrecht gestraft dienen te worden, als tenminste geen gewestelijke regelingen daaraan niet bepaalde richtlijnen hebben gegeven.

In dit verband herinner ik dan aan de inheemsche rechtbanken, die gevonden worden in Atjèh, bijv. in Palembang, in Djambi, in Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo en in de Westerafdeeling van hetzelfde eiland om maar van enkele andere gewesten niet te spreken. Wij kunnen dus vaststellen, dat voor het overgroot deel van onze Oost adatstrafrecht niet meer gekend wordt. Op Java en Madoera, de Vorstenlanden daarbij inbegrepen, is alles aan den Gouvernementsrechter getrokken, in zooverre, dat in alle gevallen toepasselijk is de procesorde van het Inlandsch Reglement en men zich met betrekking tot het materieel strafrecht te voegen heeft naar het op 1 Jan. 1918 ingevoerde wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië van 1915; op de Buitenbezittingen vindt men overeenkomstige regelingen in het rechtsreglement van de Buitengewesten, dat op 1 Juli 1927 in werking getreden is.

Geheel anders staat het met het materieele adatprivaatrecht; met betrekking tot de inheemsche rechtbanken bij de volken, die in het genot hunner eigen rechtspleging zijn gelaten, is het vanzelf sprekend, dat dit daar toepassing vindt, maar ook geldt dit voor de Gouvernementsrechtbanken. De procesorde voor deze colleges echter is vastgelegd voor burgerlijke zaken in het reeds genoemde inlandsch reglement voor Java en Madoera onder artikelen 115—246 en in het even aangehaald rechtsreglement voor de Buitengewesten 104—324.

De landraden op Java en Madoera moeten rechtspreken in adatrechtelijke burgerlijke geschillen, maar hoeveel zijn dat er. Het aantal strafzaken is legio, maar daarnaast doet dat in civilibus benauwend gering aan. Is dat schuwheid om het eigen volksrecht voor zooveel het voorzoover zich demonstreert in materiaal adatprivaatrecht bij deze colleges te brengen of onwetendheid, of zijn er op dit gebied niet zooveel geschillen?

Slaan we eens op, wat Mallinkrodt [1]) in zijn uitnemend proefschrift hierover zegt, dan bevestigt hij de uiting van zijn leermeester [2]), die zegt:

Er zijn of waren landraden op Java met slechts een paar dozijn civiele zaken per jaar; er zijn of waren landraden op Borneo met Maleische en Dajaksche justiciabelen, die soms in jaren geen enkelen Dajak zagen; er waren streken op Java waar de bevolking onze rechtspraak stelselmatig meed, niet wist, dat de landraad civiele rechtbank was, den landraad uitsloot in contracten.

En Mallinckrodt: naast de clandestiene dorpsrechtspraak en de inheemsche rechtspraak in gebieden, waarvan de bevolking in primitieven staat verkeert, ziet men het verschijnsel, dat de alleen geldende Gouvernementsrechtspraak ontweken wordt niet alleen vanwege het feit, dat het aantal dier rechtbanken dun gezaaid is en kostbare reizen eischen van de justiabelen, maar ook, omdat het Gouvernement geen regelen wenscht te geven om zijn justitie aan te passen aan de behoeften der primitieven. Men wendt zich dan liever tot zijn eigen hoofden.

De tijd ligt nog niet zoover achter ons, dat volksrecht klanken was voor tal van juristen, die in rechterlijke colleges in Indië zitting gingen nemen; hoe kon 't anders ook; in Leiden was vóór de komst van Van Vollenhoven voor adatrecht geen plaats. Deze hoogleeraar echter bracht spoedig een anderen kijk op de zaken en langzamerhand kwam der toen over in het corps rcehterlijke ambtenaren menschen, die gewerkt hadden onder den bezielenden ijver van den meester; sommigen nog met den twijfel in het hart of er wel zooiets was als adatrecht, anderen lieten uit gemakzucht dat maar al te graag ongemoeid, derden vonden het te moeilijk en beweerden, dat de hoofden en leden van landraden er zelf niets van wisten, althans tegenstrijdige beweringen ten beste gaven. Zouden zij, Westerlingen, die aan dat wetboekenrecht gewend waren, zich dan met zoo iets inlaten? De unificatie gedachte sloop toen ongemerkt rond en vond derwege overal versterking; te rechter tijd is men van dit waandenkbeeld teruggekomen.

En als de rechtzoekenden bemerkten, dat er bij die landraden al heel weinig belangstelling bestond voor hunne in het volksrecht te fundeeren geschillen, dan ging men waar wel belangstelling voor hunne zaken verwacht werd.

Nu zelfs, terwijl men toch kan zeggen, dat de tijden veranderd zijn, het adatrecht niet alleen binnen een vrij grooten kring van kenners en belanghebbenden leeft, maar zelfs officieel erkenning gekregen heeft, is nog steeds alles verre van in orde; het is nog niet wat het wezen kan. Van Vollenhoven is er zelf van overtuigd, dat het moet worden toegeschreven aan het betrekkelijke wezen ervan; erkent zelf, dat waar rechters, volkshoofden en bestuursambtenaren, voorzoover deelnemende aan die rechtspraak, gewild of onbewust, geweld hebben aangedaan aan het volksrecht [3]), gevolg van het feit, dat het moslimsch recht en westersch wetboekenrecht steeds invloed bleef uitoefenen; bij met Nederburgh te spreken indenken, men het adatrecht van heel smalle zijde bekeek.

Met dat al heeft de practijk bewezen, dat het adatrecht taai is, ondanks alles overeind blijft staan, toe te schrijven aan het feit, dat:

I. het volksrecht vrijwillig wordt nageleefd;
II. door de hoofden en anderen gesteund wordt;
III. door den rechter gehandhaafd en ontwikkeld wordt.

Ad I.

Wat bevordert wel die instandhouding middels vrijwillige naleving?

Nu is dit het verbazingwekkende, als men zich wil herinneren, dat in een primitieve maatschappij met gesloten samenleving vooral de stam een rechts-economisch-religieus geheel vormt, waarin in het bijzonder het religieuse sentiment een groote rol blijft spelen, als het isolement dier eenheid opgeheven, hare afbrokkeling tevens bewerkstelligd wordt, zoodat een hervorming op het gebied van het rechts- als het economisch leven een aanvang neemt [4]).

Van Vollenhoven noemt als eerste motief:

a. de bevolking is het volksrecht van kindsbeen af gewend; dit is zoo bekend, dat men zelfs op het platteland in Europa daarvan dagelijks getuigenis kan doen afleggen;

b. het religieuse element: beduchtheid voor de voorouders; hiervan was al sprake bij het godsdienstig element in het adatrecht [5]);

c. het eigenbelang, dat naar voren treedt en bij schending van het adatrecht door anderen wordt bedreigd;

d. het geregeld spreken over en aanhooren van

1) Het adatrecht van Borneo, deel I, blz. 266.
2) Het adatrecht van Ned.-Indië, deel II, blz. 234.

3) II, blz. 234.
4) Studiën, Dec. 1928.
5) Kol. Weekblad van 9 en 23 Augustus 1928.

inheemsche adatregels; thans is deze adat-
renting geconcentreerd in de inlandsche pers.

Ad II.

Het steunen en ontwikkelen van het adatrecht der volkshoofden en anderen.

Hier is dus sprake van leiding onder de hoede en het oppertoezicht van bepaalde groepen van personen in en buiten de Inlandsche samenleving. Moral bij de huwelijkssluiting is de invloed der hoofden van groot belang; daarbij is het in zoover verschillig, welke godsdienst beleden wordt door de bevolking. Zoo is de huwelijkssluiting bij de Minangkabauers dorpszaak. Hoven en andere schrijvers over Midden-Sumatra [6]) gewagen hiervan en ook bij andere volkeren van den Indischen Archipel is het niet moeilijk om het noodige daarvan te vinden [7]). Hetzelfde geldt voor de huwelijksontbinding, voor erfrecht, voor grondenrecht. Is het dan nog te verwonderen, dat de hoofden als het ware levende adatrechtbundels zijn, nu niet uitgegeven door een commissie van bijstand, die te 's-Gravenhage zetelt, maar levende te midden der realiteit van het volksrecht. Het voorkomen gelukkig maar al te vaak adatprocessen [8]) door hun ingrijpen; zij maken transacties, welker bestaan niet langer loochenbaar zijn voor het rechtsleven van den Inlander, als het ware tastbaar, wat ten gevolge heeft, dat zij niet ter eeniger tijd er tegen op zullen komen [9]). Deze gezonde naleving van adatrecht is onmisbaar, waar zulke voorschriften uit het volksrecht slechts bedeeling of afkeuring inhouden; ziedaar de rol van dezen steun, staande tusschen de vrijwillige en gedwongen naleving van het volksrecht.

Voor de vrijwillig op zich genomen taak zal ik echter weer als uitgangspunt te nemen hebben dezelfde hierbij aangehaalde vier motieven. Het tegen van dit admodieerend optreden van de hoofden is, dat het ligt in de lijn der vrijwillige naleving van de inlandsche rechtspraak en die in de gedwongen rechtspraak geen plaats kan vinden — afweging van de belangen en het laten voorgaan van wat het zwaars weegt, vindt men treffend geschilderd bij Mallinckrodt, een schrijver, dien ik meer genoemd heb.

Naast de hoofden zijn er nog andere groepen van personen, die ik hier vermelden moet, ik denk dan aan de missionarissen en de zending, die door hun leiden en hunne leiding zoo vertrouwenwekkend kunnen zijn, dat zij eveneens de taak van de volkshoofden op zich kunnen nemen en dat dan ook gedeeltelijk doen; voorts verdienen vermelding Inlandsche en Europeesche bestuursambtenaren.

Het behoeft geen betoog, dat inzonderheid voor de hoofden weggelegd is te waken, dat van misbruik van het volksrecht geen sprake is.

Ad III.

De handhaving door den rechter is wel naast de vrijwillige en door de hoofden gesteunde naleving, het meest op den voorgrond tredende. Nu hale men in de laatste plaats den Gouvernementsrechter voor den geest, maar in de eerste plaats die rechtspraak, buiten den Regeeringssfeer vallende; men moet in dit verband bijv. denken aan die van de rapats in Palembang en Djambi, van de moesapat in Atjeh. Men kunnen die niet aantreffen in het rechtsreglement voor de Buiten-bezittingen, omdat zij volken betrijken, die wat men noemt in het genot hunner rechtspleging gelaten zijn. Toch moeten wij die regentschapsgerechten der Molukken, de districtsgerechten in Banka, Billiton en Menado, de disricts- en op Sumatra-Westkust en in Tapanoeli, de magistraatsgerechten, zooals die er zijn, bijv. in de Lampongs, de Westerafdeeling van Borneo om de Zuider- en Oosterafdeeling niet te vergeten, die van Celebes en Onderhoorigheden, die van Timor en Onderhoorigheden, van de Oostkust van Sumatra, van Riouw, van Bali en Lombok, van Atjèh en Onderhoorigheden, van het Gouvernement der Molukken, die ter gewestelijke hoofdplaats Palembang, Djambi, de in verschillende buitengewesten aanwezige landraden niet vergeten, waar deze ook meewerken aan de handhaving en ontwikkeling van het adatrecht.

6) Hoven in zijn proefschrift over de Pesemah (1927), blz. 78 e.a.

7) Zie Wilkens, plechtigheden en gebruiken bij verlovingen en huwelijken bij de volken van den Indischen Archipel.

8) II, 252, zie ook Mallinckrodt's adatrecht van Borneo II, blz. 190.

9) Dit behoeft natuurlijk niet speciaal voor de hoofden weggelegd te zijn; zie Van Vollenhoven, adatrecht II, 251.

Omvang der handhaving door den rechter.

Nu begrijpe men mij goed, dat er ondanks het aanwezig zijn van Gouvernementsrechtspraak, daarmede alle inmenging in het adatrecht, zooals die door de bevolking begrepen wordt, niet uitgeput is. Dat is begrijpelijk, als men bedenkt, dat niet alleen wat naar onze denkbeelden en begrippen civiel- en strafrecht samen is, daar binnen geëncadreerd is, maar ook geschillen over andere zaken daarbuiten er onder vallen [10]). Dit kan niet anders of het moet in ons Westersch oor vreemd klinken. Zoo vallen daaronder het geschil over het voeren van een rang of een galar (Minangkabausch gebied), over de grenzen van een Dajaksch stamgebied, over het verleenen van hulpbetoon (adat tanggoeng menanggoeng).

Zou men nu meenen, dat, na invoering van Gouvernementsrechtspraak, dan ook dergelijke geschillen niet meer kunnen voorkomen bij gemis aan rechters, dan miskent men den toestand van het adatrecht, want nu blijven oude onttroonde adatrechtbanken voortleven, zooals in de Lampongs, waar de penjimbangs bekend zijn, die juist van zaken, buiten de Gouvernementsrechtspraak vallende, kennis nemen en beslechten, al wil dat nu weer niet zeggen, dat die adatrechtsinstituten dan maar als vuilnisbakken moeten fungeeren, er zal dan ook daar heel wat afgewezen worden, waar het zaken zonder rechtsgevolgen geldt. Nog op andere wijze wordt de omvang van de rechtspraak bepaald, namelijk behalve dan door Gouvernementsinvloed, door de rechtspraak van inheemsche vorsten en door de rechtspraak van de Mohammedaansche godsdienstige rechters; beide, voelt men, moeten afwijkend gewerkt hebben. Ik herinner in dit verband aan mijne opmerkingen in mijne beschouwingen over het godsdienstig element in het adatrecht [11]). Zou men wellicht denken, dat beide vernietigend ingegrepen hebben dan miskent men weer de taaiheid van het volksrecht, al was de invloed van beide ongelijk in deze; die van het Vorstengezag moet hooger aangeslagen worden, doordat dit bepaalde rechtsgeschillen aan zich trok en de rest aan lagere ambtenaren of adatrechtbanken overliet; dit is in de Vorstenlanden wel het best aan het licht gekomen.

De rechtspraak heeft de groote belangstelling der volkeren in de Buiten-Bezittingen, op Java en Madoera daarentegen niet. Van Vollenhoven [12]) meent dit niet te kunnen verklaren. Zou het wellicht aan den domper, door Hindu-Vorsten en hun opvolgers op het Javaansche volk gezet en zijn karakter aldus vervormd heeft, liggen. Eeuwenlang knechting door of vanwege het Vorstengezag moet geweldig ingewerkt hebben. [13])

Handhaaft de rechter nu onverkort en op adatrechtelijke wijze het volksrecht, zal men vragen? Veelal nog wel doen dat de echt inheemsche rechters, daarnevens de districts- en regentschapsgerechten van Java en Madoera; zelden de andere, vooral die binnen den Gouvernementssfeer, de districts- en regentschapsgerechten buiten Java en Madoera en de hoogere inheemsche rechtbanken, bijna nooit.

Tegen den Gouvernementsrechter zijn uit een adatrechtelijk oogpunt verschillende grieven aan te voeren; deze rechter kan op grond van zijn wetsbepalingen, waarnaar hij zich te gedragen heeft, verschillende zaken niet volledig afdoen, zoodat er dus geen sprake van is van onverkort handhaven, zoo zal door het ontbreken van een voorschrift voor de voeging van een civielen eischer in strafzaken de zaak ten slotte ten deele afgedaan worden; de andere helft moet dan naar een civiele zitting verwezen worden en zoo is er meer. De practijk geeft wel aan, welke wijzigingen in ons Inlandsch reglement noodig zijn. Allereerst moeten procesregels niet belemmerend inwerken op het inheemsche adatprocesrecht, terwijl bewijsrecht vooral verduidelijking en herziening eischen, zoodat de klachten van niet ten volle afdoen in den vervolge zullen zwijgen. Immers adatrechtelijk is het doel van de rechtspraak, dat alles wat daaruit is voortgekomen, uit de wereld geholpen wordt, zegt Mallinckrodt in zijn proefschrift [14]), de zaak, die uit magisch oogpunt gevaarlijk was voor de gemeenschap, moet uitgemaakt worden, de „koelte" moet

10) Van Vollenhoven II, blz. 257.

11) K. W.

12) II, 259.

13) Schets eener economische geschiedenis van N.-I. door Prof. G. Gonggrijp, blz. 10.

14) Het adatrecht van Borneo, dl. I, blz. 238.

hersteld worden voor de gemeenschap, niet afdoening door gebrek aan bewijs, kan niet. Daar wordt de zaak, met de directe en indirecte gevolgen, afgedaan.

We kunnen kort zijn met betrekking tot de uitheemsche Oosterlingen, daarvoor is afwezig het geval van rechterlijke handhaving van adatrecht in adattrant, al heeft tot 1884 Chineesche rechtspraak gegolden in de gouddistricten van de Westerafdeeling van Borneo.

Minahassa-Collecte.

Haagsch Comité.

Ontvangen tot en met 22 Juli 1929, sedert vorige opgave:

Mevrouw H. Yperaan, Den Haag (contant)	f 7.50
Dr. Th. Figée, Den Haag (Giro)	„ 25.—
J. H. Rering, Den Haag (Giro)	„ 2.50
J. Korevaar, Den Haag (Giro)	„ 1.—
M. Le Rütte Gonsalves, Den Haag (Giro)	„ 10.—

De bestuursreorganisatie op Java en Madoera en haar beteekenis voor het heden,

door

Dr. L. PRONK.

(Uitgave M. Dubbeldeman, Leiden 1929).

De toestand van het corps ambtenaren B.B., te voren al niet schitterend, werd tusschen de jaren 1890 en 1900 bepaald onhoudbaar. Steeds trager werd de promotiegang, wat te meer drukte, daar ook de bezoldiging uitermate laag was, veel lager dan voor andere gelijkwaardige ambten. De bezoldiging voor een controleur der 2e klasse, een rang, dien men op Java eerst na een jaar of vijf bereikte, bedroeg, naast vrije woning, slechts f 300.— 's maands en soms duurde het daarna tot tien jaren of meer, aleer men promotie maakte tot controleur der 1ste klasse op slechts f 100.— 's maands meer. Tijdens mijn verblijf op Madoera in 1918—1920 wisten ouderen mij nog te vertellen van het groote feest, dat ongeveer een 25 jaren vroeger de toenmalige, gefortuneerde, controleur Keller van Hoorn daar gegeven had om het feit te vieren, dat hij 15 jaar den Lande trouw had gediend, en het nog niet verder had gebracht dan tot controleur der 2de klasse.

Was het in vroeger dagen regel, dat men uiterlijk in een 12 à 14 jaren den assistent-residentsrang bereikte, sedert was die termijn geleidelijk opgeloopen en kon het tot 20 en meer jaren duren voor men het zoover had gebracht. Op de Buitengewesten wees men U in die dagen een controleur aan, die reeds grootvader was geworden, maar nog enkele jaren wachten kon, voor hij aan de beurt voor assistent-resident kwam.

Verwonderen doet het niet, dat er destijds groote ontevredenheid ontstond, die ook in de pers in tallooze artikelen tot uiting kwam, waarvan ik er mij één herinner, dat in de Locomotief verscheen onder den titel „een noodkreet".

Daarnaast was de toestand bij het Inlandsche corps B.B. verre van rooskleurig en eischte ook deze dringend verbetering.

Minister van Dedem was het, die de koe bij de horens vatte, en plannen beraamde om verbetering in de positie van die corpsen te brengen. In 1892 droeg hij den Gouverneur-Generaal op een onderzoek in te stellen omtrent de wenschelijkheid eener reorganisatie van het B.B. Aan een korte beschrijving van dat onderzoek, dat opgedragen werd aan het lid van den Raad van Ned.-Indië Mullemeister, en aan die van de resultaten daarvan is het grootste deel van het in hoofde genoemd boekwerk gewijd, terwijl dan daarna nog een vluchtig onderzoek wordt gegeven van de sedert door de bestuurshervorming aangebrachte wijzigingen in de administratieve indeeling van Java en Madoera. Het boek is zuiver beschrijvend, 't geeft alleen een overzicht van wat de stukken ons leeren, nergens iets persoonlijks van den schrijver. Zijn stof verdeelt hij over een vijftal hoofdstukken, waarvan het laatste, dat eenige definities geeft van de begrippen: binnenlandsch bestuur, gewestelijk bestuur, Europeesch bestuur en Inlandsch bestuur beter voor geplaatst ware geweest. In dit hoofdstuk valt op, dat het niet tot schrijver is doorgedrongen de reden kan zijn dat het vroegere corps Europeesche ambtenaren B.B. thans geheeten is het Nederlandsch corps van den algemeenen bestuursdienst. Deze naamswijziging toch is met opzet aangebracht. Niet van Europa, maar van Nederland maakt Indië een deel uit en daarom zijn het Europeanen, maar Nederlanders, die het hooge toezicht oefenen op, de hoogere leiding geven de plaatselijke Inlandsche ambtenaren. Van het *Nederlandsch* corps van den algemeenen bestuursdienst, waarin, in verband met het voorstaande, ook slechts plaats behoort te zijn uitsluitend voor Nederlanders.

Van de overige vier hoofdstukken is het eerste „het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera vóór 1900", dat een overzicht geeft van de administratieve indeeling tot dat jaar en de verschillende bestuursfuncties. De schrijver noemt da ook den patih op de afdeelingshoofdplaats, geen regent was gezeteld. Deze „patih buiten de regentschapshoofdplaats", hoewel een anderen lageren rang bekleedende, dan de sinds 1908 ingestelde eerst twee, later drie „zelfstandige patihs" in het gewest Batavia, werden toch vroeger ook zelfstandige patihs genoemd. Hoewel zij een van het regentschap ondergeschikt aan en namens den regent bestuurden, waren zij in de praktijk onafhankelijk van dezen, die zich zoo al, dan zeer zelden in het door dien patih bestuurde van zijn regentschap liet zien. De Nederlandsche ambtenaren B.B. uit dat gedeelte kwamen ook den met den regent in aanraking, meestal bij officieele feestelijke gelegenheden, wanneer len in de regentschapshoofdplaats bijeen kwamen.

Het tweede hoofdstuk schetst „de wordingsgeschiedenis van de reorganisatie-Mullemeister van den eersten opzet af tot aan de aanneming de 1ste Kamer op 29 December 1899 toe. Een en duidelijk overzicht wordt daarvan gegeven vooral ook van het verzet tegen de voorstellen, zelfs aanleiding was in de Tweede Kamer tot stellen van de portefeuillekwestie. Afzonderlijk schetst de schrijver de inkrimping van de stuursmiddelen en de feitelijk, trouwens ook èn in de Kamer èn door den Minister erkende, verbetering van Nederlandsche en Inlandsche stuursambtenaren. Had aanvankelijk bij de wendige reorganisatie Minister van Dedem tegen een financieel offer willen opzien, de der tijden was oorzaak, dat men door die lotsverbetering der ambtenaren tevens tot een onbelangrijke bezuiniging wilde komen, den aard der zaak alleen zou kunnen geschieden door een belangrijke inkrimping, vooral van aantal Inlandsche ambtenaren. Vandaar een redenen van het opgekomen verzet, dat zich richtte tegen beperking van het aantal regentschappen, waarin men aantasting van een der len van ons bestuursstelsel zag.

Wat de schrijver op pag. 44 van de politie mededeelt is niet geheel juist. De resident toch volgens het Inlandsch Reglement de politierechter voor het geheele gewest. Als zoodanig kon hij bevoegdheid niet alleen delegeeren aan den assistent-resident voor de politie ter hoofdplaats ambtenaren die men alleen in de drie groote plaatsen aantrof, maar mochten ook de overige assistent-residenten buiten de residentiehoofdplaats eerst politierol houden, wanneer de resident die bevoegdheid bij afzonderlijk besluit had gedelegeerd. Ondanks die delegatie blijft de resident bevoegd, met terzijdestelling van den assistent-resident, politierol buiten de hoofdplaats te houden waarvan de geschiedenis op Java een geval kent dat destijds nog al wat rumor in casa verwekte. Daartegenover waren er sinds 1894 verschillende controleurs op standplaatsen buiten de afdeelingshoofdplaats die ambtshalve belast waren met de politierol.

Juist is wat schrijver op pag. 48 vertelt, dat besloten werd de traktementsverhoogingen aan ambtenaren, die recht hadden op meer dan één verhooging tegelijk, over twee jaren te verdeelen. Niet vertelt hij er bij, dat dit in 't bijzonder de controleurs betrof, waarbij de klassen werden afgeschaft en wier traktement, naar gelang het aantal dienstjaren, voortaan zou bedragen f 300.—, f 400.— tot f 500.— per maand. Een promotie van f 300.— tot f 500.— in eens werd te weelderig geacht, na een diensttijd van vijftien of meer jaren. Nog meer ... peerde men bovendien die ambtenaren door de laat...

maanden vóór invoering der reorganisatie de ordering van de controleurs der 2de tot die der e klasse stop te zetten, met het motief, dat bij reorganisatie toch de klasse-indeeling verviel. e ambtenaren zagen zich door dien maatregel later de tweede verhooging toegekend dan an- het geval zou zijn geweest. Op pag. 57 wordt or een drukfout de resident de jongere i. p. v. de dere broeder van den regent genoemd.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan: „de maat- gelen, die tot uitvoering zijn gekomen en hun dere geschiedenis." Hierin worden de adminis- tieve indeeling en enkele bestuursambten in het t besproken, voorts een afzonderlijke § gewijd n de erfelijkheid van het regentsambt, een on- werp, waarop hij in 't vierde hoofdstuk terug- mt. In dit vierde hoofdstuk, getiteld „invloed van bestuurshervorming (1925—1929) op dezelfde gelegenheden" somt de schrijver verder op de als de organisatie-Mullemeister in de administra- ve indeeling op Java en Madoera aangebrachte jzigingen. Hierin begaat de schrijver een kleine missie. Al vertelt hij 't een en ander omtrent de schillende denkbeelden omtrent indeeling van va en Madoera in weinige groote gewesten en er de totstandkoming van een indeeling, buiten Vorstenlanden, in 3 groote gewesten, hij vergeet de te deelen, wanneer en hoe de beslissing hier- e is genomen. Deze laatstgenoemde indeeling toch als het ware terloops en zonder eenige discussie or den Volksraad goedgekeurd. Dit is geschied j de behandeling in de maand December 1923 van kiesordonnanties voor de provincie West-Java de daarin gelegen regentschappen. Hierbij is door j als Regeeringsgemachtigde (Handelingen Volks- ad pag. 716) opgemerkt, dat door het niet in- engen van bezwaren tegen het in de Memorie n Toelichting tot die ordonnanties, waarin uit- oerig het plan tot indeeling van Java werd uiteen- ezet, de Regeering aannam, dat de Volksraad daar- mede instemde en daarop dus verder niet behoefde worden ingegaan. Deze opmerking ontlokte chts de woorden „vrij eenvoudig" aan den heer rkkamp, door mij beantwoord met „logisch". Tot rder debat gaf de verklaring geen aanleiding.

Mr. S. C.

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 tot Maandag 29 Juli.

ekomstige comptabiliteits-plannen. Naar de „Sumatra Post" verneemt, moet het in de bedoeling van den Directeur van Financiën liggen om de comptabiliteits-kantoren van Atjeh, Banka en Riouw over te brengen naar Medan en onder te brengen bij de afdeeling comptabiliteit van het Gouvernements-kantoor te Medan.

Het kantoor te Medan, dat thans een tweede klas kantoor is, zal alsdan worden gepromoveerd tot een eerste klasse-kantoor, aan het hoofd waarvan een administrateur van financiën 1e klasse zal komen te staan.

Zooals bekend, is met de reorganisatie van dergelijke kantoren een aanvang gemaakt in het jaar 1925 en is, door aan het hoofd te plaatsen van de gereorganiseerde afdeelingen van alleszins bevoegde en ontwikkelde krachten, het beheer van 's Lands financiën in eenvormige banen geleid.

Veel moeite heeft men zich de laatste jaren ook gegeven om het lagere personeel bij het departement van Financiën op te leiden en daartoe zijn ruim twee jaren geleden een drietal cursussen opgericht te Weltevreden, Semarang en Soerabaja, waarop alleen candidaten worden toegelaten, die ten minste een diploma driejarige Mulo kunnen overleggen.

Na een tweejarige studie wordt een eindexamen afgenomen, bij voldoening waarvan de leerlingen een diploma krijgen als schatkist-ambtenaar en werkzaam gesteld kunnen worden bij de gereorganiseerde comptabiliteitsafdeelingen, de landskassen enz.

Hoewel met de opleiding en de aanstelling van administrateurs van financiën belangrijke bedragen gemoeid zijn geweest, is dit geen renteloos kapitaal, omdat men thans de zekerheid heeft dat de Lands-gelden behoorlijk bewaakt worden en een vlotte afdoening van zaken verzekerd is.

Zal de thans in voorbereiding zijnde samenvoeging van de comptabiliteiten van Sumatra's Ooskust, Atjeh, Banka en Riouw verwezenlijkt worden en alles gecentraliseerd zijn te Medan, dan is geheel Sumatra voor wat de Gouvernements-uitgaven betreft in één hand vereenigd, terwijl alsdan alleen de Gouverneur van Sumatra's Oostkust als hulpordonnateur bevoegdheid zal hebben mandaten af te geven op de kassen binnen genoemd gebied.

Wethouders. De commissie, die de regeering van raad heeft te dienen wat betreft een technische herziening der stadsgemeente-, der provincie- en regentschaps-ordonnantie is met die taak gereed gekomen. Zij heeft nog een tweede opdracht, namelijk de werkzaamheden voor te bereiden van een commissie, die op haar beurt over een principieele herziening der stadsgemeente-ordonnantie zou adviseeren.

In verband met dit deel van haar taak heeft de commissie, volgens het A.I.D., een vragenlijst rondgezonden, ter inleiding waarvan zij mededeelt, dat zij zich heeft afgevraagd, welke beginselen der stadsgemeente-ordonnantie eventueel voor herziening in aanmerking zouden komen.

Daarbij is de vraag gerezen, of de in die ordonnantie t.a.v. het wethoudersinstituut neergelegde hoofdbeginselen eenerzijds strooken met de practische toepassing, anderzijds met hetgeen op grond der ervaring wenschelijk mag heeten.

Bij verdere bestudeering bleek het gewenscht om, alvorens een eindoordeel ter zake te vormen, vooraf de mannen van de praktijk te hooren en deswege stelt zij nu dat onderzoek in.

De bestuursdienst. De animo voor het dienstnemen bij het binnenlandsch bestuur blijkt — ondanks de groote bekendheid, welke door tusschenkomst van de pers als anderszins, aan de gelegenheid om zich daarvoor aan te melden gegeven is — niet overmatig groot te zijn.

Voor het examen voor candidaat Indisch ambtenaar hebben zich namelijk, zoo meldt het Bat. Nbl., naar ons gemeld wordt, 24 candidaten opgegeven (voor 28 plaatsen) en voor het examen voor candidaat gezaghebber slechts 2 (voor 7 plaatsen).

In beide gevallen is er dus een surplus aan plaatsen, in het laatste is dit zelfs overwegend.

Wat hiervan de reden moge zijn, het verschijnsel is stellig te betreuren.

Intusschen wordt er de aandacht op gevestigd, dat niettegenstaande het aantal beschikbare plaatsen dat der candidaten overtreft, dit daarom nog niet inhoudt, dat de gegadigden nu ook maar dadelijk geplaatst worden. Neen, zij zouden alsnog aan een examen onderworpen worden, dat den 1sten Juli in het gebouw der bestuursschool te Weltevreden afgenomen zou worden.

Het Onderwijs. Batavia. In de Memorie van Antwoord op het Afdeelingsverslag van den Volksraad over de begrooting van Onderwijs zegt de Regeering, dat het in haar bedoeling ligt te zijner tijd een schema van organisatie en een berekening van de kosten van de litteraire faculteit te publiceeren, teneinde een publieke gedachtenwisseling hierover uit te lokken. Er wordt nog overwogen of en zoo ja, in welke volgorde aan de technische hoogeschool verdere uitbreiding moet worden gegeven door opleiding voor werktuigkundig, electro-technisch of landbouwkundig ingenieur.

De Europeesche lagere school kan in het algemeen op paedagogische gronden niet de meest geëigende school voor de inlandsche kinderen worden geacht. Incidenteele toelating geschiedt reeds in ruime mate. De verhooging van verschillende posten als bijdrage in het bijzonder onderwijs is een gevolg van het gewone jaarlijksche accrès van het bijzonder onderwijs, naast een ruimere raming van de cijfers van de begrooting.

Bij de voorbereiding van de wijziging van de subsidieregeling voor het westersch lager onderwijs en het mulo hebben zich nieuwe gezichtspunten voorgedaan, waardoor een hernieuwde overweging noodig is geworden, zoodat de beslissing onmogelijk voor 1 Januari 1930 kan worden genomen.

De instelling van een departement van volksgezondheid, al dan niet het kantoor van ar-

heid omvattend, wordt op het oogenblik overwogen. De Regeering is met de leden overtuigd van de noodzakelijkheid er naar te streven, dat voor de Indische studenten in Nederland een omgeving geschapen moet worden waardoor zij sterker tegenover ongewenschte invloeden komen te staan.

Kampong-verbetering. Naar de Deli Ct. vernam, was spoedig de indiening te verwachten der verdere voorstellen inzake kampongverbetering. Men wil beginnen met de kampongs in het Westen der Gemeente, en met name met dat gedeelte van Petissah, dat ligt tusschen den Gloegoerweg, de Delirivier, den Bindjeiweg en den spoorweg naar Bindjei (Kampong Petissah Ilir). Op 't oogenblik kan men in dit gedeelte feitelijk in het geheel niet van systematischen aanleg spreken evenmin als van behoorlijke afwatering.

Het plan is nu om spoedig grond vrij te maken, en dan te beginnen met aanleg van goten. Dan blijft het werk voorloopig rusten, want als het heele plan, dat men voor deze kampong koestert, en waartoe o.a. behoort aanleg van een soort esplanada en een Badhuis in het centrum, aan een stuk zou worden uitgewerkt, zouden de kosten *f* 75.000 bedragen, en dit kan het gemeentelijke Bruintje niet in één vracht trekken. Verder zal deze kampong grondig worden opengelegd, er zal een wegennet komen, dat het gemakkelijk maakt alle hoeken van de kampong te bereiken.

De poenale sanctie. Wat den stand van zaken betreffende de poenale sanctie betreft, wist de Sumatra Post einde Juni te berichten, dat voorstellen, verband houdende met een mogelijke beperking daarvan in behandeling waren bij de permanente arbeidscommissie. Die voorloopige voorstellen zijn om advies gezonden naar de plantersvereenigingen, wier antwoorden toen nog niet binnen waren. Zijn ze ontvangen, dan zou in de permanente arbeidscommissie een voorloopig voorstel worden geformuleerd. De gouverneur van Sumatra's Oostkust verwachtte dit voorstel in de maand Juli aan de regeering te kunnen zenden.

Wijziging departementsuren. Naar de Koerier meldt, zou door den bezuinigingsdictator, den heer Bodenhausen, zijn bepaald, dat met ingang van 1 Juli j.l. de departementsuren eene wijziging zouden ondergaan. De katooruren zouden vanaf dien datum gesteld worden op 7 uur v.m. tot 12 uur 's middags en van 2 tot 5 uur 's namiddags.

Olieproductie. Naar het Soer. Hbld. meldt, is de olieproductie op de terreinen der Bataafsche in Oost-Borneo en Tarakan sterk beperkt ter voorkoming van overproductie.

Sterfgevallen van pest. In de vierwekelijksche periode van den 20en April l.l. tot en met den 18en Mei zijn in Ned.-Indië 147 sterfgevallen van pest voorgekomen, tegen 146 in de vorige vierwekelijksche periode en 228 in de overeenkomstige periode in 1928.

Assistenten Technische Hoogeschool. Aan de Technische Hoogeschool worden in 1930 voor het eerst twee vaste assistenten verbonden. In verband daarmede kan een der op toelage werkende tijdelijke assistenten verdwijnen. De vaste assistenten genieten een salaris, gelijk aan dat van leeraren bij het M. O.

Inkrimping personeel Opium Regie Bond. Naar het A.I.D. verneemt, heeft het Hoofdbestuur van den Opium Regie Bond een schrijven van den chef van den dienst ontvangen, waarin werd medegedeeld, dat zal worden overgegaan tot geleidelijke inkrimping van het personeel.

Men vreest dat er weer een aantal mantri's zal moeten uittreden. Het Hoofdbestuur zal in zijn e.k. vergadering bespreken de voorzorgsmaatregelen ter tegemoetkoming van de ontslagen leden.

J. de Haan † 20 Juli j.l. overleed, plotseling, in Den Haag, de Resident van de Z.- en O.-afdeeling van Borneo, J. de Haan, 53 jaar oud (met verlof). De thans overledene was zoo goed als zeker bestemd om, na zijn verlof, den resident A. H. Philips, die na het aftreden van gouverneur Goedhart tijdelijk het bewind voert in Atjeh, te vervangen.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bewerking van Hout, Bamboe, Leder en Klei ter Tweede Djocdjasche Jaarmarkt.

Volgens het door Gouverneur *J. E. Jasper* opgesteld „Verslag" van de tweede Jaarmarkt te Djocdjakarta was er de groep hout- en bamboesnijwerk verdeeld in twee afdeelingen: de meubelen en het kleinere werk, terwijl tusschen de inzendingen foto-vergrootingen waren aangebracht van oud-Javaanschen huizenbouw en mooie versieringen van woningen en huisraad.

Een kleine verzameling paneelen, waar, in rankmotieven, blad en bloemstyleeringen zijn weergegeven, dienst hebbende gedaan tot versiering van woningen in Oost-Java, waren tegen den loodswand opgehangen.[1])

Japara-snijwerk was vertegenwoordigd door de bekende doozen, lijsten, vouwbeenen enz. van djati en sonohout.

Het zooveel forschere Balineesche houtsnijwerk ontbrak natuurlijk niet, terwijl ook uit het oude centrum Kotagedé mooie houten voorwerpen werden tentoongesteld, o.a. sierlijke krissenhouders waarin *naga*-(slang)figuren en bloemenmotieven uitgesneden zijn.

De thans hier vertoevende Regent van Batavia had een fraai kastje ingezonden, een pronkstuk uit een oud-Indisch huis.

Een groote verscheidenheid was er op te merken in houten artikelen voor huishoudelijk gebruik: eenvoudige sirihdoozen, zooals men ze in het binnenland van het regentschap Goenoeng Kidoel den gasten voorzet; keukengerei in allerlei vormen, waarbij o.a. bijzonder mooie rijstscheppers, standaards voor lanzen, — welke hier uitstekend zouden voldoen als houders van tuinschermen — met snijwerk versierde *dakons*, — waarmede het Javaansche pitjesspel gespeeld wordt door rappe lenige vrouwenhandjes —, lampenstandaards en muurkandelabers, oude medicijn-doozen (*balekan*), toiletspiegels (*paèsan*), koranstandaards (*rekal*) en klamboehaken (*tjantèllan klamboe*), de meeste even smaakvol als doelmatig van vorm en niet minder stijlvol van versiering.

Jammer genoeg ziet men hiervan nog slechts oude exemplaren, welke door geïmporteerd leelijk modern gerei verdrongen werden!

Maar gelukkig worden er thans ook door de Landsgrooten pogingen in het werk gesteld om goede moderne zaken te doen aanmaken. Zoo zond de Regent van Ngawi een met snijmotieven versierd mooid ameublement in en de Regent van Karanganjar verduidelijkte door een belangwekkende inzending, dat allerlei meubels te vervaardigen zijn van goed gepolijst klapperhout. De heer Jasper schrijft daarvan:

„Inderdaad zien de Karanganjarsche tafels, stoelen, schutsels en banken van dat materiaal, hoe eenvoudig van lijn zij zijn, er welverzorgd en aanlokkelijk uit in hun natuurlijke kleur van vezeldoorstreept bruingeel, maar de vraag rijst, of klaperhout wel zoodanig geprepareerd kan worden, dat het niet door „boeboek" aangetast wordt. In elk geval is de bewerking ervan vrij moeilijk, wijl immers dat hout sterk vezelig is."

De Regent van Sidhoardjo heeft keurig bewerkte kistjes, standaards, schutsels, banken enz. ingezonden uit het oude, merkwaardige kustplaatsje Singkil, dat evenals Koedoes een centrum was van houtbewerking.

Wij zeggen 't den heer Jasper na:

„Helaas, dat deze mooie handnijverheid ook daar in den laatsten tijd sterk in verval is geraakt!"

Doch wij voegen er de hoopvolle verwachting aan toe: Moge ze spoedig door krachtdadige aanmoediging, óók van Bestuurswege, weder tot opbloei komen, geïnspireerd op al het oude schoons!

Ook bamboezen meubels waren bij deze groep ter Jaarmarkt ondergebracht. Deze waren van zeer verschillende samenstelling. De schutsels bevatten

[1]) In de Toonkamers van „Boeatan" kan men zien, hoe prachtig decoratief dergelijke plankjes doen ook in een modern Europeesche omgeving, terwijl ze ook tot allerlei meubels, zelfs in lambriseering verwerkt, hier prijken in menig smaakvol interieur. — Red.

aan de bovenzijde een breed raamwerk waarin stelselmatig halmen van wild riet *(glagah)* bevestigd zijn, waardoor aan deze meubels een mooi rank aspect is gegeven. Van bamboe waren o.a. ook spaarkokers *(tjèlèngan)* op de buitenzijde waarvan motieven zijn ingesneden, seinklokken *(kentongans)*, vogelkooien, zonneschermen enz.

Dan waren er de houten voorwerpen, welke dienen voor muziek en tooneel: trommen (kendangs) op mooi gesneden voetstukken, volledige stellen *wajang-goleh*-figuren uit Koelonprogo en Soemedang,[2]) maskers *(topèng)* van Java en Bali.

Omtrent deze laatste lezen wij in het „Verslag" o.m.:

„Houten maskers worden gebruikt bij Javaansche tooneelvoorstellingen, waarin zij door de spelers vóór het gezicht gehouden worden, of bij de weergave van gedrochtelijke figuren, welke onder de namen van *barongan* of *bondèttan* in feestelijke optochten of bij feestelijke gelegenheden worden gebruikt, waarbij het masker, b.v. een afzichtelijke vogelkop met vervaarlijke, klappende snavels, bevestigd wordt aan een grooten zak, die den vertooner van deze dierlijke figuren tot kleed- tevens vermomming dient.

„In het gewest Jogjakarta worden zij slechts nog op enkele plaatsen gemaakt. Daarentegen komen de *topèng*-voorstellingen nog vrij verbreid in het gewest voor; ze worden georganiseerd bij de viering van huwelijks- of besnijdenisfeesten of ter vervulling van een gedane gelofte; in al die gevallen worden de maskers gehuurd door dengeen, die het feest geeft.

„Javaansche maskers voor tooneelvoorstellingen bevatten aan de binnenzijde een aan het hout vastgehecht lederen reepje dat de acteur in den mond steekt, zoodat het masker op die wijze op de juiste plaats vóór het gelaat gehouden kan worden, echter met het gevolg, dat de acteur, die het lederen reepje tusschen de tanden heeft, zijn mond niet openen kan. Moet de acteur spreken, dan is hij dus verplicht, zijn masker even met een hand vast te houden.

„Tegenwoordig worden de maskers ook met touwtjes, welke achter het hoofd aan elkaar vastgemaakt worden, vóór het gelaat bevestigd.

„Evenals bij de *wajang-orang* is er ook bij *topèng*-voorstellingen ondanks de dialoog der spelers toch nog altijd een *dalang*, die op de juiste momenten den loop van het verhaal weergeeft.

‚Vroeger, tijdens het bestuur van Sultan IV van Jogjakarta waren er in de *topèng*-voorstellingen slechts enkelen, die een masker droegen, namelijk de narren *(Pêntoel* en *Tèmbêm)*, die daarvoor een z.g. half masker gebruikten, hetwelk den mond onbedekt liet. De overige personen traden op als *wajang orang* en waren niet gemaskerd."

Er zijn ook zeer oude maskers, die als erfstukken, *poesaka*, bewaard en niet meer gebruikt mogen worden. Zoo een is het eigendom geworden van den heer Visser, die dit kunstwerk in bruikleen afstond aan het „klein, maar reine" museum der Vereeniging „Vrienden van de Aziatische Kunst" in de Academie van Schoone Kunsten te Amsterdam.

De groteske maskers zijn, volgens den heer Jasper, „een uiting van den bij verschillende Indonesische volksstammen sterk ontwikkelden zin voor het gedrochtelijke, de humoristische visie van het wanstallige en afschrikwekkende, dat in geëxalteerde, wilde vormen, kleuren en gelaatsuitdrukkingen wordt weergegeven, waardoor de vertooner bij de toeschouwers den indruk doet ontstaan, welke met het typisch Javaansche woord *„kemegilan"* wordt aangeduid (d.i. tijdelijk aangegrepen worden door vrees of afgrijzen)".

Deels staat die neiging in verband met het vroegere animisme, maar ook spruit het z.i. voort uit het aangeboren gevoel voor het humoristisch-groteske en daarvan acht schrijver het Javaansche maskerspel een verfijning:

„Men denke aan de Javaansche *barongan* en *bondèttan-maskers*, de Javaansche maskers, die door de *rakshasa*-figuren in de *wajang-orang*-vertooningen gebruikt worden, de Balische en Dajaksche maskers, de dansmaskers op Nieuw-Guinea en de Melanesische eilanden; zooals deze laatstbedoelde maskers samengesteld, geverfd en van allerlei excentrieke aanhangselen voorzien zijn, geven zij ongetwijfeld niet alleen de meesterlijke kunst der inboorlingen aan, om het huiveringwekkend-demonische in fantastische en bizarre combinaties aan te duiden, maar ook hun bedoeling, om, vermaak te scheppen in het resultaat van het optreden met zulke maskers."

Dat de Javaansche *topeng* als tooneelmasker reeds heel oud moet zijn, kan afgeleid worden uit het volgende Javaansche verhaal:

„Toen *Raden Patah*, een der eerste Islam-verkondigers, tot vorst van Dêmak was uitgeroepen, wilde hij zijn Moslimsche kaftan niet verwisselen met een vorstelijke kleeding. Telkens, wanneer hij op de dampar (staatsie-zitplaats) ging zitten, voelde hij zich ziek, of verloor hij het bewustzijn. Men ried hem aan, om zijn vader *Praboe Brawidjaja* hierover te raadplegen, echter wist men niet, waar deze zich gevestigd had, zoodat zijn verblijfplaats opgespoord moest worden. Om het doel gemakkelijker te kunnen bereiken en aan zijn reis geen ruchtbaarheid te geven, deed Raden Patah den tocht vermomd als speler van een ambulant topèng-gezelschap, dat overal voorstellingen gaf, gedurende welke hij met een masker vóór het gelaat optrad en onderwijl uitkeek, of hij onder het publiek zijn vader zag.

Raden Patah toog naar den berg Lawoe, waar volgens gerucht *Praboe Brawidjaja* zich gevestigd had. Inderdaad trof hij tijdens een topèng-spel aldaar zijn vader onder het toekijkend publiek aan. Hij had een masker van een reus op, maakte zooals gewoonlijk gebaren als van iemand, die naar alle kanten uitkijkt, en danste ten slotte naar de plaats, waar zijn vader zat; hij bracht dezen den kniekus en vroeg hem, om in gezondheid en kracht vorst van Dêmak te mogen zijn. De vader ried zijn zoon aan, zich voortaan als een vorst te kleeden, zich met vorstelijke sieraden te tooien, en geen kaftan meer te dragen. Wel kon hij den Islam blijven belijden, maar hij behoorde den vorstelijken luister en de oude vorstelijke gebruiken in acht te nemen.

Als vorst teruggekeerd, volgde hij den raad van zijn vader op, tevens ontwierp hij een *topèng*-voorstelling, waarin de liefde van *Praboe Klana van Bantarangin* voor *Dèwi Koemoedaningrat* vertolkten de klana-dans weergegeven wordt, zooals *Raden Patah* dezen steeds had uitgevoerd, toen hij, als gemaskerd speler, zijn vader opspoorde."

De uitstalling van het ledersnijwerk was ditmaal klein, maar toch belangwekkend, doordat ook daarbij het moderne naast het antieke was tentoongesteld. De nieuwe toepassingen van het uitslaan van leder, die de vroegere wajang-makers thans vervaardigen (wijlen de Residents-echtgenoote Mevrouw Couperus was hiervan de baanbreekster) in den vorm van waaiers, lampenkappen, leesteekens enz. zijn genoeg bekend, maar daar vlak naast was opgesteld een volledig spel *wajang poerwa* van Z.H. den Sultan, en de wand was behangen met *wajangbèbèr*-rolplaten, beide van zeldzame schoonheid.

De *wajang-bèbèr*, waarschijnlijk de oudste wajang-vorm, bestaat uit rollen van geklopte boomschors, waarop figuren, als van het wajangverhaal geschilderd zijn. De *dalang* gaat bij de uitgespreide teekening zitten en doet zijn verhaal, terwijl hij nu en dan de figuren aanwijst. Er is nog maar één *dessa* in het geheele gouvernement Jogdjakarta, waar zulk een stel oude wajangplaten voorkomt. Den bezitter er van is reeds meer dan *f* 1000 er voor aangeboden, doch hij wil 't voor geen geld verkoopen.

Zouden echter de tafereelen er van niet te copieeren zijn om als wandversiering dienst te doen? Stellig zouden ze zoodoende talentvolle Javaansche artisten kunnen inspireeren tot nieuwe scheppingen.

Onder de mooie foto's van kunstvoorwerpen in het Verslag vallen o.m. op: die van de lederen *goenoengan* (scherm ter afscheiding der speltafereelen), behoorende bij het stel *wajang poerwa* van Z.H. den Sultan; van eenige pracht-*tropongs* (hoofddeksels voor *wajang-orang-figuren*), eigendom van *Pangeran A. A. Pakoe Alam*, als ook van een uitstalling van Keijsch aardewerk, dat soms in vorm en versiering doet denken aan het beroemde Grieksche.

Ook van deze zijn in Boeatan mooie specimina te zien.

---

[2]) Ook Boeatan biedt deze beide typen van Javaansche marionetten te koop aan, naast een verscheidenheid van fraaie maskers. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De overzeesche samenleving.

De samenleving in Ned.-Indië kan men ruwweg verdeelen in eene Europeesche en eene Inlandsche. Maar — zegt prof. mr. A. S. Oppenheim in *De Loc.* (19/6, blz. 18 „Indische Herinneringen") — men denke zich deze verdeeling niet aldus, dat beide deelen niet onderling dikwijls aanraking met elkaar zoeken en vinden. Integendeel. Allerlei elementen in beide categorieën waardeeren elkaar en hebben omgang met elkaar. Ik heb bij vele vooraanstaande Inlanders gastvrijheid en vriendschap genoten, waaraan ik nog dikwijls met groote dankbaarheid terugdenk; ik heb in eigen woning meerdere malen leden der Inlandsche gemeenschap te gast gehad en met hen over verschillende zaken van gedachten gewisseld. Het is wel mogelijk, dat de omgang tusschen Hollanders en Inlanders nog al eens te wenschen overlaat en dat niet overal in den Archipel *de goede toon* wordt aangeslagen. Maar is dat ergens ter wereld wel het geval? Als men in Nederland zich verdiept in verkiezingslectuur of in de organen der uiterste linkerzijde, dan zal men zich wel wachten het voor te stellen, alsof scherpe polemieken iets speciaal Indisch zijn. Inlanders zijn, zoo was steeds mijn indruk, op deze punten echter gevoeliger, lichter geraakt dan wij gewoonlijk zijn. Zij zijn zelve van huis uit hoffelijk, hechten aan goede vormen en stooten zich daarom eerder aan een ietwat felle bestrijding of slechte manieren dan Hollanders plegen te doen. Over het algemeen zijn de Hollanders in Indië bereid hiermee rekening te houden en als dit af en toe niet gebeurt, zijn de goeden onder hen eensgezind in hunne afkeuring. Overigens heb ik nooit tusschen de vooraanstaande mannen, de figuren in Indië, zeer markante Hollandsche en Indische verschillen kunnen ontdekken. De *kopstukken* van *beide* groepen, zooals bijv. mr. H. s'Jacob, pangeran Koesoemo Joedo enz., zijn mannen van wie men veel kan leeren, maar zij vormen volstrekt geen scherpe tegenstellingen.

De Rassen van Java.

Het *Bat. Nwsbl.* (19/6) noemt het een goede gedachte van het „Indisch Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen" om de Pan Pacific Science Congressisten het eerste werkje over de rassen van Java: *„The Races of Java"*, ten afscheid mede te geven. De Indische Archipel ligt tusschen twee werelddeelen en twee oceanen en is daardoor tegelijk een brug en een drukke doorvaart. Bovendien strekt zich van hier uit een eilandengordel in Oostelijke- en met grootere hiaten, ook in Westelijke richting uit. Deze gordel vormt een brug tusschen de aan den overkant gelegen kust van Amerika en die van Afrika. Daardoor spreidt zich de geweldige Archipel als een spinneweb over het waterhalfrond uit en verbindt alle vijf continenten met elkaar, daarin geholpen door kalme zeeën met regelmatige winden en zeestroomingen. Het geheele gebied wordt ten gevolge daarvan bewoond door verwante rassen, die gelijkluidende talen spreken en op overeenkomstige trappen van beschaving staan. Deze over den halven aardbol verspreide menschengroep vormt de *„Missink link"* tusschen alle rassen ter wereld. De drie hoofdrassen, het *Kaukasische, Mongoolsche* en *Negroiede ras*, ontmoeten elkaar hier. Bovendien bevat de bevolking elementen, die aan de bewoners van Amerika en Zuid-Afrika herinneren. Wanneer we bovendien bedenken, dat in den Indischen Archipel twee anthropoieden: de orang oetan en de gibbon gevonden worden, die vrij dicht bij den mensch staan, en dat Java het land is van de *Pithecanthropos erectus*, dan is het niet te verwonderen, dat men hier *het middelpunt* der bewoonde aardoppervlakte heeft gezocht. Dikwijls heeft men den Archipel aangezien voor *de bakermat* van waar uit de mensch zich over de geheele wereld heeft verspreid. Door de centrale ligging en de gematigde psyche der bewoners is de Indische Archipel tevens een gebied van intensieve menging geworden. Misschien met meer recht dan eenig ander kan de Archipel worden genoemd: *the melting Pot of the World.* Nu de kruisingsproblemen aller aandacht trekken, blijkt steeds duidelijker, dat de geheele menschheid een mengsel is van verschillende rassen, zoodat er weinig grond bestaat voor rassentrots of rassenhaat. Meer licht op dit punt kan — meent het *B. N.* — nog heel veel vooroordeel en onverstand wegnemen. Wanneer de leden van het Pan Pacific Science Congress in hun land zijn teruggekeerd, kunnen ze aan de hand van tal van kaartjes en teekeningen uit „The Races of Java" hun *kennis van de bewoners van Java* verdiepen. Dank zij het Anthropologisch Laboratorium te Bandoeng is iets van blijvende waarde tot stand gebracht; thans wordt reeds rekenschap gegeven van de methoden, de groote lijnen en vooruitzichten van *het anthropologisch onderzoek van Java.* Voortaan zal ook de ontwikkelde leek, zoowel in Inlandsche als Europeesche kringen, zich op de hoogte kunnen stellen van de werkzaamheden. Mogen velen er door worden opgewekt een steentje bij te dragen aan deze grootsche taak; ze is in de eerste plaats *een nationale zaak*, zoowel voor Indië als voor Nederland.

Ned.-Indië en Indo-China.

Het *Bat. Nwsbl.* (25/6) vestigt de aandacht op de opmerkingen van *Sir Hesketh Bell*, oud-gouverneur van verschillende Britsche koloniën, in „Foreign Colonial Administration in the Far East" (1928). De schrijver constateert, dat in het bijzonder *Java* door de natuur begunstigd is met vrijwel alle voor een welvarenden *landbouw* noodige voorwaarden, maar voegt daaraan dadelijk zijn bewondering toe voor de wijze, waarop de Hollanders van deze natuurlijke voordeelen ten volle gebruik hebben weten te maken. Hij ziet niet in, waarom deze buitengewone ontwikkeling niet zou kunnen worden uitgestrekt tot *andere eilanden* van den Archipel, waar eveneens groote mogelijkheden aanwezig zijn, maar waaraan thans nog weinig aandacht wordt geschonken. Sir Hesketh noemt het toelaten van *vreemd kapitaal* en de toepassing van *het opendeur-systeem* onder de maatregelen, die sterk hebben bijgedragen tot de economische ontwikkeling, en drukt er zijn voldoening over uit, dat speciaal ook de Engelsche ondernemingen liberaal worden behandeld zonder de *belemmeringen*, die in andere koloniën worden ondervonden. Alleen schijnt hem het systeem van velerlei en hooge *belasting* een groote last voor de ondernemingen, in tegenstelling met de Maleische Staten, waar matige rechten worden geheven.

Aan het initiatief van het Fransche *kapitaal* is in *Indo-China* de buitengewone ontwikkeling van landbouw, industrie en handel in de laatste 15 jaren te danken. Het is te betreuren, dat het stelsel van beschermende rechten deelname van vreemd kapitaal belemmert. Met zeer weinige uitzonderingen waardeert de inboorling meer en meer den *vrede* en de *veiligheid*, die het Fransche bewind hem verschaft, en het land blijft betrekkelijk vrij van de bewegingen, die in andere Oostersche landen voorkomen. Een doeltreffend *toezicht op de inheemsche pers* heeft er ook toe bijgedragen om de rust in het land te bewaren door ongewenschte propaganda te verhinderen. Het Fransche bewind in Indo-China verbreidt het *onderwijs* onder de bevolking niet verder dan voorzoover de opgeleiden door landbouw en nijverheid kunnen worden opgenomen; *hooger onderwijs* wordt alleen verstrekt aan hen, van wie aangenomen kan worden, dat ze er een nuttig gebruik van zullen maken. Met het zenden van jongelieden *naar Frankrijk*, om daar dan hun opleiding te voltooien, zijn geen bemoedigende resultaten verkregen; velen van hen raken *onder den invloed der communistische ideeën* en zijn, in hun land teruggekeerd, geneigd tot revolutionnaire propaganda. *Tout comme chez nous*, merkt het *B. N.* bij dit laatste op.

Sir Hesketh is van oordeel, dat de drie groote koloniale mogendheden: *Engeland, Nederland* en *Frankrijk*, voordeel zouden kunnen trekken van een voortdurende *uitwisseling van inlichtingen* omtrent hun bestuur, waardoor miskenning zou worden voorkomen en van elkanders ervaring gebruik zou kunnen worden gemaakt. Het *Bat. Nwsbl.* hoopt dat het reisverhaal van dezen hoogen Engelschen ambtenaar ook in Ned.-Indië lezers moge vinden, die hun voordeel zullen doen met de inzichten van een onbevooroordeelde, die nochtans in koloniale zaken deskundig is.

De Loc. schrijft over „Vredesfactoren" (22/6, blz. 36), het *Bat. Nwsbl.* over „Onrustig China" (19/6) en „Terroristische aanslagen in Br.-Indië" (20/6), de *Java-Bode* over Curaçao (19 en 20/6), *De Sum. Post* over „Amerika en Europa" (25/6) en „Het Sovjet-congres" (29/6).

De Handel neemt afscheid van Mr. Trip.

Den 21sten Juni heeft in het Hotel des Indes te Weltevreden een diner plaats gehad, aangeboden aan den scheidenden president van de Javasche Bank, *Mr. L. J. A. Trip*, door een 75-tal vertegenwoordigers van handel, bankwezen, scheepvaart en industrie. Er is — zegt het *Bat. Nwsbl.* (22/6) — bij deze feestelijke bijeenkomst geen onvertogen woord aan het adres der Regeering gesproken; nochtans lag in aard en karakter der hulde, Mr. Trip gebracht, een zoo scherpe critiek op het regeeringsbeleid, als nimmer te voren was vernomen. Deze hulde was een waarschuwing...... een heel duidelijke.

Mr. Trip zeide in zijn rede dankbaar te zijn voor het vertrouwen, dat de toenmalige minister De Graaff en de toenmalige landvoogd Mr. Fock in hem hebben gesteld. Vooral was spr. dankbaar voor het feit, dat hij mag aannemen, dat zijn arbeid in Indië gedurende het vijfjarig presidium van de Javasche Bank, geen mislukking is geworden. Zijn gevoel van trots ligt in het feit, dat een ieder, die eenmaal te Tandjong Priok is ontscheept en om zich heen begint te zien, onze wegen, onze irrigatiewerken, onze landbouw-ondernemingen opmerkt. Kortom, wanneer men begint te realiseeren al hetgeen door samenwerking van overheid en particulier in Indië is tot stand gebracht, dan voelt men zich trotsch Nederlander te zijn en dan begrijpt men tevens, dat het *energie, daadkracht* en *doorzettingsvermogen* zijn geweest, die van Indië hebben gemaakt een der best bewerkte productiegebieden van de wereld. Dan begrijpt men ook, hoe het mogelijk is geweest een steeds in aantal toenemende bevolking te voeden, te kleeden en tot grooter welvaart te brengen. Ook de massa der bevolking heeft, zij het dan uitsluitend door middel van kleine bedrijfjes, medegearbeid tot de ontwikkeling en versterking van de positie des lands; juist de laatste jaren met den toenemenden verbouw van handelsgewassen, leveren hiervan het onomstootelijk bewijs. Doch het hooge peil, waarop het land economisch is gekomen, dankt het aan de organisatie van het economisch apparaat, de geweldige uitbreiding der *ontginning* en de intensiveering van het *grootbedrijf*. De zeer hooge, ook *internationaal* erkende *standing* van Ned.-Indië is bereikt door *samenwerking van Regeering en particulieren.* Hij, die hiervan overtuigd is, die ziet wat reeds bereikt is en die geen chimeres of politiek gewin nastreeft, spanne de uiterste krachten in om *die samenwerking in stand te houden en te verbeteren!* Het spreekt van zelf, dat de liefde niet van een kant kan komen en dat er oogenblikken kunnen zijn, dat, zooals reeds vroeger geschiedde, openlijk een afwijkend gevoelen moet worden kenbaar gemaakt. Dit is niet slechts wenschelijk: het is een plicht. Maar wanneer die momenten voorbij zijn en wanneer de strijd is beslist, behoort weder gestreefd te worden naar samenwerking. Wat *het Nederlandsch bedrijfsleven* mag en moet eischen is *voortgezette gelegenheid om te arbeiden* aan de tot dusver zoo schitterend vervulde taak in het belang van land en volk en van de geheele wereld. Het bedrijfsleven moet van zijn kant erkennen, dat het Nederlands plicht is om te trachten het economisch kennen en kunnen van de inheemsche bevolking op te voeren en te verbeteren. Het een en het ander behoeft niet tot botsing van belangen te leiden, mits *werkelijkheidszin* en *redelijkheid* wordt betracht, en vastgehouden wordt aan het eenig juiste beginsel dat slechts werkelijk kennen en kunnen den doorslag geve en de plaats bepale, die men in het economisch leven inneemt. Waar het bedrijfsleven verder aanspraak op kan en moet maken is, dat het tijdens den duur van den aan gang zijnden concurrentie-strijd *niet bemoeilijkt wordt door maatregelen, die den kostprijs der producten verhoogen.* Deze kostprijs is in de eerstvolgende jaren de factor, welke van beslissend belang is voor de plaats, welke de Ned.-Indische industrie in den strijd zal veroveren, en deze plaats is *beslissend* voor de ontwikkeling van land en volk, voor de Staats-financiën en dus voor den armslag, dien de Regeering zich bij het volgen van haar politiek zal kunnen veroorloven. Daarom is een groot algemeen belang evengoed als een groot bedrijfsbelang, dat *de Regeering en het bedrijfsleven* schouder aan schouder staan en zij zich niet door schijnbare tegenstellingen en prikkelbaarheid laten beheerschen, doch samen overleggen en er zich van doordringen dat zij elkaar noodig hebben. Het is slechts ten nadeele van het Land wanneer de een zou trachten den ander zijn wil op te leggen. Het bedrijfsleven heeft geen dictatorische eischen. Zijn vertegenwoordigers zijn wel degelijk bereid om te overleggen, wanneer slechts worde voldaan aan de voorwaarden om rustig voort te werken aan de handhaving van de internationale economische positie van Ned.-Indië. Spr. voelde zich trotsch en dankbaar omdat hij gewerkt heeft met onze koloniale Nederlanders, met ons keurcorps, met onze voorhoede, met de werkers in de tropen

voor wie spr. groote sympathie en achting koestert.

De Loc. geeft een Economisch Supplement" (19/6, blz. 35) en bespreekt de Openingsrede van den G.-G. (17/6, blz. 5, 3 en 17; 20/6, blz. 3, 19, 33 en 43); het *Bat. Nwsbl.* publiceert „Het verslag der Javasche Bank" (24/6) en een verslag van „De Vaderlandsche club" (24/6), de *Deli Crt.* „De ontwerpbegrooting voor 1930" (22 en 24/6); *De Sum. Post* (27/6 „Soldaatje spelen") critiseert het verzoek van Boedi Oetomo om een Inlandsche militie.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het lot van Indonesië.

Timboel (te Solo) van 15 Mei l.l. schrijft:

Wij wisten dat, ondanks Volkenbond, Locarno, Kelloggpact en dergelijke pogingen om tot de wereldvrede te geraken, wel te verstaan: vrede onder en tusschen de blanken, de oorlog bij diezelfde z.g. geciviliseerde volken, nog steeds om den hoek loert. Na het Kelloggpact nog een kruiser bouwen? Ja, maar hij krijgt dan ook den naam „Kellogg".

De kruiser-race tusschen Amerika en Engeland, het Balkan-invloed-concours tusschen Frankrijk en Italië, de tegenstelling tusschen West-Europa en Rusland vooral niet te vergeten en nog velerlei dergelijke dissonanten meer in het blanke Vredesconcert, ze doen het geloof aan een Blanken-vrede, aan een „wereld-vrede" te niet. Wat dit betreft, zelfs het Kelloggpact, genoemd „the biggest event in modern diplomatic history", „une véritable révolution", „de grootste stap, die ooit was gezet op den weg naar den vrede", houdt in de „taboe"-verklaring voor het pact van zekere gebieden „waarvan het welzijn en de integriteit een bizonder en vitaal belang vormen voor den vrede en de veiligheid van het Britsche Rijk."

Dit copieeren van de Amerikaansche Monroeleer (Amerika zelf was begonnen kwesties, bestreken door de origineele Monroe-leer, buiten het verdrag te stellen!) zal vanzelfsprekend niet alleen door Engeland, maar ook door iedere onderteekenaar van het pact geschieden, — hetzij in duidelijke woorden, hetzij door een Jezuïtische reservatio mentalis. Dus zal het Kelloggpact voor de koloniën en half-koloniale gebieden van nul en geener waarde blijken.

Men kan bij het beschouwen zulker gebeurtenissen desgewenscht optimistisch zijn, zeggen dat er, ofschoon in een zeer langzaam tempo, toch vooruitgang is in de richting van den vrede, althans in de richting van het bemoeilijken van den aanvalsoorlog en het verdrag van Kellogg daarvan een symptoom is. Hoewel de geheime diplomatie, in strijd met een der nieuwe beginselen, luidruchtig gelanceerd na den grooten oorlog, maar zeer ten deele is afgeschaft, kan men zeggen dat er in de internationale betrekkingen in ieder geval toch méér openbaarheid wordt betracht. De optimist kan zich na dergelijke redeneeringen aan tevredenheid overgeven.

Maar dan, als die optimist niet uit louter optimisme de oogen toeknijpt voor alle onpleizierige problemen, moet hij zich toch de vraag stellen, hoever „men" dien vrede wenscht uit te strekken. Want vrede onder de Blanken beduidt nog lang geen ware *wereld*-vrede.

Een gewaarborgde vrede tusschen de Blanken *zonder* gelijktijdige oplossing van het koloniale probleem, beduidt eenvoudig de voorbereiding van een alles overtreffenden oorlog, n.l. dien tusschen al wat blank en al wat gekleurd is.

Van de zijde der Blanken kan men over dit aperçu de schouders ophalen, verzekerd als ze zich houden dat hun betere bewapening, techniek enz. toch een overwinning waarborgt. Maar zulk een overwinning ware in hare gevolgen, moreele en andere, erger dan een nederlaag. Trouwens, zóó zeker is, gezien de snelle opkomst der Oostersche staten, die overwinning niet.

Neen! Als wij ons afvragen, wat de koloniale mogendheden met ons, gekoloniseerden voor hebben, dan is er nog géén reden voor optimisme!

De Monroe-leer-besmetting is, als gezegd, binnengedrongen in het Kelloggpact ten aanzien van de koloniën, mandaatgebieden etc. Want dat zijn ongetwijfeld „gebieden van vitaal belang voor den vrede en de veiligheid" van de koloniale mogendheden. Zie de millioenen werkloozen in Europa, de subsidies gegeven om de nijverheid staande te houden, het overschot ook aan intellectueele arbeidskrachten, kortom, de overbevolking van Europa.

Dit alles zou zonder koloniën een nog veel onrustbarender aspect aannemen en gevaar opleveren voor de rust en de veiligheid der mogendheden. Zoolang ten minste de Westersche volken zich niet bezinnen en de economische basis hunner rijken niet grondig herzien in den zin van economische zelfbeheersching, beperking der weelde, vermindering der behoeften.

We vonden onlangs een karakteristiek bericht in een dagblad uit Holland. Het betrof de oprichting te Parijs van een Koloniale Commissie voor de Latijnsche (dus Italiaansche, Iberische en Fransche) Pers, waarin echter ook Hollanders zijn betrokken (b.v. de heer v. d. Vlugt van de frisch-kapitalistische en imperialistische „Monde Nouveau").

Die pers-commissie stelt zich ten doel:

1. „het oplossen van de voornaamste vraagstukken en het uit den weg ruimen van geschillen, die kunnen ontstaan tusschen de koloniale mogendheden;

2. „het bevorderen van de samenwerking op economisch en technisch gebied, ten einde te komen tot een sneller in exploitatie brengen van de respectieve koloniale gebieden;

3. „het organiseeren van gemeenschappelijke belangen in het bijzonder waar het internationale problemen betreft;

4. „het bevorderen van de materieele evolutie der inlandsche bevolking."

Deze pers-alliantie is de vooruitgeworpen schaduw van de komende samenwerking der koloniale mogendheden zelf. Immers *moeten* die mogendheden wel samenwerken om hunne koloniën zoolang mogelijk te behouden; in de eerste, tweede en derde plaats uit eigen belang en in de láátste.... „in het belang van de materieele en moreele evolutie der Inlandsche bevolkingen"(!)

Dáárin, in die koloniale „entente", ligt de beteekenis van de ontmoeting der beide landvoogden van Indo-China en Indonesië. Voor den goeden lezer blijkt dit duidelijk uit de redevoeringen, door de beide Excellenties gehouden bij hunne ontmoeting te Batavia.

Bij deze ontvangst van den G.-G. van Indo-China op 10 April te Weltevreden zijn er kostelijke dingen gezegd, die in een interview van den hoofdredacteur van „de Locomotief" met Z.E. Pasquier ten overvloede duidelijk hun belichting hebben gekregen.

Z.E. Gouverneur-Generaal de Graeff begon zijn welkomstredevoering met te herinneren aan de „magistrale rede", vier jaar geleden door een der voorgangers van Excellentie Pasquier, den heer Albert Sarrant, gehouden voor „l'Université des Annales", waarin de bedoelde staatsman constateerde dat de menschheid ten opzichte van haar economische en politieke geschiedenis perioden heeft doorloopen welke men gewoonlijk noemt naar de zee die in zulk een periode het centrale punt van aantrekking aller belangen, aller bewegingen vormde. Zoo hebben wij, volgens Sarrant, achtereenvolgens gekend de periode van de Middellandsche Zee en de periode van den Atlantischen Oceaan. Nu zijn we in die van de Stille Zuidzee.

Daarop vervolgde Z.E. de Graeff:

„Het lijkt mij noodzakelijk, dat twee Europeesche volken, die tegelijkertijd twee maritieme en twee groote koloniale volken zijn in het gebied van de Stille Zuidzee, niets zullen nalaten dat er toe kan bijdragen elkaar beter te leeren kennen, beter *elkaar behulpzaam te zijn.* Ik betuig mijn algeheelen bijval aan een anderen Franschen kolonialen expert, Angoulvant, die er op wees, dat Frankrijk en Holland in hun uitgestrekte gebieden in Azië met elkaar kunnen wedijveren zonder naijver en zonder elkaar te kwetsen, daar dezelfde problemen voor ons liggen en daar niets in den weg staat aan een loyale en vriendschappelijke samenwerking."

Hier wordt er dus niet onduidelijk op gewezen, dat de zich keerende politieke situatie, de verschuiving van het wereld-zwaartepunt van Europa naar de Stille Zuidzee, aanleiding is om elkaar de behulpzame hand te bieden.

Hier zien we de projectie eener koloniale entente tusschen twee Europeesche volken, om samenwerkende te houden wat men heeft, of althans door verwijdering van wedijver elkander bij de komende Stille Zuidzee-problemen te steunen.

Wij kunnen daar tot zekere hoogte vrede mee hebben, doch *niet* met het *verhullen* van de *werkelijke* bedoelingen. Als Jhr. de Graeff, zich bedienende van den ietwat pathetischen stijl, hem somwijlen eigen, in de aangehaalde redevoering zegt: „Slechts dat land is koloniale bezittingen waard, dat in zijn koloniën een juiste richting geeft aan het werk der moreele, intellectueele en economische opvoeding van de bevolking van het land", dan is dat ongetwijfeld werkelijk zijn persoonlijke overtuiging. Doch die overtuiging is niet de oorzaak en wijst ook niet het doel aan van deze opmerkelijke koloniale ontmoeting. Dat de bestuurders der koloniale christelijke mogendheden elkaar zoeken en vinden, bewijst dat er positieve internationale gevaren in de Stille Zuidzee dreigen, waarvoor men beangst is en waartegen men tegenweer zoekt.

En dáárvan kwam in de rede van Z. E. de Graeff niets tot uiting. Wel echter, ofschoon in een eenigszins verdekt, in het antwoord dat de Landvoogd van Indo-China gaf, waar hij sprak:

„Zooals het Uwe, is ook ons terrein rijk aan moeilijkheden, alsook aan beloften. Het biedt aan de moderne werkzaamheden, aan den wetenschappelijken arbeid, aan de moeiten van allen onbeperkte verwachtingen. Zooals gij, hebben ook wij een gerechtvaardigde eerzucht om het vruchtbaar te maken. En ten laatste, zooals gij hebben ook wij den nobelen plicht om 't moreele en sociale erfdeel, dat de inheemsche bevolking onder onze bescherming heeft gesteld, te bewaken. Onze bedoelingen zijn gelijk, onze wegen loopen parallel. Niets kan ons tegenover elkander stellen, niets zou ons kunnen verdeelen".

Een goed verstaander had geen behoefte aan méér; Z. E. kon het daarbij laten. De bedoeling van het diplomatieke spel was geannonceerd. Het ging tegen een gemeenschappelijken maar...... ongenoemden vijand.

Wij Indonesiërs behoeven voor de rest over die „zedelijke" roeping ons hoofd niet moe te maken. Wij weten van oudsher wat deze taal beduidt.

Bij alle optimisme, ziet het er na de beschouwde redevoeringen en het interview van Z.E. den G.-G. van Indo-China met den hoofdredacteur van „de Locomotief" somber uit.

Niet voor ons. Wij bemerken dat het getij ons gunstig is. Maar wel voor het kleine Nederland. In den maalstroom der internationale koloniale politiek wordt het gedreven in een richting, die het noodlottig kan worden.

In bedoeld interview zegt de heer Pasquier o.a.:

„Er is voor het uitwisselen van gedachten en ervaringsgegevens tusschen koloniale regeeringen in het Verre Oosten een urgentie, die men aldus zou kunnen aanduiden: *De Westersche bestuurders hebben in het Oosten een taak te vervullen, een roeping te volgen en waar de uitvoering van die taak bedreigd wordt, zijn zij wapenbroeders.* Het is ons allen bekend en het is ook hier bekend, dat er menschen zijn die meenen dat reeds een deel van onze taak of zelfs onze geheele taak overgenomen zoude kunnen worden. Onder hen die, na een studie in Europa of Amerika, terugkeeren in hun land, bevinden zich dezulken en wij allen weten wel dat zij zich vergissen en dat zij de krachten, noodig om deze volken te leiden, nog niet bezitten. Wij weten eveneens dat buitenlandsche invloeden hen in hun dwaling stijven en dat Moskou zich de leiding toekent van allen, die de roeping der Westersche bestuurders in het Oosten miskennen. Daartegenover niet in de laatste plaats is overleg en samenwerking noodig.

„Daartegenover gevoelen wij ons de vertegenwoordigers van de Westersche civilisatie. Wij weten dat wij werkzaam zijn voor het welzijn en voor de ontwikkeling van de volken die de historie aan onze hoede heeft toevertrouwd. Wij zien tegenover ons allerlei krachten die samenspannen om de vervulling van die roeping te beletten. *Zij, die vijandige en schadelijke krachten, vormen een eenheidsfront en er staan te hooge belangen op het spel dan dat wij langer verdeeld of geïsoleerd zouden mogen blijven.* Sterk in onze overtuiging, sterk in onzen arbeid en sterk in de zekerheid dat wij hier de Beschaving en de Orde vertegenwoordigen, tegenover de krachten die slechts ondergang en chaos zouden brengen, moeten wij bedenken dat wij gezamenlijk onze taak zooveel beter kunnen uitvoeren."

Ziehier in minder omzichtige woorden het doel en streven der in de redevoeringen feitelijk reeds tot stand gekomen koloniale entente helder omlijnd, den ongenoemden tegenstander duidelijk bij den naam genoemd!

Neen waarlijk, deze Excellentie is rechtuit genoeg. Niet hij die zich bezondigt aan een diplomatiek spel met halve woorden! Naast Moskou zijn daar de Aziaten die „meenen dat reeds een deel van onze taak of zelfs onze geheele taak overgenomen zoude kunnen worden." En nog duidelijker wordt Z.E., vervolgende: „Zij, die vijandige en schadelijke krachten, vormen een eenheidsfront, enz."

Welke journalistieke uitwassen uit dit gevaarlijke en bedenkelijke interview, uit deze uitlatingen van den verantwoordelijken bewindvoerder van Indo-China opbloeien, kunnen onze lezers gewaar worden uit een artikel van Z. in het „Soer. Hbl." van 23 April 1929.

Ook onze reactionnairen hebben de boodschap, die hun een „blijde boodschap" lijkt, blijkbaar begrepen. Zij juichen al over het blanke eenheidsfront, het Hollandsch-Fransche (enz.). Het spijt hun alleen maar dat Duitschland, momenteel zonder koloniën en dus niet van de partij is! Maar wie weet, mogelijk valt dit nog wel te verhelpen!

Inderdaad, de taal door deze Excellentie gesproken, was duidelijk; het ware verkeerd haar *niet* te willen verstaan.

Men rekent op een conflikt in de Stille Zuidzee. En in plaats v... een gezonde vertrouwenspolitiek

te volgen en op de economische en geestelijke weerbaarmaking van de Indonesiërs en de andere betrokken volkeren aan te sturen, verwachten de Europeesche Staten heil van een koloniale alliantie der Westersche machten. Een alliantie, die de tegenstelling blank en gekleurd verbreedt en verscherpt.

De vertrouwenspolitiek waar Z.E. De Graeff persoonlijk in gelooft, komt door die machtige imperialistische en anti-Inheemsche stroomingen in een allerongelukkigste positie.

Alles wijst er op dat „Men", de groote imperialistische wereldmachten, de Indonesiërs en de andere Oosterlingen feitelijk nog als „barang" beschouwen.

Maar veilig voelt men zich niet meer en, gelijk zoo vaak geschiedt, door den angst gaat het gezond politiek begrip te loor.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde,

(Uitg. K. Bat. Gen. v. K. en W.) Deel LXVIII bevat deze bijdragen: Dr. F. D. K. Bosch: De Inscriptie van Keloerak. — Suniti Kumar Chatterje: The foundations of Civilisation in India. — V. Obdeijn: Indragirische Weefkunst.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië,

(Uitg. Ver. t. bevord. der Geneesk. Wetensch. in N.-I.). Afl. 6 van 10 Juni l.l. Behalve de zuiver medische bijdragen een feuilleton: De organisatie van den medischen en hygiënischen dienst in het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra, door Dr. W. Kouwenaar, Directeur v. h. Pathologisch Laboratorium Medan-Sumatra. En, als ingezonden: Nog eens de ziektegevallen op de „Insulinde", door P. C. Flu, P. Th. L. Kan en G. J. W. Koolemans Beijnen, hoogleeraren te Leiden.

Locale Belangen,

Orgaan van de Vereeniging voor Locale Belangen. Inhoud der 12e aflev., van 16 Juni 1929, o.a.: Contact Gemeentebestuur en Inheemsche Bevolking, door Slamet. — Onder Decentraliana: De taak van den Veterinairen hygiënist bij de Indische Gemeente, en Onder het Maleisch Gedeelte: Bestuurshervorming door R. Slamet.

Techn. Tijdschr. v. Ned. en N.-I. „Spoorwegtechniek"

In No. 6 van Juni o.a. „Eenige gegevens ter beoordeeling van de mogelijkheid van export van stalen schepen naar Indië, door Ir. G. Cool.

Korte berichten van Landb., Nijverh. en Handel.

(Uitg. Dep. v. L., N. en H. te Buitenzorg). In het No. van 21 Juni, No. 25, behalve de gewone mededeelingen, kennisgevingen enz.: De markt in Nederland voor enkele specerijen gedurende 1928. — De buitenlandsche handel van de Philippijnen gedurende 1928. — De markt in de V.S. v. Amerika voor enkele koloniale producten begin April 1929. — Het Duitsche koffiegebruik. — Maandcijfers betreffende den economischen toestand van N.-I. 1929, No. 4.

Algemeen Landbouwweekblad v. Ned.-Indië.

Inhoud van het No. van 15 Juni, No. 51. Klappercultuur, door F. A. Wilkens. — Machine voor het ontbolsteren van koffiebessen. — Bereidingswijze van tabaksbladeren. — Over omnivore insecten in copra. — Selectie van Hevea op Java, door O. de Vries, J. Schweizer en F. W. Ostendorf (Introductie, wordt vervolgd). — Het arbeidscontract. — Rubber-propaganda. — De selectie van Oliepalmen (Elaeis Guincensis Jacq), door Ir. J. F. Schmole. — Zuurvast metselwerk. — Sprokkelingen uit de buitenlandsche pers (Rubberproductie in N.-I.). — Beschrijving van Orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus, hortulanus Buitenzorg (vervolg). — De wereld-tabaksproductie. — De toekomst der rubbermarkt. — Goede verwachtingen in Belgische kringen (van den correspondent van „De Maasbode"). — Assistenten-moorden. — Weekrevue, Boekentafel, Markt- en Oogstberichten.

Spoor- en Tramwegen.

Tijdschift voor het Spoor- en tramwegwezen in Ned. en Indië. In het No. van 23 Juli o.a. Ir. R. M. Weitzenböck: Steenen of ijzeren wegen voor Sumatra II.

Ons Suriname

Zendingsblad uit de Ev. Broedergemeente. In het Juli-No. behalve bijdragen op het gebied der Zending: „Op reis in de West", door H. Bielke.

Mededeelingen van „De Handelsvereen. in Medan".

No. 11 van 15 Juni: Overzicht van den economischen toestand van de Oostkust van Sumatra gedurende de eerste drie maanden van het jaar 1929. — De economische toestand van Palembang.

Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan-Sumatra.

Tweede Serie No. LXI: Meteorologische gegevens omtrent de Tabaksondernemingen ter Sumatra's Oostkust in 1928, door Dr. J. Kuyper, Directeur van het Deli Proefstation.

De Indische Mercuur,

van 24 Juli. Inhoud: Bericht van de Afdeeling Handelsmuseum van de Kon. Ver. „Kolon. Instituut", No. 46. Baroes-kamfer, enkele bijzonderheden naar aanl. van een nieuwe aanwinst, door Ir. W. Spoon. — Sterke bloei van het maalriet op Java, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Productie, uitvoer en verbruik van suiker op Java gedurende de laatste 4 jaren, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Positie van de Java-suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Econ. Overzicht van N.-I., de Straits Settlements, Britsch-Indië, China, Honkong en Japan over 1928 (verv. en slot). — Ondernemersraad voor Ned.-Indië. — De Handelsvereeniging te Soerabaja. — Voorts: Kultuurberichten, Productieberichten van Kultuurondernemingen. — Kleine mededeelingen, Verkeerswezen, Financieele berichten en verslagen. — Mijnbouwberichten en productieopgaven, Nieuwe Maatschappijen, Personalia, Dividenden, Spoor- en tramwegontvangsten. — Ten slotte: Koloniaal Instituut (Afd. Handelsmuseum).

De Banier,

Christ. Weekblad voor Ned.-Indië. In No. 24 van 13 Juni: Indische reisbrieven. V. Oelee Lheue — Kota Radja.

De Indische Post

van 22 Juni opent met een hoofdartikel „Onze meening". De finale ontkenning. Naar aanl. van de rede gehouden door den Gouv.-Generaal bij de opening der Volksraadzittingen op 15 Juni l.l.

De Hollandsche Revue

van 15 Juli, No. 14 bevat o.m.: De les van Curaçao. Een ontwapend Nederland is een verloren Nederland, door J. G. Boon. Met dit besluit: „Twee politiemannen zijn gevallen, terwijl zij hun plicht, naar wij hopen en gelooven, deden. Een hulde aan hen is op haar plaats, een woord van sympathie aan de familieleden eveneens. Laat het daarbij blijven. Geven wij kort en mannelijk den dooden de eer, die hun toekomt, maar vergeten wij den dood te groote belangstelling te geven. Vroeg of laat komt die voor ons allen. Met eere dien te ondergaan, hem niet te vreezen als het meest ontzettende wat een mensch overkomen kan, daarheen moet de opvoeding voeren. Dit begreep de Venezueelsche generaal Gabriël Lacle. Begrepen onze autoriteiten op Curaçao dit ook?"

De Indische Verlofganger

van 26 Juli No. 51: Eene Indische strooweduwe, door S. Kalff. — J. F. A. Cateau van Rosevelt, door Fred. Oudschans Dentz.

Suriname.

Wij hebben het genoegen gehad Donderdagnamiddag, 25 Juli, de opening van de tentoonstelling *„Het Koloniale Boek"* in het stedelijk Gymnasium bij te wonen.

Een beschrijving van de openingsplechtigheid geven wij niet. Evenmin een beschrijving van de schitterend geslaagde tentoonstelling, waarvoor het comité van voorbereiding allen lof verdient. Ons doel is hier alleen om alle Surinamers, die daartoe in de gelegenheid zijn, en voorts allen die belang stellen in Suriname, aan te sporen de tentoonstelling, die tot 10 Augustus geopend is, te bezoeken. Een andere gelegenheid om zoovele belangrijke boekwerken over Suriname — oude en nieuwe — bijeen te zien, zal zich misschien nimmer weer voordoen. Wij zagen daar ook tentoongesteld een buitengewoon mooi manuscript van Gouverneur Nepveu, geschreven in 1769, toebehoorende aan den heer Fred. Oudschans Dentz. Als bewijs van toegang (15 cents) geld een aardig boekje, waarvan het op Oost-Indië betrekking hebbende deel is geschreven door Johan Koning en dat betreffende West-Indië door Oudschans Dentz.

De tentoonstelling is open van 10—4 uur.

* * *

Eenige weken geleden namen wij uit een brief van Prof. Sleeswijk in „De Telegraaf" van 21 Mei het volgende stukje over, betrekking hebbende op de petroleumvondsten in Suriname:

.....„Ten slotte nog 'n pikante bijzonderheid. Dezer dagen werd in Paramaribo gesignaleerd (ik heb hem trouwens zelf gezien) de heer Philippovitch, een geoloog die zijn bureau toevallig in denzelfden wolkenkrabber aan Broadway heeft, waar ook de kantoren van de Standard Oil zijn gevestigd.

Dit „verschijnsel" is misschien niet zonder belang, nu de Koninklijke geen vertrouwen toont in de Surinaamsche olie-mogelijkheden en zich afzijdig houdt."

„De West" van 25 Juni en „De Surinamer" van 27 Juni namen ook dit stuk over. „De West" teekent daarbij aan:

„Wij kunnen hieraan toevoegen, dat de heer Philippovitch een bezoek heeft gebracht aan een terrein in Para, waar men meende aanwijzingen van petroleum te hebben gevonden.

Men verzekerde, dat de bezoeker met de beste indrukken vertrokken is."

„De Surinamer" voegt aan Prof. Sleeswijk's mededeeling dit toe: „Wij kunnen over dit pikante hapje wat pikante saus gieten. Indertijd weigerde deze heer zich uit te laten over het doel van zijn komst. Toch werd bekend, dat hij naar het Paragebied ging, waar hij werd gezien op terrein, waar men meende aanwijzingen voor petroleum te hebben. Bij zijn vertrek was hij ongeveer even gesloten als bij zijn komst."

* * *

In hetzelfde nummer van „De Surinamer" lezen wij dat de vereeniging Kong Gnie Tong een Chineesche school te Paramaribo heeft geopend. De lessen — die uitsluitend toegankelijk zijn voor kinderen van Chineesche afkomst — worden in den namiddag gegeven.

* * *

Men schrijft uit Coppename aan „De Surinamer" van 30 Juni:

....„Naar ons hier verteld werd, hebben de Indianen van de Wayombo concessies aangevraagd en verkregen voor houtbewerking. Op grond daarvan trachten nu de Indianen van Calebaskreek ook in het bezit te komen van concessies.

Eenigen tijd geleden werden de Indianen van Calebaskreek, die palissaden hadden gespleten en verkocht, vanwege het Boschwezen aangeslagen in de retributie naar reden van een gulden per 500. Zij stonden hierover ten zeerste verbaasd en begrijpen niet, hoe het mogelijk is, dat zij daarvoor nog moeten betalen."

De arme Roodhuiden nu ook in den greep van den Fiscus!

* * *

„De West" van Juli schrijft over het bezoek van het vliegtuig Washington, een tweemotorig vliegtuig van de New York Rio and Buenos Aires Line incorporated, dochtermaatschappij van de Trinidad Safety Airways Inc. Op de reis van Demerary naar Paramaribo hadden de vliegers buitengewoon slecht weer. Toen zij het vuurschip gepasseerd waren viel er zulk een dichte regen, dat zij besloten niet door te vliegen naar Paramaribo, doch te landen bij het Fort Nieuw Amsterdam. Onder eigen kracht werd daarna opgevaren naar Paramaribo.

„Mag men de geruchten gelooven — aldus „De West" — dan is dit vliegtuig een verkenningsvliegtuig en de voorlooper van een geregelden dienst tusschen New-York en Buenos Aires met veertig tusschenstations, waaronder Paramaribo. Zelfs verzekert men, dat deze maandelijksche dienst reeds begin volgend jaar wordt omgezet in een wekelijkschen dienst."

Hetzelfde blad heeft nog een bericht over den Pan Amerikaanschen Luchtvaartdienst voor West-Indië. Deze dienst, die tot Cristobal (Kanaalzone) loopt, wordt nu verlengd tot Curaçao, via Columbia, Cartagena, Baranquilla en Maracaïbo.

De vertegenwoordiger der Maatschappij onderhandelt met het Gouvernement van Trinidad om, zoo mogelijk, den dienst reeds in Juli te kunnen uitbreiden tot dat eiland.

Verder hoopt hij overeenkomsten te kunnen treffen, om reeds in Augustus den dienst uit te breiden tot de Guianas. Of hieronder ook Suriname begrepen is vermeldt het bericht niet.

* * *

Wij ontvingen de eerste twee nummers van het nieuwe blad van den heer P. A. May *„De Banier van waarheid en recht"*, dat 2 maal in de week zal verschijnen. De heer May zet zijn standpunt als volgt uiteen:

„Er is een tijd van komen en een tijd van gaan". Gelukkig hij, die dat intijds bedenkt en begrijpt, want dan weet hij ook in te zien wanneer zijn tijd van „gaan" zal zijn aangebroken.

Was het nu voor mij de tijd van „gaan", d.i. de tijd van het mij terugtrekken uit het Publiek en Politiek leven van *Suriname*, mijn geboortegrond?

Deze vraag nam in de laatste dagen mijn geheele geestesleven in beslag en de beantwoording daarvan werd mij niet gemakkelijk gemaakt, toen welmeenenden zich gerechtigd achtten in deze als adviseurs te mogen optreden en mij, wijzende op de vele doornen op 's levens pad, waaraan ik mij had verwond, in overweging gaven voortaan een andere richting op te gaan en in dit land Gods water over Gods akker te laten vloeien, omdat het bovenmenschenkracht gaat iets goeds in Suriname te bereiken en de alhier heerschende wantoestanden en misstanden met eenig succes te bestrijden.

Het is dan ook na lang en ernstig nadenken en overwegen dat ik, hoewel wetende niet jong meer te zijn, er toe besloot den tijd van „gaan" zoo God het toelaat nog eenige jaren te verschuiven en het doen en te vervullen mijn plicht als kind van het land, d.i. te strijden, zoolang het nog dag is, voor de belangen van Land en Volk."

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

Wij hebben meegedeeld, wat het officieele onderzoek naar de klachten van St. Eustatius heeft opgeleverd. Het ging om het beleid van den pl.v. gezaghebber, vooral na de orkaan. De gouverneur deelt mee, dat uit het onderzoek niet gebleken is, dat deze gezaghebber zou zijn te kort geschoten. Dat is wel jammer voor dezen. Immers er had moeten blijken, dat hij niet te kort is geschoten. En het slot is, dat de gouverneur de vervanging van den pl.v. gezaghebber overweegt, omdat hij de vereeniging van dit ambt met dat van schoolhoofd niet gewenscht acht.

De *Amigoe* van 13 Juni l.l. bevat nu weer een paar brieven van St. Eustatius. Twee zijn pro-, het andere is contra dien ambtenaar. Het slot van het laatste stuk luidt:

„Men is in het gebiedsdeel Curaçao wel zeer gevoelig voor critiek; zelfs het te berde brengen van zakelijke beschouwingen wordt onmiddellijk aangevoeld als een persoonlijke aanval en in de huidige politieke constellatie is het leveren van critiek door middel van de pers de eenigste manier om de wenschen en gevoelens van de bevolking te openbaren.

Wie eenigszins met deze eilanden bekend is, zal toch moeten toegeven dat het instituut van „landraden" een wassen neus is, terwijl van den Kolonialen Raad weinig verwacht kan worden, in de eerste plaats, omdat de afstand te groot is en ten tweede omdat het meerendeel van de leden met de toestanden op deze eilanden volslagen onbekend is.

Wij willen gaarne erkennen dat de Gezaghebber van de Bovenwindsche eilanden zijn best doet; administratief zullen de zaken wel in orde zijn, maar deze eilanden hebben niet alleen behoefte aan een goede administratie, zij hebben een bewindsman noodig met een ruimen blik, die leiding weet te geven bij het werk van de economische opheffing van deze eilanden, die het volle vertrouwen geniet van de bevolking en het prestige van het gezag zoodanig weet hoog te houden, dat de bevolking hem in alle omstandigheden als de onbevooroordeelde bestuurder kan beschouwen."

Scheepvaartbeweging.

In het eerste kwartaal zijn op Curaçao binnengevallen 1703 stoomschepen en 606 zeilschepen, metende achtereenvolgens 9.589.789 en 86.187 M³. netto.

De afgetreden havenmeester gehuldigd.

Naar wij vernemen heeft het Curaçao Sub-Comité van de „The Association of West-India Transatlantic Steamships Lines" den heer C. Hoek een huldeblijk aangeboden, als blijk van waardeering voor de jarenlange goede verstandhouding en vele goede gepresteerde diensten als havenmeester alhier. *(A. d. C.)*

Vliegdienst Amerika-Curaçao.

Volgens een telegram van de U. P., gepubliceerd in de B. C., zal den 21sten dezer een vaste vliegdienst tusschen Amerika en Curaçao geopend worden. De vliegtuigen vertrekken van New-York over Florida, Miami, Habana, naar Cristobal, om van daar via Cartagena en Barranquilla (Colombia) naar Curaçao te komen. Van hier zal later de dienst worden uitgebreid tot Venezuela. *(A. d. C.)*

Stellingen.

De heer Ir. G. J. H. Molengraaff, die 20 Juni l.l. aan de Technische hoogeschool te Delft den graad van doctor in de technische wetenschap behaalde op een proefschrift over *Geologie en geohydrologie van het eiland Curaçao*, heeft daarachter o.m. deze stellingen opgenomen:

XIV. De geologische gesteldheid van het Waaigat en omgeving op Curaçao laat niet toe daarvan een haven voor zeilschepen te maken door den mond tijdelijk af te sluiten en het water uit te pompen en daarna de bodem in den droge op de vereischte diepte te brengen.

XV. De Koloniale Raad van Curaçao, waarin uitsluitend personen benoemd worden die inwoners zijn van de hoofdstad van het eiland Curaçao, is dientengevolge een lichaam dat de geheele Kolonie niet behoorlijk kan vertegenwoordigen. Dit leidt tot verwaarloozing van de belangen der overige eilanden. Het is daarom gewenscht de Bovenwindsche eilanden van de Kolonie Curaçao af te scheiden en den gezaghebber van deze eilanden rechtstreeks te stellen onder de bevelen van de Kroon.

XVI. Aanvaarding van de voorstellen van de Commissie van Advies omtrent de herziening van de West-Indische Regeeringsreglementen en begrootingspolitiek zou de ontwikkeling van de West-Indische overzeesche gewesten niet bevorderen.

Voor de militairen.

De kerkeraad van de Ned. Hervormde Gemeente te Rotterdam heeft besloten ds. P. G. de Vey Mesdagh een buitenlandsch verlof van een half jaar te verleenen ter zake van een door de regeering aan dezen predikant gedaan verzoek om zich beschikbaar te stellen voor het behartigen van de geestelijke belangen van de militairen in Curaçao. Hij is trokken.

***

Een ingezonden bijdrage van Mr. Eskes bereikte ons te laat, om nog in dit nummer te kunnen worden opgenomen.

Uit den Verren Vreemde.

Verandering in de Britsch-Egyptische politiek.

Toen de moeilijkheden, welke de Britsche naoorlog-politiek in Egypte ondervond, daar in 1923 tot onduldbare uitingen kwamen, die culmineerden in de bomaanslagen en in den moord op den Sirdar Sir Lee Stack gepleegd, oordeelde de regeering in Londen het noodig voor het Hooge Commissariaat te Kaïro een persoonlijkheid te kiezen, die door vastheid van wil en kracht van handelen zou imponeeren. De keuze is toen gevallen op Lord George Lloyd, die als gouverneur van een provincie in Britsch-Indië getoond had over die eigenschappen in groote mate te beschikken. Dit wordt niet door iedereen voldoende in aanmerking genomen, bij het commentaar dat dezer dagen ten beste wordt gegeven om het ontslag, dat den Hoogen Commissaris, zij 't al op zijn verzoek, door de nieuw opgetreden Labour-regeering is verleend, te gispen.

De nationalistische partij dreigde in Egypte den revolutionnairen weg op te gaan, zij is verplicht geworden in te binden. 't Is natuurlijk thans niet te zeggen, hoe 't zou hebben kunnen loopen of zou zijn geloopen, indien de Britsche vertegenwoordiger een minder krachtige persoonlijkheid ware geweest, maar de onderstelling mag toch geuit worden, dat de Koning van Egypte in dat geval de extremistische Wafdpartij niet zoo beslist en krachtig zou hebben durven weerstaan als hij dit nu gedaan heeft.

Van het oogenblik dat Koning Foead den wil getoond heeft om Egypte's onafhankelijkheid beter tot haar recht te doen komen, dan sedert haar proclamatie 't geval is, en toch in goede samenwerking met Engeland te blijven, schreef staatsmansbeleid een toeschietelijke houding voor. En toen de koning zijn goedkeuring hechtte aan de politiek van Mahmoed Pacha, wiens bestuur werd ingezet met het naar huis zenden voor drie jaren van het Parlement, om den loop der zaken eerst in het goede vaarwater te leiden, toen had de minister van Buitenlandsche Zaken Austen Chamberlain moeten inzien, dat verandering van den Britschen vertegenwoordiger noodig was geworden. Maar Lord Lloyd is toen aangebleven. Hij is zich gelijk gebleven, hetgeen in deze als een fout kan worden beschouwd. Doch Chamberlain, die wist wat hij aan hem had, die ook bij menig geschil nog gemerkt heeft dat de Hooge Commissaris dezelfde stalen Hein bleef, had bijtijds op een eervollen aftocht voor hem bedacht moeten zijn. Hij had hem moeten vervangen door een vertegenwoordiger, die, meer diplomaat, door geduld en verzoenenden geest met koning Foead en Mahmoed Pacha zou hebben willen meewerken, om, door tijdige, verstandige hervormingen, de extremisten den wind uit de zeilen te nemen.

Het mag, dunkt ons, den nieuw opgetreden minister van Buitenlandsche Zaken, Henderson, niet ten kwade aangerekend worden, dat hij, spoedig na zijn optreden, besloten heeft te doen, wat zijn voorganger had nagelaten.

Henderson heeft dien stap ook niet verricht op een wijze, die laakbaar is, al kan er verschil van opvatting bestaan over een detail van ondergeschikt belang.

De afgetreden liberale minister Churchill heeft Lord Lloyd een slechten dienst bewezen, door de Labour-regeering over haar houding in deze aan te vallen, op de wijze waarop hij dit heeft gedaan. De zaak is in de beide Huizen in debat gebracht en Mac Donald en Henderson zijn daar met eere uit den strijd gekomen.

Momenteel zijn koning Foead en Mahmoed Pacha in Londen. De nieuwe regeering zal de gelegenheid wel niet ongebruikt laten om tot vruchtdragende besprekingen te komen. Bij de gevoerde debatten in het Parlement is door haar de verzekering gegeven, dat geen besluit van ingrijpenden aard zal worden genomen zonder dat de dominions daarin gekend zullen zijn, noch ook zonder medewerking van het Parlement. Werd overigens omtrent de toekomstplannen niets van beteekenis toegezegd, een blad te Kaïro is met een onbescheiden onthulling gekomen, die daaromtrent echter wel vrij uitvoerige mededeelingen ten beste geeft. Dit nieuws van El Mokattam is eerst tot een verzinsel verklaard; daarna minder stellig tegen gesproken; of een mogelijk schema voor onderhandelingen genoemd.

't Wil ons niet onwaarschijnlijk voorkomen, dat het inderdaad het schema kan zijn, dat Mahmoed Pacha aan de Labour-regeering wenscht voor te leggen.

Is dit zoo, dan zal de nieuw te benoemen Hooge Commissaris, of, zooals geruchten beweren, de nu te benoemen „gezant", wel een instructie meekrijgen, die het schema tot handleiding neemt voor de in te luiden nieuwe politiek, al zullen Parlement en dominions ook wel gelegenheid krijgen hun woordje mee te spreken.

De tekst van het ontwerp verdrag zou, volgens El Mokattam aldus luiden:

1. De Britsche troepen in Egypte worden overgebracht naar de zône van het Suez-kanaal. 2. Groot-Brittanje stemt toe in de afschaffing van het kapitulatierecht; 3. Groot-Brittanje geeft zijn rechten op de bescherming der minderheden op. 4. Een klein gedeelte van het Egyptische leger keert naar Soedan terug. 5. De post van den Britschen Hoogen Commissaris in Egypte wordt veranderd in een Ambassadeurs-post. 6. Het Egyptische gezantschap te Londen wordt verheven tot den rang van ambassade. 7. De bevoegdheden der consulaire gerechtshoven gaan over op de gemengde rechtbanken. 8. De functie van rechts-adviseur voor de bescherming van buitenlanders blijft bestaan. 9. De functie van financieel adviseur in verband met de publieke schuld blijft bestaan. 10. De schulden aan Egypte voor het Soedan-gebied worden erkend. 11. Het verdrag over Soedan van 1899 wordt erkend. 12. Groot-Brittanje steunt Egypte met zijn gewapende macht in geval van een aanval van een derde mogendheid tegen Egypte, terwijl omgekeerd Egypte Groot-Brittanje in hetzelfde geval steunt.

Het Kaïro'sch blad voegt er aan toe, dat de Britsche regeering er op staat, dat elk nieuw verdrag geratificeerd wordt door een vrij gekozen Egyptisch parlement.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Excursie naar het Koloniaal Instituut gaat niet door, ondanks 't feit dat zich zelfs zes leden hadden opgegeven.

HET BESTUUR.

Afdeeling Arnhem.

De inzameling van giften in de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden voor het Minahassa-Comité, door onze afdeeling op touw gezet, is thans gesloten.

Een netto bedrag van 929.50 gulden werd aan den Secretaris-Penningmeester van het Provinciaal Geldersch Minahassa Comité afgedragen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

NAAR INDIË.

De passage en reisbureaux Wm. H. Müller & Co., tevens Hoofdagenten van den „Norddeutschen Lloyd" te Bremen, vestigen de algemeene aandacht

op de gezelige en billijke reisgelegenheid welke de schepen van den „Norddeutscher Lloyd" bieden voor de reis naar Ned. Oost-Indië.

Van de Redactie.

CONFERENTIES VAN DEN ZENDINGSSTUDIE-RAAD TE LUNTEREN.

In aansluiting aan de reeds vroeger gepubliceerde programma's zij hier nog vermeld, dat de bekende Dr. H. Kraemer uit Indië zich bereid heeft verklaard op de *derde* en *vierde* conferentie een referaat te houden over: „De tegenwoordige stand van den Islam in onze Oost", en dat Dr. C. L. van Doorn, secretaris van de N.C.S.V. voor Indië op de vierde conferentie hoopt te spreken over: „Een en ander over de Indische jeugd".

In verband met deze aanvullingen, die thans eerst gepubliceerd konden worden, is de aanmeldingstermijn voor de *derde* (12—17 Augustus) en *vierde* conferentie (19—24 Augustus) verlengd van 25 Juli tot 1 Augustus.

Voor de eerste en tweede conferentie, die reeds geheel vol zijn, is de aanmeldingstermijn gesloten.

Voor verdere inlichtingen wende men zich tot het Bureau van den Zendingsstudie-Raad te Zeist.

DE RADIOTELEFOONDIENST MET INDIE.

Uitbreiding van het aantal spreekcellen in Indië.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Te Buitenzorg, Cheribon en Malang zijn spreekcellen ingericht van waaruit en waarmede men met ingang van 1 Augustus a.s. eveneens telefoongesprekken kan voeren.

Op gesprekken met Buitenzorg en Cheribon is het tarief van de 1e zone, op die met Malang dat van de 3e zone van toepassing.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Ir. V. L. A. Licklaen Arriëns, Ingenieur bij het Veiligheidstoezicht; Cornelis Houtmanstraat 48, 's-Gravenhage.
Ir. A. M. Verschoor, Ingenieur 3e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W., Nassaulaan 8, Oegstgeest.
Ir. H. van der Veen, Ingenieur 3e kl. bij den P.T.T.-dienst, Nieuwe Bussummerweg 244, Huizen (N.-H.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

H. A. J. Waijers, Leeraar aan de H.B.S. te Bandoeng, Stadhouderslaan 72, Utrecht.
N. F. Dijkema, Inspecteur van Financiën, Kwartellaan 12, 's-Gravenhage.
Chr. Koek, Hoofdcommies bij het Dep. van Marine, Suezkade 97, 's-Gravenhage.
H. H. de Cock, Resident van Klaten, Statenlaan 57, 's-Gravenhage.
G. H. Hover, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Poste-restante, Venlo.
F. B. Sanders, Inspecteur van het Inl. Onderw. in het 7e ressort, Vermeerstraat 13, Nijmegen.
A. P. Vooren, Dir. Kon. Willem III School te Weltevreden, Obrechtstraat 484, 's-Gravenhage.
I. P. Lengkong, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
Ch. A. Blaset, Commies op het gew. kant. te Palembang, Van Swietenstraat 113, 's-Gravenhage.
A. D. Broekhuijsen, Dir. der Openb. Muloschool te Jogjakarta, Laan van Meerdervoort 753, 's-Gravenhage.
C. J. Mélis, Commissaris van Politie der 1e kl., Boergoenschevliet 143, Rotterdam.
E. J. Schutte, Hoofd van de Ambachtsschool voor Inlanders te Jogjakarta, Beverstraat 61, Utrecht.
A. J. Langendijk, Onderwijzer bij de Opl.sch. v. Inl. ambt. te Makasser, St. Agathastraat 1a, Rotterdam.
A. van Doorn, Hoofdopzichter van de Landsgebouwen, Kwartellaan 9, 's-Gravenhage.
W. A. Schuddeboom, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Wilhelminasingel 34, Nijmegen.
H. Nijk, Officier van Gezondheid 2e kl., Boekenrodestraat 1, Haarlem.
E. Baretta, 1e Luitenant der Artillerie, Senoystraat 47, 's-Gravenhage.
J. D. Thie, Onderluitenant der Infanterie, 1e J. v. d. Heijdenstraat 107(II), Amsterdam.
W. C. de Haas, Officier van Gezondheid 1e kl., Valkenboschlaan 196, 's-Gravenhage.
R. A. J. Webb, Ambt. 2e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Galileïstraat 26, 's-Gravenhage.
J. H. Statius Muller, Controleur 1e kl. bij het B. B., Azaleastraat 31, 's-Gravenhage.
M. Jeanty, Kantoorhoofd bij de S.S. en Tr., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

P. H. J. de Jong, Onderluitenant der Infanterie, Binnenweg, Twello.
T. L. van Hasselt, Luitenant-Kolonel der Infanterie, Spreeuwenlaan 1, 's-Gravenhage.
C. Oosters, Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, Willemstad (N.-Br.).

Mutatiestaat van 24 tot 31 Juli.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
G. Becht, Industriëel, Bergen op Zoom, Korte Meestraat 8. *f* 5	Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
Ed. Soetisma, Amsterdam, Van Gentstraat 3. *f* 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
F. J. Waal, Amsterdam, Breedeweg 15, p.a. A. L. Müller. *f* 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
W. H. Kelderman, Enschede, Emmastraat 72. *f* 5	Eigen aanmelding.
M. A. Staal, Den Haag, Frankenslag 63. *f* 5.	den heer F. van Peski te Den Haag.
A. H. Willemse, Den Haag, Koningskade 15. *f* 5.	den heer F. van Peski te Den Haag.
S. L. van Wijnbergen Fuld, Tandarts, Den Haag, Prinsestraat 55. *f* 5	den heer J. E. Romswinckel te Den Haag.
P. Hoedemaker, Den Haag, Stadhouderslaan 72. *f* 5.	den heer Th. D. Struick te Den Haag.

Adresveranderingen

J. F. Matuli, Indisch Arts, Amsterdam, van: Baarsjesweg 178, naar: Van Speykstraat 36huis.
J. F. Morren, Amsterdam, van: Dufaystr. 7huis, naar: Beethovenstraat 71b.
G. Mulder, Officier v. Gez. 1ste kl., van: Amsterdam, Bronckhorststr. 42huis, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O., VIe Afd.
Ir. F. A. W. Meyneken, Ingenieur B.O.W., van: Rotterdam, Diergaardesingel 87b, naar: Weltevreden, p. a. Dep. B.O.W.
A. J. Wenting, Gezaghebber B.B., van: Halfweg, Eikenlaan 12, naar: Weltevreden Dep. B.B.
R. Bussink, Hoofd H.-I. school, van: Zutphen, Turfstr. 3, naar: Soerabaja, Victoriahotel.
L. Pronk, Adm. Ambt. B.B., van: Den Haag, Fahrenheitstr. 322, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
J. J. van Helsdingen, Resident, van: Den Haag, Amberboomstr. 28, naar: Pekalongan.
H. Huisman, Oud Hoofdingenieur S.S., van: Zierikzee naar: Den Haag, Meezenlaan 56. *f* 5.
J. P. Kocken, Den Haag, Buurtweg, van: 51 naar: 177.
T. Polée, Arnhem, van: Spijkersr. 217, naar: van der Molenallée 23, Doorweerth.
E. A. Zeilinga, Referendaris Alg. ecretarie, van: Den Haag, Bazarstr. 50, naar: Buitenzorg.
Prof. Dr. E. Moresco, van: Den Haag, 1ste van den Boschstraat 6, naar: Geneve, Hotel Mon Repos, Rue de Lausanne.
Mevr. de wed. J. A. Bosman-Rumling (vroeger p. a. mej. L. Bosmans), Den Haag, van: Ieplaan 107, naar: Pijnboomstraat 33.
Mevr. de wed. H. W. van Dalfsen-L'Ecluse, Den Haag, van: Willem de Zwijgerlaan 31, naar: Flatgebouw, Kanaalweg 3.
Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, Den Haag, van: Stadhoudersplein 19, naar: Statenlaan 100.
S. Hettema, Rijswijk (Z.-H.), Geestbrugweg, van: 65, naar: 18.
J. H. Statius Muller, Controleur B.B. 1ste klasse, van: Taroetoeng, naar: Den Haag, Azaleastraat 31. *f* 5.
E. H. Simon, Algemeen Ontvanger 1ste klasse, van: Magelang, naar: Medan.
Mejuffrouw E. M. A. Baumann, Arnhem, van: Kastanjelaan 33, naar: Maria-Stichting „den Raaphorst", Velperweg 69

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Erratum. — De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie. — Onze Tentoonstelling: „Het Koloniale Boek". — Rapport van de Commissie, ingesteld door het Comité voor Ind. Lezingen en Leergangen. — Inlandsche vergiften in Ned.-Indië, door Dr. D. H. Arends. — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europ. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 31 Juli tot 8 Augustus.

Erratum.

In den titel: De bestuursorganisatie op Java en Madoera, enz. (zie K. W. 1-8-'29, bl. 364) is het woord „Mullemeister" uitgevallen dat achter „de bestuursorganisatie" had behooren te volgen.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

Aan ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor de Industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. Vinkuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie der Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.

Bewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

Onze Tentoonstelling: „Het Koloniale Boek".

Bij de verschijning van dit nummer van ons orgaan zal de tentoonstelling in het Gemeentelijk Gymnasium nog maar enkele dagen geopend zijn. Zij sluit den 10en dezer. Het zou „mosterd na den maaltijd" zijn, thans, vlak vóór de sluiting, nog eens te wijden over haren aard en beteekenis, of in het algemeen, degenen die haar nog niet bezichtigd hebben, tot een bezoek aan te sporen. Belangstellenden zijn ingewijden en voor hen die er bewust onverschillig tegenover staan zou het geen nut hebben. Eéne opwekking of ve'e leveren ten hunnen opzien hetzelfde resultaat, d.w.z. nihil. Toch kan het zijn dat er zich onder de leden van Oost en West personen bevinden — en ook anderen — die door drukdigheid of andere denkbare redenen niet in de gelegenheid waren de tentoonstelling te bezoeken, maar dit alsnog gaarne zouden doen. Welnu, ofschoon kort dag, is die gelegenheid voor hen nog geopend; zij zullen zich hun gang naar de Laan v. Meerdervoort niet beklagen, integendeel, zij zullen, na gebracht bezoek, instemmen met bevoegde beoordeelaren, die hunne voldoening te kennen gaven na hetgeen zij op de tentoonstelling „Het Koloniale Boek" gezien hebben.

Rapport

van de Commissie, ingesteld door het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen, om na te gaan, op welke wijze het programma van de scholen voor Middelbaar en Gymnasiaal onderwijs en van de Kweekscholen tot opleiding van onderwijzers meer dan tot heden rekening zouden kunnen houden met de beteekenis van de overzeesche gewesten van het Rijk.

Het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen heeft in 1919 een Rapport doen samenstellen, inzake het onderwijs in de kennis van de Nederlandsche koloniën op gymnasia, middelbare scholen en inrichtingen tot opleiding van onderwijzers hier te lande.

In zijne vergadering van 28 Mei 1927 besloot het Comité eene Commissie in te stellen, welke tot taak zou hebben, in aanvulling van bovenbedoeld rapport, te overwegen, op welke wijze het programma van deze scholen meer rekening zou kunnen houden met de beteekenis van de overzeesche gewesten van het Rijk.

Op uitnoodiging van het Comité namen in deze Commissie zitting: als lid en voorzitter de heer G. Bolkestein, Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs; als leden de heeren Dr. J. van Hinte, Dr. G. J. Nieuwenhuis, W. E. Noordman en R. Schuiling; als lid en secretaris Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., secretaris van het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen; en wezen het *Genootschap van Leeraren aan Nederlandsche Gymnasia* en de *Algemeene Vereeniging van Leeraren bij het Middelbaar Onderwijs* resp. mej. Dr. A. J. Portengen en den heer K. Braak als lid van de Commissie aan. Het *Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap* verklaarde zich bereid, in dezen met het Comité samen te werken; het liet zich in de Commissie vertegenwoordigen door Dh. C. L. v. Balen.

De Commissie vergaderde zes malen, te weten op 12 November 1927, 18 Februari, 16 April, 29 Mei, 6 Juli 1928 en 2 Februari 1929.

Het resultaat van de besprekingen der Commissie is het volgende:

Het toenemend inzicht van de bijzondere en groote beteekenis van de Overzeesche Gewesten voor Staat en Volk van Nederland komt bij het onderwijs nog niet tot uiting. Het is verheugend, dat op vergrooting van de belangstelling voor Oost- en West-Indië bij het onderwijs van verschillende zijden wordt aangedrongen. Een voorbeeld hiervan gaf de afdeeling Nijmegen van de Vereeniging *Oost en West,* in haar adres aan het Hoofdbestuur van 20 Januari 1927, welk adres mede van invloed is geweest op het tot stand komen van de Commissie, die dit rapport samenstelde.

Daarnaast valt het gelukkig verschijnsel te constateeren van de erkenning, dat het aardrijkskundig onderwijs in het algemeen bij het onderwijs een grootere plaats dan tot heden moet bekleeden. Dit wordt uiteengezet in de memoriën van toelichting bij de adressen, die het *Aardrijkskundig Gezelschap* te Amsterdam en de *Geografische Kring* aan den Minister van Onderwijs verzonden. *(Deze stukken, bereids gepubliceerd, zullen, evenals bijlagen bij het Rapport gevoegd. — Red.-Cie.).*

Uitvoering van de opdracht, die de Commissie ontving, was dan ook niet mogelijk, zonder het geheele onderwijs in de aardrijkskunde in het onderzoek te betrekken.

Echter komen Oost- en West-Indië niet alleen bij het onderwijs in de aardrijkskunde ter sprake; ook bij dat in de geschiedenis en in de staatsinrichting behoort met de groote beteekenis der Nederlandsche overzeesche gewesten rekening te worden gehouden.

De eerste vraag was daarom: Is het niet beter, één nieuw vak te vormen: „Kennis der Koloniën" [1]), zooals dit aan sommige scholen voorkomt?

[1]) Hierbij wordt nu nog afgezien van het feit, dat de term „Koloniën" niet meer bruikbaar is.

Dezelfde vraag was reeds gedaan door de voorgangster der Commissie, welke voorgangster in 1919 het Rapport betreffende het onderwijs in de kennis van Ned. Oost- en West-Indië heeft uitgebracht. Evenals deze kwam de huidige Commissie tot de overtuiging, dat in het bijzonder om practische redenen het te verkiezen is, het onderwijs in de bedoelde kennis over de drie vakken: aardrijkskunde, geschiedenis en staatsinrichting te verdeelen, onder voorbehoud, dat de noodzakelijkheid wordt erkend, dat de betrokken leeraren over de te behandelen stof met elkaar voeling houden.

Op grond van de bovenstaande conclusies is te letten op de volgende onderdeelen:

I. de kennis van Oost- en West-Indië als deel van het onderwijs in de aardrijkskunde;
II. idem van het onderwijs in de geschiedenis;
III. idem van het onderwijs in de staatsinrichting;
a. aan hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus (die met driejarigen cursus werden niet behandeld);
b. aan gymnasia;
c. aan kweekscholen.

Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus.

Ia. Het algemeen leerplan voor de openbare hoogere burgerscholen *B.* met 5-j. c. stelt voor de aardrijkskunde 3—3—2—1—1 uren beschikbaar; vele bijzondere hoogere burgerscholen wijken daarvan af in dien zin, dat in de klassen IV of V, òf in beide, twee lesuren zijn uitgetrokken, en in de lagere klassen dan minder.

Aan de hoogere burgerscholen *A.* met 5-j. c. is de urentabel voor aardrijkskunde in het algemeen 3—3—2—2—2.

Eenstemmig spreekt de Commissie den wensch uit, dat het aantal uren voor aardrijkskunde aan de H.B.S. *B.* in de hoogste klassen vermeerderd wordt; indien niet anders mogelijk, door overbrenging van één of twee uren uit de klassen I en II naar klassen IV en V. De Commissie acht die vermeerdering noodig op grond van de beteekenis, die het aardrijkskundig onderwijs behoort te hebben in het geheel van het onderwijs.

In meerderheid is de Commissie tot de volgende verdeeling der leerstof gekomen voor de verschillende klassen der H.B.S.; wenschelijk acht zij daarbij, de behandeling der werelddeelen te plaatsen vóór die van Europa.

H.B.S. *B.*:

Klasse I. Inleiding. Overzicht van de Werelddeelen en de Wereldzeeën. Beknopt overzicht van Ned. Oost-Indië, Suriname en Curaçao, met behandeling van de verbindingen dezer gewesten met Nederland.
Klasse II. Europa [2]).
Klasse III. Nederland, Ned.-Indië, Suriname en Curaçao.
Klasse IV. Hoofdzaken van de algemeene natuurkundige aardrijkskunde (voor het geval dat een tweede uur beschikbaar komt, ook de hoofdzaken van de algemeene sociale aardrijkskunde).
Klasse V. Hoofdzaken uit de sociale aardrijkskunde van Nederland, Ned.-Indië, Suriname en Curaçao.

H.B.S. *A.*

Klasse I—III als bij H.B.S. *B.*
Klasse IV. Hoofdzaken van de algemeene natuurkundige en sociale aardrijkskunde. Behandeling van de voornaamste cultuurstaten [3]).
Klasse V. Voortzetting. — Nederland, Ned.-Indië, Suriname en Curaçao.

IIa. De Commissie meent, dat het niet op haar weg ligt, voor geschiedenis een programma in onderdeelen te geven; zij spreekt echter de wenschelijkheid uit, dat de geschiedenis van Oost- en West-Indië, in het bijzonder die van de laatste honderd jaar, meer dan nu op den voorgrond zal treden. Wanneer de geschiedenis in de beide hoogste klassen der H.B.S. kon beginnen bij 1815, zou daarvoor zeker tijd te vinden zijn.

IIIa. Het onderwijs in de staatsinrichting behoort ook te bevatten en beknopt overzicht van de staatsinrichting van Ned. Oost-Indië, Suriname en Curaçao, met behandeling van de actueele vragen, die zich hierbij voordoen.

[2]) Bij de verschillende landen ook hunne koloniën te behandelen.
[3]) Het worde den leeraar vrijgelaten, of hij de algemeene aardrijkskunde gescheiden van die der voornaamste cultuurstaten wil behandelen, of de stof wil dooreenwerken.

Gymnasia.

Ib. IIb. IIIb. Het algemeen leerplan der gymnasia geeft voor aardrijkskunde 2—2—2—2—1 uur. Aan verschillende gymnasia is één uur aardrijkskunde uit klasse IV naar klasse I overgebracht. De meerderheid der Commissie acht dit ongewenscht. Zij acht het voorts noodzakelijk, dat het onderwijs in de aardrijkskunde der Middellandsche-Zeelanden in de IVe klasse en in de wis- en natuurkundige aardrijkskunde in de Ve klasse door een geograaf wordt gegeven; niet door een classicus (in klasse IV) en door een wiskundige (in klasse V).

Daar het algemeen leerplan der gymnasia in meer algemeene termen is vervat dan dat der H.B.S., meent de Commissie omtrent het aardrijkskundig onderwijs aan de gymnasia alleen den sterken wensch te moeten uitspreken, dat de kennis der overzeesche gewesten daarbij meer op den voorgrond zal treden dan thans het geval is.

Kweekscholen voor onderwijzers.

Ic. IIc. IIIc. Het aantal lesuren behoort voor aardrijkskunde aan de kweekscholen voor onderwijzers in de vier klassen te bedragen: 2—2—3—3 uur.

Op grond van de overwegingen, die tot het voorgestelde leerplan der H.B.S. hebben geleid, meent de Commissie ook voor de twee laagste klassen der kweekschool als leerplan te moeten aanbevelen, hetgeen voor de overeenkomstige klassen der H.B.S. is voorgesteld.

Daarna volge:

Klasse III. Nederland. Hoofdzaken der wis- en natuurkundige aardrijkskunde.
Klasse IV. Ned.-Indië, Suriname en Curaçao. Voortzetting der behandeling van de wis- en natuurkundige aardrijkskunde.

Ook op de kweekscholen worde bij het onderwijs in de geschiedenis aan die van de Nederlandsche overzeesche gewesten veel meer dan gewoonlijk geschiedt aandacht gewijd; en worde een overzicht gegeven van de tegenwoordige staatsinrichting dezer landen.

Inlandsche vergiften in Ned.-Indië,

door

Dr. D. H. ARENDS. [1])

Men moet bij „inlandsche vergiften", in dit geval nl. in N.-I., wel bij voorkeur denken aan plantaardige. Wel is waar zijn er in onze Oost ook vele dierlijke vergiften, zijn er vergiftige slangen, zijn er visschen wier kuit en lever zware vergiften zijn, zijn er slakken en zooveel dieren meer die vergif herbergen, maar deze alle zijn den inlander veel minder goed bekend, ze zijn minder talrijk ook en de inlander komt er veel minder mee in aanraking.

Men bedenke dat de inlander in overgroote meerderheid landbouwer is, reeds als klein kind wijst men hem op het gevaar, dat de mooie bloemen der Soengsang opleveren, hoort hij de verhalen over vergiftigingen en als volwassene kent hij zeker de voornaamste typen.

Enkelen onder hen gebruiken ze voor misdadige doeleinden, zelden als beroepsmisdadigers, vaker doordat hebzucht, haat, afgunst of de liefde hem drijven een vijand of medeminnaar uit den weg te ruimen — de middelen zijn hem bekend. Waar de Europeesche justitie achter komt, wel, dat zijn in een onevenredig groot aantal van gevallen vergiftigingen met arsenic, zoowel omdat dit zoo gemakkelijk in het lijk kan worden aangetoond, terwijl dit met inheemsche vergiften zooveel moeilijker is, alsook omdat dit gevaarlijke goedje overal openlijk op de passars wordt verkocht.

Voor ieder Europeaan, die onder de inlandsche bevolking werkt is het nuttig met de voornaamste typen der inlandsche vergiften bekend te zijn, al zou het geen ander nut hebben, dan dat zijn prestige daardoor in het oog der bevolking stijgt. Men bedenke daarover niet te gering. In 't algemeen beschouwt de inlander ons en helaas volkomen terecht, als wezens, die van wat hij weet, nog het a.b.c. moeten leeren en allicht stelt hij die kennis hooger dan kennis van allerlei dingen waarvan hij nauwelijks den naam, of zelfs dat, niet weet. Zoo stelt hij kennis van zijn eigen taal hooger dan onze vaardigheid in lezen en spreken van moderne talen. 't Is te begrijpen. —

[1]) Met toestemming van den schrijver en de redactie ontleend aan het „Medisch Missie-Maandblad".

...oe komen wij aan onze kennis der inlandsche ...iften?

...n de eerste plaats, zoo moet ons antwoord lui..., uit mededeelingen van inlanders van eenige ...erdere kennis en ervaring. En van kleurlingen. ...en tweede uit onderzoekingen van eenige Euro...sche plantkundigen uit ouden en nieuwen tijd ... wie ik slechts noem G. E. Rumphius (Rumpf), ...ns Ambonsch Kruidboek werd uitgegeven van ...1—1750 en van den nieuwen tijd Prof. Melchior ...eub, de eerste directeur van Landbouw, Dr. M. ...eshoff en Dr. W. G. Boorsma.

...e Regeering heeft herhaaldelijk op krachtige ...ze de studie der planten in Ned.-Indië bevorderd. ... moet mijzelf overwinnen om niet toe te geven ... de verleiding dit te bewijzen door te vertellen ... zij reeds in het begin der 18e eeuw Rumphius ...staat stelde zijn studiën voort te zetten en zijn ...rk te beveiligen. Ik herinner verder aan 's Lands ...ntentuin, een instelling, die in afzienbaren tijd ...gens ter wereld kon worden geëvenaard en dan ... derde aan de wijze, waarop in onzen tijd het ...erzoek is aangepakt.

...at gebeurde als volgt:

...rof. Dr. H. Wefers Bettink te Utrecht, belast ...ertijd met het toezicht over de kweekelingen van ... pharmaceutischen dienst voor het Leger in ...erl.-Indië, verzocht aan de regeering om toe...ding van materiaal van alle in verschillende ...eken van Nederl.-Indië door inlanders gebruikte ...giften in 't algemeen en van pijlvergiften in het ...onder, t)neinde de aanstaande militaire apothe...s, die in dien tijd (eind der vorige eeuw) nog ...wel de eenige scheikundigen in Indië waren en ...rdoor steeds degenen, die met het onderzoek op ...iften in crimineele zaken waren belast, in de ...genheid te stellen, een degelijke studie omtrent ...onderwerp te maken.

...e regeering stond dat verzoek toe; zij verzocht ...s den gebruikelijken weg minister van koloniën, ...verneur-generaal, directeur van onderwijs, eere...nst en nijverheid enz. aan alle Hoofden van Ge...telijk Bestuur en deze weer aan controleurs enz., ...eriaal in te zenden, daarbij vele vergiften met ...e noemende, waarbij ook dierlijke en mineralo...che vergiften niet ontbraken.

...et aantal monsters dat binnenkwam be...eg 283.

...e waren vergezeld van toelichtingen, wier een...dige sobere vaak ook fantastische aard, veelal ... merkwaardig was, dat ze in hun oorspronkelij... vorm werden gepubliceerd.

...l het materiaal werd onderzocht en gedetermi...erd door Dr. M. Greshoff. Daarbij bleek al dade..., wat te verwachten was, dat vele bekende ver...len van verschillende oorden werden gezonden, ...er dat men alle mededeelingen meer of minder ... granosalis moet opvatten.

...aren lang zijn de onderzoekingen in den Plan...uin te Buitenzorg voortgezet, eerst door Dr. ...shoff, later door Dr. Boorsma en het resultaat is ...inden in een reeks Mededeelingen uit 's Lands ...ntentuin, waarin ook vooral omtrent bekende ...eesmiddelen werd gerapporteerd.

...u is merkwaardig, dat te midden van honderden ...iftige planten een klein aantal *prototypen* ge... domineeren, elk daarvan weer een zeer eigen...dig cachet vertoonend en die ook voor een be...ald doel worden aangewend.

...ijv. onder de wellicht honderden planten, die ... gebruikt om visschen te bedwelmen, is er ... die meer wordt gebruikt dan misschien alle ...ere samen, en wel de Derris elleptica, toeba ...oe.

...an is er één pijlvergif meer bekend dan alle ...ere, nl. de Antiaris toxicaria of Oepas antjar. ...oor verdelging van tijgers en bijna tot geen ...el ander doel, gebruikt men Sarcolobus narco..., die in inlandsche talen walikambing heet of ...ties daarop.

...oo heeft men typen van zeer merkwaardig ...et, waarover nader.

...at de inlander ons vertelt komt merkwaardig ... in betrouwbaarheid overeen met wat het volk ...rent allerlei dingen meent ten onzent. Steeds is ...er kern van waarheid in, maar wordt de zaak ...er op moderne wijze onderzocht, dan is toch ...et velerlei anders dan het ons wordt verteld. ...et mooiste voorbeeld daarvan vinden wij in het ...ezig houdende onderwerp in de knol, die heet ...koewang, de Pachyrhizus angulatus.

...et loont de moeite, eens even na te gaan wat de volksmond daarvan vertelt en wat na nauwkeurig onderzoek wel is gebleken, dat de waarheid is.

Als type van wat de volksmond ervan beweert volge hier het relaas dat een Indo-Europeaan geeft in het Botanisch Nieuwsblad van 15, 17 en 19 Maart 1894:

„Onder de slepende vergiften, noem ik de aardvrucht, die te Batavia bengkoan, elders op Java besoesoek heet. Het vergif wordt verkregen èn uit deze aardvrucht, èn uit den gewonen aardappel (solanum tuberosum L.). Beide laat men kiemen tusschen vochtig stroo. Zoodra de eerste uitspruitsels zich vertoonen, raspt men de knollen tot een fijn moes, perst dit rauw uit, en geeft dit sap, vermengt in dranken. De toediening geschiedt in kleine hoeveelheden, doch voortdurend. De werking is allerzonderlingst.

Eerst ontstaat groote loomheid en slaapzucht, dan benauwde ademhaling, beverigheid, een gevoel van doodelijke uitputting en eindelijk komen voortdurende, door niets te stuitende brakingen, gepaard met verlamming van beenen en lendenen en dan volgt de dood.

Vreemd vind ik het, bij een geval, dat ik heb gezien, dat de onderste ledematen geheel verlamd waren, maar dat de patiënt, een jonge inlander, tot aan zijn dood het volle gebruik van zijn armen had.

Ik nam een proef met een schurftigen hond: dagelijks mengde ik een eetlepel van het uitgeperste sap onder zijn rijst. Acht dagen later was het beest in zulk een toestand, dat ik er door een revolverschot een eind aan maakte.

Het is bekend, dat de aardvruchten bengkoan of besoesoek zoowel rauw bij roedjak, rauwe vruchten met Spaansche peper, als gekookt of gepoft worden gegeten zonder ooit tot vergiftiging aanleiding te geven. Zooals men weet, draagt deze plant een loof, dat veel overeenkomst heeft met de ranken van de z.g. stamboontjes, en daaraan ontwikkelen zich peulvruchten, in niets te onderscheiden van de gewone kleine snijboontjes, en er even smakelijk uitziende als deze. En toch bevatten zoowel de peulvruchten, alsook in mindere mate de ranken, een bepaald doodelijk vergif, dat rauw of gekookt zijn werking uitoefent op menschen en dieren.

Een paar stuks van die boontjes, vermengd onder een sambalan sajoer (bijspijzen bij de rijst), of de z.g. stoopboontjes, helpen een mensch in weinig uren (?) ad patres. 't Is een geliefdkoosd middel van njai's (concubines), die uit minnenijd handelen: een in haar liefde of hartstocht gecontrariëerde inlandsche vrouw is wreeder dan een tijger, vooral als h... mededingster een Europeesche of Indo-Europeesche is. Zoo sterven velen, zonder dat aan misdaad wordt gedacht."

„Met ditzelfde middel vergiftigen de inlanders elkanders sappi's (koeien), door de ranken van den bengkoan arglistig te mengen onder het juist zoo uitziend loof van de Katjang Tjina (zie onder). Lukt dat niet, dan neemt men zijn toevlucht tot het aftreksel van ali-ambing" ..... de schrijver gaat nu andere vergiften opsommen, wij nemen dit niet verder over. Ali-ambing is het reeds even genoemde walikambing, een middel meestal tot verdelgen van tijgers gebruikt.

Van het aangehaalde heeft de lezer de volle maat van hetgeen in de inlandsche en half-inlandsche wereld heet bekend te zijn van de bangkoewang. Laat ons nu eens nagaan, wat bij nader door Europeanen verricht onderzoek daarvan was is gebleken.

Het onderzoek begon met een ervaring van Fischer, die in de Veeartsenijkundige Bladen van N.-I. van 1889, dat is dus nog van ouderen datum dan aangehaald artikel, bericht dat de plant voor een paard niet vergiftig was gebleken en die wijst op het belangrijke feit, dat het zooveel moeite kostte het dier de bladeren en ranken te doen eten.

Het onderzoek werd door Boorsma, ook in samenwerking met De Blieck en Smit, herhaald en uitgebreid.

Zij deelen mee, dat het onmogelijk is de ranken enz van bangkoewang ongemerkt te mengen onder die van katjang tjina, d.i. Arachis hypogaea (de aardnootjes plant, moederplant der apenootjes, olienootjes, pinda's), daar die niets op elkaar lijken. Bedoeld zal zijn de katjang pandjang, die altijd samen met bengkoewang wordt verbouwd (Vigna catjang Walp). Het bleek echter ook zeer moeilijk de proefdieren hiervan te laten eten, zij laten takken en bladeren netjes liggen en eten de rest op.

De verwisseling van katjang tjina en k. pandjang en de aan verschillende onderzoekers telkens weer opvallende groote tegenzin der dieren tegen bangkoewang zijn al redenen om met de appreciatie der

verhalen voorzichtig te zijn. Alleen honger kan de dieren dwingen ervan te eten.

Gelegenheid heeft de kwaadwillige overigens genoeg voor zijn slechte streken: de inlander kijkt slechts toe op zijn vee en laat het maar al te vaak aan zich zelf over of onder de hoede van kleine kinderen. Men ziet ze vaak onbeheerd rondloopen.

Het verdere onderzoek leerde nu, dat bladeren en ranken vergiftig zijn en ook, maar in belangrijker graad, de zaden, de boontjes. Meestal maakte men waterige extracten, die men inspoot omdat de dieren weigerden de rauwe planten te eten.

Met kiemende knollen konden zij op geen enkele manier vergiftiging verkrijgen. Met kleine knollen zoomin als met groote en evenmin in verschillend stadium van kieming.

Ze scheidden een vergif af, dat zij *pachyrzide* noemden en dat overeenkwam met het vergif uit de Derris elliptica, de toeba djenoe of vischvergif.

De conclusie moet dus luiden:

In 't algemeen gesproken is de bangkoewang een vergiftige plant. De knollen en hun uitspruitsels zijn niet vergiftig, de ranken en bladeren weinig, de zaden zeer vergiftig. Het vee heeft grooten afkeer van de bangkoewang.

Het is wel wat waard, dat we precies weten hoe het er mee staat.

Want bangkoewang neemt een niet onbelangrijke plaats in in den inlandschen landbouw, vormt een z.g. tweede gewas, verbouwd op afgeoogste rijstvelden, vooral in de omgeving van Buitenzorg. Wagonladingen gaan naar Djocja en Samarang.

Het zijn vlinderbloemigen met linkswindende ranken. Wil men knollen hebben dan moet men het schieten van ranken en bloemvorming beletten.

Vooraf plant men katjang pandjang en later bangkoewang. De eerste dient dan als steunplant.

Bangkoewang is een mooi voorbeeld van volksgeloof en wat daarvan waar is. *Als altijd is er een kern van waarheid*, door oppervlakkige waarneming wordt er meer en meer en anders van verteld. Men verwart aanverwante planten met elkaar, zelfs die niets op elkaar gelijken, houdt geen rekening met een eenvoudige waarneming, die toch telkens opnieuw doet blijken n.l. de tegenzin van het vee in de plant en geeft ten slotte geheel verkeerde beweringen, die den toets der kritiek niet kunnen weerstaan. In de bangkoewang zit inderdaad een gevaarlijk vergif, echter in hoofdzaak in de zaden, maar niet in de knollen, die men als voedsel gebruikt en ter verkrijging waarvan de plant zelfs op groote schaal wordt verbouwd.

Het leert ons de waarde, die wij aan mededeelingen van inlanders ook op dit gebied moeten hechten.

Een volgende keer de voornaamste typen van inlandsche vergiften.

's-Gravenhage, 10-2-1929.

Van Week tot Week.

Dinsdag 30 Juli tot Maandag 5 Augustns.

De Volksgezondheid. Batavia. Bij de behandeling van de afdeeling Volksgezondheid hield de heer Nja Arif (P.E.B.) een pleidooi voor de oprichting van een leprozerie op Atjeh. De heer Ratulangi (Perserikatan Minahassa) bracht hulde aan hen, die het initiatief hebben genomen tot oprichting van een longlijderssanatorium in de Minahassa ter gelegenheid van de herdenking van het 250-jarig bondgenootschap. De heer Apituley (partijloos) vraagt naar de oorzaak van de ordeverstoringen, welke in enkele leprozerie zijn voorgekomen. De heer Soeroso (Nationalist) spreekt twijfel uit over de vraag of in het volgende jaar het noodzakelijk geachte aantal Indische artsen wel inderdaad zal worden opgeleverd. Spr. spreekt de vrees uit, dat het daarmee den eersten tijd wel sukkelen zal blijven. (Aneta).

Landbouw. Batávia. Bij de behandeling van de afdeeling Landbouw bracht mr. Fruin (P.E.B.) critiek uit op de wijze van aankoopen van gronden door het Gouvernement in Atjeh ten behoeve van 's lands caoutchoucbedrijf.

De heer Ratulangi (Perserikatan Minahassa) wenscht oprichting eener Landbouwhoogeschool. De heer Wiranata Koesoema (N.I.V.B.) acht het contact van den dienst der landbouwkundige voorlichting met de bevolking te klein. Spr. wil het bureau voor de Volkslectuur belasten met het uitgeven van een populair voorlichtingsblad op landbouwgebied. De heer Zuyderhoff (P.E.B.) komt op tegen de raming van de opbrengst van 's lands rubber op $60^{1}/_{4}$ cent per half kilo. Op den dag van de raming was de geldende prijs 4 cent lager dan dit bedrag. De heer van Baalen (Middenstand) zet uiteen, dat de handelsvereenigingen niet gaarne min of meer officieele kamers van koophandel naast zich zien. Spr. noemt de tegenwoordige kamers van koophandel ondingen en vraagt waarom geen publiekrechtelijk orgaan wordt ingesteld, iets wat overal elders wel mogelijk is gebleken. (Aneta).

Groote brand te Pangkalan Soesoe. Medan. Een groote brand heeft plaats gehad op de terreinen van de Bataafsche Petr. Mij. te Pangkalan Soesoe. De brand duurde drie uur en vernielde voorraden gekapt hout en voorts bladafval. De brand bedreigde een op 150 M. afstand gelegen benzinetank, waarin vier millioen liter was opgeslagen. Een ernstige ramp werd voorkomen door het feit, dat de wind van de tank afstond. Men wist twee pondoks behoorende aan de Atjeh Tram te sparen door deze nat te houden. (Aneta).

Journalistiek. Batavia. De heeren Zentgraaff en Mr. Ch. A. de Vries, hebben zich teruggetrokken van het N. v. d. D. v. N.-I., waaraan zij zich verbonden hadden, de heer Z. met 1 Januari als directeur-hoofdredacteur en mr. de V. als plv.hoofdredacteur, met 1 Augustus. Dit terugtrekken geschiedde nadat nadrukkelijk aandrang was uitgeoefend op de executeurs-testamentair om de reeds gesloten contracten met den meesten spoed zonder meer te cancelen.

Dit is geschied. Mr. de Vries is met 1 Augustus aangesteld als plv. directeur van het Persbureau Aneta. (Aneta).

De directie van De Indische Post deelt mede dat de heer Van Lissa wegens gezondheidsredenen ertoe heeft moeten besluiten niet meer naar Indië terug te keeren. De heer J. B. Ruzius, die gedurende zijn afwezigheid de functie van hoofdredacteur in Indië heeft waargenomen, is in zijn plaats benoemd. De heeren Van Lissa en Feith blijven in Holland de journalistieke belangen van het weekbad verzorgen.

Landbouw, Nijverheid en Handel. Batavia. De Regeering verklaart in haar Memorie van Antwoord, dat de indruk, dat de deelneming van Nederl.-Indië aan de Internationale Koloniale Tentoonstelling hoofdzakelijk in Nederland zou worden voorbereid, verkeerd is. Het doel van de deelneming aan de Parijsche tentoonstelling is de wereld een beeld geven van de cultuur en de ontwikkeling van Nederlandsch-Indië. Er wordt gerekend op ruime deelneming in de kosten van particuliere zijde.

De Regeering verklaart, dat opheffing van de I.C.A. niet verantwoord zou zijn, en zet de voordeelen van deze centrale voor aanschaffing uiteen.

De Regeering acht een beëindiging van de aan de Jaarbeurs verstrekte subsidies wenschelijk, aangezien het voortbestaan van de Jaarbeurs te Bandoeng niet afhankelijk is van deze subsidie. Hierin mag geenszins een bewijs van mindere waardeering van de Regeering voor het nut van dergelijke instellingen worden gezien. Ook mag hierin niet het beginsel worden gezien dat in het geheel geen subsidie aan welke Jaarbeurs ook, zal worden verleend. Met de inzendingen van landsdiensten wordt geen verleening van steun aan de Jaarbeurs als zoodanig beoogd. (Aneta).

Pokken op de Sibajak. Batavia. De vertegenwoordiging van de Stoomvaart Mij. de Rotterdamsche Lloyd heeft gemeld, dat zich een geval van pokken heeft voorgedaan aan boord van het motor-passagiersschip de Sibajak. Het schip is onmiddellijk aan een grondige ontsmettingsbehandeling onderworpen. De geheele bemanning van het schip is gevaccineerd. Hoewel het gevaar dus als geweken mag worden beschouwd, heeft men de gelegenheid geopend voor de passagiers om zich gratis te laten inenten. (Aneta).

Het tekort aan bestuursambtenaren. Eenigen tijd geleden meldde het Bat. Nbl. dat in verband met het tekort aan bestuursambtenaren zekere beperkende bepalingen waren getroffen met

betrekking tot de aanspraken dezer ambtenaren op buitenlandsch verlof.

Dit tekort (dat zoowel op Java als in de buitengewesten bestaat) is, naar het Bat. Nbl. thans verneemt, opgeloopen tot ongeveer 20, terwijl, indien door deze categorie van ambtenaren van bedoelde aanspraken na zes- of zevenjarigen dienst zou worden gebruik gemaakt, het te voorzien is, dat tegen het einde van dit jaar het bestaande tekort zal zijn opgeloopen tot 40 à 50, volgens globale taxatie natuurlijk.

Er is thans alle reden om aan te nemen dat door den tijdelijken maatregel, de normale toestand zich geleidelijk aan geheel herstellen zal.

Koninklijk Bezoek aan Java. Uit Singapore seint Reuter ons, dat de Koning en de Koningin van Siam aldaar zijn aangekomen en na een verblijf aldaar van drie dagen naar Java zullen vertrekken.

Bezoek aan de Landbouwhoogeschool. Dezer dagen hebben vier Inlandsche Oost-Indische ambtenaren, door den gouverneur-generaal belast met een studie-opdracht in Nederland, een bezoek gebracht aan Wageningen.

Het waren de heeren R. A. A. Mohamad Achmad, regent van Koeningan; R. T. Prawiron Koesoema, regent van Sérang; R. M. Ng. Partimo Handojosoto, districtshoofd van de Mangkoenegaran en Toeankoe Machmad, ambtenaar ter beschikking van den gouverneur-generaal van Atjeh.

Donderdag werden verschillende laboratoria en proefvelden der Landbouwhoogeschool bezocht, n.l. het Instituut voor landbouwwerktuigen en -gebouwen (prof. ir. M. F. Visser); het laboratorium en de proefvelden voor tuinbouwplantenteelt (prof. ir. A. M. Sprenger); het laboratorium en de proefvelden van het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen (prof. ir. C. Broekema).

De bezoekers werden rondgeleid door prof. T. J. Bezemer als waarnemend rector-magnificus en prof. ir. J. W. Dieperink, als waarn. secretaris van den senaat.

In het Hotel de Wageningsche Berg werd hun een noenmaal aangeboden.

Des Vrijdags werden enkele gemeentelijke instellingen bezocht.

In den voormiddag werden de heeren ten gemeentehuize ontvangen door den burgemeester, den heer J. M. A. Wijnaendts van Resandt, die in een korte rede hen welkom heette en een en ander mededeelde van de uitbreiding en de ontwikkeling der gemeente. Hierna gaf de heer W. van Blitterswijk, directeur van Gemeentewerken, bij verschillende kaarten en plans een toelichting tot het uitbreidingsplan en de rioleeringswerken der gemeente, waarvoor de bezoekers veel belangstelling toonden.

Des middags werden onder geleide en voorlichting van den burgemeester en den directeur van Gemeentewerken bezichtigd het badhuis, het slachthuis, de havenwerken en de rioleeringswerken, waarna de burgemeester hun des avonds te zijnen huize een diner aanbood.

Heden zijn de bezoekers, die zich over deze tweedaagsche excursie zeer voldaan betoonden, naar Den Haag teruggekeerd.

(N. Ct.)

Gouverneur Tideman naar Makassar? Soerabaja. Volgens het Soer. Hbl. heeft de heer A. J. L. Couvreur, de afgetreden gouverneur van Celebes, voorgesteld als zijn vervanger aan te wijzen den heer J. Tideman, gouverneur der Molukken. (Aneta).

Onderscheiding. Benoemd tot Officier v. d. Orde v. Oranje-Nassau Mevr. B. R. M. Koningsberger-Lang.

J. Bianchi. Soerabaja. Ahier is overleden de heer J. J. Bianchi, directeur van de Soerabajasche Incassobank. (Aneta).

P. J. Brandenburg. Batavia. Ahier is overleden de gep. luit.-kol. der inf. P. J. Brandenburg. (Aneta).

H. Knufman. Batavia. De adjunct-inspecteur van politie, de heer H. Knufman, is overleden. (Aneta).

J. F. A. Mulock Houwer. Leiden, 29 Juli. Overleden de heer J. F. A. Mulock Houwer, oud-Ingenieur bij de S.S. in N.-I., oud 64 jaar.

J. G. A. Nanning. Den Haag. Overleden de heer J. G. A. Nanning, Civiel Gezaghebber 1e kl. B.B. O.-I., oud 35 jaar.

(Telegr. Aneta en ber. ontleend aan N.R.Ct. en N.Ct.)

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Inlandsche Vermakelijkheden ter Djocdjasche Jaarmarkt.

Ten slotte zal het den lezers, die belang stellen in de Indische Jaarmarkten, ook zeker interesseeren welke typisch inlandsche vermakelijkheden, op het gebied van tooneel en dans, ter gelegenheid van de jongste tentoonstelling van dien naam te Djocdja zijn vertoond. Het doel: meerdere bezoekers tot de expositie te lokken, werd daarmede uitnemend bereikt.

In het „Verslag" erover van Gouverneur *J. E. Jasper* lezen wij o.m.:

„Tot de interessantste Inlandsche vermakelijkheden, welke op het jaarmarkt-terrein zijn georganiseerd, behooren de *mondrawanara*-voorstellingen van het *wajang-orang*-gezelschap, dat uit dilettanten bestaat, die onder leiding van den Rijksbestuurder van Jogjakarta de oude Javaansche dans- en tooneelkunst beoefenen.

„Zoowel de indeeling van het opgevoerde stuk, als de kostuums en de actie van de spelers, die in afwijking van de *wajang-orang* in den *kraton*, bij het dansend opkomen zich op de knieën voortbewegen, waren goed verzorgd.

„Vertolkt werd een over vier avonden verdeeld verhaal van *Raden Lèksmana* en zijn broeder *Raden Lêgawa* met diens echtgenoote *Dèwi Sinta*, die allen, tengevolge van de intriges van een ijverzuchtige vrouw, het hof van vorst *Dasarata* verlaten en zich in het woud terugtrekken.

„Hier ontstaan de ontmoetingen en gevechten met de dienaren van *Rahwana*, die de beeldschoone *Dèwi Sinta* naar zijn rijk Ngalêngka ontvoert; *Lèksmana* en *Lêgawa* begeven zich, na vele avonturen, naar het rijk Malihawan van den apenkoning *Soegriwa* en worden gewikkeld in den strijd tusschen de legers van *Soegriwa* en *Rahwana*, eindigend in de gevangenneming van den aap *Sênggana*, die in brand gestoken wordt, maar zich weet los te rukken, en het vuur naar alle kanten verspreidt, waardoor het rijk Ngalêngka verwoest wordt."

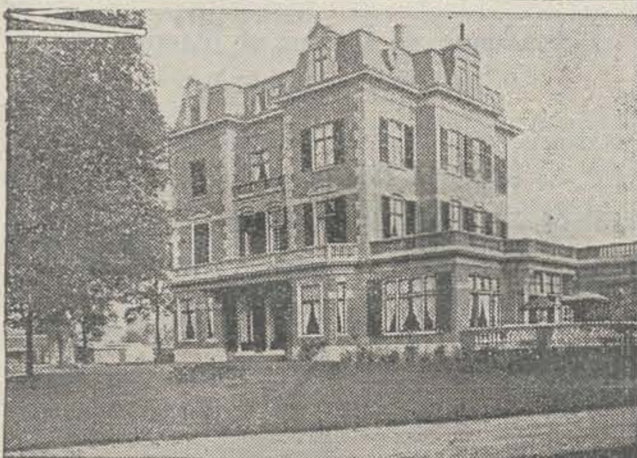
Behalve deze echt fijne Vorstenlandsche uitvoeringen zijn er ook Balineesche dans- en tooneelvoorstellingen gegeven, waarvoor een vijftal gamelan-spelers, acteurs, dansers en danseressen uit Gianjar naar Djocdja waren overgekomen. Het meer forsche en stoere karakter der Balineesche kunst kan men reeds ontwaren uit de lijnen der gamelaninstrumenten: de slag-instrumenten rustend op hooge en breede, fraai gebeeldhouwde schragen, de gongs hangend aan zware, rijkversierde standaards met gebogen voetstukken.

Zooals de heer Jasper beschrijft:

„De lange, dikke bamboezen fluiten zijn alleen te bespelen, als de musici stijf rechtopzitten, hun hoofd sterk opwaarts houden, om hun lippen te kunnen brengen aan de opening van het instrument.

„Men merkt het forsche op ook in de Balische melodieën, welke uit dat interessante stel van muziekinstrumenten worden voortgebracht: een deining van hooge en zware tonen in normaal tempo en sterk rhythme, gevolgd plotseling door een haastig, hartstochtelijk rumoer van snel op elkaar volgende trilakkoorden in een vurig tempo, dat alweer plots afgebroken wordt, opdat na een korte stilte de afwisseling ingezet kan worden van het bedachtzame, maar sterk geaccentueerde en sonore geklingklang van de hoofdinstrumenten, met bescheiden, nauwelijks hoorbaar accompagnement.

„Men ziet het forsche ook aan de bewegingen van de gamelanspelers, die vóór of bij hun mu-

ziekinstrument zitten en zich opwinden bij de snelle maten van hun spel.

„Buitengewoon spannend is het beweeg van den voordanser, die zijn dansspel niet staande uitvoert, maar zittend, vóór tusschen het orkest. In zijn bonte Balische kleeding, en een zwierig opgemaakten hoofddoek dragend, onder den rand waarvan de steel is vastgezet van een bloem, die prijkt boven een oor, brengt hij dadelijk een luchtige, vroolijke sfeer in deze omgeving.

„En midden in de melodie bewegen zich zijn armen, trillen zijn vingers, deint zijn bovenlichaam schouderschokkend, wendt hij zijn hoofd, lonkt hij met zijn oogen, steeds glimlachend, alsof de muziek voor hem een bijzondere levensvreugd is en hem aanspoort, om de vrouwen in zijn omgeving te bekoren.

„Men kan den dans van den Balineeschen voordanser eenigszins vergelijken met de dikwijls knap uitgevoerde dans-excentriciteiten van *Sĕmar, Petroek, Nalagareng* en *Bagong* (Javaansche hofnarren), die het verborgen rhythme van de gamelan-melodie trachten aan te geven door geaccentueerde, overdrevenduidelijke, daardoor komische bewegingen met beenen, armen, dijen, lendenen, schouders en hoofd.

„Maar de glimlachende Balische voordanser is daarbij gracieuser; hij wil met zijn door de muziek gedragen bewegingen geen komischen indruk verwekken, maar charmeeren."

In de Balische tooneelvoorstelling van *ardja* en *topèng* worden verhalen behandeld uit den tijd van de vorsten der oude rijken Daha, Koeripan, Toemapèl, Madjapaït.

De gemaskerde hoofdpersonen treden in het spel op zonder te spreken; hun komst wordt aangekondigd; de loop van het verhaal wordt verteld in de dialogen der acteurs, die voor hun rol dan ook z.g. halve maskers gebruiken, waardoor hun mond onbedekt blijft. De actie der hoofdpersonen bepaalt zich tot de sobere bewegingen, welke met de voornaamheid en macht van de weergegeven figuren in overeenstemming zijn.

Bijzonder belangwekkend moet het zijn voor kenners en liefhebbers van Indonesische kunst om bij dergelijke gelegenheden vergelijkingen te trekken tusschen de meer verfijnde, tot het uiterste gerafineerde Javaansche vertooningen en de meer krachtige, primitieve, maar daarom niet minder interessante Balische. Terecht merkt de heer Jasper op, dat het mooist van al, wat door het Balische gezelschap toen werd vertoond, de lègong-dans was, uitgevoerd door een drietal zeer jonge Balineesche meisjes, die op eigenaardig sierlijke wijze zijn uitgedost met kleurige, zeer kostbare zijden goudbrocaat weefsels van het eigen land. Zij weten zich, met waaiertjes in beide handen, zoo luchtig en vluchtig te bewegen, dat zij ons als fladderende vlinders toeschenen.

De heer Jasper uit in het „Verslag" zijn oprechte bewondering in de volgende woorden:

„De *lègong*-danseresjes dansen in zulk een rechte houding, dat haar lenige figuurtjes bij de lendenen een flauw gebogen lijn vertoonen, terwijl het hoofd opwaarts gebogen is. Zij dansen met een groote beweeglijkheid van hoofd, lichaam, armen en beenen, en met een uitdrukking van wildheid op het gelaat.

„In de stemming van intensief opgaan in het sterke rhythme van de verbijsterende klankenmassa uit de *gamĕlan*-instrumenten, dansen zij figuren in een bewonderenswaardig vertoon van lichaamslenigheid en bewegingsgratie. De buigingen en wendingen gaan over in getril, dat bij de beenen begint, zich over het lichaam voortplant en aan het hoofd eindigt; zij nijgen op haar knieën, wenden en keeren zich en loopen kniebuigend snel voorwaarts met een bevalligheid, welke bekoort. Zij gebaren met armen en handen wel druk, maar steeds sierlijk. En als zelfs het tempo van de melodie vertraagt en alleen de hoofdinstrumenten in forsche akkoorden, zonder accompagnementen het rhythme versterken, ziet men onwillekeurig in haar zwaar gecadanseerd beweeg van hoofd- en schouderschokkingen en het telkens tegelijk ophalen van een arm, de superbe levende weergave, de artistieke illustratie van de Balineesche muziek: wild, lokkend, frenetiek, uitbundig, maar toch altijd van een buitengewone bekoring."

Mocht het mogelijk zijn deze dansen ook op de aanstaande wereld-tentoonstelling te Parijs te doen uitvoeren, dan zouden zij op de voor exotische kunst bijzonder gevoelige Franschen zeker groote indruk maken en alle vreemdelingen van heinde en ver aanlokken.

Het ware dan echter te hopen, dat vóór of na dien ook de belangstellende Nederlanders in de gelegenheid zullen worden gesteld, naast de verfijnde Javaansche, ook die buitengewoon sierlijke kunst hier in het land te bewonderen.

Belangrijke vondst betreffende den Boroboedoer.

Dr. F. K. D. Bosch, hoofd van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, die hier onlangs met verlof vertoefde, schrijft aan Aneta:

„Mij in opdracht van de Ned.-Indische regeering te Parijs bevindende voor het onderzoek van Boeddhistische handschriften, in de *Bibliothèque Nationale*, heb ik zoo juist het geluk gehad den tekst terug te vinden, die de verklaring inhoudt van de serie *basreliefs* aan den hoofdmuur van de vierde gaanderij van den Boroboedoer. Het is de Bhadracari, een beroemd Boeddhistisch geschrift, dat den vromen levenswandel van den bodhisattva *Samantabhadra* verheerlijkt. Door deze vondst staat ook de beteekenis van de reliefs aan den hoofdmuur van de derde gaanderij, waaromtrent tot dusver onzekerheid bestond, komen vast te staan, en zijn thans de voorstellingen van alle hoofdmuren van het heiligdom in hoofdzaken verklaard."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Politieke partijen in Indië.

Prof. mr. A. S. Oppenheim vervolgt in *De Locomotief* (24/6) en de *Deli Crt.* (4/7) zijne „Indische Herinneringen." In Indië zoo goed als in Holland kent men — zegt prof. O. — politieke partijen. Ook in Indië loopt gelijk in Holland de groote scheidingslijn tusschen *rechts* en *links*. Maar hiermede houdt een gelijkstelling van de politiek in beide deelen van het rijk dan ook op. Zelfs de woorden „rechts" en „links" duiden in de Indische politiek gansch andere begrippen aan dan in Nederland. Onder „rechts" verstaat men in Indië al die partijen, die weinig of niets willen weten van een los-van-Nederland-beweging, althans daarop komt het practisch neer. De *politiek-economische bond*, het *Indo-Europeesch verbond*, de *christelijk-ethische partij*, de *Indische katholieke partij*, de *ondernemers*, al vormen zij onderling geen aparte partij, behooren alle tot rechts. De *Nederlandsch-Indische vrijzinnige bond, Boedi-Oetomo*, de *Indische sociaal-democratische partij* behooren alle tot links. Het is niet gemakkelijk aan de hand der partijprogramma's uit te maken waarom bijvoorbeeld de „vrijzinnigen" bij links, de katholieken bij „rechts" worden ingedeeld. Maar in de praktijk bleek meestal, dat de vrijzinnige bond „rooder", dat wil dan in Indië zeggen meer „los van Nederland", was dan de katholieken. Zoo kan men ook op grond der ervaring de *Chineezen* indeelen bij rechts, de *nationalisten*, *ethici, associatie-menschen* en welke namen al meer gebruikt mogen worden, bij links. Wat altijd precies met deze namen wordt bedoeld, is verre van klaar. Hier in Holland spreekt men, vooral den laatsten tijd, veel over „nationalisten" en doet dan alsof zij een bepaalde partij of groep vormen. Aanvankelijk dacht ik dit ook, maar hoe langer ik in de Indische politiek was, hoe minder ik begreep wie nu eigenlijk precies nationalisten waren. Ik raadpleegde eenige zeer linksche Inlandsche collega's, maar ook zij gaven toe, dat vele rechtsche Inlandsche politici ook in dien zin „nationalisten" zijn als zij hopen, dat in een niet al te verre toekomst het Hollandsche gezag in Indië aanmerkelijk in beteekenis zal verminderen. Misschien benadert men het begrip „nationalist" in engeren zin nog het beste, door den klemtoom te leggen op het tempo en er die Inlanders onder te verstaan, die aansturen op een spoedig losmaken van den band die Indië en Holland bindt.

Thomas' jaarverslag.

Opnieuw bewijst het jaarverslag (1928) van den directeur van het Internationaal Arbeidsbureau te Genève, hoezeer *Ned.-Indië* wat aangaat de arbeidsverhoudingen der Inlandsche bevolking bij verge-

lijking *een allergunstigst figuur* maakt. Het *Bat. Nwsbl.* (2/7) erkent, dat het jaaroverzicht ten aanzien van Ned.-Indië de feiten correct en in hun juiste verhouding vermeldt; reeds die vermelding is voor Indië vleiend. Er is echter — zoo vervolgt het blad — aan de groote aandacht, die Thomas aan Ned.-Indië wijdt *een gevaar verbonden*: Ned.-Indië gaat langzamerhand te Genève de rol spelen van *een voorbeeld op het stuk van de arbeidspolitiek.* Uit den aard der zaak verbinden de heeren van het Arbeidsbureau daaraan zekere verplichtingen van vooruitstrevendheid en doortastendheid in het arbeidsprobleem. Noblesse oblige! Wie de eerste is, moet zorgen dat te blijven. Het gevaar is niet denkbeeldig, dat Indië voortdurend aan deze verplichtingen zal worden herinnerd. Ook voor Ned.-Indië is de conclusie, die in de slotvergadering van het Institut Colonial is gesteld, van waarde: *„De politiek der koloniale mogendheden dient niet in ongelegenheid gebracht of bewaakt te worden door de ideologen van Genève".* De ondervinding leert dat die mogendheden op den goeden weg zijn.

De *Java-Bode* wijst op „Nuttiger werk voor den Volkenbond in Portugeesch Timor" (26/6, *A.*), *De Loc.* vernam e.e.a. van de studiereis naar Genève, Oostenrijk, enz. van Raden A. A. Achmad Djajadiningrat (24/6, blz. 1), *De Sum. Post* bespreekt „De Amerikaansche vlootpolitiek" (6/7).

De Bakens.

De Loc. (26/6, blz. 55 „Het Verre Oosten"), constateert, dat de steeds talrijker ontwikkelde Indiërs in *Britsch-Indië,* die zich van het extremisme hebben afgewend, wel degelijk nationalist en dikwijls vurig nationalist zijn. Dat ook zij vragen: meer werkelijk medezeggenschap. Dat ook zij de vrijheid tot doel van hun streven maakten. Dat ook hun daden door het nationalisme worden bepaald. Dat ook zij in hun wenschen en verwachtingen zeer ver gaan en voor Br.-Indië *in de toekomst* een constitutie verlangen, die Indië gelijkgerechtigd maakt aan Canada, Australië en Zuid-Afrika. Zij hebben dezelfde idealen, dezelfde beginselen, dezelfde nationale gevoelens. Maar deze Indiërs, die veelal met leedwezen en teleurstelling zich hebben afgekeerd van de Congres-leiding en de Swaraj-partij, zien *dat de extremistische agitatie tot rampen leidt.* Zij zien tevens, dat voor de ontwikkeling van Br.-Indië *in ieder opzicht* nog een zoo langen weg moet worden afgelegd, zelfs om de eenheid der vaak strijdige volksgroepen te bewaren, dat voortijdige en schokkende wijzigingen het volk als een natuurramp zouden treffen. Dat er een ellende over het volk zou komen, die niet te beschrijven is; dat er een chaos zou ontstaan, tienmaal erger dan de chaos in China was. *Daarom wenschen zij*: rustige en geleidelijke staatkundige actie, gestadige verdere ontwikkeling en intusschen opbouwend werk op ieder maatschappelijk gebied.

De Loc. (27/6, blz. 3 „De Bakens") herhaalt nogmaals dat *Britsch-Indië* niet met *Ned.-Indië* te vergelijken is. De volken, de godsdiensten, de cultuur, de maatschappelijke verhoudingen, de ontwikkeling, alles is daar volkomen anders. Het is noodzakelijk de gebeurtenissen in Br.-Indië met aandacht te volgen; men zal daarbij ongetwijfeld soms tot *analogieën* komen. Tegen alles echter, wat gelijken zou op eene *oriënteering* op Br.-Indië moet zeer zorgvuldig worden gewaakt. De Gouverneur-Generaal beschikt, behalve over de consulaire gegevens, waarvan afschriften Buitenzorg bereiken, over een Britsch-Indisch *persoverzicht,* waarmede een juridisch ambtenaar belast is, terwijl de frequentie van ambtelijke *studie-opdrachten* naar Br.-Indië opviel. Hoe beter de Regeering zich op de hoogte houdt van de verschijnselen rondom ons, hoe krachtiger zij de belangen van Ned.-Indië zal kunnen beschermen, mits die verschijnselen juist worden geïnterpreteerd. Men kan thans wijzen op gebeurtenissen in Br.-Indië, waarvan men de nauwgezette waarneming van Ned.-Indië uit, wel zeer moet wenschen. *Moskou* werkt in Br.-Indië, met communisten, met geheime vereenigingen, met handlangers; en tot die handlangers behooren de extreme nationalisten van Br.-Indië. In „Het Volk" (28/5) keerde *Stokvis* zich scherp tegen de *Perhimpoenan Indonesia* (in Nederland) en duidde haar aan als „een op Moskou georiënteerde strooming"; deze „communistisch beïnvloeden" vertegenwoordigen officieel de leidende nationalistische organisaties van Ned.-Indië.

De *Deli Crt.* (1 en 3/7) kan zich geheel vereenigen met Zentgraaff's uiteenzetting in het „Soer. Hbl." van *de politieke situatie in Ned.-Indië.* De P.N.I. en de P.P.P.K.I., de Studieclubs en alles wat zich quasie als nationalistisch aankondigt, is direct of indirect *op Moskou georiënteerd.* Het stemt tot groote vreugde dat in *het Hollandsche deel* dezer maatschappij met den dag de „national spirit" beter wordt; er komen van allerwegen teekenen van opleving.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (26/6, blz. 33 „Het bewijs"; 28/6, blz. 19 „Tijdig losgelaten"), het *Bat. Nwsbl.* (28/6 „Decentralisatie-vraagstukken in Br.-Indië", Mr. A. B. Cohen Stuart; „Volksbeweging en Liga"), de *Java-Bode* (26/6, A. „Boven-Digoel") en de *Deli Crt.* (4/7 „De assistentenbond en de aanslagen").

Voorschotten in plaats van beurzen.

De Regeering wil haar *beurzenstelsel voor het Onderwijs aan minvermogende studenten omzetten in een voorschottensysteem.* Dat zal geschieden in den vorm van een Landsstudiefonds, een lichaam met rechtspersoonlijkheid en eigen vermogen, dat voorloopig zal worden gevormd door uitkeeringen uit de schatkist. Het fonds zal beheerd worden door een door de Regeering te benoemen Raad van Beheer, waarin zitting zullen hebben vertegenwoordigers der drie voornaamste bevolkingsgroepen en één of meer deskundigen op financieel gebied, met een bezoldigd administrateur. Een practische daad, die de *Deli Crt.* (2/7) van harte toejuicht.

Wat *Ned.-Indië* betreft zijn er velen die meenen, dat er hier heelemaal geen reden bestaat om zoo vrijgevig te zijn met beurzen; er zijn ook thans nog bladen, die fulmineeren tegen het Hooger Onderwijs in het algemeen, omdat verscheidene aldus opgeleiden hun ontwikkeling stellen ten dienste van revolutie en gezagsondermijning. De *Deli Crt.* kan het daarmee niet eens zijn. Zij beschouwt het Hooger Onderwijs als een der noodzakelijke factoren in den ontwikkelingsgang van Ned.-Indië. Excessen daarvan dienen bestreden te worden, doch kunnen nooit een argument zijn om tegen het Hooger Onderwijs zelf op te trekken. Indien de Regeering in Indië de puntjes wat beter op de i zette, zouden de nieuwe ingenieurs, medici en juristen zich wel wat meer inbinden en beter werkzaam zijn overeenkomstig hunne bestemming, hun opleiding en de behoeften van land en bevolking. Ook hier, juist hier, hebben we behoefte aan de knappe jongemannen, die aan verstand, gaven van hart en gemoed paren om de eerste ontwikkelingsfazen van hun land te helpen leiden. Men zal daarin teleurstellingen ondervinden, men zal af en toe mistasten, doch op den duur zal het loon den arbeid kronen.

De *Java-Bode* schrijft over „Gezinsopvoeding" (18/6, A.; 27 en 28/6), *De Loc.* over „De instelling van de prov. Midden-Java" (24/6, blz. 6) en „De Technische Hoogeschool" (29/6, blz. 35), het *Bat. Nwsbl.* over „Studenten" (24/6) en „De bestuurshervorming voor Bali" (28/6).

De Indische handelsbalans.

Het karakter van 1928 komt het scherpst tot uitdrukking in de cijfers van de handelsbalans met het buitenland *(Java-Bode,* 28/6, 2e bl.). In zijn jaarverslag van de Javasche Bank geeft *mr. L. J. A. Trip* cijfers betreffende den in- en uitvoer en 's Lands financiën, en komt tot de conclusie dat alles te zamen genomen *1928 nog onder de gunstige jaren voor Ned.-Indië* mag gerekend worden. Wel is waar zette de reeds in 1927 ingetreden *prijsdaling* van het meerendeel der exportproducten zich in een snel tempo voort, zoodat de waarde van den uitvoer een achteruitgang vertoonde, doch deze achteruitgang werd binnen betrekkelijk enge grenzen gehouden door de *ruime oogsten,* terwijl, mede als gevolg van die ruime oogsten, de *werkgelegenheid* aanmerkelijk toenam. De kostprijs van verschillende producten kon verlaagd worden en de bedragen, welke van het totale provenu der exporten in Ned.-Indië bleven, stegen. Dientengevolge werd de *koopkracht* der bevolking op Java en Madoera versterkt. De hierbedoelde gunstige factoren deden reeds aanstonds hunnen invloed ten volle gevoelen. Daarentegen moet aangenomen worden, dat de ongunstige factor, de prijsdaling, nog niet geheel tot uitdrukking kwam en zulks door de *vóórverkoopen,* in het bijzonder van rubber, op hoogere prijsbasis dan die van 1928, door de *koopkracht,* welke de bevolking in de Buitengewesten nog ontleende aan de jaren van de abnormale rubberbaten, en door het feit, dat de *verlaging van het winstpeil der ondernemingen* zich nog niet in de cijfers der Landsmiddelen weerspiegelt. De conclusie mag dus eenerzijds zijn, dat *de gang van zaken,* getoetst aan de in den aanvang 1928 bestaande vooruitzichten, is mee-

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

gevallen, doch moet anderszijds luiden, dat *het aanpassingsproces* van Ned.-Indië aan het aanmerkelijk verlaagde prijspeil nog niet is beëindigd.

De *Java-Bode* (1/7, 2de bl. „Inl. Nijverheid") vestigt de aandacht op de bevordering van Regeeringswege van *de Inlandsche suikerwinning en de Inl. industrie* van Midden-Java door aanstelling van nijverheidsconsulenten (technologen), en meldt de overwegingen, welke geleid hebben tot het plan van oprichting van een *„Ned.-Ind. Visscherij-Mij."* (29/6); *De Loc.* geeft een „Economisch supplement" (26/6, blz. 51) en uittreksels uit het verslag der Javasche Bank (24/6, blz. 7, 21 en 22).

Nieuw-Guinea.

De *Java-Bode* (20, 21 en 25/6, en 1/7) en *De Loc.* (19, 20 en 24/6, blz. 19, 1 en 4) vervolgen hunne artikelen over *„Nieuw-Guinea"*. Ongeveer 50 K.M. van de kust, boven Nabire, bevindt zich een zeer uitgebreid *damarboomencomplex*, op een hoogte van 100 tot 400 M. Elders komt deze boom slechts voor op een hoogte van 500 tot 1000 M. De hier aangetroffen boomen waren nimmer getapt; de Papoea benutte dezen rijkdom niet. Er zijn plaatsen waar tot 25 boomen voorkomen op één H.A., hetgeen zeer veel is; op Ceram en Halmaheira, welke een goeden naam hebben, staan er 6 tot 7 op een H.A. De boomen in alle leeftijdsklassen, zijn van uitmuntende hoedanigheid; er zijn exemplaren, welke door vier man niet te omspannen zijn. Men herkent den boom aan zijn zuilvormigen ronden stam, bruingrijs met schuin staande takken; zij bereiken een hoogte van 60 tot 70 M. Ten opzichte van den stam is de kruin klein. Hij streeft letterlijk naar de hoogte en is een typische lichthoutsoort, in tegenstelling met de schaduwhoutsoorten. De *Mij. Phoenix* heeft voor dit damarboschgebied een concessie gekregen, waar zij met groote energie de exploitatie begonnen is. Er wordt een weg aangelegd van 43 K.M. lengte, dwars door het oerbosch, naar *Patimah*. Aan den weg werken 200 man, maar het arbeidsvraagstuk is er zeer moeilijk. Van de kusten werden 90 Papoea's aangevoerd, om hier te gaan werken, maar nooit blijven zij lang; dit volk volhardt nimmer in stagen arbeid; het kent immers geen gebrek thuis. Te Patimah is een groot stuk bosch opengekapt om er een dorp te bouwen; goedangs en sorteerloodsen zijn opgericht. De damar zal hier gesorteerd en verpakt worden voor de Europeesche markt. Aangetapt zijn 21.500 boomen; de damar, welke uit de tapwonden loopt, heeft men echter nog niet kunnen oogsten; zoolang de weg niet gereed is, is afvoer onmogelijk. *Alle vraagstukken van N.-Guinea hangen samen* met de twee factoren: *wegen* en *volk*. Damar is op de Europeesche markt een kostbaar en zeer gewild product. Voor gesorteerde goede kwaliteiten bedraagt de prijs meer dan *f* 50 de pikol.

De Loc. vertelt voorts van „Java's Oudheid" (10, 17 en 27/6, *Dr. W. F. Stutterheim*) en „De Giesting" (15, 20, 22, 24 en 25/6), de *Java-Bode* van „Bevolking en Bestaan" (21/6 en 1/7) en „De 10de Bandoengsche Jaarbeurs" (22/6, A.), het *Bat. Nwsbl.* van „De tinwinning" (27/6), de *Deli Crt.* van „De dienstreis van Gouverneur Van Sandick" (24 en 25/6), *De Sum. Post* van „De Chineezen op de kebons" (25/6), van Regeeringscultuurondernemingen in Atjeh (1/7 „Meer licht gewenscht"), van „De petroleum-industrie" (1/7) en „De Javatabak in gevaar" (2/7).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Djawa.

Tijdschrift v. h. Java-Instituut, afl. 2 en 3 van den 9en jaargang. Levende antiquiteiten in West-Java, 1e en 2e ged., door B. van Trecht, arts, met vele interessante foto's.

Nederlandsch-Indië, Oud en Nieuw.

Het Augustus-Nr. opent met een tooneelspel: Nadpada Krama. Voorts een artikel van W. O. J. Nieuwenkamp: Ontwerpen over postzegels voor Ned. O.-I. en sluit met een opstel van Mr. J. G. Huijser over Broenei en Broenei-bronzen. Het Nr. is weer verlucht met fraaie afbeeldingen.

Economische Statistische Berichten.

Het Nr. van 31 Juli bevat o.m.: De centralisatie van het Indische volkscredietwezen, door Mr. D. J. Hulshoff Pol.

In- en Uitvoer,

Handels-econ. Weekblad voor Nederl. en zijn Koloniën. In het Nr. van 29 Juli: De positie van de Nederl.-Ind. Thee (ontleend a. h. Jaarverslag der „Ver. voor de Theecultuur in Ned.-Indië").

Korte berichten

voor Landb., Nijverh. en Handel (uitg. v. h. Dept. v. Landb., N. en H. te Buitenzorg). In Nr. 26 van 28 Juni l.l. Onder de mededeelingen van verschillenden aard. Econ.- en handelsberichten: De rijstsituatie in het Verre Oosten. De beteekenis van de Ned.-Ind. rubberproductie. De beteekenis van geregenereerde rubber. De markt in de V. S. v. Amerika voor enkele kolon. producten, begin Mei 1929. De rubbermarkt gedurende April 1929. De theemarkt in April 1929. De cacaocultuur in Br. West-Indië. — Statistieken.

Algemeen Landbouwweekblad v. Ned.-Indië.

Uit de groote verscheidenheid in den inhoud van het Nr. van 22 Juni l.l. het volgende: De veel-omstreden „klap" (het slaan van werklieden en aanvallen op toeziend personeel). Onder het hoofd: Uit de tijdschriften en pers: Omgang met koelies. De dreigende fiscus. Kruisingsproeven. Prof. Treub vertelt, enz.

De Indische boerderij.

Geïll. tijdschrift voor klein land- en tuinbouw, veeteelt en pluimveeteelt, honden en andere kleine huisdieren. — In het Nr. van 17 Mei '29 een opgave van aanbevelenswaardige werken over de Cultuur van Kapok en dat van 31 d.a.v. o.m. Practische ervaringen met bijenteelt in Ned.-Indië.

De Macedoniër.

Zendingstijdschrift. Het Juli-Nr. bevat o.m. een opstel van D. Bakker over het „Dokter Scheurer Hospitaal te Klaten".

Annalen van O. L. Vrouw van het H. Hart.

Uitgave Missiehuis Tilburg. In het No. van 1 Aug. o.a.: „Door N. Guineesch Waterland". Brief van den W. E. Pater Th. Tyburg uit Purmerend, missionaris te Wendoe (Z. N. Guinea).

De Indische Mercuur.

Inhoud van het Nr. van 31 Juli: Mededeelingen van den Rijksvoorlichtingsdienst ten behoeve van den vezelhandel en de vezelnijverheid No. 22. Spinen weefproeven met Rosellevezel van Java, door Dr. W. Frenzel en Ir. A. ten Bruggecate. Beetwortelaanplant en suikerproductie in Nederland in 1929/30, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. H. W. J. Oderwald †. Verslag der Kon. Ver. „Koloniaal Instituut". Deli Proefstation. Voorts de gebruikelijke berichten en mededeelingen.

De Planter.

Orgaan der vakvereeniging voor assistenten in Deli. Voornaamste inhoud van het Nr. van 1 Juli: De assistenten-regeling in gevaar? Enquête inzake het aanslageneuvel. Es ist eine alte Geschichte...! (arbeidsovereenkomsten). Europeesche assistent en Inlandsche koelie. Boschkappen in West-Indië.

De Banier.

Christ. Weekbl. v. Ned.-Indië. In het Nr. van 20 Juni vervolg der Indische rubrieken. Partij-politiek of overtuiging. Rijkseenheid, door Mr. H. D. van Werkum.

De Indische Post

Het Nr. van 29 Juni begint met „Een auto-da-fé in onzen tijd, naar aanleiding van een door den gemeenteraad van Batavia genomen besluit betreffende het geschrift „De stad van Coen", door D. v. d. Zee, voormalig gemeente-secretaris. Dan, de weg naar Indië, door Etty Leal (Zee- en landwegen en telegraphische gemeenschap). De Indische vloot, door D. Hans.

Haagsch Maandblad.

In het Juli-Nr.: Nederland en Indië in den aanvang der negentiende eeuw, door Dr. Z. W. Sneller. In dit artikel worden geteekend de betrekkingen tusschen Nederland en Indië, zooals zij zich vormden in het begin der negentiende eeuw en zijn de verschijnselen teruggebracht tot het éene grondbegrip van het mercantilistisch pacte colonial."

BOEKAANKONDIGING.

Ontvangen van de N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij „Indië en Europa". Fragmenten door Geata van Helsdingen—Schoevers (met het voor-

ret van den helaas te vroeg overledene). Causerieën en beschouwingen over het leven in Ned.-Indië, over de vrouw en het kind en hun belangrijke problemen. Met een inleiding van Johan Koning.

Dit typografisch goed verzorgd boekwerk van ruim 300 bladzijden bevat een bloemlezing uit het vele dat Mevr. v. H.-S. gepubliceerd heeft. Inhoud, ingerekend de Inleiding, als volgt: Hofstadschetsen (Soerakarta). Javaansche Cultuur. Het leven in Indië. Vrouwenleven in het eerste kwartdeel van de twintigste eeuw. De vrouwenbeweging. De vrouw, de liefde en de literatuur, alle deze hoofdstukken weer onderverdeeld in afzonderlijke onderwerpen. In goeden, onderhoudenden stijl geschreven is dit boek *over* vrouwen ook *voor* vrouwen. Het moderne Ind. leven in stad en binnenland is met rake trekken geschetst, terwijl een eigen visie, getuigend van smaak en beschaving, op algemeen cultureel gebied de lezing zeer aantrekkelijk maakt. Wij zouden het boek warm willen aanbevelen aan alle meisjes en vrouwen wier toekomst in Indië ligt.

Bij de Leidsche Uitgeversmaatschappij verscheen van Paul Groenewoud een bundel verzen, getiteld: „Een Keten van Momenten". Een 50-tal onder 5 hoofden gebrachte kleine en grootere gedichten in moderne zegging. Fijne poësie en diep gevoeld, zijn er sommige van slechts enkele, suggestieve regels. De uitvoering is keurig.

Suriname.

„Het Koloniaal Weekblad" heeft steeds veel belang gesteld in de grenskwesties van Suriname. Wij mogen daarom niet verzuimen de aandacht te vestigen op een zeer belangrijk artikel in de N.R.Ct. van 31 Juli, Av.bl. B. Onder het hoofd *„De grenzen van Brazilië"* zegt de schrijver:

„Er zijn berichten uit Britsch Guyana, dat de afbakening van de grenslijn tusschen Brazilië en genoemde kolonie spoedig zal worden ondernomen. Een verdrag, welke dit onderwerp regelt, zou kort geleden reeds in Londen geratificeerd zijn.

Minister dr. Octavio Mangabeira interesseert zich sterk voor een juiste afbakening der grenzen van geheel Brazilië en de Daily Chronicle te Georgetown vermeldt, dat een overeenkomst tot stand is gekomen met de omliggende landen en dat de tegenwoordige minister van buitenlandsche zaken op het oogenblik druk doende is met onderhandelingen voor de afbakening der grenzen met Fransch- en Nederlandsch Guyana (Suriname). De aan Brazilië grenzende landen zijn Fransch-Guyana, Suriname, Britsch-Guyana, Venezuela, Columbia, Ecuador, Peru, Bolivia, Paraguay en Uraguay.

Wat de zuidelijke grens van Suriname betreft, kan verwezen worden naar het op 5 Mei 1906 te Rio-de-Janeiro tusschen Nederland en Brazilië gesloten verdrag tot regeling der grens tusschen beide landen, welk verdrag is goedgekeurd bij de wet van 11 Juli 1908 (Staatsblad no. 220), waarvan de tekst bij K. B. van 28 December 1908 Stbl. no. 423 nevens de vertaling zijn afgekondigd in het gouvernementsblad van Suriname no. 31 van 1909 (resolutie van 21 Mei no. 6343). Dit geschiedde onder den minister van buitenlandsche zaken De Marees van Swinderen, toen Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden en de President der Vereenigde Staten van Brazilië bezield waren „met den wensch de banden van vriendschap, die gelukkigerwijze tusschen de beide volken bestonden, nauwer aan te halen, en de geschillen te vermijden, die zouden kunnen ontstaan, indien de grens tusschen Brazilië en de kolonie Suriname niet bij tractaat waren vastgesteld."

In artikel 1 werd bepaald, dat de grens van de Fransche tot aan de Britsche grens gevormd wordt door de lijn der waterscheiding tusschen het stroomgebied der Amazone, in het Zuiden, en de bekkens der waterstroomen, die zich noordwaarts in den Atlantischen Oceaan uitstorten, terwijl in art. 2 werd bepaald, dat zoodra zij het nuttig oordeelen, de beide regeeringen commissarissen benoemen om de grens af te bakenen."

Als het bericht juist is „dat de Braziliaansche Minister van Buitenlandsche Zaken op het oogenblik druk doende is met onderhandelingen voor afbakening de grens met Nederlandsch Guiana", dan is het opmerkelijk dat wij dit moeten vernemen uit een Demerarisch blad. De geheimzinnigheid van ons Departement van Buitenlandsche Zaken zou voor ons nadeelige gevolgen kunnen hebben.

Sedert vele maanden is de kwestie van de westgrens van Suriname bij Buitenlandsche Zaken in behandeling, maar wij vernemen niet hoe het daarmede staat.

In het artikel *„De Corantijnkwestie bij Buitenlandsche Zaken"* in *„De West-Indische Gids"* van April 1929 lezen wij:

„Tenzij de Minister van Buitenlandsche Zaken voordien eenige mededeeling doet aan de Staten-Generaal, zal men vóór de behandeling van hoofdstuk III van de Staatsbegrooting voor 1930 niets over deze kwestie vernemen. En wie weet wie dan Minister zal zijn? Het zou iemand kunnen zijn, die ongedaan maakte wat Jhr. Beelaerts van Blokland heeft verricht en de „oude plunje" van Jhr. de Marees van Swinderen aantrok. Het is daarom te hopen dat er spoed achter gezet wordt."

Nog eens: is het bericht uit Britsch-Guiana juist en zal het tot afbakening van de grens van Suriname met Brazilië komen, dan zal men — zoo de Corantijn- en de Marowijnekwesties vóór dien niet zijn opgelost — voor de vraag staan wat de taak van onze commissarissen bij de afbakening zal zijn. Als hiervoren gezegd, is volgens art. 1 van bovengenoemd tractaat met Brazilië bepaald dat de grens met Brazilië van de Fransche tot aan de Britsche grens gevormd wordt door de lijn der waterscheiding tusschen het stroomgebied der Amazone, in het Zuiden, en de bekkens der waterstroomen die zich noordwaarts in den Atlantischen Oceaan uitstorten. Maar nòch de Fransche nòch de Britsche grens staan vast. De gebieden tusschen de Itanie en de Marowijnekreek eenerzijds en tusschen de Koetari-Koeroeni-New River anderzijds zijn betwist gebied. Wie zal nu de waterscheiding tusschen deze gebieden en Brazilië te zamen met de Braziliaansche commissarissen afbakenen? Springt het niet in het oog dat eerst zoowel de west- als de oostgrens van Suriname bij tractaat geregeld moeten zijn? Welk bescheid zal onze regeering aan de Braziliaansche moeten geven als het voorstel tot afbakening der grens is of wordt gedaan?

Kunnen de Staten-Generaal niet aandringen op eenige mededeeling van de regeering? Geen enkel landsbelang eischt hier geheimhouding. Integendeel!

Wij komen nu even terug op het artikel in de N. R. Ct. Handelende over het sedert opgeloste grensgeschil tusschen Venezuela en Britsch-Guiana zegt de schrijver:

„Een ernstig conflict werd voorkomen door het voorstel van Lord Salisbury om arbitrage dat bij het verdrag van 2 Februari werd aangenomen."

De Documenten waarnaar de schrijver verwijst zijn op het oogenblik niet onder ons bereik, maar als hij bedoelt te zeggen dat het voorstel tot arbitrage is *uitgegaan* van wijlen Lord Salisbury, dan gelooven wij dat dit niet juist is.

Wij beroepen ons daartoe op de volgende mededeeling in het artikel *„Suriname's westgrens und kein Ende"* in *„De West-Indische Gids"*, Dec. 1921 (3e jg. blz. 400):

„In het voorjaar van 1901 hield de oud-president der Vereenigde Staten, Grover Cleveland — die den stoot gegeven heeft tot de beslissing van het Engelsch-Venezuelaansch grensgeschil — te Princetown twee lezingen, welke in 1913 zijn uitgegeven onder den titel *„The Venezuelan Boundary Controversy"*. Ik lees hierin:

......„but on further representation by Venezuela, Lord Granville, in behalf of the Government of Great Britain, expressly agreed with Venezuela that the treaty article relating to arbitration should be unrestricted in its operation......"

Dat gebeurde op 15 Mei 1885.

En verder:

„What ever Lord Granville may have intended by the language used, the Government of Venezuela certainly understood his agreement to include the pending boundary dispute as among the questions that should be submitted to arbitration; and all other matters which the treaty should embrace seemed so easy of adjustment that its early completions embodying a stipulation of the final arbitration of the boundary controverse was confidently and gladly anticipated by the republic.

The high hopes and joyful anticipations of Venezuela born of this apparently favorable situation, however but short-lived.

On the twenty-seventh day of July 1885, Lord Salisbury, who in the meantime had succeeded the Earl of Granville in Great Britain's Foreign Office, in a note to Venezuela's envoy, declared:

Her Majesty's Government are unable to concur in the general arbitration article proposed by Venezuela"......

Tot zoover de aanhaling uit *„De West-Indische Gids"*.

Engeland is onder den druk van de Vereenigde Staten overgegaan tot arbitrage in het grensgeschil met Venezuela. Die nadere bijzonderheden hieromtrent weten wil leze de *„Official History of the Discussion between Venezuela and Great Britain on their Guiana Boundaries"*, Atlanta, G. A. 1896.

Wijlen Lord Salisbury was dezelfde Minister van Buitenlandsche Zaken, die een dertigtal jaren geleden weigerde over te gaan tot een regeling van de grens tusschen Suriname en Britsch Guiana.

Nu in Engeland een Labourregeering is opgetreden is de waarschijnlijkheid groot dat er in het Foreign Office een andere mentaliteit heerscht dan ten tijde van wijlen Lord Salisbury.

Onze Minister van Buitenlandsche Zaken zal dit wel weten.

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

Het *Algemeen Handelsblad* van 27 Juli l.l. Av. deelt een en ander mede uit een belangwekkenden brief van St. Martin. Geklaagd wordt over de emigratie naar Curaçao en Aruba, waardoor de stad het aanzien van een begraafplaats krijgt. Wat overgebleven is, bevat niet de beste elementen: de zucht tot dobbelen neemt toe, en zoolang ze één dollar in handen hebben, weigeren ze te werken.

Den 15en Juni vernam men uit een krant van St. Kitts van den overval op Curaçao. De gezaghebber telegrafeerde om bericht en kreeg ten antwoord, dat de gouverneur en kapitein Borren terug waren en dat het verboden was nieuws te seinen. Den volgenden dag kreeg men nadere bijzonderheden... over San Domingo.

Minder tevreden dan de *Amigoe* is deze briefschrijver met de benoeming van den heer Beaujon tot lid van den Kolonialen raad als deskundige der bovenwindsche eilanden. Als gezaghebber toch zou deze getoond hebben, bijzonder knap te zijn in het achterop helpen van St. Martin en St. Eustatius door met alle kracht en macht de emigratie naar Curaçao te bevorderen.

„Op het oogenblik is St. Eustatius echter er economisch minder slecht aan toe dan St. Martin, dank zij de „peasantry", die exporteert naar Curaçao.

St. Martin heeft bijna geen kleine landbouwers en de werving voor Curaçao slaat er zoowel den kleinen als den grooten landbouw vleugellam.

Evenals op St. Eustatius zou men ook hier een „peasantry" op gouvernementsgrond verkregen hebben, als men de plantage Belvédère, door de heeren Helfrich en Tijmstra aangekocht, niet met een schandelijk verlies verkocht had aan een Fransch-

man, op advies alweer van den heer Beaujon. Op deze plantage was tegen ongeveer duizend gulden huur aan een zestig kleine planters een bestaan verzekerd. Maar in 1924 bij den verkoop werden deze plantertjes „cleared out". En juist in dit jaar was ook St. Martin „quite clear" voor de emigratie naar Curaçao en ... voor de smokkelarij, want Belvédère is als een open deur en eens er binnen, wie doet je wat? En onze kwijnende handel schijnt zich al meer en meer naar Marigot te gaan verplaatsen."

Staat van beleg.

Van dezen uitzonderingstoestand is door het bestuur gebruik gemaakt, de plantages Rooycanario en Suffisant in bezit te nemen. De daartoe strekkende overweging luidt aldus:

„Overwegende, dat het volstrekt noodzakelijk is, dat het Bestuur, gelet op de plaats gehad hebbende overrompeling van het Waterfort op den 8sten dezer door hier vertoevende vreemdelingen, de volle en onbeperkte beschikking over de plantagiën „Rooycanario" en „Suffisant" verkrijgt om de contrôle en de zeggingsschap over de terreinen van die genoemde plantagiën en de daarop staande woningen, waarin veel vreemdelingen wonen, geheel te kunnen uitoefenen."

La Union veronderstelt, dat de beweegreden is, dat daar zooveel Venezolanen wonen in door hen gebouwde huizen, die grootendeels geen huis genoemd kunnen worden, alles door elkaar zonder regelmaat neergezet. Die plaats, zegt het blad, is de beruchtste van Curaçao, een middelpunt van onzedelijkheid, geëigend tot het maken van een noodlottige samenzwering. Er zijn geen straten en er is geen licht; de politie kan er geen orde houden.

Aan wien de schuld, dat het zoo geworden is? vragen wij.

C. P. I. M.

Volgens het eerste regeeringscommuniqué van 10 Juni l.l. was ter plaatse alles rustig. „De Curaçaosche Petroleumindustrie Mij. werkt door," lezen we daar. Echter in de *Amigoe* van 22 Juni 1929: „Ook bij de C. P. I. M., die tot nader order een groot deel harer werkzaamheden had stopgezet, gaat alles weer zijn gewonen gang."

Overval-berichten.

Een ooggetuige verhaalt in de *Amigoe*, dat inderdaad „minstens een dertigtal personen" de wacht overrompeld hebben. —

Een ander ooggetuige zag het volgende:

Bij het uitvaren van de Maracaibo losten de Venezolanen schoten op de huizen aan de werf Mattey en op een groep menschen op het Brionplein. —

De Nederlandsche vlag, die aan boord was, werd verscheurd en moest dienen tot geweerriem en werd ook als hoofddoek gebruikt. —

Dezelfde eerstgenoemde ooggetuige deelt mee, dat de Venezolanen in het fort de trommels met geld — een paar duizend gulden van deposito's — meenamen. —

Het was te verwachten, dat de Curaçaosche bevolking zich ten opzichte van de slachtoffers niet onbetuigd zou laten. Er is een comité gevormd, om geld in te zamelen, en reeds is aan de weduwe van den 31-jarigen sergeant-majoor Vaas bij haar vertrek naar Nederland een bedrag ter hand gesteld kunnen worden. —

Nog een ooggetuige vertelt, dat de door de Venezolanen uit de gevangenis gehaalden landgenoot niet door hen bij aankomst in Venezuela is doodgeschoten, maar ontvlucht is. —

25 Juni 1929 zouden 150 Venezolanen van Curaçao naar Venezuela zijn teruggekeerd. —

Aruba.

De Arubaansche kerkeraad der Protestantsche kerk zal er zeker prijs op stellen het belangstellende publiek in te lichten omtrent het volgende, dat wij knippen uit het persverslag van de Hervormde synode:

„Prof. Knappert brengt bij het verslag van den arbeid der geestelijke verzorging van Protestantsche Nederlanders in het Buitenland enkele dingen ter sprake van Aruba. Daar is voor een huwelijksinzegening van een Nederlandsche vrouw het gebruik der Protestantsche Kerk geweigerd, zoodat de inzegening moest geschieden in een particulier huis door een predikant van elders.

Beide zaken zullen door de Synode onder de aandacht van de commissie voor de Indische Kerken worden gebracht."

Amerikaansch watervliegtuig.

Zaterdagmiddag 22 Juni arriveerde te Willemstad het eerste watervliegtuig „9776" van de Pan American Airways Co. met den directeur, den heer Trippe, aan boord. Het was 's morgens van Barranquilla vertrokken.

's Middags vervolgde het zijn vlucht naar Maracay en Zondagmiddag omstreeks 12 uur vertrok het wederom van Willemstad naar Colon via Cartagena. Te Colon sluit het aan op een ander vliegtuig dat het de mail van New York over geeft en de mail voor New York in ontvangst neemt. Naar wij vernemen, zal het voorloopig een wekelijkschen dienst onderhouden, doch later zal de dienst worden uitgebreid tot drie malen per week, terwijl dan ook Venezuela in de route zal worden opgenomen.

(A. d. C.)

Koloniale Postspaarbank.

Aan het verslag over 1928 ontleenen wij:

„Door de voortdurende uitbreidingen van de Petroleum Maatschappijen op de eilanden Curaçao en Aruba, waardoor steeds meer Hollandsche en vreemde arbeiders hier naar toe kwamen en deze personen voornamelijk van de Koloniale Postspaarbank gebruik maken voor de beleggingen van hun spaarpenningen, zijn de transactiën van de Bank in het afgeloopen jaar buitengewoon toegenomen.

De totale bedragen der Inlagen en Terugbetalingen bedroegen respectievelijk *f* 618.825.70 en *f* 360.087.57, tegen onderscheidenlijk *f* 360.986.14½ en *f* 298.683.33½ in 1927, terwijl buitendien nog van de Rijkspostspaarbank op de Koloniale Postspaarbank en omgekeerd overgeschreven werden verschillende boekjes tot een gezamenlijk bedrag van respectievelijk *f* 9.679.79 en *f* 30.688.84.

Het saldo te goed der Inleggers is dan ook zeer belangrijk toegenomen en wel met een bedrag van *f* 248.436.61 en wijst op ultimo December 1928 de som aan van *f* 677.081.94½.

Het zeer drukke gebruik dat in 1928 van de Bank gemaakt is kan dan ook worden aangetoond met de mededeelingen dat afgegeven zijn 1262 nieuwe boekjes en ingetrokken 504 boekjes tegen onderscheidenlijk 620 en 402 in het jaar 1927 en het aantal Inlagen en Terugbetalingen van 4367 en 1869 in het jaar tevoren gestegen zijn tot respectievelijk 6770 en 2292."

De winst bedroeg in 1928 *f* 12.211.14.

Errata!

Alles uit de *Amigoe* van 22 Juni 1928:

I. „Volgens de A. P. zond de heer Colijn, lid der Eerste Kamer, een bulletin aan den Minister van Koloniën, waarin hij erop wijst, dat de regeering ten spoedigste volledige inlichtingen moet hebben omtrent het gebeurde te Curaçao"...

II. „De politieke bladen zullen van de gebeurtenissen te Willemstad gebruik maken bij de aanstaande verkiezingscampagne voor 3 Juli, wanneer de conservatieven en liberalen de bewapening zullen verdedigen tegen de socialistische ontwapening"... (telegram uit Den Haag).

III. (advertentie) „Aangeboden: *Pensioen* voor schoogaande jongelui te Appeldoorn"...

INGEZONDEN.

's-Gravenhage, 28 Juli '29.

Geachte Redactie,

Citeeren is een moeilijke kunst.. Dat bewijst ook uw medewerker voor Curaçao in het nummer van 25 Juli j.l. van uw blad, waar hij uit de rede, door mij 11 Mei j.l. in den Kol. Raad gehouden, den volgenden zin aanhaalt: „In onze drukke internationale havenplaats Willemstad heerschen thans orde, tucht en veiligheid", en er dan boven zet: Errata!

Indien uw medewerker de moeite genomen had verder te lezen, dan zou hij gezien hebben, dat ik, na constateering van het feit, dat in het stadsdistrict = Willemstad de militaire politie een behoorlijken toestand geschapen had, er op heb aangedrongen zoo spoedig mogelijk ook in het 2e district (om Willemstad gelegen) en op Aruba de militaire politie in te voeren. Dáár toch dreigde gevaar *van binnen*. De aanval op Willemstad is dan ook van het 2e district uit geschied, waar nog steeds burger-politie „toezicht" hield.

De Amigoe di Curaçao van 6 Juli j.l. schrijft terecht:

„Wij zijn er zoo goed als zeker van, dat wanneer de politieposten van het 2e district door politiemilitairen waren bezet geweest, wij nu de gebeurtenissen van 8 Juni l.l. niet zouden te betreuren hebben.

De heer Van Leeuwen, districtmeester van het 2e district, en andere gezaghebbende personen hebben het ronduit verklaard."

In mijn b.g. rede heb ik ook gewezen op het gevaar, dat *van buiten* dreigde en daarom gezegd de aanwezigheid van een oorlogsschip op Curaçao nog steeds *dringend noodzakelijk* te achten, zooals de heer S. M. L. Maduro reeds betoogde in de vergadering van den K. R. van 8 Aug. 1928. Ik heb 11 Mei 1929 herhaald, wat ik 8 Aug. 1928 reeds in den K. R. zeide: Indien een oorlogsschip niet beschikbaar is, schaf dan een patrouille- of politievaartuig aan, dat langs de kust kan patrouilleeren, indien de politieke toestand dit noodig mocht maken.

Ieder op Curaçao, die politiek maar eenigszins meeleefde, wist dat deze toestand reeds lang ingetreden was.

In juist verband gelezen, verdient dus de zin, door uw medewerker aangehaald, niet het opschrift, door dezen er aan gegeven.

Ten slotte: de dies ater van 8 Juni '29 heeft toch iets goeds uitgewerkt: de belangstelling voor Curaçao is in Holland ten zeerste verevendigd. Dat het Kol. Weekblad er toe medewerke deze belangstelling te doen strekken tot heil van het stukje Nederland in de Caraibische Zee! Onjuiste voorstellingen, als door mij aangehaald, dienen daartoe niet.

Beleefd verzoek ik U dit schrijven in het eerstvolgend nummer van uw blad onder de rubriek „Curaçao" te willen opnemen.

Hoogachtend,

Mr. G. H. ESKES.

Naschrift.

Het verheugt ons, boven dit ingezonden stuk nog eens goed het onschuldig, min of meer humoristisch bedoeld, karakter van ons kopje *Errata!* te hebben kunnen doen uitkomen.

Overigens — wanneer de heer Eskes de zaak ernstig wil zien opgevat, merken wij op, dat door onze opneming op de door hem gewraakte wijze van zijn uitating de vraag aan de orde werd gesteld: heerschte er wel veiligheid (ook een „toekomstig" begrip)? en niet deze: hoe kwam het, dat er geen veiligheid heerschte? Deze laatste vraag tracht mr. Eskes hierboven te beantwoorden, en in zoover gaat dit langs de zaak heen, waarover hij meent zich te moeten beklagen.

En ten slotte. *Oost en West* geniet nog maar kort het voorrecht den heer Eskes onder zijn leden te tellen. Anders zou hij zeker niet hebben nagelaten ons blad een eervolle vermelding te geven, omdat het — anders dan de *Amigoe* — van het begin af en steeds door geijverd heeft voor de invoering van een militaire politie. Wij zijn daarvan nòg voorstanders èn van de grootst mogelijke uitbreiding op *alle* eilanden met zoo spoedig mogelijke afschaffing van de *geheele* burgerpolitie.

Uit den Verren Vreemde.

Verdrag van Parijs tot uitbanning van den oorlog.

Ons Ministerie van Buitenlandsche Zaken maakt bekend, dat, blijkens mededeeling van de Amerikaansche regeering, op 24 Juli 1929 te Washington is nedergelegd de akte van bekrachtiging van Japan, betreffende het verdrag van Parijs van 27 Augustus 1928 tot uitbanning van den oorlog. Aangezien de akten van bekrachtiging van de overige Staten, die het verdrag onderteekend hebben, t.w.: Duitschland, de Vereenigde Staten van Amerika, België, Frankrijk, Groot-Brittannië en Noord-Ierland, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, de Unies van Zuid-Afrika, de vrijstaat Ierland, Indië, Italië, Polen, Tsjecho-Slovakije, reeds eerder te Washington waren nedergelegd, is het verdrag op 24 Juli 1929 voor bovengenoemde Staten in werking getreden. Eveneens waren te Washington nedergelegd de akten van toetreding van de volgende Staten, t.w.: Afghanistan, Albanië, Bulgarije, China, Cuba, Denemarken, de Dominicaansche republiek, Egypte, Estland, Ethiopië, Finland, Guatemala, Hongarije, Letland, Liberia, Litauen, Nederland, Nicaragua, Noorwegen, Oostenrijk, Panama, Peru, Portugal, Roemenië, Rusland, het Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen, Siam, Spanje, Turkije, IJsland en Zweden, zoodat het verdrag ook voor deze Staten op 24 Juli 1929 in werking is getreden.

Men kent de beteekenis van deze officieele mededeeling. Wij hebben er, in deze rubriek, reeds even over gesproken.

Het verdrag is meer algemeen bekend onder den naam van den opsteller van den tekst ervan, den vorigen Amerikaanschen minister van Buitenlandsche Zaken Kellogg. De Fransche minister Briand heeft met Kellogg samengewerkt, de bijeenkomst is te Parijs gehouden, aan Frankrijk komt dus ook een deel van den roem toe, die, naar men hoopt,

zijn invloed ten goede aan dit verdrag toege-
ht zal zijn.

en, na nog al wat gehaspel, Kellogg met zijn rag zoo ver gereed was, dat staatslieden van chillende landen opgeroepen werden ter ondereening, zette hij twee zaken voorop, om de kans mislukking zoo klein mogelijk te maken. In leg met Parijs en Londen was uitgemaakt welke n zouden worden uitgenoodigd om vertegenrdigers naar Parijs te zenden. 't Was niet gekelijk geweest 't hierover eens te worden. Maar werd verder ook geen uitbreiding toegelaten. daarna wilde toetreden zou welkom zijn, maar arijs zouden alleen de staten aanzitten, welke ovenstaand communiqué als eerste groep ver- zijn.

tweede beperking betrof den tekst. Geen ndement werd toelaatbaar verklaard. Het ver was aan te nemen of te verwerpen zooals 't nu aangeboden, zonder eenige wijziging. Wilde staat, buiten het eigenlijke verdrag, de eene of ere omschrijving, toelichting of hoe dan ook ter nis van de mede-onderteekenaars brengen, dan hem dit niet verboden worden, mits zoodanige laring of zoodanig voorbehoud het verdrag ongetast liet.

ij brengen ten aanzien hiervan in herinnering wij over die voorbehouden schreven in het *Kol. bl.* van 24 Januari l.l.

Het is volstrekt niet als een daad van onbeholpolitiek te beschouwen, wanneer een beginsel, men voor de toekomst wenscht te doen erkenreeds in een overeenkomst wordt vastgelegd, eet men dat ons heden nog onder andere omdigheden voortleeft, en wanneer men dan aan die zich door dergelijke omstandigheden gelen achten, gelegenheid schenkt hiervan blijk geven in eenzijdig opgemaakte bepalingen van rbehoud. Door zoo te handelen, wordt aan het nsel blijvende kracht toegezegd, gelegenheid tot ei gegeven, terwijl men de uitzonderingen wil n verschrompelen, wil laten afsterven. Nieuwe ere uitzonderingen mogen zich niet aanmelden. uitzonderingen gelden alleen voor wie ze uitkkelijk bedongen heeft. Wie aan het heden zit, kan er bij blijven, maar elke evolutie moet ei worden van het beginsel, zooals dit bij ver g aangenomen en onder contrôle gesteld is."

Door deze wijze van behandelen wist Kellogg de te omzeilen van „zooveel hoofden, zooveel zin", en zijn schip in behouden haven te brengen. en 27en Augustus 1928 werd het verdrag door vertegenwoordigers onderteekend, maar daarle was 't nog niet bindend geworden. De regeegen van alle vertegenwoordigende staten moeshet nog ratificeeren. Bepaald werd, dat het voor n zou ingaan 4 dagen nadat de laatste der medeerteekenende mogendheden het zou hebben geificeerd. In afwachting hiervan konden intusen andere mogendheden zich bij het verdrag sluiten; ook voor deze zou het bindend worden hetzelfde tijdstip.

Kwamen van de staten, die tot de eerste groep bben behoord, al vrij spoedig te Washington de dige mededeeling binnen, dat hunne regeering verdrag bekrachtigd had, Japan alleen liet op wachten. En daar was een strooming, die verzet d verwachten. Die wolk is voorbij gedreven. Den n Juli j.l. kon Tokio aan Washington de bechtiging berichten.

Reeds hadden vele andere staten zich aangemeld r toetreden, men vindt de opsomming mede in enstaand bericht. 't Heeft inderdaad iets van wereldbond tot uitbanning van den oorlog.

Zoo heeft men den 24en Juli te Washington chtig en feestelijk het Kellogg-pact, of het verg van Parijs, kunnen verheerlijken.

Bij een indrukwekkende plechtigheid in het Witte is verkondigde President Hoover de inwerkingding van het Verdrag van Kellogg tegen den rlog in tegenwoordigheid van een groot aantal rsoonlijkheden met inbegrip van Coolidge, Kelg en het geheel voltallige corps diplomatique.

In een toespraak zeide Kellogg: Ik durf voorellen, dat de invloed van het Verdrag in groote ate gevoeld zal worden in alle toekomstige interionale dadingen. Een prachtige gelegenheid en onweerstaanbare plicht bieden zich aan en eten ons steeds aanzetten om dit Verdrag toe te ssen en de politiek uit te breiden, die het zoo el op den voorgrond stelt.

Tengevolge van de indiening, heden, van de Janische toetreding, zijn nu 46 naties door het pact bonden.

De vreugde zal er wel wat getemperd zijn geest door de omstandigheid dat op dien dag de rijdmachten van twee der mogendheden, die zich r vrijwillige aansluiting gemeld hebben, en die s mede aanhangers en verkondigers van den oit-meer-oorlog-wensch zijn, dat op dien dag sland en China legers tegen elkander te velde dden, welke reeds tot oorlogshandelingen waren ergegaan.

Inderdaad spreekt hieruit dat met het papieren rdrag de uitbanning van den oorlog nog niet verkerd is. Maar wie optimistisch durft zijn kan de zaak ook anders beschouwen. Bij de pogingen, welke in 't werk zijn gesteld om de reeds oprukkende vijandelijke legers in hun opmarsch te stuiten, en om Moskou en Nanking er toe te brengen alsnog naar een vreedzame oplossing te zoeken van het geschil, over het bestuur en beheer van de Russ.-Chin. spoorweglijn en de andere aanhangige kwesties, is het Kellogg-pact toch al dadelijk te pas gebracht. Rusland en China hebben verklaard de plicht te begrijpen, welke dit verdrag hun oplegt. Indien de bemoeienis der mogendheden erin slaagt den dreigenden oorlog te voorkomen, zal het Kellogg-pact dus dadelijk op een invloed ten goede wijzen, al zal 't dan ook niet alleen aan dien invloed te danken zijn, dat China zich heeft laten overtuigen dat 't beter doet van niet te vechten.

Ingezonden.

Rijswijk, 3 Augustus 1929.

Hooggeachte Redactie,

Vergun mij een woord van protest uit te spreken tegen de in dubbelen zin „vreemde" middelen, die in het nummer van 1 Augustus j.l. worden gebezigd om den band tusschen *Nederland* en zijn overzeesche gebieden nauwer aan te halen.

De schrijver van het artikel over de tentoonstelling „Het Koloniale Boek" tracht extra-sterk de aandacht der lezers op die tentoonstelling te vestigen door aan het opschrift van zijn artikel toe te voegen „Im Haag etwas Neues", hetgeen bovendien de gedachte voert naar het bekende boek over de vreeselijkste „verscheuring van banden", die het menschdom heeft aanschouwd.

Verder vind ik, nog wel onder de mededeelingen van het dagelijksch bestuur (hier treft de redactie dus geen verwijt), een aanbeveling van de „Norddeutscher Lloyd" voor reizen naar Ned. Oost-Indië. Ik weet van die stoomvaartmaatschappij niets kwaads, maar ik vind de aanbeveling van deze buitenlandsche onderneming door het dagelijksch bestuur van „Oost en West" toch wel wat erg onvriendelijk tegen de beide Nederlandsche maatschappijen, die op zoo voortreffelijke wijze de gemeenschap met onzen Oost onderhouden.

Wanneer ik niet te veel beslag leg op uw plaatsruimte, zou ik gaarne nog wat uit een ander vaatje tappen, n.l. mijzelf het genoegen gunnen aan het bestuur der afdeeling 's-Gravenhage en het tentoonstellingscomité hulde te brengen voor hun arbeid, waarvan de omvang maar door weinigen wordt beseft. En hoe zijn zij daarvoor beloond? Door een bezoek aan de tentoonstelling, dat nog geen enkelen dag de 40 haalde, en j.l. Zondag zaten er drie heeren den heelen dag klaar om inlichtingen te geven aan *drie* bezoekers.

Het zijn in de eerste plaats de leden onzer vereeniging, die zijn tekort gekomen in belangstelling en in waardeering van wat het bestuur doet. Er loopen er zeker elken dag 200 langs het Gymnasium en hoe weinigen zijn er binnengegaan! Zullen zij nu voortaan wat minder luid klagen over gebrek aan belangstelling in Indië bij „het Nederlandsche volk"?

Met vriendelijken dank voor de opneming,

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

J. E. BIJLO.

Ad I. Inderdaad kan de ondertitel „Im Haag etwas neues" doen denken aan het bekende boek. Maar is deze tentoonstelling werkelijk niet iets nieuws?

De opmerking van den geachten inzender over de N. D. Lloyd is volmaakt juist — een abuis, dat niet meer zal en mag voorkomen.

3. Met genoegen en instemming lazen wij hetgeen U over de tentoonstelling schrijft.

Red.-Comm.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De heer H. J. Slegtenhorst, Multatulilaan 51, Hilversum, is opgetreden als vertegenwoordiger in Nederland van de Vereeniging van Leerkrachten bij de M.U.L.O.-afd. der Algem. Middelb. School in Ned.-Indië. Er is in Indië slechts één Vereeniging van Mulo-leerkrachten en deze omvat zoowel het openbaar als het bijzonder onderwijs.

Aan het adres van genoemden heer zijn alle mogelijke inlichtingen omtrent bovenvermelde vereeniging en het M.U.L.O. in Ned.-Indië te verkrijgen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. alhier, meldt, dat de Nederland-Express aansluitende op het s.s. „Prinses Juliana", d.d. 30 Juli j.l. van Amsterdam vertrokken, Donderdagmorgen 8 Augustus a.s. om 8.47 uur v.m. van het Staatsspoor zal vertrekken.

Door uitstedigheid van den bewerker der rubriek „Uit de Inh. en Mal. Chin. Pers", moest zijne bijdrage deze week achterwege blijven.

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.

2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË.

M. P. R. Vetter, Rechterlijk Ambtenaar, Van Weede van Dijkveldstraat 13, Den Haag.
N. Commijs, St. Anfridusstraat 23, Amersfoort.
S. J. Ottow, Nieuwe Gracht 123, Utrecht.
Beiden administratief ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.
G. C. de Jong, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Steenbergen.
J. P. Naessens, Onderwijzer bij het O.L.O., Clinge (Z.).
E. Bosma, Leeraar i. d. gymnastiek b. h. O.M.O. en T.O., Middelharnis.
A. I. Luteijn, Administratief ambtenaar bij het Binnenl. Bestuur, Spuiplein K 264, Breskens.
W. Nieuwenhuijse, Leeraar bij het M. O., Oostburg (Z.)

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME.

Joh. Grader, tijd. wnd. Districtscommissaris in Suriname, Laan van Meerdervoort 723, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

H. J. Jansen, Ass.-resident b. d. Alg. Bestuursdienst, Stationsstraat 3, Den Helder.
Mej. W. Rioux, Commies b. d. kantoordienst v. h. B.B., Victor de Steursstraat 26, Maastricht.
A. ten Have, Immigratie-ambtenaar 1e kl. b. d. Immigratiedienst, Lübeckstraat 11, 's-Gravenhage.
F. G. J. Bosschart, Gedipl. hoofdtechn. ambtenaar m. d. titel van praktijk-ingenieur b. d. P.T.T.-dienst, Laan van Poot 110, 's-Gravenhage.
Ban An Lie, Onderopzichter-machinist b. d. S.S. en Tr., Galvanistraat 6a, 's-Gravenhage.
C. H. Westdijk, Gezagvoerder b. h. vervoer te Water v. d. dienst der Zoutregie, Havendijk 178, Schiedam.
J. Toot, Gedelegeerd lid v. d. Onderwijsraad, Eikenlaan 59, Hilversum.
M. P. L. G. Hansen, Ingenieur der 1e kl. b. h. Dept. der B.O.W., p.a. Javasche Bank, Amsterdam.
W. Loemban-Tobing, tijd. wd. Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Amstelveenscheweg 143, Amstelveen.
C. Ham, tijd. wd. Techn. Ambtenaar 1e kl. b. d. P.T.T., Middensteiger 34 (II), Rotterdam.
P. J. M. Boel, tijd. wd. Techn. Ambtenaar 1e kl. b. d. P.T.T., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Ch. Strüben, Secretaris v. h. Departement van Financiën, Bosch en Vaartlaan 29, Haarlem.
A. E. E. van Aarem, Inspecteur 1e kl. b.d. S.S. en Tr., Bad Mondorf, Hotel Aulner, Luxembourg.
Mr. M. Mantz, tijd. buitengw. lid v. d. Raad van Justitie te Semarang, Stadhouders-plein 170, 's-Gravenhage.
Mej. J. de Bruijn, Hoofdcommies b. h. Hoofdbest. v. d. P.T.T., Laan van Meerdervoort 633, 's-Gravenhage.
P. A. J. Geurts, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Geldersche Dam 58, 's-Hertogenbosch.
M. Meinesz, Hoofd v. h. kantoor voor Reiswezen, Parkstrasse 40, Wiesbaden.
L. A. Schmid, Ingenieur 1e kl. v. h. Veiligheidstoezicht te Weltevreden, Brün, Hohlweg 66/II, Tsecho-Slovakei.
Ds. H. Stegenga, Predikant b. d. Prot. Gemeente te Bandoeng, v. Weede v. Dijkveldstr. 37, 's-Gravenhage.
S. D. Muller, Controleur bij de Pandhuisdienst, Seinpostduin 4, Scheveningen.
J. C. Ros, Onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Maaswijkstraat 5, Scheveningen.
E. J. van Jelen, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Velperbuitensingel 10, Arnhem.
A. Jongerius, Onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Nachtegaalplein 18, 's-Gravenhage.
A. R. Hazenberg, Insp. 1e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Amstelkade 162 (II), Amsterdam.
J. J. de Vink, Fotograaf-teekenaar bij de Oudheidk. dienst, Obrechtstraat 437, 's-Gravenhage.
J. C. Barneveld Binkhuysen, Opz. 1e kl. bij de Waterst. en 's Lands B. O. W., Obrechtstraat 415, 's-Gravenhage.
J. Hofstra, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. W. L. O., Orleansstraat 36, Maastricht.
W. L. Jacobs, Hoofdopz. bij de Art. constructiewinkel, Leeuwerikplein 5, 's-Gravenhage.
J. E. Rombouts, Controleur 1e kl. Landel. inkomsten, Laan van Meerdervoort 239, 's-Gravenhage.
D. Reichholdt, Politieopziener bij de Alg. Politie, Kempstraat 315, 's-Gravenhage.

V. H. de la Brethonière, Hoofdopnemer 1e kl. bij het Boschwezen, Obrechtstraat 465, 's-Gravenhage.
E. Attinger, Opz. 1e kl. bij de S.S. en Tramwegen, p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
M. L. van Breemen, Hoofd van de Plaatselijke Gezondheidsdienst Batavia, p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
R. J. W. Vermeulen, Leeraar aan de H.B.S. te Semarang, Graafschedwarsstraat 17, Nijmegen.
Th. P. van Hensbergen, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Noordmolenstraat 26b, Rotterdam.
K. Eschels, Hoofdwerkmeester bij de S.S. en Tr., p.a. P. Eschels, bedrijfsleider Hamburger Wasserwerke, Hamburg.
J. M. de Waal, Commissaris van Politie 1e kl, Boschlaan 13, Doorn.
L. V. Alsdorf, Waarn. adj.-insp. Land. Ink. met de rang van resident, Suezkade 143, 's-Gravenhage.
W. J. Leideritz, Onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Vijzelstraat 52 (I), Amsterdam.
Mr. E. K. Hesselink, Pres. van den raad van Justitie te Medan, Lijsterstraat 5, Leiden.
F. de Bakker, Lid van de algemeene rekenkamer, Deylerweg 89, Wassenaar.
E. J. Sulanke, Opz. bij de woninginspectie Volksgezondheid, p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
M. van der Slik, Scheikundige bij het Depart. van L. N. en H., Atehstraat 44, 's-Gravenhage.
W. F. H. van Deelen, Onderwijzer 3e kl. bij het O.W.L.O., Roukensstraat 20, Nijmegen.
F. A. C. van der Smitte, hoofdcommies centraal kantoor voor de statistiek, Begoniastraat 293, 's-Gravenhage.
R. M. Versteegh, Conducteur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
J. M. Jacobs, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
G. A. Pesch, Kasbeheerder 1e kl. bij de S.S. en Tr., Halleystraat 7a, 's-Gravenhage.
P. Tolhoek, Onderwijzer voor het praktisch onderwijs bij de Kon. Wilhelminaschool te Weltevreden, p.a. J. Maliepaard, Numansdorp.
F. A. Hartsuiker, Werktuigk. teekenaar Mar. Etabl. Soerabaya, Eikbosscherweg 192, Hilversum.
D. Groenenberg, Tijdelijk waarn. techn. ambt. 1e kl. P.T.T., Paulstraat 106, Arnhem.
A. F. H. P. van Asperen, Administrateur van Financiën 2e kl., Laan van Poot 161, 's-Gravenhage.
H. Raat, Ass.-resident b. d. Alg. Bestuursdienst, Postbox No. 295, 's-Gravenhage.
Mej. F. L. Burkunk, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. W. L. O., Verspronckweg 89, Haarlem.
Dr. F. Bromberg, Gouv.-veearts 1e kl., Vondellaan 18, Aerdenhout.
Ch. Th. Israël, Opz. weg en werken 1e kl. b.d. S.S. en Tr., Pension Oesin, hoek 2e Sweelinckstraat, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

H. J. Hooghwinkel, wd. Immigratieambtenaar 1e kl., Gr. Hertoginnelaan 81, 's-Gravenhage.
J. F. Rombouts, Techn. Ambtenaar 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Fuchsiastraat 146, 's-Gravenhage.
S. Polak, Dir. Openb. Mulo-afd. der A.M.S. te Cheribon, Van Blankenburgstraat 67, 's-Gravenhage.
Mej. J. M. den Berger, Commies Proefstation v. h. Boschwezen, Dorpstraat 188, Hees bij Nijmegen.
W. A. Pénard, Ambtenaar b. h. Dept. van Binnenl. Bestuur, Sonoystraat 71, 's-Gravenhage.
S. L. Oostmeijer, Adj.-inspecteur der Alg. Politie, Laan van Meerdervoort 271, 's-Gravenhage.
Mej. J. F. v. d. Heyden, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O., Orthenstraat 13a, 's-Hertogenbosch.
Ir. H. Cramer, Hoofdingenieur bij het Dept. der B.O.W., Laan van Meerdervoort 212, 's-Gravenhage.
P. J. J. de Koning, Baangieter bij het Mar. Etablissement Soerabaja, Sophiakade 71b, Rotterdam.

Mutatiestaat van 31 Juli tot 7 Augustus.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Jonkvrouw C. Gravin van Limburg Stirum, Arnhem, Huize „Ugenburgh", Eusebius Buitensingel 69. f 5	Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum te Breda.
Mevr. M. Bijdendijk-v. d. Schuyt, Amersfoort, Thorbeckeplein 2. f 5	Mevrouw Römer te Apeldoorn.
A. Hornung, Den Haag, Jozef Israëlplein 11. f 5	Mevr. S. Buis te Den Haag.
J. J. Munniks de Jong, Oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Hotel Duinoord, Sweelinckplein. f 5	Mr. H. L. E. de Waal te Den Haag.
R. A. J. W. Webb, Hoofdverificateur In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Den Haag, Galileistr. 26. f 5	Secretaris „Oost en West."
R. H. Wijmans, Oud Kapitein-Luit. ter zee, Den Haag, van Beuningenstr. 3. f 5	den heer A. L. Boelen te Den Haag.
F. A. Buddingh, Oud Kapitein ter zee, Den Haag, Suezkade 166. f 5	Mevr. de Wed. W. L. Swaan te Den Haag..
F. J. B. Frylink, Buitenzorg, Bataviasche weg 25. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
G. J. Evers, Commies Redacteur, te Goenoeng-Sitoli (Nias). f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
Mas Soebroto, Ass.-Wedono te Ngandjoek. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
J. Th. Westerman, p.a. Landbouwmij „Soekowono" te Soekowono S.S./o. L. f 5.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.

Afschrijvingen

P. J. Brandenburg, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L. en Oud Directeur Cultuur Mij "Pasir-Nangka" te Weltevreden, Kramat 168. (overleden).

Adresveranderingen

Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum, Breda, van: Hotel de Kroon, naar: Burgemeester de Manlaan 21.
F. A. V. van Opdorp, O.-I. Ambtenaar m.v., van: Bergen op Zoom, naar: Ginneken, Prinses Julinanastr. 65. f 5 (rekent tot Afd. Breda, contributie '29 reeds voldaan).
Mr. N. J. L. Brantjes, officier van justitie te Maastricht, van: Vrijthof 53, naar: „het Hofke" Rothem (gem. Meerssen).
P. Bergmeijer, thans: Burgemeester van Onstwedde, wonende te Stadskanaal (Gr.) f 5, (rekent voortaan tot de afd. Groningen).
K. Hoving, Onderwijzer 1ste kl., van: Magelang, naar: Oldekerk. f 5 (rekent tot afd. Groningen).
Mevr. H. W. de Voogt, Haarlem, van: Spaarnelaan 11, naar: Zonnelaan 12.
A. de Vreis, Gedipl. Gezaghebber B.B., van: Laboehan Bilik, naar: Amersfoort, Lange Bergstraat 45. f 5.
H. J. Vooren, Leeraar M.O., van: Curaçao, naar: Den Haag, Copernicusstraat 85. f 5.
J. L. van der Bie, Controleur 1ste kl. B.B., van: Dordrecht, Reeweg 38, naar: Den Haag, Weimarstraat 73. f 5.
R. A. P. C. O'Ferrall, Den Haag, van: Bankastr. 109, naar: Juliana v. Stolberglaan 86.
K. W. Rauh, Oud-Majoor Cav., Den Haag, van: Stadhoudersplein 16, naar: Groot Hertoginnelaan 30.
A. Zeehandelaar, Brussel, van: Hotel des Palais, naar: Chaussée de Waterloo 601.
A. C. G. Zaal, Amsterdam, van Alb. Thijmstr. 6 III, naar: 3e Helmersstraat 34 II.
J. A. Lacomblé, Controleur 1ste kl. B.B., van: Voorschoten, naar: Residentie Palembang.
H. J. Jansen, Ass.Resident, van: Ambon, naar: Den Helder. Stationsstraat 3. f 5.
A. F. H. P. van Asperen, Administrateur van Financiën 2de kl., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Laan van Poot 161. f 5.
Raden Mas Mr Dr. Soeripto, van: Den Haag, Beverningstraat 225, naar: Soerabaja, Palmenlaan 21, p. a. Raden Mas Hario Soejono.
G. F. P. Antes, Onderwijzer 1ste klasse, is geplaatst te Soerabaja.
F. Kroon, thans Luit.-Kolonel Gen. Staf, van: Meester Cornelis, naar: Weltevreden, Waterlooplein W. 3.
J. Heppener, Inspecteur S.S, van: Bandoeng, naar: Tjandjoer, Kazerneweg 45.
A. J. Barto, officier van Gezondheid 1ste klasse, thans te Malang.
M. A. Bouman, Ass.-Resident tit., thans te Kalabahi (Timor).
E. F. de Calonne, Hoofdcommies S.S., thans te Weltevreden.
B. Cox, Controleur B.B., thans te Ampenan.
F. H. Doorschodt, Hoofd van een Bijzondere School, thans te Padang.
K. Ch. van Haastert, Ass.-Resident, thans te Bandjermasing.
Mejuffrouw A. P. M. Hamerster, onderwijzeres, thans te Fort-de-Kock.
M. van Hardeveld, thans: Secretaris Immigratie Commissie te Poerwokerto.
H. Heins, thans Onderwijzer Kweekschool Inl. onderwijs te Pajacombo.
D. M. Hollestelle, Controleur B. B., thans te Sigli (Atjeh).
Mr. N. Koers, Advocaat en Procureur, thans te Medan.
Mr. N. Makkes, Controleur B.B., thans te Pajacombo.
H. D. Schilder, thans Geëmployeerde s.f. „Goedo" te Djombang.
J. C. Veenemans, Controleur P.T.T., thans te Cheribon.

UMMER 33 DONDERDAG 15 AUGUSTUS 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

T LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) t inbegrip van kostelooze toezending van het loniaal Weekblad.

HOUD: Secretaris der Redactie K. W. — De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie. — Het opvoedend element in onze Vereeniging. — Bij de tewaterlating van het mailschip „Johan van Oldenbarneveld", door E. Schmülling. — Hollandsche en Indische Ananascultuur, door S. Kalff. — „Persinggahan", Tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden, v. Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Jaarverslag over 1928. — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Suriname. — Curaçao. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 8 tot 15 Augustus.

SECRETARIS DER REDACTIE K. W.

ar aanleiding van den „Oproep" — laatstelijk in t K.W. van 25 Juli — voor sollicitanten, wordt thans degedeeld, dat, wegens den vacantietijd, de benoeng in September zal plaats hebben en, dientengevolge, aanvaarding der betrekking met 1 October e.k.

HET HOOFDBESTUUR.

e Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat overzicht geeft van den werkkring en de vooruithten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond n Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. skuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie n de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal Dinoyo.

ijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! ijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

let opvoedend element in onze Vereeniging.

Elke vereeniging van beteekenis maakt een tweeheid uit. Het corpus zelf met af- en onderel(ing)en en zijn Orgaan. Dat van „Oost en est" is het Koloniaal Weekblad, een wel eens ngevochten benaming, om redenen ook van aatkundigen aard, schoon die benaming toch genlijk vrij onschuldig is. Ware het noodig dit n te toonen, men zou zich kunnen beroepen op n Staatsman als Hanotaux. Volgens hem is ieder e zich verplaatst, die zich elders vestigt, kolonist, n ieder draagt de kiem van kolonisatie in zich. t gezegde is meer dan een boutade, gaat er boven t. Intusschen, hierbij niet stilgestaan; het woord lonie blijft gehandhaafd, hier en elders. Het loniaal Weekblad nu vertegenwoordigt de Vereniging naar buiten, vertolkt hare innerlijke beselen. Welke zijn die? „Het onderhouden en rsterken van den band tusschen de Europeesche n Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanen, door het bevorderen van hunne *zedelijke* (curs. ed.) en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als zondere belangen".

In deze bewoordingen ligt, ten deele, besloten een streven van gelijken geest als dat naar wereldvrede, hetwelk sedert den aanvang dezer eeuw zich zóó krachtig geopenbaard heeft in groote en tal van kleine organisaties, dat hier van een „wereldbeweging" gesproken moet worden. In onze Vereeniging en in haar Orgaan is het streven echter gespeend van politieke partij-tendenzen.

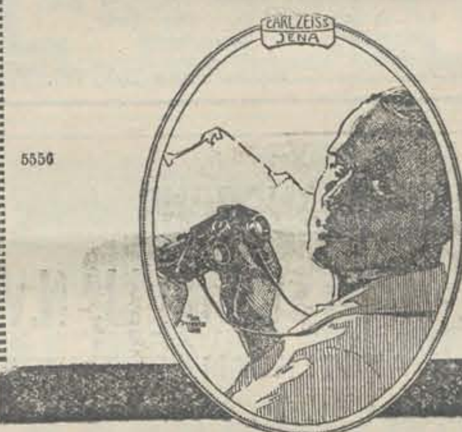
De beginselverklaring hiervoren is overigens duidelijk. De aangeduide band zal altijd blijven bestaan tusschen Nederland, O. en W.-Indië — zij het waarschijnlijk niet immer in den bestaanden vorm — omdat die band niet is van louter stoffelijken aard. Daarin ligt z'n onverbrekelijkheid. Wat Oost met West, en omgekeerd, te zamen bindt, is niet meer te scheiden; stappen achteruit zijn niet denkbaar. Hoe nu dien band te onderhouden, d.w.z. niet te doen verslappen, hoe dien te versterken? Het beste middel daartoe is, naast andere, de verspreiding van populaire kennis van ons overzeesch gebied onder het Nederlandsche Volk. Aan die kennis — het is te dezer plaatse herhaaldelijk gezegd — ontbreekt het nog maar al te zeer. Bekend is hoe in onze Vereeniging getracht wordt dit middel tot z'n recht te doen komen door het houden van voordrachten, lezingen, tentoonstellingen enz., en hoe het Orgaan daartoe naar buiten meewerkt, al mocht de tentoonstelling hier in Den Haag van het „Koloniale boek" — het zij terloops even opgemerkt — van de zijde van hen van wie zulks verwacht mocht worden, niet die waardeering oogsten waarop aanspraak gemaakt mocht worden. Men kan dit bijzaak noemen; hoofdzaak is dat dit en het andere werk noodig is en daarom gedaan wordt. Noodig om het Nederlandsche volk op te voeden tot belangstelling in eigen zaak. Er wordt wel eens door oppervlakkigdenkenden smalend over dat werk gesproken en men zou hiervan geen acte behoeven te nemen, ware het niet dat men dan zelf een denkfout zou begaan, wijl de openbare meening nu eenmaal uit de som van individueele opvattingen getrokken wordt. Zij, de onnadenkenden, de lauwen, de onverschilligen moeten door voorgaan van anderen geprikkeld worden tot belangstelling in de nationale zaak. Is deze er — in dit verband ten opzichte van de beide Indiën — dan beantwoordt het middel, het verspreiden van kennis, aan het doel dat van algemeen opvoedkundigen aard is.

In Genève wordt thans een paedagogisch wereldcongres gehouden, waar sprekers van gezag aan het woord zijn. Prof. Gilbert Murray (zie Alg. Handelsbl. van 7 dezer) heeft er een rede gehouden over „The international aspect of education". En hij geeft als zijn meening weer, dat gemeenschapszin, of welke deugd ook, niet van buiten af kan worden ingeprent, maar dat het eenige goede middel is het goede voorbeeld dat onbewust gevolgd wordt. Het is, zoo zegt hij, alleen mogelijk indirecten invloed uit te oefenen. Deze hoogleeraar verwacht niet veel van het aanleeren van vreemde talen, maar hij is overtuigd „dat wij alleen tot een doeltreffende en juiste ontwikkeling van den internationalen burgerzin geraken, wanneer we ons streven concentreeren op een groot doel dat voldoening schenkt en het algemeen belang dient en dat ver uitgaat boven de verlangens en het egoïsme van het oogenblik".

De Vereeniging Oost en West is dan wel op den goeden weg.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Bij de tewaterlating van het mailschip „Johan van Oldenbarneveld",

door

E. SCHMÜLLING.

„Hij was een man van grooten bedrijve, besoigne, memorie en directie, ja singulier in alles."

Toen de Staten van Holland in hun resolutieboek den sterfdag n.l. 13 Mei 1619, van den Staats- en Bewindsman J. v. Oldenbarneveld vermeldden, voegden zij er de bovenstaande, echt zeventiende-eeuws aandoende woorden aan toe. 310 jaar later kon men getuige zijn van het zeer opmerkelijke feit niet van het heengaan, het sterven van een persoon, maar van in zekeren zin de geboorte van een stoffelijk object, dat echter allesbehalve doode stof of doode materie zoude mogen heeten of daartoe gerekend zoude mogen worden. Immers geldt het hierbij, hoe onalledaags zulks al in de ooren moge klinken, een reuzen voorwerp van zoodanige veelzijdige doordachtheid, voortreffelijke uitgewerktheid, vitaliteit en praestatievermogen, dat men, zij het dan ook met eenig voorbehoud, op dit complexieve voorwerp, genoemd naar dien Staats- en Bewindsman en op 3 Aug. gedoopt, mutatis mutandis die oude woorden ook toepasselijk zou kunnen verklaren. Het moge dan niet „singulier in alles" zijn, het is in elk geval een vaartuig van „grooten bedrijve en besoigne", en wilde men in de 17de eeuwsche terminologie voortgaan, dan zou men er in den gebruikelijken personificeerenden zin ongeveer van moeten zeggen: „het is een braef ende bequaem mitsgaders een ranck vaertuigh, suffisant van timmeragie ende yzerwercken". In de taal van 310 jaar later, in den tijd van de telefonie op 20.000 K.M., van televisie en klankfilms heeft men dit echter wel geheel anders uitgedrukt en de „singulariteit" gekenschetst doordien men na opgave der lengte, breedte, diepte, der waterverplaatsing, van de netto tonneninhoud, van kracht en vermogen der motoren, de snelheid; van de sterkte van het vaste scheepspersoneel en het maximum aantal passagiers, bij elkaar ± 1350 personen, en als volstrekte nieuwigheden van de lift en het zwembad, van dit dubbelschroef-motormailschip, wel te kort en te bondig verklaarde: „het is het grootste, in Nederland tot heden gebouwde zeeschip". Want men had er wel bij kunnen voegen het meest deugdelijke en voortreffelijke. Doch is zulks op goeden grond nagelaten.

De voornaamste opgaven van den doopeling zijn kort en op bevattelijke wijze samengesteld in een geschriftje, dat aan iederen uitgenoodigde ter hand werd gesteld bij het betreden van het terrein der Nederlandsche Scheepsbouwmaatschappij, gelegen aan den overkant van het IJ, schuin N.W.-waarts van het Centraal Station en voorts zijn ze in dagbladen en andere periodieken en illustraties te vinden of te vinden geweest; zoodat ze op deze plaats niet herhaald behoeven te worden; behalve een tweetal.

Deze zijn weer een bewijs van de juistheid van het Grieksche woord: „panta rei"; n.l. alles vloeit, alles is in beweging; of in meer hedendaagsche bewoording: „alles is in evolutie". Ook voor den scheepsbouw geldt zulks in zeer hooge mate; treffend en opvallend. Dit blijkt o.a. uit eene vergelijking met de „Christiaan Huygens", ook een dubbelschroef-mailschip, van dezelfde Maatschappij „Nederland", thans nog het grootste, maar dat vanaf April 1930 de vlag zal moeten strijken voor den J. v. Oldenbarneveld, die alsdan in de vaart zal komen. De Huygens was bij zijne tewaterlating in Oct. 1927 het grootste, tot dat tijdstip gebouwde Nederlandsche zeeschip, en was dit tot 3 Augustus. Baas boven baas. Dat echter de Oldenbarneveld aanmerkelijk grooter is, moge o.a. blijken uit het tweeledige feit, dat het bij 14.500 T. zijn voorganger met 1800 à 2000 T. overtroffen heeft; terwijl het totaal aantal personen, groot en klein, vast personeel en passagiers bij elkaar genomen, bij den Huygens minder dan 1000 bedraagt, tegen ± 1350 bij den Oldenbarneveld, dat is dus ± 35 % meer. Dit is een in het oogloopende vergrooting en vooruitgang. Dat men inderdaad met eene indrukwekkende evolutie in den Nederlandschen scheepsbouw te doen heeft, waarin de Oldenbarneveld wel als een zeer groote mijlpaal kan worden aangemerkt, wordt op overtuigende wijze duidelijk en springt in het oog, als men ± 60 jaar teruggaat, dus naar 1869. Toen werd het Kanaal van Suez geopend en voer het eerste Nederlandsche stoomschip er doorheen van nog geen 2500 T. met bij elkaar ruimte voor nog geen 350 personen. In die jaren is dus de tonnage verzes-, het maximale aantal personen, dat vervoerd kan worden, verviervoudigd; de veiligheid van vervoer, gemak en comfort, geneeskundige behandeling, de verlichting, voeding, ventilatie, het drink- en waschwater, geraas door de schroef, vaste ligging enz. enz. zijn intusschen ook grootelijks verbeterd. Zonder te groote boudheid en stoutheid kan men wel zeggen: de Oldenbarneveld verschilt met den Huygens ongeveer met den omvang van het eerste Nederlandsche schip, dat door het Kanaal van Suez voer.

De vaartijd is steeds korter geworden, en de Oldenbarneveld zal met eene 18 mijlsvaart de reis van Genua naar Batavia geregeld in den ongeëvenaard korten tijd van 18 à 19 dagen kunnen doen. Het zal er dus ook weer toe helpen bijdragen, om Oost en West dichter bij elkaar te brengen en zou daarom op het eerelidmaatschap der Vereeniging „Oost en West" aanspraak mogen maken, ware het niet, dat voorwerpen er geen lid van mogen zijn, hoe „singulier" ook. Het werkt aldus onwillekeurig ook nog als spoorslag voor de luchtvaart; deze is gedwongen om, op welke wijze ook, zoo haar best te doen, dat zij ook tegenover de sinds den eersten luchtvaarttocht van Van der Hoop in 1924 steeds korter geworden reisduur over zee haar betrekkelijken voorsprong blijve behouden. Het „panta rei" geldt dus niet alleen te land en te water, maar ook in wederkeerigheid in de lucht.

Vraagt men zich nu af, of men bij den Oldenbarneveld te doen heeft met zeker eindpunt der ontwikkeling, dan moet het antwoord weliswaar luiden: neen, maar met dien verstande en die beperking, dat er wel geruime tijd zal moeten verloopen, totdat deze „baas" weer zijn meerdere zal hebben gevonden, die dan in elk geval geen vijand van al het veelzijdige goede zal zijn, wat de doopeling gebracht heeft en dat in hem vereenigd is, maar die voorbestemd is, dezen in alle vrienschappelijkheid op zijn beurt weer te overtreffen en op zijde te streven. Dat er sprake kan zijn van „geruimen tijd", vindt vooral ook zijn grond daarin, dat reeds in Oct. van dit jaar, dus slechts 2 maanden later, zijn zusterschip, de „Marnix v. St. Aldegonde", te water zal worden gelaten. Men kon van dit schip het casco op denzelfden dag vlak naast den Oldenbarneveld zien staan, het bevond zich dus in zeer vergevorderden staat van opbouw en bewerking.

En ten slotte verdient de keuze van den naam voor dit voor geruimen tijd met volle recht als een „singulier zeeschip" in de Nederlandsche koopvaardij- en passagiersschepenvloot te kwalificeeren vaartuig eene opmerking. Van de mannen van beteekenis uit het Nederlandsche verleden buiten de dynastieke personen en naar welke, voor zoover bekend, sinds 1906, beginnende met de Rembrandt, de schepen der „Nederland" zijn genoemd, is er wellicht slechts één geweest — opgevat als uitmuntende persoonlijkheid of „groot man" — die in verbinding gestaan heeft met het overzeesche gebied van Z.O. Azië en dat was juist Van Oldenbarneveld; daarbij was hij dat op zoodanige grootsche wijze, dat hij alleen daarom onsterfelijk zal blijven en zal blijven lichten als ster van de eerste grootte aan den hemel der Nederlandsche koloniale geschiedenis. Dit moge hare bevestiging vinden in deze woorden uit Blok's „Geschiedenis van het Nederlandsche Volk":

„Van Oldenbarneveld was zoo in dezen tijd nog steeds de erkende politieke leider der Vereenigde Nederlanden, die metterdaad allengs eene republiek werden, al droegen ze er officieel den naam nog niet van. Zijne macht en invloed bewerkte in dezen tijd de oprichting der Oost-Indische Compagnie, het groote Handelslichaam, dat den grondslag van den handelsbloei en het koloniaal bezit der Nederlanden heeft gelegd."

Dat is waarlijk geene kleinigheid! Hadde op dien grondslag, de ontwikkeling van het Soendagebied niet den huidigen omvang, hoogte en waardevolle beteekenis bereikt, terwijl het laatste woord nog geenszins gesproken is, dan hadden de Nederlandsche 15.000 T. mailbooten geen recht en reden van bestaan, Ziedaar waartoe Van Oldenbarneveld's schepping uiteindelijk ook nog heeft geleid.

Hollandsche en Indische Ananascultuur,

door

S. KALFF.

Er was een tijd — begin van de 18e eeuw — waarin het vaderlandsch publiek zich vleide met de hoop de ananas volop aan 't nagerecht te zien verschijnen, en de dischgenooten daarvan een smakbaarder gebruik te zien maken dan wanneer later tijd, bij een Haagsch diner, een enkele ananas als pronk op tafel kwam, in bruikleen uit een comestibleswinkel.

Die hoop wortelde in een eigen ananas-cultuur, iets scheen te beloven. 't Is waar dat de eerste pogingen om de vrucht in Nederland te kweeken, mislukt waren. Jan Huygen van Linschoten had in zijn reisverhaal (*Itinerarium etc.*) bekend gemaakt, en de geleerde Paludanus te Enkhuizen had, in zijne aanteekeningen op dat werk, de wetenschappelijke beschrijving gegeven, waarbij hij meldde:

„Ick hebbe sommige planten hier af gehad in mijnen hof, die mij gebracht waren uyt Brasiliën; maar konde onse koude niet draghen."

Geen wonder; een ananas groeide niet gelijk boerenkool op een grond, waar de vorst over heen was geweest. Maar in de broeikas lukte het. Het rijpen van de eerste ananas in Nederland werd eene gebeurtenis geacht belangrijk genoeg om daarop een gedenkpenning te slaan. De penning, in zilver en koper, was aanwezig op de Historische Tentoonstelling te Amsterdam van 1925; het opschrift vermeldde, dat de eersteling gekweekt was in het jaar 1700 door Agneta Blok, weduwe van S. de Flines, op haar buitengoed *Vijverhof* te Nieuwersluis aan de Vecht. Als emblemen waren op dien penning afgebeeld de tulp en de zeldzame *melocactus*, Ze geen, schreef Collot d'Escury, „ten bewijze strekt dat zij niet slechts de ananas, maar ook andere zeldzame planten en bloemen op haar buitenverblijf heeft gekweekt, zoodat zij teregt met den titel van de Hollandsche Flora prijken mogt."

Agneta Blok tracteerde de Staten van Utrecht op het zeldzame gewas uit hare oranjerie, en wellicht vond de gedenkpenning met die attentie in verband. Maar die Utrechtsche ananassen waren toch niet de eersten, want te voren had mr. Pieter de la Court, de vriend van Johan de Witt en schrijver der *Staatkundige Werken*, reeds ananassen gekweekt op zijn buitenplaats *Meerburg* bij Leiderdorp, en daarvoor niet weinig lof geoogst. Lof en rijksdaalders, want hij verdiende er aan gelijk in later tijd professor David Jacob van Lennep aan de duinaardappelen verdiende, die hij van *'t Huis te Manpad* aan zijne goede vrienden zond. Eigenlijk was bij deze ananascultuur zijn tuinbaas Willem de Bruek de hoofdpersoon, doch het zou nog lang zoo blijven dat wanneer b.v. een bekwame tuinman een zeldzaam gewas of een reuzenvrucht te voorschijn bracht, die op eene tentoonstelling bekroond werd, niet hij, maar de eigenaar van het landgoed als innemer den prijs ontving. Op die wijze kwam waarschijnlijk ook Agneta Blok aan haren gedenkpenning, terwijl de eigenlijke kweekers aanleiding hadden om aan de regels van vader Cats te denken over den brakhond en het wild:

> Wat baet doch, lieve vrient, het loopen van den brack?
> Een ander heeft het wilt, en hij het ongemack.

Mr. de la Court was althans mededeelzaam met de producten van zijn tuinman; hij zond er drie aan de vroedschap van Amsterdam om te dienen op het banket 't welk zij den Franschen ambassadeur, graaf d'Avaux, aanboden. Van die drie werd er één genuttigd, terwijl het den gezant vergund werd om de beide anderen aan zijn meester, den koning van Frankrijk, te zenden. Denkelijk met goedbestelling, bij een zoo bederfelijk cadeautje. Deze Hollandsche en andere opgave waren die ananassen echter niet afkomstig van de broeikassen van *Meerburg*, maar van moederplanten die indertijd door een kapitein Tak uit Suriname waren meegebracht, en verder opgekweekt in den Amsterdamschen Hortus Botanicus. Daar had in de „warme kas" ook de koffieheester gestaan, door den beheerder der O. I. Compagnie Nicolaas Witsen als stekje uit Indië ontvangen, en van welks vruchten burgemeesters zoo waar koffie gedronken hadden. Koffie *made in Holland*; doch zoo dit het eerste bakje was, 't zou tevens hun laatste wezen.

Uit de kassen van *Meerburg* werden tal van ananasplanten aan belangstellenden gedistribueerd; ook Engelsche edellieden ontvingen van hier hun bibit. En niet om Godswil; Collot d'Escury vermeldt dat zoowel die Leidsche tuinman als zijn baas er niet gering voordeel bij hadden, „doch waarbij men tevens moet opmerken, dat zij te voren aan deze kweeking veel moeite en vele kosten besteed hadden." Dezelfde scheef dat deze ananaskweekerij door den zoon van mr. de la Court werd voortgezet en uitgebreid, „zoodanig dat de groote zeldzaamheid der planten in Holland eerlang ophield."

Er waren liefhebbers, die zich zoozeer op de cultuur toelegden, dat ze aan hun buitenplaats den naam gaven van de uitheemsche vrucht. Zoo vermeldt Elias in *De Vroedschap van Amsterdam* dat de bewindhebber der O. I. Comps. Jacob van Stryen, die op de Heerengracht een huis bewoonde waar hij zes dienstboden en een koets met vier paarden onderhield, in de Ruigewei in het dorp de Zijpe (Noord Holland) eene buitenplaats bezat, welke hij *Ananas* had genoemd. Zijn inkomen werd ten jare 1735 op 18 à 20 mille geschat, voor die dagen een aanzienlijk bedrag en dat kostbare liefhebberijen vergunde.

Doch zoo de ananas in de eerste helft der achttiende eeuw al opgehouden had eene zeldzaamheid te zijn en 't niet haperde aan de kwantiteit, anders was 't met de kwaliteit. Die was naar 't schijnt niet veel zaaks. De Zeeuwsche schrijver Mr. P. de la Rue vermeldde in zijne gedenkschriften onder het opschrift: De eerste ananas te Middelburg:

„In Juni 1729 zond mijn zwager Samuel Radenmacher (hij was verwant aan den stichter van het Bataviasch Genootschap Mr. J. C. M. Radermacher) mij een schijf van een ananas, in Essequebo gegroeid en doodrijp overgebracht. Ze zag er bleek en meloenvormig uit, en geleek in smaak naar een meloen en perzik. Ik vond er niets in van dien alovertreffenden smaak daar de reizigers, ten minste de Oostindische, van spreken. Een perzik overtreft mijns oordeels die vrucht verre."

Wanneer dit gezegd werd van een Westindische ananas, dan liet zich van een Hollandsche ook niet veel verwachten. En daarmee was in overeenstemming hetgeen in den ouden roman in brieven, *Sara Burgerhart*, Cornelia Hartog aan hare geleerde vriendin Wilhelmina van Kwastama schrijft:

Ik heb uwe Oordeelkundige Remarques over de Nederduitsche Poëzy met een goedkeurend genoegen gelezen. Nederduitsche Poëzy! — quelle Sottise, ma chère! De goede, ik spreek niet eens van schoone Dichtstukken onzer Landgenoten, zijn gelijk aan de Druiven uit Siberiën, en de Poëtische door kunst en vlijt aangebragte vruchten smaken zo insipide als de uitgebreide Ananassen, die wij onlangs bij Mevrouw de Barones van Birchenstein op het dessert hadden."

Sedert bleef deze cultuur onder glas eene liefhebberij voor eigenaars van buitenplaatsen; eene cultuur in 't groot bleek practisch niet uitvoerbaar. De eigenlijke kweekers van veld- en andere vruchten plantten liever asperges en tomaten in den kouden grond dan ananassen in een broeikas; en ook onder vermogende amateurs verdween allengs deze voorkeur toen de cultuur van orchideeën en andere mode-gewassen aan de beurt kwam.

In Indi: behoorde de *ananassa sativa* niet tot de oorspronkelijke voortbrengselen des lands, hoewel ze er in alle deelen van den O. I. Archipel zoo goed gedijde, en zonder eenige verzorging, dat het moeite kostte haar niet voor een inheemsch gewas aan te zien. De kolonie bekwam hare moederplanten waarschijnlijk uit hetzelfde land, van waar ook Paludanus te Enkhuizen ze ontvangen had, nl. uit Braziliё, of voor 't minst uit tropisch Zuid Amerika. Vele streken bleken uitnemend geschikt voor die cultuur, b.v. het noordelijk gedeelte van de residentie Riouw, van waar jaarlijks honderdduizenden vruchten te Singapore aan de markt werden gebracht om daar geconserveerd en naar Europa en Australië verzonden te worden. Voorts de omstreken van Buitenzorg waar eene kleine maar geurige variëteit, de nanas Bogor, groeide, minder waterrijk en lichter gekleurd dan de gewone soort.

Over de scherpte van het sap en de gevaarlijke uitwerking daarvan trof men bij de oude Indische schrijvers somtijds overdreven verhalen aan. Zoo schreef Joan Nieuhof: „Indien men deze vruchten niet eenigen tijt in wijn liet weeken, zij zouden 't vel van 't verhemelt des monts en de tonge door bijten en koortse en doodelijke bloetloop verwekken." Zooveel was waar, dat bij nieuwelingen de gevoelige slijmvliezen van het darmkanaal in een toestand

van ontsteking gebracht konden worden door de inwerking der kristallen van zuringzure kalk (raphiden) en dat de onrijpe vrucht scherp genoeg was om door inlandsche vrouwen gebruikt te worden als *abortivum*. Valentijn wist dit ook reeds, hij vermeldde het in het derde deel van zijn groot werk, doch was overigens vol lof over de vrucht. Hij achtte die onschadelijk wanneer men de met zout besprenkelde schijven slechts van te voren in het water liet uittrekken, „gelijk men er ook de korls uit doet om het brandige daarvan weg te nemen, en dan gegeten is 't al Wijn in de mond wat men aan die schoone Vrugt proeft, maar men moet er niet te veel van neemen, zijnde het een sterk man die er een opeeten kan, doch ik heb er noit meer als drie of vier sneden van gegeten, hoewel ik mij geweld doen moest om er uit te scheiden."

In later tijd schreef prof. Bickmore over de ananassen, die hij op Ambon zag:

„De hier geteelde vrucht wordt over het algemeen voor minder goed gehouden dan die in Westindië groeit, en de Nederlanders rekenen de als de Westindische ananas bekende soort, dat is eene die eerst in den laatsten tijd is ingevoerd, voor de beste. De schoonste exemplaren van deze vrucht worden in de binnenlanden van Sumatra en op de eilanden rondom Singapore gekweekt."

Op de Koloniale Tentoonstelling te Samarang in 1914 trokken de aandacht ananassen van eene grootte, zooals ze op de pasars gemeenlijk niet te bekomen waren. Ze lagen daar bij reuzenpapaja's, Cheribonsche magga's, buitengewone nangka's en djeroeks. Het was, zoo roemde de catalogus van die tentoonstelling, eene ware keurverzameling, welke nog nooit bijeen geweest was.

Ook de bijproducten van de plant waren hier gedemonstreerd. Van de bladvezels werd een sterk wit garen verkregen, dat in sommige streken in gebruik was bij het weven. Als een substituut voor vlas bezat de ananasvezel wellicht de hoogste waarde van de Indische vezelstoffen, zeker was de fijnste en meest glanzende soort. Op de Filippijnen werd daarvan eene stof vervaardigd, *pina* genaamd, die uitmuntte door sterkte en duurzaamheid.

Van het conserveeren der vruchten werd in Ned.-Indië weinig werk gemaakt; destemeer op Cuba, de Azoren, Florida, Singapore, vooral de Hawaii-eilanden. De canning-industrie verkreeg daar in de laatste jaren groote uitbreiding, in 1926 werden uitgevoerd ongeveer 10 millioen kisten ieder van 24 blikken, waarmee de uitvoer van Singapore verre overtroffen werd. Het tijdstip van de pluk was van veel belang; liet men de vruchten te lang op het veld staan, dan trad het bederf der ingezamelde ananassen zoo spoedig in dat ze voor de consumptie waardeloos waren, en werden ze onrijp geplukt, ten einde het proces van narijpen te voorschijn te brengen, dan schaadde dit aan het aroma der vrucht. De gevulde blikken werden aangevuld met ananassiroop, het bewerkte sap verkregen van den afval der vruchten bij de machinale bewerking. Het uitgeperste résidu werd als mest op de velden gebracht.

De lage vochtige streken van deze eilanden werden gebruikt voor de suikercultuur, op de droge en hoogere terreinen en op de hellingen der heuvels werd de ananas geplant. In 1900 bezat de Hawaii Pine-apple Company een aanplant van duizenden hectaren en groote fabrieken te Honolulu, waar ook de oogst der naburige eilanden verwerkt werd. Het voorkomen van de plant verschilde hier weinig van de Indische soort; de as, welke de bloemen en later de vruchten droeg, eindigde eveneens in een rozet van lederachtige lancetvormige bladeren, met een stekelig getanden rand. De voortkweeking geschiedde door wortelspruiten of uitloopers; iedere plant bracht drie of vier van zulke organen voort. De verduurzaamde oogst werd naar verschillende landen verzonden, vooral naar Amerika en naar de groote markt voor groenten en vruchten in Londen, Covent Garden, waar de aanvoeren in publieke veiling kwamen. Het kwam er op aan de vruchten mooi te verpakken en goed te bewaren, want er kwamen hier nog ettelijke andere soorten aan de markt waarmee de mededinging moest worden volgehouden, o.a. van Sicilië, de Kanarische Eilanden en St. Michael. Dr. K. W. van Gorkom vestigde in het Supplement van zijne bekende *Oostindische Cultures* er de aandacht op, dat er ook voor de Indische ananassen (buiten het voor Singapore bestemde Riouw-product) nog een ruim afzetgebied zou wezen, indien men zich daar meer op de conserveering wilde toeleggen. Voorts op het feit dat er uit ananassap ook wijn en likeuren te bereiden waren en dat Moens te Bandoeng daarmee een gelukte proef nam.

Voor de bereiding van de geconserveerde vr beval hij de methode aan om de ananas volko rijp te snijden, daarna te verdeelen in gelijkvor schijven en te verpakken in goed sluitende bli bussen, aangevuld met eene dunne, omstreeks houdende siroop. Na de soldeering van het de werd hierin een kleine opening geboord, en de in een dampbad aan eene hooge temperatuur derworpen ten einde alle lucht uit te drijven. D na werd ook deze opening dicht gesoldeerd e bus na eenige dagen later op de proef gesteld met een houten hamer een tik op het deks geven. Wanneer de hierdoor ontstane indeu zich herstelde, dan mocht dit als een bewijs den dat er nog lucht in de bus was overgebl en moest de bewerking herhaald worden, to volkomen luchtdichtheid verkregen werd. Voo zuivering van het uitwendige werden de goe keurde bussen, gewoonlijk nabij één kilo in dende, in een bad met heet sodawater geplaat

In tropische gewesten nam voor den groei plant de natuur de zorg op zich, die in Europa de kunst van den kweeker daaraan besteed m worden; en nog was de uitkomst niet dezelfde de cultuur in een noordelijk klimaat werden al die uitloopers van de plant gekozen, welke meest knoestig gevormd waren en deze in po geplaatst, die voor de helft met mos gevuld wa In dit mos schoten de spruiten goed wortel, vo wanneer ze met den pot werden ingegraven in warmen bak met een bodemwarmte van 80 tot gr. F. Wanneer de scheuten geworteld waren, w de bak een weinig gelucht en beschermd tegen o maat van zon. De opgroeiende planten konden overwinteren in een kas met een bodemwarmte 60 tot 70 gr. F. In 't voorjaar, April, kwamen weer in een warmen bak, maar dan in den vo grond uitgeplant en van tijd tot tijd besproeid. durende den zomer werd veel water gegeven en en dan eenige vloeimest.

Bij het kweeken in kassen moest in de ee plaats gezorgd worden voor eene voldoende bod temperatuur, 60 tot 80 gr. F. Wanneer de wo spruiten eenmaal krachtig genoeg ontwikkeld ren konden ze tot vruchtzetting gedwongen wo door meer bodemwarmte en minder luchtwar De soort, welke hier het beste voldeed, was de *nassa nervosa maxima*. Het duurde echter voordat de tuinbazen van mr. de la Court en Agneta Blok uitgevonden hadden welke ananass het meest geschikt was voor een Hollandsche br kas en aan welke voorwaarden deze uitheems cultuur voldoen moest om te slagen. Ook hier de ondervinding de beste leermeesteres.

De ananas, tot de familie der *Bromeliaceae* hoorende, werd in Indië hier en daar ook in 't groeiende aangetroffen. 't Was eenigszins in te spraak met de bevinding van een natuuronder ker als A. R. Wallace, die na zijne reizen in O. I. Archipel de verklaring aflegde, dat daar ei lijk geen eetbare vruchten, derhalve ook geen nassen, in 't wild gevonden werden. In zijn *In linde* schreef hij daarover:

„In Europa zijn velen onder den indruk, dat de tropische bosschen de heerlijkste vruchten o al slechts voor het plukken zijn, en zullen wa schijnlijk vreemd opzien wanneer ik hun verze dat in dezen uitgestrekten en weelderigen Archi wiens plantengroei met die der rijkste gedee van den aardbodem kan wedijveren, de vrucht op verreweg de meeste eilanden in overvloed hoedanigheid bij die van Groot-Brittanië acht staan. Wilde aardbeziën en frambozen worden sommige plaatsen gevonden, maar zij zijn zoo en smakeloos dat zij het eten nauw waard zijn, er is niets dat kan vergeleken worden met braam- en blauwbessen. De kanarienoot kan schien gelijk gesteld worden met een hazelno maar ik heb niets gevonden dat kan gesteld wo den boven onze wilde appelen en pruimen, h beziën, beukels en eikels, vruchten die allen d de inboorlingen der eilanden hoog zouden ges worden en eene belangrijke plaats onder hun voedingsmiddelen innemen. Alle fijne tropisch vruchten zijn evenzeer gekweekte voortbrengsel als onze appelen, perziken en pruimen, en als m soms de oorspronkelijke wilde boomen in de b schen aantreft, zijn hunne vruchten zoo niet o eetbaar tenminste smakeloos."

Het woord ananas, van de Portugeezen overgen men, was met eenige variaties in de meeste landen in zwang. Alleen de Engelschen spraken van pin

le; volgens de schrijvers van *Hobson Jobson* e ananas got this name from its strong resem-nce to a pine-cone" (pijnappel). Dr. F. de Haan ligde in dit verband in zijn *Priangan* de aan-ht op een flater van den Schotschen dichter ert Burns, die in zijn vers *To Mary* de regels reef:

Oh sweet grow the lime and the orange,
And the apple on the pine!

't Is waar," zoo voegde hij er bij, „in Schotland men zoo licht geen ananassen zien groeien." In Engeland groeiden ze echter wel, d.w.z. op elfde manier als in Holland, in de broeikassen n rijke liefhebbers. *Hobson Jobson* vermeldde dat daar voor 't eerst gekweekt werden te Rich-nd in den tuin van Sir M. Decker in 1712, doch ens de oudere opgave dat ze reeds in 1690 uit lland naar Engeland overgebracht werden door af Bentinck, den gunsteling van den koning-dhouder Willem III, door hem tot earl of Port-d verheven.

In Indië heette de vrucht bij Javanen en Ma-ers nanas, met de variaties honas in 't Bataksch, nas in 't Dajaksch en kanas in 't Soendasch, ch op Celebes sprak men van pandang en in nangkabau van pisang anas.

Onder de exporteerende landen kwam in den isten tijd ook Suriname naar den voorgrond, owel voor den uitvoer van den versche als van de onserveerde vrucht. De verbeteringen in de koel-hniek, waardoor de import van tropisch fruit h zoozeer ontwikkelen kon, kwamen ook aan de riname-ananas ten goede. Uit den overvoer van nige partijtjes van die vruchten, gekweekt in de inen van het landbouwproefstation te Parama-bo, bleek dat de ananas in verschen staat het ansport over een niet te grooten afstand toeliet ls met de noodige voorzorgsmaatregelen. Voor cultuur in Westindië mochten de voorwaarden de toestanden gunstig heeten. Het arbeiders-agstuk werd er door de toenemende immigratie n Javanen reeds voor een belangrijk deel opge-t, de bodem, die zoovele andere tropische vruch-n voortbracht, bleek alleszins geschikt te zijn, t hout voor de verpakking was er in overvloed vinden en ook voldoende suiker, afkomstig van suikerondernemingen in de kolonie, voor de con-rveering. Daarbij vorderde het transport te water ar Europa en de Vereenigde Staten niet zooveel d als dat van de Hawaii-eilanden, zijnde de af-and zooveel korter.

Voor den export van de versche vrucht leende ch het best de veredelde witte Indiaansche ananas, or de geconserveerde vrucht de gele Smooth yenne uit het Para-district. Voor de oprichting n een conservenfabriek met verwerking van de producten werden te Paramaribo reeds voorbe-idende maatregelen genomen.

Vader Cats, die zooveel dichtregels wijdde aan boomen en vruchten gekweekt op zijn geliefd *rghvliet*, noemde onder deze laatsten niet de anas, maar hij kende de vrucht voor 't minst. Hij htte het alleen nadeel dat hetzelfde tropische nd, waar zooveel kostelijk fruit aan de boomen ng, tevens zoo vruchtbaar was in het voortbren-n van allerlei klein ongedierte, mieren, muskie-n, bloedzuigers, spinnen, torren, enz.; en hij eende dat het moederland den natuurvriend wel scheidener, maar ook onbezorgder genietingen od dan de kolonie. In zijn „Ouderdom en Buyten-ven" ontboezemde hij zich daarover:

Hier is geen suiker-riet, geen riekend ananas,
Hier is geen cocus-noot dat wonderbaer gewas;
Maer schoon hier niet en zijn dees wijtberoemde vruchten,
Oock is er niet een beest daervoor men hoeft te vluchten
Hier is geen kout fenijn of heeten schorpioen,
Men kan oock zonder ancxt hier rusten in het groen.
Enz.

(De Ind. Culturen).

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaat-sing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

„Persinggahan"

Tehuis voor Nederlandsch Indische Bedienden.
Van Boetzelaerlaan 2 - 's-Gravenhage.

VERSLAG OVER 1928

Beheer. Raad van Beheer: R. Zuyderhoff, Voorzitter; Dr. G. A. Rademaker, Onder-Voorzitter; G. Hennus, Penningmeester; Mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen en W. F. J. Kroon, leden.

Regeerings-Commissaris: L. C. Westenenk.
Directeur: F. de Munnik.

Raad van Beheer. In den loop van het jaar zag de heer J. P. J. Barth, oud-Resident, zich door gezondheidsredenen genoopt ontslag te vragen als lid van den Raad van Beheer. Kort daarop kwam hij te overlijden. In den heer Barth verloor de Raad van Beheer een verdienstelijk lid.

In zijne plaats werd door het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" benoemd de heer W. F. J. Kroon, oud-Resident.

Huisvesting. In het verslagjaar werden 146 (140) *) bedienden in het Tehuis opgenomen, onder wie 135 (137) vrouwelijke en 11 (3) mannelijke. Het aantal verpleegdagen bedroeg 2937 (2854).

De gezondheidstoestand van de logeergasten was over het algemeen gunstig.

Een uitzondering vormden twee baboes, welke in de laatste maand van het jaar in het Tehuis werden opgenomen. De eene bleek aan zielsziekte, de andere aan een hartkwaal te lijden.

De eerste, die als baboe met een familie van Amsterdam naar Indië vertrokken was, vertoonde aanstonds aan boord dusdanige zenuwverschijnselen, dat men het geraden achtte haar te Southampton aan wal te zetten en haar met de eerstvolgende boot van de Maatschappij „Nederland" naar Amsterdam terug te voeren. Van daar werd zij naar „Persinggahan" gebracht. Men kende haar in het Tehuis niet, doch al spoedig bleek ook hier dat zij niet normaal was. Toen zij op een avond haar bed in brand stak was het oogenblik gekomen waarop voor haar opneming in eene inrichting moest worden verzocht. Nog dienzelfden avond is zij naar de Ramaer Kliniek vervoerd en kort daarna in het gesticht Oud Rozenburg opgenomen.

De andere patiente, welke in December in het Tehuis werd opgenomen, was een oude baboe, die aldaar reeds vroeger gelogeerd had. Zij was op reis van Indië naar Hamburg, te Amsterdam wegens ziekte aan wal gebracht. Zij bleek een ernstige hartkwaal te hebben. De reis naar Europa is noodlottig voor haar geworden. Om van het handgeld een schuld van haar kinderen te kunnen betalen, was zij daarheen gegaan. Haar kinderen heeft zij niet meer terug mogen zien.

Gezellig Samenzijn. Van het door het Tehuis aan de Inlandsche bedienden geboden gelegenheid om onder het genot van een kopje koffie of thee elkander te ontmoeten en gezellig samen te zijn, werd ook gedurende dit jaar door de baboes en djongos uit Den Haag en omstreken een druk gebruik gemaakt. Meermalen waren er tusschen 30 en 40 bijeen. Des Zondags was het Tehuis meestal van des morgens tot des avonds vol met gasten. Van mindergewenschte stemmingen of stroomingen werd ook dit jaar in het Tehuis niets gemerkt.

Aan den bepaalden tijd van sluiting — 10 uur 's avonds — werd steeds de hand gehouden. Voor de viering van het Javaansch Nieuwjaar, 22 Maart 1928, was er weder twee dagen feest, waarbij de mooie gamelan, ons door Boeatan bereidwillig voor die dagen afgestaan, goede diensten bewees.

Raad en hulp. Dit jaar kwamen van bedienden weinig klachten binnen omtrent minder goede behandeling door hunne meesters. Door een dame, die haar baboe niet langer in huis wilde hebben, omdat deze zoo eigenwijs, ongezeggelijk en brutaal was, werd de hulp van Persinggahan ingeroepen. De baboe, die het huis niet wilde verlaten, werd ten slotte door de politie naar Persinggahan gebracht. Zij werd daarna aan een andere betrekking geholpen, waarin zij voldeed.

Over het algemeen is het gehalte van de uit Indië meegebrachte baboes ongeveer gelijk aan dat van vorige jaren. Nochtans zijn er dit jaar verscheidene in het Tehuis gekomen, die zóó onbeholpen en dom waren dat men zich afvraagt hoe het mogelijk is

*) De tusschen haakjes geplaatste getallen hebben betrekking op het voorgaande jaar.

dat een familie zulk een vrouw voor de reis naar Europa kon medenemen. Meestal betreft het baboes die middels een of ander bediendenkantoor waren aangenomen. Het is duidelijk dat het voor Persinggahan groote moeite kostte dergelijke baboes aan een nieuwe betrekking te helpen.

Niet minder werk bezorgden eenige ondernemende jongelieden, die, ofschoon zij de Hollandsch-Inlandsche school hadden bezocht, als djongos met een familie naar Holland waren gekomen, met de bedoeling om te trachten hier te lande hulp te krijgen om verder te kunnen studeeren, wat hun in Indië, om financieele redenen, niet mogelijk was. Zij namen daarom ontslag uit hunne betrekking en kwamen naar Persinggahan. Zij meenden tot verder studeeren in Holland in staat te worden gesteld door de Regeering of particulieren. Dat is echter niet gelukt, omdat hun ontwikkeling niet verder ging dan van een leerling van de 5e klasse eener lagere school hier. Toen is getracht werk voor hen te vinden, maar ook dit ging moeilijk, omdat zij daarvoor niet geschikt bleken. Enkele hunner, die hun geluk buiten 's-Gravenhage gezocht hadden, werden na korten tijd door de Politie als zwervers naar Persinggahan gebracht. Ten slotte zijn er dit jaar twee hunner als behoeftigen, zonder middel van bestaan, ten laste van het Departement van Koloniën, naar Indië terug gezonden.

Arbeidsbeurs. Het aantal aanvragen om een Inlandsche bediende, hetzij voor de reis naar Indië, dan wel voor hulp hier te lande, bedroeg 538. Aan de aanvragen voor de reis kon altijd worden voldaan, doch op verzoek van een Indische familie om een baboe voor hulp in Europa moest dikwijls een teleurstellend antwoord worden gegeven.

Aan het slot zij nog vermeld dat het voor de Commissie van Beheer een aangename voldoening was van officieele- en andere zijde te ondervinden dat men Persinggahan waardeert als voorziening in een bestaande behoefte. Meer en meer werkt de instelling preventief en zijn èn de Inlandsche werknemers èn de Europeesche werkgevers bij het bestaan van Persinggahan gebaat.

De Raad van Beheer:
R. ZUIJDERHOFF, *Voorzitter.*
F. DE MUNNIK, *Secretaris.*

Exploitatierekening van „Persinggahan" over 1928.

Debet.	
Bedrijfskosten	f 5437.46
Tractementen	„ 3766.90
Aanvulling en onderhoud	„ 1431.11
Saldo	„ 517.36
	f 11152.83
Credit.	
Saldo 1927	f 215.83
Subsidie	„ 8200.—
Vergoeding voor logies	„ 2737.—
	f 11152.83

BALANS.

Debet.	
Aan	
Ned. Handel Mij.	f 4458.94
Cassa	„ 751.02
	f 5209.96
Credit.	
Per	
Div. Crediteuren	f 4692.60
Exploitatierekening Saldo	„ 517.36
	f 5209.96

Van Week tot Week.

Dinsdag 6 tot Maandag 12 Augustus.

De Poenale sanctie. Soerabaja. Het „Soer. Hb.." verneemt, dat het plan is, in 1830 arbeid onder poenale sanctie te verbieden voor vrouwen en voor mannen, die een aantal jaren hebben gewerkt en geschikt gebleken zijn. Het koeliecontract zal geleidelijk buiten werking worden gesteld en de werkzaamheid van een toenemend percentage vrije arbeiders worden voorgeschreven, tot de poenale sanctie geheel verdwenen is. (Aneta).

Naar het „Bat. Nieuwsbl." verneemt, zal regeering met ingang van 1 Januari 1930 ginnen de poenale sanctie in contracten Javaansche koelies, welke geworven wor voor arbeid buiten Indië, af te schaffen.

Kadertekort bij de infanterie. Batavia. In de Me rie van Antwoord betreffende de begrooti afdeeling van Oorlog, deelt de Indische Re ring o.a. mede, dat per ult. Juli 1929 bij infanterie een incompleet van 51 luitena was, als gevolg van de legeruitbreiding. Da om werden de buitenlandsche verloven, we wegens minder dan zeven dienstjaren zou kunnen worden verleend, stopgezet en een aantal reeds verleende verloven inget ken. Verder werden in verband met dit ka tekort de detacheeringen naar de Hoog Krijgsschool verkort of uitgesteld en nog dere maatregelen genomen. (Aneta

Aanslag op een onderneming. Batavia. In de sanggrahan op de onderneming Soekam heeft de tweede machinist Boere den fabr gechef Van den Kerkhoff in woede met dolk in den onderbuik gestoken. Het sla offer werd naar Bandoeng vervoerd, de da onder politietoezicht geplaatst. (Aneta

De wijziging van de Indische Vennootschapsbe ting. De regeering acht den Volksraad bevo zich de behandeling van de ontwerp-ordonn tie tot wijziging der vennootschapsbelas voor te behouden, maar laat de beslissing heel aan den Volksraad over. (Aneta)

De Redactie van de „N. Ct." teekent hier aan:

Zooals men weet, geldt het hier de ontw ordonnantie tot wijziging van de bepaling de vennootschapsbelasting omtrent den aft van tantièmes. Het College van Gedelegeer besloot, aan de ordonnantie geen terugwerk de kracht te verleenen, maar nam overigens ordonnantie aan. De regeering deelde daa mede, dat zij bezwaar had, de gewijzigde donnantie vast te stellen en verzocht Volksraad, het ontwerp opnieuw in behan ling te nemen. De vraag, of in dit stadium Volksraad, die de zaak aanvankelijk aan College van Gedelegeerden had overgelaten, behandeling aan zich kan trekken, wordt d sommigen ontkennend, door anderen beve gend beantwoord. De quaestie had kun worden ontgaan, indien de terugbetaling belastinggelden bij de begrooting aan de o was gesteld, wat ook uit ander oogpunt juis ware geweest.

Christelijke zendingsnormaalschool geopend. Jo jakarta. De nieuwe gebouwen van de Keuc niusschool, een christelijke normaalschool vo opleiding van inlandsche onderwijzers ten hoeve van de zending, met internaat, zijn tegenwoordigheid van resident en sultan opend. (Aneta).

Korte berichten uit de N. R. Ct. Ten behoeve van het landbouwkundig instituut te Buitenzorg zal in 1930 een eigen gebouw worden opg richt.

In overweging is om de wettelijk gestel leeftijdsgrens der leden van de rechterlijke macht en van den voorzitter en de leden de Algemeene Rekenkamer terug te brengen va 65 op 60 jaar.

De bedoeling is, uit de Indische geldmidde len een bedrag van f 500.000 te besteden te behoeve van de Kol. Tentoonstelling te Parijs verdeeld over de jaren 1929, 1930 en 1931. Voor deelneming aan de wereldtentoonstelling te Antwerpen is een som van f 200.000 beno digd.

Naar aanleiding van het bericht, als zou Sarekat Ambon zich hebben aangesloten bij de Permoefakatan Perhimpoenan Poli tiek Kebangsaän Indonesia deelt de voorzitter van het hoofdbestuur der S. A. mede, dat de toetreding noch in de afdeelingsbesturen, noch in het hoofdbestuur een punt van bespreking heeft uitgemaakt.

De proefnemingen bij het departement van Onderwijs en Eeredienst met de mechanisatie van den ordonnanceerings-arbeid en van de begrootingsboekhouding worden als geslaagd beschouwd; gebleken is dat niet alleen ar beidsbesparing kan worden verkregen, maar ook de intensiviteit van de begrootings-bewa king kan toenemen. Het oordeel der Algemeene

Rekenkamer over de beoogde wijze van boekhouding zal worden gevraagd.

Onderscheidingen. Naar aanleiding van het bezoek van den koning van Siam zijn de volgende onderscheidingen toegekend: Het grootkruis van de orde van den Witten Olifant aan Z.E. jhr. de Graeff; het grootofficierskruis aan mr. Creutzberg, vice-pres. van den R. v. N.-I. Tot commandeur zijn benoemd: A. ten Broecke Hoekstra, commandant der zeemacht; J. W. Meyer Ranneft, voorzitter van den Volksraad; G. R. Erdbrink, alg. secr.; C. van den Bussche, dir. van fin.; dr. Ch. J. Bernard, dir. van landbouw; J. B. Hartelust, gouverneur van West-Java. Tot grootofficier in de Kroonorde luit.-gen. H. L. La Rau, legercomm. Tot commandeur gen.-maj. G. C. J. Bodde en de wrn. proc.-gen. mr. R. J. M. Verheijen. Tot officier in de orde van den Witten Olifant kol. der inf. P. J. A. van Mourik en res. H. Th. Ament. Tot officier in de Kroonorde luit.-kol. J. W. Stoutjesdijk, int. van den G.-G. en mr. A. Meyroos, burgemeester van Batavia.

Voedselgebrek op Madoera verwacht. Soerabaja. Het Juli-rapport van het Dep. van Landbouw over Madoera deelt mede, dat de weersomstandigheden oorzaak zijn van een lage productie. Ernstige moeilijkheden zullen aan het einde van het jaar niet uitblijven bij de voedselvoorziening van de menschen en het vee.

Verwacht wordt een uittocht van tanis naar Java om werk te zoeken op ondernemingen, wanneer de voedingsproducten duurder zullen blijken dan het beschikbare geld. In het gunstigste geval is de maisoogst niet te verwachten vóór het einde van Februari. Voedselschaarschte zal tegen het midden van het jaar vrijwel zeker zijn. 't Gemiddelde van de proefsnitten bedraagt gemiddeld 11.76 pikol per bouw, wat 33 pCt. beneden normaal is. De aanplant van mais is totaal mislukt, katjang is weinig aangeplant en de resultaten zijn ongunstig. De productie van cassave is zeer laag, die van de tabak bevredigend. Op het oogenblik doen zich reeds moeilijkheden met de voedselvoorziening voor in Oost-Madoera. (Aneta).

Ber. en Aneta-telegr. uit „N.R.Ct." en „N.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Consulenten voor de inheemsche Nijverheid.

In de dagbladen lazen wij dezer dagen onder bovenstaand hoofd: „dat de Indische begrooting voor 1930 voorziet in een vermeerdering van het aantal nijverheidsconsulenten met twee, die beiden werkzaam zullen zijn in het belang van de inheemsche nijverheid". Toen dachten wij dadelijk: zou één dezer twee consulenten misschien belast worden met de zorg voor de inheemsche kunstnijverheid? Dat zou een goed begin zijn!

Verder lezende, vernamen wij:

„In de eerste plaats wordt het noodig geacht een nijverheidsconsulent (technoloog) in dienst te stellen, die zich zal hebben toe te leggen op de bestudeering van de mogelijkheid tot verbetering van de Inlandsche rietsuikerindustrie."

Dit is natuurlijk bijzonder nuttig, en het verwondert ons geenszins, dat voor de bestudeering daarvan, naast de andere inlandsche methoden van suikerwinning, als van klapper-, siwalan- en arensuiker o.a., welke niet minder belangrijk zijn en evenzeer verbetering behoeven, op den duur met een enkelen nijverheidsconsulent niet zal kunnen worden volstaan. De toelichting zegt dan ook: „de onderwerpelijke post heeft slechts ten doel met de bestudeering van bedoelde vraagstukken een aanvang te maken".

Omtrent nijverheidconsulent No. 2 op de Begrooting lezen wij:

„Een tweede nijverheidsconsulent (technoloog) is opgebracht, wien de Vorstenlanden als terrein van werkzaamheden zal worden aangewezen, met Solo als standplaats. Deze zal tot taak hebben de bestudeering en voorlichting van de talrijke Inlandsche takken van nijverheid, die in de Vorstenlanden bestaan en die, voor hun ontwikkeling of ter voorkoming van achteruitgang, in het oog moeten worden gehouden. De vele vormen van nijverheid in genoemde gewesten motiveeren de indienststelling van een technisch voorlichtingsambtenaar ten volle, vooral omdat bij de primitieve wijze, waarop de nijverheid meestal nog wordt beoefend, tal van noodzakelijke verbeteringen moeten worden bewerkstelligd, die tot een versterking van de oeconomische positie en verbetering van het product zullen leiden."

Natuurlijk rijst bij ons de vraag: behoort onder die „talrijke Inlandsche takken van nijverheid" ook niet de inheemsche *kunstnijverheid*, welke ook zeer rijk in vertakkingen is en waarop al het hierboven opgenoemde toch zeker evenzeer van toepassing is?

De inheemsche kunstnijverheid is bestudeering en voorlichting toch stellig ten volle waardig, en moet wel degelijk in het oog gehouden worden zoowel ter harer verdere ontwikkeling, als ter voorkoming van achteruitgang. Dit behoeft wel geen nader betoog.

Ook het volgende zou er op betrekking kunnen hebben; telkens zou men naast nijverheid, ook kunstnijverheid kunnen zetten, alleen weten wij niet of daarover wel „wenschen in den Volksraad tot uiting zijn gekomen":

„De buitendienst vereischt versterking van personeel, ten einde volledige gegevens te verkrijgen over de inheemsche nijverheid en betere resultaten te kunnen bereiken in zake de locale voorlichting, vooral in economisch opzicht, waarmede tevens wordt tegemoet gekomen aan in den Volksraad tot uiting gekomen wenschen. De bedoeling is om elk der gewesten West-, Midden- en Oost-Java en in de gouvernementen Jogjakarta en Soerakarta te zamen, een ambtenaar voor den buitendienst aan te stellen, elk met twee beambten aan zich toegevoegd, terwijl bij het hoofdkantoor te Buitenzorg dan zou kunnen worden volstaan met een ambtenaar en 2 beambten naast het hoofd van den buitendienst.

„De aanstellingseisch voor de ambtenaren van den buitendienst (diploma technische school) geeft waarborg, dat naast oeconomische voorlichting, in eenvoudige gevallen ook voorlichting van technischen aard zal gegeven kunnen worden, terwijl moeilijker gevallen kunnen worden voorgebracht. Op deze wijze wordt de mogelijkheid geopend om door meer contact met de bevolking beter en sneller te worden voorgelicht in zake de behoeften aan nijverheidsvoorlichting."

Wat de laatste alinea betreft komt echter de vraag bij ons op: of „een diploma technische school" ook waarborg geeft, dat naast „voorlichting van technischen aard, in eenvoudige gevallen", wel eenig artistiek begrip en kennis van Indonesische volkskunst bij den consulent-technoloog aanwezig zou zijn? Zoo onder nijverheid ook *kunstnijverheid* begrepen mag worden, dan zou daaraan zekerlijk aandacht moeten worden geschonken. Temeer lijkt ons het van groot belang hierop te wijzen, waar wij tenslotte nog lezen:

„Het weefonderricht aan vrouwen en meisjes ondervindt vaak belemmering, doordat men bezwaar heeft tegen mannelijk personeel; men ziet veelal liever van dat onderricht af, dan vrouwen en dochters onder leiding van vreemde, meestal jonge mannen te stellen. Een bezwaar van gelijken aard wordt practisch ook ondervonden bij demonstraties, waarmede gedacht werd de belangstelling van weefsters te wekken, doch waarbij geen of ongenoegzaam resultaat bereikt werd, omdat mannelijk personeel de leiding dier demonstraties had en vrouwen, en zelfs meisjes, grootendeels afzijdig werden gehouden. Pogingen om daaraan tegemoet te komen door in bedoelde gevallen weefsters van de textielinrichting te Bandoeng met de demonstraties te belasten, zijn opgegeven, daar deze ongenegen zijn bevonden op reis te gaan.

„In verband hiermede is het denkbeeld opgevat een onderwijzeres met hulpakte van eenige Indische ervaring in dienst te stellen, die, na geslaagde vakopleiding te Bandoeng, beschikbaar is om in gevallen, waarin dat gewenscht is, de leiding van demonstraties op zich te nemen. Zij zal daarnaast tevens leiding moeten geven aan het onderricht aan vrouwelijke leerlingen in de textielinrichting, van welken maatregel een toename van de populariteit der opleiding van vrouwen en meisjes mag worden verwacht."

De vraag is zeker niet ongemotiveerd: Worden

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

hier bedoeld de demonstraties en het onderricht in het weven van badhanddoeken en dergelijke? Dan verwondert ons „het ongenoegzaam daarmede bereikte resultaat" niet. Daar vele Inlandsche vrouwen het in de weefkunst heel wat verder hebben gebracht dan dat, niet alleen uit een artistiek oogpunt, maar juist daardoor van zelf ook technisch, zoo zou 't ons niet verwonderen, dat dit mede oorzaak is van haar „zich afzijdig houden" van die simpele demonstraties en van de „ongenegenheid" der weefsters van de textielinrichting te Bandoeng tot het demonstreeren van die badhanddoekweverij tegenover hare in het weven dikwijls zooveel bedrevener zusters. Beide feiten zijn toch zeker toe te juichen. En wij veronderstellen, ja hopen dan ook, dat de Inlandsche vrouwen en meisjes, weefsters ‚zich evenzeer afzijdig zullen houden van de „onderwijzeres met hulpakte van eenige Indische ervaring", „na geslaagde vakopleiding te Bandoeng".

Zou 't niet doeltreffender zijn speciaal op weefgebied dat in Indonesië reeds op zoo hoog pijl staat, de leiding in ieder weefcentrum toe te vertrouwen aan een der bekwaamste, gewoonlijk tevens ook meest artistiek aangelegde Inlandsche weefsters uit de eigen streek? Haar daarbij, door subsidie en verzekerde afname van het goede weefwerk, in de gelegenheid te stellen aan een aantal begaafde leerlingen onderricht te geven en desgewenscht ook op te leiden tot weef-onderwijzeressen, die op haar beurt de kunst verder zullen dragen, niet alleen tot economisch, maar ook tot geestelijk heil, der gansche bevolking.

De inheemschen zelve hebben hiermede reeds een begin gemaakt op bescheiden schaal. Om maar één voorbeeld te noemen: de Vereeniging *Wanito Oetomo* te Djocdja, onder de bekwame leiding van *Raden Ajoe Abdul Kadir*, welke alleszins waardeering en aanmoediging verdient, ook van Regeeringswege. Zoo zijn er in verschillende streken. Hulp en voorlichting op technisch gebied, vooral wat betreft grondbewerking en verven, zullen zeker ten zeerste welkom zijn en nut afwerpen.

Allicht zullen dan die technische helpers, zoo zij vakkundigen, van kunstzinnigen aanleg zijn, ook in menig opzicht van deze talentvolle inheemsche kunstnijveren het een en ander kunnen leeren, waarmede zij hun profijt kunnen doen!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De positie van Ned.-Indië in den wedloop der volken.

In een ietwat poëtischen vorm heeft Kellogg tot Europa gezegd: „De oorlog is een zóó duur- en zóó gevaarlijk middel geworden om kwesties tusschen staten te beslechten, dat men er iets anders op moet zoeken". Kellogg had gelijk, zegt *prof. G. Ferrero* in *De Loc.* (6/7, blz. 32, „Het probleem: Oorlog"). Thans is het niet de vredeswil, die in Europa ontbreekt, maar wel de eenstemmigheid over de beginselen, welke de betrekkingen tusschen volken en staten zouden moeten beheerschen. Elke staat erkent alleen die principes, die gunstig zijn voor zijn goed- of slecht-begrepen belangen; niet één staat wil een regel erkennen, die in staat is om de nationale egoïsmen tot een hooger doel, dat der eendracht, te beperken. In dien toestand is het oorlogsgevaar steeds dreigend, ondanks den Volkenbond, de vriendschapsverdragen, het Kellogg-pact en den afkeer der massa's.

Het *Bat. Nwsbl.* (8/7) geeft de meening van Henry Cabot Lodge, correspondent van de „New York Herald Tribune", over *de positie van Ned.-Indië in den wedloop der volken.* Holland is door de jarenlange ervaring bedreven geworden in de handhaving van zijn neutraliteit. Zijn vloot is, gelijk zijn leger, slechts bestemd om die neutraliteit te handhaven, meer niet. Holland heeft op andere wijze zijn positie versterkt. Tot voor kort heeft het zijn oude politiek gevolgd om zijne koloniën te gebruiken om zichzelf te verrijken, waardoor het niet gedoogde dat andere nationaliteiten een werkzaam aandeel hadden in de ontwikkeling van de koloniale gebieden. Maar het begreep dat het door deze politiek geen vrienden zou verwerven, wier hulp het bij een aanval zou kunnen inroepen. Ned.-Indië is thans *opengesteld voor buitenlandsch kapitaal.* De Amerikaansche ondernemingen breiden zich in deze gebieden regelmatig uit, daarbij geholpen door den tegenwoordigen Amerikaanschen consul te Batavia *Coert du Bois,* die onder de Hollanders vele vrienden heeft. Hij is een waardig vertegenwoordiger van de Ver. Staten in *dit rijk en belangrijk deel van de wereld.* Daarom zullen de Hollanders niet alleen staan wanneer zij de slachtoffers moeten worden van een onverhoedschen aanval. Zij hebben vrienden in vele belangrijke landen. Zij onderhouden geen eerste rangs vloot, daar de uitgaven daarvan voor een natie van slechts 7 millioen zielen niet te dragen zouden wezen. Hun positie is dientengevolge zwak, omdat zij de eenige kleine mogendheid vormen, die een uitgebreid koloniaal bezit heeft. Doch er is geen weg welke hun positie kan versterken, waaraan zij niet gedacht of welke zij niet ingeslagen hebben. En het ligt voor de hand dat wanneer Ned.-Indië uiteenvalt, ook alles in dit gedeelte van de wereld in stukken zal barsten.

In het *Bat. Nwsbl.* is de rede vermeld van *prof. Van Kan* op „Het 1ste Indische Juristencongres" (9/7) over „Het Vredesprobleem", en schetst *Dr. Boris Raptschinsky* de activiteit van de bolsjewiki in Midden-Azië (4/7, 3de bl. „Storm in Azië op til?").

Nederland en Indië.

In de „Indische Crt." verscheen een artikelenreeks onder den titel „Kiezen of deelen" (*Bat. Nwsbl.* 4 en 6/7). De *Ind. Crt.* is van oordeel, dat de ervaring nu toch wel geleerd heeft, dat het Indische getuigenis op den gang van zaken van zeer weinig invloed is. De heeren in Den Haag, die gekozen worden op grond van beginselen, welke met het Indische belang slechts zijdelings verband houden, gaan hun eigen weg en trekken zich van de Indische stem al bijzonder weinig aan. De Nederlandsche groepeering — niet de Indische — beslist. En zij ook geeft, voor wat het Indische staatsbeleid betreft, de richting aan. Niet de Gouverneur-Generaal, die in algemeenen zin slechts uitvoerder van de Haagsche instructies is. Hoe men 't ook draait of keert, welk een bevrediging het wellicht ook geeft om uitsluitend een Gouverneur-Generaal voor den gang van zaken aansprakelijk te stellen, altijd keert men terug tot dien allesbeheerschenden factor: *het Nederlandsche parlement,* de partijverhoudingen in het moederland. De in Indië wonende en werkende Nederlanders hebben geen stemrecht en evenmin mogen zij Indische afgevaardigden naar Den Haag zenden. Het is voor den Nederlander in de tropen thans meer dan ooit zaak om te kiezen of te deelen. Wat wil men? Een *Indië onder moederlandsche leiding?* Goed. Maar dan zal men die moederlandsche leiding ook met haar kwade kansen hebben te aanvaarden en moeten afzien van een onvruchtbare en den Nederlandschen naam slechts schadende critiek, welke de consequenties dier moederlandsche leiding eenvoudig uitschakelt. Een tusschenweg bestaat er niet. De wijze, waarop het Nederlandsche gezag over Ned.-Indië wordt uitgeoefend, wordt bepaald door den Nederlandschen volkswil. De Indische partij of groep, welke hiermede geen rekening houdt en zich voortdurend verliest in een ongebreidelde critiek op het Indische beleid, dat in wezen een Nederlandsch beleid is, zal ten slotte in haar machteloosheid haar ondergang vinden. *De Europeesche gemeenschap* in Indië zal nu eindelijk eens moeten toonen te weten wat zij in politieken zin wil. De tijd der negatieve leuzen is voorbij. Het gaat om de vraag: moederlandsche of Indische leiding? *Moederlandsche leiding* beteekent: een Indisch beleid, gebaseerd op de moederlandsche partijverhoudingen en min of meer georiënteerd op Genève. *Indische leiding* wil zeggen: een volledige verplaatsing van het staatkundig zwaartepunt naar Indië, en dus een beleid, gebaseerd op: de Inlandsche meerderheid. Als *de Europeesche gemeenschap* in Indië beseft, en zij zal niet anders kunnen, dat onder de huidige omstandigheden een volledige verplaatsing van het staatkundig zwaartepunt naar Indië gelijk staat met afbraak van hetgeen in den loop der eeuwen werd opgebouwd, dan zal zij zich hebben te verklaren vóór handhaving van het huidige stelsel. Maar dan ook met aanvaarding van de er aan verbonden politieke consequenties.

De Loc. (6/7 „En Indië?") acht het natuurlijk, dat de breede lagen des volks in Nederland, die ten slotte den verkiezingsuitslag bepalen, niet in beweging gebracht worden door Indië. De gewone kiezer is al vrij onverschillig voor dichtbij liggende zaken; hij is gehéél onverschillig voor wat ver af ligt. Als hij zich dus met Indië bezighoudt geschiedt dat onder invloed van voorlichters, die tevens propagandisten zijn. De *verkeerde* voorlichting en de *verkeerde* propaganda vindt even snel ingang als de goede; de „inzet" van Indië bij moederlandsche verkiezingen zou eigenlijk een heel gevaarlijk spel zijn. *Ieder* ministerie zal de groote lijnen der Indische politiek, zooals die in de laatste kwart-eeuw zijn vastgesteld, blijven volgen. *Principieele* veranderingen daarin zullen door geen enkel ministerie, hoe ook samengesteld, worden gebracht. Veranderingen echter verwacht en hoopt *De Loc.* in de *uitvoering* der koloniale politiek. De beginselen staan vast en liggen in de wet verankerd. De wijze echter, waarop die beginselen worden verwezenlijkt, is beslissend; zij wordt, bij de vigeerende partijgroepeering, voor een niet gering deel door *de keuze der ministers* bepaald.

De onveiligheid in de cultures.

De moord op mevr. Landzaat-van Rijnberg op de vezel-onderneming Parnabolon (S. O. K.) door een Bantamschen koelie geeft de *Deli Crt.* (8 t/m

13/7) aanleiding om in eenige hoofdartikelen *het Regeeringsbeleid en de oorzaken der aanslagen* te bespreken. Het Gezag in Indië en het geheele bestel dat zich daarop baseert, heeft — naar het inzicht van de *Deli Crt.* (8/7) — den zin voor de harde, ruwe werkelijkheid geleidelijk verloren. Onverantwoordelijke groepen worden gebracht tot overmoed en alle consequenties daarvan. Slechts geleidelijke opbouw, slechts evolutie, kan opheffing van fouten in onze maatschappij brengen. Overal waar men te hard van stapel loopt, daar sleurt men fouten mee, die vooral in tijden van overgang een gemakkelijke aanvalspoort vormen voor slechte elementen.

Gezien het request van het Bestuur der „Vakvereeniging voor Assistenten" aan het Kantoor van Arbeid, verwachtte de *Deli Crt.* (9 en 10/7) van die zijde, dat men de Overheid zoo goed als vrij pleit van alles wat de onveiligheid in de cultures betreft en de schuld werpt op de leiding, op Directies en administrateurs, die den assistent in een gevaarlijke positie plaatsen. Op een vergadering van planters wenschte men niet mede te gaan met den opzet van het Bestuur der Vakvereeniging. De ongunstige elementen, die in elke maatschappij aanwezig zijn, hebben een straffe hand noodig. Het gaat niet om de goedwillende kleurlooze groote middenlaag, maar om de slechte elementen, die eventueel die middenstof bederven en vergiftigen. Indien eene Regeering straf optreedt tegen dezulken, dan kan zij des te milder, gemakkelijker en toegevender zijn jegens de vele anderen.

In den *Volksraad* (*D. C.* 12/7 en *De S. P.* 12/7, 2de bl.) verklaarden *meerdere leden*, dat zij met bezorgdheid het Regeeringsbeleid, zooals dit zich uit in woord en daad, aanschouwden. Zij zagen in den gevolgden koers een bedenkelijke liquidatie van het Nederlandsche gezag — de beschouwingen van den Landvoogd in zijn openingsrede, over de politieke en sociale vrijheid in alle landen gehouden, achtten zij te theoretisch en voorbij te zien, dat die niet kunnen gelden voor eene koloniale verhouding ook binnenslands van zoo verschillende gedaante — en wederom had het hun onaangenaam getroffen hoe opmerkelijk partijdig de belangen der inheemsche bevolking voorop werden gesteld, terwijl tot de Westersche ondernemersgroep een ernstig verwijt werd gericht en b.v. aan de Indo-Europeesche groep geen bizondere aandacht werd geschonken. Bij haar oogmerk bovendien de labiliteit der Indische maatschappij op te heffen, ziet de Regeering over het hoofd, dat in een koloniaal geregeerd land de maatschappij nooit stabiel kan zijn, integendeel in het belang van een geleidelijke ontwikkeling labiel moet blijven. Bovendien misten enkele leden een vasten koers, zagen zij slechts onzekerheid en veranderlijkheid; in de openingsreden der jaren 1927, 1928 en 1929 komt telkens een andere geest tot uiting. Ook achtte men, nu na de aanneming van het Ontwerp betr. de Inl. meerderheid juist de rust is weergekeerd, het moment voor het doen van nieuwe toezeggingen minder juist gekozen. Natuurlijk waren er *andere leden*, die er een andere meening op na houden, die de houding en het beleid der Regeering ten volle toejuichen, onderschrijven en alleen betreuren, dat het nog niet veel verder gaat.

Ten slotte beveelt de *Deli Crt.* (13/7) de lezing aan van het rapport der Permanente Arbeidscommissie over „*Het euvel der aanslagen op assistenten*" (*D. C.* 13/7, 6e bl.). Volgens de Commissie moet de hoofdoorzaak der meerdere aanslagen ter S.O.K. dieper gezocht worden en wel in den *tegenwoordigen geest der arbeiders*; een geest welke gedeeltelijk onbewust, maar gedeeltelijk ook opzettelijk wordt aangekweekt door de destructieve propaganda, uitgaande van Inlandsche actie en pers, zoowel van uit Java als ook rechtstreeks in het Gewest. Uitgaande van dat standpunt meent de Commissie dat de door haar aangegeven maatregelen tot verbetering van den bestaanden toestand, moeten beschouwd worden als maatregelen om dien geest beter dan tot nu toe te bestrijden en in toom te houden.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (8/7 „Steeds erger"; 9/7 „Gevaarlijke geheimzinnigheid; 10/7, 1ste en 3de bl. „Een rumoerige plantersvergadering"; 11/7 „Eenzijdigheid"; 13/7 „Communistische propaganda" in het leger), het *Bat. Nwsbl.* (3/7 „Het begint al"; 4/7 „Indonesia"; „Curaçaotjes"; 9/7 „P.N.I.-vergadering") en *De Loc.* (2/7 „De panglongs").

Het eindexamen en de voortgezette studies.

De Loc. (4/7) weet mede te deelen dat in 1929 op de vier *Hoogere Burgerscholen* in Indië aan het eindexamen 5-jarigen cursus 147 jongelieden voldeden, en bovendien 25 van de literair-economische afdeeling. De *Alg. Middelb. Scholen* te Weltevreden en Jogja leverden 80 afgestudeerden af en de *afd. B* in Malang 26. Het aantal jongelieden, dat na het eindexamen doorstudeert, is in Indië, procentsgewijze, ongeveer twee maal zoo groot als in Nederland. Een groot aantal gaat op voor ingenieur of dokter. Voor toelating tot de Kon. Mil. Academie behoefde dit jaar geen vergelijkend examen te worden gehouden; het aantal candidaten was niet grooter dan het aantal beschikbare plaatsen. Voor de opleiding in Holland voor den Indischen bestuursdienst zijn er dit jaar 28 plaatsen; slechts 24 candidaten nemen momenteel aan het examen deel. De opleiding tot gezaghebber bij het B. B. kon slechts 2 candidaten trekken voor 7 plaatsen. Voor de opleiding te Wageningen tot Indisch landmeter waren dit jaar in Indië 2 plaatsen beschikbaar gesteld; in heel Indië was slechts één candidaat. Het verhoudingscijfer tusschen vraag en aanbod bedroeg in Holland in 1928 1 op 70.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „Bevordering van de Visscherij" (6/7) en „Het Veeartsenijkundig Instituut te Buitenzorg" (6/7, 7de bl.).

De invoer van kruidnagel in Indië.

Het monopolie der *kruidnagelcultuur*, dat de V.O.I.C. zoo hardnekkig trachtte te handhaven, was tegen het einde der 18de eeuw reeds verbroken. Ned.-Indië speelt voor zoover dit product betreft, geen rol van beteekenis meer. Het groote exportcentrum is nu naar de eilanden *Zanzibar* en *Pemba* verplaatst; voor deze cultuur zijn voorts nog van eenig belang *Madagascar* en *Réunion*. Ter wille van de *kretek-industrie* is Ned.-Indië zelfs importeur geworden. Voor de Inlandsche *strootjesindustrie* zijn jaarlijks belangrijke hoeveelheden *nagel* benoodigd, die aan de Inlandsche sigaret een bepaald en zeer gezocht aroma geven. De naam *kretek* is een klanknabootsing (onomatopee); het duidt aan het knetteren, dat de met de tabak vermengde nagel bij het rooken veroorzaakt. Dit knetteren is een zoo belangrijk begeleidend verschijnsel van het rooken geworden, dat geen Inlandsche kretekrooker het zou willen missen. De kretek-industrie heeft zich voornamelijke in Koedoes gevestigd en is grootendeels in handen van Inlanders en Chineezen. De invoer van nagel in Indië bedroeg in 1928 3.112.000 K.G. ter waarde van *f* 2.583.000; het aandeel van Semarang bedroeg 2.304.000 K.G., ter waarde van *f* 1.996.000. (*De Loc.* 3/7, blz. 51 „Econ. Suppl.").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De opening van het Indonesische schijnparlement.

In de *Indonesia Merdeka*, het orgaan der Ind. studentenvereeniging „Perhimpoenan Indonesia" van Juli, lezen wij het volgende:

De Hertogparksche „Troonrede", waarmede de officieele opening van den Volksraad op den 15den Juni van dit jaar werd aangekondigd, schitterde weer voor de zooveelste maal van goed gestyleerde rhetoriek en diplomatieke vaagheid, die velen ruime gelegenheid geeft tot zware meditaties.

Hoewel wij aan redekunstige behendigheid van den suprîmen, politieken jongleur, Jhr. de Graeff, gewend zijn, verdient dezen keer zijn meesterlijke balanceering in de quasi-poging, om het staatkundig evenwicht in schijn te herstellen, zooals de Regeering in haar rede te zien geeft, niet minder onze aandacht.

Zooals altijd, zoekt de Gouverneur-Generaal ook ditmaal zijn verdienste in het uitdenken van vooze nieuwigheden, die in keurige, echter zeer raadselachtige woordenpraal den volke worden voorgezet. Maar met dat al wordt de indruk niet weggenomen dat deze diplomaat-landvoogd een staatkunde van louter leuze en belofte voert, een staatkunde van avontuurlijke speculatie.

Het kon ook niet anders! Een man, die slechts een werktuig is in handen van de reactie en toch zich quasie verliefd toont op het Indische volk, kan zijn practische politiek natuurlijk niet verder uitstrekken dan tot louter coquetterie.

Wij herinneren ons b.v. zijn ambtsaanvaardingsrede, vóór den Volksraad, doorgloeid van lyrische ontboezemingen, die sprak van vertrouwen en waardeering. Hij zou geen rechtgeaard Nederlander zijn als hij geen waardeering heeft voor het opkomend nationalisme. Maar nauwelijks was een jaartje voorbij, na het uitbreken van de opstanden in 1926 en 1927, als noodlottig gevolg van de „zegeningen" der bezuinigingspolitiek en de ijzeren vuist van Gouverneur-Generaal Foch, na een jaartje van intensieve en succesvolle campagne der reactionnaire pers, of een dreigend landvoogdelijk gebrom klonk ons tegemoet en sprak men reeds van de illusie te willen ontnemen over een onafhankelijk Indonesië in een *onafzienbare toekomst* en dat de Nederlandsche leiding tot dien onafzienbaren tijd nog niet gemist kon worden. Het is alsof wij ooit wilden gelooven dat de Onafhankelijkheid van Indonesië door den Overheerscher zou worden geschonken, zelfs in die onafzienbare toekomst. Zelfs de naiëfsten worden niet door dergelijke frasen betooverd. Wij gelooven niet aan een Fatamorgana, doch slechts aan de nuchtere werkelijkheid. Dit geloof zegt ons, dat de toekomst door ons zelf wordt voorbereid en veroverd, door eigen machtsvorming, steunende op eigen kracht en kunnen. Ja, de Overheerscher ging zelfs zoover, dat men in zijn nervositeit het bezigen van het woord „Vrijheid" in de nationalistische bijeenkomsten der schooljeugd eenvoudig streng verbood. Het land-

voogdelijk dreigend gebrom ging dra gepaard met tastbare daden, als het ergerlijke optreden der politie op nationalistische vergaderingen, die sommige leiders het woordvoeren onmogelijk maakte, het bemoeilijken van nationale cursussen, het meest willekeurig verbod van Hoofden van Gewesten, dat de bewegingsvrijheid van Indonesische leiders naar de Buitengewesten aan banden legt. Dergelijke en nog meer dingen worden door de Regeering gesanctionneerd. Men ziet hier „den waren ernst" van den Overheerscher, om de bevolking van Indonesië tot samenwerking op te roepen.

Deze ontwijfelbare ernst van de Regeering trad nog meer aan het licht toen zij, bij monde van den Regeeringsgemachtigde in den Volksraad verklaarde dat zij iederen volksleider aansprakelijk stelde niet alleen voor zijn woorden, maar ook voor de nawerking daarvan. D.w.z. als de leider Soekarno b.v. vandaag te Soerabaja spreekt en morgen ergens in de Preanger ongeregeldheden plaats hebben, door heel andere omstandigheden veroorzaakt, waarmede Soekarno niets te maken heeft, dan is het niet denkbeeldig, dat hij daarvoor maar moet boeten. Men zou dit wel onaannemelijk vinden, doch wij zijn gewoon aan dergelijke elastische rechtsbegrippen in de koloniale politiek.

Terecht wordt gezegd, dat men geen houvast heeft aan de huidige staatkunde, die van verrassingen en plotselinge wendingen houdt. Helaas, dat er nog enkelen in het Vaderland zijn, die een zwak hebben voor deze politieke serimpi-dans van den Overheerscher. Men moet toch wel beseffen dat het de kaoem Sana alleen om woorden is te doen en niet om daden.

Ook de laatste Troonrede heeft ons geen nieuwe verrassingen meer gebracht! Ze heeft hoogstens een speculatieve waarde op de psychologische zwakheid van onze goedgeloovige broeders. Want wat zegt toch het telegrafisch overzicht van de landvoogdelijke rede?

Over de vrijheid van beweging sprekende, erkent de Regeering de gegrondheid van de klacht, dat de vrijheid van politieke vereeniging en vergadering voor de Indonesische maatschappij *meer in naam dan in werkelijkheid bestaat*. Het is goed hierbij aan te teekenen dat deze bekentenis is gekomen na en door de gezamenlijke actie van de Nationalistische bewegingen in het Vaderland, belichaamd in de P. P. P. K. I.

Maar aan diagnose alleen komt men niet verder, zoo denkt de Regeering blijkbaar ook en daarom wordt het geneesmiddel in uitzicht gesteld, door te verklaren *dat het streven van de Regeering zal zijn in deze gegronde klacht verandering te brengen*. Met deze vage woorden tracht de overheerscher zijn goede bedoelingen te illustreeren. Doch men moet niet te veel van dergeijke beloften verwachten, vooral waar hier uitdrukkelijk is gezegd van verandering in de klacht te brengen en niet de gegronde klacht weg te nemen.

Er is meer reden om een afwachtende houding aan te nemen tegen dergelijke toezeggingen, want wat zegt de landvoogdelijke rede verder? *Mits deze* (staatkundige en maatschappelijke vrijheid) *niet misbruikt wordt!*

De practijk heeft immers bewezen dat in de koloniale verhoudingen de lijn tusschen misbruik en niet misbruik op zeer willekeurige wijze door den overheerscher wordt getrokken, zoodat de toegezegde vrijheid, indien zij tenminste geschonken wordt, practisch kan neerkomen op een vodje papier.

Het diplomatieke geglimlach dient alleen om gematigden te kweeken, die de gewenschte scheuring in de Indonesische Eenheid kunnen teweeg brengen. De landvoogd zegt immers als volgt:

„Een land echter met een onvoldoende politieke en sociale vrijheid toont aan, dat de groote meerderheid uit slaat naar de uiterste richtingen. Waar men vrijheid onthoudt, ontstaat druk, die door de gematigden als onredelijk gevoeld wordt, waardoor een steeds grooter aantal van deze elementen naar de uiterste richtingen wordt geduwd. Hierdoor wordt de maatschappij labiel. Terwijl de natuurlijke zelfordening, waar beide onderscheiden groepen elkander en daarmee het geheel in evenwicht houden, juist stabiliseert. De Regeering is er ten volle van overtuigd dat een zoodanige zelfordening overeen te brengen is met de Nederlandsche leiding. De Regeering ziet zelfs verder, zij ziet namelijk tusschen beide richtingen een noodzakelijk verband. Zonder die vrijheid is er geen voldoende ruimte van ontwikkeling van de nieuwe organen, zoodat deze zouden atrophieeren en vervormen. De Regeering vertrouwt, vooral na hetgeen in den laatsten tijd door sommige leidende figuren in de Inheemsche beweging aan grooteren werkelijkheidszin en beleid getoond wordt, dat zij de gegronde verwachting mag hebben dat staatkundige en maatschappelijke vrijheid, mits deze niet misbruikt wordt, tot opbouw zal leiden. Het bewijs daarvan moet echter door de Inheemschen zelf geleverd worden."

Inderdaad, waar druk is, hier dus de onderdrukking, ontstaat tegendruk en niets is gevaarlijker dan de methode om deze spankracht, deze volkswil, te trachten te belemmeren in zijn natuurlijken groei. Het is zeer juist gezegd, dat een onbeperkte vrijheid van meeningsuiting voldoende ruimte van ontwikkeling verschaft voor nieuwe staatsinrichting en bestuursinstellingen, die volkomen beantwoorden aan de werkelijke behoefte van het Indonesische Volk. Alleen dàn is de voorwaarde geschapen voor een werkelijke en gezonde codificatie, die uit een vrije rechtsgemeenschap omhoog komt, alleen dàn kan men spreken van zelf-ordening en zelf-opbouw.

Bij deze zelf-ordening en zelf-opbouw van eigen maatschappij hoeft de opgedrongen Nederlandsche leiding geen rol te spelen. Het is immers altijd deze ongevraagde leiding geweest, die de beste krachten der Indonesische samenleving de gelegenheid beneemt om zich te ontwikkelen, uit te groeien en op te bouwen. Het is deze drukkende leiding, die de Indonesische welvaart uit elkaar heeft geslagen. Deze Nederlandsche leiding is het, die de geraffineerde practijken der koloniale drainage bevordert en sanctionneert. Deze walgelijke leiding is het, die doof blijft voor de klachten en smarten van het verdrukte millioenenvolk van Indonesië. Ja, deze leiding van den overheerscher heeft in ons vaderland een rassen-justitie gecreëerd. En het zal ook deze Nederlandsche leiding zijn, die het onderdrukte Volk eeuwig aan de overheerscherssketenen wenscht vast te kluisteren, al drukt men de eeuwigheid hier uit door het rekbare en voor ons niets zeggende begrip: *nabije toekomst*.

Het is echter zeer gewaagd van de landvoogdelijke rede om hier een nieuwe creatie in het leven te willen roepen, n.l. het scheppen van *gematigden*. Men heeft blijkbaar de doelstelling van de Indonesische Vrijheidsbeweging uit het oog verloren. De kreet van het Indonesische Volk is een *Indonesia Merdeka* en daarom zal de poging om een wig te drijven tusschen de steeds hechter wordende Indonesische Eenheid, die thans is belichaamd in de P. P. P. K. I., vruchteloos blijven, voordat de vrijheid van Indonesië is verwezenlijkt. Voor het veroveren van dit volksideaal is een aaneengesloten gelid van de bewegingen in het Vaderland een geraden noodzakelijkheid, daarom is het onderscheid maken van verschillende nuancen van onze Indonesische Nationalisten zoo bedenkelijk. Zoolang de vreemde overheersching haar scepter over het Indonesische Rijk voert, zoolang zal een ieder den door haar opgelegden druk onredelijk en ondragelijk voelen.

Maar dat de overheerscher slechts een loopje neemt met de beloofde koeien met gouden horens, blijkt wel uit deze zinsnede: *Het bewijs daarvan moet door de Inheemschen zelf geleverd worden*. Dat wil dus zeggen, om de bewegingsvrijheid deelachtig te worden, moeten de Indonesiërs iets leveren als bewijs. Wat voor een bewijs? Laten wij het kind bij den naam noemen. Een bewijs van goed gedrag! Want iets anders kon men er niet mee bedoeld hebben. Bedoelt de Landvoogd een bewijs dat de Indonesiërs de noodige capaciteiten toonen voor een opbouwend werk? Dit is niet te rijmen met de omstandigheid dat wij steeds als onmondig worden beschouwd en iedere poging onzerzijds in de kiem wordt gesmoord. Men denke slechts aan de vele bemoeilijkende maatregelen van de Regeering, die ons organiseerend en opbouwend werk onmogelijk maken. Onze positieve werkzaamheid om een innig contact met het volk te zoeken, in den vorm van organisatie en leiding geven, worden steeds door bestuursfunctionarissen gesaboteerd.

Men ziet hier toch overduidelijk dat wij slechts geraken in een diplomatieken doolhof, waar geen uitgang mogelijk is. Hiermede tracht de overheerscher onze aandacht af te leiden van het hoofddoel, n.l. de onafhankelijkheid van Indonesië!!! Neen, met dezen Landvoogd valt evenmin te marchandeeren. Hij heeft wel den tijd vóór, maar voor ons is de tijd alles. Van de Regeering, die niet in staat is haar beloften in daden om te zetten en die elk oogenblik zwicht voor den druk van de koloniale reactie, valt weinig te verwachten.

Anderzijds is deze bedriegelijke belofte wel begrijpelijk! Deze schijn-concessie, die het Indonesische Volk moet kalmeeren en zoet houden, heeft de handige diplomaat aanlokkelijker weten te maken door de toevoeging van de verklaring dat, nu de wijziging van de rechtspositie der Chineezen het volgend jaar aan de orde komt, de beoogde maatregel ook over het Inheemsche volk zal uitstrekken. Maar het is niet mogelijk haar in een korte spanne tijds tot stand te brengen, vanwege de omvangrijke en ingrijpende voorzieningen. *Onmogelijk in een korte spanne tijds* is weer een terminologie in de richting van *„onafzienbare toekomst"*.

Klemmend is nu de vraag of de Regeering wel degelijk bereid en in staat is om de strafwetartikelen 153bis enz. in een korte spanne tijds op te heffen, wil zij haar prachtig opgezette rede waarde geven; een minimale eisch voor een goede politieke ontwikkeling van het land! En daarvoor heeft men toch geen „omvangrijke en ingrijpende voorziening" noodig.

Laten wij haar daden afwachten, van woorden hebben wij genoeg!!!

Suriname.

In *De Nieuwe Stem* van 20 Juni een belangrijk hoofdartikel, onder het hoofd „Eb", waarin het wegvloeien van de meest energieke jongelingschap uit het land van alle kanten bekeken wordt, en waarbij de nadruk wordt gelegd op het moreel nadeel van deze wegvloeiing.

Wij citeeren het volgende uit het artikel:

. . . . „Maar daar is nog het indirecte, dat met de moraliteit nauw verbonden is.

De jonge man, die slechts zit te wachten op den dag, dat hij weg kan trekken en zich vrijer weet, wanneer hij niet door de zorgen voor vrouw en kinderen gebonden is en de jonge man, die niet in staat is een gezin te vormen, is . . . een jonge man.

Nu zijn er eenmaal twee erkende oer-instincten in den mensch: bevrediging van den honger is de een; de andere behoeft niet bij name te worden genoemd.

Wij zullen op dit punt niet dieper ingaan, dan strikt noodzakelijk, maar moeten toch duidelijk uitspreken wat noodig is . . .

Dat bestaande nu heeft tot gevolg. . . . het buiten echt geboren kind.

Nu weten wij, dat de positie van de ongehuwde moeder en het onwettige kind hier niet zóó droevig is als in Europa, dat zij hier met mildere oogen worden aangezien. Maar dat neemt niet weg, dat dit kind als regel onder slechtere omstandigheden verkeert, dan het uit een huwelijk geborene."

Het slot van het artikel volge nog hier:

. . . . „Wanneer geldelijke offers in staat zouden zijn den groeienden exodus tegen te gaan of te verminderen, zouden die niet te vergeefs worden gebracht.

Daarmee zullen andere, grootere offers worden voorkomen; daarmee zal ander, materieel, maar vooral zal daarmee groot moreel voordeel worden behaald.

Het is eb. Energie en intellect vloeien weg!

Als de stroom in deze richting aanhoudt, zullen de gevolgen niet uitblijven, zich scherper en scherper openbaren.

De goede krachten gaan. Van de mannen. De vrouwen blijven, de gezinnen vormen zich niet, de moraliteit zinkt, het land lijdt schade.

Het is eb. Een Bestuur, dat de stroom zal kunnen stremmen in zijn vaart, heeft recht op onze dankbaarheid."

* *
*

In verband met het vorenstaande citeeren wij hier het slot van het artikel *„Bevolkingscijfers van Britsch-Guyana en Suriname"*, in *De West-Indische Gids* van Augustus, 5e jg., bz. 214/215:

„Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een verschijnsel dat altijd bestaan heeft, maar dat in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond is getreden, n.l. het emigreeren van jonge mannen en in mindere mate ook van meisjes, die in de kolonie geen passenden werkkring vinden. Daar het uit den aard der zaak de energieksten en meest ontwikkelden zijn, moet deze emigratie een nadeeligen invloed hebben op de struktuur dier kleine maatschappij en ten slotte ook het geboortecijfer beïnvloeden, omdat tal van jonge vrouwen ongetrouwd zullen moeten blijven. Let men op de cijfers in het Kol. Verslag 1920 voor de beide geslachten van de groep „inboorlingen", waaruit de vertrekkenden grootendeels voortkomen, dan blijkt dat de overmaat van vrouwen nu reeds zeer belangrijk is, n.l. 27.969 vrouwen tegen 24.456 mannen."

* *
*

Ook in dit verband vestigen wij de aandacht op een hoogst belangrijk artikel in het *Algemeen Handelsblad* van 8 Aug. onder het hoofd *„Een nieuw Bauxietbedrijf in Suriname"*.

Komt deze groote Amerikaansche onderneming van de Kalbfleisch Corporation tot stand dan zal, zooals het Handelsblad opmerkt, „daardoor eene verruiming van werkgelegenheid ontstaan, als waarvan niet werd gedroomd tot voor eenigen tijd. En behalve aan de mijn zelf bovendien op een plaats waaraan daar het allermeest behoefte is. Een bauxietfabriek vraagt wel niet zoo heel veel werkkrachten in verhouding tot de verwerkte hoeveelheid en de waarde van dit materiaal, maar de uitbreiding eerst van de spoorbaan, de bouw van een brug over de Surinamerivier, het onderhoud en het herstel van spoorwegmateriaal en fabrieksinstallatie, het werk, dat verscheping, ook al wordt die nog zoozeer gemechaniseerd en in het algemeen verhoogde havenbedrijvig-

heid met zich brengen zou, ware een zegen voor Paramaribo en de Surinamers."

Het „Handelsblad" geeft bij het artikel het portret van den heer E. B. Fairweather, een Brit uit Honduras, die reeds zeer veel heeft gedaan om de aandacht van het Amerikaansche kapitaal op Suriname te vestigen.

* * *

Naar aanleiding van een Aneta-telegram, het voornemen der Indische Regeering meldende, om met ingang van 1 Januari a.s. de emigratie van Javaansche contractanten onder overeenkomsten, op welker niet naleving straf is gesteld, niet meer toe te laten, schrijft het „Handelsblad" van 10 Augustus, 2e ochtendblad, onder het hoofd „De poenale sanctie".

Het blad betwijfelt de juistheid van dit telegram.

„Er zit aan eene beslissing als ons hier geseind werd, dan ook meer vast dan alleen het ondersteld belang van Javaansche emigranten.

In de eerste plaats denke men aan onze eigen kolonie Suriname. Zal daar ooit weer een groote landbouw mogelijk zijn, dan kan die alleen met Javaansche arbeiders gedreven worden. Zoolang nu het aantal ingezetenen van dien landaard daar niet zoo talrijk is, dat, gelijk op Java zelf, men uit hun midden de noodige arbeidskrachten kan betrekken, zoolang kan men daar geen berekeningen maken voor eene onderneming zonder dat men op andere wijze zeker is van zijn arbeidskracht. Praktisch gesproken is dat alleen mogelijk bij het bestaan van koeliecontracten. Men bedenke dat het aangrenzende Britsch Guyana, waar men in veel grooter getale en reeds gedurende vele jaren Indiërs heeft doen immigreeren, niet zonder reden voortdurend nog moeite doet om arbeiders-immigratie uit Britsch-Indië praktisch mogelijk te maken. Zelfs onder de daar bestaande omstandigheden echter, met de veel dichter bevolking en de voordeelen, die de export geniet door de „imperial preference", verkeeren de plantages in kwijnenden toestand en kan men er op eenige uitbreiding van dien vorm van landbouw niet rekenen.

Wat verder nog Suriname betreft, bedenke men, dat uiteraard de Duitsche combinatie, die reeds met de exploitatie van de plantage Waterland een begin heeft gemaakt en hoopt aan hare ondernemingen uitbreiding te geven, hare calculatie maakte op den grondslag van de bestaande mogelijkheden, na overleg met de autoriteiten in Den Haag. Zou de Indische regeering hier werkelijk een beslissing kunnen nemen als ons werd gemeld, dan zou zij daarmede weer een mooie kans voor den Surinaamschen landbouw hebben bedorven. Moeten wij de zonderlinge verhouding binnen het Britsche Rijk — te verklaren trouwens uit den oorlog —, waarbij de eene kolonie het economisch leven der andere in de war kan sturen door zulk een beslissing, noodwendig navolgen? Maar afgescheiden hiervan, hoe zal men in die buitenlandsche kringen over de Nederlandsche regeering denken, wanneer zij na het gepleegde overleg zulk een verandering toelaatbaar acht inzake een zoo gewichtigen factor in de berekeningen?"

* * *

In dit verband citeeren wij uit een onderhoud van het „Handelsblad" met Minister de Graaff.

„Over de poenale sanctie:

„Een lastige quaestie. Er wordt veel te veel op rekening van de poenale sanctie geschoven, wat daarmede niet te maken heeft. Overigens kan men wel zeggen, dat algemeen de wenschelijkheid wordt gevoeld om, rekening houdende met de verschillende belangen en omstandigheden, tot een vervanging te komen van de P. S. door andere verhoudingen, tot een geleidelijke afschaffing van de poenale sanctie."

* * *

„De Banier" van 9 Juli, het nieuwe, te Paramaribo verschijnende blad, schrijft onder het hoofd *„Heeft onze balata nog een kans?"*:

„In het jaarverslag van de American Telephone and Telegraph Co. over 1928 is aangekondigd, dat de eerstvolgende 5 jaar een bedrag van 400 millioen pond sterling zal worden besteed o.a. voor het maken van een perfecte kabelverbinding tusschen Amerika en Engeland."....

* * *

De „N. R. Crt." van 8 Augustus, Ochtendblad A, schrijft:

„Reuter meldt ons uit Londen, dat de Engelsche minister van koloniën heeft besloten om een studiecommissie naar Br. West-Indië en Br. Guyana te zenden voor het verzamelen van gegevens inzake den toestand der suikercultuur in die gewesten. De commissie zal hebben na te gaan welke verbeteringen er kunnen worden aangebracht in verband met de heerschende buitenlandsche concurrentie, alsmede op welke manier de suikerindustrie het best gesteund kan worden in haar strijd op de wereldmarkt.

Er is aangedrongen op uitbreiding van de imperial preference, doch de regeering wil daar niet aan, in verband met haar algemeene beginselen op het stuk van handelspolitieke maatregelen."

Curaçao.

Het radiogram.

Wij hebben tot nu toe gezwegen over het bericht in de pers, dat van Curaçao uit bij de regeering ten gunste van dezen gouverneur zou zijn gepleit, daar de inhoud van dit pleidooi niet vermeld werd, en het eene blad den Kolonialen raad, een ander den raad van Bestuur als afzender vermeldde. Het blijkt nu, dat het van de heeren Boomgaart, Statius Muller en Gorsira, leden van laatstgenoemd college, afkomstig is. Wij nemen het hier op, zooals het, zonder vermelding van bron van herkomst, in het *Algemeen Handelsblad* van 7 dezer Av. voorkomt:

„De Ondervoorzitter en de op Curaçao vertoevende leden van den Raad van Bestuur:

Gehoord de mededeeling van Z. E. den Gouverneur ir. L. A. Fruytier, dat hij aan de Hooge Regeering kennis heeft gegeven, dat hij bereid is zijn ambt neer te leggen als de Hooge Regeering van meening mocht zijn, dat hij naar aanleiding van den overval van het Waterfort op Curaçao op 8 Juni 1929 niet naar behooren zijn plicht heeft gedaan;

Gehoord verder de verklaring van Z. E. aan de leden van den Raad, dat hij op den bewusten avond van den 8sten Juni 1929 voor zich had de militaire autoriteiten te dezer plaatse, die hem verklaarden, dat zoowel de kapitein-commandant der troepen als alle in het fort aanwezige militairen ontwapend en gevangen waren genomen, beslag gelegd was door Venezolaansche oproerlingen op alle bruikbare wapens en munitie en alle niet in het fort ontwapende militairen zoodanig verspreid waren, dat zij niet konden worden verzameld, terwijl zij slechts voorzien waren van revolvers, die als aanvalwapen weinig waarde hadden tegenover de door de oproerlingen bemachtigde geweren, zoodat daarom van wering en tegenstand niet het minste succes kon worden verwacht, zulks integendeel de geheele stad zou blootstellen aan mishandeling en moorderij van ingezetenen, plundering van eigedommen en brandstichting; dat daarentegen door de leiders der oproerlingen, alle Venezolanen, aan hem, Gouverneur, de verzekering werd gegeven, dat geen letsel aan Curaçaoënaars zou worden toegebracht, en geen schade aan eigendommen zou worden veroorzaakt als hunne poging, om zoo spoedig mogelijk van het eiland weg te komen, niet werd tegengewerkt en aan het door hen opgeëischt en bemachtigd stoomschip „Maracaibo" alle faciliteiten werden verleend, om ten spoedigste te vertrekken; dat hij dus op den bewusten avond geheel ontbloot van weermiddelen stond voor een overmacht en hem geen andere keuze was gelaten dan door beleid Curaçao en bevolking te behoeden voor moord, plundering en brandstichting, en dat hij daarom den loodsdienst order gaf zoo spoedig mogelijk het stoomschip „Maracaibo" met de oproerlingen uit te loodsen; dat ook hij door de onderhandelingen geheel in de macht kwam van de gewapende bende, die hem, den kapitein-commandant der troepen en acht militairen aan boord van de „Maracaibo" naar de Venezolaansche kust meenam als waarborg, dat de „Maracaibo" ongehinderd deze haven zou uitvaren en op het schip niet zou worden geschoten; en dat hij ten volle overtuigd is door zijn optreden Curaçao te hebben behoed voor een groot ongeluk en zijn plicht naar behooren te hebben gedaan;

Gelet op het feit, dat slechts bij den overval van het fort enkele militairen gewond of gedood zijn, drie burgers verwond zijn, geen plundering, roof of vernieling heeft plaats gehad en de bevolking, alhoewel geheel ontbloot van wapens en dus compleet weerloos, niet is gemolesteerd;

Overwegende, dat, te oordeelen naar het resultaat, de Ondervoorzitter en Leden van den Raad van Bestuur als hun gevoelen uitspreken, dat de houding van den Gouverneur op den bewusten avond, nadat de militaire macht zich geheel had overgegeven en de eer van de vlag niet meer te redden was, correct is geweest en Curaçao behoed heeft voor een groote ramp en dat op Curaçao geen enkele strooming is waar te nemen om aan hem de schuld te geven van het gebeurde op 8 Juni 1929;

Veroorloven zich Uwer Majesteit eerbiedig in overweging te geven:

1e. bij het nemen van eenige beslissing betreffende het beleid van den gouverneur van het bovenstaande wel nota te nemen;

2e. een onderzoek door hoogstaande personen te laten instellen naar gedrag en optreden vóór, gedurende en na den overval van alle civiele en militaire ambtenaren, deel uitmakende van of in verband staande met de politie op Guraçao;

3e. maatregelen tegen de mogelijkheid eener herhaling van het gebeurde te doen nemen en te doen zorgen voor de behoorlijke bescherming van ingezetenen en eigendommen in dit gebiedsdeel."

Dit radiogram werd ter kennis van den Kolonialen raad gebracht, die daarop zich tot de Koningin wendde met het verzoek:

„zoo spoedig doenlijk door eene commissie, bestaande uit hoog en boven iedere verdenking staande personen een omstandig en volledig onderzoek te willen doen plaats hebben betreffende de betreurenswaardige gebeurtenissen op het eiland Curaçao in voormelden nacht en daaraan voorafgegane en daarmede verbandhoudende feiten, zoomede betreffende de handelingen en gedragingen van burgerlijke en militaire landsdienaren in dien nacht, met opdracht tevens ook buiten de zaak staande getuigen en personen, die inlichtingen kunnen verschaffen, te hooren."

Majesteitsschennis.

Een delict, dat misschien nog nooit eerder in Curaçao gepleegd is, daar althans tot de groote zeldzaamheden behoorde. Is het een teeken van de verwording der geesten, het bericht in het *Handelsblad* van 7 dezer Av., dat door den kantonrechter te Willemstad, overeenkomstig den eisch van het O. M., een inwoner van genoemde stad, vroeger in gouvernementsdienst, wegens opzettelijke beleediging der koningin aangedaan door het uiten in het openbaar van zeer beleedigende woorden over H. M. werd veroordeeld tot gevangenisstraf van zes maanden.

Curaçao en „Het Koloniale Boek".

Wij hebben gewacht tot den affloop der tentoonstelling, om onze teleurstelling uit te spreken over de wijze, waarop de afdeeling Curaaço verzorgd is. Het *Algemeen Handelsblad* had ons er reeds op voorbereid, dat er niet veel van Curaçao was en daaruit de voor de hand liggende conclusie getrokken, dat er over Curaçao niet veel verschenen was. Inderdaad, tot die slotsom moest iemand wel komen, die dit gedeelte der tentoonstelling in oogenschouw nam. Er lagen een 10 of 15 boekjes, o.a. Hamelberg, de geschiedenis der W.-I. eilanden, het gedenkboek der Paters Dominicanen in 2 ex., Hoyer Papiamentoe, Abbing *Weemoedstoonen*, Van Kol *Een noodlijdende kolonie* en *Naar de Antillen en Venezuela*, twee aardige boekjes: een *Rekenboek pa muchanan* uit 1882 en een *Catecismo* van Niewindt uit 1874. Zonder veel moeite had men hier te lande een verzameling bijeen kunnen brengen, die minder afgestoken had bij die van Suriname, waarmee onze collega zoo ingenomen was.

Op de krantenmand van 't A. N. V. vonden wij wel *La Union*, niet *La Cruz* en *Boletin Comercial*, toch alle drie bladen in vreemde talen.

Scheepvaart.

La Union meldt: In Mei zijn 172 zeil- en 482 stoomschepen binnengevallen. Van Januari tot Mei waren deze cijfers 778 en 2182. Voortdurend neemt het aantal stoomschepen toe. Dit jaar zal zeker de 5000 overtroffen worden.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

„Uit den vreemde" en Litteratuur-overzicht in een volgend No.

EEN SPREEKCEL TE DJOKJAKARTA.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Met ingang van 15 Augustus a.s. kunnen in het radiotelefoonverkeer met Ned.-Indië ook gesprekken worden gevoerd vanuit en met een in Djokjakarta gevestigde spreekcel.

Op deze gesprekken is het tarief van de tweede zône van toepassing (*f* 33.— voor een gewoon gesprek van 3 minuten).

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. te 's-Gravenhage, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Jan Pieterszoon Coen", hetwelk 17 Augustus a.s. te Genua verwacht wordt, Zondagmorgen 18 Augustus a.s., des morgens 11 uur aan het Staatsspoor zal aankomen.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mr. C. M. Wisseman, Rechterlijk Ambtenaar, van Speijkstraat 206, 's-Gravenhage.
P. A. Vis, Gouv. arts bij den D.V.G., Maliesingel 30, Utrecht.
J. M. K. Krol, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O., Ubbergscheweg 156, Nijmegen.
Mr. P. Bollen, Administratief ambtenaar bij het Binnenl. Bestuur, François Valentijnstraat 145, 's-Gravenhage.
I. S. Th. Poutsma, Administratief ambtenaar bij het Binnenl. Bestuur, Ferd. Huijcklaan 47, Baarn.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mevr. M. Th. S. van Steenwijk, geb. Hartong, Onderwijzeres 3e kl. bij het O.E.L.O., Kleverparkweg 80rood, Haarlem.
G. J. Rienking, Assistent-resident bij het B.B., Pijnboomstraat 70, 's-Gravenhage.
W. A. Ch. B. Pachlig, Ad. controleur van de Belastingen, p/a Nederlandsche Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mevr. C. Roldanus, geb. Schrijn, 1e klerke bij de S.S. en Tramwegen, Parkweg 211, Voorburg.
N. J. A. Roldanus, Commies bij de S.S. en Tr., Parkweg 211, Voorburg.
F. Th. P. Gasper, Radiocommies 1e kl. bij de P.T.T., Weimarstraat 135, 's-Gravenhage.
H. Neukirchen, Opzichter 1e kl. bij den dienst voor W. en E., Carpentierstraat 63, 's-Gravenhage.
G. Doornink, Directeur der Holl-Chin. Kweekschool te Mr. Cornelis, Groesbeekscheweg 20, Nijmegen.
D. A. Stephan, Ingenieur 2e kl. bij de P.T.T., Ant. Heinsiusstraat 77, 's-Gravenhage.
J. L. Sommeling, Wd. werktuigkundig electrotechn. hoofdopzichter bij den dienst van de Mijnbouw, Weimarstraat 420, 's-Gravenhage.
G. Huis in 't Veld, tijd. wd. opz. 1e kl. van de Landsgebouwen, Parklaan 7, Haarlem.
Mr. H. A. Flothuis, Lid bij de Weeskamer te Batavia, Oosterloostraat 7, Voorburg.
Dr. L. Kirschner, Gouvernements arts 1e kl. bij het Inst. Pasteur, p/a Ned. Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
W. Meyneken, Directeur 2e kl. bij het Gevangeniswezen, Soendastraat 20, 's-Gravenhage.
F. E. Smith, 2e werktuigkundige bij de Gouv. marine, Populierstraat 20, 's-Gravenhage.
J. Tolk, Hoofd van het Internaat der Opleidingsschool voor Inlandsche Ambtenaren, Domselaerstraat 41huis, Amsterdam.
Ir. H. J. van Lohuizen, Wd. hoofdingenieur leider der Boekit Asammijnen, p/a Nederlandsche Handel Maatschappij, 's-Gravenhage.
F. H. Füglistahler, Hoofdopnemer e kl. bij het Boschwezen, Azaleastraat 68, 's-Gravenhage.
Mr. J. N. Greidanus, Adj-inspecteur van Financiën, p/a J. Lawerman, Spijkerbordsbrug bij Dokkum.
Mr. J. G. de Boer, Landrechter te Buitenzorg, Valkenboschlaan 275, 's-Gravenhagg.
straat 37, 's-Gravenhage.
Chr. Vlasboom, Kapitein der Infanterie, Obrechtstraat 303, 's-Gravenhage.
F. A. M. Harterink, 1e luitenant der Infanterie, Sweelinckstraat 147, 's-Gravenhage.
C. R. van Boldrik, 1e luitenant der Artillerie, Columbusstraat 208, 's-Gravenhage.
H. Hanssen, 1e luitenant der Artillerie, Columbusstraat 208, 's-Gravenhage.
J. F. W. L. Goslings, Kapitein der Infanterie, Van Imhoffplein 19, 's-Gravenhage.
F. W. Laupmann, Kapitein der Artillerie, Hendrikstraat 14a, Breda.
J. van Rees, Officier van Gezondheid 1e kl., Bronckhorststraat 42huis, Amsterdam.

MET PENSOEN.

C. Hensen, Verpleger e kl. bij het Krankzinnigenwezen, Kerkstraat 107, Wassenaar.
G. Julsing, Tijd. wd. controleur 1e kl. bij de P.T.T.-dienst, Brussel, Hotel Botanique, 65, Rue St. Lazare.
Ir. A. Th. van Dapperen, afd. chef bij het bedr. der S.S. en Tr. op Java, Berkenlaan 23, Zeist.
Ds. B. J. Audier, Predikant bij de Prot. Gem. te Soekabemi, Valkenboschlaan 25, 's-Gravenhage.
J. H. Duijverman, Hulpprediker te Amboina, Nieuwe Parklaan 87, 's-Gravenhage.
F. A. de Witt, Alg. ontvanger te Koeta Radja, Klimopstraat 180, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 7 tot 14 Augustus.

Nieuwe Leden — **Geïntroduceerd door:**

O. Boomsma, Hoofdofficier b.d. Bergen op Zoom, van Hasseltstraat. *f* 5.
H. J. van Gruting, cand.-Notaris, Bergen op Zoom, van Dedemstraat 5. *f* 5.
W. Laane Fick, Bergen op Z., Oosterboulevard 85. *f* 5.
Bruseker te Halsteren (N.-B.) *f* 5.
} Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.

W. F. van Heusden, Secretaris van het Algemeen Nederlandsch Verbond, Afd. Amsterdam (W.), Surinameplein 9. *f* 5 .... In plaats van Jules Ed. Gerzon, de Lairessestr. 149.
E. D. Tempelman, p.a. Kon. Paketvaart Mij. te Weltevreden. *f* 5 .... den heer B. Hoekstra te Den Haag.

Rectificatie: A. Horning, Jozef Israëlsplein 11, Den Haag.
Jonkvrouw C. Gravin van Limburg Stirum, Huize *Ny*enburgh, Eusebius Buitensingel 69, Arnhem.

Afschrijvingen

Jules Ed. Gerzon, als Secretaris van het Algemeen Nederlandsch Verbond, Amsterdam, de Lairessestr. 149.
S. Leuvenberg, Nijmegen, Franschestraat 69.

Adresveranderingen

L. Kuiper, Haarlem, Zomerluststraat, van: 22, naar 12.
Ir. C. Wolterbeek, van: Zutphen, Deventerweg 121, naar: Haarlem, Westerhoutpark 6. *f* 5
Holland-Deli Compagnie, Amsterdam, van: Keizersgracht 198, naar: Heerengracht 586.
A. I. Luteijn, Adm. Ambt. B.B., van: Leiden, Rijn- en Schiekade 67, naar: Breskens, Spuiplein K. 264..
F. W. Laupman, Kapitein Art., van: Tjimahi, naar: Breda, Hendrikstraat 14a. *f* 5.
G. G. van Everdingen, Generaal-Majoor, van: Breda, Kasteelplein 10, naar: Den Haag, Bildersstr. 19. *f* 5.
E. S. C. de Veer Abrahamsz, Oud Advocaat-Generaal, van: Curaçao, naar: Den Haag, Perponcherstraat 136. *f* 5.
H. H. de Cock, Resident m.v., van: Den Haag, Statenlaan 54, naar: Pension „van Remmerde", Koningslaan 2, Utrecht. *f* 5.
G. D. Langereis, van: Den Haag, Statenlaan 39, naar: Amersfoort, Barchem Wuytierslaan 54. *f* 5.
Familie E. von Bose (vroeger: mevrouw von Bose—Heins), Voorburg, Koninginnelaan, van: 4 naar: 1.
H. B. L. Braam, Inspecteur Eerste Nederlandsche Den Haag, van: Verhulststraat 83, naar: 2de Schuytstraat 151.
J. H. Delgorge, Oud Hoofd-Inspecteur Opium-Regie, Den Haag, van: Beeklaan 482, naar: Antonie Duyckstraat 120.
O. Löwenheim, Den Haag, van: Adelheidstr. 250, naar: Wagenaarweg 11.
Rectificatie: A. C. Deenik, blijft: Directeur van de *O.S.V.I.A.* te Fort-de-Kock.
J. G. van Heyst, oud-Resident, Den Haag, Juliana van Stolberg*plein* 10.

UMMER 34 DONDERDAG 22 AUGUSTUS 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

ET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) t inbegrip van kostelooze toezending van het loniaal Weekblad.

e Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verhenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat n overzicht geeft van den werkkring en de vooruitchten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor e industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond n Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. skuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie n de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal Dinoyo.

ewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! ijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

L. U. VAN STENIS †.

Te Breda is na kortstondige ziekte in den leeftijd van 63 jaar overleden de heer L. U. van Stenis, oud-Resident van Bali.

Door dit overlijden treft ook onze Vereeniging een ernstig verlies.

Het is nog slechts enkele maanden geleden dat de heer Van Stenis de leiding der afdeeling Breda op zich nam, onder moeilijke omstandigheden. En wie de jaarlijksche algemeene vergadering, op 22 Juni gehouden, heeft meegemaakt, heeft wel sterk den indruk ondergaan, dat de voorzitter der afdeeling aldaar de rechte man ter rechter plaatse was. Het Hoofdbestuur had daarvan bereids de overtuiging verkregen en veel werd dan ook nog van hem verwacht. Het heeft niet mogen zijn; de dood maakte een einde aan dit welbesteed leven.

Onder de Indische gepensionneerden heeft de thans overledene geen aansluiting gezocht bij de „heksluiters”, bij die categorie welke met de carrière tevens afgerekend hebben met de gemeenschap; integendeel, hij behoorde tot hen die terecht meenen dat het gegaarde kapitaal aan kennis, ervaring en zelfontwikkeling ten goede behoorde te komen aan zijn medeburgers. Hiervan getuigen wel de vele functiën welke hij in de plaats zijner inwoning, tot aan zijn dood, bekleedde. Onder deze het voorzitterschap der afdeeling Breda onzer Vereeniging, dat hij, hoe kort ook helaas, heeft waargenomen op een wijze waarvoor men hem dezerzijds blijvend erkentelijk zal zijn.

HET HOOFDBESTUUR.

Vriendschapsbetrekkingen tusschen Abessinië en de Oost-Ind. Compagnie in de zeventiende eeuw.

door

Pr. C. WESSELS [1].

Een Nederlander, dien reislust en avontuurlijke zin naar het aloude Ethiopië mocht brengen, kan daar, wanneer hij zijn tochten uitstrekt naar de streken rondom het Tana-meer, in het landschap Dembea een ongedachte verrassing beleven. In de nabijheid der vroegere hoofdstad Gondar, aan de noord-oostzijde staat op een hooge, open plek, welke door een muur wordt afgesloten, een oude kerk aan de H. Drievuldigheid toegewijd. In den lagen toren boven den hoofdingang van den muur hangen 2 klokken, die tot op heden worden geluid. Een opschrift dragen zij niet, maar onomstootbaar staat vast...... dat het Hollandsche kerkklokken zijn! Niet onmiddellijk uit het moederland zijn zij in dit ontoegankelijke bergland binnengekomen, maar met een reusachtigen omweg, via Batavia, als een geschenk van de Oost-Indische Compagnie aan den machtigen Negus Jyasu Adyam Sagad. [2]

Hoogst eigenaardig zijn de vriendschapsbetrekkingen van het afgelegen en ongenaakbare Abessinië met het machtige handelslichaam in het verre Oosten. Zij bestonden reeds tijdens de regeering van Fasilidas Alam Sagad (1632—1666) en werden voortgezet door zijn zoon Johannes Alaf Sagad (1666—1680), die in 1673 een bijzonderen gezant naar den toenmaligen goeverneur-generaal afvaardigde. Onder zijn opvolger Jyasu Adyam Sagad maakte dezelgde gezant nog tweemaal de lange reis naar Java. Toen kwam het einde met een eenigszins dramatisch slot.

Een overzicht dier gebeurtenissen bieden de volgende bladzijden. [3]

Wat Negus Fasilidas aanleiding heeft gegeven tot een eerste kennismaking met de Oost-Indische Compagnie is onbekend. Zijn regeering begint met de groote vervolging der bloeiende katholieke missie door den onvermoeiden arbeid van P. Pero Paez opnieuw opgebouwd. De Patriarch van Ethiopië, P. Alphonsus Mendez, S.J., wordt eerst met alle missionarissen naar Fremona in Tigre verbannen, daarna wordt hem in 1634 elk verder verblijf in het rijk ontzegd en eindelijk wordt hij aan de Turken uitgeleverd, die hem te Massaoea en daarna te Soeakin aan de Roode Zee gevangen

houden. In deze laatste stad ontmoet hij in ditzelfde jaar een Duitscher, den Lutheraan Peter Noling, met wien hij verschillende gesprekken over geloofszaken houdt. [4]) Deze Peter Noling is beter bekend onder den naam Peter Heyling. Hij was afkomstig uit Lübeck en kwam in 1634 Abessinië binnen, waar hij spoedig tot hooge waardigheden opklom en grooten invloed kreeg op Fasilidas en diens opvolger. Volgens Bruce was hij goed beslagen in het Romeinsche recht en zou het plan hebben gehad zijn nieuw vaderland met een dergelijk wetboek in de landstaal, het Geez, geschreven te verrijken. [5] Dit werk heeft hij echter niet voltooid, want na bijna een halve eeuw viel hij bij het begin der regeering van Jyasu in ongenade, werd verbannen en stierf op reis. [6]

Basset [7] en Rein vermoeden nu, dat deze Heyling een belangrijk aandeel heeft gehad in het aankoopen dier eerste betrekkingen. Wanneer dit zou gebeurd zijn en op welke wijze weten wij niet.

Zooveel te uitvoeriger zijn wij ingelicht over de volgende periode. Fasilidas was in 1666 overleden en opgevolgd door zijn zoon Johannes Alaf Sagad. Deze wenschte de goede verstandhouding te bestendigen en ging in 1673 over tot het uitzenden van een gezantschap. Zijn vertrouwensman was een zekere Moerad. Deze was een Christen-Syriër uit de omstreken van Aleppo, die zijn geloof verzaakt had. [8] Zelf noemde hij zich een Armeniër, terwijl de Kroniek van Ethiopië over hem spreekt als een Egyptischen koopman. [9] Volgens den predikant te Batavia Melchior Leidecker kon hij lezen noch schrijven of veinsde althans dit niet te kunnen. [10] In elk geval behoorde hij tot de invloedrijkste gunstelingen van de Abessinische vorsten en nog in December 1700 schrijft de Fransche geneesheer Charles Poncet, die toen zelf in Abessinië verbleef, dat hij reeds zestig jaar in hun dienst stond. [11]

Met een brief voor den Goeverneur-Generaal en eenige geschenken, paarden en zebra's, aanvaardde

[1]) Met toestemming van den schrijver overgenomen uit „Studiën, Tijdschr. voor Godsdienst, Wetenschap en Letteren”.

[2]) Zie: E. Rüppell, *Reise in Abessynien*. Dl. II (Frankfurt a. M. 1840) blz. 120. G. K. Rein, *Abessinien. Eine Landeskunde nach Reisen und Studiën in den Jahren 1907—1913*. Dl. III (Berlin 1920) blz. 5.

[3]) Voor hetgeen Abessynië betreft zijn de voornaamste bijzonderheden in hoofdzaak ontleend aan drie werken van den bekenden geschiedschrijver over dit land: Job Ludolf: *Historia Aethiopica*, (Francofurti ad Moenum 1681); *Commentarius ad suam Historiam Aethiopicam antehac editam*, (Francof. ad M. 1691); *Appendix ad Historiam Aethiopicam Jobi Ludolfi illuisque Commentarium*, (Francof. ad M. 1693). Belangrijk zijn ook: Enno Littmann, *Iets over de betrekkingen tusschen Nederland en Abessinië in de zeventiende eeuw*, in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, Dl. LIV (1902) blz. 477—500; *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India*. Anno 1675. (Batavia-'s Hage 1902) en voor den persoon van den gezant *Relatio Historica de Choadja Morado, regis Aethiopiae quondam anno MDCLXXV et sequentibus ad Batavos misso legato, ex schedulis manuscriptis hausta*, in Ludovicus du Four de Longuere, *Dissertationes de variis Epochis et anni forma veterum Orientalium etc. etc.... ex manuscriptis eruit Joan. D. Wincklerus*. (Lipsiae 1701) blz. 337—356.

[4]) C. Beccari S.J., *Rerum Aethiopicarum Scriptores Occidentales inediti*. Dl. IX (Romae 1909) blz. 206.

[5]) James Bruce of Kinnaird, *Travels to discover the source of the Nile in the years 1768—1773*. Dl. III (Edinburgh-London 1790), blz. 627.

[6]) Ludolf, *Appendix*, blz. 26.

[7]) R. Basset, *Etudes sur l'Histoire d'Ethiopie* in Journal Asiatique, septième série, tome XVIII (1881), blz. 371.

[8]) Beccari, op. cit. Dl. XIV (Romae 1914), blz. 89 *„Christiano soriano, rinegato e circonciso.”*

[9]) Basset, op. cit. blz. 301.

[10]) Du Four de Longuere, op. cit. blz. 346.

[11]) Beccari, op. cit. Dl. XIV, blz. 116. Zijn neef Moerad junior kwam dank zijn oom eveneens tot hooge waardigheden en werd o.a. door Jyasu in 1700 als gezant naar Lodewijk XIV gezonden.

Moerad de lange reis. Deze ging eerst naar Soerate, waar de Compagnie een handelskantoor had. Hier liet hij twee Arabische paarden onder de goede zorgen van den Commissaris Willem Volger achter, omdat deze dieren „om de incommoditeyt van de Moorsche scheepjes", waarmede hij zijn verderen tocht maakte, niet goed vervoerd konden worden. De beide anderen waren reeds gestorven. Malakka werd zijn tweede pleisterplaats en vandaar werd 27 December 1674 zijn komst te Batavia aangekondigd.[12]) Met 't jachtje „'t Wapen van Arnemuyden" kwam dan 3 Februari 1675 „de ambassadeur van den Konink van Abassina, gelegen in 't lant van Africa" in de hoofdstad van Indië aan.

Hij kreeg aanstonds onderdak bij de Nieuwe Poort en op 8 Februari ontving Johan Maetsuyker hem in plechtige audientie. „Met een statie van drie carrossen" werd hij afgehaald. Het eerste was een Compagnie's carros met vier paarden: daarin de gezant „sijnde een Armeniër, genaamt Moerat" met den ontvanger Willem van Outhoorn en den sabandar Ocker Ockersen, „bij haar hebbende den brief in een silvere lampet schootel, overdect met een geel sattyne cleet, op de handen van een helmbaardier, die daarmede voor in deselve carros, tegen 't aengesigt van den gesant, regt over sat." Dan volgde een rijtuig met twee paarden voor den heer Pieter van Hoorn en nog een met dezelfde bespanning voor den Secretaris. Vóór dezen stoet uit ging te voet een korporaal met zes soldaten „in volle geweer" en achter deze „twee zeer raar gestreepte woutesels tot vereeringe by den voorsz. ambassadeur medegebragt, die door haar volck met toomen geleydt wierden even aghter den stalmeester Jan de Ruyter, die deselve te paart voorreedt."

Nadat de gezant, die een lang purperzijden kleed droeg en een roode muts met witten tulband, was binnengeleid in de groote vergaderzaal van de woning van den Goeverneur-Generaal, werden de gebruikelijke saluutschoten gelost. Dan opende de secretaris Jan van Riebeek den brief, welke in een fluweelen omhulsel was ingenaaid en liet hem „overluyt" door een tolk voorlezen. Vervolgens werden ververschingen aangeboden zijnde „volgens costume siry pinangh en een dronck wijn," waar Moerad „maar sober de mont aansette". Ten slotte hield deze laatste nog een redevoering over Abessinië, waarna hij met dezelfde ceremonieel weer naar zijn verblijf werd teruggebracht. De woudezels kregen een plaatsje in den paardestal der Compagnie, „naardat deselve eerst het casteel eens rondgeleydt en aan de heeren raaden en juffrouwen voor derselver huysen verthoont waren." [13])

Nu werd met begrijpelijke nieuwsgierigheid de brief vertaald, die niet in 't Ethiopisch of Amhaarsch, maar in 't Arabisch, als de meer gebruikelijke handelstaal, geschreven was. De inhoud viel tegen. Niets wat politiek of handelsbelangen betrof werd aangeraakt; het waren feitelijk alleen „verscheyde complimenten". Het loont de moeite dit model van Oosterschen briefstijl in zijn geheel te laten volgen.

In den naame Godes, des ontfermers en genade, etc.

„Deze brief komt van den g'eerden Conink, den grooten Vorst, Conink van verscheyde volckeren, die befaamt is in dapperheyt, mannelycke deugt en weldadigheyt, die bekent is by het aanhangsel van de ordres van Vorstelyke eerwaardigheyt; wiens glorieuse staat groot en uytmuntende is en syn koninckryck heerlyk en edel tot eere van de secte der Jacobiten ende de beschermer der christelycke religie, den Conink Aefsafsid, soone van Sulthan Alem Sadsid; Godt verlenge syne dagen en bevestige syne gerichten en regeringe in deze ende in de toekomende eeuwen.

„Dat dese brief bestelt werde ter hant van dien geenen, die is de heerlykheyt der christelycke religie ende derselver columme of te vast betrouwen ende de schilt ende krygsmantel van christenheyt ende derselver steunsel; die in plaatse van Aärons rock gekomen is; die eenlyck sich houdt aan de claare ende ongetwyffelde bewysen der Evangelisten; die verciert is met goddelycke gaven; die ryck is in staat van eere en heerlykheyt, sonder te behoeven veele omstandigheyt van titulen; die met syn stantvastigh besluyt betragt ende onderhout vrundschap met de vrunden ende haar tot een aangenaam steunsel verstreckt, den capteyn van Batavia; Godt geve hem syn volle hoop en lanck lev[en] en verheuge de volckeren allesints van hoogen [en] laagen staat wegens syne weldaden.

„Wyders hetgeene by een gesamelt is door cla[re] aanschouwingen en wackere verstanden, neve[ns] onze genegentheyt tot het onderhouden van 't ve[r]bont, ende dat wy weten, dat daartoe van nood[e] zy vrundschap en onderhoudinge van contracte[n], schoon ons geen nootsaakelykheyt en prest; Go[dt] zy loff door syne continueele weldaden aan ons [en] suyvere genade; Godt stelle uw in de plaatse [en] voorregt van die geen, aan wien niet verborgen [is].

„En vermits tot ons gekomen is de schoonhe[yt] van uwe faam in de buyten gewesten der were[lt] ende de vermaartheyt van uwe gerechtigheyt in [de] groote steden en landschappen en wij reeds ke[n]nisse hebbende van de vrundschap en liefde tu[s]schen uw en onsen vader, Alem Sadsid, wegens [de] treffelycke maniere en gewoonte van doen en[de] van 't goet heymelyk verstant en vrundschap, co[n]sideratie en correspondentie, heeft ons gemoet o[n]getrocken tot het hermaaken van gemeenschap m[et] uw en om met uw gemeenschap van besendinge [te] plegen door onsen dienaar, Moeraed den Armeni[ër] met yets raars, synde 4 paarden en 2 gestreep[te] woutesels, synde een middel tot het aankomen en[de] vrundschap maaken; neemt deselve aan sond[er] misnougen; vertrouwe (soo het Gode belieft), dat ['t] wesen sal vrundschap naar gewoonte met toen[e]minge; ende van alles, datter zy van uw dienst la[at] het ons weten, opdat wy de uytvoeringe daarv[an] bevlytigen (soo 't Gode belieft) tot onderhoudin[ge] van 't verbondt van vrundschap.

Wij bidden Godt, tot welcken wy namaals keer[en] moeten, dat hy strecke syn zegen en vergroote sy[ne] genaden en ons tot contentement in vrundsch[ap] vereenige, want hy is de aanschouwer van der me[n]schen saacken.

Geschreven in de maand Moharrangh, syn[de] April, in 't jaar van Ara ofte de vlucht Machome[t] 1083 etc." [14])

(Slot volgt).

[12]) *Dagh-Register*, anno 1674, blz. 349.

[13]) *Dagh-Register*, Anno 1675, blz. 60—61.

[14]) *Dagh-Register*, anno 1675, blz. 61—62. Ludo[lf] *Commentarius*, blz. 244—245 en *Appendix*, blz. 9—1[.] geeft den Arabischen tekst en een Latijnsche vertalin[g] Littmann, op. cit. blz. 482—484 eveneens den Ara[bi]schen tekst met correcties en een Nederlandsche ve[r]taling.

Agrarische regelingen in Nederlandsch-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Van de hand van den heer B. Alkema is ve[r]schenen een boekje onder den titel van „Agrarisch[e] regelingen in Nederlandsch-Indië". De schrijver, d[ie] reeds jaren lang leeraar is aan de Middelbare Ko[]loniale landbouwschool te Deventer en lector aa[n] de Universiteit te Utrecht, is tot de uitgave gek[o]men, omdat hij als docent aan voornoemde scho[ol] met zijne leerlingen blijkbaar oppervlakkig beha[n]len moest de regeling op agrarisch rechtsgebied. [In] zoover was dit een teleurstelling, omdat de ve[r]wachting gewekt zou kunnen worden, dat hier d[e] geheele materie zou behandeld zijn, zooals die bij[] voor het tweede deel van het groot notaris-exame[n] in Nederlandsch-Indië vereischt wordt. Dit is ni[et] de bedoeling van den schrijver, zooals deze zelf i[n] zijn voorwoord aangeeft. De aanleiding tot het i[n] druk doen verschijnen is om ook anderen, die stra[ks] in Indië terecht zullen komen, daarvan het noodig[e] profijt te doen trekken.

Het boekje doorloopende trof mij op blz. 1, da[t] vermeld is, dat een wetsontwerp met betrekkin[g] tot de beroemde domeinkwestie was ingediend[] ter uitbreiding van artikel 62 van het Regeerings[]reglement (thans art. 51 van de Indische Staats[]regeling). Volledigheidshalve had vermeld moeten []worden, dat deze herziening van de agrarische we[t] allang van de baan is en ingetrokken door den Minister van Koloniën.

In het slot vinden wij de mijnbouw-ontginning[], die echter in vakkringen niet tot de agrarische regelingen gerekend wordt en dan ook niet ver[]eischt worden voor het notariaat.

In leestrant is nu alles wat op agrarisch gebied bekend is, aaneengeregen, zoodat men kan spreke[n]

n opstelletjes over de verschillende rechten op grond, voorop gaan de Inlandersrechten, daarkomen de zgn. Europeanenrechten. Achtereengens worden besproken het beschikkingsrecht, bewerkings- of bouwrecht, het bezitsrecht, rbij wordt vrij lang stil gestaan. Op blz. 6 b.a. rdt de indruk gewekt, dat niet-Inlanders nooit nnen komen tot eigenaars van met Inl. bezitsht belasten grond; op blz. 23 echter wordt aangeven hoe, populair gezegd, een Europeaaan grond kan komen van een Inlander.

Over de beide soorten van Inlandsch bezitsrecht, individueele en het communaal of gezamenlijk itsrecht (eener desa) is ook gesproken; voorts mogelijkheid om van het communaal tot het inidueel bezichtrecht te geraken, zgn. conversie n bezitsrecht.

Voorts wordt de ontginning besproken, alleen anders kunnen ontginningsrecht verkrijgen, r Java is het ontginningsrecht sterk aan bann gelegd, terwijl voor sommige gewesten op de itenbezittingen evenzoo een regeling getroffen in alle overige gewesten is nergens een regeling vinden, die het recht breidelt.

Te veel aandacht wordt m.i. gewijd aan het zgn. arisch eigendomsrecht, een recht alleen eigen n den Inlander, dat zijn bezitrecht een schrede hoog voert, maar, waar hij door zijn adatrecht vig staat, allerminst behoefte heeft aan een hem eemd westersch rechtsbegrip, dat men hem wil dringen, is het agrarisch eigendomsrecht in de aktijk evenals de uitwerking van de conversie n doode letter geworden.

De grondverhuring wordt genoegzaam besproken een indruk te krijgen van de moeilijkheden, de suikerindustrie bijv. hoe langer hoe meer onvindt door de vaststelling van allerlei zgn. beermende bepalingen van den Inlander als verurder. Gaat men daarin te ver, dan zou wel eens nnen blijken, dat de kip, die de gouden eieren voor Java's bewoners legt, geslacht blijkt te zijn Java geen positie meer op wereld-suikermarkt kunnen innemen.

De landverhuur in de Vorstenlanden, die uitnderlijk geregeld is, wordt elders in dit boekje genomen. De bespreking van het oude landhuurglement had in dezen druk veilig achterwege aten kunnen worden, daar e reorganisatie volid en dus de Vorstenlanden op gelijke lijn, wat treft de grondverhuur door deszelfs bewoners, steld kan worden.

Van de rechten op den grond door Europeanen te oefenen is wel die in erfpacht de voornaam. De erfpachtsordonnantie, zoo die voor Java Madoera als die van de Buitenbezittingen en or de zelfbesturen aldaar is daarom van het ootste belang. Daarnaast is voor de Buitenbezitgen van belang het te verkrijgen recht van ondexploiratie. Over 10 jaar hoopt men het vel van de particuliere landerijen tot het veren gebracht te hebben.

Het geheel is een werkje, dat door zijn populaire ze van inrichting en bespreking de moeite ard is ook buiten de kringen van leerlingen te ngen; voor hem, die weten wil, hoe de suikerluur werkt in onze Oost, hoe de thee op woeste nden door ondernemingen door wetgevende belingen is vastgelegd, kan het noodige in des ren Alkema boekje daarover vinden. Voor hitecten, voor ondernemers, voor huizen-bouers kan het ook nuttig zijn, kennis te nemen van wijze, hoe aan grond te komen.

Gelet op hetgeen in het voorwoord staat, kan boekje aanbevolen worden.

Nog eens: de „Oldenbarnevelt".

Naar aanleiding van het stukje in het „Koloniaal Weekblad" van 15 Augustus werd mij de opmerking gemaakt, dat de naam van het beschreven mailmotorschip niet eindigt met een *d*, maar met een *t*. Er de uitnoodigingskaart op naziende, bleek dit juist. Maar ik meen eenige clementie voor deze verschrijving te mogen inroepen; want bij het merkwaardige schouwspel van de tewaterlating als mede bij de samenstelling van de beschouwing daarover, werd ik zoo in beslag genomen door het grote en veelzijdige, verbonden en eigen aan den „singulieren" naamgever alsook aan diens waardigen, zij het ook slechts voorwerpelijken naamdrager van bijna 3½ eeuw later, dat het mij ontgaan op de laatste letter van de laatste lettergreep van een langen naam te letten, zoodat ik die, op den klank afgaande, meende te moeten laten eindigen met de hedendaagsche d. Weer eens een bevestiging van het woord, dat er ook op de kleintjes gelet moet worden.

Intusschen heeft de aandachtvestiging op dezen fout ook hare goede zijde, want daardoor kan ook nog zeker ander verzuim aangevuld worden. Er had nl. ook nog moeten worden gewezen op den buitengewoon korten, ja weergaloozen tijd van afglijden van het schip; zoo kort, dat hij ook wel bijkans „singulier" kon heeten. De overgang van de helling naar het water heeft ongeveer evenveel minuten geduurd, als het schip er jaren op heeft bestaan, nl. anderhalve of zelfs nog minder. Het ging verwonderlijk snel; iedereen, ook de man van het vak, was hoogelijk verbaasd, toen hij het gevaarte van 11.000 T. dadelijk na de 3 sirenestooten in snel glijdende beweging zag komen. De vele toeschouwers hadden het gaarne langzamer van de helling of juister de slede, zien afglijden.

Een bijgeloovig Westerling zou allicht denken, dat op zijn minst één der directeuren in de daaraan voorafgaande week een hoefijzer moet hebben gevonden en een animistisch gestemd Oosterling zal het echter toegeschreven willen hebben òf aan een bijzonderen „slametan" of „pekaoelan" door de Maatschappij „Nederland", òf aan de nauwgezette raadpleging van den „primbon" of „pétangan" voor een goeden dag en een goed uur, waarop de tewaterlating moest geschieden, door de directie.

Maar van dergelijk bijgeloof of zelfs geloof geheel los staande, kan dit uitstekende verloop alleszins goeden grond geven voor meer dan hoop, maar voor zelfs de zekerheid, dat de Oldenbarnevelt, dank zij al het technische vernuft, daarin geconcentreerd, aan de hooge daarin gestelde verwachtingen ten volle zal beantwoorden: „gelyck een braef ende bequaem vaartuigh in de twintigste eeuw betaemt". Deze uitspraak moge tegen den maritiemen „adat" in wel wat te vroeg gedaan zijn, maar zal bij den proeftocht nog wel en meer dan eens ten volle en op goede gronden herhaald worden.

E. S.

Van Week tot Week.

Dinsdag 13 tot Maandag 19 Augustus.

Gratie verleend. Buitenzorg, 10 Augustus. De gouverneur-generaal verleende gratie aan den door den Landraad van Sawahloento wegens moord op den spoorwegopzichter Leurs te Siloengkang tijdens de onlusten aldaar begin Januari 1927 ter dood veroordeelden beklaagde, en veranderde die straf in levenslange gevangenisstraf.

De arbeidstoestanden ter Oostkust. Het oordeel van het Kantoor van Arbeid. Batavia. In een contramemorie op het adres der Planterserveenigingen, zegt het Kantoor van Arbeid o.a.: dat het aantal aanslagen wegens handtastelijkheden verminderd, maar dat wegens ontactvol optreden vermeerderd is. Het „snauwsysteem" is op verreweg de meeste ondernemingen niet verminderd. Terugkeer van het systeem van ondervraging van in groote groepen verzamelde koelies naar dat van afzonderlijke ondervraging, wordt met beslistheid ontraden. Het eerste systeem heeft herhaaldelijk onvolkomenheden aan het licht gebracht, die anders vermoedelijk niet zouden zijn gebleken. Het Kantoor ontkent dat de koelies in het systeem een aanmoediging zagen tot slecht optreden. Van toeneming van de aanslagen op intensief gecontroleerde ondernemingen is geen sprake. Op tientallen van ondernemingen is nimmer iets voorgevallen, daarentegen vond op een onderneming in het jaar 1928 een achttal aanslagen plaats, waarvan er zes door den beheerder voor de Arbeidsinspectie werden verzwegen, welke met haar „provoceerenden invloed" tijdens dat jaar niet eenmaal op de onderneming geweest was.

De Arbeidsinspectie is overtuigd, dat het aantal aanslagen snel zal verminderen, wanneer de requestranten de hand diep in eigen boezem steken en erkennen zullen dat het bestaande arbeidsstelsel nog voor heel veel verbeteringen vatbaar is.

Ernstige overweging verdient;

een meer gematigde en meer redelijke bejegening van het werkvolk;
mildere opvatting van de fouten en gebreken;
meer kennis van de taal en de adat, alsmede de gewoonten van het werkvolk;
meer gelegenheid tot ontspanning der koelies;
meer belangstelling in hun nooden en behoeften;
kortere werktijden;
strenge maatregelen tegen overtreding van den wettelijken arbeidstijd;
invoering van een wekelijkschen rustdag;
hoogere op de vrije arbeidsmarkt gebaseerde loonen;
het scheppen van een gezonde verhouding tusschen het aantal mannen en vrouwen;
bevordering van het huwelijk en het gezinsleven door premies en een spoedigen aanbouw van kolonisatiekampongs;
hoogere eischen voor de benoembaarheid en betere salarieering van de mandoers;
afschaffing van de premie voor mandoers bij reëngagement van de koelies; invoering van een premiestelsel voor goed werk en goeden omgang met de koelies;
verbetering van het werfsysteem en de selectie;
minder mutaties van beheerders en assistenten;
vermindering van den druk van de directies en hoofdadministraties; en
geleidelijke afschaffing van de poenale sanctie.

Een algemeene bond van werknemers in de cultures ter Oostkust? Medan, 12 Aug. Een vergadering van assistenten benoemde een werkcomité ter stichting van een Bond van Planters, gelijkwaardig aan de A.V.R.O.S. en D.P.V., welke bond zal omvatten de assistenten, de administrateurs, de ondernemingsboekhouders, de doktoren, de veeartsen enz. Reeds 217 betuigingen van adhaesie zijn binnengekomen.

Ned.-Ind. Radio-Omroep. Batavia. Op de Nota van wijziging van het jaar 1930 wordt voorgesteld de Ned.-Ind. Radio Omroep Mij. een voorschot te verstrekken van ƒ 150.000 en een bijdrage van ƒ 50.000, in de exploitatiekosten gedurende het eerste jaar, aan de P.H.O.H.I. De regeering — aldus de toelichting — staat sympathiek tegenover het streven van deze beide maatschappijen, welke voorzien in een geestelijke behoefte van hen die een eenzaam bestaan leiden.

De bestuurshervorming. Batavia. In den Volksraad verklaarde de regeeringsgemachtigde voor de bestuurshervorming, dat men het Europeesche en Inlandsche bestuur niet moest beschouwen als een organisatie, welke zoo snel mogelijk moet worden opgeruimd. De bestuurscorpsen zijn onmisbare medewerkers om de bestuurshervorming te doen slagen. De regeering wil overgaan tot verderen uitbouw van de bestuurshervorming, zoowel in territorialen zin, als in den zin van de overdracht van de taak. Wat Java en Madoera betreft, zal de regeering voorstellen doen betreffende de afbakening van de taak van het Europeesch en het Inlandsch bestuur; overdracht van de overheidstaak ten aanzien van het onderwijs en de volksgezondheid, en betreffende de uitbreiding van den werkkring der regentschapsraden, mede in verband met eventueele georganiseerde onderlinge samenwerking.

De zeevisscherij. De regeeringsadviseur voor de zeevisscherij Poortman, deelde aan de Javabode mede, dat het voornemen bestaat tot oprichting van een geheel modern visscherijbedrijf. Voorloopig zal, als het plan wordt goedgekeurd, gewerkt worden met een drietal schepen, welke in Europa zullen moeten worden gebouwd. Behoudens buitengewone omstandigheden, zal reeds in Maart of April van het komende jaar met deze visscherij worden aangevangen; het eerste werkterrein zal het gebied der Duizend Eilanden zijn.

De nieuwe mijnordonnantie. Batavia. De Volksraad heeft besloten zich de behandeling van de nieuwe ordonnantie op het Mijnwezen voor te behouden. Een commissie bestaande uit de heeren Sandkuyl, Fruin, Schmutzer, Mochtar, Ali Moesa, Van Helsdingen en Meyer Ranneft zal het ontwerp in studie nemen, waarna nog in deze zitting wordt behandeld.

De Red. „N. R." teekent hierbij aan: M.a.w. niet het College van Gedelegeerden, maar de Volksraad in pleno zal de ordonnantie behandelen.

De Commissie van Bijstand S.S. en Semarang-Cheribon. Bandoeng. De Commissie van Bijstand der S.S. heeft een commissie benoemd, welke ten spoedigste schriftelijk haar oordeel zal vastleggen over het voorstel der Semarang-Cheribon St. Mij. inzake het sluiten van een exploitatie-contract.

De Ned.-Indische Opiumregie als model voor Perzië. Batavia. De heer J. A. Delgorge, oud-hoofdinspecteur bij de opiumregie, is uitgenoodigd om voor de Perzische regeering een rapport samen te stellen voor de oprichting van een nieuwe opiumregie.

Arabische congressen. Batavia, 13 Aug. De Jong-Arabieren te Batavia houden dit jaar in Midden-Java een Al-Arabia Congres, dat politieke en sociale vraagstukken behandelt.

Op 15 September wordt te Batavia een derwijscongres gehouden van de Arabische Vereeniging „Arabittah". Aan het congres wordt deelgenomen door Sajids, uit Hadramaut.

Invoering van telefooncode-adressen. Ter voldoening aan daaromtrent kenbaar gemaakte wenschen, zullen met ingang van 19 Augustus a.s. telefooncode-adressen in den Radio-telefoondienst met Ned.-Indië worden ingevoerd.

De code-adressen, welke voor Nederland door het kantoor Amsterdam worden vastgesteld, worden door genoemd kantoor per gesteld-telegram aan het kantoor Bandoeng medegedeeld.

De kosten van dit telegram worden den aanvrager in rekening gebracht; verdere kosten zijn voor deze adressen voorloopig niet verschuldigd.

Nadere inlichtingen kunnen worden gevraagd aan het kantoor Amsterdam of aan het hoofdbureau 5e afdeeling B.

Telegr. Aneta ontleend a. d. „N. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Jaarvergadering.

J.l. Donderdagavond 15 dezer, des avonds om 8 uur, werd, in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van Boeatan gehouden, onder leiding der presidente, mevrouw van Beresteyn—Tromp, die de niet talrijke aanwezigen welkom heette en verontschuldiging aanbood voor de vertraging der vergadering, wegens onvoorziene omstandigheden.

Na het voorlezen van de notulen der vorige algemeene vergadering, welke goedgekeurd werden, bracht de secretaris, de heer J. W. Teillers, het volgende jaarverslag uit:

DE N.V. BOEATAN IN 1928.

Bij het uitbrengen van dit Jaarverslag, moet als het belangrijkste punt worden genoemd: het feit, dat het voor de vijfentwintigste maal is, dat een afgeloopen jaar wordt herdacht. Vijfentwintig jaren arbeids, om het uit den aard der zaak wat kwijnende vuur der Indonesische eigen cultuur, in dezen tijd van overgang, zooveel mogelijk brandende te houden.

Dat de tweede kwarteeuw met vertrouwen kan worden ingegaan, dankt men aan het feit, dat de belangstelling voor de kunst van het Oosten hier in Europa steeds toeneemt. Vertrouwd wordt, dat die verhoogde belangstelling ten slotte ook in Regeeringskringen de overtuiging moet vestigen, dat er iets dient te gebeuren om de waardevolle elementen van volkskracht, die nog bestaan en die spreken uit den bouw en vooral uit de versiering van zoo menig schoon voorwerp, recht hebben op erkenning en verzorging.

Dat hierboven moest worden gesproken van een kwijnend vuur behoeft zeker niet te verwonderen, indien er bij wordt bedacht welk een omvorming Indië thans doormaakt, welk een diepgaande, vreedzame omwenteling daar thans tot stand komt, hoeveel er van de leidende kringen onder de lands-

...deren wordt gevraagd om zich, naast de overgeërfde taal en zeden, door middel van het westersch onderwijs, die hun vreemde ontwikkeling ...n te maken, die noodig is om het Oude Indië ...te helpen maken tot een modernen staat. ...el moet hier met groote waardeering worden ...igd van het enorme werk van opbouw, bestuur, ...niek en wetenschap, daarginds door Westerlin... verricht, maar de medewerking daaraan door de ...skinderen neemt steeds toe en eischt van deze ...eel inspanning en aandacht, dat voor bemoeie... met de eigen volksoverlevering voor het oogen... nauwelijks tijd overblijft.

...at thans geen opbloei kan worden verwacht, be...t dan ook niet te verwonderen en het mag veel...gelden als een bewijs van kracht, waarmede zoo ...ige uiting in den volksgeest wortelt, dat er nog ...eel bestaat, dat er niet reeds veel meer is ten ...r gegaan.

...ant er zullen zeker uitingen moeten verdwijnen, ...en zij in een moderner vorm van maatschappij ...meer passen, tenzij zij zich, mèt de samenleving ... vervormen. Was de maatschappij daarginds ...ganiseerd als de onze, dan had economische ...ng reeds menige techniek ten doode gedoemd, ...n men heeft daarginds vaak te doen met het be...en van vrijen tijd, die er, naast de verzorging van ...land, overblijft, en voor wie wel eens dieper in ...olksziel heeft mogen blikken, zal het geen ver...dering baren, dat de Indonesiër of Indonesische ... in vele gevallen gelukkiger, meer „seneng", ...t, wanneer hij of zij de vrije uren kan besteden ...het beoefenen van de overgeleverde technieken ...vormen, waarbij zij zich door een wellicht onbe...sten band verbonden voelen aan het geërfde en ...rin hun hang naar het bloemrijke, het sierende ...ent wordt bevredigd, dan bij een wellicht gelde...loonender werk, dat geestdoodend is en hun ver...ding niets zegt.

...erklaart de landbouwende staat, naast dit eer...waardig conservatisme, dit gevoelsargument en ...kunstsentiment, waarom er nog zooveel bleef ...aan, op den duur zal toch de bestaansgrond van ...oude uitingswijzen hoe langer hoe meer door ver...erde maatschappelijke vormen, door westerscher ...riëntieerde wijze van leven, worden aangetast en ...is niet denkbaar, dat niet de eene werkwijze na ...ander zal verdwijnen, indien geen aandacht ...rdt gegeven aan de verzorging van dit waarlijk ... geringe ideëele bezit.

...t is geen overdreven eisch, wanneer er wordt ...raagd, dat de Regeering, die zooveel doet voor ...erwijs op ander gebied, althans één centrale ...ool, één centrum stichte, waar het hier bedoelde ...ng wordt verzorgd.

...oodig is het, dat aan de volksbegaafdheid de ...genheid worde gegeven, zich te blijven uiten, ook ...de nieuwe tijd andere eischen zal stellen, die de ...uitingswijzen gaandeweg haar bestaansmoge...heid doen verliezen.

...r is noodig voorlichting, die de gebreken, welke ...an de huidige productie kleven, kan onderken...en opvangen; organisatie van afzet, naar bin...en naar buiten, en controle, die kwaliteit ...rborgt.

...r is noodig oordeel; oordeel en inzicht om bij de ...anderde eischen, die de samenleving stelt, de ...le elementen in vorm, sier en techniek te ...ecteeren en toch nieuwere hulpmiddelen te ge...iken, nieuwere toepassingen te zoeken voor uitin... voor welker oude vormen geen reden meer be... Dat zal geen bedenksel moeten zijn van ...and, die willens zich daartoe zet, doch de vanzelf ...kende uiting van een komend geslacht uit een ... welks opvoeding niet, als daar in de laatste ...eeuwen, artistiek en cultureel is verwaarloosd. ...is bovenal leiding noodig, liefdevolle, begrij...de en bekwame leiding, om de zoo uiterst moei...taak, die daar ligt: het vormen, het organisee...van de inheemsche krachten, tot een goed einde ...engen.

...ant deze leiding zal niet tot taak hebben om de ...ande kunstuitingen naar westerschen trant om ...ormen, zooals sommigen in soms bijna opzette...lijkend misverstand wel beweren, doch om aan ...echniek, het onderwijs en de maatschappij de ...enten te kunnen leveren, die er noodig zijn om ...meenschap, ook naar den kunstzinnigen kant, ...wichtig uit te bouwen, en zoo de voorwaarde te ...ppen, waaruit kunst van eigen tijd harmo...kan ontstaan.

...an bedenkelijk schuddende hoofden heeft het ...over het hier besproken vraagstuk niet ont...ken, de rol van nurksche cynicus tegenover de ...ande moeilijkheden was veelal de meest dankbare. Het leek wel of men die lastige begaafdheid, waarmee men geen raad wist, liefst zoo spoedig mogelijk dood wilde hebben.

En inderdaad is het vraagstuk niet eenvoudig, omdat de leiding, die hier zoo dringend noodig is, zoo moeilijk kan worden verkregen.

Indonesisch zal de leiding ter plaatse veelal moeten zijn, maar de kinderen van het land, als regel ervoor noodig, zullen westersch moeten worden gevormd. Breed en begrijpend westersch, breed genoeg om tegenover het oude eerbiedig te staan, en wetend en begrijpend genoeg om ontwikkeling mogelijk te ...aken, technisch en artistiek.

Niet in een handomdraaien zal dat kunnen gaan, maar geleidelijk en zonder haasten, zooals past tegenover een cultuur van eeuwen, waarvan men vertrouwt, dat zij nog eeuwen voor zich heeft.

Thans geschiedt er reeds het een en ander in de richting van de nijverheid, men vertelt van westersche leeraren in het weven, die ginds het weven gaan onderwijzen, het weven met de hand van huishoudgoed, van handdoeken, die gecompliceerde machines hier automatisch in minder dan geen tijd en voor luttele centen kunnen maken, die dat gaan onderwijzen aan een volk, welker textiele sierkunstproducten hier soms bijna met goud worden opgewogen, stukken, die met honderde guldens worden betaald, omdat zij *niet* lijken op het machineproduct, omdat zij de uiting zijn van een geheel, voor sierende kunst bijzonder begaafd volk, in vormen, door eeuwen van overlevering vervolmaakt.

Het is niet om bitter te zijn, dat dit hier wordt gezegd, ook niet, omdat het zoo eenvoudig is om een recept te geven tegen het misverstand, dat in deze zoo welig tiert, maar het lijkt toch niet misplaatst om thans hier, nu Boeatan vijfentwintig jaar lang zoo goed als het kon, deze belangen heeft voorgestaan, vijfentwintig jaar lang geduldig heeft gewacht, aan de Regeering een vraag te stellen.

De vraag, die Boeatan zich meent te mogen veroorloven, is deze:

Kan de Regeering, die zooveel doet voor het onderwijs van de landskinderen in het groote deel van ons Rijk in Zuid-Azië, niet doen, wat elke beschaafde staat doet, d.i.: zorgen, dat er in het land, i.c. Indië, althans één enkele school is voor de opleiding van allen, die betrokken zullen zijn bij vakken, waarin vorm en kleur, stijl en sier, van beteekenis zijn; voor allen, die leiding zullen hebben te geven op het terrein der oude volksbegaafdheid en voor het mobiel maken van de groote waarde, die er schuilt in den onmiskenbaren aanleg van zoovele kinderen des land voor alles, waarbij vaardigheid van hand van belang is; een school, waar zij bevrediging kunnen vinden, wier aard en aanleg in deze richting gaan en die, door gebrek aan vorming naar dien aard, gevaar loopen eene harmonische ontwikkeling te missen?

Gevraagd wordt een school, die tevens zal zijn een centraal instituut, dat artistiek en technisch raad en leiding kan geven aan allen, die kunst willen beoefenen of die in kunst belang stellen, een school, die middelijk ook invloed zal moeten hebben op het geheele onderwijs, door het vormen van leerkrachten, een instituut, dat het bewijs zal moeten leveren, dat de overneming van de bestuurstaak door het Gouvernement uit de handen van de Landsgrooten, die in vele opzichten zegenrijk werkt, op het gebied der verzorging van het cultureele, van de kunsten, die onder het eigen bestuur bloeiden, voor deze laatste belangen niet worde tot een ramp.

Het werk, dat Boeatan verricht, ging gedurende het verslagjaar op de gewone wijze door, met een stijging, die zoowel tot uiting kwam in den omzet en de daaruit voortvloeiende baten, als in de winst op het restaurant. Mede door de toewijding van de dames van het propaganda-comité, bedroegen deze baten pl.m. *f* 12.000.— totaal.

De belangrijkste gebeurtenis op tentoonstellingsgebied, buiten de muren van Boeatan, was haar deelneming aan de Koloniale tentoonstelling, de I.T.A., te Arnhem gehouden, van 11 Juni tot 28 Juli. De inzending van Boeatan daar trok veel aandacht, zij werd ook in de buitenlandsche pers met waardeering besproken en had een bevredigend verkoopsucces. De omzet bedroeg ongeveer *f* 5400.—, meest aan kleinere voorwerpen.

Binnen de muren in de Heulstraat was het de receptie, die op 3 Augustus, den dag, waarop voor 25 jaar de Koninklijke bewilliging werd verkregen,

Van onze Adverteerders

„Zuid Laren, een der mooiste dorpen in den zoo rijk met natuurschoon bedeelden „Kop van Drenthe", de parel op den Hondsrug met in de onmiddellijke nabijheid bosch, beide en water."

Bovenstaande kunt u lezen in de vele autobussen die u van Groningen en Vries-Zuidlaren brengen naar het oudste en tevens modernste Hotel van Ess te Zuidlaren, gelegen in de directe nabijheid van groote bosschen, onmetelijke Drentsche heide en Zuidlaarder Meer, terwijl het voor de gasten een bijzonder genot is te mogen wandelen in het park van de Havezathe „Laarwoud".

Het is naar aanleiding van het tijdelijk verblijf van eenige leden van „Oost en West" in Hotel van Ess, die vol lof waren over hunne bevinding, dat ook wij aldaar een kijkje namen.

Reeds bij het binnentreden vielt het ons op, dat de entrée en ontvangzalen een zéér prettigen indruk maakten, mede door haar buitengewone properheid en frischheid.

Een bijzondere attractie, die een bezienswaardigheid op zichzelf is en niet alléén in Nederland, doch zelfs ver over de grenzen bekend is, is de zéér oude schouw; zie foto hieronder.

Het Hotel beschikt over 12 Kamers, badkamer enz., terwijl Sportterrein, Renbaan, Stalling, Garages, Speeltuin, donkere kamer niet ontbreken.

Een belangrijk iets is natuurlijk de prijs van logies enz.; wij meenen hier te kunnen volstaan met mede te deelen, dat deze méér dan billijk is, terwijl voor kinderen een belangrijke reductie wordt toegestaan; vanzelfsprekend is de Directie van Hotel van Ess gaarne bereid, op aanvraag prijsopgave te verstrekken. Rest ons nog te vermelden, dat dit Hotel in een buitengewoon gezonde streek ligt, die zoowel 's Zomers als 's Winters een bezoek alleszins waard is; vandaar dat Hotel van Ess het *gehééle* jaar is geopend.

werd gehouden, en die door veel belangstelling, zich uitende in bezoek, bloemen en schriftelijke gelukwenschen, het bewijs leverde, dat het streven van Boeatan wordt gewaardeerd. Ook in de pers kwam dit tot uiting.

Daar de termijn, waarvoor de Koninklijke bewilliging was verkregen, bij het jubileum zou verstrijken, werd het verzoek gedaan om den bestaansduur van Boeatan te verlengen. Bij Koninklijk besluit van 14 Augustus 1928 No. 23 werd de bewilliging verkregen, dat „de vennootschap zal eindigen op 31 Augustus 1953, tenzij de algemeene vergadering besluit haar na dien datum te verlengen, alles behoudens Koninklijke bewilliging, indien vereischt".

Het Internationale Congres voor Volkskunst, dat van 7—14 October te Praag is gehouden, werd door de presidente van Boeatan bijgewoond, als gedelegeerde van het Ministerie van Koloniën, buiten bezwaar van den Lande. Het voornemen om daar schoone voorbeelden van Indische volkskunst te vertoonen, kon niet tot uitvoering komen, bij gebrek aan tentoonstellingsgelegenheid. Wel kon het N.-I. Verbond van Jongeren Organisaties met een vertooning van Javaansche dansen daar een welverdiend succes behalen en werden ook voor Boeatan internationale banden aangeknoopt.

Op 27 October werden in de „Seinpost" een middag- en avondfeest gegeven, waartoe daarvoor afgestempelde loten in de goederen-loterij van Boeatan toegang gaven. Het Departement van Onderwijs had daarvoor de beschikking willen geven over de door den heer W. Mullens vervaardigde Regeeringsfilms van Bali, den Bromo en het desaleven te Wonosobo, waarbij de heer Jansen, oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, toelichting gaf. Verder bezorgde de medewerking van de vereenigingen Eurasia (krontjong en angkloeng), Nivio (wajang wong met gamelan), Indisch club (krontjong en Hawaian-muziek) en van de dames Mia Aarwen en Aleida Roelofsen (tooneel), Leonie van Noorden (zang) en Micky de Meyier (dans) mede een groot succes. De uitvoering werd vereerd door de tegenwoordigheid van Prins Hendrik, van den Minister van Koloniën en mevrouw Koningsberger, den Burgemeester en mevr. Patijn en vele andere autoriteiten.

Een woord van dank komt, behalve aan de medewerkenden, nog in het bijzonder toe aan mevrouw S. van Lier-Enthoven, die het feest organiseerde.

Op verschillende plaatsen werkte Boeatan ook nu weer mee om de Indische kunst te propageeren.

In het begin van het jaar hield de presidente te Utrecht een voordracht over Indonesische kunstnijverheid te midden van een kleine expositie van weefsels en andere voorwerpen.

Daarna hield mevrouw van Beresteyn een dergelijke voordracht met demonstratie van voorwerpen, te Apeldoorn en in December arrangeerde zij een kleine expositie, speciaal van batiks, te Haarlem, bij een lezing, door den heer Noto Soeroto gehouden.

In September hielp Boeatan de firma Liberty alhier bij het organiseeren van een tentoonstelling van Indische weefsels, waarbij de presidente voorlichtingen gaf. Ook voor de leerlingen der „Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen" hield zij voordrachten met lichtbeelden.

In 1928 werd Boeatan wederom bezocht door bekende Indiërs, ambtenaren, regenten en andere vooraanstaande personen. Verschillende van hen zaten aan bij Indische maaltijden, door Boeatan aangeboden en waaraan telkens ook werd deelgenomen door Indonesische studenten. Het bestuur vertrouwt, dat de daar gelegde banden ten goede zullen komen aan de Indische kunstnijverheid.

Een woord van dank dient te worden gewijd aan hen, die daarginds, in Indië, zich moeite hebben getroost, om ook in het afgeloopen jaar Boeatan weer te voorzien van voorwerpen. Zonder die hulp zou het in vele gevallen niet mogelijk zijn geweest de collectie in hare Toonkamers zoo veelzijdig, uit alle landstreken, op peil te houden.

Ook aan allen, die Boeatan hier steunden, door medewerking en hulp, aan de dames, die het restaurant verzorgden, aan de dames en heeren, die op de tentoonstelling te Arnhem medewerkten om de inzending van Boeatan te doen slagen, aan hen ook, die ter gelegenheid van het jubilee van hun belangstelling deden blijken, aan de medewerkenden van den kunstavond en aan de Pers zij een woord van dank gewijd.

Het jaar liep onder gunstige voorteekenen ten einde, en het zal, na hetgeen hierboven gezegd is, duidelijk zijn, dat de Raad van Beheer hier met voldoening een zinsnede herhaalt uit de Memorie van Antwoord von den Minister van Koloniën op het Voorloopig Verslag over de Indische Begrooting, luidende:

„De Minister verklaart zich bereid om met de Indische Regeering overleg te plegen over de mogelijkheid om te komen tot uitbreiding van de bemoeienis met de inlandsche kunstnijverheid.

„Het denkbeeld van de stichting van een Centraal Instituut tot bescherming der kunstnijverheid zal daarbij in overweging worden genomen."

Boeatan is dankbaar voor dit voorloopig resultaat, doch grooter zal de vreugde zijn, als de zoo lang beoogde en zoo vaak genoemde instelling werkelijk tot stand is gekomen.

Nadat de presidente, onder levendige instemming der vergadering, dank had betuigd voor het uitmuntende verslag, dat, naar zij hoopte, op ruime schaal zal worden verspreid om het streven van Boeatan ten goede te komen, lichtte de penningmeester, de heer A. J. Vincent, de hieronder volgende financieele verantwoording toe, welke door de verificatie-commissie accoord was bevonden en werd deze door de vergadering goedgekeurd.

WINST- EN VERLIESREKENING 1928.

Debet.		
Nieuwbouw	f	1506.13
Rente en koersverschil	„	36.19
Winst en verlies goederen	„	7991.60
	f	9533.92
Credit.		
Assuranties	f	120.20
Advertenties en reclame	„	162.47
Belastingen	„	342.95
Huishuur	„	2200.40
Inventaris	„	121.60
Kantoorbehoeften	„	98.97
Onkosten-rekening	„	1426.70
Onderhoud Toonkamers	„	140.99
Porti en telegrammen	„	145.87
Salarissen	„	2603.39
Telefoon	„	168.70
Tentoonstellingen en feesten	„	191.42
Verlichting en verwarming	„	349.55
	f	8073.01
Afschrijving goederen	„	1460.91
	f	9533.92

BALANS 1928.

Aandeelen in portefeuille	f	14600.—
Debiteuren	„	3991.01
Deposito Nederl. Handel Mij.	„	3187.07
Goederen in magazijn	„	18598.70½
In kas directrice	„	127.65
Deposito Scheurleer en Zn.	„	289.27
Inventaris	„	1.—
	f	40794.70½
Crediteuren (inclusis Rest.-bedrijf)	f	10794.70½
Kapitaal	„	30000.—
	f	40794.70½

Den Haag, 1 Januari 1929.

Namens den Raad van Beheer:
w.g. G. VAN BERESTEIJN-Tromp, *Presidente.*
A. VINCENT, *Penningmeester.*

Goedgekeurd en in orde bevonden door de Verificatie-Commissie:
w.g. *W. Booms.*
K. H. H. van Bennekom.
F. H. A. van der Brugh.

Bovengenoemde Verificatie-commissie richtte het volgende schrijven tot den Raad van Beheer van Boeatan:

„Wij hebben het genoegen u mede te deelen, dat

de jaarrekening over 1928 hebben nagezien en oord bevonden.

w penningmeester deelde ons mede, dat naar e meening eenige posten, die op de Onkostenening zijn geboekt, feitelijk op andere rekeningen moesten worden overgebracht, t.w.:

racht zendingen	*f* 139.70
euring zilver en goud	„ 136.30
aak- en werkloon mevr. Thieme ...	„ 113.40

onder Goederen Eigen Rekening thuis behooren de post Reis- en verblijfkosten ad *f* 276.—, die er het hoofd Feesten en tentoonstellingen bert.

Vij zijn het met den penningmeester volkomen s en zou daardoor de Onkostenrekening groot 426.70, feitelijk met *f* 665.40 verminderd moeten den. Aangezien de boeken evenwel reeds afgeen zijn, kunnen wij ons vereenigen met het voorl van den penningmeester om de Onkostenrekeg van *f* 1426.70 onveranderd te laten."

De, volgens de statuten van Boeatan telken jare haar geheel aftredende Raad van Beheer werd acclamatie herkozen.

Bij de rondvraag dringt de heer Vincent er op , een percentage van de inkomsten van het rijstel- en thee-bedrijf voortaan in een reservefonds storten, waartoe in een vorige vergadering beten werd. Hij acht dit noodig, omdat de stock t *f* 20.000 te hoog is aangegeven en tegen kwade nsen.

Besloten wordt de bepaling van het percentage het bestuur over te laten.

De presidente deelde nog mee, dat mej. J. Kuyer andag 19 dezer als directrice in Boeatan's dienst edt, waarna, niets meer aan de orde zijnde, de rgadering gesloten werd.

Verbetering.

Aan het eind der vóórlaatste alinea dezer rubriek verleden week een zinstorende drukfout ingepen. In stede van het woord „grondbewerking" e men: *grondstof-bewerking.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Mentale wapening.

Verschenen is het afdeelingsverslag der *algemee- beschouwingen* in den Volksraad (*Bat. Nwsbl.* 10 en 12/7, 2de bl.) en de *Memorie van Antord*, inzake de algemeene beschouwingen (*De c.* 11 t/m 13/7). De overvloed van politieke schouwingen is een der voornaamste oorzaken t het gebrek aan contact tusschen Volksraad en blieke opinie; zij stellen reeds naar den omvang l te hooge eischen aan het publiek. Het *Bat. wsbl.* (10/7) weet, dat het talrijke lezers niet nde ontrieven, wanneer het blad de gedachtenseling tusschen Regeering en Volksraad tot het erste beperkte of geheel supprimeerde. Aan die litieke apathie wenscht het *B.N.* niet tegemoet komen in een tijdsgewricht, dat het dringend odig is zich rekenschap te geven van de inzichn en plannen der Regeering en de houding van oote politieke groepen daartegenover. Sedert de olksraad *wetgevenden* arbeid is gaan verrichten, eslist hij met de Regeering over het bestel, aronder wij in Indië leven, en naarmate dit meer een naar veler meening gevaarlijke richting ordt gedreven, wordt het noodzakelijker zich op hoogte te stellen...... en zoo noodig zich te weren, opdat niet voor de Europeesche groep Ned-Indië in vervulling ga het woord: *bij U, er U...... en zonder U.* Wat in het huidig tijdswricht een groot deel der Europeesche gemeenap ontbreekt is: *mentale wapening*, en dat dit el zich althans van een gemis op dit punt bewust ordt, getuigt de oprichting en snelle groei van *Vaderlandsche Club.* Zij is een geval een wijs van beweging en actie, misschien aanvanlijk alleen tot *verweer;* wil zij duurzaam succes ben, dan zeker ook tot *opbouw* en *instandhouding* van wat anderen trachten neer te halen. Dus: t *politieke organisatie.* Niemand kan zich thans er de weelde veroorloven van het standpunt, dat *zaken van het land* zijn zaken niet zijn. Zij zijn wel, en zij worden het hoe langer hoe meer; voor den „trekker", niet minder dan voor den „blijver". Aan de mentale wapening van de Europeesche bevolking van Indië zal het *B.N.* dus het zijne blijven doen.

Actie en reactie.

De leden van den Volksraad, die constateerden, dat de houding der Europeesche bevolkingsgroep — waarbij men bijvoorbeeld dacht aan *„de Vaderlandsche Club"* of aan uitingen in *de Europeesche Pers* — verzet van Inheemsche zijde uitlokt, meent de Regeering in haar M. v. A. (*Soer. Hbl.* 12/7) op het volgende te mogen wijzen: In elk land, bewoond door verschillende nationaliteiten, heeft een versterkte uiting van nationaal gevoel bij de eene groep, als regel, een overeenkomstige versterking van het nationalisme bij een andere ten gevolge. Dat te midden van de opleving van Javaansch, Soendaneesch, Maleisch, Ambonsch, Minahassisch, Indonesisch, Chineesch, Arabisch en ander nationalisme, alleen het *Nederlandsch* nationalisme ten achter blijven zou, kon alleen worden verwacht door hen, die zich *van de in alle werelddeelen werkzame kracht van den Nederlandschen stam een hoogst onvolkomen voorstelling hadden gevormd.* Bij zulk een allerwegen werkende opleving van nationalisme ziet men natuurlijk eenerzijds scheiding en strijd, anderzijds vriendschap en samengaan, met allerlei nuances daartusschen. Met de leden, welke zich in dien zin uitspraken, betreurt de Regeering het, wanneer die strijd vaak zeer fel wordt gevoerd. Mocht die felheid te groot worden, dan zouden middelen tot tempering moeten worden beraamd. Maar, ook hier, is zelftempering en zelfbeheersching van zoo groote vormende waarde, dat de gelegenheid daartoe eerst ruim dient te worden opengesteld. Bovendien ziet men niet voorbij, dat, op een vrijheid in woord en geschrift, als waarop van Inheemsche zijde sterk wordt aangedrongen, toch zeker ook van Europeesche zijde aanspraak mag worden gemaakt. Wie zich, aan eerstbedoelden kant, mocht beklagen over wat men in dit verband *reactie* noemt, bedenke wel, hoe een verschijnsel als dat der „Vaderlandsche Club" inderdaad deels een reactie is op...... den *toon in Inlandsche vergaderingen* en *couranten.* Elke reactie slaat — evenals trouwens blijkbaar menige actie — wel eens te ver uit. Dit is welhaast een natuurlijk verschijnsel, dat niet door verheviging der felheid aan andere zijde, maar door wederzijdsche redelijkheid en door oprechte pogingen om elkaar, liefst in persoonlijk contact, te verstaan, eerst op den duur, althans ten deele, kan worden beheerscht. De Regeering ontveinst zich niet, dat in de komende jaren *de onderlinge critiek* tusschen de nationale groepen in Indië menige moeilijkheid opleveren zal. Maar mogelijk voordeel ziet Zij daarin ook: Het helder belichten van de strevingen en doelstellingen der onderscheidene volksgroepen, alsmede van het peil der publieke moraal.

De onveiligheid in de cultures (vervolg).

De *Deli Crt.* geeft een Verslag van het gesprokene op „De Groote Dag" (16/7), een dag van rouw en protest van 2100 planters, naar aanleiding van den *moord op Parnabolan*, zoomede het Verslag van *de zitting van den Landraad* (17 t/m. 20/7). Aan het slot van de zitting vroeg de djaksa aan den dader: „Was het patoet om op de overwegingen, die je hebt aangevoerd, mevrouw Landzaat te vermoorden? Voel je je schuldig?" „Neen", antwoordde beklaagde; hij zeide „senang" te zijn en was van meening dat alle drie (de heele familie Landzaat) schuldig zijn. Volgens bekl. is de fout van den heer Landzaat geweest, dat hij de zaak van beklaagde's vrouw niet wilde regelen, hem geen lichter werk heeft gegeven en hem ook gescholden heeft. Niemand heeft hem tot den moord aangespoord. Op de vraag van den president: „Waarom heb je Oedji niet vermoord, die toch je vrouw weg had gehaald, en wel mevrouw Landzaat, die aan alles onschuldig was?" zeide bekl. dat Oedji rijker was dan hij en daarom kon hij het zich wel voorstellen, dat Nesti naar Oedji is gegaan. Op de vraag: „Waarom heb je mijnheer Landzaat zelf niet vermoord?", antwoordde bekl. dat ze allemaal schuld hadden. Hij dacht, dat als hij mevrouw vermoordde, mijnheer Landzaat wel kwaad op hem zou worden, en dan kon hij hem ook vermoorden. Ten slotte vroeg de voorzitter: „Is het onder de Bantammers niet een soort gewoonte om iemand te treffen in iets wat hem dierbaar is? Dus bijv. *niet den persoon zelf te vermoorden, maar wraak te nemen door dat een familielid te doen?* Heb je mijnheer Landzaat in zijn vrouw willen treffen?"

Nadat de heer Lijnkamp deze vraag nog eens herhaald had, zeide beklaagde: „Betoel!"

De Sum. Post (20/7 „Schietoefeningen") acht het zeer gewenscht, dat de *dames in Indië* de handigheid hebben om met een vuurwapen om te gaan. Hoevele honderdtallen jonge vrouwen en meisjes komen jaarlijks niet naar Indië om na korten tijd op afgelegen plaatsen, verstoken van alle politioneele of andere directe hulp, dagen lang alleen door te brengen. Wat eene geruststelling, indien zij dan, behalve goed dansen, tennissen en zwemmen, ook met een betrouwbaar vuurwapen kunnen omgaan. Door een vraag van het Eerste Kamerlid, den heer Hermans, aan den Minister, is er de aandacht op gevestigd, dat men blijkbaar in Holland hier en daar de dames aan schietoefeningen laat deelnemen.

De *Deli Crt.* (19/7) wijst op het geval van Parnabolan, waar een assistent een revolver droeg, zonder in staat te zijn het wapen te kunnen laden of de behandeling te kennen. Wil men een revolver dragen, dan dient men daarmee *door oefening volkomen vertrouwd* te zijn. Zoo niet, dan levert een dergelijk wapen een groot gevaar op. De oude militaire dienstrevolver is daarom beter geschikt dan het moderne repeteer-pistool. Twee maanden voor den moord op mevr. Landzaat vroeg een assistent ter S. O. K. *voor zijn vrouw vergunning voor een revolver.* Hij kreeg toen tot antwoord: „Vergunning voor het bezit van een vuurwapen voor uwe echtgenoote wordt niet verleend". Daarover zal men thans wel anders denken, meent de *D. C.*

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (12 en 13/7 „Deli'sche heksenketel"; 2 t/m. 10/7, 3de bl. „De poenale sanctie", *Villanus;* 8 en 9/7, 3de bl. „De aanpassing van het B. B."; 2 en 5/7, 3de bl. „Taak en positie van den ass.-resident n. s."), *De Loc.* (9/7 „Het Offer"; „Genève over den gedwongen Inheemschen arbeid"), het *Bat. Nwsbl.* (13/7 „Het Bewijs"; „Het smeekschrift der vrouwen"; 15/7 „Het smeekschrift in den Volksraad") en de *Java-Bode* (12/7 „Nuttiger werk voor den Volkenbond" in Port. Timor).

Een Indische reddingsmedaille.

Het onopgesmukte verhaal van de Inlandsche getuigen voor den Landraad te Siantar, inzake de houding van de Inlandsche bedienden der familie Landzaat ter gelegenheid van den moord op 6 Juli, is voor de *Deli Crt.* (19/7) aanleiding om te vragen om instelling van *een Indische medaille voor menschlievend hulpbetoon.* De kokki, die het kindje redde door de kamer af te sluiten, en haar man, de waterdrager, die den moed had den bruut met het bebloede mes, tegenstand te bieden, hebben een teeken van algemeene achting verdiend.

Verder brengt de *D. C.* in herinnering hoevele eenvoudige Inlanders er zijn, die onder dergelijke of overeenkomstige omstandigheden, voorbeelden hebben gegeven van grooten moed, hooge opvattingen van plicht en zeldzame trouw. Oud-resident Gonggrijp vertelde in zijn „Brieven van Opheffer" van een eenvoudigen Javaanschen tuinman, die bij een aanval van een dollen hond, het jonge Europeesche kindje van zijn meester hoog boven zijn hoofd hief en zich door het ondier het vleesch uit zijn beenen liet scheuren, totdat de vader van het kind zijn geweer had gehaald en het ondier gedood had. Ook vertelde hij van een tuinman, die meer dan 20 jaren lang het eenzaam achtergebleven grafje van „Sinjo" op een stil binnenplaatsje, elke week met bloemen tooide en het keurig onderhield, in een trouwhartige herinnering aan het kleine wezentje, dat met hem in den tuin had gespeeld. Als men klaagt over verwording — zoo besluit de *D. C.* — dan dient men zich af te vragen of zulke daden daarop wel wijzen? Zou het niet een gevoel van voldoening geven als zulke daden, universeel van groote menschelijkheid, gehuldigd werden met *een onderscheidingsteeken, gelijk voor alle bevolkingsgroepen,* als teeken van menschlievend hulpbetoon? Ziedaar een onderwerp voor *unificatie.*

De Loc. (8/7) meldt: Bij *Koninklijk Besluit* is een Javaanschen Infanterist der eerste klasse, als blijk van goedkeuring en tevredenheid, *de bronzen eerepenning voor menschlievend hulpbetoon* alsmede een loffelijk getuigschrift toegekend, wegens een met levensgevaar verrichte redding van een Javaanschen sergeant, die door een tijger aangevallen werd te Soeroelangoen.

De nieuwe Voorzitter der Rechtsgeleerde Faculteit.

Aan *prof. dr. R. A. Hoesein Djajadiningrat,* hoogleeraar in de Maleische, Javaansche en Soendaneesche taal aan de Rechtshoogeschool te Batavia, is het voorzitterschap van de Rechtsgeleerde Faculteit overgedragen. Hij was de eerste hoogleeraar van Inheemschen bloede en is thans de eerste Inlandsche faculteitsvoorzitter *(Bat. Nwsbl.* 10/7). Prof. dr. Hoesein heeft in zijn jeugd de lagere school doorloopen te Serang en vervolgens te Weltevreden het Instituut Kok en Van Diggelen. In 1899 slaagde hij voor het Gymnasium Willem III, waar hij alle klassen doorliep als nummer een en ook slaagde als no. 1 voor het eind-examen. Als pupil van prof. dr. Snouck Hurgronje, werd hij naar Holland gestuurd om verder te studeeren. In 1905 kwam hij op de Universiteit te Leiden, waar hij de talenstudie koos, tezamen met den heer *Drs. Sosrokartono.* Na zijn candidaats verkreeg hij een gouden medaille voor zijn bijdrage over de Geschiedenis van Atjeh. Na zijn doctoraal deed hij uitgebreide onderzoekingen ter voorbereiding van zijn dissertatie: Critische Beschouwingen over de Sadjarah Banten. Zijn examens alsmede zijn promotie geschiedden *cum laude.* Gedurende zijn studententijd werd hij gekozen tot lid van den senaat van het studentencorps *(questor).* In 1914 kwam hij in Indië terug en werd benoemd tot taalambtenaar ter beschikking van dr. Hazeu. Daarna kreeg hij een regeeringsopdracht om naar de Gajoelanden te gaan ter voltooiing van het Gajoesch woordenboek. Nog verschillende andere opdrachten op taalkundig gebied werden door hem vervuld. Lange jaren werkte hij onder de adviseurs voor Inlandsche zaken; daarbij was hij als bestuurslid van het Bat. Genootschap dagelijks in het Museum werkzaam als verzamelaar van de geschriften enz. In 1924 werd hij benoemd tot professor aan de Rechtshoogeschool. Bij het jubileum van het K. B. G. W. werd hij benoemd tot ridder der orde van den Ned. Leeuw.

De Loc. schrijft over „Java's Oudheid, XI" (8/7, Dr. W. F. Stutterheim) en „De nieuwe gamelan in het Kol. Instituut" (11/7), het *Bat. Nwsbl.* over „Het N.-I. Juristencongres" (10, 11 en 12/7).

Tuinbouw in Indië.

In verband met de belangrijkheid van de vruchtencultuur voor Indië, verleent de Regeering daaraan haar steun door middel van tuinbouwvoorlichting (*De Loc.* 29/6, 1 en 10/7, blz. 36, 3 en 51). In verschillende streken zijn aanwijzingen, dat onder den invloed van gunstige voorwaarden voor cultuur en afzet, het kweeken van *vruchten, groenten* en ook van *sierplanten* als hoofdmiddel van bestaan bij Inlanders ingang heeft gevonden, en reeds van *tuinbouwbedrijven* gesproken mag worden. Dat is bijv. het geval met de kweekers op het Tenggergebergte, de koolplanters bij Wonosobo, bij Patjet (Tjiandjoer) en op de Karohoogvlakte, zoo ook in de djeroekstreken bij Malang en Garoet, en met verschillende belangrijke vruchtentuintjes bij Batavia. De toestand, waarin de vruchtencultuur zich bevindt, doet eenigszins denken aan dien uit de Middeleeuwen in Europa. Het Dep. van Landbouw heeft thans op verschillende plaatsen de beschikking over gronden, waar stekken *(tjankokans)* van de bij de bevolking uitgezochte boomen worden uitgeplant. Ook worden in de vruchtenstreken tentoonstellingen gehouden. Een gedeelte van de tuinen van den voorlichtingsdienst is ingericht als kweektuin. In die kweektuinen wordt van de uitgezochte boomen *plantmateriaal* gekweekt, dat tegen geringen prijs verkocht wordt aan een ieder, die zulks verlangt. Iedere streek heeft echter, in verband met het klimaat en de grondsoort, zijn eigen vruchtboom. Pasoeroean heeft zijn mangga gadoeng, Bangil zijn mangga kopjor, terwijl in de Ommelanden van Batavia sawo's en ramboetans groeien, zooals men ze zelden ziet.

De Loc. (1/7) en de *Java-Bode* (16/7) vervolgen hunne reisbeschrijvingen uit „Nieuw-Guinea".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Een protest.

(De reis van Z.E. de Graeff).

S. B. schrijft in *Timboel* (Solo) als volgt:

Daar we vermoeden dat het door ons in onzen open brief aan den G.-G. bekend gemaakte (zie Timboel III, No. 8) van meer dan één zijde als onwaar is voorgesteld, wenschen we naar aanleiding van de a.s. reis van den Landvoogd nog het volgende mede te deelen:

Voor het aangekondigde bezoek van den G.-G. worden in een ons bekende streek niet alleen de paggers, huizen en erven langs de wegen, waarlangs de G.-G. zal rijden, onder pressie van het bestuur „mooi" gemaakt, maar óók de paggers diep in de desa. Sommige prijaji's beschouwen de a.s. aankomst van den Landvoogd namelijk als een door de Voorzienigheid geboden gelegenheid om hun persoonlijken kleinen wil door te drijven. Hantem kromo, mesti djalan; djangan sakoet, sorong sadja! De kleine man wordt weer het slachtoffer.

Nogmaals waarschuwen we met nadruk, daar de toestand in de desa's van de door ons bedoelde streek zoo in-treurig is. De gezinnen, wonende aan de groote wegen, zijn nog altijd beter af dan de stumperds aan de binnenwegen; en het „regisseeren der welvaart" beduidt voor hen economisch een relatief minder sterken druk dan voor die anderen.

Ook is in zeker onderdistrict, met het oog op het a.s. bezoek van den G.-G., sinds begin April een pasanggrahan in aanbouw, onder „medewerking" van 150 à 200 onbetaalde heerendienstplichtigen per dag. De menschen hebben thans reeds een maand gewerkt, zonder ooit ook zelfs maar een hapje rijst als belooning te hebben gekregen. [1])

Zoo gaat het beslist mis. Kromo is maar een mensch en *lijdt* derhalve, gelijk ieder ander, *honger* als hij niet te eten krijgt. Hij is even vatbaar voor menschelijke misère, ook heeft hij evenveel recht op de grondwettig verzekerde vrijheid als de verwaandste prijaji. De kleine man met zijn gezin is economisch veel te zwak om ook maar één dag onbetaalden arbeid te verdragen. Zijn verdienste van 35 cent per dag is maar krap voldoende voor één dag voeding der 4 à 5 menschen waaruit zijn gezin gewoonlijk bestaat. Een dag onbetaald werk beduidt dus onmiddellijk *honger.* Wat dus te zeggen van een dergelijke handelwijze van het bestuur?

Schrijver dezes beschikt over de volledige bewijzen dat de hoogere Javaansche en Europeesche autoriteiten in de bedoelde streek volkomen bekend zijn met de afschuwelijke daad, honderden menschen onbetaald aan den arbeid te zetten en hen te laten komen van desa's die palen ver van de in aanbouw zijnde pasanggrahan verwijderd liggen.

In de door ons bedoelde streek bestaat een Regentschapsraad. Maar tot dusverre heeft die raad in zeven talen over deze zaak gezwegen. Daarom achten wij het onzen plicht den gemelden misstand te signaleeren.

Wij *protesteeren* tegen zulk een beleid. De heerendiensten op Java *heeten* sinds lang afgeschaft te zijn. Ook is ons door persoonlijk onderzoek bekend, *hoe* ontevreden de stemming van de bedoelde arbeidende menschen is. Later, als ingevolge den thans door hen ondervonden druk de belastingpenningen niet op tijd binnenkomen, de erven onverzorgd en de paggers onnet zijn, dan heet het dat zij onwillig zijn. En dan mogen die menschen wéér een dag werk verliezen en de vrouwen en de kinderen mogen wéér een dag weinig of niets eten.

Wij vermoeden dat het provinciaal hoofd, Gouverneur Hardeman, van bovengesignaleerd onverdedigbaar beleid niet op de hoogte is. Anders zou hij, die als rechtvaardig mensch bekend staat, wel ingegrepen hebben. Ook zijn we van meening dat de G.-G. niet zonder hartzeer het te zijner eer gewrochte zal aanschouwen, waarop de vloek der bevolking rust.

De zaak dient onderzocht te worden, ter voorkoming van erger en van de herhaling van zulke willekeur.

Wij hebben geen namen genoemd, noch een precieze aanduiding van de streek gegeven. Onze kritiek is *niet* gericht tegen personen, maar tegen *zaken.* Maar met een beetje goeden wil zullen de hooggeplaatsten, wien het aangaat, de bedoelde streek wel vinden. Het „zoeken" naar de betrokken plaats zal ook nog een voordeel met zich brengen. Al zoekende zal men ongetwijfeld in vele andere onderdistricten, districten en regentschappen verwante, nog niet bekend geworden misstanden aantreffen.

Mochten de door ons gesignaleerde practijken echter *niet* gestuit worden en ongestoord voortgang vinden, dan zullen wij *niet* schromen alles nogmaals en dan met precieze aanduiding van plaatsen en personen te publiceeren.

Men begrijpe ons goed, wij bedoelen niet te *dreigen.* Alleen den machtige past dat. Maar ons geweten knaagde. Wij konden het niet aanzien dat vele bestuursambtenaren den kleinen man in hun ressort beschouwen als een soort kudde, net goed

[1]) Wij vermoeden dat Z.E. den Gouverneur-Generaal met belangstelling van deze mededeeling van onzen geachten medewerker zal kennisnemen.
Ook buiten dit land, te Genève b.v. zal ze ongetwijfeld de belangstelling vinden die ze verdient.
(Red. Timboel).

genoeg om hen aan een goede conduite te helpen.
Opgepast, heeren ambtenaren, wij waarschuwen U! Bedenkt dat ook Kromo een mensch is als gij. Opgepast!

De redactie van *Timboel* laat hierop nog het volgende ingezonden stuk aan het „Soer. Hdbl." volgen, onder den titel: „Als hoog bezoek komt."

In Uw veelgelezen blad las ik dat door het hoofd van Plaatselijk Bestuur orders zijn gegeven om met het oog op de komst van den G.-G. alle erven schoon te maken en de paggers te witten.

Buiten die order zijn er nog meerdere, n.l. dat alle Inl. B.B.-ambtenaren en desabestuursleden, zooals desahoofden enz., zich de z.g. praizoeritkleeding moeten aanschaffen.

Men had mogen bedenken dat hiervoor buitengewone uitgaven gedaan moeten worden.

De kosten van zoo'n kleeding bedragen pl.m. f 50. Als men nagaat dat, in doorsnee genomen, de bovengenoemde ambtenaren en desabestuursleden een niet al te ruim inkomen genieten, beteekent zoo'n order een financieele aderlating voor de betrokkenen.

Vraagt men een Inlander, B.B.-ambtenaar daar naar, dan krijgt men zulks niet te hooren, uit vrees voor de gevolgen, doch in werkelijkheid, wanneer men die menschen in gemoede spreekt, dan krijgt men pas te hooren, welke bezwaren ze hebben tegen de uitgevaardigde orders. Persoonlijk ken ik vele van die personen, die zonder dergelijke uitgaven reeds met moeite met hun inkomen kunnen rondkomen. Is het dan hun schuld als ze tot malversatiën overgaan?

In de desa's, waardoor de G.-G. denkelijk zal passeeren, hoort men gemopper over de telkens terugkeerende prentahs van het witten van de paggers enz., terwijl in deze streken de regens aan de orde van den dag zijn.

In December j.l. is n.l. een order gekomen om de paggers te repareeren en te witten, dat is voor de komst van den Gouverneur van Oost-Java ter bijwoning van de installatie van den regent. Drie maanden later komt weder zoo'n order, welke noodig geacht wordt omdat de Gouverneur zijn tournée maakte in — deze streken. Geen wonder dat straks de bevolking tot inzicht komt dat de Bestuursorganisatie slechts lasten met zich brengt.

Waar de woongelegenheden op zich zelf beschouwd, hier in deze streken allesbehalve gunstig zijn, lijkt mij het streven om alleen de paggers etc. te repareeren, het plaatsen van een vlag op een modderschuit. Wanneer al die prentahs uitgevoerd worden, dan zou het den schijn wekken, dat het hier alles botertje tot den boom is, wat toch zeker niet in de bedoeling van de hoogere ambtenaren ligt.

Diversen.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 25 Mei schrijft:

De Hollandsche pers trekt uit het groote verschil dat er tusschen de tentoongestelde Indonesische rassen (op het Pacific Science Congress) onderling bestaat, de conclusie dat Indonesië niet vereenigd kan worden. Maar waarom zijn die met elkaar „verschillende" rassen nu onder één regeering, een vreemde, gekomen? Is dan alleen de Hollandsche regeering in staat om ze aan elkaar te plakken? De Hollanders verschillen toch ook veel van de Indonesiërs. Wanneer eenheid onder een vreemde regeering mogelijk is, waarom zou ze dan onder een eigen regeering niet mogelijk zijn?

Uit *King Po* van 4 Juni:

Henri de Jouvenel, een gewezen Fransche minister, nu medewerker van „de Telegraaf", schreef een artikel over „De gisting in Azië".

Hij beweert dat de vrijheidsgedachte van het Oosten door het Westen zelf wordt aangekweekt. De vrijheidsgedachte wordt door Europa zelf opgewekt. Zij die onderwijs geeft in de hooge scholen aan de Oostersche studenten, is Europa zelf en zij is het ook die die manier van onderwijs geven afkeurt. Te laat! Het Oosten begrijpt en bezit reeds onze boeken. Zij vragen gelijke rechten als wij.

Dit is inderdaad waar. En nu begrijpen wij ook waarom de leiders der blanke pers hier schreeuwen over te veel onderwijs aan de „Inlanders". De vrijheidsstroom in Azië is gevaarlijk voor de positie van het Westen. Dit moet in acht genomen worden door de betrokken Westersche mogendheden, zooals Engeland, Frankrijk en Nederland, zeide die gewezen minister. Tegenstand moet geboden worden, maar hij zelf weet niet precies hoe dat gedaan moet worden. Een Westersche eenheid om den vooruitgang van het Oosten te verhinderen is er al. Dat kan niet ontkend worden. En hoe is het met de Oostersche eenheid?

De eenheidsgeest bestaat innerlijk reeds. Dit kan men in het klein zien bij een voetbalwedstrijd, wanneer een Malay-team of een Honkong-team speelt. De eerbewijzen en de geldoffers voor Tan Malaka van de nationale leiders in de Philippijnen en de herdenking van Dr. Sun Yat Sen in de P.N.S.-vergaderingen zijn bewijzen van het bestaan van die eenheid in het hart. En om die reden spijt het ons, dat men dikwijls-drukte maakt over de gelijkstelling van Chineezen met Europeanenn, waarbij zelfs minder aangename woorden door beide partijen worden geuit. Het is van het grootste belang dat die gelijkstelling, die de Chineezen zullen krijgen, niet de oorzaak zal zijn van een verwijdering tusschen Oost en Oost, want het is ook mogelijk dat de vreemdeling hoopt dat, nadat de Chineezen die gelijkstelling hebben, zij van houding zullen veranderen. Dit zou een breuk in de Oostersche eenheid beteekenen. Wij hopen dat zoo iets niet zal plaats hebben.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids

van Augustus vangt aan met een artikel van Mr. B. de Gaaij Fortman: De gouverneur van Curaçao en de politie te Willemstad. Schr. besluit aldus: „De geschiedenis is het gezicht. In de geschiedenis van Curaçao wreekt zich nu al jaren gebrek aan kennis hier, gebrek aan kracht ginds". Onder Koloniale Literatuur eene bespreking van „De Indische Politiek", door Mr. J. J. Schrieke.

De Economist

van Juli-Augustus bevat o.m. een opstel: Regeling van het Nederl. en Nederl.-Indische geld- en muntwezen, door Ir. E. P. Wellenstein.

Locale Belangen,

Orgaan van de Vereeniging van dien naam. Inhoud van afl. 13 van 1-7-'29. Afkondiging van verordeningen tot wijziging van strafverordeningen, door G. Het driehoeksdiagram in de Statistiek, door Kosters. Decentralisatie en Onderwijs II, door G. de Raad. Uit den Volksraad. Decentraliana. Maleisch gedeelte. Personalia en Officieele mededeelingen.

Natuurk. Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 1 van Deel LXXXIX bevat o.a. een Naamlijst van de Vleermuizen van Jeva, door H. J. V. Sody.

Vulkanol.- en Seismologische Mededeelingen

(Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië) No. 10. Vulkanen van Flores, door Dr. G. L. L. Kemmerling, met afzonderlijke foto's en platen.

Landbouw.

Tijdschrift der Ver. v. Landbouwconsulenten in N.-I. No. 11 van Mei. De inhoud is verdeeld in oorspronkelijke artikelen, Landbouwcritiek, Referaten en Boekbespreking. Onder de oorspronkelijke artt. o.a.: Proeven met tarwecultuur te Tosari, door Ir. E. de Vries.

Archief voor de Suikerindustrie in N.-I.

Orgaan v. h. Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië. Afl. Mei en Juni. In dat van Juni: Heropening voor de Suikerindustrie van de districten Djoewana, Pati en Bandjaran der res. Koedoes.

Econom.-Statistische berichten

van 7 Aug. opent met: De Ind. begrootingspolitiek en de begrooting voor 1930, door Mr. D. J. Hulshoff Pol.

De Indische Cultures. Teysmannia.

In het No. van 1 Juli het slot van Indische Orchideeën, door Dr. Z. Kamerling. Voorts: de geschiedenis van de koffie in Suriname, door Fred. Oudschans Dentz, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor N.-I.

In het No. van 29 Juni o.a.: Ontoereikende voorlichting door de Buitenzorgsche proefstations. Op de laatste pag. dit aphorisme: „De groote kunst van oud zijn is zich te herinneren dat men jong is geweest, zonder ooit te vergeten dat men het niet meer is" (Karadja). In het No. van 6 Juli: De Machinaties tegen den directeur van het Rubberproefstation op Malakka. Over den invloed van het water op het zetten van thee, over theebeoordeelen en theezetten. Vele andere artt. van landbouwkundigen aard.

De Tropische Natuur.

Orgaan v. d. Ned.-Ind. Natuur-historische Vereeniging. Inhoud van het Juli-No.: Van boomen en struiken rond de stad Palembang, door C. N. A. de Voogd. Veelkleurige steltgangers, door Olivier. Korte mededeelingen, enz.

Korte Berichten

v. Landb., Nijverheid en Handel. Algem. inhoud van de Nos. van 5 en 12 Juli: Kennisgevingen. Mededeelingen van verschillenden aard. Econ.- en handelsberichten. Statistieken. Handelsrelaties. Nieuwe Maatschappijen. Marktberichten. Bijvoegsels.

De Planter.

Orgaan der vakvereeniging voor Assistenten in Deli. Inhoud van het No. van 16 Juli: Ontzettend (o.a. van de veiligheid in de cultures). De gevaarlijke Pers. Het aanslagen-euvel. Nogmaals: Onze nota aan het K. v. A. — Hoe zijn de tijden veranderd. Een stormachtige avondvergadering te Siantar. Voorts berichten en mededeelingen.

In- en Uitvoer.

Handels-econom. Weekblad v. Ned. en Koloniën. In de Nos. 31 en 32 van 5 en 12 Aug.: De econom. situatie van Ned.-Indië (ontleend aan het verslag der Javasche bank). Aan denzelfden bron ontleend: De financieele situatie van Ned.-Indië — dit in het No. van 12 Aug., en andere artt.

De Indische boerderij

van 14 Juni: Land- en tuinbouw. Bloemen en planten. Veeteelt. Pluimvee. Honden. Vereenigingsnieuws. Onze katten (vervolg). Vragenbus. Onder eerstgenoemd hoofd een opstel: Proeven met de Apis Indica in den proeftuin te Ragoenan, door J. Ochse.

Spoor- en Tramwegen.

14-d. Tijdschrift v. h. Spoor- en tramwegwezen in Nederl. en Indië. In het No. van 6 Aug. het slot van: Steenen of ijzeren wegen voor Sumatra? door Ir. R. M. Weitzenböck.

Orgaan der Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Het Juni-Nr. bevat o.m. Curaçao en ontwapening (met kaartje). Het slot van dit artikel luidt aldus: „Wij moeten achteraf ons pogen los te maken van de onaangename gedachte dat wij in ons nationale gevoel zijn getroffen door het gebeurde op Curaçao, wij moeten dankbaar zijn in deze tijden van verblinde ontwapeningszucht, dat de overval op Curaçao ons volk opnieuw en helder heeft getoond welke verplichtingen het heeft tegenover zich zelve, zoowel als tegenover onze positie in de wereld. Alles is goed afgeloopen; geen schade, wel schande is over ons gekomen. Aan Nederl. zijde zijn 3 slachtoffers gevallen, moge hun trouwe plichtsbetrachting worden goedgemaakt door de erkenning dat men geen koloniën kan bezetten zonder zich op deugdelijke wijze het bezit daarvan te verzekeren".

Oedaya.

In het No. van 8 Aug. o.m. deze bijdrage: De penningkunst met betrekking tot Indië, door Jhr. Ir. A. C. van Weiler. Op de eerste pag. een fraaie foto van het Toba-meer.

Tropisch Nederland.

In de Nos. van 29 Juli en 12 Aug. bijdragen van M. Ch. van Rouveroy van Nieuwaal, Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, S. Kalff en C. S. de Ferrante-Calmeyer. Fraaie illustraties.

De Hollandsche Revue

van 1 Aug. opent met: De koloniale wereldtentoonstelling te Parijs. Maakt Nederland wel voldoende propaganda?

Op reis.

Maandtijdschrift samengesteld uit Lissone's Gazette en uitgave reisb. Lindeman wijdt in het No. van 15 Aug. een woord ter nagedachtenis aan K. Wybrands.

Zending- en Missieperiodieken.

Nederl. Zendingsblad. Uitgaven v. d. samenwerkende zendingscorporaties. In het Aug.-No.: Javaansche Kampen, door J. M. S. Baljon.

De Zendingsbode. Maandblad, Orgaan v. h. Centraal Comité v. d. Zending der Ind. Kerken. In het Juli-No.: Lezing over de Zending der Ind. Kerk in de Molukken, door L. Geerdink (overgen. uit het Maandblad v. Malang).

De Katholieke Missiën. In het Augustus-No. vangt Fr. T. S. V. D. aan met een artikel „De Hoogescholen in de Missielanden". Voorts: Animisme of Geestengeloof op Timor, door P. J. Smit. P. V. D. Missionaris op Timor.

De Banier.

In het No. van 4 Juli: „Een Indische Troonrede", waarin de wenschelijkheid van handhaving van dit gebruik betwijfeld wordt.

De Indische Mercuur.

In het No. van 7 Aug.: Het rubbervraagstuk. Voordracht, gehouden door den heer M. Sanders in het Kol. Instituut op 16 Juli 1929. Een Fransch oordeel over de Java-suikerindustrie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. In dat van 12 Aug. vervolgt Prof. Dr. F. A. F. C. Went zijn reisbrieven III.

De Indische Post

van 6 Juli: Wat wij ditmaal in Indië zagen (op weg naar den Karakorum I), door Ph. C. Visser. In het No. van 13 d.a.v.: De blamage van Curaçao. Misleidende voorlichting over Indië, door J. B. R.; voorts de gebruikelijke rubrieken.

De Indische Verlofganger.

In het No. van 2 Aug. eene beschouwing over de tentoonstelling „Het Koloniale Boek". In dit en in de Nos. van 9 en 16 bijdragen van S. Kalff. In dat van 16 Aug. bovendien: Een ramp op Curaçao (voor 150 jaren), door Fred. Oudschans Dentz.

Suriname.

De mail-editie van de te Georgetown, Britsch-Guiana, verschijnende *„Daily Argosy"* van 23 Mei — ons door een vriendelijke hand toegezonden — geeft een uitvoerig geschiedkundig overzicht van het onderzoek naar het voorkomen van petroleum in Britsch Guiana. Het interessante artikel eindigt met deze opmerking:

„The discovery of oil in commercial quantities locally then will be but another of those pranks which Nature often plays at the expense of scientists and of which we have already had two examples locally. Crude bauxite from the Demerara river first appeared in the city as road material, it being stated at that period as being of too low a commercial value to warrant the extraction of the mineral. The gold deposits of the colony — those of the North-West district, — too, were soon after their discovery ruled out by geologists as being little more than an outcrop from the more extensive and, at that time, more widely developed goldmines of Venezuela."

* * *

In het nummer van 18 Juli van hetzelfde blad het verslag van een vergadering te Georgetown over petroleum. De dikke koppen zeggen waar het over gaat:

„Developing the Oil Industry.

Protest Against Embargo on Capital.

Progress of the Colony Impeded.

Effort to Remove Restrictions.

Resolution by Representative Meeting.

Decision to Cable Colonial Office.

American Capital Available."

Het verzet was gericht tegen het wettelijk voorschrift „that any company registered must have 51 per cent of British capital".

„When a company was compelled to have 51 per cent of British capital there was no free trade in the shares and consequently they could not sell them. There would be a restricted market."

Een der sprekers merkte op:

„He very much feared there was more behind it than the British Navy. It was the old Conservative Government in England being controlled by the vast oil interests including the Persian and Royal Dutch Shell who desired to restrict the output of oil and were not in a hurry to tap the oil deposits in this colony, for, they said, as long as oil was there it would not spoil" ...

In een redactioneel artikel in hetzelfde nummer lezen wij, na een beschouwing over den slechten financieelen toestand van de kolonie:

. . . „The result of all this has been that at the present time and with an apparent bright future looming ahead as a result of the almost assured oil potentialities of the colony, it has not been found possible to interest British capitalists in the venture, or to state the opinion which has also gained credence with a large proportion of responsible members of the community, the British oil investor does not find it in his own interests to assist in the development of local oil areas to the detriment of his present holdings elswhere."

* * *

„De Surinamer" van 18 Juli schrijft:

„De „Daily Chronicle" bericht dat dezer dagen een petroleum-boormeester voor de W. I. Oil Company gaat boren aan de Corantijn.

Daaruit blijkt wederom, dat men in Demerara de oliezaak met heel wat meer spoed aanpakt dan bij ons het geval was."

* * *

„De West" van 16 Juli bericht dat de heer Vingerhoets, onder wiens leiding de petroleumboringen in Nickerie zullen plaats vinden, is aangekomen.

In het nummer van 19 Juli schrijft het blad, dat de expeditie Vingerhoets naar Nickerie is vertrokken. Van het voornemen om op het Papegaai-eiland in de Corantijn te boren was afgezien, omdat bij zekere vloedstanden het terrein, waar men zou boren, onder water liep. De boring zal plaats vinden in de onmiddellijke nabijheid van het eiland.

Met den heer Vingerhoets zullen samenwerken de boormeester Gronthoud en de onderboormeester Lupence Propping.

De opslag van den boortoren is een omvangrijk werk, waarmede zeker eenige maanden gemoeid zullen zijn. Daarna beginnen de eigenlijke boringen, die, als alles vlot gaat, in drie of vier maanden resultaat kunnen leveren.

Voor het boorwerk zijn ongeveer tachtig man noodig, die voor het meerendeel in Nickerie zullen worden aangehuurd.

Tegelijk met den heer Vingerhoets is aangekomen de heer A. de Rooy als gedelegeerd commissaris van de Surinam Oil Company.

* * *

Onder het hoofd *„Brazilianen op ons grondgebied"* schrijft het blad *„Suriname"* van 26 Juli:

„Onlangs deelde De West mede dat er berichten te Albina ontvangen waren dat Brazilianen zich in het Lawagebied op ons grondgebied hebben gevestigd.

Nader vernemen wij, dat dit bericht juist is. Deze buren zijn evenwel geen indringers, zooals dit bericht zou vermoeden, doch leden van een wetenschappelijke expeditie, die met medeweten en goedvinden van ons bestuur in die streken onderzoekingen doen.

Aan de Indianen ter plaatse deelden zij o.a. mede, dat zij De Goeje, leider van de Tapanahony-expeditie, kennen.

Niet onwaarschijnlijk dat deze expeditie verband houdt met het verzoek van de Braziliaansche regeering middels haar zaakgelastigde te Den Haag, aan de moederlandsche regeering gedaan om de grens tusschen ons land en Brazilië vast te stellen."

Opmerkelijk dat onze Regeering het niet de moeite waard heeft geacht van deze expeditie eenige mededeeling te doen, in verband met de Surinaamsche grenskwesties. (Zie ons nummer van 8 Aug.).

* * *

„De Nieuwe Stem" van 15 Juli schrijft:

„Professor Dr. Melville Herskovits van de North Western University, Illinois, die reeds verleden jaar hier was ter bestudeering van de taal, zeden en gewoonten der Boschnegers, vertoeft thans weer in Suriname.

Prof. H. vertrok verleden week van zijne echtgenoote vergezeld, naar Ganzee."

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op een artikel van Prof. Herskovits in *„De West-Indische Gids"* van Januari 1929: *„Preliminary report of an ethnological expedition to Suriname, 1928"*.

* * *

Uit een artikel in *„De Surinamer"* van 21 Juli, onder het hoofd: *„De geschiedenis van een avontuur"* citeeren wij het volgende:

. . . „Gelijk bekend bleef het lijk van Oseisi [granman van de Aucaner Boschnegers], den voorganger van Amakti, 3 maanden boven aarde."

. . . „Amakti overleed 17 Maart en na heel wat geredeneer en gedwing zijdens het Gouvernement werd noodgedwongen het lijk begraven op . . . 1 Juni" . . .

Prof. Herskovits zal bij de Boschnegers nog heel wat Afrikaansch vinden.

Uit blz. 13 van het tweede deel van Willem Bosman's *„Nauwkeurige beschrijving van de Guinese Goud-, Tand- en Slavekust"*, Amst. 1709 teekenden wij het volgende op:

. . . „Een Koning of Overste onder de Negers, of die van een groot aansien onder haer is geweest, latense somtyds wel een geheel jaar boven de aerde staen: en op dat den selven niet mogt verrotten en stinken, so leggen se het lichaam op een houte Rooster, over een klein smeulend vier, waer dat het van langsamerhand uitdroogt: andere begraven den overleedenen in 't geheim wel in zijn Huis, doch maken de weereld wys, dat se hem op geseide manier bewaren, tot dat de tyd zal gekoomen zyn, om hem met Statie te mogen begraven" . . .

De reukorganen der Boschnegers schijnen er in Suriname niet op vooruitgegaan te zijn, want de stank hindert hen niet.

Of men deze gewoonte ooit zal kunnen uitroeien?

Curaçao,

De middelen.

Het eerste kwartaal 1929 geeft mooie cijfers. Alle middelen brachten niet minder dan bijne *f* 750.000 meer op dan in het overeenkomstige tijdvak van 1928. Twee ton hiervan komt op rekening der inkomsten van onderscheiden aard, het overige brachten de belastingen meer op. Wat deze laatste betreft, was de vermeerdering in hoofdzaak te danken aan: invoerrecht met *f* 409.333.—, *f* 145.000.— meer, overdrachtsbelasting *f* 7.500.— meer, grondbelasting *f* 47.000.— meer, gebruiksbelasting *f* 30.000.— meer, inkomstenbelasting met *f* 280.000 *f* 164.000.— meer, successiebelasting *f* 37.000.— meer. De nieuwe motorrijtuig-, motorboot- en rijwielbelasting bracht *f* 108.000 op. Alleen de accijns op gedistilleerd bleef *f* 5.000.— beneden het eerste kwartaal 1928.

Verder kwamen de ontvangsten wegens kosten van dienstverleening bij den in-, door- en uitvoer van goederen *f* 12.000.— boven het 1ste kw. 1928, de huur van opslagplaatsen *f* 8.500.—, posterij *f* 12.000.—, radiodienst *f* 34.000.—, loodsgelden *f* 43.000.— (met *f* 192.663.—). De opbrengst van de watervoorzieningsdienst was *f* 19.788.—.

Uit den staat volgt weer eens duidelijk, dat het Departement van Financiën de kunst van ramen maar heel matig verstaat. Het ¼ der raming is met niet minder dan *f* 730.000.— overtroffen, en dat terwijl verschillende inkomsten van onderscheiden aard, als uitvoerrecht met *f* 8.000.—, eenigszins beneden de raming zijn gebleven. De opbrengst der watervoorzieningsdienst was gemakshalve op memorie geraamd.

In de opgave van het ¼ der raming voor 1929 van de belastingen zit een fout van *f* 250.000.— als verschil tusschen de telling en de totaal-opgave, die wij hier in ons vacantie-oord niet kunnen oplossen, maar als het waar is, dat de motorrijtuig enz. belasting nu reeds *f* 38.000.— boven de raming voor het *heele* jaar 1929 heeft opgebracht, is dat wel heel erg.

Politie.

Het commando over de troepen in Curaçao is, gedurende de ziekte van den Kapitein *A. F. Borren*, opgedragen aan den 1ste(n?) Luitenant bij het garnizoen alhier *A. P. J. Berger*.

(De Cur. Crt.)

De havenwerken.

De havenwerken zijn in vollen gang.

Aan de Oostzijde, ter hoogte van de Groote Werf, heeft men reeds een groot gedeelte weggebaggerd, terwijl men er thans bezig is met den bouw van een nieuwe kademuur. In afwachting van het gereed komen hiervan, om daarna met de baggerwerken door te gaan, is thans de baggermachine bezig bij den havenmond, met het wegbaggeren van den hoek aan de Oostzijde. Het werk trekt veel belangstelling. Het is ook zeer interessant te zien, wat een geweldige massa deze baggermachine, waarvan de scheplepel een capaciteit van 5 ton heeft, verzetten kan. Naar wij vernemen, zullen de werken in anderhalf jaar gereed zijn.

(A. d. C.)

Het beleid op 8 Juni 1929.

De *Amigoe van* 6 Juli l.l. meldt:

„Volgens een telegram van de United Press, neemt de Regeering een houding aan overeenkomstig de houding van zekere pers in Holland, die het optreden van Z.E. den Gouverneur op Zaterdagavond 8 Juni l.l. becritiseert. Dit zou gebleken zijn uit een telegram dat Z.E. de Gouverneur dezer dagen van den Minister van Koloniën ontving. Zijne Exc. heeft op dit telegram van den Minister geantwoord, dat indien dit zoo is, hij zijn mandaat ter beschikking van den Minister stelt, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat hem de gelegenheid worde gegeven om mondeling zijn beleid en houding tegen de ingebrachte beschuldiging te verdedigen."

Wij weten niet, hoe het aanbod van zijn mandaat door den gouverneur in de wereld gekomen is, maar anders dan de United Press hebben wij den indruk, dat het juist de vorige minister van koloniën is geweest, die des gouverneurs beleid met zijn verantwoordelijkheid gedekt heeft o.a. tegenover den heer Colijn.

Maar niet gaarne zouden wij voor onze rekening nemen de bewering van *La Cruz* van 10 Juli 1929:

„Met uitzondering van eenige liberale en socialistische bladen heeft niemand den persoon van

zen eersten magistraat Ir. Fruytier en van den epencommandant Kapitein Borren aangevalen", tenzij bedoeld mocht zijn, dat met sparing van personen de juistheid van hun beleid, buiten de omsche en socialistische bladen, vrijwel algeen twijfelachtig geacht is.

Zooals Nederland recht heeft te weten wat er op raçao zich heeft afgespeeld, eischt het belang r zaak, dat men ginds juist wordt ingelicht oment de gevoelens in Nederland, vooral omdat het latige Nederland de eerst-schuldige is in deze oeve zaak.

Als bijdrage daartoe vermelden wij ook, dat de er Putman Cramer in *Vragen des tijds* een medeeling heeft gedaan over zijn verblijf in de haven dens het gebeurde in 1922. Toen schijnt de belking de preventieve en de gouverneur de reessieve werking van een oorlogsschip in de han te hebben vergeten.

Ook is het onvolledig als de *Amigoe* meedeelt, at de commissie van onderzoek „het optreden der ilitaire autoriteiten bij den overval" heeft te onerzoeken.

Onzerzijds willen wij dan ook gaarne meedeelen, at *Amigoe, La Union* en *La Cruz* eenstemmig van rdeel zijn, dat alle schuld uitsluitend bij de Nerlandsche regeering berust en de Curaçaosche toriteiten hebben gedaan, wat in de gegeven nstandigheden van juist inzicht en goed beleid tuigde.

Het *Handelsblad* van 13 Aug. l.l. ontleent aan de *eli Courant* nog eens het verhaal van den fuselier romodikoro, die bij den overval van de patrouille n kapitein Paris in Atjeh na het sneuvelen van n chefs het commando overnam en met 10 geeltelijk gewonde soldaten een overval van meer n het dubbele aantal wist af te slaan. De *Deli ourant* besluit:

„Wij dachten dezer dagen aan Kromodikoro, toen inister Koningsberger in de interpellatie-Colijn er het gebeurde te Willemstad vroeg: maar wie n toch het bevel tot verzet op zich had moeten emen, en Colijn daaroverheen donderde: *Elk soldaat!*

Kromodikoro toonde het beter te weten dan Miister Koningsberger.

En Colijn dacht ongewijfeld aan de vele vooreelden die daarvan in Atjeh door eenvoudige mann gegeven zijn, toen hij den Minister aldus even lichtte.

Dit voorbeeld van Kromodikoro moge lang ontouden blijven in het Indische leger.

Het is een van zijn beste en mooiste tradities."

Mogen wij de talrijke in onze pers opgenomen rieven van ooggetuigen gelooven, dan ligt het niet an den eenvoudigen soldaat, wanneer dat op Curaçao anders gegaan is.

Nieuwe postzegels.

Met ingang op 6 Juli 1929 zijn nieuwe postzegels erschenen voor den luchtdienst, voorzien van den pdruk „Luchtpost" en met overdruk in de waaren van *f* 0.50, *f* 1.— en *f* 2.—.

an de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en est" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke raag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?". are eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIING HEEFT WAT AAN U".

Uit den Verren Vreemde.

De Hedzjas-spoorweg-puzzle.

Het Nabije-Oosten is niet rijk aan spoorwegen. aar van Skoetari, aan de straat van Konstantinoel, loopt toch een lijn dwars van noord naar zuid oor Klein-Azië, die bij Iskanderoen de Turksche rens overschrijdt, om dan verder, door Syrië, alestina en Transjordanië, naar de heilige plaatn in Hedzjas te gaan — de Hedzjas-spoorweg —.

Die lijn heeft naast en behalve de economische edoelingen, die overal bij den aanleg van spoorgen in overweging komen, een strategische beemming gehad. De Turksche sultans, die den anleg bevorderden, waren bedacht op de mogeikheid van troepenverplaatsing, noodig om hun erwicht in de Turksch-Arabische landen te doen elden. En hiermede is een derde reden van beaan aangeroerd. De lijn volgt voor een groot deel, n in groffen trek, den pelgrimsweg naar Medina, aar haar eindpunt ook was. De tocht naar Mekka leef dan over voor de karavanen (later ook voor e auto's). Het pelgrimvervoer was een der bronen van inkomst voor de geheele lijn over haar ollen loop.

Er is nu een moeilijk op te lossen geschil over de edzjas-spoorweg hangende.

Door het vredesverdrag van Versailles is Syrië ransch mandaatgebied —, zijn Palestina en ransjordanië Engelsch mandaatgebied geworden. oor zoover de lijn over deze gebieden loopt, is zij rijwel in orde. Maar het gedeelte van Maan tot edina, dat door het gebied van de Hedzjas loopt, s in onbruikbaren staat, en koning Ibn Saoed toont vooralsnog geen lust om tot afdoend herstel over te gaan. Hierdoor kan de bedoeling der door Syrië en Palestina loopende gedeelten ook niet tot haar recht komen, en op het traject door Transjordanië moet jaarlijks zelfs een vrij aanzienlijk bedrag worden toegelegd.

Toen het verdrag van Versailles gesloten werd, bekleedde koning Hoessein de vorstelijke waardigheid in Hedzjas, Londen kon er op rekenen deze naar eigen inzicht te leiden. Wellicht is dit een reden geweest om geen eischen in zake de spoorwegpolitiek te formuleeren. Zooals men weet, mocht de Britsche beschermeling niet lang op den troon van Hedzjas zetelen en werd hij verdreven door Ibn Saoed, die zich aan de Westersche mogendheden niet zoo veel stoort.

Wij zullen straks zien, dat de uitgeschakelde Turksche belangen ook nog weer een woordje komen meepraten, maar eerst hebben wij te spreken over de pogingen van Fransche en Engelsche zijden ingezet om weer beweging te krijgen in de Medina-lijn.

In het voorjaar van 1928 werden onderhandelingen begonnen tusschen de mandaathouders Frankrijk en Engeland met Hedzjas; de vertegenwoordigers waren samengekomen te Haïfa, de uitgangshaven van den Hedzjas-spoorweg aan de Middellandsche Zee. Men kwam er niet tot een practisch resultaat. De vertegenwoordigers van Hedzjas stonden onwrikbaar op 't standpunt, dat de geheele spoorweg (in de mandaatlanden èn Hedzjas 1308 K.M.) moet worden beschouwd en behandeld als Wahif, d.i. als een vrome stichting. Dienovereenkomstig zou hij onder uitsluitend Mohamedaansch beheer moeten komen te staan. Recht hierop is, volgens hen, verkregen door het feit, dat de aanleg is geschied van gaven van vrome Moslims en van belasting op vrome verrichtingen. De Fr. en Br. vertegenwoordigers konden den eisch niet inwilligen, die er blijkbaar op was gericht aan Hedzjas' koning een grooten en directen invloed te bezorgen in de mandaatgebieden.

Met het afbreken der te Haïfa gevoerde onderhandelingen is de vraag onopgelost gebleven aan wien de spoorweg eigenlijk behoort. De mandaatmogendheden zorgen voor het beheer binnen hun gebied, maar daarmede is de hoofdvraag niet opgelost, en het is niet uitgemaakt wie 't tot plicht of tot recht heeft iets te doen voor het herstel der lijn tot Medina en voor het verdere beheer daarvan.

Hierbij komt ook Turkije nu aandacht opeischen. Toen de Hedzjas-spoorweg werd aangelegd, liep hij door Turksch gebied, de Turksche regeering verleende de noodige concessies. De tegenwoordige regeering te Angora heeft zich nu gewend tot de Deutsche Orient Bank, die tot in den oorlogstijd de kassier van den Hedzjasspoorweg is geweest, met het verzoek om haar de 720.000 Turksche ponden (± 7½ millioen gulden) af te dragen, welke voor rekening van dien spoorweg bij haar zijn gedeponeerd.

De D. O. B. heeft zich, naar verzekerd wordt, genegen verklaard om aan dit verzoek gevolg te geven.

Tevens verneemt men, dat Moestapha Pasja, de Turksche dictator, zich bereid getoond heeft om alle vorderingen van Ibn Saoed te steunen.

De regeering van Hedzjas zal een Groenboek laten verschijnen, om de gevoerde gedachtenwisseling ter algemeene kennisname te brengen. Zij wenscht de onderhandelingen met Parijs en Londen te hervatten. Volgens de laatste berichten zou van deze zijden nu echter niet veel lust hiertoe bestaan, daar men er geen gunstiger resultaat van verwacht, als Mekka en Angora 't over de Mohamedaansche eischen eens zijn.

De kwestie is inderdaad nog al ingewikkeld. Het Labourministerie pakt veel vraagstukken aan, die sedert lang aanhangig waren en onopgelost leken, wie weet, vindt het ook een aanneembare schikking voor de Hedzjas-spoorweg-puzzle.

Een gezant van de Z.-A. Unie.

Onderhandelingen tusschen Pretoria en Den Haag hebben geleid tot het verblijdend resultaat, dat een vertegenwoordiger van de Zuid-Afrikaansche Unie h.t.l. zal worden geaccrediteerd als buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister van de Unie. Voortgezette onderhandelingen beloven er op uit te loopen dat het consulaat-generaal der Nederlanden te Pretoria tot een gezantschap zal worden verheven.

Als gezant bij het Nederlandsche hof is benoemd de heer Dan. J. de Villiers. Hij heeft onlangs reeds eenige dagen in Den Haag doorgebracht en er — als nog niet-officieel persoon — eenige aangelegenheden besproken. In het laatst van September denkt hij voor goed naar Den Haag te komen, om zijn geloofsbrieven aan H. M. de Koningin te overhandigen.

Russisch-Chineesche oorlog.

Te Washington werd in plechtige, feestelijke bijeenkomst het van kracht worden gevierd van het Kellogg-pact, tot uitbanning van den oorlog. In Den Haag zijn vertegenwoordigers van vele mogendheden bijeen ter mogelijke likwidatie van den grooten wereldoorlog, die zich nooit meer mag herhalen. En...... den 16en Augustus zijn 10.000 Russen de Chineesche grens overgetrokken. Twee landen, die het Kellogg-pact hebben onderteekend zijn feitelijk in oorlog, al blijven beiden verzekeren dat zij nog op een vredelievende oplossing blijven hopen.

Is er verband tusschen deze staatkundige kwesties? Misschien meer dan bij oppervlakkig oordeelen lijkt. Toen de breuk tusschen Rusland en China dreigde, beijverden Amerika en Frankrijk, die 't te Parijs geteekende Kelloggpact dadelijk in herinnering brachten, zich om den oorlog te voorkomen. De betrokken staten hielden de strijdbeweging nog wat in toom. Juist zette zich echter in dien tijd de tegenstelling Parijs—Londen, met de toenadering Londen—Washington ter andere zijde. En tevens moest juist ook de conferentie bijeenkomen, die de formule moest vinden ter afwisseling van de oorlogsschulden. Over de vraag, waar die conferentie zou worden gehouden, twistten Poincaré en Mac Donald in hatelijke gezindheid. In het tenslotte gekozen Den Haag werd die gezindheid eerder aangespitst, dan getemperd.

Komt men hier ten slotte tot overeenstemming, zoodat men niet met een echec bedekkende formule, maar met een inderdaad verkregen succes Den Haag zal verlaten, dan is 't niet onwaarschijnlijk dat hierop ook zal worden voortgewerkt om het in het Verre Oosten dreigend oorlogsgevaar alsnog te bezweren. Levert Den Haag daarentegen een verscherping, of slechts een bevestiging op van de tegenstelling Frankrijk, Japan, Italië eenerzijds, Engeland, Amerika anderzijds, dan zal de wereldpolitiek voor eenigen tijd zonder leiding zijn en dan is 't te vreezen, dat de botsing op de Russisch-Chineesche grens niet langer te weerhouden zal zijn.

Hierdoor weegt de verantwoordelijkheid van hen die invloed kunnen uitoefenen op den gang van zaken op ons Binnenhof nog des te zwaarder.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

INDISCHE CURSUS VOOR KATHOLIEKEN.

Het Katholiek Indisch Bureau deelt mede, dat de eerste „Indische Cursus voor Katholieken", welke zich ten doel stelt jongelui, die voor het eerst naar Oost- en of West-Indië vertrekken, die practische bekwaamheid bij te brengen, welke daarvoor in het algemeen wenschelijk wordt geacht, zal aanvangen op Woensdag 18 September a.s. en zal worden gehouden in de R.K. Huishoudschool aan het Westeinde te 's-Gravenhage.

Het onderricht in het koken (het toebereiden van eenvoudige Indische en Hollandsche gerechten) het knippen en naaien (het vervaardigen van eenvoudige onder- en bovenkleeding) zal staan onder leiding van de onderwijscongregatie van de Eerw. Zust. van het Gezelschap J. M. J.

Het Medische gedeelte (Ziekenverpleging, Zuigelingenverzorging en Verbandleer) wordt gegeven door Dr. Math. Bluml, oud-Officier van Gezondheid in Ned.-Indië, gevestigd Tandarts te 's-Gravenhage.

De beginselen van het „gesproken Maleisch" en der „Maleische grammatica" zullen worden bijgebracht door den heer A. de Lange, oud-Directeur van de Kweekschool voor Inlandsche Onderwijzers uit Ned.-Indië, die daarbij aanwijzingen zal geven noodig voor den omgang met den Javaan. De cursus Maleisch kan zoowel door Dames als Heeren worden gevolgd.

Met het oog op deelnemers(sters) buiten Den Haag, zijn de lessen zóó geregeld, dat één vollen dag per week daarmede in beslag wordt genomen, terwijl de geheele cursus 3 maanden duurt.

Ook bestaat gelegenheid slechts enkele vakken te volgen.

Nadere inlichtingen verstrekt het Katholiek Indisch Bureau, de Carpentierstraat 153, te 's-Gravenhage.

KON. VER. „KOLONIAAL INSTITUUT".

Afdeeling Volkenkunde.

De 24ste Indologische Leergang zal gehouden worden van 16 September—14 December 1929. (Ten dienste van hen die kennis wenschen op te doen omtrent Nederl.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden opgeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Ned.-Indië betrekking hebben).

RADIOTELEFOONDIENST NEDERLAND—NED.-INDIE.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

Het telefoonverkeer met Ned.-Indië is in de maand Juli j.l. gestegen van gemiddeld 11 gesprekken per werkdag tot gemiddeld 12 à 13.

Behandeld werden in totaal 319 gesprekken, waarvan 99 of 31 % in Nederland en 220 of 69 % in Indië werden aangevraagd.

Het aantal gevoerde gesprekken vanuit en met de spreekcel te Amsterdam bedroeg 113, 's-Gravenhage 122, Rotterdam 28, Utrecht 49, terwijl 7 balansgesprekken werden gevoerd. Aan Indische zijde was de verdeeling: Bandoeng 77, Semarang 37, Soerabaja 90, Solo 4 en Weltevreden 104.

De duur der gesprekken beliep in totaal 1226 minuten, waarvan 411 voor de van Nederland uitgaande gesprekken.

Sinds de opening van het telefoonverkeer met Indië op 8 Januari j.l. werden tot ultimo Juli 1777 gesprekken gevoerd.

Uitbreiding spreekgelegenheid.

Met ingang van Maandag 26 dezer zal ook te *Arnhem, Breda, Groningen, Deventer, Eindhoven* en *Hengelo* aan het publiek gelegenheid worden geboden tot het voeren van radiotelefonische gesprekken met Nederlandsch Oost-Indië.

In de wachtkamer van het telefoonkantoor zal daartoe een spreekcel worden ingericht. In deze cel kunnen niet meer dan twee personen worden toegeloten. Het ligt voorts in de bedoeling binnenkort eveneens de kantoren *'s-Hertogenbosch, Leeuwarden, Maastricht* en *Middelburg* in dit verkeer te betrekken.

BOOTTREIN M.S. „P. C. HOOFT".

De firma Crans & Co., Agenten der N.V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland", deelt mede, dat de boottrein, aansluitende op het m.s. „P. C. Hooft", d.d. 23 Augustus a.s. van Genua, Donderdag 22 Augustus, des morgens 8.47 uur van het Station Staatsspoor Den Haag zal vertrekken.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

J. Wasch, 3e Officier bij de Gouv. Marine, Jacob Gillestraat 8, 's-Gravenhage.
A. Beck, Assistent (instrumentmaker) bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, Leiden, p. a. Verificatie van 's Rijks Zee-instrumenten, Oude Varkensmarkt 22.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. N. Stassen, Hoofdboekhouder b. d. S.S. en Tr., p. a. F. Kragt Hz., Nijkerk.
H. Vinkes, Onderbaas-bankwerker tevens draaier b. h. Mar.-Etablissement, Chrysantstraat 46, Utrecht.
Mej. A. W. Manoppo, Adj.-Commies b. h. B.B., p. a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
P. W. Keijner, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Noorderbeekdwarsstraat 208, 's-Gravenhage.
G. J. de Ruiter, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Hunzestraat 9, Utrecht.
M. G. van Overveldt, Wd. dir. Kon. Emmaschool te Soerabaja, Schenkkade 223, 's-Gravenhage.
F. J. B. Bergamin, Commies v. d. Belastingen te Medan, Poste-restante, Haarlem.
H. J. R. Caton, Hoofdtelef.ambt. b. d. P.T.T.-dienst, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.
W. Brouwer, Hoofdpolitie-opziener b. d. Alg. Politie, Westerstraat, Enkhuizen.
Ch. M. C. Leonards, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Wijnbergen bij Doetinchem.
Mevr. A. M. C. J. Leonards, geb. v. d. Kolf, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.W.L.O., Wijnbergen bij Doetinchem.
Ir. F. H. Dumas, Hoofdingenieur b. d. W. en 's Lands B.O.W., 2e Schuytstraat 221, 's-Gravenhage.
H. J. Brugman, Praktijk-ingenieur b. d. S.S. en Tr., Poste-restante, Amsterdam.
C. F. W. Haakmeester, Hoofdpakhuis- tevens betaalmeester b. d. Bankatininwinning, Klimopstraat 150, 's-Gravenhage.
L. Bauwens, Hoofdcommies b. d. P.T.T., Meerhuisenplein 18, (I) Amsterdam.
E. J. R. Verstege, Commies b. h. Centr. Kant. v. d. Statistiek, Stadhouderslaan 70, 's-Gravenhage.
J. P. A. Koopmans, Controleur 1e kl. dienst der Opiumregie, Daendelstraat 82, 's-Gravenhage.
P. J. Perquin, Bouwk. inspect. b. d. Oudheidkundigen Dienst, Nieuwe weg 17, Lochem (Gld.).
Mej. J. A. A. Swaan, Wd. onderwijzeres 1e kl. b. h. O.W.L.O., Oosteinde 19, Amsterdam.
G. P. Vrijburg, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Postbox 38, Apeldoorn.
J. Hansen, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc., Jacob Gillesstraat 8, 's-Gravenhage.
Mej. B. A. Hardeman, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.W.L.O., Kerkewijk F. 24, Veenendaal.
M. H. H. A. Corbeij, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Helenastraat 54, 's-Gravenhage.
Tj. Voskuil, Dir. 1e kl. b. h. Gevangeniswezen, Sweelinckstraat 206, 's-Gravenhage.
W. Rienstra, Controleur b. d. Landelijke Inkomsten, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
H. Keizer, Hoofdpolitie-opziener b. d. Veldpolitie, Poolmansweg F 212, Lonneker bij Enschedé.
J. Sas, Onderwijzer 1e kl. b. d. O.W.L.O., Willaertstr. 1, Amsterdam.
G. H. M. Carel, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Alexanderstraat 1, Arnhem.
R. E. Kamps, Leeraar Kon. Willem III-school, Batavia, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
G. van Reede, Inspecteur 1e kl. b. d. S.S. en Tr., Beetslaan 34, Bilthoven.
Mej. M. Noë, Onderwijzeres 3e kl. b. h. D.W.L.O., Koekkoekstraat 45, Hilversum.
W. Jacobs, Hoofdagent van Politie 1e kl., Vondellaan 19, Arnhem.
W. H. Moen, Hoofdvliegtuigmaker b. d. Luchtvaartafdeeling, Loosduinscheweg 1179, 's-Gravenhage.
P. C. Colthoff, Kolonel der Cavalerie, Laan van Nieuw Oost-Indië 72, Den Haag.
G. J. Derks, 1e Luitenant der Artillerie, Schiedamschesingel 61, Rotterdam.
F. van Berkum, Onderluitenant der Mil. administratie, J. v. Riebeekstraat 54, 's-Gravenhage.
H. H. Julsing, 1e Luitenant der Infanterie, Kruitlaan 22a, Groningen.
G. P. Walraven, Kapitein der Infanterie, Tolstraat 42, Amsterdam.
J. Moerman, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Pontanuslaan 34, Arnhem.
J. van der Vliet, Leeraar b. d. Middelb. school te Jogjakarta, Nicolaïstraat 70, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Dr. J. A. van Dijk, Dir. officier van Gezondheid 2e kl., Banstraat 27, 's-Gravenhage.
W. G. A. Raat, H.T.O., Rijswijkscheweg, 's-Gravenhage.
J. W. Bolle, Onderluitenant der Infanterie, Vondelstraat 63, Amsterdam.
Ir. W. F. de Wilde, wd. hoofdingenieur b.d. S.S. en Tr., p. a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
G. J. Offers, Hoofd van de Ambachtsschool v. Inl. te Makasser, Van Brakelstraat 13, Utrecht.
J. D. de Vries, Resident van Kedoe, Hotel Iepenhove, Bloemendaal.
J. H. Apetz, Leeraar b. d. Kon. Emmaschool te Soerabaja, Oude Amersfoortscheweg 40, Hilversum.
A. den Hond, Opziener Marine-Etablissement te Soerabaja, Bezuidenhoutscheweg 119, 's-Gravenhage.
J. Brookman, Referendaris b. h. Dept. van Justitie, Sneeuwbalstraat 100, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 14 tot 21 Augustus.

Nieuwe Leden — **Geïntroduceerd door:**

N.V. Uitgevers Maatschappij A. E. Kluwer, Polstraat, Deventer .... Als lid van het Koloniaal Landbouwmuseum.

Afschrijvingen

A. L. van Elten, Arnhem, Willemsplein 11.
W. F. Pieters, Amsterdam, 3e Helmersstr. 56 huis.

Adresveranderingen

W. H. Sonius, Kapitein N.-I. L. m. v., van: Pension Dennenoord, Rhenen, naar: Bankastraat 22a, Groningen. *f* 5.
H. Agerbeek, Kapitein N.-I. L., m.v., van: Den Haag, Galvanistr. 16, naar: Amsterdam, van Eeghenstraat 34. *f* 5.
W. A. C. Galestien, 1ste Luit. N.-I. L. m.v., Den Haag, van: Statenlaan 110, naar: Nieuwe Parklaan 185.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident m.v., Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 202, naar: Valkenboschl. 27.
F. H. C. van Emmeloort Stein, Ass.-Resident m.v., van: Pekalongan, naar: Den Haag, Poste restante.
Jhr. B. Ch. C. van Suchtelen, Ass.-Resident, van: Den Haag, Reinkenstra.t 47, naar: Weltevreden, pa. Dep. van B.B.
Mr. P. R. Vetter, Rechterlijk Ambtenaar, van: Den Haag, van Weede v. Dijkveldstraat 15, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Justitie.
Dr. M. von Kühlewein, GouvernementsArts 1ste klasse thans overgeplaatst naar Amboina.
F. H. Ramondt, Territet (Suisse) van: Villa des Alpes, naar: Villa Maria.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

…endschapsbetrekkingen tusschen …ssinië en de Oost-Ind. Compagnie in de zeventiende eeuw.

door

Pr. C. WESSELS.

(Slot).

… einde Augustus 1675 bleef Moerad te Bata… Op den 30sten dier maand nam hij afscheid …den Goeverneur-Generaal en van ieder lid van …Raad van Indië afzonderlijk en ging 's anderen…s met „'t Wapen van Middelburgh" naar Soe… onder zeil, waar hij reeds in November aan…m.[15]) Maar zonder antwoordschrijven voor den …us. Daar wist men in Batavia geen weg mee, …ls Maetsuyker zelf aan Commissaris Volger … 31 Augustus berichtte. „Den Brief, dien wij …ngen hebben, is van zoo wonderlyken Inhout, …wij geen Antwoort daarop weeten te passen." …werd aan Volger naar eigen goeddunken over…en. Het heele gezantschap stond overigens den …erneur-Generaal niet aan, wat overduidelijk … uit het vervolg van zijn brief.

…et valt sodanige Ambassade de Compagnie al …astigh, want behalven dat wij met redenen mo… twijffelen, of desen Alleppesen Griek al een …assadeur van den Aethiopischen Conink is, soo … ook voor d'Ed. Comp. in dat land noyt eenige …agtinge van negotie of profyt, niet alleen door … ondervindinge, maer selfs nae de eygen ge…nis van desen Godsia Moraet, die ons expres …aart heeft, dat alle de havenen, die in 't roode … aan de Aethiopische zeide leggen, van de Tur… met Casteelen besett en dat zy alle de ingangen … uyt dat land in haer gewelt hebben, en ook …er eygen havenen den handel uyt dat land …en."[16])

… geheime wantrouwen en deze tegenzin toonen …niet in de geschenken, welke de Compagnie …den Abessinischen vorst aanbood. Het Dagh…ster heeft ons de uitvoerige lijst bewaard:

…en kas, daarin 12 ellen scharlaken, 12 ellen …laken, 12 ellen blauwlaken, 20 rollen Chineese … lakenen, 40 rollen Chineese damasten van …se couleuren, 6 rollen Persiaans fluweel.

…en kas, daarin twee groote spiegels met ebben…en lysten.

…en kas met een geheel blank ruyters curas.

…en kas met 2 fijne snaphaanroers, 2 patroontassen, 2 kogelformen en 12 vuursteenen, 6 diverse slagzwaarden en sabels.

„Verder twee groote scheeps metale klocken, benevens 100 cattys peper in 10 sacken voor de 10 dienaers van den gesant, dewelcke daarenboven alhier mede is beschonken.[17])

Toch was deze vrijgevigheid van de edele Compagnie geen zuiver koninklijke geste. Nog tijdens Moerad's verblijf te Batavia werd 14 Juni 1675 besloten „de raare schenkagie woutesels van den Conink van Abassina...... met de aanstaande vertrekckende schepen tot een present aan den Keyser van Japan af te stieren, op hoope datse aangenaam sullen wesen"! Getaxeerd op een waarde van 3000 gulden zijn de zebra's dan 26 Juni op „'t fluytschip Delfshaven" naar Japan vertrokken.[18]) En de kansberekening faalde niet. Een vriend van Ludolf, de Altenburger Emmanuel Nauendorff, meldde dezen 11 Februari 1678 uit Batavia, dat de keizer van Japan voor de ontvangen woudezels aan de Compagnie een tegengeschenk van 10.000 tael zilver en 30 Japansche kleedingstukken had aangeboden.[19])

Intusschen gedijde de vriendschap in het verre Afrikaansche land en in 1689 werd dezelfde Moerad andermaal naar Batavia gezonden nu door Jyasu Adyam Sagad, die in 1680 zijn vader Johannes was opgevolgd. Op 16 Mei 1691 kwam de Armeniër aan land. Weer droeg hij bij zich een Arabisch schrijven[20]) „van den geëerden koning en grooten machthebber, die de nekken der volkeren beheerscht, de schaduw Gods neergelaten over de wereld,...... den hoogsten heerscher in het land Abessinië...... den echten afstammeling van David en Salomon, den Sultan zoon des Sultans, den sultan Adyam Sagad, zoon van Sultan Alaf Sagad." Deze zendt nu een groet „schooner dan bloemengaarden en schitterender dan de luister van zonnen en manen...... aan den roem van den edelsten der machthebberen van Wolandez en Holland en aan den machtigsten koning van het land *al-Batawi*, den *genderal* Jan, die in de zaken tot stand gebracht heeft van loffelijke daden, wat aan zijn voorvaderen was ontgaan; die allerlei aard en soort van moeilijk te regeeren staten vereenigt; voor wien men in onderwerping neervalt van de vier hemelsrichtingen te water en te land en wiens woord geen mensch kan weerstreven."

Maar niet alleen een bloemruiker groeten bracht Moerad mee voor den wijdvermaarden Jan, den toenmaligen Goeverneur-Generaal Johan Camphuys, die van eenvoudige zilversmidsleerling in Amsterdam tot de hoogste waardigheid in Indië was opgeklommen, ook geschenken werden in het vorstelijk schrijven aangeboden: vijf edele paarden, twintig slaven en twee struisvogels. Over politiek of handelsbelangen ook nu geen woord; 't is alles pure en diepe hoogachting.

Het Dagh-Register van 1691 is nog niet verschenen, maar uit het meegedeelde over 1675 kunnen wij ons de plechtige „incomste" van den gezant wel voorstellen. Wat echter Maetsuyker niet gewaagd had, durft Camphuys aan; hij geeft den Armeniër een brief van antwoord mede.[21]) Dit Arabische stuk is doorloopend in denzelfden pompeusen stijl gehouden als het ontvangen schrijven; gemakshalve worden daaruit in den aanhef de verschillende eeretitels van den Negus letterlijk overgeschreven. Dan volgt het meer zakelijke gedeelte. „De bode van Uw geëerde pen is tot ons gekomen door de hand van Uw braven en getrouwen en gewenschten dienaar den heer Moerad, den Armeniër. En zijn aankomst in het land van batavia gebeurde na de geboorte van Christus — Vrede over Hem — in het jaar éénduizend en zeshonderd en één en negentig, in de vijfde maand, op den zestienden dag er van." De geschenken, welke nog eens met name worden opgesomd, zijn natuurlijk met passende blijdschap ontvangen. Zoo in 't voorbijgaan wordt er toch even bijgevoegd, dat „één paard en acht slaven en de struisvogels — behoed zij Uw hoofd — onderweg (zijn) gestorven." Wat echter aan de waardeering geen afbreuk doet, want „voor ons gemoed zijn zij als gaaf tot ons overgekomen; lof zij God."

Ook nu liet de Compagnie zich niet onbetuigd in het aanbieden van een tegengeschenk, waarvan de verschillende onderdeelen kataloogsgewijze in den brief worden opgenoemd, „opdat het blad niet leeg zij". Zooals de vorige maal zijn het lakensche en zijden stoffen, stukken fluweel, twee spiegels, verschillende wapenen, duizend gebakken tegels, honderden ponden kruidnagels, muskaatnoten, foelie en kaneel en de kostbare oliën uit deze specerijen. En dan de twee klokken, waarover in het begin van dit artikel gesproken werd, vervaardigd uit vijf metalen, de grootste 841 hollandsche ponden zwaar, de kleinste 247.

De Negus schijnt ook mondeling naar den godsdienst zijner vrienden gevraagd te hebben, want daaromtrent luidt het nog: „Als Gij over ons en onzen godsdienst wenscht te vragen, zal Uw dienaar daaromtrent voldoende mededeelingen kunnen doen, naargelang hij gehoord en gezien heeft."

Het schrijven is gedateerd: Batavia 22 September 1691 — twee dagen dus voor Camphuys het bestuur over Nederlandsch-Indië neerlegde.

Over de terugreis van den gezant, weer via Soerate, zijn geen bijzonderheden bekend. Maar vijf jaar later — de vriendschap scheen met tropische snelheid te groeien — staat Moerad 20 September 1696 „voor de derde reyse" te Batavia! Wederom met een brief en geschenken. Want, zooals uit dit schrijven blijkt, Jyasu kon maar niet verzadigd worden met de vriendschap en de liefde van dien koning der koningen van het rijk van Batavia, maar bleef altijd nog hongerig en dorstig.[22]) Dezen keer zond hij aan de Compagnie als bewijs zijner hoogachting zeven edele paarden, 20 slaven en 104 Abessinische onderkleederen vol muskusgeur.

Bijna een geheel jaar duurde het bezoek. Eerst op 22 Augustus 1697 besloten Willem van Outhoorn, de Goeverneur-Generaal, en zijn Raden den gezant met het schip „IJselmonde" naar Soerate te laten afvaren. „Ingevolge Patriasche missive van 27 Augustus 1694", zooals verder in het besluit wordt vermeld, zouden voor een tegenbezoek aan den Negus de beide onderkooplieden Hugo Hendrik van

15) *Dagh-Register*, anno 1676, blz. 14.
16) Du Four de Longuere, op. cit. blz. 339.

17) *Dagh-Register*, anno 1675, blz. 229—230.
18) *Dagh-Register*, anno 1675, blz. 159, 172.
19) Ludolf, *Commentarius*, blz. 150—151.
20) Arabische tekst en Latijnsche vertaling bij Ludolf, *Appendix*, blz. 13—15; Arabische tekst en Nederlandsche vertaling bij Littmann, op. cit. blz. 484—487.
21) Ludolf, *Appendix*, blz. 17—23; Littmann, op. cit. blz. 488—497.

22) De brief is in de Latijnsche vertaling afgedrukt in Du Four de Longuere, op. cit. blz. 340—341. Hij is voor een groot gedeelte identiek aan dien van 1691.

Bergen en Theodorus Zas hem vergezellen. Van Bergen was reeds vroeger in Mokka geweest en daarom „enigszins land en taal kundig." [23])

Dit uitzenden van een gezantschap was dus reeds na de tweede komst van Moerad met de Heeren Zeventien in het vaderland besproken. Vlot verliep de zaak echter niet. Want de Armeniër maakte bezwaren. Hij diende 8 Februari 1697 een geschreven rapport in, waarin hij beweerde, dat Abessinië voor Europeanen gesloten was en dat de afgezanten moeilijkheden konden ondervinden, wanneer de koning niet op voorhand over hun komst zou zijn ingelicht. Dus stelde hij voor, dat zij in Mokka zouden achterblijven, terwijl hij zelf met de geschenken naar Massaoea zou doorreizen en vandaar zoo spoedig mogelijk Jyasu's toestemming zou berichten. Aldus werd ten laatste besloten.

Uit het resolutie-boek blijkt, dat de geschenken een waarde hadden van fl. 6728:17:8, niet meegerekend die van Moerad ad fl. 166:5, terwijl deze bovendien nog een som gelds kreeg om zich buiten hetgeen hij aan rijst, boter, enz. uit de magazijnen der Compagnie zou ontvangen, var de noodzakelijke reisbenoodigdheden te voorzien. Later werden hem nog 500 rijksdaalders toegestaan. Voor zijn gevolg van tien personen werd fl. 210:16:8 uitgetrokken. [24])

Zoo verliet hij dan einde Augustus 1697 voor 't laatst Batavia, vertrok in April van 't volgende jaar uit Soerate en kwam in Mei te Mokka. Hier bleef Theodorus Zas alleen achter, daar van Bergen zich blijkbaar aan het avontuur niet wilde wagen en naar Indië was teruggekeerd. De uitkomst bewees, dat hij goed gezien had. Want Moerad kwam veilig en wel in Massaoea aan [25]), ging in December 1698 vandaar naar Abessinië terug... en liet nimmer meer iets van zich hooren! Een vol jaar bleef Zas in Mokka op den uitkijk en scheepte zich dan naar Batavia in. [26])

De teleurstelling in Indië was zeer groot. Gelijk gewoonlijk gebeurt, kwamen nu de tongen los. Men had de zaak reeds lang niet vertrouwd. Misschien waren alle zendingen van den Armeniër wel bedrog geweest, meende een der raadsleden, waarschijnlijk gedachtig hoe ook Maetsuycker reeds twijfelde. Nog tijdens Moerad's verblijf schreef 20 Februari 1697 de predikant Leidecker aan Ludolf, dat de man hem erg verdacht voorkwam en haalt daarvoor een aantal bewijzen aan. Goeverneur-Generaal van Outhoorn meldt 2 December 1698, dat wat de laatste reis betrof de Armeniër „voor geen formeel afgesant van dien beroemden Vorst moet gehouden worden." Hij heeft ook de meegebrachte slaven over hem laten ondervragen, waardoor men echter niet veel wijzer werd. [27]) Ludolf zond zelfs ter nadere inlichting 30 Maart 1701 een brief aan den goeverneur der Abessinische kustprovincie. [28])

Heeft inderdaad de slimme Moerad op zijn ouden dag — hij was volgens Ds. Leidecker 86 jaar oud — de machtige Compagnie bedrogen? De zaak is nooit opgehelderd. Tijdgenooten met Abessinië vertrouwd, spreken over zijn gezantschap zonder eenige verdere bemerking [29]) en zeker is, dat hij na zijn terugkomst een man van invloed is gebleven. Nog op 15 September 1703 schrijft de consul van Frankrijk te Kairo hem een brief en noemt hem een der voornaamste ministers van den Negus. [30]) Maar aan de vriendschap tusschen „den Konink van Abassine" en het land al-Batawi" kwam door zijn gedrag een tragisch einde.

---

[23]) *Resolutie G. G. en Raden, 22 Augustus 1697.* Koloniaal Archief, no. 612, fol. 452, 453.
[24]) *Resolutie 9 Aug. 1697 en 6 Aug. 1698.* Kol. Archief no. 612, fol. 498; no. 613, fol. 432.
[25]) Hier ontmoette hem een missionaris, P. Levert S.J., wien eveneens, omdat hij vreemdeling was, de toegang tot het land ontzegd werd. Beccari, op. cit. Dl. XIV, blz. 89.
[26]) Du Four de Longuere, op. cit. blz. 342.
[27]) Zie de verschillende brieven bij Du Four de Longuere, op. cit. blz. 344—353.
[28]) H. E. Weyers. *Iets over Job. Ludolf.* Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, Dl. IX (Leiden 1838) blz. 455—470.
[29]) Beccari, op. cit. Dl. XIV, blz. 89, 116.
[30]) Beccari, op. cit Dl. XIV, blz. 344—345.

Den Leden **wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.**

Concert

door Burgemeester en Wethouders van Den Haag aan-
geboden aan gedelegeerden ter Vredesconferentie
in het Kurhaus te Scheveningen.

Bij afwezigheid van onzen algemeenen Voorzit-
ter ontving ik een uitnoodiging dit door Burge-
meester en Wethouders aan de gedelegeerden
mitsgaders eenigen vooraanstaanden Hagenaars
op den 20sten dezer bij te wonen, wat mij genoegen
deed, daar ik daarvoor nu aan onze leden-lezers
van het Koloniaal Weekblad eenige bijzonder-
heden mededeelen kan.

Het programma, keurig uitgevoerd, met een co-
pie naar een aquarel van Klinkenberg, het Haag-
sche stadhuis voorstellend, was in het Fransch
gesteld en zeer internationaal, vermeldende Edward
Elgar, Claude Debussy, Richard Wagner, Giacomo
Rossini, Anton Dvoràk en Peter van Anrooy, de
laatste onze bekende Dr. dirigent van het Residen-
tie orkest. dat de muziek ten gehoore bracht.

In de groote zaal van het Kurhaus maakte ik
dus mijne opwachting bij den Burgemeester, Mr.
J. A. N. Patijn, fijn als uit wortelhout gesneden
hoofd met grijzend snorretje en de tintelende
bruine oogen, slank en middelmatig groot figuur
in rok met sjerp en ordeteekenen, naast zijne echt-
genoote, Mevrouw Patijn-de Brauw, de gracieuse
brunette, gekleed in een japon van fraaie crêpe
georgette, begroette daarna den wethouder van
Onderwijs, Dr. van der Meulen, professorstype met
grijzen baard en gouden bril. De andere wethou-
ders-gastheeren zag ik op dat moment niet.

Dus naar de galerij geklommen, na intusschen
even den Heer en Mevrouw Lievegoed en ve-
anderen aangesproken te hebben en mij op die ga-
lerij zoo geposteerd, dat ik een goeden kijk op de
binnenkomenden en later op de zittenden in de
zaal kon hebben.

Ik was om kwart voor negen gekomen, daar het
concert om 9 uur beginnen zou. De 1100 genoodig-
den begonnen dus gaandeweg binnen te stroomen,
velen in rok, menigeen in uniform, telkens ver-
levendigd door de kleurige toiletten der dames.

Als men op zoo'n soirée de vele, van orden e
eerekruizen glinsterende rokken ziet, meestal i
combinaties met witte vesten gedragen, vallen d
bedenkingen over het eentonige zwart der tegen-
woordige heerenkleeding vrijwel weg.

Onder de binnenkomenden zag ik den tegen-
woordigen Minister van Koloniën, den Heer de
Graaff, onzen Minister van Buitenlandsche zaken
met zijn nog jong en gezond uiterlijk, Mr. Loden,
den krassen en bekenden rechtskundige, den oud-
G.-G. Idenburg, die er weder geheel hersteld uit-
ziet, onzen kleinen, bekenden Mr. Limburg, Mr.
Bik, den oprichter van het Oranje-Nassau Mu-
seum, Mr. Aalberse met een breede roode paus-
lijke sjerp, de slanke figuur van Professor van de
Bilt, kamerlid, evenals Ir. Feber en den bekenden
journalist van IJsselstein. J'en passe peut-être des
meilleurs.

Precies 9 uur kwam Snowden binnen, steu-
nende op twee stokken, den voet bij stuk houdende
Engelsche gedelegeerde, ziekelijk uiterlijk met
vriendelijke oogen en energieke kin.

Toen duurde het ongeveer tot half tien, vóór
andere gedelegeerden verschenen, Briand en Strese-
mann bleven afwezig, maar toen verschenen Lou-
cheur en Chéron, de laatste met een faux-air van
Poincaré, die den zittenden Snowden niet scheen
op te merken, daarna Hymans en Jaspar, de eerste
fijne kop met grijzend uitstaand haar en zwarte
wenkbrauwen, de laatste: meer gemoedelijk, vier-
kant en rond, die later, zittend, Mevrouw Patijn
zouden flankeeren; Henderson en Hilferding, bei-
den mannen in de kracht van hun leven, Venézelos
de bekende Grieksche premier, met het grijzende
baardje om het scherpe intelligente gezicht, waar-
op de brilleglazen vóór de bruine oogen flikkerden.

De Romeinsche delegatie ontbrak, denkelijk
wars van feestvreugde na het bericht op dien dag
dat in hun land een fort in de lucht gesprongen
was, wat talrijke slachtoffers geëischt had.

Verder onderscheidden wij Baron Adlercreutz,
den Zweedschen gezant, deken van het bij ons land
geaccrediteerde corps diplomatique, de Belgische,
Duitsche, Engelsche, Fransche, Hongaarsche, Oos-
tenrijksche, Portugeesche, Spaansche en Italiaan-
sche gezanten, waarvan de laatste met groene sjerp
en overladen met ridderorden.

Ook Jhr. Loudon, de Nederlandsche gezant in
Parijs, een echt Loudontype en Richard M. Tobin,

Amerikaansche gezant, die ons weldra verlaten ... slanke, clean-shaven figuur, waren aan-...g.

...n kwart vóór tien tuurde Dr. van Anrooy nog ...naal met zijn scherpe oogjes achter de kleine ...en, achter zich en kon het concert beginnen, ... in één woord schitterend was en luid applaus elk der nummers ontlokte, ook van de hooge ...legeerden, vooral na den solo-zang van Jo van ...r-Vincent, die zonverbrand in een toilet in ...w met roode bloemen, geheel overeenstemde ... het versierde podium van groen met festons roode geraniums en die de aria van Senta uit „Fliegende Holländer" voortreffelijk vertolkte. ...rles van Isterdael's cello zong daarna bijna ...schelijk in het begin der ouverture van „Guil-...me Tell".

... het tweede blok, rechts van het gangpad in midden, merkte ik toen Mr. Drooglever Fortuyn ... Burgemeester van Rotterdam op, het bleeke ...cht, pittige bruine oogen en zwart, lichtgrijzend haar, die blijkbaar genoot. Aan den overkant ... het gangpad zijn buurman, wethouder Ter ...r, waarnemend burgemeester van Amsterdam. ...a het einde van het concert las ik onderaan het ...gramma: On est prié de bien vouloir se rendre ... foyers après le concert en hieraan wilde ik niet onttrekken.

...et restaurant en de conversatiezaal waren tot ...ers ingericht en daar binnengekomen, bevond ... zich direct tegenover de meest uitgezochte ...de schotels, en parelende glazen champagne, ...ten temidden van de grootst mogelijke spraak-...warring, zoodat ik mij in minder dan 10 minu-... in mijne 4 Europeesche bekende talen onder-...den had en tallooze handen gedrukt, wier ...naars mij onbekende talen spraken.

...oo werd de avond tusschen dansende paren ...gebracht, afgewisseld door het genieten van ... en smaak der havanna's tot de klok half een ...s.

...en handdruk aan onze gastheeren met de op-...le verzekering, dat wij ons goed geamuseerd ...den en toen naar huis.

... had mij van een aangename taak tegenover ...e vereeniging „Oost en West" gekweten.

F. VAN PESKI.

Wat was de V. O. I. C. voor Nederland?

door

H. A. RITTER.

...e Historicus wendt zich met zijn gedachten bij ...keur naar het *verleden*. Niet alleen uit roeping. ...r ook omdat hij, gewend zich te bemoeien met ...sloten tijdperken, zich ten opzichte van de ver-...nselen zijns tijds eenigszins onzeker gevoelt, ... het betreft het uitspreken van een oordeel. ...al tegenwoordig, nu zooveel wegen worden in-...gen „waarop mijlpalen en herkenningsteeke-...ontbreken".

...ij het overpeinzen van de historische onderwer-... die geschikt zouden zijn ook in het Kolo-...l Weekblad te worden behandeld, zijn wij op ...edachte gekomen eens een woord te wijden aan ...beteekenis die de Oost-Indische Compagnie, de ...O. I. C., zoooals zij gewoonlijk genoemd wordt, ... Nederland in het bijzonder gehad heeft.

...it den aard van de zaak moeten wij ons bepa-... tot enkele hoofdzaken. Wij onthouden ons ...bij van critiek en geven de feiten, zooals zij ...[1]).

* * *

...n de allereerste plaats heeft de V. O. I. C. een ...len *regen* op Nederland doen nederdalen. Zij ...ft bestaan van 1602 tot 1796. Feitelijk werd zij ... in 1800 opgeheven. Maar reeds in 1796 werd ...bestuur over hare bezittingen opgedragen aan ...Comité tot den Oost-Indischen Handel en Be-...ngen. En nu is er berekend dat zij gedurende ... bestaan gemiddeld jaarlijks 18 % dividend ...ft uitgekeerd. Wanneer we nu het jaar 1796 ...en als haar eindjaar, dan blijkt dat zij meer dan *twee en een kwart milliard* heeft uitgedeeld. Bij het beoordeelen van de beteekenis van die som moet men in aanmerking nemen de stijgende koopkracht die het geld bezat, hoe meer men in de geschiedenis teruggaat en die ook in 1796 veel malen grooter was dan thans. Men kan zich dus een voorstelling maken van den rijkdom, dien zij over de republiek uitstrooide en de gevolgen die dat in allerlei zin had. Al moet men niet in de fout vervallen dat zij de eenige bron van rijkdom was. *Onze vrachtvaart* leverde veel meer op. Voor de beteekenis van dien rijkdom is het echter merkwaardig dat zij ook veel ongefortuneerden ten goede kwam. Want in het begin was het deelnemen aan de ondernemingen der V. O. I. C. voor ieder opengesteld. Evenwel waren er ook reuzen-aandeelhouders, die hun Indische dividenden weder in hun Europeeschen handel staken. En zoo vormde de V. O. I. C. dus ook een machtige bron om voor de Republiek een machtig handelsfonds te scheppen. Hare aandeelen werden bovendien beschouwd als een familiebezit, zij waren te soliede om er beursspel mee te bedrijven.

[1]) Wij maken voor die feiten in hoofdzaak een dankbaar gebruik van het uitgebreid artikel van *Prof. Dr. Brugmans: De Oost-Indische Compagnie in Onze Eeuw* 1902.

* * *

Maar niet alleen door directe gelden of geldswaardige producten te verdeelen, verhoogde de V. O. I. C. den rijkdom der Republiek. Zij had hier ook kostbare inrichtingen en vele „bedienden", zooals men dat toen uitdrukte. Menigeen ging als „pennist" naar de Oost, om het te brengen tot Opperkoopman, Raad van Indië of zelfs een enkele maal tot Gouverneur-Generaal. Zoo gaf zij gelegenheid aan velen, die in het vaderland niets konden worden, hunne krachten in Indië aan te wenden en groote diensten te bewijzen. Dat er ook minderwaardigen werden uitgezonden is bekend, evenzeer als de gevolgen, die dat voor Indië en de Compagnie had, bekend zijn. Maar dat tast het feit van het scheppen van de gelegenheid niet aan.

Wat de Compagnie als werkgeefster in Nederland aangaat, Mr. Brugmans teekent het duidelijk en scherp:

> Wat moest er niet gebeuren, voordat de rijke Indische ladingen veilig en wel op de zolders der Oost-Indische Huizen lagen opgestapeld? Vooreerst bleven de groote Oost-Indiëvaarders bij Texel voor anker; daar moest de lading in lichters worden overgestort, die haar naar Amsterdam, Hoorn en Enkhuizen vervoerden. Daar in de Oost-Indische Huizen moesten de specerijen worden gezuiverd; in Amsterdam waren, volgens Fokkens, altijd vijftig mannen bezig „die de stoffen en 't kruyt van elkander scheyden". Niet minder dan twaalf honderd werklieden waren daar verbonden aan de Oost-Indische Werf. Een Oost-Indievaarder had een bemanning van drie honderd koppen aan boord. Hoeveel was er niet noodig voor de verpleging en proviandeering van deze pikbroeken! In het midden der zeventiende eeuw bedroegen de kosten van uitrusting der schepen alleen van de Kamer Amsterdam per jaar tusschen de 6 en 7 millioen. Aan maandgelden van soldaten en matrozen moest soms meer dan een millioen per jaar worden uitbetaald. Voegen wij daarbij nog de kosten van de administratie, dan blijkt het, dat de Compagnie als werkgeefster vrij wat menschen werk en brood verschafte.

Zoo kan men zich allicht een voorstelling vormen van de beteekenis der Compagnie als *sociale factor*. Die factor was zelfs zoo groot, dat toen later de Compagnie zonder groote leeningen van overheidswege niet kon blijven bestaan, de vrees voor de *werkloosheid* die dreigde te ontstaan, het hoofdmotief voor het toestaan dier leeningen schijnt geweest te zijn en de grond, waarop zij die aanvroeg.

Maar er is nog een derde punt van belang. De Compagnie had van Nederland gemaakt de stapelplaats der wereld van Indische producten, als opvolgster van Portugal. En Nederland is dat gedurende de 17e eeuw en een groot deel van de 18e gebleven. Onze handel had daardoor een machtigen ruggesteun. De Republiek had het volledig monopolie en de geestdriftige beschrijvers van den bloei onzer steden raken niet uitgepraat over de schatten, die Indië „door bemiddeling van Nederland" over de wereld — en over de steden ook! — uitspreidde. De Compagnie hield al spoedig zelf groote veilingen in plaats van de Indische producten aan hare aandeelhouders over te doen en deze voor „de verdeeling" te doen zorgen. Alle kooplieden

konden dus deelnemen in de voordeelen, die de verkoop ten slotte moest opleveren en — opleverde.

* * *

Men heeft weinig verbeeldingskracht noodig om te beseffen, welken invloed de V. O. I. C. heeft geoefend op den stoffelijken voorspoed van Nederland en welk een kracht en ruggesteun zij is geweest voor den overigen wereldhandel, die Nederland dreef. Om zich van dien handel eenig begrip te vormen, herinnere men zich wat Colbert in 1669 aan den Franschen gezant in Den Haag schreef:

> De handel over zee wordt in Europa gedreven door ongeveer 25.000 schepen; en het zou in de rede liggen dat ieder land daarin, naar evenredigheid van zijne magt, zijne bevolking en de lengte zijner kustlijn een aandeel had. Maar van die vijf en twintig duizend behooren er veertien- à vijftienduizend aan de Hollanders, en niet meer dan hoogstens vijf- à zeshonderd aan Frankrijk [2]).

Hoewel deze vloot niet alleen van de V. O. I. C. was, was de V. O. I. C. dus een der belangrijkste factoren, waardoor Holland het rijkste land van Europa werd. Onverdeeld gelukkig en wijs wordt een volk daardoor nu wel niet, maar het is voor een volk toch niet onverschillig of het in het economisch en staatkundig bestel zijns tijds gerekend wordt tot de eersten en of het al of niet in staat is dingen te ondernemen, die op den vooruitgang der wereld invloed hebben. Hoe men over deze dingen ook moge denken — in het tijdperk waarover wij het hebben, werd Nederland ontzien — en het heeft een deel zijner schatten opgeofferd om de vrijheid voor Europa te verwerven of die te handhaven. Wat de V. O. I. C. betreft, *Coen* zag het reeds in 1619 in, toen hij de beteekenis van haar bestaan kenschetste als een gelegenheid om plaats te geven „aan den van allen kant uitberstenden rijkdom van „Patria aan kapitaal en menschen."

Uit wat wij aan feiten mededeelden, blijkt dat dat dan ook geschied is, zij het binnen de enge grenzen van een angstvallig bewaakt monopolie, waardoor vooral de deelname van het Nederlandsche kapitaal werd buitengesloten.

Maar overigens heeft de V. O. I. C. er, zij het dan ook indirect, toe mede gewerkt van Nederland het land te maken dat de bewondering èn de wangunst (der Engelschen vooral) opriep.

Het wil ons voorkomen dat de geschiedenis van een dergelijk lichaam behoort tot de belangrijke feiten der cultuurgeschiedenis en dat deze recht heeft op belangstelling van hen, die zich bemoeien met de wording van onze beschaving.

De V. O. I. C. moet gezien worden in de lijst van haar tijd en dan zou, bij eene nauwkeurige uiteenzetting van haar invloed op de stoffelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk, een schilderij ontstaan, dat recht heeft op een blijvende plaats.

Wij, voor ons, hebben ons altijd aangetrokken gevoeld door die werkers en wroeters uit het groot verleden en het als een onbillijkheid beschouwd hen den maatstaf van wat mag en niet mag, *die thans geldt,* aan te leggen. Dat is niet alleen onhistorisch, maa r ook *onbillijk.*

De toestand toch waarin Nederland verkeert rust zonder twijfel ook op wat in de 16e en 17e eeuw geschapen is. Een kleine herinnering aan wat de V. O. I. C. voor Nederland op zich zelf was, achtten wij daarom niet ongepast.

[2]) Vreede. Nederlandsche Diplomatie, 1861, 11e Bijlage XXVIII. Aantal der Nederlandsche zeeschepen in Juli 1634: 14.850, ongerekend 20.000 beurtschepen, enz. voor de vaart binnenslands. (Aangehaald door Busken Huet. Het Land van Rembrand. Volksuitgave 1901, Tweede deel, eerste stuk, 237).

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

The Ferns of Surinam and of French and British Guiana.

The Ferns of Surinam and of French and British Guiana, door Dr. Posthumus, uitg. door den schrijver N.V. Jahn's Drukkerij. Malang, Java 1928. (Prijs *f* 5.25).

Het mag een verheugend verschijnsel genoemd worden, dat de West-Indische Flora steeds meer de belangstelling van onze botanici wekt en dat de studie der vegetatie van onze West-Indische Bezittingen reeds zoodanige vorderingen maakt, dat bewerking van bepaalde groepen van het plantenrijk in den vorm van een Flora voor die gewesten mogelijk wordt. Van dit standpunt beschouwd is het toe te juichen, dat een boek als van Dr. Posthumus over de Varens van Suriname het licht heeft zien.

Wij bezitten wel is waar literatuur over de flora van Suriname, maar niet in den vorm van gedetailleerde Flora's. Prof. Dr. A. Pulle heeft met zijn plantenlijsten (Enumeration of vascular plants 1906; lijst van planten, die in Suriname voorkomen 1907; id. door Dr. Tressling verzameld, 1910; Beiträge zur Flora Surinams, 1907, 1909, 1912) en met zijn Zakflora van Suriname (Deel I 1911) baanbrekend werk verricht. Eerst toch was 't noodig, orde in den chaos te scheppen, het materiaal bijeen te brengen, dat als basis voor de bewerking van Flora's zou moeten dienen. Deze arbeid, die het heele gebied van het plantenrijk bestrijkt, bracht uit den aard der zaak, behalve nieuwe soorten, alleen namen en zoodanige determinatie-tabellen, die tot het bepalen van het genus voeren.

Het boek van Dr. Posthumus tracht den gebruiker alles te brengen, wat hij noodig heeft: determinatie-tabellen voor geslacht en soort; diagnoses ter verificatie.

Een grondige bespreking van deze publicatie — zonder twijfel het resultaat van een niet te onderschatten arbeid — zou een tijdroovende studie vergen, waarbij aan de hand van authentiek materiaal de tabellen en diagnosen worden getoetst. Daartoe wordt meer tijd vereischt dan ref. er voor beschikbaar kan stellen. Bovendien: een wetenschappelijke bespreking van een werk als dit wordt beter overgelaten aan de groote varenspecialisten, die eenigen, wier kritiek voor den schrijver reëele waarde hebben kan. Een specialistenwerk kan ten slotte alleen door specialisten naar waarde worden geschat.

Hier wordt slechts een korte bespreking gegeven, die ten doel heeft, de aandacht op Dr. Posthumus' werk te vestigen, om het hun, die zich met de Varens in het algemeen en met de flora van Suriname in het bijzonder bezig houden, ten gebruike aan te bevelen.

In zijn inleiding deelt de schrijver mede, dat zijn boek, ofschoon in hoofdzaak de varens van Suriname omvattend, ook die van Fransch- en Britsch Guiana vermeldt, welke mogelijk ook in Suriname voorkomen. Voor de eenheid van nomenclatuur heeft de auteur zich aan Christensen's Index Filicum gehouden. In plaats van algemeene opmerkingen over distributie der soorten heeft de schrijver er de voorkeur aan gegeven de specimina, die hij gezien heeft, te citeeren onder vermelding der verschillende herbaria (Brussel, Berlijn, Londen, Göttingen, Kew, Leiden, Parijs, Stockholm, Utrecht). Hiermede wordt aan ieder de gelegenheid gegeven om zijn inzichten te controleeren.

Na een overzicht van de verschillende families der *Leptosporangiatae* en *Eusporangiatae* volgt een determinatie-tabel voor de families, waarna achtereenvolgens een sleutel voor de soorten, gevolgd door diagnosen voor iedere familie, wordt gegeven. Zoo zijn in volgorde behandeld: *Hymenophyllaceae, Gleicheniaceae, Cyatheaceae, Polypodiaceae, Parkeriaceae, Salviniaceae, Schizaeaceae, Osmundaceae, Ophioglossaceae, Marsiliaceae, Marattiaceae* en *Ophioglossaceae*.

Ten einde eenig inzicht te verkrijgen in de correctheid van Dr. Posthumus' werk heb ik enkele steekproeven gedaan aan de hand van materiaal in 's Rijks Herbarium en mij daarbij voornamelijk gericht naar de *Hymenophyllaceae,* die mij door mijn nog slechts gedeeltelijk gepubliceerde bewerking van

den Bosch' „Synopsis Hymenophyllacearum" er bekend zijn.

Met alle vertrouwen zij Dr. Posthumus' boek aanbolen; men zal niet teleurgesteld worden. Zij, die de Ferns of Surinam" zullen gebruiken, worden r de diagnosen en geciteerde literatuur van zelf detailkwesties gewezen. Als gids voor de Filices Suriname zal het boek zonder twijfel goede nsten kunnen bewijzen.

Indien hier een opmerking geoorloofd is, dan is er eene op de wijze van uitvoering: het boek aanmerkelijk in uiterlijk hebben gewonnen, in om den zetspiegel een breedere marge gelaten

Leiden, Augustus 1929.

Dr. W. A. GODDIJN.

Van Week tot Week.

Dinsdag 20 tot Maandag 26 Augustns.

Indsche kinderen op Europeesche lagere scholen. Batavia. In den Volksraad verklaarde de regeering zich bereid, om nader te overwegen of de procedure bij toelating van Inlandsche kinderen tot de Europeesche lagere scholen vereenvoudigd kan worden. Intusschen blijft de regeering de meening toegedaan dat een ruimere toelating dan de reeds bestaande van Inlandsche kinderen niet van belang is voor het Westersch lager onderwijs ook aan de Inlanders: Differentiatie is een paedagogische, psychologische noodzakelijkheid.

Twee Petroleum-concessies. Batavia. Ter advies zijn bij den Volksraad ingediend wetsontwerpen betreffende de opsporing en ontginning van aardolie op vijftien terreinen gelegen in de afdeelingen Atjeh, Palembang, West-Java, O.-Java en Menado, door de Bataafsche; en op zes terreinen gelegen in de afdeelingen Atjeh, Riouw, Palembang, Oost-Java en Menado, door de Koloniale Petr. Mij.

Groote brand. Palembang. Te Doesoen Goenoengbatoe in het Koemering Oeloe'sche heeft een groote brand 400 huizen verwoest. Vierduizend personen zijn dakloos geworden. De schade is getaxeerd op een millioen gulden. Een man is verbrand en twee door het vuur gewond. Het bestuur heeft onmiddellijk maatregelen tot ondersteuning van de door de ramp getroffenen ter hand genomen.

Indische Vennootschapsbelasting. Batavia. De Volksraad heeft het voorstel-Van Lonkhuyzen om de nieuwe behandeling van het ontwerp tot wijziging der vennootschapsbelasting aan het college in pleno voor te behouden, met 31 tegen 15 stemmen aangehouden.

Voorschotten betreffende de radio. Batavia. De posten betreffende de voorschotten aan den Ned.-Ind. Radio-omroep en P.H.O.H.I. zijn voorloopig afgevoerd, totdat de noodige wettelijke regelingen den Volksraad zullen hebben bereikt.

Wethouderscrisis te Batavia. Batavia. De gemeenteraad herkoos den Chineeschen ingenieur Phoa tot wethouder. De crisis is hierdoor opgelost.

Benoemingen bij het B.B. Buitenzorg. Benoemd tot gouverneur van Celebes en Onderh. de heer L. J. J. Caron, thans resident van Bali en Lombok;

tot resident van Tapanoeli de heer U. Faggringer Auer, thans tijd. ass.-res. ter besch. van den resident van Menado.

Pest in de Preanger. Tasikmalaja. De dienst der Volksgezondheid vernam heden, dat in de laatste twee weken in een desa in het district Tjiawi achttien lijken van vermoedelijk aan pest overleden Inlanders heimelijk zijn begraven. In de laatste week werden in deze desa nog 21 gevallen van longpest geconstateerd. De noodige maatregelen zijn getroffen om uitbreiding te voorkomen.

Alcoholgebruik door Inlanders. Batavia. Het Volksraadlid Toekawati heeft gevraagd of de regeering ter voorkoming van vermeerderd alcoholgebruik door Inlanders de oprichting van bierbrouwerijen wil voorkomen, of andere maatregelen wil treffen.

De Kamers van Koophandel. De Volksraad nam zonder hoofdelijke stemming een motie-Van Baalen aan, waarin wordt verzocht bij wijze van proef ten spoedigste over te gaan tot reorganisatie van de Kamer van Koophandel te Batavia.

De bestuurshervorming. Soerabaja. Het Soer. Hbl. meldt, dat de bestuurshervorming in Sumatra Maandag door den Raad van Ned.-Indië in behandeling werd genomen. Aanvaard werd het idee op Sumatra eenheden te scheppen, welke moeten samenvallen met de indeeling van dit eiland in de huidige gewesten met eigen vertegenwoordigende raden. Deze eenheden zullen een overkapping vormen van de thans bestaande adat-gemeenschappen. Ten aanzien van de vraag wat boven die ressorten moet staan, zijn twee antwoorden mogelijk. Ten eerste geen hooger bestuursorgaan, maar eenige hoofdambtenaren als commissarissen al dan niet met standplaats Batavia, die veel zullen moeten rondreizen op Sumatra. Ten tweede de dadelijke vorming van een gouvernement Sumatra met een later volgende indeeling in provincies. De laatstgenoemde oplossing zou de grootste kans van slagen hebben.

Korte berichten uit de bladen. Er zijn plannen voor de uitgifte van een gedenkboek van Soerabaia; aan de gemeente is steun gevraagd.

Baron Van Boecoop, administrateur van Sadarèhè (Cheribon), heeft voor het hoofdcorrespondentschap van den Nat. Bond tegen Revolutie bedankt; het gaat voorloopig over in handen van den heer H. J. Maitland, onderneming Taloen, Pengalengan, Bandoeng.

Er wordt thans in den Volksraad opnieuw een proef genomen met loudspeakers, waartoe Radio-Holland medewerking verleent. Het effect was zeer gunstig.

De gemeenteraad van Soerabaja heeft besloten tot aankoop van een terrein voor woningbouw voor kleine luyden te Oendaän, om daarop een veertigtal woningen te bouwen. Het land Simolawang is voor particulieren woningbouw, eveneens voor minder gegoeden, bestemd.

Te Soerabaia is de derde Inlandsche chauffeursvereeniging opgericht, onder den naam van Sarekat Chauffeur Indonesia.

Te Weltevreden heeft zich een vereeniging tot propaganda van het Boeddhisme op Java gevormd, welke samen wil brengen allen die zich interesseeren voor het Boeddhisme, zoowel als stelsel van godsdienst als van wijsbegeerte.

Aneta-telegr. ontleend aan „N.R.Ct." en „N.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Indonesische Studieclub te Soerabaja opzichtens de Indische Kunstnijverheid.

Zooals men weet, publiceert de Indische Regeering periodiek een aantal „Mededeelingen omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang". In die van Mei j.l. lezen wij, behalve het overzicht van den inwendigen politieken toestand en een verslag, gewijd aan het interneeringsoord aan den Boven Digoel, ook het een en ander over Inlandsche vereenigingen, zoo o.a. een bespreking van de werkzaamheid der *„Indonesische Studieclub te Soerabaja"*, waarbij zoowel de gematigde en tot samenwerking met Europeanen gezinde, als „radicale" Inlanders zijn aangesloten.

De coöperatoren hebben succes gehad met de oprichting van een bankje, dat nu is omgezet in de *Bank National Indonesia*, een naamlooze vennootschap met *f* 500.000 kapitaal, waarvan *f* 100.000 geplaatst.

Maar tevens heeft de studieclub ook op ander gebied, waarvoor wij ons in deze rubriek van „Het Koloniaal Weekblad" in het bijzonder interesseeren, zich bewogen. Zij beheert twee studententehuizen; zij nam het initiatief voor de oprichting van een vrouwentehuis en van een *weefschool* en steunde de oprichting van poliklinieken voor inlanders; zij richtte op de *Toko Pertoekangan*, (Kunstnijverheidwinkel), welke eenerzijds de Javaansche *toekangs* (kunstnijveren) in rechtstreeksch contact

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

met de afnemers tracht te brengen, anderzijds, en met succes, het inlandsche handwerk tracht te verbeteren door raad en door voorbeelden van elders, terwijl zij bovendien met goeden uitslag inzendingen voor jaarmarkten organiseert. Zij vroeg herhaaldelijk om technische voorlichting aan het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, ten behoeve van inlandsche kleinindustrieën; zij streeft er naar de inlandsche *kopjah*-industrie van Grissee uit de handen der Arabische geldschieters te bevrijden; deed een poging een stand van Javaansche *klontongs* (straatventers) [1]) in het leven te roepen, welke echter nog geen blijvend succes opleverde; zij hielp haar lid *R. P. S. Gondokoesomo* zich op den exporthandel toe te leggen. Zij heeft ten slotte 50 bouw inlandschen riet-aanplant in Zuid-Malang aangekocht en beproeft aldaar een nieuwe molen-installatie.

Zooals hieruit valt op te maken, beginnen de intellectueele Javanen zich meer en meer toe te leggen op beoefening en aanmoediging van inheemschen handel en nijverheid, waarbij gelukkig ook het kunsthandwerk der ongeletterde landgenooten niet vergeten wordt.

Het wil ons voorkomen, dat vooral op laatstgenoemd gebied samenwerking dezer nuttig werkende Soerabajasche „Studieclub" met de N.V. „Boeatan" te 's-Gravenhage, die sinds 25 jaren, niet zonder succes bezig is de Indonesische Volkskunst hier in het Westen meer bekend en bemind te maken, zeker aanbeveling zou verdienen.

En stellig mag men van het Gouvernement verwachten, dat alle pogingen in deze richting desgewenscht met raad en daad geholpen worden. Ten slotte lezen wij dan ook in diezelfde „Mededeelingen":

> „De Indische Regeering is bereid alle zelfwerkzaamheid van inheemsche zijde binnen de wettelijke grenzen daadwerkelijk te steunen en op die wijze indirect de ontwikkeling van Ned.-Indië tot een modernen staat te bevorderen."

De Tentoonstelling van Dajaksch Vlechtwerk in Heulstraat 19, Den Haag.

Heeft „Boeatan" onlangs, dadelijk na terugkomst des heeren *H. F. Tillema* van diens Borneo-reis, toen hij velerlei soort vlechtwerk had medegebracht, daarvan een kleine expositie gehouden, die veel belangstelling trok, thans kon deze worden aangevuld door een bijzonder fraaie verzameling Dajaksche matten, taschjes en sigarenkokers — zie voor het uitstalraam in Heulstraat 19 en in de beide Toonkamers binnen — toegestuurd door bemiddeling der daarin ter wille der kunstnijvere inboorlingen, ten zeerste belangstellende Bazelsche zending. Het werk munt uit niet alleen door zeer smaakvolle motieven, tot een sierlijke vlakvulling samengesteld, maar tevens door keurige afwerking van het technisch zoo hoogstaande diagonaal vlechtsel, terwijl materiaal — het oersterke, haast onverslijtbare rottan — en kleuring — vooral de naturel kleur met intens zwart voldoet prachtig! — van prima kwaliteit zijn.

De groote mat in het midden der uitstalling, waarop het houten Javaansche lade-tafeltje met de vergulde bladmotieven zoo mooi uitkomt, is een kunststuk, zoowel van teekening als van uitvoering en de beide kleinere matten, waardoor ze is geflankeerd, zoowel als die met roode motieven, welke tegen den wand hangt, doen daarvoor niet onder. Bijzonder geestig is het gestyleerde mensch-motief, in kringvorm, als een viertal personen bij een rondedans.

En kan men zich fijner vlechtwerk denken, dan dat der sigarenkokers?

Roept dit geniale werk der Dajak-vlechtkunstenaars niet onze oprechte bewondering en volle waardeering in?

Insulinde aan Alster en Elbe.

Dezer dagen schreef men uit Hamburg aan „Het Vaderland" o.a.:

„Onder bovenstaanden naam zouden we kunnen samenvatten, wat van 3—24 Augustus tentoongesteld wordt in 't *Museum van Land- und Völkerkunde, Rothenbaumchaussee*. Reeds op zich zelf is de afdeeling Nederlandsch-Indië een der rijkste en zeldzaamste verzamelingen op dit gebied van Europa, Nederland incluis. Op initiatief der firma *Scherl* te Berlijn heeft professor *Vollbehr* zich naar onze Oost begeven en daar in anderhalf jaar een rijke collectie schetsen ontworpen, die door coloriet en artistieke uitvoering tot schilderijen gestempeld worden. Sumatra, Java, Borneo, Celebes, Bali, de Molukken hebben de zorgvuldig gekozen motieven voor deze schetsen geleverd. 't Landschap, cultuur, nijverheid, kunst, de bevolking in doen en laten, een interieur der Battaks, Javaansche dans, Balineesche kunst, koppensnellende Dajaks — en bovenal de rijke wonderschoone tropische natuur bij zonsopkomst, onder stralende zon of bij getemperd avondlicht genomen, kortom dit is, voor wie Indië kent, een reïncarnatie op het doek van de „Smaragd-eilanden" (zooals een Duitsch persman ze noemde, 't zij met of zonder Multatuli). Voor wie Indië niet aanschouwde, is het een openbaring der overweldigende schoonheid van Nederland in de Tropen.

„Eén der schetsen was uitgewerkt tot een schilderij in olieverf (vergrooting van 60 × 80 tot 120 × 160). Het pleit wel voor de fijnheid der schetsen, dat dit avondlandschap bij zonsondergang als schets een niet minder artistieken indruk maakte dan het schilderij.

„Door een nieuw procédé zijn van de schetsen op directe wijze lantaarnplaatjes gemaakt, die op het doek geprojecteerd de Indische landschappen en figuren teruggeven, zonder aan de kunstwaarde te kort te doen, waarvan we ons reeds overtuigden. Op geen inrichting van hooger-, middelbaar- of lager onderwijs, waar eenige kennis van Nederlandsch-Indië op het program staat, mogen deze ontbreken.

„Vóór de opening der tentoonstelling werd de consul-generaal der Nederlanden, *baron van Aerssen*, met mevrouw en enkele Nederlanders met de vertegenwoordigers der Hamburgsche pers tot een vóór-bezichtiging uitgenoodigd en namens den senaat hartelijk verwelkomd.

„Toen volgde een rondgang onder leiding van professor *Vollbehr*, die, zoo noodig, op interessante en geestige wijze toelichting gaf."

Naar wij met groote ingenomenheid vernamen zal deze zelfde tentoonstelling gedurende de maand September ook in het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam worden gehouden en daarna in Den Haag en andere plaatsen.

Wij zijn in de gelegenheid geweest deze collectie schetsen te bewonderen, en kunnen ze niet warm genoeg ter bezichtiging aanbevelen.

Professor Vollbehr is niet alleen een groot schilder, maar ook een goed opmerker en een zeer onderhoudend spreker. Het moet voor ons Nederlanders een genot zijn om hem, bij zijn interessante kunstwerk, over het Indische land en volk, dat hij leerde kennen, met groote bewondering te hooren vertellen.

Verbetering.

In het Verslag der Jaarlijksche Algemeene Vergadering van „Boeatan", verleden week in deze Rubriek opgenomen, is een onjuistheid ingeslopen.

Aan het eind der zinsnede:

> Er is noodig oordeel, oordeel en inzicht om bij de veranderde eischen, die de samenleving stelt, de goede elementen in vorm, sier en techniek te respecteeren en toch nieuwere hulpmiddelen te gebruiken, nieuwere toepassingen te zoeken voor uitingen, voor welker oude vormen geen reden meer bestaat. Dat zal geen bedenksel moeten zijn van iemand, die willens zich daartoe zet, doch de vanzelf sprekende uiting van een komend geslacht uit een volk, welks opvoeding niet, als daar in de laatste drie eeuwen, artistiek en cultureel is verwaarloosd.

In stede van de woorden „als daar in de laatste drie eeuwen", leze men: *als die van de huidige generatie*. Deze is zeker op artistiek gebied veel te kort gekomen, want bij haar veelzijdig onderwijs miste zij juist de cultureele vakken, waardoor o.a. het teekenen, de versierde talenten, uit zijn gesloten.

[1]) Tot op heden is dit emplooi met groot succes door Chineezen beoefend, tot ver in de binnenlanden.
Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ontwapening.

Prof. dr. J. de Louter somt in *De Loc.* (17/7, blz. 34) de oorzaken op, welke samenwerken om het *ontwapeningsvraagstuk* wederom in het midden der algemeene belangstelling te plaatsen. Een verklaarbaar ongeduld drijft argelooze pacifisten en helaas, ook politieke leidslieden, tot het verkondigen der verleidelijke leer, dat niet alleen het nationaal belang, maar ook de internationale ontwapening zou bevorderd worden, indien een kleine staat als *Nederland* het voorbeeld gaf van eenzijdige ontwapening en zijn leger en vloot door eene voldoende politie verving. De plotselinge en smadelijke overrompeling van een onzer bloeiendste koloniën door eene woeste bandietenhorde geeft den schrijver aanleiding om nogmaals dezen waan te bestrijden en een protest aan te teekenen tegen de verwaarloozing der ons toevertrouwde kostbare *overzeesche panden.* Wie *nationale ontwapening* in het nationaal belang aanbeveelt — zegt de schr. o.m. — vergeet *de talrijke gebeurtenissen onzer geschiedenis,* waarbij verwaarloozing onzer verdedigingsmiddelen het vaderland op den rand van den ondergang heeft gebracht: men denke aan 1672, 1741, 1780, 1795. Hij verloochent ons roemrijk verleden en verguist de onbevlekte nalatenschap van een krachtig voorgeslacht, dat nooit veroveringsoorlogen voerde dan in de koloniën en ook daar alleen genoopt door omstandigheden tegen zijn wil volgens destijds algemeen erkende drijfveeren. Hij miskent Nederland's internationale stelling als die eener groote koloniale mogendheid, welke niet kan vergeleken worden met die van het kleine en arme Denemarken, en het Koninkrijk der Nederlanden aan oneindig grootere gevaren blootstelt. Het handelt bij uitstek zelfzuchtig in vermeend eigenbelang en onttrekt zich spitsvondig aan zijne vrijwillig aanvaarde internationale verplichtingen, zich hullend in den ijdelen waan, daardoor den grooten mogendheden een navolgenswaardig voorbeeld te geven en een verdienstelijken stap te zetten op den weg van vooruitgang. Belachelijk, indien het niet zoo treurig was! Inderdaad plaatst hij zich daarentegen op *materieel standpunt,* berekent de kosten, weegt voor- en nadeelen af en wordt, bewust of onbewust, beheerscht door de slotsom eener uiterst wankele kansberekening naar zuiver utilistischen maatstaf. Het gaat hier om *de karaktereigenschappen, die een volk groot of klein, eerbaar of verachtelijk maken.* God behoede Nederland voor den diepen val van zelfverminking en zelfmoord, m.a.w. voor een smadelijken ondergang!

Wij verwijzen naar *De Loc.* (19/7, blz. 20 „Curaçao", *prof. dr. J. G. Sleeswijk)* en het *Soer. Hbl.* (19 en 20/7 „Curaçao", *Villanus).*

Het koloniale vraagstuk.

Prof. mr. A. S. Oppenheim noemt het in zijne „Indische Herinneringen" in de *Deli Crt.* (23/7) teekenend voor de wijze waarop de gemiddelde Hollander op dit oogenblik het koloniale vraagstuk bekijkt, dat geen vraag hem bij zijn terugkeer in patria zoo dikwijls werd gedaan als deze: *„denkt gij, dat wij Indië nog lang zullen houden?"* Zijn antwoord luidde steeds en luidt nog: *dat hangt van onszelf af.* De taak van Indië te besturen is in de laatste jaren enorm verzwaard door de „ontwaking" van het Oosten, door destructieve invloeden van Rusland, door opruiend geschrijf en gepraat van Inlanders en helaas ook van Nederlanders. Maar nog steeds is de „Compagnie" meester in de Oost en kan het er blijven, mits zij de tijden verstaat en haar onwrikbaren wil toont zich te handhaven. Noodig zal zijn, dat *Nederland zijn beste mannen,* die dit besef hebben en die het aanpassingsvermogen bezitten zich in de moeilijke Oostersche atmosfeer tehuis te gevoelen, aan koloniaal werk zet. Er is langzamerhand over Indië genoeg, te veel, geschreven en gepraat. Er zijn in een kort tijdsverloop te veel wetten, ordonnanties en Staatsregelingen gemaakt, gewijzigd en nog eens weer herzien. Ons koloniale vraagstuk zal in de naaste toekomst vóór alles een kwestie zijn van Hollanders en niet van Inlanders. Nog steeds is de overgroote meerderheid van Inlanders ons trouw, redelijk en van goeden wil. Maar voorbij is de tijd, dat wij ons flaters in ons beleid kunnen veroorloven. Reeds op dit oogenblik komt geen belangrijk ambt in Indië open of men zit met de handen in het haar wie het moet bezetten. Laat men ten aanzien van de wijze, hoe ze te vinden, in de leer gaan bij de groote maatschappijen. Daar wordt niet gelet op ancienniteit, op leeftijd, op politieke kleur of geloof; daar wordt gevraagd naar bekwaamheid en karakter. Juist deze Gouverneur-Generaal heeft er niet tegen op gezien plotseling iemand voor het voetlicht te brengen, die bij het gewone sleurgangetje daarvoor nooit zou zijn aangewezen. Hij [illegible] daarbij een verrassend gelukkige hand te hebben, en zelfs zij, die anders gaarne zijn handelingen afkeurden, moesten erkennen, dat hij een zeldzamen kijk op menschen had. *Het program* der te volgen lijnen kan, als men werkelijk de mannen heeft om mee te werken, uiterst sober zijn. Wie gezien heeft hoe de Inlander geen eigenschappen in Hollanders meer waardeert en hoog acht dan *rechtvaardigheid* en *oprechtheid,* hij gevoelt voor een program waar niet veel anders in staat dan in de rede, die de vroegere Engelsche onderkoning, die onder de moeilijkste omstandigheden in Br.-Indië diende en met roem overladen naar zijn land terugkeerde, in 1928 uitsprak. Toen *Lord Reading* in Juli 1928, op typische Engelsche wijze, in een afterdinner-rede in het Savoy-Hotel de vraag moest beantwoorden, *hoe Engeland Br.-Indië kon behouden,* luidde het antwoord, simpel en treffend: *„to govern with a true feeling for fairness and justice, and doing right among all men".*

De *Deli Crt.* schrijft over „Oman en Zanzibar" (25 en 26/7, prof. dr. C. Snouck Hurgronje), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (17/7) en „Stalin" (18/7), *De Sum. Post* over „Juristen naar Indië" (27/7), *De Loc.* over „Staatkundige Denkbeelden over Ned.-Indië" (15/7, mr. J. J. Schrieke) en „Het nieuwe handelsverdrag tusschen Nederland en China" (15/7, blz. 9 en 17).

In den Volksraad.

Het *Bat. Nwsbl.* (17 t./m. 23/7) en *De Loc.* (15 t./m. 19/7) geven Verslagen en Overzichten van het verhandelde in den Volksraad.

Het *Bat. Nwsbl.* (17/7) constateert, dat *alle Inlandsche sprekers,* van links tot rechts, in een of anderen vorm het regeeringsbeleid steun hebben gegeven. Op dit oogenblik staat de geheele Inlandsche wereld tegenover de critiek uit *de Europeesche bevolkingsgroep* in Indië voortgekomen, en deze begint landzamerhand in de historische positie *between the devil and the deep sea* te geraken: aan de eene zijde democratisch Nederland, aan de andere de opdringende Inlandsche massa. Het was te verwachten, dat de openingsrede dit gevolg zou hebben. Wie in de politiek den vinger geeft, kan er op rekenen, dat men zelfs met de heele hand nog niet tevreden is.

Ook de *Java-Bode* (17/7) vernam van de Inheemsche leden slechts woorden van waardeering en instemming met het tegenwoordige beleid. Haar trof de *gematigde toon* en het streven om *met mindere eenzijdigheid* dan gewoonlijk den stand van zaken te bezien. Met de *„Dreigementen"* van verschillende Inlandsche leden kan de *J.-B.* (22/7) zich niet vereenigen.

Het *Soer. Hbl.* (19/7, 3de bl. Z.) brengt in herinnering, dat *de openingsrede van den G.-G.* in Juni in Europeesche kringen over het algemeen een slechten indruk maakte. De M. v. A. der Regeering op de algemeene beschouwingen in de afdeelingen heeft thans allerwegen, en ten rechte, een veel beter onthaal gevonden. Bij *Z.* rijst de vraag of het, na de ervaringen welke men nu reeds jaren achtereen met die openingsredevoeringen heeft opgedaan, niet beter zou zijn haar in *omvang* en *scherpte* van uitbeelding belangrijk te wijzigen. Het blijft om velerlei redenen zeer gewenscht, dat de openingsrede niet ieder jaar opnieuw de sentimenten losmaakt. Zoo ondergaan wij in dezen tijd volop de verbittering en de prikkeling, welke misschien eerst goede redenen zouden hebben, indien *de losmaking van Nederland* (waaraan geen onbevooroordeeld Hollander als practische en overzichtelijke mogelijkheid gelooft) inderdaad op dit moment aan de orde was. Alle nationalisten spreken zich thans *in den Volksraad* een roes over aanstaande bevrijding. De heer *Soeroso* o.a. spreekt over *de liquidatie van ons Gezag,* als iemand die wel weet dat dit onderwerp spoedig aan de orde komt. Hij heeft het al over den toekomstigen status van Indië. Deze man begrijpt niet dat eene spoedige liquidatie dezer landen door Nederland *eene onmiddellijke occupatie,* althans van de hoofdeilanden, *door andere mogendheden* ten gevolge zou hebben, en dat hij, Soeroso, met zijn aanhang dan zouden snakken naar den terugkeer dier au fond toch goede Hollanders. De idee der snelle losmaking is zóó ridicuul, dat men er toch inderdaad niet meer dan de schouders over kan ophalen.

De nieuwe voorzitter van den Volksraad, de heer *Meijer Ranneft,* voert de leden terug naar den goeden weg der *beheerschte uiting,* en dit vordert vooral in den beginne scherpe aandacht en directe inmenging. De voorzitter doet dit met groote onpartijdigheid; geen overschrijding der goede grens ontgaat hem, en met het feit dat zijne corrigeerende opmerkingen steeds onmiddellijk worden geaccepteerd, blijkt wel dat de leden zelf overtuigd zijn van de noodzaak van een krachtig régime, dat hen beschermt tegen zichzelf.

De aanslagen in Deli.

Uit hoofdartikelen van enkele bladen kreeg men den indruk, alsof het positief bewijs is geleverd inzake een georganiseerde communistische actie en invloed van *Moskou* ter S.O.K., welke *de oorzaak* zouden vormen van de tragische aanslagen. Het *Soer. Hbl.* (17/7, 3de bl.) verneemt, dat dit bepaald

onjuist is. Het hoofdparket, waaraan verbonden is de algemeene recherchedienst, bezit thans niet het materiaal voor zulk een bewijs. Ware dit wel het geval, dan zou door de Regeering reeds lang tegen de personen, die bij die destructieve actie of invloed betrokken waren, onverbiddelijk zijn opgetreden. Het eenige, wat men thans weet, is, dat van een onderling verband tusschen de incidenten met een extremistisch karakter, ter S.O.K. *niets duidelijk is gebleken*, nog veel minder van een haard, van waaruit die incidenten worden aangestoken. Zoolang geen andere feiten zijn ontdekt, ligt dus het vermoeden voor de hand, dat kwaadwillige elementen zich op Java lieten aanwerven en ter S.O.K. elk in eigen kring ongeorganiseerd ontevredenheid hebben gewekt. Hiertegen zijn reeds sedert de ontdekking verschillende maatregelen genomen en worden thans ook nog andere beraamd.

Wij vestigen in dit verband de aandacht op de *Deli Crt.* (22, 24, 26 en 27/7), het *Soer. Hbl.* (17/3, 3de bl. „Delische heksenketel"), het *Bat. Nwsbl.* ..7 „Oorzaken van ontwrichting" in de cultures; ... „Gevaarlijke speelgoed-revolvers"; 20 en 22/7 „..e koelie-aanval"; 22/7 „Het Liga-congres" te Frankfort), *De Loc.* (16/7 „Het offer") en *De Sum. Post* (22/7, 3de bl. „De moord op Parnabolon", coïncidenties; 26 en 27/7 „Een groote razzia" te Medan).

Tuinbouw in Indië (vervolg).

De tuinbouwvoorlichtingsdienst verzorgt de proeven met verzending van *Indisch fruit naar Holland*. Wil een dergelijke proef leiden tot een gezonden handel, dan dient de belangstelling te komen van de zijde der groothandelaars. Het Koloniaal-Instituut heeft zich dan ook niet rechtstreeks gewend tot den consument, maar wel tot enkele importeurs van fruit. Ook het marktwezen in Amsterdam in combinatie met de Amsterdamsche federatie van vereenigingen van aardappel-, groenten- en fruithandelaars heeft krachtigen steun verleend. Uitgezon..d sawo manilla, die practisch gesproken het heele jaar door verkrijgbaar is, is de oogsttijd van de meeste vruchtsoorten tot enkele maanden beperkt. Het seizoen is afgeloopen, voordat uit Holland uitvoerige berichten zijn ontvangen over verpakking, rijpheidsgraad, afzet, prijzen, enz. Ongetwijfeld zal het dan ook eenige jaren duren, voordat men den juisten weg weet te bewandelen. De afgeloopen maanden hebben ons geleerd, dat *sawo manilla, ramboetan, kapoelasan, mangga, doerian, papaja* en *pompelmoes*, in zeer goeden toestand in Holland aankomen. Manggistan en doekoe minder goed. Wij weten thans, welke verpakking de beste resultaten geeft en in welk stadium van rijpheid de vruchten verzonden moeten worden. De stoomvaartmaatschappijen hebben ondervinding opgedaan omtrent temperatuur in de koelkamer en stuwing van de kisten in de koelruimte; de handelaar in Holland heeft ervaring opgedaan betreffende afzet, prijs en bewaring. *(De Loc.* 17/7, blz. 59 „Econ. suppl.").

Is Indië indifferent?

De Loc. bevat in den laatsten tijd een Supplement betr. „*Geestelijk Leven en Onderwijs*" (3 en 17/7). Gemeten met den doorsnee-maatstaf van geestelijke belangstelling in andere landen, ook in Holland, valt in Indië — volgens *Ds. H. A. van Andel* — wel eenigszins te klagen over het gebrek aan uiting van die belangstelling, b.v. over gebrek aan kerkelijk meeleven, doch in het algemeen niet over persoonlijke afkeerigheid om over de geestelijke dingen te spreken. Van 1917—1919 en van 1925—1927 hield hij elke twee weken, later elke maand, een voordracht over godsdienstig-wijsgeerige onderwerpen te Solo; ze werden gehouden voor een besloten kring. Over gebrek aan belangstelling had hij niet te klagen. Hij is nog altijd dankbaar, dat een zoo breede kring van niet-geestverwanten geregeld die voordrachten heeft gevolgd. De in Indië-geborenen hebben veelal deel aan die algemeene religiositeit, die het Oosten kenmerkt; hun geestelijke belangstelling draagt meer een godsdienstig dan een kerkelijk karakter. *Dr. Van Andel* heeft den indruk dat de belangstelling voor geestelijke zaken in Indië toeneemt, dat de kring van hen, die deze belangstelling toonen, geregeld grooter wordt. Dat ligt in den geest des tijds; door heel de wereld gaat een religieuze strooming.

Ds. J. L. Brinkerink schrijft over de onbekendheid in Holland met de Indische kerkelijke wereld. Op het oogenblik zijn in Indië in de 45 ressorten een 8- of 10-tal predikantsplaatsen vacant.

De Loc. vertelt van „Java's Oudheid, XII" (18/7, Dr. W. F. Stutterheim) en „Dr. Lim's nagedachtenis geëerd" (16/7, blz. 23), de *Java-Bode* van „Bevolking en Bestaan" in Kenya (23/7, A), het *Soer. Hbl.* van „Het Land der Papoea's" (17/7) en „Een interessant ingenieurswerk" bij Patjal (19/7, 3de bl.) en *De Sum. Post* van de „K.N.I.-Luchtvaart Mij." (22/7, 2de bl.) en „De welvaart der Inlandsche bevolking" (27/7).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Djawa.

Tijdschrift v. h. Java-Instituut. Inhoud van de afl. 2 en 3 van den 9en jaargang, Mei: Levende antiquiteiten in West-Java, door B. v. Tricht, arts. Met illustraties. 1e en 2e gedeelte.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Afl. 5 en 6: In Memoriam Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, door A. C. H. Graafland. In diens slotwoord o.a.: „Hij (C. A.) erkende de waarheid van dogma's als grondstellingen, waarop men bouwen kan, maar de keuze dier grondstellingen moet den mensch vrij staan". Voorts: Uit de rechtsgeschiedenis der Compagnie. Het recht van vrije pen, door Prof. Mr. J. van Kan. Indië en het Koninkrijk. Een politiek-staatsrechtelijke studie door Prof. Mr. J. A. Eigeman (boekbespreking, door Prof. Mr. Dr. H. Westra). Artikelen, Arresten enz.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

In de 7de afl. van 10 Juli. Onder de oorspronkelijke bijdragen het Jaarverslag van het K. W. Gasthuis voor Ooglijders te Bandoeng over 1928. Casuïstische mededeelingen. Verslagen, berichten enz. Als feuilleton Biografische en genealogische gegevens betreffende geneeskundigen (chirurgijns, verbandmeesters enz.) in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia door Mr. P. C. Blois van Treslong Prins.

Locale Belangen.

Afl. 14 van 16 Juli bevat: Onverwachte aandacht door Bückert (naar aanl. openingsrede Volksraad door den Landvoogd). Decentraliana. Maleisch gedeelte.

Der Tropenpflanzer.

No. 7, het Juli-No., met Die Kalkfrage für die tropischen Böden, door Eichinger. Onder „Aus fremden Produktionsgebieten: Kakaokultur auf Java.

De Planter.

Orgaan der vakvereeniging voor Assistenten in Deli van 29 Juli: Nabetrachting over den vrijen Zondag in de Cultures. Confidenties van een verlofganger, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor N.-I.

In het No. van 13 Juli: Wegen en Cultures op Sumatra. Onder Klein Landbouw het vervolg van de beschrijving van Orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden.

De Indische Cultures. Teysmannia.

In het No. van 16 Juli o.m.: Genève en de suiker. Schele oogen door Java's supérieure positie.

Korte Berichten

v. Landb., Nijverh. en Handel. Het No. van 19 Juli bevat de gebruikelijke belangrijke (statistische) Kennisgevingen, Mededeelingen, Berichten. — Handelsrelaties, Nieuwe Maatschappijen, Marktberichten en Bijvoegsels.

In- en Uitvoer.

Handels-econ. weekblad voor Nederl. en zijne koloniën. Het nummer van 19 Aug. behelst o.m. Rubber-vooruitzichten, door C. J. Ferrée en De Invoerhandel van Sumatra's Oostkust II.

De Indische Mercuur.

van 21 Aug. Vóór de gewone rubrieken: Tabak en Kalktoestand van den grond, door Prof. Ir. J. Hudig. Sinaasappelcultuur in Suriname, door Prof. Dr. G. Stahel. De Indische politiek, door Mr. J. J. Schrieke, besproken door I. A. Nederburgh. Dit art. vangt aldus aan: „Wanneer over Indische politiek wordt geschreven door Mr. J. J. Schrieke, dan moet het bericht van de verschijning eigenlijk al voldoende zijn om alle belangstellenden tot aanschaffing en lezing te bewegen."

Mededeelingen van „De Handelsvereen. te Medan".

Het No. van 15 Juli opent met „De toekomst van de haven te Belawan".

De Indische Post.

In de nos. van 6, 13, 20 en 27 Juli de gewone rubrieken. Onze meening van 13 Juli: Indië en de uitslag der verkiezingen. Onze meening in het No. van 20 Juli: Nederland-België, en in dat van 27 Juli: Schuldvraag en schuldverwijt (naar aanl. van de onveiligheid op de ondernemingen).

De Indische Verlofganger.

In het No. van 23 Aug. o.a.: Naar den Bromo, door S. Kalff.

Eigen Haard.

No. 33 van 17 Aug. bevat het slot van het onderhoudende „Van Indië naar Patria", door S. de J.

De Banier.

Christelijk Weekblad v. N.-I. Het No. van 11 Juli behelst o.m.: De Federatie van Europ. Werknemer in N.-I. Dat van 25 Juli: De taak der Zending. In beide Nos. worden de „Indische reisbrieven" vervolgd.

Zending- en Missieperiodieken.

K r u i s t r i o m f. Geïll. maatschrift uitgegeven door de Kruisheeren ten bate hunner missies. In het Juli-No. de doodsaankondiging van Mgr. J. M. Konings, Apost. prefect van Bondo; in dat van Augustus een aan hem gewijd In memoriam.

S i n t M e l a n a - b l a d. Orgaan der Ver.: „Sint Melania-werk". Het Aug.-Sept.-No. met het jaarverslag 1928.

BOEKAANKONDIGING.

Het Hoofdbestuur van de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, dat een Commissie benoemde ter bestudeering van de Nederlandsche buitenlandsche politiek, heeft het door die Commissie uitgebrachte rapport doen verschijnen in een brochure „Arbitrage, Veiligheid, Ontwapening".

De brochure ligt, ter kennisneming door de leden, op de leeszaal van „Oost en West".

Suriname.

De Gouverneur heeft bij de Koloniale Staten een verordening ingediend om art. 62 van de begrooting te verhoogen met *f* 42.000.— en het te brengen op *f* 60.000.—. Dit houdt verband met de voorgenomen moderniseering van de radio. Wij laten hier de memorie van toelichting volgen, zooals die door de „N. R. Ct." verkort is weergegeven in het nummer van 20 Augustus, Ochtendblad C:

Op onderdeel b. van art. 62 van de voorloopig vastgestelde begrooting van 1930 is een bedrag van *f* 3000.— uitgetrokken als eerste termijn der kosten van ombouw en vernieuwing van het radiostation te Paramaribo, ten einde te voldoen aan de aanvaarde internationale eischen bij de radiotelegraaf-conferentie te Washington. De geheele ombouw was op *f* 10.000.— geraamd.

Door den technisch-adviseur aan het departement van koloniën ir. G. Schotel, is deze zaak nader in studie genomen, ook in verband met de verbetering, die de stations hebben moeten ondergaan, gezien de klachten van den Nederlandschen telegraafdienst over onvoldoend vermogen en in verband met de eischen van toenemend verkeer.

De deskundige heeft thans in groote lijnen vastgesteld, wat voor onzen radiodienst moet worden noodig geacht. Het toenemend verkeer stelt eischen aan ons station, waaraan de bestaande installatie in de naaste toekomst niet meer zal kunnen voldoen.

Toen anderhalf jaar geleden de zendingsinrichtingen werden aangeschaft, werden deze zoo goedkoop mogelijk gehouden, omdat de toekomst van ons radioverkeer zeer onzeker was. Dit nam echter in bevredigende mate toe en de verwachtingen voor de toekomst zijn goed.

Hoewel deze zender thans niet geheel onvoldoende is, dringt men in Nederland aanhoudend op versterking aan en ook in het belang van den eigen dienst zal daartoe moeten worden overgegaan.

Andere, concurreerende stations, moderniseeren hun toerusting, Suriname heeft zich als doorvoerstation een goede plaats verworven en zal om deze te behouden in staat moeten zijn regelmatig en vlug te werken.

Het verkeer met schepen, tusschen Paramaribo, de districten en Moengo geschiedt door middel van fluitvonkzenders. Het is noodig dit verouderde type door moderne lampzenders te vervangen.

Door de storing in hooge mate, die de fluitvonkzenders in het internationale verkeer opleveren, zijn deze bij de conferentie te Washington met ingang van 1 Januari 1935 verboden, zoodat de nieuwe zenders uiterlijk begin 1934 moeten worden besteld. Hoewel voor eerstgenoemden datum de fluitvonkzenders niet verboden zijn, werd toch de wensch uitgesproken, dat die zoo spoedig mogelijk zouden verdwijnen.

Ook de kleinere zenders voor de district-stations moeten voor 1 Januari 1935 zijn vervangen.

De voorgenomen maatregelen brengen mee, dat ook nieuwe krachtbronnen moeten worden aangeschaft.

Nu de plannen van de N.I.G.M. voor een electriciteitsbedrijf te Paramaribo vasten vorm hebben aangenomen, is overwogen wat voordeeliger zou zijn: stroom van deze Mij. te betrekken of eigen stroom opwekken. Cijfers hebben aangetoond, dat het laatste veel goedkooper zal zijn.

Overwogen wordt om, indien dit met weinig kosten mogelijk is, de Kol. booten van een radio-installatie te voorzien. Hiertoe is kort geleden een zendertje naar Suriname gezonden. Vallen de proeven goed uit, dan zal een complete machine-installatie per schip ongeveer 1000 gulden kosten, terwijl eerlang ook op ontvangers voor districten zal moeten worden gerekend.

Tegenover deze verhooging der begrooting staat een geraamde meerdere inkomst uit de exploitatie van het over te nemen station te Moengo.

* *
*

Het overzicht van den uitvoer van Suriname over het eerste halfjaar 1929 in vergelijking met een gelijk tijdvak in 1928 toont aan dat de uitvoer nu reeds ruim *f* 2.300.000.— minder bedraagt dan het jaar te voren. Met uitzondering van mais en bauxiet, waarvan de waarde *f* 120.000.— meer bedroeg, bleven alle overige uitvoerartikelen, rijst, koffie, cacao, suiker en bijproducten, huiden, balata en aanverwante artikelen, hout en goud, in het eerste halfjaar 1929 beneden die van 1928. Tot dit groot verschil van ruim *f* 2.300.000.— hebben het meest bijgedragen suiker en bijproducten met *f* 1.600.000.—, koffie met *f* 55.000.—, hout eveneens met *f* 55.000.— en goud met *f* 73.000.—. Ten aanzien van suiker komt de mindere uitvoerwaarde van *f* 1.600.000.— niet alleen op rekening van den lagen marktprijs, maar mede van de geringe productie welke in het eerste halfjaar 1929 bedroeg 5.500 ton minder dan in gelijk tijdvak 1928, terwijl bij koffie dit verschil 500 ton bedraagt ten gunste van 1928. Met zekerheid kan nu gezegd worden, dat er geen vooruitzicht bestaat, dat het tweede halfjaar 1929 het tekort van het eerste zal goedmaken. 1929 is dus een slecht jaar.

Het blad „Suriname" merkt hierbij op:

Gaan wij de lijst van onze uitvoerproducten na, dan vinden wij naast landbouwproducten, die van de boschbedrijven als de voornaamste. Wat buiten deze beide valt, kan buiten beschouwing blijven. De achteruitgang van deze beide bestaansbronnen is een gevolg van de ongunstige weersgesteldheid. Landbouw en boschbedrijven zijn afhankelijk van den regen, de eerste in meerdere mate dan de laatste en zoolang de landbouw niet de beschikking heeft over irrigatie, zal de landbouw in Suriname blijven een speculatief bedrijf met betrekking tot de productie.

Wij zijn wachtende een irrigatie-ingenieur; zonder geld kan hij geen redding brengen, maar zijn werkzaamheid hier kan het resultaat geven, de nadeelige gevolgen van een ongunstig seizoen eenigszins tegen te gaan.

Irrigatie is duur, maar betaalt; overal is dat bewezen, in Egypte, Californië, Ned.-Indië, over de geheele wereld.

* *
*

Het Landbouwproefstation heeft uit Europa 50 Moearaploegen ontvangen. Terwijl de oude tot nu toe door het Proefstation verkochte ploegen in de kolonie voor *f* 22.50 werden aangemaakt, kunnen de nieuwe ploegen voor *f* 8.50 aan de kleinlandbouwers worden afgegeven. Met boom en handvat zullen ze op *f* 11 tot *f* 11.50 komen te staan. Uit een financieel oogpunt kan het aanschaffen van een ploeg voor de kleinlandbouwers dus nauwelijks meer een bezwaar wezen.

Het is nu alleen nog te hopen, schrijft prof. Stahel aan de Surinaamsche bladen, dat de landbouwers ook de noodige zorg besteden aan het inbreken van ploegvee en dat ze ertoe zullen overgaan grootere terreinen in cultuur te nemen, want alleen dan zijn de uitgaven voor ploeg en trekvee gerechtvaardigd.

* *
*

„De West" van 23 Juli vermeldt de aankomst te Paramaribo van een watervliegtuig van de Pan-American Airways Inc. De bemanning bestond uit 4 personen, waaronder een radiotelegrafist. Verder waren aan boord een tweetal vertegenwoordigers van de maatschappij om besprekingen te voeren met het gouvernement van Suriname met betrekking tot het maken van een contract voor het postvervoer van en naar Suriname. De gouverneur stond te dien einde nog Zaterdagavond den heeren een audiëntie toe, waarbij men in principe tot overeenstemming geraakte wat betreft de voorwaarden van het mailvervoer.

Het punt van uitgang van alle lijnen van de maatschappij is Miami in den staat Florida. Vandaar gaat men via Havanna, Haïti, St. Domingo, Guadeloupe, Martinique, Trinidad, Demerara met als eindhaven voorloopig Paramaribo.

De mogelijkheid van doortrekking van deze lijn via Cayenne naar Brazilië en Argentinië wordt overwogen.

Met deze lijn, welke op 27 Augustus wordt geopend, zal het mogelijk zijn in ongeveer 4 dagen van uit Paramaribo mail te vervoeren naar New-York. Van uit Miami is er dagelijksche postverbinding met New-York.

* *
*

„De Nieuwe Stem" van 22 Juli schrijft over een in Cayenne verongelukt Fransch vliegtuig, waarvan een deel der bemanning, n.l. drie man, in Paramaribo is aangekomen.

De equipage bestaande uit zes man, maakte met de vliegmachine een reis van Europa (waar?) naar Buenos Ayres en deed Cayenne aan. Toen de machine in Cayenne zou opstijgen, geraakte zij vast in den drassigen bodem van het vliegveld en sloeg over den kop. Geen der inzittenden is verongelukt."

Het verhaal lijkt ons een beetje vreemd. Wij herinneren ons niet van een oceaanvlucht gelezen te hebben, waarbij het vliegtuig met 6 man was bemand. De plaats van vertrek is in het bericht niet genoemd.

* *
*

In „De Telegraaf" van 19, 21 en 23 Augustus drie interessante artikelen van Prof. Sleeswijk over Suriname.

Het eerste handelt over: „*Suriname's arbeidsvraagstuk*", het tweede over: „*Arbeidshygiëne*", het derde over: „*Verzorging der arbeiders op Suriname's plantages*".

Dit laatste artikel is een felle aanklacht, zooals reeds blijkt uit de hoofden:

„Slecht voorbeeld der regeering".

„Onmogelijke toestanden in de ziekenhuizen".

„Gouvernement, herzie Uzelf."

De staaltjes, door Prof. Sleeswijk beschreven, zijn meer dan ergerlijk. Wij twijfelen er niet aan of de Tweede Kamer zal daarover wel iets te zeggen hebben. Het zou jammer zijn, indien men daargen wachtte op de behandeling van de begrooting van Suriname voor 1930.

„Het gouvernement — aldus de schrijver — meent, zich voor dergelijke laakbare toestanden steeds te kunnen verontschuldigen met verwijzing naar de financieele tekorten van Suriname en de noodzakelijkheid om het subsidie van het moederland zooveel mogelijk te beperken. Dit is natuurlijk op zichzelf een lofwaardig streven, maar de zuinigheid mag niet worden toegepast ten koste van zieken en andere ongelukkigen, wier verzorging niet alleen een humanitaire plicht is, maar ook een sociaal belang."

In verband met de artikelen van Prof. Sleeswijk vestigen wij de aandacht op een artikel van Dr. T. May in „*De Surinamer*" van 25 Juli, waarin gewezen wordt op nog andere uitwassen van de bezuiniging.

In menschlievendheid is men, naar het schijnt, in Suriname in de laatste 80 jaar er niet op vooruitgegaan. In 1850 verklaarde de Procureur-Generaal de Kanter zich tegen de aanstelling van een geneesheer op het leprozen-etablissement Batavia „vermits de bewezen ongeneeslijkheid der kwaal de kosten daarvan kan doen vermijden." („*Verslagen over de lepra te* (sic) *Suriname, ingediend aan het Departement van Koloniën door de Eerste Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut*. Amst. 1851, blz. 19).

Alsof die diep beklagenswaardige leprozen op het etablissement ook niet aan andere ziekten konden lijden en zich geen ongevallen onder hen konden voordoen!

Die bezuiniging heeft in „onze twaalfde provincie" reeds heel wat kwaad gesticht.

* *
*

Ten vervolge op de beantwoording van vragen van het Tweede Kamerlid Van Gijn betreffende de toegezegde deskundige adviezen omtrent de mogelijkheid van opheffing van het verbod van zilveruitvoer uit Suriname en eventueele maatregelen tot voorkoming van sterke schommelingen in den wisselkoers tusschen Suriname en Nederland, heeft de Minister van Koloniën, onder verwijzing naar de brieven van zijn ambtsvoorganger van 15 December 1928 en 6 Juni 1929, welke strekten ter beantwoording van door den heer Van Gijn gestelde vragen aan de Kamer met de bijlagen doen toekomen de op verzoek van dr. Koningsberger door de heeren mr. G. Vissering, president van De Nederlandsche Bank en prof. mr. dr. G. M. Verijn Stuart, hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam, uitgebrachte adviezen inzake het sedert 1920 in Suriname bestaande uitvoerverbod van Nederlandsche zilveren munt en muntmateriaal nog langer te handhaven.

Na overweging van die adviezen en raadpleging van den gouverneur van Suriname, heeft de Minister dr. Rutgers verzocht, voor de spoedige intrekking van bedoeld uitvoerverbod het noodige te verrichten.

De genoemde adviezen zijn ter griffie van de Kamer ter inzage van de leden gelegd.

Curaçao.

Aruba.

De beteekenis van Aruba neemt toe. Het was goed gezien van den gouverneur Brantjes, daar als gezaghebber een man te plaatsen, die de eischen eener moderne administratie kende. De waardeering voor den heer Wagemaker schijnt algemeen te zijn. De belangstelling van de bevolking neemt toe. Bij de landraadverkiezing op 16 Juli 1929 werden niet minder dan 200 stemmen uitgebracht, waarvan 133 op dr. J. R. Arends.

De Koloniale raad alleen schijnt geen open oog te hebben voor de eischen des tijds. Het voor Aruba aangevraagde bedrag, hoofdzakelijk bestemd voor het in behoorlijken staat brengen van den weg Oranjestad-St. Nicolaas, zijn met *f* 75.000.— verminderd. En dat, terwijl voor 1930 op de begrooting van dit eiland een overschot van ongeveer 7 ton gouds is geraamd, volgens mededeeling van een der landraden. Ter zake heeft de raad van politie zich tot den Kolonialen raad gewend, waar de heer Henriquez, de vader der „voorzichtige leening-politiek", heeft betoogd, dat Aruba meer dan zijn laatste cent toegewezen krijgt.

Hoe het zij — het wordt tijd, dat nu eindelijk eens een einde komt aan de eenzijdige samenstelling van den Kolonialen raad.

Julianadok.

Het Julianadok, door de Ned. Scheepsbouwmaatschappij voor Curaçao gebouwd, is 21 dezer zijn reis naar West-Indië begonnen. Het oversleepen geschiedt door de *Ganges* van de N.V. L. Smit & Co's Internationale sleepdienst te Rotterdam. Het dok bestaat uit 6 pontons, heeft een lengte van 365′ 0″, een breedte van 81′ 6″ en een hoogte van 33′ 6″. Bij het doorvaren van de sluizen te IJmuiden liet het aan weerszijden slechts 20 c.M. ruimte over.

De reis is ongeveer 4300 zeemijlen lang en zal twee maanden duren met oponthoud te Las Palmas en Barbados.

De bovenwindsche eilanden.

Naar aanleiding van een verslag van prof. Knappers' rede in „Letterkunde", waarbij ook de los-van-Curaçao-beweging ter sprake kwam, schrijft de „Amigoe":

„Wij zijn ervan overtuigd dat het a.s. bezoek van Zijne Exc. Gouverneur Fruytier aan de Bovenwindsche eilanden een goede wending in deze anti-Curaçao-stemming en beweging zal brengen. Reeds heeft

Z. E. getoond de belangen der Bovenwindsche eilanden, die zoolang verwaarloosd zijn, ernstig ter harte te willen nemen. Reeds bij zijn eerste optreden gaf Z. E. blijk van hartelijke belangstelling in 't lot der Bovenwinden; die belangstelling heeft zich geuit bij de eerste begrooting van Z. E. en niet het minst door de benoeming, buiten de voordracht van den Raad o. m. van den heer R. J. Beaujon Jr. tot lid van den Kolonialen Raad, speciaal met het oog op deszelfs grondige kennis van de toestanden van de Bovenwindsche eilanden. Als al deze teekenen niet bedriegen, dan zullen de Bovenwinden in de eerst volgende jaren op een inniger belangstelling mogen rekenen, dan zij in de afgeloopen jaren gewoon zijn geweest."

De kabel.

De nieuwe kabelmaatschappij heeft de telegramtarieven wat verlaagd. Volgens het nieuwe tarief zal een telegram naar Nederland ƒ 1.20 per woord kosten.

Gedenkteeken—Appel.

De heeren E. M. Curiel, J. P. G. Ecker en F. W. P. Winkel zamelen gelden in voor een gedenkteeken van den in 1925 overleden commissaris van politie Appel.

Zelfbestuur!

De „Amigoe" meldt: „Naar wij uit goede bron vernemen, heeft de Minister in afwachting van volledige salarisherziening voorgesteld om de ambtenaren een duurtetoeslag toe te kennen."

Curaçao—Trinidad.

De „Amigoe" heeft uit betrouwbare bron vernomen, dat de gouverneur van Trinidad zou gezegd hebben, dat hetgeen te Curaçao gebeurd is, even goed had kunnen plaats hebben op Trinidad.

Venezolaansche gevangenen.

Van de 14 Venezolaansche gevangenen, als verdacht van te hebben deelgenomen aan den overval van 8 Juni l.l. zijn er deze week weer twee vrijgelaten, wegens gebrek aan bewijzen. (A. d. C.).

De Koningin Emma-brug.

Met den dag wordt de toestand van onze pontonbrug treuriger.

Ze kraakt en kreunt, en zwaait en zwenkt, dat 't treurig is om aan te zien. Geheel het stelsel is ontwricht.

Door de laatste aanvaring met de baggermachine heeft zij zoo'n geweldigen knak gekregen, dat men genoodzaakt is ze voorloopig voor zwaar vrachtverkeer te sluiten. De overtocht is niet veilig meer, en men durft 't er niet meer op te wagen.

Als 't zoo doorgaat, dan zitten we binnenkort zonder brug. Wat dan? Laat men daarom de zaak met bekwamen spoed aanpakken. Er kan en mag niet getalmd.

Een paar ferrybooten, al zijn ze nog zoo eenvoudig, als ze maar praktisch zijn, en we zijn, voorloopig ten minste uit den brand. (A. d. C.).

De Curaçaosche Burgerwacht.

Er heerscht verbazend veel animo voor dit burgerkorps dat zich onder leiding van Luitenant Janssens, bijgestaan door een paar reserveluitenants en sergeanten van het vroegere C. W. K. aan 't vormen is. Reeds is hun aantal gestegen tot bij de 200.

Verleden Zondag is de aparte afdeeling, het motorkorps geïnstalleerd, waarbij zich reeds een 40-tal heeft aangesloten. (A. d. C.).

Verbinding Curaçao—Bonaire.

Naar wij vernemen overweegt het Bestuur de mogelijkheid van een stoomverbinding tusschen Curaçao en Bonaire.

Wanneer 't Bestuur zou mogen gelukken een stoomverbinding tot stand te brengen tusschen Curaçao en de Bovenwindsche eilanden, zou Bonaire van zelf in de route worden opgenomen. Het zou voor beiden een grooten stap in de goede richting beteekenen. Want bij een geregelde snellere verbinding zouden de Bovenwinders een prachtig afzetgebied van hun landbouw- en tuinbouw-producten op Curaçao kunnen vinden, en dit zou op z'n beurt weer een aanmoediging zijn tot meer intensieven landbouw en veeteelt. (A. d. C.).

Diefstallen.

De laatste weken is het gilde van dieven weer aan den slag. Op Pietermaai hebben ze een paar keer hun slag kunnen slaan, en in den nacht van Woensdag op Donderdag zijn ze weten binnen te dringen in de tapperij van P. op den draai voor den ingang naar het hospitaal. Aan de achterzijde van het huis heeft de dief de pannen van het dak genomen, en is zoo weten binnen te dringen. Na zich van enkele flesschen drank te hebben meester gemaakt, is hij blijkbaar weer langs den zelfden weg verdwenen. (A. de C.).

Een adres ten gunste van den gouverneur.

790 mannen — uit alle standen van de Curaçaosche maatschappij — hebben den gouverneur een adres voor de Koningin aangeboden, waarin wordt uitgesproken, dat de gouverneur door zijn kalme houding en waardig en beleidvol optreden, zelfs ten koste van eigen persoonlijke veiligheid, Willemstad en hare inwoners behoed heeft voor geweldpleging en andere onheilen, waarvan de omvang niet te overzien zoude geweest zijn, en aangedrongen wordt op het behoud van den gouverneur.

Volgens het verslag in de „Amigoe" heeft bij deze gelegenheid de gouverneur verklaard de vaste en diepe overtuiging te hebben in gemelden nacht volgens geweten te hebben gehandeld en den weg te hebben gekozen, dien hij den besten oordeelde voor volk en land van Curaçao. De stap, door hem gedaan, was geen onberaden en in overhaasting genomen stap geweest. Hij had overvloedig tijd gehad om te wikken en te wegen wat het best zou zijn. Daarom sprak de gouverneur zijn volle overtuiging uit, dat wanneer hij nogmaals voor zulk een geval zo ukomen te staan, hij niet anders zou kunnen handelen als hij gedaan heeft.

Uit den Verren Vreemde.

Britsch-Indische hervormingsontwerpen.

Terwijl de berucht geworden Simon-commissie zelf haar rapport en hare conclusies over Britsch-Indië nog niet openbaar gemaakt heeft, hebben de Bengaalsche- en de Punjab-comité's, die met de Simon-commissie samenwerkten, hun rapporten reeds laten verschijnen. Deze zijn in de Britsch-Indische bladen opgenomen.

Dat van het Punjab-comité brengt, behalve de beschouwingen van het vereenigde college, afzonderlijke nota's van 2 Hindoe-leden en van 1 Sikhlid. De leden van het Bengaalsche comité hebben 't tot één compromis-verslag weten te brengen.

Het Bengaalsch comité was aldus samengesteld: Sir A. K. Ghoeznavi, voorzitter, W. L. Travers, A. K. Tazl-ul-Haq, Maoelvi Aboel Kasem, de Maharaja van Mymensingh en Khan Bahadoer K. G. M. Faroqui.

Uit het rapport geven wij hier 't een en ander weer. Niet alles is nieuw.

De Gouverneur wordt door de Kroon benoemd en is het constitutioneele hoofd van de provincie. Hij heeft een verreikende macht, wanneer hij meent dat de veiligheid of de hooge belangen van de provincie ingrijpen noodig maken.

Voor de provinciale wetgeving zullen er twee Kamers zijn, die meer 't karakter van volksvertegenwoordiging dragen dan in 't tegenwoordige het geval is.

De uitvoerende macht zal in handen komen van 6 à 9 ministers, door den Gouverneur te benoemen uit de leden der kamers en verdeeld over de twee groote bevolkingsgroepen. De Ministers zullen te zamen verantwoordelijk zijn aan de wetgevende macht, die hen ook kan afdanken.

Een provinciale commissie voor de openbare diensten zal in de aanvulling van alle diensten voorzien, zij hoort het personeel dier diensten over omschreven aangelegenheden.

Het comité wijst op de in het land bestaande opvatting, dat de status van Indië die behoort te worden van een dominion met zelf-regeering onder de Britsche Kroon, als een gelijkgerechtigde in de gemeenschap van naties binnen het Britsche Rijk, terwijl de constitutie van Indië-zelf zal moeten staan op den grondslag van autonome staten. Na in beschouwing genomen te hebben of volledig dominion-status voor Indië thans is door te voeren, geeft het comité als zijn eenparig oordeel dat er, zoo ver als doenlijk, volledige provinciale autonomie moet zijn.

Die autonomie zal alleen volledig kunnen zijn als een goede voorziening zal zijn getroffen voor de financieele onderlinge verhoudingen.

Een van de belangrijke hervormingsvoorstellen is de instelling van een Minister „of Law and Order" (een der 6 à 9), die zal hebben „a Board to assist him in administering the department". Deze bijstand zal drie leden tellen, 1 Hindoe, 1 Mahomedaan, 1 Europeaan, door den Gouverneur te benoemen. In geval van geschil tusschen den Minister en dezen raad, heeft de Gouverneur de eindbeslissing.

De leden der vertegenwoordigende lichamen zullen ook in de toekomst gekozen worden door de afzonderlijke gemeenschappen (Hindoes, Mahomedanen, Europeanen en Anglo-Indians).

't Aantal leden van de Wetgevende Kamer wordt op 200 à 280 gesteld. De Upper Chamber zou 30 à 40 pct. van dit aantal krijgen. De eersten zouden 5 jaren, de laatsten 7 jaren zitten.

Het rapport van het Punjab-comité is niet gemakkelijk weer te geven, omdat het, met zijn nota's, uiteenloopende inzichten vertolkt.

Het rapport van de meerderheid is onderteekend door Capt. Sikandar Hayat Khan, voorzitter, Owen Roberts, Chaudhri Chhotoeram en Chaudhri Zafaroellah. Een nota is opgesteld door Raja Narindranath en Dr. Narang, de andere door Sardar Oejjalsingh.

Voorop wordt gesteld dat Punjab een eigen karakter heeft en op bijzondere verdiensten t.o.z.v. de Britsch-Indische gemeenschap kan wijzen. De bevolking, landbouwers met hooge militaire eigenschappen, vormt de voornaamste bron tot aanvulling van het leger, gaf ook het leeuwenaandeel tijdens den grooten oorlog en is de sterke wacht bij de bedreigde grenzen. Zou deze inzet een aanmatigende reeks van vergaande voorstellen doen verwachten, dan vallen deze nog al mee, al wordt toch door de meerderheid zooveel gevraagd, dat de aparte nota's daar tegen ingaan en zich meer op het standpunt stellen van geleidelijke evolutie uit het tegenwoordige, waarin veel door de minderheden in het comité nog niet als zoo heel slecht wordt beschouwd.

Evenals het Bengaalsche comité bepleit de meerderheid van Punjab de overdracht van alle zaken aan Ministers, de Gouverneur is het constitutioneel hoofd van de provincie, dat, als 't noodig mocht worden, tot vergaand ingrijpen bevoegd is. Zij neemt een federalen regeeringsvorm voor Indië aan als de grondslag der onderlinge verhouding van de autonome provincies. Het geven van volle autonomie aan de provincies moet niet wachten op het verleenen van een volwaardige verantwoordelijkheid aan het centraal gouvernement.

Twee Kamers. De eene, wier aantal op 165 leden wordt gebracht, zal geheel uit gekozen leden bestaan, benoemde leden zullen er niet meer zijn, de zittingstijd is 5 jaren. Voor de andere is dit 7 jaren. Moslims zullen in beide Kamers $^{1}/_{3}$ der zetels innemen. De verkiezingen worden afzonderlijk gehouden voor Sikhs, Moslims, Europeanen, Anglo-Indians en Indian Christians.

De scheiding van de uitvoerende en van de rechterlijke functies worde tevens doorgevoerd, de rechters in de High Court moeten worden benoemd op aanbeveling van het locale gouvernement.

Deze rapporten zijn bestemd om aan de Simon-commissie te worden gezonden. Deze commissie krijgt ook de rapporten van de comité's, welke in de andere provincies werkzaam zijn. De geuite wenschen hebben dus vooralsnog slechts de waarde van wenken en desiderata. Ter vergelijking met den bestaanden toestand volgen hier enkele gegevens.

Aan het hoofd van elke provincie vindt men thans een door de Kroon benoemden Gouverneur met ambtelijken Uitvoerenden raad van ten hoogste 4 leden, eveneens door de Kroon benoemd en een onbepaald aantal provinciale Ministers, door den Gouverneur benoemd. Die Ministers moeten lid zijn van den Provincialen Wetgevenden Raad.

Volgens de wet van 1919 (zie Inleiding t.d. kennis der bestuursinstellingen in vreemde koloniën, door Prof. D. G. Stibbe) moet er in elke Governor's province een Wetgevende Raad zijn, bestaande uit leden van den Uitvoerenden Raad en een aantal andere benoemde en gekozen leden. Het aantal der leden is voor elke provincie verschillend, 53 voor Assam, 125 voor Bengalen. De verhouding tusschen het ambtelijk en het niet-ambtelijk element, en tusschen het aantal benoemde en gekozen leden is vastgelegd.

Blijkens de considerans van de wet lag het in de bedoeling het voor de groote provincies ingevoerde parlementaire bestuurbeginsel geleidelijk uit te breiden. De bedoeling, in de wet zelf vastgelegd, is, de „transferred subjects" geleidelijk uit te breiden ten koste van de „reserved subjects", totdat ten slotte de geheele provinciale overheidszorg onder

den Gouverneur zal zijn toevertrouwd aan provinciale Ministers.

In die richting wijzen ook de boven aangehaalde comité-rapporten, die zoo dus door de wet van 1919 zelf geïnspireerd zijn, en in menig opzicht bij de Simon-commissie op instemming kunnen rekenen.

Het groote dok te Singapore.

Niettegenstaande de groote mogendheden, die zich een hoofdrol toedenken, waar over de Oostersche kwestie wordt beraadslaagd, in Washington besloten hadden de uitbreiding der vloten te beperken, achtte Engeland 't toch noodig zijn marinedok te Singapore zoo te vergrooten, dat daar ook Dreadnoughts zouden kunnen dokken. Het besluit hiertoe was tot een begin van uitvoering gekomen, toen het eerste ministerie Mac Donald optrad. Dit zette de werken te Singapore stop. Een besparing van vele millioenen ponden. Maar de duur van dat ministerie was kort. Na zijn val, werden de werkzaamheden bij Singapore weer hervat. Een arbeid, waarvan men zich maar moeilijk een begrip kan vormen, zoowel door den enormen omvang als door 't aantal werkers dat er aan den arbeid is gezet. De dokken, zoo groot als er nergens in het Oosten aanwezig zijn, werden in Engeland gereed gemaakt. Men zal zich herinneren, dat het Nederlandsche sleepbooten waren, die het drijvende dok van Europa naar zijn bestemming overbrachten. Alles was juist voor de inwijding gereed toen de verkiezingen andermaal een Labourministerie, andermaal met Mac Donald als premier, aan de regeering brachten. Zoo is 't kunnen gebeuren, dat den 14en Augustus het drijvende Dreadnought-dok door den gouverneur van de Strait-settlements plechtig en onder groote belangstelling is ingewijd.

Er zal bij die gelegenheid wel geen telegram van den minister-president ontvangen zijn.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda.

IN MEMORIAM L. U. VAN STENIS.

Op de begraafplaats Jaffa te Delft werd Donderdag 22 Augustus 1929 het stoffelijk overschot van den heer L. U. van Stenis bijgezet.

Bij afwezigheid van den Algem. Voorzitter der Vereeniging, den heer R. Zuyderhoff, was het Hoofdbestuur vertegenwoordigd door den Onder-Voorzitter den heer F. van Peski, die naast woorden van waardeering voor den overledene, de deelneming ten aanzien van diens naaste familieleden vertolkte.

Met het Bestuur der afdeeling Breda waren vele andere belangstellenden op de begraafplaats aanwezig.

Tot opneming in het orgaan schetste de Secretaris onzer Bredasche afdeeling wijlen haar Voorzitter met deze woorden:

Als O.-I. ambtenaar bracht de overledene de beste jaren van zijn leven door; in zijne functie van Resident van Bali gepensionneerd, vertrok hij naar het moederland, waar hij zich te Breda vestigde. Aan een werkzaam leven gewend, zocht en vond hij hier weldra bezigheden op maatschappelijk, sociaal en kerkelijk gebied. Gaarne stelde hij zijne krachten beschikbaar voor werkverruiming; waar belangen te behartigen vielen, kon op zijn steun gerekend worden. Aan zijn oordeel werd veel waarde gehecht, omdat hij het juiste midden wist te houden tusschen nuchteren werkelijkheidszin en idiëele beschouwing. Zoo kon ook de afdeeling Breda van de Vereeniging Oost en West op zijn steun rekenen. De opbloei dier afdeeling, na een periode van inzinking, was voor een groot deel aan hem te danken. Nadat hij in haar Bestuurscollege als Voorzitter was opgetreden, viel onmiddellijk de herleving der afdeeling te bespeuren. Zijn liefde voor- en kennis van Indië, zijn organisatorisch talent, zijn gedocumenteerd en geargumenteerd optreden wekten onmiddellijk vertrouwen in zijne leiding. Zijn bestuursopvatting zag de belangen steeds in een objectief licht. In den omgang met zijn medebewoners huldigde hij de opvatting: „neem de menschen zooals zij zijn." Aanvankelijk bleef het bij vormelijke beleefdheid; was echter deze scheidsmuur tot het intieme leven vervallen, dan gaf hij zich ten volle en waardeerde men zijne rijke gaven van hoofd en hart. Zijne nagedachtenis zal in dankbare herinnering bij ons voortleven.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SECRETARIATEN DER AFDEELINGEN.

AMERSFOORT: de heer Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
AMSTERDAM: de heer L. D. Petit, van Breestr. 21.
APELDOORN: de heer J. C. Baars, Jagersweg 42.
ARNHEM: de heer G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 4 (Oosterbeek).
BREDA: de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.
DEVENTER: de heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
GRONINGEN: de heer J. Franke (Hoogezand), F 76.
HAARLEM: de heer H. P. Deinum, v. Hogendorpstraat 3.
DEN HAAG: de heer J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
LEIDEN: de heer Mr. E. Rijke, Witte Singel 58.
NIJMEGEN: de heer E. Verwey Mejan, Hazenkampscheweg 46.
ROTTERDAM: de heer F. A. Vervloet, Westersingel 87.
TWENTE (Enschedé): de heer J. P. Warnaars (wd.), Lasonderweg 29.
UTRECHT: Mevr. L. P. v. d. Wijk-v. d. Haar, Maliebaan 127.

NEDERLANDSCHE JAARBEURS VAN 3 t/m 12 SEPTEMBER.

De Afdeeling „Koloniën" bevindt zich op de eerste verdieping van het gebouw, ditmaal met als hoofdbestanddeel *de tabakscultuur.*

Van de officieele Vereeniging v. Toeristenverkeer te Weltevreden ontvingen wij wederom eenige „folders" van den O.-I. Archipel.

Deze folders zijn uitgegeven in de Fransche en Engelsche talen en zijn voor de Duitsche taal in voorbereiding. Zij zijn verkrijgbaar bij de A.N.V.V., Lange Voorhout 102, DeDn Haag.

MUTATIESTAAT VAN 7—14 AUGUSTUS.

Rectificatie.

Bruseker te Halsteren, moet zijn: H. Bruseker, Majoor b.d., Halsteren.

Door afwezigheid van den Administrateur geen mutatiestaat.

Van de Redactie.

HOOFDBESTUUR POSTERIJEN EN TELEGRAFIE.

Persbericht I. Luchtpost Nederl.—Nederl.-Indië.

14-daagsche vluchten heen en weer, aanvangende 12 September e.k.

Persbericht II. Radiotelefoondienst Nederland—Nederl.-Indië.

Met ingang van 26 Aug. e.k. wordt een nieuwe regeling ingevoerd voor het aanvragen van telefoongesprekken.

Persbericht III.

Nieuwe bepalingen zijn getroffen voor de verzending van telegrammen, bestemd voor plaatsen in Ned.-Indië, waar een voor het openbaar verkeer opengesteld radio-ontvangpost van het Binnenl. Bestuur is gevestigd.

Bijzonderheden aangaande deze berichten I, II en III voor belanghebbenden ter inzage op de leestafel der Vereeniging.

Van het Informatie-Bureau.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname in Curaçao.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending van wege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:

1 hoofdonderwijzer.

2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:

4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

I. Gelegenheid tot uitzending naar Ned.-Indië, voorloopig voor drie jaar, voor een dierkundige (niet entomoloog) ter plaatsing bij het Zoölogisch Museum en laboratorium te Buitenzorg.

II. Bij den Post-, Telegr.- en Telefoondienst in N.-I. kan worden benoemd als ingenieur 3e kl. een aan de Techn. Hoogeschool te Delft gedipl. electro-techn. ingenieur. Gegadigden met zwakstroompraktijk genieten de voorkeur.

Aanmelding vóór 15 September e.k. bij ongezegeld schrijven bij het Comm. v. Ind. Zaken, Dept. v. Koloniën (te adresseeren afd. B, 1e bureau), onder overlegging van:

a. diploma in afschrift, zoo mogelijk getuigschriften;

b. uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop.

Opleiding Sinoloog 2e kl. b. d. Belasting-Accountantsdienst in N.-I. Studietoelage *f* 1000; collegegelden voor rek. v. d. lande. Aanmelding vóór 10 Sept. e.k. (Zie Stct. 22 Oug. '29 No. 163).

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met eene taalakte en één der akten teekenen, handelskennis landbouwkunde of tuinbouwkund l.o);

c. vakonderwijzeres bij het openbaar huishoudonderwijs (vereischte bevoegdheden nijverheidsakte N*a*, benevens akte fraaie handwerken of nijverheidsakte N*s*)

d. leeraar bij het middelbaar onderwijs:

1. Duitsche taal (akte B);
2. leeraar teekenen bij het technisch onderwijs (in het bezit der akte M*g*);

e. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen (in het bezit van het diploma landbouwkundig ingenieur K. B.);

f. predikant bij de Protestantsche kerken;

g. electrotechnisch ingenieur bij den Post- Telegraaf- en Telefoondienst (zoo mogelijk met zwakstroompraktijk);

h. rechterlijk ambtenaar (doctoraal diploma Nederlandsch-Indisch recht vereischt);

i. werktuigkundig ing. bij den Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen;

j. mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;

k. 3de-officier bij de Gouvernements-Marine (uitsluitend zij die in dit jaar het diploma B eener zeevaartschool zullen behalen, komen in aanmerking);

l. 4de-werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine;

m. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap Handelshoogeschool vereischt);

n. adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst;

o. accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst.

Zij, die voor uitzending voor eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, Afdeeling B, Eerste bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. A. Fouwler, Sloetweg 26, Hengelo (O.);
F. G. Banning, Gerard Doustraat 43, 's-Gravenhage;
A. G. Berg, Willemsoord (bij Steenwijk);
D. C. J. Carrière, Willem III straat 26, Loosduinen;
J. van Dellen, 1e Helmersstr. 249 (I), Amsterdam (W.);
F. H. Jacobs, Wilhelminastraat 5, Ginneken;
Allen onderwijzer bij het O.L.O.
J. Th. van der Zijl, Candidaat-gezaghebber bij het B.B., Van Beverningkstraat 260, 's-Gravenhage.
H. J. H. Laumen, Emmastraat 6, Lutterade (L.);
J. Schneider, Kerkstraat 50, Ubach over Worms (L.);
H. Kliem, Mijnopzichter te Lutterade (L.);
W. A. F. Rottmann, Mauritspark 17, Lutterade (L.);
allen tijd. ambtenaar ter besch., opzichter 1e kl. bij d. Mijnbouw.
H. Robijn, Oosterlittens;
H. M. L. L. Adams, Hinthamerstr. 188, 's-Hertogenbosch
G. W. van Empel, Markt 20, Arnhem;
H. W. Z. Vaags, Karel van Gelderstraat 21, Arnhem;
J. P. van Gorkum, Zaanstraat 93 (III), Amsterdam.
allen onderwijzer bij het O.L.O.
P. Zondervan, Onderwijzer bij het E.O.L.O., Lijsterstr. 78, Leeuwarden.
Mevr. H. M. Nunes, Onderwijzeres bij het O.L.O., Caan van Necklaan 88, Rijswijk (Z.-H)
U. Darling, 3e Officier bij de Gouv. Marine, Hooftlaan 25, Bussum.
F. Wempe, 3e Officier bij de Gouv. Marine, B. 183, Nieuwerkerk a. d. IJssel.
M. Kremer, Idem als voren, Dillenburgstraat 11c, Rotterdam.
Dr. H R. Woltjer, Hoogleeraar a. d. Techn. Hoogeschool te Bandoeng, „De Stormvogel", Oranjeweg 31 te Noordwijk aan Zee.
S. van Zijtveld, 4e Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, J. P. Heijestraat 72 (I), Amsterdam (W.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. G. van Reijen, Hotel de la Promenade, Baarn;
H. Huizinga, Valeriusstraat 150b, Amsterdam;
G. W. van Herpen, Weimarstraat 185, 's-Gravenhage;
Allen onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O.
Mevr. C. J. P. Staudacher, Insbruck (Oostenrijk), Hotel Kreid;
Mej. B. Faubel, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;

Mej. L. M. Robbers, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;
Mej. E. M. Faubel, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;
Allen onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O.
W. de Groot, Werktuigk. electrotechn. hoofdopz. Mijnbouw, 1e van Swindenstraat 20, Amsterdam.
E. E. le Clercq, Controleur bij de Landelijke inkomsten, Biltsche Weg 3, Huis ter Heide.
H. F. J. van Beek, Beheerder 2e kl. bij den Pandhuisdienst, Voltastraat 46, 's-Gravenhage.
A. M. Voorneman, Boscharchitect 1e kl. bij het Boschwezen, Pijnboomstraat 26, 's-Gravenhage.
H. P. Coors, Resident van Indramajoe, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
J. W. K. Pennink, Referendaris 1e kl. Prov. Wat.dienst West-Java, Van Boetzelaerlaan 122, 's-Gravenhage.
Mej. D. R. Lamberts Tedens, Pijnboomstraat 71, 's-Gravenhage;
Mej. W. P. C. Philipp, Pijnboomstr. 71, 's-Gravenhage;
Mej. L. Young, Teteringsche dijk F 30c, Breda;
Allen onderwijzeres 3e kl. bij het O.W.L.O.
P. H. van den Berg, Controleur 2e kl. bij de P.T.T., Antwerpschestraat 22a, Bergen op Zoom.
W. H. J. Dijkman, Controleur 1e kl. bij de P.T.T., Bolwaterstraat 47, Venlo.
R. W. Panman, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij het Gevangeniswezen, Hugo de Grootstraat 92, Delft.
K. van Santen, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr., Regentesselaan 3, 's-Gravenhage.
M. J. Cornelius, Resident van West-Priangan, Ludwigstrasse 9, Bad-Nauheim.
W. Rhaesa, Commissaris van politie 1e kl., Mühlenkamp 44, Hamburg.
S. Bakker, Gouvernements-veearts 1e kl., Schoolstraat 50, Soest.
F. W. H. Stumpff, Assistent-resident bij het B.B., Hotel „Pomona", 's-Gravenhage.
Mevr. M. F. Nowack, geb. Engel, Typiste 1e kl. bij de S.S. en Tr., Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
G. Chr. Meerburg, Werktuigk. 1e kl. bij het Veiligheidstoezicht, Hotel „Duinoord", 's-Gravenhage.
Ir. W. A. J. P. Smulders, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Huize Gusto, Tegelen.
H. R. Kedde, Telefoonambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Joh. Vijghstraat 48, Nijmegen.
Dr. J. G. B. Beumée, Hoofd van het Herbarium en Museum voor System. Botanie, Nudestraat 15, Wageningen.
P. C. Coethoff, Kolonel dre Cavalerie, Laan van Nieuw Oost Indië 72, 's-Gravenhage.
G. J. DeDrks, 1e Luit. der Artillerie, Schiedamsche Singel 61, Rotterdam.
F. van Berkum, Onderluit. der mil. adm., J. v. Riebeekstraat 54, 's-Gravenhage.
H. H. Julsing, 1e Luit. der Infanterie, Kruitlaan 22a, Groningen.
G. P. Walraven, Kapitein der Infanterie, Tolstraat 42, Amsterdam.
F. Treffers, Majoor der Infanterie, Duivenvoorderstraat 27, Oegstgeest.
W. J. de Raaf, 1e Luit. der Infanterie, Van Loostraat 50, 's-Gravenhage.
K. de Jongh, Kapitein Generale Staf, Parkstraat 45, Arnhem.
F. W. L. Staal, Officier van Gezondheid 1e kl., Zach. Janssestraat 44b, Amsterdam.
G. M. Kempff, Hoofdpol.-opz. b. d. W. en 's Lands B.O.W., Copernicusstraat 154 (I), 's-Gravenhage.
J. G. Slothouwer, Leeraar a. d. H.B.S. te Soerabaja, Hugo de Grootstraat 81, 's-Gravenhage.
N. van Leeuwen, Bewaarder b. d. Art. Constr.winkel te Kiara-Tjondong, 's-Gravenzandelaan 102, 's-Gravenhage.
W. K. van Daalen, Hoofdcommies b. d. S.S. en Tramwegen, p.a. Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
P. C. D. van Voorthuijsen, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. L. Wattimena, 1e Commies b.d. kantoordienst v. h. B.B., Obrechtstraat 497, 's-Gravenhage.
G. A. Neijndorff, Ambt. 3e kl. b. d. dienst der I.U. en Accijnzen, Obrechtstraat 483, 's-Gravenhage.
Mej. M. C. Lopulalan, 1e Klerke b. d. S.S. en Tramwegen, Parklaan 185, Scheveningen.
R. Samson, Kantoorhoofd b. d. S.S. en Tr., Parklaan 185, Scheveningen.
G. Ch. J. Boers, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerrechten en Acc., Parklaan 185, Scheveningen.
P. J. Burgwal, Architect (burg. ambt.) der Genie, Piet Heinstraat 112a, 's-Gravenhage.
J. A. Moorman, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.W.L.O., Fred. Hendrikplantsoen 90, Amsterdam.
L. C. van Hemert, Ondercommissaris van Politie b. d. Alg. Politie, Hugo de Grootstraat 48, 's-Gravenhage.
A. F. H. Brugman, Architect b. d. W. en 's Lands B.O.W., Hotel „De Zalm", 's-Gravenhage.
E. Th. J. Marcks, Radio-commies 1e kl. b. d. P.T.T., Daguerrestraat 56, 's-Gravenhage.
H. F. Chr. Reinewald, Hoofdpol.-opziener bij de Alg. Politie, Lutmastraat 144 (III), Amsterdam.
L. J. Wattimena, Hoofdcommies b. h. kantoor voor Reiswezen, Obrechstraat 497, 's-Gravenhage.
Mevr. A. B. Hoeke, geb. Latumahina, Telefoniste 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Noord 102, Haarlem.
E. R. Hoeke, Techn. ambt. 4e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Noord 102, Haarlem.
Mej. C. G. Schwind, Commies b. h. Departement van Justitie, Van Beverningkstraat 110, 's-Gravenhage.
Mevr. H. M. C. Frinking, geb. Bels, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.W.L.O., Brakkeveldweg 4, Den Helder.
C. F. Balsem, Tijd. wnd. Adm. Ambt. m. d. tit. Adj.-Ref. S.S. en Tr., Chemin de Bresson 1, Grenoble (France).
G. W. Bruins, Hoofdagent van politie 1e kl., Terwolde R. 71 bij Deventer.
H. H. Korsten, Dir. der Mulo-afd. der A.M.S. te Malang, Markt 17, Roermond.
S. J. IJsselstein, Dir. der Mulo-afd. der A. M. S. te Soerabaja, Nassaulaan 49, Schiedam.
F. Beukema, Onderwijzer 1e kl. a. d. Openbare 2e Eur. lagere school te Tjimahi, Lange Heerenstraat 10, Haarlem.

J. F. Rohder, Radio-commies 1e kl. b. d. P.T.T., Sonoystraat 24, 's-Gravenhage.
M. Mateheru, Hoofdboekhouder b. d. dienst der zoutregie, Davos-Platz (Zwitserland), Pension Villa Viola.
C. A. A. Haccou, Beheerder 1e kl. b. h. Landspandhuis te Benteng, Brugstraat 12, Ginneken (N.-B.)
J. H. Huisman, Wnd. onderw. 1e kl. b. h. O.W.L.O., L. van Meerdervoort 281, Den Haag.
J. H. M. L. de Wilde de Ligny, Ass. resident van Paré-Paré, Lubeckstraat 11, 's-Gravenhage.
F. J. Hildenbrandt, Hoofdpolitieopziener b. d. Stadspolitie te Soerabaja, Hugo de Grootstraat 46, 's-Gravenhage.
M. P. J. Misseijer, Adj.-controleur van de Belastingen te Medan, Loosduinscheweg 187a, 's-Gravenhage.
J. C. van Renesse van Duivenbode, Waarn. alg. ontvanger 2e kl. bij 's Lands kas te Palembang, Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
C. H. J. Becker, Tijd. wnd. hoofdcommies bij den alg. kantoordienst van het Dept. van B. B., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
P. J. Becker, Tijd. wnd. stationscommies bij de S.S. en Tr., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
D. P. J. Kroes, Douanecommies 3e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Klimopstraat 236, 's-Gravenhage.
A. G. K. de Rooy, Beheerder 2e kl. bij den Pandhuisdienst, Pr. Hendrikstraat 185, 's-Gravenhage.
M. A. Schifferling, 1e Commies bij den dienst van het toez. op de S.S., Weimarstraat 122, 's-Gravenhage.
P. C. van der Wolk, Leeraar a. d. H.B.S. te Soerabaja, p.a. A. L. Koops, Gardenierslaan 26, Apeldoorn.
L. Vleer, Politie-opziener, p.a. A. Vleer, Goorlescheweg 18a, Tilburg.
E. H. Tietjens, Landbouwk. ambt. 1e kl., p.a. G. Tijhof, Wilhelminastraat 22, Oldenzaal.
A. W. M. Stücker, Onderw. 1e kl. Cultuursch. te Soekaboemi, Pension Bluys, Hoogeweg 70, Zandvoort.
S. Ch. Bogaardt, Hoofdcommies Dept. van B. B., Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
Mevr. O. A. Bogaardt geb. Valckenier de Greeve, 1e Commies bij het Dept. van B. B., Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
Mevr. A. M. Waterman, geb. Ham, Hoofdtelefoniste 1e kl., Govert Flinckstraat 206, Amsterdam (Z.).
Mej. A. B. Brinks, wd. Onderwijzeres 1e kl. bij het O. W. L. O., Galileistraat 6, 's-Gravenhage.
H. L. Claasen, Gezaghebber bij de Gouv. Marine, Rozenlaan 1A, Ginneken.
K. H. Benig, 1e Commies Alg. kantoord. van het B.B., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
W. Ansingh, Wd. ongedipl. gezaghebber bij het B.B. (1e kl.), Wilhelminastraat 152, 's-Gravenhage.
A. F. Vermeeren, Tijd. wd. bouwkundige bij de S.S. en Tr., Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
J. Laros, Hoofdagent van Politie 2e kl. Bantam, Boylestraat 55, 's-Gravenhage.
E. de Bus de Valempré, Ambt. 3e kl. I. U. en Accijnzen, Columbusstraat 34, 's-Gravenhage.
R. C. A. Braun, Idem als voren, Columbusstraat 34, 's-Gravenhage.
M. J. Jaarsveld, Hoofdpol.opz. in de res. Bali en Lombok, Kritzingerstraat 234, 's-Gravenhage.
C. J. P. de Kruyter, Inspecteur bij het Westersch Lager Onderwijs, Vierambachtstraat 40, Rotterdam.

GEPENSIONNEERDEN:

L. Maurenbrecher, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
C. R. A. Eland, Kapitein der Infanterie, p.a. den heer Oltmans, Raalte.
Dr. A. C. de Kock, Leeraar Pr. Hendrikschool te Weltevreden, p.a. Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
G. H. M. Vierling, Hoofd Ind. Centr. Aanschaffingsdienst, Belgische Plein 17, Scheveningen.
D. R. J. Baron van Lijnden, Inspecteur van den arbeid van de Buitengewesten, Juliana van Stolberglaan 36, 's-Gravenhage.
Mr. P. Ch. Groenemeijer, Hoofdambt. ter besch. dir. v. Justitie, Hotel de la Promenade, 's-Gravenhage.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

Bij ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor die industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. Voskuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.
Bijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk!
Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

T LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het niaal Weekblad.

OUD: De 21ste Nederl. Jaarbeurs. — Beschouwingen over het Adatrecht van Ned.-Indië, door Mr. rs. P. A. F. Blom, c.-n. — Bij de tewaterlating n het Mailschip de „Baloeran". door E. L. K. hmülling. — De groote moeielijkheden in vroeger d, door M. Ch. Rouveroy van Nieuwaal. — Van eek tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche- en al.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuurverzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den rren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. stuur, II. Van het Inform.-Bureau.

De 21ste Nederl. Jaarbeurs.

ochten er zijn die nu nog twijfelen aan de levensaarheid van dit instituut, zij zullen na de gekelijke rede van den Secretaris-Generaal bij de ning der beurs wel voor goed bekeerd zijn. De nman die volkomen op de hoogte van zijn vak zijn tijd wil blijven kan er niet buiten blijven. elk halfjaar is er stijging en op de volgende rjaarsbeurs zal een nieuw in aanbouw zijnde gel in gebruik genomen worden. Ook zal dan de eling „Koloniën" een aanzienlijke uitbreiding rijgen.

 keer was deze afdeeling geheel gewijd aan de ksteelt, zeer belangwekkend, en ingericht door zorgen der afdeeling Handels Museum van het oniaal Instituut waarbij de administratie der N.V. -Maatschappij en de directeur van het Deliefstation, beiden te Medan hunne medewerking eenden bij het verzamelen der objecten. Er waren anische preparaten, monsters van gebruikte mestffen, zaden van groenbemesters, het zaadbed, dellen van droogschuur en aanplant, alsmede de eer- en bundelplaats en de perskist behalve foto's, istieken en boekwerken handelende over de tasscultuur in Indië. In een afzonderlijk lokaal had N.V. F. M. Houbaer & Co.'s Sigaren- en Cigarilabriek te Amersfoort een machine opgesteld ter vaardiging o.a. van Java- en Sumatrasigaren. ze bijzonder vernuftige machine, waardoor men geheele bereiding van het blad tot de gave sigaar eel kan volgen, zal ongetwijfeld de aandacht kken van alle Jaarbeursbezoekers.

Beschouwingen over Adatrecht van Nederlandsch-Indië.

e wordt het adatrecht gehandhaafd?
(Vervolg van K. W. d.d. 1 Aug. 1929).

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, c.-n.

Het inroepen van den rechter.

Hiermee komen wij op voor den Westerling meer end terrein.

oor den Inlander wordt het een gewichtig genblik, als hij ten aanzien van een gelaedeerd ht, dat niet door eigen richting dan wel door t bemiddelend optreden van een hoofd of ander soon weer hersteld is, thans de tusschenkomst den rechter gaat betrekken.

Noodig is, dat partijen vooraf een bindsom geven, althans men ziet dergelijke sommen in verschillende deelen van Nederlandsch-Indië, bijv. in Minangkabau, in het Gajoland, in Atjèh, in Zuid-Sumatra, in het Maleische gebied, in Zuid-Borneo, op Java, in de Minahassa, bij de vroegere vorstenrechtspraak op Bali, ja zelfs in de godsdienstige rechtspraak opgenomen, al is het een geheel vreemd element.

Het doel van die bindsom schijnt duidelijk, partijen worden gebonden aan den rechter, die zij ingeroepen hebben: eerbiediging van dien rechter en het aanvaarden van diens uitspraak; of dit in zijn algemeenheid juist is, daarover straks meer. Een in alle opzichten vaststaand oordeel over den aard van die bindsom bestaat niet. Het ligt niet op den weg van dit opstel om na te gaan de verschillende beteekenissen, die men mogelijkerwijze kan hechten aan deze som, naargelang de streek, waarin men zich bevindt, maar wel moet men zich er voor hoeden om te trachten Westersche rechtsbegrippen aan dit alles te gaan vasthechten, zooals door juristen is gedaan. Met name zal men niet als algemeenen regel kunnen gaan opstellen, dat die som moet worden beschouwd als een soort van garantie tot naleving van het te wijzen vonnis, dan wel om de kosten van de procedure met betrekking tot den rechter te dekken. Bovendien zijn de variaties op de onderwerpelijke som talrijk en al moge voor Atjèh en het naburige Gajo-land gelden, dat bij voldoening aan het vonnis het gedingpand teruggeven wordt, dan vergete men niet, dat zulks voor andere streken weer niet gelden zal. Er komt nog bij, dat er soms meerdere betalingen zijn, die, het kan niet uitblijven, voor den oppervlakkigen waarnemer moeten leiden tot allerlei beschouwingen, die met de werkelijkheid niet strooken; zoo kent men naast de gedingsom, de waarborgsom als het honorarium voor de diensten, die de rechter bewijst; ja zelfs kent men nog een derde som, n.l. de wed- of inzetsom, een pand, waaruit bij ongelijk, de betalingen gedaan konden worden, [1]) die de verwarring wel ten top moet voeren, temeer waar de betalingen verknoopt zijn en de gegeven namen het door elkaar halen nog vergroot. Dit zijn allerlei moeilijkheden, die leiden moeten tot diepgaande studiën, zooals natuurlijk in Van Vollenhoven's werk tot uiting komen en waarvan Mallinckrodt in zijn meergenoemd proefschrift ook het noodige doet zien.

Om nu op de bindsom zelf terug te komen: zij bestaat uit, hetzij een geldsom, hetzij uit een of ander voorwerp (tanda of teeken); dat zij meestal uit geld bestaat, behoeft nog niet te volgen uit den bij Europeanen algemeen in zwang zijnden (onjuisten) term wang medja (letterlijk: geld, een som, die ter terechtzitting op de tafel gelegd wordt), die verwarrend werkt, omdat er ook door niet-begrijpen gezondigd is tegen het volksrecht.

Over het generaliseeren van Europeesche zijde sprak ik reeds; toch is het de moeite waard de bedenkingen van Van Vollenhoven ter zake te hooren, drieërlei zijn diens bezwaren [2]):

a. nergens of bijna nergens wordt van bemoeienis van den rechter met de executie van zijn vonnis gewag gemaakt;

b. het is niet duidelijk, waarom die cautie op beide, instede van wat men verwachten zou, alleen op den gedaagde zou slaan, gelijk het Romeinsch recht, die alleen kende:

c. I. Waarom loopt die som dan uiteen bij grondzaken, familiezaken, schuldzaken?

II. Waarom dikwijls 's rechters handen gelost door een wezenlijke betaling?

III. Waarom moet dit door de winnende partij geschieden?

De meergenoemde Dr. Mallinckrodt deelt echter die meening niet van zijn leermeester [3]), immers

[1]) Mallinckrodt: het adatrecht van Borneo I, blz. 209.
[2]) Van Vollenhoven II, blz. 263.
[3]) Het adatrecht van Borneo I, blz. 207 en 208.

zegt deze schrijver ten aanzien van het sub *a* vermelde, dat de bevolking in deze beslechters van de geschillen niet alleen rechters ziet, doch vóór alles bestuurders, al hebben zij niets te maken met de executie van het vonnis, zij zijn zeer geïnteresseerd bij het herstel van vrede tusschen de rechtzoekende partijen, omdat de onheiltoestand, die de primitieve samenleving aanwezig acht bij een geschil na oplossing en uitvoering van de te geven uitspraak ophoudt en wie zijn meer verantwoordelijk voor den toestand, waarin de samenleving zich bevindt, dan de hoofden? Het is weer de magische beteekenis der betaling, die men er in moet zien; niet-voldoening geeft een onheilstoestand en daaraan zal door de hoofden het hoofd geboden dienen te worden.

Met betrekking tot het sub *b* aangevoerde verklaart Mallinckrodt, dat waar de onheilstoestand ontstaat, doordat twee partijen een geschil hebben, warm zijn, de moeilijkheden van beide kanten komen, dus niet alleen van de zijde van den gedaagde.

Wat eindelijk het sub *c* I—III aangevoerde, hiervoor kan Mallinckrodt geen oplossing aangeven, daar het uiteenloopen van de gedinggave voor zaken van verschillenden aard aan dezen schrijver voor Borneo niet bekend was, waar daar het verschil in betaling afhankelijk is van de grootte der zaak en dat als in een grootere zaak een grootere danda alih — gedingpand — voldaan moet worden, dit het gevolg is van het feit, dat de mate van onheil door een groote zaak gesticht, die van een kleine overtreft.

Naar schrijvers oordeel wordt in Borneo althans de betaling gegeven als belofte, dat men de rechters zal renumereeren na afloop der zaak; de naam „danda alih" wijst daarvoor te duidelijk op het feit van de verandering van inzicht en op het zoeken naar uitvluchten, dan dat we zonder bewijzen kunnen aannemen, dat de betaling de bedoeling zou hebben van bezoldiging. Het gedingpand, voor zoover bekend, is in Borneo om pressie eenerzijds te kunnen uitoefenen op naleving van het vonnis als om de hoofden in staat te stellen bij niet-naleving den magisch-gevaarlijken toestand van de gemeenschap weg te nemen. Niet is deze gift gedaan aan rechters naar Westersch begrip, maar aan volkshoofden, die als onderdeel van hun taak de gemeenschap te beschermen hebben tegen onheilen uit twisten o.m. voortspruitende en die verbreking van den evenwichtstoestand ten gevolge hebben, door bevrediging en als dit niet mogelijk blijkt, door bezwering van het kwaad.

We zijn uitvoerig blijven stilstaan bij den aard van het gedingpand, die bindsom, omdat zij zoo buitengewoon op den voorgrond treedt, men haar heeft gereglementeerd in sommige streken, voor zoover de inheemsche rechtspraak betreft, terwijl de Gouvernementsrechtspraak haar eerst heeft misvormd en toen uitgebannen vanwege die misvorming.

Het is Raffles geweest, die voor de behandeling van een civiele zaak voor de verschillende lagere Inlandsche colleges als districts- en regentschapsgerecht, alsmede voor den landraad instelt een leges, te innen voor den aanvang, ten goede komende aan de bij gerecht of rechtbank aanwezige beambten; dat daarnaast nog 10 % bij veroordeeling door den verliezer moest worden betaald van het bedrag in het vonnis vermeld, houdt natuurlijk geen rekening met het hierboven vermeld Indonesisch instituut der bindsom. Ook zien wij dan de zgn. leges als misvormd, maar ook als misleidend begrip optreden, die nu de beteekenis van de bindsom gaat uitwisschen, terwijl de zooeven genoemde tien percent naar voren komen, daar ze aan Commissarissen-Generaal, die na Raffles' bewind het Nederlandsch gezag overgenomen hebbende, thans moesten overgaan o.m. tot herstel van het rechtswezen, het meest opvielen.

Nu zal allerminst aan Commissarissen-Generaal, die voor hun vreemde toestanden kwamen te staan, een verwijt gericht kunnen worden, dat ze niet beter uitkeken, doch wel baart het verwondering, dat een man als Mr. Muntinghe maar kalm deze misleiding van Raffles geslikt heeft. Het gekke was, dat die 10 % zooveel belangstelling trok, dat ze in 1819 afgeschaft, in 1825 weer hersteld werd als belooning van de rechtssprekers bij de meer genoemde colleges. In 1848 doet men eindelijk dat legesgeld verdwijnen, doch behield de 10 %, totdat ook die in 1871 opgeheven werd. Voor zoover Java.

Zoo langzamerhand kwamen nu de Buiten Bezittingen binnen den sfeer der gouvernementeele belangstelling; het toenmalige Gouvernement ter Westkust van Sumatra was het eerste aan de beurt om bekeken te worden en toen men begon met het rechtswezen, ontsnapte door onkunde aan de waarnemers, dat er een voorspel was van het Minangkabausche proces, waarin de bindsom een rol speelt. Wel was aan de orde de terechtzetting zelve, waar men zag, dat partijen aan den rechter een gift gaven, de tahil emas (of in Minangkabausch taih amèh), doch die op hun beurt een contragift deden. Blijkbaar maakte dat zoo'n indruk, dat men sprak van stopgeld der rechters, een soort van knevelarij, die wegmoest, en ze ging ook weg. Men bevroedde natuurlijk niet, wat men ging doen; wel gevoelde men het onjuiste, om dien rechtsprekenden hoofden hunne inkomsten te ontnemen. Toen begon men alle heffingen, voortspruitende uit het volksrecht, af te schaffen en instede van die volkshoofden nu te gaan renumereeren, beloonde men andere personen, die leden waren geworden, niet van adatrechtbanken, maar van rechterlijke colleges, getooid met denzelfden naam als die oude adat-instellingen, zoodat de geheele omzetting niet zoo opviel. Dit werk van Mr. der Kinderen, die overigens een zeer bekwaam jurist was [4]), kan voor hem, die het adatrecht in stand wil houden, moeilijk te verdedigen zijn, het is de grootste onbekendheid met dit volksrecht, wellicht vermengd met geringschatting als zijnde niet-Westersch wettenboekrecht, die dergelijke verkrachtingen ongestoord in stand deden blijven. Wie het plakaat pandjang kent, moet zijn hoofd schudden over al dit werk, te meer als men leest, dat naar het sedert in het rechtsreglement voor de Buiten Bezittingen 1927, opgeloste Sumatrareglement de verliezende of veroordeelde partij de gedingkosten te betalen krijgt, iets, wat nu heelemaal niet overeen te brengen was met het volksrecht, waar de procesheffing van 1874, gesteld al had werkelijk de instemming van volk en hoofden — waaraan grondhartig getwijfeld kan worden — alle adatbepalingen had vervangen. Ook was door onkunde natuurlijk vergeten te bedenken, dat die betalingen krachtens adatrecht te doen onverbrekelijk, gelijk Van Vollenhoven zulks terecht uitdrukt [5]), met zijn plicht om zijn taak te volvoeren was en waar die procesbelasting de adatheffingen ging vervangen, komt dan van zelf de vraag naar voren, hoe als door minnelijke schikking des rechters werk vanzelf voorkomen wordt? Men zou naar adattrant verwachten: teruggave; neen, zegt het bijblad op het staatsblad 6229 van 1905, teruggave van die procesbelasting is onmogelijk.

Ten slotte werd in 1914 al dat moois weer ingetrokken en aan de leden der inmiddels gereorganiseerde districts-rechtbanken *geen*, aan de rapats en landraden *wel* een zitpenning toegelegd.

Voor de Lampongs en voor Zuid-Celebes zou ook nog wat te vertellen zijn over die gedingsom, nadere vermelding zou te ver voeren.

Inleggeld bij de godsdienstige rechtspraak.

Gelijk al met een enkel woord opgemerkt is, vindt men merkwaardigerwijze die gedingsom onder den naam van inleggeld bij de godsdienstige rechtspraak terug; waar het moslimsch recht een dergelijk instituut niet kent, kan het niet anders of men heeft hier te doen met een inwerking van het volksrecht op het Mohammedaansch recht, al weer een bewijs voor de wisselwerking (in zwakken vorm) tusschen beide rechten.

Rechtsweigering.

Weigering van berechting komt niet voor, tenzij men aanneemt, dat het oud-bakken zijn van een voorgebrachte zaak naar 's rechters oordeel, als zoodanig aangemerkt moet worden; daarover later meer.

Het karakter der rechtspraak.

De rechtspraak is evenals de hulp der hoofden en andere personen, van bemiddelenden aard.

Waar dit ligt in de lijn van het volksrecht en dit gaat in harmonischen samenhang met den volksaard, is succes te verwachten. Staat men op magischen grondslag zooals Mr. van Ossenbruggen [6]), Dr. Alb. Kruyt [7]) en Dr. Mallinckrodt [8]) dan zal men moeten zeggen, dat het doel der rechtspraak in

---

[4]) Men leze echter wat Dr. Snouck Hurgronje in zijn Atjèhers, deel I, blz. 101 e.v., over hem schreef.

[5]) Adatrecht van Ned.-Indië II, blz. 268.

[6]) In zijn primitief denken, enz. en latere geschriften in de bijdragen T. L. en V.

[7]) In zijn Measa in de bijdragen vd. (74—76).

[8]) O.m. in zijn proefschrift: het adatrecht van Borneo (1928) I, 264.

...leg en oorsprong geweest is het magisch even...cht tusschen individu en gemeenschap te herstel... Geldt dit voor primitieven, zooals op Borneo, ... beteekenis is voor gebiedsdeelen, die op hooger ...p van beschaving gekomen zijn, minstens ver...kt, zoo niet al eerder onkenbaar geworden ...r den Inlander zelf.

Intusschen de grondtoon, het tweezijdige karak...r ervan is behouden, het bemiddelend karakter is ...n gebleven, juist het minnelijk overleg maakt, ...t de rechtzoekende er zich in thuis gevoelt, maar ...t is iets, wat ten aanzien van de Gouvernements...chtspraak zeker niet kan gezegd worden. Dat ...aakt, dat de partijen door de uitspraak bevredigd ...nnen worden, met andere woorden, men krijgt ...slissingen, die het rechtsgevoel niet krenken, uit...raken en beslissingen, die de rechtzoekenden aan...elen en begrijpen. Juist het afwegen van wat het ...aarst is, wanneer er sprake is van onzekerheid ...n feiten of van recht, het niet-mechanische, ...aakt het thuis gevoelen van de partijen mogelijk. ...el anders wordt het, als er Gouvernementsrecht...spraak plaats vindt, waar men door de geëischte ...ellelijke bewijskracht partijen voor onuitwarbare ...llen zet, zoodat die alleen raad weten door zich ... de handen van een prokrol bamboe te werpen, ..., we kunnen 't gerust zeggen, alleen op eigen ...ordeel bedacht is. Deze zaakwaarnemer is maar ...e dikwijls niet thuis in het toe te passen recht ... slecht op de hoogte van de wijze van procedee...n.

Van zelf sprekend is nu de toestand geheel an...rs bij de procedure volgens het volksrecht; daar ...n partijen, die recht zoeken, zelf bekend met het ...cht en weten van kindsbeen af, hoe het verloop ...n zulk soort zaken zijn. Staan de feiten en het ...cht genoegzaam vast, dan *kan* (niet moet) opge...eden worden door de rechters naar wat wij noe...en het strenge recht, doch geheel anders wordt ..., als er onzekerheid bestaat ten aanzien van ...en feit of een recht, dan valt niet, zooals bij ons, ... onzekerheid vrijwel altijd neer op hem, die ...aagt of eischt. Hier echter krijgt men, wat nu ...en onbekend denkbeeld meer is, een bemidde...lde beslissing van den rechter, waardoor beide ...rtijen door de verdeeling der onzekerheid over ...n beiden, bevredigd worden. Een vraag, die zich ...gauw na lezing van het bovenstaande moet op...ngen, is, moet de rechter dus steeds bij onzeker...id van recht of feit bemiddelend optreden, in alle ...dere gevallen nooit? Hierop kan al dadelijk ge...gd worden, neen, nog daargelaten, dat het objec...ve recht vele punten onzeker laat, verwacht men ...n den rechter somtijds een bemiddeling, niet...genstaande het vast staan der feiten of van het ...cht. Aanvaardt men de magie-theorie dan wordt ...t duidelijk, maar wie die niet kan aanvaarden, zal ...n rekening moeten houden, dat zonder verkla...ng de practijk der rechtsbedeeling naar adat...cht zich aldus aan hem zal voordoen.

Achtereenvolgens zal behandeld worden:

I. het handelen van den rechter bij onzekerheid ...r feiten;

II. het handelen van den rechter bij onzekerheid ...n het materieele recht;

III. de bemiddeling van den rechter, waar fei...n als het objectief recht vaststaan.

Ad I.

Als vaststaand feit kan aangenomen worden, dat ...t feitelijk element in rechtszaken overheerschend ... Dit geldt niet als iets nieuws voor den Wester...ng, want dat bestaat ook in Westersch recht. ...aar dus het meestal gaat om feiten, kan men ...n den adatrechter dan ook een bemiddelend von...s hebben af te wachten; immers feiten kunnen ...soorte vaststaan, maar het is dikwijls niet mo...lijk om tot een nadere vaststelling, tot concreti...ering binnen de soort te komen. Van Vollenho...n[9]) haalt als voorbeeld een koop en verkoop aan. ...niet nader te definieeren door gegevens, die par...en dan wel getuigen hem verschaffen, welke ...nsactie zich precies afgespeeld heeft, dan komt ...e rechterlijke bemiddeling, die h. t. l. herhaal...lijk in Mr. Hartzfeld een kampioen gevonden ...eft. Stellig heeft dit bemiddelend vonnis dit voor, ...t de rechter er zich door de onzekerheid der fei...n niet van af kan maken door den eisch maar ... ontzeggen als zijnde onbewezen. Een adatrechter ...u daar eens mee moeten aankomen, hij zou zich ...sterfelijk onmogelijk gemaakt hebben; dat is ...s niet te verwachten.

[9]) II, blz. 272

Hoe luidt nu zeer verkort zoo'n uitspraak? Is er een geschil over bezit of pandrecht of een tegalan in Midden-Java over verkoop of verhuur van een woonerf en kan men niet tot klaarheid komen, dan zal beslist worden, dat de bestaande toestand gehandhaafd blijft tegen betaling door gedaagde van een zekere geldsom, dan wel de oude toestand wordt hersteld, terwijl dan de eischer geld heeft te betalen aan den gedaagde.

Ad II.

Nu bij onzekerheid van het materieele recht.

Eenige voorbeelden geeft Van Vollenhoven, ontleend aan de bekende adatrechtsbundels [10]):

Zoo was er een koemelker op Madoera, die zijn ambtsveld voor een jaar afstond aan een ander; een te voren ontslagen collega, die voorgaf, dat de sawah nog steeds zijn ambtsveld was, stond op zijn beurt dienzelfden akker af aan een vierden. 's Lezers nieuwsgierigheid wordt natuurlijk geprikkeld, hoe nu de adatrechter de koe bij de horens zal vatten. Naar Westersch recht zal de geachte lezer de uitslag wel weten, voorop gesteld, dat No. 1 en 2 de rechtmatigen zijn; wordt gevraagd of No. 4, die naar Westersch recht er zeker niet zoo goed zou afkomen, behandeld wordt. Wat weet een adatrechter af van ter goeder trouw of ter kwader trouw gekweekte vruchten, of van het bouwen op andersmans grond ter goeder of ter kwader trouw. No. 2 en 4 werden naar huis gezonden met de verdeeling van de opbrengst van den sawah door no. 4 beplant, in tweeën.

Een ander voorbeeld:

Een verdronken sawah valt droog na een paar jaar, er komt een energiek landbouwer opdagen, die het veld in orde maakt en beplant en zooals het altijd gaat, als de oogst op het veld staat, komt de rechtmatige eigenaar opdagen en toont zijn recht op den sawah. Van constructies naar Westersch recht heeft de adatrechtbank geen notie, maar ze stuurt beiden, beplanter en eigenaar, naar huis, elk met den halven oogst.

Twee typeerende voorbeelden, die ons moeten leeren, dat we niet al te prat moeten gaan op ons eigen recht. Waar het adatrecht zwijgt, hetzij bewust, zooals hij deelbouw, hetzij onbewust, geeft de rechter een uitspraak. Het kenmerkende dezer uitspraak is niet alleen dus, dat bij zwijgen van het adatrecht de rechter bemiddelen gaat, wat als verwacht en als juist wordt erkend, maar het volksrecht veronderstelt, dat de rechter zich steeds uit dergelijke onzekerheden zal redden. Zich tot hoofdregels beperkende, wordt een gelukkiger oplossing verwacht dan indien het volksrecht voor allerlei gevallen mechanisch de uitkomsten ging vaststellen. Met andere woorden: het voorzienbare regelt men en men heeft zooveel vertrouwen in zijn rechter, dat men de oplossing van het onvoorzienbare maar aan dezen overlaat; binnen het kader van enkele regels wordt het recht gevonden voor het concrete geval en hoe dikwijls gaat men na Westersche procedures niet naar huis, dat er van een vondst geen sprake is, doch men weggezonden wordt, omdat het materieele recht wel te vinden was, doch verscholen lag achter een haag van doornige formaliteiten, waaraan zich de Westersche rechter bewijsrechtelijk en formaliter moet houden. Niet de materieele waarde wordt hier benaderd, neen, men vergenoegt zich met het uiterlijk, met de formeele waarheid.

Ad III.

De rechter bemiddelt, niettegenstaande de feiten, zoowel als het objectief recht vaststaan.

Dit klinkt voor ons Westerlingen al zeer zonderling, om niet te zeggen ongerijmd, doch wie de omstandigheden ziet, te vinden bij Van Vollenhoven [11]), zal moeten erkennen, dat de bemiddelende beslissing nog zoo zonderling niet is.

Toen in Benkoelen op een nacht een winkelcomplex verbrand was en de schuldige niet te vinden was, werd aan de beschikkingsgerechtigde marga opgelegd de geleden schade te vergoeden.

Toen in hetzelfde gewest aan een reiziger een paar laarzen gestolen werd en de schuldige niet te ontdekken was, werd de marga weer aansprakelijk gesteld.

In Palembang werd aan een Europeaan een paard ontstolen en gelijk te verwachten was, werd de marga weer aansprakelijk gesteld. De schadeloosstelling werd naar adatarief bepaald tot op het bedrag, dat vroeger op manslag stond, waardoor de toe te kennen schadeloosstelling naar omlaag ge-

[10]) II, blz. 273.
[11]) II, 275.

bracht, zijnde toch naar het oordeel van den adatrechter, niettegenstaande dus het feit vaststond, de waarde evenzoo en eindelijk wie er aansprakelijk was, een verlaging van de vergoeding noodzakelijk was, wilde anders niet de uitspraak onredelijk en stuitend zijn geweest.

Nog eenige andere voorbeelden bij van Vollenhoven te vinden, mogen licht brengen: [12])

In Djambi verpandde voor jaren een familiegemeenschap een stuk van haar familiegrond, welke familie uit twee familietakken toen bestond. Toen nu de eerste tak den verpanden grond [13]) had ingelost voor eigen rekening, terwijl de tweede tak niet wenschte mee te doen, ze vervolgens, wat te verwachten viel, daarop rijst ging uitzetten, was dat niet naar den zin van den tweeden tak, er volgde een opstootje, waarbij gewonden en dooden vielen. Vast stond, toen de zaak bij den rapat kwam, dat gelost had moeten worden door de geheele familie, als verpandster, en nu kreeg de tweede tak de opdracht om de halve lossom alsnog te betalen aan den tak, die gelost had, terwijl de opbrengst in tweeën ging aan de beide takken.

In de Minahassa was een twee takken bevattende familie inlandsch bezitster geworden krachtens erfgrondenrecht van twee sawah-perceelen, toen de eene tak naar elders was verhuisd, verkocht de andere buiten haar weten die gronden, het districtsbestuur ondervond als adatrechter twintig jaar later de gevolgen, want toen die verhuisde tak terugkwam en de gronden verkocht vond, legde ze de zaak aan dien rechter voor, die de feiten vaststaande vond, de vervreemding als onwettig evenzoo vaststelde en nu het rechtsherstel had te geven. Het ging op deze manier: de rechtbank beschouwde het goed als reeds gekloofd bij de vervreemding, hield die in stand ten aanzien van het eene perceel, als toebehoorende aan den achtergebleven tak en die ten aanzien van het tweede perceel niet, met andere woorden, de verkoop ten aanzien van dat werd te niet gedaan ten behoeve van den tak, die geen zit had. Terecht stelt van Vollenhoven de opmerking, dat uit de beslissing niet bleek of de verwerver schadeloos gesteld werd ten koste van den onwettigen vervreemder. Zoo zijn door het heele Indonesische rechtsgebied dergelijke uitspraken gevonden, die aantoonen, dat niet enkel buiten vaststaan van recht en van de feiten de rechter plooit, bemiddelt en admodieert, maar ook bij het vaststaan; het adatrecht veronderstelt de mogelijkheid van tusschenkomst van den rechter naar dit karakter, waar vaak de rust en dan kom ik weer op magisch terrein, de „koelte" zulks eischt.

„Hierin vooral komt dan ook", zegt van Vollenhoven [14]), „de overeenkomst uit tusschen gesteunde naleving van adatrecht en rechterlijke handhaving van adatrecht, dat gespecificeerde voorzieningen over misbruik van recht, over onredelijke of absurde rechtstoepassing, kunnen ontbreken, dewijl het een natuurlijk deel van 's rechters taak is onredelijke rechtstoepassing te verijdelen". Dat wil echter niet zeggen, dat de adatrechter niet dikwijls het strenge recht zal toepassen; neen, hij is vrij om alleen dan bemiddeing toe te passen als feiten en of recht daartoe aanleiding geven; niet dat hij altijd of meestal zoo doet.

Gevolgen van het bemiddelend rechtdoen.

Welke zijn nu de gevolgen van deze soort van rechtspraak, van deze geaardheid van des rechters taak?

a. Er is binnen dit raam geen plaats voor acties met scherp omschreven doel. Men vraagt rechtsherstel volgens het inzicht van de ingeroepen overheid: geen eisch, zoodat *dit en niets anders* voor den rechter wordt voorgelegd, waaraan de rechter zich moet houden, we zagen dit in gestelde voorbeelden;

b. Het vastleggen van den eisch, zoodat die niet meer te veranderen is, kent men waarschijnlijk alleen bij sommige Hindoerechtbanken in Badoeng op Bali, gelijk men bij van Vollenhoven vinden kan [15]). Verzet tegen aanvulling van den eisch of wijziging van den eisch is ongekend. In dit verband verdient opmerking, dat het Inlandsch reglement, waarbij de civiele procedure voor de gouvernementsrechtspraak ten aanzien van de Inlandsche rechtspraak is opgenomen, aardig in die richting gaat vgl. de artikelen 118 e.v., daarin spreekt men bijv. slechts van de vordering zonder meer, dus niet wat in de Rechtsvordering bijv. staat onder art... 8 ten derde: de middelen en het onderwerp ... den eisch, met een duidelijke en bepaalde ... clusie.

Evenzoo spreekt 142 e.v. van het nieuwe re... reglement op de buitenbezittingen van vorde... zonder meer. Alzoo heeft de landraad of hoe het College ook heeten moge, veel meer vrij... van handelen dan een Raad van Justitie, r... doende naar de regelen van de burgerlijke re... vordering.

c. Schikking en arbitrale uitspraak staan deze soort van rechtspraak veel nader dan aan ... Westersche rechtspraak.

De landraad-practijk kent die dan ook in e... stand van het geding, juist door het doorhalen ... wat tot dat oogenblik in het procesverbaal is ... gelegd; ook bij andere rechtbanken zijn schik... en bemiddeling bekend. Tegenstelling tusschen ... rechter, die de ijzeren wet handhaaft en de sch... man, die als goed man naar billijk strevende dien zin dan ook zijn beslissing opzet.

Men vindt dit optreden zoo goed terug bij ... midden-Javaansch roekoen, dat niets anders ... een ruw concept van de bedoeling van partijen zoodat er steeds plaats is voor water in den ... doen, voor uitstelverleening [16]).

Opmerking.

Het behoeft geen betoog, dat, waar ik ook tel... opzettelijk sprak van adatrechter of adatrecht... er geen plaats voor bemiddelend optreden is, ... het geldt toepassing uit een of andere oorzaak ... Westersch recht op den Inlander.

---

12) II, 275, 276.
13) Men denke hierbij niet aan ons pandrecht.
14) II, blz. 277.
15) II, blz. 279.
16) Vgl. Holleman in Indisch Tijdschrift van het R... 1918, dl. 110 e.v., blz. 433.

Bij de tewaterlating van het Mailschip de „Baloeran",

door

E. L. K. SCHMÜLLING.

Het kan thans vrijwel overbodig heeten, om ... opschrift nog uit te breiden met de nadere kw... ficatie „dubbelschroefmotor", en deze te plaa... voor „mailschip"; de goede ervaringen met In... poera en Sibajak, zoo ook met de Hooft en Huy... van de Amsterdamsche Maatschappij, in welker ... naming het gedeelte „stoomvaart" eenigszins ... ouderwetsch en überwundner-standpunktachtig ... gaat aandoen, schijnen den motor wel voor goed ... hebben doen zegevieren over zuiger- en turbine... installatie. Zulks geldt althans en stellig voor ... passagierschepen; maar daarbovenuit wint ... motor, zij het in langzamer tempo, gestadig ... veld voor de vrachtschepen. Daarbij komt, dat ... dit nieuwe voortstuwingsmiddel op zijn beurt ... volmaakter geworden, steeds verbeterd is en ... wordt. Juister zal het binnenkort dan ook ... om zich te noemen „motorvaart-maatschappij".

De aan de uitgenoodigden voor de doopplechtig... heid ter hand gestelde „korte beschrijving" zegt, dat bij de constructie van dit schip, evenals bij ... van het eveneeens in aanbouw zich bevindend... zusterschip de „Dempo", de „nieuwste verbetering... gen op technisch gebied zijn aangewend". De ... passagiers — waarvan er bij elkaar 770 kunnen ... worden vervoerd —, door de ontvangers en verzen... ders van post, pakketten en vracht zoo begeerde ... gewaardeerde tijdwinst door verkorting van de ... duur der overvaart, is juist een gunstig en weldadig ... gevolg van een deel dier verbeteringen; de gemid... delde snelheid zal nl. kunnen worden opgevoerd tot 18, ja zelfs, naar van bevoegde zijde vernomen, tot 18½ mijl; zoodat dientengevolge de vaartijd Mar... seille—Tandjong Priok tot 19 dagen terug zal ... kunnen gaan. Daarbij „met de waarborgen, op eene bijna volmaakte wijze, voor de veiligheid ... van schip en opvarenden, als men denkt aan ... den over de geheele lengte van het schip ... zich uitstrekkenden dubbelen bodem, 7 wa... terdichte schotten, die het schip in 8 waterdichte afdeelingen verdeelen, 17 reddingbooten, waarvan ... één motorreddingboot, aan gyrocompas, radio... richtingzoeker, onderwaterkloksignalen, draadlooze ... telegrafie enz. 8 dekken bevatten de voor passa... giers en bemanning met de meeste zorg ingerichte verblijven."

Aldus de „korte beschrijving", die woordelijk is ... vergenomen in de dagbladen van 28 Aug., dus één ...

...oor de tewaterlating van dit grootste, in Rot-...m gebouwde, zeeschip en het grootste Neder-...che na den Oldenbarnevelt en zijn tweeling-... de Marnix van Sint Aldegonde. Gedachtig ...len goeden wijn, die geen krans behoeft, zij ... die zakelijke beschrijving verwezen, wat be-...tal van bijzonderheden, waaronder als nieu-...eden de electrische liften en het openlucht-...bad voor het grootluik; vermelding verdient het aantal van 82 badkamers; „het naar de ...te eischen ingerichte hospitaal met eene ...tiekamer, een afzonderlijk verblijf voor be-...telijke ziekten voltooien de sanitaire inrich-... Een even noodzakelijk als geruststellend on-...eel; waardoor wel aan een eisch des tijds vol-...is, als men bedenkt, dat met inbegrip van de ...koppen der bemanning in het geheel ± 1100 ...nen aan boord kunnen verblijf houden.

...tewaterlating zelve voltrok zich in den mini-...n tijd van ten hoogste ééne minuut; korter het wel niet. Voor de scheepsbouwwerf Feye-...d moet het een voldoening gevende „hari ...r" zijn geweest; en nu zal de Baloeran aan de ... dezer werf ligplaats moeten kiezen, om de ...oovende, veelzijdige, veelsoortige werkzaam-...n, waaronder zeer fijne en hooge zorgvuldig-...eischende, te ondergaan. Het zal 6 à 7 maan-...duren, alvorens hij, niet meer zeil-, ja zelfs niet ...n-, maar motorklaar zal zijn, gereed en be-...am, om zijne, Oost- en West gedurende min-... eene vijfde eeuw aangenaam, snel en veilig ...ndende taak en functie, aan te kunnen van-... Die afwerking is opgedragen aan de bekende Koninklijke Maatschappij „de Schelde".

...ls eigenaardigheid verdient nog het feit te wor-...vermeld, dat de nieuwgedoopte zich in dien tijd ...et ware in eene gevangenis zal bevinden; want ...ou niet de befaamde nieuwe klapbrug door de ...nginnehaven kunnen passeeren, om het ruime ... kiezen. Daaraan staan in den weg de restan-...an den middenpeiler — wellicht zelfs van ... — van de oude spoorbrug en de noodbrug. ...schen zal of zullen tegen het tijdstip der vol-...ng, deze twee belemmeringen geheel zijn op-...imd, zoodat hij royaal en in niet te langzame ... door de ruime klapbrug het Lloydemplace-... bij den St. Jobshaven zal kunnen bereiken. ... soortgelijke omstandigheden zoude zich ook ...Dempo na zijne tewaterlating — die echter eerst ...idden 1930 zal plaats hebben, komen te bevin-... doordien de bestaande uitgangssluis te Vlis-...en, nog op het nippertje voldoende voor den ...jak, thans het grootste in de vaart zijnde ...tuig der Lloyd, te klein zal zijn voor de ...mpo"; in de plaats daarvan nadert echter eene grootere sluis hare voltooiing. Het is dus geene ...mige en crimineele, maar tijdelijke, daarbij ...huldige vrijheidsberooving en gevangenhou-... van de geheel schuldelooze nieuwelingen van ... handelsvloot. —

...n het grondwettige recht van vrije meenings-, ...ister oordeelsuiting gebruik makende, moet ...de opmerking van het hart, dat mij den naam ...der gelukkig gekozen toelijkt. Juist omdat, naar ...zich laat aanzien voor betrekkelijk langen tijd, Baloeran, „vlaggeschip" der Rotterdamsche ...d, tot zijn eindpunt Soerabaja langs Noord-... heen en weer zal varen, hadde de keuze moe-...vallen op den naam van een veel hoogeren berg ...de slechts plm. 1300 M. hoogen, eenzaam op ...'s N.-O. punt en daardoor zoo ver afgelegenen „Baloeran"; door en bij zeer weinigen zelfs ... uit aanschouwing uit de verte bekend; daar-...niet behoorende tot de door touristen, nauwe-... door excursisten bezochte; landschappelijk ...ons of aantrekkelijks heeft hij niet, evenmin ...ij in ander opzicht, b.v. vulcanologisch merk-...rdig,, al is hij ook een vulcaan: maar een niet-...kende. Bergcultures worden er niet op ge-...en. Hij ligt zeer afzijdig in een „dooden hoek". ... beter hadde men gedaan door het schip te ...nen naar Java's hoogsten berg, den bijna drie-... zoo hoogen en imposanten Smeroe, dan wel ... een nog hoogeren berg buiten Java. In elk ...l heeft steller dezes een veel meer verheugen-...indruk gekregen, toen hij de Baloeran in het ...er zag liggen dan de twee keeren, dat hij dien ... vanaf den Raoengkraterrand en uit Straat ...zag *langs* de zee.

...oor, tijdens en na de tewaterlating cirkelde er ...n het Feyenoord-établissement eerst een ver-...vliegtuig, later nog een tweede. Ook hierin ... men, behalve het daardoor gegeven be-... van eerbied voor en medevreugde over grootе gebeuren van dien dag, voor scheeps-bouw en reederij, nog wel iets anders zien. Namelijk een voorteeken voor eene wederkeerig goede verstandhouding tusschen luchtvaart en zeevaart, met name tusschen de K.L.M. en de twee bekende op Indië varende scheepvaartmaatschapijijen.

Het is wel een merkwaardig samentreffen, dat 60 jaren na de opening van het Kanaal van Suez, het jaar 1929 in het oogloopend gekenmerkt wordt door twee markante ontwikkelingsfeiten in het verkeerswezen tusschen Nederland en Indië. Het tweede halfjaar van 1929 ziet de te waterlating van drie schepen, van een viertal, paarsgewijze behoorend tot elk der twee stoomvaartmaatschappijen; het vierde, n.l. de Dempo, zal, gevolg van langdurige staking, eerst in het midden, instede van in het begin van 1930 volgen. Zonder deze „force majeure" ware zulks ook nog in '29 geschied.

Onwillekeurig denkt men hierbij aan een roffelvuur met zwaar geschut in onze scheepsbouwindustrie, vooral als men ook in het oog houdt, dat in dien tijd nog andere vrij groote zeeschepen, speciaal motorbooten, werden gebouwd.

Zoo is de Baloeran wel het 313de door de Maatschappij voor Scheeps- en Werktuigbouw „Feyenoord" gebouwde schip; maar op de groote wandborden in de hal voor de Directiekamer eindigde de lijst niet met dit schip; daarop komen al weer een vijftal opvolgers voor.

Als dit viertal, eerst wederom de 3 in den loop van 1930 en dan de vierde in het begin van 1931 in de vaart zullen zijn, kan men wel zeggen, dat een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis der vaart naar Indië zal zijn begonnen; niet alleen, dat alsdan het overwicht geheel naar de motorvaart zal zijn overgegaan, maar minstens zullen de schepen van minder dan 8000 ton voorgoed uit de vaart zijn weggenomen wellicht zelfs ook reeds een der 8000 tonners, zooals de Tjerimai, de Prinses Juliana, de Koning der Nederlanden. Doorsneegrootte en doorsneesnelheid zullen aanmerkelijk verhoogd; de doorsneevaartijd verkort zijn.. Wij zullen dus spoedig eene veel meer efficiente vloot van moderne Oostinjevaarders dan nog betrekkelijk kort te voren bezitten.

Daarmede gaat gepaard een in bepaalden zin soortgelijk verloop van zaken, een overeenkomstige gang van ontwikkeling in de verbinding door de lucht. In September van dit jaar wordt ,zooals bekend, een begin gemaakt met eene veertiendaagsche luchtpostlijn, bestemd, om in den uitbreidings-, tevens proef en studietijd tot ongeveer het midden van 1931 over te gaan in een wekelijkschen dienst. Dat is dus in hetzelfde jaar, waarin voor het eerste de onderwerpelijke twee paren veel grootere schepen, met hun vieren en met bij elkaar plm. 73.000 ton, in de vaart zullen zijn. Zal den varenden Hollander de tijd van overvaart van plm. 21 dagen of zelfs minder, van Amsterdam naar Batavia te lang zijn, hij make de reis als vliegende landzaat in op zijn hoogst de helft van dien tijd en dat alleen in de aanvangsjaren; want de tendenz is, om ook dezen tijdsduur aanmerkelijk langs lijnen van snelle geleidelijkheid in te korten.

Zal de luchtvaart afbreuk doen aan de zeevaart? deze benadeelen? Men kan daarop met groote zekerheid antwoorden. Neen. De eerste zal de laatste juist redelijk kunnen aanvullen tot een effectief en doeltreffend samengesteld vervoer, waarbij het zwaartepunt voor de luchtvaart gelegen zal zijn in het vervoer van poststukken, pakketten en klein vrachtgoed van hooge waarde; dat van personen zal voorloopig nog zeer gering zijn.

Naar het zich laat aanzien, zal er wel na deze merkwaardige en markante tewaterlatingsperiode van minder dan een jaar in 1929 en 1930, t.a.v. passagiersschepen eene vrij lange periode van rust komen; dus met een variant kan men zeggen: „longtemps repos après un grand saut" of „longtemps reposer pour un nouveau saut". En dit om meer dan één reden. Een daarvan zal hoogstwaarschijnlijk wel zijn van financieelen aard: want het is een kostbaar kwartet; rekent men de ton op plm. *f* 300, dan blijken er in het geheel mee gemoeid niet minder dan 22 millioen gulden; en na het ontlast worden en neerzetten van eene zware vracht, pleegt een drager goed te gaan uitrusten, om weer „bij" en op adem te komen.

En voor het laatst zij den Baloeran toegewenscht „glückliche Fahrt", niet alleen „bij Meeresstille", maar ook bij „Meeresbrausen und Sausen", ook bij nacht, nevel, ontij en klippen; moge dit kostbare „Gebild der Menschenhand", tot in de lengte zijner dagen steeds bestand en overwinnaar blijken tegen de vier „hassende Elemente", want hij zal niet alleen met water te doen en te strijden hebben!

De groote moeielijkheden in het leven op buitenposten in vroeger tijd,

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

Dat het leven in eene groote stad heel wat meer comfort en aangenaams biedt dan het bestaan op het platteland, spreekt wel van zelf, al hebben de snelle verkeersmiddelen van onzen tijd er veel toe bijgedragen dit verschil te verkleinen. Wat Indië betreft kan dit ook worden gezegd, maar vroeger zag het er heel anders uit. Hij, die een grooter of kleiner deel van zijn leven op een klein plaatsje in het binnenland moest doorbrengen, was in zeer vele opzichten van allerlei gemakken verstoken en aangewezen op „self-help" en eigen vindingrijkheid. Maar „nood leert bidden" zegt ons oude spreekwoord; er moest evenwel nog veel meer dan bidden worden geleerd, wilde men niet als een inlander leven.

Daar was o.a. het totale gebrek aan brood, waar een blanke nu eenmaal niet buiten kan; hoevele huisvrouwen moesten leeren dit zelf te bereiden; hoevele kilo's meel werden er niet verknoeid vóórdat het haar gelukte een eenigszins genietbaar baksel op tafel te zetten, te meer daar gist ontbrak en zij zich moesten behelpen met een scheut bier of „legèn", het zoete palmsap, dat kort na het aftappen in gisting geraakt.

Melk kon men hebben, wanneer men zoo gelukkig was zich een paar koeien of geiten te kunnen aanschaffen, maar hunne behandeling en verzorging moesten langs empirischen weg worden geleerd. Gaven deze dieren voldoende melk, dan werd daaruit wat versche boter gekarnd, door de vloeistof in een groote stopflesch geruimen tijd flink heen en weer te schudden.

Kippen en eenden kon men altijd gemakkelijk op zijn erf houden; aan eieren dus geen gebrek, evenmin aan vleesch; men at dus dag in dag uit kip, totdat men, zooals spottenderwijze wel werd beweerd, veeren in plaats van haren op 't hoofd kreeg!

Versche groenten waren niet te krijgen; men moest zich dus tevreden stellen met hetgeen op den inlandschen pasar te koop was, en dit bepaalde zich voornamelijk tot in het wild groeiende spinazie (*bajem*), postelein (*krokot, gèlang*) en verder wat inlandsche peulvruchten (*katjang* soorten). Wilde men wat smakelijkers op tafel hebben, dan nam men zijn toevlucht tot in blik geconserveerde waar. Daarin ontbrak dan wel een deel der vitaminen, waarover tegenwoordig zelfs onze keukenmeisjes geleerde beschouwingen ten beste geven, maar die stoffen waren toen nog niet zoo in de mode, en „wat niet weet, wat niet deert"!

In plaats van aardappelen, die als regel niet verkrijgbaar waren, kon men inlandsche aardvruchten (*oebi*) eten, doch aan den Westerschen smaak voldoen deze maar weinig.

Boter voor keukengebruik werd vervangen door klapperolie; is deze pas gemaakt, dan heeft ze een aangenamen, aromatischen smaak, maar ze is niet voor alle spijzen als surrogaat voor boter aan te prijzen.

Het hoofdvoedsel was dat, wat de inlandsche kweeker kon leveren; gewoonlijk was dit rijst, maar waar dit gewas niet groeide, traden maïs of sago daarvoor in de plaats.

Al het voorgaande betreft uitsluitend het gewone, dagelijksche menu; wilde men dit op bizondere dagen wat uitbreiden met bijv. taarten of andere banketbakkersproducten, dan moest de huisvrouw maar trachten die zelf te fabriceeren en het pleit wel voor de Indische dames, dat velen onder haar het in deze kunst ver gebracht hebben en prestaties leveren, waarvoor een banketbakker van ambacht zich niet behoeft te schamen. Heeft eene dame het eenmaal zóó ver gebracht, dan kan zij zich op een klein plaatsje allicht eene klandizie voor hare baksels en daarmee wat bijverdienste verwerven; natuurlijk moet er dan een zeker aantal Europeanen ter plaatse zijn.

Welke naieve begrippen echte „tottoks" soms in dit opzicht hebben, bleek mij, toen ik een goede veertig jaren geleden mij voor dienstzaken te Koepang, de hoofdplaats van het eiland Timor, bevond; daar vertelde men mij, dat een pas uit Holland aangekomen jong vrouwtje in allen ernst vroeg waar een „confiseur" woonde. Eene vraag, die op de ingezetenen een hoogst komischen indruk maakte, en toch is Koepang de zetel van een resident, en ligt er een klein garnizoen, is er eene school en zoo meer, maar een confiseur zoude er toch in de verste verte geen bestaan kunnen hebben.

Maar nu hebben wij tot nog toe alleen gesproken van de eischen, door den inwendigen mensch gesteld, doch ook voor de uitwendige bekleeding moet worden gezorgd. Het ondergoed baart natuurlijk geene zorgen; het moet al eene stoethaspel van eene huisvrouw wezen, die niet in staat is op dit gebied alles zelf te maken. Voor bovenkleeding staat de zaak echter heel wat minder eenvoudig, al maakt men op buitenposten ook weinig werk van het toilet. Is echter de nood aan den man (of aan de vrouw) dan is, wanneer de lichaamsmaten geen wijziging van eenige beteekenis hebben ondergaan, de gewone weg deze, dat een oud kleedingstuk uiteen wordt getornd en hiernaar, uit nieuwe stof, een opvolger wordt geknipt.

Een staaltje van groote handigheid zag ik destijds op een kleinen militairen post diep in de binnenlanden van Celebes. Toen ik, als gewestelijk geniechef, daar eene inspectie kwam houden, bracht ik natuurlijk een bezoek aan den postcommandant, een jong infanterie-luitenant. In den loop van het gesprek, waarin veel over de behelperij op zoo'n uithoek voorkwam, vroeg hij mij: „Kapitein, hoe vindt U mijne uniform?" Na deze met aandachtige kritische blikken te hebben bekeken, kon ik in alle oprechtheid niet anders antwoorden dan: „man, je ziet er piekfijn uit, maar waarom die vraag?" „Wel, omdat mijne vrouw die zelf hier heeft gemaakt, naar eene oude uniform en uit laken dat ik per postpakket uit Batavia heb laten komen." En nu vrage men eens aan een militairen kleermaker wat het beteekent eene uniformjas te maken van het oude model, die zoowel gesloten als open hangend, goed moest zitten!

Moest men zich op eene buitenpost nog al een en ander wat ontzeggen, de reis erheen was daarenboven dikwijls zeer bezwaarlijk en langdurig. Een sterk sprekend voorbeeld vernam ik van een jongen infanterie-officier, die geplaatst werd op een klein, eenzaam postje diep in Borneo's binnenland, dat alleen bereikbaar was over de Barito, eene reusachtige rivier, waarvan de uitmonding zóó breed is, dat men, zich in het midden daarvan bevindende, de beide oevers bijna niet zien kan. Deze stroom maakt talrijke kronkelingen en vertoont hier en daar stroomversnellingen en boven het water uitstekende klippen. In een gewone inlandsche prauw, bemand met eenige roeiers, moest de reis worden ondernomen. Daar stroom-op werd gevaren, kwam de schuit maar langzaam vooruit; daarbij verlengden de vele kronkelingen in de rivier den af te leggen afstand en nam het overwinnen der hindernissen in het stroombed natuurlijk veel tijd in beslag. Des nachts kon niet worden gevaren, niet alleen wegens deze obstakels, maar ook omdat er dikwijls zware, ontwortelde boomstammen afdreven, die in het donker moeilijk uit den weg gegaan konden worden. 's Nachts werd de reis dus onderbroken; de prauw werd aan den oever vastgemeerd en de reiziger had slechts te kiezen tusschen eene nachtrust in de prauw, waarin de ruimte zeer beperkt was of wel hij kon op den oever gaan liggen onder een vlug van bamboe, takken enz. in elkaar geflanst schuiltentje, tenminste wanneer de muskieten hem vergunden te slapen.

Zoo volgde de eene dag op den anderen, door eene vrijwel geheel maagdelijke natuur, gedurende 2 à 3 weken en als de plaats van aankomst nu nog maar eenige vergoeding schonk voor de reis-ellende; maar daarvan was geen sprake; een verSterkinkje, bezet door een veertigtal inlandsche fuseliers en twee à drie man Europeesch kader, en daarin moest een officier, een beschaafde Westerling, zijn leven slijten! Daar de bevolking in de omgeving niet betrouwbaar was, werd, zoodra de avond viel, dus tegen ongeveer zes uur, de poort gesloten en mocht niemand naar buiten. Eén-, hoogstens tweemaal in de maand kreeg men de post en de benoodigdheden voor de bezetting. Is het te verwonderen dat een Europeaan, na een lang verblijf in zulk eene omgeving, menschenschuw en zenuwziek werd? Dit is dan ook inderdaad voorgekomen; nadien werd door het Militair Departement bepaald dat eene plaatsing op dat postje slechts voor korten tijd mocht worden bevolen.

Maar nu komen wij aan het allergrootste be-

zwaar tegen het buitenpostenleven en dat is de totale afwezigheid van deskundige medische hulp. In het gunstigste geval kon men beschikken over een huisapoheekje, waarbij een z.g. „papieren dokter" was gevoegd, een gedrukte lijst van de te gebruiken doses geneesmiddelen en de ziekten waartegen deze moesten worden aangewend, maar wij weten allen dat een der grootste moeilijkheden in de geneeskunde is: het stellen van een juiste diagnose. Een leek zal hierin natuurlijk nog veel minder slagen dan een vakman; bij de toepassing der medicijnen gold dus veelal een „God zegene den greep!" Ernstige ziekten moesten dus vaak tot een fataal einde voeren. Wij willen hieronder een paar staaltjes hiervan mededeelen.

Een jeugdig postbeambte, ongetrouwd en werkzaam op een klein plaatsje ergens in de Padangsche Bovenlanden, wordt ziek. Allerlei huismiddeltjes worden geprobeerd, want er is geen dokter. De patient gaat echter hoe langer hoe meer achteruit, zoodat hij besluit zich te laten vervoeren naar eene plaats waar een geneesheer aanwezig is. In eene gewone inlandsche kar, zonder veeren en met twee ossen bespannen en liggende op eene matras, wordt de reis ondernomen. Maar 't gaat natuurlijk heel langzaam, stapvoets; op den tweeden dag, nadat de lijder tengevolge van den ongelijken weg tallooze schokken heeft moeten verduren, is het voertuig tot op een paar palen van de plaats, waar redding wacht genaderd, maar nu wordt de arme patient zóó ziek, dat hij in zwijm valt. Zijn huisbediende, die hem begeleidt, rent zoo hard hij kan naar het doel van den tocht om den dokter te halen; de kar blijft natuurlijk op den weg stilstaan. Na een paar uren komt de trouwe bediende, vergezeld van den geneesheer, terug, maar... de lijder is *dood!*

Ander geval.

Van een jong Europeesch echtpaar verkeert de vrouw in blijde verwachting; in de laatste periode van hare zwangerschap doen zich onrustbarende verschijnselen voor, maar van deskundige hulp is geen sprake. Zoo voorzichtig mogelijk wordt de aanstaande moeder in een door inlanders gedragen „tandoe" (brancard) naar de kust vervoerd; hier wordt zij op eene matras in eene inlandsche prauw gelegd, waarmede zij zal worden overgebracht naar eene plaats, waar zij zich onder behandeling van een geneesheer kan stellen. Maar de zee is nog al onstuimig, zoodat nu en dan water over het vaartuigje slaat, dat maar heel weinig beschutting biedt tegen het zilte nat en den wind. Men stelle zich het lijden van de arme vrouw in deze omstandigheden voor! En de reis duurde langer dan een dag! Maar gelukkig kwam zij, hoewel dood-zwak van uitputting, ter bestemder plaatse aan. Kort daarop had de blijde gebeurtenis plaats; wel verliep deze onder een hevig lijden, maar de jonge moeder bracht er toch het leven af.

Veel treuriger eindigde het volgende geval.

Op een klein eilandje wordt de echtgenoote van een Europeaan ziek, en alweer is er niemand die haar kan behandelen; met wanhoop in het hart zit de man dagen lang aan het ziekbed van zijne vrouw; hij moet het aanzien, dat de lijderes met den dag achteruit gaat, zonder dat er ook maar iets kan worden gedaan om verbetering in haren toestand te brengen. Ten slotte kwam dan ook het einde, dat nu eenmaal ons allen wacht, maar dat hier nog niet had *behoeven* te komen!

Een vierde geval deed zich voor op een afgelegen eilandje, waarop zich slechts een paar Europeanen bevonden

Op zekeren avond zat de jonge ambtenaar, die er het civiele bestuur uitoefende, nadat zijne vrouw en zijne kinderen zich reeds ter ruste hadden begeven, rustig in zijn voorgalerijtje te lezen. Behalve de geluiden, die de tallooze insecten in de tropen na het ondergaan van de zon in koor aanheffen, was het doodstil: buiten heerschte eene zware, dichte duisternis, waarin de petroleum-hanglamp boven den lezer slechts een kleine bol van licht vermocht uit te hollen. Opeens hoort de bewoner van het huisje een geluid alsof iemand zich strompelend en met moeite door de dichte struiken op het erf voortbeweegt: hij springt op, loopt naar buiten en staat opeens voor een Europeaan, die, blijkbaar doodvermoeid, zich haast niet op de been kan houden en zwaar hijgt.

„Meneer, wat scheelt u, waar komt u vandaan; wat wilt u hier?"

Na een poos hijgen, komt met moeite het antwoord:

„Ik kom...... van den anderen kant...... van den berg...... ik heb een razende hoofdpijn...... werd er gek van...... ben toen aan het loopen en klimmen gegaan...... ik kan niet meer...... laat me van nacht in Godsnaam...... hier slapen......!"

„Ja", zegt de eerste spreker, „ik zou u met alle liefde van nacht opnemen, maar ik heb in m'n huisje maar twee kamers, in het eene slaap ik met mijne vrouw en in het andere liggen mijne kinderen; maar, ga met me mee, hier vlak bij woont de zendeling, misschien kan die u bergen."

Met den laten bezoeker, en dezen stevig steunende, gaat de bestuursambtenaar naar den missionaris; diens woning werd juist verbouwd en vergroot; veel comfort kon hij dus zijn gast niet verschaffen, maar deze kwam dan toch onderdak, waarop de controleur naar zijn eigen woning terug keerde en naar bed ging.

Maar den volgenden morgen, heel vroeg, want het was nog donker, wordt er herhaaldelijk op zijn deur geklopt. Hij vliegt naar buiten en ziet den zendeling staan. Opgewonden en zenuwachtig stoot deze uit: „Meneer, kom dadelijk mede, mijn logé heeft zelfmoord gepleegd!"

Beiden hollen naar diens kamer en zien den ongelukkige bleek en roerloos liggen; zijn matras is doorweekt van bloed; op een paar gapende wonden op zijn hoofd bevinden zich plekken reeds geronnen bloed. Het leven blijkt nog niet geheel geweken te zijn; de controleur ijlt naar huis terug en keert weer met een flesch carbolwater en een pak pluksel. Na het bloed van het hoofd van den gewonde afgewasschen en het haar zooveel mogelijk weggeknipt te hebben, worden flinke, in carbolwater gedoopte dotten pluksel op de wonden gelegd. En de man genas! Dat pluksel nu juist niet een antiseptisch verbandmiddel is, maar eer der eene aanleiding tot infectie mag heeten, daarvan had men in dien tijd nog zoo geen begrip. De zaak liep dus goed af, maar wat was er nu eigenlijk gebeurd? Ten gevolge van een zonnesteek had de onderstelde zelfmoordenaar een razend makende hoofdpijn gekregen; in de kamer waarin hij logeerde, had hij timmergereedschap gezien, dat het werkvolk daar had laten liggen. Onder den invloed van de ondulbare hoofdpijn, was de gedachte bij hem opgekomen, dat die pijn wellicht zoude kunnen worden verzacht, wanneer hij maar wat bloed uit zijn hoofd kon laten wegvloeien; daarom had hij een beitel opgeraapt en op zijn hoofd geplaatst, waarna hij er met een houten hamer eenige tikken op had gegeven!! Een paardenmiddel, maar het succes was onmiskenbaar!

Ten slotte nog een geval, dat zich wel is waar niet op een buitenpost afspeelde, maar dat toch doet zien, dat men in Indië, zelfs op groote plaatsen voor gebeurlijkheden kan komen te staan, die in Holland ondenkbaar zijn.

Eene Europeesche familie, waarvan de man eene gouvernementsbetrekking bekleedde en die van uit het oostelijke gedeelte van den archipel naar eene post in het westen was overgeplaatst, logeerde op de doorreis daarheen, in een hotel te Batavia. Op den dag, vóórdat de stoomer, waarmede het gezin naar de nieuwe bestemming zoude reizen, daarheen zoude vertrekken, kreeg een der kinderen plotseling eene hevige acute ziekte, waaraan het in den avond kwam te overlijden. Het vertrek, dat op een zeer vroeg uur was bepaald, *kon* onmogelijk worden uitgesteld, want alle bagage was reeds aan boord, behalve de allernoodigste zaken voor dagelijksch gebruik. Hiermede zoude men zich veertien dagen lang moeten behelpen, nam. tot aan het vertrek van den eerstvolgenden stoomer. Daarbij kwamen nog andere omstandigheden, die eene opschorting van den vertrekdatum tot over twee weken onmogelijk maakten. Het gezin *moest* dus op reis, met achterlating van het lijkje van het kind; voor de begrafenis zorgde de vriendelijke hotelhouder.

Ja, men heeft het in Holland wel eens over die mooie tractementen en pensioenen, die in Indië worden verdiend, maar men weet dan niet ten koste van welke opofferingen die inkomsten vaak worden verworven.

Toen dan ook eens dit punt ter sprake kwam tusschen een oud Indisch officier en een Hollandschen collega, stelde eerstgenoemde voor: „ik wil mijn pensioen met het uwe ruilen, op voorwaarde dat ik op U evenvele kogels mag afvuren, als er mij om de ooren zijn gevlogen!" (Men vergete niet dat de projectielen ook wel eens *in* het lichaam kunnen terecht komen!).

Gevallen als de hier beschrevene kwamen vroeger natuurlijk veelvuldiger voor dan thans, maar

Van onze Adverteerders

Haagsch Conservatorium voor Muziek.

Het mag van algemeene bekendheid worden geacht, dat de keuze van een muziekleeraar voor velen zéér moeilijk is; eensdeels is dit te wijten aan de onbekendheid met de capaciteiten der leermeesters, anderdeels wordt de aspirant-leerling overstroomd met aanbiedingen van zich noemende onderwijzers, die hoogstens eenig begrip van muziek hebben.

Teneinde nu het publiek van de zorg voor het kiezen van een goeden leeraar te ontheffen, werd het „Haagsch Conservatorium" opgericht.

Gesticht in 1914, ontwikkelde het instituut zich tot het omvangrijkste van Den Haag. De beste leeraren zijn aan de school verbonden, terwijl het onderwijs weer gecontroleerd wordt door de hoofdleeraren, zonder onderscheid uitvoerende kunstenaars van naam en paedagogische autoriteiten van reputatie.

Om eenige getallen te noemen: het instituut heeft de beschikking over vier schoolgebouwen, gelegen in verschillende stadsgedeelten het administratief en huishoudelijk personeel bestaat uit 20 personen; 70 leeraren wijden zich aan het onderwijs, het instituut telt ± 1250 leerlingen, aan wie 3000 lessen per week gegeven worden. Verder beschikt het instituut over een eigen kamermuziekzaal ten dienste van schooluitvoeringen.

De contrôlestaf bestaat behalve uit den directeur uit 2 afdeelings-Directeuren en 4 inspecteurs. Jaarlijks worden 40 leerling-uitvoeringen gearrangeerd, terwijl thans ook paedagogische concerten in voorbereiding zijn. Aan de leerlingen worden legitimatiekaarten verstrekt, die op vele concerten toegang geven hetzij gratis, hetzij tegen gereduceerden prijs.

In 't kort gezegd: in tegenstelling met vele andere beschikt dit instituut waarlijk over de organisatie die noodig is voor het geven van onderwijs, zoowel aan vakleerlingen als aan dilettanten.

Wij meenen dus in het werkelijk belang der Leden van „Oost en West", alsmede van alle Repatriëerenden te handelen, door bovenstaan artikeltje te plaatsen. Immers, aangezien de muziekstudie een kostbare studie is, is het absoluut noodzakelijk, het beste te eischen, dat op dit gebied te krijgen is; wij kunnen onzen Lezers dan ook géén beteren raad geven dan:

Vraagt prospecti aan de Administratie van „Het Haagsch Conservatorium voor Muziek", gevestigd Nieuwe Schoolstraat 38, 's Hage; telef. 14320.

het lijdt geen twijfel of zelfs tegenwoordig zullen dergelijke gebeurtijkheden nog wel voorkomen.

Wij willen dit geschrijf niet besluiten zonder te wijzen op het bestaan van eene uiterst sympathieke, nuttige instelling in Den Haag, nam. de Koloniale School voor vrouwen en meisjes. Deze toch bereidt althans a.s. Indische huisvrouwen en moeders voor op de moeilijkheden die haar in Indië wachten, en al zal die school niet bij machte zijn in *alle* bezwaren te voorzien, zoo kan zij toch in vele tegemoet komen. Het instituut verdient daarom ten volle waardeering en steun.

Van Week tot Week.

Onderscheidingen op den verjaardag van H. M. de Koningin.

Evenals vorige jaren vervangt ook thans een opgave van in de Overzeesche gewesten vertoevende of tot die gewesten in betrekking staande landgenooten aan wie een koninklijke onderscheiding toegekend werd, den wekelijkschen inhoud van deze rubriek.

Ofschoon reeds uit de bladen volledig bekend, heeft de Redactie toch gemeend de lezers met een herhaling, speciaal voor O. en W. Indië, van dienst te zijn, met dit voorbehoud dat, wegens gebrek aan plaatsruimte, de medailles enz. achterwege bleven.

Oost- en West-Indië.

Tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw:

J. Breton de Nijs, lid der Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië; mr. E. Pino, vice-president van het hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië; J. Berendsen, beheerder der pensioen-, weduwen-

en weezenfondsen van de Indische burgerlijke en locale ambtenaren, voorzitter van het Protestantsch kerkbestuur; W. Ch. Hardeman, Gouverneur van Oost-Java; H. J. Schmidt, resident van Manado; A. H. Neys, Nederlandsch-Indisch hoofdambtenaar met buitenlandsch verlof, laatstelijk resident van Bondowoso; Pangeran Ario Adipati Danoeredjo, Rijksbestuurder van Jogjakarta; Raden Adipati Djojonegoro, Rijksbestuurder van Soerakarta; Ch. G. S. Braat, hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van het boschwezen; prof. dr. O. de Vries, directeur van het proefstation voor rubber te Buitenzorg, algemeen voorzitter van het Fourth Pacific Science Congress; N. van Zalinge, president-directeur der Koninklijke Paketvaart Maatschappij; ir. J. M. Gasille, hoofdingenieur bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, hoofd van den provincialen waterstaat van Oost-Java; prof. dr. ir. H. A. Brouwer, hoogleeraar aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam; prof. ir. H. van Breen, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng, voorzitter der sedert ontbonden commissie voor motorverkeer; C. D. Lagerwerff, generaal-majoor, inspecteur van het wapen der artillerie; S. H. Leegstra, hoofdinspecteur voor scheepvaart; E. S. Lansberg, voorzitter van den Koloniale Raad van Curaçao; C. van Ginkel, administrateur bij het departement van koloniën;

zijn bevorderd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau:

G. P. Hoekman, hoofdambtenaar ter beschikking van den legercommandant, luitenant-kolonel, voor herinnering gevoerd bij het leger, met buitenlandsch verlof, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden; Th. E. Juda, majoor-commandant der schutterij, hoofd van de Van Sypesteyn-school te Paramaribo;

zijn benoemd tot officier in de Orde van Oranje-nassau:

Raden Mas Ario Adipati Koesoemo Oetoyo, lid van het college van gedelegeerden van den Volksraad; mr. W. H. van Helsdingen, Nederlandsch-Indisch hoofdambtenaar met buitenlandsch verlof, laatstelijk secretaris van den Volksraad; Ch. Beets, hoofd van het bezoldigingskantoor; P. J. J. Michielsen, Nederlandsch-Indisch hoofdambtenaar met buitenlandsch verlof, laatstelijk chef van de arbeidsinspectie voor de buitengewesten; C. de Priester, inspecteur van financiën 1ste klasse, hoofd der inspectie Weltevreden; P. J. Gerke, thesaurier-generaal; dr. H. J. Lam, plantkundige bij het herbarium en museum voor systematische botanie te Buitenzorg, algemeen secretaris van het Fourth Pacific Science Congress; A. Ph. van Aken, assistent-resident van Pidië, gouvernement Atjeh en onderhoorigheden; M. F. F. Beltgens, Nederlandsch-Indisch ambtenaar met buitenlandsch verlof, laatstelijk adjudant-inspecteur bij de algemeene politie; Raden Adipati Ario Tjokronegoro, regent van Patjitan, provincie Oost-Java; ir. M. H. C. Vreede, administrateur van de Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij, lid van het college van gedeputeerden van de provincie West-Java, met buitenlandsch verlof; W. J. A. C. Bins, onderdirecteur van het dep. van onderwijs en eeredienst; A. Vogel, gepensionneerd Ned.-Indisch ambtenaar, laatstelijk inspecteur van het inlandsch onderwijs; A. P. Vooren, Ned.-Indisch hoofdambtenaar met buitenlandsch verlof, laatstelijk directeur van de Koning Willem III school te Weltevreden; ds. L. Tiebersma, emeritus-predikant te Bandoeng; J. Goossens, pastoor te Nangasedjiram, residentie Wester-afdeeling van Borneo; dr. John Lee Hydrick, arts bij de Rockefeller Foundation, adviseur en leider van den medischen hygiënischen propagandadienst van den dienst der volksgezondheid; J. L. van Eck, hoofd van den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst; W. F. Mailette de Buy Wenniger, hoofdadministrateur van de Djasinga Estates, met buitenlandsch verlof; Th. C. Sandrock, directeur van de Ned.-Indische Escompto-Maatschappij met buitenlandsch verlof; J. J. Braat, directeur der N. V. Machinefabriek Braat te Soerabaja; L. R. Middelberg, secretaris, tevens hoofd van het centraal kantoor der Staatsspoor- en tramwegen; H. L. G. Aernout, hoofd van de afdeeling verkeer der telegrafie bij den post-, telegraaf en telefoondienst; ir. S. R. J. Onnen, chef exploitatie der Bataviasche Electrische Tramweg Maatschappij, met buitenlandsch verlof; J. A. van Helsdingen, luitenant-kolonel der infanterie, met bepaling dat het versiersel der orde zal zijn met de zwaarden; T. Bakker, majoor der infanterie, met buitenlandsch verlof, met bepaling, dat het versiersel der orde zal zijn met de zwaarden; J. Beumer, luitenant-kolonel der infanterie, met bepaling, dat het versiersel der orde zal zijn met de zwaarden; S. Eisma, secr. van de bijbank te Amsterdam der Javasche Bank; ir. H. Freydanck Oesinger, hoofdingenieur bij 't techn. bur. van het departement van koloniën; dr. L. J. van der Waals, referendaris bij het departement van koloniën; dr. ir. J. Ph. Pfeiffer, secretaris van de commissie tot onderzoek van de mogelijkheid om tot de oprichting van een grootbedrijf voor houtexploitatie in Suriname te geraken; W. P. Marinissen, majoor der intendance van het Ned.-Indisch leger, leeraar aan de Hoogere Krijgsschool;

zijn benoemd:

tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau:

H. Maas, tijdelijk waarnemend hoofdcommies bij de griffie van den raad van justitie te Batavia; F. Steevensz, griffier 1ste klasse bij den Landraad te Magelang c.a.; W. R. Grijzen, hoofdbeheerder bij den Pandhuisdienst; P. H. J. Vetter, algemeen ontvanger 1ste klasse van 's Lands kas te Weltevreden; A. K. Will, gediplomeerd gezaghebber bij het Binnenlandsch Bestuur in de Buitengewesten; E. Nijgh, bestuurslid van de Bandoengsche Hulp-, Spaar- en Landbouwcredietbank; Raden Soemadhi Soeroredjo, patih van het regentschap Pekalongan; Agoestjik gelar Raden Achmad Arifai, districtshoofd 1ste klasse in de residentie Palembang; P. J. van Baarda, secretaris van de Officieele Vereeniging voor Toeristenverkeer en van de Koninklijke Vereeniging „Java-Motor Club", bijkantoor voor West-Java; J. Westplat, gouvernements Indisch arts 1ste klasse bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg; J. de Best, hoofd der 1ste Europeesche lagere school A te Bandoeng; mejuffrouw H. Hellings (zuster Alexia), zuster van de congregatie der Zusters Franciscanessen van Veghel te Laham, residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo; D. B. Starrenburg, zendelingleeraar der Utrechtsche Zendingsvereeniging te Miei, afdeeling Noord Nieuw-Guinee, met buitenlandsch verlof; Sajjid Ali bin Abdoerrachman al Habai, godsdienstleeraar te Kwitang, provincie West-Java; E. J. Reijntjes, ambtenaar voor de binnenvisscherij 1ste klasse; J. F. Cooke, directeur voor Java van de Levensverzekering Maatschappij „Arnhem"; F. A. Westerbeek, praktijkingenieur bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken; J. F. L. G. Bauer, hoofdinstrumentmaker 1ste klasse bij de Staatsspoor- en tramwegen; J. L. A. Schuil, gepensionneerd Ned.-Indisch ambt., laatstelijk praktijk-ing. bij de Staatsspoor- en tramwegen; J. Patty, hoofdgeëmployeerde bij de Bat. Petr. Maatschappij te Pangkalan Brandan; K. van der Zee, lid van de sedert ontbonden commissie voor motorverkeer; F. E. van der Gugten, officier van gezondheid 1ste klasse, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden; J. de Jongh Swemer, kapitein der genie, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden; P. C. Hoolboom, kapitein der artillerie, hoofd v. d. pyrotechnische werkplaats, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden; J. J. Lefèvre, burgerlijk ambtenaar bij den topografischen dienst; W. F. Hofstede, majoor der infanterie, gewezen civiel bestuurder van de onderafdeeling Tapatoean, gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden; J. W. Langeler, inspecteur van scheepvaart; R. A. Isselt, griffier bij het Hof van Justitie van Suriname; Ch. A. F. Hellmund, griffier bij het Hof van Justitie van Curaçao; J. C. Wahlen, R.K. geestelijke, directeur van het krankzinnigengesticht en van het gesticht voor melaatschen in Curaçao; C. Vos, hoofdcommies bij het departement van koloniën; D. van Geuns, secretaris-penningmeester van de Vereeniging van Indische Verlofgangers; G. Boon, gezagvoerder bij de Stoomvaartmaatschappij „Nederland".

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en Amerika.

De *Java-Bode* (25 en 26/7) meldt in een bericht over *Marine-oefeningen*, dat het flotille-vaartuig „Flores" een reis gaat ondernemen naar de *Mafia-eilanden* en naar *Miangas*. Het bezoek aan Miangas kan beschouwd worden als vlagvertoog in dit gebied aan Ned.-Indië Het bezoek aan de Mafia-eilanden heeft gelijke beteekenis, maar is van bijzonder belang, aangezien thans over dit eiland een geschil met de Ver. Staten gerezen is, wat het bezitsrecht er van betreft; de Ver. Staten meenen blijkbaar op deze eilandengroep rechten te kunnen doen gelden. Is Miangas gelegen in een der uiterste punten van onzen archipel, nabij de Philippijnen, de Mafia-eilanden liggen bij Nieuw-Guinea, tegenover den Vogelkop. De geografische situatie alreeds maakt het uiterst onwaarschijnlijk, dat de Ver. Staten op deze eilanden-groepen aanspraken zouden kunnen doen gelden. Aangenomen kan overigens worden, dat ook een dergelijk geschil aan het oordeel van het Internationaal Hof van Justitie onderworpen zal worden.

Het I.-E.-V.

Naar aanleiding van het 10-j. jubileum van het Indo-Europeesch Verbond schrijft de heer Zentgraaff in het *Soer. Hbl.* (20/7, 3de bl.) over *„Verleden, heden en toekomst"* van het I. E. V. Het I. E. V. zal niet uitgaan op veroveringen — aldus Z. — maar vooral op handhaving van het bestaande. Die handhaving zal allicht zooveel strijd kosten als — in andere situatie — de verovering van het nieuwe zou vorderen. Zoo zal *de politiek* van het I.-E.-V. er immer eene zijn van groote voorzichtigheid, van vermijding van uitersten, van opportuniteit en bereidheid tot compromis. Men zit nu eenmaal: between the devil and the deep sea. Die politiek zal gericht zijn op bijeenbrengen en bijeenhouden, op consolideering, en op versterking van stelling. Maar bovenal is dit *een belangrijk element* in de politiek van het I. E. V.: het wakker roepen der slapenden; het opwekken en versterken van de overtuiging dat de tijden ongunstiger worden, moeten worden, en dat zich hier een ontwikkelingsgang afteekent, waartegen men geen dam kan opwerpen. Vooral: de voortdurende aansporing met woord en daad tot alle Indo-Europeanen: *Weest paraat.* Leert en werkt. Werkt zoo goed en zoo lang als mogelijk is. Er is geen kans op succes zonder arbeid, den weloverwogen, gestadigen arbeid. Zorgt dat gij, door vermeerdering van kennis, en van ijver, vóór blijft in den redelijken wedloop. Nòch de titel van Europeaan, nòch die van Indo-Europeaan, zullen spoedig iemand van u of van ons kunnen helpen in den strijd om het bestaan. Maar wat u en ons, en iedereen in elk deel dezer wereld, zal kunnen baten en voeren tot succes, hoe ook de politieke verhoudingen zich wijzigen, dat zijn: *kennis en lust in den arbeid*. De prediking hiervan is de goede politiek. Zoo geve men acht op de toekomst .... de lendenen omgord, en brandende de lampen!

In den Volksraad.

De Loc. (22 t/m. 25/7) en het *Bat. Nwsbl.* (24 t/m. 30/7) geven verslagen van de zittingen van den *Volksraad.*

De heer *Van Zalinge* is tot de conclusie gekomen, dat alle Inheemschen in Indië *nationalisten* zijn, van de 1ste, 2de en 3de soort. Twee jaar geleden begon het nationalisme het hoofd hier op te steken; verleden jaar trok dat hoofd zich in, na de

uitspraak van de onafzienbare toekomst, maar
thans wordt het weer vroolijk opgeheven. Er zijn
redevoeringen geweest, die zeer te motiveeren wa-
ren; bijv. van het lid Moelia, die op philosophische
gronden het nationalisme verdedigde. Wij Neder-
landers begrijpen het verlangen van de bewoners
dezer landen om hun wenschen te uiten; de
quaestie is alleen, of men en hoe ver men de ver-
wezenlijking dier verlangens kan toelaten. Hoever
kan nu de vrijheid gaan zonder in botsing te komen
met het gezag? Spr. wil de eene groep meer vrijheid
geven dan de andere, omdat de ontwikkeling zoo
sterk onderscheiden is. Wil men, vraagt spr., door
zijn nationale gevoelens te kennen geven dat men
zich van ons afscheiden wil, van het vreemd ge-
zag? *Wij zijn hier 300 jaar, van geslacht op ge-
slacht; de Javanen van tegenwoordig zijn ook maar
begonnen als invallers. Wij hooren hier dus ook
thuis als groep.* De ontwikkeling van deze landen
heeft de verbazing van de Pacific Science Congres-
leden gewekt. Zeker, met medewerking van de
Javanen en andere volken. Maar dank zij de
energie, het organisatie-vermogen en den tact der
Nederlanders. De tentoonstelling te Batavia heeft
gedemonstreerd de groote verscheidenheid in de
eenheid van dit land; het is noodig met die ver-
scheidenheid te rekenen, en het gaat niet aan, allen
over een kam te scheren. Er is hier gesproken over
verdrukte volken. Zou, vraagt spr., zonder ons,
meer persoonlijke *vrijheid*, betere *rechtspraak*, zui-
verder regeling van *bezitsrecht* hier bestaan? Voor
den economischen bloei van dit land zal men den
handel noodig hebben. Al gaan de Inheemschen
vooruit in productie aan landbouwgewassen, de
handel moet dat op de wereldmarkt brengen, en in
zaken van negotie zijn de Inlanders niet sterk en
moet de Europeaan bijspringen. En die handel
schept een band, die politiek benut kan worden.
Hij brengt eilanden en eilanden, menschen en men-
schen tot elkaar. Men kan Ned.-Indië een versplin-
terd werelddeel noemen, met vele volken, talen en
tongen, een menschenhand kan dat nooit heele-
maal één maken. Wèl kan het modern verkeer de
menschen zooveel mogelijk tot elkaar brengen. Dat
gebeurt hier dan ook, vooral dank zij de *scheep-
vaart*. Spr. ontkent dat er maatregelen tegen
vreemde scheepvaart moeten worden genomen. Wij
worden ook niet gehinderd door de Engelschen.
Het meeste vervoer van Singapore naar Australië
gaat onder Hollandsche vlag; de invoer in Singa-
pore gaat voor 60 % door onze handen. De tarieven
van *de Kon. Paketvaart Mij.* zijn niet te hoog; de
vracht- en passageprijzen der K.P.M. zijn lager dan
ergens elders ter wereld. De prijzen van *coprah-*
vervoer b.v. zijn zéér laag. Van die coprah moet
het heele Oosten van Ned.-Indië leven. De op-
brengst-prijzen in Europa zijn echter sterk ge-
daald, zoodat vele Inlandsche tuinen zoo goed als
niets opbrengen. Dat beteekent: straks veel lager
import. Door de K.P.M. is *f* 24½ milioen aan salaris
uitbetaald; van de *f* 6½ millioen winst blijft meer
dan de helft in Indië; aan belasting betaalt de
K.P.M. met haar geëmployeerden, meer dan *f* 3
millioen. Spr. eindigt met een woord van instem-
ming en waardeering ten aanzien van *de oproe-
ping* der Regeering tot samenwerking met de
particulieren.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (22 en 23/7,
3de bl. „De Vaderlandsche club en de Nederland-
sche gedachte, *Z.*; 23/7 „Ons staatsbeleid in Indië
bedreigd"; 24/7 „Het Nederlandsche fascisme";
„Curaçao", Villanus; 25/7 „De veiligstelling der
Indische pensioenen"; 27/7 „Kiezen of deelen"),
de *Java-Bode* (26/7 „De wassende stroom"; 30/7
„De koers"), *De Loc.* (25/7, blz. 5 en 29 „Genève"),
het *Bat. Nwsbl.* (29/7, 3de bl. „Siam"; 30/7 „Rus-
land") en *De Sum. Post.* (30/7 „Legerorganisatie";
3/8 „Economische eenheid"; „Staatkundig beleid",
A. D. A. de Kat Angelino).

De bevolking van Djampangtengah.

Door het Anthropologisch Laboratorium te Ban-
doeng is een onderzoek ingesteld naar den
lichaamsbouw der bevolking van Djampangtengah,
85 K.M. ten Z. van Soekaboemi gelegen (*Soer.
Hbl.* 23/7, 3de bl.). De bevolking alhier maakt een
meer *Mongoolschen* indruk dan die van *Djampang-
koelon*, waar het *Westersche* element meer op den
voorgrond treedt. Toch is ook in Djampangtengah
het *Dravidische ras* (oerbevolking van Voor-Indië),
gekenmerkt door slankeren lichaamsbouw, flinke
kromme neuzen en golvend haar, duidelijk te on-
derkennen. Het lange *Zuid-Europeesche type* met
Westersch profiel komt ook hier voor. Het baar-
dige ras schijnt minder talrijk te zijn dan in Djam-
pangkoelon en in enkele streken van Zuid-Prian-
gan. Toch werden ook in Rambai sporen gevonden
van dit ras, dat zich waarschijnlijk van uit Japan
via de Filippijnen en Molukken in Zuidelijke rich-
ting heeft verbreid. De meening dat in Z.-O.-Azië
alleen menschen met dunnen baardgroei zouden
voorkomen, is niet juist. Ook hier komt dichtere
baardgroei voor. Het Moejik-type met ietwat inge-
drukten neus wordt een enkele maal ook in *de
Djampangs* gevonden. Heel zelden herinnerde een
groote neus aan het Papoea-type uit „The Races
of Java", of kwam een breede, plompe pyramidale
neus voor, zooals hij in Micronesië en Melanesië
vaak gezien wordt. Het *wajangtype*, dat over ge-
heel Java voorkomt en gekenmerkt is door een
sterk vooruitspringend gelaat en wijkende kin, ziet
men in Djampang tengah betrekkelijk zelden. Het
meer vlakke, breede *Zuid-Mongoolsche type* heeft
op de geheele bevolking zijn stempel gedrukt.

Geneeskundige hulp is in deze afgelegen streken
schaarsch. De Medische Hoogeschool zal nog heel
wat artsen moeten afleveren, eer de bevolking van
meer afgelegen dessa's er haar deel van begint te
krijgen. De Javaansche intellectueel zou in dezen
nog heel wat voor zijn volk kunnen doen. Er lig-
gen nog landstreken ter grootte van een paar maal
Nederland op hem te wachten.

De Loc. bevat een „Economisch Supplement"
(23 en 27/7, blz. 47), w.o. „Het tweede Semarang-
Zeehaven rapport"; het *Bat. Nwsbl.* (24/7) en de
Java-Bode (26/7) bespreken het oordeel van Dr.
J. H. Boeke over de „Bank Nasional Indonesia",
De Sum. Post beziet de toekomst van „De haven
Belawan" (29/7).

Een mislukt plannetje.

De *communistische* leiders over de geheele we-
reld hadden begin Augustus bestemd voor een
politieke actie. In de meeste *Europeesche* landen
is een dergelijk plan bij voorbaat tot mislukking
gedoemd. Heel gevaarlijk is echter een dergelijke
communistische demonstratie in een *koloniaal* land
met gecompliceerde rassen- en nationale verhou-
dingen, met een onontwikkelde bevolking, die ge-
makkelijk op het stakingssleeptouw kan worden
meegenomen door behendige leiders en die daarna
even gemakkelijk op te ruien is tot verzet tegen
het wettig Gezag, met vernieling van goederen enz.
als gevolg van een verbitterden toestand. Dat alles
was hier voor *Ned.-Indië en andere koloniën* be-
oogd. De geschiedenis der laatste dagen heeft
— volgens de *Deli Crt.* (1/8) — duidelijk aange-
toond, dat dit plan niet uitgebroed is kunnen wor-
den, zonder dat het tot de verschillende Regeerin-
gen doordrong, en zoodoende heeft ook de Ned.-
Indische Regeering hare netten kunnen uitzetten
en er eenige gevaarlijke *aanvoerders* in laten loo-
pen. Verschillende kwetsbare bedrijven hebben zich
op alles moeten voorbereiden.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* („30/7 „De
arrestatie van mr. Soemantri" te Medan; „Terug-
keerende gemoedsrust ter S.O.K."; 31/7 „Het
euvel der aanslagen", Zusuma), *De Loc.* (27/7 „De
roode S.K.B.I.-actie"), het *Bat. Nwsbl.* (27/7 „Ad-
vies van Dr. v. Blankenstein'; 29 en 30/7 „Nieuwste
offensief"), de *Java-Bode* (24/7 „Soc. Dem. en
P. I.") en het *Soer. Hbl.* (25/7, 3de bl. „Deli"; „De
Poenale Sanctie, XI", Villanus; 26 en 27/7, 3de bl.
„De *Sarekat Kaoem Boeroeh Indonesia* ontmas-
kerd"). De S. K. B. I. had zich rechtstreeks aange-
sloten bij de Liga tegen imperialisme en koloniale
onderdrukking. Van een direct contact der S.K.B.I.
met andere vereenigingen in Indië is tot dusverre
niets gebleken.

Zentgraaff niet naar het „Nieuws".

De *Deli Crt.* (29/7) meldt dat de heeren *Zent-
graaff* en *mr. De Vries* zich definitief uit het
„Nieuws van den Dag" terugtrokken, na nadruk-
kelijk uitgeoefenden aandrang op de executeurs
testamentair om de reeds gesloten contracten met
den meesten spoed weer te cancellen, hetgeen is
geschied.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Digoel-tragedie van het Nederlandsche koloniale imperialisme.

Het volgende is overgenomen uit de *Indonesia
Merdeka* van Juli:

Met de benoeming van den Vrijheidsbonder
Mr. D. Fock tot Gouverneur-Generaal van Indo-
nesië is tevens de proloog van de Digoel-tragedie
ingeluid. De tijd van wettig geweld, waarin het In-
donesische volk nog meer aan den tyrannieken
willekeur van een wellustigen dwingeland als dezen
„ijzeren man", die voor niets terugdeinsde om
maar het Staatsbudget met een paar tientallen mil-
lioenen saldo te doen sluiten, zooals het heette, —
de tijd van het koloniale schrikbewind, steunende
op opportuniteitswaanzin en macht, is aangebro-
ken. Op de meest rigoureuze wijze werd er met de
volksbelangen gesold, aangezien deze man „met het
effen gelaat en de ijzeren vuist" niet den moed had
het opereerende en draineerende grootkapitaal in
eenigszins beduidende mate te belasten, dat onge-
twijfeld de meest voor de hand liggende oplossing
was om in de hoogst dringende behoefte van geld-
middelen te voorzien. De Staatsschuld, die een
dreigend bankroet van de Indische Regeering be-
teekende, werd in haar volle zwaarte op de schou-
ders van het zeer verarmde volk geladen. Kon het
anders? Het feit dat Mr. Fock een der leiders is
der kapitalisten-partij in Holland, den Vrijheids-
bond, verklaart alles.

Dat bij dergelijke economische inzinking van de
volkswelvaart — zooals het rapport Heunder-
Meyer Ranneft op een zoo duidelijke wijze aan den
dag legt — de consolidatie van de revolutionnaire
idee in het leven wordt geroepen, is een algemeen
maatschappelijk verschijnsel. Maar de overheer-
scher, bewust van zijn sterke macht, beantwoordde
de ontevredenheid, die hij zelf heeft gekweekt, met
bruut geweld. Met onverbiddelijke gestrengheid
werden steeds toenemende soorten van repressie-
maatregelen gehanteerd en toegepast.

Doch het verzetsvuur was niet meer te blusschen,
de revolutionnaire geest laaide over het geheele in-
sulaire rijk. De ongelukkig gekozen voorzorgsmaat-
regelen van de dwaze Regeering om de steeds
groeiende en aanrollende branding der ontevreden-
heid te stuiten, spotten met alle wetten der natuur.
Het achter elkaar, in nerveuze opwinding uitge-
vaardigde verbod van vereeniging en vergadering,
het ontnemen aan het volk van het recht om te
staken, de willekeurige interneering van volkslei-
Hollandsche Imperialisme! Geheel in strijd toch
met den geest en de letter der wet, waar gespro-
ken wordt van een bepaalde plaats, worden de ver-
dachten neergekwakt op een in allerhaast openge-
kapte plek in de ondoordringbare wouden van
Nieuw-Guinea, te midden van poelen en moerassen.

De ster-correspondent van de N. Rott. Crt., Dr.
van Blankenstein zelf, vertelde van deze „bewoon-
bare" plaats, waar de bannelingen worden gediri-
geerd, dat het kamp in economisch en hygiënisch
opzicht een mislukking dreigt te worden, dat mala-
ria en zwartwaterkoortsen de kolonie op den duur
uitmoorden. „De deportatie-kolonie Cayenne steekt
gunstig af bij deze helsche poel", verklaart hij. Ook
Dr. Nielsen schreef bijna hetzelfde in „het Haag-
sche Maandblad" en in de „Frankfurter Zeitung".

Ondanks de herhaalde verklaringen van de Re-
geering, dat de hygiënische toestanden in Boven-
Digoel bevredigend zijn — kon het anders, waar
het onderzoek toch wordt gedaan door een com-
missie, bestaande uit alleen bestuurs- en politie-
ambtenaren? — bereiken ons nog steeds tegenover-
gestelde berichten uit Digoel zelf, gepubliceerd in
de Indonesische bladen, die ons aan de waarheid
van de officieele verklaringen doen twijfelen.

In de *Persatoean Indonesia* lezen wij bijvoorbeeld
het volgende uit een brief van een banneling:

„Voortdurend grijnst de dood. Digoel is geen
plaats meer. Zij is geworden een opeenhooping van
tering- en malaria-lijders en zenuwzieken en half
waanzinnigen, onder de verzengende hitte van de
onbarmhartige tropische zon, omringd door onge-
zonde moerassen, waaromheen dichte ondoordring-
bare wouden zich uitstrekken. De eenige voorbij-
gaande gasten, die ons kamp komen opzoeken, zijn
de wilden, de onbeschaafde Kaja-kaja's als wij het
ongenoodigde ongedierte en de ziektebacillen bui-
ten beschouwing laten. Waar men vroeger rijst
kreeg, wordt thans gabah (rijst in den bolster) ver-
strekt, die men zelf moet stampen. Hierdoor ver-
dwijnt weliswaar de gevreesde beri-beri, doch in
plaats hiervan worden de meesten aangetast door
allerlei huidziekten, tengevolge van het eten van de
gabah."

Wij zullen hier maar niet uitweiden over de ver-
banningen in den tweeden graad, die even onwettig
zijn als de massa-interneeringen in den eersten ter-
mijn. Ieder weet, dat het hier personen betreft die
getuigen van karaktervastheid, die ondanks de on-
dragelijke smarten en ellende, hun idealen en be-
ginselen niet willen verloochenen.

Wat zal het einde zijn van deze Digoel-tragedie?
De Regeering meent met deze massa-deportatie den
revolutionnairen geest te kunnen neerslaan. Door
het volk van zijn intellectueele „opruiers" steriel te
houden, waant de Overheerscher rust en orde te
ders, vermocht slechts de uiterlijke kalmte van het
land te bewaren, maar het was niet bij machte den
revolutionnairen geest te beteugelen.

En als de tyran Fock den Buitenzorgschen troon
vaarwel zegde, om plaats te maken voor zijn goed-
willenden, doch eeuwig laveerenden ethischen op-

volger, heeft hij reeds het hout opgehoopt voor den opstandsbrand die dra het land, althans een paar deelen daarvan, in vuur en vlam zette.

Het volk wachtte slechts op het juiste oogenblik om zijn grieven in daden om te zetten. De opstanden van West-Java en Sumatra's Westkust in de jaren 1926 en 1927 had men dus kunnen voorzien, het allerlaatste middel des volks om zijn rechten te verdedigen. De koloniale Regeering voelt zich in haar „supreme" en „Goddelijke" rechten door dergelijke „ongeoorloofde wandaden" gekrenkt. Als de opstandige „snoodaards" netjes zijn afgemaakt door het blanke wapen van den dapperen Jan Kompenie, dat druipt van onschuldig menschenbloed, als het Nederlandsche militarisme weer eens de „feestelijke" gelegenheid heeft gehad zijn „onvolprezen heldendaden" aan de verschrikte en verbaasde wereld te toonen, als de koloniaal-kapitalistische heeren eenigszins van den schrik zijn bekomen, toog de ethische Landvoogd met zijn schare afgerichte bloedhonden op de menschenjacht. Communisten, semi-communisten, pseudo-communisten, revolutionnairen, ja zelfs onschuldige verdachten moesten er maar aan gelooven.

Om het grootsche werk te vergemakkelijken, heeft de Regeering slechts haar op nergens dan op eigen willekeur steunend recht tot verbanning te hanteeren. Gemakkelijker kan zij het niet hebben om haar politieke tegenstanders op geraffineerde wijze onschadelijk te maken en, zoo zij wil, uit te roeien. Met een benijdenswaardige elegance, gepaard aan een onmenschelijke gewetenloosheid, weet men van de exorbitante rechten, zooals zij in de artikelen 35, 36, 37 en 38 van het I. S. zijn geformuleerd, op royale wijze gebruik te maken.

Wij spreken hier niet van het rechtskarakter der maatregelen, die haar toepassing vinden in het stelsel van de koloniale overheersching, dat in het Indonesische volksbewustzijn nimmer zijn rechtvaardiging ontmoet. Het is ons volkomen duidelijk dat de exorbitante rechten „het middel zijn tot verwezenlijking van absolute gehoorzaamheid en eerbied jegens het gouvernement en tot handhaving der orde en rust."

Zelfs dergelijke wetten zijn den Overheerscher niet onrechtvaardig genoeg. Deze exorbitante rechten worden bovendien nog hoogst onwettig toegepast. De koloniale onderdrukker schaamt zich niet zijn eigen gestelde regelen te verkrachten. Een teekenend verschijnsel van de degeneratie van het kunnen waarborgen, doch men vergeet dat alleen de vrijheid van het Indonesische Volk de diepere gronden van het verzet vermag weg te nemen. Elke verbannen leider wordt door tientallen vervangen. Elk slachtoffer spoort aan tot sterker actie.

Met fier opgeheven hoofd hebben de opstandige veroordeelden de overheerschers-galg beklommen. Met bewonderenswaardigen moed zullen ook de honderden bannelingen, strijders en verdedigers van het onderdrukte Indonesië, een langzamen en wissen dood in dat Boven-Digoelsche graf der levenden tegemoet gaan. Deze martelaren van de vrijheidsidee zullen wel vallen als slachtoffers van de despotische willekeur van den Overheerscher, doch *niet* hun kinderen, die meegegaan zijn naar het land der gedoemden en de daar geborenen. Immers, de telgen van deze revolutionaire helden behooren nu eenmaal niet tot de bannelingen. Op zijn tijd zal dit nageslacht, dat eens getuige is geweest van de ouderlijke beproeving en volharding, terugkeeren naar de maatschappij.

Het zal ons geen verwondering wekken, dat juist deze kinderen later moedige en ijverige dragers van de revolutionnaire idee zijn, onverschrokken medeveroveraars van onze vrijheid, van Indonesia Merdeka. De laatste lachers zijn de beste lachers en eenmaal zal de tijd daar zijn dat *wij* die laatste lachers zijn.

Met rassche schreden nadert des overheerschers oppermacht in ons Vaderland haar einde; elke maatregel door de Koloniale Regeering tegen ons genomen, is slechts noodlottig voor haar zelf en verhaast haar eigen ondergang. Met de toepassing harer exorbitante rechten heeft zij niets anders dan haar eigen graf gegraven. Met dit wapen verdelgt zij een kleine groep tegenstanders, maar daarmede kweekt zij meteen een grootere, voor haar gevaarlijker schare van Indonesische vrijheidsstrijders, die in hun jeugd gevoed zijn met het bittere brood der ballingschap. Dat is de ironie van haar Digoelavontuur.

Deze Digoel-tragedie is een der troostelooze tafereelen op den lijdensweg van ons Volk naar de zonnige toekomst, waar het een vrije lucht ademt. De reeks van ordalia, die het beproefde Indonesische Volk tot de poort der vrijheid voert, is nog niet geeindigd. Wie kan het zeggen?...... „For the realisation of this idea lonely individuals have given their lives on the scaffolds; died in chains; have pined in exile, carrying ever in their hearts the vision of a blessed land. Their ordeal is one which only fellow-sufferers are allowed to understand. Their struggle is never applauded bij the gallery, and the humble and nameless soldiers of the cause will ever die without reaching their goal. Theirs is a lonely fight and it is called the Ordeal for Freedom"

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Djawa.

Tijdschrift van het Java-Instituut. Het laatst ontvangen nummer prijkt met een fraai portret van Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta, Pakoeboewana X. Inhoud: Toemboeh Dalem. — Wajang Wong, door B. Schrieke. — Een bronzen schedelnap (met afb.), door Dr. W. F. Stutterheim. — Over de waardeering der Soendaneesche literatuur, door R. Memed Sastrahadiprawira. — Verboden Rijkdom, door Dr. G. W. J. Drewes. — Boekbespreking.

„Kitab Toehpak"

en Tuhfat al Muhtadj li sjarkh al Minhadj. Resultaten van een voorloopig onderzoek met vertaling van den „Kitab Toehpah", door Dr. L. de Vries. (Verhand. v. h. Kon. Bat. Genootsch. v. Kunsten en Wetensch. Deel LXVIII, 4e stuk).

De Ingenieur

van 24 Augustus opent met een verslag der jaarvergadering der stichting Bandoengsche Technische Hoogeschool-fonds, door den secretaris-penningmeester ir. R. A. van Sandick.

Inter-Ocean.

Het laatst ontvangen nummer van dit rijk geillustreerd Eng. tijdschrift opent met „The toemboek feast of an Eastern Monarch" (Soesoehoenan van Soerakarta) met foto waarop de kroonprins en kroonprinses van België.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Gedeeltelijke inhoud van No. 3 van 20 Juli. De vrouwen van Deli... en de Volksraad. — Vroegrijpe padi. — Nieuwe perspectieven op het gebied van de plantenteelt, vooral van de orchideeën, door Z. Kamerling. — Rubber verkooppolitiek. — Rubberbespiegelingen.

Korte Berichten

van Landb., Nijverh. en Handel (uitgave Dept. v. L., N. en H. te Buitenzorg). In het nummer van 30 Juli o.a. Palmolie in Afrika, in Ned.-Indië en op de wereldmarkt, door A. Luijtjes.

De Indische boerderij.

In het no. van 28 Juni: Bijenteelt in Indië. Vervolg van „Bestrijding van Pluimveeziekten", door Dr. W. K. Picard. Enz.

De Indische Mercuur

van 28 Augustus bevat een artikel over de Intern. Kolon. Tentoonstelling te Parijs (verslag vergadering Hoofdcomité ter voorbereiding van de Ned.-Ind. deelneming).

Verbond Nederland en Indië.

Inhoud van het Juni-Nr.: De verwording van den Spoorbond. — Financ. vrijheden bij de gemeenten. — De consequenties van een verouderd kiesstelsel. — De raid op Curaçao (Maandblad der Ver. van dien naam ten doel hebbende: 1. Het versterken van het Ned. Gezag. 2. Het bestrijden van corruptie, willekeur en machtsmisbruik. 3. Staatsrechtelijke gelijkheid en eenheid van Nederland en Ned.-Indië).

Koloniale Studiën.

Inhoud van het Juni-Nr.: De depressie in de transportbedrijven en haar gevolgen, door Ir. W. C. D. Haarman. — Invoerbeslommeringen. — Entrepôtwaarde in Ned. en in Indië, door A. van Wezel. — Indonesische Volksbanken, door Dr. J. H. Boeke. — Verslag Welvaartscommissie. — Hoe moet de Ind. gemeente meer contact krijgen met haar inheemsche bevolking? door J. J. G. E. Rückert. — Bijlage. — Kroniek. — Boekbespreking.

Tropisch Nederland.

Afl. 9 van 26 Augustus. Een Europ.-Ind. stijl van huizenbouw in Indië, van Maja Serger van Panhuijs. — Natuurreserves in Indië, door H. I. L. Blekkink. — De Minahassers en hunne mythen, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, II. — Bataviasche aanlegplaatsen, door S. Kalff, III, Slot.

Archief van de Suikerindustrie in Ned.-Indië.

Afl. no. 30. Juli 1929. Van de hand van Jhr. E. F. Sandberg, w.i. een belangrijk artikel over „Aanschouwelijke Voorstellingen van eenige Kookschema's met behulp van „Sankey-Grafieken". Schrijver vat aldus zijne conclusie samen: „Samenvattende was het doel van dit stuk om in de eerste plaats een methode aan de hand te doen om een bestaand kookschema te controleeren en tevens de mogelijkheid te bezien van het aanbrengen van verbeteringen. In de tweede plaats, door deze wijze van aanschouwelijk voorstellen aan oningewijden een zoo duidelijk mogelijk beeld te geven van de organisatie van een kookstation. Ten slotte geeft deze methode ons een gemakkelijke bepaling van het diksap rendement, dat kan dienen als capaciteitscontrôle van het kookstation in de verschillende perioden." Met 15 textfiguren en een tabel.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 30 Augustus: Willem Bosman, door S. Kalff. — De eerste Afrikaansche gezant in Nederland, door Fred. Oudschans Dentz.

Zending- en Missieperiodieken.

De Macedoniër van Aug. opent met een bijdrage van D. Pol te Rijsoord: Onze Javaansche kerken.

Geïll. Zendingsblad. Aug./Sept.

De Banier, No. 29 van 18 Juli, vervolgt de Ind. reisbrieven XIV.

Annalen van O. L. Vrouw v. h. H. Hart. No. 8 van den 7en jaargang.

Suriname.

De Gouverneur van Britsch-Guiana, Sir Frederick Gordon Guggisberg, die nog geen jaar in functie is, is begin Juli met ziekteverlof naar Engeland vertrokken. Men verzekert, dat, behalve om gezondheidsredenen, de reis ook ten doel heeft overleg te plegen met de nieuw opgetreden regeering in Engeland. De gouverneur werd benoemd door de afgetreden conservatieve regeering en wenscht zich nu te overtuigen of ook de nieuwe regeering zijn inzichten omtrent de ontwikkeling van Britsch-Guiana deelt.

* * *

„De West" van 12 Juli schrijft over den oorsprong van de cacao-cultuur aan de Goudkust.

„De Londonsche Times" en het weekblad „West-Africa" zijn eenigen tijd aan het haspelen over de vraag, wie eigenlijk de grondlegger is geweest van de cacao-cultuur aan de Goudkust, die zich ontwikkeld heeft tot zulk een geweldige concurrent van andere cacao-produceerende landen, Suriname incluis.

Dit gehaspel zou ons vrij onverschillig kunnen laten, ware het niet, dat in een der artikelen Suriname wordt genoemd als het land van waar de eerste cacao-zaden, die aan de Goudkust werden uitgeplant, afkomstig waren.

In „West-Africa" van Maart wordt de volgende aanhaling gedaan uit een brief van zekeren Johannis Haas, Zwitsersch zendeling te Akropong, gedateerd 22 Januari 1858:

„During the dry season and before the rains started I ocuId not plant the cacoa seedlings I had received from Surinam".

Het schijnt dat de eerste uitzaaiing mislukte, doch later had een confrère van Haas meer succes. Het is dus niet onwaarschijnlijk, dat onze kolonie de eerste cacaozaden voor de Afrikaansche cutuur leverde."

* * *

Eenigen tijd geleden schreef de heer C. K. Kesler in de „Nieuwe Rotterd. Courant" over *„de afbraak van den spoorweg door de wildernis"*.

Naar aanleiding van dit artikel brengt „De West" in herinnering hetgeen in de Koloniale Staten over deze aangelegenheid is gezegd:

De heer Kraan verklaarde in bedoelde zitting, dat hij behoorde tot de velen die met leedwezen kennis namen van het besluit om het spoorvak van Kabel Zuid naar Dam, buiten exploitatie te stellen en geleidelijk op te breken, naarmate rails noodig zijn voor andere baanvakken. Met 't voorbeeld van K. M. 121 voor oogen, waar de oprichting van een groot bauxietbedrijf in de naaste toekomst de rentabiliteit van den spoorweg gunstig zal beïnvloeden, zou spr. ernstig willen waarschuwen om genoemd baanvak niet geheel prijs te geven. Ook hier toch bestaat de mogelijkheid, dat in de toekomst dankbaar gebruik zal worden gemaakt van den spoorweg voor ontginning van bauxiet of goud, of wel beide. Immers zijn in het Marowijne-gebied belangrijke onderzoekingen gaande op het gebied van goud zoowel als bauxiet. De goudprospectie moet gunstig zijn en ook is bevestigd, dat het Marowijne-gebied enorme voorraden bauxiet bevat, welke vermoedelijk het gemakkelijkst bereikbaar zullen zijn via den spoorweg. Reeds is een tracé gekapt door den ondernemenden heer Fairweather, van Marowijne naar Abontjeman, een punt gelegen aan het baanvak dat men wil prijs geven. Is spreker goed ingelicht, dan is het tracé veertig kilometer lang en loopt over het geheel door terrein gunstig gelegen voor den aanleg van een weg voor motorverkeer, in aansluiting aan den spoorweg.

Daarom beveelt spreker dringend aan om, althans het eerste jaar niet verder te gaan dan het buiten exploitatie stellen van genoemd baanvak en in geen geval over te gaan tot opbreken der rails. De bedoeling is, den spoorweg zoolang mogelijk intact te houden, om eventueel in dienst te kunnen worden gesteld voor de ontginning der binnenlanden.

De gedelegeerde van den gouverneur heeft hierop verklaard, de toezegging te kunnen doen, dat in 1930 niet zal worden overgegaan tot het opbreken van rails in het te verlaten baanvak.

* * *

De jaarvergadering te Dordrecht van *Nederlandsch*

Fabrikaat, heeft op 28 Augustus plaats gehad.

Aan het door den heer H. F. R. Snoek, algemeen Secretaris-penningmeester, uitgebracht jaarverslag ontleenen wij het volgende:

„Wat betreft het tijdschrift „Nederlandsch Fabrikaat in Nederlandsch Oost- en West-Indië" kan erop worden gewezen, dat dit thans aan zijn derden jaargang is en ongetwijfeld heeft de geregelde, uitgebreide en kostelooze toezending aan daarvoor in aanmerking komende landgenooten in Nederlandsch Oost-Indië, Suriname en Curaçao er veel toe bijgedragen Nederlanders in die landen woonachtig belangstelling te doen krijgen voor wat Nederland op industrieel gebied beteekent."

* *
*

De Koloniale Staten hebben verslag uitgebracht over de ontwerp-verordening betreffende de Surinaamsche Bauxiet-maatschappij.

Tegen de ontwerp-verordening bestaan bij de Staten ernstige bezwaren. De leden, die aan het vooronderzoek deelnamen, stelden op den voorgrond, dat zooveel mogelijk steun moet worden verleend aan ondernemingen die door cultuur of industrie tot de ontwikkeling van het land kunnen bijdragen.

Ofschoon de verordening met dit beginsel strookt, konden toch niet alle leden daaraan hun goedkeuring hechten. Hun, die op grond van de overweging, dat de Sur. Bx. Mij. met hooge uitgaven en groote risico het eerst zich op de bauxietwinning heeft toegelegd en uit de overweging, dat men van plan is het bedrijf hier krachtig voort te zetten en uit te breiden, gaarne een garantie zouden willen geven, dat gedurende een bepaalden tijd geen zwaardere lasten op het bedrijf zouden worden gelegd, kwam toch een termijn van 60 jaar te lang voor. Men achtte 30 jaar voldoende. Vooral met het oog op de snelle vorderingen der techniek, wilde men het nageslacht niet voor zoo langen tijd binden. De snelle vorderingen der techniek kunnen bewerken, dat de toestand van het bedrijf binnenkort zoodanig verandert, dat het niet meer past in het huidig stel bepalingen. Indien bijv. besloten werd tot oprichting van een aluminiumfabriek in Suriname, zou de uitvoer van bauxiet practisch ophouden en het uitvoerrecht dus weinig of geen zin meer hebben.

Door andere leden werd overwegend bezwaar gemaakt, dat aan de maatschappij de bedoelde concessies zullen worden verleend „onder zoodanige bepalingen als de Gouverneur dienstig zal achten, met afwijking zoo noodig van de bepalingen der Bauxietverordening en der verordening op de bauxietbelasting".

Niet alleen was men tegen een dergelijke machtsdelegatie aan het bestuur, maar men achtte het in strijd met art. 149 van het Reg. Reglement om met uitsluiting van andere bauxiet-ondernemingen de Sur. Bx. Mij. in een uitzonderingspositie te plaatsen als was voorgesteld.

Wat het pionierswerk, door de Sur. Bx. Mij. verricht, betreft, werd opgemerkt, dat toen deze haar bedrijf begon, het vaststond, dat de exploitatie gedurende tientallen van jaren belangrijke voordeelen zou opleveren. Zij aarzelde dan ook niet enorme bedragen uit te geven om terreinen, die aan anderen in concessie waren afgestaan, in handen te krijgen.

* *
*

Op de vergadering van de Koloniale Staten van 17 Juni is de rijstuitvoerverordening in behandeling geweest. Zij werd met 9 (alle) stemmen tegen verworpen.

* *
*

Uit de „N.R.Crt." van 29 Augustus, Av.bl. D:

„ Aneta seint uit Buitenzorg:

Voor den duur van vijf jaar is ter beschikking gesteld van den gouverneur van Suriname, teneinde te worden werkzaam gesteld, als landbouwconsulent W. E. K. baron van Lynden."

* *
*

In „De Telegraaf" van 30 Augustus, tweede avondblad, een prent van Louis Raemaekers:

Boven staat: „De toestanden in onze West. Krankzinnigen e.a. worden opgeofferd aan het streven naar beperking van het Rijkssubsidie".

Onderaan: „In Suriname liggen Rijks-„verpleegden", bij gebrek aan bedden, op de planken!"

De prent slaat op een der artikelen van Prof. Sleeswijk in het blad.

Curaçao.

Duurtetoeslag.

30 Juli ll. is de commissie-Van Dijk voor de herziening der ambtenaarsbezoldigingen gereedgekomen met haar verslag, dat intusschen nog niet is openbaargemaakt.

La Union van 8 Augustus, waaraan wij het bovenstaande ontleenen, bevat ook een mededeeling van de behandeling der aanvullende begrooting voor 1929, waarop *f* 185.000.— uitgetrokken was voor duurtetoeslagen, en wel 10 pCt. voor ongehuwden, 15 pCt. voor gehuwden met 2½ pCt. voor kinderen onder 18 jaar. Het Eindverslag van den raad wilde het anders en wel bij een inkomen tot *f* 3000.— 20 pCt. voor gehuwden en 10 pCt. voor ongehuwden, tot *f* 6000.— 15 en 5 pCt., tot *f* 8000.— 10 en 5 pCt., boven *f* 8000.— geen duurtetoeslag, maximum van den toeslag *f* 750.— en kindertoeslag, als voorgesteld, tot hoogstens *f* 150.—

Bij de militaire politie wil de raad er rekening mee gehouden zien, dat deze niet zooveel huur betaalt en geen doktersrekening heeft. *La Union* van 1 Aug. vindt dit „poco pichiri", een beetje gierig, van den raad.

Met 5 tegen 4 stemmen is aangenomen een voorstel-Henriquez om aan de hoofdambtenaren 10 pCt. te geven en aan de andere 10 pCt., als zij ongehuwd, en 15 pCt. als zij gehuwd zijn, met 2½ pCt. kindertoeslag.

H. Perret Gentil †

La Union meldt het overlijden op 1 Aug. l.l. van den heer H. Perret Gentil, oud-lid van den Kolonialen raad.

Wetenswaardigheden.

Het proefschrift van dr. Ir. G. J. H. Molengraaff valt geheel buiten ons bevattingsvermogen, zuiver technisch als het uit den aard van het onderwerp is. Toch vonden wij nog wel eenige opmerkingen, die wij willen vastleggen.

Dr. Molengraaff deelt mee, dat op de door Syffardts' boekhandel uitgegeven topografische kaart van Curaçao in 18 bladen de ligging van het Noorden en de ligging en de vorm van het eiland Klein-Curaçao onjuist aangegeven zijn.

Het Waaigat moet een verdronken zijrooi (rooi = tijdelijke waterloop) zijn.

Op bladz. 87 staat te lezen: „Iedereen, die de ontwikkeling van de politieke gebeurtenissen van den laatsten tijd in West-Indië heeft gevolgd, zal moeten toegeven, dat Nederland voor zijn overzeesche gewesten aldaar een stationschip te Curaçao noodig heeft, om bij eventueele ongeregeldheden zelf spoedig ter plaatse te kunnen zijn." Dit schip zou dr. M. tevens willen belasten met hydrographische opnemingen.

Nog vermelden wij stelling XIII: „Verstrekking van één soort water tegen lagen prijs aan de bewoners van Willemstad op Curaçao is alleen mogelijk door toepassing van de wijze van waterwinning, welke uiteengezet is in het begin van Hoofdstuk II van het tweede deel van dit proefschrift."

Urbina en Koningin Wilhelmina!

La Union heeft in een Nederlandsche krant gelezen, dat Urbina, bij het doorloopen van een der gebouwen tegenover een portret van de Koningin gekomen, een kruis geslagen en een buiging gemaakt heeft en daarna met uitgebreide armen zich er vóór gesteld heeft, om te voorkomen, dat zijn soldaten het zouden beschadigen.

Errata!

Het Julianadok voor Suriname.

Uit de *Nieuwe Courant* van 21 Aug. l.l.:

Vanmorgen 8 uur heeft het door de Ned. Scheepsbouw-Maatschappij te Amsterdam gebouwde drijvende droogdok van 4000 ton, bestemd voor de haven van Curaçao, zijn reis naar West-Indië aangevangen.

Uit den Verren Vreemde.

Bij den klaagmuur.

De wereld juicht, de likwidatie van den grooten oorlog is tot een oplossing gebracht. Den Haag is erdoor vereerd, de conferentie, die dit bereikt heeft, zal naar Neerland's residentie genoemd worden. Terecht jubelt men, terecht voelt de hofstad zich gevleid, want met de verkregen overeenkomst der financieele schulddelging en met het vaststellen van data voor de troepenontruimingen is inderdaad hoogst belangrijk werk gedaan in de richting van de likwidatie. Maar wie nu ook reeds durft gewagen van de eind-afdoening, wie durft verkondigen, dat de grondslag is gelegd voor de groote verzoening tusschen volken en rassen, die wil toch verder springen dan zijn polstok hem brengen kan. Tijdens de Haagsche conferentie werd de algemeene aandacht even afgeleid van de daar gevoerde gedachtenwisselingen, hoe spannend door afwisseling deze ook waren. Jerusalem, strijd, bloedig treffen tusschen Islamieten en Israëlieten, burgerkrijg in het Britsche mandaatgebied, waarbij ook Amerikaansche onderdanen tot de slachtoffers behoorden, strijd, die dreigde over te slaan naar het naburige Syrië, Fransch mandaatgebied, en Transjordanië, dat eveneens onder Britsch mandaat staat, strijd, die de gemoederen in wijden kring, in Europa, Amerika, Azië en Afrika, in beroering bracht. In hetzelfde hotel „De Twee Steden", waar kopstukken van de conferentie verblijf hielden, had tevens een vergadering plaats van Nederlandsche joden die de algemeene aandacht opriep voor de gruwelijke rassenbotsing in de heilige stad van drie godsdiensten.

En dat is een der wrange vruchten van hetzelfde vredesverdrag van Versailles, dat tot de Haagsche conferentie leidde.

Zoolang als Palestina onder Ottomanisch oppergezag gestaan heeft, hebben de joden hun bezoeken en godsdienstplichtplegingen bij den Klaagmuur in Jerusalem kunnen vervullen, zonder dat de Moslemin, op wier Wakfterrein zoowel de muur als het daarlangs loopende pad gelegen zijn, hierin aanstoot hebben gevonden. En nu het veel gesmade Turksche bestuur vervangen is door het Volkenbondsmandaatstelsel, dat als voorbeeld van politieke voogdij moet gelden, nu voert het optreden van den mandataris tot dergelijke onderlinge moordpartijen tusschen de bewoners. Desillusie!

De joden waren in vele landen verschoppelingen. Vooral in Rusland en in Polen, maar daar toch niet alleen. Er bestond een volkshaat te hunnen opzichte, die hem doorloopend ten kwade gold, en die nu en dan losbarstte in pogrom's van menschelijke slachtpartijen.

In tienduizendtallen zijn de opgejaagde joden telkens en telkens weer den geboortegrond ontvlucht, om elders een veilige verblijfplaats te zoeken. Ons land heeft treinladingen zien aankomen, om ze als scheepsladingen verder te voeren; en ons land heeft nog maar een klein part van de honderdduizenden zien doortrekken. Voor de meesten was Amerika het land van hoop en verwachting.

Vaak was het denkbeeld geopperd om voor de kinderen Israël's, die zulks mochten wenschen, weer een land aan te wijzen, waar zij zich nationaal thuis konden voelen. Daarheen zou dan de stroom geleid kunnen worden van hen, die elders verdreven werden, van hen ook, die een eigen nationale samenleving zouden verkiezen boven het verblijf onder wat men zou kunnen noemen de christenvolken-gemeenschap.

Tot de landen, welke genoemd waren, als mogelijk nieuw Joodsch vaderland behoorde Palestina. Tijdens den grooten oorlog zijn verschillende politieke zetten gedaan, om een land, partij of groep te winnen voor een der strijdende machten. Tot deze zetten wordt ook gerekend de, door den Britschen minister Balfour in 1917 uitgesproken en befaamd geworden, verklaring, waardoor aan het joodsche volk een nationaal *home* in Palestina werd voorgespiegeld. De zet zou de bedoeling hebben gehad de machtige Joodsche financiers, zoowel in Europa als in de destijds nog neutrale Staten van N. Amerika, voor de zaak der entente te winnen.

In Versailles liet Engeland zich het mandaat over Palestina toewijzen, in de A-categorie, d.w.z. als land met een niet te ver verwijderde kans op zelfbestuur. De Balfour-belofte indachtig, werd den joden er een *home* toegedacht. Als Hooge Commissaris werd Sir Herbert Samuel, een jood, aangewezen. Stelde men zich op het standpunt, dat het toegezegde vooruitzicht nu recht op verwezenlijking had, dan had men geen betere keuze kunnen doen. Sir Herbert heeft gedurende vijf jaren (1920—25) de joodsche kolonisatie georganiseerd en gevestigd, zonder in al te groote mate de inheemsche Arabische, mohamedaansche bevolking te prikkelen. Maar hinderen deed 't deze inheemschen toch wel, dat daar in het land, dat zij als 't hunne beschouwen, een nieuwe kolonie een in menig opzicht bevoorrechte positie kreeg. Het beleidvol optreden van den Hoogen Commissaris voorkwam, dat de tegenstellingen al te zeer aangespitst werden. Ook de joden had hij daarbij in hun ijver te temperen.

De uit hun geboorteland gedrevenen zouden, zoo kan men verwacht hebben, naar hun nieuw land den vasten wil meebrengen van verdraagzaamheid; zij, die de ingezetenen van de door hen ontvluchte landen verweten een *Hetze* te houden tegenover de joden, zouden in het door hen nu te stichten land tegen het insluipen van een dergelijke noodlottige *Hetze* zorgvuldig waken. Zij zouden hierop te eer en te meer bedacht zijn, omdat zij hun *home* kregen in een land, dat een meerderheid aan mohamedaansche onderdanen en een groot aantal christenen telt, een land dat ook voor de lezers van Koran en Schrift een heilig land is.

Ontgoocheling! Onder de joden was al heel spoedig een strooming te onderkennen van doordrijvers, die zich aanmatigend stelde niet alleen tegenover mohamedaan en christen, doch ook tegenover den niet-extremistischen mede-israëliet. De Zionistische beweging wilde die instelling ook elders in de wereld doen doorwerken. Haar aanhangers waren dan ook geenszins onvoorwaardelijk bewonderaars van Sir Herbert, die h.i. in zijn politiek maar halfslag joodsch was.

Lord Plumer, die in 1925 als Hooge Commissaris optrad, wenschte de extremistische joden te doen voelen, dat zij zich te matigen hadden en de Arabieren gerust te stellen in de geuite vrees van achteruitgezet te worden. Als richtsnoer zijner politiek nam hij aan: de overtuiging zijner onpartijdigheid te doen blijken. 't Is veel moeilijker zich als onpartijdig te doen erkennen, dan zelf onpartijdig te zijn. Dit hebben Lord Plumer en Sir John Chancellor, die hem in 1928 opvolgde en thans nog in functie is, ook ondervonden.

De orthodoxe joden in en buiten Palestina zijn luide blijven klagen over de onverschilligheid of

de achterstelling, waardoor hunne belangen niet naar recht en reden worden behartigd, de mohamedanen zijn al meer en meer vijandig komen te staan tegenover de joden en zij blijven de Britsche overheid beschuldigen van verwaarloozing der eeuwenoude rechten der Arabieren. Bij hen bestaat ook naijver t.o. van de israëlieten, die gedeelten van het land tot ontginning weten te brengen, welke voordien waardeloos leken. Zoo is 't kunnen gebeuren, dat op Vrijdag 23 Augustus, op den grooten verzoendag, het onverzoenlijke van de rassen- en godsdienstlegenstellingen tot een felle uitbarsting is gekomen. In het land, waarheen de joden gevlucht waren om zich veilig te stellen tegen de pogroms, is het tot een pogrom gekomen, die, in omvang, karakter en middelen in niets verschilt van de ergste Russische en Poolsche gewelddaden, waarvan de geschiedenis gewag maakt. Diep pijnlijke teleurstelling!

Hoe kon deze schandedaad een dergelijken omvang krijgen? De schuldvraag is zoo moeilijk te beantwoorden. Wat de een als zwakheid laakt, roemt de ander als wijze voorzichtigheid, wat achteraf veroordeeld wordt werd voordien als blijk van vertrouwen geprezen. Over de hoofdlijnen, over elke bijzonderheid valt te twisten, naar gelang het standpunt waarop de beoordeelaar zich plaatst. Verwacht is het gebeurde niet. De Hooge Commissaris was afwezig, in Londen. Maar ook Dr. Weismann, de leider der Zionisten, was er niet, hij toefde in Zwitserland. Op het congres, dat van 26 Juli tot 11 Augustus te Zurich is gehouden, was juist besloten tot samenwerken van Zionisten met niet-Zionisten.

Incidenten, gebeurtenissen op zichzelf eigenlijk zonder groote beteekenis, hebben den schok gebracht, die de ontstekende vonk deed spatten; een oproep voor een nationalistisch joodsche betooging had meer extremistische — men spreekt ook wel van fascistische — elementen naar Jerusalem doen komen dan anders bij dergelijke gelegenheden 't geval was. Van Arabische zijde kwam een buitengewoon groote toeloop van buitenmenschen naar de stad. De politie was niet berekend op het bewegen schen van de massa's, die in beweging gekomen zijn. Noodhulp-politie, uit oudgedienden gevormd, was niet georganiseerd en niet gewapend.

Behalve Jerusalem zijn ook andere plaatsen geteisterd.

Zoodoende kon de losgebarsten gruwelstroom eerst beteugeld worden nadat een troepenmacht uit Egypte en uit Malta ter plaatse kwam. Maar al werd deze deels per vliegtuig en met de snelst stoomende oorlogsschepen aangevoerd, zij kon niet meer voorkomen, dat de razernij het leven had gekost aan een 85-tal moslims, een 110-tal joden en 4 christenen, terwijl het aantal der in de ziekenhuizen opgenomen gewonden en verminkten ongeveer het dubbele van deze cijfers bedraagt.

De rust heet hersteld. Maar woelig werkt het gebeurde na. Tot ver, heel ver van Jeruzalem zijn de gemoederen in beweging gebracht. Protesten aan den Volkenbond, protesten aan de Britsche regeering getuigen hiervan. In de Arabische rijken dringt men aan op een prijs geven van de joodsche politiek. Van Zionistische zijde dringt men aan op het scherper doorvoeren van de joodsche politiek. Zal het ministerie Mac Donald het vertrouwen weten te winnen en te behouden van de thans fel tegenover elkander staande volkenrassen?

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

NEDERLANDSCCHE JAARBEURS.

Zijne Excellentie Mr. T. J. Verschuur, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, heeft het Eere-Voorzitterschap aanvaard van de Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht.

Voor belangstellenden — belanghebbenden zijn alle Nederlanders — ligt op de leeszaal onzer Vereeniging ter kennisneming, het jaarverslag 1928 van het *Algemeen Nederlandsch Verbond*, deze hoogst nuttige instelling welke, als bekend, het Nederlandsch stamleven tracht te versterken.

Met betrekking tot onze Overzeesche gewesten wordt in het verslag melding gemaakt van een opgewekt vereenigingsleven vooral in Deli (Medan) en, schoon in mindere mate, in de afdeeling Batavia. Over den geheelen Archipel zou de belangstelling toch grooter kunnen zijn.

Wat West-Indië betreft, hier valt een verhoogde werkzaamheid waar te nemen, zoowel in Suriname als bij de groep der Ned. Antillen.

Moge elk volgend jaarverslag van toenemende werkzaamheid getuigen, zoowel in O. en W. Indië als overal ter wereld waar de Nederlandsche stam vertegenwoordigd is.

Ontvangen van het Informatie-bureau van den Volkenbond te Genève een uittreksel van het verslag der 15e zitting (1—19 Juli) van de permanente commissie voor de mandaten (ter leestafel der Vereeniging).

Van de Redactie.

Ditmaal geen bijdrage over Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

L. J. H. Jepkes, Bergstraat 25, Amersfoort;
J. H. Cober, Grathem;
beiden onderwijzer bij het O.E.L.O.
J. Mulder, Baas-gieter bij het Marine-Etabl. te Soerabaja, Fultonstraat 9, IJmuiden.
L. Cijsouw, Wilhelminastraat B 158, Wemeldinge;
J. de Vries, Zwanenplein 65, Amsterdam (N.);
beiden candidaat-gezaghebber bij het B. B.
J. Douma, Tijd. ambt. (opz. 1e kl.) ter besch. Mijnbouw, Ringstraat 18, Treebeek (L.).
J. D. Schuitemaker, Gardeniersiaan 25, Apeldoorn;
L. P. P. van Mechelen, Delpratsingel 13a, Breda;
Y. Jansen, Molenbeekstraat 12, Arnhem;
P. Hein, Brink 54, Zuidlaren (Dr.);
allen onderwijzer bij het O.L.O.
Th. W. v. Deursen, Gedipl. techn. ambtenaar b. h. Gevangeniswezen, Nieuwe Bogert 15, Eindhoven.
R. v. d. Broek, Onderwijzer bij het O. L. Onderwijs, Kleverparkweg 193, Haarlem.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

B. J. Kerpestein, Dir. kweekschool v. Inl. onderwijzers; Oosteinde 311, Voorburg.
J. J. A. Lamberti, Amb. voor Woningzaken, Roermond.
Ph. J. W. Delwel, Ondercomm. van politie; Torenlaan 39, Overschie.
Mr. C. Ph. C. E. Steinmetz, Insp. der Gen. Thesaurie, p.a. Ned. Handel Mij., Amsterdam.
H. W. Nieuwhuis, Tijd. buitengew. voorz. landraden Bandoeng, Cellesweg 13, Kampen.
C. J. F. Denker, Leeraar bij de H.B.S. te Semarang, p.a. Mevr. C. Sonstral, Mathenesserdijk, Rotterdam.
L. W. de Boef, Hoofdpolitie-opziener, Eusebiusbinnensingel 21, Arnhem.
Ir. S. W. F. Landner, Tijd. wnd. dir. haven Tandjong-Priok, p.a. fam. Van Wijk, G. v. Swietenstraat 83, Tilburg.
A. J. W. Utermöhlen, Bouwk. opz. bij den dienst van den Mijnbouw, Weteringschans 113, Amsterdam.
Mej. S. H. Lagaunne, Onderw. 2e kl. bij het O.W.L.O., v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
F. Chr. F. Beem, Architect bij de B. O. W., Verhulststraat 106, 's-Gravenhage.
P. Pleijte, Tijd. wnd. opz.-machinist bij de S.S. en Tr., Sleeperssingel Q 305, Middelburg.
D. J. Bouwer, Landmeter 2e kl. bij het Kadaster, Van Loostraat 100, 's-Gravenhage.
C. G. E. van Delden Laërne, Ambt. besch. hoofdk. voor Reiswezen, p.a. L. A. H. van Delden, Anna Paulownastraat 22, 's-Gravenhage.
C. Boertje, Hoofdpolitie-opziener, Rijksstraatweg E 273, Dordrecht.
G. van der Paardt, Werktuigk. bij de S.S. en Tr., Elsstraat 7, 's-Gravenhage.
J. W. H. Kramer, Majoor Top. dienst, Van Weede van Dijkveldstraat 5, 's-Gravenhage.
Dr. H. J. F. Bijlmer, Officier van Gez. 1e kl., Nassaukade 395, Amsterdam.
H. T. Blokland, 1e Luit. der Inf., Raadhuisplein K 413, Tiel.
B. A. H. Binnendijk, Kapitein der Inf., Kon. Sophiestraat 10, 's-Gravenhage.
J. W. Beck, Ged. Gezaghebber 1e kl. bij het Binnenl. Bestuur, Gr. Hertoginnelaan 165, 's-Gravenhage.
A. J. Velt, 3e Commies b. d. Dienst der Waterbouwkunde, Paulus Potterstraat 163, 's-Gravenhage.
H. G. de Roode, Commies 1e klasse b. d. P.T.T., Rombout Hogerbeetsstraat 82 I, Amsterdam (W.).

MET PENSIOEN:

D. Habbema, Lt.-Kol. Inf, St. Annastraat 31, Nijmegen.
E. L. A. Becker, Maj. Inf., Azaleastraat 38, Den Haag.
J. H. Monteiro, Afd.-secr. op het ass.-res.-kant. Soerabaja, Wilgstraat 66, Den Haag.
C. van Noort, Wnd. direct. Openb. Mulo, afd. A. M. S., Poerwokerto, Geversstraat 31, Oegstgeest.
Dr. R. Broersma, Leeraar Willem III school, Ant. Heinsiusstraat 18, Den Haag.

NUMMER 37 DONDERDAG 12 SEPTEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

Vereeniging „Oost en West”.

Opgericht 3 Mei 1899.

Gevestigd te 's-Gravenhage, Korte Voorhout 6.

Afdeelingen in Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Twente (zetel Enschedé), 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht.

Vertegenw. in Oost-Indië, Suriname en Curaçao.

De Vereeniging „Oost en West” beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hun zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als bijzondere belangen.

Zij neemt derhalve stelling tegen verderfelijke invloeden, die zoowel in Oost-Indië als hier te lande aansturen op een verbreking van het Rijksverband.

Voor zooveel dit binnen haar werkingsfeer ligt, werpt zij daartegen een dam op door de bevordering van al datgene op zedelijk en stoffelijk gebied wat de Overzeesche deelen met het Europeesche onderling verbindt.

Zij bezigt daartoe verschillende middelen:

In de eerste plaats verspreidt zij populaire kennis van ons Overzeesch gebied onder het Nederlandsche Volk door voordrachten, lezingen, tentoonstellingen, enz.

Van de hieronder volgende organen der Vereeniging worde in het bijzonder genoemd het *Koloniaal Weekblad*.

Het Koloniaal Weekblad is een betrouwbare gids en vertolkt mede de in O.- en W.-Indië heerschende rechtmatige gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied, en geeft een overzicht van de geschriften welke over O.- en W.-Indië, vreemde nederzettingen en verre landen, verschijnen.

Om ons doel te bereiken is moreele en financieele steun onmisbaar; beide worden verleend door toetreding als lid of als begunstiger.

Sluit U dus aan bij de Vereeniging „Oost en West”.

's-Gravenhage, September 1929.

Het Hoofdbestuur:

R. ZUYDERHOFF, *Alg. Voorzitter.*
F. VAN PESKI, *Onder-Voorzitter.*
F. H. W. J. R. LOGEMAN, *Lid.*
F. H. A. VAN DER BRUGH, *Alg. Secr.-Penningm.* } Dagel. Bestuur.
Jhr. Dr. C. G. S. SANDBERG.
M. GARSCHAGEN, Amsterdam.
E. ROODHUIJZEN, Amersfoort.
J. C. BAARS, Apeldoorn.
Mr. J. HUGES, Arnhem.
Breda.
Dr. H. H. ZEILSTRA Fzn., Deventer.
Ir. J. D. RUIJS, Enschedé.
J. FRANKE, Groningen.
H. P. DEINUM, Haarlem.
J. A. VAN HAMEL, Leiden.
L. RöPCKE, Nijmegen.
Mr. J. G. HUIJSER, Rotterdam.
H. SOMERMEIJER, Utrecht.

Eenige der bijzondere organen van „Oost en West”.

Het *Koloniaal Weekblad* wordt door de Vereeniging uitgegeven en verspreid met het doel een onbevangen oordeel te geven op cultureel en maatschappelijk gebied.

Het *Informatie-Bureau* staat ten dienste van hen die geneigd zijn een werkkring te zoeken, voor zich, hunne kinderen of pupillen in Oost- of West-Indië. Leider: H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident, Korte Voorhout 6, Den Haag, Telef. 14519. Bureau van 10 tot 12 uur v.m. en van 2.30 tot 4 uur n.m.

Door de zorg van dit bureau wordt een serie boekwerkjes uitgegeven over Staats- en particuliere betrekkingen in O.- en W.-Indië, alsmede over andere koloniale onderwerpen.

De *Leeszaal* in het gebouw der Vereeniging, geopend van 10 uur voormidd. tot 4.30 u. namiddag voor raadpleging, lezing en inzage van de voornaamste Oost- en West-Indische maand-, week- en dagbladen, alsmede tijdschriften, periodieken en boekwerken op Koloniaal gebied.

Het *Tehuis voor Indische Studenten* voor alle landaarden. Directeur J. C Hietink, Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Telefoon 50752.

Het *Tehuis voor Nederl.-Indische bedienden*, genaamd „Persinggahan”. Directeur: F. de Munnik, van Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Telefoon 50248. Voor tijdelijk onderkomen, arbeidsbemiddeling, hulp en raad.

Het *Comité voor Opleiding van Indische Jongelieden* (Studie-Commissie van „Oost en West”), samenwerkend met de van Gouvernementswege ingestelde „Voorlichtingscommissie” te Batavia. Inlichtingen worden verstrekt door den Raadsman voor Studeerenden bij het Ministerie van Koloniën, zoomede door den Directeur van het Tehuis voor Indische Studenten voornoemd (Pr. Mauritspl. 23).

De *Commissie voor West-Indië*, onder Voorzitterschap van Prof. Dr. Ph. C. Flu, ter voorlichting op maatschappelijk en cultureel gebied; Korte Voorhout 6, Den Haag, Telefoon 14519.

De *Permanente tentoonstelling* van voortbrengselen op het gebied van N.-I. Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt, in het perceel „Boeatan”, Heulstraat 19, Den Haag, Telefoon 14695.

Pres. de Douair. Jhr. O. van Beresteijn—Tromp.

Een textiel snoepreisje langs de Kleine Soenda-eilanden.

Zoo rijk aan indrukken als elke K.P.M.-reis in onze Oost kan zijn, van de reizen op kort traject, zal de kroon toch wel spannen de route van Soerabaja langs de Kleine Soenda-eilanden om Timor heen terug naar Soerabaja.

Vanuit het drukke scheepsgewemel van onze eerste Indische havenstad gaat het door de Straat van Madoera met het sprookjesachtig mooie uitzicht op de bergen van Oost-Java, langs de merkwaardige reeks van eilanden, die, deels geklemd tusschen Java en Zuid-Celebes, anderdeels in slierten samenhangend met de Ambonsche Molukken en het Australische vasteland, behalve bekend zijn om hun van Aziatisch in Australisch overgaanden plantengroei, ook nog de belangstelling der wetenschap trekken door de geologische, zoölogische en ethnologische scheidingslijnen, die er op verschillende plaatsen dwars doorheen gaan. Het merkwaardigst zijn deze eilanden m.i. nog uit cultureel oogpunt, omdat zij door hun ligging van alle zijden onder verschillende cultuur-invloeden hebben gestaan, die als neerslag het mozaïekachtige beschavingsbeeld dezer eilanden hebben achterge-

laten. Daar hebt ge ons eenige Hindoe-kleinood Bali; daar is het veelomstreden Lombok, waar de beschavingen van Hindoe-Baliërs en Mohamedaansche Soembawareezen tegen elkander opgebotst zijn; daar zijn Soembawa en Bima, die sterk onder Makassaarsch-Hindoesche, later Mohamedaansche beschavingsinvloeden hebben gestaan, met hun oude sultanaten, ouder nog dan de thans bestaande Javaansche en Maleische vorstenlanden.

Daar zijn de talrijke eilanden van den Timor-archipel, gestoffeerd met interessante heidensche volksstammen, als daar zijn Endehneezen, Soembaneezen, Savoeneezen, Rotineezen, Timoreezen, Beloeneezen en nog zooveel andere -eezen, waarop ons zendingswerk, zoo Protestansch als Katholiek, zich meer en meer gaat afteekenen. Daar is Portugeesch Timor met de hoofdplaats Dilly, een der enkele resten van het vroegere, groote Portugeesche koloniale rijk in Azië.

Een knooppunt in de reis door den Timor-archipel is onze residentie-hoofdplaats Koepang, een klein, antiek stadje, *ville morte*, in 1613 door ons gesticht en ouder dus dan Batavia, en, nevens vele herinneringen aan ons roemrijk verleden, een bont tafereel biedend van alle volksstammen der omgeving.

Is de reis op velerlei gebied zeer interessant, wie hept is met genegenheid voor inheemsche weefsels (en daarnaast natuurlijk de zucht om ze te bezitten) — „*Soembanites*" noemde een geestig Timorman deze kwaal — komt oogen en ooren te kort om alles in zich op te nemen. Want de verscheidenheid aan textiele produkten is grooter nog dan die aan landaarden.

Het begint reeds in Boeleleng, waar de alom bekende Fatima aan boord komt en, behalve andere werkstukken van Balineesche kunstvaardigheid, ook wat weefsels bij zich heeft. Meest zijn het bonte ikats in niet altijd mooie aniline-kleuren. De befaamde dubbele ikats van Tengganan heeft zij er meestal niet bij. Als wij een klein roodzijden pakje, dat zij uit den stapel gehouden heeft, te zien vragen, blijkt het een oud, hier en daar reeds gestopt, in goud en zilver uitgevoerd wijnrood brokaatweefsel te zijn, juist een doek zooals wij ons die voorstellen uit de tijden, toen de Hindoe-beschaving in onzen archipel nog overheerschte. Tegen luttele penningen wordt hij ons eigendom, waarvoor wij, om onze keuze, een dankbaren blik oogsten van Fatima. Zij zucht dan: „zoo maakte men bij ons de doeken van zelfgewonnen zijde twee- en driehonderd jaren geleden. Die kunst verstaan wij niet meer en de zijdeteelt is reeds lang teniet".

Tusschen Bali en den Timor-archipel zou de kunst van het ikatten of „figuurknoopen" niet voorkomen en zouden de zelfvervaardigde weefsels niet belangwekkend zijn.

Deze uitspraak, die langen tijd gegolden heeft, is later gebleken in het geheel niet juist te zijn. De heidensche Doöe Donggo, die het zware bergland bewonen, dat de ruime Bimabaai ten Noorden afsluit, passen wel degelijk, hoewel op zeer bescheiden schaal, het ikatten toe. Waar overigens in Bima en Soembawa het ikatten niet voorkomt, breekt de textiele kunstzinnigheid van Bimanees en Soembawanees zich langs andere textiele siertechnieken baan. Nevens het weven in flottante scheringpatroontjes wordt hier op ruime schaal toegepast het weven met gedeeltelijk wederkeerenden inslag, een techniek, die slechts hier en daar in onzen archipel voorkomt en door den eersten beschrijver ervan, den heer Van Nouhuys,[1]) vergeleken wordt met oud-Peruaansche weeftechniek. De aldus vervaardigde kleurige en sierlijke *salampé's (selendangs)*, hebben een blanken spiegel (middenveld) en doen in hun helle kleuren (meestal rood, paars en geel) warm en gedurfd aan.

Hoewel zij over het algemeen, door de felheid hunner kleurencontrasten, niet in den doorsnee-Europeeschen smaak vallen, zullen zij voor den weefsel-liefhebber, die het warme bloed van den Bimanees er uit voelt spreken, een bron van heerlijk kunstgenot wezen. De doeken worden niet uitsluitend voor eigen gebruik vervaardigd; passagierende reizigers kunnen ze gemakkelijk op den pasar verkrijgen.

Met Soemba begint het echte Timorsche ikatgebied. Dit wordt ons wel duidelijk, als wij vóór Waingapoe, Soemba's hoofdplaats, gekomen, met pakken beladen kooplieden het schip zien opklauteren, evenals te Colombo en te Port-Said, en hun koopwaar zien uitstallen, thans de zoo gerenommeerde Soemba-selimoets. Over het algemeen is er onder het gebodene maar weinig goeds.

Slaagt ge er echter in de hulp te verkrijgen van den bij alle Timor-reizigers bekenden veeltaligen Arabier *Rachmid*, dan kunt ge voor betrekkelijk weinig geld heel goede doeken verkrijgen, sommige nog van home-spun garen.

Soembaneesch meisje

Er zijn drie soorten Soemba-doeken. Het westelijk deel van Soemba, waarin het landschap Kodi ligt, wordt bewoond door een slag Soembaneezen, dat in uiterlijk en taal veel overeenkomst heeft met Bimaneezen. Hun weefvoortbrengselen, ikatdoeken in bruin met helderblauwe geometrische figuren uitgevoerd en in de wandeling Kodidoeken genoemd, staan apart, worden weinig verhandeld en zijn dus weinig bekend. Voorts wordt op Waingapoe zelf geïkat op een schering van tokogaren in banen van verschillende kleur. De doeken zijn bont en kunnen evenals de op dezelfde wijze vervaardigde doeken van Oikoesi (de Portugeesche enclave in Nederlandsch Timor) alleen aftrek vinden onder het Inlandsche kooppubliek, tenzij misschien te eeniger tijd die bonte lappen, eventueel in andere kleurcombinaies, als omslagdoek, wat niet zou misstaan, in Europa gelanceerd kunnen worden.

De meest bekende Soemba-doeken zijn wel de geïkatte selimoets van Midden- en Oost Soemba. Volgens den heer Nieuwenkamp[2]) wordt hier niet overal geïkat, doch slechts in een twee uren gaans breede kuststrook. Is dit wellicht een aanwijzing, dat het ikatten hier nog niet lang geleden moet zijn ingevoerd? Van een oudere textiele versiering, nl. die middels flottanten suppletoiren inslag, eenige jaren geleden door den heer Goslings als een vernuftige versieringswijze beschreven,[3]) worden geen werkstukken verhandeld. Deze versieringswijze is veel bewerkelijker en geeft niet die helderkleurige resultaten, welke de Soembanees met ikatten en het gebruik van aniline-verven zoo snel kan bereiken, om welke reden zij in het ikatgebied grootendeels, zoo niet geheel is prijsgegeven. Daarmede is het met plantaardige kleurstoffen verkregen steenrood der oude doeken, thans nog voorkomende op de ook al zeldzamer wordende ouderwetsche weefsels van Midden-Timor, gedoemd te verdwijnen, wat menig vriend der Indonesische textiele kunst zal bejammeren.

Het begrip, dat tijd geld is, begint al aardig door te dringen in het achterlijke Soemba. Men verbeuzelt er niet zoo graag meer zijn tijd met het spinnen van garen, doch koopt dit liever kant en klaar in de Chineesche toko, evenals de snelwerkende aniline-kleurstoffen, daarmee heel wat tijd uitwinnende, die thans aan het ikatten en weven zelve besteed kan worden. Nu nog wat verbetering in de primitieve weefmethode en aanwending van de snellere, meer houdbare en in meer kleuren gesorteerde naphtol-verven (die de afdeling Nijverheid van het Departement van L., N. en H. voor dit doel in voorraad heeft) en wij kunnen zeggen, dat de Soemba-ikatweefkunst, met behoud van haar karakter van volkskunst en handwerk, zich geheel heeft aangepast aan moderne eischen.

Droevig is het voorwaar, dat het oude afsterft, de oude sierweefkunst en de bereiding der oude

[1]) J. W. van Nouhuys. Iets over Indische en oud-Peruaansche weeftechniek, Ned.-Indië Oud en Nieuw, 3e jaargang, pag. 33—37.

[2]) Ned.-Indië Oud en Nieuw, 7e jrg., pag. 309.
[3]) Ned.-Indië Oud en Nieuw, 5e jrg., pag. 228 e.v.

kleuren door het heengaande geslacht in het graf wordt meegenomen. We moeten echter het jonge geslacht ook een goede kans geven zich op eigen wijze in sierkunst te uiten en daarom behoort het ons tot groote vreugde te stemmen, dat een volkssierkunst als het ikatten zich regenereert en aan nieuwe tijden aanpast, zich nieuwe ontwikkelingsbanen opent. Echter zouden, vóórdat het te laat is, de oude weef- en verfwijzen [4]) nauwkeurig onderzocht en uitvoerig beschreven en vastgelegd behooren te worden. Dit wordt dan een authentiek document van cultuurhistorische waarde, een nasla-werk voor het nageslacht, dat bovendien in de toekomst heel wat napluizerij, meeningsverschil van deskundigen en onzekerheid voorkomt. Men zie slechts hoe reeds thans deskundigen op textielgebied aan de hand van de in musea geborgen produkten van Indonesische weefkunst zich het hoofd breken: of zekere doeken „kam- of niet-kamweefsels" zijn en op welke wijze de een of andere bijzondere versiering kan zijn verkregen? Het onderzoek behoort uiteraard niet beperkt te blijven tot Soemba, doch zou zich dienen uit te strekken over het geheele veld der Indonesische textiele kunsten, in de eerste plaats der sierweeftechnieken en van het ikatten.

Behalve dat voor export minder nauwkeurig werk wordt geleverd (een moeilijk geheel te voorkomen euvel), en dat slechte kleurstoffen worden gebezigd (hetgeen is te verbeteren) kleeft er aan de nieuwe Soemba-doeken vaak nog een derde hinderlijk aesthetisch gebrek: het voorkomen van geheel uit de harmonie vallende Westersche motieven als soldaten, stoombooten en vlaggen-vasthoudende heraldische leeuwen. Gelukkig worden er ook wel andere doeken gemaakt, die zich houden aan de oude versieringsmotieven. De alleroudste motieven: mannetjes, doodskoppenboomen e.d. geraken in onbruik en worden vervangen door afbeeldingen van herten, paarden, kreeften, visschen en slangen, wat naar ons aesthetisch gevoel den doeken wel ten goede komt. Het zijn deze groteske dierenfiguren, nevens de heldere, bont naast elkaar liggende kleuren, die het meest tot den Europeeschen smaak spreken. Wat een warmte straalt er bovendien uit die doeken! Ziet hoe naturel verloopt in rood, rood in zwart en hoe de fluweelige diepte van het zwart nog verinnigd wordt door de uitgespaarde figuurtjes in donkerblauw. Dit alles had niet verkregen kunnen worden op de oude, enkel in weeftechniek bestaande versieringswijze. Lijkt het mooie effect goedkoop verkregen, vergeleken met de zooveel aandacht, tijd en routine eischende geometrische of gestyleerde ikatpatronen der Dajaks en van Roti, vergeten moet niet worden, dat Soemba zich niet heeft toegelegd op zoo'n hoogstaande ikattechniek als die der Dajaks en Rotineezen, waar draad voor draad zorgvuldig wordt afgeteld, daarvoor de ikattechniek wellicht nog te kort kent, daarentegen zijn kracht heeft gevonden in groote, naturalistische figuren en brillante kleuren, welke toevallig het meest in den doorsnee-Europeeschen smaak vallen, en later zich naar dien smaak en de daardoor ontstane vraag op de markt is gaan oriënteeren. De technische superioriteit der Dajak- en Roti-ikats is onbetwist, [5]) aesthetisch hebben de Soemba-doeken gewoonlijk den voorrang in den smaak van het Europeesche publiek. En de heer Nieuwenkamp maakt zich wel velen tot tolk, waar hij de weefsels van Soemba rekent „tot het kostelijkste onder het vele schoons (te) behooren, dat onze Oost aan weefkunst biedt", [6]) hierin aansluiting vindende bij Rouffaers uitspraak, [7]) dat de Soembadoeken zijn „het allermooiste, wat niet alleen het ikatprocédé in ons geheel Indië, maar ook ver daarbuiten weet te vervaardigen".

Is het daarom niet gewenscht, dat er wat technisch en vooral artistiek toezicht komt op de Soembasche ikatweverij, teneinde deze in capaciteit en kwaliteit op te voeren, de slechte anilinekleurstoffen te verdrijven, het slecht overnemen van Westersche motieven tegen te gaan. Zou 't geen heerlijke taak wezen een artistiek volk als de Soembaneezen in zijn zoeken te leiden, zijn cultuur, inzonderheid zijn weefkunst, door deze moeilijke tijden van overgang heen te helpen, haar den weg te effenen voor nieuwen opbloei?

[4]) Zou 't niet mogelijk zijn, dat, desnoods van Regeeringswege, fabriekmatig de inheemsche plantaardige verfstof werd gemaakt en tegen billijken prijs te koop gesteld, zooals in Noorwegen geschiedt?

[5]) Vide o.a. het artikel van den heer H. F. E. Visser in Ned.-Indië Oud en Nieuw, 3e jrg., pag. 17—32.

[6]) Ned.-Indië Oud en Nieuw, 11e jrg., pag. 259.

[7]) Encyclopaedie van Ned.-Indië, 2e druk, deel II, pag. 133.

Timoreesch meisje aan het ikatraam

De lange kokervormige Soemba-vrouwensarongs kunnen wij stilzwijgend voorbijgaan. Zij zijn in de literatuur niet of weinig bekend en komen ook niet in den handel. Men kan zeggen, dat het verspreidingsgebied van lange (kokervormige) sarongs zich uitstrekt over Soemba, Flores, Savoe, Roti en West-Timor.

Die van Endeh, Larantoeka, Savoe, Roti en West-Timor zijn, in tegenstelling met die van Soemba, wel fraai geïkat.

Men heeft zich, uitsluitend op museummateriaal afgaande, wel eens het hoofd gebroken over de wijze, waarop de kleine vrouwtjes van dezen archipel de lange kokersarongs dragen, die immers veel langer zijn dan zijzelf. Hier kan men op zijn gemak die dracht beschouwen en tevens bewonderen de onnavolgbare gratie, waarmee Soemba- en Endehvrouwtjes naar Makassaarschen trant een slip van de losse zwaarvallende sarong, over den schouder geslagen, onder den arm vastklemmen. De Savoeneesche Christinnetjes dragen een kabaja, maken de sarong met een gordel om het midden vast en laten het bovendeel van de sarong als een soort overrok over het benedendeel vallen, hetgeen ook bizonder elegant staat.

Aan den overwal van Soemba, op Flores, zijn het de selimoets van Endeh, die in hun vlakindeeling en ornament vaak aan Soemba doen denken. Zij zijn echter meestal van warm-roodbruine tinten en hebben over het algemeen motieven, die veel meer gestyleerd en tot een regelmatige vlakvulling verwerkt zijn. In den handel komen vrijwel alleen de breede mannendoeken, die rustig en sober aandoen en uitnemend geschikt zijn voor tafel- en divankleed in tegenstelling met de Soemba-doeken, die om hun ornament in de lengte gehangen behooren te worden en daarom als deur- (of muur-) bekleeding meest voldoen.

Van Keo (onderafdeeling Ngada, Flores) zijn afkomstig groote in banden van donkerblauw en donkerrood verdeelde homespundoeken. De blauwe banen zijn versierd met ikatfiguren, in lichtblauw, terwijl ook door het rood donkerblauwe banden loopen met lichtblauwe ikatfiguurtjes. Hier en daar wordt het vrij sombere geheel gebroken door een streepje inslag van felkleurig (meestal oranje) importgaren. Deze doeken voldoen zeer voor allerlei doeleinden. Zij komen niet veel ter markt en vinden grif Europeesche koopers.

Van Flores zijn nog bekend de groene ikats, die ter hoofdplaats Badjawa van de onderafdeeling Ngada vervaardigd worden en een geometrische

vlakvulling vertoonen. De zeldzame exemplaren, die daarvan in den handel komen, zijn echter meestal mislukkingen. In Oost-Flores (Larantoeka, Solor) worden, voor zoover bekend, geen mannendoeken meer geïkat, doch wel de kokervormige vrouwensarongs. Meestal zijn deze in donkerroodbruine tinten gehouden met banden van geïkatte gestyleerde motieven.

De ikats van Roti, Dao en Savoe, de eilanden, die ten Zuidwesten van Timor liggen, behooren tot de mooiste, die in den Indischen archipel gemaakt worden. De Savoeneezen heeten van Soemba afkomstig te zijn. Toch hebben hun ikats niets van de Soembaneesche en moet dus de ikatkunst van Soembaneezen en Savoeneezen elk een aparten ontwikkelingsgang hebben doorgemaakt, m.a.w. de ikattechniek zich eerst na de verhuizing der tegenwoordige Savoeneezen hebben gevestigd. De Savoemannen- en vrouwendoeken zijn evenals die van Dao en in tegenstelling tot de Roti-doeken altijd in banden, versierd in ikat-figuren, verdeeld. Als oudste Savoeneesche motieven wees men mij een gestyleerde dieren-(krokodillen?)figuur en een pijlspitsenmotief aan. Jongere motieven, vooral in de vrouwendoeken toegepast, zijn geïnspireerd op Europeesche haakpatronen. Toch doen zij verre van onfraai aan, hoofdzakelijk wel door de minitieuze patroonvorming en de bizonder fraaie kleuring. Savoe heeft het mooiste, diepste zwart, ooit op ikatwerk gezien, en daarnaast het heerlijkste rood en oudblauw, alle kleuren met eigen plantaardige kleurstoffen verkregen. Iedere oudere, ervaren weefster heeft zoo haar eigen kleurmethoden, waarvan zij het geheim vaak meeneemt in het graf.

Het eiland Savoe is zóó klein, dat reeds lang de vroegere aparte volksplantingen versmolten zijn en zij elkaars ikatmotieven hebben overgenomen, zoodat het Savoe thans één stijl vertoont. Dit proces is op het iets grootere Roti nog niet afgeloopen. Daar zijn nog van elke streek, van elk radjaschap de eigen ikatstijl en ikatmotieven aan te wijzen. Die van OEnale worden algemeen de fraaiste gevonden. Opmerkelijk is de in de Roti-doeken gemakkelijk te volgen ontwikkeling van het vroegere mannetjes-motief, dat oorspronkelijk een magische, gevaar afwerende beteekenis gehad moet hebben, tot der sierlijke vlakvulling van blad- en bloemranken op de moderne OEnale-selimoets.

Overstekende naar het eiland Timor belanden wij in Koepang, dat een handels- en cultuurcentrum is voor de geheele buurt. Daar kunnen wij bij den Kasjmirschen banneling Selam en den fotograaf Jong Seng onze collectie weefsels van den Timor-archipel aanvullen en completeeren. Hier maken wij ook kennis met de mindere bekende doeken van Timor zelf, die onze belangstelling alleszins waard zijn.

De Timordoeken laten zich naar de twee groote bevolkingsgroepen van ons deel van het eiland, de Beloeneezen en de Timoreezen, in twee soorten verdeelen.

De Beloeneesche selimoets, welke uit het grensgebied van Portugeesch Timor komen, laten zich weder onderscheiden in twee typen: die met een donkerblauw tot zwart fond, welke men het meest aangeboden ziet, en die waarin bruin-rood overheerscht. De eerstgenoemde doeken zijn zeer dicht geweven en meestal, zoo niet altijd, homespun. Beide typen hebben in de lengte smalle geïkatte banden met fijne, gestyleerde patronen. De blauwzwarte zijn daarentegen boven wel eens versierd met figuurtjes in suppletoiren inslag.

Onder de Timoreesche selimoets, waarvan de Timorees er immer twee draagt, t.w. één als beenbekleeding bij wijze van kaïn en één als selimoet, vaak om het middel gerold, zijn eveneens twee typen op te merken: een kennelijk ouder type met een witte middenbaan en twee in scheringtechniek versierde zijbanen, waarvan de hoofdkleur steenrood tot sawo-bruin is, en de soms in bruin (landschap Amarassi) doch meestal in blauw (Amanoeban) geïkatte doeken, welke uit het andere type moeten zijn geëvolueerd. De steenroode zijn bij Europeanen zeer in trek, doch hebben wel eens het gebrek niet op dezelfde breedte te blijven. Indien wij een Manamas- of Amanatoen-doek bij een selimoethandelaar op den kop kunnen tikken, zijn wij wel te feliciteeren. Die typen van de oudere soort Timor-selimoets zijn beroemd om hun fijne uitvoering en komen zelden in den handel. Het witte middenveld is daarbij rijkelijk versierd met figuurtjes in partieelen suppletoiren sierinslag en aan de uiteinden afgesloten met sierweefsel. Ook de blauw geïkatte doeken hebben in de open gebleven donkere vakken vaak een versiering van partieelen suppletoiren inslag van gekleurde tokogarens, hetgeen een wonderlijk-rijk, mozaïek-achtig geheel biedt. De meest moderne Amanoeban-doeken komen bijna niet in den handel; die kunt ge echter bij den radja van Amanoeban te Niki-niki bewonderen. Daar heeft de weefster de traditioneele ikatpatronen en -kleuren verlaten en aan haar uitbeeldingsdrang den vrijen teugel gegeven in magistraal gecomponeerde ikats, vaak op gekleurde tokogarens vervaardigd, hetgeen verrassende effecten teweegbrengt. Zoo zagen wij eens composities van oranje en zwart, van blauwgroen op lichtgeel, van blauw op grijs. Het van de Timorsche hoornen lepels welbekende dubbele vogelmotief treft men op deze moderne doeken, vaak tot in het onherkenbare toe gestyleerd, weder aan. In ikat-uitvoering leggen deze doeken het af tegen Dajak- en Rotidoeken, in compositie zijn zij geheel naar den Europeeschen smaak, ofschoon niet daardoor beïnvloed.

Dit klinkt wel vreemd van doeken uit zoo'n primitief Inlandsch weefgebied. Ook hier weer schijnen dus uitersten elkaar te raken. De vraag rijst ook hier of niet met eenige artistieke, technische en economische leiding, met verstrekking van betere spin- en weeftoestellen, ruimer gesorteerde, snelwerkende en licht- en waschechte kleurstoffen, en eventueel ook garens (fijne katoenen, zijden- en halfzijden garens), met inrichting van een of meer weefschooltjes annex demonstratiezaaltjes voor oude en nieuwe werkstukken, hier een weefindustrie is te scheppen, welker producten door hun solidariteit, hun mooiheid en goedkoopte niet alleen ten volle aan de behoeften der eigen omgeving voldoen en den import van inferieure katoentjes tegenhouden, maar ook aan Europeesche aesthetische eischen beantwoorden, waardoor ook ruime afzet buiten Timor mogelijk wordt. Hier ligt een dankbaar terrein braak voor het Bestuur en het Regeeringskantoor „Textiel-nijverheid" te Bandoeng, indien zij slechts de handen ineen kunnen slaan.

Op onze vaart langs Timor passeeren wij nog wat eilanden, tezamen vormende de Wetar-Kisargroep en geografisch nog behoorende tot de kleine Soenda-eilanden, doch administratief sinds eenige jaren ressorteerende onder Amboina. Hier ikat men ook en weet men bovendien in scheringtechniek sierlijke weefsels te maken, waarin patronen van onmiskenbaar Europeeschen oorsprong zijn verwerkt. Het bekende damesmodeblad „De Gracieuse" schijnt tot zelfs in deze uithoeken gelezen en bestudeerd te worden!

Terug van onze omzwervingen zoeken wij thuis een goed plaatsje uit voor onze meegebrachte schatten. Het blijken er heel wat te zijn, die uitnemend geschikt zijn om ons *home* aan te kleeden, zelfs er een bijzonder *cachet* aan te geven. Een Bimaselampé achter den kapstok, in tweeën getornde Soemba-doeken als portières voor de deuren, een rood- en bruin Endehkleed over de tafel, een Keodoek als divankleed, een sierlijk klein Roti-kleedje over de theetafel, een Savoedoek in puntmotief voor de boekenkast, aan de lambrizeering Timor- en Roti-doeken, dan als rooktafeltje een dier merkwaardige bronzen mokko's of keteltrommen van Alor, tenslotte in een hoek op een met een antiek wijn-rood Bali-brokaat gedekten staander een prachtig fijn uitgesneden polychroom beeld van Bali, — en ge hebt met uw reisherinneringen een zeldzaam mooi Indisch interieur geschapen, ademende den ingetogen kunstzin van de vele en nog te weinig bekende volken en volkjes, die de lange rij van Kleine Soenda-eilanden bewonen.

Timor, 1929. B.

Van Week tot Week.

Dinsdag 27 Augustns tot Maandag 9 September.

Gouverneursbenoemingen. Buitenzorg. Benoemd tot Gouverneur van Djokjakarta de heer P. R. W. van Gesseler Verschuir, thans Resident van de Afdeeling Midden-Priangan.

Benoemd tot Gouverneur van Soerakarta de heer J. J. van Helsdingen, thans resident van Pekalongan.

Tegen de poenale sanctie. Batavia. Alle afdeelingen van de P.P.P.K.I. zullen 1 Sept. openbare vergaderingen beleggen ter bespreking van de afschaffing der Poenale Sanctie.

Radiogesprek tusschen Bandoeng en Manilla. Bandoeng. Langs radio-telefonischen weg werd een kruisgesprek gevoerd tusschen Bandoeng en Manilla. Niettegenstaande het vrij ernstige geruisch dat zich gedurende het gesprek voordeed, was het gesprokene toch zeer goed aan beide zijden te verstaan.

De federatie van Inlandsche vereenigingen. Het Volksraadsid Tamrin ontkent dat er verband bestaat tusschen de regeeringsverklaring omtrent contact met de Liga en het uitstel van de jaarvergadering van de P.P.P.K.I. Tot uitstel was reeds besloten voordat deze verklaring werd afgelegd. Van een strooming om het contact met de Perhimpoenan Indonesia te verbreken, was hem niet bekend.

De Semarangsche havenplannen. Batavia. In den Volksraad verklaarde de regeering, dat zij niet kan toezeggen, dat de gelden voor havenaanleg te Semarang op de suppletoire begrooting of de begrooting voor 1931 zullen worden gebracht.

Een waterloopkundig laboratorium. In den Volksraad werd een amendement-Rüchert om een som van *f* 1250.000 uit te trekken voor den bouw van een hydronamisch laboratorum, aangenomen met 29 tegen 27 stemmen.

Landbouwconsulent van Suriname. Buitenzorg. Voor vijf jaar werd ter beschikking gesteld van den Gouverneur van Suriname, teneinde aldaar te worden werkzaam gesteld als landbouwconsulent E. K. bar. v. Lynden.

Bestrijding van revolutionnaire woelingen. Batavia. Ingediend is een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht, in verband met de bestrijding van revolutionnaire woelingen. Het ontwerp beoogt, er in te voorzien, dat promotors, organisators en leiders van een opstand vaak niet vervolgd kunnen worden, omdat uitlokking of samenspanning niet kan worden bewezen; dat leiders die wel hebben deelgenomen, niet tot meer dan vijftien jaar gevangenisstraf kunnen worden veroordeeld, ook al zijn bij den opstand door anderen de zwaarste misdrijven gepleegd; en dat voor veroordeeling wegens deelneming het bezit van wapens moet worden bewezen. Voorts wordt een nieuw artikel 111bis voorgesteld, waarbij ieder die met buiten Ned.-Indië gevestigde personen of lichamen in verstandhouding staat, met het oogmerk, dien zoodanigen persoon of dat lichaam te bewegen steun te verschaffen voor de voorbereiding, de bevordering of het teweegbrengen van een omwenteling enz., strafbaar wordt gesteld.

De verscherpte strafbepalingen tegen revolutionnaire woelingen. Batavia. De voorzitter van den Volksraad benoemde in de commissie tot voorbereiding van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht de heeren Jonkman, Thamrin, Ratulangi, Blaauw en Fruin. Deze commissie zal tevens de motie-Thamrin, waarbij op afschaffing van de artikelen 153bis en ter en 161bis van het Wetboek van Strafrecht wordt aangedrongen, praeadviseeren.

Het passenstelsel. Batavia. Een motie-Soeroso, waarin een ontwerp-ordonnantie tot herziening van het passenstelsel gevraagd wordt, werd in den Volksraad aangenomen. Een motie Ratulangi, waarin wordt aangedrongen op de afschaffing van het passenstelsel in Menado, werd eveneens aangenomen, nadat een amendement is aanvaard, waarbij de regeering wordt uitgenoodigd een commissoriaal onderzoek te doen instellen, of de voor het gewest Menado afgekondigde besluiten van de regeering tot beperking van het reizen nog behooren te worden gehandhaafd en den Volksraad hierover uitvoerig verslag uit te brengen.

Een algemeene stamboek voor ambtenaren? Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. meldt een en ander naar aanleiding van een onderzoek van den heer Bodenhausen bij het Bezoldigingskantoor, in overleg met den heer Beets, hoofd van dat kantoor en anderen.

Thans heeft ieder departement, soms iedere dienst zijn eigen wijze van administratie van het personeel. Het gevolg hiervan is dat wanneer de Regeering of de Volksraad gegevens moet hebben voor bespreking van b.v. salarieering, pensioenen, diensttijden van eene bepaalde categorie van ambtenaren, die men bij alle departementen aantreft, deze per circulaire aangevraagd moeten worden, eene werkwijze, die niet alleen tijdroovend is, maar ook niet altijd volledige gegevens kan opleveren. Het doel, door den heer Bodenhausen beoogd, zou t.z.t. het best bereikt kunnen worden door de werkzaamheden, die thans op de verschillende departementen betreffende de personeelsadministratie ook op verschillende wijze verricht worden, tot het hoogst noodige te beperken en dan voor wat er verricht moet worden eene uniforme wijze voor te schrijven. Door deze inkrimping van te leveren werk kan ook inkrimping van personeel volgen voor die afdeeling der departementen, die belast is met het afdoen van „personeele zaken". Dit overtollig personeel zou dan werkkrachten kunnen leveren voor het op te richten centraal kantoor voor de administratie van gegevens betreffende de ambtenaren of beter genoemd: een centraal of algemeen stamboekbureau voor ambtenaren.

Dat deze oprichting heel veel moeilijkheden zal ondervinden is begrijpelijk; het is ook geen „peuleschilletje" om zooiets in elkaar te zetten voor de ruim 150.000 Landsdienaren, maar als zoo'n kantoor wel mogelijk is voor de 30.000 militairen die wij in Indië hebben, met hunne tallooze mutaties, waarom zou voor de burgerlijke landsdienaren dan zoo'n algemeen stamboek niet zijn samen te stellen?

De federatie van Inlandsche politieke vereenigingen en de Perhimpoenan Indonesia. Batavia. De Ver. Boedi Oetomo heeft aan de P.P.P.K.I. medegedeeld, dat B. O. de eenheid wenscht te onderhouden en te versterken en de Perhimpoenan niet wenscht los te laten als voorpost van de P.P.P.K.I. Het hoofdbestuur wijst er op, dat aan de Perhimpoenan slechts een beperkt mandaat is gegeven, en dat op de laatste conferentie der P.P.P.K.I. te Djocjakarta aan de Perhimpoenan in overweging is gegeven om een zelfstandige Liga van de nationalisten van alle gekoloniseerde en Aziatische landen op te richten ten behoeve van de internationale politiek.

Zooals men weet, behoort de vereeniging Boedi Oetomo tot de gematigdste der inheemsche politieke partijen, die van de federatie van inheemsche politieke partijen deel uitmaken. Men mag dus uit dit bericht concludeeren, dat de eenheid in de federatie is behouden gebleven en er ook eenstemmigheid bestaat ten aanzien van de voortzetting van het contact met de Indonesische vereeniging hier te lande.

Uit de mededeeling van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo blijkt verder, dat het contact met de Perhimpoenan niet beoogt, in betrekking te treden met de Liga tegen Nationale onderdrukking, die, zooals men weet, onder communistische leiding staat. Zooals men weet heeft de Indische regeering een dergelijk contact met de Liga ontoelaatbaar verklaard. De vraag blijft intusschen, of Perhimpoenan Indonesia geneigd zal zijn aan de uitnoodiging van de federatie te voldoen, om een zelfstandige nationalistische organisatie op te richten en het verband met de Liga te verbreken. Geschiedt dit niet, dan brengt de verklaring van B.O. in den feitelijken toestand eigenlijk geen verandering.

Wenschen van den Volksraad. Batavia. (Aneta). De Volksraad heeft een motie betreffende de gelijkstelling der pensioenen van militairen beneden den rang van officier aangenomen met 38 tegen 8 stemmen. Twee moties betreffende opneming in den Raad van Scheepvaart van een jurist en een scheepwerktuigkundige werden ook aangenomen. Een motie-Raep om een Hollandsch-Inlandsche commissie te benoemen tot onderzoek van de mogelijkheid om het onderwijs in de Nederlandsche taal als leervak op de standaardscholen in te voeren, werd eveneens aanvaard.

De politiek van de federatie Inlandsche politieke vereenigingen. Batavia. Soetomo schrijft in de Bintang Timoer, dat de P.P.P.K.I. nooit contact met de communisten heeft gehad. Zoolang de meest loyale vereeniging Boedi Oetomo nog niets verdachts verneemt, kan men daaromtrent gerust zijn

Indo-Europeesch Verbond en Vaderlandsche Club. Batavia. (Aneta). Het hoofdbestuur van het I.E.V. heeft als haar standpunt ten aanzien van de Vaderlandsche Club bekend gemaakt, dat een lid van het I.E.V. wel lid van de Vaderlandsche Club kan zijn, maar acht dit niet noodig en minder gewenscht.

Geen nieuwe plantersbond. Medan. (Aneta). De vergadering van assistenten heeft tot resultaat gehad, dat besloten is niet over te gaan tot de oprichting van een nieuwen bond van planters.

Zooals men weet, was onder den indruk der vermeerdering van de aanslagen ter Oostkust van Sumatra eene beweging ontstaan om een algemeene vereeniging van Europeanen, werkzaam in de cultures, te stichten, waarvan zoowel administrateurs als assistenten, doktoren en anderen, die bij de cultures werkzaam zijn, deel zouden uitmaken. In een sedert kort te Medan verschijnend blaadje, de Critiek, werd deze vorming van één vereeniging speciaal gepropageerd. Uit het thans ontvangen telegram mag worden afgeleid, dat van de vorming van zulk een nieuwen bond, die de vakvereeniging van assistenten zou moeten verdringen, is afgezien.

Vorming eener nationale fractie. Batavia (Aneta). De heer Soeroso heeft op 30 Augustus in den Volksraad medegedeeld, dat een „Nationale fractie" gevormd is.

Zooals men weet, bevat de federatie van Inlandsche politieke vereenigingen verschillende partijen, wier inzichten omtrent de te volgen politiek min of meer uiteenloopen. Herhaaldelijk is de verwachting uitgesproken, dat de federatie daarom wel spoedig zou uiteenvallen. Vooral toen van de zijde der Regeering bezwaar werd gemaakt tegen het contact der nationalisten met de Liga tegen koloniale onderdrukking, werd verwacht dat deze quaestie in de federatie verdeeldheid zou brengen. Intusschen schijnt de perscampagne, die over het contact met de Liga in de Europeesche pers is gevoerd, de inheemsche partijen juist dichter bijeen te hebben gebracht. Nadat de vorige maand reeds uitspraken van den wethouder van Batavia Thamrin en van dr. Soetomo waren geseind, waaruit bleek dat de inlandsche partijen het contact met de Perhimpoenan Indonesia wilden behouden, maar niet in contact wilden treden met de Liga, nu blijkt dat ook in den Volksraad de samenwerking der inheemschen nauwer is geworden. Reeds lang bestond tusschen de tot verschillende partijen behoorende Inlandsche leden van den Volksraad samenwerking. Deze heeft thans een officieel karakter gekregen. De Volksraadsleden, die tot de in de federatie vertegenwoordigde partijen behooren, zullen daartoe zeker wel zijn toegetreden. Of nog andere Inlandsche Volksraadsleden zich bij de nieuwe fractie hebben aangesloten moet nog worden afgewacht.

Luchtverbinding met Palembang. Batavia. (Aneta). De Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart-Mij. is 5 Sept. begonnen met een wekelijksche luchtverbinding Batavia-Palembang. De overtocht duurt 3½ uur. Den dag na aankomst wordt weer teruggevlogen.

Uit den Volksraad. Batavia. (Aneta). De Volksraad heeft gunstig geadviseerd nopens het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de Javasche Bankwet en het wetsontwerp tot herziening van het militair onderwijs, alsmede nopens de wetsontwerpen betreffende opsporing en ontginning van aardolie in de Molukken en andere gewesten, waarvoor concessies aan de Bataafsche Petroleum-Maatschappij en aan de Koloniale Petroleum-Maatschappij gegeven zullen worden, nadat een motie-Van Zalmige c.s. was aangenomen, waarin de wenschelijkheid wordt uitgesproken betreffende goedkeuring van en toezicht op den aanleg van werken ten behoeve van de scheepvaart aan de zeekust of bevaarbare rivieren.

Contact met het Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen. Soerabaja. (Aneta). Het congres van de afdeelingen in Oost-Java van den (Inlandschen) Pandhuisbond besloot, op advies van den heer Tjokroaminoto samenwerking te zoeken met het Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen voor de behartiging van de intern. belangen.

Herziening van het militair onderwijs. Batavia. (Aneta). De Volksraad nam zonder hoofdelijke stemming een motie-Van Hulstijn aan betreffende herziening van het militair onderwijs waarin als oordeel wordt uitgesproken, dat in het onderhavige wetsontwerp te veel wordt opgedragen aan een regeling bij gewoon Koninklijk besluit en aan voorschriften, uitgaande van den Minister van Defensie. Verder wil de motie, dat ten aanzien van belangrijke punten het advies van den Volksraad moet worden gevraagd en ten aanzien van gemeenschappelijke belangen de invloed van den Minister van Koloniën en van de Indische regeering niet ondergeschikt gemaakt moet worden aan dien van den Minister van Defensie.

De Arbeidsinspectie ter Oostkust. Medan. (Aneta). Naar de Deli Ct. verneemt, heeft de gouverneur van de Oostkust op grond van persoonlijke onderzoekingen een wijziging van de methode van inspectie op cultuurondernemingen voorgesteld. De gouverneur wenscht dat onderscheid worde gemaakt tusschen goed bekend staande en andere ondernemingen, die vertrouwen worden geschonken zoolang niet gebleken is, dat dit misplaatst is; dat de verantwoordelijkheid voor de op de ondernemingen heerschende toestanden gelegd worde op de administrateurs, die, indien zij in gebreke blijven, gerechtelijk vervolgd dienen te worden, terwijl eventueel gebruik dient gemaakt te worden van de bestaande bevoegdheid tot het intrekken van de plantersvergunning aan assistenten en administrateurs. Inspecties dienen niet onaangekondigd te worden gehouden en in tegenwoordigheid van den administrateur. Bezwaren van den gouverneur tegen de huidige methode zijn ook het ontbreken van contrôle op de vrijelijk rondloopende tolken en het aantasten van het prestige van mandoers en assistenten.

Wat Indië hooren wil. De dienst van de P.T.T. heeft een onderzoek gehouden ten behoeve van den Radioraad in Nederland om te weten, waaraan de Indische radio-omroep naar Ned.-Indië zal moeten voldoen. Het onderzoek leidde tot de conclusie, dat het gewenscht is de omroepstof als volgt te verdeelen: ontspanning 60, ontwikkeling 15, nieuws 15, gegevens van algemeen religieusen en algemeen politieken aard 10 pCt.

Wat de taalverdeeling betreft werd het gewenscht geacht, dat 80 pCt. in het Nederlandsch, 10 pCt. in het Maleisch en 10 pCt. in een andere Europeesche taal zal worden gehouden.

De haven van Tandjong Priok. Batavia. Het jaarverslag over 1928 van de haven te Tandjong Priok meldt, dat de teruggang van de Japansche vaart even opmerkelijk regelmatig is als de regelmatige toeneming van de Nederlandsche en Britsche vaart.

Het invoervolume is sedert 1926 met 2 procent toegenomen, de waarde in dien tijd echter met 22 procent. Het uitvoervolume is met 25 procent vermeerderd, terwijl de waarde met 10 procent achteruit is gegaan.

Gewezen wordt op de toenemende belangrijkheid van Tandjong Priok als opslaghaven van petroleumproducten.

Handelsvereeniging. Batavia. In het jaarverslag van de Handelsvereeniging wordt de voorgestelde opheffing van de Kamers van Koophandel betreurd. Hoewel de politieke toestand steeds ingewikkelder wordt en steeds meer de overtuiging gaat heerschen, dat krachtiger optreden tegen hen, die tot excessieve handelingen willen overgaan, op den duur noodzakelijk zal zijn, bleef het dit jaar naar het uiterlijk te oordeelen, rustig. De economische toestand kan zelfs, als niet alle teekenen bedriegen, gunstig genoemd worden. De daling van het aandeel, dat Nederland heeft in den handel op Indië, is niet doorgezet, doch heeft voor een, zij het ook uiterst geringe stijging, plaats gemaakt. Het statistiekrecht bracht in 1928 6.412.000 gulden op, of twintig maal zooveel als de werkelijke kosten bedroegen. De effectenmarkt was niet bijzonder levendig door de daling van de prijzen van de voornaamste producten. De totale invoer op Java en Madoera onderging, in vergelijking met 1927, een waardevermeerdering van 85 millioen.

Telegr. Aneta ontleend aan de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

ik Tentoonstelling in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.

In de Toonkamers van „Boeatan" worden, kens afwisselend, kleine tentoonstellingen gehou- n van speciale technieken der Indonesische lkskunst, welke bijzonder op den voorgrond tre- n op bepaalde eilanden of in zekere streken van n Archipel.

Na de expositie, gewijd aan de zoo hoog- ande vlechtkunst der Dajaks, waarvan de tste weken daar een keur-collectie te bewonde- n viel, wordt er nu de aandacht meer speciaal vestigd op de batikkunst, vertegenwoordigd door rschillende typische exemplaren, niet alleen af- mstig uit de onderscheiden batikcentra van Java n Madoera, maar ook van Djambi. Over deze laat- e zijn sedert kort, in dagbladen en tijdschriften a ook in deze rubriek van „Het Koloniaal Week- ad", van groote belangstelling getuigende artikels rschenen. Zoo onlangs weder in het maandblad Ned.-Indië Oud en Nieuw", waarin een desbetref- nd rapport van controleur *Van der Kam* door den er *B. M. Goslings* uitvoerig besproken wordt on- r den volgenden titel:

Een Djambische vertakking van de Javaansche batikkunst.

Op verzoek van het „Koloniaal Instituut" te Am- rdam is n.l. door het bestuur in de residentie ambi op Sumatra een onderzoek ingesteld naar uitoefening van de batikkunst, waarbij het door s veronderstelde feit gebleken is, dat in Doesoen ngah, vanwaar mooie doeken bekend zijn, niet nger dan een halve eeuw geleden de batikkunst t Java is ingevoerd.

Onder meer wordt vermeldt:

„De batikkunst wordt te Djambi nog slechts sinds eenige tientallen van jaren beoefend. Een vijftigtal jaren terug kwam n.l. een zekere *Hadji Mahébat* uit Midden-Java naar Djambi, om er zijn broodwinning te zoeken. Nog slechts weinig personen kunnen zich hem herinneren, maar wel herinnert men zich zijn vrouw: *Hadji Siti Hadidjah*, en drie kinderen, die met hem medekwamen. *Hadji Mahébat* vestigde zich in Doesoen Tengah, de middelste der, gezamenlijk „Petjina-an" genoemde, doesoens aan den overkant van de Batang-Hari (linkeroever) en behoorende tot de hoofdplaats Djambi. Al spoedig namen de vrouwen hun oude bezigheid, het batikken, weer ter hand. De benoodigde instrumenten hadden zij van Java medegebracht; eenige houtsoorten enz. voor verfstoffen konden zij ter plaatse krijgen. De vervaardigde batiks werden te Djambi verkocht, waar men reeds bekend was met de producten van deze industrie uit Java.

„Eenige Djambische vrouwen uit dezelfde doesoen waren zeer verlangend om het batikken ook te leeren. Zij vroegen H. S. Hadidjah c.s. om haar deze kunst, welke, naar verluidt, nooit te voren te Djambi beoefend was, ook bij te brengen. Laatstgenoemden wenschten echter hun monopolie te handhaven, weigerden in het begin pertinent en gaven later met opzet onjuiste inlichtingen, zoodat b.v. aangebrachte kleuren niet „pakten". Zelfs toen *Sri Pahasra*, dochter van *Pangéan Koesoemo*, een familielid van den Sultan, haar een bedrag van omstreeks 200 dollar bood, bleven zij weigeren.

„Intusschen konden zij niet verhinderen, dat de buurvrouwen hun de kunst afkeken. Vooral zekere *Mah-ni* beijverde zich om achter de gevolgde methode te komen. Zij ontzag zich niet om stilletjes een *tjanting* (het bekende kunstig vervaardigde, roodkoperen was-trechtertje, dat zelfs door den besten Westerschen edelsmid niet na te maken blijkt — Red.) weg te halen. Door een goudsmid liet zij het instrument namaken, om het daarna weer ongemerkt terug te brengen. Men experimenteerde ijverig, zocht zelfs „*akals*" (kunstgrepen), en eindelijk was men zelf ook de kunst meester. Een van de trouwste medewerksters en leerlingen was *H. Siti Rasimah* en genoemde twee vrouwen verbreidden later het batikken verder in Doesoen Téngah. Buiten deze doesoen zijn er slechts enkele vrouwen in de Petjina-an, welke het batikken beoefenen.

„Op een eigenaardige bijzonderheid worde hier gewezen: men heeft n.l. geen kans gezien, om de op Java zoo bekende roode kleur [1]) op de doeken aan te brengen! En dit, waar rood één van de bekendste inheemsche kleuren is. Ook de nog in leven zijnde afstammelingen van *H. S. Hadidjah* verwerken geen rood in hunne doeken.

„De heer Goslings noemt de uit Doesoen Tengah verkregen doeken bijna alle ware pronkstukken van batikarbeid, — de foto's in het tijdschrift kunnen er reeds van overtuigen — zoowel wat het patroon, als de zeldzame pracht en harmonie van kleuren betreft. De eerst van Javaansche vrouwen afgekeken kunst wordt thans reeds door drie à vier Djambische geslachten naar eigen trant beoefend. Aanvankelijk werden doeken vervaardigd voor leden der vorstenfamilie, later ook voor aanzienlijke en gegoede personen, zooals ook nu nog het geval schijnt te zijn."

In de Toonkamers van „Boeatan" zijn enkele dezer fraaie *Djambi-batiks* niet alleen ter bezichtiging, maar ook te koop gesteld.

Daar de toegang tot de tentoonstelling op iederen werkdag van 10 uur v.m. tot 6 uur n.m. vrij is, zijn belangstellenden in de gelegenheid hetgeen zij over deze voor velen eerst sedert kort ontdekte batiks gehoord en gelezen hebben, aan origineele stukken te toetsen en tevens vergelijkingen te trekken tusschen deze en de andere, welke op Java en Madoera vervaardigd zijn.

En ook tusschen laatstgenoemde doeken onderling zijn opvallende verschillen waar te nemen. Immers onderscheiden de Madoereesche batiks zich veelal door haar terra-cotta-roode kleur en haar minder streng gestyleerde teekening, welke beide eigenschappen voor vele liefhebbers een groote aantrekkelijkheid hebben.

Eigenaardig zijn ook de batiks uit de Soendalanden, speciaal van Tasikmelaya, waarin een chocolade-achtig bruine kleur overheerschend is, welke, volgens sommige kenners, toegeschreven wordt aan de ijzerhoudendheid van het water in die streken. De motieven verraden dikwijls Chineeschen invloed, zoo o.a. de hoofddoeken met het *balagbag* (wolken)-motief in zwart en rood, welke in de voorzaal van Boeatan, als tafelkleedjes dienst doen.

De Lassemsche batiks zijn te onderkennen aan de kleine donkere stipjes, regelmatig over het lichte veld *(latar poetih)* verspreid, welke te danken zijn aan speldeprikken in de het katoen bedekkende waslaag aangebracht, vóór de blauwverving, ten einde de gewenschte verlevendiging aan het *fond* te geven.

Ook de batiks uit kampong Karet, in de buurt van Batavia, vooral de mooie, oude exemplaren, zijn dadelijk te herkennen aan haar heldere, maar tegelijk diepe kleuren, veelal in geometrische motieven verdeeld. Deze zijn niet minder levendig en vroolijk van tint dan de vermaarde Pekalongansche, welke helaas zoo dikwijls onder zeer laakbaar Westerschen invloed hebben gestaan, o.a. kenbaar uit de overname van borduurpatronen uit Europeesche modebladen, b.v. naturalistische Vergeet-mij-nietjes en Anjers of de weergave van het Nederlandsche wapen, zóó, dat dit juist op het zitvlak van den sarongdrager te zien komt!! De technische uitvoering van een en ander laat meestal niets te wenschen over, zoodat de doeken in dit opzicht het dikwijls zeer hooge werkloon ten volle waard zijn, maar artistiek staat dit werk op veel lager peil, zoodat te hopen is dat de eigen, aangeboren, Indonesische goede smaak eerlang ook daar weder de overhand moge krijgen. De Pekalongansche kleurenpracht is terecht vermaard; een diepgroene tint, als het geheim was van de beroemde batikster mej. Franquemont is nimmer geëvenaard.

Zeer fraai, hoewel wat eentonig van kleur, zijn

1) Bedoeld wordt zeker de intens bruine *sogan*-kleur, want juist roodachtig bruine kleuren zijn in de Djambibatiks wel aanwezig. — Red.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

KUNST en ONTSPANNING

de wit en blauwe Cheribonsche batiks, uitmuntend in fijnheid van teekening en uitvoering; ook de Soerabajasche en Semarangsche hebben haar speciale waarde, maar ontegenzeggelijk heeft de batikkunst haar hoogtepunt bereikt in de Vorstenlanden, bij de hoven van Solo en Djocdja, waar dit vrouwenhandwerk in den waren zin „van vorstelijken bloede" was en nog steeds is.

Boeatan staat in betrekking met vele talentvolle batiksters in die streken, o.a. ook met de batikvereeniging, door *Pangeran Soerjodiningrat* te Djocdja gesticht, en kan den bezoekers van Heulstraat 19 prachtstukken op dit gebied toonen in de meeste verschillende afmetingen, onderscheiden kleurschakeeringen van blauw en bruin en allerlei variaties der al-oude, beroemde Vorstenlandsche patronen, welke steeds levend zijn gebleven.

Een bezoek aan deze tentoonstelling kan niet warm genoeg worden aanbevolen.

Onder de „Indische Berichten" vermeldden de dagbladen onlangs de volgende verblijdende tijding:

> „De nijverheidsconsulent ir. Raden Mas Pandji Soerachman Tjokroadisoerio zal de leiding op zich nemen van het batikproefstation, dat te Jogjakarta zal worden opgericht en waarvoor reeds een gebouw is ingehuurd."

In elk geval is dit feit een heugelijk bewijs van belangstelling der Nederl.-Indische Regeering voor de inheemsche batikkunst.

Moge deze er in ruimen kring, zoowel op artistiek, als op economisch gebied door worden gebaat!

Met groot verlangen zien wij de resultaten er van tegemoet.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Uit *Timboel*, algemeen tijdschrift voor Indonesië, van 1 Juni:

Waar men het daglicht schuwt.

De Vereeniging voor Koloniale Studiën is voornemens in den loop van dit jaar een congres te organiseeren en dit in hoofdzaak te wijden aan de bespreking van den invloed der grootlandbouwindustrie op den Inlandschen landbouw en de volkswelvaart. De Vereeniging voor Koloniale Studiën is een wetenschappelijke vereeniging, die in den eersten tijd van haar bestaan elk jaar een congres hield, waar verschillende koloniale problemen, Indonesië rakende, behandeld werden.

Toen Prof. Treub hier in 1925 voor het eerst voet aan wal zette en nog geen kans had gezien door compromittant onbevoegde leekenpraatjes over deze landen zijn eigen renommée van wetenschappelijkheid jammerlijk te knauwen, toen heeft het bestuur van „Koloniale Studiën" zich gehaast, dezen dienaar van het grootkapitaal te verzoeken voor hare vereeniging een reeks wetenschappelijke lezingen te houden.

De Professor accepteerde dit, maar stelde de voorwaarde dat er géén gelegenheid tot debat zou gegeven worden. Daarvan maakte de Hooggeleerde toen gebruik om op tendentieuze wijze het Staatsbedrijf, de Staatsexploitatie van Spoorwegen, te lijf te gaan. Evenals bij de schandaal verwekkende lezing die hij kortgeleden heeft gehouden voor de studenten van de Rechtshoogeschool, was de wetenschap in dat eerdere geval verre te zoeken en totaal bedolven geraakt onder 's mans politieke tinnegieterij.

De rechtsche Indische pers juichte den „grooten wetenschapsman" meerendeels toe, al kon men later naar aanleiding van zijn hoogst dilettantische schrijverij bijvoorbeeld heel onvriendelijke oordeelvellingen van den heer Zentgraaff lezen.

Niemand had veel aardigheid aan dit malle geval: De broodheeren van den heer Treub vonden zich met dezen voorvechter eigenlijk nogal bekocht.

Hoe dit zij, de Vereeniging voor Koloniale Studiën, die de bedoelde serie van lezingen georganiseerd, Treubs fratsen dus als het ware gesanctioneerd had, werd méé aansprakelijk gesteld. Ze raakte eenigszins in discrediet.

Hare gebruikelijke congressen bleven achterwege; de vereeniging bepaalde zich voorloopig tot de uitgave van haar zeer ongelijkwaardig tijdschrift.

Onder invloed van jongere krachten is de vereeniging echter sedert kort weer tót activiteit gekomen en stelde nu een brandend vraagstuk, dat van den invloed van het uitheemsch bedrijf op het economische leven van Indonesië en zijn volk, aan de orde als onderwerp voor het a.s. congres.

Op dit bericht toog de voorzitter van het Suikersyndicaat op reis uit Soerabaja naar Buitenzorg, om ... den Directeur van het Departement van Landbouw (Nijverheid en Handel) te bewegen den landbouwconsulenten te verbieden deel te nemen aan dit door de suikerindustrie niet gewensch tournooi. Maar de Grootmogende vertegenwoor ger van het Koloniale Grootkapitaal kreeg, wat m noemt: de pin op den neus. Al veranderen die he ren en hun pretenties zelf maar weinig, de tijd waar we in leven zijn toch wel een klein beet veranderd. Op „Landbouw" te Buitenzorg tro niet meer als indertijd een gewezen suikeradmini trateur die aan „zijn" ambtenaren op poene va een ambtelijken nekslag verbood tegen „de Suike ook maar te kikken. De huidige Directeur van L N. en H. vond geen termen om op het verlang der suikerheeren in te gaan.

Maar het Hoofdbestuur van het Suikersyndica wist wel raad. Thans wordt het congres bedrei met ... een boycott. En de dienstwillige pers beg onder de hand al een campagne, ingeleid door d heer Zentgraaff, tegen het congres.

Ziehier een treffend staaltje van angst voor h bekend worden der werkelijkheid.

Deze groote industrie, ze is blijkbaar dóódsb nauwd voor de bedoelde groep deskundigen, lied die over hare beteekenis voor het Inheemsche leve kunnen oordeelen en die niet haar brood eten, *ni van haar afhankelijk zijn!*

Uit deze jongste, tweeledige poging om de mérites van haar bedrijf aan het oordeel eener objectieve openbaarheid te onttrekken, spreekt dezelfd angst, die zich zoo onvrijwillig-komiek uitte in d notulen der hoofdbestuursvergadering van he Suikersyndicaat, waar we onlangs, in trouwe, gée passender plaats voor wisten te bedenken dan di van een (amusant) feuilleton.

De wáárheid, Mijne Heeren! laat zich niet op sluiten, door geen getraliede vensters en door gee Menadoneesche portiers. Maar, onze lezers hebbe gezien, de door het Suikersyndicaat vertoond farce had toch één ernstig moment. Aan het ein namelijk, waar ter sprake kwam het „misbruik"(! dat er te Genève zou (kunnen) gemaakt worde van gegevens aangaande de arbeidstoestanden in de suikerindustrie hier te lande.

Iemand opperde zelfs de vraag of het niet bete ware verdere verzoeken door het Binnenlandsch Bestuur om inlichtingen over arbeidstoestanden, te *weigeren.*

Men zal zich herinneren dat nog onlangs de sociaal-democraten hier te lande in hun nota voo den heer Albert Thomas hebben gewezen op den abnormalen, den onduldbaren toestand, dat de Regeering geen eigen inlichtingsorganen, geen arbeidsinspectie voor Java heeft en dus *moet* afgaa op de gegevens die de groote werkgevers zelf *verkiezen* te geven.

Dat het werkelijk tot een weigering zou kunnen komen om gegevens te verstrekken, gelooven w niet: De heeren zijn slim genoeg en ze zullen on getwijfeld beseffen dat het bij weigerachtigheid een klein kunstje ware hun een wettelijke verplichting tot het geven van de ruimste gegevens aangaande de arbeidstoestanden op te leggen.

Maar wat een gróóte kunst is: nauwkeurig te schatten *welke* mate van vertrouwen de thans door hen, onverplicht, verstrekte of gepubliceerde gegevens precies verdienen.

We kunnen ons best voorstellen dat, als het er op aankomt, de heeren aan het „vrijwillige" produceeren van (niet wel controleerbare) gegevens verreweg de voorkeur geven boven een inwinning van de gegevens door competente en onafhankelijke overheidsorganen. Thans is er immers de aangename kans eventueele iet of wat gênante gegevens wat te elimineeren, de „waarheid" eenigszins te fatsoeneeren, te styliseeren, haar wat aan te kleeden en bij te werken met bedak, met rouge en lippenstift.

Náákte en ongeschminkte waarheden zijn uit den aard dikwijls eenigszins choquant. Uit zuivere menschenmin moet men ze liever *niet* los laten rondloopen en zeker niet te Genève!

Meent iemand dat wij een nuttige en respectabele industrie klakkeloos bekladden, dat ze in blanke duivenonschuld nooit aan dergelijke zwarte slechtigheden heeft gedacht .... ? ? !

Wie weet, mogelijk valt over die onschuld nog wel eens een boekje open te doen!

In ieder geval, men heeft het uit de jongstgepubliceerde notulen gezien, men ziet het nu weer aan dat gesaboteerde congres: heel erg bemint „de Suiker" de objectieve openbaarheid niet; zelfs niet de wetenschappelijke.

Maar wat zal het Bestuur van de Vereeniging voor Koloniale Studiën nu verder doen? Wijken voor „de Suiker"?

En wat *kan* het doen?

Koloniale psychologie.

Toen vorig jaar het aangekondigd bezoek van Z.M. den Koning van Siam voorloopig afsprong, naar verluidde door meeningsverschillen omtrent het ceremonieel waarmede de ontvangst en de reis hier te lande gepaard dienden te gaan, zwegen wij, omdat het ons welhaast ongeloofelijk voorkwam dat de huidige Gouverneur-Generaal, die zelf steeds in zijn contact met de Oosterlingen zich volgens hoffelijke etiquette gedraagt, bezwaren zou hebben om dezen Oosterschen koning te geven wat des

konings is. Te meer daar Z. E. indertijd als gezant in Japan immers als het ware dagelijks in de schaduw van de hooghartigste oostersche majesteit heeft geleefd.

Evenwel, deze kwesties zijn thans beslist: Zijne Siamsche Majesteit zal met dezelfde statie ontvangen worden, als ware hij een koning uit Europa.

De geniepige koppigheid, waarmede sommige kranten hier, bij de aankondigingen betreffende het bezoek, den Siamschen koning Zijne *Hoogheid* en niet Zijne *Majesteit* bleven noemen, achtten wij overigens wel kenmerkend, maar niet de moeite van een reactie waard.

Nu echter, bij het onlangs gehouden Pacific Science Congress ten opzichte van de Oosterlingen een geesteshouding is aan den dag gekomen die met elke, ook Westersche wellevendheid tegenover gasten strijdt, en, naar de couranten berichten, onderscheid is gemaakt tusschen Westerlingen en Oosterlingen bij de ontvangst, reisaccomodatie en huisvesting, nu is spreken geboden.

Wij weten dat de Regeering, Z. E. de Gouverneur-Generaal, toen het onheil al geschied was zich moeite gaf om het gemis aan tact van het P.S.C.-comité te cacheeren en te sauveeren.

Men zal allicht zeggen dat het Congres-comité zijn tactloosheden geheel *onwillekeurig, zonder opzet* beging.

Des te erger! Westersche psychologen hebben ons geleerd dat zich in de dingen die iemand „per ongeluk", tegen zijn zin, doet, juist zijn *diepste* instincten onthullen.

Men is, „bij vergissing" zijn aloude koloniale instincten volgende, dien Aziatischen gasten tegemoet getreden met dezelfde hoovaardij als de Indonesiër dag in dag uit krenkend moet ondervinden.

Men is zich misschien wel „bewust" geworden dat de tijden veranderd zijn en zekere égards jegens de gekleurde rassen onvermijdelijk worden. Maar ..... het verraderlijke onderbewustzijn weet daar zoo niet van af!

Eén zoo'n ongecontroleerde uiting van den in het onderbewustzijn der koloniale blanken levenden hoogmoed doet den Hollandschen naam in Oost-Azië veel kwaad.

De houding zulker Westerlingen is er stellig géén van geestelijk gezag. En zulke eigenaardige uitvloeisels der psychologie van koloniale volken mochten wel eens door een wetenschappelijk congres tot onderwerp van psycho-ethnologisch onderzoek gemaakt worden.

In ieder geval, het Nederlandsche moreele gezag heeft door deze historie een leelijken knauw gekregen.

China's invloed op de Wereld (!)

Uit het Chineesche blad *Ho Suk Min Kok Yit Po* van 13 en 14 Mei, geven wij hieronder weer de rede door een der Chineesche gedelegeerden op het Pacific Science Congress gehouden op een feestmaal bij den Chin. Consul-Generaal en welke van een niet gering gevoel van nationalen trots getuigt:

De invloed van onze Overzeesche broederen in het buitenland dwingt ons eerbied af. Gedurende de Ming-dynastie reisde een Chinees reeds naar het Z.-W. van Afrika, wat de Europeanen te dien tijde niet konden doen. Gedurende de Ching-dynastie dreef Coxinga de Hollanders uit Formosa. Dit toont dat de Chineezen de buitenlanders kunnen verslaan. Ook nu hebben de Chineezen hier nog grooter economische macht dan de buitenlanders. De materieele beschaving der Europeanen wint het thans echter van alles. Toch bestaat de economische kracht van de Overzeesche Chineezen nog steeds. Met de beschaving van China kan die van geen land ter wereld vergeleken worden. Het examensysteem werd door het Westen van ons overgenomen en toont onzen politieken invloed. De philosoof Ku Mung Ming, die een heel gewoon man was, werd door de Duitschers een Oostersche wijze genoemd. Dit toont onzen philosofischen invloed. Ook op het gebied van archeologie en geologie hebben we de laatste jaren veel gepresteerd. Gedurende de laatste twee jaren werkt de revolutie met succes en de geheele natie is gedoopt met de Drie Volksprincipes van Dr. Sun en gekant tegen de verdrukking, die van de buitenlanders geleden werd. De toekomst is dan ook schitterend. Binnen 30 of 50 jaren zal China een beschaafd, sterk land zijn. Ofschoon Japan een imperialistische agressor is, heeft het op het gebied van wetenschap veel te beteekenen. Het trok ook de aandacht van de wereld door de grootsche ontvangst op het 3e Pacific Science Congress aan de deelnemers bereid. Ook de Hollandsche regeering stelt pogingen tot een goede ontvangst in het werk. China moet ten behoeve van de rassen in Azië zich inspannen om aan de onrechtvaardige practijk, dat de Westerlingen het Oosten verachten, een einde maken. De Maleiers behooren ook tot een Oostersch ras. Onze broederen moeten hen beschaafd maken en door een geest van gelijkheid en wederkeerige hulp medewerken om de glorie der Oostersche rassen te verhoogen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

Inhoud v. h. Sept.-Nr. Bezoek aan St. Louis, het leprozen-eiland in de Marowijne, melaatschen-etablissement van de Fransche strafkolonie St. Laurent, Fransch Guyana, door F. S. Schuitemaker, arts. — Treef en lepra in Suriname, door Dr. H. D. Benjamins. — Het sprookje van een goudland, door Joh. F. Snelleman. — Rede door den Gouvern. v. Suriname, Dr. A. A. L. Rutgers, op 14 Mei 1929 uitgesproken ter opening van de zitting der Kolon. Staten. — Rede door den Gouvern. v. Curaçao, Ir. L. A. Fruytier, op 14 Mei 1929 uitgesproken ter opening van de zitting v. d. Kolon. Raad. — Bibliographie. — Uit de Pers.

Koloniaal Tijdschrift

September '29. Samenstelling van regeerorganen in het staatsrecht overzee, door Prof. mr. C. v. Vollenhoven. — De officieele Gouvernementsrechtspraak en de proatin-adat, door Dr. W. v. Royen. — De Ind. dorpsgemeenschappen in Zuid-Sumatra, door Th. O. B. Günther. — Iets over eleutherogamie bij Karo-Bataks, door Dr. W. Huender. — Agrarische regelingen op het Maleische schiereiland, door A. G. Deelman. — Ngroewat, door Dr. J. W. A. de Stoppelaar. — Kroniek-Literatuur (H. C. A.).

Koloniale Studiën.

Inh. v. Afl. No. 3 (Juni). Indonesische Volksbanken, door Dr. J. H. Boeke. — Hoe moet de Indische Gemeente meer contact krijgen met haar inheemsche bevolking? door J. J. G. E. Rückert. (Gedeelt. inhoudsopgave).

Economische beschrijvingen

II, met kaart. Enkele gegevens omtrent den econom. toestand van de Kaloerahan Sidoardjo (district Kabonongan, Regentschap Bantoel, Afd. Jogjakarta, door Dr. L. Adam (Deel I).

De Indische Gids

van September bevat het portret van Z.Exc. S. de Graeff, Minister v. Koloniën. Inhoud: Jan Pietersz. Coen, † 1629—21 September—1929, door G. B. J. van Heuven. — Het koloniale arbeidsvraagstuk in het Institut Colonial International te Brussel, door Mr. Dr. W. M. G. Schumann. — Staatkundig beleid en bestuurszorg in N.-I., door A. D. A. de Kat Angelino, door Dr. (Mr.) I. A. Nederburgh. — Een tentoonstelling van „het Koloniale Boek", door Johan Koning. — Tanganyika en de Volkenbond, door George Nypels. — De Tarievenpolitiek en de Grondwetsherziening van 1922, door Otto Oprel, ec. cand. — Naschrift, door A. de Graaff. — Voorts de gewone rubrieken.

Nederlandsch-Indië, Oud en Nieuw.

Inhoud van afl. 5: Dr. Paul Wirz, het eiland Saboroet en zijn bewoners. — B. M. Goslings, het batikken in het gebied der hoofdplaats Djambi. — J. A. Loebèr Jr., Woningbouw en Architectuur in Nieuw-Guinea (vervolg). — Boekbespreking.

De Indische Verlofganger.

van 6 Sept. Op de eerste pagina de portretten van den heer D. v. Geuns, benoemd R.O.N.O. en van mevr. v. Geuns—Langeveld. — Zendelingen in Indië, door S. Kalff. — Het te-water-laten van het M.S. „Baloeran" v. d. Rott. Lloyd.

Locale Belangen.

Bijlage van aflevering, 1 Augustus. Mededeeling No. 75. Verslag v. d. 17de jaarvergadering der Vereeniging van dien naam en van het 19de Decentralisatie-Congres, gehouden te Semarang op 10 en 11 Mei 1929.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

Het September-No. behelst o.m.: Het 4e „Pacific Science Congress", gehouden te Batavia en Bandoeng van 16—25 Mei j.l., door J. P. Kleiweg de Zwaan.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

In het No. van 27 Juli o.m.: De koffiecultuur in Belgisch-Congo en Systematische veldproeven bij thee en bewerking der resultaten.

Korte Berichten

voor Landb., Nijverh. en Handel. In het No. van 3 Aug. Onder de „Mededeelingen van verschillenden aard": Econ.- en handelsberichten. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 2e kwartaal van 1929. — De Chineesche Katoennijverheid. — De rubbermarkt gedurende Mei 1929.

De Indische Culturen (Teysmannia).

Het 1 Aug.-No. bevat o.a.: Hoe de Brazilianen koffie verhandelen, door Dr. A. de Quecroz Telles, met 2 foto's. — De invloed van verschillende bemestingen op de kwaliteits-eigenschappen van Tabak. Lezing van Ir. D. Tollenaar.

Economische Statistische Berichten.

Het No. van 4 Sept. bevat o.a.: De Indische middelen over Mei 1929.

Neerlandia.

Maandblad van het Algemeen Nederl. Verbond. In het No. van September onder „Suriname": Brieven uit Paramaribo I en onder „Boekbespreking": The Dutch in Ceylon.

De Indische Mercuur

van 4 September: Kinderarbeid in de Vorstenlandsche tabaksindustrie, door Mr. Cecile Rothe. — Geschichte des Zuckers, besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De cultures ter Oostkust van Sumatra. — Voorts Kultuurberichten enz.

De Indische Post.

van 3 Augustus opent met Indië en de verkiezingen in Nederland (Onze meening).

Zending- en Missieperiodieken.

De Zendingsbode, Augustus, Maandbl., Orgaan v. h. Centraal-Comité voor de zending der Ind. Kerk, gevestigd te Batavia.

September-No. Medisch Missie-maandblad, Officieel orgaan v. h. Medisch Missie Comité.

September-No. „Een vaste burg is onze God". Getuigenissen en berichten uit de Luthersche Kerk. Orgaan v. h. Nederl. Luth. Genootschap voor In- en Uitwendige Zending.

September-No. „St. Claverbond". Uitgave der P.P. Jezuïeten ten bate hunner missie op Java.

BOEKAANKONDIGING.

In en om het Chineesche kamp. Zij wier belangstelling uitgaat naar de bevolkingsgroep in Indië, welke reeds vanwege de econ. functie door haar in ons maatschappelijk leven vervuld, de aandacht zoozeer verdient — de Chineezen — zullen met genoegen kennis maken met het in het begin van dit jaar verschenen populair-wetenschappelijk werk, waarvan de titel hier is aangegeven. De schrijver is de heer Moerman Jzn. De heer J. Hardeman, Dir. v. Onderwijs en Eeredienst, scheef een voorwoord, waarin hij wijst hoe met dit boek een aanvulling verkregen is van een sterk gevoelde leemte bij het lager onderwijs. Deze typografisch goed verzorgde uitgave, gedrukt op de Landsdrukkerij te Weltevreden, lag ter bezichtiging op de tentoonstelling van het koloniale boek, in Den Haag, van 25 Juli—10 Augustus gehouden. De sierlijke roode band is van P. van Steenderen, de teekeningen meest alle van leerlingen van de Holl.-Chin. kweekschool te Meester-Cornelis. Als bijlage een lijst der Nijverheids-ondernemingen in N.-I. gevestigd volgens het adresboek van de Ned.-Ind. Nijverheid.

„Succès", Holland's Efficiency Maandblad, Balistraat 74, Den Haag, heeft een merkwaardig boekje het licht doen zien: „De geboden van het succès" van Charles M. Schwab, den Amerikaanschen Staalkoning. In vertaling van Alfred Rodriques. Het bevat de voorwaarden om in het leven — zakenleven — vooruit te komen. De titel wijst er reeds op. Veel verkocht en gelezen, vooral in Amerika en in Duitschland zal deze goede vertaling ook hier te lande haar lezers wel vinden, bevattende het boekske aardige en oorspronkelijke werken en raadgevingen.

„De Nederlander onder de Inlanders in Nederlandsch-Indië", door W. Rijkee Mz., oud-Hoofdonderwijzer in Ned.-Indië (Uitgever W. Rijkee Gz., Rotterdam) is een zeer nuttig boekje ten dienste

van hen die zich naar de Tropen begeven, maar ook wel voor degenen die daar nog niet te lang gevestigd zijn. De zeden en gewoonten van de inheemsche bevolking te leeren kennen is een eerste eisch voor hen die zich in de nieuwe omgeving hebben in te leven en het middel om groote moeilijkheden en bittere teleurstellingen te ontgaan. Na een inleiding, waarin reeds dadelijk behartigenswaardige wenken volgen een zestal hoofdstukken (onderverdeeld) over zeden en gewoonten, godsdienst, karakter, gemoeds- en verstandshoedanigheden van den Inlander, ook z'n maatschappelijke en physieke hoedanigheden. Ook de „onhebbelijkheden" van den Inlander zoowel als de „fouten" van den Nederlander vinden bespreking in een werkje uit hetwelk nog menigeen profijt kan trekken.

Ter leestafel.

a. „Amsterdam—Batavia door de lucht", een geïll. propagandaboekje, vervaardigd door het Hoofdbestuur der Posterijen, Telegr. en Telefoon, in samenwerking met de K.L.M., ter bevordering van het luchtpostvervoer. (Niet in den handel).

b. Het Jaarverslag 1928 van het gesticht „Oranje Nassau" te Mageiang (Stichting Joh. v. d. Steur).

Suriname.

In aansluiting aan ons nummer van 22 Augustus ontleenen wij aan „De West" van 26 Juli het volgende:

„De geruchten omtrent het binnendringen van Brazilianen op Surinaamsch grondgebied hebben een alleszins bevredigende oplossing gekregen. Er is in beginsel besloten, dat een gemengde expeditie de grens zal vaststellen tusschen Suriname en Brazilië. Onlangs heeft de Gouverneur bericht gekregen dat vanwege de Braziliaansche regeering eenige personen naar het grensgebied zijn gezonden, ten einde eenige voorbereidende maatregelen te nemen, in verband met de later uit te zenden gemeenschappelijke expeditie. In verband daarmede heeft de districtscommissaris van Marowijne, die onlangs naar het achterland een reis maakte, in opdracht van den gouverneur aan de plaatselijke bevolking verzocht eventueel alle medewerking te verleenen aan bedoelde Braziliaansche expeditie."

Die „bevredigende oplossing" moet men cum grano salis opvatten. Er is natuurlijk geen bezwaar tegen om eenige heeren toe te staan op ons gebied „voorbereidende maatregelen" te nemen, in verband met de later uit te zenden gemeenschappelijke expeditie ter afbakening van de grens. Maar zooals wij vroeger reeds aantoonden, moet er nog heel wat gebeuren vóór de beide regeeringen tot het uitzenden van een gemeenschappelijke expeditie kunnen overgaan.

Wij vertrouwen dat onze regeering het aantal blunders, bij de behandeling van de Surinaamsche grenskwesties begaan, niet met een nieuwen blunder zullen vermeerderen. Na de arbitrale uitspraak van Parijs op 4 October 1899 in het Britsch-Venezuelaansche grensgeschil gaf onze regeering aan de Britsche regeering te kennen dat zij zich niet gebonden achtte door de incidenteele uitspraak van het scheidsgerecht dat de Koetari-Koeroeni de grens was tusschen Britsch-Guiana en Suriname. Terecht hield onze regeering de New River voor de grens. De Britsche regeering wees op geheel ondeugdelijke gronden dit standpunt af. Daarmede was natuurlijk de kwestie niet beslist, zoodat wij nog op hetzelfde standpunt staan als in 1899.

Nu is er niet zoo heel veel inzicht voor noodig om in te zien dat wij onze grens met Brazilië niet kunnen afbakenen, zoolang de kwestie New River of Koetari-Koeroeni niet is opgelost.

Hoe het daarmede staat houdt onze regeering stipt geheim.

Vlotten de onderhandelingen met het Foreign Office niet, dan heeft onze Minister van Buitenlandsche Zaken te Genève een prachtige gelegenheid om met den daar eveneens aanwezigen Britschen Minister van Buitenlandsche Zaken bij een gemeenschappelijke lunch de zaak ter sprake te brengen. De atmospheer is daar gunstiger dan te Londen.

Om nu even terug te keeren tot het bericht van „De West".

In opdracht van den Gouverneur heeft de Districts-Commissaris van Marowijne aan de plaatselijke bevolking verzocht alle medewerking te verleenen aan de Braziliaansche expeditie.

De „plaatselijke bevolking". Wie bedoelt men daarmede?

Het schijnt ons niet overbodig dat de heeren in Suriname kennis nemen van Fransen Herderschee's *„Verslag der Tapanahoni-Expeditie"*, van de Goeje's *„Verslag der Toemoekhoemak-Expeditie"*, en van het laatste gedeelte van het Verslag der Expeditie-Stahel.

* * *

De Gouvernements-Secretaris deelt aan de Surinaamsche bladen mee, dat, volgens telegrafisch bericht uit Buitenzorg, naar Suriname gedetacheerd zullen worden de landbouwconsulent eerste klasse W. E. K. Baron van Lijnden en de adjunct-landbouw-consulent Padmonisastro. Laatstgenoemde vertrekt 21 October van Amsterdam, terwijl verwacht wordt, dat ook de eerstgenoemde vóór het einde van dit jaar in Suriname zal aankomen.

Dezelfde ambtenaar deelt verder mede, dat met de Oranje Nassau, die 30 Augustus van Amsterdam zou vertrekken, worden verwacht de heer Grader, bestemd om benoemd te worden tot districts-commissaris en de heer Bünzli, bestemd om op te treden als entomoloog bij het Landbouwproefstation.

De heer Grader, oud-kapitein van het Ned.-Ind. leger, was laatstelijk gedurende vijf jaar gewestelijk secretaris in de residentie Soerakarta; de heer Bünzli studeerde landbouwkunde en entomologie in Zwitserland en daarna korten tijd in Wageningen.

* * *

„Suriname" van 6 Aug. schrijft:

„Hier ter stede is opgericht de Arija Samaj (Arisch kerkgenootschap) welke zich tot den Gouverneur heeft gewend om zedelijk erkend te worden. Dit Hindoesch kerkgenootschap is gevestigd in verschillende Britsche koloniën en belast zich ook met het onderwijs aan kinderen."

* * *

Daar de diepboringen, welke in Nickerie worden ondernomen door de Surin. Oil Cy., niet afgeloopen zijn (terwijl de vergunning tot onderzoek deze maand verstrijkt) heeft het Surinaamsch gouvernement, naar „De West" verneemt, zich bereid verklaard een wijziging voor te stellen in de petroleumverordening, waardoor de termijn van het onderzoek kan worden verlengd.

* * *

Wij lezen in „De Banier" van 26 Juli:

„Blijkens een bericht in de Daily Argosy is zekere Mr. Samuel F. Bell, een uitstekende oliedeskundige van de Vereenigde Staten van N.-A., op 9 Juli te Georgetown gearriveerd ten einde een grondig onderzoek in te stellen naar de beweerde ontdekking van petroleum aldaar.

Indien het onderzoek gunstig uitvalt, meldt het blad, zal onmiddellijk met werken worden aangevangen".

* * *

Volgens „De Surinamer" van 15 Augustus melden Engelsche bladen, dat Sir Gordon Guggisberg, die pas naar Europa vertrok voor herstel van gezondheid en om overleg te plegen met de nieuw opgetreden regeering, niet zal terugkeeren naar Demerara.

Als zijn opvolger wordt genoemd Kapitein Wedgwood Benn, 52 jaar oud, vroeger behoorend tot de liberale partij, doch sinds 1927 lid der Arbeidspartij en thans secretaris voor Indië in het Arbeidskabinet.

* * *

De „N. R. Ct." van 4 Sept., Ochtendbl. B. schrijft:

De kamer van hoophandel te Georgetown deelt mee, dat in het algemeen beschouwd de oeconomische toestand van Britsch Guyana stationair is.

De waarde van den in- en uitvoer is voor 1928 ongeveer dezelfde geweest als voor 1927 en bedroeg ongev. $ 12.000.000 voor den import en $ 14.500.000 voor den export, tezamen $ 26.500.000 of $ 2.000.000 meer dan in 1926, dat een bijzonder droog jaar was. De export van landbouwproducten gaat vooruit, b.v. van suiker en rijst, maar die van alle andere producten gaat achteruit, n.l. van hout, boschbouwproducten en diamanten.

De suikeruitvoer van 114.687 ton is de grootste geweest sinds 1915. De gemiddelde exporttaxatie was $ 70.66 per ton. Ook rhum en melasse toonen een vermindering. Maar de meest opmerkelijke vermeerdering is geweest die van den rijstexport met 41.500.000 lbs. Dit artikel leverde in 1928 10.55 pCt. van den geheelen uitvoer van landbouwproducten van Britsch Guyana. Copra en koffie toonen een vermeerdering, daarentegen zijn cocosnoten en balata achteruitgaande, eveneens timmerhout (houten dwarsliggers stationair).

De uitvoer van diamanten daalde tot 132.966 karaats, geschat op $ 2.518.836, tegen 180.678 karaats van $ 3.614.938 in 1927. Goud en bauxiet werden ook in verminderde hoeveelheden uitgevoerd.

Britsch Guyana verkoopt aan Gr.-Britannië 30.9 pCt. van haar geheelen export. Het Britsche rijk is afnemer voor 77.3 pCt. van den uitvoer.

De diamanten gaan thans hoofdzakelijk naar Nederland en België, resp. 42.1 pCt., 65.3 pCt. en 68.3 pCt. in 1925, 1927 en 1928.

De hoeveelheid van den invoer uit Nederland en andere vreemde landen over 1928 toonde een verdere daling door de vergrooting van het verschil in invoerrechten, geheven voor Britsche en niet-Britsche goederen ten gunste van de Britsche; mede was oorzaak de aanhoudend gedrukte oeconomische toestand der kolonie.

* * *

Binnenkort — schrijft „De West" — vertrekt dr. Simons naar Nederland, die ruim anderhalf jaar met groote toewijding werkzaam was bij de leprabestrijding. Na het prachtig initiatief van dr. Schuitemaker — die met groote persoonlijke offers het eerst de systematische behandeling van een groot aantal lijders buiten de gestichten op zich nam — heeft het Gouvernement dit werk overgenomen en kan men verklaren, dat de leprabestrijding daardoor in nieuwe banen getreden is. De heer Simons heeft zich bij dit werk zeer verdienstelijk gemaakt en bij zijn reis naar Europa en zijn verdere studie aldaar vergezellen hem ongetwijfeld de zegenwenschen van vele dankbare patiënten.

* * *

In „De Groene Amsterdammer" van 31 Augustus schrijft de heer C. K. Kesler over de viering van de Koninginne jaardag: *„Feest in Suriname"*, verlucht met een aardig prentje.

* * *

In „Neerlandia" van deze maand *„Brieven uit Paramaribo" I*, waarin een fijngevoelde beschrijving van het leven der „Kotomisies", geïllustreerd met een afbeelding van zoo'n Kotomisie.

* * *

Prof. Sleeswijk schrijft in „De Telegraaf" van 3 September over *„poenale sanctie in Suriname"*, met een afbeelding. Een zeer interessant artikel.

* * *

De Koningin heeft den titel van hofleverancier met het recht om het koninklijk wapen te voeren verleend aan mej. Augusta Curiël, fotografe te Paramaribo, en aan den heer M. A. Abrahams, goudsmid aldaar.

Uit den Verren Vreemde.

Groote gemeenschappen.

De politiek van den dag staat in het teeken der groote gemeenschappen. Het „in ons isolement ligt onze kracht", het „ieder voor zich en God voor allen" wordt als leidende gedachte los gelaten. De politiek doet in dit opzicht eigenlijk niet anders dan zich te voegen naar hetgeen de groote samenleving van onzen tijd in 't bijzonder kenmerkt. Isolement bestaat niet meer, ieder leeft mee met allen, allen bemoeien zich met ieder.

Het streven is onmiskenbaar, maar daarmede is nog niet gezegd, dat het verschijnsel reeds door alle politici als richtsnoer aanvaard wordt, noch ook dat de weg ter verwezenlijking, voor hen die op internationale samenwerking wenschen aan te sturen, als van zelf aangewezen is.

Coolidge, de kort geleden afgetreden president van de Vereenigde Staten van N.-Amerika, achtte Amerika groot genoeg om 't zonder de buitenwereld te kunnen stellen, en hij wenschte, na de inmenging in den grooten wereldoorlog, verder buiten de Europeesche politiek te blijven. Toch heeft de geest van den tijd hem ook niet onberoerd gelaten. Hij zocht naar een Monroe-verband, dat Noord- en Zuid-Amerika onder de suprematie zou brengen van Washington. Vredelievend was die staatkunde eigenlijk niet. Amerika maakte zich militair heel sterk, vooral door een vloot, welke door die van geen land zou worden overtroffen, en het greep bazend in de aangelegenheden van elke kleinere Amerikaansche republiek wanneer deze zich niet naar den wil der grootere zusters voegde.

Is Coolidge zoo nog wel als een voorstander voor een grootere gemeenschap te beschouwen, zij 't in Amerikaansche zelfgenoegzaamheid, bij Mussolini

at de Italiaansche zelfgenoegzaamheid zóó ver dat zonder zich aan de samenwerking met anderen onttrekken, toch luidde verkondigt: Italië kan wil op eigen beenen staan.

Hetzelfde zou men kunnen zeggen van Moe-pha Pacha, den Turkschen dictator. Maar deze d het zwakke, van alle zijden bestookte Turkije n den vreemden invloed te onttrekken, hij had s zijn land eerst te bevrijden van een te veel aan gemeene belangstelling van buitenaf. Nu hij hierin slaagd is, bestaat de kans dat hij zich niet ongegen zal toonen om Turkije, op voet van gelijkid, een plaats te laten innemen daar waar de ogendheden samenkomen om over gemeenschapelijke belangen te beraadslagen.

Rusland is in deze niet als voorbeeld, van opgaan een gewild isolement te noemen. Het tegenovergestelde zou eerder te zeggen zijn. Rusland heeft et de andere staten, die het voor zijn politiek st te winnen, een Unie van sowjetstaten gevormd, t heeft als liefste illusie geheel de wereld onder politieke leiding van Moskou te brengen, het eft in alle landen zijn organen om tot de verezenlijking van die illusie mee te werken, voor over de bolsjewistische staatsgemeenschap, in erwil van dit alles, in isolement voortleeft is , omdat zij het begrip groote gemeenschap op nsch andere wijze in praktijk wenscht te brengen n met het inzicht der overige wereld strookt. usschen is, als gezegd, zoo reeds een groote geeenschap van Sowjetstaten tot stand gekomen. ze brengt echter geen boodschap van wereldede.

Met de vervanging van Coolidge door Hoover ebben de Ver. St. v. N. Amerika een nieuwe buinlandsche politiek ingeluid, die beslist een anden kant uit wil. Hoover is er zeer gauw toe overgaan overeenstemming met Engeland te zoeken n door een nieuwe afspraak tot verdere uitwerng en nadere bevestiging te komen van het Kelgg-pact, waardoor de oorlog moet worden uitgennen. Hij heeft ook tegenover de Amerikaansche sterrepublieken dadelijk een minder aanmatind standpunt ingenomen. In verband met die edelievende stemming ziet hij de mogelijkheid in de vloot in te krimpen. Geschiedt dit in overleg sschen de groote Amerikaansche gemeenschap en groote Britsche gemeenschap, dan zal dit, zegt , meer bijdragen tot bevordering van de vredensen dan een wedstrijd tusschen die gemeenhappen in oorlogsschepen.

Hoover wendde zich tot Baldwin om over deze euw-oriënteering van gedachten te wisselen, en vond daar dadelijk een open oor, doch Engend was den verkiezingsstrijd reeds ingegaan, die n nieuw ministerie achter de groene tafel bracht. Mac Donald en Henderson vond Hoover's opvatg natuurlijk ook dadelijk volle instemming. Met voortvarendheid dit ministerie eigen werden al w resultaten bereikt. Begin October zal de Britche premier naar Amerika gaan om met Hoover plan tot beperking van de vloten te bespreken; t ter voorbereiding gedaan is, is reeds bekend, en laat zich aanzien dat men tot overeenstemming komen. En toch, als men ziet, hoe over de rkte van de geoorloofde strijdmiddelen geschren en gewreven wordt, ja, hoe zelfs voor deze geenheid een nieuwe maatstaf uitgedacht is om efficiency-vermogen van de oorlogsschepen in derlinge vergelijkingen uit te drukken, moet men de overtuiging komen dat tusschen de eminente organgers in de vredesbeweging groot onderling antrouwen blijft bestaan. Dit spruit voort uit de erweging dat in de strijdmacht zelf toch ook het genlijk oorlogsgevaar niet ligt, althans niet uititend en niet in de eerste plaats. Er zijn redenen n geschonden recht, van gekwetst nationaliteitsvoel, van rassentegenstelling, van economischen ijver, die ook onder de oogen moeten worden genen, wanneer men wil spreken van het uitbann van den oorlog.

Hiervoor zijn de heeren natuurlijk ook niet blind. ac Donald heeft dan ook tevens in het vooruitcht gesteld, dat het vraagstuk der economische wrijvingen aan de orde zal komen. En in de jaarvergadering van den Volkenbond, in deze maand te Genève gehouden, heeft de bereidverklaring van een groot aantal staten om hun onderlinge geschillen voor het Haagsche Hof te brengen aan de vredesgedachte versterkten grondslag bezorgd. Wel moet hierbij aangeteekend worden, dat eenige staten dit hebben gedaan onder bepaalde reserves, dit wil echter niet zeggen, dat zij bij die reserves denken aan een oplossing van een daarbinnen vallend geschil „door oorlog", maar dat zij zich voor een zoodanig geval de wijze waarop zij de oplossing zullen zoeken voorbehouden.

In het verband van onze beschouwingen ligt de beteekenis van deze combinaties vooral in het uitbreiden van de gemeenschap. Niet meer Amerika op zich zelf, niet meer het Britsche rijksverband op zich zelf, maar deze te zamen. En ook al weer niet deze twee alleen, maar ook zij reikend de hand in meer dan een richting.

Nadat de Haagsche conferentie een oogenblik de vrees had doen opkomen, dat Londen, door zijn toenadering tot Washington, zich van Parijs verwijderde, was men reeds tot beter inzicht gekomen toen Den Haag tot een verblijdende overeenstemming vermocht te komen. Mac Donald's bespreking met Briand te Parijs en zijn groote rede te Genève gaven uitdrukking aan den wensch van Engeland om met Frankrijk tevens op goeden voet te blijven. Maar hij sloeg ook nog een andere noot aan, die bijzondere opmerkzaamheid verdient. Het oude land in het Oosten komt tot ontwaken. De Volkenbond moet indachtig blijven, dat hij een wereldvredebond wil zijn. Men moet bijtijds de broederhand reiken aan die oude landen, voordat zich daar een vijandschap vast zet tegenover het Westen.

Voegt men hieraan toe, dat de Zuid-Amerikaansche republieken, welke een beweging hadden gemaakt om den Volkenbond te verlaten, het voorbeeld van Spanje hebben gevolgd en bijtijds tot inkeer gekomen zijn, dan heeft de Volkenbond bij de herdenking van zijn tienjarig bestaan en bij de plechtigheid van de eerste-steenlegging van een eigen gebouw, wel reden er zich over te verheugen, dat, ook door zijn toedoen, iets bereikt is om de volken tot een gemeenschapszin te brengen zooals zij dien vroeger nooit gekend hebben.

In die beweging komt ook een eeregroet toe aan minister Briand, die met Kellogg het naar dien laatste genoemde pact tot stand heeft doen komen, die, in samenwerking vooral met Stresemann, de Fransch-Duitsche verwijdering heeft verkleind, die van Lucarno, via Den Haag, naar Genève een geest van verzoening over de volken heeft gebracht, en die zich bij zijn internationale politiek niet alleen verdiept in vragen van kanonnen, onderzeeërs, regimenten en oorlogschepen, maar die, door den tarievenstrijd te beperken ook vrede wil brengen op economisch gebied.

In deze daad om tot de economische Vereenigde Staten van Europa te komen ligt te meer durf, omdat de Fransche staatsman bij zijn landgenooten de meest halsstarrige voorstanders van protectie vindt, en omdat hij tevens aan de Amerikaansche en de Britsche staatslieden voorhoudt: als het u ernst is met de uitbanning van den oorlog, mogen uwe landen ook niet volharden in den tarieven-oorlog, dien zij voeren. Het zal hem niet zoo gemakkelijk vallen de algemeene opinie aan zijn zijde te krijgen, als zulks 't geval is voor de uitbanning van den strategischen oorlog. Dezen toch verafschuwt iedereen in zijn hart, al is men 't niet eens over de mogelijkheid der afschaffing. Maar over het afkeurenswaardige van prijzenswaardige van protectie zijn niet allen 't eens, en daarmede gaan zóó vele belangen en zóó vele sociale kwesties gemoeid, dat het verkrijgen van principieele overeenstemming zeker al moeilijk zal zijn.

De poging is er echter. Een groot politicus, een volhardend staatsman heeft de zaak aangepakt, waarvoor, zooals men weet, Colijn, als voorzitter der Genève-sche commissie, het vorige jaar reeds een succes wist te bereiken. De kansen, om in de richting van het tot stand komen van een groote economische volkengemeenschap een beteekenisvolle schrede te kunnen doen, laten zich hierdoor gunstiger aanzien.

Het mooie van de Pan-gedachte zou echter verloren gaan, wanneer zij de vooruitgezette bedoeling insloot van *zelfgenoegzaamheid* in grooter kring en van *vijandschap* ten opzichte van andere Pangemeenschappen; hiertegen hebben Mac Donald en Stresemann dan ook uitdrukkelijk gewaarschuwd toen zij in Genève belangstelling toonden voor de Briand-gedachte.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De firma Crans & Co. deelt mede dat zij als agente der- N.V. Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart-maatschappij, gevestigd te A'dam, voor Den Haag optreedt. Aanvragen voor luchtpassages op Java en Sumatra worden aangenomen, terwijl timetables op aanvraag gaarne worden toegezonden.

Van de Redactie.

Deze week geen bijdragen voor de rubrieken: Overzicht uit de Europ. pers en Curaçao.

Mutatiestaat van 4 tot 11 September.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Menno & Co., Bankiers, Den Haag, K. Voorhout 6. f 10.	Het Hoofdbestuur van „Oost en West".
W. C. de Haas, Arts, Officier van Gezondheid 1ste kl. N.-I. L., Den Haag, Valkenboschlaan 196. f 10. W. van den Berg, Administrateur van Financiën in N.-I., Den Haag, Groot Hertoginnelaan 92. f 5.	Eigen aanmelding.
Dr. R. Broersma, Den Haag, Ant. Heinsiusstr. 18. f 5.	Den Heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt te Den Haag
Siegfried Blauw, Directeur Haagsch Conservatorium voor Muziek, Den Haag, Ooievaarlaan 3. f 5	Den heer J. L. Hakker te Den Haag.
P. K. Heringa, Opperhoutvester m.v. Utrecht, Frederik Hendrikstraat 38. f 5. A. J. Berman, Secretaris van „Simawi", Heemstede, Jan van Goyenstraat 29. f 5 (Afd. Haarlem). L. Th. van Haaften, O.-I. Ambtenaar m.v. Oegstgeest, Regentesselaan 37. f 5. (Afd. Leiden).	Eigen aanmelding.
H. J. Ph. Kramer, O.-I. Ambtenaar m.v. Bussum, Koningslaan 13. f 5	Den heer D. H. Ooms te Hengelo.
Chr. P. J. M. Rogier, Industriëel, Bergen-op-Zoom, Stationstraat 15. f 5	Den heer Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen-op-Zoom.
Mr. J. P. S. Gualthérie van Weezel, Deventer, Keizerstraat 2. Mr. S. H. van Groningen, Deventer, Welle 29.	Als leden van het Landbouwmuseum te Deventer.
J. van den Marel, Oud-Lid van den Raad van Indië te Brussel (tijdelijk) f 7.50.	Eigen aanmelding
J. W. Wenckebach, Agent K. P. M. te Benkoelen f 10. C. L. Doorman, Procuratiehouder B. P. M. te Semarang. f 12. A. A. van Vloten, Resident te Indramajoe. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Indië.
E. Werleman, Gediplomeerd Gezaghebber B. B. te Smitau (West-Borneo). f 6.	Eigen aanmelding.
K. F. M. Umland, Administrateur Tabakondng. „Soekowono" te Soekowono (Oost-Java). f 12. Dr. R. Wind Hzn., Opperhoutvester, Djombang. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Indië.

Afschrijvingen

P. H. van Groningen, Deventer, Achter de Muren 54.

L. U. van Stenis, Oud-Resident van Bali, Breda, Baronielaan 223 (overleden).

H. A. van Steennis, Nijmegen, Keizer Karelplein 6.

Ds. N. Klaassen, Predikant te Soekaboemi.

L. W. Visser, Hoofdcommies P.T.T., Bandoeng.

Adresveranderingen

Mevr. A. Graafland-Cooke, Amsterdam (Z.), van: Valeriusstr. 150B, naar: Vondelstr. 182 (huis), p.a. Mevr. Greeter.

J. J. Wittenberns, Oud-Onderwijzer 1ste kl., Amsterdam, van: Linnaeushof 74, naar: Galileïplantsoen 14.

C. R. P. Schäffer, van: Probolinggo, naar: Amsterdam, Heerengracht 489. Postbus 923. f 10. (contributie '29 reeds voldaan).

Th. Ligthart, van: Weltevreden, naar: Amsterdam, p. a. Javasche Bank, Keizersgracht 668. f 10. (contributie '29 reeds voldaan).

P. R. Zeeman, van: Soerabaja, naar: Amsterdam, p. a. Ned. Handelmij., Vijzelstraat 32. f 6. (contributie '29 reeds voldaan).

Ir. C. G. Cramer, Lid van de Tweede Kamer, van: Heemstede, Vijverlaan 6, naar: Bloemendaal, Hartelustlaan 2.

Mevr. C. Spirlet-Kievits, van: Apeldoorn, Soerensche Weg 40, naar: Overveen, Oranje Nassaulaan 112. f 5. (Afd. Haarlem).

Mevr. E. Witsen-van Vloten ,Haarlem, van: Schneevogtstraat 1A, 2, naar: Huis „Hoogerwal", Burgwal 103.

K. H. Jäger, Indoloog, Leiden, Hooge Rijndijk, van: 198, naar: 256.

H. Bergema, Miss. pred., van: Leiden, Lijsterstraat 7, naar: Groningen, Ernst Casimierlaan 25. f 5.

Dr. Th. Valeton, Oud Afd.-Chef Dep. L. N. H., van: Utrecht, 1e Daalsche Dijk 25bis A, naar: Den Haag, Galvanistraat 22. f 5.

J. Versluis, Onderwijzer 1e kl. m.v., van: Bodegraven, naar: Doorn, Nassaulaan. f 5.

Ir. H. Popping, Oud-Hoofdingenieur S.S. Utrecht, van: Choorstraat 10, naar: Nachtegaálstraat 73 B.

Mevr. A. P. M. Hupkes-van Hasselt, van: Utrecht, Schoolplein 4, naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 324. Pension Lanen. f 5.

Mevr. H. Z. A. van de Roemer, van: Amersfoort, Prinses Marielaan 30, naar: Den Haag, Floris Grijpstraat 11. f 5.

Mejuffr. H. C. H. Hoetink, Leerares, van: Weltevreden, naar: Deventer, p. a. Familie J. E. Hoetink, Schalkhaar.

Jhr. H. H. Sandberg van Boelens, van: „Waldfriede" Oosterbeek, terug naar: Huize „de Hoogenkamp", Amsterdamscheweg 212, Arnhem.

W. G. H. Teunissen, Onderwijzer 1ste kl., van: Arnhem, Kastanjelaan 20, naar: Weltevreden p. a. Departement van Onderwijs.

H. Kedde, Oud-Onderwijzer 1ste kl., Nijmegen, van: Joh. Vijghstr. 48, naar: Franschestraat 35.

Mevr. S. Krak, van: Nijmegen, Vermeerstraat 6, naar: Weltevreden, Kramat 11.

C. H. Eilers, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Nijmegen, Mr. Franckenstr. 13, naar: Nice, p. a. Mejuffr. A. Schut, Pension Famille Chateau des Baumettes, Avenue des Baumettes 16.

Mejuffr. H. van de Braak, van: Apeldoorn, Paschlaan 2, naar: Meester Cornelis, Kerkstraat 49.

G. Pape, Kapitein Infanterie, van: 's-Hertogenbosch, Parklaan 5, naar: Bandoeng D. v. O.

W. van Rossem, van: Wassenaar, Persijnlaan 2, naar: Delft, Voorstraat 21.

G. J. Oudemans, Oud-Resident, van: Den Haag, Balistr. 88, naar: Eindhoven, Kwartelstraat 6.

M. A. van der Sprong, Oud-Inspecteur P. en T., van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 426, naar: p. Mad. Gubbi, Villa Ranzoni, Via Circonvalesione Locarno.

J. P. E. van Ameijde, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Bazarstr. 36, naar: Nieboerweg 205.

A. J. Haaxman, Oud-President Weeskamer, Den Haag, van: Sweelinckstr. 99a, naar: Eschdoornstraat 52.

A. J. W. Harloff, Oud-Lid van den Raad van Indië, Den Haag, van: Riouwstr. 29, naar: Floris Grijpstraat 3

A. M. Hens, Oud-Lid van den Raad van Indië, Den Haag, van: Koningin Mariestraat 11, naar: Pension Marguerite, Laan van Meerdervoort 281.

J. P. van der Kleyn, Oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, van: Valkenboschkade 291, naar: Beeklaan 398.

D. Lamers, Leeraar K. W. III. S., Den Haag, van: Snelliusstraat 48, naar: Adelheidstraat 246.

L. L. A. Maurenbrecher, Indoloog, Den Haag, van: Ant. Heinsiusstraat 15, naar: Zwanenlaan 23.

H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident van Amboina, Den Haag, van: Danckertsstraat 23, naar: Lubeckstraat 71.

F. Weyerman, Den Haag, van: Zeestraat 66 naar: Flatgebouw Zorgvliet, Alex. Gogelweg 1.

B. G. J. Wijnberg, oud-Lid Factorij N.H.M. Den Haag, van: Van Stolkweg 13 naar: Alex. Gogelweg 20.

Ir. E. F. Suringar, van: Curaçao terug naar: Den Haag, Stadhouderslaan 62. f 5.—.

M. van Hardeveld, Secretaris Immigratiecommissie, van: Poerwokerto naar: Scheveningen, Kanaalweg 65. f 5.—

F. B. Kroese, 1ste Luitenant Artillerie, van: Meester Cornelis naar: Den Haag, Ieplaan 159, p.a. G. Th. Kroese. f 5.— .

J. L. Neuteboom, Directeur Kweekschool, van: Blitar naar: Hilversum, Vermeerlaan 28.

P. W. J. Bischoff, oud-Ass.-Resident, Clarens, Canton Vaud, Suisse, van: Mont Gibert 6 naar: Rue du Lac 36, 3e étage (rechts).

R. Kuiken, Agent Ned.-Ind. Escompto Mij., van: Weltevreden, naar: Montreux, p.a. Institut Fisher, Veytaux.

G. F. P. Antes, Onderwijzer 1ste kl. van: Soerabaja naar: Malang.

Dr. J. Harkink, Officier van Gez. 1ste kl. van: Tjimahi naar: Bandjermasing.

Mr. A. Enda Boemi, thans: Landrechter te Buitenzorg.

Mr. Raden Soedirman, thans: Landrechter te Indramajoe.

G. W. de Graaff, Griffier 1ste klasse b. d. Landraad, thans te Bandoeng, Alexanderlaan 6.

C. Hemmes, thans: Lid van de Weeskamer te Semarang.

W. Neiden, Onderofficier N.-I. L., thans: bij de Gymnastiekschool te Bandoeng.

J. J. Tupamahu, Gep. Onderwijzer, van: Weltevreden, Pasar Baroe Oost, Gang Sentool 32, naar: Depok, Stationsweg 6.

C. Ch. Berkholst, Bouwkundige S.S., van: Den Haag, Ant. de Haanstr. 25 naar: Bandoeng, Goentoerlaan 6.

H. Hofman, Inspecteur P.T.T. Afdeelingschef, van: Soerabaja naar: Assen, Oranjestraat 5

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Eva Ment,

Echtgenoote van Jan Pietersz. Coen,

door

V. I. VAN DE WALL. [1])

Ofschoon de persoonlijkheid zoowel als het karakter van de echtgenoote van Jan Pietersz. Coen, door de Historie weinig zijn belicht geworden, zoo willen wij toch trachten de figuur dezer Compagniesvrouwe, die in onze reeks niet ontbreken mag, naar voren te brengen.

Meer nog dan de andere vrouwen der Compagnie heeft zij het volste recht op onze belangstelling, want ieder, die over den levensloop van Coen gelezen heeft, zal gaarne willen vernemen van de levensgezellin van den grooten man.

Zij toch, heeft de zorgen en beproevingen gedurende de laatste jaren van zijn leven met hem gedeeld en het voorrecht gehad, de duurzame vestiging van Batavia, het doel dat hij zich voor oogen had gesteld met hem te mogen beleven. De vreugde des levens waren in dit huwelijk haar deel niet, want Coen heeft weinig genoegen in zijn moeilijk bestaan gekend. De taak, die hij op zich genomen had en op grootsche wijze heeft volbracht, liet hem geen tijd tot ontspanning als anderszins. Zijn ijzeren wil, zijn geestkracht en zijn plichtsbesef, zijn open oog voor de belangen der Maatschappij, stempelden hem tot den ijverigsten dienaar, dien de Compagnie ooit gehad heeft.

Als jonge, levenslustige vrouw had zij voorzeker geen benijdenswaardig bestaan naast den veel ouderen, ernstigen echtgenoot, wiens geest vervuld was van het grootsche ideaal der vestiging van ons gezag; wiens drukkende zorgen en bekommeringen van allerlei aard, als koopman en als bestuurder, weinig huiselijk leven overlieten.

Yefge Ment was geboren in December 1605 en gedoopt in de Oude Kerk te Amsterdam op den 1sten Januari van het daarop volgende jaar, als dochter van Claes Ment Cornelisz. en Sophia Benningh. Claes was de zoon van den bontwerker Cornelis Jansz. en werkzaam in de bierbrouwerij van den Witten Arend, gelegen in de N.Z. Houttuinen. Van moederszijde was zij verwant aan het dappere geslacht der Hasselaers, die niet alleen in de Republiek, maar ook in Indië hooge betrekkingen hebben bekleed. Een zuster van Sophia, Margriet Benningh, was n.l. gehuwd met Pieter Dirckz. Hasselaer, Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie, Regent en Schepen der Stad Amsterdam, eigenaar van de bierbrouwerij, waarbij Eva's vader werkzaam was. Hij was een der voornaamste kooplieden van Amsterdam en stond bekend om zijn moedig gedrag gedurende het beleg van zijn geboortestad Haarlem door de Spanjaarden. Nog meer vermaard in Holland's geschiedenis als spreekwoordelijk geworden toonbeeld van vrouwelijken durf was Kenau Simonsdr. Hasselaer, de vrouw van Nanning Gebrantsz. Borst, die aan het hoofd van driehonderd vrouwen, de benarde stad mede heldhaftig verdedigd heeft. Een Dirck

Eva Ment, echtgenoote van Jan Pietersz. Coen.
(Bij de herdenking van Coen's sterfdag 20/21 September 1629).

Simonz. Hasselaer werd door den Raad van Beroerten om het geloof verbannen, en stierf in den slag bij Jemmingen. Zoo zouden er nog meer voorbeelden te noemen zijn van leden dezer uitgebreide familie, die hun leven veil hadden voor vaderland en geloof.

Even dapper als de Hasselaers, even vroom en godsdienstig waren de Benninghs en de Janzens. Een Jacob Jansz, was dweepziek ijveraar der Hervorming en nam een werkzaam deel aan den Beeldenstorm in 1566. Van een Jan Benningh wordt vermeld, dat hij naar het Heilige Land toog ter bedevaart; een Cornelis Benningh verwondde zich in een vlaag van waanzin den dag voor Hemelvaartsdag en stierf aan de gevolgen.

Yefge, of zooals wij zouden zeggen Eefje, was dus een afstammelinge van deze geslachten, waarin onverschrokkenheid en godsdienstzin in zoo ruime mate vertegenwoordigd waren. Het was dan ook geen wonder, dat de Gouverneur-Generaal Coen tijdens zijn verblijf in Holland op deze jongedochter van 19 jaren zijn aandacht vestigde.

Wij kunnen ons eenigszins een denkbeeld vormen van hare persoonlijkheid, omdat haar geschilderd portret, toegeschreven aan J. Wabe, zich in het West-Friesche Museum te Hoorn bevindt.

Het stelt Eefje voor, in de statige dracht der Hollandsche vrouwen van aanzien uit de zeventiende eeuw.

Het hoofdtooisel van prachtig kantwerk met de juweelen bagge, de groote platte kraag van Kamerijksch doek met de geplooide manchetten, geven een deftig cachet aan het pronkgewaad van satijn en damast. Parelsnoeren aan hals en armen, enkele kostelijke ringen en een fraaie Spaansche waaier van kostbare vederen voltooien dit toilet.

Coen's bruid ziet er niet uit als een jongedochter van negentien jaren. Hoewel zelfbewust en fier van uiterlijk, zoo lijkt zij toch nuchter van wezen, slechts minzaam, als zij zich daartoe zet en niet gemakkelijk van karakter.

Coen woonde destijds in de Warmoesstraat en was sedert twee jaren uit Indië terug. Nadat hij eerst werkzaam was op het kantoor van Justus Pescatore, een Vlaamsch koopman te Rome, vertrok hij als Onderkoopman met het schip Nieuw-Hoorn naar den Oost. Vier jaren later keerde hij naar het vaderland terug, doch vertrok na een kortsstondig verblijf aldaar voor de tweede maal naar Indië, thans als Opperkoopman.

Spoedig daarna werd hij benoemd tot Boekhouder-Generaal en daarna tot Directeur-Generaal van alle kantoren in Indië, tevens Raad-ordinair.

Door zijn uitstekend beleid wist hij al spoedig de aandacht zijner superieuren tot zich te trekken. De eerste Gouverneur-Generaal Pieter Both getuigde van hem, dat hij was „een eerlijk en godvreezend jongman, zeer modest van leven, zedig en van goedig aert, geen dronkaert, niet hoovaerdig, zeer bekwaam in den Raad in het stuk van koopmanschap en het boekhouden zich wel verstaande." Dr. Laurens Reael, de derde Gouverneur-Generaal, die in menig opzicht dikwijls met Coen van zienswijze verschilde, beval hem desniettemin als zijn opvolger bij de Heeren Zeventien aan. Het gevolg van deze gunstige aanbevelingen bleef niet uit: op den 25sten October 1617 werd Coen tot Gouverneur-Generaal benoemd.

Na een vierjarig bewind verzocht hij aan de Heeren Bewindhebbers naar Holland te mogen terugkeeren. Zijn krijgsverrichtingen waren met goeden uitslag bekroond, Japara was getuchtigd, Jakatra ingenomen en vernietigd. Een nieuwe stad ging verrijzen, een college van schepenen opgericht, wapen en zegel der nieuwe vestiging vastgesteld, die den naam van Batavia had ontvangen. Hoe graag Coen haar ook naar zijn geboorteplaats Nieuw-Hoorn had willen noemen, de Heeren Zeventien beslisten anders en hij moest toegeven. Hij had verder het stadsbestuur geregeld, verordeningen en plakaten in het belang der openbare zeden uitgevaardigd.

Na nog de Banda-eilanden tot onderwerping te hebben gebracht, vertrok hij als Admiraal der retourvloot in 1623 naar het vaderland, waar hij met veel eerbewijzen werd ontvangen. De Heeren Ze-

[1]) Uit: „Vrouwen uit den Compagnies-tijd" (Weltevreden-Amersfoort, Visser en Co., 1923). Herzien door den schrijver.

ventien, anders karig waar het belooningen harer dienaren betrof, overlaadden hem met geldgeschenken tot een totale waarde van wel 1000.000 gulden, vereerden hem met een gouden keten met medaille en een degen, gaven hem de ondubbelzinnigste blijken van hoogachting. Na een afwezigheid van elf jaren was hij dan weder in het vaderland teruggekeerd en werd er Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie voor de Kamer Hoorn.

Het daarop volgend jaar polsten de Heeren Zeventien hem voor een tweede Generalaat. Hoewel hij niet dadelijk toestemde, zoo betoonde hij zich niet onwillig op een dergelijk voorstel in te gaan. Verschillende gebeurtenissen hebben zijn vertrek naar Indië echter vertraagd.

De Engelsche regeering, die in Coen haar erfvijand zag, protesteerde heftig tegen zijn benoeming en werkte het vertrek van Coen naar Indië op alle manieren tegen. Daarbij kwam nog, dat hij den geheelen winter van het jaar 1624 had gesukkeld, waardoor zijn huwelijk moest worden uitgesteld. Toch was niet alleen de gedachte aan de eenzame en moeilijke dagen, welke hem in gindsche streken weder zouden wachten, een van de redenen waarop hij Eva vroeg zijn lot met hem te deelen. Een goed voorbeeld aan den bandeloozen troep in Indië te geven, was mede een geheime drijfveer. Ook de Heeren Zeventien gaven daarvan in de volgende woorden uiting in een brief aan den Gouverneur-Generaal De Carpentier en Raden: „....en opdat Sijne E. (d.i. Coen) een goet exempel en encouragement soude geven aen vele andere eerlijcke luyden hier te lande alsmede aen de voornaemste officieren in Indiën, zoo heeft hij hem begeven tot den houwelijcken staet, om met zijne huysvrouwe derwaerts sich te transporteren."

Eva, kloeke vrouw die zij was, zag tegen een verblijf in Indië niet op; daarbij achtte zij Coen, die van een vlekkeloozen levenswandel was en een schitterenden dienststaat toonen kon, zeer hoog.

Op den 8sten April van het jaar 1625 trad Jan Pietersz. Coen te Amsterdam in den echt met Eva Ment. Het jonge paar, dat in de Warmoesstraat gevestigd bleef, kon voorloopig nog niet naar Indië vertrekken door intrigues van de zijde der Engelschen, die de Staten lieten weten, dat het vertrek van Coen hoogst onaangename gevolgen voor de Republiek na zich zou slepen.

De Staten-Generaal, schijnbaar beducht voor deze bedreiging, lieten Coen officieel verbieden zijn bestemming te volgen, doch in het geheim werd hem te verstaan gegeven, dat een spoedig vertrek van Coen naar Indië, waar hij zoo dringend noodig was, hun niet onwelgevallig zou zijn. Na alle moeilijkheden overwonnen te hebben, vertrok hij in Maart 1627 onder een aangenomen naam, z.g. buiten medeweten der Staten, met het schip de Galjas naar den Oost. Het vertrek was zoo geheim gehouden, dat zelfs de schipper niet eens wist welke hooge personages hij aan boord had. Dit gaf tot komische situaties aanleiding, vooral toen hij zich na eenigen tijd bekend maakte en het commando overnam tot niet geringen schrik van den schipper, die zich onheusch tegenover den gewaanden schepeling had gedragen.

Na een tamelijk voorspoedige reis kwam Coen in Indië aan en nam den 30sten September 1627 het bewind van den aftredenden landvoogd Pieter de Carpentier over, die eenige maanden later naar Holland terugkeerde.

Eva gewende zich al spoedig aan hare nieuwe woonplaats, hoe vreemd haar alles in den aanvang ook moet geweest zijn. Het kasteel, alsmede de pas gestichte stad Batavia waren de eenige plaatsen, waar zij zich vrijelijk kon bewegen. Zonder gewapend geleide was het niet wenschelijk, zich buiten de stadsmuren te begeven; zij verbleef daarom het grootste gedeelte van den dag in de vrouwenvertrekken van het kasteel, welke zoo geriefelijk mogelijk gemeubeld waren. Aan Coen zal zij weinig hebben gehad; zijn allesomvattende taak liet hem weinig tijd over. Beiden waren zeer vroom en kerksch en vergaten ook hier hun godsdienstplichten niet, plichten die hen nader tot het geliefde vaderland brachten. Eefje zal haar nieuwe omgeving wel niet prettig hebben gevonden. De omgang met de heterogene elementen der kleine maatschappij zal haar moeite hebben gekost en Coen zal daarover het noodige wel hebben gehoord.

Hoe werkzaam hij ook was, toch begreep hij dat een jonge vrouw niet altijd alleen aan haar lot kon worden overgelaten, mijmerende over alles wat zij had moeten achterlaten, vol heimwee naar 't ouderlijk huis. Hij gaf haar daarom tot gezelschap eenige jonge vrouwen van goeden huize, w.o. het dochtertje van zijn vriend Jacques Specx, de bekende Sara Specx. Een zuster van Eva was haar naar Indië gevolgd. Deze huwde later met den Raad-ordinair Dr. Pieter Vlacq. Het kleine huisgezin van Coen was inderdaad een voorbeeld van ingetogenheid en godsdienstzin. Een ongelukkig voorval echter, dat in de onmiddellijke nabijheid van de jonge vrouw plaats greep, wierp een schaduw op het fatsoen van deze eenvoudige huishouding, welke Coen zoo hoog hield.

Sara Specx toch, ontsnapte aan het toezicht van mevrouw Coen en onderhield ongeoorloofde betrekkingen met een jonkman genaamd Cortenhoeff, die haar verleidde.

Ten Coen hiervan bericht kreeg, was hij zijn toorn niet meester. Een zeer streng vonnis werd geveld, waardoor de kleine Compagniesmaatschappij in hevige beroering geraakte. Wij gelooven niet, dat de zondares in de oogen van Eefje genade heeft kunnen vinden. Daarvoor was zij te puriteinsch opgevoed in de Calvinistische beginselen van het Hervormde geloof. Zoo zij al pogingen had aangewend om verzachting van het vonnis te verkrijgen, zoo zoude zij toch hierin niet zijn geslaagd. Coen, met zijn vastheid van karakter, met zijn ijzersterken wil, daarin nog gesteund door zijn geloof dat bergen verzetten kon, was er de man niet naar om zich te laten beïnvloeden, zelfs niet door zijn eigen vrouw hoezeer hij haar ook liefhad.

Een groot bewijs van persoonlijken moed gaf Eva, toen Batavia ten tweeden male belegerd werd door de Mataramsche troepen. Ondanks alle vertoogen, dat de vrouwen veiligheidshalve het kasteel moesten verlaten, bleef zij in het bedreigde bolwerk en weigerde voor den vijand te vluchten.

Zij gedroeg zich even heldhaftig als Coen, die hoezeer ook verzwakt door een sleepende kwaal, toch nog met inspanning van alle krachten de verdediging leidde en den vijand tot een smadelijken aftocht dwong. Hij had echter reeds te veel van zijn door het tropisch klimaat afgemat gestel gevergd, en deze laatste krachtsinspanning putte hem geheel uit.

Het waren moeilijke dagen voor Coen en de zijnen. Hij zelf lag op het ziekbed; zijn jonge vrouw verwachtte de geboorte van haar eersteling. Sinds geruimen tijd lijdende aan een soort buikziekte, hadden de gebeurtenissen van den laatsten tijd zijn kwaal nog verergerd. Op den dag van zijn sterven zat hij nog aan de gemeenschappelijke tafel, zoo zeer wist zich de doodzieke man te beheerschen.

Aan den avond van dienzelfden dag overviel hem plotseling een hevigen aanval van deze ziekte, vermoedelijk de cholera. De bekwame geneesheer Dr. Bontius kon hem niet in het leven behouden.

Eva, die hem pas drie dagen te voren een dochtertje had geschonken, de inmiddels ontboden Raden van Indië Vlacq, Van Diemen en Raemburgh benevens de predikant Heurnius omringden zijn sterfbed.

Jan Pietersz. Coen overleed in den nacht van 20 op 21 September van het jaar 1629, na een smartelijk lijden. Den daaropvolgenden dag werd het lijk met groote plechtigheid begraven in het Stadhuis dat als kerk dienst deed, wijl deze bij de vorige belegering was afgebrand.

De Compagnie verloor in hem een harer beste en trouwste dienaren.

Zijn dochtertje werd 23 September d.a.v. ten doop gehouden. Het ontving den naam van Johanna. Getuigen bij de doopplechtigheid, welke vanwege den rouw wel in alle stilte zal hebben plaats gevonden, waren de Raden Pieter Vlacq, Anthonio van Diemen, Crijn Jacobsz. Raemburgh, benevens Elizabeth Vlacq en Maria de Meester.

Reeds dadelijk na den dood van Coen moet bij Eefje het plan zijn gerijpt, naar het vaderland terug te keeren. Thans was er niets meer dat haar aan de kleine Compagniesmaatschappij, welke nooit haar sympathie had gehad, bond. Hoe eer, hoe liever wilde zij vertrekken uit dit oord der verschrikking, weg van deze menschen wier levensopvatting zoo verschilde van de hare. Op den 15en December gaven Gouverneur-Generaal en Raden bij Generale missive dan ook hiervan kennis, „Mevrouw Coene gaat met haer dochterken met deze schepen over", zoo meldde zij haar vertrek aan de Bewindhebbers.

Dit kind kwam aan boord, of kort na haar komst in patria, te overlijden.

Door den dood van haar dochtertje was elke band, welke haar nog bond aan Coen en zijn Oost-Indië verbroken. Toen Eefje dan ook in den zomer van 1630 met het schip Hollandia in Nederland aankwam, was het alsof tegelijk met den eersten stap, dien zij aan wal zette, alle herinneringen aan haar driejarig verblijf in de tropen in het niet verzonken. De 24-jarige weduwe, die man en kind zoo spoedig na elkander had verloren, kreeg als erfdeel de som van *f* 7200. Het kapitaal van Coen, dat in de boeken der Compagnie in de Kamer Amsterdam was ingeschreven, bedroeg echter *f* 13.200. Het restant hiervan had Coen bestemd voor zijn zwager Pieter Bruynse, die met zuster Aeffge was gehuwd geweest en zes minderjarige kinderen had nagelaten.

Daar beiden overleden waren, werd aan de voogden dezer kinderen deze erfenis ter hand gesteld. Zoo had Coen dus zijn klein kapitaaltje, klein in vergelijking met de ontzaggelijke fortuinen, welke al van zijn opvolgers in het Generalaat zouden nalaten, onder zijn vrouw en zijn zuster verdeeld.

Eefje zou geen weduwe blijven. Zij heeft later vermoedelijk te Amsterdam den koopman Marinus Louysz leeren kennen, een Middelburger van geboorte, wien zij hart en hand schonk. In 1632, dus drie jaren na den dood van Coen, trad zij voor de tweede maal in het huwelijk. Louysz werd daarna Bewindhebber der W.-I. Compagnie.

Uit Eefjes tweede huwelijk werd een zoon geboren, Michiel Louysz, dien den volwassen leeftijd bereikte en koopman te Amsterdam werd. Bij geschillen, welke later rezen over Coen's erfenis, trad hij als haar eenige descendent in rechten op.

In 1646 trad zij ten derden male in het huwelijk en wel met Mr. Isaac Buys, Licentiaat in de Rechten en Advocaat op den Singel te Amsterdam.

Op drie-en-vijftig jarigen leeftijd, dus bijna dertig jaren na het overlijden van Coen, overleed Eva Ment, die eens zijn naam gedragen had. Hoe kort zij dezen ook heeft mogen voeren, toch is en blijft zij in de eerste plaats, ondanks de later gesloten huwelijken en haar kortstondig verblijf in Indië, voor ons de echtgenoote van Jan Pietersz. Coen, den stichter van Batavia, den grondvester van ons Koloniaal Gezag en is haar levensloop als zoodanig voor de geschiedenis der Indische gewesten van belang.

Het „politiek testament" van Soen Jat-Sen,

door

H. A. RITTER.

De ziel van het moderne China. De drie volksbeginselen van Soen Jat-Sen. Beknopt vertaald door Thos. T. H. Ferguson. — P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam.

I.

Met ongewone pracht en praal werd in den zomer van dit jaar, in een grootsch Mausoleum, bijgezet het stoffelijk overschot van den, in 1925 overleden, Chineeschen Staatsman *Soen Jat-Sen,* wien ook in China, zeldzame veneratie werd bewezen als een erkenning van de beteekenis zijner gedachten over *het heden* en *de toekomst* van China.

Soen is de revolutionair geweest, door wiens toedoen — in hoofdzaak — het oude keizerschap werd omver geworpen en vervangen door de Republiek. Hij werd daarvan de eerste President, maar moest spoedig plaats maken voor *Juan Sje-Kai.* Soen zelf ging zich aan de verbreiding van de democratische gedachte onder het volk wijden. In de practische Staatkunde was hij uitgeschakeld. Hij bekleedde alleen nog maar „hooge titulaire ambten".

Spoedig kwam hij tegen zijn opvolger, „die hoe langer hoe meer den reactionairen kant uitging", in verzet. Hij vestigde een plaatselijke regeering te Kanton, die zich weldra onafhankelijk van Peking verklaarde.

Omstreeks 1920 — meenen wij — wendde Soen zich openlijk tot Sovjet-Rusland om hulp en verkreeg, gesteund door economische en militaire bolsjewiken, spoedig overwicht, „groot overwicht" in Zuid-China. In 1924 hield hij 16 lezingen over zijn *drie beginselen.*

Ferguson heeft ze *verkort* weergegeven. Zij vormen, na *Soen's* dood in 1925, wat men zou kunnen noemen: zijn *politiek testament.*

* * *

De kennis daarvan is in het Westen nog slechts weinig bekend. Toch is bekendheid daarvan noodig, als het waar is, wat Ferguson beweert, dat Soen's leer „het Westen als uitgangspunt gebruikt om het geheele Oosten wakker te schudden."

Ook is het noodig om iets te begrijpen van hetgeen in China plaats heeft — en *zal kunnen plaats hebben eenmaal* — wanneer men in aanmerking neemt dat dit *politiek testament* = de drie volksbeginselen (de San Min Tsu-I), volgens Ferguson's mededeelingen thans de „Alpha en de Omega" is van het nationalisme in China.

Woordelijk zegt hij:

„Op elke school, van de primaire tot de universiteit, wordt (die) leer onderwezen. Alle examens hebben haar als hoofdvak. Geen enkele ambtenaar, laag of hoog, zou er aan denken om zijn ambt te aanvaarden zonder de leer der San Min als zijn credo uit te spreken. Haar openlijk te verloochenen zou gelijk staan met verraad aan land en volk. Alle gedragingen van de regeering tegenover het buitenland worden scherp getoetst aan hare voorschriften. Geen belangrijke officieele functie kan plaats vinden zonder buigingen voor het portret van Soen-Jat-Sen, het lezen van diens uitersten wil en herhaalde toespelingen op de San Min, ja zelfs de buitenlanders vinden zich menigmaal genoodzaakt om de cult bij te wonen en voelen dan dat het hun slechts noode — als menschen, die niet beter weten — vergeven wordt, dat zij daarbij geen bijzondere uitingen van enthousiasme kunnen geven."

Te verwonderen is dat niet, als men — bij Ferguson — leest dat het volksgemoed in de leer der drie volksbeginselen de formule ziet „om de lang verbeide verlossing uit de ellende te brengen."

En ten tweede dat die leer voorstaat en heeft geschapen een gemeenschappelijk nationaliteitsbesef. Wat „in de laatste dertig eeuwen geen oorlog, geen „onderdrukking, ja zelfs de glorierijke periode van „een half milliard zielen met één schrijftaal onder „één keizer (niet) heeft kunnen bewerken: het „civus romanus sum" voor China — dat schijnt nu „dit we-k van Soen-Jat-Sen te hebben gewrocht."

Als dat inderdaad zoo is, dan loont het de moeite te trachten, zij het dan ook *in een enkelen omtrek,* een schets te geven van wat Soen, de Chineesche Patriot, gemeend heeft aan zijn volk te moeten zeggen.

II.

De *Drie Volksbeginselen* van Soen zijn, hoe vreemd het ons ook moge toeschijnen, een pleidooi voor *nationalisme, communisme* en een *volmaakt regeeringsstelsel.* In de ontwikkeling van het *eerste Volksbeginsel: de Volkssamenhang* wordt zeer sterk de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid van het aankweeken van

nationaliteitsgevoel.

De uitvoerige beschouwingen daarover gaan vergezeld door uitwijdingen over wat China vroeger was en hoe het door de overmacht van het Westen is achteruitgegaan. Ondanks het feit, dat China alleen in materiëele-, geenszins in geestelijke beschaving de mindere is van het Westen.

De beteekenis van Soen's uiteenzettingen culmineert in dat gedeelte, waarin hij het nationalisme voor China het eenige redmiddel noemt. Een redmiddel tegen de drie gevaren, die China bedreigen.

1. *Politieke onderdrukking.* Hij noemt Japan, de Vereenigde Staten, Engeland en Frankrijk als geduchte, door China te vreezen tegenstanders. China is alleen nog staande gebleven wegens den broodnijd dezer mogendheden.

Daarom maken zij gebruik van de diplomatie om hun doel te bereiken. De bijeenkomst te Washington was — zegt hij — niets dan een onderhandeling, waarbij het ging om de internationale controle over China. Een pennestreek kan over China's lot beslissen.

2. *Economische onderdrukking.* Hij heeft daar eigenlijk een afzonderlijk „hoofdstuk" over, waarin hij beweert, dat China feitelijk *een kolonie van de mogendheden is geworden.*

Een kolonie die door *het douanetoezicht, de een-*

zijdige verdragen en het *verlies van macht over eigen tarieven*, door de winst van de *vreemde banken*, door *de noodzakelijkheid* van *vreemde handelsvloot* gebruik te moeten maken voor goederenvervoer, door *belasting-, huur-* en *koopprijzen* van *onroerend goed* in de diverse *pachtgebieden* en *concessies*; door de vele handels- en andere voorrechten aan de buitenlanders afgestaan, [1]) door speculaties, *jaarlijks* 1200 millioen dollars aan het buitenland verliest.

3. *Het bevolkingsgevaar*. De bevolking van China is achteruitgegaan. Van 400 millioen tot 390 millioen. Daar staat tegenover dat in Amerika, Europa (Frankrijk uitgezonderd) en Japan de bevolking zeer sterk vooruitgaat en daardoor een voortdurende bedreiging wordt.

Wil China dus zijn plaats onder de voken als zelfstandig en onafhankelijk — zooals het in vroegere eeuwen was — weder veroveren, dan moet gestreefd worden naar een sterken nationalen samenhang.

* * *

In de beschouwingen over het *tweede volksbeginsel*: *Volkssouvereiniteit*, wordt een poging gedaan het best-mogelijke regeeringsstelsel te ontwerpen met vermijding van de fouten, die der Westersche democratie aankleven. Daarin ligt het zwaartepunt van hetgeen Soen heeft gezegd. De volkeren van het Westen — zoo zegt deze Chineesche regeeringspoliticus — hebben hun democratie, „die 150 jaren geleden werd geboren", zonder behoorlijke voorstudie laten ontstaan.

„In het huidige mechanisme van de democrati-„sche regeering heeft het volk slechts de macht „om te verkiezen."

Wil daarin verbetering gebracht worden, dan moet er wat het regeeren betreft, onderscheid gemaakt worden tusschen *macht en kunde*.

Er moet scheiding gemaakt worden tusschen de souvereine *macht* van het volk en de op *kunde* gegronde macht van de regeering. Daarvoor ontwerpt hij een regeeringsvorm en steekt daarbij zijn licht op bij Zwitserland, „waar iets bestaat, dat andere „landen nog niet hebben ingevoerd." Hij bedoelt daarmede het „referenduum". De machten die het volk, naar zijn meening, moet kunnen uitoefenen, zijn die van *verkiezing, terugroeping*, het *voorstellen van wetten* en het *referendum*. „Zoo verkrijgen „wij een directe, compleete en effectieve democra-„tie, terwijl het kiesrecht zonder meer slechts een „zeer onvolkomen, kreupel systeem in het aanzijn „roept."

De Regeering moet, daartegenover, samengesteld zijn uit *vijf machten*: *Wetgevend, Uitvoerend, Rechtsprekend, Examineerend* en *Censureerend*. Er zijn eenige Staten van Amerika, waarin, evenals in Zwitserland, aan die eischen voldaan is.

Hoe Soen zich die machine in werking voorstelt, komen wij niet te weten. Overigens is het hoofdstuk daarover zeer lezenswaard en wij zouden gaarne daaruit meer citeeren, maar verwijzen den lezer naar de brochure zelf. Uitteraard moeten wij ons zeer bekorten.

* * *

Het derde Volksbeginsel: *Volksbestaan* staat op *communistischen* grondslag. Al is het dan geen communisme in Westerschen zin, gelijk hij zegt. Zijn volksbestaan-principe staat hooger, ofschoon het verschil meer ligt in de wijze van toepassing dan in de grondgedachte.

Marx's socialisme kan Soen niet gebruiken en evenmin het communisme dat in Rusland is toegepast. China eischt een eigen oplossing der sociale *kwesties* mogen wij wel zeggen.

De feiten voor China zijn, dat er feitelijk geen groote rijkdom bestaat. „De welstands-grondtoon „van China is armoede; er zijn niet die groote ver-„schillen tusschen arm en rijk, — alleen tusschen „vrij arm en zeer arm." Het komt er nu op aan „die „uiterste armoede te lenigen."

Daartoe moet in de eerste plaats het grondbedrijf in oogenschouw worden genomen.

Het aanschouwen van het Westersch economische leven heeft grondspeculatie in het leven geroepen, *die verdwijnen moet*.

Daarnaast moet China publieke middelen aankweeken door ontwikkeling van staatsindustrieën.

Want verkeer, mijnbouw en industrie moeten ont-wikkeld worden. Op dat gebied komt China ver *achteraan*. Nog meer dan Rusland. Peide landen kunnen daarom het socialisme van Marx *niet* gebruiken. Den klassenstrijd beschouwt Soen als een *ziekteverschijnsel* en niet als een normaal iets. Daarom moet bij het nemen van maatregelen de welvaart van het geheele volk worden overdacht. In verband daarmede geeft hij twee merkwaardige beschouwingen. Een over het *voedingsprobleem van China* en een over *de volkskleeding en het grondstoffen en industrieën*.

Beide zijn op zichzelf hoogst belangrijk — maar alleen voor China.

Dat Soen hierover zijn gedachten laat gaan, is een bewijs dat hij niet bij theorie blijft staan, maar als practisch Staatsman de dingen opzoekt, die voor een volk van het hoogste belang zijn. En inderdaad gelooven wij, dat hij zijn vaderland ook hiermede een dienst bewezen heeft. Want het hoogste geluk voor een volk bestaat toch wel in, wat Adam Smith reeds in 1776 opmerkte: *dat het goed gevoed, goed gekleed en goed gehuisvest is*.

III.

Het valt niet te ontkennen dat Soen in zijn leer alles bijeengebracht heeft, waaraan het China ontbreekt en ook ontbroken heeft en waardoor het ten slotte, de politiek- en economisch onderworpene is geworden, die het feitelijk nog is, ondanks de overwinning van de nationalistische regeering te *Nanking* op die te *Peking*.

De groote vraag is echter of inderdaad Soen's leer in staat zal zijn te maken van China, wat hij er van verlangde: een nationale eenheid, met krachtig streven om in nationalistischen zin met behoud van door hem genoemde ethische volkseigenschappen — het Westen (en Japan) kunnen weerstaan.

Het zou belangwekkend zijn, daarover Henri Borel eens te hooren.

Of China daarbij steeds zal kunnen rekenen op den steun van Sovjet-Rusland?

Er zijn redenen, waarom wij dat moeten betwijfelen. Het streven van Rusland is altijd geweest de verovering van Azië. De Tsaristische Regeering deed dat met de wapenen. De Sovjet-Regeering doet dat door verbreiding van de bolsjewieksche leer. De aldus bewerkte Staten vallen vroeg of laat Moskou van zelf in den schoot. Maar het is de vraag of Moskou — als het ziet dat Lenin's beginselen opgenomen in Soen's leer inderdaad in China veld winnen — zal aflaten van deze manier van *pénétration pacifique* en of niet inderdaad een hervormd China zich te weren zal hebben tegen Rusland dat door Soen zoo hoog geprezen wordt. Aangenomen dat de Sovjet-Regeering inderdaad — want dat hervormingsproces zal lang duren — zoo lang aan-blijft.

Tevens doet zich — naar onze meening — eene andere vraag voor. China — en Soen wijst er met trots op — heeft vroeger een groot deel van Azië beheerscht. Zou niet in een modern (Westersch geschoold en bewapend) China opnieuw de wensch naar een dergelijke heerschappij kunnen ontwaken. Volgens de mededeelingen van prof. Schlegel — een bekend Nederlandsch Sinoloog-fifty years ago — zijn de Noord-Chineezen een ijverig, krachtig en weerbaar volk. Aan militaire eigenschappen ontbreekt het hun niet en wat wij van hen weten uit onze eigene koloniale historie (Coxinga en de Borneo-Chineezen) weerspreekt die meening *niet*.

Uitgesloten zou het dan niet zijn, dat China de rollen omkeerde en de beheerscher van Azië werd. Soen zelf zeide tot den Engelschen consul, die hem wilde overhalen in den wereldoorlog de zijde van de Entente te kiezen „om Duitschland te straffen voor het ontrukken van Tsingtau aan China en deze plaats weer terug te krijgen":

„Waarom (antwoordde Soen) zouden wij dan niet „beginnen met Hongkong, of Burma, Bhoetan of „Nepal, die vroeger ook aan China toebehoorden en „die Engeland van ons afhandig heeft gemaakt?"

„Onze beschaving is de uwe tweeduizend jaar „vóór . . . wij zijn reeds lang het stadium der vrede-„lievendheid ingetreden, terwijl gij elkaar nog bij „de kkel grijpt. Waarom zouden wij ons in uw bar-„baarsche veeten mengen? Begrijpt gij dan niet, „waarde heer, dat als China eens werkelijk wilde „en zich door ulieden een sterke militaire macht „liet africhten, gij het kind van de rekening zoudt „kunnen worden? Binnen tien jaren zouden wij „even sterk kunnen worden als Japan, *maar dan „tienmaal zoo talrijk*."

---

[1]) De spoorweg in Zuid-Mandsjoerije levert jaarlijks 50 millioen dollars winst. Men kan nu de oorzaak van de troebelen daar op dit oogenblik (September '29) begrijpen.

En nu zegt Soen wel dat China dat niet wil. Maar vraag is of China dat nooit zal willen. Of dien g nooit zal worden opgedrongen. Al was het alen maar om zich te weer te stellen tegen het Wesn en Japan, dat elkander het ontzaglijk handelsbied: China niet gunt en niet gunnen kan en st willen *blijven* houden aan zijne vroeger afgewongen voorrechten.

* * *

Het economische probleem, door Soen gesteld, il hij opgelost zien op die wijze, dat van de hulponnen van China een gebruik wordt gemaakt, aaraan het — vergissen wij ons niet — altijd heeft ntbroken. Maar er zal nog heel wat water door de le Rivier — wier verwaarloozing het Chineesche wind tot nu toe typeerde — moeten stroomen, ŏór inderdaad China alleen al in landbouwend opcht b.v. gaat lijken op West-Europa en Amerika *waarnaar Soen verwijst als voorbeeld.*

Enkele dingen, die ons bij de lezing van Soen's dachten voor den geest kwamen, hebben wij hier ppervlakkig aangeraakt.

Tevens waren wij niet blind voor het vele dat et plaatsen van vraagteekens wettigde. Maar het de bedoeling niet Soen's leer aan een grondige oordeeling te onderwerpen. Beoordeeling, gegrond een feiten- en historiekennis, die de onze niet is niet kan zijn. Wij willen alleen — zooals gezegd de aandacht vestigen op Ferguson's brochure, ndat ook ten onzent — behalve dan bij de Sinogen en bij hen, die uit hunne Indische ervaring eer weten — over China niet veel licht is opgean en men wat daar gebeurt, beschouwt als een ontwarbare chaos. Daarom kan het als van beng beschouwd worden, iets te publiceeren van de nkbeelden van Soen. Want Soen heeft *richtlijnen* trokken voor zijn volk, waarvan de beteekenis et kan worden geloochend. Hoe sceptisch ook er het volgen daarvan moge worden gedacht.

Aanteekeningen uit de geschiedenis van West-Indië.

Het ontstaan van de West Indische koloniën.

Er is veel over ons West-Indië geschreven, maar geloof dat er nog te weinig over gelezen wordt. aarom, nu er thans een verlevendigde belangstelng in deze koloniën bestaat, leek 't me niet ongehikt eens 't een en ander uit de oude boeken te rtellen. Vroeger, toen ik jong was, lazen we groote, ikke werken van a tot z door, verslonden we ze et huid en haar, Conscience en W. Scott, Dickens n Eugène Sue, Schimmel en v. Lennep, maar tegenoordig heeft men liever de wetenswaardigheden korteren, makkelijker leesbaren vorm en, evenals e romans, meer „to the point".

Laat ik dus uit de oudere boeken een en ander er W.-Indië in 't kort naar voren mogen brengen. In 1887 werd er door 't Prov. Utr. Genootschap en prijsvraag uitgeschreven over een geschiedenis n de koloniën Essequebo, Demerary en Berbice. aarvoor de heer P. J. Netscher den gouden eererijs kreeg.

Deze geschiedenis, zeer aangenaam geschreven, oldeed aan een bestaande behoefte.

Wanneer men n.l. de historie van de West uit roegere boeken leest, treft het steeds dat men geen uidelijk beeld krijgt van *wanneer* de verschillende oloniën eigenlijk samen waren en wanneer afgecheiden van Suriname, wat de inwendige geschieenis der deelen was; *wanneer* Cayenne ontstond en at onze verhouding er mede was; wanneer Demera, enz. enz.

In korte woorden samengevat, zit de zaak nu zoo. Ons tegenwoordig Guyana (Suriname) werd heraaldelijk in bezit genomen en weder afgepakt: erst door een onderbevelhebber van Columbus, insou (of Ponçou) voor den koning van Spanje, en kwamen de tochten en vestigingen van Zeenders en Hollanders, Cabiliau c.s., daarop werd et in 1650 door Willoughby voor Engeland bezet, oor Abraham Crijnssen weder voor ons veroverd n bij den vrede van Breda (1667) ons voor goed egewezen.

Berbice, Essequebo, Pomeroon en Demerary, die zamen het latere Engelsche Guyana vormden, ebben weder geheel andere lotgevallen gehad.

Alle 4 deze streken heeten naar rivieren, *de* emerary (of Demerara) *de* Berbice, *de* Essequebo f Isekepe, *de* (kleine) Pomeroon.

Berbice werd door onze voorouders ook dikwijls Barbiche of de Berbiesjes genoemd. Netscher haalt een uitdrukking aan: „loop naar de Berbiesjes", zooveel beteekenende als „loop naar den d......", wat niet van veel waardeering voor deze kolonie getuigt.

Veel berichten omtrent den eersten tijd aldaar hebben we niet. Er schijnen reeds veel vroeger schepen Berbice bezocht te hebben en een zekere Abraham v. Pere, een bekend koopman, had er al in 1602 vrijdom van convooy, maar een blijvende kolonie werd er pas gevestigd door den zoon van Abr. v. Pere, die het, volgens een overeenkomst met de W.-Ind. Comp., in 1627 in bezit nam.

Van Essequebo hebben we berichten dat er zich al vóór 1596 Hollanders neerzetten, en dat ze door de Spanjaarden verdreven werden. Deze berichten vinden we bij een ouden schrijver, Hartsinck, die door vele latere chroniqueurs nageschreven werd: ook zelfs door Dalton, den grooten Engelschen geschiedschrijver over Britsch-Guyana. (De opgegeven boeken zijn alle in de Koloniale bibliotheek, van Galenstraat 19, te vinden).

Hartsinck vertelt verder over Essequebo, dat, korten tijd nadat deze eerste Hollanders verjaagd waren, de heer Joost van der Hooge weder een volkplanting stichtte onder bescherming van een van klipsteen gebouwde sterkte, die hij daar in de monding der rivier aantrof. Dit fort, dat hij vermoedde van Portugeeschen of Spaanschen oorsprong te zijn, naar aanleiding van een wapen boven de ingangspoort, versterkte hij en bracht het weder in goeden toestand. Dat was vooral in dien tijd dringend noodig, daar zoowel Spanjaarden als Engelschen, Franschen als Hollanders trachtten op deze kust te landen en er het goudland, El Dorado, te vinden. Hij noemde dit fort ter Hooge, doch later werd 't Kijk-overal genoemd, hetgeen ons aanleiding geeft te wijzen op de schilderachtige namen, die de oude Hollanders voor hunne forten wisten te verzinnen. Een oude sterkte o.a. bij de stad Malakka heette Kijk-in-den-Pot.

Wat Pomeroon betreft, Hartsinck vermeldt dat daar in 1657 definitief een kleine kolonie aangelegd werd vanwege de steden Middelburg, Vlissingen en Veere. De rivier wordt ook Bouweron, Bauron, Bauroma om Poumeron genaamd, en later door de Engelschen Pomeroon.

Over Demerara(ry), dat thans de hoofdnaam voor Britsch-Guyana is, wordt pas in 1746 gesproken (Netscher, blz. 116) als „een nieuwe kolonie nevens en onder Essequebo, waarvan de grond zeer vruchtbaar was, en bijzonder geschikt voor de cultuur van suiker en koffie".

Blijft ons nog na te gaan den oorsprong van Cayenne en Curaçao.

Bij onze eerste tochten naar de „Wilde Kust", zooals men Guyana vroeger noemde, werd meestal geland daar waar nu Cayenne, 't Fransche Guyana, ligt. De kust was er op vele plaatsen heuvelachtig met goede aanlegplaatsen, en talrijke open gedeelten, waar Indianen woonden om handel mede te drijven. De kust van ons en Engelsch Guyana daarentegen was dicht met bosch begroeid, stond met vloed gedeeltelijk onder water, en was bij laag water drassig en moeilijk te benaderen.

Na verschillende pogingen tot het aanleggen van vaste handelsplaatsen, werd er in 1627 eindelijk een goede volksplanting gesticht. Toen waren n.l. bij de W.-Ind. Compagnie 2 kapiteins gekomen, Jan van Rijen en Claude Prévost, die zich aanboden om elk met 30 à 40 aangeworven mannen naar de Wilde Kust te gaan en daar „coloniën te planten". Ze verklaarden er te willen „sayen en planten" toubac, cattoen, verwe, suycker ende andere vruchten, die daar groeien, ook hout ende alderhande vruchten des lands te plucken en naar huis te zenden".

Ze namen eenige goede Hollandsche zeelieden mede, en verder gelukzoekers, waaronder ook eenige Franschen en Belgen, die bijna allen hunne handteekening nog met een kruis stelden.

Jan v. Rijen ging naar de Wiapoco-rivier, aan de Noordkust van Brazilië, maar Claude Prévost landde waar nu Cayenne is, aan de Cajane-rivier. We weten echter weinig omtrent de kolonie, die hij er aanlegde, en in 1631 bestond ze al niet meer.

In 1634 kwam David Pietersz. de Vries aan de Cayenne. Hij vond er nog 7 à 8 Zeeuwen en eenige Engelschen. Het oude Fransche fortje, dat ze er ook aantroffen, werd in beteren staat gebracht, en de nieuwe kolonisten stapten aan wal. Deze begonnen met ijver en planten weldra op groote schaal katoen, tabak en andere producten. De Vries, die nog

verdere plannen had, verliet hen daarop, en nam een zoon van een Indiaansch hoofd mede, die zoo graag Nederland wilde zien. Hij stevende Noordwestwaarts, en vond aan de rivier de Sinnamary[1]) de overgeblevenen van een oude Fransche kolonie, een kapitein Chambon met nog een 12-tal kolonisten.

Verder ging zijn reis naar Virginië en Nieuw-Nederland, waar hij in 1635 aankwam. Het volgende jaar gewerd hem echter een treurig bericht uit Cayenne. De kolonie was verloopen, de kolonisten hadden zich meester gemaakt van een Spaansch slavenschip en waren daarmede naar de eilanden vertrokken. De Vries was woedend toen hij 't hoorde en schreef: Zij verlieten alzoo „een schoone colonie, die binnen 2 maanden, soo sij daar gebleven waren, wel 150.000 guldens aan catoen, oriane ende taback zoude genereert hebben".

Sinsdien kregen de Franschen er meer en meer vasten voet, eerst door een in 1643 gevormde maatschappij, toen, in 1652, vervangen door de Compagnie du Cap Nord, door Lod. XIII opgericht.

Het eiland Curaçao werd in hetzelfde jaar dat De Vries in Cayenne kwam, 1634, door Johannes v. Walbeeck op order van de Kamer Amsterdam van de W.-Ind. Comp., op de Spanjaarden veroverd, en is van dat oogenblik af rustig in ons bezit gebleven.

Thans zijn de koloniën gesticht; een volgenden keer vertel ik U een en ander uit hare verdere geschiedenis.

H. E. K.

[1]) De Sinnamary ligt in 't midden van de kust van Cayenne.

Sinaasappelen.

In de „Surinamer" van 9 Augustus leest men:

De oogst begint binnen te komen en belooft buitengewoon groot te zijn. Een plantage, welke niet de grootste aanplant heeft, zal 400.000 vruchten kunnen leveren, maar waar is het afzetgebied?

Demarara begint in eigen behoefte te voorzien en neemt niet veel meer af.

De uitvoer naar Nederland loont niet, uit hoofde van de hooge kosten en niet het minst de vracht en het hooge percentage van bederf, bij gemis aan afgekoelde ruimte aan boord van de schepen.

Zoo zit men opgescheept met de sinaasappelen en is men blij voor enkele guldens de duizend deze van de hand te kunnen doen.

Op de schoone voorspiegelingen toentertijd, zijn veel sinaasappelen geplant en nu hooren wij, dat deze cultuur niet kan betalen, misschien om duizend en zooveel redenen, welke alle onbekend waren toen algemeen aanbevolen werd sinaasappelen te planten en het plantmateriaal bij honderdduizenden beschikbaar werd gesteld.

De aanhouder wint, hier schijnt de leus te zijn: Van den hak op den tak, met als gevolg: in Suriname mislukt alles.

Kan het anders?

Van Week tot Week.

Dinsdag 10 tot Maandag 16 September.

De luchtpost voor Indië. Met het vliegtuig dat 12 dezer van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken werden 17 zakken luchtpost vervoerd met een totaal gewicht van 145.900 K.G. bruto en 139.625 K.G. netto. De zending bevatte 6501 brieven, 1586 briefkaarten, 38 drukwerken, 11 postwissels en 1 monster, totaal 8137 stuks. Hiervan werden aangeteekend verzonden 545 brieven, 32 briefkaarten, totaal 577 stuks. (Hoofdbest. Post.)

Alg. Exploratie-Mij. Soerabaja. De Locomotief zegt dat met zekerheid kan worden vastgesteld, dat verdere uitbreiding van de productie op de terreinen van de Algemeene Exploratie Maatschappij in Zuid-Sumatra is stopgezet. (Aneta).

Bestrijding van de pest. Batavia. Naar het Nieuws van den Dag voor Ned.-Indië meldt, heeft de Dienst van de Volksgezondheid een nota bij de Regeering ingediend met betrekking tot de kosten, die geraamd zijn voor maatregelen tot bestrijding van pest te Bandoeng door middel van woningverbetering. (Aneta).

Rupsenplaag. Soerabaja. Professor Roepke uit Wageningen, die op verzoek van de Indische Regeering een onderzoek instelde naar de rupsenplaag op het eiland Batjan, waar de klapperaanplant ernstig bedreigd werd, meent, dat de rupsenplaag locaal beperkt is en verminderen zal, doordat de rupsen last ondervinden van parasieten met een infectueuse ziekte. (Aneta).

Sumatra-Cultuurbond. Medan. Hier is alsnog opgericht de Sumatra Cultuurbond, waarvan alle in de cultures werkzame Europeanen lid kunnen worden. (Aneta).

Portret J. PSZ. Coen. Batavia. De Groep-Nederlandsch-Indië van het A.N.V. heeft besloten een schilder in Holland op te dragen een copie te maken van het portret van Jan Pietersz. Coen in het West-Friesche Museum te Hoorn, welke copie alsdan zal worden aangeboden aan het Bataviaasch Genootschap. (Aneta).

Ontoerekeningsvatbaar. Batavia. Fuhrman, die zijne gescheiden echtgenoote mevr. Alting Siberg met een mes van het leven heeft beroofd, is in het krankzinnigengesticht opgenomen. (Aneta).

Longpest. Soerabaja. De Indische Courant schrijft dat het dr. J. Schut te Tosari, die reeds gedurende tien jaren bezig is met het nemen van proefnemingen ter voorkoming en behandeling van longpest, naar alle waarschijnlijkheid thans gelukt is door inspuiting met Omnadin contactpersonen van lijders aan longpest en septicaemische pest voor aantasting te behoeden. (Aneta).

De Volksraad gesloten. Batavia. Bij den Volksraad is ingekomen een aanvullende begrooting in verband met de beslissing inzake de vennootschapsbelasting.

De heer Jonkman spreekt de hoop uit, dat de Staten-Generaal deze beslissing van den Volksraad ernstig onder de oogen zal zien, in de koop, dat de Kamers Indië voor een verlies van millioenen guldens zullen bewaren.

Vervolgens werd de aanvullingsbegrooting goedgekeurd.

De voorzitter, de heer Meyer Ranneft, spreekt vervolgens een sluitingsrede voor deze zitting uit. Spr. wijst er met nadruk op, dat deze zitting wederom pijnlijke en moeilijke kwesties naar voren heeft gebracht, welke door het college met zelfbeheersching en waardigheid behandeld zijn, eigenschappen, welke buiten de zaal niet altijd begrepen zijn. Voor de volgende zitting roept hij allen een hartelijk welkom toe.

Tekort aan ingenieurs. Bandoeng. Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat het tekort aan ingenieurs in Ned.-Indië, in het bijzonder bij den dienst van den Mijnbouw zich uitbreidt, omdat zich totaal geen Nederlanders meer aanmelden voor ingenieursdiensten in Ned.-Indië. Thans moet men noodgedwongen overgaan tot het aanstellen van buitenlanders. (Aneta).

De Pasar Gambir geëindigd. Batavia. De Pasar Gambir is gisteravond gesloten met een grootsch feestmaal. Tafelpresident was de burgemeester van Batavia mr. Meyroos. Het aantal betalende bezoekers heeft 500.467 bedragen. (Aneta).

De Legerpredikant. Bandoeng. De Preangerbode verneemt, dat de legerpredikant W. M. Duijker, die met verlof vertrekt, niet in zijn ambt vervangen zal worden vanwege het gebrek aan predikanten. (Aneta).

De vennootschapsbelasting. Batavia. De Volksraad heeft de ordonnantie inzake de vennootschapsbelasting aangenomen, nadat het amendement-Dwidjosowojo, om de terugwerkende kracht te doen vervallen, verworpen was met 25 tegen 24 stemmen. (Aneta).

Beterschap beloofd. Batavia. De Bantamsche Kiaji uit Tjaringin, een bekende figuur uit de dagen van de onlusten in 1926, die naar Tjandjoer was geïnterneerd, heeft in een audiëntie bij den Gouverneur-Generaal intrekking van zijn interneering verzocht. Hij beloofde stroomingen tegen het gezag zooveel mogelijk tegen te zullen gaan. (Aneta).

Door een koelie aangevallen. Padang. Een contractkoelie viel den assistent Mecke, werkzaam bij de Cultuur-Mij. Batang Sangir, met een bijl

aan, waarbij de employé niet ernstig werd gewond. De aanleiding moet gezocht worden in een aanmerking, welke de assistent den contractant maakte. (Aneta).

andsdienaren. Batavia. Het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren heeft bij de Regeering opnieuw aangedrongen op het benoemen van een bondsvertegenwoordiger tot lid van den Volksraad. (Aneta).

adji Salim. Batavia. De Java-Bode verneemt, dat Hadji Salim, thans in Europa vertoevende, het voornemen heeft medio September a.s. via Parijs en Djeddah naar Ned.-Indië terug te keeren. (Aneta).

ooggerechtshof. Batavia. Ingediend is een ontwerp-ordonnantie, waarvan de strekking is aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid te verleenen om wegens buitengewone omstandigheden de samenstelling van het Hoog Gerechtshof van Nederl.-Indië tijdelijk te kunnen uitbreiden met een of meer buitengewone advocaten-generaal, zulks op denzelfden voet als dat reeds mogelijk is met de raadsheeren, leden van Raden van Justitie en substituut-officieren van justitie. (Aneta).

e moord op mevr. Landzaat. Medan. De inlandsche vrouwelijke keukenbediende, die werkzaam was bij de familie Landzaat en die indertijd het kindje van de vermoorde vrouw gered heeft uit de handen van den moordenaar, ontving de bronzen ster van Trouw en Verdienste. (Aneta).

r. Westerouen van Meeteren. Batavia. Benoemd tot secretaris van het Gouvernement van Ned.-Indië mr. B. Th. Westerouen van Meeteren. (Aneta).

e activiteit van Moscou. Semarang. In een beschouwing over de activiteit van Moscou, voorkomende in De Locomotief, wordt opgemerkt, dat de Pan Pacific Trade Union veel meer rechtstreeks in dezen zin werkzaam is dan de Liga tegen Koloniale Overheersching en Imperialisme. (Aneta).

e Bromo rustig. Bandoeng. De vulkanologische dienst heeft telegrafisch bericht ontvangen, dat thans de Bromo volkomen rustig is. (Aneta).

ritsch bezoek. Batavia. De Gouverneur van de Straits Settlements, de heer Clifford, zal in Juni 1930 een officieel bezoek brengen aan Java. (Aneta).

en Britsche planter vermoord. Soerabaja. Op de onderneming Doerdjo van de Djember Rubber Estates Ltd. is een Britsche planter, de heer R. A. Heming, vermoord door een Madoereeschen koelie, die den heer Heming plotseling in diens rug stak na een korte woordenwisseling. De heer Heming vond nog de kracht om zijn revolver te trekken en een schot te lossen op den koelie, die ernstig gewond werd. Terwijl hij reeds zieltoogde verklaarde de heer Heming aan den administrateur: „Ik heb hem niets gedaan". De heer Heming was reeds acht jaar werkzaam en laat een weduwe en kind achter. (Aneta).

ecretaris Raad van N.-I. Buitenzorg. Gedurende de afwezigheid van den Gouverneur-Generaal in verband met diens reis naar Zuid-Sumatra, is tijdelijk belast met de werkzaamheden van den secretaris van den Raad van Ned.-Indië mr. P. J. A. Idenburg, de rechterlijk ambtenaar mr. W. G. Peekema. (Aneta).

PERSONALIA.

W. van Oosterzee †. Weltevreden. De heer E. W. van Oosterzee, een der directeuren der Handel-Maatschappij voorheen de Lange en Co. te Batavia, is in zijn auto aan hartverlamming overleden. (Aneta).

C. Heyse †. Weltevreden. De heer W. C. Heyse, chef van de makelaarsfirma Monod en Co. te Batavia, is aan boord van het schip, waarmee hij van verlof terugkeerde, overleden. (Aneta).

(Aneta-telegr. ontleend aan de „N. R. Ct.").

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Insulinde in Beeld.

Reeds in het „Koloniaal Weekblad" van 29 Aug. j.l. vestigden wij de aandacht op den reuzenarbeid van den bekenden Duitschen oorlogs- en tropen-

Prof. Ernst Vollbehr.

schilder, *Professor Ernst Vollbehr,* wiens portret hier boven prijkt, gedurende zijn reis van anderhalf jaar door Insulinde volbracht, naar aanleiding van de tentoonstelling zijner 300 tempera-schetsen van 3—20 Augustus j.l. in het Museum van Land- en Volkenkunde te Hamburg. Deze werden daar, zoowel als voórdien te Munchen — de woonplaats van den kunstenaar — Berlijn en Leipzig, om het zeerst bewonderd en geroemd.

Thans is dit grootsche werk sinds eenige weken ter bezichtiging gesteld in het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam, waar het vele bezoekers uit alle lagen der maatschappij trekt, van Z. K. H. Prins Hendrik af tot de leerlingen der volksscholen toe. Ook kreeg de schilder de opdracht een paar dozijn zijner schetsen tot schilderijen uit te werken om in scholen geplaatst te worden.

Uit Hamburg schreef men ons reeds:

„De schilderkunst, door Prof. Vollbehr beoefend, is eenig in haar soort en daarbij veelzijdig. Het tropenlandschap, de tropische bodem-cultuur; de vulkanische wereld met solfatoren en kraters; de bouwwerken, getuigende van Maleische beschaving; de volks-typen van Sumatra, Java, Borneo, Celebes, Bali en de Molukken, alles komt tot zijn recht en geeft een compleet beeld van Insulinde. Een vliegtuig werd door de Indische Overheid ter beschikking gesteld voor de opneming van het kraterlandschap, een boot voor de Molukken. De Indische bladen, van Sabang tot Ambon, gewagen terecht in waardeerende critieken en soms in tropisch enthousiasme van dezen reuzenarbeid. „Insulinde" heeft een strekking — een Europeesche, maar bovenal een Nederlandsche strekking. Deze tentoonstelling wil via de kunst, de oogen openen, de harten doen kloppen voor de schoonheid, de kwistige gaven der natuur van onze Oost, vooral bij Jong-Nederland, niet als een te exploiteeren bezitting, maar als een onder Nederlandsche leiding groot geworden gebied."

Deze pracht-collectie zal nu, onder de auspiciën van „Oost en West" en „Boeatan", van af Zaterdag 28 dezer tot en met Donderdag 3 October tentoongesteld worden in de zalen van *Pulchri Studio,* L. Voorhout 19, te 's-Gravenhage. Met fraaie Indonesische kunstnijverheid omlijst, zal zij daar zeker uitnemend tot haar recht komen. De opening der tentoonstelling zal plaats hebben op Vrijdag 27 dezer, tegelijk met een gala-kunstavond ter eere van het Radio-Congres.

Dat nu ook geen belangstellend inwoner van Den Haag en omstreken deze éénige gelegenheid voorbij late gaan om Insulinde in beeld in zich op te nemen!

Te Hamburg heeft de schilder, uit wiens portret blijkt hoezeer hij zijn naam, Ernst Vollbehr, eer aandoet — vol goedige ondeugendheid als zijn bruinen naamgenoot in de dierenwereld, maar daarnaast toch ernstig — tijdens de tentoonstelling zijner werken te Hamburg een voordracht gehouden met lichtbeelden der originalia, genomen door het nieuwe *Agfa*-procédé. De heer *Y. Zijlstra,* voorzitter der „Litteraire Commissie" van de „Nieuwe Nederlandsche Vereeniging" aldaar, deelt hierover het volgende mede:

„Het was een vlotte, leuke voordracht. De schilderijen worden daarbij direct van het doek op de glasplaat geprojecteerd, zonder dat van kleurschakeering en stemming iets verloren gaat. Wij hebben genoten! Wie Indië kende, waande zich in de Indische wereld terug. Wie Indië alleen door woord en beeld kende, kon zich verplaatst denken in de tropenwereld.

„Prof. Vollbehr is bereid voor docenten bij lager, middelbaar en hooger onderwijs, — zooals ook in Hamburg is geschied — een voordracht met de lichtbeelden te houden, zóó, dat die daardoor bij een bezoek aan de tentoonstelling met hunne leerlingen dezen den noodigen uitleg kunnen geven. In Hamburg werd dit gefinancierd door de Overheid."

Moge dit goede voorbeeld ook in Den Haag en nog in vele andere plaatsen van Nederland worde gevolgd! Dan wordt met deze tentoonstelling het doel bereikt, dat er mee beoogd wordt, zooals ook bovengenoemde heer zijn aanbeveling besluit; n.l. om:

„de oogen van de Nederlanders, vooral van Jong-Nederland te openen voor ons schoon Insulinde. Blijve deze prachtcollectie voor Nederland behouden, om met de lichtbeelden, rondgezonden te worden, ook naar kleinere plaatsen.

„Mede namens den Consul-generaal der Nederlanden te Hamburg, *F. C. baron van Aerssen Beyeren van Voshol,* vestig ik de aandacht van Gemeentebesturen, onderwijskundige autoriteiten, de pers, plaatselijke vereenigingen, uitgevers van schoolplaten, op deze prachtgelegenheid tot nadere kennismaking, op artistieke wijze, met onze Oost."

Op de avonden van 28, 29 en 30 dezer, alsook op 1 October a.s. zullen door Boeatan Indische Kunstavonden in de groote zalen van *Pulchri Studio* georganiseerd worden, van verschillend karakter, waarbij zoowel de kunstuitingen van de Buitengewesten als die van Java ten tooneele zullen worden gevoerd.

De thans hier met verlof vertoevende familie *Frous,* de eerste intellectueele Timoreezen, die wij in ons midden hebben, zullen hun inheemsche *sesando*-muziek ten gehoore brengen, nadat de heer *C. Frous* een voordracht zal hebben gehouden over de *ikat*-weefkunst der kleine Soenda-eilanden, waarmede hij zeer vertrouwd is.

Als de heer *Tillema* klaar is gekomen met de door hem opgenomen *film zijner jongste Borneoreis,* zal hij die zeker op een der avonden vertoonen.

Hopelijk zullen op een anderen avond verschillende Indische dansen worden opgevoerd, onder begeleiding van gamelan en krontjong muziek en wellicht ook een *wajang-koelit*-vertooning kunnen worden gehouden.

De juiste data en verdere regeling van een en ander zullen eerst de volgende week hier worden bekend gemaakt.

In elk geval zal men zich thans reeds kunnen voorbereiden op het genot van een mooie ***Indische Kunst-week,*** ter opening van het seizoen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Treubia.

Recueil de travaux zoologiques, hydrobiologiques et océanographiques (Instituts scientifiques de Buitenzorg, 's lands plantentuin). In het Juni-No. diverse Fransche en Duitsche bijdragen.

Neerlands Indië,

Land en Volk, geschiedenis en bestuur; bedrijf en samenleving. Onder leiding van Prof. D. G. Stibbe. Afl. 12 behelst den mijnbouw (hoofdstuk 3), door Ir. P. Hövig. — Arbeidsaangelegenheden, door Prof. Dr. I. A. Nederburgh. — Muntwezen — handel — bankwezen, door Mr. G. Vissering, herzien en bijgewerkt door H. J. van Putten. — De laatste bijdrage wordt vervolgd in afl. 13. — Als gewoonlijk fraaie reproducties.

Oedaya (Opgang).

De September-aflev. (No. 9) houdt in: Een verwaarloosde hoofdzaak in de koloniale politiek, door C. M. Hamaker Sr., met een nabeschouwing van C. Frans. — Brieven geschreven gedurende de Ja-

vaansche reis (I) door Rabindranath Tagore. — Van kunst en kunstenaars: J. J. Isaäcson, door Ir. Hein von Essen. — De Javanen in Suriname. — Een misverstand. — Vorstelijke ikat-weefsels uit Indonesië, door B. van Eysselsteijn. — Maleische boekaankondiging.

Locale Belangen.

Orgaan van de Ver. v. Locale belangen. Het No. van 16 Augustus heeft als hoofdartikel: Goedkeuring belastingverordeningen, door Levelt. — De I.P.O.W.U., door Rückert. — Verder bijdragen onder de gewone hoofden.

De Indische Verlofganger

van 13 September o.m.: Aan het meer van Chuzensi (Japan), door S. Kalff. — Batavia's oude landhuizen, door v. d. W.

Democratie en Vrije arbeid.

Orgaan (weekbl.) van de Democr. partij. Uitg. in Nederland. Het hoofdartikel in het No. van 14 Sept.: Koeliearbeid en Poenale Sanctie, door Z. Kamerling (wordt vervolgd).

De Indische Post.

In het No. van 10 Aug. Onze meening: Persoon en waardigheid. (De heer Fruytier, Gouvern. v. Curaçao). Onze meening in het No. van 17 Aug. bespreekt den nieuwen Minister van Koloniën. Met dit slot: „Alles tezamen genomen vormen de uitlatingen van Minister de Graaff (in een persgesprek aan den vertegenwoordiger van Aneta) een rij beloften die tegemoet komen aan een belangrijk deel der wenschen onder de Europ. bevolkingsgroep in Indië. Welke daarvan gehouden zullen worden, zal de tijd leeren. Maar ons komt het toch voor dat er bij de benoeming van den heer S. de Graaff tot Minister van Koloniën meer reden is om vertrouwend te gelooven dat het een slechte wind is, die heelemaal niets goeds aanbrengt, zooals het „Nieuws van den Dag" deed, dan te vervallen in de bijtende satire welke het „Algemeen Indisch Dagblad" in arren moede over die benoeming uitspoog."

De Indische Mercuur.

In het No. van 11 September de hoofdartt.: De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland, door Prof. Dr. G. Stahel, met een naschrift van J. S. C. Kasteleijn. — Vervolgen slot van de Cultures ter O.-kust van Sumatra. — Voorts de gebruikelijke rubrieken.

In en Uitvoer

van 9 September bevat o.m.: De positie van de Java-suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs.

De Mijningenieur.

Redactioneele inhoud van het Augustus-No. (No. 8). Ingebruikneming van het Geologisch Laborium te Bandoeng. — Dr. Ch. E. A. Harloff. Voorl. mededeeling over de geologie van het Praetertiair van Loh Oels in Midden Java. — Ir. H. van Hettinga Tromp. Mijngasexplosies als gevolg van het gebruik van druklucht.

Handelsberichten

(van het Min. v. Arbeid, H. en Nijverh.). In het No. van 12 September: Naar de oplossing van het Koelievraagstuk, door Ir. L. J. M. Feber. Schr. besluit aldus: „Wel is er iets te zeggen voor de veronderstelling dat eventueel onrecht te grievender wordt gevoeld, indien op de arbeidsovereenkomst de poenale sanctie rust. Het een en ander voert tot de conclusie, dat deze sanctie alleen dàn voorloopig mag worden gehandhaafd — geleidelijke afschaffing en voorloopige handhaving in beperkten omvang en gemitigeerden vorm dekken elkaar — indien de overige factoren, welke de arbeidsverhouding op de betrokken ondernemingen beheerschen, beantwoorden aan den eisch eener gezonde en rechtvaardige sociale ordening. Welke eisch op den duur zal blijken samen te vallen met dien van evenzeer gezonde zakelijkheid."

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Het No. van 3 Aug. opent met: Uit een rijk plantersleven (D. H. Donald Mac Gillavry) met portret. Voorts tal van belangrijke artt. op landbouwgebied. *Prof. Oppenheim* wordt tweemalen geciteerd. I. Maar nog steeds is de (Compagnie") meester in de Oost en kan er blijven, mits zij de tijden verstaat en haar onwrikbaren wil toont zich te handhaven. Niets is gevaarlijker voor een overheid dan zich te gaan inbeelden dat hare dagen of jaren geteld zijn; en II. Ons Koloniale vraagstuk zal in de naaste toekomst vóór alles een kwestie zijn van Hollanders en niet van Inlanders. Nog steeds is de overgroote meerderheid van Inlanders ons trouw, redelijk en van goeden wil.

De Indische Culturen (Teysmannia).

Het No. van 16 Aug. bevat o.m.: Proeven met katoen in Malakka, door W. N. Sands en Onderzoekingen betreffende de structuur van Rubber, door P. Bary en E. A. Hauser. (Oorspronkelijke vertaling uit „Revue générale du caoutchouc".

Korte Berichten

(Uitgave Dept. v. Landb., N. en H. te Buitenzorg). Onder de Econom. en handelsberichten in het No. van 9 Aug.: Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 2e kwart. 1929 (II).

De Indische boerderij.

No. 2 van 12 Juli opent met: Zijdewormteelt in N.-I., door H.

De Tropische Natuur.

Orgaan van de Ned.-Ind. Natuur-historische Vereeniging. Inhoud van het Aug.-No.: De reuzenleguaan (Varanus Komodoensis) op de eilanden Komodo en Rindja, door G. F. M. Avé Lallemant. — Colaber radiatus, de „Tjaoe Asak", door W. C. van Heurn. Mierenepiphyten, door D. v. L. — Korte mededeelingen.

Meded. van het Alg. Proefstation der A.V.R.O.S.

De rubberseries No. 67, 68 en 69 bevatten onderscheidenlijk: Mytenbestrijding op Heveakweekbedden, door Ir. H. Gonggrijp. Microscopisch onderzoek naar het voorkomen van harsen in de latex van Hevea, door Dr. A. Frey-Wyssling en Proeven met een nieuw tapsysteem bij Hevea-occulaties, door Dr. C. Heusser en H. J. V. S. Holder (alle 3 ook in Eng. vertaling).

De Planter

van 14 Aug. is grootendeels gevuld met bijdragen over het Delische aanslagen-euvel.

De Banier

van 1 Aug. vervolgt de Indische reisbrieven VXI. Poenale Sanctie — Arbeidsinspectie — Medan in onrust.

Zending- en Missieperiodieken.

Ons Suriname. In No. 6 van Aug.-Sept.: Het lepra-vraagstuk in Suriname in zijn tegenwoordigen vorm, door M. Weigel, leeraar-directeur van „Bethesda".

De Opwekker. In het Augustus-No. o.a.: Houding en taak der zending te midden van de geestesstroomingen in Indië, door Ds. D. Crommelin (toespraak Ind. Gen., 15 Maart '29).

Nederlandsch Zendingsblad van September. Een arbeidsveld van de Indische Kerk op Celebes, door Alb. C. Kruyt — en meer artt.

De Katholieke Missiën. Het September-No. bevat een bijschrift: „In 't hartje van de Manggarai" naast goede foto's van Flores.

Suriname.

In antwoord op een verzoek der Koloniale Staten om inlichtingen betreffende het standpunt door hem ingenomen ten aanzien van de indiening eener ontwerp-verordening regelende de voorwaarden voor ontginning van petroleum en steenkolen, als bedoeld in art. 5 van de verordening van 20 Mei 1924 (G. B. No. 27) betreffende het onderzoek naar en de ontginning van petroleum en steenkolen in Suriname, heeft de Gouverneur zijn standpunt uiteengezet.

Wij kunnen het geheele stuk niet overnemen en zullen volstaan met eenige mededeelingen daaruit.

Aanvankelijk had de Gouverneur zich op het standpunt geplaatst dat er geen aanleiding was spoed te betrachten.

Daarbij werd overwogen dat volgens het eenstemmig oordeel van talrijke deskundigen het voorkomen van petroleum in ontginbare hoeveelheden in de Guyana's te onwaarschijnlijk moest geacht worden dan dat concessie-aanvragen te verwachten zouden zijn.

De Gouverneur verwijst dan naar het bekende geschrift van wijlen Professor Harrison, in leven Director of Science and Agriculture in Britsch-Guiana.

Tot een zelfde negatief oordeel als Prof. Harrison komen ook de Nederlandsche geologen Prof. Grutterink, Dr. Wing Easton en Ir. IJzerman voor Suriname.

De vondsten van geringe hoeveelheden petroleum en asfalt in Nickerie in 1928 en 1929 moeten derhalve niet beschouwd worden als een geheel nieuw gezichtspunt, maar als een bevestiging van aan de geologen bij het opstellen hunner conclusie bekende feiten.

De Gouverneur is nu in overleg getreden met het Opperbestuur in zake de verleening van concessie tot ontginning van petroleum aan de Surinam Oil Company.

Dit overleg is nog niet afgeloopen.

Voor de indiening van een ontginningsverordening voor steenkolen acht de Gouverneur op dit oogenblik geen aanleiding aanwezig.

Intusschen zetten de belanghebbenden zoowel in Suriname als in Britsch-Guiana hunne onderzoekingen voort.

* *
*

In „De West" van 21 Juni trok een kort berichtje onze aandacht:

„L. en F. de Jong. Volgens het veertigste jaarverslag van de goudonderneming L. en F. de Jong produceerde de vennootschap het afgeloopen jaar ruim 36 kilogram goud en sloot de exploitatie-rekening met een klein batig saldo."

Op een betrekkelijk kleine concessie wordt met primitieve middelen sedert 40 jaar goud ontgonnen en nog steeds vindt men geregeld in de opgaven van aangevoerd goud het placer L. en F. de Jong vermeld.

Moet dit de aandacht van geologen en mijnbouwkundigen niet trekken?

* * *

In „De Nieuwe Stem" van 29 Juli lezen wij in een overzicht *„Onze landbouw in 1928"* van den landbouwkundigen medewerker van het blad:

.....„Ook de klein-landbouw heeft niet stil gezeten. Van 1911 tot en met 1928 is de productie aan padi gestegen van ruim 2 millioen tot ruim 17 millioen K.G. In het afgeloopen jaar werd ruim 720.000 K.G. gepelde rijst uitgevoerd. Wat wij van de rijstcultuur gezien hebben, geeft ons hoop voor de toekomst. Rijstpelmolens rijzen als paddestoelen uit den grond; er is veel vraag naar goed rijstland; de ploegjes, welke door het Landbouwproefstation worden verkocht, vinden een goed onthaal onder de rijstverbouwers, hetgeen wijst op een verbeterden bedrijfsvorm. In Coronie hebben de Creolen de rijstcultuur ter hand genomen en deze breidt zich daar snel uit. Iemand, die nogal veel het district Coronie bezocht, vertelde ons, dat er nu reeds 4 rijstpolders in dat district zijn en er toch nog veel vraag naar rijstland bestaat.

De Coroniaan heeft zich ontpopt als een hartstochtelijk rijstplanter. Deze mededeeling deed ons genoegen, te meer, daar van zekere, zeer gezaghebbende zijde, indertijd beweerd was, dat de Creool nooit veel zal voelen voor den rijstbouw, omdat deze cultuur veel arbeid vereischt, hetgeen niet strookt met zijn gemakzuchtigen aanleg. Het was nog in den tijd, toen de Britsch-Indiërs alle deugden en de Creolen alle ondeugden bezaten."

* * *

Prof. Sleeswijk schrijft in „De Telegraaf" van 10 September, eerste avondblad over *Britsch-Guyana's toekomst*. Het hoofd luidt verder: „Vrije kolonisatie of bankroet? — Een vergelijking met Suriname. — In ons gewest ruime blik dringend vereischt."

Aan het slot lezen wij:

....„De poenale sanctie voor de West schijnt reeds ten doode opgeschreven. Het Nederlandsch-Indische Gouvernement zou daarmee niets anders doen dan wat de Britsch-Indische regeering reeds in 1916 deed, n.l. de emigratie verbieden, welke is gebaseerd op het principe van „indentured labour" of poenale sanctie".

Volgens den Gouverneur van Britsch-Guiana is er geen keus: vrije kolonisatie of bankroet.

Blijft het Nederl.-Indische Gouvernement bij zijn voornemen dan staat Suriname binnenkort voor hetzelfde alternatief.

Prof. Sleeswijk vervolgt dan:

„Aangezien het niet aan te nemen is, dat er een Nederlandsche regeering gevonden zou worden, die de schande van een bankroet op zich zou durven nemen, dient men de consequenties daarvan tijdig onder de oogen te zien. Het zou neerkomen op een hervorming van ons huidige immigratie- en kolonisatiestelsel in Suriname. Een geweldige taak, slechts aantrekkelijk voor hem, die zich gezonden weet door een regeering, welke breekt met krentenwegers-politiek, een blik heeft voor perspectief en zich bewust is van Nederlands koloniale verantwoordelijkheid."

* * *

Aan „De Telegraaf" van 14 Sept. 2e ochtendblad ontleenen wij het volgende bericht:

„NEW-YORK, 13 Sept. (Eigen tel.). — Kolonel Charles A. Lindbergh zal ter inwijding van de uitbreiding van den luchtdienst der Pan American Airways op 21 September a.s. het eerste postvliegtuig van dien dienst besturen van Miami in Florida naar Paramaribo.

Lindbergh zal den tocht aanvangen met een Fokker-eendekker met drie motoren. Hij zal vergezeld worden door een marconist en een mecanicien. Te San Juan zal een tusschenlanding worden gemaakt. Hier zal de mail worden overgeladen in een Sikorsky amphibie-vliegtuig, waarmede de tocht naar Paramaribo zal worden voortgezet, welke stad op 24 September zal worden bereikt. Tevoren zullen nog landingen gemaakt worden op de Virgin-eilanden, de eilanden Boven en Onder den Wind, Trinidad en Britsch-Guyana. Lindbergh zal op dezen tocht geene passagiers medenemen."

* * *

In „De Telegraaf" van 14 September, 2e av.blad een prent van Louis Raemackers: *Het Stiefkind*. Het onderschrift luidt:

„De welgedane Heer
Kiest handigjes het puikje:
Zijn portmenée is één.
En nummer twee: zijn buikje.
Hij ziet het stiefkind niet,
Alleen de rijke dame,
Die dame, da's de Oost
Het kind is Suriname".

* * *

Bij Kon. Besluit zijn benoemd tot voorzitter van het Hof van Justitie in Suriname de heer mr. J. C. Brons en tot lid van het College de heer mr. J. H. A. Westerik.

Curaçao.

Het beleid op 8 Juni!

Het vraagstuk van het beleid op 8 Juni l.l. heeft ook een academischen kant. In eenige opstellen in de „N.R.Crt." is die zijde naar voren gekomen. Het blad van 21 Aug. l.l. bepleitte de noodzakelijkheid van uitzending eener commissie van onderzoek naar des gouverneurs beleid, omdat de ingezonden verslagen van gouverneur en troepencommandant zooveel leemten bevatten, dat blijkbaar een slotsom nog niet gemaakt kon worden. Nader gevraagd, of dit staatsrechtelijk wel in orde was, heeft de redactie dit nader betoogd, o.a. met de stelling: de bevoegdheid daartoe van de Kroon, uitgeoefend door den minister van koloniën, laat zich afleiden uit de betrekking van de Kroon tot den gouverneur, die door de Kroon wordt benoemd en ontslagen, die 's Konings bevelen stipt moet in acht nemen, en aan den Koning wegens zijn doen en laten verantwoordelijk is.

Daarop is prof. Eigeman, ook niet de eerste de beste, gekomen, en heeft wel zijn instemming betuigd met het antwoord op de vraag, of een zoodanig onderzoek mogelijk is, gegeven, maar daarnaast toch twijfel geopperd aan de bevoegdheid van den minister van koloniën ten deze. De gewijzigde verhouding tusschen moederland en „koloniën" onder de nieuwe grondwettelijke bepalingen doen den professor de meening voorstaan, dat het de voorzitter van den ministerraad is, die tegenover de volksvertegenwoordiging in de eerste plaats verantwoordelijk is.

Hetzelfde vraagstuk wordt behandeld in het Augustusnummer van *De Indische Gids*, waar het antwoord gegeven wordt in de lijn van een artikel, destijds van de hand van den oud-gouverneur Staal in *De West-Indische Gids* verschenen, en in de lijn ook van het verslag der commissie-Staal tot herziening der regeeringsreglementen van Suriname en Curaçao. In eerstgenoemd opstel wordt opgemerkt, dat een onderzoek b.v. door een regeerings-commissaris als in 1828 nu waarschijnlijk niet mogelijk zou zijn zonder medewerking van de Staten-Generaal. Ook bij ons is die gedachte opgekomen, en wel op dezen grond, dat het grondwettelijk bij de wet vastgestelde regeeringsreglement de hoogste macht in Curaçao in handen van den gouverneur legt, en daarin niet anders dan door de wetgevende macht, Koningin in overleg met de beide kamers der Staten-Generaal, verandering kan worden gebracht.

Prof. Van Volenhoven, die in zijn *Samenstelling van regeerorganen in het staatsrecht overzee* in het laatste nummer van *Het Koloniaal Tijdschrift* weer een schat van wetenswaardigheden geeft, kondigt aan in een volgend opstel den verantwoordingsplicht van regeerorganen in het staatsrecht overzee te zullen behandelen. Wij zien er belangstellend naar uit.

Een ander punt, dat wij nog even moeten aanstippen is dit: In de pers kan men af en toe lezen, dat de Koloniale raad des gouverneurs beleid gedekt heeft. Wij meenden eerst, te kunnen volstaan met de feiten zonder commentaar mee te deelen, maar bijkbaar heerscht nog misverstand. De 3 op Curaçao aanwezige leden van den *raad van bestuur* hebben het beleid van den gouverneur „correct" genoemd, en een onderzoek gevraagd naar gedrag en optreden vóór, gedurende en na den overval "van alle civiele en militaire ambtenaren, deel uitmakende van of in verband staande met de politie op Curaçao". De *Koloniale raad* heeft die verklaring *niet* overgenomen, en zijn verzoek om een onderzoek eenigzins anders geformuleerd. Men kan dit nog eens lezen in ons blad van 15 Augustus l.l. Wij meenen te weten, dat de uitspraak van den Kolonialen raad, ook in haar formuleering wel overwogen is geweest.

Van onze Adverteerders

Bothe verbouwd.

Wat is die Veenestraat van aspect veranderd in het laatste twintigtal jaren.

Linke, waar geen dames mochten komen, is verdwenen en hiermede een van de weinige rustige, muziekvrije gelegenheden, waar ambtenaar, verlofganger en Indischman zich kon restaureeren; het eene pand voor en het andere na is opgeslokt door een groote firma in damesweelde-artikelen en nu heeft ook het oude huis uit de vijftiende eeuw, dat bijna honderd jaar aan de firma Bothe behoort, zich „vernieuwd".

De verbouwing bestond niet alleen in het aanbrengen van een zestal etalages, waaronder een z.g. eiland-etalage (zoo een, waar men omheen kan wandelen), maar vooral in het uitdiepen en vergrooten van den kelder.

De kelder onder het voorgedeelte van het pand bestond reeds en is thans zestig centimeter verdiept en doorgetrokken onder heel het huis. Hij heeft nu een oppervlakte van ongeveer 340 M². en dient als magazijn voor stoffen.

Daardoor heeft men in den winkel meer ruimte bekomen om zich te bewegen.

De kantoren zijn naar de bovenverdiepingen gebracht, de stoffenafdeeling naar de eerste etage, terwijl door aankoop van een (knap duur) stuk grond achter het pand ook nieuwe nuttige verkoopruimte ontstond.

Ruimte, veel ruimte is noodig om bijv. alle twee duizend huisnaaisters, die de firma Bothe tot haar cliëntèle mag rekenen, behoorlijk te ontvangen en spoedig te bedienen.

Van de verbouwing, welke ruim maanden vorderde, heeft de bezoekster niet veel hinder ondervonden. Immers er is altijd een etalage zichtbaar gebleven, nu eens de een, dan weer de ander.

En thans prijkt het front in een weelde van brons en twee soorten fraai gekleurd marmer.

De architect, de heer J. W. van der Weele, heeft eer van zijn arbeid, welke onder zoo moeilijke omstandigheden moest worden verricht. Hij is kranig bijgestaan door de aanneemster, de firma J. C. S. Hessing, en voor zoover het kunstzinnige deel van het werk betreft door de Haagsche Meubel- en Timmerfabriek en de Rotterdamsche firma F. J. C. Bettenhaussen & Zoon, kunstsmeden en specialiteiten in bronzen puien.

Moge deze goede oude zaak veel genoegen beleven van haar groote vernieuwing!

„Vrije werklieden".

La Union van 1 Augustus l.l. heeft vernomen, dat op Rio Canario een huis was, waaraan een bordje bevestigd was, waarop met groote letters geschreven stond OBREROS LIBEROS. In dat huis vergaderden dikwijls Venezolaansche werklieden, niet zelden met gesloten deuren. Wist de politie daarvan niets? vraagt het blad. Misschien zou zij, als zij daar het oor te luisteren gelegd had, iets van het complot gehoord hebben.

Monseigneur Vuylsteke.

In de „Amigoe" lezen wij dat de Apostolisch vicaris 31 Juli l.l. 60 jaar geworden is. Niet minder dan 33 jaar hiervan heeft de bisschop in de missies van Porto-Rico en Curaçao doorgebracht.

Saba.

Hetzelfde blad ontleent aan een Amerikaansche courant, dat de Duitsche expeditie onder graaf Von Luckner, die tot doel heeft nieuwe loodingen te doen in het zuidelijk deel van de Caraibische zee, ook Saba zal aandoen.

Koloniale Raad.

De heer De Veer Abrahamsz heeft bedankt als lid van den Kolonialen Raad, daar hij in Holland gaat wonen. Candidaten voor deze plaats zijn gested Mr. Polvliet en Dr. Maal; in de vacature-Maduro, de heeren D. A. Correa en M. Capriles.

Watervoorziening.

La Union van 16 Aug. l.l. deelt mee, dat op Otrabanda ernstig geklaagd wordt over het niet werken van de waterleiding al gedurende 2 of 3 dagen. Het blad verneemt, dat de oorzaak hiervan ligt in het watergebruik voor andere dan huiselijke doeleinden, terwijl de waterproductie beperkt is.

Stokers op de „Isla" ontslagen.

Een veertigtal Hollandsche en Surinaamsche draaiers van de „Isla" zijn in staking gegaan wegens onvoldoende loon. Men is niet tot een acoord gekomen en de stakende werklieden zijn bijgevolg ontslagen.

(De Telegraaf).

„Het vaderland gered".

Aldus schrijft de „Amigoe" boven de mededeeling, dat met de *Bolivar* één fuselier aangekomen is.

De revolutie in Venezuela.

Wat ervan is, is moeilijk te zeggen. Allerlei berichten doen de ronde. Doch zooals 't maar al te vaak gaat, die 't weten zeggen het niet, en die 't zeggen, weten 't niet. Daarom is 't zaak alle loopende geruchten maar onder het strengste voorbehoud aan te nemen.

Eind verleden week liep 't gerucht dat Coro, Cumana en Guanta in de macht der revolutionnairen zijn, als ook de oorlogsboot „Mariscal Sucre".

Een ding is wel zeker, dat 't er nog lang niet pluis is. Van Coro komen berichten, dat de toestand er met den dag erger wordt, voortdurend wordt er gevochten, zoodat vele families op een gelegenheid wachten om weg te trekken.

(A. di C.).

Kindertoeslag.

Naar wij vernemen, heerscht er groote ontevredenheid onder de ambtenaren met kinderen, over de door den heer J. C. Henriquez voorgestelde en door den K.R. met 5 tegen 4 stemmen aangenomen beperking van den kindertoeslag tot *f* 500.

De kindertoeslag wordt gegeven vooral met het oog op groote gezinnen, die de basis en de kracht vormen van de maatschappij. Hierover zouden we heel wat kunnen schrijven. Laat men dan ook wat royaler zijn en de grens wat hooger stellen, om de zware lasten, waaronder deze groote gezinnen gebukt gaan, zooveel mogelijk te verlichten. We hopen dat Zijne Exc. het Bestuursvoorstel handhave.

(A. d. C.).

C. P. I. M.

De directie der Curaçaosche Petroleum Industrie Mij. heeft het voornemen op grootscheepsche wijze te voorzien in woningen voor de massa's uitheemsche arbeiders, bij de maatschappij werkzaam. Tot nu toe was een groot deel ondergebracht in barakken, die echter allerminst voldeden aan de eischen van hygiëne en moraliteit, terwijl anderen verdeeld waren over het warnet onooglijke krotjes op Rooi Canarie, waar voldoend politietoezicht een onmogelijkheid is.

Het plan is, afzonderlijke dorpen te bouwen voor de diverse nationaliteiten. Zoo zal er een Venezuela-, een Aruba-, een Suriname- en een Engelsch dorp verrijzen, met ruime, goedverlichte straten, ontspanningslokalen enz. Het voordeel ten aanzien van gezondheid, zedelijkheid en politietoezicht ligt voor de hand. Doch de maatschappij heeft hierbij tevens het doel, de arbeiders meer en meer aan zich te binden, waardoor het losse werkcontract allengs in een vast werkcontract zal overgaan.

(De Telegraaf).

Errata!

Het Julianadok voor Suriname.

De opmerkzame lezer heeft ongetwijfeld begrepen, dat in ons blad van 5 Sept. l.l. ook dit opschrift aan de *Nieuwe Courant* ontleend was.

Uit *De Telegraaf* van 12 Sept. l.l. Avdbl.:

Begrooting-1929 van Curaçao.

De Koloniale Raad van Curaçao heeft de begrooting-1929 aangenomen.

Uit den Verren Vreemde.

Andere oorlogsmiddelen dan wapengeweld.

Het was ons een aangename verrassing in een artikel „La Bolchevisation asiatique", voorkomende in „La Vague Rouge" van Augustus-September, een gedachte vermeld te vinden, die wij in onze rubriek in het „Kol. Wkbl.", d.d. 3 November 1927 uitspraken, die toen ook in een paar bladen even aangehaald en overgenomen is, dòch die overigens geen gemeen goed geworden is. Over de bolsjewikische propaganda-methodes sprekende, zegt de Fransche schrijver:

„Etant donné que la méthode d'attaquer un pays par une propagande destructive est nouvelle, il n'est pas encore compris partout qu'envoyer des émissaires dans un pays pour le miner et pour y déclencher la révolution ou la guerre civile, est aussi bien un acte de flagrante hostilité que n'importe quelle attaque militaire."

Dat is in kortèren vorm wat wij destijds aldus zeiden:

„Het doel van den oorlog is om de macht van een anderen staat zóó te fnuiken, dat deze staat en het volk zich te voegen hebben naar den wil van den staat, die hen daartoe aantast. Het middel om dit doel te bereiken was tot nu toe in hoofdzaak wapengeweld; daarnaast werd ook van andere middelen gebruik gemaakt, zooals van verraad, omkoopen, ondermijnen van den nationalen geest, uitlokken van volksbewegingen, tot revolutie toe. Ook dit zijn bekende oorlogsmiddelen.

Nu is de Sovjet-regeering ertoe gekomen deze laatste middelen op groote schaal in toepassing te brengen, ten opzichte van vele landen.

Rusland kan den oorlog op deze wijze onbelemmerd voortzetten waar de tegenpartij niet inziet dat er inderdaad oorlog is en dat inderdaad oorlogsmiddelen in praktijk worden gebracht."

De overeenstemming teekent zich nog te meer nu deze overweging in het Fransche artikel te pas is gebracht in verband met den stillen oorlog, dien de bolsjewiken richten en voeren tegen Engeland door hun propaganda-middelen in Britsch-Indië en in China. De opmerking heeft volle actualiteit herkregen, door de onderhandelingen die Rusland en Engeland blijven voeren over het herstel der normale diplomatieke betrekkingen. Hierbij is het veiligstellen tegen het communistisch drijven een factor waaraan door Londen groote beteekenis wordt gehecht, maar uitgesproken is toch niet dat men zich hiertegenover stelt als tegen een „acte de flagrante hostilité", die met een militairen aanval gelijk te stellen is. En hiertoe zal men dienen te komen, wanneer men Moskou wil voorhouden, dat een staat, die eerlijk den vrede wil, moet afzien van toepassing van *alle* oorlogsmiddelen.

1 : 100.

Het is in verband met het vorige hoogst interessant kennis te nemen van een berekening, opgemaakt om een denkbeeld te geven van de uitgaven waarop de Sovjet-bemoeienissen met China Groot-Brittanje zijn komen te staan.

Zij stelt de uitgaven, die Moskou zich hiervoor getroost heeft, op hoogstens 5 millioen P. St. De gevolgen ervan zouden voor Groot-Brittanje echter wel op 500 millioen geschat kunnen worden. Deze zijn verdeeld over troepenzendingen naar China; vernielde Britsche eigendommen in China, ten koste van de eigenaars of van de Britsche verzekeringsmaatschappijen; geldelijke steun aan pro-Engelsche Chineesche generaals; vermindering van de koopkracht van de Chineesche afnemers van Britsche importartikelen.

't Is zeer goed mogelijk, dat de hier aangegeven verhouding van 1 : 100 geenszins onaanvechtbaar is, maar in de grondgedachte ligt in elk geval een treffende waarheid opgesloten. Met betrekkelijk weinig geld kan Rusland een stillen oorlog voeren tegen een ander land, dat hierdoor zeer groote sommen te betalen of verliezen te lijden kan krijgen.

Een Pers voorzitter van den Volkenbondsraad.

De zitting van den Raad van den Volkenbond, die is voorafgegaan aan de bijeenkomst van de Assemblée van alle vertegenwoordigde staten, werd gepresideerd door Mohammed Ali Khan Foroeghi, vertegenwoordiger van Perzië.

Dit is het eenige muselmansche rijk lid van den Volkenbond.

De tegenwoordige Chah, Z.M. Riza Pehlevi, heeft het binnenland door een strenge tucht tot orde en rust gebracht. Voor de goede verhouding tot de buurstaten heeft hij overeenkomsten, die den gewapenden aanval uitsluiten en arbitrage voor onderlinge geschillen aannemen, gesloten met de Unie van Sovjet-republieken, met Turkije en met Afghanistan. Met Irak zijn onderhandelingen gaande.

Er is een kwestie ontstaan met Engeland, over de Bahreïn-eilanden in de Perzische golf, waarover Perzië zich de souvereiniteit toekent, terwijl dit recht van Britsche zijde wordt betwist.

Het geval is, meenen wij, aan den Volkenbond voorgelegd.

Maar de regeering van Teheran wil toch tevens naar buiten den indruk vestigen, dat zij niet alles alleen verwacht van besprekingen en scheidsgerecht; zij heeft voor de politie in de golf zes moderne oorlogsschepen op stapel laten zetten op de werven van de Italia. Deze moeten de eerste worden van een blijvende marine.

Het begint er iets van te krijgen of Perzië voor Midden-Azië wil worden, wat Japan zich voor Oost-Azië gemaakt heeft.

Bij het algemeen streven in de richting van een bestendigen wereldvrede, is het als een verblijdend teeken te beschouwen, dat de vorst van dat land zijn sympathie voor den Volkenbond uitspreekt en in daden omzet. En de Volkenbond heeft, naar 't ons voorkomt, een verstandige beslissing genomen toen hij Perzië een plaats in den Raad gaf. Mohammad Ali Khan Foroeghi heeft zich op uitstekende wijze gekweten van het voorzitterschap, dat hem niet voor moeilijkheden heeft gesteld.

Zijn de Volkenbondsmandaten tijdelijk of permanent?

Sedert de toekenning van Volkenbondsmandaten door het Vredesverdrag van Versailles is de vraag nu en dan geopperd, of deze mandaten op andere staten kunnen overgaan dan de hiervo[illegible] het Vredesversdrag aangewezen mandat[illegible] Duitschland heeft duidelijk doen uitkomen, dat [illegible] gaarne weer zeggingsrecht met bestuursbevoegdheid zou krijgen over voormalige koloniën; bekend is de aandrang van de kolonie Kenia om de mandaatsopdracht over Tanganyika (voorm. Duitsch-O.-Afrika) van Engeland over te nemen; Italië heeft zich *begeerig* getoond naar meer dan hetgeen 't in Afrika gekregen heeft.

Nu 't Engeland in Palestina niet meeloopt, nu eigenlijk niemand over het daar gevoerde beleid en de daar verkregen resultaten tevreden is, duiken weer verhalen op over wenschen, die in de Britsche pers vertolking hebben gevonden, om het lastige mandaat maar liever aan een andere mogendheid over te doen, en daar stellen zich dadelijk ook weer beweringen naast over wenschen van Italië, van den pas herstelden Pauselijken staat, en van de Ver. Staten van N.-Amerika, om alsdan de voogdij over het Heilige land op zich te nemen. Stippen wij even aan, dat Mussolini bezwaarlijk beschouwd zou kunnen worden als geschikt dictator over het velerassen-land, dat met een aanwijzing van den Paus de tegenstelling tusschen mohammedanen, joden, roomsch-katholieken, grieksch-katholieken, protestanten, enz. bijzonder geprikkeld zou worden, dat de Pauselijke staat bovendien, evenals de Ver. St. v. N.-A., geen lid van den Volkenbond is, en voegen wij hieraan toe, dat er geen oogenblik aan gedacht behoeft te worden dat de regeering van Mac Donald zich een attest van onbekwaamheid zal willen laten uitreiken, voor een zaak, die een ander op te knappen zou krijgen, dan is hiermede aangegeven dat de vraag „tijdelijk of permanent mandaat?" er vooralsnog meer een is van theoretische beteekenis dan van dadelijk practisch belang. Als zoodanig is zij echter weer actueel geworden, door een den 14en Sept. in de Volkenbonds-commissie der mandaten gevoerd debat, waarbij 't toch wel mogelijk is dat de sprekers geïnspireerd zijn geweest door de vragen, welke nu en dan aanhangig zijn geweest.

Italië verklaarde met allen nadruk de mandaten als voorloopig verleend. Frankrijk kwam krachtig hiertegen op. Engeland bracht in 't midden, dat de mandaten indertijd onder de geallieerden en geassocieerde mogendheden verdeeld zijn en onder deze geruild zullen kunnen worden. Staatssecretaris von Schubert sloot zich aan bij het Italiaansche standpunt.

Wij beschikken alleen over het korte Wolff-

richt en kennen dus de motiveeringen niet. Maar paar aanteekeningen mogen wij er toch al wel toevoegen.

Bij de kwestie „permanent of tijdelijk?" zal wel gedacht moeten worden aan een ontzetten uit voogdij, tegen den wensch en wil van den mandataris. Het gaat dus meer om de vraag in hoever mandaathouder zich gebonden moet beschouwen. t. 22 van het Volkenbondscontract zegt o.a. dat mandaat wordt toevertrouwd aan een natie, *lke bereid is dit te aanvaarden.* Houdt die beidheid op, dan, zoo althans zouden wij meenen, n het verzoek volgen om van de opdracht ontven te worden. Mocht dit inzicht gedeeld worden, n is de kwestie echter nog niet opgelost. De Volbond is namelijk niet de aanwijzer van de mantarissen geweest. Dit is het werk geweest van z.g.n. voornaamste geallieerden, die te Versailles lakens hebben uitgegeven, en de aanwijzing had ar beslag gekregen vóórdat de Volkenbond zelf werking trad. De aangewezenen oefenen de voogwel uit „als mandatarissen en in naam van den lkenbond", doch hiermede is niet uitgemaakt, t aan den Volkenbond het recht is toegekend om, anneer zich het geval voordoet, tot de aanwijzing n een nieuwen mandataris over te gaan. Hoe erin dan wel moet worden voorzien? Het is een n de vele puzzle's, die het verdrag van Versailles n den Volkenbond bij voorkomende gelegenheid oplossing gelaten heeft. De mandaten-commisstaat nu ook voor deze puzzle.

Ingezonden.

De mails per Nederland.

In het „Koloniaal Weekblad" van 15 Aug. las ik in n artikel over de Johan van Oldenbarnevelt, dat dit hip de mail van Genua naar Batavia in 18 à 19 gen zal kunnen overbrengen. Het wordt waarlijk d, dat wij een snellere verbinding per Nederland ijgen, immers de mail met de schepen dezer maathappij doet er bijna altijd, in beide richtingen, nger over dan die per Rott. Lloyd.

Ik vraag mij af of een mailboot niet verplicht kan orden de mail zoo snel mogelijk te vervoeren. In de bellen der Nederland is toch aangegeven, dat de ail des Vrijdags of Zaterdags ten 6 uur v.m. in enua aankomt derhalve niet eerder van Batavia ekend in 23 of 24 etmalen. Alleen de Christiaan uygens doet er 2 etmalen korter over.

In de 3 zomermaanden, als de langere zuidelijke ute gevolgd wordt komt de mail altijd Zaterdags ehalve de Huygens dan) in Genua en Zondaghtend in Holland; zij wordt dan pas Maandagochnd bezorgd! Indien de Nederland zorgde Vrijdagvond in Genua aan te komen zouden wij de mail 24 en vroeger in huis hebben en dus de overkomst in etmalen geschieden, wat toch nog rijkelijk lang is oor den tegenwoordigen tijd van snelheid.

EEN BELANGHEBBENDE.

Naar aanleiding van het vorenstaande, wordt, uit beste bron aan de Redactie gemeld:

De opmerking van „een belanghebbende", dat de ails met de S.M.N. er bijna altijd langer over doen an met den Rotterdamschen Lloyd moet op een isverstand berusten. Uitgezonderd bij verzending r „Chr. Huygens" of „Sibajak" loopt de mail van atavia naar Genua-Marseille practisch steeds over 23 dagen en de mail van Genua-Marseille naar atavia in 22 dagen.

De snelheid der schepen, welke de S.M.N. momenl in de vaart heeft, met uitzondering van de Christiaan Huygens", staat niet toe dezen duur van en overtocht belangrijk te verkorten. De S.M.N. elt zich tot principe dat het den passagiers aangeam zal zijn zoo vroeg mogelijk, doch op een eschikt tijdstip te Genua te arriveeren en heeft t tijdstip gesteld op zeven uur voormiddags. enige uren na aankomst van het schip te Genua ertrekt een speciale trein naar Holland, welke assagiers en mail in 24 uur overvoert. Zou het eens mogelijk zijn in verband met gunstige weersstandigheden een schip den vorigen avond te enua te doen arriveeren, dan zou niemand daarede gebaat zijn, daar in dat geval toch de extra ein in den ochtend de snelste verbinding met Holnd geeft, terwijl in verband met de regelingen der poorwegen het niet mogelijk is het vertrek van den tra trein te verschuiven naar den vorigen avond.

Zooals reeds blijkt uit de speciale dienstregeling n de „Christiaan Huygens" stelt de S. M. N. zich t doel den duur van den overtocht te bekorten al ar gelang het in dienst komen van snellere chepen haar daartoe in staat stelt.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

De Persdienst van het Staatsbedrijf der P. T. en T. brengen het volgende onder Uwe aandacht;

MAILVERZENDING PER S.S. GROTIUS.

Met het s.s. Grotius van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", dat op 21 September een extra-reis naar Ned.-Indië zal ondernemen, zal een volledige zeepost (ook pakketpost) worden verzonden. Voorts zullen op 27 September over land nog brievenmalen worden verzonden welke te Genua aan boord van genoemd schip worden gebracht.

Nieuwe verlaging van de binnenlandsche posttarieven voor brieven tot 20 gram en voor monsters.

Overwogen wordt om, zoo mogelijk met ingang van 1 November a.s., over te gaan tot verlaging van het port voor brieven tot 20 gram in het binnenlandsch verkeer van 7½ tot 6 cent, alsmede van het minimumport voor monsters in het binnenlandsch verkeer van 5 tot 3 cent.

Het is de bedoeling deze verlagingen tevens toe te passen in het verkeer met Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, mits tijdig met de postbesturen van deze gewesten overeenstemming wordt verkregen. Voorts wordt met de Ned.-Indische postadministratie overleg gepleegd om op een nog nader te bepalen datum tot eenige verlaging te geraken van het port der pakketten welke met de zeepost naar Ned.-Indië worden verzonden.

De Federatie van Christelijke Vereenigingen van en voor Vrouwen en Meisjes heeft benoemd als secretaresse voor het vereenigingswerk onder meisjes en vrouwen in Indië Mej. C. H. C. Gunning. In deze benoeming heeft de Federatie de werkwijze gevolgd, die gebruikelijk is in de World's Y.W.C.A., waarbij aan een land een secretaresse geschonken wordt, met de vooropgezette bedoeling, dat deze het vereenigingswerk daar, zoo spoedig mogelijk geheel onafhankelijk maakt van het zendende land. De World's Y.W.C.A. treedt daarbij als het ware op, als raad van beroep.

Mej. Gunning is in Indië geen onbekende. Eerst heeft zij eenige jaren in dienst van het genootschap van In- en Uitwendig Zending als wijkzuster gearbeid te weltevreden. Daarna was zij werkzaam te Soekaboemi als directrice van de Opvoedingsgestichten voor Jongens en Meisjes.

Mej. Gunning hoopt, na een welbesteed verlof, begin October naar Indië te vertrekken.

Mej. Gunning hoopt, na een welbesteed verlof, begin October naar Indië te vertrekken.

Den 28en September a.s. zal een samenkomst belegd worden, waarop van Mej. Gunning afscheid zal worden genomen. Deze samenkomst zal het karakter dragen van een wijdingsure, en zal gehouden worden in de Kapel van het Luthersche Diaconessenhuis, Koninginneweg, Amsterdam, des namiddags van 3—4.30 uur.

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Te Montreux (Zwitserland) heeft het Bestuur van de aldaar gevestigde Hollandsche Club het patronaat op zich genomen eener Holl. lagere School met daaraan verbonden Fransch Internaat. Prospecti ter leestafel der Vereeniging.

Deze Club welker levensvatbaarheid en nut voor de te Montreux gevestigde en tijdelijk verblijvende Nederlanders, na een ruim 4-jarig bestaan, ruimschoots bewezen is, gaat zich thans uitbreiden en ruimer lokalen betrekken met meer en betere accommodaties. Besloten is te dien einde een Obligatieleening uit te schrijven. Ex. inschrijvingsbillet mede ter leestafel der Vereeniging aanwezig.

Deze week geen bijdragen van de rubrieken: Uit de Europ. en Maleische Pers.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

J. G. van der Steege, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Nederhorst den Berg.
A. J. Zwerus, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Deventerstraat 296, Apeldoorn.
T. Wildeman, Gr. Rozenstraat 72, Groningen;
R. Overvliet, Begoniastraat 236, 's-Gravenhage; beiden onderwijzer bij het O.L.O.
Mr. Dr. H. R. Hoetink, Hoogleeraar Rechtshoogeschool Batavia, Bosboom Toussaintstraat 11bis, Utrecht.
Th. J. M. van Daalen, Onderwijzer bij het O.E.L.O.; Mariastraat 18, Venlo.
R. Smit, Onderwijzer bij het O.E.L.O.; Kleinemeer 5, Sappemeer.
Dr. C. Hooijkaas, Ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of voor een andere met zijn opleiding verband houdende betrekking; p. a. Dr. Oort, Oegstgeest.
J. Emnuels, Onderwijzer bij het O.L.O.; 2e Helmerstraat 84 huis, Amsterdam.
A. J. H. Schreurs, Onderw. b. h. O.L.O.; Grathem (L.).
S. Katsma, Onderwijzer bij het O.L.O.; Kommerzijl (Grijpskerk).
M. W. M. Philippens, onderwijzer bij het O.L.O, Grendelplein 4, Valkenburg (L.)
W. J. Dijksma, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Klazienaveen (Dr.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. Valk, Ambt. 4e kl. P.T.T., p.a. Wed. A. Valk, Koudum (Fr.).
P. J. M. Zuidema, Ambt. Statistiek 1e kl., Dalweg 23, Hilversum.
Mr. O. Iken, Landrechter Jogjakarta, Dalweg 23, Hilversum.
J. J. Bartman, Onderc. v. Politie, Verh. Metmanstraat 76, Rijswijk (Z.-H.).
Dr. E. Bessem, Rector van de Westersch klassieke afd. der A. M. S. te Bandoeng, Moreelsepark 9, Utrecht.
A. E. Coester, 1e Commies Dep. v. Fin., Halleystraat 7, 's-Gravenhage.
A. E. J. Blok, Ass.-res. te Temanggoeng, v. Weede v. Dijkveldstraat 3, 's-Gravenhage.
F. C. A. Schulte, Adj.-brigadehoofd bij de Triangulatiebrigade v. d. Top. dienst, Zijpendaalscheweg 1b, Arnhem.
H. J. Keizer, Onderw. 3e kl. O.E.L.O., W. v. Outhoornstraat 93, Den Haag.
L. Sepp, Havenmeester 2e kl., Tilff-Liège (België), 9 Quai de l'Ourthe.
K. W. R. Döring, Hoofdpol.-opz. Veldpolitie, Zwolscheweg 10, Apeldoorn.
Prof. C. Bakker, Buitengew. hoogleeraar bij de Gen. Hoogeschool te Weltevreden, 's-Gravenlandscheweg 79, Hilversum.
O. F. Kerger, Politie-opz. bij de Alg. Politie, Binnenkant 31, Amsterdam.
E. F. van der Schraaf, Hoofdopz. bij de W. en 's Lands B.O.W., Franklinstraat 124, 's-Gravenhage.
W. F. van der Schraaf, Hoofdopz. bij de W. en 's Lands B.O.W., Franklinstraat 124, 's-Gravenhage.
Mr. F. Filet, Sub.-officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Makassar, Laan van Meerdervoort 335, 's-Gravenhage.
A. Teeuw, Onderafd.hoofd dienst S.S. en Tr., Conradkade 7, Den Haag.
P. W. Saaleman, Pol.-opziener bij de Alg. Politie, Kerksteeg 18, Utrecht.
L. Verël, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Betje Wolfstraat 38, Rotterdam.
Mevr. E. C. J. Verël, geb. Coenen, Onderwijzeres 1e kl. bij het O.W.L.O., Betje Wolfstraat 38, Rotterdam.
B. I. Wolff, Kapt. der Art., J. v. Lennepkade 61huis, Amsterdam.
G. Kloosterman, Kapt. Inf., Laan van Meerdervoort 853, Den Haag.
A. M. Groenewegen, 1e Luit. Inf. (vliegdienst), Rembrandtlaan 28, Huis ter Heide.
H. J. Lensink, Onder-Luit. Inf., Ermelo-Veldwijk.
W. J. H. Houbolt, 1e Luit. der Inf., Toulonschelaan 31, Dordrecht.
Dr. J. M. G. Numans, Mil. paardenarts 1e kl., Suezkade 114, Den Haag.
A. J. van der Wal, Kap. Inf., Leeuwerikstr. 13, Leiden.
T. Leeman, Techn. Ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.; Achter het verguld harnas 5, 's-Hertogenbosch.
J. W. Looijaard, Ondercommissaris van Politie; Hugo de Grootstraat 81, 's-Gravenhage.
J. Oostergo, Wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.; Maliebaan 67, Utrecht.
H. Ch. Gooszen, Resident van Tapanoeli; p. a. Dr. A. H. Oort, Oegstgeest.
H. R. Jansen, Ambt. 3e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Boreelstraat 22, 's-Gravenhage.
Mej. H. R. Winkler Prino, Onderwijzeres 3e kl. bij het O. W. L. O., Louise de Colignystraat 149, Den Haag.
H. Preuijt, Werktuigkundige bij de S.S. en Tr., Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
A. N. J. Pietersz, Alg. ontvanger 3e kl. bij 's Landskas, Galileïstraat 71, 's-Gravenhage.
Prof. Ir. C. J. G. Vreedenburgh, Hoogleeraar aan de Techn. Hoogeschool te Bandoeng, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Mr. C. B. Reinhold, Referendaris 1e kl. bij de Secretarie van den Prov. Raad van West-Java, p.a. Ned.-Ind. Handelsbank, Amsterdam.
J. Vermeer, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, J. P. Coenstraat 22bis, Utrecht.
A. E. A. E. Windhouwer, Werktuigk. electrotechn. opz. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Marconistraat 46, 's-Gravenhage.

G. L. J. de Senerpont Domis, Ambtenaar 2e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Van Beuningenstraat 56, 's-Gravenhage.
H. G. Bekink, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst, Bezuidenhout 197, 's-Gravenhage.
D. L. Rümemper, Hoofdcommies bij de S.S. en Tr., Marconistraat 80, 's-Gravenhage.
G. D. P. A. Renardel de Lavalette, Resident van Pekalongan, Heerenstraat 133, Rhenen.
W. J. H. Schophuys, Houtvester bij het Boschwezen, Costerstraat 19, Alkmaar.
W. H. de Kramer, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Aleidastraat 88b, Schiedam.
W. Coenders, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Obrechtstraat 181, 's-Gravenhage.
H. de Waard, Dir. 1e kl. bij de Landsopvoedingsgestichten te Tangerang, Nieuwe Parklaan 139, 's-Gravenhage.
G. Edwards, Tijd. wd. commies bij de Volkslectuur, Gr. Hertoginnelaan 226, 's-Gravenhage.
Mej. A. Gordon, Onderwijzeres 1e kl. bij het O.W.L.O., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mevr. C. R. E. C. van Hasselt, Directrice der Kweekschool voor Inl. Onderwijzeressen te Salatiga, Joh. v. Oldenbarneveltlaan 54, 's-Gravenhage.
Mej. A. Kenswil, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., Prins Hendrikstraat 37, Utrecht.
A. Teeuw, Onderafd. hoofd bij de S.S. en Tramwegen, Conradkade 7, 's-Gravenhage.
H. Rosier, Dir. der Normaalschool voor Inl. Hulponderwijzers te Padang Pandjang, Pension „Het Mouwtje", Bussum.
H. J. Visser, Leeraar bij de Kon. Willem III school Batavia, Van Loostraat 126, 's-Gravenhage.
Ir. C. Hillen, Hoofdingenieur afd. hoofd bij de P.T.T., Ant. Duijckstraat 85' 's-Gravenhage.
Mej. J. Schaay, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., Laan van Sevenster 5, Voorburg.
J. W. L. Parent, Vendumeester 1e kl. Vendukantoor te Batavia, Rhododendronstraat 132, 's-Gravenhage.
P. R. P. Johannis, 1e commies bij de S.S. en Tramwegen, Beeklaan 340, 's-Gravenhage.
A. J. Orie, 1e commies bij de S.S. en Tramwegen, Verhulststraat 78, 's-Gravenhage.
G. Poppeck, Hoofdagent van Politie 1e kl., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. E. N. R. Y. van Hengst, Werktuigkundige bij 's Lands Baggerbedrijf te Soerabaja, De Perponcherstraat 110, 's-Gravenhage.
L. A. van der Geugten, Hoofdopz. bij de W. en 's Lan… B.O.W., Acaciastraat 56, 's-Gravenhage.
P. N. Lagro, Wd. dir. der Mulo-afd. der A.M.S. te Sa…tiga, p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
F. H. W. Neuendorff, ambt. 4e kl. bij den dienst der … en Uitvoerr. & Accijnzen, Copernicusstraat 74, 's-Gra…venhage.
G. L. A. Anthonio, Technisch 1e commies bij de S.S. … Tr., Obrechtstraat 411, 's-Gravenhage.
K. F. van de Putte, telefoonambtenaar 2e kl. bij d… P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 411, 's-Gravenhage.
J. de Groot, Wd. directeur der Mulo-afd. der A.M.S. … Modjokerto, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gra…venhage.
D. S. Kamil, Inspecteur van den Inl. Burgerlijken Stan… Bowlespark 3, Wageningen.
J. de Zomer, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Ou… Enghweg 3, Hilversum.

MET PENSIOEN:

E. Hoogewind, Luit.-Kol. Genie, v. Oldenbarneveltla… 36, Amersfoort.
J. W. L. Scherp, Luit.-Kol. Mil. Adm., Geertruidenbe…
J. Zijlstra, Luit.-Kol. der Inf., Epe (G.), A. 393.
J. H. Swartjes, Luit.-Kol. Mil. Adm., Avenue Leon M…hillon 17, Brussel.
A. J. A. v. Overeem, Kol. der Inf., Ant. Heinsiusstra… 12, 's-Gravenhage.
J. C. v. d. Braak, Hoofd Drukkerijkantoor Volkslectu… Molenstraat 83, Boxtel.
Ir. H. Huisman, tijd. wd. Hoofddir. afd.chef S.S. … Tr., Meezenlaan 56, 's-Gravenhage.
Mej. Mr. G. W. v. Andel, wd. Referend. Arbeidsinspect… Stephensonstraat 10, 's-Gravenhage.
H. E. van Dijk, Bewaarder van het Kadaster, Spoo…straat 6, Oss (N.-Br.).
K. Both, Opziener Boekit Asammijnen, 2e Carnisse…straat 23b, Rotterdam.
P J. van Baal, Commies Dep. van O. en E., Looyer…gracht 25, Amsterdam.
L. A. Boers, Hoofd verkoopkantoor 's Lands Mijnbouw…producten te Weltevreden, 2e Sweelinckstraat … 's-Gravenhage.
Dr. B. Vrijburg, Gouvernements-Veearts, Prins Mauri…plein 9, 's-Gravenhage.
A. Smits, Leeraar Prinses Julianaschool, Pension „De Jong", Jan van Nassaustraat 84, 's-Gravenhage.
A. A. Briedé. Wd. ondercommissaris van Politie, Bi…derdijklaan 89, Rijswijk (Z.-H.).

Mutatiestaat van 11 tot 18 September.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
H. Habbema, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Nijmegen, St. Annastraat 31. f 5.	Eigen aanmelding.
H. Rose, O.-I. Ambtenaar m. v., Utrecht, Prinsenstraat 68. f 5.	Eigen aanmelding.
H. R. Kedde, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, Copernicusstraat 53. f 5.	Eigen aanmelding.
K. van Santen, O.-I. Ambtenaar m.v., Den Haag, Regentesselaan 3. f 5.	Eigen aanmelding.
C. Boertje, O.-I. Ambtenaar m. v., Dordrecht, Rijksstraatweg E 273, f 5.	Eigen aanmelding.
Mevr. J. de Witte-Rogier, Huize „de Rietvinck", Bergen op Zoom. f 5	Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
P. Timmermans, Rue Argand te Versoix (Suisse) f 5...	den heer W. Kloos te Den Haag.
J. C van Aalderen, Directeur Div. Vennootschappen, Batavia, Postbus No. 10. f 12	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.
W. van Hoboken, Gezaghebber Gouv. Marine, Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor Scheepvaart. f 5	Hoofdbestuur „Oost en West" te Den Haag.

Afschrijvingen

Dr. Th. Valeton, Oud Afd. Chef Dep. v. L., N. en H., Den Haag, Galvanistr. 22 (*overleden*).
J. G. van den Bossche, Oud Kapitein Inf. N.-I. L., Bandoeng, Nieuw-Merdika 8 (*overleden*).
J. J. Albrecht, Hoofdopzichter S.S., Den Haag, Iepl. 126…
W. H. Steenbeek, Administr. s.f. „Tjolomadoe", Solo…

Adresveranderingen

H. L. Lempke, Beheerder ondng. „Goenoeng-Monaco", van: Tebing Tinggi (S.O.K.), naar: Amsterdam, Zeilstraat 25, p.a. P. B. Weehuizen. f 5.
J. H Meijes, Referendaris Alg. Rekenkamer, van: Weltevreden, Defensie v. d. Boschlaan 63, naar: Amsterdam, Berkelstraat 7 I. f 5.
E. J. Langelaan, Amersfoort, van: Utrechtsche Weg 80, naar: Dr. J. P. Heijelaan 2.
R. W. Kofman, Controleur 1ste kl. B.B., van: Barchem, naar: Den Haag, Reinkenstr. 39. f 5.
G. J. Oudemans, Oud Resident, van: Eindhoven, naar: Hotel Thermia-Palace te Pistyan (Ceche-Slowakije).
F. H. Vornholt, van Rijswijk (Z.-H.), Princesselaan 3, naar: Den Haag, Offenberglaan 2 (Park Marlot).
Mej. J. B. W. d'Ancona, Den Haag, van: Ant. Duyckstraat 153, naar: Beeklaan 530a.
Mej. M. J. G. Carrière, Den Haag, van: Zuiderparklaan 117, naar: Begoniastraat 297.
J. P. H. Freijss, Oud Hoofdambtenaar B.B., Den Haag, van: Imhoffplein 1, naar: Sperwerlaan 7.
H. P. Coors, Resident m.v., van: Indramajoe, naar: Den Haag, van Weede van Dijkveldstraat 37. f 5.
W. F. van Vliet, Oud Luit.-Kol. der Genie N.-I. L., van: Magelang, naar: Den Haag, van Weede van Dijkveldstraat 41, p.a. Ver. van Ind. Verlofgangers. f 5.
P. van Werdt, Inspecteur van Arbeid 1ste kl., van: Den Haag, Jac. Mosselstr. 10, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Justitie.
Mr. G. A. van Schouwen, Voorzitter Landraad, van: Den Haag, van Boetzelaerlaan 205, naar: Modjokerto.
W. Louwe, thans: Hoofd 1ste Openb. H.-I. S. te Semarang, Halmaheiraweg 6.
H. G. F. Jonker, thans: Ambtenaar Alg. Bestuursdienst te Djombang.
G. A. Nelissen, Controleur 1ste kl. P.T.T., thans te Semarang c.o. Postkantoor.
J. J. van Helsdingen, thans: Gouverneur van Soerakarta.
O. W. Veldhuijzen, thans: Maj.-Int. te Soerabaja.
Mr. J. Gerritsen, Controleur B.B., van: Paré-Paré, naar: Palopo.
Mr. F. C. L. Meijer, thans Lid v. d. Raad van Justitie te Soerabaja.
Mr. J. Elshout, Raadsheer Hooggerechtshof, Weltevreden, van: Boulevard-Menteng 44, naar: Tanah-Abangheuvel 93.
H. Heins, Onderwijzer 1ste kl., thans te Soerabaja, Cannalaan 37.
Mr. J. Klomp, thans: Lid v. d. Raad v. Justitie te Medan.
H. van Ree, Maj.Int., thans te Bandoeng, Nieuw Merdika 49.

NUMMER 39 DONDERDAG 26 SEPTEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Mevrouw S. VAN LIER—Enthoven, Laan Copes van Cattenburgh 46, alhier, vraagt dames en jonge meisjes, die zich beschikbaar willen stellen voor het collecteeren ten behoeve van het Koningin-Emmafonds (ondersteuning van behoeftigen boven 80 jaar) op Dinsdag 8 October a.s. te 's-Gravenhage.

Aanmelding, liefst schriftelijk, tot Dinsdag 1 October.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

Wederom een nieuwe afdeeling! De 15de sedert de oprichting der Vereeniging zelve. Heden, bij het verschijnen van dit nummer van het Orgaan, wordt te BERGEN OP ZOOM een vergadering belegd, in welke de oprichting eener afdeeling van „Oost en West" ter plaatse haar beslag krijgt.

Een nieuwe tak aan den boom, welke in den grond steeds vaster wortel schiet.

De oprichting der afdeeling is te danken aan het krachtig initiatief van Bergen op Zoom's Burgemeester, den heer Mr. Drs. P. A. F. BLOM, die, sedert jaren bekend met onze Vereeniging en haar Orgaan, waarvan hij een verdienstelijk medewerker is, bij de aanvaarding van zijn ambt aanstonds ijverige pogingen in het werk gesteld heeft om een vertegenwoordiging van de Vereeniging in zijn nieuwe woonplaats en hare omgeving tot stand te brengen. Met de gelukkige uitkomst als hierboven vermeld.

Wij wenschen den oprichter geluk met dit welslagen en hopen, dat Bergen op Zoom zich in den tijd moge ontplooien tot een bloeiende en krachtig levende afdeeling, waar de koloniale gedachte de belangstelling zal hebben welke haar toekomt.

HET HOOFDBESTUUR.

Raden Adjeng Kartini.

Het was den 17en dezer 25 jaar geleden dat de jonge Javaansche vrouw, wier naam boven deze regelen prijkt, in den ouderdom van 25 jaar overleed.

Den lezers van het Kol. Weekblad is het bekend — en zij zijn er dezer dagen ten overvloede nog aan herinnerd in de bladen — van hoe groote beteekenis dit kortstondig leven geweest is. Het kan dan ook de bedoeling niet zijn hierover nog weer eens in herhaling te treden, hare groote verdiensten zijn ook in dit blad meermalen in het licht gesteld, maar, nu een kwarteeuw voorbij is sedert haar verscheiden, behoort te dezer plaatse een woord van eerbied en hulde aan de nagedachtenis van deze buitengewone vrouw gewijd te worden. Dit geschiedt o.i. op de beste wijze door een woord over te nemen uit hare brieven „Door Duisternis tot Licht", een bundel wijze lessen, niet alleen voor Nederlanders en Indiërs, maar voor alle volken. Over de door haar zoozeer gewenschte verhouding tusschen eerstgenoemden zegt zij:

„En tot dit alles kan men komen, indien in „Nederland eene degelijke kennis van Indië „algemeen wordt. Verbreid ze in school en huis „bij de jeugd, prent haar in dat Nederland een „zedelijke roeping heeft te vervullen tegenover „Indië, de schoone, rijke landen over zee, waar„aan Groot-Nederland zijn beteekenis als ko„loniale Mogendheid dankt. Men leere in Ne„derland vragen en er over nadenken: Wat zou „Nederland zijn zonder Indië? en dat dan Ne„derland aan Indië leere: Wat zou Indië zijn „zonder Nederland?"

Hoe verleidelijk het ook zij Kartini's uitwerking van dit thema te doen volgen als kenschets van hare edele persoonlijkheid, zoo dient toch met dit enkele citaat volstaan te worden en bij voorkeur werd dit woord aangehaald, dat ook van zoo'n practischen zin getuigt en ongerept actueel is op den dag van heden, omdat het volkomen strookt met de bedoelingen onzer Vereeniging.

In onzen kring zal Raden Adjeng Kartini steeds geëerd blijven als de edele en groote voorgangster die de associatiegedachte aan haar volk kenbaar gemaakt en in het ware licht gesteld heeft als niemand ooit te voren.

Eene schitterende maar bloedige episode uit den Padri-oorlog.

(De terugtocht van Vermeulen Krieger),

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

Vermoedelijk zullen de meesten onder ons (zooals schrijver dezes tot kort geleden ook deed) verband zoeken tusschen de woorden „padri" en „padre"; daar de Portugeezen, voordat zij in Indië voor ons plaats moesten maken, ginds groote belangen hadden en hunne taal, daar waar zij zich vestigden, verstaan en gesproken werd, zoude het denkbaar wezen dat hun woord „padre", dat „vader" beteekent, maar ook voor geestelijke wordt gebruikt (men denke aan ons „pater") in Indië in de laatstgenoemde beteekenis burgerrecht had verworven. Toch is deze onderstelling onjuist; volgens een artikel in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië is „padri" een verbastering van „padari" of „pidari" waarmede zij werden aangeduid, die eene bedevaart naar Mekka hadden gedaan en vandaar, nu als „hadji", naar Midden-Sumatra terugkeerden via Pedir. „Padri" beteekent dus eenvoudig: „man uit Pedir gekomen."

Deze hadjis nu waren natuurlijk van een fanatieken geloofsijver vervuld; zij konden het dus niet aanzien dat vele instellingen en voorschriften van den Islam, onder hunne thuis gebleven landgenooten, verbasterd en ontaard waren geraakt. Zij wilden dus de zuivere leer weer herstellen, als het kon door overreding en prediking, maar anders door geweld. In sommige streken slaagden zij hierin en kregen zij aanhang, maar in andere waren de bewoners niet van die strengere opvattingen gediend. Natuurlijk moesten er wel conflicten ontstaan tusschen de dweepzieke ijveraars en de lauwen, maar daar de eersten meer en meer veld wonnen, werd het voor de anderen steeds moeilijker zich staande te houden, zoodat zij zich tot de Indische regeering wendden om hulp. Voorziende dat de zich meer en meer ontwikkelende tegenstellingen voor haar groote moeilijkheden zouden doen ontstaan, kon de Regeering dus wel niet anders doen, dan aan die roepstem om hulp een gunstig oor leenen en zoo ontbrandde een krijg, die van 1821—1841 zoude duren, zij het met korte tusschenpoozen van betrekkelijke rust en met afwisselend geluk aan weerszijden. Het was wel een zware taak, die op het Indische leger werd gelegd, eene taak, waarvan de vervulling meermalen zware tegenslagen medebracht. En geen wonder. Voor het ageeren in het zoo uitgebreide operatieterrein was er in den beginne slechts een hoopje van 160 man beschikbaar, terwijl het aantal tegenstanders al spoedig in de duizenden beliep en nog steeds toenam. Natuurlijk kregen ook onze troepen op den duur versterkingen, maar slechts met mondjesmaat, want ook elders kreeg ons leger de handen vol, toen in 1825 de Java-oorlog tegen Dipò Negòrò een groot deel van onze weermacht in beslag nam. Wel kregen onze op Sumatra ageerende troepen steun door ons goedgezinde inlandsche hulptroepen, maar de geringe gevechtswaarde hiervan kon ons werk niet in beduidende mate vergemakkelijken.

Kort nadat de moeilijkheden begonnen waren, werd onze macht aangevuld met 100 man uit ons eigen leger getrokken, en zoo moesten wij den oorlog beginnen met een allerbescheidenst troepje van 160 man. Het bevel hierover werd opgedragen aan den toen 28-jarige overste Raaf; wat deze jeugdige, wakkere aanvoerder met zijn handje-vol soldaten heeft verricht, verdient de grootste bewondering. Trouwens, in die dagen telde het Indische leger, behalve hem, vele uitstekende mannen; om maar eenigen te noemen: Michiels, Elout, „Toontje" Poland, Baudoin, van welke twee laatsten wij reeds in vorige nummers van dit blad de groote verdiensten in den Padri-oorlog in het licht hebben gesteld. Nu willen wij nog eene andere schitterende figuur naar voren brengen, en wel Vermeulen Krieger, aan wiens onverschrokkenheid en beleid het mede voor een groot deel te danken is, dat deze oorlog een voor ons gunstig einde nam.

Hoe aantrekkelijk het ook moge zijn een overzicht van het geheele leven van dezen man te geven, willen wij ons hier bepalen tot slechts éene periode uit zijn krijgsmansloopbaan, die wel het meest tot zijn roem heeft bijgedragen. Wij doen dit aan de hand van den bekenden militairen schrijver W. A. van Rees, die een vrij omvangrijk boek aan Vermeulen Krieger heeft gewijd.

Het was de eerste dag van het jaar 1833. Naar aanleiding hiervan hield Vermeulen Krieger te Fort van der Capellen een receptie; hierna zoude aan zijne officieren een diner aangeboden en aan de soldaten de gelegenheid gegeven worden den nieuwjaarsdag zoo feestelijk mogelijk te vieren. Krieger verwachtte natuurlijk, dat de hoofden in den omtrek hem hunne hulde en gelukwenschen zouden komen aanbieden. Inderdaad verschenen verscheidene hoofden onder talrijke hormatbetuigingen en het aanbieden van geschenken, maar zij

gevoelden zich blijkbaar niet op hun gemak. Natuurlijk was het wel niet te verwachten dat zij het bezoek als een genoegen zouden beschouwen; daarvoor was het nog te kort geleden dat zij als vijanden tegenover ons hadden gestaan. Nog meer opvallend was het evenwel, dat verscheidene hoofden in het geheel niet gekomen waren. Uit een en ander kregen Krieger en zijne officieren den indruk, dat er iets broeide en dat de rust, die er op dat oogenblik in die streek heerschte, maar schijnbaar was. Weldra zouden een paar voorvallen dien indruk versterken. Twee soldaten van het garnizoen van Bondjol marcheerden naar Bjerro, om daar voor hunne kameraden een en ander in te koopen. Ze waren vergezeld van eenige koelies, die een paar ledige vaten en kisten droegen, waarin het ingekochte zoude geborgen worden. Op een gegeven oogenblik werpen de dragers hunne vrachten af, gaan de niets kwaads vermoedende soldaten te lijf, vermoorden hen en berooven de lijken. Toen Vermeulen Krieger van het gebeurde bericht kreeg, marcheerde hij den 5en Januari met 75 man naar Bjerro om de zaak te onderzoeken en te trachten de bedrijvers van den laffen moord uit te vinden. Hij liet een paar hoofden ontbieden om zoo mogelijk van hen eenige inlichtingen te bekomen, maar niemand kwam opdagen; een verdacht teeken! Hij vervolgde toen zijn marsch naar Si Pisang; hier lag eene kleine post, met eene zeer geringe bezetting onder sergeant Visbeek. Ook deze had een en ander opgemerkt, dat op eene vijandige stemming onder de bevolking duidde. De post was te klein om behalve de bezetting ook Vermeulen Kriegers troepje te herbergen; daarom koos hij als legerplaats een verlaten kampong, die op een heuvel lag en van eene bamboedoeri-beplanting omgeven was. In dezen kampong vond men een paar stukken van de kleeding, die aan de kort te voren vermoorde soldaten had toebehoord; de nog aan die stukken aanwezige nummers leverden hiervan het onomstootelijk bewijs. De moordenaars hadden zich dus zoo goed als zeker onder de bewoners van den kampong bevonden.

Intusschen komt luitenant Wautier, de commandant van Bondjol, die met 9 man op patrouille is, zich bij Krieger melden; hij rapporteert dat het bij zijn post volkomen rustig is, maar toch kan Krieger het niet goedkeuren dat Wautier onder de gegeven omstandigheden, zonder dringende noodzaak, zijn post heeft verlaten en hij gelast daarom den luitenant terstond terug te keeren, maar deze verklaart zoo vermoeid te zijn dat het hem onmogelijk is aan die opdracht te voldoen en daar hij ook aan dysenterie lijdt, stemt Krieger er in toe den terugmarsch tot den volgenden morgen uit te stellen. Later zoude hij evenwel berouw gevoelen over deze concessie: noch van Wautier, noch van de hem vergezellende soldaten werd later ooit iets meer vernomen!

Steeds dreigender laat de toestand zich aanzien; om hieromtrent eenige zekerheid te verkrijgen zendt Krieger een bevriend hoofd naar het hoofd van Si Pisang, om dezen tot een bespreking uit te noodigen, maar niet alleen verschijnt de opgeroepene niet, hij geeft den zendeling zelfs een brutaal, uittartend antwoord mede. Krieger begrijpt dat er groote moeilijkheden te wachten zijn, maar ook dat de krijgsmacht, die hem op het oogenblik ten dienste staat, lang niet toereikend is voor een actie op eenigszins groote schaal. Hij neemt dus zijn maatregelen ter versterking van zijn troep: hij stuurt een boodschapper naar Bondjol, met het verzoek om zooveel manschappen als men daar kan missen en om toezending van vivres en munitie; hij draagt den opperwachtmeester Abdelkader op, zich den volgenden morgen naar het hoofdkwartier te begeven met een rapport van den ingetreden toestand en een verzoek om het trouw gebleven hoofd van Batipoe met 1000 man hulptroepen en kapitein Thorig met 100 jagers naar Si Pisang te dirigeeren. Wanneer alles geschied was zooals Krieger zich had voorgesteld en al zijne maatregelen uitgevoerd hadden kunnen worden, dan zoude veel anders gegaan zijn en de Indische krijgsgeschiedenis een schitterend maar helaas ook bloedig feit minder te boeken gehad hebben. Want wat gebeurde? In den nacht, volgende op den dag, waarop Krieger zooeven genoemde maatregelen had getroffen, komt, vol vertwijfeling, een inlander, de bediende van sergeant Keller, die gedurende de afwezigheid van luitenant Wautier het commando over Bondjol op zich had genomen, te Si Pisang, met de tijding dat zijn meester met alle 50 man van de bezetting in den slaap door Padries waren overvallen en vermoord. Voor Krieger was dit een geduchte tegenvaller, maar het zoude hier niet bij blijven. 's Morgens vroeg vertrekt de opperwachtmeester met vier cavaleristen; bij hen hadden zich aangesloten Krieger's oppasser Zeller en de inlandsche bediende van luitenant Bouman, die van deze gelegenheid wilden gebruik maken om voor hunne meesters een en ander in te koopen. Het troepje was nauwelijks een half uur weg, toen men te Si Pisang geweerschoten hoorde. Kort daarop komt een der cavaleristen terug en vertelt dat hij en zijne metgezellen op eene versperring waren gestooten en beschoten werden; onmiddellijk zendt Krieger luitenant Bouman met 20 bajonetten om het benarde troepje te ontzetten; het duurde geen kwartier of allen komen weer te Si Pisang terug: doch twee van de 4 cavaleristen en Zeller hadden het leven gelaten!

Nu ziet Krieger in dat hij op geene hulp kan rekenen en daar hij weet zich te Si Pisang met zijn geringe macht niet te kunnen staande houden, besluit hij op Agam terug te trekken. Vivres ontbraken bijna geheel en aan munitie bleven niet meer dan 30 patronen per geweerdragenden over. Toen begon de marsch, die in de annalen van het Indische leger vrijwel een unicum is; zeker, een *terugtocht*, maar die hem, onder wiens leiding die tocht werd uitgevoerd, meer roem zoude bezorgen dan de glansrijkste overwinning. Vooral zij, die, zooals schrijver dezes het terrein, waardoor de marsch voerde (althans voor een deel) met eigen oogen hebben aanschouwd, zullen de groote moeilijkheden beseffen, waarmede Krieger te kampen had.

Toen de aftocht begon, was het troepje 5 officieren en 80 man sterk, de oorspronkelijke bezetting van Si Pisang hieronder begrepen.

Om zoo min mogelijk in de bewegingen te worden belemmerd, gelast Krieger dat de manschappen niets anders zullen medenemen dan de opgerolde kapotjes; ieder steekt wat rijst bij zich, de geringe hoeveelheid arak, in kleine fleschjes gegoten, wordt aan de onderofficieren toevertrouwd. Ten aanzien van den beperkten munitievoorraad wordt de grootste spaarzaamheid bevolen; zonder commando en zonder zekerheid dat elke kogel een vijand treft, mag geen schot worden gelost. De voorhoede onder luitenant Bouman telt 15 man, over de achterwacht van 20 man krijgt de luitenant Schouten het bevel. Als alles gereed is, klinkt Krieger's commando: „Voorwaarts!" De marsch begint langs een voetpad, dat zoo nauw is, dat slechts twee man naast elkaar kunnen gaan, maar nauwelijks heeft de spits het betreden, of van alle kanten komen de Padris, onder luid geschreeuw en al tandakkende op het troepje af; zij openen daarop hun vuur, maar daar de afstand grooter is dan de dracht van hunne vuurwapenen, treffen de schoten geen doel. Toch bewerkt het vuur, dat Krieger's troepje te zamen wordt gedrongen en in verwarring geraakt, zoodat de officiersbedienden, non-combattanten dus, en eenige handpaarden naar de voorhoede worden gedrongen. Intusschen nadert men eene verrawijning, doch hoewel zich hier eene voor den aanvaller gunstige gelegenheid voordoet, laat hij den troep met rust, blijkbaar geïmponeerd door de kalmte van onze soldaten, die geen enkel schot lossen. Maar als de vijand tot op 15 à 20 passen genaderd is, commandeert Krieger opeens: „vuur!" 80 Padri's vallen, de anderen stuiven uiteen. Onmiddellijk laat Krieger de geweren herladen en men marcheert verder. Daar bevindt zich eene versperring, daarachter loopt een pad dat voert naar den top van eene hoogte, waarop zich een groot aantal vijanden vertoont. Om deze af te leiden beveelt Krieger alles weg te werpen wat men maar eenigszins missen kan en de paarden los te laten. Onmiddellijk snellen de Padris toe om een en ander buit te maken; intusschen werken de onzen zich door de hindernis heen en bestijgen het pad naar boven; opnieuw gaan 15 man *en tirailleur* voorop. Daar vinden zij de gruwelijk verminkte lijken van hen, die bij den mislukten tocht van Abdelkader gevallen waren. De weg is vol moeilijkheden, struikgewassen en doorngewassen en slingerplanten vertragen den marsch. Weldra geraakt de voorhoede met den vijand slaags, hoofdtroep en achterwacht gaan voort, zoodat alles één hoop vormt, die door een gezamenlijk vuur de aanvallers doet wijken. Op den top van de hoogte wordt rust gehouden. Om den uitgeputten soldaten eene opwekking te geven wil Krieger hun een oorlam laten uitreiken, maar de

ak is onderweg verloren geraakt, evenals de pak- s rijst. Intusschen blijken 12 man gekwetst, een ger en twee inlandsche bedienden gedood te zijn; n inlandsche luitenant wordt vermist; hoe zal ens lot geweest zijn?

Van een lange rust is natuurlijk geen sprake en marsch wordt voortgezet; nu komt de com- andant der achterhoede, luitenant Schouten, naar ren en rapporteert dat een zijner manschappen dronken is, dat hij niet meer mede kan. Krie- r gaat naar den man toe en ontdekt dat deze een r verloren flesschen arak gevonden en leeg ge- onken heeft. Zijn chef tracht hem te doen op- aan, wat eindelijk gelukt, maar onmiddellijk daar- valt de beschonkene weer op den grond. Intus- hen dringt de vijand dichter op. Meer tijd mag rieger in het belang van het geheel niet aan den an verspillen; hij *moet* hem dus laten liggen. Kort arop ziet de troep dat hem door achtervolgende anden het hoofd wordt afgekapt.

Nu begint de afdaling, verontrust door den vijand, e het troepje 8 gewonden en 4 dooden bezorgt. an deze laatsten worden de lijken, zooveel moge- k onzichtbaar, in dichte struiken verborgen, hun apens en munitie krijgen de cavaleristen en offi- ersbedienden mede te voeren; de zwaargewon- n, gesteund door de lichtgekwetsten, krijgen eene aats midden in den troep.

Aan den voet van de hoogte stroomt een riviertje, t doorwaad wordt, terwijl het water tot oksel- ogte reikt. Om niet te struikelen houdt men el- ar stevig vast. Een moeitevolle tocht, maar men n nu eindelijk de brandende dorst volop stillen het koele water verschaft aan de zwaar vermoei- lichamen eene heilzame, opwekkende verfris- hing. Op den verderen tocht zullen nog meer oompjes op dezelfde wijze moeten worden over- token.

In het thans gevolgde pad ontmoet de troep eene rsperring van *randjoes* (spits aangepunte bamboe- nnen, die kris-kras dooreen in den grond worden plant). Uit een kampong in de nabijheid klinkt n hevig geschreeuw en gegil van den vijand, die t troepje met geweervuur, werplansen en steenen stookt, maar de soldaten zijn te afgemat om terug vuren; men bepaalt zich er toe zooveel mogelijk t verband te blijven bewaren.

Daar valt op eens de sergeant Visbeek, door zware enen getroffen, neer. Een paar kameraden wil- hem ophelpen, maar hij zegt: „Laat me maar gen, jongens, m'n beide beenen zijn kapot!". oorwaarts!" roept de commandant der achter- ede. De helpers dralen, maar nu roept de gewon- „Hooren jullie me niet? Vooruit! Leve de over- e!" en allen marcheeren verder. Een oogenblik er is de opdringende vijand bij den hulpeloos ar liggende; de soldaten zien dat deze *getjin- ngd* (met klewangslagen gekorven) en hem het ofd afgekapt wordt, dat een vijand zegevierend hoog houdt.

Natuurlijk is het achter in de colonne, die door n vijand achtervolgd wordt, het gevaarlijkst en ieger vermeent daarom dat zijn plaats dáár is. een gegeven oogenblik ziet hij een gewonde aan n weg liggen; drie kameraden hebben getracht n vooruit te sleepen, maar ze waren zelf dood- Bij hem gekomen herkent Krieger in den ge- etste den fuselier Groosbakker. „Wel, wat is er?" agt hij. „Ik kan niet meer, overste, laat me maar dschieten!" Dit wil Krieger niet; het is een zij- r beste soldaten. Hij laat dus halt houden en wil n man vijf minuten laten rusten. Maar de onge- kige kan zich niet opheffen en de vijand dringt er en meer op. Twee van de helpers worden ook ond. „Laat me liggen, schiet me dood!" vraagt osbakker opnieuw. En nu commandeert Krieger t den dood in het hart: „Voorwaarts!" Daar komt derde helper naast hem loopen en vraagt: „Over- *mag* ik Groosbakker doodschieten?" Geen ant- ord. Daarop nog eens, dringend en smeekend: e, overste, mag ik?" „Doe wat je wilt!" ant- ordt Krieger en keert zich af. Oogenblikkelijk iet de vrager den gekwetste door het hoofd en t het lijk in een ravijn. Gevallen als dit zullen later op den dag herhalen. Wonder boven won- zijn de officieren tot nu toe ongedeerd geble- alleen werd Krieger door een steenworp aan heup getroffen, eene beleediging die hem veel veroorzaakt. Op een gegeven oogenblik wordt rk van Lith, Krieger's luitenant-adjudant, door flauwte overvallen; de officier wordt door chef zeer gewaardeerd, maar deze wil hem niet en de soldaten voortrekken en onderbreekt dus marsch niet. Een paar soldaten willen den be- wustelooze dragen, maar durven dit niet zonder vergunning van den commandant. Doch daar treedt de inlandsche bediende van den luitenant naar voren en draagt zijn meester verder. Deze komt langzamerhand bij; kort daarna trapt de trouwe drager op een randjoe; van pijn kan de man niet verder en nu draagt Perk van Lith *hem*!

De troep nadert een kampong, maar terwijl uit vroeger gepasseerde een hevig geschreeuw opging, wanneer de onzen naderden en zij met gew... werden ontvangen, blijft het in dit geval stil; een verdacht teeken, oppassen is dus de boodschap. De kampong ziet er goed versterkt uit en dit was natuurlijk niet zonder bedoeling. Men gaat echter behoedzaam verder. Opeens stuit men op een randjoeversperring en onmiddellijk geeft de vijand vuur. Hij blijft echter nog onzichtbaar; blijkbaar had hij door de omwalling bamboekokers gestoken, waardoor hij, zonder zich bloot te geven, zijn geweren kon afvuren. Dit vuur bezorgde ons al dadelijk drie dooden en eenige gewonden. Kort daarop komen de verdedigers van den kampong in grooten getale op Krieger's troepje aanrennen. Daar zuinigheid met de munitie dringend geboden is, wordt geen schot gelost zonder zekerheid van treffen; dit heeft de vijand niet verwacht en hij vlucht. Nu gelast Krieger om den kampong heen te zwenken. Men baggert moeizaam door de natte, modderige sawahs, het verband gaat echter niet verloren. Het grootste gevaar is nu wel geweken, maar iedereen is dood-op en eene reactie treedt in; de gewonden razen en tieren en uiten kreten van pijn. Krieger doet wat hij kan om eene hoopvolle stemming te bewaren. Nu en dan vertoonen zich nog vijanden, al wordt hun aantal steeds kleiner. Eindelijk treedt de duisternis in; toch blijft voorzichtigheid geboden. Achter eenige rotsblokken wacht de achterhoede, waarbij de minst vermoeiden zijn ingedeeld, de weinige vervolgers af. Zoodra deze zich vertoonen, worden zij door geweervuur begroet en een tiental hunner valt getroffen neer. Dit is de laatste gevechtsactie en nu wordt de vervolging voor goed gestaakt. Om 9 uur in den avond wordt „rust" gecommandeerd; uitgeput laten allen zich op den grond vallen. Van de soldaten is niemand in staat den bewakingsdienst te verrichten en daarom treden de officieren als schildwachten op. Na eene rust van anderhalf uur wordt opnieuw „voorwaarts!" bevolen, doch het kost de grootste moeite de liggenden te doen opstaan. Intusschen, de hoop herleeft, de grens van Agam is niet ver meer en daarachter wacht de veiligheid. Opeens vertoont zich een troep gewapende Maleijers! Zal het leed *nog* niet geleden zijn? Doch neen, die troep bestaat uit vrienden!

Krieger stuurt de achterhoede onder luitenant Schouten vooruit naar Koriri om voor eten en koffie te zorgen; juist wanneer voor de bezetting aldaar de reveille wordt geblazen komt de rest van Krieger's troepje daar aan: hij zelf, Perk van Lith, Bouman en 9 manschappen. Dat en de te Koriri reeds eerder aangekomen mannen vormen de rest van het troepje van 80 man, dat 21 uren te voren van Si Pisang afmarcheerde. De achtergeblevenen worden met brancards opgehaald. Nu allen bijeen zijn herbergt Koriri 54 gewonden; eenigen liggen met verbrijzelde ledematen, een paar hebben twee of drie kogels in het lichaam, bovendien zijn enkelen half leeg gebloed, bij allen branden de wonden en is de dorst onleschbaar. Van de niet door den vijand getroffenen lijden verscheidenen aan randjoewonden. En er is geen dokter aanwezig!! Hoevelen van de gewonden zullen nog bij gebrek aan onmiddellijke geneeskundige hulp het aantal der 17 dooden, die reeds onderweg vielen, vermeerderen?

Hoewel voor de nieuw aangekomenen allerlei eten is gereed gemaakt, is het hun onmogelijk een brok door de keel te krijgen, alleen wat koffie en een teug bouillon worden gedronken; het eenige waarnaar de afgebeulde lichamen verlangen is *rust* en nog eens *rust*!

Van het naburige Bjerro laat Krieger luitenant Lange ontbieden. Met den grootsten spoed worden van allerlei materiaal draagbaren in elkaar geknutseld, de gewonden worden hierop gelegd en onder Lange's escorte begint hunne overbrenging naar Fort van der Cappellen, een tocht van 12 uren langs ongemakkelijke wegen. Een ware lijdenstocht!

Liggende op een „tikar" (mat van gevlochten vezels) dicteert Krieger een rapport aan den als resident fungeerenden overste Elout te Padang; daarna stijgt hij te paard en hoewel hij zich door

en door op gevoelt en zijne heupwond hem veel pijn veroorzaakt, rijdt hij, van één cavalerist vergezeld, naar Fort van der Cappellen. Onderweg komt hij het transport gewonden achterop; hij knoopt met hen een praatj. aan en meestal krijgt hij antwoorden als dit: „och, overste, wij zullen wel weer opknappen; gelukkig maar dat U gespaard gebleven zijt, anders was er van ons heelemaal niets terecht gekomen." Kan een chef, in zulke omstandigheden, heerlijker loon ontvangen, dan dergelijke woorden uit den mond van zijne soldaten?

Te Fort van der Kapellen aangekomen is zijn toestand zoodanig, dat hij niet kan afstijgen en uit het zadel moet worden getild; toch is het eerste dat hij doet, naar het hospitaal gaan en maatregelen treffen voor de ontvangst van zijne gewonden. Eerst dan gunt hij zich zelf rust en slaapt *drie dagen* lang!

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Maandag 23 September.

Gelijkstelling der Chineezen. Bandoeng. De Preangerbode schrijft, dat de door de Regeering aangekondigde gelijkstelling der Chineezen onmiddellijk na invoering van het met het Europeesche recht overeenkomende Burgerlijk Wetboek in China practisch niet terstond te verwezenlijken is. Intusschen heeft het Dep. van Justitie opdracht gegeven alles gereed te maken voor de aanstaande gelijkstelling vóór het einde van dit jaar. (Aneta).

Grissee met pest besmet. Soerabaja. Grissee is met pest besmet verklaard. (Aneta).

De Gouvernements goud- en zilvermijnen. Batavia. Het verslag over 1928 der gouvernements goud- en zilvermijnen in Benkoelen meldt, dat het bedrijfsoverschot *f* 571.532 bedraagt. De ertsreserve bedroeg aan het einde van 1928 voor Tambang Sawah nog ruim 39.000 tons aan „zeker erts", terwijl nog een klein veld met „waarschijnlijk erts" aanwezig is, dat het volgend jaar zal worden onderzocht. (Aneta).

Mishandeling met doodelijk gevolg. Batavia. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft den 1e luit. der inf. C. A. J. van der Berg, terzake van mishandeling den dood ten gevolge hebbende, veroordeeld tot vijf jaren gevangenisstraf onder aftrek van preventieve hechtenis en vervallenverklaring uit den militairen dienst. (Aneta).

Het statistiekrecht op de Java-suiker. Batavia. De secretarissen van de handelsvereenigingen van Soerabaja, Semarang en Batavia, hebben geconfereerd over het statistiekrecht op de suiker. Wij kunnen melden, dat, behoudens nadere goedkeuring van den directeur van Financiën, een nieuwe regeling is vastgesteld, waarbij, teneinde hooge prijzen van suiker, bestemd voor consumptie hier te lande, te elimineeren, gedurende het eerste en het tweede kwartaal (op basis aldus voor het derde en vierde kwartaal) voor de bepaling der suikerprijzen slechts rekening gehouden wordt met transacties boven de 250 tons, terwijl voor de vaststelling van den middenprijs slechts gerekend wordt met de hoeveelheden. Alle transacties, derhalve ook de prompte, zullen in aanmerking worden genomen, terwijl de bestemming be-Oosten of be-Westen Suez als factor wordt verwaarloosd. Voor het derde en vierde kwartaal wordt de oude toestand gehandhaafd. Derhalve komen de hoeveelheden verhandelde partijen niet in aanmerking. Slechts transacties van 100 tons en daar beneden worden verwaarloosd. (Aneta).

Congres van Arabieren. Batavia. Bij de opening van het Congres van de Arabische vereeniging Arrabitah al Atawyah, op 15 September, in het clubgebouw op Karet, dat met de Nederlandsche en Arabische kleuren was getooid, heeft de voorzitter, de heer Sjahab, belangen van het onderwijs en zaken van godsdienstigen aard behandeld. De bijeenkomst had een rustig verloop. Politieke redevoeringen werden niet gehouden, behalve door twee nationalisten, die den toestand in Palestina en de kafirs bespraken, doch tot de orde werden geroepen. Het congres wordt in besloten vergadering voortgezet tot 22 September. (Aneta).

Landbouwschade. Soerabaja. De Ind. Crt. deelt mede, dat de aschregen uit den Bromo in het Oost-Tenggergebied, den maisoogst en de aardappeloogst, die er schitterend voor stonden, verwoest heeft en wel over een uitgestrektheid van 40 vierkante kilometers. De schade bedraagt tonnen. De aschregen houdt nog steeds aan. (Aneta).

Buitengewone advocaten-generaal. Batavia. Het College van Gedelegeerden heeft de ontwerp-ordonnantie betreffende de aanvulling van art. 152, waarvan de strekking is aan den G.-G. de bevoegdheid te verleenen om wegens buitengewone omstandigheden de samenstelling van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië tijdelijk met een of meer buitengewone advocaten-generaal te kunnen uitbreiden, aangenomen. Mr. H. Marcella, hoofdambtenaar ter beschikking van den procureur-generaal, is tot tijd. buitengew. advocaat-generaal benoemd. (Aneta).

Toelichting: Bedoeld is art. 152 van het Reglement op de Rechterlijke organisatie, dat de samenstelling van het Hooggerechtshof regelt en den G.-G. bevoegd verklaart om tijdelijk het wegens buitengewone omstandigheden, het Hof met een of meer buitengewone leden uit te breiden.

De pest te Bandoeng. Bandoeng. Thans is ook een geval van longenpest geconstateerd. Het inlandsche slachtoffer is overleden. (Aneta).

De kolonisatie in Nieuw-Guinea mislukt? Malang. In de vergadering van de afdeeling van de kolonisatievereeniging Nieuw-Guinea heeft de heer Douw van der Krap een optimistisch gesteld verslag uitgebracht, waaruit echter bleek, dat de kolonisatie op Nieuw-Guinea mislukt is. Tusschen de kolonisten bestaat tweedracht en de meesten verlaten de kolonisatie. (Aneta).

De Red. teekent hierbij aan:

Zooals men zich herinneren zal, werd deze kolonisatie op Nieuw-Guinea spontaan door een aantal personen ondernomen, zonder dat men zich te voren van de mogelijkheden voldoende had vergewist. Het bestuur heeft niettemin alle medewerking verleend, om dezen „trek" te doen slagen. Het zou te betreuren zijn, indien hij inderdaad is mislukt.

Wellicht heeft echter een tweede, beter voorbereide poging meer kans van slagen.

Protestanten en Katholieken. Semarang. De Loc. bespreekt het ernstig tekort aan predikanten en wijst er op, dat de toestand voor de protestantsche wereld kritiek en „beschamend" is, vergeleken bij den intensieven, kerkelijken, socialen katholieken arbeid. Als voorbeeld noemt het blad, dat de vertrekkende legerpredikant niet vervangen kon worden, van twee Semarangsche vertrekkende predikanten bleek één niet te vervangen. In andere vacatures is in het geheel niet te voorzien.

Personalia. In plaats van den heer Creutzberg, afgetreden Vice-President van den Raad van Ned.-Indië, is als zoodanig benoemd de heer Ch. J. I. M. Welter, lid van dien Raad.

In Den Haag is na kortstondige ziekte in den ouderdom van 57 jaar overleden de heer F. L. Broekveldt, Oud-Directeur B.B. in Ned.-Indië.

De Aneta-telegr. ontleend aan de dagbl.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Indische Kunstweek.

Boeatan's Indische Kunstweek, welke van 28 dezer tot en met 3 October a.s. in *Pulchri Studio*, Voorhout 15 te 's-Gravenhage wordt gehouden, begint met de tentoonstelling van den kunstschilder *Prof. Ernst Vollbehr*, welke reeds Vrijdagavond dezer geopend wordt, mede ter eere van de Indische gala-voorstelling voor genoodigden van het Internationale Radio-congres.

Ten vervolge op hetgeen wij verleden week hier mededeelen omtrent den arbeid van dezen kunstenaar, willen wij hier nog enkele oordeelvellingen aanhalen uit de Indische pers. Tijdens zijn anderhalfjarige reis door den archipel heeft hij op verschillende plaatsen tentoonstellingen gehouden van zijn werk. Zoo lezen wij o.a. in de rubriek „Kunst" van het *Soerabajaasch Handelsblad* van 23 Juni '28:

„In het Kunstkringgebouw hier ter stede wordt thans tentoongesteld Indische arbeid van van kunstschilder Ernst Vollbehr. De geëxposeerde collectie omvat een kleine 250 tempera's, losse schetsen, welke de schilder op zijn reis door Indië heeft vervaardigd. Dit is voorzeker een respectabel getal, het vertegenwoordigt een arbeids-praestatie, welke eerbied afdwingt.

„De beoordeeling van dergelijk werk is niet gemakkelijk, juist door de schrille contrasten, welke telkens vallen aan te wijzen. Men ziet schilderingen, waarvoor men in eerbiedige contemplatie blijft stil staan, aanvoelend, dat hier een kunstenaar bij de gratie Gods zich heeft geuit.

„Het zijn droomerige, ijle schilderijen van Insulinde's bergen, bijster goed getroffen, subtiel van kleur, teeder van lijn en met een lichtkracht, welke bewondering en respect afdwingt.

„Alleen een uitverkoren kunstenaar vermag een ding van schoonheid te scheppen, als bijvoorbeeld dat gezicht op het Diëngplateau met den Bima-tempel in de vroege ochtendzon. Dit is een meesterstuk! Dit is grootsch! De evenwichtigheid in de compositie is opvallend, de atmosfeer van den vroegen tropendag, welke hij door de zeer juiste belichting heeft weten weer te geven, is van verrassende zuiverheid.

„Wat een forschheid van lijn, wat een royaal gebaar, geen afdalen in peuterige futiliteiten, geen vermoeiende detailleering, maar een opzet, die zegt: hier, zoo zag ik het, en zoo geef ik het U!"

Zóó zullen zeker velen het weten te waardeeren.

De *Preanger-Bode* van 22 Aug. 1928 schrijft onder het volgende opschrift:

Indische kleurenrijkdom vastgelegd.

„Wij hebben gister den avond doorgebracht met Prof. Vollbehr van München. Dat heeft ons een deel van onze nachtrust gekost — het is bij eenen geworden — doch was de opoffering ten volle waard.

„Vollbehr is een kunstschilder. Maar hij is meer. Hij is globetrotter, ontdekkingsreiziger, humorist — een man met veelzijdige talenten.

„De schilder is geweldig productief, daarvan hebben wij ons kunnen overtuigen. Hij werkt met ongeëvenaarde snelheid, die wonderbaarlijk mag heeten. Het moet een genot zijn, hem aan den arbeid te zien!" [1])

Het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 24 Sept. '28 zegt over deze schilderstukken o.m.:

„Wij zetten dat *„studies"* tusschen aanhalingsteekens, omdat professor Vollbehr zelf dien naam daaraan gaf. Maar welk een rijkdom van kleuren en tinten, welk een teer aanvoelen van de Indische schoonheden en grootschheid!

„Uit deze „studies" spreekt de gevoelsmensch, de fijne kunstenaar, die zijn techniek volkomen beheerscht en er wonderen mee verricht. Geen onderwerp was hem te eenvoudig om op het papier te brengen. Hij liet ons zien hoe de schoonheid van Indië overal te vinden is, vlak bij ons en om ons. Hoe weinigen zijn er echter die *'t zien*. Prof. Vollbehr heeft gezien en met zijn onnavolgbare techniek, zijn liefde voor schoonheid, heeft hij een bundel schetsen gemaakt, welke van onschatbare waarde is.

„Het is onuitsprekelijk jammer, dat een dergelijke verzameling niet voor Nederland of Indië behouden kan blijven, maar wij moeten prof. Vollbehr dankbaar zijn, dat hij op deze wijze onze mooie koloniën ook in zijn eigen land zal laten zien.

„Wij wenschen dezen kunstenaar veel succes met het schoone, dat hij hier tot stand gebracht heeft. Wat hij ons gisteravond heeft laten zien, maakt hem voor eeuwig een vriend van Nederlandsch-Indië."

Wij, leden van „Oost en West", lezers van „Het Koloniaal Weekblad", allen warme vrienden van Indië, zullen zeker niet verzuimen ons hart op te gaan halen aan deze uitgelezen reeks van „studies", welke hier in Pulchri Studio, door keur van Indonesische kunstnijverheid omgeven, uitnemend tot haar recht zal komen.

In Amsterdam heeft Prof. Vollbehr twee zijner schetsen tot schilderijen uit kunnen werken, welke hier ook tentoongesteld zullen worden. En op Zondag 29 dezer (zie nevenstaande advertentie) zal hij, te midden zijner werken, een voordracht houden met gekleurde lichtbeelden over zijn reis door Insulinde, op de hem eigene, zeer onderhoudende, en humoristische wijze.

Want Prof. Vollbehr is tevens een begaafd redenaar, die zijne toehoorders weet te boeien.

De Djocdjasche correspondent van de „Locomotief" schreef, naar aanleiding van een voordracht, welke de heer Vollbehr daar hield o.m.:

„De Jogjasche „Kunstkring" heeft een goed werk gedaan door dezen schilder in de gelegenheid te stellen reeds thans iets van zijn Indisch werk te laten zien en van zijn reisindrukken te vertellen. Met belangstelling zien wij den tijd tegemoet, wanneer hij, na nog eenige maanden op Java, in de Molukken, zelfs Nieuw-Guinea staat op zijn reisplan, te hebben gewerkt, opnieuw met een „causerietentoonstelling" hier zal verschijnen."

Nu „Boeatan" ons, Hagenaars, ook in de gelegenheid stelt den heer Vollbehr te zien en te hooren, na volbrenging van zijn groote reis, zal hiervan zeker een dankbaar gebruik worden gemaakt, niet alleen door oud-Indiërs, die prettige herinneringen aan hun verblijf in de tropen wenschen wakker te roepen, maar óók door velen hunner familieleden, vrienden en bekenden, die Indië niet persoonlijk kennen, doch daarom juist door bovengenoemden tot kennismaking daarmee worden opgewekt.

Bovenal wordt den leerkrachten onzer lagere en middelbare scholen een belangstellend bezoek, aan tentoonstelling en voordracht beide, sterk aanbevolen, opdat zij deze, als zoo noode gemiste leerstof, mogen benutten. Ook voor de leerlingen der H.B.S. en gymnasia en van de hoogste klassen der lagere school, die Duitsch verstaan, zou het bezoek prettig en leerzaam tevens zijn. De toegangprijs (zie nevenstaande advertentie) kan bij een collectief bezoek sterk verlaagd of zelfs geheel opgeheven worden, als men zulks bij Boeatan in Heulstraat 19 aanvraagt.

Iederen avond zal een Indische kunstvoorstelling plaats hebben. Op Zaterdag 28 dezer ten 8 u n.m. zal als het ware een voor het publiek toegankelijke herhaling van het galafeest der Radio-congressisten plaats hebben, tegen den matigen toegangsprijs van *f* 1.—, terwijl leden van „Oost en West", op vertoon van hun lidmaatschapskaart, ook voor één huisgenoot, slechts de helft van dien toegangsprijs behoeven te betalen. Dezelfde Indische films zullen worden vertoond, Mej. Micky de Myier zal twee harer pas ingestudeerde dansen uitvoeren, zoo ook een Indonesische leerling van R. M. Jodjana, beiden met gamelan-begeleiding. Dit is dus iets geheel nieuws, evenals hetgeen op Maandag 30 dezer geboden worden:

Een orkest van Timoreesche *Sesando's*,[2]) door de familie Frans uit Koepang, met een paar vrienden — de eerste intellectueele inboorlingen der Kleine Soenda-eilanden, die hier in Europa zijn — in hun

[1]) Prof. Vollbehr heeftt voorloopig zijn atelier in München opgegeven en zich voor eenigen tijd in den Haag gevestigd, Statenlaan No. 2, waar hij, geïnspireerd door de Hollandsche omgeving, veel mooi werk hoopt tot stand te brengen. — Red.

[2]) Een veelsnarig instrument, met een groot palmblad tot klankbord. — Red.

schilderachtig nationaal kostuum, zal de daar inheemsche muziek ten gehoore brengen. De heer *C. Frans*, die de Hollandsche taal volkomen machtig is, zal te voren een korte voordracht houden over de fraaie *ikat*-weefkunst van zijn eiland.

En tot besluit der reeks Indische Kunstavonden, *last not least*, zal een *gamelan*-concert worden gegeven, zooals men nog zelden in Europa gehoord heeft, met een solo en een trio op de *gambang*, onder leiding van *R. A. Dwidjokoesoemo*, oud-voorzitter van de Jav. Kunstver. *Langen Pradonggo* te Semarang, terwijl tevens door den heer *R. S. Hardjodiringgo*, leider van het Jav. Kunstgezelschap „Ardjoena", een *wajang koelit* voorstelling zal worden gegeven van het beroemde schimmenspel *Minta Raga*.

Tegen den prijs van *f* 2.50 zijn doorgaande, niet persoonlijke, toegangsbewijzen te verkrijgen, geldig zoowel voor de tentoonstelling als de avondvoorstellingen, gedurende de geheele week. Het spreekt wel van zelf, dat „Boeatan" hoopt op een groote afname dezer voordeelige kaarten, opdat er aldoor in die dagen een opgewekt druk bezoek in Pulchri Studio met zijn Indische aankleeding zal zijn.

Kaarten zijn te verkrijgen zoowel bij Boeatan, als in L. Voorhout 15, waar ook gelegenheid tot plaatsenbespreking is.

Er zijn in de groote zaal niet meer dan 250 zitplaatsen; men haaste zich dus met bespreking, om niet achter 't net te visschen!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Siam—Ned.-Indië.

Het bezoek, dat het Siameesche Koninklijke Echtpaar aan *Java* brengt, wekte in Siam belangstelling voor Ned.-Indië en in *Ned.-Indië* belangstelling voor het rijk van koning Prajadhipok. *Siam* wordt, dank zij de moderne opvattingen, welke de laatste decennia ook tot dat land zijn doorgedrongen en dank zij de toenemende belangstelling voor Aziatische cultuurwaarden in Europa, meer en meer betrokken in het wereldverkeer. Siam is op weg een moderne staat te worden, een moderne staat met behoeften, welke die van het Westen naderen. In de *absolute monarchie*, welke Siam tot op dezen dag is, kon het wel niet anders of de vorsten moesten de richting der ontwikkeling aangeven. Heden ten dage is het land reeds zoover in zijn ontwikkeling gevorderd, dat practisch alle diensten, ook de technische, onder eigen Siameesche leiding staan, zij het dan ook, dat hier en daar buitenlandsche technische adviseurs nog niet geheel kunnen worden ontbeerd. Het feit, dat deze ontwikkeling plaats vond met behoud van de absolute monarchie, geeft te denken. Hoe komt het — vraagt *De Loc.* (14/8 „Suppl. Het Verre Oosten") — dat daar in Siam de Westersche bestuursmethoden van Europa bij de intellectueele leiders van het volk tot nog toe niet hebben geleid tot een zucht tot klakkeloos overnemen van Westersche instellingen? Hoe lost de Siameesche regeering de vraagstukken op, welke zich ook daar ongetwijfeld voordoen als uitvloeisel van de moderniseering der maatschappij en hare aanpassing aan nieuwe toestanden? Valt er uit de methode waarop deze Oostersche regeering haar eigen land materieel verwesterscht zonder het eigen Oostersche geweld aan te doen, wellicht ook voor de Westerlingen, die verantwoordelijk zijn voor het bij ons gevoerde bestuursbeleid, niets te leeren? Ook wanneer wij de groote verschillen tusschen Siam en Ned.-Indië op den voorgrond stellen, de verschillen voortvloeiend uit de omstandigheid, dat aan den eenen kant een volk staat, dat in den loop der eeuwen vaak na hardnekkigen strijd zijne onafhankelijkheid wist te bewaren, en aan den anderen kant een conglomeraat van volken en het historische feit van meer dan drie eeuwen onafhankelijkheid en intensieve bemoeienis van het Westen met interne aangelegenheden, ook dan nog blijft er vergelijkingsstof genoeg over, al ware het slechts deze: *de gelijkheid van geesteshouding van Oostersche volken tegenover het gezagsbegrip.* Dit bezoek biedt verder aan Ned.-Indië de gelegenheid aan de Koninklijke Gasten uit Siam uit eigen aanschouwing te laten zien hoe het koloniseeren volgens de moderne opvattingen gericht is op het welzijn van de koloniale volken.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (9/8 „Staatkundig beleid en bestuurszorg in Ned.-Indië", *A. D. A. de Kat Angelino*; 16/8 „Briand's federatieplan", *H. de Jouvenel*; 17/8 „De schilderkunst in den Islam", *prof. dr. C. Sn. Hurgronje*; 23/8 „Ver. Staten en Pan-Europa", *Mussolini)* en *De Loc.* (29/7, blz. 4 „Ned.-Indië en Genève" II, *Ant. L.*; 7/8, blz. 47 „Het Verre Oosten").

Regeering en Volksbeweging.

De Loc. (7, 8 en 12/8, blz. 29, 3 en 4) bevat „Het Regeeringsantwoord" op de Algemeene Beschouwingen in den Volksraad omtrent de begrooting voor 1930. De houding der Regeering jegens *de radicale volksleiders* werd links te streng, rechts te lankmoedig en in het centrum juist goed geacht. De Volksraadsleden zijn in hoofdzaak aangewezen op courantenberichten, de Regeering daarnaast op veelal niet voor publiciteit in aanmerking komende ambtelijke verslagen. Het verschil tusschen de Regeering en de *„bezorgden"* komt hierop neer, dat dezen den tijd voor ingrijpen in de uiterst linksche flank der volksbeweging reeds gekomen achten en de Regeering dit nog uitstelt in de hoop, dat het gelukken zal de krachten van de voormannen en van hunne medewerkers te richten op sociaal constructief werk en hen aldus van destructieve actie af te houden.

De *Sarekat Kaoem Boeroeh Indonesia* heeft zich in April aangemeld als lid van de Liga. De S.K.B.I. is geen stichting van Moskou, maar een opbloeier uit een rest van 1927, die zich weer met Moskou in verbinding heeft gesteld; immers, de Liga is zeer duidelijk een stichting van de Derde Internationale. Elk direct contact, in welken vorm ook met die Liga, is ten eenenmale onduldbaar. De S.K.B.I. heeft te *Medan* een afdeeling opgericht ten kantore van *mr. Soemantri*. Bij hem kwamen samen contactlijnen uit het buitenland, en van hem emaneerden lijnen naar het binnenland. De vervolging tegen mr. Soemantri is wegens overtreding van art. 88 sub 8, 109 en 110 S. 10. Met leedwezen is de Regeering overgegaan tot de vervolging van dezen bekwamen jongen man, die zooveel beloofde, maar die te ver is gegaan. Het is niet juist, dat de Regeering uitsluitend in communistische gezindheid van organisaties aanleiding tot ingrijpen zou vinden. De Regeering gebruikt liever het woord *extreem* dan communistisch. Tegen dit *extremisme* wil de Regeering de P. N. I. voor de laatste maal waarschuwen. Scherpe maatregelen zijn aangekondigd, zoodra van overweging van gewelddadige maatregelen blijkt. Het vraagstuk der *organisatorische discipline* is er thans een van den eersten rang geworden. Met pijnlijke verbazing heeft de Regeering dan ook kennis genomen van de indiening der motie tegen art. 152bis en ter en 161bis. De Regeering hoopt op *groote behoedzaamheid* van Europeesche en Inheemsche zijde om niet prikkelend te werken, en dat het overgroote deel der inwoners zal medewerken, om de krachten in de bevolking levende, tot goede organisatie te brengen. De Regeering hoopt, dat gebleken is uit de debatten, dat *het schip van het gezag* zeewaardig is, met een goeden uitkijk in den mast en een kapitein doortastend steeds, zoo streng als het moet.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (5/8 „Practische politiek"; 6/8 „De afwezige bezorgden"), *De Loc.* (3/8, blz. 22 „Soemantri's roode rol" vanaf 192.. 10/8 „Het resultaat") en het *Soer. Hbl.* (27/7, 3.. bl. *Z.* „Kiezen of deelen").

Koloniaal beleid.

De nieuwe Minister van Koloniën, de heer *S. de Graaff*, heeft in een interview (*De Loc.* 12/8) verklaard, dat hij het niet gewenscht acht mededeelingen te doen met betrekking tot Indië. Intusschen heeft hij den indruk, dat er weinig veranderingen te wachten zijn ten aanzien van de tegenover Indië gevolgde politiek. De Minister is er van doordrongen, dat de *huidige politiek* het noodzakelijk resultaat is der tijdsomstandigheden en niet een uitvloeisel van subjectieve inzichten en theorieën. Het *bestuursbeleid* is moeilijker geworden sinds het adviseeren de plaats heeft ingenomen van het bevelen. Daarom is het noodzakelijk, dat in alle practische voeling gehouden wordt met de belangen van alle bevolkingsgroepen. Eene lange overgangsperiode voor de inleving der bevolking in de moderne staatkundige ontwikkeling is onvermijdelijk en daarbij moeten vele moeilijkheden, de practische ervaring rakend, opgelost worden, zooals zulks immers destijds ook in Nederland het geval was bij de vorming der provincies. De *Volksraad*, aldus de heer De Graaff, vervult zijn taak met ernst en belangstelling.

De Loc. van 8 Aug. (blz. 3, 8, 13, 33) en 17 Aug. (blz. 27) geeft het oordeel weer van de Eur. en Inl. Pers over Minister De Graaff.

De Vaderlandsche club.

Op initiatief van enkele vooraanstaande Semarangers waren de heeren *Zentgraaff* en *mr. Ham* overgekomen teneinde te Semarang van voorlichting te dienen met betrekking tot de wenschelijkheid van oprichting eener afdeeling van *de Vaderlandsche club* (*De Loc.* 14/8, blz. 35). De heer Zentgraaff begon zijn rede met *het nationalisme:* het nationalisme van den kolonialen Hollander, dat vroeger niet noodig was, omdat men „thuis" niet nationalistisch behoeft te zijn, doch dat hard noodig is geworden nu de tijden zoo zijn veranderd en wij dreigen van de eersten de allerlaatsten te worden. De Hollander, die in het algemeen veel te weinig nationalist is en wien vaak lakschheid en valsche schaamte op dit punt moet worden verweten, dient aan zijn gevoelens van trots op zijn Hollanderschap en waardeering en dankbaarheid voor de erfenis onzer voorvaderen uiting te geven en men kan er van op aan, dat dit niet alleen door de Hollanders, maar ook door den Inlander zal worden geapprecieerd. Want de Inlander is gevoelig voor geestelijke waarden en heeft er respect voor. Dit nationalisme van den kolonialen Nederlander zal zich moeten manifesteeren als een opkomen voor zijn rechten, als een handhaven en vergrooten van zijn invloed. Als men dagelijks in *Inlandsche blaadjes* leest, dat wij „slavenhandelaars" en „uitbuiters" zijn, dan dient bij ons het besef levendig te worden, dat de Hollanders in Indië een koloniaal werkstuk tot stand hebben gebracht, dat in het buitenland om strijd wordt geroemd; dat de Hollanders speciaal ook voor den Inlander heilzamen en nuttigen arbeid van zeer verre strekking hebben verricht en dat Hollandsche energie, initiatief, doorzettingsvermogen en leiding noodig zijn om in samenwerking met Inlandsche arbeidskracht nog veel tot stand te brengen. De spreker behandelde voorts den vooruitgang van de positie van den Inlander gedurende de laatste dertig jaar: de werking van het communisme, dat onder velerlei mom den heilstaat voorspelt doch slechts rampen zal brengen, voor den Inlander in de allereerste plaats; den invloed van den kolonialen Hollander op het koloniaal beleid, een invloed, zoo gering dat hij verre blijft beneden dien van een schoonmaakster in Holland; enz. Teneinde op den gang der koloniale zaken te kunnen doen inwerken den invloed van den kolonialen Nederlander, dient — zoo besloot de Vr. Z. — een organisatie te worden opgericht. De Vaderlandsche Club, oorspronkelijk klein opgezet, doch al spoedig snel uitgebreid doordat zij latente verwante gevoelens bij velen wekte, wil die organisatie zijn.

De *Deli Crt.* (7, 8 en 12/8) bespreekt het artikel van Z. in het „Soer. Hbl." (22 en 23/7, 3de bl.) over „De Vaderlandsche club en de Nederlandsche gedachte" en bericht de oprichting van een afdeeling te Medan.

Bali.

Den 22sten Juli had te Singaradja de eerste installatie plaats van de *vijf nieuwe landschapsbestuurders (De Loc.* 30/7). In het Hollandsch en Maleisch werd het officieele benoemingsbesluit van Z.Exc. den G.-G. voorgelezen, waarbij aan *I Goesti Poetoe Djlantik* de waardigheid van Bestuurder van het voormalige landschap *Boeleleng* werd verleend met den ambtstitel van „Anak Agoeng". De resident complimenteerde den „Anak Agoeng" met zijn benoeming en hield in het Maleisch een kernachtige toespraak, waarbij hij duidelijk liet uitkomen, dat met het instellen van de vijf vroegere Landschappen en het in eere herstellen van de hoofden over deze gewesten, een groot verschil met „tempo doeloe" bij de Regeering had voorgezeten. Waar vroeger de vorsten van Bali het land als hun eigendom beschouwden en hun onderdanen slechts ten voordeele van henzelf allerlei werk lieten verrichten, was het de bedoeling van de huidige Regeering, dat de nieuwe bestuurders zich juist dienstbaar zouden maken voor het volk en op alle mogelijke wijze het voordeel, niet van henzelven, doch slechts van hun onderdanen zouden bevorderen, tot bloei en vooruitgang van hun gewest. De oude „poeri" der

vroegere bestuurders van Boeleleng, welke geheel in verval is geraakt, zal verbouwd worden, zoodat over eenigen tijd de nieuwe „Anak Agoeng" weder een verblijf zal hebben wat in de oogen der bevolking zijner waardig is en hetwelk ook een uiterlijk teeken zal zijn, dat zij naast het Europeesch bestuur, hun oude adat-bestuur hebben teruggekregen.

Te *Djembrana, Tabanan, Badoeng* en *Kloengkoeng* waren de ceremoniën als te Singaradja. In Kloengkoeng vond de plechtigheid plaats in de Poera-Gelgel, een der hoofdtempels van Bali, dezelfde tempel welke bij de laatste expeditie vanuit zee beschoten werd en waar thans wederom een rechte afstammeling van het oude Vorstenhuis geïnstalleerd kon worden. Zoo heeft Bali dan weder zijn afstammelingen van oude vorstenhuizen teruggekregen en met de instelling van Locale Raden in Januari a.s., zal deze Bestuurshervorming, welke geheel van die op Java verschilt, haar beslag gekregen hebben.

De Loc. vertelt van „De koppensnellers van de Apo Kajan" (25/7), „De Prambanan-tempels" (27 en 29/7, blz. 30 en 4), „Java's Oudheid" (1/8, dr. W. F. Stutterheim), „Het Rassenprobleem in Suriname" (12 en 14/8, blz. 4 en 30), „De Badoej's van Bantam" (15/8) en „De studiereis van Teunkoe Mahmoed", telg uit de laatste sultansfamilie van Atjeh (29/7).

Nieuw-Guinea.

Dr. Soesilo, gouvernementsarts 1e kl., heeft als *malariaspecialiteit* deel uitgemaakt van de exploratie in *Noord-Nieuw-Guinea,* waar gronden werden gezocht, geschikt voor een eventueele *blanke kolonisatie.* In zijn rapport (*De Loc.* 12 en 13/8) heeft rapporteur gewezen op de wenschelijkheid, dat kolonisten na debarkement aan de kust te *Nabire* direct naar het kolonisatieterrein dienen te vertrekken. Een onnoodig verblijf aan de kust zal z.i. ongetwijfeld tot een catastrophe leiden. Geheel anders zijn de verhoudingen in de voor den Landbouw zoo geschikt geachte terreinen aan de oevers van de *Boemi, Oetara* en de *Wanggar.* Er woont geen mensch, waarmede ons een waardevolle graadmeter, *millindex,* ontvalt. Men is aangewezen op de nauwgezette analyse van de anophelinenfauna. Ondanks de aanhoudende regens werden waterverzamelingen van eenigen omvang gemist. In kleinere poelen in het bosch, in plassen, welke blootgesteld waren aan zonnestralen aan de oevers van de rivieren, plassen in oude beddingen werden gevonden de larven van de Nys. *punctulatus* variatio moluccencis resp. type. Ook in stroomend water werd gezocht echter zonder resultaat. Elders buiten Nieuw-Guinea heeft prof. dr. Rodenwaldt ook in vrij snel stroomend water de larven van de *punctulatus* gevonden. Gedurende het nachtverblijf in de bivakken in het Boemi- en Wanggargebied werd door commissieleden en koelies geen last ondervonden van muskieten. Na lang zoeken in de avonduren gelukte het rapporteur en laborant een enkele Nys. punctulatus (type) te bemachtigen.

Het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid heeft den Gouv.-Generaal geadviseerd dat kolonisatie in het Boemigebied met het oog op malariagevaar niet behoeft te worden ontraden.

In *De Loc.* (12/8) schrijft *prof. dr. J. J. v. Lochem* over *„Ned.-Indië en de Gele Koorts".* Prof. Dr. W. A. Schüffner toonde te Amsterdam aan dat de Ned.-Indische mug ontvankelijk is voor de ziektekiemen van de gele koorts.

Dr. R. Broersma betoogt in *De Loc.* (17/8, blz. 27 *„Digoel en wij")* dat geen vooruitgang in Boven-Digoel zal te zien zijn zoolang de kolonisten niet in eigen onderhoud voorzien.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Diverse onderwerpen.

Naar aanleiding van het bericht in het „Soer. Hbld.", dat tijdens de viering van het 5-jarig jubileum van de Studieclub te Soerabaja bij het zingen van het (Indonesisch volks-) lied „Indonesia Raja", de Europeanen met uitzondering van de vertegenwoordigers der I.S.D.P. zijn blijven zitten, ondanks het gezegde van Dr. Soetomo dat „wie zitten blijft, een karbouw is", zegt de *Bintang Timoer* van 1 Augustus dat het lijkt alsof de heer Zentgraaff met dergelijk geschrijf de Indonesiërs boos wil maken. Hij dient het gevoel van de Indonesiërs te eerbiedigen als hij van hen eischt dat zij hetzelfde doen t.o.v. zijn eigen gevoel. Hij mag van de Indonesiërs niet eischen dat zij alleen het „Wien Neerlands Bloed" zingen en het „Indonesia Raja" niet.

Het Mal.-Chineesche blad *Swara Publiek* te Soerabaja van 1 Augustus noemt het bedoelde gezegde van Dr. Soetomo op genoemde bijeenkomst veel te kras. Want voor hen die nog gebonden zijn, zooals b.v. de daar aanwezige Indonesische politieambtenten, is dit een moeilijk geval. Staan zij op, dan hebben zij voor hun superieuren te vreezen en blijven zij zitten, dan schamen zij zich, gelijk het geval was met den Regent van Soerabaja. Door het „Soer. Hbld." werd de heer Soetomo trouwens verweten dat hij door niemand voor „karbouw" werd uitgescholden toen hij bij het spelen van het Nederlandsche volkslied aan boord der mailbooten niet wilde opstaan.

Het blad *Sin Hoat Po* te Medan van 19 Juli betreurt het dat, hoewel de Europeesche bladen alles zeggen over aanslagen op ondernemingen, de Indonesische zich daarover niet mogen uitlaten. Als voorbeeld deelt het blad mede dat de „Deli Crt." den Officier van Justitie te Padang verzocht heeft tegen de „Pertjatoeran" maatregelen te nemen, alleen omdat dit blad — in verband met het doodschieten van een koelie door een assistent op de onderneming Sangkoenoer — de opmerking heeft gemaakt: „Als een Europeaan amok maakt, wordt hem niets gedaan, doch een Inlander wordt in zoo'n geval opgehangen". Schrijver hoopt dat de Regeering zich niet door de Europeesche pers zal laten beïnvloeden.

Een schrijver in *Darmokondo* te Solo van 27 Juli wijt het mislukken van de „tjap-tjai-politiek" (de associatie-politiek) aan het feit dat zij niet de belangen van de associeerende groepen gezamenlijk kan behartigen. De Indonesiërs wenschen wel samen te werken, doch zij ondervinden de onmogelijkheid en gaan één voor één uit de associatiepartij. Zelfs een P.E.B.-lid als de Regent van Soemenep, lid van den Volksraad, heeft zich van zijn partij gewend en de nationalisten verdedigd. Schrijver raadt lieden als dezen Regent aan, zich geheel uit de associatie terug te trekken, dan zullen zij 100 % in aanzien stijgen in het oog van het volk.

In een „Terloops" het doodvonnis van den moordenaar van Mevr. Landzaat meldend, spreekt de redactie van *Fadjar Asia* (orgaan der P.S.I.), hoewel zij de daad van den moordenaar Salim geenszins kan goedpraten, de vrees uit dat de rechter zich heeft laten beïnvloeden door de woede der tuin-assistenten. Een inzender in hetzelfde blad maakt o.a. de schampere opmerking dat als een Europeaan een Inheemsche neerschiet, niet zoo gauw „snel recht" zal worden gepleegd, getuige b.v. het geval Macaré, wiens doodvonnis bovendien in „levenslang" is veranderd.

In een redactioneel artikel van het Jav.-nation. dagblad *Sedajo Tomo* te Jogja van 27 Juli wordt weder de aandacht gevestigd op het verschil tusschen de toestanden in een kolonie en die in een onafhankelijk land, welk verschil zich ten duidelijkste vertoont in de plichten en rechten. Het laat zich niet alleen begrenzen door de klassen, doch in het bijzonder door het rasverschil, reden waarom zich in beide partijen een nationaal front heeft gevormd. Ter illustratie van het bestaan van die verschillen wordt de vraag van Mr. Duys aan den Minister omtrent de toegemeten strafmaten voor moorden gereleveerd.

In *Matahari Borneo* (Pontianak) behandelt iemand de verhouding van „Indonesia" tot Nederland en de redenen voor de Regeering tot het inslaan van de ethische richting, n.l. om aan de verlangens van het volk tegemoet te komen. Het steeds meer veld winnen van de nationale beweging wordt toegeschreven aan het erkennen van de rechten hierop. Eventueele verandering van overheersching, door een andere mogendheid laat de „Indonesiërs" koud, zegt schrijver. De overwegingen van den oud-G.G. Fock omtrent het nadeel daarvan zullen de Indonesiërs niet doen afwijken van den thans ingeslagen weg tot zelfwerkzaamheid, waarvan de P.N.I. het bewijs levert.

Een medewerker van de *Soerabaja-kroniek* kent aan het Minahassische land en volk twee bestaansmogelijkheden toe, t.w. het blijvend samengaan met Nederland op den voet van gelijkheid en gelijkwaardigheid en een absolute zelfstandigheid. Het eerste is, gezien den tegenwoordigen status van de Minahassa, niet wel mogelijk. Gewezen wordt op de denationalisatie door het Ned. koloniaal beleid. Bij de Minahassers buiten de Minahassa wordt er op aangedrongen naar hun eigen land terug te keeren om daar hun intellect productief te maken, ten einde de sub 2 bedoelde positie te kunnen bereiken.

In het pas opgerichte maandblad *Soerasowan,* hoofdzakelijk voor Bantamsche belangen, neemt een der medewerkers in het eerste nummer (Juli) stelling tegen een mogelijken invoer der suikercultuur in Bantam, naar aanleiding van berichten over aanvragen van de zijde der ondernemers voor de inhuur van groote complexen sawahgrond in Noord-Bantam.

Hij herinnert aan een vroegere poging in dien zin in 1912 door een ondernemer gedaan, waarbij door de wedana's en ass.-wedana's der betrokken districten Tjiroeas, Petir en Ranghasbitoeng in de dessabijeenkomsten de bedoeling van het verzoek werd uiteengezet en de menschen eerst, meenende met een bevel van hoogerhand te doen te hebben, antwoordden met gedwee toe te stemmen.

Het was een geluk — vervolgt schrijver — dat de ass.-wedana's van die onderdistricten konden gerekend worden te behooren tot de „kaoem moeda" (van wie, merkt schr. op, het meerendeel thans het B.B. verlaten heeft), terwijl de hoogergeplaatsten zeer veel en collegiaal — zooals het in dien tijd was — met de jongeren omgingen.

Al die prijaji's waren tegen het verzoek en vreesden voor de gevolgen voor het volk, indachtig aan de ellende in de suikerstreken in Midden- en Oost-Java.

Eenige jaren later werd opnieuw het verzoek gedaan voor inhuur van grond voor de suikercultuur, doch toen werd het ook geweigerd, kwam de weige-

ring zelfs van den kant der hoogere B.B.-autoriteiten.

Schrijver weet niet of nu, bij het nieuwe verzoek, de aanhouder winnen zal, daar velen der tegenwoordige prijaji's in Bantam uit de Preanger geboortig zijn en daar in dienst-contact zijn geweest met heeren van de ondernemingen en in Cheribon met de suikerfabrieken. Zij kennen de voordeelen van die fabrieken voor de ambtenaren: men krijgt zijn jaarlijksche zending suiker, van den wedana af tot den kantooroppasser toe; de dessabeambten hebben slechts hun hand op te houden om bankpapier of zilver te ontvangen, enz.

Na vervolgens andere „voordeelen" te hebben opgesomd: dat, als er een suikerfabriek was, allen, van kinderen tot grijsaards, koeliewerk zouden kunnen krijgen en niet naar de Lampongs en Batavia zouden behoeven te gaan om de verschillende belastingen en afkoop van desadiensten enz. te kunnen betalen en dat door het in het land komen van veel fabrieksemployé's de Bantamsche vrouwen gemakkelijker aan een man kunnen komen, eindigt de schrijver met in het Soendaneesch te verklaren dat, goed beschouwd, de Bantammers over 't algemeen nog dom, onwetend en onervaren zijn, zoodat maar al te gauw van hen gezegd wordt dat zij lomp en vlegelachtig, weerspannig en onbeschaafd zijn, niet te vergelijken met de menschen uit de Preanger en uit Cheribon.

K. Wybrands †.

Verschillende Inheemsche bladen hebben artikelen gewijd aan de nagedachtenis van wijlen K. Wybrands, in leven Directeur-Hoofdredacteur van het „Nieuws v. d. Dag v. N.-I."

Het neutrale blad *Bahagia* te Semarang zegt o.a. dat K. Wybrands in zijn leven een groote vijand was van de landskinderen en de Inlandsche pers. Of hij de landskinderen inderdaad haatte dan wel dit slechts deed uit noodzakelijkheid, kan men niet te weten komen. Doch de overledene was voor zijn scherpen blik, zijn goed inzicht en zijn ijzeren wil wel te respecteeren. Door zijn overlijden zal de Inlandsche beweging wel verslappen.

De *Pertja Selatan* (liberaal), te Palembang, zegt dat de overledene iemand was van lagere afkomst, doch zich zoodanig wist op te werken dat hij directeur-hoofdredacteur is geworden. Hij stond bekend om zijn scherpe pen, zoowel bij het uitoefenen van critiek als bij het beleedigen van menschen, vooral van „inlanders", totdat hij „inlanderhater" werd genoemd, die in staat was zelfs de nog in slaap zijnde Indonesiërs te doen ontwaken. In de journalistiek heeft hij sporen achtergelaten, waaraan elk journalist wel een voorbeeld kan nemen. Door zijn overlijden verliest de witte pers een voorvechter en de Indonesische beweging een zweepslag.

De liberale *Bintang Timoer* te Batavia zegt o.m. in een hoofdartikel, dat de overledene de groote vijand was van de Inheemsche volksbeweging. Hij hield van generaliseeren en nam als maatstaf voor zijn oordeel over de Indonesiërs zijn chauffeur en zijn baboe. Maar hij pleitte wel voor goede politie ter betere bescherming van Inheemsche belangen en voor de rechtszekerheid der Inheemschen en was goed voor zijn Inh. personeel. Zijn heengaan wordt door de Inh. (politieke) wereld als een leegte gevoeld. Immers, hij deed — wel is waar op „andere" en „bittere" wijze — de slapenden ontwaken. Dan wordt het gezegde van Mr. Singgih aangehaald: „Leest het „Nieuws" van K. W.; ik ben er dan van overtuigd dat gij na een kwartaal een waar nationalist wordt."

Het Chin. blad *Sin Jit Po* te Soerabaja zegt, dat de heer Wybrands in zijn leven een flinke voorvechter was van de rechtsche partij, doch als een journalist bekend stond die de Indonesiërs haatte en zoo nu en dan ook de Chineezen. Het blad herinnert dan aan een artikel van den heer W. over den invoer van opium in China, een over de communistische relletjes, enz., enz. Maar dergelijke artikelen kwamen den Indonesiërs eigenlijk ten goede, want hierdoor werden zij juist aangespoord om nog meer actie te voeren voor de verheffing van het volk. Daarom beteekent het overlijden van den heer W. een verlies zoowel voor de rechtsche als voor de Inheemsche partij.

Het liberale blad *Perasaän* te Telok Betong wijst in een waardeerend artikel over wijlen K. Wybrands o.m. op diens steeds vernederende meening over de ongunstige eigenschappen der Indonesiërs, waardoor dit een aansporing voor hen werd om zich te verbeteren. Het verscheiden wordt dan ook betreurd als van iemand die niet moede werd anderen op hunne feilen te wijzen, hetgeen onbevreesd en zonder aanzien des persoons geschiedde.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Economist.

In het Sept. No.: Regeling van het Nederl. en Nederl.-Indische Geld- en Muntwezen II, door Ir. E. P. Wellenstein.

Wetenschappelijke Mededeelingen

(Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië). No. 12 houdt in: De koraalriffen der Duizend-Eilanden (Java-Zee) — with summary in English — door J. H. F. Umbgrove.

Onze Aarde.

Het Sept. No. bevat o.a.: Vischkweekerij op Java, door J. Sibinga Mulder.

Democratie en Vrije arbeid.

Het No. van 21 Sept. heeft als hoofdart.: Koeliearbeid en Poenale Sanctie II, door Z. Kamerling — Indische brieven — 2e serie No. 3.

De Indische Verlofganger

20 Sept. Potgieter over Indië, door S. Kalff.

De Indische Mercuur

van 18 Sept. bevat o.m.: De Administratie der Rubber- en Koffie-onderneming, door D. Groeneveld Jr., besproken door J. Paardekooper.

Mededeelingen van „De Handelsvereen. te Medan".

Het No. van 15 Aug. behelst: Overzicht van den Economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar van 1929.

Tectona.

Boschbouwkundig Tijdschrift. Uitgave der Vereeniging van Hoogere Ambtenaren bij het boschwezen in Ned. Oost-Indië. Het Juni-Juli No. bevat, behalve de Notulen van de 18e openbare bijeenkomst der vereeniging te Djokjakarta op 20 en 21 April 1929, tal van vakbeschouwingen met kaarten.

Landbouw.

Tijdschrift der Vereeniging van Landbouwconsulenten in Nederl.-Indië. In het Juni No. o.m. Rijstproducties op Java en Madoera, door A. M. P. A. Scheltema en Mededeelingen over de beteekenis der djeroeh-cultuur in het district Garoet, door J. H. Brückmann.

Korte Berichten

Voor Landb., Nijverh. en Handel (Uitgave v. h. Depart. te Buitenzorg). Onder de mededeelingen van verschillenden aard (Econ. en handelsberichten) in het No. van 1 Aug.: Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1928. Deel I. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 2e kwart. van 1929. III. — Onderzoekingen en aanteekeningen omtrent enkele koloniale producten. — De rijstuitvoer van de V. S. van Amerika en de invoer van Java-rijst in Nederland. — De koffiesituatie aan het einde van het 2e kwart. 1929. — De wereldproductie van vanielje. — De koffiemarkt gedurende Juni 1929.

In en Uitvoer

Handels-econom. Weekblad voor Nederland en Koloniën. — Het No. van 16 September behelst o.m. de volgende artt.: De Nederl. Scheepvaartmaatschappijen in 1928, door Dr. Max de Vries. — De Theemarkt in Augustus. — De groote cultures op Sumatra's Oostkust, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

De Nos. van 10 en 17 Augustus. Het No. van 10 Aug. opent met: Uit een rijk plantersleven II (D. H. Donald Mac Gillairy). Dit opstel sluit in het No. van 17 Aug., in welk No. o.m. deze artt.: De moordinstincten onder het koelievolk. — De stand van den dienst der Volksgezondheid op den a.s. Pasar Gambir te Batavia. — De land- en tuinbouw-tentoonstelling te Soekaboemi. — Studie voor de Indische cultures.

De Banier

Christelijk Weekblad voor Nederl. Indië. De Nos. van 8 en 15 Aug. (32 en 33). In No. 32 een vervolg

der Indische Reisbrieven: Medan en Onrust. — Nogmaals de arbeidsinspectie — De Europ. pers. Voorts: Het loterijkwaad. — De Belastingdruk in Nederl.-Indië. In No. 33 vervolg der Reisbrieven en van het loterijkwaad. En een art. gewijd aan den nieuw opgetreden Minister v. koloniën, met dit slot: „Wij zullen kalm afwachten, maar spreken het vertrouwen uit dat er een goede samenwerking moge blijven tusschen Minister en Gouverneur-Generaal".

Zending- en Missieperiodieken.

W o l a n d a - H i n d i a. Zendingstijdschrift voor jongeren. Voortzetting van de Java-cent, opgericht 1864. — In het Aug.-Sept.-No.: De Niasser in leven en sterven VIII.

O n z e M i s s i ë n i n O o s t - e n W e s t - I n d i ë. Tijdschr. van de Missie-vereeniging. Inhoud v. h. Sept.-No. — Iets over 'n Dajak en z'n familie, door Pater Cassianus, Pastoor van Sangan. — En andere bijdragen.

BOEKAANKONDIGING.

Bij de Wed. P. van Waesberge & Zn. te Rotterdam, is verschenen: „Het juiste woord. Een moderne handleiding voor ieder, die het juiste woord op de juiste plaats wil spreken", door Mr. J. Boonstra. Titel en ondertitel spreken voor zichzelven. Te schrijven, maar vooral te spreken „het juiste woord" is een onschatbaar wapen in den levensstrijd, welke steeds zwaarder wordt. Daarom wordt met deze handleiding aan menigeen een goeden dienst bewezen; het gegeven is van alle kanten bekeken, wat wel hieruit blijkt, dat het goed verzorgde boekwerk van bijna 200 bladzijden meer dan 30 hoofdstukken bevat, behalve een inleiding en slotwoord.

Sprekers en zij die moeten hooren spreken schaffen zich deze moderne handleiding aan.

In de serie: „De roman van groote levens" is bij den uitgever W. de Haan te Utrecht verschenen: „Jan Pieterszoon Coen, de baanbreker in ons Indië", door H. P. Geerke.

In den nacht van 20 op 21 September 1629, dus nu juist 300 jaar geleden, werd de levensdraad afgesneden van den grooten Nederlander, door schr. van dit werk terecht aangeduid als „de baanbreker". Dit boek van 9 hoofdstukken en 253 bladzijden vangt aan met: „De eerste groote tochten naar de Oost"; het laatste hoofdstuk heeft tot titel: „Het tweede Gouverneur-Generaalschap. Het beleg van Bantam. De dood van J. P. Coen". Het geheele tijdperk daartusschen is hier overzichtelijk geschetst, maar Coen, diens leven en werken en lotgevallen, vormen het hoofddeel. Uitmuntend is de schets van onze eerste aanraking met- en onze eerste vestiging in Indië. Deze van veel studie en eigen inzicht getuigende lectuur laat zich aangenaam lezen, maar is, wat meer zegt, een zeer leerzame, al ware het maar dat er in uitkomt dat flinke mannen meer noodig zijn dan z.g. knappe mannen. Toen, en nu. Is het oordeel over Coen zeer waardeerend, schr. blijkt niet blind te zijn voor zijn fouten, getuige de moord op Ambon, zelfs al beschouwt men dit gruwelijk feit in het raam van dien tijd. Schr. besluit aldus: „Hij (Coen) heeft recht op dank van het nageslacht, dat nog steeds geniet van de bronnen die hij heeft aangeboord". Zeer juist. Coen was een man van de „koene daad". Handelen en weinig praten en geen commissies, van welke hij zeide: „Waer veel raedt is, is weinich uytcomste". Aan mannen als hij heeft elke tijd behoefte. Dit leert dit werk, dat, vooraan, met de stoere beeltenis van Coen prijkt. Verlucht met foto's en platen, typographisch goed verzorgd, moge „J. P. Coen" veel gelezen worden ... en herlezen.

Suriname.

In de troonrede luidde de op Suriname betrekking hebbende paragraaf als volgt:

„De economische toestand van Suriname blijft ernstige aandacht vorderen. Tegenover eene voortgezette uitbreiding van de koffiecultuur en van de bauxietnijverheid staat een teruggang van de goudenbalatawinning. Ook voor de suikerrietteelt zijn de vooruitzichten minder gunstig."

Pessimistischer kan het al niet. Of de „ernstige aandacht" ook tot daden zal leiden, blijkt niet.

Wij laten hier eenige uitspraken over deze paragraaf in de pers volgen:

De „N. R. Ct." van 17 September, Av.bl. D.: „Van het Westelijk front geen nieuws".

„De Telegraaf" van 17 September, derde avondblad:

„Deze regeering heeft tweeërlei stiefkind. Suriname vraagt wel ernstige aandacht, maar geen enkele maatregel wordt in uitzicht gesteld. Dit gewest zou, een bekend woord wijzigend, kunnen zeggen: „Aan aandacht is genoeg geschonken. Laat ons nu eindelijk daden zien."

„Het Algemeen Handelsblad" van 17 September:

„De paragraaf over Suriname opent weer geen enkel vooruitzicht. Het geduld der bewoners van dit gewest en van degenen die overtuigd zijn dat Nederland daar in zijn plicht zeer ernstig te kort schiet, wordt nog verder op de proef gesteld; de jaarlijksche tekorten op Suriname's begrooting moeten blijkbaar een permanent verschijnsel worden."

„Het Vaderland":

„Wij hopen, dat de toestand van Suriname nu eindelijk wat meer zal vorderen dan „ernstige aandacht" en tot daden zal nopen."

„De Standaard":

„Wat omtrent Suriname en Curaçao wordt gezegd is niet veel, maar voorzichtigheid in het geven van beloften is hier in het bijzonder prijzenswaardig te achten."

In haar adres van antwoord heeft de Eerste Kamer op deze paragraaf gereageerd met deze zinsnede:

„Met Uwe Majesteit is de Eerste Kamer van meening, dat de economische toestand van Suriname ernstige aandacht blijft vorderen."

* * *

Uit de Rijksbegrooting voor 1930:

Hoofdstuk XI (koloniën). De militaire uitgaven voor Suriname zullen *f* 1.177.041 bedragen, waarvan *f* 626.180 voor den geneeskundigen dienst. Zij zijn voor 1930 *f* 20.821 lager geraamd dan voor 1929. Tegenover de uitgaven van den geneeskundigen dienst staan inkomsten van het militaire hospitaal te Paramaribo en de ziekeninrichting te Albina tot een bedrag van *f* 351.000.

* * *

In „Humfeldsfinancier" van 7 September schrijft Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm, oud-Gouvernements-Secretaris van Suriname, veel belangrijks over *„de Exploitatie der Surinaamsche bosschen"*. Aan het slot zegt de schrijver: „Aan systematische boschverzorging wordt in Suriname niets gedaan. De lofwaardige pogingen van den meergenoemden houtvester Gonggrijp hebben slechts eenige jaren kunnen duren. De bezuiniging schrapte den betreffenden post van de begrooting en de jonge aanplantingen zijn nu weer in wildernis opgegroeid."

In verband met dit artikel vestigen wij de aandacht van den schrijver op een artikel in het blad „Suriname" van 7 Juni j.l.: *„Basterd Locus en Mataki. Twee houtsoorten met een toekomst"*.

Het artikel handelt over een rapport van den heer Demougeot, opgenomen in het „Journal Officiel" van Fransch Guiana van 26 Mei 1928.

Demougeot was uitgezonden om de bosschen van Fransch Guiana te verkennen, en in het bijzonder om de geschiktheid van Basterd Locus (Angélique) na te gaan voor het vervaardigen van tonnen voor vloeistoffen, ten einde te concurreeren met het eikenhout of dit te vervangen.

Demougeot besluit het verslag van zijn proefneming met de mededeeling dat de Basterd Locus de karakteristieke mechanische en chemische eigenschappen bezit van een hout voor de tonnenvervaardiging en dat het ten aanzien hiervan beslissende proeven heeft doorstaan.

Ten aanzien van de Mataki (Manil) zullen, hoewel reeds geslaagde proeven genomen zijn en van Geelhart (Pakoeli) en Mangro, welke alle, in meer of minder mate, geschikt blijken te zijn voor het vervaardigen van vaten, meerdere proeven moeten plaats hebben, voordat een definitief oordeel kan worden uitgesproken.

* * *

In *„De West"* van 30 Juli, 2 en 6 Augustus een serie artikelen, onder het hoofd *„Op den verkeerden weg"*, die zeer de aandacht verdienen.

Uit het eerste artikel citeeren wij het volgende:

. . . „Men kan zeggen, dat er sedert maanden een gedeeltelijke stagnatie is geweest in de rechtspraak, met het treurig gevolg, dat er thans meer dan vijftig personen in voorarrest verkeeren. Men denke zich in wat dit beteekent. Voorarrest is gelijk aan gevangenisstraf. Meer dan vijftig menschen ondergaan dus gevangenisstraf, zonder door den bevoegden rechter daartoe veroordeeld te zijn. En dit alles omdat men den dienst heeft laten vastloopen.

Voor zoover dit alles het onvermijdelijk gevolg is van omstandigheden, moet men wel daarin berusten. Maar het spijt ons te moeten verklaren, dat ook verkeerd beleid tot den huidigen treurigen toestand heeft bijgedragen."

Tot zoover *„De West"*.

Reeds in het blad *„Suriname"* van 11 Juni hadden wij het volgende gelezen:

. . . „Een menschenleeftijd reeds vragen wij naar eene spoedige berechting van de strafzaken; instede van verbetering valt verslechtering te constateeren. Op dit oogenblik bevinden zich in voorloopige hechtenis meer dan veertig personen. Sommigen zitten al 6 maanden en langer, wachtende om voor hunne bevoegde rechters te verschijnen.

In 1928 bedroeg het aantal personen in voorloopige hechtenis 137, waarvan 64 werden veroor-

deeld, 58 in vrijheid gesteld, krankzinnig geworden 4, overleden 1 en uitgezet 6; 58, dus meer dan 40 %, werden in vrijheid gesteld na korter of langer tijd de smarten van het gevangenisleven te hebben ondergaan.

„Deze cijfers spreken voor zich zelve. Mag een dergelijke toestand geduld worden in dit Nederlandsche gewest?"

* *
*

„De Telegraaf" van 19 Sept., 1e Avondblad, bericht:

„New-York, 18 Sept. — Kol. Lindbergh en zijn echtgenoote zijn vertrokken voor een reis per vliegtuig van ruim 10.000 K.M. naar West-Indië en Centraal-Amerika. Doel is uitbreiding van den post- en passagiersdienst. Tusschen Miami en San Juan maakt Lindbergh gebruik van een driemotorige Fokker en voor de verdere route van een Sikorski amphibie-vliegtuig. Ook aan Paramaribo zal een bezoek worden gebracht."

Wij vertrouwen dat men in Suriname den kolonel en zijn echtgenoote waardig zal ontvangen.

Curaçao.

De troonrede!

Menigeen zal verleden week Donderdag in de eerste plaats naar de troonrede gegrepen hebben, om te lezen, wat in de West-Indische paragraaf gezegd zou zijn over Curaçao na de gebeurtenis van 8 Juni 1929. Verwacht mocht worden: 1°. zelfverwijt, 2°. verontwaardiging, 3°. toezegging van afdoende maatregelen tegen herhaling. Niets van dit alles. 't Gaat materieel goed, denkt de regeering, en dat schijnt het 't eerst vermeldenswaardige. Voorts blijft de regeering op maatregelen tot versterking van de middelen tot handhaving van ons gezag bedacht.

Gezocht lijkt ons het verwijt van *De Morgen:* „blijkens de koloniale paragraaf schijnen Bonaire, Aruba en St. Martin nog steeds niet te bestaan voor het ministerie van koloniën, als het zijn deel aan de Troonrede levert", althans wat de eerstgenoemde eilanden betreft. Van de bovenwindsche eilanden kan men nog zeggen, dat zij een geheel afzonderlijke plaats innemen in het geheel van Curaçao als gebiedsdeel, en dat hun lotgevallen in niets vergelijkbaar zijn met die van de benedenwindsche.

De Zutphensche courant schrijft:

„Van weinig tact lijkt het ons om de passage over Curaçao in te leiden met een juichkreet over den opbloei van het eiland. Waar onze naam en ons gezag juist kort te voren zulk een diepen smaad ongewroken te ondergaan hadden, zou het beter indruk gemaakt hebben indien de maatregelen tot versterking der gezagsmiddelen voorop waren gesteld."

Een politievaartuig?

De N.R.Ct. van 10 dezer deelt mee, dat de Arend, een schip, oorspronkelijk in aanbouw als recherche-vaartuig voor de opiumregie in Oost-Indië, verbouwd is voor den dienst in West-Indië. Het is een schip van 1000 ton, met een snelheid van 18 mijl en met een paar kanonnen van 7½ c.M. Onder bevel van den luitenant ter zee Van den Donker zal het over twee of drie maanden zijn bestemming volgen, waarna de Hertog Hendrik zal terugkeeren.

Uitvoercijfers.

Gedurende het eerste kwartaal 1929, aldus *La Cruz,* is uitgevoerd voor een waarde van *f* 50.306.449.—. In het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar was dit cijfer *f* 66.750.114.—. Dat is een achteruitgang van *f* 16.000.000.—. Wat Curaçao betreft, waren deze cijfers *f* 42.263.897.— en *f* 51.704.000.—, voor Aruba *f* 8.011.163.— en *f* 14.981.881.—.

De bovenwindsche eilanden.

De los van Curaçao-beweging heeft in de laatste jaren ongetwijfeld veld gewonnen. Verscheidene Tweede Kamerleden hebben den minister gevraagd bij de behandeling der laatste begrooting voor „koloniën", of in die richting niet iets goeds te bereiken was. Mejuffrouw Slothouwer sprak er, naar wij meenen, ook voor in het Indisch Genootschap. Anderen zeggen: „neen, dat niet;" maar zooals 't nu gaat, kan het toch ook niet. In den Kol. Raad is de kwestie nu ter sprake gebracht door den heer Beaujon, volgens de *Amigoe* als bovenwindsche specialist in den raad benoemd. Hij vond, dat er moed toe noodig was, om de beweging zoo op te warmen, als tegenwoordig gedaan wordt, zonder zekerheid van een gunstig practisch resultaat. Niet zeer duidelijk voor Nederlandsche ooren blinkt dit oordeel over de aan argumenten arme voorstanders der beweging:

„Uit gebrek aan een verstandige verklaring van zaken, en met verwringing van de denkbeelden door den hartstocht van een of ander belhamel, blijft de lucht zwanger van deze ongewenschte gedachten, waarvoor allicht meer en meer geestdrift komt. Daarom moet er op Curaçao met betrekking tot die zaak meer geestkracht ontstaan, wil men het vertrouwen van de Bovenwinden niet verliezen."

Aan het bestuur liet hij derhalve een waarschuwend woord hooren, om „doordenkendheid en liberaliteit" te betrachten bij het behartigen van de belangen dezer eilanden. Intusschen achtte hij het bestuur tot nu toe niet in gebreke. Dat de resultaten weinig zijn, was te wijten aan een samenloop van omstandigheden. Maar hij liet er toch op volgen: misschien zijn nooit de goede middelen aangewend. Laten zij, die het moederland zoo vurig voor de belangen der bovenwinden opkomen, het bestuur de middelen tot opheffing aan de hand doen en dan afwachten. Dat zou toch eerst recht de omgekeerde wereld worden, zouden wij zeggen.

De heer Beaujon pleitte voor damaanleg op St. Martin. Zijn eigen plannen daartoe waren destijds — ook al door omstandigheden — niet doorgegaan. Het verwijt van bevordering der emigratie vond hij belachelijk, omdat hij alleen de arbeiders, die anders naar San Domingo gingen, getracht had naar Curaçao te leiden. De aanmoediging tot emigratie op St. Eustatius had niet veel uitgehaald. Zij voldeden op Curaçao niet. Echter is Curaçao een soort toevoorwoord geworden, daar arbeiders van de Engelsche, Fransche en Amerikaansche eilanden, van San Domingo ook, daarheen gingen, en aan de verdere emigratie was niets te doen, tenzij men op de bovenwindsche eilanden een zoo groote economische verandering te weeg bracht, dat men de bewoners weer zou kunnen lokken, om in hun eigen land te werken.

In de gegeven omstandigheden voelde de heer B. niet voor groote werken tot verbetering van het zoutbedrijf.

Voor St. Eustatius wilde hij een eigen bestaan zoeken, maar wat te beginnen.

Saba baart geen bijzondere zorg.

Luchtpost voor Curaçao.

Naar aanleiding van de opneming van Curaçao in het geregelde luchtverkeer schrijft een actief lezer in de N.R.Ct., dat thans voor de post een zeer goede verbinding naar en van de Nederlandsche Antillen verkregen kan worden door gebruik te maken van de luchtpostverbinding New-York — Miami (Florida) — Havana — Belize (Britsch Honduras) — Tela (republiek Honduras) — Managua (Nicaragua) — David (Panama) — Cristobal (Kanaalzône) — Barranquilla (republiek Colombia) — Curaçao. Het traject New-York—Christobal wordt 3 maal per week afgelegd, het traect Cristobal—Curaçao 1 maal per week. Laatstgenoemd traject wordt in 32½ uur afgelegd. In ieder geval zou door gebruikmaking van de luchtverzending van New-York tot Curaçao een tijdsbesparing van niet minder dan 8 dagen verkregen kunnen worden boven de verzending langs de gewone wegen thans. Aangezien het hoofdbestuur der porterijen nog geen tarieven heeft bekend gemaakt, kan van Nederland of Curaçao uit nog niet van deze voor het internationaal postverkeer opengestelde snelle verbinding gebruik worden gemaakt en zulks zou onder de tegenwoordige omstandigheden toch wel van belang zijn.

De commissie van onderzoek.

In de desbetreffende beschikking van den gouverneur wordt aan de heeren Hoorweg en Bennewitz opgedragen een administratief-technisch onderzoek naar het optreden van de militaire en politioneele autoriteiten in Curaçao tijdens den op 8 Juni 1929 gedanen overval, alsmede naar de functionneering van den inlichtingendienst vóór dat incident; aan den heer Rieken, om de anderen bij te staan als secretaris, alsmede de werkzaamheden te verrichten, welke zij hem in verband met dit onderzoek mochten opdragen.

De revolutie in Venezuela.

Het is moeilijk om achter de zuivere waarheid van hetgeen in Venezuela gaande is te komen, schrijft de *Amigoe.* De aanslag op Cumana van 18 Augustus schijnt mislukt te zijn. Twee dagen later

moet echter een deel van die stad — die toch waarlijk niet groot is — in de handen der opstandelingen gevallen zijn. Het gebeurde met de Falke blijft geheimzinnig. Het slot van het overzicht in het genoemde blad luidt: „Allerlei geruchten omtrent het optrekken van revolutionnairen naar Caracas doen de ronde; niemand schijnt echter te weten hoe de toestand feitelijk is. Dat de revolutionnairen hardnekkiger in hun optreden zijn als ooit, is wel zeker. Naar wij vernemen moet generaal Gomez al zijn vliegeniers ontslagen hebben, blijkbaar bang voor verraad, en Fransche vliegeniers in dienst genomen hebben. 't Schijnt dat dit een van de voorwaarden is waarop de Venezolaansche regeering het contract met de Fransche Maatschappij gesloten heeft".

Uit den Verren Vreemde.

China's onbekorte souvereine rechten.

Terwijl China in een dreigend conflict is met Rusland, is 't tevens in wrijving met Amerika, Engeland, Frankrijk en Nederland. Bulderen in het noorden van Manschoerije nu en dan kanonschoten, is het verkeer van den Chineeschen Oosterspoorweg daar stop gezet of belemmerd, houden de couranten de spanning levendig door den eenen dag te vermelden „minnelijke schikking waarschijnlijk", en den volgenden dag „de oorlog lijkt onvermijdelijk", en heeft hierdoor het Russisch-Chineesche conflict de algemeene aandacht, over het geschil tusschen China en de vermelde andere staten leest en hoort men minder, waarmede echter niet gezegd is dat de pers er geen melding van heeft gemaakt. Een viertal maanden geleden, lazen wij, dat Dr. C. T. Wang, minister van buitenlandsche zaken, zich uit naam van de regeering te Nanking, had gericht tot de regeeringen van Amerika, Engeland, Frankr., Nederl., Noorwegen, Brazilië met verzoek om in gedachtenwisseling te treden om tot opheffing te komen van die bestaande regelingen, door welke aan China's souvereine rechten te kort wordt gedaan. Dit verzoek doelde hoofdzakelijk op afschaffing van de consulaire rechtspraak over buitenlanders in China. Dr. Wang bepleitte de afschaffing op verschillende argumenten. Nu in China de leiding weer is gebracht onder één, het geheel beheerschend, centraal gezag en een rechtspraak naar Europeeschen trant in de wet is vastgelegd, bestaat, zoo zegt hij, geen reden meer om een maatregel in China te handhaven, die voor de Chineesche onderdanen niet geldt in de andere landen. De bestaande verdragen beïnvloeden op ongunstige wijze de ontwikkeling en den vooruitgang van het Chineesche volk, en zijn niet bevorderlijk aan de verbetering van de onderlinge verstandhouding, zoo luidt een tweede argument. China verkeert met onderdanen van alle andere landen in goede termen, terwijl voor deze vreemdelingen toch geen voorbehoud van exterritoriale rechten is bedongen, merkt Dr. Wang ten slotte nog op.

Den langzamen gang der diplomatische afdoening van zaken indachtig heeft Nanking niet al te lang moeten wachten op bescheid van Londen en Washington. De antwoorden waren in verschillenden stijl gesteld, maar zeiden toch hetzelfde. Engeland antwoordde, dat het uitvaardigen van een wet niet hetzelfde is als 't tot stand brengen van de daarmede beoogde goede bedoeling. De westersche rechtsbegrippen zullen eerst in en bij het volk moeten doorwerken. Wanneer hierdoor de toestanden in China eens zoo zullen veranderd, dat de Europeaan in China zich evenzeer beveiligd zal vinden, als de Chinees in Engeland, dan zal men een beroep op wederkeerigheid kunnen doen. Londen wees het verzoek dus af. Washington zeide in beginsel niets tegen een bespreking te hebben, maar het kan nog geen vertrouwen stellen in de stabiliteit van de regeering en het moet nog afwachten of de ingevoerde rechtsbeginselen door het volk begrepen zijn. Daar Dr. Wang verzocht had zoo spoedig mogelijk tot besprekingen over te gaan, deed Amerika niets anders dan het „zoo spoedig mogelijk" voorloopig ad calendas Graecas schrijven.

Voor zoover ons bekend zijn de antwoorden van Frankrijk en Nederland nog niet gepubliceerd, voor hen gaat de zaak over dezelfde kwesties, voor Noorwegen en Brazilië betreft het niet deze zelfde exterritoriale rechtspraak.

Het wil ons voorkomen, dat Nangking niet gelukkig is geweest in het tijdstip om zijn verzoek aanhangig te maken. De vreemde mogendheden hebben klaarblijkelijk het verlangen zich in het Russisch-Chineesche conflict onzijdig te houden. Nangking heeft dit vermoedelijk anders verwacht. Het is niet onwaarschijnlijk, dat het gemeend heeft de geheele wereld aan zijn zijde te zullen vinden tegenover de Sowjet-unie.

De Westersche mogendheden en Amerika hebben ten deze echter anders beslist. En zij zijn dus nu nog minder bereid op een verzoek ten bate van China in te gaan, dan zij het zouden zijn indien de Russisch-Chineesche spoorwegoorlog geen troef in het spel was.

Afgezien van bijkomende politieke overwegingen valt voor de boven vermelde, door Londen en Washington bijgebrachte, opmerkingen wel veel te zeggen. De toestanden in China zijn nog niet zóó veranderd en zóó bevestigd, dat er aanleiding zou zijn geweest voor de vreemde mogendheden om reeds op eigen initiatief tot intrekking van de consulaire rechtspraak over te gaan. Maar nu het verzoek gedaan was, en dit vroeg om van gedachten te wisselen, terwijl daarbij het sterke argument te pas werd gebracht, van het verkeer van Duitschers, Oostenrijkers, Italianen, Zweden, enz. zonder dat over die landen exterritoriale rechten gelden of bedongen zijn, nu mag toch eenige twijfel geopperd worden, of een dadelijk afwijzend bescheid als de verstandigste politiek te beschouwen is.

China spreekt duidelijk uit dat het geheel op eigen beenen wil komen te staan.

De regeering te Nangking schijnt zich dan ook reeds, naar aanleiding van de Britsche en Amerikaansche nota's, op het standpunt gesteld te hebben, dat het de vreemde consulaire rechtspraak met ingang van 1930 toch als afgeschaft zal verklaren. Zoo iets wat te vreezen na de afwijzing botweg van de gevraagde gedachtenwisseling. En wat dan? De ondervinding der laatste jaren heeft geleerd, dat men van vreemde inmenging in Chineesche zaken weinig genoegen en succes beleeft (de bemoeienis met den strijd tusschen noordelijken en zuidelijken, en de poging om de tarieven-autonomie tegen te houden). Hoe als de Nangkingsche regeering de laatste belemmeringen van haar volledige souvereiniteitsuitoefening uitbant? Of hoe ook, als de bevolking tot boycott van den handel met de weigerachtige landen besluit, en de regeering zich daar niet tegen verzet?

Wie zich in de mogelijke vèr strekkende gevolgen van den daardoor te scheppen toestand indenkt, zal tot duizelingwekkende conclusies komen.

Maar alles is plots weer veranderd. China blijft het record der verrassingen houden, en het slaat elken dag weer zijn eigen record. De burgeroorlog is weer uitgebroken. De afvallige gouverneurs en generaal rukken tegen Nangking op, zooals zij die nu aan 't roer staan dit eenmaal tegen Peking deden.

Engeland en Amerika hebben hierdoor steun voor hun inzicht en hun afwijzing gekregen. De regeering van Nangking heeft nu wel aan iets anders te denken dan aan de exterritoriale rechten, en de bevolking aan iets anders dan aan boycott van buitenlanders.

De kans op het afdingen van zijn onbekorte souvereine rechten schijnt voor China weer voor geruimen tijd uitgesteld.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Tot op heden hebben zich slechts 20 leden opgegeven voor het bezoek aan „Artis" op Zaterdagmiddag 12 October a.s.

Zij die van plan zijn met hunne introducé's van het zoo welwillend aanbod van den Directeur van „Artis" gebruik te maken, worden beleefd verzocht zoo spoedig mogelijk den ondergeteekende daarvan in kennis te stellen.

L. D. PETIT,
Secr. Afdeeling Amsterdam,
Van Breestraat 21 — Telef. 22490.

Afdeeling 's-Gravenhage.

De opmerkzaamheid der leden wordt in het bijzonder gevestigd op de advertentie van „*Boeatan*" in dit blad.

Ook een Indisch buffet zal gedurende de tentoonstelling en op de kunst-avonden in Pulchri-Studio aanwezig zijn.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

TIENDE KOLONIALE VACANTIECURSUS VOOR GEOGRAFEN.

In aansluiting aan ons vorig bericht omtrent bovengenoemden cursus kunnen wij thans mededeelen, dat deze zal worden gehouden op 27 en 28 December a.s., te Amsterdam, in de groote gehoorzaal van het Koloniaal Instituut, Mauritskade.

Het programma luidt:

Prof. Dr. H. A. Brouwer, hoogleeraar te Amsterdam, over een nader aan te kondigen geografisch-geologisch onderwerp betreffende Ned.-Indië; Prof. Dr. C. C. Berg, hoogleeraar te Leiden: „Inlandsche letterkunde, voorheen en thans"; Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, oud-president van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, te 's-Gravenhage: „Verwantschaps- en huwelijksvormen in den Indischen Archipel".

Op den avond van den eersten dag zal worden vertoond een film betreffende de tabakscultuur in Ned.-Indië.

De deelneming is opengesteld voor leeraren in de aardrijkskunde aan inrichtingen voor voorbereidend hooger onderwijs, voor middelbaar onderwijs en tot opleiding van onderwijzers(-essen), benevens voor studenten in de aardrijkskunde en aanverwante vakken van wetenschap. Van de deelnemers zal eene bijdrage van ƒ 3 geheven worden.

Inlichtingen verstrekt de Secretaris-Penningmeester der Commissie van Voorbereiding, Dr. H. H. Zeilstra Fzn., Singel 1, Deventer, bij wien men zich vóór 1 December a.s., door storting van bovengenoemde bijdragen op zijn postrekening No. 66084, als deelnemer kan opgeven.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Johan de Witt", hetwelk 27 September a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdag 28 September a.s. om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

DE LUCHTPOST VOOR INDIË.

De Persdienst van het Staatsbedrijf der P. T. en T. brengt het volgende onder uwe aandacht:

Met het vliegtuig dat 19 September 1929 van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken werden 16 zakken luchtpost vervoerd met een totaal gewicht van 131,400 K.G. bruto en 125,625 K.G. netto. De zending bevatte 5629 brieven, 1428 briefkaarten, 22 drukwerken, 22 postwissels en 4 monsters, totaal 7105 stuks. Hiervan werden aangeteekend verzonden 433 brieven, 12 briefkaarten, totaal 445 stuks.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIë.

H. C. Junge Jr., Gedipl. techn. ambt. 3e kl. (baas-kleermaker) b. h. Gevangeniswezen, Groote Oost 3, Hoorn.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. G. Stuyfzand, Ir. 1e kl. b. d. dienst der Volksgezondheid, Kon. Wilhelminalaan 548, 's-Gravenhage.
Mevr. W. Th. M. van Londen, geb. van Casand, Hoofdcommies b. d. S.S. en Tr., Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
J. M. B. Gelink, Tijd. wnd. hoofdcommies der B.O.W., Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
F. V. Vincent, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, p. a. Ned. Sanatorium, Davos-Platz.
N. A. Schönherr, Ambt. 3e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc., Buys Ballotstraat 67, 's-Gravenhage.
Mej. B. Scipio Blüme, Onderwijzeres 3e kl. bij het O.W.L.O., Ant. Heinsiusstraat 17, 's-Gravenhage.
H. S. Tan, Ambt. 3e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc., Buys Ballotstraat 67, 's-Gravenhage.
Mej. W. F. Manz, Commies b. d. S.S. en Tramwegen, p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. Gerweck, Hoofdpolitie-opzichter b. d. Veldpolitie, Neibsheim Amt/Bretten Baden, Deutschland.
F. Klay, Ingenieur 2e kl. b. d. W. en 's Lands B.O.W., Bosch- en Vaartstraat 2, Haarlem.
J. Chr. d'Arnaud Gerkens, Ambt. v. d. Statistiek b. h. Gevangeniswezen, Azaleastraat 36, 's-Gravenhage.
A. L. Meijer, Commies van de belastingen, Sumatrastraat 165, Amsterdam.
Chr. W. T. van Casand, Monteur bij den P.T.T.-dienst, Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
L. A. Verduyn Lunel, Ambt. 2e kl. dienst In- en Uitv. en Acc., Galvanistraat 16, 's-Gravenhage.
G. A. Ph. Verduyn Lunel, Ambt. 3e kl. I. U. A., Galvanistraat 16, Den Haag.
E. A. C. Moorrees, Techn. ambt. 1e kl. P.T.T., Laan van Meerdervoort 197, 's-Gravenhage.
H. J. Boogaard, Techn. ambt. 1e kl. P.T.T., Laan van Meerdervoort 197, Den Haag.
P. van Duijn, Vliegtuigm. 1e kl. Luchtvaartafd., Haringkade 15, Scheveningen.
Mej. J. A. Morée, 1e Klerke bij de S.S. en Tr., N. Binnenhaven 102, Helder.
Mevr. J. C. van Duyn, geb. Morée, 1e Klerke bij de S.S., Haringkade 15, Scheveningen.
H. J. Hasenbalg, Magazijnbewaarder bij de S.S. en Tr., Caen van Necklaan, Rijswijk.
K. L. Wagenaar, Kantoorhoofd Dept. van Fin., Valkenboschkade 678, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 18 tot 25 September.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
C. Boissevain, Den Haag, Mauvestraat 2. ƒ 5	den heer F. van Peski te Den Haag.
F. Bruigom, Rijswijk (Z.-H.), Koninginnelaan 73. ƒ 5	den heer R. S. Metzelaar te Rijswijk.
Mevr. Vonck, Wassenaar, Koninginneweg 17. ƒ 5	Mevr. G. T. J. van Aalst-Koopman te Den Haag.
K. W. J. Michielsen, Directeur van de Javasche Bank te Batavia. ƒ 6. C. J. J. Göttgens, Notaris te Medan. ƒ 6.	Eigen aanmelding.
P. E. Gallois, Directeur van Cultuurondernemingen, Weltevreden, Menteng 32. ƒ 10. Dr. R. Tumbelaka, Inspecteur van het Krankzinnigenwezen, Weltevreden, Kebon Sirih 86. ƒ 6.	Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" in O.-I.
J. de Vries, Agent Surinaamsche Bank, Nieuw-Nickerie (Suriname). ƒ 5	den heer H. R. Nije te Paramaribo.

Afschrijvingen

Mej. A. J. C. Ledeboer, Nijmegen, Javastraat 59 (overleden).
Dr. I. Korswagen, Nijmegen, St. Annastraat 52.
J. H. Suijs, Leeraar M.O., Nijmegen, van Oldenbarneveltstraat 34.

Adresveranderingen

A. van Dooren, Inspecteur P.T.T., van: Den Haag, Bentinckstr. 10, naar: Rotterdam, Prins Hendrikkade 126a. ƒ 5.
F. M. Muller, van: Utrecht, Nobelstraat 1c.bis, naar: Rotterdam, Voorschoterlaan 10. ƒ 5.
D. K. Boele, van: Rijswijk, Regentesselaan 4, naar: Amsterdam, Marnixstr. 390huis. ƒ 5 (contributie '29 reeds voldaan).
F. J. Waal, Amsterdam, van: Breedeweg 15, naar: Koninginneweg 170.
J. Fabriek, Politieopziener bij de veldpolitie, van: Cheribon, naar: Heemstede, Bosboom Toussaintstraat 20, p.a. R. Fabriek. ƒ 5 (Afd. Haarlem).
H. Ch. Gooszen, Resident, van: Sibolga, naar: Oegstgeest, p.a. Dr. A. H. Oort. ƒ 5 (Afd. Leiden).
G. D. P. A. Renardel de Lavalette, Resident, van: Pekalongan, naar: Rhenen, Heerenstraat 133.
G. H. van den Berg, Inspecteur 1ste klasse bij den Raad van Arbeid, Amersfoort, van: Utrechtsche Weg 121, naar: Barchman Wuytierslaan 152.
J. A. Engeltjes, Majoor der Infanterie, Amersfoort, van: Huygenslaan 3, naar: Wijersstraat 13.
B. Schooleman, Amersfoort, van: Smallepad 12, naar: Persijnstraat 19.
A. de Vries, Gedipl. Gezaghebber B.B. m.v., Amersfoort, van: L. Bergstr. 45, naar: Jacob Catslaan 14.
J. Valkhoff Sr., Uitgever, van: Amersfoort, Koningin Sophialaan 12, naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 686. ƒ 5.
Ir. W. Zwaan, Leeraar M. K. L. S., Deventer, van: St. Jurriensstr. 25, naar: Korte Bisschopstraat 1.
F. C. Robbersen, Leeraar M. K. L. S., van: Deventer, Raalterweg 7A, naar: Den Haag, Hyacintweg 24. ƒ5.
H. J. Ph. Kramer, O.-I. Ambt. m.v., van: Bussum, naar: Den Haag, Beukstraat 153. ƒ 5.
J. A. van Zutphen Jr., van: Nieuw Loosdrecht „Beukenhof", naar: Bussum, N. Hilversumscheweg 12.
H. V. A. van Hooijdonk, Leeraar M.O. en Gymn., Nijmegen, van: Stijn Buysstr. 20, naar: St. Annastr. 112.
W. Broese van Groenou, Den Haag, van: Prins Mauritslaan 98, naar: Willem Lodewijklaan 13.
B. van Delden, van: Elspeet, Noord Riezen, terug naar: Den Haag, Statenlaan 54.
F. B. Kroese, 1ste Luit. Art. N.-I. L., Den Haag, van: Ieplaan 159, naar: Frankenstraat 76.
A. H. Maas Geesteranus, Oud Directeur B.B. Den Haag, van: Frankenslag 132, naar: Frederik Hendrikl. 13.
Jhr. Mr. H. A. Quarles van Ufford, Advocaat en Procureur, Den Haag, van: Burnierstraat 27, naar: Ruychrocklaan 126.
J. J. Kooy, Onderwijzer, van: Meppel, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Onderwijs.
W. H. Sonius, Kapitein Infanterie, van: Groningen, Bankastr. 22a, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O., IIe Afd.
M. J. Pieters, Landmeter 2de kl. bij het Kadaster, van: Borne, Almelosche straatweg 29, naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor Kadaster.
A. Dirks, Controleur 1ste kl. B.B., van: Amoentai, naar: Berabai (Z.-O. Borneo).
Ch. Monod de Froideville, Controleur 1ste kl. B.B., van: Taroentoeng, naar: Sibolga.
H. Kalkman, thans Hoofd H.I.S. te Temanggoeng (Kedoe).
Mevr. R. Koster-de Wilde, Den Haag, van: Regentesselaan 24, naar: Willem de Zwijgerlaan 27.
R. A. J. W. Webb, O.-I. Ambt. m.v., Den Haag, van: Galileistraat 26, naar: Columbusstraat 32.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Algemeene Kennisgeving. — „Contramineurs" der Edele Compagnie, door H. A. Ritter. — Het eerste Vliegtuig in Suriname. De eerste Automobiel op Curaçao, door C. K. Kesler. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt (met foto). — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Bergen Op Zoom. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 25 September tot 1 October.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

Na den 1en October 1929 als lid toetredende, geldt de contributie voor het loopende jaar ook voor het volgende jaar.

„Contramineurs" der Edele Compagnie,

door

H. A. RITTER.

Tot de belangrijke bladzijden van het Geschiedenisboek der V. O. S. C. — de „Edele Compagnie", zooals zij ook wel door Heeren XVII werd genoemd — behooren die, gewijd aan de bestrijding van hen, die haar *monopolie* trachtten te verbreken.

Dikwijls zijn daartoe pogingen aangewend, want de Nederlandsche koopman, die geen aandeelhouder was of — als Lemaire — uit de Compagnie was getreden, kon het toch eigenlijk niet verkroppen, dat er, al in den aanvang, zoo'n klein kringetje was getrokken om hen heen, die waren toegelaten mee aan te zitten aan den Indischen disch.

Onder gevallen van de strooperspogingen op het jachtgebied der „Compagnie" is er een dat beschreven is door Mr. N. P. van den Berg [1]) en dat wel waard is ook in het *Koloniaal Weekblad* nog eens nader bekeken te worden. Al was het alleen maar om de vindingrijkheid onzer kooplieden te doen zien en tevens hoe eigenlijk de toestanden „ter zeevaart" en „ter koopvaardij" in de XVII eeuw waren.

I.

Voorbereiding van den tocht.

In het begin van 1649 kreeg de Regeering te Batavia uit patria van „Heeren Meesters" bericht d.d. 5 October 1647, omtrent de ondernemingen, die in het buitenland op touw werden gezet, om in Indië buiten het „octroy van de Geunieerde Nederlantsche Oost-Indische Compagnie" het geluk te beproeven. In het bericht werd vooral de aandacht gevestigd op twee schepen van omstreeks 200 last of minder, die te „Sardam" gebouwd, ter reede van Texel lagen en uitgerust waren door „eenige particulieren van Genua" om eerst naar Genua en daarna naar Indië te varen.

Het plan was negotie te drijven. *Tachtig duizend realen van achten* waren als kapitaal daartoe bijeengebracht. Zoo heel min waren dus de middelen niet, waarmede getracht werd in het rijke, maar verboden vischwater te visschen. Van uit het Vaderland drong men er dan ook op aan, dat, indien beide schepen in Indië mochten worden aangetroffen, met de meeste gestrengheid tegen hen zou worden opgetreden en de hand gehouden vooral aan „het plakkaat" van 4 Mei 1632. Een plakaat dat voorschreef van vreemde schepen „in Indië verschijnende", alle personen „af te lichten", (Nederlanders of niet), die in dienst waren geweest van de Compagnie en overigens met die schepen naar bevind van zaken te handelen.

Nog vóór deze Genueesche(?) schepen in den Indischen Archipel verschenen, wist men in Indië „wie de principale autheurs van deze equipage en voorgenomen exploict" waren. En wel: de Nederlandsche consul(!) Hendrik Meulman, zijn broeder Wilem Meulman te Amsterdam en Jacob van den Heuvel. Deze Heeren hadden te *Genua* een „nieuwe" Oost-Indische Compagnie opgericht, waarin nog al deel genomen werd.

De beide schepen, de *St. Jan Baptist* en de *St. Bernardus*, stonden wel ieder onder een Nederlandschen schipper, resp.: Jan Benning van Weesp en Harmen Voogd van Schiedam, maar aan boord bevonden zich vier Genueesche edellieden: Paulus Aemilius de Inuren, Johannes Baptista Fliscus, Stephanus Contevonus en Petrus Maria de Marchis, als gevolmachtigden en vertegenwoordigers dier „Compagnie".

Over de bijzonderheden van de uitrusting der schepen en van den tocht zijn wij ingelicht door een Nederlander, die op 17-jarigen leeftijd van zijn vader wegliep en als zeilmaker aan boord van de *St. Juan Baptiste* dienst nam. Het is de bekende *Jan Janszoon Struijs*, wiens merkwaardig boek [2]) een uitstekend beeld geeft van het avontuurlijke leven van veel „avontuurlijke Nederlanders", die in de XVI en vooral in de XVII Eeuw heel de wereld bereisden. Struijs vermeldt dat de beide schepen „door den Groot-Hertog van Genua zelve gekoft" waren en voor drie jaren voorzien van: levensmiddelen, „buschpoeder en allerleij krijgsvoorraad". Op elk schip werden honderd Nederlanders aangenomen. De overige bemanning bestond uit Italianen, waaronder „eenige bandieten", die men te Malagen aan wal zette.

Onze „Genueesche(?) contramineurs" werden in Maart 1649 in den Archipel te Salida opgemerkt, terwijl zij bezig waren met peper in te koopen. Nu. Op hunne komst was gerekend en de Raad van Indië wist, uit de genoemde missive van Heeren XVII van 5 October 1647, hoe hij te handelen had.

Om hen in handen te krijgen nam men geen halve maatregelen. Rijckloff van Goens werd er met 8 schepen op af gestuurd. Hij vertrok 27 Maart 1649 en was 26 April d.a.v. weer met de genomen schepen terug. Na drie weken in de Straat Soenda te hebben gekruist, liepen hem „de Genueezen" van zelf in den mond. [3]) Zij gaven zich zonder slag of stoot over. Wat te begrijpen is.

Te Batavia maakte men het hen niet moeilijk. Op order trouwens van „Heeren Meesters". Men haalde op order alleen de Nederlandsche schepelingen van boord en ging eveneens op order niet over tot het in beslag nemen der schepen. De eerste maatregel was voldoende om „de monopoliebrekers" geheel machteloos te maken. Zij werden daardoor beroofd van het meest ervaren deel hunner bemanning. Nieuwe mannen konden zij niet verkrijgen. Wat er overbleef was „schuim", dat den naam verdiende van

[1]) De Oost-Indische Compagnie der Edelen van Genua, Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde, deel XXIV, Batavia, 1897.

[2]) Drie aanmerkelijke en zeer rampspoedige Reijzen door Indien, Griekenlandt, Lijfland, Moscouien, Tartarijen, Medien, Persien, Oost-Indien, Japan en verscheyden andere gewesten. Amsterdam 1866. Een boek dat een afzonderlijke beschouwing zeer zou verdienen. Het schijnt buitengewoon betrouwbaar te zijn.

[3]) Struijs noemt 14 Hollandsche schepen van oorlog en schijnt overigens in de war met de data. Maar dat is o.i. van weinig belang.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

„mannen zonder trouw", hen, volgens Struijs, als Genueezen in Italië gegeven. [4])

Zich met gebonden handen aan de Regeering te Batavia overgeven, was het eenige wat hen overschoot.

II.

De reis naar „de Oost".

Dat het inderdaad „schuim" was, dat aldus geprobeerd had der „Edele Compagnie" concurrentie aan te doen, blijkt uit hetgeen er op hun reis van Genua naar Indië en in den Indischen Archipel geschiedde.

In de allereerste plaats bleken de beide kapelanen, die voor het geestelijk heil der opvarenden moesten zorgen — de heele expeditie stond onder Kerkelijke bescherming — geenszins door de bemanning gewenscht. Hun maandgeld werd niet uitbetaald en de toegezegde plaats in de kajuit werd hen ontzegd. Te Batavia wendden deze Heeren zich tot den Gouverneur-Generaal om den commandeur der beide schepen te gelasten hen hunne gage uit te betalen.

Wat de bemanning zelf betreft, *dronkenschap* en twist schijnen de polen geweest te zijn, tusschen welke hun onderling leven zich bewoog op den geheelen tocht van Genua door de Straat van Gibraltar met pleisterplaatsen op de Kaap Verdische eilanden, ter reede van Sierra Leone, Madagascar en de baai van Sillebar (Sumatra's Westkust).

Te Madagascar kreeg men twist met den „Koning" en verbrandde en plunderde verschillende „negorijen". Onderling was er al ter reede van Sierra Leone twist geweest over het „al of niet ophangen" van den koning van „de streek". (Struijs).

Maar onder de tropische zon ging het van kwaad tot erger. Struijs' verhaal daaromtrent is zeer levendig, evenals van andere „dingen" die passeerden.

De vloot voor Madagascar geankerd liggende, stierf de „opperkoopman en directeur der negotiën", Jan Benninck. Feitelijk moest schipper *Harmen Vooght* hem opvolgen. Maar wegens zijn „quaet comportement" durfde men daartoe niet overgaan. Hij zou naar het andere schip, de *St. Juan Baptista*, worden overgeplaatst en Hendrick Christiaansz. zou hem vervangen.

De ruzie daarover dreigde in een scheepsgevecht tusschen de twee schepen met „de bloetvlagge" in top te veranderen. Vooght gaf ten slotte gehoor aan het verzoek om op de *St. Juan* te komen, maar moest daar — zooals hij later te Batavia den „Gouverneur-Generalissimus van India Orientae" per request deed weten, onder veel beledigingen en onder beschuldiging van „nooit bedreven" daden, ontschipperd zijn.

Over de moraliteit der geheele bemanning der beide schepen viel ook niet te roemen. Struijs verhaalt dat, toen de Koning Diembro [5]) op Madagaskar „ons volck sijne wijven aanbood", daarvan gebruik gemaakt werd. „Te meer omdat het fraye en wel besnedene swartinnetjes waren".

Op de kust van Atjeh — waar de Genueezen maar dadelijk met *zeeroof* begonnen, schoffeerden ze nog een Atjesche vrouw van een boot, wier geheele bemanning door hen werd weggejaagd. De mishandelde vrouw, naar de kust gevlucht, werd „aen lande komende, aldaar noch van haar man gekrist, tot sij het bestierf".

Dit is voldoende om te doen zien welk onguur volk in India was aangekomen. Op hun tocht langs Sumatra's Westkust maakten zij zich meester van *alle inlandsche vaartuigen*, die zij tegen kwamen. Dat daarbij tevens veel moedwil werd gepleegd spreekt van zelf. De ontzaglijke overmacht der Hollanders — niet alleen in aantal schepen, maar ook in gevechtswaarde der bemanningen — noodzaakte de *flibustiers* ten slotte te capituleeren. Niet tot ongeluk van de inlandsche eilandenbevolking.

III.

Het eind eder onderneming.

Na hen, zooals gezegd, tot machteloosheid te hebben gedoemd, wachtte de Hooge Regeering te Batavia rustig af, wat er verder gebeuren zou. Wraak nemen over de gepleegde misdrijven, deed zij niet. Zij behandelde de officieren en Italiaansche edellieden zelfs met een zekere onderscheiding.

De aan land gebrachte Hollanders werden niet streng behandeld. Hunne positie bleef echter hachelijk. Na weinige dagen richtten zij reeds tot de Hooge Regeering een verzoek om in dienst te mogen treden van „d'Edele generale Nederlandsche Compagnie", als het hen niet vergund mocht zijn hun aangenomen reis te voleinden. Zij wilden dan in dienst treden in hun rang en stand, na ontslagen te zijn van hun eed aan de Genueezen en na ontvangst van wege de Hooge Regeering van de bij dezen verdiende gage. De bedoeling was zoolang in dienst te blijven tot er schepen naar het vaderand teruggingen. Wat het geld betreft, werden zij verwezen naar de Raad van Justitie. Na afloop van hun geding tegen hunne „Heeren en Meesters", zouden zij naar bevind van zaken geholpen. Dat was het bescheid op het rekest van *Herman Vooght*.

Intusschen hadden Johan Maes en Hendrik Christiaanz verzocht hunne goederen te mogen verkoopen, omdat zij toch niet meer weg konden. Daarop werd (3 Mei 1649) gunstig beschikt, onder zekere voorwaarden. Tevens werd hen toegezegd dat de „Compagnie" de behulpzame hand zou bieden tegen: „de boosheijt ende woestheijt" van de aan boord gebleven schepelingen en tegen de „diverije der Chinese ende andere vaertuigen, die dagelijcx aan boort sijn komende". Om die hulp hadden zij tevens gevraagd.

Zoo zou misschien voor de Genueesche expeditie de zaak nog vrij goed zijn afgeloopen — indien twisten in eigen boezem niet een noodlottige wending veroorzaakt hadden.

Hendrik Christiaansz en Jan Maes beschuldigden ekander bij de Hooge Regeering, van bedrog in het beheer der goederen. Deze verwees hen naar Het Hof van Justitie. Inmiddels kwa m28 Juni 1649 een in het Latijn gesteld rekest van wege de Italiaansche edellieden in, om geholpen te worden naar Genua terug te keeren met ander volk, dat niet onder Hollandsche Jurisdictie stond of de Italianen in de gelegenheid te stellen hen in dienst te nemen. Tevens wilden zij Maes, Christiaansz en Vooght mede naar Genua terugnemen, zoowel om rekening en verantwoording te doen, als om de schepen op de terugreis te besturen.

Het verzoek om die hulp werd rondweg afgeslagen. (9 Juli 1649). Maar de Italianen hadden volkomen vrijheid om te vertrekken.

„Gevangen vogels, wien de vrijheid geschonken wordt, na het kortwieken."

Dat voelden zij zelf ook. En daarom vroegen zij ootmoedig 23 Augustus 1649 om den boel *schepen en inhoud* (koopwaren, geschut, wapens, leeftocht) van de hand te mogen doen. 25 September werd daartoe verlof gegeven; mits niet aan de Compagnie, of hare onderhoorigen, zoowel „Indiaansche of Europeesche natiën, 't zij hier in Batavia of te elders". Wat ten slotte, zoo goed was, als een *verbod*. Het einde scheen te zullen zijn dat de twee Genueesche schepen ter reede van Batavia zouden „vergaan en verrotten".

Echter heel stijf bleef de Hooge Regeering niet op haar stuk staan. Want in de vergadering van den Raad van Indië van 4 Februari 1650 bleek dat een zekere Bastiaan Bouljouw, burger van Batavia, voor zesduizend, een honderd realen in specie eigenaar geworden was van de *St. Bernarde* plus *inhoud*. Hij was echter niet in staat het schip van de reede in zee te brengen. De Hooge Regeering kocht ten slotte het schip voor „8000 courante realen van achten". Dat was een koopje. Want het schip was volgens de resolutie deugdelijk en niet ouder dan twee jaren, voorzien van vier en twintig stukken van „nieuw yser groff canon" met een redelijken inventaris.

Bouljouw kreeg eenige schadeloosstelling. Het lot van het andere schip de *St. Juan Baptista* is niet met zekerheid bekend. Waarschijnlijk is het toch nog in handen der Hooge Regeering eraakt.

Als dat het geval is, dan bekwam de Compagnie voor hebbelijken prijs de beide goede schepen, die nog veel diensten konden bewijzen.

De „contramineurs" kwamen er dus slecht af. Over hun lot wist, *in 1897*, Mr. v. d. Bergh niets naders mede te deelen, daar hem in Indië de noodige bescheiden ontbraken.

Maar hij veronderstelde dat uit de „besognes" der Heeren XVII nog wel het een en ander zou zijn op te diepen. Ook omtrent het feit of men zich te Genua bij dezen ongunstigen afloop heeft neergelegd.

Voor wie daartoe in de gelegenheid zijn, is het misschien de moeite wel waard dat alles nader te onderzoeken.

Als het nog niet geschied is. Iets wat wij niet weten en moeilijk weten kunnen.

Jan Janszoon Struijs trad als opperzeilmaker in dienst der Compagnie en vertrok naar *Siam*. Volgens zijn mededeelingen werd Jan Maes te Batavia vergiftigd.

Het lot der Genueezen zal verder wel anderen hebben afgeschrikt. De „Edele Compagnie" had uit de geschiedenis met de schepen van Lemaire in 1617, die verbeurd verklaard waren en waarvoor zij 550000 livres schadeloosstelling aan de (Fransche) *Compagnie de St. Malo* had moeten betalen, geleerd.

Dat zij zoo kon handelen als zij gedaan had, doet zien dat de hulp van Nederlanders noodzakelijk was voor zoo'n tocht. Ten minste als zij uitging van een niet-zeevarend land, als Italië.

De Hooge Regeering maakte daarvan gebruik. Zij ontnam die hulp. De rest was slechts een kwestie van tijd. De vrucht van Haar beleid *moest Haar toen van zelf in den schoot vallen.*

[4]) Struijs meldt: De Genuesen zijn zeer hoogmoedig en onstandvastig, gansch niet bemind van de andere volkeren van Italien die gemeenlijk zeggen: Gente senza fede, Mare senza pesce, Monte senza legno, Donne senza vergogna; dat is: Menschen sonder trouw, zee sonder visch, bergen sonder hout en Vrouwen sonder schaamte. Deze en andere aanhalingen uit Struijs zijn van Mr. van den Berg.

[5]) Koning Diembro scheen een oude kennis van den commandeur Jan Maes, onder wien hij als slaaf gediend had. Hij was toen goed behandeld. Het was hem gelukt de slavernij te ontvluchten en toonde door allerlei zijn dankbaarheid. (Struijs).

Het eerste vliegtuig in Suriname, De eerste Automobiel op Curaçao,

door

C. K. KESLER.

De aankomst van Lindbergh en zijn jonge vrouw van Port of Spain op Trinidad te Paramaribo zal ongetwijfeld de gedachten van oud-West-Indisch gasten terug doen gaan naar het eerste vliegtuig, dat te Paramaribo aankwam. Dat was een jaar of acht geleden. Hoe gewoon ze toen reeds hier waren, in Suriname had men nog nooit een vliegtuig aanschouwd. En plotseling kwam er een, vrij onverwacht en nog wel op een buitengewoon gunstigen dag, 31 Augustus.

De gewone audiëntie voor autoriteiten ten Gouvernementshuize en de parade waren achter den rug. Met zijn gewone gastvrijheid had de Gouverneur verschillende bezoekers der audiëntie en de officieren van het garnizoen en de schutterij doen uitnoodigen een koelen dronk en een sigaar in de galerij van het Gouvernementshotel te komen genieten. Reeds was er bericht ontvangen, dat waarschijnlijk een Fransch watervliegtuig een kort bezoek aan Paramaribo zou brengen, echter zonder vermelding van den juisten datum en tijd.

Terwijl de gasten genoeglijk in de koele galerij van het Gouvernementshotel bijeen zaten, uitziende op het Plein, waar zich reeds een en ander van de traditioneele feestvreugde begon te openbaren, kwam plotseling een ordonnans melden, dat het verwachte vliegtuig in de verte gesignaleerd was en binnen een half uur op de rivier kon neerstrijken. En op voorstel van den gouverneur begaven alle aanwezigen zich daarop naar de Marinetrap

naast de Societeit „Het Park", om den bezoeker op te wachten en te verwelkomen.

Weldra hoorde men het gegons der motoren en onberispelijk daalde de hydroplane op de rivier, een eindje boven de officieele landingsplaats. De politie-motorboot was weldra langszij en de commandant, de capitaine Du Tertre, werd uitgenoodigd daarin over te stappen, om aan wal gebracht te worden. Dit geschiedde en, welkom geheeten door den Gouverneur en gevolgd door de verschillende aanwezigen en, niet te vergeten, door een talrijke menigte, die op het ongewone schouwspel was toegeschoten, werd capitaine Du Tertre naar het Gouvernementshotel geleid, waar het gezellige samenzijn na zijn aankomst nog een uurtje werd voortgezet.

Den volgenden dag verklaarde de bezoeker, wel eenigszins verbaasd en niet weinig verlegen geweest te zijn door de geheel onverwachte ontvangst, die hem te beurt gevallen was. Hij was van Cayenne komen vliegen en voor dien tocht, maar allerminst voor zulk een officieele ontvangst gekleed. En hij had wel verwacht een groote menigte, maar volstrekt niet den Gouverneur met een gevolg van hoofdambtenaren en officieren, allen in groot tenue, plotseling voor zich te zien. Hij wist dan ook niets van de beteekenis van 31 Augustus. Niettemin, hij had geen woorden genoeg, nadat de eerste confusie voorbij was, om de hartelijke ontvangst te roemen.

Dat was een buitengewone gebeurtenis in het kalme leven te Paramaribo, even buitengewoon als de eerste tocht van een auto door de straten van Willemstad op Curaçao. Thans zijn auto's daar haast talrijker dan de voetgangers. In 1927 alleen werd er voor een waarde van ƒ 359.520.— ingevoerd. Een twintigtal jaren geleden echter had men daar het wonder van een wagen, die zich zonder paard of ezel voortbewoog, nog nooit aanschouwd. En, nadat de eerste auto per boot uit Amerika aangevoerd was, deed hij op een Zondagnamiddag zijn eersten tocht over het eiland. Dat was een sensatie; alles liep uit en met de gewone luidruchtigheid van de Curaçaosche negers uitte de bevolking haar verbazing over dat nooit geziene wonder. „Esta malore", hoorde men schreeuwen, „mira, caroosji, sin cabai!" (Hoe is 't mogelijk, kijk, een wagen zonder paard).

Wij leven snel; thans zit men op Curaçao, ten gevolge van het snelverkeer al met allerlei problemen, nog moeilijker op te lossen, dan dat van de Leidsche straat, of het Muntplein hier.

Amsterdam, 27 September 1929.

Van Week tot Week.

Dinsdag 24 tot Maandag 30 September.

Motie Volksraad. De „Locomotief" meldt dat de Volksraad de volgende motie van 9 leden behandelde:

De Volksraad,

van oordeel, dat alle aanleiding bestaat, althans gedeeltelijk tegemoet te komen aan het billijk verlangen der vóór 1 Januari 1920 gepens. en gegageerde militairen tot gelijkstelling hunner pensioenen en gagementen met die van hunne na genoemden datum gepens. ranggenooten; noodigt de regeering uit, bij aanvullings-begrooting de betrekkelijke posten op de begrooting voor 1930 met een zoodanig bedrag te verhoogen, dat daaruit de kosten dier gelijkstelling kunnen worden bestreden;

a. voor de 60-jarige oud-militairen wier pensioenen en gagementen nog niet zijn gelijkgesteld;

b. voor de 50 tot 60-jarige oud-militairen beneden den rang van onderofficier, met uitzondering van diegenen, die reeds een hooger pensioen genieten dan zij bij algeheele gelijkstelling zouden verkrijgen.

Nadat het lid Fruin verzocht had de motie te willen splitsen, voegde de eerste voorsteller, de heer v. d. Weyden, dienovereenkomstig de woorden in: „beneden den rang van officier".

De aldus gewijzigde motie werd aangenomen met 38 tegen 8 stemmen.

De Vaderlandsche Club. Soerabaja. De voorzitter van het voorloopig hoofdbestuur van de Vaderlandsche Club is van oordeel, dat de Vaderlandsche Club actieve politieke actie zal moeten voeren.

De Landvoogd naar Zuid-Sumatra. Het programma van de reis, die de Landvoogd dezer dagen naar Zuid-Sumatra maakte, was als volgt vastgesteld:

15 September: Vertrek van Tg. Priok per s.s. Wega.

17 September: Aankomst te Palembang, bezoek aan de gemeente, 's avonds réceptie en diner.

18 September: Bezoek aan Soengei Gerong (Ned. Kol. Petr. M-.) en daarna aan Pladjoe (B.P.M.); 's avonds diner.

19 Sept.: Vertrek naar Tandjong Enim.

12.30 n.m.: Aankomst aldaar; in den middag bezichtiging van het bedrijf.

20 September: Vertrek via Lahat naar Pager Alam.

12.30 nam.: Aankomst aldaar; in den middag bezoek aan de onderneming Goenoeng Dempo van de Koloniale Bank.

21 September: Vertrek via Kepahiang naar Benkoelen.

5 uur n.m.: Aankomst aldaar; 's avonds diner, daarna receptie.

22 September: Bezoek aan de hoofdstad Benkoelen; na de lunch naar Moeara Aman. Vooravond-receptie.

23 September: Bezoek aan de mijnen Tambang Sawah en Redjang Lebong; na de lunch door n. Pematang Danau. Vooravond-receptie.

24 September: Vertrek via Tebing Tinggi.

4.30 n.m.: Aankomst te Lahat.

25 September: Vertrek naar Batoeradja, verder per trein tot Kota Boemi en vervolgens weder per auto.

7.15 n.m. Aankomst te Telok Betoeng.

26 September. Bezoek aan Tjisaät en Natar, in den namiddag aan de stad Telok Betoeng. Diner en na-avondreceptie.

27 September: Bezoeken aan Gedongtataän en de Giesting. Lunch aldaar. In den namiddag terug naar Telok Betoeng.

27 September: Vertrek van den Landvoogd van Oosthaven per s.s. Wega.

28 September: Aankomst van het s.s. Wega te Tg. Priok, de Landvoogd met gevolg reizen onmiddellijk per auto naar landhuis Tjipanas.

Onderzoek naar aanslagen in Oost-Java. Batavia. Den inspecteur van arbeid G. Pastor is opgedragen, in Oost-Java een onderzoek in te stellen naar de verschillende aanslagen op cultuur-employés.

(Vroeger werd reeds gemeld, dat het onderzoek naar de toestanden op cultuurondernemingen, waarop de Volksraad heeft aangedrongen, aan den heer Pastor zou worden opgedragen).

De aanslag op den Britschen planter Heming. Het „Soer. Hbl." meldt, dat de aanslag op den Britschen planter Heming op de onderneming Doerdjo werd gepleegd met een mes, dat de Madoereesche koelie den heer Heming plotseling in diens rug stak na een korte woordenwisseling. Gebleken is, dat het slachtoffer ongeveer 10 minuten te voren den dader tweemaal had geschopt. Voorts staat vast, dat de heer Heming eenigen tijd geleden den koelie handtastelijk had bejegend, waarvoor eerstgenoemde gerechtelijk zou worden vervolgd. — Voorts zou het slachtoffer een Madoerees, een buurman van den moordenaar, indertijd ook hebben geslagen, voor welk feit eveneens rechtsingang zou worden verleend. Een oudere planter had dan ook den heer Heming gewaarschuwd, dat als hij zijn optreden niet wijzigde, het op den duur niet goed met hem zou afloopen.

Het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren. Bandoeng. De Raad van Gedelegeerden van het V.V.L. drong aan op instelling eener vertegenwoordiging in Nederland en in het bestuur der Vereeniging van Indische verlofgangers. Omtrent de herziening van het verlofsreglement zal aan de aangesloten vereenigingen een vragenlijst worden gezonden. De actie tegen het bezoldigingsbesluit, en speciaal tegen het termijnenbesluit, zal worden voortgezet. Aangedrongen werd op toekenning van een recht op vergoeding, naar rato van het genoten salaris, bij overplaatsing. De benoeming van een vertegenwoordiger van het Verbond in den Volksraad zal op een audiëntie bij den G.-G. worden bepleit.

De pest te Bandoeng. Bandoeng. In het district Oedjoengbroeng werden in de afgeloopen week achttien sterfgevallen ten gevolge van pest geconstateerd.

Het legercommando. Luit.-gen. Cramer heeft het legercommando aanvaard.

De geheime vereeniging op Tandem. Medan. De Landraad te Bindjei heeft 24 Chineezen, leden van de onlangs ontdekte geheime vereeniging op de onderneming Tandem, ter zake van het misdrijf bedoeld bij art. 169 van het strafwetboek, veroordeeld tot gevangenisstraffen, varieerend tusschen vier jaar en negen maanden.

De Red. teekent daarbij aan:

Art. 169 van het Ned.-Ind. Strafwetboek stelt deelneming aan een vereeniging die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven, strafbaar met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

De Christelijk-staatkundige partij. Bandoeng. Heden werd de tiende partijdag van de Christelijk-Ethische Partij gehouden. Telegrammen van hulde werden gezonden aan H.M. de Koningin en den Gouverneur-Generaal. Met groote meerderheid van stemmen werd besloten den naam van de vereeniging te veranderen in Christelijk Staatkundige Partij.

Inlandsche actie tegen den heer Koesoemo Joedo. Dr. Soetomo, voorzitter van de Soer. Studieclub, heeft een manifest gepubliceerd, waarin hij o.a. verklaart, dat uit het voorgevallene in den Volksraad bij de behandeling van de wijziging van de vennootschapsbelasting (toen de heer Koesoemo Joedo bij de stemming afwezig was) bewijst, dat de heer Koesoemo Joedo niet brani voor zijn gevoelens durft uit te komen. Zijn benoeming tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië zou beschouwd worden als een slag in het aangezicht van de nationalisten, welke allerminst verdiend is.

De Red. teekent hierbij aan:

Zooals men zich zal herinneren, werd het amendement, om aan de wijziging van de vennootschapsbelasting geen terugwerkende kracht te verleenen, destijds aangenomen met de stemmen van alle inheemsche leden van het College van Gedelegeerden, ook die van den heer Koesomo Joedo, vóór.

Bij de hernieuwde behandeling werd het amendement van gelijke strekking met één stem meerderheid verworpen. Alle aanwezige Inlandsche leden, benevens een aantal Europeesche leden, stemden vóór het amendement. Men nam het nu den heer Koesoemo Joedo van Inlandsche zijde blijkbaar kwalijk, dat hij bij deze belangrijke stemming afwezig was.

De aanslagen ter Oostkust. Batavia. (Aneta). Het onderzoek naar verschillende aanslagen op planters op Ned.-Indische ondernemingen heeft uitgebracht, dat de slachtoffers ruw zijn opgetreden, evenals de Engelsche planter Heming, die vermoord werd en tegen wien naar het schijnt vroeger reeds een aanklacht wegens ruwe behandeling van koelies werd ingediend. De bladen ontkennen, dat de toename van het aantal moorden op planters in verband staat met communistischen invloed

KUNST en ONTSPANNING

of een zwakke houding van het gouvernement.

De Redactie teekent hierbij aan:

Naar den inhoud te oordeelen, is het bovenstaande de conclusie van een van Engelsche zijde over de vermeerderde aanslagen uitgebracht rapport.

De aanslag op den heer Waller. Medan, 21 Sept. (Aneta). Bij de voortzetting van de strafzaak-Waller voor den Landraad te Langsa legde beklaagde Soekarman verschillende tegenstrijdige verklaringen af en gaf deze de schuld aan de vier andere beklaagden.

Vervolgens werd het rapport van de arbeidsinspectie behandeld, volgens welk rapport beklaagde alle koelies heeft tegengehouden bij de ontmoeting van den heer Ligthart.

Branden. Bandoeng. Op de onderneming Tanah Geulis zijn tien bouws, waarop duizend boomen stonden, verbrand. Te Sampora is tengevolge van onvoorzichtigheid een groote brand ontstaan, waarbij 200 bouws en 60.000 kapoken hevea-boomen vernield werden.

De legermanoeuvres. Batavia. (Aneta). De groote legermanoeuvres worden onder leiding van den nieuwen legercommandant, generaal Cramer, van 5 tot 12 October in het Cheribonsche gehouden. Aan de manoeuvres nemen o.a. deel 9 bataljons infanterie, 3 escadrons cavalerie, 2 afdeelingen artillerie en 10 vliegtuigen.

Aneta-telegr. ontleend aan de N. Ct.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Indische Week in Pulchri Studio.

Als deze regelen onder de oogen der lezers van „Het Koloniaal Weekblad" komen, behoort de Indische kunstweek reeds tot het verleden. De week begon met het Indische Gala-feest den Radio-congresleden aangeboden door de administratie der P.T.T. in Nederlandsch-Indië, dat een geweldig groot succes is gebleken. Verschillende buitenlandsche congressisten vonden juist dat het glanspunt der feestelijkheden. Er waren dan ook zorgen noch kosten aan gespaard. De zoo warme welkomstrede van Indië's afgevaardigde, Ir. van Diesel, in het Fransch en Engelsch, waarbij hij in welgekozen woorden het verschil van karakter tusschen het Oosten en het Westen schetste, bracht de aanwezigen dadelijk in de juiste stemming, waartoe de versiering der zalen het hare reeds had bijgedragen. Er was maar één roep van bewondering over de schoonheden van den Archipel, welke door de vertooning der films nog werden geaccentueerd. Toen vielen de stijlvolle dansen van R. M. Jodjana en Micky de Meyier in goede aarde. De toejuichingen werden luider en luider.

Ook de Indische lekkernijen in een nevenzaal bij een geïmproviseerde warong voorgediend, vielen niet weinig in den smaak. In de meest verschillende talen der wereld werden tjendol, stroopselassi en klapper-ijs, naast kwee-capis, wadjik, dodol en kwee-talem om strijd geprezen, zoo ook de Surinaamsche bruidskoek en de beroemde likeur uit Curaçao.

De Indische delegatie heeft wil gehad van hare internationale traktatie naar geest en lichaam!

Als zoo menige kortstondige schoonheid zal ze echter voor hen, die de beteekenis er van niet alleen beseft, maar ook met hart en ziel gevoeld hebben, een langdurige en weldadig-blijde herinnering blijven.

De tentoonstelling zou nog een week en de avondfeesten nog gedurende 4 dagen worden voortgezet. Zooals „Het Vaderland" van Zondag 29 September j.l. na de tweede avonduitvoering schreef:

„In de groote zalen van Pulchri Studio, waar de werken van prof. Vollbehr aan den wand ons een beeld voor oogen tooverden van Insulinde met zijn uitbundig rijke natuur en barre vulkanen, zijn groene velden en blauwe zee onder de gouden zon, zijn veelsoortige menschenrassen, zijn kunstvormen en traditie, had Boeatan een avond georganiseerd om door film en dans iets te doen zien van het Indische leven."

Deze kleurige, fleurige tentoonstelling was zeker eenig in haar soort. Zulk een uitgebreide verzameling van naar de natuur vastgelegde indrukken uit de meest verschillende deelen van den Archipel is wel nimmer te voren te zien geweest. En om juist te midden hiervan enkele der veelzijdige uitingen van Indonesische volkskunst te mogen toonen, viel geheel binnen het kader van Boeatan's streven. Naast en tusschen de schilderstukken van Prof. Vollbehr, aan Java gewijd, hangen fijn-stemmige batiks uit de Vorstenlanden, sprekende maskers en geestige wajang golek-figuren.

In de achterzaal, bij de weergave van Bali's indrukwekkende natuurafereelen en bouwwerken, prijkte een gansche wand met de fijnste Balineesche kunstuitingen: stijlvolle schilderingen, omlijst door warm roodbruine Tenganan dubbel-ikatweefsels, flankeerden een rijk besneden houten tempeldeur, waaromheen gegroepeerd stonden de meest bewonderenswaardige exemplaren van beeldhouwkunst in den vorm van krisdragers, garoeda's, raksasa enz., alle schatten, gedurende zijn verblijf op Bali, verzameld door den fijnzinnigen, jongen kunstschilder Charles Sayers en voor deze gelegenheid ter opluistering afgestaan, een zeldzaam kunstgenot biedend. Te midden hiervan de door Bali's offerenden geïnspireerde dansen van Micky de Meyier gracievol te zien uitgevoerd, is een dubbele genieting. Evenzeer vielen te bewonderen die van den heer Roemahlaiselan, veelbelovende leerling van den heer Jodjana, van wien „Het Vaderland" schreef:

„Zeer veel succes had deze met den tjantrikdans, waarin hij veraanschouwelijkte, hoe de leerling van een kluizenaar zijn vrome overpeinzingen en zijn ernstige roeping een oogenblik vergeet, om in een speelschen dans uit… te geven aan de gevoelens van zijn jong ha…

„De lenige bloote voeten klikten op de ma… van het gamelanlied en het lichaam bewo… zich met bliksemsnelle wendingen en gladd… sierlijke gebaren, tot het weer neerzeeg in … vrome peinshouding, waaruit het ontwa… was."

En niet minder sloeg den volgenden avond … voordracht in, door Prof. Vollbehr gehouden. W… citeeren uit hetzelfde blad:

„Hij sprak eerst over zijn ontwikkelings… gang, hoe hij de Amazonerivier, Rio Negro … kort daarop het overige deel van Brazilië … reisd en geschilderd had. Hij vertelde van zi… vele langdurige expedities in Midden-Afrika … hoe hij in 1914 met Hertog Adolf Frederik v… Mecklenburg, de broer van Prins Hendrik, … West-Afrika was. Kort daarop keerde hij … Europa terug om de oorlogsjaren als schild… bij den generalen staf mee te maken; dire… aan het front of in een vliegmachine vervaa… digde hij teekeningen. Hier heeft Vollbehr ge… leerd iets snel en juist in beeld te brengen.

„Op zijn laatste wereldreis naar den Ind… schen Archipel kwam hem dit goed te pas, … de snelle wisseling van kleuren en tinten … de tropen.

„Prof. Volbehr. gaf bij de gekleurde lich… beelden nog een afzonderlijke bespreking d… diverse schilderijengroepen.

„Dankbaar applaus loonde den spreker, wi… verzocht werd nog eens een lezing te houden.

De vierde kunstavond werd, op verzoek v… „Boeatan" door de familie Frans uit Timor … vuld. Niemand, die zich de moeite heeft gegev… toen naar Pulchri Studio te tijgen, zal zich di… gang berouwd hebben.

De heer C. Frans is een welsprekend redena… die hetgeen hij te zeggen heeft, in keurig Ho… landsch weet voor te dragen. Op zijn voordrach… die hem als uit 't hart gevloeid is en daardoor o… de aanwezigen van het begin tot het eind ste…

De Timoreesche familie Frans met hun sesando's op bezoek bij de Indische Tentoonstelling in Pulchri Studio.

boeide, komen wij later terug. Thans willen wij alleen nog vermelden, dat ook het sesando-orkest, waaraan ook de drie dames Frans en een drietal leerlingen deelnam, ten zeerste werd toegejuigd.

Groote waardeering voor de familie Frans sprak zeker ook wel uit de tegenwoordigheid van den oud-Gouverneur Van Kempen, thans lid der Tweede Kamer, met vrouw en dochter, de oud-Resident Prins en echtgenoote, de Ass.-Res. Ruychaver, de oud-Majoor van Baarle en diens Timoreesche echtgenoote, alle vrienden van vroeger uit Timor, die ook 't eiland en zijn bewoners goed kennen.

Ook op den laatsten welgeslaagden feestavond, gewijd aan de bekoorlijke al-oude Javaansche wajang, komen wij de volgende week terug.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

rsoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Liga-congressen.

Bat. Nwsbl. (19 t/m. 26/8, 3de bl.) en het Hbl. (22/7) bevatten een correspondentie be- nde *Wereld-Congres* en *Jeugd-Congres* te *kfort van de Liga* tegen de koloniale onderdruk- *Van de „Indonesische" delegatie* naar het 2de nationale Wereld-Congres der Liga maakten deel uit de heeren Mohamad Hatta, Darsono, e Indische arbeiders had te vertegenwoordigen, pandi, Moestapha, Djojoadiningrat, Moechsin en entjak. De Perhimpoenan Indonesia was be- ijk vertegenwoordigd. *Pamoentjak* sprak over sitie van *de „Indonesische jeugd";* hij fulmi- e tegen de maatregelen van de imperialistische -Indische Regeering. De toekomst zag hij niet er in. Toen dit congres werd voorbereid heeft ich tot de organisatie in Ned.-Indië gewend met ek afgevaardigden te sturen, doch het ant- d, dat hij daarop ontving, luidde: „Wij kun- geen afgevaardigden zenden, de Regeering be- ijkt ons het bestaan te veel. Wel zullen wij e stilte en uit de verte met het Congres, waar- wij veel sympathie hebben, meeleven. De in- tionale beweging tot heil van de jeugd kan nzen steun rekenen." Dit is, kameraden, — zoo Pamoentjak uit — geen formeele hoffelijkheid, de waarachtige wensch om tot samenwerking raken. Alles moet in het werk worden gesteld et contact met de „Indonesische" jeugd te ver- en.

radicalen — zoo besluit de schrijver het uit- ge verslag — krijgen meer en meer de over- in de Liga, en het aandringen van de Sovjet- aardigden op zuivering van de gelederen, op tling van de imperialistische verraders wijst er at de laatste hand gelegd wordt aan *de zuivere iviseering* van deze organisatie, met alle gevol- van dien. *Koloniale landen, let op Uw saeck!*

ij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (23/8, 3de bl. Vóór de keuze") en de *Java-Bode* (21/8 „De Na- listen en de Liga"; 26/8 „P.N.I.-vergadering"; „P.N.I. en Liga").

Bestrijding van revolutionnaire woelingen.

den *Volksraad* is ingediend — meldt de *Java-* (27/8) — *een ontwerp-ordonnantie, ter aanvul- van het Strafwetboek* met bepalingen tot be- ding van revolutionnaire woelingen. De in *Ne- nd* in het leven geroepen bepalingen tot be- ding van revolutionnaire woelingen (28 Juli Ned. Stbl. 619) zouden slechts op enkele betrek- k ondergeschikte punten hebben kunnen voor- in de naar aanleiding van de Novembergebeur- sen van 1926 gevoelde leemten. Bij de bewer- van voormelde Nederlandsche wet voor *het In- e strafwetboek* is het noodige verricht ter voor- ng in deze leemte.

mwenteling. Voorgesteld wordt invoeging van nieuw artikel: *Art. 88bis.* Onder omwenteling t verstaan het vernietigen of op onwettige wijze nderen van den grondwettigen regeeringsvorm, rde van troonopvolging of den wettigen regee- vorm van Ned.-Indië.

nslag, opstand, ver-et. De art. 107, 108 en 109 len door drie andere artikelen vervangen. De gestelde wijziging beoogt een zwaardere bestraf- van de promotors en organisators van aan- n. De uitdrukking *„die op eeniger wijze leiding n"* is gekomen om niet alleen hen te treffen, die bevel of bestuur voeren, maar ook hen, die — ls bij de laatste relletjes het geval was — de e vergezellen om te controleeren of de gegeven len worden nagekomen, en in te grijpen indien niet geschiedt.

menspanning. Art. 110 is gewijzigd. Aan het kel is o.m. een vijfde lid toegevoegd, dat er voor- elijk op gericht is om diegenen, die zich tot de uste voorbereidingshandelingen leenen, zonder de uitvoering deel te nemen, niettemin zeer ge- g te kunnen straffen, indien het tot die uit- ing komt. Onder hen schuilt in de meeste ge- n ook *de intellectueele leiding,* die onzichtbaar raden in handen houdt, zonder zich zelf in het te wagen.

rstandhouding buitenland. Ingevoegd wordt art. is. Gebezigd zijn de woorden *„buiten Ned.-Indië",* at ten aanzien van Indië onder de uitdrukking lenland" Nederland, Suriname en Curaçao niet epen zijn en het met het oog op de gebeurte- n van de laatste jaren wel wenschelijk is de ling ook rekening te doen houden met de mo- kheid, dat in het artikel bedoelde personen of men in genoemde gebiedsdeelen van den Ne- ndschen Staat zijn gevestigd. Het nieuwe arti- 111bis is opgenomen in art. 4 No. 1 van het boek van Strafrecht, waardoor deze strafbepa- ook van toepassing is op een ieder, die zich n Ned.-Indië schuldig maakt aan het misdrijf art. 111bis.

pruiiing. Art. 160 wordt gewijzigd.

Br.-Indië—Ned.-Indië.

Dr. G. H. v. d. Kolff vertelt in *De Loc.* (21/8, blz. 46 „Het verre Oosten") over „De Brit in Engelsch-Indië" en zijn verhouding tot de politiek. De Engelschen die de schrijver tijdens zijn verblijf in *Voor-Indië* ontmoette, waren bijna algemeen ontevreden over de door de *Engelsche* Regeering gevolgde politiek, die zij veel te slap vonden. Daarbij was het zeer frappant, dat schr. overal complimentjes te hooren kreeg over *het pootige bewind, der de Hollanders in hunne koloniën voerden.* Al de lofredenaars hadden het over de relletjes, die zoo krachtig onderdrukt waren.

Eigenaardig in de Engelsche opvattingen is, dat, wanneer een kwestie onmiskenbaar in een hachelijk stadium is gekomen, en men een commissie heeft ingesteld om de zaak te onderzoeken en om nieuwe richtlijnen aan te geven, men in deze commissie veelal personen benoemt, die tot dusverre van dat speciale onderwerp nog geen kaas gegeten hadden. En dit zonder oppositie van publiek of pers. Natuurlijk zit er voordeel in deze gedragslijn. De onderzoeker staat frisch en onpartijdig tegenover zijn materie. Alleen om het nadeel van een momenteel tekort aan ervaring op te heffen, moet men dan wel met genietjes te doen hebben. En nu zijn er waarschijnlijk wel meer commissieleden, ja zelfs meer voorzitters van commissies dan genieën! Ook de bekende Simon-commissie is, overwegend of uitsluitend, een commissie van personen *zonder Indische ervaring.* Hoe vreemd zouden wij in ons Indië kijken — meent schr. — als b.v. dr. Mansholt of een andere bekende Nederlandsche landbouwkundige aan de Regeering hier te lande advies moest uitbrengen over het bevorderen van den Inlandschen landbouw! Hoeveel behartenswaardigs een dergelijk expert ook zou kunnen aanraden, *de koloniale Hollander* is slechts onder zeer groote reserve bereid een meening te accepteeren van een „newcomer". Vroeger zei men: „Zoolang je niet zooveel picol rijst hebt gegeten, mag je over Indische zaken niet meepraten!" En hoewel deze maatstaf in het moderne Indië geen dienst meer kan doen, is de angst voor betweterij van hen, die slechts kort door de tropenzon werden vertroeteld, zeker even groot gebleven.

Het *Soer. Hbl.* geeft een „Algemeen commercieel overzicht" (21/8, 2de bl. *B.*) en schrijft over „De nieuwe periode" (21/8, 3de bl. *Z.*) en „Officieele waarheid" (24/8, 3de bl. *Z.*), de *Java-Bode* over „De Indische politiek" (21/8, *Mr. Schrieke*), „De Vaderlandsche club" (22/8), „Wakker geschud" (24/8) en „Van een afstand gezien" (19 en 26/8), de *Deli Crt.* over „Indië ter arbeidsconferentie" (26/8), „De Vaderlandsche club" (29/8) en „De kolonisatie politiek" (29/8), *De Loc.* over „Afrika en Ned.-Indië" (22/8, blz. 3), *De Sum. Post* over „De heerendiensten in den Volksraad" (30/8, 2de bl.), het *Bat. Nwsbl.* over „Curaçao" (24 en 26/8) en „Rusland's cultureele politiek" (27/8, 3de bl.).

B. B. in den Volksraad.

Wij lichten de volgende passage uit het antwoord van den heer *Mühlenfeld,* regeeringsgemachtigde B.B.: *De moderne bestuursambtenaar* kan en mag zich niet meer op een hoog standpunt boven de menigte stellen. Hij moet geregeld voeling met de bestuurden hebben en een verklaring trachten te vinden voor veel, wat hem niet aanstonds begrijpelijk en vaak zelfs antipathiek voorkomt. Het is meer dan eens voorgekomen, dat eenzelfde bestuursressort onder twee opvolgende ambtenaren eerst geruimen tijd groote zorg op politiek gebied gaf, om daarna niet de minste reden tot bijzondere ongerustheid meer op te leveren, terwijl dan de verklaring voor dit verschil te vinden bleek in de omstandigheid, dat het eerste bestuurshoofd zich teveel stelde *tegenover* de in den een of anderen vorm in die streek tot uiting komende volksbeweging, terwijl zijn opvolger, zonder dat van dezen minder kracht uitging, waar het betrof de handhaving van orde en rust, een meer welwillende houding tegenover de betrokken groepen of vereenigingen aannam. Het is een gelukkig verschijnsel, dat zoowel in het Europeesch, als in het Inlandsch bestuurscorps degenen, die zich op een hoog en ongenaakbaar standpunt stellen, langzamerhand een verdwijnende minderheid gaan vormen. Groote en algemeene ontevredenheid, overgaande in verbittering en onrust, komen zeer veel vaker voor onder een hard en gevoelloos regime, dan onder eene rechtvaardige, welwillende en belangstellende bestuursvoering. Van steeds grooter gewicht voor een goede bestuursvoering zullen de Regentschapsraden en onderscheidene in de Buitengewesten nog in te stellen Raden van Inlandsche gemeenten en andere volksgemeenschappen blijken te zijn, doordat deze een steeds grooter deel van de taak der overheid te verzorgen krijgen, en hierdoor geregelde directe en indirecte aanraking van bestuursambtenaren met vooraanstaande vertegenwoordigers der bevolking plaats vindt. Het feit, dat een groot deel dier Raden thans nog in hoofdzaak uit ambtelijke elementen bestaat, is uiteraard slechts als een overgangstoestand te beschouwen (*De Sum. Post,* 29/8).

Te veel crediet.

De heer *Zentgraaff* zegt in het *Soer. Hbl.* (19/8, 3de bl.) zeer sceptisch te staan tegenover *de vraag: of billijk crediet wenschelijk is voor de bevolking van Java.* Ongetwijfeld is het goed te pogen een einde te maken aan woekerpraktijken van Arabieren en hadjis. Maar is het gewenscht een volk dat zoo uiterst gaarne en snel geld opneemt, de gelegenheid te openen steeds weer te leenen en zich daardoor voortdurend dieper in schulden te steken? De Javaan betaalt jaarlijks een steeds toenemend bedrag aan rente aan *desabanken, afdeelingsbanken, pandhuizen, particuliere geldschieters* enz. Een steeds grooter deel der bevolking van Java leeft op crediet. Het verslag over het *Volkscredietwezen* over

1928 zegt wel: dat het groot gebruik van crediet door de bevolking op grootere welvaart wijst, doch dan heeft men daarbij toch eveneens te constateeren, dat het al eene zeer zonderlinge welvaart is, welke onafscheidelijk vastzit aan toename van schuld. *Meer welvaart, meer schuld.* Het schijnt *Z.* vrij hopeloos voor dit volk, dat dan zijn grootere welvaart niet schijnt te kunnen benutten om iets op zij te leggen teneinde zich te kunnen bevrijden van zijn schuldenlast. En zoo gaan wij dan den toestand te gemoet dat een steeds grooter deel van Java op crediet leeft en in schuld. Men zal moeten streven naar groote beperking der credieten van het Volkscredietwezen; de vrees, dat de Inlander dan naar den woekeraar zal gaan, mag die selecteerende beperking niet verhinderen. Hij doet dit thans ook. En deze Oosterling kan in zijn zorgelooze beschouwing van alle financieele vraagstukken onmogelijk missen een element van vrees voor harde leenerspraktijken, dat remmend werkt op zijn neiging tot absolute overgave aan iedere nieuwe credietmogelijkheid.

Onbevoegden en kwakzalvers.

Art. 512 van het *Indisch Wetboek van Strafrecht* luidt als het Hollandsche art. 436 en stelt strafbaar „hem die, niet toegelaten tot de uitoefening van een beroep, waartoe een algemeene verordening een toelating vordert, buiten noodzaak dat beroep uitoefenen". *M.* is in het *Soer. Hbl.* (23 en 24/8) van oordeel dat het te begrijpen is dat dit artikel in Indië niet druk gehanteerd wordt; uit utiliteitsoverwegingen behoort in Indië wel eens een anderen maatstaf aangelegd te worden dan in Holland. Wanneer wij ons eens bedenken, hoevelen in *Holland* gelooven in de geheimzinnige krachten van een ieder, die beweert, dat hij de ziekte in de oogen zijner patiënten kan aflezen, en wanneer wij eens zien, hoeveel ontevredenheid er daar al dikwijls bestaat over de strenge leer van den Hoogen Raad, en wanneer wij ons eens herinneren, hoe stampvol de spreekuren van wonderdokters daar dikwijls zijn, dan begrijpen wij, dat in *Indië* de groote menigte zonder twijfel een rotsvast vertrouwen moet hebben in de kundigheden van — wat *wij* noemen kwakzalvers — doch wat *zij* zien, als kundige medicijnmannen.

Zou men deze lieden al te zeer attaqueeren, ongetwijfeld zou onder hunne patiënten een zeer groote en, bezien van hun standpunt, begrijpelijke ontevredenheid tegen de Overheid ontstaan; het verzet zou ook nog komen van den kant van personen, van wien wij dat niet in het minst verwacht zouden hebben. Slechts het *langzaam en gestadig overtuigen van de menigte*, dat zij hunne kwalen beter kunnen laten cureeren door den kundigen vakman, dan door den ongeletterden leek, zal den tijd rijp maken voor een stevig hanteeren van art. 512.

Oorlog in den Volksraad.

De Regeering schrijft dat *het leger in Indië* voldoende is toegerust voor *handhaving van orde en rust*. De nieuwbenoemde legercommandant liet zich, zij het in gematigde termen, in denzelfden geest uit. Voor zijn andere taak, *defensie*, is het leger — naar de meening van den oud-generaal *Van der Weyden* (*Bat. Nwsbl.* 21 t/m. 26/8 „Volksraad") — zeker niet voldoende uitgerust. Er is een tekort aan goede artillerie, aan afweergeschut, aan voorbereidingen voor den gasoorlog. Alles gaat veel te langzaam; tusschen het besluit tot aanschaffing van houwitsers en hun verschijning ligt niet minder dan acht jaar. Het leger raakt aan *moderniseering* steeds ten achter. De Marine wordt blijkbaar versterkt uit de gelden, die aan Oorlog worden onthouden. Was er nu een zóó krachtige Marine, dat men haar de geheele defensie kon toevertrouwen, soit; doch daarvan kan men toch niet zeggen, dat dat de reden is. De verdediging van Ned.-Indië is een bij uitstek imperiaal belang. Gaat het aan daarvoor als basis te nemen grondslagen, die de eene Minister van Koloniën neemt, en een volgende weer kan intrekken? Wij wandelen in nevelen op het stuk van de defensie, en weten niet wat ten slotte bereikt moet worden met de millioenen, die wij voteeren. De *maatregelen ter tegemoetkoming in den nood aan luitenants* vindt spreker niet practisch. Het tekort zal nog heel wat jaren duren. Waarom het getal *onderluitenants* dan niet uitgezet? Zij kunnen zeer goed in de tactische commando's geplaatst worden. En de sterkte kan heel goed tot dezelfde als vóór 1925 worden opgevoerd. Dan kan men ook de verloven van de luitenants rustig laten doorgaan.

Wat *de pensioenen der oud-militairen* (voor 1920) betreft bleven de heeren Van der Weyden, Kerkkamp en Monod de Froideville aandringen op voldoening aan den algemeenen aandrang tot verhooging. De menschen waarom het hier gaat, *Hollandsche fusiliers*, werden *betaald met 16 centen per dag*. Zij hebben gediend in alle gewesten van Ned.-Indië en waren uiterst bedenkelijk gehuisvest. Zij hebben de ergste tijden meegemaakt, en krijgen de soberste erkenning daarvoor. Dit jaar zal de oud-overste *Kerkkamp* geen motie voorstellen. Maar winnen zullen wij het, zeide spr. „Dezen menschen moet recht gedaan worden".

In de *Java-Bode* (23/8 „Een derde kruiser of een Politievloot) bepleit *Marinus* een *neutraliteitsvloot*. Reeds heden ten dage over te gaan tot geheel omzetten van de Nederlandsche marine in een politievloot, nu de rechtsverhouding tusschen de Staten nog zeer onvolkomen is, zou zijn verzaken van een nationalen plicht.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Volksbeweging in Ned.-Indië.

In de „Vaderlandsche Kroniek" van het orgaan der Perhimpoenan Indonesia, *Indonesia Merdeka*, van Juli lezen we het volgende:

De afgeloopen maanden hebben opnieuw bewezen dat de latente Indonesische volkskrachten zich snel ontwikkelen in de richting van de onafhankelijkheid. Gezien de herhaaldelijk voorkomende feiten op dit punt behoeft men heusch geen hyperoptimist te zijn om te denken dat we werkelijk een goed eind op dreef zijn. De idee van „selfhelp", het besef dat wij geenszins de mindere behoeven te zijn van welk ander ras ook ter wereld, heeft, dank zij de onvermoeide en hardnekkige propaganda van onze leiders in Indonesië, krachtig wortel geschoten in haast alle lagen der beweging, hetgeen een van vrees vervulde ontboezeming van het A.I.D. ontlokte: „Er zit leven in de beweging, dat kan niet worden ontkend". Een gevoel van veiligheid in de Blandakringen, zooals de minister heeft beweerd, om het onwetende Hollandsche publiek gerust te stellen, heerscht nergens.

In de allereerste plaats wenschen we de aandacht te vestigen op het opbouwende karakter van de P.P.P.K.I., de Indonesische nationale concentratie, waarvan wij in een van de vorige nummers melding hebben gemaakt.

Gedurende de nog korte periode van haar bestaan geniet deze concentratie de groote aandacht, hetzij van de Indonesische vereenigingen, hetzij van de Sana-partij. Men maakt zich ongerust dat de P.P.P.K.I. beïnvloed zou zijn geworden door de P.N.I. en dientengevolge indirect door Perhimpoenan Indonesia. En men vergeet daarbij niet te insinueeren — volgens het aloude recept — dat achter deze heele beweging Moskou zou zitten.

Naast een paar andere onderwerpen neemt de exploitatie van de Bank Nasional Indonesia een belangrijke plaats in. Nu de tegenstand tegen de renteheffing bedaard is en de oprichters de benoodigde sommen gelds bijeen hebben verzameld, nu men zich heeft uitgesloofd om de exploitatie op gang te brengen, komt er een ander bezwaar op tengevolge van een gebrekkige dualistische wetgeving in Indonesia. Het betreft hier n.l. de moeilijkheid om het bedrijfskapitaal ook in grond te kunnen beleggen; want zooals men weet, is een naamlooze vennootschap alleen bestaanbaar op den grondslag van de Europeesche wetgeving, die voorschrijft, dat een N.V. als niet-Indonesische persoon geen rechten op den grond kan verwerven. De commissie, door de Regeering ingesteld, zal òf een zelfstandigen Indonesischen bedrijfsvorm moeten construeeren, die de practische voordeelen voor een N.V. heeft, òf voor het Indonesische karakter der N.V. een criterium moeten aanwijzen, dat het beleggen van geld in grond voor deze vennootschappen mogelijk maakt. Uit ervaring en wetenschap vreezen wij — een commissie is nu eenmaal een kapstok, zegt zelfs Colijn in een ander verband — dat de beslissing der Regeering in zake dit belangrijke punt nog lang op zich zal laten wachten. Valsche berichtgevingen t.o.v. dezer Indonesische Bank blijven evenmin achterwege, het doel is als bekend, om de bank bij het publiek in een kwaden reuk te stellen. De schaamtelooze bewering, als zoude een Indonesische suikerfabriek in Gondanglegi een verlies geleden hebben van *f* 17000 tengevolge van de inmenging van de Nationale Bank, werd zoowel door de Bankdirectie als door de beheerders van de suikerfabriek zelve weerlegd, aangezien tot dusverre nooit van eenig contact tusschen de bank en de suikerfabriek sprake is geweest.

Als forum tengevolge van haar congres-resolutie van het vorige jaar voor onderlinge kleine geschillen van de tot haar toegetreden vereenigingen, heeft de P.P.P.K.I. uitstekend gefungeerd. Het geschil tusschen P.S.I. en Moehammadijah heeft nog al wat onnoodige stof doen opwaaien. De spanning in de P.P.P.K.I. werd bovendien verhoogd door de tendentieuse berichtgevingen van de blanke pers, die tevergeefs de rol van „derden hond" wilde spelen; men — d.i. die witte pers — voorspelde, dat de P.P.P.K.I. spoedig wel ontbonden zou worden. De P.S.I. dreigde met uittreden, indien de P.P.P.K.I. geen definitieve houding tegenover Moehammadijah aanneemt; de P.N.I. zal ook denzelfden weg opgaan; Pasoendan zou eveneens uit de organisatie treden, enz., enz. En...... hier in Nederland praat men alles maar na. Doch hoe beschaamd trok de Sana-pers zich meesmuilend terug, toen de insinuaties door de werkelijkheid werden weerlegd. Het geschil P.S.I.-Moehammadijah werd op het laatste P.P.P.K.I.-congres bijgelegd.

De wil om zelfstandig op eigen beenen te kunnen staan, kwam op het laatste congres van 29-30 Maart '29 van de P.P.P.K.I. goed tot uiting. Onder meer werd een nationaal fonds opgericht tot ondersteuning van gevallen leiders en voor propagandistische doeleinden.

Op hetzelfde congres werd de verscherpte actie ingeluid. Uiterlijk 1 Mei moest de P.P.P.K.I. een krachtige en uitgebreide openbare actie voeren in den vorm van volksvergaderingen e.d. om o.a. den voor de Indonesische beweging schadelijken invloed van de muilkorf-artikelen in het Strafwetboek aan den volke te verkondigen.

Het baart geen wonder, dat de autoriteiten in Indonesia alles te baat nemen om de doorvoering van die actie te beletten. Ondanks alles vlotten de volksvergaderingen echter uitstekend. Honderden menschen moesten bij gebrek aan ruimte — men weet dat het beleggen van volksmeetings nog al wat formeele bezwaren ondervindt — afgewezen worden.

Heeft de P.P.P.K.I. eenerzijds getracht de verschillende stroomingen in het volk tot gemee[nschappelijk] beraadslagen t.o.v. bepaalde politie[ke] onderwerpen te bewegen, anderzijds is zij ook ni[et] blind voor het belang van de nationalistische pr[o]paganda in het buitenland. Het is met dat do[el] dat een telegrafisch mandaat aan de Perhimpo[e]nen Indonesia werd verzonden, dat hier in Ho[l]land nogal veel geschrijf in de kranten ontlokte.

Aan ons (de P.I.) wordt opgedragen propagan[da] te voeren voor de afschaffing van de artikel[en] 153bis en ter en tevens 161bis van het Strafwe[t]boek, van de heerendiensten en de poenale sancti[e]. T.a.v. deze opdracht tracht de Blanda-pers zichze[lf] gerust te stellen, dat „het der Regeering niet moe[i]lijk zal vallen aan de hand van onweerlegbare fe[i]ten te overtuigen dat Nederlands leiding in Ind[ië] voorshands, in stellig niet mindere mate dan va[n] Nederland zelf, in het belang is van Indië's bevo[l]king zelf."

Heeft de P.N.I. (Partij National Indonesia) he[t] vorig jaar zich mogen verheugen in een imme[r] toenemend ledental, dit jaar belooft deze radica[le] nationalistische organisatie vruchtbare en blijve[n]de resultaten te verschaffen. Met rassche schrede[n] en met zekerheid drong de revolutionnaire gee[st] van de P.N.I. tot breedere lagen van de massa doo[r]. Geen enkele maatregel, hoe hard ook, kan de[n] loop van dit brok historie stuiten. Nog steeds brei[dt] het aantal afdeelingen zich uit, zoowel in als buite[n] Java en Madoera en met intenser enthousiasm[e] werden de voordrachten op hare vergaderinge[n] aangehoord. Hare congressen genieten dan ook d[e] haast pijnlijke belangstelling der autoriteiten; m[e]nige riem papier wordt er over volgeschreven.

Dat de regeering waarlijk niet op een rozenbe[d] rust, mag blijken uit de belemmeringen, die de[ze] organisatie in den weg worden gelegd. Aan i[r.] Soekarno werd „in het belang van de openbar[e] rust en orde" geen paspoort verleend, ten einde in de Westkust van Sumatra propaganda te voeren. In het voorbijgaan veroorloven we ons er op t[e] wijzen, dat het feit alleen, dat men voor het reize[n] binnen eenzelfde rechtsgemeenschap van een pa[s]poort moet voorzien zijn, geenszins van een „ord[e]lijke" maatschappij getuigt. „De Maasbode" hee[ft] eens de overheid den „wijzen raad" gegeven, da[t] men snel recht moet toepassen.

De Gouverneur van Midden-Java Van Gul[ik] meende dat men de „vergaderlustige broeders" zo[o] kort mogelijk moet houden en heeft ten sterks[te] aangedrongen op interneering van Soekarno. He[t] „Bat. Nieuwsblad" schroomde niet om de actie va[n] de P.N.I. en die van de Indonesische Studieclub t[e] Soerabaja over één kam te scheren met die de[r] Komintern in Moskou. Het argument werd gezocht in de overeenkomst van doelstelling bij het natio[]nalisme en het communisme, i.c. de ondermijning van het Europeesche gezag. Waarlijk een redenee[]ring die wel wat te gekunsteld is om twee stroo[]mingen, om redenen van parallelie in de *voorloo[]pige* doelstelling, aan elkaar gelijk te stellen.

Hieruit moge wel heel duidelijk blijken de stem[]ming die in overheerschers-kringen den damp kwalijk verpest.

Gedachtig aan den stelregel in de beweging, dat organisatie demonstratie moet volgen, heeft de P.N.I. op haar laaste congres resoluties aangeno[]men, die aansturen op een doelbewuste massa[]organisatie. Onder meer noemen wij het zeer waar[]deerbare streven om het partij-orgaan populair te maken en daarnaast de oprichting van een lichaam voor politieke opleiding der leden.

Dat deze partij door de zuivere formuleering harer beginselen een groote en glorierijke toekomst tegemoet treedt, valt buiten twijfel. Ze zal groeien en volgroeien totdat het politieke bewustzijn van de breede massa klaar ontwaakt.

Nog altijd duurt de hernieuwde en krachtige actie van de P.S.I. voort; een besloten congres heeft bij acclamatie besloten, dat de partij de po[]litiek van „zelf-organisatie" van het Islamietische Indonesische volk, die niet noodzakelijkerwijze tot de bemoeienis van de Overheid behoort, zal voort[]zetten. Het schijnt, dat de traditioneele invloed van deze vereeniging, tegen wie haar zusterver[]eenigingen met ontzag opzien, nog gansch niet aan het tanen is. Sommige partijen hebben haar aan[]gezocht om een vakcentrale van de Islamietische werknemers te vormen; reeds eerder te voren had zij al een eenheid onder de chauffeurs tot stand gebracht.

De afdeeling voor vrouwen van de P. S. I. had

tot het hoofdbestuur een verzoek gericht, ten einde een zelfstandige vereeniging te mogen stichten, waarin alle Islamietische vrouwen kunnen worden opgenomen; de naam zou dan zijn: Sarekat Islam Perampoean Indonesia (Bond van Islamietische vrouwen in Ind.). Dit verzoek, hetwelk inderdaad beschouwd mag worden als een uiting van het groeiende zelfbewustzijn van de vrouw in de Indonesische beweging, maakte onlangs op het provinciaal congres van de P. S. I. te Soerabaja een belangrijk punt van bespreking uit.

Naast de naamsverandering (nu heet de organisatie Partij Sarekat Islam Indonesia) verdient de nieuwe tactiek van de oud-leiders groote waardeering, die blijk hebben gegeven van een goed inzicht in de behoeften van de beweging. Jongeren, die hun politieke scholing in de cursussen voor het leiderschap van de P. S. I. I. hebben doorgemaakt, zullen de taak van Salim en Tjokro in de opperste leiding overnemen. Het partij-orgaan „Fadjar Asia" zal geheel vervormd worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Neerlands Indië. Land en Volk. Geschied. en Bestuur. Bedrijf en Samenleving.

Verschenen is de 14e afl. van dit werk, dat met 16 afl. compleet zal zijn. De jongste afl. is wederom fraai geïllustreerd en bevat het vervolg van Muntwezen, Handel en Bankwezen. Voorts het verkeerswezen te land, door Prof. Ir. H. van Breen, dat te water, door A. C. Zeeman †, bijgewerkt door J. H. Hummel en het verkeerswezen door de lucht, door A. Plesman. Ten slotte: Het Onderwijs in Nederl.-Indië, door Mr. K. F. Creutzberg, met medewerking van C. Hartogh, Gedel. lid v. d. Onderwijsraad.

Tropisch Nederland.

De 11e afl. van 23 Sept. bevat: Een Europ.-Indische stijl van huizenbouw in Indië (III), van Maja Serger van Panhuys. — Van Natuur tot Kultuur X; de koffiekultuur op nieuwe wegen, door Dr. Z. Kamerling. — De expositie van werken van Prof. Ernst Vohlbehr in het Kolon. Instituut, door C. K. Kesler.

De Hollandsche Revue

De Hollandsche Revue van 18 September is ten deele gewijd aan het 75-jarig bestaan van het Kon. Instituut v. d. Marine. — Voorts: J. P. Coen herdacht 1629—21 September 1929; de schepper van ons Rijk in Insulinde (met portret), door Fred. Oudschans Dentz. — Aan Coen's onbekend graf. Een koloniale herdenkingsdag. Batavia kan zelfs aan een groeve zijn stichter niet huldigen, door v. L. Schr. besluit, na vermelding dat Coen's laatste rustplaats nog steeds niet gevonden is, ondanks veelvuldige nasporingen: „Maar waarom zouden nieuwe, nòg conscientieuser nasporingen niet meer succes hebben? Despereert niet! schreef Coen aan de heeren XVII, en wij herhalen die woorden op Coen's sterfdag, aan het onbekende graf van den bekenden soldaat. Waarom zou juist deze groeve niet te vinden zijn?" — Curaçao en ontwapening. De nabuurschap van Venezuela. Door het Panamakanaal is Curaçao een steunpunt van de eerste orde geworden. Uit de slotalinea van dit opstel citeeren wij: „Wij moeten achteraf ons pogen los te maken van de onaangename gedachte, dat wij in ons nationale gevoel zijn getroffen door het gebeurde op Curaçao; wij moeten dankbaar zijn in deze tijden van verblinde ontwapeningszucht, dat de overval op Curaçao ons volk opnieuw en helder heeft geloond, welke verplichtingen het heeft tegenover zich zelve zoowel als tegenover onze positie in de wereld." — Dan nog: Ontwerpen voor postzegels voor Nederl. O.-Indië. De Utrechtsche Jaarbeurs, de Koloniale afdeeling en de Vliegtocht Nederl.—West-Indië. Een onderneming van nationaal belang, door H. B.

De Indische Verlofganger

van 27 September heeft o.m. deze artikelen: Een dag op een koffieland, door S. Kalff. — De kolonisatie op Nieuw-Guinea en Batavia's jufferschap in vroeger dagen, door v. d. W.

Democratie en Vrije Arbeid.

In het no. van 28 Sept. het vervolg en slot van: Koelie-arbeid en Poenale Sanctie, door Z. Kamerling.

De Indische Post

J. B. R. schrijft in het no. van 24 Augustus: Notities bij het boek van A. D. A. de Kat Angelino; Staatkundig beleid en bestuurszorg in Nederl.-Indië. — Van Ph. C. Visser: Voor de derde maal naar den Karakorum. In het land van den Gebedsmolen. Verder de varieerende inhoud.

Marineblad.

De 4e afl. — van 25 Sept. — van den 44en jaargang van het Orgaan der Marine-Vereeniging bevat o.a.: Artikelbrieven van de O.-I. Compagnie, door S. A. L'Honoré Naber. Voorts in diverse opstellen het Inlandersvraagstuk op onze vloot.

Tijdschrift voor het Onderwijs in de Aardrijkskunde.

Het September-No. opent met: Rapport Onderwijs Indië, door L. Cohen (van de Commissie twee jaren geleden samengesteld door het Comité v. Ind. Lezingen en Leergangen).

Blaadje voor het Volkscredietwezen.

(Uitgaaf van de Centrale Kas, Weltevreden).

No. 7 van Juli 1929 bevat 2 verhandelingen, t.w.: Indonesische Volksbanken, door Dr. J. H. Boeke en Bevoegdheid van den Administrateur tot het verleenen van volmacht, door Fruin.

De Indische Mercuur

In het No. van 25 Sept. vervolgt Prof. Dr. F. A. F. C. Went zijn Reisbrieven (IV). Verder de gebruikelijke berichten en mededeelingen op het gebied der Financiën, den Mijnbouw, de Cultures, enz.

Hollands' import & export trader.

Monthly supplement of „In- en Uitvoer", a weekly of commerce and economics. — Het Sept.-No. vangt aan met Holland's economic situation.

In en Uitvoer

In het No. van 23 Sept. vervolgt de Algem. Redacteur, de heer Dr. Max de Vries, zijne verhandeling over: De Nederlandsche Scheepvaartmaatschappijen in 1928.

Economische Statistische berichten,

In het No. van 25 Sept. treft men o.m. aan een artikel van I. Bos over: Het zilveruitvoerverbod in Suriname. — Ook: De Indische middelen over Juni 1929.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Het No. van 24 Aug., No. 8, opent met een artikel over Chaulmogrie-olie, door J. A. Houtman (tegen Lepra). — Voorts de diverse belangwekkende bijdragen over landbouwaangelegenheden.

Korte Berichten

(Voor Landb., Nijverh. en Handel).

In het No. van 23 Aug. onder de Mededeelingen van verschillenden aard (Econ. en handelsberichten): De buitenlandsche handel van Ned.-Indië gedurende de eerste helft van 1928 en 1929. — De economische toestand van het gewest Atjeh en Onderhoorigheden. — De markt voor kamfer en kamferolie in 1928. — De buitenlandsche handel van Ceylon gedurende de eerste helft van 1929.

De Indische boerderij.

In het No. van 26 Juli o.a.: Tentoonstelling Preanger Pluimveevereeniging te Bandoeng op 6 en 7 Juli 1929. — Inzendingen en beoordeelingen.

Archief van de Theecultuur in N.-I.

(Uitgave v. h. proefstation te Buitenzorg).

Het April—Juni-Nr. van dit jaar bevat: Enkele beschouwingen over moderne theefabrieken, door Dr. J. J. B. Deuss en Enkele waarnemingen omtrent den graad van fijnheid van sommige meststoffen, o.a. Boengkil, Beenderenmeel en Natuurfosfaat, door A. J. Garretsen.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Het No. van 15 Juli bevat o.a.: Schuifgronden en wandelende bergen op Java (met teekeningen).

Zending- en Missieperiodieken.

Het Zendingsblad v. d. Gereformeerde kerken. No. 9 van September '29.

De Banier, van 22 Aug. Met vervolg der Ind. reisbrieven (XIX) van C. C. v. H.

Kruistriomf. September-No.

Verschenen.

Ons Wapen. De nationaal Indonesische pers en hare organisatie, door M. Tabrani. Uitg. v. d. schr., Sumatrastraat 324, Den Haag.

Malaiische Erzählungen. Romantische und prosa-

lustige Geschichten vom Zwerghirsch. Aus dem Malaiischen übertragen von Hans Overbeck.

The problem of Krakatao as seen by a botanist. By C. A. Backer formerly government botanist for the flora of Java. Published bij the author. For sale: Visser & Co., Weltevreden, Java and Martinus Nijhoff, The Hague, Holland.

BOEKAANKONDIGING.

De Psychologie der Beroepskeuze; arts en onderwijzer, door Prof. R. P. van Calcar. N.V. Leidsche Uitgeversmaatschappij 1929.

In dit onderhoudend, leerrijk geschrift, getuigend van groote kennis van- en liefde voor het onderwijs in 't algemeen, en zijn methodes, wijst schr. op psychologischen grondslag, den weg aan door welken beide verbeterd zouden kunnen worden, wat tevens dienstbaar ware te maken aan een betere beroepskeuze. De behandelde opvoedkundige vraagstukken — het zijn er vele — worden in dit werkje op zeer zelfstandige wijze belicht. Zoo veroordeelt schr. het overdreven specialistendom en het nog te veelvuldig gemaakte onderscheid in intelligente, gewone en domme kinderen, wat trouwens in de practijk van het leven meestal volkomen onhoudbaar blijkt te zijn.

Voor ouders, voogden en onderwijzend personeel is dit werkje niet slechts een betrouwbare gids in den doolhof van de opvoedkundige problemen, maar ook een wegwijzer naar betere doelpunten; het is te hopen dat het een zeer groot debiet moge verwerven.

Suriname.

Den 23en September zijn kolonel Lindbergh en mevrouw Lindbergh te Paramaribo aangekomen. Wij twijfelen er niet aan of zij zijn enthousiast ontvangen. Met dezen vliegdienst is de postverbinding tusschen New-York en Paramaribo een dag of veertien verkort.

Lindbergh bracht de post mede.

De tocht bedoelt het openen van een nieuwe mailroute door de lucht tusschen de Vereenigde Staten en de Oostkust van Zuid-Amerik.

Lindbergh heeft den 23en rust genomen. Den 24sten heeft hij de terugreis aanvaard. Op dezen tocht zal hij nog eenige Zuid- en Centraal-Amerikaansche republieken bezoeken, om er beleefdheidsvisites te brengen.

***

Onder het hoofd *„Nog meer olie"*, lezen wij in „De Surinamer" van 31 Augustus:

„Na de boringen in het Nickerie-district zijn er — voornamelijk onder leiding van den bekenden Houdelet — op tal van andere plaatsen onderzoekingen verricht naar de aanwezigheid van petroleum op particulier terrein.

Noemen wij in dit verband Geyersvlijt en Blaugron, waar eveneens olie moet zijn opgehaald.

Thans heeft Hooiland (aan de Commetewane) een onderzoek doorstaan en, naar gerapporteerd wordt, met goed gevolg.

In opdracht van de heeren de Vries, mede-eigenaren dezer plantage, die bij hen in familiebezit is, heeft de heer Houdelet er boringen verricht en behalve asphaltachtige stoffen ook water opgehaald, dat oliehoudend is. Van een der verkregen monsters heeft zich door de wrijvingswarmte tijdens het boren een weinig olie van goudgele kleur met paarsgrijzen weerschijn afgezonderd.

Omtrent het boren vernamen wij dat daartoe werd overgegaan na 4 dagen prospectie.

Nadat men met een handboor tot 10 M. was gegaan om een waterproef te nemen, werd een eenvoudige toren opgetrokken van 21 voet. Met behulp hiervan werd tot 72 voet geboord onder indrijving van 3 duims pijpen.

Achtereenvolgens werden de verschillende aanwijzingen gevonden, z.a. blauwe klei, groen zand, kool, bitumen, zandsteen, wit zand. Onder de laatste werd op aardolie gestooten.

Op 70 voet diepte liep de pijp warm en klonk er van onder een sissend geluid op. Daarbij werd rookvorming waargenomen, waarna een deel der olie, door de hitte gezuiverd, zich afscheidde van de onderlagen en naar boven kwam."

***

Hetzelfde blad bericht:

„Dr. Fernandes van het Landbouwproefstation, die kort geleden voor eenige maanden met verlof wegens gezondheidsredenen naar Nederland vertrok, zal eerst op het eind van dit jaar of begin 1930 terugkeeren.

Hij zal aan de bekende fabrieken van Stork te Hengelo tegenwoordig zijn bij de vervaardiging van een machine tot drogen van koffie volgens zijn methode.

Ook zal Dr. Fernandes, vernemen wij, in opdracht van de regeering een bezoek brengen aan de tentoonstelling te Barcelona."

***

In „De West" van 30 Augustus een zeer belangrijk ingezonden stuk: *„Het probleem der bacoven-cultuur"*.

Na een viertiendaagsch bezoek vertrok Dr. Claude W. Wardlaw, die door de „Empire Marketing Board" te Londen voor 5 jaar is uitgezonden, ten einde de Panamaziekte in de Gros Michel bacoven te bestudeeren. Hij heeft alle produceerende landen in West-Idië bezocht, waaronder Honduras, Costa Rica, Panama, Santa Maria, Venezuela, Jamaica en St. Lucia en heeft reeds verscheidene zuiver wetenschappelijke onderzoekingen over de Panamaziekte gepubliceerd.

Van zijn voorloopige resultaten deelen wij hier, aan de hand van bovengenoemd artikel, het volgende mede:

„Worden jonge bacovenplanten in goeden, lossen grond geplant, die gelijkmatig vochtig wordt gehouden, dan blijven de wortels en de heele plant volkomen gezond, ook al wordt de grond nog zoo zwaar met den ziekte-veroorzaker, de schimmel Fusarium cubense besmet. Zorgt men, dat deze grond alkalisch, neutraal, zuur of zeer zuur is, ook dan heeft onder de bovengenoemde omstandigheden bij een zeer sterke besmetting van den grond met Fusarium geen infectie plaats.

Droogt echter de grond tijdelijk sterk uit, waardoor de wortels slap worden of groeien de wortels in een ruimte waarin zich veel koolzuur heeft opgehoopt, dan lukt het de schimmel in de wortels binnen te dringen. Zijn de wortels echter niet al te zwaar beschadigd, dan wordt de groei van de schimmel gestuit door een snel zich vormend kurkweefsel, dat voor de schimmel een onoverkomelijke barrière is.

Fusarium cubense infecteert alleen wortels die in een minder gunstige conditie verkeeren.

Is de bacovenplant om de een of andere reden verzwakt en niet voldoende vlug bij de hand met de vorming van een voor de schimmel ondoordringbaar kurkweefsel, dan krijgt de schimmel de overhand en de bacovenplant is verloren.

Behalve door de wortels bleek de schimmel ook met den boorder Cosmopilites sordidus de bacovenplant te kunnen binnendringen.

Zelfs in zuren en sterk besmetten grond groeien de Gros Michel-bacoven gezond door, indien voor goede doorluchting en gelijkmatige vochtigheid van den grond wordt gezorgd.

Tot zoover „De West".

Voor het landbouwproefstation een nuttige taak om in het licht van dr. Wardlaw's uitkomsten te onderzoeken wat er fout geweest is in de cultuurmethode, die is toegepast bij de bacoven-cultuur in Suriname, die zoo snel is te gronde gegaan. Vergissen wij ons niet dan werd daarbij diepe bedelving toegepast, waardoor de grond uitdroogde. Wij meenen ons te herinneren dat er een plantage was, waar de grond laaggelegen was, zoodat de uitdroging niet plaats vond. De Panamaziekte zou daar, naar men zeide, niet zijn opgetreden.

Wie weet of de onderzoekingen van dr. Wardlaw niet aanleiding geven tot een hernieuwde bacovencultuur in Suriname.

***

In ons nummer van 12 September namen wij uit „De Surinamer" van 15 Augustus het bericht over, dat, volgens Engelsche bladen, de gouverneur van Britsch-Guiana, die kort geleden met verlof naar Engeland was vertrokken, niet zou terugkeeren. Als zijn opvolger werd genoemd kapitein Wedgewood Benn, vroeger behoorend tot de liberale partij, doch sinds 1927 lid der arbeidspartij en thans secretaris voor Indië.

Thans lezen wij in het blad „Suriname" van 3 September, dat volgens Demerary'sche bladen Sir Gordon Guggisberg als Gouverneur terugkeert. Hij is in zooverre hersteld dat hij zijn werk weer kan hervatten.

Curaçao.

De Curaçaosche Scheepvaartmaatschappij.

De September-aflevering van „Neptunus" heeft weer klachten over den dienst bij deze maatschappij. Men wenscht: herziening van de gages; spoediger beschikbaarstelling van maatschappij-woningen; vluggere aanstelling tot permanent 1en officier en gezagvoerder; redelijke vergoeding, indien bij incompleet varen de diensten aanmerkelijk worden verzwaard; bij verlof eerste-klas-reis van den 1sten stuurman; afschaffing van het reizen per tankboot en het niet in rekening brengen van de dagen op een tankboot als passagier doorgebracht als verlofdagen in ieder geval; recht op verlof en vergoeding van de passagekosten van het gezin na 4 jaar; recht op volle gage gedurende het verlof; opheffing van het inhouden met 25 pCt. van de verlofgages, eerste uitrustingskosten enz. Voorts: toekenning van gage volgens den rang, waarin men vaart, gedurende het halfjaarlijksch verlof; deelneming der scheepsofficieren aan de ontspanning; uitbreiding van de gelegenheid om den dokter te raadplegen.

Ter bespreking van deze punten zal het bestuur van de Centrale van koopvaardij-officieren met de leden der aangesloten vereenigingen, bij deze maatschappij varende, op 19 November a.s. in Den Haag een vergadering houden.

In een ingezonden stuk van een gezagvoerder en 1sten machinist dezer maatschappij wordt vooral geklaagd over het groote verschil in behandeling tusschen het varende- en het walpersoneel.

Luchtpost voor Curaçao.

Ten vervolge op ons bericht in het vorig nummer kunnen wij meedeelen, dat de Posterijen met bekwamen spoed een tarief hebben vastgesteld. Het luchtpostrecht voor de verbinding van New-York—Curaçao, bedraagt voor briefkaarten en voor andere stukken per 5 gram 50 cent, te voldoen met gewone frankeerzegels. Een besparing van 1—7 dagen kan op deze wijze verkregen worden.

Het is dus mogelijk, dat een brief naar Curaçao binnen 10 dagen overkomt.

Petroleum.

Volgens een mededeeling in de „Amigoe" heeft „De (Surinaamsche) West" een particulier schrijven gehad over de Curaçaosche Petroleum Industrie maatschappij. Aan dezen brief ontleenen wij het volgende:

„De markt is zoo gevoelig, dat men zelfs de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij op elk gebied ziet bezuinigen. Om overuren te ontgaan, heeft men avond-, dag- en nachtploegen ingesteld. Tot aanstelling van nieuw personeel wordt weinig overgegaan. In hoofdzaak bepaalt men zich tot aanvulling van ontslagen krachten. Groote werken geschieden niet meer in eigen beheer, doch in aanbesteding. Op de vrachtauto's worden Surinaamsche chauffeurs aangesteld, omdat dit leidt tot minder reparatie. Het aantal marconisten op de schepen wordt ingekrompen. De vaart der schepen wordt zoodanig geregeld, dat de booten in Maracaibo met vloed aankomen, dus niet op getij behoeven te wachten, terwijl eveneens gezorgd wordt, dat het tijdverlies voor de havenbrug van Curaçao tot een minimum beperkt blijft.

Wanneer toch de twaalf schepen ieder een uur per dag noodeloos verliezen, komt dit te staan op de kosten van een schip gedurende een halven dag.

De C.P.I.M. dankt haren gestadigen bloei aan haar ligging aan de route van vele schepen. Die ligging is zelfs gunstiger dan van Aruba, waar nu ook twee maatschappijen — in een waarvan Henry Ford groote belangen moet hebben — in opkomst zijn, die echter nimmer den omvang zullen bereiken van de C.P.I.M.

Dat er kapitaal gevonden zou worden om nieuwe raffinaderijen op te richten in Suriname, acht de schr. zeer twijfelachtig. Op zijn best zou dus Suriname olie kunnen produceeren ter verwerking in raffinaderijen elders. Maar de olie moet dan van hoog gehalte zijn, wil het transport loonend zijn.

De Bataafsche schijnt zich den laatsten tijd te interesseeren voor sommige republieken in Zuid-Amerika, getuige de gestadige verplaatsing van employé's naar Chili en Argentinië, terwijl omgekeerd Chilenen en Argentijners voor de C.P.I.M. worden ingevoerd.

Het zwakke punt in het petroleum-bedrijf van Curaçao is, dat het voor den aanvoer van grondstoffen afhankelijk is van Venezuela, een land met vaak vreemde verrassingen. De mogelijkheid zou dan ook niet uitgesloten zijn olie van Suriname te kunnen betrekken. Voorloopig echter zijn helaas de kansen voor mijn geboorteland niet gunstig."

De economische toestand in 1928.

Aan het jaarversag der Curaçaosche bank ontleenen wij eenige bijzonderheden betreffende den economischen toestand in het afgeloopen jaar:

De economische toestand was over het algemeen zeer gunstig voor wat het hoofdeiland en Aruba betreft. Op Curaçao was steeds volop werk te krijgen bij de grootbedrijven en het havenbedrijf, terwijl Openbare werken gedurende het geheele jaar ook een groot aantal arbeiders in dienst had, en wel 900 op het eind van het jaar. De loonen bleven steeds hoog. Een zeer groot aantal uitheemsche arbeiders werd ingevoerd.

Op Aruba is een tamelijk groote nederzetting ontstaan beoosten Sabaneta. Verscheidene lieden uit de de hoofdplaats brachten hier hun zaken over of openden nieuwe.

Een verblijdend teeken is, dat het verdiend geld voor een niet klein deel in bezit van duurzaam nut werd omgezet. Echter waren er onder de arbeidende klasse ook velen, die niet beter wisten te doen dan het verdiende geld aan drinkgelegen en feesten te verkwisten.

Voor Aruba worden de volgende spaarbankcijfers gegeven: inlagen *f* 165.105.75, terugbetalingen *f* 60.908.37, welke cijfers in 1927 waren *f* 32.131.91 en *f* 13.245.52. Er waren 31 December 1928 865 inleggers met een tegoed van *f* 87.619.68 tegen *f* 42.837.05 in 1927.

De groote woningnood leidende tot hooge huishuren, gepaard met de onrustbarende prijsverhooging voor de eerste levensbehoeften, maakte het leven moeilijk en kommervol voor hen, die van een inkomen of wel enkel uit de opbrengst van cultures, die door de hooge loonen ook zoo goed als onmogelijk geworden zijn, bestaan moesten.

Op Bonaire was de economische toestand over het algemeen ook niet ongunstig; de oogst van mais, peulen en rankvruchten viel mee.

Een groote tegenstelling gaf de toestand op de bovenwindsche eilanden te zien. St. Eustatius werd door den orkaan het zwaarst geteisterd; al het veldgewas en een groot aantal vee ging verloren. De economische toestand van de bevolking van St. Martin was eerder beter dan in 1927 door den ontvangen steun van hen, die naar Curaçao en Aruba trokken. Tot bewijs diene, dat verscheidene van hen nieuwe, nette woningen konden laten bouwen.

Uit den Verren Vreemde.

In Afghanistan nog steeds strijd.

Een gerucht, dat geen bevestiging heeft gevonden, volgens hetwelk Habib Oellah, de vorst — voormalige waterdrager — van Afghanistan te Kaboel zou zijn vermoord, heeft de bijzondere aandacht weer naar het land der khan's getrokken.

't Is eigenlijk nog steeds niet duidelijk waarom Aman Oellah, de vorige emir, ten tweeden male de wijk genomen heeft. Zijn positie te Kandahar leek niet ongunstig, zijn troepen leken niet in het nadeel, toen hij zijn land verliet en naar Britsch-Indië uitweek, om vervolgens naar Europa te gaan, waar hij zich, met koningin Soeriya, te Rome gevestigd heeft. De toestand leek niet ongunstig, zeggen wij, en het verloop der zaken heeft sedert ook de bevestiging gebracht, dat de verhoudingen inderdaad ook geenszins wanhopig stonden. Bij zijn vertrek droeg hij de leiding van den tegen Habib Oellah te voeren strijd over aan zijn neef Nadir Khan, die reeds een figuur van invloed was. Deze heeft in Europa diplomatieke betrekkingen vervuld, heeft als legeraanvoerder een goeden naam, en geldt als een populaire persoonlijkheid in de Z.O. provinciën van het land. Hij heeft in den strijd tegen Habib Oellah menig succes behaald, heeft vele stammen voor zijn zaak weten te winnen, en hiervan hangt, zooals men weet, in Afghanistan heel veel af. Hoewel Nadir Khan dit nog niet heeft uitgesproken, zien velen in hem toch den pretendent naar den troon indien 't hem gelukt den tegenwoordigen heerscher daar van te verdrijven. Zijn kansen zullen dan ook gunstiger staan, dan die van Aman Oellah indien deze al over zijn herstel mocht denken. Nadir toch zal dan de overwinnende held worden, terwijl Aman de tweemaal gevluchte zal blijven. 't Is niet onwaarschijnlijk dat Nadir een dergelijk verloop van zaken voorzien en gewild heeft. De overreding van Aman,

om deze het land te doen verlaten, zou dan een politieke zet van den neef zijn geweest. Zoo zou het geheimzinnige een gewone verklaring vinden.

Nu en dan laat Aman uit Rome nog van zich hooren. Hetgeen hij dan ten beste geeft, zou moeten doen gelooven dat hij nog steeds meent, dat zijn volk eenmaal tot de erkenning zal komen van zijn goede bedoelingen en inzichten. Dit is echter zoo het gewone verschijnsel. Niet alleen afgezette vorsten, maar in 't algemeen allen, die eenmaal een vooraanstaande plaats in ambt of bedrijf hebben ingenomen, blijven de overtuiging meevoeren, dat zij eigenlijk niet gemist kunnen worden, dat de menigte dit eenmaal zal inzien en dat deze dan nog weer een beroep op hen zal doen. Laat ook Aman die illusie maar blijven koesteren.

Wij maken hier ook nog melding van een ander bericht. De verdreven emir en zijn gemalin zouden er over denken tot den Roomsch-Katholieken godsdienst over te gaan. Indien hierin waarheid steekt, zouden zij er natuurlijk niet meer over kunnen denken naar het mohammedaansche land terug te keeren. Maar 't is slechts een „on dit".

Hoe is 't Habib Oellah zelf te moede? Uit de schaarsche berichten is de waarheid niet met vertrouwen vast te stellen.

Voor zoover er geloof aan te hechten is, spraken de mededeelingen van een bedreiging van Kaboel door de troepen, die onder de opperleiding van Nadir Khan, in meerdere kolonies de stad omsluiten. In de hoofdstad voelt of meent de usurpator-emir zich door vijanden en verraders omringd. Hij werkt met proclamaties, waarin hij het volk voorhoudt hoe Aman Oellah, diens gemalin en zuster, tegen de Islamietische wet hebben gezondigd door hun moderniseeringspogingen, en hoe hij zich krachtens de bevelen van Allah, dus geroepen heeft gevoeld daar tegen op te treden. Dit alles is reeds vaak herhaald; in het feit dat de vorst, die nu de macht in handen heeft, 't noodig vindt zijn zaak zoo nogmaals op de muren van de stad te doen verdedigen, ligt al opgesloten dat hij den aanhang der oppositie nog sterk acht. En wat moet men wel denken van maatregelen als deze: ieder, die den naam van Nadir Khan noemt, zal met de ooren tegen den muur gespijkerd worden en vervolgens weggeschoten uit den mond van een kanon!

Bloedverwanten van Aman Oellah, die niet gevlucht waren, zijn zoo van alles beroofd, dat zij bedelend rondtrekken. Op het hoofd van Nadir is 7000 P. St. gesteld, als hij dood of levend in handen van den vorst wordt gebracht.

Zou dit alles den indruk geven van een wankel staand gezag, kort geleden heeft een 3-tal Fransche waarnemers een bezoek aan Kaboel kunnen brengen, waardoor zij tot de meening gekomen zijn dat Habib Oellah wel stevig op zijn troon zit, al is een groot gedeelte van het land ook in rep en roer.

De heeren Hackin, Girard en Carle waren voor de uitvoering van een wetenschappelijke opdracht in Perzië. Zij ontvingen een officieele uitnoodiging van Habib om Kaboel te bezoeken. Zij waren er juist terwijl van 19 tot 23 Augustus het onafhankelijksfeest gevierd werd. Heel interessant! Maar is dat de goede gelegenheid om zich een denkbeeld te vormen over Afghanistan, of zelfs maar over Kaboel in gewone omstandigheden?! Zij hebben gezien wat Habib hun heeft willen laten zien, en als zoodanig is dit toch hoogst merkwaardig. Hij wil in enkele opzichten streng houden aan wat hij als de koranwet beschouwt, zoo de sluier van de vrouw, haar onthouding van Westersch onderwijs. Maar anderzijds wil hij blijkbaar demonstreeren, dat hij geenszins zoo conservatief is, als men van hem beweert. Ook wil hij doen uitkomen, dat familieleden en vroegere aanhangers van Aman aan zijn zijde staan, en dat hij met dezen op een goeden voet verkeert. Dit streven zou dan de, anders treffende tegenstellingen, verklaren, die de Fransche ooggetuigen weten te vertellen en ook in beeld hebben kunnen vastleggen.

De emir stak een redevoering af in tegenwoordigheid van de enkele vertegenwoordigers van vreemde mogendheden nog in Kaboel aanwezig, van hoogwaardigheidsbekleeders en van vroegere aanhangers of verwanten van den verdreven Aman, onder welke een zijner broeders Mohammed Kabir in 't bijzonder opviel. Hij sprak zijn voornemen uit om de gesloten scholen binnenkort weer te doen openen en Afghanistan ook van andere moderne instellingen te laten profiteeren.

Zeer opvallend was dat Habib en zijn broeder bij verschillende gelegenheid in Europeesche kleeding (smoking, gekleede jas) verschenen, al waren zij bij de sluitings-ceremonie ook in nationaal costuum.

Een photo, weergegeven in *l'Illustration* van September j.l. was *per vliegmachine overgebracht*. Zij geeft een groep weer, genomen bij de sluiting der feesten op 23 Augustus en daarop had Habib Oellah zich wel willen laten vereeuwigen en voor vertoon in het buitenland laten opnemen, in nationaal costuum, met naast zich een vooraanstaand priester, maar daarnaast dan de bovenvermelde broeder van Aman Oellah in semi-Westersche kleedij, met hoofddoek, een oud-bevelhebber generaal onder Aman Oellah in uniform, een diplomaat met fez maar overigens in keurig Europeesch costuum.

Het moest de verzoening zijn van alle tegenstellingen onder Habib's wijs bestuur.

Maar men weet, dat zijn gevestigd gezag toen niet verder reikte dan de hoofdplaats en haar omgeving en dat dit gezag daar berustte op de kracht van wapenen.

De berichten van allerjongsten datum luiden gunstiger voor Habib Oellah dan voor Nadir Khan; hij zou, wel verre van dood, juist weer aan de winnende hand zijn.

Zoo blijft de verwarring groot, en weet men niet welke waarde te hechten aan hetgeen men te weten komt.

Arm land, waar er zoo velen begeerig zijn naar den troon, en waar het volk hierdoor in binnenlandschen strijd wordt gehouden.

Had het buitenland dien strijd gedurende eenigen tijd met schijnbare onverschilligheid aangezien, teekenen wijzen er op dat de mededingers, Rusland en Engeland, zich toch weer meer met den loop der zaken gaan bemoeien. Van Britsch-Indische zijde worden klachten vernomen over moeilijkheden, die de Afghanistansche woelingen veroorzaken in de aan dat land grenzende Britsch-Indische landschappen. Dat is meestal zoo het begin van een betoog tot noodzakelijke inmenging. Moskou tracht zijn stem in Kaboel en in Kandahar (den zetel van Nadir Khan) weer met meer klem verstaanbaar te maken.

Arm land, arm volk, herhalen wij.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Bergen op Zoom.

DE OPRICHTINGSAVOND.

26 September 1929...... een prettige avond voor een vijftigtal genoodigden en belangstellenden uit de oude stad en, bedriegen de voorteekenen niet, een avond van winste voor de vereeniging „Oost en West". De introductie van de bij zoovelen onbekende vereeniging is geschied, nadere intiemere kennismaking en uitbreiding van den kring van kennissen, vooral van goede kennissen, zal ongetwijfeld het gevolg ervan zijn.

Onder de voortvarende leiding van het voorloopig comité — laten we liever zeggen van den leider van dit voorloopig bewind — den heer Mr. Drs. P. A. F. Blom, Burgem. van de Veste, die van den eersten dag van zijn verblijf te dezer stede zijn schouders onder deze taak heeft gezet, kwamen zij bij elkaar, de belangstellenden, velen „Oud-gasten", anderen met familieleden in de verre Oost, weer anderen met andere motieven, maar allen met den wensch bezield het „warme land" weer eens dichterbij te voelen. Werden van den weeromstuit niet hier en daar een paar Maleische woorden gehoord? De sfeer, die in het kleine zaaltje van Thalia heerschte, scheen influenceerend te werken.

Belangstelling! Ook van de zijde van het H.B., belichaamd in den Ondervoorzitter en den Algem. Secr., die zich de moeite van een reis naar de landen beneden den Moerdijk hadden getroost, en die, naar wij hopen, aan de „Bewindhebbers" in Den Haag een gunstigen indruk kunnen vertolken van hun verblijf in Bergen.

Dat hun aanwezigheid op hoogen prijs werd gesteld, behoeft hier wel niet gezegd.

Het gevarieerd „programma" van een oprichtingsavond liep vlot onder den hamer van den Voorzitter — zelfs de droogste gedeelten, als de behandeling van het huishoudelijk reglement, misten niet hun note gaie; de verkiezing van het Bestuur ondervond al evenmin moeilijkheden, dank zij de bereidwilligheid van de voorloopige gezagdragers en der acclamatie van de Vergadering, die „voor dit maal" maar liever geen geheime stemming wilde — de heer Blom werd voorzitter, en ik geloof, dat wij de vereeniging en de afdeeling mogen gelukwenschen met deze keuze.

De hoofdschotel van den avond vormde wel de vertooning van een serie mooie lichtbeelden, die de gedachten terugvoerden naar het land „van lief en tranen” in vroeger jaren — Atjeh — naar een snel voortschrijdend gewest uit deze dagen. Een korte toelichting van den Voorzitter maakte van een en ander een smakelijk gerecht. Een hartelijk applaus dankte voor deze gezellige causerie.

Maar de verrassing steeg ten top, toen op het feestelijk bestanddeel nog een „lichamelijke gedoening” volgde.

Ook een der dames — een „kookster” — droeg het hare bij tot het welslagen van dezen avond. Een geweldige hoeveelheid onvolprezen nassigoreng dampte de zaal binnen. En al zag men hier en daar enkenen van angstvalligheid voor het „rooie goedje”, het goede voorbeeld van de liefhebbers deed al spoedig den schroom verdwijnen en besliste over het lot van de heerlijke spijze.

Zelfs trachtten velen den juisten klemtoon te leggen en een goede Hollandsche „g” in den juisten toon te gieten.

Alle teekenen van warme belangstelling bestaan, worden van waardeering weerklonken van de zijde van de H.B.-leden, kwamen uit den kring van belangstellenden — 't Sal waerachtig wel gaen!

Een nieuwe loot aan den grooten boom!

Moge hij bloeien tot heil van groot Nederland en mogen alle leden en belangstellenden beseffen, dat hun stem in den familiekring en overal elders waar die kan worden verstaan en begrepen moet weerklinken om den bloei te bevorderen.

Het bestuur rekent daarop en...... vertrouwt daarop!

Wij gaan vol moed in zee met even over de veertig leden.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Op de leeszaal is steeds aanwezig het laatst verschenen nummer van M.U.L.O., Orgaan v. d. Ver. v. Leerkrachten bij de Mulo-afd. der Algem. Midd. School in N.-Indië.

NEDERLANDSCHE JAARBEURS.

Na gehouden enquete onder de deelnemers aan de Voorjaarsbeurs heeft de Raad van Beheer der Nederlandsche Jaarbeurs besloten de Voorjaarsbeurs 1930 te houden van 11 t. m. 20 Maart.

Van de Redactie.

RADIOTELEFOONDIENST NED.—INDIË.

Opening nieuwe spreekcellen.

De Persdienst van het Staatsbedrijf der P. T. en T. brengt het volgende onder uwe aandacht:

Met ingang van 7 October a.s. wordt de gelegenheid tot het voeren van een radiotelefoongesprek met Ned.-Indië uitgebreid. Nieuwe spreekcellen worden dan in gebruik genomen te Leeuwarden, Maastricht, 's-Hertogenbosch en Middelburg. In totaal nemen thans 14 spreekcellen aan dit verkeer deel.

Wijziging diensturen.

Met ingang van 7 October a.s. wordt tot nader bericht de spreektijd in het radiotelefoonverkeer met Indië vastgesteld als volgt: op Maandagen en Dinsdagen van 13—16.30 uur en op de overige werkdagen van 11—14.30 uur (Amsterdamsche tijd).

Van het Informatie-Bureau.

MINISTERIE VAN KOLONIEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname en Curaçao.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot aanmelding.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 1 hoofdonderwijzer.

Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao: 4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Bij de Landsdrukkerij te Weltevreden kan worden benoemd een onder-directeur ad *f* 600.— 's maands, met verhoogingen. Aanmelding vóór 10 October e.k. bij ongezegeld schrijven bij het Commissariaat v. Ind. Zaken bovengenoemd (te adresseeren afdeeling B, Eerste bureau Min. v. Koloniën).

Zie de Ned. Staatscourant van 23 September 1929, No. 185.

Ten behoeve v. d. Burgerl. Veeartsenijkundigen Dienst in Ned.-Indië kan een veearts worden uitgezonden.

Minimum bezoldiging *f* 400, maximum *f* 1100 's maands.

Sollicitaties op ongezegeld papier vóór 15 October e.k. aan afdeeling B, Eerste Bureau, Minist. v. Koloniën.

(Zie voorts de Staatsct. van 26 Sept. '29, No. 188).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

L. Buikhuisen, Onderwijzer O.L.O., Binnen Walevest 33, Dordrecht.
C. L. Huyser, Opziener (machinesteller) bij het Marine-etablissement te Soerabaja, van Brueghelstraat 147, 's-Gravenhage.
H. C. J. Turkenburg, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O., Vierkant 226, Lisse.
G. J. Oortwijn, F 159, post Pekelderweg, Stadskanaal.
R. Hoogeveen, Zijlweg 23, Haarlem.
beiden onderwijzer bij het O.E.L.O.
Ds. J. Hofker, Predikant bij de Prot. Gemeente in N.-I., Denekamp.
A. L. Feberwee, Stoombootweg 183c, Landsmeer;
J. Gils, K. 15, Beilen;
G. Vosslamber, Deliplein 41a, Groningen;
J. E. C. Ballieux, Scharnerweg 113, Maastricht;
J. C. van Hoeve, Alexanderkade 10, Amsterdam (C.);
J. Wijna, Kleine Noord 6r, Hoorn;
allen onderwijzer bij het O.L.O.
H. C. Sieben, Tijd. ambt. t. b. (opz. 1e kl.) dienst Mijnbouw, Wilhelminastraat 7, Lutterade (L.).
A. C. Mom, idem als voren, Rennemichstraat 32, Heerlerheide (L.).
J. A. Vooren, Groene Hilledijk 188*b*, Rotterdam;
I. J. de Bert, Weststraat 284, Aardenburg;
J. Dorst, Strijen;
allen onderwijzer bij het O.E.L.O.
W. J. Mulder, Onderwijzer O.L.O., Dalweg 14, Baarn.
J. M. C. Witvliet, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Reinier Vinkeleskade 10, Amsterdam (Z.).
E. H. C. Mengerink, Onderwijzer O.E.L.O., Tuinstraat C 250, Hulzen (N.-H.).
J. H. Gravestein, Gouv.-arts (psychiater) b. d. D. V. G., Brederodeweg B 17, Santpoort.
J. Vooijs, Onderwijzer M.U.L.O., Rijnsburgerweg 28, Rijnsburg.
C. P. Borst, Onderwijzer M.U.L.O., Rapenburg 48, Leiden.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. A. L. Leijder, hfd. telef. ambt. P.T.T., Lubeckstraat 76, 's-Gravenhage.
A. J. N. Breton van Groll, Opz. 1e kl. bij de W. en 's Lands B. O. W., Laan van N. O. Indië 14, 's-Gravenhage.
Mej. E. G. Veer, Onderw. 3e kl. O.W.L.O., Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
A. A. Kraeff, Praktijk-ingenieur bij het Laboratorium der B. O. W., v. d. Helstlaan 27, Bilthoven.
H. P. Schran, Mijnbouwk. hoofdopz. Mijnbouw, Wasserstrasse 93, Bochüm-Altenbochum.
C. A. N. Boers, wnd. Secr. van het Gouv. Soerakarta, Huize Stadsdennen te Harderwijk.
Ir. P. J. L. van Wiechen, Hoofdingenieur der B.O.W., Statenlaan 100, 's-Gravenhage.
C. Th. Mündler, Controleur voor de belastingen, Hotel „Pomona”, 's-Gravenhage.
F. Bond, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Hendrik Zwaardecroonstraat 16, 's-Gravenhage.
H. A. van Beek, Architect b.d. W. en 's Lands B.O.W., Obrechtstraat 463, 's-Gravenhage.
H. J. Verplak, Pol.opz. Alg. Politie, Lange Nieuwstraat 33, Nijmegen.
Th. Pelsmaecker, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Columbusstraat 104, 's-Gravenhage.
Ir. J. A. Portengen, Leeraar bij de Kon. Emmaschool te Soerabaja, 2e Sweelinckstraat 92, Den Haag.
W. de Vries, Onderw. 1e kl. O.W.L.O., Landzichtlaan 4, Heemstede.
J. A. Betke, Ambt. 4e kl. I. U. A., Beeklaan 407, 's-Gravenhage.
P. J. Hooijdonk, 1e Comm. S.S. en Tr., Voltastraat 58, 's-Gravenhage.
Mr. I. C. de Regt, wd. Auditeur-Militair in de 2e Mil. afd. op Java, p.a. Amsterd. Bank, Leiden.
W. J. Priester, Comm.-red. Alg. Kantoord. B.B., Goudenregenstraat 29, Den Haag.
Tj. Boonstra, Politie-opziener b. d. Alg. Politie, p.a. S. Boonstra, Hommerts bij Sneek (Fr.).
J. Th. van Aalst, Hoofdopzichter b. d. S.S. en Tr., Theresiastraat 72, 's-Gravenhage.
A. P. J. van Rooy, Onderwijzer bij het O.W.L.O., p.a. A. van Rooy, geb. Nabbe, St. Michielsgestel.
A. H. Neijs, Resident van Bondowoso, p.a. Pension National, Gr. Hertoginnelaan 250, 's-Gravenhage.
V. E. B. Porrmann, Werktuigk. electr. hoofdopz. dienst Mijnbouw, Bingen a/Rhein, Hotel Distel.

L. J. Macawanang, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc., Beukstraat 153, 's-Gravenhage.
O. O. Kuhuwael, Commies voor de Belastingen, Vaartstraat 68-II, Amsterdam.
H. Bijkerk, Onderwijzer 3e kl. b.h. O.E.L.O., Mariëndaalstraat 4, Utrecht.
A. F. Lens, Commies 1e kl. In- en Uitvoerr. en Acc., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
O. Lammers van Toorenburg, Alg. Ontvanger der 4e kl., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
A. Seesink Clee, Opzichter 1e kl. der Genie, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
N. Kuijten, Opzichter 1e kl. b.d. S.S. en Tr., Nigtevechtschestraat 7, 's-Gravenhage.
J. P. Frings, Monteur b.d. Luchtvaartafdeeling, Altenburgerstr. 3, Keulen.
W. S. van Manen, Dir. Officier van Gezondheid 1e kl., Sweelinckplein 30, 's-Gravenhage.
G. A. Mergart, Commies b. d. Alg. kantoordienst v.h. B.B., Celebesstraat 98 (I), Amsterdam.
Mr. R. van Alphen de Veer, Subst.-Off. van Justitie bij den Raad van Justitie te Medan, van Zaeckstraat 12, 's-Gravenhage.
H. Hahmann, Gedipl. Gezaghebber b.h. B.B., Bongardstraat 6, Dusseldorf.
Ph. F. L. Sigar, Referendaris 1e kl. ter Secretarie v.d. Provincie West-Java, Titiaanstraat 48boven, Amsterdam.

MET PENSIOEN:

J. W. Tissot van Patot, Inspr. afd. hfd. Scheepv., Baronielaan 330, Breda.
B. Loggies, Opz. Mar. Etabl., Acaciastraat 77, Den Haag.
W. C. Veer, Contr. 1e kl. P.T.T., Copernicuslaan 175, Den Haag.
P. E. Saueressige, Onderluitenant der Infanterie, Anth. Heinsiusstraat 69, 's-Gravenhage.
I. P. L. Bouwman, Kolonel der Militaire Administratie, Fr. Maelsonstraat 35, 's-Gravenhage.
M. W. J. J. van Peer, Majoor der Infanterie, Marnixstraat 390(I), Amsterdam.
K. H. Jonkers, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Valkenburgerlaan 13, Heemstede.
G. J. du Marchie Sarvaas, Resident ter besch. dir. v. B.B., Nassaustraat 26, Utrecht.
P. J. J. Hamilton, Tijd. wd. hoofdcontr. b. d. P.T.T.-dienst, Ubbergsche Veldweg 23, Nijmegen.

Mutatiestaat van 25 Sept. tot 2 October.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
W. M. van Sandick, Groningen, Heereweg 67. *f* 5....	Eigen aanmelding.
Mr. F. Filet, Rechterlijk Ambtenaar m.v., Den Haag, Laan van Meerdervoort 335. *f* 5....................	Administrateur „Oost en West".
Ir. M. P. L. G. Hansen, Scheveningen, Badhuisw. 106. *f* 5.	} Eigen aanmelding.
Ir. K. M. A. Enthoven, Hilversum, Ministerpark 17. *f* 5.	}
Ch. O. J. Brauer, Dordrecht, Taankade 16 rood. *f* 5....	}
Mevr. M. Bär von Hemmersweil-Koopman, Den Haag, van Loostraat 73. *f* 5	Mevr. C. M. H. Kroese-Nahuijs te Den Haag.
Mevr. Gr. Tiemstra, Nijmegen, Javastraat 35. *f* 5......	Mevr. Horsting-Neyts te Nijmegen.
Mej. A. C. der Kinderen, Leerares M.O., Bergen-op-Zoom, Pension van Dort, Kerkstraat 12. *f* 5.	} Afdeelingsbestuur van Bergen-op-Zoom.
Mevr. A. Geill-Tissot van Patot, Bergen-op-Zoom, Arn. Asselbergsstraat 5. *f* 5.	}
G. L. M. H. Higly, Majoor der Artillerie, Bergen-op-Zoom, Wouwschestraat 27. *f* 5.	}
J. G. Lutz, Luit.-Kol. Inf., Garnizoens-Comdt., Bergen-op-Zoom, N. Z. Zoom. *f* 5.	}
Ir. A. J. L. Juten, s-Ir., Leeraar M. O., Bergen-op-Zoom, Noordsingel 1. *f* 5.	}
F. J. M. Mulders, Bedrijfsleider fa. Rogier, Bergen-op-Zoom, Bredaschestraat 12. *f* 5.	}
E. J. H. Keuss, Arts, Bergen-op-Zoom, Kerkstr. 18. *f* 5.	}
J. C. Becht, Boekhouder Gem. Bedrijven, Bergen-op-Zoom, Kloosterstraat 15. *f* 5.	}
H. A. Haitink, Mil. Paardenarts, 1ste klasse, Bergen-op-Zoom, Arn. Asselbergsstraat 31. *f* 5.	}
J. O. van de Graaff, p.a. s.f. „Dinojo", Modjokerto. *f* 6.	Eigen aanmelding.

Nieuwe Begunstigers

Kantoor Van Aalderen, Postbus 10, Batavia........... Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

W. F. Burlage Sr., Den Haag, Ieplaan 40 (overleden).
A. Tetenburg, Oud-Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, Houtrustweg 62 (overleden).
M. H. E. Sachse, Schout-bij-Nacht tit. b.d., Den Haag, Galileïstraat 21.
A. M. Smit, Arnhem, Bakkerstraat 53.

Adresveranderingen

A. F. H. P. van Asperen, O.-I. Ambtenaar m.v., van: Den Haag, Laan van Poot 161, naar: Amsterdam (C.), Marnixstraat 398. *f* 5.
Mr. W. Boekhoudt, Raadsheer in het Gerechtshof, Amsterdam, van: Banstraat 55b, naar: J. J. Viottastraat 13boven.
J. van Hasselt, Oud-Kapitein N.-I. L., Amsterdam, van: Vondelstraat 180, naar: Weesperzijde 27.
H. L. Lempke, Amsterdam, van: Zeilstraat 25, naar: Saxen Weimarlaan 56.
W. H. M. O. Haccon, van: Haarlem, Tetterodestraat 4, naar: Epe (Gld.), Vlijtweg 375.
K. H. Jonkers, Gep. Onderwijzer 1ste klasse, van: Kediri, naar: Heemstede, Valkenburglaan 13. *f* 5.
W. de Vries, Onderwijzer 1ste klasse, van: Semarang, naar: Heemstede, Landzichtlaan 4. *f* 5.
Prof. T. J. Bezemer, Wageningen, van: Rijksstraatw. 31, naar: Lawicksche-Allée 17.
W. A. Stoltz, Arnhem, van: Jac. Cremerstraat 130, naar: Zijpendaalscheweg 11.
P. Hoedemaker, Oud-Vertegenwoordiger Borsumij, van: Den Haag, Stadhouderslaan 72, naar: van der Molenallée 32, Park Doorweerth, Postkantoor: Heveadorp, *f* 5. (Afd. Arnhem).
Mevrouw H. C. Onnes—Leopold, van: Nijmegen, Javastraat 47, naar: Velp (Gld.), Overbeeklaan 4. *f* 5. (Afd. Arnhem).
J. C. Veenemans, Controleur P.T.T., van: Cheribon, naar: Winterswijk, Walien F. 14.
A. van Son, Gep. 2de Luit.-tit. N.-I. L., van: Overloon, naar: Nijmegen, van Peltlaan 239. *f* 5.
G. J. Somer, Oud-Hoofdambtenaar Posterijen, van: Nijmegen, Bergen Dalscheweg 348, naar: Voorburg, Loolaan 120. *f* 5.
Dr. R. Broersma, Oud-Leeraar K. W. III S., Den Haag, van: Anth. Heinsiusstraat 18, naar: Laan v. Poot 230.
H. P. Coors, Resident m.v., Den Haag, van: Weede van Dijkveldstraat 37, naar: Laan van Meerdervoort 787.
A. van der Kolff, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Den Haag, van: Boetzelaerlaan 212, naar: Scheveningen, Helmstraat 20.
A. Vrolijk, Afdeeeelingshoofd P.T.T. in N.-I., Den Haag, van: Frankenslag 313, naar: Van Aerssenstraat 25.
H. Ph. Wirth, Officier van Gezondheid N.-I. L., Den Haag, van: Sweelinckplein 53, naar: Thomsonlaan 48.
A. N. A. van Amson, Landmeter W.-I., van Den Haag, Anth. Duyckstraat 42, naar: Paramaribo, Gonggrijpstraat 14. *f* 5.
W. Huson, Controleur 1ste kl. B.B., van: Voorburg, Oostenburgerdwarsstraat 27, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
J. W. L. Dietz, Geneesheer, Den Haag, van: Javastraat 144, naar: Smidswater 18.
P. J. J. Michielsen, O.-I. Hoofdambtenaar m. v., Den Haag, van: Weede van Dijkveldstraat 37, naar: van Hoornbeekstraat 72.
Mr. A. Neijzell de Wilde, Oud-Voorzitter Volksraad, Den Haag, van: Boomkruiperlaan 7, naar: Frankenslag 313.
Mejuffrouw A. Oosting, Den Haag, van: Javastraat 69, naar: Nassau Zuilensteijnstraat 1a.
H. B. Townsend, Oud-Kapietin N.-I. L., Den Haag, van: Regentesselaan 50, naar: Groot Hertoginnelaan 171.
H. C. Nauta, Oud Generaal-Majoor Mil. Gen. Dienst, van: Letchword near London, naar: Den Haag, Groenhovenstraat 1. *f* 5.
J. A. H. S. Hanozet Gordon, Oud Ass.-Resident, van: Den Haag, Nassau Zuilensteijnstraat 13, naar: Bruxelles, Poste restante.
J. Thierry Kempf, Paris 8e, van: 6, Rue Pierre Haret, naar: 76 Boulevard Haussmann.
D. J. Hoogkamer, Controleur B.B., van: Tarakan, naar: Bandjermasing.
C. G. E. de Jong, Ass.-Resident, van: Ngazdjoek, naar: Djombang

NUMMER 41 DONDERDAG 10 OCTOBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar.
(Art. 2 H. R.)

Het Volkscredietwezen in Nederlandsch-Indië,

door

E. SCHMÜLLING.

Om zulk een welvaartsinzinking te keeren kan veel gedaan worden door het volkscredietwezen . . .; . . . een credietnood der inlandsche bevolking is niet aanwezig. Blz. 256 en 258.

In Augustus 1929 is hierover een boek verschenen, waardoor de schrijver Dr. J. C. W. Cramer voorzien heeft in eene groote leemte. Van jaar tot jaar heeft deze taak der Indische Regeering en tak der Indische Overheidsbemoeienis al grootere beteekenis gekregen en tot het belangstellend gadeslaan en het volgen van zijne groei en uitkomsten en vooral van zijne uit- en inwerking op de inheemsche maatschappij, voor verreweg het meerendeel te verstaan als de indonesische, in steeds ruimeren kring, men kan wel zeggen, gedwongen. Nu heeft het wel niet ontbroken aan publicaties daarover, maar deze waren steeds òf van de fragmentairen òf van kritiek-uitsprekenden aard, daarbij te veel verstrooid, vooral in tijdschriften en verslagen; van deze laatste is verreweg het voornaamste en meest instructieve het officieele „Verslag van het Volkscredietwezen", dat in September hier te lande aankomende, over het verslagjaar deugdelijke rekenschap en veel omvattenden uitleg geeft. Maar, gelijk wel vanzelf spreekt, vooronderstelt de raadpleging van zulk een verslag, evenals die van het maandelijks verschijnende „Blaadje van het Volkscredietwezen" te veel kennis en vertrouwdheid terzake, dan dat ze door een niet of weinig daarmede bekende met vrucht zouden kunnen worden doorgelezen.

Veel beter zou daaraan te gemoet kunnen komen het boekje van wijlen den Adviseur van het Volkscredietwezen Besseling, „het Ned.-Ind. Volkscredietwezen"; evenwel is dit werkje met zijne 68 bl. te beknopt en vooral is het verouderd, doordien het in 1919 is verschenen. [1])

Het onderwerpelijke boek van 268 bl. daarentegen kan wel eene rijke bron van kennis heeten en als *hèt* hulpmiddel bij uitnemendheid dienen, en niet alleen voor de min of meer niet-wetenden of onkundigen inzake het Volkscredietwezen, maar zeer zeker ook voor menig met deze materie uit verschillendsoortige praktische aanraking of bemoeienis door studie daarvan, functioneele werkzaamheid daarin, bekenden en er belang in stellenden persoon. Hoe grooter hun aantal, des te beter. Al dezen heeft schrijver grootelijks verplicht en zij zullen, meen ik, het met mij eens zijn, dat hij een voortreffelijk werk heeft gedaan door zijne, in dit boek samengevatten vlijt en doorwrochte studie.

Daar de plaatsruimte te beperkt is, moge ik in alle beknoptheid volstaan met eenige „grepen" uit dit onderwerp, al of niet in verband met het boek. In de leerrijke inleiding van 16 bl. wordt o.a. de weinig vroolijke mededeeling gedaan, juister: herhaald, dat van 62⅓ % der plattelandsbevolking van Java en Madoera elk gezin van ± 4 personen slechts over een jaarlijksch inkomen beschikt van f 100—f 150, terwijl de schrijver, en geheel terecht, meent te mogen verwachten, dat „een aanmerkelijke verbetering in dien toestand eerlang niet zal intreden, daar voortdurend de bevolkingsaanwas de bestaansmiddelen omlaag drukt"; „belangrijke nieuwe ontginningen in de uitgestrektheid vanh et grondbezit weinig verandering brengen." Hij geeft de gemiddelde minimale uitgestrektheid per hoofd der bevolking voor 1924 aan met 0,127 B sawah en 0,164 B drogen grond (een eenigszins complexief begrip), achtereenvolgens in 10 en 24 productiviteitsklassen; ook worden die cijfers voor 1913 opgegeven, maar dit acht ik te klakkeloos te zijn geschied, daar men met de in dat jaar bestaande kennis van deze zaken niet in staat kon zijn, om dergelijke gegevens met toereikende betrouwbaarheid te berekenen. Men ziet dus hieruit duidelijk, hoe klein de levensspeelruimte, hoe schamel het levensbestaan der overgroote massa is; en heel veel verblijdender, n.l. als getuigenis van grootere economische kracht, wordt de zaak niet, als er nog 22⅔ % het tot een jaarlijksch inkomen van f 250—f 500 brengen, omdat dit voor 20 % ± f 300 bedraagt. —

§ 5 heeft den titel: „de inheemsche maatschappij kan het credietvraagstuk niet zelf oplossen." Immers bleek de inleg der spaargelden door de inlandsche bevolking van geheel Ned.-Indië ruim 10⅓ mill. g., maar er stond op eind van 1926 uit bij de volkscredietinstellingen: ± 54, gouvernementspandhuizen: ± 49, d.i. bij elkaar meer dan 100 mill. g.; dus ongeveer het tienvoud der spaargelden. Waar komen dan de ontbrekende leengelden, buiten die door de pandhuizen, dus uit de openbare middelen versterkte, vandaan? Die komen in hoofdzaak vooral van Europeesche spaarders, van inlandsche gemeentecredietinstellingen en uit desafondsen; deze twee laatste geldsbedragen komen weliswaar uit de inlandsche maatschappij voort, maar zijn geen *vrijwillige besparingen.* Volgens het Verslag van het Volkscredietwezen over '28, dat door Cramer niet kan zijn, terwijl zelfs dat over '27 niet meer is geraadpleegd, was het totaal uitstaande op eind van '28 reeds tot meer dan 66 m. g. toegenomen. —

Gewezen zij op de *dorprijstkredietinstellingen* onder den naam van *desaloemboengs* meer algemeen en sinds meer dan eene kwarteeuw bekend. Ondanks hun sterken en gestadigen achteruitgang in aantal, n.l. van 12424 in 1913 tot minder dan 6000 in 1928, is de werking dezer instellingen, beoordeeld naar hun totaal zuiver vermogen in pikols padi en van dat in geld en schuren, allessins bevredigend te noemen; bij elkaar is dit, het Pikol tegen f 3.50 berekend, op eind '29 16.4 m. g. De achteruitgang in aantal is voor een aanmerkelijk deel ook toe te schrijven aan het sinds 1913 zoo sterk verminderde aantal desa's; dit gevolgenrijke evolutieve feit heeft, men kan wel zeggen die loemboengs ook bij duizendtallen overbodig gemaakt, doordien ze vereenigd

[1]) Het is door steller dezes in een necrologie op den schrijver in het Koloniaal Weekbl. van 1920 behandeld.

KUNST en ONTSPANNING

BRIEVEN en stukken, de afdeeling Advertenties betreffende, uitsluitend te adresseeren Administratie Koloniaal Weekblad, Nobelstraat 20, Den Haag. Dus NIET enkel Drukkerij Ten Hagen.

werden van 2, ja zelfs van 3 tot één. Het aantal der geholpen loemboengleeners ging van ruim 1½ op het eind van '15 tot bijna 1,1 millioen op dat van '28 terug. Opmerkelijk lijkt mij toe, dat men thans reeds van zekere differentiatie, zekere verdeeling van arbeid kan spreken, doordien, dus in regionalen zin, aanwijsbaar worden residenties (wier aantal na de reorganisatie zonder de Vorstenlanden 40 bedraagt) waar in het geheel geene bestaan, zooals Kedoe, Malang, Oost- en West-Madoera; voorts zulke, die men als vrijwel loemboengloos, n.l. Buitenzorg, Soerabaja, Pasoeroean, loemboengarm n.l. Wonosobo, Bodjonegoro, Probolinggo en loemboengrijk, n.l. Tegal, Noord-Banjoemas, Madioen kan beschouwen. Het padicredietwezen schijnt zich dus, als het ware, te zullen localiseeren en, zooal, zeer langzaam uit de volkseconomie heen te zullen gaan, d.w.z. als credietbedrijfsvorm te zullen wijken voor een andere: n.l. voor die van credietverleening in geld. Een belangwekkend tijdsverschijnsel, een duidelijk symptoom van den overgang der producten- of naturale naar de geldhuishouding. —

Dit blijkt nog duidelijker en treffend uit de snelle ontwikkeling van het geldkredietwezen in het tweetal vormen van de desabanken, de volksbanken en de vroegere afdeelingsbanken. Wat nu de eerstbedoelde betreft, hun aantal blijkt van 2107 in '17 te zijn gestegen tot 5317 in '28. Hun geheele aantal leeners heeft in '28 voor het eerst het millioen overschreden. Zooals men ziet, maakt het geldcredietwezen gestadige, en zoo groote vorderingen, dat het tijdstip niet meer veraf zal zijn, dat het aantal èn der banken èn dat hunner leeners beiden, dat der loemboengs zullen overtreffen deze verwachting zal weinig veranderen, als voor de Vorstenlanden bijna 600 banken met 85.000 leeners in aftrek gebracht moeten worden. Als gunstig en verblijdend feit verdient te worden vermeld, dat men bij deze banken met zeker — echter op eene andere plaats te maken en nader aan te toonen — voorbehoud, niet te maken heeft met eene te kunstmatige, dus veel te veel van-bovenafsch-autoritatieve organisatie, op gevaar of van eene zoog. „gedwongen fraaiigheid" te zijn, maar, dat men er door integendeel in eene volksbehoefte heeft voorzien, daaraan op redelijk-deugdelijke wijze blijkt te hebben voldaan; daarheen wijst ook wel de passende populariteit der dorpsbankjes, oprichting daarvan wordt door de bevolking van sommige desa's reeds spontaan gevraagd (blz. 256). Dit blijkt ook nog wel daaruit, dat deze beweging niet alleen in de breedte, maar ook in de diepte, dus in intensiteit steeds is toegenomen. Het zuiver vermogen, alsook het gemiddeld uitstaande en uitgeleende bedrag is gestegen, terwijl in 1928 de achterstand is gedaald tot de zeer bevredigende recordlaagte van 0.4 %, wat voor de toekomst zeer bemoedigend moet heeten. Dat had men in 1917 niet gedroomd: toen was die 5 %, in '19 was hij 2.8 %. Daarbij komt, dat de samenwerking met de ambtenaren van Binnenlandsch Bestuur en met die van den Landbouwvoorlichtingsdienst en last not last met de Volksbanken niets te wenschen overliet. Er is in '28 in het geheel door deze banken uitgeleend ruim 41½, op eind '28 stond er uit bijna 7½ millioen g. Bij voortgaande ontwikkeling in gelijk tempo zal een derde van het geheele aantal desa's reeds in 1932 zulk een bankinstelling bezitten, voor 1926 was het 24 % (bl. 251). Als teeken des tijds kan het feit gelden, dat er voor de administratie proeven met cash-registers zijn genomen, zij het ook nog niet met volledig succes. —

Wat de Volksbanken betreft, welker aantal vrijwel gelijk is aan dat der Regentschappen, plus de twee voor elke der Vorstenlanden, zij vormen in zekeren zin, n.l. voor elk Regentschap, een bovenbouw (in een anderen zoude men ook wel van „middenbouw" kunnen spreken). De door deze gegeven wel de hoogste door de desabanken verleende; daarlangs loopt ongeveer de grens van beider arbeidsvelden; bovendien zijn ze de beheerders van de overtollige, n.l. niet voor het bedrijf benoodigde gelden der loembangs- en desabanken binnen hun gebied. Ook deze vertoonen vooruitgang in breedte en diepte; in 1928 hebben ze in het geheel 53.4 m. g. uitgeleend, zie ook blz. 60—64; de achterstand heeft, in gestadige daling in '28, de verblijdende recordlaagte van 3.04 % bereikt. Er werden ruim 826 duizend leeners in '28 geholpen. Zoowel dit, als het aantal leeners bij de desabanken neemt sneller toe, dan het volkstal; dat is voor een deel het gevolg van de gestadige verlaging der bankrente, welke op hare beurt vooral resulteert uit hun geleidelijk aangroeiende eigene vermogen, thans reds bij de Volksbanken bijna 26 % bedragende van het totaal opgenomen geld. Bij de beoordeeling van het aantal van 71 banken voormeld, zou men allicht meenen, dat alle kliënten zich tot die bank zelve wenden, dus zich naar de plaatsen, waar ze gevestigd zijn, moeten begeven. Ware dit zoo, dan zouden ze, eenvoudig door onbereikbaarheid, bij lange na niet de ontwikkeling genomen hebben, die ze daadwerkelijk gehad, maar deze zouder er dan ongeveer slechts een kwart van bereikt hebben. Die ontwikkeling is niet het minst te danken aan het stelsel van filialen en agenten, die wel op gemiddeld 5 per

Volksbank aangenomen kan worden. Over dit onderdeel zwijgt èn Cramer èn het verslag van het Volkscredietwezen; moge het komende daaromtrent ook inlichten, het kan met geringe moeite gebeuren.

Bij de woekeraars, van welken landaard ook, zal het huidige Volkscredietwezen niet in een goed blaadje staan, want ik zeg het Cramer van bl. 256 gaarne na: „...een credietnood der inlandsche bevolking is niet meer aanwezig. Het is niet langer noodig in de eerste plaats hulp te bieden door het scheppen van meer, maar de nadruk moet gaan vallen op het scheppen van *goede, opvoedende* credietmogelijkheid" en met de toevoeging mijnerzijds, dat men thans richting-, weg- en doelbewust met succes voortschrijdt; ook hier geldt het „succes succeeds".

Ten slotte zij op den centralen boven- of juister wel torenbouw gewezen, n.l. de Centrale Kas te Batavia en op het, zij het ook nog minder beteekenende Volkscredietwezen in de Buitengewesten, maar daarop kan hier niet nader worden ingegaan.

En wat het bovenvermelde voorbehoud betreft, dit meende ik te moeten maken, omdat er sinds langen tijd door ernstige en welmeenende personen, zoowel blanke als bruine, uitgezien is naar, ongeduldgi gewacht wordt op de totstandkoming van een met min of meer krachtig leven vervulde, van onder opebouwde, door de belanghebbende geschapen, verzorgd en gedragen volkscredietwezen, n.l. als credietcoöperatie; hoe autonomer hoe liever. Daarvoor lijkt de tijd thans gekomen; de teekens staan gunstig en om meer dan één reden kan men zeggen, dat de door Prof. Boeke in 1922 geformuleerde, zij het eenigszins in zooverre gesluierde en schemerachtige term „auto-activiteit", omdat hij er met voordacht niet precies van heeft willen zeggen, wat hij er mede bedoelde en hoe hij zich hare verwezenlijking dacht, spoedig in veelbelovende beginstappen naar verwezenlijking zal worden omgezet. In het Verslag van het Volkscredietwezen over '28 leest men op het eind van bl. 18:

„Het is duidelijk, dat de Inlandsche beweging, die zich tot voor kort hoofdzakelijk op politiek terrein bewoog, de noodzakelijkheid is gaan beseffen, „om aandacht en zorg aan de economische ontwikkeling te geven en om die ontwikkeling *door eigen* „*kracht* (cursiveering van mij) te bevorderen."

Men ziet in, dat Coöperatie daartoe een belangrijk middel kan zijn. Precies zoo denkt er ook Cramer over. Daarover een volgenden keer meer.

Van Week tot Week.

Dinsdag 1 tot Maandag 7 October.

Vuurwerk en ontplofbare stoffen. Buitenzorg. Er zijn eenige commissies ingesteld tot onderzoek naar de wenschelijkheid en mogelijkheid van monopoliseering van de vuurwerkfabricage en tot onderzoek van de wenschelijkheid van een herziening van het reglement op den invoer en het bezit alsmede den aanmaak, het vervoer en gebruik van ontplofbare stoffen.

De Christelijk-Staatkundige Partij. Bandoeng. De partijdag der Christelijk-Staatkundige Partij verklaarde, zonder daarom volkomen instemming te betuigen met alle handelingen harer vertegenwoordigers, hun arbeid zeer te waardeeren en hun daarvoor hartelijk dank te betuigen. De motie-Medan tegen het beleid van den voorzitter werd verworpen.

Onderstand van weduwen van Inlandsche ambtenaren. Bandoeng. Het A.I.D. meldt, dat de regeering heeft besloten, dat voortaan ook onderstand kan worden toegekend aan weduwen van inlandsche ambtenaren, wier echtgenooten 25 jaren den lande hebben gediend. Deze termijn was tot nu toe 30 jaren.

Pers- en spreekdelict. Bandoeng. Het A.I.D. verneemt uit Garoet, dat de leider der Partij Nasional Indonesia Aroedji in preventieve hechtenis is gesteld naar aanleiding van een artikel in de Banten Grajat en een redevoering gehouden in de vergadering der P.N.I. te Garoet.

De zoutwinning. Bandoeng. Het A.I.D. meldt, dat de abnormale langdurige droogte op Madoera een grooten zoutoogst ten gevolge heeft. De zoutwinning is dit jaar een paar maanden eerder ingezet dan gewoonlijk. Aan het eind van Augustus j.l. was de productie reeds 40 pCt. hooger dan die van het recordjaar 1925. Om te voorkomen, dat de aanmaak op de bevolkingslanden dientengevolge moet worden stopgezet, wordt getracht, in het buitenland een afzetgebied te vinden. Om dit mogelijk te maken is besloten, den aankoopsprijs per kajang van ƒ 15 op ƒ 10 te brengen, wat nog een behoorlijke winstmarge laat.

Toenemend aantal pestgevallen. Buitenzorg. Tusschen 13 Juli en 10 Augustus van dit jaar zijn in Ned.-Indië 322 personen aan pest overleden. In de daaraan voorafgaande periode van vier weken 178 personen. Tusschen 13 Juli en 10 Augustus van het vorige jaar stierven 249 personen aan pest.

Een Chr. Radiovereeniging opgericht. Bandoeng. Opgericht is de Ned.-Indische Christelijke Radiovereeniging, op initiatief en in samenwerking met de Nederlandsche.

Het luchtverkeer ter Oostkust. Medan. Besloten is tot het aanleggen van een tusschenlandingsterrein te Pakan Baroe en van noodlandingsterreinen te Kisaran, Rantauprapat en Kota Pinang. Plannen bestaan, om een loods voor één toestel te bouwen en de toegangswegen naar het vliegveld te verbeteren.

Auto-ongeluk. Padang. De mijnopzichter bij de Tambang-Sawah-mijn in Benkoelen, de Engelschman Bryce, is bij een auto-ongeluk omgekomen, toen hij zijn hoofd uit den wagen stak, juist toen deze vlak langs een telefoonpaal reed. De chauffeur van de auto, ook een Engelschman, werd ontslagen wegens dronkenschap.

De bestuurshervorming op Java. Batavia. Het kantoor voor de bestuurshervorming werkt thans voorstellen uit omtrent de inwendige organisatie van het Eur. B.B.-corps op Java; omtrent de inkrimping van het aantal residenties; omtrent de medewerking van de Eur. ambtenaren van B.B. aan de regentschapsraden en omtrent de bemoeienis van de oudere assistent-residenten met de veldpolitie, zonder de positie van den regent op politioneel gebied te schaden. Aneta verneemt, dat van een herstel van de vroegere hiërarchische ondergeschiktheid van den regent aan den assistent-resident geen sprake is, doch evenzeer is uitgesloten, dat de jongere assisten-residenten ondergeschikt worden aan de regenten. De bedoeling is, de voorstellen en bloc aan den Volksraad voor te leggen.

De Vaderlandsche Club. Soerabaja. Verschenen is het eerste nummer van het maandblad Nederlandsch-Indië, het orgaan van de Vaderlandsche Club, onder redactie van het hoofdbestuur. Blijkens de ontwerp-statuten zal de club o.a. actie voeren tot het verkrijgen van medezeggenschap in de vertegenwoordigende lichamen in Indië en in Nederland. Gewone leden moeten Nederlander zijn; onderdanen-niet-Nederlanders, die zich voor de Nederlandsche zaak verdienstelijk maken, kunnen leden van verdienste worden.

Het Lyceum te Batavia. Batavia. Op zijn verzoek is eervol, met ingang van Juni 1930, ontslag verleend aan den rector van het lyceum Dr. Ph. G. Gunning en aan den conrector J. F. Bakker, die terugplaatsing bij het openbaar onderwijs vroeg en verkreeg.

Nieuwe pestgevallen. Tjimahi. Hier zijn twee Inlanders aan pest overleden.

De legermanoeuvres. Batavia. De Engelsche majoor G. H. Donnelly, van den generalen staf te Singapore, zal de aanstaande groote legermanoeuvres bijwonen.

Vonnis bevestigd. Semarang. De Loc. meldt, dat het Hoogerechtshof het vonnis waarbij de ondhoofdbeheerder van de Cultuur-Mij. Djoenkaré, wegens verduistering veroordeeld was tot 4 jaar gevangenisstraf, met aftrek van preventieve hechtenis, heeft bevestigd.

Vergiftiging. Semarang. De Loc. meent, dat rechtsingang met last tot gevangenhouding is verleend tegen de dame voor de huishouding van den heer H. J. Mesland, te Keboemen, die dezen door vergiftiging om het leven gebracht zou hebben.

De vorenst. Aneta-tel. ontl. a. h. „Vaderl.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Actie van den heer Frans.

Onder dit hoofd lazen wij dezer dagen in de dag-adpers het bericht:

„De heer C. Frans, voorzitter der „*Perserikaten Timor*", houdt Vrijdagavond 4 October in het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam een lezing over Land en Volk van Timor en den zegenrijken invloed van het Nederl. bestuur op dit gewest.

„De spreker zal gelegenheid vinden in deze lezing de onaannemelijkheid van de los-van-Holland-beweging voor Timor aan te toonen.

„De lezing zal worden geïllustreerd met lichtbeelden en sesando-muziek."

Dit herinnerde ons aan onze belofte om hier rug te komen op de boeiende lezing, welke die-lfde heer Frans op 30 September j.l. gedurende de ndische Week" voor „Boeatan" in de zalen van Pulchri Studio" te 's-Gravenhage gehouden heeft. an een jongen Nederlander, die warm voelt voor e belangen van Indonesië, ontvingen wij het vol-nde kort-verslag daarvan, dat wij gaarne hier aatsen, meenende daarmede den lezers van ons Koloniaal Weekblad" een dienst te bewijzen. Al-cht, dat de besturen der Afdeelingen van „Oost en West", na lezing, zich ook geroepen zullen voelen n heer Frans uit te noodigen in hun stad te omen spreken. Wij kunnen dit ten sterkste aan-evelen. Natuurlijk maken zijn levendig, uit het art gesproken woorden meer indruk dan een hriftelijke samenvatting daarvan, hoe spontaan edevoelend, die ook gegeven wordt, als de vol-nde:

Timoreesche Ikatkunst en Muziek.

Na met een enkel woord door Mevr. van Bere-eyn, de presidente van Boeatan, te zijn ingeleid, ng de heer Frans, die in zijn nationaal Timo-esch costuum optrad, zijn voordracht aan.

Timor, aldus de spreker, is het jongste gewest n Indonesië, niet in geographisch, maar in econo-isch opzicht. Verkeerden de binnenlanden van et gewest omstreeks 1904 nog in dusdanigen staat at zij op de kaart door witte plekken werden weer-egeven, thans, na slechts 25 jaar, vormt Timor n onderhoorigheden een gebied, dat overal in cul-uur gebracht is. Veiligheid, onderwijs en hygië-ische toestanden kunnen de vergelijking met de andere" deelen van Indonesië glansrijk doorstaan, erwijl de hoofdplaatsen zijn ingeschakeld in het ereldverkeer.

Daar de bodemgesteldheid geen intensieve land-ouwcultuur toelaat, vindt de bevolking haar be-taan hoofdzakelijk in veeteelt, waarbij echter het xport-probleem dringend om oplossing vraagt.

Als compensatie voor het ontbreken van winst-evende landbouw- en neven-bedrijven vindt men p Timor, of liever, in het gewest Timor, de hoog ntwikkelde kunstnijverheid, waarvan wel de oornaamste takken zijn: het vlecht-, brand- en nijwerk van de mannen en het ikatten der rouwen.

De spreker hield zich vervolgens uitsluitend met e ikatkunst bezig. Deze kunst, die zich bedient an werktuigen van een „belachelijke gebrekkig-eid", verdient, vooral in deze tijden van vervlak-ing en verval, ruime belangstelling, opdat zij zich eer kan oprichten en met behoud van haar orspronkelijke elementen, tot nieuwen bloei ge-aken. Spr. gaf nu een overzicht van de opeenvol-ende bewerkingen: het prepareeren der witte arens in de z.g. „*moefa*", een uittreksel van vruch-en, wortels en bladeren, welks samenstelling het ersoonlijk geheim blijft van de ikatster (wat vele ecepten deed verloren gaan bij den dood van de amenstelster!), en waardoor de vezels wasch-echt n kleur-echt worden; daarna het eigenlijk ikatten, .i. *niet* het weven, maar het omwoelen der vezels et windsels, bestreken met bijenwas, waarbij elk indsel wordt voorzien van een aantal knoopen, al aar gelang de kleur, die men later op die plaatsen il aanbrengen; eerst worden de garens verschei-ene malen in indigo gedompeld en gedroogd, zoo-at men een diepblauwe kleur verkrijgt, op bepaalde laatsen omwoeld, dan maakt men de windsels los p die plaatsen, welke men rood wenscht te kleu-en en dompelt de garens in een rood bad, waarbij e indigokleur geen nadeelige gevolgen ondervindt, ank zij de bovengenoemde *moefa;* de vervolgens aan te brengen kleuren worden nu verder met de hand op de draden gebracht, waarna dan volgt het rangschikken der garens op het weefraam, tot zich door de gekleurde gedeelten het patroon vertoont, dat de inkatster zich in 't hoofd had gevormd; de laatste bewerking is dan het weven, waarbij als inslag wordt gebruikt gewoon zwart garen.

Over de oorsprong der ikatkunst zijn de geleerden, noch de overleveringen het eens. Soms zoekt men die in het natuurwonder dat de spin ons te aanschouwen geeft, dan weer in dat van den regenboog; de alleroudste ikatweefsels vertoonen inderdaad het regenboog-motief, terwijl later ook ster-, bloem-, blad- en slangenhuidmotieven werden toegepast.

De heer Frans wees vervolgens op het overal weerkeerende *toempal*-motief, dat in zijn scherpen driekhoek-vorm de oneindigheid uitdrukt. Behalve in 't gewest Timor, vindt men dit motief over bijna den geheelen Archipel toegepast, o.a. op Java en Sumatra, maar ook in Britsch-Indië. De vraag is gewettigd: of er verband bestaat; of het toempalmotief autochthoon of geïmporteerd is? Een oplossing meende de heer Frans te kunnen vinden in een oud verhaal, dat den tocht beschrijft, dien twee, door een machtiger collega onderdrukte Timoreesche Radja's deden naar den G.-G. in Batavia, bij welke gelegenheid zij eenige doeken ten geschenke kregen, die van Sumatra afkomstig waren en die ditzelfde *toempal*-motief bevatten. De overblijfselen, die de heer Fr. zelf gezien heeft, worden als relikwieën bewaard.

Elke Timoreesche *ikat*-doek heeft een eigen karakter, wat in ruimer verband vooral geldt van de z.g. *Radja*- (vorstelijke) doeken. Deze doeken vertoonen speciale, door de *adat* (gewoonte recht) beschermde *Radja*-motieven, die dan wel later door het volk zijn overgenomen, maar toch onmiddellijk te herkennen zijn aan hun eigenaardigen, fraaien stijl.

Men kan de ikat-weefsters verdeelen in drie groepen: die van de navolgsters (waarbij men in 't oog dient te houden dat zij niet copiïsten, in Westerschen zin, zijn); zij, die bestaande motieven combineeren en zoo variëteiten te voorschijn roepen, en de ontwerpsters van nieuwe motieven, welke uiteraard als kunstuiting de belangrijkste plaats innemen.

De groote vraag met betrekking tot de *ikat*-kunst is: waar vindt Timor een afzetgebied voor deze kostbare, want volgens ingewikkelde en weken durende procédé's vervaardigde, kunstproducten? De hoop is gevestigd op het Westen, op *Nederland* in de eerste plaats, dat ten deze nog lang niet genoeg meeleeft en samenwerkt met Indonesië, getuige o.a. de véél te geringe medewerking, welke een nuttige instelling als „Boeatan" ondervindt.

* * *

Het tweede deel van de voordracht was gewijd aan de Timoreesche muziek. Het nationale muziekinstrument der levendige, zoowel binnen- als buitenshuis, bij elken arbeid, zingende bevolking, is de *sesando,* welke bestaat uit een bamboebuis, rondom bespannen, oorspronkelijk met bamboesnaren, allengs met koperen dito's, eerst ten getale van 9—16 en later paarsgewijs ten getale van 24, terwijl er nu reeds bestaan, die 40 snaren tellen. De klankbodem wordt gevormd door een lontarblad. Het instrument kan geen halve tonen voortbrengen, doch klinkt daarom niet minder lieflijk. De sesando voldoet aan een behoefte van het volk: een zacht, innig-klinkend instrument, dat ook binnenshuis kon worden gebruikt, ter vervanging daar van de zwaardreunende gong, waarvan de sonore stem wijd langs het strand van de donker-klotsende zee zich voortplant. Deze gong begeleidde de spiegelgevechten, de krijgsdansen der mannen. Want ook de danskunst bloeit op Timor, o.a. in de bekende reidansen, die buiten plaats vinden, in de zware stilte van den nacht, waarbij de dansers het refrein van het lied, aangeheven door den dichter-zanger, meezingen. Evenals op Java, vindt men in het gewest Timor ook de godsdienstige *serimpi*-dansen.

Spreker besloot zijn voordracht met de hoop uit te spreken, dat oprechte waardeering moge komen en toenemen onder breede lagen van Nederland's bevolking, voor de kunst van Indonesië, waardeering van economischen, zoowel als van ideëelen aard. Krachtig applaus vertolkte de instemming van het publiek met deze bijzondere voordracht.

* * *

Na de pauze gaf de familie Frans, daarbij geholpen door enkele guitaar-bespelers, een *sesando*-orkest-demonstratie.

Achtereenvolgens kreeg men te hooren oude inheemsche liederen, moderne inheemsche, moderne Oostersche met Westerschen inslag, Hawaiianliederen — ten bewijze, dat deze een karakter hebben, dat weinig afwijkt van de specifiek Oostersche — van Westersche geestelijke en wereldlijke liederen, waarbij de heer Frans een spel gaf, welke de *sesando* deed kennen als solo- en begeleidingsinstrument tegelijk, terwijl de avond besloten werd met het Wilhelmus. Bij sommige liederen werd de zangpartij vervuld door Mevr. Frans en helhaalde het orkest het refrein. Ook nu werd de familie Frans door langdurig en hartelijk applaus gehuldigd.

Resumeerende, kunnen wij dezen avond beschouwen als een belangrijke en uitstekend geslaagde daad, om het Nederlandsche publiek ook met de meer afgelegen gedeelten van Indonesië in contact te brengen. Jammer alleen, dat er betrekkelijk weinig publiek was en dat dit hoofdzakelijk bestond uit Indië-kenners. Moge deze laatsten zich dan, vooral ook in den dagelijkschen omgang, niet alleen toonen in deze qualiteit, maar óók als bevorderaars van een nauwer contact, een goede verstandhouding en een volkomen samenwerking tusschen Indonesië en Nederland!

W. M. Klaar

* * *

Ook de lezing van den heer Frans in Amsterdam was een groot succes. Legde hij in Den Haag meer den nadruk op de kunst en kunstnijverheid, in Amsterdam sprak hij voornamelijk over het land en volk van Timor. Aan het eind van den avond kwamen verscheidenen zijner toehoorders hem geroerd de hand drukken.

Terecht maakte spreker de opmerking, dat in de Nederlandsche pers te veel nadruk gelegd wordt op de meest extremistische beweging onder de Indonesiërs, waardoor de arbeid en het streven der meer gematigden bemoeilijkt worden.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Koninginnedag.

Den 31sten Augustus vond in de groote zaal van het Paleis te Rijswijk *het Openbaar Gehoor* plaats (*Bat. Nwsbl.* 2/9). De voorzitter van den Volksraad, de heer *J. W. Meyer Ranneft*, wees er in zijn rede *o.m.* op, dat in het afgeloopen jaar het gansche maatschappelijke leven als geheel in *Ned.-Indië* zijn gang kon blijven gaan. *Geestelijk* èn *economisch* groeien deze landen snel: dien gezonden, ook dit jaar niet onderbroken groei danken wij aan den stagen stuggen arbeid en aan de organisatie van dien arbeid door alle rassen, alle standen en alle volken in samenwerking volbracht. Die arbeid en die resultaten er van zijn het die in werkelijkheid het karakter van het land bepalen. Die arbeid en

HAARLEM

W. J. VAN BUCHEM - HAARLEM

SPEKSTRAAT Nos. 3—5 TELEFOON No. 11494

Magazijn van: Sponsen, Zeemleder, Bezems, Boenders, Dweilen, Tafels, Trappen, Droogrekken, Vuilnisbakken en -emmers, Strijkplanken, Mouwplanken, Slijpplanken, gegalvaniseerde en émaille artikelen, Bedkruiken, Speelgoederen, Mandenwerk en Tuinmeubelen. 5850

K. E. VAN HUIZEN & Co. - HAARLEM

ZIJLSTR. 6 - TEL. 10630 - POSTGIRO 10635

KOLONIALE EN GRUTTERSWAREN
DELICATESSEN - FIJNE VLEESCHWAREN
CONSERVEN 5869

H. J. FEIJE

HAARLEM :: TELEFOON 11292

Speciaal ingericht voor verhuizingen en bergplaats voor inboedels - Stalhouderij - Transporthandel Goederenvervoer - Eigen motorbooten voor passagiers en vrachtdienst. 5843

STOOM WASCH- EN STRIJKINRICHTING

W. H. KLOES & ZONEN

SCHEEPMAKERSDIJK No. 32

TELEFOON 13592 - HAARLEM

SPECIALE AFDEELING FIJNGOED 5870

„KWEEKLUST"

Alle soorten Bloemwerken en Kamerplanten

JOH. HESSELINK Jr.

KWEEKERIJ .... VERSPRONKWEG
WOONPLAATS .. JAN-STEENSTRAAT 89 583

HAARLEM — TELEFOON No. 11613

15151

UW Adres

voor opnamen aan HUIS en in het ATELIER

5865

ABR. MEIJER

GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TEL. 10476

OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR

HEEREN ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus
„ Wilh. Benger Söhne

DAMES ONDERGOEDEREN: „ Ribana
„ Miranda

KOUSEN EN SOKKEN 5842

J. SMIT & ZONEN

HAARLEM

medestr. 45 - Wagenweg 108

Tel. 10876 Tel. 11633

Botermarkt 19

Tel. 12133 5835

DE HAAGSCHE FINANCIERINGSBANK

SPUI 109a. Tel. 16864

geeft gelegenheid tot: sparen met korting; voordeelige inkoopen à contant met korting; koopen op crediet tegen matige rente, uitsluitend van huishoudelijke artikelen, kleeding, schoeisel, etc. 5779

Vraagt vrijblijvend inlichtingen — ook des avonds.

LEIDEN

H. C. VREEKEN - LEIDEN

RIJNSBURGERWEG 121 - TELEFOON 2007

KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
FIJNE VLEESCHWAREN 5896
DELICATESSEN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN

IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK

„DE ZEEUW" 5877

HET MEEST GEVRAAGD

KORTE MARE 22 - TEL. 1411

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel

Contractante der Staatsmijnen in Limburg

Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875

OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

N.V. „MEUBELKUNST"

MODERNE WONINGINRICHTINGEN

„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect. Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.

TOONKAMERS: 5879

WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

W. F. ENGELS

TEL. 223 - HEERENGRACHT 60 - LEIDEN

LOOD- EN ZINKWERKEN
.. GAS- EN WATERLEIDING ..
SANITAIRE INRICHTINGEN 5881

UTRECHT

ELECTRISCHE BOEKBINDERIJ „OUDWIJK"

Fa. VAN WIJK & VAN DEN WIJNGAARD

OUDWIJKERDWARSSTR. 104-110 - UTRECHT

TELEFOON 12957 5908 POSTREKENING 114098

Speciaal adres v. Particulier Bindwerk

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool 5915

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN

DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110

Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

UTRECHT

CHRISTELIJK LYCEUM

MET INTERNAAT te Zeist.

(Gymnasium en Hoogere Burgerschool ook met economisch literaire afdeeling)

School- en kostgeld (internaat) samen f 1000.— à f 2000.—, progressief of naar gelang van het inkomen. 5851

Aanmelding voor het Lyceum bij den Rector Dr. H. A. WESTSTRATE, Prins Hendriklaan 16, Zeist; en voor het Internaat bij de Directie. Uitvoerig prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

Beteekent: Toezicht Op Kinderen Uit Nederlandsch Indië.

TOKUNI zoekt voor kinderen uit Indië een geschikt gezin in Holland, is een financieele tusschenschakel tusschen de ouders in Indië en de pleegouders in Holland, contrôleert het gezin en het Kind, zorgt voor het kind, ook in de vacanties, houdt geregeld briefwisseling met de ouders in Indië en staat de pleegouders bij in alle ernstige gevallen, het kind betreffende. Haar vertegenwoordigers in Indië worden telegrafisch op de hoogte gehouden van zeer ernstige gebeurtenissen, het kind betreffende. 5062

Alle inlichtingen kunnen worden gegeven door de vertegenwoordigers Prof. Dr. J. H. Boeke, Adviseur van het Volkscredietwezen te Weltevreden, J. H. Nieuwenhuys, Resident van Soerakarta te Solo, Dr. J. G. J. A. Maas, Medan, J. H. Perret Gentil, Willemstad, Curaçao, en door den Directeur van TOKUNI, tevens Directeur van de Maatschappij „ZANDBERGEN" te Amersfoort.

ZANDBERGEN.

Instelling tot opvoeding door middel van gezinsverpleging van kinderen zonder onderscheid van leeftijd, stand en gezindte die het ouderlijk huis moeten missen.

Steunt deze nuttige instelling door Uw lidmaatschap (f 5.— p. j.) of als begunstiger (f 2.— p. j.) 5062

DIRECTEUR Jhr. W. A. ORTT. AMERSFOORT.

J. BREEDVELD

NIEUWE KOEKOEKSTRAAT 71 - UTRECHT

TELEFOON 10580 5898

ORTHOPAEDISCH SCHOENMAKER

SCHOENEN VOOR ALLE VOORKOMENDE STAND- EN VORMGEBREKEN - PLATVOETSCHOEISEL

RIJLAARZEN - OVERAL TE ONTBIEDEN

P. DE HAAN - UTRECHT

LIJNPADSTEEG 16-18 Bis 5897

bij de Jeremiestraat - Telef. 11672

Verhuizingen en Auto-Transporten

Door geheel Nederland

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars

Taxatie

Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TEL. 10633 EN 10084 5900

KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

=WONINGINRICHTING=

SERRÉE

OUDEGRACHT. 34. JACOBIBRUG.
NACHTEGAALSTRAAT 9A t.o. TIVOLI

UTRECHT

BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ

VRAAGT GRATIS BEGROOTING VOOR HET INSTALLEEREN VAN UW WONING

De resultaten zijn het ook, die op de dit jaar zoo talrijke, op de ons zoo welkome, hooge en geleerde bezoekers uit het Buitenland, vaak den diepsten indruk maakten. Die arbeid en die resultaten zijn het ten slotte, die ons op dezen feestdag stemmen en mogen stemmen, niet tot miskennen van gevaren, maar wel tot rustig zelfvertrouwen. *Z.Exc. de Gouverneur-Generaal* zeide in zijn antwoord hierop o.m. dat op een dag als deze meer dan ooit onze gedachten uitgaan naar *onze hooge Landsvrouwe,* die telkens weer de onwederlegbare bewijzen geeft van Haar hooge plichtsopvatting, van Haar diepen ernst, maar bovenal van Haar onbegrensde liefde voor Haar land. Wij moeten volbrengen wat Zij van ons eischt en dat is wat ook in het bijzonder *Ned.-Indië* betreft, in de eerste plaats, dat wij onze daden en woorden door een sterk gevoel van liefde en van recht laten beheerschen, dat wij met alle zelfbeheersching en wilskracht streven naar saamhoorigheid, dat wij ons eenerzijds verzetten tegen alles wat, van welke zijde ook, de eenheid van H. M.'s onderdanen bedreigt, anderzijds toenadering tot elkaar zoeken door den ernstigen wil om elkaar te begrijpen en te waardeeren en vooral door onderling vertrouwen te wekken en te schenken. Dit is een staatkundig belang van de hoogste orde, dat is algemeene menschenplicht maar dat is ook onze plicht tegenover onze Vorstin, voor wie rust door vrede, en eendracht door verdraagzaamheid onder Hare onderdanen de hoogste goederen zijn. Gelukkig: *wij zijn op den goeden weg.* De jongste gedachtenwisseling in den *Volksraad* geeft de overtuiging dat, bij alle verschil van inzicht ook op belangrijke punten, een breede grondslag voor vruchtbare samenwerking is gelegd. Laten wij met alle macht en allen ernst er naar streven dien grondslag nog verder te verbreeden, laten wij waken tegen verwijdering en misverstand, welke ons aller taak tot medewerking aan den opbouw van deze Gewesten slechts kunnen belemmeren, welke wantrouwen en tegenstellingen scheppen, waar onderling vertrouwen en saamhoorigheidsgevoel geboden zijn.

Het *Soer. Hbl.* (29 en 30/8, 3de blz. *Z.*) en de *Java-Bode* (28 en 30/8) bespreken het werk „Staatkundig beleid en bestuurszorg in Ned.-Indië van den heer A. D. A. de Kat Angelino.

Aftocht of intocht?

In een weerlegging van een merkwaardig artikel van het *„Indische Volk”* (30/7 „Aftochtsgevechten”) constateert de *Java-Bode* (2/9) dat er geen sprake van is, dat de groote, zich van haar doel en haar kracht wel bewuste, goed-georganiseerde groep der *Indische Nederlanders* zich door wie of wat dan ook *tot een aftocht* zal laten dwingen. Zij zijn als kinderen des lands en tevens Nederlanders hier in een bijzondere positie en hebben bijzondere belangen, waarvan zij de behartiging aan niemand anders dan aan een Nederlandsche Regeering willen toevertrouwen. Ook de staag voortgaande uitbreiding van de Nederlandsche economische belangen in Indië lijkt niet op een aftocht. Nieuwe suikerfabrieken worden opgezet, nieuwe landbouwondernemingen worden geopend in pas ontsloten gebieden. Nog immer is het Nederlandsch particulier initiatief de administratieve en technische verzorging van verschillende Gewesten door de Regeering ver vooruit. Nieuwe economische mogelijkheden worden verwezenlijkt (bierbrouwerijen, asphaltwinning); nieuwe concessies worden geëxploiteerd. In de groote handelssteden worden indrukwekkende gebouwen gezet voor Nederlandsche Banken, reederijen en cultuurmaatschappijen. In de Indische havens wordt zonder bedenktijd alle nieuwe kade- en goedangruimte op lange termijnen ingehuurd. In de cultures maakt men zich bezorgd over de vraag of na afloop van de eerste erfpacht de Regeering wel een verlenging opnieuw voor 75 jaar zal geven. Elk jaar blijven bovendien meer Nederlanders, die aan het einde van hun carrière zijn, in plaats van zooals vroeger voor goed te repatrieeren, in dit land wonen. Elk jaar vestigen — de statistieken wijzen het uit — meer Nederlanders zich in Indië. Het aanwas-percentage van de Nederlandsche groep is het grootste van alle groepen in Indië op dat van de Chineezen na. Intusschen wordt in Indië zoowel als in Nederland gewerkt aan de duurzame vestiging van meer Nederlanders op het platte land in Indië en wel in den kleinen landbouw. Zelfs wordt emigratie van Hollandsche boeren naar Indië in Nederland voorbereid. Geslaagde Nederlandsche kleinlandbouwers in Indië importeeren Hollandsch stamboekvee en met dat vee komen Hollandsche veeknechten mede, die hier een bestaan in veeteelt- en landbouwbedrijven vinden. In den laatsten tijd kan men in Indië waarlijk spreken van een *„pays de peuplement”.* Als de voorteekenen niet bedriegen, zou de Nederlandsche vestiging hier zich wel eens progressief kunnen gaan uitbreiden.

De *Java-Bode* vertelt van „Japansche Visscherij in Ind. wateren” (28 en 30/8) en „Japansche emigratie naar Indië” (2/9), het *Bat. Nwsbl.* van „Pasir Gambir” (28/8 t/m. 3/9).

Het belang van Indië voor den Nederlandschen arbeider.

De „Indië-los-van-Nederland”-actie zou niet alleen schadelijk zijn voor Indië, maar ook noodlottig moeten worden voor *de arbeiders in Nederland.* De heer *Van Zalinge,* president-directeur der Kon. Paketv. Mij. gaf in een voordracht over de Nederlandsche scheepvaart voor de studenten der Technische Hoogeschool gehouden, eenige desbetreffende cijfers *(Java-Bode,* 3/9). De K.P.M. heeft sedert 1926 voor *f* 50 millioen doen bouwen op Nederlandsche werven. In dienzelfden tijd hadden de Mij. „Nederland”, de Rott. Lloyd en de Java-China-Japan-Lijn ook voor ongeveer een dergelijk bedrag laten aanbouwen op de Nederlandsche werven, zoodat per jaar *f* 40 à *f* 50 millioen op de Nederlandsche werven is verwerkt, alleen voor Indië, niet gerekend den aanbouw van oorlogsvaartuigen. Van dat zeer belangrijke bedrag is niet alles aan arbeidsloon besteed, maar dan toch stellig een belangrijke som. Dan moet men hierbij verder eens denken aan de bedragen in Nederland besteed voor daar vervaardigde machinerieën en spoorwegmateriaal voor Indië bestemd, aan het materiaal voor Indische mijnen en waterkrachtinstallaties en electrische stroomnetten. Waarbij dan nog komt het geweldig bedrag aan producten der Nederlandsche industrie en landbouw door den handel naar Indië gezonden. Ten aanzien van dit laatste mogen de Nederlandsche arbeiders, bij de fabricage ervan betrokken, wel zeer veel prijs stellen op *het behoud van het Indische afzetgebied,* want het is immers zoo goed als zeker, dat Nederland, nu aan allen kant omgeven door hooge *tariefmuren,* geen ander terrein zou kunnen vinden, waar het een dergelijken uitvoer, als thans naar Indië wordt gezonden, zou kunnen plaatsen. Stellig zou de helft der Nederlandsche arbeiders *werkloos* worden als Indië voor Nederland verloren ging. Het „Indië verloren, rampspoed geboren” is voor niemand zoo'n dreigende waarheid als voor Nederland's proletariaat, vooral in een tijd, welke Nederland's bevolkingssurplus steeds grooter doet worden en een permanente, schrikwekkende werkloosheid in de wintermaanden met zich brengt. Het Nederlandsche kapitaal, dat zijn beleggingen in Indië voor een deel reeds eenmaal voor meerdere malen terugkreeg, kan internationaal altijd emplooi vinden; het Nederlandsche proletariaat niet. *Ned.-Indië is ook voor het Nederlandsche proletariaat een reëel economisch belang.* Dan spreken de nationale inzichten en de landsbelangen een woordje mee. En ook daarom doen S.D.A.P. en I.S.D.P. aan de „Los-van-Nederland”-actie niet mede.

De actie tegen de K. P. M.

De heer *Middendorp* c.s. is in den Volksraad een actie begonnen tegen *de vracht- en tarievenpolitiek van de Kon. Paketvaart Mij.* in den vorm van een motie met een uitvoerige toelichting *(De Sum. Post,* 5 en 6/9).

De Sum. Post (7/9) vestigt de aandacht op een groote leemte in de toelichting. Een overwegende plaats is toegekend aan de jaarcijfers en de conclusies zijn te veel opgebouwd op enkele berekening van winsten, reserveeringen, stille reserves enz.; te weinig is op den voorgrond gebracht *de werkelijke plaats* — en dan een zeer belangrijke — *die de K.P.M. inneemt in het economische leven van geheel Ned.-Indië.* De K.P.M. moge zich bij haar werkzaamheid in de eerste plaats richten op een zoo groot mogelijke winst als elke andere maatschappij, die geld moet verdienen voor haar aandeelhouders, daarnevens heeft zij toch ook steeds getoond een zeker ideaal na te streven, namelijk het scheppen van een verkeersmaatschappij, die in waarheid geheel Ned.-Indië, tot de kleinste gaten toe, dient met een middel tot verplaatsing van personen en goederen. Een groot aandeel van deze gegarandeerde verbindingen is verliesgevend voor de Maatschappij. Bij dwingend optreden van de Overheid zal de K.P.M. zich hoofdzakelijk beperken tot de winstgevende routes en zal zij de overige inperken of prijsgeven. Zal het Gouvernement dan die lijntjes exploiteeren? Immers nooit! Men zal een oordeel over de gestelde vraag niet alleen moeten laten afhangen van het feit, ons allen bekend, dat de K.P.M. b.v. tusschen Priok en Belawan duur is. De K.P.M. maakt in goede jaren groote winsten, maar wordt in tijden van depressie onmiddellijk topzwaar, juist tengevolge van haar uitgebreid lijnennet, dat voor een deel drijft op voordeelige routes. Men herinnert zich hoe precair de situatie een 8 à 10 jaren geleden was. Wanneer men haar derhalve verhinderen zou in goede jaren tot een groote intrinsieke sterkte te geraken, zou men een gevaarlijke situatie scheppen in tijden van malaise, die voor Indië vrij frequent zijn. Men moet voorzichtig zijn bij het zich begeven in de richting als door den heer Middendorp bedoeld. *De Sum. Post* ziet daarom de besprekingen in den Volksraad over de desbetreffende motie met belangstelling tegemoet.

De *Deli Crt.* schetst „De beteekenis van den Ondernemersbond” (3/9, 2de bl.) en bespreekt d.d. 3 Sept. het artikel van *Z.* in het *„Soer. Hbl.”* (24 en 26/8) over „Officieele waarheid”.

Oorlog in den Volksraad (vervolg).

Luitenant-generaal *H. L. La Lau* beantwoordde in den *Volksraad* de beschouwingen over *de oorlogsbegrooting (De Loc.* 27/8, blz. 17, 29 en 36; 30/8, blz. 18 en 22).

De op 19 Juni 1927 aan den Volksraad medegedeelde *Grondslagen der Defensie* zijn niet eenzijdig vastgesteld door den Minister van Koloniën, doch geformuleerd door de toenmalige 10de, thans 9de afd. van den Raad van State en, nadat ter zake overeenstemming was verkregen met den Min. van Kol. en van Marine, na bekomen Koninklijke machtiging, ter kennis gebracht aan den Gouv.-Generaal om als leidraad te strekken bij de verdere uitwerking in Indië van het defensie- en weermachtsvraagstuk. Die grondslagen behooren derhalve tot de aanwijzingen in den zin van art. 1 (1) van de Indische Staatsregeling, en worden dus niet gekenmerkt door een onbestendigheid. Vrees voor gebrek aan continuïteit bij volgende ministers van Koloniën bestaat bij de Regeering niet.

De thans door het legerbestuur getroffen tijdelijke noodmaatregelen wettigen de verwachting, dat het bestaande *tekort aan Infanterie-luitenants* begin 1930 grootendeels zal zijn ingeloopen.

De bepaling, dat door *onderofficieren niet langer dan 25 jaren* gediend mag worden, wordt zoo streng en zoo consequent mogelijk toegepast.

Met betrekking tot de *indiensttreding van Indo-Europeanen als gewoon soldaat,* kan worden medegedeeld, dat de Regeering in beginsel bereid is tegenover de Indo-Europeanen v.w.b. de dienstneming in het Leger eene meer tegemoetkomende houding aan te nemen; alvorens echter in die richting het noodige kan worden gedaan, zal de beslissing inzake het rapport van de z.g. „Opleidingscommissie” dienen te worden afgewacht. Voor een *disqualificatie* der Indo-Europeesche groep in het Leger is in spr.'s rede geen sprake geweest. Hij erkent de *zeer goede qualiteiten* van de Indo-Eur. onderofficieren, en heeft, in de critiek, die hij gaf tegen algeheele openstelling voor dienstneming, geen kenschets van de goede Indo-Eur. elementen in het Leger willen geven.

Het *Bat. Nwsbl.* bevat de verslagen van de zittingen van den *„Volksraad”* (28/8 t/m. 3/9, 2de bl.).

De „Liga” (vervolg).

In een slotwoord over het *Liga-Congres* te *Frankfort (Bat. Nwsbl.* 3/9 en *Soer. Hbl.* 26, 27 en 29/8) zegt de verslaggever, dat *Sovjet Rusland* tevreden kan zijn met het verloop der zaken. Het heeft thans zijn invloedsfeer uitgebreid over organisaties, die vroeger hoogstens welwillend, neutraal waren. Russische stenotypisten werkten verslagen uit, namen redevoeringen op; het congres-bureau, dat voor de verspreiding van de extracten der gehouden verhandelingen zorg droeg, bestond uit Russen; de beraadslagingen stonden dus onder Russische censuur. Er waren twee soorten informatiediensten: een voor de pers en voor de gedelegeerden, en een andere, die geheim was en waarin allerlei dikwijls onjuiste gegevens waren verwerkt omtrent den toestand in koloniale en half-koloniale landen. De geheime informatiedienst gaf bijv. een schildering van den toestand aan den Boven-Digoel, welke meer dan schandalig is... En de openbare pers-informatiedienst was tendentieus omdat bepaalde scherpe uitlatingen geheel verdraaid daarin werden opgenomen, terwijl weer andere geheel waren weggela-

ten... Deze Russische stenotypisten stonden ook onze „Indonesische" afgevaardigden ter zijde met het in de wereld zenden van allerlei leugens omtrent Ned.-Indië. Onder de 30 à 40 resoluties, die het Congres heeft aangenomen zijn er ook van de *Perhimpoenan Indonesia* en van de *Sarekat Kaoem Boeroeh Indonesia.* De eerste in den vorm van een motie doet een beroep op de internationale arbeidersklasse om de „Indonesiërs" te steunen in hun strijd om de *absolute onafhankelijkheid,* welke met alle mogelijke en denkbare middelen moet worden verkregen, en in hun eisch tot onmiddellijke opheffing van heerendiensten en poenale sanctie en voor persvrijheid en recht van vereenigen en vergaderen.

De Loc. (28/8, blz. 40) maakt melding van de gecombineerde roode vergadering te *Den Haag* op 27 Aug., uitgeschreven door de *„Liga"*, de *Perhimpoenan Indonesia* en de *communisten,* welke beoogde een massa-protest te vormen tegen de arrestaties van leden van de Sarekat Kaoem Boeroeh. Als sprekers traden o.a. op Hadji Salim, Mohammed Hatta en Van Burink. Alle sprekers betoogden, dat Indonesië's strijd niet beoogt de rassenbevrijding, doch de *proletarische klassebestrijding,* waaraan het *Nederlandsche proletariaat* in het eigen belang dient mede te werken.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (28 en 30/8) en „Sovjet-ontgoocheling" (28/8), het *Soer. Hbl.* over „Mac Donald's voorzichtigheid" (30/8, Villanus), de *Java-Bode* over „Inheemsche Vereenigingen" (3/9), het *Bat. Nwsbl.* over „De Chineesche Oosterspoorweg" (29/8) en „Het conflict tusschen Rusland en China" (30/8, Dr. B. Raptschinsky), *De Sum. Post* over „Perzië" (2/9 Dr. J. Lewin).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De positie der peranakan-Chineezen.

In het blad *Hoakiao* van 10 Juni houdt iemand een betoog over dit onderwerp naar aanleiding van het gezegde van den Chineeschen socioloog Dr. Pan, dat de Chineesche emigranten in de Zuidzee-landen eigenlijk geen Chineezen meer zijn.

De peranakan, die zich Chinees wil noemen, zegt schrijver, is gelijk aan den Indo die, nadat hij in Amsterdam gekomen, voor „katjang" wordt uitgescholden, pas beseft dat hij geen Hollander is.

De emigranten hebben hun plicht tegenover China gedaan en nu is de tijd gekomen dat ze aan zichzelf en de belangen van hun kinderen en kleinkinderen gaan denken. Wat heeft omgekeerd China voor de emigranten gedaan in deze 30 jaren, behalve het sturen van consuls, wier salarissen toch verduisterd worden, zoodat dat de emigranten maar belachelijk maakt.

De Sin Po schrijft — vervolgt schrijver — dat de emigranten den invloed van China noodig hebben, doch ook de Hindoes, Javanen, Siameezen enz. hebben den invloed van China noodig. Ik herhaal weer mijn woorden dat, overdat de Chineezen Hongkong met bloed kunnen terugkoopen, het niet te hopen is dat het volk van Indonesië vrij kan komen.

Een vrije, levenskrachtige en standvastige richting voor de peranakans, is niet alleen zekerder en meer waard voor de peranakans zelf, maar ook voor China en alle volken van Indonesië. Een bewijs van de juistheid van deze richting is een artikel in „Het Nieuws van den Dag" kortgeleden, dat vroeg om de opheffing van het Nederlandsch onderdaanschap van de peranakans, want die Hollandsche krant is bang dat de peranakans straks hun tanden zullen laten zien. Naar de veranderde toestanden en tijden ziende, voelt het verstandige „Nieuws" reeds dat dat Nederlandsche onderdaanschap later een scherp wapen zal worden in de handen van de peranakans en daarom moeten de Chineesche emigranten niet zoo dom zijn zich dat wapen te laten ontnemen. De emigranten kunnen hun economisch geluk slechts vinden in Indonesië. China's economische deur is voor hen gesloten en daarom hangt hun lot als mensch niet van China af, maar van Indonesië. De positie der Chineesche emigranten als volk van Indonesië is natuurlijk en zedelijk. Ze zijn niet gekomen van andere plaatsen. Allah heeft hen daar geschapen. Evenals de Indo-Europeanen en Javanen bezitten ook zij het heilige recht op den geboortegrond in Indonesië, of zooals Dr. Tjipto mij eens schreef: „De peranakan-Chineezen zijn niet te ontkennen zonen van Indonesië."

In de landen der industrieele en handelsmogendheden, zooals Amerika, kunnen de Chineezen tot nu toe slechts waschman of bami-waroenghouder worden, in alle vreemde landen en Indonesië zijn de Chineezen tot dusverre slechts „economische paarden", die de wagens der Europeanen voorttrekken òf als koelie òf als tokohouder, die elk oogenblik weggetrapt kan worden.

Kortgeleden pochte een „nationalist" dat de totok-Chineesche tokohouder het steeds wint in de concurrentie of in den strijd „wie meer honger kan lijden", van den peranakan-tokohouder. Hier wil ik niet het mooie van deze soort concurrentie bespreken, maar ik wil slechts zeggen dat de export van thee en Chineesche zijde is achteruitgegaan door deze soort concurrentie. Ook vrees ik dat in deze tien jaren de Hollandsche of Indonesische regeering de komst van den totok-Chineeschen koelie of tokohouder zal stopzetten, zooals dat in Hawaï, de Philippijnen, Amerika, Australië, enz. gebeurt. Dus die bekwaamheid in het „hongerlijden" heeft niet veel nut. Het is geen handelskunst, maar een economische zelfmoord. Nadat de komst in andere landen is stopgezet, zullen de totok-Chineezen tenslotte slechts tegen eigen landgenooten concurreeren, zoodat de industrie en de handel in porcelein, thee en Chineesche zijde nu bedorven zijn.

De peranakan-Chineezen hebben reeds vele kansen laten voorbijgaan om hun economische positie te consolideeren en als ze het dezen keer nalaten, zullen ze later slechts spijt kunnen krijgen. Het bolwerk voor die consolidatie is hun staatsrechtelijke positie als volk van Indonesië.

Inlandsche militie.

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 25 Juni acht het verzoek door de vereeniging Boedi Oetomo, om invoering van eene Inlandsche militie, niet juist. Dat verzoek is als een knuppel in een hoenderhok geworpen. Ieder kent toch de gevoelens van het grootste deel der blanke ingezetenen en pers in Indonesië tegenover de Indonesische beweging. De rede van den Gouverneur-Generaal bij de opening van den Volksraad was voor hen als olie op het vuur. De pogingen der Regeering om de verhouding tusschen de Westerlingen en Oosterlingen in deze kolonie te verbeteren en de raad aan de ondernemers en het B. B. blijken nu reeds tevergeefs te zullen zijn. Wat ons zelf betreft, kiezen wij in deze Inlandsche militie-kwestie in het belang der bevolking de zijde der pacifisten. Wij zijn overtuigd dat een militie, indien het doel daarvan is dit land tegen een buitenlandschen aanval te verdedigen, geen nut zal hebben, want in den tegenwoordigen modernen oorlog hangt de overwinning niet van de individualiteit van het leger, maar van de kwaliteit van het wapen af. Wij zijn zeker dat het volk van Indonesië, als de tijd daartoe gekomen is, zijn land van de tegenwoordige machthebbers zal terugkrijgen, zonder dat daartoe wapengeweld noodig is.

De Lampongsche erfpachtskwestie.

In de *Fadjar Asia* van 7 Juni wordt medegedeeld dat aan den heer Tjokroaminoto, voorzitter der P. S. I. I., die de tusschenkomst van den Directeur van B. B. had ingeroepen teneinde tot een onderhoud met den Resident der Lampongsche districten te Telokbetang te worden toegelaten, dat onderhoud is geweigerd. Behalve die mededeeling bevat dit nummer een breedvoerig artikel van den heer Tjokroaminoto zelf over de gedragingen van den Resident der Lampongs in de zaak van ongerechtigheden in de erfpachtspolitiek te Kota Boemi. Volgens schrijver is er een stroom van verontwaardiging opgegaan over de oneerlijke manier waarop in de jaren 1911 en 1912 gronden in erfpacht zijn gegeven aan den „concessiejager" M. F. Heyneman, die ten slotte door „dat werktuig van het kapitalisme" overgedragen of verkocht zijn aan de N. V. Indische Handelscompagnie te Batavia. Na over deze kwestie uitgeweid te hebben, komt schrijver op de weigering van den Resident om hem in gehoor te ontvangen en vraagt of de Resident soms vreest voor vermindering van gezag door de inlichtingen van schrijver aan te hooren. Maar dan heeft hij een wonderlijk idee van de hoogheid van het gezag! Is hij soms bang het beeld en het aangezicht van de Waarheid te aanschouwen inzake de erfpacht in Kota Boemi? Is hij bang dat schrijver's komst een beroering zal verwekken onder degenen die het sterkst benadeeld zijn? Dat zijn maar praatjes, schrijver gelooft niet aan dien angst. Evenmin hoeft de Resident te vreezen dat schrijver komen zal om den menschen geld uit den zak te kloppen. Hij eindigt met de verzekering dat het Executief Comité van de P. S. I. I. en in de eerste plaats hij persoonlijk, het er niet bij zal laten.

In het volgende nummer wordt het rekest afgedrukt dat door het hoofdbestuur der P. S. I. I. aan den G. G. is gezonden, waarin aandacht wordt gevraagd voor de erfpachtskwestie met de N.V. Ind. Handelscomp.

Het nummer van 10 Juni bevat een uiteenzetting van de grieven der Lampongsche bevolking in de bewuste streek, welke tot titel heeft: „De Lampongers zijn geen Apen, doch Menschen!"

De P. E. B.

Volgens de *Keng Po* van 3 Juni zal de P. E. B. met een statutenverandering komen, gehoor gevende aan de sedert de laatste maanden in de Sana-pers verschenen critiek; men vindt dat de actie te weinig gericht is op de onderdrukking van de beweging der Indonesiërs.

De redacteur Saeroen, die dit schrijft naar aanleiding der publicaties omtrent de voorstellen van den „ex-militairen autoriteit" majoor Rhemrev, vindt dat de nieuwe naam „Gezags- en Economische Partij", welke de P. E. B. zal aannemen, beter beantwoordt aan het wezen dezer Vereeniging, doch vraagt hoe de Chineesche en Indonesische leden er nu wel over zullen denken.

Laatstbedoelden zijn er toch in gekomen speciaal ter wille van de door den Bond eerst zoo vooropgestelde associatie-idee, samenwerking tot heil van land en volk, hetgeen Indonesische intellectueelen als Pangeran Koesoemo Joedo er toe gebracht heeft voorvechters van den bond te worden. En nu wil men er een vereeniging van maken van menschen die het gezag voeren en steeds voeren willen!

Wat de Chineesche leden betreft, die zijn nooit zoo zeer voor het gezag geweest. Schrijver gelooft dan ook dat er in de vereeniging voor hen geen plaats meer zal zijn, zoodra de naam veranderd is in G. E. P.

Volgens het nieuwe program zal de partij werken voor scheiding van het onderwijs aan Europeesche en Inlandsche kinderen en voor handhaving van de adat der landskinderen. Hierin ziet schrijver de intentie om het onderwijs aan Europeesche kinderen zoo hoog mogelijk op te voeren en dat aan Inlandsche kinderen zoo laag mogelijk neer te halen. En de handhaving van de adat dient voor niet anders dan om te voorkomen dat de jongelui mèt hun kain en hun hoofddoek ook het hurken en de sembah zullen afschaffen.

Art. 3 van het program zal een wijziging ondergaan; volgens sub c. zal dan gestreefd worden naar „een zuivere en krachtige positie van het Europeesche en vooral van het Inlandsche Bestuur."

Schrijver begrijpt dit, want het Inl. Bestuur zal gesteund moeten worden ter handhaving van het prestige der Hollanders en der regeering op dit oogenblik.

Thans rest enkel af te wachten wat van Indonesische zijde zal gedaan worden. Deze reactie moet gebruikt worden om de actie te verhoogen. De sanapartij versterkt zich, dat de sini-partij dus werke!

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

Inhoud v. h. October-No.: Een Duitsch medicus in Essequebo in de laatste jaren der 18e eeuw, door C. K. Kesler. — Afrikaansche resten in de Creolentaal van Suriname IV, door Lou Lichtveld. — De brieven van Gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdyck aan Directeuren der Sociëteit van Suriname uit het jaar 1684, medegedeeld door Mr. R. Bylsma. — A. Ph. Penard over inwijding en wereldbeschouwing der Karaïben, door C. H. de Goeje. — Boekbespreking. — Bibliographie.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Orgaan van de Chineesche Vereeniging Chung Hwa Hui. In het Sept.-No. komt o.a. voor: De Aziatische Pers in Indonesia, door M. Tabrani.

Inter-Ocean.

Mei en Juni '29. In deze prachtig geïllustr. afleveringen o.m.: The book of the month „In Java

and the neighbouring islands of the Dutch East Indies", by John C. van Dyke (boekbespreking). In het Juni-No. Bali, the blessed isle, by S. A. Reitma.

Nederlandsch Indië. Oud en Nieuw.

In het October-No.: Raden Mas Jodjana als danser, door F. M. Schnitger. — Het batikken in het gebied der hoofdplaats Djambi, door B. M. Goslings (vervolg). Het eiland Sabiroet en zijn bewoners, door Dr. Paul Wirz (vervolg). Boekbespreking: Het empire colonial français L'Indochine. Ouvrage publié sous la direction de M. Georges Maspero. Als steeds voortreffelijke photo's.

De Hollandsche Revue

van 1 October bevat o.m.: Indische herinneringen. Pro en Contra. Een heldenstukje. — Iets over Fransche Koloniale romans.

De Indische Post

Uit den gevarieerden inhoud v. h. No. van 7 Sept. zij aangehaald: De vrouw in de Tropen. Gezonde bewegingen tot het verkrijgen of het behouden van de goede lichaamslijn, door E. Couvée-Bogaerts. (Aangevangen i. h. No. v. 31 Aug.).

Locale Belangen.

Orgaan van de vereeniging voor L. B. De inhoud van het No. van 1 September meldt: Eenige opmerkingen bij het verslag der Commissie voor de technische herziening van de Stadsgemeente- en van de Provincie- en Regentschapsordonnantie, door G. de Raad. — Door denzelfden schr.: Buitenzorgsche politesse (naar aanl. v. h. bezoek v. d. Koning van Siam op Java). — Uit den Volksraad. — Decentraliana. — Maleisch gedeelte. — Nederland. — Boekbesprekingen. — Personalia. — Off. mededeelingen.

De Indische Verlofganger

van 4 October komt uit met een artikel van S. Kalff: De Gouv.-Generaal James Loudon (met portret).

Meded. van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

(Uitgave v.h. Departm. v. Landb., Nijverh. en Handel). De Aug.-uitgave, No. 74, behelst: De Landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1928 (beplante uitgestrektheden, Producties en Uitvoeren).

De Indische Mercuur

In het No. van 2 October: De Koloniale afdeeling der XXIste Nederl. Jaarbeurs te Utrecht 3—12 September '29, door Ir. W. Utermark. — Vooruitzichten van de suikerindustrie op Caba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Sinaasappelencultuur in Suriname, door J. A. Liems. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 1e kwartaal van 1929 (vervolg en slot). — Voorts de verschillende kultuurberichten, mededeelingen, verslagen enz.

Korte Berichten

voor Landb., Nijv. en Handel. Inhoud v. h. No. van 30 Augustus 1929: Kennisgevingen, mededeelingen van verschillenden aard. — Econ. en handelsberichten. Statistieken. Handelsrelaties. Nieuwe Maatschappijen. Marktberichten, Landsmiddelen en bijvoegsels. (Leveringen aan het Gouvernement door bemidd. v. d. Ind. Centralen Aanschaffingsdienst, van 17 t. m. 23 Augustus '29).

De Indische Culturen.

Teysmannia. In het No. van 1 September treft men o.m. deze artikelen aan: Thee in het Noord-Oosten van Britsch-Indië, door P. H. Carpenter F. I. C. F. C. S. Wetenschappelijk hoofd-geëmployeerde der Britsch-Indische Thee-Vereeniging (III). — De invloed van verschillende bemestingen op de kwaliteitseigenschappen van Tabak; lezing van den heer Dr. Ir. D. Tollenaar, Dir. v. h. Proefstation voor Vorstenlandsche Tabak, gehouden op 27 Juli 1929 te Klaten (slot). — De stabilisatie van suiker.

Landbouw.

Tijdschrift der Vereeniging van Landbouwconsulenten in Ned.-Indië. De „Oorspronkelijke Artikelen" in het No. van 1 Juli zijn: G. J. Vink: Over de koffiecultuur der Baliërs; Ir. W. A. J. Oosting: Een vergissing van Dr. Vageler bij het aanwenden der Slibanalyse. — Landbouwkroniek: De vermeende achteruitgang van de kwaliteit der Java-tabak. — Tenslotte: Referaten.

Orang Peladang.

Orgaan van het Deventer Landbouwcorps „Nji-Sri". Inhoudsopgave v. h. October-No. (No. 1 v. d. 17e jaarg.). De verbinding Nederl.—Indië door de lucht (wordt vervolgd). — Omgang met koelies. (Uit de ervaringen van een assistent in de cultures op Sumatra). — Drama op een Kebon. — Assistentenvrouw vermoord! — Delische Heksenkabel I-II-III. — Delische cijfers. — Delizaken. — Assistentmoorden. — Ernstig onrecht. — Varia. — Mededeelingen. — Correspondentie. — Adreslijsten.

Spoor- en Tramwegen.

14-daagsch tijdschrift voor het Spoor- en tramwegwezen in Nederland en Indië. — Het No. van 1 Oct. behelst o.m.: De ééndaagsche verbinding Weltevreden—Soerabaia. — De Indische Spoorwegen in den Volksraad.

Zending- en Missieperiodieken.

Tijdschrift voor Zendings-wetenschap. Uitgave v. h. Zendingsbureau te Oegstgeest. — 73e deel. — 3e stuk 1929: „Mededeelingen".

De Zendingsbode. Maandblad, Orgaan v. h. Centraal Comité voor de Zending der Indische Kerk, gevestigd te Batavia. — Verschenen No. 4, September 1929.

De Macedoniër. In het September-No. o.a. De Jeugdbeweging in de Minahassa, door D. Pol.

Annalen van O. L. Vrouw v. h. H. Hart. Verschenen No. 10 van 1 October.

St. Claverbond. Uitgave der P.P. Jezuieten. Verschenen No. 5. October 1929.

Suriname.

Onder het hoofd *„Post, Telegrafie en Telefonie"* lazen wij in de „N.R.Crt." van 1 October, Ochtenbl. C:

„De verzending van luchtpostcorrespondentie naar Curaçao zal voor de eerste maal vandaag geschieden met den trein, die van Amsterdam te 19.49, van 's-Gravenhage te 20.45 en van Rotterdam te 21.13 uur vertrekt.

De overbrenging geschiedt per boot naar New-York en vervolgens met den wekelijkschen Amerikaanschen luchtpostdienst. Het luchtrecht, te voldoen boven het gewone port in Nederlandsche frankeerzegels, bedraagt 50 cent voor een briefkaart en voor de overige stukken ƒ 0.50 voor elke 5 gram."

Van luchtpost-correspondentie naar Suriname vonden wij nog geen aankondiging, maar de mogelijkheid is niet uitgesloten dat wij die over het hoofd hebben gezien. Daar er een geregelde luchtdienst van New-York naar Suriname is ingesteld is luchtpostverzending daarheen mogelijk.

* * *

„De Telegraaf" van 6 October, tweede blad, bericht: „Omtrent den wekelijkschen luchtpostdienst tusschen San Juan en Paramaribo, die, zooals men weet, door Lindbergh is ingewijd, kunnen de volgende bijzonderheden worden gemeld:

De route, die zich oorspronkelijk uitstrekte van Miami in Florida tot San Juan op Porto Rico, is thans als volgt uitgebreid: Van San Juan naar St. Thomas (op de Amerikaansche Virgin-eilanden), vandaar naar St. Johns (op het Britsche eiland Antigua), Castries (op St. Lucia, eveneens Britsch bezit), Port of Spain (de hoofdstad van Trinidad) naar Georgetown, de hoofdstad van Britsch-Guyana en ten slotte naar Paramaribo.

Op den eersten tocht is geen landing op St. Lucia volbracht, daar het voor dezen tocht gebruikte vliegtuig hiervoor niet geschikt was.

Het porto voor elk half Engelsch ons of gedeelte daarvan bedraagt van de Vereenigde Staten uit 25 Am. cent voor bestemmingen verder dan Porto Rico tot en met Trinidad, voor de beide Guyana's 40 ct."

* * *

Over *„treef en lepra"* is in „De West-Indische Gids" meermalen geschreven. In het nummer van April 1927 door den heer T. May, geneesheer te Paramaribo, door Dr. P. H. J. Lampe te Paramaribo in het nummer van April 1929. Naar aanleiding van deze artikelen verscheen in het nummer van September 1929 een uitvoerig stuk over dit onderwerp.

Onze Surinaamsche lezers en zij die in het land geweest zijn weten wat „treef" is. Voor hen, die het niet weten schrijven wij uit de *„Encyclopaedie van Nederl. West-Indië"* de definitie over:

„Hieronder verstaat men, volgens het zeer verbreide volksgeloof in Suriname, elk voedingsmiddel, waarvan het voortgezet gebruik aanleiding zou geven tot het ontstaan van lepreuze huidaandoeningen. Voor zulk een voedingsmiddel heet men dan „treef" te hebben."

Over de verschillende soorten van treef leze men in het zeer belangrijke artikel van Dr. Lampe.

Waarom dit volksgeloof zoo zeer de belangstelling wekt?

Omdat daaraan verbonden is het eveneens zeer verbreide volksgeloof dat men geen lepra krijgt als men zijn „treef" niet uit, en dat vermijding van aanraking met lepralijders niet noodig is.

Aan dit volksgeloof moet naar onze meening de groote verspreiding van de lepra in de kolonie worden toegeschreven.

Waarom wij hier op deze aangelegenheid terugkomen?

Op blz. 197 van het op de derde plaats genoemde artikel in „De W.-I. Gids" vonden wij deze noot:

„De in het buitenland wonende Surinamers, die een of meer treeven hebben (geen idiosyncrasie) zouden hun geboorteland een dienst bewijzen, zoo zij aan Dr. Lampe mededeelden of zij in hun nieuwe omgeving al dan niet hun treef in acht nemen."

Wij meenen goed te doen dit verzoek in wijden kring bekend te maken, te meer daar ons toevallig in handen kwam de „Berichten uit de Heidenwereld" (uitgegeven door de Evangelische Broedergemeente te Zeist), jg. 1924 No. 2, waarin wij op blz. 20 in het jaarverslag van het Kinderhuis Saron in Suriname de volgende merkwaardige mededeeling vonden:

„10 jongens en 2 meisjes hebben gedurende het jaar 1922 het gesticht verlaten. Vier jongens werden door hun familie teruggenomen uit vrees, dat de kinderen ziek zouden worden, doordat zij in het Kinderhuis moesten eten, wat volgens de meening der moeders of grootmoeders voor hun gezondheid nadeelig kon zijn. *Hoevelen onzer kinderen hebben al jaren lang hun zoogenaamde „treef" gegeten, zonder dat er een enkel ziekteverschijnsel te constateeren is geweest.* Maar deze moeders en familieleden, die vaak eerst met tranen in de oogen gesmeekt hebben om hun kinderen in Saron op te nemen, wetende, dat ze daar bewaard en goed opgevoed worden, al moeten ze dan ook van alles eten, wat op tafel komt, smeeken nu weder met tranen in de oogen, hun kinderen terug te geven en verklaren, dat het nu thuis best met hen zal gaan en dat ze niet meer stout zullen zijn."

Op den door ons gecurviseerden zin vestigen wij de aandacht der geneesheeren in Suriname.

Uit „Ons Suriname", Zendingsblad uit de Ev. Broedergemeente, Augustus-September 1929 teekenen wij uit een artikel *„Het lepra-vraagstuk in Suriname in zijn tegenwoordigen vorm"*, van den heer M. Weigel, leeraar-directeur van het leprozen-etablissement „Bethseda", het volgende op:

.....„Voor den minder ontwikkelde is lepra nu eenmaal geen besmettelijke ziekte; veel meer gelooft hij vast en zeker, dat men alleen dan melaatsch wordt, wanneer men zijn treef niet in acht neemt, dat is, als men een spijs nuttigt, die niet goed voor het lichaam is. O, gij arme stakkers, die terecht gekomen zijt in den doolhof „treef". Want daar is ervaringstreef, vadertreef, gedroomde treef, treef op gezag, afkeertreef, probeertreef, enz."....

* *

„De Maasbode" van 3 October schrijft, onder het hoofd *„Pater M. Ahlbrinck C.ss.R., de Caraïben-pater"*:

„Zondag l.l. vierde te Paramaribo in Suriname onder veel blijken van belangstelling zijn zilveren professiefeest de Z.Eerw. Pater Redemptorist W. Ahlbrinck.

Te Geldrop 15 Febr. 1885 geboren, trad hij op jeugdigen leeftijd in het Klein-Seminarie der Redemptoristen te Roermond, legde 29 Sept. 1904 te 's-Hertogenbosch zijn kloostergeloften af, werd 8 Oct. 1909 te Wittem priester gewijd en vertrok, kort na het voltooien zijner priesterlijke studiën, als missio-

naris naar de Missie van Suriname, welke Missie zijn Heeroom Z. D. H. Mgr. W. Wulfingh jarenlang als Vicaris Apostolicus had bestuurd en tot hoogen bloei had opgevoerd.

Pater Ahlbrinck is niet alleen een volbloed missionaris, maar ook een uitstekend kenner der Indianen, vooral van den stam der Caraïben, waarvoor hij reeds vele artikelen in „Anthropos" en andere tijdschriften schreef en over wier taal hij weldra een volledig woordenboek hoopt te publiceeren. In 1926 nam hij deel aan de expeditie „Stahel" ten einde de stammen der nog nooit bezochte bovenlandsche Indianen van Suriname te leeren kennen; een even geleerd als interessant verslag dezer reis verscheen onlangs bij E. de Bont en Zonen te Rotterdam onder den titel „Vijf maanden in het Oerwoud". De laatste jaren wijdt Pater Ahlbrinck zich als missionaris geheel aan het zielenheil der naar Suriname verhuisde Javanen, voor welke hij scholen, opvoedingsgestichten, vestigingsplaatsen zou willen, zooveel en zoo spoedig mogelijk, met Gods hulp en met den steun van Katholiek Nederland: een prachtwerk voor de Kerk van Suriname!

Den ijverigen, geleerden missionaris nog vele jaren, tot heil der Missie van Suriname, vooral der Indianen en der geïmmigreerde Javanen!"

* *
*

Op 4 October verscheen het eerste nummer van het „Politiek Economisch Weekblad, orgaan ter versterking van de rijks-eenheid: Nederland-Indië", onder redactie van Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, Prof. Mr. F. J. H. Cowan, Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff.

Hierin een bespreking van het jaarverslag der Surinaamsche Bank over 1928.

Curaçao.

De samenstelling van den Kolonialen raad.

Het is al weer eenige jaren geleden, dat een West-Indisch specialist ons verklaarde, dat het maar heel goed was, dat de regeering zoo traag was in het vervullen van haar plicht tot herziening van het Curaçaosche regeeringsreglement, door de grondwet voorgeschreven, omdat wat die grondwet wilde funest zou zijn voor Curaçao. Men verstaat, dat een dergelijke onwaarachtige utiliteitspolitiek niet door den beugel zou kunnen. Wanneer het dan waar zou zijn, dat Curaçao niet rijp is voor wat de laatste grondwetsherziening ook ten opzichte van dit gebiedsdeel gebiedend voorschrijft, dan zou een eerlijke politiek alleen tevreden kunnen zijn met een rondborstige erkenning van ongelijk en herstel van wat verkeerd gedaan is. Ook mogen wij niet aannemen, dat de regeering opzettelijk in gebreke is.

De stof is op sommige punten uiterst moeilijk. En wij kunnen ons voorstellen, dat de regeering telkens weer advies vraagt. Nauwelijks heeft een gouverneur eindelijk het zijne uitgebracht, of hij wordt vervangen door een ander, die, misschien nog vóór hij zoover is, op zijn beurt plaats moet maken voor een volgenden. Wij hoorden ook, dat de voorzitter van de ontbonden commissie-Staal, die toch geen Curaçao-deskundige is, weer om raad is gevraagd. Maar er moet toch eens een einde komen aan al dat geadviseer.

Het vertegenwoordigend lichaam zal wel het meeste hoofdbreken kosten. Het actieve kiesrecht is een puzle op zichzelf. Maar van haast nog meer belang achten wij dat van de vertegenwoordiging der eilanden buiten Curaçao in het vertegenwoordigend lichaam. Wij zouden zeggen: de oplossing van die kwestie kan de herziening van het regeeringsreglement, die toch nog altijd wel geruimen tijd zal duren, want de eerste voorstellen van de regeering moeten nog komen, niet afwachten. Jarenlang gold de heer Van der Veen Zeppenfeldt als de vertegenwoordiger van Aruba, en zoo zat dat er blijkbaar bij dien „afgevaardigde" zelf in, dat hij, toen Mr. Eskes onlangs Arubaansche belangen bepleitte, dezen daarvoor bedankte. Nu geldt de heer Beaujon als bovenwindsche specialiteit, maar niet vergeten moet, dat hij een zuiver ambtelijk element vertegenwoordigt, dat wij gaarne geheel uit den Raad verwijderd zagen, voor zoover er althans afhankelijkheid van het gouvernement bestaat. De commissie-Staal heeft deze zaak niet opgelost, misschien wat meer achterop gebracht door voor Curaçao niet, als voor Suriname, schadeloosstelling aan de statenleden toe te kennen.

Ieder eiland zal o.i. minstens één vertegenwoordiger moeten hebben. Dit moet iemand zijn, die geheel van den economischen toestand van zijn eiland op de hoogte is. Een stoomverbinding moet hem in staat stellen met een minimum van tijdverlies de vergaderingen van „den Raad" bij te wonen, en daarvoor moet hij schadeloosstelling genieten. Dan kan het nog wel heel licht gebeuren, dat zijn stem die eens roepende in de woestijn is, en nòg de plaatselijke belangen niet tot hun recht komen, maar dan kan voor den Raad na deskundige voorlichting niet meer gelden de verontschuldiging der onwetendheid, en tegenover de „Curaçaosche" leden kunnen, zoo noodig de andere gezamenlijk een niet te versmaden tegenwicht vormen.

Het zou mooi zijn, wanneer de regeering een weg vond om in de bestaande vacaturen reeds in die richting werkzaam te zijn.

Urbina!

Zooals hier bijna alle menschen Jansen of Meijer heeten en op Curaçao ook velen te zamen weinig namen dragen, schijnt in Venezuela de naam Urbina min of meer gemeen goed te zijn, gelijk ook de generaalsrang en titel aan niet weinigen ten deel valt. Men zou het zeggen na de lezing van onderstaand telegram uit New-York van 2 Augustus l.l. in het *Handelsblad* van 3 dezer:

„Naar uit Colon gemeld wordt, zetten de opstandelingen in zes staten van Venezuela de guerilla voort. Het is hun gelukt een afdeeling regeeringstroepen onder bevel van generaal Urbina tot overgave te dwingen."

Hr. Ms. „Hertog Hendrik".

Blijkens een bij het Dep. van Defensie ingekomen bericht, is Hr. Ms. „Hertog Hendrik" Zaterdagavond om elf uur de haven van Willemstad (Curaçao) uitgestoomd naar een zich op ongeveer 23 mijl afstand in zee bevindend brandend schip.

Het vaartuig was een Venezolaansche schoener met benzine lading en bij aankomst ter plaatse reeds gezonken.

De uit zes personen bestaande bemanning was intusschen gered door de sleepboot „Neptunus",

(Alg. Hand.)

Parlementje.

Wij hebben het al eens meer gezegd: de Koloniale Raad speelt graag af en toe Tweede Kamertje. Maar 't gaat ze niet altijd goed af. De Raad heeft maar weinig goede sprekers. Het is meermalen voorgekomen, dat niet alleen de bestuursgemachtigden hun antwoord in eersten termijn kant en klaar van het schrift voorlazen, maar ook re- en dupliek van tevoren klaar gemaakt waren. Er werd zoo nog al eens vóór de vergadering onderhands van gedachten en van papier gewisseld. 't Kwam ook wel voor, dat dit laatste niet gebeurd was, en dat het antwoord op de vraag sloeg als een tang op een varken.

Wij willen den raadsleden hierover niet zwaar vallen, omdat wij de moeilijkheden begrijpen, die een echt debat zouden meebrengen.

Maar het gaat toch wel wat ver, wanneer in de vergadering van 5 Augustus l.l. de heer Van der Veen Zeppenfeldt, den leden Winkel en Henriquez een verwijt van maakt, dat zij bij de rondvraag zaken ter spraken brengen, „waarover met geen enkel woord gerept is in de gewisselde stukken of waarvan andere leden van te voren niets wisten". „De parlementaire usance...... is om de medeleden met het onderwerp, waarover men spreken wil, indien het niet in stukken staat, in kennis te stellen". Ten aanzien van den heer Henriquez nam de heer Van der Veen Zeppenfeldt terecht genoegen met diens verklaring, dat hij tevoren den administrateur van financiën met zijn vraag in kennis gesteld had. De heer Winkel vroeg, blijkbaar geschrokken, of een lid, dat in het belang van een zaak, iets wil zeggen, dat niet kon zonder van te voren zijn medeleden erover te hebben gesproken. De heer Zeppenfeldt vond dat de heer W. „een zeer delicate" zaak ter sprake gebracht had, en daarom de „usance" had moeten volgen.

Gelijk recht voor allen.

Wat de heer Winkel zei, kan maar weinig onze instemming hebben. Hij wees erop, dat de aanvallers van 8 Juni l.l. verklaard hadden ontevreden te zijn over de behandeling, die zij eerder op Aruba en Curaçao hadden ondergaan, toen zij als revolutionnairen van hun land daar gekomen waren. En daarom (zoo ten minste lezen wij zijn verklaring, waarvan de eerste zin niet loopt) moest het bestuur voorzichtig zijn bij het nemen van maatregelen zulks in het vervolg te voorkomen. Die Venezola hadden ook nog een soort bewijs van vriendsc gegeven door te vertrekken zonder zich aan buitensporigheden schuldig te maken. Voorts den er elken dag Venezolanen aankomen, die nooit hier geweest waren en toch deelnamen de recolutie in Venezuela.

Alleen voor deze laatste kunnen wij ondersc ven, wat de heer Winkel zei: laten wij het be leveren dat wij geen Venezolanen straffen, misdadigers en overtreders van onze wetten.

Maar ten stelligste keeren wij ons tegen deze lating van den heer Winkel: „Verder zien wij protesten tegen de behandeling van de gevange deze protesten helpen ook de Venezolanen te ons Bestuur ophitsen, alhoewel ik zelf durf stateeren dat zij, voor zoover ik heb kunnen gaan, niet mishandeld worden, moeten wij aannemen, dat de gevangenis niet geschikt is, zou ik in overweging willen geven toch maar te zien naar een andere plaats waar deze mensc ondergebracht kunnen worden en zou ik wi vragen het rechtsgeding te bespoedigen voor het val er eenigen onder zijn, die minder schuldig zi

Hierop dient maar één antwoord: dat van opschrift boven dit stukje.

Iets anders is, wat de *Handelsblad*-correspond (hij zij, nu hij er eindelijk is, allereerst welkom heeten!) naar aanleiding van de rede van den Winkel schrijft, dat „geïnterneerden en aangeh denen in voorarrest worden ongebracht ... (in) vochtige boog van het fort." Wij veronderstel dat de heer Winkel in zijn laatst aangehaalden sprak van de van moord enz. op 8 Juni l.l. verd ten, terwijl de correspondent het blijkens het volg misschien bedoelt te hebben over niet toeg ten vreemdelingen.

Begrooting Koloniën 1926.

Ingediend is een ontwerp tot verhooging der drage aan de Curaçaosche geldmiddelen over 1 met *f* 77.000.

Brand.

In *La Union* van 5 Sept. l.l. lezen wij, dat in nacht van 31 Aug. op 1 Sept. l.l. de winkel van Winkel en Zonen, La casa rosada, is afgebra De schade is zeer groot. Behalve dat eenige fa liën, die boven woonden, alles wat zij bezaten loren hebben, is het geheele achief van nota Lansberg een prooi der vlammen geworden. schade, waarschijnlijk is bedoeld die van de fir Winkel, wordt op *f* 500.000 geraamd, door verze ring gedekt.

Errata.

De heer Fruytier, de gouverneur van Curaç heeft zijn ontslag ingediend, in afwachting van onderzoek, dat de regeering in Den Haag zal d instellen naar zijn houding in dien rampzali nacht van den overval. Aldus is officieel me gedeeld.

Het eenige blad dat er in Curaçao verschijnt, niet eens in de Nederlandsche taal, werkte on censuur dus.

De Indische Post, 10 Aug.. '29.

Uit den Verren Vreemde.

The Washington Post.

Mac Donald naar Amerika. Daar ontvangen een wijze, die geen twijfel laat over de gezindh van het Amerikaansche volk omtrent de poging Hoover en Mac Donald om, in innige samenw king, den wereldvrede op hechte grondslagen stellen.

De blijde verwachting van velen is gericht de mogelijkheid van een belangrijke verminderi van de vlootsterkten der twee grootste maritie mogendheden van onzen tijd. Zij zien in het st ven om de sterkten der wederzijdsche zeemacht te regelen, dat geeneen oppermachtig kan zijn, gewilden waarborg van Groot-Brittanje en de Staten om elkander niet te lijf te gaan. Zij wachten, dat hiervoor dan de instemming ook vonden zal worden van de andere groote zee gendheden, waardoor over de geheele linie eindel een einde zal komen aan den ruïneerenden w loop in schepenbouw en aan alle daarmede gepa gaande verspillingen van krachten en geld. Wo dit bereikt, dan zien zij daarin een beslissing beteekenis om aan den wil van het Kellogg-pact uitbanning van den oorlog, ernst en kracht bij zetten.

Wie de zaak zoo beziet, heeft zeker al reden verheugen, de eerste stap in een goede richting onder gunstige voorteekens, gezet.

Wij willen echter aan hetgeen nu gedaan wor en bereikt is op zichzelf een groote beteekenis kennen, zonder op het verdere verloop der vlo beperkingsplannen te wachten.

Laat ons, om de bedoeling goed te doen uit men, al het nog voorwaardelijke, nog onzekere

vlootbesprekingen, hier stellen tegenover het- n reeds zeker en onvoorwaardelijk tot uiting is omen door de reis van Mac Donald, zooals deze r het Amerikaansche volk tot een triomftocht aakt is.

Voor de vlootovereenkomst is vooreerst overeen- mming noodig tusschen Londen en Washington, arbij de Britsche regeering op haar beurt weer et kunnen rekenen op instemming van de re- ringen der dominions, zonder welke geen Rijks- achte rijp kan worden. Al de hierbij betrokken ders der staatkunde van den dag zijn in de zaak end, men mag gerust aannemen, dat vooruit doende eenheid van inzicht verkregen is, om t aan den goeden afloop te twijfelen van de nu Washington gevoerde besprekingen tusschen over en Mac Donald. De conclusiën, waartoe e staatslieden daar zullen komen, zullen echter volstrekt niet als tractaatpunten beschouwd gen worden. Vooreerst kan geen Amerikaansch sident en geen Britsch premier ten deze hande- zonder de parlementen, die de eindbeslissing bben, maar in dit geval willen de twee grootste mogendheden bovendien niet tot een aparte d overgaan. Zij willen ten slotte handelen in rleg en in gemeenschap met de andere mogend- len, die zich sterk voelen ter zee: Frankrijk, lië en Japan en zij hebben besloten deze uit te odigen tot een conferentie, die in het begin van 30 te Londen zal worden gehouden. Daar zal rden beraadslaagd over de mogelijkheid om tot betere regeling, met verdere strekking tevens, komen van een algemeene beperking van de zee- cht dan verkregen is door de overeenkomst van shington van 1921/22. Op die conferentie zal geen thans door Hoover en Mac Donald zal rden aangenomen als basis voor de Ameri- ansch-Britsche verhoudingen, van grooten in- ed zijn, maar de conferentie kan een eigen kijk de zaak hebben voor de onderlinge verhoudin- in de wereld-marine. De vraag of de besprekin- , die thans in Amerika gevoerd worden, de Lon- sche conferentie alsnog zouden kunnen torpe- ren vóórdat zij uitvaart, behoeft niet meer ge- perd te worden. Vóórdat M. D. de reis naar New- rk aanvaardde, waren de uitnoodigingen voor Londensche conferentie geschreven en zij zijn andag j.l. verzonden.

Waarop wij hier willen wijzen is dus, dat het- n nu, goed voorbereid, in Amerika besproken rdt over de beperkte onderlinge verhoudingen, chts voorspel is van hetgeen in Londen in groo- internationaal gezelschap in behandeling moet men. De atmosfeer is stellig gunstig voor vredes- heid, alsook voor elk streven tot verlichting van staatsbudgetten. Maar van Fransche zijde wordt ds gevoeligheid getoond over het bedisselen der ote vraag in kleinen kring. Frankrijk kan 't niet d zetten, dat het bij de behandeling van eenig reldvraagstuk als een tweede rangs mogendheid rdt behandeld. Italië heeft duidelijk te kennen geven, dat het zich als maritieme mogendheid de toekomst een meer voorname rol toedenkt n het in het jongste verleden vervuld heeft. Japan eft te kennen gegeven dat het zich te Londen eigen opinie voorbehoudt zoodra over de ma- e-verhoudingen gesproken zal worden. In Lon- zal men 't dus vermoedelijk minder gemak- lijk eens worden dan momenteel in Washington. over datgeen waarover de vertegenwoordigers n Londen eens zullen worden, moeten dan weer e betrokken Kamers en Senaten debatteeren en slissen.

Willen wij hiermede zeggen, dat aan de Hoover- c Donald-ontmoeting vooralsnog niet veel betee- nis moet gegeven worden? Geenszins! Integen- l zelfs. Wij willen de groote beteekenis van het ote gebeuren van heden beschouwen ongeacht mogelijke verloop der vlootconferentie. In de oge politiek is verbetering van de vredesstem- ng doel; onder de factoren, onder de middelen de vloot zeker mee, maar het hart leidt het ofd, het hoofd leidt de hand, de hand leidt het pen.

De onderhandelingen tusschen de eminente lei- s der twee groepen der Anglo-Saksische volks- meenschappen hebben de harten voor vrede ge- nd. De hoofden zijn thans in overleg. Zij willen hand het wapen doen terzijde leggen.

Zij zetten zich tot deze grootsche taak dwars door s heen, ver boven alles, en toch rekening hou- de met alles en tegenover niemand vijandig of igend staande — zoo niet, dan ware er al geen desboodschap meer.

Zij gaan niet in tegen den Volkenbond, al staan Vereenigde Staten buiten dien bond en al wordt e in het nu gevoerde overleg niet gekend; wat doen zal den Volkenbond in velerlei opzicht en sterke mate ten goede komen. Zij richten zich t tegen andere mogendheden, al zijn deze niet mengd en gemoeid in de eerste combinatie, over- gd als men is, dat in elke poging tot uitbreiding combinatie kans op vertraging en mislukking hebben gelegen. Zij roepen de groote mogend- den wel bijeen tot verdere uitbreiding en ver- rking van de daad.

Zij willen verkondigen en demonstreeren de leer: concurrentie, tegenstelling, verschil in opvatting en inzicht tusschen twee volken behoeven geen aanleiding te zijn om elkander als vijanden te beschouwen en doorloopend te wantrouwen. Voor zoover er moeilijkheden, bezwaren, geschillen zijn behoeft niet nagegaan te worden of deze in een casus belli dienen omgezet te worden, de gedachte aan een oorlogsreden moet zelfs niet meer opkomen.

Het Vereenigde Britsche Rijk en de Vereenigde Staten willen niet een bondgenootschap sluiten, dat in x artikelen, in y gevallen heeft te voorzien, maar zij willen een goede entente. Zij willen de reeds beproefde stemming, zooals die bekend is tusschen verschillende staten in bestaande statenbonden, gemeengoed maken tusschen de mogendheden, tusschen de volken, die zich als souvereine rijken tot nu toe *te weinig* als broederstaten in één wereldgemeenschap, *te veel* als natuurlijke vijanden in een rassengemeenschap gedragen.

Men heeft zware, dreigende wolken gesignaleerd boven den Stillen Oceaan, men heeft zware, dreigende wolken gesignaleerd boven den Atlantischen Oceaan. Toen deze wegtrokken, om de zon door een minder bewolkten hemel te laten stralen, heeft men blijde herademd. Maar in de afwisseling van storm en windstilte bleef toch de benauwende vraag liggen: hoe morgen? Dit is wat Hoover en Mac Donald nu, als verdere uitwerking van het Kellogg-Briand-pact, voor goed trachten te veranderen. Van den politieken thermometer moet de aanwijzing: „oorlog" verdwijnen. Dat zij meenen dit te hebben bereikt voor de Britsch-Amerikaansche wereldzône, dat lijkt ons de beteekenis van den handdruk die Mac Donald aan Hoover is gaan brengen, ongeacht wat de Londensche conferentie in 1930 brengen zal.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort

De Afdeeling Amersfoort zal haar winter-programma openen met een *lezing met lichtbeelden*, te houden op *Woensdag 23 October a.s.*, des avonds ten 8 ure in den Foyer van „Amicitiaa". Als spreker zal optreden Prof. Ir. C. W. Weys, die als onderwerp gekozen heeft: *„Een en ander over een Particulier Land op Java"*. Waar de groote cultures nog onbeperkte mogelijkheden bieden aan het jongere geslacht, verwachten wij dat zoowel onze leden als de studeerende jeugd in grooten getale zullen opkomen om de steeds interessante mededeelingen van den hooggeleerde aan te hooren.

HET BESTUUR.

Afdeeling Amsterdam.

In de groote Aula van het Koloniaal Instituut hield Vrijdag 4 Oct. de heer C. Frans — die feitelijk Ketoe Ndoloe heet — hetgeen overgezet in onze taal wil zeggen „plukker der wetenschap" eene lezing met lichtbeelden, muziek en zang.

Het was een avond van buitengewone bekoring, niet alleen door de wijze waarop de heer Frans zijn onderwerp naar voren bracht, zijne duidelijke uiteenzetting, de zachte harmonieuse muziek der sesando's, maar ook door de medewerking van vrouw en dochter, die met hun zuivere stemmen de sesando's begeleidden.

De afwezige leden hebben heel wat gemist.

Volkomen stemmen wij overeen met den verslaggever van het „Handelsblad", die in zijn courant van Zaterdagmorgen twee volle kolommen aan dezen avond wijdt en zijn beschouwing begint met de woorden: „Wij kunnen het nog slechts betreuren dat niet vaker vooraanstaande inheemschen de gelegenheid te baat nemen om hier te lande in het publiek te verhalen van hun land en volk".

Ook het slot willen wij van hem overnemen:

„Hij, die avond, was voor ons in zekeren zin een openbaring. Wij vernemen stemmen als thans gehoord te weinig, doch dat ligt niet uitsluitend aan ons. Zelfs gedurende de loopbaan ginds, leeft de inheemsche *naast* ons, en niet *met* ons.......

Het was een even muzikaal als belangwekkend slot van een interessanten avond, waarmede de organisatoren alle eer inlegden."

Onze onder-voorzitter, de heer W. C. Bonebakker was de tolk van alle aanwezigen toen hij de familie Frans hartelijk dank bracht voor hetgeen zij ons dezen avond geboden had.

Afdeeling Apeldoorn.

Woensdagavond 2 October sprak de secretaris voor de „Odd Fellow" loge alhier over: „Wat zullen de gevolgen zijn voor Nederland, als Indië los van ons wordt?"

Deze vraag was door een der leden gedaan — waarop het bestuur verzocht had, deze vraag te behandelen.

Uitgaande van de leuze „Indonesia los dari belanda! Sekarang!" besprak de heer Baars eerst de moeilijkheid van het geven van een rechtstreeksch antwoord, om daarna over te gaan tot het schetsen van de beteekenis van Indië voor Nederland uit materieel oogpunt. (In den trant van „Indië verloren, rampspoed geboren" van Jhr. Dr. Sandberg). Vervolgens werden enkele hoofdpunten uit de geschiedenis van het Oosten na 1868 tot heden in hun verband en ons Indië gememoreerd (Pacificprobleem-conferentie v. Washington enz.) om daarna te komen tot de ontwikkeling van het nationalisme in Indonesië en gevolgd door een beknopt overzicht van de voornaamste communistische en nationalistische groepen. (Zie het werk van Petrus Bloemberger).

Daarna volgde een beschouwing van de vraag: Wat deden en doen de nationalisten voor de directe opheffing van hun landgenooten? (Staatkundig, economisch en wetenschappelijk).

Een en ander toegelicht met aanhalingen uit ons „K.W." (persoverzicht enz.) „Oedaya", „Onze Stem".

Aan het slot wees spreker er op, dat Moskou over ruime geldmiddelen beschikt voor zijn onheilzame propaganda — doch dat daarentegen vereenigingen en periodieken in Nederland — die tot doel hebben de eenheid tusschen de deelen te bevorderen — dank zij lauwheid en onbekendheid — steeds met geldgebrek te kampen hebben.

En tegenover het donkere „Los van Holland" stelde spr. de mooie toekomst van een ontwikkeld vrij Indië en een verlicht Nederland vereenigd door de geschiedenis — door banden van wederzijdsch begrijpen en waardeeren.

Na de pauze volgde een serie lichtbeelden die het gesprokene toepasselijk verduidelijkten. Bij de Wayang en dansfiguren declameerde spr. het: „Heer, laat mij een wayang zijn in Uwe handen" en aan 't slot bij een stemmingsbeeld van Java's kust: „Op een duintop gezeten in zwoelen zomernacht", beide van R. M. Noto-Soeroto.

De heer Baars zal, op verzoek, 't zelfde onderwerp ook behandelen voor de personeelsvereeniging „Nieuw Leven" van „het Apeldoornsche Bosch".

HET BESTUUR.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Twente.

Op Vrijdag 27 September hield de heer A. Pimentel, gep. Luit.-Kolonel Inf. N.-I. L. b.d., voor de leden van „Oost en West", Afd. Twente en de leden van de Volksuniversiteit in de Koffiekamer der Groote Societeit te Enschede een causerie over de zeden en gewoonten der koppensnellende Dajaks van Borneo, waaronder hij te Apokajan in het hartje van Borneo zes jaren heeft geleefd.

Het zaaltje was geheel gevuld met belangstellenden, die den spreker met aandacht volgden tijdens zijn met talrijke lantaarnplaatjes verduidelijkte voordracht.

Een groot aantal voorwerpen van dagelijksch gebruik zoomede wapens, waren mede in de zaal aanwezig en het gebruik daarvan werd in de pauze nader toegelicht.

Zoowel uit het hartelijk applaus als uit het dankwoord van den voorzitter der afdeeling is den spreker kunnen blijken hoe zeer zijn voordracht de belangstelling der aanwezigen had gehad.

De Secretaris,
J. P. WARNAARS.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Van 1 December e.k. tot 10 Januari 1930 zal in de Grafelijke zalen op het Binnenhof te 's Gravenhage een *Vredes- en Volkenbondstentoonstelling* gehouden worden, uitgaande van de Nederl. Vereeniging v. Volkenbond en Vrede.

Tot dat doel hebben zich gevormd een Eere-Comité, een Uitvoerend Comité, een Comité van Organisatie en een nationaal Comité van Aanbeveling in welk laatste Comité mede zitting heeft de Algem. Voorzitter dezer Vereeniging, de heer R. Zuyderhoff.

De ruim 20 jaar bestaande *Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten* in Nederland heeft een Jaarboek 1923—'28 — een nieuwe reeks Jaarverslagen — uitgegeven,dat op de leeszaal der Vereeniging voor belangstellenden ter inzage ligt.

Deze bekende, nuttige Vereeniging welke er naar streeft de Fauna en Flora te beschermen, een streven waarvan ieder beschaafd Nederlander niet alleen het nut maar ook de noodzakelijkheid inziet, telt een 10.000 leden, welk aantal echter dient te worden uitgebreid zal de Vereeniging kunnen doen wat zij voor het thans levende geslacht, maar niet minder voor het nageslacht, gewenscht en noodig acht. Zou dat ledental beduidend kunnen worden uitgebreid dan worden daarmede de financiën versterkt maar tevens het aantal medehelpers aan dit heilzaam doel door het verstrekken van inlichtingen en waarschuwingen. De Vereeniging betrekt ook de Overzeesche gewesten in het veld harer bemoeiingen; haar kantoor is gevestigd Heerengracht 540, Amsterdam. Telefoon 36567; Postrekening 32391. Bankiers Lippman Rosenthal & Co. Verleent haar Uwen steun door toe te treden als lid of donateur.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. „NEDERLAND"

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein, aansluitende op het s.s. „Prinses Juliana", hetwelk 7 October a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdag 12 October a.s. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. P. G. H. Kratochwil, Onderwijzer O.L.O., E. A. Borgerstraat 42, Katwijk a. Zee.

Dr. J. C. W. Cramer, Gegradueerd ambtenaar b.d. Centr. Kas, Sleedoornstraat 80, 's-Gravenhage.

J. H. Rosdorff, Gedipl. Baas kleermaker Gevangeniswezen, p.a. Ieplaan 85, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

S. C. F. van Hoppe, Burg. Ambt. Top. Inr., Nicolaïstraat 76, Den Haag.

J. Ch. Ehrenburg, 1e Commies Spoorwegen, Breestraat 112, Beverwijk.

M. Briel, Hoofdbeheerder Pandhuisd., v. Beverningkstraat 213, Den Haag.

E. J. v. Sörnsen de Koste, Hoofdc. Justitie, Daguerrestraat 36, Den Haag.

J. F. Simon, Adj. Ref. Justitie, Obrechtstraat 477, Den Haag.

C. D. Lammers, Orthopaedist, St. Peterlaan 113, Arnhem

P. A. Corver, Beheerder 2e kl. Pandhuisd., Kievitstraat hoek bij Noorderbrug, Utrecht.

Mej. E. de Beer, Typiste 1e kl. Dep. v. Fin., Nieuwe Haven 10, Den Haag.

A. P. J. Jagtman, Chef 3e afd. Spoor en Tr., Jan van Nassaustraat 84, Den Haag.

C. L. v. Delden, Lid v. d. Raad v. Justitie, p.a. Ned. Handel Mij., Den Haag.

Jhr. P. J. v. Berensteijn, President Weeskamer, p. a. Ned.-Ind. Esc. Mij. Haag.

P. van der Sar, Tijd. wd. telegraafopz. 1e kl. S.S. en Tr., Beeklaan 339, 's-Gravenhage.

W. Janszen, Insp. b.d. Pandhuisdienst, Lubeckstraat 9, 's-Gravenhage.

L. H. L. Voll, Administratief ambtenaar m.d. titel van adj.-referendaris bij het hoofdkantoor v.d. Immigratiedienst, Goudenregelstraat 316, 's-Gravenhage.

F. A. Brauer, Ambtenaar 2e kl. b.d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Acc., Van Weeke van Dijkveldstr. 37 te 's-Gravenhage.

A. A. F. Vogelpoel, Ass.-resident b.d. Alg. Bestuursdienst, L. v. Meerdervoort 215, 's-Gravenhage.

J. Snijder, Onderwijzer 1e kl. b.h. O.W.L.O., Van Weede van Dijkveldstraat 9 te 's-Gravenhage.

Mej. E. C. A. M. van Stein, 1e Klerk b.d. afd. Havenwezen van het Dep. der B.O.W., Suezkade 148, 's-Gravenhage.

L. Neijndorff, Commies b.h. B.B., Voltastraat 58, 's-Gravenhage.

J. M. van Zeijl, Adj.-boekhouder b.d. S.S. en Tr., J. v. Nassaustraat 84, 's-Gravenhage.

B. Bote, Loos 1e kl., Noordeinde 100, Brielle.

MET PENSIOEN:

Mej. C. M. Scheffelaar, Onderw. 3e klasse, Obrechtstraat 205, Den Haag.

A. van Deelen, Wnd. Insp. Inl. Onderw., Pr. Marielaan 13, Amersfoort.

Mutatiestaat van 2 tot 9 October.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
P. Enserinck, Amsterdam, Cornelis v. d. Lindenstraat 27. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mej. D. van den Heuvel Rijnders, p.a. Bibliotheek Koloniaal Instituut, Amsterdam, Mauritskade 62. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
C. Teesink, Amsterdam, Overtoom 346. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
F. A. H. Marchand, A'dam, Transvaalkade 80huis. ƒ 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
G. Leopold, Directeur N. Friesche Locaal Spoorweg Mij., Utrecht, Admiraal van Gentstraat 4. ƒ 5	Secretaresse Afd. Utrecht.
G. H. Ebens, Apeldoorn, Marktplein 26. ƒ 5	Secretaris Afd. Apeldoorn.
D. van Bruggen, Oud Leeraar M.O., Nijmegen, Joh. Vijghstraat 10. ƒ 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Ir. L. Davidson, Directeur Automatic Screw Works, Nijmegen, Sumatrastraat 2. ƒ 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Ir. J. W. Meuser Bourgognion, Adj. Directeur Gasfabr. en Waterleiding, Nijmegen, Javastraat 22. ƒ 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
P. A. H. Pieterman, Boek-, Muziek- en Kunsthandel te Goes. ƒ 5	den heer R. J. Goddaerd te Den Haag.
A. van Galen, Soesterberg, Amersfoortsche Straatweg 94. ƒ 5 (Afd. Amersfoort)	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.

Rectificatie: S. Bruigom, Rijswijk (Z.-H.), Koninginnelaan 73.

Afschrijvingen

J. M. W. Francken, Directeur Cultuurmij „Kalie Djompo", Bloemendaal, Vijverweg 22 *(overleden)*.

A. J. H. Scherp, Oud Directeur Mulo, Haarlem, Verspronkweg 13.

W. de Vries, Onderwijzer m.v., Heemstede, Landzichtlaan 4.

H. W. Velders, Apeldoorn, Badhuisweg 73 *(overleden)*.

Ir. E. J. Bergmans, Doorn, Parklaan 27, Afd. Utrecht *(overleden)*.

Adresveranderingen

Th. Ligthart, Oud-Directeur Javasche Bank, van: Amsterdam, Keizersgracht 668, naar: Den Haag, Sweelinckplein 73. ƒ 10.

H. Hofman, Inspecteur P.T.T., van: Assen, naar: Amsterdam, Jac. v. Lennepkade 8. ƒ 5.

Mevr. R. Kleber-Muller, Amsterdam, van: Admiralengracht 259 I, naar: Sarphatistraat 213 III.

Dr. H. Kraemer, van: Oegstgeest, de Kempenaerstraat 60, naar: Leiden, Witte Singel 96.

W. Veenbaas, Indol. Stud., Leiden, van: Hoogewoerd 72, naar: Heerensteeg 5a.

H. Bijkerk, O.-I. Ambtenaar m.v., van: Djokdja, naar: Utrecht, Mariëndaalstraat 4. ƒ 5.

B. Hoekstra, Oud Adj.-Insp. Inl. Onderwijs, van: Baarn, Molenweg 35, naar: Scheveningen, Juriaan Kokstraat 41. ƒ 5.

H. H. de Cock, Resident, van: Utrecht, Koningslaan 2, naar: Territet-Montreux, Pension Villa Elisabeth.

Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge, van: Bilthoven, Prins Hendriklaan 9, naar: De Bilt, Utrechtscheweg 31.

Prof. Dr. K. Oestreich, Utrecht, van: Catharijnesingel 61, naar: Drift 21.

Mej. M. C. Havelaar, van: Arnhem, Driekoningenstr. 9, naar: Velp (G.), Huize „de Nordstede", Nordlaan 2-4.

Mej. A. M. Meilink, Apeldoorn, van: Van Swietenlaan 4, naar: Parkweg 12.

A. J. Wiessner, van: Apeldoorn, Koningin Hortenselaan 24, naar: Den Haag, Weimarstraat 380. ƒ 5.

Mevr. M. Barnstijn-van den Berg, van: Scheveningen, Rotterdamschestr. 55, naar: Den Haag, Klimopstr. 17.

W. A. C. Galestien, 1ste Luit. N.-I. L., van: Scheveningen, Nieuwe Parklaan 185, naar: Den Haag, Columbusstraat 122.

Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, Oud President Hooggerechtshof in N.-I., Den Haag, Statenlaan, van: 100 naar: 60.

Mevr. S. G. Groll-Serlé, Den Haag, van: Sweelinckstr. 138, naar: ten Hovestr. 74.

A. M. Hens, Oud-Lid v. d. Raad v. Indië, Den Haag, van: Pension Marguérite, Laan v. Meerdervoort 281, naar: Pension Kühnen, Sweelinckplein 46.

Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek, Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, Den Haag, van: Van Stolkweg 23, naar: Korte Voorhout 7.

H. C. Nauta, Oud Generaal-Majoor M.G.D. in N.-I., Den Haag, van: Groenhovenstr. 1, naar: Raamweg 20.

Mej. M. Twiss, Oud Controleur 1ste kl. P.T.T., van: Den Haag, Adriaan Pauwstr. 39, naar: Apeldoorn, Prinses Mariannelaan 13. ƒ 5.

O. Pelger, van: Scheveningen, Arnhemschestr. 51, naar: Voorschoten, Haagweg 20.

K. Th. Beets, Ass. Resident Gajoelanden, van: Den Haag, Nieuwe Parklaan 63, naar: Takengan.

F. C. Robbersen, Cultuur-Employé, van: Den Haag, Hyacinthweg 24, naar: Pekalongan, p.a. ondern. „Kedondong".

A. F. D. Meijers, Commissaris van Politie 1ste klasse, van: Leeuwarden, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.

Mr. D. J. W. J. Kluiver, Weltevreden, van: Kramat 28, naar: Alaydroeslaan 17.

W. H. Sonius, Kapitein der Infanterie, thans te Soerakarta.

A. A. C. Nix, Ass.-Resident, thans te Bonthain.

Jhr. B. Ch. C. van Suchtelen, Ass.-Resident, thans te Sigli.

Mr. P. G. Bijdendijk, Voorzitter Landraad, van: Amersfoort, Thorbeckeplein 2, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Justitie.

Mejuffrouw C. C. de Monchy, Rotterdam, Westzeedijk, van: 92 naar: 130 H. (Flatgebouw).

G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resdient m. v., Den Haag, van: Valkenboschkade 27 naar: Acaciastraat 73.

NUMMER 42 DONDERDAG 17 OCTOBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar. (Art. 2 H. R.)

Bij Pater Kleyntjens' S. J. Atlas der R. K. Missie in Nederlandsch-Oost- en West-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, c.-n.

I.

Schreef ik in een noot van de opstellen over adatrecht en missie in de laatste nummers van het jaar 1928 van „Studiën", dat er een missie-atlas verschenen was; verschillende omstandigheden beletten mij voorshands daarop nader de aandacht te vestigen.

De missie-tentoonstelling te Scheveningen bracht mij de gelegenheid te binnen om de attentie weer eens op den beschavingsarbeid van onze missionarissen in onze Oost en West naar voren te brengen, terwijl dan aan de hand van de atlas tevens kan nagegaan worden, waar hun arbeidsveld precies ligt. Na de verschijning in 1925 van J. Mooy's atlas van de Protestantsche Kerk in Nederlandsch Oost-Indië is voor onze Oost althans de gelegenheid om na te gaan, wat door zending en missie aan werk gedaan wordt. Voorloopig zal ik met de missie volstaan.

Begin ik met de West: Suriname en Curaçao.

A. Suriname, hier werkt de orde der Redemptoristen, met als hoofd een apostolisch vicaris ter standplaats Parimaribo.

Staties vinden wij:

a. in het Westen te: Nieuw-Nickerie, Paradise, Burnside, Pinard, Mary's hope en Welgelegen;

b. in het Oosten: te Albina;

c. in het Midden:

ten Oosten van de Parimaribo-rivier:

Hecht en Sterk, Nieuw-Levant, Marienburg, Voorburg, Willemsburg, Orelana Kr., Indianen, Rorac, Gr. Chatillon, Berenslust, Esterslust;

ten Westen van de Parimaribo-rivier:

Antonigron, Bethania, Smithfield, Wanca Kerk, Nieuw Voorzorg, Welgedacht, Domburg, Onverwacht, Matuarila, Marianella, Indianen (Kr.), Libanon, Leydorp, Dampara, Indiana (Arrow).

B. Curaçao met bijbehoorende eilanden:

Hier werken de Dominicanen evenzoo onder een apostolisch vicaris ter standplaats Willemstad te Curaçao.

Staties vinden wij:

a. Curacao, te Westpunt, Barber, St. Martha, St. Willibrord, Sta. Maria, Sta. Rosa, Montagne, Janwe;

b. Bonaire, te Rincon en Kralendijk;

c. St. Eustatius, te Oranjestad(?);

d. St Martin (voor zoover ons toebehoorende), te Philipsburg;

e. Aruba, te Noord, Oranjestad, Sta Cruz en Saboneta.

Als wij nu weten, dat Suriname 4 maal en Curaçao met daarbij behoorende eilanden $^{1}/_{24}$ maal zoo groot als Nederland, dan zal straks aan te toonen zijn, dat de missioneering van de Oost nog zeer aan het begin staat.

Nu de missie in Oost-Indië.

Was er aanvankelijk één orde naar onze Oost gezonden om werkzaam te zijn in partibus infidelium, de Jezuieten, thans zijn niet minder dan elf orden en congregaties werkzaam op de verschillende eilanden van den Indischen Archipel.

Te onderscheiden vallen vier vicariaten en vijf prefecturen:

I. Op Java heeft men het apostolisch vicariaat van Batavia met als zetel van den vicaris Batavia. Drie orden werken in dit deel:

a. de Jezuieten, die behalve te Weltevreden, ook te Meester Cornelis, Buitenzorg en Soekaboemi staties hebben.

Hun hoofdvestiging ligt echter in Midden-Java: vooral in de residenties Kedoe en Djogjakarta:

Staties: 1. Kedoe: te Ambarawa, Salatiga, Magelang, Soemberredjo, Tempoeran, Bendo, Boroboedoer, Klangon, Salam, Moengkid en Moentilan; voorts Djogjakarta: te Sedajoe, Wates, Klaten en eindelijk Djogjakarta zelf; volledigheidshalve verdienen nog vermelding de staties:

3. te Semarang (zeer belangrijk) en

4. te Soerakarta;

b. de Kruisheeren, die in de residenties Cheribon, Indramajoe, Krawang, Midden-Priangan en Oost-Priangan hun werk uitoefenen, tot nog toe slechts, daar de orde zich zeer recent eerst gevestigd heeft op Bandoeng, Tjimahi, Garoet en Cheribon;

c. de Missionarissen van het H. Hart, die in de residenties Pekalongan en Banjoemas nog kort werkzaam zijn en slechts te Tegal en te Tjilatjap een statie hebben.

II. De prefectuur van Soerabaja, waarin de Lazaristen werkzaam zijn, die tot hoofdvestiging heeft Soerabaja, doch voorts staties in Rembang te Tjepoe, in Madioen op de hoofdplaats, in Kediri op de hoofdplaats en op Kortosono en Blitar en eindelijk in het Soerabajasche te Modjokerto en Djombang hebben.

III. de prefectuur der Carmelieten met Malang als hoofdvestiging en staties in: 1. Pasoeroean te Lawang en Baleardjosari; 2. Besoeki te Soekorena, Djember en Glagah Agoeng en eindelijk op 3. Madoera te Kaliangat.

B. De prefectuur van Padang, welke geheel door de Capucijnen wordt bediend, met Padang als standplaats van den prefect; behalve op Sumatra's Westkust zijn er vestigingen in het Gouvernement van Sumatra's Oostkust en van Atjeh en Onderhoorigheden.

a. Sumatra's Westkust: te Padang, Belantoeng(?), Padang Pandjang, Sawah Loento, Fort de Kock en Pajakoemboeh;

b. Sumatra's Oostkust: te Bagan si Api Api, Tandjong Balai, Petissah en Medan.

c. Atjeh en Onderhoorigheden: te Koeta Radja en Sabang.

IV. De prefectuur van Benkoelen, bediend door priesters van het H. Hart, met hoofdvestiging te Palembang, omvattende de residenties Lampongs, Benkoelen, Palembang en Djambi. Staties:

a. in de Lompongs: te Tandong Karang;

b. in Benkoelen: te Benkoelen en te Tandjong Sakti;

c. in Palembang: alleen op de hoofdplaats;

d. in Djambi: nog geen vestiging.

V. De prefectuur van Banka en Billiton.

Deze gewesten worden door de congregaties der H.H. Harten bediend.

De prefect zetelt op Sambong op Banka, terwijl er voorts staties zijn:

a. Banka: te Sambong, Muntok en Blinjoe;

b. op Billiton: te Manggar.

Noch in den Riouw-archipel, noch op de Natoenaeilanden en de Anambas-, en Tambelan-eilanden tot deze prefectuur gerekend wordende, zijn vestigingen aanwezig.

VI. Het Apostolisch vicariaat van Nederlandsch-Borneo, omvattende alleen het geheel Nederlandsch gedeelte van dit eiland, bediend door de paters Capucijnen en de congregatie der H. Familie.

a. Westerafdeeling van Borneo.

De apostolisch Vicaris zetelt te Pontianak, terwijl dit gewest geheel door de Capucijnen wordt bediend, behalve de hoofdvestiging zijn staties te:

Mempawah, Singkawang, Njaroemkop, Sempadang, Pelandjau, Sambas, Likoe, alle plaatsen aan de Westkust of in de nabijheid daarvan gelegen; aan de Kapoeas het binnenland in te Sanggau, Sedjiram, Nanga Pinoh, Nazareth en Ben. Martinoes;

b. Zuider- enOosterafdeeling van Borneo.

Staties van voornoemde congregatie uitsluitend te vinden aan de Mahakkan en wel te Lahan; deze missionarissen zijn eerst kort in dit gewest te werk gesteld.

VII. het apostolisch vicariaat van de kleine Soenda-eilanden. Deze buitengewoon bloeiende missie met Ndona op Flores als stand plaats van den Vicaris omvat de eilanden Flores, Adonare, Solor, Lomblen en Nederlandsch-Timor.

a. Flores.

Staties zijn te vinden:

I. op West-Flores te Rekas, Roeteng, Toda-Beloe en Radja.

II. Midden-Flores te Nanga Panda, Ende, (op het eilandje nabij de Zuidkust), Ndona, Wolo-Topo, Ngela, Djopoe, Wolo Woroe, Watoe Nesso.

III. Oost-Flores te Nita, Kotting, Maoemere, Hal-Nele, Ili, Lela, Sika, Bola, Nangahale, Bogonator, Hewa, Konga, Lewotobi, Nobo, Lewolaga, Bama, Waibaloen, Larantoeka, Leboatengah, Moelakapoetoe, Hading, Lebao;

b. op Solor te Lewolein;

c. op Adonare te Woerreh en Wawerang;

d. op Lomblen te Belang, Lamelara, Lebata, Lerek; dakewa;

e. op Timor te Lahoeroes, Atapoepoe, Atamboea, Haliloelik, Fatoepesi, Ollolik, Noimoeti, Toebaki, Besikama.

VIII. het apostolisch vicariaat van Ned. Nieuw-Guinea en de Molukken; de apostolisch vicaris is gevestigd te Langgoer in de Kei. De congregatie van het H. Hart bedient deze uitgestrekte missie. Vestigingen zijn aanwezig van Oost naar West beginnende met de reeks volgende op de kleine Soenda-eilanden:

a. Wetar te Ilwaki;
b. Kisar te Wonreti;
c, Babar te Tepa;
d. Aroe-eilanden te Dobo;
e. de Kei;

A. Groot Kei te Totrean, Ohoirenan, Ahoiwait, Ohoilim, Waor, Jamtie, Riemroe, Jantiemoer, Kilwair, Ohoiwirin, Ohoibingin, Hollat, Wattar Renfaan, Wasar, Har, alle op de Oostkust en Moen, Ouat, Ohoiwait, Watsin, Sienrat en Watoear op de Westkust.

B. op de Klein Kei: te Danar, Waties, Fangar, Watangan, Roemat, Santhean, Watran, Toeal, Fan, Langgoer (apostolisch Vicaris) op de Oostkust en het eiland Toeal, voorts ten Noorden op het eilandje Doeroa, terwijl op de Westkust liggen: Ngilngof, Deboei, Namar, Letfoen, Evoe, Watnil, Ohoirin, Somlain, Ohoideer, Ohoitoem.

C. op de Tenimbar-groep en wel

1. op het eiland Jamdena te Saumlakki, Ollilet,Sifnana, Lauran, Kubiarat, Linge, Wowondo, Toemboer, Amtoefoe, Atoeboel-da, Atoeboel-dol, Amdasa, Sangliat-dol, Sangliat, Aroei-bab, Aroei-das, Loroempoen, Aloe.i, Krawain, Majano-bab, Majano-das;
2. op het eiland Larat te Larat en te Lamdessar;
3. op het eiland Vordate te Awer en Sofiani;

f. Nieuw-Guinea te Merauke, Sepadem, Noh Otiv, Wendoe, Koembe, Ongari, Groot Demande, Okaba, Makalien, Doev-Miraav, Wanbi, allen aan de Zuidkust; in de zgn. Vogelkop van Nieuw-Guinea Kaimaka, Fak Fak, Kokas, Sorong, Monokwari en ten sloete Humboldtsbaai aan de Noordkust op de grens met Australisch Guinea;
g. Bandaneira ter hoofdplaats Bandaneira;
h. Ambon ter hoofdplaats Ambon;
i. Saparoea;
j. Ceram te Peroe, Amahei, Kwaos, Boeloebai, Wahai;
k. Ternate ter hoofdplaats Ternate;
l. Halmaheira te Galela en Tobela.

IX. De prefectuur van Celebes bediend door de missionarissen van het H. Hart, welks prefect gevestigd is te Menado.

Deze prefectuur bevat:

a. het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden met vestiging voorloopig alleen te Makasser en op P. Peleng te Sambialt;
b. de residentie Menado met vestigingen te Paniki, Winetin, Lahikit, Menembo-nembo, Kema, Kawilei, Lembean, Kamanta, Tomboloean, Kembes, Warenboengan, Roemogkor, Koenelenboeia, Roeroekan, Kindow, Mokoepa, Tanah Wangko, Popo, Koha, Sea, Koka, Lemo, Lla, Wailan Tarantara Wlohan, Tomohan, Sarongsong, Tataaron-Tomahon, Pangalombian, Rembokken, Langowan, Tapas, Kawang-Kohan, alle in de zgn. Minahassa gelegen.

Op deze staties of daarbuiten heeft men dan nog scholen, zustershuizen, weeshuizen, ziekenhuizen en andere inrichtingen ten dienste der bevolking. Ik zal mij er alleen toe bepalen om de zieken-inrichtingen op te geven.

In de West treft men die aan te Willemstad en Paramaribo.

Kom ik thans tot de Oost.

Dan treft men op Batavia het Carolus Borromeusziekenhuis, dat hoe jong ook, reeds een goeden naam heeft, te Weltevreden; voorts te Bandoeng, Moentilan, Djogjakarta, Soerakarta, Semarang, Ambarawa, Madioen, Blitar, Soerabaia, Lawang en op het eiland Java.

Op Sumatra te Palembang en Medan.

Op Borneo te Pontianak en Singkawang, Sambas Sedjiram, Ben Martinoes (alle Westerafdeeling) en te Lahan in de Zuider- en Oosterafdeeling. Op Flores vinden wij een ziekenhuis te Larantoeka.

In een vervolg krijgen we de zending.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Naschrift

op het boek over het Volkskredietwezen van Dr. J. C. W. Cramer,

door

E. L. K. SCHMÜLLING.

Voor de goede orde moet ik vermelden, dat mij door den algemeenen secretaris van „Oost en West" dit boek in September ter hand werd gesteld met de gewaardeerde uitnoodiging, er voor het „Koloniaal Weekblad" eene bespreking van te geven. Daarom dacht ik, dat het in Augustus was verschenen. Maar op 8 of 9 October vernam ik bij toeval, dat daarvan eene bespreking was verschenen in het Koloniaal Tijdschrift en wel van den om meer dan éénе reden zoo hoogst bevoegden heer Carpentier Alting, oud-Directeur van het Binnenlandsch Bestuur, en wat in deze meer zegt, en, waar het vooral op aankomt, oud-Adviseur van het Volkskredietwezen; „one of the founders, builders and leaders" van deze tot den tegenwoordigen imposanten omvang gegroeide en hechte organisatie; deels van ambtelijken, deels van niet ambtelijken aard en samenstelling. Die bespreking is echter van Juli geweest, dus moet het boek eerder verschenen zijn. Voorts blijkt nog, dat men in deze met een proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de handelswetenschappen der Handelshoogeschool te Rotterdam te doen heeft. Dat was mij ook onbekend.

De promovend heeft hierdoor zijn doctorstitel met eere behaald en ten volle verdiend, hij heeft door dit proefschrift een zeer en zoo waardevollen wegwijzer en bron van voorlichting omtrent het volkscredietwezen geschonken, dat men bijkans wel van een standardwork kan spreken.

Eene tweede, schoon wel buiten des schrijvers bedoeling gelegene en als men het zoo zeggen mag daaraan inhaerente en uit dit werk voortkomende verdienste en lichtzijde daarvan is m.i. het feit, dat hij daardoor buitenstaanders en een deel van het ook niet koloniaal belangstellende publiek gewezen heeft op leven en groei van eene plant, die tot dusverre te veel in het verborgene heeft gebloeid; hij heeft het licht van achter de korenmaat gehaald en door zijn schijnsel en zijn glans moet ieder weldenkende wel met algename verbazing ontwaren en vaststellen, dat het Volkskredietwezen, reeds lang en ten volle aan de kinderschoenen ontwassen, als een sympathiek en achtenswaardig bewijs moet gelden van, in koloniaal politieken zin gesproken, groot en succesvol kunnen. Even eervol voor de organiseerende en leiding gevende personen en organen der overheid, waarvan een deel der hoogeren Inlanders zijn, buiten de bijna 300 mantri's; als, en bovenal, ook voor de 892 + 1057 + 1112 duizend, dus meer dan 3 millioen leeners, die op eind 1928 aan 89 volks- en bijna 6000 dorpsbanken ± 67 millioen g. schuldig waren, behalve nog ± 7½ m. g. (tot geld herleide rijtwaarde) met een totaal zuiver netto vermogen van 15½ + 13 + 9 = 37½ m. g. (behalve de ± 7 m. g. tot geld herleide rijstwaarde). Dat dit proefschrift dan ook als boek is verschenen, is allessins toe te juichen. Maar hiervan had in een voorwoord melding gemaakt moeten worden met de dateering der promotie.

Op grond van het bovenstaande kan het tijdstip wel gekomen zijn geacht, om het maandelijks verschijnende, door de Centrale Kas uitgegevene „Blaadje voor het Volkscredietwezen" voortaan te noemen: „Maandblad (of Maandschrift) voor Volkskrediet- en Coöperatiewezen". De beteekenis dezer twee zaken kan er thans groot en gewichtig genoeg voor worden geacht. Voor de toekomst kondigen zich duidelijk en kennelijk veelbelovende perspektieven aan.

Er blijkt eene regel in de bijdrage in het „Kol. Weekbl." van 10/10 uit de revisie niet te zijn overgenomen in de op 5 na laatste alinea en tusschen den 6den en 7den regel. Zij luidt: . . . „bedragen tusschen de f 50—f 100 als laagste leeningen zijn vrijwel" . . .

Die Britse Ryk.

Die Britse Ryk sij Grondslag, Doel, Ontwikkeling, Vervorming en Toekoms, deur Dr. M. Steyn Vorster.

Een proefschrift waarop den schrijver de doctorsgraad werd toegekend, doch dat hij zich voorstelt het Ie Deel te doen zijn van een werk dat uit nog vier andere deelen zal bestaan, t.w.: Die Motiewe van England se Koloniale Politiek en Regering, of die Doel van Empire en Imperialisme (D. II); Selfregering, of die Staatsregtelike ontwikkeling van die Kolonies en Dominiums (D. III); Die staatsreg van Suid-Afrika (D. IV); Die Buitenlandse Sake, of die Volkeregtelike Verhoudinge van die Dominiums tot England en andere State (D. V).

Het licht waarin de schrijver zijn onderwerp ziet, wordt zeker wel reeds getypeerd door de volgende aanhalingen uit zijn inleiding, wanneer deze gelezen worden met de door ons daarin aangebrachte cursiveeringen: „Engeland se *uitbuiting, onderdrukking* en *oorheersing* van kolonies *is* natuurlijk *nie onregmatiger dan die van ander state nie,* maar deur die beginsels van Engels reg tree die onregmatighede van Engeland baje skerper in die daglig"; en in verband hiermede: „'n Groot deel van die kritiek geld ook die Internasionale juriste, wat deur hulle positiwisme, — deur die verheffing van die gewoontes en praktijke van die state tot „*Reg*", die skuld dra aan baje onregmatighede en misdade wat die state nou onder die mom van „Reg" straffeloos bedrijwe. *Dit blijk viral bij die verkrijging van kolonies deur verowering en sessie.*"

Dat de schrijver zich in zijn kritiek en conclusies niet tot Engeland bepaalt, doch beide een veel wijder strekking geeft, blijkt duidelijk uit heel het werk en vooral uit zijn „Toevoegsel" van een vijf bladzijden, onder die hoofd „Die Moderne Hollandse Teorie oor die Juridiese Bou van Nederland en sij Kolonies of „Oorseese Gebiedsdele".

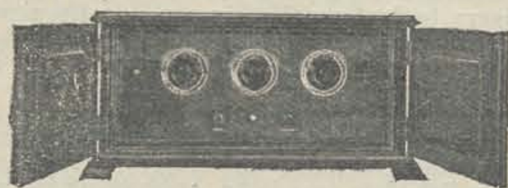
In dit proefschrift is, behalve een enthousiast rechts-filosoof, een vurige nationalist aan het woord, die zeer sterk (en sympathiek begrijpelijk) onder den indruk is van het gruwelijke onrecht zijn geliefd Land en Volk in een jong verleden aangedaan. Van een *wetenschappelijk* oogpunt is dat jammer, aangezien onder de genoemde invloeden, de objectiviteit van zijn visie, zijn argumentatie en zijn conclusies niet ongerept blijven kon. Vol verontwaardiging werpt hij de „internationale juristen" voor de voeten, dat zij, met uitzondering van H. de Groot, Macht tot Recht verhieven! Alsof het hier niet geldt een onverbiddelijke natuurwet, aan welker werking mensch, dier, plant of eenig ander aardsch verschijnsel zich evenmin geheel onttrekken kan, als aan die van de zwaartekracht of de wisseling van dag en nacht. Alsof het „onrecht van de machtsoplegging den zwakken aangedaan, door hem niet als een „recht" bedreven werd en worden zal aan de zwakkeren; alsof het verschil der middelen van aanval en verweer, materieele en geestelijke, door alle eeuwen heen niet slechts een *betrekkelijk* is, afhankelijk van tijd en omstandigheden en het doel niet welbewust de overwinning zijn zou, die recht schept of bevestigt, volgens den eene en onrecht volgens den andere. Bovendien verandert, in den loop der tijden, onze appreciatie omtrent de rechtmatigheid der middelen die, ter bereiking van het gestelde doel gebezigd mogen worden. Het verkrijgen van kolonies door verovering en sessie moge ons thans zulk een gruwel voorkomen dat wij het onder den naam van mandaten-toewijzing moesten camoufleeren, in de 16e en 17e eeuw was het een even vanzelfsprekend recht als thans nog ons erfrecht. Hen die het toenmaals geldende recht toepasten als misdadigers te bestempelen, is een anachronisme dat, er op wijzende dat de jonge doctor nog wel eenige leiding van noode heeft, blijkbaar aan zijn promotors is ontgaan, hoewel het geheele werk ervan doordrenkt is. Deze ernstige denkfout, het aanleggen van den thans in theorie geldenden maatstaf — die echter slechts toepassing vindt wanneer de omstandigheden omzeiling, ontduiking of terzijdestelling onmogelijk of ongewenscht schijnen — aan rechtsbegrippen van de 16de en 17de eeuw, voert den schrijver tot zijn geliefde kenschetsing van de verhouding van b.v. Nederland tot haar koloniën, als die van meester tot slaaf (excusez du peu) en maakt hem blind voor het ernstig stre-

ven, juist van Nederland, om die verhouding in overeenstemming te brengen met de, in den loop der tijden geëvolutioneerde rechtsbegrippen. Naief, en in haar consequenties anarchistisch, is zijn stelling (p. 128): „As 'n burger iemand anders ongemotiveerd te lijf gaat en hom met geweld oorwin, dan het hij tog nie die „reg" om die persoon te dood, tot slaaf te maak, of sij goedere te roof nie; — waarom sou 'n klompie burgers, 'n burgerskap, 'n staat, di dan hê?", daar het hier feitelijk neerkomt op de appreciatie van het begrip „ongemotiveerd", dat, in een geordenden staat, door een meerderheid aan een minderheid opgelegd wordt (en *moet* worden).

Tenslotte moet ik ten stelligste wraken de voorstelling van den schrijver, als zou de Kaap Kolonie van Nederland door *sessie* aan Engeland zijn overgegaan. Deze voorstelling moge *formeel* juist zijn, de schrijver had behooren te weten dat zij *in wezen* onjuist, zelfs lasterlijk is, even lasterlijk als die, volgens welke de Oranje Vrijstaat en de Zuid Afrikaansche Republiek den oorlog in 1899 tegen Engeland veroorzaakt zouden hebben en welke eveneens steunt op een *formalistischen* grond, n.l. dien dat zij het ultimatum stelden. Geëischt moet worden dat in zijn volgende deelen, deze voorstelling door den schrijver onmiskenbaar duidelijk herroepen zal worden.

Voor hen die genieten willen van het gekronkel van den menschelijken geest, in zijn voortdurend pogen om als recht te doen voorkomen wat anderen krom schijnt, wordt in dit werk op boeiende wijze, veel geboden. Te hopen is, dat uit zijn volgende deelen blijken moge, dat de, ook ons in vele opzichten sympathieke schrijver, zich inmiddels heeft kunnen plaatsen op een standpunt van objectieve beschouwingswijze, hetwelk voor wetenschappelijk werk eerste vereischte is.

C. G. S. S.

Aanteekeningen uit de geschiedenis van West-Indië.

Een tocht van Berbice naar Essequebo in 1670

Met de stichting der W.-Indische Compagnie werd ook 't bestuur onzer koloniën beter geregeld. Van Berbice evenwel bleef Abraham v. Pere patroon of bezitter, onder een soort leenheerschap der Compagnie. Hij had zijn kolonisten, 60 in getal, 40 mannen en 20 jongens, overgebracht op de schepen „de Arend" en „de Hazewind". Eerst had hij ook vrouwen mede willen nemen om er dadelijk huisgezinnen te hebben, en daarmede een geregelder toestand, doch hij kon het vrouwvolk er niet toe krijgen en zoo werd dat idee opgegeven. Er waren in dien geheelen eersten tijd steeds zeer weinig vrouwen op Berbice. Als bestierders benoemde v. Pere „eenige schippers, in die colonie bekend zijnde" telkens voor den tijd van 1 of 2 jaren. Veel later pas kwamen er vaste commandeurs. Het fort dat ook daar onmiddellijk gebouwd werd, doopte men fort Nassau, en een geringe bloei begon, die later gedurende eenigen tijd grootere afmetingen zou aannemen. Voorloopig echter won men zout en dreef men handel met de Indianen in tabak, hout en oriane-verf.

In Essequebo was in 1632 Jan v. d. Goes commandeur, een flink, ijverig man, die ook 't binnenland verder ingetrokken is, en voorgesteld heeft zilvermijnen aan de Orinoco te exploiteeren, wat echter niet gelukte. De kolonie dreef ijverig handel met Zeeland en de vaart combineerde zich doorgaans met die op Argijn aan de Goudkust. Men voer dan, uit angst voor Duinkerker en Engelsche kapers, met anderen samen door 't Kanaal, tot in de ruime zee, gaf een gedeelte der „cargasoen" af te Argijn, en laadde dáárvoor olifantstanden, goud en struisvogelveeren. Dan ging het verder naar Essequebo.

Toen echter de bloei der W.-Indische Compagnie taande, de oorlog met Brazilië schatten verslond en de baten van Essequebo matig bleven, was de Kamer van Zeeland blijde het aan een ander te kunnen overdoen. De rijke steden Middelburg, Vlissingen en Veere boden aan het te besturen, evenals ze ook gezamenlijk Pomeroon gekoloniseerd hadden. Het stond nog wel onder patronaat van de Staten van Zeeland, doch een andere directie trad op en het werd Nova Zelandia genoemd. Nu werd er ook besloten tot het koopen van slaven over te gaan en een Joodsch koopman, David Nassy, die, na 't verloren gaan van Brazilië in 1674, in onze koloniën was gekomen, nam op zich ze te leveren. Voor elken man of vrouw werd f 150 betaald, kinderen van 8 tot 12 jaar werden als 2 voor één gerekend, jongere kinderen 3 voor één. Zoo kwam de gevloekte slavernij in het land. In dezen tijd ook begon men er suiker te planten, doch het ging er nog niet schitterend. In den 2den Engelschen oorlog werd Essequebo (en Pomeroon) door de Engelschen van ons afgenomen, maar 't duurde niet lang. Berbice had onder den dapperen Matthijs Bergenaar flink stand gehouden en een aanval op fort Nassau afgeslagen. 't Kwam nu Essequebo en Pomeroon te hulp en toen Abraham Crijnssen, na zijn verovering van Suriname, hierheen kwam, vond hij alles reeds weder in handen der Hollanders. Het bestuur der koloniën werd nu wederom anders geregeld en daarmede kwam er meer stabiliteit en vertrouwen. Meerdere particulieren vroegen verlof er zich te mogen vestigen, de levering van suiker en letterhout nam toe.

Uit dezen tijd nu hebben we een aardige beschrijving zoowel van 't leven te Essequebo als te Berbice.

Omstreeks 1670 ging n.l. A. v. Berkel naar Berbice om als koopman en secretaris de zaken van de heeren v. d. Pere te behartigen. Hij bleef er 3 à 4 jaren en maakte in dien tijd 4 reizen naar Essequebo. Daarover schreef hij een boekje, dat echter tegenwoordig zeer moeilijk te bekomen is en waaruit ik, wederom aan de hand van den heer Netscher, het een en ander wil citeeren. v. Berkel werd met den predikant van Berbice en nog 3 andere Europeanen en 10 Indianen in een groote tentboot den mond der rivier uit en de Essequebo opgeroeid. Over deze schrijft hij:

„Zij blijft doorgaans wijd en lustig in 't aanschouwen, ter oorzaak van 't geboomte der eilanden, mitsgaders de Bosschazien, die zich zeer vermakelijk voor het gezicht opdoen. Het fort (Kijkoveral) legt omstreeks 12 uren van de zee op een eiland een weinig boven hetwelk aan den kant van 't bosch steenklippen gevonden worden. Ziet daar wat het voornaamste dezer rivier belangt.

's Morgens het het krieken van den dag, zettedeu wij 't met de vloed weder voort (daar 't met ebbe niet mogelijk is tegen stroom op te roeyen) en kwamen eindelijk aan het fort, daar men al na ons stond te zien, alzo men er een gezantschap verwachtte, waaraf ons vaartuig met een tent tot een genoegzaam teken verstrekte. Wij lieten ons op een bekwame plaats aan land zetten. De commandant, Hendrik Rol genaamd, kwam mij benevens den predikant, met den degen in de hand verwelkomen en deed ons door een dubbele rij soldaten heen geleiden onder het lossen van hunne musketten.

Boven wierden wij ontfangen door den secretaris en noch drie schoten met licht kanon gedaan. Waarlijk, deze eerbewijsingen brachten ons als buyten ons zelven, en wij verbeelden ons eenige Europische vorsten te wezen, die ergens een openbare intreede deeden. Vervolgens wierden wij in de kamer van den Commandant gebracht, alwaar ik mijne commissie wilde openen, doch hij verzocht mij vriendelijk, dat ik er nog een dag of vier mee wilde wachten, en eerst wat uitrusten. Mijn andere stoet van christenen (bedoeld Europeanen) bleef onder de soldaaten logeeren. Ondertusschen vierd er sterke drank van boven gehaald, benevens een pul met wijn, aan den Commandant vereerd, om ons te tracteeren. Wij zaten s avonds treffelijk aan en wierden onthaald met vijf schotelen gebraaden en gezooden, waar na met een dicht ligchaam ons te rust gelegt hebbende, sliepen wij tot 's morgens ten negen ure; wanneer mijne Indianen mij verlof kwamen vragen om voor eenige dagen na hunne vrinden te mogen gaan. Ik gaf hen een kaart, waaraf wij elders de uitlegging hebben gedaan, mede voor den tijd van acht dagen.

Vervolgens ging ik alles bezichtigen 't geen haast gedaan was: want het fort IJsekepe legt op een eilantje niet grooter als dat men het met een steen over zijn langte kan overgooyen. Het fort zelve is vierkantig van gedaante, hebbende, onder het magazijn, en boven drie vertrekken en daar de soldaten in huishouden, een kamer voor den Commandant en een voor den Secretaris, welke met een en dient om de Cargesoenen in te plaatsen. Rondom het fort gaat men gemeenlijk jagen, hoewel er geen wild is als 't geen er komt aanswemmen, zijnde dit overvloedig genoeg."

Den volgenden dag werd men op de „plantazie" van den heer De Graaf onthaald, een uur de rivier op in een „coriaar" (tegenwoordig meest coreaal genoemd). Men kreeg daar „vijfderhande soorten

braad, als hartevleesch, hoenders, kalkoenen, ...dvogels en duiven; mitsgaders drie schotelen ...tazie van harte-, haaze- en kalkoenevleesch. De ...ank was Dortsche Mom, wijn en brandewijn" en ... opgewekte stemming kwamen ze weder aan ...fort.

Er waren daar in de buurt: „drie plantazies, ...nde die van den heer De Graaf de grootste, en van ... à 30 slaaven, d' andere twee konden er ieder niet ...ven de 12 à 14 uitmaken. Men voert er een prin...leven voor zoo veel de spijs en dank belangt; ...aar die van een gezelligen aard is en gaarne met ...enschen verkeert, behoeft zich derwaarts niet te ...geven. En inderdaad behalven dit gebrek hebben ...e warme landen voor een groot gedeelte niet al 't ...smak, 't geen men er zich uit de vertellingen van ...zen en geenen wel af verbeeld. De brandende ...nnestraalen vallen lastig genoeg te verdragen, en ...t mangel van vele dingen, welke tot het leven ...odzakelijk zijn, geeft een zekere wanlust, daar ...en zich niet wel af kan ontslaan".

Over *Berbice* vertelt hij in hoofdzaak hetzelfde, ...tzachelijk rijkelijk materieel, maar weinig geeste...k leven, een gewoon verschijnsel in jonge kolo...iën, waar men zich 't gemis van veel wat 't vader...nd bood, door eten en drinken en wat dies meer ..., tracht te vergoeden en 't heimwee te verdooven. ...as wanneer er meerdere jonge gezinnen en vele ...uropeesche kinderen komen, doen zang en dans en ...nschuldige vroolijkheid, doen poëzie en huiselijk...eid er hunne intrede.

H. E. K.

Van Week tot Week.

Dinsdag 8 tot Maandag 14 October.

...e Koning en Koningin van Siam. Soerabaja. De Koning en de Koningin van Siam zijn naar Penang vertrokken.

...ransche kruiser op bezoek. Batavia. De Fransche kruiser Tourville is 5 Oct. in Tandjong Priok aangekomen.

...e Raad van Indië. Het A.I.D. verneemt inzake de benoeming van inheemsche leden in den Raad van Indië, dat onlangs bij vrij uitvoerig schrijven de voordracht aan den minister van Koloniën is toegezonden.

De beslissing zal zich bewegen tusschen de vraag, of aan ambtelijke uitmuntendheid dan wel aan representatieve figuren voor deze eerste benoemingen de voorkeur zal worden gegeven.

...e heer Middendorp uit de politiek? Het A.I.D. meldt, dat de heer J. E. Stokvis hoogstwaarschijnlijk het aanstaand voorjaar naar Indië zal terugkeeren. Het ligt dan in de bedoeling, dat de heer W. Middendorp dan zal aftreden, zoodat de heer Stokvis dan niet de plaats zal innemen van den heer P. F. Dahler, doch die van den heer Middendorp.

...e wijziging der vennootschapsbelasting. Bij de schriftelijke gedachtenwisseling met den Volksraad inzake de wijziging van de vennootschapsbelasting heeft de Indische regeering medegedeeld, dat uit den aard der zaak de afkondiging van de voorgenomen wijziging der belastingverordening niet zal plaats hebben voordat de begrootingsvoorziening zal zijn getroffen.

...yphus te Medan. Medan. In de stad en omgeving doen zich gevallen van typhus voor. Van overheidswege wordt de gelegenheid geboden tot het ontvangen van gratis injecties.

...nteigening van particuliere landerijen. Batavia. Aan den Volksraad is aangeboden een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den overgang van den eigendom op het gouvernement van de landen Tjampea, Sadeng, Penjawoengan en Tjiboenboelan.

...oging tot doodslag. Medan. De landraad te Loeboekpakam veroordeelde den koelie, die een aanslag pleegde op den assistent Schuier op de tabaksonderneming Adolina, tot tien jaar gevangenisstraf wegens poging tot doodslag.

...e moord op mevrouw Landzaal. Gratie geweigerd. Batavia. De gouverneur-generaal heeft het verzoek om gratie van den inlandschen koelie Salim, die op 8 Juli de woning van den assistent van de onderneming Parnabolon van de Handelsvereeniging Amsterdam, den heer Landzaat, binnendrong, en diens 27-jarige echtgenoote met een pisoblatti vermoordde, en voor dit feit op 22 Juli j.l. door den Landraad werd ter dood veroordeeld, afgewezen.

...e luchtverbinding Batavia—Singapore. Medan. Generaal Snijders verklaarde, dat de opening van de luchtlijn Batavia—Singapore wacht op het gereedkomen van het vliegterrein te Singkep. Doortrekking van de lijn naar Medan zou in 1930 plaats hebben; doortrekking naar Sabang in 1931.

De aanslag op den heer Waller. Medan. Vier hoofdbeklaagden, die terechtstonden wegens den aanslag op den heer Waller, zijn ter dood veroordeeld.

De ter dood veroordeelden hoorden hun vonnis onbewogen aan. Een vijfde beklaagde, Ojok, werd veroordeeld tot vijftien jaren gevangenisstraf. Allen verklaarden revisie te verlangen.

De vonnissen, door de landraden in zaken van misdrijf gewezen, zijn vatbaar voor revisie door de Raden van Justitie, die de zaak dan in raadkamer op de stukken behandelen.

De mandoer Soekarman, een der hoofdbeklaagden in het geding van de moordzaak-Waller, door den Landraad ter dood veroordeeld, heeft zich in de gevangenis te Langsa aan zijn hoofddoek opgehangen.

Aanslag in Atjeh. Koetaradja. De assistent Bebelaar van Seunagan Estate is door een contractkoelie aangevallen en gewond. De zaak is in onderzoek.

Nieuw pestgeval te Tjimahi. Tjimahi. Alhier werd een nieuw geval van pest met doodelijken afloop geconstateerd.

De Burgemeesters. Soerabaja. De gemeenteraad nam een motie aan, waarin aan B. en W. in overweging wordt gegeven de regeering te verzoeken de burgemeesters te benoemen tot hoofd van het plaatselijk bestuur.

Het derde postvliegtuig in Indië aangekomen.

Aneta-telegr. ontleend aan het „Vaderl."

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Nederlandsch-Indische Week in het Holland-Huis te Brussel, 21—27 October.

Zooals men uit de dagbladpers heeft kunnen lezen, zal er van 21—27 October in het bekende Holland-Huis, Auderghemlaan 65, te Brussel, een „Nederlandsch-Indische Week" worden gehouden, welke zal bestaan uit een tentoonstelling van voortbrengselen van Indische kunst en nijverheid, vooral weefsels en batiks naast de bestaande diorama's, voorstellende de rubber-, tabak-, suiker-, koffie- en rijstcultuur en de petroleumwinning. De oppervlakte zal beslaan ongeveer 1500 vierkante meter. Het conceptprogramma vermeldt verder het uitvoeren van Indische muziek, voordrachten van Raden S. Hardjodiringgo en van den heer L. D. Petit, wajangvoorstellingen, Javaansche dansen, het vertoonen van de Indische film, enz.

Ook de mooie collectie van *„Boeatan"*, volkskunst uit de meest verschillende streken van den Archipel afkomstig, welke dezen zomer deel heeft uitgemaakt en het glanspunt was van de Internationale tentoonstelling van *Folklore* in het *„Palais des Beaux Arts"*, te Brussel, zal gedurende die week in het Holland Huis worden geëxposeerd.

In „Het Vaderland" van j.l. Maandag lezen wij nog o.m.:

„De beteekenis van onze koloniën nog eens in tastbaren vorm aan het belangstellende buitenland te laten zien is een werk, dat elk Nederlander, wien het aanzien van zijn land in den vreemde ter harte gaat, zal toejuichen.

„Het bestuur van het Holland Huis, bijgestaan door een commissie van advies, bestaande uit de heeren Constant Boissevain, secretaris van de Ned.-Indische afdeeling op de Wereldtentoonstelling Gent 1913, L. D. Petit, secretaris van de Vereeniging Oost en West, afd. Amsterdam en J. de Lugt, architect, zal geen poging onbeproefd laten, om deze Indische Week — waartoe, behalve de Hertog en Hertogin van Brabant, de hoogste Belgische en Nederlandsche autoriteiten zullen worden uitgenoodigd — te doen worden tot een krachtige propaganda voor Nederland als koloniale mogendheid."

Aangezien *R. S. Hardjodiringgo* daar, evenals den laatsten avond van Boeatan's „Indische Week" in Pulchri Studio te 's-Gravenhage, als *dalang* van *wajang-koelit-* (Javaansch schimmenspel)-voorstellingen zal optreden, willen wij hier in het kort weergeven hetgeen toen door Mevrouw *J. van Hinloopen Labberton-Van Molman* gezegd werd, als toelichting van deze al-oude Javaansche kunst:

WAYANG.

Om den Javaan te waardeeren, moeten wij trach-

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

en zijne volksidealen te leeren begrijpen en dit kunnen wij het beste doen door de Wayang. Uit de *Lakon Poerwo* leeren wij zijn standaard van moraal en bij de *Wayang Wong* hem bewonderen in zijn superbe uiting van Danskunst. Daar is nergens ter wereld zulk een hoogstaande danskunst te vinden. De *Wajang-Koelit*, het Javaansche schimmenspel, is wel de mooist denkbare zwart-en-witkunst. Wanneer de *dalang*, vertooner, verteller en zanger tevens, die wajangfiguren den groet laat brengen aan Vorsten en Leeraars, of hij laat hen strijden, dan gebeurt dit met een gratie zoo wonderschoon, dat ge niet kunt nalaten uit een kunstenaarsoogpunt den *dalang* te bewonderen. Die fijn uitgesneden lederen figuren werpen een zonderlinge, niet geheel menschelijke schaduw op het scherm en toch zijn zij subtiel menschelijk. Het is een Mysteriespel bij uitnemendheid.

De Edelen van Java hebben de wajang tot voorbeeld genomen voor eigen ontwikkeling. Ardjoena is daarin de lievelingsfiguur en het ideaal van den beschaafden Javaan. Dalangschap is feitelijk een leeraarschap; de besten, vooral in oude tijden, waren de ethische opvoeders van het volk.

Vóór dat de *dal* begint te zingen, ziet men de wierook opstijgen en zijn vóór hem geplaatst: een kommetje water met 7 soorten van geurige bloemen. Dit bloemenoffer is aan den Onzichtbaren Bezieler der schaduwen gewijd. Het andere offer wordt thans aan den menschelijken dalang aangeboden en bestaat uit rijst, een klapper, wat javasuiker, een haan, tabak en gambir. Heel vroeger, toen het ook nog aan den Onzichtbaren Dalang werd aangeboden, bestond het uit een handjevol rijst, wat geurig welriekende bladeren, sandelhout en strengen katoen van vier verschillende kleuren.

Terwijl de zachte geur van wierook zich verspreidt door de open galerij, de *pendoppo*, treffen de wonderlijke schaduwen zeer, die zich bewegen op het rythme van het gamelanspel, en er naar kijkende, hoorde ik een zachte stem, die mij verhaalde van de beteekenis van dit Mysteriespel, voor de ziel, die het wil begrijpen: De schaduwen beteekenen het veranderlijke, dat iederen vorm eigen is. De geheele natuur is aan verandering onderhevig, ook de mensch is aan dezelfde wet onderworpen. Al onze gevoelens, woorden en daden gaan en komen, als deze schaduwen, en blijven niet bestaan, zij worden steeds vernieuwd door de scheppende kracht van het denken. De menschelijke schaduwen zijn de grond-oorzaak van den stoffelijken mensch, zijn *chayhyo*, en hierin zijn alle mogelijkheden neergelegd voor de harmonische ontwikkeling der menschheid, zij zijn de eeuwige modellen waarnaar gebouwd wordt. Dit is de diepere beteekenis van de *Wayang*.

Voor de massa is de onzichtbare *Dalang* de Godheid, die de schaduwen leidt en doet spelen het Drama van de wereld. Maar voor den enkeling is Hij ook de Koning, de spijker, der Aarde, de *Pakoe Boewono*, die het Ras leidt, nu eens ten strijde, dan weer om leering te geven, o.a. door rampen, om hem niet te doen hechten aan vormbestaan *(sangsoro)*.

De *Dalang* is altijd de vader van zijn kinderen, en deze kinderen zijn de *wayang*. Door zijn denken leven de Wayangbeelden, en kunnen hun individueel bestaan handhaven. Hij wordt ook de Kluizenaar genoemd, de groote *Tapa* van het Ras, die de schaduwen op de *Kelir* (het Scherm) laat bewegen. De *Kelir* is de stoffelijke wereld. Die stof wordt door het symbolische Oosten voorgesteld als een spiegel, waarin de schaduwen zich reflecteeren, en daarin kan de *Dalang* zien hoe zijn Wayang vooruitgang maakt. De tijdperken in het Spel zijn steeds dezelfde; onder al dat komen en gaan is er één vast punt, dat gedurende het geheele spel hetzelfde blijft.. Zonder dit punt: het Licht, zouden wij van de figuren niets bemerken en zonder dit Licht was het scherm ook onnoodig geweest en zoo heeft zonder *Blentjong*, (de lamp) de *kelir* geen waarde, want beiden zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden. *Manik* en *Mayo*, Geest en Stof, zijn onafscheidelijk in hun bestaan, zij komen samen voort uit het Wereld-Ei. Die *blentjong* (het licht) nu, blijft steeds onveranderd, onverschillig of de Wayangs in hun spel haten, liefhebben, strijden of leering ontvangen. Stil en onopgemerkt blijft het licht voortbranden gedurende alle tijdsverschillen en de vier perioden van het Spel, het glanst en schijnt den geheelen nacht om de schaduwen voortdurend te weerkaatsen op de *kelir* en om den mensch onophoudelijk het drama te laten spelen.

Dat licht is het symbool van het Bewustzijn en dit bewustzijn is eeuwig; is er altijd, in alle tijdperken van groei. Zonder dat licht zou er geen schaduw zijn. Toch zijn de meeste Wayangs niet bewust van dat licht, slechts enkelen weten 't. Zonder den *Dalang* zou er geen Spel zijn en zouden de schaduwen zonder eenig doel hun lang bestaan voortsleepen, tot de olie in de lamp is opgebrand en het licht verdwijnt."

Het rhythmisch spel van de gamelan zweeg en onmiddellijk verscheen een vreemde schaduw; en de zachte stem van den levenszanger neuriede. Die schaduw is de Berg, soms in vorm een boom: de Levensboom. Zij stelt soms een bosch voor vol apen, jakhalzen en vogels. Die Boom is het symbool van de *Waringin soesans*, die met zijne wortels tot den hemel reikt en wiens kruin op Aarde groeit. Het is het symbool van de Rassen en Volkeren wier Levensbestaan in den Hemel is en op den enkeling toegepast, is zij het zenuwstelsel, waardoor het leven onderhouden wordt.

Het oerwoud is een symbool van de dwalingen van de ziel, de jakhalzen van haat en vrees, de apen van begeerte naar bezit, naar rang en eer, zij worden den aap in den mensch genoemd en de vogels der wouden zijn de onnadenkende, lichtzinnige impulzen en gevoelens.

Er loopt echter een pad, dat rechtstreeks naar den Bergtok leidt, de *djalan oetomo*, het heilige pad, maar de ziel dwaalt rond in het woud en kan soms den weg niet meer vinden. In dien bergtop is een grot *goeha* en daarin woont een *naga* (slang), *Naga* beteekent: het niet gaande, een ding, dat in de eeuwige stilte is. De stilte in den grot is een toestand, van *tapa*, die Ardjoena verkrijgt, door een teruggetrokken leven zooals hij in de *lakon* van de *Mintorogo bereikt*. Hij bereikt daarin den toestand van bewustzijn. Het licht van de *blentjong*, dat onbewegelijk is, is het hart der dingen en het is ook een symbool voor het Hart van de menschheid, zoowel als voor het Hart van de wereld. In dat hart nu vindt men alles, zoowel het woud en de dieren, als de Grot, de *Goeho* en de *Naga*, alles is in het menschelijk hart te vinden. En wie dat menschelijk hart kan vereenigen, door zuivering, met het Hart van de menschheid en van het Heelal, verwerft zich een nieuw leven, dat eeuwig is.

Het Schaduwenspel is *the Game of Life*, waarvan onze zichtbare daden de weerkaatsingen zijn. Er wordt niet alleen leering gegeven, maar ook strijd, want liefde en haat voeren voortdurend strijd in het menschelijk hart.

De Bharatayoedo is de strijd der Bharatas. Bharata beteekent vonk, lichtpunt, in den blentjong. De strijd wordt dus gevoerd door het bewustzijn van den mensch. De plaats van den strijd heet Koeroesetro-Koeroe, is afgeleid van *Kr*, dat werken, beteekent: strijd en koeroeksetra is dus de plaats, waar gewerkt, gehandeld wordt, de mensch werkt op de wereld, de aarde, en het bewustzijn werkt in zijn lichaam. In het lichaam van den Mensch wordt gestreden en overpeinsd. In den mensch, zoowel als in de menschheid, is de geheele *Bharatayoedo*, maar ook de geheele Wayang.

De lakons hebben zich gevormd uit het schoone Hindhupantheon en de figuur van Ardjoeno speelt er een hoofdrol in. Het is de enkeling tegenover de massa en de strijd is die van het Ras en zijn evolutie. Het *koeraeksetro* is de werkplaats van de wereld: de aarde, onder leiding van den Koning, de Dalang en het geslacht der Bharatas is de Menschheid, ook het Arische Ras.

De mensch is tweevoudig, de Pandawa zoon van Pandoe en de Koerawa, zoon van Koeroe. *Pandoe* nu beteekent in de werkelijkheid de *ascese*, alle pandawas leiden ten slotte het leven van den hermiet, en de kluizenaar in den mensch is ons bewustzijn. De *koerawas* zijn onze werkzaamheden, de drang naar begeeren *(sangsoro)*.

De gevechten hebben altijd plaats bij een groot bosch of bij een berg. De *pandawas* staan altijd onverhoeds tegenover de *koerawas* in den strijd, zoo staat de mensch meestal onverwacht tegenover zijne begeerten. De mensch wordt vergeleken bij een vrucht met 2 pitten, de een is de pandawa in hem en de andere de koerawa; zijn geheelen aanleg is de pandawa en zijn begeerte-aanleg, dat naar bezit verlangt, is de koerawa in hem. Duidelijk wordt dit voorgesteld door de 2 vorstenzonen *Ardjoena* en *Doeryodana*, de Pandawa en de Koerawa. Beide naturen voeren in den mensch een eeuwigen strijd, dit is de strijd, die symbolisch de *Mahabharata* genoemd wordt, de groote Krijg.

Er zijn onder de wayangs twee soorten van gedrochten: de Raksasaas en de Danawaas. Die gedrochtelijke wezens in de Wayang zijn de vele zonden en wreedheden, die den mensch gedurende zijn ontwikkelingsloop begaat en die hem in zijn leven vervolgen, zij zijn de slechte verlangens, die zich heimelijk aan zijn wezen vertoonen in de vele uren, waarin hij tot inkeer en nadenken komt. Zij komen telkens weer te voorschijn juist op oogenblikken, als men hen het minst verwacht, snel en woest, evenals in de Wayang, zonder medelijden trachten zij den mensch aan te vallen en te overwinnen, zij trachten ieder verlangen naar het edele en schoone in hem te dooden, hem te dwingen om aan zijne grovere begeerten te voldoen.

In de Wayang gooit Ardjoeno ze met een majestueusch, minachtend gebaar van zich af. Er wordt verhaald, hoe de held werd overrompeld door zulk een wayang en dat zijn eenig wapen was: de kracht van de Waarheid.

Geen wonder, dat de filosofisch aangelegde Javanen zich nachten-lang in dit diepzinnige Mysteriespel kunnen vermijden. Wij, Westerlingen, kunnen in dit opzicht véél van hen leeren!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het contrast.

De Regeering is van oordeel, dat in den Volksraad de gezichtspunten omtrent de regeeringspolitiek eigenlijk niet zoo ver van elkaar afliggen; zij constateerde slechts verschil van inzicht omtrent het *tempo*. Doch *De Loc.* (5/9) nam ook inzage van het Verslag van *de Inlandsche vergadering te Weltevreden* — waar niet alleen de leiding der P.P.P.K.I., maar ook leiders van Boedi Oetomo en Pasoendan spraken, en onder toejuichingen verzekerd werd, dat „Ned.-Indië" schielijk *„Indonesia Raya"* zal worden en dat het contact met de „Liga" toch niet prijsgegeven wordt, „wat er ook gebeure" — en conclueert, dat er toch principieel verschil van inzicht is tusschen de Indische Regeering en een groot deel der Europeesche ingezetenen. De Regeering meent, dat hare politiek in staat zou zijn het intransigent karakter aan de Inlandsche beweging te ontnemen; hare opponenten zijn overtuigd, dat iedere verdere concessie de leuzen slechts zal verscherpen. Zij vinden dan een recent bewijs in *Egypte:* het ontwerp-verdrag van de Britsche Labour-regeering, met zeer vèrstrekkende tegemoetkomingen, wordt door de nationalisten der Wafd beantwoord met...... een volstrekt afwijzende houding. Men wil alleen het absolute, en men antwoordt altijd weer, zooals G.-G. *Pasquier* het zeide, met een „pas assez". In *Ned.-Indië* ziet met hetzelfde en zal men altijd hetzelfde blijven zien. Twee maanden nadat de Indische Regeering in den Volksraad een „laatste waarschuwing" tot de P.N.I. gericht heeft, moet openlijk haar hoogste vertegenwoordiger ter *Sumatra's Westkust* in zijn rede bij het Openbaar Gehoor verklaren, dat de actie van diezelfde P.N.I. „eenige zorg baart". Zoo gaat het, en zoo zal het blijven gaan, al maakte men morgen aan den dag van Ned.-Indië een dominion.

Wij verwijzen naar de *Java-Bode* (5/9 „Het grootste, blijvende gevaar"), *De Loc* (5/9, blz. 4 „Scherpe woorden op Inl. vergadering"), het *Soer. Hbl.* (6/9, 3de bl. „Nabetrachting" over het Openbaar Gehoor, Z.) en de *Deli Crt.* (9/9 „De politieke toestand op S.W.K.").

De steeds bestaande banden met Moskou.

De Anti-Koloniale *Liga*, onder de gedisciplineerde leiding van *Moskou*, dient vooral als uitgangspunt voor cellenbouw. De „Perhimpoenan Indonesia" is daar een voorbeeld van. Een veel meer rechtstreeks werkzame organisatie van Moskou dan de Liga, is het in het Verre Oosten actieve *„Pan Pacific Trade Union Secretariat"*. Het hoofdkwartier was gevestigd te Kanton, later te Hankow: na de zuivering van het bolsjewisme te Shanghai. Helaas treedt men er daar niet krachtig tegen op: bovendien is een belangrijk filiaal gevestigd te Sydney. Vooral na de jongste stakingen werkt men sterk in Australië. Deze „Pan Pacific Trade Unions" hadden o.m. contact met de „Sarekat Kaoem Boeroeh Indonesia", maar — zoo waarschuwt *De Loc.* (5/9, blz. 3) — het zou een dwaling zijn indien men meende, dat de voornaamste schakels tusschen Moskou's organen en hun han-

langers in Ned.-Indië te vinden zijn in dergelijke toch altijd eenigszins publieke organisaties. Die voornaamste relaties loopen, strikt individueel, over allerlei personen, die men niet in eenigerlei vereeniging laat optreden. Het is inderdaad zelfs voor een goed toegeruste Politieke Recherche uitermate moeilijk daarover tastbare gegevens te verkrijgen. Hoewel het wel duidelijk is, dat in Moskou's organen plannen en methoden omtrent de actie in Ned.-Indië niet openlijk medegedeeld worden, geeft een artikel in *„The Pan-Pacific Worker"* van C. Santin over „The situation in Indonesia" toch eenige verhelderende aanwijzingen omtrent de thans gevolgde tactiek: op *Java* vindt zij haar aangrijpingspunt vooral onder de loonarbeiders in de steden, op *Sumatra* vooral ten plattelande, en het blijkt, dat men laatstgenoemde actie thans het meestbelovend acht. De constante werkzaamheid van Moskou in Ned.-Indië blijkt hieruit weer eens opnieuw op overtuigende wijze.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (12 en 13/9 „Het geval Rusland", *H. A. L. Fisher*), de *Java-Bode* (6/9 „Gevaar van revolutiefilms"), het *Soer. Hbl.* (2 en 3/9 „De Liga"; 2/9 „Middel-Europeesche idyllen", 6 en 7/9 „Het Russisch-Chineesch conflict", *Villanus)* en het *Bat. Nwsbl.* (10/9 „Rusland", *Dr. B. Raptschinsky)*.

Het Kapitaal.

De Ver. Staten van Noord-Amerika zijn feitelijk een soort kolossale zuigpomp geworden, die den *liquiden kapitaalrijkdom van de wereld* en van Europa in het bijzonder, naar de overzijde van den Atlatnic overhevelt. Het *Soer. Hbl.* (27/8 en 4/9,

2de bl. „Alg. commercieel overzicht", *B.*) ziet hierin een verschijnsel van ernstigen aard. De kloof tusschen kapitalisten en niet-kapitalisten wordt gestadig wijder. *Kapitaal* kan zich verplaatsen, de eenvoudige *arbeidskracht* zonder kapitaal is gedoemd om te blijven arbeiden onder de ongunstige condities, welke het noodlot haar beschoren heeft. Voor een steeds toenemende bevolking is steeds meer kapitaal noodig; ontbreekt dit, dan moet zulks op de gelegenheid tot eerlijken arbeid terugwerken en tot nog grootere werkloosheid leiden dan wij reeds kennen. Aan de eene zijde dan een zeer kleine categorie van personen, die zich alle luxe en confort kunnen veroorloven, aan de andere zijde de groote massa, die zelfs het recht voor zich niet kan opeischen voor de zekerheid van een bestaan.

De Loc. (3, 10, 17, 24 en 30/8) bevat een „Economisch Supplement", de *Deli Crt.* schrijft over „De internationale positie van S.O.K." (9/9).

De Vennootschapsbelasting.

Het amendement-Dwidjosewojo, beoogende *de terugwerkende kracht van de wijziging der Vennootschapsbelasting* uit de desbetreffende ontwerpordonnantie te lichten, is den 9den Sept. in den Volksraad verworpen met 25—24 stemmen. (*Bat. Nwsbl.* 6 t/m 10/9 „Volksraad").

In Ned.-Indië maken de tantièmes van het personeel der particuliere ondernemingen een deel uit van het loon; als zoodanig hebben zij dus steeds behoord tot de bedrijfskosten der vennootschappen en vallen zij geheel buiten het kader van een heffing naar de winst, zooals de vennootschapsbelasting. In het licht van de feiten, die aan het totstandkomen van de vrijstelling zijn voorafgegaan, is de restitutie der reeds betaalde belastingpenningen — naar het oordeel van het *Bat. Nwsbl.* (10/9 „25-24") — ook een eisch van recht. Daaraan doet niet af, dat wellicht in bepaalde andere gevallen terugwerkende kracht ook redelijk, en zelfs een eisch van recht kan zijn; elk geval moet op zichzelf worden beschouwd. In *politieken* zin ligt in den uitslag der stemming in den Volksraad een ongunstige en onbevredigende ervaring. Opnieuw hebben alle aanwezige *Inlandsche* leden, van links tot rechts, tegen het regeeringsvoorstel gestemd; op zijn best hadden eenige Inheemsche leden den moed, de stemming te ontgaan door afwezigheid. Deze eensgezindheid der Inlandsche leden is een der zorgwekkendste teekenen des tijds. Zij valt niet te verklaren uit louter zakelijke overwegingen; er is een stevige inslag van „nationaal sentiment" in deze demonstratie van eendracht. Het *„kapitaal"* is in Indië nu eenmaal steevast verzegeld van het bijvoeglijk naamwoord „buitenlandsch", en dat buitenlandsch kapitaal ervaart zelfs de Inlandsche intellectueel van gematigde opvatting blijkbaar als een vijandige macht. Waarom zou men het te vriend houden, wanneer slechts billijkheidsredenen pleiten voor tegemoetkoming aan zijn wenschen? Een ding is zeker: wanneer de beslissing in 1931 had moeten vallen, na de invoering der „Inlandsche meerderheid", zou het amendement-Dwidjosewojo niet met 25—24 stemmen zijn verworpen. En zelfs niet met 25—24 zijn aangenomen, maar met veel grooter meerderheid. Omdat dan de druk van het „nationale sentiment" zoo groot zal zijn geworden, dat men de numerieke meerderheid der linkerzijde zelve niet eens meer noodig heeft.

Ook *De Sum. Post* (10/9) acht het onjuist, dat deze zuiver practische aangelegenheid gemaakt is tot een politieke. Socialisme en nationalisme gingen hier hand in hand. Thans heeft het er allen schijn van alsof de anti-kapitalisten het *kapitaal*, en de nationalisten *het Westersch ondernemen* hebben willen treffen.

Drie geslachten.

De heer *L. H. C. Horsting* vertelt in *De Loc.* (29/8, 3 en 5/9) van de *Toradja's*, en hoe óók daar *das alte stürtzt . . . . :* Een jonge schoone dorpsbloem komt me ietwat koket verlegen vragen, of ik van haar, van háár alleen, een afzonderlijk kiekje wil maken. En als ik toestem en zij over haar eerste brani heen is, heb ik niets meer te zeggen en zij zal wel uitmaken, hoe ze het hebben wil (hier kijkt de nieuwe tijd al om het hoekje). Toeschouwers rondom waren zich de oogen uitkijkende spiernaakte peuters, even stilstaan-blijvende passeerende vrouwen dorpsgenooten, in ouderwetsche kleeding, de zware hoogopgevulde korven met sprokkelhout op den rug, verder een ouderwetsch mannentype met foejahoofddoek, schaamlap, lans en hond, naderbij gekomen strak voor zich uit kijkend, met diepe minachting voor al dat modern gedoe. Maar niet alle ouden zijn afkeerig van het nieuwere; zoo was het me mogelijk op een enkel kiekje *een drietal Toradja-geslachten* vereenigd en vereeuwigd te krijgen. Welk een afstand ligt er in zeden en gewoonten niet tusschen deze drie geslachten! De oude mannen, gewezen hoofden van de vroegere bergkampongs van vóór de Kompenie, zelf nog deelgenomen hebbend aan menigen sneltocht, godsoordeelen, heksendooden, slachten van slaven als zoenoffers, doodenfeesten en verder alles wat tot het oer-Heidendom behoorde; dàn hun directe afstammelingen, zich ten deele nog bewogen hebbend op de grens van dit oude en het ingrijpen van het Gouvernement, voor het jongere deel als kind nog getuige geweest zijnd van het feestelijk binnenhalen der met koppen van hun geslaagden sneltocht terugkeerende ouderen; daarnaast de bakvischjes in Europeesche japonnetjes en schoentjes met hooge hakjes en al een enkele broer, die Hollandsch spreekt; vervolgens een jongere afdeeling, die met lei en griffel, cahier, potlood, pen en inkt, dagelijks bij den goeroe ter leering gaat, om na het verstrijken van de lesuren zich ophijschend aan den staart via den achterhiel hun geliefden kameraad, den karbouw te berijden. En dan ten slotte de heele kleine peuters van beide geslachten, die hun geld nog niet uitgeven aan Peek en Kloppenburg. Wanneer je dan voor je baroega zit, herken je in de leuk glurende voorbijgaande kinderen, nu met een bamboe over den schouder, waarin zij voor moeder water haalden uit de kali, de leerlingen, die 's morgens voor je gelezen en gezongen hebben.

Het Boek van De Kat Angelino.

Als een werk van zelf-onderzoek en zelf-critiek, als een verantwoording tegenover het volk in Indië, dat in den loop der geschiedenis zich de Nederlandsche natie als leidster en raadsvrouwe zag aangewezen, en tegenover de rest der menschheid, zoo ziet *De Loc.* (2/9) het boek, dat door den heer *A. D. A. de Kat Angelino* geschreven werd over het staatkundig beleid en de bestuurszorg in Ned.-Indië, waarvan het eerste en tweede gedeelte verschenen. De exploitatie-politiek maakte plaats voor een ontwikkelingspolitiek; *de ontwikkeling van het koloniale volk is geworden het groote doel der kolonisatie*, alle andere omstandigheden worden aan dat hoofddoel ondergeschikt gemaakt. Het wereldverkeer, dat op zichzelf al duizenden in zijn directen dienst heeft, oefent op de producten- en goederenhuishouding der Oostersche bevolkingen een invloed uit, die niet te benaderen is. Heel het aspect der Inheemsche maatschappij wijzigt zich. De maatschappij differentieert zich, de arbeidsverdeeling treedt op, de sociale behoeften wijzigen zich, de eerbied voor het oud gebruik en adatgezag vermindert en zelfs de mentaliteit verandert. Hierdoor ontstaat een toestand van onrust in de Oostersche maatschappij. De oude instellingen moeten door nieuwe steunselen worden geschraagd, de samenwerking volgens adatbeginselen heeft heel de ontwikkeling tot bewuste coöperatie door te maken, het communn gevoel heeft zich op te lossen in persoonlijkheid en public spirit. Zonder leiding zou uit deze Umwertung aller Werte een chaos worden geboren, waarin ongetelde menschenlevens zouden verloren gaan, vóór men de nieuwe richtlijnen zou hebben gevonden. Geen overheid, zij moge nationaal wezen of koloniaal, kan de uitbreiding van het wereldverkeer, met alles wat dit meebrengt, stuiten. Zij kan wel door voortdurende waakzaamheid te sterke economische of geestelijke invloeden weren of controleeren, daarnaast de bevolking zelve materieel en moreel weerbaar maken.

Het koloniaal beleid, dat rust op de breede grondslagen door den schrijver geschetst, bestaat — zoo teekent *De Loc.* hierbij aan — uit den allesomvattenden arbeid tot materieele en moreele weerbaarmaking van de bevolking en in het wezen van te

sterke economische of geestelijke invloeden. Bescherming en opvoeding zijn de richtlijnen, waarlangs het koloniaal beleid zich ontwikkelt. Bescherming, die de Oostersche maatschappij noodig heeft, wil zij niet komen tot weerlooze aanvaarding van de ergste vormen van exploitatie. De zwakke sociaal-politieke structuur der Inheemsche maatschappij en de uiterst primitieve economische opvattingen geven de zekerheid, dat de aanraking van moderne productiemethoden en de archaïsche economie tot voor de Inheemsche bevolking zeer schadelijke consequenties zou leiden alleen al op het gebied van landgebruik, arbeidsvoorziening en geldverkeer. Des schrijvers werk verdient de belangstelling van iedereen wien het Waarom en Waarheen van het koloniale probleem belang inboezemt. Des schrijvers groote kennis van de Oostersche maatschappij in hare vele aspecten en van de geschiedenis van het Oosten, en bovenal zijne liefde voor het Oosten, maken hem tot een vertrouwden leidsman door het labyrinth van vraagstukken, waarvoor de bestudeering der moderne koloniale staatkunde den *Oosterschen* zoowel als den *Westerschen* mensch stelt.

Het *Soer. Hbl.* (4/9, 3de bl. „Dwaze strijd", *Z.*) bespreekt het streven om de overdreven hormatgebruiken te verminderen of af te schaffen.

De Poenale Sanctie in de Mijnen

In *De Loc.* (6/9, blz. 17) betoogt de mijnbouwkundige medewerker, dat men den strafdwang in de mijnen niet *aanstonds* ontberen kan, maar na korten tijd zeer zeker wèl. Daartoe moet aan één voorwaarde worden voldaan: er moeten *goede arbeidsverhoudingen* bestaan, en daarbij is de hoofdzaak *een goede verhouding tusschen opzichters en werkvolk.* De hoofdredactie van *De Loc.* (6/9, blz. 17

„Redelijk woord") vraagt in een afzonderlijk artikel de bijzondere aandacht voor bovengenoemde bijdrage. Dat is de kern van de zaak. En wie zich nu herinnert, dat óók op de ondernemingen alles tenslotte neerkomt op die verhouding, en dat óók bij industrieele conflicten op Java telkens weer de beteekenis van die relatie tusschen opzichters, werkbazen en werkvolk bleek — die zal zich hierdoor overtuigd gevoelen: „directe afschaffing" van de poenale sanctie is onmogelijk; een vorm van „arbeidsdwang" is voor een bepaalde periode onmisbaar — daarna is zonder schade het bedrijf met vrijen arbeid te voeren. Ziedaar — een redelijk woord. Moge het, in Deli en op Java, door allen worden verstaan.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Een veel-omstreden redevoering.

In het periodiek *Timboel* van 15 Juni lezen wij het volgende:

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal heeft bij de opening van den Volksraad weer eens uit het volle gemoed, uit des harten grond gesproken. Aan zijn welwillendheid en goede gezindheid jegens de Indonesische bevolking wordt in onze kringen dan ook niet getwijfeld, zelfs wanneer op goede woorden de overeenkomstige daad niet altijd volgt.

Vertrouwen in zijn goede bedoelingen heeft hij inderdaad gewonnen. Het doen, het kunnen ligt blijkbaar soms niet in zijne macht.

De openingsrede van den Volksraad op 15 Juni j.l. getuigt niet slechts van een warm hart voor de bevolking dezer landen, maar ook en vooral van vervooruitziend staatsmansinzicht.

Ziet Z. Exc. echter niet te vèr vooruit? Wie het nieuwe en betere zoekt in een te verre toekomst, raakt allicht geneigd de urgente daad te zeer te veronachtzamen.

In de j.l. openingsrede worden theoretisch onaantastbare stellingen geponeerd. Naar wij meenen met de bedoeling om de achterlijke koloniale elementen door een frisch en voorzeker kordaat woord tot rede te brengen en hen te wennen aan de noodzaak van hervormingen in den komenden tijd.

Wanneer echter de bedoelde reactionnaire en koppige groepen met listig kunst-en-vliegwerk den wind uit het zeil der vooruitstrevende politiek van den Landvoogd namen, dan is het meer dan eens gebeurd dat Z. Exc. verschrikt bijdraaide.

Een „toekomst"-politiek als die van Jhr. de Graeff brengt teleurstelling. De meerderheid der Europeesche bladen reageert er op met een persoonlijke perscampagne. De Indonesiër echter loopt gevaar, na zich aan Zijne Excellenties woorden bedwelmd te hebben, naderhand ontnuchterd en teleurgesteld te worden, wijl de correspondeerende daden blijven ontbreken.

Z. Exc.'s staatsstukken zijn waarlijk eerlijk gemeend en welmeenend genoeg, doch meestal gedoemd om theoretisch, hoewel keurig werk te blijven. Mogen des Landvoogds pogingen om in te werken op de publieke opinie, een onmiskenbare waarde hebben, eerst het nageslacht dreigt er de resultaten van te zien.

Waartoe deze inleiding? Omdat het ons wezenlijk hartzeer kost, na de scherpe critiek die de sanaters op de openingsrede gegeven heeft, ook van onzen kant met bedenkingen te moeten komen opdagen.

Te constateeren valt, dat de Landvoogd thans voor het éérst een *regeerprogram* ontwikkelt, maar dat dit, gelijk gezegd, wel rijk is aan theoretische beginselen, doch deze in de practijk der begrooting niet of althans slechts in geringe mate verwerkelijking vinden.

De Gouverneur-Generaal heeft het over de *in voorbereiding zijnde* novelle op de regeling van de arbeidsovereenkomst en op de „assistentenregeling".

Voorts is er sprake van het overleg met de wervings-organisatie tot verbetering der „wervingsmethode", over een ontwerp-ordonnantie waarbij de heerendiensten *in beginsel* worden afgeschaft en door een wegenbelasting vervangen.

Het *vraagstuk* hoe het contact der Gemeentebesturen en de binnen de gemeente gevestigde inheemsche bevolking kan worden versterkt „blijft de volle aandacht behouden, zoowel van de Regeering als van de besturen zelve".

„Doordingen van de *wenschelijkheid* van uitbreiding van het hooger-onderwijs met een litteraire faculteit... heeft de Regeering opdracht gegeven een schema voor de inrichting en verdere organisatie van dezen tak van hooger-onderwijs te ontwerpen, welke schema tot grondslag zal strekken van besprekingen in een later in te stellen commissie."

Het zijn alles toekomstplannen; toekomstmuziek voor en na. Al die schoone zaken worden eigenlijk wel urgent, maar vooral financieel onmogelijk geacht.

En ook overigens blijft de urgente daad achterwege. Er komt of weinig of niets van een regeling ter uitvoering der motie-Soejana, aangenomen door den Volksraad, van een wettelijke verbreeding van de vertegenwoordiging der Indonesiërs in de gemeenteraden tot minstens de helft van het totaal aantal zetels. De wettelijke verbetering van de werving zweeft in een ver verschiet en van de geleidelijke afschaffing der poenale sanctie wordt zelfs niet gerept. *In principe* zullen de heerendiensten op de Buitengewesten worden afgeschaft, maar een wegenbelasting zal de lasten der „Inheemschen" daar verzwaren. De litteraire faculteit schijnt een vrij vaste hoop der toekomst en tot verheffing van den economischen welstand en bevordering der inheemsche nijverheid zal volstaan moeten worden met voor te stellen „die in de lijn liggen eener geleidelijke uitbreiding van de nijverheidsvoorlichting".

Het actieve, actueele Regeeringsprogram is sober, het verlegt 't meeste naar de verre toekomst, verklarende dat de huidige stand der financiën, het „betrekkelijk gering accres van de beschikbare middelen, noopte zich ook in de ontwerp-begrooting voor 1930 een groote mate van beperking op te leggen ten aanzien van het voorbrengen van nieuwe maatregelen en (de Regeering) dwong er in hoofdzaak mede te volstaan die voorzieningen te treffen welke door den onvermijdelijken uitgroei van de overheids-organen volstrekt geboden schijnen".

Bij de behandeling van de ontwerpen der begrooting over 1930 hopen wij op dit chapiter, wat er in concreto door deze begrooting *verwezenlijkt* wordt, nog terug te komen.

Ten aanzien van de sociale verhoudingen sprak Z. Exc. gulden woorden van staatsmanswijsheid: [Volgt een lange aanhaling uit de rede van den Landvoogd, o.m. over ingrijpende hervormingen van algemeene strekking welke dank zij de medewerking van den Nederlandschen wetgever, in de laatste kwarteeuw tot stand kwamen; over de moeilijkheid al die voorzieningen in practijk te brengen, waartoe de ingezetenen in de eerste plaats hebben mede te werken; over de overtuiging der Regeering dat politieke zelfordening door de bevolking zich met de Nederlandsche leiding zeer goed verdraagt en dat de aan het volk verleende staatkundige en maatschappelijke vrijheden (o.a. recht tot vereeniging en vergadering), mits niet misbruikt, niet tot afbraak maar tot opbouw zullen leiden; over het gevaar van overhaasting bij het willen invoeren van hervormingen; over het groote gebied van onderwijs, studiefondsen, internaten, ziekenverzorging, volksnijverheid, landbouw enz. waarop de inheemsche vereenigingen met vrucht werkzaam kunnen zijn en reeds zijn, zooals Mohammadijah en de Soerabajasche studieclub enz. enz.]

Timboel vervolgt dan:

Dit deel der rede is zeker niet vrij van tekortkomingen, maar, we herhalen, om de warme gevoelens jegens de Indonesiërs en om de juiste verwijzing naar de historische noodzakelijkheden, ons niettemin uit het hart gegrepen. Ongetwijfeld behoort er moed toe, zulke overtuigingen in het openbaar te uiten.

Doch... na deze beschouwingen ware het een daad van eenvoudige consequentie geweest, zoo een voorstel was ingediend om art. 153 bis en ter en 161 bis van het strafwetboek te doen vervallen. Wij voelen ons *afgescheept*, nu het bij dehistorische schets eener noodzakelijke ontwikkeling blijft, doch de feitelijke regelingen ongewijzigd blijven. Wel is waar, dat de centrale Regeering zelf een rigoureuze toepassing van deze artikelen niet in de hand werkt, maar wij hebben uit den treure in dit blad doen uitkomen hoe de onder haar staande bestuursorganen van bovenvermelde artikelen maar al te zeer gebruik, ja „misbruik" maken.

We erkennen echter gaarne dat uit de aangekondigde mutaties onder het hooge Europeesche B. B. op Java de ernstige wil der Regeering spreekt om Hare bedoelingen van die zijde te doen respecteeren. Maar de vrijheden, die wij opeischen, wenschen wij te genieten als *rechten*, niet als *gunsten*. Slechte, despotische wetten, verzacht door een slappe toepassing, daarmede zal men hier geen vrede scheppen.

Ook is de „preventieve" werking van het fameuze stakings-artikel noodlottig ten opzichte van den opbouw eener reëele vakbeweging. Ja, men kan het in dat artikel vervatte dreigement een „prohibitief" dan preventief van uitwerking achten.

De hooger bedoelde organen van het B. B. krijgen in de redevoering een mooie zinsnede met lof en blaam, waarin hun veel wenschelijks als plicht wordt voorgehouden. Doch gegeven hun mentaliteit, ware het juister den wettelijken grondslag waarop zij een veelal tegen de bedoelingen van het centrale gezag ingaand beleid trachten te steunen, door schrapping der omineuze wetsartikelen weg te nemen.

Heugelijk vinden we de waardeering van de zelfwerkzaamheid der Indonesiërs, vooral omdat de Regeering, het opbouwend werk van de Studieclub prijzende, zich van het stumperige gejammer van de Vaderlandsche club niets aantrekt. Dit werk wordt o.a. aan Boedi Oetomo en Pasoendan als voorbeeld voorgehouden. Niet geheel ten onrechte. Immers, te veel nog wordt in onze kringen gepraat, te weinig constructief werk gedaan. Hoewel in laatste instantie die propagandistische arbeid, de bewustmaking aan de massa van de nationale zaak, zeker ook vruchtdragende constructieve arbeid is. Doch een Regeering die den arbeid van den een prijst als constructief en den ander, wat dat betreft, in gebreke stelt, dient door eigen *daden* te toonen dat zij zelve tot productief constructief werk bekwaam is.

Van het bewind van den Graaf van Limburg Stirum af, plegen de landvoogdelijke Volksraad-redevoeringen met menige waarschuwing aan het adres der Indonesische Volksleiders doorspekt te zijn.

In het onderhavige staatsstuk doet die obligate waarschuwing *niet*, gelijk onder het schrikbewind van Mr. Fock, als een pijnlijk dreigement aan. Toch waren de woorden, waar we op doelen, beter ongesproken gebleven.

Weliswaar vallen in volksvergaderingen hier te lande wel eens dingen voor die aan Westersch meeting-spectakel herinneren. Enkele onzer jongere leiders leggen er zich, vermoedelijk min of meer bewust, op toe de dingen harder en stekeliger te zeggen dan strikt noodig is. Dit verraadt beïnvloeding door een verkeerden Westerschen geest en is ook strijdig met het karakter onzer talen, die vóór alles een gedempte, beleefde uiting der gevoelens bevorderen. Westersche felheid zal een Oostersche massa op den duur eer afstooten dan aantrekken. Maar dergelijke zaken retoucheert de beweging zelf wel en er dient van buiten niet te veel aandacht aan besteed te worden. Voor zulk een bevoogding is de tijd voorbij.

Intusschen, het geluid op 15 Juni j.l. in den Volksraad, heeft ons alvast in een stemming van feestelijke afwachting gebracht. Wellicht zal Z.E. daaruit een kleine voldoening putten.

De werkelijke, wederzijdsche genoegdoening blijft weggelegd tot het tijdstip dat de *woorden* door de *daden* gevolgd worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Inter-Ocean.

Het Juni-No. bevat wederom prachtig geïllustreerde bijdragen, o.m.: De baai van Tomini van V. I. v. d. Wall. — Mooi Bali (vervolg) en de Nederl. bezittingen in Zuid-Azië. Als bekend is de tekst in het Engelsch.

Tropisch Nederland.

De aflevering van 7 October brengt het slot van: Een Europ.-Indische stijl van huizenbouw in Indië, door Maja Serger van Panhuijs. Voorts: Van natuur tot kultuur, X. De koffiekultuur op nieuwe wegen, door Dr. Z. Kamerling. Dan de Minahassers en hunne mythen, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis en Eene Dwergklapperonderneming te Tobelo op het eiland Halmaheira, door mevr. J. M. van Diejen.

Geneeskundig tijdschrift voor Ned.-Indië.

De afl. 9 van 1 September bevat een 6-tal oorspronkelijke bijdragen onderscheidenlijk van de H.H. Dr. P. B. van Steenis, Dr. W. F. Donath, Dr. A. Nicolai en Ir. H. N. Bloemendaal, Dr. W. C. Aalsmeer en W. A. Wille. De Casuïstische mededeelingen, verslagen, berichten en boekaankondigingen.

Meded. van het Centraal Kantoor v. d. Statistiek.

Uitgave van het Depart. v. Landb., Nijverheid en Handel. Verschenen No. 72 van Augustus '29: Onderwijs-Statistiek 1928.

De Mijningenieur

van September '29. No. 9. Inhoud: Redactioneel: De nieuwe mijnordonnantie. — Dr. Ir. J. M. W. Nash: Causerie over den tocht met Prof. Dr. A. Lacroix en Dr. H. Hanakadate van Tandjong Karang tot Medan. — Ing. L. H. Krol: Plooiingsrichtingen in het Mesozoïcum van West (Centraal- en Zuid-Oost?) Borneo. — Verder: Uit de Practijk. — Uit Tijdschriften. — Volksraad. — Productiecijfers. — Personalia.

De Tropische Natuur.

Afl. 9 van September '29 bevat het volgende: Iets over haaien en roggen, door Dr. J. D. F. Hardenberg. — Een in het vergeetboek geraakte Javaansche Rubus-soort, door D. v. L. — Poliepen of Hydridae, door Adriana G. Vorstman. — Korte mededeelingen. — Mededeelingen van de Vereeniging. — Boekaankondigingen.

Korte berichten v. Landb., Nijverh. en Handel.

Het No. van 6 September bevat behalve de gewone Economische en Handelsberichten, de prijzen en Index-cijfers in Ned.-Indië. (Uitgave v. h. Dept. van dien naam te Buitenzorg).

De Indische Mercuur

van 9 October: Bericht van de Afdeeling Handelsmuseum van de Kon. Ver. „Koloniaal Instituut" No. 48. Enkele bijzonderheden over de koeling van proefpartijen Indisch fruit, door Ir. W. Spoon. — Suikercijfers uit den Nederl. oogst van 1928/29, door H. C. Prinsen Geerligs. — Papaïne, door Dr. Ir. H. W. Hofstede, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. Het slot dezer bespreking luidt aldus: „De schoonste belooning voor de groote moeite, welke Dr. Hofstede zich heeft gegeven zal zijn: een groote schare van planters, die, de aanwijzingen in zijn boek volgend, de door hem in uitzicht gestelde resultaten verkrijgen en in een niet verwijderde toekomst Java aan de spits van de papaïne produceerende landen plaatsen." — Volgt: Statistiek van de Intergewestelijke Handelsbeweging der Buitengewesten. — Kultuurberichten. — Productieberichten van kultuurondernemingen. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Arbeidsverhoudingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Emissiën, Mijnbouwberichten en Productieopgaven. Nieuwe Maatschappijen. — Personalia. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Koloniaal Instituut (Afd. Handelsmuseum), Oliën, Vetten en Wassen. — Wekelijksch Overzicht: Rubber, Tabak, Koffie, Thee en Suiker.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Uit den belangrijken en gevarieerden inhoud citeeren wij uit het No. van 31 Augustus: Insulinde een erfdeel der vaderen. Fransche lofrede op Ned.-Indië. Schr., de heer Maurice Larrouy, heeft in de Temps van 20 Juli zijn indrukken over een reis in Ned.-Indië weergegeven en zegt dan o.a.: „Holland, een kleine natie en een groot volk, heeft niet drie eeuwen geworsteld om zich deze ongekende rijkdommen te verschaffen, om nu het beheer en de opbrengst in handen te laten van Internationale Parvenu's".

Zending- en Missieperiodieken.

De Banier. In de Nos. 35 en 36, van 29 Aug. en 5 Sept. vervolgt C. C. v. H. zijn Indische reisbrieven.

Nederl. Zendingsblad. In het October-No. o.m.: De vrouwen op Bale Wyata (Malang), door H. Schuurman-Nijhoff. — De Zendings-Normaalschool te Bandoeng.

De Katholieke Missiën. October '29. No. 12.

Politiek-Economisch Weekblad.

Verschenen de eerste jaargang van het Politiek-Economisch Weekblad, orgaan ter versterking van de rijkseenheid: Nederland-Indië. De redactie berust bij mr. baron van Heemstra, prof. mr. Corvan en mr. dr. Van Gybland Oosterhoff. Het eerste nummer bevat twee redactioneele inleidende artikelen: Bij den aanvang en Waarom wij ons blad oprichten. Mr. Nederburgh vangt in het tijdschrift een serie Indische staatsrechtelijke vertoogen aan. Prof. mr. M. W. F. Treub veroordeelt het denkbeeld, door mr. J. J. Schrieke in zijn jongste boek geopperd, om van het Koninkrijk der Nederlanden een Vereenigd Koninkrijk Nederland-Indonesië te maken, en den tol tusschen de beide gebiedsdeelen op te heffen. Dit boek (de Indische politiek) is verder het onderwerp van een bespreking van prof. mr. B. C. de Savornin Lohman, die in een der volgende nummers zal worden vervolgd. In de rubriek West-Indië wordt het jaarverslag van de Surinaamsche Bank besproken. Van Week tot Week geeft een indruk van de jongste Volksraadsdebatten, waarin o.a. wordt geconstateerd, dat de oppositie tegen het regeeringsbeleid genoodzaakt was zich zooveel mogelijk van de uitspraken in Deli los te maken. Als feuilleton is een verhaaltje opgenomen, dat de schrijver Ivans „Tropen-fantasie" heeft genoemd.

Suriname.

„De West" van 13 Sept. schrijft:

De vooruitzichten voor den grooten rijstoogst staan gunstig.

Of moeten wij zeggen: stonden gunstig?

Ziekten en plagen komen niet noemenswaardig voor dit jaar. Ook de ratten, die soms zulke groote schade te weeg brengen, hebben zich ditmaal bescheiden teruggetrokken.

De eenige klacht die men verneemt — een goede boer moet immers altijd klagen? — is, dat de onweders van de laatste week, die zulk een aangename afwisseling brachten in de atmospheer, minder aangenaam zijn geweest voor de rijst. De slagregens zouden heel wat halmen hebben neergeslagen. Deze klacht bereikte ons zoowel uit Beneden-Para als uit Commewijne.

* * *

In de vergadering van 12 September hebben de Koloniale Staten het „ontwerp tot wijziging en aanvulling van de verordening betreffende het verleenen van concessiën voor werken van openbaar nut, enz.

en het „ontwerp strekkende om de vergunning tot het onderzoek naar petroleum te verlengen"

met algemeene stemmen goedgekeurd.

* * *

Naar aanleiding van den vliegtocht van Lindbergh teekent „De West" aan dat dit bezoek de inwijding beteekent van een geregelden wekelijkschen postluchtdienst. Het vliegtuig zal als regel des Maandags te Paramaribo aankomen en des Woensdag vertrekken. Met deze lijn zal het mogelijk zijn, in ongeveer 4 dagen uit Paramaribo mail te vervoeren naar New-York.

Bij goede aansluiting kunnen wij dan hier binnen 14 dagen mails uit Suriname ontvangen.

„Vooralsnog zullen *valeur*-stukken *niet* worden medegegeven, zoodat voor verzending slechts in aanmerking komen gewone en aangeteekende stukken. Nevens het gewone port dezer stukken is voor verzending naar de Vereenigde Staten een extra luchtrecht verschuldigd van ƒ 1.50 per 20 gram."

* * *

Uit een artikel in het „Algemeen Handelsblad" van 5 Oct. onder het hoofd *„Het bedrijf van den modernen vliegenden Hollander"*, knippen wij het volgende:

„De K.L.M. is een luchtvaartmaatschappij voor Nederland en de koloniën. Tot nu toe is aan West-Indië echter weinig of geen aandacht geschonken en dat, terwijl er reeds geregelde vliegdiensten op Suriname en Curaçao bestaan, welke evenwel uitgevoerd worden door Amerikaansche en Fransche maatschappijen. „Als de K.L.M. er hier niet vlug bij is", aldus de heer Plesman, die ons ter gelegenheid van het jubileum op een persconferentie in het hoofdkantoor aan den Hofweg te Den Haag ontving, „dan visschen we achter het net."

* * *

In „De West" van 10 Sept. lezen wij onder het hoofd *„Luchtvaart in West-Indië. Engelsche concurrentie tegen Amerika"*:

„Een telegram uit Kingston (Jamaica) meldt, dat van Engelsche zijde een kapitaal is bijeengebracht van 150 duizend ponden sterling voor een luchtdienst in West-Indië. Men wenscht van Engelsche zijde het rijk in dit opzicht niet alleen te laten aan de Amerikanen, die druk bezig zijn aan de verovering van de lucht langs de geheele Noordkust van Zuid-Amerika. De Engelsche luchtdienst zal de verbinding onderhouden tusschen de Britsch West-Indische eilanden, met Demerara en Venezuela, in aansluiting aan een dienst naar Canada. De bedoeling is om reeds begin van het volgend jaar dezen te openen. Het benoodigd kapitaal is bijeengebracht door Engelsche en Canadeesche banken."

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" een brief van Dr. N. Wing Easton, gedateerd 12 Aug., waarin hij nogmaals de onjuistheid aantoont van des heeren Vingerhoets' methode van onderzoek naar de aanwezigheid van aardolie

„Het is door *geen enkele* geophysische methode mogelijk om de *aanwezigheid van aardolie* op zekere diepte onder den grond aan te toonen, laat staan dus om de hoeveelheid olie of diepte er van te bepalen of zelfs maar te schatten. Het eenige, wat men op geophysische wijze kan bereiken (en dat nog niet eens altijd) is de kennis van de *structuur der aardlagen*, om daaruit eventueel het meest gunstig gelegen punt voor het aanzetten eener boring af te leiden."

Aan het slot van zijn brief spreekt Dr. Easton de hoop uit dat de redacteur van „De West" er niet meer aan zal twijfelen dat de onderzoekingen van Vingerhoets slechts kunnen worden betiteld als hokus pokus.

In een noot schrijft de redactie van „De West":

„Het spijt ons, dat wij het vertrouwen van Dr. Wing Easton moeten beschamen. Wij blijven eenig vertrouwen stellen in de methode Vingerhoets na hetgeen wij in meerdere vakbladen en van deskundige zijden daaromtrent vernamen.

Wij hadden nog gelegenheid den heer Vingerhoets, die eenige dagen geleden naar Europa vertrok, in kennis te stellen van de ontvangst van bovenstaand artikel.

Hij herhaalde dat hij tijd noch lust gevoelde om te gaan twisten met Dr. Wing Easton, doch dat hij vertrouwde, dat de boringen in Nickerie weldra een afdoend antwoord zouden geven aan het hardnekkig pessimisme van den heer Easton".

Wij voegen er bij: Jammer dat de heer Vingerhoets zoo dikwijls heen en weer moet trekken, waardoor veel tijd verloren gaat.

* * *

In „De West" van 10 September lezen wij nog:

„Volgens De Surinamer heeft Dr. Jemmy Weyerman na besprekingen met eenige heeren, onder wie Dr. van Aalst en Mr. C. F. Schoch, een waterleidingmaatschappij opgericht, die — mits onder garantie van staatswege — de watervoorziening van Paramaribo wil ter hand nemen. De beslissing omtrent bedoelde garantie berust in hoofdzaak bij den Minister van financiën. In afwachting van die beslissing zal Dr. Weyerman in October a.s. weder naar Suriname vertrekken, om nog enkele gegevens te verzamelen."

* * *

„De West" van 17 September schrijft:

„De gouvernements-secretaris meldt ons:

Hierbij deel ik u, namens den Gouverneur, mede, dat blijkens een van den Minister van Koloniën ontvangen bericht, de heer Dr. A. van Gijn, oud-Minister van Financiën, voornemens is, vergezeld van zijne echtgenoote, een reis in West-Indië te ondernemen, waarbij ook Suriname zal worden aangedaan. Vermoedelijk verblijf 28, 29 en 30 October a.s."

* * *

Uit hetzelfde blad:

„Aan veertien onderwijzers in de Hindostansche taal is door den Gouverneur eervol ontslag verleend, met ingang van 1 October.

De vereeniging Bahrat Oeday heeft een verzoekschrift ingediend om aan deze onderwijzers — die hun betrekking verloren hebben door het besluit tot afschaffing van het Hindostansch onderwijs op de openbare scholen — te doen deelen in de wachtgeldenregeling. Er zijn er onder die reeds vijftien en meer jaren „tijdelijk" in dienst zijn.

Eenige jaren geleden was hun een definitieve benoeming in uitzicht gesteld, in welk geval zij aanspraak zouden hebben op pensioen. Ook deze toezegging is echter ten aanzien dezer Britsch-Indiërs niet nagekomen."

* * *

„De Koning van België heeft aan den heer A. F. C. Curiel, aan wien op zijn verzoek eervol ontslag werd verleend als Belgisch Consul te Paramaribo, een hooge onderscheiding verleend door hem te benoemen tot Ridder in de orde van de Kroon."

Curaçao.

Moedgevend!

Onder de medewerkers van het nieuwe *Politiek Economisch Weekblad* treffen wij op de lijst in het eerste nummer, 4 dezer verschenen, ook aan mr. G. H. Eskes. Wij spreken hierover gaarne onze voldoening uit, en hopen nu eens spoedig ook wat over Curaçao te lezen. In het genoemde nummer treft deze uitspraak: „Een diepe smaad is ons op Curaçao aangedaan, doch wat ons verheugd heeft, is de gezonde reactie, die ons volk op deze nationale vernedering heeft getoond."

Koloniale Raad.

De *Amigoe* van 30 Augustus l.l. bespreekt in *Curaçaosche Sprokkelingen* hetzelfde onderwerp als wij verleden week aanroerden.

De Koloniale Raad, ofschoon in geenen deele r de wijze van de benoeming zijner leden, een ksvertegenwoordiging, heeft toch de belangen de geheele kolonie, van alle eilanden en alle nden der bevolking te verdedigen en te behartiden. In zijn handen berust het wel en wee der koie, althans voor een groot deel. Komen die begen, van welk klein en ver af gelegen deel der onie ook in het gedrang, dan heeft hij er voor de bres te springen.

De Raad heeft de belangen voor te staan van de enwindsche eilanden. Doch hoevelen zijn er onde leden, die van de Bovenwindsche toestanden de hoogte zijn.

Hoevelen die er iets voor voelen, zullen we maar t vragen."

Nu is de heer R. J. Beaujon Jr. .benoemd, buiten voordracht van den raad om.

Neem Aruba, dat op 't oogenblik toch wel iets eekent en in de toekomst nog heel wat beteeke zal; waar geen handen genoeg zijn om den ds jaren bestaanden achterstand op velerlei ged in een voldoend snel tempo in te halen!

Hoeveel zijn er in den Raad, die begrijpen, dat slakkengangetje van vroeger in de tegenwoorge periode van reusachtigen economischen opei en vooruitgang, absoluut uit den booze is, — t er moet aangepakt, hoe harder zoo beter.

Jarenlang reeds heeft de heer B. v. d. Veen Zepnfeldt, onvermoeid in den Raad, met kracht en m de belangen van Aruba voorgestaan. Telken re opnieuw heeft hij zijn stem verheven in den ad, tegen het systeem van verwaarloozing, waarn ook Aruba jaren lang de dupe geweest is. Hoe kwijls is zijn stem geweest als van een roepende de woestijn!

Is het niet billijk, dat nu Aruba met zijn twee achtige wereldmaatschappijen, Curaçao naar de oon gaat steken, dit eiland ook in den Raad zijn rtegenwoordiger heeft, om aan de zijde van denen, die reeds sinds jaren zich met hart en ziel wijd hebben aan de belangen van Aruba, te strijn voor de levensbelangen van zijn geboortegrond, e een zoo prachtige toekomst tegemoet gaat?

Wat voor bezwaar zou er tegen bestaan, nu ruba niet meer zoo geisoleerd is als voorheen, ch er een vaste verbinding van dit eiland met raçao bestaat?

Hoe komt 't, dat de Raad daaraan nog nooit geeht heeft?

Gebrek aan belangstelling voor 't geen buiten uraçao omgaat? 't Heeft er den schijn van."

Het blad verwijt den raad gebrek aan belangstelg voor de volksbelangen.

„Neem b.v. maar een uit de vele — het *woningraagstuk*, wel een van de meest dringende en pijnlke.

Aan klachten van de zijde van 't publiek heeft niet ontbroken; aan waarschuwingen en jamerkreten in de pers, al evenmin. Men behoeft de atsie jaargangen maar op te slaan, — voortdurend is er gehamerd op hetzelfde aambeeld: maatgelen van Bestuurszijde om het schrikbarend oprijven der huurprijzen tegen te gaan en in den eeds scherper zich openbarenden woningnood te orzien.

Had de Raad zijn aandacht over dit vraagstuk illen laten gaan, wij zijn ervan overtuigd, dat er eel wat in de goede richting zou tot stand gekoen zijn.

En nu nog blijft de Raad in zijn schijnbare onerschilligheid voor het vraagstuk volharden."

In de M. v. T. op de suppletoire begrooting voor 929 is Gouverneur Fruytier de medewerking van en Raad komen inroepen, om op het gebied der olkshuisvesting voorzieningen te treffen. Hij vraagt et oordeel van den Raad over het verleenen van teun aan een Nederlandsche aannemersfirma, die og in 1929 beginnen wil met den bouw van woingen met een maandhuur van ten hoogste *f* 100. De steun zal worden verleend in denn vorm van eld op eerste hypotheek, af te lossen in 30 jaarjksche termijnen. Voor dit doel werd een memoiepost uitgetrokken. En de Raad?

„We hebben gezocht in het Voorloopig Velslag, et Eindverslag, doch tot onze groote verbazing is r geen woord over gerept. Ook bij de openbare ehandeling heeft geen van de leden zich gewaarigd er een woord over te spreken."

Het blad meent ten slotte, dat Curaçao noodig eeft een meer democratisch en werkelijk vertegenwoordigend lichaam, en vraagt, of in afwacning van de herziening van het regeeringsreglement de Raad niet reeds eenigszins in die richting zou kunnen werken door bij de candidaatstelling voor de ontstane vacaturen rekening te houden met de ischen van het oogenblik, met belangen van het volk in zijn geheel en van de verschillende eilanden ieder afzonderlijk.

Verlof van den gouverneur!

„*La Union*" van 19 Sept. l.l. schrijft:

Bij Koninklijk besluit heeft de gouverneur verlof gekregen om met echtgenoote en kinderen naar Holland te gaan. Dit zal zeker zijn om de zoo droeve zaak van 8 Juni l.l. tegenover den nieuwen Minister van Koloniën op te helderen.

Wij hopen van ganscher harte, en de groote meerderheid van het volk, zoo van Curaçao als van de andere eilanden is daarin met ons eenstemmig, dat de Gouverneur en zijn echtgenoote volkomen hersteld van de gevolgen der moeilijkheden van den laatsten tijd, en na met den Minister alle belangrijke zaken betreffende Curaçao geregeld te hebben, spoedig, gezond en wel, bij ons zal terugkeeren, met kracht en nieuwe lust, om nog vele jaren lang te kunnen werken aan het welzijn van Curaçao en het Curaçaosche volk.

Uit den Verren Vreemde.

Vliegperspectief.

In het aardige vlugschrift, door het hoofdbestuur der posterijen, telegrafie en telefonie in Nederland aan organen van de pers, autoriteiten en andere uitverkorenen aangeboden, om juiste kennis te verspreiden omtrent hetgeen onze luchtpostdienst al gepresteerd heeft en in het tegenwoordige aanbiedt, komt o.a. de volgende opmerking voor:

„het groote vraagstuk is de grondorganisatie. zoolang de vliegtuigen zich in de lucht bevinden gaat alles normaal, de moeilijkheid begint, wanneer ze met de aarde te maken krijgen.

daar zijn vliegvelden langs de route, die soms een woestijn, soms een malsche weide, soms een moeras gelijken, al naar gelang de moessontijden zijn, waarin de wielen wegzinken, daar zijn scherpe steenen, die de banden laten springen, daar is het fijne stuifzand, dat in de wielassen vreet zoodat de rook er uitslaat."

Sedert het verschijnen van deze brochure zijn vluchten volbracht, die al weer verder strekkende perspectieven openen. Deze hebben wel geen nieuws gebracht, dat het boven aangegeven vraagstuk zelf nader tot een betere oplossing brengt, maar wèl zoo dat de waarde van de daarin opgesloten moeilijkheden tot kleinere beteekenis wordt teruggebracht.

Het aantal uren, dat men onafgebroken in de lucht kan blijven, was vroeger vooral afhankelijk van de hoeveelheid benzine, die meegevoerd kon worden. Proefondervindelijk is nu aangetoond, dat aanvulling van den voorraad tijdens de vlucht zonder bezwaar kan geschieden, hiermede is dit vraagstuk van volhouden alleen afhankelijk geworden van het uithoudingsvermogen van het personeel en de machine, weer en wind overigens dienende.

't Is een verschil of bij een proef, om dit uithoudingsvermogen onder de bestaande omstandigheden te bepalen, gecirkeld wordt in een gekozen, beperkt rayon, dan wel of een lange voorgeschreven weg gevolgd moet worden. Wij cijferen de beteekenis volstrekt niet weg van de volbrachte rondvlucht van meerdere etmalen, maar wij hechten toch meer waarde aan de prestatie van Coste en Bellonte, die in 48 uren, zonder tusschenlanding, van le Bourget, bij Parijs, gevlogen zijn naar Tsisikhar, in 't hart van Manchoerije. Den 27en September opgestegen, daalde hun vliegtuig Point d'interrogation den 29en, na een vlucht ongeveer over het geheele vaste land van Europa en Azië, in de grootste lengte, te hebben volbracht. In totaal wordt de afstand opgegeven als 8000 K.M., maar de werkelijk overvlogen lengte is zeker veel grooter geweest, zoo lezen wij althans.

De dappere vliegeniers hebben uren lang een gunstigen wind tot hun dienst gevonden, maar moesten elders een omweg maken om ongunstige atmospherische invloeden te ontwijken. Zij hadden 5280 L. benzine. De motor was van 600 C.V. De snelheid van den tweedekker overtrof soms 200 K.M. p. u.

De wensch om Wladiwostok te bereiken kon niet ten volle worden volbracht. De noodzakelijk geworden landing geschiedde op een punt zóó buiten 't wereldverkeer, dat ongeveer een week verliep vóórdat het bericht ervan algemeen bekend werd.

Hetgeen volbracht is, spreekt van een niet ver verwijderde toekomst, waarin vluchten van 8000 K.M. in 2 dagen te volbrengen, dag en nacht doorvliegend, in een dienstregeling zullen kunnen worden opgenomen. Hierdoor zal 't aantal der landingspunten aanzienlijk beperkt kunnen worden.

Het tweede postvliegtuig der reeks, welke nu tusschen Schiphol en Batavia in werking is, is te Siam weer de dupe geworden van de ongunstige landingsgelegenheid. Nu onze vliegmachines nog 9 à 10 dagen over het traject doen, met ± 1400 K.M. per dag, zijn zij nog in groote mate afhankelijk van het vraagstuk der grondorganisatie. De dag zal echter komen, wellicht vrij spoedig, dat de vliegreis wordt volbracht in twee etappes, elk van ± 6000 K.M. in 48 uren, met één landingspunt slechts buiten Nederlands grondgebied.

Die mogelijkheid heeft den samensteller van de bovenaangehaalde officieele reclame-brochure voor den vliegpostdienst ook al voor den geest gestaan, waar hij onder „toekomstbespiegeling nederlandindië (de brochure gebruikt geen hoofdletters) schrijft: *8—6—4 dagen?*

Welk enorm belang met een verandering in dezen zin gemoeid zal gaan, moge ook blijken uit een mededeeling, onlangs door het Departement van Waterstaat ter algemeene kennis gebracht, en waarin de reden werd aangegeven, waardoor de postvluchten Nederland-Indië vooralsnog slechts tot ultimo 1929 konden worden geregeld.

„Het Departement van Waterstaat deelde mede, dat de regeeringen der landen, waarover de Nederlandsche vliegtuigen moeten gaan, aan de K.L.M. toestemming verleend hebben om voor haar pro- -vluchten gebruik te maken van de in die landen aanwezige vliegterreinen, doch niet langer dan tot den eersten Januari 1930. Na dien datum zal dit niet meer mogen gebeuren in verband met het verrichten van werkzaamheden ter verbetering der bedoelde terreinen, waardoor deze tijdelijk voor het luchtverkeer onbruikbaar zullen zijn. Thans worden onderhandelingen gevoerd om de vluchten zonder onderbreking voort te zetten, zoodra zulks practisch mogelijk zal zijn."

In de door ons gedachte toekomst zal men ook op landingsmogelijkheid in geval van tegenspoed bedacht moeten blijven, maar als vast etappe-punt zal men slechts over één punt in den vreemde tot een overeenkomst behoeven te komen.

Op het oogenblik dat wij dit schrijven, drijft de Graf Zeppelin over ons land, en dit opent nog weer gansch andere perspectieven.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort

De Afdeeling Amersfoort zal haar winter-programma openen met een *lezing met lichtbeelden*, te houden op *Woensdag 23 October a.s.*, des avonds ten 8 ure in den Foyer van „Amicitia". Als spreker zal optreden Prof. Ir. C. W. Weys, die als onderwerp gekozen heeft: „*Een en ander over een Particulier Land op Java*". Waar de groote cultures nog onbeperkte mogelijkheden bieden aan het jongere geslacht, verwachten wij dat zoowel onze leden als de studeerende jeugd in grooten getale zullen opkomen om de steeds interessante mededeelingen van den hooggeleerde aan te hooren.

HET BESTUUR.

Afdeeling Apeldoorn

I. Dinsdagavond 29 Oct., 8 uur, in de groote zaal van „La Bordelaise", Hoofdstraat. Lezing met lichtbeelden over „*Indonesia los dari belanda?*" door den heer J. C. Baars.

II. Dinsdagavond 19 Nov. de film „*Tropisch Tourisme*", met speciale muzikale begeleiding.

Toegang voor I. Leden met één introducée vrijen toegang. Begunstigers voor hun persoon ook. Verdere introductie à *f* 0.25.

Op 29 Oct. zullen mededeelingen omtrent het programma 1929—'30 gedaan worden.

III. Werft leden! Nu is het de goede tijd, want het seizoen voor lezingen en films is juist begonnen. Wie lid wordt profiteert dan ook nog van deze twee avonden.

Het Bestuur.

Afdeeling Bergen op Zoom.

28 October lezing met lichtbeelden door den heer Johan Koning, van 's-Gravenhage. Onderwerp: „*De Suikercultuur op Java*". Aanvang 8 uur n.m. in de kleine zaal van Thalia. Leden en begunstigers met hunne dames worden *allen* verwacht. Het ligt in de bedoeling van het bestuur H.H. leeraren van de verschillende inrichtingen van onderwijs hierbij uit te noodigen.

Zooveel mogelijk zal elke maand een lezing over Oost- of West-Indië gehouden worden.

Onderhandelingen zijn gaande om in November de film „Tropisch Tourisme" te kunnen geven.

De penningmeesteres der afdeeling — mevr. de Witte—Rogiers, heeft postgiro No. 155117 Bergen op Zoom. Leden en begunstigers, die hunne contributie over 1929 nog niet betaalden, worden verzocht deze wel op genoemd nummer te willen overschrijven.

De Secretaris,
J. BRUINS.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Vrijdag den 11en October had in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen de vertooning van de Paketvaartfilm „Tropisch Tourisme" plaats.

Helaas moest door een misverstand over de voltage de muzikale begeleiding achterwege blijven.

Een buitengewoon groote opkomst van onze leden en genoodigden bewijst wel de groote belangstelling, die er voor dit prachtige filmwerk bestaat.

Onze dank aan de Paketvaart Maatschappij, die ons zooveel schoons en belangwekkends uit Nederlandsch-Oost-Indië te genieten gaf.

De Secretaresse van de afd. Utrecht en Omstreken.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 26 October*, des n.m. ten 2 u., in de leeszaal der Vereeniging, Korte Voorhout 6, alhier.

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen.
3. Koloniaal Weekblad.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
5. Rondvraag en sluiting.

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

P.S. Bij verhindering, plaatsvervanger verwacht.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Mutatiestaat van 10 tot 17 October.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Wolff, Heemstede, Pieter de Hooghstraat 22. *f* 5......	den heer G. J. v. d. Heide te Oosterbeek.
P. van den Biggelaar, Voorzitter v. d. Kamer v. Koophandel in Noord-Brabant, Breda, Ginnekenweg 44. *f* 5; J. E. Timmer, Oud Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Breda, Ginnekenweg 36.. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Breda.
A. Baretta, 1ste Luit. Veldartillerie, Bergen op Zoom, Bredaschestraat 52. *f* 5; A. G. C. Reijers. Kapt. Inf. Halsteren, Halstersche weg D. 77 2. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Bergen op Zoom.
W. Th. Hermsen, Eigenaar Restaurant „La Bordelaise", Hoofdstraat, Apeldoorn. *f* 5.	den heer J. C. Baars te Apeldoorn.
J. Kilian, Oud Administrateur s.f. „Brangkal", Den Haag, Jan van Nassaustraat 90. *f* 5	den heer C. Visser te Den Haag.
Mevr. M. Wiemans, Den Haag, Tapijtweg 19. *f* 5	Mevr. M. Naessens te Amsterdam.
E. J. Schoneveld, Loosduinen, Haagweg 655. *f* 5.........	Eigen aanmelding.
Mej. L. de Jonge, Nijmegen, Bijleveldsingel 6. *f* 5........; H. J. Kolkman, Procuratiehouder der Papierfabr. Gelderland, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 64. *f* 5	Voorzitter Afd. Nijmegen.
J. van de Vegte, Machinist bij de Nederl. Spoorwegen, Enschede, Twickelerweg 16. *f* 7.50	Eigen aanmelding.
J. Th. Ebeling, Enschedé, Gronauschestraat 34. *f* 5.; Mej. M. C. H. Warnaars, Enschedé, Bentrotstr. 4. *f* 5.	den heer J. B. Warnaars te Enschedé.

Rectificatie: F. A. H. Marchand, Amsterdam, Transvaalkade 8A.

Nieuwe Begunstigers

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
G. J. de Zwaan, Bilthoven, „Vanessa", Hobbemalaan 3.; Baronesse A. van Tuyll van Serooskerken, Zeist, „Pasadena".; G. A. S. Machery, Directeur v. d. Berlitzschool, Utrecht, Oude Gracht 77*a*.	Afdeelingsbestuur Utrecht.

Adresveranderingen

L. V. A. de Leau, 1ste Luit. Inf., van: Utrecht, Maliesingel 30, naar: Bergen op Zoom, Ooster Boulevard 50. *f* 5.

A. van Dooren, wd. Inspecteur 1ste kl. P.T.T., van: Rotterdam, Prins Hendrikkade 126a, naar: Soerabaja.

Mevr. J. de Booy-van Ledden Hulsebosch, van: Nijmegen, Groesbeekscheweg 4, naar: Kalianget (Madoera)

D. K. Boele, Amsterdam, van: Marnixstr. 390h, naar: Linaeuskade 33 huis.

W. H. M. O. Haccon, van: Epe, Vlijtweg 375, naar: Haarlem, Tetterodestr. 10B. *f* 5.

G. H. van den Berg, Insp. 1ste kl. bij den Raad van Arbeid, Amersfoort, Barchman Wuytierslaan, van: 152 naar: 158.

P. C. Smit, Hilversum, van: Javalaan 3, naar: Oranjelaan 7a.

Prof. Dr. J. H. Boeke, van: Apeldoorn, Dennenlaan 6, naar: Den Haag, Balistr. 68. *f* 5.

K. M. Haagmans, Oud Dirigeerend Officier v. Gezondheid 1ste kl. N.-I. L., van: Voorburg, Heldenburgdwarsstraat 17, naar: Apeldoorn, 2de Beukenlaan (Boschweg). *f* 5.

Dr. G. L. L. Kemmerling, Oud Mijn-ingenieur N.-I., van: Den Haag, Van Boetzelaerlaan 183, naar: Bussum, Moerweg 1. *f* 5.

A. Lemans, van: Amsterdam, Damrak 74, naar: Den Haag, Van Stolkweg 4. *f* 5.

Mevr. de wed. B. Bronkhorst-Dekker, Den Haag, van: Archimedesstr. 141, naar: Pijnboomstraat 63.

J. J. Munniks de Jong, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Hotel Duinoord, naar: Mauvestraat 53.

E. S. C. de Veer Abrahamsz, Oud Adv.-Gen., Den Haag, van: Perponcherstr. 136, naar: Gr. Hertoginnel. 224.

W. G. van Wettum, Regeeringsadviseur in Internationale Opiumzaken, Den Haag, ,van: Van Beverningkstraat 5, naar: Ten Hovestraat 22.

Mr. J. H. Halkema, thans: Onder-Voorzitter Landraad te Meester Cornelis.

D. A. van Waardenburg, Off. van Gez., van: Makasser, naar: Magelang.

O. W. Veldhuyzen, Majoor-Intendant, van: Magelang, naar: Soerabaja.

G. F. P. Antes, thans: Hoofd 1ste H.I.S. te Malang.

O. M. Goedhart, Oud Gouverneur van Atjeh, thans Raadsman voor Studeerenden bij het Min. van Koloniën, Den Haag, van: Sweelinckstr. 35, naar: L. van Meerdervoort 367.

K. W. Rauh. Oud-Majoor Cav. N.-I. L., Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 30, naar: Meezenlaan 26.

W. F. van Vliet, Oud Luit.-Kolonel Genie N.-I. L., van: Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 41, naar: Zeist, Krullenlaan 37. *f* 5. (Afd. Utrecht).

G. Elink Schuurman, Velp (G.), van: Stationstr. 8, naar: „Huize ter Hooge", Schoonenbergsingel 26.

NUMMER 43 DONDERDAG 24 OCTOBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) het inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar. (Art. 2 H. R.)

„In Omnibus Caritas"

Onder dit devies veroorlooft het Roode Kruis zich dit jaar wederom een beroep te doen op de milddadigheid van de Haagsche Burgerij; en verzoekt het haar steun voor de geldinzameling, die met goedvinden van Burgemeester en Wethouders op Zaterdag 26 October a.s. in onze gemeente zal gehouden worden voor het Ned. Roode Kruis.

Het is misschien overbodig te gewagen van de werkzaamheden, die in tijd van vrede door het Roode Kruis worden verricht. Toch willen wij hierop nog even wijzen en noemen wij in de eerste plaats de exploitatie van het 's-Gravenhaagsche Roode Kruis Ziekenhuis, waarvan de reputatie zich reeds tot in het buitenland heeft uitgestrekt. Hieraan is onmiddellijk verbonden de opleiding van verpleegsters, helpsters, helpers, adspirant-helpsters; voorts de Wijkverpleging, die telken jare uitbreiding van het aantal wijkverpleegsters vraagt; dan de medewerking bij de preventieve bestrijding van de malaria, diphterie, roodvonk en van de thans heerschende alastrim. Het Roode Kruis verleent verder o.m. zijn hulp bij het modern ziekenvervoer, bij de Parkherstellingsoorden, bij de reclasseering van afgekeurde militairen, terwijl uit de collectegelden ook subsidies worden gegeven aan talrijke vereenigingen, die op maatschappelijk gebied in gelijken zin als het Roode Kruis werkzaam zijn.

Wij vragen U, steunt onzen arbeid, geeft ons uwe bijdrage, groot of klein, zooals uw hart het U ingeeft; door de barmhartigheid van een ieder zal het ons mogelijk zijn onze taak te vervullen in den dienst der lijdende menschheid.

Aangezien het aantal collectanten, dat zich tot nu toe voor de collecte heeft aangemeld, helaas nog ontoereikend is, worden dames en heeren, die hart hebben voor het Roode Kruis, dringend verzocht zich alsnog hiervoor schriftelijk of persoonlijk aan te melden bij de Collectecommissie, Pagehuis, Lange Voorhout 6.

Het Bestuur van de Afd. 's-Gravenhage van het Nederlandsche Roode Kruis.

Het veiligheidsprobleem in de West, onder vreemde en onder Nederlandsche vlag,

door

W. R. MENKMAN.

Eenige keeren heeft de Pers melding gemaakt van in Britsch West-Indië — en met name op het eiland Trinidad — vernomen uitlatingen, als zou aldaar gemakkelijk hetzelfde kunnen plaats hebben wat op 8 Juni j.l. op het Nederlandsche eiland Curaçao is gebeurd.

De goê-gemeente in Holland make zich van de strekking dezer uitlatingen geen verkeerde voorstelling. Onbekend met de toestanden daarginds zou men licht tot de conclusie kunnen komen dat in West-Indië de opvatting zou bestaan als zou iets zóó buitengewoons en onverwachts als de overval op Curaçao nergens kunnen worden voorkomen en een dergelijk incident *daarom* even goed kunnen plaats hebben onder Britsch bestuur als onder Nederlandsch.

Veel waarschijnlijker echter lijkt het dat men in Britsch West-Indië heel wat anders bedoelt, dat het gebeurde op Curaçao wederom het gevoel heeft wakker geroepen van *ook* onvoldoende beschermd te zijn.

Ongerustheid over de veiligheid immers is allerminst misplaatst, daar waar in tropisch Amerika nog vestigingen bestaan onder de vlaggen van Europeesche naties, zelfs niet in die waarover de vlag van het trotsche Albion waait.

De geschiedenis der binnenlandsche beroeringen in de Britsche gebieden in de Caraibische Zee, Centraal- en Zuid-Amerika zou een dik boek vullen. Zij gewaagt van opstand onder de zwarte plantage-arbeiders in den slaventijd, van expedities tegen de Indianen in Britsch Honduras en tegen de Maroons op Jamaica, van locale ongeregeldheden als de currency-riot te Belize in 1894 en de water-riot te Port of Spain in 1903, ook een enkele maal van onlusten met politieke beteekenis als de Morant Bay-rebellion op Jamaica in 1865 en de Pope-Hennessy-riot op Barbados in 1876.

Het is dan ook niet te verwonderen dat ongerustheid ontstond en protesten werden geuit toen in 1905 in Britsch West-Indië het voornemen bekend werd van het Home Government om de Europeesche garnizoenen op Barbados, St. Lucia en Jamaica terug te trekken en het marine-station te Port Royal op laatstgenoemd eiland op te heffen. De opvatting dat men daarginds zelf behoort te zorgen voor de veiligheid had in de 19e eeuw reeds aanleiding gegeven tot beperking der West-Indische garnizoenen (dat in Britsch Honduras was in 1888 opgeheven) en wat de Marine betreft gold in den aanvang der 20e „the wise policy of naval concentration." De koloniën in de West moesten zich tevreden stellen met de toezegging van een jaarlijksch vlootbezoek, maar er gingen toch stemmen op om te betoogen dat het Britsche Rijk naast de op enkele belangrijke punten geconcentreerde zware zeestrijdkrachten ook behoefte had aan licht materieel, speciaal voor politie-dienst en vlagvertoon in gebieden als de Caraïbische Zee.

Merkwaardig is dat reeds in 1907 op twee der van troepen ontbloote eilanden onlusten uitbraken. Te Kingston op Jamaica sloegen ter gelegenheid van de aardbeving en de daarbij ontstane branden ongunstige elementen aan het plunderen en op St. Lucia verkeerde de blanke bevolking eenigen tijd in grooten angst voor geweldpleging van de zijde der door den ongunstigen economischen toestand roerig geworden negers.

Een tweede merkwaardigheid is dat in beide gevallen de aanwezigheid van vreemde marine-vaartuigen een rol heeft gespeeld. Op Jamaica arriveerde al spoedig een Amerikaansche flotille, van uit Guantánamo op Cuba te hulp gezonden; op St. Lucia lag toevallig Hr. Ms. Gelderland, commandant de Kapitein ter Zee W. D. H. Baron van Asbeck, in de haven.

De hulpvaardigheid van de Vereenigde Staten heeft bijna geleid tot een Amerikaansch-Engelsch incident, wegens de houding van den Britschen Gouverneur tegenover den Amerikaanschen vlootvoogd; er gebeurde echter niets ernstigers dan dat Sir Alexander Swettenham moest aftreden De zuiver passieve steun door de Nederlandsche marine verleend kon natuurlijk slechts waardeering vinden; het heeft echter niet ontbroken aan klachten over de langdurige afwezigheid van de White Ensign.

Ook in latere jaren is de orde in de Britsche West Indiën nog herhaaldelijk verstoord geworden; in het geheele thans verloopen deel der 20e eeuw zijn in die gewesten af en toe ongeregeldheden voorgevallen, nu hier, dan daar.

Al de ordeverstoringen in kwestie echter waren van zuiver binnenlandschen aard; een aanranding door vrijbuiters van vreemde nationaliteit als in het Curaçaosche geval kwam niet voor.

Ook uit een oogpunt van brute misdadigheid en verregaande geringschatting voor de Nederlandsche Overheid is de overval van Urbina zonder weerga. Na om zoo te zeggen onder de vensters van het Gouvernementshuis een drievoudigen moord gepleegd te hebben wisten de bedrijvers zich een onderhoud te verschaffen met den Landvoogd persoonlijk, om hun standpunt uiteen te zetten en hun eischen te stellen; zij kregen gelegenheid om een op Curaçao veroordeelden misdadiger uit de gevangenis te halen, niet om hem in vrijheid te stellen, maar om hem af te maken.

Van deze wandaden is nu eenmaal Nederlandsch en geen Britsch grondgebied het tooneel geweest en al heeft ten opzichte van de kust van Venezuela de ligging van Trinidad veel overeenkomst met die van Curaçao, zoo zijn er toch genoeg verschillen om de positie van laatstgenoemd eiland gevaarlijker te achten, als beter geschikt om te dienen als uitgangspunt van Venezolaansche revolutionnaire ondernemingen, welke altijd moeten beoogen de verovering der hoofdstad Caracas als eindresultaat. Ook zullen de insurgenten — die ten slotte de regeering van hun land in handen wenschen te krijgen — met het oog op de toekomst eerder het machtige Engeland ontzien dan het zooveel minder sterke Nederland. Dat Urbina, die op een gegeven oogenblik de macht in handen had, de medewerking van het Bestuur opvorderde om zich van een Amerikaansch schip te kunnen bedienen, kan in verschillende opzichten van beteekenis zijn, o.a. met

betrekking tot zijn opvatting aangaande internationale verhoudingen.

Ook moet men zich de strijdkrachten in de Britsch Westindische gebieden niet onbeduidender voorstellen dan zij inderdaad zijn. Trinidad heeft een (inlandsche) gewapende politie van circa 900 man sterk en bij het in den wapenhandel geoefende deel der bevolking heeft men zelfs cavalerie en artillerie; verschillende functies bij staf en kader worden door beroepsmilitairen vervuld.

Wat de zeemacht betreft, alle Britsch Westindische gebieden liggen binnen een straal van 2000 mijl van uit Bermuda, waar het North America and West India station is gevestigd (light cruiser squadron), terwijl voor ons Curaçao de maritieme assistentie uit Nederland moest komen, afstand 4000 mijl. Toen in 1919 te Belize ernstige ongeregeldheden werden veroorzaakt door elementen van het uit den oorlog teruggekeerde British Honduras contingent, was na twee dagen een Engelsch oorlogsschip ter plaatse, met 100 Marines en twee machinegeweren als landings-divisie.

Ook elders in de Britsche West-Indiën heeft de terugkeer van inboorlingen, die in Europa den oorlog hadden medegemaakt, onrust veroorzaakt; de teruggekeerden moesten zich, na wat zij ver van huis beleefd hadden, wel onwennig voelen in hun geboorteland, waar bovendien de economische toestanden vooreerst weinig rooskleurig waren.

Of de Westindische neger erg vatbaar is voor de anti-kapitalistische politiek moge een open vraag zijn, een groote rol heeft in ieder geval die politiek tot nog toe niet gespeeld bij de arbeiders-beroeringen in de Angelsaksische nederzettingen in tropisch Amerika. In de Spaansch-Amerikaansche staten evenwel, waar de lagere volksklasse naar ras en geaardheid zoozeer verschilt van die in Britsch West-Indië, is de arbeidersbeweging een rol gaan spelen in de politiek, of zoo men wil, hebben de politieke agitators de emancipatie van het proletariaat als strijdmiddel ter hand genomen.

De proletaristische propaganda heeft een arbeidsveld gevonden — hier meer, daar minder vruchtbaar — in Mexico, Centraal- en Zuid-Amerika, in landen waar, gegeven de volkseigenschappen en het peil der volksontwikkeling, van de arbeidersbeweging vooralsnog geen andere koers kan worden verwacht dan de extremistische.

Dit alles maakt de kwestie der veiligheid een zeer belangrijke en tevens een zeer moeilijke voor ons Curaçao, waar industrie en scheepvaart de voornaamste bronnen van bestaan zijn, voor de negerbevolking en voor de zeer talrijke vreemde elementen, uit alle oorden der wereld toegevloeid, hoofdzakelijk echter van het vasteland van Zuid-Amerika en van andere Westindische eilanden, waar een enorm verkeer is (met Europa, de Vereenigde Staten, de Latijnsch-Amerikaansche republieken, de Britsche en Fransche Westindische koloniën), waar levendig belang wordt gesteld in de politieke gebeurtenissen op het zoo dichtbij gelegen continent en dat uiterst gunstig gesitueerd is voor coups de main als die van onlangs.

Wil hier onder de Nederlandsche vlag — en voor die vlag zelf — veiligheid bestaan, dan dient waakzaamheid te worden betracht naar binnen en naar buiten, dan moeten de plaatselijke machtsmiddelen niet alleen voldoende zijn om de inwendige orde te handhaven in gewone gevallen, maar ook om naar buiten den indruk te vestigen dat het gezag zich onder alle omstandigheden zal weten te laten gelden.

Amsterdam, October 1929.

Van Week tot Week.

Dinsdag 15 tot Maandag 21 October.

Nederl.-Ind. Week te Brussel. Van 21 tot 27 Oct. zal een N.-I. week gehouden worden in het Holland Huis, waaraan o.a. zal deelgenomen worden door Boeatan en den heer Petit, Secretaris der afdeeling Amsterdam van Oost en West, met een voordracht.

Het s.s. Hoechst verlaten. Soerabaja. De fa. Müller & Co., agenten van de H.A.P.A.G. ontvingen een telegram van den gezagvoerder van het stoomschip Hoechst, dat de bemanning het schip heeft verlaten. Vierduizend ton lading is overboord gegooid, terwijl zich nog 300 ton van de lading waarvan 1100 ton beschadigd, aan boord bevinden, hetgeen het bergingswerk belemmert.

Straf aan opvarenden op koopvaardijschepen. Soerabaja. De Vereeniging van gezagvoerders en stuurlieden heeft met algemeene stemmen een motie aangenomen, waarin scherpe afkeuring wordt uitgesproken over het besluit der stoomvaartmaatschappijen om aan opvarenden bij wijze van straf een langdurige verwijdering uit hun huisgezin op te leggen.

Boschbrand in het Ardjoeno-gebergte. Soerabaja. Een hevige boschbrand woedt tusschen de Noordelijke toppen van het Ardjoeno-gebergte (Oost-Java), waardoor gevaar ontstaat voor de bebossching in de hoogere regionen.

Jaarvergadering van het Zuid-Sumatra-Syndicaat. Tandjong Karang. De jaarvergadering van de Zuid-Sumatra Landbouw en Nijverheidsvereeniging, onder presidium van den heer Ledeboer, werd bijgewoond door den directeur van Landbouw, de residenten, het hoofd van de arbeidsinspectie, de directeuren van het proefstation in Benkoelen, vertegenwoordigers van den Ondernemersbond en van het Landbouwsyndicaat.

De heeren Bohnemann en Van Wijngaarden werden tot leden van verdiensten benoemd. De vergadering besloot tot uitbreiding van de eigen werving en invoering van een dactyloscopische registratie van de vrije arbeiders voor de veiligheid op de ondernemingen.

De vertegenwoordigers der drie groote plantersorganisaties zullen met den chef der arbeidsinspectie en de inspecteurs 1e kl. besprekingen houden over de werkwijze der inspectie. De heer Vreede verzocht medewerking der planters, om adspirant-inspecteurs tijdens hun leertijd op de ondernemingen te werk te stellen. Resident Laerman deelde mede, dat het in de bedoeling ligt, een politieken inlichtingsdienst te scheppen, om ongewenschte acties te voorkomen. Mr. v. Vollenhove heeft daaruit het practische nut van dactyloscopische registratie uiteengezet.

Aanslagen op planters ter Oostkust van Sumatra. Medan. De „Deli Crt." vermeldt een drietal aanslagen op eenige ondernemingen ter Sumatra's Oostkust. Op Liberia van de Rubber Cultuurm. Amsterdam viel een koelie den assistent Mertens aan met het gevolg, dat deze aan de hand werd verwond. Op Badja Linggei van de Cultuurmij. De Oostkust viel een koelie den assistent Van der Goot aan, die een diepe wond aan den rechter benedenarm bekwam. In beide gevallen gebruikten de aanvallers een tjangkol als wapen. Oorzaak was, dat de koelies een aanmerking ontvingen over hun arbeid.

Op Pabatoe van de Cultuurmij. De Oostkust poogden twee Chineesche koelies een assistent met stokken aan te vallen, hetgeen werd voorkomen, doordat zij overmeesterd werden.

Aanslag op de onderneming Kanopan. Medan. De Sumatrapost deelt mede, dat op de onderneming Kanopan Oelog een Javaansche koelie met een bijl den administrateur aanviel. De administrateur had aanmerkingen tegen den koelie, die zonder vergunning weggebleven was en dreigde met het opzenden naar den controleur, ingeval dit nog eens voorkwam. De koelie liep, toen de administrateur op zijn fiets stapte, met een bijl op hem toe, en verwondde hem licht aan den arm. De veldpolitie arresteerde den koelie.

Optreden tegen de Nationalisten. Bandoeng. De Partai Nasionalis Indonesia hield een openluchtmeeting in het Pieterspark. De politie arresteerde spreker en toehoorders.

Aant. Red. — Voor het houden van openbare vergaderingen in de open lucht, onverschillig of zij van staatkundigen of niet-staatkundigen aard zijn, is vergunning van het hoofd van plaatselijk bestuur vereischt. Blijkbaar was deze niet verkregen.

De aanslag op den heer Waller. Medan. Voor den landraad te Langsa staan, in verband met den aanslag op den heer Waller, 42 beklaagden terecht wegens het plegen van geweld in vereeniging.

Mr. Creutzberg gerepatrieerd. Batavia. Mr. Creutzberg, oud-vice-president van den Raad van Indië, is 16 Oct. met de Koningin der Nederlanden gerepatrieerd. Er was enorme belangstelling.

De Vaderlandsche Club. Bandoeng. De vergadering van het hoofdbestuur van den Pol. Ec. Bond met afdeelingsafgevaardigden heeft als haar oordeel uitgesproken, dat een eventueele politieke actie van de Vaderl. Club afbreuk zal kunnen doen aan de goede verhouding tusschen de Nederlanders en de gematigde intellectueelen van andere groepen van de bevolking, zoodat deze niet in het belang is van Indië en Nederland.

Soerabaja. Het Soer. Hbl. schrijft, dat, nu de Vaderlandsche Club hoogstwaarschijnlijk een politieke organisatie wordt en dus de voorzitter, vooral in het begin van 1930 [1] onmogelijk gemist kan worden, oud-kolonel Winter aftreedt als voorzitter bij zijn vertrek naar Europa. Het hoofdbestuur heeft voor het presidium candidaat gesteld den heer Fruin.

De Openluchtmeeting te Bandoeng. Bandoeng. De spreker op de openluchtmeeting der P.N.I. te Bandoeng is door het landgerecht veroordeeld tot ƒ 50 boete.

Blijkbaar werd dus deze vergadering allereerst onmogelijk gemaakt, omdat de vereischte vergunning voor het houden daarvan niet was gevraagd. — (Aant. Aneta).

Het manifest van Dr. Soetomo. Batavia. De Volkscourant [2]) noemt de vertaling van de Javabode van het manifest van dr. Soetomo over de benoeming van twee Indonesische leden van den Raad van Indië een vervalsching.

P. E. B. en Vaderlandsche Club. Bandoeng. Leden van den Pol. Econ. Bond zullen geen lid van de Vaderl. Club mogen zijn, indien de Club zich als politiek vereeniging gaat aandienen.

Onze snelle scheepsverbindingen. Een lezer van de Straits Times, die een klacht heeft over de bezorging van een brief welke te Karachi met de luchtmail had moeten meegaan, komt in dit verband nog eens terug op de snelheid van Nederlandsche schepen, waarover de Straits Times, de betreffende maatschappijen een compliment had gemaakt.

De inzender zegt het volgende:

In uw nummer van 13 September complimenteerde u een Nederlandsche scheepvaartmaatschappij, dat zij in staat was geweest brieven in Londen af te geven, 20 dagen nadat zij uit Singapore waren verzonden. Het is een verdiend compliment, in aanmerking nemend, dat een Britsche maatschappij, gesubsidieerd door de regeering, waaraan ook Malakka zijn deel bijdraagt, het slechts zelden kan doen binnen de 24 dagen!

Ondertusschen weet men, zoo voegt de Deli Ct. hieraan toe, dat onze Nederlandsche reederijen bezig zijn tegen 1930 of '31, wanneer alle nieuwe schepen in de vaart zijn en de oude afgedankt, de verbinding nog belangrijk met een 18 mijls vaart te versnellen. Dat zal zeker twee dagen verschil maken in aankomst.

Beeld-telegrafie in het verkeer tusschen Nederland en Indië. Batavia. De Hollandsche en de Indische Radiotelegrafie zijn tot overeenstemming gekomen ten aanzien van den aankoop van een Telefunker-beeldzender, waardoor de beeld-telegrafie binnen vijf maanden verwacht kan worden.

---

[1]) Met het oog op de Volksraadsverkiezingen. — (Aant. Aneta).

[2]) De Volkscourant is de nieuwe naam van de Courant, dir. hoofdr. A. Weeber. Zooals men weet, had de heer Soetomo in het in het telegram bedoelde manifest eene eventueele benoeming van den heer Koesoemo Joedo tot lid van den Raad van Ned.-Indië bestreden. — (Aant. Aneta).

Aneta-telegr. ontleend aan de N. R. Ct.

GRATIS

ALLEEN GEDURENDE DEZE MAAND MAKEN WIJ DE BIJ ONS GEKOCHTE

BONTVELLEN

VAKKUNDIG GRATIS

OP UW STOFFEN MANTEL

MAISON DE PELLETERIE

DEN HAAG - SPUISTR. 46-48 - TEL. 13115

SPECIAAL BONTMAGAZIJN

U BETAALT BELANGRIJK MINDER

RUSTHUIS VOOR ZIEKEN, HERSTELLENDEN, RUST- EN HULPBEHOEVENDEN, LICHTE ZENUWPATIENTEN, OUDEN VAN DAGEN, DIEET-PATIENTEN EN KRAAMVROUWEN. 5729

Dicht bij de Scheveningsche Boschjes en bij Zorgvliet.

Prijzen per dag: f 4.—, f 5.—, f 6.— en f 7.—. Per maand iets billijker. ::::

GEZUSTERS BON - Gediplomeerde Verpleegsters

Antonie-Duijckstraat 97 - Telef. 52434 - Den Haag

GROOTE SORTEERING:

LEDIKANTEN
MATRASSEN
KARPETTEN
LINOLEUM, enz.

en voor de Tropen o.a.

LEDIKANTEN met BALDAKIJN
(MUSKIETENGAAS)

Alleen prima kwaliteiten - Lage prijzen

DEN HAAG 5258

In de Jan Hendrikstraat

PARAPLUIES - WANDELSTOKKEN
TUINPARASOLS
RAPAREEREN - OVERTREKKEN

HET AANGEWEZEN ADRES VOOR U

TEURLINGS

2—5767

SPUISTRAAT 25 - DEN HAAG - TEL. 17092
WEEZENSTRAAT 5 - ROTTERDAM - TEL. 53534

RIEL GR. HERTOGINNELAAN 121 TELEF. 36935 :: DEN HAAG

DAMES HOEDEN 5564

JAPONNEN en MANTELS

OOK VOOR INDIE EN IN GROOTE MATEN

F. C. DE BRUYN

Magazijn van

Comestibles en Kol. Waren

Alle artikelen voor de Rijsttafel

Franco bezorging in stad en omstreken

DANCKERTSTRAAT No. 43

DEN HAAG :: TELEF. 34088-34089

5774

G. J. R. v. d. GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPH. No. 12512 DEN HAAG

DROGERIJEN :: :: CHEMICALIËN

DEPôT DER MEEST BEKENDE BINNEN- EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS 5

Fa. Wed. C. G. VAN SCHAGEN & Zn.

Aannemers van Schilderwerken :-: Glazenmakers

Prijsopgave zonder verbinding 5912

1 RIJKLOF-VAN-GOENSSTRAAT 1

(eerste dwarsstraat in Laan van Nieuw Oost-Indië)

DEN HAAG - OPGERICHT A° 1890 - TEL. 71258

Electro-Techn. Bur. A. SCHÜRMANN

RIJSWIJK (Z.-H.) 5717

HEERENSTRAAT 2 -3a :: TELEF. 18762

SANITAIR - RADIO

BETROUWBARE HUISJONGEN BIEDT ZICH AAN

om met een familie terug te gaan naar Indië. Salaris niet noodig, alleen vrije overtocht tot Batavia. Brieven te richten onder no. 5911 aan het Bureau van dit blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

RUSTHUIS

voor bejaarden, rust- en hulpbehoevenden

ANT. DUYCKSTRAAT No. 177

's-GRAVENHAGE :: TELEF. 55333

5808 Directrice: Zr. M. TERBORGH.

L. A. KIEVEN - DEN HAAG

DANCKERTSTRAAT 73

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN

BEL OP Tel. 33275 (Onder garantie) **BEL OP Tel. 33275**
BEWAARPLAATS voor Inboedels en Reisbagage!
Speciaal adres voor Verlofgangers. 5844

VERVERIJ - STOOMERIJ
OPPERSERIJ

„HASOP"

DEN HAAG 5787

DENNEWEG 33-35 - TEL. 17144

„DE LANDBOUWER"

SPECIAAL ADRES VOOR DE FIJNSTE SOORTEN KAAS

GOUDSCHE (jong en vet, als pikant en oud); LEIDSCHE en EDAMMER KAAS (jong, belegen en oud).

VERSCHE BARNEVELDSCHE EIEREN.

ROOMBOTER en FIJNE VLEESCHWAREN van eerste klas fabrieken. 5913

TELEFOON 36511 - DEN HAAG - LARIXLAAN 74

5864

A. VAN NIEROP

DEN HAAG

BLIK-EMBALLAGE-FABRIEK

HUISHOUDELIJKE- EN MASSA-ARTIKELEN

SPECIALITEIT BLIKVERPAKKING VOOR INDIE

KONINGSTRAAT 561-563 :: TELEFOON 13499

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5...

„MUZIEK-SMITH"

NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.

DEN HAAG - TELEFOON 12883

Fabriek van Muziekinstrumenten

EN GROS — EXPORT

Leverancier der Leden „Oost en West"

VAN MARLE & BIGNELL

LANGE VOORHOUT 58 :: 's-GRAVENHAGE

KUNSTVEILINGEN - MEUBELVEILINGEN
TAPIJTVEILINGEN

58..

OP AANVRAGE WORDT CATALOGUS TOEGEZONDEN

P. J. CRAMWINCKEL - PLAAT- EN KUNSTHANDEL

PIET-HEINSTRAAT 36 - DEN HAAG - TEL. 3...

Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families

FIRMA TENZER

NOORDEINDE 139 a - DEN HAAG - TEL. 14229

Kunstschildersartikelen, Voorwerpen om te snijden, Branden, Beschilderen, enz. Batik-, relief-, celluloid-, penschilder-, glasvernis-, schabloneer- en tarsiaverven. Batik-teekeningen. Atelier voor onderricht. 5896

OPGERICHT 1887

HANDWERKEN
HANDWEVEN
HANDWERKSTOFFEN
GAREN

GROOTSTE SORTEERING

HOLL. KUNSTWEEFHUIS

MOLENSTRAAT 7 - DEN HAAG

HET RESIDENTIE-TOONEEL

CARO VAN DOMMELEN

Hollandsche Tooneelkunst

SARA - BURGERHART

fl. 2.50
fl. 1.50
fl. 1.00

Voor ons Hollandsch publiek!

Telefoon No. 14892 en 16602

Couponboekjes 10 coupons f 20-, f 12-, f 8-

OPENINGS-AVOND VRIJDAG 1 NOV.

GEB. „EXCELSIOR", ZEESTRAAT

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Maha-Cyclus.

Filmkunst.

Met bijzonderen dank ontvingen wij eene door de heeren *H. N. A. Swart* en *L. J. M. Feber, als* voorzitter en secretaris van den Raad van Commissarissen der N.V. „Nederlandsch-Indische Film-maatschappij" onderteekende uitnoodiging tot het bijwonen van een speciale vorstelling van de „*Maha-Cyclus*", het resultaat van vier jaren film-expeditie voor Ned. Oost-Indië, opname: I. A. Ochse, op j.l. Woensdagmiddag 23 October, in het *Odeon Theater*, Heerengracht, Den Haag. Tegelijkertijd kregen wij een keurig uitgevoerde, met fraaie foto's verluchte brochure, een korte beschrijving bevattend van bedoelde „Maha-cyclus", waarvan de inhoud ons bijzonder getroffen heeft en waaraan wij het volgende ontleenen:

„Waarom heeft Polygoon aan een serie filmwerken over Ned.-Indië den naam „Maha-Cyclus" gegeven?

„Maha is Sanskriet en beteekent, hoogste, beste, edelste, uitnemendste.

„Maharadja toch beteekent de edelste, uitnemendste vorst.

„Met „Maha-Cyclus" wil Polygoon aanduiden, dat uit een met uiterste zorg verzamelden negatief-voorraad van meer dan 40 K.M. lengte een strenge selectie is gedaan van 6000 Meter, waarvan zij meent, dat dit het uitnemendste is, dat gedurende een vierjarig verblijf door haar begaafden operateur I. A. Ochse, met ongelooflijk geduld, energie en opoffering werd opgenomen.

„Met het woord „Maha-Cyclus" wil Polygoon zeggen, dat zij een serie filmwerken over Ned.-Indië uitbrengt, die tot nu toe niet geëvenaard is.

„Nederland zal bij het zien van deze filmproductie met bewondering vervuld worden voor de schoonheid van dat ontzaglijke Rijk, dat zich om den evenaar slingert over een uitgestrektheid, als van de Westkust van Ierland tot voorbij de Kaspische Zee in Azië.

„Het Nederlandsche volk zal door deze serie filmwerken nader komen tot Tropisch Nederland en zal dat ver verwijderde deel der aarde, waarmee wij door banden der historie en plichten voor de toekomst gebonden zijn, beter leeren begrijpen.

„De „Maha-Cyclus" van Polygoon bestaat uit drie groote filmwerken elk van vijf deelen.

„De titels luiden: „*Mahasoetji, Mahamoelia, Mahakoeasa.*

„Met deze drie namen wil Polygoon de algemeene stemming vertolken, die uit deze drie filmwerken spreekt."

Mahasoetji, beteekenend: het opperste Pure, het Al-Reine, vertoont naast Java's vulkanengeweld, de wonderen van Bali; zoo als Polygoon het zelf uitdrukt:

„Java en Bali in hun sfeer van vervallen of nog levende Hindoe cultuur, in hoogste uiting wereld-verzakend en strevend naar zielereiniging en opperste vergeestelijking, inspireerde liefhebberij op het eiland Madoera!

Hoe vaak men ook reeds een film van Java heeft gezien, telkens treft weer opnieuw de schoonheid van natuur en volk, het in-artistieke bij de al-oude volksfeesten en gebruiken, vooral in de Vorstenlanden.

En dan die prachtige stierenrennen, de nationale liefhebberij op het eiland Madoeira!

Niet minder treft de lijkverbrandings-processie op Bali. Ten slotte ziet men in het laatste deel dezer eerste serie:

„*Schoonheid en wreedheid op Bali.*

„De lustverblijven der Balineesche vorsten... de monumentale badplaatsen met de vroolijk bedrijvige vrouwen en lustig plassende kinders... een processie met drakendansers en ook dat wreede spel der hanengevechten, zetelend in de godsdienstige opvattingen der Hindoe's, een spel wreeder schijnend dan het in werkelijkheid is, minder wreed dan de stierengevechten, waar de mensch het dier aanvalt en er mee speelt als kat met muis. Hier is het een strijd van gelijken... en de dood maakt binnen enkele seconden een einde aan het gevecht.

„De laatste indruk van Bali zij er een van schoonheid. De Lègong-danseresjes, meisjes van zeven jaar, die voor de oude tempels onder de heilige waringins met hun draperieën van luchtwortels, hare teere, stijlvolle dansen uitvoeren."

Maha-Moelia: het Al Luisterrijke, geeft zwerftochten door Borneo en Sumatra te zien. Deze beide groote eilanden in hun sfeer van luisterrijke natuurpracht, met de geweldige grootschheid van hun berglandschappen en oerbosch geheimenissen, inspireerde Polygoon tot dezen naam: „Mahamoelia". De tocht gaat dwars door Borneo, dagen lang de Barito-rivier op, met een hekwieler langs vlotwoningen en oerbosschen, langs bergen en Dajak-nederzettingen, tot Poeroek Tjahoe, de laatste Hollandsche Bestuursvestiging, tevens laatste Militaire Post aan de Barito.

Het volgende deel voert door de wonder-schoone, lieflijke Padangsche Bovenlanden, langs het meer van Sèngkarah, de beroemde Kloven van Anei en Harau, enz.

Daarna velerlei uit interessant Batakland, o.a. het baden van buffels en kleuters in de golven van het woelige Toba-meer, een heerlijk opgewekt schouwspel vol reine levensvreugde!

Deze serie wordt besloten door Nias, met zijn wilde krijgers; maar behalve de vechtlustige bevolking, zien wij ook de nijvere Niasche weefsters en goudsmeden.

Ten slotte *Mahakoeasa* = het Al Machtige, betreft Toradja's en Papoea's in Nederl.-Indië.

Polygoon schrijft:

„Celebes, maar vooral Nieuw Guinea in zijn almacht van duister, ondoordringbaar eiland; dun bevolkt met „steenen tijdperk"-menschen; dat immense Nieuw Guinea in zijn „negatieve" almacht van ongenaakbaarheid voor den Westerling, inspireerde Polygoon tot den naam Mahakoeasa."

Een prachtige zeereis van Soerabaja naar Makassar en vervolgens een kustvaart over Menado en Gorontalo tot Poso in de Tomini Bocht, waar wij de ebbenhoutwinning in de oerbosschen kunnen volgen en dan de tocht te paard naar Midden-Celebes, langs het dal van de Poso-rivier met haar machtige stroomversnellingen tot aan het Poso-meer; het tourneeren door de dorpen der Berg-Toradja's met hun belangwekkende Foeja-Foeja-industrie, n.l. de vervaardiging van kleederen uit boombast, tot fijn papier geklopt en met sierlijke, kleurige figuren beschilderd.

De tochten door Nieuw-Guinea zijn niet minder merkwaardig. In Manokwari, de hoofdplaats van Noord Nieuw Guinea, zien wij de leefwijze der Papoea's, den moeilijken strijd om het bestaan dezer menschen van het „steenen tijdperk".

Met de steenen bijl, die weken en weken van arbeid aan slijpen kost, koopen zij de „dure" artikelen als vrouwen, varkens en prauwen!

De film eindigt met een gezicht op het uiterste Oosten van Ned. Nieuw-Guinea, het zoo prachtig aan den voet van het Cycloop Gebergte gelegen Sentani-meer; met een rijdans van wilden, waarvan gezegd wordt:

. . . „hoe anders zijn de dansen van deze onbeschaafde rassen vergeleken bij de gestyleerde verbeeldingen op Bali."

Vanaf a.s. Vrijdag wordt deze fraaie film door City Theater voor het publiek gedraaid.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Onderwerpen van internationalen aard.

Tegenover al datgene wat Nederland den heer *Jules Sauerwein* te bewonderen heeft gegeven, stelt hij eenige conclusies in de *Deli Crt.* (20/9 „Een visie op Nederland"). *Holland* loopt gevaar zich wat al te veel op te sluiten in zijn eigen mentaliteit. De *koloniale rijken* duren niet eeuwig. Frankrijk en Engeland zullen dit stellig eens ervaren en Nederland wellicht ook eens. Ons continent zal zich moeten organiseeren, wil het in eerlijke concurrentie kunnen strijden tegen de geweldige Amerikaansche industrie.

Zoolang het meerendeel der circulatiebanken van de wereld het wettelijk voorschrift heeft, dat voor *bankpapier* een *gouddekking* moet aanwezig zijn van ongeveer 40 pCt., kan gerust gezegd worden, dat de *goudproductie* onvoldoende is en een „scramble for gold" zal blijven bestaan. Indien door gemeenschappelijk international overleg die gouddekking tot bijv. 20 pCt. zou kunnen worden teruggebracht, dan ware het geheele goudvraagstuk van de baan. Het lijkt het *Soer. Hbl.* (12/9 „Alg. Commercieel Overzicht", *B.*) helaas wel geheel onmogelijk, om op *internationaal* gebied tot algemeen geldende principes te komen, op welk gebied dan ook. De verschillende partijen zijn zóó talrijk en de wederzijdsche belangen druischen dermate tegen elkander in, dat het slechts bij conferenties blijft, die een resolutie aannemen, welke daarna eenvoudig gedeponeerd wordt.

De oorlog veroorzaakte eene volslagen omwenteling in de *wereldsuikerindustrie* en besliste den strijd tusschen *riet* en *biet*, ten gunste van het suikerriet. De moeilijkheden, waarmede de suikerindustrie op het oogenblik te kampen heeft, kunnen grootendeels worden ondervangen door degenen, die verantwoordelijk zijn voor de wijze van zaken doen; de crisis is verergerd door de onafhankelijke en niet samenwerkende handelwijze van vele Landen, om de suikerproductie te stimuleeren, zonder het cumulatief effect van hunne handelingen op de wereldsituatie te overwegen. Actie door de producenten volgens een vast plan zou eenige maatregelen overbodig kunnen maken, door welke de suikerindustrie kunstmatig gestimuleerd is in zekere Landen, en zoo zou het voor de betrokken Staten aanbevelenswaardig wezen, hunne politiek opnieuw te overwegen en zoo noodig besprekingen te voeren over het ondernemen eener gemeenschappelijke actie. *De economische Commissie* bij den *Volkenbond*, betreffende het onderzoek naar den toestand der suikerindustrie, zal voortgaan de ontwikkeling der dingen op dit terrein nauwkeurig gade te slaan, ten einde in staat te wezen den Volkenbond op ieder gewenscht oogenblik de inlichtingen te verschaffen, welke den Bond in staat zullen stellen te beoordeelen of, en zoo ja, welke gemeenschappelijke, internationale actie de oplossing zou kunnen bevorderen van de in beschouwing genomen problemen. (*Soer. Hbl.* 14/9, 3de bl. „De wereld-suikersituatie").

De nieuwe Minister.

De Loc. (9/9. blz. 3) bespreekt de benoeming van *den nieuwen Minister* van Koloniën en een interview van Z.Exc. in het „*Alg. Hbl.*". In het onderhoud wordt door minister De Graaff niets nieuws verklaard, dat reden kan zijn voor ernstige bezorgdheid of ontstemming. Dat die ontstemming nochtans tot uiting kwam, komt echter juist *omdat* er niets nieuws verklaard werd. Rondom ons, zoo links als rechts, houdt men zich bezig met de groote koloniale vraagstukken, en meer dan ooit zijn dat beginselvragen geworden, vragen ook niet van *Koloniale-*, maar van *Rijks*-politiek. Voor Indië niet alleen, maar voor het geheele Koninkrijk zijn zij aan de orde — maar de Minister van Koloniën rept daarvan met geen woord. In Indië nu vragen wij iets anders en daarom vreest *De Loc.*, dat dit hernieuwd bewind niet alleen dezen Minister geen voldoening, maar ook Indië en Nederland geen voordeel brengen zal.

Het beginsel.

Tot het kwaad der *bestuurshervorming op Java* behoorde de ontwrichting van het bestuurscorps en tot de pogingen om dat weg te nemen behoort de instelling der *Werkcommissie nopens de taakverdeeling en de bevoegdheden van het B. B. De Loc.* (12/9, blz. 3) hoopt, dat de Commissie in haar advies althans *het beginsel*, vervat in de nota-Meyer Ranneft, zoo krachtig mogelijk op den voorgrond zal stellen. Er is in Ned.-Indië *een permanente niet-Inlandsche groep*, die onverbreekbaar is samengegroeid met de bevolking in haar geheel, en die dit ook altijd zal blijven. Zelfs al komt er in de toekomst autonomie, dan zal dit nooit zijn een „Indonesische", maar een „Nederlandsch-Indische autonomie. De heer Meyer Ranneft heeft het aldus gezegd: „Het gemengd karakter van de maatschappij neemt niet af, maar toe. De maatschappelijke beteekenis der Europeesche groep, en ook hun aantal, daalt niet, maar stijgt. De Inlandsche groep gaat inderdaad — en gelukkig — vooruit. Maar de Europeesche groep groeit sneller. De vooruitgang van verkeer en techniek werken dit in de hand. Het is onjuist te meenen, dat de Maatschappij

zich beweegt in de richting van de ontwikkeling tot een Inlandsch land. De feiten leeren, dat de ontwikkeling gaat in de richting van een steeds meer gemengde samenleving. Daarbij komt dat ook de nationale gevoelens van alle groepen, dus ook die der Europeesche groep, niet verminderen, maar stijgen. De tendenz is niet dat het gevoel, van een ander ras te zijn, afslijt, doch integendeel dat het sterker wordt. Men mag deze feiten, dit meer gemengd en het meer heterogeen worden der Maatschappij betreuren en misschien zelfs betwijfelen. Doch zelfs in dit laatste geval schijnt het redelijk die ontwikkelingsmogelijkheid te erkennen, ook in de organisatie van het bestuur". *Deze beschouwing* van het karakter der Indische Maatschappij is — zoo vervolgt *De Loc.* — volkomen in overeenstemming met de werkelijkheid. Die werkelijkheid moet den grondslag vormen niet alleen van de uitvoering van dat stelsel, maar van ons gansche staatsbestel. In de toekomst is een gescheiden systeem van een Inlandsch en een Europeesch bestuurscorps noodig. Dit dualisme behoeft niet te leiden tot wrijving en contrasten, maar kan integendeel leiden tot een veel doelmatiger en vooral een veel harmonischer werking van het Bestuur.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (10/9, blz. 16 „Onze West"; blz. 17 „Onze West", Prof. dr. J. G. Sleeswijk; 11/9, blz. 27 „Politie en Gemeente"), het *Soer. Hbl.* (2/9, 3de bl. „Belangrijke beslissing"; 9/9, 3de bl. „Ongewenschte vertegenwoordiging" van het V. V. L. in den Volksraad, *Z.*; 7 en 10/9 „De Native States", Mr. H. D. van Werkum; 10/9 „Beschamend", *Z.*), *De Sum. Post* (16/9, „Perzië") en het *Bat. Nwsbl.* (11/9, 3de bl. „China").

Een kritieke periode in de ontwikkeling van Sumatra.

Het *Bat. Nwsbl.* (12/9 „Zekerheid") vraagt aandacht voor het oordeel van *Colonel Sir Robert Williams*, president der „Anglo Dutch Plantations of Java Ltd.", over pioniers-arbeid en uitbreiding van de werkzaamheden der *Anglo-Dutch*: „Op het oogenblik doen wij geen verdere stappen in deze richting en de reden hiervan is, dat de volgende een, twee jaren waarschijnlijk een kritieke periode zullen vormen in de geschiedenis der ontwikkeling van *Sumatra*. Gedurende dien tijd n.l. zal er waarschijnlijk een geleidelijke verandering treden in de omstandigheden ten aanzien van het *arbeidsvraagstuk*. En niemand zal willens en wetens groote bedragen riskeeren ten behoeve van ontwikkelingsarbeid, totdat men er redelijk zeker van is, dat de *ondernemingen* en het *kapitaal*, dat men er in steekt, niet in gevaar gebracht worden door de veranderingen, die men bezig is in te voeren." Ook het *Bat. Nwsbl.* ziet in de *onzekerheid* ten aanzien van hetgeen ons te wachten staat, een factor van het uiterste gewicht ten aanzien van de welvaarts-ontplooiing met behulp van vreemd kapitaal. Het woord van den afgetreden Minister van Koloniën, dat Indië rust noodig heeft, geldt in de eerste plaats ook voor den grooten landbouw. De groote landbouw moet weten waar hij aan toe is, en hij heeft ook het recht dat te weten. Met het befaamde snelle tempo verdraagt zich zijn ontwikkeling niet. Beperking van de poenale sanctie? Goed.... Maar dan volgens lijnen, die voor jaren den koers bepalen, zoodat de groote landbouw voor een zekere periode weet, waarmee hij rekening heeft te houden, zonder opgejaagd te worden door de bedreiging van nieuwe maatregelen, die hij niet voorzien heeft.

Parnabolan. Nieuwste aanslag.

De *Deli Crt.* (16/9) constateert, dat de Landraad met de grootste nauwgezetheid en met bewonderenswaardig geduld de Parnabolan-zaak (moord, gepleegd op mevr. Landzaat) heeft behandeld, totdat niets meer duister bleef dan alleen de psyche en de mentaliteit, die tot zulke daden mogelijk blijkt. In deze zaak (als in de moordzaak te Soekaranda) had de beklaagde zich over niets te beklagen. Alles wat in de zitting van den Landraad aan het licht kwam, getuigde van zorg voor den arbeider. De ernst en de spoed, waarmee de vermeende of gefingeerde klachten van dezen contractant werden onderzocht, zijn in het algemeen een zeer gunstig testimonium voor de behandeling en bejegening van den arbeider in de cultures op Sumatra. De *Deli Crt.* betreurt en veroordeelt echter toestanden ter S. O. K., die ongunstig zijn en die aan Sumatra's Oostkust groot nadeel toebrengen; aan het Deli-systeem kleven nadeelen vast, welke ondervangen moeten worden met zoo weinig mogelijk schade voor het economisch bestel van dit land.

Den 12den Sept. werd de heer Heming, employé op Doerdjo (Djember), vermoord. Het aantal *aanslagen in Java's Oostkust is in den laatsten tijd toenemend.* Het valt op, dat de drie ernstigste aanslagen in 1929 werden gepleegd door Madoereezen en direct of indirect verband hielden met vermeende aanspraken op geld, in twee gevallen: om enkele centen. In het geval-Heming ging het er alleen om, of een employé verplicht is zich te laten bedriegen. De meer landelijke geest is in vele streken verdwenen en men kreeg daarvoor een geest van brutaliteit, welke bij dit volk spoedig in het crimineele overslaat. Men beginne — adviseert het *Soer. Hbl.* (14/9, 3de bl. *Z.*) — met den koelie *behoorlijk te behandelen;* de op zichzelf staande employé drage openlijk *een wapen* en de Regeering overwege of *de luidige rechtspraak* snel genoeg werkt om een juist antidotum te vormen tegen de psychische besmetting, welke door deze aanslagen ontstaat. Mochten, onverhoopt, de aanslagen in zóódanige mate toenemen, dat zij een blijvenden algemeenen indruk van onveiligheid zullen geven, dan zij den cultuur-employé er even aan herinnerd, dat er *rashonden* zijn, die geen aanval op hun meester toelaten. Dit moge ietwat hard klinken en het beeld moge weinig aantrekkelijk zijn, nóg ernstiger zou het zijn indien toenemende moordlust den employé onverdedigd, of onvoldoende verdedigd vond. Als het in de toekomst — de Hemel geve dat het nooit zoover komt — mocht gaan om bescherming van nuttige en niet-schuldige levens, zal ook voor de vreemdste maatregelen niet mogen worden teruggedeinsd.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (16 t/m. 21/9 „De moord op Waller" voor den Landraad; 21/9 „Vergift op pasars", „Gedenkteeken voor mevrouw Landzaat") en het *Soer. Hbl.* (11/9, 3de bl. „Deli in deining", *Z.*).

De Vischvijvers-assaineering.

Er is ter verbetering van den hygiënischen toestand van *Batavia* vroeger veel gedaan aan de bevordering van de afwatering. Dat heeft zijn goeden invloed niet gemist, doch *het malaria-gevaar* bleef. In de buurten bij de kust werd geconstateerd, dat de malaria-milt-index niet minder dan 100 pCt. was. Men wist, dat dit malaria-gevaar Batavia uit *de vischvijvers aan de kust* bedreigde. Van demping en inpoldering moest men afzien wegens de hooge kosten. Eindelijk werd gevonden, hoe vischvijvers moeten worden aangelegd; ook moeten zij geregeld worden schoongehouden. In Oost-Java bevorderde het groote verschil tusschen eb en vloed, dat men bij Batavia niet kent, het goede resultaat van de assaineering. Voor de assaineering bij Batavia werden drie proef-complexen aangewezen, waarvoor *f* 3 millioen werd aangevraagd. De D. V. G. assaineert thans niet alleen de vischvijvers, doch ook de omgeving van de vijvers. Het is gebleken, dat in de nieuwe vijvers de bodem-algen (taj ajer), het voedsel der visschen, reeds aanwezig zijn. Het oppervlakte-vuil is afwezig en dat zal ook steeds afwezig moeten blijven, daar dit juist de broedplaats is van de gevaarlijke Ludlowi-muskieten. In de ongeassaineerde vijvers bedekt dit vuil heel het wateroppervlak. Enkele geassaineerde vijver-groepen zullen binnenkort verpacht worden. De *pachters* zullen van de *Gouvernements-vischexperts* niet alleen advies ontvangen betreffende het onderhoud van de vijvers, maar ook desgewenscht inlichtingen kunnen ontvangen aangaande de beste wijze van exploitatie om de hoogste opbrengst te krijgen. (*Java-Bode*, 16 en 17/9).

Indische Oudheden.

De publieke opinie in Ned.-Indië begint zich te verzetten tegen ontvreemding door het Buitenland van de vondsten bij opgravingen. Maar met die ontwaakte belangstelling, met het streven de schatten aan ons te houden, komt tevens de verplichting ze in het belang der menschheid te benutten. Wetenschappelijke instellingen moeten derhalve in Indië in staat worden gesteld om het materiaal te bewerken. Uit dit vermeerderde zelfstandigheidsbewustzijn komt de groote behoefte voort aan instituten, welke de D. V. G., de Mijnbouwkundige Dienst en andere Diensten thans gevoelen. Het nieuwe *Geologische Museum te Bandoeng* heeft — volgens het *Soer. Hbl.* (10, 13 en 14/9, 3de bl.) — het Dep. van Gouvernements Bedrijven *f* 350.000 gekost. Westersch intellect en doorzettingsvermogen werken hier op gelukkige wijze samen met Oostersch geduld en fijnbewerktuigde hand. De inhoud van het gebouw is in hooge mate belangwekkend. Het laboratorium is een sieraad voor heel Indië. In *het anthropologisch laboratorium* worden de resten van hoogere wezens dan de pithecanthropos onderzocht. De fossiele *visschen* in de hall toonen reeds, wat Inlandsche krachten op dit gebied vermogen; zij zijn ware kunstenaars. De meeste skeletten van fossiele *zoogdieren* komen van Boemiajoe; hier zijn groote kudden *mastodonten* en andere reuzen waarschijnlijk door een lahar verrast. Er is nog geen enkel skelet compleet, maar telkens wordt er een stuk bijgevoegd. De fossiele *krokodil* is al aardig op weg.

Het *Soer. Hbl.* (9 t/m. 14/9) vertelt van *„Het bezoek van den Koning van Siam aan de Vorstenlanden".* Onder leiding van dr. P. V. van Stein Callenfels werd de Tjandi Mendoet en de Boroboedoer bezocht. Reeds eerder hadden Siameesche vorsten belangstelling getoond voor dit complex; in 1896 werd de Koning van Siam in staat gesteld, om 8 karrevrachten met Boeddhabeelden mede te nemen naar Bangkok. De Regeering begreep, dat pogingen in het werk moesten worden gesteld, om na de restauratie van den Boroboedoer ook de oorspronkelijk daarbij behoorende beelden terug te krijgen. In 1928 werden drie basreliefs geretourneerd, die van Prambanan afkomstig waren. De totale lengte der basreliefs van den Boroboedoer bedraagt ± 1600 M. Op verlangen van den Koning werd bij de explicatie speciaal de aandacht gevestigd op de incarnaties en het optreden van Devadatta, den koning van Benares. Offerkaarsen waren uit Bangkok medegenomen; voor het beeld van den Hoofd-Boeddha werden in de nis twee donkerkleurige kaarsen en twee wierookstokjes eigenhandig door den Koning aangestoken.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Koloniale Studiën.

Inhoud v. h. Aug.-No.: H. A. Grimshaw, † 7 Aug. 1929. Dit „In memoriam" vangt aldus aan: „Een man, die uitblonk in de practijk der Koloniale studiën, is ons geslacht in *Harold Grimshaw* ontvallen". En met dit besluit: „Het probleem van de aanraking van het blanke met de andere rassen, van ver-geïndustrialiseerde met agrarische volken, het heele conflict van West en Oost liet hem sinds den oorlog niet meer los. Al zijn werk in Genève maakte hij dienstbaar aan de verzachting van de rastegenstelling, de vermijding mocht het zijn van rasverbittering, die immers het zaad kan zijn van een nieuwen oorlog. Ontzet door de rampzalige gevolgen voor de menschheid van individualisme en egoïsme van individuen en staten gaf hij zich aan den nieuwen opbouw van de menschelijke gemeenschap, waarvoor ons geslacht zich gesteld ziet. Méér heeft hij gedaan, hij heeft zich geheel voor dat grootsche doel gegeven: Op het veld van eer is hij gestorven." v. A. (prof. bar. v. Asbeck).

Verdere inhoud: Begrootingstechniek en financieele politiek van locale ressorten, door J. de Waard. — De tropische landbouw in de internationale samenwerking, door A. J. Koens. — L'agriculture tropicale dans la collaboration internationale. — Een dringende maatregel, door Mr. G. W. Mossel. — Het federalisme van Canada, door Mr. H. D. van Werkum. — Kolonisatie door Europeanen en Javanen in Nieuw-Caledonië. — Kroniek.

De Indische Gids.

In het October-No.: Verkenningen op het Inlandsch Onderwijsveld, door C. Lekkerkerker. — Het vijfde Congres van de Internationale Kamer van Koophandel, door Rud. du Mosch. — Naar aanleiding van Generaal K. v. d. Maalen's brochure: „Nogmaals het goed recht der oud-gedienden van het N.-I. leger van vóór 1920. — Varia. — Maandel. Revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen. — Buitenland. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap, Kunst en Industrie.

Ons Zeewezen.

In het No. van 15 Oct. '29 schrijft H. Craandijk over: Sabang, voorheen en thans.

Onze Aarde.

Het Oct.-No. bevat o.m. een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz: Het ontstaan van het stadje Mackenzie en de Bauxiet-nijverheid in Britsch Guyana. — Van J. Sibinga Mulder: De oude en de nieuwe tijd (handelende over den Ind. Landbouw). — Van Jef Last: Dood en Leven in China. — Alles geïllustreerd.

Op reis

(Maand. tijdschrift ter bevordering van het Tourisme) samengesteld uit Lissone's Gazette. In het No. van 15 Oct.: De Eendaagsche S.S.-expres Batavia—Soerabaia v.v. en Bandoeng—Soerabaia v.v. Met foto's.

Maandblad voor Beeldende Kunsten.

In het October-No.: Iets over het masker en over het Javaansche masker, door Th. B. van Lelyveld onder dit motto: „Le masque tombe, l'homme reste. Et le héros s'évanouit. — J. B. Rousseau. Ode à la fortune"... Achterin: Bulletin van de Ver. v. vrienden der Aziatische Kunst. — Fraaie foto's en schetsen door het gansche blad.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Het No. van 15 Oct., No. 10, bevat o.m.: De openlegging van Sumatra. Land- en waterwegen, spoor- en tramwegen, door B. J. Swart. — Bibliographie en Litteratuur.

Spoor- en tramwegen.

(Tijdschrift voor het Spoor- en Tramwegwezen in Nederland en Indië). Het Nr. van 15 October bevat: De beteekenis van de vrije verbinding Solo—Djokja der Ned.-Ind. Staatsspoorwegen.

Het Nederlandsche Java-Instituut.

De mededeeling No. 5 van September '29 is gevuld door de H.H. C. Lekkerkerker, Archivaris v. h. Instituut en door W. H. Ridderhof, den Adj.-Archivaris, met deze bijdragen onderscheidenlijk: Is de natte-rijstbouw op Java door de Hindoes ingevoerd? — Nieuwe woorden in het Javaansch, en: Iets over den Hadj. — Sprokkelingen.

Koninkl. Magnetisch en Metereologisch Observatorium te Batavia.

No. 8 der Verhandelingen bevat het Klimaat van Nederl.-Indië, door Dr. C. Braak. — Deel II: Buitengewesten behalve Sumatra. — In Holl. en Engelsche tekst.

De Indische Mercuur

Het No. van 16 October bevat een mededeeling van de uitgevers, welke hier met instemming aangehaald wordt: „Het komt in den laatsten tijd herhaaldelijk voor, dat artikelen uit de *Indische Mercuur* (en andere bladen — Red. K. W.) door andere tijdschriften, geheel zonder bronvermelding en met weglating dikwijls van den naam van den schrijver, worden overgenomen. Met het oog hierop maken wij ernstig opmerkzaam op de mededeeling aan den kop van ons weekblad opgenomen, dat het in den vervolge niet geoorloofd is, opstellen in andere periodieken over te nemen, zonder de uitdrukkelijke toestemming van den schrijver of uitgevers. Het spijt ons, dat wij tot dezen maatregel moeten overgaan. Nu wij daartoe verplicht werden, zullen wij echter deze bepaling streng doorvoeren, en indien toch wordt doorgegaan met het overnemen van artikelen zonder toestemming, daartegen ernstige maatregelen nemen.

Verdere inhoud: De cultuur van vruchten in de Ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse, besproken door Ir. W. Spoon. — De prijs van de suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het nieuwe rubberplan. — Het bankwezen in Britsch-Indië. — Voorts de gebruikelijke berichten, mededeelingen, verslagen, emissiën, enz.

De Indische Post

van 14 September '29 opent, als gewoonlijk, met Onze Meening over de Graaff, met dit slot: „Een intermezzo-Kabinet met den daarbij uitnemend passenden intermezzo-minister van Koloniën. Dat is de tenor van deze benoeming". Artikelen: Een tentoonstelling van Duitsche kunst in Nederl.-Indië, door Mr. M. — Tante Pos en de Machine, door Kees van Bruggen. — Voor de derde maal naar Karakorum, door Ph. C. Visser. — De verloving, door Joh. Koning (bellettr. bijdrage) e.a.

De Indische Verlofganger

van 11 en 18 Oct. In het No. van den 11en: Het tienjarig bestaan van het I.E.V. door de afd. Nederland luisterrijk herdacht; met foto. — Indische schilderkunst, door S. Kalff. — Een postzegeltentoonstelling te Malang. — In het No. van den 18en: Een Indische Vlootkommandant in 1819 (Vice-Admiraal C. J. Wolterbeek), door S. Kalff. — Kanibalen-manieren, door C. Vis-Janssen v. Raaij.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Het No. van 7 Sept. '29 opent met: De Lintjesbui (de Kon. onderscheidingen van 31 Aug. l.l.), waarbij met één enkele uitzondering geen enkele planter werd bedacht. Het slot van dit opstel luidt aldus: „Het zij zoo. De Cultures, waaronder we hier ook de suiker rekenen, blijven de kurk, waarop Indië drijft. En op die kurk drijven allen, ook de ambtenaren, gedecoreerd of niet gedecoreerd, knus en rustig mede. De wakkere volgelingen van Godin Ceres, zoo vaak miskend en vergeten, zij houden stevig de hand aan den ploeg, zij zwoegen verder, niet voor „blikjes", doch voor de productiviteit en de welvaart van dit land. Zij wrokken niet, als deze bui andermaal langs hen heen trekt, welgemoed werken zij voort. — In onze Cultures piekert men vaak meer over een ander soort buitjes — over de frisschere, zuiverende buitjes van Moeder Natuur. — Palmam qui meruit, ferat!

Voorts opstellen van landbouwkundigen aard. Sprokkelingen op dit gebied uit binnen- en buitenlandsche pers.

Korte berichten.

v. Landb., Nijverheid en Handel. (Uitgave v. h. Departement te Buitenzorg). In het No. van 13 Sept. de berichten, statistieken, naar wekelijksche gewoonte.

Bulletin of the Netherlands East Indian Volcanological Survey.

Dat van September '29, No. 20 en 21, handelt over „Volcanic phenomena during the months of April and May 1929. — Met schets van Krakatau.

Zending- en Missieperiodieken.

W o l a n d a - H i n d i a, tijdschrift voor jongeren. In het October-No. o.a.: Lectuur in Indië, door Dr. H. Kraemer en De jeugd en de Koloniën, door Dr. C. P. Gunning.

K o l o n. M i s s i e - t i j d s c h r i f t v. d. Ind. Missievereeniging van Oct.: Voortrekkers van de Missie, door S. Kalff.

N e e r l a n d s I n d i ë Land en Volk enz., onder leiding van Prof. D. G. Stibbe. De 15e afl. vervolgt: Het Onderwijs in Nederl.-Indië; daarna Eeredienst en Zending, door Dr. J. W. Gunning, herzien en aangevuld door D. Crommelin. — Wederom met fraaie foto's.

M e d i s c h M i s s i e m a a n d b l a d In het No. van 1 Oct.: Dysenterie, door Dr. G. E. H. Verspyck Mijnssen (II) en Vergiften van Ned.-Indië. — De Poetjoeng, door D. H. Arends.

Nieuwe Boeken.

Het heilig huwelijk van hemel en aarde. Proefschrift v. Dr. i. d. letteren, door H. Th. Fischer.

De Geneeskunde in den dienst der O.-I. Compagnie in Nederl.-Indië, door Dr. D. Schoute.

Tiere, Tänzerinnen und Dämonen, door Lola Kreutzberg.

Suriname.

Toen op 19 September het bericht hier aankwam dat Lindbergh en zijn vrouw waren vertrokken voor een vliegtocht met Paramaribo als eindpunt, spraken wij in ons nummer van 26 September het vertrouwen uit dat men in Suriname den kolonel en zijn echtgenoote waardig zou ontvangen.

Deze verwachting is verre overtroffen. Het comité dat gevormd was om de ontvangst te regelen, heeft zich voortreffelijk van zijn taak gekweten. De ontvangst was schitterend, zoo zelfs dat de heer Thrips — die als president van de Pan American Airways den vliegtocht had medegemaakt — kon verklaren, dat na Parijs en New-York nergens hartelijker ovatie aan Lindbergh was gebracht dan te Paramaribo. Ook Lindbergh zelf heeft zich uitgelaten dat hij getroffen was door de hartelijke ontvangst.

Over de glorieuze ontvangst uit „De West" van 24 Sept. het volgende:

„Paramaribo staat in het teeken van Lindbergh. Het eerste bericht, dat ons kleine land bezoek zou krijgen van den grooten vlieger, werd eenigszins wantrouwend begroet. Maar toen de officieele bevestiging kwam, was het enthousiasme groot. Men kreeg dadelijk Lindbergh-hoeden, Lindbergh-schoenen, Lindbergh-decoraties en wat niet al!

Om vier uur gistermiddag, het tijdstip waarop Lindbergh hier zou arriveeren, was half Paramaribo naar den Waterkant gestroomd. De stad wachtte in vlaggetooi op den vliegenier.

Lindbergh liet echter op zich wachten. Eindelijk kwam telegraphisch bericht uit Demerara, dat Lindbergh om half vier van daar vertrokken was en ongeveer half zes hier zou aankomen.

De spanning steeg per minuut. Aller blikken tuurden den horizon af in Noordelijke richting. Plotseling echter ronkten de motoren van het Westen. Lindbergh had den omweg om Braamspunt versmaad en kwam recht over het bosch van Saramacca op Paramaribo af. Laag vliegend over de stad cirkelde hij een vijf minuten, alvorens in de rivier te dalen op een wijze die volgens deskundigen buitengewoon was.

Nadat het vliegtuig met behulp van een motorboot verankerd was — waarmede veel meer tijd dan noodig was, verloren ging — stapten Lindbergh en echtgenoote en de verdere passagiers — onder wie de heer Thrips, president van de Pan American Airway — over in de motorboot Noord Holland, waarin zich het comité van ontvangst bevond. Omstreeks half zeven stapte Lindbergh bij de Marinetrap aan wal, waar de militaire muziek was opgesteld en hem het welkom werd uitgebracht namens den gouverneur, door den kapitein-adjudant Six Dijkstra, terwijl verder aanwezig was de heer Prey, administrateur van financiën. Lieve meisjes boden bloemen aan aan mevrouw Lindbergh en aan mevrouw Thrips, die met haar echtgenoot was medegekomen.

Het volk bracht den beroemden vlieger een geweldige ovatie. De marktvrouwen spreidden hoofddoeken over den weg dien hij moest gaan, een eerbewijs gewoonlijk alleen weggelegd voor de vertegenwoordigers van de Kroon.

En zoo stapte Lindbergh, onder de voortdurende toejuichingen van de samengepakte menigte, over het Gouvernementsplein, naar de woning van ir. de Munnick, directeur der Surinaamsche Bauxite Maatschappij.

Uiterlijk onverschillig schreed Lindbergh, gevolgd door zijn echtgenoote, voort, zoo nu en dan met een handbeweging dankend voor de ovatie. Wie hem daar zag gaan, de lange, ietwat gebogen gestalte, eenigszins den indruk makend van vermoeidheid, kon zich moeilijk voorstellen dat deze eenvoudige jongeman op dit oogenblik misschien wel de meest populaire held ter wereld is.

Het was jammer, dat de schemering reeds was ingevallen, zoodat het niet mogelijk was om foto's te nemen van den intocht van Lindbergh. Op de hooge stoep van huize de Munnick keerde Lindbergh zich nog eens om, om de menigte met een handbeweging dank te zeggen. Mevrouw Lindbergh, een bouquet in de hand, maakte een gracieuse buiging.

De menigte verzamelde zich nu op het Gouvernementsplein, in de hoop dat de beroemde vlieger zich nog eens zou vertoonen op een der bovenbalkons. Het huis straalde in een zee van licht, ter-

wijl niet minder dan vier electrische lampen ter sterkte van 500 kaarsen de geheele omgeving verlichtten.

Volgens program zou Lindbergh dineeren ten Gouvernementshuize. Na den maaltijd ten Gouvernementshuize zou de fakkeloptocht met militaire muziek moeten plaats vinden, doch Lindbergh maakte bezwaar om daaraan deel te nemen. Na heel veel moeite gelukte het ten slotte hem over te halen. Hij weigerde echter beslist de voor hem bestemde versierde auto, zoodat daarin plaats nam president Thrips, vergezeld van den hoofdinspecteur van politie. De heer Thrips kwam daardoor in de eigenaardige positie te verkeeren, dat hij — zittende in de versierde auto — bij den rondgang werd toegejuicht als Lindbergh. Hij was te bescheiden om die eer te aanvaarden en groette dus niet terug, zich er toe bepalende om te kijken in de richting waar de echte Lindbergh met zijn echtgenoote zat.

Onnoodig te zeggen, dat de fakkeloptocht een ontzettende menschenmassa op de been bracht. Door balkonversieringen, illuminatie, het ontsteken van Bengaalsch licht, enz. werkte het publiek tot het slagen van dit nommer mede. De heer Thrips betuigde later zijn bewondering voor de beschaafde wijze waarop het publiek zich over het geheel had gedragen en over de uitstekende ordemaatregelen vanwege de politie. Elders in West-Indië had Lindbergh op zijn zegetocht minder gunstige ervaringen in dit opzicht opgedaan, zoodat hij dan ook om die reden aanvankelijk bezwaar had aan den tocht deel te nemen.

Nadat de stoet ontbonden was voor de woning van den Gouverneur, begaf het echtpaar Lindbergh, vergezeld van Gouveneur en gade, zich naar de Buiten Sociëteit Het Park, waar volksdansen waren georganiseerd ter eere van den bezoeker. Vooral de Boschnegerdansen (waarvoor men Boschnegers had laten komen heelemaal van Ganzee) waren merkwaardig. Ook de Indiaansche dansers van de Surnaukreek waren schitterend. Verder zag men er dansen uitgevoerd door Javanen, Britsch-Indiërs en Creolen.

Het was een verbroedering van belang tusschen al die dansers, die zelf zooveel pleizier in de zaak hadden, dat zij nog lang na het program maar steeds bleven dansen."

Door het comité is aan Lindbergh een leeren album met mooie foto's van Suriname, afkomstig van de gezusters Curiel, aangeboden. De hoeken van het album met gouden plaatjes versterkt door den heer Abrahams. Vóór in het album is een calligraphische opdracht aangebracht door den heer Ed. la Rose.

Door de vlechtschool van het Mariapatronaat is aan Lindbergh een fijne Panamahoed aangeboden en aan mevr. Lindbergh een raffia taschje. Toen mevr. L. den hoed zag, wenschte zij er ook een te hebben, aan welken wensch de vlechtschool voldeed.

Lindbergh nam één dag rust. Bij zijn vertrek den volgenden dag vloog hij — een aardige trek — nog even over het leprozenetablissement Châtillon.

„De Periskoop", algemeen weekblad voor Suriname, heeft op 21 September een „Lindbergh-nummer" uitgegeven.

Op het onderhoud dat de redacteur van „De West" met Lindbergh had, komen wij in een volgend nummer terug.

De post die Lindbergh meenam telde 4886 stukken.

In het „Handelsblad" van 17 Oct. de afbeelding van een enveloppe met den eersten vliegtocht uit Suriname verzonden.

* * *

„De West" van 20 September schrijft:

„De passagiers van het s.s. Oranje Nassau, dat Zondag hier arriveerde, hebben het buitenkansje gehad om de Graaf Zeppelin te zien, op de terugreis van Amerika naar Friedrichshafen.

Het luchtschip bewoog zich, ter hoogte van Lissabon, met groote snelheid op een hoogte van ongeveer duizend meter. Het was bij prachtig weder goed te onderscheiden en maakte, mede door zijn rustigen gang, een overweldigenden indruk. Ongeveer twintig minuten kon men het gevaarte blijven volgen."

* * *

De gouverneur heeft een ontwerp ingediend bij de Koloniale Staten tot wijziging van de goudverordening, waardoor vrijer onderzoek naar delfstoffen dan tot dusverre mogelijk zal worden.

* * *

Met ingang van 1 Januari 1930 wordt de algeheele gelijkstelling op onderwijsgebied in Suriname ingevoerd. Dat wil zeggen: dat alle kosten van het onderwijs geheel ten laste komen van het gouvernement. In verband hiermede zal voortaan ook het schoolgeld, zoo van bijzondere als openbare scholen, gelijk zijn.

* * *

De Gouverneur heeft een commissie benoemd, bestaande uit den onder-voorzitter van den Raad van Bestuur als lid en voorzitter, en den administrateur van financiën, den commandant der troepen, den commissaris van politie en den districtscommissaris van Suriname, als leden, met opdracht de vraag in studie te nemen en daarover advies uit te brengen in hoeverre wijziging van de tegenwoordige samenstelling en sterkte van de politie en de landmacht gewenscht geacht moet worden, dan wel of het aanbeveling verdient tot samensmelting dezer corpsen over te gaan.

In dit verband vestigen wij de aandacht op een artikel van den heer J. W. van Oorschot „Eene militaire beschouwing omtrent de kolonie Suriname" in den eersten jaargang van „De West-Indische Gids".

* * *

In „De Aarde" van November een geïllustreerd artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz: „Het ontstaan van het stadje Mackenzie en de bauxietnijverheid in Britsch-Guyana".

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

Wij lezen in de *Amigoe di Curaçao* van 14 September l.l.:

„Uit goede bron vernemen wij uit St. Martin, dat de rede van den heer R. J. Beaujon in den Kol. Raad op 5 Aug. l.l. gehouden, weinig bijval aldaar geoogst heeft. De kleineerende wijze waarop de heer Beaujon over de voorstanders van de afscheidingsbeweging gesproken heeft, maakte er een zeer onaangenamen indruk. De spreker gaf blijk van misvatting door deze beweging voor te stellen als een ophitserij tegen Curaçao door drijvers en belhamels. De kwestie is dat men daar voortdurend voelt, zoo zegt men, dat men met de Benedenwindsche eilanden niets gemeen heeft en daarom meer heil verwacht van een bestuur onmiddellijk van uit Holland.

Wat betreft de positieve voorstellen van den heer Beaujon tot opheffing van St. Martin, kan naar onze berichtgever schrijft, gerust gezegd worden dat niemand er damaanleg wenscht en men ook niet begrijpen kan dat hij zoo'n voorstander hiervan is, gelet op het feit dat in het begin van zijn bestuur als gezaghebber hij op de toenmalige domeingrond „Belvedère" een dam heeft aangelegd, welke binnen enkele maanden tengevolge van de orkaan 1924 totaal weggevaagd werd. En dan, de heer Beaujon zegt wel dat damaanleg door het Bestuur op domeingronden een gebiedende noodzakelijkheid is. Maar op welke domeingronden stelt hij zich die damaanleg voor? De bovengenoemde plantage „Belvedère" is thans geen domeingrond meer, werd tijdens het bestuur van den heer Beaujon aan particulieren verkocht. Herhaling van een dergelijk geldverspillend experiment als in 1924 is dus op die plantage uitgesloten. Verder heeft het Gouvernement nog twee domeingronden, n.l. Pointblanche en Fort-hill, welke landerijen echter totaal woesten grond uitmaken.

Deskundigen beweren, dat tengevolge van de bodemformatie damaanleg hier nooit succes zal hebben. Men verwacht hier meer van arthesische putten.

Wat de zoutindustrie betreft, neemt de heer Beaujon de huidige exploitanten in de bescherming. De schuld ligt volgens hem niet aan de wijze van exploiteeren, doch aan exogene invloeden, tariefwetgeving van de Engelsche en Fransche eilanden, concurrentie van Amerikaansch mijnzout etc. Een opvatting, die door ieder onbevooroordeeld beoordeelaar bestreden zal worden. De primitieve wijze van exploitatie en kapitaalgebrek zijn de drawbacks van de St. Martijnsche zoutindustrie. Deskundigen als Ir. Langemeyer (zie West-Indische Gids van September en October 1922) zijn het er roerend over eens. Laatstgenoemde komt o.a. tot de conclusie, dat indien verbeteringswerken niet aangelegd worden en behoorlijk ruim gefinancierd, opbloei van de St. Martijnsche zoutindustrie absoluut uitgesloten is, en dat alleen als het zoutbedrijf op een ruime moderne leest geschoeid wordt, ten laatste ook voor St. Martin kan worden bewaarheid de uitspraak van den heer van der Kemp: „Wegens de tropische warmte is het zout maken onder en bij den evenaar een loonende arbeid." Ook de voorganger van den heer Beaujon, n.l. gezaghebber van der Zee, was van dezelfde meening. Men sla maar eens het Kol. Verslag 1923 er op na.

Bevreemding heeft het ook gewekt, dat de heer Beaujon met geen enkel woord invoering van een stoomverbinding heeft aanbevolen."

De onteigening van Rooy Canario en Suffisant.

Indertijd hebben wij meegedeeld, dat tijdens den staat van beleg het gouvernement van Curaçao in bezit genomen heeft de door Venezolanen bewoonde gronden in het tweede district Rooy Canario en Suffisant. Wij kunnen hier niet beoordeelen, of en in hoever deze maatregel door den drang der omstandigheden geboden was. De particuliere correspondent van de „N. R. Ct." meent, dat dit besluit maar bij heel weinigen instemming zal ontmoeten. Hij ziet daarin een daad tegen de Venezolanen en vraagt: „Welken indruk moet deze handeling van het bestuur van Curaçao maken op de hier vertoevende Venezolanen, die in hun land vandaag misschien rebel, morgen wellicht regeerder kunnen zijn?" Dit betoog is ons niet recht duidelijk. Wij weten niet wat het bestuur sedert de inbezitneming met deze gronden gedaan heeft en voornemens is daarmee nog te doen. Intusschen kan deze geschiedenis voor de Curaçaosche juristen een kluifje om van te smullen opleveren. Wij hebben reeds te verstaan gegeven, dat ons twijfel gewettigd lijkt, of de afkondiging van den staat van beleg in overeenstemming met het regeeringsreglement is. In de

Curaçaosche Courant van 13 September l.l. vinden wij nu de mededeeling van een exploit namens de „kolonie" Curaçao aan de gezamenlijke erfgenamen-nakomelingen van wijlen de echtelieden Andries Louis de Lannoy en Antonetta Arietta Ribbius, beiden op Curaçao gewoond hebbende en omstreeks 1830 overleden, waarbij hun als schadevergoeding *f* 300.000.— aangeboden wordt. De aankondiging vermeldt, dat de erfgenamen-nakomelingen onbekend zijn en dat het exploit gedaan is op de wijze bij art. 5 no. 6 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voorgeschreven.

De correspondent der „N. R. Ct." vermeldt nog, dat hier sprake is van een in fidei-commis bezeten onroerend goed, groot ongeveer 100 H.A.

Spaar- en Beleenbank.

Het verslag van de Spaar- en Beleenbank van Curaçao over 1928-1929 is verschenen. Wij willen er gaarne iets uit vermelden.

„Met genoegen kan wederom worden geconstateerd, dat de renten op hypotheken en obligatiën geregeld werden betaald. De weinige debiteuren, die hierin achterlijk bleven, werden allen met gunstig gevolg aan hunne verplichtingen herinnerd.

De inlagen op de spaarbankboekjes bedroegen *f* 287.236.44 en de terugnamen *f* 268.695.21. De tegoed gemaakte interesten op de belegde sommen bedroegen *f* 33.335.10. Uitgegeven werden 437 nieuwe boekjes.

Op panden werd beleend *f* 98.228.—, terwijl *f* 96.333.— aan hoofdsom werd afbetaald en *f* 9.128.62 aan interest.

De panden, in de maanden November 1928 en Mei en Juni 1929 verkocht, waren aan kapitaal en interest schuldig *f* 4.951.— en *f* 967.23 en brachten bij verkoop op *f* 10.646.65. Voor de eigenaars bleef er *f* 4.736.92 over, terwijl de instelling *f* 8.50 verlies leed.

Op hypotheek werd een bedrag van *f* 142.600.— ter leen verstrekt. Aan hoofdsom werd *f* 84.733.— afgelost en aan interest *f* 47.590.60 betaald.

Op obligatiën werd *f* 3.257.— afgelost en aan interest *f* 1.372.61 betaald......

Het bestuur stelt voor van het bedrag van *f* 11.631.87 op het Credit van Winst- en Verliesrekening de som van *f* 6.500.— aan dividend naar reden van *f* 50.— per aandeel uit te keeren en het saldo ad *f* 5.131.87 te brengen op het reservefonds."

Koloniale Raad.

Men heeft aan de *Amigoe* de opmerking gemaakt, dat het verwijt aan den Kolonialen Raad, waaruit wij een en ander mededeelden in ons blad van verleden week, onverdiend is, voor zoover betreft het zwijgen over de plannen tot woningbouw van het gouvernement. „Volgens parlementaire usance" zou dit stilzwijgen beschouwd moeten worden als een stilzwijgende acclamatie, een volkomen instemming, met het plan.

Het blad vindt hierin aanleiding het verwijt terug te nemen.

Intusschen deelt het ook mee, dat reeds een begin gemaakt is met de uitvoering van den voorgenomen woningbouw. 15 September werden de eerste materialen uit Holland verwacht en begin October verwachtte men een der vertegenwoordigers van de firma Bokhoven te Gouda met arbeiders.

Don Manuel Perez.

Op 84-jarigen leeftijd is de vroegere consul van San Domingo, den bekenden heer Manuel Perez, „jubileerend consul", zooals de *Amigoe* schrijft, van dien staat, op Curaçao overleden.

Nieuwe stoomvaartlijn.

Naar wij vernemen zijn er plannen in studie, waarvoor de heer De Kok hier eenigen tijd vertoefd heeft, voor de oprichting van een nieuwe stoomvaartmaatschappij: de West-Indische Maatschappij.

In hoofdzaak zijn de schepen dezer lijn bestemd voor den uitvoer van hout van Suriname naar Nederland. Om echter het bedrijf meer rendeerend te maken, overweegt men ook plannen, om kleinere schepen van ongeveer 1000 ton in de vaart te brengen, met subsidie van het Bestuur van Suriname en Curaçao, tusschen Suriname, Trinidad, Curaçao, Aruba en Bonaire, en misschien ook op de Bovenwindsche eilanden. *(A. d. C.)*

Belastingwetgeving.

Hoe de Koloniale Raad ongevallige wetsvoorstellen weet uit te stellen, blijkt uit de wijze van doen met het ontwerp tot wijziging van de inkomstenbelastingverordening 1906, waarbij de eigen aangifte het onbeholpen tegenwoordige stelsel moet vervangen. 23 Augustus 1929 is verschenen het Eindverslag op het ontwerp, dat 23 November 1927 is ingediend. 13 Februari 1928 was het Voorloopig verslag verschenen, dat 8 Augustus 1928, dus meer dan een jaar geleden, was verschenen.

Uit den Verren Vreemde.

Belangrijke gebeurtenissen in Afganistan.

Konden wij bij onze vorige mededeelingen over Afganistan, over een lang tijdperk, verklaren „veel gebeurd, maar weinig veranderd", ditmaal kan dit laatste niet gezegd worden over een verloop van slechts enkele weken. In Kaboel heeft alles een gewijzigd aanzicht gekregen en in het geheele land is ook veel veranderd.

In onze vorige teekening van den toestand vertoonde Habib Oellah zich aan zijn Fransche bezoekers als de emir, die alle belangen wist te vereenigen en te verzoenen, en die door zijn kleeding, heden in smoking, morgen in oud-nationale dracht, zelfs wilde doen uitkomen hoe hij volkstraditie en modernisme beide tot hun recht wist te laten komen. Wij stipten toen daarbij aan, dat zijn machtsvertoon niet kon verbloemen wat er buiten Kaboel woedde en gistte. Maar door het onbetrouwbare van de schaarsche berichten kon men zich toch geen begrip vormen van den eigenlijken toestand.

Nadat de voormalige emir, Aman Oellah, het land verlaten had, was de leiding van den strijd, die tegen Habib Oellah voortgezet werd, overgegaan in handen van Nadir Khan, een neef van den gevluchten vorst. Deze bleef de vlag van Aman Oellah voeren, hij bleef ook verklaren dat hij voor zich zelf het emirschap niet verlangde.

Uit de verwarring van berichten scheen nu sedert begin October met eenige stelligheid te lezen, dat Nadir Khan in het voordeel kwam. Verschillende stammen kozen zijn partij, zijn strijdkrachten wonnen veld. Den 9en October bevatten de bladen het nieuws, dat de voorsteden van de hoofdstad bezet waren, door troepen onder bevel van Nadir's broeder Shawali.

Daarop wist een telegram te melden, dat de bevolking van Kaboel, die veel te lijden heeft gehad van de wreedheden van Habib, de binnenrukkenden als verlossers te gemoet ging. Dit bleek waar te zijn.

De emir van acht maanden, de gewezen waterdrager, voelde zich onmachtig tot verder krachtig verweer. Hij zocht een veilig heenkomen in een der vestingen, Ark.

Toen de berichten vasten vorm kregen, bleek dat deze toestand reeds op 6 October ingetreden was. Nadir Khan was daarna zelf in Kaboel gekomen. Hij ontving er 13 October die diplomatieke vertegenwoordigers van vreemde mogendheden, welke er gebleven waren, om hun mede te deelen, dat binnenkort, een nieuwe regeering zou worden gevormd, en de normale betrekkingen met het buitenland hersteld zouden worden.

De vertegenwoordigers van het meerendeel der vreemde staten hadden, zooals men zich herinneren zal, een half jaar geleden Kaboel verlaten.

Bij de vraag: wat nu? vernam men, dat Aman Oellah, die, zooals men weet, als vorst in ballingschap te Rome woont, verzekerde den loop der zaken gelaten af te wachten. Hij zou zich voegen naar de leiding, die Nadir Khan aan dat verloop zou geven. En deze, de overwinnaar bleef van het koningsschap afkeerig.

De mooie rol is hem zoo toebedacht gebleven.

Hij heeft Habib Oellah in zijn belegerde citadel een ultimatum van 3 dagen gesteld. Deze gaf zich niet over. Na een zwaar bombardement viel ook dit reduit in handen van den aanvaller.

Als het desbetreffende bericht waarheid bevat, is Habib Oellah krijgsgevangen en komt hij voor een krijgsraad, die vonnissen zal over vele wreedheden, die hem ten laste worden gelegd."

Volgens andere berichten is Habib gevlucht en wordt hij overal gezocht.

Intusschen werd in Kaboel een bijeenkomst van stamhoofden (andere berichten spreken van een nationale vergadering, is dat i.c. wellicht hetzelfde?) belegd. Deze heeft zich zóó duidelijk en zóó beslist uitgesproken voor een koningsschap van Nadir Khan, dat deze voor die roepstem is gezwicht.

't Is dus wel eigenaardig gegaan. In een land waar velen zich erg begeerig toonen om emir te worden, waar deze om den troon vechten, valt de scepter ten deel aan een generaal-staatsman, die halsstarrig beweert en verklaart, het koningschap niet te begeeren, niet te verlangen.

Misschien werkt dit mede om de populariteit van den „nationalen held" te verhoogen. De nieuwe koning wordt, zoo luiden althans de berichten, in geheel het land met geestdrift gevierd en gehuldigd.

Voor Afganistan ware 't te hopen dat een door geheel het volk gewenschte vorst onbetwist het bestuur in handen mocht krijgen.

Nadir Khan maakt den indruk van een bekwaam, bezadigd staatsman te zijn, hij staat tusschen het starconservatisme van Habib en de hals over kop moderniseering van Aman, door zijn verblijf in het buitenland en zijn voormalige gezantspositie bij Europeesche hoven heeft hij voldoenden kijk op het diplomatieke verkeer.

Van den nieuwen vorst kan dus veel goeds worden verwacht. Maar Afganistan is 't land van woeling en verrassing.

Egypte.

Met de extremistisch-nationalistische Wafd, die een meerderheid in het Egyptische parlement had, kon koning Foead niet opschieten, en de Britsche hooge commissaris Sir George Lloyd nog minder. Nog geen jaar geleden besloot de premier Mahmoed Pasja — die lid was geweest van een Wafd-ministerie, doch uitgetreden was om zich aan te sluiten bij de meer gematigde liberalen — daarom, met goedkeuring van koning en hooge commissaris, het parlement voor drie jaren te ontbinden. In dien toestand verkeert Egypte nog; maar de kentering is ingetreden en zij slaat sterk door.

Mahmoed wil ook tot de onvoorwaardelijke onafhankelijkheid van zijn land komen. Maar hij verwachtte, voor de opheffing van de punten van voorbehoud die Engeland daarbij nog steeds maakte, meer van kalm overleg, dan van een vijandig tegen elkander ingaan.

De lente bracht in Engeland het labour-ministerie aan het bewind. Opzet of toeval Londen zag tegelijkertijd koning Foead, minister-president Mahmoed Pasja, George Lloyd binnen zijn muren. Henderson, de nieuwe Britsche minister van buitenlandsche zaken, gaf dadelijk aan Sir Lloyd te kennen, dat hij niet langer de gewenschte vertegenwoordiger van de Britsche inzichten in Egypte was, zoodat deze dan ook dadelijk ontslag vroeg.

Onderhandelingen tusschen den Britschen en den Egyptischen minister leiden nu spoedig tot overeenstemming. Engeland zou de Egyptische reg. in gewone tijden de vrije hand laten waar 't de verzekering betreft van de veilige vaart door het Suezkanaal, de twee mogendheden zouden weer samenwerken in Soedan, Londen zou meewerken om de rechtspraak over buitenlanders geheel aan den Egyptischen rechter te doen toevertrouwen en om Egypte als lid in den Volkenbond te doen opnemen.

Eigenlijk konden de Wafd-mannen niet meer verlangen. Maar als Mahmoed gedacht mocht hebben, door dezen bij zijn terugkeer in 't land toegejuicht te worden, dan heeft hij zich toch vergist.

Henderson had de voorwaarde bedongen, dat de nu ontworpen overeenkomst zou worden goedgekeurd door een weer regelmatig gekozen parlement. Om dit te bereiken was de instemming van de Wafd-partij noodig, want deze beschikt over een meerderheid onder de kiezers.

Nahas Pasja de leider van de Wafd toonde zich echter volstrekt niet genegen om aan Mahmoed, die uit zijn partij en uit zijn ministerie getreden was, de lauweren te gunnen. 't Komt, zoo redeneerde hij ongeveer, niet zoo zeer op de papieren bepalingen dan wel op de uitvoering aan. Daarom wil de Wafd alleen instemming met het ontwerp op haar verkiezingsprogramma stellen, indien zij weet, dat zij, bij een verkregen meerderheid ook het bestuur in handen zal krijgen. Voorts wenschte zij den verkiezingsstrijd niet in te gaan, onder een regeering Mahmoed, die het parlement voor drie jaren had willen schorsen.

Onderhandelingen, van Nahas, Mahmoed, koning Foead, de nieuwe Britsche hooge commissaris Sir Percy Loraine, hebben geleid tot het aftreden van het ministerie Mahmoed; Nahas heeft op zich genomen het ontwerp-overeenkomst aan de Wafd-partij als verkiezings-leuze aan te bevelen; om de verkiezingen te regelen en den goeden gang van zaken te verzekeren is een zaken-ministerie onder Adly Pasja gevormd ,die zelf geen scherpe partijman is.

De naaste toekomst schijnt zoodoende te wijzen op verkiezingen, die aan het ontwerp Henderson-Mahmoed alle kansen van instemming beloven, doch met de voorop gezette bedoeling, de uitvoering toe te vertrouwen aan een ministerie met Nahas Pasja als leidende persoonlijkheid.

Ingezonden.

Geachte Redacteur!

Waar U uit de beste bron inlichtingen kreeg, dat er een misverstand moest zijn, waar ik in mijn „Ingezonden" van vorige maand in het Kol. Weekblad schreef, dat de mail per Rott. Lloyd vlugger gaat dan per Nederland, heb ik de moeite genomen de aankomstdata na te gaan van nog andere Lloydbooten dan de Sibajak, die dan, evenals de Chr. Huygens, vlugger zou varen. Zoo kwam in Den Haag aan de mail per

Indrapoera	11 Jan. '29 om 9 u. 19;
Patria	8 Maart '29 om 14 u. 04;
Slamat	22 Maart '29 om 9 u. 19;
Indrapoera	19 April '29 om 9 u. 19;
Slamat	28 Juni '29 om 19 u. 42;
Slamat	4 Oct. '29 om 19 u. 42.

Al deze data waren Vrijdag, terwijl de mail per Nederland (met uitzondering van de Chr. Huygens) op zijn vroegst Zaterdagochtend aankomt.

Of het nu voor de passagiers steeds aangenaam is des ochtends in Genua aan te komen wil ik daarlaten, maar dat heeft tot gevolg, dat de mail pas Maandagochtend bezorgd wordt, als de mailboot Zaterdagochtend aankomt. M.i. zouden met het noodige overleg wel meer extra-mailtreinen kunnen worden vastgesteld en dus mail en passagiers sneller over zijn. Het baanvak Genua-Basel enz. is toch wel niet zwaarder met passagierstreinen belast dan het vak Marseille-Parijs, waar 4 extra mailtreinen kunnen loopen.

Een belanghebbende.

Dit dezelfde bron welke ons de vorige gegevens voor den geachten inzender verschafte, moge thans van onderstaande tabellen kennis genomen worden, uit welke blijkt dat de gemiddelde overtocht van de mail voor beide maatschappijen precies gelijk was, n.l. 22 dagen, 17 uur. — *Red.*

N.V. ROTTERDAMSCHE LLOYD.

	Vertrek van Batavia 12 uur	Reisduur	Aankomst te Marseille
Insulinde	26 September	23 dagen 7 uur	19.10 Vrijdag 7.— u. n.m.
Sibajak	10 October	21 „ 2 „	31.10 Woensdag 2.— „ „
Tjerimai	24 „	22 „ 18 „	16.11 Vrijdag 6.— „ v.m.
Patria	7 November	22 „ 19 „	30.11 „ 7.— „ „
Slamat	21 „	21 „ 23 „	13.12 Donderdag 11.— „ „
Tambora	5 December	22 „ 20 „	28.12 Vrijdag 8.— „ „
Indrapoera	19 „	21 „ 19 „	10.1 Donderdag 7.— „ „
Insulinde	2 Januari	23 „ 7 „	25.1 Vrijdag 7.— „ n.m.
Sibajak	16 „	20 „ 19 „	6.2 Woensdag 7.— „ v.m.
Tjerimai	30 „	22 „ 21 „	22.2 Vrijdag 9.— „ „
Patria	13 Februari	21 „ 22 „	7.3 Donderdag 10.— „ „
Slamat	27 „	21 „ 19 „	21.3 „ 7.— „ „
Tambora	13 Maart	22 „ 18 „	5.4 Vrijdag 6.— „ „
Indrapoera	27 „	21 „ 21 „	18.4 Donderdag 9.— „ „
Insulinde	10 April	22 „ 18 „	3.5 Vrijdag 6.— „ „
Sibajak	24 „	23 „ 18 „	18.5 Zaterdag 6.— „ „
Tjerimai	8 Mei	23 „ 20 „	1.6 „ 8.— „ „
Patria	22 „	23 „ 9 „	14.6 Vrijdag 9.— „ n.m.
Slamat.	5 Juni	22 „ 3 „	27.6 Donderdag 3.— „ „
Tambora	19 „	24 „ 7 „	13.7 Zaterdag 7.— „ „
Indrapoera	3 Juli	22 „ 20 „	26.7 Vrijdag 8.— „ v.m.
Insulinde	17 „	24 „ 6 „	10.8 Zaterdag 6.— „ n.m.
Sibajak	31 „	22 „ 18 „	23.8 Vrijdag 6.— „ v.m.
Tjerimai	14 Augustus	24 „ 3 „	7.9 Zaterdag 3.— „ n.m.
Patria	28 „	23 „ 1 „	20.9 Vrijdag 1,— „ „
Slamat	11 September	22 „ 4 „	3.10 Donderdag 4.— „ „

Gemiddeld 22 dagen 17 uur.

N.V. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND".

	Vertrek van Batavia 12 uur	Reisduur	Aankomst te Genua
Kon. der Nederl. ...	19 September	22 dagen 19 uur	12.10 Vrijdag 7.— u. v.m.
J. P. Coen	3 October	22 „ 19 „	26.10 „ 7.— „ „
Pr. der Nederl.	17 „	22 „ 19 „	9.11 „ 7.— „ „
Chr. Huygens	31 „	20 „ 18 „	21.11 Woensdag 6.— „ „
Joh. de Witt......	14 November	22 „ 19 „	7.12 Vrijdag 7.— „ „
Pr. Juliana	28 „	22 „ 19 „	21.12 „ 7.— „ „
P. C. Hooft.......	12 December	22 „ 18 „	4.1 „ 6.— „ „
Kon. der Nederl. ...	26 „	22 „ 20 „	18.1 „ 8.— „ „
J. P. Coen	9 Januari	22 „ 20 „	1.2 „ 8.— „ „
Pr. der Nederl.	23 „	22 „ 19 „	15.2 „ 7.— „ „
Chr. Huygens	6 Februari	20 „ 18 „	27.2 Woensdag 6.— „ „
Joh. de Witt......	20 „	22 „ 19 „	15.3 Vrijdag 7.— „ „
Pr. Juliana	6 Maart	22 „ 19 „	29.3 „ 7.— „ „
P. C. Hooft.......	20 „	22 „ 18 „	12.4 „ 6.— „ „
Kon. der Nederl. ...	3 April	22 „ 18 „	26.4 „ 6.— „ „
J. P. Coen	17 „	22 „ 19 „	10.5 „ 7.— „ „
Pr. der Nederl.	1 Mei	22 „ 18 „	24.5 „ 6.— „ „
Chr. Huygens	15 „	21 „ 18 „	6.6 Donderdag 6.— „ „
Joh. de Witt......	29 „	23 „ 18 „	22.6 Zaterdag 6.— „ „
Pr. Juliana	12 Juni	23 „ 18 „	6.7 „ 6.— „ „
P. C. Hooft.......	26 „	23 „ 19 „	20.7 „ 7.— „ „
Kon. der Nederl. ...	10 Juli	23 „ 18 „	3.8 „ 6.— „ „
J. P. Coen	24 .	23 „ 21 „	17.8 „ 9.— „ „
Pr. der Nederl.	7 Augustus	23 „ 18 „	31.8 „ 6.— „ „
Chr. Huygens	21 „	20 „ 18 „	11.9 Woensdag 6.— „ „
Joh. de Witt......	4 September	22 „ 18 „	27.9 Vrijdag 6.— „ „

Gemiddeld 22 dagen 17 uur.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Begunstigd door het mooie najaarszonnetje hebben pl.m. 60 leden onzer Afdeeling op Zaterdag 12 October j.l. een bezoek gebracht aan den zoo beroemden tuin van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap „Natura Artis Magistra".

Onder leiding van den Directeur Dr. A. L. J. Sunier werd er een rondgang door den tuin gemaakt en, mogen wij wel zeggen, voor de meeste leden een nieuwe wereld geopend, n.l. die van het instinct der dieren.

Met begrijpelijken trots toonde de Directeur ons de verschillende gezinsvermeerderingen. Zoo maakten wij kennis met den in den tuin geboren kameel, karbouw, zeeleeuw, casuaris e.a. Bij elk verblijf werd ons op geestige wijze gewezen op de eigenaardigheden der jonggeborenen.

Met een gevoel van groote dankbaarheid tegenover Dr. Sunier verlieten wij tegen donker den prachtigen, door Amsterdammers betrekkelijk zoo weinig gewaardeerden tuin.

Ook ditmaal hebben de afwezige leden zeer veel gemist.

Afdeeling Apeldoorn.

I. Dinsdagavond 29 Oct., 8 uur, in de groote zaal van „La Bordelaise", Hoofdstraat. Lezing met lichtbeelden over *„Indonesia los dari belanda?"* door den heer J. C. Baars.

II. Dinsdagavond 19 Nov. de film *„Tropisch Tourisme"*, met speciale muzikale begeleiding.

Toegang voor I. Leden met één introducée vrijen toegang. Begunstigers voor hun persoon ook. Verdere introductie à *f* 0.25.

Op 29 Oct. zullen mededeelingen omtrent het programma 1929—'30 gedaan worden.

III. Werft leden! Nu is het de goede tijd, want het seizoen voor lezingen en films is juist begon-

VAN ONZE ADVERTEERDERS

HET RESIDENTIE-TOONEEL

CARO VAN DOMMELEN

Oost West! Thuis best!

Hoe ik er toe kom, dit spreekwoord in verband te brengen, met het Residentie-tooneel? — Wel! dit is zoo verwonderlijk niet!

Allen, die, na korter of langer verblijf in den vreemde, 't zij in „de West"! of in onze Oost! naar het vaderland terugkeeren, voelen de waarheid van dit spreekwoord. „Thuis" te zijn, weer thuis in het eigen land, te midden van vertrouwde, bekende dingen en menschen, is immers een zalig gevoel. — Want, — al genieten de repatrieerenden op hunne thuisreis dan ook met volle maat van schoonheid en genot dat het buitenland kan bieden, — „thuis" wachten de geneugten van eigen land en volk! — Onder deze genoegens neemt het tooneel nog steeds een eerste plaats in, want... Indisch-gasten zijn tooneelliefhebbers! — Tooneelliefhebbers en tooneelbewonderaars van het èchte soort, die een vroolijk gezond stuk vol Hollandschen jolijt en humor even hoog op prijs stellen, als de ernstiger speelstukken Juist voor onze Oosterlingen en Westerlingen van Hollandsch bloed lijkt daarom de speellijst der stukken zoo bijzonder geschikt, omdat deze stukken voor het grootste meerendeel van Hollandsche schrijvers zijn. Gèèn buitenlandsche auteurs, die vaak met hun problemen zoo ver van onze eigen volksziel afstaan, of die, door àl te ingewikkelde hypermoderne spitsvondigheden en paradoxen, de innerlijke onvoldaanheid onzer tijden nog vergrooten. Maar Hollandsche schrijvers, die Hollandsche tooneelwerken geven naar eigen aard, zoodat zij, die de vertooningen bijwonen er zich werkelijk „thuis" bij zullen voelen.

Het Residentie-Tooneel opent het winterseizoen op 1 November a.s. met het Oud-Hollandsche stuk: Sara Burgerhart! Wie kent Sara Burgerhart niet? Als jong volk waren wij immers al vertrouwd met de figuren uit dezen beroemden roman van de dames Betje Wolf en Aagje Deken? Levende figuren schiepen zij. En deze levende figuren kunnen wij nu als levende menschen zien! Het schalksche, lieve Saartje en de rondborstige, gemoedelijke Abraham Blankaart! — De kwezelige tante Hofland met „dat bolle buisjeswijf van een Brecht"! Het zwierige modegekje Cootje Bruner, en zijn schàt van een zuster Letje! — Hartogh, de „savante" en Lotje, het grappige slonsje! — naast Edeling de flinke, recht-doorzee Hollander en de innig-lieve weduwe Buigzaam. Om den drinkebroer Benjamin en den ladykiller Ravenhorst en „monsieur Evrard" den knippendbuigenden winkelier niet te vergeten.

Zoo ergens, dan zal Oost en West zich thuis gevoelen bij deze vertooningen van het Residentie-Tooneel, dat samengesteld is uit toegewijde, goede kunstenaars. Marie van Westerhoven, moeder van Louis Chrispijn, en zelf een afstammelinge in rechte lijn van de beroemde Stoets-Majofskie, zal door haar fijne kunst den roem van dit tooneelgeslacht ophouden, terwijl Louis en Jan van Dommelen met hun zuster Caroline een ander glorieus familie-trio als voorbeeld hebben, hoe gezamenlijk triomfen te behalen! Vonden indertijd Louis en Frits Bouwmeester met hun zuster Doortje ook niet hun kracht in hun samenspel?

Jongere krachten, die hun sporen reeds verdiend hebben, zooals Ellen Durieux en Henk van Buuren, en vèèlbelovende, begaafde „jongeren" zooals Corrie Heerings, Bob van Iersel, Henk Dillewaard, Mia Prins, Miesje Rienks, Charles Cornelis, naast anderen, die met evenveel enthousiasme bezield zijn, vormen dit nieuwe gezelschap.

nen. Wie lid wordt profiteert dan ook nog van deze twee avonden.

Het Bestuur.

Afdeeling Bergen op Zoom.

28 October lezing met lichtbeelden door den heer Johan Koning, van 's-Gravenhage. Onderwerp: *„De Suikercultuur op Java"*. Aanvang 8 uur n.m. in de kleine zaal van Thalia. Leden en begunstigers met hunne dames worden *allen* verwacht. Het ligt in de bedoeling van het bestuur H.H. leeraren van de verschillende inrichtingen van onderwijs hierbij uit te noodigen.

De penningmeesteres der afdeeling — mevr. de Witte—Rogiers, heeft postgiro No. 155117 Bergen op Zoom. Leden en begunstigers, die hunne contributie over 1929 nog niet betaalden, worden verzocht deze wel op genoemd nummer te willen overschrijven.

De Secretaris,
J. BRUINS.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Nijmegen.

Programma voor de bijzonderheden in November en December 1929.

Zaterdag 2 November, 2.30 uur: „Het Tropisch Tourisme" (film), in het Olympia-Theater, welwillend afgestaan door den Directeur aan Oost en West.

Dinsdag 19 November, 8 uur: Zeden en gewoonten van de koppensnellende Dajaks van Centraal Borneo. Voordracht met lichtbeelden en Ethnografica, door den heer J. Pimentel, oud-Luit.-Kolonel O.-I. L., in den grooten foyer van de Stadsschouwburg. Leden met recht van introductie.

Zaterdag 14 December, 2.30 uur: „Het koninkrijk Siam". Lezing met lichtbeelden en films, door den heer L. D. Petit, Secr. afd. Amsterdam v. O. en W., in het Olympia-Theater.

De Secretaris,
E. C. VERWEIJ MEJAN.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 26 October*, des n.m. ten 2 u., in de leeszaal der Vereeniging, Korte Voorhout 6, alhier.

Punten van behandeling:
1. Opening.
2. Notulen.
3. Koloniaal Weekblad.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
5. Rondvraag en sluiting.

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

P.S. Bij verhindering, plaatsvervanger verwacht.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Sinds 1 October l.l. is aan het Gemeente-Bureau voor Beroepskeuze te Amsterdam, Tesselschadestraat 9, een vrouwelijke kracht verbonden, die speciaal belast is met het verstrekken van beroepsadviezen aan de vrouwelijke jeugd.

Naar wij meenen, is het Amsterdamsche Bureau voor Beroepskeuze het eerste Gemeente-Bureau in ons land, waar het geven van adviezen aan meisjes in handen van een vrouwelijke adviseur is gesteld.

De heer Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, ook in onze Vereeniging welbekend, hoopt 26 December e.k. den 70-jarigen leeftijd te bereiken. In zijn woonplaats, Groningen, heeft zich een comité gevormd om hem op dien dag een waardig huldeblijk aan te bieden. Zij, die daartoe willen bijdragen, kunnen dit doen per postwissel of per Giro (14296) aan den Penningmeester, den Heer Dr. J. P. Otto, Akerhof Z.z. 26, Groningen.

Van de Redactie.

Het Hoofdbestuur der P.T.T. brengt het volgende onder uw aandacht:

TARIEFSVERLAGING

voor brieven enz. in het binnenl. verkeer. Vermoedelijk 1 November e.k.

Briefporttarief, niet meer dan 20 gram, van 7½ tot 6 ct. Verlaging op gelijke wijze voor brieven uit Nederland naar Ned.-Indië, Suriname en Curaçao en in het grensverkeer met België en Duitschland.

Invoering nieuw tarief v. binnenl. brieven, boven 20 en niet meer dan 40 gram van 12 ct. (thans 15 ct.).

Verlaging minimum port voor akten per zeepost naar Ned.-Indië, Suriname en Curaçao van 7½ op 6 ct.

Verlaging minimum port voor monsters in het binnenl. verkeer van 5 tot 3 ct., met, als gevolg, dat voor een gewicht boven 50—100 gram het tarief 4 ct. zal bedragen.

Op gelijke, wijze voor monsters per zeepost naar Ned.-Indië, Suriname en Curaçao.

Mutatiestaat van 17 tot 24 October.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. C. H. Perée, Notaris, Bergen op Zoom, Engelsche straat 22. *f* 5.	
Th. Smout, Directielid Potaschraffinaderij, Bergen op Zoom, Zoomweg 3. *f* 5.	
A. J. P. Henning, Commissionnair in Assur. en Passage O.- en W.-I., Bergen op Zoom, Avenue Pr. Wilhelmina 16. *f* 5.	
A. I. A. de Kok, Boekhandel, Bergen op Zoom, Groote Markt 36. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Afd. Bergen op Zoom.
H. C. Beckers, Haardenfabrikant, Bergen op Zoom, Zuivelstraat 173. *f* 5.	
J. W. Hendriksz, Kapitein Inf., Bergen op Zoom, Lieve Vrouwenstraat 6. *f* 5.	
H. Feitsma, Eigenaar Hotel „Gouden Leeuw", Bergen op Zoom, Fortuinstraat. *f* 5.	
Ir. L. Filipson, Amsterdam, Cornelis Schuijtstr. 39. *f* 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mej. E. H. Eshuis, Agentuur Firma Herman Milius, Enschedé, Emmastraat 137. *f* 5	Eigen aanmelding.
M. J. Gerrets, Hoofdvertegenwoordiger der Amsterdamsche Mij. van Levensverzekering, Groningen, Heerenstraat 50a. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Mr. Dr. J. G. A. Kattenbusch, Groningen, Mr. H. Goeman Borgesiuslaan 29. *f* 5	
H. van den Brink, Den Haag, Schenkstraat 130. *f* 5.	
A. de Leeuw, Nijmegen, Groesbeekscheweg 97. *f* 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
M. Jansen, Nijmegen, Guyotstraat 6. *f* 5.	
C. Kuijlaars, Nijmegen, Coehoornstraat 26. *f* 5	Mejuffrouw Chr. H. Simonsz te Nijmegen.
B. L. Kroon, Arts, Deventer, Florens Radewijnstr. 3....	Als lid van het Landbouwmuseum.
C. A. Craijé, Oud-Hoofdredacteur A. I. D. „De Preangerbode", Den Haag, De Moucheronstr. 78. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Mej. M. M. Nicolspeijer, Scheveningen, Leuvenschestraat 83. *f* 5.	
W. H. J. Gantvoort, Directeur Mestfabriek „Java" te Semarang. *f* 6	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.-Indië.

Afschrijvingen

Mevrouw G. Millius-Ribbels, Enschedé, Brinkstraat 3 (overleden.)

Adresveranderingen

H. Agerbeek, Kapitein N.-I. L., van: Amsterdam, Van Eeghenstraat 34 naar: Den Haag, Weissenbruchstraat 138. *f* 5.
W. R. Menkman, Amsterdam, Euterpestraat, van: 100, naar: 112.
J. van Hasselt, Oud Kapitein Inf. N.-I. L., van: Amsterdam, Weesperzijde 27, naar: Bandoeng, Nassaul. 71.
H. Bergema, Miss. Pred., van: Groningen, Ernst Casimierlaan 25, naar: Keboemen (Midden-Java).
J. J. B. Giebing, Oud-Majoor N.-I. L., van: Haarlem, Jansstr. 29, naar: Heemstede, Zandvoortsche Laan 38.
J. G. van de Stadt, Oud W.-I. Ambtenaar, van: Scheveningen, Gevers Deynootweg 1, naar: Haarlem, Twijnderslaan 42. *f* 5.
B. A. Mather, Onderwijzer 1ste kl. O.-I., Enschede, van: Pijperstr. 1, naar: Kottendijk 58.
E. Douwes Dekker, Apeldoorn, van: Van Hasseltlaan 14, naar: van der Heijdenlaan 70.
J. W. Tissot van Patot, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar, van: Breda, Baronielaan 330, naar: Delft, Rotterdamsche weg 224. *f* 5.
B. Hoekstra, Oud Adj.-Insp. Inl. Ond., van: Scheveningen, Jurriaan Kokstr. 41, naar: Den Haag, Kwikstaartlaan 16.
J. Hartog, van: Nijmegen, Oranjesingel 2, naar: Den Haag, Hotel Witte Brug. *f* 5
F. van Laer, Gep. Officier, Den Haag, van: Soendastr. 17, naar: de Mildestraat 3.
G. J. Oudemans, Oud Resident, van: Hotel Therma-Palace te Pistyan, naar: Hotel Finstermünz te Merano.
J. W. Verberne, Oud Ass.-Resident, van: Partenkirchen (Bayern), naar: Nice „Castel Breton"", Route St. Antoine.
A. D. Baert, Leeraar H.B.S., van: Den Haag, Sneeuwbalstraat 89, naar: Bandoeng.
C. Ch. Berkholst, Bouwkundige S.S., thans te Bandoeng p.a. Constructie- en Bruggenbouw Tjikoedapateuh.
L. Nadort, Luit.-Kolonel der Intendance, Weltevreden, van: Kramat 96, naar: Oud-Gondangdia 17.
G. B. C. Feekes, Kapitein Inf., thans bij het 16e Bat. Inf. te Meester Cornelis.
Ir. B. Elenbaas, Civiel Ingenieur-Aannemer, van: Weltevreden, Soekaboemiweg 19, naar: Bandoeng, P. C. Hooftweg 1.
W. R. Nauta Lemke, Inspecteur P.T.T., van: Den Haag, Celebesstraat 96, naar: Soerabaja.
A. Ph. van Aken, Ass.-Resident m.v., van: Sigli naar: Den Haag, Frederik Hendriklaan 111. *f* 6.
D. A. N. Eisher, oud-Ass.-Resident, van: Kendal naar: Grenoble, Pension Villa Thérèse, Rue Thiero 17.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) et inbegrip van kostelooze toezending van het oloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

e contributie van dengene, die na 1 October als lid oetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar. (Art. 2 H. R.)

Tot Secretaris der Redactie van het Koloniaal eekblad, Orgaan dezer Vereeniging, is met ingang an 1 November e.k. benoemd de heer JOHAN ONING, journalist en letterkundige, 's-Gravenhage.

Rede,

itgesproken door den Alg. Voorzitter der Vereeniging, den heer R. Zuyderhoff, in de gecombineerde vergadering van het Dagelijksch Bestuur en de vaste medewerkers aan het Kol. Weekblad op Woensdag 23 October j.l., bij het afscheid van den heer W. C. Muller, die in Juli l.l. zijn functie van secretaris der Redactie en van vasten medewerker aan het blad, om gezondheidsredenen, neergelegd had.

Waarde Heer Muller,

Toen uw geneesheer U adviseerde uw betrekking an secretaris van de redactie-commissie van het Kol. Weekbl. neer te leggen, heeft het U ongetwijfeld moeite gekost daaraan gevolg te geven. Zulks s geen wonder. Ruim een kwart eeuw heeft U zich aan de belangen van dat blad gewijd. Vijf en twintig jaren achtereen is U de stille kracht geweest, die op de verschijning van het K. W. den grootsten invloed heeft gehad. Wij zijn U daarvoor dankbaar en tevens voor uwe bereidwilligheid om ons heden in de gelegenheid te stellen daaraan tegenover U uiting te geven. Bescheiden is U steeds te werk gegaan, doch onopgemerkt is uw rol, die U speelde, niet gebleven. U hadt hart voor het K. W. en daaraan is het te danken, dat het ondanks de vele tegenspoeden is blijven bestaan. Dit is uw werk, waarop U met trots moogt terugzien.

Veel heeft U bijgedragen om het blad te verbeteren, en terwijl U in die richting gestadig voortwerkte, klonk plotseling voor U het: halt, niet verder. Wij gevoelen hoe hard dat voor U was, en kunnen daarom U zeker geen grooter genoegen bereiden dan U te beloven ons best te zullen blijven doen om het K.W. nog tot verderen bloei te brengen.

Ter bezegeling van deze belofte stel ik U ter hand een ring als symbool van den trouwen band, welke tusschen U en het K. W. bestaat.

Verbindende factoren.

In onderstaande regelen zal, zeer beknopt, getracht worden samen te vatten hetgeen onder dit opschrift, op onze vereeniging van toepassing is. Die poging is licht uitvoerbaar. In de statuten en in het propaganda-blad toch leest men dat het doel der vereeniging is: „het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hunne zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke als bijzondere belangen". Hier wordt gesproken van een bestaanden en blijvenden band — hoe die dan staatkundig ook gewijzigd worde — en wel van een vriendschapsband zooals in de verdere omschrijving besloten ligt. De juistheid hiervan springt in het oog wanneer men hierbij even denkt aan het toenemend wereldverkeer. En hiermede is de verbindende hoofdfactor reeds aangegeven. Vanzelfsprekend is daarmede niet alles gezegd, waar het hier immers ook gaat om de waarde en beteekenis van dien factor en zijn bijfactoren in het licht te stellen, deze te toetsen aan de uitwerking.

Als bekend streeft de vereeniging op onderscheidene wijzen naar haar doel. Daar zijn, afgezien ditmaal van andere instellingen en commissiën der vereeniging, met name het Koloniaal Weekblad en het Informatie-bureau. Het aantal lezers van ons orgaan is, door den omvang der vereeniging en hare ver over de 4000 leden èn tengevolge van zijn neutralen inhoud, niet bij benadering te schatten en evenmin zijn invloedssfeer. ... bureau, dat langer dan 30 jaar dagelijks inlichtingen verschaft en raad aan hen die naar de Indiën gaan of daar vandaan komen, met als gevolg daarvan het voordeel voor derden, heeft ook door zijn ander werk — de uitgave der bekende geschriften — aan tallooze Nederlanders en Nederlandsch-Indiërs uit alle kringen zijn nuttige diensten kunnen bewijzen. Ook die invloed is niet te bepalen, maar, beide te zamen, is die invloed diep en ver strekkend.

Met deze vluchtige omtrekken is waarde, beteekenis en invloed naar buiten van Kol. Weekblad en Informatie-bureau voldoende geschetst en blijkt het tevens dat deze belangrijke verbindende factoren inderdaad ook bindende kracht uitoefenen, bindende factoren zijn tusschen Nederland en de Overzeesche deelen van het Rijk.

Toch moet het geheel, de vereeniging, hoofdfactor en de samenstellende deelen nog veel meer uitgroeien en het bindend element dat zij bevatten, in stevigheid toenemen. Een middel daartoe ligt in de toename van het ledental. Daarom moge dan ook aan het vorenstaande het verzoek worden vastgeknoopt dat men zich als lid der vereeniging doe inschrijven.

Men kan zich voor het lidmaatschap opgeven: 1e. bij het algemeen secretariaat, Korte Voorhout 6; 2e. bij de secretariaten der afdeelingen, waarvan de adressen achter in dit blad zijn afgedrukt. In Oost-Indië bij den Hoofdvertegenwoordiger aldaar (Mr. K. Fauser, Bengawanstraat 46, Soerabaia). In West-Indië en Suriname bij den vertegenwoordiger, den heer H. R. Nye te Paramaribo; in Curaçao bij den vertegenwoordiger, den heer Mr. H. Polvliet te Willemstad.

Het Kinderhuis van de Evangelische Broedergemeente te Saron in Suriname,

door

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Zoo is het ook de wil niet van Uw Vader in de hemelen, dat een van deze kleinen verloren gaat.

In het groote arbeidsveld van de Herrnhutters in Suriname neemt het kinderhuis te Saron, dat welhaast 20 jaren bestaat, een gevestigde plaats in. De geschiedenis, het doel en de tegenwoordige ... kort uiteengezet.

Reeds tientallen van jaren voor de stichting in 1910 waren de zendelingen in Suriname levendig van de noodzakelijkheid doordrongen om een inrichting in het leven te roepen, waarin kinderen, wier opvoeding in een gesticht wenschelijk geacht werd, opgenomen zouden kunnen worden. Het toenemend gevaar van verwaarloozing der kinderen was een gevaar voor de geheele Surinaamsche samenleving geworden, waarvan zich de bedenkelijke gevolgen in zedelijk, economisch en crimineel opzicht hoe langer hoe sterker deden gevoelen.

Allen, die een dieperen blik in het volksleven van de lagere klassen der bevolking van Suriname hebben geslagen en wel in de eerste plaats van die te Paramaribo, weten, dat de hoofdoorzaak van de toenemende verwaarloozing der kinderen in het nog zoo gebrekkig ontwikkeld gezinsleven ligt en alleenstaande moeders voor tal van kinderen geheel alleen te zorgen hebben, doordat de vaders òf onbekend zijn òf zich in het minst niet om moeder en kinderen bekommeren. Het was aan het initiatief van Mevrouw Muller—Schmidt te danken, dat er in Maart 1910 een comité werd gevormd, met het doel de voorbereidende werkzaamheden ter hand te nemen. Hierin zaten als voorzitter de toenmalige hoofdvoorstander W. R. Voullaire en de zendeling-koopman G. A. Glitsch, alsmede de dames F. H. Schmiedeke, Hasewinkel en Berthold. Aan dit comité werden nog verbonden de heer en mevrouw Eckhardt. Toen dit comité de noodige gelden verzameld had, werd de diakonesse zuster Hanna Kunz beroepen, om met het werk te beginnen. Zij was tevoren werkzaam geweest in het kindehuis te Zeist en het diakonessen-moederhuis „Emmaus" te Niesky (Duitschland).

Omdat het eerste kind op 27 September 1910 werd opgenomen, beschouwt men dien dag als de stichtingsdag van het kinderhuis.

Na in verschillende gebouwen een onderdak te hebben gehad, kwam het tot stichting van een eigen huis en hiervoor werd gekozen de nederzetting *Saron bij de plantage Beekhuizen* aan de spoorbaan gelegen, waar een der oudste gemeenten van de Herrnhutters bestond (sedert 1843). Daar was voldoende terrein ter beschikking voor het aanleggen van een flinken tuin. Ligging en omgeving waren gunstig. In den loop van 1911 verrees het nieuwe gebouw, dat voor 40 kinderen ruimte bood en in tegenwoordigheid van den Gouverneur Baron van Asbeck en echtgenoote, die beschermvrouwe van het tehuis werd, had op 7 December de inwijding plechtig plaats. Elf kinderen namen hun intrek.

Als eerste huisouders fungeerden de heer en mevrouw Eckhardt, die in 1918 officieel vervangen werden door den heer en mevrouw Rüffer, als eerste directeursfamilie.

Het aantal kinderen en het aantal aanvragen om opname namen zoodanig toe, dat tot het bouwen van een *tweede huis* moest worden besloten. Dit huis, een geschenk van de firma C. Kersten & Co., een z.g. „Groepenhuis", was uitsluitend voor meisjes bestemd. De inwijding geschiedde op 13 November 1919. Ten behoeve van grootere jongens, die de school verlaten hadden, werd op 13 Augustus een *derde huis* ingewijd, waarvoor de fondsen grootendeels waren gevonden uit een fancy fair, op initiatief van baronesse van Heemstra-van Asbeck georganiseerd en giften, welke de hoofddirecteur der Surinaamsche Bank, Mr. Dr. C. F. Schoch te Amsterdam, had ingezameld. Inmiddels waren de heer en mevrouw Rüffer door den heer en mevrouw Schmidt in 1922 vervangen. En ten slotte kon een *vierde „Groephuis"* worden ingewijd op 10 Juni 1926, bestemd voor meisjes, die de school verlaten hebben.

Zoo is het tehuis gestadig gegroeid en huisvest thans een 100-tal kinderen, van wie bruikbare men- [illegible] de samenleving worden gemaakt.

Het doel der inrichting: *lichamelijke en geestelijke verzorging van minderjarigen*, is ten volle bereikt. Wordt in de eerste plaats aan kinderen van de Evang. Broedergemeente gedacht, kinderen van andere gemeenten of gezindten of ook niet-christenen worden niet uitgesloten.

Er wordt bewust naar gestreefd liefde tot den landbouw in de harten der kinderen op te wekken en de hiervoor geschikte jongens in het landbouwinternaat van de firma C. Kersten te doen opnemen. De meisjes blijven in den regel tot en met het voleindigde 17de levensjaar in het tehuis, waar ruimschoots gelegenheid wordt aangeboden, de benoodigde huishoudelijke bekwaamheden te verwerven.

Door aanplanting van allerlei gewassen in eigen tuin, door kinderhanden bewerkt, veeteelt en kippenkweek, wordt in eigen behoeften voorzien.

De overheid, die het groote nut heeft ingezien van dit maatschappelijk werk, heeft tot dusverre het kinderhuis gesteund met een subsidie van *f* 108 per kind. Wat tekort kwam aan de kosten welke aan elk kind moet worden besteed, en men rekent dat ieder kind *f* 200 kost, moest uit particuliere giften worden bijeengebracht. Ondanks het werk van het hulpcomité in Nederland, waarvan mevr. M. A. Schoch-Van der Wijck voorzitster is en de hulp der in 1927 opgerichte „Saronkringen", zien wij op de jaarrekening 1928 nog een tekort van bijna *f* 1300.

Maar Saron verloor den moed niet. Doch nu komt een donkere wolk de toekomst verduisteren. Bezuiniging en inkrimping van 's lands uitgaven deden het Gouvernement van Suriname besluiten de jaarlijksche tegemoetkoming per kind van *f* 1[illegible] tot *f* 80 terug te brengen, zoodat dit beteekent een inkomsten derven van 100 maal *f* 100 of *f* 10.000 op de al niet sluitende jaarrekening. Wat nu te doen? Van Surinaamsche zijde heeft men de hulp ingeroepen van enkele belangstellenden in Nederland, met het doel om te trachten door vrijwillige giften en jaarlijksche bijdragen dit nuttige en edele werk der Herrnhutters te schragen en met vertrouwen richt ik deze opwekking tot de lezers, wien het wel en wee in dien arbeid in onze meest Nederlandsche kolonie, ons gebiedsdeel Suriname, ter harte gaat.

Mevrouw van Woerkom-Fock is gaarne bereid om giften in ontvangst te nemen. Men kan die storten op haar gironummer No. 27112.

Mogen vele kleintjes dan een groote maken!

Een opmerkelijk artikel.

De aandacht van velen hier te lande is thans meer dan gewoonlijk het geval is, gevestigd op, wa er in de kolonie Curaçao in de naaste toekomst za geschieden. Het is wel meer gebeurd, dat voorvallen daar plotseling te binnen brachten, dat ve weg in het Westen aan de overzijde van den Oceaan nog zes eilandjes liggen, die tot het Rijk behooren maar in den regel sliep dan de gewekte belangstelling spoedig weer in. De laatste gebeurtenissen, di van 8 Juni l.l. zijn echter van zoo ernstigen aar geweest, dat thans van ingesluimerde belangstelling stellig nog geen sprake is. Nog voortdurend houd de pers zich ermede bezig en volkomen terech want, wat op 8 Juni geschied is, heeft wel zeer dui delijk aangetoond, dat er daar in de West iets, mis schien zelfs niet weinig, toch niet in den haak is Maar, wat is het, dat scheef staat? Het is inderdaa voor diegenen die met West-Indische toestande niet bekend zijn, niet gemakkelijk, zich daar van een goede voorstelling te maken.

Daarom verdient een artikel, dat voorkomt in d „Amigoe di Curaçao" van 30 Augustus l.l. ten zeer ste de aandacht. Het werd geschreven naar aanlei ding van een artikel van den Heer R. Zuyderhoff i de „Nieuwe Rotterdamsche Courant" van 22 Ju (Av.bl., B.). Nadat de redactie van de „Amigoe" in stemming met het daarin naar voren gebrachte be tuigd heeft, zegt zij o.a.: „Men veroorlove ons nog ee stap verder te gaan en ook verandering van wind e richting te vragen voor de lichamen in de koloni zelf, met name voor ons Wetgevend Lichaam, de Kolonialen Raad."

De redactie van de „Amigoe", die te dien opzicht allerminst van onbesuisdheid beschuldigd kan wor den, is het dus, — en o.i. volkomen terecht, — alle minst eens met de gestie van bedoeld wetgeven lichaam. In een artikel in het „Koloniaal Weekblad" van 11 Juli zal men den wensch uitgedrukt vinde dat, wat de gebeurtenissen van 8 Juni betreft, he passieve aandeel, dat de Koloniale Raad daarin ge had heeft, niet uit het oog verloren worde.

Het is wel buitengewoon opmerkelijk, dat, al ko men tijdelijke strubbelingen ook daar voor, on Oost een beeld van vooruitgang op haast ieder ge bied vertoont. Gezaghebbende vreemdelingen, di daar komen, betuigen bijna zonder uitzonderin bewondering voor hetgeen er tot stand gebracht i en nog wordt. Maar, het Nederlandsche gezag houd daar dan ook nog steeds de teugels in handen e laat de inlandsche bevolking meebesturen, voor zoo ver zij daartoe in staat is.

Niet alzoo in de West. Daar heeft men gemeen een anderen weg te moeten inslaan. In het bove aangehaalde artikel van 11 Juli werd het reeds ver meld: Voor Suriname copieerde men in hoofdzaak de grondwet van 1848, voor Curaçao werd een be stuursstelsel uitgedacht, dat in sterke mate aan de Republiek van de 18e eeuw doet denken. Voor het laatste gewest zijn er wel eens stemmen opgegaan die het evenals de zuster-kolonie Suriname met een soort kiesrecht wilden begunstigen, maar zoover is het daar tot dusver gelukkig nog niet gekomen. Dat zou den toestand daar vermoedelijk nog absurder gemaakt hebben, dan hij thans reeds is.

De Gouverneur toch heeft naast zich een Raad van Bestuur, maar heeft ook nog in sterke mate rekening te houden met den Kolonialen Raad. Een raadgevend lichaam, als de eerste Raad is ongetwijfeld onmisbaar. Van een Gouverneur, die in den regel als vreemdeling in een hem volkomen onbekende omgeving komt, is, al bezit hij ook velerlei bekwaamheden, niet te verwachten, dat hij onmiddellijk de gecompliceerde, tropische samenleving door en door zal kennen. Raadgevers en voorlichters die daarmede wel op de hoogte zijn, dienen hem dus ter zijde te staan. En die vindt hij in de leden van den Raad van Bestuur en in de hoofden van de verschillende onderdeelen van den dienst. Meer is er waarlijk niet noodig, noch in Suriname, noch op Curaçao, integendeel, meer kan zelfs schadelijk werken, of althans het treffen van nuttige maatregelen noodeloos lang ophouden.

Men schijnt bij het samenstellen der staatsregeling voor de beide deelen van het Rijk in West-Indië van de gedachte te zijn uitgegaan, dat naast het Bestuur ook nog iets noodig was, dat op een volksvertegenwoordiging geleek. In hoeverre dat doel in Suriname met zijn Koloniale Staten, door census-kiezers gekozen, bereikt is, blijve hier, om

t artikel niet te uitgebreid te maken, onbesproken. at Curaçao betreft, constateert de „Amigoe" dit: De Koloniale Raad, ofschoon in geenen deele door e wijze van de benoeming zijner leden een volks-rtegenwoordiging, heeft toch de belangen van alle landen en alle standen der bevolking te verdedi-n en te behartigen. In zijn handen berust het wel el en wee der kolonie, althans voor een groot deel." Daargelaten nu, dat het woord „verdedigen" nigszins misplaatst schijnt, — van een aanval op e belangen zal toch wel zelden van de zijde van et Bestuur sprake zijn, — de aangehaalde woorden onen, dat, naar de meening der redactie, die ook heel de onze is, de Koloniale Raad allerminst olksvertegenwoordiging is en hierbij zij gevoegd, dit ok niet behoeft en niet kan zijn. Waaruit o.i. dan olgt, dat de geheele Raad vrijwel overbodig is. En et alleen overbodig, maar ook schadelijk, of ten inste hinderlijk voor den goeden gang van zaken. e langdurige, laat ons maar zeggen, debatten over e militaire politie met de gevolgen daarvan, die op Juni duidelijk aan het licht kwamen, maken die inderlijkheid voldoende zichtbaar.

De „Amigoe" komt met andere gronden, waar-gen weinig te zeggen is. Behalve de drie Beneden-indsche eilanden Curaçao, Aruba en Bonaire, aarvan de beide eerste in de allerlaatste jaren door en invloed der verwerking van Venezolaansche ie door Nederlandsche en Amerikaansche Maat-chappijen snellen vooruitgang vertoonen, behooren t het Gouvernement van Curaçao ook de Boven-indsche eilanden, St. Martin, St. Eustatius en Sa-a. De Raad, die, zooals voor een kwarteeuw hier lande bij plattelands-gemeenteraden nogal eens oorkwam, vrijwel uitsluitend oogen heeft voor wat de onmiddellijke omgeving voorvalt, stelt slechts atig belang in wat er op de andere vijf eilanden, ehalve Curaçao geschiedt, of nagelaten wordt. Zoo eirig, dat, om de belangen der Bovenwindsche landen niet geheel en al te doen vergeten, buiten e door den Raad ingediende voordracht om, een ud-Gezaghebber dier eilanden tot lid benoemd erd. De „Amigoe" wijst daarop en terecht.

Verder: Aruba, dat vroeger de aandacht nauwe-ijks waardig was, heeft in de laatste jaren een bui-engewoon belang gekregen door de vestiging van merikaansche petroleum-maatschappijen. Het zal el geen betoog behoeven, dat de aanwezigheid daar an honderden vreemde employé's en werklieden bij-ondere waakzaamheid noodig maakt. Botsingen usschen Amerikaansche werklieden en neger-poli-ie-agenten zijn er, zooals te verwachten was, reeds oorgekomen. Een enkel lid van den Raad, die toe-allig op Aruba geboren is, maar sedert bijna een menschenleeftijd reeds op Curaçao woont, verheft weliswaar geregeld zijn stem ter behartiging der elangen van zijn geboorte-eiland, maar ongeveer even geregeld blijft zijn stem die eens roependen in le woestijn. Voor Aruba moet nog, in weerwil van le activiteit van den daar gevestigden Gezaghebber, — toevallig een oud-Oost-Indisch ambtenaar, — rijwel het allereerste gedaan worden, wat wegen-aanleg, woningbouw, drinkwater-voorziening enz. betreft. Blijft dus over Curaçao, om van Bonaire, dat in het lot der Bovenlandsche eilanden deelt, maar niet te spreken.

Men zou verwachten, dat waar de overige vijf eilanden de aandacht van den Raad vrijwel missen, deze dan althans met groote belangstelling en goede resultaten op het hoofdeiland gevestigd was. Met woorden zeer zeker. Maar verder?

Een der vele problemen, waarvoor het Gouver-nement van Curaçao staat, is de oplossing van het woningvraagstuk. Er is zoo'n nijpend gebrek aan woningen, dat huishuren in de laatste jaren ver-vier- of vervijfvoudigd zijn. Het Gouvernement wil daarin voorzien, brengt een memorie-post op de sup-plementoire begrooting voor woningbouw met Gou-vernementssteun. Deze post wordt in de Memorie van Toelichting verdedigd, waarbij „instemming en medewerking van den Raad verzocht wordt op dit terrein van overheidszorg". En de Raad verleent niet alleen die instemming en medewerking niet, maar zwijgt in alle talen, die op Curaçao gesproken worden, over het onderwerp. Het moge waar zijn, dat zwijgen soms als instemming kan opgevat wor-den, dat in dit geval de Raad zich ten minste niet tegen de voorstellen van den Gouverneur verzet heeft, medewerking is toch iets anders. Noch in het Voorloopig Verslag, noch in het Eindverslag is over het onderwerp woningbouw een woord te vin-den en de redactie van de „Amigoe" komt dan ook tot deze conclusie: „Dan zijn, dunkt ons, onze be-langen niet in goede handen". Wel verzacht zij in een volgend nummer deze uitspraak eenigszins, maar het blijft een slotsom, waartoe velen, die met Cura-çaosche toestanden bekend zijn, reeds eer gekomen zullen zijn.

Het moet, dunkt ons, nu wel duidelijk zijn, dat de proef, die men gemeend heeft, in 1866 te moeten nemen, door aan Curaçao een Raad te geven, die zichzelf aanvult, aan Suriname een imitatie van de Tweede Kamer, zooals deze vroeger werd samenge-steld, als mislukt moet beschouwd worden. Voor een gedeeltelijk, of geheel parlementair bestuursstelsel zijn onze West-Indische gebiedsdeelen nog niet rijp. In 1866 waren zij dat nog niet, na 63 jaar zijn zij het nog niet geworden. Of zij het ooit zullen worden moet afgewacht worden, maar, dat er verandering dient te komen, voorloopig liefst in de richting, van wat er nog niet zoo lang geleden in de kolonie Britsch Guyana heeft plaats gehad, wordt meer en meer duidelijk.

Tot op zekere hoogte is het misschien een geluk-kige omstandigheid te noemen, dat de wijzigingen in de Regeerings-Reglementen van Suriname en Curaçao, waaromtrent de in 1922 ingestelde Com-missie aan den Minister van Koloniën advies uit-bracht, haar beslag nog niet gekregen hebben. De gelegenheid is daardoor opengebleven, met de les-sen van den laatsten tijd, vooral van dit jaar, bij het aanbrengen van die wijzigingen ernstig reke-ning te houden. Opruimen van hindernissen tegen krachtig optreden der respectieve Besturen bij het nemen van maatregelen, om den bloei der aan hun zorg toevertrouwde gewesten te bevorderen, moge daarbij een der eerste punten op het programma zijn. Een dier hindernissen is door de redactie van de „Amigoe" duidelijk e[illegible]en juist aangewezen.

K.

De Maha-Cyclus film.

Op uitnoodiging der N.-I. Film-Mij., nauw ver-bonden aan de Filmfabriek Polygoon te Haarlem, mochten wij eenigen tijd geleden eene bloemlezing uit de drie groepen waarin deze 6000 meter lange film verdeeld is, bewonderen. Hoe wij tegenover dit kunstwerk staan, wordt wel het beste vertolkt door een schrijven van den heer D. van Staveren, voor-zitter der Centrale Commissie voor de Filmkeuring, aan de directie van Polygoon, d.d. 23 Oct. j.l., een schrijven waarmede wij van harte en ten volle in-stemmen.

Tot de aan mijn functie verbonden „emolumen-ten" behoort, dat ik alle wetenschappelijk films mag keuren. Dat is wel 't prettigste deel van m'n werk en vooral indien het zulke schitterende films betreft als die uwer „Maha"-cyclus, die ik dezer dagen heb doorgezien.

Ik weet niet, wat ik van deze schoone films het meest moet prijzen: de groote volledigheid, de leer-zaam-duidelijke beelden en titels of de verrukke-lijke photografie. Wat heeft uw broer dat weer allemaal knap gefilmd; met welk een fijn-artistiek gevoel heeft hij steeds voor een prachtige vlak-verdeeling gezorgd! En van welk een groote liefde voor het natuurschoon en voor het boeiende volks-leven in Oost-Indië getuigt ieder van de duizenden door hem opgenomen beelden!

Mijn allerhartelijkste gelukwensch zoowel aan den kunstzinnigen operateur als aan uw firma. Ik wensch u met deze film-serie het grootst mogelijke succes.

Wat jammer, dat we deze films niet alleen voor het onderwijs kunnen krijgen! Maar ja, zoo ver zijn we in Nederland nog lang niet. We zijn zelfs nog niet eens zoo ver, dat zulke films, evenals in Duitschland bijv., voor vrijstelling van vermake-lijkheidsbelasting in aanmerking komen. Is 't niet bespottelijk, dat zulke bij uitstek cultureele films als „vermakelijkheid" behandeld worden? En dan liefst hier en daar nog wel met een extra-hooge be-lasting! Is dat niet iets voor uw Bond, om eens aan te pakken? Ik doe mee.

Nogmaals: gelukgewenscht met Maha!

Met vr. groeten,
D. VAN STAVEREN.

Wij teekenen hierbij aan, dat in Duitschland vertooningen van films, die voor $\frac{1}{4}$ van haar lengte „leerfilms" of „cultureele films" zijn, een reductie op de „vermakelijkheidsbelasting" krijgen van 20 %, die zulks van $\frac{1}{2}$ tot $\frac{3}{4}$ zijn, van 40 %, terwijl die het voor meer dan $\frac{3}{4}$ van haar totale lengte zijn, ge-heel vrijgesteld worden van die belasting. Moge onze Residentiestad het voorbeeld geven aan de andere gemeenten van ons land, om dit uitstekende principe ook in Nederland in te voeren.

De film wordt van 1—8 November vertoond in het Odéon-Theater, Heerengracht, Den Haag.

nteekeningen uit de geschiedenis van West-Indië.

De groote slavenopstand te Berbice.

I.

Het was geen prettige maatschappij, waarin Hoogenheim als gouverneur moest optreden toen in 1760 naar Berbice ging.

Ongetwijfeld had hij er reeds in Holland over ge-ord, want, zooals we reeds zeiden, de Berbiesjes nden daar in geen goeden reuk. Maar hij was moedig, flink man, tevens idealist, die nooit 't s-op-zich-genomene zou verzaken, streng voor hzelf en voor anderen, met groote vasthoudend-d en hoog plichtsgevoel, een man in één woord, de laatste te kunnen zijn op een verloren post. wèl zoude hij alle deze eigenschappen noodig bben bij de gruwelijke gebeurtenissen, die hem chtten.

Al heel spoedig merkte hij 't verdorvene in de atschappij van Berbice op, en moest hij aankla-n en beschuldigen, hopende den toestand daar-or te verbeteren. De autoriteiten woonden met aar in 't fort Nassau, evenals dat ook in de andere

loniën geschiedde. Voor mindere beambten, am-chtslieden enz. werden langzamerhand buiten 't rt een 20 à 30-tal huizen gebouwd, die een vlek rmden, hetwelk deftig de stad Nieuw-Amster-m genoemd werd. Voor de autoriteiten nu bin-n de fortwallen moest de gouverneur 2 maal per g open tafel houden. Deze maatregel was in 't gin zeker een gemak en bezuiniging, maar werkte den duur allerverkeerdst. Het dagelijksche menzijn en juist aan den maaltijd, waar ieder wel s wat meer spreekt en zich meer laat gaan dan 't verdere leven, gaf aanleiding tot allerlei bis-lles, woordenstrijd, twisten, jalouzie, te groote miliariteit met de meerderen, enz. Zijn er nu in lk een nauwen kring eenige bepaald slechte ementen, dan is 't hoogst moeilijk den invloed arvan tegen te gaan. En die waren er. De mili-ire commandant was een dronkaard en, zooals ter bleek, een lafaard, den secretaris en fiscaal, e hem, v. Hoogenheim, reeds in Holland toege-egd was, moest hij wegens débauche en slecht heer aanklagen; vrouwen waren er, wier leven et goed was, de waschmeester was eveneens op delijk gebied te beschuldigen, de predikant was stig en intrigeerde. En v. Hoogenheim stond leen in deze maatschappij, want zijn vrouw, die erin misschien een goeden invloed had kunnen bben, zooals we ook in O.-Indië dikwijls hebben zien, dat één hoogstaande vrouw een heelen kring invloeden en tot een zuiverder toon kan brengen, was reeds kort na aankomst aan een daar toen er sterk heerschende ziekte bezweken.

v. Hoogenheim deed echter wat hij kon: hij acht de noodige veranderingen in 't bestuur, hij hafte de openbare tafel af, hij wist, om de immi-atie te vermeerderen, van directeuren gedaan te ijgen dat aan nieuwe personen, die zich op plan-ges kwamen vestigen 10 jaren vrijdom van ofd- en kerkegeld, en allerlei andere faciliteiten erden verleend, enz. enz.

Doch de ziekte nam toe en sleepte zoowel slaven s Europeanen ten grave. De Europeanen waren atuurlijk kleiner in aantal en schenen er ook meer aan te lijden, zoodat de verhouding zwart en blank steeds ongunstiger werd. Dit was vooral een gevaar in een kolonie, die er voor bekend stond dat de slaven er over 't algemeen ruw, ja wreed behandeld werden en waar op sommige ondernemingen steeds een eenigszins gespannen toestand heerschte.

Nu raakten juist in dezen tijd de voorraden op, ook al doordat er schepen waren aangekomen, waarvan de goederen bedorven waren en hoe ook v. Hoogenheim dringend naar 't moederland schreef om zoo gauw mogelijk de cargasoenen aan te vullen en ook meerder Europeesch personeel uit te zenden, vooral onder deze omstandigheden, men maakte er niet te veel haast en zag den toestand niet zoo gevaarlijk in. De slaven nu, hard behandeld en thans ook slecht gevoed, werden onrustig en er kwamen opstootjes voor.

Het eerst hooren we er van in 1762, een kleine opstand op de plantages Goedland en Goedfortuin. Deze werd wel bedwongen, doch 't duurde eenige weken, veel te lang voor een betrekkelijk geringe zaak.

Ondertusschen kwamen er schepen met nieuwe provisiën aan, meerder personeel, de gouverneur, die met zijn besten luitenant, Thielen, 3 weken lang doodziek was geweest, herstelde en de rust scheen wedergekeerd.

Toen opeens als een donderslag de geweldige uitbarsting van wat reeds zoo lang gebroeid had, de groote slavenopstand. Juist had v. Hoogenheim een brief aan de directeuren geëindigd, waarin hij de aankomst der schepen vermeldde, goede berichten omtrent den oogst kon geven, een vermindering der ziekte constateerde, kortom een brief, zooals hij in lang niet had kunnen schrijven, toen hem opeens 't bericht bereikte, dat hij nog onder aan dezen brief heeft toegevoegd, dat: „de plantage Magdalenenburg in 't district Canje, dien morgen door deszelfs oproerige slaven afgeloopen was, nadat zij den directeur met den christen timmerman op een onmenschelijke, wreede wijze vermoord hadden, dat zij nog beesig waren 't huis en de meubelen te spoeilleeren" enz.

Dit was 't begin. In een oogenblik verbreidde zich de opstand over 't geheele land. De opgestane slaven rukten op naar de onderneming „La Providence" en namen ook deze. De directeur in Canje vroeg om onmiddellijk een detachement soldaten te zenden, doch er waren in fort Nassau nog maar 8 à 10 gezonde soldaten beschikbaar. Daarom zond de gouverneur een stuurman met 12 matrozen langs 't communicatiepad tusschen 't fort en de Canje, en belegde onmiddellijk een vergadering van 't Hof van Politie. Tevens bereikte hem echter 't bericht dat een post bij de plantage Savonette door vijandelijke Indianen, die anders gewoonlijk op goeden voet met ons stonden, aangevallen was. Dit gaf den slaven nog meerder moed. Op de meeste particuliere ondernemingen waren ze nu aan 't muiten, en ze dwongen die op de Sociëteits-plantages, die rustiger waren, zich bij hen aan te sluiten. Leliënburg, Juliane, Hollandia, Zelandia, Elisabeth, Alexandria vielen in hun handen. Ze vermoordden de blanken, die ze opvingen en verwoestten en vernielden alles en alles. In doodschrik vluchtten de planters met hunne families in de bosschen en langs de rivieren; 40 van hen aan de boven-Berbice verzamelden zich echter op de Sociëteitsplantage „de Peereboom" om te trachten met elkander zich te verdedigen. Om deze onderneming sloegen de verwoede slaven nu een formeel beleg. Toen ook deze ongeluktijdingen v. Hoogenheim bereikten, posteerde hij 3 koopvaardijschepen, die juist in de kolonie gekomen waren, op een rij in de rivier om fort en hoofdplaats te dekken en zond kapitein Cock met een eveneens kortelings gearriveerd, goed gewapend en sterk bemand slavenschip de rivier op, met last om onderweg de rebellen zooveel mogelijk te benadeelen en post te vatten bij „de Peereboom".

Had hij dit slechts gedaan! Zelfs nu nog, na 2 eeuwen, voelt men bij 't lezen hiervan de woede zich van u meester maken, dat iemand 't waagde *dit* te verzuimen, wat waarschijnlijk de geheele ellende bedwongen had. De lafaard, want zoo mogen we hem gerust noemen, bleef 2 uur boven fort Nassau liggen, en hield zich bezig 't inboedeltje van een der planters in te laden en te redden!!

(Wordt vervolgd).

Van Week tot Week.

Dinsdag 22 tot Maandag 28 October.

Zeppelin-verbinding Holland-Indië. Het weekblad „Het Leven" heeft zich in verbinding gesteld met dr. Hugo Eckener over de mogelijkheid een vlucht met de Graf Zeppelin te organiseeren naar Ned.-Indië.

Dr. Eckener gaf ten antwoord, dat een dergelijke reis zoo goed als onmogelijk is, wijl het z.g. blauwgas in Indië niet te verkrijgen is en dat de verzending van dit voornaamste exploitatie-materiaal daarheen te kostbaar zou zijn.

De Ned-Ind. week te Brussel. De Nederlandsch-Indische week, die in het Holland Huis te Brussel werd gehouden van 21 tot 27 October, is 21 Oct. te 3 uur geopend in het bijzijn van den Nederlandschen gezant jhr. Van Nispen tot Sevenaer en diens echtgenoote, van Ridder Huysen van Kattendijke, gezantschaps-secretaris, den consul-generaal Van Romburgh, de Belgische Ministers Lippens en Vauthier, prof.

Van Straelen, directeur van het Natuurkundig Museum te Brussel, die Prins Leopold en Prinses Astrid op hun reis door Ned.-Indië heeft vergezeld, den heer Stoop, voorzitter van de Ned. Ver. voor Tentoonstellingsbelangen in Den Haag, mr. Van Kessel, secretaris van den Minister van Staat, Louis Franck, president van de Nationale Bank van België, B. Veldhuis en Louis Wolter, voorzitter en secretaris van den raad van beheer van het Holland Huis, enz.

Twee toespraken zijn gehouden door de heeren Veldhuis en dr. Schumann, welke laatste oud-voorzitter van den Volksraad van Nederl.-Indië is. Daarna heeft het Javaansche kunstgezelschap Ardjoena onder leiding van Raden Hardjodiringgo een wajang-voorstelling gegeven, die met groote belangstelling is gevolgd. De gezant, de ministers en de andere autoriteiten hebben vervolgens een rondgang gemaakt door de mooie tentoonstelling van Indische kunst, diorama's van Indische cultures en industrieën enz.

Elken dag van deze week hadden lezingen, film-, wajangvoorstellingen en muziekuitvoeringen, alles betrekking hebbende op Ned.-Indië, plaats.

De nieuwe Sultan van Ternate. Tot dit sultanaat is verheven Iskander Mohammed Djabir Oesman, zoon van den in 1915 naar Bandoeng verbannen Sultan Oesman.

Nederl.-Ind. dieren voor den Schönbrunner dierentuin. In 4 wagons zijn onlangs een 174-tal verschillende dieren uit onzen Archipel van Amsterdam naar het beroemde natuur-historische museum te Weenen verzonden door den heer Dr. Pietschmann, die deze dieren daar bijeengebracht heeft.

Aanslagen op employé's. De laatste mails gewagen weer van nieuwe aanslagen op employé's in de Cultures.

Verzet in Atjeh. Koetaradja. Een mil. patrouille, onder commando van luit. Prummel, heeft

twee kwaadwilligen neergelegd in het Meulabosche. De buit bestaat uit blanke wapens. Bij het treffen werd een inlandsch fuselier door een lanssteek in de borst getroffen. Hij is gesneuveld. Een andere fuselier liep niet levensgevaarlijke wonden op.

Politiedienaren ontslagen. Bandoeng. De resident van Midden-Priangan heeft een aantal dienaren der stadspolitie ontslagen die onder verdenking stonden, lid der P. N. I. te zijn.

Aant. Redactie. Zooals men weet, heeft de Gouverneur van West-Java met goedkeuring der regeering het lidmaatschap van de Partai Nasionalis Indonesia voor landsdienaren behoorend tot het leger en politie in West-Java verboden. Het thans gegeven ontslag zal wel hierop berusten, dat den resident is gebleken, dat deze politiedienaren ondanks dit verbod lid van deze partij zijn gebleven.

De overneming der Semarang-Cheribon tram. Bandoeng. Volgens het A.I.D. heeft de dir. van Gouv. bedrijven zich ten gunste van de overneming van de Sem. Cheribon tram uitgesproken; binnenkort zal het voorstel bij de regeering worden voorgebracht.

Aant. Red. Ook de betrokken commissie van advies sprak zich, naar vroeger werd gemeld, voor overneming uit.

Wijziging militaire pensioenvoorschriften. Bandoeng. Naar het A. I. D. meldt, zijn voorstellen in bewerking tot wijziging van de militaire pensioenvoorschriften. O.m. ligt het in de bedoeling den termijn, welke op 24 Dec. sluit en waarop moet zijn aangegeven volgens welken grondslag men gepensioneerd wenscht te worden, te verschuiven naar een zoodanig tijdstip, dat niemand door de keuze schade zal lijden.

De bevolkingsthee. Batavia. Aan de landbouwconsulenten in den Preanger is opdracht gegeven er den eigenaren van volkstheetuinen op te wijzen, dat fijnpluk noodzakelijk is, indien men op den duur geen schade wil lijden.

Engelsche oorlogschepen in Ind. havens. Het Britsche flotillevaartuig Cornflower, deel uitmakende van het Britsche eskader in China, zal van 29 September tot 17 November bezoeken brengen aan Ned.-Indische havens.

Berichten en Aneta-telegr. ontleend aan de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het a.s. Java-Instituut-Congres.

Uit de dezer dagen ontvangen jongste aflevering van *„Djawa"*, het royale tijdschrift van het Indische *„Java-instituut"*, onder redactie van de heeren: Prof. Dr. R. A. Hoesein Djajadiningrat, Dr. G. W. J. Drewes, J. Kats, S. Koperberg en M. Soeriadiradja, lezen wij, dat, bij gelegenheid van het tienjarig bestaan dezer nuttige instelling, een congres zal worden gehouden te Soerakarta van 27 tot en met 29 December 1929 in de Kapatihan Mangkoenegaran, met het volgende „Voorloopig programma":

Vrijdag, 27 December 1929:

9 u. n.m. Bijeenkomst van de congressisten in de Koesoemajoedan ter onderlinge kennismaking. Welkomstwoord van den voorzitter van het comité van ontvangst: K. P. A. Koesoemajoeda.

9 uur 30 min. *Wirèng,* [1]) aangeboden door Z. H. Pakoe Boewana X, Soesoehoenan van Soerakarta.

Zaterdag 28 December 1929:

9 uur v.m. Opening van het Congres in de Kapatihan Mangkoenegaran door den voorzitter van het Java-Instituut: Prof. Dr. R. A. Hoesein Djajadiningrat.

9 uur 30 min. — 1 u. Inleidingen en debat betreffende „Oostersch Letterkundig Hooger Onderwijs. Praeadviseurs: Dr. G. W. J. Drewes, Dr. Sj. Esser, Mr. R. Hadi, L. van Rijckevorsel, R. A. A. Soejono.

5 u. n.m. — 7 u. n.m. Bezoek aan het Museum *Sriwedari,* [2]) alwaar o.a. een tentoonstelling van oud en modern goud- en zilverwerk zal gehouden worden. Thee in den tuin.

7 u. 30 — 8 u. 30. Lezing over: „Land en Volk van Bali" (met film) door Tjokorde Gde Rake Soekawati, [3]) in de Kapatihan Mangkoenegaran.

[1]) Een statie-strijddans, uitmuntend in bizonder krachtige, stijlvolle bewegingen. — Red.

[2]) Het onlangs geopende Museum van Inheemsche Volkskunst te Solo, waarop reeds in deze rubriek vroeger de aandacht werd gevestigd. Die tentoonstelling zal zeker bizonder belangwekkend zijn. Wij hopen daarop later terug te komen. — Red.

[3]) Het Lid van den Volksraad, Bali vertegenwoordigend, die daadwerkelijk belang stelt in de kunst van zijn land. Wij waren hiervan getuigen, toen wij hem vier jaar geleden in Oeboed bezochten. — Red.

Zondag 29 December 1929:

9 u. v.m. Voortzetting van de bespreking van het onderwerp „Oosersche Letterkundig Hooger Onderwijs". Lezing over de noodzakelijkheid van Ambacht- en Kunstnijverheid-onderzoek door Ir. Th. Karsten en sluiting van het Congres.

9 uur n.m. Wajang-wong, in de Astana Mangkoenegaran, aangeboden door Pangéran Adipati Aria Mangkoenegara VII, Hoofd van het Mangkoenegarasche Huis.

Beschermheer van dit Congres is: Z. H. Pakoe Boewono X, Soesoehoenan van Soerakarta, terwijl als eereleden worden genoemd de heeren: J. J. van Helsdingen, Gouverneur van Soerakarta; Prof. Dr. B. J. O. Schrieke, wd. Directeur van Onderwijs en Eeredienst en R. A. Djajanagara, Rijksbestuurder van Soerakarta.

Te oordeelen naar de belangrijke onderwerpen, welke er behandeld zullen worden, door bij uitstek daartoe bevoegde personen — de laatstgenoemde lezing: de noodzakelijkheid van Ambacht- en Kunstnijverheidonderzoek, door Ir. Th. Karsten, interesseert ons in het bijzonder — belooft dit congres uitermate belangrijk te zullen worden.

Wij herinneren ons nog levendig het laatste congres door ditzelfde instituut gedurende de Kerstdagen van 1924 te Djocdja gehouden, dat wij het geluk hadden zelf te mogen meemaken en waarvan wij onze opgetogen indrukken destijds ook in deze rubriek van ons „Koloniaal Weekblad" mochten weergeven. Niet alleen de toen besproken onderwerpen van wetenschap en kunst waren belangrijk, maar ook de Javaansche feestelijkheden, welke den congressisten werden aangeboden, lieten een onvergetelijken indruk van voorname kunstuiting achter. En waar nu dit aanstaande congres, het feestelijk karakter dragend van een eerste lustrum-vieringen eveneens in de Vorstenlanden, te Solo, zal plaats hebben, daar zal ook dat deel zeker niet minder kunstzinnig zijn. De „Ontvangst- en Feest-Commissie" bbestaande uit de heeren K. P. A. Koesoemajoeda, voorz.; K. P. A. Hadiwidjaja VI, onder-voorzitter; Dr. W. F. Stutterheim, R. M. A. Woerjaningrat, secretarissen; R. T. Dr. Wediadiningrat, Dr. Soemeroe, R. Ng. Dotedilaga, E. van Naersen, M. Ng. Jasawidagda, leden, staan daarvoor borg.

Waren de meer en meer in zwang komende reizen per vliegtuig minder onbereikbaar voor het groote publiek, stellig zouden deelnemers uit Nederland in grooten getale tot dit congres toestroomen. Die tijd zal ongetwijfeld ook komen. Voorloopig zullen echter de meeste liefhebbers zich er nog wel toe moeten bepalen met groote belangstelling de korte verslagen van het congres in de dag- en weekbladen en later de uitvoerigere in het tijdschrift *Djawa* te volgen.

Boeatan's laatste Aanwinsten.

Zij, die in de laatste weken een bezoek brachten aan de toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag, hebben kunnen ontwaren, dat er weer heel wat nieuwe proeven van Indonesische Volkskunst zijn ontvangen. De kenners van het mooie, van ouds beroemde, geringde *rottan-vlechtwerk van Singaparna,* voor wie 't een ergernis moet geweest zijn, dat allerlei huishoudelijke voorwerpen in dit eertijds zoo fijne en goed afgewerkte soort vlechtarbeid, thans in hoe langer hoe grover en slordiger vorm langs de huizen, op de passars en aan de stations door straatventers worden te koop geboden, zullen zich kunnen verheugen, dat het Boeatan is mogen gelukken, dank zij zeer gewaardeerde hulp ter plaatse in West Java, een collectie ouderwets mooie manden — van af groote prullenmanden tot kleine kluwenkorfjes en bonbonsdoosjes toe — van daar toegezonden te krijgen. Dit is handwerk, dat — in zijn eigen soort — het beroemde Japansche, zoo niet de loef afsteekt, dan toch stellig evenaart in schoonheid en sterkte beide. De beste Nederlandsche mandenwerkers bewonderen het ten zeerste en bekennen volmondig het niet na te kunnen doen.

Ook heeft Boeatan — om maar enkele dingen te noemen — weder mooie Semarangsche *gongs* ontvangen en naast de verschillende echte handbatiks zoowel uit de Vorstenlanden als uit andere streken van Java en zelfs de pas ontdekte uit Djambi, waarvan onlangs in Heulstraat 19 een speciale tentoonstelling gehouden werd, kwamen weder de bekende weefsels uit Endeh aan, welke hier zoo goed voldoen, als divan-kleeden en gordijnen. Er is een overrijke voorraad van allerlei Indonesische volkskunst!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Richtlijnen der toekomst.

Het „Soer. Hbl." (29 en 30/8) meende in hare bespreking van het belangrijke werk van den heer *De Kat Angelino*: „Staatkundig beleid en bestuurszorg in Ned.-Indië", te moeten wijzen op een te groot kwantum idealisme bij den schrijver. Na lezing van het 9de hoofdstuk van het 2de gedeelte: *„Richtlijnen der toekomst"*, moet het *Soer. Hbl.* (18/9, 3de bl. Z.) erkennen, dat de schrijver dan in mooi contact blijft met de realiteit, al blijft zijn idealisme de leidster. Politiek...... nationale leuzen...... zij zullen — volgens den schrijver — den Inlander geen stap verder brengen; zijn taak ligt thans in de ontplooiing van zelfwerkzaamheid en in den arbeid aan de lagere organen.

Het *Soer. Hbl.* zou aan de opmerkingen en goede lessen van den schrijver o.m. nog het volgende willen toevoegen: In de huidige periode gaat alles onder in politieke doening, in sentimenteel-nationalisme. Toch leert de ervaring in *Europa*, dat het de *economische factoren* zijn, die overheerschen. Ook *Ned.-Indië* ontsnapt niet aan de ijzeren wetten der

economie. Het is de economische arbeid, waarvoor De Kat Angelino een appèl doet op alle in de Indlandsche maatschappij levende krachten. Het is dit constructieve werk, dat hij stelt ver boven de politiek. Ieder, die het goed wil met Indië, behoort er aan mee te werken, dat het z.g. *cultureel nationalisme* als politieke factor wordt terug gebracht naar meer bescheiden plaats. Een goede opvatting der *staatstaak* is: de economische organisatie der bevolking, met uitschakeling van een zoo groot mogelijk deel van het sentiments-nationalisme. In Indië is reeds eene geweldige economische organisatie; het is aan de bevolking zich hierin, onder den prikkel harer zelfwerkzaamheid, eene steeds grootere plaats te veroveren, met den steun der Regeering. Dit is in dezen tijd het eenig goede nationalisme: het *economisch-nationalisme.* Ieder Inlander, die een rubbertuin exploiteert, ieder Hadji, die zijn coprah naar het buitenland verscheept, is eene verschijning van groote beteekenis in de ontwikkeling van Ned.-Indië. Hij is de man, die eene nuttige rol speelt; bij hem vergeleken is de redenaar of schrijver, beladen met de verlangens van zijn sentimentsnationalisme, eene schettertrompet. Eene Regeering, die in dezen tijd van techniek, van volstrekt economische orienteering, zich voor de ontwikkeling van Indië inlaat met dat cultureel-nationalisme, grijpt terug in eene reeds voorbije periode; zij is dan zuiver reactionnair. Iedere reactie der Regeering op de prikkels van het sentimenteele nationalisme, is een daad van teruggang, eene reactionnaire handeling

Nieuw bewind.

Men kan in Ned.-Indië niet hopen op den gang van zaken den invloed uit te oefenen, waarop men als staatsburger recht heeft en waartoe men in eigen en aller belang verplicht is, zoo men niet deel neemt aan „de politiek"; en daaraan kan men niet behoorlijk deelnemen, zoo men zich van de politieke verhoudingen in Nederland niet rekenschap

geeft. In de *Troonrede* (d.d. 17 Sept.) trekt de *koloniale paragraaf* uiteraard het meest de aandacht. In den aanhef klinkt ditmaal — wat *De Loc.* (20/9) verheugt — iets van wezenlijke *rijkspolitiek*: „die zegen zij een spoorslag te meer voor alle deelen van het Rijk en zijn inwoners van elken landaard, om hun beste krachten voortdurend te blijven geven aan de ontwikkeling van het hechte geheel van Moederland en Overzeesche Gewesten." De erkenning van de noodzaak van *politieke „waakzaamheid"* staat in de Troonrede voorop; in de openingsrede van den Landvoogd stond ze achteraan. Waar het verder op aankomt is dit: „Op hetgeen in de laatste jaren op het gebied der *ontvoogding* in Ned.-Indië verricht is, wordt niet teruggekomen. Afgescheiden van andere vereischten zal aan de beginselen der ontvoogding in de sfeer van het centraal bestuur geen uitbreiding gegeven worden voor en aleer de grondslagen dier onvoogding bevestigd zijn door de verdere uitvoering van de wet op de bestuurshervorming van 1922." Wat er is, blijft. Bestaande colleges, van Volksraad tot Regentschapsraden blijven bestaan met hunne tegenwoordige bevoegdheden; de hoogere lichamen in dit bestel zullen geen uitbreiding van bevoegdheden erlangen aleer de *bestuurshervorming* is doorgewerkt. Dit laatste zal, wordt verder verklaard, krachtig worden bevorderd: „Aan die uitvoering zal met voortvarendheid gewerkt worden, zoowel door uitbreiding over de verdere deelen van den Archipel van het gebied, waarop hare beginselen toepassing vinden, als door een krachtige toepassing dier beginselen binnen dat gebied." Deze gecompliceerde volzin beteekent alleen, dat men de plannen omtrent de Buitengewesten voortzet en op Java het bestaande ontwikkelt. Eenvoud, klaarheid en duidelijkheid blijven, ten aanzien van de koloniale paragraaf, vrome wenschen. De voornaamste indruk blijft intusschen: consolidatie van het bestaande bewind, wellicht in bedachtzamer en meer gematigde uitvoering.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (17 en 18/9 „De troonrede"), de *Java-Bode* (17 en 18/9 „Indië in de troonrede"), het *Soer. Hbl.* (20/9, 3de bl. „Holland en Indië", *Z.*) en *De Loc.* (16/9, blz. 3 „Stil spel").

Jan Pieterszoon Coen, 1629—1929.

Den 19den September werd te Batavia *Coen's sterfdag* plechtig herdacht. Tot de grootste van Coen's daden behoort niet de verovering van Jacatra, al is die het meest bekend. Zijn grootste daad was — naar het inzicht van *De Loc.* (19/9) — dat hij, door het conquest, tevens een geheel schiep onder de volledige jurisdictie en de volle souvereiniteit van de Staten-Generaal in Holland. Dat Coen, m.a.w., inzag, dat met een steunpunt voor koophandel niet kon worden volstaan, maar dat hier een *Staat* gevestigd moest worden, volkomen en onweersprekelijk behoorend tot het Nederlandsche Rijksdomein. Door zijn „collonie" aldus metterdaad en naar den vorm te maken een deel van den Staat, van Nederland, maakte Coen met een pennestreek ons gezag over Indië onbetwistbaar. „*Dit* is Coen's glorie", zegt *De Haan*, „dit èn de bouw van Batavia uit het moeras, en niet het feit der zoogenaamde verovering. Had Coen nooit iets anders voor ons volk gedaan dan dit ééne, dan had hij reeds aanspraak op onze eeuwige dankbaarheid."

Het *Soer. Hbl.* (21/9, 3de bl. *Z.*) ziet in Coen niet slechts een groote figuur door de resultaten van zijn scheppenden kolonialen arbeid, doch vooral door zijn markante persoonlijke eigenschappen. Hij was een man van groote en ontembare wilskracht, van energie en ondernemingszin. Hij had de openhartigheid, welke zoo menigmaal een kenmerk van den sterke is. Vooral had hij een krachtig Calvinistisch geloof, dat hem schraagde in zijn veelbewogen leven. Hij was van eene gestrengheid, welke grensde aan wreedheid en dan denkt men allicht aan de gruwelijke doodstraf, welke hij oplegde aan juffr. Sara Specx. Ook zijne scherpe maatregelen tegen Banda (1621) zouden naar den maatstaf van thans als koloniale gruwelen der eerste orde worden gekwalificeerd. Maar daarmee zou men dezen grooten Hollander onrecht doen. Het is een fout, wanneer wij alle markante gebeurtenissen der historie plaatsen in het raam van den huidigen tijd. Voor een juiste beoordeeling zou het noodig zijn, dat men ze zag in het steeds wisselend licht der voorbije tijden, aldus gecorrigeerd naar de aparte opvattingen van iedere periode. Men miskent de historie, wanneer men gebeurtenissen uit het begin der 17de eeuw plaatst in het licht der opvattingen van recht en moraal van 300 jaren later. Kortom: men moet de feiten beoordeelen naar hunne data. Zoo blijft dan de figuur van Coen glanzen als die van den *stichter van Holland's koloniaal rijk*: een man met excellente eigenschappen, rustig en sterk in dagen van rampen en zorgen; een Hollandsch kolonist van de beste structuur.

De *Java-Bode* (20 t/m 23/9) en het *Bat. Nwsbl.* (20 t/m 23/9) wijdden eveneens artikelen aan de gedachtenis van den Grooten Man.

De Open Deur.

In het algemeen is *de open-deur-politiek in Ned.-Indië* door de Regeering en de publieke opinie altijd beschouwd als de consequentie van onze Nederlandsche vrijhandelsopvattingen, welke bovendien dit voordeel meebracht, dat de algeheele openstelling leidt tot een evenwichtstoestand, waarin de verschillende belangen *onder Nederlandsch Bestuur*, elkaar in evenwicht houden. Hoezeer velen ook bij voortduring prediken voor een betere verhouding tusschen de Volken, gebaseerd op recht en wet, in plaats van op macht, de toestand is helaas nog niet zoo, dat men bij voorbaat kan uitschakelen, dat een der belanghebbenden eens op een kwaad oogenblik, de begeerige handen naar dit Land zou uitstrekken, onder het motief, dat het hier te groote belangen heeft om die aan een ander Bestuur over te laten. Zelfs een kwestie als de Poenale Sanctie of enkele ongelukkige incidenten, waarvoor de Regeering door de publieke opinie aansprakelijk wordt gesteld, kunnen daarvoor in de practijk gereede voorwendsels zijn. Het is daarom ook, dat de *Deli Crt.* (9/9) bepleit dat het Nederlandsche kapitaal hier de meerderheid blijft vormen, opdat geen enkele mogendheid daaraan eventueel vermeende rechten zou kunnen ontleenen. Ter *Sumatra's Oostkust* wordt de verhouding in de laatste jaren niet ongunstiger. Deze verhouding ter S.O.K. legt den Nederlanders bepaalde verplichtingen op: wij dienen *het Nederlandsche karakter zoo krachtig mogelijk te handhaven*. Een vaderlandsche Club zouden wij daarvoor best kunnen gebruiken. De sterke Britsche invloed ter Oostkust leidt licht tot het gebruik van Engelsche woorden en uitdrukkingen, die op den duur onze taal kunnen aantasten. En al is Deli in dit opzicht door zijn omvang geen gevaar voor het algemeen worden van zoo'n insluipsel, dan dient men er ook plaatselijk wel op bedacht te zijn. Het slaafsch navolgen van buitenlandsche gewoonten is voor een volk altijd een teeken van zwakheid van karakter en het wordt door den buitenlander stellig als zoodanig opgevat en...... niet gewaardeerd.

De Loc. bevat een „Economisch supplement" (11, 18 en 21/9); de *Deli Crt.* (27/9), het *Soer. Hbl.* (17/9 3de bl. *Z.*) en de *Java-Bode* (12/9) bespreken de doelstelling van „De Vaderlandsche Club"; *De Sum. Post* (26/9) acht het „Ongewenscht" dat door „Claude Eylan" in de „Intransigeant" (18/8) critiek werd uitgeoefend op de Ned.-Ind. Regeering.

De zweep der nationalisten.

Het *Bat. Nwsbl.* (19/9 „Druk") constateert groote deining in de Inlandsche beweging over het feit, dat een tweetal Inlandsche leden van den P.E.B., ofschoon te Weltevreden aanwezig, ontbraken bij de stemming over het amendement-Dwidjosewojo, om de terugwerkende kracht van de wijziging der vennootschapsbelasting te doen vervallen. Indrukwekkend was die houding niet: wie schroomt verantwoordelijkheid te dragen, miskent zijn plicht als volksvertegenwoordiger. Sommige heethoofden overwegen thans — wat heel wat bedenkelijker is, als bewijs van een zeer zonderlinge mentaliteit — een petitie aan de Kroon te richten met de strekking dit Volksraadslid, dat in aanmerking heet te komen voor een benoeming tot Lid van den Raad van Ned.-Indië, in het college niet tot dien post te beroepen; hij voelt niet „nationaal" genoeg, en kan dus niet in aanmerking komen voor een functie, die in het leven werd geroepen teneinde de stem des volks ook in het hoogste adviseerende College te doen vernemen. Men heeft er een gedeputeerde van West-Java aan herinnerd dat de vernieuwing van het College in een vrij nabije toekomst plaats heeft, en dat bij die verkiezing het nationale blok een stevig woordje meespreekt. De gedeputeerde kwam toch en stemde tegen. Wie weet, hoe hem dit opbreekt. Zulke politiek is geen verschijnsel alleen van het Oosten. Maar in Indië worden die verhoudingen bovendien doorkruist en sterk beïnvloed door rassen-sentiment. De druk, dien thans reeds, bij herhaling, en niet zelden met succes, de nationalisten op hun gematigde rasgenooten uitoefenen, is een der allerbedenkelijkste verschijnselen van dezen tijd. En dit is nog maar een begin; 1931 zal nog wel duidelijker spreken. Dan raken de gematigden heelemaal onder den druk der „ware vaderlanders".

De Loc. (21/9, blz. 33) is van oordeel, dat het „Bat. Nwsbl." goed werk deed door de aandacht op het bovenstaande te vestigen. Elke tegemoetkoming jegens de politieke meer of minder extreme nationalisten door de Regeering verergert dit proces. Die „erkenning" der extreme of „gematigde" nationalisten leidt tot verzwakking van het prestige der loyale Inheemschen. Die worden *maloe* gemaakt; die worden als „bang" of erger voorgesteld en men maakt het dezen behoorlijken en loyalen Inlanders *uiterst moeilijk* om aan onze zijde te blijven.

Het *Bat. Nwsbl.* (18/9 „De Edeleeren") vernam met groote voldoening de benoeming van de heeren *Welter* en *Bodenhausen* resp. tot Vice-President en Lid van den Raad van N.-I. Nu de legislatieve taak van het College is beëindigd, is zijn invloed in hooger mate afhankelijk geworden van de kwaliteiten der personen, die den Raad samenstellen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De positie der Peranakan-Chineezen in Indië.

In de Mal.-Chineesche pers is (wel wat voorbarig! — Red.) een polemiek gehouden over de positie die de peranakan-Chineezen zullen innemen in een toekomstig vrij en onafhankelijk „Indonesië" en over de houding die deze bevolkingsgroep thans reeds met het oog daarop hebben aan te nemen.

De *Perniagaän* van 22 Augustus begint een artikel hierover met te constateeren dat thans niet meer, zooals vroeger, de Chineesche beweging de Inlandsche leidt, maar dat meer en meer het omgekeerde gaat gebeuren. Zoo ziet men in de redactie der Chineesch-Maleische bladen meer en meer Indonesische redacteuren, (waarvan eenige voorbeelden worden gegeven).

Over het algemeen kan men zeggen, zegt de schrijver, dat die journalisten bekende personen zijn in de beweging der Indonesiërs. Die omstandigheid moet onze pers beïnvloeden en derhalve ook het Chineesche publiek. Er is tegenwoordig geen enkel Mal.-Chineesch blad dat niet aan de zijde der Indonesische beweging staat. Het Chineesche publiek weet thans heel goed wat de Indonesiërs zich ten doel stellen. Dit heeft natuurlijk zijn goede zijde voor de Chineezen, want zoo kan misverstand voorkomen worden; ook is het goed voor de Indonesiërs, want ze krijgen zoodoende den steun van het Chineesche publiek.

Zoo bekend als de idealen en stroomingen der Indonesiërs bij het Chineesche publiek zijn, zoo onbekend echter zijn de idealen en stroomingen onder de Chineezen bij de Indonesiërs, behalve misschien bij de leiders. En toch moeten deze ze kennen, omdat we hier blijven, hetzij onder de tegenwoordige, hetzij onder een onafhankelijke Indonesische regeering.

Door de koloniale verhoudingen is het mogelijk geworden dat de Chineezen zich nog één gevoelen met China, hoewel ze weten dat zij hier blijven en dikwijls niets Chineesch bezitten dan hun naam, terwijl hun belangen identiek zijn met die van dit land.

Hoe is de houding der Indonesiërs?

Stemmen ze daarmede in, is dat hun wensch, ook wanneer ze *hun vrijheid hebben verkregen?*

Momenteel schijnt die strooming naar den zin van de Indonesiërs te zijn, want die is voor hen een reden om aan de peranakan-Chineezen de volle burgerrechten te ontzeggen.

Maar zal het ook in het voordeel van een onafhankelijk Indonesië zijn, dat er in het land talrijke personen zijn die systematisch genoodzaakt zijn om in het buitenland bescherming te zoeken?

Een ultra-nationalistisch blad heeft eens in dezen geest geschreven: Wanneer een onafhankelijk Indonesië ons als onderdanen wil beschouwen met volle burgerrechten, dan zullen we het Indonesische onderdaanschap aanvaarden.

Hoe is de houding der Indonesiërs? Het antwoord op die vraag zal de basis moeten vormen van de Indo-Chineesche beweging.

Hetzelfde blad van 26 Augustus zegt: Naar aanleiding van de door ons gestelde vraag, welke de houding is van de Indonesiërs ten opzichte van de Chineesche beweging, verzocht de *Bintang Timoer* ons om duidelijk uiteen te zetten wat de eigenlijke wensch is van de Chineesche beweging met betrekking tot onze positie in dit land nu of later (als Indonesië vrij is), doch ze heeft tot onze spijt, niet eerst een antwoord gegeven op onze vraag.

Wij hebben reeds meer dan eens uiteengezet, welke houding wij aannemen tegenover dit land, nu of later.

Daar wij hier zullen blijven, daar wij dezelfde belangen hebben als dit land, aanvaarden wij het ons toegekende onderdaanschap met de daaraan verbonden plichten, maar wij zullen natuurlijk er

op aandringen dat wij de volle burgerrechten krijgen en dat wij gebruik mogen maken van wat ons reeds is toegekend.

Dit is onze houding tegenover de tegenwoordige regeering en dit zal ook onze houding zijn tegenover een vrij Indonesië.

Er bestaat thans strijd tusschen de voorstanders van „Indonesië Merdeka" en de tegenwoordige regeering. De houding welke wij later zullen aannemen, hangt natuurlijk van Indonesië zelf af. Als Aziaten zijn wij natuurlijk geneigd om sympathie te voelen met de beweging der Indonesiërs.

In verband met het bovenstaande hebben wij ook onze instemming betuigd met het voorstel van Mr. J. J. Schrieke om aan de inheemsche en uitheemsche onderdanen één staatkundigen naam te geven.

De houding der Indonesiërs zal in laatste instantie de basis vormen voor de Chineesche beweging.

De strooming om „vreemdeling te blijven" schijnt den Indonesiërs tegenwoordig aangenaam te zijn, daar die een motief is om aan de peranakan-Chineezen de volle burgerrechten te ontzeggen.

Zal het in het voordeel van een vrij Indonesië zijn dat er talrijke personen zullen zijn die in het buitenland bescherming zoeken?

Wij bespreken dit openlijk en wij verwachten ook een openlijk antwoord. Men dient in dit opzicht niet te handelen in den geest van den Franschen diplomaat, die zeide: „La parole a été donnée à l'homme pour déguiser sa pensée."

Dit richten wij tot de „nationalistische" Chineesche pers.

De *Sin Yit Po* van 27 Augustus zegt aangaande dit onderwerp dat de vraag van de *Perniagaän* of de Indonesiërs ons, peranakan-Chineezen, als gelijkgerechtigde onderdanen willen hebben van een vrij Indonesië, door de *Bintang Timoer* met de wedervraag is beantwoord, wat eigenlijk de wensch is van de Peranakans.

Tot de peranakan-Chineezen in het algemeen gericht zou deze vraag zeker verschillend beantwoord worden, want er bestaan onder de Chineezen tegenwoordig verschillende stroomingen. Geen enkel Maleisch-Chineesch blad kan tegenwoordig namens alle peranakan-Chineezen spreken, want in tegenstelling met tien jaren geleden zijn hun meeningen tegenwoordig verschillend.

Het is goed nogmaals op die verschillende stroomingen te wijzen.

Eerstens hebben we de z.g. *Sin Po*-richting, die de peranakans aanspoort om in dit land vreemdelingen te blijven.

Tweedens, de richting van de Chung Hwa Hui op Java, welke alleen het aangename wil hebben. De leider hiervan is de heer H. H. Kan, omtrent wien een Chineesche jurist, die hem van nabij kent, ons eens gezegd heeft: „Kan is een knap man, maar zijn conservatieve ideeën kan hij niet meer verbeteren. Voor hem is een Indonesiër niets meer dan een Inlander, d.i. een half menschelijk wezen."

Dit blijkt ook hieruit dat hij tegen de z.g. Inlandsche meerderheid was, toen deze in den Volksraad werd besproken. Voor den heer Kan Hok Hoei is het net als voor de conservatieve Hollanders: Indië verloren, rampspoed geboren. Daarom mag, zoo lang hij leeft, Indonesië niet vrij zijn.

Naast die conservatieve idee van den heer Kan hoort men de *naklanken van een wegstervend Chineesch nationalisme*, het voedsel voor eenige personen die in Nederland hebben gestudeerd. Voor deze personen is dat Chineesche nationalisme een soort van tweede prauw waarop men staat, terwijl het welvarende Indonesië onder Nederlandsche vlag voor hen de eerste prauw is. Maar omdat China nog maar niet aan hun verwachtingen voldoet, steunen ze er hoe langer hoe minder op.

Liever dan één kans, wilden ze er twee hebben, want ook de prauw Indonesië kan wel eens wegzinken, al is ze nu veiliger dan de prauw China.

De derde richting is die van het geld, de richting van kranten zooals de Pewarta Soerabaja, die voornamelijk aan hun beurs denken en de grillen van het publiek volgen. Een publieke vrouw bezit nog meer trots; zij weigert geld als ze haar zin wil volgen.

De vierde strooming is de richting van schrijver dezes die, ofschoon in het begin veel bestreden, thans meer en meer aanhangers vindt, n.l. de richting die wil dat de peranakan-Chineezen kinderen worden van dit land en dat dit land ons vaderland wordt. Alle andere landen zijn voor ons vreemd. We wenschen al wat goeds is aan China, het land van waar onze voorvaderen zijn gekomen, maar dat ons even vreemd is als andere landen. Ons lot is samengeweven met dat van dit land.

Wat wenschen we?

Een staat Indonesië, waardig om in de rij van vrije landen der wereld te staan, een Indonesië, waarin alle onderdanen, ongeacht hun ras, *gelijkberechtigd* zijn.

Dat zijn de stroomingen die tegenwoordig onder de peranakan-Chineezen bestaan. We vertrouwen dat het niet lang meer zal duren of de vierde strooming zal de politieke meening van de peranakans beheerschen.

Suriname.

„De Surinamer" van 26 Sept. geeft de volgende beschouwingen over de beteekenis van Lindbergh's vliegtocht:

„Als men nu vraagt, wat de beteekenis van dit bezoek voor ons is, kan daarop tweeërlei antwoord gegeven worden.

In de eerste plaats heeft het bezoek van Lindbergh de aandacht van Amerika op ons gevestigd. De Amerikaansche bladen hebben het de laatste weken natuurlijk druk gehad over Suriname.

In een uitknipsel, ons van bevriende zijde toegezonden, wordt o.m. gezegd, dat de Pan American Airways, die reeds een dienst hadden naar Porto-rico, op 1440 mijl van het eerste station in Amerika, den dienst zouden uitbreiden met 1240 mijl tot Paramaribo, daarbij aanteekenend, dat de totale afstand van 2680 mijl per stoomschip tot dusverre 13 dagen vorderde en nu per vliegtuig slechts 4 dagen zal vereischen.

Nu spreekt het vanzelf, dat men in Amerika zal gaan informeeren, waar het land ligt, dat Lindbergh zou bezoeken, wat het voor belegging waard is, enz. enz.

Komt men eenmaal te weten, dat hier reeds Amerikaansch kapitaal gevestigd is en een uitstekende belegging vond, dan ligt het voor de hand, dat men zal nagaan of er nog meer ruimte is voor deposito's.

Krijgt men na Lindbergh's terugkeer berichten omtrent het exotisch-gemengd karakter van land en bevolking, dan is het niet uitgesloten, dat belangstellenden het er voor over hebben den vierdaagschen tocht te ondernemen om ook eens uit eigen aanschouwing Azië en Afrika, Indië en Suriname in klein bestek bijeen te zien. Zoodat, zij het aanvankelijk op bescheiden schaal, het toerisme Paramaribo in zijn program zal gaan verwerken.

Een tweede punt van belang betreft de inschakeling van Paramaribo in twee wereldroutes.

De P. A. A. heeft voorloopig Paramaribo als eindstation. Naast deze P. A. A. werkt nu reeds de N. Y. R. B. A. (New-York—Rio Buenos Aires-lijn), ook een Amerikaansche maatschappij, die den dienst verder dan Paramaribo uitstrekte en wel naar de republieken aan de Oostzijde van Zuid-Amerika. Daardoor ligt Paramaribo midden in verbindingslijnen tusschen wereldsteden in het Noorden en wereldsteden in het Zuiden.

Men begrijpt hieruit, dat dus deze luchtlijnen inderdaad practische waarde hebben voor ons en in de toekomst van groote beteekenis kunnen blijken.

Bij het bovenstaande letten wij voornamelijk op het personenvervoer.

Van welke beteekenis het brievenvervoer — b.v. voor den handel — kan zijn, moet bij eenig doordenken elkeen wel duidelijk wezen.

Naast de er een luchtheld met een wereldnaam te hebben gehad in ons midden, opent zijn bezoek, om het prozaïsch te zeggen, wellicht gunstige mogelijkheden om zaken te doen. Hetgeen op zich zelf reeds reden gaf om te juichen.

Hopen we, dat het verhoopte practisch nut spoedig moge blijken en ruim moge wezen."

* * *

Het bezoek van Lindbergh gaf aan den heer J. A. Liems aanleiding tot de volgende opmerkingen in de „N.R.Ct." van 26 October, Av.bl. A:

„Onwillekeurig rijst de vraag: Wat kan de bedoeling zijn van Amerika om een geregelden wekelijkschen dienst op Suriname te openen, indien het waarheid zou zijn, zooals de meeste Hollanders beweren, dat er in Suriname toch niets op zakelijk gebied te bereiken is?

Worden door dit feit den Hollanders nu niet de oogen geopend, dat n.l. de Amerikanen in ons Suriname wel terdege toekomst zien, want een wekelijksche postverbinding wordt toch niet voor niets door de Amerikanen in het leven geroepen?"

* * *

De redacteur van „De West" heeft met Lindbergh een onderhoud gehad. Op de vraag, zien wij u nog eens terug in Suriname, antwoordde Lindbergh:

„Ik wil het hopen. Het land trekt mij wel aan. In de Vereenigde Staten is veel belangstelling voor de landen van Zuid-Amerika en een vliegdienst kan er krachtig toe bijdragen om de banden te versterken. Het moet eigenlijk zoo worden, dat de bewoners van de Vereenigde Staten hun „week-end" zoeken in een dezer landen."

* * *

Het is natuurlijk niet de bedoeling dat Paramaribo het eindpunt zal blijven. Brazilië en Argentinië zullen wel in de route worden opgenomen. Niettemin kwam ons — ook in verband met de wetenschappelijke reizen van Amerikanen naar Suriname — onwillekeurig een boek in de gedachten, dat wij vele jaren geleden lazen: *„Carribean Interests of the United States"*, by Chester Lloyd Jones, New-York and London 1916, waaruit deze woorden ons in het geheugen bleven: „In due time the Westindian Islands will gravitate towards the United States". De lezer vindt een bespreking van het boek in „De West-Indische Gids", 1ste jg., 1ste deel, blz. 501—508.

Of de Engelschen dat ook zoo gevoeld hebben? Men leze in ons nummer van 17 October het bericht over een *„luchtdienst in West-Indië. Engelsche concurrentie tegen Amerika"*.

* * *

In de ochtendvergadering van 23 October van de Zendingsconferentie in het gebouw der A. M. J. V. te Amsterdam heeft Zendingsdirector H. G. Steenberg een belangrijke rede gehouden over *„De Zending in West-Indië als deel van het wereldgeheel"*. De lezer vindt daarvan een verslag o.a. in de „N.R.Ct." van 23 Oct., Av.bl. A.

* * *

De „N.R.Ct." van 27 October, ochtendbl. E. geeft het portret van Jan Buys, een eenvoudigen Rotterdamschen of Schiedamschen zeeman, die behoort tot de schepelingen, welke met een der expeditieschepen aan de ijsbarrière zijn geweest en die personeel en voorraden voor Byrd hebben overgebracht. Wij hebben te vergeefs gezocht naar een bericht, dat wij eenige jaren geleden uit een der Nederlandsche bladen knipten, waaruit bleek dat een Surinamer een der Zuidpooltochten had medegemaakt. Wij meenen dat de jonge man Bibaj heette. Het kan ook Wildeboer geweest zijn. In Suriname zal er wel de een of ander zijn die het weet.

* * *

In het nummer van 17 Oct. van dit weekblad een artikel „Aanteekeningen uit de geschiedenis van West-Indië. Een tocht van Berbice naar Essequebo in 1670". Hij die de reis maakte was Adriaan van Berkel, de schrijver van *„Amerikaansche Voyagien, Behelzende een Reis na Rio de Berbice, gegen op het vaste Land van Guiana, aan de Wildekust van America, Mitsgaders een andere na de Colonie van Suriname*, enz. Amst. 1695.

Als een voorbeeld van onbeschaamd plagiaat uit die dagen mogen wij er hier op wijzen dat wat in dit boekje staat over Suriname, met onbeduidende wijzigingen een vertaling is van George Warren's *„An Impartial Description of Surinam"*, enz. Londen 1667, zonder de bron te noemen.

Warren's boek is in het Hollandsch vertaald onder den titel: *„Een onpartijdige Beschrijvinge van Suriname, gelegen op het vaste Landt van Guiana in Afrika"* (sic). De inhoud van Warren's pamflet is nagenoeg geheel terug te vinden in de „Hollandsche Mercurius" van 1670, Haarlem 1671, blz. 55—62.

* * *

Wij hebben tot dusver verzuimd er melding van te maken dat de firma Martinus Nijhoff een register op de jaargangen I—X, 1919—1928, van „De West-Indische Gids" verkrijgbaar heeft gesteld. Voor de abonné's op dat tijdschrift een groot gemak. Het bevat een „personen-register", een „trefwoordenregister" en een register van „besproken boeken en kaarten".

* * *

In „De Prins" van 28 Sept. de afbeelding van een houten Aukaner-boschneger zitbankje, met mooi snijwerk, à jour bewerkt. Negerkunst is thans in de mode.

* * *

Curaçao.

Weest op uw hoede!

Men verstaat op Curaçao de kunst van te zwijgen. Dat weet ieder, die er geweest is. Het zal dan ook menigeen met ons verwonderd hebben, dat er door particuliere mededeelingen, rechtstreeks aan de pers en in brieven aan familie en kennissen, door deze weer aan de bladen afgestaan, nog zooveel licht is opgegaan over de gebeurtenissen van 8 Juni l.l., al tasten wij nog in officieele duisternis, voor zoover men niet als Kamerlid van de door de regeering onvoldoende geachte inlichtingen van den Gouverneur heeft kunnen kennis nemen. *De Curaçaosche Courant* moet het eerste woord over de zaak nog spreken; *El Boletin comercial* wordt hier te lande niet gelezen; *La Union en Amigoe di Curaçao* maken al te zeer den indruk, bijna niet anders te geven dan zij gewenscht achten, om de door hen aanbevolen voorstelling van zaken ingang te doen vinden, zoodat men wel er op aangewezen is, het oor te luisteren te leggen bij hen, die met het gezag van hun naam hun mededeelingen voor het forum der openbare meening brengen.

En nu moeten wij tot ons groot leedwezen verklaren, dat de berichten van dien aard, welke ons sedert 8 Juni l.l. bereikt hebben, ons met zorg vervullen omtrent den toestand en den gang van zaken in onze West-Indische eilandengroepen. Wij noemen even ook de bovenwindsche eilanden, ofschoon die met het op 8 Juni l.l. gebeurde niets te maken hebben. Er heerscht daar een sfeer van ontevredenheid, die helaas niet ongegrond genoemd kan worden. Men heeft de verwaarloozing door het moederland van de verdediging van Curaçao en van de zorg voor de binnenlandsche rust daar en op Aruba. De bekende particuliere correspondent van de *N. R. Ct.* spreekt van „een toestand van verwording" in het koloniaal bestuur, en misschien, lat binnenkort daarvan onverwachte bewijzen geleverd zullen worden. Wij willen ook wijzen op mededeelingen, door Dr. Maal aan *De Nieuwe Courant* verstrekt, die weinig vleiend schijnen voor het gedrag van sommigen, in de eerste plaats tot handelen bevoegd en verplicht, op 8 Juni 1929.

Laat men toch noch de moeilijkheden, noch het gevaar van den toestand onderschatten. Wanneer men prijs stelt op het behoud van Curaçao dan moeten krachtige maatregelen genomen worden. Op zien komen spelen is geen regeeren, zelfs geen besturen. Gouverner c'est prévoir.

Aruba.

Wij lezen in de *N. R. Ct.*:

„In aansluiting aan tegenstrijdige berichten omtrent moeilijkheden op Aruba, heeft het Surinaamsche blad *De West* inlichtingen gewonnen en deelt nu het volgende mede:

Op San Nicholas (Aruba) is een Amerikaansche petroleum maatschappij gevestigd, waarvan het werkvolk op slechten voet staat met de gekleurde beambten aldaar.

Deze Amerikaansche arbeiders geven vaak brooddronken tooneelen te aanschouwen en wanneer zij, bij dronkenschap bijvoorbeeld, aangehouden worden door gekleurde beambten, volgen er vechtpartijen. De botsingen liepen zoo hoog, dat er zelfs geruchten gingen (welke later onjuist bleken) dat de Amerikanen het politiestation op San Nicholas zouden aanvallen en met dynamiet opblazen.

Toen nu — na den aanslag op Willemstad — de gewapende macht ook op Aruba werd uitgebreid met een afdeeling der koloniale reserve, werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om de blanke manschappen te vestigen op San Nicholas en de gekleurde in Oranjestad, de hoofdplaats van Aruba.

Door dezen maatregel werd een eind gemaakt aan de voortdurende wrijving met de Amerikanen.

De grief van den kant der gekleurde beambten, meerendeels Surinamers, is, dat hun niet voldoende de hand boven het hoofd werd gehouden. De Amerikanen werden wel is waar, wegens hun onbeschoft optreden, zoo nu en dan vervolgd, maar kwamen er dan gewoonlijk af met boeten die weinig of geen effect hadden. Bij de behandeling van een der kwesties voor het gerecht, werden de Surinaamsche beambten Figuera, Esajas en Linch veroordeeld en in verband daarmede geschorst in den politiedienst.

De verplaatsing der gekleurde beambten naar Oranjestad bracht echter niet den gewenschten vrede. De Surinamers klaagden, dat de over hen gestelde commandant, een zekere hoofdagent van Lamoen, die het er op gezet zou hebben hun het leven ondragelijk te maken, hen voortdurend in valsche of onjuiste rapporten zwart maakte bij den gezaghebber. Toen zij meenden het niet langer te kunnen bolwerken, vroegen verscheidene ontslag. Volgens hun zeggen is hun ontslagaanvraag niet tijdig doorgezonden, zoodat zij — in plaats van ontslag op eigen verzoek — eervol ontheven werden „wegens overcompleet."

Het Aruba-geval is dus een complicatie van verschillende kwesties, die slechts op hun juiste waarde kunnen worden geschat door hen die met alle bijzonderheden op de hoogte zijn."

Petroleum in Venezuela.

De Telegraaf schrijft over de petroleumindustrie van Venezuela:

„De productie van ruwe olie bedroeg in Venezuela gedurende de eerste 8 maanden van dit jaar 90.268.493 vaten, hetgeen bijna 40 % meer is dan in dezelfde periode van het vorig jaar, toen de productie gemiddeld 64.540.116 vaten beliep. Het dagelijksche gemiddelde was 371.475 vaten tegen 264.508 vaten in 1928.

De leidende producent is de Venezuelan Oil Concessions Ltd., dochtermaatschappij van de Koninklijke, met een totaal van 30.823.218 vaten in de hierboven genoemde periode tegen 22.222.223 vaten in 1928.

Doch ook de productie van andere maatschappijen nam sterk toe, o.a. die van de Lago Petroleum Cy. met 42 %. De toeneming der productie bij deze maatschappij houdt verband met de groote behoeften van de nieuwe raffinaderij der Pan-American op het eiland Aruba.

Voorts is de productie der Gulf Oil Corporation in de genoemde periode vergeleken bij vorig jaar nagenoeg verdubbeld. Hieronder laten wij nog een kort overzicht volgen van de productie der verschillende in Venezuela werkzame maatschappijen over de eerste 8 maanden van 1929 in vergelijking met dezelfde periode van 1928.

	1929	1928
	(in vaten)	
V.O.C.	30.823.218	22.222.223
Lago Petr. ...	24.574.826	17.189.055
Gulf Oil	20.455.380	10.847.907
Caribbean Petr.	7.659.817	9.224.857
Creole Petr. ...	4.963.862	3.493.442
B. C. O. Ltd....	1.308.877	1.273.634
Gen. Asphalt ...	236.900	289.000
Overigen	45.613	—
	90.268.493	64.540.116

De hoogste productie werd in Juni j.l. bereikt, toen het totaal 9.397.541 vaten of 303.146 vaten per dag bedroeg."

Uit den Verren Vreemde.

Zuid-Marokko en Algerië.

Frankrijk zet zich in stemming ter herdenking van zijn bemoeienissen met Algerië, een eeuw geleden, die, onder leiding van maarschalk T. R. Bugeaud tot een goed einde werden gebracht. De strijd bij Isly in 1844 wordt als de beslissende overwinning beschouwd.

Frankrijk heeft van die provincie aan de overzijde van de Middellandsche Zee iets eigens gemaakt, waarop het met trots kan wijzen. En aan Bugeaud komt ook terecht de eer toe een einde gemaakt te hebben aan den oorlog, die vóór zijn doortastend optreden een wanhopige leek te worden.

Maar heden ten dage, een eeuw nadat de worsteling in Noord-Algerië werd ingezet, is de Afrikaansche kolonie toch nog niet ten volle gepacificeerd; waar zij in het Z.-W. in het woestijngebied verloopt en haar gebied aan dat van Marokko grenst, wonen nog stammen, die zich niet goedschiks onder het Fransch bestuur voegen en die de zeer roerige bewoners van het Marokkaansche bergland gaarne helpen en steunen in hun verzet tegen de Fransche overheersching in het protectoraat Marokko.

Een gebeurtenis van den laatsten tijd is hierop weer eens de aandacht komen vestigen. Zij is meer een Marokkaansche dan een Algiersche gebeurtenis en als zoodanig zullen wij haar dan ook meer bespreken, maar waar de geschiedenis van Algerië in haar eerste oorlogsjaren aansluit aan het tijdperk van onzen Java-oorlog 1825—30, waar zij doorspeelt in dat van onzen Padrie-oorlog, 1821-37, en in dat van onzen Atjeh-oorlog, 1873-1903, om heden nog niet geheel en al beëindigd te zijn, daar hebben wij de neiging niet kunnen weerstaan even er op te wijzen, dat wij met die oorlogen van meerdere jaren niet alleen staan, en dat wij met die ten slotte toch tot een goed eind gebrachte krijgs- en bestuursverrichtingen nog een les in pacificatiebeleid kunnen geven aan andere mogendheden.

Het krijgsbedrijf van 14 October, dat als een alarm weerkaatst is, werd gemeld van de Zuid-Marokkaansche-Algerijnsche grens. Dien dag had een vliegtuig aan den detachements-commandant, in de nabijheid van Tafitalet, in het Atlasgebergte, de aanwezigheid gesignaleerd van een gewapenden troep der verzetspartij ter sterkte van ongeveer 150 man. Luitenant Fioret wierp zich, in geforceerden marsch, in het aangewezen spoor. Omtrent 5 uur n.m. stuitte het detachement op een hevig vuur op korten afstand afgegeven, men bevond zich in een door hoogten omgeven ruimte, de Marokkanen zaten veilig achter de toppen. De verliezen waren dadelijk van dien aard, dat niets anders kon worden gedaan dan terugvuren. Deze toestand bleef zoo totdat de duisternis inviel. Had de vijand zich op de Franschen geworpen, dan zou van het geheele detachement vermoedelijk niet veel zijn overgebleven. Bij 't aanbreken van den dag verscheen kapitein Levêque met een compagnie van 250 man van het vreemdelingenlegioen. Geconstateerd werd dat het detachement 27 dooden, 11 gewonden had, de vijand was afgetrokken met medenemen van 9 krijgsgevangenen.

Hoe treffend dit verlies op zich zelf ook is, de beteekenis van het feit ligt toch meer in den toestand welke er door gedemonstreerd wordt. Komt men er toe uit het commentaar dat, in verband met dit wapenfeit, los is gekomen te lezen hoe de toestand in Zuid-Marokko nog is, dan zal men wel eenigszins verbaasd staan. Men heeft zoo vaak gehoord over de daar verkregen gunstige resultaten, dat men zich bezwaarlijk kon voorstellen, dat nog steeds een zoodanig militair machtsvertoon noodig blijft om de verzetslieden in bedwang te houden.

Het verzetfront loopt van de Marokkaansch-Algerijnsche grens, in de woestijn, door het gebied van den Atlas, tot aan de kust van den Atlantischen Oceaan, nabij Tiznit. Het meet zoowat 2000 K.M. Het front is in sectoren verdeeld, die in het Atlasbergland een nauw gesloten keten vormen. Meer naar het westen wordt deze minder dicht, maar daar zijn de wegen en gemeenschapsmiddelen toch tot in een strook van 400 K.M. diep bewaakt. In het gebied dat de kust nadert en dat door de Draa begrensd wordt kunnen orde en veiligheid verzekerd worden van uit enkele bezette punten. Men is daar in het territoire van Agadir waarover in de laatste vóóroorlogsche jaren veel geschreven is. Spreken dergelijke maatregelen, die groote troepenmassa's in een vervelend defensief houden en die schatten van geld kosten, al heel duidelijk van het voortlevend verzet in uitgebreid gebied, cijfers, vermeld om van het politieke succes van de Fransche bemoeienissen te getuigen, geven dit eigenlijk nog op meer welsprekende wijze aan.

La Dépêche Coloniale van 20 en 21 October steekt de loftrompet over de resultaten in het Westen bereikt, waar, tusschen de oued Sous en de oued Noun de inboorlingen van den Anti-Atlas in de laatste twee jaren met duizendtallen hun onderwerping komen aanbieden. 't Is begonnen in Maart '28, toen de stam der Chtouka, sterk 4000 gezinnen, in onderwerping kwam. Dan volgt een opsomming van vele stammen, die 't voorbeeld volgden. In totaal wel 150.000 personen. Zij onderwerpen zich aan het maghzen, de sultan van Marokko wordt hun souverein, maar diens gebied staat onder Fransch protectoraat. En de hooge commissaris Lucien Saint is feitelijk de heerscher.

Zoo groot succes wijst er op, dat die Z.W.hoek twee jaren geleden dus nog volstrekt niet bevredigd was, in honderdduizenden waren toen de verzetslieden te tellen. Hoeveel daar nog overblijven is uit de 150.000, die het verzet hebben opgegeven, niet uit te maken. De geschiedenis van Marokko en van Algerië waarschuwt bovendien, evenals die van de overheersching van andere Christenmogendheden over Mohammedaansche onderdanen, dat onderwerpen nog niet hetzelfde is als onderworpen blijven. Het gebied waar generaal Huré daar in Z. W. Marokko met zoo goeden uitslag optreedt is niet meer dan een brokstuk van het geheele verzetfront van 2000 K.M.; zelfs als men zijn succes als vastgelegd en stevig bevestigd mag aannemen, geeft dit succes, zooals 't boven in cijfers is uitgedrukt,

veel te denken over hetgeen in Marokko en ook in Zuid-Algerië nog te doen over blijft voor de Fransche pacificatie.

Afganistan.

De samenstelling van elk ministerie in Afganistan behoort niet altijd tot de bijzonderheden, die onze aandacht verdienen, maar de vorming van het eerste kabinet onder den nieuwen koning Nadir Khan is wel merkwaardig. Tot permanent onderkoning is de broer van Nadir Khan, Sjah Wali Khan benoemd. Aangenomen wordt, dat hij als voorzitter van den ministerraad zal optreden en de algemeene leiding van het ministerie van buitenlandsche zaken in de hand zal houden. Minister van oorlog is Hasjim Khan, ook een broer van den koning, de leider van de operaties in de oostelijke provincie; bij zijn afwezigheid wordt hij vervangen door Sjah Mahmoed Khan, wederom een broer van den koning, die het departement van binnenlandsche zaken beheert. Minister van buitenlandsche zaken is Faiz Moehammed Khan, onder Aman Oella minister van onderwijs (vice-minister: Mirza Moehammed Khan, die twee keer gezant te Moskou geweest is). Minister van onderwijs: Ali Moehammed (onder Aman Oella minister van handel). Minister van justitie: Sjir Aga Hazreti Sjoer Bazar, de broer van den voornaamsten geestelijke in Afganistan. De namen van de andere ministers zeggen ons niets.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort

Woensdag 23 October j.l. hield Prof. Ir. C. W. Weys, in den Foyer van de Sociëteit Amicitia voor onze afdeeling — welke hiermede haar winterseizoen opende — eene lezing met lichtbeelden over het onderwerp: „Een en ander over een Particulier Land op Java".

Nadat de voorzitter Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité, de in grooten getale opgekomen aanwezigen een woord van welkom had toegesproken, leidde hij den spreker bij de vergadering met waardeerende woorden in, zijn groote vreugde er over uitsprekende, dat de oud-hoogleeraar zich belangeloos beschikbaar had willen stellen om onzen leden en der studeerende jeugd het een en ander te vertellen over het beheer en tot bloei brengen van het grootste particuliere land op Java.

De spreker alsnu het woord verkrijgende, gaf ons een historisch-economische schets van het ontstaan en de ontwikkeling van de Pamanoekan en Tjiasemlanden in West-Java als particulier land, van de rechten en plichten der landheeren tegenover de bevolking en de Ned.-Ind. Regeering, van de resultaten der exploitatie, de wijzigingen in het beheer en van de uiteindelijk noodzakelijk gebleken gedeeltelijke naasting middels terugkoop door het Ned.-Ind. Gouvernement.

Verslaggever zou een te grooten wissel trekken op de redactie van dit weekblad met het oog op de hem toegestane plaatsruimte, wanneer hij in dit verslag het gesprokene volledig weergaf, waarom hij volstaat met de mededeeling, dat deze schets niet alleen hoogst interessant, maar ook bijzonder leerzaam was en de toehoorders voortdurend boeide door de aangename wijze waarop vele belangwekkende bijzonderheden werden verteld, voorgedragen en toegelicht.

Vooral trof het ons, dat een dergelijk groot land, een en drie vierde maal de grootte van de provincie Utrecht, door een krachtig en intègre beheer uit een periode van verval tot winstgevenden bloei kon worden gebracht, een bloei, die niet alleen den eigenaar maar ook de Inlandsche bevolking ten goede kwam, omdat tal van belangrijke irrigatie-werken konden worden uitgevoerd, tengevolge waarvan groote arealen te voren niet bevloeibare gronden door het levenwekkende water in cultuur konden worden gebracht.

Het woord van Jan Pieterszoon Coen: „Dat daar iets schoons kan worden verricht", heeft zich ten aanzien van deze landen zeer zeker bewaarheid, doch een eerste voorwaarde daarvoor is, dat naast eene energieke en wetenschappelijke Europeesche leiding de belangen van de bevolking steeds in het oog worden gehouden.

Na de pauze werd ons een serie keurige lichtbeelden vertoond, waardoor de toeschouwers een indruk kregen van het leven van den Europeaan op dit deel van Java en van de werken benoodigd en tot stand gebracht om de welvaart op die landen door bevloeiing en anderszins te bevorderen en te verhoogen.

De hooggeleerde spreker oogstte een dankbaar applaus van de toehoorders en de voorzitter sprak zeer zeker namens alle aanwezigen toen hij den bejaarden, doch nog zoo stoeren werker den dank der afdeeling overbracht voor de buitengewoon belangwekkende en boeiende voordracht.

De Secretaris,
E. H. BERGSMA.

Afdeeling Apeldoorn.

Dinsdag 19 November Filmavond „Tropisch Tourisme". Gratis toegankelijk voor leden, begunstigers en introducées; nadere inlichtingen volgen nog. — Wie nu lid wordt, telt mede voor 1930.

HET BESTUUR.

Afdeeling Arnhem.

Wij hebben het genoegen den leden onzer afdeeling te kunnen mededeelen, dat de heer Petit, secretaris van de afdeeling Amsterdam, den *9en November* a.s. in de Irene Bioscoop eene *lezing* over zijn interessante reis door Indië zal houden. Een reeks smaakvolle lantaarnplaatjes van landschappen en bevolking zullen vertoond worden, zoomede eenige films van Bali en Bangkok.

Afgaande op de recenties en persoonlijke indrukken, kunnen wij den leden en hunnen introducé's de verzekering geven, dat door zijn levendigen verteltrant en schitterende plaatjes, de heer Petit hen onder de bekoring van het mooie Indië zal brengen.

Verder is ons bestuur in bespreking om in Januari a.s. weer eene uitvoering in den Schouwburg te geven. Zoodra deze plannen definitief zijn, zullen wij meer details geven.

De Secretaris.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Nijmegen.

Programma voor de bijzonderheden in November en December 1929.

Zaterdag 2 November, 2.30 uur: „Het Tropisch Tourisme" (film), in het Olympia-Theater, welwillend afgestaan door den Directeur aan Oost en West.

Dinsdag 19 November, 8 uur: Zeden en gewoonten van de koppensnellende Dajaks van Centraal Borneo. Voordracht met lichtbeelden en Ethnografica, door den heer J. Pimentel, oud-Luit.-Kolonel O.-I. L., in den grooten foyer van den Stadsschouwburg. Leden met recht van introductie.

Zaterdag 14 December, 2.30 uur: „Het koninkrijk Siam". Lezing met lichtbeelden en films, door den heer L. D. Petit, Secr. afd. Amsterdam v. O. en W., in het Olympia-Theater.

De Secretaris,
E. C. VERWEIJ MEJAN.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Na afloop van den Zaterdag j.l. gehouden Hoofdbestuursvergadering werd door een der leden abusievelijk een verkeerde parapluie medegenomen. Beleefd verzoek dit aan het secretariaat mede te deelen, waardoor voor ruiling en teruggave aan den rechtmatigen eigenaar kan worden zorggedragen.

Van de Redactie.

KOLONIAAL LANDBOUWMUSEUM TE DEVENTER.

In de maanden Januari—Maart 1930 zal wederom een Koloniale Cursus voor Vrouwen en Meisjes worden gehouden. Voor nadere inlichtingen wende men zich tot den Directeur, Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1, Deventer.

Boottrein Genua-Holland.

WINTERDIENSTREGELING 1929/'30
(geldig van 6 Oct. 1929 af tot en met 14 Mei 1930)

Agenten: Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

De boottrein Genua-Holland xertrekt (wijzigingen voorbehouden) om de 14 dagen, telken male na aankomst van het thuisvarend mailschip te Genua, vandaar naar Holland.

		M.E.T.
Genua (Santa Limbania)	V.	11.10
Milaan	A.	14.02
„	V.	14.10
Chiasso	A.	15.20
„	V.	15.38
Basel (Badischer Bahnhof)	A.	21.16
„ „ „	V.	21.46
Offenburg	A.	23.25
„	V.	23.29
Karlsruhe	A.	0.27
„	V.	0.29
Mannheim	A.	1.19
„	V.	1.25
Mainz	A.	2.28½
„	V.	2.29
Koblenz	door	3.45
Keulen (Haupt Bahnhof)	A.	5.05
„ „ „	V.	5.06
Düsseldorf	A.	5.45
„	V.	5.56
Duisburg	A.	6.16
„	V.	6.18
Oberhausen	A.	6.28
„	V.	6.29
Emmerich	A.	7.20
„	V.	7.28
Elten	door	7.35
		A.W.T.
Zevenaar	A.	7.05
„	V.	7.41
Arnhem	A.	7.57
„	V.	7.59
Utrecht (C.S.)	A.	8.48
„	V.	8.54
Den Haag (S.S.)	A.	9.45
Rotterdam (Maas)	A.	9.52
Amsterdam (W.P.)	A.	9.36
„ (C.S.)	A.	9.53

De Nederland-Express.

WINTERDIENSTREGELING 1929/'30.
(geldig van 6 Oct. 1929 af tot en met 14 Mei 1930)

Agenten: Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

De Nederland-Express vertrekt (wijzigingen voorbehouden) Donderdags om de 14 dagen des morgens uit Den Haag (Station S.S.) en geeft directe aansluiting op het Vrijdagsmiddags 12 uur uit Genua vertrekkend mailschip.

			Wintertijd Amsterdam
Den Haag (Station S.S.)	V.	Donderdag	8.00
Utrecht (Centr. Station)	A.	„	8.55
„	V.	„	9.05
Arnhem	A.	„	10.01
„	V.	„	10.10
Nijmegen	A.	„	10.31
„	V.	„	10.48
			M.E.T.
Cleve	A.	„	11.55
„	V.	„	12.15
Keulen (Süd Bahnhof)	A.	„	14.07
„	V.	„	14.08
Koblenz	A.	„	15.27
„	V.	„	15.35
Mainz (Hauptbahnhof)	A.	„	16.54
„	V.	„	17.00
Mannheim	A.	„	18.05
„	V.	„	18.13
Karlsruhe	A.	„	19.05
„	V.	„	19.13
Freiburg	A.	„	20.59
„	V.	„	21.01
Basel (Badischer Bahnhof)	A.	„	21.55
„	V.	„	22.39
Luzern	A.	Vrijdag	0.29
„	V.	„	0.35
Chiasso	A.	„	4.15
„	V.	„	4.33
Milaan	A.	„	5.33
„	V.	„	5.45
Genua (St. Santa Limbania)	A.	„	8.25

Passagiers van Amsterdam kunnen met den gewonen trein om 7.56 vertrekken van het Centraal Station en om 8.12 van het Weesperpoort Station; van Rotterdam (Maas) om 7.19. Te Utrecht (Centr. Station) moet dus worden overgestapt.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SECRETARIATEN DER AFDEELINGEN.

AMERSFOORT: de heer Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
AMSTERDAM: de heer L. D. Petit, van Breestr. 21.
APELDOORN: de heer J. C. Baars, Jagersweg 42.
ARNHEM: de heer G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 4 (Oosterbeek).
BERGEN OP ZOOM: de heer J. H. W. Bruins, Wouwsche weg 144.
BREDA: de heer E. W. v. Vegchel, Ginnekenweg 119.
DEVENTER: de heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
GRONINGEN: de heer J. Franke (Hoogezand), F 76.
HAARLEM: de heer H. P. Deinum, v. Hogendorpstraat 3.
DEN HAAG: de heer J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
LEIDEN: de heer Mr. E. Rijke, Witte Singel 58.
NIJMEGEN: de heer E. Verwey Mejan, Hazenkampscheweg 46.
ROTTERDAM: de heer F. A. Vervloet, Westersingel 87.
TWENTE (Enschedé): de heer J. P. Warnaars (wd.), Lasonderweg 29.
UTRECHT: Mevr. L. P. v. d. Wijk-v. d. Haar, Maliebaan 127.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. Schaper, Tijdelijk ambtenaar ter beschikking (opzichter 1e kl.) bij den dienst van den Mijnbouw, Vogelheimerstr. 220. Essen-Berge-Borbeck (Duitschland).
H. Schumacher, Idem als voren, Broicherstrasse 57, Alsdorf bei Aachen (Duitschland).
Mr. H. J. G. H. von Metzsch, rechterlijk ambtenaar, Goudsbloemlaan 157, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

H. Erich, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Ringbaan Oost 55, Tilburg.
A. de Geus, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Huizerpoortstraat 2, Naarden.
J. Chr. Fonoy, Inspecteur van Financiën, Kon. Emmakade 96, 's-Gravenhage.
J. H. Blokziel, Ondercommissaris van Politie, Henegouwerlaan 51b, Rotterdam.
J. Steggerda, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Stadhouderslaan 88, Utrecht.
L. F. Geerlings, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Van Beverningkstraat 93, 's-Gravenhage.
J. C. Engelen, Gouv. Indisch arts, Lijsterstr. 10, Leiden.
K. A. Pattynama, Opzichter bij de S.S. en Tr., Rue Gallait 91, Brussel.
Mej. A. W. D. de Lussanet de la Sablonière, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., Anna van Saxenplein 4, Den Haag.
W. Schilpeoort, Referendaris bij het Dept. van B. B., N. Binnenweg 162, Rotterdam.
T. Bos, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O. Jan Toebackplein 6, Bussum.

A. Ph. van Aken, Assistent-Resident bij het B.B., Fred. Hendriklaan 111, 's-Gravenhage.
J. W. Grootings, Gouv. Indisch arts, Singel 387, Amsterdam.
A. A. van den Tol, Onderluit.-maj. der Intend., Dirk Hoogenraadstraat 114, 's-Gravenhage.
E. de Waal, Kolonel v. d. Mil. Gen. dienst, Beeklaan 428, 's-Gravenhage.
A. Odewald, Majoor der Infanterie, Singel 180, Amsterdam.
K. J. C. Beckman, Kapitein der Infanterie, Baronielaan 273, Breda.
K. Anten, 1e Luitenant der Infanterie, Hollanderstraat 55, 's-Gravenhage.
P. Dado, Onderluitenant der Mil. Administratie, Postbox 300, 's-Gravenhage.
G. A. Ilgen, Kapitein Gen. Staf, Amberboomstraat 19, 's-Gravenhage.
J. N. Tielman, Ambtenaar 3e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Uhlandstr. 25 III, Dresden A. Deutschland.
K. Hoving, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Tuinbouwstraat 32a, Groningen.
L. J. E. Flietstra, Burgl. Ambt., Instructeur a. d. Gymnastiek- en Sportschool te Bandoeng, Hobbemastraat 251, 's-Gravenhage.
D. Horst, Assistent-resident van Soembawa, p.a. Ned. Handel Mij., te Amsterdam.
Mr. J. ten Brink, Hoofdambtenaar ter beschikking van den directeur van B.B., p.a. Ned.-Ind. Handelsbank te 's-Gravenhage.
P. A. van Rossem, Leeraar H.B.S. en A.M.S. te Malang, A. T. V. A., Marnixstraat, kamer 400, Amsterdam.
A. Overbeeke, wd. pl. Inspecteur van het Inl. Onderwijs in het 8e ressort te Menado, Mariënburgweg 22, Oosterbeek.
G. Sanders, Directeur 3e kl. bij de Bijz. Strafgevangenis te Sragen, Burnierstraat 22, 's-Gravenhage.
F. T. Mesdag, Hoofdingenieur bij het Techn. Econ. Adviesbur. van het Dep. van Gouv. Bedrijven, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
F. Rietbergen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Blankenburgstraat 39, 's-Gravenhage.
Mevr. C. F. Sep geb. Gouwentak, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
F. A. E. Laceulle, Resident ter beschikking van den directeur van B.B., Stadhouderslaan 20, 's-Gravenhage.
J. Ph. van Driest, Landbouwkundig ambtenaar 1e kl., Eschdoornstraat 73, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

S. J. Petrus, Ass.-Res. van Amboina, Pension Dames Boers, Soerenscheweg 61, Apeldoorn.
D. A. N. Fisher, Ass.-Res. van Kendal, Grenoble (France), Rue Thiero 17, Pension Villa Thérèse.
W. Carelse, Inspecteur Westersch Lager Onderwijs, Twelloscheweg 44, Deventer.
Ds. J. L. B. Idsinga, Predikant bij de Prot. Gem. te Poerworedjo, Laan van Oldenbarneveldt 5, Utrecht.
W. G. Plattel, wd. Hulpprediker ten dienste van de Inl. Christengemeente te Amahai, De Perponcherstraat 85, 's-Gravenhage.
J. L. A. Schuil, Praktijk Ingenieur bij de S.S. en Tr., Vleutenscheweg 303bis, Utrecht.
A. W. Slager, Praktijk Ingenieur bij den P.T.T.-dienst, Villapark 10, Vught.

Mutatiestaat van 24 tot 31 October.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
L. Steketee Czn., Amsterdam, Archimedesstr. 34. ƒ 5...	den heer B. Hoekstra te Den Haag.
Chr. F. W. Luca, Fabrikant, Hengelo, Lansinkweg 50, Hengelo ƒ.5. (Afd. Twente). Dr. H. van der Meer, Arts, Hengelo, van Markenstraat 11. ƒ 5. (Afd. Twente).	den heer D. H. Ooms te Hengelo.
T. Beets, Majoor der Infanterie, Bergen op Zoom, Wouwsche Weg. ƒ 5. Mr. J. H. van der Meulen, Advocaat en Procureur, Bergen op Zoom, Arn. Asselbergsstr. 6. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur Bergen op Zoom.
L. P. Römelingh, Nijmegen, Franschestr. 44. ƒ 5	Mej. Chr. H. Simonsz te Nijmegen.
Dr. J. Haest, Nijmegen, Ubbergsche weg 172. ƒ 5	Eigen aanmelding.
Dr. T. van Daal, Nijmegen, Wilhelminasingel 42. ƒ 5. Dr. C. J. Kras, Nijmegen, Groesbeeksche weg 41. ƒ 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
K. C. Schüller, O.-I. Ambtenaar m.v., Den Haag, Stephensonstraat 36. ƒ 5.	den heer A. F. J. Fernandes te Den Haag.

Nieuwe Begunstigers

Mej. C. J. van Dorssen, Nijmegen, Javastraat 55 .... Mej. Chr. H. Simonsz te Nijmegen.

Afschrijvingen

G. W. Summelketel, Breda, Oranjesingel 17.
J. Weertman, Breda, Engelbert van Nassauplein 143.
H. Haytink, Arnhem, Pontanuslaan 80.
A. N. J. de Vries, Arnhem, Velperweg 145a.

Adresveranderingen

Mevrouw J. Ch. de Rochemont—de Graaf, Amsterdam, van: Overtoom 22, naar: Weesperzijde 11. p.a. Vriezendorp.
Dr. L. J. de Rochemont, Arts, Oud Dirigeerend Offic. v. Gez. N.-I. L., Amsterdam, van: Overtoom 22, naar: Weesperzijde 11 II.
J. A. Vorstman, Gedipl. Gezaghebber B.B., Amsterdam, van: De Rijpstraat 139, naar: Admiraal de Ruyterweg 200.
H. Hofman, Inspecteur P.T.T., van: Amsterdam, Jac. v. Lennepkade 8, naar: Assen, Oranjestraat 5.
Mevr. C. Veldhuijzen—Mulder, van: Amsterdam, P. C. Hoofdstraat 158, naar: Den Haag, Ieplaan 36. ƒ 5.
J. G. Risch, van: Heemstede, Laan van Bloemenhove 8, naar: Garoet, Poste restante.
G. W. Snel, Oud Hoofdexpediteur D. v. O. in N.-I., van: Bloemendaal, Genestetweg 20, naar: Voorburg, van de Wateringenlaan 15. ƒ 6.
H. L. Bierman, Gep. Maj. tit. N.-I. L., Doorn, van: Nassaulaan 5, naar: Parklaan, Hoek v. d. Leelaan.
R. E. Filet, Oud Kapt. N.-I. L., De Bilt, Wilhelminalaan, van: 44, naar: 6.
D. F. Wilhelmi, van Arnhem, Hotel Oranje Nassau, naar: Oosterbeek, Grintweg 6.
K. M. Haagmans, Oud Dir. Off. v. Gez. 1ste kl., thans te Apeldoorn, 2de Beukenlaan 17.
Mevr. A. C. Woudstra-Kruytbosch, van: Bilthoven, Paltzerweg 34, terug naar: Apeldoorn, Postweg No. 27. ƒ 5.
Mej. W. C. Kerlen, Arnhem, van: Bronbeekweg 1, naar: Couperusstraat 1.
G. van Sandwijk, van: Groningen, Verl. Heereweg 8a, naar: Den Haag, Goudenregenplein 15. ƒ 5.
Mevr. de Wed. A. van Daalen-Lutje, Den Haag, van: Elsstr. 73, naar: Acaciastraat 134.
Dr. J. F. W. la Fontaine, Den Haag, van: Heulstr. 9, naar: Noordeinde 124.
J. N. van West, Oud Hoofdstationchef Deli Spoorweg Mij., Den Haag. van: Van Loostraat 121, naar: Van Boetzelaerlaan 212.
F. A. E. Laceulle, Resident m.v., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Stadhouderslaan 20. ƒ 6.
F. Weijnen, Off. van Gez., van: Heerlen, naar: Bandoeng, p.a. D.v.O. VIe Afd.
Mr. P. R. Vetter, thans geplaatst bij den Landraad te Malang.
Prof. L. van Vuuren, Utrecht, van: Catharijnesingel 61, naar: Drift21.
Mejuffrouw H. Pilger, Den Haag, van: Dunklerstraat 42, naar: Schuijtstraat 187.
H. J. Lindgreen, Kapitein Inf.van: Den Haag, Obrechtstraat 435 naar Bandoeng p.a. D. v. O. IIe Afd.

NUMMER 45 DONDERDAG 7 NOVEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar. (Art. 2 H. R.)

De Roode Kruis-Collecte.

De Collecte-Commissie van de Afd. 's-Gravenhage van het Ned. Roode Kruis vermeldt, onder groote erkentelijkheid aan de milde gevers, een bedrag van ruim *f* 8300.— als de opbrengst van de op Zaterdag 26 October gehouden straat- en huizencollecte ten bate van den Vredesarbeid van het Roode Kruis.

Toch wil de Commissie onder de aandacht brengen dat dit jaar de opbrengst der collecte niet zoo hoog genoemd mag worden als de vorige jaren en zij schrijft dit toe aan het verflauwen der algemeene belangstelling, die zij toch waarlijk niet kan missen en aan een niet voldoende aantal collectanten voor de inzameling langs de huizen; de huizencollecte toch heeft belangrijk minder opgebracht dan voorafgaande jaren. Derhalve wordt hierbij nog eens een beroep gedaan op hen die wel-licht een gift hadden gereed gelegd die niet werd afgehaald en op hen, die alsnog bereid zijn een gift te schenken. De gelegenheid bestaat hiertoe aan het Pagehuis, Lange Voorhout 6, waar men persoonlijk een gift kan afdragen, of wel men storte het bedrag gironummer 19773, tweede Penningmeester van de Afd. 's-Gravenhage Roode Kruis.

De Commissie meent goed te doen nog eens met nadruk te vermelden dat de jaarlijksche Roode Kruis-Collecte geschiedt ten bate van het Vredeswerk van het Roode Kruis en dat de gelden, die hiervoor ontvangen worden, ook uitsluitend voor dit doel worden aangewend.

Aanteekeningen uit de geschiedenis van West-Indië.

De groote slavenopstand te Berbice.

(Slot).

Wanneer we ondertusschen den toestand van de blanken op de plantage Peereboom beschouwen, moeten we onwillekeurig denken aan een episode uit de Great Mutiny in Engelsch-Indië in 1857. Toen waren in den toren Baillie-Gate, mannen, vrouwen en kinderen opgesloten en de woedende menigte van opstandelingen golfde om hen heen, dagen lang. De mondvoorraad, het drinken raakte op. Ze keken naar alle kanten over de vlakte naar hulp uit: niets daagde op, en ze wisten welk een schrikkelijk lot hen zou wachten als ze den vijand in handen vielen. Doch voor hen kwam er op 't laatste oogenblik, toen er niets meer over was, en ze half stervende waren, toch nog hulp opdagen; voor de arme menschen op „de Peereboom” niet.

Van eind Februari tot 4 Maart duurde het beleg. v. Hoogenheim deed al wat hij kon om kapt. Cock over te halen verder de rivier op te varen; deze weigerde pertinent; en ook een andere scheepskapitein weigerde hulp. Het aantal blanken en kleurlingen op „de Peereboom” was aangegroeid tot 60, waarvan 21 vrouwen en kinderen. Ze hadden zich in 't administrateurshuis versterkt en den 3den Maart werden ze daar door plm. 600 opstandelingen aangevallen, tegen wie ze zich in doodelijke wanhoop nog 24 uur verdedigden; de mannen stonden op de zijgalerij, vrouwen en kinderen waren op den zolder. Ze waren van alle hulp afgesloten, geheel aan zichzelf overgelaten!

Den 4den Maart konden ze het niet langer uithouden. Uitgeput door gebrek en vermoeienis, wanhoopend aan hulp, besloten ze te onderhandelen, waarbij ze vrijen aftocht in hun booten en sloepen bedongen. Doch nauwelijks waren ze gedeeltelijk daarin, of de slaven braken het accoord, en richtten een allerschrikkelijkst bloedbad aan. Mannen moesten het aanzien hoe hunne vrouwen en kinderen in stukken gehakt werden, een chirurgijn-majoor werd levend gevild, omdat het verhaal liep, dat hij zieken zou vergiftigd hebben, menschen werden doodgeslagen, doodgezweept, doodgemarteld. Zwijgen wij er verder over.

Ook nu denken we weer aan the great Mutiny, toen bij Cawnpore aan de overlevenden van een groote moordpartij door Nana Sahib vrije passage naar hunne booten toegestaan werd, en hoe plotseling van alle kanten vuur op hen gericht werd, toen ze half in half uit de sloepen en reeds op de rivier waren, en hoe bijna allen doodgeschoten of vermoord en in de Ganges geworpen werden.

Hier in Berbice zien we ook iets dat aan vele van

dergelijke slachtingen eigen is, menschen die plotseling midden in het bloedvergieten gespaard worden door een of ander toeval, een of andere goede gedachte, eene herinnering of een opwelling van een der moordenaars.

Zoo werd thans de predikant losgelaten, omdat het opperhoofd Coffy van hem zeide, dat hij een mensch was, die met God sprak en ook voor de negers gebeden had, een weduwe-grondeigenares kreeg genade, doch moest met hare dochters voor hen werken. Mejuffr. George werd, nadat hij haar vader en broer doodgemarteld had, door Coffy tot vrouw genomen, wat weinig minder schrikkelijk dan de dood voor haar zal geweest zijn.

De negers rukten thans op 't fort Nassau aan. In den rug hadden ze niets te vreezen, geen enkele blanke leefde er meer en de ellendige houding van kapt. Coch had hun overmoed nog doen toenemen.

In 't fort Nassau heerschte reeds de grootste angst en verwarring. Van alle kanten stroomden de vluchtelingen binnen om daar bescherming te zoeken, nadat ze soms al dagen lang in de bosschen rondgezworven hadden. Denzelfden avond van den moord op „de Peereboom" was 't bericht daar nog binnen gekomen. Een mulat van een plantage hoogerop, kwam in vliegende vaart, langs allerlei binnenpaden daar aanrennen. Een ontzettende schrik beving allen, zoowel hen die in 't fort waren als die, door gebrek aan plaats er buiten moesten kampeeren. De laffe secretaris-fiscaal, en de weesmeester, welke beiden Hoogenheim al zoo gauw doorzien had, vluchtten op de schepen en hielden zich daar schuil. Nergens vond v. H. steun en hij en de dappere Thielens waren de eenigen, die den kop niet verloren.

Den 6en Maart vond hij echter gelukkig de gelegenheid door 2 trouwe negers en 2 Indianen een boodschap naar den gouverneur van Suriname te zenden en om hulp te vragen. Betrekkelijk gauw, bijna 3 weken daarna is deze dan ook gekomen, doch toen was 't water ook tot de lippen gestegen.

Hoewel nu 't fort zeer zwak was en er weder weinige gezonde soldaten waren, besloot v. H. toch het te verdedigen, rekenende op de hulp van zooveel gezonde vluchtelingen. Doch toen hij dit voorstelde zag hij zich deerlijk bedrogen. De menschen waren gedemoraliseerd, door angst buiten zichzelven. Wie kon, redde zich op de schepen en aan den last van den gouverneur om weder aan wal te komen, werd niet gehoorzaamd. Integendeel, tot twee maal toe kwam er een rekest van de schepen om toch maar liever weg te zeilen: fort Nassau was toch niet te verdedigen.

En de rebellen werden steeds driester. Het opperhoofd Coffy zond een briefje, waarin hij den gouverneur den raad gaf, zoo gauw mogelijk met de schepen naar Holland te vertrekken, en 't land aan de negers over te laten. Mocht hij dat niet willen doen, dan moest hij 3 schoten laten lossen, waarop de kapitein (Coffy) met een groot aantal volk zou komen vechten. Het lijkt de uitdaging van een schooljongen: „Kom maar op, jò". Trouwens àl deze briefjes (er kwamen er later nog meerdere) zijn in hetzelfde jongensachtig brani Hollandsch geschreven. Wat echter daarin treft, is de herhaalde verzekering, dat enkel de slechte behandeling van met name genoemde planters dit oproer veroorzaakt heeft.

Deze zelfde namen vinden we ook alle op de rekesten om maar gauw weg te gaan en alles prijs te geven. „Wreedheid en lafhartigheid gaan veeltijds gepaard", teekent Netscher hierbij op.

De toestand werd steeds wanhopiger. De gouverneur met 4 officieren en 16 gezonde soldaten, enkele autoriteiten, 't Hof van Politie en verder onwillige burgers op 't land; in de schepen een massa, die enkel verlangde om weg te komen en luide murmureerde.

v. H. hield een krijgsraad en vroeg den officieren of op deze wijze verdedigen nog mogelijk was, waarop 't eenparig oordeel moest luiden: „onmogelijk"! Nu besloot hij ook met de overigen aan boord der schepen te gaan en met bloedend hart zakte hij de rivier af.

Men kwam aan de Societeitsplantage „de Dageraad". Daar waren de negers nog trouw gebleven; men moet er zich, van zoo ver af gezien, nog over verwonderen. Hier hoopte hij dus stand te houden tot er hulp kwam, doch de kapiteins der koopvaardijschepen en die van den slavenhaler maakten 't hem onmogelijk en zoo zeilden ze dus door tot aan den post St. Andries, aan den uitersten mond der Canje-rivier.

Dit was een vervallen en kleine batterij met eenige huizen op een open vlakte gelegen.

Ook daar waren reeds dagen lang alle blanke bewoners aan de Canje-rivier toegestroomd. Ze hadden de weinige huizen betrokken en verder hutten gebouwd. Hun ontbrak echter reeds alles, tot drinkwater toe en ze werden geplaagd door zwermen muskieten, die van de zandbanken als wolken opstegen.

v. H. begon ook nu weder dadelijk alles zoo goed mogelijk te regelen. Van de onwillige scheepskapiteins kreeg hij met veel moeite gedaan, dat ze eenigszins geregeld booten stuurden naar nog trouwgebleven plantages in de buurt om eetwaren te halen; aan de huizen liet hij dakgoten maken om 't regenwater op te vangen om te drinken. Maar hij ondervond al bitter weinig medewerking. Bijna allen hunkerden er naar weg te komen. Men gehoorzaamde hem ook al niet meer, men voelde er niets meer voor om uit te houden, men had er genoeg van en trachtte 't veege lijf te redden.

Eindelijk zag dan ook v. H. in dat 't niet langer ging deze mopperende, angstige, nietsdoende menigte er nog langer te houden en hij maakte bekend dat wie wilde, dan maar weg moest gaan, doch dat hij diegenen, die met hem wilden verduren tot er hulp kwam, verzocht zich aan hem op te geven. Het waren er maar 12! Met deze en de weinige militairen maakte hij zich gereed, zich tot 't uiterste te verdedigen.

Ondertusschen maakten de negers, thans bijna volkomen de baas, goede sier in Berbice. Met negerinnen, getooid met de kleeren harer meesteressen roeiden ze op de rivier, en ze hielden eet- en drinkgelagen, vooral deze laatste, in de huizen hunner vroegere meesters.

Niemand had lust eenig werk te doen, maar daar er toch levensmiddelen gehaald en vervoerd moesten worden en suikerriet gekapt en sterke drank, dram, daarvan gestookt, werden er door de hoofden toch mindere negers aan 't werk gezet, wat onderling al dadelijk aanleiding gaf tot ruzie en strijd.

De enkele blanken, die nog in de bosschen ontdekt werden, werden op een gruwelijke wijze ter dood gebracht. Het opperhoofd Coffy, had zijn hoofdkwartier dichter bij, op de plantage Vigilantie opgeslagen, en daar hij over wel 600 à 700 man beschikte, ware een aanval op v. H., dezen zeer noodlottig geweest.

Den 28en of 29en Maart nu zoude v. Hoogenheim de scheepspapieren teekenen en de schepen zouden wegvaren, hem en zijn moedig troepje op den verlaten post alleen achterlatend. Dáár...... een zeil in de verte!...... zou er hulp komen? En ja, juist op dat oogenblik kwam ze nog. De wakkere gouverneur van Suriname, Crommelin, had bij 't ontvangen van den wanhoopskreet, dadelijk gepoogd een Hollandsch schip te krijgen en te bemannen, doch toen dat niet gelukte, een Engelsche schip gehuurd, en zond dat met flinke mannen aan boord, de bedreigde zusterkolonie te hulp. Ook Essequebo zond hulp en Demerary. Essequebo wist zelfs Indianen tot hulp te krijgen.

Nu kon men optreden tegen de negers, maar 't ging langzaam en 't heeft lang geduurd eer men den geheelen opstand bedwongen had.

Eere ondertusschen aan v. Hoogenheim, den moedigen kapitein op een zinkend schip.

H. E. K.

Van Week tot Week.

Dinsdag 29 October tot Maandag 4 November.

De City of Rome, een watervliegtuig op de lijn Londen—Britsch-Indië van de Imperial Airways is, met 4 passagiers en drie leden der bemanning in de Golf van Genua verongelukt. De Mij. verkeerde in den laatsten tijd in een ongeluksperiode, vooral op dat deel van het traject dat boven de Middellandsche Zee ligt. Reeds heeft zij aangekondigd, dat de route gewijzigd zal worden en voortaan van Alexandrië via Konstantinopel de weg naar Londen over land vliegende genomen zal worden.

Cyriel Buysse, de gevierde schrijver, voor wien Nederland een tweede vaderland werd, is te Brussel, ter gelegenheid van zijn 70en verjaardag grootsch gehuldigd. Gent bereidt zich voor desgelijks te doen; zoo ook Den Haag.

De Afdeeling Batavia van het Alg. Nederl. Verbond heeft het initiatief genomen ter opgraving en waardige bijzetting van het gebeente van J. P. Coen.

Herdenking van den 300sten sterfdag van J. P. Coen. Het moet den Landvoogd wel zéér gespeten hebben dat ambtsbezigheden in de Buitenbezittingen hem verhinderden blijk te geven van zijn gevoelens voor de figuur van zijn grooten voorganger bij gelegenheid van de plechtige herdenking van diens sterfdag.

De heer F. Kleian, oprichter van het Adresboek van Ned.-Indië, is overleden. Klein begonnen heeft dit werk zich ontwikkeld tot een onmisbare vraagbaak van allerlei kringen hier en ginds.

De heer J. van Gelderen is benoemd tot hoogleeraar in de Staathuishoudkunde aan de Rechtshoogeschool te Batavia, als opvolger van Prof. J. H. Boeke, in gelijke functie te Leiden benoemd.

De eerste lustrumviering van de Rechthoogeschool te Batavia is geopend door een toespraak van Prof. Mr. R. D. Kollewijn in tegenwoordigheid van den Landvoogd, leden van den Raad van Ned.-Indië en andere autoriteiten.

De Deli-Maatschappij had het voornemen, in verband met de ernstige tijden die het particulier initiatief doormaakt en te wachten schijnt te staan, haar 60-jarig jubileum stil voorbij te laten gaan. Gelukkig heeft het haar echter evenmin ontbroken aan bewijzen van waardeering uit alle kringen van handel en industrie als aan die van Regeeringszijde. Bij monde van Burgemeester De Vlugt werd den heeren Herbert Cremer en E. S. Enthoven medegedeeld, dat het H. M. de Koningin behaagd had hen tot Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw te benoemen, op voordracht van den Minister van Koloniën. Ook te Medan werd de dag kalm en waardig herdacht.

De Ned.-Ind. Week te Brussel in het Holland Huis gehouden, is een volkomen succes gebleken, hetwelk zeker wel voor een groot deel mede te danken was aan de groote toewijding en onvermoeiden ijver van den secretaris van het Comité, den welbekenden heer L. D. Petit te Amsterdam, die moeite, tijd noch zorg gespaard heeft om het welslagen der week te verzekeren. En met succes!

Het Suikerwetje, initiatief-voorstel van den heer v. d. Heuvel ter bescherming der beetwortelsuikerindustrie in Nederland, is door de 1e Kamer verworpen.

Eendaagsche treinverbinding en vliegdienst Batavia—Soerabaja geopend. De Staatsspoorwegen hebben de nieuwe dagelijksche ééndagsverbinding Batavia—Soerabaja v.v. geopend. Deze trein is de snelste express op deze spoorbreedte van het Zuidelijk halfrond en samengesteld uit bijzonder comfortabele rijtuigen. De eerste trein ondernam de reis, versierd met nationale vlaggen.

Tegelijk heeft de opening plaats gehad van de rechtstreeksche luchtverbinding Batavia—Soerabaja v.v., welke afstand in $4\frac{1}{2}$ uur wordt afgelegd. De dienst werd geopend met twee groote Fokker-vliegtuigen, met een groot aantal autoriteiten (o.w. generaal Snijders) en vooraanstaande personen uit de handelswereld. Te Semarang werd een tusschenlanding gemaakt. Soerabaja heeft den vliegtuigen een hartelijke ontvangst bereid.

Oudheidkundige vondsten in Oost-Java. Het Soer. Hbl. verneemt, dat nabij Bangil, waar de Oudheidkundige Dienst belangrijke opgravingen gedaan heeft, nieuwe vondsten aan den dag zijn gekomen, die er op wijzen, dat op de betreffende plaats vermoedelijk een Hindoetempel heeft gestaan.

Het Leger en de Partij Nasional Indonesia. Het legerbestuur heeft thans eveneens verboden het lidmaatschap van de Partij Nasional Indonesia aan alle militaire en burgerlijke ambtenaren, ressorteerend onder het departement van Oorlog, zoomede aan hun echtgenooten, kinderen, inwonende familie, huishoudsters en bedienden, op straffe van onmiddellijk ontslag. Heeft een burgerlijke landsdienaar omgang met voormannen van de P.N.I. of bezoekt hij vergaderingen van de P.N.I. als anderszins, zoo kan mede ontslag volgen.

Onze Gezant in Japan, Generaal Pabst, vertoefde voor korten tijd in Indië en heeft, gelijk te verwachten was, ook belangrijke besprekingen gehad met den G.-G., waarbij o.a. de Japansche visscherij in ons gebied behandeld werd.

VOOR EEN BONTMANTEL

NATUURLIJK NAAR

Maison de Pelleterie

SPECIAAL BONTMAGAZIJN

SPUISTRAAT 46-48

WAAROM?

OMDAT DIT HET MEEST VERTROUWDE EN VOORDEELIGSTE ADRES IS

GRATIS! DE BIJ ONS GEKOCHTE BONTVELLEN MAKEN WIJ VAKKUNDIG EN GRATIS OP UW STOFFEN MANTEL

GRONINGEN

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL

OUDE BOTERINGESTRAAT 14

GRONINGEN - TELEFOON 3576

Speciaal adres voor: 5827

Huwelijks- en Luiermanduitzetten

INDISCHE UITRUSTINGEN

BEZOEKT

ZUIDLAREN

(Drente bij Groningen)

HOTEL VAN ESS

EERSTERANGS FAMILIEHOTEL

GARAGE :: TELEFOON 1

5814

J. BECKER - GRONINGEN

Oude Ebbingestraat 52 - Tel. 997 - Opgericht 1875

Speciale magazijnen voor Verlichting, Verwarming en Sanitair.

Vakkundig personeel. 5825

N.V. **MESDAG & Zn's**

EFFECTENKANTOOR

OUDE BOTERINGESTRAAT 17 - GRONINGEN

GEVESTIGD 1850

Directie: Mr. J. KOOL en Mr. G. MESDAG.

Deposito - Rekening-Courant - Vreemd Bankpapier - Reiscredietbrieven - Assurantiën

Kluisinrichting - Bewaarplaats voor koffers en eigen brandkasten. 5826

UTRECHT

J. BREEDVELD

NIEUWE KOEKOEKSTRAAT 71 - UTRECHT

TELEFOON 10580 5898

ORTHOPAEDISCH SCHOENMAKER

SCHOENEN VOOR ALLE VOORKOMENDE STAND- EN VORMGEBREKEN - PLATVOETSCHOEISEL

RIJLAARZEN - OVERAL TE ONTBIEDEN

P. DE HAAN - UTRECHT

LIJNPADSTEEG 16-18 Bis 5897

bij de Jeremiestraat - Telef. 11672

Verhuizingen en Auto-Transporten

Door geheel Nederland

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars

Taxatie

Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TEL. 10633 EN 10084 5900

KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool

59 5

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van

KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES

GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN

DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110

Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

EIKENHORST

Pension voor zomer en winter; 24 salons en slaapkamers, waarvan de meeste met serre, veranda of balcon; eetkamer, badkamer, stroomend water, garage, groote tuin; bij de tramhalte, in 't centrum van verkeer.

UTRECHTSCHESTRAATWEG ::—:: OOSTERBEEK

=WONINGINRICHTING=

SERRÉE

OUDEGRACHT 34 JACOBIBRUG

NACHTEGAALSTRAAT 9A t.o. TIVOLI

UTRECHT

BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ

VRAAGT GRATIS BEGROOTING VOOR HET INSTALLEEREN VAN UW WONING

ELECTRISCHE BOEKBINDERIJ „OUDWIJK"

Fa. VAN WIJK & VAN DEN WIJNGAARD

OUDWIJKERDWARSSTR. 104-110 - UTRECHT

TELEFOON 12957 5908 POSTREKENING 114098

Speciaal adres v. Particulier Bindwerk

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken.

„MUZIEK-SMITH"

NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.

DEN HAAG - TELEFOON 12883

Fabriek van Muziekinstrumenten

EN GROS — EXPORT

Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

P. J. CRAMWINCKEL - PLAAT- EN KUNSTHANDEL

PIET-HEINSTRAAT 36 - DEN HAAG - TEL. 3...

Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische famil...

MARGARETHA VERWEY

ANNA PAULOWNASTRAAT 7 - DEN HAAG

IN BORDUUR- EN WEEFWERKEN

LESSEN IN HANDWEVEN

HANDWERKEN

HANDWEVEN

HANDWERKSTOFFEN

GARENS

GROOTSTE SORTEERING

HOLL. KUNSTWEEFHUIS

MOLENSTRAAT 7 - DEN HAAG

FIRMA TENZER

NOORDEINDE 139a - DEN HAAG - TEL. 14229

Kunstschildersartikelen, Voorwerpen om te snijden, Branden, Beschilderen, enz. Batik-, relief-, celluloid-, penschilder-, glasvernis-, schabloneeren tarsiaverven. Batik-teekeningen. Atelier voor onderricht. 5899

OPGERICHT 1887

HET RESIDENTIETOONEEL

CARO VAN DOMMELEN

Gebouw Excelsior, Zeestraat, Den Haag, Tel. 16602

DONDERDAG 7 NOVEMBER — 2.15 UUR

LITERAIRE JEUGDMATINEE

SARA BURGERHART

SPECIALE JEUGDPRIJS . . . . . . f 0.60

VRIJDAG 8 NOVEMBER - 8.15 UUR - PREMIÈRE

GIJ ZULT NIET DOODEN

door ERNST VERMEER.

Zaterdag 9 Nov., 8.15 uur: „Gij zult niet dooden".

Zondag 10 Nov., 2.15 en 8.15 u.: „Sara Burgerhart".

nslagen op assistenten van particuliere cultuurondernemingen. De heer G. Pastor, inspecteur van den arbeid, stelt een onderzoek in naar de oorzaken van de vele aanslagen in de cultures in Midden- en Oost-Java, welke de laatste tijden voorkwamen. Het heeft verwondering gebaard dat bij dit onderzoek naast den vertegenwoordiger der arbeidsinspectie er geen was van het particuliere bedrijf, dat toch in de eerste plaats belanghebbende in deze materie is.

afgezette Radjas der Sangir Eilanden hebben aan den G.-G. een verzoek om gratie van hun verbanningsstraf ingediend, tegen de inwilliging waarvan behalve de voorzitter van de Adatrechtbank ook het Hooggerechtshof geadviseerd hebben.

internationale (volkenbondsche) opium-enquête-commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van landen die geen direct belang hebben bij het opiumvraagstuk, gaat haar reis naar het verre Oosten weldra ondernemen en zal o.a. op verzoek van onze Regeering ook de Philippijnen in haar onderzoek betrekken.

) Overzicht hoofdzakelijk ontleend aan Aneta-telemmen en de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

„Van 't Wondere Insulinde".

Onder dit opschrift schreef Prof. J. A. Loebèr Jr. langs in „Het Vaderland" een serie van drie tikelen over: „*De Wajang Koelit op Java en lers*", waarop wij hier gaarne de aandacht willen stigen, in aansluiting ook met hetgeen wij hier, ar aanleiding van de wajang-uitvoering gedurен- Boeatan's „Indische Week" in Pulchri Studio te Gravenhage gegeven, met betrekking tot de symlische en mystieke beteekenis er van schreven. heer Loebèr legt in zijn beschrijving meer den druk op het artistieke en het ethnografisch-hisrische van dit schimmenspel. Hij begint zijn opl met de woorden:

„Wonderlijk geval met de *wajang koelit*, met de perkamenten schaduwbeelden van Java. Nu is het kunst geworden, hooge kunst, en 't behoort tot den *bon ton* te weten, dat een wajangfiguur verbazend mooi en heel artistiek is.

„En een goede twintig jaar geleden wist haast geen mensch van deze waarheid, die in grootte de bekende koeien evenaart! De geleerde wereld alleen kende deze „gedrochten" en bewerkte hen wetenschappelijk. Kenners van Indië overigens beweerden goedmoedig, dat de wajang het meest absolute bewijs was voor het ontbreken van alle kunstbesef bij den Javaan.

„Met wajangs moet men bovendien voorzichtig omgaan of liever men moet ze voorzichtig gebruiken. Ik zond laatst aan een paar dames een prentbriefkaart, waarop zwart en wit Ardjoeno afgebeeld was. Let wel, geen monster als Semar of geen dwaze vent als Petroek! Neen, Ardjoeno, de god der schoonheid of zoo iets, vereerd door den Javaan, die den naam steeds met uiterste veneratie uitspreekt. En de uitwerking!

„M'n hemel! Nee, zoo iets moest ik nooit meer doen, zoo'n spook thuis te sturen, de dames hadden ervan gedroomd!"

... ...
... ...

„Als men echter aan het „onmenschelijke" gewend is, aan de lange armen en halzen, de dikwijls geweldige oogen en neuzen, wier opzettelijke bedoeling men leert kennen door het sierlijk, wondermooi profiel van een edelvrouw er naast te houden, als men zich vertrouwd heeft gemaakt men deze artistieke buitenissigheden, ja, dan begrijpt men heelemaal niet, hoe eeuwen geleden reeds het Javaansche volk tot deze hoogstaande kunst gekomen is, dit monument van inheemsche schoonheid heeft geschapen en men verheugt zich, dat deze antieke kunst nog onder dit volk leeft en geëerd wordt. Ook begrepen! Dit in tegenstelling met onze oude kunst, die voor het grootste deel van het volk een gesloten boek met zeven zegels blijft!

„Maar zooals met alle hoogstaande kunst het geval is, men moet de *wajang koelit* leeren kennen, zich vertrouwd er mee maken en langzaam opent zich dan deze bron van zeldzame schoonheid, die tevens ook menschenvernuft is."

Schrijver meent, dat er ethnografisch en gehiedkundig nog veel te weinig van de wajang kend is; in zijn tweede artikel wijst hij op de le leemten en vraagt o.m.:

„Is de wajang prae-Hindoeïstisch of niet? Kan dit schimmenspel wellicht ook Indonesisch zijn, dat is dus: niet uitsluitend Javaansch? We weten het nog niet. Op dit gebied staat de studie ter plaatse vrijwel stil en men stelt zich tevreden met het beetje, dat men weet. Zooals steeds op Indisch kunstgebied!

„Is er een *wajang koelit* op Madoera, dat toch zoozeer verwant is met Oost-Java? Ook weer onzeker.

„Het wondereiland Bali, dat het batikken absoluut niet kent, bezit eveneens een belangrijke groep, die zich in type scherp van de Javaansche onderscheidt. De slanke lijnen van de vrouwelijke wajangs ontbreken hier geheel en al. De figuren zijn erg gedrongen in vorm, te zeer compact, vergeleken bij de Javaansche.

„Doch hoe zonderling het klinkt, veel weten we er niet van! 't Is een vergeten hoofdstuk in de Bali-litteratuur. Dat er hier verrassingen mogelijk zijn, zagen we bijv. in de Bali-groep in Pulchri tijdens de nu gesloten Indische feestweek. Een figuurtje was *en face* behandeld, terwijl dit haast nooit op Java voorkomt. Ook is dit figuurtje geheel naakt, wat ook een unicum op Indisch kunstgebied is. In onze musea is bijv. geen compleet stel van een Balineesche wajang te vinden."

Dan komt een tweede vraag: „Op Bali wonen ook nog oerbewoners: de Bali Aga, in tegenstelling met de Wong Madjapahit,. Is hier nu ook een oer-vorm wajang te vinden?... Of op Palembang met de sterke, Javaansche invloeden wajang-invloeden aanwezig zijn? We weten het niet!

Verder: van Sumatra en Riouw is alleen bekend: dat er een wajang is met Maleischen tekst, deels uit het Ramayana vertaald. De dalang heet er *pawang*, de wajang: *bajang*, meestal *bajang-bajang*.

„Met deze reusachtig uitvoerige! mededeelingen moeten we het doen. Men noemt zoo iets groote belangstelling in Indische kunst!..."

In zijn derde artikel behandelt de heer Loebèr de wajang in andere landen. Na gewezen te hebben op zijne beschrijving der Siameesche wajangkunst in het Tijdschrift „N.-I. Oud en Nieuw", 13e jaargang en op die der perkamenten en lederen wajang in China en Japan, Perzië, Arabië, Egypte en Turkije in: „*Geschichte des Schattentheaters*" van prof. dr. G. Jacob, zegt hij o.m.:

„Maar we zijn nu eenmaal op bizondermysterieus gebied, want bij het doorwerken van Hollandsche en Duitsche beschrijvers uit den Compagniestijd, vond ik tot mijn allergrootste verbazing, dat de Javaansche wajang nergens en nergens vermeld wordt!

Wèl de Chineesche op Java!"

En schrijver eindigt met de vraag:

„Hoe is het te verklaren, dat het Javaansche spel door lui van twee landaarden over het hoofd gezien is en het Chineesche wel degelijk beschreven wordt?"

Wellicht weet iemand onder de lezers van „Het Koloniaal Weekblad" hierop antwoord te geven. Ook onze redactie houdt zich voor gedachtenwisseling op dit gebied ten zeerste aanbevolen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Jan Pieterszoon Coen, 1629—1929 (vervolg).

Hij staat daar op het Waterlooplein voor het Paleis, met de hand niet in een vrij gebaar, maar zéér beslist wijzend naar den zeer reëelen bodem. „*Plaats het volk hier*" — zoo wijst die hand — „*daar is ruimte voor velen*". Niet voor baantjesjagers en nietsnutters, maar voor werkers als hij: betrouwbaar, zich zelf niet zoekend, maar het belang der gemeenschap. Nooit desespereerende en nooit den vijand ontziende. Wij gaan een goede toekomst tegemoet, deze herdenkingsdag is niet vergeefs voorbijgegaan, als Coen's woord onder ons wèl wordt verstaan, Coen's daad wèl wordt verricht, Coen's leven tot voorbeeld genomen, Coen's naam voor ons het vlammend epigram blijft, dat opwekt tot zelfvertrouwen, tot zelfwerkzaamheid, tot het streven om in alles te zijn en vóór alles: Coen! (*N. v. d. D.*)

De Loc. (23/9, blz. 1 t/m 3) betreurt het, dat er van de laatste rustplaats van J. P. Coen niets tastbaars meer voor ons bewaard is gebleven. Het is zeer goed mogelijk, dat vroeg of laat weer licht komt in deze zaak, want 's Lands archieven verbergen nog zooveel belangrijks. Er is geen enkele reden trotsch te wezen op hetgeen vroeger in Indië is geschied om *de groote dragers van het Nederlandsche koloniaal gezag* te eeren. In dit geval echter maakt deze geringe mate van waardeering voor hetgeen zij tot stand brachten, weinig uit, want J. P. Coen heeft zich in de harten van allen, die dit gezag hebben gesteund en nog steunen, een geestelijk monument gesticht, grootscher en onvergankelijker dan alle stoffelijke gedenkteekenen, welke in lateren tijd te zijner eere zijn verschenen. Aan *de herdenking* namen deel vereenigingen van iedere gezindte en vertegenwoordigend de meest uiteenloopende kringen onzer Europeesche samenleving; Chineesche vereenigingen en die van de Minahassa en de Molukken ontbraken niet. Zij allen begrepen de herdenking als het natuurlijk betoon van eerbied jegens den grondlegger van Ned.-Indië, die een Nederlandsch en tegelijk een Indisch vaderlander was. Dat de Inlandsche vereenigingen zich afzijdig hielden is te begrijpen en te betreuren. Ieder niet-Javaansch of Soendaneesch of Sumatraansch, maar „*Indonesisch*"-nationalisme erkent reeds in die Indië-omvattende aanduiding *een eenheid, die door Coen is gegrondvest.* Doch als men in dien kring Coen eer ziet als den veroveraar dan als den bouwer van toekomstig Indië, dan kan alleen die zienswijze worden betreurd, maar dan kan men zich daarbij neerleggen. Tot afkeuring of protest bestaat geen aanleiding; de Inlandsche groepen waren gevraagd, zij zijn niet gekomen.

Afschrikking van Kapitaal.

De toekomst van *Britsch-Oost-Afrika* is onzeker, met het gevolg dat — zooals „Weltw. Nachr." constateert — „die Investierung von neuem Kapital im Augenblick fast ganzlich stockt". De *Java-Bode* (30/9) ziet hieruit, hoe gevoelig de kapitaalmarkt is voor politieke en politiek-economische kwesties. Nu de ontwikkeling van Kenya, Tanganyika en Uganda, welke geen locaal kapitaal ter beschikking hebben, stil staat, lijden daaronder zoowel de Westerlingen als de Inheemschen. In *Ned.-Indië* zijn ook tal van kwesties hangende; er heerscht op dit oogenblik een politieke toestand, welke door het moederlandsch en het buitenlandsch kapitaal met bezorgde belangstelling wordt gevolgd. Nederlandsche financiers beleggen beduidend veel meer in vreemde landen dan in Ned.-Indië; zij steken zelfs jaarlijks meer kapitaal in bedrijven van andere tropische landen (Zuid-Amerika, Congo) en in andere koloniale landen (Marokko) dan in ondernemingen van Ned.-Indië. Bij een dergelijken stand van zaken is er maar weinig noodig om de reeds zeer voorzichtige financieele politiek der Nederlandsche kapitalisten en beleggers ten aanzien van Indië tot nog grootere voorzichtigheid, welke bedenkelijk veel gaat lijken op afzijdigheid of terughoudendheid, te brengen. Een land van de ontzaglijke uitgestrektheid als Ned.-Indië — met *een millioenenbevolking, welke men vooruit wil brengen,* doch die zelf geen kapitaal maakt — heeft per jaar meer nieuw geld noodig dan de *f* 40 à *f* 50 millioen, die daar thans uit moederland en buitenland belegd worden. Ned.-Indië had tot dusver voor het kapitaal een groote aantrekkelijkheid zonder dat er gemaakte voordeelen geboden werden. De grootste aantrekkelijkheid, de bedrijfszekerheid door een bevredigende arbeidsvoorziening, gaat verloren. Er behoeft niet veel meer bij te komen, of het kapitaal wordt afgeschrikt en gaat onze deur voorbij. Onder de gegeven economische en sociaal-economische omstandigheden van Indië is dit erger dan een economische waaghalzerij. Het is zeker, dat het afschrikken van het kapitaal nu voor Indië beteekent stagnatie en werkloosheid.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (30/9) en de *Deli Crt.* (30/9): „Dr. Buffart's rede", en *De Sum. Post* van 1 Oct.: „De begrooting 1930".

Klapzaken.

Uit een statistiekje, opgemaakt door de Arbeids-Inspectie, blijkt dat *in het eerste kwartaal van dit jaar* 129 klapzaken zijn voorgebracht, n.l. 21 tegen Europeesch ondernemingspersoneel en 108 tegen Inlandsch ondernemingspersoneel (mandoers en tandils). Van de Europeanen werden er 8 van het tenlastegelegde vrijgesproken, van de Inlanders 21, zoodat 100 beklaagden wegens slaan zijn veroordeeld. De straffen bepaalden zich tot geldboeten tot *f*30 en gevangenisstraffen tot 10 dagen. In het eerste kwartaal van 1928 zijn 153 klapzaken voor-

gebracht. De cijfers zeggen de *Deli Crt.* (30/9), dat er verbetering te bespeuren valt, doch ook *dat er nog veel te veel geslagen wordt*; zelfs wanneer er in elk geval op zich zelf reden voor aan te voeren moge geweest zijn. Met dergelijke Inlandsche elementen is niet goed te werken; hopelijk dat de drastisch doorgevoerde selectie daarop ten goede zal werken.

De klap blijft uit den booze, al zou het alleen maar zijn omdat het de mogelijkheid van een zuiver arbeidssysteem bemoeilijkt. Maar daarnaast moet wel degelijk — naar het oordeel van de *Deli Crt.* (2/10 „De aanslagen, de P.S., de klap, of wat anders?") — grondig worden nagegaan, hoe de planter zonder klap en zonder andere hulpmiddelen dan een onvoldoende strafwet, een stroef en langzaam recht, onaangepast aan Oostersche toestanden, en met een Arbeids-Inspectie die nog haar systeem heeft vast te stellen, orde kan handhaven. Daar zit heel wat aan vast, dat nadrukkelijk met elkaar in evenwicht gebracht moet worden. Al blijve de klap uitgesloten!

In dit verband leze men: het *Soer Hbl.* (23/9, 3de bl. „Les van vreemden", *Z.*; 24/9, 3de bl. „Nieuw Licht", *Z.*), *De Loc.* (24/9, blz. 19 en 29 „De moordaanslagen") en de *Deli Crt.* (23/9 t/m 5/10 „De moord op Waller" voor den Landraad; 1/10 „De uitgestoken hand"; 23, 25 en 26/9 „Aanslagen op Java").

Slechte invloeden op Inheemschen in Holland.

Het *Bat. Nwsbl.* (25/9) bevat een boeiende schildering van de protestvergadering in Den Haag, belegd door de *Liga*, de *Perhimpoenan Indonesia* en de *Communistische partij*. Een wonderlijke sensatie geeft het altijd de keurig gekleede vertegenwoordigers van het onderdrukte Ned.-Indische volk, toegerust met fraaie hoeden en elegante wandelstokjes, te ontmoeten in de milieux van schrille armoede, waar zij hunne actie voeren, of laten voeren. Het gehoor geeft zich over op genade of ongenade, het stampt met de voeten, sist en brult op commando van den redenaar en geeft blijk van een volledig gebrek aan critischen zin. Een dergelijk publiek komt om te hooren wat het gaarne hooren *wil*: van de ellende van de proletarische klasse, van het onrecht van het kapitalistische stelsel en van de eenheid die noodig is om dat stelsel omver te werpen, 't zij in Holland, of in „Indonesië" of waar ter wereld ook. Met dergelijke avonden beoogen de sprekers een wisselwerking tusschen de bewegingen in Holland en in Indië. De revolutionneering van Ned.-Indië wordt mogelijk geacht via het Nederlandsche proletariaat, dat te dien einde bewerkt moet worden met leuzen en mededeelingen, wier frappante onjuistheid in Indië gemakkelijk aan te toonen is, maar die onder de onwetende arbeiders opgeld doen. Uit het Manifest der P. I. is, in verband met de redevoeringen van Moh. Hatta, Pamoentjak, Van Burink e.a., af te leiden dat men het standpunt verlaten heeft, dat de Nederlandsche arbeider te hulp geroepen moet worden in een actie tegen een onderdrukt *ras*. Alle kracht is gelegd in 't argument van den *klassen*-strijd. De revolutionnaire nationalisten der P. I. geven door den aanhang, dien zij zich hier verzekerden, duidelijk te kennen, dat zij à tout prix en ten koste van hun eigen geweten naar hun doel streven. Een beweging, die slechts stand kan houden in een milieu als dit, bewijst haar groote zwakheid. Dergelijke protestvergaderingen zullen meer en meer gehouden worden; men wapene het gehoor van deze volksinlichters *met documentatie omtrent Ned.-Indië*.

Het *Bat. Nwsbl.* (25/9 „Vergeefs?") weet, dat Indië nu eenmaal onmachtig is de Nederlandsche Overheid te overtuigen van de scha, die aldus wordt aangericht. Maar Ned.-Indië zelf kan *de Indische lastgevers* van deze opruiers (in de P. P. P. K. I.) aansprakelijk stellen voor de consequenties van de daden dier schreeuwers.

De Java-Bode (28/9 „De P. I. en de Studeerenden") adviseert de invoering van een wet, waardoor de in Ned.-Indië uit Aziatische ouders geboren onderdanen in Nederland in dezelfde positie komen, welke thans de in Nederland uit Nederlandsche ouders geboren onderdanen in Indië innemen.

De Loc. (25/9, blz. 30) beschrijft de terreur van de P. I. en de „*Slechte invloeden op Inheemschen in Holland*"; stelselmatig wordt op vervreemding aangestuurd.

De Deli Crt. (3/10 „Inh. studeerenden in Nederland") noemt het een gelukkig verschijnsel, dat er ook nog Inheemsche studenten in Nederland zijn, die er gezondere opvattingen op nahouden en niet wenschen mede te doen aan het onvruchtbaar gedoe der P. I. Enkelen wezen er den correspondent in Holland op, dat *vele ouders in Indië niet behoorlijk worden ingelicht*, dat zij maar gelooven wat hun zoons hun schrijven. Zij zouden wenschen, dat er meer in de bladen over geschreven werd, opdat dan de ouders er toe zouden komen „hun zoon meer op het hart te drukken in Holland te zijn voor studie, niet om den rijken prins uit te hangen of zijn tijd te verknoeien aan politieke beslommeringen." Dit is gezonde taal en het is verblijdend dat er onder de Inheemsche studenten in Nederland zijn, die hun idealen op andere en betere wijze willen dienen: door hard te werken om, na afgestudeerd te zijn, hun land met de door hen verkregen kennis en ontwikkeling vooruit te helpen brengen. De eenige wijze om in de toekomst hun idealen verwezenlijkt te zien. Omdat geen politieke zelfstandigheid mogelijk is, indien niet op elk gebied van het ingewikkelde maatschappelijke leven in het moderne tijdsbestel, werkelijke leiders aanwezig zijn.

Uit Zuid-Sumatra.

Zuid-Sumatra werkt zich op naar het Java-peil. In *Tandjong Karang* en *Telok Betong*, *Palembang* en *Benkoelen*, verbonden door spoorweg en autobusdiensten, wonen eenige duizenden Europeanen. In B. P. M.'s *Pladjoe* en N. K. P. M.'s *Soengei Gerong* liggen woningen voor honderden Europeanen. Ruim 100 landbouwondernemingen vormen de bewoonde oasen der Westersche cultures (koffie, thee, rubber, palmolie, kina, vezel, klapper). Tusschen deze nederzettingen in wonen de ambtenaren. Toch kan men er nog levendige verhalen hooren van jachtpartijen op olifanten, tijgers, krokodillen, wilde varkens en herten. In dezen tijd van zooveel gemaakte eenheid, van zoo vaak denkbeeldige gelijkwaardigheid en gelijkheid der „Indonesische" rassen en volkeren treft het *Bat. Nwsbl.* (26 en 27/9 en 1/10 „Uit Zuid-Sumatra") de minder goede verhouding tusschen de onderdeelen der bevolking. De *Padangers* (Danauers en Minangkabauers) beheerschen de binnenlandsche groote en kleine passers wat betreft den manufactuurhandel, de kleermakerijen, de „restaurants", een deel der autoverhuurderijen en reparatie-ateliers en hier en daar wat van den productenhandel. *Japanner* en *Chinees* zijn ook deze streken binnengedrongen: eerstgenoemde met lens en goedkoope galanterieën, de laatste met telraam, productenkennis, wat handelskapitaal, reparatiewerktuigen, films en gelden-opcrediet. Ze hebben het niet makkelijk in den omgang met de Inheemsche bevolking. De Inlanders zijn Islamieten en afkeerig van alles wat hond en varken niet onrein acht, en ook zeer exclusief tegenover het vreemde. Nu handel en asverkeer, brief en krant, telefoon en telegraaf het jongere geslacht bewerken, wordt dit wel minder scherp. In de smalle vlakten van *Benkoelen*-zelf en *Laïs* zullen *Javanen* komen, die den natten rijstbouw kunnen uitoefenen; de Benkoeleezen zijn hiertoe onbekwaam. Twee duizend bouw bevloeibare grond is beschikbaar. De marga's wachten op de komst der Javaansche tani's; ook zij beginnen het economische belang voor zichzelf te begrijpen.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Kunstmatige scheppingen" (27/9, 3de bl. Z.), *De Loc.* over „De Inlandsche middenstand" (24/9, blz. 18).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Rondom den strijd voor „Indonesia".

In het tijdschrift *Indonesia Merdeka* van Juli lezen wij het volgende:

Met onverdroten ijver hebben wij sedert 1918 propaganda gevoerd voor „Indonesia" als naam van ons vaderland. Bij de intrede van den tweeden jaargang schreef de toenmalige redactie nog ter motiveering daarvan:

„Immers, bij het opnemen van ons vaderland in het internationale verkeer, krijgen wij hoe langer hoe meer behoefte aan een specifieke benaming. Een eigen benaming drukt den stempel op een persoonlijkheid. Verwarring en dooreenhaspeling met onze groote buur „India", die een groot misverstand zou kunnen teweegbrengen, moet zooveel mogelijk worden gekeerd en „Indonesia" is hier als aangewezen, tenzij men zijn toevlucht zou willen nemen tot den term *Nederlandsch-Indië*, wat van geen redelijk Indonesiër van den huidigen tijd kan worden verwacht. Of spraken de Hollanders ook van „Spaansch-Nederland", toen deze landen nog lagen in den machtsgreep van een Filips II? Hiermede moge de naam „Indonesia" worden gerechtvaardigd".

Thans zijn wij zooveel jaren verder! De heele nationale beweging, zoowel als de inheemsche en de Chineesch-Maleische pers in het vaderland spreken van Indonesia. „Nederlandsch-Indië" klinkt nu zeer onsympathiek en wordt uit de nationalistische kringen gebannen.

Dank zij onze propaganda, wordt ook op de internationale congressen (o.a. Bierville, Liga tegen Imperialisme, Internationale Vrouwenliga enz.), steeds meer van „Indonesia" gesproken. „Indonesia" heeft de aandacht van de wereldpublieke opinie op zich gevestigd!

Waar het woord „Indonesië" een onafhankelijkheidsbegrip inhoudt, baart het geen verwondering als men het in de kringen der koloniale reactie niet gaarne hoort. Het Alg. Handelsblad heeft over dezen naam den banvloek uitgesproken. Alleen als het onvermijdelijk is, mogen in zijn kolommen de woorden „Indonesië" en „Indonesiërs" gebezigd worden. Anders bestaan voor dit blad slechts „Nederlandsch-Indië" en „Inlanders".

Schrijver wijst er dan op hoe men ook in sommige kringen der S.D.A.P. tot voor kort van het woord „Indonesië" niet gediend was, doch dat die partij later, voor de macht der omstandigheden zwichtend, bedoelde benaming officieel heeft aanvaard en vervolgt dan:

Onhoorbaar groeit de padi! Ook in de kringen der koloniale reactie is een zekere kentering te bespeuren. Something unbelievalbe has happened! In zijn onlangs verschenen boek „de Indische Politiek heeft Mr. Schrieke, oud-regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken en a.s. Directeur van Justitie in Indonesië getracht de benamingen „Indonesië" en „Indonesiërs" te *rechtvaardigen*. Zoo schrijft hij op blz. 140 e.v.:

„Men zal geneigd zijn te vragen of het vele werk verbonden aan het wegwerken van de rassentegenstelling uit de wetgeving nu werkelijk de moeite zal loonen, ja, of de overgang naar een andere splitsing, t.w. die tusschen Nederlanders, inheemsche en uitheemsche onderdanen niet-Nederlanders niet den naam „camouflage" zou verdienen.

Het antwoord op de laatste vraag kan aanstonds ronduit ontkennend luiden. Het is er mede als met de woorden „medezondaar" in den mond van een predikant en „homo sapiens" in dien van den socioloog. Ze hebben betrekking op denzelfden mensch, doch duiden hem aan van uit een totaal verschillend gezichtspunt.

Een antwoord op de eerste vraag is afhankelijk van de kracht van het rassentiment in geheel Oost-Azië. Men hoede zich ervoor dit te onderschatten.

Evenwel, met nieuwe indeeling alleen zal men niet kunnen volstaan. De inheemsche en uitheemsche onderdanen-niet-Nederlanders zijn thans nog slechts negatief aangeduid. Zij hebben een naam noodig, zooals de uit Nederland afkomstige onderdanen *Nederlanders* heeten. Zij zelf zijn geen Nederlanders; zij begeeren dit ook niet te worden en er is geen enkele reden hen dien naam tegen hun wil op te drukken. Zij verlangen er evenmin naar langer Javanen, Soendaneezen, Menangkabauers enz. te zijn. Maar de ontwikkelden onder hen wenschen een verzamelnaam, een volksnaam, waarmede zij in de internationale samenleving kunnen worden aangeduid. De term: Nederlandsche onderdanen naast: Nederlanders associeert zich weer met oude, verlaten verhoudingen.

De hun te geven eigen naam kan, al is zij wetenschappelijk niet juist, slechts die van *Indonesiërs* zijn. De volgende stap zal zijn het veranderen van *Ned.-Indië* in *Indonesië*.

Waarom terug te schrikken voor die namen? Er valt voor het Nederlandsch sentiment iets te overwinnen, alvorens het tot die naamsverandering zal kunnen besluiten. Doch wie meer hecht aan de feiten dan aan namen, kan zakelijk blijven en dit gevoelsoffer brengen. Stond Nederlandsch-Indië onafhankelijk in de rij der staten, het zou een eigen naam dragen. Waarom het dien naam binnen Nederlandsch staatsverband te onthouden, nu het nationalisme daarop prijs heeft leeren stellen? Dit moet tot het inzicht gebracht worden, dat binnen het staatsverband op den duur niet minder, doch meer te bereiken is dan daar buiten. Daartoe kan ook de naam „Indonesië bijdragen".

Als wij deze uitlating van iemand uit het kamp van de overheerschers zelf citeeren, dan doen wij dat niet met de gewaarwording dat zijn motieven voor de aanvaarding van de benaming „Indonesië" precies de onze zijn. Als Nederlander streeft Mr. Schrieke naar het behoud van den staatkundigen band tusschen Nederland en Indonesië. Wij strijden mèt dien naam voor onze nationale vrijheid. Wij koesteren ook niet de minste illusie dat de koloniale reactie dien naam spoedig zou willen aanvaarden. Maar onafhankelijk van de officieele aanvaarding van dien naam, arbeiden wij gestadig door voor de nationale machtvorming, als de voornaamste voorwaarde der bereiking van „the Big Idea".

Het Europeesch B. B. ontvangt!

In het periodiek *Timboel* te Solo, van 15 Augustus wordt uiting gegeven aan een klacht over achteruitzetting van het prestige der zelfbestuurders in de Vorstenlanden.

Wat baat het — zegt de schrijver — of in den Volksraad vele leden er op hebben aangedrongen dat bij feesten en Hoog bezoek de Vorstenlandsche zelfbesturen hier in eigen huis zullen zijn? Wat geeft het, of de Centrale Regeering in antwoord hierop heeft te kennen gegeven dat het ook Háár meening is dat meer zelfstandigheid aan de zelfbesturen moet gegeven worden en bij hun feesten het Europeesch B.B. zich dient te onthoden van inmenging in de feestregelingen?

Opnieuw bij het Hoog bezoek van H.M.M. den Koning en de Koningin van Siam heeft het Europeesch bestuur, alsof er *niets* gezegd was, de ambtelijke traditie voortgezet dat dit bestuur en niet de zelfbesturen den gastheer speelt.

Zóó is de feitelijke situatie. De Resident ter beschikking van den Gouverneur van Solo heeft in overleg met den translateur, voor het diner in den Kraton 250, voor de wajang-wong in de Mangkoeneganan 200 Europeesche gasten geïnviteerd. Deze Zelfbesturen hebben bij de gratie van het Europeesch B.B. weliswaar zelf óók enkele Europeesche gasten mogen noodigen, maar voor den Inlandschen adel, uitgezonderd de allernaaste bloedverwanten in de dienstdoende prijaji's, was er toen geen plaats meer bij deze rijke festijnen. Adel en ambtenaren van de zelfbesturen mogen bij het opwachten van de Hooge gasten de entourage leveren, midden op den dag in de blakende zon gereed tot ontvangst staan, doch als gasten op de feesten van *hun* vorst is voor hen geen plaats, of er worden in het beste geval achteraf, na reclame, op het laatste moment wat plaatsen voor hen gemaakt. „De minste Europeaan is meer dan de hoogste Javaan", dat is de meening, algemeen gangbaar onder de Vorstenlandsche prijaji's. Agenten van handelsfirma's behoorden wèl tot de uitgenoodigden.

De zelfbesturen, hun feestcommissies, zij worden op zij geschoven. Bij de komst van Z. M. den Koning van Siam biedt het *Europeesch* bestuur den *Europeeschen* ingezetenen in de Javaansche Vorstenverblijven feesten aan.

En datzelfde Europeesch bestuur in de Vorstenlanden betoogt tegenover de Regeering dat de civiele lijsten der zelfbesturen te *hoog* zijn!

Wij erkennen, de zelfbestuursfinanciën behoeven herziening. Maar welk voorbeeld geeft men hier, wanneer men elke gelegenheid te baat neemt voor groote en dure feesten, waarbij veel vriendjes en kennisjes genoodigd worden, die zelf heel goed weten dat ze daarvoor *niet* in aanmerking dienden te komen en . . . zich daar ook niet thuis voelen.

Moest hier soms een demonstratie gegeven worden van *nationale* saamhoorigheid? Maar dat dient dan, gelijk de Vaderlandsche Clubs doen, op eigen gelegenheid en vooral van eigen geld te geschieden.

Wanneer straks Buitenzorg hier ter stede bij het Europeesch B.B. informeert naar dit geval, dan zal men zich wel wéér op een (achteraf gegeven) toestemming der Zelfbesturen beroepen. Door hun ongeloofelijke gedweeheid dragen deze zoodoende óók schuld, dat bij Hoog bezoek hun Vorstelijke verblijven voor hun eigen landzaten gesloten zijn. Ze zullen zich er op beroepen, dat zij daartoe door het Europeesche B.B. genoodzaakt worden.

Of er achteraf door de buitengeslotenen gemokt wordt...... en of de bevolking vraagt wie de Hooge Siamsche gasten eigenlijk ontvangt...... dat doet er niet toe. De rollen *zijn* in de Vorstenlanden nu eenmaal verwisseld.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

Het nummer van 14 Sept. No. II bevat een belangwekkend artikel over Historische cacao in Britsch-Guiana (van Hollandsche origine) ontleend aan The Agricultural Journal of British Guiana van Juni, door Prof. J. Sydney Dash. Hollanders hebben — zegt de schrijver — te Coomacka in Berbice ongeveer 2 eeuwen een cacaoplantage gevestigd en er zijn grafzerken die van 1720 dateeren. Hier moge verwezen worden naar het artikel van Dr. Gerold Stahel: Wilde cacao-soorten in Suriname in het Novembernummer van den 3den jaarg. van „West-Indië" (1918), blz. 167, en de aanvulling daarop in het Juninummer 1919 door Fred. Oudschans Dentz, blz. 67: Verwilderde cacaoboomen in Berbice, waarin o.a. wordt medegedeeld, dat de plantage „Markeye" behoord heeft aan de familie Rassche, vermoedelijk de oudste cacaoplantage in Berbice was en waarin schrijver de opschriften van grafzerken vermeldt.

Verder een artikel: Beschrijving van orchideeën, die in N.-I. gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolgd in no. 12). In No. 12 van 21 Sept.: De bodemkaarteering, wie de baas??? — Een nieuw systeem koffiedrooghuis. — Reorganisatie van den gezondheidsdienst op Malakka.

Archief voor de Rubbercultuur in N.-I.

Septembernummer. Mededeelingen van het Alg. Proefstation der A.V.R.O.S. Rubberserie No. 70 en 71; Proeftappingen bij Hevea Oculaties V, door Dr. C. Heusser. — Tapresultaten en andere observaties bij Heveakruisingen in den proeftuin Soengei Pantjoer, door Dr. C. Heusser.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van N-I.

De 2de en 3de afl. van het 85ste deel is verschenen met een bijdrage van Jac. Woensdregt over: Verloving en huwelijk bij de To Bada' in Midden Celebes (met 3 platen). — Vertaling van Sarga XVIII van het oud-Javaansche Ramayana, door Dr. H. H. Juynboll. — Spraakkunst van het Bolaäng Mongondowsch, door W. Dunnebier (1ste ged.). — Wat beteekent het woord „Kabayan"?, door prof. Dr. C. C. Berg.

Economisch Statistische Berichten.

Het nummer van 30 October No. 722 bevat: De Indische middelen over Juli. — De N.-I. vlottende schuld. — Overzichten van de Surinaamsche Bank (24 Aug.—21 Sept.) en van de Javasche Bank (7 Sept.—26 Oct.). — De daling der koffieprijzen, welke op 8 October een aanvang heeft genomen.

De Hollandsche Revue.

Indische herinneringen, door Jan Fuselier, in het nummer van 15 Oct. No. 20.

De Indische Boerderij.

In het nummer van 23 Aug. No. 5, behalve de geregelde rubrieken over land- en tuinbouw, bloemen, planten en veeteelt, het keuringsverslag der Soekaboemische pluimveetentoonstelling 2 en 3 Aug. en de notulen der alg. vergadering van de Bat. pluimveevereeniging. In het nummer van 6 Sept. No. 6: Bijenhouden in Indië, door J. H. C. Teune. — Soekaboemische land- en tuinbouwtentoonstelling, door J. J. Ochse. — De tuinbouwtentoonstelling te Soekaboemi, door C. van Woerden. — De Passar Gambir tentoonstelling der Bataviasche pluimveetentoonstelling op 31 Aug. en 1 Sept., door Th. H. Buys. — Voedervergiftigingen bij pluimvee, door Dr. W. K. Piccard. — Java Herders. — De heer Wijnmalen vertelt van de inscheping en de reis naar Indië op de „Sibajak" (vervolg).

De Ind. Culturen (Teysmannia).

In nummer 18 van 16 Sept. lezen wij o.m.: Boschbouw en landbouw. — Erfelijke Symbiose, door dr. H. van Bronsart. — Canna's of bloemriet als siergewas, door A. J. van Laren. — Factoren, welke van invloed zijn op den groei en het suikergehalte van riet, door K. Krishnamurti. — De advocaat, een waardevolle vrucht, door Jose de Leon.

De Indische Mercuur.

Het nummer van 23 Oct. No. 43 bevat o.m.: Een voorstel voor een nieuwe suikerconventie en Positie van de Javasuiker, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Chineesche houtolie. — De koffiecrisis. — Het nummer van 30 Oct. No. 44: Een herdenkingsartikel over: De Deli Maatschappij 60 jaren, met 8 afbeeldingen, door prof. dr. L. P. de Bussy. — Invoerverbod wegens Poenale Sanctie, door mr. E. H. von Baumhauer. — De onderhandelingen van Colonel Tarafa, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het nieuwe rubberplan. — De rijstuitvoer van de V.S. van N.A. en de uitvoer van Javarijst in Nederland.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Deel 130, afl. 1 en 2: Uit de rechtsgeschiedenis der Compagnie, door mr. J. van Kan. — Merkenrecht, gelijksoortigheid van waren en voorts jurisprudentie.

De Indische Verlofganger

van 25 Oct. No. 12: Indische professoren, door S. Kalff. — Een oude kennis (nl. een olifant uit Deli naar Amsterdam overgebracht, voor de Artis bestemd). — Indrukken van den eersten luchtpassagier uit Indië.

Korte berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

(Uitgegeven door het Dep. van Landbouw enz. te Buitenzorg). In de nummers van 20 en 27 Sept. Nos. 38 en 39 de gebruikelijke kennisgevingen, economische- en handelsberichten, statistieken, enz. In No. 38: De handel in kinabast en kinine.

Locale Belangen (Orgaan van de Vereen. voor L. B.).

Het nummer van 16 Sept. No. 18: Het gemeenteslachthuis te Semarang, door dr. F. J. J. van Rijn. — De Decentralisatie van bestuur in den Volksraad, door Rückert. — Uit den Volksraad, door G. A. v. B. — Decentraliana. — Maleisch gedeelte. No. 19 van 1 Oct.: Bouwverordeningen door Regentschappen, door J. Mol. — Herziening van het kiesrecht voor den Minahassaraad, door L. —

Meded. van „De Handelsvereen. Medan.

In No. 17 van 15 Sept.: De positie van Nederland

in onzen invoerhandel. — De nieuwe regeling inzake Code-Telegrammen.

Nieuw Nederland.

Het Nationaal Verbond tot Kolonisatiebevordeving van Suriname en andere Ned. gewesten heeft een blad uitgegeven, waarvan in Oct. het eerste nummer verscheen. Dit nummer is geheel aan Suriname gewijd met artikelen, welke in het K. W. reeds een plaats vonden.

Oedaya.

Octobernummer: Aristocratie en democratie in Indonesië, door Noto Soeroto. — Een Indonesiër in de Nederlandsche Volkenbondsdelegatie. — Brieven geschreven gedurende de Javaansche reis (II), door Rabindranath Tagore. — Van kunst en kunstenaars, door Just Havelaar (III), door Hugo Vogel.

Politiek Economisch weekblad.

Onder redactie van Mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, prof. mr. F. J. H. Cowan en mr. dr. H. A. van Gybland Oosterhoff is bovengenoemd weekblad verschenen, waaraan een reeks van knappe medewerkers is verbonden. Het eerste nummer verscheen 4 Oct., waarin de redactie verklaart, dat bij het streven naar een algeheele Rijkseenheid tusschen Nederland en de beide Indiën, niet alleen symbolisch, doch ook in werkelijkheid, als bezielend middelpunt van alle gedachten, stroomingen en partijen, de erfelijke troon van het Oranje Huis onwrikbaar voor haar staat en de banier, welke het met Gods onmisbare hulp wenscht op te heffen, niet als opschrift draagt: „wat verdeelt", doch met vlammende letters geschreven staat: „wat blijvend samenvoegt".

Tectona (Boschbouwk. Tijdschrift).

Augustus, deel XXII: Het voorkomen van gleuven op borsthoogte bij djattistammen in plantsoenen, door H. E. Wolff von Wülfing. — Jaarwerk 1928 der beheerseenheden Balapoelang, Telawa, Blora en Djombang. — De gevolgen van het voorstel Toerring tot verhooging van den aankap in de staatsbosschen, door E. van der Laan.

Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde

(uitgegeven door het Kon. Batav. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen). De 3de en 4de afl. van deel LXVIII bevat: De landbouw bij de To Badá in Midden-Celebes, door Jac. Woensdregt. — Over Tinambareesch taaleigen, door H. Geurtjens. — Het magah Liau, een Dajaksche priesterzang, door Dr. J. Mallinckrodt en L. Mallinckrodt-Djata. — Over eenige Hindoe-Javaansche muziekinstrumenten, door mr. J. Kunst.

Treubia

(Recueil de Travaux Zoölogiques, enz). Augustusnummer. On the Zoögeography of Java, door K. W. Dammerman. — Systematische Uebersicht der bisher von Java nachgewiesenen Vögel, door M. Bartels Jr. en .S. Stresemann. — Erganzungen und Berichtigungen zur Liste der Java-Vögel, door H. C. Siebers. — Neue Vogelrassen aus dem indo-Australischen Gebiet, door H. C. Siebers.

Suriname.

Wij hebben ons steeds onthouden van pennestrijd met de schrijvers over Surinaamsche aangelegenheden in dit blad. Maar wij wenschen voor ditmaal van die houding af te wijken en uitdrukkelijk te verklaren dat wij het, voor zooveel Suriname betreft, niet eens zijn met den schrijver van het artikel *„Een opmerkelijk artikel"* in het vorige nummer van dit blad.

Het slot van het artikel luidt aldus:

„Het moet, dunkt ons, nu wel duidelijk zijn, dat de proef, die men gemeend heeft in 1866 te moeten nemen, door aan Curaçao een Raad te geven, die zichzelf aanvult, aan Suriname een imitatie van de Tweede Kamer, zooals deze vroeger werd samengesteld, als mislukt moet beschouwd worden. Voor een gedeeltelijk, of geheel parlementair bestuursstelsel zijn onze West-Indische gebiedsdeelen nog niet rijp. In 1866 waren zij dat nog niet, na 63 jaar zijn zij het nog niet geworden. Of zij het ooit zullen worden moet afgewacht worden, maar, dat er verandering dient te komen, voorloopig liefst in de richting, van wat er nog niet zoo lang geleden in de kolonie Britsch Guyana heeft plaats gehad, wordt meer en meer duidelijk.

Tot op zekere hoogte is het misschien een gelukkige omstandigheid te noemen, dat de wijzigingen in de Regeerings-Reglementen van Suriname en Curaçao, waaromtrent de in 1922 ingestelde Commissie aan den Minister van Koloniën advies uitbracht, haar beslag nog niet gekregen hebben. De gelegenheid is daardoor opengebleven, met de lessen van den laatsten tijd, vooral van dit jaar, bij het aanbrengen van die wijzigingen ernstig rekening te houden. Opruimen van hindernissen tegen krachtig optre-

den der respectieve Besturen bij het nemen van maatregelen, om den bloei der aan hun zorg toevertrouwde gewesten te bevorderen, moge daarbij een der eerste punten op het programma zijn."

Bijna vanaf de instelling der Koloniale Staten hebben wij dit lichaam in zijn doen en laten gevolgd en wij zien geen enkele reden om de instelling „als mislukt" te beschouwen.

Zij heeft integendeel in al de jaren van haar bestaan goed werk verricht, zonder steeds ja en amen te zeggen op alle voorstellen van het Bestuur.

Ons is geen voorbeeld bekend dat de Koloniale Staten een hindernis zijn geweest tegen krachtig optreden van het Bestuur bij het nemen van maatregelen om den bloei van de kolonie te bevorderen. Het spreekt van zelf dat de Koloniale Staten niet minder dan het Bestuur den bloei der kolonie wenschen te bevorderen. Als regel is de samenwerking tusschen Bestuur en Staten bevredigend geweest. Meer dan één oud-Gouverneur heeft dit onbewimpeld verklaard.

Slechts eenmaal heeft een Gouverneur moeten wijken na een conflict met de Staten.

Het behoeft nauwelijks betoog dat niet elke pas aangekomen Gouverneur, hoe bekwaam hij ook zij, dadelijk de zaken beter inziet dan de Koloniale Staten.

Hier heeft zelfs het kleinste dorp zijn gemeenteraad, die het niet altijd met den burgemeester eens is, maar niemand denkt er aan dat de gemeenteraden moeten worden afgeschaft.

* * *

Aan het „Handelsblad" van 31 October ontleenen wij het volgende over een *„leergang West-Indië"*:

Zoolang ons land koloniaal bezit heeft gehad, is de belangstelling voor West-Indië altijd veel geringer geweest dan voor „de Oost". Dat bleek in de vroegere eeuw al, toen de Oost-Indische Compagnie welig bloeide, terwijl de West-Indische Compagnie, behalve in de jaren van de Kaapvaart, een kwijnend bestaan leidde vergeleken bij de oudere zuster.

Ook het onderwijs bleef verschil maken tusschen de beide koloniën. Van Oost-Indië leeren de aardrijkskundelessen der jeugd heel wat meer dan van Curaçao en Suriname en met waardeering mag dus elke poging, belangstelling voor onze West te wekken, worden begroet.

De afd. Amsterdam van het „Alg. Nederl. Verbond" in samenwerking met De Amsterd. Pers, „Hou' en Trouw", L. E. G. O. (onder-afd. der Vrijw. Burgerwacht, Amsterdam), Nederl. Fabrikaat afd. Amsterdam, Ned. Mij. voor Nijverheid en Handel dep. Amsterdam, Ned. Persmuseum, Kon. Ned. Vereen. „Onze Vloot" afd. Amsterdam, „Oost en West" afd. Amsterdam, heeft een economisch-historischen leergang georganiseerd over „West-Indië in verleden en heden". De voordrachten zullen gehouden worden in de groote gehoorzaal der Gemeente Universiteit te Amsterdam en des avonds half negen aanvangen.

Het programma luidt:

1. 12 November. Prof. Dr. H. Brugmans, hoogleeraar aan de Gem. Universiteit te Amsterdam, „De ontdekking van Amerika en de economische gevolgen daarvan voor Europa". 2. 26 November. L. C. Vrijman, oud-directeur en bestuurslid diverse veemen scheepszaken der Nederl. Handel Mij., „De Slavenhandel" (met lichtbeelden). 3. 10 December. C. K. Kesler, oud-West-Indisch ambtenaar, archivaris der West-Indische Kamer, „De Zeerooverij" (met lichtbeelden). 4. 14 Januari. Dr. F. W. Stapel, medewerker aan de Rijks Geschiedkundige Publicatiën, „De Nederlandsche Vestiging in de West". 5. 11 Februari. W. R. Menkman, oud-agent der Kon. Ned. Stoomboot Mij., „West-Indië en onze Scheepvaart" (met lichtbeelden). 6. 25 Februari. Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm, oud-gouvernementssecretaris van Suriname, „Suriname tijdens den Slaventijd". 7. 11 Maart. Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm, „Suriname na den Slaventijd" (met lichtbeelden). 8. 25 Maart. Mej. L. Slothouwer, oudhoofd der school op St. Martin, „Curaçao en Onderhoorige Eilanden" (met lichtbeelden).

De leergang is kosteloos toegankelijk voor alle leden der samenwerkende vereenigingen. Kaarten moeten vóór 6 Nov. worden aangevraagd, uitsluitend door middel van een aanvraagformulier.

* * *

„De Surinamer" van 8 September schrijft:

„De zaagmolen Swijt leverde in de maand Juli een tweeverdiepingsgebouw voor Curaçao. Volgens bestelling van den heer P. Payens, Directeur der N. I. G. M. alhier, werd dit huis vóór verscheping eerst kant en klaar opgericht. Zelfs de beschotten werden aangebracht. De verpakking geschiedde volgens speciaal systeem in plm. 100 bundels.

De heer Payens ontving per s.s. „Cottica" een schrijven van de directie der N. I. G. M. Curaçao, waarin medegedeeld werd, dat het gebouw zoowel door autoriteiten aldaar, alsook door belanghebbenden, buitengewoon gunstig beoordeeld wordt. Men is zoodanig ingenomen met de keurige afwerking en de geleverde houtmaterialen, dat aan den zaagmolen Swijt de uitvoering van vier groote bouwwerken gegund zal worden.

Aangezien de export van Manbarklakpalen naar Curaçao stopgezet werd, is het te hopen, dat de uitvoer van Surinaamsch hout op deze nieuwe wijze een blijvend succes moge worden."

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp, houdende vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor

Suriname over het dienstjaar 1926. Blijkens de memorie van toelichting hebben de uitgaven ad ƒ 8.213.560.59½ de ontvangsten ad ƒ 5.062.466.20½ met ƒ 3.151.094.39 overtroffen.

Bij de beschouwing der cijfers is in het oog te houden, dat de bedragen van ƒ 612.710.82 (landsbijdrage aan het immigratiefonds) en ƒ 44.155.44 (uitgaven ten behoeve van de landskoffie-onderneming Slootwijk) als buitengewone uitgaven zijn aan te merken, terwijl verder met die buitengewone uitgaven verband houden de buitengewone ontvangsten van ƒ 59.550 (ontvangsten in verband met de uitgifte van de terreinen van de voormalige plantage „Margarethenburg" in Nickerie ad ƒ 19.550 en de ontvangsten wegens eersten termijn van de verkoopsom van de voormalige landskoffieonderneming „Slootwijk" ad ƒ 40.000), de opbrengst van de landskoffie-onderneming „Slootwijk" tot het bedrag der uitgaven en de ontvangsten wegens bijdragen van de opgezetenen van den Corantijnpolder in Nickerie in de kosten der polderwerken tot een bedrag van ƒ 251.252.97.

Houdt men met het vorenstaande rekening, dan blijkt, dat de gewone uitgaven over 1926 hebben bedragen ƒ 7.556.694.33½ en de gewone ontvangsten ƒ 4.707.507.79½.

Het bedrag, dat door een bijdrage uit 's Rijks schatkist behoort te worden gedekt, is dus te becijferen op ƒ 2.849.186.54 of ƒ 98.144.46 minder dan het bedrag der raming, terwijl in de dekking van het nog overblijvend gedeelte van het nadeelig slot ad ƒ 301.907.85 nader door leening zal behooren te worden voorzien.

* * *

Gelukkig voor Suriname heeft de Eerste Kamer het Suikerwetje verworpen.

De heer Fock merkte bij de beraadslaging het volgende op:

Wat de Surinaamsche suiker betreft, niemand kan betwisten, dat deze moeilijker afzet zal kunnen vinden als gevolg van den steun aan de beetwortelsuikerindustrie. Men zal dus ook de Surinaamsche suiker moeten steunen, indien men dezen steun verleent. Het zal allicht dan 3 ton kosten. Die kosten zullen ten laste van Nederland moeten komen.

* * *

Wegens algeheele opheffing van de Normaalschool ter opleiding van onderwijzers te Paramaribo is het onderwijzend personeel eervol ontheven.
De opleiding zal nu door particulieren moeten geschieden.

* * *

Van December af zullen gedurende 5 maanden in Suriname weer weldadigheidszegels worden uitgegeven, waarvan de extra-bate ten goede komt aan de vereeniging Het Groene Kruis te Suriname.
De zegels worden uitgegeven in 4 waarden: 1½ cent (groen), verkoopswaarde 3 cent; 2 cent (rood), verkoopswaarde 4 cent; 5 cent (blauw), verkoopswaarde 8 cent; 6 cent (zwart), verkoopswaarde 10 cent.
Het ontwerp is van den heer André van der Vossen, grafisch kunstenaar te Overveen, die als voorstelling het verhaal van den barmhartigen Samaritaan koos. De uitvoering geschiedt in rotogravure door de fa. J. Enschede en Zonen te Haarlem. Het formaat der zegels is 25 × 30 m.M.
De zegels zullen ook hier te lande op een nader te publiceeren datum verkrijgbaar worden gesteld aan de zgn. philatelistenloketten.

* * *

Volgens het nieuwe posttarief bedraagt in het binnenland het port voor een brief van 20—40 gram 12 cent; voor een brief van hetzelfde gewicht naar Suriname en Curaçao 11 cent.

* * *

In „Het Leven" van 26 October eenige aardige kiekjes over de aankomst van Lindbergh in Paramaribo.

Curaçao.

Goed werk.

De Amsterdamsche afdeeling van het Algemeen Nederlandsch Verbond is in samenwerking met eenige andere vereenigingen, waaronder de afdeeling Amsterdam van „Oost en West", voornemens goed werk te doen in den aanstaanden winter. Een leergang over West-Indië in verleden en heden staat op het program. Prof. Brugmans opent 12 November met „De ontdekking van Amerika en de economische gevolgen daarvan voor Europa, terwijl Dr. Stapel meer in het bijzonder onze vestiging in West-Indië bespreken zal. De heer Vrijman (nomen est omen) behandelt de slavenhandel, met lichtbeelden, de heer Kesler de zeerooverij, de heer Menkman de scheepvaart, mr. van den Helm Suriname vóór en na den slaventijd en mejuffrouw Slothouwer Curaçao en onderhoorige eilanden. Een opwekking om dezen leergang, die kosteloos door de leden der samenwerkende vereenigingen bezocht kan worden, te volgen, mag overbodig geacht worden.

Openbare werken.

De Curaçaosche Courant van 20 Sept. l.l. heeft meegedeeld, dat aan den directeur van openbare wegens andere redenen dan ziekte twee weken vrijstelling van dienst is verleend. Een week later werd bericht, dat na afloop van dit, waarschijnlijk ongevraagd, verlof, nog 14 dagen verleend is, en dat hij daarna op zijn verzoek eervol ontheven is van de verdere waarneming van zijn betrekking.
Wij vragen ons af, of hiermee in verband staat het volgende bericht in de *Amigoe*:
„Naar wij vernemen zijn verschillende werkzaamheden, die het Departement van O. W. onder handen had, gestopt, o.a. de weg om het Schottegat. Met behulp van Portugeesche werklui was men volop aan den gang in de Saligne. Thans is het werkk stop gezet; de materialen zijn opgeborgen en de werklui ontslagen; een groot deel is in dienst genomen op Bullenbaai, naar wij vernemen, tegen een hooger loon dan zij bij O. W. verdienden, n.l. 80 cent per uur, terwijl zij bij O.W. ƒ 6.50 per dag verdienden."
en het dagbladbericht, dat bij de Tweede Kamer is ingekomen:
„Een adres van den heer H. Kennedie, technisch ambtenaar bij het Departement van Openbare Werken in Curaçao, houdende verzoek om den steun der Kamer terzake van een door hem en vier anderen aan den Minister van Koloniën gericht adres betreffende het spoedig nemen van maatregelen tot beëindiging van eenige in dat adres genoemde, aan bovenbedoeld departement h.i. heerschende wantoestanden."

Lindbergh op Curaçao.

De Amerikaansche vlieger Lindbergh heeft na Suriname ook Curaçao aangedaan. Zaterdag den 28sten September l.l. is hij geland in het Schottegat des morgens te half tien. De Gouverneur en een bijzondere commissie van ontvangst waren aanwezig. De heer A. L. Maduro, agent van de Pan American Airways Inc., heeft een maaltijd aangeboden. Des middags is Lindbergh naar Barranquilla vertrokken.

Het votum van den Kolonialen raad.

In de raadsvergadering van 16 September l.l. heeft de voorzitter gezegd naar aanleiding van een artikel in de *Arnhemsche Courant* alsof de Koloniale Raad een motie van vertrouwen in den Gouverneur zou hebben aangenomen in verband met het op 8 Juni gebeurde, dat de Raad zich vooralsnog in geen enkelen zin had uitgesproken over de houding van de koloniale autoriteiten bij die gelegenheid. Wel had de Raad aangedrongen op een uitgebreid onderzoek door een commissie van hoog en boven iedere verdenking staande mannen, waarbij niet alleen officieele personen, maar ook buiten de zaak staande getuigen en personen, die inlichtingen zouden kunnen verschaffen, gehoord zouden worden. De Voorzitter voegde hieraan toe: „Aan welk verzoek, blijkens de in deze vergadering voorgelezen mededeeling van den Gouverneur, door Hare Majesteit is voldaan."
Over dit laatste schrijft de *N. R. Ct.* van 25 Oct. l.l. Av.: „Men kan in de aangehaalde notulen bovendien de bevestiging vinden van de eigenaardige opvatting van den Minister van Koloniën, als zou met het zenden van de commissie, welke blijkens haar opdracht en samenstelling louter militair en politiebeleid te beoordeelen had, aan het verzoek van den Kolnoialen Raad zijn voldaan. Blijkbaar heeft de Koloniale Raad zelf zich geen rekenschap gegeven van het verschil. Of...... moet men aannemen, dat de genoemde commissie, behalve de publiek gemaakte opdracht, nog een andere opdracht had, waaromtrent den Kolonialen Raad in den een of anderen vorm mededeeling is gedaan?"

Het „verlof" van den gouverneur.

De *Amigoe* schrijft:
„Wij erkennen 't ronduit, dat wij, en ontelbaar velen met ons, Zijne Excellentie noode van ons zien heengaan. Veel verwachtten wij en veel was er ook te verwachten van Zijne Excellentie, voor het heil dezer kolonie en haar volk, dat hem dierbaar is.
Daarom moge Gods zegen Zijne Excellentie en Familie vergezellen; en onze vurige welgemeende bede, dat na niet al te langen tijd Zijne Excellentie weer in ons midden moge terugkeeren, om gedurende nog vele jaren met alle kracht en toewijding mede te arbeiden aan den opbouw van Curaçao's geestelijke en stoffelijke welvaart."

Uit den Verren Vreemde.

Britsch-Indië dominion.

Zal Indië binnen afzienbaren tijd dominion-status krijgen?
Het strijken van deze vraag over de zee der Engelsche politiek heeft een storm doen ontstaan. Eigenlijk is moeilijk te begrijpen waarover de gemoederen zoo in rep en roer zijn.
Zeker, de opname van Britsch-Indië in zoodanige positie in het Rijksverband als door de dominions ingenomen wordt, zal een daad, een feit van beteekenis kunnen worden, maar hierover gaat 't in deze nog niet. Het verschil loopt meer over de vraag, of het nu het goede oogenblik was om hierover een publicatie uit te vaardigen. En voor enkele bedillers loopt het zelfs hierover niet eens, doch slechts hierover of die publicatie wèl dan niet had mogen geschieden, zonder de instemming van de commissie-Simon, die met het samenstellen van haar rapport over de staatkundige positie van Indië binnen het Rijk nog niet ten volle gereed is.
Lord Irwin, de onderkoning van Indië, is in Londen geweest, heeft met de nieuwe regeering geconfereerd, zij zijn 't eens geworden. Zoo pas in Indië teruggekeerd vaardigt hij een proclamatie uit, waarin o.m. deze zin voorkomt, die nogal gematigd klinkt: Ik ben van wege Z. M.'s regeering gemachtigd om duidelijk te verklaren, dat naar het oordeel der regeering in de verklaring van 1917 opgesloten ligt, dat het natuurlijk uitvloeisel van Indië's constitutioneelen vooruitgang het bereiken is van den dominion-status.
In die verwijzing naar 1917 ligt opgesloten dat men niet voor iets geheel nieuws wordt geplaatst, dat men ook niet te doen heeft met een speciale labour-politiek. Veeleer wordt daarin uitgedrukt dat een getraceerde lijn wordt doorgetrokken, en dat, daar in 1917 een coalitie van conservatieven en liberalen aan het bewind was, aan de destijds door anderen gedane toezegging door het ministerie MacDonald wordt vastgehouden.
Is het voornemen om de declaratie uit te vaardigen buiten Simon omgegaan? Is zij opgesteld zonder te weten wat het rapport der Simon-commissie zal voorstellen? Of erger nog, gaat zij misschien in tegen die voorstellen, welke de regeering wel zou kennen, maar waarvan zij het effect bij voorbaat te niet zou willen doen door een eigen tegenovergesteld oordeel wereldkundig te maken? Ook van dit alles is niets met zekerheid gebleken.
De Britsche pers bevat de verklaring dat de minister voor Indië, Wedgwood Benn, Simon wel heeft geraadpleegd, deze heeft zich toen niet dadelijk tegen de proclamatie verklaard. Hierin ligt al opgesloten, dat zij niet als onaannemelijk af te wijzen was. Doch na raadpleging van de medecommissieleden heeft hij bericht, dat de commissie eenparig, inclusief dus ook de labourleden, tegen den voorgenomen stap was.
Met Baldwin zou zich een dergelijk geval, maar op nog sterker sprekende wijze, hebben voorgedaan. Geraadpleegd, zou hij zelfs zijn goedkeuring aan den maatregel gegeven hebben. Na raadpleging van zijn voormalig kabinet zou hij die goedkeuring weer hebben ingetrokken, omdat hij eerst meende dat de commissie-Simon instemming met den stap zou hebben uitgesproken, terwijl nader het tegendeel gebleken is.
Ook Lloyd George is over de zaak gehoord, als leider van een parlementaire groep op wier medewerking de regeering prijs kan stellen. Dadelijk afwijzen deed de geroutineerde politicus niet, maar, na bespreking met andere vooraanstaande liberalen, onthield hij zijn instemming wèl aan de uitvaardiging van de proclamatie.
Er bestaan ook andere lezingen over hetgeen Simon, en de leiders van de conservatieven en liberalen wèl en niet gedaan en gezegd zouden hebben,

maar de hier vermelde lijkt de meest aannemelijke.

De regeering heeft dus geweten dat er oppositie zal zijn. Nu zij zich door het ontraden van de geraadpleegden niet heeft laten onthouden, kan men tot de conclusie komen, dat 't haar er meer om te doen is geweest de geraadpleegden voor *haar* inzicht te winnen, dan om zich door *hun* inzicht te laten leiden.

De regeering heeft, naar 't ons voorkomt, goede argumenten kunnen laten gelden. De commissie Simon heeft haar rapport nog niet gepubliceerd, het wordt in Januari verwacht. Maar in Augustus heeft het te Allahabab vergaderende Pan-Indische comité, ter voorbereiding van het in December te houden Nationaal congres, een resolutie aangenomen, die op dit congres in behandeling zal komen, en waarin wordt uitgedrukt dat, indien voor 1 Januari 1930 de regeering geen dominion-status aan Indië zal hebben toegekend, alle leden van het Nationaal congres zich uit de wetgevende lichamen in Indië moeten terugtrekken en dat weer een nieuwe periode van non-coöperatie zou worden ingezet. Herkent men aan deze non-coöperatie-methode den Mahatma Gandhi als voorsteller. Hij sloot, bij zijn aandrang om dominion-status, aan bij een hiervoor gemaakt ontwerp van Pundit Motilal Nehru, de leider der Swajaristen, die overigens tegenstanders zijn van de politiek van lijdelijk verzet van Gandhi. Zoo kon het December-congres een samenvloeien van de stroomingen brengen bij den eisch: dadelijk dominion-status, zoo niet dan verzet van alle zijden, elk op zijn manier. Dat de extremisten en communisten zich daarbij, ook op hun manier, zouden roeren, behoeft wel geen betoog.

De strekking van de proclamatie door lord Irwin uitgevaardigd is er nu blijkbaar op gericht een dergelijke uitspraak in December te voorkomen en de dientengevolge te verwachten roeringen. Zij wil aansporen om wat geduld te oefenen, maar daarbij tevens toezeggen, dat dit geduld er op mag rekenen beloond te zullen worden.

De proclamatie houdt, naast 't zooeven vermelde, nog een belangrijke toezegging in. De commissie-Simon is in Indië niet en nergens populair geweest. Zij was voor en uit het Engelsche parlement samengesteld. Indië zelf was er niet in vertegenwoordigd. Vandaar gemis aan vertrouwen, aan lust tot medewerken, ja verzet en onthouding tijdens haar onderzoek in Indië. Van Indische zijde werd gevraagd om een conferentie waarbij alle richtingen en belangen vertegenwoordigd zouden zijn en als gelijkgerechtigden zouden aanzitten, een *round table* conferentie. Hierop is toen niet ingegaan, de Simon-commissie zette dapper haar werk door, maar haar rapport staat zoodoende toch bij voorbaat als onvolledig belicht aangeschreven. De proclamatie opent het vooruitzicht van een bespreking van het Simon-rapport en van de plannen, welke de Britsche regeering voor de toekomst van Indië zal ontwerpen, door een dergelijke *round table*-conferentie. Zij zegt dus: wacht even, gij zult allen gelegenheid hebben uit te spreken wat gij op het hart hebt en uw voorstellen ter tafel brengen.

Hier komt bij, dat in het groote gebied van Engelsch-Indië een 700-tal zelfbesturende staten bestaan, die los van Britsch-Indië bestuurd worden, hun vorsten wenschen niet onder een dominion-regeering te komen. Over de positie dier staten heeft een andere commissie, onder lord Butler, gerapporteerd. Deze moeten ook vertegenwoordigd worden.

Dit lijkt zooals wij 't hier hebben weergegeven zoo goed overwogen en zoo beleidvol opgezet, dat men zich afvraagt, wat de oppositie hiertegenover heeft aan te voeren.

Zij erkent, dat sedert 1917 het vooruitzicht op bereiking van dominion-status in de vraagstukken van practische politiek opgenomen is, dat na het liberale ministerie, waarin Montagu minister voor Indië was, het conservatieve, met lord Birkenhead als zoodanig, daaromtrent toezeggingen gedaan heeft, maar juist hierom acht 't nu geen proclamatie ter zake noodig. Nu niet, omdat Indië, zooals de oppositie zegt, weet dat het rapport Simon eerstdaags zal verschijnen, omdat Indië, voor zoover het voor dit rapport niet gehoord is, dit aan zich zelf te wijten heeft. Zij beschouwt 't als een te vèrgaande tegemoetkoming om te wijken voor de bedreigingen, die opgesloten liggen in hetgeen het December-congres en zijn gevolgen zouden kunnen brengen. Zij verwacht, dat in de proclamatie door velen meer zal worden gelezen of gelegd dan erin is uitgedrukt. Voor zoover de regeering kennis draagt van hetgeen het Simon-rapport behelst (al is dit nog niet gepubliceerd), ziet men in haar daad een afroomen van de melk. De commissie zelf vat dit ook zoo op, dat zal een der redenen zijn, waarom al haar leden tegen de proclamatie zijn geweest en deze unanieme uitspraak van de commissie is weer een reden geworden voor Baldwin en Lord George om in het Lagerhuis, voor lord Reading om in het Hoogerhuis de kwestie aan de orde te stellen.

Ook de omstandigheid, dat men nog niet weet in hoever 't mogelijk zal blijken een regeling te treffen, om de zelfbesturende staten met de dominion-gedachte te verzoenen, had tot voorzichtigheid moeten aansporen.

De regeering is harerzijds de overtuiging toegedaan de kans op een goede oplossing gunstiger gesteld te hebben, o.a. ook door de stemming tegen het rapport-Simon getemperd te hebben, daar zij allen 't vooruitzicht geeft zich alsnog te kunnen uitspreken, en daar zij uit dit rapport een paar conclusies licht die velen hoopvol kan stemmen.

Onder dit alles is bijkomende politiek gemengd. Het ministerie Mac Donald pakt veel tegelijk aan, het is den een te voortvarend, maar het brengt in die voortvarendheid toch weer een ander niet zooveel als deze gewenscht had (met name in zake steunuitkeering), als de oppositie in de Britsch-Indische proclamatie den stok wil vinden, om het labour-ministerie te lijf te gaan, zal de zwaarte der argumenten minder worden bepaald door hun soortelijk gewicht.

Terwijl wij dit schrijven wordt in het Hoogerhuis en in het Lagerhuis woedend gestreden. Als dit nummer van ons weekblad verschijnt, zal men zelf al hebben kunnen beoordeelen in hoever de labour-partij de leiding zal mogen houden in de politiek, die voor Britsch-Indië op dominion-status wil aansturen.

Ingezonden.

29 October 1929.

Geachte Redacteur!

Naar aanleiding van uw onderschrift bij mijn „Ingezonden" in het Kol. Weekblad van 24 dezer veroorloof ik mij U de vraag te stellen of U het niet met mij eens zijt, dat het niet aankomt op een *gemiddelden* duur van den overtocht der mails. Immers 4 × 1 vlugge Huygens verbetert het gemiddelde van 26 reizen en 4 × 1 langzame Tjerimai werkt omgekeerd.

Uit de beide staten, die U op bldz. 515 publiceert, blijkt nu duidelijk, dat in Genua resp. Marseille aankomen:

3	resp.	2	schepen	Woensdag;
1	„	7	„	Donderdag;
16	„	12	„	Vrijdag;
6	„	5	„	Zaterdag.

De mails komen hier te lande één etmaal later aan, dus met éene uitzondering op zijn vroegst per Nederland op Zaterdag. Telt men die uitzondering per Huygens mee, dan wordt die in één jaar 4 maal per jaar voor de Nederland en 9 maal van de 26 voor de Rott. Lloyd, hoewel voor deze laatste maatschappij eigenlijk ook de Sibajak moet meetellen, die 16 Mei op een Donderdag had kunnen aankomen, indien zij geen 2 dagen vertraging had gehad.

4 van de 26 spreekt duidelijk genoeg tegenover 10 van de 26!

Een belanghebbende.

Den geachten inzender kan slechts worden medegedeeld dat alle gegevens verstrekt zijn. De meeningen in deze loopen uiteen; men geeft òf de voorkeur aan de dienstregeling waardoor men te voren het tijdstip van aankomst weet, òf wel men voelt voor den toestand als bij de regeling Lloyd. — Red.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

FILMVOORSTELLING

op *Dinsdagavond 19 November*, 8 uur, in het Minerva-Theater.

Aan alle leden en begunstigers worden kaarten toegezonden voor hen persoonlijk èn voor introducé's. De toegang is gratis. Elke kaart geeft recht op één plaats.

Plaatsbespreken kan men (ten hoogste 4 in eens) op Maandag 18 Nov. en Dinsdag 19 Nov. als gewoon aan het Minerva-Theater.

De kaarten worden in couvert toegezonden als drukwerk. Deponeer dus dezen keer dit drukwerk niet in de prullemand!!! Wie verhinderd is geve zijn kaart(en) aan iemand, die wel kan.

Op de achterzijde kan genoteerd worden welke plaatsen besproken zijn — op elke kaart één plaats.

De secretaris wacht met ongeduld op de nieuwe leden, die U zult opgeven.

Het Bestuur.

Afdeeling Arnhem.

Wij hebben het genoegen den leden onzer afdeeling te kunnen mededeelen, dat de heer Petit, secretaris van de afdeeling Amsterdam, den *9en November* a.s. in de Irene Bioscoop eene *lezing* over zijn interessante reis door Indië zal houden. Een reeks smaakvolle lantaarnplaatjes van landschappen en bevolking zullen vertoond worden, zoomede eenige films van Bali en Bangkok.

Afgaande op de recenties en persoonlijke indrukken, kunnen wij den leden en hunnen introducé's de verzekering geven, dat door zijn levendigen verteltrant en schitterende plaatjes, de heer Petit hen onder de bekoring van het mooie Indië zal brengen.

Verder is ons bestuur in bespreking om in

Januari a.s. weer eene uitvoering in den Schouwburg te geven. Zoodra deze plannen definitief zijn, zullen wij meer details geven.

De Secretaris.

Afdeeling Bergen op Zoom.

28 October j.l. een zeer geslaagde Vereenigings- en propaganda-avond, met een voordracht over de suiker-industrie op Java, van den heer Johan Koning uit Den Haag, een voordracht met belangstelling en instemming door de aanwezigen gevolgd.

Mogen wij de leden en begunstigers, die hun contributie over 1929 nog niet betaalden — d.w.z. zij die vóór October toetraden — herinneren aan het gironummer van Mevrouw J. de Witte-Rogier, onze Penningmeesteres, No. 155117, Bergen op Zoom?

De Secretaris.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Nijmegen.

Programma voor de bijzonderheden in November en December 1929.

Dinsdag 19 November, 8 uur: Zeden en gewoonten van de koppensnellende Dajaks van Centraal Borneo. Voordracht met lichtbeelden en Ethnografica, door den heer J. Pimentel, oud-Luit.-Kolonel O.-I. L., in den grooten foyer van den Stadsschouwburg. Leden met recht van introductie.

In een der zalen van het Universiteitsgebouw, Keizer Karelplein 11, zullen, met medewerking van de Regeering, op 28 November, 3 en 12 Decem-

ber e.k., telkens des avonds te 8 uur, voordrachten worden gehouden, betrekking hebbende op onze Overzeesche gebiedsdeelen.

28 November: Prof. Dr. C. C. Berg, te Leiden, over: „Rangga Warsita", de laatste Javaansche dichter".

3 December: Prof. Dr. P. G. Groenen, te Warmond, over: „Indië en de Katholieken in het verleden en in de toekomst".

12 December: Prof. Dr. F. C. Gerritson, te Utrecht, over: „Het Rijk en zijne aangelegenheden".

De Senaat van de R.K. Universiteit noodigt leden en begunstigers(sters) van de Vereeniging „Oost en West" uit deze voordrachten bij te wonen.

Het bestuur van deze afdeeling vestigt met genoegen de aandacht der leden c.s. op deze uitnoodiging en vertrouwt dat daaraan zal worden gevolg gegeven.

De wd. Secretaris,
L. RöPCKE.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN EN SURINAME-FILM.

Zaterdag 9 November e.k. zal de heer Ir. E. F. Suringar in het Scala-theater, Wagenstraat 34 alhier, een voordracht houden met lichtbeelden over zijn indrukken van Suriname, welke voordracht gevolgd wordt door een vertooning van de Suriname-film.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

AAN DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Naar aanleiding van de onlangs toegezonden Sprekerslijst 1929 van het Comité v. Ind. Lezingen en Leergangen, zij medegedeeld dat het Kolon. Instituut te Amsterdam in beginsel bereld is medewerking te verleenen tot het houden van voordrachten over Indië, en in de daaraan verbonden kosten bij te dragen. Indien men van dit aanbod gebruik wenscht te maken, wende men zich tot den heer secretaris van dat Comité, den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1, Deventer.

De Raad van Beheer der Kon. Ver. Koloniaal Instituut zal, af en toe, om te beginnen eenmaal per maand, gedurende een week een serie populaire voordrachten doen houden over: De Aardrijkskunde van Ned. O. Indië, over Bestuur en Maatschappij, Bodem en Productie, Tropische Hygiëne, omgang met inlanders, zoomede een inleiding tot de kennis van de taal, een en ander afgewisseld door rondgangen door het Museum onder deskundige voorlichting en de vertooning van een of meer toepasselijke films.

Aanvang eerste serie 11 November e.k., de tweede op 9 December en zoo vervolgens op den 2en Maandag van elke maand.

Ter bestrijding van kosten zal van de deelnemers (sters) f 7.50 gevorderd worden. Inschrijvingen worden ingewacht bij het Alg. Secretariaat der Vereeniging.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het agentschap der N.V. Stoomvaart Mij. Nederland, de firma Crans & Co. te Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Koningin der Nederlanden", hetwelk 8 November a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdag 9 November 1929 om 9.45 uur v.m. aan het station Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

G. E. Rotgans, Ambtenaar ter beschikking van den Thesaurier-Generaal bij het Dep. van Financiën te Weltevreden, Hoofdgracht 54, Den Helder.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

M. van Hardeveld, Administrateur van Financiën 2e kl., Kanaalweg 65, Scheveningen.
K. Th. Mollen, Onderwijzer 1e kl. b.h. O.W.L.O., Binnenweg 5, Wassenaar.
A. J. Niesen, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en bij 's Lands Burg. Openb. Werken, Goudenregenstraat 55, 's-Gravenhage.
Mevr. J. C. Bosman, geb. de Gril, 1e Klerke bij den P. T. T.-dienst, Provenierssingel 14, Rotterdam.
M. G. Diepenheim, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Duinstraat 214a, Oostvoorne.

MET PENSIOEN:

Mej. J. G. W. Wegerif, Onderwijzeres bij het Chr. Onderwijs te Soerabaja, Copernicusstraat 117, 's-Gravenhage.
G. W. Feekes, Onderwijzer 1e kl. b.h. O.E.L.O., Kerkstraat 43, Renkum.

Mutatiestaat van 30 Oct. tot 6 November.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
S. Versluijs, Amsterdam, 2e Oosterparkstraat 221. f 5.	Eigen aanmelding.
Mr. A. Kaijser, Amsterdam, Noorder Amstellaan 232 I. f5	Mevrouw F. A. Hamer te Amsterdam.
M. F. Cayaux, Kap. Inf., Bergen op Zoom, Potterstraat 40. f 5.	Afdeelingsbestuur Bergen op Zoom.
A. G. G. Juten, Boekdrukker-Uitgever, Bergen op Zoom, Blauwe Handstraat 30. f 5	Afdeelingsbestuur Bergen op Zoom.
Christelijke Normaalschool „Klokkenberg", Nijmegen, p.a. Ubbergsche Veldweg 117-119. f 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Hotel Antosch, Oendaän, Soerabaja. f 6	Hoofdvertegenwoordiger in Indië.
E. S. de Klerck, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Houtrustlaan 10. f 5	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

J. Ph. Dalmeijer, Haarlem, Dreef 2.

Adresveranderingen

W. C. Schalkwijk, Rotterdam, van: Van Vollenhovenstraat 20, naar: Heemraadsingel 135.
W. F. van Vliet, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Zeist, van: Krullelaan 7, naar: Platolaan 2.
K. Hoving, Onderwijzer 1e kl., van: Oldekerk, naar: Groningen, Tuinbouwstraat 32a. f 5.
Mevr. de Wed. C. Jesse-Catoire, van: Amsterdam, Noorder Amstellaan 209 I, naar: Den Haag, Aucubastraat 20. f 5.
Mevr. H. Dingemans-Numans, Haarlem, van: Jordenstraat 30, naar: Spruit en Boschstraat 7.
Mevr. M. C. van Zeggelen, Haarlem, van: Heerenweg 241, naar: Floraplein 28.
D. A. N. Fisher, Oud Ass.-Resident, van: Grenoble naar: Nouvel Hotel, Villard de Lans, Isère (France).
G. P. Hoekman. Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, van: Balistraat 88, naar: Oostduinlaan 87.
A. C. Kapteijn, Den Haag, Prins Hendrikstraat, van: 153, naar: 71.
Mr. G. H. Eskes, Rechtskundig Adviseur, van: Den Haag, Anth. Duyckstraat 56, naar: Willemstad, Curaçao, Scharloweg 27. f 5.
F. B. Kroese, 1ste Luit. Art. N.-I. L., Den Haag, van: Frankenstr. 76, naar: Van Beverningkstraat 121.
K. van Santen, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, van: Regentesselaan 3, naar: Valkenboschlaan 168A.
J. H. Swijser, O.-I. Ambtenaar m.v., Den Haag, van: Acaciastr. 39, naar: Pauwenlaan 85.
A. W. Visser, Den Haag, van: Ant. Duyckstraat 175, naar: Frankenslag 250.
O. Horst, Ass.-Resident m.v., van: Soembawa, naar: Den Haag, p.a. Ned. Handel Mij., Kneuterdijk 1. f 10.
A. I. Luteijn, Adm. Ambt. B.B., van: Breskens, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
Ir. F. A. W. Meijneken, Ingenieur 1ste kl. B.O.W., geplaatst te Belawan.
G. Mulder, Officier van Gez. 1ste kl., geplaatst te Timor-Koepang.
Mr. J. Prins, Bestuursambtenaar, van: Batoeradja, naar: Pager-Alam (res. Palembang).
Raden Mas Mr. Dr. Soeripto, geplaatst bij het Dep. van B.B., Afdeeling A. te Weltevreden.
M. A. van der Sprong, oud-Inspecteur P. en T., van: Locarno, Villa Ranzoni, naar: Montreux, Hotel de Londres, Grand' Rue 58.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar.

(Art. 2 H. R.)

Het Haagsche Minahassa-Comité.

Onder Eere-Voorzitterschap van Mr. J. A. N. Patijn, Burgemeester van 's-Gravenhage, zal ten bate van het Fonds, met medewerking van de heeren Jacq. van Bijlevelt en Louis Bouwmeester in het Theater „Scala” *een Gala Avondvoorstelling* gegeven worden op *12 December e.k.*, waarbij het zangspel „Rose Marie”, dat te Brussel 1300 opvoeringen beleefde, gegeven zal worden.

Kaarten *f* 5, *f* 3, *f* 2 en *f* 1.25 verkrijgbaar bij de dames en heeren van het comité en bij Mevrouw S. van Lier-Enthoven, 46 Laan Copes van Cattenburgh, 's-Gravenhage.

De Voorzitter
van het Haagsche Minahassa-Comité,
F. VAN PESKI.

Indrukken over Suriname met Surinamefilm.

In het Scala-Theater, Wagenstraat, Den Haag, waarvan nagenoeg alle plaatsen bezet waren, heeft Zaterdagmiddag 9 Nov. de Heer Ir. E. F. Suringar, die onlangs met een regeeringsopdracht in Suriname heeft vertoefd, voor de leden van de Afdeeling 's-Gravenhage der Ver. „Oost en West” een voordracht met lichtbeelden gehouden over zijne indrukken van Suriname.

De Voorzitter, de Heer F. van Peski, heette alle aanwezigen bij het begin van deze wintercampagne hartelijk welkom, in het bijzonder Zijne Excellentie, den oud-Minister van Koloniën, J. C. Koningsberger en Mevrouw Koningsberger. Het deed hem genoegen, dat Z.Exc. de benoeming tot eere-lid der Vereeniging, waartoe in de laatst gehouden Bestuursvergadering besloten was, had willen aanvaarden.

Ook dankte de Voorzitter Ir. Suringar voor zijn bereidwilligheid om voor de Afdeeling een causerie te willen houden, waarna hij het woord aan den spreker gaf.

De Heer Suringar begon te zeggen, dat hij met genoegen gevolg gegeven had aan het vereerende verzoek van het Bestuur om heden wat mede te deelen van de indrukken, die hij had opgedaan in Suriname gedurende zijn laatste verblijf aldaar. Hij constateerde, dat het met de ontwikkeling van Suriname niet hard gaat. Dezelfde Kolonie, die vroeger schatten opbracht, is thans noodlijdend; elk jaar moet het moederland een aanzienlijk tekort bijpassen.

Suriname ligt aan de Noordkust van Zuid-Amerika tusschen 2 gr. en 6gr. N.B. Het ligt dus nog iets dichter bij den evenaar dan Java. Het klimaat is absoluut tropisch.

Omtrent de begrenzing van Suriname herinnerde spreker er aan, dat deze in den bovenloop der rivieren niet vast staat, aangezien er meeningsverschillen gerezen zijn wat daar als hoofdrivier en wat als zijrivier beschouwd moet worden. Mocht deze onzekere toestand tot nu toe geen oorzaak tot moeilijkheden hebben gegeven, thans dreigt dat anders te worden, nu men in de buurt van Nickerie petroleum meent gevonden te hebben. Mocht daar werkelijk olie in ontginbare hoeveelheid gevonden worden, dan zal de Nederlandsche Regeering er stellig spijt van hebben, dat zij — ofschoon herhaaldelijk in de Kamers over de grensregeling geïnterpelleerd — nog steeds geen overleg met Engeland heeft gepleegd. Suriname is ongeveer 5 maal zoo groot als Nederland of 1¼ maal zoo groot als Java, doch heeft slechts een bevolking van 148.960 zielen, waarvan 700 in Nederland geborenen. Paramaribo telt 46.000 inwoners, Nickerie 3500, terwijl 92.000 inwoners over land en bosch zijn verspreid. De bevolking is zeer gemengd: Britsch-Indiërs, Ned.-Indiërs, Boschnegers en Indianen. De Indianen zijn de oorspronkelijke bewoners van het land; hun aantal is echter slechts 2000. De Boschnegers stammen af van de plantages weggeloopen negerslaven. Na de afschaffing van den slavenhandel zijn de negers, die een afkeer hebben van den landarbeid, naar de stad getrokken. Hierdoor ontstond bij de plantages gebrek aan arbeidskrachten, met het gevolg, dat de landbouw bijna geheel is verloopen. Dit is jammer, want Suriname heeft een rijken bodem; vooral de kuststreek is zeer vruchtbaar. Daar groeit koffie, cacao, suiker, mais, om van de vruchten en groenten niet te spreken. Daar liggen nog 16 millioen H.A. oerbosch met prachtige houtsoorten op ontginning te wachten. Suriname is een van des werelds grootste vindplaatsen van bauxiet, een rijk aluminium erts, terwijl de oude sage, welke Guyana als het goudland bij uitnemendheid: „El Dorado” bestempelde, er reeds op duidt, dat er goud gevonden wordt. In den laatsten tijd meent men er ook nog olie gevonden te hebben. Of dit zoo is en of de olie in ontginbare hoeveelheden voorkomt, zullen de boorproe-

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

n, die men op het oogenblik neemt, moeten be-ijzen.

En tóch is Suriname geen welvarend land. De oor-ken daarvan zijn gelegen in den tegenzin der be-lking tegen landaarbeid en in de moeilijkheid om ch te verplaatsen; er is groot gebrek aan verkeers-egen en het vervoer over de vaak kronkelende ri-eren is zeer tijdroovend. Dit gebrek aan wegen eerspiegelt zich duidelijk in het aantal auto's, welke Suriname loopen, n.l. niet meer dan ongeveer 200 de geheele kolonie. Vergelijk dit b.v. met Curaçao, at een oppervlakte bezit van ongeveer ¼ van Lim-urg en waar ruim 1300 auto's de wegen onveilig aken. Als gevolg van een en ander is het zich ver-laatsen in Suriname een kostbare en tijdroovende aak. De Gouvernementsbooten varen van Parama-bo slechts 1 maal in de week naar de verschillende ustplaatsen en dan is er nog een spoorweg: de La-a-spoor, welke 1 maal in de week naar haar eind-unt loopt. De tarieven zijn tamelijk hoog, terwijl uur van een particuliere boot ƒ 9.— per uur kost.

Het schijnt wel of Suriname onder een soort nood-t gebukt gaat. Alles wordt geprobeerd en alles mis-ukt. Hoeveel verwachtingen heeft men niet van de oudwinning gehad en wat is daar van terecht ge-omen!

Verschillende cultures zijn den laatsten tijd in Su-iname beproefd. De pisangaanplant, die zooveel be-oofde, ging na enkele jaren te niet; toen werd cacao p grooten schaal geplant en dit ging schitterend tot e z.g. krullotenziekte en de groote droogte van 1925 ook deze cultuur vernietigden. Katoencultuur, rub-bercultuur, het winnen van rozenolie uit rozenhout ijn opgegeven e oo gaat het maar door.

Volgt men dez ..jdensgeschiedenis, dan kan men ijn bewondering niet onthouden aan den Surinaam-chen planter, die niettegenstaande al deze tegen-lagen, telkens weer met wat nieuws begint. Op het ogenblik is het de koffie, die goed gaat, zelfs in die mate, dat men koffie wel eens de kurk noemt waar Suriname op drijft. Men verbouwt echter alleen Libe-riakoffie, die door haar eigenaardigen bijsmaak een zeer beperkt afzetgebied heeft, n.l. alleen in de Scan-dinavische landen. Wel wordt getracht dien bijsmaak weg te nemen en daartoe worden verschillende proe-ven op de plantages genomen. Te betreuren is het echter volgens spreker, dat de planters niet de han-den ineenslaan, waardoor de kosten geringer en de resultaten beter zouden zijn.

Er vallen echter ook lichtpunten te constateeren; het houtbedrijf komt langzamerhand op; de rijst-cultuur neemt gestadig toe, terwijl de Bauxiet-ont-ginning 'n groote vlucht genomen heeft. De bauxiet-ondernemingen zijn echter in Amerikaansche han-den en hoewel het grootste gedeelte der werkkrachten Nederlanders zijn, ziet spreker hierin een gevaar. Terwijl het Nederl. kapitaal zich geheel afzijdig houdt, dringt vreemde en speciaal Amerikaansche invloed hoe langer hoe meer in Suriname door. Dit laatste is trouwens niet alleen in Suriname, doch ook in Curaçao en in Centraal Amerika het geval. Wordt de Kolonie door vreemd kapitaal beheerscht, dan zullen de voordeelen niet het moederland, doch het buitenland ten deel vallen, terwijl de loop der om-standigheden er niet toe bijdraagt den eerbied voor het Nederlandsche gezag te vergrooten.

Ook het luchtverkeer op onzen West hebben de Amerikanen reeds ter hand genomen.

Nu moet men daaruit niet afleiden, dat er b.v. zooals op Curaçao, een sterke animositeit tegen al wat Hollandsch is, bestaat. Er is wel een zekere scheiding tusschen den Surinamer en den Hollander, maar over het algemeen mag men zeggen, dat Suri-name meer Nederlandsch is dan Nederland zelf. In de steden wordt — ook door de lagere bevolking — Nederlandsch gesproken, terwijl er een sterk saam-hoorigheidsgevoel bestaat. De gezaghebbende bladen verschijnen alle in het Nederlandsch; kortom men heeft geheel het gevoel in een Nederlandsche Kolonie te zijn.

Een serie interessante lichtbeelden van Suriname besloot de voordracht van Ir. Suringar.

Na de pauze werd de Surinamefilm vertoond, wel-ke, evenals de causerie van Ir. Suringar, een dank-baar onthaal vond. Een krachtig applaus beloonde spreker dan ook voor zijn zeer boeiende en onder-houdende voordracht.

Deze middag vormde een mooie inzet van de winterlezingen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Den Haag, 9 November 1929.

Timor, het jongste gewest van Nederl.-Indië.

Op 5 November j.l. heeft de heer C. Frans voor de afdeeling „Utrecht en Omstreken” een lezing gehouden over bovenstaand onderwerp.

De heer Frans begon met erop te wijzen, dat de intensieve bemoeiïng van Nederland met het ge-west Timor en Onderhoorigheden, dat de kleine Soenda-eilanden omvat, met uitzondering van Bali en Lombok, eerst van 25 jaren terug dagteekent, zoodat de Timoreezen het Westen in een zeer gun-stige periode hebben leeren kennen en dan ook van het belang eener vreedzame samenwerking, geba-seerd op wederzijdsch vertrouwen, doordrongen en overtuigd zijn.

Hoeveel is er sedert 1904 in Timor, het jongste gewest van Ned.-Indië, veranderd! Toen onafge-broken onrust, twist en tweedracht, gevechten van Radja tegen Radja en stam tegen stam; nú eenige jaren later elk jaar samenkomsten der vroegere vijanden om de belangen en de begrooting van het gewest te behandelen en dit alles niet door het Nederlandsche zwaard, maar omdat de geest van het Nederlandsche bestuur den zegen der *eenheid* heeft geopenbaard. Van het koppensnellen wil niemand iets meer weten, overal kan men thans volkomen veilig reizen.

Maar er is meer. Vroeger was het met hygiëne en gezondheid treurig gesteld, vreeselijke epide-mieën en slechts één medicus, de militaire dokter te Koepang, die machteloos stond door gebrek aan communicatie-middelen. Thans zijn overal dokters en behooren epidemieën tot de zeldzaamheden. De veeteelt heeft zich snel ontwikkeld, vooral de buffel- en paardenfokkerijen namen snel in aantal toe. Is de landbouw nog wat achterlijk, ook hier zijn goede vooruitzichten, met name voor de koffie-cultuur op Flores.

Spr. stond vervolgens stil bij het onderwijs, voor de toekomst van zoo groot belang. Vóór 1904 had Timor enkele Maleische scholen en slechts één Europeesche school voor Europeesche kinderen te Koepang; ;thans zijn er ong. 500 volksscholen en daarnaast Mal. en gouvernementsscholen, gelijk-waardig aan de Europeesche lagere scholen. Voorts drie Hollandsch-Inlandsche scholen en één Schakel-school. Weldra zullen de eerste Timoreesche jonge-lingen de Nederlandsche universiteiten komen be-zoeken, wat spr. met zekeren nationalen trots tegemoet zag.

Daarna wees de heer Frans op de tot stand ge-komen verbeteringen op het gebied van het verkeer te land en te water, wat landbouw en handel ten goede komt en de eenheid sterk bevordert. Het moderne tourisme zal Timor met zijn wondermeren en verrukkelijke natuurschoon zeker spoedig ont-dekken.

Doordat de ontwikkeling in een modernen tijd heeft plaats gehad, doet vooral het moderne ver-keer, doen radio en luchtvaart zich gelden. Er zijn niet minder dan 4 uitstekende vliegvelden. Ook de havens zijn voortreffelijk en worden druk bezocht. De bevolking is vriendelijk, beleefd en intelligent. De sport vindt talrijke beoefenaars. Vooral tennis en voetbal, de inheemsche paardensport en verder schaken, biljarten en dammen zijn populair.

Spr. gaf vervolgens een korte beschouwing over de kunstnijverheid, als vlechtwerk, brand- en snij-werk op verschillend materiaal, zooals hout, hoorn, bamboe en been, kralenrijgwerk en in 't bijzonder het ikat-weefwerk. Ook van Nederlandsche zijde — erkende spr. — wordt in den laatsten tijd veel gedaan om deze kunst te bevorderen. Spr. gaf een uitvoerige en zeer duidelijke beschrijving van de techniek van het ikatten, waarbij de garens eerst in een bad, dat noefa heet en waarvan de samenstel-ling het eigenlijke geheim is, wasch-echt worden gemaakt en zóó dat zij de kleuren kunnen vast-houden.

Vervolgens vertelde spr. het een en ander over de Timoreesche muziek en over den dans. De Ti-moreezen zijn een zeer muzikaal volk en zingen al-tijd. In de reidansen zijn stem, melodie en lichaam-rythme vereenigd.

Op boeiende en dichterlijke wijze gaf spr. een beschrijving van de feërieke nachtelijke reidansen, van den Rotineeschen liefdedans en van de gedanste spiegelgevechten, begeleid door de gong, geryth-meerd door trom en bekkens. De verschillende in-strumenten nader besprekende, stond spr. in het bijzonder stil bij het nationale snaarinstrument: de sesando.

De eilanden zijn schaars bevolkt: slechts 1¼ millioen inwoners, alleen Flores telt bijna ½ mil-lioen. Van het animisme zijn overal nog sporen te vinden, maar het aantal Christenen, protestanten en katholieken stijgt met den dag. Soemba is mohammedaansch. Spr. was vol lof voor het pio-nierswerk van missionarissen en zendelingen. In deze liefdevolle zonen heeft de Timorees den Wes-terling op zijn best leeren kennen. Ook de meeste bestuurs-ambtenaren werkten opbouwend en in het licht der humaniteit. Spr. herdacht mannen als Vorstman, Hens, van Kempen, van Rietschoten en vooral Couvreur, den bouwmeester van Timor, met groote dankbaarheid. Het Timoreesche volk is dan ook aan Nederland gehecht, temeer doordat het de Portugeesche overheersching gekend heeft. Zijn liefde voor het Nederlandsche bestuur en zijn lei-ding drukt het aardig uit door te spreken van Mai-

bapa-Kompenie, wat beteekent: „moeder-vader-gouvernement”.

Van politieke bewegingen is ook Timor, ondanks zijn primitieve bevolking, niet verschoond gebleven. Er was een gevaarlijke strooming wassende, waar-tegen de weldenkende Timoreezen van de „Persezi-katan Timor” front maakten. Zij stellen zich ten doel de versterking van den band tusschen blank en bruin op den voet van volkomen gelijkheid. Hier-voor is noodig warme belangstelling van Neder-landsche zijde. Spr. drong er bij de pers op aan wat minder notitie van de uitingen der linksche partijen te nemen en den arbeid der gematigden beter in het licht te stellen. (*Zeer juist!* — Red. K. W.). Het werk der opbouwers en voorstanders van sa-menwerking dient in Nederland meer algemeen be-kend te worden.

In dit verband vestigde spreker de aandacht van het publiek op het tijdschrift *Oedaya*, waarin die Indonesische opbouwers en samenwerkers hun denkbeelden en vertoogen neerleggen.

Aan het slot van zijn lezing herinnerde spr. aan de sympathie en geestdrift die de gouverneur-generaal, Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff bij zijn be-zoek aan Timor heeft gewekt. Dat hij, de hóógste, zich als *mensch* tusschen de minsten bewoog, maakte een onuitwischbaren indruk op de een-voudige bevolking. Zijn zege was gebaseerd op vrede en vriendschap. Hij gaf een voorbeeld, hoe de besten onder de volken, dat zijn zij, die eerbied hebben voor de menschenwaarde in ieder mensche-lijk wezen, van welk ras of van welke nationaliteit ook, zich tegenover elkander hebben te gedragen om de toenadering van West tot Oost te bevorderen. Deze besten, aldus vertrouwde spr. zullen voortaan als broeders samenwerken op grondslag van geestelijke gelijkwaardigheid, begrijpende dat het heil der geheele wereld niet in verdeeldheid, maar in eenheid is gelegen.

Na de pauze toonde de heer Frans ons een zeer mooie serie lichtbeelden van Timor, om ons daarna op de sesando eenige motieven uit reidansen en volkswijzen te laten hooren. Tot slot zong Mevr. Frans oud-Timoreesche liederen, begeleid door sesando en guitaarspel.

Een zeer geslaagde avond.!

Afdeelingen van „Oost en West” laat de heer Frans met zijn groepje een avond voor U mogen optreden!

Afdeelingsbestuur „Utrecht en Omstreken”.

VOOR EEN BONTMANTEL

NATUURLIJK NAAR

Maison de Pelleterie

SPECIAAL BONTMAGAZIJN

SPUISTRAAT 46-48

WAAROM?

OMDAT DIT HET MEEST VERTROUWDE EN VOORDEELIGSTE ADRES IS

GRATIS! DE BIJ ONS GEKOCHTE BONTVELLEN MAKEN WIJ VAKKUNDIG EN GRATIS OP UW STOFFEN MANTEL

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802

„MUZIEK-SMITH"

NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT

Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

Pour apprendre à danser vite et bien adressez-vous à

L'Académie de Danses et Maintien
ROCCO DUBOIS

de toonaangevende dansleeraren v. d. betere kringen
34 J.-P.-Coenstraat - Den Haag - Telefoon 71909
Privé-lessen en Besloten Clubs voor elken leeftijd.

DE OORSPRONG

PASSAGE 50-52 :: DEN HAAG
TELEFOON 12908 5763

„Brouwer's Aardewerk"

ATELIER VOOR ARTISTIEKE VIOOLBOUW EN REPERATIEN
SPECIALITEIT IN TOONVERBETERING
PREPAREEREN VAN INSTRUMENTEN VOOR INDIË

FRITS REUTER
GEDIPL. VIOOLBOUWER
PAPESTR. 30 DEN HAAG

TEL. 16887
MOOIE COLLECTIE
OUDE EN NIEUWE MEESTER VIOLEN

GRONINGEN

GEERSINGA & POSTEMA

TIMMERLIEDEN EN AANNEMERS
SCHUITENDIEP 28b en 28a :: TELEPHOON 2462
GRONINGEN 5820

Bevelen zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN
Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576

TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED

Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen Huwelijks- en Bébé-uitzetten — Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

WONINGINRICHTING JAC. DE VRIES

O. EBBINGESTRAAT 34 - TEL. 3740
— GRONINGEN — 5821

SMAAKVOLLE MODERNE MEUBELEN
COMPLETE INSTALLATIES
TAPIJTEN - GORDIJNEN - LINOLEUM

KEUKENUITRUSTINGEN

leveren wij franco door geheel Nederland
Naar Indië, zeewaardig verpakt en franco boord
Op aanvraag zenden wij U fr. een artikelenlijst

Fa. E. WIGBOLDUS Szn.

VISCHMARKT 29 5633 GRONINGEN

UTRECHT

GERBRANDS KUNSTHANDEL

OUDKERKHOF 46 - UTRECHT

ENCADREMENTEN — RESTAUREEREN
VERNISSEN — SCHILDERIJEN — FAYENCE
LEDERWAREN — LAMPEKAPPEN 5887

U GAAT VERHUIZEN

Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-, BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan: ?

KERSBERGEN

UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28
Tel. 12891 - Tel. 10842
ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35

A. HOELEN

v.h. Firma A. ROSKAM & Co.
SCHILDER
Janskerkhof 27—28 - Tel. Interc. 11172 - Utrecht

BEVELEN ZICH AAN VOOR ALLE VOORKOM. SCHILDERWERKEN. 5902

PENSION GROOSMULLER

PARKSTRAAT 35 - UTRECHT - TELEF. 12631

DINERS, bestaande uit soep, vleesch, aardappelen, groenten en toespijs voor f 1.10; per abonnement f 1.—.
NACHTLOGIES met ontbijt .... f 2.25.
VOLLEDIG PENSION, per dag .... f 3.—.
2 PERSONEN op één kamer, per dag .... f 2.50.
WEEK- EN MAANDKAMER RUIME REDUCTIE.

5903 Beleefd aanbevelend, J. F. GROOSMULLER.

TER OVERNAME GEVRAAGD

de jaargangen 1 t.m. 8 v. h. maandblad
Nederlandsch Indië Oud en Nieuw
in goeden staat zijnde

Brieven met prijsopgave te richten aan de Redactie van „Nederlandsch Indië Oud en Nieuw", Nobelstraat no. 20, Den Haag.

P. DE HAAN - UTRECHT

LIJNPADSTEEG 16-18 Bis 5897
bij de Jeremiestraat - Telef. 11672

Verhuizingen en Auto-Transporten

— Door geheel Nederland —

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TEL. 10633 EN 10084 5900

KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN
DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110
Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

CHRISTELIJK LYCEUM

MET INTERNAAT te Zeist.

(Gymnasium en Hoogere Burgerschool ook met economisch literaire afdeeling)

School- en kostgeld (internaat) samen f 1000.— à f 2000. —, progressief of naar gelang van het inkomen.

Aanmelding voor het Lyceum bij den Rector Dr. H. A. WESTSTRATE, Prins Hendriklaan 16, Zeist; en voor het Internaat bij de Directie.

Uitvoerig prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

Beteekent: Toezicht Op Kinderen Uit Nederlandsch Indië.

TOKUNI zoekt voor kinderen uit Indië een geschikt gezin in Holland, is een financieele tusschenschakel tusschen de ouders in Indië en de pleegouders in Holland, controleert het gezin en het Kind, zorgt voor het kind, ook in de vacanties, houdt geregeld briefwisseling met de ouders in Indië en staat de pleegouders bij in alle ernstige gevallen, het kind betreffende. Haar vertegenwoordigers in Indië worden telegrafisch op de hoogte gehouden van zeer ernstige gebeurtenissen, het kind betreffende. 5062

Alle inlichtingen kunnen worden gegeven door de vertegenwoordigers Prof. Dr. J. H. Boeke, Adviseur van het Volkscredietwezen te Weltevreden, J. H. Nieuwenhuys, Resident van Soerakarta te Solo, Dr. J. G. J. A. Maas, Medan, J. H. Perret Gentil, Willemstad, Curaçao, en door den Directeur van TOKUNI, tevens Directeur van de Maatschappij „ZANDBERGEN" te Amersfoort.

ZANDBERGEN.

Instelling tot opvoeding door middel van gezinsverpleging van kinderen zonder onderscheid van leeftijd, stand en gezindte die het ouderlijk huis moeten missen.

Steunt deze nuttige instelling door Uw lidmaatschap (f 5.— p. j.) of als begunstiger (f 2.— p. j.) 5062

DIRECTEUR Jhr. W. A. ORTT. AMERSFOORT.

JOHAN RUIJS TH. Pz. - UTRECHT

JUTPHAASCHEWEG 21, hoek Amaliastraat, TEL. 10262

RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ

Electrische fabriek van Worst en Fijne Vleeschwaren. Ham, Rookvleesch, Ossetong, Saucisse de Boulogne, Hoofdkaas, Tongeworst, Rolpens, Zult, Rookworst, Preskop, enz. ALLES EIGEN FABRIKAAT.

Van Week tot Week.

Dinsdag 5 tot Maandag 11 November.

Z.Exc. Dr. J. C. Koningsberger, oud-Minister van Koloniën, aanvaardde het eerelidmaatschap onzer Vereeniging.

Ter gelegenheid van het jubileum der Deli Mij. heeft Gouverneur van Sandick te Medan een feestrede gehouden, waarbij hij o.m. wees op de groote welvaart die de jubileerende Mij. bracht en nog verspreidt onder inheemschen en niet-inheemschen, de belangrijke bedragen die zij 's Lands kas doet toevloeien en op de evolutie in de sociale verhoudingen tusschen de Mij. en haar werknemers, die zich gaandeweg voltrekt.

De Luitenant der Chineezen te Jogja, de Hr. Yap Hong Liat heeft het initiatief genomen, door periodieke samenkomsten der voornaamste Chineezen en B.B.-ambtenaren op recepties te zijnen huize, een beter contact te verzekeren tusschen zijn landgenooten en het Bestuur.

Het College van Gedelegeerden uit den Volksraad heeft de ontwerp-ordonnantie aangenomen, waarbij de Bank Nasional Indonesia aangewezen zal worden als een der credietinstellingen ten behoeve van welke de vestiging van het credietverband vergund zal worden.

In een mijnschacht te Goenoeng Batoe Besar (Oostk. v. Borneo) heeft een mijngasontploffing drie Chineesche arbeiders gedood en twee gekwetst.

De Hr. Ch. F. Staargaard, Regs. Comms. v. d. bestuurshervormig, zal, volgens het Bat. Nieuwsblad, weldra naar Nederland vertrekken om met den Minister te confereeren omtrent de verdere wijze van doorvoering der hervorming.

Padang zal waarschijnlijk voorloopig niet in het luchtnet worden opgenomen, in verband met het bezwaar dat telkens tweemaal over de Barisan zou moeten worden gevlogen.

De opiumcommissie van den Volkenbond, bestaande uit de heeren Ekstrand, president, Gerard en Havlasa, leden, en Renborg, secretaris, is hier vanmorgen aangekomen per stoomschip Pahud, uit Singapore.

De commissie heeft het voornemen, drie weken in Nederlandsch-Indië te blijven, waarvan 8 dagen op Java en den overigen tijd op Banka en de Oostkust van Sumatra.

Generaal Snijders, de stoere oud-opperbevelhebber, heeft in een interview met het Soer. Hbl. de urgentie betoogd, dat op zijn minst twee kruisers van het type Java worden bijgebouwd.

In de nieuwe regentschapsraad van Bandoeng zijn dertien van de achttien gekozenen, bestuursamtenaren. De dessa-kiesgerechtigden schonken hun vertrouwen aan hun hoofden liever dan aan partijpropagandisten.

De Duitsche kruiser Emden bracht den 17 October j.l. een bezoek aan Curaçao.

Het verzamelwerk „Neerlands Indië" is gereed gekomen. Onder de bekwame leiding van Prof. Stibbe, heeft de nieuwe uitgave van het werk waartoe Colijn, 18 jaar geleden, het initiatief nam, met zijn 16e aflevering de persen van de Uitgevers Mij. Elsevier verlaten. Hulde!

Driehonderd en vijftig leden van de K. v. Koophandel te San-Francisco zijn met het s.s. Malolo te Tandjong Priok aangekomen.

Dr. Voorhoeve van het Bureau voor de Volkslectuur zal ter Sumatra's Westkust een studie maken van het één-spelling-stelsel voor het Minangkabausch, in verband met de eventueele invoering van het Minangkabausch als voertaal voor de Inlandsche scholen ter Sumatra's Westkust, zoals dit destijds werd voorgesteld door de Westkust-commissie.

Te Jogja is een vijftien-jarig Europeesch meisje, Caroline van Gent, aan builenpest overleden.

Aan Ir. Fruytier werd, blijkens de Staatscourant, op zijn verzoek eervol ontslag verleend uit het ambt van Gouvernur van Curaçao.

Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Zuid-Slavische Volkskunst in Pulchri Studio.

Sinds eenige dagen wordt er in de boven-achterzaal van „Pulchri Studio", L. Voorhout 15 te 's-Gravenhage, eene zeer belangrijke tentoonstelling gehouden van Zuid-Slavische Volkskunst, welke een aandachtig bezoek overwaard is. Belangstellenden in de Indonesische volkskunst kunnen door het maken van vergelijkingen er veel uit leeren, vandaar, dat wij er dan ook hier nog eens in het bijzonder de aandacht op willen vestigen. Zij blijft nog tot den 20sten dezer geopend. De toegangsprijs bedraagt slechts een kwartje en er zijn altijd deskundigen aanwezig, die desgewenscht gaarne inlichtingen verstrekken. Daar alles te koop is, zal menigeen er mooie geschenken voor de aanstaande feestdagen kunnen uitzoeken; men haaste zich echter, want veel is er reeds verkocht. Zoo o.a. alle prachtkleedjes — een tiental — op artistieke wijze samengesteld uit de nog bruikbare stukken der overigens versleten mannenhemden, de oude volksdracht, waarvan vooral de mouwen zeer mooi bewerkt zijn. Er hangen er echter nog ter bewondering. Ook de met schapenvacht gevoerde en met kleurig borduurwerk versierde vesten vonden dadelijk aftrek.

Maar er is nog veel meer op allerlei kunsthandwerkgebied uit de drie deelen van Zuid-Slavië, n.l.: Servië, Kroatië en Slavonië, welke ieder hun eigen karakter dragen, zoowel wat aangaat de kleuren, als de motieven, precies gelijk ook in de verschillende streken van Nederl.-Indië het geval is.

Aan een verklarende rede, welke Mevr. S. Granitz bij de opening der tentoonstelling hield, ontleenen wij het volgende:

„Oorspronkelijk was datgene, wat de boerenbevolking vervaardigde, bestemd voor eigen gebruik, dus kleeding en huisraad. De eigenaardige kleederdrachten boeien het oog van den vreemdeling, die ons land bezoekt. In de vruchtbare, welvarende streken der vlakte zijn de kleuren vroolijk; veel rood, de uitdrukking van levenslust, versiert daar de kleeding der jeugd. De levendige kleuren weerspiegelen het temperament van ons zuidelijk ras, dat behoefte heeft zich uithundig te uiten. Op het eerste gezicht zal die ongetemperde kleurenvreugde u misschien bevreemden, wilt echter bedenken, dat zij zich hier niet in eigen sfeer bevindt. In de bergstreken, waar de levensomstandigheden moeilijker zijn, ziet men stemmiger kleuren. Evenzoo daar, waar de bevolking onder het Turksche juk gezucht heeft, terwijl hier ook de motieven op invloed der overheerschers wijzen.

„Alles, wat u hier tentoongesteld ziet, is handwerk en steunt op een eeuwenoude traditie, zoowel in de techniek als in het ornament. In dit laatste uit zich de ziel van ons volk, daar de boer met een motief een bepaalde beteekenis verbindt. Het plantenmotief bijvoorbeeld symboliseert de vruchtbaarheid, wat te verklaren is uit het feit, dat Paascheieren, de symbolen van vruchtbaarheid, met plantenmotieven versierd [1]) werden; de beteekenis van het ei zelf ging dan over op de versiering."

.... „Het is haast ongelooflijk, dat een boerin, die 's zomers landarbeid verricht, 's winters fijn borduurwerk vervaardigt. Menigmaal heb ik gezien, hoe een vrouw uit de buurt van Zagrèb op een wit stuk linnen, dat voor een sprei bestemd was, met een rooden draad, zonder voorbeeld en zonder voorteekening, de sierlijkste figuren tooverde en de omsluitende kant met hetzelfde patroon uit het hoofd haakte.

„Reeds vóór den oorlog hebben bekende Fransche modehuizen zoals Poiret, Pacquin, voor hun toiletten bij ons borduurwerk besteld, [2]) dat door boerinnen uitgevoerd werd. Onze vrouwenvereenigingen laten nog steeds kleedingstukken en gebruiksvoorwerpen voor

[1]) Zooals bekend, wordt deze versiering met de wasbatik-bewerking op die Paascheieren daar aangebracht. — Red.

[2]) Dit herinnert aan Boeatan's ondervinding bij hare tentoonstelling voor twee jaren in het Louvre-Museum te Parijs gehouden, toen de Fransche „weef-koning" Poirier ook de mooiste ikatweefsels opkocht en om meerdere verzocht — welke echter niet geleverd konden worden! — Red.

den verkoop, zooals kleedjes, taschjes, door boerinnen vervaardigen, om de schrale inkomsten van deze te verhoogen."

Zuid-Slavië mag zich echter verheugen over meer algemeene belangstelling, alsook over veel meer aanmoediging en bevodering der kunst, dan onze Indische Archipel. In ieder der drie bestanddeelen, waaruit dat rijk is opgebouwd, zijn niet alleen zeer actieve vrouwenvereenigingen werkzaam in het belang der volkskunst, maar wordt ook de propaganda er voor van staats- en gemeente-wege terdege gesteund. In alle centra van kunstnijverheid wordt den arbeidenden gelegenheid geboden goede materialen in te koopen en voor een afzetgebied hunner gecontroleerde werkstukken gezorgd. De resultaten zijn dan ook verblijdend.

Waren wij in Indonesië eens zoover!

In de rubriek „Kunst en Letteren" van „Het Vaderland" van j.l. Vrijdagavond lezen wij in een artikel getiteld: *„De Achtergrond der Zuid-Slavische Tentoonstelling"* o.m.:

„De achtergrond der Zuid-Slavische tentoonstelling, die thans in Pulchri Studio resideert, is uiteraard het land zelf en wel: 't domein der boeren, die de kunstnijverheid wisten levendig te houden. Zonder dezen boerenstand was natuurlijk geen volkskunst mogelijk. Maar zóó eenvoudig is de kwestie in haar geheel toch niet. Immers: wijzelf weten maar al te goed, hoe veelvuldig het dringend noodzakelijk is, zulk een volkskunst te beschermen, aan te wakkeren, en vooruit te helpen, wil zij niet te gronde gaan. Het was daarom interessant kennis te maken met het werk, dat in dezen geest in Zuid-Slavië verricht wordt.

„Het heil der Zuid-Slavische kunstnijverheid wordt met de grootste energie en de uitvoerigste organisatie in stand gehouden en uitgebreid: 1e. door de vrouwenbonden; 2e. door den Staat. Met dien verstande, dat hieraan de (volstrekt belangelooze) vrouwenbonden de oudste brieven en het leeuwenaandeel hebben.

„De oudste dezer vrouwenbonden is de Servische Vrouwenvereeniging, die thans 56 jaar bestaat, doch zich pas nà den wereldoorlog met de volkskunst bezig houdt."

Deze vereeniging zorgde voor de oprichting van kostelooze scholen, waar ook handenarbeid onderwezen wordt, over geheel Zuid-Slavië, en eveneens voor een volledig ethnografisch museum.[3])

Verder lezen wij in hetzelfde blad o.m.:

„Naast deze vereeniging staat de 26-jarige *„Kolo srpskik Sestaro"* (De Zusters van Servië), die 106 plaatselijke afdeelingen telt.

„En tenslotte de vereeniging, die speciaal bij de onderhavige expositie het meest geïnteresseerd is: de *„Zenska Udruga"* (Vrouwenvereeniging) uit Zagreb. Deze is twintig jaar geleden door mevrouw Frangès gesticht en staat onder bescherming van het Ministerie voor Handel en Industrie. Zij wil in het bijzonder den Kroatischen boer economisch en cultureel voorthelpen, door hem — of zijn vrouw — in de lange, werkelooze wintermaanden bezigheid en inkomsten te verschaffen. Clublokalen, scholen en werkplaatsen zijn opgericht, in alle dorpen worden bases voor arbeid geschapen, terwijl een afzetgebied met de grootste energie gezocht wordt. Naast het groote nut, dat deze arbeid afwerpt, heeft men nu tevens de kans, de oude boerendrachten te laten voortleven (Zagreb op marktdag moet een ongeevenaard schouwspel zijn!), de kunstnijverheid en daarmee den kunstzin aan te kweeken en het buitenland mededeeling te doen van wat er aan schoonheid leeft in het Zuid-Slavische volk. De tentoonstelling te Parijs in 1925 en die te Barcelona leverden dan ook drie en twee *grands prix* aan de Zuid-Slavische inzendingen.

„Het land der Slowenen is op dit gebied nog het minst georganiseerd. Hier bloeit voornamelijk een kant-industrie. Bezit Kroatië behalve bovengenoemde *„Zenska Udruga"* nog parallelvereenigingen, als de Vrouwenbonden van Petrinya, Ragusa, Kistanje, enz., in Slowenië vindt men één stedelijke kantwerkschool en in Bosnië eenige stedelijke kunstnijverheids-ateliers, of werkplaatsen, waar bijzonder mooie arbeidstukken afgeleverd worden."

Wat staat onze volkskunst-bevordering in Indonesië bij dit alles nog ver ten achteren....

Mogen de goede resultaten, die deze tentoonstelling toont een aansporing te meer zijn, om dit goede voorbeeld zoowel in Indië, als hier in Nederland, te volgen!

Zal — om iets voor de hand liggends te noemen — „Boeatan" de mooie Indonesische volkskunst kunnen toonen op de a.s. internationale Koloniale tentoonstelling te Antwerpen??

[3]) Waar de kunstnijveren zich inspireeren kunnen op hunne prachtige oude motieven.
Waar vindt men dat in Nederl.-Indië? — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

China—Nederl.-Indië.

Als een of andere Chineesche generaal met een legertje zich met rood geld koopen laat, of als ergens een wat afgelegen provincie zich tot Sowjet zou verklaren; of als in de groote steden onder de Chineesche arbeiders sympathiebetoogingen opgewekt zouden kunnen worden; of als men een raadselachtige figuur als Feng aan Russischen kant kon brengen; of als men, tenslotte, er in slagen zou den linkervleugel van de *Kwo Min Tang* en andere extremisten in het geweer te brengen *tegen* Nanking en *voor* Moskou — *dat* zou een offensief zijn. Want in al die gevallen zou Moskou de verradersgroep kunnen voorstellen als tegen Witte Terreur opstandig heldendom; dan zou Moskou optreden in de befaamde rol van volksbevrijder; kortom: de schijn zou gered zijn en men zou de eenige regeering, die wellicht China kan maken tot een stabiel en ordelijk land, kunnen verdrijven. Welnu: het *is* zoo ver — constateert *De Loc.* (2 en 5/10 „Suppl. Het verre Oosten") —. Het is alweder: de linkervleugel van de Kwo Min Tang, en voor de geheele wereld, voor *Ned.-Indië* niet in de laatste plaats, ligt *hier* de groote les. Want — zoo vervolgt *De Loc.* — in welke vereeniging ook men de linkervleugels laat bestaan, zij mogen *Perhimpoenan Indonesia* heeten of *Kwo Min Tang, Studieclub* of *nationale concentratie:* die extremistische vleugels blijven een fermenteerende cel vormen, waaraan Moskou telkens nieuwe gist kan toevoegen. Zoolang de tijd niet gunstig is, wacht zoo'n linkervleugel rustig op de kans; *komt* die kans dan keeren de extremisten zich het eerst tegen degenen, die hen toleerden. Men wil dit in Ned.-Indië nog niet gelooven; de Regeering acht het niet noodig om de gematigden te helpen zich van deze gevaarlijke associatie met extremisten los te maken.

De Sum. Post (1/10) en het *Bat. Nwsbl.* (7/10) schrijven over „Mantsjoerije"; *De Loc.* (2/10, blz. 28) wijst op de beteekenis van het onderzoek in Oost-Azië en *Ned.-Indië* door de Opiumcommissie van den Volkenbond.

Tegen gezagsondermijning.

In verband met de in den laatsten tijd vooral in de Preanger oplevende P. N. I.-propaganda, zich uitende in felle bewoordingen op vergaderingen, achtte de Gouverneur van *West-Java* den tijd gekomen voor krachtiger optreden. Aan de Europeesche en Inlandsche B.B.-ambtenaren en de politie is kennis gegeven, dat voortaan krachtiger dient te worden opgetreden tegen alle anti-gezagsactie; vooral dient op vergaderingen bij opruiende redevoeringen onmiddellijk en onverbiddelijk te worden ingegrepen. *Bandoeng* wordt beschouwd als een brandpunt van opruiing en extreem-nationalistische actie. *De Sum. Post* (11 en 12/10) is er zeker van, dat dit bericht in ruimen kring voldoening zal hebben gewekt. De P. N. I.-leiding heeft het aan zich zelf te wijten, want van de toegeeflijkheid van de Regeering en de grootere spreek-vrijheid, die den leiders eenigen tijd was gelaten, is een ruim misbruik gemaakt. De Regeering is gehoond, de bevolking opgeruid. Het goede, dat in Ned.-Indië tot stand is gebracht, wordt stelselmatig verzwegen of dusdanig uitgelegd, dat het tot iets kwaads wordt, of althans iets, dat met wantrouwen door de bevolking moet worden bejegend; dat wat minder goed schijnt wordt breed uitgemeten. Het gezag is stelselmatig ondermijnd en het Bestuur, in het bijzonder ook het Inlandsch Bestuur, is in de oogen van het volk naar omlaag gehaald. Intusschen zal er wel groot misbaar worden gemaakt over deze maatregelen, maar de goed-willende nationalisten zullen ze waardeeren en speciaal het Inlandsch Bestuur zal er zich door opgelucht voelen.

De *Deli Crt.* (12/10 „Om het Gezag") is eveneens zeer ingenomen met de genomen maatregelen in West-Java, doch is niet zoo naïef te gelooven, dat met het verbieden van een actie ook de actie zèlf zal verdwijnen. De gevaren aan ondergrondsche actie mogen in geen opzicht onderschat worden. De rustige bevolking in de dessa's moet tegen de heillooze actie van volksmenners in bescherming worden genomen. De genomen maatregelen moeten niet tot West-Java beperkt blijven.

Door het *Soer. Hbl.* (1/10, 3de bl. „Hoe lang nog?" *Z.*) wordt duidelijk uiteengezet, dat het in *Soerabaja* broeit, dat men daar in uiterste Inheemsche kringen allerlei plannen beraamt, welke tot gevolg moeten hebben, dat men over vijf jaren voor een zekere actie — welke is niet moeilijk te raden — geheel gereed zal zijn. Opnieuw duiken in enkele streken op *Java* de verhalen op van eene in 1930 te verwachten actie. Dit jaartal wordt zeer suggestief in de hoofden der bevolking gebracht, en aldus wordt deze vertrouwd gemaakt met een bepaalden datum. Nog altijd — zoo besluit *Z.* — is een krachtiger optreden van Buitenzorg in staat veel goed te maken. De over-

groote meerderheid der bevolking zal zich gaarne richten naar een Gezag, dat zich wenscht te doen gelden. En men mag verwachten, dat de Regeering veel succes zou zien van eene verbreking harer relatie met vereenigingen op Java, die met de „Perhimpoenan Indonesia" in Holland in contact staan.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (1/10 „Nieuwe smaad"), het *Bat. Nwsbl.* (4/10 „Een les") en het *Soer. Hbl.* (7/9, 3de bl. „Menado'sche affaires", *Z.*).

Over decentralisatie.

In een lezing, te Bandoeng gehouden door *prof. dr. H. Westra* over *decentralisatie*, plaatste de spreker de gebruikelijke opmerkingen: de decentralisatie is een „eminent staatsrechtelijk belang"; van de provincie is „meer geworden dan men verwachtte"; van de regentschapsraden verwachtte spr. „veel goeds", omdat zij „steunpunten vinden in de volksovertuiging", en van de stadsgemeenten koesterde spr. „eveneens groote verwachtingen". Temidden van al die blijde verwachting viel het kort en nuchter woord van *ir. De Jongh*, Directeur van Gouv. Bedr., verfrisschend als een koude stroom van werkelijkheidszin in een woestijn van gemeenplaatsen: het gemeentewezen gaat failliet door gebrek aan werkelijke belangstelling en deelneming van alle volksgroepen; de qualiteit der verpolitiekte gemeenteraden loopt achteruit; de stembusaccoorden maken de deelneming der ingezetenen aan het gemeentewerk fictief; slechts indien men weer leden gaat *benoemen* in stede van ze te laten *verkiezen* zal er verbetering komen.

Nu juist *de herziening van het kiesrecht* in overweging is heeft deze uitspraak voor *De Loc.* (30/9 „Een waar woord") bizondere waarde. De eenige redding voor decentralisatie en bestuurshervorming ligt h.i. hierin, dat men de in Indië in het leven geroepen instellingen zooveel mogelijk bevrijdt van „den vloek harer geboorte", het *copieeren van Holland.* Dit is mogelijk, indien men slechts de kortzichtigheid erkent van de meening, dat de „ontwikkeling" zich in Indië in gelijke richting en naar gelijke vormen zal voltrekken als elders. *Dan* pas zullen de in Indië geschapen instellingen waarlijk levensvatbaar blijken. Dit geldt wel *allereerst* het kiesrecht. Het kiesrecht, zèlfs het kiesrecht voor Europeanen, heeft in Indië averechts gewerkt. Het heeft ons gemeenteraden gegeven, waarin niet de bekwaamsten zitting hebben. Dit geldt ook voor andere colleges. Wij moeten: terug naar de benoeming.

De *Ind. Crt.* (De Loc. 4/10, blz. 23) ziet de voornaamste oorzaak van de verwording in *de verpolitieking van de gemeenteraden,* als gevolg van hun kiezerstaak voor den Volksraad. Hierdoor was de behartiging der plaatselijke belangen niet meer de voornaamste taak der leden, maar hun stemrecht voor den Volksraad. Stellig valt te overwegen of een deel van de taak der gemeentelijke kiezers niet aan de Regeering kan worden opgedragen, maar vooraf behooren de gemeenteraden vrijgemaakt te worden van de banden, welke hen thans aan de algemeene landspolitiek binden.

Voor het *Soer. Hbl.* (4/10, 3de bl. „Het kwade proces", *Z.*) gelden alle beschouwingen van ir. De Jongh over de verwording der gemeenteraden, eveneens voor de hoogere vertegenwoordigende colleges: provinciale raden en den Volksraad. En de nieuwe regelingen wijzen — volgens *Z.* — beslist in de richting van nog verdere afzakking, terwijl bovendien het aantal benoemingen veel kleiner wordt. Het is een vraagstuk, dat de ernstigste aandacht verdient. Men verwachte nu slechts maatregelen, welke den toestand op het gebied der vertegenwoordiging nog verergeren.

Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (8/10 „Verkiezen of benoemen"; 2/10 „De positie der Totok-Nederlanders").

De Vaderlandsche Club.

De Loc. bevat „De statuten der Vaderlandsche Club" (2/10, blz. 30) en „Het beginselprogramma" (3/10, blz. 4).

Als het er op aankomt, dan weet negen-tiende deel van de Europeesche gemeenschap in Indië drommels goed wat zij wil, en evengoed wat zij niet wil. Zij wil *niet* een voortijdige overdracht van bevoegdheden aan groepen, die daar noch de kracht, noch de bekwaamheid voor bezitten. Zij wil *wel* het behoud van een Nederlandsche leiding, die hier onmisbaar is. Zij wil *niet* een tegemoetkoming aan een schilferdunne bovenlaag der bevolking, die het volk *zelf* tot ellende zou brengen. Zij wil *wel* de zekerheid, dat aan de hier gevestigde Nederlandsche, Indo-Europeesche en Indo-Chineesche groepen op staatkundig gebied de positie verzekerd wordt, die zij maatschappelijk innemen. Zij wil *niet* een ontvoogding die, voortijdig, ontwrichting heeten moet; zij wil *wel* den waarborg, dat Indië zich ontwikkelt als deel des Rijks, gelijkwaardig aan het moederland.

De *beslissingen in Nederland* dringen zoo menigmaal Indië voorbarige hervormingen op, die aan Inlandsche groepen een even voortijdig als ongerechtvaardigd overwicht toekennen. Juist die beslissingen komen uit Holland; en de overweging van de vraag, op welke wijze daarin verandering kan worden gebracht kan — volgens *De Loc.* (30/9 en 3/10, blz. 1 en 3) — eerder dan men meent een zaak van praktische politiek worden. Thans is zij dat nog niet; de doelstelling van de *Vaderlandsche Club* laat daarvoor voldoende ruimte. De hoofdzaak is, dat zij wil: het ongeschonden rijksverband, en dat zij openlijk, duidelijk en krachtig streeft naar versterking en bescherming van de belangen der Europeesche groep, omdat die alleen in Indië leiding kan geven, welke strekt tot heil van *alle* groepen.

De *Java-Bode* bespreekt „Het orgaan van de Vaderlandsche Club" (3/10), het *Soer. Hbl.* de Zending en de Missie (30/9, 3de bl. „Gevaarlijke weg", Z.) en de Christelijk Staatkundige Partij, tevoren Chr. Ethische Partij (5/10, 3de bl., „Kentering"? Z.); *De Loc.* geeft een verslag van de C. E. P.-bijeenkomst (30/9, blz. 3. 8 en 16); *De Sum. Post* geeft haar oordeel over „De Vaderlandsche Club" (8/10).

Desiderata.

De Loc. (2/10, blz. 28) betoogt, dat misdadigers in Indië niet doelmatig genoeg worden opgespoord; velen ontsnappen. De invoering van een *Algemeen Politieblad* is gewenscht. Met reclasseering is een begin gemaakt en het voornemen tot voorwaardelijke veroordeeling bestaat. Maar een Strafwet en een Strafrechtspraak zonder *een goed georganiseerden opsporingsdienst* is — ook naar het inzicht van het „Bat. Nwsbl." (27/9 „Vrijbuiters voor") — een situatie, die in een beschaafd land van tegenwoordig niet meer mag voorkomen.

De zaak van luitenant **Van** den Berg, door het Hoog Mil. Gerechtshof tot **vijf** jaar gevangenisstraf veroordeeld, werd o.a. door *De Loc.* (28 en 30/9, en 2/10, blz. 33, 5 en 29) van **twee** kanten belicht: het verweer van den veroordeelde in een persgesprek, èn de bevindingen van de Commissie van Onderzoek. *De Loc.*, het „Soer. Hbl." (28/9 en 2/10, 3de bl.) en het „Bat. Nwsbl." (28/9, 1ste en 7de bl.) zijn *o.m.* van oordeel, dat het recht niet geschaad is en luit v. d. B. geen onrecht gedaan is, als ontoerekenbaarheid niet kan worden aangetoond. *De Loc.* hoopt, dat het onverkwikkelijke naspel van een tragische zaak een aansporing moge zijn, om *de militaire rechtspraak openbaar* te maken. Ieder beklaagde heeft aanspraak op een *openbare* berechting ook als hij militair is. Dit recht wordt den Indischen militair onthouden.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (4/10, 3de bl. „Gouvernement en reclame"; 3/10, 3de bl. „Onderzoek gewenscht"), *De Loc.* (9/9, blz. 1 „Midden-Celebes", Horsting), de *Deli Crt.* (7, 9 en 11/10 „De moord op Waller" voor den Landraad) en *De Sum. Post* (25 en 28/9, en 3/10 „Het drama in de rimboe").

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

In het nummer van 28 Sept. No. 13 zet de heer Dakkus zijn studie voort over de Orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden. — De arbeidshygiëne in Suriname wordt naar aanleiding van de artikelen van prof. Sleeswijk in de „Telegraaf" behandeld. — De tropische landbouw in de internationale samenwerking (ontleend aan het artikel van A. J. Koens van het Int. Landbouwinstituut te Rome, in Kol. Studiën, Aug. 1929), waarin wordt medegedeeld, dat een vijftal redenen geleid hebben tot internationale samenwerking op landbouwgebied.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

(Orgaan van de Chin. vereeniging Chung Hwa Hui). In het Oct.-Nr. van jaarg. VII No. 4 behandelt Tan Ling Djie: De taak der pers in Indonesië. De aanleiding was de brochure van M. Tabrani: Ons Wapen, waarin deze het denkbeeld oppert om een nationaal-Indonesische krant op te richten, die dan in de Hollandsche taal geredigeerd zal worden.

De Emmabode.

is de naam van een krant welke in Curaçao wordt uitgegeven als officieel orgaan van de Sociëteit „Asiento", Sportclub „Asiento", Ontspannings-Commissie, Muziekvereeniging „I.D.O." en de Schiet- en Schermvereeniging „Asiento". Het eerste (getikte) nummer verscheen 25 Mei. Thans ontvingen wij No. 12 van 19 Oct. De omvang is nog klein, 3 blz. tekst en 1 blz. adv., maar zal, gezien het groote aantal vereenigingen, hopen wij, van lieverlede wel groeien.

In- en Uitvoer.

Het nummer van 4 Nov. No. 44 heeft een artikel gewijd aan het 60-jarig bestaan van de Deli-Maatschappij. — Een zeevisscherijbedrijf in Ned.-Indië.

De Indische Mercuur

van 6 Nov. No. 45 bevat o.m.: Een en ander over de nieuwe vezelsoort „Artificial Cotton" of „Kunstkatoen", door ir. W. Spoon. — De toekomst van de suikerindustrie in Britsch-Indië, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De Caçaocultuur op Trinidad, waar dezelfde krullotenziekte als in Suriname is uitgebroken.

De Indische Post.

No. 39 van 28 Sept. opent met een redactioneele meening over de Vaderlandsche Club en de tegenstrijdige verklaring van den nieuwen voorzitter over zijn politiek program. De redactie meent, dat de V.C. als een zelfstandige partij haar politieke actie ten bate van de Ned. Rijkseenheid zal aanvangen en aan het besef van het goede recht daartoe haar groote kracht zal ontleenen. — Samenwerking, door J. B. R. — De toestand der suikerindustrie, door L. — Een greep uit de Tinufolklore, door Gerardus. — Coen herdacht (gedicht), door Coup.

In het nummer van 5 Oct. No. 40: Het streven naar samenwerking door „niet af te stooten", door J. B. R. — Schetsen v. d. landraad, door Praetor.

De Indische Verlofganger

In het nummer van 1 Nov. No. 13 vertelt S. Kalff van Bataviasche Moskeeën.

Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

De 2de afl. van dl. LXXXIX bevat, behalve een verslag omtrent den toestand en de werkzaamheden van de Kon. Nat. Ver. over 1928, een index behoorende bij de naamlijst van de vleermuizen van Java, door H. J. V. Sody. — Naamlijst van de Zoogdieren van Java, door denzelfden schrijver. — Halo's in 1928 in N.-I., door dr. S. W. Visser waargenomen. — Vulkanische verschijnselen en aardbevingen in den O.-I. archipel, eveneens door dr. Visser in 1928 waargenomen. — H. J. V. Sody beschrijft de adjag (wilde hond of de Indische wolf) en verspreiding over den archipel. — Dr. H. J. Lam beschrijft in zijn Fragment Papuana: VII Land en volk der Dika- en Tolidalen.

Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde.

Het weekblad van 19 Oct. No. 42 heeft een bijdrage van dr. P. H. J. Lampe en Ch. Simons, de eerste Gen. insp., de tweede geneesh. belast met de behandeling van lepralijders te Paramaribo, getiteld: Lepra in Suriname. Uit deze uitgebreide studie, verduidelijkt door grafieken en talrijke tabellen, leeren wij, dat Suriname met ongeveer 129.000 inwoners, eind April ongeveer 1200 melaatschen telde, dat is 9 op 1000 inwoners, terwijl Paramaribo met 47.000 inwoners op iedere 1000 inwoners 13 melaatschen telt. — Een tweede art. van Lampe handelt over de gouvernementsinrichtingen voor melaatschen in Suriname, naar aanleiding van een art. van prof. Sleeswijk in de „Telegraaf" van 16 Mei d. j. Met cijfers weerlegt dr. Lampe de ongemotiveerde critiek van prof. Sleeswijk.

Orang Peladang (Off. Org. van het Deventer Landbouwcorps „Nji Sri").

In het Nov.-No., No. 2, lezen wij van een uitstapje in Oost-Java, een bezoek aan Passir Poetih, door A. L. K. — De verbinding Ned.—Indië door de lucht, door W. C. B. — Verslag eener reis ter bestudeering der Suikerindustrie op Java, door ir. H. A. C. van der Jagt. — Verder een aantal ongecorrigeerde stukken (ontbreekt daartoe de tijd?) en een adreslijst van Oud-L'ers en New-Comers. (Zou het woord nieuw aangekomenen niet beter op zijn plaats zijn?).

Politiek Economisch weekblad.

In het nummer van 6 Nov. No. 6 maakt de redactie bekend, dat de belangstelling van dien aard is, dat aan de wenken in de pers, om den abonnementsprijs te verlagen, gevolg is kunnen worden gegeven en deze thans van *f* 12.50 tot *f* 7.50 voor een jaar is verlaagd. Prof. mr. I. A. Neder-

burgh zet zijn artikel voort: Het Regeeringsbeleid in Indië (middelen tot taakvervulling) en geeft een naschrift op zijn artikel: Nederlands Recht op en in Indië. — Prof. mr. B. C. de Savornin Lohman vervolgt zijn artikel: De Inwendige aangelegenheden in Ned.-Indië en de Grondwet. — Generaal-majoor jhr. W. Röell schrijft over Nederlandsch-Indië's Veiligheid. — Prof. C. Spat vervolgt zijn bijdrage: Communisme en Islam. — Als feuilleton: Verborgen Angels, West-Indische Roman door Ivans en als Mengelwerk een aardige schets: De eerste dagen in Indië.

Verbond Nederland en Indië.

Van den IVden jaargang verscheen de Ned. editie No. 38. Dit verbond beoogt: het versterken van het Ned. gezag, het bestrijden van corruptie, willekeur en machtsmisbruik en staatsrechterlijke gelijkheid en eenheid van Nederland en Ned.-Indië.

De West-Indische Gids.

Het Novembernummer opent met een artikel van den onvermoeiden strijder voor Suriname's belangen, Tj. Pyttersen: De mogelijke opleving van Suriname. — Mr. B. de Gaay Fortman beschrijft de geschiedenis van de West-Indische Maatschappij, die van 1828 tot 1863 heeft bestaan, ontleend aan twee pamfletten uit de Kon. Bibl. — Franschen in Suriname is de naam van een bijdrage van S. Kalff. Het onderwerp, dat wel wat veel wordt uitgesponnen, noemt zelfs den heer mr. L. M. Rollin Couquerque, de gouvernements-secretaris, die van 30 Juni tot 14 Juli het bestuur waarnam na vertrek van den heer Fock, in de rij van gouverneurs van Fransche afkomst en refugé's!

Zendings- en Missietijdschriften.

De Opwekker, 74ste jrg., no. 9: De richting van het voortgezet onderwijs aan Javaansche meisjes, door H. M. N. — Coöperatie in Indië, door C. W. Nortier.

In het Zendingsblad van de gereformeerde kerken in Nederland, no. 10 komt een verslag voor van de alg. verg. van zendingsarbeiders te Djogja, 6 en 7 Aug.

De Macedoniër van Oct.: Over het zendingswerk voor Soemba, door D. Pol. — Over het zendingswerk op Midden-Celebes, door D. Pol. — Wonosobo aan Friesland, door K. v. Dijk.

Annalen van O. L. Vrouw en v. h. H. Hart, No. II: Landbouw op de Keï-eilanden, door pater van Royen. — De geschiedenis van een kerk (op Celebes), door pater Jac. Duray.

De Banier (Christ. weekblad voor N.-I.). Nummer 38 behandelt Coen en de politiek en Coen en de kerk; No. 39 heeft het derde stuk over: Eereschuld.

Nederlandsch Zendingsblad van Nov. No. II met artikel over de zending te Bolaäng-Mongondou. — Beraad en besluit, door Jac. Bijkerk, waarin het gebrek aan werkkrachten op Nieuw-Guinee wordt betoogd. — Het zendingsfeest te Depok, door A. K. de Groot. — Een noodkreet van W. J. A. de Zwaan over het gebrek aan zendelingen voor de Sangireilanden. — De Islam in beweging.

St. Claverblad van Nov. No. 9: Het jubileum van den K.O.B. in Indië. — Inwijding van de kerk te Ngidjon, door Fr. Strater S.J. — Opening van den Indische cursus voor katholieken, welke op 18 Sept. is geopend in het Ind. Kat. bureau, de Carpentierstr. 153, 's-Gravenhage.

Verschenen zijn over Indië en het Oosten:

Bei liebenswürdigen Wilden in Neuguinea, door Dr. Paul Wirz (Stuttgart), fraai verlucht.

In de Rimboe, door P. H. van den Bergh. Gebrs. Graauw's U. g. Mij. Amst. Soerabaja.

Gedenkschrift bij gelegenheid van het zestigjarig bestaan van de N.V. Deli Maatschappij, aansluitende bij het gedenkboek van 1 November 1919, samengesteld door den gedelegeerd comissaris E. Enthoven en van fraaie afbeeldingen voorzien, gedrukt bij De Bussy.

Jan Pieterszoon Coennummer van de „Locomotief", met een 13-tal degelijke artikelen. Evenals aan Coen heel wat artikelen zijn gewijd, wordt een andere voortrekker van den Nederlandschen stam, die in dienst der O.-I. Compagnie een leven vol toewijding gaf aan de vestiging in de Kaap, herdacht, *Simon van der Stel*. Men zie „Morks Magazijn van 15 Oct. met bijdrage van v. S. en de artikelen van Fred. Oudschans Dentz in „Neerlandia", „de Holl. Revue" en de „Ind. Verlofganger" no. 13, alsmede de bijdrage van dr. F. C. Dominicus in het „Haagsche Maandblad" van November.

Het hoofdbestuur der posterijen, telegrafie en telefonie gaf een keurig uitgevoerd reclameboekje uit: Amsterdam—Batavia door de lucht — ook post van U?

De rede van dr. H. Kraemer voor het Indisch Genootschap op 11 Oct.: *Kritische beschouwing van begrip en toepassing der neutraliteit in godsdienstzaken in de overzeesche gewesten*, verscheen in druk.

De correspondent van de „N. Rott. Cour." gaat onvermoeid voort met zijn reeks belangrijke schetsen: Nederland's beleid in Indië. Wij spreken den wensch uit, dat die vereenigd in een boekdeel zullen worden uitgegeven.

Elfde *Jaarverslag* van den *dienst voor waterkracht en electriciteit* in Ned.-Indië, 1928, Mart. Nijhoff.

Voordrachten over tropische huidziekten, door J. D. Kayser, 2de druk, G. Kolff & Co., Weltevreden, Leiden.

Mededeeling 5 van het Ned. Java-Instituut, bevattende: *Is de natte rijstbouw op Java door de Hindoes ingevoerd?*, door C. Lekkerkerker.

Voor den stroom en op de klippen, door J. C. Mollema, Tjeenk Willink & Zn., Haarlem, waarin op populaire wijze over de reizen van Pieter Bol en Frans Bol wordt verteld.

Pieter van Dam's Beschrijving van de Oost-Indische Compagnie, door dr. P. W. Stapel, Martinus Nijhoff. Dit 2de stuk bevat het 2de deel van het eerste boek en is deel 68 der Rijksgeschiedkundige Publicatiën.

Alain Gerbault: *Sur la route du retour*. Journal de bord II. De Tahiti vers la France, Paris, Grasset. De schrijver legde meer dan 40.000 mijlen af op een reis van meer dan 700 dagen.

Le communisme aux Indes Neerlandaises! door T. Th. Petrus Blumberger, Paris, Monde Nouveau, een Fransche vertaling van zijn in 1928 verschenen werk: De communistische beweging in Ned.-Indië.

Verschenen zijn over West-Indië:

Atti del XXII congresso internaz. degli Amerinanisti (in Sept. 1926 te Rome gehouden), waarin voorkomt: *Quelques ornements des nègres des bois de la Guyane néerlandaise*, door jhr. L. C. van Panhuys.

Het diaconessenhuis Brónovo voor 50 jaren ingewijd 1879 — 10 Oct. — 1929. Het Vaderland van 9 Oct. Avondblad A. Hierin vertelt de heer Fred. Oudschans Dentz o.a. de geschiedenis van de stichteres Mevr. S. K. de Brónovo, wier voorouders van moederszijde sedert jaren in Suriname waren gevestigd.

Voorloopig verslag der Tweede Kamer over de begrooting van Buitenlandsche Zaken, waarin inlichtingen worden gevraagd omtrent het voorstel, dat, naar men meende te weten door Brazilië is gedaan, inzake de afbakening van de grens tusschen dat land en Suriname. (Zie de N. Rott. Crt. van 31 Juli, Avondblad B).

In de Memorie van Antwoord de verheugende tijding, dat niet alleen de grens tusschen Brazilië en Suriname zal worden afgebakend, maar met de Britsche regeering onderhandelingen zijn geopend over de vaststelling tusschen de grenzen van Britsch Guyana en Suriname en met de Fransche regeering over die tusschen Fransch-Guyana en Suriname.

De geschiedenis van Curaçao, opnieuw verteld door C. P. Amerlunxen, bij H. Hamberg Jz. te Hillegom. *f* 3.25.

Het avontuur van een Chinees in de West, door J. J. Leys, Rotterdam, J. M. Bredee's Uitgeversmaatschappij. *f* 0.90.

De Kamer van Koophandel en Nijverheid op *Curaçao* gaf een *Jaarverslag* uit over 1928 (dat eerst deze week in ons bezit kwam), waaraan een aanhangsel is gevoegd: verslag van den economischen toestand van het eiland Curaçao over het jaar 1928. De daarin vermelde wetenswaardigheden en cijfers zijn dubbel welkom, aangezien het verslag van Bestuur en Staat (Kol. Verslag) gewoonlijk eerst veel later verschijnt.

History of the English Church at The Hague, 1586—1929, door Fred. Oudschans Dentz, Meinema, Delft, waarin schrijver, behalve de geschiedenis dezer Haagsche kerk, een hoofdstuk wijdt aan de familie Tinne, waarvan een hunner de tegenwoordige kerk schonk en die in Demerara een politieke rol heeft gespeeld. Van leven en werken der familie Tinne in Demerara worden tal van bijzonderheden medegedeeld. *f* 3.90.

Suriname.

In een artikel in *De West-Indische Gids* van April 1929 onder het hoofd *„De Corantijn-kwestie bij Buitenlandsche Zaken"*, vindt men op blz. 578/579 deze voorspelling:

„Tenzij de Minister van Buitenlandsche Zaken vóór dien eenige mededeeling [omtrent de Corantijn-kwestie] doet aan de Staten-Generaal, zal men vóór de behandeling van hoofdstuk III van de staatsbegrooting voor 1930 niets over deze kwestie vernemen."

Gezien de houding door onze regeering in de laatste dertig jaren in deze kwestie aangenomen was er voor deze voorspelling niet veel waarzeggingskunst noodig. Overbodig te zeggen dat de voorspelling is uitgekomen.

Tusschen 15 Februari en 18 October hebben de Staten-Generaal geen nieuwsgierigheid naar den stand van zaken getoond, wetende dat de diplomatie zich met slakkengang beweegt.

Maar in het 18 October gedateerde Voorloopig Verslag betreffende hoofdstuk III der staatsbegrooting voor 1930 is de Tweede Kamer met de volgende vraag voor den dag gekomen:

„§ 5. *Grenzen van Suriname.* Inlichtingen werden gevraagd omtrent het voorstel, dat, naar men meende te weten, door Brazilië in zake de afbakening van de grens tusschen dat land en Suriname is gedaan. Met name zou men wenschen te vernemen, hoe dit voorstel luidt en welk standpunt de Regeering daartegenover inneemt.

Intusschen werd er de aandacht op gevestigd, dat alvorens tot een grensregeling met Brazilië wordt overgegaan, de nog steeds hangende regeling van de grens tusschen Suriname en Britsch Guyana behoort te zijn vastgelegd."

De Tweede Kamer heeft het blijkbaar van zelf sprekend gevonden dat zij van het voorstel van Brazilië niet door een communiqué van de Regeering, maar door een courantenbericht kennis heeft gekregen.

In de Memorie van Antwoord, ingezonden 6 November, gaf de Minister het volgende bescheid:

„§ 5. *Grenzen van Suriname.* De Braziliaansche Regeering, die er naar streeft aan alle zijden de grenzen van Brazilië nauwkeurig af te bakenen, heeft zich met een beroep op art. 2 van het op 5 Mei 1906 te Rio de Janeiro tusschen Nederland en Brazilië gesloten Verdrag (*Staatsblad* no. 220 van 1908), waarbij de grens tusschen Brazilië en Suriname

werd vastgesteld, maar waarbij werd bepaald, dat de eigenlijke afbakening der grens door commissarissen zou plaats hebben wanneer de Regeeringen dit nuttig zouden achten, tot de Nederlandsche Regeering gewend, met het verzoek er toe mede te werken om thans tot die afbakening over te gaan. De Nederlandsche Regeering heeft zich daartoe bereid verklaard.

Daar, zooals terecht wordt opgemerkt, het wenschelijk was, dat tusschen Groot-Britannië en Nederland geen verschil van meening bestond nopens het knooppunt van de grenzen van Brazilië, Suriname en Britsch-Guyana, terwijl ook op zichzelf de vastlegging van de grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana wenschelijk is, heeft de ondergeteekende inleidende besprekingen met de Britsche Regeering over deze vaststelling geopend. Desgelijks zijn, om gelijke redenen, met de Fransche Regeering besprekingen geopend terzake van de nadere vastlegging van de grens tusschen Suriname en Fransch-Guyana."

In verband met de gedachtenwisseling van de Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Koloniën met de Tweede Kamer bij de vorige begrooting van Buitenlandsche Zaken en van Suriname, zou het interessant zijn te weten of de Minister van Buitenlandsche Zaken eerst naar aanleiding van het verzoek der Braziliaansche Regeering de besprekingen met de Britsche en de Fransche Regeering heeft geopend.

De afbakening van de grenzen in het onbewoonde binnenland is geen kleinigheid. Toch behoeft die niet zoo tijdroovend te zijn als zij een 30-tal jaren geleden zou geweest zijn. De bronrivieren van Corantijn en Marowijne zijn met watervliegtuigen in eenige uren te bereiken. Toch zullen het kostbare ondernemingen zijn. Wij mogen daartegen niet opzien. De vaststelling langs scheidsrechterlijken weg van de grenzen van Britsch-Guiana met Venezuela en Brazilië en van Fransch Guiana met Brazilië heeft aan de respectieve landen zeer veel geld gekost. Wij moeten er op voorbereid zijn dat wij er niet op een koopje afkomen.

* * *

Eerste Kamer. Surinaamsche Spoorwegleening.

Blijkens het voorloopig verslag over het wetsontwerp tot nadere verlenging van den termijn der opschorting van de betaling van rente en aflossing ter zake van de Surinaamsche spoorwegleening werd de vraag gesteld, of het geen overweging verdient de spoorlijn van Paramaribo naar Dam aan de Sarakreek te liquideeren.

Deze leden meenden te weten, dat de treinen over dit traject uiterst zelden loopen, het materieel verwaarloosd is en aan het personeel niet voldoenden arbeid biedt, terwijl de lijn daarenboven huns inziens geen toekomst heeft.

Enkele andere leden brachten in herinnering, dat het vraagstuk der eventueele opheffing van den Lawaspoorweg in de jaren 1920 en 1921 in de beide Kamers der Staten-Generaal aan een uitvoerige gedachtenwisseling is onderworpen, welke tot resultaat heeft gehad, dat de lijn in stand zou blijven.

Deze leden hebben tegen verlenging van den termijn, waarvoor de betaling van rente en aflossing ter zake der Surinaamsche spoorwegleening werd opgeschort, geen bezwaar. Voorts stelden zij de vraag, of het niet beter ware, deze schuld aan Suriname kwijt te schelden, waar toch binnen afzienbaren tijd van aflossing der leening door dit overzeesche gebied, dat jaarlijks steun uit de Rijksschatkist geniet, geen sprake zal kunnen zijn.

* * *

Eenigen tijd geleden namen wij uit een artikel van Prof. Sleeswijk in *„De Telegraaf"* een scherpe kritiek over omtrent den toestand van de Gouvernements leprozeninrichting. In het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* komt Dr. P. H. J. Lampe, Geneeskundig Inspecteur in Suriname, op tegen de beweringen van Prof. Sleeswijk:

„Het artikel van Prof. Sleeswijk heeft ontroering gewekt en ontstemming bij de lezers in Nederland, ontstemming slechts bij de lezers in Suriname, des te meer naarmate zij beter van de toestanden op de hoogte zijn."

Van 1919—1928 is aan verbetering van de leprozeninrichting *f* 130.765 uitgegeven, terwijl voor 1929 *f* 19.262 is geraamd.

Prof. Sleeswijk zal wel van repliek dienen.

* * *

Vrijdagavond, 1 November, heeft Mr. Dr. van den Helm, oud-Gouvernements-secretaris in Suriname, te Zeist een belangrijke lezing gehouden over *„Europeesche kolonisatie van Suriname"*. Een verslag van de lezing vonden wij in het *„Utrechtsch Dagblad"* van 4 November.

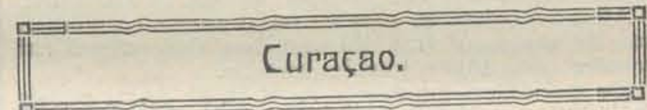
* * *

Uit *„De Telegraaf"* van 8 Nov., 2e Avondblad:

„Soerabaja, 8 Nov. — Het Soer. Hbl. had een persgesprek met generaal Snijders. Eerst werd het gesprek gebracht op de verdediging van de West-Indische wateren. Generaal Snijders gaf als zijn oordeel te kennen, dat het permanent stationneeren van een kleinen kruiser, geen opiumjager, met behoorlijke landingsdivisie, in de W.-I. wateren noodzakelijk is. Een tweede kruiser is voorts noodig voor reserve en vlagvertoon."

* * *

Perstelegrammen voor Suriname, via Haïti, worden niet meer toegelaten.

De begrooting van „Koloniën".

Voor „Curaçao" wordt geen afzonderlijke begrooting ingediend. De Koloniale raad boekt dus met zijn amendementen een succes. Blijkbaar wil de Tweede Kamer de zaken dezer kolonie eens terdege bespreken bij hoofdstuk XI. De militaire uitgaven, op *f* 660.788.— geraamd, zijn *f* 100.518.— hooger dan voor 1929. De formatie is met het oog op reorganisatie en uitbreiding der politie: 1 kapitein, 3 luitenants, 37 onderofficieren en 198 manschappen. De voeding is op *f* 1.75 per man per dag begroot.

De opmerkingen, die in het Voorloopig verslag gemaakt zijn, betreffen de ondeskundigheid van het departement, de Bovenwindsche eilanden, de herziening van het regeeringsreglement, de samenstelling van den Kolonialen raad, de douanedienst, de politiedienst op Aruba, de verloskundige hulp op Curaçao, de onderwijsgelijkstelling, het begrootingsbeleid, leerplicht, leerlingwezen en ambachtsonderwijs, arbeidstoestanden bij de „Petroleum", afstand van de Bullenbaai.

Het leeuwendeel van het verslag is gewijd aan de gebeurtenissen van 8 en 9 Juni l.l. Het is een soort vragen-en-antwoorden-spel tusschen „vele leden" en „andere leden", „vele leden" en „verscheidene andere leden", enz. Algemeen was men blijkbaar van oordeel, dat de fout lag in het verzuim tijdig een goede organisatie tot handhaving van het gezag in het leven te roepen.

Een groote geest!!!

Men klaagt wel eens over achteruitgang van het peil der Kamerleden. In die vraag stellen wij ons geen partij. Maar wel willen wij erop wijzen, dat het toch af en toe, ook in tijden van parlementaire slapte, voorkomt, dat een man opstaat, die op geheel bijzondere wijze de aandacht op zich weet te vestigen. Dan worden we trots alles dankbaar gestemd, omdat nu eenmaal de groote zonen niet opgeschept liggen, om hen te eeren. Zoo moet het geweest zijn, toen in 1874 bij de begrootingsdiscussiën het Limburgsche Kamerlid Jhr. Kerens de Wylré opstond om de eenige parlementaire redevoering, die hij ooit afgestoken heeft, te houden en daarin aan te dringen op het aanstellen van een gezant bij Don Carlos. Zoo zal het ook straks zijn, wanneer bij hoofdstuk XI van zijn zetel oprijst het éene lid, dat blijkens het Voorloopig verslag met het zeer oorspronkelijke denkbeeld is gekomen, om de West-Indische gewesten te verkoopen, omdat deze eer nadeel dan voordeel voor Nederland opleveren.

Maar laat het dan ook voor dat lid bij die éene redevoering blijven.

Vakorganisatie.

Opgericht is de Curaçaosche bond van het douane-personeel, waarvan volgens een bericht in de *Amigoe* het doel is, onderlinge hulp en bijstand te verleenen.

Duur licht.

510 ingezetenen van Curaçao hebben een niet malsch verzoekschrift aan den gouverneur gericht, waarin met krachtige bewoordingen geprotesteerd wordt tegen het „winstbejag" der Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij, dat gelegen zou zijn in de hooge lichtprijzen. Gezegd wordt, dat vele afnemers hebben besloten om zich gasolinelampen en stoven aan te schaffen, tenzij het gouvernement mocht ingrijpen. Adressanten vragen om benoeming eener commissie met opdracht een grondig onderzoek te doen naar de bedrijfskosten dier inrichting en verslag te geven, of en in hoeverre de tegenwoordige prijzen kunnen worden verlaagd en de „aanklevende" voorwaarden gewijzigd, ten einde den gouverneur in staat te stellen de prijzen voor lichtaanschaffing voor het eerste halfjaar 1930 naar billijkheid vast te stellen.

Het antwoord van den gouverneur slaat min of meer als een tang op een varken. De gouverneur deelt mee, dat de zaak zijn volle aandacht heeft, en dat, „aangezien de Directeur van het electrisch bedrijf alhier aan den heer Ir. Suringar, Electrotechnisch Adviseur van het Gouvernement, heeft medegedeeld dat hij geen bevoegdheid heeft eene beslissing te nemen inzake de herziening van abonnementsprijzen, ik genoemden heer Suringar verzocht heb, bij aankomst in Nederland, deze aangelegenheid te bespreken met de hoofddirectie der Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij".

Scheepvaart.

Volgens *De Curaçaosche Courant* zijn in Augustus 1929 467 stoom- en 156 zeilschepen binnengevallen op het eiland Curaçao, metende achtereenvolgens 2.544.907 en 21.482 M³. netto. Voor dezelfde maand in 1928 waren deze cijfers: 388 stoomschepen, metende 1.040.201 M³. en 142 zeilschepen, metende 22.898 M³.

Van Jan. tot Aug. 1929 werden ingeklaard: 3507 (2996) stoomschepen, metende 19.349.220 (15.881.575) M³. en 1227 (1117) zeilschepen met een inhoud van 167.488 (180.575) M³.

Staat van uitvoer.

Gedurende het tweede kwartaal bedroeg de waarde van de totaal-uitvoer *f* 83.752.549.—.

Het meerendeel komt natuurlijk voor rekening van Curaçao, n.l. *f* 58.668.689.—. Doch Aruba begint ook mee te tellen, n.l. *f* 25.021.494.—. Als 't zoo doorgaat, zal Aruba spoedig Curaçao hebben ingehaald.

Ter vergelijking stellen we de waarde der olieproducten van Curaçao en Aruba naast elkaar.

	Curaçao.	Aruba.
Olie (Diesel)	*f* 902.277.—	
„ (Gas)	„ 6.207.272.—	*f* 600.110.—
„ (Gasol.)	„ 21.323.909.—	„ 7.555.716.—
„ (Petr.)	„ 466.417.—	„ 632.469.—
„ (Residu)	„ 22.879.861.—	„ 16.063.387.—
„ (Ruwe)	„ 2.079.359.—	
„ (Smeer)	„ 4.050.461.—	

Voor Curaçao hebben we nog de som van *f* 601.493.— voor phosphorzure kalk, terwijl we voor Aruba de som van *f* 160.960.— hebben voor aloë.

(A. d. C.)

Het dok aangekomen.

De *N. R. Ct.* meldt 30 Oct. l.l.:

„Volgens bij de directie van L. Smit & Co.'s Internationalen sleepdienst ontvangen telegrafisch bericht is het voor Curaçao bestemde droogdok gisterochtend behouden aldaar gearriveerd....

Op dit lange sleeptraject van 5000 mijlen heeft men tweemaal een haven aangedaan voor bunkerdoeleinden en wel op 15 September Las Palmas en op 20 October Barbados. Kort na het vertrek had men in het Engelsche kanaal stormachtig weer, zoo ook eenige dagen gedurende het traject Las Palmas—Barbados, doch het dok heeft geenerlei schade opgeloopen."

Is de „Amigoe di Curaçao" een gezaghebbend blad?

Een onzer lezers heeft er bezwaar tegen, dat wij meermalen uit de *Amigoe* aanhalen op een wijze, die op niet-ingewijden den indruk kan maken, dat dit blad een gezaghebbend orgaan op Curaçao is; zelfs had hij iemand gesproken, die meende, dat de *Amigoe* eigenlijk *de* courant op Curaçao is. Dit doet ons bovenstaande vraag stellen.

Wanneer één blad inderdaad *de* krant op Curaçao moet heeten, dan komt o.i. meer dan *El Boletin comercial, La Cruz, Ala Blanca, Emmabode, La Union en „De" Curaçaosche courant* de *Amigoe* hiervoor in aanmerking. Gezaghebbend lijkt ons het blad juist als „orgaan", en wel van de Roomsch-Katholieke missie, ongetwijfeld.

Maar daarom is nog maar niet iedere zienswijze van dit blad klakkeloos over te nemen. Wij meenen dit ook niet te doen. Maar wanneer wij bijv. verleden week zonder commentaar het stukje van de *Amigoe* over het vertrek van den gouverneur overnamen, dan geschiedde dat, omdat onze lezers recht hebben ook die stem te hooren en deze stem recht heeft gehoord te worden als van een gezaghebbend orgaan van een bepaalde richting.

De *Amigoe* is gezaghebbend, zoolals *Het Volk, De Standaard,* het *Algemeen Handelsblad,* de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* en zooveel andere bladen.

Errata!

Uit de advertentierubriek in het *Algemeen Handelsblad* van Zondag 3 November l.l.:

„Aan H.H. rubber-producenten en rubber-exporteurs in Nederland, Ned.-Indië, Suriname en Curaçao."

Uit den Verren Vreemde.

Irak in den Volkenbond?

't Is niet de eerste keer, dat wij 't hier over deze kwestie hebben, en 't zal ook wel niet de laatste maal zijn. Irak staat in de volle Volkenbondsbelangstelling en de vraag waarom 't in deze gaat is niet van vandaag op morgen op te lossen.

Irak is 't oude Mesopotamië, men kan ook zeggen: Mesopotamië was 't oude Irak. Het land van Tigris en Euphraat, met Bagdad als hoofdplaats, maakte vóór den oorlog deel uit van het complex van Arabische landen behoorende tot het Ottomaansche Rijk. Deze landen zijn na den oorlog meerendeels omgezet in Volkenbondsmandaten. 't Werd als zoodanig onder de voogdij van Engeland gesteld. Dit heeft er een koninkrijk van gemaakt, met den ouden historischen naam „Irak" en onder den Arabischen vorst Feisoel, met ministers en een volksvertegenwoordiging. Een Hooge Britsche commissaris stut het bestuur met raad en steun.

Art. 22 van het Volkenbondspact, waarin het instituut der mandaten geregeld is, zeide van deze voormalig Turksche gemeenschappen reeds uitdrukkelijk, dat zij een zoodanigen graad van ontwikkeling hadden bereikt, dat haar bestaan als onafhankelijke naties voorloopig kon worden erkend, op voorwaarde, dat zij zich bij het bestuur zouden laten leiden door den raad en de hulp van een mandataris, tot het oogenblik gekomen zal zijn, dat zij in staat zullen zijn op zich zelve te staan.

Art. 1 van het pact bepaalt: „Elke staat, elk bezeesch gewest of elke kolonie, met volkomen zelfbestuur, kan, indien de toelating wordt goedgekeurd door $^2/_3$ van de Volkenbondsvergadering, lid worden van den bond, mits werkelijke waarborgen gevend van het ernstige voornemen om de internationale verplichtingen na te komen en zich verplichtend de regeling aan te nemen, door den bond vastgesteld ten opzichte van de strijdkrachten en bewapeningen te land, ter zee en in de lucht."

Thans, tien jaren nadat het mandaten-instituut in werking getreden is, heeft nog geeneen mandataris een pupil-staat bij den Volkenbond voorgedragen voor geheele ontvoogding.

Wel heeft de Britsche regeering reeds eerder uitgesproken, dat zij er over denkt Irak de eerste te laten zijn. Koning Feisoel stuurt hierop ook aan. Nu is 't niet bepaald noodig, dat Irak als 't ophoudt mandaat-gebied te zijn ook dadelijk als lid in den Volkenbond zal worden opgenomen, maar koning Feisoel is hierop toch wel zeer gesteld, omdat bij die opname het criterum is volkomen zelfbestuur, erkend door de Volkenbondsvergadering, waarin meer dan 50 staten vertegenwoordigd zijn.

Er is een contract loopend, waarbij de verhouding tusschen Engeland en Irak geregeld is, maar ook belangen van andere landen zijn daarin gemoeid. Irak heeft rijke petroleumterreinen; hierom is veel te doen geweest. In 1924 is een accoord getroffen. Als de regeering van Mac Donald de erkenning van Irak als een geheel zelfstandigen staat wil bespoedigen, moet, bij de hiertoe te treffen voorzieningen, ook gedacht worden aan de verhouding, waarin de regeering te Bagdad dan zal komen te staan, tot de andere mogendheden, die door 't accoord van 1924 voorloopig bevredigd waren.

In 1927 is tusschen Londen en Bagdad nog een overeenkomst gesloten op den voet van de mandaten-gedachte. Dit zou nu dan komen te vervallen.

Al deze belangen loopen nu dooreen en maken van de vraag, of Irak lid van den Volkenbond zal worden, een ingewikkelde kwestie.

De mandaten-commissie heeft in de eerste plaats te overwegen of naar haar opvatting Irak zóó ten volle rijp is om op zich zelf te staan, dat zij aan den Volkenbond kan adviseeren het mandaat op te heffen. Indien de mandaten-commissie het voorstel rijp voor behandeling acht en indien de Raad van den Volkenbond het dan op de agenda brengt der Vergadering, wordt van die Vergadering een goedkeuring gevergd met de stemmen van alle daar vertegenwoordigde leden (art. 5). Besluiten kunnen alleen genomen worden met algemeene stemmen, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald. Dit laatste is, zooals wij zagen, het geval voor de beslissing over de toelating van een nieuw lid. Mocht het mandaat opgeheven worden, dan kan het verzoek, om als lid in den Volkenbond opgenomen te worden, in den Raad en de Vergadering aanhangig worden. Deze beslist hierover met $^2/_3$ der aanwezige vertegenwoordigers. Engeland wenscht dit reeds in 1932 tot een eindbeslissing te brengen; daar liggen dan toch nog 2 à 3 jaren tusschen.

Bij deze aangelegenheid speelt ook de naijver een rol, die bestaat tusschen de andere staten en Engeland. Londen heeft te Versailles weten door te drijven, dat èn de Britsche dominions èn Britsch-Indië lid van den Volkenbond zijn. Het dringt er nu op aan dit ook voor Irak te verkrijgen, en reeds is bekend, dat 't hetzelfde voor Egypte wil bereiken. Er zal zich zoo, naar gevreesd wordt, een sterke Britsche trust in de Volkenbondgemeenschap vormen.

In een en ander kan men een verklaring vinden voor het verzet, waarop de Britsche vertegenwoordiger, de heer Bourdignon, in de mandaten-commissie is gestuit, terwijl toch het feit, dat eindelijk een mandataris zijn taak als voogd volbracht komt verklaren, eerder met instemming en vreugde had moeten worden begroet.

Liberia geeft een voorbeeld ter navolging.

In de Volkenbond worden nu en dan aanklachten vernomen, gericht tot staten die beschuldigd worden van onder hun bestuur toestanden te laten voortbestaan, die de arbeidsvrijheid zóó beperken, dat er, zooal niet in naam, dan toch in feite een soort van lijfeigenschap bestaat, en veelal wordt dan tevens gewezen op daarbij, of daarnaast in toepassing gebrachte werkdwangstelsels, die in feite met slavernij zijn gelijk te stellen.

Men weet, dat een beschuldiging van dien aard ook tot Nederland gericht is geweest. De koelies, die onder contract en poenale sanctie werken, zouden in onze koloniën onder zoodanig régime leven en arbeiden. Onze regeering heeft de Volkenbondszending een vrijen kijk in Indië laten nemen, en het resultaat is zoowat samen te vatten in een uitspraak als deze: ware 't overal maar zóó, dan zou de Volkenbond gerust kunnen zijn.

Niet alle mogendheden zijn zoo gul geweest in 't laten kijken en in 't dankbaar aanvaarden van mogelijke terechtwijzingen. Zoo heeft Frankrijk zich erg gevoelig getoond voor aanwijzingen van misstanden in overzeesche gebieden onder zijn vlag. De Fransche pers heeft meer gezocht naar utiliteits-argumenten om het bestaande te excuseeren, dan naar middelen om het te doen verdwijnen. 't Is jammer 't te moeten verklaren, maar dit is de houding, die Frankrijk kenmerkt bij soortgelijke aangelegenheden; als over de toestanden in het deportatieland Cayenne, of over die bij het vreemdenlegioen in Algerië en Marokko geschreven wordt, wordt de schrijver door vele vingers aangewezen als Fransch-vijandig, mocht hij al eenig gehoor krijgen, dan worden weer untiliteitsargumenten bijgebracht, onder wier gewicht de gevoelsargumenten al hun veerkracht verliezen. Alles blijft zooals 't was en is.

Een dergelijke opvatting en practijk wordt ook door andere regeeringen in toepassing gebracht; over een beschuldiging zijn zij boos, een enquête zou haar eer te na komen.

Tot de landen, die zich aangeklaagd zagen in den Volkenbond wegens het laten voortbestaan van hier gesignaleerde misstanden, behoort ook Liberia, de negerrepubliek in N.-W. Afrika. De regeering heeft zich loyaal tegen deze verdachtmaking gedragen. Zij heeft zelf om een onpartijdige enquête gevraagd. Liberia stelt prijs op de sympathie van het buitenland.

De permanente vertegenwoordiger dier republiek bij den Volkenbond heeft nu aan den secretarisgeneraal van den bond nadere bijzonderheden doen toekomen omtrent de taak der internationale enquête-commissie. Haar wordt een zeer ruime opdracht gegeven. Niet alleen zal zij moeten nagaan of inderdaad in Liberia nog slavernij bestaat, hetzij officieel, hetzij als geduld, hetzij als oogluikend toegelaten, maar bovendien zal zij een onderzoek moeten instellen of ook nog gedwongen arbeid voor publieke of voor particuliere doeleinden wordt verricht. Het werk der commissie moet in vier maanden voltooid worden.

Liberia geeft ten deze een voorbeeld, dat ter navolging kan worden aanbevolen, ongeacht hoe de uitslag zal zijn.

Bij een zoo gul gedaan aanbod, mag men verwachten, dat de gelegenheid tot waarnemen en onderzoeken ook zoo gunstig mogelijk gesteld zal worden, want daarvan hangt vrijwel alles af.

Vermoedelijk zal van de commissie van drie leden, een lid door den Volkenbond, een door de Ver. St. v. N.-Amerika aangewezen worden.

't Zou zeker mooi zijn als de Volkenbond het instellen van een dergelijke inderdaad onpartijdige, internationale enquête-commissie wist door te voeren voor alle gebieden, waarover klachten van dezelfde soort vernomen worden, maar, zooals gezegd, er zijn mogendheden, die in hun eigen koloniën van zoodanige enquête niet willen weten, en de Volkenbond kan daartegen dan alleen iets verwachten van indirecte moreele inwerking.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

FILMVOORSTELLING

op *Dinsdagavond 19 November,* 8 uur, in het Minerva-Theater.

Plaatsbespreken kan men (ten hoogste 4 in eens) op Maandag 18 Nov. en Dinsdag 19 Nov. als gewoon aan het Minerva-Theater.

Het Bestuur.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling Nijmegen.

Het winterprogramma dezer afdeeling werd Zaterdag, 2 November l.l. geopend met eene vertooning, in het Olympia-Theater, van de film der K. P. Mij. „Tropisch Tourisme".

Het bioscoop-theater was flink bezet met leden, begunstigers(sters) en genoodigden toen de voorzitter der afdeeling even voor den aanvang een woord van welkom sprak en daarbij wees op den plicht van ieder Nederlander om mede te werken de banden die ons met Grooter Nederland verbinden hechter en sterker te maken. Een aansporing om lid te worden voor hen, die dit nog niet waren, bleef niet achterwege.

Den Directeur van het „Olympia-Theater", die voor deze bijeenkomst den bioscoop belangeloos ter beschikking van de afdeeling had gesteld, kreeg een woord van dank voor zijne zoo gewaardeerde medewerking.

Hierna werd de film vertoond, die in alle opzichten schitterend te noemen is, een afzonderlijk woord van dank aan de Paketvaart Mij. is zeker wel op zijn plaats.

Er is alle aanleiding om den afdeelingen, die nog niet in de gelegenheid waren deze film aan hare leden te doen vertoonen, aan te raden dit alsnog te doen.

Dinsdag 19 November, 8 uur: Zeden en gewoonten van de koppensnellende Dajaks van Centraal Borneo. Voordracht met lichtbeelden en Ethnografica, door den heer J. Pimentel, oud-Luit.-Kolonel O.-I. L., in den grooten foyer van den Stadsschouwburg. Leden met recht van introductie.

De Secretaris.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

Woensdag 6 November werd voor onze afdeeling vertoond de film van de Koninklijke Paketvaart Mij. „Tropisch Toerisme" en enkele films opgenomen in opdracht van de N.-I. Regeering.

De groote zaal van het Gemeentelijk Concertgebouw (plm. 1400 personen) was geheel bezet.

Vrijdag 22 November a.s. zal voor deze afdeeling optreden de Timoreesche familie Frans.

Een niet onbelangrijk aantal nieuwe leden gaven zich op.

De Secretaris,
H. P. DEINUM.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

NOTULEN.

der Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 26 Oct. 1929, des n.m. ten 2 ure, in de leeszaal der Vereeniging, Korte Voorhout 6. (Voorloopig goedgekeurd in de Verg. v. h. Dag. Bestuur van 30 October d.a.v.)

Met uitzondering van den heer Dr. Zeylstra (Deventer) en Ruys (Enschedé) is het voltallige H.B. aanwezig, ook het jongste lid, de Voorzitter der afd. Bergen op Zoom, de heer Mr. Drs. P. A. F. Blom.

De vergadering wordt mede bijgewoond door den heer P. J. de Kanter, Voorzitter van het Alg. Ned. Verb., adviseerend lid van het Hoofdbestuur der Ver. Oost en West.

De Alg. Voorzitter der Ver., de heer R. Zuyderhoff, opent op het aangegeven uur de zitting en heet allen welkom. Hij kwijt zich allereerst van den plicht een woord van weemoedige hulde te brengen aan de nagedachtenis van het overleden H.B.-lid, Voorz. der afd. Breda, den heer Van Stenis. Bij die hulde sluiten alle aanwezigen, die van hunne zitplaatsen waren opgestaan, zich aan. Een aangenamer taak is thans voor spr. weggelegd, door den heer Mr. Blom hartelijk dank te zeggen voor het door hem genomen initiatief tot oprichting eener afd. in Bergen op Zoom, hetwelk met zooveel succes bekroond mocht worden. Vervolgens richt spr. last not least een bizonder woord van welkom tot den heer P. J. de Kanter, adviseerend lid van ons Hoofdbestuur, die door het aanvaarden dezer benoeming de samenwerking tusschen twee groote nationale vereenigingen daadwerkelijk bevordert.

De heer De Kanter heeft met instemming het door den Voorzitter gesprokene gehoord en meent met hem dat thans een stap in de goede richting gedaan is, nu over en weer de beide Voorzitters in het Hoofdbestuur opgenomen zijn.

De Voorzitter herneemt thans het woord en constateert met voldoening dat de Ver. zich blijft verheugen in toenemenden bloei, dank zij ook de werkzaamheid van de afdeelingen, welke, zonder onderscheid, blijkens de ingekomen berichten, van plan zijn zich in het a.s. winterseizoen krachtig te weren.

De notulen der vorige H.B.verg. worden gelezen en gearresteerd, met dankzegging voor de gehouden resumtie. Naar aanleiding der notulen stelt de Voorz. de vergaderden op de hoogte van den voorloopigen uitslag der pogingen die aangewend zijn om een afdeeling in het Gooi op te richten. Voorts deelt spr. mede, dat het Dagel. Bestuur getracht heeft zich in het bezit te stellen van luchtfoto's, waarvoor een briefwisseling gehouden is met de Ind. Regeering. Spr. deelt nog eenige bijzonderheden mede omtrent den vliegtocht naar de West, waarna hij de inzamelingen voor het Minahassa-Comité ter sprake brengt en aan de leden, hoofdelijk, de uitslag vraagt van het dienaangaande in de afdeelingen verrichtte. Bij deze rondvraag blijkt het dat door de afdeelingen Den Haag, Arnhem en Apeldoorn het meest bijeengebracht is, onderscheidenlijk *f* 5750, *f* 1200 en *f* 1000.

Het 3e punt der agenda is het Koloniaal Weekblad. De Voorzitter geeft hierbij een uitvoerige uiteenzetting van de maatregelen in den laatsten tijd door het Dagel. Bestuur ten opzichte van het orgaan genomen, welke over deze twee punten loopen: 1e. de opzegging van het loopend contract met 1 Januari; 2e. de onderhandelingen met andere gegadigden, van welke uit twee een keuze gedaan moest worden, een in de stad en een er buiten. Waar de zaken onder voor de Ver. dezelfde gunstige voorwaarden aldus stonden, moest, om voor de hand liggende reden, de hier ter stede gevestigde firma Sijthoff de voorkeur worden verleend.

De heer Somermeijer (Utrecht) kan zich met de onderhandelingen, zooals deze gevoerd zijn, niet vereenigen, te meer niet waar zich hier de gelegenheid aanbood om door middel van een exploitant van het blad in het Zuiden van het land een propagandistisch Centrum te vormen. Bovendien bestond er voor een beslissing ook geen haast.

De heer Blom (Bergen op Zoom) valt den heer Somermeijer hierin bij. Ook hij acht het van het grootste belang dat de belangstelling voor Indië beneden den Moerdijk worde gaande gemaakt.

Volgens beide heeren had dan een krachtige propaganda, waarvoor de persoon beschikbaar was, kunnen worden ingezet.

De H.H. Oxenaar (Breda) en Röpcke (Nijmegen) verklaren dat in hunne afdeelingen steeds gestreefd is geworden de bestuursfuncties onder personen van verschillende richtingen te verdeelen.

De heer v. Peski (Onder-Voorzitter) verklaart dat ook het H.B. altijd in dien geest gewerkt heeft en toont dit met een voorbeeld, ontleend aan de werkwijze der grootste afdeeling, Den Haag, aan.

De Voorzitter kan zich volkomen vereenigen met het streven om in dien geest werkzaam te zijn, en beveelt het gesprokene aan in de aandacht der overige H.B.leden. Hij beantwoordt den heer Somermeijer en verklaart zich nader omtrent de gedane keuze van exploitant van het blad. Haast was er in zooverre bij de beslissing dat vóór men opzegt, de zekerheid omtrent een vervanger hoogst gewenscht is en bovendien beide gegadigden op een beslissing vóór medio October aandrongen.

De heer Blom noemt adressen op van personen in Tilburg, die over een aldaar te vormen afdeeling kunnen worden gepolst.

De heer v. Hamel betoogt dat de standplaats van den drukker van domineerend belang is, waarbij de heer v. Peski zich aansluit.

De heer Somermeijer handhaaft zijn bezwaren en zou willen voorstellen het blad alsnog aan den gegadigde in Tilburg, den heer H. Bergmans, te geven.

De Voorzitter zegt, dat dit niet mogelijk is, daar bereids overeenstemming verkregen is, wat den heer Huges aanleiding geeft voor te stellen om deze zaak aan het inzicht van het Dagel. Bestuur over te laten en diens beslissing goed te keuren. Aldus wordt besloten.

De Voorzitter bedankte ten slotte den heer Somermeijer voor zijne bemoeiingen in deze, met welke hij alleen de belangen der Ver. op het oog gehad heeft.

Bij het te behandelen punt der agenda, vóór de rondvraag, deelt de Voorzitter mede dat als gevolg van den gedanen oproep voor Secretaris der Redactie, als zoodanig benoemd is de heer Johan Koning, met ingang van 1 November e.k., een benoeming met welke het H.B. zich wel zal kunnen vereenigen en waarmede, naar zijn oordeel, de Vereeniging kan worden gelukgewenscht.

Voorts deelt hij mede dat binnen niet langen tijd zal kunnen worden overgegaan tot de uitgave van een populair werkje over Indië, waarvoor de gelden grootendeels bijeen zijn, dank zij den steun van eenige groote instellingen hier te lande, om ten slotte nog een voorstel te doen, dit n.l. dat de afgetreden Min. van Koloniën, de hr. Dr. Koningsberger, wegens zijn verdiensten tegenover de Vereeniging worde benoemd tot Eere-lid.

Met algemeene instemming wordt hiertoe besloten.

Rondvraag. De heer Mr. Huges maakt hiervan gebruik door een 3-tal vragen te stellen: 1e. of, nu het winterseizoen in zijn afdeeling ingetreden is, de titel voor een goed Indisch tooneelstuk ook bekend is, of dat misschien hiervoor een prijsvraag zou kunnen worden uitgeschreven; 2e. of, en zoo ja, wat O. en W. denkt te doen op de tentoonstelling te Parijs in 1930 en 3e. of men ook iets zoude kunnen verrichten om de hier vertoevende Indische jongelieden uit verkeerde handen te houden.

De Voorzitter antwoordt dat vroeger reeds een prijsvraag is uitgeschreven geworden, doch met een pover resultaat. Een goed Indisch tooneelstuk zou ook hij gaarne opgevoerd zien, maar er is hem een zoodanig niet bekend.

Wat betreft een aandeel in de Parijsche tentoonstelling herinnert spr. den heer Mr. Huges er aan dat zij beiden in een der Comité's zitting hebben. Hij wil hierover nog gaarne eens met vrager spreken en ook met den gedelegeerde, den heer De Kruyff.

De derde vraag raakt een teer punt. Waar aan de Ver. verbonden is een Studie-Commissie, welke zich speciaal op dit gebied beweegt en waarin zitting heeft de Raadsman v. Studeerenden bij het Min. van Koloniën, meent spr. dat iedere inmenging ongewenscht is.

De heer Blom zou gaarne zien dat het Hoofdbestuur zijn volle aandacht op deze netelige zaak gevestigd houdt.

De heer Oxenaar zegt dat hij zal optreden als Voorzitter der afd. Breda, de heer Timmer, oud-overste van het Ind. leger, als onder-voorzitter en dat het Bestuur als leden geassumeerd heeft de H.H. de Neeve en den Voorz. van de Kamer van Koophandel te Breda.

De heeren Garschagen (Amsterdam) en Roodhuyzen (Amersfoort) houden zich aanbevolen voor de mededeeling zoodra iets bijzonders op propagandistisch gebied bekend mocht worden — de een of andere „Schlager", als afwisseling op de films.

De heer Somermeijer zou gaarne weten hoe het Dagel. Bestuur staat tegenover zijn schriftelijk ingediend voorstel om een tournée van prof. v. Straelen voor de afdeelingen tot stand te brengen. De Voorzitter antwoordt dat wanneer de heer S. een onderzoek zou willen instellen naar de financieele voorwaarden het Dagel. Bestuur een rondschrijven zal doen uitgaan naar de afdeelingen omtrent eventueele deelname.

De heer Baars vraagt of de laatste regeling omtrent de jaarl. geldelijke afdracht door de afdeelingen aan het H.B. van kracht blijft. De Voorz. antwoordt toestemmend.

De heer Sandberg (Den Haag) sluit zich bij den heer Somermeijer aan wat aangaat de wenschelijkheid om den Belg. professor v. Straelen voor de afdeelingen te doen optreden; mogelijk zou in deze aansluiting verkregen kunnen worden bij het Alg. Ned. Verbond.

Niemand verder iets ter tafel te brengen hebbende, sluit de Voorzitter de vergadering met dankzegging voor de betoonde belangstelling.

Van het Dagelijksch Bestuur.

BAZAR.

Zaterdag 16 November a.s. van 2—6 uur nam., zal in het lokaal Stephenstraat 25, Den Haag, een *bazar* gehouden worden, waarvan de opbrengst bestemd is als Kerstgeschenk voor de Stichting van Pa Van der Steur te Magalang.

Van de Redactie.

Onder verwijzing naar de desbetreffende beoordeelingen van „Die Britse Rijk" in het „Kol. Weekblad" van *17 dezer*, stippen wij alsnog aan, dat dit proefschrift, ter verkrijging van den Doctorsgraad in de rechtgeleerdheid te Leiden, gedrukt werd bij de N.V. Swets & Zeitlinger te Amsterdam.

Wegens ziekte van onzen medewerker moest in dit nummer de rubriek „Uit de inheemsche pers" achterwege blijven.

Correspondentie. — J. A. Liems, Den Haag. Voor dit nummer te laat; volgende week.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

F. W. Looyen, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Frankenslag 355, 's-Gravenhage.
W. J. Gerritsen, Adm. ambtenaar bij het B. B., Harderwijkerweg 73, Laag-Soeren.
J. J. van Dijk, Onderwijzer Openb. L. Onderwijs, Lourens Costerstraat 19, Haarlem.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. D. van Stokkum, Opz. 1e kl. bij de W. en 's Lands B.O.W., Obrechtstraat 88, 's-Gravenhage.
M. J. H. Beek, Inspecteur bij het O.W.L.O. in het 6e ressort, Lubeckstraat 57, 's-Gravenhage.
L. A. M. Visser, Controleur 1e kl. bij het B.B., Amalia van Solmsstraat 131, 's-Gravenhage.
P. A. Serier, Opziener bij het Mar. Etabl. te Soerabaja, Varkenoordschekade 27, Rotterdam.
W. M. Duycker, Legerpredikant, Julianalaan 99, Bilthoven.
Chr. Eydink, Onderopz.-machinist bij de S.S. en Tr., Verl. Hoflaan 113, Arnhem.
J. D. Krijgsman, Lid van de Weeskamer te Weltevreden, Laan van Meerdervoort 196, 's-Gravenhage.
C. H. Boode, wd. Predikant der Weeskamer te Padang, Rodackerstr. 49, Cobürg in Bayern.
D. J. Palembang, Ambt. 4e kl. (gr. II) dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Prinsestraat 58, 's-Gravenhage.
H. G. B. de Kruyff van Dorssen, 1e Luitenant Infanterie, Huize „Kleen Harten", Renkum (Gld.).
K. Brevet, Luit.-Kolonel der Infanterie, Bezuidenhout 383, 's-Gravenhage.
J. Th. C. Vonk, Mil. apotheker 1e kl., Nobelstraat 24bis, Utrecht.
G. J. Harmsen, Tuinbouwk. ambt. 1e kl., Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
P. H. Th. Berretty, Commies ter griffie van den Raad van Justitie te Batavia, Van Speykstraat 173, 's-Gravenhage.
C. P. J. Bax, 1e Commies bij het parket v. d. Proc.-Gen. bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, Copernicusstraat 126, 's-Gravenhage.
F. Th. da Costa, Afd.-secretaris van Zuid-Banjoemas, Copernicusstraat 126, 's-Gravenhage.
W. P. A. Gelens, Inspecteur van Financiën, Barentszstraat 23, 's-Gravenhage.
Mevr. M. S. de Groot, Commies bij het Dep. van B. B., Hotel „Duinoord", 's-Gravenhage.
B. van Rijswijk, Opziener bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, Tuindorp 27, IJselmonde.
A. Jansen, Adj.-accountant 1e kl. bij den Gouvern. Accountantsdienst, Boreelstraat 22, 's-Gravenhage.
G. E. Poublon, Opzichter bij den dienst v. d. Scheepvaart, Pieter de Hooghlaan 83, Hilversum.
J. M. Kiveron, Gouvernements-Secretaris, Jan van Nassaustraat 121, 's-Gravenhage.
W. C. van Bilderbeek, Tijd. wd. controleur bij den Pandhuisdienst, Brouwerskade 45rood, Haarlem.
C. O. Matray, Resident van Oost-Madoera, Aalmarkt 18, Leiden.
I. P. van der Ploeg, Referendaris 1e kl. bij de S.S. en Tr., Bezuidenhout 125, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

P. L. Mulder, Kapitein der Infanterie, Grand Palais, Appart. 205, Nice.
C. F. A. Moorrees, Luit.-Kolonel der Infanterie, Stadhoudersplein 45, 's-Gravenhage.
H. Mulder, Onderluit. der Inf., Populierstr. 30, Utrecht.
H. L. La Lan, Luitenant-Generaal, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
C. Onvlee, Luitenant-Kolonel der Inf., Pr. Hendriklaan 146, Overveen.
Ir. W. Haaxman, Leeraar bij de Kon. Wilhelminaschool te Weltevreden, p.a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
P. Erades, Opziener Artillerie Constructiewinkel, Vreelandschestraat 8, 's-Gravenhage.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Mutatiestaat van 6 tot 13 November.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Mevrouw L. van Hoogenhuijze-Wermuth, Utrecht, Wilhelminapark 30a. f 5	den heer H. Somermeijer te Utrecht.
De Oudercommissie der U.L.O. school te Amersfoort, p.a. J. Visser, Van Asch v. Wijckstraat 31. f 5	Eigen aanmelding.
Dr. L. F. C. Alers, Oud-Officier van Gezondheid N.-I. L., Hilversum, Godelindeweg 10. f 5	Eigen aanmelding.
P. H. ter Kuile, Enschedé, Hengelosche Straat 26. f 5	Secretaris Afd. Twente.
J. Peman Kakebeeke, Student, Leiden, Oegstgeesterlaan 51. f 2.50	Secretaris Afd. Leiden.
...F. A. van der Breggen, Arts, Haarlem, Nieuwe Gracht 60. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
A. C. Krüseman, Haarlem, Groote Houtstraat 122. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
J. N. Broese, Oud-Majoor N.-I. L., Bloemendaal, Kleverlaan 95. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
Mevrouw C. Heskes, Heemstede, Lucas van Leydenlaan 11. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
D. Horn, Heemstede, Postlaan 26. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
Mr. W. J. Keuskamp, Heemstede, Spaarnzichtlaan 11. f 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
Pater W. Govaart, Provinciaal der Priesters van het H. Hart, Hees bij Nijmegen, Kerkstraat 67. f 5	Eigen aanmelding.
C. W. Wolfswinkel, Leeraar M. O., Nijmegen, Javastraat 32. f 5	den heer D. Kruyt te Nijmegen.
A. A. F. Vogelpoel, Ass.-Resident m.v., Den Haag, p.a. Pension „Hommes", Laan v. Meerdervoort 215. f 5	Mevr. L. P. v. d. Wijk-v. d. Maar te Utrecht.

Nieuwe Begunstigers:

Mevr. A. A. de Vries-Louwerier, Utrecht, Buys Ballotstraat 53	den heer A. Somermeijer te Utrecht.

Afschrijvingen

O. L. Helfrich, Voorburg, Oosteinde 50.
Jhr. G. H. de Kock, Den Haag, Belvédèreweg 1.
J. J. van Rennes, Enschedé, Rembrandtlaan 37.
H. Folmer, s.f. „Kalimati", Batang .

Adresveranderingen

A. E. van der Lely, Hoofd der Alg. Reherche in N.-I., van: Weltevreden, Tjikini 18 naar: Amersfoort, Pr. Frederiklaan 3. f 5.
Mej. M. A. Twiss, Gep. Controleur 1e kl., van: Apeldoorn, Mariannelaan 13 naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 395. f 5.
Mevr. M. R. S. Bleckmann-Hoogenstraaten, van: Weltevreden, Rijswijk 20 naar: Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 134.
H. Ph. Th. Witkamp, Oud O.-I. Ambtenaar, Nijmegen, van: Tooropstraat 255 naar: St. Annastraat 181.
Mevr. B. L. C. Hoek-Soesman, van: Den Haag, Stadhouderslaan 98, naar: Bussum, Constantijn Huygensstr. 2.
H. J. Broersma, O.-I. Hoofdambtenaar m.v., van: Rijswijk, Geestbrugweg 68 naar: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 68.
L. J. Harmsen, Directeur Nillmij, van: Weltevreden, Noordwijk 34 naar: Den Haag, Oranjestraat 13. f 5.
C. A. Th. Luckmann, van: Weltevreden naar: Den Haag, Carel van Bylandtlaan 35. f 5.
J. Swartjes, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Brussel, Place du Comité National 7 naar: Nice, Hotel Richmond.
F. J. Junius, Ass.-Resident, van: Den Haag, Heulstraat 17, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
F. Weijnen, Officier van Gezondheid 1e klasse, geplaatst te Makassar.
E. Tacoma, Alss.-Resident, van: Serang naar: Weltevreden, van der Houtstraat 7.
A. Wempe, Ambtenaar Alg. Bestuursdienst, van: Madioen naar: Ngawi.
D. van Wijk, Controleur B. B. van: Pontianak naar: Poetoes-Sibau.
H. L. Wajon, Hoofdverificateur, van: Makassar naar: Pontianak.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALGEMEENE KENNISGEVING.

De contributie van dengene, die na 1 October als lid toetreedt, geldt tevens voor het eerstvolgend jaar. (Art. 2 H. R.)

Bij Mooy's Atlas der Protestantsche Kerk in Nederl.-Oost-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

II.

Hebben wij onlangs [1]) gezien, hoe de missie in Oost- en West-Indië haar arbeid opgezet heeft, een beeld van de zending geeft Mooy's atlas voor West-Indië in het geheel niet; voor onze Oost met dien verstande, dat enkele zendingsgenootschappen slechts terloops worden genoemd, andere geheel vergeten zijn. De bedoeling trouwens van dit (boek) atlas is alleen: aangeven de Protestantsche Kerk.

We zullen in een vervolg laten zien den omvang van de zending in het algemeen.

Voor zoover de Protestantsche Kerk aangaat vallen te onderscheiden de predikantsressorten en de hulppredikersafdeelingen, de laatste zijn, met andere woorden, de ressorten der zending, voor zoover van deze Kerk uitgaande.

A. *Predikants-ressorten.*

JAVA.

Java telt er een en twintig.

1. Batavia met 5 predikanten, 1 godsdienstleeraar en wel voor de Maleisch sprekende leden der gemeente en niet-gegradueerde militairen en een Inlandsch leeraar voor den arbeid onder de Inlandsche Christenen zelf.

(Voorts verdienen vermelding een Gereformeerde gemeente, de Methodisten, de Vrij-Katholieken, Zevendedags-adventisten, Leger des Heils en de Theosophische gemeente.)

2. Meester-Cornelis, met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche Christengemeente. Te Depok is een hulpprediker voor de Inlandsche gemeente aldaar en een Inlandsch leeraar te Toegoe.

3. Buitenzorg, met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche christenen (als zoodanig doet dienst de hulpprediker van Depok), alsmede een godsdienstprediker.

4. Soekaboemi met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche christenen, (terwijl er ook een zendeling is voor de Soendaneesch Evangelische gemeente).

5. Bandoeng, met twee predikanten, een Europeeschen en een Inlandschen godsdienstleeraar, (een Evangelisatie-Vereeniging, het Leger des Heils. Voorts de Nederlandsche Zendingsvereeniging en de Gereformeerde Kerken); te Tjimahi een Europeesch en een Inlandsch godsdienstleeraar voor het garnizoen aldaar.

6. Cheribon met een predikant (en een Inlandsch voorganger voor de gemeente van de Nederlandsche Zendingsvereeniging).

7. Tegal met een predikant.

8. Semarang met twee predikanten en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche gemeente.

9. Salatiga met een predikant en een Inlandsch leeraar te Ambarawa voor de Inlandsche christenen (benevens zendelingen te Salatiga, Ambarawa, Oengaran en Kedoeng Djati der Salatiga-zending),

10. Pati met een predikant (voorts de zending uit Salatiga en een post van de Doopsgezinde zending Mangaredja en de Christen-Javanen-kolonie Pagoengsen).

11. Soerabaja met drie predikanten, benevens een Europeesch godsdienstleeraar, die het Maleisch sprekende deel der gemeente bedient (voorts werkt hier het Soerabaysch zendelingsgenootschap).

12. Madjakerta met een predikant.

13. Pasoeroean met een predikant.

14. Malang met een predikant en een Europeesch godsdienstleeraar, voornamelijk voor de minder gegoede leden der gemeente en van de militairen van dit garnizoen, alsmede ten behoeve van de Inlandsche gemeente aldaar een Inlandsch leeraar. Er is ook een vestiging te Lawang.

15. Bandawasa met een predikant, die zijn bediening ook uitstrekt tot enkele plaatsen, waar zich Europeanen bevinden op Bali en Lombok.

16. Poerworedjo met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche Christenen, zijnde vooral militairen te Poerworedjo, Gombong en Tjilatjap.

17. Magelang met een predikant, een Europeesch en een Inlandsch godsdienstleeraar, voornamelijk voor het werk onder de Christenen (voorts een Gereformeerd missionair predikant).

[1]) Men zie het K. W. van 17 October j.l.

ELLEN ABEL-MUSGRAVE

Diplom. Gymnastiklehrerin der Dora Menzler Schule (Leipzig); Mitglied des Deutschen Gymnastik-Bundes. **Kurse für Damen und Kinder, besonders auch Kurse für Reconvalescenten, die unter tropischem Klima gelitten haben.**
Abendkurse für Berufstätige. Einzelkurse. 5928
Wohnung: 45 Ten-Hovestraat, Den Haag, Teleph. 55344.

SCHRÖDER

GROENMARKT - DEN HAAG
TELEFOON 16173

PRACTISCHE
ST. NICOLAAS EN KERSTMIS
GESCHENKEN

LAKMEUBELEN
KAP- EN SCHRIJFTAFELS
BOEKENKASTEN - FAUTEUILS
HOCKERS-FANTASIETAFELS
KINDERTAFELS, -BANKEN,
-STOELEN, -SPEELGOEDKASTEN, ENZ.

LEDEREN EN CRETONNEN
CLUBFAUTEUILS

EIKEN BIJZETTAFELS

REIS- EN AUTO PLAIDS

ARNHEM EN OMSTREKEN

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
BAKKERSTR. 26 - ARNHEM - TEL. 23971
HET ADRES VOOR SMAAKVOLLE GESCHENKEN 5631
ZICHTZENDINGEN OP AANVRAAG

N.V. Linnenmagazijn „'t Spinnewiel"
G. H. MEIJER
ARNHEM, Koningstr. 79, Tel. 26077
NIJMEGEN, Betouwstr. 1, Tel. 2459
Tricotgoederen - Huishoudgoederen
Tafelgoederen - Huwelijksuitzetten
Baby-uitzetten 5828
INDISCHE UITRUSTINGEN

KAMERBEEK
BAKKERSTRAAT 3
ARNHEM 5610
MODELHOEDEN
CHAPELLERIES EN NOUVEAUTE'S

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL

ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE.
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5489

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

GRONINGEN

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN
Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576
TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED
Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen Huwelijks- en Bébé-uitzetten — Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

BEZOEKT
ZUIDLAREN
(Drente bij Groningen)
HOTEL
VAN ESS
EERSTERANGS FAMILIEHOTEL
GARAGE :: TELEFOON 1
5814

J. BECKER - GRONINGEN
Oude Ebbingestraat 52 - Tel. 997 - Opgericht 1875
Speciale magazijnen voor Verlichting, Verwarming en Sanitair.
Vakkundig personeel. 5825

N.V. **MESDAG & Zn's**
EFFECTENKANTOOR
OUDE BOTERINGESTRAAT 17 - GRONINGEN
GEVESTIGD 1850
Directie: Mr. J. KOOL en Mr. G. MESDAG.
Deposito - Rekening-Courant - Vreemd Bankpapier - Reiscredietbrieven - Assurantiën Kluisinrichting - Bewaarplaats voor koffers en eigen brandkasten. 5826

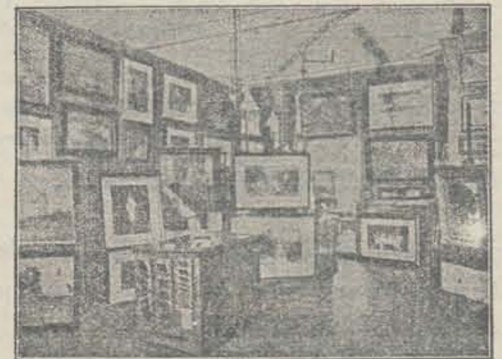
KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802
„MUZIEK-SMITH"
NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT
Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

P. J. CRAMWINCKEL - PLAAT- EN KUNSTHANDEL

PIET-HEINSTRAAT 36 - DEN HAAG - TEL. 31906
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

FIRMA TENZER
NOORDEINDE 139a - DEN HAAG - TEL. 14229
Kunstschildersartikelen, Voorwerpen om te snijden, Branden, Beschilderen, enz. Batik-, relief-, celluloid-, penschilder-, glasvernis-, schabloneeren tarsiaverven. Batik-teekeningen. Atelier voor onderricht. 5899
OPGERICHT 1887

HANDWERKEN
HANDWEVEN
HANDWERKSTOFFEN
GARENS 523
GROOTSTE SORTEERING
HOLL. KUNSTWEEFHUIS
MOLENSTRAAT 7 - DEN HAAG

VAN MARLE & BIGNELL
LANGE VOORHOUT 58 :: 's-GRAVENHAGE
KUNSTVEILINGEN - MEUBELVEILINGEN
TAPIJTVEILINGEN 5883
OP AANVRAGE WORDT CATALOGUS TOEGEZONDEN

CONCERTDIRECTIE JOHAN KONING
TOUSSAINTKADE 48 - DEN HAAG - TEL. 30036

DILIGENTIA VRIJDAG 29 NOVEMBER 8.15 UUR
2e DANS-AVOND
RADEN MAS
JODJANA
met begeleiding van GAMELAN-ORKEST
NIEUWE DANSEN
Telegraaf: DE EDELSTE DANSVORM IN DEZEN TIJD.
Kaarten f 1, f 1.50, f 2 en f 2.50. Pl.bespr. dag. a. Diligentia.

18. Djogjakarta met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Christen militairen (voorts heeft de Gereformeerde zending een gemeente).

19. Soerakarta met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche militairen (ook hier een gemeente der Gereformeerde zending).

20. Madioen met een predikant.

21. Kediri met een predikant.

SUMATRA.

1. Padang met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche gemeente (er is ook een zendingsgemeente bediend door de Rijnsche zending uit Nias).

2. Fort de Kock met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche christenen.

3. Palembang met een predikant (ter hoofdplaats werken ook de Methodisten).

4. Medan met een predikant (voorts is er een Gereformeerde en Methodistengemeente, de Zevendedags-adventisten en het Leger des Heils).

5. Pematang Siantar met een predikant (te Seriboe Dolok ligt een vestiging van de Rijnsche zending).

6. Koeta Radja met een predikant en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche militairen.

BORNEO.

1. Pontianak met een predikant (te Singkawang werkt een Amerikaansch zendingsgenootschap).

2. Bandjirmasin met een predikant en een Inlandsch leeraar te Balik Papan (de Baselsche zending heeft zich in dit gewest gevestigd voor het werk onder de Dajaks).

CELEBES.

1. Makasser met twee predikanten en een Inlandsch leeraar voor de Inlandsche gemeente en een Chineeschen voorganger voor de Chineesche Christenen, voorts een Inlandsch leeraar te Pare, Bantaeng, alsmede op Soembawa besar.

2. Menado met een predikant, een Inlandsch leerraar te Menado, Gorontalo en te Paleleh (voorts zending op de Sangir- en Talaudeilanden, Bolong Magondou en in het Paloesche het Leger des Heils).

MOLUKKEN.

1. Ambon met twee predikanten (met zending o.m. van Eltheto op Ambon, die ook twee zendelingen heeft op de Aroe-eilanden).

KLEINE SOENDA-EILANDEN.

Koepang met een predikant (zending op Soemba, waar de Gereformeerde Kerken werken; te Endeh op Flores is een Inlandsch leeraar).

B. *Hulpprediker-afdeelingen.*

De eigenlijke zending der Protestantsche Kerk wordt verricht door hulppredikers, die echter behandeld zullen worden met de overige in onze Oost werkende zendingsgenootschappen.

De arbeidskrachten in Suriname.

De heer J. A. Liems te 's-Gravenhage schrijft ons: „De Surinamers, die in de gelegenheid waren de voordracht van ir. E. F. Suringar op 9 Nov. j.l. in Scala te Den Haag bij te wonen, zullen hem zeer dankbaar zijn voor de wijze waarop hij de belangen van Suriname heeft voorgedragen. Ook deze Nederlander is na een kort verblijf met een zekere liefde voor dit gewest in het vaderland teruggekeerd.

De geachte spreker moest, ter wille van de waarheid, naast veel goeds ook op minder gewenschte toestanden wijzen. Zoo b.v. dat van de 46.000 inwoners van Paramaribo er 30.000 niet werken en op de overige 16.000 parasiteeren. Men zou hieruit de gevolgtrekking kunnen maken van grootere onwerkwilligheid dan inderdaad het geval is.

De heer S. houde het mij daarom ten goede, dat ik naar aanleiding hiervan de opmerking maak, dat 30.000 het officieele cijfer is van als „zonder beroep" aangegevene, maar dat daaronder begrepen zijn: huismoeders, ouden, gebrekkigen en kinderen. Hoe in Nederland de bevolkingscijfers gegroepeerd worden, weet ik niet, maar op dezelfde wijze gerangschikt, betwijfel ik of de verhouding in Suriname zoo schrikbarend is.

Dat na de opheffing van de slavernij de plantages ontvolkt geraakten, omdat de negers een grooten tegenzin in den plantage-arbeid hadden, is zoo vaak en zelfs van gezaghebbende wijze herhaald, dat het als het ware tot een geschiedkundig feit is verheven. Meestal wordt dit in bewoordingen vervat welke moeten doen gelooven, dat de schuld alleen bij de negers ligt.

Toch weten zij, die de gebeurtenissen — ook van den lateren tijd — hebben meegemaakt, dat dit oordeel herzien moet worden.

Toen ik in 1884, d.i. 11 jaren na de opheffing van het Staatstoezicht op de gewezen slaven, mijn loopbaan als planter begon, was nog op verscheidene plantages — op de een meer, op de ander minder — een negerbevolking aanwezig. Er waren ploegen, die onder eigen hoofdlieden, op accoord, werken op de plantages uitvoerden. Tot ongeveer aan het begin dezer eeuw bestond op één plantage de arbeidende bevolking hoofdzakelijk uit negers. Dit laatste is een gemakkelijk controleerbaar feit.

Het verlaten der plantages vond niet alleen zijn oorzaak in tegenzin in het plantagewerk. M.i. zijn de behandeling en behuizing van grooten invloed geweest, ook een zekere mate van persoonlijke onvrijheid.

In elk geval zijn het niet alleen de negers die de plantages verlaten hebben, ook de onder contract aangevoerde Britsch-Indiërs hebben de plantages verlaten en in een sneller tempo. Met de Javanen gaat het niet beter. De oorzaak is m.i. dezelfde als boven gezegd.

Op enkele plantages ziet men dit ook zeer goed in, men bouwt thans betere huizen en geeft terreinen voor teelt van voedingsgewassen, blijkbaar met gunstig resultaat."

Van Week tot Week.

Dinsdag 12 tot Maandag 18 November.

Een prachtig voorbeeld van hooggestemden burgerzin hebben de kinderen van wijlen Mr. A. E. H. Goekoop, t.w. Mej. Joh. Goekoop te 's-Gravenhage en de H.H. Corn. Goekoop, filosofisch student en Adr. Goekoop, juridisch student, beiden te Groningen, onlangs gegeven door het bekende, mooie landgoed „Sorghvliet" aan den Scheveningscheweg te Den Haag, aan de Regeering, onder zekere voorwaarden, ten geschenke aan te bieden. Voorwaar een vorstelijk geschenk is hier aan de Natie gedaan.

Het Volksraadslid mr. Fruin, candidaat voor het presidium der Vaderlandsche Club, heeft bedankt als lid van het hoofdbestuur van den Pol. Ec. Bond en als redacteur van het P.E.B.-orgaan. Over zijn Volksraadszetel zijn besprekingen gaande.

De heer Kiès heeft bedankt voor het aanbod om het leiderschap van den P.E.B. op zich te nemen gedurende de afwezigheid van den heer Engelenberg.

Uit beide bovenstaande berichten blijkt wel dat de P.E.B. in een ernstigen crisistoestand moet verkeeren.

Op het traject Pajacombo—Bankinan (Sum. Westkust) is een autobus bij het achteruitrijden om op de pont te komen, in de Bampar-rivier geraakt. Zes inzittenden zijn daarbij, helaas, verdronken.

In den nacht van Vrijdag op Zaterdag is bij het ontschepen van de passagiers van het stoomschip Bellatrix op de reede van Tjalang een sloep omgeslagen. Zes personen zijn verdronken, een Amboneesch sergeant, een Javaansch infanterist, drie matrozen van de Bellatrix en een Atjehsch passagier. De commandant heeft zich zwemmende gered. Bij een gebrek aan natuurlijke, eenigermate beschutte baaien ter kust van Atjeh, zijn de ontschepingsgelegenheden aldaar nog hoogst primitief en vereischen zij dringend verbetering, ter voorkoming ook van ernstige gevolgen als hier zich weder voordeden.

De rede van Raden Adipati Ario Ahmad Djadjadiningrat op den 2den dag der Indische Week te Leiden gehouden over „de positie van de Regenten op Java en Madoera in het huidige bestuurstelsel", werd, onder overgroote belangstelling door den Rector Magnificus, Prof. Dr. N. van Wijk, ingeleid.

De inlandsche leden van den Gemeenteraad van Batavia zijn en bloc afgetreden als protest tegen de passeering van den Hr. Thamrin voor de functie van loco-burgemeester.

Op den assistent Teunisse van de onderneming Boekit Melantang is, zonder eenige provocatie, door een mandoer een aanslag gepleegd, waarbij genoemde Hr. ernstig werd verwond. Krachtig ingrijpen door onverbiddelijke uitsnijding van de diepere oorzaak van dezen kanker zal zijn voortwoekering slechts kunnen stuiten. Het besef rijpt eindelijk, dat tijd en omstandigheden daartoe dringen.

Op 25 en 26 November zal te Medan een conferentie gehouden worden, waaraan deelnemen het hoofd van het kantoor van arbeid, de heer Vreede, de assistent-resident Beck, vertegenwoordigers van de A. V. R. O. S., de Deli-Plantersvereeniging en de Zuid-Sumatra Landbouw- en Nijverheidsvereeniging en inspecteurs van den arbeid. Besproken zal worden de wijze van inspectie en de opleiding van de aanstaande inspecteerende ambtenaren.

Mr. R. Fruin, gedelegeerd vertegenwoordiger der D. P. V. en Volksraadslid, keerde na een kort verblijf in Deli, te Batavia terug. Hij constateerde dat men druk doende was het euvel der aanslagen te bestrijden en wees op het strenger straffen der schuldigen en op de gewijzigde houding der Arbeidsinspectie.

Thans zijn alle 42 beklaagden in de tweede strafzaak-Waller voor den Landraad te Langsa gehoord; 33 hebben bekend, 9 ontkennen, van wie 7 toegeven geweten te hebben van de moordplannen.

Den Ass.-Resident Oseck is de leiding opgedragen van een reis naar Java, van de vermoedelijke opvolgers der zelfbestuurders (Toenkoe-besar) van Deli, Serdang en Asahan, ter bestudeering der cultures en van de bestuurs-organisatie.

De Deli Ct. deelt mede, dat een rechtsvervolging ingesteld zal worden tegen den heer Kanoen, den nieuwen hoofdredacteur van de Pewarta Deli, wegens het opnemen van een haatzaaiend artikel tegen de Nederlanders.

De Bintang Timoer zal van af 1 Januari a.s. halfwekelijks een Hollandsche editie doen verschijnen, een bloemlezing der artikelen en beschouwingen van het Maleische dagblad.

Op den employé De Bruyn van de S. F. Padjekan, die een inlander betrapte op het onrechtmatig bezit van suikerriet, werd door dezen een aanslag gepleegd.

De bekende Malangsche planter G. J. Zuyderhoff lid van den Volksraad, werd ter gelegenheid van zijn 60sten verjaardag op zéér bijzondere en hartelijke wijze gehuldigd.

Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Sint-Nicolaas Uitstalling en Speciale Tentoonstelling van Brocaatweefsels uit de Padangsche Bovenlanden.

Nu het echt Hollandsche Sint Nicolaas-feest weer nadert, heeft ook „Boeatan" in hare toonkamers Heulstraat 19, Den Haag, opnieuw eene zeer aantrekkelijke uitstalling gemaakt van allerlei kleinere voorwerpen van Indonesische volkskunst, uit de meest verschillende streken van den grooten archipel, geschikt zoowel voor intieme huishoudelijke geschenken, als tot het feestelijk gedenken van familie en vrienden in ruimeren kring. Er is dit jaar een buitengewoon groote keuze, want zooals wij hier reeds vóór dezen aankondigden, zijn verscheidene nieuwe zendingen uit Indië ontvangen. Om maar enkele dezer vele te noemen: een groote collectie bijzonder fijn en smaakvol Singaparn[illegible] vlechtwerk in den vorm van pru[illegible]anden, kluwehouders, sigarenkokers, sleutelmandjes, bakjes en doozen van de meest verschillende vormen en afme-

VOOR EEN BONTMANTEL

NATUURLIJK NAAR
Maison de Pelleterie
SPECIAAL BONTMAGAZIJN
SPUISTRAAT 46-48

WAAROM?
OMDAT DIT HET MEEST VERTROUWDE EN VOORDEELIGSTE ADRES IS

GRATIS! DE BIJ ONS GEKOCHTE BONTVELLEN MAKEN WIJ VAKKUNDIG EN GRATIS OP UW STOFFEN MANTEL

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht

HAARLEM

PROFANE EN RELIGIEUZE KUNST
B. H. STEFFENS
ZIJLSTRAAT 65 - TEL. 14340 - HAARLEM
ETSEN EN GRAVURES

15151
UW Adres
voor opnamen aan HUIS en in het ATELIER
5865

Fa. A. BLOKDIJK & Zn. - HAARLEM
Opgericht 1900 - Gasthuisstr. 17 - Tel. 10264
LOOD- EN ZINKWERKERS
Sanitaire inrichtingen - Koud- en Warmwater-, Gas- en Electrische leidingen. 5848

VAN BREEMEN'S BRANDSTOFFENHANDEL
NEEMT PROEF MET ONZE
EERSTE KWALITEITEN
BAKENESSERGRACHT 78 SCHOUWTJESLAAN 23
TEL. 10070 TEL. 10848
HAARLEM 5841

J. SMIT & ZONEN
HAARLEM
'medestr. 45 - Wagenweg 108
Tel. 10876 Tel. 11633
Botermarkt 19
Tel. 12133 5885

W. J. VAN BUCHEM - HAARLEM
SPEKSTRAAT Nos. 3—5 TELEFOON No. 11494

Magazijn van: Sponsen, Zeemleder, Bezems, Boenders, Dweilen, Tafels, Trappen, Droogrekken, Vuilnisbakken en -emmers, Strijkplanken, Mouwplanken, Slijpplanken, gegalvaniseerde en émaille artikelen. Bedkruiken, Speelgoederen, Mandenwerk en Tuinmeubelen. 5850

ABR. MEIJER
GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TEL. 10476
OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR
JAEGER ONDERGOEDEREN : Merk Jansen & Tilanus
„ Wilh Benger Söhne
DAMES ONDERGOEDEREN : „ Ribana
„ Miranda
KOUSEN EN SOKKEN 5842

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS
Schagchelstraat 30-32 - Telefoon 11404 - Haarlem
Opgericht 1857.
Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren en wij garandeeren U dan, dat U in alle opzichten tevreden zult zijn. 5856

STOOM WASCH- EN STRIJKINRICHTING
W. H. KLOES & ZONEN
SCHEEPMAKERSDIJK No. 32
TELEFOON 13592 - HAARLEM
SPECIALE AFDEELING FIJNGOED
5870

H. J. FEIJE
HAARLEM :: TELEFOON 11292
Speciaal ingericht voor verhuizingen en bergplaats voor inboedels - Stalhouderij - Transporthandel Goederenvervoer - Eigen motorbooten voor passagiers en vrachtdienst. 5843

5868

N.V. HAARL. MELKINRICHTING „DE SIERKAN"
ZIJLWEG 2—8
SIERKAN'S MELK EN MELKPRODUCTEN
DE BESTE
HAARLEM, Tel. 10831-12535 (bestellingen Hoofdkantoor)
ZANDVOORT, Tel. 46, HEEMSTEDE, BLOEMENDAAL, AERDENHOUT 5847 BENTVELD

K. E. VAN HUIZEN & Co. - HAARLEM
ZIJLSTR. 6 - TEL. 10630 - POSTGIRO 10635
KOLONIALE EN GRUTTERSWAREN
DELICATESSEN - FIJNE VLEESCHWAREN
CONSERVEN 5869

W. C. BERGISCH - BANDAGIST
NASSAUSTR. 12 rd. - TEL. 11288 - HAARLEM
BREUK- EN BUIKBANDEN NAAR MAAT
Specialiteit in Corset-Buikband-combinatie
Alleenverkoop voor Haarlem en omstreken van de Meyrignac Breukbanden. 5840

UTRECHT

P. DE HAAN - UTRECHT
LIJNPADSTEEG 16-18 Bis 5897
bij de Jeremiestraat - Telef. 11672
Verhuizingen en Auto-Transporten
Door geheel Nederland

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER
Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TEL. 10633 EN 10084 5900
KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT
Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool
Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN
DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110
Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

J. BREEDVELD
NIEUWE KOEKOEKSTRAAT 71 - UTRECHT
TELEFOON 10580
ORTHOPAEDISCH SCHOENMAKER
SCHOENEN VOOR ALLE VOORKOMENDE STAND- EN VORMGEBREKEN - PLATVOETSCHOEISEL
RIJLAARZEN - OVERAL TE ONTBIEDEN

N.V. WONINGBUREAU
voorheen
R. WOHRMANN & Co.
(Directeur: H. C. VELDWIJK) 5916
NIEUWSTRAAT 14
TELEFOON 24 :: BAARN
Woninggids gratis en franco

ELECTRISCHE BOEKBINDERIJ „OUDWIJK"
Fa. VAN WIJK & VAN DEN WIJNGAARD
OUDWIJKERDWARSSTR. 104-110 - UTRECHT
TELEFOON 12957 5908 POSTREKENING 114098
Speciaal adres v. Particulier Bindwerk

=WONINGINRICHTING=
SERRÉE
OUDEGRACHT 34. JACOBIBRUG
ACHTERGAALSTRAAT 9A t.o. TIVOLI
UTRECHT
BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ
VRAAGT GRATIS BEGROOTING VOOR HET INSTALLEEREN VAN UW WONING

lingen, allen even sierlijk en zóó stevig van materiaal (gespleten rottan) en afwerking, dat zij meer dan een menschenleven duren kunnen en er wat kleur (wit en zwart) betreft, door 't gebruik steeds mooier op worden, aangezien de soms wat al te scherpe afscheidingen verzacht worden, doordat het gebleekte wit meer roomkleurig, het pik-zwart meer grijsachtig van tint wordt, hetgeen den algemeenen indruk ten goede komt. Oude stukjes van dit vlechtwerk zijn dan ook ware juweeltjes!

Onder de vlechtwerken munten verder nog uit: Timoreesche Sirihmandjes met hun aardige figuren van veelkleurige insteekreepjes, de veelsoortige taschjes, mandjes en matten uit Matoer en andere Padangsche Bovenlanden, de prachtig donkerrood gekleurde zakken en tasschen uit de Alaslanden, soms met ragfijn open vlechtwerk versierd. En dan, niet te vergeten: het hoogst artistieke rottan-vlechtwerk der Dajaks, speciaal de matten van Oost Borneo. Een paar fijne zitmatjes werden door Boeatan's zorg tot kussen vervaardigd, die een sieraad zouden zijn voor iedere aristocratische serre of tuinkamer. Wat de sterkte betreft, zouden ze gerust ook als voetkussens dienst kunnen doen, maar daarvoor zijn ze inderdaad te fraai; beter komen zij tot hun recht als hoofd- of rugge-steun op canapé of divan. Zij zijn waarlijk eenig in hun soort!

Verder vindt men er schildpad-, been- en hoornarbeid in de meest verschillende vormen, van prachtische haar- en zakkammen af, tot lepel- en pastilledoosjes, waaiers en kettingen toe en hangertjes in gadoera-vorm; allerliefst zijn de briefopeners en vouwbeenen van slanke lijn, het handvat eindigend in twee rondgebogen garoedavleugels, en de wit beenen penhouders met vroolijk rood en zwart gekleurde figuurtjes in top. Maar ook de echte Vorstenlandsche *wajang-koelit* zijn evenals de *wajang-golek* welkome geschenken ter versiering van heeren-studeer- en werk-kamers, het uitgesneden leerwerk komt buitengewoon mooi uit tegen een vensterruit, mooier dan zoo menige alledaagsche hanger van gebrand glas. Het is dikwijls zoo moeilijk om voor man, zoon of vriend een waarlijk kunstvol geschenk te vinden. Lezeressen, gaat dus eens in „Boeatan" kijken!

Maar ook lezers kunnen er best terecht, want voor vrouwelijke familieleden en kennissen zijn er geschenken te keus en te keur, niet alleen onder de prachtige echte Javaansche en Madoereesche, maar ook onder de in den laatsten tijd zoo veel besproken en beschreven *Djambische* batiks: buitendien onder al de verschillende ikats, welke zoo goed voldoen als tafel- en divan-kleeden, gordijnen en tochtdekens en de geheele kamer opfleuren kunnen. Gedurig komen kunstzinnige personen, voor nieuwe inrichtingen van jonggetrouwden of na verhuizing, eerst eens in Heulstraat 19 kijken of er iets van hun gading te vinden is en nimmer gaan zij met leege handen weg. Hoeveel te meer zullen o.a. dergelijke doeken als geschenken met Sint Nicolaas of Kerstmis, welkom zijn!

Voor de bezoekers van „Boeatan" valt tevens te bewonderen de speciale tentoonstelling van gouden zilver-brocaatweefsels, welke er thans gehouden wordt. Reeds voor het uitstalraam liggen en hangen deze adat-kleedingstukken uit de Padangsche Bovenlanden afkomstig, het oog van iederen voorbijganger trekkend, door hunne smaakvolle kleurencombinaties, met de metaaldraden doorweven, die er een rijken, warm-gelen zonneglans of een geheimzinnige maanschemering op tooverden. Als shawls en ceintuurs bij avondtoiletten flatteeren die Sumatraansche slendangs ten zeerste, terwijl van de kleine stukjes aardige taschjes en boekomslagen, maar ook sierlijke japon- en hoed-garneeringen kunnen worden gemaakt.

De vrij zware *Lampongsche trouw-sarongs* in hun gedempte kleuren, soms door borduurwerk en loovertjes verlevendigd, voldoen bijzonder als gordijnen voor lage kastjes.

Zoo is er oneindig veel in Boeatan's toonkamers te vinden, den zoekers naar geschikte feestgeschenken te stade kan komen.

De lezers van het „Koloniaal Weekblad" willen toch Boeatan's streven helpen bevorderen: propaganda te maken voor de Indonesische volkskunst!

Balische cultuurstudie.

Mededeelingen van de „Kirtya Liefrinck-van der Tuuk". Aflevering 1.

Het verblijdend feit, dat aan de cultuurstudie van Bali in den laatsten tijd meer en meer gedaan wordt, kan blijken uit het volgende bericht, dat wij met groote ingenomenheid uit de Indische bladen hier overnemen:

„Sinds verleden jaar bezit Bali een stichting, welke ten doel heeft de bescherming van het Balische cultuurbezit bij uitnemendheid: de lontargeschriften. Zoowel uit den naam: „Kirtya (stichting) Liefrinck-van der Tuuk", als uit de lijst der twaalf curatoren, van wie slechts de voorzitter en de secretaris-penningmeester Europeanen zijn, blijkt ten duidelijkste hoezeer Oost en West hier samenwerken. Behalve monographieën, geeft de *Kirtya* ook „Mededeelingen" uit omtrent den stand van het lontar-onderzoek, die tevens kleinere studies van anderen aard zullen bevatten. De eerste afdeeling is thans, te gelijk met de eerste monographie, te Singaradja en Solo verschenen. Zij bevat behalve mededeelingen over de *Kirtya* een viertal bijlagen van wetenschappelijken inhoud. Uit het „voorloopig overzicht van den op Bali aanwezigen literatuurschat" door Njoman Kadjeng kan men zich een denkbeeld vormen van de verscheidenheid en belangrijkheid van de in lontars bewaarde literatuur. Dr. R. Goris geeft een algemeen historische beschouwing over de positie van den ijzersmid, dien bijzonder magisch-krachtigen persoon, op Bali. Dr. Th. Pigeaud schrijft over „Balineezen in de Javaansche geschiedenis". Herhaaldelijk hebben tochten van Balineesche krijgsbenden naar en over Java plaats gevonden; in den tijd na den val van Majapahit heerschten Balineesche vorsten gedurende langen tijd over groote stukken van Java's Oosthoek.

Tenslotte bespreekt Dr. W. F. Stutterheim een klein grafmonumentje uit het Pedjengsche: de „tjandi van Boeboenan"."

Tentoonstelling van handenarbeid.

En dat ook in Nederland meer en meer aandacht gewijd wordt aan het tot voor kort zoozeer versmade handwerk (volkskunst), lezen wij in de jongste November-aflevering van het maandblad „Handenarbeid", waaraan wij ontleenen:

„Door samenwerking van het Nederlandsch Schoolmuseum en de „Vereeniging tot bevordering van het onderwijs in handenarbeid in Nederland" heeft zich een commissie gevormd — bestaande uit de heeren: A. J. Straatman en dr. A. Houdijk, leden van het bestuur van het Schoolmuseum; J. v. d. Esch, directeur van het Schoolmuseum; A. H. Gerhard en H. A. Backer, leden van het hoofdbestuur en A. B. van der Klein, technisch-adviseur van de vereeniging — die tot taak heeft een nationale tentoonstelling van handenarbeid te organiseeren. Deze tentoonstelling zal hoogst waarschijnlijk te Amsterdam worden gehouden in Mei/Juni 1930 in de zalen van het Stedelijk Museum en zal moeten laten zien: „Wat men kan bereiken met handenarbeid en hoe hij wordt toegepast". Zij zal trachten te zijn een demonstratie van de toepassing van den handenarbeid op het onderwijs en van de daarmede bereikte resultaten en daarnaast — door een statistisch overzicht — zal zij een beeld trachten te geven van den handenarbeid in de Nederlandsche scholen."

Had de regeering in Nederl.-Indië dadelijk bij de instelling der Dessa-scholen, ook handenarbeid als vak daarbij ingevoegd — in iedere dessa is iemand, die de jeugd het een of ander handwerk kan leeren, al ware 't alleen *ketoepat* vlechten — dan zou de volkskunst reeds ten zeerste bevorderd zijn.

Nu in Nederland de belangstelling voor handenarbeid groeit, zal dit toch zeker ook terugslag hebben op Nederl.-Indië.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Leerzame conclusies.

De Commissie van onderzoek naar de troebelen te *Bombay*, waarin zitting hadden één Engelschman en twee Indiërs, schreef de bloedige onlusten toe aan: propaganda van een communistischen *vakbond*, actie onder de *vagebonden* en wrijving tusschen *Hindoe's* en *Mohammedanen*. De roode propaganda had met opzet den geloofshaat tusschen Hindoe's en Mohammedanen aangewakkerd, daarbij fanatisme, bijgeloof en valsche geruchten benuttend. De hoofdoorzaak lag in de actie van een vakbond, die *sikkel* en *hamer* in zijn vaandel voerde en die openlijk communistisch was. De leiders hadden opruiende redevoeringen gehouden, zij hadden heimelijk corpsen vrijwilligers gedrild voor „directe actie" en daarbij had ook een deel der Inlandsche pers zeer schadelijk gewerkt. De Commissie concludeerde dan ook dat: drastische maatregelen tegen het *communisme* noodig zijn; tijdens onlusten onverwijld alle slechte elementen in voorloopige hechtenis gezet moeten worden; een reserve-politiecorps, om op te treden bij onlusten, gesticht moet worden en dat de politie versterking behoeft; de wetten, houdende groote bevoegdheden van de Overheid tot ingrijpen, en met straf bedreigend ieder die anderen opruit en aanhitst, aangenomen moeten worden; dat de artikels van het Strafwetboek nopens opruiende kranten, pamfletten en boeken strenger moeten worden toegepast; dat er een reserve van magistraten moet worden gevormd, die bij onlusten kan optreden om zaken snel te berechten; dat een plan voor vrijwilligershulp bij onlusten moet worden opgesteld; dat snelle berechting van alles wat met onlusten verband houdt, verzekerd moet zijn; dat in tijden van woelingen strafbaar moet worden gesteld alarmeerende artikelen of valsche berichten te verspreiden; dat een goede regeling nopens het doen ingrijpen der militairen, het bezetten van wachtposten, het bewaken van centrale punten, het verbieden van samenscholingen, het sluiten van drankhuizen, het oppakken van slechte elementen moet worden samengesteld, opdat die bij het begin van onlusten onmiddellijk in werking kan treden. Dit zijn — meent *De Loc.* (12/10 „Suppl. Het verre Oosten") — *zeer leerzame conclusies.* Deze onpartijdige Commissie heeft het communistisch gevaar onderkend, en begrepen dat de Overheid meer dan ooit paraat moet zijn met hare weermiddelen.

Wij vestigen de aandacht op: de *Java-Bode* (11 en 12/10 „De Marinebasis te Singapore"), de *Deli Crt.* (15/10 „Engeland en de Ver. Staten", Jules Sauerwein), *De Sum. Post* (15/10 „De Liga uit-een?"), het *Soer. Hbl.* (11/10, 3de bl. „De satellieten van Moskou") en het *Bat. Nwsbl.* (11/10 „Reactie").

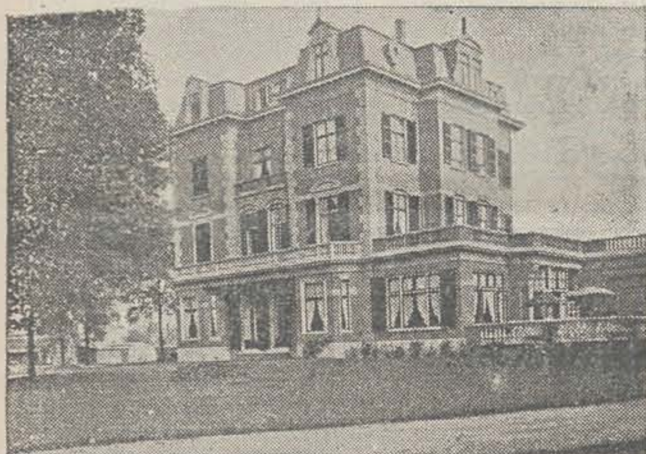
De P. S. en de buitenlandsche beleggingen.

De Raad van Beheer van de Arbeidsconferentie te *Genève* besloot bij de behandeling van de aangenomen motie-Kupers — welke tot strekking had de Poenale Sanctie op de aanstaande Arbeidsconferentie in 1930 te behandelen — om ingevolge het voorstel van Albert Thomas de deskundigen-commissie voor den Inboorlingenarbeid uit te noodigen de studie van de P. S. voort te zetten, *zonder bepaling van een termijn* (*J. B.* 9/10).

In het jaarverslag door sir Robert Williams, president der Anglo Dutch Plantations Ltd., te Londen uitgebracht, sprak sir Robert vrees uit over komende arbeidsmoeilijkheden in *Ned.-Indië* in verband met de wijziging der koelie-ordonnantie. Naar aanleiding hiervan verklaarde *mr. Bluett*, Britsch handelsagent te Batavia, in een interview (*Bat. Nwsbl.* 9/10 „De P. S.") dat hij niet geloofde, dat het arbeidsvraagstuk zoo ernstige proporties aan zal nemen. Mr. Bluett geloofde, dat *Sumatra* in de toekomst nog veel meer Britsch kapitaal zal aantrekken, zoo lang er concessies te krijgen zijn; zulks zou hij aanmoedigen, omdat het openen van Britsche ondernemingen tevens de bevordering van het gebruik van Britsche goederen beteekent. Sumatra is een beter beleggingsgebied dan Nederlandsch-*Borneo*, waar pogingen gedaan worden om een cultuurgebied te openen, gelijksoortig als dat ter S. O. K. Op Sumatra heeft men het voordeel van goede wegen en een goed-geëquipeerd Bestuur; de tijd voor Borneo is *z.i.* nog niet gekomen. Sir Robert zag de dingen onnoodig pessimistisch in, waar hij zeide, dat thans twee critieke jaren in de geschiedenis van Sumatra zullen komen. Een critieke tijd verwachtte *mr. B.* niet vóór 1940; de algemeene opinie is, dat de P. S. niet ineens zal worden afgeschaft, doch geleidelijk. In 1940 zal het proces dan zijn hoogtepunt bereiken.

Wij verwijzen naar de *Java-Bode* (15/10 „Volkenbondshulp"; 10/10 „De toestanden ter S. O. K., *Dr. Buffart*; 9/10 „Japansche plannen op Sumatra"), de *Deli Crt.* (18/10 „Om de activiteit der Buitengewesten"; 19/10 „Slechte tijden voor de schatkist") en *De Sum. Post* (18/10 „De toestand na 1931").

RIEL
GR. HERTOGINNELAAN 121
TELEF. 36935 :: DEN HAAG
DAMES HOEDEN 5564
JAPONNEN en MANTELS
OOK VOOR INDIE EN IN GROOTE MATEN

HERSTELLINGSOORD
„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL"
gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving, met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerender, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven. 5520
BILLIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

Mesdames Si vous souffrez de l'estomac ou de l'abdomen adressez-vous à
MARIE DERWEL
Corsetière française - Anna-Paulownastraat 19 Téléphone 14004, La Haye,
qui vous fera la ceinture, dont vous avez besoin, fabriqué d'après les idées des médicins spécialistes de Paris et Hollande. 5884

ADR. VAN DER MAREL
VOORHEEN H. BRAAT
1STE KWALITEIT RUND-, KALFS-, VARKENSVLEESCH EN FIJNE VLEESCHWAREN 5747
Molenstraat 1, hoek Langstraat, Wassenaar, Tel. 20
AANBEVOLEN ADRES VOOR „OOST EN WEST".

ERGRA
L. v. MEERDERVOORT 131a DEN HAAG - TELEF. 32189
VAKOPTICIEN

5556

Schoenmakerij en Lederhandel „De Econoom"
Laan van Meerdervoort no. 570 A (begin lijn 3)
PRIMA SCHOENREPARATIEN
Kwaliteit hoog Prijzen laag
Tevens groote sortering School-, Acten- en Muziektasschen, Bagage-artikelen, enz. 5878
DEN HAAG. —:— TELEFOON 33706.

HET IDEALE TROPENLEDIKANT

J. F. HENDRIKS
DEN HAAG Ged. Burgwal 65 Tel. 10786
—
MEUBELEN TAPIJTEN BEDDEN enz.
—
Aanbevolen adres voor Ind. families

5811
Belastingadviezen en Accountancy
Administratiebureau voor Industrie, Handel en Landbouw
Directeur: D. VAN GELDER, Acc., Oud Adj.-Accountant b.d. Dir. Bel.
BREDA Baronielaan 160, Tel. 702

DE HAAGSCHE FINANCIERINGSBANK
SPUI 109a. Tel. 16864
geeft gelegenheid tot: sparen met korting; voordeelige inkoopen à contant met korting; koopen op crediet tegen matige rente, uitsluitend van huishoudelijke artikelen, kleeding, schoeisel, etc. 5779
Vraagt vrijblijvend inlichtingen — ook des avonds.

A. V. BAUS - Accountant
Wilhelminastraat 44 - Den Haag - Tel. 73049
Spreekuren: Maandag/Donderdag: 10-12 en 19-20.
Belast zich o.a. met:
Beheer van Vermogens, Uitvoering van Uiterste Wilsbeschikkingen, en Bewindvoering van- en Toezicht op Zaken.

L. A. KIEVEN - DEN HAAG
DANCKERTSTRAAT 73
VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN
BEL OP Tel. 33275 (Onder garantie) **BEL OP Tel. 33275**
BEWAARPLAATS voor Inboedels en Reisbagage!
Speciaal adres voor Verlofgangers. 5844

Genezing - In één dag van alle pijn verlost
Naast het artikel NOBLINO-SIROOP voor **klieren**, waarmee we een overweldigend succes hebben, brengen we thans in den handel **NOBLINO-OLIE**, een middel, dat verrassende resultaten geeft bij **pijnlijk urineeren** en bij **galsteenen**. Vraagt inlichtingen of brochure aan de fabriek „NOBLINO", Scheldestraat 165, Den Haag. 5845
Verkrijgbaar bij alle goede drogistzaken.

RUSTHUIS VOOR ZIEKEN, HERSTELLENDEN, RUST- EN HULPBEHOEVENDEN.
LICHTE ZENUWPATIENTEN, OUDEN VAN DAGEN, DIEET-PATIENTEN EN KRAAMVROUWEN. 5729
Dicht bij de Scheveningsche Boschjes en bij Zorgvliet.
Prijzen per dag: f 4.—, f 5.—, f 6.— en f 7.—.
Per maand iets billijker. ::::
GEZUSTERS BON - Gediplomeerde Verpleegsters
Antonie-Duijckstraat 97 - Telef. 52434 - Den Haag

VERVERIJ - STOOMERIJ
OPPERSERIJ
„HASOP"
DEN HAAG 5787
DENNEWEG 33-35 - TEL. 17144

VERHUISD naar
STADHOUDERSLAAN 42
DEN HAAG 5930
A. A. HULSHOFF - ARTS
Alleen voor tropische en inwendige ziekten. Spreekuur van 2.30—4 uur. Telefoon no. 33715.

FRANSCH EN ENGELSCH
Gramm., convers., letterk. enz. door geoef. Leerares, die verscheidene jaren te Parijs en in Engeland op eerste scholen heeft les gegeven. De leerlingen hooren de schitterende uitspraak per gramophoon van de beroemde „His Master's Voice"-platen. Uitst. methode en refer. Billijke condities. 5927
Mej. M. P. HERENS - Piet-Heinstraat 121 Den Haag. Spreekuur van 1—2 n.m.

LEIDEN

VIOOL-INSTITUUT
Directeur Adolf Brunt - Nieuwe Rijn 10, Leiden
PRIVE-LESSEN: 5888

AANVANGKLASSE	vanaf	f 4.— p. m.
MIDDELKLASSE	vanaf	f 5.— p. m.
KUNSTKLASSE	vanaf	f 6.— p. m.
SOLOKLASSE	vanaf	f 7.— p. m.

N.V. „MEUBELKUNST"
MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen
Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect. Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
TOONKAMERS: 5879
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

W. F. ENGELS
TEL. 223 - HEERENGRACHT 60 - LEIDEN
LOOD- EN ZINKWERKEN
.. GAS- EN WATERLEIDING .. 5881
SANITAIRE INRICHTINGEN

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN
IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW"
HET MEEST GEVRAAGD 5877
KORTE MARE 22 - TEL. 1411

H. C. VREEKEN - LEIDEN
RIJNSBURGERWEG 121 - TELEFOON 2007
KOLONIALE WAREN COMESTIBLES
FIJNE VLEESCHWAREN 5896
DELICATESSEN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel
Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

„Wij en de anderen".

De Bataviasche redacteur van het „A. I. D. *de Pr. Bode*" geeft een beschouwing over de actie van de Vaderlandsche Club. Waarom — vraagt hij — moet nu deze Club van Vaderlanders het royale element in de Inlandsche maatschappij afstooten door alleen de mogelijkheid van een buitengewoon lidmaatschap voor Inheemschen open te stellen? Waarom baseert deze Club zich op zulk drijfzand als „een gevoel van onbehaaglijkheid en onrust", gelijk de heer Van Staveren het in de Bataviasche oprichtingsvergadering noemde? De geheele koloniale geschiedenis is een voorbeeld van hetgeen hier door samenwerking met de Inheemschen werd verricht. Moet dit nu bekroning vinden in een actie, die deze samenwerking onmogelijk tracht te maken? De Vaderlandsche Club heeft vele goede dingen gepropageerd — vindt de schr. — doch het uitsluiten van het loyale Inlandsche element zien wij als een groote fout. Juist in dezen tijd is er alle aanleiding om ons niet te isoleeren in een bolwerk, dat op zoo zwakke fundamenten als gevoelens van onrust en onbehaaglijkheid werd opgetrokken. Bij de Coen-herdenking is zoo terecht geconstateerd, dat wij, Hollanders, zoo weinig om onze historie in deze koloniën schijnen te geven. En inderdaad, het succes der V. C. zou kleiner zijn geweest, indien wij allen meer oog hadden voor de juiste politiek, die drie eeuwen lang door onze voorouders is gevolgd. Dat was nimmer de politiek van *afstooting*, doch altijd die van *samenwerking*. Een ouderwetsche, degelijke, een goede politiek, waarbij het ons goed is gegaan en de Inheemsche en Chineesche bevolking evenzoo! (*D. C.* 19/10).

Het *Soer. Hbl.* (9/10, 3de bl. *Z.*) bespreekt *het uit elkaar gaan van Oost en West in Indië*, een probleem, waarop de heer Elout in het Amsterdamsche „Alg. Hbl." gewezen heeft. Elout ziet de toenemende verwijdering tusschen den Hollander en Indië vooral gedemonstreerd in het eten en bepaalde gewoonten.

Z. merkt hierbij op, dat de nieuwste jaargangen Europeanen zoo uiterst weinig weten van taal en adat der bevolking. De „Njai" heeft daarmee niets te maken; zij was slechts één der symptomen van de oude situatie. Men heeft allereerst te denken aan de in het Westen steeds verder gaande mechaniseering van het leven, de toenemende industrialisatie. Er zijn groote tegenstellingen tusschen Oost en West, en eeuwige tegenstellingen tusschen de kernen der Oostersche en Westersche kultuur; contact is alleen mogelijk in de peripherie dier kulturen. Onze kolonisatie wordt steeds meer eene industrieele kolonisatie, en dan wordt het verschil niet slechts eene kloof tusschen Oost en West, doch tusschen *eene Westersche industrieele groep* en *een Oostersche agrarische*. Men leert Indië niet meer kennen, men stelt er nauwelijks nog belang in. Men geeft zich aan het Westersche leven, dat zich hier ontwikkelde; ook de employé der vroeger veraf gelegen onderneming kreeg er door de auto contact mee. Men kent dikwijls zijn collega's van de naaste onderneming niet meer, en kent de bijzonderheden niet van malkanders, aan elkaar grenzende tuinen. De verhouding wordt aldus steeds stroever, en de ontwikkeling der bedrijfsvormen met centrales, die ver van het eigenlijke tooneel van den arbeid zijn gelegen, maakt de kloof nog grooter. De oude gemoedelijkheid in het contact tusschen het werkvolk en de planters (voornamelijk de jongere) verdwijnt. Waar is onder de jongeren iemand, die belang stelt in de zorgen van den kleinen man? Zoo kwam de groote verandering, de wrijvingspunten werden talrijker en scherper, en incidenten met het werkvolk *moeten* veelvuldiger voorkomen. De verandering werkt ook bij den Inlander; ook deze is niet meer de gemoedelijke landbouwer van voorheen. Zoo is de divergeerende beweging dubbel merkbaar. Men kan — naar het inzicht van Z. — de toekomst niet anders zien dan in het teeken van steeds grooter verwijdering tusschen West en Oost.

De Sum. Post (19/10, 2de bl.) geeft een verslag van de lezing van den heer K. Gritter over „*De mensch en zijn taal*."

Misstanden.

Een gevolg van *de nieuwe wet op het Arbeidscontract*, die nu eenige jaren van kracht is, bestaat in den zeer aanwijsbaren achteruitgang van de positie veler geëmployeerden in de *cultures* en den *handel*. Als men met een employé een contract aangaat b.v. voor vijf jaar, is het feitelijk onmogelijk om daar van af te komen, welke omstandigheden zich ook voordoen. Het gevolg is, dat niemand er aan denkt om zoo'n contract voor vijf of voor zes jaar te sluiten en dat iedereen contracten sluit „voor onbepaalden tijd". Tallooze firma's, die vroeger wèl hunnen geëmployeerden de zekerheid van een overeenkomst voor vijf of zes jaar boden, moesten daarmede ophouden. Voor de employé's is de praktijk soms een harde praktijk, en voor sommige werkgevers een kwade praktijk. Want men sluit thans veelal contracten voor onbepaalden tijd, met een opzeggingstermijn van drie maanden, en een buitenlandsch verlof na vijf of zes jaar dienst. En wat ziet

men nu soms gebeuren, vooral bij sommige kleinere firma's in de cultures, en ook in den handel? Dat men op zoo'n contract den employé vier of vijf jaar in dienst houdt en hem dan, kort vóórdat zijn verlofsrecht van kracht zou worden, op straat zet. Dit komt niet ééns voor, maar tientallen malen. En dat is een kwaad ding. En zoo moet *De Loc.* (11/10, blz. 17 „Kwade praktijk") dan wel een beroep doen op de Regeering, om hier in te grijpen, en op het Kantoor van Arbeid in het bizonder, dat hier een voorbeeld vindt van sociale wetgeving, welke haar doel voorbij schoot. Indien *van Justitie een voorstel* zou uitgaan, om de wet op het Arbeidscontract te herzien in dier voege, dat deze praktijken onmogelijk worden — b.v. door na twee of drie jaar dienst een proportioneele uitkeering bij tusschentijdsch ontslag verplichtend te stellen — zou op algemeene instemming kunnen worden gerekend en zou veel ongerustheid worden weggenomen.

De Loc. maakt melding van „Een motie" (10/10, blz. 1) van de Ver. van Gezagvoerders en stuurlieden, en van de Commissie, ingesteld ter bestudeering van het vraagstuk der beperking van den Zondagsarbeid in de Indische havens (12/10, blz. 29). Tevens wijst zij op de moeilijkheden, die voortkomen uit de bestaande bepalingen op het bezit van „Vuurwapens" (7/10, blz. 3).

Boeddhistische propaganda.

Te Weltevreden is opgericht een Boeddhistische propagandaclub. Van alle deelen van Ned.-Indië zijn adhaesiebetuigingen ontvangen. Ook uit Engeland, Britsch-Indië, Burma en China kwamen sympathiebetuigingen; de Association for the Propagation of Buddhism in Java zal hier optreden als vertegenwoordigster van de Maha Bodhi Society of India, The British Maha Bodhi Society en the Buddhist Lodge Londen. Het voorloopig bestuur is samengesteld uit twee Europeanen, waarvan een Boeddhist, en een Boeddhistisch Singalees. De werkzaamheden zullen zich voorloopig bepalen tot het houden van een cursusavond per week, waar vragen, het Boeddhisme betreffende, zullen worden beantwoord, en het zoo mogelijk eens per maand houden van een openbare lezing. (*De Sum. Post*, 14/10).

De Loc. vervolgt in een Supplement hare artikelen over „Geestelijk Leven en Onderwijs in Indië" (3, 14 en 30/8; 14 en 28/9; 9/10); het *Soer. Hbl.* bevat het verslag van twee lezingen te Soerabaja van Dr. L. J. van Holk over „De neerslag van het moderne huwelijksprobleem in de literatuur" (10/10) en „De toekomst der beschaving" (12/10).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Coen-herdenking.

In verband met de herdenking van den 300sten sterfdag van „J. P. Coen, den grooten Nederlander, die Jacatra met den grond gelijk maakte en daarvoor in de plaats Batavia stichtte", zegt de (liberale) *Bintang Timoer* van 21 September, dat de groote verdiensten van dezen „voorman" jegens zijn land en „nageslachten" niet ontkend kunnen worden. De Nederlanders, die genoemd worden „de kinderen en kindskinderen van Coen", moeten hem dankbaar zijn. Dank zij Coen heeft het kleine Nederland een groote welvarende kolonie en daardoor internationale vermaardheid gekregen. Veel inheemsche vereenigingen doen niet aan de huldebetuigingen mee uit „beginsel- of andere overwegingen." Nochtans worden Coen's dapperheid, zijn groote verdiensten jegens zijn land en zijn gezegde „dispereert niet..." den Indonesiërs voor oogen gehouden. Gehoopt wordt dat er in Indonesië „zonen" met „energie, groote wilskracht en andere mooie eigenschappen van Coen" geboren zijn of geboren zullen worden om dit land „een land van aanzien" te maken, echter niet om naar koloniën te zoeken en ze te bestendigen, daar een land als Indonesië geen „expansie-politiek noodig heeft."

Het Mal.-Chin. blad *Djawa Tengah* van 23 Sept. zegt dat onlangs de Hollanders het feit herdachten dat 300 jaar geleden J. P. Coen het fondament heeft gelegd voor de Hollandsche macht in deze landen, welke macht tot nu toe nog steeds krachtig is.

De inheemschen beschouwen, naar de stemmen van hun pers te oordeelen, in het algemeen dat feest als een splinter in hun hart en dit is gemakkelijk te begrijpen wanneer men weet dat de beweging der nationalisten in het algemeen streeft naar Indonesia Raja.

Voor de Chineezen, die de oude geschiedenissen van de positie van hun volk in dit land behartigen, geeft dat feest reden om blij en tegelijk verdrietig te zijn. Blij, omdat de Regeering de Chineezen nog steeds toelaat hier te blijven en verdrietig, omdat onze krachten en steun tot op dezen dag na 300 jaren niet beloond worden zooals dat bij de andere Oostersche volken, die niet zooveel geholpen hebben, wel het geval is.

Hetzelfde blad gaat den volgenden dag op dit onderwerp door naar aanleiding der afkeurende houding die het blad *Sin Po* had aangenomen jegens het meedoen door de Chineesche Handelsvereeniging en andere Chin. organisaties aan de Coenherdenking. Het blad zegt, dat de *Sin Po* slechts de meening van een klein deel der Chineezen weergeeft en vervolgt dat „wij" (de Chineezen) bedenken, dat Jan Pieterszoon Coen een goed mensch was, een vriend van de Chineezen en het op zijn uitnoodiging is, dat deze zich nu hier bevinden. Dat alles gebeurde 300 jaar geleden en de toestanden van toen mag men heelemaal niet bekijken door den bril van den tegenwoordigen tijd. Hoe wil men het eiland Java van toen, dat voor 99 % nog bosch was, gaan vergelijken met Java van nu? Ook is het

niet de schuld van Coen, wanneer de positie der Chineezen nog niet is op het peil dat door de Chineezen in het algemeen gewenscht wordt. Het is waar, dat wij de Regeering verschillende dingen mogen verwijten en ook dat wij tot op dit oogenblik nog ten achter gesteld worden bij de andere Oosterlingen, die gezamenlijk dit land bewonen, maar wij als bewoners of als gasten zijn verplicht de Regeering dankbaar te zijn voor al de bescherming en vrijheid, die wij hier geslachten lang hebben genoten.

De Troonrede.

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 19 September merkt in de laatste troonrede van de Koningin eenig verschil met die van de afgeloopen jaren; er werd ditmaal meer over Indonesië gesproken. Dat in verband met den algemeenen toestand waakzaamheid nog steeds noodig wordt geacht, behoeft geen verwondering te wekken, waar het roode gevaar in het verre Oosten nog dreigt. De verklaring, dat wat in den laatsten tijd reeds is gedaan, niet zal worden ingetrokken, dient ter harte genomen te worden door de Sana-partij, die de Regeering, in verband met de toekenning van meerdere rechten aan het Indonesische volk, voortdurend becritiseert en verder is de uitleg, dat de grondslagen der Regeering niet zullen worden gewijzigd, een slag voor de reactionnairen, die in het tegenwoordige regeeringssysteem geen bevrediging vinden.

Dat met de staatsherziening volgens het ontwerp van Minister de Graaff zelf zal worden voortgegaan, bewijst, dat de Regeering zich niet door reactionnairen als Colijn, Treub, enz. laat beïnvloeden.

Deze troonrede geeft de hoop, dat de staatsherziening, welke het volk meer medezeggenschap geeft, niet zal worden vergezeld door de reactionnaire strooming, die Indonesië niet als een deel van Nederland, maar als een exploitatiegebied van de Hollanders wenschen te zien geregeerd.

De Vaderlandsche Club.

Wijzende op de houding van het Indo-Europeesch Verbond tegenover de „Vaderlandsche Club", merkt het neutrale dagblad *Bahagia* van 16 Sept. a.m. op,

dat deze Club niet alleen in Indonesië niet wordt gewaardeerd, doch ook in Nederland niet. Het blad vertelt dan wat de „N. Rott. Ct." en het „Alg. Hbld." van de Vaderlandsche Club alzoo gezegd hebben. Het is niet mogelijk, dat het I.E.V. zich door de V. C. als werktuig zal laten gebruiken. Want, als de V. C. straks haar doel bereikt heeft, zal het I.E.V. natuurlijk door haar genegeerd worden.

Het liberale blad *Bintang Timoer* van 19 Sept. noemt de verklaring van den Voorzitter van de V. C. in de openbare vergadering van 18 Sept. te Weltevreden, dat ook Inlanders tot die vereeniging kunnen toetreden, vernederend of een van geringe waardeering t.o. der Inlanders getuigende geste. Na een korte doch scherpe critiek op het karakter der V. C., die volgens het blad egoïstisch en inhalig is, zoodat vele — ja de meeste — Nederlanders niet willen toetreden, zegt het blad o.m. het meer te zullen waardeeren indien verklaard werd, dat de V. C. alleen voor de Nederlanders is, zooals ir. Soekarno t.o.v. zijn P.N.I. gezegd heeft dat zij alleen voor de Indonesiërs is, waardoor een zuivere toestand kan worden verkregen. Dat is veel beter dan alle komedies, waarmede men de Inlanders slechts tot „vrachtpaarden" of „vrachtkoelies'" tracht te maken.

In een volgend nummer zegt hetzelfde blad o.a., dat het de V. C. in vergelijking veel beter vindt dan de P.E.B., omdat zij „een weinig duidelijker" is in haar doel om uitsluitend Nederlandsche belangen te behartigen. De politieke verhoudingen in Indië zullen er zuiverder door worden.

Diversen.

In de *Oetoesan Sumatra* wordt een bericht besproken over een met kracht aanpakken van het emigratieprobleem door Japan, waarbij het oog gericht is op Indonesië. Het blad wijst de Indonesiërs daarop, zeggende dat hun bestaan door deze emigratie wordt bedreigd, als gevolg van de hun aanklevende gebreken. Aangedrongen wordt dan om de hand aan den ploeg te slaan en zelf landbouw-, handels- en exportmogelijkheden onder de oogen te zien en niet steeds te blijven praten.

Het blad *Pewarta Deli* te Medan vergelijkt de toestanden op de Europeesche en de Inlandsche ondernemingen. Op de laatste vindt men geen slechte elementen, komen geen moorden voor als in Deli en is de productie toch grooter dan op de overeenkomstige Europeesche ondernemingen. Dit komt, zegt het blad, omdat de Indonesiërs niets moeten hebben van de poenale sanctie en de koelies op hun ondernemingen niet onder dwang werken.

De *Bintang Timoer* van 17 Sept. wijdt een tweetal hoofdartikelen aan het kiesstelsel, in verband met de a.s. verkiezing voor de leden van den Volksraad. Breedvoerig wordt de werking van het bestaande kiesstelsel voor de Buitengewesten in het algemeen, Sumatra in het bizonder, nagegaan. Gememoreerd wordt hoe een paar thans zittende leden — zonder op hun capaciteit af te dingen — toevallig zijn verkozen. Het volk heeft geen invloed op het kiezen van zijn vertegenwoordigers in den Volksraad, hetgeen toegelicht wordt.

De Regeering heeft bij indiening van het voorstel over de z.g. Inl. meerderheid in den Volksraad erkend dat het bestaande kiesstelsel voor de leden van den Volksraad niet voldoet en daarom vervangen dient te worden. Gehoopt wordt dat de Regeering het niet zal vergeten, nu de tijd tot verkiezing van nieuwe leden nadert. Overeenkomstig de Regeeringstoezegging wordt gehoopt dat behalve leden van locale raden ook volkshoofden, besturen van vereenigingen of personen, die geacht kunnen worden zekere volksgroep te vertegenwoordigen, gerechtigd zullen zijn leden voor den Volksraad te kiezen.

Volgens dr. A. Rivai, een der redacteuren van de *Bintang Timoer*, streeft de Inheemsche nationalistische partij niet naar revolutie en verlangen de Inlanders niet anders dan rustig te leven. Men behoeft niet voor relletjes te vreezen als de Nederlanders zich niet onbeschoft gedragen, niet schelden, niet ruw zijn, niet slaan en niet schimpen, in het kort, „als alle Nederlanders zich fatsoenlijk gedragen". Gehekeld wordt o.a. het „sadistisch" optreden ter Sumatra's Westkust op commando, van een met name genoemden hoofdofficier, het geval v. d. Berg enz.

Na de politieke situatie van Indië, ook t.o.v. de buitenlandsche mogendheden, kortelijk te hebben geschetst, zegt dr. A. Rivai in een volgend nummer dat Indonesië niet onafhankelijk zal worden. Het is echter in Indonesië noodig dat er een „overeenstemming des harten" tot stand komt tusschen de Nederlanders en de Indonesiërs t.o.v. den vooruitgang van land en volk op economisch en sociaal gebied en dat de Regeeringspolitiek niet op rassenkwestie gebaseerd worde.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

In het No. van 15 Oct. No. 14 een artikel van Deliaan: De Contra-memorie van het Kantoor van Arbeid. Dit is naar aanleiding van het verzoekschrift van D. P. V. en A. V. R. O. S. aan den Landvoogd. — De Venezolaansche koffieoogst. Deze wordt op een ongeveer millioen zakken, d.i. 50.000 metrieke tonnen geschat.

Blaadje voor het Volkscredietwezen.

Het Aug.-No. van den 17den jaargang bevat het onderzoek naar de werking van de desabanken.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

De afd. „Bandoeng en Omstreken" op excursie naar Walahar wordt in No 17 van 15 Sept. opgenomen.

Economisch Statistische Berichten.

Het No. van 6 November bevat o.a.: De beteekenis van de Ned.-Ind. producten voor de wereldmarkt. — Het volkscredietwezen in Ned.-Indië, bespr. door mr. D. J. Hulshoff Pol.

Eigen Haard.

De Indische spoorweg wordt naar aanleiding van het feit, dat die 60 jaren geleden van Batavia naar Buitenzorg op 31 Jan. 1873 gereed kwam, beschreven in No. 45 van 9 Nov.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

De geneesk. insp. van Suriname, dr. P. H. J. Lampe, publiceert den laatsten tijd veel op het gebied van melaatschheid. Thans een art. in de 10de afl. van dl. 69 van 1 Oct.: Het lot van de in een melaatscheninrichting uit melaatsche ouders geboren kinderen. — Prof. P. C. Flu behandelt: Filariasis te Weltevreden. — Filaria-onderzoek te Benkoelen is de titel van een bijdrage van Achmad Mochtar.

De Indische Gids.

Nov.-No. Principes der aristo-democratie, door Rn. Ms. Noto Soeroto. — Het Bureau voor Handelsinlichtingen, door W. R. Chambers. Dit bureau wordt ook genoemd „Een adresburcht voor den Handel". — De West-Indische Kamer, door C. K. Kesler. — Uit de oude doos, door J. A. Loebèr (vrouwenmacht en geschilderde kleedjes). — Lotharia moet hangen of Macht boven recht, door G. B. J. van Heuven. Dit behandelt het proces Jan Hendrik Wiegerma tegen A. J. van Steenbergen en het ondervonden onrecht. — Oud passergeld, door G. Nypels, met afb. — Scheepvaartverbinding Ned.-Indië en Nieuw Zeeland. — Een vorstelijke gift voor de zending, n.l. ƒ 111.222 van een onbekende voor de zending op Midden-Java. — Pensioenen voor oud-strijders. — Kolonisatie bij Langsa.

De Indische Mercuur

No. 46 van 13 Nov.: Over den invloed der weersgesteldheid op het min of meer talrijk voorkomen der cacaothrips in Suriname, door dr. A. Reyne. — Australische beschuldigingen van gedwongen arbeid op Javasche suikerondernemingen, door dr. H. C. Prinsen Geerligs.

De Indische Post.

De voordrachten van dr. L. J. van den Holk in het Soerabajasche Kunstkringhuis, geestelijke stroomingen van dezen tijd worden in het nummer van 12 Oct. No. 41 besproken door J. B. R.

De Indische Verlofganger

In het nummer van 8 Nov. No. 14 schrijft Kalff over den Gouverneur-Generaal Otto van Rees, bijgenaamd Koning Otto. — Dingen die Oosterlingen en dingen die Westerlingen curieus vinden, door mevr. C. Vis—Janssen van Raay. — De schipbreukelingen van de „Aerd van Nes" van Straat Torres naar de Oostkust van Celebes, door A. Werumeus Buning. — Gesprekken met den Pangeran, door P. S.

Inter Ocean.

Vol. X. July No. 7. Kamana, door G. A. van Bovene. — The Ethnographical Exploration at Batavia. — Royal Dancers of Djocjakarta. — Yudistina, the ideal Javanese Ruler, door M. v. Moens. — Zorab. — Quaint methods of Fishing in India, door Aug. Somerville.

Koloniaal Tijdschrift.

(Orgaan v. d. vereeniging van ambtenaren bij het B.B. in N.-I.). In No. 6, November, behandelt mr. A. Neytzell de Wilde, oud-voorz. v. d. Volksraad, thans hoofd der 1ste afd. (justitie) van het dep. van koloniën en in juridische zaken de aangewezen raadsman van den minister, in een belangwekkende studie de vraag: Wat zijn onderwerpen de inwendige aangelegenheden van N.-I. rakende, welke aan den ordonnantiewetgever ter regeling zijn overgelaten? In hoeverre is ten aanzien van zulke onderwerpen effectieve bemoeienis van Opperbestuur of Ned. wetgever toegelaten? — Verantwoordingsplicht van regeeringsorganen in het

staatsrecht overzee, door C. van Vollenhoven. — Indië en de Ministerraad, door prof. dr. J. A. Eigenman. — De Controleur B.B. herleefd, door mr. C. C. Lekkerkerker.

Marineblad

(Orgaan der Marine-Vereeniging). De Holland-Indië-vlucht wordt in een chronologisch verslag in de 5de afl. van 4 Nov. behandeld. — Verder: Een en ander uit de geschiedenis van Curaçao, door H. Th. Hoffman. — Het inlandervraagstuk op onze vloot, door J. A. de Gelder.

Meded. van het Proefstation voor Vorstenl. tabak.

No. 62 bevat, behalve het jaarverslag van 1 Mei 1928—30 April 1929 en vereenigingsaangelegenheden, proefnemingen, resultaten enz., door dr. D. Tollenaar (geïll.). Mededeelingen No. 64: Een nieuwe bestrijdingswijze van de roode tabaksmier (Solenopsis geminata) op zaadbedden, door C. H. Ordelheide.

Mededeelingen van het Proefstation Malang.

De 70ste mededeeling bevat een artikel: De koffiebereiding in Ned.-Indië, door dr. C. Knaus (overgedrukt uit het archief voor de koffiecultuur, 3de jrg. No. 2 (Sept. 1929), geïll.

Nederl.-Indië Oud en Nieuw.

Afl. 7 van den 14den jrg.: De oorsprong van de Toempal-Kapala der Javaansche Batik-Saroeng, door J. W. van Nouhuys. — Het eiland Sabiroet en zijn bewoners, door dr. Paul Wirz. — Het batikken in het gebied der hoofdplaats Djambi, door B. M. Goslings.

Ons Zeewezen

(orgaan v. d. vereeniging Het Ned. Zeewezen). Het Suezkanaal, dat zulk een grooten invloed had op de vlugge verbinding met Ned.-Indië, wordt in No. 11 van 15 Nov. beschreven in een art.: Het Suezkanaal 1869—17 Nov. 1929, door J. M. H. Palm. — Verder bij goede afbeeldingen de 300ste sterfdag van Jan Pieterszoon Coen te Batavia herdacht. (Uitgegaan van het Alg. Ned. Verbond). [1])

Onze Stem.

In het No. van 4 Oct. No. 40 een geschiedkundig overzicht van de voornaamste Indische culturen, die blijken alle van elders in Ned.-Indië te zijn ingevoerd.

Politiek Economisch Weekblad.

No. 7 van 13 Nov.: Surinaamsch geschenk en Ned. Industrie. — Zestigjarig jubileum der Deli-Maatschappij. — Indische Poenale Sanctie en Amerikaansche Senaat. — Ter behartiging (naar aanleiding van de rechterlijke uitspraak inzake de moord op Arbman Bergh. — Nederlandsch-Indië's veiligheid, door gen.-maj. jhr. W. Röell (vervolg). — Slot van de Inwendige aangelegenheden in Ned.-Indië en de Grondwet, door prof. jhr. mr. B. C. de Savornin Lohman. — Het rassenprobleem in het licht van den Bijbel, door J. Soer. — De „Vaderlandsche Club", door I. A. Nederburgh.

Royal Asiatic Society

Het Oct.-No. heeft een art.: The decorative art of the aborigines of the Malay peninsula, door Paul Schebesta. (Beschijft kammen en hun versiering met vele afbeeldingen).

Tectonia. Boschbouwk. Tijdschrift.

Het Sept.-No. dl. XXII, afl. 9 bevat: Factoren van invloed op de Boschexploitatie in de Philippijnen, door J. W. Gonggrijp en A. J. Warta. — De bezoldiging van het middelbaar technische en politiepersoneel bij het Boschwezen, door G. Blokhuis.

De Tropische Natuur

Oct.-nummer: Het Tjemara-strandbosch bij Perbaoengan (Sumatra's Oostkust), door S. G. J. Jochems. — Lachesis Puniceus Boie, door jhr. dr. W. C. van Heurn. De schrijver behandelt de slangenbeet. De Lachesis komt voornamelijk als groote soort in Zuid-Amerika voor. De naam Lachesis is die van een der 3 schikgodinnen, afgeleid van een Grieksch werkwoord, dat zooveel beteekent als „iets door het lot verkrijgen". — L. Coomans de Ruiter schrijft over de gierzwaluw in Pontianak.

Tropisch Nederland.

In No. 14 van 4 Nov. herdenkt prof. dr. A. W. Nieuwenhuis: Het zestigjarig bestaan der Deli-Maatschappij, 1869—1929. — Van Tandjong Baleh over het gebergte naar Pematang Siantar, door W. de Zwart.

[1]) Ten onrechte schrijft het blad: „Het Ned. Verbond". — Red.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootsch.

De Nov.-afl. van de 2de reeks dl. XLVI No. 8 bevat o.a.: Bijdrage tot de anthropologie van Celebes, door dr. J. P. Kleiweg de Zwaan. — H. D. H. Bosboom, 1849—22 Oct. — 1929, door L. F. van Gent. De heer Bosboom was Chef v. d. Topogr. dienst in Ned.-Indië.

Vragen van den Dag [2]).

Het November-nummer bevat een art. Tropische regen en overstrooming als landschapskarakterbeeld, ontleend aan Ned.-Indië, Oud en Nieuw, Maart 1928, door J. J. Hansma.

Zendings- en Missietijdschriften.

De Katholieke Missiën. Afl. 1 van Nov. (in een nieuw gewaad gestoken). Over Zielen, Geesten en Hekserij, door P. F. J. J. Cornelissen, dir. van 't seminarie der Floresmissie. — Met Hr. Ms. „Hertog Hendrik" naar West-Indië.

Lichtstralen op den akker der wereld. Afl. III-IV: De toestand van Indië en hoe wij als Christenen daar tegenover hebben te staan. — Houding en taak der zending te midden van de geestesstroomingen in Indië. Beide lezingen in 1927 te Groningen en Rotterdam gehouden door D. Crommelin. De eerste verscheen in Stemmen des Tijds, 16de jg.

De Banier, 3 Oct. No. 40: Zondagsrust in Ned.-Indië, door G. Mak. — De bestrijding der prostitutie. — Ned.-Ind. Christelijke Radiovereeniging. — Slot van Eereschuld, door D. J. W. van Bart.

Ons Suriname, Zendingsblad uit de Ev. Broedergemeente, No. 7, Oct./Nov.: 3de brief van H. Bielke: Op reis in de West. — Gaan de deuren thans open voor het Evangelie onder de Britsch-Indiërs in Suriname, door P. Legêne.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië, Oct., afl. X: Voortrekkers van de Missie, door S. Kalff (behandelt de Oostindische Missie). — Voetballen op het eiland Tanembar, door B. Braed.

Boekenschouw over Ned.-Indië.

De Geneeskunde in den dienst der Oost-Ind. Comp. in N.-I., door dr. D. Schoute, J. H. de Bussy. *f* 6.—.

Waterland, Schetsen uit de koloniale en maritieme geschiedenis van het Ned. volk, door H. van Malsum, Sijthoff.

Coöperatie in Indië, Een sociaal-paedagogisch vraagstuk, door dr. A. J. C. Kraft, Wolters, *f* 4.90.

Jan Pieterszoon Coen, de baanbreker in ons Indië, door H. P. Geerke, bij W. de Haan, Utrecht. *f* 3.90.

The Races of Java, door D. J. H. Nyessen, Kolff. *f* 4.50.

De Nederlander onder de inlanders in Ned.-Indië, door W. Rijkee Mz., bij W. Rijkee, Rotterdam. *f* 0.75.

De uitbreiding van het Westersch onderwijs in Ned.-Indië, sedert 1900, Publ. v. d. Holl. Inl. onderwijs-commissie, Buitenzorg. Nijhoff. *f* 2.—.

L'Insulinde et Nous, door Paul Crockaert in „Le Soir".

Unter den Aussätzigen auf Sumatra, in de „Neue Zuercher Zeitung" van 27 Oct.

The problem of Krakatao, door C. A. Bakker, Mart. Nijhoff.

Het Gouvernement der Molukken, door A. J. Beversluis en Mr. A. H. C. Gieben, rijk verlucht, Mart. Nijhoff. *f* 6.75.

Indië en de Ministerraad, een Staatsrechterlijke studie, door prof. mr. J. A. Eigeman, Gebr. Belinfante. Overdruk uit Kol. Studiën, aangeboden aan de leden van de Nationale Unie.

Preservation of Wild Life and Nature Reserves in the Netherlands Indies, K. W. Dammerman, 1929.

Auf nach Java, dem Paradies der Tropen, door het Toeristenbureau te Batavia.

Games and dances in Celebes, Ethnographical studies in Celebes, geïll., door Walter Kaudern, Mart. Nijhoff.

De Retourvloot van Pieter de Bitter (Kerstmis 1664—Najaar 1665), door kap.-luit. t. z. J. C. M. Warnsinck, geïll., Mart. Nijhoff.

Neerlands Indië. De 16de en laatste afl. is verschenen van het 2de deel van dit rijk verlucht werk onder leiding van prof. D. C. Stibbe, Uitg.-Mij. Elsevier.

Petroleum-Adel, door A. Weeber, Weltevreden. Oorspronkelijk verschenen Mei-Dec. 1927 in het dagblad De Courant in Weltevreden. *f* 1.50.

[2]) Dit maandblad vermeldt nimmer een jaartal. Ten behoeve van juiste aanhaling of verwijzing wordt opneming daarvan in overweging gegeven. — Red.

Oudheden van Bali I. Het oude rijk van Pedjeng Singaradja, door dr. W. F. Stutterheim, publicatie der Kirtya-Liefrinck-v.d. Tuuk.

Hollandsch-Maleische en Maleisch-Hollandsche gids ten dienste van geneeskundigen, door H. A. von Dewall, Inst. v. Tropische geneesk., Kemink, Utrecht. *f* 3.50.

De Katholieke Missie in het Sultanaat Batjan (Molukken) 1557—1609, door C. Wessels S.J. Overdruk uit Historisch tijdschrift dl. VIII (1929).

Het Provinciaal Blad van Oost-Java. Bijvoegsels, serie A, Nos. 10 en 11 van 7 Oct. Ondersch.: Ontwerp-begrooting van uitgaven en ontvangsten van de provincie Oost-Java en ontwerp-begrootingen voor de bedrijven van de provincie Oost-Java, beide voor het dienstjaar 1930.

Suriname.

De „twaalfde provincie"' wordt plotseling uit haar isolement verlost. Niet door betere stoomvaartverbinding — die zal nog lang op zich laten wachten — maar door het vliegtuig.

In vorige nummers van dit weekblad vertelden wij van Lindbergh's aankomst en ontvangst aldaar. In *De Telegraaf* van 12 November, eerste ochtendblad, lezen wij nu het volgende:

„De Pan American Airways blijken groote plannen te koesteren ten aanzien van Suriname, waar zij een belangrijk station voor den te openen Noord-Zuid-Amerikaanschen vliegdienst willen stichten. Zij laten er geen gras over groeien. Een staaltje van de aan den dag gelegde energie is, dat zij in één dag tijds bij Paramaribo een geheel nieuw vliegveld hebben aangelegd. Dit vliegveld is de zanderij, gelegen op ca. 30 K.M. van Paramaribo, aan den spoorweg en het eerste vliegtuig is er reeds met succes gedaald. Suriname zelf heeft natuurlijk een vrij gering belang bij luchtpost en passagiersdienst; na de Lindbergh-vlucht daalde de ontvangen en meegenomen post tot een minimum. Doch als transitohaven meent men Zanderij uitnemend te kunnen benutten en de maatschappij is dan ook voornemens, het vliegveld in alle opzichten te verbeteren.

De Amerikaansche regeering heeft vergunning gevraagd, de kolonie te doen bezoeken door zes groote vliegtuigen, welke een proefvlucht zullen ondernemen tusschen New York en Buenos Ayres, waarbij Zanderij één van de zeven stopplaatsen zal zijn. Begin 1930 hoopt men een geregelden dienst met Fokker-vliegtuigen, plaats biedend voor 20 tot 30 personen, te kunnen openen. De bedoeling is, dezen dienst later in een tweemaal-per-week-dienst, vervolgens in een dagelijkschen dienst, om te zetten. Loopt alles naar wensch, dan denkt men later gedeelten van het traject zoodanig te kunnen verlichten, dat ook des nachts kan worden gevlogen.

Wat den huidigen maildienst betreft, zoo zullen de vliegtuigen elken Maandagmiddag te Paramaribo aankomen en Woensdagochtend vertrekken. Zij zullen eerst in de rivier voor de stad neerdalen, om vervolgens door te vliegen naar Zanderij."

De redactie van „De West" was in de gelegenheid foto's te zien van de reusachtige vliegtuigen (met een vleugeluitgestrektheid van honderd voet): men blijkt hier te doen te hebben met een groot type passagiersvliegtuigen, te gebruiken door de N.Y.R.B.A.-Line voor den weldra te openen wekelijkschen dienst tusschen New York, Rio de Janeiro en Buenos Aires, een dienst met veertig stopplaatsen, waaronder Paramaribo.

Hoe groot deze vliegtuigen zijn, blijkt uit het feit, dat zij gebouwd zijn voor vervoer van 32 passagiers, voorzien zijn van een keurig gemeubeld salon, met divans, gemakkelijke draaistoelen, een ruim buffet, toiletgelegenheden enz. De N.Y.R.B.A.-Line heeft echter het voornemen om voorloopig niet meer dan twintig passagiers met deze vliegtuigen te vervoeren.

Ze worden vliegbooten genoemd, omdat ze zoowel als een vogel de lucht kunnen doorklieven, als gelijk een zwaan zich op het water bewegen. Zelfs bij onstuimige zee kunnen deze vliegbooten goed varen.

De bemanning bestaat uit twee piloten en een marconist.

Het enorme traject (eindpunten New York en Buenos Aires) wordt afgelegd in een week. Daarbij wordt alleen overdag gevlogen, gemiddeld per dag 1000 tot 1200 mijlen. Er zijn zeven hoofdstopplaatsen, waar men des avonds nederdaalt, om den volgenden dag in een ander vliegtuig over te stappen voor de verdere reis.

* * *

En nu is er, volgens een bericht in *„De Telegraaf"* van 15 November, eerste ochtendblad, een nieuwe luchtpostdienst te wachten van een Fransche luchtvaart Mij., hier te lande vertegenwoordigd door de K. L. M., verbinding via Dakar-Natal. De „Compagnie Génerade Aéro Postale" exploiteert, behalve verbindingen naar Spanje en Noord-Afrika, den luchtpostdienst op Zuid-Amerika. De Mij. hoopt bovendien binnenkort een zijtak van de lijn Natal (Zuid-Amerika)—Buenos Ayres te leiden naar Fransch, Engelsch en Nederlandsch Guiana.

Wanneer deze dienst voor het verkeer zal zijn opengesteld zal mail van Holland uit in plus minus vier dagen Suriname kunnen bereiken.

Het tarief van den luchtpostdienst der Aéro Postale bedraagt *f* 1.— per 5 gram voor brieven en *f* 2.— per 50 gram voor andere stukken. De verzending uit Nederland moet geschieden per laatsten posttrein naar Parijs.

* * *

Over deze luchtpostverbinding heeft *„De Telegraaf"* een onderhoud gehad met den heer Hans Martin, algemeen Secretaris van de K. L. M., waarvan wij een resumé vinden in het tweede avondblad van 15 November.

De heer Martin zeide, dat de Franschen geen rondloopende verbinding zullen exploiteeren. Voor het „binnenlandsch verkeer" acht de K. L. M. het van zeer veel belang een geregelde verbinding te bezitten van Suriname over Curaçao naar Venezuela. Voor het bestudeeren der nog weinig bekende binnenlanden van Suriname zou het maken van luchtfoto's onschatbare diensten kunnen bewijzen.

De mail, die ons land op Vrijdagavond met den laatsten posttrein verlaat — aldus de heer Martin — zal op Woensdag d.a.v. te Paramaribo zijn."

Ten slotte zeide de heer Martin, „dat de gedachten gericht blijven op een eigen bediening van de West, al meenen wij dat na hetgeen wij reeds te dien opzichte ondernamen, nu maar eens eerst van belanghebbende zijde interesse moet worden getoond voor die zaak. De voorgenomen vliegtocht van Luitenant *Van Onlangs* laat nog steeds op zich wachten, doch hij is niet van de baan. Men schijnt echter te aarzelen, iets ten behoeve van deze koloniën te ondernemen.

* * *

Tot ons leedwezen waren wij verhinderd de op 12 November in het gebouw der Ned. Handels Hoogeschool door den heer S. P. L'Honoré Naber gehouden voordracht *„Grepen uit het bestaan der West-Indische Compagnie tijdens hare grootste uitbreiding in Afrika en Amerika* (1621—1654)" bij te wonen. Uit het verslag in de N. R. Ct. van 13 November, ochtendblad A, knippen wij het volgende:

„De rekening opmakende, is spreker van gevoelen, dat wij in Nederlandsch Brazilië ongeveer tweemaal het tegenwoordig Suriname hebben verloren; hij meent dat wij, in plaats van daarover te blijven treuren, ons moeten verheugen in het bezit van een half-Brazilië, dat wij in Suriname nog achter de hand hebben en dat wij ons nimmer genoeg op de ontwikkeling van dat gewest kunnen toeleggen."

* * *

In eenige Nederl. bladen vinden wij het verslag van de op 14 November te Amsterdam gehouden buitengewone vergadering van aandeelhouders der Surin. Oil Comp.

Mededeeling werd gedaan van het ontslag van den heer Vingerhoeds Sr. als commissaris der vennootschap, terwijl de heer Vingerhoeds Jr. als voorloopig directeur de maatschappij zal verlaten en naar Europa terugkeert.

Beteekent dit — vragen wij — het einde van de diepboringen in Suriname? Laat de heer Vingerhoeds zijn instrument voor het aantoonen van de aanwezigheid van petroleum in de diepte, waarvan zooveel ophef is gemaakt, aan zijn opvolger in Suriname?

* * *

Het *„Handelsblad"* van 14 November schrijft:

„De afdeeling Amsterdam van het Algemeen Nederlandsch Verbond heeft dit seizoen een economisch-historischen leergang over „West-Indië in verleden en heden georganiseerd. En reeds Dinsdag, den eersten avond, bleek, dat hiervoor verblijdend groote belangstelling bestond, er waren n.l. in de groote gehoorzaal van de universiteit ruim vijfhonderd personen samengekomen. Zij werden verwelkomd door den voorzitter van het bestuur, den heer J. Ed. Gerzon, die vervolgens het gemeentebestuur dank bracht voor zijn toestemming om deze lezingen in de universiteit te houden. Ook betuigde spr. zijn erkentelijkheid aan de directies van de Ned. Handel-Mij., Kon. Ned. Stoomboot-Mij., N.-I. Gas-Mij. en Maduro's Bank te Curaçao voor den bij het inrichten van dezen leergang ondervonden steun. Ten slotte herinnerde de heer Gerzon aan de woorden van oud-minister Kan op den Drentschen avond hier ter stede gesproken over ouders, die zich het meest aan hun misdeelde kinderen plegen te hechten. Moge dit ook voor onze regeering en de West gelden en de begrooting dier gewesten in het vervolg méér de aandacht van de Staten-Generaal hebben dan tot dusverre het geval was.

Mr. Dr. C. F. Schoch, hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank, heeft hierna nog een inleidend woord gesproken en daarbij een en ander van zijn persoonlijke ervaringen in West-Indië verteld. Meer kennis omtrent de West beteekent meer belangstelling en die leidt weer tot grooter verantwoordelijkheidsgevoel bij het publiek.

Daarna volgde de eerste lezing van den leergang: prof. dr. H. Brugmans over de ontdekking van Amerika en de economische gevolgen daarvan voor Europa.

De tweede voordracht volgt op 26 dezer, dan spreekt de oud-directeur der Ned. Handel-Mij., de heer L. C. Vrijman, over den slavenhandel. Hierbij zullen lichtbeelden worden vertoond."

* * *

Naar wij in *„De Maasbode"* van 12 Nov. lezen, hoopt Pater C. Verheyen, Pastoor te Paramaribo, zijn gouden jubileum als onderwijzer te vieren. De Pater is 45 jaar werkzaam in de missie der Eerw. Paters Redemptoristen in Suriname.

Wij herinneren ons den jovialen man nog zeer goed. Hij is bijna 70 jaar en staat nog altijd aan het hoofd van de U.L.O. school der missie te Paramaribo.

Onze beste gelukwenschen aan den jubilaris.

* * *

Afgekondigd is het K. B. van 21 October j.l., waarbij bepaald is, dat de regelen, vastgesteld of nog vast te stellen ten aanzien van het verleenen van geldelijke tegemoetkoming aan de nagelaten betrekkingen van in en door den dienst omgekomen Europeesche militairen van het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstige toepassing vinden op de nagelaten betrekkingen van in en door den dienst omgekomen militairen, dienende bij de troepen in Suriname en Curaçao, met dien verstande, dat de daaruit voortvloeiende uitgaven komen ten laste van het XIe Hoofdstuk der Rijksbegrooting.

* * *

Wij moeten de bespreking van enkele ons toegezonden geschriften uitstellen. Ook de berichten uit de Surinaamsche bladen. Door ongesteldheid waren wij niet in staat het groote pak Surinaamsche couranten, per laatste mail ontvangen, door te lezen.

Curaçao.

De gouverneur.

De beslissing is gevallen. De heer Ir. Fruytier is op zijn verzoek eervol ontslagen als gouverneur. Wij hebben in het begin gezegd, dat dit naar onze meening diende te gebeuren, geheel afgezien van het oordeel over de persoonlijke gedraging van den heer Fruytier, en bij die meening zijn wij steeds gebleven, al hebben wij haar niet telkens herhaald.

Het lijkt ons, in afwachting van het verslag der commissie-Hoorweg c.s., nu den tijd om twee opmerkingen te maken. De eene is deze, dat de heer Fruytier valt in de eerste plaats als slachtoffer van de nalatigheid der moederlandsche regeering en van allen, die de verantwoordelijkheid voor het weerloos laten van Curaçao dragen. En de tweede: de houding van een deel der R. K. pers in Nederland en Curaçao, die het gaandeweg heeft voorgesteld, alsof de heer Fruytier eigenlijk een soort held geweest was, die goed en bloed had opgeofferd, en diens eigen openlijke verklaring, terwijl de zaak sub iudice was, dat hij in gelijke omstandigheden op dezelfde wijze zou handelen, heeft aan het oordeel over den persoon van den gouverneur meer kwaad dan goed gedaan. Dit is zeer jammer, omdat de luttele maanden van zijn gouvernement een oordeel over zijn bewind niet toelaten. Intusschen blijft er — tenzij uit het verslag der commissie van onderzoek het tegendeel blijkt — voor de regeering alle reden, om te bedenken, dat zij tegenover den heer Fruytier iets heeft goed te maken.

Ook tegenover Curaçao. Of de regeering hierin zich haar verantwoordelijkheid bewust geworden is, zal straks blijken uit de benoeming van een nieuwen gouverneur. Er kan ook culpa in eligendo zijn. Voor den eerste den beste is er geen plaats. Toen de heer Fruytier verleden jaar ten slotte uit de bus gekomen is, schijnen velen vóór hem aangezocht te zijn geweest. Wellicht komen er nu weer bedankjes. Maar eigenlijk zou het niet meer dan natuurlijk zijn, wanneer nu eens een beroep gedaan werd op den vaderlandschen plicht van den geschikten persoon. Het gaan naar Curaçao als gouverneur moge in de gegeven omstandigheden geen pretje zijn, laat het zelfs een offer zijn, — wij zijn overtuigd, dat een man, die de gaven heeft, welke tot uiting komen in onafhankelijkheid, kracht, wil, volharding, rechtvaardigheid en zelfverloochening, en daarnaast in het bezit is van practische bestuurstalenten, als gouverneur van Curaçao een prachtige taak, die hem zeker voldoening geven zal, als God hem leven en krachten spaart, tegemoet gaat.

Vinde de regeering den rechten man.

Middelen.

In het eerste halfjaar 1929 hebben de middelen *f* 1.300.000 meer opgebracht dan in hetzelfde tijdvak van 1928 en bijna *f* 1.000.000 meer dan de helft der raming voor 1929.

Het tweede kwartaal leverde op *f* 1.860.839 tegen *f* 1.184.981 in 1928, en bijna 8 ton boven het 1/4 der raming. Deze laatste, in het geheel ongeveer *f* 100.000 beneden 1928, werd overtroffen: door invoerrecht met *f* 200.000, zegelbelasting met *f* 10.000, inkomstenbelasting met *f* 350.000, successiebelasting met *f* 10.000, motorrijtuig- en rijwielbelasting met *f* 2.500, boeten met *f* 6.500, examengelden voor motorrijtuigbestuurders met *f* 3.600, huur van landsgronden met *f* 8.200, dienstverleening bij door- en uitvoer- met *f* 10.000, huur van opslagplaatsen met *f* 7.400, posterijen met *f* 12.000, radiodienst met *f* 40.000, loodsgelden met *f* 100.000, watervoorziening met *f* 21.765 (geraamd pro memorie).

Hiertegenover zijn slechts wenige middelen beneden de raming gebleven: grondbelasting *f* 4.500 (*f* 21.000 beneden het 2de kwartaal 1928), inkomsten der Curaçaosche bank *f* 3.500. De opbrengst van landskaden, op *f* 7.500 per kwartaal geraamd, bracht niets op.

Verschillende factoren wijzen op grooten economischen bloei.

De vermeerdering van het aantal landsdienaren en misschien ook de verhooging van bezoldigingen komt tot uiting in een stijging van de pensioenstortingen, die van ƒ 4.235 in 1928 tot ƒ 7.260 geklommen zijn, ongeveer het dubbele der raming.

De *Amigoe* deelt mee, dat de belangrijke stijging der inkomstenbelasting te danken is aan de „nieuwe methode, welke men thans toepast".

De oude kwestie.

Het gaat nog altijd niet goed in de Willemstadsche gevangenis. Een gevangene, die uit zijn cel ontsnapt was, heeft een bewaarder aangevallen, die teruggeschoten heeft en zijn aanvaller daarbij ernstig gewond heeft. De oppasser zelf bleef ongedeerd. Men meent, dat de revolver van den gevangene van buiten in zijn cel geworpen is door bevriende handen.

Klein goed.

Men kent de oude kwestie, dat de Koloniale Raad het bestuur een soort van verhoor op vraagpunten wil laten ondergaan over het optreden van een politieagent, die een burger opbracht. Het ging over een haan of kip op een erf. Als wij ons goed herinneren, stuurde de raad den gouverneur — het was al in Februari — 10 vragen thuis. Daarop is nog niet geantwoord, en nu heeft de raad op antwoord aangedrongen. Het lijkt ons in dezen tijd ook wel een der gewichtigste vraagstukken die aan de orde kunnen gesteld worden.

Twee nieuwe boeken.

In één week twee boeken betreffende Curaçao op onze schrijftafel te krijgen is iets bijzonders. Het gebeurde ons verleden week. Het Bureau voor handelsinlichtingen te Amsterdam, dat meer en meer zijn belangstelling ook tot onze West gaat uitstrekken, zond de eerste uitgave van zijn Handelsadresboek van Ned. West-Indië, terwijl reeds een paar dagen eerder *De geschiedenis van Curaçao opnieuw verteld door C. P. Amelunxen* verschenen was. Wij begroeten beide uitgaven met groote vreugde. Het eerste zal voornamelijk hier zijn weg moeten vinden, om den handel nieuwe betrekkingen met onze West te doen aanknoopen, het tweede heeft recht op niet minder debiet ginds dan hier of omgekeerd. Van beide boeken is te zeggen, dat zij in een behoefte voorzien. De heer Kesler betoogt dit voor het adresboek in een aardig opstel over *De Nederlandsche Handel en de West*, dat in het Nederlandsch, Engelsch en Spaansch afgedrukt wordt, terwijl wij gaarne hetzelfde willen verklaren van Amelunxens boek Nog onder gouverneur De Jong van Beek en Donk scheef Nijman zijn *Beknopte aardrijkskunde der kolonie Curaçao*, maar een geschiedenisboek, dat als leerboek kon dienst doen, was tot op dezen dag niet geschreven. Het nu verschenen werk is tegelijk leesboek. Waar de belangstelling zoo toeneemt, vooral ook doordat telkens meer families er verwanten en kennissen krijgen, lijkt het ons niet twijfelachtig, dat het zijn weg wel zal vinden. De schrijver, die voor eigen rekening deze uitgave bezorgd heeft, verdient het ten volle, dat zij geen geldelijke strop voor hem wordt. In Nederland is het voor den prijs van ƒ 3.25 verkrijgbaar bij K. v. d. Heide, van Aerssenstraat 226, Den Haag, giro 133069.

Geschiedkundige sprokkelingen.

De Kamer van Koophandel.

De Curaçaosche Kamer van Koophandel werd verleden jaar voor honderd jaar opgericht. Die instelling is te danken aan den commissaris-generaal Van den Bosch. In een brief van 7 Februari 1828 kondigt hij de oprichting aan den Gouverneur Cantz'laar aldus aan:

„In het belang van den handel en de zeevaart zal het wijders nuttig wezen, dat er eene commissie of Kamer van Koophandel worde opgerigt, welke door den raad van policie in hande'saangelegenheden kan worden geraadpleegd en die alsdan welgemelden raad zal kunnen inlichten.

De heer Th. Jutting wenschte ik bij die commissie tot president, de heeren Meyer, Lens, van der Meulen en den majoor van Raders tot leden benoemd te zien. Aan de twee eerste leden zou in het bijzonder kunnen worden opgedragen het behartigen van alle geschikte gelegenheden om, zoo in Noord-America als elders, bekend te doen worden de nieuwe verordeningen en inrigtingen, alhier in het belang des handels daargesteld, het zooveel doenlijk aanmoedigen van Americaansche handelaars om provisien en koopwaren naar herwaarts te zenden, en eindelijk het aanknoopen van gepaste relatiën op Jamaica en elders, welke strekken kunnen om de geneigdheid tot het doen afhalen van waren alhier te doen ontstaan of dezelve te bevorderen. Aan de twee andere leden zou gevoeglijk kunnen worden opgedragen het opsporen der middelen om de zout, inzonderheid in de naaste ommestreken der stad, te vermeerderen. Nog zou de kamer van koophandel kunnen worden belast met het opmaken van een plan, houdende in regten geldende bepalingen tot het berekenen van commissie loonen door de kooplieden en de afschaffing van onereuse gebruiken, bij den handel alhier bestaande... Het oogmerk is om te zorgen, dat de goederen, alhier ter markt, 6 % beter koop in commissie gezonden kunnen worden dan te St. Thomas."

Uit den Verren Vreemde.

Het groote marine-dok te Singapore.

't Is een zonderling gehaspel met dat dok in Singapore.

In 1921 werd beslist tot de uitbreiding der dokgelegenheid voor oorlogsschepen in Singapore, met dien verstande, dat daar ook de grootste slagschepen, de dreadnoughts, zouden kunnen dokken. Voor dat werk werd een uitgave van 11 millioen P. St. toegestaan, maar dit bedrag zou de totaalkosten volstrekt niet dekken; met alle noodige uitgaven om het dok in evenredigheid uit te rusten en met de werken, die onvermijdelijk zouden zijn om den toegang voor dreadnoughts bevaarbaar te maken, zou het totaal wel niet beneden de 20 millioen P. St. blijven. Kapitaliseert men daarbij de exploitatie van een dergelijke onderneming en waagt men het het totaal dan in guldens om te zetten, dan gaat 't iemand duizelen.

Het besluit werd genomen in den tijd toen men algemeen geloofde aan het losbreken van een oorlog in en om de Pacific. Engeland wilde daar de kracht en macht van zijn groote slagschepen in werking kunnen stellen. Maar deze vonden er geen gelegenheid tot dokken. Zoowel voor de geregeld noodige verwijdering van de aangroeiing der scheepshuid, die aan de vaarsnelheid afbreuk doet, als voor een herstelling of voorziening hoe gering ook, die niet in zee kon verholpen worden, moet een groot oorlogsschip naar Malta of Engeland om te dokken.

Singapore zou als Britsche vlootbasis in het verre Oosten eerst volle waarde krijgen door de uitbreiding, waartoe in 1921 besloten was. Deze vond dan ook bij de dominions, met name bij Australië, volle instemming, terwijl zij daarentegen door Japan als een bedreiging werd beschouwd, die, zeide men, niet strookte met de neiging tot toenadering tusschen de twee landen, die anderzijds werd betoond.

Toen in 1924 het eerste labour-ministerie, met Mac Donald als premier, optrad, was een reeds vrij ver gevorderd begin gemaakt met eenige werkzaamheden en overeenkomsten waren gesloten, andere in de pen voor de verdere uitvoering. Maar de nieuwe regeering beschouwde de versterking van de vlootbasis zoo geheel in strijd met haar geloof aan de mogelijkheid om den wereldvrede met andere middelen te kunnen verzekeren, te meer omdat zij in de in Japan gewekte animositeit zelfs een vergrooting van de oorlogskansen zag, dat zij besloot de werken stop te zetten en de gesloten contracten te verbreken. Gingen hiermede kosten gepaard, dan zonken deze toch in 't niet bij de millioenen, die nu uitgespaard werden. In Australië en in de Maleische Staten verwekte dit besluit heftige kritiek. 't Was alsof Engeland zijn gebieden om den Pacific losliet, om er Japan en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika vrij spel te laten. Ook de andere dominions konden de beslissing van Mac Donald niet goedkeuren. Feitelijk zijn de werkzaamheden dan ook niet stopgezet, al werd met verminderde kracht gearbeid. De dominions hielden ze op hun kosten gaande. Deze toestand zou zoo natuurlijk niet lang hebben kunnen duren. Maar hij behoefde dit toevallig ook niet te doen. Ramsay Mac Donald bleef immers maar kort aan het bewind. De val van zijn ministerie beteekende de hervatting van de Singapore-plannen. En de uitvoering werd van dat oogenblik af met bijzonderen ijver bespoedigd.

Het aantal daar te werk gestelde arbeiders was zoo groot, en de daarbij toegekende loonen waren zoo hoog, dat de cultuurondernemingen in Z.O.-Azië er lastige gevolgen van ondervonden hebben.

Het eigenlijke doklichaam, het groote ruim om de zeereuzen te kunnen opnemen, werd in Engeland gemaakt. Toen het gereed was, vond men in Engeland geen onderneming in staat en bereid om het naar Singapore te sleepen. Een Nederlandsche maatschappij ondernam en volbracht in den zomer van dit jaar het stoute stuk. Het 50.000 ton groote dok werd neergelegd bij Seletar, aan de N.O.-kust van 't eiland, dat Singapore was (was, want sedert vijf jaren is het door een dam verbonden met den overwal van Malakka).

Singapore heeft toen gevierd. De gouverneur heeft er een gebeurtenis van gemaakt, alsof reeds iets van belang bereikt was. Hiervoor bestond in zooverre reden, dat met de vervaardiging van het dok en met de overbrenging inderdaad iets buitengewoons volbracht was. Maar af, gereed was niets. Laat ons b.v. maar eens vermelden dat de firma Sir John Jackson, aan welke de verdere afwerking van de basis te Seletar is opgedragen, volgens haar berekening nog 7 jaren noodig zal hebben om het door haar op zich genomen werk te voltooien. Het vaarwater, waardoor Seletar bereikt wordt, moet op voldoende diepte uitgebaggerd worden. De oevers, die moerassig en dicht begroeid zijn, moeten geschikt gemaakt worden voor gemeenschaps- en vervoermiddelen. Een groot vliegveld, draadlooze installatie zijn niet bepaald en afzonderlijk onderdeelen van de vlootbasis, maar hun aanleg houdt er toch verband mee. Voor de olievoorraadplaatsen is reeds veel gedaan, maar voor de eigenlijke installatie van werkplaatsen, opslagruimten, enz. enz. blijft nog zoowat alles te doen.

In dezen toestand kwam het ministerie Mac Donald nu voor het Singapore-groot-dok-vraagstuk te staan. Wat in 1924 mogelijk leek, leek nu wel uitgesloten. Hoewel dadelijk de vraag geopperd werd: hoe nu, wat nu met Singapore? verwachtte men dat de labour-regeering in geen geval een beslissing zou nemen vóórdat de waarschijnlijk in Januari 1930 te Londen te houden vlootbijeenkomst der 5 groote zeemogendheden tot een beslissing zou zijn gekomen.

En nu is Mac Donald toch met een mededeeling en met een daad gekomen.

In een vergadering van het Lagerhuis heeft de Lord der admiraliteit den 13en November medegedeeld, dat de regeering bevolen heeft om het werk tot uitbreiding van de vlootbasis te Singapore feitelijk te staken en alleen datgene te doen wat tot instandhouding van het reeds verrichte werk moet geschieden. Nieuwe aanbestedingen zullen niet gehouden worden. De regeering wenscht eerst den uitslag af te wachten van de Londensche conferentie.

De dominions zijn in dit besluit bekend. De regeering van Australië had aanvankelijk eenige bezorgdheid betoond. Zooals men weet, is daar zoo pas een labourgezinde regeering opgetreden; deze heeft zich volkomen gerustgesteld verklaard.

Wij mochten dus wel zeggen, dat het een zonderling gehaspel blijft.

Niemand weet nu hoe of wat. Stopgezet zijn de werkzaamheden in afwachting van de resultaten te Londen.

Mac Donald komt daar dus niet met: indien de conferentie bevrediging aan Engeland geeft, zal de aanstoot veroorzakende Singapore-onderneming verdwijnen. Hij zal er komen met: De aanstoot gevende uitbreiding van de Singapore-vlootbasis is door ons stop gezet, aan U hier uit te maken of Brittanje verplicht is de werkzaamheden te hervatten.

Dat is van politiek standpunt beschouwd niet hetzelfde.

Voor den Britschen belastingbetaler zal elke oplossing „betalen" beteekenen, maar erger zal voor menig goed vaderlander zijn, dat elke oplossing voor hem „twijfel" beteekent. Wat is nu uit staatsmansoogpunt als noodig te beschouwen, wat mag als niet-noodig prijs gegeven worden? Wat zal als de officieele waarheid voor heden verkondigd worden en zal dit morgen weer niet van officieele zijde gelogenstraft worden?

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Bergen op Zoom.

Op 25 November a.s. te 8.00 nam. zal een filmavond gegeven worden in de bioscoopzaal van het City-Theater, Markt.

Vertoond zullen worden de films „Tropisch tourisme", belangeloos in gebruik afgestaan door de K.P.M., met muzikale begeleiding, die welwillend wordt verzorgd door de Dutch Gramophone en Radio Works te Amsterdam.

Als inleider en explicateur zal optreden de heer L. D. Petit, Secretaris der afdeeling Amsterdam.

Als tweede en derde film worden gegeven „Boroboedoer en Bromo" en „Djokjakarta", beide regeeringsfilms door Z.E. den Minister van Onderwijs, K. en W. ter beschikking gesteld.

Uitnoodigingen zullen gericht worden aan het doceerend personeel der verschillende scholen en aan de leerlingen der hoogere klassen van de inrichtingen van Middelbaar en U.L.O.onderwijs.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Door onvoorziene omstandigheden, deze week geen mutatiestaat.

INDISCH GENOOTSCHAP.

Groep West-Indië.

Bijeenkomst op *Vrijdag 22 November* 1929, in een der zalen van het Genootschap, Van Galenstraat 14, 's-Gravenhage, des avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Mededeelingen van het bestuur.
2. Behandeling van de begrooting van Curaçao.

Namens het Bestuur:
FRED. OUDSCHANS DENTZ, *Secr.*

NIEUWE MAILSCHEPEN.

Het Agentschap van de N.V. Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", de firma Crans en Co. te 's-Gravenhage, deelt ons mede, dat de eerste afvaart van het m.s. „Marnix van St. Aldegonde" zal plaats hebben 7 October 1930 van Amsterdam.

Wij merken hierbij nog op, dat de „Marnix van St. Aldegonde" (19.000 ton) het tweede motor-passagiersschip zal zijn, hetwelk gedurende 1930 aan de vloot der Maatschappij „Nederland" zal worden toegevoegd, immers de eerste afvaart van het m.s. „Johan van Oldenbarnevelt" zal plaats hebben op 6 Mei a.s. van Amsterdam.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de N.V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Jan Pieterszoon Coen", hetwelk 22 November a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdag 23 November a.s. des morgens 9.45 uur aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Twee peronen, die naast het einddiploma H.B.S. vijfjarigen cursus, in het bezit zijn van het diploma Hoogere Textielschool te Enschedé, of van het diploma Textielschool te Tilburg, kunnen op kort verband (6 jaren) naar Ned.-Indië worden uitgezonden ter plaatsing daar te lande als ambtenaar voor de textielnijverheid. Sollicitanten met praktijk hebben de voorkeur. De aanvangsbezoldiging bedraagt *f* 300 's maands.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij ongezegeld schrijven te wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dept. van Koloniën (te adresseeren aan de afd. B., eerste bureau), onder overlegging van: *a.* hunne diploma's en, zoo mogelijk, getuigschriften; *b.* eene uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop.

Nadere bijzonderheden vindt men in de Staatscourant van 11 Nov. j.l.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

P. Valk, Electricien 1e kl. bij de S.S. en Tr., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. F. O. Weijchardt, Topograaf 1e kl. dienst Mijnbouw, Poste-restante, Bussum.
J. E. N. Kraft van Ermel, Commies bij de S.S. en Tr., Dorotheenstrasse 30, Düsseldorf.
F. L. Kruijsboom, Immigratie-ambtenaar 2e kl., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mej. E. A. Logher, Onderwijzeres 3e kl. bij het O. W. L. O., Alb. Cuypstraat 48, Amersfoort.
A. van Maanen, Sub.-officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Soerabaja, Lomanstraat 87, Amsterdam.
H. A. van Heesewijk, Tijd. wnd. opz. bij de S.S. en Tr., Waalstraat 37, Acht bij Eindhoven.
Mr. Dr. M. A. G. Hathoorn, Raadsheer in het Hooggerechtshof van N.-I., p.a. Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
Mej. J. van der Ende, Hoofdverpleegster bij het Krankzinnigenwezen, Mathenesserweg 177c, Rotterdam.
H. J. M. Koster, Teekenaar 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Beukelweg 6, Rotterdam.
K. Wirth, Hoofdagent Pol., Bremen, Wiedhofstr. 57a.
W. F. H. van Rantwijk, Dir. 2e kl. Gevang., v. Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
Ir. J. J. Heyting, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Menton (France), Rue du Colonel Hébert.
Ir. V. H. Ploem, Ingenieur 1e kl., Pauwenlaan 52, Den Haag.
Mevr. J. F. v. Suchtelen, Ambtenaar Hoofdkantoor der Volksgezondheid, v. Weede van Dijkveldstraat 37, Den Haag.
Mej. G. J. Weers, Commies bij den P.T.T.-dienst, Hotel Terminus, 's-Gravenhage.
J. A. Blankenzee, Administrateur bij het Riviervervoer, v. Weede van Dijkveldstraat 23, Den Haag.
J. W. de Visser, Commies 1e kl. P.T.T., Louise de Colignystraat 28, 's-Gravenhage.
H. Young Quentin, Inspect. Financiën, Conradkade 39, 's-Gravenhage.
G. J. van Deursen, Assistent-Resident, De Mient 62, Den Haag.

MET PENSIOEN:

H. van Santwijk, Resident van Kedoe, Groot Hertoginnelaan 147, 's-Gravenhage.
N. F. Pelsma, Hoofd Holl.-Inl. school te Lemoedjang, Stadhouderslaan 18, Hilversum.

NUMMER 48 DONDERDAG 28 NOVEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

HAAGSCH MINAHASSA-COMITE.

Kennisgeving, dat de aangekondigde voorstelling op 12 December e.k., in het gebouw „Scala" alhier, door onvoorziene omstandigheden niet plaats zal hebben.

Indië op de a.s. Wereldtentoonstelling in Antwerpen.

De vorige week waren wij in de gelegenheid bij een bezoek aan Antwerpen van de Centrale Inrichtingscommissie van de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische afdeeling van de Wereldtentoonstelling te Antwerpen (April—October 1930), iets naders te vernemen omtrent de wijze waarop onze Koloniën op deze wereldexpositie voor den dag zullen komen. Laten wij hier nog even mogen vaststellen, dat de tentoonstelling in Antwerpen zeer groot is opgezet, dat het Bestuur der tentoonstelling volkomen voor zijn taak is berekend en dat de uitgebreide deelneming van het Buitenland, — op de uitgestrekte expositieterreinen staan reeds verscheidene paviljoens onder den kap, — de verwachting van een zeer druk vreemdelingenbezoek gedurende de aanstaande tentoonstellingsmaanden volkomen rechtvaardigt.

Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao komen uitsluitend met ambtelijke inzendingen voor den dag, over het karakter waarvan wij ons natuurlijk niet bezorgd behoeven te maken, ofschoon het te betreuren blijft, dat men in Antwerpen zich geen indruk zal kunnen vormen van al het vele dat door het particulier initiatief in Indië is tot stand gebracht. Wij hadden ook zoo gaarne in Antwerpen een overzichtelijk beeld willen hebben van de arbeidersverzorging in onze overzeesche gewesten, iets wat toch met weinig geld verkregen had kunnen worden. We hadden daarmede werkelijk wat men noemt, een goede beurt kunnen maken, juist in dezen tijd waarin èn te Genève èn in de groote pers van andere koloniale mogendheden herhaaldelijk Nederlandsch-Indische arbeidskwesties en ondernemingstoestanden ter sprake zijn gebracht en er ook nog op dit oogenblik voortdurend de aandacht hebben.

Dank zij vooral de ijverige bemoeiingen van ir. E. de Kruyff, den Nederlandschen gedelegeerde in België van het Nederlandsch uitvoerend comité, zullen Nederland en Indië beide ten slotte toch nog op de Antwerpsche tentoonstelling voor den dag kunnen komen op een wijze die de aandacht van landgenoot en vreemdeling in niet geringe mate zal trekken.

Wij spraken zooeven van de ambtelijke inzendingen van de Indiën. Een kleine restrictie moet hierbij echter worden gemaakt. De rubber en de tabak zullen wèl in Antwerpen exposeeren, dat wil zeggen, de Internationale Vereeniging voor de rubbercultuur en de Deliplanters-vereeniging, — er is dan ook alleen slechts sprake van de Deli-tabak, — hebben aan het Kon. Koloniaal Instituut te Amsterdam verzocht de inzendingen voor de rubber en de Deli-tabak op de a.s. Wereldtentoonstelling te verzorgen. Prof. de Bussy, van het Kol. Instituut, dien wij te Antwerpen ontmoetten, deelde ons nog mede, dat hij zich voorstelt bij deze inzendingen niet of slechts bescheiden het product te toonen, maar dat bij deze inzendingen vooral den nadruk zal worden gelegd op hetgeen op de rubberondernemingen in Indië en op de tabaksondernemingen in Deli wordt gedaan voor de arbeiders, hygiënisch, sociaal, etc. In zooverre zou dus gedeeltelijk worden ondervangen het bezwaar, dat wij hierboven hebben uitgesproken.

In de officieele Nederlandsche afdeeling zal ook nog speciaal naar voren worden gebracht een diorama van het aandeel van Nederland door het Suez-Kanaal.

De Film: „Mijn reis door Borneo".

De heer H. F. Tillema te Bloemendaal schrijft ons:

„Verschillende lezers van dit blad weten, dat ik den Indischen archipel heb bereisd. In '29 bezocht ik Borneo, waar ik heb gefilmd. Herhaaldelijk is mij gevraagd of die film gereed was. Tot mijn groote genoegen kan ik mededeelen dat ik er dezer dagen mee ben gereed gekomen.

Het doel, dat ik met mijn reizen in de Buitengewesten beoog is: trachten om die ontzettend uitgestrekte gebieden meer bekend te maken. Van die bekendheid verwacht ik meer belangstelling in het leven der menschen, die daar wonen. Die belangstelling is noodig. De bewoners n.l., die op verschillende eilanden nog op een lagen trap van ontwikkeling staan, komen plotseling met de Westersche cultuur in aanraking. Ze zullen in korten tijd moeten doormaken waarover wij eeuwen hebben gedaan, den tijd hebben gehad ons aan te passen. Die haast kan hun noodlottig worden. Er zijn hier en in Indië nog maar weinigen, die dit voelen. Weten doet men van die menschen weinig. Er zijn bibliotheken vol over hen geschreven, maar dat kostelijke materiaal wordt te weinig gebruikt. Dat daar menschen wonen, die onze volle belangstelling waard zijn, ook al valt er door hun geringe economische beteekenis niets aan hen te verdienen, men beseft dit niet. Dat die menschen het recht hebben om goed te worden bestuurd als wij het recht hebben genomen ze te onderwerpen, dat besturen niet in hoofdzaak beteekent het scheppen en onderhouden van „rust en orde", maar vooral opvoeden, het is niet tot velen doorgedrongen.

In vorige jaren vestigde ik er de aandacht op, dat er b.v. in Midden-Celebes misstanden heerschen. Ds. Lamboy deed dit kort geleden voor Soemba, verschillende bestuursambtenaren deden het voor Midden-Borneo, het is alles aan doovemansooren geklopt! Zoo ik zeï, dit alles is te wijten aan onbekendheid met de gewoonten, zeden, gebruiken, nooden, wenschen dier menschen. Met mijn films nu wil ik trachten dat deel van den uitgestrekten archipel, dat ik in '28 bereisde: Borneo, meer bekend te maken. Ik ben genegen die films aan alle corporaties, vereenigingen zonder onderscheid van godsdienst of politieke kleur, die zich tot doel stellen meer kennis omtrent Indië te verspreiden, te laten zien. En dan aan een zoo groot mogelijk auditorium. Door samenwerking van verschillende vereenigingen is dit wel te bereiken.

Films zijn teer en daarbij kostbaar. Men kan ze

SCHRÖDER
GROENMARKT - DEN HAAG
TELEFOON 16173

PRACTISCHE
ST. NICOLAAS EN KERSTMIS
GESCHENKEN

LAKMEUBELEN
KAP- EN SCHRIJFTAFELS
BOEKENKASTEN - FAUTEUILS
HOCKERS-FANTASIETAFELS
KINDERTAFELS, -BANKEN,
-STOELEN, -SPEELGOEDKASTEN, ENZ.

LEDEREN EN CRETONNEN
CLUBFAUTEUILS
EIKEN BIJZETTAFELS
REIS- EN AUTO PLAIDS

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802

„MUZIEK-SMITH"
NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT
Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

Pour apprendre à danser vite et bien adressez-vous à
L'Académie de Danses et Maintien
ROCCO DUBOIS
de toonaangevende dansleeraren v. d. betere kringen
34 J.-P.-Coenstraat - Den Haag - Telefoon 71909
Privé-lessen en Besloten Clubs voor elken leeftijd.

DE OORSPRONG
PASSAGE 50-52 :: DEN HAAG
TELEFOON 12908 5763
„Brouwer's Aardewerk"

UTRECHT

JOHAN RUIJS TH. Pz. - UTRECHT
JUTPHAASCHEWEG 21, hoek Amaliastraat, TEL. 10262
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Electrische fabriek van Worst en Fijne Vleeschwaren. Ham, Rookvleesch, Ossetong, Saucisse de Boulogne, Hoofdkaas, Tongeworst, Rolpens, Zult, Rookworst, Preskop, enz. ALLES EIGEN FABRIKAAT.

P. DE HAAN - UTRECHT
LIJNPADSTEEG 16-18 Bis 5897
bij de Jeremiestraat - Telef. 11672
Verhuizingen en Auto-Transporten
Door geheel Nederland

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER
Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TEL. 10633 EN 10084 5900
KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

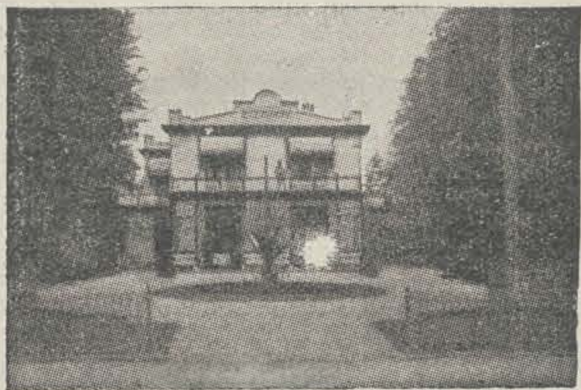
N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT
Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool
5915
Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN
DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110
Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

U GAAT VERHUIZEN
Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-, BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan: ?
KERSBERGEN
UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28
Tel. 12891 - Tel. 10842
ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35

GERBRANDS KUNSTHANDEL
OUDKERKHOF 46 - UTRECHT
ENCADREMENTEN — RESTAUREEREN
VERNISSEN — SCHILDERIJEN — FAYENCE
LEDERWAREN — LAMPEKAPPEN 5887

PENSION GROOSMULLER
PARKSTRAAT 35 - UTRECHT - TELEF. 12631
DINERS, bestaande uit soep, vleesch, aardappelen, groenten en toespijs voor f 1.10; per abonnement f 1.—.
NACHTLOGIES met ontbijt .... f 2.25.
VOLLEDIG PENSION, per dag .... f 3.—.
2 PERSONEN op één kamer, per dag .... f 2.50.
WEEK- EN MAANDKAMER RUIME REDUCTIE.
5903 Beleefd aanbevelend, J. F. GROOSMULLER.

A. HOELEN
v.h. Firma A. ROSKAM & Co.
SCHILDER
Janskerkhof 27—28 - Tel. Interc. 11172 - Utrecht
BEVELEN ZICH AAN VOOR ALLE VOORKOM. SCHILDERWERKEN. 5902

EIKENHORST
Pension voor zomer en winter; 24 salons en slaapkamers, waarvan de meeste met serre, veranda of balcon; eetkamer, badkamer, stroomend water, garage, groote tuin; bij de tramhalte, in 't centrum van verkeer.
UTRECHTSCHESTRAATWEG :—: OOSTERBEEK

GRONINGEN

GEERSINGA & POSTEMA
TIMMERLIEDEN EN AANNEMERS
SCHUITENDIEP 28b en 28a :: TELEPHOON 2462
GRONINGEN 5820
Bevelen zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN
Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576
TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED
Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen
Huwelijks- en Bébé-uitzetten —
Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

WONINGINRICHTING JAC. DE VRIES
O. EBBINGESTRAAT 34 - TEL. 3740
— GRONINGEN — 5821
SMAAKVOLLE MODERNE MEUBELEN
COMPLETE INSTALLATIES
TAPIJTEN - GORDIJNEN - LINOLEUM

LEIDEN

VIOOL-INSTITUUT
Directeur Adolf Brunt - Nieuwe Rijn 10, Leiden
PRIVE-LESSEN: 5888
AANVANGKLASSE .... vanaf f 4.— p. m.
MIDDELKLASSE .... vanaf f 5.— p. m.
KUNSTKLASSE .... vanaf f 6.— p. m.
SOLOKLASSE .... vanaf f 7.— p. m.

N.V. „MEUBELKUNST"
MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen
Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect. Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
TOONKAMERS: 5879
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel
Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN
IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW" 5877
HET MEEST GEVRAAGD
KORTE MARE 22 - TEL. 1411

FIRMA M. KOERT - LEIDEN
J. RAVESTEIN
PIETERSKERKGRACHT 16 - TELEF. 1055
Architectuur 5892
Aannemer van Bouwwerken - Timmerwerken

maar een beperkt aantal keeren laten zien. Het is dus zaak om ze door voorzichtige behandeling een lang leven te verzekeren.

Dit eischt persoonlijke zorg. Onder geen voorwaarden sta ik mijn films af zonder dat ik er zelf bij ben. Er is meer: films worden meestal veel te vlug afgedraaid. Het gevolg er van zijn onnatuurlijke bewegingen, die steeds hinderlijk zijn, soms zelfs ergerlijk! Het tempo van vertoonen wensch ik daarom persoonlijk aan te geven.

Alleen reis- en event. verblijfkosten dienen te worden vergoed. Ik merk nog op, dat bij het vertoonen mijner films geen entrée mag worden geheven.

Gaarne treed ik met belangstellenden in overleg. De maand December ben ik bezet."

Van Week tot Week.

Dinsdag 19 tot Maandag 25 November.

De Hr. Ernest B. Schoedsack, een bekend filmopnemer, vertoeft thans, met echtgenoote en den Hr. Williams bij Blang Bakal (nabij Takengen, Atjeh) voor 't opnemen van de natuur en het leven op Sumatra. Het is wel heel jammer dat er geen Nederlandsche films bestaan waarin stelselmatig de kenmerken van dit hoogst merkwaardige land en van het volk van Atjeh, zijn vastgelegd.

Ingesteld is een commissie, die zal nagaan of er behoefte bestaat aan een departement van verkeerswezen. Lid en voorzitter de hr. Bodenhausen, lid v. d. R. v. I.; tot leden de comdt. v. d. Zeemacht, de dir. van Fin., B. O. W., G.B., Landb., de regeeringscomm. v. d. bestuurshervorming, de pres.-dir. v. d. K.P.M. en het Volksraadslid Ir. Diephuis (hoofdvert. der vier tramwegmijen); tot secr. de secr. v. d. R. v. Departementshoofden.

Het congres van de P.P.P.K.I., de nat. federatie, wordt 25—27 Dec. te Solo gehouden. Naar verluidt doet men veel moeite den Hr. Thamrin te bewegen het voorzitterschap ervan te aanvaarden.

De Volksraadsleden Laoh en Middendorp stelden der Regeering vragen respt. naar aanleiding van het passeeren van den Hr. Thamrim voor loco-burgemeester en naar die van het krachtig optreden van den Gouverneur van W.-Java, den Hr. Hartelust, tegen de Perhimpoean Nationaal Indonesia.

De begrooting van Ned. O.-Indië is bij de 2e Kamer ingediend en vertoont bij een evenwicht bij den gewonen dienst een tekort van *f* 62.740.187 over den geheelen dienst.

Het Verdrag vaststellende een gedeelte van de grens tusschen Noord-Borneo en Serawak, hetwelk gesloten werd tusschen Nederland en Groot-Brittanië en N.-Ierland, is ter bekrachtiging aan de 2e Kamer aangeboden.

Het recherche-vaartuig Arend is in dienst der Marine gesteld, met bestemming Curaçao.

Tusschen 8 en 15 November werden weder negen nieuwe pestgevallen geconstateerd. 1 Europeaan, 4 Inlanders en 3 Chineezen zijn eraan overleden.

De militaire bezetting op Bali zal weldra geheel door Veldpolitie vervangen zijn, een maatregel waar velen nog sceptisch tegenover staan. Lombok volgt weldra.

Tot secretaris van het Ned. Consulaat te Djeddah is benoemd de Hr. Abdulkadir Midjojoatmodjo, ass. wedana bij de alg. politie te Semarang.

De P. E. B. heeft besloten géén bezwaar te maken tegen het aanblijven van Mr. Fruin als Volksraadslid, wegens het groote belang van het handhaven van een vertegenwoordiger van Deli.

Prof. Dr. Vening Meinesz keerde van een voorspoedige wetenschappelijke reis rond Celebes te Batavia terug. Van midden December tot Februari zal het rond Sumatra gaan, evenals per duikboot.

Te Soerabaja is een tekort aan water ontstaan, waardoor tot rantsoeneering moest worden besloten.

Naar verluidt bestaat op Madoera, speciaal in het Pamekasansche, een groot tekort aan voedingsmiddelen voor mensch en dier tengevolge van de droogte en het mislukken van verschillende oogsten.

Te Batavia is tot stand gekomen de stichting „Museum van beeldende kunsten", in welker bestuur zitting hebben de heeren Welter, Van Buttingha Wichers, prof. Van Kan, Gouv. Hartelust, prof. Schrieke, mr. Meyroos en anderen.

Naar het A. I. D. verneemt is in den Volksraad een rechtsgerichte federatie van personen en groepen opgericht, waaraan toetraden Europeesche en Inlandsche leden van den P. E. B., het Moluksch Politiek Verb. het Ind. Eur. Verb. en de groep der Chineezen van den Volksraad.

B. en W. van Batavia vragen den raad een crediet voor inzending van plannen, maquettes en foto's ter Kol. tentoonstelling te Antwerpen in 1930.

Het volledige college van B. en W. en de inheemsche raadsleden hebben geconfereerd over de uitsluiting van wethouder Thamrin van het loco-burgemeesterschap, voorloopig zonder resultaat; de conferentie wordt hervat.

De gemeenteraad van Soerabaja heeft de regeering verzocht om gelijkstelling van de pensioenen der locale ambtenaren met die van 's lands burg. ambtenaren en hiervoor instemming der andere gemeenteraden gevraagd.

De Chineesche immigratie overtreft dit jaar die van 1928; de immigratie van vrouwen en kinderen is tengevolge van de onveiligheid in China aanzienlijk toegenomen.

Vertrouwd mag worden dat de Regeering aan deze zaak haar ernstige en voortdurende aandacht geven zal en zoodanige maatregelen treffen, dat deze stroom niet op 't onverwachts aangezwollen zal blijken te zijn tot een toomeloozen banjir.

Mr. Fruin heeft de Regeering gevraagd of het juist is dat de resident A. A. M. van Lierop, wien is opgedragen besprekingen te voeren over eventueele uitbreiding van het aantal inheemsche gemeenteraadszetels, te Soerabaja een vergadering heeft bijgewoond, ter behandeling van dit onderwerp belegd door den z.g. gemeenteraad Bangsa Indonesia Kota Soerabaya, den door de Soerabajasche Studieclub opgerichten raad.

Mr. Fruin acht het zoeken van contact met non-coöperators, die een gemeenteraad naast den officieelen raad hebben gecreëerd, schadelijk voor het gezag.

De landsmiddelen hebben tot en met September f 508.658.216 opgebracht tegen *f* 526.391.837 over dezelfde periode van 1928.

In verband met de plannen van samenvoeging van Batavia en Meester-Cornelis is burgem. mr. v. Doorninck verzocht zijn verlofaanvrage voor April tot October te verleggen.

De Fadjar Asia, het orgaan der Partij Sarekat Islam, is stopgezet. Popingen worden aangewend om het als weekblad voort te zetten.

Dr. v. Lonkhuyzen, hoofd v. d. Dienst der Volksgezondheid, heeft een inspectietocht begonnen naar Kediri, Blitar, Malang en Soerabaja, welke voortgezet zal worden in Celebes.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Masker bij Tooneel- en Dans-Kunst.

In het tweede nummer van *„De Tooneelspiegel"*, het nieuwe maandschrift, gewijd aan tooneel, muziek en dans, dat onder leiding staat van de heeren *Tonny Stevens en Jan van Ees*, schrijft de heer *B. van Eysselsteyn* in een artikel, getiteld: *„Een nieuw Dansmasker"*, over een merkwaardig masker door den Haagschen kunstenaar, *Ir. Hein van Essen*, vervaardigd, dat bij verschillende belichting volkomen van expressie verandert. Bij een viertal zeer sprekende foto's, laat hij zien en legt hij uit hoe een duidelijke uitdrukking van verbazing kan overgaan tot een van donkere, plotselinge woede en dreigenden toorn, maar ook tot een van verwrongen, hevige smart en gedweeë resignatie, hetgeen geschiedt door de verandering van schaduwen. Met deze wijzigingen heeft de kunstenaar tot in de kleinste details rekening gehouden. Kleine streepjes en lijntjes, die toevallig en beteekenisloos mogen lijken, worden bij een zekere belichting plotseling vlammende groeven van ... en verbeten grimmigheid of van in zich ge... weemoed en onderworpen gelatenheid.

De schrijver eindigt met de woorden:

„Of het masker op ons tooneel ooit weer gebruikt zal worden? Ik geloof het niet. Maar dat het dansmasker meer en meer zijn plaats heroveren za!...... dat is vrijwel zeker."

Met „het tooneel" bedoelt schrijver kennelijk het gesproken tooneelspel. Gelijk bekend, zijn in den laatsten tijd proeven genomen met het doen op-

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het beheer over de mandaatgebieden en het koloniaal bestuur.

In de tweede week van de Tiende Volkenbondsvergadering te *Genève (De Loc.* 14/10, Jhr. mr. B. de Jong van Beek en Donk) werden de rechtstreeks voor de koloniale mogendheden van belang zijnde discussies ingeleid door een man met zeer radicale internationale denkbeelden, Fridtjof *Nansen* uit Noorwegen. Hij drukte de hoop uit, dat in een verre toekomst de regelen voor de bestuurspolitiek in de mandaatgebieden ook door *de koloniale mogendheden* zouden worden gewaardeerd en dat deze die regelen zelfs als voorbeeld zouden willen nemen voor hun eigen koloniaal beheer. Dit is *een gedachte,* die door tal van leden der mandatencommissie, ook door leden uit de koloniale mogendheden zelf, reeds herhaaldelijk is verkondigd en die allerminst de onafhankelijkheid der koloniale mogendheden kan aantasten. De heer *De Quevedo* (Portugal) meende dat Nansen bepleit had, dat in de toekomst ook de *koloniën* onder Volkenbondsmandaat zouden gesteld worden. Nimmer zou hij er in toestemmen, dat Portugal over zijn koloniaal bestuur rekenschap zou moeten afleggen aan den Volkenbond en Portugal zou zich tegen iedere uitbreiding van het mandatensysteem tot koloniale gebieden verzetten. Met dezen aanval riep de Portugeesche gedelegeerde de geesten wakker, die hij had willen dooden. *Prof. Rappard,* oud-directeur van de mandatenafdeeling van het Volkenbonds-secretariaat, thans lid der mandatencommissie (Zwitserland), verklaarde, dat de door den Portugees opgeworpen kwestie op dit oogenblik nog slechts zuiver theoretische beteekenis heeft en dat het stellig nog heel, heel veel jaren duren zal, vóórdat die kwestie een eenigszins meer actueele waarde zal verkrijgen. Het scheen hem niet ondenkbaar toe, dat *de koloniale mogendheden* eenmaal zelf zouden verzoeken bij hun koloniaal bestuur het advies van de mandatencommissie van den Volkenbond regelmatig te mogen inwinnen en aan den Volkenbond en de openbare meening der wereld ondubbelzinnig te doen blijken, dat ook zij bij het bestuur van de onder hun zorg staande koloniale gebieden in de eerste plaats rekening hielden met de belangen van de inboorlingenbevolking, zooals de taak is van de staten-mandatarissen. De mandatencommissie zou natuurlijk nimmer eenigen aandrang in deze richting op de koloniale mogendheden aanwenden; van een zoodanige uitbreiding van het mandatenstelsel tot de koloniale gebieden zou slechts sprake kunnen zijn op verzoek van een koloniale mogendheid zelf, voor zooveel haar eigen koloniën betreft.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „China" (16/10) en „De Volkenbondsvergadering" (18 en 21/10, 3de bl., Dr. E. van Raalte), *De Loc.* over „Het Verre Oosten" (19/10, blz. 53).

Kentering.

Het *Soer. Hbl.* (14/10, 3e bl. „Kentering", *Z.*) moet het toejuichen, dat de Regeering tot een krachtiger optreden in West-Java besloot, maar — volgens Z. — had de actie in Oost-Java moeten zijn begonnen. *Soerabaja* werd het ultra-nationalistische centrum, waar onophoudelijk werd gestookt; waar het indirecte contact met de Liga werd aangelegd; waar de heer Soetomo zijn „manifesten" uitzendt; waar de S. K. B. I. hare verboden actie voerde; waar voortdurend onder spoor- en trampersoneel werd geageerd; waar talrijke „commissarissen" voor de P. N. I.-actie werden gevormd; waar thans een „centrale" van vakvereenigingen wordt gevormd onder leiding van den P. N. I.-leider Rahardjo; waar het personeel der O. J. S. thans tot een aparten bond wordt vereenigd en waar nu ook een Bond van Inlandsche werknemers bij de Stoomvaart-etablissementen is opgericht.

De Loc. (4/10, blz. 3) geeft een goeden raad. Het is deze: dat men het hersteld gebruik van de gezagsmiddelen tegen een kwaadaardige propaganda van extremisten doet samengaan met een hersteld streven om de positie der *goede* elementen in de Inlandsche samenleving te versterken. De Regeering heeft nu ervaren, wat het gevolg is van een tolerante houding jegens onverzoenlijken; en zij is door deze werkelijkheid gedwongen tot ingrijpen. Als men in deze houding jegens de extremisten nu meer eenheid gaat brengen, kan men dit op gelukkige wijze voltooien door tegelijkertijd de *niet*-extremistische ontwikkeling metterdaad te steunen. Hiertoe zijn weinig woorden noodig. Maar wel: een definitieve verloochening van *alle* extremisten, krachtdadig optreden tegen *alle* kwade propaganda, en verbreking der betrekkingen met *allen,* die heimelijk of openlijk tegen het Gezag ageeren. Daarnaast noemt *De Loc.*: den daadwerkelijken steun aan alle Inheemschen, die van goeden wille zijn; het bevorderen van toenadering tusschen deze gematigde groepen; het steun geven, in internaten en daarbuiten, aan de studeerenden in hun moeilijke periode; en daarnaast het radicaal verbeteren van opleiding en positie van het Inlandsch Bestuur.

Wij verwijzen naar: *De Loc.* (15/10 „Het Kwaad"; blz. 21 „De P. I."; blz. 29 „De concurrentie"; 18/10 „Zuiverheid"), de *Java-Bode* (19/10 „P. N. I.-actie in Oost-Java"; 21/10 „De Inlandsche Pers"), het *Soer. Hbl.* (17/10, 3de bl. „Stapje terug", *Z.*) en *De Sum. Post* (25/10 „Indië en de arbeidersbeweging").

De Vaderlandsche Club.

Associatie en *unificatie* zijn de leuzen geweest van een periode, die in 1918 werd afgesloten. Het ideaal van staatkundig beleid, dat toen gold, was dat men den Oosterling zou trachten op te voeden tot Westerling, een ideaal, dat in den grond het volkseigene van de Oostersche rassen miskende en dat zijn onwaarachtigheid bewees waar het *gelijkheid* tot einddoel stelde in plaats van *gelijkwaardigheid.* De Staatsregeling van 1925 heeft radicaal gebroken met de oude inzichten, en de *ongelijkheid* van de belangen, zoo idiëele als materiëele, vooropgesteld. Zij splitst het kiezerskorps in Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen; volgens haar wordt Ned.-Indië's heil het best bevorderd wanneer iedere groep voor zichzelf, en de Regeering voor ons allen zorgt. Ook in associatiekringen dringt het verlangen tot eigen zelfstandige organisatie, naar de bevolkingsgroepen, steeds verder door; men vreest echter met den ouden vorm ook de mogelijkheid van *samenwerking* overboord te zetten. Naar het oordeel van het *Bat. Nwsbl.* (18/10 „Een Nationale Organisatie", *R.*) is dit minder juist. Alom zijn stemmen opgegaan, die voor „loyale Inlanders" een plaats opeischen in de Vaderlandsche Club. De V. C. zou echter, indien men dit deed, een duplicaat van den P. E. B. worden. Samenwerking met Inlandsche groepen is telkens, zoodra de V. C. vertegenwoordiging mocht verkrijgen in den Volksraad, noodzakelijk. Maar samenwerking impliceert volstrekt geen opname in één verband; zij zal integendeel vrijer en gemakkelijker tot stand komen in een sfeer van onafhankelijkheid der partijen tegenover elkaar, dan in het keurslijf van een vereeniging. Samenwerking komt, wanneer zij in de natuurlijke ontwikkeling van zaken ligt, vanzelf tot stand, omdat zij een voorwaarde is voor de vruchtbaarheid van politieke werkzaamheid. Het ontstaan van de V. C. was een natuurlijke reactie tegen het opdringend radicale Inlandsche nationalisme. Maar ook tegen de overmaat van vooruitstrevendheid van den Nederlandschen wetgever jegens Indië. In den Volksraad ligt feitelijk het zwaartepunt van de koloniale politiek; dáár moet de V. C. invloed oefenen en stelling nemen. Het ontstaan der V. C. gaf voor de Nederlanders in Indië uitdrukking aan het levend beginsel der Staatsregeling, dat elke bevolkingsgroep in eigen kring zijn belangen en behoeften behoort te behartigen, en anderdeels, dat zij leuzen wist te vinden, die een groot aantal politiek-onverschilligen bleken te binden.

In dit verband leze men: *De Loc.* (19/10 „Vóór Jogja"), het *Bat. Nwsbl.* (17/10 „De V. C. en Politieke Actie"; 21 en 22/10 „De V. C. te Djokja"; 22/10 „Uit den Mist"), het *Soer. Hbl.* (15/10 „Ongewenschte wijziging, *Z.*), de *Java-Bode* (16/10 „Op den tweesprong"; 22/10 „Van Soerabaja tot Djocja") en de *Deli Crt.* (23/10 „De V. C. in de politiek").

De snelle groei van Indië's millioenen-bevolking.

Het is met de toeneming der bevolking, vooral op *Java,* buitengewoon merkwaardig gegaan. In 1824 telde Java 6 millioen zielen, in 1880 bijna 20 millioen; na 1930 wordt spoedig een stijging tot 40 millioen verwacht. De toename van 10 %, die over de laatste 10 jaren verwacht wordt, komt neer op eene verdubbeling in 35 jaar, hetgeen als normale bevolkingstoename aangenomen is voor de Westersche landen in de latere jaren. Vooral in de tropen met haar ernstige infectie-ziekten is een dergelijke bevolkingstoename teekenend. Ernstige hongersnooden, die meermalen andere landen in het Oosten teisteren, zijn op Java in de laatste 20 jaren niet meer voorgekomen; een tekort aan voedsel was door de Overheid gemakkelijk met interne maatregelen te bestrijden. In 1940 kan men in Ned.-Indië een bevolking verwachten van bijna 60 millioen. In de Buitengewesten is nog plaats voor millioenen; op Java is dat stellig niet het geval. De *Deli Crt.* (25/10) geeft thans enkele manieren aan om hie-in te voorzien. Verbetering van den landbouw, industrialiseering en kolonisatie. De Overheidskolonisatie in de Lampongs, waaraan vele millioenen besteed zijn, heeft wel aangetoond, dat dit niet de methode kan zijn voor een emigratie op groote schaal. Naar dien maatstaf zou men met *f* 100 millioen nog niets noemenswaards bereiken. Veel grootere resultaten verwacht de *D. C.* van een schema van samenwerking tusschen Regeering en Grootbedrijven, waarbij speciaal ook op deze belangen gelet wordt. Indien de Regeering de middelen verschaft om de kustlanden van S. O. K., met in het algemeen uitstekende gronden, bewoonbaar te maken, is te verwachten, dat zich daar groote nederzettingen van Javanen zullen vormen, die ook op zich zelf een trek van Java kunnen uitlokken en het emigreeren naar de Buitengewesten heel wat aantrekkelijker zullen maken. Het zal medewerken om het arbeidsvraagstuk ter S. O. K. op te lossen en de eenzijdige structuur van dit Gewest te wijzigen. Na de volkstelling van 1930 zal dit alles met grooten ernst aan de orde moeten komen.

De Loc. vertelt van „De Javanen-kolonisatie te Tataän" (14/10, blz. 5) en „De Gajoelanden" (19/10, blz. 31). De *Sum. Post* van „De Arbeidsinspectie" (21/10), de *Deli Crt.* van „De Uniekampong te Belawan" (24/10), het *Soer. Hbl.* van „Het land der Papoea's" (8, 10, 14 en 19/10, 3de bl.) en „De Ophir-historie" (18/10, 3de bl., Z.).

Desiderata.

De vraag: *„Is Melaatschheid te genezen?"* beantwoordt *Dr. C. Beyer* o.a. in het *Soer. Hbl.* (17 en 18/10, 4de bl.) bevestigend. Lepra is in het eerste stadium met zekerheid te genezen en kan in vèr gevorderde gevallen zeer veel verbeterd worden. Niet op afzondering komt het aan bij de bestrijding van lepra, maar op de behandeling.

Het Volksraadslid *mr. R. Fruin* is bij zijn terugkomst uit Deli door het *Bat. Nwsbl.* (21/10 „Deli") geïnterviewd. Men is in Deli doende *het euvel der aanslagen* te bestrijden. De aanslagen van den laatsten tijd worden strenger gestraft. Enkele maatschappijen stelden steeds meer Indo-Europeesche assistenten in dienst, een andere Mij. stelt Inlandsche assistenten aan; weer een andere zoekt het in de verbetering der huisvesting van de koelies. Het slaan van de koelies is vrijwel verdwenen. Dat het „snauwsysteem" er voor in de plaats is getreden, valt te betwijfelen. Men loopt alle kans, dat een koelie, wanneer men hem uitscheldt, terug scheldt; en juist omdat men in zoo'n geval niet meer zijn toevlucht nemen kan tot den klap, is ook het schelden een riskante bezigheid geworden. Het overgroote deel der aanslagen komt voor in bepaalde centra en dan vooral op jonge ondernemingen, die met nieuwe koelies werken. Volgens mr. Fruin besteedt men te weinig aandacht hieraan, dat wanneer er eenmaal een paar aanslagen hebben plaats gehad, de eerbied voor den Europeaan is verminderd en het aanslag-euvel zich als het ware als een besmettelijke ziekte over de ondernemingen voortplant. Daarom is een krachtig optreden vereischt. Mr. Fruin verwacht veel van de strengere strafbepalingen.

Wij vestigen de aandacht op: *De Loc.* (14/10, blz. 6 „Militaire diensttijd", een pleidooi voor verdeeling der jaren in Holland en Indië), de *Java-Bode* (16/10 „Brieven uit Medan", over vonnissen en verzetsgeest), de *Deli Crt.* (22/10 „De positie in de cultures") en *De Sum. Post* (24/10 „De Indische militie").

treden van gemaskerde persoonlijkheden in tooneelspelen, hetgeen echter nog niet tot een groot succes heeft geleid.

Schrijver heeft wel gelijk, dat het masker bij den dans, — welke toch ook op het tooneel uitgevoerd wordt, doch waarbij natuurlijk niet gesproken wordt — meer tot zijn recht komt. Reeds sinds overoude tijden tot op den huidigen dag is het daarbij op zijn plaats. Op bijna alle eilanden van den Indischen Archipel worden verschillende maskerdansen uitgevoerd, op Java en Bali zijn zij tot op een hoogen trap van artistieke ontwikkeling gekomen. En ook de moderne Javaansche danser, *Raden Mas Jodjana*, past het masker op buitengewoon gelukkige wijze toe.

In dit verband willen wij hier wijzen op een artikl van den heer *Th. B. van Lelyveld* in de October-aflevering van het *„Maandblad voor Beeldende Kunsten"*, waarin deze, onder aanhaling van voorbeelden, er op wijst hoe oud het gebruik van het masker reeds is en welke magische krachten er in vroeger tijden aan werden toegeschreven. Zoo lezen wij:

„Vóór de komst der Hindoe's op Java, dus vóór ongeveer de 2e eeuw n. C., kenden ook de primitieve Javanen magische vertooningen die, verwant aan het spiritisme, ten doel hadden verbinding te verkrijgen met de geesten der afgestorvenen en hen te vereeren. Zij behoorden tot het animistisch ritueel, waarbij het masker onmisbaar was. Later, toen het magisch karakter langzamerhand verminderde, ontwikkelden deze ceremoniën zich tot gemaskerde dansspelen, die *wajang topèng* heetten of eenvoudigweg *topèng*, d.i. masker. Het Oud-Javaansche prozawerk, de Brahmândapoerâna, spreekt van *patapelan*, omdat ook *tapel* masker beteekent.

„Zooals bij de alleroudste dansspelen van alle volken, zijn de *topèng*-voorstellingen symbool gebleven van een wereld buiten de gewone wereld. Niettegenstaande de oorspronkelijke, magische functie van het masker eenigszins veranderde, bleef het oerprincipe gehandhaafd: dat door den mimeerenden drager daarvan niet gesproken werd. De onbewegelijke gelaatstrekken van het houten masker, leenden zich daar trouwens niet toe. De rol werd oorspronkelijk door den leider en voorlezer van het spel — den *dalang* — gezegd. Hij vertolkte het verhaal op muzikalen toon, onder begeleiding van enkele in mineur bespeelde *gamelan*-instrumenten; hij vulde het spel aan door gezang, wakkerde het aan door rhythmisch geklop. Gebonden aan zekere voorschriften — *oeger pedalangan* — vervulde hij ongeveer de taak, die nòg vroeger werd waargenomen door shamanen en door priesters.

„Nu nog is het *topèng*-spel een geliefkoosd amusement van den Javaan. De inhoud der tooneelspelen is o.a. getrokken uit de heldenverhalen van het Bhâratayoeddha en van de Damar Woelan, doch vooral uit de gedeeltelijk mytische, maar grootendeels fantastische Pandji-legenden, die de liefdesavonturen verhalen van den wonderbaarlijken Prins Pandji Ino Kertapati en het zoeken naar zijn verloren geliefde: Tjandra Kirana, Prinses van Daha. Hij is een der meest geliefde Javaansche helden en wordt beschouwd als een Ardjoenafiguur van den lateren tijd."

Schrijver geeft bij foto's van een tweetal Javaansche maskers een uitlegging van de artistieke waarde dezer beeldhouwwerken en merkt terecht op:

> „Hoewel de maskers niet beschouwd werden als z.g.n. „groote kunst", waren de kundige vervaardigers dezer wonderen toch heel bijzondere kunstenaars, veelal slechts eenvoudige, onbekend gebleven lieden, doch die met groote liefde en innige toewijding, in het lichte hout de raadselachtige ziel wisten te tooveren van de legendarische geesten, goden en heroën."

Een dier foto's geven wij hiernaast (boven) verkleind weer. Daaronder staat vermeld: „het profiel van een mannemasker uit het Javaansche topèngtooneel (18e eeuw?) hoog 19 c.M. Collectie V, tentoongesteld in de expositiezaal der *„Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst"*, Rijksacademie van Beeldende Kunsten, Amsterdam.

Wij herinneren ons nog van de opening dier expositiezaal hoezeer wij door de buitengewone schoonheid van dit masker getroffen werden. *Raden Ajoe Gondosoemarijo*, eene adellijke uit het Mangkoenegaransche huis, die ons toen vergezelde, herkende het masker dadelijk als voorstellende eene prinses uit het oude Cheribonsche Rijk en noemde er ook den naam van, welke wij ons echter thans niet meer herinneren.

Over de Balineesche maskers schrijft de heer van Lelyveld:

> „Zeer opvallend is het gebruik van de, in felle kleuren beschilderde maskers bij de Balineesche *topèng-spelen*, opvallend door het

> sterk sprekende, afschrikwekkende en onheilspellende karakter van een groot deel dier maskers, bestemd voor de vreesaanjagende goden en demonen. Met de vervaarlijke, uitpuilende oogen, de wijdgesperde neusvleugels en de dreigende slag- en wangtanden, suggereeren zij op voortreffelijke wijze het beangstigende element van de voorgestelde wezens. Tegelijkertijd zijn vele exemplaren door de fantastisch-exuberante, maar meesterlijke plastische uitvoering, bewonderenswaardige voorbeelden van Balineesche houtsnijkunst."

Ten voorbeeld, dat op Bali ook maskers van „meer beheerschten aard" gemaakt worden, geven wij hieronder een foto van een vrouwenmasker van dat eiland afkomstig, uitmuntend door fijnheid van opvatting en weergave. De verheerlijkte uitdrukking der halfgeloken oogen, geaccentueerd door de verbaasd opgetrokken wenkbrauwen en de even geopende mond, die paarlemoere tandjes vertoont, het geheel omlijst door den zwarten hoofdtooi, met gouden bloemmotieven versierd, welke zich aan weerszijden om de ooren heenkrult, is een toonbeeld van artistieke verfijning.

Evenals op Java (de heer van Lelyveld noemde terecht *R. M. Djojodipoero* te Djocdja) zijn er ook nu nog op Bali kunstenaars, die met liefde mooie maskers weten te snijden en daarom grootere waardeering verdienen, dan zij van de meeste Nederlanders ondervinden.

Suriname.

„De „twaalfde provincie" wordt plotseling uit haar isolement verlost. Niet door betere stoomvaartverbinding — die zal nog lang op zich laten wachten — maar door het vliegtuig."

Zoo luidde de aanhef van ons artikel in het vorige nummer van dit weekblad.

Daarna deelden wij het een en ander mede over de groote plannen van de „Pan American Airways", die een geregelden dienst naar Brazilië en Argentinië opent, met Paramaribo als stopplaats. Met begin 1930 zal het een wekelijksche dienst zijn, daarna twee maal in de week en ten slotte dagelijks, met vliegtuigen die plaats bieden aan 20—30 passagiers. Deze zullen in Paramaribo moeten overnachten om den volgenden dag de reis voort te zetten.

Deze mededeelingen hadden tot gevolg een onderhoud met een voortreffelijk kenner van Suriname, een man die daar lange jaren op velerlei gebied is werkzaam geweest.

De nieuwe daar geschapen toestand is voor het land een revolutie, was zijn meening.

„Alles moet er op gezet worden om Paramaribo stopplaats te doen blijven. Daartoe is in de eerste plaats noodig een modern, volkomen muskietvrij hotel, voorzien van alle moderne gemakken, niet te duur, geen houten barak, maar een vriendelijk steenen gebouw, of een gebouw van beton, vlak aan de rivier gelegen, hetzij even boven of beneden de stad, waar het dadelijk door de reizigers gezien wordt bij hun landing op de rivier. Het moet electrisch verlicht zijn, in afwachting van de totstandkoming van de electrische centrale. Vinden de reizigers zulk een hotel niet, dan kan men er op rekenen dat Paramaribo spoedig zal ophouden een stopplaats te zijn. Wat voor gevolgen de stroom van bezoekers voor de kolonie kan hebben, is niet te overzien. „De Surinamer" van 26 September wijdde daaraan een beschouwing, door u overgenomen in uw nummer van 31 October. In zijn onderhoud met den redacteur van „De West" zeide Lindbergh dat er in de Vereenigde Staten veel belangstelling bestond voor de landen van Zuid-Amerika. Het moest eigenlijk zoo worden, zei hij, dat de bewoners van de Vereenigde Staten hun „week-end" zoeken in een dezer landen."

En wie zou zoo'n hotel moeten bouwen, vroegen wij. Suriname is een verarmd land. Niemand heeft er geld.

Het antwoord was: het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische kapitaal voelt niets voor landbouwondernemingen in Suriname, maar misschien ziet het voordeel in de stichting van zoo'n hotel en, zoo niet, dan moet het bestuur van de kolonie optreden. Met een paar ton komt men een heel eind en dat geld zou goed besteed zijn. Men mag niet in de hoop leven dat de Amerikanen de zaak ter hand zullen nemen. Hoe deze optreden blijkt anders uit het feit dat zij *in één dag* een vliegterrein bij Paramaribo hebben gereed gemaakt.

Wij wezen onzen interviewer op het interessante artikel van den heer J. J. Bruna *„Een nieuw idee voor Suriname"*, in het „Haagsch Maandblad" van Mei van dit jaar, dat wij besproken hebben in ons nummer van 16 Mei. Het nieuwe idee was van Suriname een toeristenland te maken voor de Amerikanen. „Wie weet — schreef de heer Bruna — zijn er onder de toeristen wel, die in Suriname winstmogelijkheden ontdekken, die wij in onze schrielheid tegenover dit zorgenkind niet meer zien, omdat wij ons hebben blind gestaard op het probleem en die de Surinamers bij elke vleug van tegenspoed door het moederland aan hun lot overgelaten, niet meer durven riskeeren".

Wie weet, voelt de heer Bruna zich geroepen een lans te breken voor het idee van onzen interviewer, dat zoo mooi aansluit aan *zijn* nieuw idee!

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor 1930. Uit de Memorie van toelichting knippen wij het volgende:

„De samenstelling van de begrooting is in sterke mate beheerscht door de noodzaak tot beperking van de uitgaven, terwijl er tevens naar gestreefd is om, zoo eenigszins mogelijk, het bedrag der rijksbijdrage niet te doen stijgen boven dat, hetwelk voor het loopende jaar is toegestaan. Aldus dienden niet alleen de verhoogingen, voortvloeiende uit de natuurlijke aangroeiing der gewone uitgaven op sommige onderdeelen, te worden opgevangen door versobering en besparing op andere posten, maar viel bovendien nog, voor zooveel doenlijk, te dekken het bedrag, dat de raming der gewone middelen en inkomsten voor 1930 minder aanwees dan voor 1929.

Wat dit laatste betreft moge de ondergeteekende vermelden, dat de minder gunstige vooruitzichten ten aanzien van de ontvangsten hoofdzakelijk zijn toe te schrijven aan den voortdurenden achteruitgang van de minder loonend geworden goudindustrie, aan de moeilijkheden bij het bedrijf der balatawinning, veroorzaakt door de ongunstige marktpositie van het product, en aan den, uit onzekere perspectieven voortvloeienden, gedrukten staat van de suikerriet-cultuur. Aan deze belemmerende factoren is het te wijten, niet alleen dat het accres bij andere bronnen van ontvangst niet geheel tot zijn recht is kunnen komen, doch ook, dat de voldoening aan menigen reeds lang gekoesterden wensch en de voorziening in verschillende nieuw opgekomen behoeften tot betere tijden zal moeten wachten. Desondanks is het den landvoogd gelukt, te voorkomen dat het streven naar soberheid afbreuk heeft gedaan aan de instandhouding en aan de bevordering van maatregelen in het belang van den economischen opbouw en van de hygiënische verzorging van het gewest.

Is alzoo de economische toestand van Suriname, in zijn geheel genomen, niet vooruitgegaan, de gestadige uitbreiding van de koffiecultuur en de bauxietnijverheid en de vermeerderde belangstelling voor den houtkap vormen in deze lichtpunten, die niet mogen worden voorbijgezien."

Deze aanhef is een aanwijzing dat het ontwerp niet veel bevat dat onze lezers zal interesseeren.

De uitgaven worden geraamd op *f* 8.325.953, de inkomsten op *f* 4.900.431, wat een nadeelig verschil geeft van *f* 3.425.522. De som der door leening te verkrijgen gelden bedraagt *f* 566.000, de rijksbijdrage, die noodig is *f* 2.859.522.

* * *

Eerste Kamer. In de memorie van antwoord nopens het wetsontwerp tot nadere verlenging van den termijn der opschorting van de betaling van rente en aflossing ter zake van de Surinaamsche Spoorwegleening merkt de regeering op, dat de vraag of het geen aanbeveling verdient den spoorweg van Paramaribo naar Dam te liquideeren, reeds vroeger onder de oogen is gezien, maar in ontkennenden zin beantwoord.

Waar de mogelijkheid van een gunstigen keer in de Surinaamsche financiën niet geheel mag worden ter zijde gesteld, acht de regeering het voorshands niet gewenscht om kwijtschelding door het rijk van de onderlinge schuld te bevorderen.

* * *

Bij de Koloniale Staten is een ontwerpverordening ingediend tot wijziging der delfstoffenverordening. Aan de memorie van toelichting is het volgende ontleend:

Het ontwerp heeft in de eerste plaats de strekking de bevoegdheid aan den Gouverneur toe te kennen om bij het verleenen van vergunningen en concessiën een of meer delfstoffen uit te zonderen of anders uitsluitend voor een of meer bij name genoemde delfstoffen vergunning tot onderzoek of concessie tot ontginning te verleenen, ook zonder dat speciale regelingen voor deze laatste delfstoffen bestaan. De bedoeling van deze voorziening is om de op grond der delfstoffen-verordening te verleenen vergunningen en concessiën te doen ophouden algemeen te zijn, zoodat het aantal delfstoffen bij het verleenen van vergunningen en concessiën, naar gelang de omstandigheden zulks wenschelijk zullen maken, zal kunnen worden beperkt. Nieuw is deze bepaling niet, in de praktijk is zij zelfs regel geworden ten aanzien van ijzererts, omdat het belang des lands daartoe dwong. Geschiedde zulks tot dusverre met instemming der betrokkenen, het verdient evenwel aanbeveling de bevoegdheid daartoe in de verordening vast te leggen.

In de tweede plaats beoogt dit ontwerp het reserveeren van terreinen of streken voor het doen van onderzoek naar de aanwezigheid of voor het ontginnen van een of meer delfstoffen rechtstreeks of middellijk van landswege, of voor uitgifte onder bijzondere voorwaarden mogelijk te maken.

In de derde plaats heeft dit ontwerp de strekking om bovenbedoelde verordening zoodanig aan te vullen, dat de Gouverneur de bevoegdheid verkrijgt, streken of terreinen aan te wijzen, waarbinnen vergunning tot onderzoek naar de aanwezigheid en concessie tot ontginning van delfstoffen op de wijze, zooals zulks geschiedt in Demerara, zullen kunnen worden uitgegeven.

Verzoeken om de verordening in dezen geest te wijzigen zijn zoowel van de zijde van de bevolking als uit den boezem der Koloniale Staten meermalen gedaan; maar vorige Besturen hebben altijd afwijzend daar tegenover gestaan, uit vrees voor ongeregelde toestanden in het binnenland en op grond van financieele bezwaren. Onlangs bereikte den Gouverneur een verzoekschrift van de ingezetenen van Nickerie, waarin deze andermaal op wijziging in vorenbedoelden zin van de verordening aandrin- gen. In verband hiermede en op grond van den merkbaren achteruitgang, die jaarlijks in de goud-industrie valt te constateeren, is de Gouverneur bereid thans ter zake een proef te nemen, die tevens zal moeten uitwijzen in hoeverre de vrees, die vorige Besturen tegen het systeem koesterden gegrond was.

Er zal naar worden gestreefd om doeltreffende bepalingen te stellen, waardoor de rechten van de vergunninghouders bij een eventueele ontdekking van eenige delfstof zooveel mogelijk zullen zijn verzekerd.

Voorts maakt de Gouverneur van deze gelegenheid gebruik om het beginsel van de afscheiding tusschen den boven- en den ondergrondschen eigendom in voormelde verordening door te voeren.

* * *

Het tarief voor gewone telegrammen naar Suriname is voor alle via's uniform vastgesteld op *f* 1.70 per woord en voor de C D E-telegrammen op *f* 1.13½ per woord.

Curaçao.

De gezondheidstoestand.

De „N.R.Crt." ontleent aan de „Amigoe" de volgende gegevens betreffende geboorte en sterfte op Curaçao:

Voor zoover we met onze gebrekkige statistiek, een overzicht kunnen krijgen op ons geboorte- en sterftecijfer, vertoont Curaçao, eenige uitzonderingen daargelaten geen ongunstige grafiek. Volgens statistieken van den openbaren gezondheidsdienst is ons geboortecijfer sinds 1886 in een dalende lijn, en viel het van 36,5 per mille op 34,9; het inwoneraantal van ons eiland in het afgeloopen jaar op 45.000 schattende. Een achteruitgang dus, maar geen verontrustende, omdat we rekening moeten houden met de vele ongehuwde arbeiders die zich hier komen vestigen, en de gehuwde emigranten, wier vrouwen in het geboorteland zijn achtergebleven. Ter vergelijking willen we hierbij vermelden, dat voor Suriname genoemde cijfers waren 31,7 en 32,8. Voor Nederland 34,2 en 24,3. Vergelijkt men het aantal levend-geborenen per 1000 inwoners op Curaçao met dat van andere landen, dan blijkt, dat het geboortecijfers op Curaçao niet ongunstig is.

Ons sterftecijfer, dat in de jaren 1886—95 gemiddeld 19,4 was, kon in jaren van groote droogte schrikbarend hoog zijn; o.a. 53 in het jaar 1912. In het afgeloopen jaar stond het op 17,4 wat zoo ongeveer ook het gemiddelde cijfer was der laatste jaren. Nederland en Suriname maakten meer vooruitgang in het verbeteren van hun sterftecijfer; en de eerste kwam van 21 op 10,3 en Suriname van 28,1 op 14,8. Vergelijkt met het Curaçaosche sterftecijfer met dat van andere landen, in het bijzonder in onze omgeving, dan maakt ook dit geen ongunstigen indruk, alhoewel er toch in Midden-Amerika landen worden gevonden met een veel gunstiger cijfer, zooals Dominica, Cuba (11,2) en Panama (12,6). En deze twee laatste landen hebben dit gunstige cijfer bereikt, door hun goed doorgevoerde hygiënische maatregelen.

Is de struggle for life op ons eiland voor de volwassenen niet zoo ongunstig, ze is het wel voor de kinderen. In 1927 was hier het aantal levenloos geborenen 67. En in 1928 klom het tot 92. D.i. 59 per duizend geborenen. Voor Suriname was dit cijfer in 1925 66; en voor Nederland slechts 36. En wanneer nu dr. Lampe voor Suriname eischt, dat daar de benedengrens van het aantal levenloos geborenen niet hooger behoeft te zijn dan in Nederland, dan kunnen we met evenveel recht, dit ook eischen voor Curaçao. Er is dus nog heel wat te doen voor onzen openbaren gezondheidsdienst, voor ze dit getal 58 op 36 heeft teruggebracht.

Nog droeviger is het sterftecijfer voor de zuigelingen, kinderen van 0—1 jaar. In het afgeloopen jaar was dit cijfer 137 op de duizend levendgeborenen. Suriname had er in 1925 slechts 90 en Nederland 50 op de duizend levendgeborenen.

Onze groote kindersterfte behoort tot een der geweldigste problemen in ons Curaçaosche leven.

Wat nu kunnen van dit betreurenswaardig feit de oorzaken zijn?

Op de eerste plaats mogen we noemen het zeef

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

No. 15 van 12 Oct.: Onderzoekingen over het fermentatieproces bij tabak, door ir. L. R. van Dillen. (Lezing gehouden op 17 Sept. te Djember). — Baron van Boecop schrijft over: De afpak van Kinabast. — Ir. J. Szemian over: Beginselen en werkwijze der Agrogeologische Opname van Sumatra, (voordracht op 10 Oct. te Tandjong-Karang gehouden). — Vervolg van de Beschrijving van Orchideën, die in N.-I. gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus.

De Indische Culturen (Teysmannia).

In No. 20 van 16 Oct.: Renanthera Lour, door H. J. Wigman. Dit is een orchideesoort, waarvan 10 soorten bekend zijn, die hun vaderland hebben in de warme streken over een gebied van Achter-Indië, over de Philippijnen tot de Molukken. — Een en ander over het plakzoogen van Mangga's, door C. Genis. Het zoogen is een methode van enten. — Ernest Goulding vervolgt zijn art.: De ontwikkeling van de bast- en bladvezelcultuur in het Britsche Rijk. — Over den huidigen stand van het rietveredelingsvraagstuk op Java. Dit is een bewerkte vertaling van een verhandeling van Dr. O. Posthumus, besproken op het jongste congres der „Int. Society of Sugar Cane Technologists".

Indisch Militair Tijdschrift.

De Artillerie Constructie-werkplaatsen te Bandoeng, door ir. P. A. de Blieck, is een artikel in het Oct.-Nr., samengesteld in opdracht van het dept. van oorlog in N.-I.

De Indische Mercuur

No. 47 van 20 Nov.: Tabak en de kalktoestand van den grond, door prof. ir. J. Hudig. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 2de kwart. 1929. — Een waardeerend woord wordt gewijd aan den afgetreden voorzitter van de Avros, dr. Buffart.

De Indische Verlofganger

S. Kalff schrijft in het nummer van 15 Nov. No. 15 over: Indische watervallen. — Voorts: Van Celebes naar Ternate, driekwart eeuw geleden, door A. Weruméus Buning.

In No. 16 van 22 Nov.: Mr. C. Pynacker Hordijk, door S. Kalff. — De reiswagen, door (mevr.) C. Vis-Janssen van Raay.

Locale Belangen.

In No. 20 van 16 Oct.: Et tu, Brute, door G. de Raad. — Samenstelling der toekomstige stadsgemeenteraden in Midden-Java. — Zône-onteigening. — De beteekenis van de volkstelling in 1930. — Lijkverbranding in Indië. — Pensioenen Locale ambtenaren en hunne weduwen en weezen. — De Gemeenten en de lichamelijke opvoeding. — De Burgemeester hoofd van het plaatselijk bestuur. — Het dwarsprofiel der wegen. — Decentralisatienieuws.

De Mijningenieur.

In het Oct.-No. vervolgt dr. ir. James M. W. Nash zijn: Causerie over den tocht met prof. dr. A. Lacroix en dr. Tanakadate van Tandjong-Karang tot Medan. (Met afbeeld.). — Kaksa... und kein Ende, door dr. N. Wing Easton (handelende over de dissertatie van Ch. H. J. Wilhelm over het tinertsvoorkomen op Singkep, met naschrift van A. C. de Jong).

Nederl. Fabrikaat.

In het nummer van 20 Nov. No. II: Nog iets over den Ned. Handel en de West, door C. K. Kesler (schrijver heeft cijfers van den invoer uit Nederland en buitenland vergeleken en vraagt, waarom de invoer uit het moederland daar zoo betrekkelijk onbeteekenend moet zijn). — Indische aardewerkfabrikage, door S. Kalff.

Nederlandsch Indië (Orgaan der Vaderl. Club).

Het 2de nummer van den eersten jaargang van dit nieuwe blad verscheen 1 Nov. De redactie teeken aan: de Vaderl. Club blijve eene organisatie, welke haar doel ook tracht te bereiken door directe politieke actie tot verkrijging van medezeggingschap in vertegenwoordigende lichamen, doch is geene politiek partij in den gewonen zin. Het welverzorgde blad, 32 bladzijden tellende, heeft o.a. een ontwerp Huish. regl. — Namen van bestuursleden der kringen. — Nederl. opleving, door Z. — De V.C. en hare toekomst, door E. — Vaderlandsliefde, door C. D. Z. — Bij onze wieg (slot).

Oedaya.

In het Nov.-No.: Timor, het jongste gewest van Nederl.-Indië, (voordracht den 4den Oct. voor de vereeniging Oost en West gehouden, te Amsterdam), door C. Frans. — Indonesië en Indonesisch Nationalisme, door Rn. Ms. Noto Soeroto. — Van Kunst en Kunstenaars: Maja Serger van Panhuys, door C. van Beresteijn—Tromp.

Politiek Economisch Weekblad.

No. 2 van 20 Nov.: Dominion-Status van Britsch-Indië. — Een ernstige leemte in de opleiding der Indische juristen-Kapitaal en Rijksgedachte. — Rubber, door C. Poortman. — Het slot van: Nederlandsch-Indië's veiligheid, door jhr. W. Roëll. — Het slot van: Het rassenprobleem in het licht van den Bijbel, door J. Soer. — Communisme en Islam, III, door C. Spat.

Tijdschrift voor Oeconomische Geographie.

In het Novembernummer: De wereldproductie van maïs en die van Z.W. Celebes in het bijzonder, door F. H. Saraber.

Zendings- en Missietijdschriften.

De Banier van 10 Oct. No. 41: Zondagsrust in Ned.-Indië (vervolg).

Kruistriomf. Oct.-Nr. 3de afl.: Uit onze Java-Missie. Katholiek Bandoeng vooruit. — Nov.-afl. No. 4: 'n Javaansche feestavond bij de Zusters Ursulinen te Bandoeng. III. De Dans.

Sint Melanablad. Oct.-Nr. 4: De Javanen huldigen Zuster Fisher, door M. Herberman. — Tweemaal 3 nachten op de Ambèn (slot).

Boekenschouw over Ned.-Indië.

De Indische politiek, door mr. J. J. Schrieke, De Bussy. *f* 3.90.

Kort overzicht der Maleische gramatika, benevens lees- en vertaaloefeningen, door A. H. Jansen, De Bussy. *f* 1.60.

De kokos-cultuur, door H. R. Roelfema, Tjeenk Willink, Haarlem. *f* 2.25.

Indische cultuur-almanak voor 1930, door C. Lekkerkerker, De Bussy. *f* 3.

Schetsen uit het leven van Nommensen, den apostel der Batakkers, door J. H. Hemmers.

Het gouvernement der Molukken, door A. J. Beversluis en mr. A. H. C. Gieben. Geïll. *f* 6.75.

Staatkundig beleid en bestuurszorg in Nederl.-Indië, door A. D. A. de Kat Angelino, Nijhoff. (een standaarwerk over onze koloniale politiek).

Bij J. B. Wolters, Groningen—Den Haag, is verschenen een Overzicht der Aardrijkskunde in 2 deelen, bewerkt door G. J. A. Mulder, Leeraar aan de Gem. Kweekschool voor Onderwijzers te Rotterdam. Het eerste deeltje bevat Nederland in en buiten Europa, met een appendix Algemeene Aardrijkskunde; het tweede: Europa, de vreemde werelddeelen met een overzicht der wiskundige aardrijkskunde. Repetitie-materiaal ten dienste van leerlingen en a.s. onderwijzers, die, met een kaart als grondslag, de groote lijnen zullen leeren onderkennen en een inzicht verkrijgen in het bestaan van landen en volken — het doel van den schrijver en waarin hij geslaagd is.

De bekende Uitgeverszaak W. J. Thieme & Cie. te Zutphen zond ons toe: Soldatenleven in de Indische Wildernis, door J. C. Brasser, Officier O.-I. Leger.

Dit boek, met foto's verlucht, geeft een denkbeeld van wat door Jan Fuselier en zijn aanvoerders met kleine middelen en onder groote ontbering menigmaal tot stand gebracht is. Een ieder die belang stelt in het wedervaren van den soldaat in Indië, Europeaan of Inlander, zal met genoegen kennis nemen van deze onderhoudende krijgsverhalen die bij den lezer sterk den indruk maken van waarheid en onopgesmuktheid.

Bij de Wereldbibliotheek te Amsterdam verscheen de tweede druk (zesde duizendtal) van den roman „Het Verloren Land", door Johan Koning, welk werk bij zijn verschijning uitvoerig in het „Kol. Wbl." werd besproken.

Boekenschouw over West-Indië.

Handelsadresboek voor Ned. West-Indië, (eerste uitgave), samengesteld door de vereeniging „Bureau voor Handelsinlichtingen". Het boek is in 3 talen gesteld: Nederlandsch, Engelsch en Spaansch.

Onze West in beeld en woord, platenalbum voor het huisgezin en ten gebruike bij het onderwijs, door Fred. Oudschans Dentz en Herm. J. Jacobs. 2de vermeerderde en verb. druk, De Bussy. *f* 4.50 (geb.), *f* 3.90 (ingen.).

Kalenders.

De uitgever W. D. Meinema te Delft zond ons toe de kalender 1930 Groot Nederland van het Algem. Ned. Verbond, onder redactie van C. van Son, administrateur van dat Verbond en secretaris der redactie van Neerlandia. De kalender getuigt, als gewoonlijk, van groote zorg, de uitvoering is keurig. Voor leden *f* 1.90, voor niet-leden *f* 2.50.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nieuwe figuren.

Het periodiek *Timboel* te Solo van 1 September geeft onder bovenstaand hoofd de volgende beschouwingen en wenken naar aanleiding der benoeming van nieuwe Gouverneurs in de Vorstenlanden op Java:

Soerakarta en Jogjakarta krijgen met het begin der volgende maand elk een nieuwen Gouverneur. Geen van beiden zijn onbekende persoonlijkheden.

Te Soerakarta komt de heer Van Helsdingen, die omstreeks 1918 te Solo Assistent-Resident was. Te Jogjakarta zal de heer Van Gesseler Verschuir, eertijds Assistent-Resident van Semarang, in het Gouvernementshuis zijn intrek nemen. Beide Gouverneurs zijn bekend om hun integriteit. Deze kan hun in hun nieuwe omgeving te stade komen. De heer Van Helsdingen heeft naast dien roep van groote eerlijkheid een naam van gematigd conservatisme in het politieke. De heer Verschuir deelt deze politieke overtuiging, doch ze is in hem geaccentueerder. Zelfs heet het dat hij een weinig afkeerig staat tegenover iederen bestuursman met moderne denkbeelden, hij zij Hollander of Indonesiër.

Toch willen wij van beiden niets dan goeds verwachten. De Hooge Regeering heeft, naar wij reeds erkenden, met deze mutaties den ernstigen wil gehad opnieuw Hare goede bedoelingen te doen blijken. Men mag verwachten dat de nieuwe Gouverneurs in de Vorstenlanden den wil der Centrale Regeering in hun plaatselijk beleid tot uiting zullen brengen. Als eerlijke lieden zouden ze stellig geen benoeming aanvaard hebben, zoo zij zich door hun eigen politieke gezindheid belemmerd gevoeld hadden om de vrijzinnig ethische bedoelingen der Regeering loyaal te verwezenlijken. Een beleid, dat voor de Regeering niet te verantwoorden en niet te verdedigen is en dat de Regeering niettemin verantwoorden moet, is van hen ongetwijfeld niet te verwachten. Bij de uitvoering van hun taak zullen de nieuwe Gouverneurs een breed inzicht dienen te betrachten, zoowel ten opzichte van de Nationale beweging als ten aanzien der zelfbesturen. Ook is te hopen dat de Centrale Regeering thans *duidelijk* zal doen blijken welke politiek zij jegens de zelfbesturen wenscht te zien volgen. Indien zelfbesturen en zelfbestuurders nog geen leiding kunnen ontberen, dan zij dit een leiding die opvoedt tot zelfstandigheid en vrije ontwikkeling.

Hoeveel tijd deze opvoeding nog kosten kan, valt niet te voorzien. Immers, in de huidige zelfbestuurders is het zelfstandigheidsgevoel maar weinig ontwikkeld, hoe modern sommigen hunner ook moge schijnen. Een langdurige traditie leerde hen zwichten voor elken wenk van het hoofd van Gewestelijk bestuur. Dat deze hoofden dus met zulke wenken spaarzaam, voorzichtig en terughoudend mogen zijn. Zij kunnen er niet op rekenen dat, wanneer zij zich vergissen, en (met de beste bedoelingen ongetwijfeld) zaken voorstellen die voor de zelfbesturen schadelijk zijn, deze zich daartegen zullen durven verweren.

Zoover is het nog niet. De ontwikkeling, ja het bestaan der zelfbesturen, hangt voorzeker af van de mate waarin de zelfsbestuurders zullen leeren blijk te geven van het bezit van karakter, daarbij de belangen van hun rijk boven hun persoonlijke belangen stellend. Thans ontstaat te vaak nog *de indruk* dat zij in groote, zakelijke kwesties van principieelen aard, hunne rijken betreffend, toegeven, zoo men hun slechts in persoonlijke aangelegenheden tegemoet komt, of eenvoudig om zich persoonlijken last en onaangenaamheden te besparen.

Wij twijfelen er wel eens aan, of voor verbetering in dit opzicht niet op een jongere generatie gewacht zal dienen te worden.

Niet slechts ruimte van blik, doch ook een groote mate van onafhankelijkheid, van onbeïnvloedbaarheid, zullen de nieuwe Gouverneurs behoeven.

Den heer Van Helsdingen, bekend met Vorstenlandsche toestanden, zal deze onafhankelijkheid gemakkelijker vallen dan aan zijn Jogjaschen collega, die onbekend is met het zeer uitzonderlijke Vorstenlandsche milieu. Echter zal ook de heer Van Helsdingen zich hebben te hoeden voor duistere invloeden die hun recentere kennis zullen willen aanwenden om hem in hun macht te krijgen. Ook weten we niet of hij niet ondanks zijn bekendheid met het milieu, nog versteld zal staan bij *menige* observatie. Wanneer hij o.a. waarneemt hoe sommige lieden hier zich niet ontzien de hoogste persoonlijkheid in de Javaansche wereld naar voren te schuiven om hun promotie bij de Centrale Regeering voor te staan, of als het geldt zich te dekken tegen de verdiende gevolgen hunner ambtelijke misslagen.

Breedheid van inzicht zullen de nieuwe Gouverneurs ook noodig hebben tegenover de Indonesische beweging en haar pers. Het huidig centraal gezag is daartegenover niet zonder goeden wille, maar het gewestelijk bestuur te Soerakarta heeft dien wil tot nu toe niet gelieven te volgen; dit in tegenstelling tot Jogja. Hier te Soerakarta is men zelfs vijandig gezind jegens elke uiting der Indonesisch nationale beweging, hoe gematigd ook. In elke poging tot opwaartsstreving, in elk gesproken, in elk geschreven woord vooral, wordt een vijandige daad gezien. Kritiek van algemeenen of plaatselijken aard, hoe vrijmoedig ook geformuleerd, dient geuit te mogen worden. Zoo niet, dan zal ook de bitterheid niet wijken, die thans in Soerakarta onder de Indonesische nationalisten vrijwel algemeen is.

In dit opzicht kan vooral de nieuwe Gouverneur van Soerakarta een voorbeeld geven aan zijn ondergeschikte ambtenaren. Boedi-Oetama, den geheelen gematigden vleugel der Indonesische beweging, had men hier liefst vogelvrij verklaard. We beklagen ons daar niet over. Wij gaan onzen eigen weg. De overtuiging van ons goed recht op critiek in het algemeen belang is ons voldoende. Verbittering en verscherping der tegenstellingen waren echter ongetwijfeld het gevolg dier ambtelijke vijandigheid en ze deed sterke afbreuk aan het vertrouwen dat door de Regeering van ons Indonesiërs gevraagd werd.

In dit opzicht kan een leider van het gewestelijk bestuur veel ten goede en ontzaglijk veel ten kwade uitrichten. Maar als een régime, dat slechts op spionnen en politie steunt, ongelukken en uitbarstingen veroorzaakt, aan wien dan de schuld?

Hoe dit zij, we hebben vertrouwen in de toekomst. Ook dit maakt dat wij gaarne de nieuwe Gouverneurs welkom heeten.

Diversen.

In het loyale maandblad *De Samenwerking* te Semarang van 7 September, wordt betoogd dat de jaarmarkten heelemaal geen goed doen aan de economische gesteldheid der Inlandsche bevolking en slechts geldverspilling bevorderen. Al die tentoonstellingen hebben den Inlandschen handel en de industrie niet vooruit-, eerder achteruit gebracht. Door een wiskundige is uitgerekend, dat bij den Pasar Malam te Semarang door de bevolking drie millioen en bij den Pasar Gambir te Weltevreden 5 millioen meer is uitgegeven. De redactie ziet er meer heil in indien de Regeering om de drie maanden een loterij van $f\,2\frac{1}{2}$ millioen uitschreef en de opbrengst schonk aan vereenigingen ten bate van goede werken.

In een beschouwing over de steeds toenemende moeilijkheden van bestaan voor de bevolking, ondanks het reeds 35 jaar geleden aangevangen onderzoek der Regeering naar den economischen toestand en de goede zorg daarvoor, blijkende uit het in 't leven roepen van de Welvaart-Commissie en van het Volkscredietwezen met zijn afdeelingsbanken, desa-loemboengs enz., zegt de redactie van hetzelfde blad d.d. 14 September dat de oorzaken moeten worden gezocht in: ten eerste de geweldige toename van het aantal zielen der bevolking, ten tweede de verdringing door het groot-kapitaal door uitbreiding van het plant-areaal der ondernemingen en fabrieken. De economische achteruitgang is volgens schrijver te bewijzen met de statistische gegevens omtrent de door de afdeelingsbanken ontvangen rente, welke sedert 1915 een voortdurend stijgende lijn vertoonen.

De Regeering behoort de groote winsten van pandhuisdienst en afdeelingsbanken te betreuren als een hevigen stoot, toegebracht aan de economische gesteldheid der bevolking, de rente moet daarom worden verlaagd. Ter voorkoming van nog diepere armoede behoort nauwlettender toezicht te worden uitgeoefend op het Volkscredietwezen, in de eerste plaats door het B.B., dat dan echter ontlast zal moeten worden van allerlei andere werkzaamheden, b.v. de politioneele. Voorts beveelt schrijver aan de oplegging van belasting in den vorm van winst-opcenten op de netto-winst van de groote ondernemingen; van een drietal millionnairs eigenaars van suikerfabrieken had schrijver de verzekering gekregen, dat b.v. 5 opcenten op de nettowinst voor hen geen noemenswaardig verlies zou beteekenen.

De met die opcenten verkregen fondsen wilde schrijver geheel en al gebruikt zien ten bate van het armoe-lijdende volk, b.v. voor de bekostiging van de kolonisatie naar de buitengewesten.

Ten slotte behoort de Welvaarts-Commissie meer aandacht te wijden aan de arbeidsloonen op de ondernemingen.

Met de invoering der opcenten bovenbedoeld zou de Regeering in den geest werken van het winstaandeel-idee van wijlen den heer Dinger.

In een manifest van Dr. Soetomo inzake de benoeming van Inlanders in den Raad van Indië, opgenomen in de *Soeloeh Ra'jat Indonesia* (orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja) van 25 September, wordt verklaard dat die benoeming te vergelijken is met een „verguldsel" voor de bittere pil, welke de Indonesiërs dagelijks slikken moeten. Dit middeltje zal kunnen dienen om het schrijnen te verminderen van de wond welke de gevoelens van Indonesië meer dan noodig pijn doet en daarbij zou door de keuze der mannen, namelijk van de Indonesiërs die door de Regeering tot die hooge betrekking benoemd zullen worden, de pijn geheel weggenomen kunnen worden.

Gelet op het jongste vooral in den Volksraad bij de behandeling der kwestie van de vennootschapsbelasting, welke het bewijs geleverd heeft dat de heer Koesoemojoedo den moed mist om zijn eigen meening te zeggen, zou, indien de Regeering de keuze op dien heer liet vallen, het vertrouwen in het beleid der Regeering, dat slechts zoo traag zich verbreidt onder de nationalisten, geheel kunnen verdwijnen. „Die benoeming zou een onnoodige klap zijn in het aangezicht der nationalisten zooals wij zijn."

Een ander schrijver in hetzelfde blad, de candidatuur van de heeren Koesoemojoedo en Djajadiningrat behandelend, zegt o.a. dat, indien het der Regeering ernst is om de Indonesiërs in de gelegenheid te stellen hun land mede te regeeren, zij *echte Indonesiërs* in den Raad van Indië moet benoemen.

veelvuldig voorkomen van geslachts- en nierziekten. Voor zoover de O.G. het kon achterhalen, was zeker 38 pct. van de levenloosgeborenen ten gevolge van geslachtsziekten. Een tweede oorzaak zal veelal zijn, dat de vrouw zich niet kan ontzien tijdens de zwangerschap, wat vooral het geval is bij de ongehuwde moeder. Een groot percentage zal ook moeten opgeschreven worden, tengevolge van een gemis, wat de laatste jaren met den dag meer gevoeld wordt; onvoldoende hulp tijdens de zwangerschap, bij ziekte en tijdens de bevalling. Als vierde oorzaak moeten we wijzen op het alcoholisme, wat tot degeneratie voert. En tenslotte de onkundige behandeling der zuigelingen. Bij vele moeders hier kunnen we eerder van een mishandeling dan van een behandeling hunner zuigelingen spreken.

Het artikel in de „Amigoe" deelt ten slotte mede, dat de tegenwoordige directeur der O. G. voornemens is om in het vervolg de publieke aandacht voor deze zaken voortdurend gaande te houden door geregelde mededeelingen aan de pers.

Het moreel besef van een der zwaarste ouderlijke verplichtingen moet worden aangewakkerd, meent het blad, de uithuizigheid tegengegaan; het verslapte gevoel van verantwoordelijkheid alom in den huiselijken kring verlevendigd.

Het Museum in de Hendrikschool.

In Ameunxen's geschiedenis van Curaçao trof ons deze mededeeling over het bekende museum in de Hendrikschool: „Daar het zich nooit in de overgroote zorg van 's Lands bestuur heeft mogen verheugen, is zijn beteekenis in den loop der jaren minder en minder geworden en thans liggen de restanten vrijwel onder het stof des tijds begraven". Bijna tegelijkertijd bereikte ons een ingezonden stuk over hetzelfde onderwerp, dat de toestand nog veel ernstiger schetst. Wij geven den zakelijken inhoud hier weer:

In dat museum hebben gehuisd gedurende vele weken inlandsche werklieden, timmerlieden en metselaars voor het doen van herstellingen aan lokalen. Die ambachtslui hadden hun jongmaatjes, en deze brachten hun kameraadjes mee van de straat. Vrouwen brachten eten, tabak en nieuwtjes aan, en al dien tijd was museum en straat één. Al wat er stond, werd verschoven en verzet. Kasten, die te zwaar waren om versjouwd te worden, werden geledigd, en de inhoud hot en haar op elkaar gestouwd. De platte kasten op de schragen konden vrij worden geopend en mooie dingen naar believen betast en bekeken. Met de groote wandkasten was het niet anders. Hamers vielen door de ruiten en de scherven mengden zich met het tentoongestelde. Eindelijk werd alles weggehaald. Zonder orde en regelmaat stopte men wat er overgebleven was in kisten, die in een vergeten hoek werden geplaatst. Veel kwam in de vuilnisbak terecht en verdween vandaar in de diepte der Caraibische zee. Daarbij waren dingen, die nooit meer terug te bekomen zijn, waarop menig buitenlandsch museum trotsch zou zijn.

„Schande over zulk beheer", eindigt de schrijver niet ten onrechte.

Geschiedkundige sprokkelingen.

De luitenant-directeur van Curaçao Jan Lix Raaven schreef 14 Juni 1782 aan de vergadering van X te Amsterdam: „ik gaa ten Graave; maar beklaage het geslagte dat naar mij komt, en op dit Eyland moeten blijven, en de Compagnie niet minder, want dit land, moet in sig selfs als weg teeren, door de meenigte Menschen, die er op woonen, en zig zelfs niet voeden kunnen, zijnde het saizoen ten aanzien van genoegsaame reegens ter vereyschte tijd zeer verandert".

Uit den Verren Vreemde.

Vrede op aarde?

Het Kerstfeest nadert. De Kellogg-boodschap zou dit jaar aan het „vrede op aarde" bijzondere kracht en beteekenis hebben kunnen schenken. Het verdrag tot uitbanning van den oorlog door Kellogg en Briand in 1928, na eenige moeite, in behouden haven gebracht, mocht, alweer na eenige jaren moeite, in 1929 de ratificatie verwerven van de laatste der regeeringen, wier vertegenwoordigers te Parijs tot de oorspronkelijke onderteekenaars ervan hebben behoord. Vóórdat de laatste ratificatie, die van Japan, verkregen was, welke als voorwaarde was gesteld om het geldig te doen worden voor allen, hadden verschillende andere staten zich eigener beweging reeds aangemeld om ook in het verdrag tot uitbanning van den oorlog opgenomen te worden. De gelegenheid was hiertoe voor allen opengesteld. Tot de eersten, die zich haastten toe te treden, behoorden de Unie van Sowjet-republieken (of zooals wij als gebruikelijk blijven zeggen: Rusland) en de Chineesche republiek.

Rusland en China! Maar nog vóórdat Japan zijn ratificatie van het Kellogg-pact officieel had gemeld, waren deze twee staten tot handelingen overgegaan, die *oorlogsfeiten* waren, al was er geen formeele oorlogsverklaring gezonden.

En sedert dien gaan zij elkander al feller en feller te lijf.

Is dat wat er practisch gewonnen is door het Kellogg-verdrag? Mogen twee staten alles doen wat „oorlog" is, als het maar niet den naam „oorlog" krijgt? En als twee staten, onderteekenaars van het verdrag, door dergelijke daden hun verbintenis te schande maken, doen de mede-onderteekenaars er dan niets tegen? Moeten zij dan niets daartegen doen?

Zoo pas hebben de bladen ons in prent weergegeven, hoe de Fransche gezant te Washington, de heer Claudel, het grootkruis van het Legioen van Eer overhandigde aan Frank B. Kellogg. De voormalige Amerikaansche secretaris van staat liet zich deze onderscheiding welgevallen, in afwijking van en tegen het gebruik der Amerikanen in; voor zoo iets bijzonders, als 't tot stand brengen van het wereldvrede-verdrag, mocht wel iets buitengewoons aanvaard worden.

Momenteel vertoeft Kellogg in Engeland, waar hij als de groote oorlogsbreker geviered wordt.

Maar ook bij die gelegenheden zal toch wel, zij 't daar onuitgesproken, gedacht zijn aan de fatale tegenstelling, die uit de berichten van het Russisch-Chineesche front spreekt. En die tegenstelling zal als een satanische grijnslach klinken overal waar men bij het aanstaande kerstfeest het Kelloggpact zal verheerlijken als een bereikt resultaat.

Die tegenstelling zal ook niet geheel op zijde kunnen worden gezet als, in Januari 1930, de groote maritieme mogendheden te Londen bijeen komen om over vlootbeperking te spreken, waarbij, volgens de hiertoe gedane uitnoodiging, het Kellogg-pact tot grondslag zal worden genomen.

Toen wij in Januari van dit jaar hier de beteekenis van het Kellogg-verdrag bespraken, hebben wij deze meer in de toekomst dan in het heden gezocht. Het beginsel is in een overeenkomst vastgelegd, al zijn er nog omstandigheden die de dadelijke toepassing in menig opzicht bemoeilijken of practisch onmogelijk maken. Aan het beginsel wordt blijvende kracht toegezegd, wordt gelegenheid tot groei gegeven, terwijl men de onvermijdelijke afwijkingen en uitzonderingen wil laten verschrompelen, wil laten afsterven.

Zoo gezien behoeven de krijgsbedrijven in het gebied van den Amoer nog niet als het bankroet van het anti-oorlogs-verdrag beschouwd te worden. Maar zij leggen toch wel bijzonderen nadruk op het feit, dat met dit verschrompelen en afsterven geruimen tijd kan verloopen. Zij brengen ook de teleurstelling, dat van de zijde van hen, die de leiding hebben genomen om het Kellogg-pact door te voeren, geen krachtige poging wordt gedaan om, bij de eerste gelegenheid, het bewijs reeds te leveren dat voor alle gevallen een andere oplossing te vinden moet zijn dan oorlogvoeren. Zij doen ook het vermoeden, de vrees opkomen, dat men den naam, het woord „oorlog" meer tracht te vermijden en uit te schakelen dan de daad, dan het krijgsbedrijf, en hierin zou dan een onoprechtheid liggen, die te kort doet aan de hoogheid van het geheele streven.

Bestrijding van ziekte in de cultures in Algerië.

De leer indachtig, dat de plantenziekten, die ontstaan door insecten, voor een groot deel slechts te bestrijden zijn wanneer men een ander voor de plant onschadelijk insectensoort tegen de veroorzakers van de ziekte te hulp kan roepen, is in den Proeftuin te Algiers een afdeeling gesticht waar de biologie der insecten onderwerp van studie en proeven is. Levende kolonies van onzichtbare helpers van landbouw en boschbouw worden er gevormd en waargenomen.

De cultures van sinaasappelen en citroenen werden bedreigd door zóó hardnekkige verschijnselen, dat voor geheelen ondergang werd gevreesd. Zoo waren de groote ondernemingen van Boefarik in Mitidja en van Misseghin in Oran aangetast door een soort verwoestende cochenille. Het „Laboratoire de zoologie" en het „Insectarium" van den Proeftuin hebben tegen den vijand legers van een onnoembaar aantal coccinelles weten te richten, die, behandeld volgens de daarvoor gegeven voorschriften, de oranjerieën bevrijdden van de gevaarlijke indringers. Aan dit succes, dat reeds bekend was, is er nu weer een toe te voegen, meldt *La Dépêche Coloniale* van 9 November. Een soort van klein weekdier is den beruchten lanigères, den verwoester der appelgaarden, de baas geworden. Alle chemische middelen hadden gefaald, de microbenstrijd heeft de overwinning gebracht.

Het onderzoek is thans ook gericht tegen de vlinders en tegen de witte insecten, die de wijngaarden aantasten. Tegen deze worden heirlegers georganiseerd van *crypolème*.

Een onderzoek naar 't vermenigvuldigen van den Marokkaanschen krekel is ingesteld in verband met den strijd, die te voeren is met de sprinkhanenplaag.

Hoewel op het gebied van proefnemingen voor de cultures Nederland meer *aan* het buitenland te leeren, dan *ervan* te leeren heeft, meenden wij aan deze mededeelingen hier toch een plaats te mogen geven. Met name is Suriname achtereenvolgens slachtoffer van zoovele cultuurziekten geworden, dat de vraag naar geneesmethoden ook bij ons aan de orde en leering uit den vreemde welkom blijft.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Dinsdagavond 19 November ging in het Minervatheater de film *„Tropisch Tourisme"* van de K. P. M. voor de afdeeling. 570 kaarten waren uitgereikt, ± 400 bezoekers waren aanwezig. De film is buitengewoon mooi, werd zeer goed in 't juiste tempo en gelijkmatig gedraaid en zeer gelukkig muzikaal geïllustreerd door het „Orchestre invisible" van het Minerva-Theater. Iedereen was opgetogen over deze voorstelling.

Daarmede zijn we gekomen aan het eind van 't jaar, van ons programma en van . . . onze financiën. Echter waren er leden, die informeerden „of de heer Frans" ook nog in Apeldoorn voor „O. en W." zou optreden. De secretaris beantwoordde in zijn inleidend woord deze vraag met de opwekking, dat daarvoor de leden dan hun contributie eerder zouden moeten betalen — of beter nog een extra gift in de kas storten.

Nu de secretaris dit schrijft, kan hij mededeelen, dat er werkelijk eenige leden zijn die extra steun toezegden. Wij hebben dus hoop nog dit jaar — of begin 1930 — de familie Frans in ons midden te zien.

Het postgironummer van den penningmeester is: 93038, kantoor Apeldoorn, J. C. Baars. Het adres is: Jagersweg 42. Dit laatste vooral voor degenen, die verhuizen.

N.B. Na 't verzenden — tot 25 dezer — is door mij ontvangen aan contributie 1930 en extra giften: *f* 5 + *f* 2, *f* 2.50 + *f* 1, *f* 2.50, *f* 2, totaal *f* 15.

Als we allen iets doen en zorgen, dat dit in den loop der week er is, komt het vereischte bedrag er zonder veel moeite. Bij voorbaat dank van

HET BESTUUR.

Afdeeling Nijmegen.

Door den heer A. Pimentel, Luit. Kol. b. d. van het N. O.-I. L. werd 19 dezer in den schouwburg een voordracht gehouden over: Zeden en gewoonten van de koppensnellende Dajaks in Centraal Borneo".

Op kernachtige en zeer onderhoudende wijze verhaalde spreker, die 6 jaar te midden van de Kenja Dajaks als militair gezaghebber vertoefde, over zijn verblijf in Apo Kajan, een van de buitenwereld afgesloten gebied, gelegen in het stroomgebied van de, in de Celebeszee uitmondende Kajanrivier. Aan de hand van zeer mooie lichtbeelden maakten wij de reis mede, die per prauw geschiedde en gedurende welken tocht verscheidene stroomversnellingen genomen moesten worden.

Achtereenvolgens behandelde spreker de woongelegenheid en de zeden en gewoonten van de bevolking, zooals die naar voren kwamen bij geboorten, huwelijken en overlijden, waarbij vele kiekjes het gesprokene verduidelijkten. De woongelegenheden zijn meestal ingericht voor 50 tot 100 families, die ieder een afzonderlijk vertrek bewonen doch een gemeenschappelijke voorgalerij bezitten, waarbij vooral naar voren kwam de groote bedrevenheid die de Kenja Dajak in de houtsnijkunst bezit.

Verder waren er nog rijsthuisjes, een logeergebouw, een kerkhof enz.

Tot de minder in onzen smaak vallende zeden en gewoonten behoort o.a. dat de mannen zich het voorhaar, de oogharen en wimpers laten uittrekken en de vrouwen koket, zooals overal elders, zich een tatouage laten aanbrengen op een harer dijbeenen, waarvan zij de fraaie kleuren en afwerking gaarne laten zien om haar te bewonderen, zij doen dit door

een slip van haar sarong op te lichten. Doch zijn zij trotsch op die tatoueering, niet minder zijn zij dit op de uitgerekte oorlellen. Mannen en vrouwen zijn flink en stevig van bouw en verschillen in groote mate met de hen omringende boschbewoners, die in alle opzichten juist het tegenovergestelde zijn.

De Kenja Dajak is animistisch magiër. Voor hem is alles bezield en er gaat naar zijn geloof, van bloed, haar, speeksel en metaal een magische kracht uit. Ook de vogels spelen bij hem een rol; hij ziet in deze de aardsche boodschappers, die hem in doorloopend contact houden met zijn vele goden.

Worden bij de Kenja Dajak tweelingen geboren, dan doodt men een dier kinderen, evenzoo geschiedt dit bij de geboorte van een mismaakt kind, waarbij dan de oude Spartaansche methode gevolgd wordt om kinderen, die toch niet zullen opgroeien tot bruikbare menschen, bij de geboorte te dooden.

Ook bij het overlijden heeft de Kenja Dajak eigenaardige gebruiken. Volgens hem kan men een goeden en een slechten dood sterven, waarbij dan goede en slechte geesten aan den overledene ontvlieden. De lijken worden bijgezet in daartoe vervaardigde lijkenhuisjes, rijk voorzien van mooi houtsnijwerk.

Het „snellen" is iets dat gelijk staat aan een sluipmoord en te meer moet dit verwondering opwekken van hen die met dit volk in aanraking komen, omdat het beschouwd mag worden te zijn een zachtmoedig volk, dat nimmer twist of vechtpartijen kent. Zijn zij echter op sneltocht, dan zijn het ware duivels en het is voor hen bijzaak hoe zij aan een of meerdere koppen komen, als zij ze maar kunnen bemachtigen en dit staat ook weder in verband met hun animisme, omdat zij ervan overtuigd zijn dat van die gesnelde koppen een magische kracht uitgaat, die hen beschermt tegen ziekten en andere onheilen; ook waren die koppen wel noodig voor het afleggen van den rouw voor een overleden vorst.

Ook bij het snellen bestaan voor den Kenja Dajak voorteekenen en het is opmerkelijk hoe snel de mannelijke bevolking gemobiliseerd is zoodra zoo'n voorteeken wordt opgemerkt.

Gedurende de pauze gaf spreker gelegenheid de door hem medegebrachte ethnografica te zien, waarbij dan de noodige in- en toelichtingen werden gegeven.

De Voorzitter dankte bij het eindigen van de causerie den heer Pimentel voor de mooie leerrijke voordracht, welke woorden door het talrijk opgekomen auditorium met krachtig applaus werden onderstreept.

L. RöPCKE.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

RADIOTELEFOONDIENST MET NED.-INDIË.

De Persdienst van het Staatsbedrijf der P.T. en T. brengt het volgende onder uw aandacht:

Voor het radiotelefoonverkeer met Ned.-Indië zijn nieuwe spreekcellen in gebruik genomen te Kediri en Soekaboemi. Deze plaatsen liggen resp. in de 3e en 1e zône. De kosten van een gewoon gesprek van 3 minuten bedragen dus: voor Kediri ƒ 34.50 en voor Soekaboemi ƒ 30.—.

LUCHTPOST VOOR INDIE.

Bescherming van correspondentie tegen olie en vocht.

In verband met enkele gevallen van beschadiging van luchtpostbrieven tengevolge van het binnendringen van water of olie, zal voortaan voor de verpakking van de luchtmail voor Indië gebruik worden gemaakt van oliedoek.

DIENSTUREN RADIOTELEFOONDIENST NEDERLAND—NED.-INDIË.

Op telefonisch verzoek van de Indische Administratie zijn de diensturen voor het telefoonverkeer met Indië tot nader bericht vastgesteld op 12—15.30 (Amsterdamsche tijd). Bij de gesprekken voor 12 uur werd hinder ondervonden door inductieverschijnselen van de electrische treinen op Java.

Van het Informatie-Bureau.

Voor een aantal betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

Zij die voor uitzending voor deze betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dept. van Koloniën, Afd. B, Eerste Bureau.

De betrekkingen vindt men genoemd in de Staatscourant van 11 November j.l.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mej. P. Wiericks, Onderwijzeres M.U.L.O., Singel 60, Schiedam.
Dr. S. J. Wellensiek, Plantkundige bij het Plantenkundig Laboratorium Proefstation Landbouw, Wageningen.
Ir. J. H. Westerman, Tijd. Ir. 3e kl. bij den Dienst van den Mijnb., De Genestetweg 12, Bloemendaal.
D. W. J. de Vor, Gouvernements-veearts bij den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst, Barneveld.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

G. L. Tichelman, Fd. Controleur bij het B.B., Lage Oostzeedijk 181, Rotterdam.
H. A. Schut, Hoofdpolitie-opziener bij de Politie, Transvaalstraat 91 III, Amsterdam.
A. Kastelein, Boscharchitect 2e kl. bij het Boschwezen, Zuiddijk 16, Maassluis.
J. H. de Ruijter, Adj.-Inspecteur bij den P.T.T.-dienst, Woerden, Wilhelminaweg 20.
E. G. Seepers, Adj.-Inspecteur Opiumregie, Frederik Hendrikplein 25, Den Haag.
C. P. de Graaff, Architect bij de W. en 's Lands B.O.W., Geestbrugweg 41, Rijswijk (Z.-H.).
Dr. K. H. W. Hofstede, Nijverheidsconsulent 1e kl., Ruurlo (Gld.).
B. L. Blank, Ingenieur 1e kl. bij de W. en 's Lands B.O.W., Sonneberg i/Thüringen, Kirchstr. 7.
P. W. van der Meyden, Technisch ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Van Ostadestraat 148(I), Amsterdam.
J. Wetsteyn, Fd. controleur bij het B.B., Waranda 197, Schiedam.
L. C. Miga, Techn. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Beukplein 15, 's-Gravenhage.
Ir. L. Houwink, Hoofdambtenaar ter besch. van den directeur der Gouv.-bedrijven, Stadhoudersplein 106, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Mr. K. F. Creutzberg, Vice-President van den Raad van N. O.-Indië, Pension Futura, Groenhovenstraat 5, Leiden.
J. H. Colbers, Onderwijzer 1e kl. O.W.O., Javastraat 126, Nijmegen.
H. van Schoonneveldt, Tijd. leeraar Kon. Wilh. school Weltevreden, Zomerhofstraat 20, Rotterdam.
Mevr. D. A. de Ruyter geb. Heyligers, Commies bij den P.T.T.-dienst, Wilhelminaweg 20, Woerden.

Internationale Natuurbescherming

Oost- en West-Ind. beschermingsgebieden.

De Nederlandsche commissie voor internationale natuurbescherming — secretariaat: Heerengracht 540, Amsterdam — heeft dezer dagen weer eens de aandacht op haar streven gevestigd, dat onze volle sympathie heeft, waarom wij er hier dan ook op deze plaats belangstelling voor vragen.

Het streven tot bescherming der natuur heeft de laatste jaren alom burgerrecht verkregen en het leeft thans in den geest en in het hart van elken weldenkende. Toch schenkt men bij de ontsluiting van ongerepte gebieden niet voldoende aandacht aan dit streven, waardoor het gevaar, dat onherstelbare verliezen worden geleden — hetzij op wetenschappelijk gebied, hetzij uit een schoonheidsoogpunt — bestaan blijft overal, waar de natuur in haar oerstaat plaats maakt voor de vestiging van het menschelijk ras. Dit klemt in het bijzonder voor de Overzeesche Gewesten, waar de natuur zich grootscher dan elders openbaart.

In het begin van deze eeuw was de mensch zich nog niet ten volle bewust van den omvang van dit gevaar, doch in den laatsten tijd is in tal van wetenschappelijke en politieke kringen uitdrukkelijk de noodzakelijkheid betoogd om naast het belang van de economische ontwikkeling eener streek, *ook dat van het behoud der natuur* te verzorgen.

Zoo werden in vele landen nationale vereenigingen of commissies gevormd, die alle eenzelfde doel nastreven, namelijk internationale samenwerking tot behoud van de natuur, in de eerste plaats door maatregelen te beramen tegen de algeheele uitroeiing van diersoorten en ter bewaring van belangrijke scheppingen der natuur in het algemeen.

Hier te lande werd in 1925 opgericht de Nederlandsche Commissie voor Internationale Natuurbescherming, waartoe invloedrijke personen zijn toegetreden.

Doordien de leidende personen van de commissies in verschillende landen elkaar kennen en regelmatig voeling met elkander houden, is een krachtige gemeenschappelijke actie ontstaan, welke er toe leidde, dat in October 1928 te Brussel een Bureau kon worden gevestigd onder den naam van Office International de Documentation et de Corrélation pour la Protection de la Nature. De kosten van oprichting werden gedragen door de genoemde commissies, terwijl in belangrijke mate particulieren, zoowel in Europa als in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, steun hebben verleend.

De instandhouding van dit bureau vraagt echter aanzienlijke sommen, ofschoon de Directeur Prof. Dr. J. M. Derscheid zijn werkkracht, energie en ervaring belangeloos verleent. Het stelt zich immers in de eerste plaats ten doel gegevens uit alle werelddeelen te verzamelen om te kunnen beoordeelen, hoe ernstig het vraagstuk der natuurbescherming geworden is en om te kunnen wijzen op de noodzakelijkheid, dat overal ter wereld uitgestrekte reservaties moeten worden vastgelegd, waarin de natuur haar ontwikkeling ongestoord kan voortzetten.

Nederland met zijn uitgestrekte overzeesche gewesten mag zich aan het streven tot bescherming der natuur allerminst onttrekken; in Nederlandsch Oost-Indië leven tal van diersoorten, welker behoud van groote wetenschappelijke waarde is en waarvan sommige zelfs nergens anders ter wereld voorkomen. Wij willen slechts noemen de argus-fazanten orang-oetans, tapirs, berg-antilopen, reuzenwaranen van Komodo enz. Deze zeldzame diersoorten worden meer en meer in haar bestaan bedreigd.

De bovengenoemde commissie hoopt in de toekomst samen te werken met de Regeering om in ons zoo bij uitstek interessant Oost- en West-Indië beschermingsgebieden te maken. Hiervoor is echter veel geld noodig, opdat wij in navolging van het buitenland met trots zullen kunnen wijzen op hetgeen met gemeenschappelijke krachten behouden kon blijven van het onvolprezen bezit, hetwelk wij verplicht zijn aan de geslachten, die na ons komen, over te dragen.

Daarom heeft de commissie gemeend een beroep te mogen doen op allen, die zich van den ernst van het vraagstuk bewust zijn, haar arbeid *geldelijk* te steunen, in het bijzonder het Bureau te Brussel in staat te stellen zijn taak te vervullen en uit te breiden. Wij zijn er van overtuigd, dat dit verzoek om steun bij velen weerklank zal vinden en dat de noodige gelden tot voortzetting van het streven voor natuurbescherming zullen worden bijeengebracht.

Mutatiestaat van 13 tot 27 November.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
H. M. van Bemmelen, Directeur Holl. Voorschotbank, Haarlem, Spruit- en Boschstraat 13. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Haarlem.
M. Bloemink, Haarlem, Karolingenstraat 48. ƒ 5.	
R. v. d. Burg, Haarlem, Kweektuinstraat 12. ƒ 5.	
J. Reydon, Aerdenhout, Klapheklaan 9. ƒ 5.	
Mevr. Rodius Bunge, Heemstede, „Dennenheuvel". ƒ 5.	
W. van Polanen, p. a. fam. M. Smit, Haarlem, Berkenstraat 35. ƒ 5.	
Mejuffrouw A. W. Back, Haarlem, Kempstraat 8a. ƒ 5.	
C. G. van Heck, Haarlem, Westerhoutstraat 2. ƒ 5.	
J. Kruyff, Aerdenhout, Rijnegomlaan 58. ƒ 5.	
Dr. H. Kikkert Czn., Haarlem, Heerenweg 267. ƒ 5.	
E. Slijper, Haarlem, Jacob Catslaan 1. ƒ 5.	

L. N. van Asperen, Indologisch Student, Haarlem, N. Overtonweg 9. *f* 5.	den heer J. A. Vorstman te Amsterdam.
H. Evers, Heemstede, Hobbemastraat 31. *f* 5.	Eigen aanmelding.
M. P. Cornelisse, Haarlem, Goltermanstraat 14r. *f* 5.	
Mevrouw N. W. F. van Waning, Haarlem, Hasselaarsplein 18. *f* 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
A. M. Koek, Arnhem, St. Janskerkstraat 33. *f* 5.	Secretaris Afd. Arnhem.
Mevrouw J. van der Moer—Groen, Arnhem, Bronbeeklaan 4. *f* 5.	den heer F. Ruinen te Arnhem.
J. W. Wiltink, Controleur Belastingen in Suriname, Arnhem, van Hasseltstraat 6. *f* 5.	Eigen aanmelding.
A. Th. L. v. d. Land, A'dam, Willemsparkweg 22. *f* 5.	den heer W. Engelbrecht te Amsterdam.
G. W. Mazee, Gep. Generaal-Majoor tit. N.-I. L., Amsterdam, Amsteldijk 123. *f* 5.	den heer A. Geertsema Beckeringh te Amsterdam.
P. Harrebomée, Commissaris v. Politie, Amsterdam, 1ste Helmersstraat 58. *f* 5.	
Mohamad Akil, Amsterdam, Marnixstr. 290. (Atva.) *f* 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
Ds. H. Snel, Amsterdam, 1ste Helmersstraat 335 I. *f* 5	
A. F. van Dapperen, Gep. Hoofdingenieur S.S. in N.-I., Zeist, Berkenlaan 1. *f* 5. (Afd. Utrecht).	Eigen aanmelding.
Mevrouw J. L. van de Kasteele—Besier, Utrecht, Dillenburgstraat 33. *f* 5.	den heer F. J. J. Besier te Utrecht.
N. Sax, Utrecht, Sweelinckstraat 27. *f* 5.	Secretaresse Afd. Utrecht.
H. J. Huter, Apeldoorn, Tuthein Nolthenìuslaan 7. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Apeldoorn.
J. Meijjes, Huize „Zonneweelde", Amersfoortscheweg 11, Apeldoorn. *f* 5.	den heer L. Oosting Bentum (Loenen V.).
C. Knook, Notaris, Apeldoorn, Deventerstraat 26. *f* 5	den heer C. Pasma te Apeldoorn.
Ant. Asselbergs, Industrieel, Bergen-op-Zoom, Lieve Vrouwenstraat 20. *f* 5.	
P. C. J. van Kalmthout, Apotheker, Bergen-op-Zoom, Zuivelstraat 5. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Bergen-op-Zoom.
A. A. Oosterdijk, Leeraar M.O., Nijmegen, Javastraat 95. *f* 5.	
N.V. Zeepfabrieken „Het Anker, v.h. Gebr. Dubbelman", Nijmegen, Graafsche Dwarsstr. 12. *f* 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
P. J. Brouwer, Directeur Militairen-Tehuis, Nijmegen, Sumatraplein 7. *f* 5.	
A. G. J. van Boxtel, Sergeant N.-I. L., Hees bij Nijmegen, Kerkpad 22. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Nijmegen.
G. Lentink, Nijmegen, Javastraat 43. *f* 5	den heer A. A. Oosterdijk te Nijmegen.
Mejuffrouw J. H. Gelderman, Den Haag, Flatgebouw Benoordenhoutscheweg 27. *f* 5	Mevrouw Crena de Jongh—Van Eck te Den Haag.
Mevrouw J. Metskes, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 93. *f* 5	den heer J. E. Romswinckel te Den Haag.
Dr. C. A. Musgrave, Den Haag, ten Hovestr. 45. *f* 5.	
Mevrouw C. R. E. C. van Hasselt, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, Verhulststr. 4. *f* 5.	
Mejuffrouw C. M. Scheffelaar, Den Haag, Pijnboomstraat 72. *f* 5.	Eigen aanmelding.
H. W. Verment, Oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Laan v. Meerdervoort 679. *f* 5.	
J. W. E. de Ruiter, Den Haag, v. Boetzelaerlaan 111. *f* 5.	
C. J. L. Verhoeven, Den Haag, Plein 1. *f* 5	den heer J. H. C. de Jager te Den Haag.
Johan Toot, Hilversum, Frans van Mierislaan 3. *f* 5	Eigen aanmelding.
Dr. V. E. Korn, Ass.-Resident te Den Pasar (Z. Bali). *f* 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-Indië.

Afschrijvingen

Mr. J. Th. Lussanet de la Sablonière, Den Haag, Bezuidenhout 327.
A. C. G. Zaal, Amsterdam, 3de Helmersstraat 34 II.
Mejuffrouw N. Leckie, Paramaribo.
Mejuffrouw E. J. C. Telting, Paramaribo.

Adresveranderingen

Mejuffrouw W. van Hoorn, Oosterbeek, Benedendorpsweg, van: 56 naar: 128.
A. C. Huygens, van: Velp, de Ruyterlaan 13 naar: Den Haag, Danckertsstr. 85. *f* 5.
Mevrouw de Weduwe J. G. Goethals—Reerink, van: Haarlem, Parklaan 87 naar: Den Haag, Sweelinckplein 73. *f* 5.
O. Horst, Ass.-Resident m. v., van: Den Haag, pa.. N. H. M., naar: Haarlem, Zijlweg 74. *f* 10.
P. Ferwerda, Controleur B.B., Haarlem, van: Schermerstraat 27 naar: Santpoorterplein 3.
C. Sisselaar, Kapitein Inf., Amersfoort, van: Utrechtsche Weg 146 naar: Emmalaan 11.
G. J. Bazendijk, Commies 1ste kl. P.T.T., van: Amersfoort, Pauwstr. 34 naar Bandoeng, p.a. Hoofdbureau P. T. T.
C. W. Schüller, Controleur 1ste kl. B.B., van: Rotterdam, Provenierssingel 65 naar: Weltevreden, p.a. Dep. van B.B.
G. J. F. Biegman, Bilthoven, van: Kruislaan 10 naar: Koppellaan 5.
Indologen-Vereeniging, Leiden, van: Hooigracht 3 naar: Botermarkt 28, p.a. J. van Leur.
J. Th. G. van Boldrik, 1ste Luitenant Art. N.-I. L., van: Den Haag, Columbusstraat 208 naar: Nijmegen, Evertsenstraat 5. *f* 5.
H. K. A. Bakker, Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 272 naar: 2de Sweelinckstraat 141.
Ir. A. Fokker, Scheveningen, Badhuisweg van: 52 naar: 93.
Ed. van Ghert, Den Haag, Zoutmanstr., van: 73 naar: 69.
W. Meijer, Oud-Inspecteur Inl. Onderwijs, van: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 577 naar: Scheveningen, Badhuisweg 88.
A. A. Hulshoff, Arts, Den Haag, van: Lubeckstr. 21 naar: Stadhouderslaan 42.
O. G. A. Netscher, Den Haag, van: Wassenaarscheweg 8 naar: Benoordenhoutscheweg 106.
Prof. Ir. C. W. Weijs, Den Haag, van: Riouwstr. 142 naar: Prinsevinkenpark 37.
J. A. H. S. Hanozet Gordon, Oud-Ass.-Resident, van: Brussel naar: Biarritz, Hotel des Princes, Rue Gambetta.
P. D. Mens Fiers Smeding, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 120 naar: Stadhoudersplein 17.
Prof. E. C. Abendanon, van: Nunspeet naar: Den Haag, Prins Mauritslaan 38. *f* 5.
W. G. van de Laar, Onderluitenant Inf., van: Den Haag, Copernicusstr. 126 naar: Bandoeng, p.a. D. v. O.
M. F. Tydeman, Ass.-Resident, van: Voorburg, Westeinde 132 naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. B.B.
Mr. A. Veenhuijzen, Voorzitter Landraad, van: Den Haag, Lubeckstr. 82 naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Justitie.
A. C. Deenik, thans: Directeur Osvia te Bandoeng.
Ir. C. G. Frohwein, Inspecteur v. d. Arbeid, van: Tandjong Pinang naar: Ambon.
A. Goudswaard, Militair Apotheker 1ste kl., van: Weltevreden naar: Bandoeng, Wenkebachstraat 12.
S. Nijdam, Controleur 1ste kl. B.B., geplaatst te Pariaman (S.W.K.).
G. Pape, Kapitein Inf., geplaatst te Weltevreden, Waterlooplein West 5.
A. P. Romswinckel, Gezaghebber B.B., van: residentie Timor naar: Tarakan (O. Borneo).
M. de Meij, Controleur B.B., van: Maros naar: Sengkang (Celebes).
T. W. Th. de Santy, Ass.-Resident, van: Ketapang naar: Pontianak.

NUMMER 49 DONDERDAG 5 DECEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Prof. Dr. G. A. J. Hazeu. †

Den 1en dezer overleed te Wassenaar Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, in leven oud-hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidsche Universiteit en o.m. lid van de Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West".

Met het heengaan van dezen bekenden oud-hoogleeraar treft ook deze Commissie, waarvan de overledene tien jaren lang deel uitmaakte, een groot verlies.

Wonderlijke dingen,

door

L. D. PETIT.

Eenigen tijd geleden kreeg ik het volgende schrijven:

„Waarde heer en sobat,

Dan, wetende Uwe groote liefde voor Indische voorwerpen, heb ik verschillende dingen voor U verzameld, bij elkaar gepakt en U in een kistje toegezonden.

In dat kistje zult U vinden wat oud koperwerk, zooals oude Javaansche lampen, een sirihstel, een paar talams. In dat sirihstel zult U vinden een klein houten beeldje, door mij voor U voor wat kralen en een pakje van de weduwe Nelle geruild op Letti, een der kleine eilandjes noordelijk van Timor.

Dit is een heel zeldzaam beeldje, n.l. een Berhalla of wel een voorouder-beeldje.

De bedoeling van zoo'n beeldje is, om afgestorven familieleden, vooral als ze tijdens hun leven bewijzen hebben gegeven dat ze pienter waren, voor de achterblijvende gemeenschap te behouden om dan nog verder van hun inzicht en wijsheid te kunnen profiteeren.

Want U moet weten, waarde heer en sobat, dat na den dood, de ziel vóór zij zich voor goed in het doodenrijk terugtrekt, een korteren of langeren tijd nog blijft rondzwerven om de overlevenden ter zijde te staan en in alle mogelijke opzichten te helpen.

Om nu de ziel steeds vlak in de nabijheid te hebben en om er op elk willekeurig oogenblik naar believen over te kunnen beschikken, wordt na den dood door de priesters de ziel door allerlei bezweringen en allerlei slinksche handgrepen in zoo'n beeldje gelokt.

Meestal tracht men een spin, een der verschijningsvormen der doodenziel, bij het graf te vangen en die op het beeldje dood te drukken.

Dagelijks wordt zoo'n beeldje geraadpleegd en talrijke offers brengt men het door er bloed en eieren tegen te strijken.

Met den meesten eerbied wordt zoo'n beeldje behandeld en het komt dan ook haast nooit voor dat het in handen van Europeanen komt, ja zelfs, hun, die het zouden stelen staan zware ziekten en plagen, ja zelfs den dood te wachten.

Die eerbied verandert echter wanneer eene voorspelling, welke men door middel van het beeldje ontving, niet uitkomt, of wel dat het ziekten om zich heen verspreidt. Dan, waarde heer en sobat, wordt dat zelfde beeldje mishandeld, van zijn plaats genomen en tegen den grond geworpen om vertrapt te worden. Juist op zoo'n oogenblik kwam ik in de kampong en mocht het mij gelukken het voor U, zooals ik reeds boven schreef, voor een pakje tabak en wat kralen, machtig te worden.

Dit beeldje, zooals ik uit de menschen wijs kon worden, had altijd ziekte en ongeluk voor de kampong gebracht, en waar ik mij nog altijd die grappige negerbeeldjes bij u herinner, zult U het wel prettig vinden nu ook dit beeldje in Uw verzameling te zetten!"

Enkele dagen na het ontvangen van bovenstaand schrijven, kwam de zending en jawel, 'n een heel oud sirihstel daar lag in een doekje gewikkeld, een klein houten beeldje, een hurkend ventje, gesneden uit een soort zwart hout.

Dat hout had een bijzondere kleur gekregen door, zooals mijn sobat mij schreef, de vele aanrakingen met bloed, eieren en andere dingen, waar, volgens de inboorlingen een groote magische kracht van uit gaat.

Het was laat in den avond toen ik het kistje ontpakte, mijne huisgenooten waren reeds ter ruste, ik zat alleen in mijn kamer.

Met het beeldje in mijn hand leunde ik achterover in mijn stoel, hield het voor mij uit, liet het licht er op vallen; „zoo zoo, ben jij nu dat ondeugende kereltje" begon ik mijn alleenspraak, „wat heb jij nu wel op je kerfstok, heb jij je woord niet gehouden, of ben je een rampzalige „misunderstood"? Je zit vol met kalk, hebben ze je beblazen om je van alle zonden te ontsmetten? — ik zal je een fijn plekje geven, Ik zal je volkomen rehabiliteeren — in mijn museum kom je niet, — je mocht er eens opstand verwekken — maar ik zet je neer in mijn huiskamer, netjes op den schoorsteen voor de pendule, je wordt onze huisgenoot, hoor!"

Zoo zat ik dien avond heel in mijn eentje tegen dat vreemde kleine zwarte poppetje te praten.

Den volgenden dag, tegen etenstijd thuis komend, zegt mijne vrouw: „wat heb je me nu voor een raar, eng en griezelig ding op den schoorsteen gezet, dat hoort in je museum thuis, geef het een plaatsje naast dien somberen vriend uit Nias of tusschen de schedels uit Nieuw-Guinea!"

Ik vertelde haar toen van die vriendelijke attentie van dien verren sobat, liet haar de sirihstellen zien, welke zij onmiddellijk wilde laten oppoetsen, maar vergat haar te vertellen welke kleine misdadiger dat kereltje wel was.

Een paar dagen later begon mijn vrouw er weer over: „zeg man, je moet toch dat griezelige ding hier wegnemen, ten eerste hoort het hier niet thuis tusschen de mahonie-meubelen, en ten tweede heb ik, als ik er met mijn rug naar toe zit, het gevoel of iemand mij heel sterk fixeert, het maakt mij angstig, neem het weg, zet het in je museum!"

Weer een paar dagen later krijgen wij bezoek, een doodgewoon nuchter iemand, nooit in het Oosten geweest, een zuivere materialist. Hij wordt in de huiskamer gelaten, waar toevallig niemand onzer was. Het zal hoogstens 5 minuten geweest zijn dat hij alleen in de kamer bleef; wij komen binnen en de man, die anders een flink stemgeluid opzet, fluistert.

„Wat heb je, heb je een keelaandoening?" vragen wij belangstellend.

„Nee, ik weet het niet, maar wat is hier in deze kamer? Ik vind hier, ja, hoe zal ik het zeggen, het buitengewoon eng, heb net een gevoel of er een doode in de kamer is."

Mijn vrouw en ik keken elkaar eens aan „wat zou hij hebben" en waar ik de ongelukkige gewoonte heb te zeggen wat ik denk, vroeg ik hem: „heb je soms, voordat je hier kwam, ergens geborreld?"

„Waarachtig niet, kerel, ik weet het zelf niet, maar wel weet ik dat ik het hier eng vind."

Wij hebben de thee toen boven gedronken op mijn kamer.

Een dag na dat merkwaardige bezoek thuis komend, begint mijn vrouw: „man, neem dat griezelige ding weg, er is een lamp naar beneden komen vallen.

„Ach, kom, zou dat ook niet gebeurd zijn als onze vriend nog hoog en droog in Letti zat?"

Maar, na dat vallen van die lamp, het is een feit, zijn de emoties niet van de lucht geweest; telkens gebeurde er iets dat ons, op het beroemde haar na, een ongeluk zou bezorgd hebben.

Ik spotte er niet meer mee, schilderijen, spiegels kwamen naar beneden; het was of ineens alle touwen versleten waren of spijkers doorgeroest, onze zoon werd ernstig ziek — ik zelf kwam met steenpuisten te zitten, een onafgebroken reeks van kleine en groote narigheden vervolgde ons en er heerschte een atmosfeer bij ons thuis, welke dermate op onze zenuwen werkte, dat wij bij het minste gerucht elkaar angstig aankeken.

Hoewel met tegenzin heb ik dan toch eindelijk het beeldje uit mijn huiskamer genomen en een plaatsje gegeven tusschen andere beelden uit Bali en uit den Congo.

Daar ik het echter uit een oogpunt van plastiek zeer merkaardig vond, belde ik mijn fotograaf op en verzocht hem het beeldje te laten halen om er een foto van te maken.

Aldus geschiedde.

Een paar dagen lang hoor ik niets, bel den fotograaf op en vraag wanneer ik de foto kan verwachten. „Ja, ziet U, dat zal nog wel een paar dagen duren, wij hebben hier malheur gehad!" „Zoo", meer zei ik niet, vroeg niet eens welk malheur.

Ben zelf later de foto gaan halen, ontmoet den bediende die het beeldje gehaald heeft; de man hinkte.

„Wat heb jij?" vroeg ik.

„O, mijnheer, het is al haast weer over; toen ik dat beeldje bij u haalde ben ik met de fiets gevallen, de voorvork brak en ik heb een leelijken smak gedaan. Maar uw beeldje is er goed afgekomen!"

„Zoo," zei ik weer en toen dacht ik er het mijne van.

Enkele dagen nadat het beeldje weer terug was, kregen wij bezoek van een onzer Indonesische vrienden, een jonge man, voor studie hier in Holland zijnde.

Natuurlijk kwam al heel spoedig het gesprek op het bewuste beeldje, dat ik hem in zijn handen gaf. Aandachtig bekeek hij het, van voren, van achteren, op zij, streek er heel voorzichtig met zijn hand over en staarde in de verte.

„Dat beeldje bevat mana-kracht", kwam er eindelijk uit en heel voorzichtig, als bang zijnde het te breken of te stooten, zette hij het neer.

„Mana-kracht?" herhaalden wij vragend.

„Ja, ja, dat is die geheimzinnige kracht, die in menschen, dieren, planten en levenlooze voorwerpen wordt aangetroffen en op allerlei wijze goed en kwaad kan doen en het geloof daaraan behoef je heelemaal niet alleen bij de door jullie zoogenaamde wilde volkeren te zoeken, zie maar eens bij de Katholieken, hun relequiën worden toch vereerd om de kracht die ze bevatten, men is er toch van overtuigd dat wanneer men ze aanraakt ziekten genezen worden en onheilen afgewend. Men brengt ze zelfs bij groote rampen in plechtige processie op de gevaarlijke plaatsen om door hun wonderkracht alle kracht te verbannen. Zoo zie je, waarde vriend" en een glimlach speelde op zijn bruine gezicht, „dat men ook bij de Europeanen heel veel terugvindt van het ontzag der natuurvolkeren voor de manakracht!"

„En zou je nu denken dat dit beeldje ook manakracht bezit?"

„Natuurlijk, vergeet niet dat het jaren en jaren

het concentratiepunt is geweest van de wenschen en vragen van tal van menschen, dat het 't medium was waardoor de geest van den doode gemeenschap had met de levenden. Het zal wel „vader" genoemd zijn, het is versierd geweest met lapjes, tabak werd er voor neergelegd en men boog zich er voor ter aarde. Ik heb het onmiddellijk gevoeld toen ik het in mijne handen had, evenals je vrouw, die toch van de herkomst niets wist en toch maar niet kon verdragen dat het achter haar stond!"

„Dat is nu allemaal goed en wel," beaamde ik, „maar wat moet ik doen, maar in het vuur gooien? Ik dank er voor om het zenuwleven van mijn geheele gezin in de war te laten schoppen."

„Het eenige wat kan helpen is, je zult er om lachen, doepa branden, heel veel doepa!"

Ik heb zijn raad opgevolgd — en de rust in mijn huis is wedergekeerd.

Van Week tot Week.

Dinsdag 26 November tot Maandag 2 December.

De Sultan van Selanger kwam te Medan voor het afleggen van een bezoek aan het hof van den Sultan van Langkat.

De consul-generaal van Groot-Brittannië en Ierland te Batavia, Sir Josiah Crosby, die in den loop van Februari vertrekt voor een verlof van negen maanden, zal worden vervangen door den consul te Medan, den heer H. Fitzmaurice, die tijdelijk vervangen wordt door den heer Henderson, vice-consul te Batavia.

De Chineesche gemeente ter Oostkust van Sumatra heeft een commissie benoemd om een rekest op te stellen aan de Opium-Enquête-commissie van den Volkenbond. Gevraagd zal worden om stopzetting van de opiumproductie en den verkoop van opium, zoo mogelijk binnen drie jaar. De Chineesche gemeenschap zal voorts een verzoek richten tot de Ned.-Indische regeering tot het oprichten van een groot hospitaal voor opiophagen.

De Volkenbondscommissie behoort duidelijk te kennen te geven, dat zij zulke adressen niet in ontvangst nemen kan.

In een enkele maand zijn tot de partij Nasional Indonesia alhier 1237 nieuwe leden toegetreden, hetgeen mogelijk wijst op eene opleving van verkeerde actie.

De Memorie van Antwoord op de Indische Begrooting geeft o.m. het officieel relaas betreffende den overval op Curaçao, waaruit, bij nauwkeurige lezing, de groote diepte te peilen valt van de beschaming die het Gezag te Willemstad onderging en over onzen naam gebracht werd, in den nacht van 8 op 9 Juni j.l.

De echtgenoote van den gouverneur-generaal, mevrouw De Graeff—Van der Wijck, vertrok wegens gezondheidsredenen op 27 November met het m.s. Christiaan Huygens naar Europa.

Den procureur-generaal mr. J. K. Onnen is eervol ontslag verleend wegens lichamelijke ongeschiktheid.

Te Buitenzorg werd het nieuwe hospitaal van het Roode Kruis te Kedonghalang geopend in tegenwoordigheid van den gouverneur-generaal, van den alg. secretaris en vele vooraanstaande personen.

De voorzitter van het comité van het Roode Kruis, de heer Ahn, gaf een historisch overzicht der wordingsgeschiedenis van het hospitaal.

Een vergadering van de vereenigingen Pasoendan, Boedi Oetomo, Sarekat Sumatra, Persatoean Minahassa en Sarekat Ambon te Batavia heeft een motie aangenomen, waarin de vergadering uitspreekt,

dat zij, kennisgenomen hebbend van het feit, dat B. en W. van Batavia, blijkens het gemeenteblad van Nov., hun oorspronkelijk standpunt verlaten hebben en overwegend, dat hierdoor nog niet verwezenlijkt is dat een Indonesiër loco-burgemeester kan worden, besluit de actie en wijze, waarop de Inlandsche fractie uit den gemeenteraad is getreden, goed te keuren, verbiedt, dat de afgetreden leden herkozen zullen worden zonder toestemming van de ter vergadering aanwezige bestuursleden, verbiedt aan de leden van bedoelde vereenigingen om te stemmen op andere dan de uitgetreden leden, of om andere candidaten te benoemen.

Bedoeling noch redactie der motie zijn onverdeeld toe te juichen.

De heer Cannegieter, die op 11 dezer op den weg van Medan naar Belawan een auto-ongeluk kreeg en ernstig gewond werd door het over den kop slaan van de auto, is te Medan overleden. Hij had 39 jaar in Deli vertoefd.

Ten Gouvernementshuize te Paramaribo heeft begin November voor enkele dagen zijn intrek genomen Z.Ex. Prof. Mr. Dr. A. van Gijn, minister van Staat, oud-minister van financiën en oud-lid der Tweede Kamer, die met zijne

echtgenoote een vacantiereis maakt door West-Indië.

Op een conferentie te Batavia van het hoofd van het Kantoor van Arbeid, den heer Vreede, met vertegenwoordigers van de voornaamste drie plantersvereenigingen en van de Arbeidsinspectie is overeengekomen, dat de inspecties voortaan als regel weer zullen worden aangekondigd, behalve bij ondernemingen, waartegen ernstige verdenking bestaat, dat er iets niet in orde is. Voorts is toegezegd, dat de tolken niet meer zelfstandig op de ondernemingen zullen rondgaan.

Hier staat tegenover, dat de administrateurs alles zoo zullen regelen, dat de inspecties op de snelst mogelijke wijze kunnen verloopen en met vrijwel alle koelies contact verkregen wordt, waarbij behoort het mandoersgewijze verzamelen van de koelies, wanneer de inspecteur van den arbeid nadert.

Enkele vereenvoudigingen in de administratie worden toegezegd, terwijl de opleiding van de inspecteurs in groote trekken besproken werd.

Soortgelijke conferenties zullen voortaan alle zes maanden gehouden worden. Het schijnt dat men eindelijk op den goeden weg is den aanslagen-verwekkenden bacil te identificeeren. Lukt dit, dan is er ook een goede kans op doelmatige bestijding of voorkoming van de ziekte.

Op de onderneming Dolokh-Ilir (O.K. v. S.) zijn over een afstand van 500 meter de telefoonpalen omgekapt en de draden losgerukt en aan de wissels van de railbaan vastgebonden. Gedacht wordt aan wraak van ontslagen inlandsch personeel.

De Landraad te Bagan Si Api (O.K. v. S.) heeft den moordenaar van den heer Hengst ter dood veroordeeld. De veroordeelde teekende appèl aan.

Bij gouvernementsbeschikking is de politiedienst op Aruba opgedragen aan de troepen aldaar, waaruit de ernstige wil mag blijken, zekere tuchtelooze elementen der nieuw-ingestroomde bevolking krachtig te beteugelen.

De heer Wagenaar, gezaghebber van Aruba, vertoefde eenigen tijd te Curaçao ter bespreking van de noodige volkshygiënische maatregelen en openbare werken, welke, in zijn ressort, dringend uitvoering vereischen.

De regent van Probolingo R. A. A. Nitinegoro, is plotseling overleden. In 1916 tot regent benoemd, viel hem later de onderscheiding ten deel van het recht tot het dragen van de Gele Songsong.

De recherche heeft den journalist Saroehoem, uit Padang Sidempoean, wegens verspreiding van een opruiend geschrift, gearresteerd. De pamfletten zijn in beslag genomen.

Bij het aflossen van de wacht te Koetatjané (Alaslanden), is de schildwacht, een Javaansche marechaussee, door een Alasser aangevallen. De Alasser werd zwaar, de schildwacht licht gewond.

Naar verluid werd op 26 October j.l. de eerste olie aangeboord op de concessie-terreinen van de Ned. Ind. Aardolie-Mij. op het eilandje Boonjoe bij Tarakan. Verkregen werd, op 55 meter diepte een spuiter die ca. 100 t. per etmaal produceerde.

De Kapitein van het O.-I. Leger A. A. G. Feuilletau de Bruyn heeft in de Ver. t. b. v. Krijgswet. een belangrijke voordracht gehouden, waarin o.m. de funeste gevolgen — ook financieele — aangetoond werden, van de bezuinigingen op de legeruitgaven in N.-O. I. gedurende de jaren 1923—26 gedaan en welke de efficiency van dit onmisbare, rust, veiligheid en orde verzekerende regeeringsorgaan bedenkelijk in de waagschaal stelden. Herinnerd werd aan de communistische agitatie — de socialistische bleef ongenoemd naar het schijnt — die ten spijt van de les in 1926/27 weder krachtiger het hoofd opsteekt, hetgeen een waarschuwend woord der Regeering in haar Mem. v. Antw. op de begrooting 1930 heeft uitgelokt.

Mr. L. Einthoven is tijdelijk ter beschikking van het Kantoor van Arbeid gesteld in verband met het vraagstuk der arbeiderskolonisatie, dat van zulk een groot belang is voor de beoordeeling der mogelijkheid van de afschaffing der Poenale Sanctie. Mr. E. was werkzaam aan de afd. Inlandsche Arbeid van het Int. Arb. bur. te Genève en vergezelde Prof. Grimshaw op zijn studieris in N.-O.-I.

Byrd is per vliegtuig, met drie tochtgenooten in 18 uur van „Klein Amerika" naar de Z. Pool en terug gevlogen.

Van de 400 aan de leden in Indië der Ver. van Ambt. bij het B.B. verzonden stembiljetten, kwamen er 220 binnen, waarvan 158 vóór en 60 tegen het uittreden van den hr. Middendorp. Deze bedankt onder protest als lid der organisatie, doch beschouwt zich als geroyeerd lid.

Tijdens de afwezigheid van den hr. Engelenberg zal de leiding van den Pol. Econom. Bond berusten in handen van het driemanschap Kies-Roep-Zuyderhoff.

De telegraafdienst is geslaagd in het opvangen van de uitzendingen van den zender te Bombay, waarvan de beam-antenne naar Engeland is gericht. Een rechtstreeksche radiodienst tusschen Britsch-Indië en Ned.-Indië kan nu geopend worden.

Een gerechtelijk onderzoek is ingesteld tegen een der hoofdagenten van het Alg. Delisch Emigratiekantoor in het Banjoemasche en tegen twee ondergeschikten wegens onrechtmatige en oneerbare handelingen tegen mannelijke en vrouwelijke contractanten.

Het gemeentebestuur van Soerabaja heeft in verband met het toenemend watertekort den landvoogd telegrafisch om spoedige beschikbaarstelling van de Segaran-bron verzocht.

Bij de regeering bestaat het plan om den kiesmannen — dat zijn zij die door de bevolking aangewezen om leden voor den regentschapsraad te kiezen — in de gevallen dat zij, om hun werk als kiesman te doen, veel tijd en moeite beschikbaar moeten stellen, een vergoeding toe te kennen.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Filiaal van „Boeatan" te Parijs?

Van 25 November j.l. tot 15 dezer zijn in den Kunsthandel van de bekende pianiste mevrouw *M. Colin*, geboren Penning, Boulevard Raspail 240 te Parijs een keur van Vorstenlandsche batiks en verschillende Indonesische weefsels, op smaakvolle wijze, ten toon gesteld, die er bijzonder de aandacht trekken, niet alleen van de leden der Hollandsche kolonie, maar vooral ook van de Franschen.

De Parijsche correspondent van het „Algemeen Handelsblad" schreef daarover o.a.:

„Die batiks zijn voornamelijk oude exemplaren, waarin de bij de nieuwe vaak wat sterke kleuren tot zachte tinten vervaagd zijn, en van een grooten rijkdom van vondsten en dessins. Het is werk van een buitengewone distinctie, en het zal hier zeker gewaardeerd worden. Den eersten dag waren er trouwens al een paar kartonnetjes met „vendu" te zien.

„In een benedenzaal zijn rijke stalen van weefwerk bijeen, goudweefsel van Sumatra, ikats van Bali, Rotti, Midden Borneo, Soemba, enz. Deze inzending is afkomstig van *Boeatan* uit Den Haag. Het is de bedoeling van mevrouw Colin, voortaan geregeld werk van dezen aard in voorraad te houden, en het zou een mooi resultaat zijn, indien zij er in slaagde hier voor deze zoo uiterst karakteristieke producten van Insulinde belangstelling te wekken en koopers te vinden.

„Onder de schilderijen en etsen, die de batiks afwisselen, waren een paar fijne droge-naaldjes van mevrouw Reuchlin—Lucardie, die merkwaardig contrasteeren met een forsche teekening, machtig gezicht over Parijsche daken, van deze sierlijke schilderes in den ingang.

„Bij de opening waren onder meer aanwezig: onze gezant, jhr. Loudon, groot bewonderaar van Indische kunst; onze consul-generaal, de heer Drooglever Fortuyn, mevrouw Van Beresteyn, presidente van Boeatan uit Den Haag, de heer Quintus Bosz uit Soerabaja, over wiens lezing hier onlangs gemeld werd, en anderen.

Bij deze gelegenheid zong mevrouw *L. Dinger*, die Indië ook uit eigen aanschouwing kent, door mevrouw Colin begeleid, met mooie, volle en uiterst gemakkelijk aansprekende stem, Maleische liederen, op muziek gezet door Constant van de Wall en Emiel Hullebroeck, en had daarmee veel succes."

Ook de correspondent van de „Nieuwe Rotterd. Courant" wijdt aan deze tentoonstelling zeer waardeerende woorden, welke wij volkomen beamen; zoo o.m.:

„Mevrouw Marie Colin, die van haar vaderstad, behalve den kunstzin, de geestkracht en volharding medebracht, heeft in haar gastvrije woning, 240 Boulevard Raspail, een Indonesische tentoonstelling ingericht. Het ruime atelier en de benedenvertrekken zijn met kostelijke batiks, metalige weefsels uit Sumatra en andere uit verder gelegen eilanden behangen. Expressieve wajangpoppen werden er tusschen aangebracht, sieradiën liggen er en de vloer is met dikke tapijten bedekt.

„Mevrouw Colin had eraan gehecht, de tentoonstelling feestelijk te openen.

„Vele hier gevestigde of tijdelijk toevende landgenooten gaven aan de uitnoodiging voor deze thee gevolg. De oud-hoogleeraar *S. Rocheblave* verzuimde de gelegenheid niet, weer in een hem vertrouwde omgeving te verpoozen, *professor Cabaton* was blij weer met Java in aanraking te komen, enz."

Het zou stellig zeer te wenschen zijn, dat op deze wijze, in de fijne sfeer eener Hollandsche artiste van goeden smaak, waar zij 't best tot haar recht komt, de Indonesische volkskunst in Frankrijks lichtstad, voor de kunst-kenners en -liefhebbers bereikbaar zal blijven. „Boeatan" zal daar zeker van ganscher harte het hare toe bijdragen.

De Poppen van Harry van Tusschenbroek.

In *De Bron*, den aantrekkelijken kunsthandel van mevrouw *van der Vies—Heytink*, van Speykstraat (hoek Zoutmanstraat) te 's-Gravenhage wordt tot 15 dezer een zeldzaam schoone tentoonstelling gehouden van een uitgebreide serie poppen, vervaardigd door den genialen fantast, Harry van Tussenbroek, waaraan door *W. F. Gouwe*, naast een 56-tal fraaie afbeeldingen, vol waardeering, „een boekje tot inleiding" is gewijd. Schrijver zegt o.m. zeer terecht, gelijk ook de begaafde poppen-schilderes *Lizy Ansingh* bij de opening dezer tentoonstelling opmerkte:

„Wij voelen weer voor poppen, als deelen van ons wezen, *des généralités et des symboles*", verstard, gemechanizeerd en toch bezield, waaruit ons eigen geheim ons aanstaart in een onaandoenlijkheid vol uitdrukking. Zij zijn onuitsprekelijk eenzaam; zij zijn tragisch opgesloten in hun afgezonderde eigenschap."

De poppen van Harry van Tusschenbroek hebben niets gemeen met de onnoozele mode-pop in auto's en boudoirs, want zij hebben door hun schepper een ziel gekregen.

In aansluiting met ons artikel over maskers in het vorige „Koloniaal Weekblad", vestigen wij hier gaarne de aandacht onzer lezers op deze buitengewone tentoonstelling, te meer omdat ons, naast het groote verschil, toch zekere overeenkomst in beteekenis trof tusschen deze kunstscheppingen en de *wayang golek* van Java, immers óók poppen in sierlijke gewaden gestoken, zij 't dan niet in zoo rijke verscheidenheid, ieder een speciale persoonlijkheid, dan wel een menschelijke eigenschap weergevend, een ziel dus bezittend, die tot den aanschouwer spreekt, in symbolischen zin. De zoo juiste, altijd fijne en rake uitdrukking van het gelaat, door Harry van Tusschenbroek met de meest verschillende materialen verkregen, weet de Javaan altijd vaardig uit hetzelfde hout te snijden. Het passend gebaar der handen, door den een voorgoed vastgelegd, wordt door den ander met telkens varieerende standen der beweegbare armen verkregen, waarbij ook het wendbaar hoofd een rol speelt. Door de uitdrukking dier poppen-oogen weten, zoowel de Westersche, als de Oostersche kunstenaar, ieder op eigen wijze, wonderen te bereiken; des toeschouwers fantasie gespannen te houden en tot beteekenisvolle droomen te voeren.

Ook Harry van Tusschenbroek ging beweegbare poppen maken. Gouwe schrijft daarover:

„Dat er dan ook trekpoppen ontstonden, was dunkt mij te verwachten, consequent. Bovendien, hoe dichter het verborgen menschelijke hier benaderd wordt, hoe sterker de wensch naar beweging om de levens-spiegeling volkomen te maken — maar ook om een starheid, die verschrikking, obsessie kon worden, door een zweem van het komische (onvermijdelijk effect van het zichtbaar mechanische in het levende) te verzachten. Om meester van het spel te zijn. Toch zal de gewone opvatting van de marionet hier geen maatstaf kunnen wezen."

Dit geldt ook voor de *wayang golek*.

En waar wij met Gouwe droomen van een mogelijke muzikale begeleiding bij de scheppingen van dezen virtuoos-poppenmaker, daar hebben de Javaansche goleks reeds het geluk eene haar passende *gamelan*-muziek rijk te zijn.

Bij de tentoonstelling van „De Bron" heeft iedere pop de precies bij haar passende omgeving, waardoor het geheel een belangstellend bezoek overwaard is.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Associatie van Oost naar West.

Oh, East is East, and West is West,
and never the twain shall meet,
Till Earth and Sky stand presently
at God's great Judgement seat;
But there is neither East nor West,
Border, nor Breed, nor Birth,
When two strong men stand face to face,
tho' they come from the end of earth!
(Barrack Room ballads)

Deze woorden kunnen in de beperkte beteekenis, welke men er aan toekent — naar het inzicht van de *Java-Bode* (26/10, *M.*) tot op zekere hoogte waarheid bevatten, wanneer daarmede bedoeld wordt, dat de Westerling en de Oosterling met hun uiteenloopende mentaliteit niet geheel in elkander kunnen opgaan op het gebied van zeden, gewoonten en gebruiken. Op *cultureel* en *economisch* gebied is associatie tusschen het Westen en het Oosten zeer wel mogelijk, en de Oosterling heeft dan ook begrepen, dat het zijne taak is om zich, ten einde tegenover de economische en cultureele wereld in eene gunstige positie te staan, te brengen op het civilisatie-peil der Westerlingen. De oude *Javaansche* cultuur heeft wel is waar veel aantrekkelijks, toont in haar uitingsvormen veel schoonheidsgevoel en kunstvaardigheid, doch door haar exclusief karakter heeft zij meer historische dan practische waarde; zij is minder geëigend voor het zich toe-eigenen van moderne, universeele cultuurelementen. Dit geldt ook voor de Oostersche cultuur in het algemeen. In de Oostersche landen, welke niet onder Europeesche bevoogding staan, heeft men ingezien, dat men met groote inspanning er naar moet streven om zich de Westersche methodes eigen maken. In *Turkije, Egypte* en *Afghanistan* wordt met grooten ijver gewerkt aan het verwesterschen van de sociale instellingen; men gaat daar zelfs nog verder: men neemt ook de Europeesche zeden en gewoonten grootendeels over. De moderne wereld draagt nu eenmaal een door en door Westersch karakter, weshalve de genoemde landen er op uit zijn om de Europeesche instellingen en methodes zooveel mogelijk over te nemen met het doel hun staatkundige positie te kunnen versterken en beter te kunnen deelnemen aan het internationale leven, dat geheel door het Westen wordt geleid. De Westersche beschaving is door de tijden heen gebleken geschikt te zijn voor eene gestadige geestelijke en materieele expansie. En zoo geldt ook voor den *Javaan* thans de leefregel, dat men — wil men zich in de moderne wereld thuis gevoelen — zich aan de Westersche beschaving moet kunnen aanpassen. Daarom kan hij zich niet ver houden van het medium der *Nederlandsche* beschaving en taal. Het is dan ook een verstandige regeeringspolitiek, dat de Inlanders in hun streven om zich de Nederlandsche beschaving eigen te maken, zooveel mogelijk worden aangemoedigd. Niet in het verbreken van den band met Nederland ligt de toekomst der *Inheemschen*, maar in erbiediging en behartiging van wederzijdsche belangen en in versterking van het geheel van Nederland en Indië.

De Loc. schrijft over „Het Verre Oosten" (27/10, blz. 51), „Nederland en Zuid-Afrika" (22/10, blz. 17) en „Onze West" (23 en 24/10, blz. 30 en 5), *de Java-Bode* over „De P. I. en de Liga" (23/10) en „Indië en Indo-China" (26/10).

Naar 1930.

Over een belangrijk deel der bevolking van Java hangt *de suggestie: in* 1930 zal eene poging worden aangewend tot vrijmaking van Java van vreemde overheersching. Het *Soer. Hbl.* (25/10, 3de bl. *Z.*) waarschuwt er voor de beteekenis dier suggestie, zooals zij woelt in den geest van vele millioenen lichtgeloovige en critieklooze menschen, niet te onderschatten. Het gaat er mee als met de suggestie van den „tjoelik"; nog niet zoo lang geleden vloog de „tjoelik"-infectie in ongeloofelijk korten tijd rond van Kraksaän, Sitoebondo, Bondowoso, Djember, Loemadjang, Probolinggo en Pasoeroean. Dezer dagen is in *Kediri* een ontdekking gedaan, welke vasten grond geeft voor de reeds lang gekoesterde vermoedens omtrent de „*ziekte van 1930*": de beweging heeft vertakkingen in andere gewesten en in Midden-Java. Oeroude legenden werken bij de ontwikkeling van allerlei complotten, in bepaalde streken zeer sterk door; de Djojobojavoorspelling wordt telkens pasklaar gemaakt naar de omstandigheden. In normale omstandigheden is de genoemde suggestie zoo ernstig niet; anders is het in tijden als de huidige. Er is, jaren achtereen, eene venijnig-dolle campagne gevoerd tegen het Nederlandsch Gezag. Men heeft dit Gezag gehoond, bespot, en het voorgesteld, alsof de dagen van dit Gezag waren geteld. Aldus wordt eene sfeer geschapen, waarin oude onderstroomingen gemakkelijk kunnen opkomen. Geen verstandig mensch gelooft in Indië aan den opstand onder ir. Soekarno; men krijgt hier nooit revolutie naar Westerschen trant. Het organisatievermogen ontbreekt en fantasie en droom zijn te sterk in de hoofden genesteld. Maar er wordt alleen een sfeer van onrust geschapen, van afkeer jegens ons Gezag, van grove onderschatting daarvan. En dan leeft er onder de goedgeloovige bevolking nog genoeg, dat nu snel opkomt en zijn kans zoekt. Hierop — althans ongeveer — heeft de Gouverneur van West-Java te Bandoeng de Regeering gewezen; in Soerabaja zit echter de kern der „beweging".

Wij verwijzen naar: *De Loc.* (21/10, blz. 10 „Inheemsche periodieken"; 25/10, blz. 22 „Het Regeeringsstandpunt"; blz. 31 „Indonesia Raja") het *Soer. Hbl.* (17 en 22/10, 3de bl. „De Broek", *Z.*), het *Bat. Nwsbl.* (28/10 „De P. N. I. te Bandoeng" en „te Batavia"), de *Java-Bode* (24/10 „Brieven uit Palembang"; 25/10 „Communistische propaganda" in de desa) en de *Deli Crt* (30/10 „De Regeering en de extremisten", „Ter S.O.K." en „Het Gezag op de ondernemingen").

De dag der Vaderlandsche Club.

Op den 20sten Oct. 1929 had te *Djokja* de eerste algemeene bijeenkomst plaats der „Vaderlandsche Club" (*Soer. Hbl.* 21, 22 en 23/10, 3de bl.). Met uitzondering van Tjilatjap waren van alle kringen vertegenwoordigers aanwezig, die tezamen 6173 stemmen uitbrachten. Art. 4 der ontwerp-statuten — waarvan punt C luidt: „het *voeren van actie* ter verkrijging van medezeggenschap in de vertegenwoordigende lichamen in Ned.-Indië, zoowel als in Nederland" — werd zonder stemming aangenomen. Ten aanzien der verhouding tot *loyale Inheemschen* handhaafde men zich op het standpunt: dat de V.C. eene organisatie alleen van Nederlanders zal zijn. Zelfs werd eene poging gedaan om nog iets zuiverder stelling te nemen en de instelling van *leden van verdienste* uit de Statuten te doen vervallen, welke poging echter 4133 van de 6173 stemmen tegen zich kreeg. Het ging niet om de waardeering van den niet-Europeaan, doch slechts om de zuiverheid der actie. Met 4703 tegen 1470 werd besloten als *donateurs* niet toe te laten „rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen". Dit is eene duidelijke uitspraak, dat de V.C. nimmer,

contact met het groot-kapitaal als zoodanig
wenscht.
Wij vestigen de aandacht op: *De Loc.* (21/10, blz.
3 t/m 8 „Na Jogja"), het *Bat. Nwsbl.* (23/10 „Mr.
Fruin en de V.C."; 25/10 „Na Djokja", *R.*), de
Java-Bode (28/10 „C.S.P. contra V.C.") en het *Soer.*
Hbl. (23/10, 3de bl. „Van het Groot-kapitaal", *Z.*;
25/10, 3de bl. „Afscheid H. C. Zentgraaff", wegens
vertrek naar Europa).

Deli.

De directeur B.B., de heer Mühlenfeld, werd na
zijn oriëntatie-reis over *Sumatra* door het *Bat.*
Nwsbl. (28/10) geïnterviewd. Van de kolonisatie,
de *landbouw-kolonisatie* (in tegenstelling tot de
abeids-kolonisatie van de cultuur-maatschappijen,
wat in hoofdzaak neerkomt op de verbeterde huis-
vesting der koelies) had de heer *M.* gunstige resul-
taten gezien. Kolonisten regelrecht uit Java zijn er
noodig; op den duur zal uit de kolonisatie een re-
servoir van werkkrachten voor de ondernemingen
groeien. In Deli had den heer *M. het gebrek aan*
talenkennis getroffen. Zoo kwam het voor, dat de
Javanen — verrast door het feit, dat zij door een
blanda, i.c. den directeur, in het Javaansch werden
aangesproken — neerhurkten! Deli voelt dit euvel
zeer goed. Op de geweldige ondernemingen van de
H.A.P.M., die 3 pCt. van de wereldproductie aan
rubber levert, pakt men de taalkwestie stevig aan.
Toch krijgt men den indruk, dat Deli de toestanden
te zakelijk beschouwt; de verschillende verbeterin-
gen in de arbeidstoestanden en wat dies meer zij,
worden *niet door het hart* ingegeven, doch komen
slechts uit het verstand voort. Wat *de veiligheid* in
Deli betreft, inderdaad vindt men soms bij assis-
tentenwoningen gewapende wachten. Dit kan
even goed prikkelend als preventief werken. Al-
thans wordt er een toestand van onrust, van onvei-
ligheid door gesignaleerd. Deli wenscht een sterke
uitbreiding van *de politiemacht*. De veldpolitie doet
er alles af, maar Deli heeft dan ook bijna evenveel
veldpolitie als Oost-Java en meer dan West-Java.
Intusschen wordt de noozakelijkheid van eenige
uitbreiding der sterkte wel ingezien.
Aandacht verdienen: *De Loc.* (25/10, blz. 17
„Herbebossching in Oost-Java"; 23/10, blz. 29 „De
Misdaad"), het *Bat. Nwsbl.* (28 en 29/10 „De vrije
emigratie", *R.*), het *Soer. Hbl.* (24/10, 3de bl. „Van
het Olie-personeel", *Z.*), de *Deli Crt.* (26 en 28/10
„Deli een duur land"; 29/10 en 1/11 „Deli Mij.-
jubileum"; 2/11 „Een Deliaan over Deli", J. S. C.
Kasteleijn) en *De Sum. Post* (30/10 „De vrije emi-
gratie"; 2/11 „De toekomst van S. O. K.).

Wat ons ontbreekt.

In de *Java-Bode* (23/10 „Manoeuvre-Nabetrach-
ting") wordt een pleidooi gehouden voor moderni-
seering van het Leger en o.a. critiek uitgeoefend op
het niet aanwezig zijn van stalen helmen, gasmas-
kers enz. In de *Java-Bode* van 24 Oct. („Wat ons
ontbreekt") wordt echter in herinnering gebracht
dat in den Volksraad voldoende duidelijk door de
Regeering is gezegd, dat *afgezien* is van verdediging
tegen een deugdelijk voorbereide en uitgeruste
vijandelijke onderneming tegen Java. Slechts tegen
„landingsdivisies van kruisereskaders" dient het op
Java aanwezige Leger te kunnen optreden. Het
zwaartepunt zal verlegd worden naar de Buitenge-
westen en de bezuiniging — die verkregen wordt
doordat slechts dat deel van het Leger, dat be-
stemd zal kunnen worden om op te treden tegen
neutraliteits-schendingen op Java, behoeft te wor-
den uitgerust met hulpwapens enz. — zal te niet
gaan door stijging van de kosten voor de verdedi-
ging van Tarakan en Balikpapan enz. Ook generaal
Cramer heeft het duidelijk gezegd in het „Alg.
Hbl.": „De B. V. is tegenwoordig niet meer zoo'n
dreigend spook als vroeger. De opzet is nu eenigs-
zins anders, veel beperkter; wij zien geen verove-
rings-expedities meer tegemoet en spreken daarom
bij voorkeur niet langer van verdediging, doch van
het *handhaven van de neutraliteit*". En de Regee-
ring: „Men richte zich dus bij het organiseeren der
middelen uitsluitend op neven-ondernemingen van
belligerenten en dan nog op beperkte schaal".
Het *Soer. Hbl.* (22/10, 3de bl. „Geen voortijdige
vrijheid") bespreekt het artikel „Spoorweg- en
Autowetgeving" in het „Bat. Nwsbl." (4 en 7/10,
Koning); *De Loc.* (22/10, blz. 17) vernam met leed-
wezen den tegenspoed van de Nederlandsche post-
vliegtuigen op hun weg naar Indië, doch adviseert
„Doorzetten", evenals het *Bat. Nwsbl.* (25/10 „Dat
nooit") en de *Java-Bode* (28/10 „De luchtweg naar
Indië").

„Is Melaatschheid te genezen?"

De Loc. (24/10, blz. 3) keurt het af dat dr. C.
Beyer te Pontianak *op populaire wijze* in de Euro-
peesche Pers (o.a. „Soer. Hbl." 17 en 18/10) het
lepra-vraagstuk besprak. Het gevolg van dergelijke
„sweeping statements" is *h.i.*: de altijd weer ge-
wekte hoop bij menschen, die aan een der ver-
schrikkelijkste ziekten ter wereld lijden, en de altijd
weer volgende teleurstelling, als men ziek *blijft*. Het
staat niet vast, dat het op de behandeling aankomt
en niet op afzondering; zelfs heeft de vraag of een
geneesmethode bestaat op de kwestie van *segregatie*
niet den geringsten invloed. Waar de lepra ver-
dwenen is, verdween zij door natuurlijke segregatie.
Ned.-Indië heeft minstens 75.000 melaatschen,
waarvan nog geen 5 pct. in leprozerieën bijeen zijn.
Genezing wordt beloofd voor het eerste stadium —
maar hoe vindt men alle melaatschen in het eerste
stadium, zoo zij vrijelijk zich overal bewegen? Juist
als er eens een betrouwbare geneesmethode zal ge-
vonden zijn, juist dan zal in Indië gedwongen af-
zondering of verpleging noodig zijn.
De Loc. vertelt van „Een onderhoud met den
heer W. J. Heydeman" (21/10, blz. 1), „Geestelijk
Leven en Onderwijs" (blz. 43), „De Westersche Be-
schaving" (24/10, blz. 3, Dr. Van Holk), „Amerika
en Malaria" (blz. 1), het *Soer. Hbl.* van „Groote
Werken op Z.-Celebes en Bali" (23/10, 3de bl. ir.
Uljee), de *Deli Crt.* van „De Mohawk-expeditie op
Borneo" (28/10, 2de bl.).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De hormat in de Inlandsche B B.-kringen.

Het periodiek *Timboel* te Solo, van 1 Sept. geeft
onder 't hoofd „Hebt ge moed" (gericht tot de lagere
Inl. B. B.-ambtenaren) een beschouwing over het,
ondanks alle Regeeringscirculaires nog steeds in
acht genomen overdreven hormatbetoon (onderdanig
eerbiedsbetoon) op Java, uit welke beschouwing wij
enkele passages citeeren.
Over de hormat in de Inl. B. B.-kringen — zegt het
blad — schijnt zoo langzamerhand meer dan genoeg
geschreven en ook genoeg gepraat, onder vrienden
en kennissen, op wandelingen, op visites, in verga-
deringen en — in den Volksraad. Zelfs personen die
tot op zekere hoogte de instandhouding van de hor-
mat toejuichen, hebben er op gewezen dat van de
hormat een demoraliseerende invloed kan uitgaan.
Wij zouden, om den bureaustijl te gebruiken, kun-
nen zeggen, deze aangelegenheid is afgehandeld.
Men kan dus zeggen, de tijdgeest heeft al met de
hormat afgerekend. Goed en wel, maar de daad laat
nog op zich wachten. Zoolang wij elken dag nog
djongkokkende en sembah-makende menschen zien,
om van ander hormatbetoon te zwijgen en zoolang
die hormat velen nog welkom is, kunnen wij niet
genoeg op deze aangelegenheid trommelen.
Daarna gaat schrijver uitvoerig na wat eigenlijk
het wezen van het hormatsysteem is, gezien zoowel
van het standpunt der hoogere als van dat der
lagere Inl. ambtenaren, constateert dan dat de Re-
geering het Hare gedaan heeft door al de uitgevaar-
dige circulaires ter zake, tot heden tevergeefs, en
vervolgt dan:
Die circulaires zijn zelfs indirect voor sommige
categorieën eene gelegenheid of een middel te meer
geworden om op unfaire wijze in een goed blaadje
bij hun chefs te geraken.
Hoe we tot die conclusie komen? De superieuren
leeren in den regel de lagere ambtenaren het eerst
kennen in hun persoon en niet in hun werk. Het kan
niet anders, of bij zijn eerste aanmelding maakt de
ondergeschikte een indruk door zijn persoon, hetzij
gunstig of ongunstig. Die eerste indruk vormt den
grondslag voor de verdere beoordeeling. Andere fac-
toren kunnen achteraf den eersten indruk min of
meer vervagen, maar wegvlakken in zijn geheel is
onmogelijk. Het is dus zaak een sterken en zoo gun-
stig mogelijken eersten indruk te maken. De hoo-
gere ambtenaar die beweert dat hij zijn mindere be-
oordeelt enkel en allen naar zijn werk, jokt. In een
al te nederige houding van een Patih zou b.v. aan-
leiding kunnen worden gevonden om hem, zoo niet
van de benoeming tot Regent uit te sluiten, dan toch
daartoe een geringere kans te geven; dit los van de
andere vereischten voor dit ambt.
Is het dan wonder dat de „nog geen engel zijnde"
Inl. B. B.-ambtenaar alle middelen aanwendt om een
sterken en gunstigen indruk te maken op zijn supe-
rieuren? Men grijpt dan veelal naar het gemakke-
lijkste middel en dat is een overdreven hormatbe-
toon, waarmee je een gewoon mensch zoo heerlijk
kunt inpakken.
Feitelijk — zegt schrijver op een verdere plaats —
is de situatie aldus: We hebben ambtenaren, zoo
hoogere als lagere, die niet meer van een dergelijk
hormat-systeem willen weten en anderen die er niet
buiten schijnen te kunnen. De Regeering staat boven
beide groepen, maar heeft, blijkens haar ciculaires,
den wensch om de hormat te zien afschaffen.
De zaak wordt dus ingewikkeld. De ambtenaren
zijn gerecruteerd uit groepen van diverse pluimage,
zoowel wat betreft ontwikkeling als afkomst; we
vinden menschen van de kwartjes-school, 2e Inl.
school, H. I. S., Mulo etc. etc. en dan nog lieden die
maar ten deele een of andere school hebben door-
loopen en wat aangaat het onderscheid in afkomst,
de Pati's, de Mas', de Radins enz. tot den echten
hoogen adel toe, tot de menschen die zich wel willen
vervaardigen geboren te worden. Met deze laatste
onderscheiding valt in het B. B. terdege rekening te
houden.
Sommige groepen doen alles om dit onderscheid,
hoe dan ook, duidelijk te laten uitkomen. M.a.w. wil-
len ze zooveel mogelijk waarde aan den adel bijzet-
ten, inplaats dat deze adellijken zelf toonen wat hun
adel werkelijk wàârd is.
Hoe zal het prestige van het Inl. Bestuur beïnvloed

worden door de afschaffing van de hormat? Zal alles
goed blijven marcheeren, zullen de belastinggelden
wel binnen komen, zal de bevolking niet uit den
band springen, opstandig worden, of ten minste min-
der lijdzaam...?
Al die benepen vragen vallen weg als men de
kwestie beschouwt van een hoog *moreel* standpunt.
Dan is het onmiddellijk duidelijk, hoe slecht het is
een mensch te laten hurken en kruipen voor een
medemensch, hem willoos te laten bukken voor een
ander, omdat hem een mindere plaats in de maat-
schappij is toebedeeld. Menschelijke plicht leert, dat
het betaamt den man op nederige plaats niet nog op-
zettelijk te vernederen. Dat is de plicht terwille van
den mensch zelf en van het nageslacht. Als de *ware*
humaniteit betracht wordt, zal het bestuur toch wel
marcheeren. Alles wat uit een oogpunt van mensche-
lijkheid van belang is, moet een goed bestuur, óók
ter wille van zichzelf, in acht nemen.
Door die warreling van tegenstrijdigheden hoopt
de Regeering een weg te vinden om de hormat af te
schaffen, maar liefst zonder schokken of stooten;
door middel van circulaires. Erg best lukt het tot nu
toe niet. Het resultaat is vooralsnog zoo goed als ni-
hil. Men kan het feit dat er thans toch al wel min-
der wordt gedjongkokt en gesembaht, wel een ge-
volg noemen van die circulaires, maar dan heeft
men het mis. Trouwens, hoe ware dat te rijmen met
de vele „herinneringen" der Regeering aan het eerst
terzake verschenen rondschrijven, omdat daar niet de
hand aan werd gehouden? Bij eenig werkelijk besef
van de beteekenis dier hormat-circulaires onder de
Inl. ambtenaren, zouden die herhaalde aanmaningen
achterwege kunnen zijn gebleven.
Het tempo der verdwijning van de hormat is niet
op alle plaatsen even snel. In Soerabaja b.v. ziet men
bijna nooit meer iemand bij het tegenkomen van zijn
meerdere direct gaan hurken.
Elders, in dezelfde bestuursafdeeling echter, acht
de Inl. ambtenaar het maar beter om voor de woning
van zijn meerdere even uit zijn vehikel te stappen en

een eindje te loopen. Wat is de oorzaak? Een verschil van publieke moraal. Het Soerabajasche publiek verfoeit een slaafsche houding tegenover meerderen en gedwongen door dien publieken afkeer, neemt de mindere de verouderde hormat niet meer in acht. Goddank! Men mag den Hemel werkelijk wel op z'n bloote knieën danken dat die publieke afkeer den angst der lagere ambtenaren overwint. Het is dus het Soerabajasche *publiek* — het kampongvolk inbegrepen — dat, indirect, den lageren ambtenaar gedwongen heeft een mannelijker houding tegenover zijn meerderen aan te nemen. En dat terwijl *hij* het volk een *voorbeeld* diende te geven en niet te wachten op den drang der omgeving, van de menschen die hij moet leiden en besturen! Bovendien, zoodra de publieke controle door de een of andere omstandigheid ontbreekt, begint dan het oude liedje weer... het liedje dat hij in het licht der openbaarheid niet meer durft te zingen, bevreesd als hij is voor een ironisch bisgeroep uit het publiek. De oude hormatrestanten blijven dus heerschen in donkere hoeken, waar het spotzieke oog van het stadsvolk ontbreekt.

Maar toch heb ik hoop — zoo eindigt schrijver — dat de lagere ambtenaren, nu eigenlijk een ieder de oude hormat in principe, zij het al dan niet schoorvoetend, loslaat, hun *daad* zullen verrichten, de daad van de hormat *niet* in acht te nemen.Weg met djongkok, sembah enz.! Er zijn genoeg andere, meer menschwaardige eerbiedsuitingen.

Of wil men wachten op nog meerdere pressie, uitgeoefend door het publiek? Wil men voortgaan tot iedereen gruwt en spuwt van een dergelijke houding?

Ik geloof dat de tijd gekomen is om den lageren ambtenaar deze vraag te stellen: „As-tu du coeur?" — „Hebt ge moed?"

Ik hoop dat het antwoord in de *daad* zal liggen opgesloten en dat het ten spoedigste zal gegeven worden.

Het ambt van „Chineesch Officier".

Blijkens de door den heer Tan Thwan Djin (wd. Luitenant der Chin. alhier) verspreide circulaires — zegt het Mal.-Chin. blad Pewarta Soerabaja van 10 Sept. — waarin de meening van het Chineesche publiek gevraagd wordt over een mogelijke benoeming van een Majoor der Chineezen, is die heer overtuigd dat wanneer het Chineesche publiek voor dat ambt iemand candidaat stelt, zijn benoeming zeker volgen zal. Maar dat betwijfelen we, want de regeering heeft, alvorens dat ambt af te schaffen, vroeger de meening van het Chineesche publiek gevraagd. En de Chineesche ingezetenen vonden toen dat het Chineesche officierschap geen nut had en ook geen nut kan hebben. Niet dat er geen Chineezen zijn die voor hun langenooten nuttig kunnen zijn maar de positie der officieren is zoo, dat de Chineezen daarin geen nut zien. De regeering benoemt een Majoor onder den titel van „Hoofd der Chineesche natie". Als hoofd der natie behoort zoo'n Majoor bevoegdheden en rechten te hebben. Maar die bevoegdheden en rechten krijgt hij niet; hij krijgt alleen den naam van dat ambt. Een hoofd der natie moet zijn landgenooten kunnen helpen en beschermen. Maar daar is een Chineesch hoofd wegens gebrek aan bevoegdheden niet toe in staat. Zoolang de voorwaarden voor de benoeming van een Majoor niet gewijzigd zijn, acht men het ook niet noodig dat er weer een benoemd wordt. In vele opzichten roepen de Chineesche ingezetenen van deze stad liever de bemiddeling in van de vereenigingsleiders, die meer voor hun landgenooten voelen dan al die Majoors. Neen, het voorstel van den heer Tan Thwan Djin zal de instemming van het Chineesche publiek niet hebben.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

Het nummer van 19 Oct. No. 16 opent met een waardeerend artikel over den zestigjarigen G. J. Zuyderhoff, die 37 jaren in Indië in de cultures heeft doorgebracht. — Storm en drang is een artikel over de meeldauwbestrijding door het Bjorklundapparaat (Bjorklund was landbouwkundige aan het proefstation te Malang). — Het probleem van vulcanisatie van rubber zonder zwavel (een uitvinding 14 jaren geleden uitgevonden door den Russischen geleerde Ostromisslensky). — Vervolg van: Beschrijving van Orchideeën, die in N.-I. gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus. — De „Bjorklund" in actie op Boenisarie (een zeer geslaagde proefneming op 17 Oct., zie boven).

De Banner.

No. 42 van 17 Oct.: Indische reisbrieven no. XXII, door D. S. M. — No. 3 van Zondagsrust in Ned.-Indië, door dr. C. Mak. — No. III van Iets over krankzinnigenverpleging.

Club Kroniek.

Oct.-nr. Indische soosherinneringen (het muurtje), door E. van Lidth de Jeude.

Economisch-Statistische Berichten.

Mr. D. J. Hulshoff Poll behandelt: De Indische exportcultures in de laatste jaren. De uitvoer van ondernemingsproducten bedroeg in 1928: 3.429.021 (ton van 1000 K.G.) en van 1.710.749 ton van bevolkingsproducten. De stijging houdt regelmatig aan en is het gevolg van de sinds jaren door de Ned.-Ind. overheid in het werk gestelde pogingen om de bevolking te brengen tot meerdere teelt van handelsgewassen, welke meer winst afwerpen, dan producten die voor inheemsche consumptie bestemd zijn. — De Indische middelen over Augustus.

In- en Uitvoer.

No. 47 van 25 Nov.: De positie van de Java-suiker, 31 Oct. van 1927, 1928 en 1929, door dr. H. C. Prinsen Geerligs.

De Indische Boerderij.

In no. 7 van 20 Sept.: Tuinbouw, door J. J. Ochse. De oppervlakte van de erven op Java en Madoera bedroeg volgens het Cent. Kantoor v. d. Statistiek op eind 1924 1,5 millioen bouw. Deze oppervlakte is berekend uit het aantal huizen der inlandsche bevolking, die eind 1924 pl.m. 35,5 millioen zielen bedroeg. Dit cijfer gedeeld door een aantal menschen per huis van 4,6, geeft ongeveer 7,7 millioen huizen. De gemiddelde erfoppervlakte werd vastgesteld op ⅕ bouw per woning. — C. van Woerden vervolgt zijn artikel: De Tuinbouw-Tentoonstelling te Soekaboemi. — De Etawageit, door dr. J. Meerkens. — De geitenfokkerij, door denzelfden schrijver.

De Indische Mercuur

No. 48 van 27 Nov.: Over de groene luis van liberiakoffie in Suriname, door dr. A. Reyne (de waarnemingen werden gedaan in de jaren 1921—1924, toen schrijver insektkundige was aan het landbouwproefstation in Suriname). — De markt voor enkele exportproducten te Bandjarmassin gedurende 1928. — Het jaarmarktwezen in N.-I. (lezing van A. E. Simon Thomas te Soerabaja). — Technisch overzicht der Suikerindustrie: Een vergelijking van de molenstations in Java, Hawaï en Cuba. Het toenemend verbruik van melasse. Noties over alcohol.

De Indische Post.

No. 43 van 26 Oct: Indië en de Volkenbond. — De groote tragiek. Bij het heengaan van mr. K. F. Creutzberg, Vice-President van den Raad van Indië, door J. B. R. — Schetsen van den Landraad.

De Indische Verlofganger

No. 17 van 29 Nov.: De Willemskerk te Batavia, door S. Kalff. — Reisindrukken van een „verlofganger uit Nederland" naar Indië.

De Ingenieur.

Ir. H. van Hettinga Tromp schrijft in no. 47 van 23 Nov.: De wetenschappelijke beteekenis der petroleumvondsten in Suriname. De conclusie is: a. de petroleumvondsten van Nw. Nickerie wijzen naar alle waarschijnlijkheid op een uitsijpeling van aardolie uit diepere lagen, daar het zeer onwaarschijnlijk is, dat deze olie in de oppervlaktelagen zou ontstaan zijn. b. Het gehalte aan vette olie van een der monsters is een toevallige verontreiniging der uitgesijpelde olie door vermoedelijk algenvet, in de alluviale lagen gevormd. c. De lagen, waarin petroleum van Nw. Nickerie ontstaan is, zijn van vermoedelijk tertiairen ouderdom; of deze al of niet geplooid zijn en of zij gelijken op de petroleumlagen in Trinidad of Venezuela kan alleen een diepbooronderzoek, eventueel gecombineerd met een geophysisch onderzoek, uitmaken. d. De diepte lagen zullen waarschijnlijk hun grootste dikte bereiken in het gebied van den Corantijnmond. e. Een diepboring thans op een der plaatsen, waar oliesporen gevonden zijn, of elders in het kustgebied van Suriname, aan te zetten, met het uitsluitend doel, om economisch winbare petroleumlagen op te sporen, moet uit hoofde van de daaraan verbonden groote geldelijke risico's ten sterkste worden ontraden. f. Een nader wetenschappelijk onderzoek naar den oorsprong der Surinaamsche petroleumvondsten zou voor de verklaring van het ontstaan van petroleum van groote waarde kunnen zijn.

Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde.

De in no. 42 van dit weekblad genoemde ongemotiveerde critiek van prof. dr. Sleeswijk op de melaatscheninrichting Groot-Chatillon, naar aanleiding van dr. Lampe's artikel in het Ned. tijdschrift voor geneeskunde van 19 Oct. no. 42 lokt tot weerlegging van een artikel van prof. Sleeswijk uit in no. 46 van dit tijdschrift van 16 Nov. onder den titel: De Gouvernementsinrichting Groot Chatillon, voor de verpleging van melaatschen in Suriname.

Prof. Sleeswijk toont door cijfers van dr. Lampe verkregen aan, dat de verpleging duur is en beveelt uitbesteding der zieken in particuliere leproserieën aan, waarvan een besparing van ruim *f* 9000 kan worden verkregen.

Nieuw Nederland.

In het 2de nummer (Nov.) schrijft dr. Th. Lens een artikel: Een nieuw Nederland. Overbevolking, niet bij de vleeschpotten neerzitten. Aanpakken en koloniseeren. Van de door het hoofdbestuur benoemde commissie tot bestudeering van verschillende, bij het verbond ingekomen plannen, wordt een verslag afgedrukt. De commissie bestond uit: het oud-hoofd van den landbouwvoorlichtingsdienst in Suriname J. A. Lims, L. D. Semmelink, ontginner te Nieuw-Lande, Drenthe en W. M. Hartman als Secr. Het plan Liems werd met algemeene stemmen gekozen. Hij noemt dit: plan voor een proefkolonisatie van Hollandsche Boeren in Suriname.

De Opbouw.

In no. 7 behandelt Chr. P. van Wijngaarden de Vaderlandsche Club, waarvan de constitueerende vergadering op 20 Oct. te Djocja plaats had met 33 kringen.

De Periscoop.

In no. 261 van 26 Oct. een artikel: Rubber, door L. In no. 262 van 2 Nov. het slot. Vermeld wordt de ontdekking van bolletreemelk (balata) door den heer A. Wildeboer. (Deze aan de vergetelheid ontrukte ontdekking werd uitvoerig behandeld in: De Balata-Industrie in Suriname, door F. Oudschans Dentz, 1909, Hfd. I.).

Politiek Economisch Weekblad.

No. 9 van 27 Nov.: Het ambt van Koloniaal bestuurder (in verband met het ambt van Gouverneur van Curaçao). — Europeesche cultuurondernemingen, door prof. mr. J. de Louter.

Spoor- en Tramwegen.

No. II van 26 Nov.: Het Meetrijtuig der Nederlandsche-Indische Staatsspoorwegen, door ir. P. de Gruyter.

De West-Indische Gids.

In het Novembernummer: De mogelijke opleving van Suriname, door Tj. Pyttersen (vervolg). — Geschiedenis van de Nederlandsche Bovenwindsche

Eilanden in de 18de eeuw, door prof. dr. L. Knappert. De schrijver vervolgt het nimmer voortgezette werk van J. H. Hamelberg, die in 1702 eindigde en behandelt dan de jaren 1698—1709.

Wetenschappelijke Mededeelingen (Dienst van den Mijnbouw in N.I.)

No. 12. De koraalriffen der Duizend-eilanden (Javazee) door J. H. F. Umbgrove.

BOEKENSCHOUW.

Leerboekje voor de Indische Geschiedenis ten dienste van het Christelijk Onderwijs in Ned.-Indië, door P. Lok en W. Schmidt, Versluys, *f* 0.95.

De uitbreiding van het Westersch Onderwijs in N.-I. sedert 1900, 2 stukken en het leerlingenverloop en de bestemming der abiturienten bij de instelling van Westersch Onderwijs in N.-I., 2 stukken, beide Publicaties van de Hollandsch-Inlandsche onderwijscommissie, Archipeldrukkerij, Buitenzorg.

Maleisch leesboek, door H. N. van der Tuuk, 9de druk, Nyhoff, *f* 1.—.

Le domaine colonial français, suivi d'un aperçu général sur les colonies étrangères. Historie, Industrie, Landbouw, Zeden, leven, gewoonten, schoone kunsten, 1ste deel. Rijk verlucht. Ook de Antillen en Fransch Guyana en Suriname worden behandeld.

A Javanese period in Sumatran history, door dr. F. W. Stutterheim, Soerakarta, „De Bliksem".

Tjandi Bara-Boedoer, door dr. W. Stutterheim, Naam, Vorm, Beteekenis, geïll., Kolff & Co.

Overzicht, Statistisch, der behandelde zieken van de koloniale troepen (Oost- en West-Indië en koloniale Reserve), Nyhoff, *f* 1.—.

Vijf maanden in het Oerwoud, door W. Ahlbrinck C.ss.R., Drukkerij E. de Bont, Rotterdam, *f* 1.90.

De Wereld in Beeld, Serie I. Onze Overzeesche Gewesten, door ir. L. J. M. Feber. Uitgave N.V. Zeepfabrieken „Het Anker", v.h. Gebr. Dobbelmann, Nijmegen, Drukkerij de Spaarnestad.

Indische Bouwkalender voor 1930, door J. G. van Gendt Jr. Voor Indië bewerkt door G. J. Tak, bij L. J. Veen, *f* 3.75.

Inleiding tot de studie van het Oud-Javaansch, door J. Kats, Boekhandel Visser, Amersfoort, *f* 3.50.

Adat Radja Rajamelaloe. Naar drie Londensche handschriften met steun van de Adatrechtstichting uitgegeven, door dr. Ph. S. van Ronkel, Brill, *f* 3.25.

De beteekenis van het christelijk gezinsleven voor de toekomst van Ned.-Indië, door Mr. H. Schaapvelt, J. J. Romen en Zn., Roermond.

Bezinning en richting over de verhouding Indië-Nederland, door D. Crommelin. N.V. Alg. Boekh. v. In- en Uitw. Zending, den Haag.

BOEKAANKONDIGING.

Bij de N.V. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij, Leiden, is verschenen „Waterland", Schetsen uit de koloniale en maritieme geschiedenis van het Ned. Volk, door H. van Malsen, met een voorrede van Prof. Dr. P. J. Blok, geïllustreerd naar historische prenten en portretten en naar teekeningen van den schrijver.

Blijkens het voorwoord van den S. is deze bundel toegewijd aan een achttiende-eeuwschen correspondent van de Kennemer hofstede Beeckesteyn, den Gouv.-Gen. G. W. baron v. Imhoff, wiens beteekenis geschetst wordt naar gegevens aan tot nog toe niet gebruikte briefwisseling met zijn neef den Adv. Fiskaal ter Admiraliteit te Amsterdam, mr. Jacob Boreel Janszn.

Eenige andere opstellen betreffen een achterneef van v. Imhoff, den zeeofficier Salomon Dedel en den Gouverneur v. d. West, Paul v. d. Veen (1696—1706), zoomede de geschiedenis van dat gebiedsdeel in dien tijd.

Waar de gegevens voor dit werk ten deele verzameld zijn uit het particulier archief van den hr. Jhr. Mr. J. W. G. Boreel v. Hogelanden, spreekt het van zelf dat belangstellenden er bizonderheden in zullen aantreffen welke hun niet bekend waren en in 't algemeen hunne kennis van personen en toestanden uit dien tijd zullen vermeerderd zien.

Wij ontvingen van den uitgever Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage afl. 20 (Nw.-serie afl. 5, October 1929) van de *Encyclopaedie van Nederl.-Indië*.

Om gezondheidsredenen heeft Prof. Spat eenigen tijd geleden het redacteurschap van de Encyclopaedie neergelegd. De uitgever vond Prof. Stibbe, kort na zijn terugkeer uit Indië bereid de hoofdleiding weder op zich te nemen en mede dank zij zijn toedoen, is nu ook een redacteur te Batavia werkzaam. Diens naam verschijnt thans voor het eerst op den omslag. Deze nieuwe redacteur is Dr. J. Stroomberg, hoofd der afdeeling Handel van het Departement van L. N. en H. in N.-I.

Zoo worden moeiten noch kosten gespaard om

de *Encyclopaedie van Nederl. Oost-Indië* op de hoogte van den tijd te doen blijven.

De firma E. J. Brill heeft den wensch te kennen gegeven niet meer als mede-uitgever op te treden.

Bij J. B. Wolters, Groningen—Den Haag, is verschenen onder den verzamelnaam Vreemde landen en landstreken: Sociale Geographie van Afrika, door J. Brummelkamp, Leeraar a.d. 3e H.B.S. met 3-jarigen cursus te Amsterdam. I. Noord-Afrika. De inhoud van dit deel, met schetskaarten en zeer geslaagde foto's, bevat deze hoofdverdeeling: De Atlaslanden, Tunis, Algerije, Marokko, de Sahara en Egypte.

De S. duidt in zijn voorbericht de door hem behandelde sociale geografie aan als: de mensch in zijn verschillende maatschappij-vormen. Dit is zijn hoofddoel waarin hij, met het oog op hoofd-aktecandidaten en studeerenden in dezen tak van wetenschap, geslaagd is door heldere en overzichtelijke behandeling der stof. Mede in aanmerking genomen den geringen prijs, zal dit studieboek ongetwijfeld een ruim debiet ten deel vallen.

Suriname.

In ons nummer van 21 November deelden wij mede, dat de Amerikaansche regeering vergunning heeft gevraagd om Suriname te doen bezoeken door zes groote vliegtuigen, die een proefvlucht zullen ondernemen van New York naar Buenos Ayres, waarbij Suriname een van de stopplaatsen zou zijn. Begin 1930 hoopt men een geregelden dienst met Fokker-vliegtuigen, plaats biedend voor 20—30 personen, te openen.

De West van 1 Nov. schrijft nu:

„Hoewel nog geen nader bericht ontvangen is van het tijdstip waarop de eerste vliegboot hier verwacht kan worden, zijn per s.s. Viborg voor rekening van de N. Y. R. B. A.-lijn vaten gasoline en smeerolie aangevoerd, bestemd voor de Conmodore vliegtuigen. Zij zullen dus nu wel niet lang meer op zich laten wachten."

* * *

De Telegraaf van 27 Nov., 2e Av.blad, geeft het portret van Luitenant van Onlangs, wiens plannen een vliegtocht naar West-Indië te ondernemen, nog afstuiten op de moeilijkheid het toestel te verzekeren:

* * *

De West van 22 Oct. schrijft:

„De inwijding van den boortoren op Waterloo (in Nickerie) heeft onlangs met zekere plechtigheid plaats gehad. Verschillende genoodigden van Nickerie woonden de inwijding bij. De districtscommissaris hield een korte toespraak, waarin hij hulde bracht aan het personeel van de Surin. Oil Cy. voor de vlugge en nette wijze waarop het werk verricht was. Hij sprak de hoop uit, dat de boring een succes zou blijken te zijn.

Wat dit laatste betreft, zal het geduld nog eenigen tijd op de proef worden gesteld. Men was eenige dagen geleden gevorderd tot een diepte van ruim veertig meter. De tot dusver verkregen aanwijzingen worden gunstig geacht. De resultaten van de boring worden telkens overgeseind naar Europa, waar deskundigen uit de verte aldus den gang van zaken kunnen volgen."

* * *

Wij lezen in *„De West"* van 29 Oct.:

„Ten Gouvernementshuize logeert voor enkele dagen een hooge gast: Zijne Excellentie Prof. Mr. Dr. A. van Gijn, minister van Staat, oud-minister van Financiën en oud-lid der Tweede Kamer, die met zijne echtgenoote een vacantiereis maakt door West-Indië.

De kolonie is den heer Van Gijn dank verschuldigd. Het is waarschijnlijk, dat de vragen, die hij als Kamerlid aan den Minister stelde, den doorslag h'ben gegeven tot opheffing van het verbod van zilveruitvoer uit Suriname. Heel toevallig komt de heer Van Gijn hier op het oogenblik dat wij midden in de crisis zitten, door de opheffing van dit verbod veroorzaakt.

Het spreekt van zelf, dat wij den heer Van Gijn verzocht hebben ons een onderhoud in verband met de crisis toe te staan. Zijne Excellentie meende echter — waar hij op zijn doorreis naar Trinidad uiteraard slechts vluchtig hier vertoeft — niet over voldoende gegevens te beschikken om over zulk een ingewikkeld vraagstuk (dat overigens zijn aandacht heeft) te oordeelen of advies te geven...

De heer Van Gijn was lid van de zoogenaamde Commissie-Bos, welke in 1911 werd benoemd om rapport uit te brengen over den economischen en financieelen toestand van Suriname. Hij heeft later bij meerdere gelegenheden blijk gegeven van zijn voortdurende belangstelling in dit gewest.

Mr. Van Gijn heeft Mariënburg, Sorgvliet en Loading Station bezocht."

* * *

Omtrent de geldcrisis in Suriname schrijft *„De West"* van 29 Oct.:

De opheffing van het verbod van zilveruitvoer heeft tot een ernstige crisis geleid, waarvan de handel thans de dupe is. Na de opheffing van bedoeld verbod, handhaafde de Bank aanvankelijk haar hoog agio, met het gevolg, dat onmiddellijk zilver wegvloeide voor betalingen in het buitenland. Op verzoek van het gouvernement werden van regeeringswege stappen genomen om te zorgen voor nieuwen aanvoer van zilver. De eerste twee ton zilver is hier Zaterdag per s.s. Cottica uit Nederland aangekomen.

Woensdag j.l. verlaagde de Bank haar koersen, die nu op Amsterdam inkoop 100 en verkoop 101 bedragen. Doch vanaf dat tijdstip heeft de Bank den verkoop van wissels op het buitenland gestaakt, omdat — naar de directie mededeelde — zij geen dekking heeft voor die wissels in het buitenland. Haar verkoop van wissels is dus praktisch beperkt tot het bedrag dat haar aan wissels van het buitenland te koop wordt geboden.

Voor zoover de handel remises heeft te doen naar Nederland of Engeland, kan men zich — zij het gebrekkig — behelpen door postwissels te verzenden. Naar de Vereenigde Staten van Amerika worden echter geen postwissels aangenomen, zoodat de handel thans niet in staat is via de Bank te remitteeren aan Amerikaansche leveranciers. Welk een inconvenient dit oplevert behoeft niet gezegd.

Het ontbreken van dekking bij de hoofddirectie der Bank te Amsterdam zou een gevolg zijn van het feit dat de Nederlandsche regeering, die tot dusverre het subsidie aan de kolonie ter beschikking stelde van de Surinaamsche Bank in Nederland, thans dit geld heeft gereserveerd voor uitzending van zilver naar Suriname. De verzending van de twee ton zilver, welke dezer dagen hier aankwamen, schijnt al voldoende te zijn geweest om de bank te berooven van de noodige dekking.

Het is te hopen, dat men spoedig — met handhaving van de vrijheid van zilveruitvoer — een weg zal vinden uit deze impasse.

* * *

Aan het slot van een onderhoud dat *„De Telegraaf"* van 27 November met Mr. Schoch, den hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank te Amsterdam, had, zeide deze:

„Dat echter de handel door deze tijdelijke moeilijkheden in een onmogelijke impasse zou zijn geraakt is overdreven, al moest hij toegeven dat de opheffing van het zilveruitvoerverbod voor Suriname een niet gelukkig besluit is geweest."

* * *

Prof. Sleeswijk was zoo vriendelijk ons een overdruk te zenden van zijn artikel *„De Gouvernementsinrichting Groot Chatillon, voor de verpleging van melaatschen in Suriname"*. („Nederl. Tijdschr. voor Geneeskunde", 1929, no. 46). Hierin komt de schrijver op tegen het artikel van Dr. Lampe, waarover wij in ons nummer van 14 November schreven.

Hij voert bewijzen aan voor hetgeen hij in zijn Telegraaf-artikel over de verpleging op Groot Chatillon had geschreven, opmerkingen welke hij on-

middellijk na het bezoek had opgeteekend. Het bezoek heeft plaats gehad onder geleide van den toenmaligen Geneesk. Inspecteur J. de Ruyter en van mej. Moeliker, de directrice der inrichting, die beiden tegenover hem hun overkropt gemoed hebben gelucht.

Prof. Sleeswijk heeft voorts op grond van cijfers van Dr. Lampe aangetoond, dat het voor het Gouvernement een besparing zou geven van ruim *f* 9000.— wanneer de gouvernementsinrichting werd opgeheven en de patienten werden uitbesteed in particuliere leproserieën. Naar onze meening zou deze uitbesteding op godsdienstige bezwaren stuiten. Het gouvernement zou Hindoes en Mahomedanen niet tegen hun wensch in particuliere gestichten kunnen onderbrengen.

* * *

Bij de Missie in Suriname volgt in den laatsten tijd het eene jubileum op het andere. Nu was aan de beurt het gouden jubileum van Pater van Esch. *„De Surinamer"* van 17 October schrijft over den jubilaris:

Pater Van Esch behoort tot de geestelijken der welhaast verdwenen „oude garde", die in den nobelen zin van het woord populair zijn. Gedurende de 38 jaren van zijn verblijf in Suriname heeft hij zich, mede dank de gemoedelijke verhoudingen van eertijds, in alle kringen vrienden weten te verwerven, zoodat het bij de receptie een komen en gaan was, onophoudelijk, van de meest uiteenloopende menschen en groepen. Een schat van bloemen, van de meest verscheiden herkomst, werd aangedragen en vulde weldra alle beschikbare plaatsen van de receptiezaal.

Dan volgt in het blad de uitvoerige beschrijving van de plechtigheden in de Kathedraal.

Ondanks zijn leeftijd en gezondheidstoestand doorstond de jubilaris de vermoeienissen tot het laatst uitstekend.

* * *

Blijkens mededeeling van de Amerikaansche postadministratie kan correspondentie voor Suriname worden overgebracht met de wekelijksche luchtverbinding New York—Paramaribo. De overtochtduur van Nederland naar Suriname bedraagt bij gebruikmaking van bedoelden luchtdienst ongeveer 13 dagen.

Het luchtrecht voor Suriname bedraagt, evenals voor Curaçao, 50 cent per briefkaart en 50 cent per 5 gram voor de overige stukken.

Curaçao.

De overval op 8 Juni l.l.

Onze lezers zullen ongetwijfeld elders hebben kennis genomen van het eerste deel van het verslag der commissie-Hoorweg-Bennewitz, vermeldende de geschiedenis van het gebeurde, opgebouwd uit getuigenverklaringen. De minister heeft daaraan in de Memorie van Antwoord op Hoofdstuk XI een en ander toegevoegd. Fijntjes merkt de minister op, dat de gestelde vragen en gemaakte opmerkingen behalve in dat verslag, haar beantwoording vinden in het ontslag, aan den Gouverneur gegeven en de ontheffing van den garnizoenscommandant en de beide luitenants van hun detacheering.

Wij willen er niet veel meer van zeggen. Zien wij goed, dan ligt het zwaartepunt van de verwijten in gebrek aan beleid, dat voorbarig leidde tot de beslissing eener algeheele capitulatie. Na die beslissing is om zoo te zeggen van alle kanten hulp aangeboden, die telkens weer geweigerd werd. Men behoeft niet theatraal aangelegd te zijn, om onder het lezen v. het relaas der commissie een machtelooze woede te voelen opkomen over de verspeelde kansen om Nederland voor zoo groote schande te vrijwaren.

Den tegenwoordigen minister van Koloniën kan men slechts dank weten voor de uitvoerige inlichtingen, die thans verstrekt zijn.

Volgens een bericht in de *Amigoe* zou de commissie-Hoorweg-Bennewitz 21 November l.l. naar Nederland zijn teruggekeerd.

Politie.

De *Amigoe* deelt mee, dat begin November uit Nederland naar Curaçao zou zijn vertrokken luitenant Wilschut, bestemd voor de militaire politie.

De Curaçaosche Courant.

Wij vreezen werkelijk, dat het mis gaat met dit zoo degelijke blad, dat blijkbaar aan zijn semi-officieel karakter verplicht is, eenige kieskeurigheid in acht te nemen bij het uitzoeken en aanvaarden van mededeelingen, die waardig zijn naast de officieele berichten van het gouvernement geplaatst te worden.

Wat dunkt U van den raad, om, als ge geen geluk hebt, uw horoscoop te laten trekken door een bekwaam astroloog met Engelschen naam in Den Haag? Van artikelen van dezen aard: „Asyl voor millionairs", „Landloopers, die dichters zijn", „Hoe Jonathan Swift een bed kreeg?"

Maar de kroon spant een Engelsche en in slecht Nederlandsch vertaalde advertentie van Professor Jacob H. Clarke, die in het „Huis New York" nog wel op de tweede verdieping Breedestr. 6 het kantoor heeft van „De Nieuwe Olie Maatschappij van Sint Martin Nederlandsche Antillen" en aan „alle rassen" „gelegenheid" aanbiedt. Heel duidelijk is het niet. Men oordeele: „Leeningen worden vrijelijk aangenomen om in aandeelen in de Clark & Clark Petroleum Company te worden veranderd zoodra de Maatschappij ingeschreven is." „Alle toerustingen zullen spoedig op de exploitatie-gronden op Sint Martin zijn. De werkzaamheden zullen spoedig aangevangen worden. Leeningen ten bedrage van 5 dollar per leening zullen slechts voor drie maanden worden aangenomen. Daarna zal er een verhooging der waarde zijn. Treedt heden binnen en schaf u inlichtingen aan."

De professor is wel vriendelijk. Wie niet kan binnentreden en zich inlichtingen aanschaffen, mag (sic!) gelden per aangeteekend schrijven of banknoten zenden. Want . . . „Groote rijkdommen wachten op allen. Doe het nu of nooit".

De haan en de naam!

Wij hebben eenige malen een kort berichtje opgenomen over de in den Kolonialen Raad ter sprake gekomen opbrenging van een burger, die een overtreding van lichten aard had begaan (zijn haan had op den openbaren weg geloopen) en tengevolge van zijn weigering om zijn naam op te geven, aangehouden was. Een half jaar heeft het bestuur gewacht met den raad de gevraagde inlichtingen te geven. Nu zij gekomen zijn, kunnen wij, afgaande op de stukken, niet anders zeggen dan dat zij zeer bevredigend zijn. De politieagent, wiens handelingen veroordeeld zijn door het groote publiek, den Kolonialen Raad inbegrepen, schijnt zich juist gedragen te hebben. Wij zouden de fout hierin willen zoeken, dat Curaçao te weinig een werkelijke politie gewend is.

Aruba.

Bij gouverneursbeschikking van 15 October 1929 is bepaald, dat op den volgenden dag de opdracht van politiedienst op Curaçao aan de troepen op Aruba zou ingaan.

Postzegels.

Bij besluit van 4 Juli 1929 waren luchtpostzegels van *f* 0.50, *f* 1.— en *f* 2.— ingesteld. 17 October l.l. zijn deze buiten gebruik gesteld met bepaling, dat...... „voor zoo lang geen luchtpostzegels beschikbaar zijn, zal het luchtrecht met gewone frankeerzegels moeten worden voldaan." Wij denken hier aan de hooge wijsheid van een onzer leermeesters, die niet van uitleggen hield: „Die 't begrijpt, die begrijpt het, en die 't niet begrijpt, begrijpt 't niet."

De postzegels van 7½ cent zijn bij invoering van het 6 cents tarief van een opdruk tot dat bedrag voorzien.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Commandeurs van St. Martin.

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan, ontbreekt een betrouwbare lijst van gezaghebbers, commandeurs of vice-commandeurs van St. Martin. De West-Indische Encyclopaedie geeft wel de Statiaansche gouverneurs, wat begrijpelijk is, omdat tot 1828 St. Martin behoorde tot het gouvernement van St. Eutatius. Waarschijnlijk krijgen wij nu in de geschiedenis der Bovenwindsche eilanden, door prof. Knappert in de West-Indische Gids begonnen, binnenkort wel de noodige gegevens. Voorloopig hebben wij voor het tijdvak van 1721 tot 1816 alleen Teenstra als bron. Deze noemt:

1721—1729 Jan de Windt.
1729—1733 Marten Meyer.
1733—1735 Jacobus Rany.
1735—1746 John Philips.
1746—1748 Jan de Wever a.i.
1748—1786 Abraham Heyliger Pietersz.
1781 Engelsch, 1781—1785 Fransch tusschenbestuur.
1786—1790 Johannes Salomons Gibbes.
1790—1806/7 Mr. Willem Hendrik Rink.
1795 Fransche commissaris La Bruyère.
1800 id. Bressou.
1801—1802 Eng. tusschenbestuur. Kolonel-commandant Andrew Wilson.
1806/7—1810 Jan Verveer.
1810—1816 Engelsch tusschenbestuur.
1816—1820 P. R. Cantz'laar.
1820—1840 D. J. van Romondt.
1840—1849 J. W. van Romondt.
1849—1859 J. D. Crol.
1859—1870 H. F. G. Wagner.
1870—1871 Van Idsinga.
1871—18 E. D. E. van den Bossche.
Beaujon.
Groebe.
1889— Van Daalen.

Voor verbetering en aanvulling van deze lijst houden wij ons zeer aanbevolen.

Uit den Verren Vreemde.

Onze Oostelijke buren in Oost-Indië.

Japan heeft met het mandaat over de voormalige Duitsche koloniën in Oceanië of Micronesië een zeer eigenaardig gebied te besturen gekregen. Het bestaat uit drie groepen, de Marianen-, de Carolinen- en de Marshall-eilanden, verspreid in een zeegebied dat grooter is dan dat van onzen geheelen Indischen archipel, doch, met meer dan 1400 eilandjes, slechts een totale landoppervlakte van 2149 K.M². bereikt, dat is dus minder dan $^1/_{60}$ van Java. Als een verloren eigen wereldje in den Grooten Oceaan is het door breede wateren in het Oosten gescheiden van de Amerikaansche Hawai-eilanden, in het Noorden van de Japansche Boningroep. De naaste buren, zij 't nog op ± 300 K.M. afstand, in het Westen zijn de Philippijnen en de Molukken, in het Zuiden, op nog grooter afstand, Nieuw Guinee en de Australische mandaatlanden.

Duitschland zag bij 't in bezit nemen ervan de mogelijkheid in er rustpunten voor zijn handels- en oorlogsvloot te vestigen en van daaruit invloed en kracht uit te oefenen bij de verdere ontwikkeling van de landen om den Pacific. Tijdens den grooten oorlog bezette Japan de eilanden en het liet zich deze te Versailles als mandaatgebied toewijzen, de militaire bezetting is daarna terug getrokken, maar een sterke politiemacht verzekert orde en veiligheid.

In de Duitsche periode heeft een der Carolinen-eilanden de algemeene aandacht getrokken. Om zich onafhankelijk te maken van het Britsche telegraaf-monopolie voor de verbinding van Europa met het Verre Oosten, was een Duitsch-Nederlandsche telegraafkabel van Sjanghai, via Yap (een der Carolinen) naar Menado in gebruik gesteld. De beteekenis van dit tusschenstation werd bij de verdeeling van den oorlogsbuit nog zóó hoog aangeslagen, dat de Vereenigde Staten van N. Amerika en Japan heftig tegen elkander te weer zijn gegaan om het meesterschap er over. Amerika heeft een der Marianen-eilanden, Goeam, behouden en zoo een punt ingericht midden in het Japansche mandaatgebied, en gunstig gelegen tusschen de Philippijnen en Hawai. Daarheen loopt nu ook een Amerikaansche telegraafkabel, die het oude Britsche monopolie en de nieuwe beteekenis van Yap tegelijkertijd tot vraagstukken van ondergeschikt belang maakt. De belangstelling is dan ook weer beneden nul gedaald.

Het jaarlijksch verslag door de regeering te Tokio aan den Volkenbond ingediend en onlangs in de mandaten-commissie behandeld heeft daar, in engen kring dus, weer even aandacht voor het Japansch bestuur gevraagd en wij vinden hierin aanleiding ook weer iets over onzen naasten buur in het Oosten mede te deelen, al heeft het verslag geen buitengewoon belangrijke mededeelingen gebracht.

Wil men den geest, waarin het rapport gesteld is, in een paar beginselen weergeven, dan zouden deze aldus kunnen luiden: het gebied productief te maken, het welzijn en de ontwikkeling van de bevolking bevorderen.

Het geheel is verdeeld in 6 districten: Palaoe en Yap in de West-Carolinen, Saipan in de Marianen, Troek en Panape in de Oost-Carolinen, Djaloet in de Marshall's. Elk district heeft een vertegenwoordiger van den directeur-generaal voor het geheele mandaatgebied, die op het eiland Korror gevestigd is. Deze hoogste functionnaris staat wat bestuursaangelegenheden betreft rechtstreeks onder den Jap. minister-pres., en voor financiën, verkeersmiddelen en handel weer onder de 3 ter zake betrokken ministers. Zijn macht is, zooals hieruit al blijkt, beperkt; maatregelen, die geen onmiddellijk doortasten vereischen, vergen de goedkeuring vooraf van den ministerraad, de uitvaardiging geschiedt bij keizerlijk decreet. Voor de uitvoerende macht is de organisatie verdeeld in algemeene zaken, politie, financiën, gemeenschapsmiddelen, economische ontwikkeling. In deze organisatie vormen onderwijs, rechtspraak, proefstations, geneeskundige verzorging weer afdeelingen met een zekere mate van zelfstandigheid.

Om mee te werken in de richting van de mandaatopdracht, die uiteindelijk gericht is op ontvoogding van het volk, hebben de, door het Japansche bestuur, benoemde dorpshoofden en onderhoofden, ook tot taak aan de onderdanen de bedoeling van de wetten duidelijk te maken, alsmede die der toegepaste voorschriften, voor wier naleving zij verantwoordelijk zijn. Zij moeten tweemaal in het jaar aan het plaatselijk bestuur verslag doen over de levensomstandigheden van hun onderhebbenden.

In het algemeen wordt overeenstemming met de in Japan zelf bestaande instellingen doorgevoerd, zoowel wat de crimineele-, als de burgerlijke-, als de handelsrechtspraak betreft, alsook het lager onderwijs. Op economisch gebied worden de methodes toegepast, die op verbetering van den landbouw en van den omzet gericht zijn. Waar dit nuttig wordt geoordeeld wordt met rijkssubsidies gewerkt. De voornaamste cultures zijn: koprah, suiker, rijst, koffie, katoen. De handel loopt over vijf havens, waar douanestations gevestigd zijn.

Het mandaatrapport sprak in zijn geheel in den toon van: men kan tevreden zijn.

Afghanistan.

De laatste mededeelingen, die wij hier konden weergeven over Afghanistan lieten vooral twee punten als open vragen over. Het lot van den ten val gebrachten emir, die nu weer Batsja Saquao geworden was, en de kans van den tegen eigen wensch tot koning uitgeroepen emir Nadir Khan om zich op den troon te handhaven.

Omtrent de eerste vraag is het afdoend antwoord nu wel te geven. Uit de tegenstrijdige berichten betreffende het lot van den voormaligen waterdrager, daarna bendenhoofd, veldheer en vorst, nadat hij zich in de vesting de Ark had teruggetrokken en ook daar belegerd en overwonnen was, is met zekerheid op te maken, dat hij zich aan de zegevierende troepen heeft moeten overgeven, en dat hij, na kort proces, is gefusilleerd. Hetzelfde lot is ten deel geworden aan familieleden en aanhangers, die hem tot het laatst toe trouw zijn gebleven.

Op de tweede vraag moet in onzen tijd en in een land als Afghanistan het antwoord steeds voorwaardelijk blijven, maar de kansen stellen zich voor Nadir Khan niet ongunstig. Het land is, voor zoover dit daar althans het geval kan zijn, wars van de binnenlandsche onlusten. Het wil niet in snel tempo naar de hervormingen van Aman Oellah, maar 't heeft toch ook heel gauw genoeg gekregen van de dwangmethodes, waardoor Batsja Saquao de nieuwigheden wilde uitbannen. Nadir Khan hoopt tusschen de uitersten door te kunnen sturen; als overwinnaar geëerd, regeert hij bij den wil van het volk; hij heeft den naam van een groot geleerde en een bekwaam diplomaat te zijn; het buitenland heeft dadelijk getoond met zijn optreden ingenomen te zijn.

Bij de keuze van zijn ministers heeft hij, zooals wij reeds eerder gelegenheid hadden hier op te merken, duidelijk doen uitkomen, dat hij de politiek van Aman Oellah indachtig is, maar daarbij toch ook in sterke mate rekening wil houden met de rechten en verlangens der priesterpartij. Hij zal het leger sterk houden om den toestand te beheerschen, maar is bij voorbaat er op bedacht, de legerbevelhebbers geen te vèr gaande macht te laten krijgen.

Hij heeft nu door een proclamatie ter kennis van allen gebracht volgens welke beginselen hij de regeering zal voeren. „Beginselen verkondigen", ja zelfs „beginselen hebben", is iets nieuws voor een Afghaansche regeering. Op zich zelf is dit dus al een inzet, die met de traditie breekt, maar, naar beweerd wordt, wordt de publicatie, ook door de vasthoudende partijen van de priesters en van de stamhoofden, als een daad van ridderlijkheid en als een poging tot goede verstandhouding gewaardeerd.

De proclamatie ontvouwt tien punten, die wij, kort samengevat, aldus vinden weergegeven:

1. De wet van den Islam blijft de grondslag, waarop de staat gevestigd moet zijn. 2. Algeheele afschaffing van bereiding en gebruik van alcoholischen drank. 3. Oprichting van een militaire krijgsschool en een staats-arsenaal. 4. Ontwikkeling van de door Aman Oellah aangeknoopte relaties met buitenlandsche mogendheden. 5. Vooruitstrevende politiek in het binnenland. 6. Inrichting van een goeden telefoon- en telegraafdienst. 7. Verbetering van de gemeenschapsmiddelen. 8. Bevordering van den handel. 9. Beter onderwijs; vrijwillig; dus niet verplicht. 10. Benoeming van een verantwoordelijken eersten minister, die daarna zijn medewerkers mag kiezen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

De leden onzer afdeeling hebben zeker niet te klagen over eentonigheid van het werkprogramma seizoen 1929—1930, dat ingezet werd met de zoo interessante lezing des heeren Frans, waarop het bezoek aan Natura Artis Magistra volgde op Zaterdag 12 October.

12 November de eerste voordracht van de breedopgezette serie lezingen over „West-Indië in verleden en heden", waarbij tot ons genoegen een groot aantal onzer leden tegenwoordig waren.

De „Groote Gehoorzaal" van de Gemeente-Universiteit was geheel gevuld met een publiek dat met aandacht de voordracht van prof. dr. H. Brugmans volgde over „De ontdekking van Amerika en de economische gevolgen daarvan voor Europa".

13 November had de directie van het Rembrandt-Theater de deuren van haar Theater gastvrij opengezet voor de leden onzer afdeeling om kennis te maken met de belangwekkende film „Bali", opgenomen door de moedige en kranige Lola Kreuzberg. Ons lid, de heer C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut, had de groote en zoo zeer door ons op prijs gestelde welwillendheid deze film voor ons in te leiden en toe te lichten. Uitstekende indrukken worden in deze film weergegeven van de zeden en

gebruiken der Baliërs, maar vooral van hetgeen op dit zoo merkwaardige eiland van de fauna te zien is. Op verschillende plaatsen in ons land zal deze film vertoond worden en wij geven dan ook den besturen in overweging zich met de betrokken directie in contact te stellen indien deze film in haar theater draait.

29 Nov. vertoonde prof. dr. P. C. Flu voor ons in de groote Aula van het Koloniaal Instituut de z.g. pestbestrijdingsfilm in Indië, opgenomen door Willy Mullens op initiatief van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, waarin een beeld wordt gegeven van de pestziekte en hare bestrijding op Java.

Zelden hebben wij op dit gebied een film gezien die zoo interessant en zoo leerrijk is. De Burgerlijke Geneeskundige Dienst, die in deze de medewerking van de bevolking niet kan ontberen, heeft in deze film dan ook een uitstekend middel gevonden om aan de bevolking het „waarom" van zijn maatregelen te doen begrijpen en haar een volkomen duidelijk beeld te geven van deze ontzettende ziekte.

Het bleek een goede gedachte van het bestuur onzer afdeeling geweest te zijn om een groot aantal invitatiekaarten te zenden aan het personeel der ziekenhuizen. De grootste helft van de zaal was bezet met verpleegsters waaraan prof. Flu een dankbaar gehoor had.

L. D. PETIT,
Secretaris Afd. Amsterdam.

Afdeeling Apeldoorn.

Tot 2 December is gestort aan contributie 1930 *f* 26.—, aan extra giften *f* 3.—, toegezegd aan extra giften *f* 30.—, samen *f* 59.—.

Wij hadden een stortbui verwacht... maar 't blijft slechts bij druppelen.

Vanaf Vrijdag 6 December zal elke week een film vertoond worden van de bekende cyclus door W. Mullens opgenomen in Indië, in het Minerva-

Theater, gedurende 14 weken zal er telkens één in het bijprogramma opgenomen worden. Wij hopen, dat velen deze poging van den heer Bunk zullen weten te appreciëeren.

Ten slotte: de vooruitgang in ledenaantal was in 1929 bedroevend . . . Misschien brengt December nog winst!

HET BESTUUR.

Afdeeling Bergen op Zoom.

16 December a.s. LEZING MET LICHTBEELDEN door den heer *W. H. R. Oxenaar*, voorzitter der afd. Breda, over het onderwerp: *Een reis door Sumatra, Java en Bali*, in een der zalen van Thalia. Aanvang 8 uur n.m.

Voor de leden der afdeeling en genoodigden, w.o. de leerlingen der hoogere klassen van H.B.S. en U.L.O.-scholen — die helaas slechts in zeer gering aantal waren opgekomen — gingen 25 November de films: Tropisch Tourisme, Boroboedoer en Bromo en Djokjakarta. De secretaris der afd. Amsterdam, de heer Petit, leidde de eerste film in en bracht als verrassing een rolprent van het bezoek van het Belgische Kroonprinselijk paar aan Bali.

De geheele vertooning, uitmuntend muzikaal geïllustreerd door de goede zorgen der Dutch Gramophone and Radio Works, werd door het 160-tal aanwezigen met groote belangstelling gevolgd en voor wie zijn oor te luisteren leggen wilde, was het duidelijk, dat ook groote waardeering en dank doorklonk in de gesprekken gedurende en na dezen mooien avond.

Afdeeling Rotterdam.

Op Dinsdag 10 December 1929, des avonds te 8 uur, zal in het gebouw van het Departement Rotterdam der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, Oppert 81, voor leden van het Nut en van de Vereeniging „Oost en West", afdeeling Rotterdam, vertoond worden de film „Tropisch Toerisme". Muzikale begeleiding door The Dutch Gramophone and Radio Works, te Amsterdam.

De Secretaris van „Oost en West", afd. Rotterdam:
F. A. VERVLOET.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

RECHTZETTING.

De pagina's van „Het Koloniaal Weekblad" van 28 November j.l. (Nr. 48) waren, zooals de lezer zal hebben opgemerkt, ter drukkerij foutief ingelegd, waardoor men genoodzaakt was de bladzijden om te vouwen ten einde den tekst te kunnen laten aansluiten. De „scherpzinnige lezer" zal geconstateerd hebben, dat de pagineering juist was, zoodat het euvel betrekkelijk gemakkelijk te verhelpen was.

Van de Directie der Stoomvaart Mij. „Nederland" ontvingen wij een fraai geill. brochure „Varen en genieten" betreffende de bekende toeristenreizen, welke de „Nederland" organiseert. Tevens gewerd ons de afvaartlijst der mailschepen voor 1930.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De Algem. Voorzitter der Vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, mocht van de N.V. Nederl. Vliegtuigenfabriek Fokker te Amsterdam, ter gelegenheid van haar 10-jarig bestaan, ten geschenke ontvangen een presse-papier, voorstellende een miniatuur 3-motorige F VII, schaal 1 : 100.

De juist verschenen, geheel nieuw bijgewerkte ledenlijsten der Vereeniging zijn ad f 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, Postrekening 14574.

BOOTTREIN VAN DE „NEDERLAND".

Het Agentschap van de N.V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Prins der Nederlanden", dd. 6 December a.s. te Genua verwacht, Zaterdag 7 December a.s. des morgens 9.45 uur aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:
J. W. P. Groffen, 4e Werktuigkundige bij de Gouv. Marine, Azaleastraat 66, 's-Gravenhage.

Van onze Adverteerders.

C. V. „DE ECONOOM".

Gaarne wijden wij een paar woorden in deze rubriek aan de kleedermakerij „De Econoom", Rijswweg 408—410, Den Haag, ten einde onze repatriëerenden en gepensionneerden met het verkoopsysteem van deze zaak in kennis te brengen.

Hier doet zich n.m.l. het zeldzame geval voor, dat men contant en op Rec. cond. dezelfde prijzen betaalt; het waarom zullen wij u duidelijk maken.

De Directie stelt zich n.m.l. op het standpunt, dat zij, die het prettiger vinden hun kleeding per maand te betalen, het bijzonder op prijs stellen, dat zij voor deze faciliteit geen extra prijs behoeven te betalen en dus voor een klein bedrag per maand geregeld over een ruime garderobe kunnen beschikken.

De Directie van „De Econoom" brengt dus het z.g. Amerikaansche systeem in toepassing, en wel: een nieuwe cliënt betaalt f 10.— bij passen, f 10 bij levering en verder f 10.— per maand per costuum, terwijl de z.g. oude clienteele niets behoeft te storten. Rest ons nog te vermelden, dat „De Econoom" reeds zeer vele cliënten telt onder de Ind. gepensionneerden en vertrouwt er nog vele als cliënt bij te zullen krijgen.

Mutatiestaat van 27 November tot 4 December.

Nieuwe Leden — **Geïntroduceerd door:**

Mr. J. A. de la Hayze, Notaris, Heemstede, Raadhuisplein 15. f 5.
A. Hofland, p.a. Fam. Hondius, Koepellaan 4, Bloemendaal. f 5.
Mej. S. Kraag, p.a. Mevr. Kool, Oranje Nassaulaan, Overveen. f 5.
L. A. van Gogh, Heemstede, Jan van Goyenstr. 19. f5.
} Afdeelingsbestuur van Haarlem.

F. G. van Altena, 1ste luit. Inf., Bergen op Zoom, Wouwsche Weg. f 5.
W. F. A. Hackstroh, Majoor Inf., Bergen op Zoom, Ooster Boulevard. f 5.
H. J. J. Goossens, Fabrikant, Bergen op Zoom, Villa „Nova", Halstersche weg. f 5.
Const. Gijzen, Groothandelaar in brandstoffen, Bergen op Zoom, Moeregrebstraat. f 5.
} Afdeelingsbestuur van Bergen op Zoom.

N. Douwes, Amsterdam, Saxen Weimarlaan 14. f5.
F. Schellenberg, Amsterdma, Bloemgracht 56. f 5.
} Secretaris Afd. Amsterdam.

Mevrouw de Jager, Groningen, Spilsluizen 13a. f 5...... Eigen aanmelding.
H J. van Heek, Huize „de Keizer" G 98 te Boekelo. f 5. Secretaris Afd. Twente.

A. J. A. van Overeen, Oud Kolonel N.-I. L., ,Den Haag, Anthonie Heinsiusstraat 12. f 5.
E. de Waal, Oud Kolonel MG.D. N.-I. L., Den Haag, Beeklaan 428. f 5.
} Secretaris Afd. Den Haag.

Mevr. L. Deeleman, Den Haag, Adr. Pauwstr. 42. f 55
Mevr. A. Gierlings-Deeleman, Den Haag, Adr. Pauwstraat 42. f 5.
} Mevr. W. L. Swaan-Buddingh te Den Haag.

Mevr. A. Berg-van Bijlevelt, p.a. F. K. A. van Bijlevelt, Adelheidstraat 86, Den Haag. f 5.
H. Folmer, Den Haag, van der Woertstraat 17. f 5.
} Eigen aanmelding.

J. L. E. Warner, Opzichter bij den Kleinen Landbouw, Saramaccapolder, Suriname. f 5 — den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
L. M. Burg, Oud O.-I. Ambtenaar, Nijmegen, Groenestraat 115. f 5 .... den heer J. E. Collard te Nijmegen.
C. G. P. Spoor, Inspecteur Nill Mij., Nijmegen, Jozef Israëlstraat 13. f 5 .... Secretaris van de Afd. Nijmegen.
J. H. Wiersma, Apeldoorn, Vonderlaan 21. f 5 .... den heer F. A. Erkelens te Apeldoorn.

Nieuwe Begunstigers

Mej. A. J. M. Rijnbende, Nijmegen, Groenewoudsche weg 296 .... Eigen aanmelding.

Mevr. Knowlens Wichers, Nijmegen, Fransche straat 14.
Mej. E. H. Verwey-Mejan, Nijmegen, Fransche straat 14.
} Secretaris Afd. Nijmegen.

B. ter Brugge, Apeldoorn, Hoogakkerlaan 36.
J. J. P. van Wijk, Apeldoorn, Hoogakkerlaan 47.
} den heer J. van Regteren te Apeldoorn.

W. v. d. Windt, Apeldoorn, Deventerstraat 105. .... den heer A. Mulder te Apeldoorn.

Afschrijvingen

Mr. Jos. Havelaar te Rotterdam (overleden).
W. C. Ketelaar, Amsterdam, Keizersgracht (overleden).
D. L. Keur, Haarlem, Kleverparkweg 128 (overleden).
J. K. W. Franssen, Nijmegen, Sterrenschansweg 114.
Mr A. Veenhuyzen, Voorzitter Landraad, Weltevreden, p.a. Dep. v. Justitie.

Adresveranderingen

Mr. K. F. Creutzberg, Oud Vive-President v. d Raad van Indië, van: Weltevreden, naar: Leiden, Pension „Futura", Groenhovenstraat 5. f 5.
H. van der Mooren, Kapt. Inf., van: Utrecht, Stationsstraat 14bis, naar: Bandoeng, D. v. O. IIe Afd.
P. C. van der Wolk, Leeraar M.O. m.v., Apeldoorn, van: Gardenierslaan 126, naar: Frisolaan 3.
H. R. Kedde, O.-I. Ambtenaar m.v., van: Den Haag, Copernicusstr. 53, naar: Nijmegen, Vermeerstr. 4. f 5.
Nederl.-Indische Luchtvaart Mij., van: Den Haag, Hofweg 9, naar: Amsterdam, Spiegelstraat 5. f 5.
W. Eichelberg, van: Den Haag, Slingelandtstr. 153, naar Voorburg, Rembrandtstraat 77.
Mevr. C. J. de Haas, Den Haag, Buurtweg, van: 45, naar: 165.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident, van: Den Haag, Acaciastraat 73, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
L. C. F. Polderman, Oud O.-I. Hoofdambtenaar, van: Den Haag, Banstraat 27, naar: Montreux, Hotel de Londres, Grand' Rue 58.
L. E. F. Weijergang, van: Den Haag, Laan Copes van Cattenburgh 74, naar: Neuenahr, Poste restante.
J. S. A. van Dissel, Oud Directeur Bestuursschool te Batavia, van: Barchem, naar: Pension Lido, Menton-Garavan (A.M.)
Dr. G. L. L. Kemmerling, van: Bussum, Meerweg 1, naar: Geol. Inst. der Universität, Hebelstrasse, Freiburg i. Breisgau.
W. J. Rahder, Oud Resident, van: Hotel-pension Stiftsmühle, naar: Haus „Friedheim", Kleingemünder Landstrasse 4b te Ziegelhausen am Neckar (Baden).
Mr. F. C. L. Meijer, Lid v. d. Raad van Justitie te Soerabaja, Balistraat 22.
J. P. Linck, 1ste Luit. Inf., thans te Meester Cornelis.
R. P. de Queljoe, thans te Banda Neira.
G. Ch. Rapp, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Moearatebo (Djambi).
W. G. H. Teunissen, Onderwijzer 1ste kl., thans te Semarang, Hotel Pension Wilhelmina.
A. J. Wenting, Civiel Gezaghebber B.B., thans te Manokwari (Nieuw-Guinea).

NUMMER 50 DONDERDAG 12 DECEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Aan de Leden der afdeeling Den Haag van „Oost en West"

In het belang der administratie en ter vermijding van omslachtigheid wordt men beleefd verzocht de verschuldigde contributiegelden rechtstreeks te voldoen aan den Secretaris-Penningmeester der afdeeling, den Heer J. C. BAUDOIN, Jac.-Hopstraat 12, alhier, giro no. 135120, — en dus NIET aan het Algemeen Secretariaat.

De nieuwe Gouverneur van Curaçao.

Het zou vreemd zijn, wanneer wij niet op deze plaats een woord zouden wijden aan Curaçao's nieuwen gouverneur, den heer B. W. T. van Slobbe. Het kan niet anders dan een woord van welkom zijn. De bladen hebben eenige levensberichten van den benoemde gegeven, waarin nochtans niet veel te vinden is, dat in staat stelt tot het vormen van een oordeel over de waarde van deze benoeming.

De heer Van Slobbe, 47 jaar oud, is majoor der infanterie, geplaatst bij den generalen staf, leeraar aan de hoogere krijgsschool. In het vereenigingsleven heeft hij een vooraanstaande plaats weten te bezetten.

De heer Van Slobbe is niet de eerste militair, die aan het hoofd van Curaçao geplaatst wordt. Van Raders en Esser hadden zelfs denzelfden rang, toen zij dit ambt aanvaarden. Kikkert, Cantz'laar, Kip kwamen van de marine, en ook Wagner was oorspronkelijk als militair uitgezonden.

Wij achten het niet verkeerd gezien van de regeering, dat zij ditmaal, na 7 achtereenvolgende burger-gouverneurs, de oogen heeft laten vallen op een militair. Het kan niet ontkend, dat men op den duur op deze plaats meer behoefte heeft aan andere dan militaire eigenschappen, maar in de gegeven omstandigheden, nu het moeilijke vraagstuk van landsverdediging en bewaring der inwendige rust eindelijk eens voor goed opgelost dient te worden, achten wij de keus zeer verklaarbaar.

De toestand op Curaçao is sedert 1816 wellicht nooit zoo kritiek geweest als zij thans is. De nieuwe gouverneur heeft geen benijdbare taak. Maar, wij herhalen het, een mooie taak kan het niettemin zijn. De nieuwe staatsregeling zal toch ook wel nu eens haar beslag krijgen. In alle opzichten een overgangstijdperk. Wij heeten den heer Van Slobbe hartelijk welkom en wenschen hem toe een voorspoedig bewind, Curaçao tot heil!

In Hoogere Sferen,

door

A. BOUMAN.

Na een afmattenden rit door de uitgestrekte, lage, dorre landen tusschen Makasser en Djeneponto, waar de droge wind wolken stof en blaren tegen hem had opgejaagd, beklom de „Dodge" eindelijk de hellingen van den grooten, massalen Lompo Batang.[1])

Het begon reeds avond te worden. De zon dook onder achter een diepvioletten bergrug in het Westen en deed de lucht vlammen in helle tinten van geel, oranje en rood.

Achter in den wagen zat Jo van Vloten, gebogen over haar slapend kindje. Haar arm, waarop het hoofdje van het kleine meisje lag, was reeds pijnlijk en stijf geworden, maar ze kon er niet toe overgaan steun te zoeken bij de leuning van de schokkende, trillende car, of om het rustig slapende wicht te verleggen.

De frissche, koude bergwind streek haar langs de wangen en rillend spreidde ze met haar andere, vrije hand haar mantel over het kindje.

Sina, de baboe, die naast den chauffeur zat, scheen geen last te hebben van de koude, hoewel ze slechts een dun katoenen baadje aan had.

Langzaam aan vervaagden de vlammen aan den hemel en somber grijs en zwart werden lucht en berg.

Plots zag Jo in de hoogte, tegen den Lompo Batang aan, die breed en lomp daar lag te slapen, de lichten van het hotelletje, waar ze zou logeeren.

Ze had eigenlijk heelemaal geen lust gehad om „naar boven" te gaan. Ze was zoo moe van alles en onverschillig geworden en had tegen iedere verandering opgezien. Henry, haar man had er echter op aangedrongen, dat ze zou gaan. Hij had alles voor haar vertrek geregeld en zelfs haar koffers gepakt...... die goede Henry......

En hij zat daar beneden in die ondragelijke hitte van 's morgens tot 's avonds laat te zwoegen.

Even drong het tot haar door, dat hij het wel erg ongezellig zou hebben, nu hij alleen was in het groote, leege huis; alleen met zijn werk......

Zij zou eenige weken boven blijven in de frissche berglucht.

Ze moest er toch blij om zijn, maar 't gaf weer zooveel last, 't was weer zoo vermoeiend, zuchtte ze.

Opeens stopte de motor. Het ging niet meer: de helling was te steil. Een honderd meter hooger lag het gebouwtje.

Met een vreemd licht gevoel in het hoofd was Jo in haar kamer beland. Flauw stond het haar bij, dat de hoteleigenaar haar een eindelooze reeks krakende trappen had helpen opklimmen, terwijl Nansje vast slapend in zijn armen rustte.

Zijn vrouw had haar een glas warme melk gegeven en ze was onder een dikke, Hollandsche wollen deken in slaap gevallen, alle verdere bereddering aan de handige Sina overlatend.

Eerst toen ze den volgenden morgen onder een grooten, groenen pajong in de koesterende zon zat met Nansje op een matje spelend aan haar voeten, kwam ze langzaam tot zichzelf.

Vóór haar strekte zich een heerlijk panorama uit van zon-belichte heuvels en een wazige kust, die in zachten boog naar het Oosten vervaagde......

Geen geluid drong tot haar door en een gevoel van intense, zalige rust kwam over haar. Nu besefte ze pas, hoe goed het van Henry was geweest om haar hierheen te zenden. Daar ergens aan die ver-

[1]) Lompo Batang = Piek van Bonthain. Lompo Batang beteekent: dikke of groote buik.

doezelende kust zat hij nu op dit oogenblik natuurlijk weer te werken......

Arme Henry. Wat was hij veranderd. Wat had dat vele, nare werk hun leven, dat zoo innig mooi was geweest, verrafeld. Ze waren er zoo vèr van elkaar door geraakt, het had zich tusschen hen gedrongen.

Jo, vroeger warm en aanhankelijk, was stil en in zichzelf gekeerd geworden, omdat ze zich bij Henry niet meer had kunnen uitspreken.

Al de indrukken en emoties, die haar in het voor haar vreemde Makasser hadden bestormd, had ze voor zich moeten houden.

Henry had nooit meer, zooals vroeger, naar haar gedachten en gevoelens gevraagd en hij vertelde haar ook niets meer van zichzelf of van zijn werk.

De enkele oogenblikken van den langen dag, dat hij bij haar en Nansje was, wilde hij rust en verstrooing. Hij wilde dan niet meer terugdenken aan zijn arbeid, die hem den heelen dag had opgevorderd en die hem straks weer wachtte.

Omdat hij zich geen oogenblik kon vrijmaken om eens met Jo uit te gaan of bezoeken af te leggen, kende ze nagenoeg niemand.

Dagen en dagen had ze alleen thuis gezeten, zonder eenige afleiding of omgang met andere menschen.

Toen Nansje geboren was, had ze den eersten tijd in het kindje veel troost gevonden, maar langzamerhand had ze de verzorging van de baby aan Sina, die veel handiger was, overgelaten.

Ze was een stil, apatisch wezentje geworden, dat uren lang voor zich uit kon zitten staren, vrijwel gedachtenloos.

Tegenover Henry had ze nooit gemord of geklaagd over haar saai, leeg leven en hij had al dien tijd niets aan haar gemerkt......

Eerst eenige dagen geleden was hem opgevallen, dat ze veranderd was, en opeens waren hem de oogen opengegaan. Hij zag haar eindelijk als een bleeke schim van wat ze eens was, stil en onverschillig.

Hij was ervan geschrokken en had alles op de warmte geschoven.

Jo moest maar een tijdje de kou in, naar Tjikoro, dat zou haar goed doen, had hij haastig besloten.

Zoo was ze dan hier gekomen.

Ze voelde nu reeds, dat het verblijf in dit oord haar goed zou doen.

De volgende dagen kwam zij merkbaar bij.

Met de andere gasten, aardige, gezellige menschen, kon ze eens praten, en zoo fleurde ze op, genietend van de gezelligheid, de frissche lucht en het wijde uitzicht.

Op een avond, toen ze reeds te bed lag, hoorde ze het zware geluid van een auto, die de laatste, steile helling nam.

Toen de machine zweeg, sprak een gedempte, diepe stem zacht met den hoteleigenaar en den chauffeur. Daarna kraakten de reeks bamboetreden van de trap, die naar de logeerkamers voerde, waarna stemmen en stappen weer verklonken.

Hoe het kwam, dat ze alles zoo helder had waargenomen, kon ze zich niet verklaren. Ze was anders niet nieuwsgierig naar wat haar niet betrof.

Voor het eerst sedert haar verblijf hier wilde de slaap niet spoedig komen. Toen ze dan eindelijk sliep, droomde ze zonderling. Ze zag zichzelf aan tafel zitten en hoorde Mayer, den hoteleigenaar, zeggen, dat zij de nieuwe gast als tafelbuur zou krijgen.

Deze droom bleef haar duidelijk bij, toen ze den volgenden morgen opstond. Ze voelde zich erdoor beklemd en onrustig en ze kon een gevoel van nieuwsgierigheid naar den nieuw aangekomene niet onderdrukken.

Ietwat nerveus begaf ze zich naar 't eetzaaltje.

Mayer zat er reeds in druk gesprek met eenige gasten.

Toen Jo binnenkwam, wendde hij zich tot haar en vroeg:

„Mevrouw Van Vloten, u heeft er toch niets op tegen, dat doctor Van Zwieten uw tafelbuur zal zijn?"

Jo schrikte en werd vuurrood.

„'t Is goed, Mijnheer Mayer", zei ze zacht en ging vlug zitten.

Gelukkig had geen der andere gasten haar verlegenheid opgemerkt, want allen waren te verlangend naar hetgeen Mayer nog meer over den doctor zou vertellen, over wien hij het juist had gehad. Zoo'n geleerde, die de flora en fauna van de Lompo Batang voor z'n genoegen kwam bestudeeren, was wel heel interessant.

Jo was geheel in de war geraakt. Ze begreep er niets meer van.

Hoe moest ze het verklaren, dat haar droom vrijwel precies was bewaarheid geworden?

Als ze geweten had, hoe in droomen vaak gevoelens en wenschen, die we in het onderbewustzijn koesteren aan onszelf kenbaar worden gemaakt, dan had ze het geval niet als iets bovennatuurlijks of geheimzinnigs beschouwd, maar dan was het haar geopenbaard, hoe ze — onbewust — verlangde naar het gezelschap van den nieuw aangekomene, wiens stem zoo sympathiek had geklonken...

Toen de doctor eenige oogenblikken later met een prettigen groet binnentrad en zich bekend maakte, zag hij Jo als een verlegen, blozend jong vrouwtje. Ze durfde hem niet aanzien en keek op haar bord, toen hij naast haar kwam zitten.

Van Zwieten nam dadelijk allen voor zich in. Met zijn sympathieke, diepe basstem praatte hij genoeglijk over van alles en nog wat. Hij was in het geheel geen saaie, droge geleerde, maar een prettige, gezonde man, die als een gewoon mensch wist te praten.

Mayer was in z'n nopjes door een woord van appreciatie over zijn pittige radijsjes en den fijnen smaak van de markiza, die in de met bladranken versierde fruitschaaltjes lag.

De doctor roemde de ligging van het hotelletje en den aanleg van den bloementuin. Rustiek vond hij de bamboe hoofdtrap, met de viooltjes en immortellen aan beide kanten.

Jo had aandachtig toegeluisterd. Het verbaasde haar, dat hij in één morgen reeds zooveel had opgemerkt. Zij had de viooltjes en immortellen nog niet eens gezien, terwijl ze de trap toch dagelijks eenige keeren was op en af gegaan.

Toen ze na het ontbijt weer bij Nansje onder den grooten pajong zat, kwam Van Zwieten even bij haar. Hij boog zich over het slapende kind en fluisterde teeder:

„Ze lijkt op U." Deze paar woorden klonken als een oprecht kompliment.

Jo zag blozend op haar meisje neer en opeens bemerkte ze hoe in-lief 't kleine gezichtje was met de zachte, rose kleur en de lange, donkere wimpers over de gesloten oogen. De wind deed de blonde pijpekrulletjes, die als goud glansden in het licht, trillen.

Toen ze opkeek, was hij reeds van haar weg.

Ze zag hem de trappen afgaan, terwijl de zon zijn kloeke gestalte omscheen, de krullende haren licht omlijnend.

Een poosje later kwam hij weer langs haar plaatsje. Hij had een bosje paarse viooltjes in de hand.

„Wilt U ze hebben?" vroeg hij eenvoudig en reikte ze haar aan.

Vóór ze wist, had ze „Graag, dank U", gezegd en de zacht riekende bloempjes aan haar neusje gebracht.

„Héérlijk!" snoof ze... De geur wekte in haar òp een onbestemd gevoel van jeugd, van lang geleden gekoesterde verwachtingen...

„Ja, hè? Ze zijn mijn lievelingsbloemen. Ik ga ze zoeken in de dalen daar," zei hij warm en hij wees op den breeden Lompo Batang.

„Ach, groeien ze daar?" vroeg Jo verrast.

„Ja zeker, tenminste daar zal zijn de viola pilosa, een licht lila of wit wild viooltje met mooi geteekend „hartje". En weet U, wat ik daar ook zal vinden? De gezonde Indische berg-vergeet-me-niet, robust en diep blauw... Ik zal ze voor U meebrengen", en meteen daalde hij weer de krakende trappen af.

Eenige oogenblikken later reed hij voorbij op een kittig Makassaarsch paardje. Diep nam hij zijn bruinen bamboehoed voor haar af en weer speelde de zon in zijn volle bruine krullen.

Zijn mooi gebronsd gezicht stak af tegen de zachte, vage kleuren van de verre heuvels daar beneden en de ijle lucht, terwijl zijn breede schouders in het grijze rijpak zich afteekenden tegen den stijgenden weg. Achter hem reed een boy, bepakt en beladen met een mand en botaniseertrommels.

Lang keek Jo de ruiters na tot een kromming in den weg ze aan haar oogen onttrok.

Ze had de viooltjes in een glas voor haar op tafel gezet. Nu en dan snoof ze er aan...

Het ontwakende Nansje trok haar aandacht.

Twee mollige armpjes werden naar haar uitgestrekt en een klein rood mondje riep als een geitje: „Mèmè!"

Jo sprong op, tilde de kleine schat van het matrasje, waarop ze lag en drukte haar vast tegen zich aan. De haastig toeschietende Sina wenkte ze om haar met het kindje maar alleen te laten.

Nansje, niet gewend aan de weelde om door haar anders zoo stil moedertje te worden geknuffeld, vleide haar kopje tegen Jo's wang en met vochtige oogen kuste Jo haar op haar zachte halsje, haar roze koontjes, haar armpjes en beentjes. Het was, alsof ze nu eerst besefte, wat een heerlijke schat ze bezat.

„Boem, boem," riep de kleine overgelukkig en wees met een grappig wijsvingertje naar de bloemen in den tuin beneden.

„Ja, engeltje, we gaan naar de bloempjes kijken, ja hoor, lief schatje van mama!" en voorzichtig daalde ze de trap af.

Beneden in den tuin gekomen, zette ze de kleine neer, die als een vlindertje van bloem tot bloem ging en diep heur geur opsnoof met een overdreven: „Hè".

Jo genoot van dit tafereeltje. Met een intens gelukkig gevoel keek ze naar de bloemenweelde om haar heen en tot haar verrassing herkende ze allerlei oude bekenden uit haar moeders loementuin. Daar stonden de groote witte rozen en de roode en rose. Ginds de nagelanjelieren, hortensia's, diep gloeiende bolbegonia's, teedere gladiolen, ranke korenbloemen, volle groote crysanthemums en pralende dahlia's...

Opeens snoof ze òp den zachten geur van lavendel... en daar vlogen haar gedachten terug naar haar meisjesjaren. Ze zag een troep vroolijke studenten en jonge meisjes, de fietsen met gele narcissen versierd en witte narcissen om den hals in slingers.

Zoo had ze Henry voor het eerst ontmoet in de lente.

Na deze kennismaking hadden ze zoo dikwijls door de bloembollenvelden gewandeld, genoten hadden ze van de geuren en kleuren om hen heen en... van elkaars bijzijn.

Op een laten zomeravond had hij in een hoek van den tuin een bos lavendel-bloemen voor haar geplukt.

„Mijn meisje, bewaar dit en denk aan mij... als ik weg ben," had hij gezegd.

Hij was den volgenden dag naar Indië vertrokken en eerst vier jaar later was hij terug gekomen om haar te halen.

Ze had de bloemen al die jaren zorgvuldig bewaard tusschen haar zakdoeken en ze had aan hem gedacht, naar hem verlangd...

Later in Makasser had zij ze usschen de kleine kinderkleertjes gelegd, die nog zwak gegeurd hadden, toen Nansje ze voor het eerst aan had... Waar waren ze nù gebleven? Ze wist 't niet meer...

(Wordt vervolgd.)

Van Week tot Week.

Dinsdag 3 tot Maandag 9 December.

Bevestiging is ontvangen van de goede aankomst der 3e Karakorum-expeditie, onder leiding van den hr. en mevr. de Visser, te Yarkand. De expeditie had 1600 K.M. afgelegd en was overal door de Chineesche autoriteiten allervriendelijkst ontvangen.

De alg. vergadering der Vaderlandsche Club heeft het Volksraadlid mr. Fruin gekozen tot voorzitter van het hoofdbestuur. De nieuwbenoemde secr. de heer Brunner is geïnstal-

VOOR EEN BONTMANTEL

NATUURLIJK NAAR
Maison de Pelleterie
SPECIAAL BONTMAGAZIJN
SPUISTRAAT 46-48

WAAROM?
OMDAT DIT HET MEEST VERTROUWDE EN VOORDEELIGSTE ADRES IS

GRATIS! DE BIJ ONS GEKOCHTE BONTVELLEN MAKEN WIJ VAKKUNDIG EN GRATIS OP UW STOFFEN MANTEL

HAARLEM

H. J. FEIJE

HAARLEM :: TELEFOON 11292

Speciaal ingericht voor verhuizingen en bergplaats voor inboedels - Stalhouderij - Transporthandel Goederenvervoer - Eigen motorbooten voor passagiers en vrachtdienst. 5843

ABR. MEIJER

GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TEL. 10476

OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR

JAEGER ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus
„ Wilh. Benger Söhne
DAMES ONDERGOEDEREN: „ Ribana
„ Miranda

KOUSEN EN SOKKEN 5842

H. J. C. HÖCK

TIMMERMAN - METSELAAR - AANNEMER
beveelt zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden het vak betreffende. 5853
Woonplaats: VOORHELMSTRAAT 39 - Tel. 10710
Werkplaats .... L. ANNASTRAAT 24
HAARLEM.

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS

Schagchelstraat 30-32 - Telefoon 11404 - Haarlem
Opgericht 1857.

Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren en wij garandeeren U dan, dat U in alle opzichten tevreden zult zijn. 5856

STOOM WASCH- EN STRIJKINRICHTING
W. H. KLOES & ZONEN
SCHEEPMAKERSDIJK No. 32
TELEFOON 13592 - HAARLEM
SPECIALE AFDEELING FIJNGOED
5870

W. J. VAN BUCHEM - HAARLEM

SPEKSTRAAT Nos. 3—5 TELEFOON No. 11494

Magazijn van: Sponsen, Zeemleder, Bezems, Boenders, Dweilen, Tafels, Trappen, Droogrekken, Vuilnisbakken en -emmers, Strijkplanken, Mouwplanken, Slijpplanken, gegalvaniseerde en émaille artikelen, Bedkruiken, Speelgoederen, Mandenwerk en Tuinmeubelen. 5850

Fa. JOH. DAMMERS

Kleverparkweg 20-22, Tel. 13736, Haarlem.

Agentschap der Fongers- en Simplex Rijwielen.
Eerste klas Reparatie-inrichting. 5857
GARAGE — STALLING — VERHUUR.

ARTISTIEKE DAMESHANDWERKEN

GROOTE SORTEERING
HANDWERKSTOFFEN, SMYRNA-, KELIM-, SODAN-EN NOORSCHE WOL. 5855
AJOUREN EN PLISSEEREN - TEEKEN-INRICHTING

Firma ALI ZIJLSTRA

WAGENWEG 1 - HAARLEM - TELEFOON 13518
ATELIER VOOR KUNSTNAALDWERK

CHRISTELIJK LYCEUM
TE HAARLEM

Gevestigd: EMMAKADE 43

Afdeelingen GYMNASIUM,
H.B.S. met 5-jarigen cursus en
Economisch Litteraire H.B.S.

MODERN INGERICHTE SCHOOL
PROGRAMMA op aanvrage bij den Rector
Ir. W. VAN DORP
5400

WONINGBUREAU
HENK FIBBE
5832

HAARLEM - NASSAUSTRAAT 14 - TEL. 13781

Koop en Verkoop, Huur en Verhuur van Huizen

LAAT ALINK U VERWARMEN!

de specialiteit in gas- en kolenverwarming
KüPPERSBUSCH GASFORNUIZEN 5888
Kruisstraat 17 - HAARLEM - Tel. 11622

Woninginrichting Joh. Nederkoorn & Zn

Toonzalen: Ged. Oude Gracht 56 — Telefoon 13171
Fabriek: Groot Heiligland 58 — Telefoon 10747
HAARLEM

De inrichting van Uw woning, door ons uitgevoerd, blijft billijk en is voor den gebruiker het toppunt van comfort. 5830

VERHUIZINGEN ONDER GARANTIE.

J. J. WEBER & ZOON

OPGERICHT 1838 HAARLEM
GROOTE HOUTSTRAAT 166, nabij Houtpoort
Fabriek KORTE HOUTSTRAAT 26, Tel. 10648
OPTIEK EN FIJNE STAALWAREN

Firma P. BAGGERMAN - HAARLEM

SPAARNE No. 114 TELEFOON 10116
Hoofdagentschap der Heineken's Brouwerij.
Importeurs voor Haarlem en omstreken van BASS STOUT & PALE ALE. 5874

Steeds voorradig alle natuurlijke en kunstmatige Bronwateren, Limonades en Sodawater, enz. enz.

ARNHEM EN OMSTREKEN

FAMILIE-PENSION
PARKOORD
APELDOORNSCHESTRAAT 14
ARNHEM TEL. 23973
2—5552

Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek" en het Velperpl.
Frissche kamers. Uitstekende keuken
Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

N.V. Linnenmagazijn „'t Spinnewiel"

G. H. MEIJER

ARNHEM, Ketelstraat 12, Tel. 26077
NIJMEGEN, Betouwstr. 1, Tel. 2459

Tricotgoederen - Huishoudgoederen
Tafelgoederen - Huwelijksuitzetten
Baby-uitzetten 5828

INDISCHE UITRUSTINGEN

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN
5439

LEIDEN

N.V. „MEUBELKUNST"

MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
TOONKAMERS: 5879
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel

Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN

IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW"
HET MEEST GEVRAAGD 5877
KORTE MARE 22 - TEL. 1411

FIRMA M. KOERT - LEIDEN

J. RAVESTEIN
PIETERSKERKGRACHT 16 - TELEF. 1055
Architectuur 5892
Aannemer van Bouwwerken - Timmerwerken

leerd. De vergadering benoemde tot leden van het H.B.: Voor W.-Java: Van Staveren, Van Eendenburg en dr. Wolff. Voor Midden-Java: Hombrink. Voor de Vorstenl.: Jacometti. Voor O.-Java: Hamer, Harteveldt, Proper en Westendorp. Voor de Buitengewesten: Ledeboer.

Naar verluidt zou een bevredigende oplossing van de kwestie welke aan de inheemsche leden van den Gemeenteraad van Batavia aanleiding gaf collectief af te treden, gevonden zijn. Burgemeester Meiroos heeft in deze — gelukkig en terecht bij uitzondering — geen „goede pers" gehad.

In den laatsten tijd zijn relletjes, stakingen en gevallen van provocatie voorgekomen in de gevangenis op Glodok, waarin 700 communisten, meerendeels uit West-Sumatra, opgesloten zitten. Het bewakingspersoneel is versterkt.

De Dienst voor Volksgezondheid adviseerde de regeering instede van de Segaran-, de Oemboelanbron beschikbaar te stellen voor Soerabaja's watervoorziening, waardoor deze voor onbepaalden tijd verzekerd zal zijn, terwijl de Segaran-bron slechts tijdelijk in Soerabaja's behoefte aan water kan voorzien, bovendien aan 650 bouws grond, waarbij inheemsche landbouw en Europeesche suikercultuur betrokken zijn, water zou onttrekken.

Het s.s. de Statendam van de H. A. L. is door een Amerikaansch reisbureau gecharterd voor vier touristen-reizen naar de groote en kleine Antillen; op de twee laatste tochten zal ook Curaçao bezocht worden.

De massa-uittocht der zoogenaamde „Duitsche Boeren" uit het marxistische Dorado, Rusland, gaat, gelukkig voor hen, ongehinderd voort en reeds zijn een duizendtal gezinnen veilig over de grens vervoerd. Moge het besef van de ontzettende beteekenis van deze vlucht doordringen tot de geesten van communisten en andernamige revolutionnairen, vooral in Indië, en ook anderen leering trekken uit het feit, dat de praktische toepassing der marxistische theorieën geleid heeft tot de verdrijving van een stoer, arbeidzaam en hoogst vakkundig bevolkingsdeel, zelfs met achterlating van huis en haard, van alles wat vorige geslachten hadden gewrocht en van den grond dien het van nature zoo innig dierbaar is.

De Regeering zoekt onder de ingenieurs van den Provincialen Waterstaat en bij de B. O. W. in Ned.-Indië een eerste-rangs-kracht voor directeur der Publieke Werken op Curaçao. Ook gepensionneerden komen in aanmerking. Ingeval een ingenieur in actieven dienst wordt aangewezen, zal hij voor zes jaren te Curaçao worden gedetacheerd. Voor dezen belangrijken post wordt terecht, naar een goed civiel ingenieur met tropenervaring gezocht, hoewel het klimaat daar aride is.

Makassar is met pest besmet verklaard.

In antwoord op de vragen van het Volksraadlid mr. Fruin omtrent het bijwonen van een vergadering van den Sinomanraad te Soerabaja door resident Van Lierop bij zijn onderzoek inzake de ev. uitbreiding van het aantal inheemsche gemeenteraadszetels, heeft de regeering meegedeeld dat genoemde ambtenaar niet de hierover gehouden vergadering van dezen raad heeft bijgewoond, doch geconfereerd heeft met een beperkt aantal voormannen uit de Soerabajasche Studieclub en uit den Sinomanraad. Est-ce l'art de grouper les chiffres, vraagt men ons ondeugend? De regeering achtte het noodig de gevoelens der verschillende volksgroepen te Soerabaja te peilen, te eer in verband met de verwijdering, ontstaan tusschen een deel der inheemsche intellectueelen en den stadsgemeenteraad.

De Klaveness Stoomvaart Lijn, welke buiten de Vrachtenconferentie staat, zal in Januari met 5 motorschepen een dienst openen tusschen Amerikaansche Pacific-havens en Java en Sumatra.

Dr. Ernst Vatter, de leider van de Insulinde-expeditie, die ten behoeve van het Frankfürter Völker museum verleden jaar (November tot Juli j.l.) de Oostelijke Kleine Soenda-eilanden, in 't bijzonder Flores en den Solor- en Alorarchipel heeft rondgereisd voor het zoeken van aanvullende ethnografica voor genoemd museum, heeft zich in de Frankf. Ztg. zeer waardeerend uitgelaten over Nederland's koloniaal beleid. Wij zijn op dit punt — van appreciatie — door onze oostelijke buren niet verwend.

Een groote brand te Middelburg heeft weder een bouwkundig monument, uit de 18de eeuw, geheel verwoest, waarvan in 1926 reeds de beroemde rococo-zaal verbrandde. Het „hotel Verseput", werd als woonhuis in 1747 door M. C. Versluys, zoon van Stephanus Versluys, raad van Indië, gebouwd en was een bijzonder mooi voorbeeld der monumentale woningen onzer prinsen-kooplieden.

Aan de regeering is het voorstel gedaan, om dr. van Stein Callenfels uit te noodigen, zich naar Singapore te begeven, ten einde aldaar besprekingen te voeren met den bekenden oudheidkundige dr. Winstedt over het plan, in de Pacificlanden eens in de 3 jaar een bijeenkomst te organiseeren van de praehistorici uit die landen.

De bedoeling is dat de heer van Stein Callenfels over de kwestie prae-advies zal uitbrengen.

De commissie voor den rechtstoestand der ambtenaren is dezer dagen bijeengekomen voor 't laatst onder leiding van den dir. v. justitie, mr. H. J. Spit. Men is volgens het A. I. D. thans zoo ver gevorderd dat het mogelijk is, voorontwerpen voor eén organische regeling samen te stellen, die daarna aan het oordeel der vakvereenigingen van ambtenaren zullen worden onderworpen.

Bij de voortzetting dezer vergadering van de commissie zou, naast verdere besprekingen over straffen en beroep, mede aan de orde komen het georganiseerd overleg. Voorzitter zou dan zijn de heer J. G. Hoekman, laatstelijk onderdir. v. h. depart. v. landbouw, met wiens optreden een nieuwe wending in de wijze van werken der commissie is ingetreden. De hr. Hoekman toch zal als bezoldigd voorzitter zijn heelen tijd aan deze soort van arbeid kunnen geven, waardoor een groote voortvarendheid hierin is te verwachten.

Aan het eind van het volgend jaar hoopt men den weg Bindjei—Pangkalan Brandan ter Oostkust van Sumatra geheel geasfalteerd te hebben.

In de maanden December en Januari zullen te Meester Cornelis, zoowel als te Tjimahi door het leger proeven worden genomen met het gebruik van een bepaalde soort gasmaskers, een Nederlandsche vinding, waardoor het mogelijk is, het zoo noodig eenige uren bij tropische hitte, in zulk een masker uit te houden.

Onverhoeds door den geweldigen storm overvallen is het 11.000 tons droogdok, dat van Hamburg naar Schiedam werd gesleept door de zeesleepbooten „Witte Zee" en „Humber", verloren gegaan. Men slaagde er met bovenmenschelijke inspanning in 8 van de 10 runners, die het bemande, te redden. Aan onze innige sympathie voor de beide slachtoffers en hun zwaar getroffen nabestaanden, paart zich een gevoel van bewondering voor wat onze zeesleepvaarders weder hebben gepresteerd, wanneer wij ons indenken dat zij door hun kunde, moed en behendigheid de sleep intact wisten te houden in zùlk een exceptioneel noodweer, dat het dok daartegen niet bestand bleek, door het geweld der golven in tweeën werd gebeukt en toen zonk. De beide booten met haar opvarenden zijn behouden in het vaderland teruggekeerd.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Sint-Nicolaasfeest bij Boeatan.

Niet alleen kinderen, ook groote menschen kunnen, op kinderlijke wijze, behagen scheppen in het aloude, typisch Hollandsche feest van 5 en 6 December. Dit is o.a. wederom gebleken j.l. Vrijdagavond, toen er in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage een veertigtal gasten aanzaten om een even keurige, als geurige rijsttafel — geslaagd bewijs van lofwaardige kookkunst — door den Raad van Beheer van „Boeatan" den volijverigen leden van het propaganda-comité aangeboden. Toen „Zwarte Piet" met gevulden zak en zwaaiende roede binnenkwam, zeggende dat hij alleen was, omdat Sint Nicolaas het te druk had met het vullen der vele kinderschoentjes in de zich steeds uitbreidende Residentie, ging er een hartelijk hoerah op. Zelfs de oudsten der aanwezigen keken glunder, vol verwachting naar den welgedanen, zwarten afgezant, wiens glinsterend witte tanden tusschen de roode lippen zoo prachtig afstaken tegen zijn glimmend donker gelaat, getooid met een elegante barette met afhangende lila struispluim. Dadelijk werd door allen uit volle borst het aloude liedje:

Ziet de maan schijnt door de boomen....

aangeheven, al regende het straaltjes, ook op aloude wijze. Binnen was 't lekker warm en gezellig. Hartelijk werd er gelachen over de korte, berijmde toespraakjes door Piet tot ieder der aanwezigen gericht, terwijl hij tevens, bij wijze van belooning voor aan Boeatan bewezen goede diensten, een ieder begiftigde met een pakje fijne Java-thee (dezelfdè die 's middags in Heulstraat 19 geschonken en terecht zoozeer geroemd wordt), welke hij uit zijn grooten zak opdiepte. De vreugde steeg ten top, toen Piet de vrijmoedigheid had aan een paar der liefste „opschepstertjes" en „bedienstertjes" van Boeatan om een kusje te verzoeken!

Werkelijk, groote menschen kunnen zich op dit feest evenzeer vermaken als kleine kinderen.

In een van zijn Zondagsche „Rust een weinig"-jes in *„Het Vaderland"* heeft J. J. M. op het goede daarvan weder zoo mooi de aandacht weten te vestigen, met de woorden:

„Als er één heilige is, die zich in de levendige gunst van Roomsch en on-Roomsch, jong en oud, verheugen mag, dan is het de „goede Sint".

„Er zijn weinig figuren, legendarisch of niet, die zoo'n ten goede prikkelenden invloed behouden op het menschelijk geslacht. De mensch, in zichzelf verzonken, door zichzelf in beslag genomen, opgaand in z'n werk, blijkt plotseling bezield door een geest van oubollige goedgeefschheid, een onbegrijpelijke mildheid, welke hem de gewone sfeer doet verbreken.

„Wij, groote menschen, komen zoo moeilijk tot fantasie, en vooral niet de fantasie, waarin de eigenbaat versmelt.

„Maar dan komt de „goed-heilig-man", en trekt ons in zijn tooverkring. We zijn weer lachend-gul en blij-verwachtend. Een vlaag van jeugd, een zonneschijn, verfrischt en verheugt ons. Het saaie, dorre leven keert terug tot geheim en verrassing.

„Het wonder geschiedt, dat we zelf worden — als de kinderen! Schoonste Evangelische wijsheid, ons gepredikt door den schijnbaar aan de wereld gelijkvormig geworden heilige.

„Laat zijn prediking op u inwerken. Zoek er zelf een text bij. Maar laat vooral de toepassing niet achterwege!"

Wij herhalen hier deze woorden, daar ze ook toepasselijk zijn op:

het aanstaande Kerstfeest,

een zeker niet minder gewijde viering van den hoogsten heiligendag aller Christenen door den altijd groenen, lichtenden, met goede gaven beladen denneboom als symbool der blijde geboorte. Een feest, dat wij, in navolging onzer buren, meer en meer op deze wijze ook hier te lande zijn gaan vieren.

Evenals men tegen 5 December gaarne groote of kleine geschenken koopt om er familieleden en vrienden mede te verrassen, zoo doet men dit tegen Kerstmis om ze voor hen aan of bij den verlichten boom te plaatsen. Wil men smaakvolle, origineele geschenken geven, dan ga men eens kijken in de toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag, waar een groote voorraad te vinden is van Indische

handenarbeid op allerlei gebied. Vóór Sint Nicolaas gaven wij hier reeds een kleine opsomming van wat er alzoo te krijgen is. Dat behoeven wij dus nu niet te herhalen, doch wijzen er slechts op, dat niettegenstaande er nogal wat van verkocht is in de tweede helft van November j.l. en begin dezer, er toch nog genoeg over is om een goede keuze uit te kunnen maken, niet alleen bij de prachtige, gedempte batiks en de fleurige-fijne ikats, die zoo mooi voldoen, als geschenken onder of op tafels nabij den Kerstboom uitgespreid, maar ook onder de aardige sieraden van zilver en goud, soms met schitterende half edelsteenen ingelegd en onder de velerlei mandjes, die met lekkernijen gevuld, zoo uiterst geschikt zijn om aan de takken gehangen te worden. Dit zijn slechts enkele dingen, waarop hier nog eens de aandacht wordt gevestigd. Wij vallen immers den heer *J. A. Loebèr Jr.* volmondig bij, als hij in No. I van zijn in „Het Vaderland" verschijnende reeks artikelen, *„Van het wondere Insulinde"*, o.m. schrijft:

„Het is absoluut overbodig om uitvoerig te wijzen op den rijkdom aan Indisch kunstgehalte, op de veelheid van mooie dingen, die er gemaakt worden in allerlei technieken en materialen, kunst, die ons verbluft, omdat we op dit speciale gebied van toegepaste kunst niets gelijkwaardigs er tegenover kunnen stellen.

„Wat kan bijv. onze eigen, vroegere volksweverij toonen tegenover de schitterende, de overweldigende reeks van batiks en ikats? Hoe grof is het weinige vlechtwerk, dat ons ook van vroeger bekend is, simpel mandewerk, terwijl het Indische, ondanks het eenvoudige materiaal, aristocratisch van doen wordt?

„Neem het snijwerk in hout met kerfsneden versierd en plaats dit naast de tallooze fraaie ornamentaties op bamboe! Het snijwerk in been, ivoor of hoorn hier en van ginds!

„De artistieke waarde der kunst van Indië wordt ook daardoor gedocumenteerd, dat de serieuse kunsthandel in Nederland meer en meer zich op Indische collecties gaat toeleggen. Het is geen zeldzaamheid meer in allerlei zaken mooie ikats te vinden. Voor enkele voorwerpen zooals b.v. Soemba-doeken, worden prijzen gevraagd, waarvoor men vroeger een groot getal van diezelfde doeken had kunnen koopen. Het is ongeveer 19 jaar geleden, dat een Indische predikant een prachtcollectie van Soemba-ikats nergens kon verkoopen, totdat het Rotterdamsch Museum voor Volkenkunde, zich erover ontfermde en circa één tientje per stuk betaalde. Prijzen van 200—300 gulden zijn geen zeldzaamheid meer [1]) en als eenmaal de Amerikanen op de kunstmarkt komen, zullen de prijzen nog meer stijgen, evenals dit met het Indiaansche vlechtwerk en het Congoleesche beeldhouwwerk in hout en ivoor het geval geweest is! De tijd is voorbij, dat men mij rijp voor Meerenberg achtte, omdat ik dorst te beweren, dat er kunst was in . . . Indië!"

Werkelijk begint men langzamerhand, zoowel in Nederland, als daarbuiten, de groote schoonheid te beseffen der Indonesische volkskunst. *Boeatan* is dan ook reeds meer dan een kwart-eeuw steeds ijverig bezig geweest in deze richting te werken en gaat volhardend daarmede voort. Terecht oordeelend, dat 't goed is om ook in het buitenland zooveel mogelijk, waar 't pas heeft, propaganda er voor te maken, zou *Boeatan* gaarne die volkskunst op aantrekkelijke wijze vertegenwoordigd zien op de *Internationale Koloniale Tentoonstelling te Antwerpen*, welke van April tot October 1930 zal worden gehouden en heeft zich daartoe verzekerd van een geschikte plaats in het door den architect *H. Th. Wijdeveld* te bouwen, fraaie Hollandsch-Indische Paviljoen. Daaraan zijn echter vrij groote geldelijke offers verbonden, welke — jammer genoeg — niet uit de gewone middelen kunnen worden bestreden, zoodat naar andere moet worden omgezien. Nu den Raad van Beheer van Boeatan ter oore kwam, dat tegenwoordig de meest in trek zijnde manier om voor goede doeleinden geld te verzamelen, is:

een Bridge-drive,

werd dadelijk besloten te trachten er eene voor dit doel te doen houden en wel op *Maandag 6 Januari 1930* in *Huize Voorhout*, Lange Voorhout 19 te 's-Gravenhage, — daartoe, even welwillend-vrijgevig als altijd, door den heer Roosen afgestaan — in de volle overtuiging, dat in de Residentie genoeg bridge-liefhebbers zijn, die gaarne, al spelende, hun penningen willen offeren ten bate van de bevordering van dit goede doel: de schoonheid der Indonesische kunst op de tentoonstelling te Antwerpen te toonen.

Men kan zich, ook ter bekoming van gewenschte nadere inlichtingen hieromtrent, wenden tot de presidente van Boeatan, mevrouw G. van Beresteyn—Tromp, Heerengracht 7, Den Haag.

Ook groote of kleine giften van niet-bridgers, voor hetzelfde doel bestemd, zullen hartelijk welkom zijn!

Het adres van Boeatan's penningmeester is: de heer *A. J. Vincent, Stephensonstraat 63, 's-Gravenhage.*

[1]) Bij Boeatan, wier doel is: „de Indonesische Volkskunst meer bekend en bemind te maken, door ze binnen ieders bereik te stellen," zijn voor bescheiden prijzen zeer mooie stukken te krijgen. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Nederland's aandeel in den Indischen handel.

Aan de hand van uitspraken van prof. mr. P. A. Diepenhorst, mr. Gerritzen, de „Ind. Fin.", „Kol. Stud." en de Handelsvereeniging te Medan vestigt *De Loc.* (31/10, blz. 4) de aandacht op de beteekenis van *het vraagstuk* om verbetering te brengen in den huidigen toestand, waarbij Nederland als importeur naar Indië steeds in beteekenis afneemt. Er bestaan *drie mogelijkheden* tot verbetering: 1°. Een intensieve bestudeering en bewerking van de Ned.-Ind. markt door den Nederlandschen handel en de industrie, desnoods in samenwerking met de Overheid. Een speciaal instituut ware in te stellen ter adviseering van de Ned. industrie en de Regeering. Amerika, Japan, Frankrijk en Engeland hebben hierin reeds het goede voorbeeld gegeven. Een vereischte is de zaken vanuit een Indisch oogpunt te bezien en er op te letten wat de bevolking in Indië verlangt. 2°. Overplaatsing van Nederlandsche industrieën naar Ned.-Indië. 3°. Het ingrijpen door de Overheid. In de eerste plaats denkt men dan echter terug aan de zoo dikwijls verfoeide differentieele rechten. „Imperial preference" kan in sommige gevallen goed werken, maar dan moet het geven niet van één zijde komen. Waar Nederland als contra-prestatie tariefreductiën zal moeten geven, zijn die reductiën gedacht voor aardolieproducten en thee; zij zullen dus in hoofdzaak aan het Nederlandsche en Engelsche budget ten goede komen en ten laste van den Ned.-Indischen consument en het Ned.-Indische budget en van de vriendschappelijke gevoelens van andere Staten. Indien wij het herstel der differentieele rechten uitschakelen, blijft het vraagstuk van de wijziging der tariefverhoudingen toch nog zijn volle actualiteit behouden. Zoo is het b.v. een feit, dat de ad-valorem rechten in Ned.-Indië veel zwaarder wegen voor de betere kwaliteiten dan voor de mindere; Japan heeft zoodoende (b.v. met manufacturen) een groot voordeel in vergelijking met Nederland. *De Loc.* deelt de meening van mr. Gerritzen, dat: Wil Nederland de overwegende positie, die het in Ned.-Indië tot dusver gehad heeft en gelukkig nog heeft, blijven behouden, het er op bedacht moet zijn dat zijn aandeel in het Indische bedrijfsleven overwegend is, althans niet achterstaat bij het aandeel dat vreemde volken daarin hebben. Want *ons gezag in Ned.-Indië* steunt niet op de kracht onzer wapenen; het steunt op het goede werk dat wij daar verrichten door het tot ontwikkeling brengen van het aan onze zorgen toevertrouwde gebied. Wanneer wij nu ons werk voor een groot deel door anderen uit handen laten nemen, dan verzwakken wij noodwendig *de basis, waarop ons gezag rust.* Uitgesloten is het, dat Nederland staatkundig de leiding in Ned.-Indië kan blijven houden, wanneer het economisch — dat wil dus zeggen in het bedrijfsleven — de leiding heeft verloren.

De Loc. bevat een „Economisch Supplement" (2/11, blz. 47) en schrijft over „Het Verre Oosten" (blz. 51) en „Sowjet-Rusland" (29 en 31/10, blz. 20, 5 en 20), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (30/10); de *Java-Bode* (30/10 „Kapitaal voor de Nijverheid") bepleit samenwerking van technici, bedrijfseconomen en bankiers tot het scheppen van meer arbeidsgelegenheid in Nederland en in Indië.

Het Indische verkeerswezen.

Vanaf 1 November is *de luchtlijn over Java* voltooid met den dagelijkschen dienst op Soerabaja en is *de „ééndaagsche" treinverbinding* van Batavia naar Soerabaja ingevoerd. De luchtlijn Bandoeng-Batavia is zeer druk en de lijn Batavia-Semarang niet onbevredigend; *De Loc.* (31/10, blz. 3 „Verkeer") verwacht dan ook dat de luchtlijnen van Java en flink passagiersvervoer en een belangrijk postverkeer zullen verkrijgen. Buiten Java bestaat reeds de verbinding met Palembang; als eerste programpunten bij de verdere uitbreiding meldt men thans de voorgenomen verbindingen met Singapore, Medan en Sabang. Voor het spoorwegverkeer brengt de verbinding in één dag van Batavia met Soerabaja de verwezenlijking van een vele jaren besproken denkbeeld; zij komt tien jaren te laat. Deze uitermate snelle verbinding beteekent een organisatorische en technische prestatie, die recht heeft op bewondering. Men legt het geheele traject in 14 uren af; gereden wordt met een snelheid van 70 K.M. per uur, op sommige baangedeel-

ten opgevoerd tot 80, ja zelfs tot 100 K.M. per uur. De kleine en compacte exprestreinen, gevormd uit het modernste materiaal, met lange stalen wagons en de krachtigste locomotieven, vormen een spoorwegverbinding, die, wat de snelheid betreft, kan vergeleken worden met den „Train bleu”, de „Etoile du Nord”, de „Rheingold” en andere beroemde snelverbindingen in Europa. De groote Europeesche internationale sneltreinen ondervinden van de luchtlijnen weinig of geen nadeel; de proef van de S.S. op Java is dan ook verantwoord. *Luchtverkeer* en *spoorwegverkeer* treden in Indië in een nieuwe phase; de ontwikkeling van het *scheepvaartverkeer* gaat zoo geleidelijk, dat men de nergens ter wereld overtroffen verbeteringen haast als vanzelfsprekend aanneemt — alleen het *motorverkeer* blijft het stiefkind, dat tegen de verdrukking in groeit en bloeit. Er is een uitmuntend rapport, er zijn vele plannen, maar *de wegenzorg* is slecht en wordt slechter, een landelijke regeling blijft uit en veel tegenwerking wordt ondervonden; daarmede wordt een zeer sprekend economisch belang der bevolking geschaad. Een hooge benzinebelasting, hooge wegenbelastingen, vaak drukkende bepalingen en afnemende zorg voor de wegen belemmeren en schaden het motorverkeer. *De Loc.* spreekt de hoop uit, dat na de verheugende vorderingen op verkeersgebied, *het verkeer langs 's Lands wegen*, dat het belangrijkste van alles is geworden, eerlang de behartiging zal krijgen waarop het recht heeft.

Aandacht verdienen: *De Loc.* (1/11, blz. 18 „De vlucht naar Timor”; blz. 24 en 31 „De motie-Middendorp”, betr. de K.P.M.), het *Soer. Hbl.* (1/11, 3de bl. „Soerabaja—Batavia”; 2/11, 3de bl. „De Kon. Ned. Luchtv. Mij.”), het *Bat. Nwsbl.* (4/11 „Batavia—Soerabaja”) en de *Java-Bode* (4/11 „Aanschaffing van Legervliegtuigen”).

Boven-Digoel.

Dr. W. G. N. van der Sleen hield voor de leden van de afd. *Batavia* der Natuurhistorische Ver. en de Kon. Natuurkundige Ver. een lezing over zijn indrukken van een reis naar den Boven-Digoel (*Java-Bode*, 5/11). De *Digoel-rivier* stelt den natuuronderzoeker in staat in het oerwoud door te dringen; tot honderden K.M. voorbij *Tanah Merah*, het communistenkamp, behoudt zij een breedte van 100 M. De geweldige rivier heeft inundatiegebieden van zulke enorme afmetingen, dat het onmogelijk moet worden geacht dit gebied voor de culturen geschikt te maken, uitgezonderd wellicht voor rijst en klapper. Het communistenkamp ziet er uit als een stad met keurige huizen met gegolfd zinken daken en voorzien van electrisch licht en bewoond door keurig gekleede Inlanders. Oogenschijnlijk is alles rustig in de stad. Maar de onverzoenlijken terroriseeren toch de goedwilligen en menigeen durft 's avonds de straat niet meer op, uit angst voor den patjol van zoo'n onverzoenlijke, die nog niet bij het Bestuur van de kolonie in de gaten geloopen is. Een apart „kamp der onverzoenlijken” *(Tanah Tinggi)* ligt 30 K.M. stroomopwaarts. Hier huizen eenige tientallen die, ondanks alle pogingen van het Gouvernement, vijanden blijven. Enkele raddraaiers hebben van hun kampgenooten het zink gestolen, dat voor de daken van hun huizen bestemd was. De raddraaiers wonen thans in huizen met wanden en een dak van zink, de anderen mogen het zonder zinken wanden, maar ook zonder zinken dak stellen. Andere raddraaiers zijn wat verderop het oerwoud ingetrokken en hebben daar de Papoea's uit hun huizen gejaagd, de mooiste daarvan in bezit genomen en de rest verbrand. Thans beklagen zij zich bij het Gouvernement, dat die brutale Papoea's op „hun” erf komen om pisang te stelen! Het doet bijna eenigszins eigenaardig aan, dat al die heeren daar aan den Boven-Digoel op Gouvernementskosten zoo keurig gekleed zitten te luieren, wachtend op „tractement” en „post”. Anderen, die niet te lui zijn om te werken, verdienen er aardig bij. Er is een goede school en een keurige bibliotheek.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (29/10, blz. 28 „Indonesia Raja”), de *Deli Crt.* (4/11 „Geen lid van de P.N.I.”; 8/11, „De politiek in de Inl. maatschappij”; 9/11, 2de bl. „De heilige oorlog”), de *Java-Bode* (31/10 „Nieuws uit Deli”; 5/11 „De voorbereiding van koloniale opstanden door Moskou”) en het *Bat. Nwsbl.* (2/11 „Het Leger en de P.N.I.”; 5/11 „Op een vulkaan”).

Het onderwijs in Indië.

Een correspondent van de *Java-Bode* (4/11) had een onderhoud met den afgetreden Directeur van Onderwijs, den heer *J. Hardeman*. De oud-Directeur achtte het uit *economisch oogpunt* zeker een nadeel, dat zoovele Inheemsche abiturienten der *Holl.-Inlandsche scholen* werkloos rondloopen. Toch bestaat de noodzakelijkheid z.i. daartoe niet; er is gelegenheid voor hen emplooi te vinden, zij het ook eenvoudiger dan zij zich vroeger hadden voorgesteld, b.v. als kantoor-oppasser, politieagent in de steden, chauffeur enz., in welke functies zij van hun kennis van het Nederlandsch profijt kunnen trekken. Met dit onderwijs zijn groote *cultureele belangen* gediend. Ned-Indië wordt steeds meer gemoderniseerd, de outillage op velerlei gebied is zoo geperfectionneerd, dat het voor het Westen niet behoeft onder te doen. Het is opgenomen in het wereldverkeer en heeft daarin een voorname plaats ingenomen, die het moet behouden. De Inheemsche bevolking moet zich aanpassen aan die zich steeds hervormende maatschappij. Dit is niet mogelijk zonder haar Westersch onderwijs te schenken, dat haar in staat stelt zich gemakkelijker in te leven in onzen gedachtengang. Bij een voornaam deel der Inheemsche bevolking bestaat een levendige drang naar kennis van het Nederlandsch. Het is hun ontwakend gevoel van zelfbewustzijn van zich te willen opwerken tot dezelfde hoogte als die van den Hollander, waartoe beheersching van zijn taal door hen urgent wordt geacht. Het *tempo*, waarmede het Westersch onderwijs aan Inlanders zich uitbreidt, gaat alléén te snel uit het oogpunt van de voorziening met bevoegde *onderwijskrachten*. Aan de bestaande scholen is nog slechts de helft volledig bevoegd tot het geven van les in Nederlandsch. De H.I.S. willen wij gaandeweg geheel bezetten met volledig bevoegde Inheemsche krachten voor het Holl. Lager Onderwijs. Het onderwijzersvraagstuk is het groote probleem. De laatste drie jaren kwamen er jaarlijks 100 mannelijke leerkrachten *uit Nederland*, maar dat zal zoo niet kunnen doorgaan, daar Holland, met de invoering van zijn 7e leerjaar en het verminderen van het aantal leerlingen per onderwijzer, zelf zijn personeel goed kan gebruiken. Aan den Hollandschen onderwijzer wordt vóór zijn vertrek naar Indië niet de eisch gesteld, die voor elken naar Indië vertrekkenden Europeaan moest gelden: kennis van Maleisch, begrip van den omgang met Inheemschen enz., doch in Indië wordt *een nieuwe hoofd-acte* ingesteld, waarin Maleisch ook als examenvak is opgenomen. *Ambachtsonderwijs* in de dessa, aansluitende bij het eenvoudige volksonderwijs, werpt alleen vruchten af in industriegebieden en daar, waar de technische Diensten van het Gouvernement voldoende werkgelegenheid voor geschoolde vaklieden bieden. Zoodra de jonge mannen hun vak verstaan, verlaten zij de dessa. Aan het eenvoudige dessa-ambacht komt dit onderwijs dus niet ten goede. De landbouw heeft er meer profijt van, vandaar dat het *landbouwonderwijs* vooral onze aandacht heeft. Een groep afgestudeerde leerlingen van de Normaalschool, dus Inheemsche onderwijzers, heeft in 1928 te Buitenzorg een practischen cursus gevolgd in landbouwkunde. Met de kennis aldaar opgedaan, kunnen zij nu in de omgeving van hun school, b.v. aan de verzamelde dessa-onderwijzers, in middag- of avondcursussen goede begrippen verspreiden omtrent het bedrijf, waarvoor de Javaan altijd den meesten aanleg heeft betoond.

Het *Bat. Nwsbl.* (15/10) en *De Loc.* (17/10, blz. 3) wijden een afscheidswoord aan *„Mr. K. F. Creutzberg”*, die medio October voor goed uit Indië vertrok. Mr. Creutzberg was zes jaren Directeur van Onderwijs en vijf jaren Vice-president van den R. v. I. Twintig jaren geleden kwam hij bij Onderwijs en als men dan *de ontwikkeling van het Indische onderwijs* in die twee decennia overziet, zal men moeten zeggen: *dit is Creutzberg's werk.* Men kan die ontwikkeling bewonderen, men kan haar betreuren, maar men moet erkennen, dat in het gebouw van ons Indische onderwijs een steen gemetseld is, die mr. K. F. Creutzberg als bouwmeester vermeldt. Het oordeel over zijn onderwijswerk zal eerst vaststaan als de *enquête* der Holl.-Inl. Onderwijs Commissie gereed is. De problemen, die de onderwijs-enquête in het leven riepen, zijn niet opgelost, zelfs nog niet zuiver gesteld. Hun bestaan nochtans ziet ieder, die zich voorstelt, hoe thans dit onderwijs de Inl. maatschappij beheerscht.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Diverse onderwerpen.

In Mohammedaansche kringen in Indië, waar het noodzakelijk geacht wordt dat de nationalistische beweging aan den Islam verbonden zal blijven, maakt men zich blijkbaar ongerust over de onverschilligheid, soms tegenkanting, die door vele intellectueele volksleiders blijkbaar jegens den Islam wordt betoond. Er is n.l. te Bandoeng op initiatief van verscheidene Mohammedaansche vereenigingen een comité „Pembela Islam” (verdediger van den Islam) gevormd, gedrongen door de vele beschuldigingen, aanvallen en afkeuringen aan het adres van den Islam. Dit comité, bestaande uit vooraanstaande lieden op godsdienstig gebied, stelt zich ten doel zooveel mogelijk geschriften, die een aanval op den Islam inhouden, te verzamelen, ze te weerleggen, en, waar noodig, voorlichting omtrent de goede zijde des Islams te verschaffen.

Het orgaan van dit comité, eveneens *Pembela Islam* geheeten, zal plaats bieden aan weerleggingen en bestrijdingen tegen aanvallen op den Islam en den strijd aanbinden tegen alles wat den Islam in een kwaad licht zal kunnen stellen. Gewezen wordt vooral op de moderne intellectueele jeugd, die den Islam als een rem voor haar vooruitgang beschouwt.

In het eerste nummer, van 1 October, wordt onder het hoofd „De Islam geboycott”, het neutrale standpunt der Indonesische vereenigingen breedvoerig besproken. Wijzende op de groote rol die de godsdienst in de maatschappelijke samenleving speelt, wordt de hoop gekoesterd dat de neutrale houding ten aanzien van het geloof niet zal beteekenen het verbod aan de leden om een of ander geloof te belijden. Vergeten mag niet worden dat in deze nationale opleving lieden van ander geloof in de nationale beweging trachten door te dringen. Dit moeten de Mohammedanen weren.

In de *Persatoean Indonesia* (orgaan der P. N. I.) van 1 October wordt een brief geplaatst van den heer Mohammad Hatta, waarin hij een juist beeld zegt te geven van de verhouding der „Perhimpoenan Indonesia” tot de Liga. Hij noemt de berichten van Aneta en Alg. Hdbl. over het congres van de Liga te Frankfurt onjuist en misleidend, waardoor de P. I. met de kwalificatie „communistisch” zou kunnen worden bestempeld. Onbegrijpelijk is het, vindt schrijver, dat de zich Indonesische nationalisten noemenden, de Aneta-berichten voor zoete koek aannemen. Op het congres zelf dreigde de Liga door het communistisch gestook uiteen te spatten. Duidelijk was te merken dat o.m. de P. I. niets van het communistisch gezag wenschte te hebben en zij zal, indien inderdaad de communistische partij de macht zal overnemen, zich uit de Liga terugtrekken. Hij licht nog toe waarom de communisten op het congres zooveel invloed hadden. Doch de P. I. zal niet nu reeds retireeren, dat zou niet ridderlijk zijn. Zij zal haar ideaal trachten te winnen, n.l. de stichting van een *Liga uitsluitend van de verdrukte volkeren*. Tot zijn landgenooten, het volk van Indonesia, roept hij toe de landszonen in den vreemde, die den nationalen hoogen plicht vervullen, toch te vertrouwen.

In de *Soeloeh Ra'jat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, van 9 October, wordt de meening bestreden dat het de intellectueele nationale leiders zijn, die extremisten kweeken. Schrijver wijst op het zachte karakter en de vergevingsgezindheid der Indonesiërs. Alleen te ver gedreven slechte behandeling drijft den Indonesiër vaak tot het uiterste. En aangezien hij zich incapabel acht om openlijk weerstand te bieden, zal hij een geheime, ondergrondsche actie op touw zetten. Schrijver geeft dan voorbeelden van Regeeringsmaatregelen, die de ontevredenheid der bevolking kunnen veroorzaken, als de heerendienst, waterverdeeling, poenale sanctie en een kort geleden ingevoerd passenstelsel in de res. Menado, op het ongemotiveerde waarvan ook door den Resident t.b. Van Lith werd gewezen.

Dr. A. Rivai zegt in een zijner commentaren op het boek van Mr. J. J. Schrieke in de *Bintang Timoer* van 11 October, dat geen enkele politieke vereeniging in Nederland van een onafhankelijk Indië wil weten. Schrijver verwondert zich daarom over het program (los van Nederland) van de vereeni-

ging „Perhimpoenan Indonesia", die maar een zeer gering aantal leden telt en geen geld te harer beschikking heeft, zóó dat haar bestuur, indien het niet door anderen financieel geholpen werd, van honger zou zijn omgekomen. Schrijver is voor het omvormen van Indië in een dominion en samenwerking met de Regeering, zij het ook als oppositiepartij, gebaseerd op een „gescheiden-samengaan-politiek".

In antwoord op de door verschillende Europeanen gestelde vraag of de inheemsche volksbewegingen van dien aard zijn dat er in 1930 een revolutie of opstand is te verwachten, zegt de *Bintang Timoer* van 18 October, dat dit maar allemaal praatjes zonder zin zijn. Indien men alleen Europeesche bladen leest en gelooft, dan moet men wel in de meening verkeeren dat binnen 1 à 2 jaren de Nederlanders uit dit land zullen worden verdreven!

Naar aanleiding van het vorenstaande zegt het blad — met Dr. A. Rivai — dat de revolutie niet alleen geen nut heeft, maar een groot gevaar voor het volk zal opleveren en de ontwikkeling van de „politiek en economie" zal tegenwerken. Er zijn zeker Indonesiërs die de Hollanders haten omdat deze — dank zij de koloniale politiek — willekeurige handelingen jegens de Inlanders plegen en daarom moet men niet onverschillig staan tegen dergelijke willekeur. Maar men moet strijden tegen de koloniale politiek, dag in, dag uit, in de couranten, op de congressen, in den Volksraad, de Provinciale en locale raden, met gedocumenteerde klachten.

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 4 Oct. heeft het over de relaties der arbeidersbeweging in Indië met het buitenland. Volgens de „Fadjar Asia" (orgaan der P. S. I. I.) — zegt de redactie — hebben de besturen van het I. V. V. en het N. V. V. te Amsterdam te kennen gegeven de arbeidersbeweging in Indonesië moreel en financieel te willen steunen. Een moreele steun van die Hollandsche vakvereenigingen zal voor de arbeidersbeweging in Indonesië zeker van nut zijn. De arbeiders in dit land zullen door dien steun moed vatten om voor hun rechten op te komen. En als de arbeidersorganisatie in dit land (Indië) in haar actie niet slaagt, kan het N. V. V. zijn invloed op het Parlement in Nederland doen gelden. Maar financieele steun moet zooveel mogelijk worden vermeden. Want hoe welgezind de arbeidersvereeniging in Europa ook jegens de arbeidersbeweging in dit land moge zijn, het is beter dat de arbeiders hier geen verplichting hebben aan de arbeiders in het Westen. Wanneer de Oostersche arbeiders financieel gebonden zijn, zullen zij zich niet vrij kunnen bewegen als de tijd aanbreekt dat zij zich tegen den drang van de Westersche arbeiders moeten verdedigen. Daarom moet de betrekking tot het buitenland blijven: samenwerking in het streven naar eigen doel. Voor de arbeiders in Indonesië is het streven naar lotsverbetering alleen niet voldoende, want daarnaast staat ook een politiek doel, dat de arbeiders in het Westen niet hebben, d.i. vrijheid voor het volk en het land. Daarom zijn in een kolonie de belangen van de Westersche en de Oostersche arbeiders verschillend. De Westersche arbeiders blijven de meesters van de Oostersche. Groot zal de verdienste van het N. V. V. en het I. V. V. tegenover allen hier zijn, als zij dat onderscheid tusschen de Westersche en Oostersche arbeiders kunnen doen verdwijnen.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?". ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

———

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

No. 17 van 26 Oct. Thee-snoei. Praktijk-ervaringen, door C. Cordesius. Schrijver had een veertigjarige loopbaan in de „thee". — Naar aanleiding van de meeldauwbestrijding en de bestrijding van de bruikbaarheid van het „Bjorklund apparaat" een verdediging: Kleine afgunst, Oost en West Java. — Verslagen van de vergadering der Plantersvereeniging Semarang-Kedoe en de Sumatra-Cultuurbond. — Het „Lunas Schema" in de Straitsbladen besproken, heeft betrekking op de rubbercultuur in Malakka. — Vervolg van de: Beschrijving van Orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden. Hier worden behandeld de Renanthera en Rhynchostylis.

Alg. Tijdschrift gewijd aan de belangen van Landb. en Veeteelt (De Indische Boerderij).

De uitgevers maken in het nummer van 4 Oct. no. 8 bekend, dat er een samensmelting tot stand gekomen is van „De Indische Kleinveeteelt" en „De Indische Boerderij". De lezers van beide krijgen voortaan één vakblad in een nieuw gewaad gestoken. Als eerste artikel: Tuinbouw, door J. J. Ochse (vervolg). — De Huisvesting voor de Bijen, door Bijenkoning. — Tagetes, door C. van Woerden. Tagetes, ook wel Afrikanen genoemd, zijn afkomstig uit Mexico, snelgroeiende en rijkbloeiende zaadplanten, die van de laaglanden af tot hoog in het gebergte met weinig moeite gekweekt kunnen worden. — Onze jonge hoenders, door H. B. — Weet ik voldoende van pluimvee af om met eenige kans op succes te kunnen beginnen? (vervolg), door Th. H. Buys.

Democratie en Vrije Arbeid.

Van Indiese brieven, Tweede serie no. VIII in no. 48 van 30 Nov.

Economisch-Statistische Berichten.

Nummer 727 van 4 Dec. bevat o.m.: Het plan van de Rubber Growers Association, door G. A. P. Weyer. — Geldproblemen in Suriname, door V. S., naar aanleiding van de opheffing van het verbod, uitvoer van zilvergeld.

De Gids.

In het October-nummer: De eigenschappen van den Oosterling, door C. M. Hamaker Sr. Deze zijn: a. Een sterk ontwikkeld gevoel voor persoonlijke waardigheid; b. de geringe behoefte aan zelfstandigheid en de neiging tot onafhankelijkheid; c. voortreffelijke omgangsvormen; d. redelijkheid.

Haagsche Post.

In het no. van 23 Nov.: Indië en het Koelievraagstuk. — Uit, naar en in Indië. — In het no. van 7 Dec.: Indië en het wettig gezag.

De Indische Culturen (Teysmannia).

Nummer 21 van 1 Nov.: Het bemesten van Palmboomen, door dr. A. Jacob en V. Coyle. — Rijstkaf in de papier-fabricage, door E. Prudhomme. Schrijver komt tot de gevolgtrekking dat kaf van rijst een lange, moeilijke en dure behandeling zou vereischen en dat alles om ten slotte cellulose te verkrijgen van slechte kwaliteit; voor de fabricage van papier is het niet geschikt. — Slot van het artikel: Mest-stoffen, door F. T. Shutt en L. E. Wright. — Uit Humfeld's Financier een overgenomen artikel van mr. dr. P. H. W. G. van den Helm: De koffiecultuur in Suriname.

De Indische Mercuur

Het Vaderland van het suikerriet is een artikel van dr. H. C. Prinsen Geerligs in nummer 49 van 4 Dec. Was men het er sedert jaren vrijwel over eens, dat het stam- en vaderland van het suikerriet gezocht moest worden in Voor-Indië en wel aan de moerassige oevers van den Ganges, sedert eenige jaren zijn echter uitstekende botanici en systematici tot de hypothese gekomen, dat er niet op één, doch op twee plaatsen in de wereld uit het suikerarme, houtige, wilde oeverriet, geleidelijk een suikerhoudende, min of meer sappige en zachte soort of verschillende soorten zijn ontstaan en wel in Voor-Indië en in Melanesië (Nieuw-Guinea en omringende eilanden).

De Indische Post.

In het nummer van 2 Nov. no. 44 een waardeerend hoofdartikel: Bij het aftreden van H. E. Zentgraff, Hoofdredacteur van het Soerabaiasch Handelsblad. — Oost-Java in den Tropischen winter, door J. B. R. — Krontjong-wedstrijd, door J. B. R. — De Marine Reüniefeesten te Willemsoord, door Etty Leal, oud-Zeeofficier. Schrijver eindigt met de woorden van Coen: Ende despereert niet. Wij maken hiervan melding om andermaal te wijzen op de foutieve aanhaling, welke zelfs na 300 jaren nog niet is uitgestorven en die steeds onjuist te voorschijn wordt gebracht. Coen schreef op 28 Sept. 1618 aan boord van het schip „In het Wapen van Amsterdam" aan de Bewindhebbers: Dispereert niet, ontsiet uwe vijanden niet, daer is ter werelt niet, dat ons can hinderen noch deeren, want Godt met ons is en treet de voorgaende misslagen in geen consequentie, want daer can in Indien wat groots verricht worden". Een foto van dezen brief is gaarne voor belangstellenden ter inzage.

De Indische Verlofganger

Een Civiel Gouverneur van Atjeh (A. Pruys van der Hoeven) is de schets van S. Kalff in het nummer van 6 December no. 18.

De Ingenieur.

van 30 Nov. no. 48 bevat een wetenschappelijk artikel van ir. D. Jansen: Enkele beschouwingen over het verband tusschen het vacuum in de rookkast, en den geproduceerden stoom en de verbruikte brandstof bij locomotieven. De heer Jansen is ing. der S.S. in Ned.-Indië.

Korte berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

Wanneer wij van den inhoud van dit belangrijk blad geen melding maken, is dit geenszins uit gebrek aan waardeering. Het leent zich daartoe niet gemakkelijk. Men weet dat het voornamelijk inhoudt kennisgevingen, economische- en handelsberichten, statistieken en handelsbetrekkingen met tal van landen.

Locale Belangen.

No. 21 van 1 Nov.: Ook gij, Brutus; door Rückert, naar aanleiding van de gebreken, welke de tegenwoordige Decentralisatie aankleven. — Enkele opmerkingen betreffende het Pasarwezen, door C. J. van Hasselt. — Het recht tot zelfbelasting der Javasche Gemeenten, door Van Kempen. — De afscheidsrede door den heer Mol in den regentschapsraad van Bandoeng uitgesproken. De heer Mol is niet herbenoemd tot Gecommitteerde van het Regentschap Bandoeng.

Meded. van den Dienst der Volksgezondh. in N.-I.

Verschenen is no. 2 van Jaargang XVIII met de volgende bijdragen: Onderzoek naar het voorkomen van tuberculose in eenige dorpen van de Padangsche Bovenlanden, door Moh. Djamil. — De voedingswaarde van blikkenmelk en melkpoeder, door dr. W. F. Donath en met een inleidend woord van prof. dr. S. D. de Langen. — Waarnemingen over de giftwerking bij Naja bungarus, door dr. F. Kopstein. De Naja bungarus is de gevaarlijkste giftslang van Java, evenals de Ouroekoekoe die van Suriname is. — Naschrift over Anguillulosis en Eosinophile, door prof. dr. C. D. de Langen. — Over steenvorming en voeding, door prof. dr. C. D. de Langen. — Overzicht van het gehalte aan anti-xerophthalmie, anti-neuritisch en anti-scorbutisch vitamine, benevens de hoeveelheden eiwit, vet, koolhydraat en water in verschillende Indische levensmiddelen, door dr. W. F. Donath.

Nederlandsch-Indië. Oud en Nieuw.

De 8ste afl. van dit keurig uitgevoerd tijdschrift bevat een fraai verlucht artikel: Anoeman Doeta als afgezant. Een episode uit het Hâmayâna wajang voorstelling aangeboden door Pangeran Adipati Ano Mangkoenagoro VII ter eere van H.H. M.M. den Koning en de Koningin van Siam bij gelegenheid van H.H. M.M. bezoek aan de Mankoenagaran op 5 Sept. 1929. — Het eiland Sabirout en zijn bewoners, door dr. Paul Wirz (vervolg). — Woningbouw en architectuur in Nieuw-Guinea, door J. A. Loebèr Jr. (vervolg).

———

Neerlandia.

(Maandblad van het Alg. Ned. Verbond).

Het December-nummer kan men een Coen-nummer noemen. Dit rijk verlucht nummer behelst de Coen-herdenking te Batavia op aanstichting van het A.N.V. en de Indische pers over J. P. Coen. Tevens lezen wij daarin dat de groep Ned.-Indië van het A.N.V. tot nieuw leven is gewekt, die een blijvend karakter zal dragen en talrijke belangrijke besluiten zijn genomen, t.w.:

1. De goedkeuring der Regeering zal worden verzocht voor het vestigen van een bizonderen *leerstoel in de Nederlandsche Beschavingsgeschiedenis* aan de Rechtshoogeschool door de groep Nederlandsch-Indië van het Algemeene Nederlandsch Verbond.

2. In samenwerking met het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen en den Oudheidkundigen Dienst zal worden getracht een Commissie in het leven te roepen voor *het behoud van de Oude Landhuizen* in de voormalige residentie Batavia, welke onder toezicht zal staan van het Algemeen Nederlandsch Verbond en het Koninklijk Bataviaasch Genootschap.

3. Na schriftelijke voorbereiding door het Dagelijksch Bestuur zullen eenige bestuursleden een *propagandareis door Java* ondernemen, teneinde te geraken tot de oprichting van nieuwe Afdeelingen in verschillende belangrijke plaatsen.

4. De groep Nederlandsch-Indië zal in Nederland een kopie laten vervaardigen van het bekende *portret van Jan Pieterszoon Coen*, hangende in het West-Friesche Museum te Hoorn, en dit stuk ten geschenke aanbieden aan het Kon. Bat. Gen., om te worden opgehangen in de Historische zaal van 's Genootschaps Museum.

Uit de notulen der vergadering doen wij verder nog de volgende grepen:

De afdeeling Buitenzorg, die op het punt van ondergang heeft gestaan, is nu weer een bloeiende afdeeling met 170 leden.

De voorzitter, die binnenkort naar Nederland vertrekt, zal trachten daar belangstelling te wekken voor de oprichting van tehuizen voor inheemsche studenten en inheemsche meisjes, die voor een beroep worden opgeleid.

Het Groepsbestuur zal de afdeeling aansporen de jeugd te bewerken door het houden van bijeenkomsten, waar door zang en spelen de gedachte aan Nederland levendig wordt gehouden.

Er zal geen aanraking worden gezocht met de Vaderlandsche Club, wijl die een politiek karakter draagt en „boven alles dient te worden gestreefd naar het houden van het Verbond buiten elke staatkundige en kerkelijke richting."

Voor de vervaardiging van de kopie van het schilderij van Jan Pieterszoon Coen is uit de groepskas een bedrag van ƒ 1500.— beschikbaar gesteld.

De nieuwe rolprent Maha-Cyclus. — De nieuwe Gouverneur van Curaçao (de benoeming van Majoor Van Slobbe was aan de redactie toen nog niet bekend). — Uit Suriname de 3de brief, handelende over de verschillende talen, welke in Suriname worden gesproken. (Men zie hierover meer uitvoerig in de rubriek „Suriname").

Onze Vloot.

Het December-nummer bevat een geïll. artikel van H. Th. Hoffmann, getiteld: Curaçao.

Politiek Economisch Weekblad.

No. 10 van 4 Dec.: Noord-Amerika en de Philippijnen, vervolg van Indisch-Staatsrechtelijke Vertoogen door prof. mr. I. A. Eigenman: IV. Eenheid of Unie. — De middenstand in Ned. Oost-Indië, door A. Kellenaers. De georganiseerde middenstand (en dat is wel een zeer verblijdend verschijnsel), zegt schrijver, wordt zich zijn roeping volkomen bewust, hetgeen zich duidelijk demonstreerde op het jongste gehouden congres van het 5-jarig bestaan der Middenstandsvereeniging „Batavia". De georganiseerde Middenstand acht zich gelukkig, mede te kunnen werken, aan een gestadigen opbouw dezer gewesten. — Communisme en Islam, door prof. C. Spat. IV. — In de rubriek Volksraad: over de werving van werkkrachten, door B. — In de rubriek Kroniek schrijft K. over het politieke leven in Indië. — Studiosus schrijft: Indrukken van Indische films op iemand, die Indië niet met eigen oogen heeft gezien. — Vervolg van de Feuilleton: Verborgen Angels, West-Indische Roman, door Ivans.

Tectona.

Het Octobernummer begint met een In memoriam K. Chr. Jaski door H. Bellers. — Het oude boschdistrict Japara in nieuwen vorm, door E. van der Laan. — Doelbewuste kunstmatige menging van djati en wildhout, door J. van Roosendaal. — Het djatibosch in de greep van het bedrijf, door dr. A. Thorenaar. — Averechtsche natuurbescherming, door H. J. V. Sody. — Het houtzagerijbedrijf in Ned.-Indië, door B. Mulder. — Een en ander over de verspreiding van Loranthuszaden, door T. Altona.

Verbond Nederland en Indië.

Sept.- en Octobernummer nos. 39 en 40: 21 September 1929 (handelende over de Coen-herdenking, die de redactie met droefheid opmerkt, niet van de regeering, maar van het A.N.V. is uitgegaan, dat er niet voldoende bekendheid buiten Batavia aan heeft gegeven). — Merkwaardige nationalistische vergadering te Garoet. — Vrije ontplooiing van eigen werkzaamheid. — het stille leed van den desaman. — Het „manifest" van de Indonesische Club. — Het communisme in Indië voorheen en thans. — Twee circulaires.

Zeitschrift fur Ethnologie.

Heft 4/6 van den 60en jrg. bevat een artikel van Kurt Sommer: Baukonstruktive Betrachtungen über Hausbauten in N.W. Central-Celebes.

Zendings- en Missietijdschriften.

De Banier. No. 43 van 24 Oct.: Indische Reisbrieven, door C. C. van H.

De Opwekker, zendingstijdschrift. Octobernummer: De plaats der Hollandsche Zending; arbeiders in de Javaansche Gemeente, door C. W. Nortier. — Padvinders op Samosir, door E. Verwiebe. — Verslag der Protestantsche Kerk van Ned.-Indië in het Ressort der Molukken over 1928, door S. Av. H.

Onze Missiën in Oost- en West-Indiën: Het Christelijk huwelijk en de ontwikkeling van Indië. — Over het gaan van Katholieken naar Indië. — Het jubileum van den Katholieken onderwijzersbond in Indië, door P. W. van Schendel. — De Pausfeesten te Batavia, door J. H. — De Missieschool te Peladis (W.-Borneo).

Geïllustreerd Zendingsblad, Orgaan van de Vereeniging het „Java-Comité", Dec.-nummer. — Het Java-Comité en zijn Financiën. — Langs den grooten weg tusschen Banjoewangi en Sitoebondo (vervolg reisverhaal van het Meinummer), door E. Dedecker.

BOEKENSCHOUW.

Indische sprookjes, legenden en fabelen, door G. C. van der Horst—Van Doorn. Van Goor's & Zonen's Uitg. Mij. Geïll.

Naar het Duivelseiland verbannen, door Blair Niles, voor Nederland bewerkt, door dr. Joh. W. de Stoppelaar, Scheltema & Giltay. ƒ 3.50.

BOEKAANKONDIGING.

Wij ontvingen deeltje 5 uit de „Nederlandsche Philatelisten-Bibliotheek", uitgave van „De Philatelist", Postbus 897, Rotterdam. Dit deeltje is geheel gewijd aan de V.O.C.-stempels. De heer P. C. Korteweg is de schrijver ervan. Het is een knap gedocumenteerde studie, welke niet alleen philatelisten zal interesseeren, maar ook hen die in de geschiedenis der Vereenigde Oost-Indische Compagnie belang stellen. Een beknopt overzicht van deze historie gaat vooraf aan de deskundige beschouwing van de Hollandsche V.O.C.-stempels op de groote vaart naar Indië en van de Indische V.O.C.-stempels op de groote vaart naar Holland.

Ook het Binnen-Indisch vervoer is niet vergeten, terwijl ten slotte een overzicht wordt gegeven van de nadere onderzoekingen betreffende deze materie in Nederland. Verschillende afbeeldingen verluchten den tekst van deze zeer belangwekkende studie.

Suriname.

In het blad „Suriname" troffen wij beschouwingen aan, zóó donker gekleurd, dat wij meenen goed te doen die onder de aandacht te brengen van de Staten-Generaal, nu de behandeling van de Surinaamsche begrooting eerstdaags aan de orde komt.

In de nummers van 11 en 15 October, 1 en 5 November een serie artikelen over het toenemend pauperisme in Suriname. Uit het laatstgenoemde nummer knippen wij het volgende:

„Zeer geachte lezer van dit blad, u behoort tot de beter gesitueerde kringen van Suriname, wellicht gaan uwe zaken niet zoo florissant, natuurlijk meent u, dat het beter had kunnen gaan. After all zijn er geen andere wolkjes aan uwen onbewolkten hemel, dan de wolkjes die u er zelf aan suggereert. Maar wist u, dat er in Suriname honger geleden wordt op een wijze, zooals nergens anders ter wereld? Ik spreek niet meer van armoede lijden, maar van doodnuchteren, gewonen, alledaagschen honger. alledaagsch in dien zin, dat hij voortdurend, alle dagen geleden en gevoeld wordt. Om te kunnen leven behoort men dagelijks tot zich te nemen een zekere hoeveelheid, maar ook een zekere variëteit voedsel. Wie niet eet, of niet behoorlijk eet, wordt physiek een onding, een niets. Er zijn huisgezinnen in Suriname, die dagen van... geroosterd maïs moeten leven, want ze hebben niet eens een pot om iets te koken. Het dagelijksch menu van ⅔ van Suriname's bevolking bestaat uit rijst of bananen, wat stukjes zoutvleesch of bakkeljauw, een beetje bakolie en dat zelfs niet eens. Dit eentonig menu vangt aan op 1 Januari en wordt gehandhaafd tot 31 December, al wordt het van tijd tot tijd onderbroken door opneming op de lijst van wat bruine boonen of kouseband (een peulvrucht) en in den drogen tijd van wat moerasvisch"...

„Een beetje hooger dan de Surinaamsche barrevoeters komen wij in de kringen, die een beetje stand op willen houden van ƒ 60 tot ƒ 100 's maands voor een gezin van man, vrouw en 5 tot 7 kinderen. Wat hier geleden wordt, is met geen pen te beschrijven, tart zelfs het talent van een Emile Zola.

Ze strijden en vechten een verbitterden strijd tegen Honger en Fatum, een hopeloozen strijd, dien ze toch verliezen"...

„Als bekend mag worden verondersteld, dat wij hier het censuskiesrecht hebben, en dat iedereen die aangeslagen is in de belastingen naar reden van ƒ 1400 's jaars kiezer is, als hij op tijd aan zijn verplichtingen voldoet. Gelet op het aantal kiezers, dat de kiezerslijst aangeeft, hierbij gevoegd het aantal, dat niet op tijd betaald heeft en het aantal, dat de belasting ontdoken heeft, schat ik het aantal van hen, die een jaarlijksch inkomen van ƒ 1400 of meer hebben op niet meer dan 1500. Op een bevolking van, bij de ruimste schatting 150.000 menschen, is dat ternauwernood 1 %"...

„Minder dan 1 % van de bevolking van Suriname kan worden geacht een behoorlijk, ofschoon bescheiden bestaan, te voeren. En 99 % wordt door den Honger gegeeseld en voortgezweept"...

Wij mogen hier de opmerking niet achterwege laten dat de gegeven schets, althans voor de districtsbewoners, die op hunne „grondjes" allerlei voedingsgewassen voor eigen gebruik kunnen telen en dat ook doen, te donker gekleurd is. De ergste armoede vindt men in Paramaribo. De uittocht houdt dan ook steeds aan, waarbij de energieksten het land verlaten op zoek naar een behoorlijk bestaan. De meesten gaan naar Curaçao.

Ook wat het blad over den geneeskundigen dienst in de districten in de nummers van 18 en 22 October schrijft is de aandacht waard.

....„Een onverantwoordelijk wervingsbureau in Ned.-Indië zorgt er voor zieken en gezonden tezamen in te pakken, aan boord te zenden en naar Suriname te verschepen. Velen, die gezond uit Indië vertrokken, komen hier ziek aan en ons Immigratiedepartement, daarbij trouw en ijverig bijgestaan door onzen geneeskundigen dienst onder leiding van Dr. Lampe, weet met bekwamen spoed al deze zieken — infectiehaarden — over alle landbouwondernemingen in de kolonie te verspreiden"...

Als de hier gegeven voorstelling niet juist is, moet ze ten spoedigste officieel worden tegengesproken. Wij meenden dat, bij aankomst van immigrantentransporten, de zieken naar het militaire hospitaal ter verpleging worden gezonden.

Verder citeeren wij uit het blad:

„Toen er twee geneesheeren b.v. in Saramacca waren, kwam het geneeskundig werk practisch hier op neer, dat in het gunstigste geval enkele individuen door den dokter bezocht werden. En nu er slechts één is, wat is geworden van dat geneeskundig werk?....

„Geen spoor van hygiënisch werk toen er twee geneesheeren waren, dat is zeker tot zijn recht gekomen, nu de dienst van twee aan één is opgedragen."

* *
*

„Neerlandia" van deze maand heeft weer een interessanten brief uit Suriname, handelende over de veeltaligheid in het land, die inderdaad verbijsterend is. Op een school van ± 30 kinderen te Albina aan de Marowijne vond de schrijver Hollandsch sprekende kinderen, Indianen en Boschnegers. Dan zitten er kinderen die van den Franschen oever komen en naast een gebrekkig Hollandsch, Fransch spreken, vermengd met het Cayenne-Fransch, dat ook alweer een verbastering van de Fransche taal is, zoozeer verbasterd, dat het voor een niet-ingewijde onverstaanbaar is. Verder zitten er in de klas kinderen, die uitsluitend Engelsch spreken.

In Paramaribo is de veeltaligheid nog erger.

. . . „Het is werkelijk wonderlijk, — aldus de schrijver — maar men mag alle minder gunstige uitingen en aanmerkingen op ons schoolwezen ten spijt, met een zekeren trots op de vorderingen onzer leerlingen wijzen. Er zullen niet veel landen ter wereld zijn, waar in zulk een klein gebied zooveel talen elkaar ontmoeten, zoo door elkaar heen dringen als hier. Een wonder zeg ik is het, dat de groote meerderheid der leerlingen in die 6 jaren, dat zij de scholen bezoeken, nog zooveel van onze taal leeren en de school verlaten met een draaglijk Nederlandsch."

Het slot van den brief moge hier nog volgen:

. . . „Maar voordat wij hier in het land een zuivere omgangstaal zullen hebben, die door allen of door een overwegend groote meerderheid van het volk goed gesproken en geschreven wordt, zal nog wel een poos duren. Of dat nu op den duur het Nederlandsch zal zijn, dat weet ik nog zoo juist niet. De Engelsche en vooral de Amerikaansche invloed is toch wel zeer sterk hier in het land. Of het Nederlandsch zich op den duur zal weten te handhaven, zal de tijd moeten leeren. Het zou echter doodjammer zijn, wanneer er weer een terrein voor onze taal verloren zou gaan of als wij weer een gelegenheid om ons taalgebied uit te breiden, lieten voorbij gaan."

Curaçao.

Gepatenteerde hartelijkheid!

De postadministratie geeft weer gelegenheid Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen te zenden naar Curaçao. Wij zouden wel willen weten, of daarvan wel eens gebruik werd gemaakt. Op 16 verschillende wijzen kan men hartelijk zijn. Het gekke is, dat men voor een telegram naar de voornaamste „bestemmingen" in Midden- en Zuid-Amerika, Zuid-Afrika, Zuid-West-Afrika, China, Hongkong, Macao, Japan, Formosa en de Filippijnen den inhoud mag kiezen, die men wenscht, maar voor Noord-Amerika en de Nederlandsche koloniën is men aangewezen op de gepatenteerde wenschen van P.T.T.

Curaçao in beeld en woord.

Wij begeven ons niet op het gebied van onzen ambtgenoot, die de rubriek „Suriname" verzorgt en kondigen dus de verschijning van *Onze West in beeld en woord* van Fred. Oudschans Dentz en Herm. J. Jacobs alleen aan, voor zoover het werk betrekking heeft op Curaçao. Het is meer dan tien jaren geleden, sinds de eerste druk verscheen, en wat is er in dien tijd niet veranderd. De samenstellers hebben daarmee terdege rekening gehouden, maar nog niet genoeg. In 1917 over de „petroleum" op Curaçao 2 plaatjes, n° 4, die heel wat meer zeggen. Ook zijn tal van verouderde foto's weggelaten. Toch merkt men er nog op, die door de oude kleederdrachten toonen uit den tijd te zijn. Ook schepen, die niet meer in Curaçao komen, ziet men er soms afgebeeld. Heel mooi is de nieuwe foto van de melkkoeien van Groot (Sint) Joris. Eigenaardig is het bijschrift „Kerkje tusschen Willemstad en het struisvogelpark'", hiermede te vergelijken op een prentbriefkaart „Kerkgebouw tusschen Amsterdam en Haarlem". Het fort Amsterdam wordt nu eens bij zijn waren naam dan weer „fort Nieuw Amsterdam" genoemd. Ten onrechte wordt bij plaat 145 de Koloniale raad het „vertegenwoordigend" lichaam genoemd. Een bepaling als art. 92 van het Surinaamsche regeeringsreglement ontbreekt terecht voor Curaçao. De fout is blijven staan uit 1917. Heel mooi zijn de nieuwe cactusfoto's en 164 . . . de lezers moeten maar zelf zien. Het is een van de aantrekkelijkheden van het heele boek.

Vreemd is het, dat van de petroleummaatschappijen, die op Aruba werken, geen foto's zijn genomen. Zoo krijgt men van dit eiland geen juist beeld. Daar wordt ook de gezaghebber kantonrechter genoemd, wat hij al een jaar of tien niet meer is. St. Martin is veel beter uitgekomen met niet minder dan 13 mooie foto's tegenover 6 in den eersten druk. Van Saba zelfs tien stuks en 5 van Sint Eustatius. Ook rake mededeelingen zijn daarbij; zoo deze, dat de langste straat te Philipsburg 250 meter is. Zoo iets vergeet men niet, als men het eens gehoord heeft.

Behalve dan hier en daar eenige onjuistheden en verouderde voorstellingen lijkt het boek ons zeer geschikt om allen, die zelf naar Curaçao gaan of wat meer willen weten van het verblijf van vrienden en kennissen, een indruk te geven van ons West-Indisch eilandenbezit. Ook voor schoolonderwijs deugt het zeker.

Minder gesticht zijn we over de lijst van de „voornaamste" boeken over Curaçao. We zouden willen vragen: hebben de samenstellers wel ooit Abbrings *Weemoedstoonen* gezien? Waarom ter wereld een prul als Brusse genoemd? Waarom niet Dahlhaus en Corporaal?

Geschiedkundige sprokkelingen.

De weduwe van den statiaanschen gouverneur De Graaff.

3 Sept. 1824 schreef de gouverneur van St. Eustatius aan den minister voor de nationale nijverheid en de koloniën over de weduwe van den uit den Amerikaanschen vrijheidsoorlog bekenden gouverneur van St. Eustatius, Johannes de Graaff (1776—1781), die toen diep in de negentig en zeer zwak was, dat bij haar afsterven het recht op de collaterale successie „alleen voldoende zal zijn om het achterwezen (in de koloniale Kas) aan te zuiveren en de kassen bovendien te stijven, uit hoofde der groote rijkdommen, welke die dame bezit, en welke allen onder collaterale erfgenamen zullen worden verdeeld."

Vier jaar later, 1 Sept. 828, schreef de commissaris-generaal Van den Bosch over den geldelijken toestand van St. Eustatius aan den minister voor de marine en de koloniën: „Een der belastingen, de collaterale successie, waarvan de opbrengst pro memoria is gebragt, zal over het jaar 1828 opbrengen p.m. *f* 50.000, zijnde er op het eiland eene mevrouw De Graaf overleden, die volgens opgave van den heer commandeur Van Raders een zoo aanzienlijk vermogen naliet, dat op dezen opbrengst kan gerekend worden."

Uit den Verren Vreemde.

Met de vlootconferentie in zicht.

Den 5den December bracht een telegram uit Washington dit bericht:

„Gisteren eischte president Hoover in het Congres, dat het Congres de middelen zou toestaan voor de uitvoering van het kort voor zijn ambtsaanvaarding aangenomen bouwprogram voor 15 kruisers. Hoover verklaarde echter, dat het hier slechts een voorzorgsmaatregel geldt, aangezien in dit programma nog wijzigingen kunnen komen, indien de vlootconferentie van Londen een beperking van den aanbouw van kruisers tot resultaat zal hebben."

Wat dit te beteekenen heeft? Hieraan had de President der groote republiek herinnerd in de jaarlijksche boodschap aan het Congres bij de opening van zijn winterzitting. Daarin komt betreffende de nationale verdediging o.a. het volgende voor.

„Het bewaren van de binnenlandsche orde en voorkomen van inbreuken daarop is het eerste doel van de regeering. Ons leger en onze vloot worden in een uiterst doeltreffenden staat gehouden onder leiding van officieren van groote bekwaamheid en ijver. De omvang en uitbreiding van hun aantal en hun uitrusting, gelijk daarin op het oogenblik voorzien is, zijn daartoe ruimschoots voldoende. Wij mogen echter wel ernstige bezorgdheid koesteren voor de aangroeiende uitgaven. Van een totale uitgave voor de nationale verdediging in 1914 van $ 267 millioen, zijn de uitgaven in den oorlog natuurlijk gestegen, doch daarna trad een vermindering in tot 612 millioen in 1924, toen ze weer begonnen te stijgen, totdat in het loopende jaar de uitgaven meer dan 730 millioen zullen bedragen, afgezien nog van de niet militaire diensten van de betrokken departementen. Het thans toegestane programma zal ze de komende jaren nog hooger maken. Terwijl de bezoldiging van onze soldaten en matrozen hooger is dan in eenig ander land en de kosten van onderhoud hooger zijn, is ook het aantal van onze uitgaven hooger dan dat van de sterkst gemilitariseerde landen ter wereld.

Van de conferentie, die binnenkort te Londen zal worden gehouden, zal het afhangen in hoever wij op onze maritieme uitgaven kunnen bezuinigen. Als wij gedwongen zijn tot den aanbouw, die vastgelegd is in het verdrag van Washington en tot den verderen aanbouw die noodig zou blijken als geen internationale overeenstemming zou kunnen worden bereikt, zullen wij gedwongen zijn de komende 6 jaar meer dan 1200 millioen dollar aan te wenden voor aanbouw, afgezien nog van de noodzakelijke verhooging van kosten voor jaarlijksch onderhoud. In 1914 bedroeg het aantal officieren en manschappen van onze geregelde strijdkrachten, leger en vloot bij elkaar, ongeveer 164.000 man, in 1924 256.000 en in 1929 250.000. Onze burgerstrijdkrachten met inbegrip van de nationale garde en andere vormen van reserves brachten deze totalen op 299.000 in 1914, 672.000 in 1924 en 728.000 in 1929.

Volgens het verdrag van Kellogg hebben wij op ons genomen nooit den oorlog te gebruiken als werktuig van onze nationale politiek. Wij hebben ons dus verplicht deze uitrusting alleen te gebruiken voor verdedigingsdoeleinden. Van het oogpunt van verdediging dienden onze strijdkrachten in overeenstemming gebracht te worden met de nationale behoefte en daarom zouden zij tot op zekere hoogte gewijzigd moeten worden naar de vooruitzichten van den vrede, die nooit ruimer zijn geweest dan heden ten dage."

Zoo spreekt Hoover, de staatsman, die met Engeland's premier Mac Donald de vlootconferentie van 20 Januari 1930 te Londen heeft bijeen geroepen, waar hunne landen met Frankrijk, Italië en Japan over verzekering van den wereldvrede, met gelijktijdige beperking en vermindering van de oorlogsvloten, zullen beraadslagen.

Drukt deze houding van Hoover vertrouwen uit in den gunstigen afloop van die conferentie? Op ons maakt zij dezen indruk, helaas, niet.

Kunnen wij het door Mac Donald's regeering genomen besluit, om den voortgang te stuiten van den bouw der groote Britsche dokken in Singapore niet voorzichtig noemen, erkend moet worden dat uit die daad toch geloof spreekt in het goede dat hij verwacht van de Londensche accoorden.

Maar 't is of Hoover door zijne verklaringen de mogendheden, wier vertegenwoordigers voor Londen aangewezen, of zelfs reeds op reis zijn, wil intimideeren met dreigende cijfers, waarin opgesloten ligt: „ziet, dat zal 't Amerika kosten, Amerika kan 't zich zoo veroorloven, bedenkt echter wel wat 't u kosten zal als gij, die 't niet betalen kunt, hiermede zoudt willen gaan concurreeren."

Dat is, naar 't ons voorkomt, niet de meest geschikte stijl om de conferentie-leden aangenaam tegenover elkander te plaatsen. 't Is niet diplomatiek. Men zal in Londen samen komen om het machtsmiddel de vloot in omvang te beperken. Om ten deze aan zijn wil kracht bij te zetten werkt Washington echter juist bij voorbaat met zijn krijgsformaties.

De inzichten der andere mogendheden zijn deels reeds bekend. Groot-Brittannië wil een vlootsterkte houden gelijk aan die van de Vereenigde Staten, maar, zeggen de Britsche deskundigen, bij de samenstelling van de zeemacht moet er rekening mee worden gehouden, dat Amerika zijn oorlogsvloot desgewenscht in haar geheel, of althans in zeer groote sterkte, op één punt kan te zamen roepen, terwijl de zeemacht van het Britsche rijk over werelddeelen verspreid is. Dit biedt aan de Amerikaansche marine de kans om een slag te slaan; hiermede moet rekening worden gehouden.

Italië en Frankrijk hebben voor het kruisertal en vooral voor hun onderzeeërs eischen, waardoor zij zich veilig wenschen te stellen tegenover de Britsche dreadnoughts en de Amerikaansche overmacht. Japan blijft voor zijn groote schepen houden aan de heden geldende verhouding van 7 : 10 voor zijn sterkte in vergelijking met die der Vereenigde Staten en Groot-Brittannië, en het heeft wenschen, die op denzelfden voet gesteld zijn, voor de maritieme middelen ter zee voor welke tot nu toe nog geen internationale overeenkomst is aangegaan.

Zooals men weet, is de Europeesche maritieme conferentie, die het vorige jaar beproefd heeft om tot een accoord te komen, eigenlijk mislukt doordien iedereen zoo op eigen veiligheid bedacht bleef, dat verzwakking van de anderen als logisch en aanbevelenswaardig werd beschouwd, maar eigen verzwakking als onlogisch en niet te verantwoorden werd gevoeld. Zal 't nu beter gaan? Amerika toont veel neiging om nu dezelfde gedachte toe te passen.

Vergelijkingen gaan altijd mank, maar met wat goeden wil, zal men in de vlootdemonstratie, die Hoover als een film ter inleiding van de Londensche conferentie vertoont, toch eenige overeenkomst vinden met de politiek door Rusland gevolgd om zijn wil in de kwestie van den Chineeschen Oosterspoorweg door te drijven. Moskou hield aan China en aan de geheele wereld voor: wij willen praten, maar wij hebben een sterk leger, wij willen alleen praten, als men goed rekening houdt met ons sterk leger. Wat China verder deed, wat de Kellogg-mogendheden verder ook deden, Moskou bleef zeggen: wij willen vrede, vrede met China, dat ook tot het Kellogg-pact is toegetreden; maar intusschen trok een Russisch leger China binnen, om *den vrede te forceeren*. En momenteel luidt 't nog steeds: wij willen praten, wij willen den vrede, maar men moet er goed rekening mee houden, dat wij een sterk leger hebben.

Hoover zegt: wij bouwen voort aan de nieuwe kruisers; weet allen dat Amerika heel sterk is ter

zee, en zich nog sterker maakt; indien gij u allen hiervan heel goed doordringt, willen wij met u praten over vlootvermindering en over waarborgen van den vrede.

Zoo spreken Rusland en Amerika ieder op zijn manier uit: algemeene wapenbeperking, maar ik wil zelf sterk blijven en van mijn kracht naar eigen goeddunken gebruik kunnen blijven maken.

Wij herhalen 't, wij betwijfelen of dit de juiste toon is om de kansen voor welslagen zoo gunstig mogelijk te stellen, waar men te doen zal hebben met vertegenwoordigers van mogendheden als Frankrijk, Italië en Japan, die reeds er over verbolgen zijn, dat men hen er eerst in tweede instantie bij geroepen heeft. Ook buitenstaanders, als Rusland en Z. Amer. Staten hebben zich al gevoelig getoond over hun uitsluiting, een factor, die voor de staatkunde van de toekomst niet geheel verwaarloosd mag worden.

Hier komt bij, dat de vrijmoedigheid, waarmede de Vereenigde Staten buiten hun gebied gebruik maken van hun weermacht, voor velen een waarschuwing inhoudt. 't Moet alweer ter eere van Mac Donald's regeering worden gezegd, dat zij overal blijk geeft de practijk in overeenstemming te brengen met haar beginselen, maar Amerika blijft ook onder het regime van het Kellogg-pact in 't oude volharden.

't Heeft 1600 man in Nicaragua, een vreemd land dus, naar 't heet „op verzoek van de regeering", maar met bedoelingen, die sterk op Amerikaansche belangen gericht zijn. 't Heeft nog 1200 man in Haïti en 2600 in China, en met die politiek mag geen Kellogg-mogendheid en geen Volkenbond zich bemoeien. Amerika vindt dit optreden noodig; dat heeft iedereen zoo te aanvaarden.

Indien de Londensche confer. als een groote vrede-belofte kon worden aangekondigd, zou geen land dit met grooter vreugde kunnen begroeten dan Nederland. De bedoeling, het streven zal in ons land aller sympathie hebben. De optimist behoude hoop, ja zelfs vertrouwen, maar ditmaal behooren wij niet tot degenen, die veel durven verwachten.

't Gaat nog altijd om 't recht van den sterkste.

De vraag blijft blijkbaar ook voor elke natie nog steeds: „hoe sterk moet mijn weermacht zijn om mijn veiligheid te verzekeren?"

De vraag waarom 't zou moeten gaan, indien vèrgaande vermindering van de bewapening beoogd werd, zou moeten zijn: „hoe kan mijn veiligheid verzekerd worden, als ik deze niet meer door een weermacht bescherm?" In deze vraag wilde het Kellogg-pact zich niet begeven. Deze vraag wil Londen ook buiten de beslissingen houden. Daarom durven wij geen diepingrijpende uitkomsten van dadelijke beteekenis verwachten.

Het goede ervan is, dat toch weer aan waarborgen voor den vrede gewerkt wordt. Volhardend, zal dit in een verdere toekomst tot practische resultaten kunnen lijden. Indien 1930 meer brengt dan wij durven verwachten, zullen wij jubelend juichen.

Ingezonden.

Voor Pa van der Steur.

„Oranje-Nassau-Gesticht" te Magelang.

Reeds eenige malen werd mij gevraagd, waar of toch geld gestort kon worden voor het werk van Pa van der Steur, en met vreugde heb ik die vraag beantwoord, omdat hieruit weer voor de zooveelste maal bleek, dat er nog steeds menschen zijn, die zelfs ongevraagd iets voor een goed doel over hebben en ik heb bij ondervinding, dat dit aantal steeds groeit, wat op zich zelf niets bijzonders is, omdat niets zooveel voldoening geeft als een ander te helpen en het bewustzijn aan een goed doel te kunnen medewerken. Van Pa van der Steur, noch van zijn inrichting behoef ik aan Indische lezers veel te vertellen, het resultaat is bekend genoeg. Naar Indië gegaan om zijn medemenschen met raad en daad bij te staan, is hij een kleine veertig jaar geleden begonnen met zich het lot aan te trekken van twee weesjes, kinderen van een Europeaan, wier moeder niet in staat was voor de opvoeding te zorgen en geheel hierin opgaande is dit werk zoodanig uitgegroeid, dat thans meer dan acht honderd kinderen van alle leeftijden aan zijn zorgen zijn toevertrouwd. Kinderen, die anders groot gevaar geloopen zouden hebben in den kampong onder te gaan. Naar schatting heeft hij nu een paar duizend kinderen voor dit gevaar behoed en tot nuttige menschen in de maatschappij gevormd. Zij, die een hoofd hebben om te leeren, kunnen studeeren, de anderen volgen de lessen van de ambachtsschool om zich te bekwamen in de technisch vakken en ik kan mij zijn voldoening voorstellen als hij in zijn jaarverslag meldt: H.B.S. allemaal overgegaan, Ambachtsschool allen diploma en van de jongens, die uit de militie terugkeeren, allen in betrekking, want daar moet hij ook voor zorgen. Natuurlijk gaat dit niet allemaal van een leien dakje en mislukt er ook wel eens iemand, doch dan kunt U er verzekerd van zijn dat dit een hopeloos geval is.

Dankbaar getuigt hij ook van de hulp, die hij van alle kanten ontvangt. Tientallen van jaren reeds houdt de cents-vereeniging zich bezig met op bescheiden voet kleine bedragen in te zamelen en spant zoodoende alle krachten in om hem eenigszins van zijn geldelijke zorgen te ontlasten. Het bestuur der cents-vereeniging bestaat uit den heer Snijder, president, mej. Gordeau, secretaresse en *mej. Welter, Sneeuwbalstraat 59, Den Haag, Post-Giro No.* 63847, penningmeesteres, die zeer gaarne gelden in ontvangst zal nemen. Het aantal contribuanten, zoo klaagt zij, gaat langzaam maar gestadig achteruit, hoofdzakelijk door overlijden enz.; het zou toch jammer zijn als zij dit sympathieke werk moest staken. Daarom, als wij allen haar nu eens met een kleine jaarlijksche bijdrage steunden, b.v. een dubbeltje of een kwartje per maand, dan kan zij met opgewektheid haar taak blijven voortzetten en werken wij mede tot een bij uitstek goed doel en misschien heeft u nog wel een goeden kennis bij wien u dit sympathieke doel wilt aanbevelen; stellig zal de centsvereeniging dit zeer waardeeren.

E. M. HARSVELDT.

Den Haag, 8 December 1929.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Op de laatst gehouden bestuursvergadering is bij acclamatie tot voorzitter benoemd de heer F. A. Erkelens Azn., Soerenscheweg 35.

Het optreden van het gezelschap van den heer C. Frans — over Timor — is door allerlei omstandigheden verschoven moeten worden tot half Januari. Wij hopen, dat de heer Frans dan gelegenheid zal hebben, zijn interessante voordracht met plaatjes, muziek en zang te kunnen houden en vooral dat de opkomst onze verwachtingen verre zal overtreffen. In verband hiermede is het noodig, dat de contributies vóór 12 Januari binnen zijn en verzoekt de secr.-penningm. vóór dien datum deze te willen gireeren aan het post-giro-nr. 93038 van den heer Baars.

Tot de verdere plannen behooren: voordracht met films enz. van den heer Tillema; voordracht over de West; voordracht over de Suikercultuur. Wat echter alleen kan als de leden trouw komen — en zooveel mogelijk niet-leden meebrengen — en wanneer ieder zijn best doet, zooveel mogelijk leden te winnen. Laten we alvast zorgen, dat we ons niet zullen behoeven te schamen voor den voorzitter der Perserikatan Timor.

HET BESTUUR.

Afdeeling Bergen op Zoom.

16 December a.s. LEZING MET LICHTBEELDEN door den heer *W. H. R. Oxenaar,* voorzitter der afd. Breda, over het onderwerp: *Een reis door Sumatra, Java en Bali,* in een der zalen van Thalia. Aanvang 8 uur n.m.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN EN FILMS.

Zaterdag 21 December e.k. om 2 uur precies zal de heer *Johan Koning* in het Scala-theater, Wagenstraat 34 alhier een voordracht houden over „Mooi Indië" (moderne reizen in den Archipel) met lichtbeelden en films.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Den 20 *en December* e.k. zal in de Hamburgerzaal van het Concerthuis in de Boelestraat de *Billitonfilm* vertoond worden.

Afdeeling Nijmegen.

Zaterdag 14 December a.s. lezing met lichtbeelden en films door den heer *L. D. Petit,* secr. afd. Amsterdam, over het onderwerp: „Het Koninkrijk Siam", in het Olympia-theater. Aanvang $2\frac{1}{2}$ uur n.m. Leden ontvangen aan het theater twee toegangsbewijzen, begunstigers één. Voor overige bezoekers gewone matinée-prijzen.

HET BESTUUR.

Afdeeling Rotterdam.

DE ORGANISATIE VAN DE INDISCHE POLITIE.

In een vergadering, belegd door de afdeeling Rotterdam van den Bond van hoogere politieambtenaren in Nederland, heeft de heer S. L. Oostmeyer, oud-adjunct-inspecteur van de algemeene politie op West-Java, een lezing gehouden over: De organisatie van de Indische politie.

De lezing werd o.a. bijgewoond door den heer F. A. Vervloet, secretaris van de afdeeling Rotterdam van „Oost en West", welke afdeeling van het afdeelingsbestuur van bovengenoemden Bond een aantal uitnoodigingskaarten tot bijwoning van deze lezing had ontvangen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De juist verschenen, geheel nieuw bijgewerkte ledenlijsten der Vereeniging zijn ad ƒ 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, Postrekening 14574.

Van de Redactie.

„MIJN REIS DOOR BORNEO".

Naar wij vernemen heeft de heer H. F. Tillema, uit waardeering voor den arbeid van de Missie, van zijn film „Mijn reis door Borneo" een copie van het geheele fragment, dat handelt over gewoonten, zeden, gebruiken, leprabestrijding, enz. in de Westerafdeeling, afgestaan aan de Paters Capucijnen. Deze zullen dit gedeelte der film het geheele land door vertoonen.

Eveneens uit waardeering voor den arbeid der Zending, heeft hij een copie van dat deel zijner film, handelende over de Dajaks in den Z. en O.-afdeeling (buurt Poeroek Tjahoe enz.) toegezegd aan het „Baseler Missionsgesellschaft". Dit deel zal worden vertoond in Zwitserland, Zuid-Duitschland en elders.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap der N.V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. te 's-Gravenhage, meldt, dat de Nederland-Express, aansluitende op het s.s. „Koningin der Nederlanden", d.d. 13 December a.s. van Genua vertrekkende, één dag later zal vertrekken in verband met de vertraging van het bovengenoemd schip en thans om 8 uur v.m. op Vrijdag 13 December a.s. van het Staatsspoor zal vertrekken.

In verband hiermede is de afvaart van het s.s. „Koningin der Nederlanden" van Genua bepaald op Zaterdag 14 December 12 uur des middags.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. J. L. W. de Greef, Rechterlijk ambtenaar in Ned.-Indië, Prins Mauritslaan 158, 's-Gravenhage.
Ir. F. der Kinderen, Landbouwconsulent b. d. Landbouwvoorlichtingsdienst, Emmastraat 180, 's-Gravenhage.
G. J. A. M. van der Hoogte, Onderwijzer O.L.O., St. Annastraat 7a, Hilversum.
S. Kranendonk, Idem als voren, Zuilichem (Gld.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. C. T. Caspari, Inspecteur van Financiën, Avenue Rogier 62, Brussel.
Mr. J. B. W. Hesselink, Voorzitter van de Landraden te Benjoewangi, Berg en Dalscheweg 70, Nijmegen.
S. Swart, wd. Directeur der Mulo-afd. der A. M. S. te Makasser, Hotel Victoria, 's-Gravenhage.

F. H. Rijkschroeff, Machinist 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr., Snelliusstraat 70, 's-Gravenhage.
J. E. N. Mulder, Commies bij het Dept. der B. O. W., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
A. de l'Etang, Tijd. wd. commies bij het Dept. der B.O.W., Valkenboschkade 576, 's-Gravenhage.
F. Diepenhuis, Dir. van het Marine-Etabl. te Soerabaja, Frankenslag 340, 's-Gravenhage.
O. E. K. Kelm, Hoofdagent van Politie 1e kl., Hagen, Westfalen, Neue Schulstr. 2.
Mr. C. W. Hopster, Landrechter b. h. Landgerecht te Soerabaja, Berkenlaan 11, Zeist.
Ch. M. Dewald, Adj.-Inspecteur b. d. Gen. Thesaurie v. h. Dep. van Financiën, Conradkade 61, Den Haag.
P. A. J. Noordink, Inspecteur 1e kl. b. d. Arbeidsinsp., p.a. Ned. Ind. Escompt. Mij., 's-Gravenhage.
S. Swart, Wd. Directeur Muloschool te Makasser, Hotel „Victoria", 's-Gravenhage.
G. Ch. Schmidt, Onderwijzer 3e kl. bij het O.W.L.O., Landstraat, Delfzijl.
D. C. Prins, wd. 1e Commies-agent der Weeskamer te Pangkalpinang, 3e Helmersstraat 8, Amsterdam.
J. E. Jasper, Gouverneur van Jogjakarta, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mevr. J. G. V. A. B. van Bart, geb. Müller, Leerares bij de H.B.S. te Medan, Borssenburgplein 16huis, Amsterdam.
H. Hofman, Inspecteur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Oranjestraat 5, Assen.
Mr. C. M. T. Braakman, Wd. inspecteur van Financiën, Nicolaïstraat 52, 's-Gravenhage.
Ir. P. Perdijk, Hoofdingenieur bij de S.S. en Tr., Riouwstraat 19, 's-Gravenhage.
P. B. Wagenvoort, Techn. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Willemsparkweg 87, Amsterdam.
W. F. K. Verhoeff, Administrateur bij den dienst der Volksgezondheid, Mozartlaan 5, Utrecht.
S. J. Schoorl, Accountant 2e kl. bij den Bel. Acc.dienst, Heemsteedsche Dreef 273, Heemstede.
B. Visman, Ingenieur 2e kl. b. d. dienst v. W.-E., Van Bleiswijkstraat 21, 's-Gravenhage.
R. A. E. Snethlage, Hoofdingenieur b. d. S.S. en Tr., Wittenburgerweg 7, Wassenaar.
J. Fabriek, Politie-opziener b. d. Veldpolitie, Bosboom Toussaintstraat 20, Heemstede.
Mr. H. C. Witbols Feugen, Tijd. wd. landrechter b. h. Landgerecht te Bondowoso, Statenlaan 76, 's-Gravenhage.
E. P. Chevalier, Ambt. 1e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Elandstraat 50, 's-Gravenhage.
Th. E. Chr. Merens, Gouvernements-veearts 1e kl., Rijswijkscheplein 13, 's-Gravenhage.
B. Veth, 1e luitenant der Infanterie, Ant. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
J. R. Detz, Onderluit. magazijnm. Intendance, Domelaarstraat 33 (III), Amsterdam.

MET PENSIOEN:

Ir. P. A. Bruyn, Ingenieur 1e kl. bij den dienst van het Toezicht op de S.S. en Tr., Clarens-Vaut, 3 Mont Gibert (Zw.).
Ds. A. Hagedoorn, Pred. bij de Prot. Gemeente te Fort de Kock, De Lairessestraat 164, Amsterdam.
J. C. van der Braak, Hoofd v. d. drukkerij v. h. kantoor voor de Volkslectuur, Broekscheweg 82, Eindhoven.
P. F. G. Gerritsen, Maj. tit. Top. dienst, Patrijslaan 5, 's-Gravenhage.
F. H. Geerligs, maj. inf., Linnaeusparkweg 78, Amsterdam.
L. J. Willemsen, maj. tit. Inf., Nieuwe Enghlaan 21, Bussum.
P. A. van der Burg, Gen.-maj. Genie, p. a. Ned. Handel Mij., Den Haag.
G. A. Scheffer, Lt.-generaal tit. Inf., p.a. Nederl.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
F. Kools, Onderluit. Inf., Pr. Hendrikstr. 2a, Ginneken.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Mutatiestaat van 4 tot 11 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Brouwer, Bank-Directeur te Doesburg. ƒ 5 (rekent tot Afd. Arnhem)	den heer D. J. Meijer te Doesburg.
Dr. De Rooy, Geneeskundige Dienst R. v. B., Amsterdam, Ruysdaelkade 37 huis. ƒ 5	Seretaris Afd. Amsterdam.
Mej. Ch. Soeters, p.a. Mevr. Kool, Oranje Nassaulaan 162, Overveen. ƒ 5	Afdeelingsbestuur van Haarlem.
H. E. Dijkema, Warffum (Gr.) ƒ 5	den heer H. Maten te Groningen.
Dr. Toxopeus, Groningen, Stationsstraat	Eigen aanmelding.
H. C. J. C. van Stockum, Majoor der Cavalerie te Amersfoort. ƒ 5.	den heer J. J. Mac Kenzie te Utrecht.
Cantine der Bereden Wapens te Amersfoort. ƒ 5.	
W. A. Martens, Graanhandelaar, Bergen op Zoom, Spui 1. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Bergen op Zoom.
M. Zandvoort, Leeraar M. O., Bergen op Zoom, Halstersche Weg D 72. ƒ 5.	
J. J. Bouman, Oud Gezagvoerder K.P.M., Den Haag, Valkenboschkade 177. ƒ 5	den heer J. Hut te Den Haag.
G. C. Kleijse, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 98. ƒ 5	Algemeen Secretaris der Vereeniging..
P. Koop, p.a. Plantage Zoelen, Paramaribo. ƒ 5	den heer W. Meijer te Den Haag.
F. H. Haanebeek, 1ste Geëmployeerde „Westkust Estate" te Kepahiang (Benkoelen) ƒ 10.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Indië.
G. J. van der Putten, Politieopziener te Cheribon, Tjeremaiweg 15. ƒ 5	den heer H. Fabriek te Cheribon.

Nieuwe Begunstigers

Mej. R. Selhorst, Nijmegen, Barbarossostraat 66.
Mej. T. van Schouwenburg, Nijmegen, St. Jorisstraat 42.
Mej. A. van Houweninge, Nijmegen, Kwakkenberg.
} Mevrouw A. Mennega-Hulst te Nijmegen.

Afschrijvingen

E. Wickart, Amsterdam, Transvaalkade 26.
K. A. Pieck, De Bilt, Utrechtsche weg 192A.
A. D. Baert, Leeraar H.B.S., Bandoeng.
W. H. Rijnders, Administrateur Onderng. „Demangan", Klatèn (overleden).

Adresveranderingen

Mevr. J. L. Solleveld-Lemei. van: Bilthoven, van Goijenlaan 15, naar: Den Haag, van Aerssenstraat 176. ƒ 5.
J. W. H. Schreurs, van: Breda, de Roy van Zuijderwijnlaan 37, naar: Den Haag, Pension Marguérite, Laan van Meerdervoort 281. ƒ 5.
C Boertje van: Dordreht, Rijksstraatweg E 273, naar: Den Haag, van Slingelandtstraat 22B. ƒ 5.
P. A. J. Moojen, van: Blaricum, naar: Den Haag, Nassauplein 29. ƒ 5.
Mevr. E. Timm-Versteegh, van: Bandoeng terug naar: Den Haag, Statenplein 1.
C. A. Th. Luckmann, van: Den Haag, Carel van Bylandtlaan 30, naar: Hotel „Arosa" te Arosa (Suisse).
J. W. Wiltink, Arnhem, van: Van Hasseltstr. 6, naar: Steenstraat 79.
Mr. W. van Loon, Hilversum, van: Waldecklaan 26, naar: Eikenlaan 16.
H. J. Broersma, O.-I. Hoofdambtenaar m.v., Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 68, naar: Sweelinckplein 45 (tijdelijk).
A. A. Crince Le Roy, Landbouwconsulent 1ste kl., van: Renkum, Nieuwe weg 5, naar: Buitenzorg p.a. Dep. van Landbouw.
H. van der Mooren, Kapt. Inf., thans te Poerworedjo.
Dr. J. W. Bijleveld, Dirigeerend Officier v. Gezondheid 2de kl., thans Hoofd van het Hospitaal te Koeta Radja.
C. Marcus, Majoor Inf., van: Poerworedjo, naar: Weltevreden.
D. M. Hollestelle, Controleur B.B., van: Sigli, naar Tapa'Toean.
P. E. Moolenburgh, Oud Resident, van: Hilversum, naar: Zeist, Reelaan 10. ƒ 5. (Afd. Utrecht).
Mr. C. W. Hopster, Landrechter, van: Soerabaja, naar: Zeist, Berkenlaan 11. ƒ 5.

NUMMER 51 DONDERDAG 19 DECEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

De verschijning van het eerstvolgend nummer

In verband met de Kerstdagen zal het volgende nummer van het „Koloniaal Weekblad", in plaats van op Donderdag 26, verschijnen op Dinsdag 24 dezer. Het zal op prijs worden gesteld, indien onze medewerkers ditmaal hun kopij op Vrijdag 20 dezer willen toezenden.

Aan de Leden der afdeeling Den Haag van „Oost en West"

In het belang der administratie en ter vermijding van omslachtigheid wordt men beleefd verzocht de verschuldigde contributiegelden rechtstreeks te voldoen aan den Secretaris-Penningmeester der afdeeling, den Heer J. C. BAUDOIN, Jac.-Hopstraat 12, alhier, giro no. 135120, — en dus NIET aan het Algemeen Secretariaat.

Draadlooze Kerst- en Nieuwjaarsgesprekken met Nederl.-Indië.

Op verzoek van verscheidene leden laten wij hier volgen een overzicht van de voorwaarden waaronder de PT.T.-dienst de gelegenheid heeft geopend via den radiotelefoondienst Kerst- en Nieuwjaarsgesprekken met Indië te voeren.

De kosten dezer gesprekken bedragen 15 gulden, ongeacht het kantoor in Indië, waarvoor het gesprek is aangevraagd. Zônetaksen worden daarbij niet geheven.

Indien de opgeroepene niet verschijnt, is door den aanvrager een bedrag van f 7.50 verschuldigd.

Eenzelfde bedrag is verschuldigd, indien een aanvraag wordt ingetrokken nadat de belanghebbenden omtrent het tijdstip van spreken zijn ingelicht.

De gespreksduur is bepaald op 2 minuten, zonder gelegenheid tot verlenging. In verband met het karakter van deze gesprekken wordt daarbij de behandeling van zakelijke aangelegenheden niet toegestaan. Dringende en ijlgesprekken zijn niet toegelaten.

Tot uiterlijk 31 December 1929 wordt de gelegenheid tot het indienen van aanvragen voor deze gesprekken opengesteld.

Het publiek moet er echter op worden gewezen, dat het gewenscht is, de aanvragen zoo vroegtijdig mogelijk in te dienen.

De afwikkeling dezer gesprekken, waarmede wordt aangevangen op 23 December a.s., geschiedt vóór en na de volbetaalde gesprekken en wel naar de volgorde van het tijdstip, waarop de aanvragen zijn ingediend. Met de wenschen van het publiek om op een bepaalden dag te spreken, zal zooveel mogelijk rekening worden gehouden. Een bepaalde spreekdag kan echter niet worden gewaarborgd. Het publiek zal zoo tijdig mogelijk in kennis worden gesteld met den dag en het uur, waarop het gesprek zal worden gevoerd.

De onderwerpelijke gesprekken kunnen alleen worden gevoerd in de voor bovengenoemden telefoondienst speciaal ingerichte spreekcellen in Nederland en in Indië.

Op Zondagen, beide Kerstdagen, alsmede den Nieuwjaarsdag zijn de kantoren voor bovengenoemden telefoondienst gesloten.

In Hoogere Sferen,

door

A. BOUMAN.

(Vervolg).

Opeens zag ze Sina voor haar staan met een brief. Zwijgend reikte ze Jo het couvert over en ging met Nansje spelen. 't Was een brief van Henry. Hij was niet lang, maar Henry had er zijn hart in gelegd.

„. . . ik begrijp nu, waarom je bent weggeteerd; 't is zoo èrg leeg in ons huis . . .

„Maar over eenige weken ben ik weer baas over mijn tijd, over ònzen tijd.

„Ik zal je niet meer schrijven, maar wéét, dat mijn gedachten, als ik even vrij ben, bij je zijn en dat ik, als ik mijn oogen sluit, jou voor me zie, zooals je toèn was in ons leven: frisch als een van de rozen in je moeders tuin.

„Ik ben een slechte man voor je geweest, mijn meisje en . . . ik ben een slechte vader geweest voor ons kind. Weet je, dat ik me van haar niet eens een duidelijk beeld kan vormen?

„Jouw schim zie ik vaak door het leege huis dwalen, maar Nansje . . . zou ik haar herkennen, als ik haar alleen zag?

„Jo, ik kom je over eenige weken halen, jou en ons kind en dan zijn we voor elkaar."

Ze voelde haar keel samenknijpen, terwijl tranen haar in de oogen kwamen. Ze sloot de oogen en probeerde zich hem voor te stellen, zooals hij nu zou zijn, zoo alleen in het stille, ongezellige huis. Maar het gelukte haar niet.

Plots zag ze wel duidelijk licht omlijnd zijn forsche gestalte in een grijs pak afsteken tegen een helder blauwe lucht en verre bergen. Waar had ze hem toch zoo gezien?

GRONINGEN

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN
Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576

TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED

Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen Huwelijks- en Bébé-uitzetten — Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

---

BEZOEKT
ZUIDLAREN
(Drente bij Groningen)
HOTEL VAN ESS
EERSTERANGS FAMILIEHOTEL
GARAGE :: TELEFOON 1
5814

J. BECKER - GRONINGEN
Oude Ebbingestraat 52 - Tel. 997 - Opgericht 1875

Speciale magazijnen voor Verlichting, Verwarming en Sanitair.
Vakkundig personeel. 5825

N.V. **MESDAG & Zn's**
EFFECTENKANTOOR
OUDE BOTERINGESTRAAT 17 - GRONINGEN
GEVESTIGD 1850
Directie: Mr. J. KOOL en Mr. G. MESDAG.
Deposito - Rekening-Courant - Vreemd Bankpapier - Reiscredietbrieven - Assurantiën Kluisinrichting - Bewaarplaats voor koffers en eigen brandkasten. 5826

LEIDEN

VIOOL-INSTITUUT
Directeur Adolf Brunt - Prive Rijn 10, Leiden
PRIVE-LESSEN: 5888

AANVANGKLASSE	vanaf	f 4.— p. m.
MIDDELKLASSE	vanaf	f 5.— p. m.
KUNSTKLASSE	vanaf	f 6.— p. m.
SOLOKLASSE	vanaf	f 7.— p. m.

N.V. „MEUBELKUNST"
MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen
Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
TOONKAMERS: 5879
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel
Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN
IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW" 5877
HET MEEST GEVRAAGD
KORTE MARE 22 - TEL. 1411

H. C. VREEKEN - LEIDEN
RIJNSBURGERWEG 121 - TELEFOON 2007
KOLONIALE WAREN COMESTIBLES
FIJNE VLEESCHWAREN 5896
DELICATESSEN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

W. F. ENGELS
TEL. 223 - HEERENGRACHT 60 - LEIDEN
LOOD- EN ZINKWERKEN
.. GAS- EN WATERLEIDING ..
SANITAIRE INRICHTINGEN
5881

HAARLEM

H. J. FEIJE
HAARLEM :: TELEFOON 11292
Speciaal ingericht voor verhuizingen en bergplaats voor inboedels - Stalhouderij - Transporthandel Goederenvervoer - Eigen motorbooten voor passagiers en vrachtdienst. 5843

ABR. MEIJER
GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TEL. 10476
OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR
JAEGER ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus
„ Wilh. Benger Söhne
DAMES ONDERGOEDEREN: „ Ribana
„ Miranda
KOUSEN EN SOKKEN 5842

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS
Schagchelstraat 30-32 - Telefoon 11404 - Haarlem
Opgericht 1857.
Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren en wij garandeeren U dan, dat U in alle opzichten tevreden zult zijn. 5856

STOOM WASCH- EN STRIJKINRICHTING
W. H. KLOES & ZONEN
SCHEEPMAKERSDIJK No. 32
TELEFOON 13592 - HAARLEM
SPECIALE AFDEELING FIJNGOED
5870

W. J. VAN BUCHEM - HAARLEM
SPEKSTRAAT Nos. 3—5 TELEFOON No. 11494
Magazijn van: Sponsen, Zeemleder, Bezems, Boenders, Dweilen, Tafels, Trappen, Droogrekken, Vuilnisbakken en -emmers, Strijkplanken, Mouwplanken, Slijpplanken, gegalvaniseerde en émaille artikelen, Bedkruiken, Speelgoederen, Mandenwerk en Tuinmeubelen. 5850

PROFANE EN RELIGIEUZE KUNST
B. H. STEFFENS
ZIJLSTRAAT 65 - TEL. 14340 - HAARLEM
ETSEN EN GRAVURES

N.V. HAARL. MELKINRICHTING „DE SIERKAN"
ZIJLWEG 2—8
SIERKAN'S MELK EN MELKPRODUCTEN
DE BESTE
HAARLEM, Tel. 10831-12535 (bestellingen Hoofdkantoor)
ZANDVOORT, Tel. 46, HEEMSTEDE, BLOEMENDAAL, AERDENHOUT 5847 BENTVELD

Fa. A. BLOKDIJK & Zn. - HAARLEM
Opgericht 1900 - Gasthuisstr. 17 - Tel. 10264
LOOD- EN ZINKWERKERS
Sanitaire inrichtingen - Koud- en Warmwater-, Gas- en Electrische leidingen. 5848

15151 UW Adres
voor opnamen aan HUIS en in het ATELIER
5865

K. E. VAN HUIZEN & Co. - HAARLEM
ZIJLSTR. 6 - TEL. 10630 - POSTGIRO 10635
KOLONIALE EN GRUTTERSWAREN
DELICATESSEN - FIJNE VLEESCHWAREN
CONSERVEN 5869

5863

VAN BREEMEN'S BRANDSTOFFENHANDEL
NEEMT PROEF MET ONZE
EERSTE KWALITEITEN
BAKENESSERGRACHT 78 SCHOUWTJESLAAN 23
TEL. 10070 TEL. 10848
HAARLEM 5841

J. SMIT & ZONEN
HAARLEM
medestr. 45 - Wagenweg 108
Tel. 10876 Tel. 11633
Botermarkt 19
Tel. 12133 5835

W. C. BERGISCH - BANDAGIST
NASSAUSTR. 12 rd. - TEL. 11288 - HAARLEM
BREUK- EN BUIKBANDEN NAAR MAAT
Specialiteit in Corset-Buikband-combinatie
Alleenverkoop voor Haarlem en omstreken van de Meyrignac Breukbanden. 5840

De laatste anderhalf jaar in Indië waren langs haar heen gegaan als een reeks van stille, doffe dagen.

Na de heerlijke reis, haar huwelijksreis, van Holland over Zwitserland en Italië naar Indië, waarop zich voor haar een wereld had geopend, zooals ze zich die nimmer had gedroomd, was ze in hun groot, ongezellig Indisch huis gekomen.

Indië, waarvan ze slechts de kustplaatsen op hun doorreis naar Celebes had gezien, was haar erg tegengevallen.

Haar huis, dat in niets deed denken aan haar gezellig home, was haar echter een nog grootere desillusie geweest.

Indië leek haar een vreemd, ja haar vijandig gezind land. De felle zon deed haar oogen pijn en schroeide haar zachte huid. De haar onbekende bloemen en de hardgroene kleur van boomen en gras stootten haar af. De scherpe contouren der bergen misten alle bekoring voor haar, die was opgegroeid in de vochtige laaglanden vol teere, fijne kleurschakeeringen in luchten en op velden.

Henry had haar weinig van dit land verteld; hij had slechts geklaagd over de ellendige hitte.

Toen Henry den tweeden dag van hun verblijf in Makasser van kantoor thuis kwam, had hij heel ernstig met haar gesproken. Hij moest zijn zieken baas, die met den meesten spoed naar Holland moest, vervangen en ... voor twéé werken. Hij had haar gevraagd of ze hem zoolang aan het werk wilde overlaten, waaronder hij zijn schouders moest zetten. Ze had er in berust, ze had het op zich genomen haar man zijn taak met niets te verzwaren en hem met niets lastig te vallen.

Maar ze was te jong en te vreemd in het land geweest om zich aan te passen aan het leven hier, ze had zich ook geen afleiding weten te zoeken. Zoo was toen haar eenzaam leven begonnen, dat, zooals gebleken was, te zwaar was geweest.

Lang bleef ze nog bij het lavendelbedje staan, tot haar oogen afdwaalden naar den Lompo Batang. Ze gleden over de hooge toppen, waarboven een donzige wolk hing, die een doorzichtige schaduw wierp over heuvelruggen en dalen.

Met volle teugen ademde ze de frissche berglucht in en langzaam vergleden de herinneringen en voelde ze zich hier in deze sprookjesachtig mooie omgeving, hóóg boven en vèr van zorgen, moeilijkheden en teleurstelling ...

Toen laat in den middag Van Zwieten bepakt en beladen van zijn tocht terugkeerde, kwamen de logées vol belangstelling aanloopen. Opgetogen vertelde hij Mayer van een heel onverwachte ontmoeting met een anoa of gemsbuffel [2]), die helaas was gevlucht vóór hij zijn kodak op hem had kunnen richten.

Al pratende spreidde hij zorgvuldig den inhoud van de trommels en de mand op zijn tafel uit. Zijn krachtige, bruinverbrande handen schenen hierbij de teere bloemen te liefkoozen.

De toeschouwers, weinig bekend met de Indische flora, slaakten menigen uitroep van verrassing, op het gezicht van zooveel „lieve bloemen", die bijna even mooi waren als de Hollandsche. Nooit te voren hadden zij ze hier gezien. Vele leken op oude bekenden.

Daar lagen, zooals ze zeiden, een roze rhododendron [3]), een zacht lila, grootbloemige pinksterbloem [4]) en eenige Indische edelweiss [5]).

Hoewel ze geen botanici waren, was het hun aan te zien, dat ze er genoegen in vonden eenige gelijkenis aan te treffen met enkele aan hen bekende planten uit hun vaderland.

De doctor scheen het prettig te vinden zooveel belangstelling te zien voor zijn geliefde planten en vol verrukking toonde hij een kleine, rozebloemige zonnedauw [6]).

„Wat zegt U van dit allerliefste, geestige plantje? Zonnedauw noemen we haar en wat zegt die naam ..."

Midden in zijn zin brak hij af, toen hij Jo bemerkte, die ook bij de tafel was komen staan. Snel greep hij naar een busje, dat uit zijn borstzak puilde en voorzichtig haalde hij er een bosje frissche, diepblauwe vergeet-me-nietjes uit [7]).

Hij reikte ze haar over en zei: „Ik had ze U beloofd."

Verrast keek ze hem aan. Haar handje trilde licht, toen zij de bloempjes aannam.

„Dank U!" zei ze blij en met warmte.

De andere gasten, vooral de twee dames, gaven uitbundig lucht aan haar bewondering en verbaasden zich, dat zulke mooie, blauwe en heusch echte vergeet-me-nietjes zóó maar in het wild in Indië voorkwamen.

Van Zwieten keek toen op van zijn schatten en zei ernstig:

„Verwondert dat U? Weet U, dat in Indië een

2) Gemsbuffel = Anoa depressicornis.
3) Osbechia dolichophylla.
4) Pinksterbloem = Buchnera urticifolia.
5) „Ind. Edelweiss" = Gnaphalium longifolium.
6) Zonnedauw = drosera Bnurmanii.
7) Vergeet-me-nietjes = Cynoglossum.

weelde van bloemen! Een ontzaglijke weelde! In de meeste tuinen treft men slechts importbloemen, omdat de meesten van U Holland in Indië willen hebben ... U zet oude bekenden om U heen, die U helpen moeten U hier thuis te gevoelen. Het mooie Indië met zijn grooten plantenschat blijft U zoo vreemd, jammer."

„Maar", bracht een der dames in het midden, „we weten vrijwel niets van de enkele Indische bloemen af en niemand kan ons ooit een naam noemen."

„Wat gééft dat, Mevrouw?" antwoordde hij hierop met warmte. „Als een bloem U boeit, doet het er toch niets toe wat haar soort is of hoe ze heet? U vindt haar mooi en daarom wilt U haar bij U hebben om ervan te genieten. U weet niet, hoe uw huis zal opleven door de bijzondere, heldere kleuren van de meeste onzer Indische bloemen. Zij brengen warmte, gloed in ons hart en dit doet zoo goed."

Jo had hem aangekeken toen hij zoo sprak en zacht rose kleurden zich haar wangen. Wat had zij die warmte en gloed gemist in haar huis en in haar hart.

Voor Jo vlogen de dagen om. Zij werd met den dag frisscher en vroolijker.

Van Zwieten zocht vaak haar gezelschap en zij vond dit verre van onaangenaam. Hij was vol attentie voor haar.

Van zijn zwerftochten bracht hij altijd iets voor haar mee. Nu eens waren het warm-roode wilde balseminen, die, zooals hij zeide, bij haar zacht grijs japonnetje goed kleurden; dan weer was het een slinger hemelsblauwe winde-kelken [8]), die dezelfde kleur hadden als haar oogen.

Voor allen werd het een gezellige tijd. Men begon meer belang te stellen in de omgeving en de doctor werd nimmer moe al hun vragen te beantwoorden. Als hij er op uit trok, wandelden de gasten dikwijls een eindje met hem mee en 's middags beklom men samen een hoogen heuveltop naast het hotel om van daar de zon te zien ondergaan in een ongelooflijken gloed, terwijl de berghellingen zich kleurden in de teerste nuancen van violet en magenta tot het diepste cobaltblauw toe.

Het was daar boven zoo mooi.

Het leven-van-allen-dag gleed langs hen af en stil, in intense bewondering aanschouwden zij het ópleven en het langzaam vervagen der heerlijke kleuren tot de nacht kwam dalen ...

De Westmoesson was in aantocht.

Er was iets onbeschrijfelijk milds in de lucht gekomen en plotseling had men de cassia's in vollen bloei aangetroffen.

Met armen vol jong goud [9]) en zacht-roze [10]) waren de wandelaars thuisgekomen en ze hadden de eetkamer in een zoetgeurend feestzaaltje herschapen. Vroolijk en lustig klonken hun stemmen en opgewekt waren de blozende gezichten.

Toen viel na een drukkenden middag de eerste regenbui in al haar jonge kracht en overmoed.

Jo dronk den frisschen aardgeur in en voelde plotseling den ópbloei bùiten en in haar ...

Van Zwieten zag haar stralend gezichtje en zei: „Wat doet de lente ons toch 'n goed! Ik zal U meenemen naar beneden om de lente, de Indische lente te zien."

Toen na de eerste regens de lucht, gezuiverd van stof, ijl en licht was, zou een tocht naar de Haraeng Loh, een door de bevolking als heilig beschouwd plekje, ondernomen worden.

Mayer had voor een zestal goede paarden en zadels gezorgd en zoo steeg het gezelschap dan na het middagmaal op.

Het was heerlijk buiten.

Zoo vèr was de horizont en zoo héél wijd leek de wereld aan hun voeten.

Men wees elkaar onder het rijden Bonthain in het Oosten, Djeneponto in het Zuiden, de baai van Aroeng Kéké met het eilandje er voor, en de bocht van het schiereiland van Zuid Celebes. Zuiver stak de kust af tegen de blauwe zee.

Van Zwieten was enthousiast. Hij reed naast Jo en riep: „Het is een middag om nooit te vergeten. Wat een uitzicht ... en uw silhouet op dat leuke

8) Winde-kelken = Pharbitis nil.
9) Goudgele cassia = Ind. gouden regen = cassia fistula (Maleisch trengoeli).
10) Roze cassia = Cassia Javanica.

vosje hoort erbij ... Wat is Indië toch mooi, wat een schatten geeft het ons!"

Jo was stil. Dit land was voor haar een openbaring. In Holland had ze vaak met haar vader in de duinen gereden en ze had dan altijd genoten van den uitblik vanaf een hoogen top over de lage landen en de zee ... maar wat ze hier zag, en het bijzijn van Van Zwieten gaven haar een ongekende emotie.

De weg was wat glad en steil, want Mayer volgde een voetpad dwars door het terrein, dat nu en dan den autoweg kruiste. Maar de paardjes waren volkomen betrouwbaar en zetten zonder aarzelen hun onbeslagen hoeven op en tusschen de rotsblokken en steenen.

Als bij tooverslag waren de geel-bruine velden door den regen zacht groen geworden en hier en daar stak een wit orchideetje haar kopje omhoog [11]). Beekjes kabbelden en de Indische eiken [12]) stonden in jong, teer-rood blad.

Plots verliet men voor goed den rijweg en ging het een steilen heuvel af.

Zonder aarzelen sprongen de paardjes in een

over steenen en rotsblokken voorthollend beekje en daarna renden ze om het hardst een lange helling op.

Boven gekomen bevond men zich opeens voor een reusachtige kloof, waarvan de wanden steil naar beneden gingen. De verre overkant lag stil als een droomlandschap overtogen van een onwezenlijk waas van waterdampen, die uit de diepte opstegen.

Mayer wees het groepje ruiters, dat als bij afspraak halt hield, hoe het scherp dalende pad zich aan den overkant voortzette, moeizaam met scherpe bochten opklimmend langs verlaten ladangs en boschages van jongen opslag.

„Hoort u het ruischen daar beneden?" vroeg hij, „dat is de Karaeng Looh".

„Is het een wonder, dat de eenvoudige heidenen hier onder den indruk kwamen van de ontzaglijke Natuur en dat ze zich hier een machtigen geest dachten te zetelen? Voelt u zelf ook niet, dat er wijding uitgaat van deze plek?" fluisterde Van Zwieten en Jo antwoordde zacht:

„Het is of ik een mooie, oude kerk binnenga."

Verrast keek hij haar aan en knikte:

„Zoo is het."

Toen volgden ze de andere ruiters naar omlaag.

De weg voerde door een oud bosch, dat tegen den steilen bergwand opgroeide. De middagzon tooverde verrukkelijke lichtinvallen tusschen de woudreuzen, die met mos en epiphyten waren begroeid.

Als het bosch zich weer opende, stond men in een klein dal, dat doorsneden werd door eenn diepe kloof, slechts enkele meters breed, doch tientallen meters diep.

Met dof gedreun stortte het water, dat van boven kwam aanstroomen over groote steenen, zich in een donkere kom vèr beneden.

Men stapte af en hand aan hand naderde men de scheur in den rotsbodem om over den rand in de kolkende, donderende diepte te zien.

Van Zwieten hield Jo's hand vast en toen ze rilde bij het gezicht van den donkeren afgrond, trok hij haar snel terug en zei ernstig:

11) Platanthera Rumphii.
12) Kosambi = Scheichera trijnga.

VOOR EEN BONTMANTEL

NATUURLIJK NAAR
Maison de Pelleterie
SPECIAAL BONTMAGAZIJN
SPUISTRAAT 46-48

WAAROM?
OMDAT DIT HET MEEST VERTROUWDE EN VOORDEELIGSTE ADRES IS

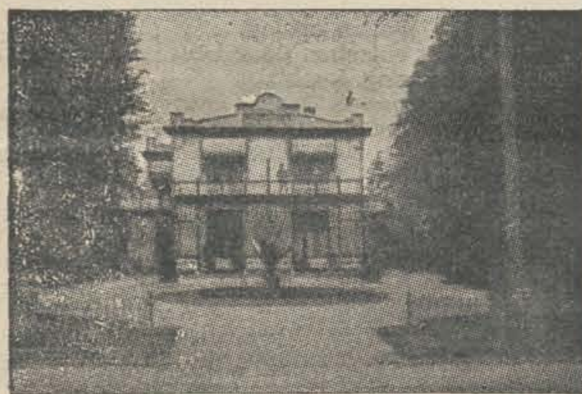
GRATIS! DE BIJ ONS GEKOCHTE BONTVELLEN MAKEN WIJ VAKKUNDIG EN GRATIS OP UW STOFFEN MANTEL

HERBERMANN
INDISCHE UITRUSTINGEN
Kleedermakerij en Heeren-Mode-Artikelen - Vraagt prijscourant
AMSTERDAM alleen gevestigd 59 DAMRAK 59
ROTTERDAM COOLSINGEL 17 hoek Kruiskade

ARNHEM EN OMSTREKEN

KAMERBEEK
BAKKERSTRAAT 3
ARNHEM 5610
MODELHOEDEN
CHAPELLERIES EN NOUVEAUTE'S

EIKENHORST
Pension voor zomer en winter; 24 salons en slaapkamers, waarvan de meeste met serre, veranda of balcon; eetkamer, badkamer, stroomend water, garage, groote tuin; bij de tramhalte, in 't centrum van verkeer.
UTRECHTSCHESTRAATWEG ::—:: OOSTERBEEK

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE. SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

N.V. Linnenmagazijn „'t Spinnewiel"

G. H. MEIJER
ARNHEM, Ketelstraat 12, Tel. 26077
NIJMEGEN, Betouwstr. 1, Tel. 2459
Tricotgoederen - Huishoudgoederen
Tafelgoederen - Huwelijksuitzetten
Baby-uitzetten 5828
INDISCHE UITRUSTINGEN

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5489

UTRECHT

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER
Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TEL. 10633 EN 10084 5900
BREEDSTRAAT No. 28—30 UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT
Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool 591
Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN
DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110
Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

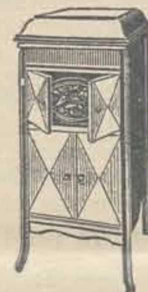
ELECTRISCHE BOEKBINDERIJ „OUDWIJK"
Fa. VAN WIJK & VAN DEN WIJNGAARD
OUDWIJKERDWARSSTR. 104-110 - UTRECHT
TELEFOON 12957 5908 POSTREKENING 114098
Speciaal adres v. Particulier Bindwerk

N.V. WONINGBUREAU
voorheen
R. WOHRMANN & Co.
(Directeur: H. C. VELDWIJK) 5916
NIEUWSTRAAT 14
TELEFOON 24 :: BAARN
Woninggids gratis en franco

J. BREEDVELD
NIEUWE KOEKOEKSTRAAT 71 - UTRECHT
TELEFOON 10580 5898
ORTHOPAEDISCH SCHOENMAKER
SCHOENEN VOOR ALLE VOORKOMENDE STANDEN VORMGEBREKEN - PLATVOETSCHOEISEL
RIJLAARZEN - OVERAL TE ONTBIEDEN

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802
„MUZIEK-SMITH"
NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT
Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

HANDWERKEN
HANDWEVEN
HANDWERKSTOFFEN
GARENS 523
GROOTSTE SORTEERING
HOLL. KUNSTWEEFHUIS
MOLENSTRAAT 7 - DEN HAAG

MARGARETHA VERWEY
ANNA PAULOWNASTRAAT 7 - DEN HAAG
IN BORDUUR- EN WEEFWERKEN
LESSEN IN HANDWEVEN

P. J. CRAMWINCKEL - PLAAT- EN KUNSTHANDEL

PIET-HEINSTRAAT 36 - DEN HAAG - TEL. 31906
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

VAN MARLE & BIGNELL
LANGE VOORHOUT 58 :: 's-GRAVENHAGE
KUNSTVEILINGEN - MEUBELVEILINGEN
TAPIJTVEILINGEN 5883
OP AANVRAGE WORDT CATALOGUS TOEGEZONDEN

TER OVERNAME GEVRAAGD
de jaargangen 1 t.m. 8 v. h. maandblad
Nederlandsch Indië Oud en Nieuw
in goeden staat zijnde
Brieven met prijsopgave te richten aan de Redactie van „Nederlandsch Indië Oud en Nieuw", Nobelstraat no. 20, Den Haag.

FIRMA TENZER
NOORDEINDE 139a - DEN HAAG - TEL. 14229
Kunstschildersartikelen, Voorwerpen om te snijden, Branden, Beschilderen, enz. Batik-, relief-, celluloid-, penschilder-, glasvernis-, schabloneer- en tarsiaverven. Batik-teekeningen. Atelier voor onderricht. 5899
OPGERICHT 1887

„Niet iedereen kan tegen den aanblik van afgronden. Ze schijnen een aantrekkingskracht te bezitten ... evenals het kwade en slechte."

De brug, die over de kloof naar het offerhuisje leidde, was weggeslagen, dus kon men slechts van verre het vervallen dak zien van de plek, waar de Groote Geest zooveel gebeden en geloften had verhoord, en waar hem dankoffers waren gebracht vanaf een kipje met wat rijst tot groote, vette karbouwen toe.

Intusschen begon de zon te dalen en Mayer maande tot vertrek. Schoorvoetend begaf men zich naar de paarden om weer op te stijgen. Pas zat men echter in het zadel of met een kreet van verrassing sprong Van Zwieten weer van zijn rijdier en knielde neer op den grond.

Jo kwam snel toeloopen en wat ze zag, trof ook haar.

Een late zonnestraal bescheen een menigte bloempjes, die tusschen het bladafval omhoog staken. Ze leken fijne meiklokjes op glanzend paarse stelen....

„De lentegroet van het bosch!" riep hij verrukt. Met heel teeder gebaar plukte hij een bosje en reikte ze Jo aan.

„Orchideetjes, [13]) kijkt u maar. Fijn en ijl als een sprookje..."

Voor Jo wàs alles als een sprookje...

Dit land had ze nooit gekend. 't Was zoo héél rijk, zoo intens wijd en mooi.

Toen ze boven waren, kwam een zware wolk den Lompo Batang afzakken. Hij omgaf allen en alles met een witten mist.

Zwijgend reed men langs den glibberigen weg terug.

In haar vochtig-gemaakte zakdoek hield Jo de lenteklokjes.

Ze waren nog frisch en geheel gaaf toen ze thuis kwam....

(Slot volgt).

[13]) Nervilia Aragoana.

Van Week tot Week.

Dinsdag 10 tot Maandag 16 December.

Zekere teekenen schijnen er op te wijzen, dat de Perhimpoenan Indonesia zich tracht los te maken van de „Liga tegen Koloniale Onderdrukking". Moge dit eene aanwijzing zijn, dat er aan zekere Inlandsche zijde een streven rijpt naar meer objectieve beoordeeling van de werkelijke verhoudingen tusschen ons en de inheemsche bevolking van Ned. Oost-Indië.

Naar verluidt is op de Kei-eilanden opgericht de Perhimpoenan Politiek Katholiek Gouvernement Moloe Koe, met een gelijk doel als de Javasche Katholieke partij. Het is verbazend hoe snel onder den tropischen hemel volksdeelen, die tot voor kort nauwelijks het steenen tijdperk ontgroeid waren, tot moderne politieke rijpheid schijnen te hebben kunnen geraken.

De zeesleepbooten Witte Zee en Humber zijn behouden in het Vaderland teruggekeerd.

Op plechtige wijze is te Soerabaja het eereteeken met de gesp „Westkust van Atjeh 1925—1927" uitgereikt aan een sergeant en aan 24 korporaals en soldaten en marechaussees. Majoor Van Andel hield een kernachtige toespraak en herinnerde aan de heldendaden, in Troemon en Tapatoean verricht. In gevoelvolle woorden herdacht spreker de gevallen kameraden.

De Krakatau vertoont sedert Zaterdag den 7den Dec. j.l. weder verhoogde werking. De leider van den vulkanologischen dienst heeft zich naar Lang Eiland begeven.

Ter gelegenheid der herdenking van het tweejarig bestaan der afdeeling „Jacatra" der Partij Nasional Indonesia hebben Mr. Sartono en anderen weder eenige heftige redevoeringen gehouden, welke hen een berisping der autoriteiten bezorgden.

Uit de verslagen der Algemeene Rekenkamer in N. O.-I. over de jaren 1926—1928 blijkt dat de geconstateerde tekorten in 's lands kas bedragen rond *f* 554.300 over 1925, *f* 135.700 over 1926, *f* 173.000 over 1927, *f* 431.000 over 1928, terwijl omtrent 140 gevallen gedurende het laatstgenoemde jaar ontdekt, de juiste bedragen nog niet konden worden vastgesteld. Hoewel over 1926 en 1927 de tekorten der nietcomtabele ambtenaren (die in '27 b.v. *f* 102.262 beliepen) niet in de vermelde bedragen zijn opgenomen, wijst het totaal over de laatste vier jaren toch reeds het respectabele bedrag uit van rond *f* 1.300.000. Something wrong in the financial state of... ?

De Regeering overweegt den aanleg van een weg van de Geelvinkbaai (N. Nieuw-Guinea) naar het binnenland, op voorwaarde dat de Duitsche onderneming, welke daar een concessie heeft van 70 duizend hectaren damarbosch, in de kosten bijdraagt. De weg zou tevens ten goede komen aan de kolonisatie van Indo-Europeanen en de mogelijkheid openen voor vestiging van meer ondernemingen.

De heer N. van Zalinge, die binnenkort met verlof naar Europa vertrekt, heeft zijn loco-burgemeesterschap van Batavia onder omstandigheden nedergelegd, die er op schijnen te wijzen dat ook hij het optreden van Burgemeester Meyroos in de kwestie Thamrin niet gelukkig acht.

De afdeeling Batavia van de Ind. Kath. Partij heeft, bij motie, haar lidmaatschap met dat van het Indo-Europeesche Verbond vereenigbaar verklaard.

De landraad van Banjoewangi heeft de beide moordenaars van den employé Groeneboom respectievelijk tot 10 en 8 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Over het geheele net der S.S. op Java wordt met 1 Januari a.s. het 20 pCt. lagere tarief van vóór den oorlog weder van kracht.

Aan den ingenieur van den P.T.T.-Dienst, ir. G. van Dissel, thans met verlof, is toegestaan de functie te aanvaarden van adviseur voor radioaangelegenheden bij den Volkenbond. In deze keuze komt o.m. tot uiting een welverdiende internationale erkenning van de bijzondere verdiensten van den radiographischen dienst van Ned. O.-Indië; zijdelings tevens van dien van Nederland, van wiens medewerking men zich door deze benoeming wel zal willen hebben verzekerd.

Naar aanleiding van den uitslag van het referendum gehouden in de Ver. van Ambt. b. h. Binn. Bestuur inzake de houding van den Assistent-Resident (Volksraadslid) Middendorp, hebben zijn partijgenoot A. Mühlenfeld, Dir. van B.B. en de adviseur van Inl. zaken E. Gobee, bedankt voor hun lidmaatschap dier Vereeniging. Het besef dat eene stelselmatige, verbitterde ondermijning der gestelde staatsorde door gezagdragende landsdienaren gedreven van uit eene veiliggestelde positie, monstruositeiten moet verwekken, schijnt zelfs in hooge ambtelijke kringen nog niet voldoende doorgedrongen te zijn.

Eene psychiatrische onderwijsafdeeling zal, over een zestal maanden, aan de Medische Hoogeschool te Batavia worden geopend. In verband daarmede is aan Prof. Dr. P. M. van Wulfften Pathe opgedragen, de desbetreffende onderwijsinrichtingen te Zürich, Berlijn en Weenen te bestudeeren.

Een congres van de Permoefakatan Perhimpoean Politiek Kebangsaän Indonesia, op 25, 26 en 27 Dec. a.s. te Soerabaja gehouden worden. De niet vermelding op de agenda, van onderwerpen als het contact met de Liga en de vertegenwoordiging in het Buitenland schijnen erop te wijzen, dat deze in besloten vergaderingen behandeld zullen worden.

De boschbranden in de districten Oost-Brantas en Pasoeroean hebben in 1929 afmetingen aangenomen als die van het rampjaar 1918. Moedwil en wraakneming, gevolg van nietige, onderlinge, persoonlijke veeten, blijken hoofdzakelijk aanleiding tot dit misdadig bedrijf, waartegen krachtige maatregelen dringend vereischt worden.

Overwogen wordt, ter verkrijging van meerdere efficiency, de verdeeling van de functies, thans ressorteerende onder de Departementen van B.O.W. en G.B., onder dat van Financiën en de te creëeren Departementen van *Verkeers-* en van *Mijnwezen,* onder opheffing der eerstgenoemde.

Het plan om, onder leiding van den Oudheidkundigen Dienst oude landhuizen en buitenverblijven te restaureeren, moet voorloopig, wegens gebrek aan fondsen, onuitgevoerd blijven.

De oprichting van zoogenaamde „Volksuniversiteiten", waaronder, naar verluidt, die van ophitsingscentra slechts terminologisch zouden schuil gaan, gaat ongehinderd voort. De laatste verrees onlangs te Djokdja, waar door bekende propagandisten „colleges" zullen worden gegeven.

Levendige werkzaamheid, op het gebied der aardolie-opsporing, wordt in den laatsten tijd ontwikkeld in het gebied bij de Sangkoelirangbaai, ten N. van Samarinda (Borneo), waar de Borneo Oil Cy. (waarin de Japanners sterk geïnteresseerd zijn), de Ned. Kol. Petr. Mij. en de Bataafsche P. M. concessies houden.

De Tin Producers Association heeft, om aan de overproductie paal en perk te stellen, een plan aanbevolen om de ertsproductie, ook van Nigeria en andere tinproduceerende landen, te beperken, door het bedrijf gedurende zeven dagen in Januari en Februari en zoo noodig nog in Maart, stop te zetten. Aldus zou het evenwicht tusschen poductie en vraag hersteld kunnen worden.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Tentoonstelling der laatst ontvangen Indische Jubileumgeschenken van H. M. de Koningin-Moeder, in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage.

Door goedgunstige beschikking van Hare Majesteit de Koningin-Moeder, die steeds getoond heeft bizonder veel belang te stellen in de inheemsche kunsten van den Nederlandsch-Indischen Archipel, zullen, gedurende een paar weken (van Vrijdag 20 dezer tot en met Donderdag 2 Januari), de laatstelijk uit Indië ontvangen Jubileumgeschenken in de Toonkamer van „Boeatan", Heulstraat 19, te 's-Gravenhage te zien zijn.

De kleine toegangsprijs van één kwartje, welke ten bate van Boeatan's streven ter bevordering der Indonesische Volkskunst benut wordt, zal zeker voor niemand een beletsel zijn om die zeer fraai specimina van Oostersch kunsthandwerk te komen bewonderen; integendeel, kan 't voor de bezoekers daarbij een voldoening zijn ook een klein steentje voor het goede doel te hebben bijgedragen.

Zij zullen dan zien hoe prachtig het Djocdjasche, drievoudige kamerscherm, nog onder toezicht van Gouverneur *J. E. Jasper,* door de knapste Javaansche beeldhouwers uit zwaar djatihout, met rijk ornament à jour gesneden is, zóó, dat beide zijden even fraai zijn. Wat staat het daar vorstelijk tusschen de twee *Ragi-idoeps* (vooroüderdoeken), het fijnste handweefsel der Batakvrouwen.

Op een tafel, gedekt door een Vorstenlandsche zijden batik uit de werkplaats der dames Gobée te Djocdja, prijken verschillende niet minder vorstelijke zilverstukken, kunstvol gedreven en geciseleerd, zoowel uit de Riouw-archipel als uit Java afkomstig. Indrukwekkend is het groote, rijkversierde watervat op den gekartelden schotel, gedekt met een kom, waarin nog een kleiner drink-napje. Met de fijne bijouteriedoos er naast tovert het ons de weelderige omgeving van een Oosterschen Groote voor oogen.

Het Javaansche drijfwerk draagt, ofschoon van even groote bedrevenheid in de zilversmeedkunst getuigend, toch een geheel ander karakter; het is steviger, doch, zoo mogelijk, nog rijker versierd, getuige de massieve kom, vervaardigd door een der bekwame Tegalsche drijvers in de *Keboepatèn* van den Regent en diens gemalin, de kunstzinnige jongere zuster, *Kardinah* van wijlen onze onvergetelijke Raden Adjeng *Kartini.*

Betreffende het laatst aangekomen geschenk vermeldden de dagbladen onlangs:

„Namens *Raden Ajoe Sangkaningrat* [1]), de echtgenoote van den Regent van Bandoeng, is aan Hare Majesteit de Koningin-Moeder overhandigd door mevrouw De Leeuw-Snoek een geschenk van de Raden Ajoe en talrijke inheemsche vrouwen uit verschillende standen te Bandoeng, bestaande uit een prachtig gedreven zilveren doos van Soendaneesch maaksel, waarin zich bevinden twee gouden doosjes, welke den vorm en de grootte van een *mangistan-* (of kleine *djeroek-*) vrucht hebben.

Tusschen dit fraaie zilverwerk trekt bizonder de aandacht een fluweelen met goud- en zilverdraad bol-op geborduurde handtasch met handvat van gedraaid zilver, een pronkstuk, behoorend bij het rijke *adat*-costuum der hoogste vrouwen uit de Padangsche Bovenlanden.

Al deze kostbare, met zooveel goeden smaak uitgezochte geschenken getuigen bovenal van de groote liefde en hoogachting, welke die Indonesiërs, zoo terecht, H. M. de Koningin-Moeder toedragen. In bloemrijke taal hebben zij lalen der beminde Vorstinne het hoogste heil toegewenscht op haar verder levenspad.

Stellig zullen zij het hoogelijk waardeeren, dat Hare Majesteit heeft goedgevonden ooZooveel mogelijk belangstellenden hier de gelegenheid te geven, die kunstschatten mede in Boeatan te bewonderen.

Het Menangkabauwsche Handwerk.

In verband met de bovengenoemde sierlijke, oude handtasch met dik Menangkabausch goud- en zilver borduurwerk, trof ons hetgeen wij omtrent die streek vermeld vonden in de jongste *„Indische Verlofganger"*, onder het vervolg der *„Reisindrukken van een Verlofganger uit Nederland naar Indië"*, betreffende het inheemsche kunsthandwerk, bij een mooie foto van Siloenkangsche weefsters [2]) in een tropisch weelderigen tuin.

„Wij besloten over Kota Gedang terug te keeren naar Fort de Kock. Eerstgenoemd plaatsje, 1000 M. hoog in de bergen gelegen, vermaard om zijn nijvere en ondernemende bevolking, wilden we bezoeken, omdat 't bekend is als centrum van kunstnijverheid in de bovenlanden, n.l. van goud- en zilversmederijen en van weverijen. Wat we daar te zien kregen stelde ons echter te leur. Men maakte veelal op bestelling, werd ons gezegd, doch ook wel voor verkoop op den grooten *pasar* te Fort de Kock; maar dit was minderwaardig *pasar*-goed voor den kleinen man. Er was wel prullig zilvver-filigraan [3]) — huisjes, stoeltjes en tafeltjes — te koop, maar degelijke en goedafgewerkte gebruiksvoorwerpen, z.a. schalen, kommen en tabaksdoozen, vonden we er niet.

We bezochten te Kota Gedang — de „groote stad" in ouden tijd — een weef- en kantschool, waar we Minangkabausche vrouwen en meisjes aan 't werk vonden. Een groote voorraad kantwerk was er ten verkoop aanwezig, grootendeels met niet-inheemsche patronen [4]). Aan weefsels was niets bijzonders te verkrijgen; weeftoestellen waren er wel aanwezig, doch niet in gebruik. Van hier uit wordt veel kloskantwerk door meisjes te koop aangeboden in de hotels te Fort de Kock; alles tegen zeer billijke prijzen. Mooie weefsels zijn in den omtrek haast niet te krijgen. Behalve bij feestelijkheden, ziet men ze ook niet gedragen. De Minangkabau-weefsels schijnen langzaam maar zeker verdrongen te worden door *batiks* uit Java en, wat de kleeding der mannen betreft, door *plèkats* uit Voor-Indië. Aan slendangs met Arabische letters — Koran teksten — gebatikt, geven de vrouwen de voorkeur boven de mooie doekjes van eigen maaksel. Ook hier vallen Oostersche invloeden waar te nemen, die voor de inheemsche weefkunst nadeelig zijn geweest."

[1]) Bezoekers van Boeatan zullen zich hare bevallige verschijning nog wel herinneren, zooals zij in keurig nationaal costuum daar in het Thee-uurtje hielp. — *Red.*

[2]) Het is bekend, hoezeer het vroeger terecht zoo vermaarde Siloenkang-weefwerk, helaas, door gebrek aan waardeering en goede leiding, is achteruit gegaan. *Red.*

[3]) Wij herinneren ons hoe vroeger, toen de heer L. C. Westenberg daar ambtenaar B.B. was, vol belangstelling voor de volkskunst, er mooi filigrain-werk te krijgen was, waarvan ook in Boeatan staaltjes waren. *Red.*

[4]) Daarop hopen wij hier nog eens terug te komen. *Red.*

Alweder o.i. uit gebrek aan goede leiding en daadwerkelijke waardeering der oude inheemsche kunst, van de zijde der Westerlingen en het Gouvernement. Wel wordt 't de hoogste tijd, dat hierin verandering komt, opdat niet door die nadeelige invloeden zóóveel vernietigd zal zijn, dat wederopbouwen, door aanmoediging in de goede richting, uitgesloten wordt. Dit is mede een der redenen waarom 't zoo noodig is dat voortdurend hier te lande, door vertoon en verkoop van Indonesische volkskunst op allerlei gebied, de aandacht gevestigd blijft op dit euvel, zóólang, tot er verbetering komt. Ook het tentoonstellen in het buitenland kan hiertoe ten goede meewerken. Daarom mag Boeatan niet ontbreken op de a.s. wereldtentoonstelling te Antwerpen en wenschen wij hier nogmaals de aandacht te vestigen op het middel, waardoor, naast de netto-opbrengst der Toonkamers van Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, welke niet voldoende zijn, de noodige gelden daarvoor beschikbaar kunnen komen, n.l.:

De Bridge-drive in Huize Voorhout op Maandagavond 6 Januari 1930.

De heer *A. P. Post*, expert op bridge-gebied, is zoo welwillend „Boeatan" met de regeling van een en ander behulpzaam te zijn. Aan zijn adres, *Begoniastraat 223, Den Haag*, kan men zich, met of zonder partner, tot deelname opgeven en desverlangd een spelreglement aanvragen.

Mogen velen zich geroepen voelen hieraan mee te doen, dan kan Drie-Koningen niet alleen een genoegelijke, maar ook een nuttige avond worden, in het belang der Indonesische volkskunst.

Boeatan stelt mooie prijzen voor de winners beschikbaar.

Zegt het voort!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Afschaffing van het Opium?

Het bezoek van de Opiumcommissie van den Volkenbond aan het Oosten belooft een groot succes te worden. De uitwisseling van gedachten met vooraanstaande vertegenwoordigers der Chineesche gemeenschap ter S. O. K. doet het allermeeste verwachten, vooral nu van die zijde steun komt voor een actie om *tot geheele uitbanning van het opium* te geraken. Toch meent de *Deli Crt.* (12/11) te moeten waarschuwen tegen *al te veel enthousiasme*, waardoor men de werkelijkheid uit het oog zou verliezen en ten slotte meer kwaad dan goed zou stichten. Het *misbruik van opium* is een groot economisch kwaad, eenigszins overeenkomend met het alcohol-euvel. Met een papieren verbod in den vorm van een wetsbepling, is er — gelet op de Ver. Staten — weinig of niets tegen te doen. In het bestrijden van dergelijke euvelen is eerst ten volle heil te verwachten, wanneer de publieke opinie zelf zich tegen het kwaad keert, wanneer toenemende ontwikkeling de overtuiging bijbrengt, dat het niet goed is voor zichzelf, voor zijn gezin en voor de maatschappij aan dit kwaad toe te geven. Op die wijze is b.v. het allerergste alcohol-kwaad in Nederland overwonnen en zijn er meer resultaten bereikt dan vele hardnekkige drankbestrijders het mogelijk achtten, toen zij 30, 40 jaren geleden met volle kracht hun actie inzetten. Met een verbod van Genève of van Buitenzorg zonder meer bokt men er stellig niet; dit zou alleen den smokkelhandel in de hand werken. De smokkelhandel steunt op den verbouw van de opium-papaver in het bijzonder in China en een verbod om waar ter wereld ook opium te verbouwen is niet voor uitvoering vatbaar, zoolang uit de Chineesche bevolking de vraag naar opium blijft bestaan. De meeste insiders zijn van oordeel, dat *matig opiumgebruik* op zichzelf zoomin als matig alcoholgebruik kwaad kan; het gevaar ligt alleen in het misbruik en in de mogelijkheid dat gebruik tot misbruik uitgroeit. De menschheid is steeds op zoek naar dergelijke middelen tot afleiding, opwekking en prikkeling; men loopt het gevaar, dat bij het geheel uitschakelen van opium en alcohol andere prikkelingen zullen worden opgespoord, die misschien in hun uitwerking nog erger zullen zijn. In ht opiumvraagstuk kan men zich thans niet onttrekken aan den indruk, dat er een kleine groep is, die het fanatieke

en onverdraagzame standpunt inneemt van een absoluut verbod. Men beginne met propaganda, opvoeding en ontwikkeling; daarvan zijn — zonder fanatisme en overhaasting — de beste resultaten te verwachten. Ontwrichtende overdrijving kan niets teweeg brengen.

De Loc. schrijft over Economische onderwerpen (9/11, blz. 47) en „Het Verre Oosten" (blz. 51), het *Bat. Nwsbl.* over „In en om de Volkenbondsvergadering" (6/11, Dr. E. v. Raalte), „Pacific tourisme" (8/11) en „Sovjet-Rusland" (8/11, Dr. Boris Raptschinsky), de *Java-Bode* over „Lot der Inheemschen in Portugeesche Kol." (8/11), het *Soer. Hbl.* over „De pelgrims-quarantaine in de Roode Zee" (7/11, J. H. Ziesel) en „China" (9/11, 5de bl. Een Opiumschandaal), de *Deli Crt.* over het Himalayageb. (12/11, Dr. W. G. N. v. d. Sleen), *De Sum. Post* over „Het Suez-kanaal" (16/11).

Het aftreden der Inheemsche raadsleden van Batavia

De heer Thamrin, wethouder van Batavia, heeft zijn functie neergelegd; in overeenstemming daarmede hebben ook de Inheemsche raadsfractie-leden hun mandaten ter beschikking gesteld (*Java-Bode*, 11 en 12/11). Aanleiding tot dit optreden is geweest een verklaring door burgemeester Meyroos, afgelegd in een vergadering van B. en W. op 8 Nov., van deze strekking, dat vooralsnog in de Indische, op Westersche leest geschoeide gemeenten het burgemeesterschap alleen door ee nWesterling kan worden bekleed. De burgemeester kon zich niet begrijpen, dat de heer Thamrin aldus handelde; het al dan niet geroepen worde ntot *het ambt van locoburgemeester* (feitelijk hier van 2en loco-burgemeester) is geen motief om de samenwerking op te zeggen. En de heer M. had zooiets, gezien de goede verstandhouding, de aangename samenwerking en de wederzijdsche waardeering, niet verwacht. De *J.-B.* merkt hierbij op, dat de heer M. toch wel eenigszins uit het oog verloren heeft, dat er *een Inheemsche politieke beweging* is, welke haar aanhangers tot een bepaald optreden kan drijven, ook al zouden zij dat zelf minder noodig achten.

Het *Bat. Nwsbl.* (12/11 „Het Conflict" en 31/10 „Machtsvorming") ziet in het aftreden van de Inlandsche raadsfractie een verschijnsel van dezelfde orde als de drang van de Inlandsche gedelegeerden, die desnoods de heetbegeerde medezeggenschap geweld aandoen door den Prov. Raad voor te schrijven hoeveel Inheemsche gedeputeerden de Raad heeft te verkiezen. Nog onlangs heeft de Regentschapsraad van Bandoeng, buiten een voordracht van drie personen (toevallig Europeanen), een Inlandsch sollicitant — wiens papieren hem zelfs geen aanspraak gaven op de aanbeveling te worden geplaatst — tot directeur van Regentschapswerken benoemd. Er waren 18 Inheemsche leden aanwezig, en 16 stemmen waren op den Inlandschen candidaat uitgebracht; de eerstaanbevolene verkreeg 5 stemmen, een cijfer dat overeenstemt met het aantal Europeesche leden. De machtstrijd is begonnen. En dat is nog maar het voorspel! *Wait and see*...... wat 1931 met een „Inlandsche meerderheid" in den Volksraad, brengt!

Ambtenaren en Politiek.

De Loc. (9/11, blz. 29) heeft evenals de *Java-Bode* (7 en 12/11) bezwaren tegen het voornemen der Regeering om te komen met *een algemeen verbod van lidmaatschap van politieke vereenigingen* voor het personeel van leger, vloot en politie. De Regeering heeft *h.i.* dit recht alleen ten aanzien van vereenigingen, waarvoor vaststaat, dat zij het wettig gezag niet erkennen, dat zij gevaarlijk zijn voor rust en orde en dat zij zijn gericht op omverwerping van het gezag.

Het *Bat. Nwsbl.* (11 en 12/11 „Ambt. en Pol.") verklaart dat, indien inderdaad thans maatregelen inzake de politieke actie van landsdienaren onvermijdelijk zijn geworden, de toestand niet een algemeen verbod voor politieke actie vereischt, doch maatregelen tegen politieke actie van bepaalde strekking. En dan niet voor leger, vloot en politie alleen, doch voor alle landsdienaren, die in de verleiding zouden kunnen worden gebracht, hun plaats te verzaken, ten nadeele van de geheele samenleving.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (5/11, blz. 21 „P.N.I.-verg. te Soerabaja"; blz. 37 „Dualisme") en de *Java-Bode* (11/11 „De Inlander op de vloot").

De beteekenis van Zentgraaff.

De heer *H. C. Zentgraaff* is 9 November voor een jaar naar Europa vertrokken. Na terugkomst zal hij zich te Batavia vestigen en optreden als politiek hoofdredacteur van het „Soer. Hbl."

Volgens *De Locomotief* (7/11, blz. 3) kwam de heer Zentgraaff den 27sten Oct. 1894 in Indië. In1924 trok hij naar het oude land, na 30 jaren onafgebroken arbeid in Indië. Thans gaat hij voor de tweede maal met verlof, maar reeds dringen en dwingen weer de werkplannen voor zijn terugkomst. Hem draagt en drijft en stuwt een vitaliteit, een levenskracht, die hem aan zijn arbeid bindt en boeit. *Publicist* is hij vóór en boven alles. Hij is *dagbladschrijver* in den ouden, traditioneelen zin des woords; en hij is, in dien zin, de geboren journalist. Vragen, zoeken, speuren naar nieuws; nieuws melden en verwerken en bespreken; stelling nemen, verkondigen, *getuigen, strijden* — ziedaar de journalistiek zooals Zentgraaff haar ziet en waarin hij een meester is, die noch in Nederland, noch in Indië zijn gelijke heeft. Er zijn *andere vormen* van journalistiek. Het groote geheel van het moderne dagblad vergt mede veel anderen arbeid, veel beroepsmatigen arbeid, van menschen die hun vak verstaan en die in waarheid de courant *maken*. Daar is het vakwerk, daar is de leidende, keurende, schiftende en beschouwende arbeid, die vorm en inhoud van het dagblad bepaalt. Zentgraaff bekoren die andere vormen niet; en zelfs gedurende de vijf jaar, waarin hij hoofdred. van het „Soer. Hbl." was, bleef de rustige, beschouwelijke, *redigeerende* taak hem vreemd en ver. Hij ziet die andere vormen; hij erkent hun noodzaak enhun onmisbaarheid; doch zij boeien hem niet. Het dagblad als geheel is hem niet doel, doch middel — drager van zijn gedachten en zijn werk. Daarvoor moet men geboren zijn; daartoe brengen slechts aard en aanleg. Zentgraaff wijdt zijn geheelen arbeid aan *het belang van Indië*, zooals hij het ziet. Zijn werk vond tenslotte een hoogtepunt in het opwekken, het wakker roepen, het samenbrengen van de Nederlanders in Indië: en daarbij ziet hij de *kern* van de Indische maatschappij in hen, die hier evenals hijzelf hun tweede vaderland gevonden hebben. Hij stelt den band met Nederland voorop en hij ziet in die verbinding de noodzakelijke vernieuwing en versterking van de blijvende Europeesche *bevolking* van Indië. Men moet Zentgraaff zien als de dienaar van 'n nationaal-Nederlandsche, doch bovenal van een nationaal-Indische zaak. *De Loc.* gelooft, dat de staatkundige ontwikkeling van Indië zich in die richting zal bewegen en dat men vooral dáárin *de beteekenis van Zentgraaff* heeft te erkennen.

Goudvondst in Sumatra.

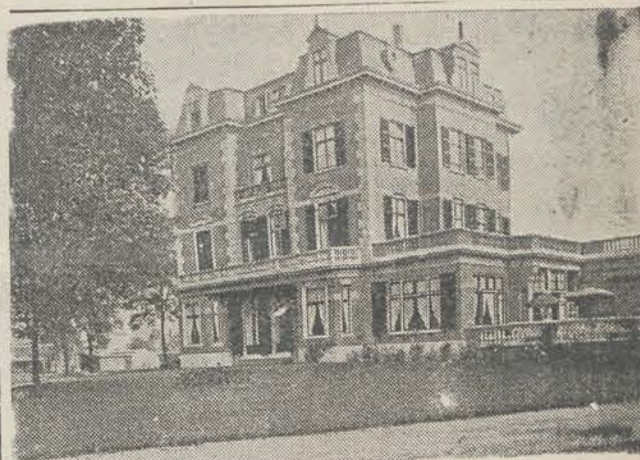
Het „*A. I. D.*" (*De Sum. Post*, 15/11, 2de bl.) kan zich niet vereenigen met de conclusies van den heer J. van der Haas in het „Vaderland", betreffende een goudvondst in de binnenlanden van Sumatra. Het vinden van enkele nuggets en het aantreffen van snoertjes (nietige adertjes) goud is nog geen ondergrond, waarop de ontginning van de concessie gemotiveerd is. Door het Gouvernement werd nimmer een serieus onderzoek in dat gebied gedaan, omdat op geologische gronden alle aanleiding hiervoor ontbrak. De streek is nog niet gekarteerd en geologisch dus niet in details bekend. De concessies Boelangai I en Boelangai II liggen ten Z.-O. van Alahan Pandjang en zijn sedert 1920 en 1923 ter beschikking van den heer J. v. d. Haas. Deze streek is, naar bekend, geen waarin oude vulkaan-mantels liggen; dat daar tertiaire effusiva zou voorkomen, is als redelijk aan te nemen, uitgesloten.

De *Deli Crt.* (16/11) juicht de plannen toe om in Indië tot „Een Departement voor Verkeerswezen" te komen, *De Loc.* (7/11, blz. 4) gaat na, welke Delfstoffen voor Overheidsexploitatie beslist niet in aanmerking komen.

Het Ned.-Indische onderwijs in 1927.

In 1927 werd bij het *Westersch L.O.* door 314 mannelijke en 585 vrouwelijke leerkrachten les gegeven aan 187 openbare lagere scholen; van de 25.392 leerlingen waren 5561 niet-Europeaan. Vele jongeren onder de leerkrachten blijken niet in staat tot een eigen studie van de Nederlandsche taalmethode van *Jonkmans en Nieuwenhuis*. De nieuwe taalmethode verwaarloost te veel de kennis der grammatica; vandaar het groote aantal fouten tegen het zuiver schrijven. In rekenen zijn de vordering n ook nog niet zooals gewenscht wordt.

Het aantal Europeesche leerlingen der openbare *H.B.S.*'en neemt af; voor Soerabaja is dit toe te schrijven aan de opening van de *H.B.S.* te Malang. Daartegenover staat een geringe toename van het aantal Inlandsche leerlingen, niettegenstaande de concurrentie der Mulo-scholen en drie nieuwe *A.M.S.*'en. In 1927 mochten slechts 149 van de 209 candidaten het einddiploma *H.B.S.* in Indië ver-

werven (71.3 %); het percentage der geslaagden in Holland bedroeg in 1924: 90.2 %. Van de 149 geslaagden kozen 76 (51%) een academische studie, waarvan 26 in Indië; 34 of 26.2 % kozen een andere studie (staatsexamen, officier, enz.); slechts 5 of 3.3 % gingen direct in betrekking bij het Gouvernement en in den handel.

Van de 25 nieuwe *candidaat-gezaghebbers*, allen met einddiploma *H.B.S.* 5-j. c., zijn er slechts twee in Indië aangewezen. Voor het met vrucht volgen van de lessen aan *de Bestuursschool te Weltevreden* is deze ontwikkeling een besliste voorwaarde. Voor het toelatingsexamen in 1927 hadden zich aangemeld 10 candidaten, waarvan 4 geneeskundig werden afgekeurd en 4 om andere redenen niet in aanmerking kwamen. Gezien de gekozen andere werkkringen, begeerden in dat jaar 77 abiturienten der middelbare scholen geen aanwijzing voor candidaat-gezaghebber; het getal van 10 candidaten voor de Bestuursschool is dus niet klein te noemen. Men kan niet beweren, dat de betrekking van gezaghebber bij het *B. B.* niet gewaardeerd wordt. De analyse der cijfers leert alleen, dat Indië bij lange na nog niet in staat is het benoodigd aantal Europeesche ambtenaren voor de verschillende takken van dienst te leveren. (*Soer. Hbl.* 4 en 5/11, 3de bl.)

De Loc. (6/11, blz. 29 „Het rendement") bespreekt den arbeid der Holl.-Inl. Onderwijs-Commissie.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Asiatic Review.

Het Octobernummer bevat een artikel van prof. J. C. Kielstra, The „Indo-European" Problem in the Dutch East Indies, overgenomen in de Gazette de Hollande van 6 en 13 December nos. 3060 en 3061.

De Christelijke Onderwijzer

In het nummer van 4 Dec. no. 22 een artikel van J.: Onze bruine broeders. De schrijver drukt zijn leedwezen uit over het feit, dat een paar Surinaamsche onderwijzers, die hier met verlof zijn en studeeren voor een Ned. hoofdacte, geen plaats kunnen krijgen als onderwijzer aan een Christelijke school, *om hun gelaatskleur*.

Democratie en Vrije Arbeid.

Het nummer van 7 Dec. no. 40 heeft zijn IXde Indiese brief van de tweede serie.

Economisch Statistische Berichten.

P. Hovig behandelt in no. 728 van 11 Dec.: Nederlandsch-Indië en de Tin-Restrictie, en acht het zeer onwaarschijnlijk, dat de Ned.Ind. tinproducenten bereid gevonden zullen worden aan de actie van de Tin Producers Association deel te nemen.

Eigen Haard.

Nummer 49 van 7 Dec. bevat een zeer goed verlucht artikel van N.: Inlandsche nijverheid. Wat verder? De schrijver is bevreesd, dat de inlandsche kunstnijverheid in Indië haar eigen karakter dreigt te verliezen als wij haar redding blijven zoeken in veel en degelijke Europeesche leiding. Het gaat daarmede, en deze opmerking is van ons, als met de Boschnegervoorwerpen, die meer en meer Westersche motieven vertoonen, zich richtende naar den smaak van Europeesche koopers.

Fokker Bulletin.

De nummers van Juni tot en met Sept. zijn vereenigd tot een speciale editie: Tien jaar Nederlandsche vliegtuigenfabriek. Juli 1919—Juli 1929, waarin een artikel: De Luchtvaart in Nederland en Koloniën met portret van generaal C. J. Snijders.

Frankfurter Zeitung.

In het nummer van 5 Dec. e.v. een reeks feuilletons over de expedities van dr. Ernst Vatter, ten behoeve van het Frankfurter Völker Museum, van November 1928 tot Juli 1929 in de Oostelijke kleine Soenda-eilanden, in het bijzonder Flores en den Solor- en Alorarchipel, voor het zoeken van aanvullende ethnografica.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 11 van 1 Nov.: Diagnose en therapie van eenige bubonengroepen, door dr. E. Hermans. — Immuniseering van ratten tegen pest met behulp van extracten uit virulente pestbacteriëen, door prof. P. C. Flu. — „Protopathisch" — instinctieve reacties in de psychopathologie en in het normale geestesleven, door dr. F. H. G. van Loon. — Avitamininose A bij Inlandsche zuigelingen, door Sie Boen Lian. — Een geval van sarcosporidiosis bij den mensch, door prof. C. Bonne en Raden Soewandi. — Een tumorvormend granuloom met localisatie aan den neus en in de inwendige organen, door prof. C. Bonne en dr. J. Lodder.

Holland's Import & Export Trader.

Het Novembernummer bevat een artikel: The international capital and the big cultures on the Sumatra's Eastcoast, ontleend aan the Annual Report of „Handelsvereeniging" at Medan. — The valuation of the world sugarcrop 1929/30 by H. C. Prinsen Geerligs.

De Indische Mercuur.

No. 50 van 11 Dec. Een stap achteruit is de titel van het hoofdartikel van prof. dr. F. A. F. C. Went, naar aanleiding van geruchten die gewag maken van veranderingen, welke op til zouden zijn in de verhouding tusschen het Proefstation te Passaroean en het Archiel voor de Suiker-Industrie. De heer Went is de eenige overlevende van de oprichters van 't Archief en van de oorspronkelijke Commissie van redactie en zou het zeer betreuren, wanneer de mededeelingen van het Proefstation niet meer zouden verschijnen in het Archief, maar afzonderlijk en niet meer in den boekhandel verkrijgbaar zouden zijn. — Nederland's positie in Indië's importhandel, ontleend aan Aneta.

De Indische Post.

No. 45 van 9 Nov.: Oost-Java in den tropischen winter II, door J. B. R.

De Indische Verlofganger

In no. 19 van 12 Dec.: Een kunstschilder in Oud-Batavia, door S. Kalff. — Reisindrukken van een „Verlofganger uit Nederland" naar Indië (vervolg).

De Ingenieur.

Dr. ir. H. Wortman schrijft in no. 49 van 7 Dec. een artikel: Het Suezkanaal in 1928.

Korte berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

In no. 45 van 8 Nov.: De afzetmogelijkheden van Nederlandsch-Indische producten in Canada.

Landbouw.

Verschenen is van de 5de jrg. no. 2, Aug., met een artikel: De Landbouwkundige Afdeeling van het „Fourth Pacific Science Congress", Bandoeng 18—25 Mei 1929. Na een inleidend woord van ir. A. Wulff, de volgende onderwerpen: De technische zijde van het rijstvraagstuk in de landen rondom den Pacific. A. Cultuurtechnische onderwerpen, door ir. A. Wulff. — B. De belangrijkste vijanden van het rijstgewas in de landen rondom de Stille Zuidzee, door dr. P. van der Goot. C. Ziekten van het rijstgewas in Nederlandsch-Indië, Japan en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, door ir. H. F. Waterschoot. — De economische zijde van het rijstvraagstuk in de landen om den Pacific, door A. Luytjes en ir. G. C. W. Chr. Tergast. — Selectie van overjarige gewassen, door ir. F. W. Ostendorp. — Bodemkaarteering en bodemonderzoek, door ir. J. A. van Beukering. — Samenwerking inzake biologische bestrijding van insectenplagen rondom den Pacific, door dr. S. Leefmans. — De boschbouwkundige sectie, door dr. A. Thorenaar. — The Agricultural Association for the Eastern Tropics, door dr. J. G. J. A. Maas. — Nabetrachting, door ir. A. Wuff. — Summary of the preceding papers.

Marineblad.

In het Jubileumnummer Marine-Radiodienst van 7 Dec. o.a.: Eerste draadlooze telegrafie in Nederlandsch-Oost-Indië, door G. C. Holtzappel. — Eerste Marine D. T. in West-Indië, door A. J. W. van Anrooy. Dit artikel handelt over de reis naar Curaçao in 1908, tijdens de moeilijkheden met Venezuela. — Walstations in Ned. Oost-Indië, door J. A. Brouwer. — De kortegolf-verbinding Holland-Indië, door C. W. Heringa. — Radiodienst in Ned.-Indië, 1926—1926, door J. Houtsmulder.

Nieuwe Rotterdamsche Courant.

Het ochtendblad A van 8 December bevat een feuilleton: Van Predikantsdochter tot „Mevrouw Generaels", door J. J. Moerman. Het ochtendblad A van 15 Dec.: Een doodenfeest bij de Toradja's, door F. B. Sanders.

Orang Peladang.

No. 3 van December: De Sawahcultuur in de Afdeeling Corontale, door B. Oli. I. Een kijkje in het Papoealeven, door H. P.

Politiek Economisch Weekblad.

De nieuwe Gouverneur van Curaçao is het eerste artikel in nummer 11 van 11 Dec. — Verder Suriname en de Liberia-koffie. — Nog iets over de eischen der opleiding van de Indische ambtenaren aan het „Academisch Statuut". — Indische-Staatsrechterlijke Vertoogen, door prof. mr. I. A. Nederburgh (slot). — De Nederlandsche Historicus en onze Koloniale Historie, door H. A. Ritter. — Communisme en Islam, door prof. C. Spat. V.

Spoor- en Tramwezen.

Ing. P. de Gruyter behandelt: Het Meetrijtuig der Nederlandsch-Indische Staatsspoorwegen.

Tropisch Nederland.

Afl. 16 van 2 Dec.: Curaçaosche Problemen, door C. K. Kesler, handelende over de oeververbinding in de Hoofdplaats Willemstad. — De Minahassers en hunne Mythen, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis, VII. Verhaal van den zoon der weduwe en het jonge woka-blad. — Van gewone en ongewone dingen uit Indië, door zwerver. — Verder bespreking van het Platenalbum „Onze West in Beeld en Woord", door C. K. Kesler.

Het Vaderland.

van 7 Dec. avondbl. C.: Uit het wondere Insulinde. Hoe de kunst van Indië ontstaan is, door J. A. Loebèr Jr. Het artikel behandelt bladwerk. No. van Vrijdag 13 Dec. avondbl. D.: Waar gaat het in Indië met het leger naar toe, door K. F. E. Gerth van Wijk, voormalig legercommt. in N.-I. Vervolg op Zat. 14 Dec. Avondbl. D.

Zendings- en Missietijdschriften.

De Banier, 31 Ooc. no. 44. Indische reisbrieven, no. XXIV. Kisaram, Sentimenten, Spray-rubber. — Zending en Bestuur. — Padvinderstochten op Samosir. (Uit het Leidersblad, Oct.).

St. Claverbond, Dec. no. 10: De Paters Franciscanen naar Java, door H. Bastiaanse S.J. Een twintigjarige missiearbeid in de 16de eeuw zal, na eeuwen onderbreking, worden hervat.

Een Vaste Burg is onze God. No. 4 van Dec.: Varen tusschen de Batoe-eilanden, door W. L. Steinhart Jr. — Uit het dagboek van zendeling Schröder.

De Macedoniër van Nov. no. 11. Het boek van Stanley Jones: Christus langs den Indischen heirweg en de Zendingsboodschap voor Java. (Lezing in 1928 voor het Studentencongres gehouden), door B. Alkema. — De schooldienst en de Medische Dienst op Soemba, door D. K. Wielinga.

Nederlandsch Zendingsblad van Dec. no. 12. Van het Zendingsveld West-Java, door K. J. B. — Het Kerstfeest in Posso, door Alb. C. Kruyt. — 50 jaren in dienst der Zending. — Het werk in de Bataklanden.

Wolanda-Hindia. Zendingstijdschrift voor jongeren. Voortzetting van de Java-cent, opger. 1864. Wij ontvingen de nummers Oct. en Nov. In het Oct.-no.: Lectuur in Indië, door dr. H. Kraemer. — De strijd tegen het oerwoud, door dr. G. Roijer. — De jeugd en de koloniën, door dr. C. P. Gunning. In het Nov.-no.: Javaansche Gezinnen, door Rn. S. Nimpoeno. — Een praatje over taal en zending, door Orang Mongobara. Het blad is keurig uitgegeven en goed verlucht.

BOEKENSCHOUW.

Encyclopaedie van Ned.-Indië. Aanvullingen en wijzigingen. Afl. 20 (Nieuwe serie afl. 5). Mart. Nijhoff, *f* 1.20.

Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. (Uitg. d. h. dep. van Landbouw, Nijverheid en Handel. No. 74: De landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1928 (Ned. en Eng.). Nijhoff. *f* 3.—. No. 76. Meerjarige overzichten van den in- en uitvoer van Ned.-Indië (Ned. en Eng.). Dl. II Buitengewesten, *f* 1.25.

Verslag betreffende den gouvernementspandhuisdienst over het jaar 1928 (Ned.-Indië). Nijhoff. *f* 1.30.

Verslag van 's Lands steenkolenmijnen over het jaar 1928 (Ned.-Indië). *f* 1.40.

Het financieel administratief stelsel van Nederlandsch-Indië. Een leidraad voor studie en administratief werk, samengesteld in overleg met de generale thesaurie bij het dep. van financiën, door A. J. G. A. Wielemans. Nijhoff. *f* 4.60.

De geschiedenis van Curaçao, door C. P. Ameiunxen, *f* 4.40, is thans overgegaan in handen van Mart. Nijhoff.

Kaffee, Zucker und Bananen, door Helmer Key. Eine Reise nach Cuba und Guatemala. München, Drei Masken Verlag. Uit het Zweedsch.

Het Indische monster. Een jongensboek, door Jan Feith. *f* 3.50.

Naar Oost en West, door W. A. Wijdeveld. Voor schoolgebruik.

De invloed der moderne Westersche beschaving op de Maleische taal, door H. Koot. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het lectoraat in de praktijk van het Maleisch, vanwege het fonds ten behoeve van Indologische studiën aan de rijks-universiteit te Utrecht, op den 28en October 1929. *f* 0.80.

Suriname.

„De West" van 12 November schrijft onder het hoofd *„De commodores in aantocht"*:

„Omstreeks twee uur Zaterdagmiddag vloog over de stad het vliegtuig *Bahia* van de N.IJ.R.B.A. (New York—Radio—Buenos Aires) komende van Georgetown. Het had een licht defect aan den vleugel en vloog — met toestemming der Pan American Airways — rechtstreeks naar de Zanderij, waar op het vliegveld het defect werd verholpen. Den volgenden ochtend elf uur vertrok het, hoog boven de stad vliegend, naar Cayenne, met eindbestemming Buenos Aires. Zondag moest van dezelfde luchtlijn de *Pernambuco* komen, die echter opgehouden werd in Demerara, waar een lid van de bemanning in de rivier viel en vrij ernstig verwond werd. Men verwacht dit vliegtuig binnen enkele dagen, als het ten minste niet rechtstreeks van Georgetown doorvliegt naar Cayenne.

Maandagmiddag half zes vloog de *Tampa*, eveneens van dezelfde luchtlijn, onze haven binnen en ankerde in de rivier, niet ver van het postvliegtuig van de Pan American Airways, dat eenige uren vroeger hier aankwam en ditmaal niet doorvloog naar de Zanderij. De *Tampa* vervolgde hedenochtend half negen de reis naar Buenos Aires.

Al deze vliegtuigen, van een betrekkelijk klein type, vervoerden geen passagiers.

In de eerste helft van de volgende week verwacht men echter de eerste Commodore-vliegtuigen, of wel de zoogenaamde vliegbooten, die dertig passagiers kunnen vervoeren."

„De Pan American heeft het voornemen om binnenkort den postdienst uit te breiden tot een dienst driemaal per week, terwijl waarschijnlijk spoedig ook zal worden begonnen met passagiersvervoer.

In de Vereenigde Staten zijn reeds vele honderden aanvragen ingekomen van toeristen en anderen, die gaarne van dezen mooien vliegdienst willen gebruik maken voor een bezoek aan de West-Indiën, met eindpunt Suriname."

Wij verwijzen hier nogmaals naar de beschouwingen in „De Surinamer" van 26 September, overgenomen in ons blad van 31 October. Lindbergh zag het goed in toen hij in zijn onderhoud met den redacteur van „De West" zeide dat het zoo moest worden, dat de bewoners van de Vereenigde Staten hun „week-end" zoeken in een dezer landen. Zal Suriname „een dezer landen" worden, dan moet de vraag gesteld: „waar zullen die vele honderden toeristen en anderen in Paramaribo behoorlijk onderdak vinden?" De bestaande pensions zullen niet aan de behoefte kunnen voldoen. De toeristen zullen waarschijnlijk welgestelde menschen zijn, gewoon aan comfort. De behoefte aan een modern hotel, zooals wij bespraken in ons nummer van 28 November, zal zich dringend doen gevoelen, wil men toeristen trekken. Anders slaan deze Paramaribo over.

Het is te hopen dat de Tweede Kamer, bij de a.s. behandeling van de Surinaamsche begrooting, deze voor de kolonie inderdaad gewichtige aangelegenheid niet uit het oog zal verliezen. Er is periculum in mora.

* * *

„De West" van 15 Nov. schrijft:

„Uit Demerara werd vanwege de N. Y. R. B. A.-Line telegrafisch het verzoek gedaan aan den vertegenwoordiger der Pan American, of het vliegtuig, in verband met een vleugeldefect, zou mogen landen op de Zanderij. De Pan American had geen enkel bezwaar dit verzoek in te willigen.

Beide lijnen zijn concurrenten, maar geen vijanden van elkander. Zooals de heer Lundell het tegenover ons uitdrukte: *straight competition."*

Daar het terrein op de Zanderij voorloopig in gebruik is afgestaan aan de Pan American en de definitieve voorwaarden waarop zij dit terrein zal mogen gebruiken, nog niet zijn vastgesteld, werd — alvorens aan de N. Y. R. B. A.-Line toestemming werd gegeven — nog even overleg gepleegd met den administrateur van financiën, die natuurlijk ook zijnerzijds geen enkel bezwaar daartegen had.

De Pan American heeft reeds een vrij aanzienlijk bedrag uitgegeven om het vliegveld in orde te maken, een radio-installatie te bouwen en het gebouw te meubileeren op de Zanderij, dat voorloopig te harer beschikking is gesteld. In dit gebouw (voorzien van zes bedden en het noodige meubilair) hebben de piloten der N. Y. R. B. A. gelogeerd.

Hoe ten slotte de voorwaarden zullen zijn waaronder het terrein op de Zanderij aan de Pan American in gebruik wordt gegeven, is nog niet vastgesteld. Natuurlijk zullen daarbij voorwaarden worden gesteld ten aanzien van Hollandsche vliegtuigen, militaire vliegtuigen enz.

Maar ieder zal het zeker billijken, dat indien vreemde vliegtuigen van dit veld gebruik maken, dit zal moeten geschieden met toestemming van de Pan American, aan wie de eventueele baten ook in de eerste plaats ten goede zullen moeten komen."

„De West" maakt tevens van de gelegenheid gebruik om het gerucht tegen te spreken dat er onderhandelingen worden gevoerd door de Pan American om terrein te koopen op Blauwgrond, voor een vliegterrein.

* * *

„De West" van 19 November schrijft:

„Het eerste commodore vliegtuig — weldra door meerdere te volgen — arriveerde hier Zaterdagavond half zeven, met rood-groen licht op.

Dit type vliegtuig, bestemd voor 32 passagiers (het zal er echter voorloopig niet meer dan 20 vervoeren) draait op twee machtige motoren, elk van 550 paardekracht, welke 13 voet boven het watervlak gelegen zijn. De inrichting is weelderig te noemen, met een keurig gemeubeld salon, divans, gemakkelijke draaistoelen, een ruim buffet, toiletgelegenheid, enz. Zij worden vliegbooten genoemd, omdat zij zich zoowel in de lucht als op het water kunnen voortbewegen.

De vleugelwijdte is honderd voet. De dagelijks af te leggen afstand bedraagt 1000 tot 1200 mijl. Het traject New-York naar Buenos Aires moet, als de geregelde dienst geopend wordt (vermoedelijk begin 1930) in een week worden afgelegd. De bedoeling is later ook des nachts te vliegen, in welk geval de reis in vier dagen kan worden volbracht.

De Buenos Aires heeft Maandagmorgen de reis naar Buenos Alires voortgezet."

* * *

Ten Gouvernementshuize te Paramaribo heeft de vorige maand een bespreking plaats gevonden tusschen den Gouverneur en twee hoofdambtenaren, met een Commissie uit de Kamer van Koophandel en Fabrieken nopens een door de Kamer ingediend voorstel om den afzet uit Suriname naar Curaçao uit te breiden, door vestiging aldaar van een verkoopgelegenheid voor Surinaamsche producten, zoowel van den landbouw als van de nijverheid. Dank zij de belangstelling van Bestuurszijde voor de zaak, leidde de bespreking tot vrij positieve resultaten, vernam „De West"; de bedoelde Commissie zal voorloopig diligent blijven en nog nadere gegevens omtrent dit plan aan het Bestuur verschaffen.

* * *

Naar „De West" verneemt, interesseert de gouverneur zich bijzonder voor het vraagstuk der vestingplaatsen, of liever het kolonisatievraagstuk.

Op 21 November zou ten gouvernementshuize een conferentie plaats vinden van den Gouverneur, met ambtenaren van den landbouwdienst, hoofdambtenaren en leden van den raad van bestuur, ter bespreking van dit vraagstuk.

* * *

Wij lezen in „De West" van 12 November:

„In verschillende Engelsche West-Indische nederzettingen gingen geregeld stemmen op, om een eigen omroep te stichten. De Britsche post-autoriteiten hebben hieraan gehoor gegeven en er zijn den laatsten tijd reeds verschillende proefuitzendingen gegeven met een zender, die in het postkantoor te Georgetown (Britsch Guyana) is opgesteld. Deze experimenteele uitzendingen zijn naar genoegen geslaagd, zoodat men het plan heeft opgevat, om te Georgetown een permanent omroepstation op te richten. Een goed orkest is daar aanwezig."

* * *

Naar „De Surinamer" van 10 November verneemt is de eerste auto van Albina naar Moengo gereden. De weg is nagenoeg voltooid.

* * *

Aan het „Utrechtsch Nieuwsblad" van 9 December ontleenen wij het volgende:

„*Suriname-avond.* In de zaal van het Zusterhuis werd wederom een Suriname-avond gehouden, de derde der reeks van zes.

Ditmaal trad als spreekster op mevr. R. Schutz-Jensen, die het onderwerp „Meisjes- en vrouwenleven in Suriname" behandelde.

Na te zijn ingeleid door dr. Steinback, ving spreekster aan met te verklaren, dat het vrouwenvraagstuk in Suriname iets geheel anders omvat dan in onze Europeesche landen.

Nog bij lange na niet is de vrouw daar zoover, dat ze aan gelijkstelling met den man denken zou. Zij, die haar man nog „massa", d.i. heer, noemt, is met veel minder tevreden.

't Aantal vrouwen is in Suriname zeer veel grooter dan dat der mannen. Spr. gaat hiervan de verschillende oorzaken na. Moeilijk is de vraag, hoe dit surplus aan vrouwen zich een weg door het leven moet banen. Een ware noodtoestand heerscht er voor de vrouwen, wijl de betrekkingen, waarvoor zij in aanmerking zouden kunnen komen, zeer schaarsch zijn."

* * *

„De Maasbode" van 7 Dec. schrijft:

„Het steeds toenemend aantal der in Suriname ingevoerde Javanen, meestal voor den plantagearbeid — hun aantal wordt reeds op omstreeks 30.000 geschat, zoodat zij weldra met de Britsch-Indiërs gelijk staan, zoo ze dezen nu al niet overtreffen — maakte het voor de R.-K. Missie noodzakelijk allerlei voorzieningen te treffen, teneinde ook hen, meestal arme Mahomedanen, aan de weldaad des geloofs deelachtig te maken.

Reeds werd aan den bekenden Pater Ahlbrinck de hoofdleiding der Javanen-Missie in Suriname opgedragen. Reeds werd een Javaansche Catechist aangesteld. Reeds kon men in ons „Jaarboek" van het Centraal Bureau voor Onderwijs en Opvoeding lezen van een opgericht R.K. Internaat voor Javaansche jongens te Meliapur.

Thans vernemen wij, dat de Eerwaarde Soeurs van Oudenbosch in het Para-district, op enkele uren afstands van de hoofdstad Paramaribo, een huis met school voor de Javaantjes gebouwd hebben en dat ook weldra voor de Javaansche meisjes een R.-K. Internaat geopend zal worden."

* * *

„De Surinamer" van 14 November schrijft:

„Op 3 November overleed te Nieuw Nickerie Ferdinand Albert Profit, meer bekend als captain Profit, ruim 100 jaren oud.

Profit was van Coronie afkomstig en had het zeemansbloed van zijn volk. Tot op hoogen leeftijd voerde hij nog het bevel over een kotter. Hij behoorde te Nickerie tot de bekende persoonlijkheden."

Curaçao.

De waarnemende cijfers.

Wij vreezen, dat onze lezers niet veel weten van den man, die tegenwoordig het hoogste gezag in de kolonie in handen heeft. Wanneer het hun gaat als ons, dan zullen hun onderstaande bijzonderheden, ontleend aan *Het Vaderland* van 12 Dec. l.l., dat ook een portret geeft ,aangenaam zijn.

„Herman Schotborgh is 5 April 1883 op Curaçao geboren. Na de lagere school te hebben doorloopen, ging hij naar een vervolgcursus, door twee onderwijzers op het eiland opgericht. In 1901 kwam hij, 18 jaar oud, op het administratiebureau. Pas kort in dienst zijnde verving hij reeds een adjunctcommies. Hij werd postdirecteur op Aruba, ging in 1910 naar Saba en St. Eustatius om de nieuwe belastingwetten uit te voeren (ee nprécair werkje), keerde in 1911 terug bij de administratie der financiën en werd in 1925 benoemd tot administrateur. In 1927 vroeg hij voor het eerst, na 25 jaar, verlof en ging in Europa reizen, na zijn eerste waarnemend gouverneurschap. In Mei van dit jaar keerde hij terug en werd in October weer waarnemend gouverneur."

Oud-Gouverneur Fruytier.

De *Amigoe* heeft bij het telegrafisch bericht van het aan den heer Fruytier verleende ontslag het volgende bijschrift:

„Gouverneur Fruytier is het eerste politieke slachtoffer van den 8en Juni.

Toch staat voor ons vast, dat zijn houding in dien nacht, tot groot heil gestrekt heeft van Curaçao. Wanneer door een ander optreden, de Venezolanen waren overgegaan tot moord en brandstichting van stad en Isla, de ramp zou nooit te herstellen zijn geweest.

Maar gelijk de „Maasbode" schreef: „ook het vervullen van een zwaren plicht kan iemand voor het vervolg voor een bepaalde positie min of meer onmogelijk maken.

En volgens het oordeel der regeering was dit zoo, bij gouverneur Fruytier.

Ruim een half jaar heeft de heer Fruytier op Curaçao de vertegenwoordiging gevoerd van H. M. de Koningin. Hij kwam hier, als bestuurder een onbeschreven bladzijde. Toch deed zijn rede bij de opening van den Kolonialen Raad in Mei, groote verwachtingen koesteren; maar nog geen maand later kwam de „noche triste" en zooals de gouverneur zelf mededeelde, „daarmee was een slagboom gevallen op zijn weg."

Gezien den korten tijd en de zeer moeilijke, ongewone omstandigheden, is het moeilijk zoo niet onmogelijk een oordeel te vellen over d bestuursgaven van den heer Fruytier. Dat hij toch ook wel krachtig kon optreden, hebben we nog gezien in de laatste dagen voor zijn vertrek.

Curaçao blijft echter grooten dank verschildigd aan gouverneur Fruytiers optreden in den nacht van 8 Juni. Nobel heeft hij toen zich zelf opgeofferd, ten einde grooter kwaad te keeren. Dank brengen we hem voor zijn hoogstaand gedrag als mensch, dat werkelijk zonder eene smet was, en een voorbeeld voor allen."

Het blad deelt ten slotte nog mede van den afgetreden gouverneur het volgende telegram te hebben ontvangen:

„Amigoe di Curaçao. Bij aftreden als Gouverneur breng ik dank aan bevolking Curaçao voor ondervonden medewerking en vertrouwen, Fruytier.

Koloniale Raad.

Eenigen tijd geleden is de heer mr. Polvliet, lid vanhet hof van justitie, door den Kolonialen Raad ten tweeden male als eerste candidaat in een vacature voorgedragen. De *Amigoe* verneemt nu, dat hij niet zal benoemd worden, omdat de regeering van oordeel is, dat de rechterlijke macht voldoende in den Raad vertegenwoordigd is.

Wonderlijk bericht! De rechterlijke macht is, dachten wij, in het geheel niet in den Raad vertegenwoordigd en dient erin ook niet vertegenwoordigd te wezen.

De begrooting.

Met 73 tegen 1 stem is de begrooting van „Koloniën" aangenomen, nadat de Curaçaosche aangelegenheden daarbij vrij uitvoerig besproken waren. St. Eustatius kwam .In afwijking van de West-Indische Encyclopaedie, dat Lamont nog in hetzelfde jaar, 1709, naar Curaçao terugkeerde. Gerepliceerd is er niet. Men zal het verstaan, dat wij de verschijning der Handelingen willen afwachten, alvoerens met een enkel woord de gedachtewisseling te bespreken.

Nieuwe boeken.

Het gaat hard met de lectuur over Curaçao. Nauwelijks is Amelunxen van de pers, of een nieuw boek ligt op onze tafel. Het zijn de „Herinneringen" van den bekenden St. Martijner, den heer J. C. Waymouth. Onder den tietl*Memories of Sant Martin (Netherland Part.) 1852—1926. Preceded by a Short Sketch of Earlier History.* heefthij zijn gedenkschriften laten drukken en uitgegeven bij Advocate Co., Ltd. op Barbados. Het boekje geeft wat de titel belooft. Vooral zijn landgenooten zullen reden hebben de heer Wawmouth, geen onbekende in de geschiedenis van zijn eiland, dankbaar zijn voor het vastleggen van zoovele bijzonderheden.

En nu kondigt d e*Amigoe* nog een tweede boek aan *Aardrijkskunde. De eilanden van Ned. West-Indië, Venezuela en Columbia,* door Fr. M. Realino, onderwijzer aan het St. Thomas-College. Als wij het boek ontvangen hebben, hopen wij er op terug te komen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

De geschiedenis der Bovenwindsche Eilanden.

Prof. Knappert is in de December-aflevering van *De West-Indische Gids* zijn geschiedenis der Bovenwindsche Eilanden begonnen, waar Hamelberg was uitgescheiden, dus nog heel in het begin, 1700. Het is niet veel fraais wat we te hooren krijgen. Trouwens een en ander was niet onbekend uit de Deductie, gedaan maken by ofte van wegen *Hendrik van Dam,* Fiscaal, Auditeur, ende Secretaris van de Eylanden St. Eustatius ende Zaba; den Eerwaardigen, Godsgeleerden *Anthony Couan,* Bedienaar des Goddelijken Woords aldaar; de Heer Jan Symonsz Donker, gewesene provisioneel Commandeur,, jegenwoordig Capiteyn Lieutenant, President Raad van de Justitie; *Pieter Lespier,* Oud Raad; en *Johannes Meyer,* gewesene Sergeant; alle Habitanten van de voorsz Eylanden St. Eustatius en Zaba; overgelevert aan de Ed. Groot Achtbare Heeren Bewindhebberen van de Generale Geoctroyeerde West-Indische Compagnie ter Kamer van Tiene, tot Amsterdam haar respective Cessie genomen hebbende, in Haar Ed. Vergadering, den...... 170...

Door de bronnen, die prof. Knappert ontsloten heeft op het Rijksarchief en in de Kerkelijke Archivalia, hooren wij nu dezelfde geschiedenis van twee kanten vertellen. De ernstige beschuldigingen tegen den commandeur Isaäc Lamont komen wel op sommige punten in een ander licht te staan, nu wij ook den beschuldigde over zijn beschuldigers hooren. Trouwens prof. Knappert deelt mee, dat Lamont, na ontslagen te zijn in 1707 hersteld werd.

Uit den Verren Vreemde.

Exterritorialiteit in China.

Op de vraag, door het Tweede Kamerlid Wijnkoop gesteld, of onze regeering van de Chineesche regeering een nota had ontvangen, waarin zou zijn aangekondigd, dat op 1 Januari 1930 alle exterritoriale rechten in China zullen worden afgeschaft, kon de Minister van Buitenlandsche Zaken, d.d. 11 November, antwoorden: „Een nota, als hier bedoeld, is noch aan de Nederlandsche regeering, noch, voor zoover thans der regeering bekend, aan andere mogendheden gericht."

Toch is een dergelijke nota nadien wel aan regeeringen, voor wier onderdanen nog exterritoriale rechten in China bedongen zijn, verzonden (wij meenen onder dagteekening van 29 November). Hieruit behoeft men niet tot de gevolgtrekking te komen, dat de heer Wijnkoop een scherp vooruitzienden blik heeft gehad. De bedoeling van de regeering te Nanking, om met ingang van 1 Januari 1930 tot de opheffing over te gaan, was bekend. Zij is ter zake reeds vele maanden geleden in overleg met de betrokken vreemde mogendheden getreden. Deze hebben op de ter zake ontvangen vraag ook geantwoord, het antwoord was vooralsnog afwijzend, in afwachting of de rechtszekerheid voor vreemden in China voldoende zou worden gewaarborgd. Daarna verluidde, dat de Chi-

neesche regeering den maatregel toch zou doorvoeren en hiervan kennis zou geven aan de betrokken regeeringen (Engeland, Frankrijk, Amerika, Nederland). Dit voornemen heeft ook bestaan. Vandaar de berichten, die den heer Wijnkoop aanleiding gaven den 5en November zijn vragen op te stellen. Maar Nanking heeft eerst 3 à 4 weken later tot verzending van de nota besloten, zoodat onze Minister van Buitenlandsche Zaken moest antwoorden zooals hij den 11en November deed.

Afgezien van het wel dan niet ontvangen van de bedoelde nota, was door den heer Wijnkoop aan de regeering tevens ook gevraagd, of zij in het algemeen het oogenblik niet gekomen acht om thans van alle exterritoriale rechten in China afstand te doen. Hierover had de Memorie van Antwoord nopens de begrooting van Buitenlandsche Zaken zich reeds uitgelaten en de minister kon dus daarnaar verwijzen. Vermeld was:

„De houding der Nederlandsche Regeering tegenover China heeft zich gekenmerkt door sympathie voor het Chineesche volk, dat zich in zijn land voor zoo groote moeilijkheden geplaatst ziet. De aanbevelingen der commissie, die ingevolge een der resoluties van Washington betreffende de extraterritorialiteit een onderzoek in China heeft ingesteld naar het rechtswezen aldaar, zooals dat thans nog bestaat en verder ware te verbeteren, leveren, naar de meening der Nederlandsche Regeering, een deugdelijke basis ter beoordeeling van wat door de betrokken mogendheden in overleg met China zou kunnen worden gedaan om aan de wenschen van China tegemoet te komen en geleidelijk tot opheffing der extraterritorialiteit te geraken naar gelang daartoe voldoende waarborgen aanwezig zullen zijn."

Hierin ligt opgesloten, dat de Nederlandsche regeering zich gevoegd heeft naar het advies van de internationale commissie, en dat dit advies aanwijzingen bevat om *geleidelijk* tot opheffing der exterritorialiteit te geraken.

De Chin. reg. heeft, zooals gezegd, niet dadelijk, na ontvangst van de bedenkingen op haar eerste voorstel weer met een nieuwe nota geantwoord. Maar zij heeft aan het corps diplomatique, dat meerendeels nog te Peking resideert, verzocht officieele vertegenwoordigers naar Nanking te zenden tot het voeren van onderhandelingen t.z.v. de afschaffing van de gemengde rechtbanken, die in Sjanghai haar zetel hebben. Het corps diplomatique oordeelde zich echter terecht niet bevoegd tot het voeren van dergelijke onderhandelingen. Het verwees de Chineesche regeering naar de buitenlandsche consuls der betrokken mogendheden te Sjanghai. De regeering bleef toch bij haar opvatting. Zij beschouwde de ontvangen afwijzing blijkbaar als een voldoende rechtvaardiging om nu zonder medewerking van buitenlandsche diplomaten tot een beslissing te komen. Den 21en November wist een telegram te vermelden, dat de nationale regeering de verklaring had afgelegd, dat zij op 1 Januari 1930 de internationale rechtspleging in China afschaft. Hierdoor zullen de *overige* clausules in de bestaande verdragen met de vreemde mogendheden echter niet worden aangetast, deze zijn gehandhaafd. Dit is dan ten slotte (29 November) per nota aan de vreemde regeeringen medegedeeld.

China blijft 't land van de groote verrassingen; de zaak heeft een niet verwachte wending genomen.

Over de vraag, hoe zich te stellen tegenover deze door Nanking gezonden mededeeling, vormde zich een Engelsche en een Fransche opvatting. Londen wilde het nieuwe jaar afwachten, om eerst te handelen als men precies zou weten op welke wijze China zijn besluit zou uitvoeren. Parijs bepleitte een nadere uiteenzetting van de bedoelingen, in de hoop Nanking alsnog tot beter inzicht te brengen.

Men mag niet gering denken over de verantwoordelijkheid, welke de staatslieden, bij het nemen van een besluit ten deze, op zich zouden hebben genomen. De ondervinding heeft geleerd, hoe in China wordt gewerkt met de boycott-methode, die niet alleen de nijverheid en den handel van de aangewezen natie treft, maar ook de Chineesche gemeenschap zelf.

De woelingen der laatste dagen hebben de kwestie der aparte rechtspraak eensklaps naar den achtergrond verschoven. Onder deze omstandigheden zal Frankrijk, en zullen alle mogendheden het vermoedelijk geraden achten het Londensche standpunt maar in te nemen, ongeacht in hoever zij dit onder andere omstandigheden als 't beste zouden hebben beschouwd.

De regeering van Tsjiang Kai Sjek is in benauwdheid gebracht. De vroegere toestand is weer ingetreden, tal van generaals hebben strijdmachten in het veld, die de regeering van Nanking bedreigen. Zoo Tsjang Fai Kwei en Feng.

't Lijkt nu zeker niet 't oogenblik om de vreemde mogendheden tegen de huidige regeering in het harnas te jagen.

Nanking kan zich óf gesteund, óf bedreigd voelen door de gewapende macht, die onder vreemde vlag in zijn wateren aanwezig is om de veiligheid der vreemde onderdanen te beschermen, een bescherming die China hun dus nog niet kan waarborgen.

Zoo bezien, lijkt 't of het besluit der afschaffing van de exterritorialiteit op 1 Januari wel zal vergeten worden, om het voor later op de verlanglijst te houden. De regeering van Nanking zou dit nu waarschijnlijk ook wel wenschen, nu zij door zoovele andere moeilijkheden geplaagd wordt; maar is zij vrij in haar handelen? Tot de verwijten, die haar treffen, en die door de dreigende vijanden tegen haar uitgespeeld worden, behoort ook: te weinig energie tegenover den vreemdeling. Verstrijkt 1 Januari zonder dat zij uitvoering heeft gegeven aan het genomen besluit, dan ... ja wat dan?

Nederland zegt zich de rol toe van de kat uit den boom te kijken.

Als 't niet mee wenscht te doen aan de maatregelen, die door de andere mogendheden, welke in deze aangelegenheid betrokken zijn, worden genomen om de rechten te doen gelden, waarop de contractsluiters staan en willen blijven staan, dan zou het, naar onze meening, beter doen en loyaler handelen, door voor zich van de bijzondere rechten afstand te doen. Het moet hiervoor dan wel 't juiste oogenblik weten te kiezen, maar 't mag zich overigens vrij tot handelen achten.

Voor 't voeren van een zelfstandige politiek behoeft 't in deze niet vreesachtig te zijn. In de Chineesche aangelegenheden heeft elk der betrokken mogendheden zelfstandige stappen gedaan, en zij hebben dit van elkander als ten volle rechtmatig aanvaard.

Door van zijn exterritoriale rechten afstand te doen zou Nederland in China in dezelfde omstandigheden komen te staan als waarin b.v. Duitschland en Oostenrijk zich bevinden.

Men versta ons goed. Het groote rijk van Nederland in Azië heeft zelfstandig te overwegen, welke houding 't oirbaar acht tegenover de Chineesche wenschen. Staat het aan de zijde van hen, die aan China niet wenschen toe te geven, dan zij 't, met de andere, ook de groote mogendheid, in zijn doen en laten. *Wil 't dit niet doen en niet zijn*, dan late 't niet de andere alleen de kastanjes uit het vuur halen, dan schuile 't niet weg achter die andere mogendheden. Dan volge het een eigen politiek, ongeacht wat 1 Januari brengen zal.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Tot heden heeft de secretaris-penningmeester ontvangen aan contributie 1930 .... *f* 91.—
Aan extra bijdragen .... „ 30.50

Tot 16 December totaal *f* 121.50

De lezing door den heer C. Frans zal vermoedelijk 23 Januari 1930 gehouden worden. Het gezelschap bestaat uit 5 personen. Voorloopig zal het programma zijn: Voordracht over Timor (land, volk en kunst), lichtbeelden; tot slot sesandomuziek met zang; mogelijk zal er ook interessant demonstratie-materiaal aanwezig zijn. Een en ander stelt echter naar verhouding nog al eischen aan de kas der afdeeling. Wij hopen echter op ons postgiro 93038.

Het Bestuur.

Afdeeling Bergen op Zoom.

Op *6 Januari* zal een *lezing met lichtbeelden* worden gehouden door den heer Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm, oud-Gouvernements-secretaris van Suriname. Onderwerp: „Algemeen overzicht van land en volk in West-Indië."

De Secretaris.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN EN FILMS.

Zaterdag 21 December e.k. om 2 uur precies zal de heer *Johan Koning* in het Scala-theater, Wagenstraat 34 alhier een voordracht houden over „Mooi Indië" (moderne reizen in den Archipel) met lichtbeelden en films.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Den *20en December* e.k. zal in de Hamburgerzaal van het Concerthuis in de Boelestraat de *Billitonfilm* vertoond worden.

Afdeeling Rotterdam.

INDISCHE FILMAVOND.

De Vereeniging Oost en West, afdeeling Rotterdam, heeft in samenwerking met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen 10 Dec. in de Nutszaal de film Tropisch Toerisme vertoond.

Ter inleiding gaf de heer L. D. Petit, secretaris van Oost en West, afdeeling Amsterdam, een schets van de opkomst van het scheepvaartverkeer in den Indischen Archipel.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De juist verschenen, geheel nieuw bijgewerkte ledenlijst der Vereeniging is ad *f* 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, Postrekening 14574.

———

Op een nader te bepalen datum, na afloop der Haagsche Vredesconferentie, zal, te 's-Gravenhage, *een Vredes- en Volkenbondstentoonstelling* gehouden worden, uitgaande van het Bestuur der bekende Vereeniging van dien naam.

De tentoonstelling zal bestaan uit 5 afdeelingen: *a.* een historische afdeeling, *b.* eene welke uitsluitend omvat de georganiseerde vredesbeweging in het algemeen, *c.* eene economische afdeeling, *d.* eene gewijd aan den oorlog en ten slotte eene die gewijd is aan den Volkenbond en zijn arbeid.

De tentoonstelling, welke gehouden wordt in de Grafelijke zalen, zal geopend zijn op elken werkdag van 10—6 en 's avonds van 8—10, des Zondags van 1—5 uur. Entrée op werkdagen *f* 0.50; des avonds *f* 0.25 (alleen 's Maandagmiddags *f* 1.—). Een loterij ad *f* 1.— per lot is er aan verbonden.

Adres van het Uitvoerend Comité: Jan van Nassaustraat 93, 's-Gravenhage.

———

De heer Dr. W. G. N. v. d. Sleen, Leeghwaterstraat 14, Haarlem, stelt zich beschikbaar voor het houden van lezingen met lichtbeelden tegen nader overeen te komen voorwaarden.

Enkele onderwerpen: Bekend en onbekend Java en Sumatra; Bali, Lombok en Amboina; Nieuw-Guinea en de Digoel.

———

De besturen der afdeelingen worden opmerkzaam gemaakt op de vervaardiging van een film over de *Zuiderzeewerken* door den heer G. Ralfs, Leeraar aan de R. H. B. S. te Harlingen, Z. O. Singel 31.

De „Harlinger Crt." prijst de film als een „Cinematografisch juweeltje". Voor inlichtingen, kostenopgaaf enz. wende men zich tot genoemd adres.

Van de Redactie.

EEN ZWARE LUCHTKERSTMAIL VOOR INDIË

Het 8e vliegtuig vertrokken met ruim 335 K.G. post

Met het vliegtuig, dat 12 December van Schiphol naar Nederlandsch-Indië is vertrokken, werden 30 zakken luchtpost verzonden met een totaal gewicht van 335,875 K.G. bruto en 320,475 K.G. netto.

De zending bevatte 14.559 brieven, 2408 briefkaarten, 53 drukwerken, 8 monsters en 47 postwissels, totaal 17.075 stuks. Hiervan werden aangeteekend verzonden 914 brieven en 61 briefkaarten, totaal 975 stuks.

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie.

Bij ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist verschenen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje, dat een overzicht geeft van den werkkring en de vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot opleiding voor die industrie. De bewerking geschiedde door de H.H. H. Ch. G. J. van der Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren van N.-I. Suikerondernemingen, en A. Voskuil, Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal en Dinoyo.
Bijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belangrijk! Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

NIEUWE LEDENLIJST VAN „OOST EN WEST"

Voor Firma's die de eerstdaags te verschijnen nieuwe volledige LEDENLIJST der Vereeniging wenschen te ontvangen, wordt de ingenaaide lijst verkrijgbaar gesteld ad **f 2.50** per ex., bij het Algem. Secret. der Vereen., K. VOORHOUT 6, Den Haag

STICHTING BANDOENGSCHE TECHNISCHE HOOGESCHOOL-FONDS.

Aankoop van een instrumentarium voor mechanica.

In de vergadering van den Raad van Beheer der Stichting, gehouden te 's-Gravenhage in het Gebouw van het Kon. Instituut van Ingenieurs, werd, overeenkomstig het voorstel der Commissie van vertegenwoordiging in Ned.-Indië, gesteund door de Faculteit der Technische Wetenschap, besloten uit de fondsen voor 1929 een bedrag van *f* 5000.— ter beschikking te stellen van prof. ir. C. G. J. Vreedenburgh, thans met verlof in Nederland, voor aankoop van een instrumentarium voor mechanica, als eerste grondslag voor de stichting van een mechanica-laboratorium aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng.

AFGESTUDEERDEN AAN DE T. H. TE BANDOENG.

In het Jaarboek Juli 1929 der Technische Hoogeschool is opgenomen een lijst der gediplomeerden, met opgave der door hen bekleede betrekkingen. Daaruit blijkt, dat er 72 Bandoengsche civiel ingenieurs zijn, die zoo goed als allen bevredigende betrekkingen bekleeden. De lijst is afzonderlijk gedrukt en voor belangstellenden beschikbaar bij den secretaris-penningmeester der Stichting, 's-Gravenhage, Prinsessegracht 23.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Dr. K. A. H. Hidding, Ambtenaar v. d. beoefening v. d. Ind. talen, Kon. Wilhelminalaan 261, Voorburg.
Ir. M. W. den Outer, Tijd. ingenieur 3e kl. b. d. dienst voor waterkracht en electriciteit, Steenstraat 17, Arnhem.
Ir. C. H. van Raalten, Ingenieur 3e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Markt 9, Delft.
Mej. Dr. K. A. M. van Munster, Leerares b. h. Openbaar M.O., leerares a. d. Gem. H.B.S., Nijmegen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. V. de Vries, Verpleegster 1e kl. b. d. Hosp.dienst, Mauvestraat 5, Amsterdam (Z.)
W. van Hartingsveldt, Ass.-resident b. d. Alg. Bestuursdienst, Gr. Hertoginnelaan 232, 's-Gravenhage.
J. F. A. Beifroid, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., Barbarossastraat 43, Nijmegen.
G. J. van Wagenveld, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.W.L.O., 1e Sweelinckstraat 5, 's-Gravenhage.
Sj. H. Leegstra, Hoofdinsp., hoofd van den dienst van scheepvaart, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
M. J. J. Boender, Electro-technisch werktuigkundig opz. 1e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, De Mient 140, 's-Gravenhage.
Mr. J. H. Kalma, Hoofd v. d. Adm. dienst v. h. Boschwezen, Fred. Hendriklaan 246, 's-Gravenhage.
J. Kooij, Techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Burg. Meyneslaan 8a, Rotterdam.
D. Jansen, Ingenieur 1e kl. b.d. S.S. en Tr., Valkenboschlaan 27, 's-Gravenhage.
E. E. R. Edwards van Muyen, Adj.-ambt. v. d. Inklaringsdienst S.S., Obrechtstraat 411, 's-Gravenhage.
J. A. M. van Velthoven, Onderwijzer 1e kl. b.h. O. W. L. O., Kanaalstraat 202, IJmuidPen.
kenstraat 23, 's-Gravenhage.
K. L. Jacobs, Adj.-inspecteur der Cenrtale kas, Rein-
W. P. Berkelaar, Hoofdopz. b. d. W. en 's Lands B. O. W., Emmastraat 18, Zwijndrecht.

MET PENSIOEN:

Mevr. R. Vis geb. Bouwmeester, tijd. Onderwijzeres 3e kl. bij het O.W.L.O., Van Weede van Dijkveldstraat 60, Den Haag.
A. van Wogtendonk, Hoofd der Openb. 1e Lagere school A te Semarang, B. Wuytierslaan 156, Amersfoort.
D. J. G. van Setten, Landbouwconsulent, Ubbergsche Veldweg 67, Nijmegen.
F. Strik, Ambt. ter besch. van den adviseur van de Centralisatie, Frans v. Mierisstr. 56, Amsterdam (Z.).
A. B. ten Berge, Onderwijzer 1e kl. O.W.L.O., Oranjekade 39, Haarlem.
W. J. Knoop, Opperhoutvester, Noorder Amstellaan 161, Amsterdam.
Mr. H. W. Pruissen, Lid v. d. Raad van Justitie te Soerabaja, van Galenstraat 74, 's-Gravenhage.
B. J. Pas, Inspecteur 1e kl. b.d. P.T.T.-dienst, Regentesselaan 80, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 11 tot 18 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
C. A. Ruempol, Adj. Inspecteur Alg. Politie in N.-I., Amsterdam, Jan Luykenstraat 32. *f* 5.	den heer J. Kouwenaar te Amsterdam.
P. Doeksen, Heemstede, Heemsteedsche Dreef 15. *f* 5	den heer F. C. de Hosson te Heemstede.
Mr. W. Suermondt Wzn., R'dam, Westersingel 97. *f* 5...	den heer F. A. Vervloet te Rotterdam.
Mevr. C. van Woerkom-Fock, Rotterdam, Diergaardelaan 37. *f* 5	den heer Fr. Oudschans Dentz te Den Haag.
Mevr. Chr. van der Houven van Oordt-van Oordt, Halsteren, Halstersche weg 72. *f* 5. C. F. Bevin, Directeur Wester-Handelsbank, Bergen op Zoom, Blauwehandstraat 31. *f* 5. J. P. M. Vlekke, Leeraar M.O., Bergen op Zoom, Antwerpsche straat 11. *f* 5.	Afdeelingsbestuur Bergen op Zoom.
W. A. Schuddeboom, Onderwijzer 1ste klasse N.-I. m.v. Nijmegen, Fransche straat 35. *f* 5	den heer H. Kedde te Nijmegen.
Mevr. H. M. Berghuis-Buning, Den Haag, Laan van Meerdervoort 294. *f* 5. Mej. A. Thorbecke, Den Haag, Flatgebouw „Boschzicht", Benoordenhoutscheweg 32. *f* 5.	Secretaris Afd. Den Haag.
A. W. Deeleman, Den Haag Verhulststraat 66. *f* 5	Mevr. W. L. Swaan-Buddingh te Den Haag.
B. W. T. van Slobbe, Gouverneur van Curaçao, Den Haag, Celebesstraat 74. *f* 10	Hoofdbestuur van „Oost en West".
J. F. van Plassche, Oud O.-I. Ambtenaar, Utrecht, Jan van Scorelstraat 68. *f* 5	den heer J. H. N. van Lienden te Utrecht.

Afschrijvingen

Mevr. A. Roëll-Cremer, Den Haag, Hofzichtlaan 7 (overleden).
J. W. F. Nienhuijs, Nijmegen, Sumatraplein 9.
A. F. Borren, Kapitein der Politietroepen te Curaçao.

Adresveranderingen

G. J. van der Heide, Secretaris der Afd. Arnhem, Oosterbeek L. Benedendorpsweg, van: 4, naar: 8 „Huize den Uil".
Mej. P. J. Keuchenius, Zeist, van: Burgemeester Patijnlaan 108, naar: De Genestetlaan 26.
J. A. Pet, Luit.-Kol. Inf., Amersfoort, van: Wyersstraat 10, naar: Arnhemsche weg 92.
W. G. Moggenstorm, Ass.-Resident, van: Amersfoort, Marnixlaan 55, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. B.B.
Mevr. J. der Kinderen-Knijff, van: Breda, Ginnekenweg 121a, naar: Ginneken, Wilhelminastraat 45.
H. Ch. Gooszen, Resident m.v., van: Oegstgeest, naar: Leiden, Hotel Rijnland.
Dra. I. Reesink-Bonebakker, Zutphen, van: Coehoornsingel 50, naar: Deventerweg 35.
Th. F. H. Zurhake, Den Haag, van: Frankenslag 311, naar: van Boetzelaerlaan 85.
Mej. M. G. Meijer, Den Haag, Frankenstraat, van: 10 naar: 12.
R. C. Pohl, van: Medan naar: Utrecht, Amsterdamsche Straatweg 144B. *f* 5.
Mr. J. Westerman Holstijn, Amsterdam, van: Reynier Vinkeleskade 82 naar: Keizersgracht 743.
Cultuurmaatschappij Kali Bendo en Soember Agoeng, Den Haag, van: Bankastraat 140, naar: Lange Houtstraat 22.
R. G. W. Farret Jentink, Kap. Inf., van: Malang, naar: Den Haag, Valeriusstraat 97. *f* 5.
W. A. Westerwijk Bosdijk, van: Cheribon, naar: Den Haag, Daal en Bergsche Laan 84, p.a. H. Tiedeman. *f* 5—
J. Swartjes, Oud Luit.-Kol. N.-I. L., Nice, van: Hotel Richmond, naar: Avenue Mirabeau 4.
H. Agerbeek, Kapt. Inf., van: Den Haag, Weissenbruchstraat 138, naar: Bandoeng, D. v. O.
A. Th. van Es, Afdeelingshoofd S.S., van: Den Haag, IJsvogelplein 2, naar: Bandoeng, p.a. Hoofdbest. S.S.
C. Ch. Berkholst, Bouwkundige S.S., thans: Bandoeng, Papandajanlaan 82.
M. F. Tydeman, Ass.-Resident, thans wd. Burgemeester van Buitenzorg.
M. A. Los, Asp. Controleur B.B., van: Maros, naar: Bonthain.
J. Hardeman, Directeur van O. en E. in N.-I., Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 250, naar: Beeklaan 482.

NUMMER 52 DINSDAG 24 DECEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

HOOFDVERTEGENWOORDIGER OOST-INDIE.

De heer Mr. K. Fauser, Landrechter te Soerabaia, treedt met ingang van 1 Januari 1930 af als Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging „Oost en West"; als zoodanig is benoemd de heer L. M. F. PLATE, oud-Ind. Hoofdambtenaar, te Malang.

Aan de Leden der afdeeling Den Haag van „Oost en West"

In het belang der administratie en ter vermijding van omslachtigheid wordt men beleefd verzocht de verschuldigde contributiegelden rechtstreeks te voldoen aan den Secretaris-Penningmeester der afdeeling, den Heer J. C. BAUDOIN, Jac.-Hopstraat 12, alhier, giro no. 135120, — en dus NIET aan het Algemeen Secretariaat.

Dr. JACOB MALLINCKRODT. †

Dezer dagen kwam een telegram binnen, dat te Madjene (Celebes) overleden was aan typhus Dr. Jacob Mallinckrodt.

Wel heeft de dood zich meester gemaakt van een veelbelovend mensch, die in zijn beste jaren is heengegaan.

Mallinckrodt wist zich, na zijne uitzending als bestuursambtenaar, al spoedig te onderscheiden. In de Zuider- en Oosterafd. van Borneo geplaatst, legde hij zich met groote toewijding toe op de kennis van land en volk; de Dajak was voor hem een voorwerp van ernstige beschouwing. Door zijn huwelijk met een Christin, Louise Djata, een dochter van een Dajakvorst, werd al spoedig, wat voor anderen een gesloten boek was, — de verschillende talen (dialecten?) der Dajakstammen in het Noord-Oosten, — voor dezen ijverigen bestuursman een openbaring. Aan hem hebben wij een reeks van beschouwingen over dat Dajakvolk te danken in al zijn verscheidenheid van stammen, stamgroepen enz. Al spoedig viel hij op een terrein, wat wij het adatrecht noemen en hier vertoonde hij zijn beste krachten. Van Vollenhoven moest getuigen, dat er suggestieve kracht van de opstellen van Mallinckrodt uitging. Voor hem was weggelegd het groote talent niet de dingen te aanschouwen alleen, maar ook te doorschouwen. Hand aan hand met menschen als Dr. Alb. Kruyt en Mr. van Ossenbruggen, werd de magische achtergrond de verklaring voor tal van tot nog toe onbegrepen verschijnselen. Dat hem dit wel eens parten speelde, wie begrijpt dat niet als ingewijde. In Nederland met verlof was hij aangewezen voor het volgen van de Indologische studiën; men zegt, dat voor de bekroning daarvan zijn proefschrift al in manuscript was meegebracht, wel een bewijs, welk een doelbewustheid bij dezen man aanwezig was. En toen dan zijn promotor Prof. Mr. C. van Vollenhoven hem op Donderdag 13 Juli 1928, des namiddags om 5 uur, in de Senaatskamer de bekroning van zijn werk in den vorm van het in twee flinke deelen verschenen proefschrift: het adatrecht van Borneo, kon prijzen, viel hem de hoogste eer, het cum laude, ten deel. Met weemoed moest zijn leermeester hem laten vertrekken naar de Oost, waar hem al dadelijk een eervolle loopbaan wachtte. Toegevoegd aan den Gouverneur van Celebes kreeg hij tot taak om de noodige onderzoekingen naar het adatrecht in te stellen. Het was een zware arbeid en dezer dagen schreef mij zijn buurman te Makassar, de heer Wajon, dat Dr. Mallinckrodt het zoo druk had, dat hij zijn trouwe vrouw, die hem ook in Borneo bijgestaan had in al zijn drukte en onderzoekingen, naar Madjene had geroepen om hem te helpen bij zijn taak.

Wat waren de verwachtingen over hem niet hoog gespannen en nu ligt hij ter neer; hij is voor goed weggegaan van ons.

Al de ernstige beoefenaars van het adatrecht van Nederlandsch-Indië zullen zijn verlies moeten betreuren. Te vroeg van ons heengegaan, zal hij stellig in onze nagedachtenis blijven en zijn werk zal ons een monument zijn.

Bergen op Zoom, 18 December 1929.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Van den hak op den tak.

Het Indische volkslied.

Indonesia Raja (de Indonesische eenheid), het z.g. volkslied der nationalisten heeft eenige deining in de pers veroorzaakt en naar het schijnt ook in bijeenkomsten, waar de nationalist meende dat de Europeaan daartegenover niet de juiste houding had aangenomen. Ook de Regeeringscirculaire ter zake aan de landsdienaren gericht, is zelfs in de Europeesche pers wel eens afgekeurd. O.i. heeft de Regeering het juiste standpunt ingenomen, door het lied, dat in 3 coupletten de eenheid van het Indonesische erfland bezingt, op lyrisch gestemde doch niet heftige wijze, op te vatten als een vereenigingslied, dus door dadelijk het merk van een volkslied, dat zeer zeker de nationalisten daarop hebben gedrukt, niet te erkennen. De Regeering wenscht dat alle landsdienaren — vermoedelijk zijn, en dan o.i. terecht, ook de inheemsche bedoeld — in openbare bijeenkomsten, hetzij ambtelijk hetzij als belangstellend tegenwoordig, de strikte neutraliteit in acht nemen, dus geen hulde bewijzen, evenmin geringschatting toonen. Doch minder gelukkig achten wij het dat een uitzondering gemaakt wordt voor besloten bijeenkomten, waaraan uitgenoodigden landsdienaren de vrijheid gelaten wordt om beleefdheidshalve met den gastheer op te staan wanneer het lied wordt ten gehoore gebracht. En zulks omdat in Indië — zooals bekend is — een landsdienaar nooit uitgenoodigd wordt anders dan om zijn hoedanigheid van ambtenaar of officier. Zelfs niet in ambtscostuum of uniform verschijnend, zou de eer, eventueel door hem bewezen aan het volkslied tot het politiek voordeel der nationalisten uitgebuit worden. O.i. zal een landsdienaar steeds vooraf kunnen beoordeelen of de bijeenkomst al dan niet nationalistisch wordt opgezet en zoo ja dan uiteraard voor de uitnoodiging moeten bedanken en bij twijfel daaromtrent haar moeten, en zeer wel kunnen, aannemen onder

SCHRÖDER
GROENMARKT - DEN HAAG
TELEFOON 16173

BEDDEN-AFDEELING

SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
IN ALLE HOUTSOORTEN

IJZEREN EN KOPEREN LEDIKANTEN

WOLLEN- EN DONSDEKENS
IN ALLE MATEN - OOK VOOR

WIEGEN- EN KINDERLEDIKANTEN

BEZOEKT
DE TOONKAMER
VAN HET
GASBEDRIJF
WILLEMSTRAAT 7.
KOSTELOOS ADVIES

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802

„MUZIEK-SMITH"
NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT
Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

Pour apprendre à danser vite et bien adressez-vous à

L'Académie de Danses et Maintien
ROCCO DUBOIS

de toonaangevende dansleeraren v. d. betere kringen
34 J.-P.-Coenstraat - Den Haag - Telefoon 71909
Privé-lessen en Besloten Clubs voor elken leeftijd.

DE OORSPRONG
PASSAGE 50-52 :: DEN HAAG
TELEFOON 12908 5763
„Brouwer's Aardewerk"

ARNHEM EN OMSTREKEN

N.V. Linnenmagazijn „'t Spinnewiel"

G. H. MEIJER
ARNHEM, Ketelstraat 12, Tel. 26077
NIJMEGEN, Betouwstr. 1, Tel. 2459

Tricotgoederen - Huishoudgoederen
Tafelgoederen - Huwelijksuitzetten
Baby-uitzetten 5828

INDISCHE UITRUSTINGEN

PENSION PARKOORD, Apeldoornschestr. 14, ARNHEM
Prachtige kamers - prima keuken - matige prijzen!
C. A. S. LINTHOUT.

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

GRONINGEN

WONINGINRICHTING JAC. DE VRIES
O. EBBINGESTRAAT 34 - TEL. 3740
— GRONINGEN — 5821
SMAAKVOLLE MODERNE MEUBELEN
COMPLETE INSTALLATIES
TAPIJTEN - GORDIJNEN - LINOLEUM

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN
Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576
TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED

Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen
Huwelijks- en Bébé-uitzetten —
Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

GEERSINGA & POSTEMA
TIMMERLIEDEN EN AANNEMERS
SCHUITENDIEP 28b en 28a :: TELEPHOON 2462
GRONINGEN 5820
Bevelen zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden

BERGEN OP ZOOM

Alleenverkoop voor Bergen-op-Zoom en Omgev. der wereldberoemde ALPINA HORLOGES.

CORN. ANDRIESSEN
GEDIPL. HORLOGEMAKER
BERGEN-OP-ZOOM
HOEK BOSCHSTRAAT - MARKT 22
TELEFOON 288

Kunsthandel Goosen
OMLIJSTINGEN IN ALLE SOORTEN
SCHILDERIJEN - ETSEN - PLATEN
KUNSTGLAS - PORSELEIN - AARDEWERK
BEZOEKT ONZE MAGAZIJNEN:
BERGEN OP ZOOM - FORTUINSTRAAT 9—11

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

LEIDEN

VIOOL-INSTITUUT
Directeur Adolf Brunt - Nieuwe Rijn 10, Leiden
PRIVE-LESSEN: 5888

AANVANGKLASSE	vanaf	f 4.— p. m.
MIDDELKLASSE	vanaf	f 5.— p. m.
KUNSTKLASSE	vanaf	f 6.— p. m.
SOLOKLASSE	vanaf	f 7.— p. m.

N.V. „MEUBELKUNST"
MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen
Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabrikaat. Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
TOONKAMERS: 5879
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TELEF. 524

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel
Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN brandstoffen 5875
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN, TEL. 587

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN
IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW" 5877
HET MEEST GEVRAAGD
KORTE MARE 22 - TEL. 1411

FIRMA M. KOERT - LEIDEN
J. RAVESTEIN
PIETERSKERKGRACHT 16 - TELEF. 1055
Architectuur 5892
Aannemer van Bouwwerken - Timmerwerken

het uitdrukkelijk beding dat hij zich ten opzichte van het bewuste lied van ieder huldeblijk zal onthouden. Wij weten niet of aan de inheemsche landsdienaren verzocht is op door hen te houden openbare bijeenkomsten de Indonesia Raja niet op het programma te brengen. O.i. ligt zulks in de gewenschte lijn.

De Indonesische vlag.

Het rood-witte vaandel al dan niet met den bantèngkop heeft aanstoot gegeven, melden eenige Indische dagbladen. Bedoeld is uiteraard aan Europeanen. Bestaat daarvoor wel gegronde aanleiding? Het negeeren door Europeanen van dergelijke vlag is gemakkelijker dan van de Indonesia Raja. In ons land bovendien ziet men herhaald vlaggetjes van vreemde landen op de fiets wapperen zonder dat het blijkbaar iemand hindert. De Europeesche politieman [1]) die plaats nam in een auto met een P.N.S.-vlag van een Indonesiër, die een rijbewijsexamen moest afleggen, heeft o.i. verkeerd gehandeld; hij had eenvoudig moeten weigeren dat examen af te nemen op die wijze.

Mogen landsdienaren lid zijn van politieke vereenigingen?

De gouverneur van West-Java heeft de kat de bel aangebonden door aan de politiedienaren te verbieden lid te zijn der Partai National Indonesia, wat gevolgd schijnt te zijn door een zelfde Regeeringsverbod aan het personeel van leger, vloot en politie in geheel Indië; terwijl het thans heet dat de Regeering overweegt om het lidmaatschap van alle politieke vereenigingen te verbieden. O.i. zou men thans moeilijk een wijzer besluit kunnen nemen, terwijl het aanbeveling zou verdienen om daarna te overwegen hetzelfde verbod uit te breiden tot alle landsdienaren, inheemschen en Europeanen.

Men kan zeer wel zijn stemrecht uitoefenen zonder lid te zijn eener politieke vereeniging, terwijl ieder onbevooroordeeld kenner der toestanden in Indië weet dat de landsdienaar, die behoorlijk zijn plicht doet, eenvoudig geen voldoenden tijd kan overhouden om geregeld politieke vergaderingen bij te wonen, laat staan na voorafgaande studie daarin een vooraanstaande positie in te nemen. Daargelaten nog de ongewenschte omstandigheid in menig opzicht, dat het zich bemoeien met de politieke vraagstukken van den dag allicht aanleiding geeft tot de openbaring van het verschil in politieke opvattingen tusschen ambtgenooten zoowel als tusschen chefs en ondergeschikten, dus mogelijk ook tot wrijving in dienstaangelegenheden, niet omdat men over de dienstzaak een andere meening heeft, maar omdat men in de politiek elkanders tegenstander is.

Het belang van Indië wordt niet gediend door den politieken arbeid van landsdienaren, wèl daarentegen door een behoorlijke ambtelijke plichtsbetrachting en het eene gaat bezwaarlijk met het andere samen.

Verkiezing of benoeming.

De bladen melden thans dat in den provincialen raad van Midden-Java van de 15 gekozen Inlandsche leden er 2 ambtenaren en 12 regent zijn, wat niet verwonderen kan omdat ook voor de regentschapsraden in hoofdzaak Inlandsche ambtenaren tot lid gekozen zijn. Zooals bekend is, was hetzelfde ongeveer het geval in West- en Oost-Java. Het kiesrecht brengt dus tot dusver nog niet veel terecht van de democratische bedoeling om aan het volk medezeggenschap te verleenen. Het volk blijkt nog niet die schenking op prijs te stellen. Dat geldt de inheemschen. En nu de Europeanen? Een oud-burgemeester van Semarang, thans directeur van een departement, dus niet de eerste de beste, gaf onlangs in overweging om de gemeenteraadsleden, die thans allen gekozen worden, deels door benoeming te verkrijgen en de gemeenteraden niet langer als kiescollege voor den Volksraad te bestemmen. Een volksraadlid, tevens voorzitter der decentralisatie-congressen, dus een vooraanstaand man, blijkt het daarmede éens te zijn. Hij schrijft dat vele burgers, die als gemeenteraadslid nuttig werkzaam zouden kunnen zijn, bij geen partij zijn aangesloten, dus geen candidaat kunnen zijn, zoodat benoeming het eenige middel zou wezen om hen voor een zetel te winnen. De meeste verkozen gemeenteraadsleden zijn niet speciaal deskundig op een bepaald gebied van het gemeentelijk werk, omdat de partijen er op bedacht zijn zooveel mogelijk zetels in den gemeenteraad en daardoor tevens in den Volksraad te verkrijgen, zoodat op den voorgrond gebracht worden geen deskundigen, doch politiek bijgewerkte personen.

Het kiesrecht in Indië voldoet dus blijkbaar nog weinig.

H. G. HEYTING.

[1]) Zie de Ind. Gids van December 1929, blz. 1344.

In Hoogere Sferen,

door

A. BOUMAN.

(Slot).

Op dezen tocht volgden eenige regendagen.

Van Zwieten kwam dan met zijn bussen en trommels in de eetkamer of het prieel om zijn materiaal te sorteeren, te noteeren en in een pers te klemmen.

Tusschen hem en Jo werd de sympathie dagelijks grooter. Haar frissche, jonge blonde schoonheid trok hem sterk aan. In enkele weken had hij haar zien opbloeien tot een mooie, lieflijke bloem. Hij vergeleek haar met een roos uit het Noorden, die was gaan opleven en schitteren in de zuivere berglucht.

Niets wist hij verder van haar af, dan dat ze pure, blauwe oogen had, klaar en oprecht en een hart, dat snakte naar warmte....

Van den eersten dag af had hij gevoeld, dat hij graag in haar nabijheid was en haar oogen hadden hem open en eerlijk haar sympathie verteld.

Jo zag in hem een wonder.

Zoo heel veel had, door een enkele opmerking van hem, waarde voor haar gekregen.

Alles om haar heen was gaan leven en zijzelf voelde zich als in een wereld zoo schoon en zoo heerlijk.

Als hij met zijn werk klaar was, kwam hij dikwijls bij haar aan het open raam zitten. Ze keken dan neer op de verre, wazige heuvelkammen en vlakten, waarover zon en schaduw heen gleden. Nu eens werd een helling fel belicht, om straks weer in een doffen toon te geraken.

Eindeloos waren de afwisselende effecten door dit spel van licht en schaduw op het wijde landschap getooverd.

Van Zwieten, onder den indruk, riep eens uit: „Wat zoeken we in steden?! Hier is het ware, mooie leven, hier buiten in de Natuur...

„Wij gaan naar schouwburgen... maar daar krijgen we slechts te zien het spel van menschen, anderer gedachten en emoties weergevend... Hièr zien we een spel, dat onvergelijkelijk is: een spel van Goden: van Lucht, Aarde en Zon!

„Wat zijn daarbij vergeleken de emoties van zielige, kleine menschenkinderen"...

Op een middag zagen zij zware donderwolken om den Lompo Batang aanbollen en zich daar verzamelen.

Eerbiedig stil wachtten de bergen en dalen, de boomen en vogels op wat in hoogere regionen zou gaan gebeuren.

Plots doorkliefde een felle bliksemstraal de loodgrijze lucht. Een ratelende donderslag volgde onmiddellijk.

En nu barstte een orkaan los met stormvlagen, regen, bliksem en donder.

Jo voelde zich te midden van dat geweld in het geheel niet angstig en keek met gespannen aandacht naar dit grootsche gebeuren.

Dan sprak Van Zwieten opeens heftig:

„Hoor je de wilde, goddelijke stem van de Natuur? Ze barst uit, onstuimig, ongebreideld... Kijk, hoe regen en wind alles neerslaan. Buigen moeten de boomen, de planten, de bloemen... Maar straks is haar woede bekoeld. Dan trekken de wolken weg en de zon komt door. Bleekjes eerst, maar dan hartelijk en warm als een kus zendt ze haar stralen uit over het geslagen, neergebogen groen, dat zich plots getooid ziet met een kleed van flonkerende edelsteenen en dat zich dan langzaam opricht,... om dan te lachen, te stralen en zich te verwonderen, dat het nog bestaat en... dat de wereld zoo intens mooi is..."

Jo voelde geheel mee met hetgeen zijn diepe stem, buigzaam en vol emotie sprak...

Wat leek de wereld, waarin ze lang geleefd had, vèr en leeg... Makasser, daar beneden in een waas gehuld, was als het ijle niets... Haar leven daar leek haar een droom... Henry... zijn beeld kon ze zich niet meer te binnen roepen...

Toen het weder weer helder en schoon was, rees de vraag, of het niet mogelijk zou zijn een tocht te maken naar den Lompo Batang.

Mayer vertelde, dat de hoogste top, de Bawa Karaëng, in één dag te bereiken was. Men zou dan een nacht boven, bij den triangulatiepaal, moeten overblijven.

Bezorgd vroeg Van Zwieten, of de onderneming voor dames niet al te moeilijk zou wezen, doch Mayer zei, dat zijn vrouw met hem tot aan „'t scheermes" was geklauterd en dat ze van den tocht genoten hadden. Allen stelden zich veel voor van de bergbeklimming en zoo werd besloten over twee dagen te gaan, als het goed weer bleef.

De zon scheen helder en geen regenwolk was te zien op de dagen, die volgden, zoodat het gezelschap het druk had met besprekingen en beraadslagingen, 't inpakken van dekens en mondvoorraad.

Eerst als de zon daalde en het stille kleurenspel begon van opbloeien en langzaam vervagen, kwam de rust en zat men bijeen in zwijgende aanschouwing.

Het morgenrood kleurde nog slechts flauwtjes den nachtzwarten hemel, toen Mayer opstommelde.

Hij zette „Des Millions d'Arlequin" op de gramophone en begon met zijn toebereidselen voor den tocht.

Rillend van kou kwam de een na den ander in de huiskamer, waar een kop warme koffie hen wat op temperatuur bracht.

Het was dan ook flink frisch, de thermometer wees 14 gr. C. [14])

De paarden stonden buiten gezadeld te wachten, terwijl de koelies reeds een uur eerder waren vertrokken met de bagage.

Welgemoed steeg men op en in een luchtig galopje ging het door de lichte duisternis voort.

De zacht-getinte hemel kleurde zich feller en warmer en de heuvels rezen òp uit de vage schemering.

Dichte nevels vulden de dalen, maar de morgenwind verjilde ze, en als teere, zwevende gestalten trokken ze zachtkens weg over de zich met de heerlijkste kleuren tooiende bergtoppen.

Langs aardappelvelden en kleine hutjes reed men verder, steeds sterk stijgend. Het luchtige galopje was dan ook overgegaan in stap, hetgeen den ruiters niet onwelkom was, want nu konden ze rustig genieten van het uitzicht en den schitterenden dien de zon op de bergkammen tooverde.

Zwijgend reed men verder tot bij Lembaya; de paarden moesten worden afgegeven aan de daar wachtende bedienden.

Een hartig ontbijt op het van dauw nog fonkelende gras, wachtte hier. Dit gaf allen moed en kracht voor den zwaren klim, die straks zou beginnen. De hemel was nu blauw en klaar en ver beneden zag men het hotelletje.

Jo gevoelde zich wonderwel en zag de wereld meer en meer onder zich vervagen......

De helling was niet zoo heel steil en het gemurmel van beekjes vervulde de lucht.

Dartel en lustig, door de opwekkende, frissche atmosfeer, zong een der heeren een vroolijk schoolliedje, waarmee allen instemden.

Toen men echter aan een oud bosch kwam van eerwaardige boomen met groenig-grijs baardmos begroeid, verstomden de stemmen ras. Het pad ging opeens steil omhoog en was niet meer gemakkelijk. Boomwortels en groote steenen versperden den weg en een zware, vochtige boschlucht steeg op uit den met afgevallen bladeren bedekten grond.

De drie dames, in haar gemakkelijke rijpakjes, hielden zich kranig, en klauterden, nu en dan door een helpende hand gesteund, welgemoed verder.

[14]) 14° C. = 53° F.

Langzamerhand werden de boomen kleiner. Hier en daar stonden enkele boompjes vol helder-witte bloempjes te pralen in de koesterende zon. Maar het pad werd steeds moeilijker. De boomwortels vormden vaak heele barières, terwijl links en rechts diepe afgronden gaapten.

Slechts heel langzaam vorderde men.

De dragers, die telkens uitrustten onder hun last, kwam men achterop en voetje voor voetje ging het verder.

Een touw verbond de zes bergbeklimmers.

Mayer liep vooraan, en Van Zwieten, achter Jo, sloot de rij. Hij liep echter meer naast dan achter haar, haar helpend waar hij kon.

Opeens zag men den top, het doel van den tocht, vlak boven zich.

„Hoera, we zijn er haast!” riep een der dames, maar Mayer waarschuwde, dat men niet te vroeg moest juichen, want het zou nog wel een uur duren, vóór men er was en dit laatste brok zou heel wat van hun krachten vergen!

Daarom werd een korte rust genomen op een steenige helling. Een ijle nevel trok hier tegen op en langzaam benam hij hun vrijwel alle uitzicht. Toen allen weer op adem waren, ging het verder omhoog.

Men kwam nu bij een flauwglooiende vlakte, hier en daar met plassen bedekt en bewassen met dwergachtige boomen.

De steenachtige bodem was begroeid met de Indische edelweiss, de bladeren en takjes zag zilverig wit.

Even hield men hier halt om zich te tooien met de aardige takjes. Daarna beklom men een steile, met rotsblokken bezaaide helling, die tot een peilloozen afgrond aan hun voeten gaapte.

Slechts een smalle bergrug, „het scheermes”, leidde van hier naar den top!

Van Zwieten protesteerde er tegen, dat de dames verder zouden gaan. Eerlijk gezegd, durfden deze het ook geheel niet aan.

Slechts Mayer en Van Zwieten zouden den verderen tocht wagen naar den Bawa Karaeng.

Jo had den laatste willen zeggen: „Blijf hier,” maar toen ze hem daar zoo sterk en kloek zag staan, voelde ze dat het voor hem geen waagstuk kon zijn.

Het touw werd losgeknoopt en geheel vrij van elkaar vingen zij den tocht aan.

Mevrouw Mayer en Jo keken het tweetal vol spanning na...

Nu eens moest het over steenen heen klauteren, dan weer ging het op handen en voeten verder... Van Zwieten bewoog zich gemakkelijker en hij moest telkens wachten op den wat zwaarder gebouwden Mayer.

De vlagen ijle nevel verborgen de waaghalzen telkens voor het oog. Toen het weer even helder was, zag Jo ze boven op den top... Ze hield den adem in, toen zij ze op die duizelingwekkende hoogte rustig zag rondloopen.

Toen ze eindelijk weer den terugweg ondernamen, zuchtte ze van verlichting.

Van Zwieten stapte lenig en zeker over de steenblokken alsof geen afgrond hem aan beide zijden aangrijnsde.

Jo's hart klopte haar in de keel van spanning en trots...

Hij was niet angstig of zenuwachtig, heerlijk vrij bewoog hij zich en nu en dan ving ze zijn lachenden blik op...

Impulsief stak ze hem haar hand toe, toen hij den laatsten stap had gedaan en veilig bij haar stond. Warm en krachtig was zijn greep om haar ijskoude handjes.

Ze hadden daar boven potscherven aangetroffen, vertelde hij, die er op duidden, dat daar menschen hadden gewoond. Hoe die het daar hadden uitgehouden, was hun een raadsel, want het was daar op den top vinnig koud.

Op de helling, waar het gezelschap zich bevond, was het intusschen ook ontzettend koud geworden. De zon had haar kracht verloren en een ijzige wind viel van de toppen van den Lompo Batang neer.

Haastig hapte men in de meegebrachte boterhammen en daarna ging het over de door den mist glibberig geworden steenen en rotsblokken voorzichtig bergafwaarts. Op de glooiende vlakte met „edelweiss” begroeid, zou men kampeeren. De koelies hadden er een loofhut opgericht van de knoestige stammen der bergboompjes.

Ieder zocht een werkje.

Van Zwieten groef een ligkuil voor de dames en Jo verzamelde „edelweiss”, die als matras moest dienen.

Mayer en zijn vrouw zouden zorgen voor den inwendigen mensch, terwijl de beide overige tochtgenooten het „heerenlogies” klaar maakten.

De koelies waren water gaan halen en zoo hadden allen het druk.

Toen de mist zwaar en donker werd, schaarden ze zich rillend en hongerig om het vuur, dat Mayer had aangelegd en waarbij hij aardappels in de heete as zat te poffen. Met verkleumde vingers werden die geschild en in boter gewenteld. Ieder zat met een bordje op de knieën, waarop een kluitje boter lag, zijn portie aardappels klaar te maken. Dit maaltje smaakte buitengewoon lekker.

Mevrouw Mayer keek dan ook wat teleurgesteld toen van haar zorgvuldig bereid potje hutspot minder werd gegeten dan ze verwacht had.

Kou en vermoeienis dreven allen reeds vroeg naar hun slaapplaats.

Jo vleide zich neer in het nestje van „edelweiss”, dat Van Zwieten met warme dekens voor haar had belegd. Maar hoewel ze heel moe was, wilde de slaap niet komen. De gedachten holden haar door haar hoofd. Als ze de oogen sloot, zag ze het krachtige, gebruinde gelaat van Van Zwieten voor zich. Zijn diepe, warme stem klonk haar nog steeds in de ooren en ze voelde zijn forschen greep om haar pols bij gevaar. Ze had zijn kracht en moed in haarzelf voelen overgaan, als hij haar bij de hand langs den afgrond leidde...

Hij was zoo oer-flink, zoo stoer, hij was zoo'n pracht Natuurmensch. Hij had haar binnengeleid in een wereld, zóó grootsch, zóó ontzaglijk mooi, zoo vol schoons.

Het kleine menschen bestaan telde hier niet meer, de Natuur heerschte hier met haar enorme macht. Voor kleine menschen zorgen was hier geen plaats.

Jo kwam boven dat alles te staan, opgaand in een onmetelijke, onbeschrijfelijke schoonheid...

Dan zag ze weer het licht- en schaduwspel over het wijde bergland, den woedenden orkaan... en steeds klonken zijn woorden in haar na....

Eindelijk sliep ze in.

Met een vreemde gewaarwording opende ze de oogen.

Instinctief richtte ze zich op en kroop haar leger uit.

In den flauwen schemer ontwaarde ze om zich heen een zacht-getinte, ijle zee... Het was haar of ze niet meer op aarde was... De gansche wereld was verdwenen...

Wankelend deed ze eenige stappen in het onbestemde en struikelde. Van achter een steenbrok rezen toen plotseling de breede, kloeke schouders op van Van Zwieten, die daar al lang gezeten had, en vóór ze wist, wat er gebeurde, had hij haar opgetild en op een rots gezet...

Verwezen keek ze hem aan...

Toen stamelde ze:

„Waar is de wereld? De gewone-menschenwereld?...”

En in haar kreet het: „Waar is Nansje... en die arme Henry...?”

Het was of ze van haar waren weggerukt. Haar moeder-instinct ontwaakte nu en riep om haar kind en om den vader van haar kind...

Tranen welden in haar oogen en stil zat ze daar, turend naar de zee van dons, die om haar golfde en deinde en waaruit slechts staken de twee andere hooge toppen van den Lompo Batang... Sterker werd de blos, die over de lichte massa lag en hier en daar boorden zich bundels gouden stralen door het wijde wolkenbed heen...

Van Zwieten zat naast haar. Langzamerhand voelde ze weer rust en kracht van hem uitgaan...

Toen legde ze zacht haar klein handje op zijn sterken, bruinen knuist en fluisterde:

„We moeten terug naar onze eigen wereld... Banden en plichten, stèrker en grooter dan we dachten, trekken ons daarheen terug... Het is hier boven zoo héél mooi geweest voor mij sedert je komst.... en ik ben je innig dankbaar voor wat je me gegeven hebt...

Je hebt me beter gemaakt en sterker... Mijn wereld zal nu ook mooi en rijk zijn.”

Lang bleef het stil. Toen stond hij op, vatte vast haar beide handen in zijn krachtigen greep en keek haar recht in de oogen. Slechts even trilde zijn gevoelige mond, toen hij zei:

„'t Is goed, dat je terug wilt naar je eigen wereld met haar banden en plichten... De Goddelijke Natuur heeft gesproken en getoond, wàt het goede is...

Laat ons luisteren naar haar stem, als last en zorg te zwaar worden... Zij heeft oogenblikken geschonken, waarop het menschen-bestaan klein en draagbaar leek... zij zal ons ook over teleurstelling heen heffen...”

Toen liet hij haar handjes los, die slap neervielen in haar schoot en zei met een hartelijken klank in zijn stem:

„En... zou een kopje warme koffie je geen goed doen? Ik ga er voor zorgen...”

Feller en sterker werden de gulden stralenbundels, die de zee doorboorden... Ze verloren zich in de wijde lucht als purpere strepen tusschen het ijle blauw.

De zon dook plotseling op, als een vurig oog boven het wolkendek uitkijkend...

Toen scheurde zachtkens het dichte kleed en werd tusschen de verijlende flarden de aarde zichtbaar.

Djenoponto, 1926.
Kalabahi, 1929.

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Maandag 23 December.

Dr. J. Mallinckrodt, controleur B.B., belast met het onderzoek naar het adatrecht en het toezicht op de inheemsche rechtspraak, is op 32-jarigen leeftijd te Madjene aan typhus overleden. Wat dit verlies, ook voor de wetenschap beteekent, daarvan getuigt reeds het proefschrift, over het adatrecht in Borneo, waarop deze jonge geleerde promoveerde en dat een standaardwerk bleek te zijn.

Als opvolger van den hr. W. C. v. d. Meulen is, op aandringen van Prof. Treub, tot voorzitter van den Ondernemersbond in Ned.-Indië gekozen de hr. Ir. W. F. Staargaardt, Hfd.-Inspr. der Staatsspoor- en Tramwegen. Ad interim had de secrs. van den Ondernemersraad, de hr. G. J. W. Putman Cramer, de functie van wd. voorzitter bekleed. De benoeming van den hr. Staargaardt was aanleiding voor het Suikersyndicaat en voor de Beniso om respectievelijk uit den Ondernemersbond en den Ondernemersraad te treden. Hierdoor staan thans twee der grootste Indische cultuurbedrijven, de tabak en de suiker, buiten het federatief verband van Indische bedrijfsvereenigingen.

Te Magelang is onder groote belangstelling het 50-jarig bestaan gevierd van de Opleidingsschool voor Inlandsche Ambtenaren (O.S.V.I.A.).

Voor het hoofdbestuur der Indische Katholieke Partij zijn candidaat gesteld de heeren J. A. Monod de Froideville, G. Pastor en Mr. H. J. G. Morshuis, resp. als voorzitter, ondervoorzitter en tweede secretaris.

Naar verluidt is overeengekomen dat de subsidie van het gouvernement aan de Kon. Ned.-Ind.

Luchtvaart Mij. over 1923 zal bedragen *f* 200.000 en over 1929 ten hoogste *f* 1.000.000.

De bekende ex-stakingsleider Soerjopranoto heeft vergunning gekregen om op Sumatra's Westkust propaganda te maken voor den Opiumregiebond, mits hij zich onthoudt van politieke propaganda. Men wil weten dat de hr. S. de subtiele restrictie dankbaar heeft aanvaard.

In het Engelsche Lagerhuis heeft Minister Wedgwood Benn medegedeeld, dat de Nederlandsche regeering de Engelsche had verzocht in Britsch-Indië faciliteiten te verleenen voor proefvluchten, die beoogen een geregelden dienst voor te bereiden.

De regeering van Indië had faciliteiten voor proefvluchten gedurende 1929 toegezegd, maar verklaard tot haar leedwezen niet in staat te zijn het gebruik van de Indische luchtroute toe te staan voor een geregelden dienst vóór de noodige organisatie van landingsterreinen voltooid was. De kwestie werd in vollen omvang aan de Nederlandsche regeering uiteengezet.

De minister voegde hieraan toe, dat Henderson, de min. v. buitenl. zaken, zoo juist het verzoek van den Nederl. gezant heeft ontvangen om faciliteiten voor verdere proefvluchten in 1930 te verleenen.

Voor dit verzoek is raadpleging van de regeering van Indië noodig en deze zal met bekwamen spoed geschieden.

Men mag aannemen dat „de organisatie der landingsterreinen" in Ned. O.-Indië, ter doortrekking der luchtlijn Britsch-Indië naar Australië, in deze kwestie eveneens een belangrijke rol speelt.

Te Soesterberg is voor de militaire autoriteiten op luchtvaartgebied een zeer geslaagde demonstratie gehouden met een nieuw Pander-vliegtuig. De h.h. Pander en Slot, constructeur, waren mede aanwezig.

De hr. Sir Henry Deterding is van zijn Amerikaansche reis teruggekeerd. Te Chicago heeft hij, naar het schijnt, op het olie-congres zulke duidelijke taal gesproken, dat men het van Amerikaansche zijde beter achtte niet van zakelijke repliek te dienen.

De Parijsche correspondent van de „N.R.Ct." meldt een bericht uit de Chicago Tribune, volgens hetwelk het Amerikaansch personeel van de Standard Oil van Indiana op Aruba (voor den bouw van reservoirs, raffinaderijen en den aanleg van havens) de bescherming van Washington gevraagd zou hebben, tegen maatregelen van de Nederlandsche overheid.

Ook al zou hier geen reden zijn voor directe bezorgdheid, toch teekent dit bericht weder scherp tot welk een hoogst belangrijke, veel tact en vastberadenheid eischende post als die van Gouverneur van Curaçao is uitgegroeid door het snelle verloop der gebeurtenissen in onze West. Noodkreten van Uitlanders, hoezeer ook gefingeerd, waren steeds doeltreffende voorwendsels voor grootmachten om, op den hun passenden tijd, ten koste van den zwakken Staat „te hulp" te snellen.

De collectief afgetreden leden van den Bataviaschen Gemeenteraad zijn allen, bij enkele candidaatstelling, herkozen, hetgeen als het voorspel der definitieve afwikkeling van het conflict beschouwd mag worden.

Als gevolg van het overleg tusschen het Kantoor van den Arbeid en de particuliere belanghebbenden zullen zes academisch onderlegde jongelieden opgeleid worden voor de arbeidsinspectie, door eerst 9 maanden als assistent in de cultures op Java te werk te worden gesteld, daarna 6 maanden op het kantoor v. d. arbeid te Weltevreden, vervolgens 9 maanden in de cultures op de Buitenbezittingen om daarna nog een half jaar als adjudanten aan de inspecteurs te worden toegevoegd.

Te hopen is... dat zij na deze twee en een half jarige voorbereiding nog ter beschikking van het K. v. d. A. zullen zijn gebleven.

Naar verluidt werd in verschillende streken ter Sumatra's Oostkust een politiek getinte actie waargenomen, welke tot uitdrukking komt in een levendigen handel in djimats. In het Bindjei'sche (Langkat) is een djimatverkooper en op de onderneming Tandjong Bringin werden er twee gearresteerd. De zaak is in verder onderzoek.

Bij de verkiezingen voor den gemeenteraad van Soerabaja leden de candidaten der Vaderlandsche Club de nederlaag tegen die van de vereenigde partijen, het Ind.-Europ. Verb., de Ind. Kath. Partij en de Christ.-Ethische Partij.

De Duitsche radio-telefoondienst heeft voorgesteld een internationalen telefoondienst met Java op 23 December a.s. te openen, waartoe de telefoondienst in Indië zich principieel bereid verklaarde; deze achtte echter nadere besprekingen noodzakelijk. Het tarief zou bedragen 168 gouden francs voor den tijd van 3 minuten voor alle plaatsen op Java en in Duitschland.

De S.S. en de K.P.M. (mede voor Singapore en Saigon) hebben zich verzekerd van de geheele steenkoolproductie der Gouvernementsmijnen.

De stroom van Chineesche immigranten, waarop wij de vorige week reeds de aandacht vestigden, wordt blijkens de berichten steeds grooter.

Aan de Suikerconferentie welke op 8 Januari a.s. te Brussel gehouden wordt, zal de V.I.S.P. niet deelnemen.

Uitgaande van het Comité voor Indische lezingen en leergangen zal in de groote gehoorzaal van het Kol. Inst. te A'dam op 27 en 28 December a.s. de 10 Kol. vacantie-cursus voor geografen worden gehouden respectievelijk door Prof. Dr. H. A. Brouwer, met een voordracht over „Een tocht door Celebes" en door Prof. Dr. C. C. Berg, over „Inlandsche letterkunde voorheen en thans".

Zaterdag, 21 December, is te water gelaten het nieuwste mailschip der Mij. „Nederland", de „Marnix van St. Aldegonde", groot 19.500 ton.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Roodgekleurde Djambi-batiks *)

door

B. M. GOSLINGS.

Sedert wij in Januari 1928 in het tijdschrift „Ned.-Indië, Oud en Nieuw" bekendheid gaven aan het vroeger in het geheel niet vermoede bestaan eener batikkunst in Doesoen Tengah ter hoofdplaats Djambi, waarover voor het eerst in 1921 door den Heer Tassilo Adam tijdens een daar gehouden ethnografisch onderzoek ten behoeve van het voormalige Encyclopaedisch Bureau in Ned.-Indië een deugdelijk rapport werd uitgebracht, dat echter door omstandigheden toen niet tot openbaarheid is gekomen [1]), zijn de in die doesoen bewerkte batiks wegens hun bijzondere schoonheid steeds meer de aandacht gaan trekken.

Dit geldt de daar thans vervaardigde slèndangs, saroengs en hoofddoeken in van de Javaansche batiks afwijkende patronen en in een zeer uitzonderlijk geheel van kleuren, n.l. een uitgespaard lichtgeel, dat sogabruin geaderd is, voor het patroon in het middenveld op een diepblauwen ondergrond, waarop het zich als dof goudgetint voordoet, hetgeen bovenal aan die doeken een zoo fraai cachet verleent.

In een tweede artikel in genoemd tijdschrift, waarvan onlangs het slotgedeelte is verschenen en waarin o.a. werd opgenomen het rapport, dd. 12 Juni 1928, van den Controleur te Djambi, den Heer van der Kam, opgemaakt op last van den Resident Ezerman, aan wien — onder toezending van een overdruk van ons eerste artikel — verzocht was nadere gegevens omtrent het batikken in Doesoen Tengah te willen verstrekken, gaven wij aan hoe, kort na de verschijning van dit eerste artikel, door den Heer *J. C. A. Metzer* aan Mevrouw van Beresteyn-Tromp, als Presidente van Boeatan, een drietal batiks waren vertoond, die hij eenige jaren geleden van zijn schoonzuster als echte, oude Djambi-batiks ten geschenke had gekregen, batiks, die kort daarop, dus lang nog vóórdat het rapport van den Heer van der Kam werd ontvangen, ook aan ons getoond zijn en waarin nu het patroon voor een groot gedeelte in *rood* bewerkt was [2]).

Mevr. v. Beresteyn heeft toen in het Kol. Weekblad, No. 22 van 31 Mei 1928, aan die doeken een artikel gewijd, waarin ze beschreven en afgebeeld zijn, terwijl zij de goedheid had ons daarna van de origineele foto's een afdruk toe te zenden.

In ons vorengenoemd tweede artikel gaven wij nu echter aan, dat in het rapport van den Heer van der Kam, hetwelk ons in October 1928 in handen kwam, de zinsnede voorkomt: „Op een eigenaardige bijzonderheid worde hier al dadelijk gewezen; men heeft n.l. geen kans gezien om op de doeken de op Java zoo bekende *roode* kleur aan te brengen, enz." en hoe dit ons in de *noodzakelijkheid* heeft gebracht om na te gaan, òf dan de doeken van den Heer M. werkelijk wel in Doesoen Tengah bewerkt, dan wel in vroegeren tijd aldaar ingevoerd waren.

Wij wezen er daarbij nog op, dat aan het *slot* van het in 1921 door den Heer Tassilo Adam ingediende rapport de zin staat (zonder meer): „Vroeger werden (in Doesoen Tengah) kains gebatikt gedeeltelijk rood, gedeeltelijk blauwzwart" en hoe wij bij lezing daarvan in 1927 geen weg er mede wisten.

Hij zeide ons toen echter in D. T. vernomen te hebben, dat men er *niet meer in staat was*, om die roode kleur aan te brengen, de kennis van de wijze, waarop men die vroeger aanbracht, dus teloor was gegaan, een uitspraak der zegslieden van den Heer A., die ons wegens het vreemde ervan echter te onzeker voorkwam om toen te berde te worden gebracht, maar welke nu tegenover die van den Heer van der Kam uitgewogen moest worden.

Wij hebben zoo alle mogelijkheden van herkomst der doeken in rood van den heer M. *moeten* nagaan, al hebben wij ons niet verheeld, dat de opdracht, die wij ons daarmede stelden, er een van zeer netelige aard was.

En dit te meer, waar, zooals wij aangaven, die doeken ons bij het schrijven van genoemd artikel niet meer voor nader onderzoek ter beschikking hebben gestaan, zoodat wij *alleen* waren aangewezen op de beschrijvingen er van door Mevr. v. Beresteyn en op de van haar verkregen foto's.

Daar wij uit een vroegere correspondentie met den heer Metzer wisten, dat hij, op ons verzoek, reeds een paar maanden tevoren aan zijn schoonzuster in Indië nadere gegevens omtrent die doeken had gevraagd, speciaal om te weten te komen in welk jaar zij ze verkreeg, of het werkelijk al oude doeken waren en of ze ook niet van Palèmbang herkomstig konden zijn, vroegen wij hem n.l., na ontvangst der gegevens van den Resident van Djambi en onder mededeeling, dat wij daarover een publicatie in het licht wilden geven, om ons alsnog de gevraagde inlichtingen te willen verschaffen.

Wij ontvingen op den brief echter geen antwoord [3]) en konden daardoor ook niet overgaan tot een verzoek om toezending der bewuste batiks voor nader onderzoek.

Hoe moeilijk en inspannend onze taak dientengevolge ook geworden is, zoo hebben wij daarbij steun gevonden in de overweging, dat anderen door kennisneming van onze beschouwingen wellicht in de gelegenheid zouden komen om de zekerheid van het weten te brengen, die zich aan ons niet had mogen voordoen, en om zoo, nu dit nog mogelijk geacht mocht worden, te voorkomen, dat de onderhavige kwestie tot een vrijwel onoplosbaar raadsel zou worden.

Bij ons onderzoek wat voor soort van doeken de roodgekleurde batiks van den heer M. wel konden zijn, voor de bijzonderheden waarvan wij naar ons vorengenoemd artikel moeten verwijzen, kwamen wij allereerst tot de uitspraak, dat het o.i. op grond van door Mevr. v. Beresteyn opgemerkte eigenaardigheden en wegens den bijzonderen stijl, waarin ze versierd zijn, geen van Java herkomstige batiks konden wezen, en verder, dat het mogelijk Voor-Indische doeken konden zijn, te eenigertijd in Djambi geïmporteerd, maar dan van een bijzonder soort *tweezijdig* [4]) gebatikte doeken, zooals die naar opgaven in Rouffaer's werk over het batikken in eenige industrieecentra van Zuid-Dekhan wel werden en mogelijk nog worden vervaardigd, doeken, waarvan ons overigens niet bekend is of ze ook nog nader beschreven en afgebeeld zijn, al zou dat voor ons Indië zeker van belang zijn.

De kwestie, of de batiks van den heer M. ook

*) In de veronderstelling, dat de lezers van Het Koloniaal Weekblad, evenals wij, veel belang stellen in de onlangs aan het licht gekomen „Djambi-batiks", ruimden wij gaarne aan een deskundige als den heer Goslings hier een plaatsje in, ter aanvulling der laatste gegevens daaromtrent. — Red.

[1]) Zie voor de bijzonderheden daarvan ons artikel: „Een batik van Djambi", in „Nederl.-Indië O. en N.", 12en jaarg. 1927-'28, blz. 278 e.v.

[2]) Zie terzake dat artikel, getiteld: „Het batikken in het gebied der hoofdplaats Djambi", Afl. 5, 6 en 7, 14en jaarg. 1929-'30, in het bijzonder Afl. 6.

[3]) Zie daarover nog het hieronder volgende.

[4]) In den regel zijn de gebatikte of deels gebatikte doeken in Voor-Indië alleen éénzijdig bewerkt.

TER OVERNAME GEVRAAGD
de jaargangen 1 t.m. 8 v. h. maandblad
Nederlandsch Indië Oud en Nieuw
in goeden staat zijnde

Brieven met prijsopgave te richten aan de Redactie van „Nederlandsch Indië Oud en Nieuw", Nobelstraat no. 20, Den Haag.

Palèmbangdoeken konden zijn, lieten wij in het
middelen bij de bestaande onzekerheid, of daar wel
ooit een in zekeren zin eigen batikkunst heeft be-
staan, al roerden wij in ander verband in het slot-
gedeelte van ons artikel dat onderwerp wel aan.
Ten slotte hebben wij de mogelijkheid van een
herkomst der bewuste batiks uit Doesoeen Tengah
zelf zoo goed als uitgesloten geacht. Wij grondden
die meening op de positieve mededeelingen van den
Heer van der Kam, dat men er daar niet in ge-
slaagd was om rood in de doeken aan te brengen,
terwijl het ons daarentegen vrijwel ondenkbaar is
voorgekomen dat, waar men jaren lang reeds
een roodverving aanbracht, de bedrevenheid daar-
in opeens te loor zou zijn gegaan. Bovendien heb-
ben wij een gemis aan vaardigheid daarin geheel
in overeenstemming geacht met alles, wat in het
rapport van den Heer van der Kam voorkomt over
de wijze van het ontstaan der batikkunst in Doe-
soen Tengah en over den betrekkelijk nog maar
korten tijd van haar bestaan, alsmede met het door
ons aangegeven feit, dat het geheele batikprocédé
er tegenwoordig zeer eenvoudig is.
Ten zeerste werden wij dan ook verrast door den
inhoud van een onlangs van Mevr. v. Beresteyn
ontvangen brief, in het kort hierop neerkomende,
dat de doeken met rood erin van den Heer Metzer
toch wel degelijk in Djambi vervaardigd zijn. Zij
deelde ons n.l. mede weder den Heer en Mevr. Met-
zer en nu ook diens schoonzuster, Mevr. Bekker,
onlangs uit Indië gekomen, ontmoet en van haar
het hier vermelde vernomen te hebben, terwijl die
haar ook het adres van den Oud-Resident van
Djambi, H. L. C. Petri, in wiens bestuurstijd [5]) zij
op Djambi was geweest, had opgegeven, als mede
in het bezit te zijn van zulke roodgekleurde batiks,
eveneens daar gekocht in den tijd, dat zij op Djam-
bi was.
Mevr. v. Beresteyn had daarop een bezoek aan
den Heer Petri gebracht en bij hem een vijftal fraaie
batiks in rood bezichtigd, *gelijksoortig* aan die van
den Heer Metzer, terwijl zij tevens een fraai, in het
Djambische *geïkat, zijden* doek had mogen bewon-
deren, een andere merkwaardigheid dus, daar ook
van het bestaan eener ikatkunst aldaar tot nu toe
nog niets buitenaf is bekend geworden.
Nog deelde Mevr. v. Beresteyn ons mede, dat
„Boeatan" van den Heer R. Joling te Hilversum
voor kort ook een paar in rood gebatikte, voor
Djambidoeken gehouden, saroengs had overgeno-
men.
Op grond van een en ander deed zij ons nu het
voorstel eens naar Den Haag over te komen, om
zoowel bij de familie Metzer als ten huize van Re-
sident Petri, wien zij reeds op een bezoek van ons
had voorbereid, de bewuste doeken in oogenschouw
te nemen en zoo ook de batiks uit het bezit van den
Heer Joling.
Ten zeerste erkentelijk, als wij waren voor haar
mededeelingen en bemoeiingen, zijn wij dan ook
spoedig daarop naar Den Haag gereisd om, zooals
alles daarvoor met de van haar bekende voortva-
rendheid en zorg tevoren reeds geregeld was, ten
haren huize de familie M. en Mevr. Bekker te ont-
moeten ter verkrijijging van alle gewenschte inlich-
tingen over de door hen mede te brengen batiks en
om daarna de doeken van den Heer Petri te gaan
zien.
's Morgens bij Mevr. v. Beresteyn aangekomen,
vernamen wij nu echter, dat niet alleen Mevr. Bek-
ker, die wij dus niet zouden ontmoeten, maar ook
Resident Petri den vorigen dag ziek waren gewor-
den, doch tevens dat Mevr. Petri zich bereid had
verklaard ons te ontvangen en de noodige inlich-
tingen te verstrekken.
Spoedig daarop kwam toen ook de Heer Metzer
ten huize van Mevr. v. Beresteyn om ons thans na-
der de drie doeken met rood erin, waarover het in
ons voren aangehaald artikel handelt, te vertoo-
nen. Al dadelijk lichtte hij ons in, hoe hij, naar
Mevr. v. Beresteyn ons tevoren ook reeds in het
kort had gemeld, door een verwikkelden samen-
loop van omstandigheden indertijd niet in de ge-
legenheid was geweest, om antwoord te geven op
de tot hem gerichte vragen over de herkomst dier
doeken en het jaar, waarin zijn schoonzuster die
verkregen had. Tevens deelde hij ons nu mede, hoe
hetgeen in het vroegere artikel van Mevr. v. Bere-
steyn staat en zoo door ons werd overgenomen, als
zou Mevr. Bekker de drie doeken in kwestie inder-
tijd van den Sultan van Djambi ten geschenke heb-
ben ontvangen [6]), op een vergissing berust, daar
zij ze in werkelijkheid in Doesoen Tengah, althans
in een der kampoengs tegenover onze vestiging aan
de Djambirivier, heeft gekocht.
Voorts bezichtigden wij de drie door hem mede-
gebrachte batiks, die nu ook al dadelijk den indruk,
dien wij uit de foto's ervan opgedaan hadden, als
zijnde die van *zeer uitzonderlijke* doeken, bevestig-

[5]) 1918—1923.
[6]) Nu uit het volgende zal blijken, dat zij die kocht in 1920 en '21, ware dat ook ten eenenmale onmogelijk, daar de laatste Sultan reeds in 1899 op zijn verzoek van zijn waardigheid werd ontheven en in 1906 het vroegere rijk Djambi tot rechtstreeksch bestuursgebied werd verklaard.

den, hetgeen zoo ook begrijpelijk kan maken, hoe
wij, waar wij een Djambische herkomst ervan voor
niet aannemelijk hadden geacht, een Voor-Indische
herkomst voor mogelijk hebben gehouden.
De Heer M. stond ons toe ze ter vergelijking met
die ten huize van de familie Petri daarheen mede
te nemen en ook om ze verder nog eenigen tijd ter
nader onderzoek in Amsterdam onder onze berus-
ting te houden, terwijl hij ons toezegde aan zijn
schoonzuster nog enkele door ons gewenschte ge-
gevens omtrent die doeken te zullen vragen.
Tevens bekeken wij nu ook de doeken uit het
vroegere bezit van den Heer Joling, waarbij één
ervan, een saroeng, die hieronder nader besproken
zal worden, ons in zekere opzichten *wel* soortgelijk
aan de batiks van den heer Metzer voorkwam, ter-
wijl wij in den anderen onmiddellijk een *Javaan-
sche* batik meenden te zien van een bijzondere soort,
zooals die ons voorstond van een afbeelding in
Loebèr's werk: „Das Batiken" en waarvan ons la-
ter, toen wij beide, eveneens medegekregen, doe-
ken nader bezichtigden, werkelijk bleek, dat het
een exemplaar is der zeer fraaie kains met een
bloempatroon in rood op zwart in het veld — zie
kleurplaat V bij Loebèr — vroeger in Soerabaja be-
werkt.
Aan huis bij de familie Petri komende, werden
wij door Mevrouw Petri met de meeste welwillend-
heid te woord gestaan en toonde zij ons, behalve
één slèndang in geel en blauw, als die afgebeeld
bij ons eerste artikel: „Een batik van Djambi",
maar dan *zonder* de palmetten in de hoeken, vijf
batiks, slèndangs, mogelijk ook kain pandjangs,
in *rood* op zwart, ook wel donkerblauw, opgehan-
gen in de voorhal en in de bovengang tegen den
witten muur, waarop ze prachtig uitkomen, zijn-
de die doeken, waarbij zich geen saroengs bevinden,
ten tijde, dat de Heer Petri Resident van Djambi
was, in een der kampoengs aan de overzijde van
de Djambirivier gekocht.
Op het eerste gezicht nu reeds doen die batiks
met hun zeer uitzonderlijk patroon, overwegend in
rood, dat zich tegen 't spaarzamere zwart van den
ondergrond en door de figuratie ervan, hoofdzake-
lijk in wit, in een eigenaardige tint, min of meer
paarskleurig, voordoet, zich kennen als doeken van
een *zeer bijzonder* soort, in *niets* op Javabatiks ge-
lijkend, zoodat het op grond van alle ter zake ver-
strekte en verder nog te noemen gegevens, bepaal-
delijk wel doeken moeten zijn, in een *vroegeren* tijd
in Doesoen Tengah of (en?) in nabijgelegen kam-
poengs vervaardigd.
In de door ons medegenomen doeken van den
Heer M. mochten wij nu bij vergelijking bepaalde
verwantschap vaststellen met die van den Heer Pe-
tri en geldt dit in het bijzonder de fraaie, met zorg
uitvoerig en fijnzinnig bewerkte slèndang, ook in
overwegend rood op zwart en met luttel blauw,
welke wij als Afb. 8 bij ons vorengenoemd tweede
artikel weergaven en die zoo ook een *kenmerkend
specimen* vormt voor dit soort van Djambi-doeken.
Het is ook door dat vele rood op zwart, dat het
niet gelukt is van die batik een behoorlijke foto te
nemen en deze dan ook in het geheel geen indruk
geeft van den doek, zooals die zich in de werkelijk-
heid voordoet.
Toen wij aan Mevr. Petri onder de medegenomen
batiks die met toempalkapala's lieten zien, gaf zij
als haar meening te kennen, dat in Djambibatiks,
en bedoeld zal dan zijn geweest in die met rood,
geen kapala's voorkomen. Dit is ons later echter
gebleken niet juist te zijn.
Een der drie batiks in rood, oorspronkelijk in
het bezit van Mevr. Bekker, n.l. die van Afb. 10
bij ons tweede artikel in „N.-Indië O. en N.", is n.l.
een saroeng met toempalkapala en, naar wij uit se-
dert van haar verkregen inlichtingen vernamen,
zijn die batiks door haar bij tusschenpoozen alle
in 1920 en 1921 in kampoengs aan de overzijde der
Djambirivier gekocht van lieden, die toen door bij-
zondere omstandigheden genoodzaakt waren kost-
baarheden in hun bezit, en zoo ook deze doeken,
van de hand te doen. De eerste batik, door haar
verkregen, zij weet niet meer welke, kocht zij in
1920 tijdens een bezoek, dat zij met Resident Petri
aan die kampoengs bracht.
Ten overvloede komt onder een aantal batiks in
geel op blauw, door Prof. van Eerde van zijn reis
in Indië voor het Kol. Inst. medegebracht en bij-
een door hem te Batavia van een Djambiër ge-
kocht, één zeer fraai, tot saroeng genaaid doek
voor, waarbij het patroon in het veld met groote
ornamenten van bijzonderen vorm in lichtbruin ge-
aderd *wit* op zwarten ondergrond gebatikt is, ter-
wijl nu juist *alleen* de toempalkapala geheel in *rood*
is, de papan en de toempals versierd met een ge-
golfd, zwart bloemranken-ornament, zooals dit zich
in wit bij andere roodgekleurde Djambi-saroengs
voordoet, een zeer *singulier* doek, èn wat de kleur
èn den stijl van die kapala betreft wederom een
echt specimen van een Djambibatik uit vroegeren
tijd.

(Wordt vervolgd).

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Stille Oceaan.

Aan de hand van een artikel van generaal Bruce
in de „Asiatic Review" geeft het *Soer. Hbl.*
(12/11) een beschrijving van toestanden in de lan-
den om den Stillen Oceaan. De *Pacific* is thans het
tooneel van een groot drama. Wat vroeger het
Middellandsche Zee-gebied voor de beschaving van
Rome beteekende en dat van den Atlantischen
Oceaan voor Europa gedurende de laatste drie
eeuwen, is de Pacific voor de wereld van de 20ste
eeuw. Aan zijn stranden liggen de twee grootste
naties der geschiedenis: *China* en *Amerika*. Iets

terzijde van het vasteland van Azi ligt, evenals
Engeland ten opzichte van Europa, het groote
eilandenrijk *Japan*. Aan den westelijken toegang
tot den Stillen Oceaan waakt *Engeland* over zijn
bezittingen en beschermt, onwillekeurig, tevens
Nederlands schatkamer in *Ned. Oost-Indië*. Aan de
meest noordelijke zijde ligt *Rusland*, steeds in de
weer, opdringend, zich uitbreidend, grijpend, dan
keerend naar zijn bevroren steppen, zoekend naar
een Aziatisch rijk en havens in warmer wateren
China, Japan, Rusland, *Nederland*, het Britsche
Rijk en Amerika zijn de acteurs op het tooneel in
het Verre Oosten.
De Sum. Post (19/11) constateert, dat de sug-
gestie van de huidige Britsche Regeering om den
verderen afbouw van *„De vlootbasis van Singa-
pore"* geheel of gedeeltelijk stop te zetten, in enkele
landen vrij groote beroering gewekt heeft. Millioe-
nen ponden sterling zouden weggeworpen zijn.
Maar van meer waarde voor die landen — ook
voor *Ned.-Indië* — is de overweging, dat het in de
verre of naaste toekomst gewenscht kan blijken
een basis te bezitten, die het handhaven van den
status quo in het Verre Oosten mogelijk of minder
moeilijk zal maken. Men weet niet in welke rich-
ting zich de vloedgolf uit Oostelijke richting gaat
bewegen, en niemand kan voorspellen wat er in
China of elders gaat gebeuren. Niet alleen om den
wille van *koloniale belangen*, maar ook om den
wille van het *inter-nationaal verkeer* zal het nood-
zakelijk zijn zekere preventieve maatregelen te
treffen en een punt te bepalen van waaruit de gan-
sche doorvaart tusschen het vasteland van Azië en
Ned.-Indië veilig kan worden gesteld.
Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Rood en wit Rus-
land" (12 en 13/11, Villanus) en „De methoden
der Tsjeka" (16/11, H. Reynst), *De Loc.* over „In-
ternationale handelspolitiek" (12/11, blz. 18 en 32,
E. Heldring), *„U.S.A.-Moraal"* (15/11, blz. 19),
„Arbeid op schepen" (blz. 21, Br. uit Genève) en
„Het Verre Oosten" (blz. 51).

Rijkseenheid.

De Loc. (16/11, blz. 31) betoogt de wenschelijkheid, dat in Nederland een kern bestaat, voor wie „rijksbelangen" en „rijkspolitiek" méér dan theoretische begrippen zijn. Het blad verheugt zich dan ook in het verschijnen van het „Politiek Economisch Weekblad", een tijdschrift, dat boven en buiten politieke partijen o.m. tracht klaarheid te brengen in het begrip van wat men onder „rijkseenheid" thans en in de toekomst moet verstaan. Voor ons in Indië — zoo vervolgt *De Loc.* — blijft slechts uit te spreken, dat men zich bij dit streven rekenschap moet geven van *het karakter der Indische maatschappij*. Wat Ned.-Indië betreft ziet men, tot op dezen dag, zelfs in breed-opgezette studies over heden en toekomst (De Kat Angelino, Schrieke, Colijn) soms een miskenning van dat karakter; men ziet Indië als een Inlandsche samenleving, met een vreemd en willicht tijdelijk Europeesch element. In werkelijkheid is de Indische samenleving meer en meer gemengd; en de Indo-Europeesche, de Europeesche, de Chineesche elementen zijn daarin even permanent, even geworteld, even blijvend als de Inlandsche. Zij zijn niet meer te scheiden. In iedere conceptie van de verdere staatkundige ontwikkeling moet dit vooropstaan. Hier in Indië stelt men *voor alles* dit opkomend besef: *wat* ook verandere in de verhouding

tusschen moederland en overzeesch gewest, *hier* zal in de voortschrijdende ontwikkeling een natuurlijke leiding uitgaan van de aangeduide groepen. Zelfs meent men, den laatsten tijd, dat Nederlandsche bemoeiingen met Indische zaken soms eerder ontwrichtend, dan consolideerend werken; dat velerlei voortijdige hervormingen juist van Nederland uit worden geforceerd, en dat dus de „rijkseenheid" er door gediend zou zijn, indien men deze bemoeiing beperkte. De erkenning echter van het steeds meer gemengd karakter der Indische samenleving moet daarbij vooropstaan.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (14 t/m. 16/11 „Staatkundig Beleid en Bestuurszorg in N.-I.", Jager; 18/11 „Het program der Ind. Kath. Partij"; 13/11 „De Prov. Raad") en de *Java-Bode* (14 en 19/11 „De Bestuurshervorming").

Leger, Vloot, Politie en Politiek.

Het „N. I. P. A." (*Deli Crt.*, 18/11) vernam, dat een algemeen verbod voor Politie, Leger en Vloot om lid te zijn van de P.N.I. sedert lang in overweging is. In afwachting van de uitvoering, zijn de bekende maatregelen in West-Java genomen en zag ook de circulaire van den Legercommandant het licht. *De uitbreiding van zulk een verbod* tot het Binnenlandsch Bestuur en de rechterlijke macht kan geenszins worden verwacht. Voor die diensten wordt het niet wenschelijk geacht. De Regeering wenscht in dit opzicht niet verder te gaan dan strikt noodzakelijk is. Zij heeft de grenzen voor al haar ambtenaren voor wat de politiek aangaat, reeds duidelijk kenbaar gemaakt. En deze weten, dat zij, zoolang zij binnen die grenzen blijven, geenerlei vrees voor straf of administratieve maatregelen behoeven te koesteren. De grondslag voor zulke verbodsbepalingen kan en mag niet anders zijn dan de noodzakelijkheid. En deze is tot nu toe alleen gebleken voor wat betreft de Gezagsorganen, welke de Regeering te allen tijde tot haar beschikking moet hebben en houden, waarop zij ten volle moet kunnen vertrouwen, om iedere politieke beweging, welke zich tegen het Gezag richt of de rust en orde bedreigt of zou kunnen bedreigen, aanstonds den kop in te drukken. En dit geldt voorshands alleen voor het Leger, de Vloot en de Politie, waarvan het personeel dus geheel en al boven of buiten de politieke partijen en stroomingen moet staan.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (11/11, blz. 3 „De plannen"; blz. 31 „De suggestie"), het *Soer. Hbl.* (16/11 „Regeering en ambtenaren") en de *Java-Bode* (18/11 „P.S.I.-vergadering"; 19/11 „Mag dat maar zoo?").

De Maatstaf.

De Loc. (13/11, blz. 34) heeft kennis genomen van de geheele correspondentie over „Het noodelooze en betreurenswaardige conflict te Batavia" door het passeeren van den Inl. wethouder *Thamrin* bij de benoeming van een tweeden loco-burgemeester. Zij concludeert dat het geschil hier geheel is aan Inlandsche zijde. Terecht achten de heer Thamrin en alle Inlandsche leden zich gegriefd.

Het loco-burgemeesterschap is praktisch een representatieve functie; die plichten van ontvangen en vertegenwoordigen kunnen door een Inlandsch lid zeer wel worden verricht. Naar het inzicht van *De Loc.* (14/11, blz. 3 „De Maatstaf"), de Regeering en de groote meerderheid der Europeesche gemeenschap, kan een Inlandsch ingezetene benoembaar zijn voor *iedere* openbare functie, *mits hij de geschiktheid daarvoor blijkt te bezitten*. De landaard is geen criterium, zoomin als ras of geloof. Echter bezit de Inlandsche samenleving nog niet de krachten, geschikt en bekwaam om de volledige functie van burgemeester te vervullen; en als zij er zijn, worden zij op andere posten benut. Voor elke honderd functies, die zonder eenig bezwaar door Inlandsche krachten vervuld zouden mogen worden, kan men hoogstens één Inlandsche kracht aanwijzen, die haar *kan* vervullen. Zij zijn er nog niet en als zij in de toekomst gevormd *kunnen* worden, zullen daartoe toch vele generaties noodig zijn. De weg naar die verdere ontwikkeling is vrij en open voor een ieder. Tusschen de beide polen, van verouderd vooroordeel en politieke overijling, behoort zich het juiste beleid te bewegen, dat berust op erkenning der werkelijkheid en op het rustig, doelbewust streven naar geleidelijke en gestadige ontwikkeling.

Het onderwerp-Thamrin werd ook besproken door het *Bat. Nwsbl.* (13/11 „Het lesje"; 18/11 „Het conflict"), de *Java-Bode* (13/11 „De Inl. wethouder") en *De Sum. Post* (20/11 „Onnoodig").

Dr. L. J. van Holk over zijn Indische reis

De *Deli Crt.* (23/11) had een onderhoud met den Utrechtschen Remonstrantschen predikant *dr. L. J. van Holk*, die gedurende drie maanden Java en Sumatra bezocht had. In *vrijzinnige kringen* is — volgens dr. v. H. — de belangstelling voor *cultuurvragen* altijd buitengewoon groot en deze belangstelling bestaat ook wel in Indië, maar het werkelijk vrijzinnig Godsdienstig leven in den strengeren zin van het woord, moet men hier zoeken. De menschen zijn het ontwend geraakt; het zoeken van *contact* dient voortgezet te worden. Men apprecieert het geestelijk en Godsdienstig leven hier alleen als het Hollandsch is en daarom zou Godsdienstig leven hier *bodenständig* kunnen zijn. Bij de Europeesche bevolking [illegible] belangstelling tegenwoordig, ook in Europa, [illegible] voor de *problematiek* dan voor het geloof. In Indië is een standaard voor de *moraal* noodig, een lichaam dat zich hier over uitspreekt en daarover waakt, en dat is de taak van de koloniale kerk. Er wordt in Indië veel gelezen, meer dan in Holland, maar er ontbreekt een behoorlijk contact met het gesproken woord en bijv. een behoorlijk tooneel. Aan den anderen kant is het haast onvermijdelijk, dat het geestelijk leven hier in Indië wegzinkt. Bij iedere koloniseerende groep ziet men vereenvoudiging van het geestelijk leven. Vele dingen in *Amerika* bijvoorbeeld begrijpt men beter wanneer men bedenkt, dat het Amerikaansche volk een volk is van koloniseering. In Indië ontbreekt *een Instituut*, dat van Westerschen kant de groote vragen van de koloniale cultuur beschouwt en bestudeert en dat van boven af zoo geestelijke leiding en steun geeft aan de kerk, de school en de Indische pers. Deze lichamen behoeven alle drie geestelijke voorlichting. Het ontbreekt hier aan een eigen theologie bij de kerk, een eigen cultuurphilosophie over de groote problemen van heel Indië ook. Er is een centrale noodig, waar deze dingen met gezag kunnen worden uitgemaakt. Zulk een academie of instituut zou natuurlijk niet in dienstverband moeten staan tot een of ander politiek groepje, maar het zou een centrale dienen te zijn, die, zooals gezegd, al de vraagstukken op geestelijk gebied in Indië eens onder de loupe nam en de juiste houding er tegenover bepaalde. De *kerk* is als kerk hier geen orgaan in het leven en dat is haar groot gebrek. Is het verder eigenlijk niet verbazingwekkend, dat men nooit op de idee is gekomen om bijvoorbeeld het paedagogisch probleem op zijn koloniale mogelijkheden te onderzoeken? Wat hier voorts ontbreekt is de mogelijkheid voor geestelijke *verversching*, zooals bijvoorbeeld in Europa de zomerconferenties. *Jeugdwerk* is in Indië zeer moeilijk te doen. Men kan de menschen niet vinden die den leeftijd en de ambitie daarvoor hebben. Dat zouden jonge menschen moeten zijn, die pas in Indië komen, doch die hebben het, begrijpelijk, meestal veel te druk met hun nieuwen werkkring. *Dr. v. H.* eindigde met er op te wijzen, dat een geregeld contact met Holland inderdaad broodnoodig is. Het verlangen daarnaar is er gelukkig zeer zeker.

De *Deli Crt.* (23/11) vertelt van „Adat en Christendom" en „De taak van onze beschaving" (Dr. v. Holk), *De Loc.* van „Geestelijk Leven en Onderwijs" (6/11, blz. 47) en een „Katholieke Javaansche vrouwenbond" (29/10, blz. 27).

Hormat.

De oud-resident van Rembang, de heer *G. L. Gonggrijp*, werd op zijn jongste reis in Indië door het *Soer. Hbl.* (11, 12 en 13/11, 2de bl. e.v.) bereid bevonden een serie brieven te schrijven over vraagstukken, die de laatste 15 jaren in Indië aan de orde zijn. Hij schrijft thans over: „Regenten en jonge B.B.-ers" en „Hormat". *De beleefheid* — zegt schr. — zit in het bloed en is een van de beminnelijkste eigenschappen van den Oosterling. De God, die voor den Javaan wandelt, is de God der beleefdheid. Typeerend is, dat een Regent tegenover een oude bediende fijne woorden gebruikt met betrekking tot lichaamsdeelen van het oudje. Hij zal niet van haar „kop" spreken, doch van haar „hoofd". Hormat is niet te vereenzelvigen met slaafschheid. Wij Hollanders betitelen een oude vrouw toch ook meermalen met het hooge woord „Moedertje"? Als ik een ouden Inlander aanspreek met „Kiahi" ben ik toch niet slaafsch? En ik ben zeker, dat ik dan een en al vriendelijkheid zal ontmoeten. Of is den Inlander achteruitgegaan vond in zijn manieren? in deze kwestie zal veel van de landstreek afhangen, doch ik persoonlijk heb niets ondervonden van gebrek aan beleefdheid. Toen ik te Bandoeng een groentenverkooper naar een straat vroeg, liep de man zeker 10 minuten met mij mee om den weg te wijzen. Een oud heertje in Batoe liep 3 kwartier met mij mee om mij bij de bronnen van de Brantas te brengen. Ik zat nabij Bondowoso te teekenen op den rand van een brug. Er was meer dan genoeg ruimte om achter mij langs te loopen en toch maakten alle Inlanders een omtrekkende beweging door de rivier om den ouden heer niet te storen. Het is niet eens onbeleefd om achter iemand langs te gaan. Eindelijk kwam er een heel oud manneke, die met strijkages vergunning vroeg om langs mij heen te mogen gaan. Wie achteruit gegaan zijn in manieren? Dat zijn de Chineezen. Hen jongere geslacht heeft iets arrogants in blik, houding en manieren; de suggestie vanuit China is niet zonder invloed gebleven.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Aneta en de Indische nationalisten.

Het Persbureau „Aneta" had het volgende, in de Europeesche bladen in Indië opgenomen bericht uitgegeven:

De P. P. P. K. I. en P. I.
Hare Communistische Relatie.
Onrust onder de leden.

„Aneta verneemt, dat de aanvankelijk in Augustus bijeengeroepen algemeene vergadering van de P. P. P. K. I. is uitgesteld tot November.

Dit is gebeurd in verband met de uitlating van de Regeering, dat ieder contact met de Liga tegen Imperialisme en Koloniale onderdrukking ten eenenmale ondulbaar is.

Hierdoor is onrust gewekt in Inlandsche politieke kringen.

Er zijn verschillende stemmen opgegaan om, gezien deze uitspraak, welke niet kan worden misverstaan, het beperkte mandaat dat aan de Perhimpoenan Indonesia (in Nederland) is gegeven, direct in te trekken.

Dit mede in verband met de houding van de Perhimpoenan Indonesia op het Liga-congres te Frankfurt.

Tevens geeft de arrestatie van den voorman van de P. N. I., Mr. Soemantri, dezen leden aanleiding om aan te dringen op herziening van de verhouding tot de P. I.

Andere leden wenschen den toestand echter ongewijzigd te laten.

De vergadering in November zal dus een zeer
belangrijke worden.
Meerdere groepen eischten reeds verbreking van
de relatie met de P. I., daar zij anders uit de
P. P. P. K. I. zullen treden."

Tegen de in dit Aneta-bericht vervatte voorstel-
ling van zaken heeft het Hoofdbestuur van Boedi
Oetomo geprotesteerd door een „Open brief" aan
de Madjelis Pertimbangan (Hoofdbestuur) der
P. P. P. K. I., van den volgenden inhoud, ontleend
aan het periodiek *Timboel* te Solo van 15 Aug.:

Naar aanleiding van het Aneta-bericht, o.a. in
de Java-Bode opgenomen, van den volgenden in-
houd (zie boven — Red.), welk bericht, nagenoeg
geheel onjuist, de tendenz bevat de P. P. P. K. I.
(Federatie van Inl. politieke partijen — Red.) te
suggereeren uit elkaar te gaan en de P. I. als voor-
post los te laten, heeft het Hoofdbestuur van B. O.
gemeend,

a. het volgende te moeten verklaren:

1. dat het onjuist is:

dat het uitstel van de Algemeene vergadering
van de P. P. P. K. I., welke te Solo zal plaats heb-
ben en door B. O. zal worden ontvangen en gere-
geld, in verband staat met eene uitlating van de
Regeering dat ieder contact met de Liga ten eenen-
male onduldbaar is;

dat door die Regeeringsuitlating onrust is gewekt
in Indonesische politieke kringen;

dat er verschillende stemmen zijn opgegaan om,
gezien de bovenvermelde Regeeringsuitspraak, het
beperkte mandaat aan de P. I. in te trekken;

dat Mr. Soemantri voorman is van de P. N. I.;

dat diens arrestatie („dezen") leden aanleiding
heeft gegeven om aan te dringen op herziening
van de verhouding tot de P. I.;

dat meerdere groepen reeds verbreking eischten
van de relaties met de P. I., daar zij anders uit de
P. P. P. K. I. zullen treden;

2. dat B. O. de eenheid wenscht te onderhouden
en te versterken en de P. I. niet wenscht los te
laten als voorpost van de P. P. P. K. I., hebbende
immers de P. P. P. K. I. aan de P. I. een beperkt
mandaat gegeven, terwijl aan de P. I. krachtens
het besluit van de laatste P. P. P. K. I.-conferentie
te Djokja in overweging werd gegeven een zelf-
standige Liga der nationalisten aller gekoloniseer-
de en Aziatische landen op te richten, ten behoeve
onzer internationale politiek;

b. de Madjelis Perhimbangan in overweging te
moeten geven, als agendapunt voor het komende
congres op te nemen: de versteviging en consoli-
datie van de eenheid der Indonesische nationalis-
tische beweging.

Ook de redactie der *Soeloeh Ra'jat Indonesia*, or-
gaan van de Ind. Studieclub te Soerabaja, heeft
zich gehaast een protest tegen bedoeld Aneta-
bericht te publiceeren door middel van een in dat
orgaan opgenomen brief aan B. O., waarin o.m. aan
de Chineesch-Maleische en de Indonesische bladen
„opnieuw beleefd doch dringend wordt verzocht,
altijd zooveel mogelijk eerst inlichtingen te vragen
aan de P. P. P. K. I. alvorens háár betreffende be-
richten uit de Europeesche pers over te nemen, te
vertalen en te commentarieeren; immers heeft de
ervaring afdoende bewezen, hoe bekrompen, scheef
en weinig objectief de beschouwingen van de Euro-
peesche pers ten opzichte van de Indonesische be-
weging zijn."

Naar aanleiding van dezen brief schrijft de re-
dactie van *Timboel* o.a. nog het volgende:

De vermaning aan de Inheemsche bladen om
uiterst voorzichtig te zijn bij het accepteeren van
hetgeen door de sana-pers over het Nationalisme
en wat daarmede samenhangt, wordt geschreven,
beamen wij (red. Timboel) van harte. In de kwes-
tie waar de Open Brief van B. O. over handelde,
hebben sommige dier bladen zich ernstig vergist.
Ze hebben n.l., afgaande op een van Europeesche
zijde verspreid bericht, als zou er in de P. P. P. K. I.-
kringen strubbeling ontstaan zijn omtrent de ver-
houding tot de P. I., de Liga enz., en als zouden
sommige groepen zich tegen den tot-nu-toe gevolg-
den koers, resp. tegen de huidige leiding verzetten,
zelf dingen geschreven die konden uitgelegd wor-
den als steun aan dat veronderstelde verzet. Zoo
speelden zij den oorspronkelijken ontwerper(s) van
het gewraakte bericht op onvoorzichtige wijze in
de kaart. De opzet van het spel was toch duidelijk
genoeg! Men wilde klaarblijkelijk eens probeeren
of het niet lukken zou, sommige der bij de P. P. P.
K. I. aangesloten vereenigingen, dan wel bepaalde
groepen in die vereenigingen, bang te maken en
daardoor de eenheid en de kracht der nationalis-
tische centrale breken, — zij het dat zulke groepen
zelf uit vrees zouden uittreden, zij het dat ze op
het loslaten van den radicalen vleugel zouden aan-
dringen.

B. O. heeft ongetwijfeld een zeer nuttig werk ge-
daan, toen het dat tendenzieuse en onjuiste bericht
van punt tot punt logenstrafte. Daar aan de tegen
de P. P. P. K. I. beproefde campagne de feitelijke
grondslag ontbrak, liep dit relletje spoedig op
niets uit.

Nu kan er natuurlijk wel de een of ander komen
en beweren dat er toch strubbeling is, maar dat de-
ze wordt verheimelijkt. De onjuistheid eener zoo-
danige bewering zal door het verdere verloop van
zaken ongetwijfeld worden gedemonstreerd.

Aan één punt in het gewraakte en gelogenstrafte
bericht echter is, naar het ons toeschijnt, over het
algemeen niet voldoende aandacht geschonken.

We bedoelen op den passus waar gesproken werd
over „de uitlating van de Regeering, dat ieder con-
tact met de Liga ten eenenmale onduldbaar is."

Ziehier een zóó aperte onjuistheid (we willen
geen sterker en passender woord gebruiken), dat
iedere poging om haar staande te houden, waan-
zin ware.

Er *was* n.l. geen zoodanige uitlating van de Re-
geering en dat moet den ontwerper(s) van het
kwestieuze bericht volstrekt bewust geweest zijn.
Dat bericht werd n.l. verspreid *nadat* de Regee-
ring in den Volksraad verklaard had, een direct
contact met de Liga weliswaar niet te kunnen dul-
den, maar een indirect contact te zullen tolereeren.

Het doel dezer vrijmoedige stylisatie en verbe-
tering van de werkelijkheid, in het bericht tot
stand gebracht, is duidelijk: Dociele of beschroom-
de nationalisten moesten in den waan geraken dat
zij, niet voldoende aan de suggestie om het beperk-
te mandaat der Perhimpoenan Indonesia onmid-
dellijk te doen intrekken, zichzelf in een openlijk
conflict met de Regeering brachten.

De waarschuwing in de Soeloeh Ra'jat Indo-
nesia maant, naar men gezien heeft, de nationalis-
ten aan tot omzichtigheid met berichten uit de
Europeesche pers, maar legt er niet den nadruk
op, dat het speciaal geïncrimineerde bericht een
communiqué van „Aneta" was.

Dit lijkt ons toch wel noodig. Bij van dat pers-
agentschap emaneerende berichten immers, is
voorzichtigheid vooral niet minder geboden dan bij
de eigen nieuwtjes van de Indisch-Europeesche
pers.

Nationale Volksraadsfractie.

Naar het periodiek *Timboel* van 1 Sept. ver-
neemt, heeft een aantal nationalistische leden van
den Volksraad een werkgemeenschap, een fractie
gevormd, met het doel, door middel van regelmatig
onderling overleg in alle kwesties van algemeene
en van welvaartspolitiek, de maatschappelijke be-
langen der Indonesische bevolking op krachtige
wijze te behartigen. Voor het zittingsjaar 1929-'30
is tot voorzitter-secretaris gekozen de heer Tham-
rin en tot plaatsvervangend voorzitter de heer
Dwidjasewaja. In de bedoeling ligt, gedurende de
zittingen van den Volksraad ten minste éénmaal in
iedere week te vergaderen ter bespreking van de
in den Volksraad te behandelen onderwerpen. Een-
stemmigheid in belangrijke zaken zal zooveel mo-
gelijk bevorderd worden, zoo ook onderling over-
leg terzake van het indienen of mede-onderteeke-
nen van amendementen of moties. De fractie zal
bij een bepaald onderwerp een spreker kunnen aan-
wijzen die namens haar het woord voert.

Suriname.

In de per laatste mail uit Suriname ontvangen
bladen veel geschrijf en gewrijf over de gewijzigde
schoolgeldregeling.

De regeling bevatte de bepaling, dat wanneer de-
zelfde ouders of verzorgers meerdere kinderen
tegelijk hebben op Ulo en Mulo scholen, het leer-
geld per kind een gulden minder bedraagt per
maand.

Deze regeling blijft behouden, wat betreft Mulo
scholen voor ouders met een inkomen tot *f* 1500
per jaar en wat betreft Ulo scholen voor ouders
met een inkomen tot *f* 1000.

De korting per leerling zal echter *f* 1.50 bedra-
ge,n voor wat betreft Mulo scholen voor ouders met
een inkomen tusschen *f* 1500 en *f* 3000, en voor
wat betreft Ulo scholen voor ouders met een inko-
men van *f* 1000 tot *f* 2000.

De korting bedraagt per leerling twee gulden,
voor wat betreft Mulo scholen, voor ouders met
een inkomen boven *f* 3000, en voor wat betreft Ulo
scholen voor ouders met een inkomen boven *f* 2000.

Aldus de afgekondigde wijziging, welke geacht
wordt te zijn in gegaan met 1 November j.l.

Zij brengt — schrijft De West — eenige verlich-
ting, maar neemt het hoofdbezwaar niet weg, dat
alle inkomens boven drie duizend over één kam
worden geschoren.

De Suriname geeft een overzicht. waaruit blijkt,
dat het Ulo en het Mulo veel duurder is, dan in
Nederland het onderwijs op de H.B.S.

Een uitvoerige becijfering geeft *„De Surinamer"*
van 21 November. De conclusie van het blad is dat
de nu gewijzigde schoolgeldregeling alleen en uit-
sluitend voordeelig is voor ouders met twee kin-
deren; voor ouders met drie kinderen alleen op
de Ulo school; dat deze regeling echter nadeelig is
voor alle ouders met meer dan drie kinderen en
ook voor die met drie kinderen op de Muloschool:
dat deze regeling dus volstrekt geen rekening houdt
met de groote gezinnen, integendeel die onredelijk
bezwaart. En dan schrijft het blad:

„Wij kunnen ons dan ook onmogelijk indenken,
dat onze Gouverneur, toen hij het Besluit dezer
schoolgeldregeling onderteekende, bovenstaande
cijfers wist en de daaruit te trekken conclusies."

In de Koloniale Staten heeft het lid P. A. May
uiting gegeven aan de in breede kringen bestaande
ontsteming ten aanzien der schoolgeldregeling. Hij
gaf het voornemen te kennen om een motie ter
zake in te dienen.

* * *

In hetzelfde nummer van *„De Surinamer"* een
aardige beschrijving van een vliegtocht op uitnoo-
diging van de Pan American, in gezelschap van
mevrouw De Munnick, den heer De Munnick, 2 kin-
deren De Munnick, mejuffrouw Josua, de heer
Fairweather en den heer Prey. Een groot deel van
het uitgenoodigde gezelschap zou voor het eerst op-
stijgen, doch de Sikorsky's der P. A. A. schijnen
vertrouwen in te boezemen. Van alle opvarenden
was de zesjarige Leslie de Munnick het onaandoen-
lijkst gebleven, waardoor hij kalmeerend heeft ge-
werkt op de anderen.

De tocht, die 20 minuten duurde, liep goed af.

* * *

„De Surinamer" van 14 November schrijft:

Gelijk bekend wordt te Parijs een internationale
koloniale tentoonstelling voorbereid. Ook Suriname
zal daarop vertegenwoordigd moeten zijn, nu Ne-
derland zich heeft aangesloten bij de deelnemers.

In verband daarmee is er hedenmorgen een ver-
gadering gehouden ter bespreking van Suriname's
vertegenwoordiging. De vergadering werd voorge-
zeten door den heer Prey, Administrateur van Fi-
nanciën, die ook de commissie van de I. T. A. had
voorgezeten. Als secretaris trad op de heer Snel-
len. Op de vergadering waren de Evangelische
Broedergemeente en de R. K. Missie vertegenwoor-
digd.

* * *

Naar het blad *„Suriname"* bericht, heeft het
Afrikaasch Gemeenschappelijk Verbond bezoek van
Dr. Percival Rodway, een West-Indiër, geboortig
van Jamaica. Dr. Rodway, die vergezeld is van een
vriend, Jeremiah Daniels, was vroeger predikant
in Afrika en studeerde, na zijn ambt te hebben
neergelegd, in Engeland in de medicijnen. Als ge-
neesheer vestigde hij zich in zijn geboorteplaats.
Thans maakt hij een rondreis door West-Indië,
waar hij de verschillende neger-vereenigingen be-
zoekt en met lezingen vereert.

* * *

De gouverneur heeft een ontwerp ingediend tot
wijziging en aanvulling der Inkomstenbelasting. Het
ontwerp heeft in hoofdzaak ten doel, de noodige
technische verbeteringen aan te brengen in de „In-
komstenbelasting 1922". Deze heffing n.l. blijkt ten
aanzien van rechtspersonen onvoldoende te werken
en geeft aanleiding tot practische bezwaren. Voor-
gesteld wordt in de eerste plaats, de overwinsthef-
fing te doen vervallen. Voorts wordt de gelegen-
heid geopend om, indien en voor zoover verreke-
ning van een verlies in eenig jaar niet mogelijk is,
met zekere beperking verrekening toe te laten op
het inkomen van een later belastingjaar. Ten slot-
te zullen de inkomens boven *f* 10.000 voortaan
14 % tegen voorheen 12½ % moeten betalen. Aan
den anderen kant zullen de inkomens onder *f* 5000
een bedrag van *f* 60 in plaats van *f* 50 voorheen als
kinderaftrek mogen in rekening brengen.

* * *

Het *„Politiek Ecoomisch Weekblad"* van 18 De-
cember schrijft over de *„Oeconomische betrekkin-
gen tusschen Suriname en Curaçao"*.

De gouverneur van Suriname heeft onlangs een
bespreking gehouden met twee hoofambtenaren en
een commisie uit de Kamer van Koophandel en

Fabrieken nopens een door de Kamer ingediend voorstel om den aftrek uit Suriname naar Curaçao uit te breiden door vestiging aldaar van een verkoopgelegenheid voor Surinaamsche producten. De commissie uit de Kamer zal diligent blijven en nog nadere gegevens aan het Bestuur verstrekken.

(Zie ons vorig nummer).

„De thans gevoerde actie — aldus het blad — verheugt ons te meer, wijl het ons bekend is, dat voor eenige jaren de toenmalige Gouverneur van Curaçao, Mr. Brantjes, van zijn ambtgenoot te Paramaribo het voorstel ontving om naar Suriname over te komen, ten einde de economische relaties tusschen de beide Nederlandsche gebiedsdeeln te bespreken...”

„De luttele reiskosten werden van uit Den Haag aan Gouverneur Brantjes ontzegd, en de Nederlandsche kruidenierspolitiek zegevierde wederom voor de zooveelste maal.

Had men toentertijd een behoorlijke opzet van de zaak kunnen krijgen, dan zou de handel zich reeds in die jaren hebben kunnen ontwikkelen en dan ware wellicht ook in enkele naburige Engelsche havens een afzetgebied voor Surinaamsche producten gevonden.”

* * *

De weldadigheidszegels van de Vereeniging *„Het Groene Kruis”* in Suriname, zijn nu verkrijgbaar gesteld.

Wat het grauwtje in den rechterbovenhoek beteekent is ons niet duidelijk.

Voor de vereeniging hopen wij op een ruimen verkoop van de zegels.

Curaçao.

Verbetering!

Doordat de drukproef van ons blad, dat verleden week verschenen is, ons te laat bereikt heeft, is de tekst van deze rubriek in dat blad onverbeterd opgenomen. De goedgunstige lezer zal hebben begrepen, dat het opschrift van het eerste stukje moest luiden: De waarnemende *gouverneur.* Het stukje „De begrooting” is vermengd met de geschiedkundige sprokkeling, welke laatste wij de volgende week opnieuw hopen te plaatsen. In „De begrooting” leze men: „Gerepliceerd is er *nagenoeg* niet.”

De begrooting.

Uitvoerig is bij hoofdstuk XI over de belangen van Curaçao gesproken. Natuurlijk maakten de gebeurtenissen van 8 Juni l.l. de hoofdschotel uit. Onbevredigend kunnen wij het debat niet noemen. Wanneer het waar is, wat een der bladen schreef, dat de heer Fruytier de besprekingen bijgewoond heeft, zal hij geen prettige oogenblikken beleefd hebben. Niemand ging verder te zijnen gunste dan de minister, die verklaarde, dat vele, mischien de meeste, anderen niet beter dan hij zouden gehandeld hebben in dezelfde omstandigheden. De zaken zijn o.i. wel tot haar juiste verhoudingen teruggebracht. O.a. door den heer Feber, die opmerkte, dat het beleid van den gouverneur moet bezien worden in verband met en in het licht van het advies van den militairen commandant, wat niet weg neemt, ook dit stelde de heer Feber vast, dat de gouverneur verantwoordelijk blijft voor zijn eigen daden en voor de wijze, waarop hij dit advies verwerkt heeft. Wat nu die eigen daden van den gouverneur betreft, de heer Van Kempen scheen den gouverneur zijn werkeloosheid in den tijd tusschen het advies van den heer Borren en de komst van Urbina kwalijk te nemen. De minister heeft daaromtrent verklaard, dat de gouverneur was thuis gebleven, omdat naar zijn oordeel in de gegeven omstandigheden, nadat hij zich bij het gestelde ultimatum op aandringen van den militairen commandant had neergelegd, zijn plaats was in het gouvernementsgebouw, waar hij in telefonische gemeenschap stond met de stad en dus, wanneer zich gevallen mochten voordoen van plundering of andere ongeregeldheden, onmiddellijk bericht daarvan zou kunnen krijgen. Wij zouden daartegenover willen stellen, dat, toen de heer Fruytier eenmaal zijn woord gegeven had, hij weinig meer doen kon, en het vrij onverschillig was, of hij thuis of elders was, zoodat wij blijven bij onze opvatting, door de laatste gegevens versterkt, dat veel te gauw het advies, om bij de pakken te gaan neerzitten, gegeven is en opgevolgd. Voor dit laatste is, zooals de heer Feber zei, de oud-gouverneur verantwoordelijk. Na het ontvangen van dit advies had de gouverneur erop uit moeten gaan, en zich met eigen oogen van den toestand moeten overtuigen. Misschien zou hij dan nog tot de slotsom gekomen zijn, dat er mogelijkheid bestond, aan Urbina het hoofd te bieden.

Er is nog een ding, dat niet geheel opgehelderd is. De heer Van Kempen heeft gevraagd: „Wie is aansprakelijk voor de overlevering van Perez?” Deze vraag is, als wij goed gelezen hebben, door den minister niet beantwoord, en de heer Van Kempen is er niet op teruggekomen.

Nog verscheidene andere onderwerpen zijn besproken. De „petroleum” was wel een der belangrijkste. Arbeids- en woningtoestanden, afstand van domein, bovenwindsche eilanden, bestuursinrichtingen — men kent de jaarlijks terugkeerende waschlijst. En alles bleef tot nu toe bij het oude, of werd erger. Den heer Van Slobbe wacht een reuzentaak.

Scheepvaartbeweging.

La Union schrijft: „Gedurende October zijn onze haven binnen gevallen 145 zeilschepen, metende 21.002 M³. netto en 453 stoomschepen, metende 2.442.819 M³. Gedurende de drie verstreken kwartalen van dit jaar zijn binnen gekomen 1532 zeilen 4433 stoomschepen, zoodat aan het einde van het jaar ongeveer een aantal van 2000 zeil- en 6000 stoomschepen zal bereikt zijn.

Ala Blanca.

Het kinderblad *Ala Blanca*, dat sinds 1912 als uitgave van het Apostolisch Vicariaat verschijnt, heeft opgehouden te bestaan. Het zal een heel verlies zijn voor de Curaçaosche Roomsch Katholieke jeugd.

Persoonlijk spijt het ons het meest om de reden, die van dit niet meer verschijnen opgegeven wordt. Het is deze, dat de redacteur, Pater Euwens, om der wille van zijn gezondheidstoestand dit werk heeft moeten opgeven. Reeds hoorden wij, dat de heer Euwens weer in de lappenmand was geweest. Hij schijnt nu weer hersteld. Ofschoon wij ook door een dergelijken wensch niet gaarne de oorzaak van een nieuwe inzinking zouden zijn, mogen wij het toch wel uitspreken, dat van de vrij gekomen tijd en arbeidskracht een gedeelte zal kunnen worden besteed aan de geschiedbeschrijving van Curaçao. Aan werklust zal het waarschijnlijk niet ontbreken. Daartoe worde dan ook het vermogen geschonken.

Kapitein Borren en Luitenant Berger.

La Union van 28 November l.l. — de *Amigoe* komt altijd later — bericht, dat den 22sten de heeren Borren en Berger ontheven zijn van hun detacheering bij de militaire politie in Curaçao. Eerstgenoemde zou zoo spoedig mogelijk vertrekken.

Hato.

Hetzelfde blad verneemt, dat in de vorige week een der directeuren van de *Panamerican Airways* op Curaçao gekomen is, en dat deze maatschappij van plan zou zijn de plantage Hato van het gouvernement te koopen, om daar een inrichting voor de luchtvaart te maken. Wanneer de lijn Maracay-Curaçao-Aruba-Maracaibo geopend zal worden, is nog niet bekend. Men is nog niet tot overeenstemming gekomen met de regeering van Venezuela.

Mr. Van Dijk.

Ten slotte ontleenen wij aan *La Union* het bericht, dat de procureur-generaal bij het hof van justitie, mr. Van Dijk, met verlof naar Holland zou gaan.

Errata!

Op de hoogte!

Een der Kamerleden zei bij de behandeling der begrooting van „Koloniën”:

„Ik ben niet geheel zeker, dat ook op de Bovenwindsche eilanden het Papiamento, dat in elk geval op de Benedenwindsche eilanden de eigenlijke landstaal is, gangbaar is, dan wel of daar wellicht een andere landstaal gebruikt wordt. Bij mij bestaat echter wel gegronde twijfel of het Engelsch daar de eigenlijke landstaal zou zijn.”

Iets nieuws!

De Telegraaf van 15 December l.l. bevat een opstel van de hand van den heer W. J. Coenen, die den lezers wordt voorgesteld als „Oud-Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, oud-lid van den Raad van West-Indië”. Het artikel handelt nog wel over „ongefundeerde benoemingen” van gouverneurs in West-Indië.

Uit den Verren Vreemde.

De IJslandsche Vrijstaat.

Prof. dr. A. G. van Hamel schreef onder „IJslandsche Indrukken” in *Vragen des Tijds:*

„Men kon in dezen zomer geen IJslandsch huis binnengaan en zich als Nederlander bekend maken, of de vraag was, welke overweging de Nederlandsche houding inzake de uitnoodiging naar Thingvellir had bepaald. In het jaar 1930 zal met groote plechtigheid de stichting van den IJslandschen Vrijstaat voor duizend jaar herdacht worden. In de vlakte van Thingvellir, waar in 930 voor het eerst de IJslandsche volksvergadering, directe voorzaat van het tegenwoordige parlement of Althingi te Reykjavik, bijeenkwam, zal dan een grootsch feest gevierd worden. Voormannen uit het IJlandsche publieke leven zullen daar redevoeringen houden. Men zal er de IJslandsche nationale kunsten en sporten vertoonen. Men zal er laten zien, hoe de van ouds beroemde gastvrijheid ook onder de hedendaagsche IJslanders nog altijd levende is. Gasten uit vele landen worden verwacht. De eerste plaats onder dezen zullen de vertegenwoordigers der parlementen van de West- en Midden-Europeesche staten, alsmede van Noord-Amerika innemen, die een uitnoodiging om deze plechtigheid bij te wonen, ontvangen hebben.

Men meende namelijk de stichting van het oudste nog levende parlement niet beter te kunnen vieren dan in bijzijn van afgevaardigden van de

parlementen der bevriende staten. De gracieuze uitnoodiging om vertegenwoordigers te zenden, werd ook even gracieus door alle mogendheden aangenomen. Door alle op één na. De Nederlandsche Kamers wezen haar af. Iedere IJslander weet dat en heeft daar den mond vol over. „De reden, die zij opgeven, is, dat hun wet het hun niet toestaat”, voegt hij eraan toe. Bij nader onderzoek bleek mij echter, dat het formeele bezwaar gelegen is in het reglement van orde onzer Tweede Kamer, dat geen vertegenwoordiging naar buiten veroorlooft.

Verstandig — om ideëele motieven er buiten te laten — is deze formalistische houding zeker niet. Bij een gelegenheid als deze de eenige te zijn die ontbreekt, werkt nadeelig. Zelfs in Westminster en in Washington vindt men een bedevaart naar Thingvellir niet beneden zich. Het hooghartig en stijfhoofdig gebaar van Den Haag zal ons land daar ginds stellig geen vrienden bezorgen. Met wat buigzamer houding zou het die zeker hebben kunnen krijgen, en het zou daarvan slechts voordeel trekken. Want IJsland is een land, waar de behoeften snel toenemen.”

Het voorgenomen congres der Aziatische arbeiders.

Met een enkel woord hebben de telegrammen reeds vermeld, dat in het jaar 1930 waarschijnlijk een eerste congres van Aziatische arbeiders zal worden gehouden, zoo luidde een correspondentie in de „N. R. Ct.” van 13 Dec.

Het Internationale Arbeidsbureau verstrekt thans de aanvullende mededeeling, dat dit congres vermoedelijk aan het einde van April 1930 zal plaats vinden en wel te Bombay of te Madras. Het congres zal een uitvloeisel zijn van een initiatief, genomen door de arbeiders-gedelegeerden van Britsch-Indië en van Japan op de zevende internationale arbeidsconferentie te Genève in 1925. De toestand in China maakte het toen echter onwaarschijnlijk, dat Chineesche arbeiders aan het voorgenomen Aziatische congres zouden deelnemen, zoodat vooroopig de plannen bleven rusten.

Thans zijn zij weder opgenomen en hebben reeds zulk een vasten omvang aangenomen, dat reeds de vermoedelijke plaats en datum konden worden medegedeeld. De bedoeling is, dat op het congres voornamelijk zullen besproken worden de kwesties, die op de agenda staan van de veertiende interna-

...ionale arbeidsconferentie van Juni 1930 te Genève, waaronder, zooals men weet, het vraagstuk van den gedwongen arbeid der inboorlingen voorkomt. Ook zullen de congressisten de kwestie van de arbeidsvoorwaarden in de textielnijverheid van Britsch-Indië, China en Japan behandelen, een onderwerp dat ook reeds bij het Internationale Arbeidsbureau in studie genomen is.

Het eerste congres der Aziatische arbeiders zal in geenen deele revolutionnaire of communistische propaganda beoogen. Integendeel. De initiatiefnemers eischen van de deelnemers, dat zij zullen verklaren aanhangers te zijn van de democratische methoden en van de wettige vakbeweging, om het doel van het congres te bereiken. Als congres-doel wordt genoemd: *a.* het verwezenlijken van de gelijkheid van behandeling van alle arbeiders zonder onderscheid van rang of kleur; *b.* de verheffing van den levensstandaard en van de arbeidsvoorwaarden der Aziatische arbeiders, totdat deze het peil zullen hebben bereikt van de meest ontwikkelde Westersche landen; *c.* de aanmoediging van het totstandkomen eener internationale sociale wetgeving ook voor de Aziatische landen; *d.* de bestrijding van de uitwassen van het imperialisme en van het kapitalistische stelsel.

Br.-Indië voelt zich veilig onder Engelands regeering.

Wij knippen onderstaande verklaring uit het verslag, in de Nederlandsche pers opgenomen, van de rede, die Prof. Rushbrook Williams den 13en December heeft gehouden. Hij sprak over „The autonomous States of India", in Den Haag, voor de leden van het Indisch Genootschap en het Genootschap Nederland—Engeland. Daarbij bracht hij ook het volgende te pas:

„Wat aangaat de politieke ontwikkeling van het geheel in de richting van den dominionstatus, zoo verlieze men toch vooral niet uit het oog dat dit begrip zelf een belangrijke ontwikkeling heeft doorgemaakt. Geen verstandig nationalist verlangt heden ten dage meer een vorm van dominionstatus, waarbij Indië zoowel de verdediging als de buitenlandsche betrekkingen in eigen hand zou moeten nemen en allerminst verlangen dit ook de inheemsche staten. Men wenscht enkel een meer strikt zelfbestuur in de eigen zaken. De inheemsche staten noch de bevolking van het rechtstreeks bestuursgebied zouden wenschen dat Engeland zich terug trok; zij voelen zich veilig onder Engeland's leiding en de regeeringen der inheemsche staten beseffen maar al te zeer het gevaar van nieuwen onderlingen strijd in Indië, indien Engeland Indië aan eigen lot zou overlaten."

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

TIMOR, land, volk en kunst, door den heer *C. Frans*, met gezelschap, op *Woensdag 22 Januari* 1930, te 8 uur, in de zaal van *La Bordelaise* (lichtbeelden, zang, sesandomuziek, demonstratie der kleederdracht). Leden met 2 introducé's toegang à *f* 0.25 per persoon. Begunstigers *f* 0.25. Alle verdere belangstellenden *f* 1.—.

N.B. Na 7 Januari wordt over de contributie 1930 per v. Dijk & Co. gedisponeerd. Postgironummer van den penningmeester: 93038.

Zegt het voort! Werft leden!

Het Bestuur.

Afdeeling Arnhem.

Wij kunnen onzen leden thans mededeelen, dat we in bespreking zijn met het Javaansche Kunstgezelschap „Ardjoena", tot het geven van een uitvoering te Arnhem tegen eind Januari 1930. Opgevoerd zullen worden: *Saidja en Adinda*, een voordracht met muzikale begeleiding, door Raden S. Hardjodiringgo. De Ardjoena-Legende, een voordracht met dans; De strijd tusschen Arjoena en een demon; Krontjong en zang.

Uitsluitend Javaansche artisten met gamelan, gitaar en soeling zullen daarbij optreden.

Wij vernemen, dat deze unieke uitvoering zeer in den smaak van onze leden zal vallen, en hopen, dat zij belangstellenden zullen opwekken lid van onze afdeeling te worden. Alleen met een groot aantal leden zijn wij in staat deze kostbare uitvoeringen ieder jaar, naast de interessante voordrachten, te geven.

v. d. HEIDE.

Afdeeling Bergen op Zoom.

De op 16 December gehouden ledenavond, waarin als spreker optrad de heer W. H. R. Oxenaar, voorzitter van de afdeeling Breda, is weer een avond geworden, waarop het bestuur met genoegen meent te mogen terugzien.

Een honderdtal belangstellenden volgde aandachtig de prettige causerie over „Een reis door Sumatra, Java en Bali", geïllustreerd door een zeer groot aantal mooie lichtbeelden.

Het luide applaus bij het slot zal den spreker hebben bewezen, hoezeer de aanwezigen over den avond voldaan waren.

6 Januari lezing met lichtbeelden over Suriname. Thalia, 8 uur nam. Spreker de heer Mr. Dr. P. van den Helm, oud-Gouvernements-Secretaris van die Kolonie. Onderwerp: „Algemeen overzicht van land en volk".

In de maand Februari zal het Javaansch gezelschap „Ardjoeno" een avond geven. De leiding daarvan zal berusten bij den heer L. D. Petit, secretaris der afdeeling Amsterdam.

De Secretaris.

Afdeeling Breda.

De aandacht zij gevestigd op eene zeer nuttige instelling door het Bestuur in het leven geroepen en wel „een Informatiebureau", adres: Wilhelminastraat 39, aldaar.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Voor de afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" hield de heer Johan Koning in het Scala-theater, Wagenstraat alhier, Zaterdagmiddag, 21 December, een lezing over „Mooi Indië".

De voorzitter, de heer F. van Peski, heette de leden hartelijk welkom en zei verheugd te zijn over de groote belangstelling, waarvan de talrijke opkomst getuigde. Hij maakte het openingswoord kort, in verband met den korsten dag, waarmede deze lezing samenviel en ook om den spreker gelegenheid te geven spoedig aan het woord te komen. Hij wenschte allen leden een prettig Kerstfeest en een goed Oud- op Nieuwjaar toe, terwijl hij daarna den heer Koning bij het publiek inleidde.

Spreker begon met er aan te herinneren, dat Indië jaren achtereen zich nooit overmatig heeft kunnen verheugen over belangstelling uit het moederland. Den laatsten tijd is dit veel beter geworden, maar thans doet het verschijnsel zich voor, dat in hoofdzaak politieke belangstelling van ons land naar Indië uitgaat. Op zichzelf geeft dit natuurlijk reden tot tevredenheid, maar het eerst noodige wordt hiermede toch niet gebracht, dat is: liefde wekken in het hart van den Nederlander voor het overzeesche land en volk. Op de scholen wordt Indië nog steeds oppervlakkig behandeld; in de literatuur zijn weinig werken waarvan de lectuur dit „eerst noodige" brengen kan. Aan de koloniale politiek intusschen wil spreker dezen middag geen enkel woord wijden. Het doel van zijn voordracht is iets van de schoonheid van het tropische land te vertoonen, iets te vertellen van de wijze waarop men van die schoonheid genieten kan. Men hoort in Indië en ook in Holland door Indischgasten vaak „kankeren" over het land en over het leven in de tropen. Dat „kankeren" is geen specifiek tropisch verschijnsel. Wie in Holland niet leerde lief te hebben de plaats waar hij te werken heeft, kan nooit innerlijk voldaan zijn en de ware levensvreugde genieten.

Wie in Indië oog voor de schoonheid van 't land gekregen heeft, kan overal en iederen dag genieten en zich aldus de waarborgen voor een tevreden leven, voor de echte levensblijheid, verschaffen. Voor wie in deze richting streeft, is Indië een heerlijk en onuitputtelijk rijk land.

De verschillende verkeersmiddelen werden ook nog besproken en de verschillende wegennetten op Java en Noord-Sumatra. Bij het prachtige Tobameer, door wereldreizigers het mooiste plekje op aarde genoemd, stond spreker uitvoerig stil.

Bij tal van fraaie lichtbeelden, de meeste gemaakt naar speciale opnamen van de door spreker geschilderde geluksplekjes in de „Garden of the East", vertelde de heer Koning met groote toewijding van al het mooie, dat hij in Indië had leeren waardeeren.

Na de pauze werden een viertal prachtfilms vertoond, waarvan wij nog enkele hoofdpunten aanstippen: een treinreis door den Preanger, tochten door den Tengger, Indisch stedenschoon, speciaal van Soerabaia, stierenrennen op Madoera en van Sumatra de schoonheid van de Oost- en Westkust. Deze films waren voor dezen middag welwillend afgestaan door den heer Willy Mullens, onzen bekenden film-operateur, die op de film de mooiste en interessantste plekjes van onze overzeesche gewesten heeft vastgelegd. Het woord van den spreker, enthousiast bewonderaar van Indië's natuurpracht,

had niet beter geïllustreerd kunnen worden dan door de films van Willy Mullens, die zich in al zijn tropenfilms over de natuur van Indië niet minder geestdriftig toont dan hij. Een bijzonder woord van dank past op deze plaats ook zeker den heer Willy Mullens.

De belangstelling was zeer groot; de groote zaal van Scala was nagenoeg geheel bezet.

Den Haag, 21 December 1929.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Ondanks het zeer ongunstige weder hadden velen gehoor gegeven aan de uitnoodiging van het bestuur dezer afdeeling om Zaterdagmiddag 14 Dec., tegenwoordig te zijn in het Olympia-theater, waar de heer L. D. Petit (secretaris van de Afdeeling Amsterdam) een lezing zou houden over „Het Koninkrijk Siam", welke lezing zou worden verduidelijkt door lichtbeelden en film.

Ingeleid door den voorzitter der afdeeling, den heer G. J. Burger, die van die gelegenheid gebruik maakte de niet-leden nog eens te wijzen op de voordeelen niet alleen, doch ook op het nuttige om lid te worden van de vereeniging „Oost en West", begon de heer Petit zijne causerie met eene uiteenzetting te geven van de beteekenis van het Koninkrijk Siam in het algemeen, doch in het bijzonder voor Nederland, waarmede Siam een druk handelsverkeer heeft.

Achtereenvolgens besprak de heer Petit de zeden, gewoonten en gebruiken van het volk, waarbij de godsdienstige plechtigheden meer uitvoerig werden naar voren gebracht. De verassching van den in 1926 overleden vorst, persoonlijk door spreker bijgewoond, verduidelijkt door schitterende lichtbeelden, gaf een goed idée van het daarbij gevolgde ceremonieel. Ook een olifantenjacht op een gevoelige plaat vastgelegd, gaf een goeden kijk, niet alleen op de vele zorgen aan zoo'n jacht verbonden, doch ook op de gevaren waaraan de deelnemers bloot stonden.

Een hartelijk woord van dank bracht de voorzitter, aan het slot van de voordracht, den heer Petit voor zijn op zoo aangename en vlotte wijze voorgedragen rede, welke woorden met een hartelijk applaus van de aanwezigen werden bevestigd. Wij hopen hem nog meermalen in ons midden te zien en willen dan ook niet nalaten den heer Petit, zoo noodig, bij de afdeelingen aan te bevelen, men kan verzekerd zijn van eenige uren van leerrijke ontspanning.

L. RöPCKE.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

VEREENIGING KARTINIFONDS.

Van deze Vereeniging, welke zich ten doel stelt de bevordering van het tot stand komen en in stand houden van eene of meer scholen in Ned.-Indië ten behoeve van meisjes, behoorende tot de Inlandsche bevolking, is het 16e jaarverslag — 1928 — verschenen.

Het verslag ligt voor belangstellenden op de leestafel onzer vereeniging.

Van de Redactie.

RADIOTELEFOONVERKEER MET INDIE.

Met ingang van 2 Januari a.s. wordt de minimum-tijd dat gesprekken in het telefoonverkeer met Indië tevoren aangevraagd moeten worden, ingekort. Aanvragen kunnen dan een willekeurig aantal werkdagen, voorafgaande aan den gewenschten spreekdag, worden ingediend en wel van 8 tot uiterlijk 22 uur. Op den spreekdag zelf kunnen aanvragen voor gewone gesprekken nog worden aangenomen van 8 uur tot den aanvang van den dienst en aanvragen voor dringende- en ijlgesprekken tot het einde van den dienst.

De aanvragers zullen er uiteraard rekening mede moeten houden, dat de opgeroepene in Indië gelegenheid moet hebben zich tijdig naar de spreekcel te begeven. Indien de opgeroepene niet tijdig kan worden gewaarschuwd, dan kan, indien de aanvrager dit wenscht, de aanvraag zonder kosten op den volgenden spreekdag worden overgebracht.

BERICHT.

Het wekelijksche „Literatuuroverzicht" kon door omstandigheden in dit nummer niet verschijnen.

CORRESPONDENTIE.

Secretaris afd. Breda. — Voor dit nummer bereikte uw verslag ons te laat. Wij moeten het dus aanhouden tot de volgende aflevering.

Nieuwe Ledenlijst van „Oost en West"

VOOR FIRMA'S, DIE DE EERSTDAAGS TE VERSCHIJNEN NIEUWE VOLLEDIGE LEDENLIJST DER VEREENIGING WENSCHEN TE ONTVANGEN, WORDT DE INGENAAIDE LIJST VERKRIJGBAAR GESTELD AD f 2.50 PER EXEMPLAAR, BIJ HET ALGEM. SECRET. DER VEREENIG., K. VOORHOUT 6, DEN HAAG

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Dr. A. ten Bokkel Huinink, Hoogleeraar a. d. Geneesk. hoogeschool te Batavia, Dordrecht.
J. A. de Waard, Onderwijzer 2e kl. O.L.O., Alexanderkade 8 (II), Amsterdam.
H. Wigger Boelens, Gouv. arts b. d. D.V.G., Jul. van Stolberglaan 19, 's-Gravenhage.
W. van der Vlugt, Onderwijzer O.L.O., Columbusplein 12 (1), Amsterdam (W.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. H. Th. Knipscheer, Administr. 1e kl. b. d. S.S. en Tr., Keizersgracht 392, Amsterdam..
J. A. Sturm, Hoofd v. d. Openbare Ambachtsschool v. Inlanders te Pekalongan, Koninginneweg 63, A'dam.
P. Baretta, Ass.-resident van Boeton en Laiwoei, F Maelsonstraat 32, 's-Gravenhage.
Mej. Th. A. E. Kaulbach, Commies b. d. Pensioen e W. en W.-fondsen v. d. Ind. Burg. en Loc. ambtenaren, Cros-de-Cagnes, Pension „Insulinde" (Frankrijk).
F. D. L. Ridderhof, Adj.-hoofdcommissaris van Politie, Noorder Amstellaan 190, Amsterdam.
Mej. J. R. Thijssen, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.W.L.O. Noorder Amstellaan 190, Amsterdam.
Mr. J. M. F. Eskens, Landrechter te Medan, Leeuwriklaan 1, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Ir. P. von Pritzelwitz der Horst, Chef van het Veiligheidstoezicht, W. de Zwijgerlaan 131, 's-Gravenhag
Mej. M. J. D. van Andel, Onderwijzeres 1e kl. O.E.L.O. Oostduinlaan 83, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 18 tot 23 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Mevr. Dr. G. Bosscha-Massink, Utrecht, Hobbemastraat 6. f 5. Depot Politietroepen te Nieuwersluis. f 5. (Afdeeling Utrecht).	den heer J. J. MacKenzie te Utrecht.
Mr. Joh. J. de Vries, Zeist, Dalweg 18. f 5. (Afdeeling Utrecht)	Eigen aanmelding.
C. M. Hamaker Sr., Hilversum, Ceintuurbaan 7. f 5. Mevr. C. Hamaker-van Haaften, Hilversum, Ceintuurbaan 7. f 5.	den heer A. Hoogesteger te Hilversum.
Jac. D. Smout, Makelaar in Assurantiën, Passage, O. en W.-Indië, Bergen op Zoom, Villa „Aline", Bredasche straat. f 5. Pater A. Witjes, Rector v. h. Juvenaat v. h. Heilig Hart. Bergen op Zoom, Antwerpsche weg. f 5. A. Buijsrogge, R. K. Geestelijke, Rector St. Antoniusgesticht, Bergen op Zoom, van Hasseltstraat. f 5. C. J. Oomen, Pastoor, Bergen op Zoom, Avenue Prinses Wilhelmina. f 5. A. A. J. Oomen, R. K. Geestelijke, Rector St. Catharinagesticht, Bergen op Zoom, Geweldigerstr. 3. f 5. A. A. van Eekelen, Pastoor, Bergen op Zoom, Oude Antwerpschebaan 64. f 5. C. A. Becht, Wijnhandelaar, Bergen op Zoom, Moerstraatsche baan 64A. f 5. L. J. de Rijke, Tandarts, Markt, Bergen op Zoom. f 5. J. C. C. Asselbergs, Directeur Waschinrichting, Bergen op Zoom, Moerstraatsche baan 54. f 5. F. J. C. A. van der Heijden, Assuradeur, Bergen op Z., Hoogstraat 7 f 5. G. Schultz, Kapitein Inf., Bergen op Zoom, Bredasche straat. f 5. Mevr. de wed. C. E. F. Penders-Soeten, Bergen op Z., Moeregrebstraat 12. f 5.	Afdeelingsbestuur van Bergen op Zoom.
Mevr. J. A. Lanz-Teersma, Nijmegen, Slichtenhorststraat 59. f 5	Penningmeester Afd. Nijmegen.
Dr. J. W. Stok, Den Haag, Stadhouderslaan 26. f 5 ...	Mevrouw M. T. Velsing te Den Haag.
W. van der Valk, Wassenaar, Zijllaan 12. f 5	den heer C. W. Pantekoek te Wassenaar.
A. Th. de Miranda, Notaris, Gravenstraat, Paramaribo. f 5.—. A. M. Samson, Hoofdcommies ter Gouv.-Secretarie te Paramaribo. f 5. A. C. Thurkow, Districts-commissaris van Commewijne, Paramaribo. f 5. Ir. van Wouw te Paramaribo. f 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Mr. A. J. G. Maclaine Pont, Hilversum, Bussumer Grintweg. f 5. J. Pals, Hilversum, Gijsbrecht van Amstelstraat 45. f 5. H. van Genderen, Hilversum, Vaartweg 85. f 5. L. A. van Ameringen, Hilversum, Nassaulaan 19. f 5. J. G. Spaan, Hilversum, Mauritslaan 38. f 5. H. Gorter, 's-Graveland, Emmaweg 223. f 5.	den heer A. Hoogesteger te Hilversum.
Dr. W. Grooters, Arts, Apeldoorn, Emmalaan 25. f 5. J. W. Vooren, Apeldoorn, 2de Beukenlaan 24. f 5.	Voorzitter Afd. Apeldoorn.

Afschrijvingen

Mej. A. L. M. de Bres, Rotterdam, Schietbaanlaan 22a.
G. C. Wijsman, Apeldoorn, 2de Beukenlaan 28.
K. Sanders, Gep. Indisch Onderwijzer, Heemstede, Westerhoutstr. 25.

Adresveranderingen

B. A. P. C. O'Ferrall, Den Haag, van: Juliana v. Stolberglaan 86, naar: Weimarstraat 26.
Ir. J. R. van Alphen, van: Den Haag, Snelliusstr. 53, naar: Weltevreden, Hoofdkantoor v. d. Prov. Waterstaat West-Java, Entrée Gondangdia.
Nederlandsch-Indisch Pers Archief, Weltevreden, van: Pegangsaän West 28, naar: Raden Salehlaan 6.
E. Tacoma, Ass.-Resident, Weltevreden, van: Van der Houtlaan 7, naar: Griseeweg 26.
G. J. Baden, Kapt. Inf., van: Padang-Padjang, naar: Padang.
Mej. W. Bousquet, Onderwijzeres, van: Djokdja, naar: Bandoeng.
M. A. Evers, Kapt. Inf., thans te Ambon.
P. K. de Klerk, Onderwijzer, thans te Blora.
Dr. M. von Kühlewein, Gouv. Arts 1ste klasse, thans te Ambon.
J. H. P. de L'Ecluse, Hoofd Belastingaccountantskantoor, thans te Soerabaja.
A. C. W. Lionarons, Dirigeerend Officier van Gezondheid 1ste klasse, thans te Padang.
D. J. P. Oranje, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Singaradja (Bali).
P. Peperzak, Gezagvoerder Kon. Paketvaart Mij., thans te Soerabaja.
P. Reinking, Ass.-Resident, thans te Lho'Seumawé.
H. A. A. Sangster, Kantoorhoofd P.T.T., thans te Medan
J. K. H. Sax, Onderwijzer 1ste kl., thans te Solo.
Dr. R. Soeratman, Gouv. Veearts, thans te Kediri.
H. W. Stehouwer, Inspecteur van Arbeid, thans te Laboean Bilik.
G. H. H. van Thiel, Onderwijzer 1ste kl., thans te Tjiandjoer.
E. Werleman, Gedipl. Gezaghebber B.B., thans te Sintang.
A. J. van Wilgenburg, Controleur B.B., thans te Tebing Tinggi (S.O.K.)
J. J. Ph. Koppenol, Ass.-Resident, thans te Pasoeroean.